

LEXICON LATINUM

SEU A P. FRANC. WAGNER, SOCIETATIS JESU,

Unibersae Phrasedologiae Corpus Congestum,

SECUNDIS CURIS A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS SALLUSTIANA, CÆ-
SAREANA, LIVIANA, CORNELIANA, ETC, PHRASEOLOGIS LOCUPLETATUM

Nova Editio

*accuratissime recognita, aucta et de Germanica nunc primum
in Gallicam linguam translata a P. AUG. BORGNET,
ejusdem Societatis, in collegio Ambianensi magistro.*

BRUGIS

MDCCCLXXVIII.

EXPLICATIONS DES SIGNES ET ABRÉVIATIONS.

a	Activus (actif).
abl.	Ablativus (ablatif).
Adv.	ADVERBIUM (adverbe).
anom.	Anomalus (anomal, irrégulier).
c. à d.	C'est-à-dire.
Cf.	Confer (comparez).
Gen. com	Generis Communis (adjectif de deux genres).
dat.	Dativus (datif).
dat.	Deponens (verbe déponent).
d. a.	Deponens Activum (déponent actif).
d. n.	Deponens Neutrum (déponent neutre).
EPITH.	EPITHETON (Épithète)
f.	Femininus (féminin).
Fig	Fig. (au figuré).
g.	Genus (genre).
gen	Genitivus (génitif).
imp	Impersonalis (impersonnel).
indecl.	Indéclinable.
ind.	Indicativus (indicatif).
m.	Masculinus (genre masculin).
m. à m	Mot-à-mot.
n.	Neuter (genre neutre).
nom	Nominativus (nominatif).
omn. gen.	Omnis generis (adjectif qui marque la même désinence au nominatif à tous les genres).
p.	Passivus (passif).
part	Participium (participe).
PHRAS.	PHRASIS (phrase à développer).
pl	Pluralis (pluriel).
poet	Poetice (d'une manière poétique).
pr.	Au propre.
præt.	Præteritum (parfait).
q.	Quasi.
q. d.	Quod dicitur.
RAD.	RADIX (racine).
Remp.	Rempublicam.
Rep.	Republica.
Resp.	Respublica.
Rom.	{ Romani.
	{ Romanorum.
sc.	Scilicet.

SIGNIF	Significatio (différentes acceptions d'un mot).
Sing.	Singularis (singulier).
subaud	Subauditum (sous-entendu).
SYN	Synonima (synonymes).
t.	Terme.
TRANSL.	TRANSLATIO (au figuré).
USUS:	Emploi fait par les auteurs latins du mot dont il s'agit.
v.	Verbum (verbe).
VULG.	Vulgare est (expression vulgaire).

Le caractère bréviaire antique est employé pour les phrases qui sont l'objet de l'article et qui ne doivent pas être imitées.

La parenthèse () renferme les expressions vulgaires.

* Indique que le mot n'est pas dans Cicéron, mais seulement dans Tite-Live, César ou Salluste.

)(Indique les contraires.

Ad : Majorem : Dei : Gloriam :

CORPUS PHRASEOLOGIÆ.

Ā. *De.* SYN. Ab, abs, de, ex, per. USUS: Ager a filio emptus; conductus a Censoribus. Libri per Duumviros aditi, *les livres consultés par les Duumviros*. Clientelæ per Cæsarem comparatæ. SIGNIF. 1. Motum de loco, *de*. Redeo a villa. 2. Servit temporis, *depuis, dès*. A puero, a prima adolescentia, *dès l'enfance*. 3. Notat causam, *par suite de*. Caput a sole dolet. Ab odio furit. 4. Patriam, *patrie, origine*. Græcus a Phocide. Principum a Lavinio liberi. 5. Viciniam, *la proximité*. Ab theatro venit. 6. (Cum abl. personæ), ejus domum, *de la maison de*. A patre, ab amico, a nobis redit. 7. SIGNIF. per, *au moyen de*. Salus nobis a bonis allata est. 8. Post, *après*. A morte. A cæna. A prælio. 9. Pro, cum verbis: Sto, sum, dico, facio). A Senatu stat, *il est du parti du Sénat*. Hoc totum a me est, *cela est tout entier en ma faveur*. A nobis facit, *il le fait pour nous*. A reo dicit. 10. Contra, *contre*. A frigore, a sole se defendit. 11. Ex parte, *du côté de*. Ab Romanis tubæ cecinerunt. 12. Munus aut procuracionem, *la charge ou la fonction*. A secretis. Ab epistolis Cæsari. A pedibus, *messenger*. 13. Quod attinet ad, *rappor*. A memoria bene instructus. Firmus ab equitatu. Inops ab amicis. 14. (Ponitur pro) nomine alterius, *pour, au nom de quelqu'un*. A fratre, ab re publica solvere.

ĀBACTUS, a, um, part. v. abigo. *Chassé, délogné*. SYN. Abductus, ablatu, dejectus, pulsus, expulsus, remotus, fugatus, actus, exactus. USUS: Abactus grex pecorum. Caius Magistratu abactus.

ĀBĀCUS, i, m. *Buffet, crédence*. SYN. Mensa structorum, vasorum receptaculum et ad

usum, et ad pompam instructum. USUS: Abacos complures ornavit argento, auroque cælato.

ĀBĀLIĒNĀTIO, ōnis, f. *Aliénation*. USUS: Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio.

ĀBĀLIĒNĀTUS, a, um, part. v. abalieno. *Rejeté, abandonné*. USUS: 1. Abalienatum vectigal, *revenu abandonné*. 2. *Éloigné*. Abalienato esse animo, *être hostile*. 3. *Privé*. Abalienatus jure civium, *privé du droit de cité*.

ĀBĀLIĒNO, as, avi, atum, are, a. *Éloigner de soi ou d'un autre*. SYN. Alieno. distraho, avertio, disjungo, divello. (Concilio. ADV. Celerrime, valde, vehementer. USUS: 1. Jus rei in aliquem transfero, *transporter à un autre le droit que l'on a sur une chose*. Vectigalia, agros populi vectigales, fundos, sedes abalienat. 2. TRANS. Ad voluntates, *éloigner de soi les cœurs*. Studia hominum, judices a se, a sua causa abalienavit.

ĀBĀVUS, i, m. *Trisaieul, ancêtre*. USUS: Jam duorum abavorum quam est illustre nomen. EPITH. Omnium sapientissimus.

ĀBBĀS, tis, m. *Abbé*. SYN. Cœnobiarcha, Archimandrita, Monachorum Præfectus seu Antistes, Monasterii Præsul, Cœnobii Præses seu Moderator.

ĀBBĀTISSA, æ, f. *Abbesse*. SYN. Antistita sacrarum Virginum, Ascetiarum præfecta, Mater Maxima, Moderator dicatarum Deo Virginum, Parthenonis præses, Cœnobii Antistita.

ĀBĀDICĀTIO, ōnis, f. *Abdication*. USUS: Amotus abdicatione dictaturæ terror.

ĀBĀDICO, as, avi, atumi, are, a. *Dés-hériter, renier, rejeter; se démettre d'une charge*. SYN. Abjicio, rejicio, depono, exuo, privo, spolio. PHRAS. Abdica te honoribus; missos fac honores, *laisse là les honneurs*. Foro te subtrahe. Curia et honoribus multam vel longam salutem dicit. De provincia decede. Imperium depono. Magistratu abito, tutela, patrocinio, annonariz rei procuracione te abdico. De foro discede. Provinciam successoris trade, concede. Civilibus abscede muneribus. A forensi strepitu te remove. Nuntium forensibus curis remitte. Delega pro-

vinciae procuracionem alteri. USUS : 1. Abdicare filium, generum, *repousser, déshériter*. 2. Magistratum ponere, *se défaire d'une charge, abdiquer*. Præturam, consulatum, *vel* se Prætura abdicare.

ABDICO, is, xi, ictum, icere. a. *Rejeter*. Augurale est verbum.)(**Addicere**. USUS : Aves abdicere tres partes vineæ, *les augures interdisent trois portions d'une vigne*.

ABDITUS, a, um, part. v. abdo. *Cacher*. SYN. Latens, latitans, opacus, latebrosus, obscurus, secretus, arcanus. ADV. Penitus, penitissime, prorsus, plane. PHRAS. Locus abditus, ab arbitris liber, *lieu sans témoins*, remotus. Res abstrusa et a natura involuta; res magnis circumfusa tenebris. USUS : Abditi ac penetrales foci. Auri venæ penitus abditæ. Homo hic sensus, consilia, voluntates abditas gerit et retrusas, *cacher ses sentiments, ses desseins, ses projets*.

ABDO, is, idi, itum, ere, a. *Cacher*. SYN. Occulto, occulto, condo, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego, obtego, contego, velo, involvo, operio, celo.)(**Pervulgo** palam. PHRAS. Abdo me, *je me cache*. Conjicio me in latebram. In occulto me contineo. Committo me latebris. Conspectum fugio. USUS : Abdere se ex conspectu. Abdere se rus, in bibliothecam, in litteras, *se plonger dans l'étude*. Abdere se in scalarum tenebras *vel* tenebris, in scholarum pulveres. Abdere gladium sub vestem. Arte quadam stultitiam abdere, *dissimuler sa folie*. Cf. Abscondo, Tego.

ABDOMĒN, Inis, n. *Ventre*. SYN. Venter. EPITH. Turgens, insaturabile, inexpectum, obesum, unctum, pingue. USUS : Homo abdomini natus, *gourmand*. Abdomini inservire, indulgere, operam dare. Cf. Pinguis.

ABDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Enmener*. SYN. Amoveo, removeo, aufero, avertio, abigo, tollo, abstraho.)(**Adduco**. ADV. Caute. USUS : Servum ab hero, discipulos a Præceptore, a Mario legiones, hominem a foro, rus, in latomias per vim abducere. Clavem de sera abducere, *enlever une clé*. 2. TRANS. Ad intelligendi vim, *concernant l'intelligence*. Aciem mentis a consuetudine oculorum abducere, *juger d'après l'intelligence, non d'après les yeux*. Cognitionem a doloris sensu : animum a cognitione, commentatione, litteraria contentione, etc. abducere, *se reposer d'une étude*. 3. Ad voluntatis studia, *concernant la volonté*. Dabo operam, ut miserum a vitio, licentia, libidine, ira, turpi quæstu abducam, *éloigner du vice*. Respira, animum a molestiis, angoribus, sollicitudine, curis, negotiis, amicum ex acie (judicis ac foro) abducto. Multos avaritia a fide, ab officio, a vero et honesto ad nequitiam etc.

abduxit. Cave, ne fallaciis a veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abriparis.

ABĒO, is, ivi *vel* abii, itum, ire. n. *S'en aller*. SYN. Discedo, recedo, excedo, concedo, exeo, migro, egredior, proficiscor, facesso.)(**Adeo**, accedo, maneo. ADV. Longe, longius, parumper, plane, intra, peregre, obviam, isthuc, hinc, illinc, isthinc, inde *ab vel* ex oculis. PHRAS. 1. Ex Italia non abibo, *je ne quitterai pas l'Italie*. Non recedam, nec latum quidem digitum discedam. Ex Italia nulla ratione neque pelli, neque amoveri potero. Nunquam inde me commovebo. Pedem ex Italia non egrediar : nusquam hinc vestigium movebo. Pedem ex Italia non effecram. 2. Absiste loco, *retirez-vous, allez-vous en*. Aufer te hinc, facesse loco, age te hinc longius ; amove, amolire, subduc te istis ex aedibus, apage te cum isto tuo socio. USUS : 1. Ex urbe, ad mercataram, e medio abire. Viam abire. Animus est in discessu, *je veux partir*. 2. TRANS. Negotium imperfectum relinquere, *mettre fin à une chose, la laisser inachevée*. Ab inceptis, ab emptione, actione, petitione abii. 3. Ad tristitia, (cum desinunt), *s'éloigner, s'écouler, passer*. Nausea, pestilentia, timor, morbus sero demum abii. 4. Ad læta, (cum desinunt) : Spes victis, animi quies, memoria rei abii ; Salus exultatum abii. Abierunt laudes meæ. Abii somnus, voluptas fluit, effluit, prona volat. 5. Ad tempus. Abii dies unus, alter ; abii hora, annus, ætas. 6. Ad mutationem animi morumque, *changer d'avis, quitter une idée*. Turpe est abire ad vulgi opinionem, ad peregrinos mores, ad sententiam alicuius. A sensibus, ab homine (ab omni humanitate) abii. A proposito sermone longius abimus. Mos vetus in desuetudinem ; beneficia in oblivionem abiere. Quid ad has ineptias abis ? In quantos sumptus abeunt vestigalia. 7. Ad poenam. Non tibi abibit sic, *la chose ne se passera pas ainsi*. 8. Ad imprecandum, *imprecation*. Abi in malam rem, crucem, pestem, cruciatum, ad corvos. 9. Ad mortem, *mourir*. Vita abire, ad deos abire. 10. Ad incrementum rei, *s'accroître*. Oppidum in urbem abii. Cf. Discedo, Muto.

ABERCĒO, es, ui, itum, ère, a. *Éloigner, chasser*. * SYN. Arceo, prohibeo. USUS : Domo conjugem abercet.

ABERRĀTO, onis, f. *Éloignement*. SYN. Digressio a recta via. EPITH. Liberalissima, dignissima. USUS : TRANS. Avocamentum a dolore, *diversion à la douleur*. Aberratio a molestiis, doloribus erudito homini querenda est.

ABERRO, as, avi, atum, are. n. *S'égarer*. SYN. Deflecto, devio, erro, deerro, vagor, recedo, declino de via deducor a via. ADV. Ab, de, ad, longius, unde. USUS :

1. Ab recta viaper errorem deflecto. 2. **TRANSL.** A fine proposito, *s'écarter de la fin proposée*. Consilia tua a regula, et præscriptione vitæ, a communi utilitate, a proposito longissime aberrant. Aberrat oratio, cum extra fertur. 3. In errore mentis, *se tromper*. Conjectura, verbo aberravi. 4. Diacrepo, *être différent*. Imago ab exemplari; filii vultus a matre, orationes a se aberrant. 5. Declino a mœrore, *se distraire*. Scribendis epistolis, amicorum sermonibus aberro a miseris. Cf. Erro.

ABHINC, De cet endroit, de ce moment. accus. et ablat. junctum refertur ad tempus præteritum; non item futurum. SYN. Ex, ab hac die; biduo ante. USUS: Annos abhinc, vel anni amplius viginti.

ABHORREO, es, ul, ere, a. et n. *Avoir en horreur*. SYN. Detestor, abominor, aspernor, exhorreo, religioni habeo, aversor. PHRAS. Abhorreo ab hoc, *j'ai cette chose en aversion*. ADV. Longe, longissime, multum, plane, plurimum, prorsus, valde, vehementer. Refugit animus, atque reformidat. Aspernatur animus ac respuit: specie calamitatis perturbor. Hominem ut pestem aliquam fugio. Odio feror incredibili in hominem scelestissimum. Abhorret animus, auris, studium ac voluntas a nefaria societate. Animo, si quisquam alius, alieno sum ab his consiliis, et averso. USUS: 1. Abhorret animus a nuptiis, litterarum studiis, forensi strepitu, *j'ai en horreur*. 2. Repugno, alienus sum, *répugner*. Abhorret hoc facinus ab optimi viri moribus, constantia, gravitate. Dictum hoc a veritate, ab hominum sensu, ac fide abhorret. Doctrina hæc a vulgi auriis, ab opinione generis humani admodum abhorret. Abhorret oratio tua aurium comprobatione. Cf. Dissimilis, Alienus.

ABIENUS vel **ABIENUS**, a, um, De sapin. USUS: Abienæ trabes.

ABIENS, ètis vel **ABIENS**, ètis, f. *Sapin*. SYN. Alpina et procior arbor. EPITH. Crispa.

ABIGO, is, ègi, actum, igere, a. *Chasser*. SYN. Expello, pello, depello, ejicio, ago, exigo, amoveo, fugo. USUS: Pecudes furto et latrocinio abigere, *voler des troupeaux*. Abigere muscas, delatores ab ædibus, anseres a vel ex frumento. Abigere partum medicamentis, *procure l'avortement*. **TRANSL.** Membris lassitudinem, animo molestias vini haustu abigere, *noyer dans le vin la fatigue du corps et les ennuis de la vie*.

ABITIO, onis, f. *Congé, départ*. * SYN. Abitus. USUS: Propter te hæc abitio evenit.

ABITUS, us, m. *Départ*. SYN. Discessus, excessus, recessus, profectio, abitio, migratio. USUS: Post abitum importunissimæ pestis.

ABJECTE, D'une manière basse. SYN.

Contemptum, abjecto animo. USUS: Nec abjecte, nec sine aliqua dignitate casum illum tulit.

ABJECTIO, onis, f. *Abattement*. SYN. Rejectio, dejectio animi, defectio, et pæne desperatio, nimia trepidatio, debilitatio. Animi debilitas, remissio, ac solutio, languor, imbecillitas.

ABJECTUS, a, um, part. v. abjicio. *Abattu, abject, vil*. SYN. Desertor, contemptus, neglectus, despectus, spretus, vilis, humilis.)(*Se offerens*. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Abjecto es animo, *vous avez l'âme abattue, découragée*. Animo sane es afflicto, fracto, humili, demisso, perculso metu, molli, enervato, languido. Terreum quiddam in te est, et molle, quod ægritudine quasi tempestate quatiatur. Submissum, effeminatum, fractum geris animum. Cavendum tibi foret, ut ne quid timide, ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterque facias, at tu animo es perculso et abjecto. Pusillus ille tuis animus, fractus et dissipatus; debilitas, abjectio, timiditas humilis tui animi palam est omnibus. Quam nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum insit omnes vident. Ut te animo demittas, ut frangaris malis, ut animo consterneris, quovis incommodo perturberis, neminem latet. Nota est mœstæ, et abjectæ indolis tuæ inertia. Fractum, nescio quid, pusillum, ac ipsa malevolentia jejunum in te est. Fabula jamdudum vulgi est animi illa tui remissio ac solutio. Angustia pectoris tui et egestas animi parvi, languentis ac debilitati in omnium ore ac sermone sunt, *tout le monde parle de votre pusillanimité*. Cf. Villa, Humilis. USUS: Causam tuam abjectam excitavi. Oratio abjecta. Dii ad sensus, moresque nostros abjecti. Oratio humilis et abjecta.)(*Alta et exaggerata*.

ABJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Rejeter*. SYN. Depono, rejicio, relinquo, contemno, sperno, aspernor, despicio, negligo, respuo cum contemptu fere ac desperatione. ADV. Libenter, negligerent, prorsus. USUS: 1. Abjicere se humi, ad pedes Principis, *se jeter à terre, aux genoux de l'empereur*. Abjicere insigne regium de capite; in mare se abjicere. 2. **TRANSL.** Abrumpo coepa, *renoncer à ses projets*. Consilium profectiois, ædificationem, voluntatem discendi, omnem de republica curam sibi abjiciendum putavit. 3. Animi vitia, aut virtutes exuo, *devenir vertueux, vicieux*. Nunc demum scordiam veterem, superbiam, timorem etc. abjicio. Ecquid spem, honestæ gloriæ studium, ingenit famam, hastam, teipsum, humanitatem omnem turpiter abjicis. Cf. Contemno, Relinquo.

ABJUDICO, as, avi, atum, are, a. *Enlever par un jugement*. SYN. Judicio ali-

quid alteri, aut ab altero aufero.)(Adjudico. USUS: Agros, causam, fundum Prætor Caio adjudicavit. Cf. Judicium.

ABJUNGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Séparer*. USUS: Lacrymas non teneo, cum a me abjungaris, je ne fais que pleurer, depuis que vous êtes loin de moi. Abjunctus se ab illa factione. Cf. Discedo.

ABIÛRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Nier avec un faux serment*. SYN. Nego, pernego, abnuo, inficior jurejurando. USUS: Creditum, depositum, pecuniam abjurare, nier une dette, un dépôt. Cf. Ejuro, Abnego.

ABLEGATIO, onis, f. *Action d'envoyer*. * USUS: Alegatione juventutis ad bellum, urbs levanda videbatur.

ABLEGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, reléguer, bannir*. SYN. Amando, ejicio, pello, expello, dimitto, amitto, amoveo. ADV. Aliquo, alio, foras. USUS: Odiosum hominem rus, in villam ablegavi. Consilium dimittit et ablegat. Hoc a fratri adventu me ablegat, cette circonstance m'empêche d'assister à l'arrivée de mon frère. Cf. Pello.

ABLIGÛRIO, is, ivi, itum, ire, a. *Lécher*. SYN. Ligurio, voro, helluor. TRANS. Patria bona abligurire, dévorer son patrimoine. Cf. Vorax, Patrimonium.

ABLÛDO, is, lusi, lusum, ere, n. *Disférer*. SYN. Differo, discrepo, absum, abhorreo, dissimilis sum. ADV. Multum, non multum. USUS: Hæc imago a te non multum abludivit, ce portrait te ressemble assez. Cf. Discrepo, Dissimilis, Abhorreo.

ABLÛO, is, luli, lûtum, ere, a. *Laver*. SYN. Lavo, purgo, eluo, rigo, expio, abstergo. USUS: 1. Quin tu maculas, sordes eluis? 2. Corrigo, effacer. Superioris vitæ maculas egregiis factis abluvit. Perturbatio animi placatione abluvit.

ABNÊGO, as, avi, atum, are, a. *Renier*. SYN. Nego, pernego, abnuo, retracto, renuo, recuso. PHRAS. Abnegare Deum ac fidem, apostasier. A vera Religione desciscere. Religionem omnem fidemque ejurare. A DEO et fide discedere, deficere. DEO fidem, venerationem cultumque renunciare. Ejurare quidquid sacrum, sanctumque est. Sacrorum, religionumque omnium vincula abrumper. Religioni DEOque nuntium remittere. USUS: Abnegare depositum, pecuniam, nier un dépôt, une dette.

ABNORMIS, e, gen. com. *Qui n'est pas dans la règle*. SYN. Vastus, immanis, enormis.

ABNÛO, is, ul, ütum, ere, a. *Refuser*. SYN. Renuo, recuso, nego.)(Annuo, alo, concedo. USUS: Jussa abnuvit miles, le soldat refuse d'obéir. Cognomen Bruti non abnuvit. Nullum facinus abnuere solet. Tua erga me

voluntas nihil unquam studio meo abnuvit, vous n'avez jamais rien refusé à mes desirs.

ABOLEO, es, evi, Itum, ere, a. *Détruire, faire disparaître*. SYN. Antiquo, rescindo, tollo, deleo, extinguo, obliero. PHRAS. Sylla, Senatus Consulta, tabulas abolevit, Sylla fit disparaître les actes publics et les décrets du sénat. Legum sanctissimarum memoriam obscuravit. Imperia solo æquavit. Religiones dissolvit. Auspicia emovit, ac delevit. Senatus auctoritatem sustulit ac peremit. USUS: 1. Aquis aut igne abolere, détruire par l'eau ou le feu. Homo perditus magistratum civibus, senatui libertatem, vires Reipublicæ, ac leges abolevit; conscientiam tamen generis humani, et infamiam sempiternam abolere non poterit. Crimina, et nomina reorum abolevit. *Faire disparaître le crime et le nom des coupables*. 2. TRANS. Ad animi affectus: Tempus iram, dolorem etc. abolet. *Le temps affaiblit la colère, la douleur*. Cf. Abrogo.

ABOLESCO, is, evi, ere, n. *Être détruit, périr insensiblement*. SYN. Antiquor, rescindor, obsolesco, tollor, deleor, decresco. USUS: Memoria rei prope jam aboleverat, le souvenir de cet événement était à peu près effacé. Constituta olim pœna penitus abolevit, le châtiment que l'on appliquait autrefois est tout à fait tombé en désuétude.

ABOLÛTUS, a, um, part. v. aboleo. *Détruit, tombé en désuétude*. SYN. Antiquatus, obsoletus, abrogatus. PHRAS. Mos abolitus est, la coutume est tombée en désuétude. Sublatus ac sepultus est; obolevit; consenuit; sepultus ac situ obsitus; summotus e republica; obliteratus; situ ac senio emortuus est. USUS: Mores abolitos unus retinet. Libros, accusationes, leges abolitas protrahit. Aedes deûm igni abolitas instaurare, rebâtir les temples des dieux détruits par l'incendie.

ABOMINANDUS, a, um, *Abominable, exécration*. SYN. Detestabilis, detestandus, execrabilis, execrandus, horrendus, detestatione dignus. USUS: Infelicitas abominanda.

ABOMINOR, aris, atus sum, ari, d. *Repousser comme un mauvais présage, détester, éloigner*. SYN. Execror, detestor, fugio, horreo, abhorreo. PHRAS. Quis non abominetur civilis belli auctorem? *Qui ne haïrait le funeste auteur de la guerre civile?* Cui non improbus, execrandus, et detestabilis videatur funesti, ac conscelerati belli auctor? quis non ut consceleratum ac contaminatum aversetur? quis non dignum pronuntiet, quem dira execratione, ac furiali carmine in ejus caput composito, omnes prosequantur? ut vomitæ quædam, ac carcinomata reipublicæ habendi sunt pestilentis hujuscemodi belli auctores. Cf. Horreo, Abhorreo. USUS: Cum verbum aliquid, veluti sinistri ominis causa refugimus, quand nous repoussons quelque

parole comme étant d'un mauvais augure. Regium insigne aut proferendum tibi est, aut (quod abominor) in te ruet. Nominata inter epulas incendia fuis aquis sub mensa abominantur, si l'on parle d'incendie pendant le repas, on détourne le mauvais augure en répandant de l'eau sous la table. Formulæ abominantis. O misera vitæ ratio! O rem miseram, et calamitosam! O me perditum! O me afflictum! O meam calamitosam senectutem! O rem odiosam! O factum male! Hocine sæculum! O genera sacrilega! O hominem, caput scelestum et impium! Proh nefas! Væ ætati tuæ!

ABÖRIOR, őris, ortus sum, irl, d. Mourir, périr avant de naître. USUS: Fœtus, arbores aboriuntur. Vocem aboriri videmus, nous remarquons que la voix expire (dans le gosier).

ABORTIO, őris, f. Avortement. SYN. Im-maturi fœtus ejection. USUS: Abortionem persuadere.

ABORTIVUS, a, um, Avorton. SYN. Abortu natus. USUS: Fœtus abortivus.

ABORTŪS, ūs, m. Avortement. SYN. Partus intempestivus, abortio. PHRAS. Abortum procurare, faire avorter. Partum medicamentis abegit. Abortioni operam dedit. Fœtum abortione perdidit. Abortum pati, avorter. Abortum facere, partum immaturum, fœtum abortivum edere, eniti, egerere. USUS: Abortum facere, pati, inferre.

ABRĀDO, is, rāsī, rāsum, ere, a. Rāder. SYN. Rado, corrodo, tollo, aufero, subripio. ADV. Penitus. USUS: 1. Barbam, supercilia abrādere, raser. TRANSL. Ellicio, extorqueo, enlever, extorquer. Vidit se litium terrore nihil ab eo abrādere (pecuniæ) posse.

ABRĪPIO, is, ripul, reptum, ere, a. Emmener de force, arracher. SYN. Rapio, surripio, eripio, abstraho, tollo, aufero. USUS: 1. Procul a terra tempestate abreptus est, la tempête l'enleva loin de la terre. In vincula, ad quætionem abripi jussus est. Filius a complexu matris, senator a complexu reipublicæ, Epaminondas ex ipso victoriæ complexu abreptus est. A conjuge, liberis, aris, fociisque abripi. 2. TRANSL. Ad vehementes animi affectus, par métaph. quand il s'agit de mouvements violents de l'âme: emporter, enlever. Quasi æstus quidam ingenii, iracundiæ, doloris eum in altum abripuit. Cf. Aufero, Fur.

ABRŌDO, is, rosi, rosum, ere, a. Ronger. SYN. Rodo, corrodo, exedo, dentibus abscindo.

ABRŌGĀTIO, őris, f. Abrogation, annulation. USUS: Lex septa difficultate abrogationis, loi qu'on ne peut que difficilement abroger.

ABRŌGO, as, avi, atum, are, a. Abroger. SYN. Rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, adimo, aufero, minuo, interdicto, refigo, abdicco, consensu publico irritum facio, tollo, obliitero. (Rogare legem. ADV. Œqualiter. PHRAS. Abrogare leges, abroger une loi. Solvere, extinguer, evterre; legum severitatem amputare, circumcidere, edicta revocare, rescindere, abolere. 2. Abrogare falsorum deorum cultum, détruire le culte des faux dieux. Superstitiosum inanum deorum cultum emovere; demoliri fana; aras sacrilegis religionibus contaminatas diruere, excindere; discutere nefandos cœtus; impia simulacra cum omni sacrificiorum apparatu obtere. 3. Abrogare Imperium, magistratum, enlever le commandement. Extorquer hominibus ambitiosis diuturnum regnum; magistratus solo æquare; reges tollere; regiam potestatem dissolvere; extinguer, delere senatus auctoritatem; movere magistratu; sacerdotium auferre. USUS: 1. Potestatem, jurisdictionem abrogare. 2. Legem, plebiscitum suffragiis, comitiis abrogare. 3. Fidem homini abrogare, ôter à quelqu'un le crédit. Cf. Aboleo.

ABRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. Détacher violemment. SYN. Rumpo, avello, abscindo; item: libero. ADV. Ex. PHRAS. Abrumpo sermonem, interrompre un discours. Sermonem, deliberationem incidit. Colloquium casus diremit. Segregemus sermonem, sermonis reliquum præcidere præstat, et amputare. USUS: 1. Abrumpere vincula, cornua ex acie. 2. Abrumpere se ab homine, latrocinio, se détacher de. 3. Abrumpere rem inchoatam, otium, consilium, interrompre. 4. Venas sibi, vitam, lucem invisam desperatione sibi abrumpere, s'ouvrir les veines, mettre fin à ses jours. 5. TRANSL. Ad animi affect. renoncer à. Spem, metum, medios amores, dissimulationem, fas omne, patientiam abrumpere.

ABRUPTIO, őris, f. Rupture. USUS: Abruptio corrigiæ. Illa, quam scribis abruptio non placet.

ABRUPTUS, a, um, part. v. abrumpo. Rumpu. SYN. Disruptus, contraclus, præruptus. USUS: 1. Vallis in ingentem altitudinem abrupta, valde abrupte, d'un accès difficile. Loca abrupta et ob id invia, quod descensum non habeant. 2. Ad hominem præservidum, homme inabordable, brusque. Homo ingenii est præcipitis, et abrupti; contumaciæ abruptæ. 3. Ad res impetu quodam effusas, aut inopinatas. Orationis genere, initio, dictis, querelis abruptis utitur, style coupé, haché. Gavissus sum abrupto lucro, gain inattendu. Cf. Abscissus.

ABS RĒ, cum negat. Il n'est pas inutile. * SYN. Non est alienum te interesse.

ABSCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'éloigner de*. SYN. Recedo, discedo, abeo.)(**Accedo**. ADV. A, ab, de, procul, hinc, illinc, inde, retro, hac, aliquo, e. USUS: E conspectu, a Republica ne vestigium quidem abscessit, *ne pas mettre le pied hors de*. Sol, somnus abscidit. Incepto abscedendum. Humor noxius in apostema abscessit. Cf. **Abjungo**, **Discedo**.

ABSCISSIO, ōnis, f. *Départ*. SYN. Abscessus, discessus.

ABSCISSUS, ūs, m. *Départ*. SYN. Recessus. EPITH. Longinquus. USUS: Longinquo solis abscessu, *distance considérable du soleil*.

ABSCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Séparer*. SYN. Scindo, discindo, rescindo, seco, rescio, amputo, lacerō, separo. ADV. A, ab. USUS: 1. Caput cervicibus abscindere, *couper*. 2. TRANSL. querelas, opera, etc. abscindere, *interrompre*. Abscindere sibi omnium rerum respectum, praterquam victorie, *n'avoir souci que de la victoire*.

ABSCISSUS, a, um, part. v. abscindo. *Séparé*. SYN. Abruptus, praeptus, praecisus. USUS: 1. Aditus ad arcem abscissus, et praeptus, *chemin escarpé*. Italiae latus Sicilia; insulae a continenti abscissae, *îles détachées du continent*. 2. TRANSL. Ad res perditas: Res et spes abscissae. Genus castigationis abscissum, durum et asperum, *châtiment rigoureux*. Oratio aspera et abscissa, *style dur et haché*.

ABSCONDITĒ, adv. *En secret*. SYN. Occulte, clam. USUS: De voluptate nec acutissime, nec abscondite disserit.

ABSCONDĪTUS, a, um, part. v. abscondo. *Caché*. SYN. Abditus, reconditus, abstrusus. USUS: Absconditae insidiae, jus Pontificum absconditum, obscurum.

ABSCONDO, is, di, dītum, ere, a. *Cacher*. SYN. Occulto, celo, abdo, abstrudo, opprimo, condo.)(**Aperio**, resero, rascludo, emineo, appareo. PHRAS. Abscondit se, *il se cache*. Ut cochlea se contegit, et retentat se tacitus. In latebris se abdit. Occultat et continet se domi. Nescio, quo latibulo se tegit. Ex conspectu se abdit, proripit. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. Tenebris se involvit. E conspectu se aufert; ab oculis removet. 2. Consilia sua abscondit, *il cache ses desseins*. Clausa habet consilia, voluntate est abdita et retrusa. Naturam suam tegit, et quasi quibusdam velis obtendit. Velat ingeniosa dissimulatione consilia sua, tegit, premit, celat, in latebris probe sita habet. Arte quadam cupiditatem suam, et mira simulatione occultat. Cf. **Abdo**, **Occulto**, **Tego**, **Ciam**.

ABSENS, tis, gen. omn. *Absent*. SYN. Remotus, non praesens. USUS: Absentis desiderium epistolis leniamus. Absente altero secundum praesentem iudicatum. Nulla absentis ratio est habita.

ABSENTIA, æ, f. *Absence*. EPITH. Levior, longa, brevis, dura, moesta, tristis. PHRAS. Absentiam moleste fero, *je supporte difficilement votre absence*. Desiderium tui non fero. Acre mihi desiderium movet, commovet absentia tua. Magnum relinquis tui desiderium. Ipsa absentia desiderium accendit videndi tui. Omnis mihi mora te absente longa est et molesta. Dum praesentia careo, dum conspectu tuo non fruor, dies mihi annus videtur. USUS: Vereor, ne absentia mea levior sit apud te, *je crains que mon éloignement ne vous semble facile à supporter*.

ABSILYO, is, ii, ire, n. *Fuir en sautant*. SYN. Salto alicunde recedo.

ABSIMILIS, e, com. *Different*, (adhabetur saepius cum negat. non, haud, nec, neque et dat). SYN. Dissimilis, dispar, impar. USUS: Non absimilis Tiberio, *il ne différait pas de Tibère*. Cf. **Dissimilis**, **Discrepo**.

ABSISTO, is, stiti, ere, n. *S'éloigner*. SYN. Discedo, abscedo, abeo, cesso, desino, desisto. USUS: 1. Absistere a sole, *s'éloigner du soleil*. 2. TRANSL. Ab incepto desisto, *renoncer à une entreprise*. Absistere bello, pugna, furore, actione, obsidendo, peccando. Cf. **Desino**, **Desisto**.

ABSOLVO, is, solvi, sōlūtum, ere, a. *Finir, terminer, acquitter; absoudre*. SYN. Perficio, conficio, perago, transigo, finem impono, ad exitum perduco: *item libero*. ADV. Aperte, bene, copiose, honeste, honestissime, perfecte, plane. PHRAS. 1. Opus nondum absolvisi, *vous n'avez pas encore fini l'ouvrage que vous aviez commencé*. Praeclare inchoatis tuis summa, extrema manus nondum accessit. Consilia tua et instituta nondum ad exitum adducta sunt; pervenerunt; exitum nondum habent; attingere; longius adhuc absunt ab exitu. Nondum confectum, exactum opus est. Nondum ad calcem operis decursum, perventum est. 2. Res brevi absolvetur, *ce sera bientôt fait*. Res in exitu est; in extrema operis parte ac conclusionem est; a perfectione operis non longe, non multum abest; propediem metam attinget; exitum habebit; ad exitum provehetur; ad fastigium perducetur. Operis molitioni brevi tempore summa manus admovebitur, adjicietur, imponentur. Jam calcem operis video; lineas ad moveri sentio. In eo sum, ut operi colophorem addam, coronidem, fastigium imponam. 3. Absolvamus negotium, *finissons cette affaire*. Negotio tandem modum finemque faciamus, statuamus, constituamus. Extrema

tandem rei persequamur. Finem inveniat tandem suum laboriosi operis institutum; supremam manum exspectet. 4. Bellum nondum absolutum est, *la guerre n'est pas encore terminée*. Bellum hoc affectum est, (prope confectum) nondum confectum est; magna ex parte profligatum, nondum sublatum est. Nondum bello defuncti sumus. Nondum ad exitum belli ventum est. Belli reliquæ adhuc persequendæ sunt. Belli extrema sunt delenda. 5. Annus absolvitur brevi, *l'année touche à son terme*. Annus in exitu est. Annus præcipitat. Cf. Perficio, Finis. USUS: 1. Perficio, finir. Opus, pensum absolvo. 2. Libero, solvo. Fidem absolvere, solvere, liberare, *dégager sa foi*. 3. Judicio vinco. Injuriarum, affectati regni suspicione multis, ac non dubiis iudicium sententiis absolutus est, *être absous*. 4. Abire cupientem dimitto. Absolve me tandem, ne me ultra morare, *laisse-moi partir, ne me retarde pas plus longtemps*. 5. Contineo, contenir, comprendre. Honestas omnis quatuor partibus absolvitur. 6. (In rebus Sacris, a peccatis, et Ecclesiæ poenis absolvere), *absoudre des péchés et des peines ecclésiastiques*. Exsolvere criminum vinculis. Constrictos scelerum vinculis animos potestate divinitus collata relaxare. Expiare noxis, culpa confitentes reos. Admissa superioris vitæ crimina pro tribunali sacro donare, Ecclesiæ communioni restituere, *faire rentrer dans la communion des fidèles*. Pacem Ecclesiasticam reddere; Ecclesiæ reconciliare.

ABSOLÛTÈ, adv. Parfaitement, complètement. USUS: Perfecte atque absolute beatus.

ABSOLÛTIO, onis, f. Perfection, plénitude. SYN. Perfectio. EPITH. Perfecta, constans. USUS: 1. Ad hujus absolutionem operis multa desunt, *bien des qualités manquent à cet ouvrage pour qu'il soit parfait*. 2. In iudicio. Acquittement. Ego mea oratione absolutionem tibi confeci, *mon discours vous a valu un acquittement*. Cf. Absolvo.

ABSOLÛTUS, a, um, part. v. absolvo, Accompli, absous d'une accusation. SYN. Perfectus, peractus: liber iudicio, dimissus. ADV. Perfecte, plane. PHRAS. Absolutus est a iudicibus, *les juges l'ont absous*. Iudicio liberatus, absolutus, erutus; supplicio exemptus est. Iudicum sententiis insons, expertus culpæ iudicatus, pronuntiatus, declaratus est. Iudicio evasit, elapsus est. Senatorum urna, sententia absolutionem consecutus, adeptus est. Sententia de homine lata est ea, quæ insonem, neque culpæ affinem, nullo strictum, adstrictum, contaminatum, asperum scelere declaravit. USUS: 1. Culpæ, crimine absolutus, *absous d'une faute, d'un crime*. 2. Orator omnibus numeris absolutus, *orateur parfait sous tous les rapports*.

ABSÔNUS, a, um, Discordant. SYN. Dissonus, male consonus, non consonans, repugnans, male conveniens, discors, discrepans. USUS: 1. Vox absona, voce absonus. 2. TRANSL. Absoni fortunis motus; dicta fidei absona; absoni mores et inconditi, *mœurs déréglées et qui ne répondent pas à la condition*. Cf. Inconveniens.

ABSORBEO, es, bui vel sorpsi, sorptum, ere, a. Avaler entièrement; ruiner. SYN. Sorbeo, haurio, exhaurio, devoro, rapio, absumo, abligurio. USUS: Vide, ne te aut consuetudinis, aut gloriæ quidam æstus absorbeat, *prends garde que la force de l'habitude ou l'ivresse de la gloire ne vous perde*. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? *Quel est ce gouffre si profond qui en si peu de temps a pu absorber tant de richesses?* Cf. Haurio, Abligurio.

ABSQUÈ, cum ablat. Sans. SYN. Sine. USUS: Absque eo esset, recte mihi viderem, *n'était cette seule chose, sans cette malheureuse circonstance, comme je serais heureux de tout point*. Absque te foret, alia fortuna uterer, *sans toi, je serais plus heureux*.

ABSTËMIUS, a, um, Qui s'abstient de vin. USUS: Vini abstemius, abstinens. Mulieres Romæ ætatem abstemias egerunt. Prandium abstemium. Cf. Bibo.

ABSTERGEO, es, tersi, tersum, ere, a. Essuyer. SYN. Tergo, detergo, purgo, deleo, ADV. Plane. USUS: 1. Frontem abstergere; frontem linteo effingere, 2. TRANSL. Sædo, tempero, fugo, enlever, *faire disparaître*. Epistola tua mihi metum omnem et luctum absternit. Senectutis molestias, fastidia, ægritudinem blanda amicorum consuetudine abstergit.

ABSTERRËO, es, ui, Itum, ère, a. Éloigner par la crainte. SYN. Terreo, deterreo arceo, prohibeo; terrorem incutio. PHRAS. Non absterrebis me a consilio, *vous ne me détourneres pas de mes desseins*. Minæ tuæ neutquam a cepto consilio me depellant, *avocant*. Minis tuis nihil moveor. Ad terrorem istum facile invictus ero. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. USUS: Absterre a se supplicem. Cf. Terreo, Prohibeo.

ABSTINENS, tis, part. v. abstineo, Qui s'abstient de, sobre. SYN. Temperans, sobrius, moderatus, parvus, suo contentus, continens, modestus. ADV. Mirifice. USUS: Non manus duntaxat, sed et oculos abstinentes habet, *il commande non seulement à ses mains, mais à ses yeux*. Cf. Sobrius, Jejunus.

ABSTINENTIA, æ, f. Modération, abstinence. SYN. Modestia, continentia, parvus victus, modicus cibus, sobrietas. DIFFER. Per

abstinentiam cohibemus nos ab alienis, per continentiam a voluptatibus. EPITH. Admirabilis, incredibilis, provincialis, summa, parca, sana, longa, sancta, dura. USUS: 1. Nulla re Prætor facilius Provincialium benevolentiam colligit, quam abstinentia et continentia, *simplicité et désintéressement*. 2. Vini, ciborumque abstinentia febris mitigatur, *calmer la fièvre par la diète*. Cf. Abstinēo, Diæta, Sobrius.

ABSTINĒO, æs, ul, tentum, ere, n. et a. *S'abstenir de*. SYN. Prohibeo, tempero, continēo. ADV. Facile, vix. PHRAS. 1. Abstinit ab injuria, *il évite toute injustice*. Ab injuria et maleficio temperavit, se prohibuit. A cædibus et injuriis parcendum sibi duxit. Iram tenuit; manus ab injuria abstinit. Iram in potestate habuit, animumque a vindictæ dulcedine abduxit. 2. a. Abstinet multo cibo, *se prive beaucoup de nourriture*. Multi cibi non est. Cibo utitur tenui. De cibi, potionisque mensura multum quotidie detrahit, minuit. Frugaliter ac parce vivit. Minime edax est. Arcè contenteq, sobrie, continenter; severe minimeque molliter ac delicate vivit. In cibi potionisque modo egregie sibi imperat, moderatur. Abdicat a se lautitias omnes; privat se multis suavitatibus cœnarum. Tenuissimo victu contentus est. Cibi, potionisque in eo est intra naturale desiderium usus. Continentiam in victu mirabilem tenet. Non modo delicias, sed et necessaria vitæ valetudinisque fomenta mira frugalitate restringit, finit, definit. In victu summam moderationem adhibet. Cibi potusque ratio parcissima illi est, et a sumptuosius cœnarum apparatusibus remotissima. Cum in omni vita, tum in curando maxime corpore summa moderatione utitur. Cf. Sobrius, Diæta. USUS: 1. n. A vitio se aut alios coercere, *éloigner les autres du vice ou se l'interdire à soi-même*. De maledictis, a culpa; mentem a scelere; manus ab alienis pecuniis; sermonem de re abstinere. 2. a. Arcere, prohibere, *tenir éloigné, écarter*. Aegrum cibo; populum ab hereditate abstinere. Vim et bellum a finibus; vim ab inimico et manus; ignem ab ædibus abstinere. 3. Pugna, bello, publico, urbe, mari abstinere, *éviter la mer*. 4. Sermonem abstinere de civium discordiis, *ne pas parler de désordres civils*.

ABSTRACTUS, a, um, part. v. abstracto. *Tiré de, séparé, entrainé*. SYN. Avulsus, disjunctus, abductus. PHRAS. Abstractus a sensibus animus est, *l'âme s'est isolée des sens*. Abstractus a corpore animus, divinoque instinctu concitatus; abductus a consuetudine sensuum. Vis animi sejuncta a corporis sensibus. Animus ex cœlestibus suspensus. Animus spreto corporis vinculo evolat ac excurret foras. Expulsum repente sensibus oblata cœlestium species rapit, tenet. Quidam tan-

quam secessus mentis a corpore factus est. Mens a sensu corporis quasi emota, ac alienata est; divino impetu instincta et concitata; stupore ac silentio in contemplatione cœlestium defixa; a corporis sensu avocata. Cf. Separo. USUS: A conjuge abstractus, ac liberis. Abstractus a ratione sensus.

ABSTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Séparer violemment*. SYN. Abripio, avello, avoco, abduco, removeo, dimoveo, divello. ADV. A, ab, de, e, ad, valde. PHRAS. (Barbara et vulg). Abstrahendo ab impietate hominis, imperitissimus certe est. Si impietatem etiam subtraxeris, semoveris; semota ea ratione; detracto, quod impius, rudis tamen est et imperitus, *autre son impiété, cet homme est un type de sottise et de grossièreté*. USUS: 1. Ab omni me sollicitudine, a rebus gerendis, e conspectu aliorum abstraham, *s'affranchir*. 2. Civitatem a moribus inquinatis, a servitute abstraxit, *purger*. 3. Incensos animos a certamine, a vincendi cupiditate abstraxit, *avocavit, arracher, détourner*.

ABSTRINGO, is, nxi, ictum, ere, a. *desserrer*.)(Stringo. USUS: Nodum abstringere, *dénouer*.

ABSTRŪDO, is, si, sum, ere, a. *Cacher, enfouir*. SYN. Abscondo, abdo, recondo, occulto. ADV. Penitus, foris, inter. USUS: Natura veritatem penitus in profundo abstruxit, *la nature a caché profondément la vérité*. Tristitiam abstrudere sapientis est. Cf. Abscondo, Occulto, Abdo.

ABSTRŪSUS, a, um, part. v. abstrudo. *caché*. SYN. Latens, occultus, abditus, reconditus. ADV. Penitus. USUS: Diu reconditus, et abstrusus animi dolor. Homo abstrusus, et intra se abditus, *homme impénétrable*. Cf. Occultus.

ABSUM, abēs, abfui, esse, n. *Être éloigné de*. SYN. Remotus, disjunctus sum, disto, desum.)(Adsum. ADV. Longe, longius, diutius, frustra, dolenter, haud procul, longe gentium, longissime, multum, non longe, paulisper, perpetuo, plurimum, procul, potius, prorsus nihil, nunquam, causa alicujus rei, biduo, biduum, parumper, hinc. PHRAS. Absit istud, *plaise à Dieu que cela n'arrive point!* Quod nolim; quod Dii (Superi) prohibeant; quod Dii (Superi) omen avertant, obruant, averruncant. Hæc absint, velim. Dii immortales faxint, ne sit! Dii meliora! Superi meliorem mentem illi! Detestabile omen avertat Jupiter! ne id Superi sinant, siverint! Abest, absitque procul a Republica fortuna talis! Ne istud Dii hominesque patiantur! Quod abominor; quod boni Superi prohibeant! USUS: 1. Abesse domo, a foro, urbe, a suis; desiderari, *être absent*. 2. Alienus sum, *être exempt de*. Nihil a me longius abest, quam

avaritia. A laude boni civis, cogitatione, spe recuperandæ libertatis ; a culpa, maleficio, infamia, officio boni civis longe abesse. 3. *Desero, desum.* Abesse amico in periculo, *faire défaut à.* Quid huic abest, nisi res et virtus? *Que lui manque-t-il?* 4. In loquendi modis sequentibus: Abesse non potest, quin, qui hoc facit sit improbissimus, *il ne peut se faire que.... ne soit pas....* Tantum abest, ut hoc inficer, ut plurimum affirmem etiam: *vel* tantum abest, ut inficer; affirmo etiam, *tant s'en faut que je nie, qu'au contraire j'affirme.*

ABSÛMO, is, sumpsit, sumptum, ere, a. *Consummer, détruire, ruiner.* SYN. Consumo, contero, conficio, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. PHRAS. Absumpsit opes suas, *il a dépensé toute sa fortune.* Adesta, devorata pecunia opes pristinas aliguerit; per luxuriam effudit ac consumpsit. Rem veterem, recentemque comedit, ac devoravit, decoxit. Censum mersit. Opes luxu hausit. Laceravit rem domesticam, disperdidit, confregit. Pecuniæ ingentem vim in conviviorum luxum profudit. Opes attrivit et dissipavit. USUS: Fames hominem, et illuvies, denique mors fortuita absumpsit, *une mort soudaine l'a emporté!* Cf. Consumo, Perdo.

ABSURDUS, a, um, *Discordant, absurde.* SYN. Ineptus, turpis, alienus, absonus, minime consentaneus, inconveniens.)(Conventiens, aptus. ADV. Plane, valde. PHRAS. Absurdum est, *c'est une chose déraisonnable.* Pravum, atque alienum a moribus est; inconcinnum atque absonum. Rus quidem id merum est. Res est, quam omnium mentes aspernentur, ac respuant. USUS: Homo, sonus, vox absurda, atque abhorrens, *incapable, discordant.*

ABUNDANS, antls, om. gen. part. v. Abundo, *qui abonde ou regorge, riche, opulent.* SYN. Affluens, circumfluens, copiosus, dives, fertilis, uber, plenus, refertus.)(Inops, expers. USUS: Abundanti doctrina vir, sed idem studio, otioque abundans. Supellex non quidem luxuriosi, sed tamen abundantis. Ex abundantis, *surabondamment.* Cf. Divitiæ, Pecunia.

ABUNDANTER, adv. *Avec abondance.* USUS: Copiose et abundanter loqui.

ABUNDANTIA, æ, f. *Abondance.* SYN. Vis, numerus ut pecoris, copia, ubertas, affluentia, magnitudo, acervus, fertilitas.)(Egestas, inopia. EPITH. Infinita, magna, vitiosa, larga, dives. USUS: Ingenii juxta, et otii, et rerum omnium abundantia felix. Est hæc quædam abundantia amoris erga me tui.

ABUNDÊ, adv. *Abondamment.* SYN. Abundanter, copiose, affatim, largiter. USUS: Abunde magna præsidia.

ABUNDO, as, avi, atum, are, n. *Avoir*

en abondance. SYN. Sum dives, affluo, circumfluo, redundo, magnam copiam habeo.)(Desicior, egeo, deest. PHRAS. Abundat opibus, *il regorge de richesses.* Floret, circumfluat omnia copis. Redundat omnibus ornamentis. Omnium rerum affluentibus copiis ditatur. Abunde illi copiarum est. Magna rerum omnium copia, affluentia gaudet. Omnium rerum facultates illi suppetunt. In omnium rerum abundantia vivit. USUS: Otio, ingenio consilio, copiis omnibus, familiaritatibus, propinquorum amore, ornamentis abundat, *il possède de nombreux loisirs, etc.* Cf. Divitiæ, Copia.

* **ABUSQUÊ**, De, depuis, cum Ablat. USUS: Abusque mane ad vespertum.

ABÛSÛS, ūs, m. *Abus, mauvais usage.* SYN. Malus usus.

ABÛTOR, eris, usus sum, uti, d. *Abuser.* SYN. Non recte, non suo loco, male, perverse utor. ADV. Prorsus, immoderate, insolentius, eleganter, ingrate, impudenter, intemperanter, licentius, perverse, privativè, publice. PHRAS. Abuti fortunis, *faire un mauvais usage des richesses.* Rem ad pestem bonorum, ad fraudem, aut luxum convertere. Fortunis intemperantius, insolentius uti. Effundere copias. Perverse, improbe, immodice, insolenter uti. Rem usu iniquo corrumpere. Fortunæ magnitudinem non capere. Fortunam per socordiam ac ignaviam corrumpere. USUS: 1. (In malam plerumque partem): Tribunatu ad scelus; legibus, et Majestate judicum ad libidinem; alieno nomine ad suum quæstum; auribus, facilitate hominum, donatione, fortunis, gloria nominis et otio ad superbiam; Scelere et perfidia ad alicujus exitium abuti, *faire un mauvais usage, abuser.* 2. (In bonam partem interdum): Omni tempore ad dicendum concessio abusus sum. Opera in studiis abutor. Ignorantia tua ad salutem miseri abusus sum, *ne pas user.*

AC, conj. *Et, que.* SYN. Et, que, atque, *vel* quam. Eleganter periodum inchoat sequente consonante. USUS: 1. Ac primum ex te quæro, *et d'abord je vous demande.* 2. Quam, *que.* Perinde doctus, ac pius. Aliter, secus, contra, ac existimabam, accidit, *la chose a tourné autrement que je ne le pensais.*

ACADÊMIA, æ, f. *l'Académie.* SYN. Gymnasium, Athenis Ceramicus, Lycæum. EPITH. Adolescentior, antiqua, florens, media, nova, procax, recentior, recens, vetus, umbri-fera, volatica, sui similis.

ACADÊMICI, orum, m. *les Académiciens ou philosophes de l'Académie.* EPITH. Sapientes, novi, veteres, disert, antiqui, quasi certa cogitatione certi. USUS: Academici et Peripatetici rebus congruentes, nominibus differebant.

ACCÊDO, is, cessi, cessum, ere, n., *non-*

nunquam a. Marcher vers, approcher de qqn. ou de quelque chose. SYN. Adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, addor, advenio, propinquo, adjungo, advento, advolo. (Decedo. ADV. Caillide, extrinsecus, intempestive, invitius, magis et propius, maturime, multum, sane post, omnino non occultius, pressius, promptius, propius ad, proxime ad, cominus, huc, obvium, voluntate, temere, timide, tuto, propius paulo, prudentius, quam proxime. PHRAS. Accedere hominem est animus, j'ai dessein d'aborder cet homme. Aditum molior. Admoveo me lateri. Appello me ad hominem. Gradum, pedem confero. Congredior propius. Viam affecto ad hominem. Gradum molior, cursum capesso, aditum quero ad senem. Aspiro ad locum, convolo, subeo. USUS: 1. In Apuliam, ad urbem, in oppidum, ad ludos accedere, s'approcher. 2. Suscipio, se charger de. Ad causam alterius, ad conditiones certas, ad paciones accedere. Ad dignitatem, ad amicitiam alicujus accedere. Ad periculum certum, ad Rempubicam gerendam accedere. 3. Consentio, se ranger à l'avis de qq'un. Ciceronis sententiae, Pompeii partibus accedo. 4. Similis sum, ressembler. Summa virtus proxime ad Deos, ad Deorum similitudinem accedit. Academicis proxime ad nostram disciplinam accedunt. 5. Additur, s'ajouter. Ex ea re magnus dolor bonis viris accessit. Illi ætas accessit, il a vieilli. 6. (Transundi ad alia formula.) Accedit quod, huc accedit quod, à cette raison, ajoutez que.... Accedit ut, joint à cela que; en outre. Cf. Appropinquo.

ACCELERO, as, avi, atum, are, a. et u. *Se hâter.* SYN. Maturo, celero, propero, festino, premo, urgeo. (Tardare. PHRAS. Accelerare, je me hâte. Celeritatem adhibeo, suscipio; celeritate, festinatione utor maxima. Maximis itineribus advolo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Admatura negotium, presse les affaires. Propera, quæ incepto usui esse possunt. Adde gradum. Moras tolle, hâtez-vous. USUS: Mortem, opus, coepta, gradum accelerare, accélérer, presser. Cf. Propero, Celer, Festino.

ACCENDO, is, cendi, censum, ere, a. *Allumer.* SYN. Inflammo, incendio, uro, illumino, illustro. (Exstinguo. ADV. Leniter, sensim, contra, in aliquem. PHRAS. Accendit domum, il a mis le feu à la maison. Ardentes faces in tecta jactavit, injectit. Ignem tectis intulit; flammam injectit; faces ingessit, subdidit. Ignem ædibus subjecit, admovit. Incendium per domus fudit. Cf. Incendium, Inflammo. USUS: 1. DEUS solem ut lumen quoddam accendit, DIEU fait briller le soleil comme un vaste flambeau. 2. TRANS. ad animi affectus, enflammer, exciter. Ea mentione commoveri videbatur et accendi. Luctu accensus et cupidine, irrité par la douleur et le désir.

ACCENSUS, i, m. *Officier public.* SYN. Minister publicus, præco, apparitor consulis. EPITH. Conjunctus et proximus. USUS: Accensus eo sit numero, quo eum majores nostri esse voluerunt.

ACCEPTIO, onis, f. *Action de recevoir.* USUS: 1. Nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi potest. 2. TRANS. (Sed barbarè) sine acceptione personarum jus dicere, rendre la justice sans acception de personne. Nullo hominum respectu, ratione, discrimine; nulla gratiæ habita ratione; nihil gratiæ dando, tribuendo, in judicio, causæ meritum, ac æquitatem spectare.

ACCEPTUS, a, um, *Agréable à.* SYN. Carus, gratus, gratusque, gratia valens, pollens. USUS: 1. Rumor in vulgus acceptus. Nihil DEO virtute acceptius, agréable à. 2. In acceptum refero, je porte au compte de la recette, je donne quittance. Tabulis, vel codici acceptorum in sero receptam a te pecuniam, in tabulas refero. 3. Acceptum fero, refero, je tiens compte du bienfait. Quod vivo, fortunæ, liberos, Rempubicam, senectutis otium tibi acceptum refero. Nemo virtutem DEO acceptam refert. 4. TRANS. Omnia mala alicui accepta referre, imputer tous ses maux à quelqu'un. Cf. Gratus, Gratia, Gratiosa.

ACCESSIO, onis, f. *Accroissement, augmentation.* SYN. Additamentum, incrementum. (Decessio. EPITH. Digna, jucunda, legitima, nec ea vulgaris, libera, magna, maxima, permagna, probabilis, parva atque exigua, quantacunque. USUS: 1. Vectigalia extraordinaria supra stata tributa, tributs extraordinaires. Pendit Sicilia modium sex et viginti millia, accessionem bis mille sestertium. 2. Agrandissement. Accessionem adjungere ædibus. 3. Approche. Accessio febris, accès de fièvre. 4. Magnæ tibi faciæ sunt accessiones dignitatum et opum. Magna ad veteres clades, ad ægritudines priores ea re accessio facta, allata est. Accessio annorum lentiores facit. Cf. Augere, Lucrum, Quæstus.

ACCESSUS, us, m. *Approche, arrivée, accès, abord.* SYN. Appropinquo, appulsus, adventus, aditus. (Recessus. EPITH. Modicus, nocturnus ad urbem, popularis, ac tribunalis, proximus. PHRAS. Accessum impedit, il a empêché l'accès. Aditum clausit, præcluserit, interclusit, obstruxit. Aditu, limine prohibuit, arcuit. 2. Accessum facile præbet, il se laisse approcher facilement. Vir est congressu facilis, opportunus; aditu comis; in admittendo facilis; cujus comitas ad se cuivis aditum aperit; qui lenitatem, facilitatemque jucundam in congressu adhibet; neninam a congressu suo arceat, absterret, prohibet. 3. Accessum difficulter præbet, homme d'un accès difficile. Durus et inhumanus est, ad quem obsepti undique aditus

et perquam difficiles; qui vix ulli sui copiam faciat. **USUS:** Luna accessu et recessu lumen solis accipit, accessum et recessum marinum efficit. **DIFFER.** Accessus est aditio: accessio autem, additamentum.

ACCIDIT, Il arrive (le plus souvent en mauvaise part). Impers. pertinetque ad res tristes: uti contingit ad res laetas. **SYN.** Evenit, usu venit, cadit. **PHRAS.** Accidit forte, il arriva par hasard. Casus incidit, intervenit. Forte ita cecidit, ut. Forte ita inciderat. Casu factum est. Casus, fortuna tulit. Factum est. Fortuna fecit. Fortunae placuit, ut. 2. Si acciderit, s'il arrive jamais. Si res, si tempus occasio tulerit, postulaverit, exegerit. Si se offerret, se daret, ostenderet occasio. Si fortuna occasionem obtulerit, detulerit, praeberit. Si tempus, facultas accidet. Si fortuna feret, si tempus incidat. **Cf. Evenio, Eventus.** **USUS:** Si quid mali, adversi; si quis dolor, si quae calamitas acciderit, animo esto firmo, s'il vous arrive quelque malheur, soyez courageux.

ACCIDO, is, i, ere, n. Arriver, survenir. **SYN.** Evenio, obtingo, contingo, cado, fio. **ADV.** Aliter ac, aliter atque, casu, contra, divinitus, fortuito, humanitus, incommode, inique, maturius, merito, opportune, optatus, percommode, perincommode, perraro, privatim, publice, separatim nihil, valde ex voluntate, permirum, acerbius ad, contra quam, sigillatim ad pedes. **USUS:** 1. **Evenire, survenir.** Si quid pupillo humanitus accideret. Calamitates ipsae mihi non ingratae acciderunt. 2. **Procumbere, tomber aux pieds de qqn.** Ad pedes, ad genua accidere. 3. **Cadere juxta, tomber auprès.** Missa a Gallis tela gravior accidere. Nescio, quae vox mihi ad aures, vel auribus accidit, je ne sais quel son a frappé mes oreilles. **Cf. Evenio, Accidit.**

ACCIDO, is, idi, isum, ere, a. Couper. **SYN.** Cado, circumcido, consumo, absumo, extenuo, affligo, haurio. **USUS:** **TRANS.** **Antantir.** Uno praelio res, fortuna, opes Carthaginis accisae sunt penitus, afflictæ, imminutæ, extenuatæ. **Cf. Affligo.**

ACCINCTUS, a, um, Armis, préparé. **SYN.** Industrius, paratus. **(Discinctus, negligens. Cf. Paratus.**

ACCINGO, is, cingi, cinctum, ere, a. Préparer, disposer d. **SYN.** Paro, comparo. **PHRAS.** Accingit se ad praelium, il se prépare au combat. Ultima dimicationi se instruit, comparat se ad pugnam. Nulla in eo mora est, quin in aciem procedat. Totus in eo est, ut in praelii casum quam optime comparatus descendat. **USUS:** Accingere se operi, praeferre. In discrimen accingi. Ad sordidum lucrum, magicas artes accingi. **Cf. Paro.**

ACCIO, is, iui vel ii, itum, ire, a. Appeler. **SYN.** Accerso, evoco, venire jubeo.

ADV. Peregre, exultro. **USUS:** 1. Litteris ex Italia in regnum accitus. 2. **TRANS.** Solet virtus magnam voluptatem accire, causer. **Cf. Accerso, Voco.**

ACCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. Recevoir. **SYN.** Suscipio, capio, recipio, summo, assumo, prehendo. **(Do. ADV.** Omni-
no, patienter, proxime, publice, recte, repugnante, separatim, serius, vesperi, vicissim, aperte, amice, admirabiliter, asperius, bene, clam atque extra ordinem, clementer, contra ac dicitur, durius, eleganter, extrinsecus, fortiter, graviter, hilare, honorifice, libenter, leviter, libentissime, liberalius, male, male satis, mirabiliter, moderate, severe, vehementer. **Accepi pessime, planius, valde copiose, privatim.** **USUS:** 1. **Suscipio, accipere, se charger de.** Rempublicam, provinciam imperium, exercitum, leges a victoribus, iurjurandum a testibus, causam alicujus, satisfactionem, judicium accipere. Accipere conditionem, accipere des conditions. Admittere, non recusare, ad conditiones accedere, descendere; pacis leges subire; conditione uti. Nullam ex iis conditionibus non sequendam putare, ducere, censere. 2. **Tracto, excipio, recevoir chez soi, traiter, accueillir.** Conviviis, apparatus epulis, laute, magnifice, familiariter, hilari lepidoque ingenio accipere. Male, indignis modis, multis verberibus, aspere accipere. 3. **Fero, patior, supporter.** Animo æquo, moderate admonitionem meam accipit: pronis auribus, moderatione maxima, animo lubenti admittit; summa voluntate complectitur. 4. **Interpretor in bonam partem, prendre une chose en bonne part.** Accipit in bonam partem, in partem optimam, moderate, amice, sine offensione; æquis auribus, animisque; animo, quod dictum est, optimo, in mitiorem, meliorem, dexteriorem partem accipit; *alias:* Boni consuluit; *Æqui,* bonique fecit. 5. **Interpretor in malam partem, prendre mal une chose.** In malam partem accipit. In sinistram, pejorem, deteriorem partem; graviter; asperius; durius; in contumeliam; aliorum; aliter; in alienam ac dictum est, partem accipit; *alias:* In contumeliam vertis. In contumelie loco ponis. Gravier; ægre; indigne fers, ac moleste: in deteriore partem rapis. 6. **Intelligo, audio, recevoir, apprendre.** A tabulario, a majoribus, auditione, fama id accepimus. Artes a Magistris, aliquid suo experimento, natura duce accipere, la nature nous enseigne. 7. **Assumo, recevoir.** In societatem, amicitiam, dedicationem accipere. 8. **Capio, nassentir.** Animum in aliquem quietum, fiduciam, ignominiam, calamitatem, dolorem, offensionem, injuriam, metum, lætitiā, voluptatem de virtute alicujus. 9. **Sustineo, éprouver.** Plagam, detrimentum, repulsam accipere. **Cf. Obtineo, Acquiro, Tracto.**

ACCIPITER, tris. m. *Épervier, faucon.* Ab accipiendo dictus. **EPITH.** *Præceps, ferus, velox, atrox, nulli avi satis æquus.*

ACCLĀMATĪO, onis, f. *Cri, acclamation, clameur hostile.* SYN. Admurmuratio, exclamatio, plausus, applausus. **EPITH.** *Acuta, attenuata nimis, adversa, levior, magna, maxima, secunda, ingens, læta, canora.* **USUS:** Non acclamatione tantum, sed convicio et maledictis impeditus est Pompeius.

ACCLĀMO, as, avi, atum, are, a. *Crier.* Dicitur de clamore populi rem probantis, vel improbantis. **PHRAS.** *Acclamatur ab omnibus, tous se mettent à crier.* Admurmuratio omnium facta est. Conclamatur ab omnibus. Extollitur ab omni parte clamor. Clamore approbatur; adjuvatur ruentium in hostem impetus. Contumeliosissimo acclamationum genere reus laceratur. **USUS:** Oranti populus cum risu acclamavit. Cf. Clamo, Applaudo.

ACCLĪNO, as, avi, atum, are, a. *Pencher vers.* *SYN. Inclino, flecto ad aliquid. **USUS:** Acclinavit se ad illum.

ACCLĪVIS, e, gen. com. *Qui va en montant.* SYN. Arduus; fastigio leni subvexus; clementer, molliter assurgens. **USUS:** Pars viæ valde acclivis.

ACCLĪVITAS, atis, f. *Monte.* *SYN. Loci facilitas in ascensu. **USUS:** Ab eo flumine pari acclivitate collis nascebatur.

ACCŌLA, æ, m. *Habitant de.* SYN. Vicinus, finitimus habitator. **USUS:** Amnis vadosis accola.

ACCŌLO, is, colui, cultum, ere, a., *nonnunquam n. Habiter près de.* SYN. Juxta colo, habito. **USUS:** Lacum, fluvium, mare, silvam, montem accollere.

ACCOMMŌDĀTĪO, onis, f. *Conformité.* **EPITH.** *Conveniens, decens, aptaque dispositio et collocatio.* **USUS:** Elocutio est idoneorum verborum, et sententiarum ad intentionem accommodatio.

ACCOMMŌDĀTUS, a, um, part. v. accommodo. *Apte, propre à, conforme.* SYN. Paratus, aptatus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus. **ADV.** Consulto, vehementer. **PHRAS.** *Accommodatus est genio meo, il se conforme à mon caractère.* Optime convenit cum ingenio meo. Ad naturam meam mire factus est. Vehementer ad vitæ mæ rationem, et consuetudinem est accommodatus Cf. Aptus. **USUS:** Oratio ad persuadendum accommodata. Verres ad vim, ad facinus accommodatus. Tempora ad res gerendas accommodata.

ACCOMMŌDO, as, avi, atum, are, a. *Adapter à; conformer à.* SYN. Apto, comparo, concinno, commodo, applico. **PHRAS.** 1. Me totum ad nutum tuum effingam et ac-

commodabo, je vous obéirai, je serai toutes vos volontés. Totum me ad voluntatem tuam, nutumque convertam; ad ductum me tuum applicabo; tibi serviam, tuam ad voluntatem meam conformabo; mores ex moribus formabo tuis; tibi me dedam penitus; tuis obsequar studiis, subserviam; de studio tuo studia mea erunt omnia; voluntatibus ubique velificabor tuis; totum me ad arbitrium tuum, inque mores tuos fingam, formabo; cum tua voluntate mea facile congruet, consentiet, conspirabit. 2. Se suamque fingit ad aliorum voluntates, *il fait la volonté de tous.* In aliorum arbitrium concedit, discedit, descendit: se ad aliorum nutum et arbitrium flectit; eorum voluntatibus obtemperat; arbitrio morem gerit; ad aliorum ingenium, mores, voluntates, mores componit, conformat suos. 3. Boni civis est, voluntatem suam ad Rempublicam accommodare, adungere, conferre, aggregare, *tout bon citoyen doit conformer sa volonté à celle de la république.* Conjungere voluntatem suam cum publica causa; in omni voluntate sua, quid rationes publicæ ferant, postulent, spectare, intueri, attendere; nihil unquam velle a publica re sejunctum, alienum, separatum, disjunctum, remotum; nihil agere, suscipere, moliri, quod Reipublicæ non conducatur, expediatur, quod ejus commoda non postulent. 4. Rationes nostræ accommodandæ sunt temporis, *il faut conformer nos manières d'agir, au temps où nous vivons.* Temporibus est assentiendum, obsequendum, cedendum, serviendum, inserviendum, rationes nostræ ad temporis rationes accommodandæ sunt; Populo subinde et scenæ, ut dicitur, serviendum est; Cujusvis temporis, aut temporum hominem te esse convenit. Temporis rationem ducere; ad tempestatem rem, consilia, actiones dirigere; consilia et actiones tempore moderari, res ad tempus accommodare; consilia ad rationem temporis componere, comparare te oportet. Decet nos in agendis rebus quasi ducem, aut consiliarium habere tempus. Fortunæ, temporis, necessitati parendum. Tempore utendum. Spectandum in omni re, quid res ac tempus ferat, postulet. **USUS:** 1. Ensem lateri, coronam capiti etc. accommodare, *ceindre une épée, se mettre une couronne sur la tête, etc.* 2. Se donner, s'appliquer. Fac animum litteris; curam agriculturæ; voluntatem tuam ad Rempublicam, te ad aliorum nutum accommodes. 3. Interposere. Nomen tuum, testimonium, iusjurandum, ad amicorum causas libens accommodabo. 4. Præter. Alicui de ædibus, suas amico ædes ad nuptias accommodare.

ACCOMMŌDUS, a, um, *Propre, convenable à.* SYN. Appositus, commodus, opportunus, aptus, idoneus.

ACCRESCO, is, crevi, crētum, ere,

n. *Saccroltre*. SYN. Cresco.) (*Decresco*.
 USUS : Flumen vehementer accrevit. Ex ea
 hereditate patrimonio tuo non multum accre-
 scet. Novi dolores, nova negotia veteribus ac-
 crevere. Hæc consuetudo cepta a parvis, te-
 cum simul accrevit. Cf. Augeo, Augesco,
 Addo, Cresco.

ACCREDITIO, onis, f. *Accroissement*. SYN.
 Incrementum. USUS : Luna accretione, et di-
 minutione luminis dies notat.

ACCUBITIO, onis, f. *Action de se coucher pour manger*. USUS : Status, incessus, sessio, accubitus quam minime indecore fiant. EPITH. Epularis.

ACCUBO, as, cubui, cūbūtum, are, n. *Être couché*. SYN. Assideo, accumbo, adjaceo. USUS : In convivio eodem lecto alicui vel apud aliquem accubare, *être couché à table près de quelqu'un*. 2. *Être situé auprès, adossé*. Theatrum Tarpeio monti accubat, imminet, adjacet.

ACCUMBO, is, cubui, cūbūtum, ere, n. *Se coucher, se mettre à table*. SYN. Accubo, cubo, adjaceo, recumbo. Discumbo (semper de pluribus dicitur). ADV. Infra, supra aliquem, in summo (situs erat epulantium). USUS : Supra, infraque accumbunt.

ACCUMULO, as, avi, atum, are, a. *Accumuler, entasser*. SYN. Augeo, adaugeo, addo, coacervo, congero, exaggero, construo, compono, colligo, cogo.) (*Demo*, imminuo. ADV. Acervatim. USUS : Aliquem domus accumulare; alicui honorem accumulare. Cf. Augeo, Copia.

ACCURATIO, onis, f. *Soin, exactitude*. SYN. Studium, diligentia, cura. EPITH. Dili-
 gentior, mera, major, veteratoria, oratoria. USUS : Accurationem adhibere, accuratione uti maxima, *grand soin*. Cf. Dilligentia, Cura.

ACCURATUS, a, um, *Soigné, fait avec soin*. SYN. Meditatus, exquisitus, absolutus, perfectus; summo studio, summa industria elaboratus. USUS : Dicendi genus, sermo, commentatio accurata. Malitia accurata, *malice complète*. Cf. Dilligens, Sollicitus.

ACCÜRO, as, avi, atum, are, a. *Soigner*. SYN. Curo, diligenter administro. ADV. Melius. USUS : Melius accurantur, quæ consilio geruntur.

ACCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir vers*. SYN. Ad aliquem curro, aliquo contendo, advolo, me confero, concurro. ADV. Cupide, libenter. PHRAS. Accurrere, *accourir*. Gradum, cursum flectere ad aliquem. Cf. Curro. USUS : 1. Romam accurre quæso, *venes vite à Rome*. 2. TRANS. Istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut simul atque velimus, accurrant, *ces images s'offrent soudain*.

ACCUSABILIS, e, gen. com. *Bldmable*.

SYN. Accusatione et reprehensione dignus. USUS : Quorum omnium accusabilis est turpido.

ACCUSATIO, onis, f. *Accusation*. SYN. Incusatio, nominis delatio. EPITH. Honestas, diligens, illustris, mala, nugatoria, manifesta, nobilis, gloriosa, vera, vetus, usitata, acris, intenta, infans, muta, nova, opima, perpetua. USUS : Accusationem facitare, profiteri, *accuser, établir, préparer une accusation*. Cf. Actio.

ACCUSATOR, oris, m. *Accusateur*. SYN. Actor.) (*Defensor*. EPITH. Acer, acerbus, vehementis, multum acrior, æmulus, amans, bonus, diligens et firmus, falsus, satis firmus, gravis et vehemens, iratus, odiosus et assiduus, ridiculus, molestus, frigidissimus, gravis, idoneus, imbecillus, melior, temerarius, voluntarius. USUS : Accusatorem comparare in aliquem; alicui accusatorem ponere, opponere, *susciter un accusateur à qqn*. Personam accusatoris, ut temere sumpsit, ita celeriter posuit. Cf. Actor.

ACCUSATORIÆ, adv. *En accusateur, avec passion*. USUS : Non hoc accusatorie, sed libere dixit.

ACCUSATORIUS, a, um, *Qui concerne l'accusateur*. USUS : Spiritus, artificium, jus accusatorium. Animo accusatorio, *avec animosité*.

ACCÜSO, as, avi, atum, are, a. *Accuser*. SYN. Defero, postulo, arcesso, arguo, item : Causam et culpam in aliquem confere; redarguo, insimulo, criminor.) (*Excuso*, defendo. ADV. Acris, aspere et acerbè, constanter, copiose, diligenter, diligentissime, disposite, falso, graviter, gravius, gravissime, improbe, inhoneste, juste, justius, laboriosissime, leviter, libere, liberius, moderate, nefarie, pie, præclare, probabilius, publice, litteris, separatim, severe, vehementer, vere. PHRAS. *Æmuli Catonem quinquagies accusarunt, les ennemis de Caton le mirent 50 fois en accusation*. Catoni æmuli quinquagies diem dixere; litem intendere, intulere; Catonem iudicio persecuti sunt; criminis reum fecere; in iudicium, in crimen vocare; reum citare; in reos retulere; ejus nomen detulere. 2. *Periculosum est, alios accusare, c'est une chose dangereuse que d'accuser les autres*. Res periculi plena est, iudicio exagitare alios; in iudicium adducere; in ius rapere, trahere; criminis reos agere, peragere; crimen inferre; dicam alicui scribere, impingere; actionem intendere; ambitus, captæ pecunie etc. arcessere. 3. *Nihil accleratius est, ac socium falso de crimine accusare, pas d'attention plus odieuse que d'accuser un ami d'un crime faux*. Immane facinus est, amico innoxio crimen affingere; accusationem confare immerenti; innocentem in criminis suspicionem adducere; innoxium in culpam vocare, iudicio exagitare; culpam, crimen conjicere, conferre

in insontem, criminis expertem; amico nullo ejus merito crimen inferre. 4. Cicero Verrem crimine capitali accusavit, *Cicéron accusa Verres d'un crime capital*. Cicero Verrem capitibus accusavit; iudicio capitibus accessit; capitibus reum egit, peregit; in iudicio capitibus vocavit, adduxit; rerum capitalium reum fecit; capitale Verri crimen intendit. 5. Manlius gravissimo accusabatur, *on accusait Manlius d'un crime très-grave*. Manlius in jus ire, ambulare; in iudicio periculum capitibus adire; causam capitibus ex vinculis dicere cogebatur. Manlius iudicio gravissime confictebatur; in iudicio exagitatus reorum loco sedere; accusatorum impura maledicta, convicia audire; accusationis molestiam, iudicium subire; tribunal adire compulsus est. Manlio periculum negotium ab accusatoribus exhibebatur, ambitus, ac maiestatis postulatio. USUS: 1. In iudicio, accusare capitibus, *accuser d'un crime capital*. 2. Extra iudicium, de epistolarum negligentia, voluptatem accusare, *accuser, blâmer*.

ÁCER, eris, cre, gen. com. *Actif, pénétrant*. SYN. Vehemens, acutus, strenuus. ADV. Longe. USUS: Homo acerrimo ingenio; consilio, memoria, *homme d'une intelligence très-vive, très-pénétrante*. In rebus agendis, pervestigandis solers et acer. Acerrima est libertatis recuperandae cupiditas, *vif, énergique*. Acris oculorum acies. In acerrima et attentissima cogitatione tempus illud omne posui. Unguentum acerrima suavitate conditum, *parfum d'une suavité extrême et très-pénétrante*. Cf. Vehemens.

ÁCERBĒ, adv. *Amèrement*. SYN. Aspere. USUS: Accusationem acerbe tulit.

ÁCERBITAS, atis, f. *Amertume, affection*. SYN. 1. *Ærumna*, miseria, molestia, calamitas, tristitia. 2. *Asperitas*, feritas. EPITH. Diuturna, magna, subita, summa. USUS: 1. Nullam acerbitem, dolorem, cruciatum recuso, *je ne refuse aucune douleur*. Lacrimas in tuis acerbitatibus plurimas profudi. 2. Obiurgatio tua multum habet acerbitem. Multa uteris acerbitem. Ad summum imperium naturae acerbitem adiungis. In obvium quemque virus acerbitem tuæ evomis. Cf. Calamitas, Asperitas.

ÁCERBUS, a, um, *Âpre au goût, vert; amer, fâcheux, triste*. Proprie de fructibus dicitur. SYN. Acer, asper. Pomum acerbum; dolor, obiurgatio acerba; USUS: Homo in vituperando acerbis. Cf. Asper, Difficilis, Acerbitas.

ÁCERRA, æ, f. *Coffret à encens*. Ne corone, ne acerræ prætereantur.

ÁCERVĀTIM, *En monceaux; en tas*. SYN. Summatim. USUS: Acervatim jam reliqua dicam, *sommairement*.

ÁCERVUS, 1, m. *Monceau, tas*. SYN. Cumulus. DIFFER. Acervus est minutorum fere rerum, Strues proprie lignorum aggesta moles. USUS: Acervos tritici, numerorum construit avarus; acervos corporum vicit miles.

ÁCĒTUM, 1, n. *Vinaigre*. USUS: TRANS. Acetum habet in pectore; aceto hominem perfudit, *il l'abreuva de railleries mordantes*.

ÁCIDUS, a, um, *Aigre*. * USUS: Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.

ÁCIES, ei, f. *Tranchant, pointe*. SYN. Pars acuta ferri. EPITH. Acris, hebes, obtusior, parva. TRANS. 1. *Acies*. *Vivacité du regard*. SYN. Visio, vis oculi. EPITH. Hebes, obtusior. 2. *Pénétration de l'esprit*. SYN. Acumen mentis, perspicacia. USUS: Ingenii acies disputando exercetur simul et exacuitur; otio hebescit et obtunditur. Rerum magnitudo aciem mentis perstringit, præstringit. Sapiens ab oculorum consuetudine aciem mentis abducit. 3. *Acies, armée, troupe rangée en bataille*. SYN. Exercitus, copiae in certos ordines distributæ. EPITH. Media, instructa. USUS: 1. *Acielem instruere, ranger, mettre en bataille*. Acielem struere, exornare, statuere, instituere, dirigere; Legiones in acie collocare; Copias suas in acie constituere; acielem ordine disponere; *alias*: in certos ordines militem cogere; in certos numeros, partes distribuere; ordines dispertere. 2. In acielem procedere, *se présenter au combat*, prodire in acielem; *alias*: Legiones in acielem deducere, educere, producere; in prælium educere militem. 3. Acielem varie formare, *former divers corps de bataille*; extendere; porrigere, seu extenuare; promovere; erigere in collem; firmare subsidiis; distrahere, distendere, laxare; jungere; medium acielem exinanire; *alias*: explicare cornua, alas, ordines. 4. *Acies* turbatur, cedit, *l'armée plie*. Cornibus nutat acies; fluctuat; inclinatur; cornibus nudatur; perfringitur, impellitur, movetur. 5. *Acielem primam percurrere, battre l'avant-garde, les premiers rangs*. Aciei principia disicere; *alias*: frontem hostis urgere: prima signa, primam hostium coronam dividere; in medium acielem prorumpere, invehi, impetum facere. 6. Acielem restituere, *rétablir le combat*. Acielem sistere; *alias*: frontem hostis urgere; integrare ordines; colligere, instaurare. 7. Ex acie discedere, *quitter le champ de bataille*: acie vel ex acie excedere, refugere, recedere. Cf. Pugna, Prælium.

ÁCINĀCĒS, is, m. *Cimeterre*. * SYN. Gladius Medorum, aut Persarum.

ÁCINUS, 1, m. vel **ÁCINUM**, 1, n. *Grain des fruits à grappe; pépin*. USUS: Acinus vinaceus.

ÁCIPENSER, eris, m. *Esturgeon*. EPITH.

Decumanus. USUS: Acipenser iste paucorum hominum est.

ACONITUM, i, n. *Poison*. *USUS: Fallunt aconita legentes.

ACQUIESCO, is, quiesci, quietum, ere, n. *Se reposer*. SYN. Quiesco, mihi requies est. ADV. Aliquantum, facillime, libenter. USUS: 1. Tres in itinere horas acquieveram, *se reposer*. 2. In ore tuo, et vultu; in libris, litteris; in charitate erga me tua acquiesco, *mettre sa tranquillité dans, être satisfait de*. Cf. Quies, Quiesco.

ACQUIRO, is, sibi vel sibi, actum, ere, a. *Acquérir*. SYN. Obtineo, consequor, adipiscor, nanciscor; paro, comparo, concilio, adjungo. PHRAS. 1. Acquisivi dignitatem, *j'ai obtenu une charge*. Ingenio duce, auctore, virtute dignitatem nactus sum, reperi, abstuli; dignitate auctus sum. Tribunatum mea virtute extorsi, non artibus expugnavi; suffragia non eblanditus sum, sed meritis assecutus. Laboribus meis dignitatem mihi peperit, consecutus sum; vigiliis meis hanc dignitatem acceptam refero, sero, possideo, teneo, debeo. Bonis artibus honor mihi obtigit; data mihi ea est provincia, honorem inveni, impetravi, votorum compos factus sum. Non obrepsi ad honores, sed ascendi. Laboribus, vigiliis meis in magistratum veni; dignitatem collegi, comparavi; ad honores perveni, *je suis parvenu aux honneurs*. 2. Malis artibus non exiguas opes acquisivit, *il s'est procuré de grandes richesses par des moyens illégitimes*. Malis artibus non exiguum pecuniam collegit, confecit, creavit, nummorum magnam vim expressit, abrasit, extorsit; rem ac pecuniam reperit, corrasit, eblanditus est. 3. Litterarum studiis magnam sibi famam acquisivit, *son amour pour les lettres lui a procuré une grande renommée*. Doctrinarum studio famam sibi ingentem ac dignitatem conciliavit; nomen adeptus est ingens; famam collegit non mediocrem et existimationem; famam, existimationem sibi confecit, peperit; splendorem nomini accersit; in existimationem venit. USUS: Acquirere honorem, dignitatem, opes. Cf. Obtineo, Accipio, Fama, Pecunia.

ACRIMONIA, ae, f. *Vivacité, énergie*. SYN. Vis animi, impetus, vehementia. USUS: Sit in vultu pudor, et acrimonia. Oratio tua multum habet acrimoniae.

ACRITER, adv. *Fortement, vivement*. SYN. Acri animo, vehementer, fortiter. USUS: Intelligit, dicitque acriter. Acute videt, et acriter.

ACRŌAMA, atis, n. *Tout ce qu'on entend avec plaisir: musique, lecture, symphonie etc.* SYN. Narratio jucunda. Musica, symphonia fabulae actibus interpolari solita. EPITH. Festivum. USUS: Acroama Themistocli jucundissimum videbatur, quo sua cujusque

virtus praedicaretur. Fuisti in hac fabula non modo spectator, sed actor et acroama.

ACRŌASIS, is, f. *Auditoire, réunion*. SYN. Auditio, auscultatio, auditorium conventus, *école de savants*. USUS: Hæc vel in acroasi audeam legere, (in auditorio VUIG.)

AC SI, *Comme si*. *SYN. Ut si; tanquam si; pro eo ac si, quasi; perinde quasi; similiter ac si; juxta ac si; non secus ac si. USUS: Tecum agam non secus ac si meus frater esses. Cf. Quasi, Similiter, *Æque*.

ACTA, orum, n. pl. *Actes officiels, registres*. EPITH. Firma, irrita, multa, nefaria, præclara, publica, privata, rata et firma, reliqua, urbana. USUS: 1. Aliquid in acta referre, *consigner dans les actes publics*. Sui consulatus acta Cicero ipse confecit; res suas in actis habebat, numerabat. 2. Acta rescindere, *annuler les ordonnances de qqn*. Acta Neronis sublata, rescissa sunt; ejus actis auctoritas est derogata et fides. 3. Acta rata habere, *conservier tout ce qu'a fait qqn*. Acta Cæsaris firma erant, servabantur diligenter, cum laude commemorabantur.

ACTIO, onis f. *Action, procès*. SYN. Actus, factum, negotium, lis, causa, procuratio. EPITH. Aperta, ardentior, civilis, congruens menti, considerata, crudelis et importuna, non tribunitia, sed regia, divina, faciliior, honesta, integra, levis, levior et faciliior, liberalis, maxima, perijuncta gratiarum, comes eloquenti, popularis, prima, prior, singularis, tota, tragica, tribunitia, turpis, varia, vehemens, plena animi, plena spiritus, plena doloris, plena veritatis, vehemens et gravis, et copiosa, bona, certa, congruens virtutibus, consentanea appetitionibus, constantissima, atque optima, honesta, multa, periculosa, perpetua, præclara, publica, stultissima, forensis. USUS: 1. *Faculté d'agir, acte, fait, action*. Contemplatio sine actione manca est. Æqualitate vitæ, et omnium actionum nihil venustius. Ea pueris ludendi venia detur, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. Actio mentis et agitatio. Virtutis actio et usus. 2. *Action de l'orateur ou de l'acteur (contenance, geste, voix)*. EPITH. Congruens et apta, ad animos permoveandos accommodata. Demosthenes tribuit primas, secundas, tertias actioni. 3. *Droit de poursuivre en justice, procès*. SYN. Oratio accusatoria, jus persequendi sibi debitum; judicium, questio forensis, lis. USUS: Actionem instituere, *intenter un procès*. Constituire, informare, suscipere actionem. 5. Actionem habere, *avoir action contre qqn*; *demandar la permission de poursuivre*, actionem alicui intendere; actionem quaerere, postulare. 6. Actionem relinquere, *abandonner sa plainte* actionem excludere, tollere.

ACTOR, oris, m. *Acteur, item: Qui*

poursuit au nom d'un autre; avocat. SYN. Qui agit, accusator. EPITH. Multo acrior, adversus, vehemens et fortis, fortissimus, idoneus, non invenustus, sed iners et inimicus fori, jucundus, optimus, summus, diligentissimus, industrius, malus. USUS: In theatro etiam mali actores perpetendi sunt. Actor summus causarum. Idem inventor, compositor, actor.

ACTUARIUM, ii, n. *Bateau léger.* USUS: Actuaria minuta celeritate valent.

ACTUM EST, *Cen est fait.* Rem desperatam significat. SYN. Conclamatum est; absumpti sumus; ventum est ad finem; deploranda in perpetuum libertas nobis est; Res ad restim rediit; pejore loco res mea esse non potest, quam quo nunc sita est; perii, interii, nullus sum; occidi, mortuus sum; occisa res est; nec salus mihi, si veli, saluti esse potest; transactum est de me, actum de salute mea; disperii; omnes fortunæ perditæ sunt, et eversæ, eo redactus sum ut ipsa salus servare me haud possit; eam fortunam subii, ut spes melioris eventus relicta sit nulla; sepultus sum. Cf. Despero.

ACTUOSE, *Avec action, véhémence.* USUS: Leniter, remisse, non actuose agere.

ACTUOSUS, a, um, *Actif.* SYN. Qui ab agendo non cessat. USUS: Virtus actiuosa sit oportet.

ACTUS, ūs, m. *Acte.* SYN. Actio, factum. EPITH. Extremus, perfectissimus et ornatissimus, turpissimus et flagitiosissimus, vitæ non solum rectus, sed etiam pravus, varius. USUS: 1. Pravitatis animi in actum erumpit, *se traduire en actes.* 2. Pars Comœdiæ vel Tragœdiæ, *Acte.* Vitæ nostræ, veluti fabulæ, mors extremus est actus.

ACTUS, a, um, part. v. ago. *Fait, fini, passé.* USUS: Bene tecum actum est. Acta ferme tibi setas est, exacta. Acto negotio, sero venis. (VULG. post festa).

ACTUTUM, *Bienôt, promptement.* SYN. Statim, illico, subito, mox, confestim.

ACULEATUS, a, um, *Qui a un aiguillon, piquant.* USUS: Aculeatas ad me dedisti litteras, *vous m'avez écrit des lettres piquantes.*

ACULEUS, i, m. *Aiguillon.* SYN. Vespum, *vel* apum stimulus; item: TRANSL. De iis, quæ pungunt, irritant, angunt. EPITH. Oratorii ac forenses, reconditi. USUS: 1. Doctor. Domesticarum sollicitudinum aculeos occultare soleo, *douleur, chagrin.* 2. Jocus acerbus, *raillerie piquante, sarcasme.* Genus facietarium, in quo multi aculei, et contumeliæ insunt. 3. Acerbitas. Emittere aculeos severitatis in aliquem, *être sévère pour qqn.* Oratio sine forensium sententiarum aculeis. Cf. Acerbitas, Contumelia.

ACUMEN, inls, n. *Pénétration, subtilité, vivacité de l'esprit.* SYN. Perspicaciæ, ingeni

vis, subtilitas. EPITH. Flegibile, nimium singulare, sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. USUS: Acumen Dialecticorum. Stili acumen et argutiæ.

ACUO, is, cui, cûtum, ere, a. *Aiguiser.* SYN. Exacuo, excito.)(Obtundo. USUS: Usus prudentiam acuit. Gloria ingenium acuit, alit; iram, metum acuere. Palatum acuere, *exciter l'appétit.* Palatum exacuer, famem obsonare, appetentiam cibi facere, præstare, excitare, incitare.

ACUS, ūs, m. *Aiguille.* PHRAS. Acu pingere, *broder.* Phrygio opere pingere, laborare; acu telam, aut pannum variare. USUS: Vulnus acu punctum videbatur.

ACUTÈ, *Ingenieusement, finement, avec esprit.* SYN. Subtiliter, ingeniose, argute, cum ingenio, non sine acumine. USUS: Acute colligere in disputando, respondere, tractare; acute, argute conijcere.

ACUTUS, a, um, *Aigu, fin, pénétrant, subtil.* SYN. Subtilis, acer; perspicax, argutus.)(Hebes, obtusus. ADV. Valde. USUS: 1. *Aiguisé.* Culter acutus probe. 2. *Habile, adroit,* homo acutus, et natura perspicax. Motus animi celer, et acutus ad excogitandum. Dicendi genus acutum. Cf. Ingenium.

AD, a, *vers.* SYN. In, apud, circa etc. USUS: 1. Motus ad locum, *vel* personam, *à, vers,* ad Messanam; ad montem; ad Consules venit. 2. Interdum statum in loco, *dans.* Remansit ad urbem; senatus habitus est ad Dianæ, Veneris, Castoris, subaud. fanum, *sædem.* 3. Apud, *au, chez.* Est mihi ad portum negotium. Hieme ad exercitum mansit. Ad mulieres nihil obtineri potuit. 4. Circa, *jusqu'à.* Exspectabo te ad ea tempora. 5. Contra, *contre.* Herba ad morsum bestiarum, ad oculos salubris. 6. Post, *après.* Ad hæc otii nonnihil fuit. 7. Propter, *dans, à cause de.* Abacti boves ad desiderium relictarum immugiunt. 8. Pro, *pour.* Argentum ad statuam conferre. Adnotare rem ad memoriam posteritatis. 9. Ante, coram, *au-devant.* Ad limen, ad pedes ejus adstitit. 10. Comparantis, *vel* præferentis, *en comparaison de.* Nihil ad tuum equitatum; nihil est ad Ciceronem Brutus. 11. Secundum, *à, selon.* (Similitudinem significat.) Ad arbitrium illius; ad nutum; ad exemplum; ad hunc modum, ad eamdem normam; ad conjecturam alieni sensus; ad præscriptum; ad naturam; ad rationem temporis; ad aliorum similitudinem omnia gerere. 12. Præter, *en outre.* Ad cæteros dolores etiam illo premor. 13. Circiter, *à peu près.* Fuere ad ducentos. 14. Usque, *jusqu'à.* Ad hanc diem, horam; ad multam lucem, noctem; ad exactam ætatem; ad insaniam concupiscere. 15. Eleganter usum aut finem significat. *Indiquant la cause.* Erit hoc tibi ad privatum

dolorem luctuosum, ad Reipublicæ rationes gloriosum. Callidus ad fraudem. Ad pugnam fit utiliter. Est ad aspectum venustum. Res varia et multiplex ad suspiciones. Ad laudem illustre. Vir ad suspicandum sagax, ad resistendum fortis. 16. Eleganter in his adhibetur: *à la lettre, mot à mot*. Ad litteram, ad verbum rem ediscere. Ad hæc; ad extremum; ad unguem.

ADÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaler*. SYN. *Æquo*, *exæquo*, *æqualem facio*. (Superior, inferior sum. USUS: Pompeius cum virtute fortunam adæquavit, *Pompée fut aussi courageux que fortuné*. Memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit. Cf. *Exæquo*.)

ADAGIUM, II, n. *Adage, proverbe*. * SYN. Proverbium. USUS: Vetus est adagium. Cf. Proverbium.

ADAMAS, antis, m. *Acier, fer, diamant*. * USUS: Genera adamantis sex noscuntur.

ADAMO, as, avi, atum, are, a. *S'ôprender de, aimer beaucoup*. SYN. Valde amo, ardentem desidero, percipio, concupisco, exopto. USUS: Adamas, quod nunquam vidisti. Cf. Amo.

ADAUGEO, es, auxi, auctum, ere, a. *Augmenter*. SYN. *Augeo*, cumulo. (Extenuo, minuo. USUS: Hæc indicia adaugent suspicionem. Cf. *Augeo*.)

ADBIBO, is, bibi, bibitum, ere, a. *Boire*. * SYN. *Bibo largius*. USUS: Adbibit plus paulo. TRANSL. *Écouter avidement*. Cf. *Bibo*.

ADDĒCET, imp. *Il convient*. SYN. Decet. Cf. Decet.

ADDICO, is, xi, ctum, ere, n. et a. *Accorder, adjuger, vendre*. SYN. Dedo, mancipio, destino, adjudico, licitanti rem auferendam permitto, trado. (Libero. USUS: Antonius regna, senatus auctoritate exister pecunia addixit, *vendre, donner pour de l'argent*. Nemini me addixi. Iudices corrupti sententiam suam, fidem, religionem pretio largitoribus addicere nil pensi habent. Amores suos, cupiditates, voluntates alterius libidini; juventutem suam omni intemperantiæ addicere. Cf. Trado, Deditus.)

ADDICTIO, onis, f. *Adjudication*. USUS: Addictio et condonatio bonorum.

ADDICTUS, a, um, part. v. addico. *Adjuré, engagé, lié*. SYN. Adjudicatus, mancipatus. USUS: Me addictum, deditum, obstrictum habes, *vous avez en moi un homme dévoué*. Homo in servitutem addictus, *esclave*. Pretio addictam habere fidem alteri, et mancipatam, *se vendre à prix d'or*. Urbs jam vastitati addicta. Cf. Deditus.

ADDISCO, is, didici, ere, a. *Ajouter à ce qu'on sait, apprendre*. SYN. Disco; ad ea, quæ didici, aliquid adjicio. (Dedisco. ADV. Velocius. USUS: Orationem, carmina, novi aliquid addiscere. Cf. Disco.)

ADDITAMENTUM, i, n. *Augmentation, supplément*. SYN. Accessio, appendicula. USUS: Inertissimi nobiles, in quibus præter nomen nihil est additamenti. Cf. Accessio.

ADDO, is, didi, ere, a. *Approcher de, ajouter*. SYN. Adjungo, adjicio, appono, adscribo, accessionem adjungo, facio, affero. ADV. Gradatim, minutim, paululum, recte. PHRAS. 1. Me quoque amicis tuis adde, *mettes-moi aussi au nombre de vos amis*. Amicis tuis aggrega, accerse, admisce, adjice; fac, ut tuorum amicorum additamentum sim; novum et adscriptitium amicum me habeto. Adscribe me amicorum tuorum numero. Familiarium tuorum numero me quoque adjice. 2. Ad injuriam addita est contumelia, *à l'injustice on joignit l'insulte*. Ad injuriam accessit contumelia; ad injuriam calumnia quoque admigravit; injuriæ auctarium adjectum est, contumelia; injuriæ cumulum attulit contumelia, injuriæ subjuncta, subtexta, mista, adnexa est contumelia; auxit injuriam contumelia nova. USUS: Addere aliquid de suo, *ajouter du sien*. Aliquid in orationem addere. Eas litteras in fasciculum tuarum addas, *ajouter*. Laude stimulos animis, alacritatem studendi discipulis addere, *stimuler*. Ad ornamenta nobilitatis doctrinæ laudem addere. Cf. *Augeo*, *Adjungo*, *Accedo*.

ADDŌCEO, es, docui, doctum, ere, a. *Enseigner*. SYN. Docco.

ADDŪBITO, as, avi, atum, are, n. *Pencher vers le doute, être incertain*. USUS: Addubitavi paululum, num et quomodo ita eveniret; de fide tua nihil addubito.

ADDŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Amener; pousser, entraîner*. SYN. Deduco, induco, contendo, contraho. (Deduco, remitto. SYN. TRANSL. Invito, impello, pellio, permoveo. ADV. Magnopere, ociosus, quamprimum. USUS: 1. Adducere vultum, habenas, lorum, arcum, se rider, *server le frein, bander un arc*. Cf. Adstringere. 2. Permoveo ad iram etc. *pousser à la colère, au crime*. Aliquem in metum; ad iracundiam, indignationem, misericordiam, negligentiam, ad fletum; in dubitationem, dubium; summam expectationem; in opinionem; ad nequitiam adducere. 3. Redigere, *réduire à la dernière extrémité etc.* Aliquem in angustum, in summam angustiam, in discrimen, in odium, in invidiam; in fidem, in suspicionem adducere, *porter à croire, à soupçonner*. Cf. *Movoo*, *Allicio*, *Persuadeo*.

ADDŪCOR, eris, ductus sum, ducti, p. *Être poussé*. SYN. Inducor, invitor. ADV.

Facile, fortuito. USUS: (Cum illis, quæ vim permovendi animos habent.) Non spe, non odio, non commendatione aliorum, non officio, nec pretio, nec oratione adduci potuit, ut a proposito discederet, *ni l'espoir, ni la haine etc. n'ont pu le détourner de son dessein.* Non adducar; adduci non possum, ut credam, *je ne puis croire.*

ADĒDO, is, ēdi, ēsum, edere, a. *Entamer; consumer, miner.* SYN. Comedo. USUS: Non adesum, sed devoratum patrimonium. Jecur adesum. Cf. Abilgurio.

ADĒMPTIO, ōnis, f. *Action d'enlever.* SYN. Ablatio. USUS: Ademptio civitatis. Cf. Jactura.

ADĒO, *A ce point, tellement.* SYN. Usque eo, tam, tantum. USUS: 1. *Eo, à ce point.* Adeo jam res rediit. 2. *Itaque, c'est pourquoi.* Propria adeo hinc tollere puerum. Unus adeo superum. 3. *Vero, mais.* Id adeo, iudices, considerate. 4. *Imo quod plus est, bien plus, de plus.* Adolescens tuus, atque adeo noster. Tunc, atque adeo vos geminæ voragine. Aliquid atque adeo multa de suo addunt. Hostem intra mœnia, atque adeo in senatu videtis.

ADĒO, es, is, vel ivi, Itum, ire, n. et a. *Aller trouver, visiter.* SYN. Accedo, convenio, viso, inviso, visito, eo, venio.) **ADĒO**. ADV. Caste, ad vivos, intempestive ad aliquem, libentius, necessario. USUS: Adire aliquem, ad aliquem, aedes, fores, locum. Vultum subire alterius, congradi. TRANS. 1. *Aggredior, incipio, suscipio, entreprendre, essayer.* Nunc demum ad opus diu detrectatum; ad rempublicam; ad pactiones adiit. 2. *Subeo, subir, essayer.* Nulli sunt labores, nulla pericula, quæ reipublicæ causa non aadam. Inimicitias, odia improborum adire non vereor. 3. *Hæreditatem adeo, se porter héritier.* Adiit hæreditates multorum civium Romanorum. Cf. Accedo, Accessus.

ADĒPS, Ipsi, m. *Graisse.* SYN. Pingue intra carnem et cutem. USUS: Num mihi Lentuli somnus, Cassii adeps, Cethegi temeritas pertimescenda est? Cf. Abdomen, Pinguis.

ADĒPTIO, ōnis, f. *Acquisition.* USUS: Vita beata non in depulsione mali, sed adoptione bonorum sita est.

ADĒQUITO, as, avi; atum, are, n. et a. *Aller à cheval vers.* SYN. Juxta, vel prope equito, equo citato adveho. USUS: Urbi ad-equitare, *se présenter à cheval auprès de la ville.*

AD HÆC, *En outre, à cela.* SYN. Præterea; accedit, quod; adde, quod.

ADHÆRĒO, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Être attaché, s'attacher à.* SYN. Hæreo, adhæresco, nitor, infixus sum, adjungor, applicor, adjaceo, conjungor. ADV. Vix, extremum.

omnino. PHRAS. *Adhæret Platoni, il prend Platon pour guide.* Platoni ut magistro affixus est; nusquam ab ejus doctrina, nusquam a latere discedit; inhæret menti; in intimis animis insidet doctrina Platonis; Platonem arcte complectitur, a Platonis doctrina vel tantillum declinare, religio illi est. USUS: 1. *Adhæret saxo, ad saxum navis, le navire est attaché au rocher.* 2. TRANS. In freto æris alieni; in certo studiorum genere adhærescere, *cultiver certaines études.* Vide, ne fax illa seditionis et conjurationis ad hanc materiam adhærescat. Argumentum, oratio nusquam adhærescit. Cf. Hæreo, Conjungo.

ADHÆSIO, ōnis, f. *Adhésion.*

ADHIBĒO, es, ui, Itum, ere, a. *Mettre auprès, approcher; ajouter, joindre.* SYN. Affero, adjungo, admoveo, adapto, item utor.) **ADHIBĒO**. ADV. Alacriter, aperte, bene, extrinsecus, frequentius, liberaliter, nimis, publice, recte, severius. PHRAS. 1. *Adhibebo diligentiam, je ferai preuve de travail.* Omni cura studioque enitar, elaborabo; omnes vires, studia, omnem curam, industrium eo conferam; omnia in adducendis ad exitum suum rebus tuis experiar; operam dabo, navabo, dicabo maximam rationibus tuis; omni studio id contendam; omni ope, ac opera additar; curæ mihi erunt res tuæ; quantuscumque mihi labor suscipiendus est, vincam studio naturæ vires. In hoc cura mea omnis, ac industria versabitur, excubabit, ut commodis tuis accuratius inserviam; omne studium in hoc ponam, consumam, colloabo; huic rei vigilias dabo, dicabo, tradam, addicam meas, in hanc curam unice incumbam; in hoc vires contendam meas; in hoc curas figam, configam, infigam omnes; ad hoc operam profitebor meam, ut res tuas, rationesque omnes, quanta maxima possum, cura complectar. 2. *Ut Aristotelem intelligas, ingenium adhibendum est, pour comprendre Aristote, il faut employer toute son intelligence.* Ingenii vis omnis conferenda; ingenii acies intendenda; acuendum ingenium est. USUS: 1. *Utor, employer, mettre en œuvre.* Vir bonus præter curam et diligentiam, artem etiam et fidem adhibet in amicorum periculis. Idem gravitatem in dolore; modum, moderationem in rebus secundis; studium et solertiam in negotiis adhibet. 2. *Admoveo, appeler, invoquer, avoir recours à.* In convivium, atque adeo in consilium, ad deliberationes, ad causas adhibere. Diis preces, equo calcaria, juventuti stimulos adhibere. Dicenti aures adhibere, *écouter, prêter l'oreille.* 3. *Gero, exhibeo, se montrer.* Ita se in imperio, ut privatum adhibuit. 4. *Affero, offrir, donner.* Ægroto vinum, medicinam adhibere. Ad negotium curam, rationem, mentem, animum, virtutem, gravitatem adhibere. Litteris tuis aliquam mihi consolationem adhibeto.

ADHINNIO, is, ivi, vel ii, ire, n. *Hennir* à ou vers. Proprie equorum est.

ADHORTATIO, onis, f. *Exhortation*. SYN. Exhortatio, invitatio.

ADHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Hortor, exhortor, accendo, inflammo.) Dehortor. ADV. Merito, antequam iret. USUS: Ad libertatem recuperandam, ad bellum faciendum vos etiam atque etiam adhortor. Cf. Hortor, Moneo.

ADHUC, *Encore, jusqu'ici*. ADV. temporis, q. ad hoc tempus. SYN. Etiam nunc, ad hoc tempus. USUS: Unam adhuc epistolam a te acceperam. Quæ adhuc dicta sunt, constare sibi videntur.

ADIGO, is, ègi, actum, ere, a. *Pousser, enfoncer*. SYN. Vi impello, (cuneum, clavum in lignum); cogo, compello. USUS: 1. Oves adigere in caulam, naves ad litus; telum ad destinatum locum adigere, *pousser, lancer un trait*. 2. TRANSL. Impello. Ad insaniam, desperationem me adiges, *pousser à la folie, me désespérer*. Item: Legiones sacramento, vel ad sacramentum (jusjurandum) vel in verba Principis adigere, *faire prêter serment à qqn*. Cf. Cogo, Impello.

ADIMO, is, èmi, emptum, ere, a. *Oter, enlever*. SYN. Aufero, eripio, detraho, decido, tollo, extorqueo.) Addo. ADV. Improbius, in posterum libertatem, industrie, magnopere, mature, repente. PHRAS. Omnia amleo ademit, *il dépossède son ami*. Spoliavit rebus omnibus amicum; exuit facultatibus, agris, fundisque multavit. USUS: Dolor omnem mihi animi facultatem, somnum ipsum ademit. Pecuniam, libertatem, potestatem adimere. Civitatem alicui adimere, (jus Civitatis), *enlever le droit de cité*. Cf. Tollo, Eripio.

ADINVENIO, is, vèni, ventum, ire, a. *Découvrir*. SYN. Invenio, comminiscor. USUS: Adinventum animo, sensibus percepta. Cf. Invenio.

ADIPALIS, e, gen. com. *Gras, lourd*. USUS: Opimum quoddam, et adipale genus dictionis.

ADIPISCOR, eris, adeptus sum, isci, d. *Acquérir*. SYN. Nanciscor, consequor, assequor, invenio, obtineo, acquiro, colligo. ADV. Aliquantum, mediocriter. USUS: Senectutem, honores adipisci nemo non exoptat. Cf. Obtineo, Acquiror, Habeo.

ADITUS, us, m. *Accès, entrée*. USUS: Via, introitus, accessus, vestibulum, ascensus, os, portus, gradus.) Exitus, discessus. EPIRH. Difficilis, difficilior, diuturnus, facilis alicui, facilior, quam facilissimus, interclusus, munitus, mirificis molibus obstructus, plenus atque integer, præclusus, primus, provincialis, unus, arduus, diurnus, atque nocturnus, illustris, inter se diversi. PHRAS. 1. Doctrinæ

aditum illi fecit ad honores, *la science lui donna accès aux honneurs*. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit; viam stravit; gradum struxit ad honores. 2. Aditum claudit omnibus, *il ferme sa porte à tout le monde*. Aditu, limine omnes prohibet; aditum omnibus præcludit, intercludit, obstruit; a congressu suo arceat omnes; ædes suas omnibus obserat, ab ædibus excludit omnes; nemini sui copiam facit. 2. Aditus patet omnibus, *l'entrée est ouverte à tous*. Fores patent, apertæ sunt et expositæ; aditus cuique liber est; nemini difficiles sunt aditus; nemo est, cui ædium mearum aditus denegetur, qui non recipiatur, non admittatur. USUS: 1. Difficiles sunt ad optimates aditus, *les grands se laissent difficilement approcher*. 2. TRANSL. Accès d. Eloquentia ad consulatum Ciceroni aditum aperuit. 3. *Facilité d'arriver*. Aditum ad hoc scelus sibi aliis sceleribus munivit. Primum velut aditum jecit. Pons iter hostibus dedit. 4. *Se fermer l'entrée*. Tuamet temeritate aditum tibi ad honores intercludes. Cf. Accessus.

ADJACEO, es, cul, ere, n. *Être couché auprès; être situé auprès*. SYN. Juxta vel prope jaceo, cubo prope. USUS: Tuscus ager Romano adjacet. Cf. Vicinus, Prope.

ADJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter dans; ajouter à*. SYN. Immitto, addo, applico, adhibeo, appello, adjungo.) Adimo, detraho. USUS: Adjicere tela in castra hostium, *jeter des traits dans le camp ennemi*. 2. Addo, joindre à. Ad belli laudem doctrinæ gloriam adjecit. 3. TRANSL. De animo et oculo. Oculum adjecit hæreditati, *il jeta un regard de convoitise sur l'héritage*. Animum adjecit ad Poeticam, *il se livra à l'étude de la poésie*. Cf. Addo, Adjungo.

ADJUDICO, as, avi, atum, are, a. *Adjuger, attribuer*. SYN. Aliquid alicui per judicium tribuo.) Abjudico. ADV. Gratis. PHRAS. Spero fore, ut secundum me judicetur, decernatur, judicium fiat; ut secundum me possessio detur; pro me pronuntietur; lis et possessio secundum tabulas mihi addicatur; ut ego in possessionem mittar, *j'espère que l'on prononcera, que l'on jugera en ma faveur*. USUS: Ea domus, ea causa mihi demum adjudicata est. Miser ille in servitutem mihi adjudicatus est. Cf. Lis, Judicium.

ADJUMENTUM, i, n. *Aide, secours, assistance*. SYN. Subsidium, præsidium, auxilium, perflugium, suppetiæ.) Detrimentum, impedimentum. EPIRH. Magnum, maximum, externum, adventitium, multum, magnumque, parvum, plurimum, proprium oratorum. USUS: Adjumento illi fuit ad victoriam, *cela lui servit pour vaincre*. A philosophia omnia adjumenta beate vivendi

petenda sunt. Honorum avido adjumenta undique petenda, conquirenda sunt. Tua auctoritas maximo mihi ad res meas promovendas adjumento erit; maximum adjumentum afferet, importabit; multum habebit adjumenti ad res meas promovendas, *m'aidera fortement*. Cf. Auxilium, Præsidium, Juvo.

ADJUNCTIO, oris, f. *Sympathie*. SYN. TRANS. Animi propensio. EPITH. Similis. USUS: Beneficio, spe, adjunctione animi et voluntate ducuntur homines.

ADJUNCTOR, oris, m. *Qui attache, ajoute, adjoint, réunit*. SYN. Qui aliquid adjungit. USUS: Ille Gallie posterioris adjunctor.

ADJUNCTUS, a, um, part. v. adjungo. *Lit. attaché*. SYN. Continens, propinquus. USUS: Summis viris quædam adjuncta est divinitus fortuna. Sunt hæc propria et causæ adjunctiora. Ei Drusus proxime adjunctus fuit.

ADJUNGO, ia, junxi, junctum, ere, a. *Attacher, joindre, unir*. SYN. Adjicio, addo, adnecto, attexo, applico, aggrego, adhibeo, adscribo.)(*Disjuncto*. ADV. Divinitus, foris, honeste, omnino, proxime, quam primum, recte, relictissime, separatius, studiosius, valde. PHRAS. Adjunctisti me beneficio tibi, *vous m'avez attaché par vos bienfaits*. Tuis beneficiis effecisti, ut me dem tibi; omnibus in rebus assentiar; voluntates meas ad tuam dignitatem aggregem; ut ad te transirem; ad te accederem; tuas partes tuendas susciperem; ad te me penitus applicarem; me tibi contribuerem; tecum faciam; in tuorum numerum adscribi, in tuam familiam me conjicere gestiam; ut constrictum me tibi addiderim; in tuam consuetudinem me insinuarim; societatem tecum coierim; ad ductum tuum, ad familiaritatem omnino applicarim. Beneficia tua me tibi junxere artius; artissimis amplexibus conjungere. Beneficii tui is fructus fuit, ut in eadem tecum esse causa, tuis partibus misceri, vitæ periculum tecum sociare, consociare constituerem. USUS: 1. Voluptatem ad virtutem adjungere insipienter cupio, *joindre, unir*. 2. Adjungere sibi alterum, *s'attacher qqn.* Beneficiis tibi plebem, principes, civitates, multos socios adjunges. Urbanitate viros bonos ad tuam amicitiam, consuetudinem adjunges; benevolentiam, animos hominum, auxilium tibi adjunges. 3. Adjungere se alicui, *se joindre à qqn.* Est, ut me tibi, ut me ad tuas rationes, tuam causam, tuam factionem, ad senatus auctoritatem adjungam. Cf. Addo, Adjicio, Faveo.

ADJŪRO, as, avi, atum, are, a. *Affermer par serment*. SYN. Juro. USUS: Adjurat ille sancte, nullum esse periculum.

ADJŪTO, as, avi, atum, are, a. *Aider*. * SYN. Juvo, adjuvo. USUS: An eum adjutem, dubito.

ADJŪTOR, oris, m. *Aide, partisan*. SYN. Administer, particeps, socius, fautor. EPITH. Fortissimus, pragmaticus, improbus. USUS: Auctor in consiliis capiendis, adjutor in agendis. Sceleris esse adjutorem. In scelere perpetrando, vel scelus perpetrandum, vel sceleri perpetrando adjutorem se præbere, dare, profiteri. Adjutorem te, quam deprecatorem habere, capere, venire malo, *j'aime mieux vous avoir comme aide que comme défenseur*.

ADJŪTRIX, icis, f. *Celle qui aide*. USUS: Minerva consiliorum meorum adjutrix. Conjugem adjutricem sibi cepit.

ADJŪVO, as, jŭvi, jŭtum, are, a. *Aider, assister*. SYN. Juvo, opitutor, adminiculator, auxilior, adjumento sum, adjumentum affero, suffragor, sublevo, præsidio sum, præsidium, opem, subsidium, suppetias fero, affero, adjutor sum alicui contra aliquem.)(*Impedio*. ADV. Aliquantum, multum, plane nihil, plurimum, publice, vehementer. USUS: 1. Velim me in petitione consulatus, adjuves; Dolorem meum et mœrorem consilio adjuva. 2. *Augere*. Insaniam alterius, formam cultu adjuvare, *augmenter la folie de qqn., relever la beauté par la parure*. Cf. Juvo, Opitutor, Auxilium.

ADLĀBORO, as, avi, atum, are, n. *Travailler beaucoup*. SYN. Valde laboro, elaboro. USUS: Alicui adlaborare.

ADMĒTIOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Frumentum admetiri militi.

ADMINICŪLOR, aris, atus sum, arl, d. *Soutenir, fortifier*. Adjuvo, fulcio. USUS: Vites adminiculari, *échaler une vigne*.

ADMINICŪLUM, i, n. *Échelas, aide*. SYN. Fulcrum, auxilium. USUS: Vites claviculis adminicula quasi manibus apprehendunt, *les vignes se servent de vrilles comme de mains pour s'attacher aux échelas*. Adminiculorum ordines. 2. Auxilium. Nullius adminiculo rem conficit, *il a fait cela sans le secours, l'appui de personne*. Cf. Adjumentum.

ADMINISTER, tri, m. *Celui qui aide, instrument*. SYN. Minister. USUS: Timarchides omnium rerum transactor, cupiditatum administer. Scelerum administri et satellites. Adjective in gen. form. Multæ sunt artes hujus virtutis comites ministræ. Cf. Administrator.

ADMINISTRATIO, oris, f. *Aide, ministère; soin, direction, gouvernement*. SYN. Curatio, procuratio, gubernatio. EPITH. Communis cum aliquo, provincialis. USUS: Disceptant philosophi, an dii ab omni curatione,

et administratione rerum vacent. Cf. **MUNUS**, **Gubernatio**.

ADMINISTRĀTOR, ōris, m. *Administrateur*. SYN. Præfectus, curator, procurator, minister, gubernator, moderator. EPITH. Pulcher. USUS: Imperator est administrator belli, le Général est celui qui dirige les opérations de la guerre.

ADMINISTRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Procurer, mettre la main à, s'occuper; gouverner*. SYN. Curo, procuro, gero, obo, guberno. ADV. Accuratissime, admirabiliter, auspicio, bene, commode, diligentissime, lenius, melius, optime, quam commodissime, recte, temere, vigilant. PHRAS. 1. *Ecquis hoc tempore Rempublicam administraret? Qui donc maintenant voudrait gouverner la république?* Ecquis hac temporum calamitate Rempublicam attingat, capessat, suscipere, gerere, tractare audeat? quis sua studia ad Rempublicam conferat? operam det Reipublicæ, in Republica versari velit? 2. *Is nunc totam Rempublicam administrat, il est chargé maintenant du soin des affaires publiques.* Is nunc in procuratore Reipublicæ est, rempublicam summo cum imperio obtinet; tractat Reipublicæ gubernacula; summa ejus nunc est in Republica potestas; summum jus in curandis Reipublicæ rebus. Reipublicæ nunc præstet, eo jure quod amplissimum esse potest; ea potestate, quæ potest esse maxima. Summo nunc utitur in Republica imperio. 3. *Res meæ melius haberent, si tu administrasses, mes affaires seraient dans un meilleur état, si vous en étiez chargé.* Si rerum mearum cura penes te fuisset, ad te pertinuisset; si in his tua opera essem; si te curatorem, procuratorem habuissem. Cf. **REGO**, **Provincia**, **Magistratus**. USUS: Rem familiarem, leges, judicia, provinciam, castellum, civitatem consilio ac ratione administrare.

ADMIRĀBILIS, e, gen. com. *Admirable, merveilleux*. SYN. Admirandus, admiratione dignus, mirandus. USUS: Vir dicendo, et omnibus artibus admirabilis. Pro tua singulari et admirabili sapientia. Admirabilis fama virtutum. Cf. **MIRUS**, **Mirandus**.

ADMIRĀBILITAS, atis, f. *Ce qui excite l'admiration*. EPITH. Magna, maxima. USUS: Hæc rerum desipientia magnam admirabilitatem habet, ce noble dédain est un grand sujet d'admiration.

ADMIRĀBILITER, *Admirablement*. SYN. Mirifice, mirum in modum, cum admiratione omnium, insigniter. USUS: Mundus consilio admirabiliter administratur.

ADMIRĀTIO, ōnis, f. *Admiration*. SYN. Miratio. EPITH. Familiaris, incredibilis, suavis, jucundissima, magna, major, maxima,

mediocris, perspicua, popularis, similis, summa multa. PHRAS. Res magnam admirationem excitavit, cette chose a excité une grande admiration. Res ea non mediocrem movit, effecit admirationem; omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit. Res ea maxima omnes admiratione affecit, defixit, stupore omnium animos complevit; non mediocrem sui admirationem iniecit. Res ea in admiratione erat omnium; omnium oculos mentesque admiratio rei tenuit, suspendit. Id facinus miraculo rei omnes obstupescit. USUS: Eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico, l'éloquence qui n'excite point l'admiration, n'est pas de l'éloquence. Cf. **MIROR**, **Stupor**.

ADMĪROR, aris, atus sum, ari, a. *Admirer*. SYN. Suspicio, miror, demiror, admiratione afficio.) (Contemno. ADV. Communiter, recte, separatim aliquem, separatim in singulis, valde, vehementer. PHRAS. *Admiratus est eloquentiam; il admira son éloquence.* Magna hominem tenuit eloquentiæ hujus admiratio; magna erat hominis ad tantam eloquentiam admiratio; incessit hominem admiratio tantæ eloquentiæ. Eloquentia tam singularis homini pro miraculo fuit: summæ admirationi fuit. Magna eloquentiæ admiratione tenebatur, capiebatur. Cf. **MIROR**. USUS: Platonem ex ore tuo admiror. De Dionysio sum admiratus. Cf. **MIROR**, **Stupor**.

ADMISCĒO, es, cui, mixtum vel mixtum, ere, a. *Mêler*. SYN. Misceo, immisceo, confundo. USUS: Cave, ne vulgi erroribus te admisceas. Nolo, me illis admisceas, je vous en prie, ne me mêlez pas parmi ces gens. Cf. **Misceo**.

ADMISSĀRIUS, ii, m. *Étalon*. SYN. Equus, qui ad sobolem servatur.

ADMISSUM, i, n. *Mauvaise action, crime*. * SYN. Delictum, crimen, peccatum. USUS: Admissum hoc graviter puniri solet. Cf. **Crimen**, **Peccatum**.

ADMISSUS, a, um, part. v. admitto. *Commis*. SYN. Commisus, item incitatus. USUS: 1. *Pudet me admissi dedecoris, j'ai honte du déshonneur dont je me suis couvert.* 2. *Equo admissio in mediam aciem irruit, ayant lancé son cheval à toute bride, il se précipita au milieu de la mêlée.*

ADMISTIO, ōnis, f. *Mélange*. SYN. Concretio. USUS: Animus omni admistione corporis liberatus, purus et integer, l'âme débarrassée de tout contact avec le corps, est pure et sans tache.

ADMISTUS, a, um, part. v. admisceo. *Mêlé*. SYN. Commixtus, concretus. USUS: Aquæ admistus calor. Aer multo calore admistus. Nihil animis admistum, nihil concretum est.

ADMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Recevoir*. SYN. Recipio, excipio, suscipio, adhibeo, intromitto.)(Prohibeo, arceo, repello. PHRAS. 1. Quoslibet ad me admisi, *j'ai reçu chez moi n'importe qui*. Neminem a congressu meo absterrui; exclusi neminem; audiui omnes. Nullum onus officii cuiquam reliquum feci. Admissionum mearum facilitatem omnes deprædicant. Cf. Accessus, Aditus facilis. Si tempus admisserit, *si le temps le permet*. Si ætatis tempus; si rationes vestræ eam facultatem præbebunt; si commodum ita feret vestrum; si ita tulerit fortuna. USUS: 1. Aliquem in domum, ad vel in consilium, ad colloquium, ad causam dicendam, ad Principem admittere, *admettre, recevoir*. Pecco, committo, *commettre (une mauvaise action, un crime)*. Integer adeo, ut nullam unquam noxiam, flagitium, fraudem, maleficium, culpam, facinus, dedecus in se admitteret. 3. Concito, *lancer à toute bride*. Equum in hostem admisit.

ADMÖDUM, *Beaucoup*. SYN. Valde, item fere. USUS: 1. Me tuæ litteræ admodum delectant, *fort, beaucoup*. 2. Fere, *presque*. Vixit admodum annos natus. Nullus admodum. Admodum nihil litterarum callet. 3. In responsione affirmat. Advenit? *Resp.* Admodum, *oui, certainement*. 4. Cum adverbis jungitur. Nuper admodum, *tout dernièrement*. Raro admodum, *très-rarement*. Cf. Valde.

ADMÖLIOR, iris, itus sum, iri, d. *Élever auprès*. * SYN. Admoveo. USUS: Rupes præaltas velut de industria natura admolita est.

ADMONEO, es, ui, itum, ere, a. *Avertir à l'avance*. SYN. Commoneo, commonefacio, ad memoriam rei aliquem excito. ADV. Amice, amicissime, breviter, præclare, obscure, recte, vulgo. USUS: Præclare, amice, ea de re me admonuisti. Locus ipse, ipsum nomen me admonet, ut etc. Cf. Hortor, Moneo.

ADMÖNITIO, önis, f. *Avertissement, exhortation*. SYN. Monitum, præceptum, hortatio. EPITH. Accurata, familiaris, major, mediocrius, similis. USUS: Nec præcibus, nec admonitioni locum relinquit, *il ne s'inquiète ni de mes prières, ni de mes exhortations*. Cf. Præceptum, Hortor, Incitamentum.

ADMÖNITOR, öris, m. *Qui excite, qui exhorte*. SYN. Hortator, impulsor. EPITH. Nimius, verecundus. USUS: Admonitore non eges. Verecundus admonitor.

ADMÖNITÜS, üs, m. (*empl. à l'abl.*) *Conseil, exhortation*. SYN. Admonitio, monitum. EPITH. Similis. USUS: Amici hominis admonitu valde movemur.

ADMÖRDÖO, es, mordii, morsum, ere, a. *Mordre*. SYN. Mordeo, abrodo. USUS: Habet argentum: hunc mihi admordere lubet.

ADMÖTIO, önis, f. *Action d'appliquer*. SYN. Applicatio. USUS: Admotione digitorum nervi sonum explorare, *essayer avec le secours des doigts la corde d'un instrument de musique*.

ADMÖVEO, es, mövi, mötum, mövere, a. *Approcher, appliquer*. SYN. Appono, applico, adhibeo, porrigo, extendo.)(Amoveo. ADV. Propius se. USUS: 1. Applicare se, et propius admove. Aurem admove, et sub-auscultare, *frôler l'oreille*. Ignes alicui, cruciatus, aspidem ad corpus admove, *appliquer le feu etc.* 2. TRANSL. Alicui stimulos, terrorem, preces, blanditias, vim admove, *aiguillonner, employer la menace, la force, etc.* Vultum, oculos ad rem admove, *regarder attentivement*. Cf. Adhibeo, Applico.

ADMÖRMÖRATIO, önis, f. *Murmure d'approbation*. SYN. Approbatio, plausus, acclamatio, applausus murmur factus. EPITH. Divina, grata, multa et secunda. USUS: Grata, secunda concionis, senatus; aut adversa admurmuratio facta est. Cf. Plausus, Applaudo.

ADMÖRMÖRO, as, avi, atum, are, n. *Murmurer en signe d'approbation*. SYN. Admurmurationem facio. ADV. Valde. USUS: Senatus aut concionis faventis. Admurmuravit universi. Cf. Plaudo, Assentior.

ADMÖTILÖ, as, avi, atum, are, a. *Tondre, écorcher, dépouiller*. SYN. Mutilo. USUS: Me usque ad cutem admutilasti.

ADNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Attacher à*. SYN. Alligo, connecto. USUS: Naves littori adnectunt nautæ.

ADNITOR, öris, nisus sum, niti, d. *S'efforcer, travailler à, tâcher*. SYN. Nitor, molior, conor, adlaboro, applico. USUS: Vehementer Cæsar de triumpho adnitus est. Natura semper ad aliquid tanquam administrum adnitiur. Cf. Conor, Nitor, Laboro.

ADNÖMERO vel **ANNÜMERO**, as, avi, atum, are, a. *Compter, mettre au nombre*. SYN. Numero, connumero, ad numerum addo. PHRAS. Tiro libertis Tullii adnumeratus est, *Tiron est compté parmi les affranchis de Cicéron*. In numerum libertorum adscriptus, relatus, cooptatus, adscitus, receptus fuit, in numero, *vel* de numero libertorum fuit; in numerum libertorum venit, pervenit; in numero libertorum habitus, positus, collocatus est. USUS: Age, ut cum candidatis adnumerere.

ADÖLESCENS, öntis, m. *Jeune homme*. SYN. Juvenis, ephebus, pubes. EPITH. Abstinent, acutus, bonus, bonus et eruditus, bonus et disertus, bonus et prudens, dignus illo loco ac nomine, bonus et strenuus, castus ac diligens, clarissimus atque fortissimus, omnium præstantissimus, princeps civitatis,

comicus, cupidus laudis, deditus mirifice alicui, deformis, delicatus, disertissimus, divinus, incolumis, fortunatus, gratissimus, gravis et doctus, honestus in primis, ornatus in primis, honestissimus, humanissimus atque optimus, imperitus, bonus, non tam insulsus, quam non verecundus, non acriter intelligens, lectissimus, modestissimus, optimus, mirhique carissimus, pratorius, pecuniosus, peritus ac dissolutus, potens, potentissimus, præditus summa spe et animi et ingenii, primarius, probus, propinquus, prudens, prudentissimus, ætate multo robustior duce, sanctissimus, studiosissimus, maxime familiaris, non solum indoctus, sed etiam rusticus; ingeniosissimus, et prope æqualis, locuples, loquax, miser, pernecessarius, et amicitia alicuius dignissimus, plenus ingenio, segnior. ADV. Admodum, multum. PHRAS. 1. Adolescens nobilis, *jeune homme de race noble*. Nobili loco natus; nobilissimus; princeps juventutis; florentissimus urbis; ornatissimus; familia ortus amplissima. Cf. Nobilis. 2. Adolescens ingeniosus et eruditus, *jeune homme spirituel et instruit*. Acutus, et disertus; plenus ingenio, rectissimis studiis, atque optimis artibus præditus; summa spe et animi et ingenii, nec indoctus. Cf. Doctus. 3. Adolescens optimis moribus, *jeune homme bien élevé*. Honestus imprimis, humanissimus atque optimus; castissimus ac modestissimus dignus illo loco et nomine; ordinatus omnibus rebus, et verecundus. Cf. Mos. 4. Admodum adolescens erat, *il était encore bien jeune*. Erat in flore ætatis primo; vixdum et pueris exsuperat, *vel ex ephebis*; prætextatus etiamdum erat; prope puberem ætatem erat; primo ætatis flore pubescebat; annos adolescentiæ vix attigerat; ætas a puerili studio vixdum exierat; pueritiæ annos vix egressus erat; utebatur etiamdum ætatis initio; integri sanguinis adolescens; adulta ætate puer, sed adhuc imberbis erat. USUS: Bona indole, summæ spei: aut perditus, dissolutus adolescens. Cf. Juvenis.

ADOLESCENTIA, æ, f. *Jeunesse*, *adolescence*. SYN. Iniens ætas a 14. ad 25. vel 30. annum. EPITH. Impura, liberior, libidinosa, et intemperans, magna, modestissima, plena spei, prima, proclivior ad libidinem, proterva, tota, turpis. PHRAS. Ab adolescentia, *depuis la jeunesse*. Ab ineunte, a prima, a teneriore ætate; a puero vel pueris; a pueritia; ab initio ætatis; a primis temporibus ætatis; a teneris. USUS: Libidinosa, intemperans adolescentia effectum corpus tradit senectutis. Cf. Juventus, Puer.

ADOLESCO, is, olēvi, ultum, ere, n. *Croître, grandir en âge*. SYN. Augere ætate, cresco. ADV. Sensim. USUS: Uti ratio, ita cupiditas cum ætate adolescit. Cf. Cresco.

ADOPTIO, onis, f. *Adoption*. EPITH. Innumerabilis. USUS: Adoptionem hæreditas nominis, pecuniæ, sacrorum sequitur. In adoptionem in alienam familiam dari; assumi in nomen familiæ alienæ.

ADOPTIVUS, a, um, *Adoptif*, qui concerne l'adoption. USUS: Sacra adoptiva, sacrifices qui se font dans la famille d'adoption.

ADOPTO, as, avi, atum, are, a. *Adopter (légalement)*. SYN. Filium adscisco, deligo, instituo. ADV. Obscure. USUS: 1. Scipio Æmilius sibi legibus adoptavit. 2. Deligo, choisir. Adoptare aliquem defensorem juris sui, ultorem injuriarum, faire choix d'un défenseur. Cf. Adscisco.

ADOREA, æ, f. au fig. *Récompense de la bravoure; gloire militaire, victoire*. * SYN. Laus, gloria.

ADORTOR, orēria, ortus sum, oriri, d. *Attaquer*. SYN. Aggredior, invado, irruo, involo. ADV. Tumultuosissime. PHRAS. Hominem repente adortus est, *il attaque subitement cet homme*. Impetum fecit in hominem; manus admolitus est; infesto spiculo petiit; ferro appetiit; incurrat, involavit cæco in hominem impetu; primum impetum effudit in hominem: arma in obvium vertit. Cf. Aggredior, Invado. USUS: Aliquem jurgio, gladii, fustibus, a tergo adori.

ADORNO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, équiper*. SYN. Orno, instruo, paro, apparo, comparo. ADV. 1. Pompeius Italia: duo maria maximis classibus adornavit. Bellum, classem, nuptias, petitionem consulatus, testium copiam adornare, *apprêts de mariage, préparation des élections, équipement d'un vaisseau*. 2. Honore afflicto, orner, parer. Omnes in hoc adolescente adornando conspirant. Cf. Paro, Comparo.

ADORO, as, avi, atum, are, a. *Adorer*. * SYN. DEUM religione propitio. PHRAS. Adorare DEUM, *adorer DIEU*. Auguste, sancteque venerari DEUM; divinum Numen castissime colere; venerandum aris assistere, et adorandum more procumbere. Genua ponere, ac venerari DEUM; religiosum DEO cultum adhibere, tribuere, impendere; pio cultu, religiosa adoratione prosequi DEUM. Item: Indi adhuc plures deos adorant, *les Indiens adorent encore plusieurs dieux*. Cultum uni debitum DEO, simulacris, lapidibus, diisque vanissimis tribuunt, exhibent, impendunt; deorum inani superstitione tenentur; fictis numinibus divinos honores tribuunt, impertiuntur; ridicula falsorum numinum simulacra sacrilego cultu venerantur, prosequuntur. USUS: Cæsar hostia pacem Deum adoravit. Cf. Oro, Veneror.

ADPRÖMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Se faire caution*. SYN. Promitto. Cf. Promitto.

ADRĒPO, *is*, *repsi*, *ere*. n. *Rampet vers, se glisser vers*. **USUS**: **TRANSL**. Insinuare se in gratiam, *s'insinuer*. In amicitiam alicujus; in spem hæreditatis; animo alicujus adrepre.

ADSCISCO, *is*, *ivi*, *itum*, *ere*. a. *Adopter, admettre*. 1. Romanas leges sibi adscivere Latini, *les Latins adoptèrent les lois de Rome*. 2. Adscribo, adjungo, adjicio, an-numero, seligo, *s'adjoindre, s'associer*. Boni bonos sibi adsciscunt. Adsciscere sibi socios. Civem adsciscere. In civitatem adscisci, *être admis comme citoyen*. 3. Comparo. Romani a Græcis leges, ritus, consuetudines, sacra adscivere. Cura ut laudem tibi adsciscas. 4. Arrogo, tribuo, sumo. Non mihi tantam sapientiam adscisco, *s'arroger, s'attribuer*. Cf. Adopto, Jungo, Adjungo.

ADSCITUS, a, um, part. v. adscisco. *Venu du dehors, étranger*. **ADV**. Publice. **USUS**: Adscitus, non natus color est.

ADSCRIBO, *is*, *scripsi*, *scriptum*, *ere*. a. *Attribuer*. **SYN**. Appono, adjungo, addo, adscibo, assigno. **PHRAS**. 1. Victoria tibi adscribenda est, *il faut vous attribuer la victoire*. Rei bene gestæ decus tuo consilio est assignandum; hæc victoria tui triumphii titulis accedat, oportet. Victoriæ decus omne ad te delegandum est; tuæ tribuendum virtuti. 2. Noli tibi adscribere hanc laudem, *ne vous attribuez pas cet honneur*. Noli rei bene gestæ tibi meritum unius inscribere; facti laudem tibi arrogare, asserere, vindicare; noli existimare, tuam esse in his rebus unius gratiam; noli alienam laudem pro tua tibi vindicare; noli te offerre in societatem alienæ gloriæ; noli querere, ut præclaræ rei laus ac commendatio ad te perveniat. Quid tibi alieni facti gloriam adsciscis, sumis? 3. Famulo adscripti culpam, *il imputa cette faute à son esclave*. Ad famulum delegavit culpam; in famuli ignaviæ eam culpam contulit, retulit, conject; ejus rei culpam ignavia famuli sustinet; culpam rei famulo tribuit, assignavit; ex ignavia famuli factum autumat; ignaviæ famuli vult eam esse culpam; culpam suam in famuli ignaviæ trajicit ac deonerat. **USUS**: 1. Utinam ego tertius vobis amicus, *vel in amicitiam vestram adscriberer! Être inscrit*. 2. Assigno, acceptum fero, *attribuer*. Hanc cladem suæ socordię, hunc eventum fati adscribant. 3. In civitatem, *vel civitati adscribi, avoir le droit de cité*. Meam tuæ adscribo sententiam, *je suis du même avis que vous*. 4. Aliquid ad epistolam adjicio, *ajouter à une lettre*. Doleo me hoc litteris non adscripsisse.

ADSCRIPTITIUS, a, um, *Inscrit, ajouté*. **SYN**. Adscriptus. **USUS**: Novi et adscripti tui cives, *citoyens nouveaux, de fraîche date*.

ADSCRIPTOR, *oris*, m. *Le fauteur, qui contresigne, le partisan*. **SYN**. Subscriptor.

USUS: Fuit is non modo defensor, sed adscriptor dignitatis meæ. *Auctoret adscriptor honoris mei*.

ADSTIPULĀTOR, *oris*, m. *Garant, répondant, caution*. **SYN**. Confirmator, defensor. **USUS**: In tua causa, patrono me, et adstipulatore uteris.

ADSTIPŪLOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, a. *Approuver, être du même avis*. **SYN**. Assentior. Cf. Faveo, Assentior, Adjungo.

ADSUM, *adēs*, *adful*, *adesse*, n. *Être présent*. **SYN**. Præsens sum, præsto sum, intersum, coram adsum, copiam mei facio. **ADV**. Frequenter in causa, multum, opportuno, paulo ante, præsto, propius, publice, tardius. **USUS**: 1. Pugnis omnibus adful, *je fis usage de mes deux poings*. Ad portam adest. Tempore ad judicium affuit, *il vint à temps au tribunal*. 2. Faveo. Difficillimis licet rebus semper adero, *prêter assistance, défendre, favoriser*. 3. Animo præsentis tribuitur. Adeste animis, mittite timorem, *n'ayez pas peur*. Cf. Præsens, Coram.

ADŪLĀTIO, *onis*, f. *Caresse, flatterie*. **SYN**. Assentatio, blanditiæ. **EPITH**. Amans dominorum. **USUS**: Proprie adulantium heris canum est. In amicitia nulla major pestis est adulatione. Semper magnæ fortunæ comes est adulatio. Cf. Assentatio.

ADŪLĀTOR, *oris*, m. *Flatteur*. **SYN**. Assentator, palpator, divitum arrosor, et quod sequitur, irrisor, simulator, homo levis, et fallax, ad voluntatem loquens omnia, nihil ad veritatem. Qui ad alterius non modo sensum et voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. **USUS**: Nolo esse laudator, ne videar adulator. Cf. Astutus.

ADŪLOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, d. *Flatter*. Cum Accusat. **SYN**. Blandior, assentor, auribus do; omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquor, palpo. **ADV**. Aperte. **PHRAS**. Adularis, ut gratiam a me ineam, *tu me flatas pour obtenir mes bonnes grâces*. Das hoc auribus meis, ut gratiam meam aucuperis. Auribus inservis. Blanda assentatione uteris. Assentationis artificio gratiam quaeris. Blande loqueris, ut me tibi adjungas, ut in meam te amicitiam insinues. Lenocinarius. Blanditiis in aures meas influere laboras. Absurdum in adulationem progredieris. Palpo me percusit. Subparasitandi artem tenes. Ad gratiam loqueris. Laudibus me conciliare, expugnare; in tuas partes, commoda, amicitiam pertrahere studes. In adulationem scite te componis; spem et animos solita vanitate inflare nosti. Palpum obtudis. Voluntati servis; aures scalpis, mulces, permulces. Blanditiis fallis, delinis. Assentationibus demulces animum. Assentatoris partes agis egrege; blandimentis benevolentiam non inscite colligis. **USUS**: Adulari fortunam alterius. Feræ

dominum adulantes. Cf. Assentor, Accommodo.

ADULTER, ōrl, m. *Adultère*. SYN. Mœchus, alienæ conjugis corruptor. EPITH. Sororius, temerarius, obscœnus, nocturnus, turpis.

ADULTÉRINUS, a, um, *Altéré, falsifié, faux*. SYN. Fucatus, adumbratus, non verus, non genuinus.)(Verus, genuinus. USUS: Nummi, gemmæ, moneta adulterina, *argent, pierres précieuses fausses*. Adulterino signo, annulo, testamentum corrumpere. Cf. Falsus, Adumbratus.

ADULTÉRIUM, ii, n. *Adultère*. SYN. Stuprum conjugis. EPITH. Nefarium, quotidianum. PHRAS. Adulterium committere, *commettre un adultère*. Admittere adulterium; thorum alicujus contaminare, violare; adulterari, mœchari, fœdus, fidemque matrimonii frangere, derelinquere, deserere, fallere; involare in alienum matrimonium; nefario alterius uxorem polluere; ad eam oculos impudicos, libidinis oculum adiacere; jura legitimi thori fallere, pudicitiae uxoris vitium addere; impetere impudicitiam alienam conjugem; ejus corpus stupro complere; consuescere cubilibus alienis; alienum cubile inire; capere usuram corporis. USUS: Adulterium committere, facere, inire. In adulterio deprehendi.

ADULTÉRO, as, atum, are, a. *Déshonorer, corrompre par un adultère*. SYN. Corrumpro, stupro, alienum cubile ineo. USUS: 1. Latrocinari, fraudare, adulterare turpe est. 2. Fallaciter imitor aliquid. Judicium pecuniis, testamenti tabulas adulterat, *altérer, falsifier*. Cf. Corrumpro.

ADULTUS, a, um, part. v. adolescō. *Qui a grandi, formé*. SYN. Grandior, progressa ætas, magis confirmata, major. PHRAS. Grandis jam et adulta ætate, *il est déjà âgé*. Ætate provectus; matura, corroborata, confirmata ætate; in ea ætate, cui roboris jam multum accessit; qui se jam corroboravit, vir inter viros; cuius ætas in medio virium robore; medio juventæ robore, flore; qui jam virilem togam sumpsit; ætatis nec primæ, nec ultimæ, in viridi ætate; cui primo florentis vigore ætas; qui ætatem transcendit primæ juventæ, postremæ necdum attigit; qui juvenant ingressus mediæ pollet ætatis nervo. Cf. Adolescens. USUS: Adulta jam Roma; arbor adulta, adulta Reipublicæ pestis.

ADUMBRATIO, ōnis, f. *Esquisse, ébauche*. SYN. Rudior imago, et species. USUS: Alicujus rei, si non perfectio, at conatus tamen, et adumbratio.

ADUMBRATUS, a, um, part. v. adumbro. *Esquisse, ébauché*. SYN. Non absolutus.)(Expressus. USUS: 1. Sunt in hoc juvene maximarum non expressa signa, sed adum-

brata virtutum. Principio adumbratas quasdam intelligentias concipimus. 2. Fictus, *superficiel, apparent, faux*. Gloria est solida quædam res, expressa non adumbrata. Homo adumbratus; comitia, opinio virtutis, iudicium, lætitia adumbrata, *joie qui n'est qu'apparente*.)(Vera.

ADUMBRO, as, avi, atum, are, a. *Esquisser, représenter par le dessin*. Lineari plectura et umbratili aliquid signo. SYN. Effingo, imitor, describo; rude specimen edo, exhibeo. USUS: Conari Ciceronem et perfectæ eloquentiæ formam adumbrare, *imiter*. Facta alicujus dicendo, specimen et formam adumbrare, *retracer*.

ADUNCITAS, tatis, f. *Courbure*. USUS: Quædam aves aduncitate rostrorum cibum capiunt.

ADUNCUS, a, um, *Crochu, recourbé*. SYN. Curvatus, tortuosus. USUS: Adunci ungues, serrula adunca.

ADVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Amener, apporter*. SYN. Apporto, importo, comporto.)(Aveho. USUS: Vis magna frumenti Romam advecta. Navi, an equo advectus es?

ADVĒNA, æ, m. *Étranger*. SYN. Peregrinus. Hospes, alienus, exterus, extraneus, alienigena.)(Civis, domesticus. USUS: In ipsa patria nostra peregrini videmur, et advenæ. Cf. Peregrinus.

ADVĒNIO, is, vëni, ventum, ire, n. *Arriver*. SYN. Accedo, appropinquo, pervenio adeo, appello, contingo.)(Discedo, recedo, abeo. Adv. Præsto. USUS: Malum, quodcumque advenerit, ferendum est. Senectus, cum advenit, multa mala apportat. Cf. Apollo, Venio.

ADVENTITIUS, a, um, *Qui s'ajoute, supplémentaire*. SYN. Fortuitus, insperatus, non quæsitus.)(Innatus, insitus. USUS: 1. Mithridates multis nationum adventitiis copiis juvabatur, *troupes, soldats étrangers*. 2. Externus, alienus, non innatus, adventitiens, *qui vient du dehors, étranger, emprunté*. Transmarina et adventitia Græcorum doctrina. Adventitiis adjumentis uti. Bona, pecunia adventitia, et assumpta.

ADVENTO, as, avi, atum, are, n. *Approcher de plus en plus*. SYN. Advénio, appropinquo, accedo.)(Procul sum. USUS: De tempore, persona et re dicitur. Adventat jam destinata dies. Legiones adventant.

ADVENTOR, ōris, m. *Étranger*. SYN. Externus, non domesticus. USUS: Vide, ne quis adventor auscultet.

ADVENTŪS, ūs, m. *Arrivé*. SYN. Accessus.)(Discessus. EPITH. Minus aptus ad res multas, clarus, expectatissimus, gratus et

honestus, gratior, gratissimus, maturus, matutinus, nocturnus, occultus, optatissimus, primus, recens, repentinus, suavis, suavissimus, unus, gravis, improvisus, jucundus, modestus. USUS: Ut adventus tuus optatissimus fuit, ita discessus affixit.

Adventus Domini, Le temps de l'Avent. Dies sacri Dominico adventui; hebdomades, quæ anniversariam Christi nascentis memoriam præcurrunt; dies virginis partus expectationi sacri; tempus, quo expectati divini partus memoria celebratur.

ADVERSARIA, orum, n. pl. Livret où l'on prend des notes, brouillon. SYN. Præscriptiones, ephemerides, tabulae, in quas utcumque memoriae causa projiciuntur omnia, quæ postea in justas fidei tabulas codicesque referuntur. EPITH. Menstrua. USUS: Solertis est, in adversaria omnia minutim referre, *un homme habile rédige tous les jours son journal.*

ADVERSARIUS, a, um, Adversaire. SYN. Adversus, oppositus, inimicus, hostis.)(Amicus, defensor. ADV. Maxime. USUS: Hic obrectator laudum mearum, et adversarius semper fuit acerrimus, *il fut toujours l'ennemi de ma gloire.* Semper se adversarium in meam dignitatem intendit. Adversario te, et insectatore laudum mearum utor. Cf. Hostis, Infensus, Inimicus, Adversor.

ADVERSOR, aris, atus sum, ari, d. Être contraire, s'opposer. SYN. Repugno obisto, contravenio, contra rem alicuius venio, contra pugno, contra facio, adversarius sum, in aliquem eo, resisto; reclamo, obrecto; adversum me præbeo, oppono, objicio.)(Suffragor. ADV. Infensus, mediocriter, valde, vehementer. PHRAS. Omnibus in rebus mihi adversaria, *vous me nuisez toujours.* Me oppugnans quam potes acerrime et gravissime; nullam adversus me injuriam prætermittis. Tuis contra nos viribus uteris. Quidquid habes virium, in nos confers. Omnia conaris, nihil non agis, moves, tentas, moliris, experiris, machinaris; moves omnes machinas; nihil non tentas ad perniciem nostram. Adversario te utimur nimis acerbo, nimis infenso. Agis contra nos, in nos; pugnas adversus nos nimis infestis odiis. Irruis in nos, quo potes impetu; quam potes, maximo. Vim omnem in nos confers. Facis maximum impetum contra nos. Adversarius es nobis nimis infensus, infestus, vehemens, sævus, imminens in exitum nostrum; nostrum sanguinem nimis avidè sitiens; totus incumbens in perniciem nostram. Nimis a nobis discrepas; contra honorem nostrum niteris, undique adversaria, refragaris; adversus nos tendis; contra nostrum, amicorumque studium stas. Perpetuum nobiscum bellum suscipis. Cf. Inimicitia, Inimicus, Pugno. USUS: Quibus

ornamentis adversor tuis? Omnibus in disputando adversabere?

ADVERSUS, a, um, Contre. SYN. adv. SYN. Contra.)(Pro. USUS: 1. Homo adversus Rempublicam, leges, salutem civium armatus. Adversus hostem aciem struere. Adversus clivum tendere. 2. Erga, envers. Adhibenda est adversus deos pietas, adversus amicos humanitas, adversus omnes officium. Cf. Contra, Erga.

ADVERSUS, a, um, Contre. SYN. Contrarius, incommodus, sinister.)(Prosper, secundus. PHRAS. Viri non est, adversis rebus tam cito frangi, *l'homme ne doit jamais se laisser abattre par l'adversité.* Ad omnem calamitatem animos submittere; rebus turbidis, gravi fortuna, casibus adversis; infortunio quovis nimio perire commoveri; rebus afflictis, tristibus, duris, asperis, perturbatis debilitari, et exanimari; adversus casus, quibus hominum vita subjecta est et exposita, adversus fortunæ vim, impetum, injurias, tela, animo esse tam fracto et infirmo; in rebus trepidis, fractis, gravibus, incommodis, statim animo contrahi, et succumbere dolori. Cf. Infelix, Calamitas, Fortuna mala. USUS: 1. Valetudo adversa, *mauvaise santé, maladie.* Adversa Reipublicæ tempora, *temps malheureux.* Bellum, prælium, fortuna, res adversa, *guerre malheureuse, malheur, adversité.* Homo adversa in vulgus fama, *avoir une mauvaise renommée.* 2. Oppositus, ratione loci. Qui est à l'opposite, en face. Antipodes adversis vestigiis. Adversum solem intueri. Adverso flumine navigare. Adversa ire via. In adversam ripam evadere. In anteriore parte corporis.)(Aversus nempe in posteriore. Cicatrices, vulnera adversa id est, adverso corpore excepta, *blessure reçue par devant.*

ADVERTO, is, verti, versum, ere, a. Tourner, diriger vers; être attentif, remarquer. SYN. Aliquo, vel ad aliquid verto, ob servo, attendo, animadverto. ADV. Obscurissime. PHRAS. Advertito consilium tuum, *je comprends bien ce que vous voulez.* Subolet mihi consilium tuum; intelligo, quo istud pertineat, quid spectes; consilium tuum dudum introspexi; odoratus sum. Sentio sententiam tuam. Advertit me consilii tui ratio; obscurus quidam consilii tui sensus ad me pervenit; animo prospicio, quo res illa spectet. USUS: 1. In hanc plateam te adverte, *tournez-vous vers cette place.* Urbi agmen, navem littori, pedem ripæ, aures monitis, cursum aliquo advertere. 2. TRANS. Ad res animi. Advertere animum ad dicta, *écouter, faire attention.* Vel absolute: De re aliqua diligenter advertere, *faire grande attention à une chose.* 3. Punio, n., punir. Advertere in aliquem. Cf. Attendo, Observo, Converto,

ADVESPERASCIT, impers. *Il se fait tard, la nuit approche.* PHRAS. Vespertinum crepusculum adest; nox adventat; lucem tenebrae pellunt; vespera appropinquat; diei nox succedit; dies abit inclinante jam, vergente, prono in occasum sole; cedit jam nocti dies; praeceptum est in noctem diei tempus; obscura jam lux est; dies in vespertum inclinat. Caelum vesperscit. Cf. *Vesper*.

ADVIGILO, as, avi, atum, are, n. *Veiller sur; être attentif à.* SYN. Vigilo, pervigilo. USUS: Pro negotii gravitate advigilandum est. Cf. *Vigilo*.

ADVOCATIO, ōnis, f. *Aide, assistance, plaidoirie, réunion d'avocats.* SYN. Patrocinium, advocati munus. EPITH. Copiosa. USUS: Homo in re militari, quam advocacionibus cautiore. Ea advocatio clamoribus, lapidatione discussa, perturbata, repulsa est.

ADVOCATUS, i, m. *Avocat, défenseur.* SYN. Qui alteri adest in causa, qui in iudicio aut jus suggerit, aut praesens est amico. EPITH. Armatus, perpauci. PHRAS. Advocatum fieri, se faire avocat. Agendis causis se dare; industriam in agendis causis exercere; in forum venire, se conferre; vocem in quaestum forensem conferre; actorem fori litigiosi esse; causas in iudicio agere; causidicum fieri; ad causas adire; in foro versari; causarum actorem, patronum esse; opera forensi aetatem terere; forum celebrare; forensi in munere, forensibus in causis, in causarum patrociniiis versari, aetatem agere; forensibus causis patrocinium praestare; causas orare; forum attingere. USUS: Invocare aliquem advocatum ad defendendam causam suam. Esse alicui advocatum. Alicui advocatum venire. Cf. *Patronus*.

ADVOCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler à soi, au secours.* SYN. Accerso, in auxilium voco, convoco. (Avoco. USUS: In cœtum, ad concilium, ad se ipsum, a voluptate advocare, réuniren conseil, rentrer en soi-même, se recueillir. Advocare sibi, causae suae alicquem, appeler à son aide, recourir. Cf. *Voco, Accerso*).

ADVOLATUS, ōis, m. *Vol (des oiseaux).* EPITH. Tristis. USUS: Tristi advolatu aduncis lacerat unguibus.

ADVŌLO, as, avi, atum, are, n. *Voler, accourir vers.* SYN. Convolvo, accurro. (Avoco. ADV. Plane, repente, sublime. USUS: Romam, quam mox advolabo. Cum primum litteras recepero, in villam ad te advolabo. Cf. *Accurro*).

ADVOLVO, is, volvi, vōlātum, ere, a. *Rouler vers ou auprès.* USUS: Ad genua Principis advolvi, se jeter, se prosterner aux pieds de qqn.

ADŪRO, is, uasi, ustum, ere, a. *Brûler.* USUS: Barbam, capillum adurere. Cf. *Uro*.

ADYTUM, i, n. *Sanctuaire.* SYN. Pars templi secretior, et remotior, penetrale.

ÆDEPOL, Par Pollux. Jurandi verbum per ædum Pollucis.

ÆDES, is, *Temple, maison.* SYN. Domus, domicilium. EPITH. Bona, magnifica, ornatisima, plena atque ornata, sacra, aliena, amoenissima, aurata, male materiata, nobilissima in palatio, opima, pestilens, salubris, profana, regia. USUS: 1. Ædes privatae, magnificae, palatis. In intimis, mediis ædibus. 2. Templum, (numero fore singulari,) temple. Ædem consecrare, reparare. Ædium sacrum et publicum depopulatio. Cf. *Ædificium*.

ÆDICŪLA, ae, f. *Sanctuaire; maisonnette.* SYN. Tempellum, parva domus. USUS: Eam aram, ædiculam, et pulvinar dedicavit.

ÆDIFICATIO, ōnis, f. *Action de bâtir, construction.* SYN. Constructio ædium. EPITH. Immensa et intolerabilis. USUS: Ædificationem adiacere, deponere, cœter de bâtir. VULG. ac barbarum est: ædificationi esse, faire l'édification, édifier les autres, pro quo: PHRAS. Exempli esse optimi, eum esse, a quo exemplum petere, capere, sumere possint cæteri; qui exemplo vel exemplum esse possit cæteris; qui virtutis germanae exemplum cæteris præbeat, relinquat. Cf. *Ædifico*.

ÆDIFICATOR, ōris, m. *Architecte.* SYN. Fabricator. EPITH. Præstans. USUS: Opifex et ædificator mundi DEUS.

ÆDIFICIUM, ii, n. *Édifice, bâtiment.* SYN. Structura, ædes, domus. EPITH. Malum, magnificum, privatum, publicum, sacrum et profanum. USUS: Extruere, vel deturbare in alieno ædificium. Ædificia in Tiberim versa, maisons tournées du côté du Tibre.

ÆDIFICO, as, avi, atum, are, a. *Bâtir.* SYN. Extruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono, colloco, facio, parietem duco, fabrico, architector, muros tollo, attollo, erigo; ædificium struo, molior. ADV. Bene, belle, privatim, publice, sceleratius, strenue. PHRAS. Ædificatur strenue, on se hâte de bâtir. Excitata sunt jam ad aliquam altitudinem ædificia; saxo quadrato probe substructa surgunt, exsurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia; etsi nondum ad culmen perductum, ad tectum tamen domus pæne pervenit. USUS: 1. Ædificare porticum, atrium, urbem. 2. Navim, classem ædificare. 3. Sed barbare dicitur: Ædificare allos, édifier, donner de l'édification. Pro quo ista adhiberi possunt: exempla edere virtutum, relinquere, præbere, in quæ posteritas sera respiciat; exemplo esse aliis ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem præluere aliis; exempli præclari faciem præferre.

ÆDILIS, is, m. abl. e vel i. *Édile*. SYN. Curatores urbis, annonæ, ludorumque solennium. **EPITH.** Curulis, designatus, religiosus.

ÆDILITAS, atis, f. *Édilité, charge d'édile*. SYN. *Ædilitium munus*. **EPITH.** Curulis, furiosa, magnificentissima, præclara, ornatisima. **USUS**: *Ædilitatem petere, obtinere, ædilitate fungi*.

ÆDILITIUS, a, um, *Qui concerne l'édilité; qui est ou a été édile*. SYN. Spectans ad ædilitatem. *Item*: qui ædilis est, aut fuit. **USUS**: Homo ædilitius.

ÆDITIUS, ut, m. *Gardien d'un temple*. SYN. *Ædilitimus*, sacræ ædis custos, qui custodie sacræ ædis præest.

ÆGER, ra, um, *Malade*. SYN. *Ægrotus*. (Valens. ADV. Graviter, mediocriter, maxime. 1. De corpore, *Être malade*. Corpore æger; ex vulnere æger. *Ægra* Respublica, et deposita. *Ægra* et labans civitas. 2. De animo mœrente, et afflicto, *souffrant, triste, affligé*. Animi vel animo æger. Amore vel ex amore æger. Cf. Infirmus, Tristitia, Valetudo mala.

ÆGRE, *Péniblement, difficilement, à regret*. SYN. Difficulter, vix, gravate, moleste. (Moderate, facile. **USUS**: Invetrata vitia ægre depelluntur. *Ægre* te careo.

ÆGRĒ FERO, fers, tūti, latum, ferre, a. *Supporter difficilement, avec peine*. PHRAS. Immoderatus, graviter, moleste, perindigne, animo valde iniquo tuli; stomachatus sum; animo periniquo passus sum; pupugit me res ea; sane aspere, durius accepi; subridgebar, fremebam, momordit me haud modice; discruciarbar. Non leviter commotus, indignatus; ægre, iniquo animo passus sum. Dolori mihi fuit, et ægritudini; torquebat me misere, et cruciabat; stomachi inde ac molestiæ non parum erat; acerbius mihi visum est; angebar, confundebarque animo; gravia hæc erant auribus meis; invisa mihi erat rei memoria; offendit ea me res vehementer; magno me dolore affecit; omnia facilius, quam illud perpeti poteram; æquo haud ferebam animo; animo æquo intueri haud poteram; gravissime id dolebam; dolebat id mihi; magnus inde dolor incessit animo; urebat me, et lacerabat, quod etc. etc. Cf. Invitus, Moleste, Repugno.

ÆGRESO, is, ere, n. *S'agrir, s'irriter*. SYN. *Ægrior* fio.

ÆGRIMONIA, æ, f. *Chagrin, douleur, peine d'esprit*. SYN. *Ægritudo* animi, dolor, moror, sollicitudo, cura. **EPITH.** Nova. **USUS**: Ferrem graviter, si novæ ægrimoniz locus esset. Cf. *Ægritudo*.

ÆGRITUDO, inis, f. *Douleur, maladie, chagrin*. SYN. *Ægrimonia*, molestia, angor, animi contractio, animi perturbatio. (Hila-

ritas. **EPITH.** Acrior, amplificata, crucians, detestabilis, flebilis, inanis, laboriosa, levior, mœrens, maxima, misera, naturalis; nova sed ea modica, premens, simillima ægris coporibus, permanens, tetra, universa, acerba, anxia atque acerba, gravior, gravissima, incredibilis. **USUS**: 1. *Ægritudinem accipere, concevoir du chagrin, de l'inquiétude*. Parvis sæpe rebus movetur, oritur ægritudo. Res non maximæ ægritudinem afferunt, efficiunt; ægritudine afficiunt, premunt, opprimunt, conficiunt, ex rebus minimis in ægritudinem incidimus, ægritudini nos dedimus, ægritudine debilitamur, quæ timur, la douleur nous abat. 2. *Ægritudinem lenire, soulager la douleur*. Philosophia universam ægritudinem lenit, levat, sedat, extenuat, elevat. Levatio, sedatio, vacuitas ægritudinis consistit in avocatione a cogitata molestia, et revocatione ad voluptates contemplandas. 3. *Ægritudine vacare, n'avoir jamais de douleur*. *Ægritudinem* Stoici, ut tetram, et immanem belluam fugiendam, dicunt, exuendam, abjiciendam, exturbandam animo. *Ægritudo* vetustate tollitur, nobis eripitur, eximitur, repellitur. Cf. Dolor.

ÆGRŌTATIO, ōnis, f. *Maladie du corps*. SYN. Corporis mala constitutio, functiones corruptens, morbus. **USUS**: Velut ægotatio in corpore, ita ægritudo in animo. Hinc animadvertit discrimen morbi, vitii, ægotationis. Morbum totius corporis corruptionem appellant; vitium, cum corporis partes inter se dissident. Cf. Morbus, Valetudo infirma, Infirmitas.

ÆGRŌTO, as, atum, avi, are, n. *Être malade*. SYN. *Ægro* corpore sum, morbo sum implicatus. (Valeo. ADV. Graviter, gravius, gravissime, leviter, periculose, vehementer, diuque, viriliter. PHRAS. Gravissime ægotat, il est très-malade. In morbum incidit gravissimum; morbo afficitur difficillimo, dubia spe vitæ, morbo urgetur, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita prorsus agatur, in quo vita in dubium veniat. Affectus est graviter; morbo languet; male se habet; valetudine utitur adversa; decumbit morbo oppressus; morbo laborat gravi; pessime valet; nequaquam illi belle est. In morbo est sane difficili ac periculoso; morbo impeditur, affligitur, conficitur, intabescit. Morbo vel in morbum implicatur; morbum nactus est perquam difficilem; morbo tentatur, torquetur, conficitur, vexatur gravi et diuturno. In morbum incurrit, cecidit, delapsus est gravem; adversa valetudine prostratus est, impeditus, affectus; valetudo est illi perincommoda; adversa illi valetudo incidit; morbo correptus, circumventus est molestissimo; morbum, adversam valetudinem contraxit; morbo tenetur, constringitur, affligitur, cruciatur miserrimo; adversa valetudine premitur, morbo occupatur, debilitatur, frangitur; inter ægrotos mœret; lecto

tenetur. Cf. Morbus, Valetudo infirma. USUS: 1. Graviter, periculose ægrotare. *Ægrotanti melius est factum, le malade va mieux.* 2. TRANS. Ad animum. *Ægrotant in te artes amici tui, tes finesses sont usées.*

ÆGRŌTUS, a, um, *Malade*. SYN. *Æger*. USUS: 1. *Ægrotus corpore, malade de corps.* 2. TRANS. *Ægrota Republica, animus, ægrotus, esprit malade.* Cf. infirmus, *Ægroto*.

ÆMŪLATIO, ōnis, f. *Émulation; rivalité, jalousie*. SYN. Rivalitas, virtutis imitatio, invidia. Unde laudis est, et vitii. EPITH. Vitiosa. USUS: *Æmulatio est ægritudo animi, si eo, quod concupierit, alius potiat, ipse careat.* Imitatio virtutis æmulatio dicitur. Cf. Invidia.

ÆMŪLĀTOR, ōris, m. *Qui cherche à égaler, à imiter*. SYN. Imitator, rivalis, æmulus. USUS: *Servilius æmulator Cælonis.* Cf. Invidus, Imitor.

ÆMŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Imiter; rivaliser; envier*. SYN. Imitor, invidio. USUS: *Æmulari alienam virtutem; obtestare, alicui æmulari.* Cf. Invidio.

ÆMŪLUS, i, m. *Rival; envieux, jaloux*. EPITH. Non molestus, multi. USUS: *Semper tu mearum laudum, meorum studiorum æmulus fuisti.* Cf. Invidus, Imitator.

ÆNEUS, a, um, *D'airain*. SYN. *Æreus*, ahenus, quod ex ære est. USUS: Signum æneum, equus æneus.

ÆNIGMA, atis, n. *Énigme*. SYN. Quæstio obscurior et perplexa, oratio perpetui verborum involucri texta. USUS: Obscuritates et ænigmata somniorum.

ÆQUĀBILIS, e, gen. com. *Égal, constant, juste*. SYN. *Æquus*, equalis, par, similis, qui semper sibi constat. USUS: *Æquabilem juris rationem tenere, être impartial.* Prædæ æquabilis partitio. Motus certus et æquabilis. Temperatum et æquabile genus orationis. Cf. Par, *Æquus*.

ÆQUĀBILITAS, atis, f. *Égalité, uniformité*. SYN. Constantia, tenor unus, moderatio.) *Levitas*. EPITH. Maxime decora, præclara. USUS: *Æquabilitas universæ vitæ præclara est, et idem semper vultus eademque frons.* In juris æquabilitate adhibenda est facilitas. Lenitas et æquabilitas orationis. Cf. Tenor, constantia.

ÆQUĀBILITER, *Également*. SYN. Cum æquabilitate. USUS: Oratio æquabiliter profuens. Cf. *Æqualiter*.

ÆQUĀLIS, e, gen. com. *Égal*. SYN. Par, similis, æquus.) *Impar, dispar*. USUS: 1. Stoici aiunt peccata omnia æqualia. Oratio par et æqualis rebus ipsis. *Æqualem verbis vitam agere, qui convient, proportionné à.* 2. *Coævus, ejusdem ætatis, contemporain,*

camarade, compagnon. Est eorumdem temporum æqualis. Livius Ennio æqualis fuit, Lælius Scipioni. Cf. Similis, Par, Convenio.

ÆQUĀLITAS, atis, f. *Égalité*. SYN. *Æqualum* et parium conditio, similitudo. EPITH. Fraternalis, legitima, usitata, summa. USUS: Est inter nos æqualitas prope fraternalis. In Republica tuenda est civium æqualitas. *Æqualitate judicandi offensio vitatur.* Cf. Similitudo.

ÆQUĀLITER, *Également*. SYN. *Æqualiter*, æque, æqua parte, æqua conditione, eodem tenore, constanter, æquo et pari jure, æqua societate, æquato Marte. USUS: *Æqualiter in suos, ac alienos ferox.* Hæreditas æqualiter distributa. Cf. *Smilliter*, *Æque*.

ÆQUĀTIO, ōnis, f. *Égalité*. SYN. Adæquatio. USUS: *Æquatio juris, bonorum, gratiæ, dignitatis, suffragiorum.*

ÆQUE, *Également, justement*. SYN. Tam, pariter, similiter, æqualiter, peræque. USUS: *Nemo æque, atque ego, occupatus, personne n'est aussi occupé que moi.* Amicus æque utrique fidelis. Hoc ad meum æque, atque ad tuum officium pertinet. Velle et posse mihi in æquo positum est. *Æque ac si; juxta, ac si; nihilominus; non minus, quam si frater esset, comme s'il était son frère.* Cf. *Smilliter*.

ÆQUILIBRITAS, atis, f. *Équilibre, juste proportion de doutes les parties*. SYN. *Æqualitas*, æqualitas.

ÆQUINOCTIUM, ii, n. *Équinoxe*. USUS: *Æquinoctium navigationem nostram moratur.*

ÆQUIPARO, as, avi, atum, are, a, et n. *Égalor, comparer, mettre en parallèle*. SYN. *Æquo, comparo, compono.*) *Excedo, supero.* USUS: PHRAS. *Nemo te facilius æquiparare potest, personne ne vous égalera jamais.* *Nemo exæquandus, assimilandus est tibi; nemo te virtute assequitur; tecum conferri, contendere nemo potest; nemo est, qui tibi par sit, qui te vincat.* Cf. *Comparo*, *Confero*.

ÆQUITAS, atis, f. *Équité, justice*. SYN. *Æquum* et bonum, justitia, vel propensus in aliquem favor, studium.) *Iniquitas*. EPITH. Humana, mira, propria maxime justitia, summa. USUS: 1. Summa bonitas, et æquitas causæ. *Perspicere æquitatem animi mei, voyez ma modération.* *Æquitatem rejicere; servare æquitatem.* 2. *Candor, probitas, tranquillitas, égalité d'âme, calme.* Homo summa moderatione, summa animi æquitate. Cf. *Justitia*, *Honestum*.

ÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égalor*. SYN. *Exæquo, parem facio gradus tollo, assequor.*) *Supero, excedo.* USUS: Cum Græcorum gloria Latinorum copia æquata est; cum aliquo æquari; tenuiores cum principibus temperamento aliquo æquantur. Cf. *Æquiparo*, *Confero*.

ÆQUOR, ðris, n. *Plaine*. SYN. Terræ aut aquæ planities. USUS : Babylonii in camporum patentium æquoribus habitant.

ÆQUUS, a, um, *Juste*. SYN. Habens æquitatem, non iniquus, verus, justus. (*Injustus*. PHRAS. 1. *Æquum est, il est juste*. Jus et fas est; rationi consentaneum est; jure receptum et approbatum est; jus merum est; jus bonum, optimum, æquissimum est, quod oras. 2. *Æquum non est, il n'est pas juste*. Haud par est; jus, fas non est; iniquum petis; nefas, flagitium est; non decet; honestum non est; contra æquum, jus et fas est; inique, injuste; perperam agitur; rationi minime consentaneum est; non licet; decorum non est; non convenit. USUS: 1. *Æquum me tibi semper præbui; æquus tibi semper fui; æquum me tibi habuisti; æquo me usus es, j'ai toujours été pour vous le même*. *Æquo cum civibus jure vivere*. *Æqua postulatio*. 2. *Planus, uni, plat. Locum æquus*. *Æquum et bonum impetrare; ex æquo et bono statuere; æqui, bonique facere, supporter une chose, la bien prendre*. Cf. *Justus, Honestus, Dignus, Decet*.

ÆER, æris, m. acc. aerem vel aera, *Air*. SYN. Cælum, anima, spiritus, æther. EPITH. Adversus, crassus, cretus, crassissimus, finitimus, fusus et extenuatus, natura maxime frigida, et minime expers caloris, calore admistus. Immensus et infinitus, purus ac tenuis, proximus terræ, calidus, superior, temperatus, nihil proni habens, effluens huc illuc. PHRAS. *Aer salubris, climat salubre*. Cælum tenue purumque. Cœli temperies salubris. Cœli temperies referendis membris idonea. Cælum temperatum, sincerum, mite, clemens, salubre. Grata, blanda, mitis, placida, mollissima auræ temperies. Cœli clementia, salubritas. Cœli mira temperies verno tempore maxime similis, sed quæ omnes anni partes pari salubritate percurrit. 2. *Aer gravis, air lourd, malsain*. Crassus nobis aer offunditur, circumfunditur. Pingue et concretum cælum. Palustre cælum caput gravat. Vix sustineo gravitatem cœli. Aer piger. Cælum caliginosum, nebulosum. USUS : Aer alitur expirationibus terræ. Oritur ex respiratione aquarum. Terræ proximus crassus est, concretus in nubes cogitur. Aerem spiritu ducimus. Cf. Cælum.

ÆRĀRIUM, ði, n. *Trésor public*. SYN. Pecunia publica; locus, ubi ea asservatur. EPITH. Inops atque exhaustum, sanctius, vetus ac refertum. USUS : Rationes conferre ad ærarium. *Ærarii depeculator, hirudo*. Pecuniam in ærarium sanctius referre. *Ærarium exhaurire*.

ÆRĀRIUS, a, um, *Relatif à l'argent*. USUS : Rationes ærariæ me sollicitum habent, je suis dans l'inquiétude de cause de la différence des monnaies quant au titre, à la valeur.

ÆRĀRIUS, ði, m. *Simple contribuable, citoyen privé de suffrage et du droit de servir au dehors*. Qui præter æra pro capite tributum nomine pendenda, cæteris civium juribus ignominie causa multabatur. USUS : *Ærarium aliquem facere; in vel inter ærarios referre*. Ex ærariis solvere.

ÆRĀTUS, a, um, *Couvert, orné d'airain*. SYN. *Ære tectum*. USUS : 1. *Lecti ærati, candelabra ærata*. 2. *Obstrictus alieno ære, criblé de dettes*. Tribuni non tam ærati quam ærarii, tribuns moins riches en argent que préposés à l'argent.

ÆERĪUS, a, um, *Aérien, de l'air*. SYN. Spirabilis, flabilis, animalis. USUS : *Aerii volatus avium*.

ÆERÛGO, ðtis, f. *Rouille de cuivre, vert-de-gris*. SYN. Quasi quædam scabies æs corruptens. USUS : *Æs Corinthium in æruginem incidit; ærugine consumptum, exesum, corruptum est*.

ÆERUMNA, æ, f. *Malheur, travail*. SYN. Calamitas, labor, ægritudo laboriosa. EPITH. *Æterna, maxima*. USUS : Graves, perpetuas ærumnas perpeti, superare. *Ærumnis premi*. Cf. *Angustia, Miseria*.

ÆERUMNŌSUS, a, um, *Malheureux*. SYN. Miser, calamitosus. USUS : Qui se aggritudine dedere, miseri sunt, afflicti, ærumnosi. Cf. *Miser, Calamitosus*.

ÆS, æris, n. *Airain; monnaie, argent*. EPITH. Alienum, circumforaneum. USUS : 1. *Æs temperare; statuum ex ære facere*. *Leges, pacta in æs incidere*. In ære varias figuras cælare. *Æs signare, graver sur l'airain*. 2. *Æs alienum, argent emprunté, dette*. USUS : 1. *Debita contrahere, faire des dettes*. *Æs alienum cogere, conficere, facere, ære alieno se obligare; nomina facere*. 2. *Debitis laborare, être accablé de dettes*. *Æs alienum habere; in æs alienum incidere; ære alieno laborare, premi, opprimi, obrui, obstringi; esse in ære alieno; in nominibus; æs alienum crescit*. 3. *Debita expungere, payer ses dettes*. *Ære alieno liberari, levare, exire; æs alienum dissolvere, relinquere, exonerare; nomina expedire, explicare, solvere, expungere*. Dicitur etiam : *Æs alienum meum, Patris, filii, quod a me, Patre vel filio contractum est, stipendio ignominie causa privatus*. Cf. *Debitum, Pecunia*.

ÆSTAS, ætis, f. *Été*. SYN. Anni pars ferventior, tempus æstivum, calores æstivi. EPITH. Iniens, integra, media, proxima, summa, tota. USUS : *Æstas iniens, prope affecta, exacta*. *Ætas præfervida, nimis calidus et inusitatus torrida, sævissime candens*.

ÆSTIMĀBĪLIS, e, gen. com. *Appréçiable*. (*Inæstimabilis*. USUS : *Æstimabile*

est, quod pondus aliquod habeat. Dignum æstimatione.

ÆSTIMATIO, ōnis, f. *Estimation, appréciation*. SYN. Pretii iudicium. EPITH. *Æqua*, æquior, communis, grata, mediocrius, optima, non modo non incommoda, sed etiam grata, propria, remissior quam tolerabilis. USUS: 1. Facere æstimationem prædiorum, census, possessionum, *faire une estimation*. Cæsar æstimatione facta pecuniæ pro præda solvit. 2. Æstimationem dare, accipitur pro re ab arbitris æstimata. Accipiende sunt tibi æstimationes Cæsaris voluntate. Litis æstimatio tibi persolvenda est. 3. Æstimationem permittere alteri; calculum de se permittere, porrigere; censendi potestatem facere.

ÆSTIMATOR, ōris, m. *Celui qui estime, apprécie, juge*. VULG. Taxator. SYN. Iudex, arbiter. EPITH. Acerrius, æquus, æquissimus, injustus, callidus. USUS: Acerrius rerum æstimator. Frumenti æstimator callidus et iniquus fuisti. Cf. Arbiter.

ÆSTIMO, as, avi, atum, are, a. *Estimer*. SYN. Æstimationem habeo, magni facio. ADV. Carius, care, large, liberaliter, necessario, severe, tenuissime, valde, illiberaliter. PHRAS. Valde te æstimo, *je vous ai en grande estime*. Quam apud me locum teneas; quo apud me loco sis, nosti. Quanta sit mea in te observantia; quantum tibi tribuam, deferam; quæ mea sit de te opinio; quæ in te voluntas, quod studium, quem apud me locum obtineas, quo numero sis; quantum te demerer, et efferam, non ignoras. E virtute tua te pondero, pendo. De te pro merito tuo existimo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, duco, colloco. Gradum, caritatemque filii apud me habes. Inter clarissimos viros merito tuo te numero, annuero. Alter mihi Cicero etc. es. Magni te merito tuo dependo. Multum dignitatis tibi tribuo. In magno, summo pretio te habeo. Præclara de te existimo, sentio. Magnæ indolis speciem, veramque ex moribus tuis capio. Pluris facio neminem. Magnam tui rationem duco, habeo. Tecum paucos comparo, vel neminem. Summum tibi honorem habeo. Si quos in aliquo pono, existimo, habeo numero, princepe tu loco es; inter eos es, qui principem apud me locum obtinent. 2. Curandum tibi, ut ab omnibus æstimeris, *vous devez avoir soin de vous faire estimer de tout le monde*. Ut eximium gratiæ locum apud omnes obtineas; ut apud omnes in ingenti sis gloria; in summa laude sis; magno in honore sis, ut egregium de te omnium sit iudicium, opinio, existimatio; ut res tuæ fiant maximi; ut in te laus virtutis sit maxima; ut auctoritas apud omnes magna habeatur; ut gravissime de te iudicetur; ut auctoritate valeas plurimum; ut auctoritas tua magni sit apud omnes pon-

deris, ac momenti; ut singularis tua sit apud omnes auctoritas; ut auctoritatis habeas plurimum; ut virtutis tuæ apud omnes opinio sit singularis, habeatur, capiat. 3. Virtus ab omnibus gentibus æstimatur, *toutes les nations estiment la vertu*. Summus honos habetur virtuti; virtuti plurimum deferitur. Virtuti ubique honos est, persolvitur. Virtutis nomen apud omnes gentes magnum imprimis, et honestum est; virtus in pretio, in honore est; virtus inter ea est, quæ prima dicuntur. Cf. Iudico, Pretium. USUS: 1. De re venali, et bonis. Æstimandis possessionibus præfectus. Frumentum, item æstimare, *fixer le prix du blé, le taux de l'amende*. 2. Iudico, existimo, magni vel parvi facio, *estimer, faire cas de*. Ex veritate, non opinione res æstimandæ sunt. De aliis æstimare difficile est. Statua hæc non e materia, sed ex artificio æstimanda est.

ÆSTIVA, ōrum, n. pl. *Quartiers d'été*. SYN. Locus, in quo æstatis ardorem devitantes bestię, et milites se continent.)(*Hiberna*. USUS: Æstiva attingere. In æstivis esse. Mediis caloribus militem in æstiva educere.

ÆSTIVUS, a, um, *D'été*. USUS: Menses, dies æstivi.

ÆSTŪO, as, avi, atum, are, n. *Brûler, être chauffé*. SYN. Ardeo, ferveo; angor, irascor, tangor, vexo.)(*Algeo*. USUS: 1. Aer caloribus æstuat, *la température est brûlante*. TRANSL. Ad animi affectiones. Desiderio, dubitatione, ira, cupiditate, invidia æstuat, *exæstuat, brûler (d'amour, de jalousie etc.)*, *être passionné*. Cf. Calor, Calco.

ÆSTŪOSUS, a, um, *Brûlant, chaud*. SYN. *Æstu* et calore plenus. USUS: *Æstuosa* et pulverulenta via.

ÆSTŪS, ōis, m. *Agitation*. SYN. Fervor, agitatio fluctuum. EPITH. Magnus, marinus, maritimus. USUS: 1. *Æstus* marini a luna commoventur, *c'est la lune qui produit la marée*. *Æstu*, febrique jacitatur. 2. TRANSL. Vis et vehementia, *force, violence, passion*. Consuetudinis æstus multos absorbet. *Æstus* quidam gloriæ, æstus ingenii multos abripit, transversum agit. *Æstu* abstractus. Cf. Calor, Fervidus.

ÆTAS, atis, f. *Age*. Accipitur: *alias* pro seculo; *alias* pro anno; *alias* universim pro tempore; *alias* pro tota vita hominis; *alias* pro vitæ humanæ partibus, infantia, pueritia, adolescentia, virilitate, senectute; *quarum qualibet trifariam dividitur*, ut *alia* sit viridis; *alia* adulta; *alia* præceps. 1. *Ætas* prima, *enfance*. Iniens, puerilis, infirma, tenerior; ætatis initium; ætatis prima tempora; ætatis primæ infirmitas, imbecillitas; ætas viridis, flexibilis, mollior. Cf. Pueritia.

2. *Ætas media, Age mûr.* Progrediens, confirmata, constans, adulta, integra, integerima, matura, ætatis progressus, cursus; maturitas corroborata; ætas bona, optima, florens.

3. *Ætas devesxa, vieillisse.* Ingravescens, affecta; confecta, decrepita, decursa, exacta, demensa, grandior, præcipitata, valde protracta, deflectens; ætatis præcipitis flexus, et ingravescens. Cf. Senectus. PHRAS. 1. *Ætate nostra, de nos jours.* Nostra ac patrum memoria; ad nostram memoriam; ad hanc ætatem; ante memoriam meam; majorum nostrorum ætate ac tempestate. 2. *Ætatem honestissime transigere, mener une vie très-honnête.* Optimis in studiis ætatem agere, degere, terere, conterere, consumere, exigere. USUS: *Ætate progredi, procedere, provehi, vieillir, avancer en âge.* *Ætate præcurrere, antere, præstare, antecellere alios, surpasser en âge.* Homo id ætatis, *homme de cet âge.* Cf. Tempus.

ÆTATŪLA, æ, f. Age tendre, bas âge. USUS: Cave primam tuam ætatulam ad libidinem conferas.

ÆTERNITAS, atis, f. Éternité. SYN. Tempus fine carens, immortalitas, perennitas. EPITH. Immutabilis, incredibilis, naturalis. USUS: *Æternitatem nulla temporis circumscriptio.* Immutabili æternitate veritas continetur. Mihi populus ea die non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatemque donavit. Nomen tuum, et gesta immortalitati commendanda, consecranda sunt, *étérniser son nom, sa mémoire, s'immortaliser.* Cf. Immortalitas.

ÆTERNO, as, avi, atum, are, a. Éterniser, immortaliser. * SYN. *Æternum, immortale facio.*

ÆTERNUS, a, um, Éternel. SYN. Sempternus, immortalis, perpetuus, quod tota vitæ æternitate continetur. } Caducus, mortalis. PHRAS. *Æternum nomen, nom immortel.* Perenne, perpetuum, immortale; æterno tempore, perpetuo, in perpetuum; in omnium ætatum memoria duraturum; nominis fama, quæ finem nescit, terminum non habet; famæ gloria sempiterna; immortalitati commendanda; cum tota æternitate coæquanda; quod nomen vigeat per omnium seculorum memoriam; quod seculis innumerabilibus; quod ipsa æternitate continebitur; quod nulla delebit unquam oblivio; quod posteritas alet, ipsa æternitas intuebitur. USUS: Causæ immutabiles, et æternæ. *Æterno DEO æternum simulacrum mundus est.*

ÆTHER, æris, m. Air subtil des régions supérieures, éther. SYN. Cœlestium orbium, igniumque regio, item: Aer subtilior. EPITH. *Æternus, ignifer, immensus, immoderatus, non satis aptus, tenuis, ac perlucens*

et æquabili calore suffusus. USUS: 1. *Aerem complectitur æther.* In æthere astra volvuntur. *Æther fragoribus resonat.* 2. *Cœlum, ciel.* Omnia cingens et coercens cœli complexus, qui idem æther vocatur; extrema ora, et determinatio mundi.

ÆTHEREUS, melius tamen ÆTHÆRIUS a, um, Éthéré, de l'air, du ciel. USUS: *Æthereus ignis.*

ÆVUM, i, n. Éternité. SYN. *Ætas æternum duratura, sempiterna.* EPITH. *Æternum, sempiternum.* USUS: Beati in cœlo ævo sempiterno fruuntur; æternum ævum agunt.

AFFABILIS, e, gen. com. D'un abord facile, affable, poli. SYN. *Comis, placidus, mitis maxime in sermone.* USUS: In omni sermone affabilem se præbebat. Cf. Facilis, Comitas, Humanus.

AFFABILITAS, atis, f. Affabilité. SYN. *Comitas sermonis, facilitas in audiendo; alloquendi, audiendi lenitas.* USUS: Difficile dictu est, quantum animos hominum conciliet affabilitas, lenitasque sermonis. Cf. Comitas, Admitto, Facilis, Humanitas.

AFFABRE, Artistement, habilement. SYN. *Fabre, pulchre, artificiose.* USUS: Statua miro artificio affabre facta.

AFFĀRIS, fatus sum, fari, d. Parler d. SYN. *Alloqui, compellere.* USUS: Liceat mihi te versibus affari. Cf. Alloquor.

AFFĀTIM, Amplement, abondamment. SYN. *Abunde.* USUS: Affatim tibi satisficiam. Satiaberis affatim. Cf. Satis.

AFFECTIO, onis, f. Disposition du corps ou de l'âme. SYN. *Perturbatio, commotio, incitatio animi, sensus, impetus, animi quidam dolor, studium, cupiditas.* EPITH. *Constans, conveniensque, non distorta, nec prava, firma corporis, invita, inconstans et a se ipsa dissentiens, laudabilis, interior, malitiosa animi, prima et optima, utilis, manens, recta.* USUS: 1. *Ut ad primam, optimamque animi affectionem pervenias, perturbatio ratione pellenda est.* Ea est animi mei affectio, commodi mei causa neminem ut violem. O te extra omnes humanorum pectorum affectiones positum! quem non lætitia, mœror, ira, gaudium exagitant, jactent, incessant. 2. *Status, vis, constitutio, état, manière d'être, disposition.* Affectio astrorum varia multas res immutat. In puero refert, qua cœli affectione primum spiritum duxerit. Affectio corporis firma.

AFFECTO, as, avi, atum, are, a. Désirer, rechercher ardemment, aspirer d. SYN. *Appeto, quasi arcesso, nimis inquiri; ambio.* USUS: Lumina quædam orationis non quidem affectanda sunt, sed tamen adhibenda nonnunquam. Iter affectare. Munditiam non exquisitam affectare.

AFFECTUS, a, um, part v. afficio. *Qui est dans tel ou tel état de corps ou d'esprit.* SYN. Paratus, comparatus, constitutus seu corpore, seu animo. ADV. Male. PHRAS. Omnes sunt tibi bene affecti, *tout le monde vous aime.* Hoc animo animati sunt singuli, ut tua causa, gratia, omnia velint; ingenium est illis rectum erga te; animum habent erga te optimum ac rectissimum; is habitus amicorum est illis, ut omnia tibi secunda cupiant; ita animati, eo animo, ea mente sunt praediti; ita animo comparati sunt; hunc erga te gerunt animum; is sensus est animorum; ea animi propensio, voluntas, studium, ut cupiant tibi quam optime. USUS: 1. Oculi indicant, ut animo sis affectus, *les yeux sont le miroir de l'âme.* Nunc ita affectus sum, tecum ut vivere non possim. 2. Praeditus, cumulat, *pourvu de.* Honoribus, beneficio, praemiis abs te affectus sum. E litteris tuis magna molestia, laetitia, dolore affectus sum. Summis difficultatibus affectus. 3. Vexatus, afflictus, tractatus, et acceptus male, *affaibli, en mauvais état, abattu.* Affecta et prostrata respublica. Urbs ab illo praedone misere affecta. 4. Ad finem vergens, *qui touche à sa fin, presque terminé.* Affectum est bellum, nondum perfectum. Estas affecta, carmen, oratio, *guerre qui touche à sa fin, ouvrage presque terminé.* 5. Aptus, apte d. Animus, oculus conturbatus non est probe affectus ad fungendum munus suum. 6. Aegrotus, malade. Caesarem Neapoli reliqui graviter affectum.

AFFECTUS, ūs, m. *Impression, sentiment.* * SYN. Affectio. EPITH. Laudabilis. USUS: Affectus animi sunt: amor, odium, ira, invidia, misericordia, spes, laetitia, timor, molestia. Cf. Perturbatio.

AFFERO, fers, attŭli, allatum, ferre, a. *Apporter, porter vers ou à.* SYN. Apporto, importo, adhibeo, induco, infero, dico, nuntio profero.) Ausero. ADV. Divinitus, in perpetuum, nec ita multo post, repente, similiter, sero, violenter, ultro. USUS: 1. Ad id munus spiritus magnos, animos, auctoritatem afferas, necesse est. Ad eam facultatem dicendi, industriae multum afferendum est. 2. Do, exhibeo, praebere, *causer.* Afferre alicui fastidium, odium, molestiam, satietatem, calamitatem, miseriae, detrimentum, angorem, perniciem, necessitatem, metum, dubitationem, dolorem, egestatem, luctum, errorem animi, et perturbationem; *item:* Id consilium magnam tibi laudem, auctoritatem, dignitatem, voluptatem, solatium affert. 3. Nuntio, *annoncer.* Aliquid novi litteris affertur. Mandata odiosa, incerta afferre. Ex sermone rumor id attulit ad aures nostras. 4. VULG. allegare, *vel citare, alléguer.* Rationem facti, causam afferre. Scriptum, legem, exempli, similitudinem afferre. 5. Infero, *faire*

violence. Vitae alienae, aut corpori vim afferre. Manus sibi afferre, *se suicider.* Sensibus vim afferre. Afferre consulatum in familiam. 6. Propono, *proposer.* Quaestionem afferre, in medium afferre.

AFFICIO, ūs, feci, factum, ere, a. *Affecter, ébranler.* SYN. Commoveo, permoveo. ADV. Accommodatissime, avidè, graviter, gravius, nominatim, optime, probe, recte, valde. USUS: 1. Litterae tuae me varie affectere. Varie animo affectus fui. 2. Bene vel male afficio, *bien traiter, maltraiter.* Aliquem summa laetitia, voluptate; *vel contra:* morte, exilio, satietate, tædio, pudore, ignominia, molestia afficere.

AFFIGO, ūs, fixi, fixum, ere, a. *Attaquer, ébranler.* SYN. Ad aliquid -figo, insero, addo. ADV. Maxime, penitus, vehementer. USUS: 1. Minervae talarium pinnae affigunt. 2. TRANS. *Fixer, graver, insculper.* Animum litteris affigere. Animo suo tenacius aliquid affigere. Num tu humi particulam divinitatis affiges? Cf. Haereo, Adhaereo.

AFFINGO, ūs, finxi, fectum, ere, a. *Attribuer, supposer.* SYN. Fingo non vera, adorno.) Detraho. USUS: Peccat poeta, qui probam orationem affingit improbo. Error multa, plus invidia affinxit. Rebus certis multa falsa affinguntur. Cf. Calumniator.

AFFINIS, e, gen. com. *Allié, parent par alliance.* SYN. Coniunctus affinitatis, necessitudo. EPITH. Novus, ornatus, omni virtute officiosus, amans alicujus. USUS: 1. Affinem tuum a genibus repelles? 2. Particeps, conscius, complice. Sceleri illi, et flagitio, et turpitudini affinis iudicatus est. Homines huius affines suspitionis, facinoris, aut facinori affines, *ces hommes que l'on peut soupçonner, complices du crime.* Cf. Propinquus.

AFFINITAS, atis, f. *Alliance, parenté.* SYN. Coniunctio affinitatis, necessitudo. EPITH. Gravior, impurissima, nova. PHRAS. Affinitate junctus est Lentulo, *il est parent de Lentulus.* Est cum Lentulo maximis vinculis affinitatis et propinquitatis, conjunctus; affinitate devinctus, junctus; affinitate Lentulum attingit; sanguinem cum Lentulo sociavit; affinitatem junxit; affinitate cum Lentulo adstrictus est, per affinitatem Lentuli familiae immixtus, innexus est. In affinitatem Lentuli pervenit, affinitate Lentulum contingit; suum cum Lentuli familiae genus connubio miscuit, vinculum affinitatis cum Lentulo nexuit; vinculo affinitatis Lentulo obstrictus est. USUS: Affinitatibus, amicitias, vicinitatibus conjunguntur cives. Cf. Necessitudo, Cognatus.

AFFIRMATE, *Afirmativement, positivement.* SYN. Asseveranter. USUS: Quod affirmate, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est. Cf. Certe.

AFFIRMATIO, ōnis, f. *Affirmation*. (X) Dubitatio. EPITH. Gravior, religiosa. USUS: Jusjurandum est affirmatio religiosa. Dubitationem illi omnem mea affirmatione exemi.

AFFIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affirmer, donner pour certain*. SYN. Confirmo, assevero, aio, annuo, comprobo. (X) Nego. ADV. Facile, nimis, temere, vere, valde. PHRAS. 1. Affirmare id possum, *je puis affirmer cela*. Confirmare hoc tibi liquido possum, *id plane profiteor*; prae me fero; asseveranter testificor; id certum tibi testatumque volo. Narro tibi; omni asseveratione tibi affingo, asseveranter loquor. 2. Formulæ affirmativæ: Moriar, si hæc plane contemno. Ne vivam, si ejus dictis moveor. Ita vivam, ut hominis vanitatem derideo. Incredibile est, quam ista parum curem. Ne sim salvus, si fallo; pendens plectar, si tanti eum facio. Quid? illum curarem? An dubia est hominis ineptia? USUS: 1. Ecquid tanta asseveratione rem affirmas? 2. Firmo, stabillo, *affermir, fortifier, prouver*. Discta tua rationibus affirmes, oportet, *il vous faut prouver vos affirmations*. Is rumor opinionem, spemque conceptam valde affirmavit. Animo te affirmes, cura.

AFFIXUS, a, um, part. v. affigo. *Attache à*. SYN. Infixus, adherens, coherens. Annexus, connexus, adjunctus. USUS: Opinio hæc in animo meo penitus affixa est, et insita, *cette opinion est profondément fixée dans mon esprit*. Ut magistro, ista mihi affixus es. Affixa ista sunt ad orationem tuam, non coherent. Cf. Hæreo, Adhæreo, Jungo.

AFFLATUS, ūs, m. *Souffle, inspiration*. SYN. Animi inflammatio, et quidam quasi furor, instinctus, impetus, anhelitus, concitatio, incitatio mentis. EPITH. Divinus. USUS: Nemo vir magnus sine afflatu divino, nemo poeta sine inflammatione quasi furoris unquam fuit. Oracula divino afflatu funduntur.

AFFLICTATIO, ōnis, f. *Peine physique et morale*. SYN. Egritudo cum vexatione corporis. Cf. Miseria.

AFFLICTIO, ōnis, f. *Affliction, abattement*. SYN. Angor. USUS: Habet ardorem libido, sed egritudo majora quædam, tabem, cruciatum, fœditatem, afflictionem. Cf. Miseria.

AFFLICTO, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, maltraiter, désoler*. SYN. Ango, vexo, affligo, conficio. USUS: Tu me accusas, quod me afflictem. Cf. Affligo.

AFFLICTOR, aris, atus sum, ari, p. *Être affligé, désolé*. SYN. Angor, vexo, affligor. ADV. Acerbissime, gravius, turpius, vehementius. PHRAS. Valde afflictor, *il est très-affligé*. Malis conficitur undique; calamitatibus, infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur gravissimis; vitam ducit inter

ærumnas miseram, infelicem, calamitosissimam, magnas quotidie acerbitates perferre, exhaurire cogitur; angoribus opprimitur; molestiis innumeris implicatur; malis ingentibus obruitur, oneratur. Multa sunt, ac gravia, quæ hominem angunt. USUS: Vide, quantum fratris morte afflictor, squalcat. Vehementer afflictor republica.

AFFLICTOR, ōris, m. *Celui qui renverse, destructeur*. SYN. Qui affligit, et vexat. USUS: Odit te senatus afflictor, et proditorum dignitatis, auctoritatis, ordinis, ac nominis sui.

AFFLICTUS, ūs, m. *Choc, frotement, collision*. SYN. Afflicatio. USUS: Effeminata virtus afflictu occidit.

AFFLICTUS, a, um, part. v. affligo. *Abattu, malheureux*. SYN. Miser, prostratus, ærumnositus, calamitosus. PHRAS. Mœrore ac miseriis perditus; æger animi; æger et exulceratus animus, animus dolore, calamitate fractus; obrutus, oppressus malis; mœrore confectus, exanimatus, consternatus; calamitate vexatus, perturbatus, exagitatus. Cf. Miser. USUS: Afflictum erigere, perditum recreare.

AFFLIGO, is, flixit, flictum, ere, a. *Abatre, ruiner, accabler*. SYN. Vexo, perturbo, perdo, pessumdo, prosterno, deprimo. (X) Lævo, recreo, erigo. PHRAS. Galliam hæresis graviter afflixit, *l'hérésie a été pour la France une source de maux*. Multa mala peperit hæresis; multa damna, detrimenta, incommoda, infortunia attulit, intulit, invexit, importavit; Gallia multa ab hæresi damna tulit, pertulit, passa, perpessa est; multa detrimenta cepit, accepit; multis damnis affecta est; in gravissima mala incidit, incurrit. Gravissimis afflictis malis, vehementer vexata, exercita, debilitata, comminuta est ab novarum religionum sectatoribus. Idem summis difficultatibus universam Galliam affecere; in multas difficultates conjecere, impuler. Magnæ ex hæresi calamitates exstiter, accider, evenere, obvenere, contingere; illatæ, allatæ, oblatæ sunt. Hæresis Gallie exitiosa, pernicioiosa; exitio, damno, calamitati fuit; Galliam perdidit; fortunis omnibus evertit; in ultimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, miserrimamque conditionem adduxit. Hæresis Gallie mala gravissima ingessit; multas sollicitudines confecit; exitium, perniciem creavit, peperit; salutem affixit; calamitatem summam ac pestem importavit. Cf. Torqueo, Doleo, Tristitia. USUS: 1. Illius statum protrubant, affligunt, comminuunt, dissipant, *renverser une statue* Navim ad scopulos affligunt, *briser le navire contre les écueils*. 2. TRANSL. Curæ animos; prava exempla juventutem affligunt, *corrompre abatre*. Quoties afflictum, eversum, perditum te, fractum et afflictum calamitate erexi,

confirmavi? Luctu, mœrore, ægritudine, mœstitia afflictum; afflictam virtutem tuam, animum, salutem, fortunam, dignitatem levavi, restitui? afflicto, jacenti dexteram porrexi?

AFFLO, as, avi, atum, are, 1° a. *Souffler sur, communiquer en soufflant.* 2° n. *Se répandre, transpirer.* 3° p. *Être inspiré.* SYN. Aspiro, spiro, exhalo. USUS: Afflaverat nescio quid rumoris, *je ne sais quel bruit s'était répandu.* Cave, ne quid mali tibi afflet sociorum importuna licentia. Poetae divino spiritu afflantur. Odor e floribus afflatur.

AFFLUENTIA, æ, f. *Abundance.* SYN. Ubertas, copia. USUS: Ex hac affluentia et copia omnium rerum arrogantia nascitur. Cf. Copia.

AFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Affuer, être abondant.* SYN. Abundo, circumfluo. USUS: Urbs voluptatibus, divitiis, opibus, et copiis, hominibus, uberrimis ingeniiis affluens, *ville qui regorge de richesses etc.* Homo bonitate, unguentis, lepore, ac venustate affluens. Cf. Abundo, Copia.

AFFULGEO, es, fulsi, gere, n. *Luire, briller.* * USUS: Magna spes, magna nobis fortuna affulget, *la fortune nous sourit.*

AGE, *Allons, courage.* Interjectio hortantis, excitantis, consentientis. USUS: Age porro, age vero, age jam. Plurall numero dicitur: Agite porro.

AGĒDUM, *Allons, courage.* Idem USUS: Agedum, confer hujus vitam cum illius moribus. Pro plurall numero: Agitedum, ite mecum.

AGELLUS, i, m. *Petit champ.* USUS: Dii nec agellos, nec viticulas persequuntur.

AGENS, entis, part. v. ago. *Actif, efficace, passionné.* SYN. Efficax, vim habens. USUS: Utendum est imaginibus acribus, agentibus, insignitis.

AGER, gri, m. *Champ.* SYN. Arvum, campus, solum, territorium. EPITH. Colonus, communis, compascuus, cultissimus, decumanus, fertilis, fructuosus, miser atque jejunus, optimus et fructuosissimus; privatus, pulcherrimus, vestigialis, universus. PHRAS. 1. *Ager bonus, champ fertile.* Cultissimus; latus ac fertilis; qui plurimum efficit; optimus et fructuosissimus. Ager natura perbonus, et diligentia, culturaque melior, frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus, frugum, pabulique lætus. 2. *Ager malus, champ stérile.* Deformis atque horridus; aridus et frugum vacuus. Cf. Fertilitas, Sterilitas. USUS: Agram colere, *cultiver un champ.* Ager quantumvis fertilis, fructuosus non est, nisi colatur, conseratur, seratur, aratro perstringatur, aretur, exerceatur. 2. Agri facile emaciantur; ab hostibus infestantur, *ravager*

les campagnes. 3. *Agro exul, exturbari, moveri, multari, être dépourvu de ses propriétés.*

AGGER, éris, m. *Rempart, digue, retranchement.* SYN. Tumulus ex terra, cespite congestus ad munienda præcipue vel oppugnanda loca. EPITH. Maximus. USUS: Aggere urbem cingere. Aggerem fluvii inundationi obiectum interscindere. Aggerem jacere, extruere; cuniculis subvehere.

AGGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Amencer.* SYN. Congero, cumulo. Cf. Accumulo.

AGGLŌMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Amasser, réunir, assembler.* SYN. Glomero, conjungo, implico. USUS: Densis se cuneis agglomerant.

AGGLŪTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Coller, attacher.* SYN. Adnecto. -(Dissolve.

AGGRĀVESCO, is, ere, n. *S'aggraver.* SYN. Gravior fio, ingravesco. USUS: Metuo, ne vulnus, aut morbus aggravescat.

AGGRĀVO, as, avi, atum, are, a. *Aggraver, empirer.* SYN. Valde gravo, onero, premo, exaggero. USUS: Res nostrae eo bello valde aggravatae sunt. Cf. Onero, Premo.

AGGRĒDIOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Attaquer.* SYN. Invado, adior. PHRAS. 1. *Latrones ex insidiis viatores aggre-diuntur, les voleurs, sortant de leur embuscade, attaquent les voyageurs.* Ex occultis, subito, improvise, repentino, nec opinato impetu viatores adoriuntur, invadunt, petunt; in viatores irruunt; impetum, impressionem faciunt; incurrunt, insiliunt; in viatores sese inferunt, injiciunt, immitunt; viatores assiliunt; iteratis aggressionibus retentant; superfundunt se viatoribus; arma iis inferunt. Cf. Adior, Invado. 2. *Hostes strenue aggressus est, il attaque vigoureusement l'ennemi.* In hostium agmen strenue irrupit; in hostes se incitavit; in cornua hostium invehit, est, signa strenue hostibus intulit; novissimum agmen moratus, in hostem animose proruit, incurrit, itat; ordines hostiles magno animo invasit. Cf. Impetuo. 3. *Rem aggre-ditur arduam, il entreprend une chose difficile.* Demittit se in causam ancipitem; ingreditur in causam multis obseptam difficultatibus; affectat viam ad rem factu arduam; molem capessit laboris improbi; rem suscipit arduo loco positam; magnis ille quidem animis ad rem vertitur, assilit, sed difficilem et inexplicabilem experitur. Animum adijcit, adiungit, applicat ad negotium permoletum; operam ponit, industriam exercet in re, quæ illi multum laboris dabit et curæ. Cf. Inchoo, Incipio. USUS: 1. *Quis hominem importunum aggredi audeat?* 2. *Accedo, incipio, entreprendre, commencer.* Antequam ad dicendum, ad negotium, ad rem quamlibet aggrediari, adhibenda est preparatio diligens. 3. *Audeo, tenter.* Aggrederis majora viribus.

AGGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Join-dre, unir.* SYN. Adicio, congreco, conjungo, addo. USUS: Studium suum, et voluntatem ad dignitatem alicujus aggregare, *associer.* Aliquem in amicum numerum agregare, *admettre qqn au nombre de ses amis.* Eodem crimine aliquem aggregare, in societatem criminis vocare. Cf. Adjungo, Annunero, Addo.

AGGRESSIO, onis, f. *Exorde.* SYN. Principium, exordium. EPITH. Contraria, prima. USUS: Operam det orator, ut animos prima aggressionem occupet.

AGILIS, e, gen. com. *Agile, léger.* * SYN. Brevi et expedito corpore. USUS: Naves agiles. Cf. Celer.

AGILITAS, atis, f. *Agilité.* Habilitas, agendi celeritas. USUS: Agilitas, mollitiesque naturæ.

AGITATIO, onis, f. *Agitation, mouvement.* SYN. Commotio. EPITH. Æqualis; tanta, tam varia. USUS: 1. Corporis, *mouvement.* Agitatione linguæ cibus depellitur. 2. Animi, *activité.* Nunquam animus motu, et mentis agitatione vacuus esse potest.

AGITATOR, oris, m. *Cocher.* SYN. Auriga qui currum, et equos agit. EPITH. Bonus, callidus. USUS: Bonus agitator equos vel in medio cursu sustinet.

AGITO, as, avi, atum, are, a. *Chasser devant soi.* ADV. Aliunde, belle, celerime, simul, copiosius, immoderate, vehementer, mobiliter, celeriter, dissoluto, populariter, severe. USUS: 1. Verso, excito, *poursuivre.* Feras agitare, excitare, insectari, *chasser.* Atomi agitantur concursu fortuito. 2. Vexo, disturbo, *inquiéter, troubler, tourmenter.* Impii sui sceleris furis ut tædis ardentibus agitantur. Metu atque libidine diversum agitari. Animo formidines agitare. 3. Inquiro, verso in omnes partes, discutio, *rouler (dans son esprit), penser.* Hæc sententia multis diebus in senatu est agitata, jactata tum in senatu, tum ad populum. Agraria lex vehementer agitata. Animus semper agitur. Agitare et exquirere rationes. Aliquid animo secum agitare, commentari, reputare. Questionem, consilia cum vicinis agitare. Res hæc omnium sermonibus agitur, jactatur. 4. Ago, *être, vivre, habiter.* Getuli in tuguriis agitant. Diem natalem, convivium agitare. Sacra, vigiliis, vitam suam, jocos, ludos, rem militarem agitare. Cf. Vexo, Verso, Ago.

AGMEN, inis, n. *Troupe en marche, armée, bataillon.* SYN. Multitudo armata, turma, copiarum ordo. EPITH. Medium, perpetuum, quadratum. USUS: Redeuntem Ciceronem pepetuum Italiae agmen comitatum est. Agmen constituere. Agmen extremum sagittarii claudunt, cogunt, *fermer.* Agmen ultimum,

novissimum hostes premebant, morabantur. Cf. Acies.

AGNASCOR, nasceris, natus sum, nasci, d. *Naitre après le testament du père.* USUS: Constat agnascendo testamentum rumpi.

AGNATIO, onis, f. *Parenté du côté paternel.* SYN. Sanguinis conjunctio, et familiarum. USUS: 1. Lex agnationum; Gentilitatum et agnationum jura, *droits qui régissent les agnations.* 2. Communio et affinitas naturæ, sive societas et propinquitas, *communauté d'origine.* Homines Deorum agnatione et stirpe tenentur.

AGNATUS, i, m. *Parent du côté paternel.* SYN. Qui per virilis sexus personas conjuncti sunt, gentiles. Cf. Affinis.

AGNINUS, a, um, *Dagneau.* * USUS: Agnina caro, pellis.

AGNITIO, onis, f. *Connaissance.* SYN. Cognitio. USUS: Res ad animi agnitionem pulcherrima.

AGNOMEN, inis, n. *Surnom.* SYN. Cognomen.

AGNOSCO, is, novi, nŕtum, ere, a. *Connaitre, reconnaître.* SYN. Intelligo, nosco, sentio, audio, reperio; percipio, assequor, perspicio. ADV. Facile, leviter, libenter, nuper. USUS: Quod mihi gratularis, agnosco humanitatem tuam. DEUS ex operibus agnoscitur. Cf. Intelligo, Percipio, Adverto.

AGNUS, i, m. *Agneau.* SYN. Agnellus, foetus ove natus.

Agnus DEI, SYN. Cereæ Agni cœlestis imagines, effigies. Agni e cera rite consecrata ficti. Sacra in cera effigies Agni cœlestis. Divinus Agnus in cerea effigie. Sacra Agni DEI imago. Sigillata Agni divini imagine cera.

AGO, agis, egi, actum, agere, a. *Faire.* SYN. Tracto, curo, procuro, tento, molior, gero, agito, contendo, transigo, aggredior.) (Cesso, quiesco. ADV. Acerbe, acriter, acris, acerrime, accurate, accuratius, accusatorie, actuose, ambiciose, aperte, apertius, astute, atrocissime, attentius, austere, bene, benignissime, calide, caute, publice, commodius. PHRAS. Agendum est mihi cum homine importuno, *j'ai à traiter avec cet importun.* Res est mihi cum homine ferrei oris, ac importuno. Negotium mihi est cum homine, cujus importunitatem oris non facile, quisquam sustineat. Miscendum est mihi negotium cum homine insigniter impudens. USUS: 1. Censorem, civem, partes alicujus, causam amici, lenonem agere, *faire, avoir l'emploi de.* Rem tuam, negotium egi optima fide. Egi cum amicis de rebus tuis. 2. Litigo, discepto, iudicio contendo, *plaider, attaquer en justice.* Ego tecum non gladiis, sed ex jure, ex syngrapha, ex sponso

agam. Agere aliquem injuriarum, furti, sub-intelligi, reum. Ad populum agere. 3. Ad-moveo, *pousser, approcher*. Turres, vineas ad urbem. 4. Impello, urgeo, *pousser, mener*. Agere asellum; aliquem in arma agere; in fraudem, in omnem libidinem agere. 5. Celebro, *célébrer*. Agere ludos, diem festum, choreas, triumphum. 6. Vivo, *vivre*. Agere in bona spe. Inter homines agere. Etatem desidiose agere. Hiemem sub pellibus agere. 7. Agito, *au pas. être agité*. Diris agitur. Cf. Facio. Sunt et aliæ formulæ, ut: animam agere, *rendre l'âme*. Bene, male, præclare tecum agitur, *on a bien, mal agi à votre égard*. Alia omnia agis, extra rem vagaris, *vous n'êtes pas à la question, vous êtes distrait*. Nihil agis, actum agis, frustra laboras, *vous travaillez en vain*.

AGONIA, æ, f. *Agonie*. SYN. Supremus morientis confictus; suprema cum morte luctatio; ultimæ morientium angustia. PHRAS. In agonia est, *il est à l'agonie*. Animam agit, cum morte luctatur, configit; vita deficit; in supremo vitæ articulo versatur; in confinio mortis est; animam jam ægre trahit; abest a morte proxime; in extremis est; extremo mortis discrimine tenetur; extremos ducit anhelitus, extremum spiritum. In confinio vitæ mortisque versatur. Ad supremas mortis angustias redactus, adductus est. Ad mortem, obitum recta fertur. Cf. Morior.

AGRARIUS, a, um, *Agraire*. USUS: Res, lex agraria, *partage des terres, loi agraire*.

AGRESTIS, e, gen. com. *Agriste, grossier*. SYN. Rusticus, incultus, asper, silvestris. PHRAS. Homo agrestis est, *c'est un paysan, un homme mal élevé*. Homo est incultus moribus, agrestibus, in compositis; sub coelo crasso; crassiore sub aere natus est; homo e robore dolatus, a morum urbanitate alienus. Rudis ac impolitus agrestibus vivit institutis; asper est moribus, ac incultus; vultu motuque corporis vastus est et agrestis; officii et humanitatis expers, ingenii illiberalis homo est; rusticitate, asperitate inter omnes insignite impudens. Cf. Rusticus, Inhumanus. USUS: Homines duri et agrestes. Fera et agrestis vita. Vox rustica et agrestis. Vultu motuque corporis vastus et agrestis.

AGRICOLA, æ, m. *Cultivateur, labourer*. SYN. Agriculator, colonus. EPITH. Assiduus, diligens, diligentissimus. USUS: Diligentissimus agricola, et pecuarius Cf. Rusticus, Villicus, Agricultura.

AGRICULTURA, æ, f. *Agriculture*. SYN. Cultura agri, cultio agri. EPITH. Bona, uber, dulcis, digna. PHRAS. Agricultura operam dare, laudabile est, *il est louable de cultiver la terre*. Insudare, inservire agro cultui; dare, dicare, tradere se colendis agris; agricolam agere; ruri opus facere;

exercere se opere rustico. Cf. Rus. USUS: Nihil agricultura melius, nihil libero homine dignius.

AGRIPETA, æ, f. *Partisan de la loi agraire*. SYN. Agri competitor. USUS: Agripetas ejfectos, concisos fuisse gaudeo.

AIO, is, *Diré*. SYN. Affirmo, dico, loquor. USUS: Quid ergo Aius iste? Deus locutius, ait, *qu'est-ce donc que cet Aius? c'est le Dieu de la parole, dit-il*. Cf. Affirmo.

ALA, æ, f. *Aile*, qua volant aves. USUS: 1. Alas extendere, protendere, *étendre les ailes*. 2. TRANSL. Turma, ordoque equitum, corpus de cavalerie. Dextra, sinistra ala, *l'aile droite, l'aile gauche*. Alam alicui committere; alæ aliquem præficere. Alam hostis sinistram fregimus, dissipavimus.

ALACER et **ALACRIS**, e, gen. com. *Prompt, agile, léger*. SYN. Ereflus, hilaris, paratissimus. (Timidus, perterritus. PHRAS. Alacer juvenis est, *ce jeune homme est actif*. Lætus, ereflus, inflammato animo juvenis est; fortis et animosus; impiger ad labores; vigor illi ingens juventæ inest, lætus illi, ereflusque animus est; celsus et spe propinqua animosior est juvenis; alacer est et plenus spiritu; insigni alacritate juvenis est; strenuus suapte ingenio, celsus corpore, vultuque ita læto, ut quos in studiorum contentione nactus est æmulos, vicisse jam credetur. Alacri est, parato et expedito ad omnia animo. USUS: Lætus et alacer ad tutandam rempublicam: ad hostes invadendos. Animus, vultus alacer. Feræ bestia, alacres, et ereflæ ad nocendum. Vide hominem ereflum, alacri, prompto, celso vultu huc illuc intuentem. Cf. Animus, Fortis.

ALACRITAS, atis, f. *Vivacité, ardeur*. SYN. Læticia gestiens, animi vigor, studium, cupiditas, nimia facilitas. PHRAS. Alacritate summa in prælium eunt, *ils vont au combat avec une grande ardeur*. Inflammatis in prælium animis eunt; feroces et suapte ingenio, et adhortantium pleni vocibus pugnam capessunt. Juvante vigore vividum, alacres et spiritu pleni in hostem irruunt. Hostem excipiunt celsi corpore, vultuque ita læto, ut vicisse jam crederent. USUS: 1. Inanis alacritas non multum ab amentia differt. 2. Alacritatem afferre, *mettre de l'entrain*. Frequentia auditorum miram alacritatem dicenti affert, addit, fert; in dicente excitat. 3. Alacritatem tollere, *enlever l'ardeur*. Contra infrequentia dicentis alacritatem omnem eripit, aufert, delet, extinguit.

ALARIUS, a, um, vel **ALARIS**, e, gen. com. *Qui appartient aux ailes de l'armée*. Alarios sociis remisit. Alariis utendum non duxit, *cavaliers auxiliaires que l'on plaçait aux ailes*.

ALAUDÆ, arum, f. *La légion des Alaudes*. Legio quædam Romana, ab Alauda ave, *alouette*, dicta. USUS: Alaudæ, cæterique veterani rem strenue gessere.

ALBĀTUS, a, um, *Vêtu de blanc*. SYN. Albo indutus.)(*Atratus*. USUS: Ipse epuli dominus albatus accumbat.

ALBESCIT, *Le jour commence*. SYN. Fit album. USUS: Mare a sole albescit, albescit die.

ALBUM, i, n. *Tableau, liste*. SYN. Tabula, in qua nomina alicujus ordinis, *vel* res gestæ breviter notabantur, ut populo fieret copia. USUS: Album Senatorium, Judicum, Decurionum.

ALBUS, a, um, *Blanc*. SYN. Candidus.)(*Ater, niger*. PHRAS. Manibus est mire candidis, *ses mains sont d'une extrême blancheur*. Manibus est gypsatis; eximio est manuum candore. Albidis, cretatis, candidulis est manibus. USUS: Albus color DEO decorus. Ater, an albus sis, ignoro, de homine ignoto, et parum curando. Quasi albam avem, sic probum virum respiciunt.

ĀLEA, æ, f. *Jeu de dés; en gén. jeu de hasard*. SYN. Omnis ludus, in quo temeritas et casus, non ratio, aut consilium valet, qualiter talorum et tesserarum. USUS: 1. In lustris, popinis, alea, vino, tempus ætatis omne consumere. Alea ludere. Alios in aleam provocare. Aleæ multum tempus tribuere. De alea condemnari, propter hunc ludum reddi infamen, *être condamné comme joueur*. 2. Fortuna, casus, chance, hasard. Aleam universi certaminis adire, subire. Aleam jacere, rem fortunæ arbitrio committere, *confier tout au hasard, le sort en est jeté*. Aleam sequeris, eventum fortuitum, non rationem. Cf. Fortuna.

ĀLEĀTOR, ōris, m. *Joueur*. SYN. Aleæ cupidus, aleæ lusor. USUS: Domus erat aleatoribus plena.

ĀLEĀTŌRIUS, a, um, *Relatif au jeu ou aux joueurs*. USUS: Memorabantur damna aleatoria. Ritus aleatorii; Forum aleatorium, *régle du jeu; académie des jeux*.

ĀLES, itis, m. et f. *Oiseau*. Aut adjective: *qui a des ailes, ailé*. EPITH. Nuncius. SYN. Volucris. USUS: Aves, alites et oscines. Secunda alite, *sous d'heureux auspices*. Aves, angues alites.

ALGĒO, es, alsis, ere, n. *Avoir froid*. SYN. Frigeo)(*Æstuo*. ADV. Facile. USUS: Militibus et algendum est sæpe et esuriendum. Cf. Frigeo.

ALGIDUS, a, um, *Froid, glacé*. SYN. Frigidus. USUS: Regio, loca algida.

ALIAS, *Une autre fois*. SYN. Alio tempore, aliquando. USUS: 1. De præterito: De his rebus et sæpe alias commemoravi, et tum

maxime etc., *autrefois, déjà*. 2. De præsentis et futuro: Homo alias beatus, alias miser, *tantôt heureux, tantôt malheureux*. Homo alias modestus et temperans, *du reste*. Hoc ad te scribam alias subtilius, *je vous écrirai plus en détail*. 3. Adhibetur a Livio pro unquam: Non alias dux militi familiarior. Non alias tanta ad spectaculum multitudo confluit. 4. Jungitur et cum interdum: *Une autre fois. Tantôt... tantôt*. Geminatio verborum alias vim habet, interdum leporem, *la répétition donne tantôt la force, tantôt l'agrément*.

ĀLIBI, *Dans un autre endroit, ailleurs*. SYN. In alio loco. USUS: 1. Nusquam alibi reperiri potuit, *on n'a jamais pu le trouver autre part*. 2. Alia in re, *dans une autre chose*. Nolo alibi, quam innocentia spem habere. Non alibi spes salutis est, quam in innocentia, *il n'y a d'espoir de salut que dans l'innocence*.

ĀLICŪBI, *Quelque part, en quelque lieu*.

ĀLICUNDE, *De quelque lieu*. USUS: 1. Ab aliquo loco, *de quelque part*. Alicunde discedere, venire. 2. Ab aliquo homine, *de quelque personne*. Non alicunde audivi, quam ex te.

ĀLIĒNĀTIO, ōnis, f. *Éloignement, rupture*. SYN. Defectio, diductio, animorum diversio. EPITH. Nimia. USUS: Subita amicorum defectio, cognatorum alienatio res meas admodum perturbat.

ĀLIĒNĀTUS, a, um, part. v. alieno. *Égaré, troublé*. SYN. Abhorrens, alienus, abalienatus. PHRAS. Alienatus mento, sensibus, *v: à sensu est, il est hors de lui*. Vix apud se est præ ira; vigilans dormit; vivus sanusque interit; animus illi abest: aberrat animus; aures, sensus animus peregrinantur; neque audit, neque prospicit satis oculis. USUS: Omnes sentiunt me ab illo alienatum. Animus alienatus et offensus.

ĀLIĒNIGENA, æ, m. *Étranger*. SYN. Alienus, peregrinus, externus, alia ex gente.)(*Domesticus, indigena*. USUS: Homo longinquus et alienigena. Dii, religiones alienigenæ. Hostes domestici, quam alienigenæ nocentiores.

ĀLIĒNO, as, avi, atum, are, a. *Vendre; éloigner, écarter*. SYN. Abalieno, vendo, disjungo, avoco. ADV. In perpetuum, plane ab aliquo. PHRAS. Invidi te a me alienarunt, *des envieux vous ont irrité contre moi*. Mentem tuam a me averterunt; opera sua me a tua amicitia disjunxerunt; a tua me conjunctione avocarunt; offensionem tam gravem, tantam voluntatis commutationem attulerunt; te mihi immutarunt; animo mirandum in modum alienato, animo non amico reddidere, effecere, ut amici animum omnem de me

ejiceres. Æmulum artes tuum a me studium alienavere; mentem tuam a me abjungere, a caritate veteris amici te diduxere, distraxere. Cf. Infensus, Inimicus, Amicitiam dissolvo. USUS: 1. Cur vestigalia, cur a majoribus accepta alienas. *Vendre, céder.* 2. Juvenem illum non tam allicere volui, quam alienare nolui. *Eloigner.* 3. Mente alienari, delirare, *devenir fou.*

ALIENUS, a, um, *Étranger, qui est d'un autre.* Quod alterius est. SYN. Abhorrens, adversus, non amicus, discrepans, alienatus. USUS: Alieni homines. Alieno more vivere. Alienæ domi esse. Alienum ab aliquo animum habere, gerere. Non alienum erit, non absurdum, de ea re disputare, *il ne me paraît pas hors de propos de discuter cette question.* Alienum hoc est dignitate tua, majestate reipublicæ, alienum etiam tuis rationibus, et vivendi instituto, alienum ingenio tuo, *étranger à vos habitudes.* Alienissimo reipublicæ tempore, minime opportuno, *temps malheureux.* Aliena loqui, delirare, *dire des choses extravagantes.* Aliena agere, curare, *s'occuper des choses d'autrui.* Ad alienam causam accedere, aspirare; negotiis alienis se illigare, immiscere, immittere. Aliena melius videre, quam sua. Cf. Disjunctus, Discordo.

ALIMENTARIUS, a, um, *Alimentaire.* SYN. Ad alimenta pertinens. USUS: Lex alimentaria.

ALIMENTUM, i, n. *Aliment.* SYN. Nutritum. USUS: Fruges et cætera alimenta. Cf. Cibaria, Annona.

ALIO, *Ailleurs, autre part (avec mouv.).* SYN. In alium locum, ad aliam rem, in alium usum. USUS: Alio sermone transferre. Alio responsum derivare. Cupilitatem hanc tuam alio serves.

ALIOQUI et **ALIOQUIN**, *D'ailleurs du reste.* SYN. Alias, cæteroquin. USUS: Magnum delectum adhibeo, alioquin fallerem.

ALIPTES, æ, vel is, m. *Celui qui frotte, qui parfume les athlètes ou les baigneurs.* SYN. Uncior. USUS: Aliptæ virum et coloris rationem habent, les soins des chefs dans les écoles de lutte, ont pour objet les forces et le teint.

ALIQUA, *De quelque côté.* SYN. Per aliquam partem, vel locum. USUS: 1. Cuperet aliqua evolare, evadere, si posset, *il désirerait, s'il le pouvait, s'échapper quelque part.* 2. Aliquo pacto, modo, par quelque moyen, de manière ou d'autre. Vereor, ne uxor aliqua resciscat.

ALIQUAMDIU, *Quelque temps, pendant qq. temps.* USUS: Athenis aliquamdiu restiti.

ALIQUANDO, *Autrefois; un jour à venir.* SYN. Alias, nonnunquam, interdum; quo-

dam, aliquo tempore, tandem. (Nunquam, PHRAS. Erit aliquando ut me vindicem, *il viendra enfin le temps de la vengeance.* Lucebit, illucescet ille dies; veniet illud tempus; lucem illam aliquando videbimus; diem aliquando illum sol afferet mortalibus, quo poenas de te sumam. USUS: Collegi me aliquando, *enfin je repris courage.* Sit aliquando discordiarum finis. Non diffido, fore aliquando, ut etc.

ALIQUANTO, *Un peu.* SYN. Paulum. USUS: Aliquanto ante diluculum profectus est.

ALIQUANTULUM, *Un peu.* SYN. Paululum, paulum, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid. USUS: Aliquantulum deflectere de itinere, de recto.

ALIQUANTUM, *Un peu.* SYN. Paulum. USUS: Lætis tuis litteris aliquantum accevi. Cf. Aliquantulum.

ALIQUANTUS, a, um, *Asses grand.* SYN. Mediocris. USUS: Timor aliquantus, sed spes amplior.

ALIQUIS, qua, quod et quid, *Quelque.* SYN. Quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus aliquis, non nemo. *In plur.* Aliquot, pauci. (Nullus. USUS: Alicui succensere aliquid. Exime unum aliquem ex mense diem. Confugere ad unum aliquem virtute præstantem. Quid mihi ut alicui Græculo insulas?)

ALIUO, *Quelque part (avec mouv.).* SYN. In aliquem locum. USUS: Aliquo profugit militatum.

ALIUOT, *Quelques-uns.* Nomen numerale. USUS: Accepi a te aliquot epistolas.

ALIUOTIES, *Quelquefois.* Adv. Numer. USUS: Hanc causam aliquoties apud te egi; semel, atque iterum egi.

ALITER, *Autrement.* SYN. Secus alio modo, non eodem modo, non perinde, alia ratione, multo secus. PHRAS. *Aliter se res habet, la chose est tout autre.* Commutata ratio est; versa sunt omnia; longe alia fortuna, aliis initiis, ac omnibus agendum est; omnia contra opinionem acciderunt. USUS: 1. Aliter evenit, atque putaram. Eadem somnia aliis aliter evadunt. 2. Alioquin, *autrement.* Aliter: amicitie stabiles esse non possunt, *autrement aucune amitié ne peut être solide.* Jus æquabile sit, oportet, aliter jus non esset.

ALIUNDE, *D'un autre lieu.* SYN. Ex alio loco, ex alia re. PHRAS. Aliunde hoc descripsisti, *vous avez pris cela ailleurs, c-à-d. vous l'avez copié.* Ex alieno largiris; non ex tuo sensu de prompta est hæc oratio; ex alieno opere accersita. Hoc quidem translaticum et adventitium auxilium est. Sermo

tuus insititius est, et inductus. USUS: Non poteras scire aliunde. Pro alioquin, Barbarum est.

ALIUS, a, ud, *Autre*. SYN. Non idem, reliquus, alter, diversus. USUS: Aliud ex alio peccat, *il fait fautes sur fautes*. Me quotidie aliud ex alio impedit. Alius alio melior est. Res eadem aliis atque aliis effertur verbis. Ex alio alia nexa sunt. Alia solis lux est, et lychnorum. Aliud mihi respondes, ac rogo. Alium me esse censes, atque olim fuisi. Nihil aliud ago, nisi ut cives mei salvi int. Quæ est alia poena, præter mortem?

ALIUSMÖDI, *D'une autre manière*. SYN. Rationis disparis, alterius, dissimilis. USUS: Res aliusmodi est, ac putatur.

ALLÄBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Se glisser vers, arriver à*. SYN. Accedo, accido, adhaereo. USUS: Humor allapsus extrinsecus.

ALLÄTRO, as, avi, atum, are, a. *Aboyer après*. USUS: TRANSL. Aliquem, alicujus magnitudinem allatrare, per invidiam criminari, *se déchaîner contre l'élevation de quelqu'un*.

ALLECTO, as, are, a. *Inviter, attirer*. SYN. Allicio, prolecto, blande invito. USUS: Vani homines assentationem ipsi invitant, et allectant. Cf. Allicio.

ALLĒGATIO, ōnis, f. *Envoi, députation*. SYN. Privata legatio. EPITH. Difficilis. USUS: Ad hunc hominem omnes allegationes difficiles, omnes aditus ardui sunt, et occlusi.

ALLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, députer*. SYN. Lego, mitto privati negotii causa. USUS: Amicos allegare ad rem conficiendam.

ALLĒGORIA, æ, f. *Allégorie*. Tropus Rhetoric. USUS: Multæ Allegoriæ obscurant et enervant orationem.

ALLĒVAMENTUM, i, n. *Soulagement*. SYN. Allevatio, remedium. USUS: E meis malis nullum allevamentum spero.

ALLĒVATIO, ōnis, f. *Soulagement, consolation*. SYN. Allevamentum. USUS: In meis malis sine ulla allevatione permaneo. Cf. Levamentum.

ALLĒVO, as, avi, atum, are, a. *Soula-ger, consoler*. SYN. Leve facio, lenio, mitigo, levo, levamento sum, levationem afferro. USUS: Allevor, cum tecum per litteras loquor, *je me console en vous écrivant*. Tuæ litteræ meas sollicitudines allevant, leniunt, demulcent. Cf. Levo, Recreo.

ALLICIO, is, lexi, lectum, ere, a. *Attirer*. SYN. Allecto, invito, capio, capto, prolecto, traho, duco, attraho, pellicio, permulceo, in-duco, excito, titillo, illicio. (Allenio, avoco. PHRAS. Invitat, atque allicit incautam

juventutem voluptas, *la volupté invite et attire la jeunesse inconsidérée*. Suis illecebris voluptas ad omne dedecus trahit, rapit. Multa habet invitamenta libido, multas illecebras, quibus ad cupiditatem impellit juventutem. Quot juvenes voluptate, ut objecta esca, pelliciuntur? Ad hanc illecebram quis non commovetur? non æstuat? Quis non inescatur delinquentis vitiorum? Illecta et inflammata cupiditate juvenis facile rapitur ad illicita. Voluptas in rubidis animis magnum commo-vet desiderium; cupiditatem vehementer in-citat ac inflamat. Ætatis primæ fervor cupi-ditati imprimis opportunus est, quam voluptas injicit. Voluptas mirum quantum illecebris suis juventutis animos afficit, ac incendit. Pro-ritat hæc pestis rudes maxime annos, atque ad cupiditatem excitat et impellit. Irretit, de-linit omnium quidem, sed juvenum præcipue mentes voluptas. Cf. Attraho. USUS: Homi-num studia ad suas utilitates allicere.

ALLIDO, is, lisi, lissum, ere, a. *Heurter contre, briser*. SYN. Impingo, incurro, affligo. USUS: Navis in scopulos allisa. In amicorum damnationibus allisus. Cf. Impingo.

ALLIGO, as, avi, atum, are, a. *Lier à, attacher à*. SYN. Adstringo, obstringo, stringo, ligo, devincio. (Solve. USUS: 1. Alligare ad columnam, ad palum, *lier à une colonne, à un poteau*. 2. TRANSL. Aliquem stipulatione, beneficio alligare, *lier qqn par un contrat, par des bienfaits*. Scelere se alligare, *se rendre coupable d'un crime*.

ALLINO, is, lēvi, lītum, ere, a. *Mettre un enduit sur, communiquer*. SYN. Lino, aspergo. USUS: His sententiis nullæ sordes videbantur allini posse, *on ne pouvait plus flétrir cette sentence*.

ALLIUM, ii, n. *All*. USUS: Fessis mē-soribus allium medetur.

ALLŌCŪTIO, ōnis, f. *Allocution, paroles de consolation*. * USUS: Allocutione solari languentes.

ALLŌQUĪUM, ii, n. *Entretien, paroles de consolation*. SYN. Allocutio. USUS: Blando, benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiis que sibi aliquem conciliare.

ALLŌQUOR, eris, locūtus sum, loquī, d. *Parler à qqn; s'entretenir*. SYN. Affari, compello, appello; sermonem cum altero jungo, habeo. PHRAS. Aspere allocutus est hominem, *il lui adressa durement la parole*. Verbis vehementioribus persecutus hominem est; duris appellavit; asperius, verbis gravi-bus in hominem invehctus est. Verbis in homi-nem incurrit, incursovit sane asperis; acriter, vehementer, acerbè hominem appellavit; mul-tos severitatis aculeos emisit in hominem; multa dixit aspere, multa petulanter et contu-meliose, Verbis accepit hominem haud sane

mollibus, omni verborum importunitate in hominem se concitavit, acriter, acerbe inlavit, interpellavit hominem. USUS: Te nunc alloquor, Africane. Cf. Loquor.

ALLŪBESCO, *is*, lubui, lubitum, ere, *n.* *Commencer à plaire.* * USUS: Nunc mihi allubescit primum. Cf. Libet.

ALLŪDO, *is*, ludī, lusum, ere, *n.*, *nonnunquam a. Badiner, plaisanter.* SYN. Ludere, et quod dictum, alio referre. USUS: Galba varie et copiose alludens, varias similitudines afferebat. Alludere ad mulierem.

ALLŪO, *is*, lui, ere, *a.* *Baigner, arroser.* SYN. Juxta fluo. USUS: Fluvius moenia alluit; mare terras.

ALLŪVIO, *onis*, *f.* *Alluvion.* SYN. Eluvius. USUS: Alluvionem jura, *droits d'alluvion.*

ALMUS, *a*, *um*, *Sacré, auguste.* SYN. Sanctus, augustus. USUS: O fides alma! quo te terrarum recepi? *

ALO, *is*, alui, altitum *vel* altum, ere, *a.* *Nourrir.* SYN. Educare, nutrire, pascere. DIFFER. Nutrire parvulorum, alere adultorum. ADV. Copiosius. PHRAS. E prædiis altitur, *son champ le nourrit.* Prædiorum fructibus sustentur, spiritum et vitam ducit; vitam propagat. Habet quasi nutriculas prædia. Ager educatur et altor illum nutritur. Alimenta prædiis expedit. Lacte, atque pecore vivit, vitam tolerat. Curandis agnis victit, victum sibi quaerit. Prædiorum fructus alimenta illi subministrant; victum præbent; opportuna illi vitæ subsidia conferunt, adjiciunt. USUS: 1. Alere exercitum, magnas copias, *entretenir une armée.* 2. TRANSL. Augere, fortificare, soutenir, animer. Impunitate alitur hominum improborum audacia, spes, furor. Hominis mens discendo, ingenium exercitatione, dicendi assiduitate, verborum copia altitur et crescit.

ALPES, *ium*, *f.* *les Alpes.* USUS: Alpium vallum, murum contra transgressionem Gallorum natura obiecta. Cf. Mons.

ALSĪUS, *Comp. de l'in.* Alsus. *Plus frais.* USUS: Antio nihil quietius, nihil alsius.

ALSUS, *a*, *um*, *Frais.* SYN. Frigidus. **ALTĀRE**, *is*, *n.* *Autel.* SYN. Ara. EPITH. Religiosum, religiosissimum. USUS: Altaria religiosissima diis struere. Ab altaribus abstrahere. (Altare portatile, *VULG. autel portatif.* SYN. Altare temporarium, mobile).

ALTE, *Haut, en haut.* SYN. Sublime. USUS: Alte extollere manum. Alte cadere.

ALTER, *terius, Autre.* USUS: Et altera dies intercessit, cum etc. Numa alter a Romulo rex. Alterius crudelitate oppugnor, alterius blanditiis. Necesse est, ut sit alterum e duobus, aut etc. Primo, altero, tertio die senatus habitus est. Alter adjutus ab altero. De amico intimo, *un autre moi-même.* Ad te, tanquam ad alterum me proficiscar.

ALTERCATIO, *onis*, *f.* *Altercation, dispute.* SYN. Jurgium, lis, contentio, concertatio, disceptatio, forensis dimicatio. EPITH. Magna, inutilis. USUS: 1. Altercationem cum altero querere, aucupari, *chercher querelle* *à qqn.* 2. Habere altercationem maximis clamoribus, *se quereller à grands cris.* Orta est mihi cum illo gravis altercatio. Dies multi altercationibus consumpti. Fregi illum altercatione. Cf. Controversia, Dissidium, Rixa.

ALTERCOR, *aris*, *atus* sum, *ari*, *d.* *Se quereller.* SYN. Rixor, litigo, contendo. PHRAS. Altercatus sum graviter cum adversario, *j'ai eu une violente dispute avec mon adversaire.* Contentionem suscepi maximam; verborum rixa non levis contrafacta est; altercatio orta mihi gravis est; contentio non mediocris mihi erat. Enata est gravis altercatio mihi cum adversario; altercationem habui difficilem. Ex causa non magna altercatio ingens facta est. USUS: Cum Vatinio altercari incipit. Cf. Contendo, Dissideo.

ALTERNUS, *a*, *um*, *L'un l'autre, alternatif.* SYN. Quod vicissim fit, aut vicissitudinem habet. USUS: Epigramma alternis vicibus longiusculis. Alterni pedes ex iambis sint. Alternis verbis, altero quoque verbo. Alterna capita sibi contraria. Alternis, absolute subintell. vicibus, annis, diebus.

ALTERŪTER, *utrius, l'un ou l'autre.* SYN. E duobus alter. USUS: Si in alterutro sit peccandum, malim videri nimis timidus, quam parum prudens. Alterutrum tibi eligendum est, *il vous faut choisir l'un ou l'autre.*

ALTITŪDO, *inis*, *f.* *Hauteur, élévation.* SYN. Celsitas, excelsitas. EPITH. Infinita, miranda, concava. USUS: 1. Arborum, montium altitudo. 2. Labes agri ad infinitam altitudinem descendit. Latumiae opus ingens in mirandam altitudinem depressum, *carrière d'une profondeur immense.* Maris altitudo, *abîmes de la mer.* 3. TRANSL. Animi, fortunæ gloriæ altitudo. Altitudo et elatio orationis. Cf. Altus.

ALTOR, *oris*, *m.* *Celui qui nourrit.* SYN. Educator. USUS: Omnium rerum seminatur et altor DEUS.

ALTRINSECUS, *De l'autre côté.* * SYN. E regione, ex altera parte. USUS: Assiste altrinsecus.

ALTRIX, *icis*, *Celle qui nourrit.* SYN. Nutrix, educatrix, alumna. USUS: Terra patria, altrix nostra.

ALTUM, *i*, *n.* *La pleine mer.* USUS: Tempestate in alto jaçantur nautæ. Ex alto emergere.

ALTUS, *a*, *um*, *Haut, élevé.* SYN. Sublimis, excelsus, celsus, erectus, editus, excitatus humo. (Abjectus, humilis. PHRAS. 1. Turris est altissima, *cette tour est fort élevée.*

Turris in magnam altitudinem evecta; situ et opere multum edita, in ingens fastigium clata. 2. Vienna altissimis ædibus est conspicua, *Vienne est remarquable par la hauteur de ses édifices*. Vienna cœnaculis sublatâ, atque suspensa latissime eminet; ædibus editissimis, in altitudinem ingentem elatis, late eminentibus constructa; ædibus ad extremam altitudinem perductis, mira altitudine ædium urbes cæteras superat, et excedit. 3. Alto vir animo es, et excellenti, *vous avez une âme noble et magnanime*. Vir sapiens es, et alta quadam mente præditus; nihil times, nemini cedis; altum quiddam spiras; invictum semper, et ad altiora quædam, et magnificentiora te natum meministi. Altum te natura videlicet, et humana desipientem genuit. Alta spectas, virtutis gloria ad cœlum te effers. Animo es super humanum fastigium elato; supra fortunam animos geris. USUS: 1. Sua virtute pervenire in altiore locum, *pervenir par son mérite aux plus hautes dignités*. Virtus altissimis defixa radicibus. Cœli altissimus complexus. 2. TRANSI. Ad animum: Alta mens; humanarum rerum alta quædam despectio. Alta et exaggerata oratio. Altus et excellens vir. Nihil nisi altum, et magnificum suscipere, moliri. Cf. Excelsus, Animus.

ALUMNUS, 1. m. *Qui est nourri, enfant, élève*. SYN. Qui alit, quique alitur; discipulus. USUS: Eloquentia bene constitutæ civitatis velut alumna est, et nutrix. Platonis, disciplinæ Platonice alumnus. Cf. Discipulus.

ALUTA, 3. f. *Peau molle*. SYN. Pellis mollior. USUS: Pellis pro velis, alutæque mollior confectæ.

ALVEÂRIUM, 11. n. *Ruche d'abeilles*. USUS: Apes in alvearium concesserant.

ALVEOLUS, 1. m. *Petite cavité; pôtit d'acier, table à jouer*. SYN. Tabula, in qua tesseris, aut talis luditur. USUS: Ludum quærere, alveolum poscere.

ALVEUS, 1. m. *Excavation, cavité; baignoire*. SYN. Vas amplum, quo in balneis utebantur. USUS: In alveum descendere.

ALVUS, 1. f. *Ventre*. SYN. Venter, intestina; uterus. EPITH. Multiplex, tortuosa. USUS: 1. Mater alvo filium continet. 2. Alvum ciere, medicamentis citare, movere, *lâcher le ventre*. 3. Alvum laxare, solvere, purgare dejicere, *aller à la selle*. 4. Alvum molliore, bonam facere, *ventre lâche*. 5. Alvum fluentem sistere, tardare, inhibere, *arrêter le flux de ventre*. 6. Astricta alvo esse, *être constipé*. Suppresso ventre alvo consistere; venter non reddit, non excernit. 7. Alvo esse fusa, citata, resoluta; *allias*: dejectionibus laborare, *avoir le flux de ventre*. Citata alvo exerceri; accidere frequentem alvi dejectionem; venter esse liquidus. 8. Ire ad alvum subtrahendam, *allias*: ire ad requisita naturæ; ire, quo saturi solent;

naturæ parere; ventris causa de medio abire; ad necessaria secedere; ad reddenda ciborum onera se subducere, *aller à la selle*.

AMABILIS, e, gen. com. *Aimable*. SYN. Amore dignus, suavis, omnibus jucundus. PHRAS. Amabilis est; dignus qui diligatur, qui ametur, *il est aimable*. Sunt in eo multa, quæ amorem conciliant; possidet, quæ ad colligendam benevolentiam valent. Ad alliciendas voluntates, ad animos adjungendos, ad comparanda hominum studia nihil desideres, nihil in eo requiras, nihil deesse dicas. Causas amoris in eo plurimas, odii nullas invenio. Amandus est propter multas suavitates, ingenii, officii, humanitatis. Ejus suavitates, virtutes ipsi studium hominum adjungunt, pariunt, gratiam comparant, adipiscuntur. Ferreus sit, qui illum non amet. Aversus ab omni humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui illum amore non prosequatur. Nihil non est in eo, nulla non re commendatur, quæ homines ad illum amandum alliciat, qua ab omnibus gratiam ineat, qua adjungere sibi hominum benevolentiam possit. Nulla in eo desideres animi bona, ornamenta, quibus benevolentia colligatur. USUS: Virtute nihil amabilius. Mores, homines amabiles.

AMABILITER, *Avec amour*. SYN. Animo amico, suaviter, humaniter.

AMABO, *De grâce, je te prie*. SYN. Si me amas, rogantis est. USUS: Exspecta, amabo, dum te conveniam. Amabo te; incumbere in eam rem.

AMANDATIO, ous, f. *Éloignement, exil*. SYN. Relegatio, resectio. USUS: An hæc rusticana vita relegatio, atque amandatio appellabitur.

AMANDO, as, avi, atum, are, a. *Éloigner, reléguer, exiler*. SYN. Ablego, relego, removeo, dimitto, mitto. USUS: Amandato Catone, Tullio expulso.

AMANS, antis, part. v. amo. *Qui aime*. SYN. Observans, studiosus, fautor, benevolus. USUS: Ad nos tui amantissimos veni. Nemo me tui amantior. Lenissimis et amantissimis verbis accipere.

AMANTER, *En ami, tendrement*. SYN. Peramanter, studioso, prolixo. USUS: Valde hoc velim, amanter, diligenterque conficias. Conjunctissime et amantissime vivere cum aliquo.

AMARUS, a, um, *Amer*. SYN. Sapore præditus dulci adverso. USUS: 1. Sensus indicat dulce, et amarum, *les sens nous indiquent qu'une chose est douce ou amère*. 1. TRANSI. Calamitosus, insuavis, morosus, *désagréable, pûnible*. Amariorem me et stomachantem omnia senectus facit.

AMASIUS, 11. m. *Amant*. * SYN. Amator.

USUS : Miserrimum hunc hodie habeo amarium.

AMĀTOR, ōris, m. *Qui aime, ami de.* SYN. Amicus, cultor. EPITH. Acer, antiquissimus, communis. USUS : 1. In bonam partem : Sapientiae me amatorem profiteor. Ciceronis amatores. 2. In malam partem : An tu amatorem, non adulterum dices ? Amatores puerorum.

AMĀTORIE, *Avec amour, passionnément.* SYN. Amatorum more. USUS : Amatorie scripta, dicta.

AMĀTORIUS, a, um, *Qui concerne l'amour, qui inspire l'amour.* SYN. Quod ad amorem pertinet, vel allicit. USUS : Amatorius sermo. Amatorium carmen.

AMBĀGES, um, f. *Détours, sinuosités; ambiguité.* SYN. Circuito, inflexus, inflexus Mæandri, diverticula, inflexiones. USUS : Ambages fidei fallendae exquirere.

AMBĪGO, is, ere, a. *Douter, disputer.* SYN. Dubito, in controversiam voco, adduco, discepto, in dubium traho, revoco. USUS : Ambigunt agnati cum hærede, les parents sont en discussion avec l'héritier, disceptant. Ambigere de re aliqua. Hoc inter nos ambigitur. Ex contrariis scriptis ambigere aliquid. Cf. Dubito, Dubium, Controversia.

AMBĪGŪE, *D'une manière douteuse, équivoque.* SYN. Dubie. USUS : Ambigue dicta, scripta, posita, dividenda sunt et explananda.

AMBĪGŪITAS, atis, f. *Équivoque, obscurité.* SYN. Anceps, dubia, incerta, multiplex verborum potestas; verba media et suspensa; quæ in duas vel plures sententias trahi possint. USUS : Nominum ambiguitas in multos errores inducit. Cf. Dubitatio.

AMBĪGŪUS, a, um, *Ambigu, incertain, équivoque, douteux.* SYN. Anceps, dubius, incertus, obscurus, multiplex, perplexus. (Perplexus. USUS : Non habeo ambiguum, je ne balance point. Oracula obscura, ambigua. Ex ambiguo dicta existunt argutissima. Invidiæ nomen ambiguum. Cf. Dubius, Perplexus.

AMBĪO, is, ivi, vel ii, itum, ire, a, *nonnunquam. Entourer, briguer.* SYN. Circumeo, vii preno. ADV. Valde, vicatim, PHRAS. Consulatum artibus parum honestis ambit, il se sert de moyens peu honorables pour briguer le consulat. Quibus artibus sibi viam ad consulatum munit, quod iter affectet, video. Summa ambitione, honoris contentione, ambitu contendit. Circuit et prensat Patres iuxta, ac tribules. Est in illo summa honoris contentio; ambitus illi est in petendis honoribus incredibilis. Nullum in prensando studium prætermittit; in prensandis, appellandis Patribus studium adhibet maximum. In aucupandis magistratibus nullos scopulos, nullos

casus pertimescit; aureis retibus venatur imperium. Honoribus operam dat, sed artibus parum decoris. Honorum in republica nullus est, quem non appetat, ad quem non aspires, *il n'y a point de dignité qu'il n'ambitionne.* USUS : 1. Lunæ cursus terram proximè ambit, la lune fait sa révolution autour de la terre. 2. Prensare, petere, solliciter. Si comitia in senatu haberi placet, petamus, ambiamus.

AMBĪTĪO, ōnis, f. *Sollicitation, brigue.* SYN. Ambitus, studium cupiditasque honorum. EPITH. Levis, major, miserrima, nimia, pernicioza, popularis, summa, timida. USUS : Ambitione labi, ardere. In tuo favore mea ambitio nititur.

AMBĪTĪOSĒ, *Par brigue; avec faste.* SYN. Cum ambitione. USUS : Provinciam ambitiose petere. Facere aliquid, fovere aliquem ambitiose.

AMBĪTĪOSUS, a, um, *Ambitieux.* SYN. Ambitione plenus, honorum cupidus. PHRAS. Vir est ambitiosus, avaritia gloriæ, et honoris cupiditate insatiabilis, *c'est un ambitieux, un intrigant.* Ambitioni servit perdit, ardet infinita honorum cupiditate, in honorum studio pene modum nescit, ad ambitionem toto pectore incumbit, fertur incredibili gloriæ cupiditate; honorum nusquam illi satis est, honoris est supra modum appetens. Cf. Ambio, Gloria, Superbus, Arrogans. USUS : Amicitia ambitiosa, in quibus assentationis plurimum, nihil rei. Homo minime ambitiosus.

AMBĪTŪS, ōis, m. *Circuit, détour; ambition.* SYN. Conversio, circuitus, orbis; ambitio, ambitionis crimen. EPITH. Contractus et brevis, et vehemens verborum, immanis, infinitus, par, perfectus, completusque verborum, rotundus, totus verborum, argutus, certusque et circumscriptus verborum. USUS : 1. Ambitus domus, le tour de la maison. Rotundi stellarum ambitus. 2. Circuitus verborum, périodes. Comprehensio, et ambitus ille verborum, quem periodum vocamus. 3. Ambitio, ambition. Accusari, damnari ambitus.

AMBŪLĀCRUM, i, n. *Promenade convertie, galerie, allée d'arbres.* SYN. Locus in ædibus ad deambulandum accommodatus.

AMBŪLĀTĪO, ōnis, f. *Promenade.* EPITH. Aurea, meridiana, inferior, pomeridiana, compitalitia. USUS : 1. Ambulandi actio, *promenade, action de se promener.* Constituimus inter nos, ut ambulationem ruri conficeremus. 2. Locus ambulationis, *promenade, lieu où l'on se promène.* Nostram ambulationem, quæso, invisas. Hedera intercolumnia ambulationis convestit. Nondum absoluta est ambulatio, nondum sub tecto.

AMBŪLĀTIUNCŪLA, æ, f. *Petite promenade.* EPITH. Tecta. USUS : Cum una ambulatione, et sermone nostro delicias urbis omnes non permutavero.

AMBŪLO, as, avi, atum, are, n. *Se promener.* SYN. Deambulo, inambulo, obambulo, deambulationem perago, spatior, eo, decurro, abeo, iter facio, contendo, pedibus peragro. ADV. Artificiose, contentius, recte. USUS: Ambulare in sole. Ambulare lente, ut philosophi. Intra diem plura passuum millia ambulare. Xerxes, junctio classibus Hellesponto, Athoque perrosso, maria ambulavit, terram navigavit.

AMBŪRO, is, bussi, bustum, ere, a. *Brûler autour, consumer.* USUS: Num tu ex ambustis fortunarum meorum reliquiis spoliū petes? Vicina Cremona incendio ambusta, Mantua tamen salva evasit.

AMENS, entis, gen. omn. *Troublé, égaré, insensé, fou.* SYN. Insanus, mente motus, perturbatus. PHRAS. Homo excors, omnibus consiliis præcepis ac devius, mente captus, alienatus mente, amentia præcepis, obcæcatus; prolapsus in furorē, mente paulum imminuta animo parum validus, mente orbatus. USUS: Homo amentissimus, vecors, ac consiliis omnibus præcepis, ac devius. Cf. Insanus.

AMENTATUS, a, um, *Garni d'une courroie.* SYN. Loris religatus ad acrius feriendum USUS: 1. Hastæ amentatæ. *Favelot garni de sa courroie.* 2. TRANSL. Argumenta amentata præclari oratoris lacertis viribusque contorta, *argumentis tout prêts.*

AMENTIA, æ, f. *Démence, folie.* SYN. Insania. EPITH. Civilis, magna, mira, præcepis, singularis, summa, tanta. PHRAS. Hic homo in amentiam incidit, *cet homme est devenu fou.* A se, a mente discessit; ad insaniam redactus est; impulsus, prolapsus in furorē est: mens reliquit hominem; injecta illi amentia est. Amentia incredibilis hunc hominem tenet, *un trouble incroyable s'est emparé de lui.* Amentia flagrat, torquetur, rapitur, tenetur, excæcatur plane insolita, alienata penitus mente est. Cf. Amens, Allenatus, Furor, Insania, Stultitia. USUS: Amentia est animi affectio lumine mentis carens. Qua amentia inductus hoc egisti?

AMICA, æ, f. *Amie, amante.* SYN. Mulier amata. USUS: Alcibiades amicæ amiculo tectus. Septem currus amicarum plenos secum trahebat Verres.

AMICÆ, En ami. SYN. Benevole, familiariter, animo amico, et conjunctissimo. USUS: Vivere simpliciter, vitæque hominum amicæ. Quod tantum mihi tribuis, facis, fecistisque sane amicæ.

AMICIO, is, cui, vel xi, ictum, ire, a. *Couvrir d'un vêtement, envelopper.* SYN. Vestio, operio. USUS: Amictus toga purpurea.

AMICITIÆ, æ, f. *Amitié.* SYN. Benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo; vetus et assiduus inter æquales usus, ac vitæ

consuetudo; jucunda vitæ, atque officiorum omnium societas, amabilissimus amicitiae nexus; amoris vinculum arctissimum; omnes amicitie necessitudines; conjunctionis, ac necessitudinis vinculum; benevolentie conjunctio; familiaritatis nexus; summa voluntatum consensio. EPITH. Adjutrix virtutum, comes vitiorum, afflicta, non solum ampla, sed etiam jucunda, concors, conjunctior, consularis, desiderata, ditior, et affluentior, firmior, bona, gratuita, insignis, intempestiva, inveterata, justa veraque, magna, uber, jucundissima, molesta, naturalis, non brevis et suffragatoria, sed firma et perpetua, pulcherrima et maxime naturalis, pylæda, remissior, et liberior, et dulcior, et ad omnem comitatem facilitatemque proclivior, sancta, summa, vetus, vestusta, vulgaris aut mediocris, vera et perfecta. PHRAS. 1. Amicitiam contrahere, *contracter amitié.* Amicitiam cum aliquo appetere, expetere potentum amicitias, gratiam et amicitiam petere; adrepere sensim, applicare se ad alterius amicitiam; insinuare se in potentum amicitiam; adungere se, conferre, aggregare ad alterius amicitiam; amicitiam sibi parare, comparare, conciliare; in consuetudinem alterius se dare, insinuare, immergere; amicitias multorum implicari; amicitias sibi parere, gignere, jungere, conjungere, instituere; consuetudine alterius se implicare, devincire, jungere; amicitie fores sibi aperire; consuetudinem jungere cum altero; amicitiam conglutinare, conjugare, constituere; colligere, contrahere consuetudinem cum altero; amicitiae et societatis vinculo se adstringere; incipere, conflare amicitiam; coire societatem cum altero; amicitiam sequi, ad amicitiam accedere; alterius amicitiae se dedere ac devovere, sancire; ferire, percutere fœdus amicitiae; amicitiae fœdere se devincire. 2. In amicitiam alicujus venire, *devenir ami de quelqu'un.* In amicitiam accipi, recipi, adungi; in familiaritatem alterius venire, pervenire; adscribi ad alterius amicitiam; inire cum altero societatem; jungi amicitia; incidere in improborum hominum amicitiam; familiaritatem alterius penitus intrare, consequi; amicitiam adipisci; in familiaris amicitiae jura adduci. 3. Amicitiam habere cum altero, *être lié d'amitié avec un autre.* Necessitudo intercedit mihi cum illo, et vetus amicitiae usus; necessitudo mihi cum illo constituta dudum est; est mihi amicitia, consuetudo, hospitium cum illo; amicitiam gero, habeo cum illo; intime utor homine; societatem habeo cum illo firmam ac perpetuam; intima illi familiaritate conjunctus sum; locum amicitiae non infimum tenet apud me; est mihi cum homine magnus usus, vetus conjunctio; conjunctissime et amantissime inter nos vivitur; arcta familiaritate hominem complector; longa consuetudine devinctum teneo hominem; mutua benevolentia implicatum habeo;

conjunctus sum longo familiaritatis usu; inveterata mihi cum illo est amicitiae fides; perpetua gratia atque amicitia mihi cum illo est. 4. Amicitiam observare, *garder l'amitié*. Amicitiam colere, servare, retinere; obsequio amicitiam tueri; amicitiam praestare; necessitudinem colere, conservare; uno tenore fidem colere; in amicitia et fide manere, permanere. Par voluntas, ab unoquoque nostrum redditur, et accipitur. Amicitiae nostrae fides sanctior est, quam ut malevolorum sermonibus labefactetur. Amicitiam gerimus non modo officiosam, sed veram et concordem. 5. Amicitiam firmare et augere, *entretenir, augmenter l'amitié*. Amicitiam confirmare, firmiorem facere, reddere; in amicitia provelhi; firmare obsequio gratiam; concordiam in perpetuum firmare; consuetudinem facere majorem; id agere, ut amicitia non modo vi-geat, sed crescat, accrescat. 6. Amicitia minuitur, *l'amitié décroît*. Claudicat amicitia nostra, labefactatur sensim malevolorum sermonibus, et elevatur. Vacillat, inclinatur amicitiae nostrae stabilitas. Satiates quaedam amicitiae subit. Multis rebus quotidie violatur amicitia nostra. Non respondet animus tuus in amicitia meo. Non eum praestas animum mihi, quem debes. Parem in me benevolentiam non commonstras. Tuus in me amor cum meo confendus non est; longe inferior meo est; longe infra est. Non es mutuo erga me animo; non aequae, atque ego, animatus es. Con-junctio illa vetus, ac jucunda multum a te im-minuitur, perfringitur, ac labefactatur. 7. Amicitiam abruptum, *rompre une amitié*. Disrumpere, discindere, dissociare, dissolvere, dissuere, praecidere, extinguere, tollere, evertere amicitiam; deserere jus amicitiae, spernere, negligere; extinguere necessitudinem pristinam; amicitiam dimittere, deponere, excludere; in inimicitiam convertere; ab amico se abruptum; ab amicitia se remove-re; caritatem, conjunctionem dirimere; a con-junctione animos avocare; collectam diu gratiam momento effundere; amabilissimum amicitiae nodum tollere; renuñciare alteri societatem, hospitium, amicitiam; finem gratiae ponere; amicitias diducere coherentes; gratiam alterius repudiare, recusare; totum se ab amicitia alterius avertere; refugere a pristina consue-tudine; ab amicitia deficere; sejungere se a veteri societate; conjunctionem solvere, amo-rem ex animo penitus ejicere. 8. Amicitiam redintegrare, *renouveler, rétablir l'amitié*. Redire cum altero in gratiam; renovare, redintegrare pristinam consuetudinem; gra-tiam novo beneficio redimere; ad gratiam et amicitiam receptum habere. Cf. Amicus, Familiaritas, Necessitudo, Inimicitia. USUS: Amicitia est omnium divinarum, hu-manarumque rerum cum benevolentia et ca-ritate summa consensio. Amicitia nihil majus, uberius, jucundius. Haec amicitia, haec con-

junctio, haec jucundissima vitae, atque officio-rum omnium societas ficitur sermonibus, falsis criminibus, saepe dirimitur.

AMICTUS, a, um, *Vêtu, recouvert*. SYN. Vestitus, indutus, tectus, opertus. USUS: Amictus lana, toga purpurea, pallio, amiculo.

AMICTŪS, ūs, m. *Toute espèce de vêtement extérieur*. USUS: Imitari alicujus ami-ctus statum, aut motum, *imiter qqn dans sa manière de porter la toge ou d'en disposer les plis*. Cf. Vestis.

AMICŪLA, ae, f. *Amante*. SYN. Amica. USUS: De amicaula rixari.

AMICŪLUM, i, n. *Petit vêtement*. SYN. Palliolum, vestis. EPITH. Aureum, frigidum, grave. USUS: Dionysius aureum Jovi detraxit amiculum.

AMICŪLUS, i, m. *Cher petit ami*. SYN. Amicus.

AMICUS, i, m. *Ami*. SYN. Necessary, familiaris.) Inimicus.) DIFFER. Amator, in malam, Amicus in bonam partem accipitur. EPITH. Amans et observans, antiquior, antiquissimus, benevolus, blandus, bonus, communis, firmus et fidelis, fortior, fortis, gravissimus, satis honestus, indignus fortuna aliqua, infidus, insolens, lepidus, locupletior, magnus, mediocrius, multo justior, officiosissimus, paternus, ac perneccarius, praecipuus, privatus, prudens, recens, simplex et communis, et consentiens, studiosus, obser-vans, suavis, verus, vetus, voluntarius. PHRAS. 1. Amicus meus est, *il est mon ami*. Multis annis illo tuo familiariter; est ex domesticis meis, et intimis familiaribus; necessarius meus est, et amantissimus mei; conjunctus mihi usu, est in intimis; me plane suum nu-merat; sunt mihi cum illo omnes amicitiae necessitudines; utor hominis amicitia diu, et concorditer; in meis familiarissimis est, ac plane meus; longe omnium amicorum caris-simus est; in intima ejus familiaritate versor; conjunctissimus illi sum; omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis; ar-ctissimo mihi est amicitiae vinculo copulatus, colligatus, connexus; est mihi amicitia cum eo non vulgaris; utor illo intime; est mihi in-timus; nihil illo mihi conjunctius, carius, ju-cundius. Cf. Familiaritas, Adjungo, Amicitiam habere. 2. Amicos sibi paravit plurimos, *il s'est fait beaucoup d'amis*. Mul-tos ille sibi beneficio adjunxit; multos sibi consuetudine devinxit; animos multorum sibi conciliavit; multorum voluntates sibi obse-quo demeritus est; amicitiam fecit cum plu-rimis; ex adversa factione suos sibi fecit quam-plurimos; necessitudinem constituit, fecit, con-junxit cum multis, ad amicitiam adscriptis, aggregavit non paucos. Cf. Amicitiam con-trahere. USUS: 1. Amici maxima amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te

amicior, carior, jucundior. 2. Amicum facere, diligere, eligere, acquirere; conciliare sibi alterius voluntatem, gratiam, studium. 3. Amico uti et necessario, *avoir un ami*. 4. Amico orbari, vitam ab amicis desertam et incultam agere, *n'avoir pas d'amis*.

AMISSIO, onis, f. Perte. SYN. Jactura, detrimentum. EPITH. Tanta rerum, turpis. USUS: Amissio omnium rerum, desperatio recuperandi.

AMITA, æ, f. Sœur du père. SYN. Soror patris.

AMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. Perdere. SYN. Dimitto, perdo, jacturam facio. ADV. Funditus, penitus, plane. PHRAS. Amisi omnia, *vous avez tout perdu*. Jacturam fecisti fortunarum omnium. In hoc portu gloria, dignitatis naufragium fecisti. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactu perierunt, occiderunt. Gratia omnis, ac gloria tibi defluxit. Cum fortunis fama te simul, ac fides deseruit. Cf. Perdo, Eripio, Evanesco. USUS: 1. Amittere occasionem. Prædam de manibus amittere, *manquer, laisser échapper*. 2. Dignitatem, civitatem, jus imperii, memoriam, mentem, vitam, lucem amittere. Vires, et corpus aegritudine, vitam per dedecus amittere, *perdre*. 3. Dimitto; *renvoyer, congédier*. 4. Abjicio, *abandonner*. Assiduitate malorum omnem sensum humanitatis ex animo amittere.

AMNIS, is, m. Fleuve. SYN. Fluvius. EPITH. Funestus, incitator, sedatus, magnus, nobilis, obscurus, profluens, contortus, deflexus. USUS: Liqueores perlucidi amnium, riparum vestitus viridissimi. Alter sine salebris amnis, alter incitator fertur. Contortus et deflexus in alium cursum amnis. Cf. Flumen.

AMO, as, avi, atum, are, a. Aimer. SYN. Diligo, carum habeo, studio prosequor, benevolentia complector, magno studio et amore sum in aliquem; faveo, cupio alicui maxime, honestissime. ADV. Admodum, æque atque, certatim, fraterne, illustrium, maxime, merito, mirabiliter, mirifice, multum, nimium se; plus, plurimum, præcipue, recte, turpissime valde, vehementer, unice, vulgo. PHRAS. 1. Amo te plurimum, *je vous aime beaucoup*. Sic te diligo, ut neminem magis, ne me ipsum quidem. Singulari erga te amore sum, singulari sum in te benevolentia. Ego te, ut oculos, aut si quid oculis est carius, diligo. Nemo est omnium, in quem magis, quam in te, mea sit propensa benevolentia; qui mihi te sit carior; quem ego vehementius, quam te, diligam, quem ego majore, quam te benevolentia complectar; quem ego magis ex animo, quam te, diligam. Quo amoris vinculo adstricti sumus, eo nihil potest esse arctius; id ejusmodi est, ut laxari nullo modo possit. Summe, vehementer, valde, magnopere, maxime, ma-

xime, etiam atque etiam, mire, mirifice, incredibiliter, unice, singulariter, egregie, insigniter, ex animo, ex intimo sensu, cumprimis, imprimis, apprimè, præcipue, admodum, oppido, majorem in modum, mirum in modum, minime vulgariter, non mediocriter te diligo. Omnibus tibi necessitudinis causis conjunctus sum maxime. Ita multæ mihi tecum sunt necessitudinis causæ, ut nihil possit esse jucundius. Omnes mihi necessitudines, necessitudinum causæ, omnia mihi necessitudinum summa jura tecum intercedunt. Mihi tecum omnia sunt communia. Amo te singulariter omnibus de causis. Omnibus ad te amandum causis adducor, moveor, impellor. Causam tui diligendi nullam non habeo. Arctissimo necessitudinis vinculo conjuncti sumus. Nihil est nostra necessitudine conjunctius. Pervenit ad summum amicitia nostra. Benevolentia in te mea ad summum pervenit, aucta sic est, ita jam crevit, ut nihil ad eam possit accedere. Amor in te meus is est, ita accumulatus est, ut addi nihil possit. Æque, similiter, pariter ac me ipsum; itidem ut me ipsum; non secus, ac me ipsum te diligo. In te amando nemini concedo. Qui te vehementius diligit, concedo nemini. Amorem in te meum cogitatione fortasse consequi, complecti possum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profecto non possum. Cum te multi diligant, in amore tamen omnes vinco, principatum appeto, primas partes mihi vindico, principem locum optineo. Fero te in oculis. Mihi es in amoribus. Nihil mihi est te carius. Secundum DEUM, post DEUM, excepto DEO, cum a DEO discessi, nemo mihi te est carior. Primum in amore DEUM, te habeo proximum. Amor in te meus tantus est, quantus potest esse maximus. Hæres mihi in animo, in medullis, in intimis sensibus. Ut pater in filium, ita ego in te sum animatus. Habeo te fratris loco. Quid est, cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum, quod studii genus aut officii, quæ omnino res amoris nostro, amicitia, conjunctioni, necessitudini nostræ deest, in amicitia nostra requiri, ac desiderari potest? Amorem in te meum verbis exprimere qui possum, quem cogitatione vix complector, cujus magnitudinem vix mente comprehendo? 2. Tu si me amas, communem amicum dilige, *si vous m'aimez, aimez aussi mon ami*. Tu si me carum habes; si tibi cordi sum; si animum mihi dedisti tuum; amicum omni benevolentia, caritate, officio complectere. Sit tibi ille in pectore, hæreat in venis, animo, visceribus. Tu si mei amore ducaris; si totus ego tuus sum; si ardes, cales, teneris studio complectendi mei; amicum in sinu, in oculis gesta; hæreat ille tibi in medullis; gradum ac caritatem filii apud te habeat. Si amore tibi conjungor; si, ut tute affarar, ita in oculis tuis habito; in medullis inclusus sum; amicum toto animo,

omni gratia, officio, caritate complectere. Si tanta propendes in me voluntatis inclinatione, quantum singularis in me tua benevolentia, eximia caritas, perpetua officia pollicentur, mea potius vita communem amicum habe. Siquis amor mei in te residet; si amore mei caperis, incensus es; si caritate flagras; carissimum tibi amicum habe nostrum; magisque quam oculos illum ama meos. Si quis amor penitus hæret mei; si in medullis resideo tuis; si in deliciis sum; amicum oculis, animo, complexu tene; omni amore prosequere; dignum profecto ob multas suavitates ingenii, ut animo tuo carus sit egregie. 3. Amat in-temperanter, inhoneste, *il se livre à la débauche*. Amoris servit; turpius, quam par est, diligit; differtur amore; immodico amore flagrat. Deperit hominem misere; amore occupatus est; animum amor deditum habet; in amores effunditur; amore amens, malesanus est; perditur amat; amore languet; cæcis maceratur ignibus; totus in amore est; in castris Veneris militat; versatur in amoris rota; amore vadatus, ac vinculus attinetur; in hospitium divertit ad Cupidinem. USUS: Quidam seipsos amant sine rivali. Me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges. DIFFER. Amare plus est, Diligere minus. (Odio habeo.

AMCENITAS, atis, f. *Agrément, charme*. SYN. Suavitas locorum. EPITH. Summa. USUS: Hortorum et littorum amenitates. Cf. Jucunditas.

AMCENUS, a, um, *Agriable*. SYN. Voluptuarius, jucundus. USUS: Amoenus sane, et arbitris semotus locus. Prædila belle sedificata ameno loco, et salubri. Cf. Jucundus.

AMOR, oris, m. *Amour*. SYN. Benevolentia, gratia, pietas, studium, caritas. (Odiuni. DIFFER. Amor genus est ad omnia pertinens, Caritas species ad homines tantum. EPITH. Gloriæ nimis acer, verumtamen honestus, communis, cultus, dulcis et optatus, flagitii et levitatis auctor, fraternus domesticusque, honestus, humanus, tam improvisus ac repentinus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, tam pius, inauditus, non ignotus, sed tamen gratus, et optatus, incredibilis, et bonus, insitius, jucundus, magnus, mediocris, mirificus, muliebris, mutuus, naturalis, novus, vetus, patrius, perpetuus, præcipuus, princeps, pristinus, ævus, singularis, sollicitus atque anxius, summus, turpissimus, vetus et fictus, veterinus, verissimus, vetustus. PHRAS. I. Utinam excitare amorem patriæ in te possem! *puis-je vous inspirer l'amour de la patrie!* Utinam te patriæ amore inflammare, pietatem in patriam intendere, excitare, gignere, conciliare possem! utinam efficere id possem, ut patriæ amor in te nascat, oriatur, exoriat! utinam ea

mihi facultas sit, ut meis hortatibus pietas illa in patriam rursus in te existat, emergat, ut ex natalis soli dulcedine amor ille effluat, emanet, progrediatur, profisciscatur, qui erga patriam optime de te meritis exstare, residere in animis civium debet. 2. Amorem in te meum ubique declarabo, *je vous prouverai partout mon affection*. Quem diu tecum constitutum habeo amorem, omnibus in rebus testificabor, demonstro. Respondebo profecto amoris tuo, et omni officiorum genere tecum certabo. Recognosces non modo ex litteris, sed ex omnibus studiis, officiisque meum in te amorem. Amorem hunc meum, quem a pueris suscepi, omnibus officiis colam, præstabo, reddam amoris tuo. Meam in te singularem benevolentiam, summum, incredibilemque amorem quovis officii genere testatum faciam; officiis ac studiis illustrabo, approbabo. Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam. Qui in me residet amor tui, eidem serviam semper; hunc fovebo, et augebo. Non est quod vereare; in amore egregie respondebo. Efficiam profecto, ut omnibus pateat, neminem ut fugiat, lateat, quæ mea sit in te benevolentia. Amorem tui, qui in animo insidet meo, non verbis modo præ me feram, sed rebus, factisque ostendam, patefaciam, confirmabo. 3. Amorem in te meum semper conservabo, *je serai toujours votre ami*. Amorem, quo semel tibi conjunctus fui, quo te adhuc prosecutus sum, fovebo semper, augebo, colam, servabo, confirmabo. In amore tui semper provehar. Illa pietas, id studium, quo te semel complexus sum, incrementa capiet maxima. Ad eum amorem, quem adhuc præstiti, accessiones fient maximæ. Ut amandi causæ semper novæ, ita nova semper officia ad pristini amoris significationem accedent. Idem dies amorem tui mihi eripiet, qui vitam. Dum spirabo, spirabit simul in me amor tui. 4. Amorem exult, *il ne m'aime plus*. Amorem abiecit, excussit, deposuit omnem. Multum de veteri amore detractum, laxatum est. Amorem omnem ex animo eiecit. Nemo te, nisi tua illa inconstantia ab amore nostri avertit; illa amorem diremit, illa exhaustit. USUS: Amor verus et fictus non facile dijudicatur, *il n'est pas facile de distinguer la véritable amitié de la fausse*. Honestus amor e virtute nascitur. Judicio labitur, qui fortunam in amore, non virtutem spectat. Amor flagitii et levitatis auctor.

AMOTIO, onis, f. *Action d'éloigner, éloignement*. SYN. Remotio. USUS: Doloris amotio successione efficit voluptatis.

AMOVEO, es, movi, motum, ere, a. *Eloigner, écarter*. SYN. Arceo, prohibeo, removo. PHRAS. Fames hostem ab urbe amovit, *la famine a éloigné l'ennemi de la ville*. A mœnibus hostem detraxit, depulit, dejecit. Fames hostilem impetum propulit,

submovit, propulsavit; emovit hostium multitudinem; pestem illam a mœnibus urbis avertit. 2. Amovet a se omnes, *il éloigne de lui tout le monde*. Abstinet procul hœmines; segregat a se omnes, removet, submovet; emovet domo salutantium multitudinem; hospitum ac clientum turbam suis ab ædibus amollit. 3. Amovet se a rebus publicis, *il ne prend aucune part aux affaires publiques*. Animum procul habet a republica; animum abducit a forensi strepitu; publicæ rei curam a se in alios transfert. USUS: Libidinem, odium, invidiam, metum, cupiditates omnes ab aliquo amovere, *éloigner, détourner*. Segnitium, crapulam, calumniam a se amovere, depellere. Molestiam a foribus; suspicionem a domesticis amovere. Cf. Repello, Arceo, Rejicio.

AMPHIBŒLIA, æ. f. *Amphibolœi*. VULG. Amphibologia. USUS: Amphibolias aucupantur Dialectici.

AMPHORA, æ. f. *Ampore*. USUS: In singulis vini amphoras quaternos denarios portorii nomine exigunt.

AMPLE, *Amplement, largement*. Amplissime. SYN. Magnifice, honorifice, honeste. (Abjecto, humiliter. USUS: Ample, elateque dicebat Cicero; honores idem amplissime sibi decretos, magnificentissime, amplissime gessit, *Cicéron avait un langage élevé et abondant; il exerça avec la plus grande distinction toutes les charges qui lui furent confiées*.

AMPLEXOR, eris, plexus sum, plecti, d. *Embrasser*. SYN. Amplexor, amplexu stringo, comprehendo. ADV. Amicissime, vehementer, ultro et citro, usu, vel officiis; libenter, generatim, nequaquam satis. PHRAS. Pater filium amatissimè amplexus est, *le père embrassa tendrement son fils*. Amplexatus est, brachia in collum filii injectit; pectus pectori commisit, conjunxit, admovit; amplexu filium petiit, aggressus est, vinxit, arcu tenuit, continuit, fovit; apertis brachiis filium amplexurus, ad ejus caput advolavit; in ejus amplexu effusus est, ruit; ejus cervicibus se innexuit, et arctissimis complexibus illigavit; pater filii cervicibus injectit manus, et toto pectore se adstrinxit. Filii collum invasit pater; ad complexum concurrat; tulit complexum filio, inque eum simul corpore, simul animo effusus est, circumfusus amplexibus filii pater, pectori collo eundem admovit. Recepit filium sinu, complexuque pater; dextera cervicem ejus manu strinxit; amplexu filium cooperuit pater, et pectus pectore constrinxit. USUS: 1. Ille me amplexus, *fiere prohibebat, celui-ci n'ayant embrassé, m'empêchait de pleurer*. 2. TRANS. Amo, colo, *cultiver, s'adonner à*. Auctor tibi sum, ut rempublicam, bonas artes, jus civile amplectare. Cæsar me in dies amicis amplectitur. Amplexor animum in me tuum.

3. Comprehendo, stringo, *comprendre, renfermer*. Non is est, qui res tantas consilio amplectatur, animo, ac mente circumspectat. Paucis plurima; artem omnem paucis præceptis amplector.

AMPLEXOR, aris, atus sum, arl, d. *Embrasser*. SYN. Amplexor, amo, amplexibus excipio, foveo sinu, amplexu circumplectio, circumplector. ADV. Familiariter, hilare, mirifice, recte, vehementius. USUS: Inimicum meum sic amplexabuntur, sic in manibus habebant, sic fovebant. Amplexari auctoritatem senatus. Certam sententiam amplexari. Cf. Amplexor.

AMPLEXUS, ūs, m. *Embrassement*. USUS: Pudici amplexus.

AMPLIFICATIO, ōnis, f. *Augmentation*. SYN. Cessio, incrementum, cumulus, exaggeratio. (Diminutio. EPITH. Magna, nemini nocens, vehement. USUS: Amplificatio gloriæ, honoris, pecuniæ, rei familiaris, *accroissement de richesses*. Amplificatio Rhetorica. Gravior quædam affirmatio, quæ motu animorum conciliat in dicendo fidem, *amplification*.

AMPLIFICO, as, avi, atum, are, a. *Augmenter, agrandir*. SYN. Amplum facio, dilato; rem parvam verbis majorem facio; augeo, multiplico, locupleto. (Minuo, infirmo. PHRAS. 1. Amplificare imperium, *reculer les frontières de son royaume*. Proferre imperium, imperii fines; ingentibus incrementis rempublicam augere; ampliare, dilatare, extendere, protendere imperium; imperii fines promovere, propagare, magnas imperio accessiones adjungere. 2. Amplificare dicendo, *développer un sujet*. Augere rem, et tollere altius dicendo; verbis exaggerare, extollere; rem ornare, tragice et rhetorice, omnia dicendo augustiora, majora facere; vero majora jactare; in majus celebrare; verbis in majus ferre, extollere. USUS: 1. Semper studui, tuam gloriam laudibus amplificare, *je me suis toujours efforcé d'augmenter votre gloire en vous louant*. Sermo tuus dolorem mihi meum amplificat. Urbs, fortuna urbis in dies amplificatur et augetur. 2. Amplificare atque ornare dicendo. Cf. Augeo, Amplus.

AMPLIO, as, avi, atum, are, a. *Remettre, ajourner*. SYN. Comperindio, differo, temporis plus concedo causam dicturo. USUS: Hæc causa septies est ampliata. Quid hominem nefarium ampliatis?

AMPLITER, *Amplement, largement*. SYN. Ample. USUS: Ampliter in cœna apposit. Ampliter mentiri.

AMPLITUDO, ūnis, f. *Grandeur, dignité, rang*. SYN. Gloria, dignitas, splendor, auctoritas, gravitas, pondus, claritudo, præstantia,

majestas, claritas. EPITH. Rara, egregia, modica, summa. USUS: Amplitudo est potentiae, aut majestatis, aut aliarum copiarum abundantia. Ipsae injuriæ tuam amplitudinem illustrabunt. Omne meum studium ad tuam amplitudinem amplificandam, retinendam conferam, *je ferai tous mes efforts pour vous élever en dignité et vous garder votre rang.* Pompeius posteris suis amplitudinem nominis, quam non acceperat, tradidit. Pervenisti ad summam amplitudinem. Cf. Splendor, Dignitas, Præstantia, Magnitudo.

AMPLIUS, *En plus grande quantité, davantage.* SYN. Plusquam, plus, magis, supra, quod excurrit. USUS: Amplius est triennium, vel triennium. Non amplius decem cohortes pugnare. Decem et amplius nummis, decem, et quod excurrit, nummis. Ita quidem Socrates; hoc amplius Theophrastus, quod etc., *a cela de plus que, etc.* Morem tibi geram, hoc amplius, ut oraculum te audiam, *je vous obtiendrai, bien plus, je vous écouterai comme un oracle.*

AMPLUS, a, um, *Ample, spacieux, grand.* (X) Angustus, parvus. USUS: 1. Ampla domus, *maison spacieuse.* Theatrum magnitudine amplissimum, celebritate refertissimum. Locus præter modum amplus, ingentis laxitatis, et qui multorum millium multitudinem capiat. *Ædes ample, spatiosæ, effusæ.* Forum, quantumvis amplum, laxandum videbatur. 2. Seges gloriæ ampla. Res ampla, et immensi operis. Copiæ amplissimæ, militum is numerus, ut virum jam non pœniteat. 3. Amplissimum civitate, amplissimo loco natus. Id curo unice, ut respublica opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Cf. Clarus Magnificus, Magnus.

AMPULLA, æ, f. *Petite fiole au corps bombé.* SYN. Vas vitreum ventre amplo et inflato.

AMPULLOR, aris, atus sum, arl, d. *S'exprimer avec emphase.* SYN. Turgeo, inflor. Cf. Superbus, Facto.

AMPŪTATIO, ōnis, f. *Action de couper, d'émonder.* USUS: Sarmentorum amputatio.

AMPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Couper, tailler; supprimer, retrancher.* SYN. Reseco, circumcido, rejicio. USUS: Amputetur quidquid in republica est pestiferum. Sit aliquid in adolescentis ingenio quod circumcidam, quod amputem. Cf. Præcido.

AN, Ō, *est-ce que?* SYN. Ne, anne, utrum, num, ecquid? USUS: Multum refert, utrum coram multis, an paucis dicatur. An licebit cunctis, tibi non licebit? Patris partes suscipiam, an filii? Eloquar, an sileam.

ANAGNOSTES, æ, m. *Lecteur.* SYN. Lector conductitius. USUS: Puer festivus anagnostes noster.

ANALŌGIA, æ, f. *Conformité, rapport.* SYN. Proportio. USUS: Analogia ejus vocabuli me decept.

ANAS, ætis, f. *Canard.* USUS: Anatum ova gallinis supponimus.

ANATŌCISMUS, i, m. *Intérêt de l'intérêt, intérêt composé.* SYN. Pœnus, quod ex scœnore capitur. USUS: Ille quidem ne centesimis, cum anatocismo contentus est.

ANCEPS, cipitis, omn. gen. *Douteux, incertain.* SYN. Dubius, incertus, ambiguus. (X) Certus. USUS: 1. Incertus est exitus, et belli fortuna. Cura, disputatio, causa anceps. Anceps fatorum via. Anceps et multiplex verborum potestas. Cf. Dubius, Ambiguus. 2. Anceps gladius, *glaiive à double tranchant.*

ANCHŌRA, æ, f. *Ancre.* SYN. Ferrum aduncum ad firmandas naves. USUS: Ergo ille malum erigi, vela fieri, anchoras præcidi, solvi jussit.

ANCILLA, æ, f. *Servante.* SYN. Famula, pedisequa. USUS: An partus ancillæ in fructu sit habendus, disputant.

ANCILLARIS, e, gen. com. *Servile, bas, dégradant.* USUS: Ancillare ac sordidum artificium.

ANCILLOR, aris, atus sum, arl, d. *Servir.* SYN. Servio. USUS: Nemini uni ancillatus sum, aut privatim me addixi. Cf. Servio.

ANCILLŪLA, æ, f. *Servante.* USUS: Juris scientiam eloquentiamque tanquam ancillam, et pedisequam adjugebant; contra nunc est.

ANDABATA, æ, m. *Andabate, gladiateur qui combattait à cheval et les yeux couverts.* SYN. Gladiatorum genus velatis oculis pugnantium. USUS: Quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus.

ANFRACTŪS, ūs, m. *Tour, révolution.* SYN. Circuitio, flexus, ambitus. EPITH. Non longus, longus ad spiritum et aptus, annuus, septenus. USUS: Figura nihil habens incisum angulis, nihil anfractibus. Longo anfractu circumscripta oratio. *Ætas tua septenos oclies solis anfractus, reductusque convertit, vous êtes âgé de 56 ans.*

ANGELUS, i, m. *Ange.* SYN. Genius bonus, spiritus cœlestis, cœlestis internuntius, minister DEI et nuntius. PHRAS. 1. Angelus custos, *ange gardien.* Genius humanæ salutis custos; cœlestis custos homini adjunctus, additus, adductus; præses vitæ nostræ spiritus; adjutor, defensor, patronus, auxiliarius vitæ nostræ genius; cœlestis genius, qui hominem ab ortu suo suscipit ac tuetur; qui defendit, custodit, incolumem servat traditum curæ suæ, custodiæ, tutelæ hominem; cui a DEO, Parente optimo, demandatum est hominis patrocinium, cura credita, tutela commissa, et commendata. 2. Angelorum chorus, *chœur des anges.* Spiritus cœlestes;

coelestes internuntii; mentes corporibus secretæ, beatæ et ab omni concretionē mortali semotæ, segregatæ mentes; coelestes animæ atque ab omni admistione corporum remotæ, puræ atque sinceræ. Numinis administri; DEI ad homines interpretes spiritus; spiritus discriminum et periculorum comites mortaliū vitæ adjuncti; coelestium spirituum cœtus, chorus.

ANGINA, æ, f. *Angine*. USUS: Sues angina moriuntur.

ANGIPORTUS, ūs et i, m. *Rue étroite, ruelle*. SYN. Vicus, angusta via et compendiaria inter domos. USUS: Effusus frumentum vias omnes et angiportus contravit.

ANGO, is, anxī, ere, a. *Serrer; altister, tourmenter*. SYN. Constringo, sollicito, vexo, torqueo, premo, crucio, discrucio. () *Recreo*. ADV. Vehementer. PHRAS. 1. Filii morbus vehementer me angit, *la maladie de mon fils m'inquiète fort*. Sollicitum habet, tenet, reddit, efficit; miseris me sollicitat modis; morbus filii non mediocrem mihi affert, conficit, struit sollicitudinem; morbus filii sollicitudinem acuit, auget, duplicat; sollicitudine afficit ingenti; anxiis implet curis; metum, sollicitudinem incutit. Sollicitudini est non exiguæ repentinus filii morbus. Morbus filii animum meum intempestiva sollicitudine turbat, perturbat, vexat, commovet. Morbus filii graviter me afficit; multum curæ, molestiæ, ægritudinis affert; acerbum animo vulnus infligit; curis me frangit, et sollicitudine. Morbus filii molestissime me exercet; gravi mœstitia, atque animi ægritudine afficit, gravem animo sollicitudinem parit repentina filii invaletudo. 2. Admissum a filio dedecus graviter angit patrem, *la honte du fils altiste mortellement son père*. Susceptum a filio dedecus urit, mordet, pungit vehementer patrem. Ea labe filii acerba admodum videtur patri; graviter eundem urget concepti facinoris probum, macerat, concoquit, exercitum habet; ea dedecoris nota patri corpus, viresque exedit; cor, corpusque cruciat; ægritudine conficit. Cf. Dolor, Tristitia, Anxius, Cura, Affligo. USUS: Illa me cura vehementer angit, et sollicitat. Ea me res intimis sensibus, animis, dolore præcipue angit, et sollicitum habet.

ANGOR, ōris, m. *Angoisse, chagrin*. SYN. Ægritudo, sollicitudo animum vexans, premeans, discrucians. EPITH. Utilis. USUS: 1. Noli angoribus te dare, dedere, *ne vous tourmentes pas*. Ecquid angoribus te implicat? ecquid te metu diurno, nocturnoque tam misere conficit? Sæpe pro amico angor capiendus est: 2. Angorem tollere, *faire cesser le chagrin*. Tuæ litteræ angores meos leverunt; ab angoribus me abduxerunt; vacuitatem ab angoribus præstiterunt. Cf. Angor, Mœror, Tristitia, Anxius.

ANGUINUS, a, um, *De serpent*. USUS: Anguina cervix.

ANGUIS, is, m. *Serpent*. SYN. Serpens. EPITH. Fœmina, mas, neuter, ingens, volucris. USUS: Angues alites. Anguis ab ara exstitit.

ANGŪLATUS, a, um, *Anguleux*. USUS: Corpuscula rotunda alia, alia angulata.

ANGŪLUS, i, m. *Coin; retraite*. EPITH. Summus, par. USUS: Angulum mihi provinciam eligas reconditum, ac derelictum.

ANGUSTE, *Étroitement*. SYN. Arcte, stricte, presse, exigue, exiliter, tenuiter, jejune. () *Lato, fuso, ample*. USUS: Anguste urbem obsidere. Anguste, exiliter dicere. Presse, anguste definire. Anguste, tenuiter disputare.

ANGUSTIÆ, arum, f. pl. *Espace étroit, défilé*. EPITH. Magna, incredibilis, summa. USUS: 1. Fauces terræ marisque, *détroits*. Corinthus in angustiis, et faucibus Græciæ. PHRAS. 1. In angustiis locorum redigi, *être enfermé dans les défilés*. In exiguum gym compelli; tanquam in pistrinum detrudi, ac compingi; in angustum locum concludi, coangustari; in angustum contrahi et adduci; in exiguum orbem contrahi; in arcto stipari, ad colligendum breviori spatio orbem adigi; in arcto esse; in angustiis locorum incidere; angustiis locorum claudi, premi. 2. Paupertas, *gêne, pénurie, pauvreté*. Incredibiles angustiae ærarii, et pecuniæ publicæ. Ex meis rei familiaris angustias ejus sustento tenuitatem. 3. Difficultas, *embarras, difficultés*. Quid me in has verborum angustias revocas? Cur me in Stoicorum dumeta, et angustias tantas adducis, compellis? Angustiae temporis brevior me fecere. 4. Infirmitas, *petitesse, faiblesse*. Non capiunt angustiae pectoris tui, non egestas animi tantam personam.

ANGUSTUS, a, um, *Étroit*. SYN. Arctus, brevis, (de loco præcipue). PHRAS. Angusta loca sunt, *ces lieux sont resserrés*. Angustae fauces coarctant iter. Magnæ sunt, et admodum difficiles locorum angustiae. Impedimento sunt magnæ locorum difficultates. Locus non capit tantam hominum multitudinem; loci angustiae non accipiunt, non patiuntur extendi copias. Angusta se loca crebro obijciunt; difficilem ac laboriosam viam faciunt. Impeditissima ad iter faciendum loca sunt. Maximus hic labor ex locorum angustias enascitur iter illuc habentibus. Montium illæ fauces multis locis arctissime coeunt. Via multis locis constringitur, coangustatur. USUS: 1. In angustum locum concludi, *être enfermé dans un défilé*. 2. Res angusta, *pauvreté*. Cf. Angustiae.

ANHĒLITUS, ūs, m. *Respiration, haleine, souffle*. SYN. Spiritus, respiratio. USUS:

1. Vix anhelitus recipiebam, *je respirais à peine*. Anhelitus latentem morbum indicat. 2. Terræ vapores, *exhalaisons*. Anhelitus terrarum, cum fluere cœperint, venti sunt.

ANHĒLO, as, avi, atum, are, n. et a. *Respirer*. SYN. Spiro, respi. USUS : Catillanum furentem audacia, scelus anhelantem, ex urbe vel eiecimus, vel emisimus. Species hominis est crudelitatem ex imo pectore anhelantis.

ANHĒLUS, a, um, *Haletant*. USUS : Equus anhelus.

ANICŪLA, æ, f. *Vieille femme*. SYN. Anus, mulier vetula. EPITH. Minime suspiciosa, indocta. USUS : Aniculæ sæpe inediam biduo, aut triduo ferunt.

ANĪLIS, e, gen. com. *De vieille femme*. SYN. Quod aniculum potius, quam virum decet. ADV. Pene. USUS : Ineptiæ, fabulæ aniles. Omnis superstitio anilis est, et imbecillia.

ANĪLĪTER, A la manière des vieilles femmes. SYN. Anicularum instar, more. USUS : Superstitiose, atque aniliter diceret aliquid.

ANĪMA, æ, f. *Ame*. EPITH. Æterna, infecta, particeps consilii atque rationis, pura, tenuis, carissima. USUS : (Anima v. ætativa, VULG.) Anima alitrix plantarum, cujus virtute eæ vigent, crescunt, germinant, frondescent, florent. 2. (Anima sensitiva, VULG.) Anima sensu prædita, quæ sensu aliquo utitur, quæ sentientis vitæ beneficio fruitur. 3. (Anima rationalis, VULG.) *Ame raisonnable*. Anima rationis particeps, compos; ratione utens; ratione ac mente prædita. Sempiternarum rerum, ac sub intelligentiam cadentium compos, et particeps animus. Particeps consilii atque rationis anima. Immortalis mortali in corpore animus. 4. Anima a corpore separata, *Ame séparée du corps*. Animus a corpore se junctus; corporeis vinculis laxatus, relaxatus; qui ex vinculis, carcere corporis evolavit. Anima soluta legibus corporeæ servitutis; e corpore dimissa; e corporis custodia in libertatem asserta. 5. Animæ defunctorum. Manes; mortuorum, vita functorum animæ. 6. (Animæ in purgatorio, VULG.) Animæ piacularibus ignibus addictæ; piaculari flamma suas eluentes maculas; animæ, quæ purgantibus flammis torquentur; salutarium flammarum ignibus lustrantur. 7. Animæ in cœlo beatæ. Animæ cœlo redditæ; æterna jam in cœlo felicitate potitæ; donatæ sempiternæ mercede gloriæ; infinitis ac sempiternis in cœlesti regno gaudiis perfuantes. Cf. Beatus, Sancti. 8. (Animæ damnatæ, VULG.) Impii manes; animæ sempiternis suppliciis addictæ; æternis cruciandæ flammis; perpetuis inferorum incendiis mactandæ. Cf. Inferi. 9. Ponitur pro vita : In unius hominis anima spes nostras positas omnes habemus, *toutes nos*

espérances reposent sur lui seul. Ægroto, dum anima, spes est. 10. Pro anhelitu, *souffle*. Continere, comprimere animam, *retenir sa respiration*. 11. Pro aere, *air*. Inter ignem ac terram aërem DEUS, animamque posuit. Anima, quæ spiritu in pulmones ducitur. 12. Pro causa et principio vitæ, *Ame, principe de vie*. Animam agere, edere, efflare, amittere, *mourir*. 13. Pro mente, *intelligence, cœur*. Ea causa in anima, sensuque meo penitus insita est, et infixæ.

ANĪMABĪLIS, e, gen. com. *Vivifiant*. Aer animabilis, spirabilique natura.

ANĪMĀDVERSIO, onis, f. *Remarque, réflexion*. SYN. Consideratio, attentio, notatio. EPITH. Censoria, humanissima, liberalissima, paterna, mediocris. USUS : 1. Notatio naturæ, et animadversio peperit artem. Nosse regiones animadversionis est, aut consuetudinis. 2. Poena, castigatio, reprehensio, *correction, châtiement*. Animadversio omnis, ac castigatio contumelia vacare debet. Continere improbos metu animadversionis. Uti in aliquem animadversione. Remittere, condonare animadversionem. Cf. Poena, Objurgatio.

ANĪMĀDVERSOR, oris, m. *Observateur, qui fait attention à*. EPITH. Acris, diligens. USUS : Si acres et diligentes iudices esse volumus, animadversoresque vitiatorum, magna intelligemus sæpe ex parvis.

ANĪMĀDVERTO, tis, verti, versum, ere, a. *Faire attention à, remarquer, observer*. SYN. Animum adverto, noto, attendo; animum attendo, deprehendo, sentio, intelligo. ADV. Curiosius, attentius, diligentius, facile, graviter, maxime, plane, recte, rectissime, serius, vehementer, usque eo. PHRAS. Animadverto, quid velim, *il fait attention à mes desirs*. Cernit animo, videt, quid velim. Quid agam, sentit. Præsentit, præensione quapiam caput; nonnullum sensum habet; subolet illi, quid consilii parem. Non fugit hominem, non latet, ambiguum non est, quo mea spectent consilia. Cf. Noto, Adverto. USUS : 1. Animadverte, quæso, pro tua prudentia quæ fiant, *observez, je vous prie*. 2. Punito, castigo, *punir, châtier, sévir*. Crudeliter in aliquem animadverte.

ANĪMAL, alia, n. *Ce qui respire, être animé*. SYN. Animans.)(Inanimatus, inanimis. EPITH. Aptissimum ad cultum, funestum, ac nefariis stupris concretum. USUS : Homo animal divinum, providum, sagax. Homo animal acutum, plenum consilii et rationis, sempiternum, particeps pudoris ac veritatis. Animalium alia sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt cibum.

ANĪMĀLIS, e, gen. com. *D'air*. SYN. Spirabilis, aerius. USUS : 1. Natura animantis, *vel terrena, vel ignea, vel animalis, vel humida*. 2. Animæ proprium, vitale,

principe de vie, Ame. Intelligentiam animalem quidam etiam astris tribuunt.

ANIMANS, antis, m. f. *Au pl.* **ANIMANTES**, ium, m. f. *Vel* **ANIMANTIA**, ium, n. *Être animé, animal.* **SYN.** Animal. **EPITH.** Aquatile, dispar, divinum atque cœleste, mortale, pennigerum et aereum, terrestre. **USUS:** Animantes armatæ cornibus, obductæ plumis, hirsutæ spinis, tectæ coriis, vestitæ villis. Animantes aspiratione aeris sustinentur. Quidam mundum ipsum animantem, sapientemque dixerunt.

ANIMATIO, onis, f. *Action d'animer.* **EPITH.** Divina. **USUS:** Divinæ animationis species ex igne.

ANIMATUS, a, um, *Animé.* **USUS:** 1. Animatus est, quod motu cietur interiore. 2. Bene, vel male affectus, bien ou mal dispos à l'égard de qqn. Ut homines abs te affecti sunt, ita in te sunt animati. **PHRAS.** Erga te semper optime animatus fui, *j'ai toujours été plein de bonnes intentions pour vous.* Animos gessi non modo benevolos tibi, sed addictos. Egregia semper in te fuit animi mei propensio. Cf. **Affectus**.

ANIMO, as, avi, atum, are, a. *Animer; exciter.* **SYN.** Vitam do, animatum facio, anima dono: vel * excito, stimulo, exstimulo, impello. **PHRAS.** Juvenes identidem animandi sunt, *il faut exciter les jeunes gens.* Recrandi, excitandi, spei animorumque implendi sunt juvenes. Ad spem, fiduciam erigendi sunt torpentes, demissi juvenum animi. Addendi identidem sunt juvenibus animi, et laude confirmandi. Augere animos juventuti oportet, et adhortatione firmare. Juventuti ut consulas, animum dare necesse est; stimulos ac spiritus subdere; fortitudinem inspirare; alacritatem accendere. Incalescant animi juventuti oportet, et alieno studio incitentur. Arrigendi juvenum animi, accendendi, inflammandi. Opera imprimis danda est, ut animus juvenum se colligat, atque confirmet; ut ardor animis injiciatur; alacritas addatur; vigor mentium revocetur. Non desint, quæ juventuti incitamento esse possint; quæ calorem pristinum reddant animis; quæ animos novos afferant; mentes excitent; studium incendant et alacritatem. Exemplis ac monitis spiritus identidem hauriat juvenis; animos renovet; redintegret. Moderator juvenes animum habere bonum jubeat, ut animo forti sint; ut animis vigeant; ut spes languentes erigat, alacritas et fiducia incendatur, curet. Cf. **Impello**, **Excito**, **Incito**. **USUS:** 1. **DEUS** omnia animat, format, alit, auget, animer, donner la vie. 2. * Laude animandi sunt juvenes, exciter.

ANIMOSÉ, *Courageusement.* **SYN.** Magno animo, intrepide. **USUS:** Non solum id ani-

mose et fortiter sed considerate etiam sapienterque fecerunt.

ANIMOSUS, a, um, *Courageux, hardi.* **SYN.** Plenus animi, plenus roboris, intrepidus. (Timidus. **PHRAS.** Homo ingentis spiritus, homme de cœur. Animæ prodigus; capax ingentis spei pectus. Cf. **Fortis**, **Alacer**. **USUS:** Vir fortis et animosus.

ANIMULA, æ, f. *Petite Ame, faible existence.* **USUS:** In unius mulierculæ animula, quæ tandem jactura fit?

ANIMUS, i, m. *Ame; pensée; courage.* **SYN.** Mens, anima, ratio: vel benevolentia; vel consilium, cogitatio. **EPITH.** Abiectus, abjectior, acer et magnus, præsens et acutus atque versatus, acrior, attentus, accusatorius, æger, æquus atque fortis, paratusque, æquior, æquissimus, æternus, afflictus, agrestis ac durus, alacer et erectus, alienus, gloriæ cupidus, amicus, amplius et excelsus, et patiens incommodorum, non omnino integer, angustus atque demissus et jejunos, tamque parvus. **PHRAS.** 1. Animo magno est fortique, *cel homme a un grand courage.* Animus illi magnus est, et ad omnes casus ferendus constans, atque paratus. Animo sane est virili. Est in illo animus amplius, excelsus, incommodorum patiens, acer, præsens, robustus, omni liber cura et angore. Est in illo viro animi altitudo, firmitudo, gravitas, constantia incredibilis. Quantum in ejus viri animo roboris et nervorum, quam eximia virtus insit, quo sit animi robore, qua virtutis indole, qua animi excelsitate, et quasi exaggeratione, quis non videt? Animi firmitudine, gravitateque est singulari. Animo est erecto, et minime perturbato. Animi robore incredibili septus. Stat animo; viget animo et celsitate quadam indolis incredibili. Plenus animorum est. Vigore animi est acerrimus. Vir est, cujus constantiam, vigoremque mentis res nulla labefactat. Vivit in vivo pectore ingenium plusquam pro ætate vegetum. Pectus est homini animorum plenum. Excellenti est animo præditus. Vigore animi inter suos excellit maxime. Est in illo animi excellentia quadam, excelsitas singularis. Animum induit maximis rebus parem. Cf. **Fortis**, **Alacer**. 2. Animo est pusillo et abjecto, *il a un cœur faible et pusillanime.* Homo est animo fracto, remisso, humilis, et imbecillo. Est illi animus mollis, perturbatus, irritabilis. Videas in illo homine ridiculam animi debilitatem, summam animi remissionem, dissolutionem, languorem, imbecillitatem. Minimum terror ejus animum frangit, minuit, effeminat; illi animum adimit. Ad minimum terrorem animus homini cadit; animum despondet, contrahit, inflectit, demittit; animo deficit, consternitur, concidit. Est quadam in eo homine animi humilitas, impotentia, contractio. Sensibus mirum quam

angustis est. Ad primum fortunæ impetum animos submittit. Terroris siquid increpuit, animus mox concidit; frangitur metu; timore debilitatur, examiniatur. Cf. Abjectus, Timidus. 3. Animo est erga me benevolo, *il est bien disposé à mon égard*. Animo in me est bono, optimo. Summa in me fide est, et animo amicissimo. Summa ejus semper in me voluntas fuit. Quæ ille confert in me officia, ab optimo animo proficiuntur. Secunda est ejus in me voluntas. Cf. Affectus, a, um. 4. Animo est a me alieno, *il est mon ennemi*. Alienum a me habet, gerit animum. Animo et voluntate a me dissidet. Armatum retinet in me animum. Animo est mirum in modum abalienato; aversissimo est a rebus meis animo. 5. Animo est invidio, *il est envieux, jaloux*. Animo pravo est, et malevolentia suffuso. Cf. Invidus. 6. Animum habeo discedendi, *j'ai dessein de partir*. Animus est in discessu. In animo est; in animo habeo; cum animo; apud animum statui; deliberatum cum animo habeo, proxime migrare. Animus est in eo, ut proxime me hinc auferam. Animum induxi, *vel* in animum; animum hunc suscepi; animus mihi est, abire propediem. Id ago; in eo nunc sum, ut quamprimum discedam. 7. Animum non habeo, *je n'ai pas le courage*. Abhorret animus ab hoc consilio. Studio toto, ac voluntate abhorreo a re. 8. Animi causa ludit, *il s'amuse pour se reposer*. Delectationis et otii consumendi causa; ad oblectandum temporis otium; fallendi otii gratia; animi remittendi ergo ludo utitur. 9. Animo hæc eo facta sunt, *il a fait cela dans le dessein de...* Isto animo, atque ea opinione; ea mente et cogitatione, ea voluntate; eo consilio hæc gesta sunt. 10. Animo cado, *je perds courage*. Animo concido; animo contrahor, animo succumbo; spes me deserit; animus cadit, deficit, deest; animo deficere; animum submittere; frangi animo, debilitari; mente consterni soleo. 11. Animum excitare, *enhardir*. Animum erigere; a molestiis revocare, animum addere, augere, dare, renovare, afferre, reficere. 12. Animum recepi, *je suis remis de ma frayeur*. Collegi me ex timore; recreavi me ex illo pavore, recepi me a timore; recuperavi me; redintegravi animum, ac collegi ex illo tumultu. Aberrationem ab iis molestiis nonnullam habeo; animus accessit novus, animos sustuli, coepi animo stare rursus, ac vigere. Fregit se tandem, ac deferbuit æstus ille animi. Cf. Remitto. USUS: Mens, anima, ratio, *âme, intelligence, raison*. Animus est, qui viget, sentit, moderatur, et movet corpus, cui præpositus est. Cernere animo, comprehendere, complecti, tenere. Animum a negotio ad seipsum avocare, secum esse cogere, a corpore abducere. Animo excubare. Animi motus, perturbatio, contentio. 2. Ad benevolentiam refertur: Ex animo diligo, *aimer*

du fond du cœur. Quem tibi debeo animum, nunquam mutabo, *je vous aimerai toujours autant que je le dois*. 3. Pro consilio et deliberatione, *disposition naturelle, dessein, volonté*. Animus mihi est. In animo est. Animo volvo, cum animo reputo. Animo perspicio. Cum animo constituo. Statuo apud animum; ex animi mei sententia; animo lustror, intueor. Animus is nunquam excidet, discedet. Defigo animum. 4. Ad mentis fortitudinem *vel* debilitatem refertur, *âme élevée, caractère bas*. Animo esse magno, acro, ac præsentem. Animo esse solutiore, fracto, jejuno, angustiore. 5. Animo bono, *bienveillance*. Animo amicissimo, summa fide ac voluntate. 6. Temeritas, ferocitas, temeritas, *fierté*. Animos alicujus, ac impetus retardare.

ANNÆLES, lum, m. *Annales, histoire*. EPITH. Maximi. USUS: Ex vetustate annalium eruenda est memoria nobilitatis. Ex annalium monumentis, et vetustis commentariis hæc petenda sunt.

ANNÆLIS, e, *Annuel, relatif aux années*. USUS: Majores nostri leges annales non habebant, *nos aïeux n'avaient pas de lois annales (qui fixaient l'âge requis pour les magistratures)*. Lex annalis est, quæ certos annos Magistratui culvis capessendo præscribit.

ANNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. Attacher. SYN. Agglutino,necto,)(Avello. USUS: Stomachus ad linguam annectitur.

ANNELLUS, i, m. *Anneau*. SYN. Annulus parvus. USUS: Epicuri imaginem in poculis, et annellis habebant.

ANNIVERSARIUS, a, um, *Qui revient tous les ans, annuel*. SYN. Quod singulis annis recurrit, revertitur. USUS: Agere sacra anniversaria; festos dies anniversarios; anniversariæ cœli vicissitudines.

ANNONA, æ, f. *Récolte de l'année; vivres, denrées*. SYN. Res frumentaria, commæatus, cibaria. EPITH. Cara, carior, carissima, durior. PHRAS. 1. Annonæ penuria est, *il y a disette de vivres*. Annonæ summa est caritas; rei frumentariæ inopia. Annonæ difficultas ingravescit; premit urbem. Durior fit annona. Frugum est inopia; arcti commæatus. Arctiorem annonam hostis, clausum mare facit. Annona laboratur graviter. Annus in summa caritate est. Gravi conflatur annona. Clausa sunt annonæ subsidia. Consumpta re frumentaria magnis sumus in angustiis. Frumenti inopia, re frumentaria preminur. Rerum omnium ad victum spectantium tantam inopiam sentimus, ut jam non caritas, sed fames timeatur. Copia frumenti deficit. Ad summam frugum inopiam adducti sumus. Annona crescit indies, *pula præto*. Res frumentaria in angusto est. Annonæ angustis preminur. In difficultate nobis res est. Annonæ magnis

incommodis conflamur. Laboratur ab re frumentaria. Anguste utimur re frumentaria. Frumentum angustius provenit. Angustiis rei frumentariae ac cibarium inopia in summas difficultates incurrimus. 2. Annonam interclusit hostis, *l'ennemi empêcha les vivres d'arriver*. Hostis re frumentaria nos exclusit, interclusit; frumento, commeatuque nos prohibuit; commeatu interclusit; annonam avertit, arctiorem annonam fecit. 3. Annonam mittere, *envoyer des vivres*. Commeatum mittere, subministrare, portare, supportare, subvehere, devehere, adducere, advehere, parare. Frumentum conferre; frumento juvare; rem frumentariam comparare, expedire, explicare. 4. Annonae difficultas non multum minuitur, *la difficulté de se procurer des vivres ne diminue pas*. Annona haud multum laxaverat; nullum adeo momentum annonae eo consilio factum est. 5. Annonae caritas imminuta est, *la charité des vivres a diminué*. Secuta tandem est annonae levatio, vilitas. Consecuta est ex summa inopia summa vilitas. Levavit, laxavit, praestitit annonam magistratuum solertia. Apertis horreis frugum pretia levata sunt. Laxaverat tandem annonam. Copia frumenti rursum suppetit. Utimur tandem expeditore re frumentaria; a commeatu melius instructus, omnium rerum copia completus est exercitus. Commeatu, omnium rerum copia abundamus.

ANNŌSUS, a, um, *Vieux*. USUS: Anno-sa arbor. Cf. Senex.

ANNŌTO, as, avi, atum, are, a. *Annoter, prendre note de*. SYN. Noto, observo. PHRAS. Rei gestae series annotanda est, *il faut consigner ces actions dans les annales*. Monumentis mandanda, commendanda, consecranda, celebranda; res ea in tabulas, in album est referenda; prodenda, committenda litteris; scripto relinquenda; memoriae prodenda. Rei gestae memoria posteris est prodenda. USUS: Et meminisse et annotare oportet. Cf. Noto, Consigno.

ANNŪLĀRIUS, il, m. *Fabricant d'anneaux*. SYN. Opifex annulorum.

ANNŪLĀTUS, a, um, *Qui porte un anneau*. * SYN. Annulus ornatus. USUS: Incedunt cum annulatis auribus.

ANNŪLUS, i, m. *Anneau*. EPITH. Aureus. USUS: Annulo in cera sigillum imprimere.

ANNŪMERO, as, avi, atum, are, a. *Compter, évaluer; mettre au nombre de*. SYN. In aliquorum numero pono, in eundem numerum refero, adscribo, adscribo, coopto, recipio. USUS: 1. His libris annumerandi sunt illi de Republica, *à tous ses ouvrages, il faut ajouter ses livres sur la République*. In horum numerum librorum isti veniunt; de horum numero; in horum numero librorum et illi sunt de Republica, in horum numero

librorum et illi habendi, reponendi, collocandi de Republica. 2. Numerare simpliciter, *compter*. Pecuniam alicui annumerare. Difficile fit omnes de finibus sententias annumerare. Cf. Adnumero.

ANNŪNTIO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer; faire savoir*. SYN. Nuntio, denuntio. USUS: Ei salutem a me annuntiabit.

ANNŪO, is, ui, nutum, ere, n. et a. *Donner son assentiment, affirmer*. SYN. Nutu capitis assentio. USUS: Id ille toto capite annuit. Si annuerit, salvus sum.

ANNUS, i, m. *An, année*. SYN. Tempus, spatium annuum. EPITH. Absolutus perfectusque, egregius, exiens, fatalis, funestus, gravissimus, et pestilentissimus, integer, intolerabilis, judicialis, lenior, magnus, memorabilis, perfectissimus atque ornatissimus, pestifer, plenus, posterior, postremus, proximus, recentissimus, salubris, salutaris, similis, superior, totus, tranquillus aut certe munitissimus, uberrimus quaestuosissimusque, vertens. PHRAS. 1. Anni principio, *au commencement de l'année*. Anno ineunte; se aperiente, anni initio, exordio, ingressu. 2. Sub finem anni, *vers la fin de l'année*. Anno exeunte, vertente, circumacto, transacto. Dum annus se circumagat, dum annus in exitu est. Cum jam anni pars major processisset; cum extremum jam anni esset. Cum anni tempus circumactum esset. 3. Anni duo abierunt, *deux années se sont écoulées*. Anni duo intercessere, interfluxere. Biennium jam factum erat, postquam etc. Tertius est hic annus, ex quo etc. 4. Annum agit tertium, *il est âgé de trois ans*. Tres habet annos. Quadriminor est. Major est annis duobus. Annorum est trium. Nondum tertium egressus est aetatis annum. Annum agit tertium. Annos natus est, complevit tres. Trimulus est puer. Aetate universa ad tertium processit annum. Aetate est illi trium annorum. Hinc annus est illi tertius. Annum decurrit tertium. Annum tertium nondum explevit, excedit. Ad annum vitae pervenit tertium. USUS: Homerique Virgilii aetates non annis, sed seculis sunt disjunctae. Annus integer, solidus, qui cursu solis, solstitiali orbe circumagitur. Annus abhinc alter abiit, exiit, praeteriit. Anno Domini, *l'an du Seigneur, l'an de grâce*. Anno post Christum natum; Christi nati. Anno a salute humana hominum generi, restituta, data, recuperata. Anno a partu virginis; a partu virginis; a puerpera virginis; a partu Matris semper virginis. Anno partus virginis; salutis per Christum restitutae, reparatae, recuperatae salutis humanae.

ANNŪS, a, um, *Annuel*. SYN. Quod unius anni spatio continetur. USUS: Cursus annuus finitur ad rationem solis. Annum tempus prope emeritum habes.

ANQUIRO, is, quisivi, quisitum, ere, a. *Rechercher soigneusement.* SYN. Inquiro, quero. USUS: Omnes artis locos acquirere. Iudicio acquirere. Capite, vel capitis acquirere, *intenter une action capitale.* (VULG. Contra alium criminaliter procedere.) Cf. Inquiro.

ANSA, æ, f. *Anse, poignée.* SYN. Manubrium. EPITH. Plures. USUS: TRANS. Pro occasione, *occasion, moyen.* Dare ansam ad agendum. Capere ansam dicendi. Retinere ansam ad aliquid exagitantum. Cf. Occasio.

ANSATUS, a, um, *Qui a une poignée.* * SYN. Quod ansam habet. USUS: Homo ansatus, qui subnixis alis sese infert, *homme qui a les poings sur les hanches.*

ANSER, Æris, m. *Oie.* USUS: Anseribus in Capitolio, et canibus cibaria publice præbentur.

ANTE, *Avant, devant.* SYN. Præ, pro, a fronte, in conspectu, ob.) (Post. USUS: 1. Loc. ratione: Anteribunal, ante pedes, ante oculos; ante suum fundum Clodius Miloni insidias parat. 2. Ratione temporis: Ante tempus consulatum inis. Idem jam quadriduo ante cogitare. Proxime tu dices, ante ego censuram. (Interdum omittitur): Quarto (subintell. ante) Calendas, Idus, Nonas Novembres. 3. Magis (in comparatione): Te ante alios diligo. Virgo longe ante alias specie insignis. Numidæ ante omnes barbaros in venerem effusi. Nulli mortalium armis, aut fide ante Germanos.

ANTEA, *Auparavant.* SYN. Antehac, ante hoc tempus, superioribus diebus, superioribus temporibus. USUS: Ad te antea, atque adeo prius scripsi. Id magis nunc opportunum, quam unquam antea.

ANTEACTUS, a, um, *Passé, écoulé.* SYN. Superior. USUS: Ex antea facta vita facere iudicium de aliquo.

ANTECAPTUS, a, um, *Præconçu.* SYN. Ante conceptus, præceptus. USUS: Antecapta quædam animo totius rei informatio, opinio.

ANTECÈDO, is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Marcher devant, devancer.* SYN. Anteco, præco, præcurro, prægredior, antegredior, anteverto.) (Sequor. ADV. Efficienter. USUS: Biduo illum antecessi. Aliquem auctoritate, ætate, usu rerum antecedere. Cf. Excello.

ANTECELLO, is, cellui, ere, a. et n. *Surpasser, l'emporter sur.* SYN. Excello, præsto, antesto, præcedo, antecedo.) (Inferior sum. ADV. Longe, longe et multum. USUS: Chaldaei astrorum scientia aliis gentibus antecellunt, *les Chaldéens n'ont point de rivaux dans la connaissance des astres.* Eloquentia, ingenii gloria, humanitate, integritate, militari laude antecellere. Cf. Potior.

ANTECESSIO, Æris, f. *Action de marcher devant, cause antérieure.* SYN. Præcursorio, prægressio.) (Consecutio. USUS: Vir sapiens causas rerum videt, earumque progressus, et quasi antecessiones non ignorat.

ANTECESSOR, Æris, m. *Soldat d'avant-garde.* * SYN. Qui præcedit. USUS: Res per speculatores, et antecessores equites enuntiat, *il apprend l'affaire par ses éclaireurs.*

ANTECURSOR, Æris, m. *Éclaireur.* * USUS: Cum antecursoribus Cæsaris prælium commisit.

ANTÈDICO, is, dixi, dictum, ere, a. *Dire d'avance, prédire.* SYN. Prædico, ante prædico. USUS: Augurum est, antedice ea, quæ vitari possunt.

ANTÈEO, is, il vel ivi, itum, ire, a. et n. *Préceder, surpasser.* SYN. Antecedo, præco, præcedo. USUS: Præstantia animi omnibus bonis corporis anteit. Si me amas, fortunam ipsam fortunis anteco me. Aliquem tempore, ætate, intelligentia, virtute anteire. Cf. Supero, Excello.

ANTÈFERO, fers, tuli, latum, ferre, a. *Préferer.* SYN. Antepono, præpono, præfero. ADV. Longe. USUS: Iniquissima pax iustissimo bello; bonus Imperator optimo jurisperito antefendus est. Catonis fortunam afflictam omnibus Cæsaris triumphis antefero. Cf. Antepono.

ANTÈGRÈDIOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Marcher devant, devancer.* SYN. Antecedo, anteverto, prægredior.) (Sequor. ADV. Fortuito. USUS: Lucifer, cum solem antegreditur; cum subsequitur, Hesperus dicitur. Omnia quæ fiunt, causis fiunt antegressis. Cf. Præcedo.

ANTÈHAC, *Auparavant.* SYN. Antea. USUS: Antehac sperare licebat, nunc etiam spes erepta est.

ANTÈLŪCĀNUS, a, um, *Qui a lieu avant le jour.* SYN. Quod ante lucem est, vel fit. USUS: Tempus antelucanum. Cœnæ antelucanæ, *repas prolongés jusqu'au jour.* Litteratus antelucana opificum industria ne se vinci sinat.

ANTÈMERIDIĀNUS, a, um, *Qui a lieu avant midi.* SYN. Quod fit ante meridiem.) (Pomeridianus, vespertinus. USUS: Antemeridianus sermo. Antemeridianis litteris tuis me recreasti.

ANTENNA, æ, f. *Antenne, vergue.* SYN. Transversum in navi lignum ad malum, cui velum alligatur. USUS: Quid tam in navigio necessarium, quam prora, puppis, antennæ, vela, mali?

ANTÈOCCŪPĀTIO, Æris, f. *Antéoccupation.* Figura Rhetorica. SYN. Impulsio.

ANTEOCCŪPO, as, are, a. *Aller au-devant, prévenir.* SYN. Præoccupo. USUS: Ut anteoccupet, quod putat opponi.

ANTEPILĀNI, ōrum, m. pl. *Soldats des deux premiers rangs.* USUS: Hoc agmen antepilanos vocabant.

ANTEPŌNO, is, posui, positum, ere, a. *Mettre devant; préférer.* SYN. Præpono, præfero, antefero, præstabilis puto, primas do, primum et summum habeo. ADV. Longe, nimium, recte, stulte. PHRAS. Publica commoda privatis antepono, je préfère l'intérêt de l'état à mes propres intérêts. Reipublicæ commoda privatis potiora habeo; mihi reipublicæ prima est dignitas, vitæque potior. Majorem publicæ, quam privatæ utilitatis rationem duco. Ad publica magis, quam privata commoda, consilia mea, studia, ac cogitata refero. Pluris ego publica, quam privata facio commoda. In querendis commodis non tam meas, quam reipublicæ utilitates specto; non tam mei, quam publici boni rationem habeo. In consiliis, ac cogitationibus ampliore publicis, quam privatis utilitatibus locum do, tribuo, relinquo. Reipublicæ mihi cura potior est ac antiquior, quam privata rerum mearum commoda. USUS: Ego nec meum consilium nec judicium tuo, nec laude probitatis me tibi antepono.

ANTEPRÆDICO, is, dixi, dictum, ere, a. *Dire à l'avance, prédire.* SYN. Prædico. USUS: Itaque hoc apud vos testificor, denuntio, antepredico.

ANTEQUAM, *Avant que.* SYN. Priusquam, antequam. USUS: Scribam, antequam discedo.

ANTESIGNĀNUS, i, m. *Soldat qui est devant les enseignes; chef.* SYN. Primipilus. USUS: Antesignanos constituere judices. Fuerat in acie Pharsalica antesignanus.

ANTESTO, stas, steti, statum, stare, a et n. *Être au premier rang, surpasser, exceller.* SYN. Præsto, antecello, excello. ADV. Multum. USUS: Crotoniæ olim corporis viribus omnibus antestetero.

ANTEVENIO, is, venni, ventum, ire, a. et n. *Arriver avant, devancer.* SYN. Prævenio, anteverto, præverto. USUS: Consilia et insidias hostium antevernir. Omnibus rebus, credo, amore prævenire. Cf. Præsto.

ANTEVERTO, is, verti, versum, ere, a. et n. *Aller devant, prévenir.* SYN. Præverto, antecedo.)(Subaequor. USUS: 1. Itinere illum antevertit. Antequam tecum agerem, antevertisti. 2. Rebus aliis antevertam, que mandas mihi, je m'occupai avant tout de ce que vous m'ordonnez. Cf. Prævenio.

ANTICIPATIO, ōnis, f. *Connaissance anticipée, préalable.* USUS: Quis non habet

sine doctrina anticipationem quamdam Deorum? i. e. anteceptam Deorum agnitionem, quel est celui qui, même sans instruction, n'a pas une certaine connaissance de la Divinité?

ANTICIPO, as, avi, atum, are, a. *Devancer, anticiper.* SYN. Anteoccupo, anteverto. USUS: Quid anticipas molestias diu post secuturas? Anticipatum est mentibus nostris, DEUM humana forma concipere.

ANTIPŌDES, um, m. *Antipodes.* SYN. Gentes adversi orbis incolæ. USUS: Antipodes e regione nobis, adversis stant vestigiis, adversa urgent vestigia.

ANTIQUÊ, *A l'antique.* USUS: Quædam antique, pleraque dure dicit, employer des expressions vieilles, des archaïsmes.

ANTIQUITAS, atis, f. *Antiquité.* SYN. Vetustas. EPITH. Incorrupta, mutata, ultima. USUS: 1. Antiquitas proxime ad Deos. In exemplis auctoritatem habet antiquitas. 2. Priscorum mores: Cato documentum virtutis, antiquitatis, prudentiæ, Caton, ce modèle de vertu, de probité antique, de prudence.

ANTIQUO, as, avi, atum, are, a. *Rejeter.* SYN. Abrogo. USUS: Legem, rogationem antiquare. Cf. Aboleo, Abrogo.

ANTIQUUS, a, um, *Antique, ancien.* SYN. Vetus, priscus.)(Recens. DIFFER. Senes, quantum ad vitam privatam; Veteres, quantum ad publicum tempus. Antiqui utrique dicuntur, sed magis Veteres, quam Senes. PHRAS. 1. Quæ tu narraas, antiqua sunt, ce que vous racontez est bien ancien. Horum non satis explicata recordatio est, quæ propter vetustatem obsoleverunt. Hæc jam diu gesta, et a memoria nostra sunt remota. Perantiqua ista sunt, ex annalium monumentis, et Regum memoriis repetenda. Res sunt vetustate, senio, et situ oblitteratæ, vetustate nimia obscuræ, ut quæ ex magno intervallo non cernuntur. Exoletæ vetustatæ annalium ista sunt exempla. Exesa sunt vetustate monumenta; profundæ vetustatis caligine obducta; ex veterimis commentariis eruenda, conquirenda. Res sunt vetustate obrutæ; vexatæ; vetustatis rubigine obsitæ. Monumenta sunt vetustatis injuria victa. 2. Antiqua verba adhibes, et obsoleta, vous vous servez d'expressions vieilles et qui ne sont plus en usage. Versus affers, quos Fauni olim, vatesque canebant. Prisca verborum vetustate uteris. Verba adhibes ex Faunorum et Aboriginum seculo repetita. Quasi cum Evandri matre loquereris, ita verborum quævis monstra aucuparis. Videris inter Menenios, et Appios litteras didicisse. Verba affers a Sabinis usque, ac Curibus accita. Pacuvios sermone refers. Reconditæ istæ voces sunt et exoletæ, quarum tibi in sermone

usus est. 3. Antiquarum rerum investigator est diligens, *c'est un critique habile de l'antiquité*. Cognoscendæ vetustatis avidus est; vir est morum et litterarum veterum studiosissimus; mirifico antiquitatis studio tenetur. Diligentissimus est antiquitatis investigator. USUS: 1. Hæc nimis antiqua, et obsoleta sunt, *tout cela est bien vieux et passé de mode*. Hæc memoria nostra antiquiora sunt. Homo est antiquus, simplex et antiqui moris, qui ex sua natura ceteros fingat. In hoc homine vestigia antiqui officii remanent. 2. Comparat. Antiquior, pro carior, mellior, potior. Nihil tibi sanctius sit, et antiquius, quam etc, *n'ayez rien de plus sacré, de plus à cœur que.....* Nihil habui antiquius, quam salutem publicam. Hæc mihi cura erit antiquissima. Cf. Potior.

ANTISTES, stitls, m. *Prêtre, pontife*. SYN. Præsul. USUS: Sacrorum antistites, religionum interpretes.

ANTISTITA, æ, f. *Prêtresse*. USUS: Fani Cereris antistita.

ANTRUM, l, n. *Antré, caverne*. * SYN. Caverna, specus.

1. ANUS, i, m. *Anus, fondement*. USUS: Anum appellas alieno nomine, cur non suo potius?

2. ANÛS, ūs, f. *Vieille femme*. EPITH. Delira, excors, fatidica. USUS: Quæ anus, ita, ut tu, deliret.

ANXIÊ, *Avec anxiété*. * SYN. Sollicite, curiose, religiose, cum anxietate. USUS: Anxie rem ferre videtur. Anxie quærit.

ANXIËTAS, atis, f. *Anxiété, tourment, souci*. SYN. Sollicitudo, dolor. DIFFER. Anxietas ab angore ut ebrietas ab ebriositate. Cf. Amictor.

ANXIUS, a, um, *Inquiet, tourmenté*. SYN. Natura proclivior ad angorem, sollicitus. PHRAS. 1. Anxius sum, *je suis inquiet*. In angustiis sum; omnibus rebus urgeor; in summas angustias adductus, inclusus sum; valde suspensus animo expecto, qui evadam. Angor animo; metu conficior et angore. In sollicitudine sum; non mediocrem habeo, sustineo sollicitudinem; hæret in mesollicitudo illa; descrucior animo; sollicitor plurimis modis; animo male est, exedor, excrucior, emaceror. Nullum mihi tempus sine sollicitudine intercedit; vehementer re ista commoveor. Angitur intimis sensibus, *il est profondément troublé, inquiet*. Cruciatur, æstuat, titubatur, hæsitat; quo se vertat, nescit. Qui homini æstus, quis error, quæ tenebræ? quid ille, caput sinistra perfricans, secum commurmurat? nocturno metu, et diurno vitam agit angore plenissimam. Æger animi, trepidus rerum suarum, nec satis certus, quo loco res suæ sint; afficiat se, manus supplices ad

cælum tendit; cogitationibus animus exedit; gravatum animi anxietate corpus ægre trahit. In angustum ejus coguntur copiæ. 2. Anxio te animo esse video, *je vois que vous êtes triste, inquiet*. Sentio te ægritudine confici; multis curis urgeri; affligi mœrore et consumi. Non me fugit, quantis curarum fluctibus, quantis perturbationibus animus jactetur tuus. Video, te in molestissimis esse curis; mœrore contrahi; ægritudine contabescere. Tristibus vexatum curis; angoribus implicatum; sollicitudine æstuantem te conspicio. Magnis mihi curis agi, magnis premi, angique sollicitudinibus videris. Nisi me conjectura fallit, multum acerbatis tibi exortum est; magnum mœrorem eo ex causa cepisti, suscepisti, haussisti; ingentem ea tibi res sollicitudinem incussit; multas tibi curas dedit. Angorem capis, ut video, nimium; angori te das, dedis, implicas nimio; speciem mali majorem anxio animo tibi figuras; sollicitudine exanguis es; in angustiis versaris maximis. Noctem, reor, cum perpetuis vigiliis, et magno animi motu agis. Turbata magnopere, quantum conjectura consequor, tibi mens est; gravis tibi injecta est cura; magnus te incessit metus. Cf. Affligo, Sollicitus, Timeo. USUS: Morosi sunt, iracundi, anxii et difficiles senes. Sollicitus et anxius amor. Animo esse anxio. Cf. Scrupulosus.

APAGE et APAGITE i Ôte, retire-toi; arrête, loin d'ici. Abigentis vox est, et fastidientis aliquid. USUS: Apage cum illo.

APER, pri, m. *Sanglier*. SYN. Silvestris porcus. EPITH. Ingens. USUS: Hercules cum Erymanthio porco confignis.

APERIO, is, ui, ertum, ire, a. *Ouvrir*. SYN. Patefacio, recludo, resero. ADV. Aliquando, breviter, diligentius, paulum, studiosius. PHRAS. 1. Domum meam amicis aperio, *ma porte est ouverte à mes amis*. Domus mea patet omnibus; nemini clausa est amicorum. Adaptæ, expansæ fores sunt; angulos ædium mearum omnes amicis pervios facio, pando, resero. 2. Jussit vi aperiri portam, *il ordonna d'enfoncer la porte*. Militi negotium datum est, ut portas moliretur; seras, claustraque refringeret, revellet; impetum in portas faceret. 3. Aperuit litteras, *il ouvrit les lettres*. Litteras resignavit; vincula epistolæ solvit, laxavit. 4. Animum aperire grave est, *ouvrir son cœur est chose grave*. Grave est, denudare judicia sua; animum patefacere; occulta sua apud aliquem expromere. Res est periculi plena, significationem dare animi sui, sic ut sensus, voluntates ac studia quisque intelligat, perspicat, cognoscat; ut pateant, extent, perspecta sint studia nostra; ut ex signis quisque obviis de sensu nostro coniciat. USUS: 1. Non ita claudenda est res familiaris, ut eam

benignitas aperire nesciat; nec ita reseranda, ut pateat omnibus, *il ne faut être ni prodigue, ni avare*. 2. Declaro, indico, explico, dissero aperte, facile reddo, *découvrir, montrer, parler de...* Studia, consilia, cogitationes, sententiam meam tibi aperire soleo. Philosophiz fontes. Socrates primus aperuit. Ego in senatu sceleratorum consiliorum fontes omnes aperui. Virtus sibi reditum in patriam aperit. Fores amicitiz, occasionem ad invadendum aperire.

APERTE, *Ouvertement*. SYN. Publice, plane, palam, non obscure, non dissimulanter. (Tecto, ex insidiis, clam. PHRAS. Res in aperto, ac propatulo loco; in ore, atque oculis provinciz; luce palam, insipientibus omnibus gesta, *chose faite ouvertement, au vu et au su de tout le monde*. Apertissime et planissime rem explicare. Proferre aliquid aperte falsum. Simpliciter, candidè et aperte loqui. Cf. Palam.

APERTURA, æ, f. *Ouverture*. * USUS: Contra eas cellas relinquuntur aperturae.

APERTUS, a, um, *Ouvert*. SYN. Patens, manifestus, planus, ante oculos positus. PHRAS. Homo est apertissimus, *cel homme est très-ouvert*. Eo ingenio natus est, ut amicitiam et inimicitiam in fronte promptam gerat; animo simplici est et aperto, animum in vultu et lingua promptum habet. Cf. Sincerus. USUS: 1. Nihil tam clausum, tam reconditum, quod istius cupiditati non apertissimum, promptissimumque foret. Apertam similitudinem gerere. Apertum scelus. Nihil tam apertum, tam perspicuum. 2. Facilis, perspicuus, sincerus, *ouvert; clair*. Multus tibi apertus est ad laudem cursus. Homo apertissimus. Aperta, dilucida oratio.

APEX, Ic1, m. *Sommet*. SYN. Fastigium. USUS: 1. Apex senectutis est auctoritas. 2. Diadema regium, *diadème*. Aquila Tarquinio apicem imposuit.

APHRACTUS, i, f. *Vaisseau sans pont*. USUS: Morata est navigationem aphractorum imbecillitas. Genus est navigii Rhodii usitati.

APIS, is, f. gen. pl. apium et apum, *Abeille*. USUS: Homines mollitia fluentes apis aculeum ferre non possunt. Apum examina, quibus plurimum natura ingenii atque artis tribuit.

APOLÓGUS, i, m. *Narration, fable, apologue*. SYN. Fabula, in qua bruta animalia inducuntur loquuntur. USUS: Narrationes apologorum.

APOPHTHEGMA, atus, n. *Apophthegme*.

APOSTATA, æ, f. *Apostat*. SYN. Datæ Christo fidei desertor impius; desertor sacri instituti. PHRAS. 1. Nuntium remisit religioni veræ, *il a abjuré la vraie religion*,

Ejuravit Christi sacra; a fide Christo data impia defectione descivit; ejurato Christi nomine ad superstitiones pristinas se recepit; a vera Religione, ab recta in DEUM fide defecti; desertis Christi castris ad sacrilegas superstitiones revertit. 2. Defecit a sacri ordinis instituto, *il a quitté son ordre, sa profession religieuse*. Descivit religiosum, quod professus erat, institutum; sua voluntate a religiosa se militia segregavit; spreta votorum religione profanis se iterum curis, rebusque reddidit; abruptis legum, religionumque vinculis in nefariam se libertatem restituit; descivit a religiosæ familiæ institutis. Obligatam sacramento fidem nefaria instituti desertione impius fefelit.

APOSTOLI, orum, m. pl. *Les Apôtres*. PHRAS. Primi Christianæ legis Magistri, ac doctores; duodecim Christianæ doctrinæ præcones; legati a Christo missi ad omnes terrarum nationes; Christianæ reipublicæ Duodecim viri; Christianæ religionis signiferi; primorum Ecclesiæ principum collegium.

APOTHÊCA, æ, f. *Magasin; cellier, cave*. SYN. Cella vinaria, penuria, etc. USUS: Domos omnium et apothecas scrutari.

APPARÂTE, *Avec appareil, somptueusement*. SYN. Cum apparatu, magnifice. USUS: Itaque edit, et bibit jucunde, sane et opipare, et apparate.

APPARATIO, ōnis, f. *Magnificence*. USUS: Magnificentia, et apparatu popularium munerum, *pompes des jeux publics*.

APPARATUS, ōis, m. *Préparatifs; ornement, appareil*. SYN. Apparatio. EPITH. Epularum a magnificentia recedens, magnificus, non privatus, aut plebeius, sed patricius, et prætorius, major, maximus, minor, navalis, præclarus; regius, tantus, tam præclarus, tenuissimus. USUS: Delectant me magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia, et copia. Dies festus argento, veste, omni apparatu, ornatuque visendo agitur. Regio epularum apparatu accipi. Nullo apparatu pure et dilucide dicere. Hæc erat totius operis designatio, et apparatus. Apparatu nobis opus est, et rebus exquisitis undique, et collectis, accersitis, comportatis.

APPAREO, es, ui, itum, ere, n. *Apparaître, se montrer*. SYN. Adsum, præsto sum, video, compareo, in conspectum me do. (Occulto. ADV. Leviter, clarius, facile, nusquam, prorsus, plane, serius. PHRAS. Apparuit in somno, *il apparut en songe*. In somnis observata hominis species; representata sunt illi species minarum, iræque cœlestes; cœlo repente delapsa viri species se obviam dedit; in quiete visus divina specie juvenis; secundum quietem oblata illi species est hominis; in somno spectabilem habuit

virum. Erat in oculis species hominis incogniti; per speciem se oculis obtulit; spectandum se præbuit vir ad eum diem ignotus. **USUS**: 1. Nulla uspiam navis prædonum, equi nulli, nulli equites apparuerunt. Deus ille sub anguis specie Syllæ apparuit. 2. Patet, liquet, être évident, manifeste. Ut apparet ex ejus orationibus, fuit vir doctus. Quo magis opprimitur, eo magis ejus virtus eminet, et apparet. Apparebunt demum fraudes tuæ, dilucebunt, detegentur. Cf. Emineo.

APPARITIO, ōnis, f. *Fonction d'appariteur*. **SYN.** Apparitoris officium. **EPITH.** In longa ejus apparitione fidem ejus, et abstinentiam cognovi.

APPARITOR, ōris, m. *Appariteur, nom générique de tous les officiers subalternes attachés aux magistrats romains*. **SYN.** Satelles, stipator. **EPITH.** Humilis et abjectus, necessarius, recens. **USUS**: Quis unquam apparitor tam humilis, et abjectus.

APPARO, as, avi, atum, are, a. *Præparer*. **SYN.** Comparo, paro. **ADV.** Omnino, optare. **DIFFER.** Præparare est antea utilia parare; apparare pertinet ad dignitatem quamdam, ac verius pompam. **USUS**: Bellum apparavit, suscepit, confecit. Convivium, cenam, nuptias, prandium apparare et ornare. Crimina in insontem apparare. Ludi apparatissimi. Instruata et apparata domus rebus omnibus. Cf. Paro, Instruo.

APPELLATIO, ōnis, *Appel (en justice); appellation, dénomination*. **SYN.** Compellatio. **EPITH.** Improbissima, inanis, levis, venalis. **USUS**: Regum appellationes venales erant. *Le titre de roi était à vendre*. Ea Tribunalorum appellatio intercessit auxilii causa.

APPELLATOR, ōris, m. *Appelant, qui interjette appel*. **USUS**: Vix manus ab illo appellatore abstinebantur.

APPELLO, as, avi, atum, are, a. *Adresser la parole*. **ADV.** Apertius, blande, blandissime, comiter, commode, communiter, durius, græce, gravissime, honorificentissime, identidem, inutiliter, ita sane, latine, melius, nimium, recte, nominatim, nusquam, omnino non, pessime, prudenter, recte, rite, rectius, temere, valde, probe, vere, ultro, vulgo. **USUS**: 1. Voco, compello, alloquor. Rem suo nomine appellare. Salutare benigne, comiter, hilariter appellare unumquemque. Blando sermone milites appellare. Surperbius, asperius, durior verbo appellare quemquam, parler à. 2. Nominio, nuncupo, nommer, proclamer, mentionner. Nunquam Cæsar Pompeium honorifice appellat. Nominatim, nomine aliquem, tertio quoque verbo appellare. 3. In jus voco, appeller en justice. Debitum reposco, sommer un débiteur de payer. Cur me post bienium primo appellas? Sponsors appellare.

De pecunia quem appellare. 4. Invoco, et confugio ad, appeler à son secours. Quis mihi Deus appellandus, quæ hominum fides invocanda, imploranda? A Prætoribus ad Tribunales, vel Tribunos appellavit. (VULG. Majoris potestatem imploro, en appeler à une juridiction supérieure. Cf. Nominio, Voco.

APPELLO, is, pŭlli, pulsus, ere, a. *Aborder*. **SYN.** Applico, admoveo, accedo. **ADV.** Valde, timide. **PHRAS.** Navis ad littus appulit, le navire aborda au rivage. Littori admovit; terræ applicuit; navi ad portum successit; in terram evasit; ad terram pervenit; littus attingit; aditum ad terram navibus habuit; portum tenuit; in portum delatus, invehctus est; portus hominem accepit; littore potitus est; portum ingressus est, cepit, tenuit, subiit; ad portum accessit; in portum navim subduxit; portum tetigit, assecutus est, intravit. **USUS**: 1. Classem ad portum, ad littus appulit, aborder. 2. **TRANSL.** Animum ad litteras appellere, s'appliquer à l'étude. Animum ad uxorem, ad scribendum appellere. 3. **PASS.** Classis appulsa. Appulsi in navibus prædones. Cf. Accedo.

APPENDICŪLA, æ, f. *Petit accessoire*. **SYN.** Corollarium, accessio. **USUS**: Est hæc quasi appendicula ejus causæ.

APPENDIX, icis, *Appendice*. **SYN.** Aditamentum, accessio, corollarium. **USUS**: Appendix animi corpus, le corps est une dépendance de l'âme.

APPENDO, is, di, sum, ere, a. *Peser*. **SYN.** Annecto, suspendo, pendo. **DIFFER.** Pendo, expendo, ejusdem fere significationis, rem exacte pondo: appendo, suspendo ad lancem; vsi: statera pondo. **USUS**: Non annumero verba, sed appendo, je ne compte pas les mots, mais j'en pèse la valeur. Omnia sua tibi concessit, annumeravit, appendit. Aurum appendere artificii.

APPETENTIA, æ, *Appétit, désir*. **SYN.** Appetitus. **EPITH.** Effrænata. **USUS**: Lætitia, profusam hilaritatem, libido effrænata appetentiam efficit. Appetentiam cibi præstare; famem obsonare, faire provision d'appétit.

APPETITIO, ōnis, f. et **APPÉTITUS**, ūs, m. *Désir, convoitise; besoin*. **SYN.** Appetentia, impetus. **EPITH.** Immoderata, nimia, naturalis. **USUS**: Natura bellus dedit sensum, et motum, et cum quodam appetitu accessum ad res salutare. Appetitus rationi obediunt, subiecti sint. Contrahere et sedare omnes appetitus, ut tranquilli sint, et omni perturbatione careant. Cf. Desiderium.

APPETO, is, tvi vel ti, itum, ere, a. *Rechercher, désirer*. **SYN.** Cupio, opto, desidero, expeto. (Refugio. **DIFFER.** Appeto cum affectu qualicumque: expeto cum ratione honesta et bona. **ADV.** Ardenter,

cupide, frustra magnificentius, plus, semper, rapide, ultro. PHRAS. *Aliena bona appetit, il convoit le bien d'autrui.* Oculis ad prædia illa adjicit; inhiat, imminet fundis illis. USUS: 1. Non solum non recuso; sed appeto, reposco, non seulement je ne refuse pas, mais je désire. Homo voluptatum, gloriæ appetentior, laudis appetens. 2. Invado, impeto, attingo, assaillir. Vita ejus sæpe ferro, insidiis appetita est. Lapidibus se appetitum, ac percussum clamitat. 3. Appropinquo, *approcher (en parl. du temps)*. Dies appetebat septimus, le septième jour approchait. Cf. Peto, Desidero.

APPINGO, is, pinxi, pinctum, ere, a. *Ajouter en écrivant.* USUS: Novi semper aliquid appingitur.

APPLAUDO, is, plausi, plausum, ere, a. *Battre des mains, applaudir.* SYN. Manum vel pedum plausu favorem significo. USUS: Cui civium generi maxime applauditur. Cf. Plaudo, Admurmuratio, Gratulor.

APPLAUSUS, ūs, m. *Applaudissement.* SYN. Favor popularis, secunda populi admurmuratio, festa acclamatio. EPITH. Magnus. USUS: Assentiente populo magno applausu dixit. Cf. Plaudo, Plausus.

APPLICATIO, ōnis, f. *Attachement, sympathie.* SYN. Adjunctio, adjectio. USUS: Amicitia potius ex applicatione quadam animi cum sensu amandi, quam a cogitatione utilitatis securatur oritur.

APPLICO, as, cui, citum, are, a. *Appliquer, attacher, joindre.* SYN. Adjungo. ADV. Familiariter, maxime, studiose. PHRAS. *Ad bonas artes, se diligenter applicat, il s'applique à l'étude avec ardeur.* Mentem, animum, consilium, studium ad litterarum studia appellit; mentem in bonarum artium studiis figit, locat. Animum ad doctrinarum studia adjungit. Bonarum artium studiis se addicit, operam dat; operam et studium navat. Ad artes liberales animum applicat; operam, studium, laborem confert; se ad bonarum artium studia transfert; in iis elaborat, desudat; operam ponit, consumit; industriam suam exercet. Animum adjicit ad bonas artes; nullam in iis consequendis industriam omittit; nulli parcat operæ; toto pectore, omni studio, cura, cogitatione in honestas artes incumbit; in honestissimarum artium studio, ac cultura omnes curas intendit. USUS: 1. Applicare naves ad terram, terræ. Flumini castra; se ad arborem applicat, *aborder; adosser, s'appuyer contre.* 2. Adjungo, *s'attacher à qqn.* Se ad aliquem præsidii causa; se ad ductum alterius, ad fidem et amicitiam populi applicare, *s'appliquer à.* Alii ad jus civile; ad eloquentiam alii se applicant. Animum denique ad frugem applicuit. Ad deterio-

partem animum ægrotum applicare, *se laisser aller au mal.* Cf. Adjungo.

APPŌNO, is, posui, positum, ere, a. *Placer auprès; ajouter.* SYN. Addo, adjungo, admoveo, adjicio, appingo, adscribo. USUS: 1. Ad ignem apponere aliquid, *mettre qq. chose sur le feu.* Notam alicui rei, ad rem aliquam, ad malum versum adscribere, apponere. Ad illa præcepta de suo aliquid appositum est. 2. Pono, *placer qqn auprès d'un autre.* Custodem alicui apponere. Lucro apponere aliquid. 3. Ex composito adhibeo, *aposter.* Accusatorem alicui, calumniatorem apponere, *aposter des accusateurs, des délateurs.* Cf. Addo, Adjicio.

APPORTO, as, avi, atum, are, a. *Apporter, amener.* SYN. Affero. ADV. Undique. USUS: 1. Multos secum morbos senectus apportat. Clitellis frumentum eo apportandum est. 2. Nuntio, *apporter une nouvelle.* Quid apportas novi! gaudium apportas, an luctum? Cf. Affero.

APPŌSĪTĒ, *Convenablement.* SYN. Aptē, accommodate, convenienter. USUS: Apposite ad persuadendum dicere. Cætera apposite tibi mandabo, *je vous écrirai le reste en temps utile.*

APPŌSĪTIO, ōnis, f. *Citation.* SYN. Adjunctio. USUS: Obscuriora sunt præcepta sine appositione exemplorum.

APPŌSĪTUS, a, um, *Propre à, convenable.* SYN. Aptus, accommodatus. USUS: Locus minime appositus ad pietatem. Forma ad dignitatem apposita. Tempus ad bonarum artium studia appositissimum amici eripiunt. Cf. Accommodatus, Aptus.

APPREHENDO, is, di, sum, ere, a. *Prendre, saisir.* SYN. Accipio, arripio. USUS: 1. Alicujus manum apprehendere, *prendre qqn par la main.* 2. TRANSL. Quod ego apprehendebam, mox accusator eripiebat e manibus.

APPRIME, *Beaucoup, fort.* SYN. Valde, multum, perquam, plurimum. USUS: Homo apprise doctus, pius, nobilis.

APPRŌBATIO, ōnis, f. *Approbation, assentiment.* SYN. Comprobatio. EPITH. Inutilis, magna, popularis, tanta, turpis. USUS: Id vulgi assensione, populari approbatione, et plausibus metiendum est.

APPRŌBATOR, ōris, m. *Approbateur.* SYN. Comprobator. USUS: Tu fuisti suasor, impulsor itineris mei, magis autem approbator.

APPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Approuver.* SYN. Comprobo, laudo, confirmo. (Improbo. ADV. Honorifice, mirabiliter. Necessario, temere, valde, vehementer. PHRAS. Approbavere omnes viri sententiam, *tout*

le monde approuva cet avis. Summa assensione plebis, secundis admurmurationibus senatus auditus est. Conclamavere omnes, ita fieri oportere. Viri sententiam laudaverunt omnes et approbaverunt; ratam omnes habuere; assensu exceperunt. Itum est, pedibus itum est in ejus viri sententiam. In ejus sententiam discessio facta est; in ejus sententiam discessum est. Summa assensione Senatus, secundum populo sententia comprobata est. Una omnium, consensiensque vox erat: æquum esse, quod postularet; standum esse ea viri sententia; ad ejus viri sententiam, suam adscribi voluere; album calculum addecere. USUS: Milites ducis sententiam magno clamore, una voce approbarunt. Quod actum est, Dii approbent! Utinam tibi consilium, officium meum approbem! *puissent les dieux le trouver bon! puissiez-vous approuver mes desseins, mes services!* Cf. Probo, Assentior, Astipulor.

Approbandi formulæ: Festive, probe, optime! Non possum, quin exclamem: bene hercle factum est. Euge optime! o factum bene! beasti! vir es! Eugepæ nunc places! (Iron.)

APPRŌMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Répondre pour qqn., se faire caution.* SYN. Promitto. USUS: Factum est, ut volui, quod decies sestertium appromissisti.

APPRŌPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Hâter, accélérer; n. se hâter.* SYN. Propero. USUS: Ut appropriate, adhortabor. Cf. Propero, Festino.

APPRŌPINQUATIO, ōnis, f. *Approche.* USUS: Senectus est appropinquatio mortis.

APPRŌPINQUO, as, avi, atum, are, n. *Approcher, s'approcher.* SYN. Accedo, advento prope, propius, proxime; propius sum, adsum; vicinus sum, impendeo, pedem confero; in oculis, in conspectu sum; in conspectum me do.)(**Absum**. ADV. Valde. USUS: Ejus rei maturitas nondum venit, etsi appropinquet. Impendet fatum aliquod, plane instat, certe appropinquat. Alicui, ad aliquem appropinquare. Cf. Propinquus, Vicinus, Prope.

APPULSUS, ōis, m. *Accès; atteinte.* SYN. Accessus. EPITH. Nimius. USUS: 1. Tactus frigoris, et calor omnes appulsus nimis sensit, *il sent toutes les atteintes un peu fortes du chaud et du froid.* 2. Commotio, actio, impulsio, influence. Tribus modis Deorum appulsu homines somniant. Cf. Adventus.

APRICATIO, ōnis, f. *Action de se tenir au soleil.* USUS: Unam in tua villa aplicationem omnibus istorum regnis antefero. Callescere aplicatione, vel igni. Loci amœnitias libero sole fruentis; a tepore solis indefensi.

APRICOR, aris, atus, sum, ari, d. *Se chauffer au soleil.* USUS: Alexander Diogeni apricanti officiebat.

APRICUS, a, um, *Exposé au soleil.*)(**Opacus**. USUS: Hortus, locus, vinea aprica.

APTĒ, Bien, convenablement, parfaitement. SYN. Apposite, accommodate, decore, commode, congruenter, eleganter. USUS: Apte dicere et numerose. Facile judicamus, quid apte fiat, quid ab officio, naturaque discrepet.

APTO, as, avi, atum, are, a. *Adapter, ajuster.* SYN. Accommodo, compono, paro. USUS: Hoc verbum ad hanc sententiam bene aptatur. Pugnæ se aptare, *se préparer au combat.* Cf. Accommodo.

APTUS, a, um, *Propre à, apte à.* SYN. Accommodatus, appositus, conveniens, congruens, habilis, idoneus, consentaneus.)(**Ineptus**, solutus. ADV. Bene, communiter, maxime, mirabiliter, vehementer, mediocriter, omnino. PHRAS. Natura aptus ad omnia, *homme naturellement propre à tout.* Dederat hoc natura, quidquid aggrediretur, ut egregie conficeret. Natus ad omnia videbatur. Ingenium acceperat a natura ad omnes res appositum, atque accommodatum. Eo erat, eo utebatur ingenio quidvis ut exequi, præstare satis commode posset. Præcipuo quodam naturæ munere aptus erat, accommodatus ad omnia. Habebat hoc a natura, ut quancunque ad rem se conferret, quancunque rem capesseret, ea perfunderetur optime, ex ea cum laude discederet. Nemo erat illo commodior ad res quaslibet. Factus a natura videbatur ad res omnes. In omni re, in omni judicio elegantissimus est. Nihil agit non commode, non apte, non eleganter, laute, venuste, lepide, egregie. Lepores, elegantiam, venustatem habet in omni re. Quidquid agit, cum lepore agit, cum elegantia, sic ut gratiam ab omnibus ineat, ut aptior, accommodatior videatur esse nemo. Idoneus videbatur, et probe affectus ad fungendum munus suum; satis dexter: negotiis gerendis habilis; negotiorum haud quaquam rudis. Ingenio erat commodo et versatili, dignusque, cujus opera ad res quaslibet adhiberetur. Egregio ad res gerendas judicio perpolitus erat. Ad sustinendam cum dignitate quamlibet in republica personam-omnem habebat aciem. Cf. Accommodatus. USUS: 1. Ad dicendum natus, aptus, orateur. Calceus habilis et aptus ad pedem. Homo non aptissimus ad jocandum. Aptum et consentaneum tempori et personæ. 2. Cohærens, consentiens, enchaîné, lié. Partes orationis omnes inter se aptæ, et connexæ. Facilius est, apta dissolvere, quam dissipata connectere. Multa dixit, parum apta inter se et cohærentia. Cf. Accommodatus.

APUD, *Apud* cum accus. SYN. Prope. juxta, non procul. USUS : 1. Prope, *près de*. Apud Corfinium, apud Romam castra posuit. 2. Cum, *chez*. Apud matrem erat. Apud Pompeium cœnavit. Apud me insidias sibi dixit esse factas. 3. Coram, *en présence de, devant*. Apud pontificem, apud populum dixit. 4. Cum citantur auctores etc. ut apud poetam, ut apud Terentium est, *ainsi que nous la voyons dans Térence*. Apud majores hoc erat in more positum. Apud priscos quæsitum est. Dicitur quoque : non sum apud me, *je ne me possède pas ; je ne suis pas maître de moi*.

AQUA, æ, f. *Eau*. SYN. Unda. EPITH. Alba, alumna, belle fluens, calida, dulcis, gelida, intercus, jugis, nigra, pluvia, profluens et uber, summa, turbida et cadaveribus inquinata, uberior, marina, perennis, pulchra. USUS : Aqua frigore concrevit. Aquam deducere in villam. Aquam ducere per fundum. Aqua illi hæret, *il ne sait que dire, il est dans l'embarras*. Aqua et igni interdicare, *interdire l'eau et le feu (bannir, exiler)*. Aquarum fluxiones, ductus, divortia. Aquæ perennes. Aqua imbrisbus aucta. Aquæ eo anno ingentes fuere, *il y eut cette année-là de grandes inondations*. Aquam frigidam suffundere, *refroidir, opérer un refroidissement* (FIG.)

Aqua benedicta, (VULG.) *Eau bénite*. SYN. Aqua lustralis, consecrata. PHRAS. Aqua lustrali frontem tingere, *faire le signe de la croix avec de l'eau bénite*. Corpus aqua consecrata aspergere ; labeculas animæ aquæ lustralis aspersione abstergere. Aqua consecrata se lustrare.

Aqua intercus, tis, f. *Hydroptisia*. SYN. Hydrops. USUS : Medicamentum dare ad aquam intercutem.

AQUÆDUCTUS, ūs, m. *Conduit d'eau, aqueduc*. USUS : De aquæductu probe fecisti.

AQUARIUS, a, um, *Relatif à l'eau*. USUS : Provincia tibi obtigit aquaria, *vous avez obtenu l'intendance des eaux*.

AQUARIUS, ii, m. *Porteur d'eau*. EPITH. Humidus. USUS : Cum aquariis mihi pugnandum fuit (scil. curatoribus), *je dus me disputer avec les inspecteurs des eaux*.

AQUATILIS, e, gen. com. *Aquatique*. SYN. In aquis vivens, agens, degens, aquarum incolæ. USUS : Bestiæ terrenæ, aquatiles, volatiles.

AQUATIO, ōnis, f. *Action de s'approvisionner d'eau*. USUS : Hac aquatione carere non possunt. Milites aquationis causa longius progressi.

AQUATOR, ōris, m. *Qui va à la provision d'eau*. USUS : Aquatores nostri ab hostibus pressi.

AQUILA, æ, f. *Aigle, oiseau*. EPITH. Argentea, ac omnibus pernicioza, ac funesta. USUS : 1. Nulla avis aquila vehementius volat. 2. Signum militare, *aigle, enseigne*. Aquilam inferre in medios hostes. Inter prædam decem aquilæ relatae.

AQUILINUS, a, um, *D'aigle*. * USUS : Homo milvinus, aut aquilinus unguibus.

AQUILO, ōnis, m. *Aquilon, vent du nord*. SYN. Ventus ex Septentrione, vel Septentrio-nibus spirans ; Septentrio ; ventus Septentrionalis ; ventus Austro obversus ; *stem* : Pars ea mundi, quæ ad Septentriones spectat. USUS : Domus Aquiloni obversa ; Aquilonis frigori obnoxia.

AQUILONÆRIS, e, gen. com. *Du nord, septentrional*. USUS : Regio Aquilonaris.

AQUILUS, a, um, *Brun, foncé, noirâtre*. * SYN. Fuscus et subniger. USUS : Homo colore aquilo, corpore aquilus.

AQUOR, aris, aquatus sum, arl, d. *S'approvisionner d'eau*. USUS : Oppidani sine periculo aquari non poterant.

AQUOSUS, a, um, *Aqueux, humide, pluvieux*. * USUS : Campus aquosus, *plaine marécageuse*.

AQUULA, æ, f. *Filet d'eau*. SYN. Aqua exigua.

ARA, æ, f. *Autel*. SYN. Altare. EPITH. Illustris, infima, princeps, vetus. USUS : Aram dedicare ; consecrare. Ad aram confugere. Pro aris et focis certare (pro religionibus). Aram tenere.

ARATIO, ōnis, f. *Labour, labourage* ; pl. *terres labourables*. SYN. Agricultura, agri cultio ; arum. EPITH. Desertæ, glandiferæ et fructuosæ, paternæ, reliquæ totæ, vacuæ. USUS : Per bellum multæ arationes, fructuosæ alioquin, desertæ jacent. Vastatæ sunt arationes, et agri vestigiales.

ARATOR, ōris, m. *Laboureur*. EPITH. Experimentissimus ac diligentissimus fortis et experiens, invitus, nobilis, inimicus, laboriosissimus, locupletissimus, magnus et gnavaus, miser, optimus, summus, remotissimus a foro. USUS : Ex aratore oratorem fieri. Ager ille habuit aratores ducentos. Cf. Rusticus.

ARATrum, i, n. *Charrue*. USUS : Aratro terram perstringere. Circumducere aratrum. Boum vires ad extrahenda aratra.

ARBITER, ri, m. *Arbitre, juge, témoin*. SYN. Disceptor litis ; præces, testis. EPITH. Honorarius, remotus. USUS : 1. Ad disceptandas res meas te arbitrum adopto, statuo. Ad judicandas controversias meos cuperem te arbitrum mihi dari ; te arbitrum postulo, capio, sumo ; te arbitro mearum rerum utor. 2. Testis, spectateur, témoin. Aliquid agere arbitris remotis.

ARBĪTRĀTŪS, ūa, *Arbitrage, sentence; avis.* SYN. Sententia, opinio, iudicium. USUS: 1. Meo arbitratu potius quam tuo agam. 2. Libitum, desiderium, volunté, bon plaisir. Illius arbitratu de pace agam. 3. Potestas, auctoritas. In arbitratum, ditionem alterius se dare, dedere. Cf. Arbitrium, Sententia.

ARBĪTRĪUM, īi, n. *Volonté, bon plaisir.* SYN. Arbitratus, voluntas, libido. EPITH. Honorarium. USUS: 1. Ad alterius nutum et arbitrium fingere se totum et accommodare. Omnia sua ad alterius arbitrium conferre. Num id faciendum sit, tuum esto arbitrium. 2. Iudicium arbitrii, sententia, sentence. Minos severa facit arbitria apud inferos. Arbitrium ad senatum rejicio; iudicem senatum capio, je prends le sénat pour juge.

ARBĪTROR, aris, atus sum, ari, d. *Penser, juger.* SYN. Judico, censeo, statuo, autumo, existimo, puto. ADV. Imprudenter, omnino, magis, necessario, nimirum, similiter, prorsus non, recte, similiter, usque eo. USUS: 1. Patris est, arbitrari de filii rebus, un père doit surveiller les actes de son fils. 2. Aestimo, estimer. Arbitrari facultates alterius; mores hominis, et facta arbitrari. Cf. Judico, Existimo, Puto.

ARBOR, ōris, f. *Arbre.* EPITH. Aurifera, novella, vetula, infelix, senescens. USUS: Arbore vivere et senescere dicimus. Directae in quincuncis arbores. Ambulatio a novellis arboribus opacata. Arbore serere, quæ alteri seculo prosint. Proceritates arborum.

ARBUSTUM, īi, n. *Arbuste.* SYN. Arbore multæ ad fructum consitæ; solum arboribus consitum, convestitum. USUS: Arbusta foliorum tegmine ornata.

ARCA, æ, f. *Armoire, coffre-fort.* SYN. Armarium, capsula, cista. EPITH. Inanis, plena. USUS: Animus hominis dives, non arca appellari solet. Argentum in arca positum. Arcæ alicujus confidere, compler sur la caisse de qqn.

ARCĀNO, En secret. SYN. Secreto, clam, remotis arbitris. USUS: Arcano paucula cum illo collocutus sum.

ARCĀNUM, īi, n. *Secret.*

ARCĀNUS, a, um, *Secret, caché.* SYN. Occultus. PHRAS. 1. Non sunt ista arcana, ces choses ne sont pas secrètes. 2. Arcana ista sunt, aliquo genere litterarum quæsitæ sed sumpta de medio. Non sunt ista interiora quæpiam; nihil est, quod non in concione recte legi possit. Nihil hic mysteriorum; nihil quod non committi omnibus possit. 3. Arcana ista sunt, ces choses sont secrètes. Si quid sancti est ad silentium, istud est. In secreto hæc cum amicis sunt volutanda, et non foras efferenda. Tecum ista tibi habeto, quæ committi omnibus haud tuto possunt. USUS: Arcana occul-

taque omnia foras extulit, il a tout découvert et montré au grand jour.

ARCĒO, es, cui, ere, a. *Enfermer, écarter, détourner.* SYN. Defendo, abigo, propulso, prohibeo. USUS: 1. Honestas, non poena ab injuria homines arcere debet. Ferro arcere contumeliam. 2. Prohibeo, pello, removeo, avertio, repousser, éloigner de. Hostem finibus pauperes aditu arcere. Juvenis a libidinibus arcenda. Frigora, nives, solem arcere; defendere solem, hiemem, ardorem, défendre du soleil, du froid etc. 3. Coerceo, emprisonner. Servi custodiis arcendi sunt et vinculis.

ARCESSO, & **ACCERSO**, īs, īvi, itum, ere, a. *Mander, appeler.* SYN. Voco, evoco. ADV. Aliunde, ultro. USUS: 1. Olim ab aratro arcessebantur consules. In senatum, in patriam arcessere alicquem. 2. Repeto, tirer de, chercher. A capite rem arcessere, reprendre (une chose à son origine). Longius inde arcessere. 3. Accuso, appeler en justice, accuser. Capitis, in iudicium capitis, arcessere quempiam, accuser qqn d'un crime capital. Iudicio alicquem arcessere. 4. Concilio, procurer. Orationi splendorem arcessere, donner de l'éclat à un discours. Cf. Voco, Accuso.

ARCHĒTYPUS, ī, m. *Original, modèle, archétype.* SYN. Prima forma, typus, exemplar. USUS: Archetypus crebris locis refectus et inculcatus.

ARCHĪPĪRĀTA, æ, m. *Chef de pirates.* SYN. Princeps piratarum. EPITH. Subditivus, terrestris, vetus. USUS: Archipirata a latrone productus.

ARCHĪTECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Construire, bâtir.* SYN. Fabricor, struo. ADV. Optime. USUS: Mente quilibet nobis fabricari possemus, et architectari. Voluptates invenire novas, et architectari, inventer des plaisirs nouveaux. Cf. Aedifico.

ARCHĪTECTŪRA, æ, f. *Architecture.* SYN. Architectandi ars. USUS: Honestæ artes sunt, medicina, architectura.

ARCHĪTECTUS, ī, m. *Architecte.* SYN. Machinator, princeps architectandi. EPITH. Bellus, malus. USUS. Omnium architectorum et machinatorum princeps Chrysogonus. 2. TRANSL. Auctor, magister, auteur, artisan. Stoici, architecti verborum. Epicurus inventor voluptatis, et quasi architectus beatæ vitæ. Sceleris architectus.

ARCŪE, Étroitement. SYN. Stricte. USUS: Arcæ et graviter dormire. Arcæ completi alicquem.

ARCTO, as, avi, atum, are, a. *Serrer.* SYN. Constringo, coangusto, coarcto, in angustum cogo. USUS: Naves arctatæ. Cf. Angustio.

ARCTUS, a, um, *Étroit, resserré.* SYN.

Adstrictus, obstrictus, angustus.) (*Laxatus, latus*. USUS: Arcuissimum amicitiae vinculum. Arcuoribus laqueis tenetur, quam ut evadat. Arcuora somni tempora, quam neclis. Arcus me somnus complexus est. Cf. Angustus.

ARCŪLA, ae, f. *Petite boîte*. SYN. Arca parva, capsula. USUS: Liber meus omnes Isocratis arculas consumpsit, non livre a consumé tous les parfums d'Isocrate (en parlant des ornements du style).

ARCŪO, as, atum, are, a. *Courber en arc*. SYN. In modum arcus curvo. USUS: Curru arcuato vectus, assis dans un char couvert.

ARCŪS, ōs, m. *Arc*. EPITH. Coloratus, intentus, pulcher. USUS: 1. Animum tanquam arcum intentum habere. Arcum intendere, adducere; arcum remittere, laxare. 2. Iris, *arc-en-ciel*. Arcus ille e nubibus efficitur.

ARDENTER, *Avec ardeur*. SYN. Vehementer, intensius, maiorem in modum cupere aliquid.

ARDEO, es, arsi, arsum, ere, n. *Être enflammé, brûler*. SYN. Flago, confrago, defrago. ADV. Accerrime. PHRAS. 1. Helenæ causa Troja arsit, *Hélène fut la cause de l'incendie de Troie*. Conflagravit; igne periit, absumpta, consumpta est; deflagravit, incensa est, in cineres abiit; in bustum conversa est. 2. Domus ardere coepit, *la maison commence à brûler*. In ea domo non mediocre incendium excitatum est; domus igne correpta, absumpta, combusta est: gravis periculi, summi damni flamma exorta est. Domus ignem, flammam concepit, exarsit pars domus, et collucet continenti incendio; late fundit incendium; flammam differt; periit incendio domus; incendio hausta, deleta est. USUS: 1. Domus ardebat non fortuito, sed oblato incendio. 2. TRANSL. Ira et dolore ardet, *il brûle de dépit et de douleur*. Bello ardet Gallia. Ardet oculi. Ardet illi ad ulciscendum animus. Cupiditate, amore, invidia ardet. Omnium bonorum odia in te ardent. Cf. Flago, Incendium, Accendo.

ARDOR, ōris, m. *Ardeur, feu*. SYN. Aestus, flagrantia, incendium. EPITH. Accerrimus, et mobilissimus, coelestis, clarus, expressus, imperatorius oculorum, integer et purus, et liber, restinctus, summus, nimius, temperatus, tenuis et nulla admixtione concretus, ultimus et altissimus atque undique circumfusus et extremus, omnia cingens, atque complexus. USUS: 1. Solis ardore torreret. Ardore conflagrare. Ardorem a vitibus pampini defendunt, propulsant. 2. Fulgor, splendor, *éclat*. Vide in eo ardorem vultus, atque motum. 3. Vehementia, vis ingens, *désir, ardeur, passion*. Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam. Ardorem,

cupiditatem restinguere, reprimere. Consedit ille animi ardor et studium. Cf. Fervidus, Calor.

ARDŪUS, a, um, *Escarpe, élevé*. SYN. Ascensu acclivi et aspero. ADV. Vehementer. USUS: 1. Oppidum difficili ascensu, et arduo. 2. TRANSL. Difficilis, *pénible, difficile*. Arduum longi temporis, magnae cogitationis opus moliri. Cf. Difficilis.

ĀRĒA, ae, f. *Aire, surface plane, unie*. SYN. Locus sine edificio in urbe; ruri ager, et ubi frumenta excutuntur. EPITH. Praeclara, pulchra. USUS: Aestimatores magni aestimant tuas areas. In areis fraudare Decumanum, *tromper le percepteur de la dîme*. Nemo frumentum de area tollat.

ĀRĒNA, ae, f. *Sable*. USUS: Arenam emere aut paludem.

ARĒNŌSUS, a, um, *Sablonneux*. USUS: Terra, littus arenosum.

ĀRĒO, es, arui, ere, n. *Être desséché, aride*. * USUS: Fauces arent siti, *sa gorge brûle de soif*.

ĀRĒSCO, is, *escere*, n. *Se dessécher*. SYN. Viriditatem amitto.) (*Madeflo*. USUS: Arescere herbae, et interfici incipiunt. In alienis malis lacrima cito arescit.

ARGENTĀRIA, ae, f. *Banque*. SYN. Argentarium munus, functio, *vel* taberna. EPITH. Dissoluta, non ignobilis, maxima. USUS: Argentariam non ignobilem fecit. Dissolvere argentariam.

ARGENTĀRIUS, ii, m. *Banquier*. SYN. Trapezita, collybista, qui argentariam facit. EPITH. Gratosus apud omnes homines. USUS: Augusti avus fuit argentarius. Vidi hoc in argentarium tabulis.

ARGENTĒUS, a, um, *D'argent*. Aquila, signa argentea.

ARGENTUM i, n. *Argent*. EPITH. Expositum, grande, optimum, plenum artis, purum, tam praecclarum, tam nobile. USUS: 1. In illa insula ne scrupulus quidem argenti inventus est. 2. Pecunia, nummi argentel, *argent monnayé, pièces d'argent*. Navis erat plena argenti facti et signati. Argentum caelatum. Argento aliquem emungere. Cf. Pecunia. Argentum infectum, *argent non travaillé, en lingots*. Cui opponitur: Argentum factum, aut caelatum, *argent travaillé, ciselé*; Argentum signatum, *argent monnayé*.

ARGILLA, ae, f. *Argile, terre de potier*. SYN. Terra tenax. USUS: Hic homulus ex argilla et luto fictus.

ARGUMENTĀTIO, ōnis, f. *Argumentation, raisonnement*. SYN. Ratio, argumentum, argumenti inventi artificiosa expolitio. EPITH. Aptissima ad iudicationem, bipartita, expertis artis, firma, firmiter, firmissima, necessaria, probabilis, vehemens, accommodata,

contraria, longa et brevis, multa. USUS: Argumentatio est argumenti explicatio. Argumentationem querere, invenire, concludere.

ARGUMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Argumenter, raisonner*. SYN. Argumentis ostendo, probo; argumentis vel conjecturis prosequor. ADV. Sedulo. USUS: Sed quid ego argumentor? quid plura disputo? Tu quidem sedulo argumentaris, quo ista pecunia pervenerit, quid de ea sperandum. Cf. Argumentum.

ARGUMENTUM, i, n. *Argument, raison*. SYN. Ratio. EPITH. Accusatorium, probabile, inventum, certius, certissimum, commune, falsum, firmum, grave, gravissimum et firmissimum, magnum, majus, maximum, mediocre, molestum et difficile, multum, parvum, pertenuis, praelarum et nobile, premendum, propositum, proprium, simile, universum, aptum quoddam et paratum singulis causarum generibus, certum, clarum, clarius luce, consimile, expeditum, exquisitum, firmius, gravius, insitum, aut assumptum, leve, levisimum, medium, plurimum, perfectum, probabile et necessarium, utile. PHRAS. 1. Argumentis rem probare, *prouver une chose*. Exquisitis rationibus confirmare; accurate de re dicere; rationibus conquisitis disputare; argumentis uti gravibus et certis; rationibus concludere; rationes suggerere firmas, et certissimas; causam rationibus persuadere, ostendere, agere, tueri, sustinere. 2. Argumentum hoc affirmandi non leve habeo, *j'ai de bonnes raisons pour affirmer ce que j'avance*. Rerum earum hæc maxima argumenta habeo; argumentum non leve mihi nascitur; pro argumento est mihi; argumentum est; argumentum duco, accipio, arripio; argumento magno est. USUS: 1. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. Argumentum excogitare, proponere, afferre. Argumentum ducere ab adjunctis; ex re obvia nancisci, arripere, accipere. Argumentum Stoicorum more breviter adstringere, premere, in pauca conferre, *serrer ses preuves*. Argumentum dilatare. 2. Conjectura, signum, indicium, nota, causa, occasio, *signe, indication, indice*. Exstant certissima argumenta et indicia sceleris. Id magno argumento est, hominem innocentem esse. Id ego jam antea multis argumentis judicaram. 3. Poematia, Comœdiæ, Tragediæ materia, *sujet d'un poème, d'une comédie etc.* Tragici, cum explicare argumentum nequeunt, ad Deos confugiunt. 4. Quæcumque res, de qua agendum, subjecta materia tractanda, *sujet, matière*. Deest mihi argumentum scribendi, *je n'ai rien à vous écrire*. Argumentum epistolæ hoc erat. Audite conlonis ejus argumentum. Cf. Probo, Confirmo, Disputo.

ARGÜO, is, ut, ütum, ere, a. *Accuser, inculper, convaincre*. SYN. Accuso, inculo, in-

simulo.) *Defendo*. ADV. Suspiciose. USUS: 1. Aliquem gravis sceleris, de gravi sceleris, facinoris reum arguere. 2. Affirmo, *prouver, affirmer*. Arguo te pecunias in præmium sceleris accepisse. Tu arguis, ego nego. Cf. Reprehendo, Insimulo, Accuso.

ARGÜTE, *Finement, ingénieusement*. USUS: Acute mihi et argute respondit. Callide et argute aliquid conjicere. De difficillimis argumentis argute disputavit.

ARGÜTIÆ, arum, f. pl. *Traits ingénieux, grâces*. SYN. Acumen, elegantia, jocus, urbanitas. USUS: Illa oratio multum argutiarum, acuminis, urbanitatis habuit. Argutiæ digitorum (celeritas), *gesticulation des doigts*. Cf. Acumen, Jocus.

ARGÜTOR, aris, atus, sum, ari, d. *Rabiller, bavarder*. USUS: Totam diem argutatur quasi cicada.

ARGÜTULUS, a, um, *Un peu subtil*. USUS: Perfecti libros sanæ argutulos.

ARGÜTUS, a, um, *Fin, ingénieux*. SYN. Qui argutias habet, callet, festivus, urbanus, concinnus, elegans, acutus. ADV. Nimium, plane. PHRAS. Nihil illo argutius esse potest, *personne n'est plus délicat que lui*. Multum argutiarum et urbanitatis habet; insunt in eo homine argutiæ non inanes ac frivole; acumen est singulare. USUS: 1. Poema est ita argutum, concinnum, elegans, ut nihil supra. Quis in sententiis subtilior? quis argutior? 2. Mobilis, *vif, mobile*. Oculi nimis arguti, ut affecti simus, arguunt. Manus minus arguta digitis. Cf. Facetus.

ÄRIDUS, a, um, *Aride, sec, desséché*. SYN. Exsiccatus. USUS: 1. Folia arida. 2. TRANS. Tenuis, *maigre, sec, chétif*. In hac arida, et horrida rusticorum vita. Genus dicendi aridum, exile, concisum, minutum, *style sec, maigre*.

ÄRIES, ætis, m. *Bellier*. Animal, signum celeste, machina bellica. USUS: Pellis inaurata arietis. Ariete murum verberare, quatere, percutere.

ÄRIETINUS, a, um, *De bellier*. USUS: Arietinum jecur ad morbos utile.

ÄRIETO, as, avi, atum, are, a, et n. *Choquer (en parl du bellier), heurter*. SYN. Cornibus peto, impeto. USUS: Nisus est cornibus in me arietare.

ÄRIOLATIO, onis, f. *Oracle*. EPITH. Superstitiosæ ariolationes Accii.

ÄRIOLOR, aris, atus, sum, ari, d. *Débiter des oracles*. SYN. Divino, prædico. USUS: Sunt qui quæstus causa ariolentur. Cf. Divino.

ÄRIOLUS, i, m. *Devin*. SYN. Divinationi deditus, divinus. EPITH. Impudentes, aut inertes, aut insani. USUS: Aruspicum, ariolorum, augurum, vatum, conjectorum furiosæ prædictiones. Cf. Vates.

ARISTA, æ, f. *Barbe, pointe de l'épi.* USUS: Spica munitur vallo aristarum contra avium minorum morsum.

ARITHMETICA, æ, f. *Arithmétique.* SYN. Ars numerorum. USUS: Homo remotus a dialecticis in arithmetici satis versatus.

ARMA, òrum, n. pl. *Arme.* SYN. Telum, ferrum. EPITH. Aliena, aptissima, avita, civilia, domestica, firma, impia, justa, nefanda, prava, perniciosa, salutaria, scelerata, sempiterna, servilia. USUS: 1. Arma parare, *préparer ses armes, s'en revêtir.* Arma capere, sumere, induere; armis se accingere, instruere, munire; arma raptim capere, galeam sumere, clypeo corpus protegere, hastam vibrare. 2. Ad arma vocare, *appeler aux armes.* Ad arma concitare, clere, conclamare; arma dare imparatis. 3. Ad arma descendere, *en venir aux armes.* Ad arma venire, concurrere; arma expidire; in armis esse; ire ad arma; arma tentare; rem armis committere. 4. Armis decertare, *combattre.* Armis contendere, disceptare, decernere; arma movere, ferre, inferre, conferre. 5. Ab armis discedere, *cesser le combat.* Arma vel conditionibus potere, deponere, relinquere; aut defatigatione jaculare, abjicere, projicere. 6. Defensio, *armes, moyen de défense.* Prudentiæ armis se tegere. Arma senectutis exercitationes virtutum. 7. Bellum, *guerre.* Res ad arma spectat, *lout tournée à la guerre.* Cf. Bellum.

ARMAMENTA, òrum, n. pl. *Agrès, équipement d'un vaisseau; arme de guerre etc.* SYN. Omnis generis instrumenta, ut navis, plaustrum, belli. USUS: Cautè armamenta locare omnia.

ARMAMENTARIUM, ii, n. *Arsenal.* SYN. Locus, ubi armamenta armaque servantur; *item:* Navale. EPITH. Publica. USUS: Ex armamentariis publicis arma populo dividuntur.

ARMARIUM, ii, n. *Armoire.* SYN. Locus in quo vestes, stragula, et id genus alia servantur. USUS: Aurum ex armario proferre. Armarium perfringere.

ARMATŪRA, æ, f. *Armure.* EPITH. Levis, melior, varia. USUS: Levis armaturæ miles. Armatura Romana Transalpina melior.

ARMATŪS, a, um, *Armé, équipé.* SYN. Armis instructus, ornatus. PHRAS. Succinctus armis est, *il est revêtu de ses armes.* Succinctus ferro est; cum telo est; in armis est; arma fert; telo paratus ornatusque est. (Inermis, *tôgatus.* USUS: 1. Armatos vere appellare possumus, quicquid telisque parati, ornatique sunt. 2. TRANS. Munitus, præditus, *animé, doublé.* Incredibili audacia armatus.

ARMENTUM, i, n. *Troupeau de gros bétail.* DIFFER. Grex minorum pecorum;

armentum, majorum. USUS: Bos armenta sui generis sequitur.

ARMIGER, òri, m. *Écuyer.* USUS: Armiger Catilinæ, stipator tui corporis, signifer seditionis.

ARMILLÆ, arum, f. pl. *Bracelets.* USUS: Armillæ, quæ brachialia appellantur.

ARMO, æ, avi, atum, are, a. *Armer, équiper.* SYN. Arma do, arma induo, armis induo, armis instruo. ADV. Justius in aliquem. USUS: 1. Multitudinem hominum cogere, armare, instruere. 2. TRANS. Munio, orno, instruo, confirmo, *armer, munir, pourvoir.* Perditos cives religione Deorum, temeritatem plebis auctoritate publica; se eloquentia armare.

ARO, æ, avi, atum, are, a. *Labourer.* SYN. Solum aratro perstringo; terram proscindo, subigo; sulcum imprimo; solum opere renovo; aratro terram verto, effringo, findo. USUS: Sulcum altius imprimere, ut ager aratus, novatus, iteratus meliores fœtus possit, et grandiores edere.

ARRÊPO vel **ADREPO**, is, repsi, ere, n. *S'insinuer.* ADV. Moderate, sensim. USUS: Sensim et moderate arripere ad amicitiam alterius.

ARRHA, æ, f. vel **ARRHABO**, ònis, m. *Gage.* * SYN. Pignus. USUS: Ea relicta est arthaboni, *elle fut laissée en nantissement.*

ARRIDEO, es, risi, risum, ere, n., *nonnunquam a. Rire, sourire.* ADV. Facete, leniter, leviter, valde, vehementius, urbane. USUS: 1. Arridere alicui, *sourire à quelqu'un.* 2. TRANS. Placet, *il plaît.* Quod mihi plurimum arridet, tibi valde displicet.

ARRIGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Lever, dresser.* SYN. Erigo, excito. USUS: Arrigere aures, animum advertere. Animos oratione sua arrexit, *exciter.*

ARRIPIO, is, ripul, reptum, ere, a. *Prendre, enlever; s'emparer de.* SYN. Apprehendo, rapio, accipio, capio, eligo, assumo, aggredior. (Relinquo. ADV. Aliunde, avidè, celeriter, sero, subito. USUS: 1. Arripere facultatem lædendi, maledictum ex trivio; causam ad incendia, et cædes arripere. Arripere sermonem. 2. Disco, intelligo. Litteras Græcas avidissime arripui, *j'ai embrassé avec avidité l'étude des lettres.* Pueri celeriter res innumerabiles arripiunt. 3. Prehendo, *saisir.* Medium arripere aliquem. Illum collo arripuit.

ARRISIO, ònis, f. *Sourire d'approbation.* USUS: Exordiemur ab arrisione.

ARRODO, is, rosi, rosum, ere, a. *Ronger.* SYN. Rodo, consumo, perdo. USUS: Rempublicam arrodere.

ARRŌGANS, antia, omn. gen. *Arrogant, présomptueux, haughty*. SYN. Insolens, superbus, temerarius. ADV. Stulte. PHRAS. *Arrogas tibi plus quam licet, vous êtes plus arrogant qu'il ne convient*. Alius, quam oporteat, te extollis. Nimum te effers, tibi places; Assentaris tibi ipsi, et amas. Cum de te iudicās, non rationem consulis, non veritatem. Largiris ipse tibi plus, quam veritas concedat, vel plus quam veritati. Plus tibi assumis, quam deceat, conveniat, æquum sit, ratio ferat, patiatur, concedat. Ita superbe agis, ut ferri non possis. Superbia est prorsus non ferenda. Parem tibi neminem vis, te cunctis antefers. Omnes despicias, te unum suspicis. Tibi ipsi magnus es, atque eximius. Amas ipse te sine rivali. Omnia putas in te uno collocata. Fortunam ipsam minus esse te fortunatam putas. Persuasum habes, tuis te fortunis ipsam Fortunam antecire. Elati nimum animi es, et superbia tumes, turgescis, intumescis, turges, inflatus es nimia. Arrogantiam tibi sumis nimum; spiritus sumis nimis arrogantes. Animos effers insolentes. Spiritus tollis. Fastu turges et insolentia intolerabili. Superbe te circumspicis. Te unum miraris; neminem præ te hominem putas. Cf. Arrogo, Superbus, Insolens, Fastus.

ARRŌGANTER, *Avec arrogance*. SYN. Superbe, contumaciter. USUS: Nihil aspere, nihil arroganter, turpiter, aut sordide quidquam ab illo dictum. Contumaciter et arroganter scribere.

ARRŌGANTIÀ, æ, f. *Arrogance*. SYN. Superbia, insolentia, contumacia, intolerantia. (Modestia. EPITH. Despiens, gravis atque intolerabilis, inanis, molestissima, odiosa, summa. USUS: Sermo odiosæ arrogantiae plenius. Ex arrogantia odium, ex odio arrogantia nascitur. Alterius arrogantiam deprimere. Cf. Ambitio, Superbia, Insolentia.

ARRŌGO, as, avi, atum, are, a. *s'Arroger, s'approprier*. SYN. Temere mihi tribuo, mihi sumo. (Derogo. PHRAS. Non mihi tantum arrogo, tribuo, ut... je n'ai pas la prétention de... Non eam de me opinionem suscepi. Non sumo, assumo mihi tantum. Non ita mihi assentor. Non ita mihi placeo. Non ita me effero. Non in me tantum statuo, pono, loco; non ipse me tanti facio, æstimo, pendo, puto, duco. Ad hunc me sapientiæ gradum pervenisse non puto. Eam mihi sapientiam contigisse non sentio. Fateor eo me sapientiæ non pervenisse; ea me sapientia non esse, non usque adeo sapere. Non præcerpo mihi hunc laboris tui fructum; alienam hanc laudem mihi non appeti; nihil mihi ex ea laude decerpo. Alii ad se trahant omnia; assumant sibi in hoc præcipuum prudentiam; ego nihil istorum mihi vindico. Non istam adescisco mihi sapientiam; non eos tollo spi-

ritus; non eam mihi sumo arrogantiam. USUS: Non hoc mihi sumo et arrogo. (*Vulgo*: non præsumo.) Multum tibi tribuo, illud mihi arrogo. Cf. Vindico, Sumo.

ARS, artis, f. *Art, science, métier, profession*. SYN. Artificium, ratio faciendi, facultas, doctrina, scientia, disciplina. EPITH. Amplissima, absoluta et perfecta, bona, difficilis, difficillima, divina, dux certior quam natura, excellens, facilis, facillima, fidelis, humilis, inaudita, incompta, iners, intima, levis, loquax nimum, ludicra, magna et gloriosa, major et uberior, maxima, multa, mutua, nulla aut perennis, obscura et difficilis, opinabilis, optima, politissima, perfecta atque uber, plena delectationis, recondita, multiplex subtilisque; rhetorica, solers, sordida, summa, tanta tamque fructuosa, tanquam operosa, et perinde fructuosa, tanta tamque varia, tota. PHRAS. *Artes liberales discere, étudier les arts libéraux*. Artibus erudiri, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. Omnibus artibus liberalium studiorum excoli. Bonis, ingenuis artibus; studiis bonarum artium; omnibus doctrinis erudiri; omnium doctrinarum studiis, omnibus disciplinis imbui, institui. Cf. Litteræ, Humanus, Disco, Doceo. USUS: 1. Ars est præceptio, quæ dat certam viam, rationemque discendi. Ars a natura proficiscitur. Artem efficit, parit animadversio naturæ. Non omnia ad artem et præcepta sunt revocanda. 2. Artibus aliquem instituere, instruire *qqn dans les arts*. Erudire, tingere, inficere. 3. Homo artibus præditus, *homme bien doué, instruit*. Qui disciplinas egregie coluit, percepit penitus, in arte multum versatus est. Ex omnibus ejus dictis ars exstat. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. 4. Artem abjicere, *quitter une profession*. Se ab arte abducere. 5. Artem exercere, *exercer un métier*. Artem facere, facitare, exercere, profiteri; operam dare arti.

ARTERĪA, æ, f. *La trachée-artière; artère du poulx*. EPITH. Aspera, crebra, multa. USUS: Micat arteria velut igneo motu, palpitat, facile læditur; abactis febribus acquiescit.

ARTHRITICUS, a, um, *Goutteux*. SYN. Qui articulorum dolores habet.

ARTICULÂTE, *Clairement, distinctement*. SYN. Clare, aperte. USUS: Illam a me articulate salutabis.

ARTICULÂTIM, *Par morceaux; par pièces*. SYN. Separatim, seorsim. USUS: Quæ fuse olim, ac libere, nunc articulatim, distincteque dicuntur. Membra articulatim dividit.

ARTICŪLUS, i, m. *Articulation, jointure*. SYN. Nodus, junctura. EPITH. Singuli. USUS: 1. Terentia magnos habet articulorum

dolores. 2. Momentum, occasio, opportunitas, punctum temporis, *point, moment, occasion favorable*. In ipso articulo temporis supervenit. Omnes commoditatis articulos novit. 3. Membra et intervalla orationis, *membre de phrase, mol, article*. Oratio sine nervis, sine articulis fluctans, dissoluta. Articulis membrisque distincta oratio. 4. (Articulus fidei. VULG.) *article de foi*. Captus doctrinae Christianae, dogma Christianae religionis praecipuum.

ARTIFEX, IcIs, m. *Artiste, artisan, auteur*. SYN. Opifex; item: Sciens, peritus.)(Inscius. EPITH. Callidus, egregius, politus, probus, summus, multus, scenicus. ADV. Plane. USUS: 1. Artificem non fortuito, sed quem praecepta, et comprehensa tenere videmus, appellamus. 2. Magister, auctor, *rhéteur, écrivain, créateur*. Graeci dicendi artifices et doctores. Callidus comparandarum voluptatum artifex. DEUS mundi artifex. Cf. Opifex.

ARTIFICIOSE, *Avec art, avec méthode; artistement*. SYN. Scite, venuste, summo artificio; opere mirabili; politissima arte; arte exquisita, summa, singulari; opera et artificio praeclearo. USUS: Artificiose rem digerere.

ARTIFICIOSUS, a, um, *Avec art, industrieux; artificiel*. SYN. Habens artem, et vim artificii.)(Naturalis. USUS: 1. Natura non artificiosa modo, sed plane artifex. 2. Artificio praeditus. Artificiosum et divinum opus, *œuvre magnifique et vraiment divine*. Artificiosa divinandum genera, praesensio artificiosa. Cf. Naturalis divinatio.

ARTIFICIUM, Il, n. *Art, métier, profession; adresse, habileté*. SYN. Artificis industria, opus, actio, praestantia, opera; ars ipsa. EPITH. Accusatorium, alienum, antiquum, callidissimum, commodum, dissimile aliorum, incertum, intimum, levius, maximum, mirum, proprium, singulare, sordidum ancillareque, suburbanum, summum, tenue et leve, urbanum, elegantius, magnum, necessarium varium. USUS: 1. Omnia antiquo opere, et summo artificio facta. Non tam argenti illius, quam artificii cupidus fuerat. 2. Astus, dolus, *artifice, ruse, manège*. Homo artificio simulationis eruditus. Non tantum consilio, sed artificio pugnare. 3. Ratio, disciplina, institutio, affectata diligentia, studium, apparatus, *science, théorie, système*. Orator in artificio accusatorio callidus. Suspicio artificii minuit dicentis auctoritatem, fidem. Non eloquentia ex artificio nata est, sed contra, *l'éloquence n'est pas née de la théorie, mais la théorie de l'éloquence*. Cf. Ars.

ARTOLAGANUS, I, m. *Sorte de pâtisserie*. Panis delicati genus, qualia sunt liba, et placenta. USUS: Dediscendae sunt tibi sportellae tuae, et artolagani.

ARTŪS, ūs, m. *Sapius artus, artuum, tubus, m. pl. Membre*. SYN. Membrum. EPITH. Mollis, tremulus. USUS: 1. Vehementer omnes ejus artus laborant. Omnibus artibus cruciatur. 2. Articulus, commissura, nodus, *articulation, jointure des os*. Omnibus artibus contremisco. Nervi atque artus sapientiae sunt, non temere credere.

ARUNDO, Inis, f. *Roseau*. * USUS: Arundine texta; stramento interfecta aedificia.

ARUSPEX, IcIs, m. *Aruspice*. SYN. Exispex. USUS: Aruspices, augures, arioli, conjectores, vates praedicunt, quae extis significantur.

ARUSPICINA, ae, f. *Science des aruspices*. SYN. Ars aruspicum. USUS: Aruspicinam facere, colere, exercere, *rendre des oracles d'après l'inspection des entrailles des victimes*.

ARUSPICINUS, a, um, *Relatif aux aruspices*. USUS: Libri rituales et aruspicini.

ARVUM, I, n. *Plus ordin. au pl., champs, terre*. USUS: Ager, campus. EPITH. Frugiferum et fertile. USUS: Frugifera Asiae arva.

ARX, arcis, f. *Citadelle*. SYN. Castellum. EPITH. Alta, communis, tota. USUS: 1. Amisso oppido arx munita retenta est. 2. Perfugium, praesidium, *place forte; refuge, asile*. Roma arx omnium gentium. Fecisti ex illo templo arcem improbitatis, castellum forensis latrocinii.

AS, assis, m. Nummus minimus. *Monnaie de cuivre*. USUS: 1. Negat, se vel assem daturum. 2. Totum, cujus divisio est in duodecim assis partes, *unite quelconque se divisant en douze parties*. Ex asse haeres, *légalitaire universel*.

ASCENDO, Is, scendi, scensum, ere, n. et a. *Monter*. SYN. Scando.)(Descendo. ADV. Alte, gradatim, omnino non, sensim in partem. PHRAS. 1. Ascendit in montem, *il gravit la montagne*. Gradum fecit ad montis fastigium; in montem, in jugum montis ascensu arduo ac difficili evasit. Enisus est, et loci iniquitatem exsuperavit; montis jugum petiit; per ardua nisus, horrentibus scopulis gradum intulit; in summum clivi jugum leni gradu ductus est; in ardua evasit; montis fastigium cursu subiit. 2. Ascendere in classem altiore, *monter dans une classe plus élevée*. Ingressi majorum studiorum rationem; gradum studiorum altiore conscendere; gradum facere ad superiorem studiorum classem; in scholam superiorem adscisci; absolvi ab inferiori studiorum classe; donari altiore. 3. Non ascendere ad classem altiore, *ne pas monter dans une classe supérieure*. Prohiberi aditu scholae superioris; depelli de spe classis altioris; rejici, excludi, repulsam ferre, praeteriri, cum de evehendis in classem

superiorem litterarum alumnus sententiæ feruntur. USUS: Quibus veluti gradibus in cœlum me ascendisse credebam. Ascendere in oppidum. Ascendere, et in altiorum locum virtute pervenire.

ASCENSIO, ōnis, f. *Ascension*. SYN. Ascensus. USUS: Quæ fuerit ascensio, dicam.

Ascensio Domini, l'*Ascension de Jésus-Christ*. Christi reparitoris in cœlum ascensus. Triumphalis Christi in cœlum reditus. Dies ascendentium in cœlum liberatori hominum Christo sacra. Dies memoria triumphalis Christi in cœlum reditus celeberrima.

ASCENSUS, ūs, m. *Action de monter, ascension*. USUS: Oppidum est arduum ascensu et difficili. Ad honoris amplioris gradum hic primus ascensus esto.

ASCIA, æ, f. *Hache pour travailler le bois, doloir*. SYN. Dolabra. USUS: Ascia polire lignum.

ASCISCO et **ADSCISCO**, is, scīvi, scitum, ere, a. *Rechercher, approuver*. SYN. Appeto, approbo.)(Repudio. ADV. Undique. USUS: 1. Natura ipsa voluptatem asciscit, dolore reprobatur. Hæc senatus populusque ascivit, adopter. 2. Adscribo, adjungo, annuero, s'associer qqn, s'adjoindre. Plurimos ad ejus sceleris fœdus, societatem ascivit. Boni bonos sibi asciscunt, et diligunt. In civitatem asciscere quempiam. 3. Retineo, comparo, adopter, acquiescere, attirer à soi. Consuetudinem aliquam, leges certas sibi asciscere. Laudem sibi asciscere. Me patronum ascivit. Inest in eo ascitus quidam, ac minime natus lepor. Non eam mihi sapientiam ascisco. Cf. Adjungo.

ASCRIBO et **ADSCRIBO**, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Mettre au nombre de, s'adjoindre*. SYN. Adjungo, ascisco, assigno. ADV. Vulgo. USUS: 1. Ad judicium tuum sententiam ascribo meam, je joins mon opinion à la vôtre. Tu me tuis laudibus socium ascribis. Quæso in numerum tuorum, in tuam amicitiam me ascribe. 2. Assigno, tribuo, attribuer, rapporter, imputer à. Bonos exitus Diis ascribimus; (VULGO. Imputamus). 3. Immatriculo, coopto, vulgo, inscrire, enrôler. Homo Tarsensibus ascriptus. Smirnae, Epheso ascriptus. 4. Litteris aliquid inferre, ajouter à une lettre. Caius salutem tibi ascribit, Caius vobis salus.

ASCRIPITIO, ōnis, f. vel **ADSCRIPITIO**, Addition (à un écrit), clause additionnelle. USUS: Declarat ista ascriptio.

ASINUS, i, m. *Asne*. EPITH. Onustus auro. USUS: 1. Longum est, persequi mulorum utilitates, et asinorum. 2. TRANSL. Ad hominem segnem, imbecile, stupide. Quid nunc te, asine, litteras doceam? non opus est verbis, sed fustibus.

ASOTUS, i, m. *Voluptueux*. SYN. Prodigus, in luxum effusus. EPITH. Acerbus, mundus et elegans, non religiosus. USUS: Asoti mundi, et elegantes, optimis cocis, pistioribus, aucupio, piscatu, venatione.

ASPECTABILIS, e, gen. com. *Que l'on peut voir, regarder*. SYN. Quod sub aspectum cadit. USUS: Corporeum et aspectabile, itemque tractabile est omne, quod natum est.

ASPECTO et **ADSPECTO**, as, avi, atum, are, a. *Regarder souvent*. SYN. Intueor, aspicio. USUS: Quid me aspectas?

ASPECTUS vel **ADSPECTUS**, ūs, m. *Vue, regard*. SYN. Acies. EPITH. Acris, defixus. USUS: 1. Roma ad aspectum venusta. E primo tui aspectu voluptatem maximam cepi; curæ omnes consedere. 2. Præsentia, conspectus, aspectus d'un objet, présence, extérieur. Adducere copias in aspectum hostium. Aspectum, præsentiam hominum vitare. Plura sub uno aspectu ponere. 3. Acies oculorum, vue, yeux. Solem intuens aspectum amisit. Ista sub aspectum cadunt, veniunt. Orator in contentione utatur aspectu acri.

ASPELLO, is, pŭlli, pulsum, ere, a. *Chasser, bannir*. SYN. Pello, depello. USUS: Longe a patria aspellor. Cf. Pello.

ASPER, era, erum, *Rude, raboteux*. SYN. Scaber, durus, habens aliquid asperitatis.)(Lenis, levis. USUS: 1. Loca aspera, et insalubria. 2. TRANSL. Homo moribus asper et durus, homme dur et intraitable. Aspera, tristis, horrida oratio. Cf. Agrestis, Durus.

ASPERE, *Asperement, durement*. SYN. Dure, severe, rigide, acerbè.)(Leniter. USUS: Aspere et vehementer loqui, accusare. Aspere, ferociter, libere dicta. Asperime eum tractavit.

ASPERGO vel **ADSPERGO**, is, spersi, persum, ere, a. *Répandre sur, arroser, saupoudrer*. SYN. Respergo. ADV. Leniter, temere. USUS: 1. Sale carnem, aras sanguine aspergere. Aspersa temere pigmenta in tabula. 2. TRANSL. Maculo, souiller. Dignitati alicujus maculam, labemque aspergere. Hujus facti non modo infamia, sed ne suspicione unquam fui aspersus. 3. Misceo, adjungo, tribuo, ajouter, parsemer. Comitatu gravitatem aspergere, sales orationi. Aliquid in litteris aspergere. Hæreditatis particulam homini aspergere. Cf. Conspergo.

ASPERITAS, atis, f. *Aspérité, inégalité*. SYN. Salebra. EPITH. Judicialis, rustica. USUS: 1. Viarum, saxorum asperitates, les aspérités des pierres. 2. TRANSL. In his rerum asperitatibus, temporum angustiis, morem tibi tamen gero, dureté, rigueur, sévérité. Agrestem, inconcinnam, nativam asperitatem humanitate adscita condire. Cf. Durus, Inhumanus.

ASPERNATIO, *onis*, f. *Mépris*. SYN. Contemptio, contemptus. USUS: Perturbationes animi ex aspernatione rationis eveniunt. Cf. Contemptus.

ASPERNOR, *aris*, *atus* sum, *ari*, d. *Mépriser*. SYN. Respuo, repudio, recuso, rejicio, fugio, abhorreo. (Appeto, amo, consector. ADV. Admodum, aperte. USUS: Hæcorum querimonie aspernandæ non sunt. Nemo est, qui te oculis fugiat, auribus respuat, recordatione ipsa perhorrescat, ac animo aspernetur. Cf. Abhorreo, Sperno, Contemno.

ASPERSIÓ *vel* **ADSPERSIO**, *onis*, f. *Action de répandre, aspercion*. SYN. Respersio. EPITH. Fortuita, sumptuosa. USUS: Fortuita aspersione commaculatus.

ASPICIÓ *et* **ADSPICIÓ**, *is*, *spexi*, *spæctum*, *ere*, a. *Regarder, voir*. SYN. Conspicio, intueor, contueor, aspecto, contemplor. ADV. Decore, furtim inter se, strictim. PHRAS. 1. *Hominem diu aspexi, j'ai longtemps considéré cet homme*. Conjeci in hominem oculos; obtutumque in illo defixi. Oculos de homine nunquam dejeci; in ejus vultu diu habitaverunt oculi mei. Os, oculosque in hominem converti. Hominem oculis probe collustravi. Aspectu ejus oculos diu pavi meos. Oculos adverti penitus. Oculos ad hominem adjeci illico; intenta immotaque acie contemplatus sum. Oculos a vultu hominis nunquam movi. Intendi in hominem oculos, diu in ejus vultu moratus sum. 2. *Aspicio loci situm, je contemple les beautés de ce site*. Perlustro oculus; oculis metior regionem omnem. Oculos collium nemorumque spectaculo, quæ locum coronant, impleo. Regionem loci omnem oculis oboeo, usurpo. Ludentis eo loco tot naturæ spectacula oculis capesso. Oram omnem felicissimi litoris oculis mando, trado diligenter. 3. *Corpus tot vulneribus deformatum ab omnibus aspicitur, tout le monde regarde ce corps couvert de blessures*. Ante omnium oculos versatur; in omnium oculos incurrit; spectaculo est omnibus; omnium in se oculos avertit. Omnium oculi in tam fœdum spectaculum sunt conversi. 4. *Torvo hominem oculo aspiciere, regarder de travers, méchamment*. Terribili vultu, limis oculis intueri; torvo lumine, acriterque intuentem hominem obire. 5. *Nolo aspiciere tam fœdum spectaculum, je ne veux pas voir ce spectacle horrible*. Contagionem aspectus fugio; ne oculis quidem contingere sustineo tam fœdum spectaculum. Refugit oculus tam atrocis mali speciem; aspectum flagitii aversor. A conspectu tam indigni facinoris me avertio; oculos removeo. USUS: Orationis vim & incitationem aspexi. Cf. Video.

ASPIRATIO, *vel* **ADSPIRATIO**, *onis*, f. *Souffle*. SYN. Exhalatio. USUS: 1. Fiunt

hæ ex cœli varietate, et disparili terrarum aspiratione. 2. *Spiritus, aspiration*. Romani aspiratione in solis vocalibus utebantur. 3. *Spiratio, exhalation*. Est ejus cœli aspiratio gravis, ac pestilens. Aeris aspiratione animantes sustinentur.

ASPIRO *et* **ADSPIRO**, *as*, *avi*, *atum*, *are*, n. *Souffler*. USUS: 1. *Spiro, souffler*. Aspirant auræ in noctem. 2. *Tendo, conitor, approcher de; aspirer d.* Nemo ad alienam causam nisi vocatus, aspirare debet. Nemo ad laudem bellicam Scipionis adhuc aspiravit. In curiam aspirare. Aspirare ad fortunam meliorem; animum ad spem liberalioris fortunæ adicere, adjungere. 3. *Faveo, favoriser*. Labori fortuna aspiravit. In rebus difficillimis aspirare alicui. 4. *Accedo, s'approcher d.* Impedivi omnes aditus, ne hostes ad nos, ad urbem aspirant. Aspirare in curiam. Cf. Desidero, Amblo.

ASPID, *idis*, f. *Aspic*. USUS: Aspide ad corpus admoda se sustulit.

ASPORTATIO, *onis*, f. *Action de transporter, transport*. EPITH. Perdifficilis. USUS: Earum statuarum demolitio, et asportatio difficilis videbatur.

ASPORTO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Transporter*. SYN. Aufero. USUS: Multa de suis rebus asportarunt. Cf. Tollo, Removeo.

ASPRÆTUM, *i*, n. *Lieu couvert de pierres et de broussailles*. SYN. Locus asper et abruptus. USUS: Tabernacula statuere in aspretis, et inæquabili solo.

ASSECLA, *æ*, m. *Qui est à la suite de, partisan*. SYN. Assæclator. USUS: Assentatores omnium mensurarum assæclæ. Legatorum, Prætorum assæclæ.

ASSECTATIO, *onis*, f. *Action d'accompagner, cortège*. USUS: Tenuis homines divitum asseclatione se sustinent.

ASSECTATOR, *oris*, m. *Celui qui accompagne, qui fait cortège; disciple*. SYN. Assæcla. EPITH. Vetus. USUS: Assidua eum asseclatorum et amicorum copia obsidet.

ASSECTOR, *aris*, *atus*, *sum*, *ari*, d. *Accompagner, suivre*. SYN. Sector. DIFFER. comitari in itinere: asseclari fere per urbem. USUS: Aliquem asseclari in petendo magistratu. Cf. Comitor, Sector.

ASSENSIO, *onis*, f. *Assentiment, adhesion, approbation*. SYN. Assensus, approbatio, applausus, plausus. (Dissensio. EPITH. Falsa, firma, constans, imbecilla, popularis, voluntaria, crebra, vera, nec tacita, nec occulta. USUS: 1. Ea oratio omnium admiratione, approbatione populari, omnium assensione audita est, de nombreuses approbations accueillirent ce discours. 2. Sensatio vulgo. Assensio fieri non potest, nulla re foris excitata. Cf. Consensio, Concordia.

ASSESSOR, ōris, m. *Approbateur*. USUS: Tu ex omnibus solus assessor non fuisti.

ASSENSŪS, ūs, m. *Assentiment*, *approbation*. SYN. Assensio, approbatio. USUS: Ab assensu se sustinere. Assensum retinere, cohibere, *suspendere son assentiment*. Assensu aliquid suo comprobare, *approuver quelque chose*.

ASSENTATIO, ōnis, f. *Flatterie*. SYN. Adulatio, blanditiae. EPITH. Adjutrix vitiorum, callida, faceta, molesta, nimia, non digna homine aliquo, pernicioiosa, turpis. USUS: Assentationibus et blanditiis se in Caesaris consuetudinem immersit, *ses flatteries et les caresses Pont fait entrer bien avant dans l'amitié de César*. Assentatione ejus benevolentiam collegit; gratiam aucupatus est. Homo ad assentationem eruditus. Amovenda est vitiorum adjutrix assentatio.

ASSENTATIUNCŪLA, ae, f. *Petite flatterie*. USUS: Assentatiuncula quadam aucupari gratiam.

ASSENTATOR, ōris, m. *Flatteur*. SYN. Adulator, homo ad assentationem eruditus, ad voluntatem dicens. EPITH. Graeculus, perniciosus. USUS: Cave, ne assentatoribus aurem patefacias, *prenez garde de prêter l'oreille aux flatteurs*. Assentator graeculus ad alterius non modo sensum et voluntatem, sed vultum etiam, atque nutum convertitur. Assentatores divitum levitatem voluptate quasi titillantes. Cf. Adulator.

ASSENTATŌRIĒ, En *flatteur*. USUS: Fraterne te, non assentatorie admoneo.

ASSENTIO, is, sensi, sensum, ire, n. *Être du même avis, approuver*. SYN. Assentior, cum aliquo sentio, approbo, concedo.)(*Nego, dissentio*. USUS: Cave, ne inultitudini temere assentias.

ASSENTIOR, iris, sensus sum, iri, d. *Être du même avis, approuver*. SYN. Assentio, cum aliquo sentio, probō, in sententiam alicujus eo, discedo, discessionem facio.)(*Dissentio*. ADV. Aperte, arroganter, certe, facile, falso, frequenter, imbecillius, libenter, omnino, paulum, plane, prorsus, recte, temere, valde, vehementer. PHRAS. 1. *Senatus universus mihi assensus est, le sénat tout entier fut de mon avis*. Senatum assensorem habui universum. Senatus assensu suo sententiam meam approbavit; adstipulatus mihi est; in meam sententiam discessionem fecit. Universi ordinis senatorii assensionibus nec tacitis, nec occultis sententiam peregi. Favit sententiae meae; probavit, toto capite annuit senatus, quae dixi. Subscripsit orationi meae, summa voluntate acquievit; summo animo assensus est senatus. Accepta est sententia mea summa approbatione senatus. Senatus excepit assensu vocem meam; mihi accessit;

in sententiam meam ivit. In sententiam meam senatorii ordinis omnes cursu vadere coeperunt. Sedere coepit senatai mea opinio. Ad meum iudicium certatim ceteri sententiam suam adscribere; sententiae meae se adscribere; calculum suum adjecere. 2. Assentior illis, qui cum republica sentiunt, *je suis de l'avis de ceux qui aiment la république*. Eorum sententiae sum; cum iis facio; iis accedo, qui etc. Meis cum iis sensus congruit; nihil ab iis mea dissentit, discrepat opinio; eorum sequor sententiam; meum iudicium cum iis conjungo; meam ad illorum sententiam aggro; ab illorum iudicio non abhorret sententia mea, qui etc. Congruit cum illorum opinione sententia mea; dissensio inter me, et eos nulla est; controversiae nihil est; controversia mihi cum iis nulla intercedit; convenit inter me et eos; idem mihi atque iis placet, arridet; idem est meus, ac eorum sensus, qui cum republica faciunt. Cf. Consentio, Sentio idem. USUS: De ea re tibi assentior. Omnia tibi assentiar.

ASSENTOR, aris, atus, sum, ari, d. *Flatter*. SYN. Adulor, blandior. PHRAS. Non deerunt, qui tibi assententur, *vous ne manquerez pas de flatteurs*. Qui assentationibus, et blanditiis in tuam se consuetudinem insinuant; gratiam aucupentur; qui multa dent auribus; auribus servant; omnia ad voluntatem dicant; qui laudes auribus largiantur, non veritati; qui id auribus ingestis spectent, ac sequantur, ut amorem tibi tuum eo artificio adjungant; qui spem tuam ac animum solita vanitate inflect; in omnem adulationem se componant; auresque tuas blanditiis imbuant. USUS: Ne credas, me tibi assentari. Imperavi mihi, tibi assentari omnia. Cf. Adulor.

ASSEQUOR, ōris, secutus sum, sequi, d. *Atteindre*. SYN. Consequor, nanciscor.)(*Amitto*. ADV. Amplius quid, celeriter, facile, gradatim, optime, prudentius, subtilius. USUS: 1. Summos honorum gradus, laudem, immortalitatem virtute assecutus est. Maturitatem assequi. 2. *Æquo, egaler*. Nemo illius prudentiam, eloquentiam, nemo ejus in rempublicam merita assequetur, *personne n'égaleira jamais sa prudence, son éloquence, et personne ne rendra autant de services à la république*. 3. *Intelligo, conjicio, atteindre par l'intelligence, comprendre*. Eam rem dudum conjectura et suspitione assequebar. Scriptum tuum obscurum, et cogitationem nemo assequitur. Cf. Obtineo.

ASSER, ōris, m. *Solive, poutre*. SYN. Tabula. USUS: Asseres ferreo unco praefigere. Querni asseres.

ASSERO, is, serui, sertum, ere, a. *Affirmer, réclamer*. SYN. Affirmo, vindico. USUS: Aliquem in servitum asserete, *réclamer*

qgn comme esclave. In causa liberali aliquem manu asserere, e servitute eximere, *mettre en liberté, affranchir.* Procuratorem aliquam, nomen sapientis sibi asserere. Cf. Assevero, Affirmo.

ASSERTIO, ōnis, f. *Revendication; affirmation.* USUS: Dicunt Academici, nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare.

ASSERTOR, ōris, m. *Libérateur, défenseur, qui réduit à l'esclavage.* SYN. Vindex alienæ libertatis. USUS: Assertorem puellæ vocat Claudium, *il appelle Claudius qui réclamait la jeune fille comme esclave.*

ASSERVIO, ōis, ivi, itum, ire, n. *Travailler à.* SYN. Servio. USUS: Qui volunt exclamare, toto corpore contentioni vocis asserviunt, *doivent s'efforcer de grossir leur voix.*

ASSERVO, as, avi, atum, are, a. *Garder avec soin.* SYN. Servo. ADV. Diligenter. PHRAS. Fruges asservo diligenter, *je garde avec soin mes récoltes.* Sepositas et reconditas habeo; intensissima custodia servo, conservo; hiemi repono, condo. USUS: Asservari interim hominem jussit. Scriptum tum sub signo habeo, et fideli custodia asservo, *j'ai votre écrit cacheté et je le garde précieusement.*

ASSESSIO, ōnis, f. *Assistance.* USUS: Oblitumne ne putas, quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio.

ASSESSOR, ōris, m. *Assesseur.* SYN. Qui juris dicendi causa principi assidet. USUS: Lacedæmonii regibus suis augurum assessorem dedere.

ASSEVERANTER, *Positivement, sérieusement.* SYN. Affirmate. USUS: Asseveranter cum eo locutus sum. Cf. Certo.

ASSEVERATIO, ōnis, f. *Affirmation sérieuse, assurance positive.* USUS: Omni asseveratione tibi affirmo.

ASSEVERO, as, avis, atum, are, a. *Affirmer.* SYN. Affirmo. ADV. Firmissime, pulchre. USUS: Ego nec asseverare nec contendere ausim. Id sese facturum firmissime asseveravit. Cf. Affirmo.

ASSIDEO, es, sedi, sessum, ere, n. *nonnunquam a. Être assis.* SYN. Prope sedeo. USUS: Simul ac assedisti, senatus omnis surrexit. Amicis in hortulo assidere.

ASSIDO, ōis, sessum, ere, n. et a. *S'asseoir.* SYN. Consido, consideo, sedeo. USUS: Simul assidamus, si videtur.

ASSIDUË, *Assiduellement, continuellement.* SYN. Continenter, totos dies, quotidie, omni tempore, dies et noctes, diem et noctem, nullo temporis puncto intermisso. PHRAS: 1. Assidue litteris vacas, *vous ne cessez pas d'étu-*

dier. Assiduitate et consuetudine quotidiana litteris das operam. Hora tibi a lectione nulla abit vacua. Libros de manibus nunquam deponis. Nullam tibi indulges interapedinem laboris. Nec noctu, nec interdiu a litteris conquiescis. Perseverantissimo studio ad libros hæres. In litteris volutaris. A litterarum translatione nunquam animum remittis, abducis; a labore studiorum ne punctum quidem temporis respiras. Operam in litterarum studia sine intermissione confers. 2. Assiduo causas agit, *il plaide sans cesse.* Assiduus usque forum premit; per omnes dies forum calefacit; temporis omne otium forensis illi causæ eripuit. Cf. Semper. USUS: Assiduissime mecum fuit, *il ne m'a pas quitté un moment.*

ASSIDUITAS, atis, f. *Assiduité, présence continuelle.* SYN. Perseverantia, opera quotidiana, et summa diligentia. EPITH. Nimia, pergrata, præclara, quotidiana. USUS: 1. Talis erat ejus in rempublicam assiduitas, labor, dimicatio. Quotidiana amicorum assiduitas et frequentia. 2. Frequentia, *continuité, fréquence.* Assiduitate potius litterarum, quam excusatione officium explere stude. Assiduitate bellorum, malorum, sensum omnem humanitatis amisimus. Cf. Assidue, Diligentia.

ASSIDUUS, a, um, *Assidu.* SYN. Continuus, frequens, diligens. USUS: Assiduus mecum ruri est. Assidua et diligens scriptura. Ad incudem assidui. Febricula assidua.

ASSIGNATIO, ōnis, f. *Assignment.* SYN. Attributio. EPITH. Firma, nova, rata. USUS: Cæsar venditiones et assignmentes Sullanas ratas habuit. Assignatio agrorum.

ASSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Assigner, distribuer, donner.* SYN. Attribuo, tribuo; adscribo. ADV. Æqualiter, publice, quoquo versus. USUS: Duo jugera colono assignavit. Meis occupationibus assignato, si rarius scribo. Id non tam prudentiæ, quam perfidiæ assignandum est. Cf. Adscribo.

ASSILIO, ōis, illui, sultum, ire, n. *nonnunquam a. Sauter sur, s'élancer vers.* SYN. Aggredior, invado. PHRAS. Assillire in urbis moenia, *s'élancer sur les remparts de la ville.* Invadere urbem; impetum, impressionem facere in moenia; irrupere in moenia; in moenia cursu subire; crebris assultibus aditum urgere; extremam oppugnationem inferre; copias omnes ad expugnandam urbem admove. USUS: Non assiliendum statim est ad argutum illud genus. Cf. Impeto, Invado, Aggredior.

ASSIMILIS, e, gen. com. *Semblable.* SYN. Similis. USUS: Assimilis spongiæ mollitudo in pulmonibus.

ASSIMULO, as, avi, atum, are, a. *Rendre semblable; par ext. imiter, représenter,*

reproduire. SYN. Confero, comparo, compono. USUS: Colores assimilare.

ASSIMILATIO, *onis*, f. *Ressemblance, similitudo*.

ASSIMULO, *as, avi, atum, are, a*. *Feindre*. SYN. Simulo. USUS: Non me capies assimilata illa specie virtutis. Assimulata amicitia. Cf. Simulo.

ASSIMULATIO, *onis*, f. *Détour, feinte de langage*.

ASSIS, *is, m*. *As*.

ASSISTO, vel **ADSISTO**, *is, stitli, ere, n*. *Se placer auprès; être présent, assister*. SYN. Adsto, assideo. PHRAS. Assistere moribundo, *assister un moribond*. Confirmare aliquem supremo vitæ tempore, quo de salute anima disceptat; succurrere in extremo certamine; firmare in supremis; comparare ad supremum certamen; adjuvare morientem illa hora, quæ de omnibus annis fert sententiam; morienti adesse; animam agentis præsto esse; ad ultimum usque anhelitum assistere; quæ supremo vitæ temporis tribui solent, pietatis et caritatis officia præstare. USUS: Accede nate, assiste, aspice. Cocles contra omnes hostium copias unus in ponte assistit. Ad fores assistite. Cf. Juvo, Opitulor, Adjumentum.

ASSOLET, *ab anom*. **ASSOLEO**, *Avoir coutume*. SYN. Soleo. USUS: Ille, quod assollet, me convenit.

ASSUEFACIO, *is, facti, factum, ere, a*. *Accoutumer, habituer*. SYN. Usu doceo. USUS: In rebus, quibus me et natura, et voluntas, et consuetudo assuefecerat etc. Se labore quotidiano, se armis assuefacere. Legibus parere et Romanorum Imperio cæteras gentes assuefecit. Jungitur cum ablativo.

ASSUESCO, *is, suævi, suetum, ere, n*, *nonnunquam a. n.*: *S'accoutumer; a.*: *Habituer*. SYN. Consuetudinem, exercitationemque capio.) (Desuesco. PHRAS. 1. Nondum laboribus assuevisisti, *vous n'êtes pas encore accoutumé à ces travaux*. Nondum laboribus assuetus, assuefactus es. Labores ferre nondum consuevisisti; labores nondum satis expertus es, sensitisti, tulisti. Nondum in laboribus es plene versatus, exercitatus. Rudis, insolens es in laboribus. Nondum manus tuæ opere concalluere; labor nondum callum induxit. In laborandi te consuetudinem nondum adduxisti. 2. Jam assuevi malis, *j'ai déjà l'habitude du malheur*. Diuturna desperatione obduruit animus ad novum dolorem. Obdurai jam ad ista. Jam usu obduruit, et percalluit patientia. Diuturna malorum consuetudine jam callum obduxit stomachus meus. Assuetudine malorum efferatus jam est animus. In-nutritus, insuetus sum a puero his malis. Duratus jam est animus malis et laboribus. Con-

sueta habeo pericula jam omnia. 3. Assuevi jam his negotiis, *je me suis déjà accoutumé à ces affaires*. In istarum rerum studio dudum versatus sum, consenui; familiaria mihi jam sunt negotia ista; jam in morem induxi earum rerum procuracionem; jam in consuetudinem veni eorum negotiorum. USUS: Assuetudine quotidiana assuescunt animi. Homo mendacii assuetus. Cf. Consuetudo.

ASSUËTUDO, *inis, f. Habitude*. SYN. Consuetudo. USUS: Assuetudine mali efferverant animos. Cf. Assuesco.

ASSÜLA, *æ, f. Fragment de bois, copeau*. SYN. Asserculus. USUS: Assulæ securibus excusse.

ASSULATIM, *Par fragments*. * SYN. Minutatim, in assulas. USUS: Pulsando assulatim foribus exitum assero.

ASSULTUS, *us, m. Assaut*. * SYN. Impetus, impressio assiliendo facta. USUS: Variis assultibus aditum urgere.

ASSUMO, *is, sumpsi, sumptum, ere, a*. *Prendre*. SYN. Accipio, sumo; item: coopto, recipio, adscisco. ADV. Aliunde, extrinsecus, foris. USUS: 1. Ad studia noctis aliquantum assumo, *j'étudie pendant une partie de la nuit*. Quod alteri detrahis, tibi assumis. In senatum, in consilium, societatem assumi, recipi, adscisci, cooptari. 2. Tribuo, arrogo, *prendre sur soi, s'attribuer, s'arroger*. Nihil mihi assumo, quod quemquam possit offendere. 3. Argu-memor, concludo. Assumis, quod probare non potes, *vous affirmez ce que vous ne pouvez pas prouver*.

ASSUMPTIO, *onis, f. Mineure d'une proposition*. Ratio argumentandi. EPITH. Extrema, infirma, perspicua. USUS: Assumptio est, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur.

Assumptio B. M. Virginis, l'Assomption de la Sainte-Vierge. Assumptæ in cælum virginæ Matris festus dies; Augustissimæ DEI Parentis in cælum commigratio; assumptæ in cælum magnæ Matris annua memoria; lux festa, triumphalis dies toto orbe festus, ac celeberrimus eveclæ in cælesti domicilium cæli Reginæ; sacer, sacratus memoria assumptæ in cælum DEI genitricis dies.

ASSUMPTIVUS, *a, um, Ajouté, emprunté, tiré du dehors*. USUS: Juridicialis partes duæ sunt; altera absoluta, altera assumptiva.

ASSÜO, *is, ui, ütum, ere, a*. *Coudre à*. SYN. Suendo annexo. USUS: Purpureum pannum assuere.

ASSURGO, *is, surrexi, surrectum, ere, n*. *Se lever par effraction*. SYN. Honoris causa surgo. USUS: Nemo tibi surrexit, discessit, nemo salutavit, *personne ne s'est levé, ne l'a fait place, personne ne l'a salué*. 2. Altius

no, s'élever, crottre. Edificium assurgit. Cf. Surgo.

ASSUS, a, um, Rdti. SYN. Torridus, aridus. USUS: Pro isto asso sole nitidum, unctumque repetemus. Sol assus, soleil sec (auquel on s'expose sans s'être frotté d'essences).

AST, Mais. USUS: Crebro scribis, ast ego sapius.

ASTITŪO vel ADSTITŪO, is, ut, ūtum, ere, a. Placer auprès ou sur. SYN. Juxta colloco, admoveo. USUS: Ollas ad ignem astituere.

ASTO vel ADSTO, as, stitŭ, stare, n. Se tenir auprès, debout. USUS: In meo conspectu intrepidus astat. Cf. Assisto.

ASTRICTĒ (ADS), Avec concession, brièvement. USUS: Oratio non astricte, sed remissius numerosa.

ASTRICTUS, a, um, (ADS), Serré; lié, enchaîné, obligé. USUS: Non hæc tam arcta sunt et astricte, ut laxari nequeant. Nulla necessitate adstrictus. Verborum adstricta comprehensio.

ASTRINGO (ADS), is, strinxŭ, stricŭm, ere, a. Attacher, lier. SYN. Alligo, obligo.) (Relaxo. ADV. Arctius, brevier. USUS: Aliquem sibi vel metu, vel spe, vel præmiis, vel armis, vel legibus, vinculis semperternis adstringere. Magno se scelere, voluptatibus, libidinibus astringere. Astringere suam fidem alicui; orationem numeris, mercede se astringere. Jungitur cum Ablativo. Cf. Obligo, Adjungo.

ASTRŌLOGĪA, æ, f. Astronomie. SYN. Astrorum scientia, astrorum cognitio, studium astrorum; studium dimetiendi cœli. USUS: Cave, Astrologiam divinantem contingas.

ASTRŌLŌGUS, i, m. Astronome. SYN. Interpres astrorum. EPITH. Novus, summus. PHRAS. Qui siderum cursus, et motus numeris persequitur, studio siderum ducitur; unicuique cœli, siderumque spectator; qui siderum motus scire spectat; cœlestium notitia gloriatur; cœli ac siderum peritus; studiosus rerum cœlestium; qui siderum motus, ac statas temporum vices ostendit; qui astrorum cognitione excellit; qui in studio dimetiendi cœli versatur. USUS: Astrologorum vanissimæ prædictiones.

ASTRUM, i, n. Astre, étoile. SYN. Sidus, stella. EPITH. Clarum, conglobatum, cruentum, errans, rotundum. USUS: Astra suspicere. In aere voluntur astra, et se suo nixu conglobata continent.

ASTŪS, ūs, m. Ruse, fourberie. SYN. Astutia. USUS: Non placuere majoribus nostris astus. Cf. Astutus.

ASTŪTĒ, Avec ruse, adroitemment. SYN. Callide. USUS: Nihil temere dicas, nihil callide retineas. Cf. Callide.

ASTŪTĪA, æ, f. Astuce, adresse. EPITH. Confidens. USUS. Ejus vel confidenti astutiæ, vel callidæ audaciæ resistes. Cf. Dolus, Fraus, Malitia.

ASTŪTUS, a, um, Fourbe, rusé, adroit. SYN. Callidus, vafer, veterator, veterinarian, malitiosus.) (Apertus, simplex. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Est homo ingeniū occultū, multiplici et tortuosi, cet homme est fourbe, rusé, trompeur. Ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur. Peritissime et callidissime se obtegit. Homo est, qui cornicem oculos configat, qui plura astu, quam virtute perficiat. Colubrino est ingenio; expromte memoriæ et astutiæ homo; veterator solertissimus. Versutior, quam rota figularis. Comice. Calliditate valet, dolos venditandi gnarus est; ingenium gerit callidum. Vir calliditatis est accerrime; emunctæ naris, vel purgatæ. Homo est, qui semper stropham inveniat. Vafritie, astutia, calliditate vincit, anteit reliquos. Astutia nemo illi conferendus, æquandus, componendus, comparandus; ad eam astutiam, qua iste utitur, aspirare nemo potest. 2. Astuti mihi displicent, les gens rusés me déplaisent. Non amo astus, artes simulandi, fraudem artificio testam; mores ab aperta quadam simplicitate alienos. Fucum ac fallacias odi; vafritiem, nimiam calliditatem, astuta, vafa ingenia naturali odio prosequor. Cf. Fraus, Malitiosus, Decipio. USUS: Homo versutus, obscurus; astutus, fallax, malitiosus, callidus, veterator, vafer.

ASYLUM, i, n. Lieu inviolable, asile, refuge. SYN. Locus perfrugii. USUS: Asylum aperit. Plebs sub tutela inviolati templi aut libertatem, aut impunitatem adipiscitur. Ea religione, et eo jure sancto, quo sunt templa, quæ Asyla Græci appellant. Aram sibi parare et Asylum.

AT, Mais. SYN. Sed, atque, verum. USUS: 1. Honorifice loqueris, at aspere agis. 2. Cœterum, du reste. At mecum quomodo egit? At enim querit Socrates, quid sit? 3. Saltem, tamen, du moins. Si non bonam, at aliquam rationem afferto. Si minus re at verbis benevolus esto. Si minus sapiens est, at amicus certe. 4. Amplificantis, mais, d'autre part. Plato dixit, at quantus vir, Platon a dit, et quel homme? 5. Sibi objicientis, et respondentis. At moribus commodis est? quis vero illo asperior? mais, dira-t-on, il a des mœurs douces? Qui au contraire est plus dur que lui?

ATAT, ah! oh! ah! Interjectio timens.

AT ENIM, Mais cependant. SYN. Verum, verumtamenvero.

ATER, ra, rum, Noir. SYN. Niger.) (Albus. USUS: Atra bilis hominem agit. Atrum panem apposuit.

ATHEUS, 1, m. *Athée*. SYN. Homo sacrorum religionumque omnium hostis; homo sine ulla religione, et fide; abjudicati, ejurati Numinis reus; omnis divini cultus, religionisque expers. USUS: Athei aperte naturam Deorum sustulerunt.

ATHLĒTA, æ, m. *Athlète*. SYN. Ad luctationem et certamen institutus. USUS: Sine arte athletæ et gladiatores nec vitando faciunt caute, nec petendo vehementer.

ATHLĒTICĒ, *A la manière des athlètes*. USUS: Athletice, pancratice, pugilice valere.

ATOMUS, 1, m. *Non divisé, atome*. SYN. Individuum corpusculum. EPITH. Errantes, innumerabiles. USUS: Infinita vis innumerabilium atomorum volitant, cohaerescunt inter se. Atomorum corpusculorum concursio fortuita.

ATQUE, *Et*. USUS: 1. Is a constantia, atque a se ipse discessit. 2. Quam, *que*. Contra agis, atque oportet. Alia dicis, atque agis. Aliter, atque ominabar, res evenit. 3. Uti, ut, *que, comme*. Colitur æque, atque Deus. Similiter nos affectos esse convenit, atque illos. 4. Immo, cum voce adeo, *bien plus, que dis-je*. Consilio, atque adeo amentia tua impulsus. Ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus fui. (VULG. Immo etiam.) Atque etiam, *bien plus*.

ATQUI, *Mais*. SYN. Sed, sed enim, verum. USUS: 1. Atqui si tempus ullum est necandi hominis. 2. At vero, *or*. Ita quidem cogitabam; atqui in mora erat valetudo, tentari cepta. 3. Tamen, *cependant*. Atqui ne ex eo quidem tempore hoc egit Sextilius.

ATRAMENTUM, 1, n. *Liquueur noire, encre*. EPITH. Sutorium, temperatum. USUS: Atramenti effusione sepiae se tuentur, *la sèche se défend par l'émission d'une liqueur noirâtre*.

ATRĀTUS, a, um, *Vêtu de noir*. SYN. Funebris vestimento indutus. USUS: Quis unquam cœnavit atratus?

ATRIENSIS, e, gen. com. *Gardiens de Patrium, intendant*. SYN. Servus, cui atrii cura demandatur. USUS: Servi atrienses.

ATRIOLUM, 1, n, *Petit vestibule*. SYN. Atrium minus. USUS: In porticu atriolum fiat.

ATRIUM, 1, n. *Atrium, cour intérieure, vestibule, portique*. SYN. Primus aedes aditus. EPITH. Auctionarium majus. USUS: Atrium non fere solet nisi in iis ædificiis fieri, in quibus est atrium majus.

ATROCITAS, atis, f. *Atrocité, violence*. SYN. Diritas, immanitas, crudelitas. EPITH. Indigna rerum, invidiosa, tanta, et tam indigna. USUS: Locus communis, per quem faci atrocitas, aut indignitas, aut culpa augeatur, vel levetur. Atrocitatem habere, dicitur res atrox. Cf. Immanitas, Crudelitas.

ATROX, octis, omn. gen. *Cruel, violent, atroce*. SYN. Crudelis, dirus, atro horrendoque aspectu.)(*Mitis, lenis*. USUS: Res scelestæ, atrox, nefaria. Atrox suspicio; genus orationis vehemens et atrox. Cf. Crudelia. Hino per adverbium dicimus: Atrociter minari, atrociter respondere.

ATTACTŪS, ūs, m. (abl. sing.) *Attouchement, contact*. USUS: Levi attacku demulsit.

ATTAMĒN, *Cependant*. SYN. Tamen, verumtamen. USUS: Si non æquabis ejus merita, attamen narra. Si non pari, at grato tamen munere.

ATTENDO, is, tendi, tentum, ere, n. et a. *Faire attention, être attentif*. SYN. Animadverto, animum adverto, noto, diligenter percipio; attento animo, summaque attentione audio; mentem, auresque erigo, silentium tribuo; animum et mentem adhibeo; aures admoveo; attentum animum teneo, adsum animo.)(*Remitto, negligo*. ADVZ. Admodum, belle, bene, commodius, diligenter, diligentius, paulo, magnopere, negligentius, parum, paulisper, paululum, postremo, recte, studiose, maxime. PHRAS. Attendite, attention, faites attention. Percipite quæso, quæ dicam, eaque penitus animis vestris, mentibus mandate. Perattentos vestros animos velim. Reficite vos ad ea, quæ dicturus sum. Adeste omnes animis, qui corporibus adestis. Adhibete animos, non solum aures ad orationem gravissimam. Audientiam mihi fieri deosco. Causam totam, quam maxime intentis oculis, ut aiunt, acerrime contemplantini; nemo obstrepat. Hoc agite nunc jam; auscultate, operam date, mea dicta devorate. Aures vacuus advertite. Studete mihi hodie, favete; adeste æquo animo, et rem cognoscite per silentium. Attendite, intendite animos; id cuique spectatissimum sit. Ad illa mihi pro se quisque intendat animum; id animo sequatur. Attentum animum præbete, tenete. Excipite, quæ memoraturus sum; intenti, et compressa voce audite. Perpurgetis auribus operam mihi hodie date. Inservite negotio præsentis, et attentos vos præbete. Defigite in ista animum. Mentis cogitationes ad hoc convertite. Captate sermonem diligenter, et mentis aciem intendite. Benignis auribus, quæ dicam, accipite, et ad animum referte. Aurium mihi hodie operam date. Cf. Considero, Adverto. USUS: Judex animum et aures diligenter attendat ad ea, quæ dicuntur. Attendere aliquem studiose, et verba aucupari. Attendite stuporem hominis. (VULG. Attendere alicui.)

ATTĒNTE, *Attentivement*. Attento animo, silentio, diligenter. USUS: Peto, ut pro me dicentem benigne, contra illum attente audiat, Attente, et benignitate, qua soletis, me audite.

ATTENTIO, onis, f. *Attention*. USUS: Cura, attentio, animi cogitatio, vigilantia,

assiduitas, labor, uno diligentiae verbo continentur. Cf. Attendo.

ATTENTO, as, avi, atum, are, a. *Tenter, sonder; attaquer, attenter* d. SYN. Tento, pertento. USUS: Animos aliorum cognoscere, attentare. Urbem insidiis, pudicitiam virginis, fidem alicujus attentare. Cf. Tento.

ATTENTUS, a, um, *Attentif*. SYN. Intentus. X *Negligens, remissus*. PHRAS. 1. Attentos reddere, *rendre attentifs*. Audientiam sibi facere; arreptos suspensosque animos in se avertere; attentionem captare. 2. Attentum esse, *être attentif*. Attentum se praebere; attento animo excipere dicentem; tempus omne in attentissima cogitatione, et accerrima ponere. Cf. Attendo. USUS: Attentus est ad rem, parcus, *économe*. Auditorem benevolum, docilem, attentum facito, teneto. Attentus in re aliqua, ad aliquid.

ATTENUATE, *Simplement*. SYN. Jejunus. USUS: Attenuate, pressequere dicere.

ATTENUATIO, onis, f. *Diminution*. SYN. Extenuatio, imminutio. USUS: Suspensionis attenuatione fidem facere, *se faire croire en affaiblissant les soupçons*.

ATTENUATUS, a, um, *Amaigri, affaibli; simple*. SYN. Exilis, humilis, abjectus, demissus. USUS: Oratio nimis attenuata, ad usitatum quotidiani sermonis consuetudinem demissa.

ATTENUO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir, diminuer, consumer*. SYN. Imminuo, extenuo. X *Amplifico*. USUS: Grandia illa attenuanda sunt. Bellum attenuatum, atque imminutum. Attenuatae praeflo legiones. Cf. Imminuo, Elevo.

ATTERO, is, trivi, tritum, ere, a. *Écraser, détruire*. USUS: Postquam famam ejus, et pudorem attriverat.

ATTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Attester, témoigner; prendre à témoin*. SYN. Testor, testem facio, comprobo. USUS: Pompeium attestatus est.

ATTEKO, is, texui, textum, ere, a. *Ajouter, ajouter d.* SYN. Addo, adjungo. USUS: Immortali parti mortalem attexere.

ATTINEO, es, ui, tentum, ere, a. et n. *Tenir; toucher, être attentant d.* USUS: Cultros attinet, *il est sous le rasoir*.

ATTINET, impers. *Être important, utile; toucher, concerner*. SYN. Pertinet. PHRAS. Ea res ad omnes attinet, *cette chose concerne tous le monde*. Pertinet, spectat; id curandum ita, ut si res omnium ageretur; ea res in rationem publicae utilitatis cadit. Causa omnium ea re contingitur, admiscetur. In eo causa omnium vertitur; conjuncta ejus rei causa est cum publica salute. Res omnium nostrum in hoc agitur. Hoc ad nostrum quolibet. USUS:

Quid sentiam, nihil attinet dicere. Quod ad me attinet. Quod ad abstinence attinet, ita me gessi. Quae ad colendam vitam attinent. Cf. Pertinet, Refert.

ATTINGO, is, tigi, attactum, ere, a. *Toucher, atteindre*. SYN. Tango, ago, accedo, assequor. ADV. Breviter, cautius, diffidenter, leniter, leviter, proprie, prorsus non, sero ac leniter, sigillatim, strictim, timide. USUS: 1. Extremis labris gustare, extremis digitis attingere. Insulam, portum, attingere. Nihil de bonis meis, nihil de praeda attigit. 2. TRANSL. Id ne suspicione quidem, aut conjectura attigit, *il n'a jamais soupçonné cela*. 3. Specto, *tenir d. quelqu'un, concerner*. Civitates, quae officiis, fide, vetustate, cognatione populum Romanum attingunt. Aliquem necessitudine, cognatione, sanguine attingere. Attingit me ea cura, sollicitudo. Partem ejus sceleris nullam attigit. 4. Tracto, Indico, *s'occuper de, s'appliquer d., aborder (un sujet)*. Bonas artes ne attigisti quidem. Illud breviter, et strictim attigi, et perstrinxisti. 5. Vicinus sum, *toucher, être contigu*. Cappadociae pars Ciliciam attingit.

ATTOLLO, is, ere, a. *Élever*. * SYN. Erigo. USUS: Cum se a gravi casu attollere et levare vellet. Attollunt se montes ingentes. Cf. Erigo.

ATTONDEO, es, attondi, attonsum, dere, a. *Tondre*. USUS: Ulmos, virgulta attondere. TRANSL. Laudem alicujus attondere, *faire tort d. la réputation de quelqu'un*.

ATTONITUS, a, um, *Frappé de stupeur, d'étonnement*. PHRAS. 1. Attonitos reddidit ea res, *cette chose les a frappés d'étonnement*. Suspensos ea res tenuit omnium animos; stupor omnes admiratione defixit intentos ad hoc spectaculum. 2. Attoniti sunt, *ils sont frappés de stupeur*. Miraculo stupentes et suspensi animo haerent. Stupent, et sibi pene excidunt; exanimantur terrore aspectus rei. Supini caelum aspiciunt. USUS: Novitate ac miraculo attonitis. Cf. Obstupescio, Admiratio, Miror.

ATTRAHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Attirer, entraîner*. SYN. Allicio, invito, allecto, adduco. ADV. Comode. PHRAS. 1. Tuis blanditiis me ad te pertraxisti, traduxisti; me tibi plane adscivisti; me totum ad te redegit. Horum spe me ad tuam consuetudinem vocasti, pellexisti. 2. Totam administrationem ad se attrahere, *s'emparer de toute l'administration*. Omnium partes corripere atque amplecti; omnia senatus munia ad se trahere; accessere sibi omnium curas, vigilias; adsciscere sibi totam provinciae procuracionem. USUS: Cur id tibi malum ultro accersis atque attrahis? Similitudo attrahit ad amicitiam. Cf. Allicio, Adjungo.

ATTRECTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher à. SYN.* Sæpe tracto, et quasi manibus tero. *USUS* : Libros, quos tu contaminatis manibus attrectas. Cf. Tango.

ATTRIBŪO, is, tribui, tributum ere, a. *Attribuer.* *SYN.* Adscribo, tribuo, assigno, confero, conjicio, refero, addico, adscribo, destino, affingo. (Demo. Adv. Proprie. *USUS* : Culpam, calamitatis causam mihi attribuis, et adscribis. Eam curam, provinciam, procurationem, negotium tibi attribuit populus. Certum pecuniae modum, mancipiorum numerum alteri attribuere. Cf. Adscribo, Tribuo.

ATTRIBŪTIO, ōnis, f. *Assignment, mandat pour le paiement d'une dette.* *SYN.* Assignatio. *USUS* : Scribit, se de attributione omnia fecisse.

AT VĒRO, *Mais.* Plerumque adversantis est, et in principio periodi usurpatur. *USUS* : 1. Virtutem nemo unquam Deo acceptam retulit : at vero honoribus, opibus aucti Diis gratias agimus. 2. Concludentis est interdum. Qui socium fallit, vir bonus non est : at vero tu etc.

AUCEPS, cūpis, m. *Oiseleur.* *SYN.* Venator avium. *USUS* : Peritissimus voluptatum aucups. Aucups syllabarum leguleius quispiam. Aucups concinnat aream, offundit cibum, aves alleciat.

AUCTIO, ōnis, f. *Vente publique, enchère, encan.* *SYN.* Publica venditio, in qua pretium augetur. *EPITH.* Hæreditaria. *USUS* : Bona alicujus auctione constituta vendere. Facere auctiōnem, publicare bona, sub corona vendere. Cf. Publicatio.

AUCTIŌNĀRIUS, a, um, *Relatif aux ventes publiques.* Tabulæ auctionariæ, *affiche de vente*; atria auctionaria, *salles de vente.*

AUCTIŌNOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire une vente à l'encan.* *SYN.* Auctionem facio, auctiōnem vendo, per præconem vendo, sub hasta vendere, præconis voci bona subijcio. *USUS* : Dejotarus Rex auctionatus est. Cf. Publico.

AUCTOR, ōris, m. *Auteur.* *SYN.* Suasor, impulsor, hortator, machinator, architectus, opifex, adjutor, monitor. *EPITH.* Amicissimus atque sapientissimus, bonus imprimis, valde bonus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, divinus, domesticus, egregius, gravis, constans, præstans virtute, prudentia, religione, æquitate, gravior, gravissimus, idoneus, levis, locuples, locupletior, locupletissimus, luculentus, malus, melior, optimus, peritissimus, præclarus, præsens, privatus, recentior, religiosissimus, summus, certus, certissimus, eruditissimus, expers humanitatis. *PHRAS.* Auctor malorum, *l'auteur des maux.* Dux,

architectus, machinator ac princeps sceleris; tuba belli civilis; caput, fax seditionum, impulsor, suasor, stirps ac semen malorum omnium; seditionis stimulator ac concitator; litium sator; signifer, pater, cuius opera civile bellum natum, conflatum, susceptum est; scelerum caput; facinorum repletor, cuius ductu auspicioque scelus conflatum est. *USUS* : 1. Auctor tibi sum, ut naviges, *navigue, j'y consens.* Magnis auctoribus inductus idi feci. 2. Magister, doctor, scriptor. Livius rerum Romanarum auctor locupletissimus. Malus latinitatis auctor Apuleius. Utraque sententia luculentos habet auctores. 3. Nuntius, *autorité, garant, témoin.* Certis et idoneis auctoribus comperi. Quo auctore hic rumor fluxit? 4. Caput, princeps, dux. Præbere se senatui auctorem, principem, ducem, *chef.* Consilii princeps et auctor sanctissimi fœderis. Deditionis auctor, hortator. Fœrens latrocinii auctor nefarius, *instigateur.*

AUCTŌRĀMENTŪM, i, n. *Engagement contracté par les gladiateurs.* *SYN.* Obligatio, et nexus. *USUS* : In mercenariis ipsa est merces auctoramentum servitutis.

AUCTŌRITAS, atis, f. *Autorité, ascendant, crédit.* *SYN.* Existimatio, fides, vis, opinio, iudicium, momentum, pondus, testimonium. *EPITH.* Æterna, apex senectutis, clara, censoria, clarissima, stabilis, consularis, digna mutatione, divina atque inaudita, domestica, equestris, excellens, gravis, gravissima, honesta, et digna verecundia, et cultu et honore, illustrior, immortalis, imminuta, interposita, legitima ante, levior, magna et imprimis gravis, major, maxima, mediocris, minima, minor, naturalis, patria, perdita antequam, pontificalis, publica, senatoria, summa, tenuis, vetus, contraria, certa, privata. *PHRAS.* Auctoritatem sibi facere, *s'acquérir du crédit.* Constituire sibi, colligere auctoritatem; dignitatem sibi conciliare; gratiam dignitatemque amplificare; colligere magnam apud omnes famam, gloriam, existimationem; conficere sibi nomen, famam ingentem; multum auctoritatis consequi. 2. Non cani, non rugæ auctoritatem dant, sed morum gravitas et conspecta virtus, *ce ne sont ni les cheveux blancs, ni les rides qui nous donnent l'ascendant sur les autres, mais une conduite toujours grave et une vertu reconnue.* Non cani, non rugæ auctoritatem tribuunt, afferunt, attribuant, constituunt, faciunt, conciliant. 3. Auctoritatem habet magnam, *il est fort estimé.* Magna est ejus apud omnes auctoritas. Non modo auctoritatem, sed et imperium in suos tenet, obtinet. Est in eo, residet in illo magna auctoritas. Floret apud omnes auctoritate. Multum est ejus nomen in iis locis. Inter ornatissimos homines est summo splendore. Venerabilis vir miraculo litterarum

ingens haberi coeptus est. Vis est in eo viro ingens ad socios civesque. Magnam auctoritatem constitutam habet apud omnes. Auctoritate anteit ceteros. Magna in eo viro inest auctoritas. Auctoritate potest plurimum. Auctoritas ejus valet plurimum; magna habetur. Vir genere est famae clarissimus. Principem inter suos locum habet. In magna est auctoritate. Excellet ejus auctoritas. In aestimatione magna habetur. Cf. Gravitas. 4. Ausus est auctoritatem Magistratus violare; *il a osé enfreindre les ordres de l'autorité*. Auctoritatem frangere, abjicere, extenuare; auctoritatem violare, infringere, imminuere; solvere majestatem, projicere consulum imperia; famam existimationemque laedere, atterere. 5. Auctoritatem amisit, *il a perdu tout crédit*. Eo uno facto hebescere coepit ejus auctoritas; eo facto iacturam dignitatis fecit; gratiam omnem et auctoritatem effudit; victa jacet ejus auctoritas facti unius indignitate elevata. USUS: Senatus suam interposuit auctoritatem. Intercessit Senatus auctoritas, *le Sénat a interposé son autorité*. Senatus auctoritati parere. Consulis auctoritatem sequi. Rationibus, non auctoritatibus pugnandum est. Cf. Valeo multum, Dignitas, Honor.

AUCTORO, as, avi, atum, are, a. *S'engager pour un salaire, (ordin. au service militaire)*. SYN. Militiae sacramento obligo. USUS: Ne auctoraretur, profugit.

AUCUPUM, ii, n. *Chasse aux oiseaux*. SYN. Avium captatio et venatio. USUS: TRANS. Delectationis aucupium, elaborata concinnitas in oratione ne appareat. Aucupia verborum, litterarum tendiculae, putidae sunt, *recherches d'expressions, subtilités*.

AUCUPOR, aris, atus sum, ari, d. *Chasser aux oiseaux; rechercher; capter; blucher les termes*. SYN. Capto, connector, quæro, venor. (Repudio. ADV. Necessario. USUS: Ars dicendi plausus, et opiniones hominum aucupatur. Assentatione gratiam divitum, aliena obsecratione famam aucupari. Levitatis est, inanem aucupari rumorem, et umbras omnes etiam falsæ gloriæ consecrari. Inanes rumusculos, verba aucupari. Tempus idoneum, occasionem aucupatur. Cf. Quæro, Capto.

AUDACIA, æ, f. *Audace*. SYN. Confidentia, impudentia. EPITH. Aperta, callida, digna odio majori, effrenata, ficta, gemina, horribilia, humana, toleranda, immanis, impia, incredibilis, intolerabilis, levior, magna, manifesta, nimia, perspicua, acclerata, similis, singularis, summa, tanta et tam perspicua, tam varia et tam nova, vera, urbana. USUS: Incredibili importunitate, et projecta ad omne facinus audacia. Audacia: fretus, armatus. Nosti os hominis, nosti audaciam. Projectæ

audaciæ, et confidentiæ homulus. Cf. Audax.

AUDACTER, *Avec hardiesse, audacieusement*. SYN. Fidenter, confidenter; summa audacia, inhumana audacia atque intoleranda; temeritate atque audacia incredibili; virili animo; vultu intrepidus; confidentia singulari; alienatis a memoria periculi animis. USUS: Audacter loqui ac libere. Exultare audacius.

AUDAX, acis, gen. omn. *Hardi, audacieux*. SYN. Confidens, temerarius, impudens, petulans, projectus ad audendum. (Timidus. ADV. Longe. PHRAS. 1. Homo audax et protervus, *homme effronté*. Ferrei oris homo; promptissimæ vir audaciæ. Homo confidentia, ac temeritate incredibili; audaciæ projectæ, præruptæ, inhumana, intolerande; homo impotens, quem propter audaciam, ac importunitatem animi, nemo tecto recipere velit; animal ex omnium scelerum importunitate concretum. Homo protervus ac petulans, cujus importunitatem oris nemo non reformidat; qui animo sibi et audacia publicam rem omnem sustinere videtur. Inflati homo animi, atque incitati; audacia ac temeritate insignis; projectus ad audendum quidlibet. Incredibili importunitate, et ad omne facinus audacia armatus, inflammatus. 2. Quam audax homo sit, qui Senatuum ipsum criminatur? *Quelle effronterie dans cet homme, qui ose accuser le Sénat*. Quam ferrei oris hunc esse hominem necesse est, qui etc. cujus animi, cujus impudentiæ est, senatum ipsum criminari? Quanta importunitate, quam eminenti audacia eum esse necesse est, qui etc.; qua armatum confidentia, qua animi insolentia inflatum ac incitatum necesse est eum hominem, qui senatum ipsum in crimen vocare audeat? 3. Audax est imprimitis, *il est plein de hardiesse*. Audacia viget maxime; plenus spei atque animi est; fiduciæ plurimum ac spiritus inest in eo homine. Animi non minus est ad mortem, quam ad cædem. Multum animorum inest, et temeritatis. Nullum non facinus, quantumvis fortuna majus, intrepidus adibit. USUS: Audax ad omnia. Cf. Animus, Alacer.

AUDEO, es, ausus sum, ère, a. et n. *Oser*. SYN. Non dubito; non vereor. ADV. Aperte, fidenter, nimium. PHRAS. 1. Multum audeo, *tu risques beaucoup*. Multum suscipis; multum tibi sumis; ingentis rem periculi aggredieris; aleam jacies periculi plenam; magnum in te facinus suscipis; magnum tibi confidentiam sumis; magnum erit, si rem tantam sustineas; audacia ferri mihi videris, et temere facere. Vereor ne modum non inveniatur felix temeritas. Quid non cadet in hunc animum, quid non recipiet hæc temeritas, quæ tantum audet? Vereor, ne hunc impetum temeritas effuderit. 2. Tantum ego non auderem, *et moi, je n'oserais pas autant*.

Religio mihi esset; animus deesset; metus me arceret; nefas haberem; tantum mihi non sumerem; istos mihi spiritus non sumerem; modestius ego mihi agendum putarem; animorum mihi ad ista haud satis esset. USUS: Tu me hoc rogare ausus es? Effectit, quod alius ne sperare quidem ausit. Cf. Arrogro, Sumo, Audax.

AUDIENTIA, *ae, f.* Action d'écouter. SYN. Attentio audiendi. EPITH. Maxima. USUS: Diserta oratio ipsa sibi audientiam facit. Rei pondus maximam audientiam mihi fecit dicenti, vulgi aures præparavit.

AUDIO, *is, ivi, itum, ire, a.* Entendre, écouter. SYN. Auribus accipio, exaudio, excipio, auditione accipio, aures do, ad aures venit, pervenit, auditor sum, ausculto, operam do. ADV. Admodum, aliunde, aliquamdiu, aliquando, alicunde, amice, assidue, attente, attentius, attentissime, bene, benigne, benignus, celeriter, clementer, commode, commodo, coram, diligenter, diligentius, diutius, gratis, male, hilare, intelligenti, latine, leniter, libenter, male, studioso, libentius, liberius, liquido, male, melius, merito, nunc primum, omnino non, nunquam palam, pariter, perattente, perlibenter, perstudiose, propius, prorsus, nihil unquam, celerrime, quam tardissime, statim a principio, studiosius, valde, vere, vulgo. PHRAS. 1. De tuis rebus libenter audio, j'entends volontiers parler de vos affaires. Ad tuas res mihi aures semper patent; res tuas libenter auribus percipio. Gaudeo, si quid de te ad aures meas perveniat, accadat, veniat, permeet. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus accipio, capto de te nuntios. 2. Dicentem libenter audio je vous écoute volontiers. Gaudeo, si vox tua ad aures advolet; nimis libenter edo sermonem tuum. Cibus mihi est, quod fabulare. Orationem tuam placide persequor. Sermo tuus haud invito ad aures accedit. Aures tibi libenter dedo meas; pronis auribus admitto; in aures ac animos admitto; secundis auribus accipio, quæ dicis. Animo dicta recipio. Faciles tibi aures præbeo; libenter, haud iniquo animo accipio, quæ tu ad me. Dicenti libenter operam do; aurium operam dicare soleo. Siquid me vis, vacuas aures afferro; aures adhibeo benevolas; aures meas in ditionem dedo; aures expetunt meæ; ad advertendum animus adest, et opera est auribus; quidquid id est, aures commodo, accomodo non aversas; purgatis auribus operam do dicenti; facilem me præbeo in audiendo. 3. Auditis sum benevole, on m'a écouté avec bienveillance. Usus sum auribus æquissimis; aures nactus sum benevolas; in aures suavit influxi; facilem habui in audiendo Principem. 4. Non audio libenter obreclationes, je hais les méchantes langues. Aures respuunt, abhorrent, refugiunt obre-

clantium voces; maledicæ linguæ graves sunt auribus meis; haudquaquam gratæ sunt auribus criminationes istæ: offenduntur aures maledictis; magnam in alienis obreclationibus audiendis molestiam sustineo; obreclationum siquid auribus obiectum est, ingens me tædium capit. 5. Assidue hoc audio, j'écoute sans cesse cela. Auribus ista inculcantur quotidie; aures mihi his vocibus calent assidue; circumsonant, obtunduntur aures; frequenti auditione accipio ista; aures his quotidie nuntiis celebrantur meæ. 6. Audivi de morte fratris, j'ai appris la mort de votre frère. Auribus accipi, percepi tristem de fratris obitu nuntium; aures meæ jam fama et auditione accepterunt mortem fratris tui. De morte fratris tui ad me jam perlatum erat. Ad aures jam venit, pervenit, accessit, permanavit mors fratris tui; fama, rumor jam in urbem allatus est de morte fratris. 7. Cujus vocem audio? Qui parle? Quæ vox ad aures meas accidit? cujus vox aures tetigit meas? aures verberat; ad aures advolat? cujus vox obiecta est auribus meis? cujus vocis sonum usurpant aures meæ? quæ vox immissa in aures meas est; cujus ista vox est, quam auribus gusto, degusto? cujus sermonem excipio? quem auditu percipio? 8. Nihil audiri potest, on ne peut rien entendre. Nec aurium quidem usus superest; aurium usum intercepti fremitus; aurium usus aufertur, cessat. USUS. 1. Potest fieri, ut quod te audissem dicis, nunquam audieris. 2. Exaudio, exauco. Dii preces meas audivere. 3. Assentior, je suis docile. Nec Homerum audio, qui etc. 4. Sum discipulus, je suis le disciple. Plato Socratem audiebat. 5. Laudor, aut vituperor, je suis estimé ou blâmé. Homo ingenius vult bene audire. Male audire. 6. Obtempero, obedio, morem gero, obdir. Si me amicissime monentem audissem, aliter res tuæ haberent. Dicto audientem esse. Cf. Auris.

AUDITIO, *onis, f.* Bruit, rumeur. SYN. Rumor, publicus sermo. EPITH. Ficta, tenuis, tenuissima. USUS: 1. Nolite fictis auditionibus, aut disseminato sparsoque rumori credere. De ea re tenuissimum quidem auditionem accipi. 2. Auditus, action d'écouter, leçon. Homines fabularum auditione ducuntur, les hommes se plaisent à écouter des fables.

AUDITOR, *oris, m.* Disciple. SYN. Discipulus. EPITH. Æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in jure civili non inferior, novus, æquus, attentus, benevolus, docilis, doctus, frequens alicujus, indoctus, intelligens, mitior, stultus et credulus, bonus, certior, infestus, tardus, vetus. USUS: 1. Platonis auditor Aristoteles. 2. Auditor, auditeur. Facere attentum auditorem.

AUDITUS, *us, m.* Oïte. SYN. Sensus

audiendi, auditio. USUS: Hoc non perinde auditu, quam cogitatione intelligi potest.

AUFERO, *era*, abstulī, ablātum, ferro, *a. Enlever*. SYN. Eripio, abripio, avertō, adimo, tollo, abduco, detraho, removeo, prae-cido. (Do, afferō. ADV. Gratis, impudentius, longe hinc, mordicus, occulte, omnino non, publice, rectissime, undique. PHRAS. 1. Omnia ei ab hostibus ablata, detracta, erepta sunt, *les ennemis lui ont tout pris*. Omnia per scelus erepta et asportata sunt. Omne instrumentum direptum, familia abducta, abactum pecus, convulsa suis ex sedibus omnia. Spoliatus, denudatus, rebus omnibus executus est. Fortunae cultus deletus omnis est, atque extinctus. Spoliata domus, denudati parietes, sanguinem adeo ipsum exorbere visi sunt hostes. 2. Tua oratio metum mihi omnem abstulit, *vos paroles m'ont enlevé toute crainte*. Metum omnem ademit, exemit, praecidit, dempsit, detersit. Tua oratione metus omnis ablatu et sepultus est; consedit, conquevit. Oratio tua metum omnem discussit, dissipavit, delevit, abstersit. Cf. Abduco. USUS. 1. Operis praestantia imitandi spem omnem abstulit. Aliquid iudicio auferre; alicui jus suum; pecuniam de aërio; ab aliquo amorem auferre. 2. Obtineo, sequor, *gagner, recevoir*. Benignum responsum ab illo, decretum amplissimum, praemia, opem asenatu abstuli. Ex eo facto laudem et gloriam maximam abstuli. 3. Ab eo, *s'en aller*. Auferre se de convivio, de conspectu.

AUFUGIO, *is*, fugi, fugere, *n. S'enfuir*. SYN. Fugio, fuga me aufero, fugam capesso. USUS. Furto facto aufugit, non impune laturos. Cf. Fugio.

AUGEO, *es*, auxi, auctum, augere, *a. Augmenter*. SYN. Majus facio, amplifico, addo, accessionem facio, exagbero, cumulo, multiplico. (Detraho, extenuo, diminuo, minuo. ADV. Copiose, cumulatus, fusc, magnificentius, maxime, mirabilius, omnino, privatim, rhetorice, summe, valde, vehementer. PHRAS. 1. Pompeius valde auxit imperium, *Pompée recula les bornes de l'empire*. Amplificavit, multum protendit, produxit, protulit Imperii fines. Multum addidit, adiunxit ad ditionem Romani Imperii. Magna per Pompeium ad Imperii vires accessio facta est. Res Romanae magnum incrementum ceperunt, acceperunt; multo deinceps auctiores fuere, quam antea. Pompeius magnam terrarum partem hostibus demptam, adeptam, detractam, Romano Imperio adjecit. Multae Provinciae Pompeio victore Romani Imperii jura, potestatemque subiere. Pompeius latissime protendit Imperii terminos. Pompeius magnam orbis partem in potestatem Imperii redegit, ad imperium adiunxit. 2. Tuas litteras mihi dolorem auxere, *vos lettres m'ont fait*

qu'augmenter ma douleur. Majorem fecere commemorando, retractando antiquum vulnus; velut attritu, et quassu dolorem amplificaverunt; gravarunt, duplicarunt conceptam animi agritudinem, et dolorem; onerarunt dolorem metu. 3. Ipse sibi invidiam auget, *il accroît contre lui l'envie*. Novam flammam invidiae adjicit; materiam criminibus suggerit; et unde gloriam inde invidiam intendit. 4. Non mediocriter auxit opes suas, *il s'est fort enrichi*. Cumulavit, adauxit, exaggeravit rem familiarem, auctarium non exiguum adjecit ad pristinas opes; lucro quotidiano suas auclavit opes; ad rem familiarem, ad domesticas copias accessiones fecit ingentes; fortuitis suis et copiis magnum incrementum attulit. 5. Augetur malum indies, *le mal s'accroît tous les jours*. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur; longinquitate crescit malum, suis progressibus augetur. Res ab exiguis profecta initiis eo crevit, ut etc. Malum ingentibus incrementis augetur, maximis auctibus crescit; tacitis augescit incrementis; serpit quotidie malum et incrementum capit. Increbescit malum, majusque jam est, quam ut remedium possit afferri. In incremento malum est, robur quotidie accipit; oneratur diuturnitate malum, et gravatur. Quantum tempori, tantum mali acerbitati accedit. Accessit in cumulum mali dolor novus. Nova quotidie fit mali accessio; malum nova quotidie incrementa accipit. 6. Augere cupiditatem, pretium, gloriam, formam, nequitiam, fortunam, *augmenter ses desirs, sa gloire, sa beauté, sa malice, sa fortune*. Accendere cupiditatem; pretium rei; intendere gloriam; formam cultu, nequitiam praeceptis, fortunam comitate adjuvare. USUS: Honore, dignitate, divitiis, commodis augere aliquem. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Cf. Amplifico, Cresco.

AUGESCO, *is*, ere, *n. Croître, grandir*. SYN. Augeor, cresco. USUS. Semina temperatione caloris augescunt, aluntur, pubescunt.

AUGUR, *uris*, *m. Augure, prédisant l'avenir par le chant des oiseaux*. SYN. Interpres auguriorum; peritus caelestium prodigiorum. EPITH. Bonus, optimus, perfectus, publicus, summus, verecundus, antiquissimus, interpretis Jovis optimi maximi. USUS: Romulus ipse magnus augur fuit. Augurum ars, disciplina, jus, praedicta.

AUGURĀLIS, *e*, gen. com. *Augural, relatif aux augures*. USUS: Vir augularis, libri augurales.

AUGURĀTIO, *onis*, *f. Action de prendre les augures*. SYN. Auspiciū, divinatio. USUS: Quae tandem auguratio ex passeribus? item: Auguratus, *us*, *dignité et fonction d'augure*.

AUGŪRIUM, *ii*, *n. Science des augures, divination par le chant ou le vol des oiseaux*.

SYN. Auspiciū, auctoritas rei bene gerendæ. EPITH. Addubitatum, contrarium, non tam artificiosum, quam superstitiosum, extremum, sinistrum, verissimum. USUS : Augurium in arce agebant augures. Certo salutis augurio. Cf. Divinatio.

AUGŪRIUS, a, um, *Augural*. SYN. Auguralis. USUS : Jus augurium.

AUGŪROR, aris, atus sum, ari, d. *Prédire d'après les augures; prédire, annoncer*. SYN. Augurium ago, auspiciū ago, divino, auspicio, elicio ex mentibus divinis responsa. ADV. Fideliter, pulcherrime, recte, vere. USUS : Quantum ego animo auguror et conjectura, non despero. Bellum auguror, *je prévois une guerre*. Cf. Divino, Prædico, Vates.

AUGUSTĒ, *Selon le rite, religieusement*. SYN. Pie, sancte, feliciter. USUS : Auguste, sancte venerari Deos, aliquem consecrare.

AUGUSTUS, a, um, *Saint; auguste, majestueux, vénérable*. SYN. Sanctus, plenus majestate. USUS : Locus augustus, templum augustum. Augustior humano visu species. Ex hoc sancto, augustoque Platonis fonte omnis nostra manabit oratio. Cf. Amplius.

AULA, æ, f. *Cour, palais*. SYN. Atrium, regia. USUS : Ornamenta aulæ. Rex omni auctoritate aulæ communita.

AULÆUM, i, n. *Tapis*. SYN. Aulæ ornamenta, peripetasma, peristromata, stragula, vestis stragula.

AULĒDUS, i, m. *Joueur de flûte*. SYN. Tibicen.

AURA, æ, f. *Souffle*. EPITH. Minima, pura, popularis, clariora, inferna, subita, valida. USUS : 1. Aura spirat melior. 2. Favor popularis, *vent de la faveur populaire*. Illū popularis aura justo longius provexit. Fertur populari aura. Me honoris aura nunquam potuit a cursu dimovere. Totam opinionem parva nonnunquam rumoris aura commutat. Cf. Aer.

AURĀTUS, a, um, *Doré*. SYN. Inauratus. USUS : Aries Colchorum auratus.

AURĒOLUS, a, um, *De couleur d'or*. USUS : Aureolus libellus, aureola oratio.

AURĒUS, a, um, *Dor*. SYN. Ex auro. USUS : Stellæ auræ, nummus aureus.

AURICŪLA, æ, f. *Oreille*. SYN. Quod circa foramen auris eminet. EPITH. Infima. USUS : Sermo tuus adhuc mihi hæret ad auriculas. Auricula infima mollior, *plus souple que le bout de l'oreille*. Adag. de effeminato.

AURIFĒR, era, um, *Qui produit de l'or*. USUS : Arbor aurifera, *arbre aux pommes d'or*.

AURIFĒX, icis, m. *Orfèvre*. USUS : Aurificis statera.

AURIGA, æ, m. *Conducteur de char, cocher*. SYN. Curruum rector, agitator. EPITH.

Indocilus. USUS : Currum, cum opus est, sustinet bonus agitator; auriga indocilus e curru trahitur, deripitur, eliditur, laniatur. Frænos inhibet, qui equos agit. Essedarius, rhedarius, *qui combat sur un char*.

AURIS, is, f. *Oreille*. EPITH. Æquissima, aperta atque integra, avida, et capax, elegans, erudita, hebetior, jejuna, inhumana et agrestis, non obtusa criminatione, sed vacua, patientissima, teres et religiosa, trita. PHRAS. Aures arrigere, *dresser les oreilles, écouter attentivement*. Erigere aures, præbere, patefacere, dedere, admovere, commodare, adhibere. 2. Aures oboldere, *assidger qqn de son bavardage*. Credulas aures implere, complere, imbui; obtundere garritu; sermonibus refecire, verberare. Nescio quid in aures immittere, susurrare; ad aures oggannare; auribus inculcare. 3. Aurium iudicio rem ponderare, *juger d'après ce qu'on a entendu*. Aures suam interrogare; consilio et arbitrio aurium uti. USUS : Aures dare, *se faire l'auditeur de qqn*. Auribus aliquid dare, *flatter qqn*. In aures influere, *se faire écouter, captiver l'attention*. Calent adhuc aures sermonibus tuis, *j'ai les oreilles rebattues de ces discours*. Aures tuæ peregrinantur, *vous êtes distrait*. Auribus utor æquissimis, *je parle à qqn qui m'écoute favorablement*. Aliquid dignum hominum auribus efficere, *faire qq. chose digne d'être rapporté*. Aures his vocibus inconditis offenduntur, *ces paroles inconvenantes offensent les oreilles*. Aures claudere, *se boucher les oreilles*. Cf. Audio.

AURŌRA, æ, f. *Aurora*. SYN. Diluculum. EPITH. Humida, prænuntia clari solis. USUS : Quumprimum aurora se ostenderit. Cf. Mane, Dies, Diluculum.

AURUM, i, n. *Or*. SYN. Metallum præcipuum. EPITH. Melius, præclarum. USUS : Auri venæ reconditæ. Aurum cœlatum, factum, signatum, coronarium. Pateram ab labris auro circumcludere.

AUSCULTĀTIO, onis, f. *Action d'écouter, espionnage*. * SYN. Auditio. USUS : Quæ hæc auscultatio est?

AUSCULTĀTOR, oris, m. *Auditeur*. USUS : Aut auscultator est tantum, aut disceptator.

AUSCULTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Écouter, épier*. SYN. Aures admovo, capto sermonem, aures arrigo, orationem clam sublego, sermoni vaco. USUS : 1. Sermonem meum auscultando excepi. Ad fores suspensio gradu accessi, animam compressi, aures admovi, ita animum cœpi attendere et sermonem captare. 2. Obedito, *obéir*. Auscultemne seni? Cum Dat. Cf. Audio, Obedio.

AUSIM, sync. pro Ausirim, vel Ausus sim, ex ant. præc. Ausi pro Ausus sum, Oser. USUS : Nec si sciam, dicere ausim.

AUSPEX, *Icſa, Augure*. USUS : Latores et auspices legis curiatae. Auspice Deo, duce, *sous les auspices de Dieu*.

AUSPICATŌ, *Après avoir pris les auspices*. SYN. Bono auspicio, auspicio capto, bonis ominibus. USUS : Auspicato urbem condidit Romulus. Cf. Felicitet.

AUSPICATUS, a, um, *Consacré, saint, favorable*. SYN. Auguratus. USUS : Auspicato in loco conſedit. Annus auspicatus. Cf. Felix.

AUSPICIUM, *il, n. Auspice*. SYN. Augurium. EPITH. Augustum, coactum, consulare, ementum, extremum, optimum, præclarum, secundum, verum, saluum, bonum, divinum, iuge, malum, militare, popolare, ratum, sinistrum. USUS : Auspicium facere, agere, habere. Obtemperare auspiciis. Bono auspicio aliquid agere. Ductu, imperio, auspicio alicujus rem gerere.

AUSPICOR, *aris, atus sum, ari, d. Prendre les auspices*. SYN. De coelo, terra auspicium ago. USUS : 1. Oblitus est auspicari. 2. Incipio, commencet. Annum, laborem, opus auspicari. Cf. Incipio, Initium.

AUSTĒR, *ri, m. Auster, vent du midi*. SYN. Ventus a meridie spirans. EPITH. Adversus, lenissimus, summus, vehemens. USUS : Belle nobis flavit ab Epiro mitissimus auster. Austro vehementi reſectus sum.

AUSTĒRĒ, *Durement, sévèrement*. SYN. Dure, severe, duriter. USUS : Severe mecum agit, et stoice.

AUSTĒRUS, a, um, *Dur, sévère*. SYN. Severus, acerbus.)(Dulcis, Decoſtus. USUS : Austero more. Suavitas austera et solida. Cf. Rigidus, Asper, Severus.

AUSTRĀLS, e, gen. com. *Du midi, méridional*. SYN. Ad meridiem, ad austrum. USUS : Australes regiones.

AUT, *Ou, ou bien*. SYN. Vel. USUS : Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum specie dicam ? Cave, hule particulæ particulam vel subjicias.

AUTĒM, *Mais*. SYN. Sed, vero. USUS : 1. Poeta numeris adstrictior, verbis autem liberior. 2. Et, et, *mais que*. Cum pecunia deſſet, eſſent autem prædia, vendi ea jussi. 3. An, *est-ce que ?* Cur conſurgitis ? vultis autem horum audaciam reprimere ? pro : an vultis etc. 4. Præterea, *mais que, que du reste*. Cum ita eſſet, ſuſpicaret autem etc. 5. In interrogatione ſervit correſtioni. Meum est, providere, quid fiat. Fiat autem ? Imo vero quid futurum sit, *je dois prévoir ce qui doit se faire. Se faire, ai-je dit ? Bien plus ce qui doit arriver*.

AUTUMNĀLS, e, gen. com. *D'automne*. USUS : Autumnale frigus.

AUTUMNUS, *1, m. Automne*. PHRAS.

Tempus ſenescenti æſtati adjunctum ; autumnale æquinoctium inſtat ; æſtatis non multum ſuperſt ; æſtas in exitu eſt ; æſtas præcipitat, *l'automne arrive*.

AUTŌMO, as, avi, atum, are, n. *Pré-tendre, soutenir, décider*. SYN. Opinor, cenſeo, puto. USUS : Ecquid autumas ?

AUXILIĀRIUS, a, um, et **AUXILIĀRIS**, e, gen. com. *Auxiliaire*. PHRAS. Milites auxiliarii, *soldats auxiliaires*. Auxiliares copię ; adventitię copię ; auxilia ; conductitię cohortes ; ſubſidiarius miles ; milites in ſocietatem armorum assumpti, qui ſocia arma junxere ; qui ſubſidio ſunt legionibus. USUS : Miles, cohors auxiliaria.

AUXILIŌR, *aris, atus sum, ari, d. Aider, porter secours*. SYN. Juvo, adjuvo, opitutor ; opem auxiliumque ſero, auxilio ſum, ſuccurro ; ſubſidio eo, *vel* venio, præſto ſum, ſubvenio, adſum, præſidium ſero ; adjuvento, ſubſidio, præſidio ſum. Suffragor, ſubſidio proficiſcor. USUS : Auxiliari cuiquam. Cf. Auxillium, Faveo, Opera, Opitutor.

AUXILIUM, *il, n. Aide, secours*. SYN. Subſidium, præſidium, adjuventum, opis, adminiculum. EPITH. Adventitium, barbarum, bonum, certum, divinum, fidelissimum et gravissimum, et maximum, firmum, magnum, et varium, mediocre, multum, nefarium, novum, novissimum, præſens, ſummum, verum, voluntarium. PHRAS. 1. Tu mihi auxillium tuilaſti, *vous m'avez porté secours*. Tu primus afflicto, et jacenti conſularem fidem dexteraque attulisti ; te patrono ſus ſum diligente ; tuo auxilio evaſi. Tu ſummo ſemper ſtudio mihi præſto fuiſti. In te velut arcem rerum mearum habui ; tu labentem, ac prope cadentem fulciebas. Te pro perſugio utebar, poſtquam amicum conſilia et auxilia mihi occidere. Tu ad pericula mea propulſanda concurrifti ; meas ruinas tua virtute ſuſtinuiſti. Egregiam mihi operam navavi ; labentem excepifti ; fortunis, fide fulciviſti. Amicum pendentem corruere non eſ paſſus. Patrocinium rerum mearum ſuſcepifti. Tui auxilii umbra teſtus ; ſub umbra tua latens, auxilium reperi. Tu adjutor meus, tu monitor, conſectorque negotiorum meorum. Tu ſtudium tuum ſaluti meę dicasti unice, tu ope tua me defendiſti. Te ego auctorem ſalutis, deſenſoremque habeo. In te opis mihi erat tantum, quantum vix omnium ſtudia conferre in me poterant ; adminiculo hoc uno ereſtus ſum ; eodem innixus princepe ſteti. Tu patrocinio nitebar unice, tuo præſidio ſustentabar. 2. Auxilii nihil ſuperest, *tout le monde m'abandonne*. Omnia mihi præſidia amicum, omnia auxilia civium, perſugia, jura, conſilia occiderunt. Emortuum eſt mihi ad eam rem auxilium. Nihil mihi in quoquam opis eſt, nihil auxilii. Omnia mihi undique

auxilia detracta sunt. Nullus est auxilio locus.
 3. Auxilio venire, *venir au secours*. Subsidio ire, proficisci; subsidium parare, comparare; adesse auxilio, suppetias ferre, adferre; suppetias advenire; adiutorem se profiteri ad rem; ad subsidium venire, suppetias venire.
 4. Auxilia mittere, *envoyer des troupes auxiliaires*. Subsidiarias cohortes, subsidium mittere; submittere auxilia, subsidia, copias auxilio; subministrare auxilia. USUS: Auxilium ab aliquo petere, *implorer le secours de quelqu'un*. Implorare, efflagitare. Auxilium ferre, adungere. Auxilio esse, *aider*. Cf. Adjumentum, Faveo, Affectus, a, um.

AVĀRE, *Avidement*. SYN. Avide, parce, restricte. USUS: Avere crudeliterque agere.

AVĀRITIA, æ, f. *Avarice*. SYN. Sordes, aviditas, cupiditas.)(*Liberalitas*. EPITH. Ardens, cæca, fœda, hians atque imminens, importuna, incredibilis, nimia, par, senilis, summa. USUS: Omnium bona spe atque avaritia devorare. Homo avido ingenio, infinita rerum cupiditate, ardenti avaritia. Avaritia est alienorum appetitio injuriosa. Nullum officium tam sanctum, tam solemne, quod non violet avaritia et comminuat. Cf. Cupiditas.

AVĀRUS, a, um, *Avere*. SYN. Alieni appetens, sui nimium tenax, adstrictus, parvus, avidus, sordidus, qui omnia in pecunia ponit.)(*Liberalis*, munificus, effusus. PHRAS. Crassus Romanorum avarissimus putatur, *Crassus est regardé comme le plus cupide des Romains*. Avaritiz nomine male audiebat, suspectus erat. Avaritiz crimen Crasso maxime obijcit, exprobratur. Crassus avaritiz infamia flagrabat, graviter laborabat. Crasso avaritiz nota inuritur. Exagitur, ut in avaritiam pronior; ad avaritiam proclivior; divitiarum plus æquo, justo appetentior; immoderate sitiens; supra modum cupidus; cupidior, quam satis est; in divitiarum cupiditate nimius. Auri sitientissimus putatur Crassus. Incumbere ad opes; in opibus inhierare unus maxime existimatur; avaritiz labe infectus; propensus ad avaritiam, siquis alter. In re quaerenda; in opibus congerendis; in divitiis colligendis, comparandis, contrahendis plus opere posuisse, collocasse, quam æquum sit, creditur. Crassi avaritia ad summum pervenisse: eo esse progressa dicitur, quo maxime potuit. Crassus homo erat summa avaritia, infinita rerum cupiditate; avaritia erat ardenti, inhiante ac imminente; homo erat avidi ingenii. Crasso nullus adversus immodicas cupiditates steterat terminus; nulla res Crassi avaritiam morabatur; avaras et insatiabiles manus ad omnia porrigebat; avaritia infinita aliorum bona devorabat, inextinguibili auri cupiditate laborabat. Multi multa avare faciebant; in aviditatem proni erant; avidiores aliquando ad rem erant; sed Crassus unus omnium

avaritiam, cupiditatemque superabat. Nullum erat officium tam sanctum ac solemne, quod Crassi avaritia non violaret. USUS: Homo avarus et furax. Cf. Avidus, Sordidus.

AVE Maria recitare, *Réciter la salutation angélique*. Salutationem Angelicam ad Dei parentem Virginem pronuntiare, iterare. Voce Gabrielis Archangeli Virgineam Matrem salutare.

ĀVEHO, is, vxi, vectum, ere, a. *Emmener*. USUS: Puerum a patria avehit, *il emmène l'esclave hors de sa patrie*.

ĀVELLO, is, vulsi, vulsum, ere, a. *Arracher de*. SYN. Abstraho, aufero, abjungo, distraho, detraho. USUS: Avellere filium de matris complexu. Avulsus a meis, ab amicis summo cum dolore. Cf. Decerpo.

ĀVENA, æ, f. *Avoine*. USUS: Si avenam in segete uspiam videris.

ĀVEO, es, ere, a. *Désirer ardemment*. SYN. Cupio; aviditas fci me tenet. ADV. Prorsus, valde. USUS: Valde aveo scire, quid agas. Cf. Cupio, Desidero.

ĀVERRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Détourner (une calamité)*. SYN. Prohibeo, averto. USUS: Dii omen averrunt. Cf. Avertio.

ĀVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Se détourner (avec répugnance)*. SYN. Refugio, abhorreo, recuso, me alio avertio. USUS: Ad questionem repentimam hære, aversari, rubere. Preces, mores, sermonem aversari; defugere aditum, sermonem. Cf. Allenio, Alienatio, Abhorreo, Advorsor.

ĀVERSOR, oris, m. *Qui détourne, distrait à son profit*. USUS: Aversor pecuniaz publicæ.

ĀVERSUS, a, um, *Qui a le dos tourné*. SYN. Qui terga dat.)(*Adversus*. USUS: Averso corpore vulneratus, *blessé par derrière*. Milites a prælio aversi, ad prædam conversi. Eo nuntio nihil a proposito aversus. Aversi Dii a salute populi Romani. Homo a litteris; sermo a vero aversus, abhorrens. Cf. Allenus.

ĀVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Détourner*. SYN. Arceo, removeo, abduco, prohibeo, propello.)(*Converto*. ADV. Manifeste, prumper, repente. PHRAS. 1. Avertit animum a pristinis studiis, *il a détourné son esprit de ces anciennes études*. Abduxit animum, mentem, cogitationem a pristinis studiis; deduxit a consilio pristino mentem ac studium et alio traduxit, transtulit. 2. Avertit perniciem civium, *éloigner un malheur pour ses concitoyens*. Ille suo consilio hostium furorem a perniciem civium repulit; cladem a cervicibus depulit; pestem ac exitium propulsavit. USUS: 1. Conatus improborum a republica, hostes ab urbe, pestem a

cervicibus avertere. 2. Verto, *attirer*. Omnium oculos in se avertit. Alio avertere flumen. Aufero, *détourner de son profit, dérober*. Pecuniam publicam, hæreditatem, prædam in suos usus avertere. 4. Sejungo, segrego, *se détacher*. Se ab amicitia alicujus avertere.

AVIA, æ, f. *Aieule, grand'mère*. SYN. Patrentis mater.

AVIARIUM, ii, n. *Volière*. SYN. Locus ubi aves domi nutriuntur.

AVIDE, *Avidement*. SYN. Cupide. USUS: Avide exspecto tuas litteras. Avide litteras Græcas arripui, quasi diuturnam sitim exple cupiens.

AVIDITAS, atis, f. *Avidité*. SYN. Cupiditas, desiderium. EPITH. Infinita, inexhausta. USUS: 1. Infinita me gloriæ cupiditas tenet. Est in me summa aviditas; summa cupiditate, aviditate gloriæ rapior. 2. Avaritia, *cupidité, avarice*. Mendacitas aviditatis conjuncta in alienas fortunas imminet. Cf. Avaritia, Avidus.

AVIDUS, a, um, *Avide*. SYN. Valde appetens, cupidus. USUS: Appetentes gloriæ, præter cæteras gentes, atque avidi laudis fuere Romani. 2. Avarus, *cupide, avare*. Valde avidus in pecuniis locupletum est; auri argentique studio supra, quam dici potest tenetur; nefno minus illo a pecuniæ cupiditate abest; auri hominem cupiditas ingens tenet; est in eo summa auri aviditas; ad divitias inflammatus aviditate rapitur. Cf. Avarus, Cupio.

AVIS, is, f. *Oiseau*. EPITH. Adversa, interpres et satelles Jovis, postrema, excelsa, internuntia Jovis, minor, alba. USUS: Aves aliæ alites; aliæ oscines. Avium quædam ad imitandum humanæ vocis sonum sunt dociles. Aves libero fruuntur cælo. Quasi avem albam bene sentientem civem intuemur.

AVITUS, a, um, *Provenant de l'aieul ou des aïeux*. USUS: Paterna et avita possessio. Patra et avita Philosophorum secta.

AVIUM, ii, n. et sæpius **AVIA**, òrum,

n. pl. *Lieux déserts*. USUS: Avium dulcedo ducit ad avium.

AVIUS, a, um, *Désert; impraticable*. USUS: Nocturnis et aviis itineribus profectus. Silvæ, valles avicæ.

AVOCATIO, ònis, f. *Diversion*. DIFFER. Avocatio a molestia cogitanda; revocatio ad contemplandas voluptates.

AVOCO, as, avi, atum, are, a. *Détourner, éloigner, distraire*. SYN. Abstraho, abduco, arceo, removeo, traduco. (Voco, adduco. ADV. Sapienter. USUS: Ab ea re me non commodum ullum abstrahet, non metus avocabit, non somnus retardabit. Aliquem a contentione, a discordiis, a vitiis avocare. Cf. Abduco, Avertio.

AVOLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler; se retirer rapidement, s'enfuir*. SYN. Fugio, fluo, evanesco. USUS: Experiar ut hinc avolem, *je chercherai à m'enfuir d'ici*. Fluit corporis voluptas et prona avolat, *le plaisir s'envole et bientôt s'évanouit*.

AVUNCULUS, i, m. *Oncle maternel*. SYN. Matris frater. EPITH. Divinus ac singularis, magnus.

AVUS, i, m. *Aieul, grand-père*. SYN. Patris, aut matris pater. EPITH. Disertissimus, nobilis, sapientissimus.

AXILLA, æ, f. *Aisselle*. SYN. Locus subter brachium concavus.

AXIOMA, atis, n. *Proposition, axiome (proposition qui n'a pas besoin de démonstration)*. SYN. Enuntiatio, effatum, pronuntiatum, sententia breviter enuntiata. EPITH. Falsum, verum.

AXIS, is, m. *Essieu, et per product*. CHAR. SYN. Linea per mundi centrum ducta, circum quam cælum convertitur. USUS: 1. Terra, alitrix nostra, trajecto axe sustinetur, *axe du monde, ligne imaginaire qui partant d'un pôle et passant par le centre de la terre, rejoint l'autre pôle*. USUS: 2. Sinuare, propellere axem.

BACCA, æ, f. *Baie*. Fructus arborum, quales sunt corni, oleæ. **EPITH.** Certæ, pulchellæ. **USUS** : Baccæ arborum terræque fruges.

BACCHĀNĀLIA, ūm, et ōrum, n. *Bacchanalia, fêles de Bacchus*. **PHRAS.** Hilaria, liberalia; quibus diebus 'bacchatur hominum effrenata licentia, et temulentia; dies, quibus proni esse in licentiam homines, et diffuere in luxum ac lasciviam solent. **USUS** : Bacchanalia vivere, *vivre dans la débauche*. Bacchanalia agere, *agitare, célébrer les orgies*.

BACCHĀTIO, ōnis, f. *Célébration des bacchanales, orgie*. **SYN.** Bacchantium furor, insaniendi ratio varia. **USUS** : Nocturnæ bacchationes et vigilie. Cf. Amentia.

BACCHOR, aris, atus, sum, ari, d. *Célébrer les mystères de Bacchus, se livrer aux transports de la joie, de la colère etc.* **SYN.** Furo, insano. **USUS** : Quibus gaudiis exultabas, quanta voluptate bacchabare? *Quelle était l'ivresse de la joie?* Cf. Furo.

BACILLUM, i, n. *Petit bâton, verges des licteurs*. **SYN.** Baculus, virga. **EPITH.** Incurvum, in summo inflexum. **USUS** : Lituus, id est, incurvum, et a summo leniter inflexum bacillum.

BACŪLUS, i, m. et **BACŪLUM**, i, n. *Bâton*. **USUS** : Inniti baculo.

BĀJŪLO, as, avi, atum, are, a. *Porter à bras ou sur le dos*. **SYN.** Porto. **USUS** : Ego bajulabo, tu inanis ante me ito.

BĀJŪLUS, i, m. *Portefaix*. **SYN.** Operarius, qui onera corpore suo victus quærendi causa portat. **USUS** : Operarii et bajuli.

BALBUS, a, um, *Bègue*. **SYN.** Lingua hæsitans. **USUS** : Demosthenes ita balbus erat, ut primam Rhetoricæ litteram non posset dicere.

BALBŪTIO, ōis, ivi, ire, n. *Bégayer*. **SYN.** Lingua hæsito. **TRANSL.** Parler obscurément. Inapte dissero, male doceo, tracto, ago. *Vel* : Obscure, ambigue pronuntio, dico. *(Aperita, et clara voce loquor.* **USUS** : De natura Dei balbutiebant.

BĀLISTA, æ, f. *Baliste, machine à lancer des pierres*. **SYN.** Arcus magnus cum manubrio. **USUS** : Balistæ eo vehementius feriant,

quo sunt contentæ, et adductæ magis. Cf. Catapulta.

BALNĒÆ, arum, f. *Bains publics*. Duo ædificia conjuncta, in quorum altero viri, altero feminæ lavabant. **USUS** : Balneæ publicæ.

BALNĒĀRIA, ōrum, n. *Salle de bains*. **USUS** : Nihil restat præter Balnearia, et ambulationem.

BALNĒĀTOR, ōria, m. *Baigneur, propriétaire de bains*. **SYN.** Balnearum præfectus. **EPITH.** Temperans.

BALNĒUM, item : **BĀLINEUM**, i, n. *Salle de bains*. **SYN.** Locus, ubi domi privatum lavant. **USUS** : Balneum calefieri jussit.

BĀLO, as, avi, atum, are, n. *Bêler*. **USUS** : Balat ovis exclusa pascuis.

BALSĀMUM, i, n. *Baumier*. ***SYN.** Odorata Palæstinæ arbuscula. **USUS** : Balsamum est arbor ipsa; opobalsamum est succus collectus ex arbore.

BALTEŪS, i, m. *Baudrier*. ***SYN.** Cingulum e corio bullis ornatum. **USUS** : Auratæ vaginæ, aurata illis baltea erant.

BAPTISMUS, i, m. *Baptême*. **PHRAS.** 1. Baptismus conferre, *baptiser*. Sacrosancto Christianorum ritu abluere; aqua vitali abluere; sacro fonte infantes aspergere. Salutari Christianorum lavacro tingere; sacro baptismate respargere; primis Christianorum sacris initiare. Sacro baptismate ablutus est, *il a reçu le baptême*. Sacrosancto æternæ salutis fonte ablutus, tinctus, aspersus est; Baptismatis fonte auctloratus est; Christianorum cœtui per sacrum baptismam insertus est, salutari aqua, lustrali fonte lotus est; sospitalibus aquis ablutus est; sacro baptismatis rore tinctus est; sacro fonte lustratus, expiatus est. 3. Ex baptismo levare, *être parrain*. E sacro fonte suscipere; ad sacrum fontem pro aliquo sponsoem fieri; qua hora pueris sacra aqua ad salutem tingendis opera impenditur, sponsoem facere. (**VULG.** Parrinum agere.)

BĀRĀTHRUM, i, n. *Gouffre*. **SYN.** Locus præceps, unde emergi non possit. **TRANSL.** Pro homine edace, potatore. *Item* : Pro meretrice omnia absorbente. **USUS** : Ex imo barathri emergere.

BARBA, æ, f. *Barbe*. **SYN.** Viri villus ad mentum. **EPITH.** Aurea, horrida atque intonsa, major, maxima. **USUS** : 1. Barba crescit, *sa barbe pousse*. Jam lanuginem emittit. Lanugo per malas serpit, malas vestit. 2. Barbam longam fert, *il laisse croître sa barbe*. Barbam promittit; alit prolixam barbam; barbam nutrit profusam, submissam, prominentem. Bene barbatus; barba affatim instructus; spissa, promissaque barba est conspicuus. Promissa, et fluente in pectus barba

est. 3. Barbam deposuit, *il s'est rasé*. Barbam totodit, dempsit, abrasit, posuit, rasit. 4. Neodum habet barbam. Ne primam quidem barbæ lanuginem induit; ne lanugo quidem mentum obdixit; ne prima quidem barba mento inducta est. USUS: Capillator quam ante, et barba majori.

BARBARE, *a la manière des étrangers; grossièrement*. SYN. Inquinare. (Pure, emendate. USUS: Grammaticum se professus, barbare loquitur.

BARBARIA, *ae*, et **BARBARIES**, *ei*, *f. Pays étranger, race barbare*. SYN. Locus barbarus vel fera gens. EPITH. Agrestis, forensis, immanis atque intoleranda, inveterata, tota, vasta. 2. Tam atrox nullus in ulla barbaria tyrannus fuit. 2. Regiones feræ et alienæ, Scythæ, Syri et cuncta fere barbaries. 3. Mores barbari, duri, feri, crudelitates, feritas, *mœurs grossières, sauvages, barbarie*. Cæsar inveteratam quamdam barbariam ex Gaditanorum moribus delevit. Barbaria forensis. 4. Vitiosa et a latinitate aliena locutio, *barbarie de langage, ignorance*. Domestica aliqua barbaries eorum sermonem infuscavit, inquinavit. Barbaria et solæcia inspergunt.

BARBARICUS, *a*, um, *Barbare, étranger*. SYN. Barbarus. Barbaricæ vestes, leges, mores barbarici.

BARBARISMUS, *i*, m. *Barbarisme, faute contre la langue ou la prononciation d'un mot latin*. SYN. Vitium in locutione, cum verbum aliquod vitiose effertur. USUS: In barbarismos incurrere.

BARBĀRUS, *a*, um, *Barbare*. SYN. Immanis, incultus, agrestis, ferus, crudelis, atrox. (Humanus, cultus. PHRAS. Homines barbari, *hommes barbares*. Gentes immanitate barbaræ, moribus efferatæ. Homines immani et intoleranda barbarie; immanis, ferus, omni diritate deterrimi; vultu, motuque corporis vasti, et agrestes; moribus, ritibusque efferati; magna ex parte latrocinii infames; homines natura immani et importuna, inculti, asperi; quique contra studia naturæ agrestibus institutis obdure; expertes omnis juris ac conditionis, et lingue prope humane; natura et moribus immites ac feri; agrestibus institutis vivere sueti; quorum terris nihil asperius, oppidis nihil incultius, indole ac moribus nihil immanius. Cf. Agrestis, Inhumanus.

BARBĀTŪLUS, *a*, um, *Qui porte une barbe naissante*. SYN. Fere imberbis; cum rara barba aut parva. USUS: Concursabant barbatuli juvenes.

BARBĀTUS, *a*, um, *Barbu*. USUS: Barbuti illi veteres.

BARBŪLA, *ae*, *f. Petite barbe*. USUS: Non hac barbula, qua isti delectantur, uti sunt veteres.

BARDUS, *a*, um, *Lourd, stupide*. SYN. Stupidus, hebes. USUS: Quis stupidum Socratem dicet, aut bardum?

BĀRO, *onis*, m. *Imbécile*. SYN. Homo stupidus. USUS: 1. Hæc cum loqueris, nos barones stupemus. 2. Vir princeps. *M. L. Baron*. Apud reliquos Barones te in gratiam posui.

BĀSILICA, *ae*, *f. Basilique, édifice où l'on jugeait; Église chrétienne*. USUS: Basilicam struere, ornare.

BĀSILICĒ, *Royalement, magnifiquement*. * SYN. Magnifice. USUS: Basilice ornatus incedit.

BĀSILICUS, *a*, um, *Royal, splendide*. * SYN. Regalis, splendidus, magnificus. USUS: Basilicæ editiones. Victus basilicus.

BĀSIO, *as*, *are*, *a. Baiser*. SYN. Osculor.

BĀSIS, *is*, *f. acc. im, abl. i. Base, pedestal d'une statue*. SYN. Pes, pars ima, substructio. EPITH. Adversa, altior, excelsa, inanis, index sui sceleris. USUS: Basi statuarum aliquid incidere, inscribere.

BĀSIUM, *ii*, n. *Baiser*. * SYN. Osculum. USUS: Basium dare, figere. Cf. Osculor.

BEĀTE, *Heureusement*. * SYN. Felicitate. USUS: Beate vivere in una virtute positum est.

BEĀTIFICO, *as*, *are*, *a. Béatifier*. PHRAS. Beatorum in cælo numero addere; Beatorum in cælo ordinibus inserere, asserere; Beatip adscribere; ad-numerum, in-numerum Beatorum adscribere; Beatis annumerare; in Beatorum numero locare, collocare, reponere; Beatorum numero aggregare; in Beatorum numerum referre; Beatorum cultum, honorisque alicui decernere, constituere.

BEĀTITAS, *atis*, *f. Bonheur*. SYN. Beatitudo, vita beata. Cf. Beatus.

BEĀTITŪDO, *inis*, *f. Béatitude*. SYN. Beatitas. USUS: Beatitatis et beatitudinis verbum durum, sed usu mollium est. Cf. Felicitas, Beatus.

BEĀTUS, *a*, um, *Heureux*. SYN. Felix, cui bene est. ADV. Absolute, ardentem, perfecte, summe. PHRAS. 1. Beatus sum, *je suis heureux*. Bene beateque est; in cælo sum; cælum digito contingo; Deorum vitam adeptus sum; quis me homo fortunatus? fortunam ipsam anteo. Cf. Felix. 2. Beati in cælo, *Bienheureux du ciel, les saints*. Felicissimi cæli incolæ; æternitatis felicissimæ lumina; in altissimum evelti cœlestium civium consessum; cœlestis patriæ cives; cœlestis aulae beatissimi proceres; in augustissimo Numinis concilio collocati; qui ea florent inter cœlestes gloria, quæ mortalium apices transcendit, intra se positos habet universos. 3. Beata sempiternaque vita jam in cælo fruitur, *il jouit déjà dans le ciel d'une éternité de bonheur*. Ejus vitam virtutemque

beata jam immortalitas except; piorum jam sedem ac locum est consecutus; magnis jam, et perpetuis fruitur voluptatibus, nullo metu nec impediante, nec impendente; ejus animus, postquam e corpore excessit, in cœlum jam, quasi in domicilium suum pervenit; in æternam, ac plane jam suam in domum immigravit, ubi ævo sempiterno fruitur. *Æternæ salutis, beatitudinis particeps*; hæres æternæ vitæ est; particeps æterni gaudii in unica felicitatis cognitione defixus est. Adest illi cummulata bonorum complexio, secretis malis omnibus. Beatitudinis sempiternæ portum jam contigit; in illa perenni felicitatis sede jam collocatus est. Vita cœlitum, quæ sola est vite nominanda; cœlesti gloria, et immortalitatis domicilio jam perfuitur. Vita beata et sempiterna; quæ cummulata bonorum omnium, et nunquam interitura possessione gaudet, fruitur. *Æternam gloriæ mercedem, a DEO mortalibus propositam, jam consecutus est.* In beatissimam cœli regiam est deportatus; hæreditatem divinæ gloriæ adiit; evolvit jam in cœlestes orbes illos, ubi certus laborum finis, ubi vera et solida felicitas. Projectus jam est ad beatum illud sanctarum animarum concilium; et felicissima cœlitum sede est receptus. *USUS*: Beatus esse sine virtute nemo potest. Quem tu ægritudine, metu, lætitia gestiente, et libidine liberum, solum, vacuum videris, num dubitabis beatum dicere? Qui beatus est, tutus sit oportet, inexpugnabilis, munitus, septus, sine timore, quem nulli metus terrent, nullæ ægritudines credunt, nullæ libidines incitant, nullæ lætitiæ fuitiles languidis liquefaciunt voluptatibus. Cf. *Felix*.

BELLARIA, òrum, n. *Friandises, pãtisseries*. SYN. Cibi ad irritandam famem compositi. *USUS*: Mellita bellaria.

BELLATOR, òris, m. *Guerrier*. SYN. Miles bellicosus. *USUS*: Is minus vehemens orator, quam bellator fuit. Cf. *Miles*.

BELLATRIX, icis, f. *Guerrière*. *USUS*: Bellatrix iracunda.

BELLE, *Bien*. SYN. Bene, apte, prosperè, commodè, æquo animo. *USUS*: Belle, et festivo. Belle cecidit, cum etc. Dolorem illum belle fert. Aqua belle fluens.

BELLICÔSÈ, *D'une manière belliqueuse*. * *USUS*: Bellicosè Romam aggressus est.

BELLICÔSUS, a, um, *Belliqueux, brave à la guerre*. SYN. Armis et belli virtute valens. (Imbellis. PHRAS. 1. Germani bellicosi sunt, les Germains sont belliqueux. Belli gerendi peritissimi; longe omnes belli gloria et virtute superant; bellicis laudibus abundant; operum militarium periti sunt; bello invicti; multis fortibus factis, gloria militari illustres; in armis exercitatissimi; pugnacissimi, promptissimi bellatores; bello acres

sunt, strenui, et consilio boni; rem bellicam fortiter ac strenue tractant, gerunt, administrant. 2. Scipio bellicosissimus erat, *Scipion était un très-vailant guerrier*. Vir erat in arma natus; ferox viribus, et armorum arte; invictus bello juvenis; Mars alter; primus bellator; magnum habebat usum in re militari; summam scientiam rei militaris habebat; erat bello nobilis; manu strenuus, promptus; clarus militia; acer bello juvenis; bonus militia, impiger manu; gnarus, non inglorius, acer militiæ; egregiæ erat militaris famæ. Sæpe se in armis strenuum, in bellis acrem, ac fortem probavit; fortem ac strenuum in bello navavit operam; erat in eo laus rei militaris maxima; prudentia rei militaris clarus erat; in re militari versatus erat egregie; florebat militaris rei gloria; militare munus præclare functus erat. *USUS*: Gentes bellicosæ. Cf. *Fortis, Audax*.

BELLICUM, i, n. *Signal de combat*. Bellicum canere, *sonner la charge*. SYN. Cantus ad arma vocans. *USUS*: Bellicum quasi canit Thucydides.

BELLICUS, a, um, *Relatif à la guerre*. *USUS*: Bellicum rem administrari majores nostri nisi auspiciato noluerunt, *les affaires de la guerre, la guerre*. Bellica disciplina, *l'art de la guerre*. Bellica laus, gloria, *la gloire militaire*.

BELLIGERO, as, avi, atum, are, n. *Faire la guerre*. SYN. Belligero. *USUS*: Cum fortuna nobis belligerandum est.

BELLO, as, avi, atum are, n. *Faire la guerre*. SYN. Belligero, bellum gero. *USUS*: Gigantum more cum Diis bellare. Cf. *Bellum*.

BELLŪA, æ, f. *Bête féroce*. SYN. Bestia. EPITH. Audax et nefaria, fera et immanis, immanis, et tetra, importuna, importunissima, impura, tetra et pestifera, teterrima, et vastifica, vasta, et immanis. Belluæ fluentes, immanes et feræ, innantes et natantes. *USUS*: *Ægritudo ut tetra et immanis bellua fugienda*. Sed quid ego jus hospitii in hac bellua requiro?

BELLUM, i, n. *Guerre*. SYN. Duellum, Mars, belli contentio, certamen belli, tempus belli, arma. (Pax. DIFFER. Bellum et tum militiæ tempus; prælium solum armorum certamen est. EPITH. Bella acerba ac diuturna; civilia, continua, domestica, externa, gravia, gravissima, hostilia, inutilia, justa, leniora; magna, majora, maritima, terrestriaque, maxima, et periculosissima, pestifera, præclara, pristina, propria, superiora, varia, vetera, bellis superioribus. Bello proximo, bellum acerbum diuturnumque, intestinum, acerbissimum, et calamitosissimum, commune, crudele et exitiosum, crudelissimum, dubium, foedissimum, gravissimum, horribile ac nefarium, impium, inxpiabile, indictum, infinitum, injustum,

luctuosissimum, necessarium, periculosum, vehemens, merum, misrum fataleque, miserum, mortiferum, muliebre, naturale, navale et maritimum, occultum, oppressum, periculosum magnitudine, turpe, perniciosissimum, piraticum, privatum, proximum, prudens, regium, repentinum, sacrilegum impiumque, sævissimum prope omnium, sceleratissimum, sempiternum, servile, tetrum periculosumque, tantum, tam crudele, tam nefarium, tam diuturnum, tam longe lateque dispersum diffusumque. PHRAS. 1. Bellum imminet, *la guerre est imminente*. Impendit nobis, imminet bellum formidolosum, anceps, difficile. Exardescet, orietur, nascetur, existet ex his scintillis bellum calamitosum, exitabile. Versamur in præsentis belli discrimine. Adventat, appropinquat, adest jam grave bellum. Res ad arma spectat. Bellum jam evitari non potest. Gliscit jam scintilla belli, quæ brevi in apertum incendium erumpet. Magna belli moles imminet. Magnum bellum in manibus est. Bellum incidit non dubium. Bellum nobis jam propius admovetur. Grave bellum in metu est. Belli magni timor impendit; versamur in magno timore belli. Adesse jam grave bellum videtur. Bellum non dubium habemus. Bellum primo quoque tempore confiatum erit; natum jam est belli initium. 2. Bellum excitare, *allumer la guerre*. Concitare, suscitare, commovere, conflare, concire bellum; bellicum canere; ad arma vocare; arma induere civibus; in arma populos agere; ad bellum omnem Europam armare; ad arma clamare, stimulare, concitare, sollicitare populos; bellum toto orbe consciscere; ad bellum inducere; quasi furiam quandam ac faciem belli accendere, et impellere ad consilia tam funesta populos. 3. Bellum parare, *faire les préparatifs d'une guerre*. Bellum adornare, apparare, comparare, instruere; bellum coquere, ostendere; ad saga ire; de bello cogitare; ad bellum animum intendere; in bellum mente et animo insistere; ad belli cogitationem se recipere; de bello consilium inire; belli consilium querere; in bellum incumbere. Omnia belli apparatus strepunt, *tout retentit de bruit de guerre*. Saga sumuntur, arma promuntur, dantur civibus; arma raptim capiuntur, induuntur. Armis cives accinguntur, muniuntur, instruuntur. 4. Bellum Indicare, *déclarer la guerre*. Bellum denunciare. 5. Bellum suscipere, *entreprendre une campagne*. Movere, commovere, facere, inferre, sumere, incipere, inchoare. Belli initium sumere; arma tentare; ad arma descendere, concurrere. Belli initium facere; bellum consciscere, contrahere; bellum moliri, inire; bellum capessere, decernere; otium bello interpellare; bello experiri; rem ad arma deducere; ad vim et arma descendere, decurrere; belli fortunam tentare, experiri; in bellum converti. 6. Bello aggredi ali-

quem, *attaquer quelqu'un les armes à la main*. Arma inferre, bello lacessere, tentare, petere aliquem; armis invadere, infestare; bello premere, opprimere; armis, bello persequi; bellum inferre, movere, commovere, facere alicui. 7. Bellum gerendum committere, *confier à quelqu'un le soin d'une guerre*. Bellum dare consulibus; præficere bello consules; bellum mandare consulibus; summam belli administrandi consulibus dare, permittere. 8. Bellum gerere, *faire la guerre*. Administrare, gubernare bellum; bellum suis viribus exequi. 9. Bellum est in Italia, *l'Italie est en feu*. Ardet, flagrat, conflatur atroci bello Italia; miscetur belli turbine; belli dissidio distracta gemit; internecino bello premitur, affligitur, vexatur. Italia perculsa bello, ac prostrata jacet; belli flamma uritur, ac consumitur; magna belli contentione terra marique infestatur; igne ferroque vastatur; nefario ac durissimo bello inflammatur. Italia tota in armis est. Arma tota Italia concerpere; strepitus armorum totam Italiam concutit; in sagis est omnis Italia. Nulla calamitas, nullum exitium, nihil tam durum et acerbum in bello est, quod Italia non persentiscat. Bellum diuturnum totam perdit, corrumpitque Italiam. Nullum non mali genus Italiae infert, importat bellum. Bellum magnas calamitates, ac graves creat Italiae; multis et gravibus damnis Italiam afficit; nullius mali experts est; nulla vacat calamitate Italia bello lacerata. Bellum ex pulcherissima Italiae parte solitudinem facit. Undique se pugna movet in Italia; ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur. 10. Bellum adhuc anceps est, *l'issue de la guerre est encore douteuse*. Bellum ancipit. Marte geritur. Communis adhuc Mars belli. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. Bellum adhuc gestum ea fortuna est, quam belli casus ferunt, Marsque communis. 11. Bellum protrahere, *traîner la guerre en longueur*. Bellum ducere, trahere, alere, progrogare; lentum bellum per oppida circumferre. 12. Bello hostem circumducere. 13. Bellum repellere, *se défendre (guerre défensive)*. Propulsare bellum, defendere bellum illatum; illatas injurias propulsare; bellum depellere, profligare, repellere; vim omnem belli tempestatemque alio convertere, avertere; bellum dividere, dispergere; in locum alium detrudere. 14. Bellum remittere, *la guerre est sur le point de finir*. Attenuatum, imminutum bellum est; senescit, consenescit bellum; affectum, non confectum bellum est. 15. Bellum absolvere, *terminer une guerre*. Restinguere, delere, conficere, componere; belli reliquias extinguere; felici temeritate opprimere; bellum ad exitum perducere; bellum perficere, absolvere, perpetrare, victoria terminare; optato exitu concludere; belli extrema delere; belli reliquias auferre,

conficere; nullam partem belli relinquere; finem bello imponere, facere, statuere; nullam belli scintillam relinquere; belli reliquias persequi; bellum tollere et sepelire. 16. A bello cessare, *cesser la campagne*. Bellum dirimere, ponere, deponere, componere; bellum pace mutare; arma ponere; ab armis discedere; ab armis abstinere; bellum sedare; ab armis conquiescere. 17. Bellum renouare, *recommencer la guerre*. Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumptum, instauratum, redintegratum est, ut adeo bellum ex bello feratur. Redit, renascitur de integro bellum; jam extinctum denuo suscitatur. Novo iterum bello implicamur, involvimur. Novis fluctibus objicimur; in bellum denuo conjicimur. Ex praesenti tranquillitate novae tempestates commoventur. Bellum integrum superest novis furoribus inflammatum. Bellum non finivit, sed mutavit. Omnia rursus in bellum consilia convertenda sunt. USUS: Bellum inferre, *porter la guerre*. Bellum defendere, *repousser la guerre*. Bellum accipere, non inferre, *guerre défensive et non offensive*. Bello parato, *après les préparatifs de guerre*. Bellum collatum est circa Corinthum, *on fit la guerre à Corinthe*. Bellum ad Placentiam constitit, *on cessa de combattre sous les murs de Plaisance*.

BELLUS, a, um, *Bon, convenable*. SYN. Aptus, conveniens. ADV. Plane, valde. USUS: 1. Erit hic locus pueris bellissimus. 2. Lepidus, *délicat*. Bellus puer, *bellæ litteræ*. 3. Urbanus, *honestus, poli, bien élevé*. Durius hoc accepit, quam homines belli soleant. Cf. Pulcher.

BÈNE, *Bien*. SYN. Præclare, commode, valde, ratione. PHRAS. 1. Bene mecum agitur, *je suis le plus heureux des hommes*. Pulchre mihi est. Beatus sum. Perbono loco res sunt meæ. Præclare se res habet. Bene me habeo. Rectissime apud me sunt omnia. Optime, commodissime mecum agitur. Belle me habeo. Expedita mihi sunt omnia et explicata. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Pulcherrime stamus. Secundæ res sunt. Salva res est, integra, incolumis. Res facili cursu procedunt; prosperum cursum tenent. Prospera, et ex sententia res eunt meæ. Vitam vivo felicissimam. Facile me mihi præbet fortuna et benignam. Optime mihi cum fortuna convenit. Nihil ad felicitatem deest. Vita mea omni felicitatis genere cumulata est. Omnia ad voluntatem fluunt; ex sententia procedunt. Utor rebus secundis. 2. Bene an male, *bien ou mal*. Recte an perperam; recte an secus; probe an secus egeris, ignoro. 3. Bene fecisti, *vous avez bien fait*. Recte et ordine, belle, rectissime et sapientissime; rite, providenterque fecisti. USUS: 1. Domus bene et ratio-

ne ædificata. 2. Valde, *très, fort*. (Cum adject. vel adv.) Homo bene nummatus; bene multi, bene mane, bene magnus, longus etc.

BENEDICO, is, xl, *etum*, ere, n. USUS: 1. Absolute est: bona verba dicere et boni ominis, *dire des paroles de bon augure*. 2. Laudo, *dire du bien de quelqu'un, louer*. Cui benedixit unquam bono civi? *De quel homme de bien a-t-il jamais fait l'éloge?*

BENEDICO DEUM, a. *Je bénis DIEU*. Laudo, extollo, deprædico Numinis clementiam, ac largitatem. 2. Benedicere populo, benedictionem dare, *bénir le peuple, donner la bénédiction*. Bene precari; fausta cum prece dimittere; pacem et veniam populo a superis precari. Solemni precatione, faustis ad DEUM precationibus populum prosequi. 3. Benedicere mensam, cibos, *bénir la table, la nourriture*. Cœnam a sacris precibus auspicari; Christiano ritu, solemnī precatione dapes lustrare.

BENEDICTUM, i, n. *Bonne parole*. X) Maledictum. USUS: Benedicta male interpretari.

BENEFACIO, is, *tæci, factum, facere*, n. *Faire du bien*. SYN. Beneficio afficio, benigne facio, beneficium tribuo, bene, optime mereor, beneficiis orno, bene promereor, beneficium confero, beneficio complector; beneficiis augeo, prosequor. USUS: Durum est, male tractari ab iis, quibus benefeceris. Cf. Beneficium confero.

BENEFACIUM, i, n. *Ce qu'on fait de bien*. Adhibetur sæpius in plus. num. SYN. Bene, honeste factum, virtus. X) Malefactum. USUS: Benefactorum jucundissima est recordatio. 2. Beneficium, meritum, *bienfait*. Benefacta male locata, male facta arbitror.

BENEFICENTIA, æ, f. *Rienfaisance*. SYN. Liberalitas, benignitas. EPITH. Divina, præstans. USUS: Quid præstantius bonitate et beneficentia?

BENEFICIARIUS, i, m. *Bénéficiaire, soldat promu par la faveur d'un tribun*. SYN. Cliens. USUS: Petreius cum paucis equitibus beneficiariis suis in hostem movit, *Pétreius se jeta au milieu de la mêlée avec quelques cavaliers qui lui étaient dévoués*. (VULG. Vassallus).

BENEFICIUM, ii, n. *Bienfait*. SYN. Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. EPITH. Æternum, amplissimum, divinum, immortalæque, excellens atque divinum, insigne et singulare, præclarum in rempublicam, publicum, recens, summum. Beneficia amplissima, clarissima. Divina in aliquem, fructuosa, et grata alicui, immortalia, innumerabilia, jucundiora, vetera, paternæ, plurima, proxima, vera, vetula, vilia. PHRAS. 1. Beneficium peto, *je vous demande un service*. Hanc rem in beneficii loco a te

deposco; tuo beneficio ut in mihi honor obveniat, peto. Cf. Rogo. 2. Beneficium confero, *je rends service*. Contuli, quæ in illum officia potui. Quantum in me fuit, quantum efficere, et consequi potui, pro meo studio, meaque industria complexus sum hominem; auxi omnibus officiis. Nullum officii genus, aut studi; nullam omnino rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem specfaret, omisi, prætermisi, insectam reliqui. Omnia, quæ quidem præstare mihi licuit, profecta in illum sunt beneficia. Meam in illum voluntatem et benevolentiam, quodcumque res tulit, ubi tempus, occasio postulavit, ostendi, significavi, declaravi, patefeci, probavi. Bene meritis de illo sum, quam potui, studiosissime. 3. Nihil beatius est, quam beneficia multis conferre plurima, *le comble de bonheur, c'est de pouvoir accabler de bienfaits un grand nombre de personnes*. Benigne facere plurimis; beneficiis devincere, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos; felicitatis pars magna est, beneficiis cumulare, obruere; officiis colere, afficere; beneficiis et officiis prosequi quam plurimos; mereri, bene promereri de plurimis; in exhibendis, tribuendis, defendendis officiis, nullum benevolentiae pignus, ac indicium omittere; emere sibi beneficiis plurimos; eximia esse in omnes benignitate. Quæ ista felicitas est, servire, commodare quam plurimis; collocare, ponere apud gratos animos benefacta quam plurima; et quidquid facultas, in beneficii loco deferre. 4. Non magna in me beneficia contulisti, *vous ne m'avez pas rendu de grands services*. Non valde de me meritis es. Beneficium a te vel nullum accepi, vel minimum. Exigua sunt, quæ pro beneficio dedisti; quæ mihi detulisti, dedisti beneficia; quæ apud me beneficia collocasti, posuisti. Gravia non sunt, exigui momenti, parvi ponderis ea sunt, quæ mea causa fecisti. Beneficia tibi debeo, non ita magna. Obligasti, obstrinxisti me mediocribus officiis. 5. Beneficium accepio, *je reçois un service*. Beneficia tibi debeo officia et beneficia; innumerabilia tua in me exstant beneficia; in me profecta sunt. Innumera tua in me beneficia et promerita sustinere vix possum. Quod vivo, pro tuo beneficio habeo; in beneficii loco repono. 6. Beneficium reddo, *je m'acquitte envers mon bienfaiteur*. Quis beneficiis tuis pro merito respondebit? quis parem referet gratiam? quis benefacta tot in me tua solvet, remunerabitur? quis officia tua paribus officiis æquet, compenset? cumulat in me meritis qui faciam satis? Cf. Remuneror. 7. Beneficii memor ero, *je me souviendrai des services reçus*. Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoria percepta beneficia retinebo. Hujus in me meriti æternum meminerō. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo; singulare me beneficium tulisse credam; beneficii non vulgaris locum

apud me obtinebit, *je complerai ce service parmi les plus grands bienfaits*. Cf. Gratus. 8. Beneficia præstita obesse, *reprocher des services que l'on a rendus*. Liberalitatem suam pudori alterius gravem facere. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis et sermonibus ambitiosius deprædicare. Beneficii gratiam invidiosa prædicatione corrumpere.

Beneficium Ecclesiasticum, *benefice ecclésiastique*. Sacerdotium opimum, opulentum, tenue, exile; sacerdotium cura animarum præditum; sacerdotium ab animarum cura immune. Beneficium Ecclesiasticum alteri cedere, *céder à quelqu'un un bénéfice*. Abdicare se sacerdotio aliquo, vel sacerdotii munere ac censu; amico utendum, fructum tradere; jus, possessionemque sacerdotii sui alteri transcribere; cedere jure ac possessione sacerdotii.

BENEFICUS, a, um, *Bienfaisant*. SYN. Benigne faciens, benignus. USUS: Beneficus est, qui non sua, sed aliena causa, benefica voluntate movetur. Cf. Amicus.

BENEMEREO, eris, itus sum, eri, d. *Bien mériter*. SYN. Beneficio officio, beneficium colloco. USUS: De republica, de nomine ac dignitate Rom. benemeritis civis. Benemereri de posteris; posteritati servire.

BENEVOLE, *Avec bienveillance, affectueusement*. SYN. Amice. USUS: Præsto esse alicui benevole, et fideliter.

BENEVOLENS, tis, gen. omn. *Bienveillant*. SYN. Benevolus. USUS: Non sum molestus, sed benevolens. Cf. Affectus, a, um.

BENEVOLENTIA, æ, f. *Bienveillance, bonté, obligeance*. SYN. Gratia, studium. (Oidium. EPITH. Æqualis ætati alicujus, bona, fidelis, firmissima, grata animi, impar, incredibilis in aliquem et maxima, perfectissima, præstans in aliquem, insignis in aliquem, intemperata, major, mediocri, mirabilis, mutua, necessaria, non obscura, par et mutua, perpetua in aliquem et maxima, propensa et perpetua, sempiterna, singularis, summa erga aliquem, summa et par. PHRAS. 1. Benevolentiam captare, *rechercher la bienveillance*. Benevolentia beneficiis capitur maxime, conciliatur, colligitur, contrahitur, movetur. Ad benevolentiam officia alliciunt. Benevolentiam tibi facile beneficiis adjunges, conjunges. Gratiam amicorum expetis, et multorum civium amicitiam; voluntates tibi multorum conciliare, benevolentiam consequi, experiri, perspicere cupis, beneficium consequeris. Gratiam accuparis; in gratiam te insinuare; gratia crescere apud cives et optimates desideras; benevolentia tibi eorum animi sunt devinciendi. Inire optimatum gratiam, benevolentiam magnam consequi exoptas; officiis et

beneficii est colligenda. 2. Benevolentiam exhibere, *montrer sa bienveillance pour quelqu'un*. Quam in te suscepi benevolentiam, semper tibi præstabo, servabo, tuebor, augebo. Quam semel in te contuli, declaravi benevolentiam, ea te semper complectar; hanc in te semper navabo; hanc experiri, perspicies plurimis indicibus. Qua in te semper eram benevolentia, ea deinceps quoque ero propensissima. Favebam adhuc rebus tuis, et cupiebam optime; neque desinam, in posterum te favore fulcire meo. Secunda in te erat voluntas mea; studiisque in te inclinabat; sed animo nihilominus in te benevolo, optimoque esse pergam. Si unquam me tibi benevolam dedi, si voluntate eram bona ac propitia; deinceps in re tua totus ero, nullumque benevolentiae, aut gratiae officium omitam; studio rerum tuarum agebam adhuc maximo, tuaque causa cupiebam tibi omnia; quidni addictus sim deinceps quoque, tuisque commodis studeam unice? Optime affectum me tibi fuisse adhuc, tu ipse testis eris locuples; quæ igitur res est, quæ dubiam reddere summam in te voluntatem possit? Cf. Amicus, 3. Benevolentiam tollere, *enlever à quelqu'un l'amitié*. Adimere, extinguere, delere. Cf. Amicitiam abrumper, Gratia.

BENEVŌLUS, a, um, *Bienveillant*. SYN. Amans, amicus, propendens in aliquem inclinatione animi, studiosus. ADV. Sane, vere. PHRAS. Ardentibus sum in aliquem studiis; amicissimus sum; summa mea est in illum voluntas; eximiae benevolentiae, ac benignitatis sum in aliquem; voluntate in aliquem bona sum; animo bono sum in aliquem. Cf. Benevolentiam exhibeo. USUS: Amicissimus, benevolentissimique hominis officio semper sum functus. Cf. Amicus, Amicitia.

BENIGNĒ, *Avec bonté*. SYN. Comiter, liberaliter. USUS: Salutare benigne, comiter appellare aliquem. Alicui benigne facere et liberaliter.

BENIGNITAS, atia, f. *Bonté, bienveillance*. SYN. Clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas. EPITH. Grata, honesta, incredibilis in aliquem, jucunda aditu, major, nimia, privata, propensa in calamitosos, quaestuosus, summa in aliquem, utilis alicui. USUS: Summa benignitate audire dicentem. Nunquam tibi meam benignitatem claudam. Non exhaurietur mea benignitas. Benignitas naturæ, agrorum. Cf. Lenitas, Mitis, Benevolentia.

BENIGNUS, a, um, *Bon, doux*. SYN. Comis, blandus. (Asper. USUS: Benignus ad commodandum. Oratione benigna uti. 2. Liberalis, munificus, *généreux, libéral*. Benignus liberalisque dicitur, non qui fructum, sed officium sequitur. Cf. Benevolentia.

BĒO, as, avi, atum, are, a. *Rendre*

heureux, donner l'immortalité. SYN. Beatum facio. USUS: Cælo aliquem beare.

BESTIA, æ, f. *Bête féroce et généralement toute espèce d'animal*. SYN. Bellua. EPITH. Immanis ac perniciosus, monstruosissima, præclara, valentissima. Bestiæ additæ, terraque testæ, agrestes, ancipites, in utraque sede viventes, aquarum incolæ, aquatiles, c'ures, feræ, gradientes, nantes, natantes, prævæ, serpentes, solivagæ, congregatæ, terrenæ, volatiles, volitantes, volucres. USUS: Aliæ bestiæ nantes, volucres, serpentes.

BESTIĀRIUS, ii, m. *Bestiaire, gladiateur qui combattait contre les bêtes féroces*. SYN. Qui cum bestiis pugnat in ludis publicis. USUS: Gladiatoriibus, bestiariis rempublicam, obsidere.

BESTIŌLA, æ, f. *Petite bête, insecte*. USUS: Bestiolæ dissimillimæ communiter cibum querunt. (VULG. Animalcula.)

BĒTA, æ, f. *Bette, potée, plante*. Herbæ genus. USUS: Beta et mālva.

BIBLIA, ōrum, n. pl. *Les saints livres*. SYN. Sacræ, sanctæ, Divinæ litteræ; libri Divini; Divinorum librorum, sacrorum scriptorum monumenta, instinctu afflatuque cœlesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Cœlestis doctrinæ volumina. Scriptura sancta. Sacri codices.

BIBLIŌTHĒCA, æ, f. *Bibliothèque*. SYN. Librorum locus, multitudo. EPITH. Mirifica. USUS: De bibliotheca tua supplenda, libris commutandis, velim conficias.

BĪBO, is, bibi, bibitum, ere, a. *Boire*. SYN. Poto, perpoto, poculum exhaurio, potionem haurio, exhaurio, sorbeo. ADV. Jucundius, plurimum. PHRAS. Vinum intemperanter bibunt Græci, *les Grecs aiment à s'enivrer*. Vinum intemperantius hauriunt; avidè siccant pocula; lagenas exsiccant totas. Ingens est in Græcis potandi libido. Cyathos sorbendo diem producant. Poscant majoribus poculis, provocant. Totos dies perpotant; vino se obruunt; furiosa vinolentia, circumrotationibus inundantur; vino se onerant. Merum ex cantharis scitissime exantlant: vini multum exhauriunt; largiore utuntur vino; largiter se invitant; diem noctemque potando continent; multum vini absument; intemperantissimis perpotationibus indulgent; diem mero frangunt; nimio se vini potu ingurgitant; mero sopiuntur; vino sepieliuntur; vino ventrem distendunt; in potationibus sunt, agunt assidui; computationes celebrant assidue, in potationibus assidue versantur. USUS: 1. Lex Græci convivi: Bibat, aut abeat. 2. (VULG. Bibere sanitatem), *boire à la santé de quelqu'un*. Libare alteri, vel alterius salutem poculum; bibere salutaria; bibere soteria.

BIBŪLUS, i, m. *Qui aime à boire*. USUS:

Potor bibulus Falerni, *grand buveur de Falernus*. Cf. Vinolentus, Ebrius.

BICEPS, cīpītis, om̄n. gen. *Qui a deux têtes*. USUS: Biceps puella nata est.

BIDUUM, i, n. *Espace de deux jours*. SYN. Duorum spatium dierum. USUS: i. (De tempore, cum Gen. et Acc.) Bidui, *vel biduum ibi fui, je suis demeuré deux jours en cet endroit*. 2. (De loco, cum Gen., Acc. et Abl.) Castra bidui, biduum, *vel biduo absunt ab urbe, le camp est à deux journées de marche de la ville*.

BIENNIIUM, ii, n. *Espace de deux ans*. SYN. Spatium duorum annorum. USUS: Bienio domo abfuit.

BIFARIAM, *En deux endroits*. SYN. Bipartito.

BIGA, æ, f. et sapius: **BIGÆ**, arum, f. pl. *Char à deux chevaux*. SYN. Currus duorum equorum iugo actus. USUS: Citatis bigis vehi.

BILIS, is, f. *Bile, humeur bilieuse*. EPITH. Atra, secreta. USUS: i. Mens sapius iracundia graviore, *vel dolore, vel timore, quam atra bile movetur*. 2. Ira, colēre. Ea res mihi bilem movit, commovit, concivit.

BIMESTRIS, e, gen. com. *De deux mois*. SYN. Duorum mensium. USUS: Consulatus bimestris.

BIMUS, a, um, *De deux ans*. SYN. Duorum annorum. USUS: Bimus infans.

BINI, æ, a, *Deux (nombre distributif), deux à deux*. USUS: Bis bina quid sint, Epicurus non didicit.

BIPARTIOR, iris, itus sum, iri, p. *Partager en deux*. SYN. In duas partes seco, distribuo. USUS: Prædam bipartiti sunt.

BIPARTITO, *En deux parts, par moitié*. SYN. Duplīciter, bifariam. USUS: Bipartito classis, acies distributa est.

BIPEDĀLIS, e, gen. com. *De deux pieds*. SYN. Duorum pedum longitudine. USUS: Sol Epicuro bipedalis videtur.

BIPES, ædis, om̄n. gen. *Bipède, qui a deux pieds*. USUS: Homo omnium non bipedum modo, sed et quadrupedum impurissimus.

BIRĒMIS, is, f. *Birème, galère à deux rangs de rames*. SYN. Navis duobus remorum ordinibus instructa. EPITH. Præclara.

BIS, *Deux fois*. USUS: In eodem facto bis improbus fuisti.

BIVĪUM, ii, n. *Embranchement de deux voies*. SYN. Quod duas vias habet.

BLANDĒ, *D'une manière flatteuse, insinuante*. SYN. Comiter, suaviter, mansuete. USUS: Appellare aliquem blandissime. Blandius aliquid petere.

BLANDILOQUENTĪA, æ, f. *Douce parole*. USUS: Tanta illi blandiloquentia supplicavi.

BLANDIMENTUM, i, n. et sapius: **BLANDIMENTA**, orum, n. pl. *Caresses*. SYN. Blanditia. USUS: Multa blandimenta nobis natura ipsa peperit. Blandimentis corrupta juvenitus. Cf. Blanditia.

BLANDIOR, iris, itus sum, iri, d. *Caresser, flatter*. SYN. Amplexor. ADV. Mirifice, suaviter. PHRAS. Solet omnibus blandiri, *il flatte tout le monde*. Ubique suppliciter se insinuat; accupatur blanditiis omnium gratiam; blando sermone omnes delinire; lenocinari omnibus; palpum obtrudere solet. Blandissime appellat omnes; demulcet omnes suis blanditiis; assentationis artificio omnium animos sibi adiungit. Cf. Adulor. USUS: Voluptas suaviter sensibus blanditur. Prosperitas vitæ huius alludit tibi suaviter et blanditur. Cf. Blanditia.

BLANDITIA, æ, f. *Caresses, flatterie*. SYN. Blandimentum, illecebra, assentatio. (Mina. EPITH. Apertæ, flagitiosæ, malitiosæ officiorum. PHRAS. Turpe est, blanditiis gratiam accupari, *il est honteux de rechercher la popularité par la flatterie*. Populārī assentatione, blanditiis civium benevolentiam colligere; ad colligendam potentiorum gratiam blanditiis admoveere, adhibere; influere in aures populi blanditiis; optimum animos blanditiis obsidere; blandimentis corrumpere, blanditiis et illecebris irretire. USUS: Blanditiis nummos ab aliquo exprimere. Blanditiis in consuetudinem aliorum se immergere. Patris severitatem blanditiis et illecebris impedire.

BLANDUS, a, um, *Caressant, doux, aimable*. SYN. Benignus, comis, lenis, suavis. USUS: Blanda voce vocare quempiam. Blanda et supplici oratione fallere. Homo est minime blandus. Cf. Oratio blanda.

BLASPHEMĪA, æ, f. *Blasphème*. Blasphemias effutire, *ser épancher en blasphèmes*. Atroces in DEUM voces jaculare; impia verba in DEUM profundere, jacere. Verborum impietate, scelestâ lingua, quæ in cœlo terrisque sunt sanctissima, violare. Scelestâ lingua DEUM lacessere. Impias in DEUM voces mittere. Maledictas et nefarias execrationes in DEUM et cœlites evomere; nefariis maledictis, insanis vociferationibus in DEUM et superos insurgere.

BLĀTERO, as, avi, atum, are, n. *Babiller, crier*. * Quid blaterat tanto cum clamore?

BŌNA, orum, n. pl. *Biens, fortune*. SYN. Fortunæ, res, possessiones, divitiæ, fundi, prædia, voluptuariæ possessiones; res patria et avita, facultates. EPITH. Aliena, augusta,

brevior, diversa, divina et egregia, diuturna, externa, fraterna, magna et divina, quam maxima, multa, necessaria, nec opinata, paterna, et avita patria, pauciora, perexigua et minuta, plura, potiora, praesentia, praeterita, propria alicujus, publica, publicata, summa et propria. PHRAS. 1. Bona parare, *amasser des biens*. Multa sibi bona industria peperit; sua cum industria multis possessionibus cumulavit, auxit; multas illi facultates paravit, tribuit. 2. Bona adimere, *enlever les biens*. Imminet fortunis omnium et bonis. Si nunc agit, ut tua bona publicentur, et erepta tibi, acerbissimæ præconis voci subjiciantur. Agri parte multatos mortales multos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. 3. Bona luxu perdere, *perdre sa fortune dans la débauche*. Ingluvie avita bona, rem familiarem, prædiola sua brevi abigirivit, dilapidavit, dissipavit, profundit, absumpsit. Cf. Prodigio. USUS: 1. Bona fortunæ, *richesses*. Ea sunt generis, propinquorum, amicorum, opum, valetudinis, formæ, virium, ingenii. Res moventes, *meubles*. Fundi, prædia, *immeubles*. 2. Bona corporis, *biens du corps*. Valetudo, firmitas, vires, pulchritudo, sensus integri, velocitas, dentium candor, venustas oculorum, coloris suavitas, lingue solutio, vocis sonus, latera firma, conformatio quædam, et figura totius corporis, et oris. 3. Animi bona, *biens de l'âme*. Virtutes, dotes ingenii, iudicii, memoriæ, artes, scientiæ. Cf. Copiæ, Opes, Divitiæ, Felix, Bene.

1. (Bona Spiritualla, VULG. *Biens spirituels*.) PHRAS. Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subiecta. Interiora hominis bona, quibus animus sit pulchrior, ditior. Animi bona, quæ cælum quodammodo ipsum continent. Vera et propria hominis bona, quæ hominem carum Deo efficiunt. 2. (Bona temporalia. VULG. *Biens temporels*.) Res fluxæ, fragiles, caducæ, externæ. Bona, quæ fortunæ casibus sunt obnoxia. Peritura, hominis bona, quæ fluxus hujus vitæ divitiis, honoribus et oblectationibus continentur. Corporis et fortunæ dona, quæ una cum corpore intereunt. Rerum fluxarum blandimenta; res fugaces, inanes, peritura, mortales. Ea, quæ apud cœcos mortales prima putantur; opum, honorum, voluptatumque illecebræ. Bona caduca et incerta, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Res humanæ, quæque rationem habent cum terra.

BONITAS, atis, f. *Bonté*. SYN. Probitas, integritas, virtus, benignitas, clementia. (Malitia. EPITH. Divina, inusitata, non inhumana virtus, non superba, pristina, singularis, summa, vera. USUS: Quidam bonitate naturæ, alii institutione, et disciplina rectam seclantur viam, *quelques-uns remplissent leurs devoirs par l'effet d'un bon naturel, etc.* Ejus fortunæ tuæ bonitati commendo. Ingenii

bonitate mira; singulari bonitate et modestia vir est. Cf. Bonus.

BONUS, a, um, *Bon*. SYN. Probus, frugi, integer, justus, præstabilis, salutaris. ADV. Æque, plane, sane, sat, valde. PHRAS. Vir bonus est, *c'est un homme de bien*. Vir est insigni bonitate; ita moderatus, ut præ se quandam probitatem, ingenuitatem ferat. Vir est et sapiens, et legibus parens, officii non ignarus, utilitati publicæ plus quam sue consulens, intentus. Exemplum est innocentiae; quo nemo integrior in civitate, nemo sanctior. Apertus, simplex, ingenuus, justus vir est, cujus fidem, bonitatemque omnes dilaudant. Probus est et antiqui moris; antiquis moribus, antiqua homo virtute et fide est. Vir est mira ingenii bonitate; singulari bonitate et modestia præditus. Frugi homo est et quantivis pretii. Vir notæ est et expertæ fidei, vitæque integerrimæ; vir, cujus multa sunt et illustria exempla probitatis et candoris. Viri boni officium fungi solitus. 1. (Bona opera, *bonnes œuvres*. VULG.) Piae sanctæque actiones; actiones cum pietate susceptæ; virtutis exercitationes; usurpatio piorum munerum; virtutum officio fungi. USUS: Bonum solum, quod honestum. Summum bonum in voluptate ponit Epicurus. Bono uti Cæsare, benigno. (VULG. Bona nova.) Læti nuntii, *bonnes nouvelles*. (Bonam diem albi facere. VULG. *Se donner du bon temps*.) Diem sumere hilarem. Cf. Probus.

BŒO, as, are, n. *Crier, relentir*. * SYN. Mugio.

BOS, bŏvia, gen. com., gen. pl. boum, dat. et abl. bobus et bubus. *Bœuf*. VULG. EPITH. Optimus, sanctus, vivus; boves molli-pedes, opimi. USUS: Boum cervicæ natæ ad jugum, et vires humerorum et latitudo ad aratra extrahenda.

BRACA, æ, f. et sapius: BRACÆ, arum, f. pl. *Braies*. Genus vestis apud Gallos Transalpinos.

BRACĀTUS, a, um, *Qui porte des braies*. SYN. Bracis utens. USUS: Gallia bractata, *Gaule narbonnaise*.

BRACHIUM, il, n. *Bras*. EPITH. Extremum, leve, molle. USUS: Brachii projectio decet in contentionibus, contractio in remissis. Brachium cohibere, projicere, contrahere. Molli brachio aliquid agere.

BRACTEA, æ, f. *Feuille de métal*. SYN. Lamina tenuissima.

BRASSICA, cœ, f. *Chou*. USUS. Caules et brassicæ ne contigeris.

BREVI, *Bientôt, sous peu*. SYN. Propediem, in brevi, brevi tempore, exiguo tempore, paucis diebus. USUS: 1. Respublica brevi respirabit. 2. Breviter, *en peu de mots*. Ad cæ, quæ petis, brevi respondebo.

BREVILŒQENS, tla, omn. gen. *Qui parle en peu de mots.* USUS : Breviloquentem me tempus ipsum facit.

BREVIS, e, gen. com. *Court, petit.* SYN. Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, exiguus, præcisus temporis spatio. PHRAS. 1. Exiguum, et breve vitæ curriculum. Contractiora sunt vitæ spatia, quam ut, etc. 2. *Oratione vel dictione brevis, discours, précis.* Ambitus verborum contractus, et brevis. Amputata oratio et abscessa.

BREVISITAS, atis, f. *Brièveté, petitesse.* EPITH. Amicissima alicui, concisa, distincta, exigua vitæ, nuda atque inornata, pura et illustis, summa. USUS : 1. Brevitas diei, temporis. 2. Contractio, concision. Brevitas non modo senatoris, sed et oratoris magna laus est. Multos imitatio decipit brevitatis.

BREVITER, *Brièvement.* SYN. Striclim summam, brevi, cum brevitate, paucis verbis. (Produete, pluribus verbis. PHRAS. Rem dicam breviter, je dirai la chose en peu de mots. Rationem tribus versiculis comprehendam ; ne multa ; videamus nunc striclim, rem perstringam breviter ; tribus verbis ; paucis percurrat oratio. Brevitate utar, ut satietatem longæ orationis effugiam ; non obtundam pluribus ; ne longam orationem suscipiam, paucis ista habe, summam dicam. Ut in pauca rem conferam ; ne longum sit ; per breviter attingam ; coarctabo et peranguste resarciam dictionem ; incidam media, ne nimis sero ad extrema veniam ; celeriter exigueque dicam ; paucis vos absolvam ; quam potero, in verba conferam paucissima ; verba quam maxime ad compendium conferam, capita rerum striclim percurram ; verbo me expediam. Compendia sequar. Paucis te volo ; pauculis verbis, dictis compendium fieri volo. Paucis rem dabo ; ad pauca ut redeam ; ut plura mittam. Ut paucis rem concludam ; uno verbo complectar ; ne multis morer ; teneam, ne longior sim, aut copiosior ; ne multa multis ; plura pluribus ; quid multa ? non vagabor longius ; summam complectar ; ad pauca redigam ; pluribus agere tecum non debeo ; quid plura ? quid pluribus ?

BRŪMA, æ, f. *Solstice d'hiver, hiver.* SYN. Brumale tempus, brumalis dies ; dies hiemis brevissimus. Cf. Hiema.

BRŪMALIS, e, gen. com. *D'hiver.* USUS : Brumalis dies.

BRŪTUS, a, um, *Lourd, pesant.* USUS : Fortuna bruta, fortune aveugle. Fulmen brutum, foudres inertes, dont on ne peut tirer aucun présage.

BŪBILE, ia, n. *Étable à bœufs.* * SYN. Locus, ubi boves stabulantur.

BŪBO, ōnis, m. *Hibou.* USUS : Raro in conspectu bubones veniunt.

BŪBULCUS, i, m. *Bouvier.* SYN. Boum custos.

BUCCA, æ, f. *Bouche, au pl. Joux.* SYN. Os ipsum et interior malarum pars concava. USUS : Consul prodiit fluentibus buccis, gravibus oculis. Scribe, quod in buccam venerit. Buccæ fluentes, cerussatæ, atque dignæ Capua vetere.

BUCCINA, æ, f. *Trompette.* SYN. Tuba belli. USUS : Signum datur buccina.

BUCCINATOR, ōris, m. *Le trompette.* SYN. Præco, tubicen. USUS : Promittit, se fore buccinatorem existimationis meæ.

BULLA, æ f. *Bulle ; petite boule d'or, d'argent ou d'autre métal que portaient au cou les jeunes patriciens jusqu'à l'âge de 17 ans.* Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, in cordis figuram formatum. EPITH. Aureæ, multæ et graves. USUS : 1. Prætexta toga sine bulla. 2. In valvis clavus. Verres bullas aureas a valvis abstulit. (Bulla Pontificia. VULG.) Litteræ Pontificiæ.

BUSTŒARIUS, a, um, *Gladiateur qui combat autour du bûcher.* USUS : Si mihi cum illo bustuario gladiatore certandum fuisset.

BŪSTUM, i, n. *Bûcher.* SYN. Locus, ubi corpus hominis defuncti concrematum est ; monumentum, sepulcrum. USUS : 1. Bustum violare. 2. TRANSL. Homo impius, bustum legum omnium, bustum reipublicæ, *homme impie, destructeur des lois, tombeau de la république.*

CĀBALLUS, i, m. *Cheval*. * SYN. Equus.

CĀCHINNĀTIO, onia, f. *Rire fou*. SYN. Riris solutior. USUS: Si ridere concessum, vituperatur cāchinnatio.

CĀCHINNOR, aris, atus sum, ari, d. *Rire aux éclats*. SYN. Solutius rideo, cāchinnum tollo. Cf. Rideo.

CĀCHINNUS, i, m. *Rire bruyant, fou rire*. SYN. Cāchinnatio. USUS: Cāchinnum sustulit; ad cāchinnos commovit omnes. Cf. Rīsus.

CĀCŪLA, æ, m. *Valet d'armée, gousat*. * SYN. Calo.

CĀCŪMEN, inis, n. *Sommet, cime*. * SYN. Vertex cuiuscumque rei. USUS: Cacumina arborum, montium.

CĀDĀVER, ðris, n. *Cadavre*. SYN. Corpus exanime. EPITH. Incruentum, informe, semiusulatum. USUS: Ab hoc ejectione cadavere quidquam opis mihi spondeam?

CĀDĀVERŌSUS, a, um, *Cadavereux*. * USUS: Cadaverosa facies.

CĀDIT, impers. *Il arrive*. SYN. Evenit, accidit. USUS: Belle cecidit.

CĀDO, is, cecidi, casum, ere, n. *Tomber*. SYN. Concido, decido, labor, delabor, corruo. ADV. Cadere aliter rem, alte, apte comprehensionem, apte verba, aptissime, belle, concinnius, commodius, decore in pedes, forlitter, fortuito, graviter, jam pridem consilia, iuncte clausulas, iuncte orationem, levius, male, melius, melius verba in syllabas longiores, numerosae et quadrate, omnino, optime in pedem, pariter, cum republica, percommode, peropportune, præclare in rempublicam, teterrime, quid venuste. PHRAS. 1. Vulneribus exhaustus cecidit, *il tomba criblé de blessures*. Ad terram defluxit; vulneribus ad terram datus est; de equo lapsus; præceptus ad terram datus; miserabili casu, fœda prolapsione præcipitatus est; iclu ad casum datus, ad terram delatus, detractus procubuit. 2. Fallente vestigio cecidit, *ayant fait un faux pas, il tomba*. In terram defluxit, procubuit, prolapsus, prostratus est. 3. Cadebat animo, *il se laissait abattre*. Animo concidit. defect animo: frangebatur animo:

animus hominem reliquit; relanguit animus; animo se demisit admodum. Cf. Concido. 4. Cadere in pristina peccata, *retomber dans ses anciennes fautes*. Relabi, revolvī in mores pristinos et vitia; in eundem scopulum offendere, impingere; in idem vitiū cœnum implicari; iisdem sordibus involvi; in eodem luto adhærescere. USUS: 1. Evenio, *arriver*. Belle, opportune, commodè, fortuito cecidit. Verebar, quorsum illud casurum esset. 2. Convento, *tombé*. Cedit in eam suspicio, *le soupçon tombe sur lui*. Hoc in virum bonum non cadit; in virum sapientem dolor non cadit. 3. Venio, *se présenter, s'offrir à; tomber (au pouvoir de)*. Cedit sub aspectum, *cela est visible*. In deliberationem, in potestatem, sub imperium et ditionem alicujus. 4. Desino, remitto, *cesser, s'apaiser*. Ira, venti cadunt. Arma de manibus cadunt. 5. Pereo, *tomber en désuétude, périr*. Legum auctoritas, civitatis fides cecidit. 6. Mori, *tomber dans un combat, périr*. Duo millia cecidere. 7. Vinci iudicio, *échouer, succomber en justice*. Causa cadere. (VULG. Litore perdere.) Cf. Causa. 8. *Se laisser abattre*, cadere animo, *vel animis*.

CĀDŪCEĀTOR, oris, m. *Héraut, parlementaire*. SYN. Legatus pacis causa.

CĀDŪCEUM, i, n. *Caduce*. SYN. Mercurii virga et sceptrum.

CĀDŪCUS, a, um, *Enclin à tomber; faible, caduc, périssable*. SYN. Facile cadens, brevis, fugax, fragilis, mobilis, mortalis, incertus. (Erectus, firmus, immortalis. USUS: 1. Omnia alia falsa, incerta, caduca, mobilia, sola virtus est altissimis defixa radicibus. Corpus fragile, et caducum. Magna imperia mortalia sunt et caduca. 2. Bona caduca; hæreditas caduca, *héritage caduc (qui revient au fisc et non à l'héritier présumé)*).

CĀDUS, i, m. *Vaisseau pour conserver le vin; tonneau, baril*. * USUS: Vinum de meliore cado.

CÆCITAS, atis, f. *Cécité, privation de la vue*. SYN. Privatio sensus oculorum. EPITH. Horribilis, misera, odiosa. USUS: 1. An tibi luminis cæcitas plus obest, an libidinis? 2. TRANS. In furore animi, cæcitate et amentia.

CÆCO, æs, avi, atum, are, a. *Priver de la vue, aveugler, éblouir*. SYN. Excæco, cæcum facio, efficio, reddo; oculis privo; oculis orbo. USUS: Voluptate cæcantur hominum animi. Vitiis et cupiditatibus cæcatus adolescens. Cf. Excæco.

CÆCUS, a, um, *Aveugle*. SYN. Captus oculis. PHRAS. 1. Lupa amisit; aspectum amisit; orbatus lumine; lumine cassus; caligat ad omnia; cæcutit; extincto oculorum lumine in tenebris contabescit; caret acie oculorum; usu oculorum destitutus est. TRANS.

Cæcus est furore et cupiditate, *la fureur et la passion l'aveuglent*. Cæca cupiditate raptur; cæcus furore, et scelere fertur; cæcus et amens furore est. Cæcitate animi raptur incredibili; furor homini lumen animi exstinxit; eripuit consilium animo præceps amentia, furor. Exercent miserum insolita caligo mentis, et animi luminibus magnopere officit. USUS: 1. Catuli cæci nascuntur. 2. Temerarius, *aveugle, téméraire*. Cæca cupiditate raptur. Fortuna cæca cæcos efficit, quos complectitur. 3. Obscurus, abditus, dubius, *obscur, impénétrable, mystérieux*. Nox cæca. Res cæcæ et ab aspectus judicio remotæ. Cur hoc ita obscurum est, et cæcum?

CÆCŪTIO, *is, ire, n.* Voir trouble. USUS: Utrum oculi mihi cæcutiunt. Cf. Cæcus.

CÆDES, *is, f.* Action de tuer, carnage. SYN. Occisio. EPITH. Clara et recens, crudelissima omnium, cruenta, misera crudelisque, nefaria, nocturna, propinqua, quotidiana. PHRAS. 1. Cædes multorum facta est, *on fit un grand carnage*. Multum sanguinis haustum est; omnia hostium cæde strata erant. Cædes ibi omnia obtinuit. Magna clades accepta est; fœdatus multorum cæde locus; cædibus hausti mortalium plurimi; multum sanguinis in promiscua omnium generum cæde fuit. Solitudinem facere in urbe videbantur. Edita, perpetrata multorum hominum cædes. 2. Hic a cæde cessatum est, *alors cessa le carnage*. Is finis sanguinis fuit; hic cædes constitit, conquievit. USUS: Res ad cædem spectare videtur, *nous sommes menacés d'un massacre*. Cædem senatui moliantur, querunt cives improbi. Cædem faciunt, perpetrabant, edent atrocem. Cædem quidem reprimunt alii; at illi tanto acerbius instaurabant, redintegrabant, renovabant. Cf. Mors, Occido, Proellum.

CÆDO, *is, cecidi, cæsum, ere, a.* Battre, frapper; massacrer. SYN. Verbero, percutio, occido, trucidio, interficio. PHRAS. 1. Servum durissime cecidit, *il battit cruellement son esclave*. Multavit, accepit pessime; verberibus dirum in modum affecit, laceravit, excruciat. Cf. Verbero. 2. Hostem cædere, *tailler l'ennemi en pièces*. Hostem fundere, profigere; armis opprimere; hostium copias cædere; ferro prosternere; fundere prælio; armis sternere, delere. Cf. Cædes. USUS: Aliquem loris, vel virgis cædere. Silvam, armenta, magnum numerum hostium cædere.

CÆLĀTOR, *oris, m.* Graveur, ciseleur. USUS: Artifices omnes, cælatores, et vasculares convocat.

CÆLEBS, *ibis, m.* Glibataire. SYN. Expers conjugii, qui uxorem, quæ maritum non habet. USUS: Mulier cælebs. Cælibes esse, cælibem vitam vivere prohibentur.

CÆLO, *as, avi, atum, are, a.* Ciseleur,

graveur. USUS: Cælare aliquid argento vel in argento, *ciseler sur l'argent*.

CÆMENTITIUS, *a, um, Bati en moellons*. SYN. Quod cæmento constructum est. USUS: Cæmentitiis parietibus exstructæ altitudines.

CÆMENTUM, *i, n.* Moellon. SYN. Lapides rudes et fracti, quibus ædificia consurgunt. USUS: Materiam, cæmentum, calcem convexit.

CÆRŪLEUS, *a, um, Bleu, de couleur azurée*. USUS: Oculos cæruleos esse Neptuni.

CÆSĀRIES, *ei, f.* Chevelure. SYN. Coma, quæ cædi solet. USUS: Vide, cæsaries quam decet!

CÆSIM, *Par incisives, d'une manière coupée*. SYN. Incisim. USUS: Membratim primo, dein cæsim diximus.

CÆSIUS, *a, um, Gris-vert*. SYN. Cæruleus, glaucus; qualis color est oculis felium. USUS: Cæsiis oculis Minerva, *Minerve aux yeux pers*.

CÆSTŪS, *ūs, m.* Ceste, gantelet pour le pugilat. SYN. Clava ex corio et plumbo. USUS: Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem.

CÆTERA, *orum, n. pl.* Rectius cætera, *le reste, les autres choses; du reste*. SYN. Reliqua, alia, aliud, reliquum, *itemque cætera*, et quæ sequuntur; et alia hujus generis, hujusmodi; et si qua similia. USUS: Avarus, cætera doctus vir. Ut illud Sciponis: Agat asellum et cætera, *comme le mot de Scipion: Conduis ton âne, etc.*

CÆTERŌQUIN, *Au surplus, du reste, d'ailleurs*. SYN. Alioquin. USUS: Non poeta solum, verum etiam cæteroquin doctus et sapiens.

CÆTERUM, *Du reste, d'ailleurs*. USUS: Cæterum is mihi locus non displicet.

CALĀMISTER, *ri, m.* Fer à friser. SYN. Acus, qua calefacta capilli intorquentur. USUS: 1. Remove gemmarum ornatum, nec calamistri quidem adhibeantur. Frons calamistri notata vestigiis. 2. TRANSL. Ornatus accersit orationis. Oratorem calamistris inurere, *colifichets, faux ornements de style*.

CALĀMISTRĀTUS, *a, um, Frisé*. USUS: Calamistrata coma, puella.

CALĀMITAS, *atis, f.* Malheur, calamité. SYN. Miseria, ærumna, adversa, vel incommoda fortuna, res incommoda, offensio. (Prosperitas. EPITH. Civilis, communis, dissimilis, fatalis quædam, honestissima, improvisa, incredibilis et singularis, indignissima, injustissima, inveterata, magna, major, maxima, necessaria in re aliqua, nova, par, præsens, privata, publica, summa, tanta, tota, impendens. PHRAS. 1. Calamitatem afferre,

causer, apporter des malheurs. Inimici tui calamitatem tibi non exiguum machinantur; maxima calamitate te afficiunt; calamitatem afferunt, importabunt. Inimici tui, ni caveris, plagam facient, injicient, infligent luculentam. Inimica facilio calamitate te affliget maxima. Vulneris tibi imponet, inuret, infliget luculentum; pestem afferet certissimam et importabit. Machinantur, nescio quam in caput tuum pestem inimici tui; ad calamitatem maximam te tuosque depellant. Imminet rebus tuis ac fortunis ab inimicorum fraudibus et insidiis magna calamitas; inimici tui in calamitatem gravissimam te tuosque trahent; et jam nunc perniciem tibi comparant, et moliantur. Cf. Affligo. 2. In calamitatem incidere, *devenir malheureux, tomber dans la détresse.* Respublica hoc anno maximam calamitatem cepit, accepit, subiit, hausit. Calamitas reipublicæ incidit, accidit maxima. Respublica in eam calamitatem venit, incidit; iis ærumnis premitur; cum iis difficultatibus conficitur, quæ ferri, tolerari vix possint. Respublica hoc anno plagam accepit luculentam; acerbò vulnere percussa est; vulnus accepit gravissimum. Cf. Miser, Affligo, Fortuna mala, Adversus. 3. Calamitate liberare, *délivrer des calamités.* Cæsar nos non a calamitate modo, sed et metu calamitatis defendit, prohibebit; calamitate nos, calamitatem levabit; nobis detrahet, efficiet, ut a nobis absit calamitas; ærumnis nos istis exsolvet; istis nos periculis et ærumnis explicabit; istis nos ærumnis expediet. Cf. Libero. USUS: In calamitate tabescere. Calamitas latius serpsit.

CALAMITOSUS, a, um, *Malheureux.* SYN. Ærumnosus, miser, calamitatibus oppressus, affectus. ADV. Valde. USUS: Magis fortuna, quam culpa sua calamitosus. Fuga flagitiosa et calamitosa. Calamitosus ager cœlo et loco. Tempestas calamitosa, *ouragan dévastateur.* Cf. Miser, Felix.

CALAMITOSÈ, *Malheureusement.* USUS: Calamitose potius, quam turpiter vivendum.

CALAMUS, i, m. *Roseau à écrire.* SYN. Frutex aquaticus ad scribendum aptus. EPITH. Bonus. USUS: Calamo et atramento temperato, charta etiam dentata res agitur.

CALCAR, aris, n. *Éperon.* SYN. Equi stimulus equitis calci alligatus. PHRAS. Calcaribus equum urgere, *pousser un cheval de l'éperon.* Calcaria admove, adhibere, calcaria equo subdere. Calcaribus equum concitare, agitare. USUS: 1. Aliis calcaria adhibenda, aliis frena. 2. Incitamentum, *aiguillon, stimulant.* Currenti calcar addere.

CALCEAMENTUM, i, n. *Chaussure, soulier.* SYN. Calceus.

CALCÈO, as, avi, atum, are, a. *Chausser.*

USUS: Nec satis commode calceati, nec vestiti.

CALCÈUS, i, m. *Chaussure, soulier.* SYN. Calceamentum, pedum vestitus, et tegmen. EPITH. Habiles, viriles. USUS: Redivi cum calceis et toga, nullis nec caligis, nec lacerna.

CALCITRO, as, are, n. *Regimber, se montrer récalcitrant.* SYN. Calce ferio, percutio. TRANSL. Renuo, resisto. USUS: Amicum eum non habebis, calcitrat, respuit.

CALCO, as, avi, atum, are, a. *Fouler aux pieds.* USUS: Calcare uvas; calcare clientem.

CALCŪLUS, i, m. *Caillon.* SYN. Lapillus, ratio. USUS: 1. Demosthenes calculos in os injiciebat. 2. Rationem intire, ad calculos vocare; ad calculum reducere; calculos subducere, *compter, établir son compte avec qqn.* Turpe est, exigue nimis, et exilliter amicitiam ad calculos revocare, ut par sit ratio datoium, et acceptorum. 3. Consilium omisum resumere. Revertamur ad calculos, quos abiecerimus, *revenons aux motifs que nous avons laissés de côté.*

CALĒFACIO, is, fēcī, factum, ere, a. *Chausser, échauffer; exciter, inquiéter.* SYN. Calfacio. TRANSL. Irrito, commoveo. USUS: Egregie hominem sua oratione calefecit. Forum calefacere. Parthi vos calefacient, *les Parthes vous donneront un coup de fouet.*

Calendarium, ii, n. *Calendrier.* SYN. Fasti, ephemerides.

CALENDÆ, arum, f. pl. *Calendes, premier jour du mois chez les Romains.* USUS: Hæc scripsi ad VIII. Calendas Decembris.

CALĒO, es, ui, ere, n. *Être chaud.* SYN. Calidus sum. TRANSL. Vigeo. USUS: 1. Calent judicia ut cum maxime, *l'instruction de l'affaire va rondement.* Calent rumores. Dum res calet, insistendum est. Cum calent omnes, ego in negotio frigebo? 2. Ferrere, dum res adhuc recens est. Calentes adhuc recenti pugna, et victoria feroces, *encore échauffés par le combat et fiers de leur victoire.* 3. *Estuare, inflammari, avoir la fureur de.* Studio scribendi, cupidine laudis calere. Cf. Calor.

CALESCO, is, ere, n. *S'échauffer, se réchauffer.* SYN. Calidus fio. USUS: Igni vel aplicatione calescere.

CALIDUS, a, um, *Chaud, enflammé.* USUS: Calidior est animus, quam hic aer.

CALIGA, æ, f. *Chaussure militaire.* SYN. Tibiarum tegumentum.

CALIGNŌSUS, a, um, *Sombre, ténébreux.* SYN. Obscurus, caligine tectus. USUS: Obscurus, nebulosus, humidus, caliginosus coelum.

CALIGO, as, avi, are, n. *Être aveuglé.* SYN. Cæcutio. USUS: In sole caligare, *ne pas voir clair en plein midi* (PROV.).

CALIGO, *Ints*, f. *Brouillard*, obscurité, tenebræ. SYN. Tenebræ. EPITH. Cæca, obscura. USUS: TRANSL. Ex priore caligine temporum respublica in lucem aliquam respexit, après la confusion, le désordre de ces derniers temps, la république a enfin un moment de repos. Discussa nunc est caligo illa temporum et tetra tenebræ. Videbam aliquid, sed quasi per caliginem. Cf. Tenebræ.

CALIX, *icis*, m. *Coupe*. EPITH. Calices maximi. Calix mulsi, vini.

CALLEO, *es*, *ui*, *ere*, n. *Savoir parfaitement*. SYN. Scio, teneo. USUS: Jura callet. Cf. Scientia, Doctus.

CALLIDĒ, *Habilement; avec ruse*. SYN. Astute, non incallide, caute, arguteque dicere.

CALLIDITAS, *atis*, f. *Habileté; astuce, ruse, fourberie*. SYN. Malitia, astutia. EPITH. Perversa, stulta, vetus. USUS: Pœni calliditate valent. Calliditas astuta prudentiam imitatur. Cf. Astutia, Fraus, Dolus.

CALLIDUS, *a*, *um*, *Habile, ingénieux; astucieux, rusé*. SYN. Astutus, versutus, vaser, malitiosus, eruditus artificio simulationis, veterotius, veterator, non incallidus. USUS: Homo ad fraudem callidus. Astuta et callida interpretatio. Cf. Astutus, Dolosus.

CALLIS, *is*, m. *Sentier*. SYN. Semita.

CALLUM, *i*, n. *Cal, durillon*. SYN. Cutis usu densior. USUS: TRANSL. Diuturna consuetudo, diutinus dolor callum jam obdixit stomacho meo; malorum usus mihi sensum ademit; occalluit animus malorum usu, *endurcir*.

CALONES, *um*, m. pl. *Valets d'armée*. SYN. Militum ministri.

CALOR, *oris*, m. *Chaleur*. SYN. Ardor, æstus. X. *Frigus*. EPITH. Equabilis, corporeus, maximus, nimius, salutaris et vitalis, similis sui. PHRAS. 1. *Ecquid in iter te das caloribus summis? Pourquoi vous mettre en route par une pareille chaleur?* ecquid hoc ardore; hoc æstu flagrantissimo; ista caloris intemperie; istis cœli ardoribus; æstuante tantis caloribus aere, solis radiis torrendum te præbes? ecquid hac anni parte flagrantissima, hoc anni sidere itineri te committis? 2. *Calores sunt maximi, la température est très-chaude*. Caloris nunc vis est maxima; calores habemus nunc maximos, æstus sunt immodici; æstivi cœli ardores nunc sunt maximi. Vapore solis omnia nunc torrentur, et accenduntur; fervore solis exæstat anni tempus calidissimum; sol nunc omnia incendit; cœlum nunc fervet, æstuat, ut cum maxime. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. *Æstivi calores, æstatis ardores nunc sunt intensissimi. Æstuosum imprimis cœlum est; ab æstu fervet; æstus intemperie flagrat;*

immodicis caloribus torretur pars anni hæc ferventissima. 3. *Calor crescit, la chaleur augmente*. Intendit se calor, ingravescit, increscit, invalescit. *Æstivi sideris calores graviore æstu exardescunt, effervescunt, invalescunt*. 4. *Calor remittit, la chaleur diminue*. Frangit se calor, mitescit; tempus anni gravissimum defervescit; deflagrant tandem æstivi calores; temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam ætas nimios solis ardores defendit; caloris incommoda propulsat; languescit jam flagrantis cœli ardor, et sensim defervescit. USUS: Frigora et calorum molestiæ viro ferenda sunt. Acquiesco in horto, dum se calor frangat.

CALUMNIA, *æ*, f. *Calomnie, accusation injuste*. SYN. Obtrectatio, maledictum, injusta criminatio, vexatio. EPITH. Accerrima, nimis callida, frigida, jejuna, impudens, major, prætexta, calumniæ variæ. PHRAS. Calumniam strinxit in Innocentem, *calomnier un innocent*. Integerrimi hominis laudem calumniis obtinere satagebat; criminari non destitit innocentem; infamiam innocentis afferre; infamia innocentem aspergere voluit; calumnias in innocentem instruxit; calumniis opprimere innocentem; calumniis appetere satagebat. Cf. Detraho, Maledictum. USUS: Frigidam jejunamque calumniam adversus me adhibuit. Totus est in instruendis calumniis. Calumniam æquo animo fert. Coercenda est calumnia, et contuenda. Cf. Convitium, Famam lædo, Maledicus.

CALUMNIATOR, *oris*, m. *Calomniateur*. SYN. Qui falsum crimen obijcit; malitiosus interpres. EPITH. Egens improbus. USUS: Bono viro improbum calumniatorem apposit.

CALUMNIOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, d. *Calomnier*. SYN. Calumniam adhibeo, vexo. USUS: Is aperte ludificari, et calumniari cœpit. Cf. Calumnia, Detraho.

CALVATICA, *æ*, f. *Coiffure de femme*. SYN. Tegmen capitis muliebres. USUS: Clodius calvaticam capiti suo accommodavit.

CALVITIUM, *ii*, n. *Calvitie, manque de cheveux*. USUS: Calvitio mœror non levatur.

CALVUS, *a*, *um*, *Chauve*. SYN. Raro capillo, calvitio deformis.

CALX, *calcis*, f. *Talon*. SYN. Pars pedis posterior. PHRAS. Calcebus impetere, *frapper à coups de pieds*. Calcebus certare; premere, conscindere obstantes; calcebus cædere, ferire, contundere. USUS: 1. *Certare pugnīs et calcebus*. 2. *Finis ac meta, bout de la carrière*. Ad calcem decurrit, pervenit opus. A calce ad carceres revocari (a fine ad principium), *être obligé de recommencer*. 3. *Lapis excoctus pro ædificio, chaux*. Calx viva, *chaux vive*. Calx macerata, *chaux éteinte*.

CAMĒLUS, 1, m. *Chameau*. USUS : Cameli adjuvantur proceritate collorum.

CÂMERA, æ, f. *Vodte*. SYN. Testudo, fornix. USUS : Cameras quasdam non probavi.

CĀMINUS, 1, m. *Fourneau*. USUS : In hieme camino luculento utere.

CAMPESTER, ris, re, *De plaine*. Campestris exercitatio, *exercices du champ de Mars*.

CAMPUS, 1, m. *Champ cultivé*. SYN. Ager, pratum, area, planities. EPITH. Deformis atque obsitus, fœnicularius, ingens, immensusque, latior, magnus, sanctus, tantus. USUS : 1. Agros nostros cum suis uberibus campis conferri posse negant. 2. *TRANSL.* Amplitudo, copia, ubertas, *champ, lice, carrière*. Magnus tibi campus patet in republica, apertus ad gloriam cursus. In hoc tanto, immensoque campo exultet oratio. 3. *Planities, plaine*. Camporum patentium sequora; camporum immensitates; immensa camporum spatia.

CĀNĀLIS, is, m. *Conduit, tuyau, canal*. USUS : Aquæ ductus sunt tribus generibus, vel per canales structiles, aut fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus.

CANCELLI, orum, m. pl. *Grillage, treillis, barreaux*. EPITH. Forenses. SYN. Septa e lignis modico intervallo disjunctis, quibus tribunalia et fenestras muniantur. USUS : 1. Applausum est a totis cancellis. *TRANSL.* Terminus, finis, limes, *bornes, limites*. Non egrediar ex iis, quos mihi ipse circumdedit, circumscripsi, cancellia. (Inde est *VULO*. Cancellaria, *chancelleries*), tabularium sanctius; (et Cancellarius, *chancelier*), tabularii sanctioris præses, custos; magister scriniorum.

CANCER, cri, m. *Cancrè, crabe*. USUS : Rubentes urere foco cancris.

CANDĒLABRUM, 1, n. *Candélabre*. EPITH. Candelabra ærea. USUS : Candelabrum e gemmis clarissimis, et opere mirabili perfectum.

CANDĒO, es, ut, ere, n. *Être d'une blancheur éclatante*. SYN. Candore fulgeo. USUS : Candens orbis, via lactea, *voie lactée*. Candente carbone sibi capillum adurere. Cf. *Albus*.

CANDESCO, is, ere, n. *Blanchir*. * SYN. Ignesco, candidus fio. USUS : Ferrum candescit. Capillus, caput candescit.

CANDIDĀTŌRIUS, a, um, *Relatif à la candidature*. USUS : Candidatorio fungi munere.

CANDIDĀTUS, a, um, *Vêtu de blanc, candidat*. SYN. Candida veste indutus (Quales erant, qui magistratum petebant); nomen professus. EPITH. Consulares gratuiti, pares,

singuli, firmiori, sapiens. USUS : Officiosissima candidatorum natio.

CANDIDĒ, *Franchement, sincèrement*. SYN. Sincere, pure, benigne. USUS : Inimicitias simpliciter et candidè posuit.

CANDIDUS, a, um, *Blanc; candide, franc, sincère*. SYN. *Albus*, purus, sincerus. USUS : Purum et candidum dicendi genus. Candidum hominis ingenium. Candidæ vitæ homo, innocentia. Cf. *Sincerus*, *Apertus*.

CANDOR, oris, m. *Éclat, beauté*. SYN. Splendor, fulgor, lux. EPITH. Exiguus, extremus, illustrior solis, nimius, candidissimus. USUS : 1. Vide speciem candoremque cœli. 2. *Albedo, blancheur*. Mixtus candore rubor. 3. *Simplicitas, candeur, sincérité*. Eximio morum candore vir. Cf. *Apertus*.

CANESCO, is, ere, n. *Devenir blanc (de vieillesse), grisonner*. SYN. Senesco, inveterasco. USUS : Canescit jam oratio tua, habetque suam jam maturitatem et senectutem, *voire éloquence commence à blanchir et voire style prend de la maturité*.

CANI, orum, m. pl. *Cheveux blancs*. SYN. *Albi fenum capilli*. USUS : Non cani, non rugæ auctoritatem afferunt.

CANICŪLA, æ, f. *Canicule*. Sidus coeleste.

CĀNINUS, a, um, *De chien*. USUS : Cœna canina, *repas de chien (où l'on ne boit que de l'eau)*.

CĀNIS, is, m. *Chien*. USUS : Canum fida custodia; incredibilis ad investigandum narium sagacitas; amans dominorum adulatio; alacritas in venando. Canis sollicitum animal. Cane pejus et angue.

CĀNISTRUM, 1, n. *Corbeille*. SYN. *Fiscina*, cista viminea. EPITH. Splendidissima. USUS : Lancibus et splendidis canistris nos pascis.

CĀNITIES, ei, f. *Vieillesse*. USUS : O turpem exacta demetique ætate canitiem!

CANNA, æ, f. *Canne, roseau*. SYN. *Arundo*.

CĀNO, is, cœcni, cantum, ere, n. et a. *Chanter*. SYN. Canto, cantus edo. ADV. Canere absurde, diligenter, fiebiliter, intus, intus sibi, modulate, præclare fidebus, similiter. PHRAS. Pauci recte canere norunt, *peu d'hommes savent bien chanter*. Pauci recte canendi artem callent, tenent; canendo vocem rite nunc intendere, nunc remittere sciunt; canendi modos probe callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Pauci vocem moderari; ita efferre; ea ratione componere sciunt, ut aures nihil respuant, rejiciant, improbent.

USUS: 1. Canere voce, *chanter*. Canere fidibus, *tibis, jouer d'un instrument à cordes*, (pro VULG. Ludere fidibus, inflare fistulas, ludere instrumentis musicis). Canere bellicum, *sonner la charge*. Canere classicum, *idem*. Receptui canere, *sonner la retraite*. Cf. Musica, Modulus.

CANON, ὄνις, m. *Loi, règle, mesure*. SYN. Regula. USUS: 1. Tu canon es meorum scriptorum. 2. Canon Missæ, (vox Eccles.) *le canon de la Messe*. Arcana verba Divini Sacrificii, et silentio enuntianda. Canones Sacri, *les sacrés canons*. Scita Pontificum.

CANONICATUS, ūs, m. *Canonicat*. SYN. Sacerdotium opulentum, amplum. Collegium, senatus sacrator sacerdotum, auctoritate præcipuorum. (VULG. Capitulum Canoniorum).

(CANONIZO, as, are, a. VULG.) *Canoniser*. SYN. In sanctorum numerum referre; ad sanctorum ordinem adscribere, aggregare; Cœlestes honores, publicosque alicui decernere; inter cœlestes referre; in album sanctorum cœlitum solemniter referre; inter cœlestes annuere; solemniter alicuius memoriam consecrare. In concilio cœlestium collocare; in numero sanctorum collocare; sanctorum ordinibus asserere. In cœlitum coetu ac numero reponere; ad immortalitatem et religione et memoria consecrare. Cœlestes honores dare, habere; cœlitum honoribus cumulare. Superiorum in censum referre. In Divos referre. Consecrata immortalitatis auctoritatem a Pontifice Maximo accipere; *être canonisé*. Cœlestium numerum augere.

CANORUS, a, um, *Sonore, retentissant*. SYN. Ad cantum inflexus, clarus. USUS: Canora, suavis vox.

CANTERIVS, ūs, m. *Cheval hongre*. SYN. Equus castratus. USUS: Mulo vehare, qui canterium comedit.

CANTHARIS, ūs, f. *Cantharide*. Insecti genus.

CANTICUM, i, n. *Chant*. USUS: Rhetorum epilogus pene canticum.

CANTILENA, æ, f. *Chanson*. SYN. Cantio. USUS: Crebro mihi cantilenam illam suam insurraat. Eandem cantilenam canere, *chanter toujours la même chanson, rabâcher*.

CANTIO, ūs, f. *Chant; enchantement*. SYN. Carmen veneficum. USUS: Id veneficii, et cantionibus Liciniae factum.

CANTIŌ, as, avi, atum, are, a. *Chanter souvent*. USUS: Carmina in epulis cantitata.

CANTIUNCULA, æ, f. *Petite chanson*. USUS: Cantionculis otium oblectare.

CANTO, as, avi, atum, are, a. *Chanter*. SYN. Cano, cantus fundo, edo. USUS: Pueri lepidi cantare, et psallere docentur. Cf. Cano.

CANTOR, ūs, m. *Chanteur, musicien, poète; acteur*. USUS: Leguleius, præco actionum, cantor formularum.

CANTUS, ūs, *Chant*. SYN. Symphonia, vocis inflexio. EPITH. Dulcior, nauticus, obscurior, quotidianus vocum, lugubres, modici, remissiores. USUS: Tibicines cantus numerosque non suo, sed multitudinis arbitrio moderantur. Cantibus ipsæ bestiae flectuntur, et consistunt. Fidium nervorumque cantibus aëdes totæ personant. Suavitate modulorum aures tenere, cantibus animos impellere, incitare.

CANUS, a, um, m. *Blanc; vieux; vénérable*. SYN. Albus, candidus, canitie venerabilis, aut præmatura canitie deformis.

CAPACITAS, atis, f. *Capacité*. SYN. Amplitudo, spatium capiendi. EPITH. Tanta. USUS: Theatri, vasorum capacitas. Utrum capacitatem in animo putamus esse? *Croyons-nous qu'il y ait dans l'Âme une espèce de réservoir?* (ut putat vulgus et loquitur).

CAPAX, acis, omn. gen. *Spacieux, ample, étendu*. SYN. Quod aliquid capere potest. USUS: Capax domus. Ita capaces sunt aures meæ, ut eas nec Demosthenes impleat.

CAPĒDO, ūs, f. *Vase à anses*. Vasis genus. EPITH. Capedines gratæ. USUS: Capedines et fœtiles urulæ.

CAPĒLLA, æ, f. *Petite chèvre*. SYN. Parva capra. (Vulgus capellam vocat Sacellum, ædiculam sacram, *chapelle*).

CAPER, ri, m. *Bouc*.

CAPĒSSO, ūs, ūvi, ūl, ūt, ūm, ere, a. *Chercher à prendre, saisir*. SYN. Peto, capio. USUS: Rempublicam, magistratum capessere, *faire marcher les affaires de l'État, entrer en charge*. Quando meliora capesses? Cibum capessere. Fugam capessere, capere. Capessere se domum, *se retirer chez soi*.

CAPILLATUS, a, um, *Chevelu*. ADV. Bene capillatus adolescens. USUS: Corpore inculto et squalido capillatio, quam ante.

CAPILLUS, i, m. *Cheveu*. SYN. Capitis pilus. EPITH. Compti. USUS: Capillus compositus et delibutus. Capilli fluunt, defluunt post morbum, *tomber*. Capilli rari et cedentes, *cheveux rares et qui dégarnissent le front*. Capillum promittere, submittere, *laisser croître ses cheveux*. Capillis, crinibus passis, *cheveux épars*. Capillus prolixus, promissus, *longue chevelure*. Capillus circa caput reiectus negligenter, *chevelure négligemment rejetée autour de la tête*. Cincinnorum fimbriæ, *extrémité bouclée des cheveux*. Capillum pectere, comere, componere, ornare, nodo substringere, in nodum cogere, *se peigner, se coiffer*. Capillum calamistris inurere, *se friser*. Capillum in gradus frangere, formare, *cheveux à*

etages. Capilli ficti, adsciti, adventitii, perruque, alias galericulus.

CAPĪO, 1a, cēpi, captum, ere, a. *Pren-
dre, recevoir.* SYN. Comprehendo, accipio.
(Do. ADV. Aliquando animum patrium, com-
mode tempus adeundi aliquem, facillime con-
jecturam, invite, necessario consilium, strenue
arma. Capi brevi, crudelissime, prædam et
fortunas, mirifice facetiis, opportune locum,
plane navim suo onere, atque deprimi, recte,
sortito sacerdotem Jovis, vix gloriam cælo.
USUS: 1. Capere urbem, *prendre une ville*,
oppido potiri. Cibum capere, *manger, prendre
de la nourriture*. Manum capere, *saisir la main*.
2. TRANSL. ad intellectum: Capi rem,
comprendre, teneo. Capere conjecturam ex vel
de re aliqua. Consilium, rationem agendi ca-
pere. Admiratio me capit, *l'admiration m'em-
porte*. 3. Ad actus voluntatis, et tum su-
mitur tam active, quam passive: Cepit
me voluptas; captus sum voluptate, *le plaisir
m'a séduit*. Capere lætitiā ex re. Amore capi.
Aut contra: Luctus ingens, cura, metus, pavor
urbem cepit, *s'empare de*. Respublica ma-
gnam calamitatem, detrimentum, dolorem,
angorem, luctum, terrorem, miseriam, metum
cepit, *endurer*. 4. Sumo, *obtenir, se charger
de*. Magistratum, consulatum, provinciam
capere; laborem inanem capere. Initia, pri-
mordia a Diis capiendū sunt, *il faut remonter
jusqu'aux dieux*. 5. Delector, *se réjouir de*,
avoir plaisir de. Munditiis, argenti splendore
etc. capitur. 6. Decipio, delinco, *gagner,
séduire, tromper*. Verborum laqueis judicem;
aures velut per insidias cepit. 7. Continuo,
contenir, enfermer. Gloriam consecutus, quæ
vix cælo capi possit. Amentiam ejus civitas,
regna capere non poterant. 8. Capere pœnam
de aliquo; documentum, exemplum ex re ca-
pere. Locum castris capere etc. Cf. Accipio,
Urbem capio, Comprehendo, Captivus.

CAPISTRUM, 1, n. *Brailon, licou.* USUS:
Capistro constringi.

CAPĪTĀLIS, e, gen.com. *Capital, où il
y va de la vie, qui peut entraîner la mort.*
USUS: Rerum capitalium rei. Capitali odio
dissidere. Fraudem capitalem admittere. (Ca-
pitale, VULG. *Capitale*). Cf. Caput.

CAPITO, onis m. *Qui a une grosse tête.*
SYN. Magni capitis. USUS: Silli, flacci, fron-
tones, capitones.

CAPITŪLUM, 1, n. *Chapitre.* EPITH.
Parvum, pulcherrimum. USUS: Primum ca-
pitulum optimum prodere.

**Capitulum Ordinis, Salla du chapitre dans
les ord-^{res} religieux.** Locus reprehendendis er-
ratis destinatus. Item: Comitium familiæ sa-
cræ. Capitulum ordinis facere, *rassembler
le chapitre*. Comitia habere creandis magistra-
tibus, seu moderatoribus familiæ sacræ. Con-

ventum celebrare; concilium habere instituen-
dis novis Religiosi ordinis magistratibus. Ca-
pitulum Cathedrale, Collegium, senatus
Ecclesiastici Ordinis, Præsulum.

CĀPRA, æ, f. *Chèvre.*

CĀPRĪFICUS, 1, m. *Figuier sauvage.*
SYN. Ficus silvestris.

CĀPRINUS, a, um, *De chèvre.* USUS:
Pellis caprina.

CAPSA, æ, f. *Coffre, cassette.* SYN. Arca.
USUS: Si te ad meas capsas admisero.

CAPTĀTIO, onis, f. *Action de capter, cap-
tation; chicane de mots.* USUS: Disputandi
prudentiam captatio verborum imitatur.

CAPTĀTOR, oris, m. *Qui cherche à sai-
sir, à surprendre.* SYN. Qui venatur aliquid,
aut ambit quovis modo. USUS: Plebicola re-
pente, omnisque auræ popularis captator,
avide de popularité.

CAPTIO, onis, f. *Subtilité; tromperie,
fraude.* SYN. Argutia, Sophisma. USUS: Quasi
præstigiis et captionibus a sententia sua
depulsus, in alienam inductus est. Captiones
refellere.

CAPTĪŌSĒ, *D'une manière captieuse.*
SYN. Vafre, argute. USUS: Captiose interro-
gare.

CAPTĪŌSUS, a, um, *Captieux.* SYN.
Quod captiones habet. USUS: Fallaces et cap-
tiosæ quæstiones. Societas captiosa.

CAPTĪUNCŪLA, æ, f. *Chicane, subtilité.*
SYN. Captio. USUS: Omnes captiunculas per-
timescere.

CAPTĪVITAS, atis, f. *Captivité.* USUS:
Is dies finem diuturnæ captivitatis, turpitudi-
nis, servitutis attulit. Cf. Captivus.

CAPTĪVUS, a, um, *Captif, prisonnier.*
SYN. Captus et vincus. PHRAS. 1. Captivus
tenetur, *il est prisonnier*. In vincula conjici-
tur; custodia tenetur; in vinculis est; in vin-
culis cohibetur; in custodiam vincus datur,
conducitur; in carcerem conditur; in vincula
ductus, obnoxiam carnificis arbitrio ducit ani-
mam; in custodiam traditur; in carcere vel
carcerem includitur; vinculis mandatur; in
catenis tenetur. 2. Captivos dimittere, *ren-
voyer les captifs*. Eximere vinculis; libertate
donare; exsolvere vinculis; in libertatem as-
serere; ergastula captivis solvere. USUS:
Ducere aliquem captivum in triumphum. Cap-
tivos duriter habere. Captivos redimere; red-
dito pretio liberare, recuperare, *racheter*. Cap-
tivos reddere, remittere. Cf. Custodia, Car-
cer, Vincula, Captus.

CAPTO, æ, avi, atum, are, a. *Saisir,
prendre.* SYN. Allicio, aucupor. ADV. Medio-
criter adventum. PHRAS. 1. Captare occa-
sionem, *épier l'occasion*. Imminere in occa-
siones omnes; intentum esse in occasionem;

querere locum injuriæ, insidiis; aucupari tempus; captare temporis momenta. 2. Captare gloriam, *rechercher la gloire*. Plausum captare, aucupari omnes umbras falsæ gloriæ; consecrari adumbratæ quamvis gloriæ imaginem. Cf. Gloria. USUS: 1. Assentatione gratiam, aliquem objecta spe quæstus captare, *tromper*. 2. Observo, *épier*. Tempora, occasio, momenta captanda sunt. 3. Consector, peto, *rechercher, désirer*. Voluptatem, verba, plausum, benevolentiam populi captare. 4. Captare auram, *prendre l'air*. 5. Captare aliquem, *tromper quelqu'un*. Cf. Quæro, Ambio, Cypio.

CAPTUS, a, um, part. v. capio. *Pris, fait prisonnier*. PHRAS. Bello captus est, *il fut pris à la guerre*. Jure belli captus est; in manus hostium venit; in potestatem hostium pervenit; hostium præda factus est. USUS: Mente, oculis, membris omnibus, auribus captus, *séduit, charmé, trompé*. Amore, misericordia captus, *touché*. Bello capta præda, spolia, pecunia; captiva pecunia, *butin, argent pris ou gardé contre le droit, malversation*.

CAPTŪS, ūs, m. *Capacité (physique ou intellectuelle)*. SYN. Ingenium, intelligentia. USUS: Prudens, ut est captus illorum hominum. Non malus, neque iners ut est captus servulorum. Indoles, *caractère*.

CAPŪLĀRIS, e, gen. com. *Qui est voisin de la tombe*. SYN. Senex capulo mortique vicinus, proximus.

CAPŪLUS, i, m. *Poignée, garde d'une épée; cercueil*. SYN. Manubrium gladii. USUS: Quasi vero capulo esset occisus.

CAPŪT, Itis, n. *Tête*. USUS: 1. Caput aperire alicui, *se découvrir devant quelqu'un*. Salutare aperto capite. Caput tegere, operire, *se couvrir*. Caput cervicibus abscindere, *trancher la tête*. Securi ferire, percutere; cervicem abscindere; secare collum; caput a cervicibus avellere; ferro caput demetere; incidere cervices, præcidere; caput ense auferre; jugulum ferro resolvere, caput a cervicibus amputare, obtruncare, *trancher*. (VULG. Decapito.) 2. Vita, salus, *vie, existence civile*. Causa, judicium capitis agitur. De ordine, de civitate, de libertate, de capite contentio est. Caput tuum, et fortunas semper defendi. 3. Crimen capitale, *crime capital*. Capitis aliquem accersere, accusare. 4. Initium, principium, pars præcipua, origo, *point essentiel, capital, sommaire; auteur, chef, personnage principal*. Ad consilium dandum caput est nosse rempublicam. Et quod caput est, novi hominem. Capita duntaxat orationis exposuit. Duo epistolæ capita, Caput factionum Timagenes fuit. Ad pontis capita castella sunt excitata, *en tête du pont on éleva deux postes fortifiés*. 5. *Vulgo*: Capitale, capitale.

De capite, de summa, de sorte aliquid detrachere, remittere. 6. In aliis loquendi modis: Capita conferre, offensare, *s'aboucher, conférer avec quelqu'un (rapprocher les têtes)*, avoir un tête-à-tête. Capite sancire, *porter la peine de mort*. Nec caput, nec pedes habet, *cela n'a ni queue, ni tête*. (PROV.)

CARBĀSĒUS, a, um, *De lin, de toile fine*. SYN. Ex lino optimo contextus. USUS: Vela carbæsea.

CARBĀSUS, i, f. et **CĀRBĀSA**, ōrum, n. pl. *Lin, voile de navire*. USUS: Velum a carbæso factum, *seu lino miræ tenuitatis*.

CARBO, ōnis, m. *Charbon*. USUS: Candente carbone sibi adurebat capillum.

CĀRBŌNĀRIUS, ii, m. *Charbonnier*. * SYN. Qui carbones conficit. USUS: Carbonaria formax.

CARBUNCŪLUS, i, m. *Petit charbon, escarboucle*. SYN. Parvus carbo. USUS: Cum testa ambulans carbunculos corrogabat.

CARCER, ĕris, m. *Prison*. SYN. Custodia, vincula, locus, in quo asservantur rei. EPITH. Totus vindex nefariorum scelerum. PHRAS. 1. In carcerem missus est, *il fut mis en prison*. In carcerem ductus, compactus, confectus, conditus, contrusus est; in custodiam datus, traditus est; obtorta gula in vincula et tenebras abreptus; in ferrum et vincula confectus; tenebris et vinculis mandatus; in carcerem, ergastulum datus, detrusus, raptus, tractus, inclusus est; carceri addictus est. 2. In carcere asservare, *retenir en prison*. Detinere; in vinculis servare; custodia septum tenere; custodiis munire; in custodiis habere, tenere; in vinculis cohibere; carcerem aliquem multare; vinculis ac compedibus coercere. 3. In vinculis obnoxiam tortorum arbitrio trahere animam, *demeurer en prison*. In vinculis esse; squalore carceris vexari; in catenis teneri. Cf. Captivus, Custodia, Vinculum. USUS: In carcerem mittere. E carcere emittere.

CARDIĀCUS, i, m. *Malade ou faible de l'estomac; mal de cœur*. SYN. Ore ventriculi affectus.

Cardinalis, is, m. *Cardinal*. SYN. Purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps; Vir sacræ purpuræ splendore conspicuus; Romana, Vaticana purpura ornatus; e senatu Pontificio; Christianæ reipubl. senator. PHRAS. 1. Cardinalem creare, *créer un cardinal*. Aliquem in purpuratorum Patrum numerum cooptare, referre, Purpuratis Ecclesiæ Principibus adscribere; Purpuratorum Patrum ordini, cœtui aggregare; ad Romanam purpuram evehere; Vaticanæ purpuræ honore ornare, donare, decorare; Purpuratorum Patrum concilio adjungere; in senatum Pontificum adlegare.

2. Cardinalium Collegium. Orbis Christiani summum Consilium; supremum Ecclesiae Senatus; illustrissimum Purpuratorum PP. Collegium; Sanctissimum gravissimumque orbis terrarum Consilium; Sacrum Pontificis consilium; Pontificii Senatus Patres; amplissimus Ordo Purpuratorum Patrum. Romanæ Curie Patres.

CARDO, Inis, m. *Gond, pivot*. EPITH. Altisonus, duplex. USUS: Postes cardinibus emovere. In eo cardo rei vertitur, *c'est en cela qu'est le point important*.

CARDŪS, I, m. *Chardon*. * USUS: Arva horrebant cardus.

CARĒ, Cher, à haut prix. SYN. Magno pretio, nimio. USUS: Dimidio carius emit domum.

CARĒO, es, ui, ere, n. *Manquer, être privé de; se passer de*. SYN. Vaco, deficio, vacuus sum. (Abundo, potior, fruor. ADV. Egere, ægrius, diutius sermone, dupliciter culpa, facile in perpetuum, necessario, utilitate, nimium diu laude, omnino non voluptatibus, plane febri, sapienter rebus externis. USUS: Is non caret, qui non desiderat, *celui qui ne désire pas, ne manque pas, ou, on ne manque que de ce que l'on désire*. Carere voluptatibus, culpa, dolore, febri. Pompeius foro, postea senatu caruit. Carere publico, *ne pas se montrer en public*. Fide caret, quod dicis, *ce que vous dites n'est pas croyable*. Illo homine carere non possumus, *nous ne pouvons nous passer de cet homme*. Caret prudentia laude; abest ab illo prudentia laus illa. Cf. Pauper, Privo, Egenus.

CARĪES, ei, f. *Pourriture*. * USUS: Cariem recipere, sentire; carie infestari.

CARĪNA, æ, f. *Quille d'un vaisseau*. SYN. Navis dorsum, navis pars ima.

CARITAS, atis, f. *Charité*. SYN. Inopia frumenti, vel alterius rei. (Villitas, ubertas, copia. EPITH. Admirabilior, diuturna, gratuita, humana, maxima annonæ, naturalis, præsens. PHRAS. Caritas annonæ est, *le blé est cher*. Sterilitas agrorum, inopia frugum, caritas et rerum omnium difficultas est; annonæ eæ sunt angustia; ita care veneunt omnia, tanti pretii sunt, ut incommotis gravissimis premamur, vexemur; re frumentaria admodum anguste utimur. Gravi jamdiu annonæ conflictamur. Annonæ gravitas rerum pretia intendit. Caritate cibaria quotidie fiunt angustiora. Cf. Annona, Penuria. USUS: Præsens caritas, futura fames, e fame cædes, direptio, incendia.

CARITAS, atis, f. *Amour, tendresse; charité*. SYN. Amor, studiosa propensio. USUS: Hominum caritas, amicitia, benevolentia gratuita esse debet. Caritas inter natos et parentes.

Omnes omnium caritates una patria complectitur. Satage, ut caritatem civium tibi concilies, gignas, retineas, ut caritate jungare cum civibus, ne hanc caritatem tibi quisquam adimat, dirimat. Cf. Amor, Benevolentia, Affectus, a, um.

CARMEN, Inis, n. *Vers, poème, chant*. SYN. Versus; argumentum carmine tractatum, oratio adstricta numeris. EPITH. Absurdum, aptius, grande, grave, lugubre, mollissimum, necessarium, præclarum, totum, triste. Carmina blandissima, mala, nova, probrosa. PHRAS. Carmina fecit sane elegantia, *il a fait des vers assez élégants*. Carmen condidit, scripsit, composuit omnibus numeris absolutissimum. Ejus versibus, quos extemporali quodam calore fudit, nihil tersius, nihil venustius. Luculentis sane versibus luit. Carmina, quæ panxit, tenuit, vena sane facili profuxere. Versus illi nascuntur pulchri sane, ac jucundi. Versus fecit, confecit, scripsit sane lectissimos. Cf. Versus, Poeta.

CARNARIUM, ii, n. *Boucherie, garde-manger*. * SYN. Locus, ubi carnes venduntur, vel domi reponuntur. USUS: Cœnam e carnario emit.

CARNIFEX, Icis, m. *Bourreau*. SYN. Tortor, lictor. EPITH. Crudelissimus civium, internecinus. USUS: Advolat, ut carnifex ad reliquias vite lacerandas. Non sicarius, sed crudelissimus carnifex.

CARNIFICINA, æ, f. *Lieu des exécutions; office de bourreau*. SYN. Supplicii locus, cruciatus, crudelitas. USUS: Carnificinam facere, subire, *faire le métier de bourreau*, se soumettre à tous les tourments. Egrotudo summa est carnificina, *le chagrin est un supplice*.

CARNIFICO, as, avi, atum, are, a. *Torturer, égorger*. Carnifcor, aris, atus sum. SYN. Excarnifcor.

CARO, carnis, f. *Chair, viande*. EPITH. Multa, subrancida, putida, rancida, venenata. USUS: Caro piscium delicata.

CARPENTUM, i, n. *Voiture convertie*. Genus vehiculi. USUS: Carpentum agere. Matronæ Romanæ pilento ad sacra, carpentis festo, profestoque die utebantur.

CARPO, pis, carps, carptum, ere, a. *Cueillir; mettre en pièces, déchirer*. SYN. Decerpo; item: reprehendo, lacerare. ADV. Undique et colligere. PHRAS. Aliorum mores carpo, *ils censurent la conduite des autres*. In conviviis rodunt, in circulis vellicant; maledico dente alienam magnitudinem allatrant, famam lacerant, confodunt; alienos mores malignis sermonibus exagitant; acerbè insectantur, criminantur; honestissimis etiam moribus notam incurrunt; labem aspergunt. Cf.

Reprehendo, Vitupero, Infamia. USUS : 1. Maledico dente carpere. 2. Imminuo, *ra-valer, déprécier*. Aliquid de alienis laudibus carpere. 3. Insecior, *harceler, affaiblir*. Ultimum agmen hostis carpsit. 3. Vitupero, *blâmer, censurer*. Carpere aliquem, alicujus facta.

CARPTIM, En cueillant ça et là. SYN. Hinc atque illinc sine ordine decerpendo. USUS : Res gestas carptim perscribere, *ra-conter une histoire par extraits*.

CĀRUS, a, um, Cher, coûteux, précieux. SYN. Non vilis, magni pretii. (VILLA. USUS : Annona in macello solito carior est ; amplificato pretio venit. Cf. Caritas.

CĀRUS, a, um, Cher, aimé, chéri. SYN. Acceptus, jucundus, antiquus, qui suavitatem filii apud aliquem obtinet. PHRAS. Commendo juvenem mihi carissimum, *je vous recommande ce jeune homme que j'aime beaucoup*. Mel meum, et delicias, mea desideria ; nolim eum dimittas e sinu tuo. Commendo tibi amores nostros, juvenem qui mihi in oculis est, quem in oculis fero ; qui mihi cordi est unice, ocellum meum, et dextellam. Delicias, ac vitam meam. Qui mihi in medullis et visceribus hæret ; qui in desiderio civitatis, in ore, in sermone omnium habitat. Hoc dimisso videbar mihi partem viscerum abrumper, qui, unicus mihi, et unico magis est unicuique ; pro cuius caro capite meum caput libenter offeram. Commendo tibi, ocellum meum, quo nemo carior meo animo, meo cordi. Cf. Amo. Cogito assiduo de te. USUS : Comis, jucundus et carus. Sibi quisque carus est. Paucos æque, ac te caros habeo.

CĀSA, æ, f. Cabane, chaumière. SYN. Tugurium, mapale.

CĀSEUS, i, m. Fromage.

CASSIS, idis, f. Casque. SYN. Galea.

CASSIS, is, m. et CASSES, ium, m. pl. Rets, filets de chasse. SYN. Rete.

CASSUS, a, um, Privé, dépourvu, manquant de. SYN. Vacuus, inanis. USUS : Sanguine, luminibus cassus.

CASTĒ, Purement, honnêtement, chastement. SYN. Integre, pure. USUS : Bene, rite, caste Deos venerantur. In amicorum periculis caste et integre versari. Excellentis formæ virginem caste habuit.

CASTELLĀNUS, i, m. Habitant d'une forteresse. SYN. Qui castellum habitat. USUS : Decem millia cum castellanis agrestibus in armis habuit. Multi ex Liguribus castellani triumphii, de capto castello ætli, *trionphe décerné pour la prise des forteresses de Ligurie*.

CASTELLĀTIM, Par petits corps. Hostes castellatim dissipati, *hommes répartis en petits corps, par groupes*.

CASTELLUM, i, n. Forteresse, château-fort. SYN. Munitio lignea, aut muro firmata ad arcendos hostes. EPITH. Castella multa munitissima, castellum munitum, necessarium. PHRAS. 1. Castellum munire, defendere. Castellis et aggeribus aditum hostium prohibere. 2. Castellum expugnare, capere, suæ ditionis facere ; diruere.

CASTIGĀTIO, onis, f. Blâme, réprimande. SYN. Objurgatio, reprehensio. EPITH. Clemens. USUS : Omnis animadversio et castigatio contumelia carere debet.

CASTIGĀTOR, oris, m. Censeur. * USUS : Castigator minorum, *censeur de la jeunesse*.

CASTIGO, as, avi, atum, are, a. Blâmer, réprimander. SYN. Objurgo, mulctio. USUS : Matres filios verbis et verberibus castigant. 2. Ad unguem castigare carmen, *polir et repolir des vers*. Castigati mores, *mœurs sévères*. 3. Castigatus animi dolor, *douleur contenue*. Cf. Punio, Alloquor.

CASTIMŌNIA, æ, f. Pureté. SYN. Castitas. USUS : Summa corporis et animi castimonia vir, virgo, adolescens.

CASTITAS, atis, f. Chasteté. SYN. Castimonia, virginitas. USUS : Castitatem impense colere. Cf. Pudicitia, Integer, Verecundus.

CASTRA, òrum, n. pl. Camp. SYN. Tentoria, pelles, locus, ubi exercitus in tentoriis manet. EPITH. Æstiva, civilia, florentissima, maxima, media, infirma, nefaria, plena curæ, præclara, stativa. PHRAS. 1. Castra metari, *établir, assavoir son camp, camper*. Castra ponere, disponere, locare, constituere, habere, facere, metari, figere ; tentoria erigere ; posita habere ; tendere. Castra in aperto posuit. 2. Castra movere, *décamper, lever le camp*. Castra promovere ; movere ; conclamare vasa ; vasa colligere. 3. Castra extendere, *étendre son camp*. Castra proferre. 4. Castra arctius collocare, *resserrer le camp*. Castra contrahere. 5. Castra designare, *choisir un lieu pour camper*. Castris locum capere, locum deligere. 6. Castra propius admovere, *rapprocher son camp*. Castra castris opponere, objicere, conferre ; castra cum castris jungere ; castra oppido conferre. 7. Castra mutare, *changer le campement*. Castra convertere. 8. In castris esse, *camper, habiter dans un camp*. Sub pellibus agere, contineri, in castris agere. 9. Castra aggredi, *assiéger le camp*. Castra tentare, invadere, adoriri, circumvenire. 10. Castra capere, *s'emparer d'un camp*. Occupare, capere ; castris potiri ; castris hostem exuere. 11. Castra referre, *porter son camp en arrière*. 12. Castra opere et natura loci munita, *camp fortifié par l'art et la position*. Castra aggeribus, propugnaculis munita. USUS : Pro portis castrorum, *portes du camp*. Castrorum circuitus, limes

extimus, *enceinte*. Castris se tenere, *demeurer sous la tente*. Castris hostium incidere, *se jeter dans le camp ennemi*.

CASTRATUS, a, um, *Châtré*. SYN. Exsectus. USUS: Nolo dici morte Africani "castratum" esse rempublicam, *je ne veux pas qu'on dise que la république a été "châtrée" par la mort de Scipion l'Africain*.

CASTRENSIS, e, gen. com. *Relatif au camp, à l'armée*. SYN. Militaris. USUS: Disciplina castrensis.

CASTRUM, i, n. *Fort, place-forte*. SYN. Locus muris munitus; Castellum majus. USUS: Vallo et fossa circumdedit, sex castellis, castrique maximis sepsi.

CASTUS, a, um, *Pur, vertueux, chaste, pieux*. SYN. Purus, integer, incorruptus. ADV. Maxime. PHRAS. Corpore et animo integerimus; insigni castimonia; summa castimonia et integritate; a voluptatum illecebris alienus, expertus labis; immunis a foeda libidinis contagione; castimoniae laude insignis; spectata integritate ac continentia; incorruptis castissimisque moribus; pudore septus. USUS: Pompeius vir integer, castus, gravis. Casta domus. Vir castus a cruce civili. Cf. Purus, Integer, Verecundus, Pudicus.

CASUS, ūs, m. *Hasard, accident*. SYN. Fortuna, eventus, sors. EPITH. Acerbissimus, caecus, calamitosus atque funestus, multis innocentibus communis, incertus, dissimilis, dubius, fatalis *vel* gloriosus, gravis et miserabilis, repentinus, improvisus incredibilis ac pene divinus, infestus, iniquissimus, mediocris, mirificus, fatalis, nec opinatus, pessimus, tristior, voluntarius, ultimus. Casus adversi, alieni, ancipites incertique dicendi, varii, barbari, bellici, conjunctiores reip., conversi, dubii, gladiatorii, graves civitatis, gravissimi, horribiles miserieque humani, innumerabiles, multi, novi, plures, rariores, similes exitu, tanti tamque præcipientes, tetri, tristes. PHRAS. Casu accidit, *il arriva par hasard*. Forte venit, ut etc. Repentina aliqua voluntate, ac fortuito; non consulto, sed casu in hoc iter incidi. Casus me in hoc negotium induxit. Forte fortuna factum est. Peropportune te mihi fortuna obtulit, qui me adjuvares. Casus hæc invexit. Forte ita casus tulit. Temere ac fortuito incidi in rem. Casus gubernabat consilium meum. Cf. Accidit, Fortuna. USUS: 1. Casus incidit mirificus, *il arriva un prodige étonnant*. Casus intervenit. Multa is casu potius et felicitate, quam virtute et consilio gessit. Varii sunt rerum humanarum casus. 2. Infortunium, *malheur, accident*. Meum illum casum gravissimum tecta ipsa urbis lugebant. Aliorum opibus casus meos sustento. 3. Ruina, *ruine*. Eo ictu me ad casum dedit. Cf. Fortuna.

Casus conscientiae, *Cas de conscience*. PHRAS. (Docere casus conscientiae. VULG.)

Explicare quaestiones de moribus ad christianam vitam conscientiamque moderandam; tradere officia hominis christiani; res ad officium christianum pertinentes exponere; doctrinam de officio christiani hominis tradere; explicare controversias, quæ ad conscientiam pertinent, quæ docentur de finibus bonorum ac malorum in re christiana. Controversias, quæ ad forum interius pertinent, tractare.

CATACHRĒSIS, is, f. *Catachrèse*. (fig. de rhét.) SYN. Abusio verbi.

CATADŪPA, ōrum, n. pl. *Catadupes, une des cataractes du Nil*. SYN. Loca, ubi se Nilus ingenti sonitu præcipitat.

CATAPULTA, æ, f. *Catapulte, machine de guerre à lancer des traits*. * SYN. Machina bellica, quæ jaculum aut saxum longius torquetur. USUS: Catapultas, balistas, tormenta quæ alia oppugnandæ urbi comparata devehunt.

CATARACTA, æ, f. *Herse de bois ou de fer qui défend l'entrée d'une place de guerre*. * SYN. Fores pendulæ e ligno ferroque, quæ demitti, ac attolli possunt. USUS: Dejecta cataracta porta clausa erat.

CÂTE, *Habilement, adroitemment*. SYN. Astute.

Catechismus, i, m. *Catechisme*. PHRAS. Catechismum tradere, *enseigner le catechisme*. Christianis præceptis pueritiam imbui, excolere, excolere; christianæ disciplinæ elementa, fidei christianæ præceptiones, dogmata; initia legis christianæ pueris exponere; doctrina christiana, christianis rudimentis, lege christiana imbui, erudire rudem ætatum; fidei nostræ mysteriis, christiana institutione populum formare; christianæ doctrinæ rudimentis instituere pueros. Instituere pueritiam christianis præceptionibus. Prima sanctioris doctrinæ rudimenta tradere, fidei nostræ præceptionibus pueritiam formare.

Catechumenus, i, m. *Catechumène*. SYN. Sacri lavacri candidatus; primæ christianæ disciplinæ auditor, discipulus, alumnus; qui rudimentis doctrinæ sacræ, quæ salutari lavacro præmitti solet, imbuitur.

CÂTENA, æ, f. *Chaîne*. SYN. Vinculum e connexis annulis. USUS: Legum catenis constringere, vincire, devincire aliquem. Innocenti catenas injicere.

CÂTENATUS, a, um, *Enchaîné*. SYN. Catenis victus.

CÂTERVA, æ, f. *Corps de troupe, bataillon; foule*. SYN. Turbæ, turba. EPITH. Immixta, magna, bene magna, nova, tota, catervæ magnæ amicorum armatæ. USUS: Forum armatis catervis hominum improborum obsidere. Catervæ atque conventus hominum. Cf. Turba.

CĀTERVĀTIM, *Par troupes, par bandes*. SYN. Turmatim, per catervas. USUS: Catervatim volant.

CĀTHĒDRA, *œ, f. Chaire, siége*. De cathedra surgere. De *vel* ex loco superiore.

Catholicus, *a, um, Catholique*. PHRAS. 1. Catholicum fieri, *devenir catholique*. Catholica sacra complecti; amplecti catholica dogmata; cum catholica religione reconciliari; se ad catholica sacra transferre, conferre. In Catholicorum communionem venire. Catholicorum castra sequi. Ad Romana sacra transire. 2. Catholica Ecclesia, *l'Eglise catholique*. Christi Ecclesia sanctissimis institutis fundata, et orbis terrarum consensione mirabili nobilitata. Diffusa per omnes gentes ætatesque Christi Ecclesia. Christianus populus universus, eadem fidei doctrina, iisdem sacrorum, rituumque cerimoniis toto orbe terrarum mirabiliter consentiens, ac uno veluti fœdere devinctus. 3. Catholica Fides, *la Foi catholique*. Orthodoxa religio, fides; Christiana fides, toto semper orbe mira credendorum consensione observata. Christiana religio toto orbe propagata. 4. Homo catholicus, *un catholique romain*. Orthodoxæ fidei sectator; vir catholici nominis; orthodoxæ professionis; catholicis institutis ac moribus vivens; recte de DEO rebusque Divinis sentiens. Sacrorum communione cum Ecclesia Romana consentiens.

CĀTĪNUM, *i, n. et CĀTĪNUS*, *i, m. Flut*.

CĀTŪLUS, *i, m. Petit chien*. EPITH. Catuli cæci. USUS: Omnia in perfectis meliora, ut in equo, quam equulo, in cane, quam catulo.

CĀTUS, *a, um, Avisé, fin, habile*. SYN. Acutus, callidus, prudens. USUS: Prudens, et ut ita dicam, catus.

CAUDA, *œ, f. Queue*. EPITH. Levis, lubrica, pinnata, spumifera, summa.

CAUDEX, *icis m. Souche d'arbre*. SYN. Stirps arboris. USUS: TRANSL. pro homine stupido, *souche, homme stupide, bûche*. Caudex, stipes, asinus.

CĀVEA, *œ, f. Cage, loge; partie du théâtre où sont assis les spectateurs*. SYN. Septum, quo aves et bestię includuntur. Item: Locus, ubi populus sedens ludos spectabat. EPITH. Multa, tota, ultima. USUS: Cavea tota Plauto applausit. Qui clamores tota cavea? Emissus e cavea leo.

CĀVEO, *es, cavi, cautum, ere, n. et a. Prendre garde, éviter*. SYN. Vito, fugito, cautionem adhibeo, declino. ADV. Amplius populo, assidue, diligenter, diligentius aliquem, diligentissime alicui, magnopere, nominatim fœdere cavere et excipere, sancire,

perscribere, omnino omnia, studiose ne, vigilantius aliqui. PHRAS. Cave, ne malis confidas, *gardez-vous de donner votre confiance aux méchants*. Vide, studium adhibe; consilio utere, diligenter animadvertite; attende, quam diligenter potes. Summa tua cautio sit et provisio, ut ne temere confidas. Adhibe cautionem; provide ante, et præcave; disce, cui te credas, cui committas, a quibus caveas. Cauto est opus, ne ex ista nassa unquam escam petas. Declina a personatis amicis. USUS: Cavere ab homine nefario, *se garder d'un vaurien*. Cave a veneno. Cave putes, cave existimes, mihi quemquam te cariorum. Cave facias. Omnia cavebo. 3. Propicio, nequid detrimenti accipiat, *veiller sur; stipuler (par un acte légal)*. Tu mihi meisque multa sæpe cavisti. In jure cautum est, hæredi testamento cavere. Agris, fœnori, ædibus cavere.

CĀVERNA, *œ, f. Cavité, caverne*. SYN. Locus in terra cavi, antrum, spelunca. USUS: Terræ e cavernis ferrum eruiunt.

CĀVILLĀTĪO, *ōnis, f. Plaisanterie mordante, raillerie*. SYN. Jocus amarior, dictum aculeatum; sermonis aculeus. USUS: Hæc quidem cavillatio est, illa dicacitas fuit.

CĀVILLOR, *aris, atus sum, ari, d. Plaisanter, se moquer de*. SYN. Jocosè ludo, dicta aculeata jacio. ADV. Familiariter. USUS: Cum aliquo, *vel* in aliquem aliquid cavillari. In togam illius multo hominum risu cavillatus sum. Familiariter cum illo cavillari soleo.

CAULÆ, *arum, f. pl. Bergerie, parc à moutons*. SYN. Stabulum.

CAULIS, *is, m. Chou*. SYN. Brassica. USUS: Vites a caulibus et brassicis ut pestiferis, refugere dicuntur.

CĀVO, *as avi, atum, aro, a. Creuser*. SYN. Excavo, fodio, evacuo. USUS: E ligno cavato navigium. Naves cavabant ex singulis arboribus.

CĀVUS, *a, um, Creux, profond*. SYN. Concavus. USUS: Vena cava, *veine cave*.

CAUPO, *ōnis, m. Aubergiste, cabaretier*. SYN. Tabernarius. USUS: Ad cauponem multorum hospitum divertere. Vinum a caupone petere.

CAUPŌNA, *œ, f. Auberge*. SYN. Taberna, cauponula, taberna diversoria.

CAUPŌNOR, *aris, atus sum, ari, d. SYN. Lucri causa aliquid facio*. USUS: Cauponari bellum, non belligerari, *faire un trafic de la guerre (la faire en marchands, avec de l'or, non avec des armes)*.

CAUSA, *œ, f. Cause*. SYN. Caput origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. EPITH. Absoluta et perfecta per se, absurda, adjuvans aliquid et socia quædam efficiendi,

adversa, aequa, aequissima, aeterna, Alexandrina, aliena, anceps et gravis, antecedens, antiquior memoria alicujus; antiquior et pulchrior, et magis a natura ipsa profecta, antiquissima, aperta, assumptiva, bona, bona immo optima, certa, certa definitaque, certissima, civilis, clarissima, communis, communis ambitus, communis civitatis et libertatis, conjecturalis et definitiva, translative, consimilis, consularis et senatoria, damnata, deliberativa, demonstrativa, judicialis, deterior, difficilis, manifesta, difficilior, difficillima, digna patrocinio alicujus, dispar, dissimilis, dubia, efficiens, expeditissima, externa, facilis atque explicata, facillior, falsa, firma, per se stabilis, firmissima, foedissima, frumentaria, grata alicui, gratiosa arrogationis, gratissima, gravis, gravior, gravissima, honesta, necessaria, probabilis, honestior, honestissima, idonea quam maxime, tam illustris, tam gravis, tam impia, impudentissima, inferior, integra, infima, judicialia, justa atque magna, justa atque maxima, justae necessitudinis, etsi non justa, gravis tamen. PHRAS. 1. Multas causas habebam te reprehendendi, *j'avais bien des motifs de vous réprimander*. Justas magnasque rationes habui; magna ratione factum; multa erant, quae afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Multos titulos habebam; non longe quaerenda erat materia reprehensionis. Non uno nomine; non uno ex capite; multis nominibus ea tibi reprehensio debebatur. Non una, nec temere oblata mihi causa erat te reprehendendi. Magno judicio, ac certo consilio ad istam reprehensionem descendi. 2. Amici ipsi horum causa malorum fuere, *les amis eux-mêmes furent la cause de mes maux*. In hanc me calamitatem inducere; ex illo fonte et seminario haec mala fluxere. Ea calamitas ab amicis conflata, contracta, confecta est; eorum opera factum, ut miser sim; in hanc miseriam amicitia me detrusit. Ab his malum erupit; hinc illae lacrimae; hanc segetem ac materiem aegritudinis meae amici praebuerunt, illi viam patefecerunt hostibus meis. Horum persuasus ac inductu hae mihi calamitates importantur. Ab his est natum istud mihi incommodum; illi periculum invexere; hi quidquid malorum est, mihi conscivere; horum amicitia me in hanc perditam causam imposuit. Horum omnium malorum fons unus amici sunt; hi mihi, quidquid malorum nunc sustineo, conflavere, contraxere. Principium malorum ex amicorum perfidia, velut pestilenti radice exstitit, profectum est, prodiit, provenit. Hae calamitates principia sua amicis debent: referenda in amicos est tota haec malorum acerbitas; ii ansam praebuerunt; ii occasionem dedere; horum e perversa amicitia, hoc quidquid est, exstitit; manavit, emanavit, proflixit; amicorum corrupta fides ista nobis incommoda accersit, peperit, attulit; his malis aditum aperuit. Horum inconstantiae ac

levitati id, quidquid malorum mihi incubuit, tribuendum est, adscribendum, assignandum. Cf. Adscribo, Assigno. USUS: 1. Ut semina arborum, ita tu hujus belli causa ac auctor fuisti. Helena Trojanis causa exitii fuit. Rerum causae quaerendae, inveniendae, exponendae, explicandae, aperiendae sunt. Quam facti causam affert? Quis causam dedit, occasionem? *Qui en a été la cause?* Causae nihil est, quin ab eas. Id faciendi nullas causas habui, rationes, *je n'avais aucune raison de faire cela*. II. Lis, controversia, procès, cause.

1. Incipere causam, *commencer un procès*. In causam se demittere; in causam descendere, ingredi; causam recipere, suscipere, accipere. 2. Causam agere, *plaider une cause*. Tractare, agitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo; causam capitis dicam. Jus meum ipse persequar. 3. Causam perdere, *perdre son procès*. Causam amittere, causa cadere; causam adversariis tradere. Cadere in judicio. 4. Causam obtinere, *gagner son procès*. Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est; secundum illum judicatum est; pro illo pronunciatum. 5. Causam negligenter tractare, *s'occuper peu d'une cause*. Indormire causae suae. 6. Causa est valde dubia, *la cause est tout-à-fait douteuse*. Fluctuat ejus causa. 7. Causam relinquere, *abandonner un procès*. Causam deposuit. 8. Amicabilem compositionem causae facere, *faire une transaction amicale*. Causam cum altero componere, controversiam sedare, dirimere litem, tollere, transigere. III. Negotium, onus, provincia. Hanc mihi causam dedit, negotium demandavit, *parti, action, cause, intérêt*. Suam causam, non reipublicae curat. Exeundum tibi illa causa, dum adhuc integra est, *abandonnez cet intérêt tandis qu'il est encore intact*. IV. Excusatio, *raison*. Accipio causam, *j'accepte vos raisons*. V. Propter, *à cause de moi*. Non mea, sed omnium salutis causa abfui. Tua causa debeo, cupioque omnia. Cf. Auctor, Origo, Lis, Negotium.

CAUSARIUS, a, um, *Infirmus*. USUS: Causaria missio, *comité de réforme, pour raison de santé*.

CAUSIDICUS, i, m. *Avocat, défenseur*. SYN. Causae patronus. EPITH. Non amplius atque grandis, subtilis tamen et elegans. USUS: Non causicum nescio quem, nec proclamatorem aut rabulum; sed amplum, grandem, vehementem et qui in forensibus causis possit praecclare consistere, oratorem. Cf. Patronus, Advocatus.

CAUSOR, aris, atus sum, aris, d. *Donner pour raison, alléguer*. SYN. Causam afferro. USUS: An aetatem causabitur? an ignorantiam? an morbum? (VULG. Pro praetextu afferre.) Cf. Excuso.

CAUTĒ, *Avec précaution, prudemment.* SYN. Callide, prudenter. USUS : Cautē dic.

CAUTES, *la, f. Roche, rocher.* SYN. Sauxum asperum, et abruptum.

CAUTIO, *onī, f. Précaution.* SYN. Provisio. EPITH. Communis, diligens, facilis, gracula, multa, suavia. USUS : A malis natura declinamus, quæ declinatio, si cum ratione fit, cautio appellatur. Rebus tuis cautionem adhibe et diligentiam, *uses de précaution et d'habileté dans vos affaires.* Ita bonus divinator, et ad prædictionem cautionem adhibeat. Cautio pecuniarum. Chirographi cautio, *la garantie de ma signature.* (VULG. Securatio, quitantia.) Cf. Prudentia, Providentia, Caveo.

CAUTOR, *oris, m. Celui qui garantit.* USUS : Cautior alieni periculi, *celui qui veille sur un autre.*

CAUTUS, *a, um, Prudent, circonspect, défiant.* SYN. Providus, prudens. PHRAS. Homo multæ cautionis et providentiæ; qui nihil nisi caute et pedetentim, nihil non ex certa animi provisione auscipit. Quis illo consideratio? quis tectior? quis prudentior, qui nihil nisi explorete agat. Alienis malis eruditus, aliena calamitate doctus, cautissime omnia, omni cautione agit. Cf. Providus, Prudens, Caveo.

CĒDO, *Donne, dis, parle.* SYN. Da, dic, exhibe. USUS : Cedo tabulas; cedo, quid affers?

CĒDO, *la, cessi, cessum, cedere, n. nonnunquam a. Céder, laisser la place, se retirer.* SYN. Concedo, locum do, me retraho. X **Maneo**. ADV. Honestē, male, non multum, aut nihil omnino. Cessisse omnino a gladiatore. PHRAS. 1. Cessit denique hostium machinationibus, *il cède enfin devant les machinations de ses ennemis.* Ita tractus ac debilitatus est, ut succumberet fortunæ; tandem manus dedit fortunæ; victus, et abjecto scuto exterritus campo cessit. Defecit hominem constantia, et labescere cepit. 2. Hostes retro cesserunt, *les ennemis reculèrent.* Pedem retulerunt, se in castra recepere, receptu fugæ similimo in castra retro ire, se abstulere. 3. Uni cedit Homero, *il ne le cède qu'à Homère.* Uni concedit Homero. Poetarum, præterquam Homero, nemini secundus est. Ab Homero proximus est. Homero collatus, haud ægre in secundo se gradu continet. 4. Cedite omnes de via, *allez, quittez tous le chemin.* Abscedite; date viam; fugæ totæ plateæ pateant; ne quis mihi obstiterit obviam. Concedite, decedite de via. Illuc este; auferite vos hinc. Declinate paulum extra viam; viam facite. 5. Hoc consilium bene tibi cedat, *puisse votre dessein réussir.* Res ea tibi bene,

felicitate vertat, opto; res ex sententia tibi succedat; feliciter eveniat; procedat bene ac prospere, exopto; optatis, votis fortuna subscribat, annuat, respondeat, faveat, aspiret; cadat felicitate, ut exoptas; ex animi sententia geratur, opto. 6. Male cessit, conatus isto, *ses efforts ne réussirent pas.* In perniciem vertit; abfuit fortuna cæpto, exitus non respondit; eventus non satisfecit; contra cecidit, aliter, secus cecidit ac optabam; exitum res sortita a destinatione animi longe alienissimum; optatum exitum res consecuta non est; ad exitum optatum res non pervenit; pro voluntate non successit; non is, quem volebam, exitus consecutus est; speratum eventum sortita, nata, adepta res non est. Cf. Succedo, Evenio, Accidit. 7. Cedendum est temporī, *il faut céder aux circonstances.* Consilii est, cedere temporī, temporibus servire; necessitati parere; rationem temporis habere; confirmare se ad temporis rationem; consilia et actiones tempore moderari; res ad tempus accommodare; temporibus assentiendum est; tempestati obsequendum. 8. Cur ego cedam minori? *pourquoi céderai-je à un homme qui ne me vaut pas?* Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? cur ei cedam loco, *vel* locum cedam, qui nihil ad me est, qui comparandus, æquandus, confendus, par omnino mihi non est? Quid est causæ, cur primas ei partes concedam; primas ad eum partes deferri sinam; præponi; priore eum loco statui; collocari ante me patiar, quem nulla res mecum æquat; cujus meritis mea merita antecellunt? Quid est causæ, cur honore superior habeatur, qui virtute, ætate, rebus omnibus inferior est. Cf. Antepono. USUS : 1. Nihil Græcis cedunt Romani. Cesseram invidiæ, temporī, armis, factioni, reipublicæ. Cessit tandem precibus, malis, oneri, succubuit. Ingenii laude nemo est, qui cuiquam cedat. 2. Abo, discedo, *s'en aller, quitter.* Foro, urbe, Italia cessit. E vita cessit, *mourir.* 3. Remitto, *céder, conceder.* Nihil de jure suo cedere, concedere, remittere.

CĒDRUS, *1, f. Cédre.*

CĒLĒBER, *bris, bre, Célèbre, illustre, fréquent.* SYN. Præclarus, laudatus, clarus, honestus, honorificus. Quod celebratur, frequentatur et colitur. X **Desertus**, ignotus. PHRAS. 1. Victoria celebris erat, *la victoire était fameuse.* Omnium sermonibus celebrata; in luce Asiæ, in oculis Europæ reportata; illustri laude celebrata; primi nominis erat victoria; victoria ea maximam inter cæteras tulit laudem; celebratam habuit; clara apud omnes gentes fama erat. Victoria ea non terras solum, sed mare etiam rerum gestarum fama implevit; omnes provinciarum ac regionum sinus fama ejus victoria complevit. 2. Vir est celeberrimus, *c'est un homme très-célèbre.* Summo propter egregias virtutes

honore et nomine; amplissimus vir et clarissimus; summum splendorem sua virtute consecutus; vir est, cujus virtutes majoribus quasi theatris expositae, qui fama nominis sui non terras solum, sed et maria implet; omnium studiis celebratus; quem fama conspectissimum facit; quem rerum gestarum gloria mirifice illustrat. Vir est, qui non modo honestis artibus, sed bellicis laudibus summum inter suos splendorem est assecutus; publice privatimque celebratus. Non sermonibus modo, sed omnium gentium litteris celebratus; clarus vir ac illustri laude conspicuus; respectus vir, et primi inter suos nominis, fama inclitus, et claro inter suos nomine; vir, qui magnam rebus gestis celebritatem consecutus; qui in summa celebritate vivit; qui celebritate floret inter suos maxima; in gloria ingenti apud suos est; cuius ingens nomen et gloria; celebritate nominis insignis; ingens haberi cœptus. Cf. Gloria, Fama, Egregius. USUS: Celeberrima et frequentissima urbis pars. Res celeberrima est, totaque urbe notissima. In foro, concione celeberrima, frequentissima.

CĒLĒBRATIO, onis, f. *Distinction, gloire; renom.* SYN. Laudatio. EPITH. Quotidiania. USUS: 1. Nihil equidem commemoravi in ea celebratione meorum rerum. 2. Frequentatio, *assemblée nombreuse*. Quæ domus? quæ celebratio?

CĒLĒBRITAS, atis, f. *Affluence, concours de monde.* SYN. Hominum cœtus, concursus, frequentia.)(*Solitudo.* EPITH. Domestica, frequentissima, magna, maxima, quinquennalis, tanta. USUS: Odi celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum. Nunquam comitia tanta omnis generis hominum celebritate florere. Mercatus celebratus summa totius Græciæ celebritate. Theatri, judiciorum, fori celebritas et frequentia. 2. Fama, laus, splendor, dignitas, *celebrité, renommée*. Vir summa famæ celebritate. Summam celebritatem sermonis hominum consequi. Judiciorum celebritate distineri. Funeris celebritate aliquem spoliare.

CĒLBRO, as, avi, atum, are, a. *Honorer, célébrer, louer, rendre fameux.* SYN. Orno, honesto, laudo, comitor. ADV. Celebrari maxime, privatim, publice, vicatim, descriptionem servorum tota urbe. USUS: 1. Celebrare nomen, memoriam alicujus post mortem. Celebrata hæc sunt omnium litteris. Vir publice privatimque celebratus. Populus magna frequentia me ad Capitolium usque celebravit. 2. *Frequentio, fréquenter*. Est hoc omnium sermonibus celebratum. Viam illam suo comitatu celebrat. Cf. Laudo.

CĒLER, eris, ere, *Prompt, rapide.* SYN. Velox, volucer, incitatus.)(*Tardus, segnis, lentus.* PHRAS. Celeres sunt, *ils marchent*

avec rapidité. Ea velocitate sunt ut eos volare, non iter facere crederes; tanta incitatione feruntur, ut celeritas, quanta sit, ne cogitari quidem possit. Utuntur festinatione, pernecitate, et velocitate præpropere; maximo vigore ac levitate corporum veloces juvenes. Levium corporum et multa exercitatione pernecium homines; juvenes summa agilitate corporum; ad summam celeritatem nihil reliqui sibi facere soliti; celeritates suscipiunt incredibiles.

CĒLERITAS, atis, f. *Rapidité.* SYN. Velocitas, pernecitas, festinatio.)(*Tarditas.* EPITH. Admirabilis, divina ingenii, expedita et profluens quodammodo, gravior, ignea, incredibilis, ingens, major, maxima, mirabilis, præceps dicendi, prompta et parata in agendo et respondendo, summa. Celeritates dispares, et inter se dissimiles, nimia, pares. USUS: Expedita ac profluens in dicendo celeritas. Rapida et celeritate cæcata oratio. Homo volubili, præcipiti dicendi celeritate. Celeritate opus est; celeritas in eo negotio adhibenda, suscipienda; celeritate utendum est. Cf. Celer.

CĒLERITER, *Rapidement.* SYN. Cito, brevi tempore, mature, quamprimum, propediem. USUS: Celeriter de ea re scribam, transigam. Cf. Cito.

CĒLERO, as, avi, atum, are, a. *Accélérer, presser.* SYN. Accelero, celeritate utor, celeritatem suscipio.

CELLA, æ, f. *Cellier, magasin.* SYN. Locus, ubi aliquid conditur et asservatur, ut granum, oleum, vinum, carnes et quidquid ad penum pertinet. Item: sacellum, ædicula sacra. EPITH. Mellaria, olearia, penuaria, vinaria, cellæ plenæ. USUS: Semper boni domini referta cella vinaria, olearia, penuaria est. Sicilia cella penuaria reipub. Romanæ. Frumentum in cellam emit. In cella Concordiæ. In cella Jovis. (Pro cella Monastica. VULG.) *Cellule*. Cubiculum, conclave.

CELLĀRIUS, ii, m. *Esclave chargé de l'office, économe.* * SYN. Qui præest cella; penui promendo, vel condendo. USUS: Cibis et potus sine fraude a cellariis præbeatur. Prome quodvis, te facio cellarium.

CĒLO, as, avi, atum, are, a. *Cacher.* SYN. Occulto, obscure fero. PHRAS. Celat consilia sua, *il cache ses projets*. Clam fert consilia; premit animi sui sensa; ab hominum conscientia solertissime removet. Ut cochlea abscondit, et retentat se tacitus. Cf. Abscondo, Taceo, Tego. USUS: Si Deos omnes, hominesque celare possemus, nihil injuste faciendum esset. Aliquem de consilio celare.

CELSITAS, atis, f. *Élévation, hauteur.* SYN. Altitudo, excelsitas. USUS: Celsitas animi et magnitudo. Cf. Altitudo.

CELSUS, a, um, *Élevé, haut; fier, superbe*. SYN. Sublimis, altus, erectus, elatus. USUS: Vir celsus et erectus ad omnia, quæ accidere possunt. Celsa dignitatis sede. Cf. Altus, Sublimis.

CENSEO, es, ui, censum, ere, a. *Être d'avis, juger, penser*. SYN. Arbitror, puto, existimo, statuo, decerno. ADV. Amplius, ita, uti et republ. magnopere, nominatim videnda, plane prorsus, ita simpliciter. USUS: 1. Magnopere censeo tibi abundum. Quid senserim, quid censuerim, scis. 2. Decerno, *décider*. Consules censeant quid agendum. 3. Censum ago, *faire le recensement*. Quinto quoque anno Sicilia censetur, tous les 5 ans on fait le recensement de la Sicile. Cf. Judico, Puto, Opinio, Æstimo.

CENSOR, oris, m. *Censeur, magistrat romain*. SYN. Qui præest censui, et moribus populi; magister morum; præfectus moribus. USUS: Magister veteris disciplinæ, severitatis censor.

CENSORIUS, ii, m. *De censeur; qui a été censeur*. SYN. Quod censoris est. Qui censor est, vel fuit. USUS: Censorium iudicium, notatio, animadversio. Censoria gravitas. Censoriæ severitatis nota aliquem inurere.

CENSURA, æ, f. *Dignité de censeur*. SYN. Censoris dignitas, munus. EPITH. Egregia, tota. USUS: Censura morum severissima magistra. Censura Ecclesiastica. Cf. Pœna sacra.

CENSUS, ūs, m. *Cens*. SYN. Bonorum æstimatio et ipsa bona. USUS: In censum venire. In censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ censori permittitur. Aliquem spectare ex censu, æstimare, *estimer qqn d'après sa fortune*. Homo sine censu. Censum peragere, perficere. Aliquæ civitates censu liberatæ sunt. Censu annuus ex mutuo, locatione. Cf. Fœnus, Fructus.

CENTENUS, a, um, *Cent (dans le sens distributif)*. USUS: Centena sestertia, cent mille sesterces.

CENTESIMÆ, ærum, f. pl. *Intérêt de un pour cent par mois*. USUS: Centesimis contentus non est. Tributum ex centesima collatum, l'impôt du centième sur les ventes à l'encan.

CENTIES, Cent fois.

CENTO, onis, m. *Vêtement grossier, couverture*. * SYN. Stragula crassiora filis passim pendebantibus. USUS: Centones iniecerunt, ne tela contabulationem præficerent.

CENTRUM, i, n. *Centre*. SYN. Locus medius in sphaera. USUS: Terra in medio mundi sita centrum obtinet.

CENTUM, Cent.

CENTURIA, æ, f. *Centurie, division du peuple romain*. SYN. Centum homines. Ita erat populus Rom. In centurias distributus. EPITH. Prærogativa, centuriæ cunctiæ, paucæ. USUS: Omnium prope centuriarum voce consul factus, creatus.

CENTURIATIM, Par centurias. Per centurias. USUS: Tributim, et centuriatim descripti ordines.

CENTURIATUS, a, um, *Réparti par centurias*. SYN. In centurias distributus, descriptus. USUS: Centuriata, et curiata comitia.

CENTURIATUS, ūs, m. *Grade de centurion*. SYN. Munus centurionis. USUS: Centuriatus in castris palam vendidit.

CENTURIO, as, avi, atum, are, a. *Distribuer en centurias*. SYN. In centurias distribuo, tribuo, describo; centurias conficio. USUS: Vidi conscribi homines et centuriari.

CENTURIO, onis, m. *Centurion, qui commande 100 hommes*. SYN. Centuriæ præfectus, dux, ductor; qui ordines ducit. EPITH. Nobilis sui generis. Centuriones pugnaces, lacertosi. USUS: Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus decerpit.

CERA, æ, f. *Cire*. EPITH. Commutabilis, extrema, infamis et nefaria, legitima, mollissima. USUS: Mollem ceram ad nostrum arbitrium formamus et fingimus.

CERARIUS, ii, m. *Marchand de cire*. SYN. Qui ceram tractat.

CERATUS, a, um, *Enduit de cire*. SYN. Cera inductus, illitus. USUS: Tabella cerata, *tablette pour écrire*.

CEREBROSUS, a, um, *Emporté, bouillant*. SYN. Cui durum et pertinax cerebrum. USUS: Senex hic cerebrosus est certo, *ce bonhomme perd assurément la tête*. Cf. Obstinatus, Pertinax.

CEREBRUM, i, n. *Cerveau, cervelle*. USUS: Alii dicunt in cerebro esse animæ sedem.

CEREUS, a, um, *De cire*. SYN. E cera factus. USUS: Cereæ figuræ.

CEREUS, i, m. *Chandelle de cire, bougie, cierge*. SYN. Fax cerea. USUS: Ad illas statuas thus et cerea adhibentur.

CERIMONIA, æ, f. *Cérémonie, rit, coutume religieuse*. SYN. Ritus sacer, cultus religiosus, religio sacrorum. EPITH. Incredibilis, maxima, summa. USUS: Cerimonias prodere, *instruire des cérémonies, les transmettre*. Cerimonias pollueri, *profaner les rites sacrés*. Cerimoniis præesse. Ea sacra maximis et occultissimis cerimoniis continentur. Sacra Cereis summa religione cerimoniamque conficiuntur. Cerimoniam ludorum, sepulcrorum. Cerimonias sacras ex majorem instituto sancte

obire; sacros in rebus divinis ritus diligentissime tueri, retinere. In adhibendo ritu sacrarum cerimoniarum diligentem operam ponere; præceptas sacrorum cerimonias rite colere.

(Cerimoniale, Cerimoniarum, VULG.) SYN. Sacrorum rituum liber; liber, quo sacrae religionis cerimoniae continentur. Rituum, officiorum in divino cultu inagister; sacrarum cerimoniarum moderator, sacris cerimoniis præpositus, præfectus. Cerimoniae politicae. Cf. Officium, Officiosus.

CERNO, is, crevi, cretum, ere, a. *Voir, distinguer.* SYN. Video oculis, sed sapienter animo. ADV. Civiliter, sine armis, melius, plane, penitus, subtilius, tacite. Cerni bipertito, extrinsecus. USUS: 1. Aut superum nihil, aut obscure admodum cernimus. Ne nunc quidem oculis cernimus. 2. Cerno animo, *comprendre, remarquer.* Cerno jam animo, mente video, quæ futura sint. Verecunde tu quidem, sed tamen ut cernerem tuum animum. 3. Adeo, æstimo, *faire acte d'héritier, accepter une succession.* Ex testamento hæreditatem hodie crevi. Me quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ cernere sinas, *laisse moi jouir d'un faux titre d'une gloire qui ne m'appartient pas.* (VULG.) Dividere cum aliquo hæreditatem.) Cf. Video.

CERNŪS, a, um, *Courbé, penché vers la terre.* SYN. Inclinator, quasi quod terram cernat.

CERTAMEN, inis, n. *Combat; rivalité, conflit.* SYN. Contentio, pugna, certatio. EPITH. Æquum, difficile, extremum, forense, gladiatorum vitæ, grave belli, gymnicum, honestum, improbum, magnum, majus, mediocre, præsens. USUS: 1. Acre mihi tecum est pro aris et focis certamen. Descendam tecum in certamen honoris et dignitatis. Nihil me ab hoc certamine gloriæ removebit. In certamen et discrimen rerum omnium veniendum erit. 2. Proelium, *bataille, lutte à main armée.* Certamen instat, oritur, accenditur, *le combat commence.* Exardescunt prælii initia; pugna capessitur; ad certamen descenditur; in certamen venit; pugna, certamen, manus conseruntur. Certamen tentat, experitur, dimicationem subit, *en venir aux mains.* Ea res certamen præbuit, iniecit, *telle fut la cause de la lutte.* Certamen serere, miscere, facere, *combattre.* Certamen extrahere, *prolonger la bataille.* Certamen sedare, dirimere, *terminer la lutte.* Certamen abnuere, defugere, *refuser la bataille.* Cf. Pugno, Contendo, Proelium, Pugna.

CERTATIM, A *Penvi.* USUS: Omnes certatim accurrent.

CERTATIO, onis, f. *Lutte.* SYN. Contentio. EPITH. Honestæ, iniqua, magna, parva.

USUS: Virtuti cum voluptate certatio est. Sit hæc inter eos honesta certatio. Cf. Certamen.

CERTĒ, *Certainement.* SYN. Scilicet, certo, profecto, sine dubio, sine ulla controversia. USUS: 1. Si me tanti facis. 2. Concedentis, *oui, certainement.* Epicurus parables dixit divitiis, certe, nisi etc. 3. At certe, certe, i. e. saltem, *du reste, au moins.* Res fortasse veræ, certe graves. Victi sumus, at fracti certe et abjecti.

CERTO, *Certainement.* USUS: Id certo scio; id sane constat; id sine ulla dubitatione affirmem.

CERTO, as, avi, atum, are, n., *nonnunquam a. Lutter, combattre.* SYN. Decerto, contendo, belligero; certamen, certatio est mihi cum aliquo. ADV. Plane de sponsione, pugnatiter. PHRAS. *Certat necesse est, qui victoriam cupit, celui qui désire la victoire doit combattre.* Victoriam non aufert, nisi qui fortiter dimicat; nisi qui certamen nullum fugit; nisi qui cum hostibus conficitur, depugnat, armis discepat; ferrum et manus cum hoste conserit, proelii utitur secundis; configit, signa confert; ad manus venit; certamina ferit; nisi qui in certamen venit, descendit; dimicationem subit; in dimicationem venit. Cf. Pugno, Proelium, Pugna, Contendo, Arma.

CERTUS, a, um, *Certain, assuré, indubitable.* SYN. Non dubius, non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, minime dubius, ratus, quod nihil habet dubitationis; in quo nulla dubitatio esse potest; quod manu tenetur; in manibus habetur; quod in præsentia est, atque ante oculos. PHRAS. *Certum est rem ita evenisse, il est certain que la chose s'est passée ainsi.* Exploratum habeo, mihi pro vero constat; pro inquisito et comperto habeo rei exitum. Certissimis iudiciis comperi; ita animo video, quam quæ oculis cernimus; persuasissimum mihi est, rem ita se habere. Perspectum exploratumque habeo; perspicuum, non obscurum est; explorata res est; vocari in dubium non potest; venire in dubium, ambigi, dubitari non potest; nemini dubium esse potest, quin res ita evenierit. Cf. Notus, Manifestus. USUS: 1. Nihil certi et definiti habeo, quod nuntiem. Pro certo habeo, Pompeium abiturum. Certi caelorum motus. 2. Ratum et constitutum est, *décidé, résolu.* Certum est, deliberatumque, omnia palam edicere. Certum mihi est, ad Brutum transire. 3. Fidus, securus, *éprouvé, sûr.* Habebam certos homines, quibus litteras dare poteram. (VULG. Proprium nuntium, *messenger particulier.*) 4. Quidam definitus, peculiaris, proprius, *fixe, déterminé.* Habet certos sui studiosos. Sunt certa vitia, quæ nemo libenter fugit. Rem

aliquam in certas partes dividere. 5. *Commonefactus* (in comparativo), *informet*. Utinam ejus rei certior factus essem. Fac me certiore de consiliis tuis, *informet-mot de vos projets*. Significa mihi, expone, aperi, explica, qui sit rerum tuarum status, qui tuus animus, qui sensus, quæ tua sint consilia. Fac, ut te tuis consiliis cognoscam, intelligam, certior fiam, reddar; imaginem rerum tuarum, cogitationumque litteris exhibe, ostende. Cf. *Indico*, *Declaro*, *Significo*, *Nuntio*.

CÉRŪLA, æ, f. *Petit morceau de cire*.

CÉRUSŒA, æ, f. *Céruse*. Genus pigmenti ex rammentis plumbi compositum. USUS: Cerussa malas oblinere.

CERUSSĀTUS, a, um, *Blanchi avec de la céruse*. SYN. Cerussa illitus, fucatus.

CERVICŪLA, æ, f. *Petite tête*. USUS: Cerviculam jacitare, *balancer la tête, se dandiner*.

CERVIX, icis, f. *Cou, tête*. SYN. Aversa pars colli; audacia. EPITH. Anguina, dextera, longa, teres, cervicis cruentæ, nefariæ, tumidæ, validæ. USUS: Imposuistis in cervicibus nostris dominum. Tyrannum a cervicibus nostris avertit. Republicam vestris cervicibus sustinetis. Cladem a cervicibus omnium avertere, repellere, depellere. Qui erunt tantis cervicibus, qui audeant prætori resistere? *Quels seront les hommes assez hardis pour oser résister au préteur?*

CERVUS, i, m. *Cerf*.

CESPES, itis, m. *Motte de terre couverte de gazon*. Arva aut sunt cespites, aut glebæ.

CESSĀTIO, ōnis, f. *Loisir, relâche*. SYN. Intermissio, otium. EPITH. Libera atque otiosa. USUS: Epicurus nihil cessatione melius existimat. Petit sibi liberam cessationem. Cessionem alicui dare. Damnam suam cessationem, *vel* excusare. Cf. *Otium*.

CESSĀTOR, ōris, m. *Fainéant, paresseux*. SYN. Otiosus, qui cessat, nihil agit. USUS: Non soleo esse cessator, præsertim in litteris. Nequam et cessator Davus. Cf. *Otiosus*.

CESSIO, ōnis, f. *Action de céder, cession (en l. de droit)*. Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut in jure cessio, aut etc.

CESSO, as, avi, atum, are, n. *Être assis, se reposer*. SYN. Nihil ago, vaco, cessator sum, conquiesco, langueo. PHRAS. 1. *Cessemus a scriptione, cessons d'écrire*. Manum de tabula; conquiescamus a scriptione; supersedeamus tantisper molesto scribendi labore; intermittamus paululum ceptum scribendi laborem. A molesta scriptione respiciamus. Remittamus aliquantum de scribendi contentione. Cessionem aliquam fatigatæ longa scriptione dexteræ demus; otium

concedamus. Cf. *Desino*. 2. *Cessavit jam ea cura, ces soucis l'ont enfin quitté*. Defluxit jam ea cura, conquievit, habet jam animus aberrationem quamdam a curarum molestiis; cura ea jam consedit, resedit; exempta jam nimo est ea cura; sollicitudo conquievit. Cf. *Quies*. USUS: 1. Pueri, etiam cum cessant (vacant) exercitatione aliqua, delectantur. Scribo, ne tibi, plane cessasse videar. (VULG. *Ferlari*.) 2. *Desino, finem facio, desisto, cesser, s'abstenir*. Litteras scribere nec cessavi, nec cesso. In opere ac studio nihil cesso. Cf. *Otio*, *Desino*, *Desisto*, *Piger*.

CÉTĀRIUS, ii, m. *Marchand de gros poissons*. SYN. Qui magnorum piscium mercaturam exercet. USUS: Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

CĒTUS, i, m.; pl. *CETE*, dat. *cetis*, n. *Cétacé, monstre marin*. SYN. Pistrix, bellua marina.

CHĀRACTER, ōris, m. *Caractère, genre de style*. SYN. Nota, figura, forma, genus dicendi. USUS: Num te orationis meæ character delectat? characterem optimi exponere difficultimum, quod aliud aliis optimum videatur.

CHARTA, æ, f. *Papier*. SYN. Chartula, membranula, macrocolum. USUS: Num charta tibi deest, quod non scribas. Impensam feci in macrocola, *j'ai acheté du papier royal, papier grand format*. Charta regia, *papier royal*. Scapus chartæ, *main de papier*. Chartæ pagina; plagula, *page de papier*. Charta bibula, *papier buvard*. Charta transmittit litteras.

CHĀRYBDIS, is, f. *Charybde, gouffre dans le détroit de Sicile*. Immanis, infesta, vorax. USUS: Charybdis bonorum voraginem potius dixerim; nulla charybdis tam infesta, quæ tot res tam cito absorbere potuisset.

CHĒLE, es, i. *Bras d'une catapulte*.

CHIROGRĀPHUM, i, n. *Manuscrit, autographe*. (VULG. *Manu propria scriptum*.) EPITH. Chirographa falsa. USUS: Quo me teste convincas? an chirographo? Chirographum imitari. Misi tibi cautionem chirographi mei. Chirographa, testificationes, judicia, questiones. Falsum chirographum scripsit.

CHĪRURGĪA, æ, f. *Chirurgie*. SYN. Medicinæ pars, quæ manu medetur. USUS: Chirurgiæ tædet, diætâ curari malo, *je suis las des remèdes violents, je préfère des traitements plus doux*.

CHLĀMYDĀTUS, a, um, *Vêtu d'une chlamyde*. USUS: Sylla Imperator chlamydatus.

CHLĀMYS, *Idia*, f. *Chlamyde*. SYN. Vestis militaris et regia, paludamentum. USUS: Chlamys purpurea, coloribus variis intexta.

CHORĀGIUM, *II*, n. *Mobilier, décors, costumes*. SYN. Scenicus apparatus et pompa. Ponitur pro thrasonica aliqua ostentatione. USUS: Fragile falsæ gloriæ choragium comparat.

CHORĀGUS, *I*, m. *Chorège, entrepreneur des spectacles*. SYN. Dux chori, qui subministrat instrumentum ludicrum, et impensas. USUS: Ornamenta a chorago sumere.

CHORDA, *œ*, f. *Corde d'un instrument de musique*. * SYN. Nervus. USUS: Voces ut chordæ sunt intentæ, quæ ad quemvis tactum respondeant.

CHŌRUS, *I*, m. *Chœur, assemblée, troupe*. SYN. Corona, multitudo, sodalitium, numerus. EPIPH. Totus comessationis. USUS: Choro iuventutis stipatus, *entouré d'une troupe de jeunes gens*. Epicurus et Philosophorum choro tollendus est. Chorus canentium, nisi numeris et certis modis præeuntis magistri consentiat, dissonum quid, et tumultuosum canit; at si certis numeris ac pedibus, velut facta conspiratione consensit, ac concinuit, etc. Chorus musicus pro loco *vulg. est*; rectius dicitur odeum, aut statio musicorum.

Christianus, *I*, m. *Chrétien*. SYN. Qui Christi nomen proficitur, Christo initiatus, addictus, auctoratus, Christi disciplinam professus, Christi sectator, qui Christo nomen dedit; Christi cultor, Christianis sacris imbutus. PHRAS. Christianus factus est, *il devint chrétien*. Christo nomen dedit; christiana sacra suscepit; christianam doctrinam amplexus est; christianæ militiæ adscriptus; ad sanam religionem ab impia superstitione traductus est; rejecto simulacrorum cultu ad Christi Ecclesiam se aggregavit; damnatis erroribus ad Christianæ veritatis lucem respexit; ad Christum se adiunxit; Christi nomen professus est; Christo fide professioneque auctoratus est; christianis mysteriis inauguratus; initus est sacris christianis; christiana sacra suscepit; ad Christi signa transivit; christianorum cœtum auxit; christianæ militiæ nomen dedit; signa secutus est; christianæ militiæ castra secutus est; Christi legem professus est; Christo duce stipendia merere constituit.

Christus JESUS, m. *Jésus-Christ, fils de DIEU et de Marie*. PHRAS. *I*. Redemptor generis humani, mundi liberator, vindex ac servator; sequester noster, qui extra omnem culpam vixit, et humanorum delictorum nulla contagione foedari potuit, qui inter cœlum et terram, inter DEUM et homines placidissimam firmissimamque pacem composuit, cuius dira morte a sempiterna morte vindicati

sumus; legatus, nuntius et sacerdos summi Patris, qui interclusum in cœlum aditum nobis aperuit, patefecit; qui, ut nos liberaret, durissimis cruciatibus excarnificandum sese deidendumque obiect; pro salute nostra vindicanda excarnificari se ac dilaniari passus est; ut Patrem nobis propitiaret, concidi se et dilacerari, tanquam a feris immanissimis sustinuit; qui fuso pro nobis sanguine interceptam et interclusam ad cœlum viam aperuit; servile jugum a cervicibus nostris deiecit, hominum mentes exiavit; Patris Numen humano generi infensum placavit; qui Divinæ severitatis tela in homines intenta, unus pro universis excepit, sanguineque suo omne humanum nefas exstinxit. Mens divinæ mentis, Filius DEI, Verbum Patris, speculum sine macula Majestatis DEI; fulgor sempiterni solis sempiterni; incorruptissimus iudex, et flagitiorum scelerumque vindex justissimus, atque acerrimus; a quo examines ad vitam excitati, mutorum linguæ in sermones solutæ, surdorum aures ad audiendum patefactæ, claudis libera gradiendi data facultas, iis, qui omnibus capti membris, totius corporis firmitas restituta; in quo Christiani habent omne salutis præsidium constitutum. *2*. Christus incarnatus, *le Christ incarné*. Mysterium augustissimum et arcanissimum; quo rerum universarum, adeoque hominum rector ac opifex humanis se membris cooperuit, et salvus utriusque naturæ discriminibus tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio. Verbumque et caro tam arcto ac indissolubili nexu in unam personam coierunt, ut quiquid ibi DEI est, non sit ab humanitate; quiquid autem hominis, non sit a Divinitate divisum. Mysterium, quo humana divinis, terrena coelestibus, ima summis, per euntia sempiternis nexu omnium arctissimo devincta et copulata sunt; interque nos ægros ac miseros, et beatos immortalesque spiritus, fœdus inviolabile percussum ac sancitum est; quo natura divina humanis se artubus vestivit, velavit; corpoream indutus naturam DEI Filius, humanis se artubus, humana se specie amicit. *3*. Christus Natus, *le Christ naissant*. Faustissimus post natos homines Christi Servatoris nostri ortus, quo idem reparationis nostræ auctor, ac humanæ salutis restitutor, humana carne circumdatus, in has luminis auras prodiit; quo generis humani vindex, et salutis nostræ assertor, hominum parens DEUS, mortalibus artubus et virgine nasci voluit. *4*. Christus passus, *le Christ souffrant*. Funestissima Christi Servatoris cædes, qui, ut nos sempiternis apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum ac necem se obtulit; immanissimis cruciatibus excarnificandum se obiect, et divinæ severitatis tela, nostris jugulis intenta, in se unum avertit. Christi e cruce penditis acerba supplicia, cruciatus, tormenta; mors pro genere humano obita,

Singulare divinæ caritatis, humanique sceles certamen Christo DEO moriente editum. Asserta mortalium generi vita, et victoria per necem immeritam Conditoris. Cf. Passio Christi. 5. Christus Resurgens, *le Christ ressuscitant*. Christi devicta morte reviviscens triumphus, triumphalis Christi in vitam reditus. Redivivus a morte Servator noster. Christus ab inferis existens. Cf. Pascha. 6. Christus ascendens in cœlum, *le Christ montant aux cieux*. Triumphus pompa, qua Christus se in coelestia templa transtulit, a nobis super astra in locum altissimum emigravit; in beatissimas illas sedes stupentibus Angelis ascendit, in oras felicissimas sese intulit. Cf. Ascensio Domini.

CIBARIA, orum, n. pl. *Aliments, nourriture, vivres*. SYN. Omnia, quibus animantes vescuntur, et aluntur. EPITH. Menstrua, uberiora. USUS: Cibaria coquere, conficere, petere, dare, præbere. Ex alienis cibariis liberaliter hospites tractare. Cf. Annona.

CIBARIUS, a, um, *Qui concerne la nourriture*. USUS: Cibarius panis, *pain commun*, (*pain des esclaves*).

CIBUS, i, m. *Nourriture, repas, mets*. SYN. Esca, pastus, epulæ. EPITH. Animalis, gravis, divinus, modificatus, suavissimus, terrestri. PHRAS. 1. Cibum capere, *manger*. Cibaria sumere; cibo curare corpora; libera- liore victu, obsonio corpora firmare, vires firmare. Moderato cibo naturæ desideria ex- plere; cibo se reficere; corpora curare, reficere. Cf. Edo. 2. Cibo se onerare, *se charger de nourriture*. Cibo immodico se ingurgitare, ob- ruere; abdomen distendere; alvum degradare. Cf. Vorax. 3. Cibus inferre, *porter les mets sur la table*. Mensam cibis instruere; ornare, adornare mensas, exquisitis epulis exstruere. 4. Cibi parvus. Cf. Abstinere. USUS: Epicurus utebatur eo cibo, qui suavissimus esset, et ad concoquendum facillimus, qui inflatio- nem nullam haberet. Cibo et potione onus- tus esse, *indigestion*.

CICADA, æ, f. *Cigale*.

CICATRIX, icis, f. *Cicatrice*. SYN. Si- gnum reliquum ex vulnere. USUS: Ne obdu- ctam reipublicæ cicatricem refricem. Exceptæ adverso corpore cicatrices. Coit jam cicatrix. **CICER**, æris, n. *Pois chiche*. (Genus le- guminis).

CICUR, ūris, omn. gen. *Apprivoisé*. SYN. Mansuetus, mansuefactus.)(Ferus, imma- nis. PHRAS. Cicurem reddere hominem alloqui barbarum, *adoucir un barbare, un sauvage*. Inveteratam barbariem ex homi- nis moribus delere; ex agresti immanique vita ad humanitatem, mansuetudinemque tradu- cere; ex feritate ad mansuetudinem trans- ferre; ad humanitatem informare; mansue-

facere hominis ingenium agreste et disciplina formare. USUS: Bestiarum immanes aliæ, aliæ cicures.

CIEO, es, civi, cĭtum, ciere, a. *Soule- ver, déterminer; mouvoir*. SYN. Commoveo. USUS: Id venenum sævos cruciatus ciere solet. Animatum est, quod motu cietur interio- re. 2. Excito, *provoquer, appeler*. Bella, pugnam, motus, lacrimas ciere.

CILICIUM, ii, n. *Étoffe grossière de poil de chèvre*. SYN. Vestis e pilis caprarum con- texta. USUS: Coria, cilicia, saccos imperavit.

CINCINNATUS, a, um, *Qui a les che- veux bouclés*. USUS: Cincinnatus ganeo.

CINCINNUS, i, m. *Boucle de cheveux*. SYN. Capillus ad ornatum intortus. USUS: Erant illi capilli compti, et madentes cincin- norum fimbriæ.

CINGO, is, cinxī, cinctum, ere, a. *Cein- dre, entourer*. SYN. Coerceo, circumdo, munio, tueor, contineo, sepio. ADV. Diligentius. USUS: Urbes diligentius religione, quam mœnibus cingendæ. Ea septa porticu cingemus. Regio mari cincta et periculis. Mare montibus cin- gitur, continetur. Cf. Circumdo.

CINGŪLUS, i, m. *Ceinture (de la terre)*. SYN. Zona. EPITH. Australis, medius et ma- ximus. USUS: Videmus terram quasi quibus- dam cingulis redimitam, e quibus duo maxime inter se diversi.

CINIS, æris, m. *Cendre*. USUS: 1. Cur hunc dolorem cineri et ossibus parentis in- ris? Videbitis miserandum patriæ cinerem. 2. (VULG. Cineres benedicti,) *cendres béni- tes*. Cineres sacri, lustrales, piaculares. 3. (VULG. Dies Cinerum,) *jour des cendres*. Dies, cui sacris cineribus capiti aspersis no- men est, qui a sacro cinere frontibus aspergi solito nomen traxit, reperit. Postridie Hila- riorum, Dionysiorum.

CIRCA, *Autour de*. Ad locum refertur. SYN. Zona. USUS: 1. Circa Capuam. Circa omnes portus misi exploratores. 2. Ad per- sonas: Multos circa se habebat, *il avait beaucoup de monde autour de lui*.

CIRCENSES, lum, m. *Jeux de cirque*. USUS: Ludi circenses.

CIRCITER, *Environ, à peu près*. SYN. Ad, non multo secus, prope, fere. USUS: 1. Refertur ad tempus: Hora sexta circiter. Circiter noctem, meridiem. 2. Ad numerum: Pars tertia circiter, *le tiers à peu près*.

CIRCŪEO, is, ivi, itum, ire, a. *Faire le tour de*. Cf. Circumeo.

CIRCŪITIO, ōnis, f. *Ronde; détour; dé- tour de parole, circonlocution*. SYN. Circum- scriptio, anfractus, periphrasis. USUS: Quid circuitione opus est et anfractu rem palam edicito.

CIRCŪITUS, ūs, m. *Circuit, contour, enceinte; révolution; période.* SYN. *Conversio, periodus, comprehensio et ambitus verborum, continuatio, circumscriptio, orbis.* EPITH. *Brevior verborum, longior, sapientissimus atque optimus, incitator, naturalis, totus orationis.* USUS: *Circuitus solis diem et noctem efficit. Circuitus orationis, quem Græci periodum vocant.*

CIRCŪLĀTOR, ōris, m. *Charlatan.* SYN. *Circumforaneus, vagus.* EPITH. *Notissimus.* USUS: *Notissimus quidam circulator.*

CIRCŪLOR, aris, atus sum, arl, d. *Se réunir en cercle.* SYN. *Circulos facere, in circulum cogere homines colloquendi gratia.* USUS: *Oscitans iudex, cum alio colloquens, nonnunquam etiam circulus.*

CIRCŪLUS, i, m. *Cercle.* SYN. *Orbis forma plana in orbem acta, gyrys, ambitus rotundus, corona hominum colloquuntium.* EPITH. *Exiguus vite, immensus glorie, lacteus.* USUS: *Quidam circulis describendis delectationem capiunt. Circulum describere; orbem circumscribere, faire un cercle.* 2. *Conversio, cercle celeste, révolution.* Stellæ circulos suos et orbem mirabili celeritate faciunt. 3. *Cœtus, corona, cercle, assemblée, réunion.* Circulo se subduxit. Sermo in circulis et convivii liberior.

CIRCUM, *Autour.* SYN. *Circa.* USUS: *Refertur ad locum, auprès de, dans, chez.* Præterem circum omnia fora seclabantur. Circum hæc loca morabor.

CIRCŪMĀGO, is, āgi, actum, ere, a. *Tourner, faire tourner; s'accomplir.* * USUS: *Equum freno circumagere. Jam se annus circumegerat. Hostis se ad dissonos tumultus circumegerat.*

CIRCUMCĪDO, is, cīdi, cīsu, n, ere, a. *Couper autour; retrancher.* SYN. *Amputo, resecō, demo, aufero.* USUS: *Multitudinem sententiarum circumcidere; luxuriam sermonis stilo depasci. Locus omni aditu circumcīsus. Hinc derivatur circumcidaneus, a um.* * *Mustum circumcidaneum, vin de taille.*

Circumcīso Domini. (VULG. *Circumcīsion de N.-S.*) Dies circumcīsi Infantis DEI memoria sacer. Octavis a natali die, quo nato Sertori nostro nomen impositum est.

CIRCUMCIRCA. *Tout autour, de tous côtés.* SYN. *Ab omni parte, undique.* USUS: *Coepi regionem circumcirca prospicere. Contra citraque omnium hostium plena erant.*

CIRCUMCLŪDO, is, cluī, clusum, ere, a. *Environner, enfermer de toutes parts.* Veritus, ne duobus exercitibus circumcladeretur. Mira diligentia circumclusus, ne commovere se posset. Cf. *Claudo.*

CIRCUMCŌLO, is, colui, cultum, ere, a. *Habiter autour, le long de.* Multi populi eam paludem circumcolunt.

CIRCUMCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Courir çà et là, s'agiter.* * USUS: *Obit, circumcursus villas suas.*

CIRCUMDO, as, dōdi, dātum, dāre, a. *Mettre autour.* SYN. *Cingo, sepio, vallo, stipo, circumsepio, circumfundo, vestio, circumplico, circumplector, circumjicio, circumligo, circumsisto, circumveho, circumvenio, circumsideo, circumvallo, ambio.* PHRAS. *Circumdare urbem; environner, entourer une ville.* Turmas circumfundere; circumjicere multitudinem mœnibus; circumplecti, circumvenire locum opere; circumvallare; medium ab utroque latere concludere; sinu quodam, flexuque frontem aversamque oppidi partem circumire. Cf. *Obseido.* USUS: *Non egrediar cancellis, quos ipse mihi circumdedi, je ne sortirai pas des limites que je me suis tracées.* Milites ignem oppido circumdederunt. Oppidum fossa circumdatum. Fossa oppido circumdata.

CIRCUMDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire autour.* USUS: *Aratrum circumducere, tracer avec la charrue l'enceinte d'une ville.* Aliquem, ædes et conclavia circumducere.

CIRCŪMĒO, is, ivi, vel ii, itum, ire, a. et n. *Faire le tour, tourner autour de, cerner, envelopper.* SYN. *Circueo, eo circum.* USUS: *Circumit veteranos.*

CIRCUMFĒRO, fers, tōll, latum, terre, a. *Faire mouvoir autour.* SYN. *Circumgesto.* USUS: *Humani corporis sanguinem in pateris circumtulit, il fit circuler une coupe remplie de sang.* Sol circumfertur ad brumale signum, le soleil fait sa révolution du côté du tropique.

CIRCUMFLECTO, is, flexi, flexum, ere, a. *Décrire en tournant.* USUS: *Cursum circumflectere.*

CIRCUMFLO, as, flavi, flatum, are, n. et a. *Souffler de tous côtés.* USUS: *Ab omnibus ventis; a ventis invidiæ circumflari, être battu par tous les orages de l'envie.*

CIRCUMFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, a. *Couler autour; regorger, être riche; abonder.* SYN. *Abundo.* USUS: *Circumfluit gloria, rebus omnibus, copiis abundat.* Oratio circumfluens.

CIRCUMFŌRĀNEŪS, a, um, *Qui est autour du forum.* SYN. *Qui circum forum spatiat, aliquid venditans.* USUS: *Pharmacopola circumforaneus, médecin ambulant, charlatan.* Es circumforaneum, non Corinthium, dettes (les banquiers et les usuriers habitaient autour du forum).

CIRCUMFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre autour*. SYN. Ambio. ADV. Undique. USUS : Terra mari circumfunditur. Latent omnia tenebris circumfusa.

CIRCUMGESTO, as, avi, atum, are, a. *Colporter*. SYN. Circumfero.

CIRCUMJACEO, es, cui, ere, n. *Être étendu, situé autour*. USUS : Reliquæ regiones, quæ circumjacent Europæ.

CIRCUMJECTUS, us, m. *Enceinte*. SYN. Qui terram vasto circumjectu amplectitur.

CIRCUMJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Placer autour; entourer*. USUS : Circumjcta muris ædificia, campi circumjecti.

CIRCUMLIGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher autour; entourer*. SYN. Implico, complico. USUS : Anguis eum circumligavit.

CIRCUMLŪO, is, ere, a. * *Baigner*. USUS : Peninsulæ in modum pars major circumluitur.

CIRCUMLŪVIO, onis, f. *Atterrissement*. USUS : Jura circumluvionum et alluvionum.

CIRCUMMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer de tous côtés*. USUS : Hostis suorum multos post montes circummisit. Circummissi senatores delectus habuere.

CIRCUMMŪO, is, iui, itum, ire, n. * *Entourer, fortifier une place; investir*. USUS : Pene ut feminas, circummunis se prohiberi aqua fremebant.

CIRCUMPEDES, um, m. pl. *Laquais*. SYN. Servi a pedibus. USUS : Circumpedes formosi et litterati.

CIRCUMPECTOR, eris, plexus sum, plecti, d. *Embrasser, entourer*. SYN. Circumplico.

CIRCUMPLICO, as, avi, atum, are, a. *Envelopper*. SYN. Circumplector.

CIRCUMPŌTATIO, onis, f. *Action de boire à la ronde*. USUS : Omnis circumpotatio, qua pocula in circulum redeunt, est sublata.

CIRCUMRŌDO, is, rosi, rosum, ere, a. *Ronger autour*. SYN. Arrodo. USUS : Dudum circumrodo, quod devorandum est, je tourne autour de ce qu'il faut aborder franchement (PROV.).

CIRCUMSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Définir, expliquer*. SYN. Determino, constituo, definio, concludo. ADV. Scelerate senatum. Circumscribi brevi, et definiri numero verba. USUS : 1. Natura exiguum vitæ curriculum nobis circumscripsit, æternum gloriæ. 2. Constringo potestatem, domar, limiter, restreindre. Senatus Prætorum circumscripsit. 3. Concipio, concevoir. Mente circumscribenda est prius sententia, et verba confestim concurrent. Cf. Definio.

CIRCUMSCRIPTÆ, *D'une manière précise*. SYN. Paucis, definite, breviter. USUS : Singulas res definimus, et circumscripse complectimur.

CIRCUMSCRIPTIO, onis, f. *Limite; définition*. SYN. Definitio, circuitio. EPITH. Aperta. USUS : Æternitatem nulla circumscriptio temporis metitur.

CIRCUMSCRIPTOR, oris, m. *Trompeur, fripon*. USUS : Quis testamentorum subjector? quis circumscripser? quis ganeo?

CIRCUMSĒCO, as, cui, sectum, are, a. *Couper autour*. SYN. Circumcido.

CIRCUMSĒDEO, es, sedi, sessum, ere, a. *Être assis autour de; assiéger, investir*. SYN. Circumsideo, obsideo, circumvenio, corona cingo, incingo. USUS : Urbs ab hostibus circumsedetur. Oppidum interclusum circumsedere. Cf. Obsideo, Circumdo.

CIRCUMSĒPIO, is, sepsi, septum, ire, a. *Entourer*. SYN. Circumdo. USUS : Senatus armatis circumseptus.

CIRCUMSESSIO, onis, f. *Siege d'une ville*. SYN. Obsessio. USUS : Circumsessionis causam in alium transtulit.

CIRCUMSĪDEO, es, sedi, sessum, ere, a. *Assiéger*. SYN. Obsideo. Cf. Obsideo, Circumdo.

CIRCUMSISTO, is, steti, stitum, ere, n. *Entourer*. USUS : Circumsistunt eum li-ctores valentissimi.

CIRCUMSŌNO, as, ui, itum, are, n. *Retentir tout autour*. ADV. Undique vocibus talibus. USUS : Vocibus tuis aures meæ circumsonant.

CIRCUMSPECTIO, onis, f. *Vigilance*. SYN. Accurata consideratio. USUS : Circumspectione utendum est. Cf. Cautio, Cautus.

CIRCUMSPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Regarder tout autour*. SYN. Circumspicio.

CIRCUMSPECTŪS, ūs, m. *Action de voir autour*. USUS : Facilis est circumspectus, quo eam, etc., je puis voir aisément où je vais, etc.

CIRCUMSPICIO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Observer, examiner*. SYN. Adverto, perpendo, oculis obo, collustro, accurate considero. ADV. Celeriter animo, diligenter, diligentissime, magnifice se, paulisper. PHRAS. Aciem mentis in omnes partes intendere, chercher à pénétrer. Circumferre oculos; oculis aliquid requirere. Prospectum in urbem et agros captare. USUS : Circumspicite paulisper mentibus vestris. Circumspicite procellas imminentes. Magnifice se circumspicere, sibi placere, s'admirer, (avoir une haute idée de soi-même).

CIRCUMSTO, as, stâti, stâtum, are, n. et a. *Se tenir en cercle; entourer, assiéger.* SYN. Circumdo, circumciso. USUS: Noctes et dies omnia nos fata circumstant. Circumstant te summæ auctoritates, quæ te oblivisci domesticæ laudis non sinant. Frequentes me circumsteter. Cf. Circumdo.

CIRCUMVADO, is, vasi, ere, a. *Envahir.* USUS: Anceps terror circumvasit barbaros, hinc arce capta, illinc urbem scandente hoste.

CIRCUMVALLO, as, avi, atum, are, a. *Entourer d'un retranchement.* SYN. Munio vallo. USUS: Oppidum bidui labore circumvallarunt.

CIRCUMVECTIO, ōnis, f. *Transport; mouvement circulaire.* USUS: Solis circumvectio. Portorium circumvectionis.

CIRCUMVECTUS, a, um, *Qui s'est porté autour.* USUS: Equites jubet circumvectos ab tergo invadere aciem, il ordonne à la cavalerie de tourner et de prendre à dos l'armée ennemie.

CIRCUMVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Mener autour, côtoyer, doubler.* USUS: Equo circumvectus Dictator. Classe circumvehi insulam.

CIRCUMVĒNIO, is, vĕni, ventum, ire, a. *Accabler (par force et par ruse), circonvenir.* SYN. Decipio. ADV. Acute testes, indigne. USUS: Subvenire alicui, qui potentum opibus circumveniri urgerique videtur. Innocentem iudicio circumvenire et opprimere. Cf. Decipio.

CIRCUMVESTIO, is, ire, a. *Revêtir autour, envelopper.* USUS: Dictis circumvestire consilia sua, cacher sa pensée sous ses discours.

CIRCŪS, i, m. *Cirque, arène.* SYN. Campus, in quo populus ludos spectans considerat. EPITH. Candens, elucens candore, magnus, maximus. USUS: Ludi publici sunt cavea circoque divisi.

CIS, *En deçà de.* SYN. Citra.) Trans. USUS: Cis Euphratem.

CISIUM, ii, n. *Chaise à deux roues, voiture légère.* Genus vehiculū velocis.

CISTA, æ, f. *Corbeille, cassette; armoire.* SYN. Arca, fiscina, canistrum. USUS: Cistas dejicit.

CITĒRIOR, ōris, gen. com. *Plus rapproché; plus récent.* SYN. Propinquior.) Ulterior. USUS: Atque ut ad citeriora et notiora veniam.

CITHARA, m, f. *Cithare.* SYN. Lyra. USUS: Cithara canere.

CITHARISTA, æ, m. *Joueur de cithare.* USUS: Saltatores, citharistæ. De eo, qui tantum pulsat citharam, non accinit.

CITHARCEDUS, i, m. *Qui chante en jouant de la cithare.* SYN. Qui cithara canit; pulsat citharam, et canit.

CITĪMUS, a, um, *Très-proche.* SYN. Proximus.) Ultimus. USUS: Luna cœlo ultima, citima terre.

CITĪUS, *Plus vite.* SYN. Ocius, prius. USUS: 1. Citius repentinus morbus oculorum, quam diuturna lippitudo sanatur. 2. Potius, verius, magis, aptius, *plutôt.* Eum citius veteratorem quam oratorem dixeris.

CITO, *Vite, rapidement.* SYN. Celeriter, mature, quamprimum, sine mora, brevi tempore, mox.) Tarde. PHRAS. Cito rem conficiam, *j'aurai bientôt terminé l'affaire.* Quamprimum, perceleriter, citius quam æstimas; protinus, mature, momento rem confectam dabo; impigre, propere, præpropere rem festinabo. Quam ocissime, quam maturime; solertissime, temporis puncto conficiam; summam celeritatem adhibebo. Prius tua opinione, aclutum, subito, prompte, strenue rem agam. Cf. Celer, Statim. USUS: Puer cito arripit, *l'enfant saisit facilement.*

CITO, as, avi, atum, are, a. *Citer en justice.* SYN. In jus voco, adesce jubeo, dicam alicui dico, laudo, nomino. USUS: 1. Testem citabo totam Siciliam. Aliquem capituli reum in iudicium per præconem citare. Citavit testes, *il assigna des témoins.* 2. Citato equo illuc contendit, *il se rendit en ce lieu à bride abattue.* 3. Citare auctores, *invoyer l'autorité d'un auteur;* rectius: Laudare auctorem, testem; afferre testimonium auctorum.

CITRA, *En deçà de; en avant de.* SYN. Cis.) Ultro. USUS: 1. Exercitum habuit citra flumen. 2. Citra fastidium, *sans dégoût.*

CITREUS, a, um, *De citronnier.* USUS: Mensa citrea.

CITUS, a, um, *Prompt, rapide.* SYN. Celer, maturus. Cf. Celer, Propere.

CIVICUS, a, um, *De cité, civique.* USUS: Corona civica.

CIVILIS, e, omn. gen. *De cité, de citoyen; civil.* USUS: Bellum civile, studium; jus civile; mos, consuetudo civilis. Pro civili parte rempublicam salvam cupio, *en ma qualité de citoyen, je désire le salut de la république.*

CIVILITER, *En citoyen, comme il convient à un citoyen.* USUS: Civiliter vivere, cum aliquo civiliter contendere.

CIVIS, is, m. *Citoyen.* SYN. Municeps, popularis. (VULG. Contraneus, concivis, compatriota.) PHRAS. 1. Civem facero aliquem, *donner à qqn le droit de cité.* Civitatem alicui dare, donare, largiri, impertiri; adscribere civitati, *vel* in civitatem; in civitatem suscipere, recipere; adsciscere civem;

civitate donare; accipere in civitatem; ad civium numerum adscribere; referre inter cives. 2. Civis factus est, *il fut fait citoyen*. Civitate donatus est; jus civitatis consecutus est; civitatem impetravit; relatus est inter cives; particeps civium munerum factus est; in civitatem receptus est; patuit illi Rom. civitas; virtutis præmium civitas Rom. fuit. 3. Civium jure excidit, *il perdit ses droits de citoyen*. Civitatem amisit, perdidit; segregatus a numero civium est. Civitas ei adempta est; in serarios relatus est; ex albo civium erasus est. USUS: Civem aliquem designare, facere, habere. Civis reipublicæ amantissimus.

CIVITAS, atis, f. *Cité, état*. SYN. Civium multitudo in unum locum congregata; jus civium, libertas. **EPITH.** Adjutrix scelerum, libidinum testis, fautorum recptrix. Aliena, amica alicui, amicissima et fidelissima, ampla, illustris, clara, nobilis, amplissima, beata, honesta, libera, bella, clara, commendatior, commentitia, communis, conjunctissima, antea copiosa, cuncta, erudita, fidelis, fidelior, aut copius locupletior, auctoritatis gravior, fidelissima, firma, valens, florens, florentissima, consilio et armis federata, grata, gravis et locuples, ornata, gravissima, moderatissima, illustris, immunis, improba, incolumis, ingrata, inutilissima, lauta, libera, liberta, locuples, maledicentissima, maledicta, misera atque inanis, bene morata, bene constituta, nobilissima quondam, et jam doctissima, nova, occupatissima, opportunissima ad aliquid, opulentissima et beatissima, orba, pacata et libera, prava, perdita, perprava et tenuis, potens, barbara, princeps omnium rerum, proxima alicui loco, pulcherrima, quæta, sancta, socia factorum et flagitiorum, sollicita, splendidissima, suspiciosa et maledica, tenuis, vitiosa, universa. Civitates afflictæ, alternæ, amplissimæ, egentissimæ, federatæ, invictissimæ, marinæ, maximæ, minimæ, minores, bene moratæ, ornatæ, pacatæ, tranquillæ, perditæ, salvæ et incolumes; amplæ atque potentes, tantæ et tam graves, totæ, universæ. USUS: 1. Concilia, cœtusque et conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortu Tusculanus est, civitate Romanus. Romam urbem civitas incolit, *la ville de Rome est habitée par des citoyens*. Dicavit se in civitatem Romanam. 2. Jus civitatis alicui imperituri, *accorder à qqn le droit de cité*. Civitatem dare, donare, largiri alicui; in civitatem recipere, suscipere, adscribere alicui. 3. Civitatis jus amittere, *perdre le droit de cité*. Civitatem perdere; civitatem adimere alicui. Civitatem nemo amittit, nisi sua culpa. 4. Civitate mutari, *devenir citoyen d'une autre ville*. Cf. **CIVIA**.

CLADES, is, f. *Perte, flau; défaite*. SYN. Calamitas, damnum, cædes. **EPITH.** Horribilis, importuna, ingens, lucifica, subita, tanta,

vetusta. USUS: 1. Cladem facere, afferre, inferre, *faire essuyer une grande défaite*. 2. Cladem accipere, *essuyer une défaite*. 3. Cladem reddere, *prendre une revanche*. Cf. **CÆDES**, **Cædo**, **Damnum**, **Proellum**.

CLAM, En secret. SYN. Furtim, occulte, ex occulto, ex insidiis. (Palam. **PHRAS.** 1. Clam nescio quid agitat, *il m'édite je ne sais quoi au fond du cœur*. Clandestina consilia miscet; latenter, ex occulto, in occulto nescio quid parat, machinatur; occulte cuniculis me oppugnat; secreto, arbitris remotis, clanculum, in operto, occultis sermonibus, nescio, quid serit. 2. Clam discessit, *il est parti à l'insu de tous*. Silentio ex urbe egressus; imprudentibus omnibus, inscius, inscientibus omnibus; remota hominum conscientia fuga sibi consuluit. Cf. **Occulto**, **Tego**, **Celo**.

CLAMĀTOR, oris, m. *Criard, déclamateur*. USUS: Odiosi ac molesti clamatores.

CLAMĀTŌRIUS, a, um, *Qui cris*. USUS: Clamatorum genus.

CLĀMITO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier fort, appeler à grands cris*. Supercilia illa tua calliditatem clamitare videntur, *vos sourcils semblent accuser l'astuce*.

CLĀMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier*. SYN. Vociferor; clamorem edo, facio, profundo; voce contendo, persono. **PHRAS.** Ingentem clamorem tollunt, *ils poussent de grands cris*. Vociferatione utuntur maxima, clamore profuso; circumsonat hostilis clamor; truci cantu, clamoribus inconditis, horrendo cuncta complent sono. Ululatus, cantusque dissoni audiuntur. Clamoribus strepunt, perstrepunt; tumultu personant omnia. Terribilis inde sonus accidit; incertis clamoribus, stridore horrendo omnia personant, aures fatigantur. Nemora vallesque circumjectas terribili sono implent. Vocem emittunt, sustollunt, efferunt, intendunt, contendunt, mittunt; indicem voluntatis virtutisque clamorem efferunt, inconditum trucemque clamorem edunt; incondito clamore perturbant omnia; clamor barbaro ululatu permixtus præsentem terret. USUS: Hoc me tua causa fecisse clamo ac testor.

CLĀMOR, oris, m. *Cri, clameur*. SYN. Vociferatio. **EPITH.** Acutissimus, celestis, concionalis, incredibilis, infestus atque inimicus populi, magnus, major, maximus, par, profundus. Clamores gladiatorii, magni, majores, maximi. USUS: 1. Clamorem movere, excitare, *exciter les clamours*. Clamorem edere, tollere, extollere, profundere, *jeter, pousser des cris*. Clamorem reddere, *répondre aux clamours*. Clamorem proximis tradere, *transmettre le cri (de guerre) à ses voisins*. Clamorem arctare. Clamore facto, sublato.

2. *Acclamatio, admurmuratio, acclamations.* Hæc sunt, quæ clamores et admirationem in oratione efficiunt. Cf. *Clamo*.

CLĀMŌSUS, a, um, *Criard*.

CLANCŪLUM, *A la dérobée, en cachette.* SYN. *Clam.* USUS: Hæc clanculum dicta sunt. Cf. *Clam*.

CLANDESTĪNUS, a, um, *Qui se fait en cachette, clandestin.* SYN. *Occultus.* USUS: *Clandestinum scelus.* *Clandestina cum hoste colloquia miscere.* Cf. *Occultus*.

CLANGOR, oris, m. *Son de la trompette.* SYN. *Tubarum cantus, vox aquilæ, et aliarum avium.* EPITH. *Tremulus, vastus.*

CLĀRĒ, *Clairement, nettement.* SYN. *Clara voce, explicate, plane, aperte, dilucide, enodate, manifeste.* USUS: *Clare gemuit. Semper id periculum clarius apparet.*

CLĀRĒO, es, ui, ere, n. *Briller; être illustre.* SYN. *Emico.*

CLĀRIGĀTIO, ōnis, f. *Action de réclamer solennellement une satisfaction.* SYN. *Belli denuntiatio.*

CLĀRISONUS, a, um, *Clair, retentissant.* SYN. *Clare sonans, canorus.*

CLĀRITAS, atis, f. *Illustration, célébrité.* SYN. *Splendor nominis, fortunæ, gloriæ nobilitas.* USUS: *Claritatem nominis aucupari, assequi, admittere. Claritas vocis. Cf. Splendor.*

CLĀRĪTŪDO, ōnis, f. *Célébrité, illustration, éclat.* USUS: *Artes quibus summa claritudo paratur.* Cf. *Splendor, Gloria, Dignitas, Clarus.*

CLĀRUS, a, um, *Clair; illustre.* SYN. 1. *Planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus, evidens, pervulgatus, non obscurus.* (Obscurus. 2. *Insignis, nobilis, illustris, celebrer.* PHRAS. 1. *Vir est clarissimus, cet homme est très-célèbre.* *Clara est ejus viri virtus; inclita religio. Magnum est ejus viri nomen et opinio; amplissima auctoritas; claritate nominis insigni præditus; magna est in civibus gloria; vir est omnis ætatis ac memoriæ clarissimus; est in eo viro laus virtutis maxima; fama fertur in primis; maximum hujus in his regionibus nomen est, hujus viri clarissima virtus est et insignis ad posteror. Cf. Celebrer, Altus. 2. Rem clariorem reddere, rendre une chose plus claire, plus intelligible. Claram spectatamque facere; nobilitatem rebus dare; rei dignitatem facere, addere, conciliare; lucem rebus dare, splendorem asferre, illustrare rem, in bono lumine collocare. Cf. Illustro. 3. Res clara est, la chose est claire, évidente. Res ipsa se aperit; præsentior jam res est, quam ut ignorari possit; liquida res est et in medio posita. In luce res est. Cf. Manifestus. USUS: 1. *Claris et illustribus exemplis usus sum. Clara**

hæc sunt, non immoror. Clara jam luce, pendant le jour. 2. Insignis, illustre, distingué. Vir clarus et nobilis ex doctrina. Claram mortem oppetere. Cf. Præclarus, Honoratus, Celeber.

CLASSIĀRIUS, a, um, *Soldat de marine, marin.* * USUS: *Classarius miles.*

CLASSICUS, a, um, *Citoyen de la première classe.*

CLASSICUM, i, n. *Trompette guerrière.* SYN. *Sonus tubarum.* USUS: *Advocare ad concionem, silentium facere classico, sonner l'assemblée. Canere, concinere classicum, donner le signal du combat.*

CLASSIS, is, f. *Flotte.* SYN. *Naves, navium multitudo.* EPITH. *Bella, bene magna et ornata, præclara in speciem, sed inops et infirma propter dissimilitudinem propugnantorum atque remigum, pulcherrima.* USUS: 1. *Classem ædificare, ornare, apparare, comparare, instruere, équiper une flotte. Classem deprimer, frangere, demergere, détruire, couler bas une flotte. 2. Ordo civium, et distributio pro modo census, une des six classes dans lesquelles était réparti le peuple romain. Tributum et centuriam describere ordines, ætates, classes. Cf. Navis. Classis Præfectus. Cf. Præfectus.*

CLATHRI, ōrum, m. pl. *Grille, barreaux.*

CLAUDICĀTIO, ōnis, f. *Action de boiter, démarche de boiteux.* EPITH. *Deformis.* USUS: *Apparet in eo claudicatio non deformis.*

CLAUDICO, as, are, n. *Boiter.* SYN. *Altero pede nuto.* USUS: 1. *Num claudicat vir bonus? 2. TRANSL. Titubo, vacillo, debilis, infirmus sum, chanceler, être défectueux, imparfait. Claudicat hæc oratio. Claudicat amicitia nostra, vacillat et titubat. Claudicat in officio. Etiam summa felicitas semper ex parte aliqua claudicat.*

CLAUDO, is, clausi, clausum, ere, a. *Fermer.* SYN. *Obstruo, oppilo, obturo, intercludo, comprimo.* PHRAS. *Urbs clausa est, la ville est fermée. Fores portarum objectæ sunt; claustra urbis objectæ sunt; obseptum est in urbem iter; interclusa ad urbem via est. Urbs nemini patet; non patet ad urbem aditus. Cf. Aditus.* USUS: *Aliqui exitum, viam, transitum; fugam hosti claudere. Consilia sua clausa habere. Claudere aures optimis consiliis. Ejus consuetudinem mihi adhuc meus puer clausit. Mare clausum nuntios moratur. Nullius domus satis clausa tuæ libidini. Cf. Includo.*

CLAUDUS, a, um, *Boiteux.* SYN. *Altero pede læsus, vel captus.*

CLĀVA, æ, f. *Bâton, massue.* USUS: *Clava et fuste repulsus.*

CLĀVICŪLA, *æ*, f. *Vraile, téntron de la vigne, au moyen duquel elle s'attache aux soutiens.* SYN. Capreolus in vite. USUS: Vitis claviculis suis, quasi manibus, quidquid est nacta, amplectitur.

CLĀVIS, *is*, f. *Clef.* USUS: Alicui claves tradere, credere. (VULG. Claves Imperii, les clefs, le boulevard de l'empire.) Latine: Clausura portæque Imperii.

CLAUSTRUM, *i*, n. Sæpius plurali adhibetur. *Porte; boulevard, défense, rempart.* SYN. Fores, loca clausa. USUS: Clausura urbis, regionis hostibus committenda non sunt. Effringi fores, revelli claustra. (VULG. Claustrum Monachorum, cloître.) Cœnobium. (VULG. Clausura, clôture.) Clausura cœnobii.

CLAUSŪLA, *æ*, f. *Conclusion, fin.* SYN. Extrema cujusque rei pars, præsertim in oratione, versu. Verborum conclusio, exitus. EPITH. Difficilis, præclara. USUS: Clausula numerose et jucunde cadens. Cum argumentum scribendi non suppetit, utor consueta clausula. Clausula edicti.

CLĀVUS, *i*, m. *Clou; gouvernail de navire, timon de l'état.* SYN. Gubernaculum navis. EPITH. Tractabilis. USUS: Clavum imperii tenere, être au timon des affaires. Tractare gubernacula reipublicæ.

CLĒMENS, *entis*, *omn. gen.* *Clément, doux, généreux.* SYN. Lenis, mitis, mansuetus, misericors, liberalis, humanus. PHRAS. Princeps erat clementissimus, le prince était très-clément. Princeps erat, ad cujus expertam clementiam nemini non tutus receptus erat; qui cives mirifice colebat; qui civium voluntati ac gratiæ deditissimus erat; qui oblivisci nihil solebat, nisi injurias; cujus incredibilem mansuetudinem, inusitatum inauditamque clementiam non æquare modo dicendo, sed ne adumbrare quidem quisquam possit; a quo nihil non benigne clementerque factum; clementia tanta, ut nemini supplicii non dextram fidemque porrigeret, spem salutis ostenderet, indulgeret; nihil isto Principe clementius; nemo cum illo Principe clementiæ laude comparandus, æquandus, conferendus. Nemo illi hac clementiæ laude par, aut secundus; Princeps proprio quodam naturæ munere ad clementiam liberalitatemque tactus videtur. Præcipua quadam laude horebat clementiæ; Principum nemo est, in quo plus quam in isto clementiæ esset ac humanitatis; clementiæ laude præstabat, antecellebat, anteibat omnes. Cf. Lenis. USUS: Clemens et misericors judex; clemens castigatio.

CLĒMENTER, *Avec clémence, bonté* SYN. Mansuete. USUS: Clementer facere, audire.

CLĒMENTIA, *æ*, f. *Clémence, douceur, bonté.* SYN. Lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo, placabilitas, bonitas, moderatio animadvertendi. EPITH. Admirabilis, grata alicui, insidiosa, inusitata inauditaque, jucunda auditu, popularis, singularis. USUS: Clementia est, per quam animi temere in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. Cf. Lenitas, Clemens.

CLĒPO, *is*, *psi*, *ptum*, *ere*, a. *Voler, cacher, dissimuler.* SYN. Furor, rapio, subripio. USUS: Pueri Spartæ rapere et clepere discunt.

CLEPSYDRA, *æ*, f. *Clepsydre.* SYN. Vas, e quo aqua paulatim effluens horas distinguit, horologium. USUS: Ad clepsydrum declamare, déclamer, parler à l'heure.

CLĒNS, *entis*, m. *Client.* SYN. Qui in fide alicujus est et clientela. EPITH. Proprius, vetus. Clientes novi, plurimi. USUS: Tibi nemo cliens esse, te nemo clientem habere voleat.

CLĒNTĒLA, *æ*, f. *Patronage, clientèle.* SYN. Clientum defensio, tutela, procuratio. EPITH. Honestæ, illustris, clientelæ maximæ, provinciales. PHRAS. Se in fidem ac clientelam tradere, dare, conferre, dicare, se placer sous le patronage de qqn. Alterius fidei se committere, mandare; in fidem alterius se permittere; tutelæ subjicere et commendare. USUS: Esse in fide et clientela alterius. Clientelam ad se traducere.

CLĒTELLÆ, *arum*, f. pl. *Bât.* SYN. Ephippia, quæ jumentis imponuntur ad melius ferendas sarcinas. USUS: Ea onera clitelis sunt apportata.

CLĒTELLĀRIUS mulus, *i*, m. *Bête de somme.*

CLĪVŌSUS, *a*, um, *Qui s'élève en pente, montueux.* USUS: Clivosus locus.

CLĪVUS, *i*, m. *Pente, montée.* SYN. Collis. EPITH. Plenus servorum.

CLŌACA, *æ*, f. *Egout, cloaque.* SYN. Locus cavus, per quem sordes eluuntur. USUS: Cloacam maximam, receptaculum omnium purgamentorum urbis, sub terram agi jussit.

CLYPEŪS, *i*, m. *Bouclier.* USUS: Abiecto clypeo fugit.

COĀCERVĀTIO, *onis*, f. *Action d'entasser, d'accumuler.* SYN. Copia, cumulus, acervus. EPITH. Universa. USUS: Coacervatio argumentorum, et frequentatio.

COĀCERVO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Entasser, accumuler.* SYN. Aggreco, accumulo, cogo, congero, cumulo. USUS: Pecuniam immensam cogere et coacervare.

COĀCESCO, *is*, *ere*, n. *Devenir nigre.* SYN. Acidus fio, acesco. USUS: Vinum vetustate coacescit.

COĀCTĪO, *onis*, f. *Rassemblement.* SYN. Congregatio, conspiratio, conventiculum.

USUS: Nocturnis vigiliis et hominum coactione turbata civitas.

COACTOR, oris, m. *Collecteur d'impôts; commis de recette*. SYN. Qui pecuniam cogit et recipit officii nomine. (VULG. Perceptor particularis.) USUS: 1. Non effugies nostros coactores.

COACTUS, a, um, part. v. cogo. *Forcé*. SYN. Expressus. USUS: 1. Hæc non nisi coactus scripsi. 2. *Congregatus, rassemblé*. Copiæ in unum locum coactæ. Cf. Invitus, Nolo, Ægre.

COACTUS, ūs, m. *Impulsion*. SYN. Impulsus. USUS: Hæc tuo coactu scripsi.

Coadjutor Episcopi, *Coadjuteur d'un évêque*. SYN. Episcopus qui alterum adjuvat episcopum.

Coadjutor, Conservus, *aide, homme d'affaires*. SYN. Administrator rei domesticæ, qui domestico opere exercetur; in re familiari adjutor; adjutor operum; ad domestica ministeria adscriptus.

COÆDIFICO, as, avi, atum, are, a. *Bâtir avec*. SYN. Construo.

COÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaliser, rendre égal*. SYN. Æquo. USUS: Coæquare gratiam omnium difficile est, *il est difficile que tous aient une égale autorité*. Coæquare omnia ad suas iniurias et libidines, *faire peser sur tous également le joug de ses injustices et de ses caprices*.

COÆVUS, a, um, *Du même âge, contemporain*. SYN. Æqualis, ætate cum aliquo conjunctus.

COAGITATIO, onis, f. *Mouvement simultané*. SYN. Agitatio. USUS: Coagitatio pulmonum.

COAGMENTATIO, onis, f. *Assemblage, réunion de parties*. SYN. Nexus, compositio, constructio, conjunctio. EPITH. Dissolubilis. USUS: Copulatio rerum et quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ. Coagmentatio non dissolubilis.

COAGMENTO, as, avi, atum, are, a. *Assembler, réunir*. SYN. Compono, conjungo, construo, compingo.)(Dissolvo. USUS: 1. Nihil tam aptum, tam compositum ac coagmentatum inveniri potest. Struere verba, ac veluti coagmentare. 2. Conficio, traeto, *affermir*. Pacem coagmentare, *cimenter la paix*. Cf. Conjungo.

COAGULUM, i, n. *Présure, ce qui sert à faire cailler le lait*. USUS: Lactis coagulum.

COALESCE, is, alui, escere, n. *Se joindre, se figer; se réunir*. SYN. Cohæreo, concresco. USUS: Concordia coaluerant animi.

COANGUSTO, as, atum, are, a. *Rétrécir, reserrer*. SYN. Coarcto.)(Dilato.

USUS: Hæc lex in cunctum ordinem dilatata coangustari potest.

COARCTATIO, onis, f. *Action de presser, de rétrécir*. SYN. Coarctatio plurium in angusto tendentium.

COARCTO, as, avi, atum, are, a. *Presser, reserrer, rétrécir*. SYN. Constipio, coangusto.)(Dilato, explico. USUS: Fac, ut quæ arclavit et peranguste refersit, dilatet et explicet. Coarctari in oppido. Angustæ fauces iter coarctant.

COARGUO, is, ere, a. *Accuser, convaincre, confondre*. SYN. Arguo, redarguo, accuso, convinco, detego, indico. USUS: Coarguere aliquem; coarguere errorem, culpam, mendacium alicuius. Aliquem avaritiæ coarguere. Aliquem multis suspicionibus, conjecturis coarguere; vitæ turpitudine sese ipse coarguit. Cf. Convinco, Accuso.

COCHLEA, æ, f. *Limaçon*. EPITH. Domiporta, sanguine cassa. USUS: Iste tanquam cochlea abscondit et retentat sese tacitus.

COCHLEAR vel **COCHLEARE**, is, n. *Cuiller*. USUS: Cochlearis mensura, *cuillerie, mesure pour les liquides*.

COCLES, Itia, m. *Borgne*. SYN. Luscus, altero captus oculo.

COCTUS, a, um, *Cuit, mûr*. SYN. Transl. Maturus.)(Crudus. USUS: Poma matura et cocta. Sermo bene coctus et conditus.

COCUS, vel **COQUUS**, i, m. *Cuisinier*. SYN. Qui cibos parat et condit. USUS: Mitto cocos, pistores, lecticarios. Cocus vilissimum antiquis mancipium, æstimatione et usu in pretio esse coepit. Majoris pretii nunc cocus est, quam villicus.

CODEX, Icis, m. *Livre, registre, écrit*. SYN. Tabulæ accepti et expensi; item: liber, in quo acta publica scribebantur. EPITH. Falsus, interlitus. USUS: In codicem referre; codicem obsignare; e codice delere. Non habere se hoc nomen in codice accepti et expensi fatetur.

CODICILLI, orum, m. pl. *Tablettes à écrire*. SYN. Tabellæ, libelli. USUS: Exarare aliquid in codicillis, referre dicta in codicillos.

COELESTIS, e, com. gen. *Céleste, divin*. SYN. Divinus, immortalis.)(Humanus. USUS: Rem gessisti memorabilem, ac pene coelestem. Coelestes orbes. Fama Herculem in concilio coelestium collocavit.

COELITES, um, m. pl. *Habitants du ciel, dieux*. SYN. Coelicolæ. USUS: Coelitum ira innectum est hoc malum.

COELUM, i, n. *Ciel*. SYN. Altissimum DEI domicilium; regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium. PHRAS. 1. Ad coeli

gaudia pervenire Sancti, *les saints sont parvenus à la gloire du ciel*. Sancti corporibus laxati in caelestia templa penetraverunt; exuti corpore mortali ad superos migraverunt; ad bona nulla temporis longinquitate pereuntia; cum DEO beatissimam vitam ævo infinito vivunt; in beatorum domicilium accepti gaudiis omnibus affluunt et circumflunt; caelesti civitate donati, torrente voluptatum inundantur; hinc profecti reflect ad concilium, ad domum sempiternam DEI, ad regiones immortalitatis evecli sunt, ubi placidissima quies et vita sempiterna vigent; ubi bona ea nos manent, ut neque aspectu oculorum comprehendere, neque auribus percipi, neque ulla cogitatione queant adumbrari; ubi nec visa cuiquam mortali, nec auribus arrepta, nec mente unquam tractata vigent gaudia, et vigeant spatiis sæculorum innumerabilium; ubi Divinæ majestatis aspectu in omnium sæculorum perpetuitatem sine satietate perfruuntur. Sancti ab his locis ærumnarum plenis, in illam innumerabilibus felicitatibus redundantem affluentemque regionem demigrarunt; in caelestes domos, in concilium Superum, in illam stabilem sedem ac domicilium Beatorum; in illam Regis æterni aulam; in illam caelestem ac beatam domum felicitate æterna fruentium animorum; in caelestem Regiam, ubi cum DEO æternum degent ævoque beatissimo ac sempiterno fruuntur. 2. Sæpe de coelo cogitandum, *il faut souvent penser au ciel*. In beatissimam coelitem sedem, in augustissimam illam Divinitatis sedem omnes cogitationes conferre decet. Erigenda mens est identidem et attollenda ad illum æternæ felicitatis portum. Obeundæ identidem mente cogitationeque oræ illæ caelestes ac beatissimæ; in iisque mente ac animo habitandum. Cf. Beatus. USUS: 1. Omnibus idem cursus ad cælum patet. Homo divinus de coelo delapsus videbatur, *cet homme divin semblait descendre du ciel*. De præstantis virtutis viro. Nocturna cæli forma siderum ornatus. Celerima cæli conversio. 2. Aer, spiritus circumfusos, *air, atmosphère, température, temps*. Gravis et pestilens cæli aspiratio. Cæli gravitas, natura et temperatio. 3. TRANS. Summus locus et gradus, *comble, faite du bonheur, de la gloire*. Aliquem laudibus in cælum ferre. In cælum sum. Cælum digito attingo. Hominis vox est, fellicis admodum, et lætitia gentilibus.

COËMO, is, emi, emptum, ere, a. *Acheter*. SYN. Emo, coemptionem facio. Cf. Emo.

COËMPTIO, onis, f. *Vente, coemption, une des formes du mariage romain*. USUS: Coemptiones facere. Cf. Emptio.

COËMPTIONĀLIS, e, com. gen. *Relatif à la coemption*. SYN. Qui frequens est in coemptionibus.

COËNA, æ, f. *Dîner, repas du soir*. USUS: Ad cœnam me vocavit, perduxit. Cœnam fecit, dedit lautam. Cœna me accepit lautissima. Condiçi ad cœnam, promisi. Non soleo obire cœnas. Cœnæ adhibitus est.

Cœna Domini, *la Cène du Seigneur*. Dies sacer cœnæ Domini, sacrosanctæ Christi cœnæ memoria sacratus. Epulum Divinum.

COËNACŪLUM, i, n. *Salle à manger*. SYN. Triclinium. USUS: Roma cœnaculis sublata et suspensa.

COËNITO, as, are, n. *Dîner souvent*. SYN. Frequentius cœno. USUS: Foris apud alios cœnare non soleo.

COËNO, as, avi, atum, are, n. *Dîner*. ADV. Belle, frugaliter, honeste, libenter, male, melius, nequiter, prave, recte, turpiter. USUS: Cœnati discubimus. Manus lava et cœna.

COËNŪLA, æ, f. *Petit dîner*. SYN. Cœna parva.

COËNUM, i, n. *Boue, ordure*. SYN. Lutum. USUS: 1. In cœno jacere. Cœno oblitus. 2. TRANS. Pro homine sordido, aut insigniter improbo, *être immonde, dégradé, méprisable (i. d'inf.)*. Cœnum olet homo sordidus, *cet homme malpropre sent la boue*. O cœnum! O portentum!

COËO, is, ivi vel ii, Itum, ire, n. et a. *Aller ensemble, se réunir*. SYN. Convenio, adjungo, congredior. USUS: 1. Cum hoc coire ausus es? colvere amici. 2. Jungo, contraho, *s'associer, s'unir; former (une alliance, une société)*. Coire societatem cum aliquo sceleris, vel præmii. Coire de salute alterius. 3. Coalesco, *se refermer*. Vulnus, arteria coit; cicatrix obducta est.

COËPI, istī, isse, a. et n. *Commencer*. SYN. Incipio, instituo, suscipio. USUS: Magis poenitent coepisse, quam desistere libeat.

COËPTO, as, are, n. *Commencer*. SYN. Incipio.

COËPTUM, i, n. *Entreprise, projet, dessein*. USUS: Ingentia coepta pextere.

COËPTUS, a, um. *Commencé*. USUS: Coepti sumus de republica consuli, *on a commencé à nous consulter au sujet de la république*.

COËQUITO, as, are, n. *Chevaucher ensemble*. * USUS: Coequitabant sex millia equitum.

COËRCEO, es, cui, cŭtum, cere, a. *Contenir, réprimer, arrêter*. SYN. Contineo, refreno, domo, feprimo, cohibeo. PHRAS. Coercenda est hominum licentia, *il faut réprimer la licence des hommes*. Frangendæ cupiditates, frenandæ libidines, audacia illorum et conatus resecandi; reprimendi sunt improbi, domandi, et veluti freni gestientibus eorum animis imponendi. Circumscribenda,

contundenda est exultantium prædonum audacia, ferocitas, jaclatio; debilitandi, comprimendi, exarmandi sunt penitus. Danda est opera, ut vis et impetus eorum reprimatur, cohibeatur, cupiditatibus eorum eatur obviam. Metus, necesse est, aliquis contineat exultantes illorum animos, iracundiam teneat, incensam cupiditatem restringat. Excutienda est importuna illa levissimorum hominum audacia; libertas illa nimia audiendi quidlibet arctiorem in gyrum revocanda; castiganda petulantium hominum licentia et compescenda. Retardandi perversorum impetus et coercitione legumque vinculis restringendi. Revocandi ardentes animi ac incitati, et ab impiis consiliis, ad quæ cursu ruunt, reflectendi ac retrahendi. Cf. Cohibeo, Compeasco. USUS: 1. Mundus omnia complexu suo coerces et continet, *le monde embrasse et renferme tout*. 2. Refreno, reprimo, *châtier, corriger*. Improbi vinculis, suppliciis, morte, exilio refrandendi et coercendi. Cf. Cohibeo, Castigo.

COERCITIO, onis, f. *Repression; châtiement; réprimande*. Pronuntiaverunt coercionem adversus tribuni intercessionem.

COETUS, us, m. *Réunion d'hommes, assemblée, troupe*. SYN. Concilium, conventus, EPITH. Populares, occulti, nefarii, solennes ludorum. USUS: Coetum hominum dicendo tenere. Dimittere coetum. Coetus hominum jure sociati.

COGITARE, *Avec réflexion*. SYN. Meditatio, consulto. USUS: Accurate, consulto, cogitare scribere. Cf. Prudens.

COGITATIO, onis, f. *Pensée, réflexion; projet, résolution*. SYN. Mentis sensus, mentis agitatio, animi motus, animi sensus, reconditus sensus, intimus sensus, meditatio, commentatio, cura. EPITH. Acerrima, atque attentissima, deformis, diuturna, multo difficilior, multo obscurior, dignissima virtutis alicujus, inanis, melior, multa, reliqua, summa, tacita. Cogitationes acerbæ, bonæ, certæ, intimæ, liberæ, malæ conscientie atque animi, mollissimæ, graves, posteriores, sapientiores, pristinae, quietæ, quotidianæ, tacitæ. PHRAS. 1. Sermo tuus, cogitationem mihi iniecit, *vosre discours m'a donné cette pensée*. In eam me cogitationem induxit, adduxit; ad eam me cogitationem deduxit; ex sermone tuo subit animum cogitatio; injecta est animo cogitatio. 2. Cogitatione nostra quidlibet offligere nobis possumus, *notre intelligence peut imaginer mille choses*. (VULG. Imaginor.) Quidlibet mens nostra cogitatione sibi depingere potest; mundum totum cogitatione percurrere, amplecti potest. Concipere rerum imagines quaslibet animo possumus. Fingere animo, cogitatione depingere, adumbrare quidlibet possumus. Speciem rei quamlibet animo informare, cogitatione consequi, animo com-

prehendere mens humana potest. 3. Seriam tandem cogitationem suscipe, *prenez enfin une bonne résolution*. Suscipe cogitationem et curam te dignam; imperti, queso, huic te cogitationi; pone in hac cogitatione tempus aliquod; versetur in animo tuo hæc cogitatio. In ea re cogitationem omnem loca, desige. Adverte tandem animum, cogitationemque hominis sobrii paulisper suscipe; intende animum; mente animoque considera; mentis cogitationes aliquando tandem huc converte; animadverte tandem diligentius; meditare attentius; considera cum animo tuo; intento animo intue; diligenter eam rem animo agita; in animo tracta et versa. Refer ad animum; ante oculos tibi pone, propone, statue, constitue; mentem huc intende tuam; mentis aciem in hoc contende. In tandem consilia cum animo tuo, studiosque cogita; versare in hujus meditatione rei. Cogita etiam atque etiam, ac cum animo reputa. 4. Cogitationem eam abjice, *j'ai rejeté cette pensée*. Cogitationem alio averti, traduxi; avocavi animum a molesta rei cogitatione, cogitationem ab his molestiis; aberrat tandem animus a molesta rei cogitatione, meque mihi eripui; libero tandem ac soluto sum animo, et rei molestæ cogitatione vacuo. Nulla jam rerum molestissimarum cura vel sollicitudo insidet animo; eeci animo eam cogitationem mentemque ac sensum avocavi. 5. Hic erat cogitationum mearum scopus, *tel était le but de mes réflexions*. Consilium meum hoc erat; hoc spectavi, hoc volui, hoc secutus sum; id tum egi; huc consilia mea, huc cogitationes retuli; huc animum, huc mentem intendi; huc spectabat animus meus; huc mentem direxi et studia; eo consilia contuli; hoc animo agitabam; hic animo meo meisque consiliis scopus fuit; hæc meta, quo intendebantur cogitationes meæ; hoc mihi propositum erat. 6. Cogitationes meas explicare satis non possum, *je ne puis bien vous expliquer ma pensée*. Mentis consilia, sensus intimos non est, ut possim verbis consequi, sermone exprimere; exprimentis animi sensibus omnis impar oratio est; verba desunt, quibus animi mei sensa foras efferam. Mentem oratio non assequitur, non æquat. 7. Cogitationibus distrahor variis, *mille pensées m'obsèdent et m'accablent de distractions*. Perturbatis cogitationibus ab instituto itinere mens deducitur; aberrat animus a re proposita; aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur; animus diversa agitat; alienato a re proposita sum animo; animus evagatur longius ac peregrinatur. USUS: Cogitationes posteriores plerumque sunt sapientiores. Quid in res tam viles cogitationem abjicis?

COGITIO, as, avi, atum, ars, a. et n. *Pensée, réflexion; avoir l'intention de*. DIFFER. Cogito, prius est, posterius excogito. SYN.

Meditor, commentor, contemtor, mente confecto, mente confector, animo agito, mente agito; mecum quaero; existimo; in animo habeo, mihi in animo est, cogitationem rei alicujus habeo, omnem curam defigo in re aliqua, animo et cogitatione comprehendo; in aliqua re cogitationem pono, cogitationem in re defigo, memoriam meam ad rem aliquam excito; ratione alicuique lustrum, ante oculos meos propono, speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente, et cogitatione versor, cogitationem alicujus rei capio, suscipio. ADV. Cogitare acerbè de perniciè reip., acrius, accuratius, acutissime, astute, attentius quid, bene aliquando, callide, crudeliter de exitio, crudelissime, diligenter, divine de rep., diu de aliquo, diutius, etiam atque etiam humaniter in aliquem, incondite, libidinose, longius, monstrose, multum secum, multum de aliquo, male, multum, nefarie de vita alicujus, obscure omnino, optime de rep., plane parum, plurimum, praepostere, prudenter, saepe, saepenumero, salutariter, sapienter de rep., sensim stulte, tantisper de reo, timide de se, valde, vere. PHRAS. 1. Diu mecum cogitavi, *j'ai longtemps réfléchi*. In animo volutavi; reputavi ipse mecum, cum animo meo. Acie mentis disperi omnia; omnia mente complexus sum; circumspectavi, observavi omnia; omnia mente peragravi, animo me et cogitatione in omnes partes converti, diu in cogitatione versabar, omniaolvebam animo, omnia percurrerebam. Diu multumque versabam animo; mente agitabam, tractabam, revolvebam. His cogitationibus diu intentus eram; diu mentem implicatam habebam. Diu deliberavi mecum; diu cum animo perquirebam. 2. Nescio, quid facinoris cogitat, *il médite je ne sais quel crime*. Majus in animo facinus est; nescio quod facinus molitur animo; nescio quid facinoris animo habet; magnum aliquid animo agit; facinus, nescio quod, mente concepit; grandius aliquid animo parat; spes et ira tacitis saepe cogitationibus volutat animum; oblata repente rei gerendae opportunitas animum ad cogitationem facinoris a desperatione avertit; grande aliquid periculique plenum animus agit; ad grandius aliquod facinus omni cogitatione fertur; animum intendit. Majus aliquid animo ac mente concipit. Amplectitur animo nescio quod majus facinus. 3. Nihil nisi praelium cogitat, *il ne rêve que batailles*. Una praelii imago oberrat oculis; arma tantum et pugnam cum animo cogitat; secreta aestimatione pensat; arma animo, arma oculis obversantur assidue. Pugnae faciem omnem praecipit, atque animo secum ante peragit; destinatum in praelio mentem habet, suspensus animo in praelii eventum, nullis aliis cogitationibus impediri potest. 4. Cogitare coepit de incertis fortunae vicibus, *il commença à songer aux vicissitudes de la fortune*. Cogitatio incidit,

injecta est de incertis fortunae casibus; in mentem venit incertorum casuum; in eam cogitationem deductus est, venit, incidit, quam incertae essent fortunae vices; diem inter eam cogitationem absumpsit, quae incertos fortunae casus animo subiecerat. Ancipites fortunae eventus assiduo tractabat animo, et noctes et dies cogitabat. Adjecit animum ad incertos fortunae casus memoria repetendos. Institit reputare secum; his curis, cogitationibus animum agitabat; has assidue cogitationesolvebat; reputabat cum animo suo, secumque retractabat, quam essent incertae terrae mortallium vices; existimare coepit, quam instabiles essent fortunae vices. 5. Hinc inde cogito, *mille pensées m'obsèdent*. Nunc in hanc, nunc in illam partem mente atque animo trahor, feror; animus diversa agit; variae cogitationes animum commovent; animus in diversas partes distrahitur. Non una cogitatio mentem agit; verso me ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, uti solet, cum prima damnamus, subjiciente animo. 6. Cogito perpetuo de te, *je songe sans cesse à vous*. Nunquam de te non cogito; nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis. Meae curae omnes in te sunt. Te semper spectat animus meus. Meae cogitationes ad te referuntur omnes. Nullum a me tempus praetermittitur de te, tuisque rebus cogitandi. In te tuisque rebus animus perpetuo est. Excubo animo tua tuarumque rerum causa. Meae cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes. Omnis mihi de te tuisque rebus cogitatio est. 7. De tuis commodis assidue cogito, *je m'occupe sans relâche de vos intérêts*. Toto animo de tuis commodis ornamentisque cogito; valde laboro de tuis commodis et ornamentis. Tuus mihi honor, res tuae ac fortunae vehementer mihi curae sunt. Tuam utilitatem assidue specto. Haeret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio. Si quid e re tua est, id maxime laboro. Tuae rationes quid postulent, nunquam non attendo. Meas curas ad tuum commodum omnes confero. Animus meus in tua utilitate fixus et locatus est. In hoc omnem meam cogitationem figo; in eo totus sum; hoc unum spectat industria mea; versor in hoc studio totus; ea in re atque cura mens mea versatur tota, ut quae in rem tuam, vel e re tua sunt, eorum tibi desit nihil. Cf. Cogitatio, Considero, Memini. USUS: 1. Dies noctesque cum animo meo cogito. 2. In Tusculanum, Romam cogito, *je songe à aller à Tusculum, à Rome*. Subintell. proficisci.

COGNATIO, onis, f. *Liens du sang, parenté, parents*. SYN. Conjunctio sanguinis, propinquitas. EPITH. Amplissima, continuata, materna, naturalis, propinqua, propior certiorque, proxima. USUS: Cupio, mihi tecum cognationem esse, cognatione tecum jungi, conjungi, te attingere. Quae cognatio propior, quam patriae? Cf. Affinitas.

COGNATUS, a, um, *Parent*. SYN. Sanguine conjunctus, propinquus. EPITH. Voluntarius, nobilissimus, optime convenientes. PHRAS. Ille cognatus meus est, *il est mon proche parent*. Propinqua me cognatione attingit, contingit; sanguine me contingit; genere mihi est proximus; arcta propinquitate mihi junctus est; sanguine mihi conjunctus est; cognatione stirpis meae adnexus est; est mihi cum illo cognatio; cognationem habeo cum illo; necessitudine me attingit; cognatione mecum conjungitur; generis propinquitatem, propinquitatis vinculo conjunctus est; eadem mecum cognatione tenetur. USUS: Nihil est tam cognatum mentibus humanis, quam numeri ac voces. Cf. *Amnis*, *Propinqua*.

COGNITIO, ōnis, f. *Connaissance*. SYN. Agnitio, intelligentia, notio, scientia. EPITH. Divina, facilis, facilior, insita, magna, satis magna, magna atque ardua, magna ac difficilis, manca quodammodo atque inchoata, naturae necessaria, perfacilis, solivaga, jejuna, subtilior, summa rerum civilium, utilis, vulgaris. Cognitiones usitatae perceptaeque. USUS: 1. Ea res faciliem habet cognitionem; in facili cognitione versatur, facile cognosci potest, *cette chose est facile à connaître*. 2. Iudicium, *connaissance légale, instruction judiciaire, enquête, procès*. Cum dies cognitionis adesset. Orbis terrae cognitionem quis uni sine consilio dederit? Cf. *Notio*.

COGNITOR, ōris, m. *Représentant en justice, avoué, procureur*. Alicui in litem suam cognitionem dare. Nemo ejus causae cognitor esse voluit. VULG. *Procureur judiciaire*.

COGNITUS, a, um, *Connu*. SYN. Spectatus, perceptus, compertus, judicatus. USUS: Homo virtute cognita, et spectata fide, *homme d'une vertu reconnue, éprouvée*. In utraque fortuna cognitus. Nec injuria, nec beneficio mihi cognitus. Cognitum id, pervulgatum, compertum est. Cf. *Manifestus*, *Nosco*.

COGNŌMEN, ōnis, n. *Surnom*. SYN. Cognomen. EPITH. Hereditarium. USUS: Gloriosum cognomen alicui addere. Magni cognomen a facto egregio traxit, invenit, tulit, sibi sumpsit, sibi peperit, habuit, reportavit. Cf. *Nomen*.

COGNŌMENTUM, i, n. *Surnom*. SYN. Cognomen.

COGNŌMINATUS, a, um, *Surnommé*. USUS: Verba cognominata, non vulgata, *termes synonymes*.

COGNOSCO, is, nōvi, nītum, ere, a. *Connaître*. SYN. Nosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo, animadverto, cognitum habeo, intelligo, mihi notum est, perspec-

tum, exploratum est, cerno, notitiam rei habeo, cognitionem rei capio. ADV. Cognoscere bene alicum, bene leges, instituta, breviter rem totam, commodum consuetudinem, diligenter causas, verba, vim, naturam, explore, facile majorum accuratorem, libentissime ex litteris, maxime fidem, melius causam, optime, plane, penitus, prorsus non potuisse, quam primum, quam saepissime, recte bonitatem, prudentiam, sensim, separatim de agro, sero, summam, tarde. Cognosci facillime in partem optimam, modo, plene percipi. Cognitus bene, modo, diu, diligenter, facile, maxime, plane, penitus. PHRAS. Animum tuum ex litteris tuis cognovi, *vos lettres m'ont fait connaître toute votre pensée*. Consilia tua plane mihi nota sunt ex litteris tuis; qui sit sensus tuus, quae consilia, probe novi, praecclare intelligo, non me latet. Cognitum habeo ac perspectum animum tuum; teneo consilia tua, animum tuum, sensus tuos. Patent mihi sensus animi tui; consiliorum tuorum nihil me fugit, latet, praeterit. Mentis eas partes, quae ab oculis remotae sunt, introspecti, perlustravi, inspexi penitus. Cerno oculis mentis tuae consilia; intimos animi recessus detexere litterae tuae, aperuere, patefecere. Extat animus tuus illis in litteris; argumenta non dubia animi, voluntatis tuae praebuere litterae tuae; animum, voluntatem, sensus tuos ac consilia non dubiis indicibus illis ex litteris perspexi; litterae tuae non dubiam significationem dedere, quis sit animus, qui sensus tui; litterae tuae consiliorum tuorum notionem in animo imprimere; in cognitionem voluntatis tuae adduxere; odoratus sum facile tuis ex litteris, et quid cuperes et quid sentires. Comprehendi animo consilia tua, illis mihi litteris declarata; argumentis indicibusque non levibus patefactus est mihi aditus, apertus, tuis litteris est introitus ad omnia intima animi tui consilia sine ullo errore perveniendi. Cf. *Intelligo*, *Scio*, *Nosco*, *Notus*. USUS: 1. Cognovi e tuis litteris. Jus civile cognovit, *calluit*. 2. Cognosco causam, *connaître (d'une affaire)*; *instruire (un procès)*, *juger*. Verres causam cognovit. Designavit, qui causam cognoscerent, jus dicerent, de controversiis, *vel* controversia disceptarent, jus administrarent. Cf. *Judicio*.

CŌGO, is, cōegi, cōactum, ere, a. *Chasser; forcer; rassembler*. SYN. Impello, adigo, vim facio, vim adhibeo, vim affero, necessitatem affero, necessitatem impono, compello. ADV. Cogere celeriter in senatum, quam celerime pecuniam. PHRAS. Coactus id feci, *on m'a obligé à faire cela*. Tu coactus atque efflagitatu hoc feci; imperio, metu, vi adductus feci; necessitate impulsus; vi metuque subactus eam rem suscepi; expressa mihi necessitas est id agendi; impulsus coactusque hoc suscepi; necessitate adaactus sum ad id agendum. Vis metusque me in eam necessitatem

adduxit istud agendi; vis metusque subegit me ad necessitatem facinoris. **USUS**: 1. Legis est periclitare, non omnia vi et metu cogere. 2. **Congrego**, colligo, *rassembler, réunir*. Senatum, multitudinem hominum, armatos cogere, omnem militarem aetatem excire. Pecuniam e decimis; a civitatibus stipendia cogere. Aer cogitur in nubem. 3. **Concludo**, *conclure*. E tua argumentatione, quod volumus, efficitur et cogitur. Aliud, quam cogebatur, infero. 4. **Coarcto**, *resserrer, enfermer*. In angustum cogi. In ordinem cogere. 5. **Appello**, *aborder*. Naves in portum cogere. 6. **Condenseo**, *condenser, épaissir*. Lac cogere. Cf. Violentus, Nolo.

CÖHÆRENTĪA, æ, f. *Cohésion, liaison*. **SYN.** Compositio, conjunctio. **USUS**: Siderum circuitus ad mundi cohærentiam pertinet.

CÖHÆRĒO, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Adhérer, être attaché à*. **SYN.** Cohæresco, conjungo. (Dijungo. **ADV.** Aptè, necessario, præclare, quam aptissime, vehementer. **PHRAS.** Virtutes omnes inter se cohærent, *toutes les vertus sont unies entre elles*. Mirabilis est virtutum contextus; omnes inter se aptæ sunt, nexæ et jugatæ. Est quædam admirabilis continuatio seriesque virtutum, ut aliæ ex aliis nexæ, omnes inter se aptæ colligateque videantur; aptissime inter se implicatæ sunt. Virtutum omnium societas est arctissima; virtutes omnes arctissime copulantur. **USUS**: Extrema cum primis aptissime cohærent. Mundus ita cohæret, ut dissolvi nullo modo possit. Non cohæret tua ratio. Cf. Hæreo, Conjungo.

CÖHÆRESO, is, ere, n. *S'attacher à*. **SYN.** Cohæreo. **USUS**: Atomum inter se cohærescunt.

CÖHÆRES, edis, m. f. *Cohériter*.

CÖHĪBĒO, es, hībui, hībuitum, ere, a. *Rétener, réprimer, maltriser*. **SYN.** Contineo, refreno. **ADV.** Ardentius assensionem. **PHRAS.** Cohibuit se ab alienis appetendis, *il s'abstint toujours de désirer le bien d'autrui*. Non revocavit se ipse, sed pæne refugit ab alienis appetendis; abstinuit se, tenuit, continuit, repressit, manus abstinuit ab alienis invadendis; nihil alieni usquam attigit; non manus solum, sed oculos etiam abstinens habuit; moderatione magna et modestia est usus; mediocritatem sectatus, cupiditati suæ modum constituit; aspirare ad alienas opes religio erat homini; cupiditati frenum continuo adhibuit, injectit. Nihil illis manibus sanctius, atque ab omni cupiditate remotius; integras purasque atque ab omni cupiditate intactas manus habuit. Cf. Comprimo, Coerceo, Tempero, Moderor. **USUS**: Nisi Cæsar furentis impetus et conatus, furorem, importunitatem cohībuisset, actum erat de pulcherrima provincia. Iracundiam cohibere, animum

vincere. Cohibere a rebus incertis assensionem, *refuser son assentiment à une chose incertaine*.

CÖHĪBĪTĪO, onis, f. *Empêchement, obstacle*. **SYN.** Interdictum.

CÖHŌNESTO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. **SYN.** Honesto, decoro, orno. **USUS**: Exequias cohonestare. Auctoritate sua ac laude cohonestare aliquem. Cf. Orno.

CÖHORRĒO, es, horrui, ere, n. *Frissonner de tous ses membres*. **SYN.** Horreo, percellor. **USUS**: Sudore, cum corruissem, in febrem incidi. Cohorruui ad id spectaculum. Cf. Horreo.

CÖHORS, ortis, f. *Cohorte*. **SYN.** Militum manus. **EPITH.** Auxiliaria, impura, invita, nobilis, præclara, prætorica, studiosa alicujus, tota. **USUS**: 1. Quot potuit, cohortes contraxit, conscripsit, instruxit. Completas cohortes successorum tradidit. 2. **TRANSL.** Caterva, multitudo varia hominum, *foule, bande, troupe*. Conferite hujus cohortem impuram cum illius comitatu sanctissimo.

CÖHORTĪCŪLA, æ, f. *Petite cohorte*. **SYN.** Parva cohors.

CÖHORTĀTĪO, onis, f. *Exhortation*. **SYN.** Hortatio, hortatus. **EPITH.** Gravior, inanis, mirifica. **USUS**: Incredibiliter me tua cohortatio commovit, incitavit, excitavit ad inquirendam veritatem.

CÖHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. **SYN.** Hortor, adhortor. **ADV.** Ardentius ad virtutem. **USUS**: Te semper ad studium virtutis ac summæ laudis cohortatus sum. Cf. Hortor, Moneo.

CÖINQUINO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, infecter*. **SYN.** Turpifico, commaculo. Cf. Maculo.

CÖITĪO, onis, f. *Réunion, conciliabule, entente*. **SYN.** Societas, sodalitas, arcana pactio et factiosa. **EPITH.** Silvestris. **USUS**: Coitionem facere; in candidatorum coitione interfui.

CÖLĀPHŪS, i, m. *Soufflet*. **USUS**: Infligere, infringere, impingere, incutere colaphos, in os pugnos ingerere; pugnis onerare, obtundere, concidere; pugnis obserere; incurare pugnis; pugno percutere; pugnis conscindere; pugno icere, *appliquer un coup de poing*.

CÖLLĀBĒFĪO, is, factus sum, fieri, p. *Être ébranlé, fracassé*. **USUS**: Naves perfractio rostro totæ collabefactæ.

CÖLLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Tomber, s'ébranler, s'affaïssir*. * **SYN.** Labor, corruo. **USUS**: Ruina collabi. Cf. Cado.

CÖLLĀCRĪMĀTĪO, onis, f. *Action de fondre en larmes*. **USUS**: Signa doloris vultu, voce, collacrimatione ostendit.

COLLACRIMO, as, avi, are, n. *Pleurer ensemble*. SYN. Lugeo. USUS: Casum meum toties collacrimavi.

COLLATIO, ōnis, f. *Action de réunir plusieurs objets; souscription, offrande; comparaison*. SYN. Comparatio, similitudo. USUS: Philosophia ex rationum collatione constat. Quæ est in ista collatione similitudo? Cf. Confero.

COLLATATUS, a, um, part. v. anom. collato. *Étendu, abondant (en parl. du style)*. SYN. Dilato.)(Coangusto. USUS: Oratio collata et diffusa. Cf. Amplifico.

COLLAUDATIO, ōnis, f. *Action de louer pleinement*. SYN. Laudatio. Cf. Celebratio.

COLLAUDO, as, avi, atum, are, a. *Louer sans réserve*. SYN. Comprobo, laudo. ADV. Indiserte. USUS: Clementiam Cæsaris diserte collaudavit. Cf. Celebro, Laudo.

COLLECTA, æ, f. *Collecte, écot*. SYN. Pecunia a multis colligi solita, ut a convivis et aliis. USUS: Collectam a conviva exigere.

COLLECTIO, ōnis, f. *Réunion*. SYN. Congregatio. USUS: Eorum membrorum collectio dispersa celeritatem insequendi retardavit.

COLLECTITIUS, a, um, *Réuni de côté et d'autre, rassemblé à la hâte*. SYN. Recens collectus, tumultuarius. USUS: Cum tirone et collectio exercitui signa contulit.

COLLEGA, æ, m. *Collègue*. SYN. Qui ejus cum altero officii est et potestatis. EPITH. Custos et vindex cupiditatis, cupidus provinciae, immanis et impurus, non indisertus, perhonorificus in aliquem et partium studiosus, ac defensor bonorum, studiosus alicujus. USUS: Habuit collegam in prætura Sophoclem.

COLLEGIUM, ii, n. *Association, corps, compagnie, collège*. SYN. Conventus, sodalitas, coetus, ut Sacerdotum, opificum &c. EPITH. Amplissimum, decemvirale, desperatum, frequens, maximum, prætorium, totum. Collegia innumerabilia, nova, vetera. USUS: Pontificum, tribunorum, sacerdotum, amplissimum collegium. Aliquem in collegium adoptare. Nullum concilium, societas, consilium commune, collegium superest.

COLLIBET, libuit vel libitum est, ere, imp. *Il plait, il prend fantaisie*. SYN. Libet. USUS: Simul ac mihi collibitum fuerit, adero. Cf. Libet.

COLLIDO, is, lisi, lisum, ere, a. *Frapper, heurter contre, briser*. SYN. Frango, contero. USUS: Humor facile comprimi ac collidi potest, le moindre choc divise l'eau.

COLLIGATIO, ōnis, f. *Attache, lien*. SYN. Vinculum, connexio. EPITH. Arcior,

naturalis. USUS: Colligationem omnium causarum animo perspicere. Arcior colligatio est propinquorum. Cf. Nectō.

1. **COLLIGO**, as, avi, atum, are, a. *Lier ensemble, enchaîner*. SYN. Nectō, connectō, constringo, ligo, vincio.)(Dissolvo. USUS: Corpora naturalibus vinculis colligata. Colligata inter se et aptæ virtutes; virtutes cognitione quadam inter se continentur. Cf. Cohæreo, Nectō.

2. **COLLIGO**, is, egi, ectum, ere, a. *Rassembler, réunir*. SYN. Cogo, congrogro, in unum conjicio cumulum, in unum redigo. ADV. Colligere acute crimina, aliquando se, amice, benevole, breviter, commodius animo, copiose sententias, diligentius, divinitus omnia, eleganter, exquisitis, facete, memoriter, modice benevolentiam, præclare, propemodum rhetorice sententias, ridicule, singulatim ac diu, tenuiter argumenta voluntatis, undique, omnes copias, undique omnes perditos. PHRAS. 1. Quantum potuit hominum, collegit, il a réuni le plus d'hommes qu'il a pu. Magnam ex agrestibus manum effecit; magnam hominum multitudinem coegit, contraxit, in unum locum compulsi, ad belli societatem convocavit, ex agris oppidisque congregavit; manum fecit, copias paravit non contemnendas; omnem ætatem militarem excitavit; lecta armatorum manus et ad signa convocata. 2. Collegi me tandem ex pavore, je me suis enfin remis de ma frayeur. Respiravi, recreavi me a præteritis molestiis, recepi me ex illo terrore; animos collegi tantæ rei cogitatione confusos; collegi me tandem, et rationi et consilio locum dedi; redii tandem ad me; animum a timore recepi; animus mihi rediit; animum ex mœrore refeci; animum tandem ad me advocavi. Abduxi a mœrore animum; a molestiis avocavi animum et cogitationem. Cf. Respiro. USUS: 1. Exercitum ex agris collegi. Argumenta multa in unum collegi. Res undique collectæ et comportatæ; lecti fructus, spolia, flores. 2. Aucupor, acquiror, comparo, amasser, acquiritur, contrahitur. Benevolentiam civium assentatione; ex labore magno gratiam et dignitatem colligere. Eo factio invidiam sibi collegit. 3. Animum resumō, reprendre courage, se remettre. Tu te collige. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere. 4. Concludo, comprehendere, concludere. Ex eo colligere potes, quam te amem. Hinc bene colligitur; recte conficitur etc. 5. Vasa colligere; plier bagage, lever le camp, décamper.

COLLINEO, as, avi, atum, are, a. et n. *Viser un but, diriger en visant*. SYN. Dirigo, propositum assequor (*Vulgo*: Scopum tango, album tango.) USUS: Collineas, oportet, quo propositum assequaris. Quis tota die

jaculans, non aliquando collineat? Collineare hastam aliquo, vel sagittam.

COLLIS, *is*, *m.* *Colline, coteau*. SYN. Mons, clivus. EPITH. Colles excelsi, nitidissimi, viridissimi, deserti. PHRAS. Editus in saltu collis, aditu arduus impedito agmini, expedite haud difficilis, *colline boisée*. Collis in modum montis, in acutum cacumen a fundo satis lato fastigiatus; collis leniter ab infimo acclivis; collis ex omni parte circumcisus; tumulus paulo editior; collis clementer et molliter assurgens; intercisus vallibus collis leniter editus. Cf. Mons.

COLLOCATIO, *onis*, *f.* *Arrangement, disposition*. SYN. Dispositio. USUS: Collocatio est componere et sternere verba, ut ne asper eorum concursus, ne hiulcus, sed quasi coagmentatus sit. 2. Collocatio filiae, *établissement, mariage (d'une fille)*.

COLLOCO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a.* *Mettre, placer; disposer, arranger*. SYN. Loco, dispono, pono, statuo, accommodo. ADV. Aptissime inter se, bene, bene pretia apud aliquem et munera, diligenter res electas, diligenter verba, longe se ab, melius pecuniam, mirifice, palam se in vita meretricia, penitus legiones in hibernis, propalam signa, recte, uspiam in sollicitudinem. USUS: 1. Domicilium in aliquo loco; suo quidvis loco collocare. Legiones in cervicibus nostris collocavit. In tuto cum collocavi. Insidias alicui collocare. 2. Cum fructu aliquid impendo, aut secus, Beneficium bene apud hunc hominem, collocabis. Male apud illum beneficium collocasti. 3. Nuptum do filiam, *établir, marier (une femme)*. Collocare alicui filiam, in matrimonium filiam collocare. Cf. Nubo.

COLLOCUTIO, *onis*, *f.* *Entretien*. SYN. Colloquium, sermo. EPITH. Familiarissima cum aliquo. USUS: In familiarem colloctionem venire cum aliquo.

COLLOQUIUM, *ii*, *n.* *Entretien*. SYN. Collocutio, sermo, congressus, dialogus, sermonis communicatio. EPITH. Non incommo- dum, clandestinum. USUS: Rerum leviorum colloquia. Hostium duces ad colloquium evocavit. Venere illi in congressum et colloquium. Clandestina cum hostibus colloquia habere, facere. Colloquium amicorum absentium; *lettres, lettres, correspondance*. Cf. Alloquor.

COLLOQUOR, *eris*, *lōcūtus sum*, *loqui*, *d.* *S'entretenir*. SYN. Cum aliquo sermonem habeo, vel confero; communico, colloquium facio. ADV. Postremum cum aliquo, quam saepissime per litteras, secreto. PHRAS. Vultis saepissime tecum colloqui, *je voudrais souvent m'entretenir avec vous*. Verbis agere tecum; in colloquium tecum venire persaepe cuperem; nihil malim, quam tecum frequentissime sermonem sociare, conferre, multum

sermonis invicem consumere; jucundum mihi esset, verba inter nos commutare; sermones cedere, orationem tecum habere; sermones conserere. Velim tecum congrui saepissime; colloctionem habere; colloquia serere, confabulari, conferre; volupe esset horas quam plurimas suavissimo sermone consumere. In colloctionem venire tecum opto; aditum sermonis habere cuperem; nihil exoptatius evenire posset, quam si loquendi tecum, si sermonis copiam et potestatem faceres amplissimam. Velim loquendi mihi locum dares frequentissime. Utinam mihi aditus esset ad te saepissime! sermonis communicatione, quae tecum mihi esse solet suavissima, agerrime careo. Jungeres, utinam! misceres sermones tecum saepius! Vereor, ne me a congressione frequentiori prohibeas. Utinam frequentius inter nos fieret sermonis commercium! USUS: Velim saepissime tecum per litteras colloquere, *je voudrais que vous m'écrivissiez souvent*. Inter nos colloquimur de eo negotio. Cf. Sermo, Loquor.

COLLŪCEO, *es*, *luxi*, *ere*, *n.* *Briller, jeter un grand éclat, resplendir*. SYN. Luceo. ADV. Late, longe. USUS: Omnia tuis furtiluculent. Fulgore auri collucet et illustratur templum. Mare a sole collucet. Cf. Luceo.

COLLŪDO, *is*, *lusi*, *lulum*, *ere*, *n.* *Jouer avec; être de connivence*. SYN. Cum aliquo ludo; clandestina consilia cum altero confero. USUS: Cum hoste collusisse compertus est.

COLLUM, *i*, *n.* *Cou*. SYN. Cervici subiecta pars; cervix, services. EPITH. Procerum et tenue. USUS: In collum alicui invadere, *se jeter au cou de qqn*. Homini collum in laqueum inserenti subveni, *j'ai secouru cet homme qui se pendait*. Collo et cervicibus sustinere poenam temeritatis, *porter les peines de sa témérité*. Collum hominis secuit, *il coupa le cou de cet homme*. Collum, jugulum pro tua salute praebui, *j'ai offert ma vie pour vous*.

COLLŪSIO, *onis*, *f.* *Connivence, concert coupable*. SYN. Dissimulatio in rebus agendis, tacita conspiratio. USUS: Hominum nequissima collusio. Cf. Conjuratio.

COLLŪSOR, *oris*, *m.* *Compagnon de jeu*. USUS: Compransores et collusores alicujus. Consensor et collusor.

COLLUSTRO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a.* *Éclairer de tous côtés; parcourir des yeux*. SYN. Aspicio, illumino. USUS: Pictura collustrata. Sol omnia clarissima luce collustrat. Cum omnia oculis collustrarem. Cf. Orno.

COLLŪVIES, *ei*, *f.* *Mélange impur*. SYN. Sordes, faeces, concursus sordium. USUS: Nempe in illa perditorum hominum colluvie regnabis?

COLLŪVIO, *onis*, *f.* *Vil ramas, confusion, désordre*. SYN. Colluvies. USUS: Ille ex

omnium scelerum colluvione natus. Discede ex hac turba et colluvione.

COLLYBUS, 1, m. *Change de monnaie*. SYN. Fœnus illud, quod pro permutatione pecuniæ argentarii solvitur. USUS: Collybus esse qui potest, cum utantur uno genere nummorum?

COLLYRIUM, 11, n. *Collyre (pour les yeux)*. SYN. Medicamentum oculorum.

COLŌ, 1a, colui, cultum, ere, a. *Honorer, respecter*. SYN. Observo, veneror, amo, diligo, honorem alicui habeo, aliquem præcipuo in honore habeo.) (Negligo. ADV. Colere æque atque observanter, æque jus, assidue, castissime Deos, commodius inter se, maxime, unumquemque mirifice, omnino prædia, pie, privatim, religiose, religiosissime templum, sancte necessitudinem, sanctissime amicitiam, sanctissime sacra, auspicia, cerimonias, studiosè agros, suavissime aliquem. Coli castissime, frequentissime partem urbis, vehementius studia. Colendi Dii et retinendi. USUS: 1. Me ille mirifice coluit et amavit. Diligentissime, suavissime me colit. Memoriam tui beneficii colam benevolentia sempiterna. Aliquem patris loco summa observantia colere. Cf. Honoro. 2. Diis tributur et sacris, honorer, solemniser. Venerari et colere aliquem Deorum numero. DEUM auguste, sancte, pie; templa pie sancteque colere. Religiones Deorum sanctissime colere 3. Studium in aliqua re pono. Virtutem, litterarum studia, leges colere. Amicitiam, officium, fidem, jus et justum colere. Cf. Virtutem colo, Justitiam colo. 4. Habito, habiter. Terram, urbem, domum aliquam colere. 5. Excolo, cultiver. Agros, prædia, rem rusticam egregie colit; cultum, culturam adhibet; agros exercet; glebam subigit, vel terram; terram mollito et subacto gremio frugiferam reddit; terram ferro subjicit. Cf. Agricultura.

COLŌNIA, æ, f. *Colonie*. SYN. Populus ex urbe, aut regione alio abductus, et translatus. EPITH. Fidelissima, fortissimaque, imprimis firma, illustris, splendidissima, florens, florentissima, nova. USUS: Aliquos in coloniam constituere, collocare. Deducere novas colonias. Lustrare, reficere veteres colonias.

COLŌNUS, 1, m. *Colon*. SYN. Agriculator, agricola. EPITH. Frugalissimus, modestissimus, optimus, parcissimus; coloni honestissimi, novi. USUS: Coloni et aratores populi Romani. Colonis agros assignare. Colonos deducere.

COLOR, oris, m. *Couleur (naturelle ou artificielle)*. SYN. Pigmentum. EPITH. Albus, decorus, egregius, pristinus, servilis, suavis, succo illitus, sanguine diffusus. Colores clari, dispares, pauci. USUS: 1. Formæ dignitas coloris bonitate tuenda est. Color defluit, ses

couleurs disparaissent. 2. TRANS. Urbanitatis quidam color. Oratio quasi colore et succo quodam ornatur. Orationis ornamenta et lumina totidem velut colores sunt, quibus oratio se distinguit. 3. Colorem assumere, se colorer. Colorem ducit, trahit, combibit.

COLORŌ, as, avi, atum, are, a. *Colorer, donner une couleur*. SYN. Tingo, colorem induco, colore imbuo, inficio. USUS: Arcus e nubibus coloratus, arc-en-ciel aux couleurs variées. Oratio ipsa se colorat, et roborat.

COLUMBA, æ, f. *Colombe*. USUS: Plumæ versicolore columbis.

COLUMBINUS, a, um, *De pigeon, de colombe*. USUS: Pullus columbinus.

COLŪMELLA, æ, f. *Petite colombe*. SYN. Parva columba. EPITH. Eminens.

COLŪMEN, 11, n. *Appui, soutien*. SYN. Fulcrum, princeps. USUS: Columnen reipublicæ, amicorum, familiæ.

COLUMNA, æ, f. *Colonne*. EPITH. Aurea; excelsa, altior, execrata, nova, solida, summa. Columnæ æneæ, antiquæ, marmoreæ, rectæ, politæ. USUS: Columnæ rectæ et ad perpendicularum exactæ.

COLUMNARIUM, 11, n. *Impôt sur les colonnes*. SYN. Tributum, quod in singulas columnas domum sustentantes exigebatur. USUS: Vide, ne columnarium debeamus. Hinc præfecti seu coactores hujus tributii dicuntur Columnarii.

CŌLUS, 1, vel ūs, f. *Quevenouille*. SYN. Bacilli, ex quibus pensa trahuntur. USUS: Cum colo et lana.

CŌMA, æ, f. *Chevelure*. SYN. Capillus, cæsaries. EPITH. Calamistrata, intonsa, madens. USUS: Coma calamistrata, unguentis delibuta, unguento madens.

CŌMATUS, a, um, *Chevelu*. USUS: Galliam comatam remitto.

1. **COMBIBO**, 1a, bībi, bībitum, ere, a. *Absorber, boire*. SYN. Bibo, haurio. USUS: Infici debet his artibus puer, quas si combiberit, ad majora erit paratior. Colorem combibit lana, la laine s'imbibe de couleur.

2. **COMBIBO**, ōnis, m. *Compagnon de bouteille*. SYN. Compotor.

COMBŪRO, 1a, buasi, bustum, ere, a. *Brûler complètement*. SYN. Uro, cremo, inflammo, incendo, exuro. PHRAS. Domus combusta est, la maison fut complètement brûlée. Domus repentino incendio deflagravit, conflagravit; igni assumpta, concremata est; in cineres redacta, igne deusta est; incendio deleta, confecta est; incendio hausta, consumpta est; resedit in cineres. Domus repentino incendio exarsit et ad cineres rediit; in cineres redacta est. Cf. Ardeo, Concremo, Incendium, Incendo, Flamma. USUS: Vivus

combustus est; cadaver infelicibus lignis semiustulatum.

CÔMÊDO, edis *vel* es, edit *vel* est, *edissum vel estum*, *edere vel esse*, a. *Manger*. SYN. Edo, cibum capio, cibum sumo. PHRAS. *Comede sobrie, manges sobrement*. Tantum cibi potionisque adhibeatur, ut reficiantur vires, non opprimantur. Cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate modus finiatur. Cibo famem depelle, non ventrem distendito. Firmandæ cibo vires, non onerandæ. Accumbe, coena, epulare, vescere apparatus et opipare, dum cibus adversus famem sit, non ad voluptatem inflammandam. Cf. Abstinencia. USUS: 1. Muscæ te comedent. 2. Prodigio, rapto, *manger, dissiper (son bien)*. Rem suam familiarem omnem comedit, devoravit. Ego te jacente tua bona comedam? Quis tuos nummos comedit? Cf. Edo, Cibum capio.

CÔMES, itis, m. *Compagnon*. SYN. Sæctor, asseclator, assecla, socius, deductor. EPITH. Carus atque jucundus, idoneus, importunissimus, mercenarius, mirificus, non molestus. Comites extremi, nequissimi, veteres. USUS: Fuiisti mihi comes atque socius honoris et calamitatis. Comitem se alicui præbere, adungere. Comes furoris. Voluptatum extrema comes est saltatio.

CÔMESSÂBUNDUS, a, um, *Qui fait la débauche*. USUS: Temulento cum agmine comessabundus incessit. Cf. Vorax.

CÔMESSÂTIO, onis, f. *Débauche*. SYN. Intempestivum convivium, præsertim nocturnum. USUS: Totus ille Antonianæ comessionis chorus. Cf. Convivium, Gula, Bibo.

CÔMESSÂTOR, oris, m. *Débauché, glouton*. SYN. Intempestivus conviviis indulgens, abdomini natus.

CÔMESSOR, aris, atus sum, aris, d. *Se livrer aux plaisirs de la table*. SYN. Intempestivis conviviis indulgeo. PHRAS. Intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumo; liberalius vino ciboque corpus onero; ventrem cibo potuque distendo. Omnem mihi in cibo modum, omne iudicium, omnem prope rationem gula eripit; mihi vivere tuburcnari est. Quotidiana agito convivia. Cf. Gula.

CÔMÊTÈS, æ, m. *Comète*. SYN. Stella crinita; crinita siderum flamma; ardentes coelo faces. ADV. Cometæ tremuli, magnarum calamitatum prænuntii. USUS: Cometæ magnarum calamitatum prænuntii.

CÔMICE, *Comiquement, d'une manière comique*. SYN. More comico. USUS: Tragica comice tractat.

CÔMICUS, i, m. *Comédien*. USUS: Comicus ex artificio comico spectatur, le comédien est admiré à cause de son talent.

CÔMINUS, *De près*. SYN. Propius, de propinquo loco. X. Eminus. USUS: Cum hoste cominus pugnare. Cominus accedito.

CÔMIS, e, gen. com. *Doux, affable, bienveillant*. SYN. Humanus, suavis, commodus, facilis, benignus, comitate præditus, præcelsus. X. Inhumanus. PHRAS. *Comis una et gravis, tout à la fois doux et sérieux*. Comitatem cum gravitate conjungit; gravitatem comitate condit; gravitati comitatem aspergit. USUS: Lælio quis comior, modestior, simplicior? Comis erga omnes. Cf. Humanus, Urbanus, Condimentum.

CÔMITAS, atis, f. *Douceur, bonté*. SYN. Facilitas, benignitas. X. Severitas, gravitas. EPITH. Jucunda, multa, singularis, summa. USUS: Comitatus affabilitas sermonis maxime conciliat animos hominum. In illo summa gravitas cum summa comitate conjungitur. Cf. Comis, Humanitas, Facilis.

CÔMITÂTŪS, us, m. *Cortège, suite, compagnie*. SYN. Comitum multitudo, cœtus, numerus, chorus, caterva. EPITH. Familiaris, improbius flagitiosissimusque, maximus ornatissimusque, muliebris et delicatus ancillarum puerorumque, multus magnusque, optimus beatissimusque, pulcherrimus, regius, turpissimus. PHRAS. Comitatum habet amplum, il a un long cortège. Ingens circumfusa turba ejus lateri est; comitatu septus, vallatus, stipatus ingenti est; ingenti clientum corona cinctus est; septus corona militum est; multi eum deducunt, asseclantur; multi se comites adiungunt; lateri adhærent. Cf. Comitator. USUS: Legatus cum magno comitatu ingrediebatur. Regem cum toto comitatu hospitio recepit.

CÔMITER, *Avec douceur, bienveillance*. SYN. Humaniter, humane, benigne. USUS: Salutare benigne, comiter appellare singulos.

CÔMITIA, orum, n. pl. *Comices, assembles du peuple romain*. SYN. Conventus populi, commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges et alia cum populo agenda. USUS: Consul edicit comitia, habet, gerit, obit; differuntur, extrahuntur comitia; sæpe largitione inquinantur, corruptuntur.

CÔMITIALIS, e, gen. com. *Relatif aux comices*. SYN. Ad comitia pertinens. USUS: 1. Mensis, dies comitialis. 2. Morbus comitialis, *épilepsie, mal caduc*.

CÔMITIUM, ii, n. *Comitium, lieu où se tenaient les comices*. SYN. Locus, in quo comitia habentur. USUS: Comitium armatis obsidere.

CÔMITOR, aris, atus sum, aris, d. *Accompaner*. SYN. Asseclor, sæclor, deduco.

PHRAS. 1. In omni fortuna te comitabor, *je vous suivrai quelle que soit votre fortune.* Me tibi comitem adjungam, præbebo; in omni fortuna tibi comes ero; hærebo tibi; hærebo lateri tuo; tibi affixus ero; a te, a latere tuo non discedam, non divellam. Semper, nunquam non, in omni tempore ac loco assiduus tecum ero; nunquam abs te sejungar; non digrediar; non recedam abs te; nulla me res abs te avellat, amovebit, sejunget, disjunget, abjunget. 2. Honoris causa me comitatus est, *il m'accompagne pour me faire honneur.* Redeuntem deduxit; comitem se mihi dedit; comitatu suo me honestavit; inter deduciores meos fuit; cum laudibus ac favore me domum prosecutus est. Cf. Socius, Societas, Cohæreo.

COMMACULO, as, avi, atum, are, a. Souiller, tacher. SYN. Maculo, turpifico, fædo. USUS: Ambitu, avaritia se commaculare. Cf. Macula, Labes.

COMMÆTUS, us, m. Vivres, provisions; approvisionnement. SYN. Cibaria ad alendam multitudinem aliquam. EPITH. Publicus et privatus. USUS: 1. Amici, socii annonam et commeatum parabant, mittent, subvehent, devehent, portabant, supportabant; commeatus copiam subministrabant. Commeatum recipiemus, commeatu abundabimus. Nisi hostis commeatu nos prohibeat; commeatus intercludat, intercipiat; a commeatu nos intercludat. Cf. Annona. 2. Tempus facultasque eundi, redeundi, manendi, alicui præscripta. Commeatum dare, sumere, *donner, prendre un congé.* Ad diem commeatus non venit, *expiration du congé.*

COMMEDITOR, aris, atus sum, ari, d. Méditer, étudier. SYN. Meditor, verso. Cf. Cogito, Meditor.

COMMEMINI, minisse. imp. *Se ressouvenir de.* SYN. Memini.

COMMÉMORABILIS, e, gen. com. Mé-morable. Memorabilis. USUS: Vir commemorable pietate ac virtute præditus. Cf. Memorabilis.

COMMÉMORATIO, onis, f. Mention, souvenir. SYN. Mentio, recordatio. EPITH. Assidua, illustrior, multa, necessaria, splendidior, supervacanea. USUS: Me commemoratione posteritatis ad spem immortalitatis rapit. Totus est in commemoratione tuæ virtutis. Cf. Mentio.

COMMÉMORO, as, avi, atum, are, a. Mentionner, rappeler. SYN. Memoro, dico, memini, fero, narro, alicuius rei memoriam usurpo, crebris usurpo sermonibus, laudo. ADV. Breviter, creberrime, libentius laudes, planius, vere. USUS: Commemorare breviter. Quid tota die egerim, vesperi commemoro. Omnes de virtute tua commemorant. De te omnium

celebratione commemoratum. Cf. Memor, Narro.

COMMENDATIO, onis, f. Recommandation. EPITH. Accurata, communis hominum et inter homines, naturalis, diligens, diligentissima, dulcissima, gravissima, magna libertatis, major, non modo humana, sed etiam divina, obscura et incerta, perpetua, singularis, non vulgaris. USUS: 1. Efficere, ut meam commendationem profuisse sibi sentiat. 2. Laus, celebratio, comprobatio, titre de recommandation, prix, mérite. Magna est in vulgus opinio de te, magna commendatio. Liber iste commendatione non eget. Per se cognitus vir nulla commendatione majorum. Eo facinore magnam sibi commendationem comparavit. Cf. Laus, Commendo.

COMMENDATITIUS, a, um, De recommendatione. USUS: Litteræ commendatitiæ, lettres de recommandation.

COMMENDATRIX, icis, f. Celle qui recommande. USUS: Lex est emendatrix vitiorum, commendatrix virtutum.

COMMENDO, as, avi, atum, are, a. Recommander. SYN. Fidei alicujus committo; in alicujus fide et religione depono; fidei alicujus trado; in fidem alicujus trado; alicujus fidei mando; permitto in fidem alicujus; alicujus virtuti, fidei, felicitati confido; alicui in fidem et custodiam concredo; alicujus tutelæ subijcio; in tutelam trado; in alicujus fide repono, colloco. PHRAS. 1. Commendo tibi hunc magnopere, *je vous recommande instamment cet homme.* Sic tibi eum commendo, ut majore cura, studio, sollicitudine animi commendare non possim. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, ut quos diligentissime, valdeque ex animo soleo. Eum tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse maxima. Sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quemquam, neque justioribus de causis commendare possim. Maximopere, ut mea et tua dignum amicitia, tibi commendo. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione, quam maximas, quam plurimum, quam sæpissime gratias agat. Si me tanti facis, quanti et ipse æstimat, et ego sentio, cures, quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum et ipse speravit, nec ego dubitarim. Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum; si eum, quibuscumque rebus honeste, ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. Cura, quæso, ut is intelligat, hanc meam commendationem maximo sibi apud te adjumento fuisse. Hanc commendationem, quam his litteris consignari volui, scito, esse omnium gravissimam. Eum si tibi commendo verbis iis, quibus, cum diligentissime agimus, uti solemus, vix tamen studio meo satisfecisse mihi videor. Quanti

apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirifico, planeque quod sit ex intimo depromptum animo, usum me putato. Si ulla mea apud te commendatio valuit, hæc ut valeat, rogo. Velim, tibi persuadeas, nihil me majori studio a te petere, nihil mihi gratius facere te posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio eum juveris. Velim, eum omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tueare. Velim, eum quam liberalissime complectare. Velim, eum quam honorificentissime pro tua humanitate, et quam liberalissime tractare. Peto a te majorem in modum, vel tuæ humanitatis, vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conservatum velis. Ita a te peto, ut majori studio, magisque ex animo petere non possim, ut omne genus liberalitatis, quod et ab humanitate, et potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique ipso exprimas. Peto a te majorem in modum, ut ei omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidesque patietur, commodos. Majorem in modum a te peto, ut cum omnes meos, æque ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc imprimis ita in fidem tuam recipias, ut ipse intelligat, nullam rem sibi majori usui, aut ornameto, quam meam commendationem esse potuisse. Vehementer mihi gratum erit, si eum humanitate tua, quæ est singularis, complexus fueris. Eum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me ipsum; commendando me tibi de meliori nota. 2. Commendavi me tibi dudum, *je me suis depuis longtemps confié à vous*. In fidem tuam me dudum contuli; me tibi commisi, et tuæ tradidi fidei; in tutelam et patrocinium tuum me dudum contuli; me, resque meas tuæ fidei dudum permisi, mandavi; tuæ me tutelæ dudum commendavi et subjeci. Totum hominem tibi traditum de manu, ut aiunt, in manum habes, tu modo fac tueris, ut tua fides postulabit; habes hominem mandatum fidei tuæ ac in tutelam traditum. Dudum me tuæ fidei credidi. 3. Commendabo negotium DEO in precibus, *je recommanderai la chose à DIEU dans mes prières*. De ea re consulam per preces DEUM. Divinæ mentis consilium precibus explorabo. Negotii successum a DEO suppliciter exorabo. Ad explicandas ejus rei difficultates divinum præsidium implorabo. Cœleste numen in spem felicitis successus deprecabor. USUS: 1. Filios suos diis immortalibus; tutelæ populi Romani commendavit. Salutem suam, rem familiarem fidei allicujus tradere, et commendare. Religiones, et sacra, sacerdotibus commendantur. 2. Laudo, comprobo, laudando extollo, et confirmo, *faire valoir, louer, vanter*. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Cura formam commendat. Nihil cum præter similitudinem tristitiam commendat. 3. Mando. Aliquid

litterarum monumentis, memoriæ; nomen suum et famam immortalitati; se fugæ commendare. Cf. Committo.

COMMENTARIOLUM, i, n. *Petit mémoire, petit écrit*. SYN. Libellus.

COMMENTARIUM, ii, n. vel **COMMENTARI**, orum, m. pl. *Mémorial, recueil de notes, mémoires; journal*. SYN. Liber ad subsidium memoriæ comparatus, in quo rerum et negotiorum capita notantur. EPITH. Paulo plenius, plurima. USUS: Referre aliquid in commentarium suum. (VULG. Registrare.) Cæsar scripsit, confecit commentarios rerum suarum. Rerum urbanarum, Pontificum commentarii.

COMMENTATIO, onis, f. *Méditation, réflexion, étude*. SYN. Meditatio, cogitatio. EPITH. Domestica, multa, plurima. USUS: Accuratæ et meditatæ commentationes multi sudoris sunt. Tantum potest exercitatio, meditatio, consuetudo. Commentationibus quotidianis se exercet. In commentationibus multum operæ ponit. Orator locos suos multa commentatione paratos habeat, oportet, et expeditos. Cf. Meditor, Cogito, Considero, Cogitatio.

COMMENTITIUS, a, um, *Inventé; faux, mensonger*. SYN. Fictus. (Verus. USUS: Novum, commentitium, et futile crimen.

COMMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Réfléchir, méditer; expliquer*. SYN. Meditor, cogito, considero, mecum conficio; item: commentariis illustro, explano, explico, expono locum scriptoris. USUS: 1. Aliquid secum de re aliqua meditatur et commentatur. Oratorem commentari, componere. 2. Disputo, commentor, discuto. Commentandi inter se et disputandi causa convenere. Cum litteratis omnibus quotidie commentatur. Cf. Meditor, Cogito, Mens.

COMMENTUM, i, n. *Fiction*. SYN. Res ficta, excogitatio, inventio. USUS: Opinionum commenta delet dies, *le temps fait justice des fausses opinions*. Commenta sua et scripta memorabat.

COMMEO, as, avi, atum, are, n. *Aller et venir, circuler*. SYN. Venio, redeo, coeo. ADV. Vicissim, retro, undique. USUS: Crebro illius litteræ ad nos commeant. Tabellarius, navis ad insulas commeat. Animus per omnem rerum naturam commeat.

COMMERCIIUM, ii, n. *Commerce, rapports, relations*. SYN. Usus, familiaritas, consuetudo. USUS: Voluptas nullum habet cum virtute commercium. Mihi cum illo nullus rei commercium est, *je n'ai aucun rapport avec lui*. Nullius mihi rei cum illo est communitas; ne minima quidem societate mihi conjungitur. Cf. Mercor.

COMMÈREO, es, ul, Itum, ere, a. *Mériter*. SYN. Mereor. USUS: Quid de me commeruisti? Cf. Mereor.

COMMÈTIOR, Iris, mensus sum, Iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Oportet tempus cum negotio commetiri. Cf. Metior.

COMMIGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer d'un lieu dans un autre, aller s'établir*. SYN. Migro, domicilium muto, eo, redeo. USUS: In aliam domum commigrat. Cf. Migro.

COMMILITO, ōnis, m. *Compagnon d'armes*. SYN. In bello socius. USUS: Caesar milites suos commilitones appellabat.

COMMINATIO, ōnis, f. *Menace*. SYN. Minatio. USUS: Ne comminationibus quidem movetur. Cf. Minor.

COMMINISCOR, eris, mentus sum, i, d. *Inventer, imaginer*. SYN. Fingo, excogito. USUS: Ne putes eum tantum scelus comminisci. Cf. Excogito, Fingo, Commentor.

COMMINUO, is, ul, utum, ere, a. *Briser, brayer, affaiblir*. SYN. Minuo, frango, deturbo, affligo, dissipio. USUS: Hostem comminuere, *écraser un ennemi*. Spiritus alicujus, arrogantiam, audaciam frangere et comminuere. Opes luxu; vires ingenii desidia; rem familiarem convivando comminuit, pessum-dedit.

COMMISCEO, es, cui, xtum vel stum, ere, a. *Mêler avec*. SYN. Misceo, permisceo, USUS: Nunquam sapientia cum temeritate commiscetur. Animum meum cum tuo commiscui. (VULG: *Unanimes sumus, nous sommes tout à fait du même avis*). Consilium meum cum tuo, res meas cum tuis commiscui. Cf. Misceo.

COMMISERATIO, ōnis, f. *Action d'ex-citer la compassion*. SYN. Miseratio, misericordia. USUS: Commiserationem brevem esse oportet. Cf. Misericordia, Commiseror.

COMMISEROR, aris, atus sum, arl, d. *Plaindre, déplorer*. SYN. Miseror, miseratione afficio, miserationem verbis, gestu exprimo. (VULG. Condoleo.) PHRAS. Commiseror fortunam tuam, *j'ai pitié de vos malheurs*. Casu tuo vehementer commoveor; doleo vicem tuam; in tanto dolore tuo prope pari molestia afficio; casum tuum vehementer miseror; doloris ejus, qui te excruciat, participes sum tecum; vicem tuam prope aequo doleo, ac tu. Animi dolorem prope eundem adhibeo; societates paene aegritudinis mihi tecum est. Dolorem, quem ex tuo casu cepi, declarare verbis non possum; ad aspectum casus tui lacrimas tenere non potui; misericordia moveri, commoveri, capi me sensi; casus ille tuus mentem meam miseratione permovit; percussit animum meum vehementer fortunae tuae iniquitas. Miseret me tui, tua causa vehementer doleo; commiseratione

tangor afflictæ fortunæ tuæ; dolorem ex acerbitate casus tui capio gravissimum; moleste graviterque fero casum tuum; excruciat me, tangit mentem meam propter naturæ cognitionem atque consensum ærumna tua; tua non minus, ac mea calamitate angor, crucior, affligor, vexor; sollicitor infelici illo fato tuo, et dolorem acerbissimum haurio; doleo dolore tuo, angoribus angor, infortunio tuo non tu magis, ac ego miser sum; par utriusque, communis, idem utriusque in tuo infortunio dolor est; tua me torquent infortunia; tuis uror malis; tuæ me miseriæ miserrimum faciunt; dolor meus ex tuo dolore pendet; est mihi acerbis imprimis tristissimus casus tuus; socius aegritudinis sum, participes mœroris tui. Cf. Doleo, Miseror. USUS: Num conqueri et commiserari non licet?

COMMISSIO, ōnis, f. *Représentation théâtrale*. SYN. Exhibitio plurimum inter se concertantium. USUS: Commissio ludorum.

COMMISSUM, i, n. *Faute, délit, crime*. SYN. Factum, facinus, delictum. EPITH. Audacius, sacrum. USUS: Enuntiare commissa, proderè conscios. Audax commissum et facinus.

COMMISSURA, æ, f. *Assemblage, jointure*. SYN. Junctura. EPITH. Aptæ ad stabilitatem, et ad artus firmandos accommodatæ, mirabiles, molles digitorum. USUS: Ossium ac digitorum commissuræ, *articulations des os et des doigts*.

COMMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Commettre (une faute), se rendre coupable; confier, unir, assembler*. SYN. Admitto, patro, perpetro, pecco; item: patior, concredo, conjungo. PHRAS. 1. Commisit magnum flagitium, *il a commis un grand crime*. Magnum admisit in se facinus; magnum in se scelus concepit; sequitur admisit aliquid; immani se scelere obstrinxit, adstrinxit; summum dedecus, nefarium scelus admisit; detestabile facinus suscepit; nefaria se culpa devinxit; immane flagitium conscivit. Cf. Pecco, Peccatum. 2. Committo tibi hoc negotium, *je vous confie cette affaire*. Id tibi negotii do; fidei tuæ eam rem concredo; curæ tuæ id negotii credo; legare tibi hoc negotium constitui; rerum omnium in eo negotio curam tibi demando, credo; tuæ fidei, ac potestati, hoc, quidquid est negotii, commendo; omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, transcribo; ejus rei gerendæ provinciam tibi vel ad te delego. 3. Quod tibi commisi, diligenter exequere, *exécutez fidèlement ce que je vous ai confié*. Quod tibi munus imposui, quæ mandata dedi, quod negotium dedi, quod tibi mandavi; mandatum honoribus tuis volui; quod fidei tuæ, prudentiæque permisi; quam tibi mandavi provinciam, diligenter perface, confice. USUS: 1. Ingens flagitium, scelus, facinus; multa in Deos,

multa in leges commisit. 2. Patior, probō, *permettre, approuver*. Non committam, ut tuis desim consiliis. Committendum non putavi, quin etc. 3. Mando, credo, trado, do, *confier, risquer*. Se itineri, fortunæ, discrimini, fidei alterius, in aciem, in discrimen committere. Aliquid litteris, alicui negotium committere. 4. Facio, in eo, *commencer, engager*. Prælium committere cum hoste. 5. (VULG. *Confisco, confisquer, adjuger au fisc.*) Hæreditas templo Veneris commissa, *la succession était dévolue à Vénus*. Bona commissa, ad fiscum redeuntia; multa commissa. 6. Jungo, *joindre, assembler*. Duas inter se tabulas committere. Manus committere. 7. Concitare unum adversus alterum, *mettre aux prises*. Unum cum altero committere, duos inter se committere.

COMMŌDĒ, *Convenablement, bien*. SYN. Bene, recte, commodum. (Incommode. PHRAS. Scribe, si commodum potes; quod commodum tuo fiat; ex opportunitate; ex utriusque commodum scribes; cum erit commodum; cum se dabit, offeret rei opportunitas, commoditas; cum tempus, ratioque postulabit.

COMMŌDITAS, atis, f. *Opportunité, utilité*. SYN. Opportunitas, utilitas. EPITH. Idonea ad aliquid faciendum, imitatrix prava virtutis, magna. Commoditates externæ, multæ, primæ, et maximæ, tantæ. USUS: Amicitia plurimas habet, continet commoditates. Ista ad vitæ commoditatem, et jucunditatem plurimum faciunt. Commoditatis omnes articulos scio, *je sais choisir les bons moments*. Cf. Opportunitas.

COMMŌDO, as, avi, atum, are, a. *Adapter, ajuster; fournir, être utile*. SYN. Accommodo, utendum do; item: gratificor, prosum. USUS: 1. Aedes alicui, aurem, aurum commodare. Hæc a virtute donata, cætera a fortuna commodata videntur. 2. Aliquem juvo, inservio, benigne facio, commodum sum, *être utile, aider*. Tibi ego omnibus in rebus libentissime commodabo. Cf. Opitulor, Gratificor, Auxillum, Adjumentum.

1. **COMMŌDUM**, A *propos, au bon moment*. SYN. Opportune, satis in tempore. USUS: Commodum in urbe eram, *je me trouvais à la ville fort à propos*. Commodum ad me venit.

2. **COMMŌDUM**, i, n. *Avantage, profit*. SYN. Utilitas, bonum, emolumentum. EPITH. Commune, magnum, majus, maximum, non mediocre, privatum, senatorium. Commoda communia, domestica, externa, majora, minima, multa, non paria, parva, aut mediocria, plurima, provincialia, aut urbana, publica, tanta, terrena. PHRAS. 1. Suum tantum commodum querit, *il ne cherche que son propre avantage*. Omnia ad suam tantum utilitatem refert; utilitatem suam omnibus in

rebus spectat, sequitur; rebus cunctis antefert; rerum omnium antiquissimam habet; primam ducit; omnes articulos commoditatis suæ capiat; nullius rei, præterquam commodi sui rationem habet, ducit; suo ubique obsequitur animo; suis tantum consulit commodis; id unum spectat, unde multa in se congruant commoda; quid e re sit; quid in rem suam faciat; quid rebus suis expediat; quid sibi emolumento sit; omnia sua causa facit; commodi sui, ac privatarum rationum impendio studiosus est; commodis suis servit unice. 2. Commoda nostra ubique impedit, *il attaque sans cesse nos intérêts*. Commoda nostra oppugnat, labefacit ubique; commodis nostris obstat, officit, adversatur ubique. 3. Ea res magna illi commoda comparavit, *cette chose lui a apporté de grands profits*. Multas illi utilitates importavit, multa creavit commoda; multis eum commodis auxit, locupletavit; multa commoda attulit; ejus commodis egregie servivit, consuluit; ex ea re non pauca illi commoda enata sunt; non pauca ille commoda cepit, adeptus est; ex ea re multa illi commoda fluxerunt, manaverunt; ea res multis eum commodis affecit. Ex ea re fructum tulit, messuit, cepit non contemnendum; emolumenta collegit, percepit, reportavit nec levia, nec pauca. Ea res non parvo fuit emolumento. Cf. Utilitas. USUS: Commodis frui. Alienis servire commodis. Quod commodum reipublicæ fiat.

COMMŌDUS, a, um, *Avantageux, utile*. SYN. Opportunus, utilis. (Incommodus. USUS: 1. Commodior via; tempus commodius. Res nostræ satis sunt commodæ. 2. Facilis, doux, bienveillant. Homo commodis moribus, *homme de mœurs faciles*. Catone nemo commodior, moderator fuit.

COMMŌNĒFACIO, is, feci, factum, ere, a. *Avertir*. SYN. Commoneo, admonco. USUS: Aliquem etiam atque etiam de re commonefacere. Cf. Moneo.

COMMŌNĒO, es, ui, itum, ere, a. *Avertir*. SYN. Admonco. Cf. Moneo.

COMMŌNITIO, onis, f. *Action de rappler, de faire souvenir*. SYN. Admonitio.

COMMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, indiquer*. SYN. Indico, ostendo. USUS: Viam commonstrare, digitum ad fontes intendere. Cf. Ostendo.

COMMŌRATIO, onis, f. *Séjour prolongé; retard*. SYN. Mora. EPITH. Diuturnior, urbana. USUS: Illa villæ amenitas diuturnioris commorationis est, non diversoris. Cf. Mora.

COMMŌROR, aris, atus sum, ari, d. *Demeurer, séjourner*. SYN. Manco, subsisto, consisto. USUS: 1. Diem unum, triduum apud te commorabor diutius. Versare rem eandem,

hære et commorari in eadem sententia. 2. Moror, *arrêter, retarder*. Commorari aliquid. Cf. Moror.

COMMOTIO, *onis*, f. *Commotion, mouvement, secousse imprimée*. SYN. Motio, motus, perturbatio. EPITH. Suaves, contrariæ, vitiosæ. USUS: Temperantia moderatrix omnium commotionum. Cf. Motio.

COMMOTIUNCULA, *æ*, f. *Petit mouvement (de fièvre)*. SYN. Febricula. USUS: Tuis commotiunculis valde afficior.

COMMOTUS, *a, um, Ému, emporté, troublé*. SYN. Perturbatus, affectus. USUS: Homo commotior paulo stomachari primum cœpit. Libidine aut ira commotus.

COMMŌVEO, *es, mōvi, mōtum, ere*, *a. Mettre en mouvement, déplacer; ébranler, exciter*. SYN. Moveo, perturbo, afficio, excito, concito, commuto, invito. ADV. Acerime sensus, aliquantum, facilius conquestione, graviter, gravius rebus, incredibiliter, leviter, maxime auctoritate, maxime, voce magnopere, medicritur, non minime, parumper mentes, prorsus recte ac merito, sane, sane quam, similiter atque, tantulum, temere se alicunde, valde, valde commendatione, vehementer amorem multitudinis, vehementer animum, vehementer litteris, vehementer oratione, vehementer miseria. USUS: 1. Ea re tumultum maximum ac tantum non bellum, odium certe, iram, invidiam, suspiciones commovit, excitavit. Miseriis alienis, et querelis facile animo commoveor. Ea res bilem aliis, aliis misericordiam commovit; certe multorum studia, expectationem magnam concitavit. 2. Locum muto, proficiscor, *changer de lieu, partir*. Ne te inde commoveas. Cf. Moveo, Causa.

COMMŪNICATIO, *onis*, f. *Communauté, conversation*. EPITH. Suavissima sermonis, summa cum aliquo, intermissa. USUS: Suavissima mihi tecum est sermonis, utilitatum, studiorum communicatio, societas et conjunctio. Cf. Societas.

COMMŪNICO, *as, avi, atum, are, a. et n. Communiquer, avoir des rapports avec*. SYN. Confero, credo, refero, participo. ADV. Audacter, cum aliquo, benignissime furta cum, coram; inter se, una familiarissime. PHRAS. 1. Consilia tua mecum communica, *concertez-vous avec moi*. Confer mecum tua consilia; participem me consiliorum tuorum facito, consilia tua ad me defer; me expertem consiliorum tuorum amicum habere fidissimum. Fac me certiore de consiliis tuis; fac, ut te rebus consiliisque tuis cognoscam, intelligam, imaginem rerum tuarum, cogitationumque tuarum ostende aliquam; quis animus, quis sensus sit, quæ tua consilia, me edoce. 2. Prædam tecum communicabo, *je partagerai avec vous la dépouille*.

Prædæ tecum particeps eris; partem capies prædæ; communis erit inter nos præda; non mihi magis, quam tibi; non minus tibi, ac mihi; tibi pariter, ac mihi; æque utriusque nostrum hæc præda erit. Utemur communi jure, æquo jure, pari potestate hostium spoliis; juris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in prædam; prædam tecum communem habebis; in partem te spoliolum vocabo, ut periculi ita prædæ nobis communio erit; in communionem prædæ venias; in commune conferam, quidquid est prædæ; promiscuus nobis erit prædæ usus. Cf. Particeps, Participo. USUS: 1. Multa familiarissime inter se communicare. Utinam mihi homo sit, quicum omnia mea communicem. 2. Partior, impertior, divido, *prendre sa part de, s'associer à*. Cum amicis res adversas, commoda, gloriam, honores, laudem, pericula communicas. Cf. Communis, Communio.

COMMŪNIO, *onis*, f. *Communauté, association*. SYN. Communitas, consociatio. USUS: Litterarum, vocum, conjugiorum, legum, juris, sanguinis communionem junguntur homines. Ego fortunæ meas in communionem temporum tuorum contuli. Cf. Communitas, Societas.

Communio Sacra, Sainte communion, réception du Corps de N.-S. J.-C. PHRAS. 1. Sacram communionem dare, *donner la sainte Communion*. Cœlesti convivium populo præbere; divina dapæ pascere; cœlesti epulum impertire; mensæ divinæ convivam aliquem adhibere; reficere cœlesti epulo; sacrosancto Christi Corpore pascere; ad mensæ divinæ communionem admittere. 2. Sacram communionem accipere, *recevoir la sainte Communion*. Sacrosancto Christi Corpore, divino epulo vesci, pasci; epulo cœlesti accumbere; cœlesti dapæ refici; cœlesti pane sese pascere et communicare; cœlesti mensæ accumbere; cœlestibus epulis refici; Christi Corpus suscipere; ad divina mysteria accedere; cœlestis agni epulis, divino pane recreari; cœlestis epuli sacre mensæ convivam esse. Cf. Eucharistia. 3. Communio generalis, *Communione générale*. Cœtus populi ad cœlesti epulum celebrandum. Divinum epulum frequenti populo divisum. Conventus populi ad participandum sacrosanctum Christi Corpus. Sacrum convivium frequenti populo datum.

COMMŪNIO, *is, ivi, itum, ire, a. Fortifier*. SYN. Munio. USUS: Jus parum communitum. Auctoritas aulæ communita. Cf. Munio.

COMMŪNITIŌ, *onis*, f. *Action de fortifier*. USUS: Aditus ad causam, et communicatio, *faciliter l'accès d'une cause et la fortifier*.

COMMŪNIS, *e*, gen. com. *Commun, qui appartient à plusieurs*. SYN. Conjunctus.

PHRAS. 1. Amicorum omnia sunt communia, *entre amis, tout est commun*. Omnia sunt amicis cum necessariis suis consociata; sortem suam cum amicorum felicitate miscent. Honorum ac commodorum communio quædam inter amicos est; ut vitæ, ita fortunæ quædam communis, societas, consociatio est; amici omnia communiter possident. **2.** Commune hoc vitium est, *ce défaut est général*. Hoc vitium omnium animos occupat ac tenet; latissime patet hoc vitium; in omnium animos irrepsit, ubique gentium viget, regnat, dominatur; nusquam non est hoc vitium; infecti sunt omnes hoc vitio, et irretiti; orbem terrarum est complexum hoc vitium; pauci sunt hoc vitio intacti, huius vitii expertes; a paucis abest hoc vitium; in plerorumque mortalium animis insedit, ac inveteravit hoc vitium; quem mihi dabitis huius vitii contagione non aspersum? **3.** Commune hoc malum erit omnibus, *ce mal sera commun à tous (tous auront à en souffrir)*. Omnibus hoc impendet malum, omnibus minatur; miserime cum omnibus atque infelicitate agetur; expertes malorum nemo erit; vexabit omnes eadem calamitas; pari omnes calamitate prementur; omnes manet, omnibus imminet ea calamitas; communis, eadem, par, consimilis erit omnium fortuna. Miseris his nemo vacabit; urgebit omnes pertinax malum; vis ea malorum, ac tempestas communis erit omnium. Nemo non communi hoc incendio deflagrabit. **4.** Communia sunt et vulgaria, *quæ affers, tout ce que vous dites est vulgaire et banal*. Omnia posita sunt ante oculos; collocata in usu quotidiano; in congressione hominum, atque in foro decantata; ista posita sunt ante pedes; sita ante oculos; in medio sita, obsoleta; de medio sumpta; audita, pervulgata, percelebrata et contrita sermonibus, quæ affers; pervagata res est, in propatulo posita, quam affers. **USUS:** Erat hoc studium commune toti Græciæ. Scelera tibi cum illo communia sunt. Dolorem et laudem tecum mihi communem esse volui. **Cf. Particeps. 2.** Vulgaris contritus, pervulgatus, de medio sumptus, late patens, *ordinaire, vulgaire, banal*. Communis vita et vulgaris hominum consuetudo. Communis omnium sensus, pervagata opinio. Præcepta communia et contrita. De communibus et pervulgatis rebus loqui. **Cf. Consuetudo communis, Opinio communis.**

COMMUNE, is, n. *Corps de nation, commune, état*. **SYN.** Respublica, universitas, collegium. **USUS:** Commune Siciliæ, vexatum est atrociter. Ex nostro aliquid in commune contulimus.

COMMUNITAS, atis, f. *Communauté, rapport commun; sociabilité*. **SYN.** Communio, societas. **EPITH.** Aptæ naturæ, civilis, humana, immanis, magna, naturalis. **USUS:** Quæ nobis

cum isto gladiatore conditionis communitas esse potest? Homines ad societatem communitatemque humanæ vitæ nascuntur. Natura ad civilem communitatem conjuncti ac consociati sumus. A communitate disjuncti videbimur.

COMMUNITER, En commun, ensemble. **SYN.** Promiscue. **(Proprie, separatim.** **USUS:** Res cum aliis communiter gestæ; communiter alias tibi Arpinates commendavi, nunc peculiariter Caium. Aliquid cum alio communiter possidere. Communiter inter nos consulemus, *nous nous protégerons mutuellement*. **Cf. Simul.** (Communiter hoc fit, *vulgare est*), *cela se fait communément*. **Latine:** Plerumque fit, contingit fere. **Cf. Fere.**

COMMURMŪROR, aris, atus sum, ari, d. *Murmurer ensemble, sourdement.* **USUS:** Nescio, quid secum commurmuratus est.

COMMŪTĀBILIS, e, gen. com. *Changeant, sujet au changement.* **SYN.** Mutabilis, inconstans. **USUS:** Assentatoris animus varius, commutabilis, multiplex. **Cf. Varius.**

COMMŪTĀTIO, onis, f. *Mutation, changement; révolution.* **SYN.** Mutatio, conversio, vicissitudo. **EPITH.** Misera, varia. Commutationes annuæ, aptæ ad maturitatem frugum, et ad temperationem, civiles. **USUS:** Brevi tempore magna fit morum voluntatumque commutatio.

COMMŪTO, as, avi, atum, are, a. *Changer.* **SYN.** Muto, converto, commutationem affero. **USUS:** Maline hoc nihil est, si Religionem pecunia, jura omnia cum quaestuo, leve compendium fraude maxima commutent? Vitam morte commutavit. Commutavit se animo. Fabulam, sententiam, ordinem commutare. **Cf. Muto.**

CŌMO, is, compsi, comptum, ere, a. *Arranger, disposer (les cheveux).* * **SYN.** Orno, compono. **USUS:** Mulieres dum comuntur, annus est. **Cf. Orno.**

CŌMŒDĪA, æ, f. *Comédie.* **SYN.** Fabula, comicorum ars. **EPITH.** Antiqua, vetus. **USUS:** Quo genere jocandi eleganti, urbano, ingenioso, faceto Plautus et antiqua comœdia referta est.

CŌMŒDUS, i, m. *Comédien.* **USUS:** Sæpe comœdum in tragœdiis placere vidimus.

COMPACTIO, onis, f. *Assemblage, liaison.* **SYN.** Coagmentatio. **USUS:** Compactione membrorum valida.

COMPACTO, D'après une convention, de concert. **SYN.** Consulto, ex composito. **USUS:** Non committendum, ut compacto prohibiti videamur.

COMPACTUS, a, um, Assemblé, joint. **SYN.** Coagmentatus, compositus, vinculus.

COMPĀGES, is, f. *Assemblage, jointure, liaison*. SYN. Commissura, vincula. USUS: Dum sumus in compagibus corporis.

COMPAR, āris, omn. gen. *Égal, pareil*. SYN. Par.

COMPĀRĀBILIS, e, gen. com. *Comparable*. SYN. Quod habet comparationem. (Dissimilis. USUS: Comparabile est, quod in diversis rebus similem aliquam rationem continet.

COMPĀRĀTĒ, Par *comparaison*. SYN. Cum comparatione. (VULG. Comparative, relative, respective.) USUS: Cum quaeritur, quid res sit, quaeritur aut simpliciter, aut comparate.

COMPĀRĀTĪO, ōnis, f. *Comparaison, arailité; analogie, rapport*. SYN. Collatio, contentio, similitudo, compensatio. EPITH. Aequalis, brevis, facilis, necessaria, utilis. USUS: 1. Duorum inter se bonorum comparationem facere. Duplicem laetitiam percepi in comparatione difficilium, utra major esset. Si contentio quaedam et comparatio fiat. 2. Apparatus, praeparatio, cautio, *action de préparer, apprêts*. Totum tempus in comparatione novi belli posuit. Nihil de mea comparatione diminuo. Comparationem criminis adornare, invenire. Cf. Comparo.

COMPĀRĀTĪVUS, a, um, *Qui compare, qui sert à comparer*. USUS: Oportebit ipsam illam comparativam iudicationem exponere. *il faudra exposer cette cause comparative (où le fait est rapproché de l'intention.)*

COMPĀRĒO, es, ui, ere, n. *Apparatre, se montrer*. SYN. Videor, adsum, palam sum, (VULG. Sisto me.) PHRAS. Coram Praetore comparuit, *il comparut devant le préteur*. Praetoris vultum audacter subit et vadimonium obivit; dicta die, ad constitutum diem in iudicium venit, praetori copiam sui fecit; ostendere atque offerre os suum iudicibus nihil dubitavit, die dicta in conspectum se dedit; in conspectu iudicum fuit; in jus adiit. USUS: 1. Comparere in illa multitudine bonorum. Pompeius nusquam comparat, *Pompée ne se montre jamais*. 2. Appareo, *être visible*. Ita a fortuna deformata, ut tamen a natura inchoata compareant. Cf. Appareo.

COMPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, apprêter; comparer, rapprocher; acquérir*. SYN. Paro, praeparo, item: acquirere, confero. ADV. Copiose pastum, diligenter argumenta argumentis, diligenter ex copia, diligentissime ducem, idonee animum ad, improbissime quaestum, praedam, in perpetuum praesidium, inique aliquem cum aliquo, inscite, large, pastum, occulte milites, magnifice convivium, magnopere, studiose tabulas pictas, studiosius suppellectilem. PHRAS. Nemo tibi comparari potest, *on ne peut vous comparer personne*. Nemo se tibi ulla arte contulerit;

nemo in contentionem adduci, venire tecum potest; tecum conferri nemo potest; contendere tecum nemo potest. Quae contentio, comparatio, te inter et alios esse potest? quis par esse tibi potest? qui praestantem illam tuam indolem, quis doctrinae studia moresque adaequare possit? quis aspirare ad pervulgatam virtutis tuae laudem insanus audeat? quis exaequare se tecum cupiat? Cf. *Equiparo*. USUS: 1. Convivium, insidias comparat. 2. Acquirere, *acquérir, se procurer, amasser*. Labore suo et industria suppellectilem. Laudem, virtutem, amicitias, auxilia, delectationem sibi comparare. Cf. Acquirere. 3. Confero, compono, comparationem, contentionem facio, *comparer, confronter, rapprocher*. Quaeso, hominem cum homine, tempus cum tempore compara, *comparer un homme, une époque à un autre*. Aetatem filiorum comparare. Similitudines comparare. 4. Ordino, constituo, *régler, établir*. More majorum, legibus, natura comparatum est, ut etc. Ita comparati natura, vel a natura sumus. Ita comparata est vitae naturaeque nostrae ratio, ut etc. Ita comparaverunt majores nostri, ut etc.

COMPASCO, is, avi, pastum, ere, a. *Faire pâture en commun*. USUS: Jus est compascere, *nous avons le droit de vaine pâture*.

COMPASCŪUS, a, um, *Qui concerne la vaine pâture*. USUS: Ubi ager compascuus est, jus est compascere.

COMPEDES, um, f. pl. *Entraves, liens; chaînes*. SYN. Solerae lignae, quibus pedes captivorum constringi solent. USUS: Compedes alicui imponere, indere, induere, impingere. In compedibus custodire, habere, retinere aliquem. Cf. Carcer, Captivus.

COMPELLĀTĪO, ōnis, f. *Apostrophe, interpellation*. SYN. Appellatio. EPITH. Crebrae, vel potius quotidianae, praeculae in laudatione. USUS: Edicto Ciceronem compellavit, cum ipse quotidianas compellationes non ferens urbe abiret.

COMPELLO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, interpellare, apostropher*. SYN. Appello, nomine alloquor. ADV. Nominatim, vicissim aliquos. USUS: 1. Amice, honore magno, nominatim me compellavit. 2. In iudicium voco, *attaquer en justice, accuser*. Lege, edicto aliquem apud populum compellare. Cf. Voco, Appello.

COMPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Pousser, forcer; rassembler*. SYN. Cogo, congreo, impello. (Dispello. USUS: Aliquem ad mortem, ad graves angustias compellere. Cf. Cogo, Pello.

COMPENDIĀRIUS, a, um, *Abrégé*. SYN. Brevis. USUS: Est haec brevis et compendiarium via ad gloriam. Nōtis compendiaris uti. (VULG. Abbreviare, abréger).

COMPENDIUM, ii, n. *Guin produit par l'épargne, profit, avantage; abréviation.* SYN. Utilitas, quæstus, lucrum, *pula* viæ, pecuniæ, operæ, temporis. (*Dispendium*. USUS : Nihil agit compendii sui causa. Mercatores in quæstu et compendio versantur. Avaritia et egestas multos ad turpe compendium commovet. Magnum compendium facere. Cf. *Lucrum, Quæstus, Utilis*.

COMPENSATIO, onis, f. *Compensation, équilibre, échange.* SYN. Comparatio, præmium, merces, remuneratio. USUS : Vitæ incommoda sapiens commodorum compensatione lenit. Compensatione uti.

COMPENSO, as, avi, atum, are, a. *Compenser, mettre en balance.* SYN. Comparo, remuno, repono, exæquo, assequor. PHRAS. 1. Tua merita compensare non potero, *je ne pourrai jamais vous dédommager des services que vous m'avez rendus*. Nullam tuorum meritorum partem assequar ; nulla mihi est satis digna tot officiorum remuneratio, nunquam satis cumulate officium reddam ; nullis officiis tuam humanitatem exæquoabo, tuam voluntatem non satis ex æquo remetiari ; nunquam te dignam gratiam referam ; nunquam pro meritis tuis satis dignam vicem reddam, referam ; in reddenda meritorum vice par pari nunquam referetur. Nunquam pro meritis in me tuis mutæ tantum voluntatis a me tribuetur, ut non plura tibi debeam. Officia tua nunquam paribus officiis æquoabo, remunerabo ; nunquam tuis in me meritis satisfaciam, respondebo ; nunquam omnino tibi, quantum debeo, a me solvetur. Nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia tua in me promerita consequar. Nunquam satis dignum officii ac benevolentiae fructum a me feres. 2. Quod a fortuna damnum accepisti, virtus compensabit, *la vertu vous dédommagera de vos pertes de biens*. Resarciat virtus, quod a fortuna damnum retulisti, quibus te calamitatibus implicavit fortuna, iis te virtus expedit. Medebitur iis malis virtus, quibus te affixit fortuna. Ut acerbam fortunam sensisti, ita dulcem ac suavem virtutem experieris. Quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum a fortuna retulisti, tantos a virtute, atque adeo majores fructus capies, percipies, feres, colliges ; præteritam fortunæ culpam virtus cumulate redimet ; quod a fortuna deminutum est, virtus, industria facile exæquabit ; fortunæ dispendia virtus sarciet facile, et compensabit. Cf. *Reddo, Remuneror*. USUS : Maximis laboribus compensatur discendi voluptas. Auditorum patientiam brevitate, ingenii tarditatem virtute, scordiam fide compensare, Precibus compensatur pecunia.

COMPËRENDINĀTŪS, ūs, m. *Ajour-nement, remise d'un jugement à trois jours.* USUS : Adimere alicui compereudinatum.

COMPËRENDĪNO, as, avi, atum, are, a. et n. *Renvoyer à trois jours; demander le renvoi (en parl. d'un avocat).* SYN. Amplo, profero, procrastino, differo, amplius pronuntio. USUS : Reus compereudinatus. Cf. *Amplo*.

COMPËRIO, is, përi, pertum, ire, a. *Découvrir, apprendre.* SYN. Deprehendo, certi aliquid reperio, compertum habeo. ADV. Manifesto pestem capitis sui, manifesto indicia mortis, maxime. USUS : Eam rem, de ea re certis auctoribus, manifestis indicis, oculorum testimonio comperi. Cf. *Consto, Certus*.

COMPËRTUS, a, um, *Déconvert, reconnu, constaté.* SYN. Certus, cognitus, exploratus. USUS : Facinus manifesto deprehensum et compertum. Nihil comperti aut cogniti habemus. Cf. *Certus, Manifestus, Consto, Publico*.

COMPESCO, is, scul, ere, a. *Retenir, arrêter.* SYN. Coerceo, cohibeo, frango. PHRAS. Audaciam ejus compescuit, *il réprima son audace*. Præferocis animi conatus compressit ; petulantiam, furem fregit ; repressit, debilitavit feroces impetus ; ferociam contudit ; exultanti licentiae frenum iniecit ; vim ac impetum cohibuit. Cf. *Coerceo, Cohibeo, Contineo, Abastineo*. USUS : Iram, dolorem, gemitus, lacrimas, linguam, famem compescere.

COMPËTĪTOR, ōris, m. *Compétiteur, concurrent.* SYN. Qui cum alio in petitione concurrit. EPITH. Certus, liberalis, nobilis, pares suffragiis, peregrini, urbani. USUS : Cum petitore certamen est honoris et dignitatis. Cf. *Æmulus, Rivalis*.

COMPILATIO, onis, f. *Pillage; compilation, recueil.* SYN. Furto, fraus.

COMPILO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller, piller.* SYN. Diripio, spolio, furor, exhaurio. ADV. Apertissime provincias, ostiatium oppidum. USUS : Æria exhaurire, templa, urbem, rempublicam compilare. Cf. *Furor*. Pro Congero exempla etc. barbarum est.

COMPINGO, is, pëgi, pactum, ere, a. *Assembler; construire, fabriquer.* SYN. Constringo, coarcto. USUS : Servi in pistrinum, carcerem, vincula compinguntur. Homo e luto et sanguine ; scelere et ignorantia compactus.

COMPITA, ōrum, n. pl. *Carrefour* USUS : In triviis et compitis auctionati.

COMPLACEO, es, cul, ere, n. *Plairir.* SYN. Placeo. USUS : Si DEO complacuit est.

COMPLĀNO, as, avi, atum, are, a. *Raser (une maison).* USUS : Compianare domum, solo æquare. Sp. Melii domus, quod regnum appeteret, est complanata. Cf. *Planus*.

COMPLAUDO, *la*, ere, *n.* *Applaudir.* USUS: Stantes in re ficta complaudebant.

COMPLECTOR, *eris*, *plexus sum*, *plecti*, *d.* *Embrasser.* SYN. Complexu teneo; sinu complexuque recipio, in collum invado; complexum alicui fero. ADV. *Æque benevolentia atque arctius, breviter memoriam rerum celeriter, circumscripte, extrinsecus, nimium multa, occulte viros amplissimos ad suum scelus, quam liberalissime aliquem, scientissime, etiam atque etiam officiis, liberalitate.* USUS: 1. Complecti et lacrimis se aspergere. 2. Amo, excipio, tracto amico, carum habeo, foveo, suscipio, defendo, *aimer, cultiver, favoriser.* Aliquem beneficiis, benevolentia, caritate eximia, familiaritate, comitate maxima complecti. Complectere quæso adolescentem. 3. Comprehendo, circumdo, ambio, *entourer, embrasser.* Paucis multa, uno crimine complector omnia. Summum cælum reliquos complectitur. 4. *Assequor, comprehendo, teneo, saisir (par la pensée).* Sapiens totum mundum mente, cogitatione, memoria complectitur. Tuas laudes oratione ac memoria complecti vix possum. Cf. *Amplector.*

COMPLÈMENTUM, *i*, *n.* *Complément.* SYN. Supplementum. USUS: Inania quædam verba, velut complementa numerorum.

COMPLÈO, *es*, *évi*, *étum*, *ere*, *a.* *Remplir.* SYN. Impleo. ADV. Bene, perfecte, undique. USUS: 1. Aures sono, pectus maximarum et plurimarum rerum suavitatem complere. Terrore, metu animum complere. 2. Absolvo, perficio, conficio, *complir, achever.* Promissum complere, *accomplir une promesse.* Complent hæc et absolunt beatissimam vitam. Annos sedecim complevit.

COMPLEXIO, *onis*, *f.* *Assemblage, union; période.* SYN. Comprehensio verborum, periodus. EPITH. Brevis negotii, longissima verborum, mira verborum, perspicua, vera vel falsa. USUS: 1. Longissima verborum complexio, quæ uno spiritu volvi vix potest. 2. Argumenti conclusio et summa rationum, *conclusion d'un raisonnement.* Per complexionem id, quod ex omni argumentatione conficitur, breviter exponimus. Complexio pro corporis constitutione, habitu, habitudine, seu humorum temperamento, barbarum est.

COMPLEXUS, *us*, *m.* *Embrassement, étreinte; amour, affection.* SYN. Amplexus. EPITH. Altissimus a domiciliis, extremus, omnia cingens, ultimus, indices falsi summæ benevolentie. USUS: 1. Illam respública sinu, complexuque recipiet. Abstrahere filium de complexu matris. Ferre obviam matri complexum, *embrasser.* 2. Ambitus, *action d'embrasser, d'entourer.* Mundus omnia complexu suo coerct et continet, *le ciel qui enveloppe l'univers.* Cf. *Amplexus.*

COMPLICO, *as*, *avi vel ui*, *atum vel itum*, *are*, *a.* *Plier.* SYN. Involvo, claudio. USUS: Epistolam complicare.

COMPLORATIO, *onis*, *f.* *Lamentation.* SYN. Lamentatio. USUS: Comploratio eorum lamentabilis, fiebilesque voces. Cf. *Gemo, Flatus.*

COMPLORO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a.* *Pleurer ensemble.* USUS: Complorare mortem, fortunam amicorum. Complorati mortui totam urbem lamentis implerunt. Cf. *Gemo, Floro, Fletus.*

COMPONO, *is*, *sul*, *situm*, *ere*, *a.* *Mettre ensemble, réunir, rapprocher.* SYN. Conjungo, coagmento, construo, conglutino, congreco, confio, misceo, tempero. ADV. Cautius, diligenter, generatim, communiter, Græce, scite, jam diu composita et comparata, lepidè. USUS: 1. Componere et struere verba, et syllabas propemodum dinumerare et dime-tiri. Vestem, crines componere. 1. *Dispo-nir, arranger, organiser, régler.* Aciem, causam, fallaciam in aliquem, orationem componere. 3. *Fingo; se composer, feindre, simuler.* Ad modestiam, ad senatus reverentiam se composuit. Se ad exemplum, vultum, mores alterius componere. 4. *Facio, conficio, faire, composer, écrire.* Carmen, poema, librum, testamen-tum, historiam componere. 5. Compositionem facio, concillio, *apaiser, calmer, réconcilier.* Bellum, iras, aversos animos leni-tate composuit. 6. Comparo, confero, *com-parer.* Sophoclem cum Euripide componere et conferre.

COMPORTO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a.* *Transporter dans un lieu, amasser.* SYN. In locum unum confero, congero, porto, conveh-o. ADV. Palam arma. USUS: Res undique accer-sitæ, collatæ, exquisitæ, comportatæ. Arma, frumentum comportare. Cf. *Colligo.*

COMPOS, *otus*, *gen. omn.* *Qui est en pos-session de.* SYN. Particeps. X Inopa. USUS: Homines rationis, consilii, virtutis compotes, beati sunt. Aliquem urbis compotem facere. Cf. *Fruor, Acquiro, Particeps.*

COMPOSITÈ, *Avec ordre, avec art.* SYN. Dispositè. USUS: Composite et apte dicere.

COMPOSITIO, *onis*, *f.* *Action de disposer, construction, arrangement.* SYN. Structura, constructio, dispositio, ordo, concordia, compages, coagmentatio, confectio. USUS: 1. Compositiones unguentorum, ciborum conditiones. Compositio membrorum, conformatio linea-mentor. 2. Concordia, *accord, réconcilia-tion.* Spes compositionis me fellit. Auctor compositionis et pacis fuisti. Cf. *Pax.*

COMPOSITOR, *oris*, *m.* *Celui qui dispose.* USUS: Inventor et compositor.

COMPOSITUS, *a*, *um*, *Apprêt, soigné.* SYN. Conflatus, concretus, conglutatus,

factus, instructus. **USUS**: Oratio composita et ornata, et artificio quodam distincta. Certi homines compositi me monuerunt. Quomodo compositis sideribus homo oriatur. Nemo parator, compositor unquam in iudicium venit. Cf. **Modestus**.

COMPOTATIO, *onis*, f. *Réunion pour boire ensemble*. **USUS**: Græci convivium tum comotationem, tum conœnationem vocant. Cf. **Vinolentus**, **Bibo**.

COMPOTOR, *oris*, m. *Compagnon de bouteille*. **SYN**. **Combibo**.

COMPRANSOR, *oris*, m. *Compagnon de table*. **SYN**. Qui simul prandet. **USUS**: Cum compransoribus, collusoribus, compotoribus agrum suum devorat.

COMPRECATIO, *onis*, f. *Prière publique*. **USUS**: Necessaria fuit sollemnis hæc Deorum comprecatio.

COMPRECOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, d. *Prier publiquement*. **USUS**: Deos comprecari.

COMPREHENDO, *is*, *di*, *sum*, *ere*, a. *Saisir*. **SYN**. **Capio**, **deprehendo**. (Dimitto. **ADV**. Apte sententiam verbis, brevi, breviter, celeriter, firmo animo, graviter, manifeste, penitus, solute et facile. **USUS**: 1. Ecquid comprehensum hostem emisistis? 2. Assequor, prosequor, explico, exprimo, absolvo, *exprimer*. Verbis propriis rem comprehendere. 3. Concipio, percipio, teneo, intelligo, *comprendre*. Animo aliquid, ratione aliquam opinionem comprehendere. Habere aliquid cognitum, comprehensum. Vestris animis et cogitatione rem totam comprehendite. Comprehendo animo, mente intelligentiam rei; assequor rem omnem animo; animo, mente, cogitatione complector, *comprendre qqch*. 4. Amplector, amore devincto, *s'attacher (qqn)*. Multos amicitia, beneficiis comprehendere; humanitate, officio aliquem comprehendere.

COMPREHENSIBILIS, *e*, gen. com. *Perceptible (à la vue)*, *intelligible*. **USUS**: **Visum** comprehensibile.

COMPREHENSIO, *onis*, f. *Action de saisir avec les mains, arrestation*. **EPITH**. Apte cadens, firma, longa, numerosa, perfecta, plena, stabilis atque immutabilis, vera, ac fidelis, universa. **USUS**: 1. **Comprehensio** reorum, animadversio senatus. 2. **Apprehensio**, *enchaînement*. Ingressus, cursus, accubatio, inclinatio, sessio, **comprehensio**. 3. **Amibitus** orationis, *période*. **Comprehensio** et ambitus verborum, quem Græci periodum vocant. 4. **Agnitio**, *action de comprendre, conception*. **Cognitiones** **comprehensionesque** rerum appetitiones movent.

COMPRESSÈ, *D'une manière concise*. **USUS**: **Rhetores** latius loquuntur, **Dialectici** **compressius**.

COMPRESSIO, *onis*, f. *Concision*. **USUS**: **Oratores** crebri sententis, **compressione** rerum breves.

COMPRIMO, *is*, *pressi*, *pressum*, *ere*, a. *Contenir, arrêter; réprimer, modérer*. **SYN**. **Freno**, **sedo**, **coerceo**, **cohibeo**, **frango**, **reprimō**, **retardo**. **ADV**. **Arcte** pugnum, vehementer, plane in perpetuum. **PHRAS**. **Magistratus** hominum audaciam comprimat, *le magistrat doit réprimer l'audace des méchants*. **Obviam** eat improborum hominum audaciæ; impiorum conatus frangat; furentium impetus reprimat; effrenatos licentia animos in officio teneat, contineat. Cf. **Coerceo**, **Cohibeo**, **Compesco**. **USUS**: 1. **Conatus** furentium, furores, motus, turbas, iram, exultantem lætitiā comprimere. **Comprimere** ac restinguere cupiditatem hominis. **Voluptates** comprimere et constringere. 2. **Abscendo**, **occulto**, **tego**, **abdo**, *cacher, soustraire*. **Multa** tua delicta compressi. **Fruimentum** comprimere. (**VULG**. **Apud se tenere**, dum carius vendatur, *garder, accaparer les grains*.) 3. **Constringo**, **stringo**, **claudio**, **adduco**, *presser, serrer, resserrer*. **Digitos** in pugnum comprimere, *fermer la main*.

COMPRŌBATIO, *onis*, f. *Approbation*. **SYN**. **Approbatio**. **USUS**: **Quis** non movetur, et offensione turpitudinis, et comprobatione honestatis.

COMPRŌBATOR, *oris*, m. *Approbateur*. **SYN**. **Approbator**. **USUS**: **Auctoritatis** ejus comprobatores.

COMPRŌBO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Approuver*. **SYN**. **Approbo**, **laudo**, **collaudo**, **affirmo**. **ADV**. **Firmius** acta, omnino, studiosè libenterque, vehementissime sententiam. **USUS**: Si tu honorem meum sententia tua comprobabis. **Sententiam**, decretum aliquod vehementer comprobare. **Rem** testimonio suo et iudicio comprobare. **Eam** fidem eventus affirmavit, comprobavit, *l'événement a prouvé, montre la justesse de cette opinion*. Cf. **Assentior**, **Approbo**, **Probo**.

COMPRŌMISSUM, *i*, n. *Compromis*. **SYN**. **Facultas** a litigantibus arbitro data judicandi et sententiam ferendi. **USUS**: **Arbitrum** sumere, **compromissum** facere, interponere.

COMPRŌMITTO, *is*, *mi*, *missum*, *ere*, a. et n. *S'engager mutuellement; faire un compromis*. **SYN**. **Compromissum** facio. **USUS**: **Tribuni** compromiserunt, pecunia apud **Catonem** deposita, petere ejus arbitratu, ut, qui contra fecisset, ab eo condemnaretur.

COMPTUS, *a*, *um*, *Peigné, soigné, paré*. **SYN**. **Ornatus**, **compositus**. **USUS**: **Compti** capilli, **compta** oratio.

COMPUNGO, *is*, *punxi*, *punctum*, *ere*, a. *Piquer, marquer d'un signe*. **SYN**. **Pungo**,

figo. USUS : Dialectici ipsi se suis acuminibus compungunt. Barbatus Threiciis notis compunctus nudato ense anteibat. (Compungi animo, compunctus corde, *vulgaria sunt pro* : Angli, discruciani animo ex recordatione scelerum ; dolore confusus.

COMPŪTO, aa, avi, atum, are, a. *Calculer, compter*. SYN. Subduco rationes, calculos revoco, rationes confero. PHRAS. Computemus nunc summam totam, *faisons maintenant le total*. Putemus nunc rationes ; summam ad calculos revocemus ; subducamus nunc rationem ; numerum ineamus ; rationes conferamus ; calculos, summam subducamus, supputemus nunc rationes ; subductis rationibus summam faciamus, colligamus, conficiamus ; rationes ineamus totius summae ; expediāmus nunc rationes, et colligamus. USUS : Compellat hospitem, computat, pecuniam numerat. Cf. Puto.

CONĀTŪS, ūs, m. *Effort*. SYN. Vis, impetus, studium, labor, opera. EPITH. Gratus, magnus, crudelissimi, impii, nefarii, occulti, optimi et praeclarissimi, perditii. USUS : Id conatu omni studioque agit, ut etc. Omnem conatum suum in perneciem meam parat. Conatum refutare, prohibere, comprimere, frangere ; conatibus obviam ire ; a conatu aliquem repellere, *empêcher les efforts de qqn*. Cf. Studium, Labor. Conatu summo adniti, *faire tous ses efforts*. Manibus pedibusque ; summa ope ; omni ope, ac opera ; pro virili parte adniti. Cf. Conor, Adhibeo.

CONCALEFACIO, is, feci, factum, ero, a. *Echauffer entièrement*. USUS : Eum nos sermonibus concalefecimus.

CONCALESCO, is, ui, ere, n. *Être très-chaud*. SYN. Concalefio, concaleo.

CONCALLESKO, is, ere, n. *Sendurcir*. SYN. Concalleo. USUS : Quorum manus opere, animus usque concalluit.

CONCĀVUS, a, um, *Concave, creux*. SYN. Cavus. USUS : Speluncarum concavæ altitudines.

CONCĒDO is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Accorder, faire une concession, permettre*. SYN. Annuo, copiam facio, potestatem facio, permitto. ADV. Commodius, facete adversario, facile, honeste, libenter, multum perturbationi, necessario, minus honeste, prorsus beneficia, recte. USUS : 1. Sepulturæ locum alicui concedere. Primum illi locum concessit. Toto capite annuit, et postulata concessit. 2. Do, tribuo, largior, facile patior, potestatem do, deferro ; summam voluntate, et animi æquitate fero, causam mihi dico, quin etc. Date hoc, ac concedite pudori meo. Date hoc precibus, vel dolori, concedite. 3. Ignosco, condono, pardonner. Sæpe liberum peccata parentum virtuti et misericordiæ conceduntur.

Cupio mihi hunc reum concedi. 4. Abeo, eo, *s'en aller, se retirer d'un lieu*. Ab eorum oculis aliquo concessit. Apes in alvearium concessere ; concessum est in conditiones, ut... *on arrêta pour conditions que...* 5. Cedo, le ceder, être inférieur. Magistro suo de arte nihil concedit. Nemini concedo in tuenda patriæ salute. 6. Morior, *sortir de la vie, mourir*. Fato, vel naturæ concedere. Cf. Permitto, Do.

CONCĒLBRO, as, avi, atum, are, a. *Frequenter ; honorer par des réunions*. SYN. Celebro, frequento. ADV. Passim, tributim convivia. USUS : Convivia concelebrantur. Cf. Celebro.

CONCENTIO, ōnis, f. *Chant en chœur, concert*. SYN. Conventus.

CONCENTŪRIO, aa, are, a. *Assembler par centuries ; arranger, ourdir*. USUS : Fraudes in corde concenturiar.

CONCENTŪS, ūs, m. *Accord de voix, concert ; accord, harmonie, union*. SYN. Conventio. EPITH. Major et melior, tantus, varius. USUS : 1. Conventus avium. 2. TRANSL. Conventus virtutum, doctrinarum. Conventum efficere. Cf. Musica, Cano.

CONCEPTIO, ōnis, f. *Action de concevoir ; réduction*. SYN. Conceptus. USUS : Mulæ conceptio contra naturam est. Conceptio iudiciorum.

Conceptio Immaculata B. M. V., *L'Immaculée conception de la Sainte Vierge*. Singularis purissima Virginis conceptus, et ab originis labe illibatus. Divinæ Matris conceptus illibatus. Illibata Virginis conceptus purissimus, et ab originis labe remotissimus. Expers communis culpæ ab ortu nobis congenita ; purissimæ Virginis conceptio. Ortus Virginis beatissima, sine labe concepta.

CONCEPTŪS, ūs, m. *Conception*. SYN. Conceptio. USUS : Ex hominum conceptu et satu editi gigantes. (Conceptus, concept, conception, pense. VULG.) Latine : Sensa mentis, cogitatio informata.

CONCERPO, is, psi, ptum, ere, a. *Déchirer*. SYN. Discerpo, conscindo, lacerō. ADV. Ferventissime. USUS : Calet homo, nam ferventissime concerpitur. Cf. Carpo.

CONCERTATIO, ōnis, f. *Dispute, débat*. SYN. Certamen, contentio. EPITH. Jejunæ, indignæ philosophia. USUS : Verborum concertationes jejunæ. Concertationum plenæ disputationes. Concertationis studio, æstu abripi. Cf. Disputatio, Controversia, Certo.

CONCERTĀTŌRIUS, a, um, *Relatif à la discussion, polémique*. SYN. Contentiosus, vehemens. USUS : Concertatorium dicendi genus, iudiciale.

CONCERTO, as, avi, atum, are, n. *Lutter, rivaliser, se battre*. SYN. Pugno,

discepto. USUS: Hercules cum Apolline de tripode concertavit. Sæpius cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico concertavit. Cf. Certo.

CONCESSIO, ōnis, f. *Action d'accorder, concession*. USUS: Concessionem præmiorum. Nostra concessione hoc assecutus es.

CONCESSUS, ūs, m. *Permissio, consentement (seul. à Publ. sing.)*. SYN. Permissio, permissus, potestas, concessio. USUS: Deorum concessu et munere Philosophia nobis data est. Omnium concessu aliquid juventuti dandum est. Cf. Venia.

CONCHA, æ, f. *Coquille*. Genus piscis testa contextum. EPITH. Patula, grandis. USUS: Conchas ad littus agere.

CONCHYLĪATUS, a, um, *Tinté en pourpre*. SYN. Murice tinctus. USUS: Peristromata conchyliaata.

CONCHYLĪUM, ī, n. *Huitre (produisant la pourpre)*. SYN. Murex. Conchæ genus, purpura. USUS: Ostrea, et conchylia omnia cum luna crescunt, et decrescunt.

1. **CONCĪDO**, īs, cīdi, ere, n. *Tomber tout d'un coup, s'écrouler*. SYN. Cado, ruo, corruo, procido. ADV. Funditus, indignissime, repente, subito, tarde nimium. PHRAS. Animo concidit, *il perdit courage*. Fractus animo, metu debilitatus est; defect animo; animum contraxit, demisit, despondit, inflexit; animos submitit; defect hominem animus, spesque deseruit. Cf. Cado, Animus. USUS: Animus concidit. Animo concidere. Senatus auctoritas, fides, spes ipsa concidit; artes omnes concidunt, *c'en est fait des arts*. Venti concidunt, *les vents tombent*. Pompeius in optima causa concidit, *Pompey succomba malgré la bonté de sa cause*.

2. **CONCĪDO**, īs, cīdi, cīsum, ere, a. *Couper en morceaux, battre, tailler en pièces*. SYN. Cædo, trucidō, seco. USUS: Concidere nervos, cohortes, equites concidere. Virgis aliquem concidere. Concidere sententias, ac delumbare. Infringere, ac incidere numeros. 2. **TRANSL.** Senatus auctoritatem, dictis aliquem decretis, maledictis, ignominiosis, iudiciis concidere, *ruiner, anéantir l'autorité du Sénat, la réputation de qqn, etc.* Cf. Cædo, Cædes.

CONCĪEO, es, cīvi, cītum, ere, a. *Assembler, convoquer*. SYN. Convocho, concito. USUS: Multitudinem ad se conciere. Lites alicui, turbas, seditionem, hostes conciere. Cf. Excito, Voco, Accerso.

CONCILIABŪLUM, ī, n. *Lieu d'assemblée, de réunion*. USUS: Conciliabula obire.

CONCILIATIO, ōnis, f. *Association, unio*. SYN. Communio, communitas, consociatio. EPITH. Civilis, communis. USUS:

1. *Communio humani generis, consociationem et conciliationem tuere, colere debemus*. Dii quasi civili conciliatione sunt coniuncti. 2. *Captatio, comparatio, bienveillance, faveur*. Dicere, facere aliquid ad conciliationem gratiæ, *pour se concilier les faveurs*.

CONCILIATOR, ōris, m. *Médiateur*. USUS: Interpres conciliatoris.

CONCILIATRĪCŪLA, æ, f. *Médiatrice*. USUS: Nobilitas, blanda conciliatricula.

CONCILIATRIX, icis, f. *Celle qui procure*. USUS: Virtutis opinio conciliatrix amicitiae. Forma, conciliatrix gratiæ et quasi lena.

CONCĪLIO, as, avi, atum, are, a. *Réunir, réconcilier, s'attacher*. SYN. Reconcilio, devincio, benevolentiam pario, caritatem inter aliquos jungo, aliquem ad amicitiam adjungo, amicitiam cum aliquo constituo. (Distinguo, disjungo, separo, distraho. PHRAS.

1. *Illum mihi conciliavi, je me le suis attaché*. Eum omnibus vinculis devinctum et obstrictum teneo; beneficio mihi obligavi; benevolentiam officiis alexi, donis obstrinxi; in ejus animum suaviter influxi; eum delinivi; delinimentum beneficiis obiecti; meum plane reddidi; obnoxium mihi feci; adduxi hominem ad amicitiam; adjunxi hominem mihi beneficio. 2. *Dissidentes inter se fratres conciliavit, il a réconcilié deux frères ennemis*. Caritatem inter fratres junxit; fratres in concordiam adduxit, reduxit; ab odio ad gratiam reduxit; infensos fratrum inter se junxit amicos; ut coalescerent distracti simulatibus animi, effecit; concordiam inter dissidentium amicos redintegravit, reconciliavit; dissidentes odio fratres concordia conjunxit; redegit in gratiam et concordiam alienatos longa similitudine fratrum amicos; perfectum ab illo est, ut in gratiam redirent infensi dum fratres. Cf. Reconcilio, Amicus, Amicitia, Adjungo, Gratia. USUS: 1. Conciliare sibi voluntatem alicujus, amorem, benevolentiam, gratiam, caritatem, amicos, et ad suos adjungere, *se concilier l'amitié, etc.* 2. *Paro, comparo, procuro, acquiro, ménager, procurer*. Pacem inter cives conciliare. 3. *Adjungo, unir, assembler*. Oratio conciliat inter se homines conjungitque naturali quadam societate. Parentibus et patriæ nos natura, feras inter se conciliat. Largitione sibi potentiam et legiones conciliavit, adjunxit Cæsar. 4. *Conciliare, arcessere splendorem*. Cf. Concordia.

CONCĪLIUM, ī, n. *Assemblée, réunion*. SYN. Cætus, congregatio, conventus, consilium, numerus. EPITH. Amplissimum, laudabile, atque populare, privatum, publicum orbis terræ, summum. USUS: Concilia, cœtusque hominum jure sociati, qui civitates dicuntur. Concilium vocare, convocare. Concilium

plebis habere. Aliquem in concilium adducere, adhibere, mittere. E concilio aliquem secludere, dimittere. Concilium, conventum solvere.

Concilium Sacrum Œcumenicum, Concile œcumenique. Concilium ex universa Republica Christiana convocatum; coactum ex toto terrarum orbe. Concilium Nationale, *concile national.* Concilium ex universæ gentis, nationis Episcopis, Antistitibus, Præsulibus coactum, conflatum, habitum; Conventus Ecclesiæ Præsulum ex tota gente actus. Concilium Provinciale, *concile provincial.* Concilium, conventus coeuntibus ex tota Provincia Episcopis celebratus, collectus.

CONCINNE, Éléгант. SYN. Pulchre, facete. USUS: Concinne, ut multa, Timæus, *voici, entre beaucoup, un mot spirituel de Timée.* Concinne, sed non perite dicere et scribere.

CONCINNITAS, Atis, f. Arrangement, élégance. SYN. Compositio levis et numerosa, concinnitudo, concidentia. USUS: Forma ipsa, et ornata verborum concinnitas.

CONCINNITUDO, Inis, f. Apprêt (du style). SYN. Concinnitas.

CONCINNO, as, avi, atum, are, a. Aranger, ajuster, mettre en ordre. SYN. Adorno, apte compono. USUS: Concinnare munusculum, vestem, epulas. Cf. Orno, Como.

CONCINNUS, a, um, Proportionné, régulier, gracieux, élégant. SYN. Ornatus, numerosus, elegans, politus, facetus, aptus. USUS: Concinna, distincta, festiva, elegans oratio. Concinnæ acutæque sententiæ. Homo ad persuadendum concinnus. Concinnus he-luo. Cf. Elegans, Aptus.

CONCINO, is, nui, ere, n. Chanter ensemble. SYN. Simul cano. USUS: 1. Pressis et flebilibus modis concinere. 2. Convento, consento, quadro, *être d'accord.* Omnia inter se mire concinunt; respondent extrema primis. Cf. Cano.

CONCIO, onis, f. Réunion, assemblée. SYN. Conventus, coetus, multitudo populi, corona, concilium. EPITH. Conciones accuratæ, acerbissimæ, celeberrimæ et gratissimæ, crebræ, furiosissimæ, graves, improbræ, lentæ; malæ, miseræ, molestæ, multæ magnæque, necessariæ, perditæ, quotidianæ, sceleratæ, secundæ, seditiosæ, temerariæ, timidissimæ, tumultuosæ, turbulentæ, vehementes. USUS: 1. In concione prodire, procedere, *se rendre à l'assemblée.* Concione convocare, *convoyer l'assemblée.* Concione submovere, semovere, dimittere, solvere, *dissoudre l'assemblée.* 2. Suggestum, *tribune.* In concione ascendere. 3. Oratio ad populum, *discours, harangue.* Conciones de me habuit

luculentas et gravissimas. Legi concionem tuam. Cf. Oratio.

CONCIONĀLIS, e, gen. com. Relatif aux assemblées du peuple. USUS: Clamor concionalis.

CONCIONĀRIUS, a, um, Relatif aux assemblées populaires. USUS: Populus concionarius.

CONCIONĀTOR, oris, m. Orateur, harangueur. SYN. Orator. USUS: 1. Multum interest inter levitatem concionatorum, et animum fere popularem. 2. *Prédicateur,* concionator, orator sacer; interpres, ac præco verbi divini.

CONCIONOR, aris, atus sum, ari, d. Haranguer, parler au peuple assemblé. SYN. Concione habeo. ADV. Impune de aliquo, sordide. PHRAS. De rebus divinis ad populum dixit, *il a prêché au peuple.* De rebus divinis verba fecit; sermonem habuit; de religionibus nostris concionem habuit; in concionem ascendit; sacris concionibus populum exhortatus est; animos populi inflammavit, accendit; verbi divini sementem sparsit, fecit. Ex suggestu verba fecit; ex altiore loco ad populum dixit. USUS: Cato de religionibus concionatus est. Cf. Dico, Oratio.

CONCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. Concevoir, saisir. SYN. Comprehendo, colligo, accipio, imbibio. ADV. Firme animo, jam diu. USUS: 1. Terra concipit semina. Multa concepit. 2. Suscipio, *contracter (une passion), concevoir (un sentiment).* Ipsa senectus dedecus concipit. Materia facile ignem concipit. Odium, iram, in aliquem concipere. 3. Cogito, intelligo, percipio, nosco, assequor. Concipere animo flagitium, mente nefas; opinionem concipere, ac imbibere. Furorem ex maleficiis, maculam concipere. Voluptas animo concepta ac comprehensa. Cf. Accipio.

CONCISIO, onis, f. Concision. USUS: Concisio verborum.

CONCITATIO, onis, f. Excitation. SYN. Motus, commotio. EPITH. Popularis, graves, vehementiores. USUS: 1. Vehementes animi concitationes, et perturbationes. Concitatio mentis. 2. Tumultus, *soulèvement populaire, émeute.* Plebis concitatio et seditio.

CONCITĀTOR, oris, m. Émeutier. USUS: Seditiosus concitator et stimulator.

CONCITO, as, avi, atum, are, a. Exciter, soulever. SYN. Excito, incito, moveo, facio, conflo, sollicito, inflamo, agito, ago. (Sedo. ADV. Concitatæ conciones, populariter, seditiosæ; concitatus tumultus publice; concitati animi temere in odium. USUS: 1. Concitare misericordiam, risum, invidiam in aliquem, gravem offensionem, magnum odium in aliquem, *exciter la haine contre qqn.*

Belham exspectationem sui concitare, *donner de soi une bonne opinion*. 2. Concitari in aliquem, *s'irriter contre qqn*. Aliquos inter se, alios cum aliis committere, et concitare, *exciter, soulever*. Cf. Moveo, Auctor sum, Impello.

CONCITUS, a, um, *Excité*. SYN. Commotus, compulsus. USUS: Ad rixam concitus.

CONCLUNCŪLA, æ, f. Dimin. *Petite harangue*.

CONCLĀMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier ensemble*. 1. Conclamant omnes, et approbant. 2. Conclamare ad arma, *crier aux armes, appeler aux armes*. Conclamare vasa, signa convellere, *donner le signal du départ*. 3. Conclamatum est de salute tua, *c'en est fait de vous*. Cf. Actum est, Clamo.

CONCLĀVE, is, n. *Chambre fermant à clé*. SYN. Cubiculum. USUS: Cubitum ivit in conclave. Conclave proxima nocte cecidit, *conclidit*. Conclave optime instructum. *Pro* Conclave Pontificium, *conclave, réunion de cardinaux où l'on élit le pape*. Sacrum Comitum Vaticanum Palatii. Locus purpuratis Ecclesiae Patribus, novum demortuo Pontifici suffecturis, apparatus, adornatus.

CONCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ero, a. *Enfermer, resserrer; terminer, finir*. SYN. Claudio, cogo, constringo. Item: Infero, finio, absolvo. ADV. Acriter, acute ad extremum, aliquando, angustius, aperte, numerose, breviter, commodius, contortius, inconsiderate, probabiliter, rectissime, vitiose, similiter, subtiliter. PHRAS: 1. Ex eo argumento nihil concluditur, *cet argument ne conclut pas*. Nihil ex hoc conficitur; nihil ex ea argumentatione efficitur; nihil eorum infertur, colligitur, quæ tu volebas; nihil eorum sequitur, quæ tu inferebas. 2. Concludam epistolam, *je finirai ma lettre*. Finem scribendi faciam; epistolæ hæc erit clausula; finem epistolæ faciam, imponam; absolvam epistolam, perficiam; institutæ narrationis exitum expediam. Cf. Finio. USUS: 1. Ne bestiae quidem concludi se, constringe patiuntur, *enfermer*. 2. Peroro, efficio, conficio, infero, complector, colligo, *conclure, raisonner*. Argumentum concludere more Dialecticorum. Ratione concludere. Concludebas deinde, et colligebas, dolorem esse summum malum. 3. Finio, termino, circumscribo, claudio, absolvo, *se terminer*. Totum civile jus in pauca capita concludi potest. In hoc singulare iudicium omnis causa concluditur. Ut aliquando totam actionem concludam, *pour finir mon plaidoyer*. Cf. Finis, Absolvo.

CONCLŪSĒ, *D'une manière périodique, arrondie*. SYN. Definite, circumscripse. USUS: Apte et concludere dicitur.

CONCLŪSIO, ōnis, f. *Conclusion, fin*. SYN. Complexio, clausula, peroratio, epilogus; argumentatio ipsa. EPITH. Acuta, artificiosa verborum, necessaria, postrema, simplex, tota, non solum vera, sed perspicua, vetus et brevis. Breves et acutæ, innumerabiles, raræ. USUS: Conclusio est exitus et terminatio totius orationis. Hæc conclusio, argumentatio, quam habeat vim, considera.

CONCLŪSUS, a, um, *Entouré, enfermé*. SYN. Clausus, cinctus. USUS: Urbs portu conclusa. Continenti agmine armatorum septi et conclusi. Sententia apte verbis conclusa.

CONCENĀTIO, ōnis, f. *Action de dîner ensemble*. SYN. Symposion. USUS: Græci convivium tum comotationem, tum concœnationem vocant.

CONCŌQUO, is, coxi, coctum, ero, a. *Digérer*. SYN. Digerō. USUS: 1. Cibum concoquere. 2. TRANSL. Perfero, fero, *endurer, supporter*. Concoquere hominem nequeo. Odium illud, injuria, ira, non submovenda modo sunt, sed et concoquenda. 3. Expendo, *penser mûrement* d. Diu deliberandum et concoquendum est, utrum, etc.

CONCORDIA, æ, f. *Concorde*. SYN. Consensus, conspiratio. (Discordia. EPITH. Communis, gratioſa, incredibilis, magna, pristina, singularis. PHRAS. 1. Summa concordia provinciam administravimus, *nous avons administré la province dans le plus grand accord*. Una voce ac mente; consentientibus animis ac sensibus; communi sententia; sine studio dissensionis; uno ore, animo conjunctissimo versati sumus in administratione rerum. Summe inter nos, pulcherrime conveniebat; communiter, quasi uno animo, una mente viveremus, rem gessimus. Nunquam cum illo, nec ille mecum in gratiam rediit; concordibus animis; fraterna unanimitate, ingenio plane concorde in provincia viximus. Cf. Consensus. 2. Animos in concordiam reduxit, *il ramena la paix et la concorde dans les cœurs*. Societate et fœdere aversos studiis animos junxit; copulavit pristinam inter socios concordiam; infensos plebis animos patribus junxit; ejus opera coaluere cum patribus plebis animi; feroces animos ad pacem et concordiam adduxit; veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit. 2. Concillo, reconcilio. USUS: 1. Equites senatui concordia conjuncti. 2. Concordiam facio. Id concordiam et pacem gignet gentibus; ad concordiam adducet gentes; concordia conjunget gentes. 3. Concordiam dissolvo. Vox una concordiam diremit. 4. Concordiam renovo. Concordiam reconciliare. In concordiam reducere. In concordiam redire.

CONCORDITER, *En bonne intelligence*. USUS: Cum illo concordissime vixi. Congruere concorditer inter se. Cf. Concordia.

CONCORDO, as, avi, atum, are, n. *Être d'accord, de même avis.* SYN. Congruo, consentio, idem sentio, cum aliquo sentio, concino.) Dissentio. PHRAS. Dicta factaquequeius mire consentiunt accordant, ses paroles sont parfaitement d'accord avec ses actions. Dicta factaque belle inter se consentiunt ac concinunt; dictis facta mirifice respondent; facta cum dictis mirum quam coherrent; a verbis facta non abhorrent, abluunt. Facta verbis sunt consentanea; a dictis facta non aliena sunt; verbis facta egregie congruunt; verbis cum factis bellissime constat. Cf. Congruo, Consentio, Conformo. USUS: Opiniones, ac judicia concordant.

CONCORDS, ordis, gen. omn. *Qui est d'accord, qui s'accorde, harmonieux.* SYN. Consentiens, conjunctus.) Discors. USUS: Concordes sunt, quorum sensus in aliqua re congruunt. Senatus Principi concors. Moderatus et concors civitatis status. Mundus ipse se concordis quadam amicitia et caritate complectitur.

CONCRĒDO, is, credidi, creditum, ere, a. *Confier.* SYN. Credo, commendo, committo. USUS: Alicui rem suam, aliquem in custodiam alterius concredere. Cf. Committo, Credo, Commendo.

CONCRĒMO, as, avi, atum, are, a. *Brûler entièrement.* SYN. Exuro, comburo. USUS: Igni concremare. Cf. Comburo.

CONCRĒPO, as, pūi, pītum, are, n. *Faire du bruit, retentir avec force.* SYN. Perstrepo. USUS: Scabella concrepant, auleum tollitur. Digitis concrepare.

CONCRESCO, is, crevi, crētum, ere, n. *S'accroître, se condenser.* USUS: Aqua nivibus, pruinaque concrescit, Peau se condense en frimas.

CONCRĒTIO, ōnis, f. *Aggrégation, assemblage.* SYN. Compositio. USUS: DEUS, mens libera, atque ab omni concrectione mortali segregata. Concrectionis et liquoris causas investigare.

CONCRĒTUS, a, um, *Formé de diverses parties.* SYN. Mixtum, confiatum, compositum, quasi conglutinatum, coagmentatum, copulatum, fictum. USUS: Corpus ex elementis concretum, le corps composé de plusieurs éléments. Caelum grave et concretum, air condensé, épais. In animis nihil mixtum est, nihil concretum. Animal ex nefariis stupris; ex civili cruore, ex flagitiorum impunitate concretum, ce monstre, assemblage des forfaits les plus odieux.

CONCUBĪNA, ae, f. *Concubine.* SYN. Amica, peltex. USUS: In concubinae locum uxorem ducere.

CONCUBĪNĀTUS, ūs, m. *Concubinage, commerce adultère.* USUS: Illam in concubinato sibi emit.

CONCUBĪTUS, ūs, m. *Place à table; cohabitation, union de l'homme et de la femme.* SYN. Conjunctio, complexus veneris. USUS: Concubitus Deorum cum humano genere.

CONCUBĪUS, a, um, non adhibetur nisi solo gen. fem. cum voce Nox, *Au milieu de la nuit.* USUS: Nocte concubia domo egreditur.

CONCULCO, as, avi, atum, are, a. *Fouler aux pieds.* SYN. Protero. USUS: 1. Proterere et conculare aliquem. 2. TRANSL. *Ecraser, fouler.* Conculcari miseram Italiam proxima aestate videbis. Cf. Vasto.

CONCUMBO, is, cūbūi, cūbītum, ere, *Coucher avec.* SYN. Concubo. USUS: Si peperit, cum viro concubuit.

CONCUPISCO, is, cupivī, cupītum, iscere, a. *Désirer ardemment.* SYN. Cupio.) Respuo. ADV. Infinite, summe, vehementer. PHRAS. Vehementer rapin concupivit, il ambitionna cette chose. Cupiditatis oculos ad rem adjecit; rei desiderio vehementer aestuabat; flagrabat, exardescibat cupiditate rei. Cf. Cupiditas, Cupio, Desidero.

CONCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir ensemble, fuir.* SYN. Convenio, convojo, fugio, concurso, confugio, concursus facio. ADV. Aspere verba, confestim, obscœniis litteras, statim, temere, undique. USUS: 1. Undique ad eum summa exspectatione concurrunt. Tota ad eum Italia concurrat. Multorum sententiae concurrere. 2. Conflictum in eo, en venir aux mains. Adversis signis, maximo clamore concurrere. 3. Evenio, arriver, avoir lieu. Multa sæpe fortuito concurrunt, vulgo: coincidunt. Res concurrere plane contrarie. Sæpe concurrat, ut eodem tempore mihi multa agenda sint. Cf. Congredior.

CONCURSATIO, ōnis, f. *Concours; rencontre.* USUS: Quid illa concursatio nocturna? Non est obscura hominis nocturnitas et contentio.

CONCURSATOR, ōris, m. *Qui court çà et là.* USUS: Concurator et levis hostis, infanteria légère.

CONCURSIO, ōnis, f. *Rencontre.* SYN. Concursus. EPITH. Crebra verborum, fortuita, spirabilis, id est, animabilis, turbulenta, vitiosa. USUS: Concurso rerum fortuitarum. Crebrior vocalium concursio. Corporum colorum concursio fortuita.

CONCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Courir çà et là, parcourir.* USUS: Tempa, domus omnes, fora concursare. Armati, noctes diesque concursant. Cf. Curro.

CONCURSUS, ūs, m. *Réunion; rencontre; concours.* SYN. Effusio hominum, concursio, conflictus. EPITH. Admirabilis, felix, fortuitus, gravis, incredibilis, magnificentissimus, magnus, maximus omnium, quotidianus.

PHRAS. Concursus fiebant magni ad illum, *la foule se pressait chez lui*. Confluxere in ejus domum omnium generum ætatumque homines; celebrabatur domus ejus maxima hominum multitudine et frequentia; effusiones hominum ex agris et oppidis sane erant ingentes; domus ejus frequentissimo hominum conventu celebrabatur; salutantium turba aditus omnes viasque insidebat; ædium vestibulum continenti agmine erat septum. Complebatur domus ejus maxima hominum frequentia. Cf. *Celebris*. **USUS:** 1. Fiebant ad eum audiendum concursus maximi. Quid dicam effusiones hominum ex agris, concursus ad me? Constantia calamitatum concursus labefacta. Studiorum honestissimus concursus. 2. *Conflatus*. Concursus asper litterarum, *rencontre de voyelles, hiatus*.

CONCŪTIO, tis, cussit, cussum, ere, a. *Hewter, seconner*. **SYN.** Vehementer commoveo, perturbo. **USUS:** R. ci. publicam factionibus, urbem metu concutere. Concussa licentia, fractis cupiditatibus.

CONDECENTIA, æ, f. *Convenience*. **SYN.** Ornatus, decorum, concinnitas. **EPITH.** Apta. **USUS:** Verba ad compositionem et condecantiam apta.

CONDECET, ere, imp. *Il convient*. **SYN.** Decet.

CONDECORO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. **USUS:** Ludos condecorare.

CONDEMNO, as, avi, atum, are, a. *Condamner; accuser, faire condamner*. **SYN.** Damno; item: arguo. (Absolvo, libero. **ADV.** Gratis, honeste reum. **PHRAS.** Sæpius condemnatus est, *il a subi un grand nombre de condamnations*. Multis judiciis confossus; sua, ac sociorum damnatione ambustus; jugulatus a iudicibus; atrocibus sententiis percussus est. **USUS:** 1. Aliquem crimine aliquo condemnare. De alea, de vi condemnare. Capitis, injuriarum, pecuniæ publicæ turpissimo judicio condemnari. Insigni nota et ignominia condemnare. 2. Arguo, accuser. Aliquem sceleris, inertie, impudentiæ condemnare. Cf. *Damno*, Innocentem condemnare.

CONDENSO, as, avi, atum, are, a. *Serrer, grouper*. **SYN.** Cogo. **USUS:** Oves se in unum locum condensant.

CONDENSUS, a, um, *Compacte, épais*. **USUS:** Condensa turma, acies.

CONDICO, is, dixi, dictum, ere, n. *S'annoncer, s'inviter à dîner*. **SYN.** Dicto convenio, significo. **USUS:** Condicare ad cœnam, vel condicere. (*Vulgo:* Promittere se ad cœnam.) Alicui operam condicere. *s'engager à faire qqch. pour qqn, se charger d'une affaire*.

CONDIGNĒ, *D'une manière tout à fait digne*. **SYN.** Digne.

CONDIGNUS, a, um, *Tout à fait digne*. **SYN.** Dignus.

CONDIMENTUM, i, n. *Condiment, assaisonnement*. **SYN.** Conditio; sapor, qui cibos commendat. **EPITH.** Mediocre, aptum. **USUS:** Optimum cibi condimentum fames. Sermonum suavis amicitie condimentum. Humanitatis condimento temperare gravitatem.

CONDIO, is, ivi, vel ii, itum, ire, a. *Conserver; assaisonner, accommoder*. **SYN.** Tempero, præparo. **USUS:** Gravitate comitate, orationem salibus, tristitiam hilaritate condire. Nemo unquam urbanitate, lepore, suavitate conditor.

CONDISCIPŪLUS, i, m. *Condisciple*. **USUS:** Multos condiscipulos habet.

CONDISCO, is, didici, discere, a. *Apprendre à fond*. **SYN.** Disco. **USUS:** Condisco, queso, paulo diligentius supplicare, *apprenez, je vous prie, à solliciter avec plus de soin*. Cf. *Disco*.

1. **CONDITIO**, onis, f. *Assaisonnement*. **SYN.** Conditum. **USUS:** Compositiones unguentorum, conditiones ciborum.

2. **CONDITIO**, onis, f. *Condition, état, qualité*. **SYN.** Status, fortuna; modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. **EPITH.** Æqua, afflictio, valde bona, certa juris, commodior, quam commodissima, communis, deterior, difficilior, durior, gravis, incerta, infima fortunæ, iniqua pacis, vitæ iniquissima, invidiosa, justior, melior, et honestior, misera et indigna, mortalis vitæ optima, perdita, præclara, regia, superior, tolerabilis, tota, tuta, valentior. Conditiones bellicæ et hostiles, æquæ ac verecundæ, duriores legum, malæ, bonæ. **PHRAS.** 1. Hanc conditionem majores nostri statuere, *nos ancêtres ont imposé aux vaincus cette condition*. Constituere, instituire; hanc victis conditionem imposuere, obtulere, tulere, dedere, proposuere; his conditionibus onerantur victos et adstrinxerunt; has pacis leges dixere. 2. Hanc conditionem facile accipiet, *il subira facilement cette condition*. Ad has conditiones facile accedet; libenter descendet; conditionem hanc non invitum subibit, sequetur, accipiet; hac conditione, his legibus libenter utetur, ad has conditiones facile adducetur, veniet; in has leges facile transigit, paciscetur; his factionibus, ac conditionibus libenter stabit; in hac conditione ac pacto manebit. 3. Conditionem non accipit, *il n'accepte pas la condition*. Respuat, repudiat, recusat conditionem; his conditionibus, in has leges adstringi se non patitur. Cf. *Abhorreo*. **Respuo**. 4. Singularis est rerum mearum conditio, *l'état de mes affaires est extraordinaire*. Ea est rerum mearum facies, ut conferri cum iis nihil possit; ea est fortuna, ut exemplum simile plane nullum exstet; præcipua, propria, minime communis fortuna mea.

est; singulari sum fato; alia longe conditione sum ac ceteri. USUS: 1. Nulla conditione permoveri potuerit, *aucune condition n'a pu les ébranler*. 2. Pactum, conventio, *condition, clause, pacte*. Conditiones offerre honestissimas; ad pactiones, conditionesque accedere, descendere. Conditiones repudiare. A suis conditionibus ipse fugit; in conditione manere. Stare conditionibus, *s'en tenir aux conditions, les observer*. 3. Status, fortuna, *condition, fortune*. Ea est temporum conditio. Meliore conditione es, ac ego, *votre condition est supérieure à la mienne*. Hæc imperii conditio, et status. Conditio et fortuna servorum infima. Nascendi conditio. Cf. Lex, Pactum, Fortuna.

1. CONDITOR, oris, m. *Celui qui apprête un festin*. SYN. Cocus, qui cibos condit. USUS: Conditore et instructor convivii.

2. CONDITOR, oris, m. *Auteur, fondateur, créateur*. SYN. Auctor. USUS: Legum conditor.

CONDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Cacher; établir, créer, bâtir*. SYN. Abscondo, repono, recondo; item: Instituo, constituo, construo. USUS: 1. Frumentum, pecuniam condere. Aliquid in visceribus medullisque, aliquid animo condere. 2. Constituo, instituo, construo, *fonder*. Urbem condere. Rempublicam condere, et constituere. 3. Compono, *composer, écrire*. Carmen, orationem, leges condere.

CONDŌCEŖACIO, is, fēci, factum, ere, a. *Dresser, former, façonner*. SYN. Doceo, commoneo. Cf. Doceo.

CONDŌLEŖO, es, ui, ere, n. *Souffrir beaucoup*. SYN. Doleo. USUS: Si pes, si dens, si corpus totum condoleat, *si le pied, si les dents, si le corps vous fait beaucoup souffrir*.

CONDŖLESCO, is, dōtūi, ere, n. *Souffrir beaucoup*. SYN. Condoleo.

CONDŖNĀTIO, onis, f. *Donation*. USUS: Possessionum condonatio, et additio.

CONDŖNO, as, avi, atum, are, a. *Donner; abandonner, livrer*. SYN. Dono, concedo, do, largior. USUS: 1. Bona aliena alteri condonare. Hunc tu mihi hominem condones, velim. Totum me vobis condono. 2. Indulgeo, ignosco, remitto, *remettre (une dette), faire grâce, pardonner*. Crimen suum alicui condonare. Supplicium, quo usus eram in eum, remitto tibi et condono. Cf. Parco, Clemens, Benignus.

CONDŖCIBILIS, e, gen. com. *Utile, avantageux*. SYN. Utilis. USUS: Amicum castigare utile est, et conducibile facinus. Cf. Utilis.

CONDŖCIT, *Il est utile*, imp. SYN. Utile est, prodest. USUS: Istud vero rationibus quidem tuis, non item reipublicæ conducit.

Ea maxime conducunt, quæ sunt rectissima. Vide, num conducant ista ad commoditatem, ad facultates rerum. Cf. Prosum.

CONDŖCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Rassembler, réunir*. SYN. Congrego, cogo. ADV. Breviter, in unum locum, mane domum; maxime rationibus. PHRAS. Conducit exercitum ex Hispania militibus, *il a levé une armée d'Espagnols*. Conscriptis milites, exercitum; delectum militum, quam acerrimum tota Hispania habuit; conquisitionem militum habuit per Hispaniam; copias conscripsit in Hispania. USUS: 1. Captivos unum in locum conduxit. 2. Ad tempus redimo; operam alloujus emo, *louer, faire marché pour un travail*. Domum, fundos conducere. Mercede conductus. Aliquod opus, statuum, pontem faciendum, operas conducere. Cf. Conscribo.

CONDUCTIO, onis, f. *Location, bail*. SYN. Redemptio, collectio.

CONDUCTITIUS, a, um, *Loud*. USUS: Operæ conductitiæ.

CONDUCTOR, oris, m. *Fermier, entrepreneur*. SYN. Redemptor. USUS: Ejus operis trecentis nummis conductor fuit.

CONDŖPLICATIO, onis, f. *Répétition; (Fig. de Rhét.)*.

CONDŖPLICO, as, avi, atum, are, a. *Doubler*. USUS: Tenebræ conduplicatæ.

CONFĀBŖLOR, aris, atus sum, ari, d. *Converser, s'entretenir*. SYN. Colloquor.

CONFECTIO, onis, f. *Fin, achèvement (d'un ouvrage ggc.)*. SYN. Absolutio, perfectio, compositio. USUS: 1. Libri, belli confectio mihi jucunda fuit. 2. Collectio, *perception*. Confectio tributū. 3. Trituration. Ciborum confectio a dentibus simul, ac lingua adjuvatur.

CONFECTOR, oris, m. *Celui qui mène à fin*. SYN. Qui conficit et absolvit. USUS: Belli hujus confector erit, qui etc. Confector negotiorum.

CONFĖRO, fers, tūli, collatum, ferro, a. *Comparer, rapprocher*. SYN. Comparo, collationem facio. ADV. Expeditissime se ex loco, facillime causam cum causa, mature se in societatem. Necessario se in fluctus, novissime se aliquo, plurimum benignitatis, potissimum se ad hoc studium, rectissime parva magnis. Falso quid in aliquem conferre, falso causam criminis, falso verbum in aliquem, nunc primum suspicionem, propria crimina in aliquem. Collatum divinitus, conferenda maxime extrema. USUS: 1. Nostra cum externis, bellum cum pace, inter se aliquis conferre. Rationes conferre acceptet expensi, *comparer les recettes et les dépenses*. 2. SIGNIF. Motum. In fugam se conferre. Iter aliquo conferre, *s'enfuir, se réfugier*. Ad amicitiam Pompeii me contuli. 3. Transfero, rejicio,

attribuer. Crimen, invidiam, culpam in aliquem conferre. Vitia tua falso in senectutem confers. In filium causam confert. 4. Adhibeo, adjicio, colloco, pono studium et operam, *appliquer, employer à.* Consilium, diligentiam, operam, officia, cogitationes, curas, studium ad alicujus dignitatem et amplitudinem conferre. Confer te, quæso, ad eam curam. Omne ingenium, cogitationes omnes ad Philosophiam contulit. Vocem suam in quæstum contulit, *il fit le métier de crieur public, præconem* egit. Se ad auctoritatem, ad societatem, amicitiam alicujus conferre. 5. Misceo, admovo. Manus, signa cum hoste conferre, *mettre aux prises; combattre.* Castra castris conferre. 6. Communico, *joindre, unir.* Capita conferre; sermones inter se; sollicitudines conferre. 7. Contribuo, *fournir, payer un tribut annuel.* Ex censu quotannis aliquid in commune conferre.

CONFERT, contulit, imp. *Il est utile.* SYN. Conducit. PHRAS. Confert multum ad doctrinam, *il est fort utile à la science.* Momentum magnum affert; momentum magnum habet; ad doctrinam multum adjuvat; plurimum refert ad doctrinam; multum commodi, emolumenti, utilitatis affert, præstat ad doctrinæ uberius fructum. Cf. UTILIS. USUS: Ea res ad bene vivendum nihil confert.

CONFERTIM, *En troupe serrée.* USUS: Acriter et confertim pugnabatur.

CONFERTUS, a, um, *Entassé, pressé.* SYN. Refertus, plenus. USUS: Vita omnium voluptatum varietate conferta. Cf. PLENUS.

Confessarius, il, m. *Confesseur.* PHRAS. A confessionibus sacris; conscientie iudex, arbiter; qui delicta confitentibus aures dat, præbet, commodat; quo ad sacras confessiones utimur; qui pro sacro tribunali assidet; confitentes reos suorum sordibus scelerum expiat; striculis peccatorum vinculis animos divina quadam potestate relaxat; quo moderatore conscientie utimur; qui solet operam dare peccata confitentibus; sacræ poenitentiae administer.

CONFESSIO, onis, f. *Aveu, confession, déclaration, témoignage.* USUS: Sit erranti medicina confessio. Taciturnitas imitatur confessionem. Tua confessione convinceris, urgeris, teneris. Sua se confessione in laqueos induit, jugulavit.

Confessio sacra, Confession, partie du sacrement de pénitence. Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio; noxarum conscientie expiatio; exomologesis sacra; animi per noxarum confessionem facta cum DEO reconciliatio. PHRAS. 1. Confessionem facere, *faire sa confession, se confesser.* Eluere animum peccatorum sordibus; sacra confes-

sione perpurigare animum; patefacere sacerdoti conscientie labes, vulnera; superioris vite commissum in sacro animi iudicio detegere; noxarum conscientiam deonerare; scelerum quasi sarcinam apud sacerdotem deponere; turpitudinis suæ virus apud sacerdotem evomere; expiare peccatorum sordes; purgare se salutari noxarum confessione; vite noxas sacra confessione delere; obire confessionis mysterium sacrum; crimina sua apud sacerdotem exponere; suorum se criminum apud arcanum iudicem accusare; reum agere, peragere. Conscientie suæ maculas poenitentiae lavacro eluere; sacerdoti se ritu Christiano aperire: peccata confessione deponere; confessione peccatorum sordes abstergere; maculas abolere; peccatorum confessione animum cum DEO reconciliare; poenitentiae sacramento animum suo nitori restituere; susceptas in vita maculas confessione ablueri, expurgare; exomologesi animum purgare; conscientiam emaculare; perpurandi animi causa pro sacro tribunali se sistere, animi vulnera medico sacro detegere. 2. Confessionem generalem facere, *faire une confession générale.* Totius anteaetate vite noxas, ab ultima pueritia ducto initio in memoriam redigere, sacerdoti exponere, qui arctissimis iis vinculis, in quæ nos nostra sponte induimus, levatos dimittat; expiare superioris vite noxas omnes; omnis anteaetate vite, omnium annorum confessione expiare; aperire omnia peccata, quæ vel a pueritia meminimus; totius vite flagitia sacra confessione repetere; confiteri de peccatis tota vita admissis; animi labes, quas in omni vita contraximus expiare; totius vite maculas confessione eluere; non reticere quidquam eorum, quæ per omnem vitam deliquerimus; ut alterius quasi ordiamur vite initium, veteris vite omnis crimina sacerdoti aperiendo repetere; annorum omnium culpas exponere; de criminibus vel ab ipsa pueritia admissis absolvi; noxis, quas a prima ætate contraximus, confessione se exonerare; commissas jam inde a puero culpas confessione delere; noxas ab ineunte ætate contractas, quoad repetere mens potest, in sacro iudicio aperire; collectas longa ætate animi sordes poenitentiae lacrimis apud sacerdotem eluere. 3. Confessiones audire, *entendre les confessions, confesser.* Confitentibus de se reis pro sacro tribunali aures dare, præbere; confitentibus operam dare; iudicem sedere in confitentes de se reos; de peccatis ad sacrum animi iudicium allatis cognoscere; ius potestatemque a DEO traditam cognoscendi et remittendi peccata in arcano iudicio exercere; confitentibus peccata sua aures commodare, admovere; confitentes de criminibus suis reos audire; esse a sacris confessionibus; confitentes reos suorum vinculis criminum exsolvere; relaxare; animorum sordes eluere, expiare.

CONFESTIM, *Aussilb.* SYN. Sine ulla mora, illico, statim, aclutum. USUS: Confestim huc advolavit. Cf. Statim, Breviter.

CONFICIO, *is, feci, factum, ere, a. Faire; accomplir; effectuer.* SYN. Facio, efficio, curo, praesto, exequor, compleo, expedio, transigo, absolvo. ADV. Accurate, amanter, bene cursum, bene dialogos, brevi, constantissime, diligenter tabulas, gloriosissime, jucunde, magnificentissime aliquid, nihilominus legationem, pene aliquem, plane animum, quam commodissime negotia, recte curriculum vivendi, strenue rem suam. USUS: 1. Manus sua vestem, pallium sibi confecit, *se faire, se confectionner*. Exercitum, bibliothecam, pecuniam conficere. Ea res famam tibi, et opes maximas conficiet. Redditum in patriam, negotium alicui conficere. Nuptias, sacra, rem divinam conficere. 2. Perficio, ad finem deduco, *achever, mener à bonne fin*. Negotium per alterum; rem e sententia confecit; bellum affectum confecit. Vitae curriculum in litteris; diem otio confecit. Longam viam conficere. In senatu nihil confectum est. Perpolire orationem et conficere. 3. Transigo, *trailer d'une affaire (sens neutre)*. Confice cum eo de hortis. Velim, id diligenter ut de libris conficias. 4. Concludo, efficio, *conclure*. Ex hac argumentatione illud conficitur, fuisse te etc. *vulgo*: consequentia deducitur. 5. Affligo, perdo, absumo, abiguro, peassumdo, vexo, accablar, *tuer, détruire*. Mœror, curæ, sollicitudines me conficiunt. Conficit se curis, etc. Fame, frigore, senectute, morbo confici. Familiarem rem luxu confecit. Mœror animos exedit et conficit. Pudore conficior.

CONFICTIO, *onis, f. Supposition.* SYN. Machinatio. USUS: Criminis confictionem Caius suscepit, *accusation calomnieuse*.

CONFIDENTER, *Avec assurance, hardiment.* SYN. Animose, audacter. USUS: Aliquid confidenter, malitiose, flagitiose gestum.

CONFIDENTIA, *æ, f. Assurance, hardiesse; impudence.* SYN. Impudentia, temeritas, audacia (arrogantis est). USUS: Hæc quidem signa confidentiæ sunt, non innocentiae. Magnam sibi sumit, magnam habet confidentiam. Cf. Audacia.

CONFIDO, *is, fuissum, ere, n. Se fieri, avoir confiance, compter sur.* SYN. Audeo, non timco; fido, spero, innitor. (Despero, diffido. ADV. Confidere ferocius suæ causæ, magnopere et niti invidia, magnopere causæ, legionibus, plane plurimum sibi, valde litteris, malitiæ suæ, vehementer. PHRAS. 1. Arcana mihi sua confidit, *il me confie tous ses secrets*. Arcana, animum suum, consilia sua mihi credit omnia; animum suum mihi dat; summam rerum omnium fidem mihi habet; de fide mea sibi omnia pollicetur; meæ se fidei, suaque omnia committit; in mea unius fide omnia statuit, ponit, collocat; nihil mihi

consiliorum ejus clausum est; omnia in aperto sunt, omnia mecum communicata. Cf. Aperto, Abscondo, Palam. 2. In opibus suis confidit plurimum. *il met toute sa confiance en ses richesses*. In opibus positam spem habet omnem; fretus opulentia sua; spem omnem in fortunis suis constitutam habet; spes suas fortunarum praesidii delegat; omnia sibi de fortunis suis ac copiis pollicetur. Cf. Spes, Innitor, Spero. USUS: Nimium sibi, causæ suæ confidit. Virtuti constantiaque tuæ plurimum confido. De re aliqua, de alterius voluntate confidere. Cf. Fido, Spero.

CONFIGO, *is, fixi, fixum, ere, a. Clouer, percer, traverser.* SYN. Figo, vulnero. USUS: 1. Hercules, ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis. Cornicum oculos confingere, *tromper plus habile que soi* (PROV.). 1. Figo, pono, employer. Confingere omnes curas et cogitationes in salute reipublicæ.

CONFINGO, *is, finxi, fictum, ere, a. Façonner; feindre, inventer.* SYN. Fingo. ADV. Credibiliter, suspicioso facinus. USUS: Confingere, comminisci rumorem. Confingere, confiare crimen, aliquid criminis, accusationem. Cf. Fingo.

CONFINIS, *o, gen. com. Qui confine, contigu.* SYN. Vicinus, finitimus. USUS: Est huic confine genus dicendi. Cf. Vicinus.

CONFINIUM, *ii, n. Voisinage, limite, confins.* SYN. Finis, limes; provinciae extremum. USUS: Convenit in vicinibus et confinibus, æquum et facilem esse multa de suo jure concedentem. Cf. Limes.

CONFIRMATIO, *onis, f. Confirmation (l. de rhet.).* SYN. Fides. EPITH. Gravior. USUS: 1. Confirmatio est, per quam causa: fidem, auctoritatem et firmamentum adjungit oratio. 2. Consolatio, *consolation*. Non egit confirmatione virtus tua. 3. Vox Eccl. *Confirmation (sacrement)*. Cf. Confirmo.

CONFIRMATOR, *oris, m. Garant, caution.* USUS: Confirmator et sequester pecuniae desideratur.

CONFIRMO, *as, avi, atum, are, a. Affirmer, consolider; rassurer, encourager.* SYN. Affirmo, assevero, promitto; stabilio, corroboro. ADV. Bene se, fidenter, liquido, magnopere, molestius, plane, præclare, temere. Confirmari impudentissime caput legis, medicriter, necessario, vehementer, multum confirmatus animus. PHRAS. 1. Eventus rumorem confirmavit, *l'événement prouve la réalité du bruit*. Fidem rei eventus affirmavit; rumori fides eventus addidit; accrevit rumori fides rei eventus consecuto; ad suspicionem et rumorem certissimæ res accesserunt; opinionem adjuvit consentiens rumori eventus; rumorem ambiguum eventus rei ad certum rededit. 2. Imperium sibi confirmavit, *il s'assura le pouvoir*. Imperium diuturna pace

munivit; auctoritate et consilio roboravit; stabilivit rempublicam; confirmatiorem reddidit, effecit; temporum iniquitate, fortuna, collapsam affirmavit, constabilivit; præclara regni initia, ratum Regis nomen, imperiumque ei efficere. 3. (Confirmavit decem millia hominum VULG.). *L'évêque a confirmé dix mille personnes.* Christianæ palæstræ oleo ad ineundum animorum certamen decem capitum millia imbuunt, perunxit; sacro Chrismate, consecrato oleo Christianorum, decem millibus. haud pauciorum animos ad interiora certamina præparavit, corroboravit. Decem capitum millia sacro oleo delibuta, ad Christianæ palæstræ certamina ab illo sunt initiata; Christianæ militiæ auctorata; unctis Christiano ritu ad sacra certamina sunt decem hominum millia; Chrismatis sacramento confirmata; ministrata decem millibus hominum unctio illa sacra, qua animi vires ad arcana certamina muniuntur. USUS: 1. Exemplis, rationibus, argumentis rem confirmare. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim. De hoc tibi plane confirmo. 2. Consolator, *consoler, soulager.* Erigere, confirmare, afflictos bonorum animos. 3. Corroboro, stabiliro, firmum reddo, probro, comprobo, suffragor, *fortifier, guérir.* Animum, se ad omnia confirmare. E morbo confirmari, *guérir d'une maladie.* Cf. Probo, Consolor.

CONFIT, fieri, (primis et secundis personis non adhibetur). p. *Être fait, avoir lieu.* SYN. Conficior. ADV. Facilius. USUS: Commodius cadere nihil poterat, quam si res sine sanguine conficeret.

CONFITEOR, eris, fessus sum, eri, d. *Avouer, proclamer.* SYN. Fateor, præ me fero, agnosco. (Inficior, celo. ADV. Aperte, ingenue, impune, libere, necessario, palam adulterium, plane tandem, aliquando, timide, vere. USUS: Aperte et ingenue confiteri de crimine; crimen alicui confiteri. Cf. Fateor, Confessio.

CONFLAGRO, as, avi, atum, are, n. *Brûler, être consumé.* SYN. Ardeo, exuro, comburo, concremor. PHRAS. Prædia omnia conflagraverunt, *toutes les fermes ont été brûlées.* Incendio hausta, consumpta, deleta sunt; incendio fumabant; igne corrupta absumpta sunt; in cineres abierunt. Cf. Concremo, Comburo. USUS: 1. Ardore flammæ conflagrare. 2. TRANSL. Invidiæ incendio, ira, odio conflagrare, *brûler, se consumer d'envie, de colère, de haine.* Cf. Ardeo.

CONFLICTIO, onis, f. *Lutte, combat.* SYN. Conflictus, contentio, quasi concursus causarum. USUS: Rerum inter se pugnantium conflictio.

CONFLICTOR, aris, atus sum, ari, d. *Combattre.* USUS: Multis et magnis incommodis, duriore fortuna, morbis, annonæ difficultate conflictamur. Cum his conflictari,

et pro reipublicæ salute dimicare oportet. Cf. Affligo.

CONFLICTŪS, ūs, m. *Combat.* SYN. Conflictio. USUS: Lapidum conflictu et tritu ignis elicitur. Nubium conflictus. Conflictu corporum magnæ acies pelluntur. Cf. Certamen.

CONFLIGO, is, ixi, flictum, ere, n. *Attaquer, combattre.* SYN. Contendo, concurro, dimico, proelior, proelio decerto, prælium facio, prælium committo, signa conféro, manus conféro; certamen misceo. ADV. Temere cum aliquo. USUS: Manu cum hoste configere. Armis cum hoste configere, decertare. Cf. Certo, Pugno.

CONFLO, as, avi, atum, are, a. *Souffler, allumer, exciter.* SYN. Cogo, conficio, paro, comparo, acquiro. USUS: Bellum tua opera natum, conflatum, susceptum est. Unde hoc ductum et conflatum mendacium est? Ea res magnam invidiam atque infamiam, plurimum suspicionis, negotii, ac periculi conflavit. Venus totam illam scenam, accusationemque conflavit.

CONFLŪENS, entis, m. *Confluent.* USUS: A confluyente Rhodani copias movit.

CONFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Accourir ensemble, affluer.* SYN. Concurro, convenio, pervenio, fluo. USUS: Laus, honor, dignitas in domum tuam confluit. Omnis reipublicæ sentina in ea castra confluit. Multi ex omni orbe Romam conflunt.

CONFODIO, is, fodi, fossum, ere, a. *Percer, cribler de coups.* USUS: Confodere aliquem multis vulneribus; tot iudiciis confossus.

CONFORMATIO, onis, f. *Conformation, disposition.* SYN. Forma, compositio, exornatio. EPITH. Insignita, impressa. USUS: Conformatio lineamentorum, compositio membrorum. Animantis figura et conformatio totius oris ac corporis. Conformatio et moderatio continentiae et temperantiae. Vocis, sententiarum, verborum varietas et conformatio.

CONFORMO, as, avi, atum, are, a. *Former, façonner, arranger.* SYN. Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. PHRAS. 1. Conformare se ad ejus voluntatem studet, *il cherche à se plier aux vœux de cet homme.* Ad nutum, voluntatem fingere; suas voluntates ad alienum nutum componere; ejus voluntatibus, studiis obsequi; suam ad alienam voluntatem adungere, accommodare. Se ad nutum ejus flectere; ejus voluntatem suam ducere; se suaeque fingere, et dirigere ex aliena voluntate; totum se ad ejus voluntatem convertere; ejus voluntati morem gerere, obtemperare; cum ejus voluntate congruere, consentire; suam ad ejus voluntatem aggregare; pendere ex ejus consilio ac voluntate; sua consilia ac rationes omnes ex ejus præscripto moderari. Cf. Accommodo. 2. Totum

se divinæ voluntati conformavit, *il s'est conformé entièrement à la volonté de DIEU*. Suam ad Divini Numinis voluntatem aggregavit, in DEI voluntate placidissime acquievit; totum se ad exequendam Numinis voluntatem contulit; arbitrii sui jus omne, in jus arbitriumque Numinis transtulit; a divina voluntate ne latum quidem unguem discessit; ad omnia Divinæ de se mentis consilia promptus descendit; Divinæ de se voluntatis rationem duxit unice; Divinæ se voluntati totum permisit. 3. Ad Magistri se mores conformat, *il prend modèle sur la conduite de son maître*. Ad magistri se mores fingit, componit; speciem quamdam ac imaginem magistri sui moribus exprimit; de magistri sui moribus mores informat suos; magistri mores imitatione exprimit; in magistri mores abit. Cf. Imitor, Exemplum. USUS: Ad majora nos genuit natura et conformavit. Animum cogitatione excellentium virorum conformare. Conformare se ad voluntatem alterius. Ad illustre exemplum quoddam mores, vocem, animum conformare. Cf. Accommodo.

CONFRAGOSUS, a, um, *Apre, indgal, raboteux, rocailleux*. USUS: Loca aspera et confragosa.

CONFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, détruire*. SYN. Frango, infringo. USUS: Rem, jura, consilia confringere, dissipare, consumere. Cf. Frango.

CONFUGIO, is, fūgi, fūgitum, ere, n. *Se réfugier*. SYN. Perfugio; perfugium, præsidiū et auxilium quæro, concuro. ADV. Levissime, privatim ad iudices. PHRAS. *Mise-l'omnes ad te confugiunt, tous les malheureux ont recours à vous*. In fidem tuam et clientelam se conferunt, recipiunt; in æquitate tua paratissimum habent perfugium, confugium, receptum; non alius portus est, in quem mallent invehī miseri, te uno amico tecti ac beati; apud te velut arx, portus, ara miserorum; tu miserorum columen, receptaculum, administriculum certissimum habebis. Cf. DEI opem imploro. USUS: Tot difficultatibus affectus, afflicti, in tuam fidem, veritatem, misericordiam confugio. Rebus meis diffidens, ad auctoritatis tuæ aram confugio.

CONFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Mélanger; réunir, confondre*. SYN. Misceo, conturbo, perturbo.)(Distinguo. USUS: Verum cum falsis confundere. Græcos cum Romanis confundere et conferre. Vis divina toto mundo confusa. Confusa et perturbata oratio. Animo, dolore confusus. (Confundere aliquem, *confondre qqn, lui prouver qu'il ment*. VULG.); latine effertur hoc modo: aliquem in ruborem dare; ruborem incutere; verecundiam afferre; pudore suffundere. Cf. Misceo, Turbidus.

CONFUSE, *Confusement, sans cr. bre*. SYN. Permiste, per tumultum, ac trepidationem.)(Distincte, ordinate. USUS: Loqui permiste et confuse. Cf. Turbidus.

CONFUSIO, ōnis, f. *Confusion, désordre*. SYN. Perturbatio, permistio. USUS: Perturbatio vitæ, et magna confusio temporum, religionum, rerum omnium confusio. Coniunctio, confusioque virtutum a Philosophis distinguitur.

CONFUTATIO, ōnis, f. *Réfutation, (t. de rhét.)* SYN. Dissolutio, reprehensio.

CONFUTO, as, avi, atum, are, a. *Réfuter*. SYN. Refello, refuto, reprehendo, diluo, coarguo, infirmo, dissolvo, redarguo, explodo, convinco, frango, ejicio, abjicio, adversaria everto, falsa esse doceo, tollo. USUS: Argumenta alicujus confutare. Audaciam hominis confutavit, confregit. Cf. Refello.

CONGĒLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Geler*. SYN. Conglacio, auresco in glaciem. PHRAS. *Amnis congelatur, le fleuve est gelé*. Amnem vis frigoris concreto gelu adstringit; amnis nive et pruina crescit; duratus glacie amnis. USUS: Gaudebam illum otio congelasse. Cf. Glacies.

CONGEMINATIO, ōnis, f. *Redoublement, embrassement*. USUS: Quid hoc congeminationis?

CONGEMINO, as, avi, atum, are, a. *Redoubler*. SYN. Gemino. USUS: Omnes congemina vimus.

CONGĒMO, is, gēmūl, gēmītum, ere, n. *Gémir profondément*. SYN. Gemo simul. USUS: Congemuit senatus frequens. Cf. Gemo.

CONGĒRO, is, gessl, gestum, ere, a. *Amonceler, entasser*. SYN. Congrego, accumulo, comporto.)(Dissipo. USUS: i. Pecuniam aliquo, res directas in regnum congerere. 2. TRANSL. Confero. Maledicta, crimina in aliquem congerere, *se répandre en injures, en calomnies contre qqn*. Cf. Congrego, Colligo.

CONGERRO, ōnis, m. *Compagnon de plaisir*. SYN. Cum quo familiariter et facete confabulamur.

CONGESTITIUS, a, um, *De rapport, rapporté*. USUS: Locus congestitus, ad faciendam fundamenta ineptus.

CONGESTUS, ūs, m. *Action d'amonceler, d'accumuler*. SYN. Comportatio. USUS: Avium congestu, non humanis manibus.

CONGIARIUM, ii, n. *Vase qui tient un conge; don, présent, libéralité d'un prince*. SYN. Imperatoris donum a congio, mensuræ genere vini et similium sic dictum. USUS: Cæsar numeribus, monumentis, congiariis, epulis multitudinem imperitam lenierat.

CONGLACIO, as, are, n. *Se glacer, se congeler*. SYN. Congelo, duresco. USUS: i. Aqua

frigoribus congeliat, nive et pruina concrecit. 2. **TRANSL.** Ejus consulatus consilia congeliant, *son consulat se passe dans l'inaction.* Cf. Glacies.

CONGLŌBĀTIM, *En masse.* **USUS:** Conglobatim ac confertim pugnabant.

CONGLŌBO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, réunir.* **SYN.** Cogo, colligo. **USUS:** Mare undique conglobatur æqualiter. Milites se in unum conglobarunt.

CONGLUTINĀTIO, ōnis, f. *Action de coller, de cimenter.* **SYN.** Conjunctio. **EPITH.** Recens, inveterata. **USUS:** Conglutinatio recens ægre divellitur, *les parties récemment unies se séparent difficilement.* 2. **TRANSL.** Coniunctio verborum, *liaison des mots.*

CONGLUTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Réunir, rapprocher.* **SYN.** Conjungo, copulo, confio, compingo. **USUS:** Voluntates nostras consuetudo conglutinavit. Amicitias morum similitudo conglutinat. Cf. Jungo, Conjungo.

CONGRATULĀTIO, ōnis, f. *Congratulation, félicitation.* **USUS:** Omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatio me commovet. Cf. Gratulatio.

CONGRĀTŪLOR, aris, atus sum, arī, d. *Se féliciter; féliciter.* **SYN.** Signis lætitiā ostendo, gaudeo cum aliquo. Cf. Gratulor.

CONGRĒDIOR, eris, gressus sum, ī, d. *Se rencontrer, aborder; en venir aux mains.* **SYN.** Convenio; infestis armis concurro. **ADV.** Coram. **PHRAS.** Cum hoste congressus est, *il en vint aux mains avec l'ennemi.* Gradum, pedem, manum cum hoste contulit; infestis armis, animisque cum hoste concurrit; in hostem ivit, ruit, invehit est; manum cum hoste conseruit; signa contulit; ut arma increpuere, micantesque fulsere gladii, concursus, impetus in hostem factus est. Cf. Arma, Pugno, Proelium. **USUS:** 1. Luna cum sole congregiēns. 2. Conferendi causa convenio, *avoir une entrevue.* Congredi cum aliquo, conferre gradum, pedem. Cum congressi fuimus, tum si quid res feret, inter nos conferemus. 3. Pugno, *combattre.* Contra Cæsarem armatus congressus est. Non is sum, qui tecum congređiar, et lucter. Congredere mecum criminibus ipsis, remove calumnias.

CONGRĒGĀBĪLIS, e, gen. com. *Sociable.* **SYN.** Quod facile congregatur, amans societas. **USUS:** Apum examina natura congregabilia sunt.

CONGRĒGĀTĪO, ōnis, f. *Réunion; société.* **USUS:** Nos ad conjunctionem congregationemque hominum, et ad naturalem communitatem nati sumus.

Congregatio Mariana, *Congrégation de la Sainte Vierge.* Sodalitas, sodalium, coetus, conventus Mariæ honoribus institutus; coctus ex litteraria juventute collectus, confatus ad Divinæ Matris honorem; sodalium scho-

lasticæ juventutis Virgineæ Matris nomine congregatum. (Congregationi inscribi se curavit. **VULO.**); in numerum sodalium adscribi, adlegi, referri, cooptari voluit; sodalium coetus, alio inscribi, inseri exoptavit; sodalitati nomen dedit; inter candidatos Mariani sodalitii nomen est professus.

Congregatio Romana Cardinalium, *congrégation des cardinaux.* **Congregatio rituum.** Concilium vel Consilium Patrum Purpuratorum sacris ritibus sancendis constitutum. **Congregatio de propaganda.** Sacer Vaticanus Senatus conventus, de conservanda, vel propaganda per terrarum orbem fide, agi solitus.

CONGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, réunir.* **SYN.** Colligo, contraho, convoco, coacervo, aggrego, cogo, conjungo, in unum locum compello.) (Dispergo, dissipo. **USUS:** Homines libenter se cum æqualibus congregant. Paulum in eundem hunc numerum congregabimus. Tecum me et voluntas congregavit, et fortuna conjunxit. In unum locum congregata plebs. Cf. Convenio, Colligo, Convoco.

CONGRĒSSĪO, ōnis, f. *Fréquentation, entrevue, entretien.* **SYN.** Congressus, colloquium, sermo. **EPITH.** Acerba et misera, bellicosa, severa. **USUS:** Nemo illum auditu, congressione, sermone dignum putabat. Erat non modo familiaritate, sed congressione prohibendus. In congressionibus hominum. Familiaris congressio.

CONGRĒSSŪS, ūs, m. *Entretien.* **SYN.** Colloquium, confictus. **EPITH.** Mediocris, quotidianus. **USUS:** 1. Venire in alicujus congressum. Sylla cum illis ne mediocri quidem sermone et congressu conjungebatur. Credebam, pacem fore non modo sermone et disputatione, sed conspectu ipso et congressu. Cf. Conventus. 2. Pugna, *attaque, combat.* Multa ante congressum fiunt. Nulli in eo congressu periere.

CONGRŪENTER, *D'une manière convenable, conformément à.* **SYN.** Convenienter. **USUS.** Congruenter naturæ convenienterque vivere.

CONGRŪO, is, grui, ere, n. *Se rapporter, convenir, cadrer.* **SYN.** Convenio, consensio. **ADV.** Mirifice, valde, vehementer. **PHRAS.** Color iste cum luctu congruit, *cette couleur va bien au deuil.* Non abhorret, non abluclit luctu color; belle sibi respondent luctus et color hic obscurus. Consentit, concinit hic color luctui. **USUS:** Cum suis moribus ac natura parum congruere. Sententia mea congruit cum judicio senatus. Dicta factis congruunt. Oratio, sententia discrepans, verbis congruens. Cf. Consensio, Concino, Convenio, Similis.) (Discrepo, repugno, dissensio, dissideo.

CŌNISCO, as, are, n. *Haurire de la tête*. SYN. Arieto, fronte concurro. USUS: Caput opponi, cum eo coniscans, *tu te jettas sur lui, la tête en avant, comme un bœuf*.

CONJECTIO, ōnis, f. *Action de jeter, de lancer*. SYN. Conjectura, conjectus. USUS: 1. Confectione telorum hostis fusus est. 2. TRANSL. *Conjecture*. Confectionem somniorum ita definit. Cf. Divinatio.

CONJECTO, as, avi, atum, are, a. *Conjecturer*. USUS: Eventu aliquid conjectare. Quid dicam, aut quid conjectem, nescio, *je ne sais que dire, ni que penser*. Cf. Conjectio.

CONJECTOR, ōris, m. *Devīn*. SYN. Interpres somniorum, portentorum, vates. USUS: Conjector somniorum, *interprète des songes*. Vaticinationes et responsiones aruspicum, conjectorum.

CONJECTŪRA, ae, f. *Conjecture*. SYN. Opinio, suspicio, divinatio, auguratio, provisio. EPITH. Bona, crudelis, difficilis, domestica, facilis, infinita, levis, multa, perspicua, probabilis, vera, verior, certa. PHRAS. Conjectura capī vix potest, *on peut à peine en tirer une conjecture*. Ea res conjectura judicari, scribi vix potest; conjectura de eo re capi, fieri vix potest; ad conjecturam ejus rei evadere vix humana mens potest; ad conjecturam propius accedere; conjectura assequi, augurari non licet; nullus hic conjecturae locus; nihil hinc conicias, conjectes. Cf. Conjectio. USUS: Conjectura, quae in varias partes duci potest, nihil incertius. Conjectura ducor ad suspicandum. Quantum conjectura assequi, consequi possum. Scis, quo me conjectura ducat, quid odorer, quid conjectura augurer. Ex vultu conjecturam facio, capio. Vultus mihi conjecturam animi affert. Quantum conjectura percipio, coarguere possum; quoties conjecturis nostris aberramus, fallimur.

CONJECTŪRĀLIS, e, gen. com. *Fondé sur des conjectures*. USUS: Causa, genus orationis conjecturale, *question de fait*.

CONJECTŪS, ūs, m. *Action de lancer*. SYN. Conjectio. USUS: Conjectus oculorum.

CONJICIO, is, jeci, jectum, ere, n. et a. *Conjecturer, deviner*. SYN. Conjectura assequor, vel consequor; conjecturam facio; conjectura prospicio, vel perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. ADV. Acute, bene, belle, male, praecclare. PHRAS. 1. Multa e facie conjici de homine possunt, *le visage d'un homme peut nous le faire connaître beaucoup*. Multa ex fronte videri, colligi,prehendi, percipi, conjectari possunt; multa conjecturis assequi, consequi licet; multa ex vultu conjectando augurari possumus. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit; frons ipsa persaepe exprimit, demonstrat latentes animi

morbos; e vultu, qui est index et imago animi, nequaquam incerta conjectio, dubia aut obscura divinatio sumitur; frons ad animi faciem proxime accedit; haud aberrat conjectura, qui ex vultus indicio de animo suspicatur; ex vultu conjectura haud temere duci, capi, fieri potest; ex vultus indicii haud aegre ad conjecturam de animi sensu evadimus; non fallit conjectura, quae ex vultu de animorum habitu judicat; ex vultu, oculis, fronte conjectura ducimur, propius accedimus ad animi sensum explorandum. Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidem quidquam possumus, *les affaires en sont à ce point qu'on ne peut rien conjecturer*. Quae positae non sunt in conjectura; quae extra conjecturam sunt; quae a conjectura procul ab sunt; quae a conjectura minime pendent; ad quas conjectura accedere; de quibus conjecturam facere, capere; certus vates, conjector esse nemo possit: de quibus difficilis admodum conjectura sit, incerta divinatio, obscurum augurium est, in quibus, quid futurum sit, quid eventurum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna possit, suspicari, divinare, providere, assequi nihil licet. Cf. Conjectura. USUS: 1. Se in fugam, in pedes, latebras, castra conjicere, *se jeter, se précipiter*. Tela in aliquem conjicere, *lancer*. 2. Conjicere, *jeter, lancer; pousser*. Maledicta in aliquem, causam turbarum, crimen in aliquem conjicere. Flammam illorum temporum in me conjecit. 3. Distribuo, *distribuer*. Causam totam in certos locos, multa in unum librum, epistolam conjeci. 4. Intendo, converto, *jeter*. Oculos in eum conjecit. 5. Afferro, redigo, *mettre dans tel ou tel état*. Rempublicam in magnas difficultates conjecit. Ne me, quæso, in hanc tristitiam, hoc malum, has tricas conjecito. Coeli gravitas in morbum me conjecit. Conjecit ac in nuptias. 6. Divino, auguror, *conjecto, conjecturer, deviner*. Argute, acute, hæc longe ante conjecerat. Cf. Divino.

CONJUGATIO, ōnis, f. *Mélange, union*. SYN. Colligatio. USUS: Capitum conjugatio et reformatio, et propagatio virium.

CONJŪGIUM, ii, n. *Union conjugale*. SYN. Connubium, matrimonium. PHRAS. In conjugio degit, *elle est mariée*. Est illi connubium cum viro cumprimis nobili; sanguinem genusque miscuit cum Patritii generis viro; domesticum foedus junxit cum viro clarissimis natalibus orto; locata est in matrimonio; in manum convenit viro honestissimo; in matrimonium data, collocata est viro clarissimi generis. Cf. Matrimonium, Nubecula. USUS: Prima societas est in ipso conjugio.

CONJUNGO, as, avi, atum, are, a. *Unir*. SYN. Conjugo, copulo, socio. USUS: Jucundissima est amicitia, quam morum similitudo conjungavit. Cf. Jungo.

CONJUNCTĒ, *Conjointement*. SYN. Simul, conjunctim. (Separatim. USUS: Conjunctissime et amicissime vivere cum aliquo.

CONJUNCTIM, *Conjointement, ensemble*. SYN. Simul, conjuncte. USUS: Conjunctim de ea re poterit referri.

CONJUNCTIO, ōnis, f. *Assemblage; union, liaison*. SYN. Copulatio, necessitudo, societas, consociatio, cognatio, affinitas, consensio. (Disjunctio, alienatio. EPITH. *Æterna, humana, incolumis, invidiosa, jucundissima, magna, maxima, mediocris, nova, paterna, perdiuturna, perpetua, proxima necessitudini liberorum, repentina affinitatis, sempiterna*. Suavis inter aliquos, suavissima summa, tanta, vera, vetus, infinita. USUS: Affinitatis, vicinitatis, benevolentiae, naturae, amicitiae conjunctio. Conjunctionis mutuae vinculum. Conciliare sibi conjunctionem multorum, *se faire beaucoup d'amis*. Veterem conjunctionem nostram labefactarunt, ac prope diremerunt malevolorum artes; a conjunctione nos prope avocarunt; de veteri conjunctione multum diminuerunt, *refroidir beaucoup une ancienne amitié*. Cf. Amicitia.

CONJUNCTUS, a, um, *Uni, lié*. SYN. Junctus, copulatus, adjunctus, coherens, consentiens, sociatus, communis, connexus, habens societatem, conjunctionem gratiae, quasi devinctus, necessarius. (Divisus, disjunctus, solitarius. USUS: Habere aliquem usu, affinitate, consuetudine, officiis conjunctum; cognatione, amicitia inter se conjuncti. Familiaris et omnibus rebus conjunctus alicui, *vel cum aliquo*. Mea causa cum tua est conjuncta. Virtuti tuae fortuna conjuncta est. Vitam agit cum honestate conjunctam. Vita flagitiis et probis conjuncta. Summa miseria cum summo dedecore conjuncta. Discessus tuus cum gloria potius erat conjunctus, quam cum probro. Cf. Amicus, Concors.

CONJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Joindre, unir, lier*. SYN. Copulo, conjungo, conglutino, consocio, congreco, coagmento, concilio, connecto. (Disjungo. ADV. Conjungi maxime vetustate, lingua, societate, mirifice cum, quam maxime. USUS: Cum aliquo amicitias conjungere, *faire amitié avec qqn*. Conjungere cum gravitate comitatem. Nos ab ineunte ætate usus, consuetudo, studiorum societas et similitudo conjunxit. Cum aliquo necessitudinem conjungere. Sententiarum pondus cum elegantia verborum. Cf. Jungo, Aihæreo.

CONJURATIO, ōnis, f. *Conjuration, conspiration, complot*. SYN. Conspiratio, consensio. EPITH. Civilis, constricta, exitiosa, impia, occulta, recens, scelerata, superior, vetus. USUS: Conjunctionem facere, deprehendere, patefacere, aperire.

CONJÜRO, as, avi, atum, are, a. *Conspirer, faire des complots*. SYN. Conspiro, consensio. PHRAS. Multi nobiles conjurarunt, *beaucoup de nobles ont fait un complot*. Coitionem, conspirationem fecerunt; multi ex nobilibus conspirationem confarunt; conjurationem fecerunt; facinorosi societatem interunt; conspiratum a non paucis nobilibus; coivere in nefarii consilii societatem nobilium non pauci; confata ex nobilibus nefarii foederis societas, implis religionibus devincta. USUS: Cognitum est eos conjurasse. Mihi quibuscum conjurasti, ubi sunt? Scito mihi æris alieni esse tantum, conjurare ut cupiam.

CONJUX, ūgis, m. f. *Époux, épouse*. SYN. Particeps connubii, thori consors. EPITH. Minime avara, fidissima, fidelis, fidelissima, integra a petulantia alicujus, misera.

CONNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Attacher, lier ensemble*. SYN. Conjungo,necto, colligo, nexa vincio, copulo. (Separo. ADV. Leviter. USUS: Amicitia cum voluptate connectitur. Cf. Jungo.

CONNEXIO, ōnis, f. *Liaison*.

CONNITOR, eris, isus vel nixus sum, niti, d. *Faire de grands efforts*. SYN. Nitor, operam do, conor, contendo, enitor, elaboro. USUS: Quantum conniti animo potes; quantum labore contendere, tantum fac, ut efficias. Cf. Conor, Nitor, Contendo.

CONNIVEO, es, nivi vel nixi, ere, n. *Faire semblant de ne pas voir, dissimuler*. SYN. Dissimulo. USUS: 1. Dii sæpe in hominum sceleribus connivent. Quibusdam in rebus conniveo. Cf. Indulgeo. 2. Oculos nunc claudio, nunc aperio, *cligner les yeux*. Oculi somno conniventes.

CONNÜBIUM, ii, n. *Mariage*. SYN. Conjugium. Cf. Matrimonium.

CÖNOR, aris, atus sum, arī, d. *Entreprendre, s'efforcer*. SYN. Enitor, connitor, molior, indago, exterior, incumbo in, vel ad rem. PHRAS. 1. Conandum tibi erit magnopere, *il vous faudra faire beaucoup d'efforts*. Magno studio entendum, contendendum, elaborandum tibi erit; omni conatu id agendum, id moliendum; intentus tibi animus habendus, qui nulli unquam laboris succumbat; in hoc tibi omni ope ac opera incumbendum; ad id omnes cogitationes intendendæ; toto pectore tibi ad hoc incumbendum erit; toto pectore, omni ope huc annitendum; summa ope in hoc elaborandum, desudandum erit; omni cogitatione ad id feraris, eo nervis omnibus contendas, necesse erit. 2. Conare, quæso, ut solidam laudem consequare, *efforcez-vous, je vous prie, d'acquiescer une gloire solide*. Accinge te, quæso, ad eam cogitationem; da operam, id age, id moli, id unum machinare; contende nervis omnibus et facultatibus; omni ope annitere,

totis viribus accingere; age pro virili parte, pro tua parte, totis viribus; omnibus nervis, omni studio, quantum est in te positum; quantum in te situm est; quoad potes; quoad vales; quantum quidem præstare poteris; quantum viribus licebit consequi. Confer ad eam rem omnes vires, omnia studia; quidquid est in te industria, opere, curæ, diligentiae. Ne viribus peperceris; ne quid studii prætermiseris; da operam pro eo, quod in te erit; ita contende, ut nihil magis. Cf. Studeo, Satago, Contendo. USUS: Multa efficere, plura conari. Scelus conari.

CONQUASSATIO, *ónia*, f. *Ébranlement*. SYN. Agitatio, commotio. USUS: Morbus e corporis conquassatione et perturbatione ortus.

CONQUASSO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a*. *Ébranler*. SYN. Commoveo, concutio. USUS: Omnes provinciae bellis conquassatae.

CONQUEROR, *eris*, *questus sum*, *queri*, d. *Se plaindre*. SYN. Queror, deploro. ADV. Graviter, gravissime, mediocriter, publice de factis, verissime. USUS: Nihil tecum de injuria fratris conqueror. Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet. Cf. Queror, Querela.

CONQUESTIO, *ónia*, f. *Plainte*. SYN. Querela.

CONQUIESCO, *is*, *evi*, *etum*, *escere*, *n*. *Se reposer*. SYN. Quiesco, consido, desino. ADV. Libentissime, paulum adventu alicujus. USUS: Bella hieme, litteræ bello conquiescunt. Nunquam a bellis conquiescemus? Ut ætas nostra gravior in caritate, atque adolescentia tua ex omnibus molestiis, et laboribus conquiescat. Animus a forensi strepitu conquiescat tantisper. Aspectu uno omnis cura consedit, ac conquievit. In libris conquiesco, *je trouve un délassement dans mes livres*. Cf. Quiesco, Relaxo.

CONQUIRO, *is*, *quisivi*, *quisitum*, *ere*, *a*. *Chercher soigneusement, rechercher*. SYN. Investigo, magna diligentia quæro. ADV. Curiosus, diligentissime, studiosus, undique pecuniam, undique suavitates. USUS: Aliorum facti et eventa conquerere. Suavitates undique et delicias conquist. Cf. Quæro, Colligo.

CONQUISITÆ, *Avec recherche, avec un soin scrupuleux*. SYN. Exquisite, diligenter, docte. USUS: Aliquid conquisite scribere.

CONQUISITIO, *ónia*, f. *Recherche soignée*. USUS: Exercitus durissima conquisitione collectus. In conquisitione orationis durissimum est exordium. Conquisitionem habere, facere militum, *enrôler, lever des soldats*. Cf. Delectus.

CONQUISITOR, *oris*, *m*. *Enrôleur, recruteur*. SYN. Cui aliquid conquirendum mandatur. USUS: Nullus delectus, neque enim conquisitores comparere audent.

CONQUISITUS, *a*, *um*, *Recherché*. SYN.

Exquisitus, insignis. USUS: Conquisitissimi cibi, odores. Fictis, conquisitisque vitis deformare hominem.

CONSALUTATIO, *ónia*, f. *Salutation*. EPITH. Forensis, perhonorifica. USUS: Forensis consalutatio.

CONSALUTO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a*. *Saluer*. SYN. Saluto. ADV. Amicissime inter se. USUS: Qui inter se amicissime consalutant. Cf. Saluto.

CONSĀNESCO, *is*, *sānūi*, *escere*, *n*. *Se rétablir, se guérir*. SYN. Sanus fio, sanor. USUS: Cum consanuisse videretur, recruduit vulnus. Cf. Sano.

CONSAŒGINEUS, *a*, *um*, *Du même sang*. SYN. Sanguine conjunctus, sanguinis communiōe, conjunctiōe proximus; consanguinitate propinquus. Cf. Cognatus, Propinquus, Affinitas. USUS: Nec intelligunt, esse se consanguineos.

CONSAŒGINITAS, *âtia*, f. *Parenté du sang*. SYN. Sanguinis conjunctiō, communiō. USUS: Alteri consanguinitate propinquus. Cf. Cognatio.

CONSAUCIO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a*. *Blesser grièvement*. SYN. Saucio, vulnero. Cf. Vulnero.

CONSCĒLERĀTUS, *a*, *um*, *Souillé de crimes, criminel, scélérat*. SYN. Sceleratus. Cf. Sceleratus.

CONSCĒLERO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a*. *Souiller, déshonorer*. * USUS: Conscelerare aures paternas, aures scelere implere.

CONSCENDO, *is*, *scendi*, *scensum*, *ere*, *n*. et *a*. *Monter sur*. SYN. Ascendo. USUS: Conscende, quæso, et ad nos trajice, subintell. navim, *s'embarquer*. Cf. Ascendo.

CONSCENSIO, *ónia*, f. *Action de monter dans*. USUS: Conscensio in nave.

CONSCIĒNTIA, *æ*, f. *Conscience*. SYN. Recordatio, animi quædam ratio, vis, et lex, a qua et de recte factis, et secus admonemur. EPITH. Comes, communis, jucundissima bene actæ vitæ, præclara, recta, scelerata, stabili, digna supplicio. PHRAS. I. (Conscientia bona. VULG.) *Bonne conscience*. Conscientia bene actæ vitæ; conscientia recte factorum; mens bene sibi conscia; optimæ mentis conscientia; conscientia rectæ voluntatis; conscientia recta et præclara. (Est homo bonæ conscientia, VULG.) *cet homme a la conscience pure*. Vir est integerrimæ mentis; justus, integer, æqui ac recti amans; integer, et bonus; cui religio sit, quidquam præter fas et æquum agere; quidquam aggredi, quod cum recti honestique legibus non consentiat; vir est optimæ mentis conscientia tutus; qui, quæ agere parat, omnia ad leges divinas, ad rectæ rationis præscriptum erigit; qui nulla in re ab æqui et recti legibus discedit,

qui a recta conscientia ne transversum quidem unguem discedat; cui religiosum sit, præter æqui rectique leges quidquam agere. 2. (Consolatur me bona conscientia, VULG.), *l'intégrité de ma conscience me console*. Optimæ mentis conscientia me consolatur; præclara conscientia sustentor; conscientia rectæ mentis recreor; nitor conscientia mea; non pertimesco conscientiam meam; fruor vitæ bene actæ conscientia; nixus rectæ mentis conscientia quid pertimescam? quæ me res perturbet, conscium probe sibi, a culpa me omni longissime abfuisse? Cf. Probus. 3. (Hoc bona conscientia fieri non potest. VULG.), *vous ne pouvez faire cela en sûreté de conscience*. Salvo officio, salvis legibus, salva fide fieri non potest, hoc sine scelere fieri nullo pacto potest; ista facere religio sit, religiosum sit; religione impedimur. II. (VULG. Conscientia mala), *conscience mauvaise, perverse*. Conscientia sceleris; facinorum conscientia; mens male sibi conscia; impedita et oppressa mens scelerum conscientia. 1. (Malam habet conscientiam, VULG.), *cet homme a une conscience souillée*. Hominem scelus agitat; scelerum poenis agitur, et a mente consilioque deducitur; facinorum recordatione nunquam timore est vacuus; urit anxiam mentem facinorum memoria; agitur et perterret tædis ardentibus furiam; conscientia facinorum urgetur; flagitiorum suorum conscientia cruciatur, stimulat, vexatur, constringitur; peccatorum conscientia oppresso pœna semper ante oculos versatur; exortus et peccatorum conscientia timor sollicitudine exedit; angore conscientiae, et scelerum recordatione cruciatur; insectantur hominem non furiae, non ardentes, ut est in fabulis, tædæ, sed impedita male factorum conscientia mens; sed confusa poenarum metu scelerum conscientia, quæ hominem æternis sollicitudinibus dies et noctes exedit; conscientiae stimulis agitur; scelerum obstrepente conscientia quiescere non potest; tacito conscientiae convicio verberatur; angore conscientiae torquetur; flagitiorum memoria angitur, discruciat. 2. (Remor- sus conscientiae, VULG.), *remords de conscience*. Insunt in scelere aculei, quibus animi dies atque noctes confodiuntur et cruentantur; stimuli, quibus mens diu nocteque compungitur, exeditur, dilaceratur; mentis angores, sollicitudines, metus, cruciatus, tacita conscientiae convicia, quæ animum verberant, opprimunt, exedunt, excruciant. 3. (Est homo nullius conscientiae, VULG.), *cet homme est sans conscience*. Homo impius, improbus, nefarius, sceleratus, consceleratus, qui sibi religioni nihil habet, ducit; qui religione non impeditur, quominus etc.; cui sanctum religiosumque nihil est; in quo nullum nec recti, nec æqui studium, aut vestigium; homo sine ulla religione et fide. 4. (Facerem mihi con-

scientiam, VULG.), *je me ferais un cas de conscience*. Religio mihi foret; religiosum esset; religioni mihi ducerem; religioni haberem; religione impediri me putarem. 5. (Rationem conscientiae reddere, VULG.), *rendre compte de sa conscience*. Omnes animi latebras ac recessus aperire; arcana pectoris omnia alteri credere; vitæ suæ, rerumque omnium rationem reddere; reconditis, et penitus abstrusos animi sensus patefacere; intimos animi recessus pandere; arcana pectoris exprimere. 6. (Conscientiam examinare, VULG.), *examiner sa conscience*. Suæ vitæ rationem ab se repetere, reposcere; in semetipsum descendere. Cf. Examen conscientiae. USUS: 1. Magna vis est conscientiae, ut peccatum semper ante oculos versari putent, qui peccarunt. 2. In conscientia recte factorum sat magnus laboris fructus est. 3. Notitia, *connaissance commune*. Conscientia tenetur conjurationi suæ. Remota hominum conscientia quidlibet facturus videris, *sans tenir compte de la conscience universelle, tu parais vouloir faire ce que bon te semble*. 4. (In conscientia obligatum esse, VULG.), *être obligé en conscience*. Latine: Religione obstrictum esse; quæ vox Religio plerumque ponitur in his pro conscientia. Religionem alicui offerre, *faire naître des scrupules*. Religioni habere, mihi duco, *se faire conscience de qqch.* Religione impediatur, *ma conscience m'empêche*.

CONSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Mettre en pièces, déchirer*. SYN. Discindo, scindo, discerpo. USUS: 1. Epistolam tuam conscindi innocentem. 2. TRANS. Aliquem sibilis, maledictis, pugnis, calcibus conscindere, *accabler qqn de sifflets, d'injures, etc.*

CONSCISCO, ia, scīvi, scitum, ere, a. *Se causer, se procurer; excuser*. SYN. Infro, admitto. USUS: Mortem sibi veneno; neqem sibi consciscere. Facinus consciscere.

CONSCIUS, a, um, *Témoin, confident, complice*. SYN. Particeps, socius, testis. (Inscius, ignarus. ADV. Maxime studiorum, officiorum. USUS: Nullus mihi culpæ conscius sum, *je ne me sens coupable d'aucune faute*. Conscius illi facinori esse putabar.

CONSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Composer, rédiger; écrire; enrôler*. SYN. Scribe, compono. ADV. Celeriter veteranos, communiter edictum, diligentius, nominatim, perspicue, perquisitus et diligenter, publice, separatim, subtilius, vicatim homines. Conscribi palam, et centuriari. PHRAS. Milites conscripsit, *il enrôla des soldats*. Novis delectibus militem contraxit; milites sacramento rogavit; copias comparavit, paravit, coegit, contraxit maximas; conquisitionem fecit, habuit acerrimam. Cf. Conduco. USUS: Exercitum, militem conscribere, *lever une armée*.

Librum, epistolam conscribere, *écrire*. Cf. Scribe.

CONSCRIPTIO, onis, *f. Action d'écrire*. SYN. Scriptio. USUS : Conscriptio est quæstionum, *rédaçtion d'un interrogatoire*.

CONSECRATIO, onis, *f. Consécration*. SYN. Dedicatio. USUS : In consecrationibus statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

CONSECRŌ, as, avi, atum, are, a. *Consacrer*. SYN. Dico, dedico, sacro, religiosum facio.) Profano, profanum facio. ADV. Auguste, nefarie aram, sancte, publice, recte. USUS : 1. Dare, donare, dicare, *consacrer, vouer*. Consecrare aliquid Jovi. Aurum, argentum, agrum, ædem DEO consecrare. Se patriæ dedere, ac velut consecrare. 1. Religiosum facio, *dedier, consacrer*. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. 3. Immortalitate dono, *immortaliser*. Urbes, in quibus tuas virtutes consecratas vides, et in Deorum numero collocatas. Virorum fortium memoria Deorum immortalium honore consecrata. Cf. Sacro, Dedicō.

Consecro SS. Hostiam, *Consacrer la sainte Hostie, célébrer le saint Sacrifice de la Messe*. Prolatis, enuntiatis Christi verbis sanctissimis, panem ac vinum, in Ejus Corpus, ac Sanguinem convertio; pronuntiata divinæ consecrationis formula, arcanæ vi, ac obstupescenda, Carnem Christi, ac Sanguinem efficio; arcanis ac traditis a Christo verbis, Eumdem in panis ac vini speciem transformo.

CONSECTARIUS, a, um, *Qui se déduit*. USUS : Consecraria me Stoicorum brevia, et acuta delectant.

CONSECTATIO, onis, *f. Recherche*. SYN. Captatio. USUS : In hujus concinnitatis consecratione princeps fuit Gorgias.

CONSECTATRIX, icis, *f. Celle qui recherche, qui poursuit*. SYN. Auceps. USUS : Libidines sunt consecratrices voluptatis, *les passions sont amies du plaisir*.

CONSECTIO, onis, *f. Coupe*. SYN. Sectio. USUS : Consectio arborum.

CONSECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Poursuivre; chercher à imiter*. SYN. Quæro, sequor, aucupo, capto, imitor. ADV. Pueriliter, studiose, studiosissime, vere, verba vel rem. USUS : 1. Inanem rumorem, omnes falsæ gloriæ umbras; opes, et potentiam consecratur. Alicuius benevolentiam largitione, assentatione consecrari. Vitiosa, rivulus præ rebus consecratur. Consectari genus dicendi abruptum. 2. Insequor, urgeo, vexo, premo, *insector, poursuivre hostilement, pourchasser*. Aliquem clamoribus, conviciis, sibilis, lingua petulantia consecrari. Cf. Insector, Sequor.

CONSECUTIO, onis, *f. Suite, conséquence; enchaînement, construction (des mots)*. SYN. Consequentia, connexum. EPITH. Ne-

cessaria. USUS : Consecutiones, et causas rerum perspicere. Ipsa detractio molestiæ, consecutionem affert voluptatis. Consecutio verborum in conjunctione servanda.

CONSENESCO, is, sēnūi, escere, n. *Vieillir*. SYN. Senex fio, annis et ætate ingravescō, inveterasco. USUS : 1. In morore et lacrimis consenuit. 2. TRANSL. Deficio, imminuor, *dépérir, languir*. Consenuit jam rumor ille. Consenuit ejus gloria, potentia. Partis illius auctores nullo adversario consenuere. Cf. Senectus, Ætas præceps, Desino.

CONSENSIO, onis, *f. Complot, ligue; accord*. SYN. Consensus, conjuratio. EPITH. Major, major et aptior, maxima, mira, mirifica senatus, incredibilis totius provinciæ, singularis bonorum omnium, scelerata, summa. USUS : Vis amicitiae, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Quorum societas, et sceleratæ consensionis, *conjuratio*, fides erupit. Bonorum omnium consensio. Nec ille consensionis globus unius dissensione disjici potuit. Cf. Consensus.

CONSENSUS, ūs, m. *Accord, conformité de sentiment*. SYN. Consensio, conspiratio, consensus, convenientia, cognatio. EPITH. Gravissimus, incredibilis, magnus, major, optimus, præclarus judicium, privatus, publicus, singularis, summus, unus omnium, mirus. PHRAS. Consensus omnium agra res est, *la chose s'est faite du consentement de tout le monde*. Consensione omnium, seu omnium judicio; omnium sententia; consentientibus, approbantibus cunctis; nemine prorsus dissentiente; nulla cujusquam discrepante sententia res gesta est. Consensus omnium in re gerenda fuit idem; omnes omnium sententiæ, voluntates, opiniones, judicia congruebant. Nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit. In eandem omnes sententiam convenerunt; una fuit, eademque consentiens vox omnium; in eandem sententiam itum ab omnibus; suffragantibus omnibus; refragante nemine; nemine reclamante, adversante, obstantem, intercedente; lubentibus omnibus; concordibus animis, studiis suffragiis. Cf. Concordia. USUS : Omnium consensus naturæ vox est. (VULO. Vox populi, vox DEI.) Rerum natura uno consensu juncta est atque continens. Omnium quasi consensus doctrinarum, concentusque. Ordinum consensus divulsus est.

CONSENTANEUS, a, um, *Conforme à, d'accord avec, convenable*. SYN. Conveniens, consentiens, aptus.) Dissentaneus, repugnans. USUS : Observa, quid tempori consentaneum, et personæ. Mors vitæ consentanea; quæ audivi, tuis litteris sunt consentanea. Triste, et his temporibus consentaneum dicendi genus. Cf. Conveniens.

CONSENTIO, is, sensi, sensum, ire, n. *nonnunquam a. Consentir*. SYN. Idem sentio,

cum aliquo facio, sto iudicio et opinione alicuius, in eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro.)(Dissento. ADV. Recte, valde, vehementer, undique, incredibiliter, consentiens voluntas. PHRAS. 1. Consensit senatus, *le sénat donna son assentiment*. Ad consulis sententiam suam senatus adscripsit; in hanc sententiam discessionem fecit conjunctim prope sententiis; in eandem sententiam itum ab omnibus; pedibus in sententiam itum est; uno ore, una voce senatus rem approbavit; secutus sententiam consulis senatus; sententiæ consulis subscrispsit; senatus a consule stetit, ad consilium consulis senatus accessit; consilio huic suffragatus est; senatus ad omnia, quæ consules voluere, descendit; consilio senatus acquievit; vocem consulis senatus assensu excepit. Cf. Concors. 2. (Consensit tentationi, VULG.), *il succomba à la tentation*. Cessit præsentium voluptatum illecebris; succubuit foedæ libidinis blanditiis; importunis voluptatum illecebris in præceps actus est; corruptelarum illecebris irretitus, implicatus, depravatus; ab amore virtutis, a continentia deductus est; ab imbelli voluptate vinci se passus est. USUS: 1. Ad rempublicam conservandam Dii omnes consentiunt. Consentiant, se urbem inflammatus. 2. Congruo, convenio, respondeo, *s'accorder avec, se rapporter, être en harmonie*. Partes omnes inter se non sine lepore consentiunt. Mens mea cum tua voluntate et sententia semper consentit. Oratio moribus, extrema primis mire consentiunt. Unum si cognoris, omnes noris, ita inter se congruunt concorditer, ac consentiunt. Cf. Sentire idem, Sententia, Congruo, Convenio, Concordeo.

CONSEPIO, *is, sepi, septum, ire, a. Entourer d'une haie, enclore*. SYN. Sepio, claudio, munio. USUS: Ager conceptus, ac diligenter munitus.

CONSEQUENS, *entis, omn. gen. Qui suit, suivant, conséquent*. SYN. Quod consequitur, futurus, sequens. USUS: Philosophi imprimis acuti, consequentia et repugnantia videntes. Perspicere, quid in quoque consentaneum, quid consequens, quid repugnans.

CONSEQUENTIA, *æ, f. Suite, succession*. SYN. Consecutio, consecrarium, connexum. EPITH. Præclara, contraria. USUS: Cursum rerum, eventorumque consequentiam notarunt.

CONSEQUOR, *eris, secutus sum, sequi, d. Atteindre, acquiescere, obtenir*. SYN. Adipiscor, assequor, obtineo, acquiro, sequor. ADV. Amplissime, brevi, commodius, continuo. Difficillime sacerdotium, diligenter aliquid, facile omnia, honeste, injuste, similiter, confestim, studiose, repente, præclare. USUS: 1. Vicloriam, potentiam, dignitatem, gloriam, magistratum, honorem consequi. 2. Assequor, *atteindre*. Si propeveris, itinere nos prægressos consequeris. 3. Sequor. Cornelium

ætate consecutus est Cato, *arriver au même âge*. Consequitur, ut videamus. In eam fabulam magni risus sunt consecuti. 4. Compræhendo, *saisir (par la pensée)*. Non possum omnia ejus facta memoria consequi, aut verba complecti. Nullis id verbis consequor. Cf. Acquiror, Obtineo.

1. CONSERO, *is, serti, sertum, ere, a. Joindre, réunir; rapprocher, mettre aux prises*. SYN. Confero, conjungo, configo. ADV. Leniter manus, quiete manus. USUS: Signa contulit, manum cum hoste conseruit. Manus inter se conserunt sanguine ac genere proximi.

2. CONSERO, *is, sevi, situm, ere, Ense-mencer*. SYN. Sero, semino. USUS: Agros conserere.

CONSERTE, *Avec enchaînement*. USUS: Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione, conserte contextequæ fiunt.

CONSERVATIO, *onis, f. Action de conserver; observation*. SYN. Custodia. EPITH. Tuta atque integra salutis. USUS: Fructuum perceptio, et conservatio. Æquitatis, juris conservatio.

CONSERVATOR, *oris, m. Conservateur, sauveur*. SYN. Servator, custos. USUS: Custos, et conservator urbis et patriæ. Cf. Custos.

CONSERVATRIX, *icis, f. Celle qui conserve*. USUS: Omnis natura est conservatrix sui, *toute nature veille à sa conservation*.

CONSERVO, *as, avi, atum, are, a. Conserver; observer, respecter*. SYN. Custodio, tueor, servo, tutor, retineo, foveo, teneo. ADV. Benigne, comiter majestatem, constanter, facilius antiquitatem, proinde, diligenter studia, sanctissime, saltem incolumes cives, studiosissime aliquem, usquequaque religionem, maxime genus et nomen conservandum. PHRAS. 1. Rem mihi a parente traditam conservare satis est, *c'est assez pour moi de conserver la fortune que m'a légué mon père*. Incolumem tueri; non imminuere satis est; nullam patrimonii partem amittere satis habeo; nihil de patrimonio detrachere, id vero satis est. De augendo patrimonio nihil laboro, nihil cogito, curo; curam nullam suscipio; nulla me cura tenet, nulla sollicitas, exercet cura; patrimonio contentus sum. 2. Arduum est, conservare auctoritatem, *il est difficile de garder l'autorité*. Tucri ac sustinere auctoritatem; expectationem de se concitatum alere ac fovere; continere honorifica de se hominum judicia; æquabili rerum gestarum gloria, virtutis existimatione, auctoritate florere; cavere, ne quid detrimenti accipiat; ne quid jacturæ faciat; ne quam jacturam subeat; ne quod discrimen incurrat; subeat collecta diu hominum opinio et existimatio; ne collecta apud homines gratia momento effundatur.

USUS: Ego hoc imperii domicilium, sartum tectum conservavi. Velim, tuam pristinam in me voluntatem, morem tuum conservas. Tuorum meritorum memoriam conservabo. Novissimos hos arborum fetus conservas, conde, ac in hiemem repones. Cf. Servo.

CONSERVUS, i, m. *Compagnon d'esclavage*. SYN. Eidem domino cum alio serviens.

CONSESSOR, oris, m. *Assesseur, celui qui s'ide avec un autre juge*. SYN. Assessor, qui alteri assidet. USUS: Consessores convivæ. Consessores iudices. Consessor et collusor.

CONSESSÛS, ōis, m. *Réunion, assemblée*. SYN. Homines in eodem loco consistentes. EPITH. Frequens theatri, magnus, maximus, turpior. USUS: In conspectu consensuque senatorum frequentissimo.

CONSIDERANTIA, æ, f. *Attention, réflexion*. SYN. Circumspectio. USUS: Tuam hac in re considerantiam laudo. Cf. Providentia.

CONSIDERATĒ, *Avec réflexion, prudemment*. SYN. Cogitate, consulto, meditate, prudenter, iudicio. USUS: Cum ira nihil fieri recte, nihil considerate potest. Consideratius consuluisses.

CONSIDERATIO, ōnis, f. *Examen attentif, prudence*. SYN. Circumspectio, animadversio. EPITH. Accurata. USUS: Est enim animorum ingeniorumque naturale quasi pabulum, consideratio et contemplatio naturæ. Ex circumspectione et accurata consideratione. Cf. Prudentia, Meditatio.

CONSIDĒRO, as, avi, atum, are, a. *Regarder avec soin, examiner*. SYN. Reputo, cogito, commentor, circumspectio, specto, existimo, contemplan, intueor, attendo, expendo, pondero, ante oculos pono, propono; ratione animoque lustror, animo et cogitatione complector; animum ad rem refero; mente circumspectio; animo intueor; animo complector; rationem habeo. ADV. Breviter, communiter, coram, diu, diutius, etiam atque etiam, diligenter, expeditius, facilius rationem ac viam, magnopere, mediocriter, otiose, optime, vade, vehementer, vere, bene. PHRAS. 1. Considerare rem studiosius, examinare una chose avec plus de soin. Acie mentis dispicere; in omnem partem considerationem intendere; omni ingenii vi contemplari, inquirere; animo lustrare; omni cogitatione pertractare; percontari se ipsum; circumspectare res omnes, rationesque subducere; totam causam quam maxime intentis oculis contemplari; omnia amplecti consilio; animo ac mente circumspectare; in animo secum versare, agitare; rem secum reputare; rationes omnes secum deputare. 2. Considera, quæso, tantisper periculi magnitudinem, considères un peu, je vous prie, la grandeur du péril. Refer, obsecro, tantisper ad animum; mentem intendente tuam; mentis aciem, animum intende

ad periculi magnitudinem; considera cum animo tuo; ante oculos statue, constitue; etiam atque etiam cogita, quæ sit periculi magnitudo; defige, quæso, in hoc mentem, ac cogitationem, ut, quantum discriminis subeundum sit, cognoscas; spectet hoc animum tuus, inque una hac cogitatione defixus sit; subeat animum; succurrat animo periculi magnitudo; perpende, quæso, periculi magnitudinem, et justa æstimatione metire; animum, quæso, et mentem adhibe; animum adverte; cogitationem hominis sobrii paulisper suscipe, quoque in periculo sis, etiam atque etiam vide. 3. Considera frequenter æternæ vitæ gaudia, pensez souvent aux joies de la vie éternelle. Illa animum frequenter cogitatione occupa; illa mentem subeat cogitatio; animo obversetur; tibi proposita sit cogitatio; quæ beata immortalitatis sint gaudia. Veniat in mentem sæpe; animo altissime infigatur, inscribatur, inhæreat cœlestium gaudiorum consideratio; tempus frequenter pone in acerrima et attentissima cœlestium præmiorum contemplatione; ad hoc animum adijce; huc cogitationes converte; in hac una re cogitationes omnes consume; illa te teneat cogitatio, ut, quæ virtutis in cœlo sint præmia, animo percipias. USUS: Age nunc, animum refer sic ad veritatem, et considera. Velim, cum Pompeio de eo facto consideres. Mihi vivendi ratio confiderata atque provisa est. Hoc lenti et confiderati iudicis est. Utitur considerata tarditate. Cf. Meditor, Commentor, Cogito, Perpendo.

CONSIDO, is, sēdi, sessum, ere, n. *S'asseoir; s'ider*. SYN. Assideo. (Surgo. ADV. Distincte, varie. USUS: 1. Iudices vix considerant. 2. Maneo, moror, sum, habito, demeurer, se fixer. Quædam religiones ex ultima India accersitæ apud nos consedere. In Platonis labellis examen apum consedit. Consedimus ad Capuam. Considamus in umbra. 3. Minuor, sēdo, conquiesco, s'abaisser, s'affaiblir, tomber. Aspectu hominis cura omnis consedit. Consedit tandem animi ille ardor, furor. Omnis de republica cura consedit.

CONSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Consigner par écrit, marquer*. SYN. Signo, obsigno, firmo. USUS: Litteris consignare monumentis mandanda. Ea acta publicis privatisque monumentis consignata sunt. Harum rerum memoriam nullam publicis commentariis consignatam habemus. Tabulæ signis honestissimorum hominum consignatæ. (VULG. Sigillatæ, signées.)

CONSILIARIUS, ii, m. *Conseiller*. SYN. Auctor, suasor, qui consilium dat. USUS: Tu me consiliario non imperito usus es. Memineris, te magno Regi consiliarium datum. Cf. Suadeo, Consillum, Auctor.

CONSILIOR, aris, atus sum, ari d. *Conseiller; demander des conseils*. SYN. Consi-

lium do, *vel* peto. USUS: Amicis consili ar.. Difficilis ad concilandum legatio. Cf Consulo.

CONSILIUM, II, n. *Conseil*. SYN. Deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, quod aliquis sequitur, *aut* spectat, consultum, sententia. EPI TH. Amantissimum, amplissimum, aptum ad facinus, arrogans, bellicum, bonum, callidius, cautum, certum, commune, consideratius, crudelissimum, cupidum et audax, temerarium, difficile, dispar vitae, divinum et singulare, domesticum, extremum, fidele et salutare alicui, firmum, fixum, gratum acceptumque, gravissimum, honestum, humanum, integrum, inusitatum, jucundum, magnum, majus, maximum, medium, minime obscurum, non minimum, multum, necessarium, non gloriosum, sed tamen periculo vacuum et dolore, non mediocre, novum, optimum, par, paternum, periculosum, perutile sed minime honestum, pium, plenum sceleris et audaciae, plenum prudentiae et fidelitatis, praeclarum, praestans, privatum, puerile, salutare, sanctissimum, sapiens, secretum, sempiternum, senatorium, severissimum, singulare, sordidum, stultum ac demens, suavissimum, summum, superbum, tacitum, temerarium ac repentinum, triste, vacuum periculo, vetus, urbanum. Consilia acerrima, alterna, bona, cautiore, clandestina, clariora luce, digna laude, perdit, dolosa, amantissima, fortuita, gloriosa, idonea ad negotium aliquod, meritissima, intima, justa, languidiora, mala, maxima, mediocria, nova, nova et periculosa, turbulenta, occulta, occultiora, optima, perdit amicorum, periculosa et callida, splendidiore et majora, perniciose, perspicua, plena prudentiae, praepostera, privata, publica, puerilia, recta, vera, honesta, salva, reipublica salutaria, reipublicae sceleratissima, senatoria, singularia, socia pacis et togae, superiora, turbulenta, vetera. PHRAS. 1. Consilium petere, *demandar un conseil*. Exquirere consilium, sententiam alicujus, consulere, in consilium adhibere; alicujus consilio uti; consilii causa adire; deliberationem habere, instituere cum aliquo. Cf. Consulo. 2. Consilium dare, *donner un conseil*. Consilii alicujus auctorem, ducem, principem, moderatorem, adiutorem esse. Consilio aliquem juvare; consilio adesse; consilium promere; consilio non desse; consilium dare, *affere*. Cf. Consulo. 3. Consilium capere, *prendre conseil*. Consilium ex animi virtute capere; consilium inire; ad consilium descendere; consiliis uti; animum inducere, constituere. 4. Consilium sequi, *suivre le conseil de qqn*. De consilio alterius rem totam constituere; parere consiliis; morem gerere suadenti; ad consilium descendere; consiliis assentiri; consiliis uti; a consilio nusquam discedere; consilium non repudiare; pendere ab alienis consiliis; stare consilio; mone-

tem audire; sequi consilii hujus ducem et auctorem; obtemperare monitis, et consiliis. Cf. Suadeo, Obedio. 5. Alienis consiliis abduci se sinit, *il se laisse entraîner par les conseils d'autrui*. In praecipitia agi consilia, auferri se aliorum consiliis, ducendum, regendum se alienis consiliis permittit. 6. Consilia clandestina habuit, *il eut une délibération secrète*. Clandestina coxit consilia; consilia secreto ab aliis coxit; consilia in privato et seducta a plurium conscientia habuit; ad consilia praeter paucissimos adhibuit neminem; consilia clandestina miscuit; optimum quemque consiliorum expertem voluit, reliquit; participes habuit consiliorum paucissimos; paucos in consilium advocabat; cum paucis consilia contulit; paucos consilii sui consocios esse voluit; sedulo cavebat, ne quid consilii foras, in multorum conscientiam efferretur. 7. Consilium mutare, *changer de dessein*. Abjicere consilium; desistere a consilio; depelli a consiliis; decedere de sententia, consilio; desistere de sententia; discedere a sententia; deduci de sententia, deijci, detruhi, moveri, deterreri. 8. Consilii incertum esse, *vel inopem, être dans l'incertitude, sans résolution fixe*. Subitis trepidare consiliis, perturbari temeritate consiliorum; consilia torpent, labant, haerent; confusum esse, et consilii egentem. 9. Consilium senile optimum, *les avis des vieillards sont excellents*. Sapienter fere consulunt senes; non facile peccant, errant, labuntur, offendunt in consilio; optimis et firmissimis rationibus fere semper nititur senilis opinio, sententia; quorum grandior est aetas, qui aetate longius processerunt, eorum is esse solet sensus, qui a ratione non discedat, recedat, non procul absit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, a quo ratio non discedat. 10. Alieno potius consilio quam iudicio tuo uteris, *vous suivez plutôt les avis des autres que vos propres résolutions*. Video te auferri aliorum consiliis; non tam tuo duci, quam alieno abduci consilio; non ipse te audis; non ipse tibi pares; morem geris; non ipse tibi obtemperas, obsequeris, assentiris, sed alieno uteris consilio; sed aliena te consilia regunt; sed ab alienis consiliis voluntas tua pendet; non ipse tibi dux es, non princeps consilii, sed minister. USUS: 1. Consilii copiam facere, *consiller*. Consilio instruere. 2. Consilium petere, *demandar conseil*. 3. Consilium capere, suscipere; rationem salutaris consilii accipere, *recevoir un conseil*. Consilio uti. 4. Consilium exponere, *exposer son sentiment, donner son avis*. Consilium promere, enuntiare; consilii fontes aperire; consiliorum rationem repetere. 5. Consiliis interesse, *assister aux délibérations*. 6. Consilia clausa habere, *avoir un conseil secret*. 7. Consilium explicare, *développer son avis*. 8. Consilio labi, *perdre la tête*. 9. Consiliis hostium occurrere, consilia adversario

extorquere, prévoir les desseins des ennemis. Consilia impedire, frangere. 10. Consilia cum hostibus jungere, se joindre aux ennemis. 11. Consilium abjicere, rejeter un conseil. 12. Consilii tui est, c'est vous que cela regarde, c'est à vous de voir. 13. Consilii hæc sunt, ces choses sont importantes. 14. De consilii sententia decretum est, sur l'avis du conseil, on a décrété. 15. Consilium sanctius, conseil privé. 16. Consilio vires adjuvare, consilium viribus addere, être à la fois fort et prudent. 17. Fortunam in consilio habuit, la fortune le conseilla. 18. Consilii magni res est, la chose demande une mûre délibération. Cf. Incertus consilii.

CONSİMILIS, e, gen. com. Semblable. SYN. Similis. (Dissimilis. USUS: Res gessit meis consimiles. Cf. Similis.

CONSISTO, is, stitū, stitum, ere, n. Se tenir droit, debout. SYN. Stitō. ADV. Diutius, in hoc multum, diu, nusquam, paulisper, plane, præclare in causis, recte et in loco nusquam. USUS: 1. In loco consistere. Si semel consteris, nunquam cades. Hodie primo ex gravi morbo consistere cœpi. 2. Moror, commoror, s'arrêter, être immobile. In Italia consistere, commorari. 3. Desino. Labor ætatis flexu consistit. Atque hic bellum constitit. Tibicen tacuit, ludus constitit. 4. Consto, firmus sum, se soutenir, être ferme. Ille non mente, non lingua, non voce constitit. Impii animo tranquillo, mente quietâ consistere non possunt. 5. Versari, positum esse in aliquo, consistere dans, reposer sur. Salus reipublicæ in unius hominis anima consistit, posita est. Omne bonum in honestate consistit. Causa ejus belli in te consistit. Causidicus in foro præclare consistit. Illo iudice vix consistes.

CONSÏTIO, onis, f. Plantation. SYN. Satio. USUS: Non consitiones modo delectant, sed et insitiones.

CONSITÛRA, æ, f. Action d'ensemencer. SYN. Consitio. USUS: Agri consitura, terre ensemencée.

CONSÖBRINUS, i, m. Cousin germain. SYN. Ex fratre, vel sorore matris genitus.

CONSÖCIATIO, onis, f. Association. SYN. Societas, communio. EPITH. Communis, humana. USUS: Communis hominum generis consociatio. Consociatio hominum, atque communitas.

CONSÖCIO, as, avi, atum, are, a. Associer. SYN. Jungo, conjungo. (Dissocio. USUS: Consociare consilia cum malis civibus. Natura ad civilem communitatem, consociati sumus. Nunquam populus cum senatu tam vehementer consociatus fuit. Cf. Socio, Jungo.

CONSÖLABILIS, e, gen. com. Qui peut être consolé. SYN. Quod consolationem admittit.

CONSÖLATIO, onis, f. Consolation. SYN. Solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio. EPITH. Firmissima. et usitata, grata, gravior, levis, longior, annua, magna, medicis, misera, modica, multa, necessaria, nonnulla, optima, pervulgata, stulta, tenuis, vera, vulgaris, propria. PHRAS. Hæc tibi cogitatio consolationi erit, celle pensée vous consolera. Hæc te cogitatio non mediocriter confirmabit. Hæc si tibi propones, si animo agitabis, animo spectabis, levabis luctum tuum; luctu, ægritudine, sollicitudine te levabis; curam levabis; vulnus doloris tui ipse delinies. Cf. Consolator, Solatium.

CONSÖLATOR, oris, m. Celui qui console, consolateur. USUS: Consolatores ipsi se miseros confitentur.

CONSÖLATORÏUS, a, um, Propre à consoler, de condolance. USUS: A Cæsare accipi litteras consolatorias.

CONSÖLIDO, as, avi, atum, are, a. Fortifier, affermir. SYN. Firmo, corroboro, stabilio.

CONSÖLOR, aris, atus sum, ari, d. Consoler. SYN. Solor, levō, dolorem levō, mororem minuō, desiderium lenio, consolationem adhibeo, alicui perfrugium et solatium præbeo, animum consolatione permulceo, consolatione sustento; dolorem, luctum, fletum abstergo. ADV. Amicissime, communiter, vehementer. PHRAS. 1. Consolari afflictum, consoler un affligé. Consolationem afferre afflicto; excitare, suis opibus sustentare casus miserorum; levationem afferre; levationi esse miseris; percussos ægritudine levare; allevare jacentes; animum reddere; fomenta, oblectamenta dolorum præbere; diffidentes suis rebus confirmare; fulcire ruentes; afflicto erigere; perditos recreare; miserorum ærumnam dictis allevare. 2. Nihil est, quod consolari me possit, rien ne peut me consoler. Nihil est quod solatium afferre, parere mihi possit. Nihil est, quod solatio, consolationi mihi esse possit. Nulla est res, quæ animum meum possit recreare, relevare; vindicare dolore; liberare sollicitudine; eximere dolore; abducere a cura; avocare a molestia; abstrahere a morore, afflictum morore, languentem, jacentem animum erigere, excitare, confirmare nulla jam cogitatio potest. Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest. Laboranti animo, ægotanti, pessime affecto mederi satis nulla ratio valet; parum apta sunt remedia, quæ afferuntur; inutilis, infirma, inanis, supervacanea omnis medicina est. Frustra in me consolando ponitur opera; inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat; nemo ut dolorem lenire, detrudere, depellere, adimere, levare ægritudinem; animum relevare; ægritudinem sedare; abducere ab angore contractum mor-

rore animum possit; ita dolore obruor, ut emergere nulla ratione possim. Respuat jam animum, quasi desperata salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera. Insuper, infusus in animo dolor ita penitus est, ut evelli nulla ratione possit; ut nulla vis rationum evelle, extrahere, educere eum possit. Finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, dolorem moderari, neque homo est, neque res ulla, quæ possit. Non est, ut possim in dolore mihi temperare, dolorem sedare, abjicere; me ad hilaritatem, jucunditatem, quam dolor eripuit, ademit, revocare; referre me ad pristinam animi æquitatem, ad eum statum, unde dolor dejecit, deturbavit, depulit, destruit, non possum. Quæ jam res aut quis homo animo meo virtutem dolore ereptam restituere possit? quis ea sanare vulnera? quis iis vulneribus mederi, medicinam afferre, remedium invenire possit, quæ mihi fortuna intulit, imposuit, infixit? surdæ jam sunt ad omnia solatia aures; exculceratam ægritudine mentem ad sanitatem nemo revocabit; prostratum, jacentem beare jam nihil potest. 3. Hoc unum consolari potest, *cela seul peut me consoler*. Hoc unum relevare animum, erigere mentem ac confirmare; erigere in spem vel ad spem animum; detrahare ægritudinem; serenitatem mentis reducere potest. Hic unus reliquus est consolationi locus; hac una consolatione utor, me sustento; hanc unam mens habet, suscipit consolationem, ac præterea nullam. USUS: Spe, eloquentia consolamur afflicti. Desiderium tui memoria commodum consolabor. Dolorem, quem e republica capio, consolari domus non potest. Hoc mihi non sumo, ut de communibus miseris te, *vel* dolorem tuum consoler.

CONSŌNO, as, ul, nŕum, are, n. *Résonner, retentir*. SYN. Respondeo, consensio, convenio. USUS: 1. Vide, ut oratio moribus consonet, *être d'accord, répondre à*. Nemus consonat, *le bois retentit*.

CONSŌNUS, a, um, *Conforme, convenable*. SYN. Conveniens. USUS: Consonum, consentaneum non est, ut, etc.

CONSŌPIO, is, ivi, itum, ire, a. *Assoupir, endormir*. SYN. Somno obruo, opprimo. USUS: Somno consopiri sempiterno. Cf. Sopor.

CONSORS, ortis, omn. gen. *Compagnon de*. SYN. Particeps, socius. USUS: Socium et chasortem te laboris, gloriæ habui. Consors alicui in lucris et furtis. Cf. Particeps, Socius, Communis.

CONSORTIO, onis, f. *Association, communauté*. SYN. Consociatio. EPITH. Humana. USUS: Dissolvatur, necesse est, omnis humana consortio. Cf. Communio.

CONSPECTUS, ūs, m. *Regard; présence*. SYN. Aspectus, presentia. EPITH. Dulcor patriæ, frequens, jucundissimus. PHRAS. 1. Dare se in conspectum alicui, *se présenter aux regards de qqn*. In conspectum venire; vultum alicuius subire; populo se dare, et coronæ; in populi conspectum se committere; in oculis multitudinis, in ore omnium versari; ostendere, et offerre os suum; os præbere; in conspectum prodire. 2. E conspectu abire, *s'éloigner des regards*. Ab ore hominum concedere; vitare oculos hominum; hominum aspectum, lucemque vitare; ab oculis hominum aliquo concedere; hominum aspectum præsentiamque vitare; e conspectu discedere; evolare; hominum aspectum, lucemque defugere, fugere. USUS: 1. Dare se in conspectum, *s'offrir à la vue*. 2. In conspectu esse, *être en présence, visible*. Loco excelso sita est laus tua, in conspectu urbis posita. 3. In conspectu ponere, *mettre en présence, montrer*. 4. Animus non cadit in conspectum, *l'âme ne tombe pas sous la vue, n'est pas visible*. 5. Conspectum fugere, *fuir les regards des hommes*. 6. E conspectu amittere, *perdre qqn de vue*. 7. Conspectu suorum aliquem privare, *priver qqn de la vue des siens*.

CONSPERGO, is, aspersi, spersum, ere, a. *Arroser, parsemer*. SYN. Aspergo, respergo. USUS: 1. Lacrimis me conspersit. 2. Scripta quadam hilaritate conspergere. Oratio, quasi quibusdam verborum floribus conspersa.

CONSPICIO, is, spexi, spectum, ere, a. *Regarder, observer, remarquer*. SYN. Aspicio, video. ADV. Procul, prope. USUS: 1. Infestis omnium oculis conspici. 2. TRANS. Attendo, considero, *considérer, comprendre*. Conspecte eam mentibus vestris, quam oculis non potestis. Cf. Video, Intueor.

CONSPICOR, aris, atus sum, ari, d. *Voir, s'apercevoir*. SYN. Video. USUS: Occisum ut conspiciatur.

CONSPICUUS, a, um, *Visible; remarquable, distingué*. SYN. Aspectabilis. TRANS. Illustris, clarus. PHRAS. Ea facti gloria eum conspicium reddidit, *cette action l'a rendu illustre*. Ea res illi dignitatem attulit, conciliavit; id factum illi dignitati fuit, dignitatem adjunxit; ea res clarum spectatumque fecit hominem. Cf. Celebris, Clarus. USUS: Mons late conspicuus.

CONSPIRATIO, onis, f. *Conspiration, complot*. SYN. Conjuratio, consensio. EPITH. Incredibilis, conflata, restincta, magna, sceleratissima, tanta. USUS: 1. Conspirationem conflare, facere. Conspirationem restringere, dirimere. 2. Consensus, *accord, union*. Summa erat inter eos animorum conspiratio. Summa est conspiratio consensusque virtutum. Cf. Conjuratio, Consensio.

CONSPIRO, as, avi, atum, are, n. *S'accorder, conspirer au même but.* SYN. Consentio, conjuro. USUS: 1. Mirabiliter omnium ordinum consensus ad liberandam rempublicam conspiravit. Omnes ad dignitatem tuam defendendam conspirasse videntur. 2. Conjuro, conjurer, comploter. Mirum, si senes vicini in unum nidum conspiraverint. Cf. Consentio, Concors.

CONSPONSOR, oris, m. *Qui est caution avec d'autres.* SYN. Qui cum alio spondet. USUS: Communicabo rem cum conspensore tuo.

CONSPŪO, is, ul, ūtum, ere, a. *Souiller d'un crachat, conspuer.* USUS: Ab omnibus derisus, atque consputus.

CONSPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Conspuer.* SYN. Sputo aliquem fœdo. USUS: Clodiani nostros conspugarunt.

CONSTABILIO, is, ivi, itum, ire, a. *Stabilir solidement, fortifier.* SYN. Stabilem et firmum reddo. USUS: Rem suam constabilire.

CONSTANS, antis, omn. gen. *Solide, ferme, résolu.* SYN. Firmus, stabilis, gravis, perpetuus, æqualis, moderatus, constantia præditus. (Levis, Inconstans, mobilis. PHRAS. Animo est gravi et constanti, il a un caractère grave et résolu. Animo est firmo, stabili, immutabili, minime levi, non fluxo, non variabili; animo minime fluctuat, vacillat, claudicat, labitur; nihil in illo levitatis inest, aut inconstantie; nunquam ille discedit a seipso. Nullam in illo animi infirmitatem, nullam consilii mentisque mutabilitatem deprehendas; certum est illi constantiam tueri in sententia; seipsum ab omni perturbatione invictum præstare; animi æquitatem, præsentiam ubique præ se ferre; constantia, animi firmitate est egregia; propositi tenax constantiam in instituto retinet, servat; ad res gerendas constantiam affert, adhibet singularem; abunde constantis animi est; nihil ex pristina voluntate mutat; eadem constantia et florente, et sinistro rerum statu est; consiliis ad exitum perducendis animo præsentem est. Cf. Constantia. USUS: Fortis animi est et constantis, non perturbari rebus adversis. Constans et perpetua vitæ ratio. Rumores afferuntur, iique satis constantes. Firmus, stabilis, constans amicus. Constans lunæ motus. Cf. Fortis.

CONSTANTER, *Constamment; avec persévérance, fermement.* SYN. Fortiter, æqualiter, perpetuo. (Inconstanter. USUS: Constanter et libere me gessi. Constanter et perpetuo placebit hoc consilium.

CONSTANTIA, æ, f. *Constance, fermeté.* SYN. Firmitas, stabilitas, gravitas, æqualitas, perseverantia, firmitas animi, firmum consilium, constans et perpetua vitæ ratio.

(Inconstantia. EPITH. Admirabilis, incredibilis, conveniens et conjuncta, diuturna animi, humana, magna, perpetua, placida et quieta, singularis, summa. PHRAS. 1. Novi tuam constantiam, je connais votre fermeté. Nosco animi tui firmitatem, firmitudinem; scio, te in sententia constare, præstare semper solum; nec de gradu dejici, dimoveri; nec de sententia depelli posse; scio, te in eodem consiliorum tenore obstinatum, perstiturum firmiter; nihil de pristina sententia mutaturum; quam æquali semper tenore sis, novi; scio, quam non varius sis in causa; quam firmitudinem animi obtineas; quam constanter in sententia permanes; quam nulla vi labefactari constantia tua possit. 2. Egregia constantia mihi esse videtur, sa constance me semble remarquable. Is mihi semper visus est, qui sibi constet optime; qui a sententia ægre discedat; ægre mutet consilium; susceptam opinionem non temere abiciat, sensus deponat, de suo statu demigret; quem nulla res facile abducatur, avellat a sententia; cujus mentem ægre in diversam partem traducas; huc illuc, in hanc vel illam partem non facile flectas; ea virum gravitate, eo animi robore ac constantia semper existimavi, ut non magis solem a suo cursu, quam ejus animum ab æquitatis studio deflectas; idem illi vultus in omni re, eadem mens in omni fortuna videtur; is mihi videtur, cujus animum nec prospera fortuna efferat, nec adversa infringat; qui eodem vultu et res secundas et adversas excipiat; qui pulcherrime secundam et adversam fortunam ferre, subire noverit; in quem fortunæ nihil juris sit; qui nec prosperis rebus insolescat, nec adversis frangatur; quem nec in secundis rebus lætiores quisquam viderit, nec in sinistris tristiores; qui eundem vultum, in omni fortuna retineat. Cf. Animus fortis, Fortis. USUS: Cato gravitatem suam perpetua constantia roboravit. Fortis animus sine æqualitate et constantia nullus esse potest. Retinenda igitur est animi constantia, firmitas, perseverantia, gravitas.

CONSTERNATIO, onis, f. *Trouble, épouvante, consternation.* USUS: Pavore et consternatione terita cohors. Cf. Perturbatio. Ingens sollicitudo, ac pene jam luctus est. Cf. Terror.

CONSTERNO, is, stravi, stratum, ere, a. *Couvrir, joncher.* SYN. Sterno, tego, spargo, effundo. USUS: Effusum frumentum vias omnes constraverat.

CONSTIPO, as, avi, atum, are, a. *Serrer, rassembler.* SYN. Constringo, coerceo, coarctio, contrudo. USUS: Equi tantus numerus hominum in eum agrum constipabatur.

(Constipatus, vulg. est, constipe.) Latine: Ex alvi duritie cubare, laborare. Cf. Angustus, Stipo.

CONSTITŪO, is, ul, ūtum, ere, a. *Placere; organiser, régler*. SYN. Decerno, statuo, delibero, cogito, sancio, praescribo, designo. (VULG. Propono mihi, propositum facio.) ADV. Aliquando ante, bene de rebus domesticis, breviter, communiter, coram, diligenter jura, graviter de aliquo, impune supplicium, inique, in posterum legem, lente, libenter conditionem, maturius ex re et tempore, obscure regnum, omnino causam in verbo, optime, publice patronum, sanctissime, sapientissime, verissime. Constitutum bene, divinitus, moderatissime, providentissime, publice, praclarissime, prudenter. PHRAS. Constitui abire, *j'ai résolu de partir*. Animus erat in eo, ut hinc migrarem; in animo erat; cum animo statui, apud animum statui; deliberatum cum animo habebam; stabat jam sententia, ut solum verterem; animus in discessu erat; jam terras alias cogitabam; fixum et statutum erat animo, patria discedere; abeundi, discessus consilium cepi; in animo habui; animum induxi, demigrare hac ex urbe; ratum jam erat migrandi consilium. USUS: 1. Ut constitui, adero. Constitui cum amicis de professione mea. Constitutum plane habeo. Constituentium denique tibi est, quod vite genus eligas. 2. Praescribo, designo. (*vulgo*: Determino) *établir, régler, déterminer*. Diem tempusque colloqui constituit. Pactam et constitutam diem habere. Ad diem dictam, praestitum, praefinitum, constitutum adero. Provinciam aliquam constituere. 3. Decerno, destino. (VULG. Ordino) *constituer, ordonner*. Accusatorem, testes, questionem, disceptationem, vadimonium, actionem constituere. Judicium capitis in aliquem, maleficio supplicium, poenam constituere. 4. Facio, condo, confirmo, *construire, élever, créer, faire*. A diis omnia constituta sunt. Necessitudinem cum aliquo, et amicitiam constituere. Constituere urbem, pacem, rem familiarem suam. 5. Pono, Propono, *placer; amener*. Monumentum in aliquo loco; sibi aliquid ante oculos constituere. Aliquem in locum Praetoris constituere. Cf. Decerno, Delibero.

CONSTITŪTIO, ōnis, f. *Constitution, état, nature; établissement*. SYN. Comparatio, institutio. EPITH. Firma corporis, simplex, tota, quam plurima. USUS: Quid sentis de hujus belli constitutione? Constitutio religionum Numae debetur. 2. Habitus et Compositio. Corporis firma constitutio, *bonne constitution physiqua*.

CONSTITŪTUM, i, n. *Convention, pacte*. SYN. Propositum. USUS: Aiunt, constitutum factum esse cum servis.

CONSTITŪTUS, a, um, *Placé, établi; disposé, réglé; constitué*. SYN. Institutus, confirmatus, compositus, decretus. USUS: Ad constitutam diem adesse. Constituta res est,

et definita. Propositum et constitutum iter. Corpus, animus bene constitutus.

CONSTO, as, stitī, stitum, are, n. *Être composé, être formé*. SYN. Componor, fio, constitutor. ADV. Constare certatim, mutuo studia officii, gratis navim, melius sibi, multum, parum sibi, plane e numeris, plane, non satis, praclare sibi, summe. USUS: 1. Judiciorum ratio ex accusatione et defensione constat. Hic ex fallaciis constat totus. Concio ex imperitissimis constat. Prudentia constat ex scientia rerum bonarum et malarum. 2. Sum, *exister*. Virtus sine ratione constare non potest. Quae in toto mundo moventur et constant. 3. Patet, *être évident; il est certain* (imp.). Res, de qua constat. Quae res cum constet, liquida sit, *pro*: inquisita et comperta sit, etc. Cf. Pateo. Constat inter omnes. Constant mea in te beneficia. 4. Convenio, congruo, cohæreo, *être d'accord, être en règle*. Ista sententia cum priore non constat. Oratio ista nec cum re, nec secum ipsa constat. Constare sibi in vitae perpetuitate, non constare sibi. Mente vix constat. 5. Persevero, permaneo, perduro, *persévérer*. Laudo, quod in sententia constiteris. Constabit tibi fructus otii tui. 6. Pretit ratione, *coûter*. Dimidio minoris tibi constabit. Magno stetit cunctatio homini. Ea res multorum sanguine stetit. Cf. Pretium, Manifestus, Pateo.

CONSTRINGO, is, strinxī, strictum, ere, a. *Lier, resserrer, enchaîner*. SYN. Stringo, vexo, arcto, concludo. (Laxo, solvo. USUS: Rempubliacam legibus constringit. Aliquius scelus supplicio constringere. Dare se libidinibus constringendum. Cf. Stringo.

CONSTRUCTIO, ōnis, f. *Structure; arrangement, construction (des mots)*. SYN. Compositio, quasi structura quædam, consecutio. EPITH. Aptæ et quasi rotunda verborum, magna et ornata, minuta, tota. USUS: Quanto artificio natura constructionem hominis fabricata est.

CONSTRŪO, is, struxī, structum, ere, a. *Élever, construire*. SYN. Conficio, ædifico, fabricor, coarctro. (Destruo. USUS: Aves sibi nidos construnt. Acervos nummorum construere. Cf. Struo.

CONSTŪPRO, as, avi, atum, are, a. *Deshonorer, souiller*. SYN. Stupro, contamino. Cf. Stupro.

CONSŪĀSOR, ōris, m. *Conseiller*. SYN. Suasor. (Dissuasor. USUS: Auctore et consuasore Nævio.

CONSŪESCO, is, ēvi, etum, escere, n. *S'accoutumer*. SYN. Soleo, meæ consuetudinis est, consuetudinem habeo, multum cum aliquo sum; una sum; diem cum aliquo pono, cum aliquo conjunctissime et amicissime vivo; in consuetudinem me do; in consuetudinem

alicujus rei venio.) (Dæsesco. USUS : Equo, quo consuevi, libentius utor. Cf. Assuesco, Consuetudo.

CONSŒTŪDO, Inis, f. *Coutume*. SYN. Mos, institutum, usus. EPITH. Altera natura, artifex suavitatis, non satis avida, bona, civilis, communis, consularis, senatoria, dissoluta, diuturna, domestica, elegans, familiaris, immanis, barbara, indigna, jucunda, summa, judicialis fori, jucundissima cum aliquo, lasciva, libera peccandi, magistra non contemnenda doloris ferendi, magna, mala et impia, mala ac molesta, militaris, mirifica, notissima, nova iudiciorum, perpetua, popularis et forensis dicendi, pristina, quotidiana, regia, vetus, vitiosa et corrupta. PHRAS. 1. A consuetudine longissime discedis, *vous vous éloignez tout à fait de vos habitudes*. Recedis, desiscis, te removes, te abducis; alius plane es a te ipso; a temetipso discedis; tui dissimilem te præbes; tui te similem non præstas; eum, qui adhuc fuisti, te non præstas; tibi parum constas; consuetudinem tuam et inveteratam agendi, vivendi rationem abiecasti, deposuisti, oblivioni dedisti. 2. Consuetudo communis est, *tous ont cette coutume*. Mos hic omnium est; omnium hæc consuetudo est; institutum est, consuetudinis, instituti est; mos hic ubique obtinuit, invaluit; mos ita fert omnium; ita fert consuetudo; nemo non ita consuevit; omnibus hoc est a natura tributum, insitum; ita natura comparatum est; habent hoc omnes a natura; ita facti, ita instituti natura omnes sumus; id in more jam positum est; usu ac more comparatum est; moris est, veteri exemplo et instituto inductus mos est; more fit; vetus hoc est. USUS : 1. Vetus consuetudo naturæ vim obtinet, *une vieille coutume devient une autre nature*. 1. Consuetudinem introducere, *introduire une coutume*. Inducere, addiscere, afferre, excitare, aperire. 2. Consuetudinem immutare, *changer une coutume*. A veteri consuetudine recedere. 3. Consuetudinem servare, *conservier, garder certains usages*. Romani hac consuetudine utuntur. Consuetudo est Romanis. Veterum consuetudinem tenere, retinere, servare, præstare. Manete in præsens consuetudo, serpit, increbrescit. 4. Ad consuetudinem redire, *revenir aux vieilles habitudes*. Omnia ad veterem consuetudinem longo intervallo revocata sunt, reverterunt. II. Vita communis, amicitia, familiaritas, convicius, *commerce, intimité, liaison*. 1. In consuetudinem præstantium virorum se dare, se insinuare, se immergere. Cum his consuetudinem jungere, facere, conjungere, consuetudine jungi, implicari, devinciri. Vetus mihi cum illo amicitia et consuetudo intercedit, *je suis son vieil ami*. 2. Consuetudinem intermittere; a consuetudine refugere; omnium consuetudine privari, *perdre ses amis*. 3. Ad consuetudinem

redire; in vel ad consuetudinem revocari, *renouer l'amitié*. 4. In consuetudine permanere, *demeurer en relations*. Cf. Mos.

CONSUL, ūlis, m. *Consul*, le premier des magistrats romains. SYN. Reipublicæ, publici consilii princeps. USUS : Sine repulsa consul factus, effectus, designatus, renuntiatus.

CONSŪLARIS, e, gen. com. *De consul, consulaire*. SYN. Qui consulatu perfunctus erat, qui consulatu abiit, aliquando consul fuit. EPITH. Disertus, maximus. Consulares clarissimi, constantes et nobiles, meliores et fortiores et constantiores, timidi, turpissimi. USUS : Consulare officium. Provincia consularis. Consulares et prætorii viri.

CONSŪLĀTŪS, ūs, m. *Consulat*. SYN. Amplissima potestas in republica. USUS : 1. Consulatū sperare, cogitare, *penser au consulat*. 2. Consulatū petere, *briguer le consulat*. 3. Consulatū demandare, *confier la charge du consul*. 4. Consulatū inire, *entrer en charge*. 5. Consulatū gerere, *s'acquitter des fonctions du consul*. 6. Consulatū aliquid dejicere, *enlever les fonctions de consul*. Cf. Magistratus.

CONSŪLO, is, ūlūi, sultum, ōre, a, *Delibérer, consulter; donner un conseil*. SYN. Consilium peto, delibero, consulo; item: Consilium do, prospicio, provideo. ADV. Bene reip., bene de rebus, commode, consideratius, diligenter agris, diligentissime valetudini, gravior de se, gravior de salute, libere reipubl., male suis rebus, melius sibi, famæ, pudicitie, multum et diu, et optime alicui, sibi plurimum, serius, maxime. PHRAS. 1. Consulere dubilis in rebus amicos sapientis est, *le sage, dans les cas douteux, consulte ses amis*. Sapientis est in incipiti rerum statu, incertis in rebus, ambiguis, obscuris, aliqua in difficultate constitutis, in controversia positis, amicos in consilium adhibere; ad amicos, ad amicorum arbitrium referre; amicorum iudiciis stare; ad consilium amicorum confugere; amicorum consilio uti; amicorum sententiam exquirere; adire ad amicos consilii causa; velle cognoscere, quid amicis videatur, quid amici sentiant, quid opinionis habeant, quod præbeant consilium; quid censeant, iudicent, faciendum existiment; velle cognoscere; quis sit amicorum sensus, quæ mens, quæ sententia; referre ad consilium amicorum; dare se in consilium amicis; ab amicis consilium capere; amicos auctores, duces, principes consiliorum suorum habere; rogare, interrogare sententiam amicorum; ex amicis, quid sibi auctores sint, exquirere; nihil constituere, suscipere, nisi de amicorum suasu, ductu, hortatu, consilio, sententia, instinctu; sine amicorum consilio; nisi amicis suasoribus, consulatoribus, auctoribus, impulsoribus, ducibus persuasum, permotum, adductum; in neutram se partem

dare, nisi de consilio amicorum; nisi consilium nixum amicorum; nisi suadentibus, consulentibus amicis impulsus. Cf. Consilium peto. 2. (DEUM precibus consulere, VULG.), *consulter DIEU dans la prière*. Divinae mentis. consilium precibus explorare; ad DEUM consilia sua referre; coeleste lumen precibus exposcere; auctorem, ducem, principem consiliorum suorum DEUM habere; rebus in dubiis ad DEUM confugere; consilii lucem a DEO suppliciter exorare; res suas, ac consilia cum DEO quodammodo conferre. 3. (Consulo tibi, VULG.), *je vous conseille*. Hoc tibi do consilii; tibi suadeo; auctor tibi sum; consilium hoc meum est; mea haec est sententia; meus hic est sensus, meum hoc est iudicium; ita sentio; id mihi videtur, placet, probatur. Cf. Auctor. 4. Si me putas recte tibi posse consulere, hoc facies, si *vous pensez que je puisse vous donner un bon conseil, voici ce qu'il vous faudra faire*. Si mea tibi sententia probatur; si me putas aliquid videre; si meum consilium apud te habet aliquid ponderis, momenti; si me putas, quidquam sapere; si audire me vis; si consiliis meis aliquid tribuere; si sequi consilium meum; si ad meum accedere vis consilium, hoc ages; me auctore hoc tibi agendum putabis. Cf. Consilium do. 5. Dignitati tuae consule, *songez à votre dignité*. Ducenda tibi ratio est dignitatis tuae; servendum dignitati tuae; spectanda imprimis dignitas tua; cavendum, nequid detrimenti accipiat dignitas tua; nihil potius, nihil prius, nihil antiquius dignitate tua habendum; fac, ut dignitas tua tibi curae sit; tuere dignitatem tuam; conserva dignitatem tuam. 6. Haud satis rationibus tuis consulis, *vous ne vous occupez pas assez de vos affaires, de vos intérêts*. Non pro eo, ac par esset, tuis commodis propiciis; male per te tibi provisum est; non satis tibi curae est, quid rationes tuae a te postulent; rerum tuarum cura parum te tangere videtur; abjecisse mihi videris rerum tuarum curam, aut in postremis habere. Cf. Negligo. USUS : 1. De hoc negotio te consulendum duxi, *j'ai cru devoir vous consulter*. Diu inter nos consulimus, *delibérer*. 2. Provideo, prospicio, rationem alicujus habeo, occurro, mendeo, *s'occuper de, veiller à, servir*. Consulte vobis, prospicite patriae. Famae ac pudicitiae consulite. Deorum providentia humanis malis consulitur. 3. (Consulo, pro consilium do, *conseiller, vulg. est*). 4. Consulere in medium, *vuiller au bien général, public; consulter ou servir l'intérêt général*. Consulere in publicum. 5. Pessime in se, vel alium consulere, *être mal inspiré pour soi ou pour les autres*. 6. Boni consulere, *approuver, s'applaudir*. Cf. Prospicio, Suadeo, Delibero.

CONSULTATIO, onis, f. *Deliberatio*. SYN. Deliberatio. USUS : Ea res venit in deli-

berationem et consultationem. Exspecto, quid respondeas consultationi meae.

CONSULTO, *Exprès, à dessein, de propos délibéré*. SYN. Cogitato, constituto, composito, compacto, dedita opera, de industria. } Temere, fortuito. USUS : Simulat, se consulto fecisse, quod vel inscitia, vel perturbatione animi factum. Id consilio factum. Cf. Prudens.

CONSULTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Delibérer*. SYN. Delibero; in medium, in commune, in publicum consulo, consilium in eo. USUS : Inquirere et consulare de officio. Deliberationes consulendae sunt. Cf. Consilium.

CONSULTOR, oris, m. *Qui demande conseil, qui consulte; qui donne un conseil, conseiller*. SYN. Consulens. USUS : Consultoribus, quorum domus plena, respondere.

CONSULTRIX, icis, f. *Qui pourvoit à*. USUS : Natura consultrix, et provida utilitatum opportunitatumque omnium.

CONSULTUM, i, n. *Décision, décret*. SYN. Decretum, ut senatus consultum. USUS : Facta et consulta sapientum monumentis prodere.

CONSUMMO, as, avi, atum, are, a. *Compléter, achever; perfectionner*. SYN. Perficio. USUS : Gesta et consummata bella. Cf. Perficio, Absolve.

CONSUMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Absorber, consumer, manger; passer (le temps), employer*. SYN. Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipio, comedo. ADV. Tranquille tempus. PHRAS. 1. Consumere patrimonium suum, *manger son patrimoine*. Adesta pecunia, devorata, profusa, patrimonium suum omne, fortunas suas abligerivit; res eum et fides deficere coeperunt; dissipavit conviviis patrimonium; rem confregit. Res illi per luxum dissipata perit; in deliciis omnia sua disperdidit; per luxuriam effudit; attrivit opes; patrimonii censum mersit; luxu hausit, dilapidavit, decoxit. Cf. Absumo, Helluor, Prodigio, Dissipio, Nepos. 2. Tempus otio consumpsit, *il passa son temps dans l'oisiveté*. Etatem in otio exegit; tempus omne in luxu ac otio posuit; diem per summam inertiam absumpsit; tempus omne in otio trivit, contrivit; otiosa in foro concursatio diem illi unum ac alterum exemit; mensem illum in otio egit, confecit; dies non paucos otio combussit; diem unum, alterum, tertium potando, nugando condidit; temporis bonam partem otiosa concursatione traxit. USUS : 1. Aliqua in re plurimum operae studique consumere. Operam, curam, otium in rebus magnis, orationem facilius consumere. 2. Absumo, *manger, dépenser*. Per luxuriam effundere et consumere bona omnia. Dolore confici ac consumi. In castris, popinis, aleis, gamea tempus aetatis omne consumere.

CONSUMPTIO, onis, f. *Destruction*.
USUS : Consumptione se hic et senio alebat.

CONSUMPTOR, oris, m. *Destructeur*.
USUS : Ignis noster confector et consumptor est omnium.

CONSŪO, is, ul, sūtum, ere, a. *Condre; ourdir*. USUS : Dolos consuere. Consuta tapeta.

CONSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se lever*. SYN. Surgo, assurgo. ADV. Honorifice. USUS : Honorifice ei consurgitur. Consurrexit senatus cum clamore.

CONSURRECTIO, onis, f. *Action de se lever (par différence)*. USUS : Capi maximum fructum ex consurrectione omnium et comitatu.

CONTĀBESCO, is, tabui, escere, n. *Se fondre, déprimer*. SYN. Consumor, extabesco, labefio. USUS : Luctu confectus contabuit; ad extremam tabem venit. Cf. Tabesco.

CONTĀBŪLATIO, onis, f. *Plancher*. USUS : Ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem. Turris quinque tabulatorum, (vulgo Contignationum), *étages*.

CONTĀBŪLO, as, avi, atum, are, a. *Construire en planches, couvrir de planches*. USUS : Totum murum turribus contabularunt. Turres contabulatas, aliaque machinamenta quantiendis muris portabant.

CONTĀGIO, onis, f. *Contact; relation, rapport; contagion*. SYN. Fœditas, virus, venenum, pestis, lues. EPITH. Periculosa, servilis, interna. USUS : Contagione malorum, quæ ab uno serpunt latius. Animus a contagione corporis sevocatus. Latet, patet illius sceleris contagio. Est quædam contagio sceleris, si proditorem defendas. Contaminavit se ejus prædæ contagione. Ad illum contagio conscientiae non pertinet. Contactus corporum, seu contagio vulgabat morbos.

CONTĀGIUM, ii, n. *Contact ou contagion*. SYN. Contagio.

CONTĀMINO, as, avi, atum, are, a. *Souiller*. SYN. Inquino, commaculo. PHRAS. Omnia suis sceleribus contaminavit, *il a tout souillé de ses crimes*. Macula sui sceleris imbuuit; flagitiorum cæno et sordibus inquinavit; omnibus vitiis commaculavit; religiones omnes suo scelere violavit; aras ac templa polluit, funestavit; omni dedecore maculavit; omni scelere obligavit; omnia intoleranda libidine fœda ac deformia effecit. Cf. Macula. USUS : Nullum est flagitium, quo se non contaminarit. Mortalium omnium post homines natos contaminatissimus, turpissimus. Contaminare veritatem mendacio, se omni scelere, stupris, flagitiis. Contagione prædæ contaminare. Omni scelere coopertus et contaminatus. Violatis sacris, piaculum meritus. Cf. Sceleratus.

CONTĒGO, is, texi, tectum, ere, a. *Couvrir*. SYN. Tego. USUS : Natura eas partes contexit. Medicorum errores terra injecta contegit. Cf. Tego.

CONTEMNO, is, tempi, temptum, ere, a. *Mépriser*. SYN. Despicio, despiciatui duco, sperno, abjicio, rejicio, inane ac leve existimo, pro nihilo puto, aspersion. (Expeto, aestimo, effero, admiror. ADV. Aperte existimationem, constanter, magnopere, mirifice, omnino sententiam, penitus aliquem, plane, præclare res humanas, recte pecuniam, severissime voluptatem, valde elegantiam ludorum, vehementer hominem, vicissim, maxime. PHRAS. 1. Humana omnia contemnit, aspersionatur et negligit, *il méprise toutes les choses d'ici-bas*. Humana omnia conculcat, levitia ducit, nullo loco numerat; flocci facit, contemptum habet; despiciatui habet; est in eo summa rerum omnium contemptio et despicientia; humana omnia proterenda ac conculcanda ducit; alta quadam despectione intuetur; sordet ista illi, risui sunt; in summam contemptionem apud eum veniunt humane res omnes. 2. Majores nostri divitias contemnebant, *nos ancêtres méprisaient les richesses*. Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio; divitiæ apud majores nostros nullo loco, nullo numero erant; majores nostri opes parvi pendebant, nihili faciebant, ducebant, reputabant, aestimabant; postremæ omnium rerum divitiæ nostris erant majoribus; postremum locum obtinebant. 3. Contemno omnia, *je méprise tout, je me moque de tout*. Omnia fastidio, respuo; trahantur per me pedibus, non laboro, nihil me tangit; nihil me afficit; nulla re moveor, nulla res in pretio est; nihili facio omnia; inaniam ac leviam, nullius momenti, nullius ponderis apud me sunt; omnia despiciatui, ludibrio habeo; nihili dependo; pro nihilo puto; pro nihilo duco; in minimis pono; risui sunt. 4. Pygmæi contemnuntur, *on dédaigne les pygmées*. Contemptui est pygmæorum brevitatis; in contemptum, in contemptionem venit; brevitatis sua pygmæis contemptum affert; pygmæi opportuni injuriæ ducuntur; pygmæis brevitatis contemptionem affert; despectui est pygmæorum brevitatis; despiciatui, ludibrio habetur; contempta et abjecta res est pygmæus; staturæ brevitatis inertissimis (tiam in pygmæos licentiam facit; pygmæos brevitatis sua in contemptionem adducit; pygmæi contemptu laborant apud mortales cæteros; pygmæorum brevitatis pessimis habetur despiciatui modis; pygmæos obterere quisque audet; ludibrio, risui sunt omnibus pygmæi; pygmæi in magno contemptu vivunt; præbere ad contumeliam os coguntur; fabula sunt populo; nullo in honore sunt. 5. Bonæ artes contemnuntur, *on laisse de côté les bonnes études*. Jacent litterarum studia, ac nullo prope loco sunt;

squalent bonarum artium studia, ac in postremis habentur; litterarum illa gloria in silentio et oblivione jacet; exolevit illud in omnium animis pulcherrimarum artium studium; non obtinent eum, quem merentur liberales disciplinae, honoris, dignitatis locum; nullum jam bonis artibus est pretium, nulla existimatio; artes honestissimæ nullo jam in numero ponuntur, habentur, ducuntur. **USUS**: Contemnere aliquem, ac pro nihilo putare. Irridere et contemnere alios præ se. Contemnere, despiciere, non curare, infra se ducere, pro nihilo habere. Cf. Aspernor, Sperno.

CONTEMPLATIO, ōnis, f. *Contemplation, étude approfondie; considération*. **SYN.** Consideratio, cogitatio, mentis agitatio. **EPITH.** Diligens, magna ac diligens, manca naturæ atque inchoata. **USUS**: Res magna contemplatione digna. Contemplatio naturæ est animi pabulum. Cf. Meditatio, Considero.

CONTEMPLATOR, ōris, m. *Contempleteur, observateur*. **USUS**: Homo cæli contemplator.

CONTEMPLOR, ari, atus sum, ari, d. *Contempler, observer, méditer*. **SYN.** Meditor, considero, perspicio, intueor, animo intueor. **ADV.** Acerrime, otiose, studioso. **PHRAS.** Contemplari res divinas, *méditer les choses divines*. In rerum divinarum contemplatione aliquantum temporis ponere; aliquid temporis celestium rerum contemplationi tribuere; ad rerum divinarum contemplationem exurgere, mentem erigere; vitam agere celestium rerum contemplatione suavissimam; animo esse in celestium rerum meditatione suspensus. **USUS**: Rem quamvis otiose et considerate, summo otio contemplatur. Intentis oculis rem contemplari. Cæli pulchritudinem oculis contemplari. Cf. Considero, Meditor.

CONTEMPTIO, ōnis, f. *Mépris, dédain*. **SYN.** Contemptus, despicientia, despectio. **EPITH.** Firma, stabilis doloris, magna. **USUS**: Fortitudo est malorum dolorumque contemptio. Mortis, pecuniæ, rerum humanarum contemptio. Adversarios in contemptum adduxit.

CONTEMPTUS, ōis, m. *Mépris, dédain*. **SYN.** Contemptio, despectio. **USUS**: Contemptu laborabat apud socios. Cf. Contemno.

CONTENDO, is, tendi, tentum, ere, a, et n. *Tendre vers, s'efforcer; lutter, combattre, se disputer*. **SYN.** Nitor, curo, conor, laboro, enitor, item: Altercor, rixor, litigo. (Remitto. **ADV.** Civiliter, contra, copiosissime, cupidissime, diligentissime, honeste, infestissime, inimicissime, magnopere, mirifice ab aliquo, plane, prorsus, summe, valde, vehementer ab aliquo, de salute veredundus. **PHRAS.** Cum vicinis contendere solet, *il est toujours en dispute avec ses voisins*. Contra vicinos identidem vellatur, depugnat, vociferatur; jurgia,

disceptationes, altercationes suscipit; inaltercando multus est; controversias a mane in noctem sæpe ducit; novas identidem turbas et rixas homo concitus, et ad jurgandum litigiosus commovet; cum omnibus certationem suscipit; cum vicinis bellum gerit, digladiatur; jurgis contendit; omnibus obstrept certatim; obloqui non desistit; certamina serit; verba omnia in altercationem vertit; vicinos in disceptationes perpetuas trahit; jurgantis ira sæpe ad manus pervenit; jurgia, discordias, iras cum vicinis exercet; manus simul intendit, simul probra vicinis ingerit; sæpe brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in animorum contentione exardescit; res sæpe parva studiis in diversa trahentibus, in magnum certamen excedit; frequens illi cum vicinis contentio; rixæ committendæ causa altercatio illi quotidiana; sæpe parva res est, quæ in altercationem vertit; contentiones frequenter excitat; movet, ciet rixas; altercationes, jurgia concitat; serit certamina et rixas cum vicinis. 2. Juvenes magna spectare debent et rectis ad gloriam studiis contendere, *les jeunes gens doivent chercher la gloire par le chemin de la vertu*. Debenat grassari ad gloriam virtutis via; niti, tendere ad gloriam virtutis via; niti, tendere, ad gloriam nervos omnes industriae contendere, et eniti ad gloriam; elaborare, ac animo conniti, ut nihil a se prætermissum, quo veræ laudis fructum sibi comparent, videatur; illuc juventuti summa ope, pertinaciter tendendum, ut veræ virtutis gloriam consequatur. **USUS**: 1. Contende ac elabora, animo connitere, *travailler, faire des efforts*. 2. Litigo, pugno, certo, luctor, confingo, digladior, contentionem facio, contentioni aliquid cum aliquo habeo, *lutter, combattre*. Cum aliquo, contra aliquem armis, vi, impetu, jure, verbis acerrime, inimicissime contendere. Sacramento contendas, mea non esse. Patere, quæso, rationem meam cum tua contendere. **TRANSL.** Intendo, adduco, *diriger, employer*. Nervos omnes contendere. Nihil usquam remittam, quin ætatis industriae meæ nervos omnes contendam, ut, etc. 4. Comparo, confero, *opposer, comparer*. Contende inter seleges et confer. Accusationem nostram cum tua contendo. 5. Eo, festino, *aller, diriger ses pas*. Roma Brundisium contendit. 6. Posco, flagito, peto, efflagito, *demandar avec instance; insister, prétendre*. Summe, omni studio, paulo impudentius contendo, ut mecum in gratiam redeas. Nihil ab invito contendam. Cf. Conor, Laboro, Jurgo, Litigo.

CONTENTE, *Avec effort*. **SYN.** Vehementer, magna contentione, acriter. **USUS**: Contentius ambulare. Alias contentius, alias submissius dicere.

CONTENTIO, ōnis, f. *Lutte, combat, rivalité; effort*. **SYN.** Certatio, controversia,

luctatio, certamen, dimicatio, pugna; vis animi, labor corporis. (Relaxatio, remissio. EPITH. Accurata, acerrima, anceps, clarissima, commodior alicui, dispar, dissimilis, effusa, forensis, gravis, gravis meritorum in remp., incredibilis, injusta, legitima, magna laterum, animi, parva vocis, major vocis, media, mediocris, minima verborum, mira, nimia vocis, par, parva, prima adversariorum, sapiens, similis animi, summa corporis, tanta, turpis, vehementissima, vera. Contentiones agrariae, crebrae, gravissimae, honestissimae, inanes, inimicissimae, magnae, multae et magnae, periculosa. USUS: 1. Accurata et inimicitias incensam contentionem suscipere. Multae et magnae contentiones mihi tecum, *vel* inter nos erunt; contentionem tecum habeo, faciam, *se disputet*. 2. Controversia, *discussion*. Illud vero in contentione ponitur; in contentione venit, incidit, an, etc. 3. Labor, *travail*, *effort*. Omnem vitae cursum in labore ac contentione conficere. A contentione quotidiana animum laxare. In id negotium magna animi contentio adhibenda erit. In arduam contentionem vocatur. Magna nobis de vita ac salute contentio impendit. 4. Comparatio, *collatio*, *comparaison*, *rapprochement*. Hominum, fortunarum, bonorum contentionem facere. Cf. Certamen, Certo, Pugna.

CONTENTUS, a, um, *Content, satisfait*. SYN. Quem non poenitet, qui satis esse putat, qui facile patitur. (Cupidus. ADV. Facile ad liberaliter vivendum. PHRAS. 1. Contentus sum mea sorte, *je suis content de mon sort*. Acquiesco in rebus meis; majora non appeto; plus a fortuna non postulo; satis, abunde est, sufficit, quod habeo. Continet se intra hos fines, non excurrit, non prolabitur animus meus; non se longius effert, non se altius tollit animus meus; non me poenitet conditionis meae; summa voluntate, summa animi aequitate fero hanc fortunam meam; mihi unice satisfacio; his me abunde expleo; eo res meas loco esse laetus sum, satis habeo. 2. Hac mutatione plebs non contenta fuit, *ce changement mécontenta le peuple*. Minime laeta erat; mutationem eam aspernata plebs est; ea rerum conversio haud satis placebat plebi; haud probaturat plebi; huic rerum mutationi haud aequa satis multitudo fremere inter se occulte, obirata fortunae conqueri, Deos denique hominesque palam accusare cepit. Cf. Displiceo. 3. Qualibet poena contentus sum, *j'agréé n'importe quel châtiment*. Nullam deprecor poenam; sententiam in me latam summa voluntate suscipio; aequi bonique facio, quicquid de me statuitur; stabo iudicium decretis, paratamque in omne supplicii genus voluntatem assero; acquiesco iudicium sententiae; poenam quamlibet in me constituent iudices, placet, non repugno, haud refugio, admitto; conditionem

quamlibet accipio; in potestate senatus, iudicium ero. USUS: 1. Cultu parvo contenta est natura. Minimo contentus. 2. Intentus, *tendu, raidi, soutenu*. (Remissus. Contento studio, labore, opera; cursu contento; tormenta contenta et vehementius adducta, *machines fortement tendues*. Vox contenta. Fides contentae.

CONTERO, is, trivi, tritum, ero, a. *Broyer; consumer, dépenser*. SYN. Tero, consumo. ADV. Frustra tempus, melius diem. USUS: 1. In studiis litterarum, in litibus, in re quaerenda totam aetatem, otium, tempus omne conterere, *employer entièrement*. Injurias omnes voluntaria oblivione contrivi, *j'ai effacé par un oubli volontaire le souvenir de toutes les injures que j'avais reçues*. 2. Vinco, vincere, accabare, *détruire*. Caesar caeteras nationes contrivit, domuit, pervicit. Cf. Consumo.

CONTERREO, es, ui, Itum, ero, a. *Épouvanter*. SYN. Terreo. USUS: Vultu ipso aspectuque me conterruit. Cf. Terreo.

CONTESTATIO, onis, f. *Instance, prière*. SYN. Obtestatio. USUS: Maxima contestatione a me petivi, ut, etc.

CONTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Prendre à témoin, invoquer; entamer, ouvrir un débat judiciaire (par l'appel des témoins)*. SYN. Obtestor, iudicium committo constituoque. USUS: Procuratores litem non contestabuntur. Cum eo litem contestatam habeo. Perennis et contestata virtus. Deos hominesque contestari. Cf. Testor.

CONTEXO, is, xui, textum, ero, a. *Faire un tissu, confectionner, composer*. SYN. Texo, conjungo, compono. ADV. Coniuncte cum reliquis, facile, festive crimen, longius carmen. USUS: Carmen contexere. Extrema cum primis contexere. Crimen contexere.

CONTEXTE, *Avec enchaînement*. SYN. Coniuncte. USUS: Omnia naturali colligatione conserte contextequae fiunt.

CONTEXTUS, us, m. *Tissu, assemblage; suite, enchaînement*. SYN. Complexio. EPITH. Mirabilia, totus. USUS: In toto contextu orationis haec sunt servanda. Pennarum contextu corporis tegumenta faciunt. Mirabilis contextus rerum.

CONTICEO, es, ui, ero, n. *Se taire*. SYN. Taceo, reticeo, obmutesco. (Loquor. USUS: 1. Conscientia victus conticuit. 3. TRANS. Deficere, *cesser*. Studium nostrum subito conticuit et obmutuit. Senatus obmutuit; iudicia conticuerunt.

CONTICESCO, is, ticeui, ero, n. *Se taire*. SYN. Taceo, obmutesco. ADV. Illico, parumper, repente, subito. PHRAS. Omnes repente conticuerunt, *tout à coup tous demeurèrent silencieux*. Mestum aliquamdiu silentium obtinuit, silentium repente consecutum est; tunc

silentium aliquot horis; suppressere vocem adstantes; vocem mittebat nemo: altum erat ab omnibus silentium. Muta circum omnia et elingua videbantur. **USUS:** In bello artes nostrae conticescunt. Quando lamentatio urbis et gemitus conticescent? Cf. Taceo, Silentium.

CONTINENS, entis, omni. gen. *Contigu, proche, voisin*. **SYN.** Junctus, adjunctus, affixus, conjunctus, proximus, non interruptus. **USUS:** 1. Terrae continentes. Mari aer; Cappadocia Ciliciae continens est. Natura rerum uno consensu continens est et juncta. Uno pene et continenti agmine. 2. Terra mari vicina, *attenant, contigu, limitrophe*. Mare dissimile est proximo ei continenti. 3. Temperans, *sobre, tempérant*. Vir continens et temperans. Cf. Pudicus, Castus.

CONTINENTER, *Continuellement*. **SYN.** Semper. (Interruptus. **USUS:** 1. Continenter labuntur et fluunt omnia. 2. Temperanter, *sobriement, avec tempérance*. Parce, sobrie, continenter vivere. 3. Continuatae, conjunctae, perpetuo, *de suite, sans interruption*. Uno spiritu continenter multa dicere. Cf. Semper, Assiduus.

CONTINENTIA, æ, f. *Modération, retenue; continence*. **SYN.** Temperantia. **DIFFER.** Continentia Voluptati, Abstinencia Avaritiæ resistit. **USUS:** Valetudo sustentatur continentia in victu omni et cultu. Nihil eum ab summa integritate ac continentia deducere potuit. Nulla re conciliatur facilius benevolentia populi, quam continentia et abstinencia. Cf. Verecundia, Pudicus.

CONTINEO, es, ul, tentum, ere, a, et n. *Renfermer, embrasser (un espace); arrêter, retenir; conserver, garder intact*. **SYN.** Comprehenso, complector, includo, concludo, colligo; *vel refreno, cohibeo, coerceo; vel conservo*. **ADV.** Abscondite, arctius, consulto se domi, diligentissime linguam, modeste insolentiam, patientius et expeditius quæstionem, simpliciter quæstionem, vehementius, vix facile sese regionibus officii. Contineri apte, diu, in cupiditate. **PHRAS.** 1. Columna universo ambitu denos pedes continet, *cette colonne a dix pieds de tour*. Denos pedes colligit, complectitur; columnæ ambitus denum pedum est. 2. Equus Trojanus multos mortales continere non poterat, *le cheval de Troie ne pouvait contenir beaucoup d'hommes*. Multos capere non poterat; paucorum erat capax; admittere, complecti, cohibere non multos poterat; latere, delitescere, tegi, condi in equo Trojano non multi poterant; unus equi ligni angustia claudi, constringi, arctari non multi poterant. 3. Continere iram non potuit, *il ne put maîtriser sa colère*. Sustinere iram non potuit, quin erumperet; temperare sibi non poterat, quin iracundia longius auferretur; iracundiæ modum imponere, facere, statuere,

frenos injicere; iracundiam reprimere, cohibere, coercere, moderari non poterat. **USUS:** 1. Multa animo ac memoria continere. Quæ vitam omnem continent. Continere aliquid animo inclusum. Hæc disputatio uberimos virtutis et doctrinæ fontes continet. Hac una virtute cæteræ omnes, hoc facinore omnia flagitia continentur. Tua salute nostra salus continetur. Vita corpore continetur et spiritu. Omnis honestas quatuor virtutibus continetur. 2. Coerceo, refreno, cohibeo, *réprimer, contenir, maîtriser*. Continere cupiditates. Te contine, ut alios contineas. Iracundiam, conceptum odium, vocem, gemitum continere. A pluribus exemplis, a respondendo, ab assentando se continere. 3. Conservo, *conserver, garder intact, retenir*. Fides republicam maxime continet. Continere aliquem in officio. 4. Colligo, *joindre, rattacher*; n. *vel p. être joint*. Artes cognatione quadam inter se continentur, *les arts se tiennent entre eux par une sorte de parenté*.

CONTINGIT, imp. *Il arrive*. **SYN.** Evenit, accidit. **USUS:** Si mihi vita contingit, *si la vie m'est conservée*, prorogetur. Id facilitate potius, quam culpa mea contingit. Cf. Accidit, Fortuna.

CONTINGO, is, tigi, tactum, ere, a, et n. *Toucher; être proche*. **SYN.** Tango, attingo. **USUS:** Luna terram propius contingit, *la lune est l'astre le plus rapproché de la terre*. Atomus alia aliam contingit. Hujus auctoritatem loci contingere ausus non essem. Aliquem propinquitatem, sanguine contingere, *être parent*. Cf. Evenit.

CONTINUATIO, ontis, f. *Continuation, continuuité*. **SYN.** Perpetuitas. **EPITH.** Admirabilis, fatalis quasi et immutabilis, non minus longa verborum, mirabilis, soluta, apta atque jucunda verborum, tota verborum. **USUS:** Mirabilis quædam continuatio seriesque rerum, ut alia ex aliis nexa, et omnes inter se aptæ colligatæque videantur. 2. Sympathia, *ordre non interrompu*. Immutabilis continuatio ordinis sempiterni. Continuatio causarum. 3. Periodus. Continuatio est densa et continens frequentatio verborum cum absolute sententiarum.

1. **CONTINUŌ**, *Aussitôt, sur-le-champ*. **SYN.** Statim, illico. **USUS:** Non continuo, si quis peccavit, puniendus est. Continuo omnes surrexere. Continuo te meæ voluptatis participem faciam. Cf. Statim.

2. **CONTINUŌ**, as, avi, atum, are, a. *Rendre continu, mettre à la suite, réunir*. **ADV.** Perpetuo. **USUS:** Libertas hucusque continuata permansit. Natura coherens cum omnibus partibus. Ager latissime continuatur. Atomus inter senex continuatur. Cf. Continuus.

CONTINUŌS, a, um, *Continu*. **SYN.** Continens, perpetuus, perennis. **PHRAS.**

Continuus illi labor est, son travail est continu, sans interruption. Noctes diesque laboribus jungit; rem propositam continuo, vel continenti labore urget; in concepto labore perstat naviter; inceptum laborem naviter persequitur; assiduam rei navat operam; institutum suum in persequendo labore tenet naviter; assiduus est in opere; pertinaci studio in rem incumbit; nullum illi a labore coepto otium; quies nulla; a coepto labore ne punctum quidem temporis respirat; infinitus illi labor est; id ille saxum perpetuo volvit. Cf. *Assiduus*. **USUS**: Tot dies continuos quid egisti? Continuis itineribus Romam veni.

CONTORQUEO, es, torsi, torsum, ere, a. *Brandir; détourner*. **SYN.** Convolvo, torqueo, jaculor, deflecto. **USUS**: Ut argumenta valide contorquet; aliquem alias ad lætitiā, alias ad tristitiā contorqueat. Amnes in alium cursum contorquere. Contorta oratio. Contorta et aculeata sophismata.

CONTORTE, *D'une manière entortillée*. **SYN.** Oblique. **USUS**: Perturbate et contorte dicere, concludere aliquid.

CONTORTIO, *onis, f. Entortillement, obscurité (du style)*. **SYN.** Flexio. **USUS**: Majus est, has orationis contorsiones, quam siderum flexus perdiscere.

CONTORTUS, a, um, *Entortillé, embrouillé*. **USUS**: Stoici contortis quibusdam, et minutis conclusionibus utuntur.

CONTRA, *Contra*. **SYN.** Adversum, adversus, in. **USUS**: 1. Facere contra aliquem, contra populi studium stare, *être contraire*. 2. E contrario, immo potius, *au contraire*. Quæ bona sunt, mala putant; contra quæ mala, bona. Non tua culpa est; contra summa laus. 3. Aliter, secus, *contrairement à*. Contra faciam, ac in reliquis causis. Contra, ac licet, factum est. Contra faciunt, quam pollicentur. 4. Ex altera parte, ex opposita parte, *en face, vis-à-vis*. Insulæ latus unum contra Galliam est. Agrum habes contra eum locum, qui, etc.

CONTRACTIO, *onis, f. Contraction; brièveté*. **SYN.** Brevitas. **EPITH.** Facilis. **USUS**: Meam parvimoniam contractio naturæ significat. Idem vitium est effusio animi in lætitiā, ac contractio in dolore. Frontis, brachii, digitorum, supercillii contractio. (Remissio, porrectio. Contractio et brevis gravitatem non habet.

CONTRACTIUNCULA, *æ, f. Liger serrement (de cœur)*. **USUS**: Morsus quidam, et contractiuncula animi relinquuntur.

CONTRACTUS, a, um, *Resserré, abrégé, diminué*. **SYN.** Brevis, adstrictus. **USUS**: 1. Res nostræ contractæ, et adductæ in angustum. Opus lucubraturum contractioribus his nobilibus. Studia in senectute contractiora esse debent, remissiora. 2. Admissus,

patratus, *causé, produit*. Molestè ferimus, quæ nostra culpa contracta sunt. Consuetudines cum multis contractæ, *nombreuses relations d'amitié*. Cf. *Brevis*, *Angustus*.

CONTRADICO, is, dixi, dictum, ere, n. *Contradire, réfuter, s'opposer*. **SYN.** Reclamo, refragor, adversor. **PHRAS.** Tibi ipse contradicis, *vous vous contredisez vous-même*. Tecum ipse pugnas, non modo non coherentia loqueris, sed maxime disjuncta, contraria, dissidentia; contra te loqueris; contrarie simul procedentia, et inter se pugnantia dicis; non constas tibi; a te ipso dissides, discedis; tecum ipse dissensit, discipulus, discordas. **USUS**: Magna libertate palam contradixit. Cf. *Contrarius*, *Adversor*.

CONTRÁHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Rassembler, réunir; lier, contracter*. **SYN.** Congrego, colligo, cogo; coarcto, coangusto, paciscor. **ADV.** Vocem inusitatus, male. **PHRAS.** 1. Cum navita contraxit, *il fit un traité avec le navionnier*. Pactionem confavit; pactionem fecit, confecit; ad pactionem venit cum navarcho; de pretio cum navarcho transegit; pactione se obstrinxit, obligavit; ad pactiones descendit. Cf. *Paciscor*. 2. Quæ prius contraxit, postea rescidit, *il déchira le traité qu'il avait conclu*. Non mansit in pactione; pactionem perturbavit; a pactione recessit; conventis non stetit; contra pactiones fecit; pacta conventa rescidit, infregit, violavit, labefactavit; a pactione abiit. (**VULG.** Contractum non servavit). Cf. *Paciscor*, *Conventum*. **USUS**: 1. Copias, cohortes in unum locum contrahere. Vela, orationem contrahere. Appetitus contrahere et sedare. Amicitia omnia contrahit, discordia dissipat, *l'amitié rassemble tout et la discorde déunit*. 2. Coarcto, coangusto, in arcum, in breve cogo, constringo, *resserrer, contracter, amoindrir, réduire*. (Explico, dilato, diffundo. Animum in dolore contrahere. Varius canendi modus, alias contrahit animos, alias remittit. Collum, frontem, digitos contrahere. 3. Confio. *Es alienum, nomina contrahere, s'endetter*. 4. Concillo, comparo, acquiro, *produire, causer; s'attirer*. Sua liberalitate multorum benevolentiam, amicitiam contraxit. Molestias sibi, odium, invidiam, negotium, offensionem, multum damni contraxit. Sua temeritate bellum, certamen contraxit. 5. *Paciscor, faire un traité*. Cum aliquo rem, aut rationem contrahere. Felix, qui nihil cum aliquo contraxit. Cum aliquo contrahere. Cf. *Brevis*, *Breviter*, *Angustus*.

CONTRARIË, *D'une manière contraire*. **SYN.** Repugnanter. **USUS**: Contrarie scriptum, aut ambiguum.

CONTRÁRIUS, a, um, *Contraire*. **SYN.** Adversus, adversarius, pugnant, diversus. **ADV.** Maxime, valde. **PHRAS.** Senatus contrarium sensit, *le sénat décida le contraire*.

Contra censuit senatus; senatus in omnia alia iuit; contra putavit; e transverso non idem erat senatus de re sensus; dissensit senatus; senatus adversa sententia placuit; senatus iudicia discrepabant, cum nostra sententia non congruebant; secus visum est senatus. Cf. *Dissentio*. USUS: Omnis voluptas honestati est contraria. Nihil tam contrarium rationi, et constantiae, quam fortuna. Monstrum ex contrariis, diversis, ac inter se pugnantibus naturae studiis conflatum. In contrariam partem dicere, disserere, contendere. Cf. *Adversor*.

CONTRĀVENIŌ, is, vĕni, ventum, ire, n. *Sopposer*. SYN. *Adversor*. USUS: Ita faveo tuae sententiae, ut ne in mentem quidem aliquid contraveniret. Quem contravenieris, causa cadet.

CONTRACTĀTIŌ, ōnis, f. *Attouchement*. SYN. *Tractatio*. USUS: Taurus equae contractatione gedit.

CONRECTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher*. SYN. *Tractō*, *atfectō*. USUS: 1. Librum contractare. 2. *TRANSL* Mente varias voluptates contractare, *repultrre son esprit de choses agréables*.

CONTRĒMO, is, ui, ere, n. *Trembler*. SYN. *Tremo*. USUS: Caelum tonitruo contremuit. Cf. *Tremo*.

CONTRĪBŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Fournir sa part, ajouter à la masse*. SYN. *Contribuo*, *tribuo*. USUS: Ad eam rem pecuniam contribuere. Cf. *Tribuo*.

CONTRISTO, as, avi, atum, are, a. *Rendre triste, altrister*. SYN. *Morore* afficio, aegritudinem affero, aegritudine afficio; moerstitium infero; sollicitudinem alicui conficio, affero; angore implico. USUS: Contristavit haec sententia Balbum. Cf. *Tristitia*.

CONTRĪTUS, a, um, *Usé, commun, méprisé*. SYN. *Pervulgatus*, *vulgaris*, *communis*, *pervagatus*. USUS: 1. Communia et contrita praecepta. 2. *Consumptus, passé*. Tota aetas in studiis contrita.

Contritus, et *Contritio* barbara sunt, cum ad dolorem animi de peccatis referuntur. Latine reddi possunt: *Excruciat* dolore admissorum criminum, *contrit*. Dolor animi ex criminum recordatione susceptus, dolor animi de admissio crimine, *contrition*.

CONTRŌVERSĪA, ae, f. *Procès, débat judiciaire; discussion, dispute*. SYN. *Disceptatio*, *contentio*, *dubium*, *lis*. EPITH. *Brevis*, *civilis*, *conjecturalis*, *haereditaria*, *judicialis*, *magna*, *parva*, *plena* *dissensionis*, *privata* *ac singularis*, *recens*, *similis*, *summa*, *tota*. *Contrōversiae* civiles remotissimaeque, forenses, graves, legitimae, et civiles, plurimae. PHRAS. 1. *(Contrōversia Fidei, VULG.) dispute sur la religion*. Fidei capita contrōversa; contrōversae de Fide quaestiones; Fidei capita, quae

in contrōversiam vocantur, veniunt, adducuntur, deducuntur; quae in contrōversia et contentione sunt, versantur; in quibus dissensionis aliquid inest; quae in disceptationem veniunt, cadunt, vocantur; quae in disceptatione versantur; quae in dubium vocari, revocari ab errorum magistris solent; quae dubitationis aliquid habere videntur novitiae religionis auctoribus, ac sectatoribus. 2. *Contrōversiam de jure praedii movit, il contesta mes droits sur ce domaine*. *Contrōversiam mihi intendit, fecit de jure praedii; in contrōversiam vocavit, adduxit, deduxit jura praedii nostri; contentionem excitavit, fecit de jure praedii; jura praedii in contentionem vocavit; contrōversia mihi orta vel nata est de jure praedii*. *Litem intulit, intendit de jure praedii; contrōversiam habeo; causa mihi nata est de jure praedii, implico litem de jure praediorum*. 3. *Contrōversia decisa est, le procès, la dispute est terminée*. *Transacta, composita, sedata, dirempta, sublata, dijudicata est*. USUS: 1. Alet ea res nostras contrōversias. *Contrōversia mihi cum illo est*. Certamen, causa, contrōversia mihi nascitur. *Contrōversiam constituere, dirimere, componere*. 2. *Sine contrōversia optime scripsit*. *Fundus sine contrōversia meus est, ce bien m'appartient sans conteste*. Cf. *Lis*, *Contendo*, *Certamen*.

CONTRŌVERSUS, a, um, *Contrōversé, discuté, mis en question*. SYN. *Litigiosus*, *dubius*. USUS: Homo natura contrōversus, *querelleur*. Jus, res, causa contrōversa, plena dissensionis, Cf. *Dubius*, *Anceps*.

CONTRŌCIDŌ, as, avi, atum, are, a. *Massacrer, égorger*. USUS: Rempubliam impiis armis contrucidarunt. Cf. *Cædo*.

CONTRŪDO, is, trūsī, trūsūm, ere, a. *Pousser avec force, entasser*. SYN. *Constipo*, *coarcto*, *compingo*. USUS: Multos homines in navim contrudi imperat. In carcerem contrusus est.

CONTRŪBERNĀLIS, e, gen. com. *Camarade; collègue; serviteur*. SYN. *Domesticus*, *familiaris*; *domesticus convictor*. USUS: In militia, in consulu contubernalis. Vicinus est meus, immo prope contubernalis. Cf. *Socius*, *Familiaris*.

CONTRŪBERNIUM, ii, n. *Commerce, société, intimité*. SYN. *Convictus*, *sodalitas*. USUS: Consuetudo contubernii nos adeo conjunxit. Cf. *Convictus*.

CONTŪEOR, oris, tūltus sum, eri, d. *Regarder attentivement; faire attention à*. SYN. *Aspicio*. USUS: Contuemini os hominis. Cf. *Intueor*.

CONTŪITŪS, us, m. *Regard*. USUS: Vester ille in me animorum oculorumque contuitus. Cf. *Aspectus*.

CONTŪMĀCIA, ae, f. *Orgueil, obstination, révolte*. SYN. *Pertinacia*, *pervicacia*,

obstinatio, superbia. EPITH. Libera, magna, par, singularis. USUS: Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Adhuc liberam contumaciam a magnitudine animi ductam, non a superbia. Non fero hominis contumaciam. Fuit responsi contumacia. Fastidio et contumacia effertur. Cf. Pervicacia, Obstinatus, Contumax.

CONTUMĀCITER, *Avec orgueil, fièrement*. SYN. Superbe, præfractè, pertinaciter. USUS: Contumaciter et arroganter solet scribere.

CONTUMĀX, acis, omn. gen. *Orgueilleux, fier; récalcitrant, rebelle*. SYN. Superbus, pertinax, obstinatus. PHRAS. In moderatores contumax est, *il est en lutte avec ses maîtres*. Inest contemptor animus; contumacia effertur; impune eludit moderatorum imperia; est illi animus arrogantia subnixus; nescio, quibus opinionibus inflatus est; supercilium, orisque et oculorum contumacia incredibilis; est ingenium ferox homini, et audacia stolidum; spiritus alit elatos, ac superbia tumidos: nullis satis æquus est imperiis; nulla satis auctoritate movetur; indomitum ingenium ac jugi impatiens; præferocis animi juvenis est, neque ulla satis ratione tractabilis. Cf. Superbus, Ferox, Asper. USUS: In superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus, in inferiores crudelis. Cf. Pervicax, Obstinatus.

CONTUMĒLIA, æ, f. *Outrage, affront*. SYN. Convitium, ignominia, injuria. EPITH. Extrema ac miserrima, insignis et nova, maxima, quam minima, tanta. Contumeliæ gravissimæ, insatiabiles, maximæ, nefariæ, pertinales, plurimæ, summæ. PHRAS. 1. Contumeliā illi fecit, *il l'a outragé*. Maledice et contumeliose multa in illum dixit; contumeliis illum oneravit; multa orationis acerbitate et iracundia usus est; asperrimis eum verbis accepit. Multo clamore et convitio illum iactavit, conscidit; omnibus probris oneravit; infandas contumelias in illum edidit; probrosis sermonibus absentem laceravit; quas non ad contumelias descendit homo improbe facetus? Quid non dictum ab illo cum contumelia? Quas non contumelias in illum jecit? Contumeliosissime illi maledixit; voces ab illo emissæ sane contumeliosæ; omnibus probris illum oneravit, laceravit; convitio, contumelia illum verberavit; contumeliā homini dixit, imposuit, intorsit sane gravissimam; contumeliis hominem operuit, vexavit atrocissimis; per obscenā turpemque dictū contumeliā violavit, plastra convitiū in illum iactavit; linguam contumeliose in illum strinxit; contumeliā novo modo illi fecit. 2. Gravi contumelia affectus est, *il a été violemment injurié*. Gravem sustinuit, accepit, passus est contumeliā; frequenti senatus convitio verberatus est; laceratus probris; contume-

liis verberatus; iactatus convitio ac clamore est; multa de illo maledice contumelioseque dicta sunt. USUS: In epistola tua multi aculei contumeliarum insunt. Ad contumelias descendere. In contumeliā vertere. Contumeliā accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere. Cf. Maledictum, Convitium, Injuria, Probrum.

CONTUMĒLIŌSĒ, *Outrageusement, injurieusement*. SYN. Per contumeliā, injuriose. USUS: De absentibus maledice, contumeliose detrahendi causa dicere.

CONTUMĒLIŌSUS, a, um, *Outrageux, injurieux*. SYN. Injurius. USUS: Litteræ, oratio, voces in aliquem contumeliose emissæ. In edictis, in congressu contumeliosus. Cf. Injuria.

CONTUNDO, is, ūdi, ūsum, ere, a. *Écraser, brayer*. SYN. Obtero, frango. USUS: 1. Uxorem lapidibus, et fustibus debilitavit; manus ictibus contudit. 2. TRANSL. Audaciam exultantis prædonis, sævitiam, impetum frangere et contundere, *dompter, vaincre, briser*. Calumniam obtrivit, et contudit. Animum contudit, et fortasse vici.

CONTURBATIO, ōnis, f. *Trouble (de l'âme, des idées)*. USUS: Conturbatio est metus excutiens cogitata.

CONTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler*. SYN. Perturbo, confundo. ADV. Magnopere, mirifice, valde. USUS: 1. Multa conturbant animos specie utilitatis. Id me maxime conturbat, quod. Frequentia hominum conturbat et infirmat imaginum notas. 2. De coquo, dissipo pecuniam domini, rationes perturbo, commisceo, *brouiller, embrouiller; faire banqueroute*. Num igitur conturbare oportebat? Servus postquam conturbasset, profugit.

CONTUS, i, m. *Long bâton, perche*. SYN. Sudes, seu hasta longior sine ferro.

CŌNUS, i, m. *Cône*. Figura metæ, vel pyramidis aut turbinis inversi. USUS: Conum, ais, et cylindrum, et pyramidem pulchriorem, quam sphaeram videri.

CONVĀLESCO, is, lui, escere, n. *Prendre des forces, se rétablir*. SYN. Consanesco, valentior fio, et gravi morbo recreor, sanor, ex morbo evado, morbo defungor, valetudine emergo, morbo levor. ADV. Commodissime illico, impune ad perniciem, tardius. USUS: 1. Non omnes, qui curantur, convalescunt. Si fatum est convalescere e morbo, sine medico convalesces. 2. TRANSL. Cresco, augeor, *crottre, grandir, augmenter*. Ut convalescere aliquando civitas et sanari posset. Cf. Confirma, Valetudo, Morbus.

CONVALLIS, is, f. *Plaine fermée de tous côtés*. SYN. Planities ex omni parte septa montibus. USUS: Roma in montibus et convallis posita.

CONVĀSO, as, avi, atum, are, a. *Emballer, emballer*. SYN. Vasa colligo.

CONVEHO, is, vaxi, vectum, ere, a. *Voiturer, transporter*. SYN. Comporto. USUS: Materiam, lapides convexit.

CONVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Arracher; ébranler, renverser*. SYN. Revello. USUS: 1. Simulacrum, gradus convellere. 2. **TRANSL**. Videbantur convulsuri statum reipublicae. Vires, potentiam, aëta, gratiam alicuius convellere. Aliquem e suis hortis, de pristino statu convellere. Opinionem inolitam, mentibus dudum insitam convellere.

CONVĒNĒ, arum, m. pl. *Étrangers, réfugiés, aventuriers*. SYN. Qui e diversis locis in unam civitatem conveniunt. USUS: Romulus pastores et convenas consilio congregavit et sapientia.

CONVĒNIENS, entis, omn. gen. *Qui est d'accord avec, conforme à*. SYN. Consonus, consentaneus, congruens, concors, aptus, par, decorus, decens, dignus.)(**Allenus**. USUS: Bene convenientes propinqui. Nihil naturae tam aptum, tam conveniens ad res adversas et prosperas, quam amicitia. Quid Philosopho minus conveniens, quam Deos tollere? Cf. Decet, Oportet.

CONVĒNIENTER, *Conformément*. SYN. Congruenter, secundum, pro. USUS: Convenienter naturae vivere.

CONVĒNIENTĪA, æ, f. *Convenance, conformité, rapport, harmonie*. SYN: Coniunctio, cognatio, quasi concentus. **EPITH**. Tanta. USUS: In amicitia est convenientia rerum, in ea stabilitas, in ea constantia. Pulchritudo, venustas, convenientia partium. Cf. Amicitia.

CONVĒNIO, is, vĕni, ventum, ire, n. et a. *Venir ensemble, se réunir, se rencontrer*. SYN. Concurro, coeo, congregor.)(**Dispergo**. ADV. Apte, clam inter se, maxime officio, mirifice, optime cum aliquo, paupis, præclare. **PHRAS**. Multi ad eum convenere, *bien des gens vinrent le trouver*. Sibi eo convento opus ducebant; cuncta nobilitas accurrit; unum in locum congregata est. Coitio hominum facta est; in ejus congressum et colloquium venerunt plurimi, convolarunt, concurrerunt, affluxerunt. Concursum ad illum factus est maximus. Multi se ad eum salutandum conglobarunt. Ex tota urbe ad illum concursus fuit. USUS: 1. Copiae omnes in unum locum convenere. Romam tota Italia convenit. Multae causae in unum locum convenisse, et inter se congruere videntur. 2. Congruo, non abhorreo, aptus, conveniens sum, *s'accorder, être d'accord*. Puto rem conveniuntur. Aliquid, vel nihil inter eos convenit. Hi mores nostrae ætati non conveniunt, *ces mœurs ne sont plus de notre temps*. Vide, quid conveniat, quid deceat. Sunt in te aliqua, quae in nullum con-

venire possunt. Mihi tecum convenit, *il a été arrêté entre nous deux*. Inter omnes convenit, *ita esse, on s'accorde à dire, on reconnaît généralement que...* Neminem adhuc convenisse tecum puto. 3. Adeo, ad aliquid eo, venio, *aller trouver, venir chez*. Convenio quotidie plurimos. Nemo me convenit. 4. Nubo, *passer sous la main d'un mari, se marier*. Uxores, quae in manum viri conveniunt, matresfamilias sunt. Cf. Conventio, Societas.

CONVĒNIT, imp. *Il convient*. SYN. Decet, æquum est. USUS: 1. Non convenit, ad referendam gratiam esse tardiores. 2. *Par est, c'est à vous*. Vos his malis mederi convenit. 3. *Constat, on convient*. Nominis questio est, cum de facto convenit. Convenit id mihi cum adversariis, *telles sont mes conventions avec mes adversaires*. Cf. Decet, Oportet.

CONVENTICŪLUM, i, n. *Réunion*. USUS: Conventicula hominum, et quasi concilia quaedam. Coitiones et conventicula.

CONVENTUM, i, n. *Convention, pacte, accord*. SYN. Pactum. USUS: Stare conventis. Dictorum conventorumque constantia. Promissum et conventum. Cf. Pactum.

1. **CONVENTŪS**, as, m. *Convention*. SYN. Pactum, conventum. USUS: Pacta aliqua sine legibus servantar ex conventu.

2. **CONVENTŪS**, us, m. *Assemblée, réunion*. SYN. Turba, concio, cœtus, multitudo hominum in unum locum congregata. **EPITH**. Celeberrimus virorum mulierumque, dignissimus republica, elegans, honestus, honestissimus maximusque, magnus, nocturnus, tantus. USUS: Conventus celebrare, facere, agere, peragere, habere. Conventum dimittere; in quibus oppidis Praetores conventum agere solent. Conventus ille Capuae me patronum adoptavit.

CONVERSIO, onis, f. *Mouvement circulaire*. SYN. Circumvectio. **EPITH**. Annua, certa definitaque, conveniens constansque, incitatissima, longa, maxima, quotidiana, rotunda. Conversiones absolutae, coelestes, continuæ, naturales rerum. USUS: 1. Coeli conversio incitatio. Anni conversiones et commutationes. Perpetui cursus conversionesque coelestes. 2. Mutatio, vicissitudo, *changement, mutation, révolution*. Naturales sunt conversiones rerum publicarum. Conversio status, et inclinatio communium temporum.

Conversio a peccatis, *Conversion, résolution de mieux vivre*. **PHRAS**. 1. Correctio, emendatio morum; resipiscitis animi propositum; vitae correctioris studium. 2. *Convertere se a peccatis, VULG. se convertir*. Redire in viam; abstinere a sceleribus, resipiscere; ab improba peccandi consuetudine se revocare; ad frugem redire; ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire, sese

traducere; ad bonam frugem se recipere; e flagitiorum cœno emergere; emergere e vitis, et ad curam sempiternæ salutis se revocare; redire ad officium hominis Christiani; animum suum ab omni alia cogitatione ad curandam tuendamque salutem traducere; animum ad melioris vitæ consilia appellere; ad frugem animum applicare; a malitia abstinere; animum a vitæ pravitare abducere; ad sanam mentem redire; suos mores ad recti honestique leges conformare; se a pravis moribus ad virtutis studium convertere. 3. (Convertere alium a peccatis, VULG.) *convertit qqn.* E peccatorum, scelerum gurgite extrahere aliquem; errantem in viam reducere; a vitiis, a pravitare vitæ, a sceleribus avertere; ad bonam frugem adducere; reducere; ad melioris vitæ rationem a pravis moribus traducere; de vitæ pravitare deducere. Errantem ad bonam frugem, bonam mentem reducere, revocare. Cf. Corrigo, Melius.

Conversio Idololatræ, *Conversion d'un idoletr.* PHRAS. Tota barbarorum natio ad Christi fidem conversa est, *toute la nation des barbares s'est convertie, a embrassé la foi du Christ.* Rejēctis tenebris vanarum superstitionum, luce divinitus immissa ad Christianam religionem se applicuit; simulationum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit; Christianis se sacris addixit; ad Christi cultum animum, adjecit; Christo adjuncta est; ad fidem adjuncta est; ad sanam religionem ac fidem traducta; a demonum stipendiis ad Christi signa, ad Christi castra traducta; a superstitiosis ritibus, ab erroribus ritibusque sacrilegis, a demonum servitute ad unius veri DEI notitiam cultumque est traducta; a demonum servitute in Christianam libertatem vindicata, asserta; ad Christum adducta, adjuncta; ad Christiani cœtus communionem aggregata; Christo sacri fontis aspersione auctorata est. Cf. Baptismus.

Conversio hæretici, *Conversion d'un hérétique.* PHRAS. 1. Multi hæretici sunt conversi, *il y a eu de nombreuses conversions d'hérétiques.* E summa caligine ac tenebris in lucem Catholicæ veritatis ducti, restituti; redditus Catholicæ religioni; ad Ecclesiam Catholicam deducti; qui posita contumacia suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecere; ad sinum Catholicæ Ecclesiæ; ad Ecclesiæ auctoritatem redierunt; Religionem Catholicam respererunt; Ecclesiæ reconciliati sunt; de pravis opinionibus deducti; hæresim abjecerunt; ejurarunt; orthodoxam doctrinam hauserunt; Ecclesiæ se reddiderunt; perversarum opinionum venenum, virus ejecerunt; ejurata hæresi se cum Ecclesia Catholica conjunxerunt; se a pravis de religione opinionibus ejecerunt; e seditiosis scēlis se extulerunt; ad cœtum recte sentientium redierunt; ad imperium Romanæ Ecclesiæ se revoca-

runt; falsarum commenta opinionum repudiarunt; Romanæ Ecclesiæ manus dedere; pravas opiniones excusserunt; pestem, quam in animo habebant, ejecerunt; ab errorum caligine ad sinceræ fidei lucem pervenire; suavissimo Ecclesiæ jugo cervices subdidere, submisere; cum Ecclesia Romana in gratiam redire. 2. Ab hæresi alique convertere, *faire abjurer à qqn l'hérésie.* In gratiam cum Romana Ecclesia reducere, restituere; Ecclesiæ Romanæ reconciliare; hominem pravis opinionibus addictum Catholicæ Religioni restituere; hæresim erroribus abductum ad Catholicam Religionem revocare; ex hæresim tenebris ad lucem veritatis evocare; ad Catholica castra, signa traducere; cum Romana Ecclesia in gratiam constituere; depravato ab errorum doctoribus animo veritatis lucem accendere; errorem eripere, eximere, extorquere.

CONVERSO, as, are, a. *Tourner.* SYN. Sæpe convertio. USUS: Animus seipse conversans, *l'âme qui se replie sur elle-même.*

CONVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner; traduire.* SYN. Commuto, traduco, refero. ADV. Aliquando se ad sanitatem, male, repente se, recte, retro, festine. USUS: 1. Arma sua in perniciem patriæ, calamitatem aliquam ad salutem convertere. Animos ad crudelitatem, vim, religiones, risum et facietas convertere. Alienam rem in suam, omnia ad suum commodum convertere. Animos imperitorum a pravitare ad Deorum cultum convertit. In eundem se habitum coloremque convertit. Aliquo se animo et cogitatione convertere. Se totum ad pacem, ad litteras convertere. 2. Volvo, circumago, *tourner.* Terra circa axem se convertit, ac torquet. 3. Interpretor, *traduire.* Græca in latinum convertere. Græca latine reddere. Demosthenis quædam in latinum converti, non ut verbum verbo redderem, sed vim verborum servavi, nec ea annumeranda lectori putavi, sed velut appendenda. Cf. Muto.

CONVESTIO, is, ivi, itum, ire, a. *Revêtir, envelopper.* SYN. Vestio, tego, orno. USUS: Hedera omnia convestivit. Cf. Vestio.

CONVEXUS, a, um, *De forme circulaire, convexe.* USUS: Cœlum convexus.

CONVICTIO, onis, f. *Action de vivre ensemble, commerce, liaison.* SYN. Convicius. USUS: Jucundissima convictio.

CONVICTOR, oris, m. *Commensal, convive.* EPITH. Familiaris, quotidianus. USUS: Domestici convictores. (VULG. Commensales.)

CONVICTUS, us, m. *Vie commune, société.* SYN. Convictio. USUS: Quin redis ad convivium nostrum. Is tollit convivium humanum et societatem.

CONVINCO, *is, vici, victum, ere, a.* *Convaincre.* SYN. Arguo, coarguo, redarguo, cogo, revinco. USUS: Flagitii aliqueum testibus, testimoniis manifestis, iudiciis convincere. Convictus, fractus deprehensusque discessit. Etsi causa tua non manifestissimis iudiciis teneretur, mores tamen et vita te convincerent. Convincam facile et elingum faciam, reddam; tua te confessione induisti et jugulasti, vos propriis aveux vous ont convaincu et perdu. Cf. Arguo, Revinco.

CONVITIATOR, *oris, m. Celui qui injurie.* SYN. Maledictus. USUS: Huic convitiatori ego de mea vita respondeam?

CONVITIUM, *il, n. Injure.* SYN. Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. EPITH. Ferreum, grande, grave, justissimum honestissimumque, magnum, turpe, maximum, quotidianum, tacitum. PHRAS. 1. Convitium facere, *injurier*. Probra ingerere; contumeliis agitare animos; maledicta in aliquem conferre, conjicere; maledictis opprimere, lacerare, appetere, vexare; contumeliis operire, opprimere; verbis violare, lacerare; maledictis figere, obruere; probrum objicere, obiectare; maledicta in aliquem congerere; omnibus probris onare; verbis obtere res cum laude gestas; nullis parcere verborum contumeliis; labem magistratui imponere; maledictorum notis iniurere; probrum inferre; probris vexare. Cf. Maledictum, Probrum, Contumelia. 2. Convitium pati, *souffrir les injures*. Convitio jactari; convitiis urgeri; convitium sustinere; contumeliam accipere, pati; convitio verberari. USUS: Consectari aliquem convitiis. Convitio aliquid flagitare. Urgeor omnium vestrum convitio. Respondebo hominis furiosi convitio. Cf. Dedecus, Ignominia.

CONVIVA, *ae, m. Convive.* SYN. Socius ad epulas, convictor. EPITH. Consiliarii, consilii alicujus, hilari et bene accepti, singuli. USUS: Collectam exigere a conviva. Convivas bene hilariterque accipere.

CONVIVĀLIS, *e, gen. com. Relatif au repas, de table.* USUS: Convivialia ludionum oblectamenta addicta epulis.

CONVIVĀTOR, *oris, m. Celui qui donne un repas.* SYN. Qui convivium facit, parat.

CONVIVĪUM, *il, n. Repas.* SYN. Epulae, accubatio epularis amicum. EPITH. Delicatum, flagitiosissimum, gladiatorium, gratum, jucundum et gratum, maximum, mirificum, moderatum et honestum, praclarum, publicum, pudicum et sobrium, tempestivum, turpe. Convivia honesta, impura, intempestiva, moderata, modica, muliebria, nocturna. PHRAS. 1. Convivium splendidum, *festin magnifique*. Convivium opipare adornatum, omnibus rebus instructum et paratum; ornatum magnifice et splendide; epulum regia

magnificentia dignum, lautum, exquisitum; mensa exquisitissimis dapibus exstructa. 2. Convivium apparare, *préparer un banquet*. Parare, ornare, instruere; epulum dare; mensam exquisitissimis dapibus exstruere; convivio aliqueum accipere; convivium magnifice, splendide, apparatissime adornare. 3. Convivio adesse, *assister à un festin*. Convivium inire, celebrare, concelebrare; convivio accipi; ad convivium adhiberi; accubare in convivio; in convivio esse; convivio interesse; in convivio accumbere. USUS: Celebratur omnium sermone laetitiae convivium. Agitare convivium, *donner un festin ou y prendre part*. Condicere, intell. ad convivium, *s'inviter à dîner chez qqn ou accepter une invitation*. Convivium ad multam noctem vario sermone producere.

CONVIVOR, *aris, atus sum, ari, d.* *Donner ou prendre un repas.* SYN. Convivium ago, agito, epulum do. USUS: Quotidie in publico convivatur. Cf. Convivium.

CONVOCATIO, *onis, f. Appel, convocation.* SYN. Conventus, congregatio. USUS: Nulla ad defendendam rempublicam populi convocatio.

CONVOCO, *as, avi, atum, are, a.* *Convocuer.* SYN. Voco, concio, advoco, congreco. ADV. Aliquando, omnino, serius, fusc. PHRAS. Populum convocavit, *il convoqua le peuple*. Concione advocavit; concilium indixit; concilium plebis habuit; ad concionem vocavit plebem; conventum fecit, egit, celebravit; concivit multitudinem, juvenum manum collegit, comparavit; agmen coegit; cœtus hominum sociavit; multitudinem coegit, congregavit. Cf. Colligo. USUS: Convocare et congregare dissipatos. In domos consulum senatum convocare, cœtum indicere. Concientur miraculo novæ rei homines, servitia edicto concitantur, arcessuntur.

CONVOLO, *as, avi, atum, are, n.* *Accourir, voler ensemble.* SYN. Concurro. ADV. Statim. USUS: Convolut tota ex Italia nuntii. Vexillo elato oculus convolabant. Cf. Concurro.

CONVOLVO, *is, vi, vólutum, ere, a.* *Rouler, faire un tour.* SYN. Involvo. USUS: Sol se convolvens elabitur, ut abeat.

COOPÉRIO, *is, ui, pertum, ire, a.* *Couvrir entièrement.* SYN. Tego. USUS: Telis coopertum corpus. Homo sceleribus, miseriis coopertus. Cf. Tego.

COOPTATIO, *onis, f. Choix, élection.* SYN. Constitutio. EPITH. Censoria. USUS: Cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur.

COOPTO, *as, avi, atum, are, a.* *Choisir.* SYN. Eligo, adscribo, recipio. USUS: Aliquem in amplissimum collegium, in senatum sua nominatione cooptare.

COÖRIOR, oreris, ortus sum, oriri, d. *Naitre, s'élever*. SYN. **ORIOR**. USUS: Tum subito coortae tempestates sunt maximae. Coorti ex insidiis hostes. Cf. **ORIOR**.

CŌPIA, æ, f. *Abondance, foule; puissance, liberté*. SYN. Abundantia, ubertas, vis, facultas. EPITH. Accurata orationis, admirabilis, assidua, bona, digna gloria imperii, exilis. Copiae adventitiae, affluentes, amplissimae patrimonii, domesticæ, desperatæ, equestres ac pares, exiguae amicorum, extenuatissimæ, firmæ, innumerabiles, magnæ, bellicosæ, omnibus rebus ornatae, nimiae, pares, parvæ, pedestres, præclarae, præsentis, veteranæ, veteres. PHRAS. 1. Maxima frumenti copia advecta est, *on importa une grande quantité de blé*. Magna vis, innumerabilis frumenti numerus, ingens frugum modus. comportatus est; urbs commeatus copia ad satietatem instructa est. 2. Tellus magnam copiam præbet frugum, *la terre produit une grande abondance de fruits*. Abundantiam gignit, suppleat id genus frugum; affluit frugum copia; magna soli est benignitas ad maturandas fruges; frugum eo loco abunde est; tellus copia rerum saginat accolat; tellus abundat frugibus; copia frugum et ubertate anteit plerasque imperii provincias; lætissima ubique frugum ubertas est; nihil uberius ad fruges solo, ubertas frugum quanta potest esse maxima; ager est frugum imprimis fertilis. 3. Vir copiosis rei familiaris locuples, *homme très riche*. Omnibus copiis floret, abundat, affluit, circumfluit; omnium rerum affluentibus copiis ditatus, præditus; in summa rerum abundantia vivit. Cf. **DIVES**. 4. Copias contrahere, *lever des troupes*. Copias cogere, contrahere; vires suas in unum conferre; colligere ex dissipato cursu; castra castris conjungere. Cf. **EXERCITUM PARARE**. USUS: 1. Dicendi, verborum, ornamentorum copia, varietas, ubertas. Frugum ubertas et copia. 2. Facultas, potestas, occasio, *faculté, liberté, pouvoir*. Majori cura, quam copia et facultate rem gerere. Facere civibus omnibus sui consilii copiam. Hortensio summam copiam facultatemque dicendi natura largita est. 3. Opes, fortunæ, *richesses, biens de la terre*. Moderator republicam faciat opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. 4. **EXERCITUS**, manus, cohors militum, *troupes, forces militaires*. Copias conficere, comparare, parare, cogere, *lever, préparer des troupes*. Copias habet, copiis abundat, *avoir beaucoup de soldats*. Copias producere, educere in aciem, exponere, *lancer ses troupes en avant*. Copias armare, instruere, *armer ses soldats*. Copias profigare, *tailler en pièces une armée*. Cf. **EXERCITUS**.

CŌPIŌSE, Abundamment. SYN. Uberime. large. largiter. prolixè. abundanter.

USUS: Pastum animalibus copiose et abundanter natura comparavit. Copiose de aliqua re dicere, disserere, disputare.

CŌPIŌSUS, a, um, *Abondant, riche*. SYN. Abundans, uber, dives. ADV. Admodum, plane et locuples. PHRAS. Est orator admodum copiosus, *c'est un orateur très abondant*. Fuse, copiose, rhetorice auget, et ornat omnia; fuse lateque disputat; tractat, pertractat uberrime omnia; est in eo flumen verborum; est oratio plurimi sanguinis; juvenili pene redundantia luxuriat; verbis effervescentibus et paulo nimium redundantibus utitur. Sermonis plenus orator est, ac præ cæteris verbosus; ore pleniori disputat et tractat omnia; velut in immenso campo liberius vagatur. USUS: Homo inter suos imprimis copiosus. Omnibus rebus ornatus et copiosus. Lautum et copiosum patrimonium. Homo ad dicendum copiosus. Cf. **DIVES**, **ORATIO**, **Eloquentia**.

CŌPŪLA, æ, f. *Lien, chaîne*. * SYN. Nexus, vinculum. USUS: Quaritant me, copulas gestant secum.

CŌPŪLATIO, ōnis, f. *Agglomération, assemblage*. SYN. Conjunctio. USUS: Copulatio rerum coagmentationeque naturæ. Congressus, copulationesque consuetudinum. Complexiones, adhæiones, copulationes atomorum. Cf. **Conjunctio**.

CŌPŪLO, as, avi, atum, are, a. *Associer, unir*. SYN. Jungo, adjungo, compono. (Disjungo, divello, distraho. USUS: Disjuncta conjungere, futura cum præsentibus copulare. Animi cum corporibus copulati. Equester ordo cum senatu copulatus. Ista cogitatione differunt, re copulantur. Nihil amabilius, nihil copulatus morum similitudine bonorum. Cf. **Jungo**, **Adjungo**).

CŌQUO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire cuire; tourmenter*. ADV. Bene. USUS: 1. Is, qui coxerat, condimenta addidit. 2. **TRANSL**. Vir bonus misere coquitur a curis. Sermone utitur bene cocto et condito, *longtemps médité*.

COR, cordis, n. *Cœur*. SYN. Pars in animante princeps, vite fons. PHRAS. 1. (Ex corde, **VULG.**), *de tout cœur*. Ex animo; ex intimo animi sensu; libenti animo; propenso studio; propensissima voluntate; egregia animi alacritate; impense, sincere, optimo animo. 2. (Nihil sibi cordi sumit, **VULG.**), *il n'a souci de rien*. Eorum nihil illi cordi est; nihil in animum descendit; eorum nihil in animum admittit; parum, nihil his movetur, commovetur; nihil illi istorum cure est; omisso ac soluto ad hæc est animo; de his rebus minime laborat. Cf. **Cura**, **Sollicitus**. USUS: Nec cor habet, nec palatum. Animus mihi ardet, cor cumulat ira. Res tua valde mihi cordi est. (**VULG.** *Cor, pro animo*: habet cor. Duro, bono est corde, *il a bon cœur, mauvais cœur*).

CORAM, *En présence, vis-à-vis*. SYN. Ad, apud, ante, in conspectu, ante oculos, ante pedes, in oculis. (Absens. USUS : Coram, et absenti mihi promisi. Sed hæc pluribus et commodius coram. Cf. Conspectus, Præ-sens.

CORBIS, is, f. *Corbeille*. SYN. Canistrum, fiscina e vimine contexta. USUS : Messoria corbe se contextit.

CORBĪTA, æ, f. *Navire de transport*. SYN. Navis oneraria.

CORCŪLUM, i, n. *Petit cœur, terme de tendresse*. SYN. Cor parvum. Vox amatoria. USUS : Scipio corculum appellatus fuit.

CORDĀTĒ, *Sensément*. SYN. Sapienter, prudenter.

CORDĀTUS, a, um, *Sensé, prudent*. SYN. Prudens, sapiens. USUS : Scaurus homo egregie cordatus. (VULG. cordatus, cordate adhibet. pro forti, generoso, fortiter.) Cf. Prudens.

CORDŌLIUM, ii, n. *Crève-cœur, chagrin*. * SYN. Dolor cordis. USUS : Rides ab cordolio. At mihi cordolium est.

CŌRIUM, ii, n. *Peau, cuir*. USUS : Obvolutus, vestitus, tectus corio.

CORNEŌLUS, a, um, *De corne, corné*. SYN. Corneus. USUS : Aures duos, et quasi corniculos habent introitus.

CORNEŪS, a, um, *De corne, dur comme la corne*. USUS : Corneum rostrum.

CORNIX, icis, f. *Cornille*. EPITH. Cur-sans, fusca. USUS : Cornicem oculos configere, tromper plus habile que soi. (PROV.).

CORNŪ, u, n. *Corne*. EPITH. Dexterius, firmius, sinisterius. Hebetiora, acutiora. USUS : Lunæ nascentis cornua. Animantia cornibus armata.

CŌROLLA, æ, f. *Petite couronne, guirlande*. SYN. Corona.

CŌROLLĀRIUM, ii, n. *Supplément en général; en part. supplément de salaire, gratification*. SYN. Appendix, accessio. USUS : Ad solitos fructus arationum aliquot nummorum corollarium adjicere. Cf. Addo.

CŌRŌNA, æ, f. *Couronne*. SYN. Insigne regni, insigne regium, diadema, sertum. EPITH. Aurea, civica, illuminata, laurea, longa, maxima, multiplex, publica, subita. USUS : 1. Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata, couronne d'or enrichie de pierres précieuses. Habere, ferre coronam auream in capite. Coronam civicam imponere. Ponere, deponere coronam. 2. Circulus audientium, cœtus, cercle, assemblée, réunion. Frequentissima corona cingi et sepi. Causa erit ad maximam coronam dicenda. In corona hominum et consessu. 3. (Corona clericalis, VULG.), tonsure. Sacri Ordinis insigne, attonso in coronæ modum vertice, (VULG. tonsura).

4. Coronam Marianam recitare, reciter le *chapelet*. Status ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Preces coronarias ad Divinæ Matris honorem persolvere. Corollam precariam pie sancteque volvere. Statis precibus DEI Parenti Virgini corollam texere. Piaculares sacræ corollæ globulos pie sancteque precando volvere. Preces coronarias, corolla precaria, globuli precarii, piaculares, *chapelet*.

CŌRŌNĀRIUS, a, um, *Qui se rapporte aux couronnes*. SYN. Quod ad coronas pertinet. USUS : Aurum coronarium dabatur consulibus ex provincia decedentibus ad decorandum triumphum.

CŌRŌNO, as, avi, atum, are, a. *Couronner*. SYN. Coronam impono, corona dono, venerabilem insignibus imperii facio, insignibus regni augustiorem reddo. USUS : Epulas coronati incurrunt.

CORPŌRĀTUS, a, um, *Qui a un corps, matériel*. USUS : Mundus cernitur et tangitur, et undique est corporatus.

CORPŌRĒUS, a, um, *Qui a un corps, corporel, matériel*. SYN. Corporatus, concretus. USUS : Corporeum et aspectabile omne necesse est esse, quod natum est.

CORPŪLENTUS, a, um, *Gros, gras, qui a de l'embonpoint*. SYN. Obesi corporis homo. Cf. Pinguis, Abdomen.

CORPUS, ōris, n. *Corps*. EPITH. Ægum, bene constitutum, caducum et infirmum, castum, clarum, debile, externum, extremum, figuratum, firmum, fragile, grave, illustre, immane, immortale, imperfectum, impudicissimum, impurum, incultum, horridum, ingens, integrum, insipiens, involatum, maternum, mortale, mutabile, obliquum, æquabile, sanctissimum, sanum, semiferum, vitiosum. Corpora aspera, hamata, uncinataque, solida ac individua, terrena concretaque, viva. USUS : 1. Corpus, quasi vas animi et quoddam receptaculum. Corpus exercendum et ita afficiendum est, ut obediens rationi possit in exequendis negotiis, et in labore tolerando. Corporis infirmitas et imbecillitas. Corpora recalescunt, confirmantur, allevantur, revocantur agitatione et exercitatione. E morbo vires et corpus amisi. Dandum est tempus corpori. Serviendum est corpori. Voluptates ad corpus pertinentes. Corpus vulgare, meretricium. 2. TRANSI. Corpus reipublicæ. Non modo partes, sed corpus reipublicæ curasti, prendre soin de la république tout entière. 3. Opus, volumen, volume; en part. les œuvres complètes d'un auteur. Ex his modicum corpus confici posset. Corpus defensionis.

Corporis Christi festum, la Fête-Dieu. Dies, quem anniversario augustissimoque ritu, sanctissimo Christi Corpori sacrum voluit Ecclesia; qui sanctissimi Christi Corporis

honoribus a maioribus dicatus est; quo omni apparatus genere, triumphalem plane in modum, augustissimum mysterium celebrat Christianus orbis.

CORPUSCŪLA, ōrum, n. pl. *Petits corps, atomes*. EPITH. Levīa, rotunda, angulata et curvata, et adunca. USUS: Democriti corpuscula quædam levīa, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam, et quasi adunca, ex his, etc.

CORRĀDO, is, rāsī, rāsūm, ere, a. *Râter, faire main basse sur*. USUS: Illi, credo, hæc pecunia corrāditur.

CORRECTIO, ōnis, f. *Correction, réforme*. SYN. Temperatio, emendatio. USUS: Correctionem alicui adhibere. Hæc est veteris Philosophiæ correctio et emendatio. Cf. Emendatio, Reprehendo, Corrigo.

CORRECTOR, ōris, m. *Censeur, réformateur*. SYN. Censor, emendator. USUS: Corrector et emendator civitatis.

CORRĒPO, is, psl, ere, n. *Se glisser, s'introduire*. SYN. Irepro.

CORRIGĀ, æ, f. *Courroie (de soulier)*. SYN. Lorus seu cingulus e corio factus. Pedis offensio et corrigiæ abruptio erit cavenda.

CORRIGO, is, rexī, rectūm, ere, a. *Corriger*. SYN. Emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore avertio, compenso.) Depravo. ADV. Ambitiose orationem. PHRAS. 1. Spero fore, ut se corrigat, *j'espère qu'il se corrigera*. Ut se flectat, et majores suos respiciat, ut sanetur; ut ne exemplum in perniciem civitatis manet; ut frugi evadat; ut virtute culpam corrigat, nova gloria flagitii memoriam aboleat; ut se restituat; se ad frugem corrigat; ad frugem animū applicet; ut in viam redeat; ab errore revocetur; oburgando melior fiat; ut correctionem subeat, suscipiat, admittat; ut correctorem patiat; monitoribus et qui erranti viam monstrent, obtemperet, dicto audiens sit, morem gerat. 2. Vix jam corrigi potest, *il est presque incorrigible*. Nullum pene correctionis locum relinquit, reliquum facit; nullum prope melioris frugis spem facit; vix est, ut ad sanitatem flectatur; conclamatum videtur de ejus emendatione; insanabile pene malum est; is ut ad meliorem se frugem recipiat, sperari vix potest; deploranda in perpetuum videtur ejus emendatio; vix superest medicinæ locus; respuit jam inveterata vis mali, quasi desperata salute, medicinam; frustra jam in emendandis ejus moribus opera ponitur; altius jam animo insedit vitium, quam ut evelli ulla ratione possit. Cf. Mellus. 3. Correxī orationem, *il a corrigé son discours*. Ad ineptos locos notam apposuit; orationem limavit; multis lituris delimavit, perpolvit; menda non pauca lituris sustulit; demendo, mutando, interpolando

multis locis sensum restituit. USUS: Aliquem, mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem penitentem corripit. Corrigit se et reprehendere Cf. Mellus.

CORRĪPIO, is, ripul, reptum, ere, a. *Prendre, saisir; blâmer, réprimander*. SYN. Comprehendo, reprehendo. ADV. Acerime, occulte, severe. USUS: 1. Hominem corripit et suspendi jussit. Dolore, amentia, ira corripit; morbo subito corripit. 2. Reprehendo, arguo, incuso, accuso, *accuser, dénoncer*. Clamoribus maximis aliquem corripere. Cf. Reprehendo, Objurgo, Impetus.

CORRÖBORO, as, avi, atum, are, a. *Fortifier, consolider*. SYN. Firmo, confirmo, roboro, sancio.) Infirmo, frango. USUS: Spem alicujus lenitate; factionem indulgentia corroborare. Cum se vox tua corroborarit. Corroborata jam vetustate audacia. Aetas corroborata, rerum cognitioni apta. Cf. Firmus, Confirmo.

CORRÖDO, is, rōsī, rōsūm, ere, a. *Ronger*. SYN. Rodo. USUS: Mures scuta corroserant.

CORRÖGO, as, avi, atum, are, a. *Prier, demander*. SYN. Rogo, peto, precibus quaero. USUS: 1. Necessarios suos corrogat, ut sibi adsint. 2. Congrego, *amasser en demandant*. Vestimenta, vasa, milites corrogare. Cf. Colligo.

CORRŪGO, as, atum, are, a. *Rider, plisser*. USUS: Frontem corrugare. Capere, contrahere, adducere frontem. Cf. Ruga.

CORRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Corrompre; ruiner*. SYN. Depravo, vitio, in vitium impello, destruo. PHRAS. 1. Cupiditates juventutem corrumpunt, *les passions corrompent la jeunesse*. Deteriorem faciunt; a recto cursu et ratione detorquent, nervos omnes virtutis elidunt; corruptelarum illecebris irretiunt; facile in omnia vitia precipitant. 2. Juventus facile corrumpitur (Vulgi. Seducitur), *les jeunes gens se laissent facilement séduire*. Contagione malorum juvenus facile evertitur, in errorem facile luditur, facile transversum agitur; malis moribus depravatur; ad mala consilia deducitur; ad nequitiam facile inducitur; in fraudem illicitur; sollicitando et pollicitando juvenum animi lætantur, labefactantur. Juventus veluti contactu facile recipit vitia, animi virus; morbi illi animorum facile pervadunt juventutem; facile serpunt contagiones malorum; morbi illi animorum veluti corporum contactu vulgantur; ætas illa flexibilis, pravis capta corruptelarum illecebris a continentia facile deducitur; ad inertiam et voluptates corporis pessumdat. 3. Hec in se facinus nunquam concepisset, nisi a pravis sociis corruptus esset, *il n'aurait jamais songé à ce crime, s'il n'avait*

dis corrompu par de mauvais compagnons. Nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset; nisi sociorum exempla transversum egissent; nisi pravitate sociorum ad hec consilia traductus; hæc cum ageret, contagione quadam pestifera insaniit, sociorum pravitate auferri se passus; corruptelam illecebris irretitus; contactus iis corruptelarum illiciis, quæ pravis a sociis sunt profecta. 4. Bellicam laudem avaritia corruptit, *l'avarice gâta sa gloire militaire.* Partam bello gloriam avaritia expunxit; avaritiæ sordes belli gloriam confregere; offecit bellicis laudibus, partoque armis decori avaritia importuna; armorum gloriæ avaritia labem imposuit, aspersit; illustrem belli gloriam avaritiæ sordibus inquinavit. Cf. Macula. 5. Corruptus est pecunia judex, *on a corrompu le juge à prix d'or.* Judex magna vi pecuniæ a sententiæ æquitate deductus est; ob rem judicandam pecuniam accepit; pretio addictam fidem habuit nummarius juris interpres; jus pecunia est adulteratum, spe et metu depravatum; iudicis fides pretio labefacta concidit; saturatus infinita largitione judex, pecuniæ magnitudine facile ab instituto deductus est; mercenarius judex, cujus mens oppressa præmio, lingua adstricta mercede, vero pretium ac gratiam facile antetulit; judex venalem linguam fidemque habuit, judex mercede conductus; largitione cæcatus; pretio delinitus; auro corruptus est; adversarii mei infinita largitione adversum me usi sunt; iudicem pretio mercati sunt; iudicum voluntates largitione redemerunt; corruptelam iudicii magna vi pecuniæ moliti sunt; tantum donis muneribusque perfecerunt, ut a sententia facile abiret, abduceretur; venalem pretio hominem et largitione devinctum, magnitudine pecuniæ facile a bono honestoque abstraxere. Iudicem, a cupiditate auri haud intactum, qui adversus divitias haud quaquam invictum gerebat animum, facile donis ad suam causam perduxerunt. USUS: Aliquem pecunia, iudicem largitione, pretio tribus corrumpere. Vitiosa et corrupta consuetudo. Corrupti ac depravati mores. Tabulæ publicæ lituris corruptæ. Oculi fletu, viæ luto, vestes usu, ædes situ corrumpuntur. Cf. Deterius, Destruo.

CORRUO, *is, ui, ere, n. et a. Tomber, s'écrouler.* SYN. Ruò, cado. (Sto. PHRAS. 1. Vulneratus corruit, *il tombe blessé.* Præceps in vulnus abiit; inter manus suorum collapsus est deficiens, ac jam vix spiritum ducens; moribundus labentibus super corpus armis ad terram defluxit; ruente equo saucius ipse, præceps ad terram datus est. 2. Domus corruit, *la maison s'est écroulée.* Domus convulsa sedibus suis cum fragore ingenti procidit, ruit, procubuit; diu quassata ac

labefacta ruina tandem oppressa est. Cf. Cado. USUS: Ædes exesæ corruiere. Uno meo fato tu, et omnes mei corruistis. Corruere urbis opes. Ille timore, ego risu pene corui.

CORRUPTÈ, *Avec altération, avec corruption.* SYN. Male, prave, nequiter. USUS: Depravate et corrupte de re aliqua iudicare.

CORRUPTÈLA, *æ, f. Ce qui sert à corrompre; action de corrompre.* SYN. Quod ad corruptendum valet, ut largitio, illecebræ, etc. PHRAS. Corruptelam iudicis moliri, *chercher à corrompre le juge.* Sollicitare iudicem pecunia ad perniciem alterius; spe ac promissis prolectare; mercari pretio iudicem; pretio ac largitione delinire; donis, muneribus tentare. Cf. Corruptus judex. USUS: Mores hac dulcedine, corruptelaque depravati. Corruptela malæ consuetudinis. Aliquem corruptelam illecebris irretire.

CORRUPTIO, *onis, f. Corruption, altération.* USUS: Morbum appellant totius corporis corruptionem.

CORRUPTOR, *oris, m. Corrupteur, séducteur.* SYN. Largitor. USUS: Quis corruptor juventutis? Quem tu hujus tribus corruptorem ac venditorem clamitas.

CORRUPTRIX, *icis, f. Corruptrice.* Corruptrix provincia.

CORS, *ortis, f. Cour fermée, basse-cour.* SYN. Arca villæ, spatium intra maceriem. USUS: Villam habes cum corte.

CORTEX, *icis, m. Enveloppe des plantes, écorce.* USUS: Trunci obducuntur libro aut cortice quo sint a frigoris et caloribus tutiores.

CORTINA, *æ, f. Tenture, rideau.* USUS: Cortina theatri.

CORUSCO, *as, are, n. Briller, étinceler.* SYN. Splendeo, emico. USUS: Flammæ inter nubes coruscat.

CORUSCUS, *a, um, Brilliant, étincelant.*

CORVUS, *i, m. Corbeau.* USUS: Milvo est bellum naturale cum corvo.

CORYPHÆUS, *t, m. Coryphée; chef.* SYN. Dux, princeps. USUS: Zenonem Philo coryphæum Epicureorum appellat. Cf. Auctor.

COS, *cottis, f. Caillon, pierre à aiguiser.* SYN. Lapis, quo cultri acuntur. USUS: Iracundia cos est fortitudinis, *la colère aiguise le courage.* Novacula cotelem præcidere.

COSTA, *æ, f. Côte.* USUS: Animalium, navium costæ; *flancs des navires.*

COTHURNUS, *i, m. Cothurne, sorte de chaussure.* Calceamenti genus, tragœdis et virginibus familiare.

CRAPŪLA, *æ, f. Pesanteur de tête, ivresse, indigestion.* SYN. Heliunum vitium, dissoluta vigiles ratio. PHRAS. 1. Crapulam

habet, il est ivre. Mero incalescit; sensus mero victi sunt; gravata ebrietate mens; vino gravis est; mero oneratus; vino epulisque obrutus est; appotus probe; invitavit se plusculum majoribus poculis; temulentus est; vino rationem obruit; vino mentem mersit; vino sepultus est; vino onustus, languidus, oppressus est; vino madet; crapula ac capitis errore titubet; nec mens, nec lingua homini consistit; mero victus est; vini flore se complevit; vino se ingurgitavit; crapula gravis et impos sui est. Cf. Ebrius. 2. Crapulam edormivit, il a crué son vin. Crapulam exhalavit; somno concocit; quies mentem reddidit; ebrietatem discussit. USUS: Edormi et exhalare crapulam. Cf. Bibo.

CRAS, Demain. SYN. Secundum hanc diem, crastina die.

CRASSÉ, Grossièrement. USUS: Crasse compositum aliquid.

CRASSITUDO, Inla, f. Épaisseur. USUS: Crassitudo aeris mihi noxia.

CRASSUS, a, um, Épais. SYN. Densus, plenior, pinguis, concretus.)(**Tenuis.** USUS: Crassus et concretus aer. Omnia crassis circumfusa tenebris. Caelum crassum.

CRASTINUS, a, um, De demain. USUS: Nisi me in crastinum differre velis.

CRATER, eris, m. Cratère, coupe. SYN. Poculum, cratera.

CRATES, is, f. Clavis. SYN. Tabula viminibus contexta. USUS: Locus conceptus cratibus.

CRÉATIO, onis, f. Création, élection. USUS: Creator magistratuum.

CRÉATOR, oris, m. Créateur, auteur; père. SYN. Procreator, genitor, effector. PHRAS. Creator universi DEUS, DIEU, créateur de l'univers. Effector et molitor mundi; opifex, generator aedificatorque mundi DEUS; rerum, quae in tota natura constant, omnium opifex; universi conditor ac parens DEUS; huius immensi operis conditor, effector, in indi huius architectus ac fabricator; temporum ac omnium rerum artifex. Cf. DEUS. USUS: Creator urbis Romulus.

CREATA, e, f. Créature. SYN. Res creata, ex nihilo producta; res condita ab opifice et aedificatore mundi, DEO; res a summo conditore DEO procreata; summi conditoris, creatoris, procreatoris opus; res mortalis. Creata omnia.

CRĒBER, bra, brum, Fréquent. SYN. Frequens, densus. USUS: Thucydides creber est rerum frequentia. Crebre venae toto corpore intextae. Per hos dies creberrimus mihi sermo de te. Cf. Sæpe, Frequenter.

CRĒBRITAS, atis, f. Fréquence, multiplicité. SYN. Frequentia. EPITH. Pristina, tanta litterarum. USUS: Crebritate officiorum priora errata sarciam.

CRĒBRO, Fréquemment. SYN. Frequenter. USUS: Crebro litteras dare. Cf. Sæpe.

CRĒDIBILIS, e, gen. com. Croyable, vraisemblable. SYN. Probabilis, verisimilis.)(**Incredibilis.** PHRAS. 1. Credibile est, il est probable que (cum ut vel inf.). Fidem est propius; ad fidem pronus est; verisimilimum est; a ratione haud alienum est, par est credere. Cf. Verisimile. 2. Rem credibilem reddidit, il a rendu la chose vraisemblable. Fidem ejus rei fecit allatus ab eo nuntius; suspicionem affirmavit rumor publicus, fidem rei addidit una consentiensque vox populi; ad suspensionem res certissima accesserunt; opinionem adjuvit constans rei fama. USUS: Narratio credibilis esse debet. Credibile est, quod sine ullo teste auditoris opinione firmatur. Cf. Incredibilis.

CRĒDIBILITER, D'une manière croyable, vraisemblable. SYN. Verisimiliter, probabiliter. USUS: Quam non modo non credibiliter, sed ne suspiciose quidem.

CRĒDITOR, oris, m. Créancier. SYN. Is, cui quacumque causa aliquid debetur.)(**Debitor.** EPITH. Ceteri, familiares, universi. USUS: Fraudare creditores. Cum omnibus creditoribus suis male agit.

CRĒDO, is, didi, ditum, ere, a. Croire, ajouter foi. SYN. Fidem habeo, tribuo; auctoritatem tribuo, auctoritatem et fidem adjungo, mihi persuadeo. ADV. Cito de aliquo, facile, firmus, prorsus, recte de aliquo, stulte, temere pecuniam, valde, dementer. PHRAS. 1. Ne temere cuius credas, ne croyez pas légèrement le premier venu. Ne cuiusvis testimonio fidem adjungas; ne omnibus credulum te præbeas; ne omnibus credulitatem tuam adixeris; segnior ad credendum esto; caveas, ne fidem tibi quisque faciat, tibi aliquid persuadeat. 2. Non cuius est credendum, il ne faut pas croire tout le monde. Quibusdam fidem et auctoritatem usta suspicio derogavit; quosdam leviores auctores rei culpa facit; sunt, quibus incerta, dubia, fluxa fides sit; quorum fide niti tuto haud possis; non cuius adhibenda est fides. 3. Crede mihi, rem ita se habere, croyez-moi, la chose est ainsi, telle que je vous le dis. Persuasum tibi habe; induc animum; induc in animum, ita esse; pro certo habe; pro certo existima; nihil dubita; exploratum atque omnino certum habe; pro comperto habeas, velim; sit hoc apud te minime dubium; sit exploratum; pro inquisito et comperto sit, rem hoc loco esse; velim, sic habeas; tibi persuadeas, cum animo tuo constituas, in hoc statu rem esse. 4. Est vir, cui merito credi possit, c'est un homme que vous pouvez croire. Cujus conspecta fides et gravitas; est fide dignissimus; vir est suspecte minime fidei; cuius ingens apud omnes auctoritas ac fides; cuius auctoritas magni apud omnes est ponderis; qui auctoritate valeat, floreat

maxima; cuius ingens inter testes nomen; cui vel injurato credas. Cf. Auctoritas. USUS: 1. Aiunt, nervos atque artus esse sapientiae, non temere credere. Adduci non possum, ut somniis credam. Non credo de numero militum. 2. Concredo, committo, *confiteri*. Se alicui, sua consilia; res omnes alienae fidei; arcana libris; nocti se credere. Cf. Fides, Judicio, Firmus, Certus.

CRĒDŪLITAS, atis, f. *Crédulité, facilité à croire*. SYN. Credendi facilitas, animus simplex, credulus. USUS: Credulitas error potius est, quam culpa, et in optimi cujusque animum facillime irrepit.

CRĒDŪLUS, a, um, *Crédule, simple*. SYN. Simplex, antiqui moris homo, qui facile credit.) Prudens, sapiens. USUS: Verba mihi dari facile patior, meque libenter præbeo credulum. Creduli et improvidi juvenes. Cf. Incautus.

CRĒMO, as, avi, atum, are, a. *Brûler*. SYN. Incendo, exuro, comburo, deuro, in ignem aliquid infero, flammis torreo.

CRĒO, as, avi, atum, are, a. *Crder, engendrer, produire*. SYN. Procreo, gigno, facio. ADV. De integro censors, injuste periculum, rite consules. PHRAS. 1. DEUS hunc mundum creavit, *DIEU a créé cet univers*. Ex nihilo procreavit; rerum omnium potentissimus ac sapientissimus opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit; commune hoc DEI ac hominum domicilium DEI consilio jussuque repente ex nihilo constituit; rerum hanc universitatem; qua omnia continentur, nullis ex elementis, nullis ex principiis molitus est DEUS; mundi hujus moles immensa non manibus hominum, sed DEI imperio surrexit; quidquid hic videmus, de nihilo natum est DEO imperante; DEUS est, qui cælum et omnia, quæ cœli ambitu continentur; qui supra, media, infima condidit, architectatus est, ex nihilo excitavit, formavit, finxit. 2. Regem creant, *ils le créent roi*. Regem appellant, regem jubent, regnum ei deferunt; regem renuntiant; diadema ei imponunt; regem faciunt, dicunt; summam imperii ad eum deferunt. USUS: Artis proprium est creare et generare. Periculum alicui creare. Luxuries in urbe creatur. Consules et prætores creantur. Errorem sæpe creat similitudo. Cf. Facio.

CRĒPIDA, æ, f. *Sandale*. Calceamenti genus. USUS: Statua Scipionis cum chlamyde et crepidis. Ne sutor supra crepidam, *chacun son métier*. (PROV.).

CRĒPIDĀTUS, a, um, *Qui porte des sandales*. SYN. Soleatus.

CRĒPIDO, inis, f. *Môle, jetée; rivage*. SYN. Ora terræ, quæ alluitur aqua, vel ripa paulo eminentior. USUS: Pirata ad omnes urbis crepidines accessit.

CRĒPITŪS, ūs, m. *Bruit relentissant, craquement*. SYN. Sonus collisione excitatus, aut percussione. EPITH. Honesti, liberi. USUS: Pallor et tremor et dentium crepitus consequitur. Inter plagarum crepitum doloremque. Stoici aiunt, crepitus æque ac ructus liberos esse oportere.

CRĒPO, as, ul, Itum, are, n. *Rendre un son, craquer*. SYN. Percrepeo.

CRĒPUNDĪA, ōrum, n. pl. *Jouets d'enfant, hochets*. SYN. Quæ pueris dantur oblectandi causa.

CRĒPUSCŪLUM, i, n. *Crépuscule*. USUS: Primo crepusculo. Cf. Vesper.

CRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *Croître*. SYN. Augesco, accresco, adolesco, ingravesco, serpo, propagor, augeor, ætate procedo, surgo, ascendo.) Decresco. ADV. Incredibiliter, plurimum, pariter cum ætate studia. PHRAS. 1. Herbæ et terra crescunt, *les herbes sortent de la terre*. E terra nascuntur; e terra maturatæ pubescunt et maturitatem assequuntur. Diffundit terra et elicit herbescentem viriditatem; e terra germina omnia effunduntur; terra herbes gignit, creat, progenerat; herbæ proveniunt, prosiliunt, prorumpunt, emicant, enascuntur, exeunt. 2. Malum in dies crescit, *le mal s'accroît de jour en jour*. Malum in dies longius manat; serpit latius; magis vulgatur; augecit, ingravescit; longius progreditur, procedit; majora in dies incrementa capit. Cf. Augesco, Augeo. 3. Postquam crevit puer, *dès que l'enfant fut devenu grand*. Ubi adolevit ætate; ubi ætate processit; sumpto jam corpore, animique robore; ubi ad justum corporis modum adolevit; ubi ad justum corporis proceritatem; corporis habitum processit. 4. Ira dolorque crevit, *la colère et la douleur ont augmenté*. Exarsit ira, vehementius efferbuit. Cf. Augeo. USUS: Respublica privatis inimicitias crescit. Expectatio rumore creverat. Eos elige, e quibus crescere possis. Locus præter modum crevit. Cf. Augeo, Amplifico.

CRĒTA, æ, f. *Craie*. SYN. Terra alba. USUS: Laudatio Asiatica illa creta obsignata.

CRĒTĀTUS, a, um, *Blanchi avec de la craie*. SYN. Creta infectus. USUS: Cretatæ fasciæ.

CRĒBRUM, i, n. *Crible*. SYN. Vas pistorum ad grana farinamque purgandum. USUS: Mures cribra arrosere.

CRIMEN, inis, n. *Crime*. SYN. Criminatio, infamia; item: facinus, peccatum, noxa, scelus, delictum, maleficium. EPITH. Atrocissimum, certum, commentitium, commune, decumanum, domesticum ac vernaculum, fictum, falsum, foedissimum, grave et vehemens, inane, incredibile, ingens, iniquum, integrum, invidiosum, levius, nefarium, novum

inauditum, obscurum, perspicuum, probrosum, suspiciosum, manifestum, vinarium, verum, vetus. Crimina certa propriaque, dissoluta, falsa, infinita, absoluta, permulta, quotidiana, reliqua. PHRAS. Magnum crimen commisisti, *vous avez commis un grand crime*. Magnum crimen admisisti; in sceleratam ac nefariam fraudem decidisti; fraudem capitalem admisisti; in hoc facinore omnes insunt culpæ maximæ; id, quod in te concepisti scelus, in maximo, nefario crimine et capitali fraude ponitur; magno te adstrinxisti scelere; grave piaculum admisisti; nullum scelus abest ab eo scelere; in illo scelere omnia insunt scelera, quod in te admisisti. Cf. Committo, Culpa, Scelus. USUS: 1. Criminatio, accusation. Crimen effugere, e crimine elabi, *éviter une accusation*. Crimen dissolvere, *repousser une accusation, se laver d'un reproche*. 2. Facinus, peccatum, fraus, noxa, delict, *faute, crime*. Crimen in me querit. Cædes ea illi crimini datur, vertitur. Proditionis crimen in te coniecit, contulit; tibi intulit, attulit, obtulit. Ista aut suspicionem afferunt, aut crimen. Istoc tibi crimen adscribunt; hoc tibi in crimine ponunt. Crimine aliquem arcessere; condemnare crimine. Imprudens in crimine incurrit, in crimen venit. Staret hoc illi crimen, nisi refelleret, dilueret, dissolveret. In alium derivare crimen; extenuare nimum et elevare. Facile effugies crimen. Non abes ab omni crimine, non cares omni crimine. Videtur condonandum illud crimen. Cf. Scelus, Criminatio, Crimino.

CRIMINATIO, *óniz*, f. Accusation, *calomnie*. SYN. Crimen, accusatio. EPITH. Accerrima, accusatorum falsa, inaudita, subita, tota. PHRAS. Criminationem refutavit, *il a réfuté l'accusation*. Oblatas ab adversariis criminationes depulit; crimen accurata confutatione dissolvit; meditata oratione diluit, refellit; inexpectato responso crimen effugit; e crimine elapsus est, e crimine se eripuit; oblatas criminationes aut extenuavit, aut elevavit. USUS: Nihil adhuc in Calum criminatōnis est. Oblatas criminationes depellere. Cf. Accusatio, Coarguo.

CRIMINOR, *aris*, *atus* sum, *ari*, d. Accusare; *suivre des reproches*. SYN. Criminationem, *vel* crimen offero, infero; culpæ, vitio do; crimini do, verto; criminatione utor, criminis loco pono, in crimen voco, revoco. (Crimen dissolvo. PHRAS. Nescio quid fraudis a me susceptum criminantur, *ils me reprochent je ne sais quelle perfidie*. Nescio quid fraudis a me conceptæ in crimen vocatur; capitalis, nescio cuius fraudis crimen in me conjiciunt, conferunt; nescio quod fraudis crimen mihi inferunt, effertur; fraudis, incertum cuius, crimen in me quærent; cum alia, tum fraudis, nescio cuius, crimina in me fertur; mihi adscribunt; fraus, nescio quæ,

mihi in culpa ponitur, in crimine ponitur; crimini datur, fraudis, nescio quid, a me admissum; novum crimen afferunt, fraudem capitalem a me factam esse, fraudis crimine me arcessunt, condemnant; fraudis conceptæ crimen in me derivant; in fraudis crimen, certe suspicionem, ad populum incurro, venio. Cf. Accuso, Insimulo, Culpa. USUS: Invidiose meam potentiam ad populum criminantur. Non omnia libet criminari. De quibus illum criminatus es. Cf. Detraho.

CRIMINOSĒ, *En accusateur, avec passion*. SYN. Suspicioso, accusatorio, acerbe. USUS: Qui suspiciosius ac criminosius diceret, audivi neminem.

CRIMINOSUS, a, um, *Digne de reproche, blâmable; coupable, criminel*. SYN. Suspiciosus, quod criminis suspicionem affert, quod in crimine est, quod in crimine ponitur. USUS: Non credebam, hoc tibi criminosum fore. Orator acer, acerbus, criminosus. Officiosam amicitiam criminoso nomine inquinans.

CRINES, *Ium*, m. pl. *Cheveux*. SYN. Capilli.

CRINITUS, a, um, *Qui a beaucoup de cheveux*. SYN. Capillatus, comatus. USUS: Gorgonis os anguibus crinitum, *la tête de la Gorgone avait des serpents pour cheveux*. Stellæ crinitæ, *comète*. Cf. Cometa.

CRISPUS, a, um, *Crispé, frisé*.

CRISTA, *æ*, f. *Crête; aigrette, panache d'un casque*. USUS: Crista galeæ.

CRISTATUS, a, um, *Qui a une crête, une aigrette*. USUS: Galea cristata.

CRITICUS, i, m. *Critique, censeur*. SYN. Poematum, aut similium operum iudex, Aristarchus. USUS: Ego tanquam criticus antiquus, ut Aristarchus quidam iudicaturus sum.

CRŌCEUS, a, um, *De safran; couleur de safran, jauné, doré*. USUS: Chlamys crocea.

CRŌCŌDILUS, i, m. *Crocodile*. SYN. Lacerta Ægyptia magnitudinis immensæ.

CRŌCUS, i, m. *Safran*. USUS: Meliora sunt unguenta, quæ terram, quam quæ crocum olent.

CRŌTALUM, i, n. *Crotales, sorte de castagnettes*. SYN. Instrumentum musicum e laminis quibusdam areis. USUS: Nec college tui crotala et cymbala fugi.

CRŪCIAMENTUM, i, n. *Tourment, souffrance*. SYN. Cruciatum. EPITH. Gravia morborum. USUS: Cruciamenta morborum interdum sunt graviora, quam tormenta carnicum.

CRŪCIATŪS, ūs, m. *Tourment, torture, supplice*. SYN. Cruciamentum, tormentum,

poena, supplicium. **EPITH.** Acerbissimus, moestus, magnus, malus, summus, miseri, tetri. **USUS:** Magno animi cruciati vitam agere, *passer sa vie dans des chagrins perpétuels*. Is se vel in cruciatum dari cupit. Cruciatu afficere aliquem. Confectus cruciati summorum dolorum. Cui morbus tetros cruciatus ciet. Summo cruciati supplicioque perii. **Cf.** Dolor, Affligo.

CRUCIO, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, torturer.* **SYN.** Cruciatu afficio, conficio, affligo, torqueo, premo, exanimo, excrucio, vexo; angonibus, suppliciis, majori malo maecto. **ADV.** Diu, impune. **PHRAS.** 1. Criminis insontem acerbe cruciavit, *il a cruellement torturé un innocent*. Insoniti barbara feritate tormenta admovit; omnia exempla cruciatus in insontem edidit; crudelitate naturæ asperius fecit aliquid insoniti; in summum cruciatum dedit hominem insontem; omnibus cruciatibus affecit, per ultimos cruciatus hominem insontem laceravit, excarnificavit. 2. Ea res me vehementer cruciat, *cette affaire me tourmente beaucoup*. Res me urit vehementer et sollicitat; animum discruciat, exercet; angor animo, intimis sensibus; eam ob rem gravis mihi sollicitudo incumbit; acerba me sollicitudo incessit; maximam sollicitudinem sustineo; summam acerbitatem, ægritudinem, molestiam capio, sustineo; in acerba sollicitudine, in magno angore sum; magna premor, opprimor sollicitudine; magna cura ac sollicitudo animo insidet, animum occupat, torquet, exagitat; gravi conturbor, æstuo sollicitudine; suspensio et sollicito sum animo; ægritudine prope contabesco; curis penè conficior ac consumor. **Cf.** Angor, Angor, Cura, Sollicitus. **USUS:** Fame et vigiliis cruciatur. Tuæ te ærumnæ premunt ac cruciant. Dies noctesque tuæ te sollicitudines torquent ac cruciant. Dies noctesque cruciaris et consumeris. **Cf.** Vexo, Torqueo.

CRUDELIS, e, gen. com. *Dur, cruel, inhumain.* **SYN.** Durus, inhumanus, ferreus, ferus, teter, immanis, importunus, omnis humanitatis expers, natura asper, singulari immanitate et crudelitate barbarus; barbarus atque immanis, inexorabilis, omni diritate atque immanitate deterimus, immemor humanitatis, immansuetus, qui maxima asperitate et immanitate naturæ est. (Clemens, misericors. **PHRAS.** 1. Homo crudelis est, *cet homme est cruel*. Ingenio sane est crudeli, quali nulla in barbaria quisquam tyrannus fuit; ejus immani et fœda crudelitate omnis Barbaria superata est; homo omni diritate deterimus; cui volupe sit fœdum in modum lacerare miseros; omnia exempla cruciatus edere; omni sævitie, atrocitate plebem opprimere; optimum quemque per cruciatum necare, cum cruciati interficere; omnibus

tormentis excruciatos, omnibus cruciatibus affectos, laceratos interficere, necare; crudelitate utitur maxima; multa superbe, multa crudeliter facit; credas, feræ rabiem occupasse hominis animum, ita in quosvis sævus est et immanis; immanitate et crudelitate præditus est; crudelitate vultu aspectuque horribili præ se fert; immanitate barbarus, sanguinarius, atrox, truculentus est; omnem humanitatem exuit; cum immanissimis feris crudelitate comparandus est; ab omni humanitate remotus, derelictus. Homo atrocis ingenii, animi trucis ac implacabilis; omnes mortales crudelitate vincit; cujus immanitas brutorum animantium ferocitatem non modo adæquat, verum etiam (horreo verba tam horrida) superat; est barbarie omni crudelior, expers omnis pietatis ac humanitatis; ea est morum, non asperitate, (levi enim illi vitium istud est) sed feritate, quam ne immanissima quidem ferarum omnium feræ possint attingere; anhelat imo e pectore crudelitatem; ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit; ut crudelitatem in omnes promiscue expromat, exerceat, adhibeat; ut necare insonites crudelitate excogitata gaudeat. 2. Severi, non crudeles in liberos esse debent parentes, *les parents doivent user de sévérité et non de cruauté envers leurs enfants*. Bonum est, immo necesse, pueros in culpam lapsos a parentibus castigari, sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant. Sicut parentum est, juveniles refrenare liberorum impetus, ita debent illi quoque manus, immo ipsum animum ab omni sævitie genere vindicare; sævitiam adversus liberos exercere, crudeliter agere cum filiis nunquam debent. Tanti esse nihil debet, ut crudeles in liberos simus; ut crudeles nos liberi experiantur. Si quid agitur cum filiis, crudelitas absit; nunquam crudelitati locus sit; dedecet parentes, pœnam de liberis sumere exempli parum memoris justæ severitatis; adhibere sævitiam in liberos; acerbe crudeliterque in liberos sævire. **USUS:** Animus ferus, crudelis, inhumanus. Bellum crudele. Pater in liberos crudelis.

CRUDELITAS, as, f. *Cruauté.* **SYN.** Sævitia, inhumanitas, feritas, acerbitas, atrocitas animi, importunitas, immanitas naturæ, morum acerbitas. (Clementia. **EPITH.** Arrogans, domestica, gravior, crudelior, immanis et fera, importuna in aliquem, inaudita, incredibilis, inimica, insatiabilis, nefaria, regia, singularis, summa, tanta, teterrima. **USUS:** Misericordia in speciem crudelitatis labi; crudelitatis odio in crudelitatem ruere, *devenir cruel en haine de la cruauté*. Iste spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem, contorquet brachium. Ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri,

saturari, satiari potest. Crudelitatem in omnes promiscue expromit, adhibet, exercet. Crudelitate excogitata necare insones gaudet, nec tam gustare civilem sanguinem, quam exsorbere optat.

CRUDELITER, *Avec dureté; cruellement*. SYN. Dure, acerbe; per cruciatum, cum cruciatu, omni cruciatu. X Dissolute. USUS: Crudeliter animadvertere in aliquem. Crudelissime perit.

CRUDITAS, *Atis, f. Indigestion*. SYN. Stomachi affectio, cum male concoxit; stomachi redundantia ex agra confectione ciborum. USUS: Cruditas morbi causa est.

CRUDUS, a, um, *Qui n'est pas mûr, vert*. SYN. Immaturus. USUS: 1. Poma ex arboribus cruda avelluntur, matura et cocta decidunt. 2. Cruditate affectus, *qui digère mal, qui a l'estomac chargé*. Crudior ad prandium venit. Roscius, quia crudior, agere noluit. Cf. Stomachus.

CRUENTO, as, avi, atum, are, a. *En-sanglanter*. SYN. Sanguine imbuo, sanguinem elicio. ADV. Impie. USUS: Nolebam propter me cæde civium cruentari rempublicam. Scelere cruentare secures suas. Cæde nefaria se cruentare.

CRUENTUS, a, um, *Sanglant, ensanglanté*. USUS: Cruentus civium sanguine.

CRUMENA, æ, f. *Bourse*. SYN. Loculus.

CRUOR, oris, n. *Sang ripandu*. SYN. Sanguis et vulnera. EPITH. Jucundus, civilis, quam recentissimus inimici. USUS: Cruorem inimici recentissimum ostendere. Cf. Sanguis.

CRUS, cruris, f. *Jambe*. SYN. Tibia, pars pedis, quæ ex coxendice ad extremos pedis digitos pertinet. USUS: Crura alicui frangere, suffringere.

CRUSTA, æ, f. *Superficie, enveloppe, écaille, croûte*. USUS: Vasis crustæ detrahebantur.

CRUX, ūcis, f. *Croix*. SYN. Patibulum. PHRAS. In crucem agere, rapere, tollere; cruci suffigere, affigere; crucem alicui figere, defigere, constituere; patibulo affigere; in cruce figere; cruce afficere; cruci aliquem dare; infelici arbori suspendere. (VULG. *Crucifigere*), *crucifer*. USUS: Verres civibus Romanis crucem minatus est. Crucem indemnatis fixit, constituit. Cruci hominem insonem dedit. Multos in crucem egit, sustulit. Multos cruciatu, cruce, morte affecit. (*Crux pro molestia, rebus adversis, calamitatibus vulg. est, peine, tourment*).

CRUX SSMA, *La Sainte Croix*. PHRAS. 1. Lignum, in quo salus nostra, ingemiscens rerum natura, pependit; in quo tribus clavis mundi salus affixa pependit. 2. (*Crucifixi*

Imago, VULG.), *Crucifix*. Imago Christi cruci affixi; simulacrum Christi e cruce pendentis; signum pendentis in cruce Servatoris nostri; simulacrum Christi in cruce morientis, in cruce expirantis; effigies Christi in cruce suffixi. 3. (*Crucem facere, VULG.*), *se signer, faire le signe de la croix*. Crucis signum in fronte pingere, formare; cruce se signare; signum crucis in fronte effigere, exprimere; salutari se crucis signo munire; signum crucis fronti, pectori imprimere. Signum crucis Christiano more, Christiano ritu ducere.

CUBICULARIS, e, gen. com. *Où l'on couche*. SYN. Quod ad cubiculum pertinet. USUS: Lectus cubicularis.

CUBICULARIUS, ii, m. *Valet de chambre*. SYN. Cubiculi minister. USUS: Nihil per cubicularium, omnia per janitores.

CUBICULUM, i, n. *Chambre à coucher*. SYN. Conclave. EPITH. Alienum, altum, amplum, hibernum, subgrande. USUS: Grande cubiculum, altum, hibernum valde probavi. In cubiculum introducere.

CUBILE, is, n. *Lit*. SYN. Lectus. EPITH. Duplex. USUS: Cubilia ferarum. Inire alienum cubile, *commettre un adultère*. Nemo tam miser, qui non cubile suum, aut lectum saluum velit. Omnes mortales non solum vestigia, sed ipsa avaritiæ tuæ cubilia videre possunt, *sic*.

CUBITALIS, e, gen. com. *Haut d'une coudée*. SYN. Cubitum altus.

CUBITO, as, avi, are, n. *Être souvent couché*. SYN. Sæpe cubo.

CUBITUS, i, m. *Coude; coudée*. SYN. Mensura, quantum e cubito brachii ad extremam manum est. USUS: Levato in cubitum corpore, suffulcire mentum columna, *s'appuyer sur son coude, appuyer son menton sur ses deux bras*. Triennio ille tres cubitos non processit. Columna tribus cubitis alta.

CUBO, as, cubui, cubitum, are, n. *Être couché*. SYN. Recumbo, accumbo. PHRAS. Cubitum ivi, *j'allai me coucher*. Ad quietem ivi; quieti me tradidi; in lectum me recepi; cubitum discessi; conferre se cubitum parabat; strato se committere; lecto se commendavit; fessum diurno labore corpus quieti mandabat; lectum petiit; ad quietem se composuit. USUS: Deinde cubitum discessimus. *Ægrotus in lecto cubans*.

CŪDO, is, di, sum, ero, a. *Battre; forger*. SYN. Ferio, percutio. USUS: Cudere nummos, *vel argentum, battre monnaie*.

CŪJAS, atis, gen. omn. *De quel pays?* SYN. Unde, quæ ex gente? USUS: Socrates rogans, cujas esset? mundanum se respondit, totius mundi incolam, ac civem.

CŪJUS, a, um, *A qui appartenant ? Dont, de qui.* USUS : Cuius res, cuius periculum. Cædes ei crimini detur, cuja interfuit.

CŪJUSDAMMŌDI, *De quelque manière.* USUS : Animus non esse solum, sed cuiusdammodi debet esse.

CŪJUSMŌDI, *De quel genre.* USUS : Legem, cuiusmodi sit, conservare.

CŪJUSQUĒMŌDI, *De toutes sortes.* USUS : Homines cuiusquemodi.

CULCĪTA, æ, f. *Matelas, oreiller.* SYN. Pulvinus, lectulus, stragulum. USUS : Culcita plumea.

CŪLĒUS, i, m. *Sac de cuir.* SYN. Saccus e corio, vel lino factus. USUS : Parricidæ in culeum insuti in profluentem deferuntur.

CŪLĪNA, æ, f. *Cuisine.* EPITH. Ingentes. USUS : Tua quidem Philosophia in culina est.

CULMEN, inis, n. *Falte, sommet.* SYN. Fastigium. EPITH. Parvum, transversum.

CULMUS, i, m. *Tige des plantes, chaume.* SYN. Frumenti calamus a radice ad spicam. EPITH. Genuculatus. USUS : Herbescens viriditas sensim adolescit, culmoque nixa geniculato vaginis jam quasi pubescens includitur.

CULPA, æ, f. *Faute.* SYN. Causa, meritum, crimen, reprehensio. EPITH. Aliena, magna, minor, paterna, perpetua, præterita, propria, similis, summa, turpis, varia. PHRAS. 1. *Tua culpa hæc acciderunt, cela est arrivé par votre faute.* Tu unus ejus rei culpam sustines; tu ipse in culpa es, in te uno culpa ejus rei est; hujus rei culpa in te residet, hæret, consistit; tu ejus rei culpa teneris; tuo vitio perimus; omnes tibi culpam ejus rei attribuant, assignant; tot malorum causas in te omnes conferunt, transferunt, derivant, inclinant, congerunt; penes te unum ejus rei culpam esse aiunt; te ejus culpæ coarguunt; te culpæ omnis reum faciunt; tuum hoc vitium est, de quo plectimur; in vitio tu es; in te injicitur ejus rei culpa; tibi vitio et culpæ datur; te unum in culpa et suspicione ponunt; in te unum culpam conjiciunt, referunt; merito tuo te accusant; ejus te mali fontem esse ac principium; tu unus in noxia es; te ipse jure optimo incuses licet auctorem omnium malorum; hujus rei culpam omnes in te rejiciunt, tibi adscribunt; te hujus mali fontem, originem, causam esse prædicant; hanc in te culpam omnes impingunt; hujus culpæ notam tibi uni inurunt; hujus rei culpa te condemnant. Cf. Causa, Adscribo, Criminor. 2. *Gravem culpam admisit, il a commis une grande faute.* Gravem culpam commisit, contraxit, suscepit; magno se crimine adstrinxit; gravi culpa se contaminavit; non levem culpam commeruit, in se suscepit; sequius admisit aliquid; graviter offendit, deliquit; in gravem culpam incidit; gravi se scelere commaculavit, inquinavit; gravi culpa

se obstrinxit. Cf. Committo, Peccatum, Pecco, Crimen. 3. *In culpa non est, il n'est pas en faute.* Abest ab ea culpa longissime; extra culpam est; extra causam culpamque positus est; nihil in eo culpæ hæret, residet; culpa ea non tenetur; hujus rei culpa penes illum non est; noxæ ejus reus non est; ejus virium non est; ejus culpa, vitio id factum non est. 4. *Expers omnis culpæ est, il est tout à fait innocent.* Culpa caret, vacat; ab omni culpa abest, ab omni culpa remotus est; culpa omnis procul abest ab eo; abhorret ab ejus integerrimis moribus, quidquid culpæ in eum confertur; purus ab omni culpa est. Cf. Innocens. 5. *Culpam a se facile removebit, il se disculpera facilement.* Culpam haud ægre a se amovebit, amolietur, dimovebit; ea se culpa facile liberabit; ea se ex culpa facile eximet; eam se extra causam culpamque facile ponet; facile effugiet hoc crimen; ex eo crimine facile elabetur. Cf. Criminatio. 6. *Culpam in alium rejicio, je rejette la faute sur un autre.* Culpam in alterum confero, transfero, derivo, injicio, conjicio; in alium amolior, avertio, inclino. 7. *Culpam fateri, avouer une faute.* Culpam agnoscere; culpæ se reum agere, peragere; de se ultro confiteri; non defugere noxæ confessionem. 8. *Damna omnia, quæ culpa mea acciderunt, resarciam, je réparerai tous les dommages que j'ai causés par ma faute.* Præstabo culpam; culpam redimam; quidquid detrimenti mea culpa acceptum est, sarciam, compensabo. USUS : Nulla culpa subest. Senatus in culpa est. Ejus peccati culpam unus sustines. Omnes se culpæ insontes clamant. Tibi præstanda est ea culpa. Cf. Crimen, Reprehendo.

CULPO, as, avi, atum, are, a. *Reprendre, blâmer, critiquer.* SYN. Culpæ do, culpæ ejus tribuo, in culpa pono, reprehendo. USUS : Sæpe patientiam ejus culpavi. Cf. Reprehendo.

CULTER, tri, m. *Couteau.* USUS : Cultros metuit tonsorios; cultro succinctus; cultrum stringere.

CULTIO, onis, f. *Action de cultiver, cultiva.* SYN. Cultura. USUS : Cultio agri.

CULTOR, oris, m. *Celui qui cultive.* USUS : Agrorum cultores, labourers. Veritatis, justitiæ cultor, fraudis inimicus, ami de la justice, de la vérité.

CULTRIX, icis, f. *Celle qui cultiva.*

CULTŪRA, æ, f. *Culture.* SYN. Cultio, cultus. EPITH. Multa, salutaris agrorum. USUS : Ager desertus a cultura hominum. Ager suapte bonus, diligentia et cultura melior. Ager nihil ferens, nisi magno labore ac cultura quæsitum.

CULTŪS, ūs, m. *Genre de vie.* SYN. Vitæ ratio. EPITH. Communis atque usitatus vitæ,

diligens, humanus civilisque, optimus, Deorum castissimus atque sanctissimus, plenissimusque pietatis, malus, mollissimus, necessarius, parvus, pius, quotidianus, saluber, moderatus, senior, tenuis, magnus, magnificus. USUS: 1. Idem nobis cultus, idem victus. Homines a fera agrestique vita ad humanum cultum civilemque traducere. Delectant magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia et copia. Cultus, et curatio corporis nobis adhibenda est. 2. Cultura, cultio, *culture de la terre*. Ager ex se fructum nullum edit sine cultura hominum. 3. Cura, *témoignage de respect, honneur*. Tribuere alicui officium et diligentem cultum. Cf. Colo, Religio.

1. CUM, *Avec*. Præpositio. Vim habet conjunctionis, societatis, interdum instrumenti. USUS: Cum magno labore, cum magna spe agit. Cum gladio cruento comprehensus est. Cum ferro invadere in aliquem. Cum magno fletu, cum voluptate auditur. Considerate cum animis vestris. Habeo statutum cum animo meo. Cf. Simul.

2. CUM, *Lorsque*. Adv. SIGNIF. Causam, occasionem, tempus. Antiquis quum. USUS: Nox una intercessit, cum ille ita mutatus est. Aliquot sunt dies, cum te amo. Fuit id quondam tempus, cum, etc.

CUM, TUM, *D'un côté, de l'autre; non seulement, mais encore; tant... que; soit... soit que*. Præcedit illud, hoc consequitur. SYN. Et, et; non solum, sed etiam. Cum minus quiddam, tum verò gravius et majus significat. USUS: hoc cum utile, tum illud longe honestissimum est, quod. Cum doctrina, tum imprimis pietate excellens. Id fecit cum sæpe alias, tum vero hoc tempore frequentissime. Cum cætera, tum hoc dictum vituperò.

CUMPRIMUM, *Alors que*. SYN. Ut primum, ubi primum, simul atque. USUS: Cumprimum posse ingredi coepit, non recusabat, etc.

CUMPRIMIS, *Surtout, principalement*. SYN. Imprimis. USUS: Homo cumprimis locuples et honestus.

CUMULÂTE, *Pleinement, abondamment*. SYN. Plane, abundanter, majori mensura. USUS: Cumulate mihi gratias egit, satisfecit. Non modo liberaliter, sed ornate etiam cumulateque tractatus sum. Cumulatus augere munus aliquod.

CUMULO, as, avi, atum, are, a. *Entasser, accumuler; combler*. SYN. Augeo, ndaugéo, expleo, compleo, perficio. (De traho, imminuo. USUS: Scipio bellicam laudem eloquentia cumulavit. Alio scelere id scelus cumulasti. Maximo gaudio, ira, voluptate cumulo. Mirabar, locum augendi in eo fuisse, quod dudum cumulatum videbatur.

Homo omni laude cumulatus. Cf. Augéo, Orno.

CUMULUS, i, m. *Amas considérable; comble*. SYN. Acervus, accessio, summa. USUS: Ad summam ex illius redditu lætitiarum cumulus gaudii accessit ex adventu tuo. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Etsi alioquin illum amo, accedit tamen cumulus commendationis tuæ. Ad tua plurima de me merita maximus hoc factio cumulus accessit. De laudibus Dolabellæ cumulum deruam. Tua commendatione ad meam voluntatem cumulus accedit. Cumulos exstruere.

CUNABŪLA, orum, n. pl. *Berceau d'enfant; origine*. SYN. Cunæ. TRANSL. Rudimenta. USUS: An alia putas esse rudimenta et cunabula virtutis?

CUNÆ, arum, f. pl. *Berceau*. SYN. Incunabula, cunabula. USUS: Vagire in cunis.

CUNCTABUNDUS, a, um, *Qui hésite*. SYN. Segnis, resistens. 1.

CUNCTANTER, *Avec hésitation, lentement*. SYN. Lente.

CUNCTATIO, ōnis, f. *Retard, lenteur, hésitation*. SYN. Mora, tarditas. USUS: Studium semper adsit, cunctatio absit. Sæpe cunctatione et tarditate, cum otium volunt sine dignitate retinere, utrumque amittunt. Cf. Mora.

CUNCTATOR, ōris, m. *Qui temporise, qui hésite*. USUS: Nosti, quam Marcellus parum efficax sit, quam tardus, quam cunctator.

CUNCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Temporiser, tarder, hésiter*. SYN. Remoror, retardo, differo. (Proporo. Adv. Diutius in vita. USUS: 1. In cursu bonorum consiliorum cunctandum non est aut tergiversandum. An etiam tum cunctabimini, quiescitis, timebitis? 2. Percunctor, demander. Cum ex me cunctaretur pro percunctaretur. Cf. Remoror, Differo, Mora, Tardus.

CUNCTUS, a, um, *Tout*. R. q. Coniunctus. SYN. Omnis, totus, universus. USUS: Cuncta sidera, cunctus populus; cuncta Ægyptus, cuncta terra.

CUNEATIM, *En forme de coin*. SYN. Per cuneos. USUS: Cuneatim urbem oppugnabant.

CUNEOLUS, i, m. Dimin. *Petit coin*. SYN. Parvus cuneus.

CUNEUS, i, m. *Coin*. SYN. Quod inseritur in ligno fœndo. USUS: Hos ille cuneos inserens prorupit artus.

CUNICULUS, i, m. *Lapin; souterrain; mine (de guerre)*. SYN. Fossa subterranea. PHRAS. (Cuniculum fecerunt, VULG.), *ils firent une galerie souterraine*. Cuniculum egerunt; cuniculis subtraxere aggerem. USUS: 1. Quatuor homines cuniculus oppressit. Cuniculum agere. Cuniculis oppugnare. 2. TRANSL.

Dolus, *moyen détourné, sourde menée*. Prius vi, nunc cuniculis me oppugnat.

CŪPA, æ, f. *Tonneau, barrique*. SYN. Vas vinarium, ubi mustum coquitur, et defæcatur. USUS : Vinum a propola, et de cupa.

CŪPEDIA, ōrum, n. pl. et **CŪPEDIÆ**, arum, f. pl. *Mets de choix, friandises*. SYN. Suaviores epulæ, *vel* earum cupiditas; deliciæ ciborum; gulæ irritamenta. USUS : Egrotationi subjecta sunt avaritia, liguritis, vinolentia, cupedia, mulierositas.

CŪPĒDINĀRIUS, a, um, *Pâtissier, confiseur*. SYN. Escularum rerum venditor.

CŪPIDĒ, *Ardelement, passionnement*. SYN. Studiose, avide, callide. Sæpius in vitium. USUS : Agros suos studiose colit, non alienos cupide appetit. Moniti, ne cupide quid agerent. Multa a senatu cupide, multa temere fiebant.

CŪPIDITAS, Atis, f. *Désir, ardeur, passion*. SYN. Aviditas, ardor, amor, animi impetus, cupiditatis sitis, libido, studium, desiderium, desideratio. EPITH. Acerrima, fortissima, acrior, insanior, apertior, cæca atque temeraria, domina: rix animi, effrenata et furiosa, excellens laudis in omnibus rebus, flagrans, honesta, impia, improbiissima, inconsiderata, incredibilis, inexplibilis, infinita, inhonestissima, injusta dominatus, insatiabilis, levis, liberalior, non mediocris, obscura, occulta atque tecta, lubrica dominandi, pro, ecta, sacra, summa, singularis, sollicita, turpior, vacua, tam varia, tam nova. Cupiditates contrariæ, diversæ et inter se pugnautes, extraordinariæ, faciles, intolerabiles, immensæ, et innatæ, inanes adolescentiæ, indomitæ animi, inexplibiles, innumerabiles, multæ, quam variæ, quam infinitæ, naturales et inanes, naturales et necessariæ. PHRAS. 1. Cupiditatem alicui facere, *enflammer les désirs de qqn*. Cupiditatem alicui injicere; cupiditate incitare, incendere, inflammare, afficere; in cupiditatem rei impellere; cupiditatem erigere. 2. Cupiditatem habere, *désirer avec passion*. Magna cupiditate teneri; inflammarî, rapi, ferri, efferrî cupiditate; cupiditate flagrare; cupiditatem præ se ferre; magno studio in rem ferri; esse in aliquo cupiditatem; incensum esse desiderio; studio inflammatum; magno rei desiderio teneri, moveri, æstuari, flagrare, exardescere. Cf. Desidero, Desiderium. 3. Cupiditatem comprimere, *étouffer, arrêter ses désirs*. Docemur domitas habere cupiditates; libidines coercere, frangere, cohibere; restinguere cupiditates; imminuere certe et debilitare; modum ponere cupiditati; imperare sibi; nec parere libidini, nec morem gerere cupiditati; regere consilii gubernatione cupiditatem; cupiditatem comprimere. 4. Cupiditatem explere, *satisfaire ses passions*. Cupiditatibus suis servire, obsequi, parere,

morem gerere; rapi cupiditatibus suis; inflammata ferri libidine; cupiditati frenâ laxare; cupiditate longius procedere; efferrî libidinis impetu; cupiditati suæ satisfacere, obtemperare. USUS : Suffragari alterius cupiditati, *favoriser les passions de qqn*. Cupiditate se devincire, *se laisser enchaîner par ses désirs*. Cf. Avaritia, Desiderium, Libido.

CŪPIDO, Inis, f. *Désir, envie, passion*. SYN. Cupiditas. USUS : Bona pars hominum decipitur cupidine.

CŪPIDUS, a, um, *Qui désire, qui souhaite, qui aime*. SYN. Studiosus, appetens, avidus, amans, observans. (Moderatus. Adv. Nim um decedendi, valde spectandi, vehementer. PHRAS. Minime sum cupidus, *je ne désire rien*. Remotus ab omni cupiditate sum; careo omni cupiditate; cupiditatem omnem abjeci; nulla me tenet cupiditas; nulla in me est cupiditas; procul absum a cupiditate. Cf. Cupiditas. USUS : Est ille perstudiosus tui, et cupidus in perspicendi veritate. Græci contentionis quam veritatis cupidiore. Cf. Avarus, Avidus.

CŪPIO, is, ivi, *vel* ii, itum, ere, a. *Désirer, souhaiter*. SYN. Opto, exopto, avelo, desidero, expeto, appeto, concupisco, cupidus sum, studio et cupiditate ardore, cupiditatem habeo, cupiditas me tenet, cupiditate flagro, inflammatus sum, cupiditate in aliquam rem immineo, desiderio teneor, studio effero, alacer animo sum, aviditas me tenet, gestio, sitio, cupiditas alicujus rei est, studio trahor, incendor. Adv. Diu, mirabiliter, nefarie, plane, summe, valde, vehementer, vehementius. USUS : 1. Hoc nos vitare cupimus; ardentur aliquid cupere. 2. Faveo, studeo, benevolus sum, *s'intéresser à, être bien disposé pour*. Dolabellæ causa cupio omnia, et debeo. Vehementer alicujus causa cupere. Tibi uni maxime cupio. Faveo Curioni, Cæsari honestissime cupio, pro Pompeio emori volo. Cf. Desidero, Cupiditas.

CUR ? *Pourquoi* ? SYN. Quare ? quomobrem ? quid est, quod ? qua ratione ? occur ? quid est causæ ? quid est ? USUS : Quid est causæ, cur repudietur ? causa, cur cuperes, non erat.

CŪRA, æ, f. *Soin*. SYN. Diligentia, studium, cogitatio, meditatio, angor, metus, molestia, sollicitudo, acerbitas. EPITH. Acris, anceps, antiquissima, assidua et perpetua salutis, difficilis alicujus rei, dignissima virtutis alicujus, divina, domestica, fixa, gratissima, gravis, incredibilis, magna, majuscula, non mediocris, minor, parva, reliqua, sagax, sempiterna, simplex, summa, vetus animi. Curæ anxiferæ, honestæ, incredibiles, magnæ, miserimæ, optimæ, plurimæ. PHRAS. 1. Ea res tibi magnam curam afferet, *cette affaire vous causera de grands soucis*. Magnam

curam injicies, dabit; ex ea re magnæ tibi curæ nascentur; ea res magnis te curis afficiet, conficiet, implicabit; ea res multis franget te curis; multis curis te macerabit, excruciat; cura ac sollicitudine animum occupabit. 2. Curam, quæso, reipublicæ suscipe, *acceptes, je vous en prie, le gouvernement de l'État*. Complectere, quæso, reipublicam tuis curis; curam omnem ad reipublicam conferto; ad reipublicæ curam te animumque conferto; in maximis negotiis tuis etiam huic cogitationi tempus impertire, quam reipublicæ cura iniecerit; in his studiis omne studium tibi et cura ponatur, adhibeatur, consumatur; in ea re curas tuas omnes pone, fige, defige, infige, ut reipublica salva sit; in eam curam toto pectore incumbe; in eo cura tua versetur omnis; perpetua illa cura apud te excubet, ut reipublicam salvam præstes; sustine, quæso, tantisper reipublicæ curam; animum ad publicæ rei curam converte; nullam aliam priorem, quam reipublicæ curam age; in eadem, quæso, cura reipublicam habe, quæ privatam; curationem reipublicæ hoc maxime tempore age; publicis, quæso, negotiis inservi; nihil tibi potius, nihil antiquius sit reipublicæ cura; omnium rerum prima tibi sit et antiquissima reipublicæ cura. Cf. Curo. 3. Si tibi salus mea curæ est, si ma vie vous tient à cœur. Si tibi salus mea cordi est; si qua salutis meæ cura te tangit, attingit, tenet; si tibi cura est de salute mea; si curæ habes salutem meam; si salutis meæ rationem ducis aliquam. 4. Curam mihi exemit, il m'a enlevé cette inquiétude. Magna me cura levavit; curam meam levavit; multa me cura solvit, liberavit, laxavit; magnam curarum partem mihi ademit. 5. Curam hanc dudum deposui, depuis longtemps j'ai laissé de côté ce souci. Abjici, dimisi, animum ab ea cura abduxi, traduxi; cura illa dudum consedit; cura ea me dudum expediti. 6. Cura mihi augetur, mes soucis augmentent. Cura acuitur, cura in sollicitudinem vertitur. 7. Curis consumi, je suis dévoré d'inquiétude. Curis macerari, confici, absumi, exedi, frangi, discruciat. 8. Alia ex alia me cura invadit, mille soucis m'envahissent. Alia ex alia me cura excipit, mihi incumbit; mihi nascitur; me urget, premit, urit; animo insidet; animum obsidet, occupat, aggreditur, exagitat, discruciat, oppugnat, exercet; curarum agmine obsideo, oppugnor; curarum fluctibus occupor, obruor, crucior; alia ex alia cura me gravius angit, sauciat. 9. Curas illas excute, quittez ce souci. Abjice inanes has curas ac sollicitudines; mitte curas inanes; exue te his curis; animum avoca ab hac molestia; curas has infestas ex animo ejice; absterge et excludi istam ex animo ægritudinem; expue hanc animo molestiam, et te tibi vindica. 10. Jam sine cura sum, je n'ai plus de soucis. Cura omni vacuus sum; cura omnis jam consedit; animo

otioso sum ac soluto; jam mihi in vado res est, timore expeditus, solutus a curis, expertus curæ sum; nulla me cura coquit; nulla sollicitudo mordet; nulla tristitia exedit. Cf. Sollicitudo. USUS: Sit tibi mea dignitas curæ. Sit tibi cura de dignitate mea. Habeto curæ dignitatem meam. Fugere omnem de republica curam.

CŪRANTIA, æ, f. *Diligence*. SYN. Cura. (Non curantia. USUS: Quod me admones de non curantia, recte facis.

CŪRATIO, ōnis, f. *Administration, charge, office*. SYN. Procuratio, administratio. EPITH. Agraria, regia, integra, periculosa, ancipites, variae. USUS: Cultus et curatio corporis est adhibenda. An Dii ab omni curatione et administratione vacent? Res annuaria est curationis meæ. Hæc curatio ad me delata est. Ejus provincie curationem suscepit, egi. Inter primam curationem expiravit. Gravibus morbis ancipites et periculosa curationes adhibentur, præscribuntur. Omni curatione vacare. Cf. Administratio.

CŪRATOR, oris, m. *Préfet, commissaire*. SYN. Procurator, præfectus. USUS: Curatores urbis, annonæ. Ludorum curatorem constituere, præficere.

CŪRIA, æ, f. *Assemblée du Sénat*. SYN. Sedes ac templum consilii publici, tribus, privatæ domus pars. EPITH. Crudelis, elinguis, major, minor, multa, nova. USUS: Curia vindex temeritatis, moderatrix officii. Curia, templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii, caput urbis, ara sociorum, portus omnium gentium.

CŪRIĀLIS, is, m. *Habitant du même bourg*. SYN. Tribulis, miliciens. USUS: Cimon in suos curiales hospitalis.

CŪRIĀTUS, a, um, *De curie*. USUS: Lex curiata. Curiata, centuriata comitia.

CŪRIO, ōnis, m. *Curion, prêtre d'une curie*. USUS: Curio maximus.

CŪRIOSE, *Soigneusement*. SYN. Diligenter. USUS: Quærere, conquerere aliquem, aliquid curiosius.

CŪRĪOSITAS, attis, f. *Soin, curiosité*. SYN. Nimia diligentia, cura humani ingenii. USUS: Sum in ejus rei curiositate.

CŪRĪOSUS, a, um, *Soigneux, exact*. SYN. Nimium in quærendo diligens. ADV. Belle. USUS: Nihil de aliis inquirere, minimeque in aliena re curiosum esse. Homo curiosus et plenus negotiis. Servulus percuriosus. Non sum in exquirendis juribus curiosus. Non ita latet, quin curiosis oculis perspicui possit. Cf. Cura.

CŪRO, as, avi, atum, are, a. *Soigner, avoir soin*. SYN. Do operam, laboro, elaboro, studeo; curam, diligentiam adhibeo, curam in

aliqua re pono; cura ac diligentia complector, diligentiam in aliquam rem confero; mihi curæ est, procuro, tracto, administro; *item*: medeor, curationem adhibeo. ADV. Diligenter aliquem, de aliquo, mandatum, valetudinem, perferendas litteras, diligentissime, etiam atque etiam, fideliter mercedes prædiorum, honorificentissime decernendum de rebus gestis, laxius, leviter ægotantem, magnopere, mediocriter, omnino nihil, prope prorsus, nihil aliud, studiose omnia, maxime. PHRAS.

1. Curabo res tuas diligenter, *je prendrai grand soin de vos affaires*. Habebo rationem dignitatis tuæ; inserviam honori tuo; summa contentione pro te decertabo; suscipiam propugnationem, ac defensionem dignitatis tuæ; rerum tuarum rationem ducam; in negotia tua omni cogitatione, toto pectore curaque incumbam; rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit; de rebus tuis securus esto, curabo pulchre omnia; curam de te geram diligenter, tua negotia, quidquid ad te pertinebit, uti debeo, diligenter agam; res tuas, negotia, rationes pro virili parte tractabo, administrabo, procurabo. 2. Ille curat, tractatque res meas, *il s'occupe de mes affaires et les traite*. Procurator is rerum mearum est, curatore et administer; ille sustinet rerum mearum curam; curationem agit, curam habet rerum mearum; is est, cui res meas tractandas, administrandas, procurandas commisi, credidi, commendavi; cuius fidei potestatique res meas commisi, mandavi; in cuius fidem tutelamque res meas tradidi, permisi. Cf. Cura, Committo, Commendo. 3. Cura, quæso, res meas diligenter, *occupez-vous avec soin de mes affaires, je vous prie*. Fac, ut meæ tibi rationes curæ sint; prospice, consule, provide rationibus meis; suscipe me, respice fortunas meas. Tuere me, fove, ac complectere. Cf. Curam suscipere. 4. Res alienas diligenter, tuas negligenter curas, *vous vous occupez avec ardeur des affaires d'autrui et vous négligez les vôtres*. De aliis plurimum, de te ipso rebusque tuis minime laboras; aliena tibi curæ sunt, tua negligis; aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ; propensior ad alios, quam ad te ipsum tua voluntas est; alienæ voluntati ut morem geras; obsequaris, te ipsum deseris, relinquis, destituis; ut aliis satisfacias, aliorum causa te ipsum destituis; quid aliis placeat, quid aliorum e re sit, attendis, at rerum tuarum ratio quid postulet, minime cogitas; alienæ causæ patronus, tuæ pene prævaricator es; alienis commodis omni studio, cura, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis, de tuis commodis nihil agis, tua commoda minime tibi cordi sunt; aliorum commoda dum captas, dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis, tuam jacere, fringere, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihil facis; de aliena causa sollicitus, tue

oblitus es; alienæ causæ faves, tuam contemnis; quod tuæ causæ studium dicare deberes, id alienæ dicas, in aliena collocas. 5. Nihil ille curat, *il ne s'en occupe pas*. Haud in magno ponit discrimine; nec quidquam illi pensi est; nihil pensi habet; nihil moratur; nullo loco id numerat; ab rerum suarum sensu jam dudum abalienavit animum; se, libertatem, salutem dudum projecit; nihili hæc facit; omnia in minimis ponit, deputat. 6. Curavit hominem, *il a guéri l'homme*. Curationem illi adhibuit, admovit, attulit; morbum depulit, sustulit, profligavit; sanitati hominem restituit; ejus opera recreatus a morbo est; valetudinem, vires recepit. Cf. Sano, Convalesco. USUS: 1. Funus ei faciendum curavit. Deos non curat. Signa, quæ mihi curasti, reddita sunt. Corpora curare milites jussit, cibo reficere. 2. Valetudini restituo, *soigner, guérir (une maladie)*. Violentis medicamentis curare eum, qui gravius ægotat. Provinciam curavit, sanguinem misit.

CURRICULUM, *1, n. Endroit où l'on court, lice, carrière; course; char*. SYN. Spatium, quo curritur; stadium, cursus, currus. EPITH. Æternum, exiguum vitæ, æternum gloriæ, tam exiguum, tam breve vitæ, vetus. USUS: Deflexit de curriculo mos majorum. Animum de curriculo litterarum negotii aliqujus causa deflectere. Vivendi curriculum honeste conficere. Exiguum vitæ curriculum nobis natura circumscriptis, æternum gloriæ. Hæ exercitationes ingenii, hæc curricula mentis. Curricula sermonum. Omne curriculum industriæ meæ in amicorum periculis elaboratum est. De proposito mihi curriculo nihil discedam.

CURRO, *1s, cūcurri, cursum, ere, n. Courir, lice, carrière; course; char*. SYN. Cursum conficere, cursum teneo, cursum curro. ADV. Aperte eosdem cursus, certatim ad opus, furtim, longius, proclivius, raptim in sententiam. PHRAS. Ad aliquem currere, *courir vers qqn*. Cursu tendere, contendere ad aliquem; cursu effuso aliquo ferri, provolare; cursim ad aliquem pergere; cursu ad aliquem ire. USUS: Qui stadium currit, eniti debet, ut vincat.

CURRUS, *ūs, m. Char*. SYN. Vehiculum, cisium, carpentum, pilentum. USUS: Visus est sibi in somnis curru quadrigarum vehi. Curru albis equis juncto invehitur. Cisio regionem pervolat. In rheda vehi. Aliquem de curru detrahare. De foro in Capitolium currum flexit, vehiculo eripuit se ex oppido. Curru sublimis ibat in regiam. Aurato eminens curru vehebatur.

CURSIM, *En courant, à la course*. SYN. Cursu, effuso cursu, effusissimis habenis, laxatis habenis. USUS: Cursim impetum facere, cursim aliquo pergere. Quæ ego sero et cursim, et subsecivis, ut aiunt, operis arripui. Cursim dicere.

CURSO, as, are, n. *Courir souvent, ça et là*. SYN. Frequenter curro. ADV. Temere, ultro. USUS: Cursare ultro citroque, huc illuc.

CURSOR, oris, m. *Coureur*. USUS: Cursores in stadio. Cursor ad Olympia profecturus.

CURSŪS, ūs, m. *Course; voyage (sur terre ou sur mer); cours, durée*. SYN. Curriculum, iter, navigatio, lapsus. EPITH. Admirabilis orationis, æquus, æternus gloriæ, apertus ad laudem, assiduus, brevis, sempiternus celerior ætatis, certus, concitator, contentus, decorus, facilior ad gloriam, forensis, incertus, incitator, incredibilis, inusitatus verborum, legitimus, lunaris atque infimus, magnus, maritimus, maximus, olympiacus, otiosus vite, reclus, secundus, simillimus totius vitæ, summus, suspectus honorum, tantus verborum. Cursus æquabiles, æterni, ætherii, annui, celeres, certi et constantes, contrarii, dispares astrorum, immoderati, immutabiles, maritimi, ordinati, perennes ac perpetui, statim et immutabiles, vagantes, varii. USUS: 1. Contento cursu classis Italiam petebat. Brevi tempore magnos cursus conficere. Secundo vento cursum tenere. Vivendi cursus, solis, stellarum cursus. 2. TRANSL. Cursus animi et industriæ, *carrière, manière*. Vide, in quo cursu simus. Vita brevis est, cursus gloriæ sempiternus. Non omnibus idem cursus in cælum patet. Per rectum cursum ad honores non pervenit. A genere cursuque meo vivendi nunquam desciscam.

CURTUS, a, um, *Écourté*. SYN. Decurtatus, mutilus. USUS: Nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans. Meæ aures completo verborum ambitu gaudent, et curta sentiunt, nec amant redundantia.

CURŪLIS, e, gen. com. *Curule*. USUS: Sella curulis, ædilitas curulis.

CURVO, as, avi, atum, are, a. *Courber*. USUS: In arcum curvare.

CURVUS, a, um, *Recourbé*. SYN. Flexus, contortus.

CŪSOR, oris, m. *Monnayeur*. USUS: Monetæ cutores.

CUSPIS, idis, f. *Pointe*. SYN. Acuta pars gladii.

CUSTODIA, æ, f. *Prison; gardes, sentinelle*. SYN. Carcer, præsidium, vigilia, excubie, conservatio. EPITH. Fida, infelix capitis, libera et non sollicita, liberalis, optima tutissimæ, privata, publica, regia, horribilis, mirifica. PHRAS. 1. In custodiam dare, *mettre en prison*. In custodiam tradere; in custodia includere; custodia septum tenere. Cf. Carcer. 2. Ex custodia dimittere, *relâcher*. F. custo-

dia emittere, amittere, educere, eripere; vinculis levare, exsolvere. Cf. Carcer, Vinculum. 3. In custodia esse, *être en prison*. In custodiis haberi, teneri, retineri. USUS: Exercitus, præsidium populi Rom., custodia provinciæ. Urbis custodiam agere. In urbis custodia te fortuna posuit, *la fortune vous a commis à la garde de la ville*. In hac custodia, velut in specula collocati sumus, ut populum metu vacuum nostra vigilia et providentia servemus. Illam coloniam ego meis vigiliis et custodiis munivi. Advigilare ad custodiam ignis. Illæ tabulæ privata custodia continentur.

CUSTŌDIO, is, ivi, itum, Ire, a. *Garder*. SYN. Asservo, tueor, septum custodia teneo, in vigilia rei alicuius maneo, privata custodia contineo, incolumem servo, observo, præsidium sum, custodia teneo, præsidii firmo, custodiis munio, præsidium impono, diligenti custodia asservo, speculo, conservo. ADV. Diligentissime librum, recte, sanctissime signa et ornamenta urbis. USUS: Me non solum amicorum fides, sed oculi universæ civitatibus custodiunt. Posse percipere animo, et custodire memoria. Delecta juvenus ejus corpus custodit. Custodire litteris magnorum virorum dicta.

CUSTOS, odis, m. *Gardiën*. SYN. Conservator, vindex, defensor. EPITH. Bonus defensorque provinciæ, diligentissimus pacis et otii, præclarus ovium, malus, primus. Custodes certi, multi, severi. USUS: Custos, præses, conservator urbis et libertatis. Malus custos diuturnitatis metus. Fani, urbis custodes. Sapientia custos et procuratrix hominis. Præficere custodes alicui rei. In aliqua re custodes ponere.

CŪTIS, is, f. *Peau*. SYN. Pellis, corium. USUS: Aliquid intra cutem inest vulneris.

CYGNĒUS, vel CYGNĒUS, a, um, *De cygne*. USUS: Cygnea vox et oratio.

CYCNUS vel CYGNUS, i, m. *Cygne, oiseau*. SYN. Olor. EPITH. Providentes. USUS: Cygni non sine causa Apollini dicati sunt, sed quod ab eo divinitatem habere videantur, quia providentes, quid in morte boni sit, cum cantu et voluptate moriuntur.

CŪLINDRUS, i, m. *Cylindre*. SYN. Quod volubile est, ut columna teres. USUS: Cylindrum volvere, versare.

CYMBÆ, æ, f. *Barque, canot, nacelle*. SYN. Scapha et parva navis. USUS: Cymbarum multitudo.

CYMBĀLUM, i, n. *Cymbale, instrument de musique*. USUS: Domus cantu et cymbalis personat.

DACTYLUS, i, m. *Dactyle*. SYN. *Pes carminis heroici*.

DACTYLICUS, a, um, *De dactyle*. USUS: Numerus dactylicus.

DÆMON, ðnis, m. *Esprit, génie*. SYN. *Lar, genius*. Cf. *Diabolus*.

DÆMONIUM, ði, n. *Génie*. SYN. *Genius*. USUS: Socrates ait, esse divinum quiddam quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti.

DĀMA, æ, f. *Daim, animal*.

DAMNĀTIŌ, ðnis, f. *Condamnation judiciaire*. SYN. *Condemnatio* EPITH. *Aliena, misera, invidiosa*. *Damnations* acerbissimæ reorum, quotidianæ. USUS: Omnes damnatione ignominiaque digni. Reorum damnationes acerbissimæ.

DAMNĀTŌRIUS, a, um, *De damnation*. USUS: iudicium damnatorum.

DAMNIFICUS, a, um, *Malfaisant, nuisible*. USUS: Bestia damnifica.

DAMNO, as, avi, atum, are, a. *Condamner*. SYN. *Condemno, improbo, supplicio addico, damnatione afficio, vitam alicujus, aut sanguinem addico*. ADV. *Damnari* honeste, inique a civibus, palam, voce omnium. USUS: Aliquem sceleris, injuriarum, stultitiæ damnare. Mulier unius peccati damnata uno iudicio, multorum malefactorum convicta putatur. Turpi iudicio damnatus. Nomine conjurationis, de vi, de majestate damnatus. Capite damnatus. Causa iudicata, convicta, damnata. Cf. *Condemno*, *Animæ damnatæ*.

DAMNŌSĒ, *De manière à causer du tort*. USUS: *Damnose* bibere, *boire à ruiner qqn*.

DAMNUM, i, n. *Perte, dommage, detriment; tort, préjudice*. SYN. *Jaçtura, detrimentum, incommodum, malum, fraud, dispendium*. EPITH. *Magnum, majus, minus, novum, questuosum, tantum, damna alicatoria, maxima*. PHRAS. 1. *Ea res non parva tibi damna inferet, cette affaire vous causera de grands dommages*. *Damna* non levia dabit, afferet; multis gravibusque damnis te afficiet; damno erit ac calamitati; gravia detrimenta inferet, importabit; detrimenta non pauca injunget, invehet; plagam rebus tuis gravissimam injiciet; imponet vulnus sane gravissimum; ca-

res ad tuam perniciem pertinet; res tuas magnopere labefaciabit; pestem tibi et exitium afferet; tibi noxæ erit; gravibus damnis te mulctabit; plus damni ac mali datura est, quam credi possit; ea res fraudi aliquando tibi futura est; malo tibi erit ac calamitati; calamitatem inferet certissimam; exitum struet; damna non levia pariet, creabit. 3. *Magnum damnum passus sum, j'ai essuyé de grandes pertes*. Ob eam rem in maximam fraudem incurri, incidi; magna inde rei familiaris naufragia feci; plagam inde odiosam accepi; magnum meæ res vulnus acceperunt et mortiferum; magnum mihi vulnus inustum, impositum est; plaga mihi injecta est maxima; multa detrimenta mihi sunt allata, importata; magnam inde jaçturam feci, accepi; carpi me gravibus quotidianisque damnis comperi; magna clades familiaris rei accepta est; accisæ admodum ea clade res meæ sunt; non parva clades rebus meis incidit; magna rerum mearum imminutione id accidit; existimatio mea graviter læsa, offensa est; magnum incommodum accepi; calamitatis aliquid acceptum est; fractæ eo casu res nostræ sunt; allisæ graviter; gravi vulnere afflicte; damnum feci, contraxi maximum; detrimentum cepi, accepi, feci sane gravissimum; damnis non levibus affectus, mulctatus sum; res meæ grave damnum subiere; gravi iclu percussæ sunt, ac pene prostratæ; grave vulnus rebus meis infictum est. 3. *Damnum mihi minatur, il me menace de grands dommages*. Machinam in caput meum comparat, intendit; caput meum oppugnat; exitium mihi parat; ad perniciem capitis mei incumbit; omnia ad perniciem meam instructa sunt; pestem mihi et exitium denuntiat. 4. *Damnum compensare, réparer ses pertes*. *Damnum præstare, illita damna sarcire, detrimenta resarcire*. Cf. *Compenso*. USUS: 1. *Damnis multis me affectit; multum damni dedit, causer du dommage*. In mercatura magnum damnum fecit, contraxit, *éprouver des pertes*. 3. *Damna illata tibi præstanda, sarcienda sunt, il vous faut réparer les dommages causés*. Cf. *Detrimmentum, Incommodum, Noceo*.

DĀPES, um, f. pl. anom. *daps, Sacrifice offert aux dieux; banquet, festin*. SYN. *Epulæ* in sacrificiis Deorum largiores et opipari apparatus. USUS: *Lautæ, opimæ, festæ dapes*. Cf. *Convivium*.

DAPSILIS, e, gen. com. *Abundant, riche, somptueux*. SYN. *Abundans, largus, lautus*. USUS: *Sumptus dapsilis*.

DAPSILITER, *En faisant bonne chère, magnifiquement, somptueusement*. SYN. *Opipare, large, magnifice, splendide, abundanter, laute, liberaliter*.

DE, præpos. *De*. USUS: 1. *Ex*, ad personam relatum: *Audiui hoc de parente, j'ai*

oui dire à mon père, etc. Emit agrum de socero. 2. Ex, ad locum refertur: De via me inclinat, il m'appelle de la route. De schola venit. De Sicilia provincia cecidit. 3. Ad tempus refertur. Vigilat de nocte, il veille durant la nuit. Navigat de mense Decembri. 4. Ad gentem, multitudinem, conditionem accommodatur: Accusator de plebe. Unus de multis. Is orator sane habeatur, sed de minoribus, qu'il soit mis au nombre des orateurs, mais des moins importants. 5. Alias ad materiam: Misit de argento, quantum visum est, il envoya de son argent autant qu'il voulut. Multa de suis rebus asportant. 6. Super: au sujet de. Regulus de captivis egit, Régulus traita des prisonniers. Legati de pace, de captivis redimendis. 7. Propter: à cause de. Irascitur de nihilo, il se fâche pour un rien. Flebat de supplicio filii; maximis, gravibus de causis. 8. Quod attinet ad: quant à. De religione facile concedam, quant à la religion, je vous concéderai facilement. De pace aperta est simulatio. 9. De consilio, de sententia alicujus: de l'avis de qqn. De communi sententia. De tuo consilio hoc agam. 10. De industria, de propos délibéré, exprès. 11. De integro, de nouveau. 12. De scripto, par écrit. 13. De meo, de tuo, de suo, du mien, du tien, du sien. Potat de meo; sumptum faciam de meo. 14. Ab: de, à. Jugera aliquot de filio emi. Agri de hostibus capti, champs pris sur les ennemis. De nuntiis hoc accepi.

DEA, *dæ*, f. *Dæsse*. USUS: Dii, Dæque immortales. Dæ vindices facinorum ac scelerum.

DEALBO, as, avi, atum, are, a. *Blanchir, crépir*. SYN. Tectorium induco. USUS: Duos parietes de eadem fidelia dealbare. (Prov.)

DEAMBULATIO, *onis*, f. *Promenade*. USUS: Vel hac me deambulatione, quamvis non laboriosa, ad languorem dedit.

DEAMBULO, as, avi, atum, are, n. *Se promener*. SYN. Ambulo, inambulo, obambulo, spatior. USUS: Eamus deambulatum.

DEAMO, as, avi, atum, are, a. *Aimer éperdument*. SYN. Valde amo. Cf. Amo.

DEARMO, as, avi, atum, are, a. *Désarmer*. SYN. Armis exuo. USUS: Dearmatum hostem, exercitum sub jugum misit.

DEARTUO, as, avi, atum, are, a. *Démembrer*. SYN. Quasi per artus concido. USUS: TRANSL. Deartuare opes, ruiner.

DEBACCHOR, *aris, atus sum, ari, d.* *S'emporter, se déchaîner avec violence*. SYN. Præ ebrietate valde furo. Cf. Furo.

DEBELLO, as, avi, atum, are, n. et a. *Terminer la guerre (par une victoire); vaincre complètement*. SYN. Expugno, victoria bellum hinc. Debellare est bello expu-

gnare, pugnando vincere. USUS: Cum Antiocho uno prælio debellatum est. Cf. Bellum hinc, Vinco.

DEBEO, es, ui, itum, ere, a. *Devoir, être tenu à*. SYN. Oportet, convenit, opus est, faciendum est, ut, etc. USUS. 1. Juvare nos et maxime debebat, et poterat. 2. Refertur ad æs alienum, *devoir, être débiteur*. Multos mihi nummos debet. Talenta ducenta debet. 3. Ad res alias, *devoir, être forcé à faire telle ou telle chose*. Hoc tibi beneficium debeo. Debeo hoc necessitudinem nostræ. Reipublicæ studia omnia, meipsum debeo. Summam tibi gratiam debeo. Cf. *Æs alienum*, Debitum.

DEBILIS, e, gen. com. *Faible, infirme*. SYN. Infirmus, imbecillus, fractus, debilitatus, levis, mancus. (Firmus. PHRAS. 1. Intemperantia debilem te fecit, vos excels vous ont affaibli. Vires corporis tibi ademit vitæ ratio minime moderata; vires corporis tibi minuit, diminuit, demittit, comminuit, infirmavit, debilitavit, abstulit, affixit tua incontinentia, nequitia, luxur, libido; vita intemperanter, immoderate, incontinenter acta, vita dissoluta, nequiter, sine modo, luxuriose traducta ad infirmitatem, ad imbecillitatem, ad tenuitatem corporis te adegit, adduxit; minus te firmum, validum, valentem, robustum, infirmiore, imbecilliore reddidit; longa intemperantia paulatim vires tibi carpsit, exhaust; corporis vires labe fecit, labe factavit; robur enervavit. 2. Debili est stomacho, il a l'estomac malade. Stomachus illi languet; stomachi vis debilitata est, jacet, stomacho est languente; stomacho laborat; stomachus parum concoquit; ventriculo esse languenti, infirmo, imbecillo; stomachus parum valet; marcescit cibi nondum concocti onere. Cf. Stomachus. 3. Debili est valetudine, il a une santé faible. Valetudine utitur infirma, imbecilla; viribus est parum firmis; corpore utitur non satis firmo; valetudine utitur incommoda, tenui, affecta; valetudine est valde imbecilla; magna in eo est virium imbecillitas; fractæ sunt admodum ac imminutæ vires. USUS: Homo animo debilis, et corpore. Debilem præturam gessit. Mancus, membris omnibus captus, ac debilis. Cf. Valetudo, Infirmus.

DEBILITAS, *atque, f. Debilitas, faiblesse, infirmitas*. SYN. Infirmitas. (Firmitas, integritas. USUS: Tarditas ingenii, stupor debilitasque linguæ. Hoc agunt, ut se morbos, debilitates, dolores repellant. Bonum integritas corporis, miseria debilitas. Cf. Infirmitas.

DEBILITATIO, *onis, f. Affaiblissement*. USUS: Debilitatio atque abjectio animi.

DEBILITO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir*. SYN. Infirmitas, frango, infringo,

debilem facio, minuo, comminuo, exhaurio, nervos incido, corumpo, enervo, affligo. (Confirmo. PHRAS. Debilitamur indies magis, nos forces diminuent de jour en jour. Carpuntur vires, exhauriuntur; fractæ fatiscunt opes viresque; vis senescit, et prope ad nihilum venit; incisus, exsectis, solutis nervis vires paulatim defluunt. USUS: Tribunities furores debilitare et reprimere. Ea mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedit. Noli me, meam virtutem, spem luctu debilitare. Debilitata virtute, fracto animo. Afflictus, debilitatus, mœrens, dolore exanimatus. Urbs ipsa nervis omnibus exsectis debilitata, et soluta, abjecta metu, muta, fracta malis relinquitur. Cf. Affligo, Frango, Debilis.

DĒBITIO, ōnis f. *Action de devoir, dette.* SYN. Debitum. USUS: Nihil de emendo cogitat, debitione dotis satis torquetur. Dissimilis est pecuniæ debitio, et gratiæ.

DĒBITOR, ōris, m. *Debiteur.* SYN. Is, a quo invito exigi pecunia potest. (Creditor. USUS: Pecunias creditas debitoribus condonare. Levior plaga est ab amico, quam a debitore.

DĒBITUM, i, n. *Dette, ce qui est dû.* SYN. Debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen. ADV. Jam diu. PHRAS. 1. Debita magna fecit, il a contracté de grandes dettes. Æs alienum fecit, conflatit, contraxit; in æs alienum incidit; nomina fecit; nomina confecit plurima; æs alienum coegit; ære alieno se obstrinxit; æris alieni vim magnam contraxit. 2. Magna habet debita, il est très-endetté. Laborat vehementer ex ære alieno; ære alieno graviter premitur; urgentibus semper sortem usuris, gravi obrutus est fœnore; ære alieno oppressus est; in nominibus est plurimis; in ære alieno est; multum debet; æris alieni magnitudine demersus gemit; animam debet; magno ære obstructus est, est in nominibus ex pecunia satis multa; æris alieni habet plurimum; ære alieno gravatus, obligatus est; oberatus plurimum. 3. Debita reposcere, réclamer son argent. Nomina exigere; convenire, appellare de credito debitorem; nomina urgere; appellare de pecunia; debitorem admonere de pecunia. 4. Debita solvemus, nous paierons nos dettes. Nomina dissolvemus, expediemus, exsolvemus, æs alienum exsolvemus, solve-mus; ex ære alieno exhibimus, libraque et ære nos liberabimus; ære alieno paulatim nos levabimus, liberabimus, contracta nomina expungemus, explicabimus, solvemus. 5. Debitum antiquum novo debito expungere, payer ses vieilles dettes en en faisant de nouvelles. Versuram facere, nomina transferre; versura solvere. 6. Debita vix solventur, ils pourront à peine payer leurs dettes. In ære alieno vacillant debitores;

nomina impedita sunt ut plurimum; vix solvendo sunt debitores; vacillant nomina; inveterascit æs alienum. Cf. Æs alienum. USUS: Fidei conducit in loco debitum solvere, retribuere. Turpe, debito fraudare creditorem.

DĒBITUS, a, um, *Dā.* SYN. Meritus, justus. USUS: Debitam tibi justamque gratiam refero. Reddere officium alicui debitum. Mortem naturæ debitam patriæ impendit. Solvere justas debitasque pœnas. Debiti mihi honores sunt habiti. Non injusta merita, debita iracundia fuit.

DEBLĀTERO, as, avi, atum, are, n. et a. *Babiller, bavarder; débiter, raconter.* SYN. Stulte loquor. USUS: Rem totam vicinis omnibus deblaterasti.

DĒCANTO, as, avi, atum, are, a. *Chanter, réciter; vanter.* SYN. Canto, celebroy, pervulgo. USUS: Decantata est fabula. Græcus doctor pervulgata præcepta decantat. Cf. Cano.

DĒCAS, ādis, f. *Décade.*

DĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'éloigner de.* SYN. Cedo, discedo. (Accedo. ADV. Alicunde, aliquando, de sententia, plane. PHRAS. Alicui de via decedere, se ranger devant qqn, céder le pas. De via concedere; dare viam; declinare se paulum extra viam; deflectere a via; cedere, divertere, declinare de via; iter dare, præbere. USUS: 1. Metellus de civitate, quam de sententia decedere maluit. Inimicorum amentia, tribunitio furori, ac violentiæ decessit Cicero. Ex, vel de provincia decedere. De possessione, de jure suo decedere coactus. 2. Morior, mourir. Tum omnes decesserant. De vita, de statione vitæ cum decessero. Cf. Cedo, Morior.

DĒCEM, Dix.

DĒCEMBER, ris, m. *Décembre.*

DĒCEMPĒDA, ōis, f. *Perche de dix pieds, mesure.* SYN. Instrumentum, quo terram metiuntur metatores. USUS: Solis magnitudinem tanquam decempeda metiuntur mathematici. Cum architectis et decempedis villas multorum peragravit.

DĒCEMPĒDĀTOR, ōris, m. *Arpenteur.* SYN. Agri metator. USUS: Æquissimus agri publici et privati decempedator Antonius.

DĒCEMVĪRI, ōrum, m. pl. *Les décevirs.* Qui duodecim tabulas perscribere.

DĒCEMVĪRĀLIS, e, gen. com. *Décevirial, des décevirs.* USUS: Amplissimum collegium decemvirale.

DĒCEMVĪRĀTŪS, ūs, m. *Décevirial.* SYN. Decemvirum magistratus et munus.

DĒCĒTER, *Convenablement, avec bienstance.* SYN. Decore. USUS: Jura a majoribus decentissime scripta.

DĒCENTĪA, æ, f. *Convenance bienstance.*

SYN. Conventientia, condecencia, venustas, decorum, ordo. **USUS** : Venustatem, ordinem, et ut ita dicam, decentiam oculi videant, judicent.

DĒCERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Juger, décider, décider.* **SYN.** Statuo, constituo, in animum induco, destino; mihi certum, fixum, ratum, destinatum est, consilium est, consilium capio, judico, censeo, sancio, decretum facio, decretum interpono, sententiam dico, *vel* fero. **ADV.** Atrocious, amplissime de salute, caute, communiter, diligenter, fortiter de rep., gratias, honores gravius, gravissime, honorificentissime, injuriose, juste, libere, mature, nominatim de aliquo, ornatissime, plane recte, sapienter, severe de religione, varie, vere. **PHRAS.** Decrevi, me Philosophiæ dare, *j'ai résolu de me livrer à l'étude de la philosophie.* Certum mihi est; definitum est; decretum mihi est; animus est; stat sententia; stabile est, ita est sententia; animus obfirmavi; in animo mihi est; id mihi consilii est; animo proposui; Philosophiam mihi persequi certa res est. **Cf.** Constituo, Sententia, Consilium. **USUS** : 1. Honores alicui, triumphum, provinciam decernere. Contra, *vel* secundum aliquem decernere, *decider contre qqn, ou en sa faveur.* De eadem re alius alia decernit. 2. Pugno, decerto, *lutter, combattre.* Uno judicio de fortunis omnibus decernere. Fac, ne ferro, ne armis decernatur. In ea pugna de salute reipublicæ decernitur. **Cf.** Constituo, Volo, Statuo, Pugno.

DĒCERPO, is, cerpsi, cerptum, ere, a. *Oter, détacher, cueillir.* **SYN.** Carpo, delibo, excerpto, aufero. **USUS** : Nihil sibi de ista laude miles decerpsit. Cave, ne quid jocus de gravitate decerpat. Humanus animus decerptus e mente divina. **Cf.** Minuo, Detraho.

DĒCERTATIO, onis, f. *Décision d'un combat.* **SYN.** Dimicatio, concertatio. **USUS** : Harum rerum decertatio Consulibus permessa est, *le jugement de ces questions a été abandonné aux consuls.* **Cf.** Certamen.

DĒCERTO, as, avi, atum, are, n. *Combattre, lutter.* **SYN.** Certo, depugno, dimico, concerto. **ADV.** Acerrime, cominus, ferro inter se, confestim, felicissime præliis. **USUS** : Jure et legibus disceptando, vi et armis contra vim decertare. Summa contentione cum æmulis decertat; inter se acerrime decertant. **Cf.** Certo.

DĒCESSIO, onis, f. *Départ.* **SYN.** Abitus, decessus. **EPITH.** Matura, molesta, tarda. **USUS** : 1. Sæpe de tua mansione et decessione communicat. Decessionis dies appropinquat. 2. Detrimentum, diminutionem, *déchec, diminution.* Nescio, an accessionem *vel* decessionem de summa mihi attulerit. Nulla fieri accessio, *vel* decessio poterat.

DĒCESSUS, ūs, m. *Départ, mort; sortie de charge d'un magistrat.* **SYN.** Decessio,

mors. **USUS** : Amicorum decessu valde me angō. Decessus e provincia.

DĒCET, cūlt, cēre, imp. *Il convient, il est convenable, séant; il faut.* **SYN.** Convenit, decorum est, æquum est, par est, postulat jus, dignum est, aptum est.) *Dedecet.* **PHRAS.** 1. Quod decet, *seclaire, étudier les convenances et mettre-les en pratique.* Quod decorum; quod te dignum; quod e dignitate tua est; quod dignitati consonum; quod tuum est; quod jus fasque est; quod tuarum partium est; quod ingenium, genus ætatem tuam addecat, *seclaire.* Quod nec inhonestum, nec tibi indecorum est, age; quod jus fasque concedit, nec præter decentiam est, id sequere. 2. Sapientem decet non temere credere, *le sage ne doit pas croire à la légère.* Sapientis est; sapientia istud est, non temere credere; sapientia hæ partes sunt; semper sapientis est habitum; sapientis officium est; pars magna prudentiæ est; ad sapientem pertinet, fidem non temere quibusvis rumusculis habere. **Cf.** Honestum est, Refert, Convenit. **USUS** : Nihil decet invita, ut aiunt, Minerva. Quid deceat, quid aptum personis sit, videat orator. Quem muliebris ornatus parum decet. Caput artis est decere.

1. **DĒCIDO**, is, cidi, ere, n. *Tomber.* **SYN.** Cado. **PHRAS.** Ex equo decidit, *il tomba du cheval.* Ad terram defluxit; ad terram delatus est; ex equo dejectus est; equo excussus est; ruente equo ad terram datus est; ex equo lapsus est, decidit; sternacis equi successu ad casum datus est; equus hominem super caput effudit. **USUS** : De omnibus rebus decidimus. In miserissimam conditionem decidit republica. **Cf.** Labor, Cado.

2. **DĒCIDO**, is, cidi, cisum, ere, a. *Décider, régler à l'amiable.* **SYN.** Decisionem facio; transigo, pactionem facio; decerno. **PHRAS.** Nihil decidit, *il n'a rien décidé.* Rem in medio reliquit; sententiam dicere, ferre, pronuntiare non est ausus; nondum illi stabat sententia; nondum explicatam habemus causæ nostræ rationem; hæret, pendet, suspensa etiamnum est causæ nostræ ratio. **USUS** : Transigere et decidere cum aliquo. De summa aliquid decidere. Talentis decem decidisti.

DĒCIES, Dixi fols.

DĒCIMO, as, avi, atum, are, a. *Punir de mort un soldat sur dix, décimer.* **SYN.** Decimam partem accipio. **PHRAS.** Declinare legiones, *décimer les légions.* Decimum quemque e legione supplicio afficere.

DĒCIMUS, a, um, *Dixième.* **USUS** : Hora diei decima.

DĒCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Tromper, abuser.* **SYN.** Capio, circumvenio, fraudo, circumscribo, alicui impono, fallo, supplantō, fucum facio, in fraudem impello, in errorem induco, verba do, errorem objicio, errorem incuto, in fraudem deduco, aucupor,

induco, eludo. PHRAS. 1. Non erat, quod me deciperes, *vous ne deviez pas me tromper*. Spem falleres; per dolum atque insidias ageres; meam imbecillitatem aucupareris; in fraudem impelleres; me ludificares, destitueres, adversariis traderes; omni fraude et perfidia falleres, improbissime fraudares. 2. Sentio nunc a te deceptum, *je sens que vous m'avez attrapé*. Sentio, me tuis rebus captum, circumscriptum, illusum, destitutum, inductum, circumventum; captionibus tuis deceptum; tuis laqueis irretitum; fallaciis abductum, in fraudem inductum; fraude irretitum, circumventum, captum. 3. Artes decipiendi omnes tenes, *vous connaissez toutes les manières de tromper*. Totus ex fraude et mendacio factus videris; ex fraude, fallaciis, mendaciis totum constare, consutus esse videris; ad omnem fraudem callidus, fallax, et omni artificio simulationis eruditus; ingenio ad fallendum parato; qui nihil nisi dolos, fallacias, machinas, praestigias animo disponas; non nisi dolos neclias, intendas; non tam virtute, quam dolo contendas; insidiis nitaris. 4. Facile est, puerum decipere, *il est facile d'abuser un enfant*. Facile est, puerum in fraudem conjicere, deducere; puero errorem offundere; fucum facere, caliginem offundere puerorum mentibus; insidiis captare; dolis ludere; dolis ducere; fallaciis irretire; fallaciis eludere; in fraudem illicere; laetare verbis fallacibus; verba dare puero; falsa spe producere puerum; in errorem ducere; dolis inessere; circumducere puerum; facile est obrepere imprudenti; verba ex insidiis imprudenti dare; puerum dolo capere; in fraudem implicare. 5. Graviter decepti, *il l'a gravement trompé*. Fraudem concepit, suscepit maximam; fraudem fecit, admisit sane turpissimam; dolos consuit non paucos; dolum commolitus est, adhibuit nefarium; fallaciam intendit dictu auditque foedam; fraude ac dolo aggressus est nefario; fraudem struxit, commentus est sane atrocem. 6. Deceptus sum vehementer, *j'ai été fortement attrapé*. Opinio me fefellit; falsa me opinio tenuit; ductus sum falsa spe, spes me frustrata est; in fraudem incurri, incidi; in fraudem delatus, deductus, inductus, conductus, coniectus sum; pro re vera falsam spem domum retuli; per imprudentiam, aliena perfidia deceptus sum; circumscriptus ac circumventus sum; error est mihi obiectus; dolo captus sum; mendaciis oneratus sum; ludificatus et emunctus sum probe; fucus mihi factus est; in fraudem illectus; in errorem implicatus; in fraudem impulsus sum; in fraudem delapsus sum. USUS: Spem meam admodum decepti. Cf. Fallo, Fraus.

DÉCISIO, *onis*, f. *Arrangement, accommodation, transaction*. SYN. Transactio. USUS: Decisionis arbiter Cæcilius.

DÉCLĀMĀTĪO, *onis*, f. *Déclamation, exercice oratoire*. SYN. Domestica et umbratilis exercitatio, qua tirones eloquentiae a magistro exercentur. EPITH. Quotidiana, senilis, vulgaris, pervulgata. USUS: Vulgaris, pervulgata declamatio.

DÉCLĀMĀTOR, *oris*, m. *Déclamateur*. USUS: Quis cum declamator ad clepsydram latrare docuit? Videor mihi cum aliquo declamatore disputare. Declamator de ludo.

DÉCLĀMĀTŌRIUS, *a*, um, *Déclamatoire*. USUS: Pueri declamatorio illo genere delectantur.

DÉCLĀMITO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, n. et *a*. *Déclamer, s'exercer à la parole*. USUS: Græci annos plures sedentes declamant.

DÉCLĀMO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, n. et *a*. *Déclamer; crier, crier contre qqn*. SYN. In declamationibus exerceor, exercitatione quasi ludica prædisco et meditator. ADV. Impune in quemvis, vehementissime. USUS: Insanus ille contra me vehementer declamavit; causam declamare.

DÉCLĀRĀTĪO, *onis*, f. *Déclaration, manifestation*. EPITH. Jucundissima. USUS: Liber iste quantum habet declarationem amoris erga me tui!

DÉCLĀRO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Rendre clair; nommer, proclamer*. SYN. Significo, planum facio, demonstro, ostendo, indico; pronuntio. Frequentius ad facta pertinet, quam ad dicta. ADV. Aperte, apertius litteris, facilius benevolentiam, obscure, parum, plane, maxime. USUS: Populus universus me consulem declaravit. Declaravit eo facto, quanti me faceret. Declarant ista acum ingenii tui. Abundantia et satietas rerum copiam declarat. Mentem tuam illis litteris non satis declarasti. Cf. Aperio, Significo, Explico.

DÉCLĪNĀTĪO, *onis*, f. *Action de se détourner; aversion, répugnance pour qqch.* SYN. Flexio. EPITH. Honesti periculi, naturalis, parva. USUS: Nullum animal est, cui non sua appetitio naturalis est et declinatio. Declinatio brevis a proposito.

DÉCLĪNO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. et n. *Détourner, s'écarter, écarter, fuir, éviter*. SYN. Despecto, decedo, vito, de via deducor. (Apeto, adscisco. ADV. Aliquantulum a proposito, diligentius a vitis, naturaliter, paululum, recte, impetum declino. PHRAS. Declinare lectum, *parer un coup*. Parva declinatione corporis ictum effugere; exire, excedere tela, intentos gladios. USUS: 1. Declinat a proposito, despectitque sententiam. De via declinavi paulum. 2. Fugio, devito, *fuir, éviter*. Laqueos iudicii, vitia, periculum declinare. Declinare de statu suo. Cf. Vito, Decedo.

DĒCLĪVIS, e, gen. com. *Qui est en pente, penché, incliné.* SYN. Inclinatus, incurvus, USUS: Collis a summo aequaliter declivis; præceps et declivis locus.

DĒCLĪVITAS, atis, f. *Position inclinée, pente.* SYN. Inclinatio. USUS: Exiguum loci ad declivitatem fastigium magnum habet momentum.

DĒCOCTOR, oris, m. *Dissipateur, banqueroutier.* SYN. Qui suam rem confecit, dilapidavit, inficiator, fraudator. USUS: Exercitus e senibus, mendicis, decoctoribus collectus.

DĒCŌLŌR, oris, omni. gen. *Décoloré, terné.* SYN. Sine colore, quod colorem amisit. USUS: Sanguis decolor. Cf. Deformis.

DĒCŌLŌRĀTĪO, onis, f. *Altération de la couleur, décoloration.* SYN. Livor, pallor.

DĒCŌLŌRŌ, as, avi, atum, are, a. *Décolorer, ternir.* USUS: Mortuum deformatum, rumore perditum, corpore decolorato constat fuisse.

DĒCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, n. *Manger son bien, faire banqueroute.* SYN. Male rem gero, conturbo. USUS: Fortunæ vitio, non suo decoxit. Agrum suum intra annum decoxit. Alea, potatione, scortatione decoxit. Cf. Nepos, Consumo, Abligurio, Prodigio.

DĒCŌR, oris, m. *Tout ce qui sied bien, parure, ornement.* SYN. Species, formæ gratia, quod decet. USUS: Metaphrastus virtutem decore suo spoliavit.

DĒCŌRĒ, *Convenablement, décemment.* SYN. Decenter. USUS: Loqui ad rerum dignitatem apte et decore.

DĒCŌRŌ, as, avi, atum, are, a. *Décorer, orner, honorer.* SYN. Celebro, orno, honesto.)(*Dedecoro.* USUS: Hos majores nostri omni laude, triumpho, honoribus decorarunt, auxerunt, honestarunt. Cf. Orno, Honesto, Colo.

DĒCŌRUM, i, n. *Bienveillance, convenance, décorum.* SYN. Decus. USUS: Ut in vita, sic in oratione nihil est difficilius, quam quod deceat. Scio, quid gravitas vestra, quid hæc advocatio, quid ille conventus, quid dignitas populi Romani, quid periculi magnitudo, ætas mea, honos, decorum denique postulet. Cf. Indecorum, Decet.

DĒCŌRUS, a, um, *Convenable; beau, orné.* SYN. Decens, conveniens, consonus. USUS: Nihil eo ire decorum visum non est. Aurum et ad usum aptum est, et ad ornatum decorum. Nihil magis decorum, quam æqualitas universæ vitæ. Quod non decorum est, nec Diis dignum.

DĒCRĒPĪTUS, a, um, *Décrépit.* SYN. Senectute confectus, invalidus, qui summa senectute est. USUS: Tristis ac decrepitus senex.

DĒCRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *Décroître, diminuer.* SYN. Subsideo, decedo. USUS: Conchylia omnia cum luna crescent et decrescunt, seu exhauriuntur.

DĒCRĒTUM, i, n. *Décision, jugement, décret.* SYN. Consultum, scitum, interdictum. EPITH. Egregium, justum, interpositum, severum, liberalissimum, obsignatum, præclarum, stabile, fixum, ratum, vetus. Decreta amplissima atque ornatissima, divina atque immortalia, falsa, firma, gravissima, honestiora, honorificentissima, magnificentissima, multa, nova, ornatissima, superiora. USUS: Decretum facere, interponere. Decreti tabulas figere. Quis consulum illorum decretum comprobabit; honestissimum a senatu decretum abstuli, obtinui. Cf. Consilium, Sententia.

DĒCŪMA, æ, f. *Dîme, 10^e partie de ses biens que l'on paie au fisc.* SYN. Decima pars, quam arator decumano dat. EPITH. Certæ, magnæ, reliquæ. USUS: Decumas conducere, exigere acriter. Dare decumas, et accipere. Decumis rempublicam defraudare.

DĒCŪMĀNUS, i, m. *Fermier des dîmes, publicain.* SYN. Publicanus, qui decumas exigit. EPITH. Ministri ac satellites cupiditatum suarum, principes et quasi senatores publicanorum. USUS: Omnia consumis cum decumano.

DĒCŪMBO, is, cūbūi, cūbītum, ere, n. *Se mettre au lit, se coucher.* SYN. Cubo, jaceo.)(*Sto.* USUS: Honestè, turpiter decumbere. Cf. Cubo.

DĒCŪPLUS, a, um, *Décuple.* SYN. Decies tantum.

DĒCŪRIA, æ, f. *Décurie, corps judiciaire.* SYN. Classis, ordo judicum Romæ, a decies centenis judicibus appellatus, qui in singulis curiis sedebant. USUS: Non suæ decuriæ munere, neque ex lege sedit. Lex promulgata est de tertia decuria judicum.

DĒCŪRĪĀTĪO, onis, f. *Division par décuries.* SYN. In curias distinctio et descriptio. USUS: Decuriatio tribulium, descriptio populi.

DĒCŪRIO, as, avi, atum, are, a. *Diviser par dizaines.* SYN. In curiam adscribo. USUS: Cum vicatim decuriarentur servi et conscriberentur. Decuriatos habere exercitus peditum.

DĒCURIO, onis, m. *Décurion.* SYN. Quasi senator in municipio, vel conventu. USUS: Factus est Neapoli decurio.

DĒCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Descendre en courant, arriver; parcourir, raconter.* SYN. Conficio, transigo. ADV. Bellissime, cupide ad jura, breviter. USUS: Jam ad calcem decursum est, nec velim decurso spatio ad carceres revocari. Prope

acta et decursa. Quæ a te breviter decursa sunt, audire cupio, *je voudrais entendre les points que tu as parcourus brièvement*

DĒCURSIO, ōnis, f. *Marche militaire, incursion*. SYN. EXCURSIO. USUS : Decursioni- bus equitum ea loca vastavit.

DĒCURSUS, ūs, m. *Cours, espace*. SYN. SPATIUM, FUNCTIO. USUS : Honorum decursus. Cf. Curriculum.

DĒCURTATUS, a, um, part. v. decurto. *Tronqué, mutilé*. Decurtata oratio.

DĒCUS, ōris, n. *Ornement, parure; gloire, honneur*. SYN. Honor, laus, dignitas, honestas, ornamentum.)(Dedecus. USUS : Decus est ornamentum senatus Cicero. Populi decus et lumen Pompeius. Verum decus in virtute positum est. Nati sumus ad laudem et decus. Cf. Decet.

DĒCUSO, as, avi, atum, are, a. *Croiser en forme d'X, en sautoir*. SYN. In formam litteræ X diduco, divido, constituo, per medium seco.

DĒCŪTIO, is, cussi, cussum, ere, a. *Abattre*. SYN. DEJICIO. USUS : Summa papaverum capita decussit.

DĒDECET, cūit, ere, *Il ne convient pas, il est malséant*. SYN. INDECORUM est.)(Decet, decorum est. PHRAS. Nostris moribus nefas habetur, *cela ne sied pas à notre époque, ne va pas avec nos habitudes*. A decore alienum est; minime decorum est; abhorret a nostris moribus, moribus nostris non est consentaneum; haudquaquam decorum est; præter decorum est; nefas est. USUS : Oratorem irasci dedecet, simulare decet. Cf. Dedecus, Indecorum, Inhonestum.

DĒDECORO, as, avi, atum, are, a. *Deshonorer, souiller*. SYN. TURPISCO. USUS : Urbis et magistri auctoritatem dedecorasti.

DĒDECUS, ōris, n. *Deshonneur, honte, infamie, opprobrium*. SYN. TURPITUDO, nota turpitudinis, infamia, probum, labes, macula, ignominia, labes turpitudinis, opprobrium, flagitium. EPITH. Æternum, commune, detestabile, domesticum, maximum, sempiternum, summum, tantum. PHRAS. 1. Vide, ne dedecori sis maioribus, *prenez garde de ternir la gloire de vos ancêtres*. Ne vita tua insigni turpitudine notata atque depressa dedecore et infamia illis probro vertat; ne ignominia afficiat; ne macula turpissima genus tuum notes; generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelorum in familia relinquant; ne sempiternam turpitudinis notam inuras; dedecus tuis imprimas; majorum famam probis flagitiis- que tuis violis; nomen familie tue iis maculis obscuras, quæ nulla temporum longinquitate abstergi possint. 2. Æternum dedecus incurristi, *vous avez mérité un opprobrium éternel*. Æternam ignominiam labem subiisti; sempiternam tibi ignominiam imposuisti;

æterna tibi est inusta infamiae nota; aspersisti atque inquinasti te maculis infamiae sempiternis; spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti; nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti; infamia eris seculi tui; turpitudinis hanc labem, qua te infecisti, dedecus consequetur sempiternum; contra- ctam turpitudinis notam nulla temporum diuturnitas delebit; hærebit ea labes nomini tuo; insidebit macula ac inveterascet, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. 3. Dedecori sibi ducit, *il regarde comme une honte pour lui*. Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat; pudori esse sibi reputat, turpe putat; haud a vitio abesse censet; maculam inferri, labem aspergi, notam iniuri ea re sibi autumat; crimini, vitio sibi dandum, vertendum dedecori; fraudi fore existimat; dedecus, turpitudinem in ea re constitutam censet; ne qua inde in se redundet infamia, ne quod dedecus emergat, veretur. USUS : Vide ne quid dedecoris admittas, concipias, suscipias; ne in dedecus incurras, in dedecore volueris. Cf. Contumelia, Infamia, Labes, Macula, Nota.

DĒDICATIO, ōnis, f. *Consécration, dédicace*. SYN. CONSECRATIO. EPITH. Religiosa, superstitiosa. USUS : Postem teneri in dedicationibus templorum oportet. Memoria consecrati solemnī religione templi, *dedicace*.

DĒDICO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer, dédier*. SYN. SACRO, consecro, religiosum facio, religionem in aliquem locum infero, aliquem locum religione devincio. PHRAS. 1. Templum dedicavi, *il consacra un temple*. Sempiterna religione obligavit; religione devinxit; religioso ritu consecravit; DEO sacravit; divino cultui addixit; dedicationem celebravit. 2. Multis de causis hunc librum tibi dedicare volui, *pour bien des raisons, j'ai voulu vous dédier ce livre*. Ljbrum hunc nuncupare, inscribere, offerre volui; multæ me impellunt causæ, multæ sunt causæ, quæ me moveant, ut has meas vigilias sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore edam, emittam; ut has lucubraciones meas prodire, exire; in lucem prodire, in publicum edere, sub nomine tuo apparere velim. Cf. Consecro. USUS : Smyrnæ delubrum Homero dedicatum est. Ædes Castori et Polluci dedicata, dicata, consecrata. Cf. Consecro, Dico.

DĒDIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *Dédaigner*. SYN. INDIGNUM habeo, contemno. USUS : Amicum dedignari. Cf. Contemno.

DĒDISCO, is, dēdidici, ere, a. *Désapprendre, oublier*. SYN. Quæ didici, obliviscor. USUS : Juventus nostra dediscit pene docendo.

DĒDITIO, ōnis, f. *Reddition, capitulation*. SYN. SUBJECTIO, cum quis se in hostium potestatem tradit. PHRAS. 1. Ad deditionem

obsessos invitare, *inviter les assiégés à capituler*. Spe honestarum pactiorum, honestorum pactiorum ad deditiorem impellere, inducere; deditiorem spe pactiorum maturare.

2. Ad deditiorem cogere, *forcer qqn à se rendre*. In deditiorem redigere; ad deditiorem subigere; ad deditiorem trahere. 2. Deditiorem facere, *capituler*. Deditiorem subire; in deditiorem venire, concedere; in jus deditioremque victoris dare obsessam urbem; potestatis alienae facere; in hostium ditionem urbem, agros, divina humanaque omnia dare; urbem, aquam, agros, terminos, divina humanaque omnia in hostium ditionem dedere; libertatem suam fidei ditionique victoris permittere; se victori hosti permittere; in potestate victoris fidemque permittere; ad conditiones descendere. Cf. Conditio. 4. Per deditiorem urbem capere, *prendre une ville par capitulation*. In deditiorem accipere, recipere, urbem in deditiorem accipere. 5. Deditiorem omittere, *refuser de se rendre*. Deditiorem abruptum, deserere; a paciscendi consilio abire, recedere. USUS: Ad deditiorem invitare. Deditiorem facere. Deditiorem spectant, *ils se proposent de capituler*. Cf. Conditio, Deditio.

DEDITITIUS, a, um, *Qui a capitulé, qui s'est soumis à discrétion*. USUS: Id decretum ad dedititios pertinet.

DEDITUS, a, um, *Abandonné, livré; dévoué, appliqué*. ADV. Mirifice. PHRAS. Homo litteris deditus, *homme livré à l'étude des belles-lettres*. Litterarum studio flagrans, unicus litterum sectator. USUS: Puer his studiis maxime deditus. Auctoritati senatus, gratiae alicujus et voluntati deditus. Adstrictum me tibi semper, magnopere deditum, addictum penitus habebis. Cf. Obnoxius.

DĒDO, is, dēdidī, dēditum, ere, a. *Donner, livrer; se rendre*. SYN. Addico, do, trado, mancipio, quasi consecro. PHRAS. Dedere se victori, *se rendre au vainqueur*. Armis positus ad victoris fidem confugere; ditioni victoris se permittere; se suae omnia victoris arbitrio potestatique permittere; in victoris ditionem voluntaria deditiōe concedere; rempublicam sine dimicatione in manum victoris tradere. Cf. Deditio. USUS: Patriae nos totos dedere, in ea nostra omnia ponere, et quasi consecrare debemus. Alicui arti se totum dedere. Toto animo libidini, desidia, aegritudini, luctui dedere. Mancinum hostibus dedidere Romani. Cf. Trado, Deditio.

DĒDŌCĒO, es, cūl, ctum, ere, a. *Faire oublier ce qu'on avait appris*. SYN. Ab eo, quod quis doctus est, abduco, secus doceo. USUS: Dedocendus ille potius fuerat, quam docendus.

DĒDŪCO, is, xl, ctum, ere, a. *Tirer de, faire sortir; conduire; fonder une colonie*.

SYN. Abduco, revoco, removeo, detraho, deductionem facio. ADV. Necessaria, gradatim, de publico, auspicio, omnino, sensim. USUS: 1. In campum aliquem, domum, ad judicium, ex provincia, de via deducere. Praesidia deducere oppidis. 2. Adduco rem in locum aliquem et statum, *conduire, amener une chose à ce point que...* Eum in locum res deducta est; huc rem deduxit, ut, etc. 3. Transfertur ad animi motus, *détourner; gagner, séduire*. Ab voluntate, mente, consilio bono, sententia, cepto aliquem deducere, dimovere. Nunquam me divitiarum de fide, ab animi lenitate deducunt. Oratione ab tristitia, de pravitate animi illum deduxit. 4. Detraho, *retrancher, soustraire*. Centum nummos ei deduxi. Addendo deducendoque vide, quae summa fiat reliqua.

DĒDUCTIO, ōnis, f. *Action de tirer de, de détourner*. SYN. Derivatio. EPITH. Admirabilis, crudelis, misera militum. USUS: 1. Mirabilis illa aquae Albanæ deductio, *cette admirable dérivation du lac Albain*. Rivorum e fonte deductio. 2. Detraectio, *dédaction, retranchement, diminution*. Certis nominibus deductiones fieri solent.

DĒDUCTOR, ōris, m. *Celui qui accompagne, qui escorte un candidat*. Qui honoris causa aliquem deducit. USUS: Deductorum officium majus est, quam saluatorum.

DĒERRO, as, avi, atum, are, n. *S'écarter du droit chemin, se fourvoyer, s'égarer*. SYN. Erro, aberro. USUS: Ne deerret orator ab eo, quod cepit exponere. In itinere deeravimus. Cf. Erro, Aberro.

DĒFÆCO, as, avi, atum, are, a. *Clarifier; purifier*. SYN. A facibus purgo. USUS: 1. Vinum defaecatum. 2. TRANSL. Animus defaecatus, omni anxietatum et dolorum sorde vacuus.

DĒFĀTIGĀTIO, ōnis, f. *Fatigue, lassitude*. SYN. Lassitudo. USUS: Ne qua possit defatigatio animum tuum retardare. Corpora defatigatione et exercitatione ingravescent, animi levantur.

DĒFĀTIGO, as, avi, atum, are, a. *Fatiguer, tpuiser*. SYN. Defatigationem, laborem, lassitudinem, languorem affero. USUS: Aliquem negotio aliquo defatigare. Noli conservanda republica defatigari. Non conqueiscam nec defatigabor, donec, etc. Cf. Fatigo.

DĒFECTIO, ōnis, f. *Défection, désertion d'un parti*. SYN. Defectus. PHRAS. 1. Defectionem suadere, *conseiller la révolte*. Ad defectionem sermonibus seditiosis trahere, invitare, sollicitare. 2. Defectionem parare, *préparer les defections*. Defectionem moliri, attentare; ad defectionem spectare; defectionis tempus circumspectare. 3. Defectionem facere, *désertir, passer à l'ennemi*. Aperte ad

hostem desciscere; desciscere ad fortunam hostis; defectionem facere; defectionem inire; ad hostes deficere. USUS: 1. Solis ac lunæ defectiones, *eclipses*. Defectio virum adolescentiæ vitii tribuenda est potius, quam senectutis. Defectio animi, *abattement, découragement, défaillance, faiblesse*. Intemperantia est a recta mente defectio, a virtute defectio. 2. Animi, studiique abalienatio, *éloignement, aversion*. Nescio, a quibus defectionis initium sit exortum. Cf. Deflecto, Descisco, Seditio, Rebellis.

DEFECTŪS, ūs, m. *Révolte, sédition; éclipse*. SYN. Defectio. USUS: Luna a defectu suo in initia recurrit. (Defectus pro animi vitio, *vel labe, défaut, vulgare est*).

DEFENDO, is, di, sum, ere, a. *Défendre, protéger; écarter un mal*. Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo; pro aliquo dico, verba facio, causam alicuius suscipio, *vel* ago, tueor, in uriam prohibeo; calamitate *vel* periculo prohibeo, complector, sustineo. (Oppugno. ADV. Accurate, acerrime, animose, audacter, benigne, constantissime, copiosissime, diligentissime, diu multumque, facillime, feliciter, fortiter, gravissime et verissime, honestissime, uberius, libere, magnopere, negligenter, ornatissime, diligenter, præclare, precario, prudentissime, publice, pugnatissime, religiose, sane, animose, segnius, simpliciter, timide, vehementer, vere, versutius, vix satis honeste, usque ad extremum causæ, vulgo in judiciis, studiose. PHRAS. 1. Semper te defendam, *je vous protégerai toujours*. Pro tuis fortunis loquar; propugnationem et defensionem tuæ dignitatis suscipiam; in meis castris prædisque versaberis; inimicorum impetus propulsabo; meo patrocinio te sustentabo; tuam causam quam accuratissime tutabor; tela a cervicibus tuis depellam; tui patrocinium suscipiam; defensor periculi tui, et propugnator; ultor hostium tuorum, restitutor salutis tuæ ero; sub umbra mea tuto delitesces; sub tutela mea acquiesces; innocentiam tuam protegam, fulciam; vim arcebo; propulsabo injuriam; ab inuria prohibebo; semper a te stabo; tuas partes sequar, tuebor; adero causæ tuæ; ab injuria vindicabo; vel capitis periculo tuebor; pro salute tua vel in capitis discrimen me offeram, vel corporis oppositu intenta jugulo tela prohibebo. 2. Urbem strenue defendit, *il défendit vigoureusement la place*. Oppugnationem urbis fortiter sustinuit; urbem oppositu corporum sustentavit, vim hostium feliciter prohibuit; urbem ab injuria hostium prohibuit, vindicavit; bellum illatum mœnibus fortiter sustinuit, propulsavit; nullum locum nocendi oppido dedit; pro nudata mœnibus patria corpora opposuit fortissimorum civium, urbemque e periculo eripuit; nihil ab illo prætermisum, quo vim hostium arceret;

justitium indicium, custodiæ in portis, vigiliæ vicatim exactæ, arma, tela in muros congesta, juvenes sacramento adacti; vires omnes ad salutem patriæ collatæ; patriæ acerrimus propugnator ac defensor fuit; urbem ab exitio, interitu servavit, liberavit; urbem fortiter tutatus est; pro patriæ salute corpus suum hostibus strenue opposuit, objecit; tela, faces a civitatis jugulo depulsi, avertit; pro salute patriæ defendenda nervos omnes contendit; propugnator ac custos urbis exstitit, terror hostium, spes, subsidiumque patriæ. 3. Defendam me pro virili parte, *pour ma part, je me défendrai de toutes mes forces*. Jus meum armis exequar; partes has suscipiam strenue; causam meam acturus sum fortiter; nullum nocendi mihi locum adversario dabo; impetum adversarii sustinebo fortiter, vimque armis repellam; injuriam vel capitis periculo propulsabo; honoris, dignitatis, fortunarum mearum defensionem strenue suscipiam. Cf. Tueor, Foveo, Complector, Arceo, Prohibeo. USUS: Pericula civium, injuriam prohibere, defendere. Uva vestita pampinis solis ardore defendit. Nunquam quid defendit Carneades, quod non probat. Defendere aliquem de ambitu. Cf. Tueor, Studeo, Faveo.

DEFENSIO, onis, f. *Défense, action de défendre*. SYN. Propugnatio, patrocinium, tutela. USUS: Defensionem tui libenter suscepi, in suscepta perseverabo. Cf. Defendo.

DEFENSITO, as, avi, atum, are, a. *Défendre souvent ou de toutes ses forces*. SYN. Defendo. ADV. Studiose. USUS: Causas defensitate.

DEFENSOR, oris, m. *Défenseur, protecteur; avocat, patron*. SYN. Propugnator, patronus, tutor, advocatus, adstipulator, custos, qui aliquem in fidem suam suscepit, quem quis patronum adoptat, qui aliquem habet suæ fidei commendatum. (Oppugnator, adversarius. EPITH. Acerrimus, assiduus, constantissimus, diligentissimus, fidelis, idoneus, nimium litigtiosus, consuetus ad rixas, ineptus ac stultus inter viros, inter mulieres, peritus juris ac callidus, magnus. Defensores studiosissimi, multi, perpetui. USUS: Defensor custosque libertatis. Propugnator se atus, patronus publici consilii, defensor vestræ voluntatis. Defensorem sibi aliquem constituere, adoptare, repudiare. Cf. Patronus. Advocatus.

DEFERO, fers, tolli, latum, ferre, a. *Porter à la connaissance, rapporter*. SYN. Nuntio, afferro, significo. USUS: 1. Ille ad senatum detulit. Res ad senatum delata est. Te valere, omnes ad nos deferunt. Acerbum mihi nuntium defert. 2. Tribuo, trado, credo, concedo, refero. *présenter, offrir, décerner*. Universum studium meum et benevolentiam ad te defero. Regnum illi detulit. Volun-

tatem ei meam ac studium per litteras detulit. Plura, quam velim, mihi detulit senatus. Omnia illi defert. 3. Adduco, *porter, amener*. Munus ad aliquem deferre. Bona fortuna me ad hunc magistrum detulit. 4. Accuso, *dénoncer*. Meum nomen ad iudices detulit. De ambitu, de parricidio me detulit. Cf. Prodo.

DÉFERVESCO, is, ferbul, vescere, n. *Se refroidir; se calmer, s'apaiser*. SYN. Refrigeror. USUS: TRANS. (Ad animum.) Dum adolescentiæ cupiditates, dum ira defervescat. Cf. Refrigerare, Remitto.

DÉFESSUS, a, um, *Las, harassé, fatigué*. SYN. Fatigatus, lassus, languens, fractus labore, in lassitudinem datus. USUS: Languentem et defessum ad pristinam virtutem revocavi. Animi negotiis defessi; aures convictio defessæ; defessus labore et itinere, æstu disputationis. Cf. Fatigo.

DÉFICIO, is, fœci, sectum, ere, a. et n. *Manquer, faire défaut*. SYN. Desum. (Abund.) Plane ab aliquo. PHRAS. 1. Vires meæ deficiunt, *mes forces m'abandonnent*. Vires mihi desunt; ætate oblangere; mature nimium et celeriter deflorescunt anni; defessus, refrigeratus membrorum vigor decidit; defluit ætas, ac velut longo intervallo viriditatem amittit; flaccescit, claudicat valetudo; labitur, consenescit, ad extremam tabem corpus venit; defluunt lassitudine vires; effluunt lassitudine, decidunt, dilabuntur; vires me desecunt; vires senescunt; hebescit virtus; per ætatem vires et ingenium defluxere; vix spiritum duco, et inter manus sociorum collabor; exarescit vigor ille mentis; hebescit ingenii acies; corporis dignitas, ac oris gratia obsolescit. Cf. Destituo, Debilis. 2. Multum defecit a seipso, *il a été fort infidèle à ses principes*. Multum discessit a seipso, a fide, officio, mente, constantia; descivit a morum candore, a virtute; ab laudato vitæ cursu multum deflexit; in alios longe mores abivit; multum remisi de laudato virtutis studio; vix eundem hominem dices, ita a se dissidet; parum jam constat sibi. Cf. Dissimilis, Mutui. 3. Defecerunt a Romanis multi populi, *beaucoup de peuples abandonnèrent les Romains*. Descivere, detraxerunt imperium; abrupte se ab Rom. imperio; magna defectio facta est; sollicitatis ad defectionem animis rebellionis crimen late vagatum est. Provinciæ ingenio feroces ac rebellatrices aperte descivere; jugum excussere; ditioni populi Rom. se subtrahere. Cf. Defectio, Infidels. 4. Deficere a fide, *perdre la foi, apostasier*. Abrumpere se a recte credentium cœtu; Ecclesiæ Christi jugum excutere; ejurare avitam religionem; nuntium remittere sacris avitis; a data Christo fide desciscere; Christi sacra deserere; ad impiorum castra transfugere. Cf. Apostata. USUS: 1. Vires, vox, solatia me omnia deficiunt. Spes me, non voluntas

deficit. Tempus me citius et dies, quam oratio deficiet. (Deficit mihi aliquid, VULG.) 2. Minuo, desum, patior, *s'éclipser, s'éteindre; perdre courage*. Sol, luna deficiunt. Animo non deficiam. Calor nativus me deficiit. Animo et consilio non deficiam. 3. Desisco, alienus sum, *quitter un parti, renoncer à une alliance*. Multi ab imperio et nomine populi Romani defecerunt. Difficile est amicitiam manere, si a virtute defeceris. Quantum a te, a tua dignitate et constantia defecisti. Cf. Minuo, Defectio, Infidels.

DÉFIGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Ficher, planter, enfoncer*. SYN. Colloco, pono, figo, intendo, immitto. USUS: 1. Sicam in consulis corpore defigere, *enfoncer un poignard dans le corps du consul*. Virtutes altissimis radicibus defixæ. 2. TRANS. Omnes curas in salute reipublicæ defigere. Sententiam suam in aliorum mentibus defigere, *faire pénétrer son sentiment dans l'esprit des autres*. In omnium fortunæ oculos imprudentes spe ac cupiditate defigere.

DÉFINIO, is, ivi, vel ii, itum, ire, a. *Expliquer, définir*. SYN. Definitione explicio, quid aliquid sit, constituo, describo. ADV. Accomodatius ad intelligentiam popularem, bene, breviter, explanatius, generaliter, uberior, presse et anguste, pressius, probe, similiter, squalidius. USUS: 1. Aliquid breviter illustrare, verbisque definire presse et anguste. Philosophorum more rem definire. 2. Metior, terminis circumscribo, complector, termino, *renfermer dans des bornes, circonscire, décrire*. Mala dolore, bona voluptate definiunt Epicurei. Potestatem illi definit in quinquennium. Quam vitæ rationem teneam, mihi, queso, definias. Optimas sibi sedes, hortosque definiunt. Illi orbes cœlestes, qui aspectum nostrum definiunt. Cf. Termino, Finito.

DÉFINITĒ, *D'une manière précis; formellement*. SYN. Apertē, finite. USUS: Lex illa definite Pompeio potestatem fecerat, civitatem donandi.

DÉFINITIO, onis, f. *Définition*. SYN. Descriptio. EPIRH. Aperta et apta, explicata, honesta, mala, subtilis, vera, utilis, definitio- nes conglobatæ, plures. USUS: Definitio est rerum operatum patefactio, evolutio involutarum.

DÉFINITIVUS, a, um, *Définitif, décisif*. USUS: Definitiva constitutio.

DÉFINITUS, a, um, *Délimité, défini, clair, précis*. SYN. Certus, decretus, constitutus. ADV. Fataliter, similiter, propemodum. USUS: Nondum certum et definitum est de itinere consilium. Definita animi moderatio.

DÉFIT, iōri, imp. *Il manque*. SYN. Deest. USUS: Mihi nunc animus potius defit, quam facultas. Cf. Careo.

DĒFLĀGRĀTIO, ōnis, f. *Combustion, incendie*. SYN. Exustio, flamma, incendium. USUS: Deflagratio olim futura est cœli atque terrarum. Domus mea ardore suo deflagrationem urbi minabatur. Cf. Incendium.

DĒFLĀGRO, as, avi, atum, are, n. *Être brûlé entièrement*. SYN. Conflagro, comburo, ardeo. USUS: Quot templa tua manu deflagrarunt? Tuis facibus incensa domus mea deflagravit. Cf. Comburo.

DĒFLECTO, is, flexi, flexum, ere, n. *Se détourner*. SYN. Declino, detorqueo, avertō. ADV. Aliquantulum de spatio, tantulum. USUS: 1. De via deflectere, *quitter la route*. TRANSL. Contortus amnis et deflexus. 2. De virtute, de curriculo et consuetudine majorum defleximus, *nous avons dégénéré de la vertu, des coutumes et des habitudes de nos ancêtres*. De amicitias sapientum, ad leves amicitias deflexis. De proposito actionum mearum cursu tua causa deflexi. A veritate, a religione deflectere. Ætas a laboribus ad otium deflexa. Cf. Inclino, Avertō, Descisco.

DĒFLĒO, es, flevi, flētum, ere, a. *Pleurer, déplorer*. SYN. Deploro, comploro. ADV. Diu multumque. USUS: Civilis belli initia deflevi. Cf. Lugeo.

DĒFLŌRESCO, is, florui, escere, n. *Perdre sa fleur, se faner*. SYN. Flaccesco, florescens venustatem amitto, deficio. USUS: Formæ venustas, gratia principis, ingenium, opes, vires, mature ac celeriter deflorescunt. Cf. Deficio.

DĒFLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Filtrer, faner, déshonorer*. SYN. Rei decus diminuo, corrumpto. USUS: Victoriæ gloria deflorata est. Cf. Stuprum.

DĒFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Passer, disparaître*. SYN. Labor, delabor. USUS: 1. Ipsæ corollæ defluebant. 2. Cesso, cesser, *s'écouler*. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo. 3. Accedo, delabor, *passer d'une chose à l'autre*. Nempe a vetere facundia ad elegantiora defluximus. 4. Allenor, *s'en aller, s'éloigner*. E multis amicis plerique defluxere. 5. Transao, *descendre, tomber, sortir, être issu de*. E sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit. Cf. Delabor.

DĒFŌDIO, is, fodi, fossum, ere, a. *Enfouir, enterrer*. USUS: Thesaurum defossum commonstrare.

DĒFORMĀTIO, ōnis, f. *Action de défigurer, de flétrir*. USUS: Deformatio corporis et coloris.

DĒFORMĀTUS, a, um, *Souillé, flétri*. SYN. Turpis, formosa atque ornamentis omnibus spoliatus, turpificatus. USUS: Deformatus corpore, fractus animo. Ludi deformati, inquinati, perversi, conturbati. Vitiis defor-

matus. Parietes nudos et deformatos reliquit. Cf. Deformis.

DĒFORMIS, e, gen. com. *Difforme, laid*. SYN. Turpis. (Formosus. PHRAS. Valde deformis es, *vous êtes hideux*. Inhonesta facie, turpi facie et invenusta es. Corporis pravitates in te sunt insignes. Forma tua vacat omni decore. Non parum offensionis habet illa tua deformitas corporis. Non pauca insunt in te quæ formam exstinguunt, color exsanguis, latentes sub fronte oculi, vultus distortus, ater, maculosus. Hominis in te præter vocem vix quidquam agnoscitur. Non vulgari deformitate es insignitus. USUS: Me nunquam pœnitet, deformem esse natum. Motus, statusque deformis. Deforme est de seipso prædicare. Cf. Forma.

DĒFORMITAS, atis, f. *Difformité, laid*. SYN. Pravitates, turpitude. (Dignitas, EPITH. Summa. USUS: Cave, ne mala consuetudo ad aliquam te pravitatem deformitatemque perducat. Nullum majus malum turpitudine, quæ si in deformitate corporis habeat aliquid offensionis, quanta illa depravatio et fœditas animi debet videri? Cf. Turpitude.

1. **DĒFORMO**, as, avi, atum, are, a. *Défigurer, rendre difforme; altérer, souiller*. SYN. Fædo, turpo, maculo, turpifico; formam exstinguo, ornamentis omnibus spolio. (Orno, exorno. USUS: 1. Fortunam honestam vitiis, plebem licentia deformare. Deformare aliquem, et omnibus ornamentis spoliare. Pœni Italiam deformatum, *les Carthaginois ont dévasté l'Italie*. Cf. Maculo.

2. **DĒFORMO**, as, avi, atum, are, a. *Dessiner, esquisser, ébaucher*. SYN. Depingo, primas lineas duco. USUS: Tabulam, imaginem deformare. Ille quem supra deformavi, *celui que je viens de peindre, que j'ai représenté plus haut*.

DĒFRAUDO, as, avi, atum, are, a. *Enlever par tromperie; tromper*. SYN. Decipio. USUS: Ne brevitates aures defraudet, ne longitudo obtundat. Cf. Fraudo, Decipio.

DĒFRICO, as, cūl, cātum vel ctum, are, a. *Frôter fortement*. USUS: Cœpit in balneo defricari.

DĒFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Rompre, casser*. SYN. Decerpo, frango. USUS: Ramum arboris defringere.

DĒFŪGIO, is, fūgi, ere, a. *Fuir, éviter*. SYN. Refugio, recuso. USUS: Munus aliquod disputationem defugere. Cf. Vito, Declino.

DĒFUNGOR, eris, functus sum, fungi, d. *Sacculiter de, accomplir, terminer*. SYN. Exantlo, fungor. USUS: Bello, certamine, curis, periculis defunctus, *qui a terminé la guerre; délivré des combats, des dangers, etc.* Morbo, imperio defungi. Cf. Fungor.

DĒGĒNER, ōris, gen. omn. *Dégénéré, abâtardi*. SYN. Qui majorum moribus non respondet; patris moris expers, quod ex progenie parum prosperum est. USUS: Degener animus. Cf. Degenero.

DĒGĒNERO, as, avi, atum, are, n. *Dégénérer*. SYN. Deflecto, descisco, deficio, discedo a moribus, non respondeo generi. PHRAS. Filius a paternis moribus degeneravit, *le fils a dégénéré des mœurs de son père*. Filius virtutem paternam projecit, abiecit; non insistit paternis vestigiis; a paterna virtute abest longissime; a parentis moribus discedit longissime; a patriis institutis moribusque abijt, desciscit, alienus est; nullum paternae virtutis in eo est vestigium; veteres majorum laudes ingenij asperitate obterit; paternae indolis nihil refert; ingenio est patris moribus admodum dissimili; agendi ratio a ratione parentis distat longius; praeter vultus speciem, patris nihil habet, nihil refert; credas hominem alio parente natum, ita moribus dissimilis est; ita mores a parentis optimi moribus abludunt, abhorrent, abeunt, dissident, dissentiunt; nemo parentem in filio cognoscat, ita longe a paterna consuetudine recedit; patris moribus haud respondet filius; haud sane in mores parentis abijt filius; mores parentis persequi, vitam exprimere, consecrari vestigia odiosum filio, nec jam primum ingenio vitii depravato. Cf. Dissimilis, Abludo, Discrepo, Imitor. USUS: Utinam ejus filii non degenerassent a virtute paternae; ab illa perenni et contestata majorum probitate descivissent! Cf. Descisco, Deterius fieri.

DĒGO, is, i, ere, a. *Passer, consumer (le temps)*. SYN. Ago, transigo, traduco, vivo. USUS: Vitam, aetatem in exilio, egestate degere. Vitam cum virtute, sine molestia, in tranquillitate degere. Cf. Vivo.

DĒGRĀVO, as, atum, are, a. *Charger, appesantir*. SYN. Premo, gravem et ponderosum reddo. USUS: Etiam peritos nandi lassitudo et vulnera degravant.

DĒGRĒDIOR, ōris, gressus sum, gredi, d. *Sortir de, s'éloigner*. USUS: Eques ad pedes degressus, *cavalier qui a mis pied à terre*.

DĒGUSTO, as, avi, atum, are, a. *Golter, essayer, effleurer*. SYN. Delibo, gusto, attingo, agnosco, conjicio. USUS: Vellem, aliquid de his exercitationibus degustasses. Odoare hominem, degusta convivam tuum. Vis degustare vitam et fortunam meam? Cf. Gusto.

DĒHINC, De illa, à partir de là. SYN. Deinde, postea. USUS: Primum divertit, dehinc coenavit. Cf. Deinde.

DĒHISCO, is, ere, n. *S'ouvrir, se fendre*. SYN. Discedo. PHRAS. Dehiscit tellus, *la terre s'entr'ouvre*. Collabitur in immensam

altitudinem; in ingentem hiatum decidit. Cf. Hiatus. USUS: Tellus, mare dehiscit.

DĒHORTOR, aris, atus sum, arl, d. *Dissuader, détourner de*. SYN. Dissuadeo, deterreo, avoco, revoco, abstraho, abduco, abstineo. USUS: Res ipsa me invitabit, aut dehortabitur. Cf. Deterreo, Avoco.

DĒIN, *Ensuite*. SYN. Deinde. Cf. Deinde.

DĒINCEPS, *De suite, après; de nouveau*. SYN. Deinde, postea, posthac, rursus. USUS: Cavendum, ne, quod semel diximus, deinceps dicamus. Primum est, se conservare, deinceps, etc.

DĒINDE, *Ensuite*. SYN. Dein, exinde, exin, dehinc, post, postmodo, postmodum, tum, subinde, posthac, deinceps, secundo loco, secundum ea, posterius, post hæc, inde, post id locorum. USUS: Naturam primum videte, deinde inventionem, denique constantiam.

DĒ INTĒGRO, *D'achez, de nouveau*. SYN. Denuo. USUS: In morbum de integro incidi. Eas leges de integro ferri placet. Cf. Iterum.

DĒJECTIO, ōnis, f. *Expropriation*. SYN. Depulsio. USUS: Qui illam vim dejectionemque fecerit.

DĒJECTŪS, ūs, m; *Abatis*. USUS: Viæ arborum defectu impeditæ.

DĒJĒRO, as, avi, atum, are, n. *Jurer, faire serment*. SYN. Juro. USUS: Oneratus auro dejerat et clamat. Cf. Perjurus.

DĒJĒCIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter à bas, précipiter, renverser*. SYN. Deturbo, demolior, depello, disturbo, exturbo, præcipito, dimoveo, dejectionem facio. PHRAS. 1. De gradu suo hominem dejecti, *il fit déchoir cet homme de son rang*. De cælo detraxit hominem honoris insolentia elatum; magistratu hominem movit superbia inflatum; abactum magistratu hominem in ordinem redegit. 2. Statuas Deorum dejecti, *il renversa les statues des dieux*. Simulacra Deorum depulsi, evertit; Deorum statuas deturbavit, affixit, comminuit, dissipavit; in terram præcipitavit; ad terram dedit; ad terram affixit. Deorum simulacra demolitus est; disjecta, disturbata subruit, evertit. USUS: 1. Aliquem consulatu, de gradu, de statu vitæ, de possessionibus dejicere, *déposséder, expropriier qqn de ses biens*. Magistratum a gubernaculis reipublicæ, jugum cervicibus dejicere. Spe amicisque dejectus. 2. Admo, *enlever, retrancher*. Metum hunc Siciliæ dejeci. Vide, quantum Philosophia de doloris terrore dejecerit. 3. Averti, *abaisser, détourner de*. Nusquam a republica oculos dejeci.

DĒJUNGO, is, junctum, ere, a. *D'unir, séparer*. USUS: Quæ dejuncta fuerunt, sociantur.

DĒLABOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Tomber de. SYN.* Defluo, devenio, defeſto. **USUS**: 1. Aqua e teſtis delabitur. Homo e celo delapsus. 2. **TRANSL.** Delabi in vitium, in turpitudinem, in morbum, in magnas difficultates. Ad alia ſermo delabitur. Quæ delapsa fluxerunt, ſeveris legibus vincienda ſunt. Rem familiarem delabi ſinere flagitioſum eſt. Cf. Labor.

DĒLĀTIO, ōnis, f. *Dénonciation, rapport. SYN.* Accuſatio. **EPITH.** Salutaris et diligens. **USUS**: Delatio nominis ad iudicem. Delationem dare alicui, *citer qqn en juſtice.* Cf. Accuſatio, Criminatio.

DĒLECTĀMENTUM, i, n. *Plaisir, amusement. SYN.* Oblectamentum. **EPITH.** Inane, permulta deleſtamenta. **USUS**: Inania ſunt hæc, et puerorum deleſtamenta. Cf. Delectatio.

DĒLECTĀTIO, ōnis, f. *Delectation, plaisir. SYN.* Oblectatio, jucunditas, voluptas. **EPITH.** Aliena ab aliqua re, diurna, diuturna, ingenua, digna, leviſſima, mira, puerilis, ſumma, deleſtationes multæ, plurimæ, veteres. **PHRAS.** Multa eſt in litteris deleſtatio, *l'étude des lettres procure beaucoup de plaisir.* Mira me voluptate afficiunt litteræ; una ſenectutis meæ requies et oblectamentum ſunt litteræ; cum ſplendore fructum quoque jucunditatis pariunt litteræ. Mira ſuavitate animum delinunt litteræ. Habent aliquod tanquam pabulum bonarum artium ſtudia ac doctrinæ, ſuaviſſimam voluptatem. Deleſtationem aucuparis, in litteris invenias et vitæ oblectamenta, et voluptates maximas. Mori videri poſſim in ſtudio doctrinæ, adeo quæ uſquam ſunt remiſſionum ſuavitates, litterato in otio abunde conſequor. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam ſuavitatem et deleſtationem; titillant animum ſuaviſſime, deleſtationemque honeſtiſſimam afferunt. Cf. Delecto. **USUS**: Deleſtatio eſt voluptas ſuavitate ſenſus animum delinens. Quæ popularem admirationem habent, mihi deleſtationem nullam afferunt. Negotiis ab omni deleſtatione impediōr. Cf. Jucundus, Jucunditas.

DĒLECTO, as, avi, atum, are, a. *Délecter, plaire, amuser, divertir. SYN.* Oblecto, deleſtationem habeo, deleſtationem afferō. **ADV.** Admodum, incredibiliter, mire, medio-criter, minus, diu, miſiſſice; plane prorsus, plus, ſimiliter, unice. **PHRAS.** Horti me deleſtant, *les jardins me charment.* Hortorum aſpectus me deleſtat unice; dolores meos levat; moleſtiis animum avocat, abducit; in hortis acquieſco ſuaviſſime, his oculis animumque paſco, hi animum voluptate maxima perfundunt; hortorum ſpecie exſaturari oculi animuſque nunquam poſſunt; habent hortorum amœnitates oblectationem

ſuaviſſimam; voluptate afficiunt; oculis blandiuntur; oblectat me verna hortorum ſpecies, plurimumque voluptatis affert; eſt mihi in deliciis hortorum verna ſpecies; jucundus mihi eſt hortorum aſpectus, animumque miſiſſice reficit; recreat me ſuaviſſime hortorum aſpectus, ac voluptatem parit ſinceriſſimam; animus mihi in hortis eſt, iſi ſolum placent, arriident, in iis acquieſco unice. Cf. Delectatio, Delecto, Placeo, Gratus. **USUS**: Pulchritudo movet oculos, et deleſtat. Cf. Delectatio, Delecto.

DĒLECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Charmer, plaire, amuser. SYN.* Oblecto, ducor, capio, teneor, deleſtationem capio, ſuaviſſimum jucunditatis fructum ex re capio, voluptate afficio, morior in ſtudio faciendi aliquid, paſcor, perfruor, gaudeo, lætor. **PHRAS.** Libris deleſtor magnopere, *les livres, c'est à-dire, l'étude me plaît beaucoup.* In libris, quaſi in aliquo opportuno diverſorio requieſco; libri mihi voluptati ſunt; legendi ſtudio teneor incredibili; e leſtione librorum humaniſſima voluptate animus completur, ac veluti ſaginat; genus hoc eſt voluptatis ſuaviſſimum, multa quotidie legere; voluptatem capio e leſtione ſuaviſſimam; ſi quid uſquam eſt ſinceræ voluptatis, id abunde in libris reperio; expleri animus non poteſt leſtione librorum; jucundiſſimo voluptatis ſenſu perfundor in antiquorum monumentorum leſtione; legendi ſtudio incredibili ducor ac teneor; his ego rebus paſcor, his deleſtor, his perfruor, quæ ex doctōrum hominum monumentis ad noſtram ætatem perveniunt. Cf. Lætor, Delecto, Delectatio, Frequento, Rus, Ludus. **USUS**: Deleſtatur multitudo, et oratione ducitur. Muſis deleſtamur et ſapientiæ fama. Cf. Jucunditas.

DĒLECTŪS, ūs, m. *Choix, triage, discernement. SYN.* Discrimen, ratio, electio. **EPITH.** Elegans, percautus, diligens, provincialis. **USUS**: 1. Verborum deleſtus origo eſt eloquentiæ. Populus non deleſtu aliquo et ſapientia iudicat, ſed impetu et temeritate. Beneficiorum deleſtus eſt habendus. 2. Deleſtus militaris, *levée de troupes, recrutement.* Deleſtum mandare, decernere, edicere. Militum ſuperbiſſimum deleſtum inſtituere, conſicere, habere. Deleſtum impedire, intermittere.

DĒLĒGĀTIO, ōnis, f. *Délégation, substitution. SYN.* Mandatum, provincia.

DĒLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, déléguer, confier. SYN.* Mando, mitto. **USUS**: Hanc curam, provinciam, laborem alteri delegavi. Quæ ad me delegaſti, admodum placere.

DĒLEO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Effacer, détruire, anéantir. SYN.* Tollo, exſtinguo, adimo, obſuo, abſtergo, induco (nomina, paſſiva, verba). **ADV.** Funditus, omnino. **USUS**:

1. Delere epistolam lacrimis. 2. **TRANSL.** Delevit mihi omnem molestiam epistola sua. Oblivione beneficia, injurias delere. Is est, qui nummulis acceptis fas omne et æquum, leges, religionem, patriam deleat et exstinguat. Hujus insaniam e iudicii, hanc maculam nunquam ex hominum animis delebis. Bella præsentia, et futura consilio delevit. Urbem, exercitum, ædificium delere. Cf. Tollo, Adimo.

DELETRIX, icis, f. *Destructrice*. **USUS:** Illa deletrix hujus imperii sica.

DELIBERABUNDUS, a, um, *Qui delibère*. **USUS:** Consules deliberabundi capita conferunt, diu colloquuntur.

DELIBERATIO, onis, f. *Deliberation, consultation*. **SYN.** Consultatio, consilium. **EPITH.** Difficilis, difficilior, difficillima, magna, turpis, plurimæ. **USUS:** Etsi tibi assentior, habet res deliberationem, *bien que je sois de votre avis, cependant la chose demande qu'on y pense*. Non oportebat eam deliberationem introducere, suscipere. Deliberationes de republica habere. Cf. Consilium.

DELIBERATIVUS, a, um, *Deliberatif*. **USUS:** Causæ genus deliberativum, *cause du genre délibératif*.

DELIBERATOR, oris, m. *Celui qui délibère*. **SYN.** Qui de re deliberat.

DELIBERATUS, a, um, *Décidé, résolu*. **USUS:** Mihi certum est et deliberatum. Nihil mihi deliberatus, quam, etc.

DELIBERO, as, avi, atum, are, a, et n. *Peser, examiner, réfléchir mûrement*. **SYN.** Consulto, consulo, consilior, deliberationem habeo, consilium exquiro, consilium capio, considero, video, inquirō. **PHRAS.** Deliberandum est diu de vitæ genere deligendo, *il faut longtemps réfléchir avant de choisir un état de vie*. Diu deliberandum et concoquendum est, cui te vitæ generi addicas; consilii res est, et sane ardui, deligere vitæ genus optimum; jure in consultationem ac deliberationem venit vitæ genus, ad quod aspiras; diu multumque consilia agitando; conferendum sedulo cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo; comparanda multumque vitæ instituta, quorum ex numero aliquod amplectaris. Merito in deliberationem cadit vitæ in posterum exigendæ modus; multos dies ea consultatio teneat, necesse est, quæ de toto vitæ genere sententiam ferat; in deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi; adhibendum viro- rum sapientum consilium; consilia conferenda sunt cum viris virtutis ac sapientiæ laude clarissimis; in deligendo tam arduo vitæ universæ instituto nihil sine consilio sapientum statuendum est; deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum; eundem in consilium; capita conferenda in tam arduo

vitæ recte ordinandæ negotio; deliberatio capiendâ, habenda diligens; ineundum consilium; ineunda via, ratio vitæ in posterum instituendæ. Cf. Consulo, Consilium, Consulto, Consultatio, Cogito, Considero. **USUS:** Etiam cum hostibus deliberat. Tecum de capite et fortunis meis deliberabo et statuum.

DELIBO, as, avi, atum, are, a. *Effluer, goûter*. **SYN.** Quasi libando minuo, decerpo, degusto, labris primoribus gusto, attingo. **USUS:** Vix delibaverat honorem novum. Nihil de laude tua ac gloria delibabo, *je ne porterai aucune atteinte à votre gloire*.

DELIBŪTUS, a, um, *Oint, froissé*. **SYN.** Unctus, oblitus. **USUS:** Multis medicamentis delibutus. Compositus et delibutus capillus.

DELICÂTĒ, *Mollement, d'une manière efféminée*. **SYN.** Molliter. **USUS:** Molliter et delicate vivere, accubare.

DELICÂTUS, a, um, *Mou, délicat, efféminé*. **SYN.** Mollis. **USUS:** Libidinosus ac delicata juvenus. Delicata; obscenæ voluptates. Delicatum sermonem inferre convivio. Convivium delicatum. Muliebri, lepidò, delicato comitatu stipatus.

DELICIÆ, arum, f. pl. *Délices, douceur; amour; libertinage*. **SYN.** Delectamentum, suavitates, voluptates, amores, mel, lenocinia, illecebræ, irritamenta, lautities. **EPITH.** Magnæ, multæ, pueriles. **USUS:** Sinamus illi pueriles voluptates et delicias. Epularum exquisitæ deliciæ. Publicanos habeo in deliciis. Terentia mel meum et deliciæ. Delicias me facit, ludibrio me habet, *il s'amuse de moi, à mes dépens*. Cf. Delectatio, Voluptas, Carus.

DELICIOLÆ, arum, f. pl. *Délices*.

DELICTUM, i, n. *Delit, faute*. **SYN.** Peccatum, error. **USUS:** Quo delictum majus, eo gravior poena. Homines sapientes delicto suo, non aliorum injuria commoventur. Cf. Error, Peccatum, Crimen, Scelus.

1. **DELIGO**, as, avi, atum, are, a. *Attacher, lier*. **SYN.** Ligo. **USUS:** Deligare ad palum. Cf. Ligo.

2. **DELIGO**, is, legi, lectum, ere, a. *Élire, choisir*. **SYN.** Lego, eligo, delectum habeo, delectum adhibeo. (*Rejicio*. **USUS:** Bona deligere, rejicere contraria. Magistratus deligere. Castris locum; aliquem ad consilium deligere. Cf. Eligo.

DELINIMENTUM, i, n. *Attrait, charme, séduction*. **SYN.** Delinitio. **USUS:** Delinimentis aliquem capere.

DELINO, is, ivi, itum, ire, a. *Adoucir, charmer, séduire, captiver*. **SYN.** Lenio, placo, mitigo, demulceo, allicio. (*Irrito*. **USUS:** Blando sermone milites, blanditiis, spe prædæ delinivit. Voluptatum illecebris delinitur. Cf. Demulceo, Placo.

DĒLĪNĪTĪO, onis, f. *Action de gagner, de séduire*. SYN. Mitigatio. USUS: Delinitio multitudinis.

DĒLĪNĪTOR, oris, m. *Celui qui charme*. USUS: Judicis delinitor est orator.

DĒLINQUO, is, liqui, licum, ere, n. et a. *Manquer à son devoir, commettre une faute*. SYN. Pecco, errorem committo. USUS: Delinquere in vita, in re aliqua. Cf. Pecco, Erro.

DĒLIQUESCO, is, ere, n. *Se fondre, se liquéfier*. SYN. Dissolvor, liquefio, diffuio. USUS: Ne alacritate usus futili, gestiensque deliquescat.

DĒLIQUĪUM, i, n. *Defaillance*. SYN. Defectus, diminutio PHRAS. (Deliquim passus est, VULG.), *il eut une défaillance*. Animus eum defectit, destituit, reliquit; animo concidit; animo defectit; ita captus animi sensu est, ut vita discessisse videretur; exanimi similis corrui; inter suorum manus pro mortuo collapsus est; subita animi defectione in genua subsidit; exsanguis et mortuo similis concidit; linqui animo, submitti genu cepit; deficiens repente vix spiritum ducebat; oculis caligine confusus collapsus est, ne mentis quidem compos; caligine oculis offusa veluti moribundus extendebatur; animo male esse occipit; repentina vis mali sensum animi expulit. USUS: Vereor, ne id mihi libertatis deliquio sit. Cf. Conclodo, Animus.

DĒLĪRĀMENTUM, i, n. *Folie, extravagance*. SYN. Deliratio. USUS: Deliramenta loquitur. Cf. Deliro.

DĒLĪRĀTĪO, onis, f. *Délire, folie*. SYN. Stultitia, error, insania. EPITH. Incredibilis, senilis. USUS: O delirationem incredibilem!

DĒLĪRO, as, avi, atum, are, n. *Delirer, extravaguer, radoter*. SYN. Desipio.)(Saplo. PHRAS. Delirat, *il est fou*. Mens officium suum non facit; mens et ratio hominem relinquit; a mente discedit; desertus, destitutus a mente est; mente captus est; mentem amisit; mente motus est; mentis lumine obcaecatus est; mentis compos non est; mentis impos, inops, experts est; inops a mente est; a ratione aversus; ratione caret, deliramenta loquitur; mentis vertigine agitur; mentis errore affectus est; nihil pro sano agit; vigilans somniat. Cf. Insania, Insanus, Furo, Mens. USUS: Falli, errore labi, decipi tam dedecet, quam delirare. Delirare in re aliqua. Cf. Stultus, Stultitia.

DĒLĪRUS, a, um, *Qui délire, extravagant*. SYN. Stultus, insanus, mente captus, demens, emotæ mentis homo. PHRAS. Delirum vis morbi reddidit, *la violence de la maladie lui donna le délire*. De potestate mentis impotem fecit; delirationem attulit homini; de mentis statu deduxit hominem; erroris et dementiæ complevit. Cf. Stultus. USUS:

Quæ anus tam delira, ut ista timeat? Cf. Demens.

DĒLITESCO, is, tūl escere, n. *Se cacher*. SYN. Lateo, abscondor. USUS: In alicujus auctoritate delitescere. Delitescit, dein repente prosilit. Cf. Lateo, Abdo, Abscondo.

DĒLŪBRUM, i, n. *Temple*. SYN. Templum, fanum. EPITH. Communia, consecrata, patria, religiosissima. USUS: Delubra sanctissimis religionibus consecrata. Cf. Templum.

DĒLŪDO, is, lūsi, lūsum, ere, a. *Abuser, tromper, se jouer de*. SYN. Ludo, eludo, illudo, derideo. USUS: Num deludi ac contemni maiestatem senatus patiemini? Cf. Illudo, Decipio, Derideo, Ludifico.

DĒLUMBO, as, avi, atum, are, a. *Ereinter, affaiblir, énerver*. SYN. Debilito, enervo. USUS: Ne minutur numerus delumbet sententias.

DĒMANDO, as, avi, atum, are, a. *Remettre, confier à*. SYN. Committo. USUS: Demandare curam legato; demandare curæ alicujus aliquid. Cf. Mando, Committo.

DĒMENS, entis, omn. gen. *Privé de la raison, insensé, fou*. SYN. De mente ac sanitate deturbatus, delirus, emotæ mente, insanus, amens.)(Sanus. USUS: Scelere suo demens. Tragico illo Oreste dementior. Cf. Insanus, Amentia.

DĒMENSUM, i, n. *Distribution mensuelle en nature ou en argent faite à l'esclave*. (VULG. Portio). USUS: De demenso suo dedit, defraudans genium suum.

DĒMENTER, Follement. SYN. Stulte.

DĒMENTĪA, æ, f. *Folie*. SYN. Amentia, insania, stultitia. EPITH. Popularis, turbulenta, summa, utilis. USUS: Dementia aliqua ex civibus hostes facti. Cf. Amentia, Stultitia.

DĒMĒREOR, eris, itus sum, eri, d. *Gagner par des services*. SYN. Merito aliquid mihi quempiam adstringo. USUS: Beneficio civitatem demereri. Cf. Concillio, Mereor.

DĒMERGO, is, mersi, mersum, ere, a. *Plonger, enfoncer*. SYN. Mergo, immergo, obruo. PHRAS. In mari demersus est, *il fut englouti dans la mer*. Gurgitibus haustus periit; rapido gurgite ablatum nunquam deinceps apparuit; fluctibus maris absorptus est; aquarum fluctibus obrutus est; aquis suffocatus, extinctus est. Cf. Mergo. USUS: Erc alieno demergi. Opibus leges demergere, opprimere, abaisser, anéantir. Patriam demersam extuli. Cf. Mergo.

DĒMĒTIOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior, dimetior, describo. USUS: Solis cursum demetiri. Ut verba verbis demensa et paria respondeant. Cf. Metior.

DĒMĒTĪO, ist, messui, messum, ere, a. *Moissonner*. SYN. Meto. ADV. Tempestive.

USUS : Tempestive demetere et percipere fructus. Cf. Meto.

DĒMĠGRO, as, avi, atum, are, n. *Changer de séjour, aller habiter ailleurs, déloger*. SYN. Ad alias aedes, ad habitandum eo discedo. USUS : Nunquam de statu meo demigrabo. Demigrare et focos relinquere. Cf. Mġgro.

DĒMĠNŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Retrancher, diminuer, amoindrir*. SYN. Imminuo.

DĒMĠROR, aris, atus sum, ari, d. *Être fort étonné*. SYN. Valde miror. USUS : Hæc te expectasse demiror. Cf. Mġror.

DĒMISSĒ, *Basement, humblement*. SYN. Humiliter. USUS : Suppliciter et demisse agere gratias. Demisse et humiliter loqui.

DĒMISSIO, onis, f. *Basesse; modestie*. SYN. Animi abjectio, infractio, debilitatio; item : Modestia animi. Cf. Humilitas, Modestia.

DĒMISSUS, a, um. *Abattu; doux, modeste, simple*. SYN. Humilis, fractus, sordidus; item : modestus, minime arrogans nec ambitiosus. PHRAS. Animo est perquam demisso, *il est très modeste*. Modestia animi est insigni; animo est modestissimo; præfert ubique insignem animo modestiam; a supercilio fastuque abest longissime; non elatus, non arrogans, non contumax est; non multum sibi defert, tribuit, arrogat; omni insolentia vacat; magna moderatione, modestia in omni officii parte utitur; submisce, modeste de se existimat; despicientia sui insignis est; nihil homine modestius, nihil ab omni fastu et arrogantia alienius. USUS : 1. Demisso capite percussus domum abiit. 2. Abiectus, *abattu*. Sylla moriens, demissus, afflictus. Fractio animo et demisso, non pertinax, non litigiosus, non acerbus. Cf. Humilis, Modestus.

DĒMITĠO, as, avi, atum, are, a. *Adoucir, rendre aimable*. SYN. Mitigo, lenio. USUS : Nosmetipsi quotidie demitigamur, *nous-mêmes, nous nous humanisons chaque jour*. Cf. Lenio.

DĒMITTO, is, misī, missum, ere, a. *Faire descendre, abattre; — se, s'abaisser, descendre*. SYN. Inclino, deprimō.) Effero. ADV. Se penitus. PHRAS. 1. Nimum te demittis, *vous vous abaissez trop*. Æquo submissus agis; nulla decori ratione habita, plus quam par est, præter decorum te deprimis, abjicis, submittis; non sine summo dedecore animi tui magnitudinem plus æquo inflectis; dignitati tuæ parum consulis, dummodo infra omnium te pedes abjicere possis. Vix modum tenet animi illa tui demissio et abjectio. 2. Demitte te, quantum potes, *humiliter-vous, autant que vous le pouvez*. Dejice, submitte, deprime arrogantes spiritus tuos, animi vel magnitudinem, vel tumorem inflecte; nulli te antepone; tibi ipse displicet; noli de te prædi-

care quidquam; noli ad honores aspirare, delatos etiam invitatus suscipe; elatos spiritus inflatumque sui admiratione animum comprime, et quasi equum exultantem et lascivientem frenis ac vinculis compesce; modestiam ubique, fac, præ te feras; nihil in te elatum, nihil inflatum ac tumidum resideat; animos illos sese impotentius efferentes comprime, edoma, ac sub jugum mitte; pone arrogantes illos spiritus, ac quidquid tumoris superest, ex animo ejice. Cf. Modestia. USUS : Eam rem alte in pectus demisit. Metu vultum dejicere, demittere. Victores efferunt se lætitia, victi debilitantur, animosque demittunt. Cf. Abjicio, Deprimo, Humilis.

DĒMO, is, dempsi, ere, a. *Enlever, retrancher*. SYN. Adimo, detraho,) Addo. USUS : Sollicitudinem alicui et metum demere. Fidem fabulis demere. Alicui de molestia demere. Cf. Aufero, Tollo.

DĒMŌLIOR, iris, itus sum, iri, d. *Démolir, abattre, renverser*. SYN. Deturbo, dejicio, disturbo, evertō, diruo, destruo. USUS : Demoliri muros, parietem, aedes. Cf. Destruo.

DĒMŌLITIO, onis, f. *Démolition, destruction*. SYN. Eversio.

DĒMONSTRATIO, onis, f. *Démonstration*. SYN. Ratio validior et aptior. EPITH. Necessaria, falsa, universa. USUS : Argumenti conclusio, seu demonstratio.

DĒMONSTRATIVUS, a, um, *Démonstratif*. SYN. Epideicticus. USUS : Genus orationis demonstrativum.

DĒMONSTRATOR, oris, m. *Celui qui indique, qui décrit*.

DĒMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, faire voir, indiquer; démontrer, exposer*. SYN. Commonstro, significo, declaro, præ me fero, non dissimulo, profiteor, digitum in rem intendo, testificor, indice digito monstro, digito ostendo, planum facio. ADV. Breviter, caute, commodius, diligentissime, lucide, necessario, proprie. USUS : Demonstrare amorem in aliquem. Demonstravi hoc senatui, simul id ostendi. Cf. Ostendo.

DĒMŌRIOR, oris, mortuus sum, mori, d. *Mourir*. SYN. Morior. USUS : Romæ demortuus est. Cf. Morior.

DĒMŌROR, aris, atus sum, ari, d. *Retarder, retenir*. SYN. Detineo, remoror. ADV. Diutius. USUS : Ne diutius te demorer. Cf. Moror.

DĒMŌVĒO, es, mŏvi, mŏtum, ere, a. *Déplacer, écarter de*. SYN. Removeo, dimoveo. USUS : Nunquam me de sententia, de cura, de recto demovebit. Alteros demovit, constituit alteros. Cf. Moveo.

DĒMULCĒO, es, mulsi, mulctum, ere, a. *Carrasser*. SYN. Leniter mulceo, delinio,

permulceo. USUS : Equi tergum demulcere. Cf. Blandior.

DĒMUM, *Enfin*. SYN. Tandem, denique, postremo, ad extremum, ad ultimum. USUS : Exilium quantum demum a perpetua peregrinatione differt? Cf. Denique.

DĒMŪTO, as, vi, atum, are, a. *Changer*. USUS : Mores ingenium demutant. Cf. Muto.

DĒNĀRIUS, II, m. *Denier, pièce de monnaie d'argent qui, dans l'origine, valait 10 as, plus tard 16*. SYN. Decima pars aurei nummi, seu coronati, et pondere drachmæ fere respondens. USUS : Emere denario, quod sit mille denariorum; sperabam me ad denarios deveniurum.

DĒNĒGO, as, avi, atum, are, a. *Nier fortement; refuser*. SYN. Inficior, nego, recuso. (Annuo. USUS : Etiam jucunda naturæ denego. Jure denegare posset occupatio tua, quod peto. Cf. Nego.

DĒNI, æ, a. *Dix par dix, dix à dix*. SYN. Decem. USUS : Puer denum annorum.

DĒNIQUE, *Enfin*. SYN. Ad extremum, post omnia. PHRAS. Nunc denique reddi in patriam, *enfin, il est revenu dans sa patrie*. Tandem aliquando, diuturna mora interposita; aliquando tandem; denique ad extremum, demum postremo; post diuturnum tempus; longo temporis intervallo; cum tempus jam multum abisset; transacto jam multorum annorum spatio; longo post tempore; interjecto longo temporis curriculo revertit in patriam; ad sua se cubanola recepit. USUS : Urbes omnes ac oppida, agri denique ipsi.

DĒNOMINĀTIO, onis, f. *Métonymie*. Figura rhetorica.

DĒNŌMINO, as, avi, atum, are, a. *Nommer, donner un nom*.

DĒNŌTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Indiquer par un signe, désigner*. SYN. Designo, significo. USUS : Una epistola Mithridatis Romanis in Asia omnes trucidandos denotavit. Cf. Notō.

DENS, ontis, m. *Dent*. USUS : Dente extenuare, mandere, molere cibum, *mâcher avec les dents*. Dentes evellere, eximere, *arracher*. Dentes emittit, *il fait ses dents*. Dentes mobiles confirmare; vacillantes dentes confirmare; dentium mobilitates firmare, *raffermir, arranger des dents qui branlent*. Dente malefico alicquem carpere, *attaquer avec les dents de la médisance*. Terrorem dentium crepitus insequitur.

DENSUS, a, um. *Épais, pressé, serré*. SYN. Creber, crassus, confertus, spissus, stipatus, concretus. (Rarus. USUS : Silva densa atque aspera. Loca silvestribus sepius densa.

DENTĀTUS, a, um, *Mordant, pénétrant*. SYN. Mordax. USUS : Chorda dentata res agitur, *on fera la chose sur du papier poli (avec une dent de sanglier)*.

DĒNŪDO, as, avi, atum, are, a. *Mettre à nu, découvrir*. SYN. Nudo, spolio. ADV. Crudelissime. USUS : Spoliare et denudare alicquem suo ornatu. Cf. Nudo.

DĒNUNTIĀTIO, onis, f. *Announce, avertissement, injonction*. SYN. Indiciū, significatio. EPITH. Periculosa, præmatura. USUS : Denuntiatio belli. Terrere alicquem denuntiatione periculi. Quæ est illa a Diis profecta denuntiatio calamitatum?

DĒNUNTIO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer, déclarer; ordonner*. SYN. Indico, palam dico, testor, ostendo, significo, prænuntio. ADV. Ante, aperte, apertius, singillatim, multo ante, palam. USUS : Inimicitias ille mihi denuntiavit. Clodius metum, vim terrores jactit et denuntiat. Judici, *vel in judicium, vel iudicium alicui denuntiare*. Espectanti litteras denuntiavit, *ne scriberem*.

DĒNŪO, *De nouveau*. SYN. De integro. Cf. Iterum.

DĒONĒRO, as, avi, atum, are, a. *Décharger, déclarer; ordonner*. SYN. Indico, palam dico, testor, ostendo, significo, prænuntio. ADV. Ante, aperte, apertius, singillatim, multo ante, palam. USUS : Inimicitias ille mihi denuntiavit. Clodius metum, vim terrores jactit et denuntiat. Judici, *vel in judicium, vel iudicium alicui denuntiare*. Espectanti litteras denuntiavit, *ne scriberem*.

DĒORSUM, *En bas*. (Sursum. USUS : Directe deorsum feror.

DĒPĀCISCOR, eris, pactus sum, pactisci, d. *Faire un pacte, un accord*. SYN. Paciscor, spondeo. USUS : Tria prædia sibi depactus est, *il prit trois métaïres pour sa part*. Ad conditiones alicujus; cum aliquo depacisci. Cf. Pactum.

DĒPASCO, is, pāvi, pastum, ere, a. *vel DĒPASCOR*, eris, pastus sum, pasci, d. *Brouter, se repaître*. SYN. Absumo, rescio. USUS : Pecora agrum depascunt; orationis luxuriem stilo depascere, *retrancher, élaguer avec le stylet l'exubérance du discours*. Febris hominem misere depascitur.

DĒPECŪLĀTOR, oris, m. *Déprédateur, voleur*. USUS : Depreculator, vexator provinciarum. Cf. Fur.

DĒPECŪLOR, aris, atus sum, arl, d. *Dépouiller, voler*. SYN. Furor, compilo. USUS : Civitates, regna, domos depreculatus est. Honorem alicujus et famam depreculari. Eum omni argento depreculatus est.

DĒPELLO, is, pūlli, pulsum, ere, a. *Chasser; éloigner, repousser*. SYN. Pello, repello, propello, expello, arceo. ADV. Facile, ægrius. USUS : Virgines voluntaria morte nefariam turpitudinem a se depulere. Tribuni furor eam ad calamitatem, dolorem, suspicionem, mortem depulit. Cædem a vobis, vastitatem, incendia, furorem malorum, jugum a cervicibus, meis laboribus depuli. Aliquem de loco, consilio, sententia depellere. Cf. Pello, Arceo, Ejicio.

DĒPENDĒO, es, pendī, pensum, ere, n. *Être suspendu*. SYN. Deorsum pendeo. USUS: Lychni e laquearibus dependent.

DĒPENDO, is, pendī, pensum, ere, a. *Payer*. SYN. Pendo, solvo. USUS: Abjurare malo, quam dependere poenas criminibus. Mercedem operis dependere. Quod spondisti pro alio, dependendum est. Cf. Pendo.

DĒPERDO, is, perdīdī, perditum, ere, a. *Perdre*. SYN. Amitto, perdo. USUS: Nihil de laude deperdidisti, aut honestate. Cf. Perdo, Amitto.

DĒPERĒO, is, ivi vel it, ire, n. *Périr, se perdre*. SYN. Perco. USUS: 1. Cave, ne servus depercat. 2. Deperire aliquem amore, *aimer éperdument qqn*.

DĒPINGO, is, pinxi, pictum, ere, a. *Peindre*. SYN. Pingo, describo. ADV. Commode sane. USUS: Mente et cogitatione sibi aliquid depingere, *se représenter qqch dans l'esprit*. Cf. Pingo.

DĒPLORO, as, avi, atum, are, n. *Plenrer, gémir, se lamenter*. SYN. Lamentor, conqueror, defleo. ADV. Copiose, dolentius, divinitus. USUS: Si ad saxa de injuriis tuis conqueri et deplorare velim. Querelas deplorare. Quis pro rerum atrocitate tantas calamitates deplorat? Cf. Lugeo, Gemo.

DĒPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Mettre à terre; déposer, abandonner, quitter*. SYN. Repono, colloco, abjicio, exuo, pono. ADV. Honestius inimicitias, honestissime, humanissime, paulisper, plane. PHRAS. 1. Depone metum, *dépense toute crainte*. Mitte timores istos; missas fac sollicitudines; omitte anxias de te curas; expedi mentem iis angoribus; respira ab his timoribus; abduc ab iis molestiis tantisper animum; ejice hos animo timores; animum confirma; facessant istae nunc curae, quae animum exedunt; aufer intempestivas sollicitudines. Animum curis depressum erige, excita. Cf. Cura, Metus, Timor. 2. (Depositus est a suo magistratu, VULG.), *il fut déposé de ses fonctions*. Abactus magistratu est; magistratu abire, decedere jussus; spoliatus omni dignitate; honoris gradu dejectus, exauctoratus est; detractum, abrogatum est illi imperium; in ordinem est redactus; adempta sunt illi magistratus insignia; motus est magistratu. Cf. Abdico, Dejecto. USUS: 1. In tuo sermone et suavitate curas omnes depono. Studium pristinum, amorem, amicitiam deponere; timores, curas, spem, metum, offensionem, memoriam doloris deponere. Factas contumelias ex animo deponere. Omnes molestias deposui et ejeci. 2. Imperium, provinciam deponere, *dépense un commandement, cesser de gouverner une province*. Cf. Abdico. 3. Egrum deponere, desperare, *abandonner un malade*. Deposita et conclamata est respublica. 4. Apud

aliquem, in alicujus fide, causam suam, pecuniam deponere, *confier à qqn sa cause, sa fortune*. Cf. Abjicio.

DĒPŌPŪLATIO, ōnis, f. *Dévastation, ravage*. SYN. Vastatio, direptio, eversio. USUS: Quis excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem agris intulit? Non me honorum direptio, non tectorum excisio, non aedium sacrarum, publicorum operum depopulatio movet.

DĒPŌPŪLATOR, ōris, m. *Dévastateur*. SYN. Prædator, direptor. USUS: Depopulator fori, obsessor patriæ.

DĒPŌPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Dévaster, ravager*. SYN. Vasto, diripio, depopulationem infero, excindo, everto, inflammo; hostilem in modum prædas ago. USUS: Agros depopulari. Cf. Diripio, Vasto.

DĒPORTO, as, avi, atum, are, a. *Emporter, transporter*. SYN. Exporto, porto, reporto, aufero; ducō, deduco. ADV. Frugaliter, tuto, undique. USUS: Non opes modo, sed et humanitatem ex Italia deportasti. Bellum in Africam et exercitum deportavit Pompeius. Triumphum ex provincia deportare. Romam valetudinis causa se deportare. Deportare aliquem in exilium, *déporter*. Cf. Porto.

DĒPOSCO, is, pōposci, poscere, a. *Demander avec instance*. SYN. Omnino posco, appeto, flagito, expeto.) *Recuso*. USUS: Hoc non modo non recuso, sed deposco. Has sibi partes deposcivit. Hunc imperatorem sibi ad bellum miles deposcebat. Cf. Peto, Posco.

DĒPŌSITUM, i, n. *Dépt*. SYN. Commendatum alicui, vel concredutum. USUS: Depositum non reddere, injustitiæ est.

DĒPRĀVĀTĒ, *De travers, mal*. SYN. Corrupte. USUS: Depravate de re aliqua judicare.

DĒPRĀVATIO, ōnis, f. *Contorsion, altération*. SYN. Corruptio, distortio. USUS: Oris depravatio nobis indigna. Non te, sed depravatione verbi me urgebat. Depravatio et fœditas turpificati animi si videri possit. Depravatio consuetudinum, opinionum vanitas, animorum imbecillitas multos alio fleclit. Cf. Corrumpto.

DĒPRĀVO, as, avi, atum, are, a. *Tordre; altérer, corrompre*. SYN. Corrumpto, pravis moribus imbuo; ab officio abduco, avorto, avoco. USUS: Mores juvenum nostra indulgentia corruptelaque depravantur. Cf. Corrumpto.

DĒPRĒCATIO, ōnis, f. *Prière*. SYN. Precatio, postulatio. USUS: Deprecatio est, in qua non defensio facili; sed ignoscens postulatio continetur. Deprecatione uti. Affert illi deprecationem periculi ætas illa, in qua tum fuit, *grâce*.

DÉPRÉCATOR, oris, m. *Celui qui intercede*. SYN. Qui reo veniam et impunitatem deposcit, et eximit periculo. USUS : 1. Sperabam, me potius adiutorem tibi futurum, quam miseriarum deprecatorem. 2. Defensor, *défenseur*. Deprecator fortunarum ac salutis meae fuisti. Cf. Defensor, Patronus.

DÉPRÉCOR, aris, atus sum, ari, d. *Prier; détourner, écarter*. SYN. Deprecatione impetro, supplico; removeo, recuso. ADV. Paulatim. PHRAS. 1. Deprecare pro me, *intercéder pour moi*, (VULG. Intercede pro me). Iratos, quæso, animos deprecare; deprecatorum te in meo periculo præbeto; deprecatoris munus suscipe; deprecatoris partes age; pro capite, pro salute mea deprecare; in deprecanda principis ira studium tuum adhibe; operam, studium, auctoritatem pro me interpone; precibus periculum averte. 2. Iram divinam deprecari, *apaiser par des prières la colère divine*. Pacem Superum precibus exposcere; finem irarum cælestium exposcere. 3. (Culpam suam deprecatus est, VULG.), *il demanda pardon de sa faute*. Erroris veniam petiit, rogavit; culpam precibus eluit; ut ejus delicti sibi veniam daretur; ut delicti gratia fieret; ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur, oravit. Cf. Venia. USUS : Multorum vitam a tyranno deprecatus est, *il demanda au tyran la vie de nombre de citoyens*. Calamitatem a se, mortem, supplicium deprecari. Pro reductu Cicero amici deprecati sunt, *les amis de Cicéron demandèrent son rappel*. Nullum periculum pro republica; nullam poenam, si feceretur, deprecor, *aut refugio, si je vous trompe, j'accepte tous les châtimens*.

DÉPRÉHENDO, is, di, sum, ere, a. *Arrêter, prendre; saisir, connaître, s'apercevoir*. SYN. Comprehendo, animadverto, agnosco, comperio, teneo. ADV. Itidem, manifesto. USUS : Aliquem in maleficio, in manifesto scelere, ipsis oculis facinus deprehendere. Cf. Manifestus.

DÉPRÉHENSIO, ònis, f. *Découverte*. EPITH. Manifesta. USUS : Manifesta veneni deprehensio.

DÉPRESSUS, a, um, *Abaisé, bas*. SYN. Demissus, abjectus, humilis. USUS : 1. Depressa domus. Voce sedata et depressa usus sum. 2. Demersus, *coulé à fond, englouti*. Aiunt hostium classem aut profligant aut depressam. Cf. Abjectus, Humilis.

DÉPRIMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Abaisser, abattre, souler aux pieds*. SYN. Affligo, protereo, conculco, demitto. (Extollo, erigo, effero. PHRAS. 1. Satis huminem depressit, *il a assez humilié cet homme*. Audaciam hominis egregie contudit; vim ac spiritus fregit; tumorem compressit; arrogantes hominis spiritus infregit, coercuit, debilitavit. Cf. Frango, Coerceo. 2. Quid ita te depri-

mis? *Pourquoi vous abaissez ainsi?* Quid ad ista descendis? quid in humiles has ac sordidas cogitationes te abjicis? cur nihil altum, nihil te dignum suspicis? cur ita aversus es ab omni honestæ gloriæ studio? cur nihil spectas in laude positum? cur animum ita dejicis, demittis? cur animi magnitudinem ad infima hæc inflectis? Nimium mihi humilis, abjectus, depressus videtur animus tuus; humi serpere, humi jacere animum tam sublimem erectumque pati? Cur ab animi præstantia adeo descivisti? Cf. Humilis, Abjectus. USUS : Vos etiam meam fortunam deprimitis, vestram attollitis. Me vituperando affligitis, exstinctum me vi atque impressione eversum cupitis. Cf. Affligo.

DÉPRŌMO, is, prompsi, promptum, ere, a. *Tirer hors ou de*. SYN. Expromo, profero, expono, eruo. USUS : Pecunia ex arario deprompta. Argumentum ex intimo artificio deprompsi. Cf. Promo.

DÉPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, livrer bataille*. SYN. Decerto, dimico. ADV. Gratis, peregre, valde. USUS : Cum facinorosis depugnandum, aut serviendum est. Cf. Pugno.

DÉPULSIO, ònis, f. *Action de repousser, d'écarter*. SYN. Expulsio, inficiatio. USUS : Adeptio boni, depulsio mali, servitutis, doloris.

DÉPULSOR, oris, m. *Celui qui chasse, qui repousse*. SYN. Expulsor. USUS : Depulsor dominatus, quam particeps esse maluit.

DÉPURGO, as, avi, atum, are, a. *Nettoyer*. SYN. Purgo. USUS : Crimen depurgare, iram deprecari.

DÉPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Compter, supputer; estimer*. SYN. Puto, censeo, existimo. USUS : Vide, ne te hebetem esse deputes. Deputabo mecum rationes, atque excutiam. Se indignum re aliqua; alterius operam parvi deputare. Eam rem in lucro deputavit. (Pro destino, *dépêcher*, barbarum est.)

DÉRÉLICŬIO, ònis, f. *Abandon*. SYN. Contemptio. EPITH. Injusta. USUS : Communis utilitatis derelictio contra naturam est. Cf. Solitudo.

DÉRÉLINQUO, is, liqui, lictum, ere, a. *Abandonner*. SYN. Desero, destituo. USUS : Causam communem derelinquere. Perditus, nec a fortuna tantum, sed et spe derelictus. Incultus et derelictus ager. Cf. Relinquo, Desero.

DÉRÉPENŬE, *Tout à coup, soudain*. USUS : Derepente corruit.

DÉRĪDEO, es, risi, risum, ere, a. *Rire, se moquer de*. SYN. Eludo, irrideo. PHRAS. Thrasones ubique deridentur, *partout on se moque des fanfarons*. Thrasones fabula

sunt vulgi; ubique ludibrio sunt, ludibrio habentur; risum movent omnibus; risum cient, excutunt; deridiculo sunt omnibus. Cf. Irredeo, Ludibrium. USUS: Contemnite illos, et deridete. Cf. Contemno.

DÉRIDICŪLUM, i, n. *Moquerie, ridicule*. SYN. Irrisio. USUS: Verba alicui per deridiculum dare.

DÉRIVATIO, ōnis, f. *Action de détourner (les eaux)*. SYN. Deductio. USUS: Ductus aquarum, derivationes fluminum.

DÉRIVO, as, avi, atum, are, a. *Détourner*. SYN. Duco, deduco, traho, arcesso. PHRAS. *Laudis partem in se derivare, attirer sur soi une partie de la gloire*. Transmovere in se alienam laudem; in societatem gloriae alienae se offerre; de aliena laude sibi aliquid decerpere. Cf. Adscribo. USUS: TRANSL. Crimen culpamque in alium derivare, *faire retomber une faute sur un autre*. Partem curarum in aliud studii genus; rem aliquam in suum usum derivare, convertere. Cf. Adscribo, Confero.

DĒRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Oter, retrancher*. SYN. Detraho, delibo, minuo. (Arrogo. ADV. Maxime. USUS: Fidem somniis merito derogant sapientes. Ea res multum de dignitate populi, de virtutis existimatione derogavit. Suspicio inimicitarum auctoritatem et fidem ejus dictis derogavit. Legi, aut de lege aliquid derogare. Nimium tibi derogas, dum omnia arrogas. Cf. Demo, Adimo.

DĒRŌSUS, a, um, part. v. anom. derodo. *Rongé*. USUS: Clypei a muribus derosi.

DĒRŪO, is, rūi, ere, a. *Détruire*. USUS: De laudibus Dolabellae cumulum deruam, *je rabattrai bien le mérite de Dolabella*.

DĒSĒVIO, is, ii, ire, n. * *Sévir avec violence; cesser de sévir, s'apaiser*. SYN. Sævire desino. Cf. Crudelis.

DĒSCENDO, is, di, sum, ere, n., *nonnunquam a Descendere*. SYN. Delabor, e loco superiore venio, devolo, me demitto. (Ascendo. ADV. Obviam, omnino, pedetentim, propere, timide. PHRAS. 1. Descendit ex equo, *il descendit de cheval*. Ad pedes se dedit; in pedes desiliit; ad pedes degressus est. 2. Ad certamen descendere, *en venir aux mains*. Certamini se offerre; dimicationem subire; in aciem et certamen rem committere; rem in casum certaminis dare. Cf. Certamen, Pugna. USUS: 1. Descendi de rostris in campum; in loca aequiora se demisit hostis. 2. Accedo, *venir*. Ad conditiones oblatas, *vel in proelium tibi descendendum erit*. Ad extrema consilia, ad dimicationem capitis descendendi. Ad accusandum, causam agendam, ad animi remissionem descendere. Alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar.

DESCISCO, is, scivi, scitum, ere, n. *Se détacher de, quitter le parti de*. SYN. Deficio. ADV. Flagitiose. USUS: A senatu, a republica desciscere. A virtute, suis moribus, a seipso plane descivit. Cf. Deficio.

DESCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Copier, transcrire*. SYN. Exscribo, transcribo, in scripta mea transfero. ADV. Commodius, decentissime, fuse, generatim, mirifice, paulisper, summam, varie. PHRAS. Statum reipublicae egregie mihi descripsit, *il m'a parfaitement dépeint l'état de la république*. Formam reipublicae expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, deformavit, expinxit, oculis subiecit. USUS: 1. Librum describere. 2. Exprimere, représenter, décrire, raconter. Crassum egregie descripsit. Aliquem suis coloribus describere. Figuras in pulvere describere. 3. Indico, designo, désigner, tracer, représenter. Rem definire breviter verbis describere. Tu mihi describe, quam viam ineam. Illi ite latronem nimirum describebant. Neminem consocium sceleris describam. 4. Decerno, designo, distribuo, constituo, destino, imposer, taxer, assigner. Singulis urbibus frumenti rationes, vectigalia, leges descripsit. Suum cuique jus, suum munus describere. Descripsisti urbis partes ad incendium. Descripsit pecuniam in bellum. Cf. Explico.

DESCRIPTIO, ōnis, f. *Figure, représentation; ordonnance; répartition*. SYN. Designatio, figura, forma, distributio, definitio, dispositio. EPITH. Aequa, aequalis, brevis, coelestis, falsa, similis, solers, subtilis, vetus, apta, tanta. USUS: Descriptio civitatis a majoribus sapienter constituta. Magistratuum descriptione omnis reipublicae forma continetur. Regionum, rerum, ordinum descriptio. Urbis salubritas, descriptio, pulchritudo. Juris aequa descriptio, certaue vivendi disciplina.

DĒSECO, as, cūi, ctum, are, a. *Couper, tailler*. SYN. Seco.

DĒSERO, is, sērūi, sertum, ere, a. *Abandonner*. SYN. Destituo, relinquo, derelinquo; non adsum, desertum esse patior, prodo, negligo, prætermitto; a causa alicujus recedo. PHRAS. Aliorum curam geris, *te ipsum deseris, vous vous occupez des autres et ne songez pas à vous-même*. De aliis plurimum, de te ipso tuisque rebus minimum laboras. Aliena tibi curae sunt, tua negligis. Aliorum rationes pluri apud te sunt, quam tuae. Propensior ad alios, quam ad te ipsum tua voluntas est. Alienam voluntatem ut sequaris, tuam deseris. Alienae ut voluntati morem geras, te ipsum negligis, derelinquis. Ut aliis satisfacias, aliorum causa te ipsum destituit. Quid aliis placeat, quid aliorum e re sit, attendis; ratio rerum tuarum quid postulet, minime cogitas. Ut sequaris alios, discedis

a te; deficiis a te; desciscis a te ipso; alienis commodis omni studio, cura, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis, e tuis commodis nihil agis; tua comoda minime tibi cordi sunt. Aliorum comoda dum captas, tua negligis. Dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis, tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris; tuam abjicis, nihili facis, parvi pendis. De aliena causa sollicitus es, tuam nihil curas; tuæ causæ oblitus es. Alienæ causæ faves multo magis ac tuæ. Causam tuam ut alienam, alienam ut tuam tractas. Quod tuæ causæ dicandum erat studium, dicas alienæ; id ponis, collocas in aliena. Cf. Relinquo, Deficio, Apostata. USUS: Causam suam, vadimonium, virtutis viam deserere. Turpe, auxilium implorantes deserere. A voluptatibus, a malitia deseruntur. A mente, consilio, spe deseritur, *il perd la tête*. A re familiari desertus, *pauvre*. Cf. Destituo, Relinquo.

DĒSERTĪO, ōnis, f. *Abandon*. Ista quidem velut desertio generis humani est.

DĒSERTOR, ōris, m. *Celui qui abandonne; déserteur*. (Conservator. USUS: An proditores salutis meæ esitis, an desertores, quos propugnatores speraveram. Cf. Apostata.

DĒSERTUS, a, um, *Abandonné, désert*. SYN. Relictus, incultus, vastus, vastatus, nudus. (Celebris, frequens. PHRAS. Locus desertus erat, *le lieu était désert*. Locus erat humano cultu vacuus; solitudine et inopia vastus; locus inanis ac vastus a natura, et humano cultu; vasta erat in his locis solitudo. (Vulg. Desertum). Cf. Solitudo. USUS: Ager ab hominum cultura desertus. Desertissima solitudo. Via deserta, inculta, frondibus inclusa. Desertus ab officiis amicorum et abjectus. Cf. Solus.

DĒSERVĪO, is, ire, n. *Rendre service, servir*. SYN. Servio. USUS: Officia mea, operæ, vigilæ amicis deserviunt. Cf. Servio, Curo.

DĒSES, Idis, omn. gen. *Oisif, inoccupé*. SYN. Otiosus, nil agens. PHRAS. Desides sumus, *nous sommes inoccupés*. Marcescimus otio sitique; senescimus otio; elanguescimus ignavia; socordius a nobis res agitur, geritur; luxuriantur animi otio; mulierum ritu sedemus desides, et cessamus; cessatores ignavi sumus. Cf. Piger. USUS: Sedemus desides domi, mulierum ritu inter nos altercantes.

DĒSIDĒO, es, sedī, sidere, n. *Être assis*. SYN. Subsideo. USUS: Frustra totum diem sedes.

DĒSIDĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Désirable*. SYN. Expetendus. USUS: Nihil desiderabile concupiscunt.

DĒSIDĒRĀTĪO, ōnis, f. *Désir*. SYN. Desiderium, cupiditas. USUS: In senibus nec

tanta titillatio voluptatis est, nec desideratio. Cf. Desiderium.

DĒSIDĒRĪUM, īi, n. *Désir, regret*. SYN. Cupiditas, studium, ardor, amor, sitis, igniculus desiderii. (Satietas. EPITH. Diuturnum, gravissimum, incredibile, magnum, melius, minus, mirum, par, summum, tantum, triste. PHRAS. 1. Desiderium magnum commovit, *il a excité de grands regrets*. Injecit magnum sui desiderium; magno omnes sui desiderio affecit; magnum sui desiderium reliquit; est in desiderio civium suorum; desideria hominum mirifice incendit, excitavit, inflammavit; ingens sui apud omnes desiderium commovit. 2. Desiderio tui ardeo, *je désire vivement vous voir*. Aestuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desiderio; tenet me desiderium ingens tui; teneor desiderio tui incredibili; summa cupiditate inflammor; totus sum in desiderio tui; vehementer te exspecto. Nihil mihi longius, quam ut te videam; studio teneor acerrimo; admirabili studio concitor; dici non potest, ut immineam in adventum tuum. Revolor animo identidem in te; inflammato studio rapior. Ad insaniam te videre concupisco. Sitientissimum me tui profiteor; prægestit animus te videre. Efferor studio te complectendi; discupio tecum esse quamprimum. Ingens tui cupido incessit animum. Ingens ardor macerat, remordet animum cupido tui. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit, me tui conspectu explendi. Dudum me cupido cepit videndi tui; in desiderium venit amicissimi hominis conspectus; magno animi fervore feror ad te complectendum; desiderium me tui ingens cepit; macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra; jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio; ingens cupido animum stimulat videndi tui; accendi me incredibili cupiditate videndi tui persentisco. Cf. Desidero, studium. 3. Desiderium urbis ferre jam non potest, *il ne peut plus supporter d'être éloigné de Rome*. Impar jam ferendo est desiderio patriæ; premitur, agitur desiderio patriæ; laborat ex desiderio patriæ suæ, elanguescit, contabescit, moritur desiderio patriæ; remordet animum patriæ desiderium; desiderio urbis maceratur. 4. Desiderium absentis amici lenire litteris possumus, *nous pouvons par des lettres adoucir les regrets que nous cause l'absence d'un ami*. Minuere desiderium litteræ possunt, efficere, perficere tamen non possunt, ut omnino ponatur; litterarum subsidio consolari orbitatem nostram possumus; litteræ præstare possunt, ut intra modum amici desiderium se contineat; remittere, ac residere tantisper solet dolor ex amici absentia conceptus, ad conspectum litteratum. USUS: 1. Desiderium commovere, injicere, *faire désirer qqch*. Desiderium sui relinquere,

laisser de grands regrets. Desiderium hominis non fero, *je ne puis supporter l'absence de cet homme.* 3. Absentis desiderium lenire litteris, *adoucir par des lettres les regrets que cause l'absence d'un ami.* 4. Desiderium renovare, instaurare, augere, inflammare, renouveler, augmenter le désir. Cf. Studium.

DĒSIDĒRO, as, avi, atum, are, a. *Désirer.* SYN. Desiderio rei flagro, in desiderio rei sum, desiderium me tenet, teneor studio rei; omnibus votis expeto, requiro, postulo, sitio, quaero, cupio, concupisco, aveo, opto, exopto, cupidus sum, avidus sum, inhio, aspiro, anheo; in votis habeo; efflor studio, cupiditate ducor, rapior, inflammatus sum; studio incensus sum; aestuo, flagro, ardeo, exardesco. ADV. Diutius, in posterum, magnopere, manifestus, maxime, mediocriter, paupisper, plane, prorsus, valde, vehementer, graviter. PHRAS. 1. Nihil aliud quam cœlum desidero, *je ne soupire qu'après le ciel.* Animus meus in cœlo est; in desiderio cœlum est; aestuat animus, flagratque incredibili patriæ celestis cupiditate; cœlum spectat animus, nec præterea quidquam; tenet me beatitudo in cœlo sedium ardor ingens, ac desiderium; efflor studio rapiorque celestis patriæ; ad cœlum acri animo tendo; incensus studio sum; animus exardescit celestis illius civitatis desiderio; ad cœlum studio inflammatus rapior; dici non potest, quam flagrem desiderio patriæ celestis; quanto studio teneor beatorum sedibus quamprimum perfruenti; præter cœlum nihil aliud in desiderium venit. Cf. Desiderium. 2. Mirum in modum tuam laudem desidero, *je désire ardemment vous voir honoré.* Mire, mirifice, mirabiliter, mirandum in modum, admirabili quodam studio tuam laudem, tuum decus spectro, cupio, aveo, exopto. Percupio tuam laudem; sum in desiderio tuæ laudis. Tuæ laudis cupiditate incredibili teneor, ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior. Amore flagro tuæ laudis; studio sum incensus laudis tuæ. Alacris animo sum, ut honestissimum te videam; ut te videam honoratum, laude florentem. Tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, inter primas ducitur, antiquissima est, in maximis est, inter ea, quæ apud me summa. Cf. Aveo, Cupio. USUS: 1. Desiderant te oculi mei. 2. Desum, *trouver qu'il y a manque.* Eo in negotio fidem tuam et diligentiam desideravi. Nihil in Catone ad summam diligentiam desideres. Desiderata dicuntur tria militum millia. Tuam operam et diligentiam desidero.

DĒSIDĬA, æ, f. *Oisiveté, paresse.* SYN. Inertia, ignavia, languor, socordia, segnities. (Virtus. USUS: Desidia se dedere. Plenum esse desidia. Non in umbris, deliciis, otio,

languore, desidia animum affecimus. Cf. Piger, Inertia.

DĒSIDĬŌSUS, a, um, *Oisif, négligent.* SYN. Ignavus, socors, iners, deses, otiosus. USUS: Desidiosam artem dicimus. Inertissimum otium et desidiosissimum. Cf. Deses.

DĒSIDO, is, sēdi, ere, n. *S'abaisser, s'affaïssir.* USUS: Terra hiatu vasto desedit.

DĒSIGNĀTIO, ōnis, f. *Plan, indication.* SYN. Descriptio. USUS: Requiro totius urbis designationem et apparatus. Infinita questio sine designatione personarum et temporum.

DĒSIGNĀTOR, ōris, m. *Ordonnateur des jeux et pompes funèbres.* SYN. Qui ludis funebribus præest, quique locum, tempus personis designat ad agendum.

DĒSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Marquer, indiquer, noter.* SYN. Describo, noto, significo, constituo, destino, definio, animo concipio, animo metor locum, regionem. USUS: Notat et designat oculis nos ad cædem. Facinus, consilium atrox designat. Castra, pontem, fabricam, operis totius formam designare. Designata sunt a DEO cuncta. Designatus, declaratus, decretus consul in annum sequentem.

DĒSILIO, is, ūi vel ii, sultum, ire, n. *Sauter, se jeter de.* SYN. Celeriter, et quasi saltu descendo, devolo, dejicio me per gradus, etc. USUS: Rejecla penula de rheda desiliuit.

DĒSINO, is, sivi vel sili, siltum, ere, n. et a. *Cesser, interrompre.* SYN. Desisto, cesso, finem facio, conquiesco, prætermitto, intermitto, omitto, evado. (Incipio. PHRAS. Cur litterarum studia desinis? *Pourquoi interrompre vos études?* Ecquid in litterarum studio, velut perfecta re, conquiescis? cur litteris desistis? rationes litterarias deponis? Cur refrixit, defluxit, consenuit tam cito illud animi propositum ardens? cur exaruit tam cito illa vetus discendi cupiditas? ecquid erat, cur a mente tua tam cito recederes? ecquid litterarum studia tibi tam obsoleta? qua vetustate, aut negligentia emortuum est, evanuit, obsolevit, interiiit tuum litterarum studium? ecquid tibi velut finitus labor constitit? cur doctrinarum studia abjicis turpi cessatione? cur cœptis abstis? cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? Cf. Deflecto, Cesso, Finitis. USUS: Disputari desitum est. Libenter artem istam desinerem. Desino communibus locis. Cf. Desisto.

DĒSĬPIO, is, pūi, ere, n. *Avoir perdu l'esprit.* SYN. Demens sum, deliro. USUS: Nimio gaudio prope desipiebam. Populus Atheniensis prope jam desipiens vestitute. Cf. Deliro, Insanio.

DĒSISTO, ia, stili, stiltum, ere, n. *S'arrêter, cesser, se désister.* SYN. Intermitto, cesso, demitto, discedo. PHRAS. 1. Desiste

a lacrimis, *cessez de pleurer*. Missas fac istas lacrimas; mitte istas tandem querelas; aufer lacrimas; emove hanc pectore tristitiam; lacrimas cohibe, inhihe, tene; tempera tandem a lacrimis; sit modus lacrimis; impera tandem dolori tuo, et lacrimas reprime. Cf. Lacrima. 2. Dudum a litterarum studiis destitit, *depuis longtemps il a abandonné l'étude*. Dudum litteris et scholæ multam salutem dixit; a musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit; divortium fecit cum musis; litterarum studia abiecit; operam a studiis alio traduxit, transtulit; litterarum studia missa fecit; librorum usum dimisit, deposuit; a studio bonarum artium discessit, se abjunct. Cf. Desino. 3. Desistat, spero, a petitione consulatus, *j'espère qu'il cessera de briguer le consulat*. Abibit, opinor, a petitione consulatus; ambitiosa hæc consilia abijciat; abducat animum ab ambitioso hoc consilio; incepto assistet; deponet, nisi me fallit conjectura, voluntatem petendi consulatus; damnabit periculosa hæc consilia; voluntatem abijciat. USUS: Causas tandem agere desiste. Auctionem facere destitit. Orare Pompeium non desisto. De sua sententia desistere, discedere. Cf. Cesso, Desino, Abrumpo.

DESPECTIO, ōnis, f. *Mépris*. SYN. Contemptio. USUS: Consolabitur eum magnitudo animi, et humanarum opinionum alta quædam despectio. Cf. Contemno.

1. **DESPECTŪS**, ūs, m. *Mépris*. USUS: Despectui et ludibrio esse omnibus.

2. **DESPECTUS**, a, um, *Mépris*. SYN. Contemptus, abjectus. Cf. Contemptus, Villis.

DESPÉRANTER, *En désespéré, avec désespoir*. USUS: Desperanter mecum locutus est.

DESPÉRATIO, ōnis, f. *Désespoir*. EPITH. Diuturna, falsa, magna. USUS: Desperatio est ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. A desperatione ad spem me vocarunt. Tanta est rerum omnium amissio, et recuperandi desperatio.

DESPERO, as, avi, atum, are, a, et n. *Perdre toute espérance, désespérer de*. SYN. Diffido, spem perdo in perditis; ac desperatis habeo, animo cado, hastam abijcio, a spe absum. X. Spero, confido, spem habeo. PHRAS. 1. Desperatis medicina adhibenda non est, *il n'y a point de remède au désespoir*. Perditis jam, et in laqueum collum inserentibus; qui animo plane concidere; magna desperatione affectis; desperatione torpentibus, deploratis ac prope depositis; conclamatis, animo labentibus, qui malis obruti animos despondere, ægre medicinam afferas. 2. Tametsi pauperissimus sim, non tamen desperabo, *bien que je sois dans la plus extrême pauvreté, je ne désespérerai point*.

Etsi me fortuna iis orbavit rebus omnibus, quæ carissimæ sunt in vita, non faciam tamen, ut omnem spem abijciam. Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademittit, non tamen committam, ut ipse me plane deseram atque destituam; ut ab omni spe animum abducam, ut ad desperationem adducar, redigar. Ut cætera eripuerit fortuna, spe tamen salutis orbare me non poterit. Fortuna equidem adversa premor, nec tamen nihil spero. Licet exclusa spes omnis videatur, meliorum tamen rerum spe aliqua nitor etiamnum, sustentor, fulcio. 3. Desperarunt de magnis illis consiliis, *ils désespérèrent de leurs grands desseins*. Ex alta spe deciderunt; ex magna spe deturbati, dejecti, detrusi, depulsi jacent; spem illam, quam susceperant ingentem, abjecerunt, deposuerunt; non, ut antea, spe tenentur; non eos, quæ antea spes alit, fovet, pascit; spes omnis jam abiit, discessit, evanuit. Nulla prorsus jam spes est, quæ illos sustentet; firma se niti spe putabant, ea quam sit imbecillis, nunc intelligunt. 4. In tanta rerum iniquitate desperaret alter, *dans de telles difficultés, un autre perdrait toute espérance*. Spe excideret; ad desperationem perveniret, adduceretur; animos aliorum desperatio incesceret; desperatione torperet alter; spem salutis damnavit; nullius salubris consilii patiens esset; spem amitteret; spem sibi ademptam, spei nihil superesse, reliquum esse lamentaretur. In tam perita re spes alium toto desereret, destitueret, a spe decideret alius, spem in perpetuum amitteret; præcisam sibi spem omnem, abscissum omnium rerum respectum clamitaret; in tam perturbata temporum calamitate, in exigua spe esset alius; in exigua spe traheret animam. 5. Desperatum est, *c'est fini*. Cf. Actum est. USUS: Nec temere desperandum est propter ignaviam, nec minus confidendum propter cupiditatem. Honores, vitam, salutem desperare. Desperatus morbus. Homo a se ipso desperatus, a cæteris relictus. Cf. Spes.

DESPICATIO, ōnis, f. *Mépris, dédain*. SYN. Contemptus, despicatus, despicentia. USUS: Odia, despicationes adversantur voluptatibus. Cf. Contemptus.

DESPICATŪS, ūs, m. (dat. sing.). *Mépris*. SYN. Despicatio. USUS: Despicatui habere, *mépriser*. Si quis despicatui habetur, Mysorum ultimus dicitur.

DESPICIENTIA, æ, f. *Mépris*. SYN. Contemptio. USUS: Totam vim bene vivendi in despicientiarum externarum collocamus.

DESPICIO, is, spexi, speculum, ere, a. *Mépriser*. SYN. Contemno, negligo, despicatui habeo. USUS: 1. Omnes despiciunt hominem præ se neminem putat. Omnia despiciere et pro nihilo putare. 2. Video, cerno,

animadverto, *voir, remarquer*. Res tot, tam varias in illa reipublicae potestate sponte desepxi. Desepxi, quid illi moliantur. Cf. Contemno.

DESPŌLIO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller, spolier*. SYN. Spolio. USUS: Tempia despoliare. Cf. Spolio.

DESPONDEO, es, spondi, sponsum, ere, a. *Promettre*. SYN. Paciscor, promitto, destino, spondeo. USUS: Filiam suam alicui despondere. Lentulus Hortensii sibi domum despondit, *se promettre*. Desponsam mihi laudem praepiuit, et destinatam provinciam. Spes mihi nulla despondetur, *cet espoir ne se réaliser pas*. Animos despondere, *perdre courage*.

DESTINO, as, avi, atum, are, a. *Arrêter, fixer; désigner*. SYN. Designo, decerno, constituo, attribuo, despondeo. USUS: Animo, animis, in animo aliquid destinare et designare. Necem alteri destinare. Destinata hora adero. Cf. Propono, Statuo.

DESTITŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Abandonner; tromper*. SYN. Desero. USUS: Roscius miseros socios induxit, decepit, destituit. Res suas, fortunas destituere. Viri boni saepe illusi et destituti. Cf. Relinquo, Desero.

DESTITŪTIO, onis, f. *Abandon, infidélité*. SYN. Derelictio, desertio. USUS: Destitutione illa percussus haesit.

DESTRŪO, is, struxi, structum, ere, a. *Détruire, ruiner*. SYN. Tollo, deleo, diruo, evertō, diripio, excido, excindo, convello, vasto, opprimo, exstinguo, dissolvo, disturbo, demolior, nullum vestigium relinquo, ruinam edo, exstinguo et funditus deleo. (Construo, aedifico, coagmento. PHRAS. 1. Hostis urbem destruxit, *l'ennemi ruina la ville*. Diruit, affixit, inflammavit, funestavit; saxis, ignibus, ferro vastitatem urbi attulit, intulit; muros ab imo subruit; ad solum diruit; sedes testaque convellit; urbem florum excisione dissipavit; dejecta murorum fundamenta, ne quod urbis vestigium exstaret; parietes cuniculis subruj jussit; templa ruinis et ignibus deleta, aditus demolitione sublatis, disturbata testae, excisae et complanatae domus; vici deusti; labefacta vestibulis et convulsa publica monumenta; urbs tota ab hoste excisa ac eversa, sic, ut praeter famam nihil urbis in urbe duraret, permaneret. Cf. Vasto, Evertō. 2. Pons destructus est, *le pont fut rompu*. Pontis compages crebris fluctibus verberatae se laxabant; nulla tam firma moles erat, quam non excederet unde per operum nexus manantes; interruptus aquarum incursu, pons ruina oppressus est; impulsus in latus pontis ruinae pendebant; pontium capita a fundamentis proruta jacebant; convulsis pontium monumentis tabulata ac trabes in fluctus sparsae sunt. Pontis facta demolitio est. 3. Annibal Italiam foede destruxit, *Annibal*

saccagea l'Italie. Annibal Italiam, effusis ac dissipatis pulcherrimae regionis fructibus, ad exitium et vastitatem vocavit. Italiae terror, vexator, perditor, afflictor, eversor, exterminator, Annibal, Romanam rem graviter labefactavit; magnis editis ruinis, magnis plagis impositis ac inflicis, Romanas opes vastatione fregit ac prostravit; caede ac incendio omnia complevit; rempublicam multis cladiibus attrivit, debilitavit, praecipitem dedit. Hujus crudelitate jacuit Italia prostrata, percussa et abjecta, summis calamitatibus fracta et afflicta; hujus rapacitate lacerata, exhausta, exinanita; deleta scelere et exterminata; directa ab Annibale Italia, ac barbaris condonata; belli impetu percussa, ac prostrata; omnibus partibus quassata ac labefactata. Cf. Vasto, Bellum, Damnum, Populor. USUS: Navem, aedificium destruit facillime, qui construxit.

DÉSŪBITO, *Tout à coup, soudain*. SYN. Subito.

DÉSŪDO, as, avi, atum, are, n. *Suer beaucoup, suer*. SYN. Sudo, nitor, laboro. USUS: Desudare atque elaborare in re aliqua. Cf. Laboro, Contendo.

DÉSŪEFACIO, is, feci, factum, ere, a. *Déshabituier*. SYN. Consuetudinem tollo. PHRAS. A dicendo prope desuefactus sum, *j'ai presque perdu l'habitude de parler en public*. Prope oblitio me cepit dicendi; ea orandi consuetudo prope mihi detracta est; is dicendi usus prope exolevit. USUS: Multitudinem jam a concionibus desuefactam ad veterem consuetudinem revocavit.

DÉSŪESCO, is, sūēvi, sūētum, ere, a. et n. *Déshabituier; se déshabituier*. USUS: Res dudum desueta, *usage depuis longtemps aboli*.

DÉSŪETŪDO, inis, f. *Perte d'une habitude*. USUS: Populus desuetudine armorum mollior.

DÉSULTŌRIUS, a, um, *Relatif aux déuyers; volage, inconstant*. SYN. Qui ex equo in equum facile desilit; item: TRANSL. Inconstans, ingenii mobilis, levis. USUS: E praetorio candidato consularis quasi desultorius, etc. Cf. Levis.

DĒSUM, ēs, fūi, esse, n. *Être absent, manquer*. SYN. Absum, deficio, non adsum. (Adsum. PHRAS. Deest, quod aliis largiar, *je n'ai pas de quoi faire l'aumône*. Omnia me deficiunt; omnium inopi, quod largiar, non est; in summa penuria ac egestate dego; nihil praesto est, nihil superest, nihil suppetit, quo aliorum inopiam sustentem. Cf. Careo. USUS: Doctrina mihi non defuit, nec ingenium. Tibi nullum a me pietatis officium defuit. Nunquam occasione, officio, causae defui.

DĒSUMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Prendre, choisir*. USUS: Hostem sibi certum desumere. Cf. Eligo.

DÊTEGO, is, texti, tectum, ere, a. *Deconvir, dévoiler*. SYN. Denudo, aperio. USUS: Insidias detegere. Cf. Aperio, Manifestus.

DÊTENDO, is, tendi, tensum, ere, a. *Détendre*. USUS: Tabernacula detendere, *plier les tentes*.

DÊTERGO, is, si, sum, ere, a. *Ôter en essuyant, essuyer*. SYN. Abstergo. USUS: Jucundo sermone fastidia, dolorem, molestias detergere.

DÊTERIOR, oris, gen. com. *Pire, plus mauvais*. SYN. Pejor, nequissimus. PHRAS. 1. Rem omnem sua importunitate deteriore effecit, *il a gâté toute l'affaire par son défaut de politesse*. Diis hominibusque invitis negotium plane evertit; corrumpit omnia et profligavit. Omnia nunc deteriora sunt; in statu, loco deteriore sunt. Versa et mutata in pejorem partem sunt omnia, sic ut nihil offensioni huic mederi jam queat. 2. Deterior factus est, *il est devenu plus mauvais*. Nimium quantum e pristina virtute deflexit; a se ipso degeneravit, discessit. Nimium descivit; nec gradu, sed præcipiti cursu in vitia transcurrit. Cf. Corrumpto, Depravo, Disciplina solutio.

DÊTERIUS, Pis, plus mal.

DÊTERMINATIO, onis, f. *Borne, limite, fin*. SYN. Terminus, conclusio, finis. USUS: Cœli complexus, extima ora et determinatio mundi. Conclusio est exitus et determinatio totius orationis.

DÊTERMINO, as, avi, atum, are, a. *Borner, limiter, fixer*. SYN. Termino, concludo. USUS: Quod dicit, spiritu, non arte determinat.

DÊTERO, is, trivi, tritum, ere, a. *User*. SYN. Destruo, corrumpto. USUS: Calceos deterere. Laudes alicujus deterere, imminuere, *diminuer*.

DÊTERREO, es, ūi, itum, ere, a. *Detourner, dissuader*. SYN. Dehortor, absterreo, revoco, avoco, deduco, repello, removeo, avertor; studium alicujus retardo, *vel restringo*. X Impello. USUS: A dimiticatione aliquem, a scribendo deterere. Aliquem ab officio, injuria, proposito deterere. Cf. Absterreo, Avoco, Abduco.

DÊTESTABILIS, e, gen. com. *Détestable, abominable*. SYN. Execrandus. USUS: Scelus detestabile. Res pestifera, detestabilis, execranda.

DÊTESTATIO, onis, f. *Exécration*. USUS: Pro detestatione tot scelerum unam aram consecravit.

DÊTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Maudire, excréer*. SYN. Aversor, abominor. ADV. Diligenter. USUS: Omnes te vitant, et tanquam auspicium malum, memoriam tui, faciem ipsam tuam ac nomen detestantur.

Belli exitum detestor. O Dii avertite et detestamini hoc omen! Cf. Abominor.

DÊTEXO, is, textūi, textum, ere, a. *Tisser; poser en entier*. USUS: Rem a summo exordio detexam. Detexta retexere.

DÊTINEO, es, ūi, tentum, ere, a. *Retenir, arrêter; charmer*. SYN. Teneo, moror, demoror. ADV. Diutius, prope. USUS: Diu suspensum me detinet. In alienis fere negotiis detineor. Non te detinebo diutius. Cf. Moror, Moror, Retineo.

DÊTORQUEO, es, torsi, tortum, ere, a. *Detourner*. SYN. Deflecto, avertor. USUS: Voluptas animum a virtute detorqueat. Voluntas testium facile flecti et detorqueri potest. Pars corporis imminuta et detorta. Cf. Flecto.

DÊTRACTIO, onis, f. *Action de retrancher, vol; évacuation*. SYN. Diminutio. USUS: Detractio, et appetitio alieni. Detractio confecti et consumpti cibi.

DÊTRAHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Retrancher*. SYN. Minuo, delibo, derogo, defero, aufero, decerpo, detractioem facio. X (Addo. ADV. Facile. PHRAS. 1. Detrahi de summa nihil potest, *on ne peut rien retrancher à la somme*. Deduci, decidi de summa nihil potest; abesse a summa ne teruncius quidem potest; nulla hic decessio, nulla deductio ex præsentī ære potest. 2. Detrahere de honore meo ubique nititur, *il cherche à me dénigrer partout*. Famam meam detrimento afficere; de fama mea detrahere; famam lædere; famæ obesse, nocere, officere ubique studet. Laudes meas ubique obterit; sermones de me habet malignius. Id agit, ut æternas mihi infamiae notas inurat. In id unum incumbit, ut iis meum nomen sordibus inquinetur; ut iis maculis nomen meum afficiat, inspergat, quas nulla dies, nulli deinde res possit eluere, abstergere, dejere. Id unum ei studium est, id consilium, id spectat unice, ut me in perpetuum infamem reddat; ut me perpetua notet infamia, ut æternæ me infamiae tradat; ut perpetuo male audiam; ut perpetuum in infamiam abducatur; æterna ut infamia flagrem, laborem; ut in sordibus infamiae nunquam non jaceam; ut perpetuo verser in infamia. 3. Ille non parum de me detraxit, *il ne m'a pas peu décrié*. Infamiam non levem mihi conflat, intulit; non levem nomini meo infamiam aspersit; laudem, si qua fuit, non parum obtrevit, imminuit; de meis laudibus non parum delibavit; laudibus non nullam obscuritatem attulit; nomini non parum offecit meo; in famam meam violentus incurrit; malevolentissimis obtrectationibus cumulum facile de laudibus meis deruit; nihil non egit, quo virtutem meam obtereret; premendo, obtrectando, crimina serendo non parum me læsit; labem non unam aspersit nomini meo;

splendorem nominis inusta turpitudinis nota non parum obscuravit; non parum me notavit ignominia; nominis famam non parum læsit. 4. Timeo, ne de fama mea detrahat, *j'ai peur qu'on ne me rabaisse*. Ne fama mea a malevolis laceretur; ne sinistris rumoribus per urbem differar; ne per ora hominum foedum in modum traducar; ne fabula vulgi fiam; ne in ora vulgi perveniam, ne sinistra de me fama spargatur; ne existimatio mea sinistris hominum sermonibus deforme; infamiae maculis inficiatur, aspergatur, inquinetur; ne quædam probrosa nomini meo liberius dissipentur, disseminentur, jactentur. Cf. Calumnia, Fama, Obtrecto, Crimino. USUS: 1. Multum venustatis imagini diuturnitas detrahit. De suis commodis aliquem detrahare. Bona a fortuna data hominum perfidia tibi detrahit. Calamitatem alicui, damna, consuetudinem detrahare. 2. Obtrecto, *ravaler, déprécier*. Detrahare de aliquo, et in invidiam vocare. De honore, fama, honestate alicujus detrahare.

DÊTRECTATIO, onis, f. *Refus*. Juniores Romani ad edictum sine detrectatione convenere. Detrectatio militiæ.

DÊTRECTATOR, oris, m. *Celui qui refuse*. SYN. Qui renuit, recusat. USUS: Cato haud detrectator laudum suarum.

DÊTRECTO, as, avi, atum, are, a. *Refuser, repousser*. SYN. Fugio, averso, vito, resisto. USUS: Pugnam detrectare. Cf. Nolo, Invitus, Vito, Averso.

DÊTRIMENTUM, i, n. *Perte, dommage*. SYN. Damnum.)(Emolumentum. EPITH. Magnum, majus, maximum, minus, summum, plura. PHRAS. Ea seditio rempublicam gravi detrimento affecit, *cette sédition causa un grand dommage à la république*. Multa damna reipubl. intulit, importavit, injunxit, imposuit, invexit; haud exiguum detrimentum reipublica ex ea seditione accepit, fecit. Cf. Damnum, Jactura. USUS: 1. Detrimentum inferre, *causer un dommage*. 2. Detrimentum accipere, facere, *recevoir du dommage*. 3. Detrimentum sarcire, rescire, reconcinare, *réparer une perte, compenser un dommage*.

DÊTRÛDO, is, trûsti, trûsum, ere, a. *Pousser violemment, précipiter*. SYN. Deturbo, expello, depello. USUS: Necessitas me ad illa tentanda detruit. Aliquem regno; in mendicitatem detrudere. De sententia hominem detruere. In pistrinum aliquem detrudere. In maximum mororem sum detrusus. Cf. Pello.

DÊTRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Couper, abattre*. SYN. Decido, seco. USUS: Detruncatis arboribus struem ingentem lignorum facit.

DÊÛNX, unctis, f. *Les 11/12 de l'once ou de tout autre objet*. SYN. Undecim unctiæ, quasi una deasse dempta.

DÊÛRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler entièrement*. SYN. Uro, exuro.

DÊÛS, i, m. *DIEU*. SYN. Numen præpotens, æternaque Natura. Procreator mundi, mens æterna; ille, qui cælum atque terras tuetur et regit. Optimus, Maximus. Summi Recloris et Domini Numen. Opifex edificatorque mundi. Dominator rerum, ac omnia nutu regens. Præsens præpotens DEUS. Antiquissima et rerum omnium princeps Natura. Parens rerum, mundi fabricator; universi machinator ac rector. Effector mundi atque molitor. Rerum summus arbiter. Universi auctor rectorque. Regnator omnium DEUS. Præpotens ille immensi hujus operis effector, princeps ac parens. Præses mundi, et rector universi. Bonorum fons ac Oceanus omnium. EPITH. Æternus, beatus, certissimus, effector mundi atque molitor. Fortis, immortalis, mens soluta quædam et libera, præditus summa mente, opifex edificatorque mundi, omnia providens et cogitans. Præpotens, princeps ac præsens, pulcherrimus, sanctissimus, sapiens, sempiternus, summus, supremus, tantus, altissimus, atque undique circumfusus. PHRAS. 1. DEUS est creator omnium, *DIEU est le créateur de toutes choses*. Est omnium rerum auctor, conditor, opifex, effector. Nihil est in universo terrarum orbe, nihil amplissimis cælestium orbium cancellis circumscribitur; nulla res, nulla virtus in cælo ipso eminet, cujus auctorem DEUM fateri non debeamus. Equis spiritus, qui altissimum illum cælestis regionis verticem incolit, quem non DEUS infinita vi sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium rerum protectiones uni divinæ potentie referendæ sunt; divino Numini in acceptis referendæ. DEL unius a voluntate potestateque sunt omnia; ejus a nutu, imperio pendent omnia; is cuncta ex nihilo creavit, formavit, finxit, condidit, architectatus est. Auctor ille rectorque. 2. DEUS est gubernator omnium, *DIEU gouverne toutes choses*. Summus est rerum omnium arbiter ac moderator; qui omnia regit, temperat, gubernat; cui, ut auctori ac rectori rerum parat servitque universitas; cujus potentissimo imperio natura tota obtemperat; in cujus potestate et arbitratu versantur omnia; qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat; a quo uno, cujus unius a voluntate, nutu, imperio pendent omnia; cujus potestas omnia complectitur; quem verentur omnia, cui parent omnia; cujus cælesti providentia, divino nutu, numine, voluntate gubernantur universa; qui rerum universitati præsidet; qui cælum et omnia, quæ cæli ambitu continentur, æterno regit imperio, imperio sempiterno moderatur;

cujus vi, consilio, voluntate inveniunt omnia et gubernantur; qui nutu terram concutit; ad cuius aspectum natura universa contremiscit; cuius immensa potestate omnia continentur; cuius nutu et ditone sola terrarum gubernantur; qui omnia supera, media, infima sempiterno imperio regit ac tuetur. Cf. Possum, Potestas. 3. DEUS est benignissimus, DIEU est infiniment bon. Amplissima est divina liberalitas. Patet omnibus latissime, amplissime patet divina benignitas. Cui non benefecit DEUS? Quis est, in quem DEI benignitas non exstet? Quis est, qui divinam benignitatem non senserit, non expertus sit, non re ipsa cognoverit, non perspicue viderit, non clarissime perspexerit? Subvenit DEUS invocantibus se; praesto est, opem fert, opitulatur implorantibus se, confugientibus ad se. DEUS miseros sublevat; desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet; aberrantibus subsidio est. Nemo divinam opem frustra imploravit. Est DEUS tranquillitas in nostris calamitatibus, naufragium timentibus portus est. Afflictos facile divina pietas excitat. Perfugium, receptum habemus ad DEUM in nostris calamitatibus. 4. DEUS in omni genere perfectissimus est, DIEU est infiniment parfait. Bonitas in DEO tanta est, quanta potest esse maxima. Fons est bonorum omnium perennis et inexhaustus. DEI benignitas nullis finibus circumscribi, nullis spatiis includi potest. Clementia nulla temporum, nulla locorum immensitate terminatur. DEUS nullo initio temporis circumscribitur, nullo saeculorum fine concluditur. DEO aeternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. DEI imperium in res omnes immutabile aeternitate continetur. Immortalem ejus dominatum ipsa aeternitas intuebitur, DIEU est éternel. DEI potentiae nihil non subiectum est; quae amplissimo caeli ambitu continentur, quae toto terrarum orbe sunt imperia, ejus nutibus serviunt, ejus voluntatibus famulantur. Evertit imperia et instaurat; Reges de solio detrudit, et ad summum fastigium evehit; cumque infinitum in res omnes jus sit ac imperium, una voluntas pro lege est, DIEU est tout-puissant. Illa summa rerum potestas ac vis suprema semper et ubique praesens est, cumque nullis locorum spatiis constringi possit, per omnia commeat, eaque etiam, quae densissimis occultata sunt tenebris, intuetur. Ille eventura novit omnia, ac velut praesentia contempletur; ille intimos animorum recessus ac latebras contuetur; ille arcana mentis omnia inspicit ac scrutatur; ille cogitationes nostras omnes exploratas habet. DIEU est présent partout et connaît tout. Ejus reclusissima judicia manes inferi pertimescunt; ejus voluntas omnium legum lex est, et norma aequitatis. DIEU est infiniment juste. Cumque idem et veritatis parens,

et justitiae tutor sit; cum summus totius honestatis, decoris ac virtutis princeps et architectus; dignissimus est, cuius augustissimum nomen omni sanctitate colatur, sempiternisque laudibus effeatur.

DEI opem implorare, Implorer le secours de DIEU. In molestiis ac calamitatibus oportet ad DEUM confugere, perfergere, praesidium in DEO statuere; receptum ad divinam opem habere. Cum ærumnis premimur, ad DEUM nos vertamus, convertamus, necesse est. Cf. Auxilium, Perfugium.

DEI consilio, Par la volonté de DIEU. Divino consilio; non sine divino numine; DEI ductu ac numine; DEI (deorum immortalium), nutu atque consilio gesta haec et provisa videntur.

DEO favente, Avec la grâce de DIEU. DEO bene opitulante; DEO juvante, approbante; si ita DEO cordi est; si ita visum superis; si ita coelium voluntas tulerit; si DEUS annuerit; si DEUS nos respexerit; immortalis DEI benignitate, ductu ac numine; DEO praesentiam suam declarante; DEO auspice. Olim in usu haec erant: Diis bene juvantibus; si dii approbant; deum pace impetrata; deorum immortalium benignitate; diis adjuvantibus; diis praesentiam suam declarantibus.

DEUM adorare, invocare, Adorer, invoquer DIEU. Numen divinum precibus placare; DEUM (deos) venerari; DEO supplicare, vota facere; a DEO Optimo Maximo opem auxiliumque petere. DEUM ad auxilium devocare; DEO, quantum maximum possumus, honorem habere. Olim in usu haec erant: A diis immortalibus pacem ac veniam petere; mentes deorum immortalium precibus placare; pacem deum exposcere; deos circa omnia pulvinaria obsecrare. Cf. Adoro.

In DEUM peccare, Pécher contre DIEU. DEUM scelere violare; verbis ferocibus DEUM increpare, lacessere; ultorem religionum DEUM provocare; nefarium cum DEO bellum gerere; arma ferre in divinum Numen. Cf. Blasphemia.

DEUS avertat, Que DIEU détourne ce malheur. Cf. Absum.

DEUS benedicat, Que DIEU vous bénisse. DEUS eam tibi rem fortunet: tuis rebus consulat: DEUS suo praesens numine atque auxilio te defendat.

DEUS res humanas curat, DIEU prend soin des choses d'ici-bas. Humanis rebus praesens interest DEUS; interest rebus humanis caeleste Numen; nihil rerum humanarum sine divino numine agitur, geritur.

DÉVASTO, as, avi, atum, are, a. Dévaster, piller, ravager. SYN. Spolio, vasto, depopulo. Cf. Vasto, Depopulo.

DĒVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Voiturier, transporter*. SYN. Vehō. USUS : Veliam devectus Brutum vidi.

DĒVENĪO, is, vēni, ventum, ire, a. *Aller, se rendre, arriver*. SYN. Venio. pervenio. ADV. Necessario. USUS : In qualem fortunam deveni? Nolebam has litteras in alienas manus devenire. Cf. Venio.

DĒVĒXUS, a, um, *Qui penche, incliné*. Deflexus, inclinatus. USUS : Aetas devexa ad otium. Sol paulum a meridie devexus.

DĒVINĀO, is, vinxi, vinctum, ire, a. *Lier, attacher*. SYN. Obstringo, obligo, demereor, concilio; constringo, alligo, comprehendō. PHRAS. Beneficio illum mihi devinxī, *je me le suis attaché par des bienfaits*. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi; beneficio hominem mihi adjunxi; beneficio gratiam ejus emi; officio et beneficio hominem comprehendī; liberalitate et officio devinctum teneo; beneficio meum feci. Cf. Concilio, Demereor, Adjungo, Amicitia. USUS : Eum mihi foedere, cautione omni et execratione devinxī. Beneficiis aliquem, suavitate sermonis, consuetudine, affinitate sibi devincire. Hic maximo se scelere devinxit. Foederibus etiam cum hoste fides devincitur. Largitione aliquem, vinctulis, liberalitate, officiis devinctum tenere. Cf. Obligo, Obligatus, Obsequor.

DĒVINCO, is, vici, victum, ere, a. *Vaincre complètement*. SYN. Vinco, supero. USUS : Duilius Pœnos classe devicit. Cf. Vinco.

DĒVITĀTĪO, onis, f. *Action d'éviter, d'esquiver*. SYN. Fuga, vitatio. EPITH. Faciliior et explorator.

DĒVITO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, échapper à*. SYN. Vito. USUS : Procellam temporis devitavi. Putat se a me devitari. Dolorem devitare. Cf. Vito.

DĒVIUS, a, um, *Écarté, éloigné, détourné*. SYN. Qui de recta via deflexit, a via remotus, alienus, aversus. USUS : Itineribus deviis profectus. Homo amentissimus, omnibus consiliis præceptus et devius. Oppidum devium.

DĒVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, faire descendre*. SYN. Voco, revoco. USUS : Ad triumphum, ad gloriam te devocant. Socrates primus Philosophiam ex cœlo devocavit. In suspicionem devocari. Cf. Avoco.

DĒVŌLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler, s'enfuir, passer rapidement d'un objet à un autre*. SYN. Avolo, diffugio. USUS : Ab una amicitia ad aliam devolas. Simul ut fortuna defluxit, amici devolant. De tribunali in forum devolat prætor.

DĒVOLVO, is, volvi, vōlūtum, ere, a. *Précipiter, faire tomber*. SYN. Præcipitem ago,

impello. USUS : Omnes ad inanem spem pacis devoluti sunt.

DĒVŌRO, as, avi, atum, are, a. *Avaler, dévorer*. SYN. Ligurio, abligurio. USUS : 1. Verbum ipsum voluptatis devorabat, *devorer avidement*. 2. Inhiō, *soupirer, dévorer en espérance*. Spe et opinione eam hereditatem jam devorarat. 3. Consumo, dissipō, *engloutir, absorber*. Patrimonium omne, prædia, rem familiarem juvenis perditus devoravit. 4. Fero, perfero, *supporter, dévorer*. Erit ea molestia devoranda. Hominum ineptias et stultitiam sæpe devorare oportet. Cf. Consumo, Comedo.

DĒVŌTĪO, onis, f. *Dévouement, action de se dévouer*. SYN. Dedicatio, consecratio, additio. USUS : Deciorum devotione placati sunt Dii. Devotione capitis mei servandam rempublicam putavi, *j'ai cru qu'il fallait sauver la république même au prix de ma vie*. Cum ad pietatis studia refertur, rectius dicitur : Religio, pietas in DEUM et Superos, *dévotion*.

DĒVŌTUS, a, um, *Vout, consacré*. SYN. Destinatus, constitutus. USUS : Miloni ea hostia devota videbatur. Devotus Orco, *vout aux dieux infernaux*.

Devotus, a, um, *Dévol, pieux*. PHRAS. 1. (Devotus est, VULG.), *il est pieux*. Religiosus, pius, DEUM colens; pietatem et religionem colens; pie et religiose vivens, ducem DEUM in omnibus sequens; animum ac cogitationes ad DEUM referens. Qui humana respuens, ad divina solum incumbit; deditus soli contemplationi rerum æternarum; nihil non postponens Christianæ pietati; qui exemplo vitæ et sanctissima doctrina animos ad exitum ruentes retrahit, et ad salutem dirigit; præstanti religione in DEUM; cœlestis Numinis amore magnopere devinctus; cujus mens omnium fluxorum immemor, ad sola immortalia et cœlestia fertur; qui rationis imperio affectiones humanas subigit; cujus ratio cupiditatis dominatur, qui lascivientes corporis motus ad rationis divinarumque legum præcepta coercet atque comprimit; magna, antiqua religione; maxima cum religione, ardore in DEUM, pietatem colit; exemplar est religionis; vitam sancte pieque exigit; in quem tanquam in speculum intuentur, qui pietatem, qui religionem colunt; insigni pietate est erga DEUM; religiosus imprimis pietatis cultor est miræ pietatis; raræ in DEUM religionis est; ad omne Christianæ pietatis officii decus mire factus, compositus, incensus, animatus. 2. Singulariter devotus est B. Mariæ Virginis, *il a une remarquable dévotion envers la Très Sainte Vierge*. Præcipuo quodam studio cultuque fertur in DEI Matrem; præcipua pietate ac religione DEI Matrem

colit, veneratur; singulari cultu Matrem Virginem prosequitur; præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio est et pietas; divinæ Matris præcipua quadam religione tenetur; ejus honoribus impense studet, deditus, addictus, devotus est; ardentiorum cultum erga DEI parentem Virginem hausit; suavissimo quodam pietatis studio in Virginem DEI Matrem exardescit; præcipuam pietatis operam in colenda rite sancteque Virgine DEI Matre ponit, collocat. Cf. Religiosus. USUS: Devota DEO mens, *esprit tout consacré à DIEU*.

DĒVŌVĒO, es, vōvi, vōtum, ere, a. *Vover, consacrer; dévouer, livrer entièrement.* SYN. Voveo, destino, dedico, consecro. USUS: Devovere se pro ære alieno. Caput suum pro republica Diis devovere. Te tuumque caput hoc sanguine consecro devoveoque. Diris omnibus aliquid devovere. Devovit Agamemnon Dianæ se, etc.

DEXTELLA, æ, f. *Main droite.* SYN. Parva dextera. USUS: Antonii dextella est, *il est le bras droit d'Antoine*.

DEXTER, era, erum, *Droit.* (Sinister. USUS: Dextra manus. Dextrum cornu.

DEXTERA, æ, f. *Main droite.* SYN. Dextra. (Læva. EPITH. Consularis, fida, firmior, hostilis, impia, violatæ fidei testis. USUS: Jacenti et supplici dexteram porrigere. Græcia dexteram tendit Italiæ, eique præsidium pollicetur.

DEXTERĒ, *Adroitement.* SYN. Apte. USUS: Dextere obire officia, uti fortuna.

DEXTERITAS, atis, f. *Dextérité, adresse, habileté.* USUS: Naturalis ingenii dexteritas. Multa in eo et dexteritas et humanitas visa.

DEXTRORSUM, *A droite (avec mouvement), du côté droit.* SYN. Ad dextram.

Diabolus, i, m. *Diable, démon.* PHRAS. 1. Adversarius dolis instructissimus; mille artium summus ille artifex qui olim esu pomi interdicti primos parentes, et per illos omnium sæculorum mortales in immensam calamitatum voraginem e celsissimo fastigio præcipitavit; impurus, immundus, inquinatus spiritus; malorum, quæ geruntur, auctor; perditor hominum, spiritus contaminatus et perditus; nequissimus inimicus ac vexator hominum; hostis perennis ac juratissimus humani generis; machinator, seminator omnium malorum; omnis honesti osor, veritatis ac humanæ salutis sempiternus et infensissimus inimicus; qui nullam unquam rationem hominibus insidiandi intentatam relinquit; veterator ille magnus, qui ex altissimo cœli domicilio dejectus, qui parentes primos corruptit, ac mentes eorum in transversum egit; cujus venenatissimis artibus quoque pene momento appetitur. 2. Diabolum expellere, *chasser le*

démon. Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profigare; exturbare ex obsessis, correptis, occupatis hominum corporibus inquilinos, immundos spiritus; malos genios humanis e corporibus depellere, emovere; infernos inquilinos diuturna possessione deicere, deturbare, movere, demovere. 3. Obsessus est a Diabolo, *il est obsédé par le démon.* Insesus est ab Orci genio; oppressus, occupatus a teterrimo humani generis hoste ac vexatore: correptus a Tartareo hoste; a tortoribus Orci spiritibus agitatus, vexatus; inquilino malo dæmoni ad pœnam datus.

DIADĒMA, atis, n. *Diadème.* SYN. Corona regni, insigne. USUS: Antonius collegæ diadema imposuit.

DIÆTA, æ, f. *Régime, diète.* SYN. Medicinæ pars, quæ victu morbos curat. PHRAS. Diæta nunquam oberit, *la tempérance ne nuit jamais.* Diæta uti; vivendi regulam et modum servare; in victu modo et lege quandam uti; certam quandam in victu rationem tenere, servare; in cibi delectu rationem valetudinis ducere, spectare, habere, haud inutile fuerit. USUS: Diæta curari cupio, chirurgiæ tædet. Cf. Abstineo a cibo.

DIÆLECTICA, æ, f. *Dialectique, logique.* SYN. Disserendi ratio et scientia; Diælecticorum scientia; prudentia disputandi; veri ac falsi disceptatrix scientia et judex. EPITH. Dilatata, disceptatrix, judex veri et falsi, muta, loquax, similis pugno. USUS: Zeno Rhetoricam palmæ, Diælecticam pugno comparavit. Diælectica contrafacta et stricta eloquentia. In diælectica exercebat. Diælectica cavet ratione, ne cui falso assentiamur, neve unquam captiosa probabilitate fallamur.

DIÆLECTICĒ, *Selon les règles de la dialectique.* SYN. Diælecticorum more, subtiliter, tenuiter. USUS: Multa diælectice dicta.

DIÆLECTICUS, a, um, *Qui concerne la dialectique, habile dans cet art.* EPITH. Valens. USUS: Diælecticæ captiones; acumen Diælecticorum; perversa et præpostera Diælecticorum sapientia. Ambigua ad Diælecticum referenda sunt.

DIALŌGUS, i, m. *Dialogue, entretien.* SYN. Disputatio, sermo in personas distributus. EPITH. Mirificus. USUS: In iis sermonibus, qui dialogi appellantur. Nolunt personas viventes dialogis illigari.

DIĀRIUM, ii, n. *Ration journalière.* SYN. Stipendium militibus in dies singulos propositum. USUS: Cæsar celeritatem militum iterfacientium diario incitat. *Pro Ephemeride, diarium, journal, vulgi est.*

DIĀRRHŒA, æ, f. *Diarrhée, flux de ventre.* SYN. Ventris fluxio; alvus soluta, citata, profluens. USUS: Diarrhœa me arripuit tanta, ut vixdum cœperim consistere.

DIBAPHUS, i, m. *Robe de pourpre*. USUS: Dibaphum cogitat, sed eum infector inorat, il rêve le consulat, mais le teinturier le retarde.

DICA, m, f. *Proctis*. SYN. Judicium, actio. USUS: Dicam alicui scribere. Dicas sortiri, Cf. Causa.

DICACITAS, atis, f. *Causticité*. USUS: Sales, quorum duo genera: alterum facetiarum aequaliter in omni ratione fusum, ingenium et liberale; alterum dicacitatis scurrilis, quæ oratori fugienda. Cf. Facetiae.

DICATIO, onis, f. *Déclaration qu'on se fait citoyen d'une ville*. SYN. Cum aliquis in civitatem aliquam se dicat ac tradit. USUS: Non solum dicatione, sed etiam postliminio potest fieri civitatis mutatio.

DICAX, acis, omn. gen. *Railleur, mordant*. SYN. Paulo facitior, promptus, paratus ad dicendum quidlibet. ADV. Impunius. USUS: Demosthenes non tam dicax, quam facetus, illud acrioris ingenii, hoc majoris artis. Dicacibus et facetis difficile est habere hominum rationem, et ea, cum falsissime dici possent, tenere. Cf. Facetus.

DICIS CAUSA, *Pour la forme, par manière d'acquies*. SYN. In speciem, per simulationem; sic, ut factum esse, dici possit.

1. **DICO**, as, avi, atum, are, a. *Consacrer, dédier, vouer*. SYN. Nuncupo, consecro, dedico, addico. USUS: Dicare se in aliquam civitatem. Totum ego me Crasso; totum me tuis commodis et laudi dicavi. Dicare se in clientelam, in servitutem alicui. Cf. Addico.

2. **DICO**, is, xi, etum, ore, a. *Dire, parler, raconter*. SYN. Loquor, aio, narro; verbum, vel verba facio; verba, sermonem, orationem habeo, commemoror, memoror, profero, expri-
mo, in oratione mea pono. PHRAS. 1. Aiunt te hoc dixisse, on prétend que vous avez dit cela. Te in sermonibus ista dicitare solitum; te illam coniecisse, tuam hanc fuisse vocem; te hæc commemorasse; te hoc sermone usum; ista effudisse te temere ac evomuisse; te auctorem hujus sermonis faciunt; in te illa oratio confertur; jactatæ, emissæ, coniectæ a te æ voces feruntur; ferunt, te ista effutisse, exprompsisse, usurpasse; his te vocibus personuisse palam affirmant. Cf. Loquor, Sermo, Mentio. 2. Possum pro certo dicere, je puis affirmer. Narro tibi; istud tibi pro certo, comperto, explorato affirmo; pro vero et certo assevero; illud asseveratione omni confirmare audeo; omni asseveratione hoc tibi affirmo; affirmate proferre non vereor. 3. Dic, quæso, dites, je vous prie. Cedo, ne isthoc celaveris; quin expromis, quid rei sit; edisere, eloquere; memora mihi; istud expedi; illud jam exquere. 4. Sensum meum jam dixi, j'ai déjà exprimé mon opinion. Quid de re tota

sentiam, aperui; sententiam meam de re exposui, explicui, aperui; animi mei sensum expressi alias; deprompsi alias, quæ mea sit de re tota sententia; ex his, quæ a me disputatas sunt, exstabit animi mei consilium. Cf. Aperi-
rio. 5. Clam in aurem dicere, dire qqche à l'oreille. In aures immittere, insusurrare; voce depressa et submissa in aurem loqui, in fide ac silentio alicujus arcana quedam depone-
re. 6. Quæ dicis, non possum credere, je ne puis croire ce que vous dites. Monstra naras; monstro, portento similia sunt, quæ tu memoras; quæ tu hic prædicas, fidem superant. Cf. Incredibills. 7. Est verum quod dixisti? Ce que vous avez dit est-il vrai? Ain tu, illum, etc. vera memoras? Vera cantas? Verane prædicas? 8. Dicitur, on dit. Aiunt, ferunt, perhibent; fertur, fama est, fama perhibet, exit in vulgus rumor; fama percce-
buit; vulgatur rumor; fama, opinio exit; manat tota urbe rumor; fama fert; multus est sermo; in omnium ore ac sermone est; fama ea in vulgus emanavit; sermo tota urbe dissipatur; rumor, nescio quis, ad nos affluit; nescio quid rumoris afflaverat te etc.; fama in urbem pervasit, penetravit; fama ea provinciam peragravit. Cf. Fama, Rumor. 9. Omnes dicunt te hostem patriæ, tout le monde dit que vous êtes un ennemi de la patrie. Una omnium consensientique vox est; omnes freunt, te hostem patriæ existitis; omnes palam jam in foro personant, non jam, ut ante, clam mussitantes, proditorem te esse patriæ. Aperte id jam præ se ferunt cives omnes, te unum repertum esse, qui civitatis jugulo sicam admoveas. Nulla vox auditur civium frequentius, ac quæ te hostem et proditorem patriæ proclamat; nulla jam dudum vox ex reipublicæ ore missa crebrius; nihil frequentioribus jactatum sermonibus, ac, proditorem te esse patriæ et reipublicæ hostem. 10. De hoc multa dici possent, on pourrait dire sur cela bien des choses. De hoc immensa sit oratio; de hoc verborum nunquam satis sit; dies me deficiat, omnia exequi si velim; nimium longus sim; otio abutar; finem non reperiat oratio; modum excedat oratio; fines, cancellos egrediatur oratio, omnia si persequar; istis explicandis quæ potest par oratio inveniri? USUS: Causam, sententiam dicere; salutem dicere. Diem alicui, vel multam dicere. Dicere ex superiore loco, præcher. Aliud est oratio, quam disputatio; nec idem dicere et loqui.

DICROTUM, i, n. *Navire à deux rangs de rames*. SYN. Navigium duplici serie remorum instructum. EPITH. Bona. USUS: Bono dicroto navigabam.

DICTATA, orum, n. pl. *Dictée, leçon, cahier*. SYN. Quæ magistri pueris dicant. USUS: Ipsa quæ dictata a te redduntur. Eadem dictata recantare.

DICTĀTOR, ōris, m. *Dictator*. SYN. Summa Romanæ republicæ potestas, magister populi. EPITH. Perpetuus, perspicuus, invidiosus, proximus. USUS: Dictatorem facere, efficere, dicere.

DICTĀTŌRIUS, a, um, *De dictator*. USUS: Gladius dictatorius.

DICTĀTŪRA, æ, f. *Dictature*. SYN. Dictatoris munus. EPITH. Perpetua. USUS: Dictaturam exercere, abdicare.

DICTĒRIUM, ii, n. *Non mot, brocard*. SYN. False dictum. USUS: Quæ false, breviter, acute dicimus, dictēria vocantur. Cf. *Jo-cus, Facetia*.

DICTĪO, ōnis, *Action de dire; conversation, entretien*. SYN. Oratio, dicendi genus; actio. EPITH. Attica, forensis, perpetua, popularis, reliqua, tota. Subitæ, oratoricæ. USUS: Se in dictionibus exercere. In forensibus causis mea dictio versatur. Dictionem totam in partes dividere oportet. *Pro* vocabulo uno, verbo uno, *parole*, minus latinum est.

DICTĪTO, as, avi, atum, are, a. *Dire souvent*. SYN. Sæpe dico. USUS: Causas dicitare.

DICTO, as, avi, atum, are, a. *Dire, dicter*. SYN. Dico, quæ alius excipiat. USUS: Orationem, epistolam diclare ad verbum.

DICTUM, i, n. *Mot, parole*. USUS: Nul-lum petulans dictum in vita proferatur. In me ac meos dicta multa dixit. Commode, breviter, facete, acute dictum. Dictum Ennii. Ob dictum capite et fortunis accusari. Quam vocem, quod dictum ad Catonem detulit. Dictum unum de melioribus.

DIDŪCO, is, xi, etum, ere, a. *Conduire, séparer, diviser*. SYN. Dispergo, aperio. USUS: 1. Pugnam diduxit. Aciem in cornua diducere, aquam in vias. 2. *TRANS.* In varias curas diducitur animus. Cf. *Dilato, Separo*.

DIES, ei, m. et f. *Jour*. SYN. Lux, diecula, temporis diurni cursus; spatium, tempus. EPITH. Acerbior, acerbissimus, æstivus, beatus, brevior, brumalis, calamitosus, certus, clarissimus, compitalitius, constitutus, dirus, extremus, faustus, festus, foedus et flagitiosus, funestus, gloriosissimus, gravissimus, gratis-simus, gravis, honestissimus, horribilis, incli-natus, lætificus, lætior, lætissimus, legitimus, liberior, medius, natalis, notus, perendinus, optatissimus, posterus, præclarus, propinquus, religiosus, ignotus, pulcher, solstitialis, summus, supremus, totus, tristis, turbulentis-simus, turpis, vacuus, utilis et gratus. Dies festus, *jour de fête*, sanctissimus et celeberrimus. Dies æterna, annua, antiquior, certa, exigua, hesternæ, hodiernæ, misera et infelix, satis laxa, perexigua, tota, utilis. Dies acerbi, festivi, apti, breviores, lætissimi, comitiales, compitalitii, continui, anniversarii, non ho-

nesti, jucundi, illustres, justi, lætiores, longio-res, odiosi, pauci, plurimi, lautissimi, præte-riti, proximi, quieti, reliqui, superiores, toti, vacui. PHRAS. 1. *Vix dies erat, il faisait à peine jour*. Vix lucebat; appetente vix die; die vix albescente; aperiente se die; sub pri-mum lucis exortum; sub primam auroram; albescente primum cælo; vixdum prima se luce infundente; emergente vix sole. Cf. *Ma-ne*. 2. *Adulta die, en plein jour*. Multa jam die; multum jam diei processerat; multa jam luce; res ad multum diei, in multum diem processerat, extracta erat. 3. *Vergente jam die, vers le soir, vers la fin du jour*. Inclina-nte in vespere die; præcipitante jam die; abeunte jam in noctem die; cum haud mul-tum diei jam superesset; inclinato in vespe-ram die; extabescente jam die; senescente jam die. Cf. *Vesper*. 4. *Ad certam diem, au jour fixé*. Ad constitutum, præstitutam, præfixam, præscriptam, certam, statutam, destinatum, prænitam diem, ad diem sol-vere. 5. *Ubi constituta dies adfuit, dès que le jour fixé fut arrivé*. Dies ubi appetiit, illuxit, venit prelio constitutus; dies ubi ad-ventavit; cum jam in proximo esset destinata dies. 6. *Diem differre, différer le jour*. Diem proferre, prorogare, prolatere, ampliari, pro-ducere. 7. *Diem mihi totum confabulando subtraxit, il m'a fait perdre tout un jour en entretiens*. Diem mihi solidum confabulando exemit; dies mihi totus confabulando sublat-est; diem totum confabulando duxit, extraxit. 8. *Diem transigere in negotiis, passer le jour à ses affaires*. Diem in negotiis ponere, degere, consumere; diem negotiosis concur-sationibus terere, contere, conficere necesse est. Dies et noctes laboriosa mihi opera ex-duntur. Dierum ac noctium vicissitudines laborantem me inveniunt. Dies noctesque laborandum mihi est. Diu noctuque; noctu ac interdum instandum operi est; nullum tem-pus mihi vacuum a laboribus fuit. Nullum tempus, neque diurnum neque nocturnum dimitto, quin laborem. Cf. *Tempus, Consumo*. 1. Sacri dies, et negotiosi, *jours saints, jours ouvriers*. Dies sanctissimus ac cele-berrimus, *jour très saint*. Dies ab exortu canticulæ proximi, *les jours de la canticle*. Dies, qui a rerum omnium Domino nomen traxit, *dinanche*. Dies jejuniæ sacratæ, *jour de jeûne*. Dies omnium Sanctorum festa com-memoracione sacra, *la Toussaint*. 2. Diem sibi sumere ad deliberandum, *prendre un jour pour délibérer*. Dare diem ad deliberandum, *indiquer le jour de la délibération*. Diem alicui dicere, scribere, *citer qqn en justice*. 3. Dies intercessit una, altera, tertia, *un, deux, trois jours se passent*. Ea mysteria in unum diem incidunt, incurrunt, *ces mystères durent un jour*. 4. Diem agere, celebrare, obire, *passer le jour*. Diem unum intermittere, *laisser passer un jour*. 5. Tempus, *temps*. Nullus

dolor est, quem dies, quem longinquitas temporis non leniat. Dies quoque stultis mederi solet. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Invidiam dies mitigat, *le temps calme l'envie*. Cf. *Feriae, Festus*.

DIFFÉRENTIA, æ, f. *Différence*. SYN. Dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio, intervallum. USUS: Magna est differentia inter principia naturalia. Cf. *Dissimilitudo, Discrimen*.

DIFFÉRO, differs, distūll, dilatum, *terre*, i. a. *Différer, tarder, remettre*. 2. n. *Être différent*. SYN. 1. Rejicio, prorogo, reservo, produco, sustineo, profero, moram interpono, tardo, procrastino, moror, celeritatem de causa detraho, cunctor, extraho. 2. Discrepo, disto, alius sum, dissimilis sum.) (Similis sum. ADV. Multum, non fere multum, paulum, oppido, plurimum. PHRAS. 1. Res differri non potest, *on ne peut différer l'affaire*. Res extrahi, prorogari non potest; duci longius, suspendi non potest; trahi negotium sine dispendio non potest; res ista procrastinationem et tarditatem non fert; cunctationem non patitur; res illa moram et sustentationem non fert. 2. Nimum differtur transactio litis, *on diffère trop longtemps l'arrangement du procès*. Jacet iam biennium causa nostra; prolatitis comitiis tota jam elanguescit. Quis non damnet iudicium lentitudinem, litem iam biennio trahentium; me toties ampliandum; in aliud aliudque tempus protrudentium; rei exitum morantium; diem ex die ducentium; diem tempusque proferentium, extrahentium, producentium? nimum quantum ampliatur causa; tempus ducitur; dies protrahitur. 3. Vide ne meus et provincia discussus differatur; *faites en sorte que l'on n'ajourne point mon départ de la province*. Vide, ne quid ad annum in provincia commorationem temporis accedat; ne quæ fiat accessio temporis; ne res longius ducatur, aut in aliud tempus reservetur, ne quid mihi temporis prorogetur, protrahatur, extrahatur; ne diuturni, longior mihi fiat in provincia commoratio. 4. Differ rem in æstatem, *remettez la chose à l'été*. Confer rem in longiorem diem; conjice in æstivos menses, mensem unum alterumque interjice; mora mensis unius illata, interposita, in æstatem extrahe, rejice. Cf. *Mora, Expedio*. 5. Differt pœnam, *il retarde le châtiment*. In sumendo supplicio temporis gratiam facit; iræ spatium, et consilio tempus dat; supplicii de reo sumendi diem laxius profert; inter culpam et pœnam moræ interjectum est aliquid. 6. Quantum differt doctus ab indocto! *Quelle différence il y a entre l'homme instruit et l'ignorant!* Quantum inter hos discriminis est! quantum inter hunc et illum interjectum intervallum est! quanta inter hunc et illum morum studiorumque est distantia! tanta certe, quanta maxima esse

potest; quantum hunc inter et illum interest! 7. Rationes meæ a tuis multum differunt, *mes raisons sont fort différentes des vôtres*. Admodum discrepant, distant, dissentunt; diversa imprimis rerum nostrarum ratio est; non eadem est mearum ac tuarum rerum ratio; meæ res aliter, dissimiliter, diverse, prorsus alio modo, ac tuæ se habent. Alio res meæ loco sunt, ac tuæ; non eodem loco, non ejusdem loci sunt. Alia, diversa, non eadem rerum mearum ratio est. Nihil simile habet res mea cum tuis; nihil habet similitudinis; quid simile, quid non dissimile habent res nostræ? nulla similitudo, dissimilitudo magna, dissimilia prorsus omnia, alia prorsus sunt omnia, inter res meas tuasque. Cf. *Abludo, Dissimilis*. 8. Differre a patre. Cf. *Degenero*. USUS: 1. Diffrere me in aliud tempus. Differre yadimonium. Alii tempus differrebant, *remettez, différer*. 2. Discrepo, *se distinguer, différer, être différent*. Quantum inter se homines studii moribus, vestitu, tota vitæ ratione differunt! Hæc cogitatione quidem inter se differunt, re vero copulata sunt. 3. Spargo, *disperser, pousser de tous côtés*. Ignem differunt in omnem locum.

DIFFICILE, *Difficilement*. SYN. Difficuler.

DIFFICILIS, e, gen. com. *Difficile, mal-aisé, pénible*. SYN. Laboriosus, operosus, habens multum difficultatis, arduus, habens difficultatem; in quo multum est negotii, vel operis; in labore multo est positus, magnus.) (Facilis. PHRAS. Rem difficilem tentas, *vous essayez, vous entreprenez une chose difficile*. Magnum est, quod moliris; rem magnam et multis difficultatibus impeditam aggrederis; perarduum est, quod suscipis, negotium. Elaborandum tibi erit in ea re. Multo tuo labore id fiet. Incidisti in difficilem nodum, quem vix expedies. In rem difficilem et inexplicabilem te conjecisti. Spissum sane opus lentum et fastidiosum moliris. In quantas te dimicationes isto tuo consilio immissisti! Viam sane arduam, asperam, confragosam, lubricam, plenam periculorum et laborum ingrederis. Subeundæ tibi erunt magnæ tempestates; res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sane asperas et confragosas. Arduum factu est; res in difficili est; multis difficultatibus confictaberis. Multæ tibi difficultates, asperitates superandæ, vincendæ, supervadendæ erunt. Satis in ea re sudabis. Res hæc laboris, negotii, difficultatis habebit plurimum; non ea res est, quæ facili vel parvo negotio, levi labore, non magno studio possit effici. Res erit magnæ difficultatis, multi laboris, non parvi negotii, non operis exigui. Magno tibi ea res stabit; in nodum incidēs sane difficilem; res est, in qua sudandum sit; in qua sustinendi labores, in qua multum operæ ponendum; in qua sit

vigilandum; animo excubandum; in qua non leviter sit laborandum, in qua studii multum, industriae plurimum sit adhibendum. Res hæc multæ erit operæ ac laboris. Res ea quantas tibi dabit curas? ea re suscepta quantas in difficultates incurres, delaberis? quam ægre eum nodum expedies, solves explicabis? quoties ea te res in lassitudinem dabit? quantum oneris in humeros sustollis tuos? quam plenam periculi aleam tentas? quantum negotii tibi ipse facessis? Cf. *Arduus, Difficultas, Difficulus*. USUS: 1. Intellego, quam loco difficili et scopuloso verter. Contortas res et difficiles discere. Difficillimis reipublicæ temporibus. 2. *Asper, difficile, exigeant, chagrin*. Difficilis et morosus senex. Parens illepidus, et in filios difficilis.

DIFFICULTAS, atis, f. *Difficulté, obstacle, embarras*. SYN. Labor, angustia, asperitas. EPIRH. Domestica, incredibilis, magna, nummaria, odiosa, pecuniaria, publica, summa, tanta. Maiores, multæ, summæ, tot tantæque. PHRAS. 1. Si hoc suscipis negotium, multum difficultatis senties, si *vous entreprenez cette affaire, vous éprouverez de grandes difficultés*. Multum laboris habebis; in magnas difficultates incurres; feres laboris plurimum; magnus in te labor, grave in te onus incumbet; multum oneris, laboris; molestiæ sustinebis; si hoc aggredieris. Rem difficilem, gravem, laboriosam; rem operosam, molestam imprimis ac duram senties, experieris, cognosces; rem haud factū facilem, multis difficultatibus implicatam, obseptam et quasi circumvallatam comperies. 2. Vide, quid difficultatis res ista habeat, *voies quelles difficultés présente cette affaire*. Etiam atque etiam vide, quantum facinus conere; quid suscipias, quidve sustinere possis; quantum tibi oneris imponas; animadvertite, cujus operæ, cujus difficultatis ea res sit; quas vires, quos nervos, quantam facultatem, quantum roboris postulet id quod moliris. Cf. *Difficilis*. USUS: Difficultas velturæ, navigandi. Res habet multum difficultatis et laboris. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus et afflictus.

DIFFICULTER, *Difficilement, avec difficulté*. SYN. Difficile, ægre, vix, tristius, durius. PHRAS. Difficulus impetrabis, *vous obtiendrez difficilement*. Haud parvo negotio, haud levi brachio agendum erit, hoc ut consequere. Magnam fortunæ debebis gratiam, ista si impetres; magno tibi stabit ejus rei gratia. Non sine difficultate ea re potieris. Perdifficilis et lubrica erit ejus rei consequendæ ratio. Hæret ea res adhuc in salebra; res in difficili erit, dum voti compos fias; haud ita promptum erit, ista consequi; haud ex facili ista impetrabis; vix, aut ne vix quidem id consequere.

DIFFIDENTER, *Avec défiance, timidité*. SYN. Timide.

DIFFIDENTIA, æ, f. *Défiance*.)(*Fidentia*. USUS: Metus est diffidentia expectati mali. Cf. *Metus*.

DIFFIDO, is, f. *fisus sum, ere, n. Ne pas fier à, se défier de; désespérer de*. SYN. Quasi despero.)(*Confido*. ADV. Penitus, valde, summe. PHRAS. Diffidit civibus suis, *il se défie de ses concitoyens*. In caritate civium nihil spei reponit; in exigua spe est etiam inter cives suos; ne civibus quidem se credit suis; ne civium quidem fidei se permittit, committit. Nusquam tutam sibi esse fidem queritur; neque in civium fide caritateque acquiescit. Cf. *Spero, Despero*. USUS: Ita æger est, ut medicus diffidat. Ne defatigare, aut diffidas. Ingenio sane meo diffido. De Othone diffido. Jacet, diffidit, abjecit hastam.

DIFFINDO, is, f. *fisum, ere, a. Fendre, diviser, partager*. SYN. Findo, divido. USUS: Saxum diffindere novacula.

DIFFITEOR, eris, eri, d. *Nier*. SYN. Nego, inficio. USUS: Non diffiteor errasse me. Cf. *Nego*.

DIFFLO, as, avi, atum, are, a. *Dissipar*. USUS: Tuo legiones spiritu difflasti, ut ventus folia.

DIFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Couler de tous côtés, se répandre ça et là*. SYN. Liquesco, fluo. USUS: Otio, luxu, voluptatibus, sudore, risu diffluere.

DIFFŪGIO, is, fūgi, fūsum, ere, n. *Fuir ça et là*. SYN. Fugio, dilabor. USUS: Metu perterriti diffugiunt. Cf. *Fugio*.

DIFFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Verser, répandre*. SYN. Dispergo, dissipo, spargo, effundo, differo. ADV. Late, longe. USUS: 1. Terra semen suo complexu diffundit. 2. *TRANSL*. Animum, vultum diffundere. Laudes alicujus; rumorem late diffundere. Flendo dolorem, vel iram diffundere. Cf. *Spargo*.

DIFFUSĒ, *Avec étendue, développement*. SYN. Disperse. USUS: Res diffuse dicta.

DIFFŪSUS, a, um, *Étendu*. USUS: Platanus ramis diffusa. Jus civile diffusum. Laus Pompeii late diffusa. Color sanguine diffusus.

DIGERO, is, gessi, gestum, ere, a. *Digérer*. SYN. Concoquo. ADV. Discrete. USUS: 1. Stomachus cruda digerens. 2. *TRANSL*. Ordino, distinguo, distribuo, divido, classer, arranger, répartir. Tabulæ, acta, leges, argumenta in certa capita digesta. Crines digerere.

DIGESTIO, onis, f. *Digestion; classement; distribution*. SYN. Concoctio; distributio.

USUS : Digestio, quæ exornatio est, ea est partitio.

DIGITUS, *l*, *m*. *Doigt*. SYN. Pars manus pedisque extrema. **EPITH.** Extremi, transversus. USUS. Extremis digitis aliquid contingere. Non discedam digitum a sententia. Digitum in aliquid intendere et monstrare.

DIGLADIOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, *d*. *Combattre l'un contre l'autre*. SYN. Decerto, contendo. USUS : Digladientur licet, per me, Philosophi inter se. Cf. Certo.

DIGNATIO, *onis*, *f*. *Estime, considération*. SYN. Dignitas. USUS : Nihil nisi de dignatione laborat.

DIGNĒ, *Dignement, avec dignité*. SYN. Pro dignitate. USUS : Philosophia nunquam satis digne laudari potest.

DIGNITAS, *atis*, *f*. *Mérite, dignité*. SYN. Honor, gradus, gradus dignitatis, gradus honoris, honoris amplitudo, splendor, auctoritas, gloria, majestas, honestas, decencia, decor. (Indignitas. **EPITH.** Admirabilis, admiranda, amplissima, cara, carissima, communis, conjuncta cum utilitate communi, consularis, excellens, eximia, familiaris, imperatoria, jucundior, liberalis, magna, major, maxima, minor, nefaria, nova, otiosa, par, parva, præstabiliior, præstans, præstantissima, præsens, insperata, pristina, publica, singularis, summa, tota, vera, vetus, virilis, salva. PHRAS. 1. Hoc ante omnia te moneo, ut præ cæteris dignitatis rationes habeas, *avant tout je vous avertis de prendre le plus grand soin de votre dignité*. Ut referas ad dignitatem omnia; ut propositum decus tibi sit; ut ante omnia dignitati servias; dignitatem spectes, dignitatem sequaris; ut nihil cogites a dignitate sejunctum; ut nihil alienum a dignitate cogites; ut nihil non cum dignitate conjunctum cogites; ut consiliorum tuorum finis omnium honor sit; ut tuarum actionum terminus, scopus honor sit; ut prima tibi sit, præcipua, antiquissima dignitatis cura. 2. Omnia ex dignitate fecisti, *vous avez tout fait avec dignité*. Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis; omnia tua facta cum dignitate vehementer consentiunt. In omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit. Omnia tua facta ad dignitatem retulisti. Quaecumque egisti, ad dignitatem omnia spectarunt. Scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit. Tuarum actionum norma quædam ac regula dignitas fuit. Tua sunt ejusmodi facta, ut eximiis ornanda præconis; ut divinis decoranda laudibus; ut tollenda ad astra; ut ad cælum effrenda videantur. Tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debentur. Gloriæ et dignitatis ratio semper in actionibus tuis primum apud te locum obtinuit; summo apud te loco fuit; maximi tibi semper fuit. 3. Rationem dignitatis tuæ habeo,

je prendrai soin de votre honneur. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem ducam. Semper mihi dignitas tua ante oculos erit; antiquissima erit; semper meæ cogitationes dignitatem tuam spectabunt. Animus meus in honore tuo fixus erit et locatus. In omni re, quid honor tuus postulet, requiret, ferat, attendam. 4. Modo conservem dignitatem meam, opum jacturam non curo, *pourvu que je conserve mon honneur, peu m'importe la perte de ma fortune*. Divitias divitarumque jacturam nihili facio, liceat modo tueri dignitatem meam. Adimi, detrahi de fortuna, fortunas comminui, fortunarum jacturam fieri, fortunæ detrimenta fieri non recuso, nihil duco, in minimis pono, sit modo dignitas incolumis; liceat modo incolumem servare dignitatem; modo permaneat dignitas in eo statu; modo ne cogar de statu dignitatis meæ demigrare; modo sit eadem dignitas; modo ne mutetur, ne diminuat, ne lædatur dignitas mea; modo ne qua injuria, ne quo damno, ne quo detrimento afficiatur dignitas mea; modo ne quid damni faciat; ne quid jacturæ faciat dignitas mea; modo ne quam jacturam subeat, sustineat, ferat, patiat dignitas mea; modo nequid de dignitate detrahat, adimatur, imminuatur. 5. Dabo operam, ut is dignitatem tuam defendat, *je ferai en sorte que cet homme défende votre dignité*. Dabo operam, ut ejus animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, convertam; ut is omnia studia ad dignitatem tuam referat, conserat; suam ut operam in dignitate tua figat, locet, statuatur, ponat; ut industriam omnem suam dignitati tuæ dicatam velit, dedat, dicet; ut tuteatur dignitatem tuam; ut honorem tuum defendendum tuendumque suscipiat; ut honoris tui defensionem, certamen, contentionem suscipiat; ut pro honore ac dignitate tua pugnet, contendat, certet. 6. Violari dignitatem tuam, moleste fero, *je supporte avec peine qu'on porte atteinte à votre considération*. Dignitatem tuam offendi, lædi, minui, oppugnari, vehementer doleo; detrahi de tua dignitate; jacturam fieri dignitatis tuæ, dignitatem tuam labefactari, deformari, damno affici, fero molestissime; dolorem capio ingentem animo, cum deesse alios dignitati tuæ, alios invidere intelligo; cum impugnari, minui, detrahi tibi dignitatem tuam; cum dignitatem tuam contumelia attingi; spoliari te dignitate tua; cum de dignitatis gradu dimoveri te accipio. 7. Quærere dignitatem, *rechercher les honneurs*. Honoribus operam dare; honores petere; venari, aucupari, captare, expetere, ambire honores; affectare ad honores iter. Cf. Ambio, Ambitiosus. 8. Conferre dignitatem, *accorder des dignités*. Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui; in dignitate aliquem locare; in dignitatis gradu aliquem ponere, collocare;

honores alicui mandare, deferre; ad honores evehere, evocare; ad honorum fastigia perducere; provehere ad summam dignitatem; efferre ad summos honores; collocare in amplissimo dignitatis gradu. Cf. Honor, Magistratus. 9. Pervenire ad dignitatem, *parvenir aux honneurs*. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere; emergere, evehi, efferri, extolli, provehi ad honores; augeri honoribus; dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari; collocari in amplissimo honoris gradu; in reipubl. custodia, velut in specula collocari; in anni custodia a fortuna positum esse; honoris gradum condescendere; attingere, assequi, adipisci; gradum facere ad honores; ad honores obrepere. 10. Esse in dignitate, *être dans les charges publiques*. Dignitate florere; honoribus fungi; honoribus uti; dignitate præditum esse; in fortunæ gradu positum esse; honoris gradum tenere, obtinere; in magno honore esse; honestum in republica locum obtinere; cum imperio et potestate esse; magistratum gerere; honores administrare. 11. Dignitatem amittere, *perdre ses dignités*. A summo dignitatis gradu deijci, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli, dimoveri; de fastigio detrahi; capite diminui; gradu et statu deijci. 12. Dignitate se abdicare, *abdiquer un emploi honorable*. Dignitatem deponere; a dignitate discedere. Cf. Abdicco, Magistratus, Honor. 13. Dignitatis aditu impediri, *ne pouvoir parvenir aux honneurs*. Cf. Honoris aditu impediri. 14. Dignitatem amissam recuperare, *recouvrer son ancienne considération*. Recipere pristinae dignitatis speciem; ad pristinae dignitatis gradum revocari; restitui in pristinae dignitatis gradum; dignitatem alicui reddere, restituere. 15. Dignitas tua augebitur, *votre considération ne fera qu'y gagner*. Dignitatis tuae accessiones fient in dies; multum ad dignitatem tuam accedet, addetur; crescet, augecet, amplificabitur non parvis incrementis dignitas tua; dignitas tua illustrior evadet; honore magis, quam unquam antea florebit et abundabit; illustrabit amplitudinem tuam ea ipsa res, quæ obscuratura atque extinctura videbatur; plus in dies splendoris ad dignitatem tuam accedet; clarius fiet dignitas tua atque illustrior; clarius elucebit; illustrior patebit. Cf. Augeo. USUS: 1. Dignitas est alicujus honesta auctoritas, quæ et cultu, et honore, et verecundia digna est. Ea res tibi dignitas erit. Dignitatem, ea res tibi afferet, adjuget. Ea res dignitatem habet, *cette chose procure la considération*. Civitatis dignitatem tuam, sustinere, soutenir l'honneur de la cité. Dignitati alicujus consulere, prendre soin de la dignité de qqn. Servire dignitati, *pourvoir à la considération*. Alienæ dignitati suffragari, favere, favoriser le mérite d'autrui. Imaginem duntaxat et reliquias pristinae dignitatis retinere, ne retenir qu'une

ombre et un reste de l'antique majesté. 2. Decor, pulchritudo, ornamentum, decus, forma liberalis, species, dignité, beauté noble, distinction. In formis aliis dignitas inest, in aliis venustas. Liberalis species, et formæ dignitas. Formæ dignitas coloris bonitate defenditur. Tranquillitas animi affert dignitatem, la tranquillité de l'âme donne de la noblesse. Cf. Honor, Magistratus.

DIGNOR, aris, atus sum, ari, d. Jurer digne. SYN. Dignum habeo, vel dignus habeo. USUS: Qui apud nos tali laude, observantia, cultu, honore virtutis ergo dignabatur. Vir probus summa existimatione dignandus.

DIGNOSCO, is, nōvi, ere, a. Distinguer, discerner. SYN. Discerno. USUS: Hostem a cive dignoscere. Cf. Discerno.

DIGNUS, a, um, Digne. SYN. Honestus, qui meretur, meritus, dignitate præditus, plenus dignitatis, habens dignitatem, idoneus, par, egregius. X Indignus. ADV. Omnino, maxime, parum. USUS: Quod non decorum, nec Diis dignum est. Majoribus suis dignus. Odio dignus. Efficere aliquid expectatione publica, viribus suis dignum. Hoc te non est dignum.

DIGREDIOR, eris, gressus sum, gredi, d. Se séparer, s'éloigner, s'en aller. SYN. Declino, discedo, deflecto; aberro a via, proposito diverto. ADV. Longius, parumper, paululum. USUS: Sed ad id, unde digressi sumus, redeamus. Longius, quam voluntas fuit, a proposito digressa est oratio. Cf. Aberro.

DIGRESSIO, ōnis, f. Départ, séparation; digression. SYN. Declinatio. EPITH. Acerba et misera, non longa, per jucunda, superior. PHRAS. Cavenda est nimia digressio in oratione, dans un discours, il faut éviter les trop longues digressions. Danda est opera, ut unde aberrare cœperit, revocetur oratio; ne plus justo ab rerum ordine declinet; ne alio longius excedat, effundatur; ne alio longius auferatur; ne liberius latiusque procedat. USUS: Miserior fuit congressio, quam digressio nostra. Digressio a proposita oratione.

DIGRESSUS, ūs, m. Départ, séparation. SYN. Digressio, discessus. X Congressio, congressus.

DIJUDICIATIO, ōnis, f. Jugement, sentence. SYN. Disceptatio, judicium, deliberatio. USUS: Ista quidem magna judicatio est.

DIJUDICO, as, avi, atum, are, a. Jurer, régler; discerner. SYN. Discerno, distinguo, discepto. ADV. Callide, diligenter, sero. USUS: Verbis controversias, non æquitate judicas. Non facile judicatur verus amor, et fictus. Cf. Distinguo.

DIJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. Détacher, désunir. SYN. Disjungo. ADV. Longius, facile, sæpe. USUS: Dijungere me ab illo volo. Cf. Separo.

DILĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *S'écouler, se dissiper*. SYN. Diffugio, diffuuo. ADV. Male, rapide. USUS: Fluvius rapide dilapsus. Vide, ne ea res memoria dilabatur. Dilapsa fortuna amici devolant; vestigalia, fides, vires reipublicæ dilabuntur. Cf. Aboo, Labor.

DILĀCĒRO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Lacero. USUS: Distrāctione humanorum animorum discerpi et dilacerari demum.

DILĀNIO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Lanio. USUS: Cadaver canibus dilaniandum obicere.

DILĀPIDO, as, avi, atum, are, a. *Disperser, dilapider*. SYN. Decoquo, disperdo, consumo. USUS: Dilapidare pecuniam, exhaurire ærarium, minuere vestigalia, consumere. Cf. Consumo, Nepos, Luxus.

DILARGIOR, iris, largitus sum, iri, d. *Faire des largesses*. SYN. Dono. USUS: Omnia dilargiri. Cf. Largior.

DILĀTIO, onis, f. *Délai, remise, ajournement*. SYN. Mora, prolatio, retardatio. EPITH. Nimia. USUS: Dilatio et expectatio comitorum. Cf. Differo.

DILĀTO, as, avi, atum, are, a. *Étendre, élargir*. SYN. Collato, late explico, pro-pago. (Coangusto, coarcto, contraho. PHRAS. Dilatavit imperium, il recula les frontières de l'empire. Fines imperii longissime protulit; magnas ditioni suæ subjunxit provincias; amplissimas regiones imperii finibus adscripsit. Cf. Augeo. USUS: Argumenta, orationem dilatare ac diffundere. Late funditur ac dilatatur nomen vestrum. Cf. Amplifico.

DILĀUDO, as, are, a. *Louer en tout point*. SYN. Prædico. USUS: Librum, quem dilaudas, emi. Cf. Laudo.

DILIGENS, entis, omn. gen. *Qui aime, attaché à; actif, soigneux*. SYN. Attentus, sedulus, assiduus, studiosus, diligentiam adhibens. PHRAS. Homo erat imprimis diligens, cet homme était très attaché à tous ses devoirs. Homo erat prudens et rerum suarum attentus; homo summi laboris et industriæ; prorsus intentus in omnia, qui advigilaret sedulo, ac omnia accuraret; erat in omni officii genere navus ac diligens; anteibat omnes diligentia; nihil in eo diligentie requires, nihil industriæ. Cf. Diligentia, Applico, Assidue, Opera. USUS: Lentulus saluti meæ diligentissimus.

DILIGENTĒR, *Exactement, soigneusement*. SYN. Accurate, exquisitè, studiose, magna cum cura ac diligentia. (Negligenter. PHRAS. i. Diligenter litteris dat operam, il étudie avec zèle. Accuratissima diligentia, mira accuratione, non indiligenter; sedulo, quam diligentissime; summa cura studioque;

toto animo, atque omni cura; perstudiose, intentissima cura; enixò studio; summa industria; toto pectore; impense admodum; impensa opera; contentè industriæque; contentione maxima litteras persequitur. 2. Negotium tuum egit diligenter, il s'occupait soigneusement de votre affaire. Solerti cura, cum cura, summa sedulitate, religiose admodum studioseque tractavit. Nullum in causa tua studium, nullum officium prætermisit; nemo in curandis negotiis tuis illo diligentior, nemo religiosior; exstat ejus in tractandis rebus tuis studium ingens ac industria; in gerendis negotiis tuis studium adhibebat maximum; in tractanda negotia tua, quo maxime potuit, studio incubuit, enixus est; in procurandis negotiis tuis nihil ab eo loci aut segnitie aut socordie datum est; intentiore, qua poterat, cura res tuas agebat; summo studio, maximoque opere; omnibus nervis viribusque, omni ope ac opera, summa ope, omni conatu, toto pectore, tota mente in res tuas ac commoda incubuit. Cf. Diligentia. USUS: Diligenter etiam atque etiam facere aliquid.

DILIGENTĪA, æ, f. *Soin, zèle, attention, exactitude, application*. SYN. Assiduitas, sedulitas. (Negligentia. EPITH. Accuratissima, acerbissima, amplissima, artificiosa, cognita, crudelis, egregia, singularis, excellens, grata, inanis, incredibilis, inepta, magna, major, non mediocris, minuta, misera, miserabilis, molesta, nimia, nova, pergrata, plena, privata, summa, tanta. PHRAS. i. Summa diligentia rem tuam curabo, je prendrai le plus grand soin de votre affaire. Omni mea cura, opera, vigiliis, omni sedulitate, omni non modo contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summa cura complectar. Pugnabo, enitar, contendam, efficiam, operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ rite curentur. Incumbam in tuam causam tota industria. Opera: studii-que plurimum in tuis rebus ponam, consumam. Vigilabo dies atque noctes, et intentis oculis dispiciam, ut res tuæ salve sint; curam rerum tuarum suscipiam; operam summam; nervos omnes et industriam afferam. Ardore quodam ac studio incitato tua procurabo. Summa ope nitar, animum intendam, adjungam ut tibi bene sit. Non obscura erit contentio mea in rebus tuis; industria erit, quanta poterit, maxima. Cf. Curo. 2. Majorem in scribendo diligentiam a te postulo, mettez plus d'exactitude à m'écrire. Velim, te plus diligentem in scribendo ponere; velim, te plus operæ, curæ, industriæ, studii in scribendo locare, collocare, consumere. Plus diligentem ad scribendum conferri a te velim. Operam navari studio majori in scribendo expetere. Tuis in scriptis diligentiam majorem desidero, requiro. Adderes, velim, ad

sedulitatem aliquid; plusculum, velim, sedulitatis in scribendo susciperes. 3. In parandis opibus nulli diligentiae parcimus, *nous n'épargnons rien pour devenir riches*. Operam prætermittimus nullam; nulli operæ, labori nulli parcimus; exiguum ducimus, quiddid in parandis opibus industriæ adhibemus; in consecrandis opibus nullus labor est nimis nobis, nulla contentio difficilis; ad rem augendam nullum non lapidem movemus; nullam laboris partem prætermittimus; in re quærenda omni studio, cura et opera laboramus; omnibus nervis ac viribus, omni ope ac industria contendimus; ad parandas opes omnes vires, omnia studia, quiddid est industriæ, conferimus; omnes curas cogitationesque referimus, opes ut consequamur; elaboratur pro viribus; quantum consequi viribus possumus, enititur; opibus accumulandis operam damus, navamus, ponimus non indigentem; laborem, curam ac diligentiam adhibemus, impendimus maximam. In quærenda re omnes sedulitatis nervos contendimus; multum operæ ponimus, multum laboramus, ac desudamus. Cf. Cura, Curo, Sollicitudo. USUS: Conferre diligentiam ad aliquam rem. Diligentiam in rebus tuis adhibui maximam. Magna cum cura, ac diligentia scripsi de re.

DILIGO, *is, lexi, lectum, ere, a. Aimer*. SYN. Amo, carum habeo. ADV. Acris, admodum, egregie, eximie, constantissime, facile, gratis, libenter, magnifice, maxime, mirifice, multum, mutuo, plane, plus, plusquam in dies, præcipue, plurimum, quam maxime, quodammodo, separatim, singulariter, valde, hercule, vehementer, vehementius, vehementissime, vicissim, usque eo, generatim, vere, unice. USUS: Hunc amo, quem ante diligebam. Me aut amabis, aut diliges saltem. Eum non amore tantum, sed perpetuo quodam judicio diligebam. Cf. Amo.

DILORICO, *as, are, a. Ouvrir, entr'ouvrir*. SYN. Discindo, aperio. USUS: Rei diloricare tunicam, *déchirer la tunique de l'accusé*.

DILUCEO, *es, luxi, ere, n. Être clair, évident*. USUS: Res senatui plane dilucere visa est.

DILUCESCIT, *ēbat, imp. Il fait jour*. SYN. Lucescit, lucere incipit. USUS: Discussa est illa caligo, diluxit. Cf. Lucescit, Dies, Mane, Diluculum.

DILUCIDĒ, *Clairément*. SYN. Lucide, perspicue, clare, aperte, plane. USUS: Dilucide planeque loqui.

DILUCIDO, *as, are, a. Éclaircir, rendre clair*. SYN. Declaro. USUS: Rei dilucidandæ causa. Cf. Explico, Declaro.

DILUCIDUS, *a, um, Clair, brillant*. SYN. Apertus, evidens. USUS: Quo brevior,

eo dilucidior erit narratio. Dilucida et perspicua expositio.

DILUCULUM, *1, n. Point du jour*. SYN. Summum mane, prima lux. PHRAS. Sub diluculum, *au point du jour*. Sub galli cantum; albescente cœlo; appetente die, summo mane, bene mane, dubia adhuc luce, incerta adhuc luce; cum lucescere, illucescere, lucere inciperet. Cf. Mane, Dies.

DILŪO, *is, ūi, ūtum, ere, a. Détruire, repousser, effacer; laver*. SYN. Confuto, abstergo. ADV. Dilucide, facilius. USUS: Diluere objecta crimina; diluere et infirmare argumenta. Curas, molestias jucundo alloquio diluere. Cf. Refello, Defendo.

DIMĀNO, *as, avi, atum, are, n. Se répandre, s'étendre*. SYN. Profluo. USUS: Meus is labor dimanavit ad æstimationem hominum latissime.

DIMENSIO, *ōnis, f. Dimension, mesure*. USUS: Dimensio quadrati.

DIMETIOR, *iris, mensus sum, iri, d. Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Ab illo dimensa sunt omnia et descripta.

DIMĒTO, *as, avi, atum, are, a. Borner, délimiter*. SYN. Distinguo, describo. USUS: Ita dimetata signa sunt, ut in tantis cœlorum descriptionibus divina solertia appareat. Siderum cursus dimetare. Locum castris dimetari jussit.

DIMICATIO, *ōnis, f. Combat, bataille, lutte*. SYN. Contentio, concertatio, discrimen. EPITH. Extrema, infinita, parva, periculosa, plena laudis, tanta maxima, tot ac tantæ. USUS: Dimicationem quærere. In dimicationem et aciem venire. Mihi fortunarum omnium dimicatio subeunda erit. Dimicationem mihi pro te nullam defugiendam putavi. Nemo me ab ea dimicatione continebit, deterrebit. Cf. Certamen.

DIMICO, *as, avi, atum, are, n. Combattre*. SYN. Confligo, certo. ADV. Paratius. USUS: Prælio dimicare cum hostibus. De omnibus fortunis, de potentia dimicare. Cf. Certo, Confligo.

DIMIDIĀTUS, *a, um, Partagé par moitié, demi*. SYN. Medius.

DIMIDIŪS, *a, um, Moitié, demi*.)(Totus. USUS: Heres ex parte dimidia. Discipulos suos dimidio reddebat stultiores, quam acceperat. Dimidio carius emit domum, quam æstimata fuerat.

DIMINŪO, *is, ūi, ūtum, ere, a. Diminuer*. SYN. Minuo, imminuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo, diminutionem facio.)(Augeo. USUS: Vide, ne quid de bonis tuis diminuas. Sententia diminuta et infirmata. Cf. Minuo.

DIMINŪTIO, *ōnis, f. Diminution, amoindrissement*. SYN. Imminutio.)(Accretio.

USUS: Imperio magna diminutio facta est, Diminutio vestigialium.

DIMISSIO, onis, f. *Congé, licenciement*. USUS: Dimissio propugnatorum, relegatio amicorum.

DIMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Congédier, renvoyer*. SYN. Amitto, missum facio; remitto, depono, omitto. ADV. Amantissime, continuo, contumeliose, libenter, multum, prorsus, nunquam. PHRAS. Dimittere milites, *licencier les soldats*. Legiones missas facere; missionem dare militibus; exercitum purgare seditiosorum hominum missionibus; exauctorare milites; milites sacramento solvere; milites exauctoratos dimittere. USUS: Dimittere senatum, concionem, *lever la séance*. Dimittere exercitum, legiones, remiges, *licencier*. Facultatem rei gerendae dimisit, *il a négligé l'occasion de faire cette chose*. Utinam de sua gravitate aliquid Pompeius; de cupiditate Cæsar dimisisset, *renoncer à mettre de côté*.

DIMOVEO, es, movi, motum, ere, a. *Écarter, éloigner, détourner*. SYN. Depello, moveo, removeo, de, icio. USUS: Suspicionem a se in alium dimovere. Aliquem de suo cursu, sententia, institutis, more dimovere. De dignitatis gradu et loco suo aliquem dimovere. Cf. Amoveo, Abstraho, Absterreo.

DINOMÉRATIO, onis, f. *Énumération*. Exornatio quædam verborum.

DINUMERO, as, avi atum, are, a. *Compter, calculer*. SYN. Numero. ADV. Prope-modum. USUS: Dinumerare pecuniam alicui.

DIOECESIS, eos, f. *Étendue d'une juridiction, d'un gouvernement; diocèse*. SYN. Procuratio, vel gubernatio. USUS: Mirifica exspectatio nostrarum diocesum.

DIOECÈTES, æ, m. *Intendant, trésorier*. SYN. Qui procurationem, et quasi dispensationem regiam recepit.

DIPLOMA, ætis, n. *Lettre plide doublement; licence de voyager aux frais de l'État, passeport*. SYN. Principum, et aliorum magistratum codicilli, litteræque publicæ signo regio munitæ et sanctæ.

DIRÆ, arum, f. pl. *Furies; imprécations*. SYN. Furæ, tristia omnia, minæ, execrationes, imprecationes. USUS: Diras obnuntiare. Diræ, ut cætera auspicia, omnia sunt, non causæ malorum. Homo diris devotus, credebatur affici maximo infortunio. Cf. Furlæ.

DIRECTO, *Directement*. SYN. Directe. USUS: Directo deorsum ferri. Hæc ad fidem directo pertinent.

DIRECTUS, a, um, *Placé droit, en ligne droite*. SYN. Rectus. USUS: Arboreo directo ordine consistæ. Directa via. Quid opus est circuitione et anfractu potius, quam directo? Directum iter. Paries directus.

DIREPTIO, onis, f. *Pillage, sac (d'une ville)*. EPITH. Acerba, fœda, impunita, libera, tanta. USUS: Vexatio et direptio urbis, sociorum. Impendebant fames, incendia, cædes, direptio.

DIREPTOR, oris, m. *Celui qui pille, brigand*. USUS: Director urbis et vexator.

DIRIBEO, es, Æti, bitum, bere, a. *Trier, classer, compter*. SYN. Distribuo, dinumero, discerno, separo. USUS: Dum tabellæ diribentur, *pendant qu'on dépoille le scrutin*.

DIRIBITIO, onis, f. *Compte, relevé (des votes)*. SYN. Distributio. USUS: Populi diribitio jam non expectetur.

DIRIBITOR, oris, m. *Scrutateur*. SYN. Distributor, qui populum in suas classes ad ferenda suffragia distribuit. USUS. Vos rogatores, diribitores, custodes tabularum fuistis.

DIRIGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Diriger; disposer, ordonner*. SYN. Refero, constituo, ordino, dispono. PHRAS. Omnia ad utilitates suas dirigit, *il tourne tout à son utilité*. Cursum vitæ omnem ad seipsum refert. Utilitas illi vitæ regula est; studia sua utilitatis regula metitur; vitam suam ita gubernat, ita moderatur, ut ab utilitate ne usquam discedat. Nihil ille spectat, nisi utilitatem suam; eam ille longissime antefert rebus omnibus; eam ille rerum omnium primam ducit, antiquissimam habet; omnem suum conatum ad opes parat atque meditatur; actiones omnes ad unam utilitatis rationem exit. USUS: 1. Omnia ad rationem et artem dirigere. Ad similitudinem pictor artem manumque dirigit. Ad il am cynosuram vitæ: tuæ cursum dirigas. 2. Mettor, delinno, describo, æstimio, circumscribo, conformer, régler. Turpe est officium utilitate dirigere, non honestate. Omnia voluptate dirigunt Epicurei, *les Épicuriens rapportent tout à la volupté*. Cf. Moderator, Collineo.

DIRIMO, is, remi, remptum, ere, a. *Partager, séparer; rompre*. SYN. Divido, distraho.) Conjungo. ADV. Acerbe, impudent. PHRAS. Diremit amicitiam, *il rompt les liens de l'amitié*. Disrupit amicitissimam vitæ conjunctionem; suavissimam vitæ societatem disturbavit. Cf. Amiclitia. USUS: Hanc nostram societatem, hanc suavissimam vitæ conjunctionem falsis criminibus dirimere malevoli. Nox prælum, iras, rixas diremit.

DIRIPO, is, ripui, reptum, ere, a. *Mettre à sac, piller*. SYN. Prædoro, aufero, rapio. PHRAS. Urbs direpta est, *la ville fut saignée*. Direptioni et incendiis relicta; omnibus parietibus disturbata, aut incensa; excisio, inflammatio, eversio, depopulatio, vastitas agris teclisque illata est; direptum auri argentique pondus ingens, detracta corporibus ornamenta, nihil in ædibus omni luxu atque opulentia instructis intactum est relictum; expilata

urbs, nudata, exhausta, depopulata; exfoliata fana, domus pecuniis spoliata et exinanita. Discurrit ad prædam miles, fit auri argenteque fœda direptio, victores rapiunt aguntque quicquid a flamma intactum, prædas undique exsorbent. Populata urbs vexataque, compilata domus, præda improbissimè egesta. Oppidum prædæ datum, fortunis illatae manus, miles raptò vivere assuetus, et in præda ac sanguine diu versatus, ferre agereque quicquid ignis reliquum fecisset, cœpit, prædamque avertere. Cf. Depopulor, Depeculor, Destruo, Vasto, Præda. USUS: Expilare, vexare, diripere socios, patrimonium alterius.

DIRITAS, atia, f. *Cruauté, barbarie*. SYN. Crudelitas. USUS: Homo omni diritate et inhumanitate deterritus. Cf. Crudelitas.

DIRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Fracasser, briser; rompre*. SYN. Dirimo, rum-po. ADV. Repente. USUS: Societatem, amicitiam dirumpere. Dolore prope se disruptit. Homo disruptus, dirutusque, infelix. Cf. Rumpo.

DIRŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Démolir, renverser, détruire*. SYN. Excido, excindo, evertò. USUS: Diruere, ædificare. Cf. Destruo.

DIRUS, a, um, *Cruel, barbare*. SYN. Ferus, crudelis, immanis, infestus, infaustus. USUS: Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa, diræ edixerit, irrita, infectaque sunt. Cf. Crudelis.

DIS, ditlis, omn. gen. *Riche*. SYN. Dives. USUS: Midas ditissimus.

DISCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'écarter, s'éloigner*. SYN. Abeo, proficiscor. cedo, solvo, migro, demigro.)(*Accedo*. ADV. Aliquantum, commodum, fere, nonnunquam, flagitiosissime, honeste, impune, longe, longius, nec vero, non libenter, nusquam, omnino, parumper, proxime, temere, nunquam tardissime. PHRAS. Discedere cogito, *je songe à m'en aller*. Animus est in discessu; in animo est mutare locum; de discessu, *vel* discessum cogito; in animo habeo longius me auferre; discessum specto, meditator; migrandi mihi consilium est; jam dudum profectionis volvo consilia. Cf. Abeo, Proficiscor. USUS: 1. Roma, provincia, a foro discedere. 2. TRANS. Desino, deficio, mutor, abandonner; *s'en aller, disparaître*. A sententia sua, ab officio, a consuetudine sua discedere. Febris quartana discessit. 3. Allo me vorto, *se ranger à un autre avis*. Discessit in alia omnia senatus, *le sénat fut d'un avis tout contraire*. In aliam opinionem, partes, sectam discedere. 4. Cælum bello Marsico discessit. Tellus discedit, *la terre s'entr'ouvre*. 5. Vita discedere, *mourir*.

DISCEPTATIO, onis, f. *Dispute, discussion, débat*. SYN. Causa, controversia, lis,

judicium. EPITH. Extrema, forensis, simplex. Forenses, infinitæ, legitimæ, liberæ. USUS: Disceptatio et cognitio veritatis. Rem in disceptationem vocare, *discuter une affaire*. Venit hoc, cedit in disceptationem. Hoc quidem in disceptatione versatur. Cf. Controversia, Disputatio.

DISCEPTĀTOR, oris, m. *Juge, arbitre*. SYN. Judex, arbiter. EPITH. Domesticus, severissimus. USUS: Populum Romanum disceptatorem non tantum non recuso, non defugio, sed depono. Hoc disceptatore ac sententiæ moderatore uti statui.

DISCEPTĀTRIX, icis, f. *Celle qui examine, qui juge*. USUS: Dialectica veritatis et falsi disceptatrix et judex.

DISCEPTO, as, avi, atum, are, n. *Débattre, discuter, contester*. SYN. Contendo, decerto, disputo, dijudico, cognosco. ADV. Juste, latius, sapienter. PHRAS. De hoc disceptari potest, *on peut discuter cette question*. Hoc in disceptationem vocari potest; hoc cadit, venit in disceptationem; hoc in disceptatione versatur; hoc in controversiam venire, vocari, adduci, deduci potest; hoc in controversia est, versatur; hoc in contentione est. Disceptationi hic locus est; nonnulla de hoc disceptatio relicta. Cf. Controversia, Disputatio. USUS: Illi quæstioni præpositus, qui æquo jure disceptet. Inter se, cum aliquo disceptare de controversiis. Armis disceptant. Cf. Disputo, Contendo.

DISCERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Distinguer, discerner*. SYN. Dijudico, distinguo, dispicio, discrimen facio, internosco, divido. USUS: Animus discernit verum a falso. Alba et atra vix discernit. Cf. Dijudico.

DISCERPO, is, cerpsi, cerptum, ere, a. *Mettre en pièces*. SYN. Dilacero. USUS: Unguis aliquem Baccharum more discerpere. Animus nec distrahi, nec discerpi potest. Divulsum et discerptum genus dicendi. Cf. Lacero.

DISCESSIO, onis, f. *Division, mode de vote du sénat romain*. SYN. Abitus, abito, abscessus, recessus, digressus, profectio, remotio. EPITH. Matura. USUS: Si in meam sententiam consules discessionem facerent, *si les consuls demandaient au sénat de voter par division sur mon projet*. Sententia illa valuit, etsi discessio facta non est, *la sentence ressortit son effet, quoique l'on ne voldt pas par division*.

DISCESSŪS, ūs, m. *Séparation, départ, éloignement*.)(*Accessus*. EPITH. Acerbus, calamitosus, misericordia dignior, diuturnus, fœdus ac perturbatus, fœdissimus, fructuosus, fructuosissimus, longinquus, longus, perhonorificus, præclarus, subitus, summus, voluntarius. USUS: Longinquus inter nos discessus. Solis accessus et discessus. O præclarum

discessum e vita! subitus discessus, *præceps profectio*.

DISCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Déchirer*. SYN. Dilacero, dilorico. USUS: Vestem discindere.

DISCINGO, is, cincti, cinctum, ere, a. *Désarmer*. USUS: Periculum prope est, ne discingere.

DISCIPLĪNA, æ, f. *Éducation; règle, discipline*. SYN. Institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo. **EPITH.** Acerrima et equestris, antiqua, bellica, bona, certa, dialectica, digna studiosis ingenuarum artium, domestica, etrusca, fortior, gravis, constans, indocilis, inops, expedita, magna, mala, melior, meretricia, mollis, navalis, nobilis, nota, nova, optima, perfacilis, perfectissima, præclara, præstans, publica, sanctissima, severa, severissima, tota, vetus, vetusta, voluptuaria, delicata, vulgaris. Clarissimæ, consentaneæ, domesticæ, gravissimæ, ingenuæ, optimæ, pueriles, variæ. **PHRAS.** 1. *Servat bonam disciplinam, il maintient une forte discipline*. **ARCTE** contentæque suos habet; disciplinam acerrime exigit; disciplinam severissime regit; disciplinam rigidius adstringit; disciplinam ad antiquam severitatem redigit, revocat. 2. *Disciplina sensim perit, la discipline a disparu peu à peu*. Prolapsa, dissoluta severior illa disciplina est; delapsa paulatim disciplina procubuit; deflexit jam aliquantum de spatio curriculumque consuetudo discipline veteris; labat jam disciplina vetus et paulatim diffuit; disciplina custodum ignavia labefacta cepta est; de statu suo declinavit; non gradu, sed præcipiti cursu a veteri egum severitate descitum est; consecuta non multo post ingens discipline depravatio; disciplina vetus inertia præsidium quasi consenuit; disciplina sensim fluere ac inclinari cœpit. 3. *Disciplinam instaurare, faire revivre la discipline*. Omnia, quæ delapsa jam diffluerunt severis legibus vincere; fluentem procumbentemque disciplinam restituere; labentem ac senescentem disciplinam erigere; depravatam corruptelis consuetudinem ad pristinam severitatem revocare. USUS: Senatores Rom. filios suos Etruscis in disciplinam tradebant. Plerasque disciplinas a Græcis traditis accepimus. Nemo bonus imperator, qui non ante Philosophiæ disciplinam percepit, coluerit. Ratio vetustæ discipline, quam majoribus accepimus. Homo disciplina juris civilis eruditissimus. Quidam parentum disciplina meliores fiunt. Bona disciplina exercitatus. Bellica disciplina soluta, prolapsa restituenda est. Et horum nos hominum institutionem, disciplinam, sectam persequemur?

Disciplinam facio, *Je prends la discipline, se flageller*. **PHRAS.** Pœnæ nomine se acerrime verberare; voluntariam de se pœnam

verberibus sumere; voluntaria verberatione corpus coercere, flagellis se cadere; voluntario cruciatu se concidere; flagris verberibusque in suum corpus advertere; flagris se mulcare, supplicium de se voluntaria verberatione sumere; acerbissimis flagris castigare corpus; voluntaria afflictatione sui divinæ iustitiæ severitate prævertere; flagris se cruentare, tergum lacerare, in se sævire; corpus suum flagris ad sanguinem, ad languorem cadere.

DISCĪPŪLUS, i, m. *Disciple, élève*. SYN. Auditor, qui accedit aliquem discipline causa, qui se alicui in disciplinam tradit. **EPITH.** Rudis et integer. Dissimiles, probabiles. **PHRAS.** Demosthenes fuit Platonis discipulus, *Démosthène fut disciple de Platon*. Subdisciplina Platonis fuit; Platone usus est magistro; Platonem habuit præceptorem; e Platonis disciplina, schola prodiit; a Platone ad disciplinam eruditus est; a Platone eruditus fuit; excultus doctrina fuit; didicit; doctrinam hausit; litteris excultus fuit; Platonis inter discipulos fuit; Platonis academiam frequentavit, trivit; Platonis præceptis imbutus, institutus fuit; Platonem audivit; Platonis auditor fuit; apud Platonem litteris operam dedit; discipline Platonice alumnus fuit. USUS: Rudem me discipulum atque integrum accipe. Cf. Docceo, Erudio.

DISCO, is, didici, discere, a. *Étudier, apprendre*. SYN. Percipio, disciplinam accipio, cognosco, perdisco, condisco, documentum accipio, exemplum ex aliquo capio, comprehendendo, cognitionem accipio. **ADV.** Aliunde, diutius, facile, fortius, melius, multum, præclare, studiosè, breviter, nimirum, perinde, ut. **PHRAS.** 1. *Græcas litteras ab illo didici, il m'a enseigné les lettres grecques*. Illo magistro Græcas litteras arte et cognitione comprehendere; litteras Græcas illo præceptore attigi, celeriterque arripui; annum unum in ejus disciplina permansi Græcis litteris excolendus, erudiendus, imbuedus; in ejus me disciplinam tradidi, ut ejus institutione Græcis in litteris doctior evaderem; ut ab eo Græcas litteras haurirem. Cf. Discipulus. 2. *Experientia multum discimus, l'expérience nous apprend bien des choses*. Adscientiam rerum multarum experientia duce pervenimus. Erudimur valde, instruimur, expolimur, ex ignorantiae tenebris educimur usu atque experientiae beneficio. Multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientia docti. Experientia magistra multa cognoscuntur; multarum rerum scientia cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia et usu. Multarum rerum magister usus est. Multa docet, ostendit, patefacit experientia. Viam aperit usus ad multarum rerum scientiam. Cf. Experientia. 3. *Pauca admodum didici, il ne sait*

encore que très peu de choses. Parum attigit doctrinæ; cursim arripuit eas artes, nec omnino perdidit; perfusus potius, quam tinctus est iis litteris; artes eas vix a limine salutavit; litteras degustasse satis habuit; in litteris progressus, fecit perexiguos; non ita longe profectus est a primo littore. Longe abest a perfecta litterarum cognitione; ex abdi is litterarum fontibus nihil hausit, delibavit; tiro etiamnum est in ea arte. Cf. Rudis, Impe-ritus. 4. Memoriter discere, *apprendre de mémoire, par cœur.* Ediscere, memoriter complecti; memoriæ mandare; memoria comprehendere, complecti. USUS: 1. Antiqui fidebus discabant. Discere apud aliquem Græcas litteras. 2. Intelligo, percipio, accipio, *apprendre, être informé.* E tuis litteris, e tabulario didici, te, etc.

DISCOLOR, oris, omn. gen. *Différent, opposé; de diverses couleurs.* SYN. Diversus, dispar, dissimilis, varius. USUS: Discoloribus signis sententias notare.

DISCONVENIO, is, ire, n. *Ne pas s'accorder, n'être pas en harmonie.* SYN. Dissideo, discordo. USUS: Disconvenit inter nos et te. Cf. Discordia.

DISCORDIA, æ, f. *Discorde, désaccord.* SYN. Dissidium, dissensio, seditio, odium.)(Concordia, amicitia. EPITH. Civilis, major; magnæ, maximæ, multæ, perniciosæ, stultæ, tacitæ discordiæ. PHRAS. 1. Discordias concitare, *fomentier la discorde.* Excitare, in civitatem inducere; discordiam moliri; discordias serere; lites creare; amicitias diducere coherentes; conjunctionem animorum dirimere, solvere; a conjunctione animos avocare; in discordiam agere; discordiam concitare. Animorum consensionem dissolvere, labefactare; concordans animos disjungere, dissociare. Cf. Amicitia, Seditio. 2. Discordiam tollere, *apaiser les discordes.* Discordiam dissipare, sedare, placare; dissensiones frangere et extinguere; discordiam in tranquillum conferre; pacem conciliare, coagmentare, reconciliare; pacis, concordie, compositionis auctorem esse; aversos animos, iras, longa dissidia componere. Cf. Pax. USUS: E cupiditatibus seditiones ac discordiæ oriuntur, impendent. Nullus discordiarum finis, nisi aut interitus, aut victoris dominatus. Urbs discordiis consumpta perit. Cf. Dissensio, Discordo.

DISCORDO, as, avi, are, n. *Être en désaccord, en dispute, en guerre.* SYN. Dissideo, discrepo, dissensio, non consensio. PHRAS. Discordant inter se cives, *la discorde règne parmi les citoyens.* Opinionum dissensione inter se discrepant; contentione et ambitione discordes dissident; magnas inimicitias agitant; intestino flagrant odio; nunquam a jurgiis conquiescunt; in alia omnia discedunt; urbs secum ipsa discors intestinis odiis

laborat; inter cives magna discordiarum moles exorta est; dissensiones seruntur; intestine discordiæ fervent; consensus ordinum est divulsus; civitas secum ipsa discors intestino flagrat odio; civitas studiis divisa est et distracta; dissidia sunt plura in dies et graviora; discordia coire in unum cives non sinit. Cf. Dissensio, Allenus, Abhorreo. USUS: Animus a seipso dissidens et discordans. Cf. Discrepo.

DISCORS, ordis, omn. gen. *Qui est en désaccord.* SYN. Dissentiens, discordans.)(Concors. USUS: Ambitione discordes, divisés par l'ambition. Cf. Discordo.

DISCREPANTIA, æ, f. *Désaccord, disparité.* SYN. Dissensio, discordia. USUS: Scripti et voluntatis, rerum et verborum discrepantia.

DISCREPO, as, ūi, are, n. *Être en désaccord, en opposition.* SYN. Discrepans sum, abhorreo, abluo.)(Convenio, congruo. ADV. Multum ab humanitate, paulum, valde. PHRAS. Græcorum mores a Romana gravitate multum discrepant, *les mœurs légères des Grecs diffèrent beaucoup de la gravité romaine.* Longe absunt; pugnant cum Romana gravitate. Abhorret a Græcorum levitate Romana constantia; aliena est a Græcorum moribus; ingens discrimen est inter Græcorum levitatem, et Romanam constantiam. Cf. Abhorreo, Abludo. USUS: Ego a tuis consiliis minime discrepo. Hæc verba inter se discrepant, non coherent. Hæc multum ab humanitate discrepant. Cum aliquo, ab aliquo, in re aliqua, inter se discrepare. Cf. Differo, Discordo.

DISCRÊTÊ, *Séparément, à part.* SYN. Distincte.)(Conjunctè, confuse.

DISCRÊTIO, onis, f. *Séparation.* SYN. Distinctio, sejunctio. USUS: Barbarum pro prudentia in discrimine faciendo, pro delectu et judicio, pro moderatione et temperatione, pro arbitrio victoris. PHRAS. 1. (Ad discretionem urbs se dedit, *VULG.*), *la ville se rendit à discrétion.* Sue suaque omnia victoris potestati reliquit; deditionis conditionem quamvis subiit, accepit; armis positus ad victoris fidem confugit; victoris ditioni se permisit; nihil neque de vita, neque de libertate pacti cives in victoris fidem se permittere, tradidere. Cf. Deditio. 2. (Nullam plane habet discretionem, *VULG.*), *il n'a aucune discrétion.* In puniendis delictis nullam adhibet moderationem; moderatione et temperatione sublata, promiscue in omnes advertit; sine cura discriminis poenas sumit; nullum adhibet in plectendo judicium; nemini ulla in re temperat. Cf. Imprudens. 3. (Ad bene regendam rempublicam magna opus est discretione, *VULG.*), *il faut un grand discernement pour bien gouverner la république.* Ad tractandam rempublicam opus es

prudencia in delectu bonorum; delectu atque judicio; prudentia atque scientia opportunitatis idoneorum ad agendum temporum; moderatione ac temperatione; rerum omnium hominumque delectu ac discrimine. In gubernanda republica caput est uti auctoritatis praesidiis moderate ac scienter. Cf. Prudentia. 4. (Ludere pro discretione, VULG.), *jouer une discrétion, c. a. d., que le perdant doit payer une somme à la discrétion du gagnant.* Ludere in spem lucri arbitrarii; ludere spe lucri alterius arbitrio permissa, delegata.

DISCRIMEN, Inis, n. *Différence; crise éprouvée; hasard.* SYN. Differentia, delectus judicium, moderatio. EPITH. Certissimum, externum, iniquum, magnum, majus, maximum, medium, perenne, propinquum, summum, totum, extremum. PHRAS. 1. *Res publica est in discrimine, la république est en danger.* Versatur in discrimine; in summum discrimen adducta est, venit, incidit, vocatur, devenit. 2. *Discrimini se exposuit, il s'est exposé au danger.* Sponte se in discrimini obicit, obtulit, contulit, intulit; discrimini caput obtulit, obicit. Cf. Periculum. USUS: 1. Discrimen omne, et delectum tollere. Ex hoc discrimen inter gratiosos cives, et fortes, *de là différence entre les citoyens favorisés et ceux qui servent bien.* Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Discrimine recte, an perperam facti confuso, *ne plus faire de différence entre le bien et le mal.* 2. Periculum, danger. Discrimen totius belli in unius capite positum est. Cf. Discretio.

DISCRIMINO, as, avi, atum, are, a. *Séparer.* SYN. Distinguo. USUS: Etruriam via Cassia discriminat.

DISCRUCIO, as, avi, atum, are, a., *sapius p. Tourmenter cruellement.* SYN. Ex-carnifico. USUS: 1. Discruciatum aliquem necare. 2. TRANSL. Discrucior, talem fundum ab homine tam improbo possideri. Cf. Crucio, Ango.

DISCUMBO, is, cūbūi, cūbūtum, ere, n. *Se coucher.* SYN. Accumbo, cubo ad mensam. USUS: Cognati discubuerunt.

DISCUPPIO, is, ere, a. *Désirer vivement.* USUS: Te videre et omnia conferre discupio. Cf. Cupio.

DISCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Courir de tous côtés.* USUS: Signo dato juvenus Romana ad rapiendas virgines discurret. (*Pro Dissero, discourir, vulg. est.*)

DISCURSUS, ūs, m. *Action de courir çà et là.* USUS: Praecipiti discursu passim se fugę mandat. (*Pro sermone, aut colloquio, discours, vulg. est.*)

DISCUS, i, m. *Disque, palet.* SYN. Patina.

DISCUTIO is, cussi, cussum, ere, a. *Dissiper, écarter.* SYN. Dispello, removeo, tollo, perturbo, disjicio. USUS: 1. Periculum consilio, factionem armis discutere, et comprimere. 2. Captiones alicujus et fraudes discutere, *débrouiller.*

DISERTĒ, *Éloquemment.* SYN. Doctes perite. USUS: Diserte et copiose dicere. Cf. Eloquenter.

DISERTUS, a, um, *Instruit, habile; disert, éloquent.* SYN. Doctus, peritus. USUS: Disertos novi multos, eloquentem neminem. Disertissima oratio. Cf. Eloquens.

DISJICIO, is, jecti, jectum, ere, a. *Jeter çà et là, disperser.* SYN. Dispergo. USUS: Res disjectas et dispersas colligere. Cf. Dissipo.

DISJUNCTIO, ōnis, f. *Séparation.* SYN. Separatio. EPITH. Falsa, molestissima, vera. USUS: Animorum disjunctio dissensionem facit. Cf. Discordia.

DISJUNCTUS, a, um, *Séparé.* SYN. Procul remotus, discrepans, distans. USUS: Vita a cupiditatibus maxime disjuncta, cum officio conjuncta. Mores ejus longe a tali scelere disjuncti; populus a senatu disjunctus. Cf. Alienus, Discors.

DISJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Séparer; dissuader.* SYN. Separo, abalicio, distraho; dissidium, dissensionem, abalienationem, disjunctionem facio. (Conjungo. ADV. Longe, longissime, maxime a cupiditate, procul. USUS: Hominem amicum a me, a mea familiaritate, amicitia disjuncti. Disjungere jumenta. Ab oratoria me disjungo. Cf. Alienus, Dirimo, Amicitia.)

DISPAR, is, omn. gen. *Dissemblable.* SYN. Disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar. ADV. Multum, longe. USUS: Varia et dispar conditio; dispares mores, disparia studia sequuntur. Par dignitas, dispar fortuna. Disparibus aetatibus alia placent. Cf. Dissimilis.

DISPARĀTUS, a, um, *Opposé, contradictoire.* (VULG. Contradictorium.) USUS: Disparatum est, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur; ut: sapere, non sapere.

DISPARĪLIS, e, gen. com. *Différent.* SYN. Dispar.

DISPELLO, is, pelli, pulsum, ere, a. *Dissiper.* SYN. Discutio. USUS: Caliginem ab oculis dispellere. Cf. Pello.

DISPENDIUM, ūi, n. *Dépense, frais.* SYN. Quod immoderate, et consulte expenditur. USUS: Rem confeci sine sumptu, sine dispendio. Cf. Detrimentum, Damnum.

DISPENSATIO, ōnis, f. *Administration.* SYN. Procuratio, administratio. USUS: Aerarii

dispensationem suscipere, dare alicui et committere. Senatus ei hanc dispensationem eripuit. (*Pro solutione a legibus, dispense, vulg. est.*)

DISPENSATOR, oris, m. *Économe, intendant*. SYN. Distributor. USUS: Rationem a dispensatore accipere. Cf. Promus condus.

DISPENSO, as, avi, atum, are, a. *Administrer; distribuer*. SYN. Dispono, procuro. USUS: Res domesticas dispensare. Inventa ordine dispensare et disponere. (*Dispensare cum aliquo, vulg. est, dispenser*. Latine dicendum: legibus aliquem solvere; legis gratiam facere; sacramenti religione solvere, *dispenser du serment*.)

DISPERDITIO, ōnis, f. *Destruction, ruine*. SYN. Ruina. USUS: Antonius ad disperditionem urbis venire conatur. Cf. Damnum.

DISPERDO, is, didi, atum, ere, a. *Perdre entièrement, ruiner*. SYN. Dissipo. USUS: Possessiones a moribus acceptas disperdere. Cf. Perdo, Consumo.

DISPEREO, is, il, ire, n. *Périr entièrement*. SYN. Pereo. USUS: An pecuniam disperire patieris? Cf. Pereo.

DISPERGO, is, spersi, spersum, ere, a. *Répandre ça et là*. SYN. Disjicio, dissipio, inspergo, respergo. ADV. Confuse, membratim, late, longe lateque. USUS: Cur DEUS tot mortifera terra marique disperserit, etc. Bellum longe lateque dispersum. Dispersa cogere. Cf. Dissipio.

DISPERSE, *Ça et là, sans suite*. SYN. Diffuse. USUS: Res disperse et diffuse dictæ.

DISPERSIO, ōnis, f. *Dispersion*. SYN. Dissipatio. USUS: Dispersione civium urbs infirmatur.

DISPERTIO et **DISPARTIO**, is, ivi, vel il, itum, ire, *Distribuer, partager*. SYN. Divido, distribuo, distinguo. ADV. *Également*, valde. USUS: Dispartire orationem in membra. Tempora laboris et otii dispartire. Bona, pecunias dispartire. Leges et exempla civitatis dispartire. Aliquid dispartire in minima. Juris consulti simplicia in infinita dispartuntur. Cf. Divido, Partior.

DISPERTIOR et **DISPARTIOR**, iris, itus sum, iri, d. *Ut superius*.

DISPICIO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Bien voir, distinguer*. SYN. Video, nosco, intelligo. USUS: Imbecillis animus verum dispicere non potest. Acie mentis futura dispicere. Si quid dispicere cœpero, scribam ad te. Cf. Nosco.

DISPLICEO, es, ūi, ūtum, ere, n. *Déplaire*. SYN. Odiosus sum, injucundus sum. (*Placeo, arrideo*. ADV. Vehementer, vehementius, vehementissime. PHRAS. Displacuit illi, *il lui déplut*. Male id habebat hominem; conquire id non poterat; ea re

offendebatur animus; vehementer ab eo reclamatum est; non delectabat hominem est sermo; haud probabat; ægie, graviter molestique ferebat id; molestiam haud parvam capiebat animo. USUS: Displacet mihi consilium tuum. Cf. Odiosus, Molestus.

DISPLŌDO, is, plōsi, plōsum, ere, a. *Éclater avec bruit*. USUS: Res Sicula displosa ac disrupta.

DISPOLIO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller*. SYN. Spolio, despolio, privo. USUS: Honore aliquem dispoliare. Cf. Spolio.

DISPŌNO, is, pōsi, pōstum, ere, a. *Disposer, arranger; ordonner*. SYN. Dispenso, distribuo, colloco, ordino. (*Confundo*. USUS: Aciem, classem, signa, tormenta suo quæque loco disponere. Præsidia undique disposuit. Verba disponunt oratores, ut pictores colorum varietatem. Cf. Ordino.

DISPŌSITE, *Avec ordre*. SYN. Distincte. USUS: Non possum disposite illum accusare.

DISPŌSITIO, ōnis, f. *Disposition, ordre, arrangement*. SYN. Distributio, ordo, collocatio, œconomia. USUS: Nihil pulchrius omni ratione vitæ, dispositione atque ordine. Dispositio est ordo atque distributio rerum. Dispositio locorum velut quædam est militum instructio.

DISPŪTATIO, ōnis, f. *Discussion, débat*. SYN. Disceptatio. EPITH. Copiosa, communis, decora, paulo abstrusior, exigua, magis facilis, quam necessaria, pene intima, jocularia, longa bene, longa et satis litigiosa, perpetua, meditata, puerilis, nova, perijunda, probabilis, propensior, propria, similis, simplex, splendida, subtilis, tota, verior, ad similitudinem veritatis propensior, universa. Disputationes acipites, angustæ et concisæ, eruditissimæ, infinitæ, latæ eruditæque, multæ et variæ, plenæ, diversæ, voluptuariæ. USUS: Concertationum plenæ et litigiosæ disputationes. Nolo ambigua, quæ disputationibus huc illuc trahuntur. Disputationi interesse. Cf. Disputo, Disceptatio, Discepto.

DISPŪTATOR, oris, m. *Argumentateur, dialecticien*. SYN. Dialecticus. USUS: Disputator subtilis, orator parum vehemens.

DISPŪTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Discuter, débattre, disserter*. SYN. Dissero jure et legibus, disceptando decerto, dico. ADV. Accerrime, accurate, acute, amanter, argutissime, audacius, breviter, commodius, contra, copiose, coram, dialectice, diligenter, eleganter, enucleate, exiliter, exquisite, facetius, fortissime, fuse, fusius, graviter, uberius, jejune, insolenter, lentius, libenter, libere, liberius, necessario, omnino, optime, prudenter, rhetorice, separatim, severe, subtiliter, subtilius, varie, late, supra, satis, multum. PHRAS. 1. Multum de ea re disputavi,

j'ai beaucoup discuté cette affaire. Acriter eam disputationem ingressus sum; multum cum adversariis confluxi, contendi. Magna mihi fuit de ea re altercatio, certatio, contentio. Habui bene longam disputationem. Accurate et rationibus undique conquisitis, subtiliter, copiose disserui. Multa in eam rem probabiliter argumentatus sum. Contentione dicendi, quanta potui, maxima decertavi. Res ea non mediocri contentione est agitata. 2. Qua de re disputatur? *Sur quoi discute-t-on?* Quæ tandem res illa est, de qua queritur, ambigitur, dubitatur, contenditur, disseritur, disceptatur; de qua lis est; quæ in dubium vocatur; quæ in controversiam adducitur; de qua est contentio; de qua enata, exorta est controversia; quæ in medio est; de qua argumentis disputatur? Cf. Disceptatio, Controversia, Discepto. 3. Disputabit ex universa Philosophia, *il répondra sur toute la philosophie.* Philosophiæ universæ capita disceptanda proponet; de controversis Philosophiæ universæ questionibus respondebit; Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipiet. Doctrinæ specimen periculum facturus ex universa Philosophia dabit, præbebit. Philosophiæ scita academico in consensu propagabit. USUS: Disputare de omni re in contrarias partes. Multa in eam sententiam disputavi. Dum de singulis sententiis breviter disputo, quæso, attendite. Rationem cum aliquo expediendæ rei disputare, inquirere. Cf. Discepto, Controversia.

DISQUISITIO, ōnis, f. *Recherche, enquête.* SYN. Inquisitio, investigatio. EPITH. Magna. USUS: Pro argumento sumere, quod est in disquisitione, vitiosum est, *question.* Ad criminis disquisitionem par est adesse quam plurimos.

DISRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Briser, crever; rompre.* SYN. Divido, rumpo. USUS: Disrumpuntur, qui invident. Disrumpor dolore. Disrumpitur eo pacto humani generis societas. Cf. Rumpo.

DISSEMINO, as, avi, atum, are, a. *Disseminer, répandre, publier.* SYN. Dispergo, spargo, dissipo. ADV. Latius. USUS: Disseminato sparsoque rumor ne fidem habeas. Latius opinione malum hoc disseminatur, manavit non solum, etc. Cf. Sero.

DISSENSIO, ōnis, f. *Dissension; discorde, division.* SYN. Dissidium, contentio. EPITH. brevis, civilis, domestica. PHRAS. 1. *Dissensionem excitare, fomentare la division.* Commovere dissensionem; facere, constituere dissidium; discordiam inducere, concitare; dissensionem facere. 2. *Dissensionem sedare, apaiser la dissension.* Exstinguere tumultum, seditionem, dissensionem civium; tumultum comprimere; discordiam placare, dissipare, tollere. Cf. Discordia. 3. *Dissensiones civiles multas republicas perdiderunt,*

les guerres civiles ont ruiné bien des états. Multas republicas opibus admodum florescentes affligerunt, exederunt, diruerunt, everterunt, solo æquarunt, sustulerunt domesticæ seditiones, intestina bella, variæ civium voluntates, controversiæ intra cives, civium discordiæ, partium contentiones. E civilibus discordiis, contentionibus multarum rerum publicarum perniciēs fluxit, manavit, orta est. Multis urbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt; multis urbibus exitio fuere civiles seditiones. Cf. Discordia, Alienus. USUS: Fuit inter illos sine acerbitate dissensio. Philosophi in magna varietate ac dissensione constituti. Commovere, facere, exstinguere dissensionem.

DISSENTĀNEUS, a, um, *Opposé, différent.* (X) *Consentaneus.* USUS: Vel similia, vel dissimilia, consentanea, aut dissentanea.

DISSENTIO, is, sensi, sensum, ire, n. *Être d'un avis différent, ne pas s'entendre.* SYN. Dissideo, discrepo, inter nos dissensio est, in alia opinione, vel voluntate sum, in alia omnia eo, vel discedo. ADV. Honestè, longè, magnopere, occultè, tantopere, valde, vehementer, vehementissime, multum, gravissime. PHRAS. 1. *Dissentiunt auctores, les auteurs sont d'un avis différent.* Discrepant, discordant, dissident inter se auctores; pugnant secum scriptores; tendunt in diversum auctores; variant auctores; auctores in diversum trahunt; differunt inter se auctorum sententiæ, magna est inter auctores opinionum dissimilitudo. 2. *Opinione dissentiunt, non voluntate, nos opinions différent, mais non pas nos vœux.* Non idem sensus est, eadem tamen voluntas; diversa sentimus, eadem tamen volumus, opinionum est inter nos dissimilitudo, non est animorum. Animorum consensus est inter nos, opinionum tamen dissensio. Nostræ sententiæ non congrunt; cum tamen animi nostri in amore consentiant. Discrepant sententiæ nostræ, cum tamen æque inter nos amemus; cum mutuus inter nos amor sit. Non idem iudicium inter nos est, eadem tamen benevolentia. 3. *Consulium alter dissensit, l'un des deux consuls ne fut pas du même avis.* Non idem visum est, non idem placuit, non idem probabatur consulium alteri; opinionum dissensione discrepabant consules; non idem sed aliter, diverse, variè sentiebat; in alia omnia ibat consulium alteri; consiliis obstitit, intercessit. Cf. Congruo, Consensio, Discordo, Discrepo, Sententia. USUS: Galli a cæterarum gentium more dissentiunt. Verba facilis, vita orationi dissentit.

DISSERO, is, sērui, sertum, ere, a. et n. *Discourir, discuter.* SYN. Disputo, dico. ADV. Abscondite, acerrime, accurate, accuratius, acute, acutius, acutissime, anguste, argute, bene, brevius, commodius, copiose,

dialectice, diutius, doctē, dupliciter, durius, grāce, uberius, inepte, latius, latine, nervosius, praeclare, plurimum, prudenter, recte, remissius, splendidius, subtiliter, subtilius, tenuiter, verissime. USUS: Multa subtiliter de immortalitate animorum Socrates. Inter eos disseritur. Cf. Disputo, Confero.

DISSIDĒO, es, sēdi, sessum, ere, n. *Être séparé, en désaccord, en guerre.* SYN. Dissentio, discordo.) Congruo. ADV. Leviter, paululum, plurimum. USUS: Non cum homine, sed cum causa dissideo. Animis et voluntate, moribus et studiis inter se dissident et discordant. Armis etiam et castris dissidebamus. Cf. Dissentio, Discordia, Altercor.

DISSIDIUM, ii, n. *Mésentelligence, désunion.* SYN. Dissensio, divortium. EPITH. Justum, magnum, crudelissimum. USUS: Odia, dissidia, discordiae inde enatae sunt. Doce, qua causa dissidium factum sit. Cf. Discordia.

DISSILLO, is, lūi, sultum, ire, n. *Éclater, crever, s'entr'ouvrir.* SYN. Crepo, frangor, dirumpor. USUS: Nimio dissiluisse frigore corpora.

DISSIMILIS, e, gen. com. *Différent, dissimilable.* SYN. Dispar, cum aliquo dissimilitudinem habens. ADV. Longe. PHRAS. 1. Fratres saepe inter se dissimiles sunt, *souvent les frères ont des caractères différents.* Quasi natura ac genere disjuncti sint, ita animo et voluntate dissident; moribus inter se longissime remoti; magna naturarum differentia, diversis inter se voluntatibus, distractisque sententiis, dispari conditione, sermone, moribus dissoni; quibus non mos, non vultus, non lingua communis; alter ab altero abhorret. Cf. Differo. 2. Non multum dissimilis est parenti, *il a à peu près le même caractère que son père.* Non multum aberrat a moribus parentis; non longe hunc a paternis moribus genus abstulit; non magna est morum dissensio ac discrepantia; non longe a paternis moribus disjunctus est; non longe abest a parentis moribus; non multum abluat a paternis moribus; parentem non vultu magis, quam moribus reddit, repraesentat. Cf. Degenero. USUS: Aliquis mei dissimilis. Homo virtute et vita illius longe dissimilis.

DISSIMILITER, *Différemment, autrement.* SYN. Dissimili ratione. USUS: Res dissimiliter radicatae.

DISSIMILITUDO, inis, f. *Dissemblance, différence.* SYN. Varietas, distantia, discrepantia, differentia. EPITH. Incredibilis, tanta. USUS: Genus institutorum dissimilitudinem habet cum illius vivendi ratione. Locorum, morum, civitatum, legum dissimilitudo. Cf. Varietas, Dissimili.

DISSIMULANTER, *En dissimulant,*

en secret. SYN. Obscure. USUS: Non dissimulanter iratus.

DISSIMULANTIA, ae, f. *Dissimulation, feinte.* SYN. Dissimulatio.

DISSIMULATIO, onis, f. *Dissimulation, feinte.* EPITH. Perjucunda, urbana. USUS: Dissimulatio est, cum alia dicuntur, ac sentias. Dissimulatione uti. Aliquando evolutus es ex illis integumentis dissimulationis tuae. Ex omni vita simulatio atque dissimulatio tollenda est. Cf. Dissimulo.

DISSIMULĀTOR, oris, m. *Qui dissimule, qui cache.* USUS: Dissimulatores studiorum.

DISSIMULO, as, avi, atum, are, a. *Dissimuler, cacher.* SYN. Occulto, connocevo. PHRAS. 1. Cupiebam dissimulare dolorem animi mei, *je voulais cacher la douleur de mon âme.* Animi vulnus vultu tegere, et taciturnitate celare: dissimulatione obtegere; plagam illam tacitus conquire; fronte occultare, et quasi per dissimulationem premere cupiebam; obscure et dissimulanter ferre; conceptum animo dolorem premere satagebam; cavebam, ne quo se indicio latens animi dolor proderet, ne qua frontis nubecula acceptae in animo plagae indicium faceret; omnem illam molestiam animi tacitus apud me devorare cupiebam. 2. Dissimulavit ille injuriae sensum, *il dissimula le sentiment de l'injure qu'il avait reçue.* Animo magis, quam vultu eam accepit injuriam, criminationem; ad tam atrocem injuriam vultus tamen constitit gravis et serenus; infracto ad criminationem animo, vultus constantia non respondit. Vultum, quominus animi imbecillitati responderet, obsequeretur, in potestate habuit; vultum finxit hominis ab injuriae sensu alieni. Injuriae sensum ingenti compressit animo, tacitum tulit; fessellit intuentes oris species ab injuriae sensu intacta et aliena; injuriam tacite habuit, passusque est. USUS: Fingere, dissimulare, obtegere. Non id obscure ferebat, nec dissimulare poterat. Aliquid silentio dissimulare. Occultant ac dissimulant appetitum voluptatis Epicuri.

DISSIPABILIS, e, gen. com. *Qui se dissipe, qui s'évapore facilement.* USUS: Aer natura maxime instabilis et dissipabilis.

DISSIPATIO, onis, f. *Dissipation, gaspillage.* SYN. Dissolutio. USUS: Dissipatio pecuniae publicae.

DISSIPO, as, avi, atum, are, a. *Répandre ça et là; consumer, perdre, dissiper.* SYN. Disperdo, dispergo, dissolvo, diffundo, consumo, conficio, distraho.) Contraho, connecto. PHRAS. Rem tuam dissipas, *vous gaspillez votre fortune.* Rem tuam perdis, disperdis, consumis; in luxum erogas. Rem partam, quae sitam, comparatam, congestam summis laboribus majorum tuorum, quam majorum tuorum

summa collegit industria, inaniter conficis. Cf. Consumo, Dilapido, Prodigio, Abilgurio, Nepos, Heliur.

DISSOCIO, as, avi, atum, are, a. *Séparer; désunir, diviser*. SYN. Disjungo. Morum dissimilitudo dissociat amicitias. Cf. Separo.

DISSOLUBILIS, e, gen. com. *Séparable, divisible*. SYN. Dissipabilis. Indissolubilis. USUS. Coagmentatio dissolubilis.

DISSOLVO, is, solui, solutum, ere, a. *Séparer, désunir; payer*. SYN. Solvo, ære alieno me libero, dirimo, disjungo, resolvo. (Connecio. ADV. Festive, separatim, omnino, melius, prorsus. PHRAS. Amicitia recens facile dissolvitur, *unc amicitie recente se détruit facilement*. Perfringitur, divellitur, labefaciatur, præditur facile conglutinatio recens animorum. Cf. Amicitia, Dirimo. USUS: 1. Pecuniam creditori dissolvere, *payer ses dettes*. 2. Dirimo, disjungo, *désunir, séparer*. Amicitiam, societatem, dissolvere. Facilius est apta dissolvere, quam dissipata connectere. 3. Resolvo, *réfuter*. Dialectici multa inveniunt, quæ nec ipsi possunt dissolvere. 4. Tollo, infringo, *détruire*. Dissolvere potestatem, *renverser la puissance de qqn*.

DISSOLUTÈ, *Lâchement, mollement*. SYN. Remisse, indulgenter, negligenter, ignave. USUS: Non quidem severe, sed nec dissolute res confecta est. Nec crudeliter punire, nec dissolute remittere.

DISSOLUTIO, onis, f. *Lâcheté, mollesse; réfutation*. SYN. Resolutio, informatio, confutatio, rejectio. (Constructio. USUS: Mors est dissolutio naturæ. An hæc lex, an legum omnium dissolutio? An humanitas appellanda est in acerbissima injuria, remissio animi et dissolutio?

DISSOLUTUS, a, um, *Lâche, mou, paresseux*. SYN. Nimium remissus, negligens, eliminatus. (Fortis, animosus, intentus, diligens. USUS: 1. Dissolutus, perditus, profusus. Dissolutio animo, imprudens licentia. Dissolutus in re familiari et negligens. 2. Infirmitas, fractus, dissipatus, afflictus, *disjoint, détruit*. Ars quæ rem dissolutam coagmentaret. Leges dissolutæ. Cf. Negligens, Mollis.

DISSONUS, a, um, *Dissonant, discordant, confus*. USUS: Dissonum quid et tumultuosum canere videtur.

DISSUADEO, es, suasi, suasum, ere, n. et a. *Dissuader, détourner*. SYN. Deterreo, a sententia avoco, dissuasor sum. (Auctor sum. USUS: Dissuadere legem; de sententia, de proposito abducere. Cf. Absterreo, Abduco, Avoco, Deduco, Dehortor, Deterreo.

DISSUASIO, onis, f. *Action de dissuader*. (Suasio. USUS: Dissuasio legis.

DISSUASOR, oris, m. *Celui qui dissuade, qui détourne*. (Auctor. USUS: Dissuasor consilii mei.

DISSUAVIOR, aris, ari, d. *Baiser tendrement*. SYN. Cum voluptate osculor. USUS: Te vel in medio foro dissuaviabor. Cf. Osculor.

DISSUO, is, utum, ere, a. *Découdre*. SYN. Sensim, paulatim dissolvo. USUS: Dissuendæ sunt amicitiae, non discindendæ, *il faut dénouer insensiblement*. Cf. Dissolvo, Separo.

DISTANTIA, æ, f. *Différence; éloignement*. SYN. Differentia, discrimen. USUS: Magna est inter eos morum et studiorum distantia. Distantia locorum. Cf. Longe.

DISTENTUS, a, um, part. v. distendo, ere. *Divisé, distrait*. SYN. Occupatus, impeditus. USUS: Tot negotiis distentus sum, ut respirare vix possim; sum distentissimus. Opera distentus sum, animo longe magis. Cf. Occupo, Distraho.

DISTERMINO, as, avi, atum, are, a. *Séparer, borner*. SYN. Separo, disjungo.

DISTILLO, as, avi, atum, are, n. *Tomber goutte à goutte*. SYN. Paulatim fluo.

DISTINCTÈ, *Avec ordre, méthode*. SYN. Dispositio, distribute. USUS: Distinctè, disposite, explicate, articulatim dicere.

DISTINCTIO, onis, f. *Division, pause, ponctuation*. SYN. Discrimen, distributio, interpunctio, dissimilitudo. USUS: Facilis est distinctio ingenui et liberalis joci. Distinctio veri et falsi. Distinctio omnium siderum. Illam tuam distinctionem non probo.

DISTINCTIO, a, um, *Séparé, distingué*. USUS: Distincta alios intervalla, moræ, interpunctiones, respirations delectant. Littora urbibus, pocula gemmis, cælum sideribus, oratio membris et articulis distincta.

DISTINGUO, is, xi, ctum, ere, a. *Séparer; discernere*. SYN. Separo, segrego, disjungo, secerno, discerno, interrompo, vario. ADV. Acute, dilucide, melius, severe. USUS: Vera a falsis; quid inter naturam, et rationem intersit, distinguere. Orationem variare et distinguere verborum sententiarumque insignibus. Rem ambiguam distinguere. Voluntatem a simulatione distinguere. Distinguere et segregare causam publicam a privata.

DISTINEO, es, tñui, tentum, ere, a. *Arrêter, retarder*. SYN. Impedio, impeditum teneo. (Otiosus sum, vaco. ADV. Valde, vehementer. USUS: Ex hoc colligas, quanta occupatione distinear. Distineor tandem et divellor dolore. Cf. Impedio, Occupo.

DISTO, as, are, n. *Être éloigné*. SYN. Absum, differo, diversus sum, interest. USUS: Contraria sunt, quæ plurimum distant, ut vita, mors; calor, frigus. Mores hominis ab oratione, vultus ab animo distat. Cf. Discrepo, Discordo, Dissimilis, Longe,

DISTORQUEO, es, torsti, tortum, ere, a. *Tourner en tous sens*. Oculis distorquere, *rouler de grands yeux*.

DISTORTIO, *onis*, f. *Contorsion*. USUS: Distortio et depravatio membrorum.

DISTORTUS, a, um, *Contrefait, difforme*. SYN. Contortus. USUS: Sapientes, si vel distortissimi sint, formosi sunt. Genus dicendi distortum. Cf. Pravus.

DISTRACTIO, *onis*, f. *Division; éloignement, séparation*. SYN. Disjunctio. EPITH. Summa. USUS: Non est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio. (*Pro evagatione animi; aberratione mentis a proposito; animi tumultu, distraction, vulg. est.*) Cf. Distractus.

DISTRACTUS, a, um, *Séparé; brouillé, aliéné*. SYN. Disjunctus, divulsus, alienatus. USUS: Vita a rei familiaris cura, ambitionis labore distracta. Cæsar et Pompeius maiorum perfidia distracti, de imperio dimicant. (Sum distractus in oratione, *vulg. est.*) *je suis distrait dans la prière*. Latine esset: Parum attentus, animo vagus sum; a proposito aversus; inter precandum animus aberrat longius; evagatur liberius; cum ad contemplandas res divinas me confero, animus peregrinatur longius; a suo proposito perturbatis cogitationibus abducitur. Cf. Distrahi, Cogitationibus distrahor.

DISTRÄHO, *is*, traxi, tractum, ere, a. *Tirer de tous côtés, diviser*. SYN. Avello, disjungo, dissipio, diduco. (Congrego. USUS: 1. Natura coherentia distrahere. Lacerare et distrahere reliquias vitæ. Pugnam segregare ac distrahere. 2. Abstraho, *séparer de*. A complexu matris filium distrahere. Non possum a te distrahi sine dolore. 3. TRANS. Animo ancipiti, et varis rebus occupato tribuitur, *partager, diviser*. Industriam alicujus in plura studia distrahere. In deliberando animus in plures partes distrahitur. (Distrahere se, *se distraire, vulg. est.*), latine dicas: Animum a curis abducere; abstrahere a sollicitudine animum; aberrationem a molestia quærere; a molestiis, curis aberrare; a seriis curis avocare animum; lenire curas aberratione animi; sibi se vindicare; respirare a negotiis.

DISTRIBUO, *is*, ūi, ūtum, ere, a. *Distribuer, répartir, partager*. SYN. Divido, partior, tribuo, dispenso, describo. ADV. Æqualiter, bipartito, breviter, centuriatim, commode, commodissime, tributim, tripartito. USUS: Pecuniæ maximæ distribuuntur. In tres partes distributa est sapientia. Regnum in provincias tribuere, describere, distribuere. Cf. Divido, Tribuo.

DISTRIBUTĒ, *Avec ordre, méthode*. SYN. Distincte. USUS: Nec distribute, nec ornate scribit.

DISTRIBŪTIO, *onis*, f. *Division, distribution*. SYN. Divisio, partitio, descriptio. USUS: Temporum distributionem facere. Cœli distributio.

DISTRIBŪTOR, *oris*, m. *Distributeur*. USUS: Distributores tabellarum.

DISTRICTUS, a, um, *Diversement occupé, tiraillé*. SYN. Strictus, occupatus, distentus. USUS: 1. Nunquam a laboribus districtior fui. Ejus vita ambitionis labore districta. 2. Eductus e vagina, *tiré*. Districti in rempublicam gladii.

DISTRINGO, *is*, strinxī, ere, a. *Lier, resserrer*. SYN. Constringo. ADV. Confestim. USUS: 1. Fraus dstringit, non dissolvit perjurium. 2. Gladium dstringere, *tirer l'épée*.

DISTURBATIO, *onis*, f. *Démolition, ruine*. SYN. Eversio. USUS: Disturbatio urbis.

DISTURBO, *as*, avi, atum, are, a. *Détruire; antantir*. SYN. Dijicio, disjicio, demolior, dissipio, perverto. (Construo, compono, dispono. USUS: Rem totam disturbavi, *j'ai déconcerté tout le plan*. Judicium vi et armis disturbare voluit. Vitæ societatem disturbat, qui fidem ledit. Cf. Impedio, Turbo.

DITESCO, *is*, ere, n. *S'enrichir*. SYN. Dives fio. Cf. Dives.

DITHYRAMBUS, *i*, m. *Dithyrambe, poème en l'honneur de Bacchus*.

DITIO, *onis*, f. *Puissance, autorité*. SYN. Imperium, potestas, jurisdictio. PHRAS. 1. Urbs ea est sub ditione Cæsaris, *cette ville est sous la domination de César*. Urbs hæc sub tutela Romanæ magnitudinis acquisivit; in ditione et potestate Cæsaris tenetur; Romano paret Imperio; jura legesque a Rom. Imperatore accipit. 2. Provinciam suæ ditioni subjicere, *soumettre une province*. Provinciam in ditionem suam redigere, sub ditionem subjungere; provincia potiri; ditione completi; dominatum provincie occupare; armis sibi asserere, vindicare; subigere provinciam; ditionis suæ facere; ditioni suæ adjicere. Cf. Imperium, Occupo. USUS: DEI nutu ac ditione omnia gubernantur. In ditionem redigere. Sub ditionem subjungere. In sua ditione ac potestate tenere. (*Pro regione, provincia, vulg. est.*)

DITO, *as*, avi, atum, are, a. *Enrichir*. SYN. Locupletio. PHRAS. Rex ditavit hominem, *le roi a enrichi cet homme*. Divitiis auxit; fortunis cumulavit; amplificavit fortunas hominis; facultates auxit; fortunis locupletavit. Cf. Divitiæ. USUS: Urbs spoliis ditata ac triumphis. Cf. Locupletio.

DIU, *Longtemps*. SYN. Perdiu, multos annos, multos dies, magnam partem diei, per multas ætates, longo intervallo. PHRAS. 1. Diu ante longtempus avant. Multo ante; permultum ante; jam pridem; dudum; multis ante tempestatibus. 2. Diu post, longtempus après. Longo ex intervallo; magno ex intervallo; post longam intercapedinem; post

longum tempus; longo post tempore; cum temporis multum abisset; transacto multorum annorum spatio. USUS: Quid est in vita hominis diu? Cf. Duro.

DIURNUS, a, um, *Du jour, de jour*. SYN. Quod ad diem pertinet, aut fit de die. USUS: Nullam partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis cepi. Annuum, menstruum, diurnum spatium. Diurni et nocturni metus et dolores.

DIURNUS, a, um, *Qui dure longtemps, de longue durée*. SYN. Diuturnus, longinquus. USUS: Errore, morbo diutino tenebatur. Cf. Diuturnus.

DIUTURNITAS, atis, f. *Longue durée*. Longinquitas temporis, vel temporum; magnus numerus dierum. USUS: Diuturnitas pacis rempublicam firmavit. Diuturnitas maximos lucus vetustate tollit. Diuturnitas gloriæ, memoriæ.

DIUTURNUS, a, um, *Qui dure longtemps*. SYN. Diutinus, longus, longinqui temporis, longinquus. PHRAS. Diuturno morbo laboravit, il fut longtemps malade. Longinquo morbo implicatus jacuit, diutino morbo tenebatur; dolor morbi diuturnitate productus est; magnam anni partem ægrotabat. USUS: Nihil simulatum diuturnum. Diuturna sitis.

DIVARICO, as, atum, are, a. *Écarteler*. SYN. Cruribus distrahor. USUS: Divaricari hominem ac deligari jubet.

DIVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Séparer de force*. SYN. Distraho, separo. (Conjungo. ADV. Ægre. USUS: Nemo eum a me divellet ac distrahet. Magno dolore a te divellor. Cf. Separo.

DIVENDO, is, vendidi, venditum, ere, a. *Vendre (en détail)*. USUS: Bona sua dividere. Cf. Vendo.

DIVERSE, *Diversement*. SYN. Varie, non uno modo, alio atque alio modo.

DIVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Lager en voyage, prendre gîte*. SYN. Apud hospitem sum, versor, utor hospitio. USUS: Tua in domo diversabor. Vedius Romæ apud Pompeium diversatus est admodum laute.

DIVERSOR, oris, m. *Celui qui loge que part, hôte*. SYN. Hospes, qui recipitur, qui divertit. USUS: Caupo eum cum quibusdam diversoribus assequitur.

DIVERSORIOLUM, i, n. *Petite auberge*.

DIVERSORIUM, i, n. *Hôtellerie, auberge*. SYN. Hospitium. EPITH. Aptum, peropportunum. USUS: Varro villam illam studiorum voluit, non libidinum diversorium. Requiescam in tuo sermone, ut quodam opportuno diversorio. Ex vita discedo, tanquam ex diversorio.

DIVERSUS, a, um, *Écarté; divers, différent*. SYN. Varius, dispar, non idem,

distans, impar, dissimilis, disjunctus, contrarius, fere totus alter, alius, disparilis. (Idem. ADV. Longe, longissime, maxime. USUS: Hoc est diversum a reliquis. Varia et diversa instituta multum inter se distantia. Cf. Dissimilis, Allus, Dispar.

DIVERTICULUM, i, n. *Chemin écarté, dtour*. SYN. Flexio viæ, anfractus. USUS: Quæ diverticula, quas flexiones quaris? Fraudis diverticulum mox reperit. Ne diverticula peccatis darentur.

DIVERTO, is, verti, versum, ere, n. *Aller loger chez qqn; s'éloigner du chemin*. SYN. Divertor, diversor; de via decedo. USUS: Apud hospitem amicum divertere. Redeamus unde divertimus. Cf. Digredior, Digressio.

DIVES, itis, gen. om. *Riches*. SYN. Locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus, opibus affluens, omnibus copiis circumfluens, copiis præditus, omni copiarum genere abundans, divitiis affluens, bene nummatus, a re paratus, a re firmus, a divitiis instructus, omnibus rebus ornatus, copiis amplissimus, bene pecuniatus; homo re ampla et proluxa; pecunia princeps; cui amplissima fortuna est; cui effuse affluunt opes; divitiis potens, præpollens; qui copia argenti aurique abundat; divitiis florens; opibus elatus; homo re fortunisque auctior; cui fortunæ auctæ et exaggeratæ; qui rem, qui copias, qui facultates habet; qui a fortuna instructissimus est, a re familiari paratissimus; qui opibus valet; divitiis refertus, munitus; qui rem possidet amplissimam; opibus auctus est amplissimis; cui facultates, opes, copiae sunt maximæ; cui magnam bonorum copiam fortuna elargita est; qui fortunæ muneribus egregie ornatus est; cui res domestica, familiaris ampla et copiosa. (Pauper. USUS: Dives animus est, non arca. Soli sapientes divites. Cf. Divitiæ, Copiæ, Pecunia.

DIVEXO, as, avi, atum, are, a. *Ravager, dévaster*. SYN. Vasto. ADV. Fæde. USUS: Omnia divexare et diripere. Cf. Vexo.

DIVIDO, is, visi, visum, ere, a. *Diviser, partager; séparer (des ennemis)*. SYN. Distribuo, partior, dispartior, dispartior, in partes tribuo, seco, digero, distinguo, discrimino, distraho, segrego, excludo. (Conjungo, confundo, commisceo. ADV. Acute, æqualiter, articulatum, inelegerat, infinite, subtiliter, passim, ultro citroque, late. PHRAS. Dividere exercitum, diviser son armée en plusieurs corps. Bipartito ducere; militem partiri; in multas, parvasque partes carpere; in diversas regiones distrahere, diducere, latius distribuere, in duas partes abscindere exercitum; dimittere plures manus; diducere militem; vires dispartiri.

DIVIDUUS, a, um, *Divisible*. SYN. Quod recipit divisionem. USUS: Dissolubile

et dividuum est omne animal mortale. Materia divina gignitur.

DIVINATIO, onis, f. *Divination, art de deviner*. SYN. Vaticinatio, augurium, prædictio, præsentio, scientia rerum futurarum, auguratio, ariolatio, oraculum, conjectura. **EPITH.** Artificiosa, naturalis, opinabilis, vera. **USUS**: 1. Nescio qua animi divinatione hoc præsenſi. Eo rem adducam, ut divinatione non sit opus. 2. Genus causæ, quo de accusatore constituendo quæritur. Divinatio in Verrem. Cf. Conjectura.

DIVINĒ, *Divinement, parfaitement*. SYN. Divinitus. **USUS**: Multa divine præsentia et prædicta reperiuntur.

DIVINITAS, atis, f. *Divinité, puissance divine*. SYN. Numen, summa præstantia. **USUS**: Aristoteles menti tribuit omnem divinitatem, astris alii. Ex divinitate sua animum genuisse DEUS credebatur. Cf. DEUS.

DIVINITUS, *De la part des dieux*. SYN. Divine, divino numine. **PHRAS.** Divinitus id nobis auxillum oblatum est, *ce secours nous a été accordé par un bienfait des dieux*. Divino munere, non humano consilio; dono deum, velut cœlo dimissa illa auxilia venire; velut divina virgula illa nobis bona suppeditata sunt. Cf. DEO juvante.

DIVINO, as, avi, atum, are, a. *Deviner, prédire*. SYN. Vaticinor, auguror, conjicio, fortuna significo, in posterum præsentio, præſagio, ariolor, oraculum edo, conjectura propicio. **ADV.** Mirabiliter, naturaliter, prorsus. **PHRAS.** Eam tempestatem multi ante divinarant, *bien des gens avaient prédit ce malheur longtemps à l'avance*. Multis vaticinationibus, non sine instinctu aliquo afflatuque divino, non sine mentis incitatione divina, ea prænuntiata sunt. Non tam aruspices et fulguratores, nec tam interpretes ostentorum, augures, aut vates furiosi, sed viri sapientes ac providi eam tempestatem augurabantur. Non somniorum conjectione, non vana augurandi scientia, non prognosticis; non e fatidicorum et vatum effatis incognitis; sed ex iis, quæ contra morem ac leges fierent, impendentem reipublicæ calamitatem, velut divina præſagitione præmonstrarunt, præcinerunt, præſenſerunt, præſignificaverunt. **USUS**: Futura divinare. Cf. Conjicio.

DIVINUS, a, um, *Divin*. SYN. Cœlestis. **USUS**: 1. Homo divinum ac cœleste animal a Philosophis quondam appellatus. Divina religio. Natura divina. 2. Divinator, Magus, devin. Falluntur sæpe divini et Chaldei. Melancholicos habere aliquid in animo divinum et præſentis, existimat Aristoteles. 2. Excellent, illustris, minime vulgaris, *extraordinaire, merveilleux, excellent*. Divina vir memoria, consilio, eloquentia, ingenio.

Divinis me laudibus extulere illæ cœlestes divinaque legiones. Divina hominis auctoritas.

DIVISIO, onis, f. *Partage, distribution*. SYN. Distributio, partitio, divortium, dissidium, sectio. **USUS**: Causarum, orationis divisio in suas partes. Trium regnorum divisio, cœli, maris, inferorum.

DIVISOR, oris, m. *Celui qui partage; courtier d'élections*. **USUS**: 1. Italiæ divisoires. 2. Qui tribubus candidatorum nomine pecunias dividit ad suffragia corrumpenda. Per quem sequestrem, quem divisoirem tribus corrupta est? Pœna in divisoires constituta.

DIVITIÆ, arum, f. pl. *Richesses*. SYN. Opulentia, ampla fortuna, magnæ fortunæ atque copię; summa copia; opes et copię, omnium rerum abundantia. (Summa inopia, paupertas. **EPITH.** Duces ad voluptatem et valetudinem bonam; inanes, ingentes, libidinosæ, maximæ, certissimæ, naturales, opportuna, parabiles, veteres illibataque. **PHRAS.** 1. Divitias, quæris, *vous poursuivez les richesses*. In re familiari augenda totus es. Præter divitias nihil spes. Totus in divitiis incumbis. Tuum omne studium in quærendis opibus consumis, locas, constituis. Id unum agis, ut divitias tibi pares, compares, colligas, congeras. Eo tantum spes, ut opes possideas; eo tuum studium dirigis, ut opibus abundes, affluas; eo studium tuum confers, ut divitiæ tibi abundant. Tuum consilium illud est, ut divitiæ tibi adsint maximæ; ut divitiæ tuam in domum omnes confluant; ut dives, ut copiosus, ut locuples, ut bene nummatus sis. Nihil tibi potius est, quam ut sis multarum possessionum præsidio munitus; ut a re familiari sis instructus, paratus, minime inops; ut divitiis, copiis, opibus, fortunis abundes; ut cumulata possideas, et uberrima sint omnia; ut omnium rerum ubertate floreas; ut fortunæ tibi sint amplissimæ. Opes aucuparis; opibus inhias; rem facere; facultates augere; amplificare fortunas, ea tibi cura est unica. Animus est opes parare, congerere, cumulare, accumulare, coacervare, corradere, conficere; rem familiarem magnis accessionibus augere; pervenire ad opes, colligere amplas facultates; omnibus vis ornamentis, omnibus præſidiis redundare; rem augere cupis; opes expetis fundatas optime ac constitutas. 2. Divitias habet amplissimas, *il a d'immenses richesses*. Divitiis auctus, ornatus est amplissimis; opibus ac fortunis viget, pollet, præstat, excellit; re utitur ampla admodum ac proluxa; rem habet, tenet, possidet, nactus, adeptus est copiosam, uberrimam, bene magnam. Opes habet fundatas atque optime constitutas; pauci hominem excellent opibus; opibus valet, præpoulet. Cf. Dives. **USUS**: 1. Divitias expetere, quærere, parare. 2. Divitiis circumfluere; ad divitias pervenire;

divitiis augeri, ornari. Cf. Bona, Copia, Abundo.

DIVORTIUM, II, n. *Divorce*. SYN. Dissidium inter conjuges; discidium. EPITH. Subitum. USUS: Quid audio, Lentulum fecisse divortium cum uxore? Multa doctrinarum divortia. Syria a' Cilicia aquarum, divortii dividitur, *versants où les eaux se séparent*.

DIVULGO, as, avi, atum, aré, a. *Divulguer, publier*. SYN. Foras effero, vulgo, pervulgo, in medium profero, edo, patefacio. PHRAS. Rei fama ubique divulgatur, *le bruit de ce fait s'est répandu partout*. Fama rei tota urbe discurrit, edocet vulgus. Fama rei omnium sermonibus teritur, celebratur; in vulgus effertur; vulgi rumoribus differtur, dissipatur; res in omnium ore, ac sermone est, versatur. Manat per urbem rumor, non jam tacite serpit per urbem rumor; percrescit rei fama; crebris jactatur sermonibus. Cf. Fama. USUS: Librum divulgare. Inimici eam rem sermonibus divulgant. Cf. Edo, Fama, Rumor.

DIVUS, a, um, *Divin*; subat. *Dieu, d'esse*. SYN. Deus, homo divinus. USUS: Ad divos caste aedundum. (Pro Sancto, un saint, minus proprie adhibetur).

DO, das, dēdi, dātum, dāre, a. *Donner*. SYN. Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, trado, tribuo, dono.) Accipio. PHRAS. Dat libenter, *il donne volontiers*. In dando est admodum munificus; omnia dilargitur; promittit de suo; facile erogat, concedit, annuat, annuit, ministrat, præbet promiscue et benigne; cumulate dat omnia. Cf. Largus, Dono, Participo. USUS: 1. Dare potestatem alicui, auctoritatem. 2. Verto, *conceder*. Dare aliquid laudi, honori, ignominiae. 3. Trado, dedo, *livrer*. Aliquem in caveam, pistrinum, custodiam, carcerem, mortem, laqueum, cruciatum dare. 4. Committo, *mettre dans tel et tel état*. Se fugæ, labori, itineri, otio, deliciis, foro, somno dare. 5. Confero, *se livrer à*. Se in partes Cæsaris, in factionem, in consuetudinem, familiaritatem, amicitiam alicujus dare. Dare se ad lenitatem, ad dicendum, ad causas agendas. 6. Dare aliquid auribus; dare gratiæ alterius, *assentari, flatter*. 7. Dare pœnas, supplicium de se, *subir une peine*. 8. Impressionem, impetum dare, *s'élancer*. Malum alicui et incommodum dare, *nuire à qqn*. 9. Dare verba, decipere, *payer de mots, tromper*. 10. Pignori, fœnori aliquid dare, *prêter à usure*. 11. Senatum alicui; actionem dare, *admettre qqn à l'audience du sénat; permettre d'assigner*. Fabulam dare, *donner une pièce de théâtre*. 12. Operam dare libris, litteris, magistro. Cœnam, solatium, negotium dare alicui.

DŌCĒO, es, cōli, doctum, ere, a. *Instruire, enseigner*. SYN. Instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, disciplinam

trado, informo. ADV. Diligenter, dilucide, fideliter, inepte, iracundius, laboriosius, latine potissimum, sero. PHRAS. Docere adolescentes, *instruire la jeunesse*. Informare ad omnem humanitatem; rebus optimis institueret; imperitos condocere; scientia augere; optimis institutis imbueret; salubria monita tradere; disciplinæ assuefacere; artibus adolescentes instruere, erudire, tingere; ludum aperire juventuti litterarium; doctrinis adolescentes impertire; præceptis erudire; artes iis tradere; honestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare; doctrinis ingenia expolire; doctrinam, eruditionem suam in alios dispertire, transfundere; doctrinæ heredes institueret ac relinquere plurimos; ad bonas artes iisdem itineribus, quibus ipse ad summam eruditionis laudem pervenerit, deducere. Cf. Disciplina, Erudio, Instituo, Doctrina. USUS: Quid te, asine, litteras doceam? Juventutem mercede docere. Docere, tradere, inculcare. Docere iudicem de injuriis suis. Senectus adolescentes docet, et ad omne officii munus instruit.

DŌCILIS, e, gen. com. *Qui apprend aisément, docile*. SYN. Qui facile, libenter, quæ docetur, arripit, intelligit; aptus ad disciplinas.) Indocilis. PHRAS. Est docilis, *il apprend facilement*. Ingenium nactus est facile; cerea est indole, quam facile in quasvis figuras formes, fingas; quam nullo labore, nullo negotio in omnem partem verses, flectas, inflectas; docilitatem habet, disciplinas omnes facile arripit. USUS: Præbere se docilem ad aliquam artem, sententiam, disciplinam. Docilem facere auditorem.

DŌCILITAS, atis, f. *Aptitude ou facilité à apprendre*. SYN. Discendi facilitas. EPITH. Humana. USUS: Qui docilitatem memoriamque habent, ingeniosi vocantur. Cf. Ingenium, Ingeniosus.

DOCTĒ, *Savamment, habilement*. SYN. Perite, litterate. USUS: Satis docte ac perite.

DOCTOR, oris, m. *Maître*. SYN. Magister, præceptor, interpres. EPITH. Intelligens, nobilis, summus, singularis, disjuncti, Rhetorici, summi, veteres. USUS: Græci dicendi artifices et doctores. Sapientiæ doctores, et vivendi præceptores. Doctor Ecclesiæ, *docteur de l'Eglise*. Religionis interpres, divinum oraculorum interpres sanctissimus æque ac doctissimus; Christianæ sapientiæ princeps ac magister. Doctorem creare, *créer qqn docteur*. Doctorem nomine ac insignibus ornare, decorare; Juris, Theologiæ insignia tribuere; laurea cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare; Doctores appellatione insignire; inter juris Doctores, vel Doctores adscribere; in Doctorem Juris Ordinem referre, reponere, collocare; doctrinæ gradum, honores conferre eos, quos habet Philosophia amplissimos. Doctorem fieri, *devenir docteur*.

Inter Juris Doctores cooptari; doctrinae lauream, *vel* insignia capere, accipere; doctrinae laurea donari; doctrinae insignibus decorari, cohonestari, potiri. Inter Sapientiae Senatores admitti, adscribi; in Senatum Sapientum cooptari; in Juris Doctorum Ordinem adlegi; Jurium insignibus nobilitari; Juris Doctorum gradu, dignitate potiri; eorum insignibus exornari.

DOCTRINA, *ae*, *f*. *Enseignement, instruction*. SYN. Eruditio, litterae. EPITH. Abundantia, elegans, eximia, exquisita, facilis, fidelis, liberalis, magistra, vetus, mediocris, non moderata, multa, optima, perridicula, politissima, puerilis, reliqua, singularis, subtilior, summa, transmarina, uberior, vulgaris, ingenua, mala. PHRAS. Doctrinam sibi egregiam comparavit, *il a acquis une grande science*. Animum disciplinis omnibus egregie excoluit; amplam rerum humanarum divinarumque cognitionem assecutus est; progressus in doctrinarum studiis fecit eximios; processus eos in artium cognitione fecit, nihil ut fugere ejus scientiam videatur posse; magnam rerum cognitionem mente complexus est, animo comprehendit; nullum doctrinae genus est, quo ille pectus suum non conservit; in doctrinarum studio multum sane promovit; processus in artium studio habuit sane maximos. Cf. Doctus. USUS. In maximis occupationibus nunquam intermittit studia doctrinae. Relaxare, recolere animum doctrina, et ad sapientiam praeparare. Doctrinarum omnium studiosus. Homo omni virtute et doctrina ornatissimus. Cf. Litterae, Disciplina.

DOCTUS, *a*, *um*, *Instruit, savant, habile*. SYN. Litteratus, eruditus, litterarum intelligens. PHRAS. 1. Est vir doctus, *c'est un savant*. Vir est doctrina egregie excultus; litteris perpolitus; abundanti doctrina, atque optimarum artium studiis eruditus. Vir praecleara ac recondita eruditione ornatus. Omnis antiquitatis peritus, graecis et latinis litteris institutus, a Philosophia instructor; omnibus artibus, quae sunt libero homine dignae, omnibus ingenuis disciplinis, incredibili quadam varietate rerum ac copia praestans, doctrina nobilis et clarus; litteris impense deditus, in bonarum artium studio praecellens; eleganti litteratura, a quo nemo nisi doctior redeat; doctrina liberaliter instructus; acerrimo vir ingenio, exquisitae doctrina; qui cum humanitate, et cum doctrina frequens habet commercium; vir omni liberali doctrina politissimus; vir cui multae et reconditae sunt litterae; in quo litterae sunt plurimae; litteris Graecis juxta atque latinis doctissime eruditus. Illustris liberalibus studiis; egregius vir ingenio, bonisque omnibus disciplinis ornatus; vir excellentis doctrinae; in studiis doctrinarum egregius; litteris multis praeditus, rerumque varia ac plurima scientia; ingenio vir

eleganti, et haudquaquam rerum litterarumque veterum indoctus; homo in omnium bonarum artium disciplinis impense doctus; in studiis doctrinae multi atque celebrati nominis; vir in artium studiis liberalissimis doctrinae versatus; qui unus optime norit, non nostra solum, sed etiam Graeciae monumenta omnia; vir multarum litterarum; vir recondita, interioris, exquisitae, singularis, non vulgaris doctrinae, insignite doctus. Venerabilis vir miraculo litterarum. 2. Homo non admodum doctus, *cel homme n'est pas très-instruit*. Litteris parce aspersus, leviter tinctus; qui Musas vix a limine salutavit; qui litteras vix primis, ut aiunt, labris degustavit; qui in eruditorum natione nondum profiteri nomen audeat. 3. Medica scientia doctus est, *il est fort habile médecin*. Eruditus est medendi arte; sciens, peritus, intelligens est medicinae; longe processit in medicinae scientia. Medicinae scientiam tenet, possidet, callet, ita est assecutus, ut paucos in ea arte pares reperias. Medicinae scientia valet, floret, praestat, excellit. Medicinae doctrina, cognitione, intelligentia cum paucis conferendus est, nemini est inferior. Nota ei praecclare medicina est; patent ei, quae multos latent ex medicinae scientia, ex medendi arte. Multum hausit ex iis libris, unde manat ejus scientiae cognitio. Medicinae scientiam plane complexus est; mente atque animo comprehendit; ingenio sibi aperuit, peperit, comparavit. Cf. Peritus, Ingenium.

DŌCŪMENTUM, *i*, *n*. *Enseignement, leçon; exemple, modèle*. SYN. Admonitio, praecipitum, exemplum, monumentum. EPITH. Maximum. USUS: Cato documentum antiquae virtutis, integritatis, prudentiae. Hinc documentum cape, quid possit fortuna; documentum statuere, ne quis in posterum, etc. Jam ab adolescentia documenta dederas maxima, qui vir futurus esses. Cf. Exemplum.

DŌDRANS, *antis*, *m*. *Les 9/16, ou les 3/4 d'un tout*. SYN. Novem unciae, seu rei integræ partes tres. USUS: Ejus fundi dodrantem emit.

DŌGMA, *ātis*, *n*. *Opinion, précepte, maxime*. SYN. Decretum, scitum, praecipitum, placitum. EPITH. Commune, verum.

DŌLABRA, *ae*, *f*. *Dolabre, instrument servant à la fois de hache et de pic*. Instrumentum quo dolantur ligna.

DŌLENTER, *Avec douleur, peine*. USUS: Dolenter, hoc magis dico, quam contumeliose.

DŌLEO, *es*, *tū*, *ere*, *n*. et *a*. *Éprouver de la douleur*. SYN. Dolorem capio, *vel* accipio, condoleo, indoleo, morreo, angor animo, dolore ardeo, ingemisco, acerbe fero, dolorem animo capio, molestiam capio, in dolore et moestitia sum, dolor mihi accidit, in dolore sum, *vel* maximo morreo potius. ADV. Graviter, impune, intoleranter, levius, maxime,

mediocriter, mirifice, pariter, postmodum, plus, proinde, valde, præcipue. PHRAS. 1. *Ea res valde mihi doluit, cette affaire m'a douloureusement impressionné.* Ea res gravem mihi dolorem inussit; angebar animo morore necessario et acerbio; sine acerbissimo animi sensu rem audire non potui; hausi dolorem acerbissimum, ferremque gravius, si novæ ægrimoniz locus esset; dolor vocem mihi debilitat atque intercludit; rei memoria animum morore opprimit; rei memoria meum pectus effodit; fixus animo hæret dolor; pungit, perfodit, pervellit animum dolor; sensi dolori vehementiam eam, ut vix consolabilis videretur ægritudo; quasi faces quædam dolores admovebantur animo. Tabescere, confici, macerari, disrumpi mihi dolore videbatur. Cf. Dolor, Crucio. 2. (Doleo de tuis miseriis, VULG.) Condoleo, Compator tibi, *je compatis à vos douleurs.* Doleo vicem tuam; commoveo miseris tuis; gravissime afficio casu tuo; miseriam tuam meam puto; miseror fortunam tuam; doloris tecum sum particeps; misericordia tui capior, moveor, commoveor; calamitas tua in magnam me sollicitudinem adducit; commiseror fortunam tuam; acerbæ me angit, vexat, sollicitat miseria tua. Cf. Dolor, Ango, Sollicitus. USUS: De febricula filiz tue valde doleo. Tuum casum luctumque omnes doluimus.

DŌLIUM, li, n. *Tonneau.* SYN. Vas vinarium. USUS: Ut, si is potare velit, de dolio tibi hauriendum putet? *De sorte que, s'il veut boire, il faudra qu'il tire au tonneau, c. à d., boire son vin nouveau non encore soutiré.*

DŌLO, aa, avi, atum, aro, a. *Travailler, façonner (une pièce de bois); travailler un ouvrage (d'esprit).* SYN. Dedolo. USUS: Homo e robore dolatus. Dolare orationem.

DŌLOR, oris, m. *Douleur.* SYN. Mœror, acerbitas, acerbis animi vel corporis sensus, animi cruciatus. EPITH. Acerbus, acerbissimus, acris, alienus, apertus, asper, molestus, odiosus, difficilis, brevis, communis, conjunctior, vix consolabilis, diuturnus, domesticus, fictus, gravis, longus, gravior, gravissimus, humanus, instabilis, incredibilis, index profectiois suæ, ingenuus, intestinus, intolerabilis, tolerabilis, inveteratus, justus, justissimus, lenis, levis, longinquus, longior, longissimus, longus, magnus, malus, major, maximus, medicus, modestus, minor, minimus, mirus, miserimus, moestus, mitior, molestus, muliebris, municipalis, naturalis, necessarius, nimius, novus, officiosus, perpetuus, pius, plebeius, præcipuus, præsens, præteritus, privatus, productior, sempiternus, stabilis, summus, tantus, verus, virilis, universus, asper, gravis, parvus, propior. PHRAS. 1. *Ea res mihi magnum dolorem attulit, cette affaire m'a causé de grandes douleurs.* Magnum mihi dolorem dedit, fecit, inussit, incussit; ea res dolore me

incendit; dolori mihi fuit maximo; magno me dolore affectit, oppressit, magnum mihi dolorem peperit; perturbavit ea me res vehementer, afflixit, commovit; graviter ea res me pupugit, momordit, affectit. 2. Gravis me invasit dolor, *un grand chagrin s'est emparé de moi.* Dolor me incredibilis incessit, incursavit; accepi ex ea re acerbissimum dolorem; mororem ex ea re hausi, suscepi, concepi gravissimum; dolor me arripuit, oppressit, vexavit molestissimus. 3. Dolorem sustineo gravem, *j'éprouve de grandes peines.* Dolorem acerbum patior. Dolorem ejusmodi fero, qui ferri vix possit. Dolorem incredibilem capio, sustineo, suscipio, traho, haurio; gravissimo dolore angor, conficior, exerceor, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frangor; acerbissimo dolore discrucior, divellor, disrumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, premor. Omnes mentis meæ partes dolor exagitat, divexat, perturbat, afficit. Concidit animus meus iclu doloris, *vi* curarum ac sollicitudinis, concursu molestiarum labefactus atque convulsus. Ita cecidit animus meus dolore percussus, ut nulla res eum ad æquitatem possit revocare. Jaceo in morore ac sordibus. Curis maceror; ægritudine contabesco. Vehementissime sollicitor; acerbissime doleo; ægritudine animi ita laboro, ut sanari vix possim, vel potius plane non possim; ut spem salutis omnem amiserim; ut spes salutis omnino supersit nulla. Versor in summo dolore ac morore; versor in morore et sordibus. Mœrori me totum dedi; tristitiz me totum tradidi, jacet animus morore oppressus, nihil me tristius; morore urgeor, laceror; dolore consumor; mœror meus non is est, quem ulla ratio mitigare, nedum exhaurire possit. Dolore intolerabili impediior, ardeo, tactus sum; dolori pene succumbo; æstuat animus dolore; dolore efflor, differor; doleo, ut nemo magis; incendor dolore. 4. Morbi dolores sunt intolentissimi, *les douleurs de la maladie sont intolérables.* Artus dolore ardent; artus vehementer labrant; morbi dolor me gravissimus arripit, excruciat, premit, opprimit; acer est doloris morsus; torqueor incredibilem in modum morbi doloribus; tanta est morbi acerbitas, tantusque dolorum æstus, ut animam me positurum credam; exedit, dilaniat viscera dolor intolerabilis; morbi summam sentio acerbitem; in dolores incidi gravissimos; in summis doloribus jaceo, dolore correptus sum gravissimo. 5. Ingenti mihi dolori est discussus tuus, *voire départ m'a profondément affligé.* A te cum divellor, video mihi partem viscerum abrumpere; desiderio amittendi sodalis tam amabilis immensum excrucior, affligor; gravior est omni supplicio tuus mihi discussus; efflor dolore ex discussu tuo. 6. Dolorem de peccatis habeo, *j'ai de la douleur de mes péchés.* Præcipuo quodam dolore angor; lacrimas poenitentis animi indices profundo;

dolorem ex peccatorum memoria conceptum gemitu patefacio, dolore admissorum exorcior; ex recordatione criminum dolor animi nunc ingens nascitur; cum recordatione scelerum dolor quoque animus subit. 7. Dolorem ferre jam non possum, *je ne puis plus supporter ces tourments*. Ferendo dolori jam non sum, impar dolori sum. Tantum doloris, acerbatis sustineo, quantum ferri vix possit: dolori succumbo; impares dolori vires meae sunt; vires meae dolore franguntur; vim doloris minime sustinent; ad dolorem infirmæ sunt. Roboris in me tantum non est, ut acerbitem tam gravem queam perpeti. 8. Non decet virum dolori se totum tradere, *un homme de cœur ne doit pas s'abandonner tout entier à sa douleur*. Indulgere, parere, servire dolori; dolore auferri viro gravi indignum est; non decet virum, dolori ita frena laxare; dolori ita cedere, ita se permittere; ita se totum dare, ut modum non perierat. 9. Quid dolorem tibi ipse renovas? *Pourquoi renouveler vous-même vos tourments*? Quid dolorem tibi ipse refricas? sopitum excitas? quid dolorem, quem dies jam pene sanaverat renovas? quid dolorem, qui jam temporis longinquitate propemodum evanuerat, extinctus erat, redintegras? quid obductam pene cicatricem refricas? quid plagam, quæ in cicatricem jam prope coiverat, ipse renovas? quid ipse tibi unguis in ulcere es? 10. Dolorem lenire, *adoucir le chagrin*. Dolorem exhaurire, mitigare, minuere, frangere, levare; dolorem detrahare; sermonis suavitate magnam alicui doloris partem abstergere, eripere, auferre. Cf. Consolor. 11. Dolorem depone, *chasser le chagrin*. Dolorem abjicere, depellere; a dolore tantisper aberrare; doloris oblivisci. USUS: Dolor me incessit, *la douleur s'est emparée de moi*. Dolorem alicui dare, *causer à qqn du chagrin*. Dolorem capere, *ressentir*. Dolori parere, *obéir à la douleur*. Dolorem fovere, *amplifier, alimenter*. Dolorem alicui liberare, *delivrer*. Cf. Mœror, Angor, Anxius, Afflictus, Tristis, Consolor, Doleo, Contristor, Sollicitudo, Cruciatu.

DOLÔSE, *Artificieusement, avec fourberie*. SYN. Malitiose, ex insidiis, ex occulto. USUS: Dolose, malo dolo agere.

DOLÔSUS, a, um, *Fourbe, trompeur*. SYN. Malitiosus. USUS: Dolosis consiliis regno pulsus. Cf. Vultus, Astutus.

DOLUS, i, m. *Adresse, ruse, fourberie*. SYN. Fraus, fallacia, machina, insidiae, dolus malus. (Bona fides. PHRAS. Dolum facere, *tromper*. Dolos commoliri, suere, consuere; adhibere dolos malos et fallacias. Dolis alicui ludere, ducere; circumvenire fallaciis et praestigis. Cf. Decipio, Fraus, Fallacia, Astutia.

DŌMĀBĪLIS, e, gen. com. *Domptable, qu'on peut dompter*. SYN. Qui domari potest.

DŌMESTĪCUS, i, m. *De la maison, de la famille; particulier, privé*. SYN. Familiaris, intestinus, vernaculus, privatus, intimus. (Externus, alienus, USUS: Res familiaris, et domestica. Disciplina domestica. Domesticum, intestinum malum. Domestica exempla. Cf. Familiaris.

DŌMICĪLIUM, ii, n. *Domicile, habitation*. SYN. Domus, habitatio, sedes, tectum. EPITH. Amplissimum, aptum, divinum, honestissimum, pristinum, proprium, sacrum, stabile et certum, terrestre, universum. USUS: 1. Humana figura domicilium mentis. Domicilium Romæ collocavit, ante non habuit. 2. TRANSL. In hoc domicilio imperii et gloriæ. Urbs hæc domicilium superbæ et luxuriæ. Domicilium in alterius aurius, *vel humanitate collocare*. Cf. Domus.

DŌMĪNA, æ, f. *Maitresse, souveraine*. SYN. Princeps, regina. EPITH. Dura, improvisa, vehemens, imperiosa, blandissima, gravis. USUS: Fortuna campi domina, et rerum humanarum. Prudentia domina et regina virtutum, *la prudence est la souveraine et la reine de toutes les vertus*. Voluptates blandissimæ domine.

DŌMINĀTĪO, ōnis, f. *Domination, empire, souveraineté*. SYN. Dominatus, tyrannis, regnum. EPITH. Accommodatissima, aliena, non modo crudelis, sed ignominiosa etiam et flagitiosa, firma et moderata, jucunda et honesta, misera, nova, regia. USUS: Vita sub dominatione misera est. Querere, sibi comparare, habere dominationem.

DŌMINĀTOR, ōris, m. *Maitre, souverain*. USUS: Rerum dominator DEUS.

DŌMINĀTRIX, icla, f. *Maitresse, souveraine*. SYN. Domina. EPITH. Cæca ac temeraria. USUS: Dominatrix animi cupiditas.

DŌMINĀTŪS, ūs, m. *Domination*. SYN. Dominatio, principatus. EPITH. Crudelis, impotens, novus, perpetuus, regius, superbus, deterimus. USUS: Dignus dominatu omnium rerum. Dominatum Cæsar occupavit. Unius dominatu omnia tenebantur. Fortuna eum in summo dominatu locavit.

DŌMINOR, aris, atus sum, ari, d. *Être maître, dominer, commander, régner*. SYN. Rerum potior, regno, dominatum teneo; populos dominatu premo, teneo; imperium in populos teneo, in ditione habeo; provinciam cum imperio obtineo; præsum eo jure, quod amplissimum esse potest; præsum ea potestate, quæ potest esse maxima; imperio populi; imperio urbem rego. USUS: Dominari in judiciis. Eloquentia in liberis urbibus dominatur, et floret. Dominari in suos. Ubi libido dominatur, modestia exultat. Cf. Regno, Impero, Imperium, Ditto, Rego.

DŌMINUS, *i*, *m*. *Chef, souverain, arbitre, maître*. SYN. Imperator, Rex, Princeps, tyrannus.) (Servus. EPITH. Agrestis et furiosus, amicus, amicissimus, bonus et assiduus, clarissimus, dispar, familiaris, ignarus, impudicus, invitus, molestus, novus, crudelis, sempiternus, summus, vetus, clemens, incolumis, improbus, iustus. PHRAS. Dominus est, *il est le maître, le chef suprême*. Is es, penes quem summa potestas; qui omnia tenet; ad quem unum delata sunt omnia; qui tenet rempublicam; in cujus potestate bona fortunæque omnium; terrarum omnium rector. Cf. Dominior, Rego, Imperium. USUS: Senatus est dominus publici consilii; Populus Rom. dominus regum, victor, ac imperator omnium gentium. DEUS animum, ut dominum et imperatorem præfecit obedienti corpori.

DŌMITOR, *ōis*, *m*. *Celui qui dompte, dompteur*. EPITH. Facetior. USUS: Equorum domitores non verbera solum adhibent, sed et pabulum subtrahunt.

DŌMO, *as*, *ūl*, *Itum*, *are*, *a*. *Dompter; vaincre*. SYN. Edomo, condocesacio. PHRAS. Cupiditates domandæ sunt, *il faut subjuguier ses passions*. Vitiosa natura comprimentæ est; improbitas infringenda, frangenda, elidenda, ab feritate insita mitiganda est; effrenatæ libidines sub jugum sunt mittendæ; id agendum a quovis, ut effrenes cupiditates non frenos modo, sed et jugum accipiant. Cf. Corniprimo, Coerceo, Cohibeo. USUS: Domuisti gentes immanitate barbaras. Equos domare verberibus. Domatas habere libidines. Animal ad mansuetudinem domitum. Cf. Edomo.

DŌMUS, *voc. us*, *gen. i*, *vel us*, *dat. ul*, *acc. um*, *abl. o*; *pl. nom. us*, *gen. uum* et *orum*, *dat. et abl. ibus*, *acc. os*, *f. Maison*. SYN. Ædes, domicilium, tectum, penates, lares, sedes, foci patrii. EPITH. Æterna, aliena, ampla, angusta, antiqua, apertissima et perhospitalis, cæca, cœlestis ac divina, castissima, commune perfrugium, communis, diligens, egregia, exornata, atque instructa.) (Nuda, atque inanis. Familiarissima, felix, fidelis, gratiosissima, honestissima, infamis, crudelis, facinorosa et libidinosa, plena integritatis, officii et religionis, inimica, instructor et apparitor, lætissima, mœrens, locuples, et referta, locupletior, expers huius injuriæ, locupletissima et amplissima, magna pulchraque, ministra alicujus facinoris, modestior, naturalis, nota, notissima, et maxime hospitalis, operosa, optima, parva, paterna, pestilens, plena ornamentorum, plena signorum pulcherrimorum, plena dedecoris et flagitii, popularis, præclara et plena dignitatis, prætorica, privata, pudica, pulchra, referta donis, regia, religiosa, referta aleatoribus, plena ebriorum, stabilis, studiosissima cupidissimæ salutis, superior, tota, vacua atque nuda, vacua suspitione, pura, venalis. Domus inanes, locuple-

tissimæ, magnæ et nobiles. PHRAS. Domum habebat Cicero lautam et elegantem, *Cicéron avait une demeure riche et élégante*. Utebatur domo cumprimis lauta, et perelegant; habitabat lautissimæ, in ædibus Ciceronis neque lautitiam, neque elegantiam desiderares; erat in iis multum lautitiæ, et elegantiz. Domus Ciceroni erat omnibus rebus instructa, atque exornata; domus ea non domino magis ornamento erat, quam civitati. USUS: 1. Domum ædificare plenam dignitatis, facere, convestire, reficere, restituere. 2. Domo exire, *quitter sa maison*. Excedere, emigrare, exulare, abesse. 3. Domum ire, *aller à sa maison*. Domos inde discedunt; in sua tecta dilabi; domum se recipere; convertere se domum. 4. Domi manere, *demeurer chez soi*. Domo se tenere; non commovere sedomo; exspectare aliquem domum. 5. Luxu domum exinanire, exhaurire. Amico domum commendare. 6. Familia, *famille*. Offensam sibi domum reconcillavit.

DŌNATIO, *ōis*, *f*. *Largeesse*. SYN. Amice, sponteque facta distributio. EPITH. Singulari impudentia prædita, nova, incredibilis, falsa. USUS: Donationem facere.

DŌNEC, *jusqu'à ce que*. SYN. Dum, quoad usque. USUS: Exspectabo, donec ad locum venias.

DŌNO, *as*, *avi*, *atum*; *are*, *a*. *Gratifier de, faire des présents à*. SYN. Largior, munere afficio, munus do, afferro; donum afferro; muneribus orno; stipendio afficio; condono. ADV. Effuse, large, sigillatim, publice, consulto. PHRAS. Ampliter illum, effuse largique donavit, *il lui fit de riches et nombreux présents*. Magna ei munera misit; amplissimis donis decoravit; opipare hominem muneratus est; magnis muneribus eum sibi obligavit; magna præmia rei pecuniaria: ei tribuit; locupletem ex egente effecit; dono dedit ampla munera; munera illi amplissima condonavit; talenta aliquot illi muneri misit; donaria dedit non exigua; honorario, congiario illum impertivit, prosequitur est. Muneri amplum congiarium dedit; magnas largitiones fecit; amplas donationes contulit; magna fuit, magna usus est in illum liberalitate; magnis hominem muneribus sibi devinxit; quantalibet hominis cupiditatem muneribus explevit. Cf. Do, Largior, Munus. USUS: Inimicitias suas reipublice donare. Ciceroni populus Romanus immortalitatem donavit.

DŌNUM, *i*, *n*. *Don, présent*. SYN. Munus. EPITH. Castum, regium, dignum, divinum, eximium, pulcherrimum, regale. PHRAS. 1. Dona naturæ nactus est egregia, *il est naturellement bien doué*. Egregia ei bona a natura, studio, fortuna data sunt; nihil non ei a doctrina, a fortuna delatum videtur; ita rebus habilis, ita liberaliter naturæ muneribus ornatus est, ut non natus, sed ab aliquo Deo

fictus esse videatur; magnis dotibus ingenii, iudicii, doctrinae instructus est; quae in eum natura ornamenta congegessit, ea illum apud omnes in magna laude, et gratia ponunt; magnis naturae dotibus cumulatus; naturae ornamentis ampliter instructus; egregiis, singularibus animi corporisque dotibus praeditus, ornatus. 2. Dona naturae perexigua sortitus est, la nature l'a peu doué. A naturae subsidii pene imparatus; naturae donis praeparce instructus; male paratus a natura; nullis ornatus naturae muneribus. Cf. Natura. USUS : Multa donis muneribusque conficiuntur. Donis deorum irae placantur. Philosophia donum deorum.

DORMIO, is, ivi vel it, itum, ire, n. *Dormir*. SYN. Somnum capio, sopitus sum, quieti me trado, cubo. PHRAS. 1. Dormitum se confert, il va se coucher. Quieti corpus dat; quieti se tradit; somno operam dat; confert se cubitum; cubitum it; ad quietem se confert; lecto se commendat; corpus diurnis laboribus fatigatum, quieti mandat; strato se committit. Cf. Cubo. 2. Tota nocte dormivi, j'ai dormi toute la nuit. Alte et graviter dormivi, nec nisi cum sole experrectus sum; arctissimus me somnus complexus est; sopor graviter me oppressit; in lucem quievi; alte condormivi; stertebam in altum diem; artus languidos longo sopore placavi; gravatum animi anxietate corpus diurno somno refeci; gravi atloque somno oppressus fui; somno liberalissime acquievi; somno eam noctem indulus liberalius; somno victus, quietem corpori haud parce dedi. Nihilo arctiora erant somni tempora, quam noctis; nox ea, quam longa fuit, somni mihi copiam faciebat; corpus somno solutum sine cura tota nocte quievit; nox ea quieti data; alti quies erat somni; somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi; somnum in lucem extraxi; totam noctem somno transmissi, somno fessos artus pavi, irrigavi in multum diem. 3. Hac nocte nihil dormivi, je n'ai point fermé l'œil cette nuit. Nihil erat somni; noctem hanc sine somno, vigilem, insomnem, somno vacuam, somno expertem egi, peregi, duxi, traduxi. Nox ea mihi insomnia, inter insomnia abiit, effluxit; perpetua vigilia sum vexatus; insomnia laboravi; somni carpere nihil poteram; somnus nullus hac nocte ad oculos meos accessit, somnus hac nocte effugit oculos meos; fugit ab oculis meis; nunquam se obtulit oculis meis; quietis nullam partem cepi; somnum hac nocte non vidi; hac nocte nunquam quievi; noctem totam pervigilavi; noctis partes mihi omnes expertes somni fluxere. Nox ea tota vigilem me habuit; somnum oculi non viderunt mei; somnum oculis non vidi meis, hac nocte oculi mei somno gravari, comprimi, claudi minime potuerunt. Cf. Somnus, Obdormio, Lectus,

Cubo. USUS : Ex lassitudine dormire coepi. Alte et graviter dormire.

DORMITO, as, avi, are, n. *Avoir envie de dormir, sommeiller*. SYN. Oscito, somnus me sollicitat, somnus accedit, somnus instat, et deserit, in soporem identidem delabor. USUS : Dormitantem illum et oscitantem sapientiam aestimo.

DORSUM, i, n. *Dos*. SYN. Aversa pars corporis.

DOS, dotis, f. *Dot*. 1. Multum torquetur debitione dotis. Dotem filiae nobili conficere. Dotem dicere alicui. 2. Ornamentum, *avantage, qualité, mérite, ornement*. Artem indotatam verborum dote ornavit et locupletavit. Cf. Donum.

DOTALIS, e, gen. com. *De dot, donné en apporté en dot*. USUS : Dotale matrimonium. Praedia dotalia.

DOTO, as, avi, atum, are, a. *Pourvoir d'une dot, doter*. SYN. Orno, dotem do. USUS : Virgo bene dotata.

DRACHMA, æ, f. *Drachme, monnaie et poids*. SYN. Denarius, unciae pars octava. USUS : Drachmas dare, petere.

DRACO, onis, m. *Dragon, serpent*. EPITH. Jubatus, lapideus, terribilis, tortus, torvus, totus. USUS : Patrimonium complexus, quasi thesaurum draco.

DUBIÈ, *D'une manière douteuse, incertaine*. USUS : Dubie datum pro certo accipere.

DUBITANTER, *Avec doute, en doutant, en hésitant*. SYN. Timide, difficile. (F) *douter*. USUS : Verecunde dubitanterque facere aliquid. Spe gloriæ sublata non dubitanter occidam.

DUBITATIO, onis, f. *Doute, hésitation*. SYN. Hæsitatio, dubium, scrupulus. EPITH. Ignota, infinita, digna, minor, tenuissima. USUS : 1. Dubitationem injicere et scrupulum, *faire douter, faire naître le doute*. Iter meum in dubitationem te adduxit; dubitationem tibi attulit, dedit, reliquit. 2. Dubitatione æstuarè, jactari, *douter*. Id quidem dubitationem nullam habet. In illa re magna dubitatio est. 3. Dubitationem tollere, *dissiper, lever les doutes*. Dubitationem adimere, eripere; expellere omnem rei dubitationem; dubitationis nihil relinquere. Homo sine dubitatione deterimus. Eum iudices sine dubitatione absolvere. Cf. Dubito, Dubium.

DUBITO, as, avi, atum, are, n. et a. *Douter*. Addubito, hæreo, ambigo, mihi in dubium venit, dubium mihi est, dubium habeo, animi pendeo, ambiguum habeo, in dubium venio; mihi diffido, timeo. (X) Certo sclo, confido, persuasus sum. ADV. Diu, multum, sane, plane, recte, valde. PHRAS. 1. Omnibus prope de rebus dubitat, *il doute presque*

de tout. Nutat plerumque animo; in contrariis sententias illi distrahitur in deliberando animus, affertque ancipitem cogitandi curam; implicatus fere tenetur, nec firmum consilium capessit; suspensus suspicionibus et dubitationibus tenetur. Aqua passim illi hæret; quid agat, dicat, respondeat, ipse nescit; titubantem, hæsitantem, labantem animo et fluctuantem fere videas. Confusus animi et incertus variis voluntatibus impellitur et repellitur; sententiæ incertus perplexe fere de rebus judicat, omnia in incerto relinquit; non satis in promptu habet, quo se vertat, quid probet, quid rejiciat; non satis constat sibi; in dubio ponit omnia; animum in diversa versat.

2. Quid agam, dubito, *je ne sais que faire.* Ancipiti cura distrahor, jactor, versor; animi pendo, incertus animi sum; pendet animus; huc illuc inclinat animus, fluctuat, jactatur; animus incertus est. Quid consilii capiam, utram in partem me dem, ignoro. Explicare consilium; expedire me ex hac deliberatione; exitum meæ cogitationis invenire non possum. Distrahunt me diversa consilia. In utramque partem ita multa succurrunt, ut sit difficilis admodum, minime expedita, minime explicata, minime explorata, minime certa, perobscura, haud satis aperta deliberatio. Anceps valde sum; dubius sum; teneor implicatus; dubitatio me tenet; difficilis mihi deliberatio est; varie distrahor; dubia cogitatione distrahor; in ancipiti cura versor; nihil explico; explicare nihil queo; expedire me nequeo; valde hæreo; exitum non reperio. Consilium capere nescio; consilium deest. Inops consilii sum; a consilio inops sum. Consilium diu frustra quæro; non dispicio; dijudicare nequeo, utram in partem me dem; utrum sit rectius, utrum conducibilis, utrum sit eligendum consilium; exploratum, apertum, certum non habeo, utri parti assentiam; lubricus mihi est ad deliberandum locus; in utramque partem animus inclinat, animus in consilio labat, nutat, non consistit; nihil habet explorati; explicata, explorata mihi non est consilii ratio; impedita mihi est consilii ratio; ancipitem gero animum; animo fluctuo; suspensus et incertus caeca expectatione pendo; animo sum suspensus; ancipiti deliberatione distrahor; quid consilii capiam, in incerto est; in dubio est animus; in hac causa mihi aqua hæret; incertus sententiæ sum; animi dubius sum; mihi in incerto relictum est; non satis constat animo; in incerto habeo; in dubio pono; huc atque illuc diversus, fluctuans agitor; inter fugæ pugnaeque consilium trepido; sententia nondum stare mihi potuit.

USUS: Ille nihil tam veritus, quam ne dubitare videretur. In senatum venire non dubitavit. Illud, cave, dubites. Non dubito, quin, etc.

Dubitantis formulæ, *Formules de doute*: Quid ergo est? nondum satis constat, moles-

tiæne plus, an, etc. Age jam, molestiæ plus id afferet, an, etc. Quid faciam, aut quo me pacto geram? Nunquam in majori dubitatione fui. Tria sunt autem: Arpinum est, an Romam, an Tusculum? Quid igitur est? Romæ manebo, an Arpinum abeam? Utrum molestiæ plus, an periculi subibo? Molestiæ plus, an discriminis instet, incertum habeo, hæreo, res mihi in incerto est.

DUBIUM, II, n. *Doute, hésitation.* SYN. Dubitatio, difficultas, controversia. PHRAS. 1. Dubium movit de ea re, *il a élevé des doutes sur cette affaire.* Dubium fecit; rem in dubium vocavit, revocavit; rem in dubitationem adduxit; dubitationem iniecit, attulit; scrupulum iniecit; incertam rem effecit; rem in controversiam vocavit, adduxit, deduxit. 2. Dubium de re exortum est, *des doutes se sont élevés sur cette question.* In dubium adducta res est; res in dubium venit; in controversiam, in contentionem venit; res in disceptionem venit; orta est de re controversia; de ea re controversia existit; dubitari coeptum de re; res in dubium, in contentionem vocata, revocata est; Dubium esse de re potest, *la chose est douteuse.* Res dubitationem habet; in contentione posita est; in controversia versatur; in disceptionem cadit; res in conjectura posita est; in dubium, contentionem vocari potest; in disceptionem venire potest; res in disceptione versatur. 4. Rem in dubio relinquo, *je laisse la chose douteuse.* Rem in medio relinquo; in opinione relinquo; rem ut incompertam, et in opinione positam in medio relinquo; rem ut in incerto positam, et parum exploratam affirmare mihi religio est. 5. Sine dubio, *sans doute, assurément; sans hésiter, sans balancer.* Sine dubitatione; dubitatione sublata; nulla interposita dubitatione. 6. Est in ea re magnum dubium, *cette chose est tout à fait douteuse.* Nihil vidi, quod minus explicari possit; residet ea de re non tenuis scrupulus; o rem odiosam, et inexplicabilem, in qua summa obscuritas! Ea res, cum in consultationem venit, mihi tenebræ sunt, expedire non possum; ea res in diversum me trahit, suspensus me tenet, detinet; incertus sententiæ sum; animus mihi pendet, dubitatione æstuat. Cf. Dubito. USUS: Rem in dubium vocare. Dubium facere. Dubium non habere. Res in dubium venit; in dubio est; sine dubio tibi accedam. Cf. Dubitatio, Dubius.

DUBIUS, a, um, *Douteux, incertain.* SYN. Incertus, anceps, controversus, lubricus, ancipiti cogitatione distractus. Habens dubitationem.) Certus. PHRAS. 1. Dubium est, *quis ait belli eventus futurus, on ne peut prévoir quelle sera l'issue de la guerre.* In dubio est; est, cur dubitetur; dubitationem res habet; ambiguum est; in dubio versatur; in ambiguo; in ancipiti positum est; plane

non constat, non patet, non liquet; apertum, perspicuum, dilucidum non est; dilucide non patet; divinare non licet; certe conjicere, augurari, affirmare non licet; certa conjectura non est; exploratum non est, quis sit belli exitus futurus. Belli exitus suspensum adhuc habet animus; animus expectatione suspendit; suspensum me tenet, detinet. De belli eventu potest ambigi. In dubium vocari potest eventus belli; in dubium venire potest exitus belli. Exitus belli in dubitationem adduci potest. In utramque partem judicari de belli exitu potest. Anceps, dubia, ambigua, incerta, difficilis, admodum obscura, quæ obscuritatis et erroris habet plurimum, de belli eventu divinatio est; de belli eventu conjectura est non aperta, non simplex, non perspicua; de belli eventu parum certa opinio est. Con exitum de belli exitu facere cui licet? quo res belli casura sit, utram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit, intelligit, novit. Exitum belli certa ratio non ostendit, non promittit. Cf. Incertus, Dubito. 2. Dubius est amicus, *cet ami est douteux*. Dubius, suspensæque ex fortuna fidei amicus; cuius incerta, ambigua, nec explorata satis fides; cui amicitia ex fortuna pendet; cuius fide niti haud tuto possis; cuius amicitia in casu posita est; fortunæ amicus, non homini. USUS: In ea re minime dubia tricator. Eorum, quæ dubia sunt, rationes; quæ certa exempla afferuntur. Dubium non habeo.

DUCENTI, æ, a, *Au nombre de deux cents*.

DUCENTIES, *Deux cents fois*. USUS: Sestertium amplius ducenties retuli.

DŪC, is, duxi, ductum, ere, a. *Conduire*. SYN. Deduco, sumo. ADV. Extrinsecus, omnino, publice, recte, bipartito, maxime, nimium, diu. PHRAS. Duxit uxorem, *il a pris femme, il s'est marié*. Uxorem sibi adiunxit; matrimonio sibi junxit virginem; domesticum foedus junxit cum virgine. Cf. Matrimonium. USUS: 1. Viri fortes, qui ordines, exercitum duxere. 2. Adduco, induco, amener. Ita me tua oratio ad credendum ducit. 3. Judico, censeo, existimo, *estimer, penser, juger*. Ducere aliquem in hostium numero. Parvi, despiciatui ducere; neminem præ se hominem ducere. Humana omnia præ se ducit. 4. Produco, profero, protraho, traho, *traher en longueur*. Ducere tempus, ducere bellum. 5. Derivo, *conduire*. Ducere aquam per fundum alterius. 6. Concipio, *prendre, recevoir*. Ducere, trahere, sumere opinionem, suspicionem in aliqua re. 7. Obtineo, *obtenir*. Similitudinem ex aliquo ducere. Commendationem et scelere ducit. 8. Ab eo latenter, *s'en aller*. A gradibus, a domo se duxit. 9. Rapio ad supplicium, *mener (en prison, au supplice)*. Hominem duci jussit. 10. Nuptiis aliquam mihi adjungo, *se marier, épouser*. Duxit Teren-

tiam. 11. *Se laisser conduire, entrainer*. Duci opinione, errore, laude, gloria. 12. Promiscue, *locutions diverses*: Nomen a regione duxit. Spiritum et vitam ducere. Initium ere ducere. Vires ducere. Gloriæ, dedecori sibi aliquid ducere.

DUCTO, as, avi, atum, are, a. *Mener, tromper, duper*. USUS: Ductare aliquem dolis. Cf. Decipio.

DUCTOR, oris, m. *Conducteur, chef*. SYN. Dux, qui ordinem ducit. USUS: Quoties ductores nostri ad mortem non dubiam cucererunt.

DUCTŪS, ūs, m. *Action de conduire, de diriger*. USUS: Ductus aquarum, *aqueduc*. Ductus oris, *expression de la bouche*. Alterius ductu aliquid facere.

DŪDUM, *Précédemment, auparavant*. SYN. Jam pridem, multis ante tempestatibus. USUS: Dudum circumrodo, quod devorandum est.

DŪELLUM, i, n. *Guerre, combat*. SYN. Bellum. EPITH. Justum, grave. USUS: Antiqua nomina contrahebant, ut duellum, bellum. (Pro certamine singulari inter duos, *duel, vulg. est*).

DULCĒDO, inis, f. *Douceur, charme, attrait*. SYN. Dulcitus. EPITH. Concepti, maxima. USUS: Dulcedine quidam gloria: moti, commoti, capti, depravati juvenes. Voluptas maxima dulcedine sensum movet. Pecunia dulcedine non capior. Ingenti dulcedine, summa suavitate metua oratio perfundit.

DULCESCO, is, ere, n. *S'adoucir*. USUS: Uva maturata dulcescit.

DULCIS, e, gen. com. *Doux*. SYN. Suavis, carus, jucundus.) *Amarus*. ADV. Valde. PHRAS. Dulce mihi est audire, *il m'est doux d'entendre*. Cantus is sensui suaviter blanditur; sensus dulciter ac jucunde movet; dulcedine quadam capior, perfundor, ista cum audio. USUS: Epistola dulcissima. Ingenium ejus tam dulce, quam acetum Ægyptium. Cf. Suavis, Jucundus, Carus.

DULCITER, *Agréablement*. SYN. Jucunde, suaviter.

DULCITŪDO, inis, f. *Douceur*. SYN. Dulcedo. USUS: Dulcitus orationis. Gustatus præter ceteros sensus dulcitudine commovetur.

DUM, *Tandis que*. USUS: 1. Hæc dum Romæ geruntur. 2. Donec, *jusqu'à ce que*. Mane tantisper, dum redeam. Nihil ei longius videbatur, quam dum nuntius rediret. 3. Adhuc, nondum, *encore*. Nihil dum audieram. Neque dum is locus satis. 4. Dummodo, *pourvu que*. Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. Nihil mea curo, dum rempublicam conservem. 5. Quamdiu, *aussi longtemps que, tant que*. Utere rebus meis, dum velis.

DUMĒTUM, i, n. *Lieu couvert de buissons*. SYN. Locus dumis consitus, spinis

abundans. USUS: Septum undique, et vestitum vepribus et dumetis locum quæsiui.

DUMMODO, *Pourvu que*. SYN. Dum, dum tamen, si modo, dum ut, modo ut. USUS: Omnia negligunt, dummodo potentes evadant.

DŪMŌSUS, a, um, *Convertit de buissons*. SYN. Spinus, vepribus plenus. USUS: Locus, rupes dumosa.

DŪMUS, i, m. *Buisson*. SYN. Spina.

DUNTAXAT, *Seulement*. SYN. Tantum, solum. USUS: Animo duntaxat vigeo.

DŪO, æ, o, *Deux*.

DŪODECIES, *Douze fois*.

DŪODECIM, *Douze*.

DŪODĒNI, æ, a, *Douze (sens distr.)*, *par douze*. USUS: Duodena jugera.

DŪODĒVIGINTI, *Dix-huit*. SYN. Decem et octo.

DŪPLEX, icis, omn. gen. *Double, partagé en deux*. SYN. Geminus. USUS: Dupl. ces pupillas habet. Duplex est hominum genus.

DŪPLICITER, *Doublement, de deux manières*. SYN. Bipartito. USUS: Dupliciter me tuæ litteræ deleclarunt. Ista dupliciter accipi possunt.

DŪPLICO, as, avi, atum, are, a. *Doubler*. SYN. Geminio, iterio. USUS: Duplicatur m hi curæ. Duplicata ex eo facto gloria discessi. Duplicata verba, et iterata.

DŪPLUS, a, um, *Double*. SYN. Alterum tantum. USUS: Subire poenam dupli. Duplo major, et altero tanto major. Duplum et triplum intervallum. Multa in duplum ibit, *les dommages-intérêts seront doubles*.

DŪPONDĪUS, ii, m. *Monnaie valant deux as*. SYN. Asses duo, libræ æris duæ. Si dupondius tuus ageretur, *s'il s'agissait de deux as (de la moindre partie) de ton bien*.

DŪRESCO, is, ere, n. *Devenir dur, durcir*. SYN. Durus fio. USUS: Humor aquilonebus durescit.

DŪRITAS, atis, f. *Dureté, rudesse*. SYN. Severitas, duritia, acerbitas.)(Lenitas, comitas. USUS: Duritas, severitas, mœstitia orationis. Quanta in hoc duritas, in illo comitas!

DŪRITER, *Durement*. USUS: Verba, duriter translata, *métaphores peu naturelles*. Durius accipere videris. Nihil dixi durius.

DŪRTĪA, æ, et **DŪRTĪES**, ei, f. *Dureté, rudesse*. SYN. Firmitas, asperitas. EPITH. Immanis, virilis. USUS: Animi duritia, sicut corporis stupor. Duritia, et patientia virilis. In summa parcimonia et duritia vivere. Cf. Severitas, Asperitas.

DŪRO, as, avi, atum, are, n. *Durer, patienter persévérer, subsister*. SYN. Maneo, diuturnus sum, stabilis permaneo, persevero. PHRAS. i. Tua hæc gloria non diu durabit, *voire gloire ne sera pas de longue durée*.

Perpetua non erit, non stabit, non consistet; vetustatem, ætatem non feret; æterna non erit; ad longinquum tempus non permanebit; non erit diuturna; fluxa nimium est et caduca. 2. Hæc si bella durabunt, actum est de salute patriæ, *si les guerres continuent, c'en est fait du salut de notre pays*. Hæc si belli perpetua, diuturna, fixa erunt; si, quo cœperet cursu, bella procedent; si longius producentur bella; nisi bello finis imponatur; nisi bella ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est. 3. Tempestas tota nocte duravit, *la tempête a duré toute la nuit*. Tempestas totam noctem tenuit, obtinuit; tempestas non nisi inclinata jam nocte posuit, remisit; tempestas non nisi aperiente se die conquievit, appetente die se fregit; a tempestate quies tota nocte non erat. USUS: Sensus moriendi ad exiguum tempus durat. Cf. Persto, Persevero, Diuturnus.

DŪRUS, a, um, *Dur, cruel, inhumain*. SYN. TRANSL. Crudelis, asper, inhumanus, incultus, ferreus, horridus, agrestis, vehemens, inexorabilis, implacabilis, importunus, natura asper, inclemens, immitis, animo agresti et duro.)(Mollis. PHRAS. i. Homines duris assueti sunt, *les hommes sont accoutumés à une vie dure, pénible*. Durati usu armorum, invicti ad laborem corpore, in patientia laboris et periculi ferrei prope corporis et animi; a parvulis duritiei et labori student; vitæ cultu sunt aspero; fatigatis humus cubile est; cibus eos, quem occupant, satiat; tempora somni arctiora, quam noctis sunt; multum ab omni luxu abhorrent. 2. Est homo durus, *c'est un homme cruel, méchant, sans cœur*. Mollitiem dudum animo ejecit omnem; benignitas in eo clausa est; duritiæ se a puero dedit; ut vita, sic oratione durus est et horridus; animo est inexpugnabili; asperi procul dubio animi est, ingenio duro est et inexorabili, quod nulla res frangat, nulla commoveat; durus est et ferreus; duriter omnia inclementerque agit. Cf. Agrestis, Asper. USUS: Durum se et agrestem præbere. Durissima reipublicæ tempora. Verbum durum, insolens. Moribus asper et durus. Dura servitus. Cf. Inhumanus.

DŪMVIRĀTUS, ūs, m. *Duumvirat*. USUS: Duumviratum gerere.

DŪMVĪRI, ōrum, m. p. *Les duumvirs*. Duumvirum iudicium.

DUX, dūcis, m. *Conducteur, chef, général; celui qui marche à la tête*. SYN. Qui ducit exercitum, ductor, imperator; significat, præfectus, qui ducit ordines, auctor. EPITH. Clementissimus, certior, diligentissimus, idoneus, illustris, major, memor aliorum, oblitus sui, novus, paratior, præstantissimus, summus, togatus, verus. Duces acerrimi, adversarii, audaces, boni, clarissimi, desperati, experti, firmi,

fortes, improbi, improvidi, innumerabiles, nefarii, negligentes, nobilissimi, notissimi, parati atque armati, præstantissimi, publici, summi, non solum veteres, sed etiam recentes, vivi et incolumes. Dux certissima, nocturna, optima, molesta, mirifica. PHRAS. 1. *Universa civitas eum ducem sequebatur, toute la ville le suivait comme son chef.* Universa civitas ei regendam se dederat; ad ejus ductum se applicaverat; ad ejus ductum se cives omnes contulerant, adjunxerant. 2. *Cæsar dux erat præstantissimus, César était un grand capitaine.* Cæsar præfuit exercitibus summa cum laude; imperator, rector exercituum, ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus.

Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientia. Cæsar gessit bella suo ductu ea virtute ac vigilantia, non modo, ut non superiorem, sed nec omnino parem habuerit; nemo ut præstantior illo haberi posset. Cæsar erat, in quo tum summa rei bellicæ ponebatur. Cæsar erat belli artibus clarissimus; bellica laude, bellica virtute, altitudine animi, felicitate ante alios conspicuus. Cf. Imperator. USUS: Natura optima vivendi dux. Ducem se præbere facinoris. Dux et magister ad faciendum aliquid. Rationem ducen sequor.

DYSŪRIA, æ, f. *Dysurie, difficulté d'uriner.* SYN. Urinæ difficultas.

E *vel ex, De, hors.* USUS: 1. Originis, origine: Eunuchi et Syria. Quidquid habuit, et disciplina habuit. 2. Commodi, usus, utilitatis, usage, utilit. Erit id ex usu, erit e republica. Decretum e republica factum.

E regione, *En droite ligne, en face, vis-à-vis.* SYN. In conspectu, ex adverso. USUS: Luna cum est e regione solis, deficit. Occurrunt sibi velut e regione contraria.

EA RE, *C'est pourquoi.* SYN. Propterea, ideo, ob eam rem. USUS: Is metuit, et ea re fugit. Id, quia turpe, ea re non est faciendum.

EATENUS, *Jusque là, jusqu'à ce point.* SYN. Haetenus, usque dum, usque ad eum finem, usque eo, quoad; usque eo, ne. USUS: Ferre aliquem eatenus, quoad ipse negligat. Jus eatenus exercere, quoad valere.

EBIBO, is, i, bitum, ere, a. *Épuser, tarir.* SYN. Exhauro. USUS: Ebibere sanguinem alicui.

EBLANDIOR, Irls, itus, sum, Irl, d. *Obtenir à force de caresses.* SYN. Blanditiis extorquo. USUS: Efficere, eblandire, ut, etc.

EBRIETAS, atis, f. *Irresse.* USUS: Inter ebrietatem et ebriositatem multum interest.

EBRIOSITAS, atis, f. *Habitude de s'envivrer, ivrognerie.* SYN. Habitus ebrietatis, vel affectio ebrietatis.

EBRIOSUS, a, um, *Ivrogne.* SYN. Facilis ad ebrietatem. PHRAS. Ebriosus est, *est un ivrogne.* Gurgas atque helluo est; qui vino se ingurgitare, replere, obnuere, devincire soleat; vini perniciēs; vini nimius, vini immodicus, ebrietati deditus; in potationibus assiduus; natus ad vinā perdenda; cui tempus nullum sobrio relinquitur; temulentiae nota infamis. USUS: Stiponem ferunt et ebriosum et mulierosum fuisse. Cf. Vinolentus, Ebrius.

EBRIUS, a, um, *Ivre.* SYN. Temulentus, vinolentus, vino languidus, vino obrutus, vino madens, languens, confectus.) Sobrius, siccus. PHRAS. Vino morsus jacet, *il est encore ivre.* Nondum hesterni convivii crapulam exhalavit; crapula gravis et inops est; vini adhuc plenus est, vino obrutus, vino sopitus, vino gravatus est; sensus mero adhuc victi jacent; gravata ebrietate mens est; mero

incaluit; appotus probe est; invitavit se in coena largius; Bacchus hominem irritavit; vino rationem obruit; vino mentem mersit, sepelivit; vino se oneravit intemperantius; crapula ac capitis errore titubatur; vino oppressus, sepultus est; vino gravis est; vino madet; plenus crapulae est. Cf. Vinolentus, Bibo. USUS: Apud se ebrium factum esse dixit.

EBULLIO, is, ire, i. n. *Bouillonner.* 2. a. *Produire, dire avec emphase.* SYN. Effervesco. TRANSL. Jacto, ostendo. USUS: Solent illud ebullire Stoici; virtutes ebulliunt et sapientiam.

EBUR, oris, n. *Ivoire.* SYN. Dens elephantis. EPITH. Castum, donum Deo gratum, non inutile, crebrum. USUS: Testa ebore et auro fulgentia.

EBURNEUS, a, um, *D'ivoire.* SYN. Ex ebore. USUS: Signum aeneum, eburneum, marmoreum.

ECCE, *Voici, voilà.* SYN. En. USUS: Ecce litterae de Varrone. Ecce autem nova turba et rixa! Ecce miserum hominem!

ECCLESIA, æ, f. *Église.* Recte credentium cœtus, congregatio; republica Christiana. Ecclesia Romana, *l'Église romaine.* PHRAS. Ecclesia orbis terrarum princeps et magistra. Arx reipublica Christianæ. Religionis Christianæ arx ac sedes. Ecclesiarum omnium princeps ac mater. Veritatis magistra, ac morum custos Ecclesia; princeps religionis, ac divinæ mentis interpres Ecclesia; Pontificum sedes. Ecclesia nascentis, *l'Église naissante.* Primordia Christianæ reipublicæ. Nascentis Ecclesiæ incunabula; aureum nascentis post Christum pietatis sæculum; Ecclesiæ orientis, lactentis sæculum. (VULG. Primitiva Ecclesia.) Ab initio Ecclesiæ, *depuis les premiers siècles de l'Église.* Ab exortu nascentis Ecclesiæ; ab ipsis Ecclesiæ incunabulis; ab institutis Christianis sacris; a Christianæ religionis exordio. Ecclesia Cathedralis, *église cathédrale.* Aedes sacra, primaria; Episcopi sedes; templum summum. Ecclesias visitare, *visiter les églises.* Religionis causa aedes sacras obire; pietatis causa ad loca sanctissima nobiliora contendere; urbis templa veteri religione sacra obire. Sacra loca venerari, veneratione prosequi. Cf. Templum.

ECHO, ūs, f. *L'écho, son répercuté.* Saxa et solitudines voci respondentia; vox aut sonus repercutiæ; valles clamoribus repercutiæ. PHRAS. Hic est echo, *en cet endroit il y a un écho.* Redditur clamor jugis montium, vastisque saltibus repercutus; circumjecta memora, petraeque, quam acceper, vocem multiplicato sono referunt; vocibus juga montis collesque resonant; montis anfractu repercutiæ redduntur voces; montium flexus, et concavi vallium sinus voces recipiunt; saxa rupesque voci respondent.

ÉCLIPSIS, *is, f. Éclipse*. SYN. Obscuratio, defectio solis aut lunæ defectus, deliquium solis, labor lunæ. PHRAS. 1. *Éclipse lunæ est, il y a éclipse de lune*. Luna incidit in umbram terræ; luna, e regione solis interpositu interjectuque terræ deficit; luna laborat; deficitur lumine; sole premitur; nitorem sideris condit; lumen omne fœdat; luna languescit, hebescit. 2. *Éclipse solis erat, il y avait éclipse de soleil*. Solis orbis minui visus est; nox interdiu visa intendi; nox interdiu cœlo obtenta.

ECQUANDO? *Est-ce que jamais? Y a-t-il une fois que*. SYN. Quando. USUS: Ecquando his de rebus tales viros audituros existimasti? *As-tu quelquelquefois songé qu'il te faudrait répondre de tels crimes devant ces juges intègres?*

ECQUIS, *a, od vel id? Y a-t-il quel-qu'un qui? Est-ce que ne pas?* USUS: Ecquo de homine id ais? *ecquid narras? ecquid animadvertis horum silentium?*

ECQUISNAM, *quænam, quodnam? Comme le pricid.*

ECSTASIS, *is, f. Extase*. SYN. Mentis, animi a corpore secessus, alienatio, mentis a sensibus evocatio. PHRAS. A se, a sensibus secedere, discedere; abstrahi a sensu mentis; in contemplationem cœlestium tota mente rapi; a sensibus avocari, *être en extase, avoir des extases*. Cf. Abstractus, Alienatus.

EDACITAS, *atis, f. Voracitè, appétit dévorant*. SYN. Vitium ventris et gutturis. USUS: Morbus edacitatis.

EDAX, *acis, omn. gen. Vorace, glouton*. SYN. Vorax. USUS: Edacem hospitem amisti. Cf. Vorax, Gula.

EDERA, *æ, f. vel HEDERA*, *æ, f. Lierre*. USUS: Omnia convestivit edera.

EDICO, *is, dixi, dictum, ere, a. Proclamare, déterminer*. SYN. Indico. USUS: Consul senatum, comitia, conventum sociis, iustitium edixit. Prætor edixit.

EDICTUM, *i, n. Ordre, ordonnance, édit*. SYN. Decretum, interdictum. EPITH. Æquum, atrox, improbum et inhumanum, inimicum, novum, peculiare, præclarum, provinciale, recens, repentinum, severum, totum, translativum, uberrimum et quæstuosissimum, urbanum. Edicta acerba, duriora, jucunda, molesta, nova et inaudita, præclara, prætorica, superiora. USUS: Qui Romæ edictum totum, omnia decreta evertit. Ed edicto in possessionem veni. Edictum edicere, scribere, componere, proponere. Edicto aliquid sancire. Edictum ne quis cum telo servus sit. Pronuntiat poenam in armatos servos, et ne cum armis incedant, vinculorum minis, mortisque edicit. Cf. Decretum.

EDISCO, *is, didici, ere, a. Apprendre par cœur*. SYN. Memoriam mando. USUS:

Homerum ediscat, habeat in ore puer suavisimus. Cf. Disco memoriter.

EDISSERO, *is, sedit, sortum, ere, a. Exposer, expliquer*. SYN. Expono. USUS: Non edisseram, quis rei finalis fuerit. Cf. Dissero.

EDITIO, *onis, f. Spectacle; choix, désignation*. USUS: Ista editio summam habet acerbiteratam.

EDITITIUS, *a, um, Indiqué, proposé*. USUS: Edititios tantum iudices secutus sum.

EDITUS, *a, um, Publiè*. PHRAS. 1. In vulgus editus. 2. *Altus, élevé, haut*. Locus editus, atque præcelsus.

1. **EDO**, *is, edidi, editum, ere, a. Mettre au jour, publier*. SYN. Facio, profero, divulgo. ADV. Magnifice, libenter. PHRAS. *Librum edam, je publierai un livre*. Librum emitam; faciam, ut id opus tandem appareat; foras dabo; faciam, ut exeat liber meus; in publicum dabo librum; pervulgabo, divulgabo; in vulgus edam; in lucem prodam; exire, prodire lucubrationes meas patiar; in lucem dabo; edam, committam luci; juris publici faciam, vulgabo. USUS: 1. Edere clamores, magnam ruinam, facinus atrox. Edere exemplum severitatis. 2. *Divulgo, publier*. Libros edere. Apollo oracula edidit. Voluit, ut ipsi tuum nomen ederem; ut facti socium ederem. 3. *Animam edere, rendre l'âme*. Partum edere, *mettre au monde*. Ager molliores fetus edit, *produire*.

2. **EDO**, *edis vel es, edit vel est, edi, esum, edere vel esse, a. Manger*. SYN. Comedo, cibum capio, cibum sumo, cibo utor; famem depello, expleo, sedo; cœno. USUS: Jucunde, opipare, apparate edit, et bibit. Cf. Comedo, Cibus, Vorax, Dapes.

EDOCŒO, *es, cœi, ctum, ere, a. Enseigner, instruire*. SYN. Doceo, patefacio, certior facio. USUS: Id magis verisimiliter, quod usus reapse experiendo edocet. Cf. Doceo.

EDOLO, *as, avi, atum, are, a. Travailler, façonner; composer*. SYN. Dolo. USUS: Orationem edolavi.

EDOMO, *as, ūi, itum, are, a. Dompter complètement*. SYN. Domo. PHRAS. Carnem edomare, *subjuguier la chair*. Corpus vigiliis, vel labore frangere; corpus atterere; corpus poenis sponte susceptis affligere, divexare, macerare, subigere; corpus asperè, contentè habere; duriter accipere; inclementer tractare. Cf. Domo, Disciplinam facio, Mortifico. USUS: Vitiosam naturam oppressam et edomitam habere.

EDORMIO, *is, ivi vel ii, ire, n. Dormir jusqu'au bout*. SYN. Ope somni conficio. PHRAS. Edormivit crapulam, *il a crû son vin*. Emovit crapulam; somnum una et

crapulam sepelivit; mentem gravatam ebrietate quies illi reddidit; crapulam exhalavit; ebrietatem somno discussit. USUS: Edormi crapulam, et exhalare.

EDUCATIO, *onis*, f. *Éducation*. SYN. Institutio, disciplina. EPITH. Non dissimilis animantium, puerilis. USUS: Institutus liberaliter educatione, puerilique doctrina, *ayant reçu dès l'enfance une excellente éducation*. Cf. *Educo*.

EDUCATOR, *oris*, m. *Qui élève, nourricier*. SYN. Altor, nutritius. USUS: Omnium rerum sator, altor, educator DEUS.

EDUCATRIX, *icis*, f. *Celle qui élève, nourrice*. SYN. Nutrix. USUS: Harum rerum educatrix, et nutrix est sapientia, *c'est la sagesse qui développe et entretient ces biens*.

1. **EDÜCO**, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Élever, nourrir*. SYN. Alo, nutrio, instituo. ADV. Ingenue, liberaliter. PHRAS. A me educatus est, *il fut élevé par moi*. Me educatorem habuit; mea in familia educatus ingenue, et institutus est. Omni industria eum, non humili cultu, in gremio veluti meo, et sinu educavi. Amavi pro meo, ingenium ejus enutrivit, præceptis utilissimis et saluberrimis finxi; claram ei ad omnem virtutem lampadem accendi. Puerum a parvo eductum habui pro meo. Eductus in manibus meis est; educationi ejus ipse præfui, optimisque moribus imbui. Ex mea institutione, disciplina illa prodiit. Cf. Alo. USUS: Non est boni parentis, quem procreavit et educavit, non vestire et ornare.

2. **EDÜCO**, *is*, *dux*, *ductum*, *ere*, a. *Tirer, élever, emmener, dériver*. SYN. Extraho, duco, libero. USUS: 1. Educere in aciem copias. Grandem molem, turrim educere. Educere aliquem in jus. 2. Educare, *élever, nourrir*. Qui puerum mesibi eduxerunt. Cf. Extraho.

EFFĀTUM, *i*, n. *Parole; sentence*. SYN. Pronuntiatum. EPITH. Verum, aut falsum, incognitum. USUS: Effata Philosophorum.

EFFECTIO, *onis*, f. *Exécution*. SYN. Effectus, efficientia.

EFFECTOR, *oris*, m. *Artisan, ouvrier, auteur*. SYN. Perfector, architectus, molitor, creator, auctor. EPITH. Optimus, præstantissimus. USUS: Stilus optimus dicendi effector, parens, magister. DEUS mundi molitor, omnium rerum effector.

EFFECTRIX, *icis*, f. *Celle qui fait, cause*. SYN. Pecunia est effectrix multarum voluptatum.

EFFECTUS, *us*, m. *Effet, vertu, résultat, suite*. SYN. Quod effectum est. USUS: Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Radicum vim et effectum ignoramus.

EFFĒMINATĒ, *D'une manière efféminée, lâchement*. SYN. Muliebriter. (Fortiter, USUS: Cave, ne quid effeminate facias.

EFFĒMINATUS, *a*, um, *Efféminé, lâche, mou*. SYN. Qui animum gerit muliebrem. (Fortis, virilis, durus. USUS: Homo effeminatus, impudicus, mollis, fractus, abjectus, humilis, submissus. Cf. Mollis, Voluptas.

EFFĒMINO *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Amollir, énerver*. (Corroboro. PHRAS. Sic effeminantur homines, *ainsi s'amolissent les hommes*. His rebus animi relanguescunt, et virtus remittitur; animi emolliuntur; vigor animi otii dulcedine, et variis voluptatum delinimentis exstinguitur; sic robur animi elanguescit; muliebres animi induuntur. USUS: Effeminarunt acrem, quem Junoni tribuerunt Poetæ.

1. **EFFĒRO**, *fers*, *extŭli*, *elatum*, *efferre*, a. *Produire*. SYN. Edo. ADV. Aliquando se, altius se, insolenter, insolentius, amplissime, supremo die, foras, longissime, membratim, conjuncte. USUS: 1. Ager uberiore fructus effert. 2. Profero, educo, *sortir d'une maison, enterrer*. Pedem domo extulit. Filius patrem extulit ad sepulcrum. Demersam patriam efferre, *relever*. 3. Extollo, celebros, *louer, exalter*. Laudibus aliquem in cælum efferre. Ad summum imperium, ad summam gloriam aliquem efferre et extollere. Quos fortuna exevit ad gloriam, virtus extulit ad laudem, ne insolenter se efferant. 4. Afficio, *s'enorgueillir, être transporté de joie, d'orgueil*. Dolore, ira, gaudio, lætitia efferrī, extra se ferri. Cupiditatis efferrī. 5. Promo, pronuntio, *proferer, exprimer*. Efferre sententiam gravem verbis inconditis. 6. Vulgo, *divulgo, dire, raconter*. Cave, hæc foras efferas, ut ad vulgi aures perveniant. Ne has meas ineptias efferatis.

2. **EFFĒRO**, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Rendre sauvage, rendre furieux*. SYN. In iram accendo, rabiem accendo. USUS: Homines non patiuntur, terram immanitate belluarum efferari. Gentes immanitate efferatæ. In hominis figura animo efferato. Barba promissa speciem oris efferarat.

EFFERVESCO, *is*, *ferbŭi*, *escere*, n. *Bouillir, bouillonner; être enflammé*. SYN. Ebullio, erumpo. ADV. Vehementius. USUS: Nimium effervuit hujus ferocitas, et in gerendis inimicitiiis pertinacia. Undæ comitorum ut mare profundum effervescunt. Effervescere in aliquem et erumpere. Cf. Præceps, Impetus, Ira.

EFFĒTUS, *a*, um, *Fatigué, usé, languissant*. SYN. Exhaustus, confectus, debilis. USUS: Interperans adolescentia senectuti corpus effetum tradit.

EFFICĀCITAS, *atis*, f. *Efficacité, vertu, énergie*. SYN. Virtus, efficientia, efficiendi facilitas, facultas. USUS: Tantum habet in libidine artis et efficacitatis. Cf. Facultas.

EFFICAX, acis, omn. gen. *Actif, énergique*. SYN. Qui multum habet efficacitatis. USUS: Nosti, quam tardus, quam parum efficax, quam cunctator sit.

EFFICIENTER, *D'une manière efficace*. USUS: Quod cuique efficienter antecedit.

EFFICIENTIA, æ, f. *Efficacité, effet*. SYN. Vis efficiendi. USUS: Causæ in se continentes efficientiam naturalem. Cum solis pulchritudinem et efficientiam miraretur.

EFFICIO, is, fœci, sectum, ere, a. *Faire, produire*. SYN. Facio, re ipsa efficiens sum, effector sum, effectum do, aliquid præsto, persequor, concludo, confio, effero. ADV. Æqualiter, artificiosius, cautius, difficiliter, facilius, funditus, libidinosè, mirabiliter, necessario, perturbate, plurimum, plane, polite, propemodum, quamprimum, subtiliter, latenter, maxime, melius, omnino. PHRAS. Utinam in tua causa aliquid efficiam! *Puisse-je faire qqch. pour vous!* Utinam in causa tua quoquo modo aliquid conficiam; rem e tua sententia conficiam; negotium tuum bene geram, in rebus tuis aliquid proficiam; operæ pretium faciam; exitum aliquem reperiam; eniti aliquid et navare liceat; aliquid momenti faciam; irritò incepto ne cogar abscedere; rem ad effectum adducam; in causa tua aliquid promoveam; rem tibi explicatam dem; efficacitatis aliquid habeam; rem tibi effectam reddam, tradam; de negotio utinam aliquid extricem! USUS: 1. Nihil hominum auribus, nihil posterorum memoria dignum efficit. Admiraciones et clamores efficere. Enitere, labora, effice, ut, etc. Mandata efficere. Mirabilia facinora efficit. Usus progrediens familiaritatem efficit. Magnos progressus effiebat. 2. Concludo, *déclarer, prouver, démontrer*. Efficere et concludere orationem. Minutis interrogatiunculis quod proposuit, effiecit. Argumentis et ratione assensum effiecit. Cf. Auctor.

EFFICTIO, onis, f. *Portrait, tableau*. (Fig. rhet.) USUS: Effictio corporis cuiusdam figuram verbis exprimit.

EFFIGIES, ei, f. *Representation, image, portrait*. SYN. Species, imago, simulacrum. EPITH. Eminens virtutis, expressa, polita summis ingeniis, solida, germana. USUS: Filius effigies moris, sermonis, animi mei, humanitatis et probitatis tuæ. Eminens virtutis effigies. Virtutum effigiem posteris relinquere, summis ingeniis expressam et expolitam. Cf. Imago.

EFFINGO, is, finxi, fectum, ere, a. *Représenter, faire le portrait de qqn*. SYN. Exprimo. USUS: Formam alicujus et mores effingere. Oris lineamenta in tabula effingere. Effingere animo, quæ memoria tenere velis. Cf. Fingo.

EFFLAGITATIO, onis, f. *Demande pressante, instances*. SYN. Petitio, postulatio. EPITH. Insulsa. USUS: Omnium efflagitatio una fuit. Cf. Flagito.

EFFLAGITĀTŪS, ūs, m. *Ut superius*. SYN. Efflagitatio.

EFFLAGITO, as, avi, atum, are, a. *Demander avec instance*. SYN. Vehementer, magnopere flagito. USUS: Auxilium efflagitare et misericordiam. Cum epistolam a me convicio efflagites. Cf. Peto.

EFFLICITIM, *Violemment, ardemment*. Valde, vehementer. USUS: Efflictim deperire aliquem.

EFFLO, as, avi, atum, are, a. *Rendre, exhaler*. SYN. Emitto, flo. ADV. Gravitè. USUS: Agere animam et efflare. Cf. Flo.

EFFLÓRESCO, is, rūi, rescere, n. *Fleurir*. SYN. Splendesco, eluceo, eniteo, existo, mano. Tribultur lis, quæ cum copla quadam et venustate ex allo, ut flores ex calliculla, se exserunt, et evolvunt. ADV. Penitus. USUS: E multa rerum cognitione oratio efflorescit; e familiaritate amor, ex asperitate vitæ castimonia efflorescit. Efflorescere laudibus ingenii. Cf. Floreo.

EFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Couler*. SYN. Elabor, excido, abeo. (Influ.) ADV. Plane. PHRAS. Rhenus in mare effluit, *le Rhin se jette dans la mer*. In mare editur; in mare se evolvit; mari miscetur; in mare se exonerat; in mare præcipitatur; mare Rheno flumine augetur; in mare lapsu suo profluit et infertur Rhenus; in mare devolvitur. Cf. Flumen. USUS: Animo, memoria dudum illa effluxere, quæ tu arcana putabas. Vita, ætas, tempus, voluptates effluunt, et momento dilabuntur. Cum sanguine vita effluit. Nihil mihi deest, nec abundat, aut effluit. Cf. Fluo, Elabor, Tempus.

EFFŌDIO, fodi, fossum, ere, a. *Écreuser; déterrer*. SYN. Eruo, terram altius molior, e cavernis terræ metalla elicio. USUS: Marcelli memoria meum pectus effodit. Aurum effodere. Cf. Fodio.

EFFOR, aris, atus sum, arl. d. *Exprimer, énoncer, émettre*. SYN. Loquor, enuntio. USUS: Nullum verbum effari potuit.

EFFRENĀTĒ, *D'une manière effrénée, sans retenue*. SYN. Temere. USUS: Effrenate in hostem irrupit legio.

EFFRENĀTIO, onis, f. *Débordement, licence*. SYN. Impotentia, insolentia. USUS: Quæ effrenatio impotentis animi. Cf. Licentia.

EFFRENĀTUS, a, um, *Éffréné, déréglé*. SYN. Projectus, præceps, indomitus, furiosus, impotens. (Domitus. USUS: O libidinem! o cupiditatem, effrenatam! Homines secundis rebus effrenatos, sibi præsescentes, in gyrum rationis ducere oportet.

EFFRĒNUS, a, um, *Qui n'a plus de frein*. USUS : Effreno equo in medios ignes inferitur.

EFFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Rompere, briser*. SYN. Frango, perfringo, revello, convello. USUS : Fores effringere. Convulsis repagulis, effractis valvis, revulsis claustris domum complant.

EFFUGIO, is, fūgi, ere, i. n. *Sensuir*. 2. a. *Éviter, échapper*. SYN. Evito, elabor, evolo. (Incido, occurro. PHRAS. Periculum effugit, il *échappa au danger*. Eripuit se instanti periculo ; ex communi exitio unus evasit ; periculum fuga declinavit ; idem, qui tot cives affixit, casus hunc unum transiit. Cf. Periculum, Fugio, Vito, Evado. USUS : Vix omnem offensionem, crimen, maledictum, suspicionem effugies. Mori, et tanquam ex incendio effugere fortunæ. Nihil te effugiet, rescies omnia. Cf. Vito.

EFFUGIUM, ii, n. *Fuite; moyen d'évasion*. SYN. Refugium, profugium. USUS : Effugium quærere, consequi, habere. Patet tibi effugium.

EFFULGĒO, es, fulsi, ere, n. *Briller*. USUS : Sol inter graves imbre nubes effulgens. Cf. Fulgeo.

EFFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre*. SYN. Profundo, emitto. (Infundo. PHRAS. Iram suam in me effudit omnem, il *adchargé sur moi toute sa colère*. Odium omne et furorem in me effudit ; evomit in me virus accerbitatis suæ ; stomachum erupit in me. USUS : 1. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Ætas hanc copiam effundit. 2. Magnæ hominum multitudini tribuitur : Tota civitas se effundebat. E carcere reos omnes effundere. Tota ad me effusa Italia. 3. Prodigio, consumo, *dissiper, dépenser*. Patrimonium, fortunas omnes, ærarium per luxuriam effundit. Multos in aliquem honores effundere. 4. Animi motus prodo, *se laisser aller, donner un libre cours*. Se in lacrimas, questus, vota effundere. Se in aliqua libidine effundere. Odium et furorem in me effudit. 5. Effutio, *réveller*. Effudi, quæ habui, omnia. 6. Amitto, *laisser échapper*. Collectam gratiam momento effundere, *perdre les bonnes grâces de qqn*. Cf. Gratia.

EFFUSĒ, *Sans retenue, d'une manière inmodérée*. SYN. Large, proluxe. USUS : Homo effuse petulans. Effuse donare, laudare. Inaniter et effuse exultat.

EFFUSIO, onis, f. *Largesses, profusion*. SYN. Largitio. EPITH. Facilis, honesta. USUS : 1. Liberalitatem effusio imitatur. Quas pecuniarum effusiones factas putatis ? 2. Concursum populi, *concours de peuple*. Quis concursus ex agris, quæ effusiones populi ?

3. Animi effusio in lætitia, contractio in dolore, *transport de joie*. Cf. Liberalia.

EFFŪTIO, is, Itum, Ire, a. et n. *Dire ou parler inconsidérément*. SYN. Temere effundo. USUS : Quidam temere multa effutunt. Cf. Garrio.

EGĒNUS, a, um, *Pauper*. SYN. Pauper, egenus. USUS : Egenus consilii. Cf. Pauper.

EGĒO, es, tī, ere, n. *Manquer de; avoir besoin de*. SYN. Indigeo, mihi opus est, quæsito opus est. (Abundo. ADV. Indigne, magnopere, vehementer. PHRAS. Non egego tuis consiliis, *je n'ai pas besoin de vos conseils*. Non indigeo tuis admonitionibus, consiliis ; tuis mihi monitis nequaquam opus est. Tuis carere monitis facile possum. Supervacanea, parum utilia, nullius emolumenti, minime necessaria sunt mihi præcepta tua. USUS : Incredibile, quam egeam tempore. Consilio, auxilio, consolatione egere. Nihil illo loco egentius, nihil spoliatus. Servi et egentes concurrunt. Cf. Inopia, Pauper.

EGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Emporter*. USUS : Egerere prædam ex hostium tectis.

EGESTAS, atis, f. *Paupreté, besoin*. SYN. Inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas. (Abundantia, copia. EPITH. Indignissima, summa. USUS : Ista paupertas, vel potius egestas. Egestatem, et luxuriam domestico latrocinio sustentavit. Non capiunt angustiae pectoris tui, non egestas mentis tantam personam. Egestatem affert luxus. In egestate esse. Cf. Paupertas, Inopia.

EGO, *Je, moi*. SYN. Ipse. USUS : Ego sum ille Consul.

EGREDIOR, eris, gressus, sum, gradi, d. *Sortir*. SYN. Exeo, prodeo. ADV. Tardius. USUS : 1. Certos mihi fines, terminos, cancellos describam, extra quos egredi non possim. Ex provincia, urbe, navi egredi. 2. Exerro, *dépasser, excéder*. Suo officio, a proposito egredi. Cf. Exeo.

EGREGIE, *D'une manière supérieure*. SYN. Bene, valde, præclare, belle. PHRAS. Egregie causam dixit, il *plaida magnifiquement*. Divinitus, luculenter, gloriosissime, magnificentissime, festive, avite, composite, excellenter, cumulatissime, summa facundia dixit. Cf. Valde.

EGREGIUS, a, um, *Excellent, supérieur*. SYN. Excellens, præstans, præclarus. ADV. Medius fidius, omnino. PHRAS. Est vir egregius, *c'est un homme accompli*. Est vir egregia, mirifica, incredibili, singulari virtute ; acerrimus vir et industrius ; summa in eo gravitas, et animi altitudo. Magnus, clarus, amplissimus, insignis ad laudem, ingenui animi, summam integritatis laudem consecutus, omnibus rebus vir ornatus ; in quo

summa probitas, innocentia; genere, honore, copiis, existimatione facile princeps; in quo summa probitas, dignitas et splendor; flos, robur, lumen reipublicae, et nobilitatis. Homo pene divinus, ornamentum et arx amicorum, decus urbis; in quo eximia et praestantia omnia; ab omni laude felix; excellenti animo et virtute; divinis quibusdam bonis instructus et ornatus; luculentus homo; quo nihil nobilior, sapientius; cum primis honestus; summo honore et pudore, summo officio; spectatissimus ordinis sui, probatissimus, prudentissimus, frugalissimus, integerrimus, velut de caelo delapsus; iustitia et religione inclitus; vir exempli recti, ingentis spiritus; longe ante alios eminens, sanctus et innocens, virtute conspicuus; column ac sidus reipublicae; inclita iustitia, religioque ac viri est; vir exempli recti, domi, militiaeque; vir ingentis spiritus; multa morum elegantia, et ingenio illustri; viri quaecunque fortunae capax est ingenium; vir raræ et acerrimae indolis; vir, quem viderim in vita optimum; flos nobilitatis; lumen reipublicae. Cf. Praeclarus. USUS: Egregia indoles. Egregius civis. In procuratore sua egregius. Cf. Perfectus.

EGRESSUS, ōs, m. *Sortie, départ, département.* USUS: Magna frequentia meum egressum celebravit.

EHEU, Ah! hélas! Dolores nota.

EHO, Ho! hé! hold! Vox admonentis. USUS: Eho! tu me non noscis?

EJECTIO, ōnis, f. *Expulsion, bannissement.* USUS: Mortem timeamus et ejectionem.

EJERO, as, avi, atum, are, a. *Repousser en jurant.* SYN. Ejuro.

EJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Chasser, exiler.* SYN. Expello, extrudo, dejicio, extermino, effundo, profundo, emoveo. ADV. Nominatim, tandem, aliquando, funditus. USUS: 1. E domo illum ejicere. Ex numero hominum ejiciendus, ex finibus humanæ naturæ exterminandus. 2. TRANS. Ejicere ex animo amorem insanum, dolorem, memoriam alicuius. 3. Ejicere partum. Cf. Pello.

EJULATIO, ōnis, f. *Lamentations.* EPITH. Lugubris. USUS: Lessus quasi lugubris ejulatio.

EJULATUS, ōs, m. *Lamentations.* SYN. Ejulatio. EPITH. Acerbus, miser. USUS: Ejulatus ne mulieri quidem est concessus.

EJULO, as, are, n. *Se plaindre, se lamenter.* SYN. Ploro, lamentor, ploratus edo, effundor in planctus indecoros. USUS: Magnitudine doloris ejulans. Gemere, ejulare, lamentari, frangi, debilitari dolore. Cf. Gemo, Ploro.

EJURO, as, avi, atum, are, a. *Protester en jurant, refuser.* SYN. Ejero, detestor. USUS: 1. De me querebantur, me ejurabant. 2. Abdicco, renoncer à, abandonner. Magistratum ejurare.

EJUSDEMMODI, *De la même sorte* SYN. Ejusdem generis. USUS: Ejusdemmodi furias Orestes est expertus.

EJUSMODI, *De cette manière, de cette sorte.* SYN. Ejus generis, talis. USUS: 1. Genus belli est ejusmodi, ut, etc. Reliqua sunt ejusmodi, quæ, etc. 2. Adeo, tam, tellement. Ejusmodi cupidus est. Cf. Similis.

ELĀBOR, ōria, lapsus sum, labi, d. *Se glisser hors, s'échapper, s'enfuir.* SYN. Excido, evado.) (Teneo, complector. PHRAS. 1. Mensis elapsus est, un mois s'est écoulé. Mensis abiit, fluxit, mensis actus, exactus est, præterit; mensis unus se circumegit. 2. Elapsus est e carcere, il s'est évadé de prison. Vinculis elapsus est; elusit excubitorum vigilantiam; clam se custodibus subduxit; ex custodum manibus se eripuit; effugit, fessellit intentam excubitorum in se aciem; e carcere clam se proripuit. Cf. Evado. USUS: Crimenibus, suspitione elapsus. Sol elabitur, et abit. Elapsus est e proelio. Cf. Dillabor.

ELĀBORATIO, ōnis, f. *Application, travail attentif.* SYN. Cura, labor. USUS: Id non sine elaboratione, et operæ consumptione.

ELĀBORO, as, avi, atum, are, i. n. *Travailler avec soin.* 2. a. *Polir, perfectionner.* SYN. Laboro, curo, operam do, contendo, enitor, elucubro, excudo.) (Negligo. USUS: Qui in una tantum re elaborant. Contende, quæso, et elabora. Nullum tam asperum saxatum, in quo ruricolæ non elaborent. Diligenter elaborata, summa industria, cura et vigiliis ornata, elucubrataque oratio. Omni non modo contentione, sed dimicatione elaborabo. Cf. Laboro, Perficio, Curo.

ELANGUESCO, is, gūi, guescere, n. *Devenir languissant, s'affaiblir.* SYN. Languore conficior, contabesco, infirmor. USUS: Elanguit cura hominum. Differendo res elanguit. Aliena invidia elanguescendum erit. Cf. Languo.

ELARGIOR, iris, itus, sum, iri, d. *Faire des largesses, donner largement.* SYN. Largior. USUS: Multa tibi fortuna elargita est. Cf. Largior.

ELĀTĒ, *Avec élévation, noblesse; avec orgueil.* USUS: Elate et ample loqui, et dicere.) (Submisso, humiliter, demisso.

ELATIO, ōnis, f. *Élévation, noblesse; transport (de joie, d'orgueil, etc.).* SYN. Præstantia.) (Submissio. EPITH. Voluptuaria. USUS: Ex hac elatione, et magnitudine animi facile pertinacia nascitur. Lætitia quasi gestientis animi elatio voluptuaria. Cf. Superbia, Arrogantia, Ambitio.

ELĀTUS, a, um, *Grand, noble; fier, arrogant.* USUS: Hoc animo elato, et amplo factum est. Vi naturæ, et ingenii elatus. Cupiditate elatus, et gaudio. Cf. Superbus, Arrogans, Altus.

ÉLECTÈ, *Avec choix*. SYN. Distincte, discreta. USUS: Electe gerere. (Permiatē.

ÉLECTIO, ōnis, f. *Choix*. SYN. Lectio, selectio, delectus. (Neglectio, contemptus, rejectio. USUS: Judicium, et electio verborum.

ÉLECTOR, oris, m. *Qui choisit*. USUS: Boni electores existimari volunt. Cf. Eligo.

Eleemosyna, æ, f. *Aumône*. PHRAS. 1. Libenter do eleemosynam, *volontiers je fais l'aumône*. Liberaliter panem præbeo mendiculis; invitus ista hominum mendicabula a me inania dimitto; in egentes benigne stipem conféro; tenuiorum fortunis succurro; impense misereor egentium, eorumque rationibus paterne succurro, *vel* provideo; egentes miseratione prosequor; iis pro facultatibus benigne facio; aliena liberalitate visitantibus penum gratuito supposito. Adolescentes idoneos, erogata grandi in sumptum pecunia, ad mercatum honestatis, optimarumque artium transmittito; pauperum inopia liberaliter consulo; vitæ subsidia prole, religioseque tribuo; eorum egestatem liberali stipe consolor, sustento. 2. Eleemosynam petere, *demandar l'aumône*. Stipem corrogare, petere; vitæ subsidia præcario efflagitare; victum, panem ostiatim querere; vitæ alimenta ostiatim rogare, flagitare, colligere.

ÉLEGANS, antis, omn. gen. *Délicat, distingué*. SYN. Luculentus, concinnus, politus. (Inelegans, contemptus, abjectus. PHRAS. Est orator admodum elegans, *c'est un orateur distingué*. Scitus, quo nihil potest esse pictius; in singulis verbis florentissimus; venustissimus et politissimus; limatulo sane et politulo iudicio; quo nil venustus, limatus, lepidus, concinnus, nitidus. USUS: In omni iudicio, in dicendo elegans. In epulis parandis elegans. Epistola elegantissima.

ÉLEGANTER, *Avec choix; avec grâce*. SYN. Scite, ornate, polite. (Ineleganter. PHRAS. Eleganter dixit, *il a parlé avec délicatesse*. Docte et delicate, blande et concinne, cum multa venustate et omni sale, apte et rotunde, cum dignitate et venustate, festive, cum multa munditia et luce verborum, facete, jucunde, lepide, munde, subtiliter verba fecit. USUS: Cæsar omnium fere oratorum latine loquitur elegantissime.

ÉLEGANTIA, æ, f. *Bon goût, grâce, élégance*. SYN. Munditia, laetitia, venustas, lepor, festivitas, concinnitas. EPITH. Accurata et sine molestia, diligens latine loquendi, inanis, sermonis necessaria, politior, summa. USUS: Eloquentia ab elegantia doctrinæ segregari non potest. Politior elegantia, et munditia scribendi. Scriptorum tuorum subtilitas et elegantia.

ÉLEMENTUM, i, n. *Matière première, principe, élément*. SYN. Initium, principia rerum, e quibus omnia constant, omnia oriuntur.

EPITH. Prima naturæ. USUS: Dialectica tradit elementa loquendi. Puerorum elementa. Quatuor principiorum genera, *seu* elementa, ex quibus terra infimum tenet locum; hanc inundat aqua; superior aeri; ignibus altissima ora redditur.

ÉLÉPHANTUS, i, et **ÉLÉPHAS**, antis, m. *Éléphant*. USUS: Elephanto belluarum nulla est prudentior. Manus est data elephantis, *trompe*.

Elevatio Sacræ Hostiæ, *L'élévation à la Sainte Messe*. PHRAS. Actio, qua sacerdos Cœlestem Hostiam supra verticem attollit; qua sublimem tollit Sacrosanciam Hostiam; qua Divinam Hostiam populo adorandam proponit, ostendit.

ÉLÉVO, as, avi, atum, are, a. *Lever, soulever*. SYN. Minuo, levo, sublevo. (Augéo. USUS: Minuo, *abaissier, amoindrir, affaiblir*. Fidem adversarii, auctoritatem, famam victoriæ, gloriam elevare et minuire.

ÉLICIO, is, iſcſi, iſctum, ere, a. *Tirer de, faire sortir; exciter, provoquer*. ADV. Curiosius. SYN. Educo, extraho, allicio, adduco. USUS: Ignem conflictu lapidum elicere. Elicere aliquem præmio, ut agat aliquid. Lacrimas, arcana, aliquid sententiam elicere, exprimere. Elicere, invitare ad certamen. Elicere et evocare mercede solertiam; blanditiis ad disputandum elicere. Cf. Adduco, Allicio.

ÉLIDO, is, iſi, iſum, ere, a. *Briser, bröyer*. SYN. Frango, incido. USUS: Poetæ nervos omnes virtutis elidunt. Ipsæ stirpes ægritudinis elidendæ sunt. Alicujus consilia elidere, funditus evertere. Cf. Everso.

ÉLIGO, is, iſgi, lectum, ere, a. *Arracher en cueillant; choisir, élire*. SYN. Lego, deligo, carpo, excerpo, opto, adopto. (Negligo, contemno. ADV. Diligenter, parum diligenter. PHRAS. 1. Quem tandem consulem eligent? *Qui donc diront-ils enfin consul?* Quem adoptabunt, consulem esse volent, jubebunt? quem consulem legent, dicent, desument? cui imperium suffragiis mandabunt? quem præcipue consulem designabunt, nominabunt, optabunt? in quem tandem electorum suffragia inclinabunt, conspirabunt? ad quem summa republicæ deferetur? cui summa rerum demandabitur? 2. Optimam partem elegisti, cum te DEO addixisti, *vous avez choisi la meilleure part en vous consacrant au service de DIEU*. Sapienter vitam instituisti; rectum cursum cepisti; optimo iudicio usus es; sapienter judicasti; exordium vitæ præclarum fecisti; optimum cœpisti cursum; optimam rationem iniisti; egregio vitam principio inivisti, cum tua omnia, teque ipsum DEO consecrasti. 3. Diem sibi et locum quilibet eligat, *que chacun choisisse le jour et le lieu*. Locum sibi quisque

capiat, diemque sumat; locum tempusque circumspiciat quisque; tempus locumque petat, statuatur, deligatur, carpat sibi quisque ex multis optimum. USUS: Eligere e malis minimum oportet. Elige de duobus, quem velis.

ELIMINO, as, avi, atum, are, a. *Faire sortir, mettre dehors, chasser.* SYN. Ejicio, extra limen trado. USUS: Extra aedes eliminatur. Cf. Ejicio.

ELIMO, as, avi, atum, are, a. *Limer, perfectionner.* SYN. Perpolio, limo. USUS: Velim aliquid elimere ad me. Elimata oratio. Cf. Pollo.

ELINGUIS, e, gen. com. *Muet.* SYN. Mutus, indisertus. USUS: Convicit hominem, elingum reddidit, *il priva d'un homme et le réduisit au silence.* Cf. Mutus, Infans.

ELIXUS, a, um, *Bouilli.* SYN. Quod aqua coctum est. USUS: Elixus cibus, quam assus suavior.

ÉLOCO, as, avi, atum, are, a. *Affermer, donner de bail.* SYN. Loco. USUS: Fundum elocare.

ÉLOCŪTIO, ontis, f. *Élocution, partie de la rhétorique.* SYN. Explicatio ornata et elaborata. **EPITH.** Commedia et perfecta, inanis et pene puerilis. USUS: Elocutio est idoneorum verborum et sententiarum ad inventionem accommodatio.

ÉLOGIUM, ii, n. *Sentence; épitaphe.* SYN. Dictum, seu sententia laudem alicujus, vel aliud quidpiam declarans. **EPITH.** Censorium, unicum. USUS: Quid ipsa sepulcrorum monumenta, quid elogia admonent, nisi nos morituros? Solonis elogium.

ÉLOQUENS, entis, gen. com. *Éloquent.* SYN. Rhetor, copiosus ad dicendum; copiose, sapienterque dicens; in dicendo suavis, ornatus, non infans. **ADV.** Perfecte. **PHRAS.** Vir est admodum eloquens, *cet homme est très éloquent.* Divinus in dicendo; perfectus in dicendo et perpolitus; dicendi gloria prestans, disertissimus; ad dicendum paratissimus; omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsiidiis ad dicendum paratus; ea facundia, ut nemo lingua promptior in civitate haberetur; vir acer, nec infacundus, celebratæ eloquentiæ; claræ vir facundiæ. Multum dicendo valet; multum eloquentia valet; magnam oris commendationem habet, cui resistere nemo possit; dicendi venter habet summas, principatum eloquentiæ tenet; juris ac eloquentiæ consultus est; cujus eloquentiam curia nulla capit; florentis homo facundiæ; vir, qui mentis suæ cogitata eloquenter, copiose, eleganter explicet, efferat, enuntiet; qui afficiat audientium animos multa suavitatē; qui de quacumque re apte, prudenter, explicate, abundanter, illuminate, numeroque dicat, disserat. Cf. Eloquentia. USUS: Is est eloquens, qui possit

humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperate dicere. Cf. Moveo.

ÉLOQUENTIA, æ, f. *Éloquence, talent de la parole.* SYN. Eloquendi vis, dicendi gravitas et copia, summa copia et singularis facultas dicendi, divinum atque incredibile genus orationis, copiose loquens sapientia. **(Infantia.** **EPITH.** Abundans sermonibus, verbis, accommodatio ad motus animorum et ad vulgi sensum, admirabilis, artificiosa, brevis, comes pacis sociæque otii et quasi alumna quædam constituta civitatis, excellens, forensis, inanis quædam et puerilis, incredibilis, justa, laudabilis, magna, major, mediocris, orba, perfecta, popularis, præclara, præstabilis, res una omnium difficillima, sapientia loquendi, summa, uberior atque latior, vera et absoluta, universa. **PHRAS.** Qui vult sibi eloquentiam comparare, Ciceronem legat, *celui qui veut devenir éloquent doit lire Cicéron.* Qui eloquentia valere, præstare, excellere cupit; qui orationis divitiis abundare; qui concinne, apposite, singulari eloquentia mentis suæ cogitata vult explicare; qui cum Pericle fulgurare, tonare, permiscere omnia, operam det Ciceroni. Qui non tenui dicendi vena aridus fluere, sed ingenti late copia, torrentis more redundare cupit; qui suavi et conspersa quasi verborum sententiarumque floribus oratione vult placere; qui acutis, conceptisque ingeniose sententiis auditorem excitare; qui agere rapereque obniten-tes quantumvis animos in quamvis partem cupit; qui tenere dicendo animos; qui obfirmatos frangere et expugnare; qui ardentes flagrantisque restringere, frigidos ac remissos subjectis veluti facibus inflammare; qui impellere inertes ac desides, præfervidos contra ac confidentes orando coercere; qui verbis allicere, pertrahere, movere, commovere, flectere; qui afficere audientium animos ac delectare; qui ab audientibus benevolentiam et attentionem venari, captare, elicere; qui eos, apud quos dicit, attentos, dociles et benevolos sibi vult reddere; qui de re quacumque eloquenter, ornate, numeroque rebus ac verbis vult dicere, is, velim, existimet sibi Ciceronis lectionem non tam utilem, quam necessariam. Cf. Oratio, Moveo.

ÉLOQUENTER, *Avec éloquence.* SYN. Diserte, eleganter.

ÉLOQUIUM, ii, n. *Langage, parole, discours.* SYN. Sermo. USUS: Dulci ac blando eloquio amicum solatur.

ÉLOQUOR, oris, locutus sum, loqui, d. *Parler, s'annoncer, exprimer.* SYN. Dico, effero, enuntio, exprimo. **ADV.** Composite, copiose, ornate, polite, præclare, prudenter. USUS: Præclare eloqui cogitata mentis. Multi præclare sentiunt, nec id, quod sentiunt, polite eloqui possunt. Cf. Effero.

ELŪCĒO, es, luxi, ore, n. *Luire, briller*. SYN. Appareo, exsto, emineo, excello, vigeo. ADV. Densius, rarius. USUS: In ipso joco aliquod probi ingenii elucet. Amicitia magis elucet inter aequales. Tenuitas tua magis occultatur, magis elucet. Nemo eloquentiae studet, nisi in foro eluceat. Cf. Appareo, Eminéo.

ELŪCTOR, aris, tātus sum, ari, d. *Sortir avec effort, se faire jour avec peine*. USUS: E tot tamque validis manibus, e quibus eluctandum erat, sese eripuit. Cf. Evado.

ELŪCŪBROR, aris, atus sum, ari, d. *Travailler avec soin à, faire à force de veilles*. SYN. Elaboro, excudo. USUS: Epistolam elucubratus sum. Elucubrata oratio.

ELŪDO, is, lūsi, lūsum, ore, n. et a. *Jouer, se jouer; se moquer; tromper*. SYN. Irrideo, fallo, fraudem facio. ADV. Facetius, impune. USUS: Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facete eludimur. Ille legis fraudem fecit, consulemque elusit. Cf. Irrideo, Decipio.

ELŪGĒO, es, luxi, gere, n. *Porter le deuil, pleurer*. SYN. Lugeo, defleo. USUS: Patriam eluxi gravius, quam ulla mater filium.

ELŪO, is, ūi, ūtum, ore, a. *Laver, nettoyer, effacer*. SYN. Diluo, deleo, abstergo. USUS: Maculam hanc nemo eluet. Cf. Lavo.

ELŪVIES, ūi, f. *Lie, honte, opprobre*. SYN. Macula, labes, contagio. USUS: Labes et eluvies civitatis.

ELŪVIO, ōnis, f. *Inondation*. SYN. Terrae hiatus, vorago aquarum vi facta, aquarum intemperies. USUS: Eluviones pestilentiae. Cf. Inundo.

EMĀCIO, as, atum, are, a. *Amaigrir, épuiser*. SYN. Macie conficio. Cf. Macies.

EMANCIPŌ, as, avi, atum, are, a. *Émanciper, affranchir*. SYN. Patria potestate libero, quasi manu mitto. USUS: Liberos proprie emancipari, servos manumitti dicimus.

EMĀNO, as, avi, atum, are, n. *Couler, sortir*. SYN. Exeo, effluo. USUS: Metuo, ne ea fama, ne mala nostra emanent. Ex philosophia eloquentia emanat. Vereor, ne is sermo emanet. Cf. Effluo.

EMAX, acis, gen. omn. *Qui a la manie d'acheter*. SYN. Qui libenter emit. USUS: Non esse emacem vestigal est.

EMBLĒMA, Atis, n. *Ornement en relief*. SYN. Signa et ornamenta vasorum, etc. quae detrahi possunt. USUS: Vasis crustas et emblemata avellenda curavit. Illigere et includere emblemata in aureis poculis. Emblemata vermiculatum, de pavimento, mosaïque.

EMENDĀTE, *Correctement*. SYN. Castigate. USUS: Pure et emendate loqui.

EMENDĀTIO, ōnis, f. *Correction*. EPITH. Felicior. USUS: Correctio philosophiae veteris, et emendatio. Cf. Correctio.

EMENDĀTOR, ōris, m. *Celui qui corrige, réformateur*. SYN. Corrector. USUS: Senna quasi emendator sermonis usitati esse volebat.

EMENDĀTRIX, icis, f. *Celle qui corrige*. USUS: Lex est emendatrix vitiorum.

EMENDO, as, avi, atum, are, a. *Corriger; réformer*. SYN. Corrigo. ADV. Leviter. PHRAS. 1. *Emendavit se, il s'est corrigé*. In viam rediit; ad frugem applicuit animum; in rectam rediit semitam; ad frugem bonam se recepit; de pravitate deductus est; a scelere, cupiditate revocavit semetipsum; emersit et coeno vitiorum; salutem dixit supremam cupiditatibus suis; ad mores vitamque continentem se dedit; a pristinae vitae licentia sese ipse coercuit, sibi quae frena injectit; animum ad meliora consilia applicuit, appulit; a malitia abstinuit; animum a vitae pravitate ad meliora convertit; vitia posuit; inuit meliorem vitae rationem; emersit et vitiiis; e corrupta adolescentia in bonam frugem emersit; ad sanitatem mentis rediit; vitiosas animi partes sanavit; vitiosam consuetudinem et corruptam pura et incorrupta emendavit. Cf. Corrigo, Converso. 2. *Orationem emendavit, il a retouché son discours*. Elimavit, mendis expurgavit; correctionem adhibuit; ad limam revocavit; ad castigationem errata vocavit; deteris maculis forma meliore donavit. Cf. Corrigo, Mellus. USUS: Vitium cutis, dolorem capitis pharmaco emendare. Principum continentia emendantur mores civitatis.

EMENTIOR, iris, itus sum, iri, d. *Mentir, déguiser*. SYN. Mentior. USUS: Echinus legationem ementitus est. Genus suum ementitur. Cf. Mentior.

EMĒREOR, ōris, mōritus sum, ōri, d. *Finir le service militaire*. SYN. Mereo, stipendia facio. USUS: Annue mihi operae emerentur. Emeritis stipendiis ambitionis quiescit.

EMERGO, is, mersi, mersum, ore, a. *Remonter, sortir*. SYN. Exeo, evado, exsisto. ADV. Aliquando, alte, commodè. USUS: E servitute, mendicitate, valetudine sinistra, aere alieno emergere, respirare. Stellae statim temporibus emergunt. Veritas et calicibus emergit. E corrupta adolescentia in bonam frugem emergere. Homo emersus et coeno vitiorum. Cf. Evado, Libero.

EMĒTOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Ego voluntate tibi emetiar, moi, je vous promets ma bonne volonté.

EMICO, as, ūi, are, n. *S'élancer hors, jaillir; fuir*. SYN. Effluo, resplendo. USUS: Ex oculis quasi radii emicant. Pectus emicat, subulstat, le cœur bondit.

EMIGRO, as, avi, atum, are, n. *Changer de pays, émigrer; mourir*. SYN. Discedo,

migro, excedo. USUS: E vita velut e domo emigrare. Cf. Migro.

EMINENS, ontis, gen. omn. *Élevé, prodigieux*. SYN. Editus. USUS: 1. Oculi eminentes. Genæ leniter eminentes. Eminens, porrecta in altum columna. 2. Præstans, præclarus, *éminent, distingué*. Vir eminenti literatura. Cf. Altus.

EMINENTIA, æ, f. *Saillie, bosse*. USUS: Multa vident pictores in umbris et eminentiis, quæ nos non videmus.

EMINEO, es, ūi, ere, n. *Former saillie, dépasser*. SYN. Exsto, excedo; præcello, duco familiam, classem. ADV. Foras, leviter. USUS. 1. Fistula aquam, *vel* ex aqua emineas. 2. Appareo, eluceo, eniteo, *sortir, paraître*. E fronte ipsa pudor eminet. Ex ore crudelitas, e voce atrocitas eminet. 3. Præcello, *se distinguer, surpasser*. Demosthenes unus eminet inter omnes in omni genere dicendi. Cf. Excello, Præstantia.

EMINUS, De loin. SYN. E longinquo. (Cominus. USUS: Eminus hasta, cominus gladio uti.

EMISSARIUS, ii, m. *Agent, espion*. SYN. Excursor, vexator, calumniator. USUS: Hunc præcursorem habere solebat, et emissarium, et excursorem omnium deterrum.

EMISSIO, ontis, f. *Action de lancer*. SYN. Jactus, ictus, conjectio. EPITH. Mortifera, gravior. USUS: Tormentorum emissiones sunt graviores, quo pluribus ea pulveribus onerantur.

EMISSIVUS, a, um, *Jetté en avant*. SYN. Quod emittitur. USUS: Circumspectatrix emissivis oculis.

EMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Lancer, jeter*. SYN. Dimitto, mitto. ADV. Repente, temere. USUS: 1. Emittere, conjicere telum. Nullum verbum emisit. Emittere oculos in omnem partem. Aculeum, maledictum in aliquem emittere et contorquere. Emissus e carcere, e vinculis. 2. Edo, *publier, mettre au jour*. Emittere librum. Cf. Edo, Dimitto.

EMO, is, ōmi, emptum, ere, a. *Acheter*. SYN. Coemo, mercor, paro, comparo, emptio-nem facio, nundino. (Vendo. ADV. Aequaliter, apertissime, bene, carius, impune, libentius, male, melius, porro, publice. PHRAS. Magno hortum pretio sum mercatus, *j'ai acheté cher un jardin*. Difficulter hortum comparavi; non nisi magno ære addictus est, venit mihi hortus; magno stetit, constitit mihi hortus; impenso paratus est pretio; haud benigne, haud liberaliter emptus est hortus. USUS: Emere parvo, *vel* magno. Emere præ-senti ære. Emi de illo domum dimidio carius, quam æstimaretur. Ea emptione emisti bene. Cf. Comparo, Mercor.

EMOLLIO, is, ōvi, itum, ire, a. *Amolir*. SYN. Effemino. USUS: Hostis Campaniæ amœnitate emollitus. Cf. Mollio.

EMOLUMENTUM, i, n. *Avantage, profit, intérêt*. SYN. Accessio, utilitas, commodum. (Detrimentum. EPITH. Magnum, parvum. USUS: Erit hoc vobis honori, amicis utilitati, reipublicæ emolumento. Sine præmio et emolumento quidpiam facere. Afferet ea res magna emolumenta; magno emolumento erit. Cf. Utilitas, Commodum.

EMORIOR, eris, mortuus sum, mori, d. *Mourir*. SYN. Morior. ADV. Libenter, miserabiliter, pie. PHRAS. Emoritur, *il se meurt*. Ejus vita in desperatis numeranda est; in articulo discessus ex hac vita est; ad mortis limen perductus est; animam in momenta aget; frigescent pedes, frons expallescit, livent labia, oculi hebetantur, ocs vultusque immutatur, venæ micare desinunt, mors per artus serpit lethali frigore adstrictos, sudor lethalis prorumpit, verbo, disturbatur domicilium, anima exturbatur. Cf. Morior. USUS: Pro amico emori possum. Cf. Agonia.

EMPORIUM, ii, n. *Marché, entrepôt*. SYN. Mercatus. USUS: Emporium Puteolanum, Massiliense.

EMPTIO, ontis, f. *Achat, acquisition*. SYN. Comptio. EPITH. Acerbior, falsa et simulata, præclara. USUS: Post hanc emptio-nem factam pecuniam dissolvit.

EMPTOR, oris, m. *Acheteur*. EPITH. Malus; multi. USUS: Venalem urbem dicebat, si emptorem haberet. Bonorum emptores. Cf. Mercator.

EMUNGO, is, xi, ctum, ere, a. *Moucher, — so, se moucher*. SYN. Abstergo. USUS: 1. Tuus pater cubito emungere se solebat. 2. Furari, pecuniam fraude extorquere, *vel* blanditiis, *déjouiller de*. Argentum aliquem naviter emungere. Cf. Furor, Eripio.

EMUNIO, is, ōvi, *vel* ii, itum, ire, a. *Fortifier, munir*. SYN. Munio. USUS: Emunitus in modum arcis. Cf. Munio.

EN, Voici, voilà. ADV. demonstr. USUS: En crimen, en causa!

ENARRO, as, avi, atum, are, a. *Raconter en détail*. SYN. Explano, narro, prope-re expromo. USUS: Somnium suum enar-ravit. Cf. Narro.

ENASCOR, oris, natus sum, nasci, d. *Naitre de, s'élever*. SYN. Nascor. USUS: E multis curis una enata est. Cf. Nascor.

ENATO, as, avi, aris, n. *Se sauver à la nage*. SYN. Eno, evado, emergo. USUS: Ex ære alieno tandem enatavi. Cf. Nato.

ENAVIGO, as, avi, atum, are, n. *Éviter de, échapper à*. SYN. Evado. USUS: E logicis, velut scopulosis cotibus tandem enavigavit oratio.

ENECO, as, cūi, nectum, are, a. *Tuer, faire périr*. SYN. Interficio. USUS: Enect fame sitique provincia; frigore, squalore, illu-vie enecti. Cf. Interficio.

ĒNERVO, as, avi, atum, are, a. *Āfaiblir, énerver, épuiser.* SYN. Debilito, frango, effemino. USUS: Non te enervat, non debilitat senectus. Homo fractus, enervatus, muliebris; infirmus, afflicus. Cf. Debilito.

ĒNIM, Car. SYN. Nam, namque, etenim. USUS: Vos enim, etc. Ponitur subinde in principio orationis: Enim volo te adesse. Enim mihi morem geri æquum est.

ĒNIMVĒRO, *Eneffet, effectivement.* SYN. At enim, profecto et vero. USUS: Enimvero ferendum non est. Ille enimvero negat.

ĒNITĒO, es, tūl, ere, n. *Briller, se distinguer.* SYN. Clareo, emineo, luceo, emico. (Obscurus sum, jaceo. USUS: In bello ejus virtus enituit. Nemo in omnibus eloquentiæ partibus enitere potest.

ĒNITESCO, is, tūl, escere, n. *Commencer à briller.* USUS: Vetustate semper magis enitescit.

ĒNITOR, ōris, nixus vel nixus sum, niti, d. *S'efforcer, tâcher de, tendre à.* SYN. Elaboro, conitor, contendo. ADV. Vigilantius. USUS: 1. Tu enitere, labora viribus omnibus. Consilio in ea re pugna et enitere. Omni opera et ope enitere, ut quam plurimis prosis. 2. Eniti ad consulatum, honores, magna opes, *tendre à, aspirer à.* 3. Eniti partem, setum, filiam, *accoucher, enfanter.* Cf. Conor.

ĒNIXĒ, *Avec effort, énergie.* SYN. Cupide, conatu maximo. PHRAS. Ēnixē rogavit me, *il me supplia instamment.* Multis et supplicibus verbis; precibus omnibus; infimis precibus; majorem in modum; etiam atque etiam; obnixē, magnopere, maximo-pere, impense, summopere; summa cura; quam studiosē, quam suppliciter potuit; singulari studio; ex animo valde hoc oravit, a me petiit; precibus mecum egit, quam potuit, diligentissimis. USUS: Meam causam omnes enixe susceperunt. Cf. Valde, Vehementer.

ĒNO, as, avi, are, n. *Se sauver à la nage.* SYN. Enato.

ĒNODĀTE, *Claiement, avec lucidité.*

ĒNŌDO, as, avi, atum, are, a. *Dénouer, expliquer.* SYN. Explico. USUS: Verba, voluntatem legis enodare.

ENSIS, is, m. *Glaive, épée.* SYN. Gladius.

ENTHŪMĒMA, ātis, n. *Enthymème, (i. de log.)* SYN. Contentio, conclusio ex repugnantibus sententiis.

ĒNŪBO, is, nupsi, nuptum, ere, n. *Se marier (hors de sa classe), se mésallier.* SYN. Nubo. USUS: Quod et patriciis enupsisset nobilia, reprehenditur.

ĒNŪCLĒĀTE, *Claiement, correctement.* USUS: Presse et enucleate de re aliqua dicere.

ĒNŪCLĒO, as, avi, atum, are, a. *Rendre clair, expliquer.* SYN. Explico, enarro,

aperio. USUS: Genus dicendi enucleatum. Cf. Explico.

ĒNŪMĒRĀTIO, ōnis, f. *Énumération, dénombrement; récapitulation.* EPITH. Falsa, iniqua, necessaria, oratoria, reliqua, tota, vitiosa, utilia. USUS: Enumeratio res fusas et disperse dictas in unum cogit.

ĒNŪMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Calculer, énumérer, récapituler.* SYN. Numero, recenseo, percenso, oratione percurro, persequor. ADV. Copiose, memoriter. USUS: Quis tua beneficia enumerare et consequi possit?

ĒNŪNTIĀTIO, ōnis, f. *Proposition, récit.* SYN. Effatum, pronuntiatio, axioma, enuntiatio, pronuntiatio. EPITH. Verā ac falsa. USUS: Explicanda est vis ratioque enuntiationum.

ĒNUNTO, as, avi, atum, are, a. *Énoncer, exprimer, proposer.* SYN. Pronuntio, propono, effero, dico. ADV. Repente. USUS: 1. Si querit, quid sentiam, plane enuntiabo. Enuntiare mysteria religionum. 2. Patetfacio, significo, aperio, dévoiler, découvrir, révéler. Sociorum consilia aliis enuntiavit. Cf. Afferro.

1. **EO**, is, ivi vel ii, Itum, ire, n. et a. *Aller, marcher.* SYN. Vado, iter facio, iter habeo, iter mihi est, aliquo proficiscor, pergo, concedo, iter persequor, iter confero. PHRAS. 1. Paucis horis multa passuum millia ivit, *en quelques heures, il fit plusieurs milles.* Multa passuum millia decurrit, pervolvit; progressus est mirabili alacritate ad multa passuum millia; emensus itinere est multa passuum millia; multorum millium iter confecit. 2. Quo is? *Où allez-vous?* Quo te agis? quo te rapis? quo te capessis? quo te nunc corripis? quo te pedes? quo tendis? quo citato cursu concedis, pergis, ambulas? quo te nunc ducis? quo tendis? quem locum petis? quo tam celeri passu te confers? quo gressum dirigis? 3. *Ivit per postam, VULO,* *il alla en poste.* Per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit; cisis in urbem advolvit; meritoris equis citato cursu ad urbem contendit. Citatis equis; equis publicis contento cursu ad urbem festinavit. 4. *Pode-tentim ire, aller pas à pas, lentement.* Presso gradu incidere; sedato gradu; tardius, segnius incidere, progredi. 5. *Tacite ire, marcher en silence.* Suspenso gradu; suspenso vestigio; tacite adrepere; placide, libratissimè ita vestigiis incidere, aures ut fallat. Lanco pede oberrare. Gradu clementi et silentio incidere. Furtivo pede adrepere. Cf. Ab eo, Accedo. USUS: 1. In exilium ire, *aller en exil.* Inficias ire, *aller à l'encontre, nier.* In possessionem ire, *entrer en possession.* Ire in hominem, *s'élancer sur, invader.* 2. *Progredior, être, exister, se trouver.* Incipiunt

res melius ire. Prorsus res ibat. Eo celeriter. Cf. Celser, Festino.

2. **EO**, *Au point*. SYN. Idcirco; usque eo. PHRAS. Eo res venit, ut prope desperandum sit, *la chose en est venue à ce point qu'elle est presque désespérée*. Eo rem producere; ad id loci ventum est; in eum locum res adducta, reducta, deducta est; eo progressi sumus. Res eo loci est. Id illorum hominum malitia effectum est; huc recidere illa; in eum casum venimus; ea tela textitur; eo devoluta res est; eo decursum est, in eo sumus; huc processum est, in id loci redacti sumus; eo res rediit, huc res nostrae evasere, ut pro desperatis habendae sint. USUS: 1. Eo feci, non quod te egere putarim, sed quod, etc. Eo haec dicta sunt, in eam partem disputata, ut, etc. 2. Tanto, *d'autant*, cum Comparativis nominum et adverbiorum. Ille confidebat, et eo magis, quod, etc. 3. Ad illum terminum, *jusque là (sans mouv.)*. Si non ad extremum, sed usque eo, quo opus erit.

EPHEBUS, 1, m. *Adolescent, jeune homme (vers l'âge de 15 ans)*. SYN. Adolescens; Puer nobilis ex regia cohorte. USUS: Postquam ex ephebis excessit, *étant sorti de l'adolescence*. E gregibus epheborum vix singuli pulchri.

EPHEMERIS, Idia, f. *Journal*. SYN. Liber, commentarius, in quem quotidiana acta referuntur. USUS: In ephemeridem referre.

EPHIPPIA, ōrum, *Coverture de cheval, housse*. SYN. Stragula, quibus insternuntur equeorum ornamenta, praesertim sella. USUS: Puto, concedi nobis oportere, ut Græco verbo utamur, siquid minus occurreret Latinum, ne hoc sellae ephippiis concedatur.

EPICUS, a, ūm, *Épique*. SYN. Heroicus. USUS: Epius, poeta epicus.

EPIGRAMMA, ātis, n. *Petite pièce de vers, épigramme*. USUS: Epigramma in aliquem facere.

EPILŌGUS, 1, m. *Épilogue, péroraison*. SYN. Peroratio, conclusio, orationis exitus, pars operis extrema. EPITH. Lenior, miserabilior, sane disertus. USUS: Exstat ejus peroratio, quæ epilŏgus dicitur. Conclusio est exitus et determinatio totius orationis, quæ a Græcis epilŏgus nominatur.

EPIPHŌRA, ō, f. *Écoulement produit par une maladie, flux d'humeur*. SYN. Humoris destillatio. EPITH. Tanta. USUS: Tanta epiphora oppressus, ut loqui non posset.

EPISCŌPUS, 1, m. *Inspecteur*. SYN. Custos, speculator. USUS: Pompeius me Campanæ oræ episcopum voluit, *Pompée me préposa à la garde des côtes de Campanie*.

Episcopus, 1, m. *Évêque*. SYN. Antistes Sacrorum, Præsul. PHRAS. 1. Episcopus creatus est, *il fut créé évêque*. Ad Episcopi gradum, ordinem, honorem evectus est;

in Antistitum sacrorum ordinem adscriptus, adiectus, cooptatus est. 2. Episcopatum Albanensem accepit, *il reçut l'évêché d'Albe*. Ad insulas Albanenses evocatus est; Albanensis Ecclesiae cura illi demandata est. Rerum sacrarum princeps apud Albanenses; Albanensium Antistes renuntiatus est. Jus summum sacrorum apud Albanenses obtinuit; summo apud Albanenses sacerdotio auctus, ornatus est; Albanensium Ecclesiae præfectus, præpositus est; Præsul datus est. Mitra pedoque in Albanensium Antistitem est inauguratus. 3. (Episcopus suffraganeus, VULG.), *Coadjuteur*. Episcopi vicarius; qui vicariam Ecclesiae procuratorem, administrationem habet; Episcopi partes agit; munus sustinet, peragit, exequitur, præstat. 4. Episcopatum erigere, *ériger un évêché*. Urbem Episcopi sede ornare; Episcopi sedem in urbe collocare.

EPISTŌLA, ō, f. *Lettre*. SYN. Litteræ. EPITH. Antiquissima, valde bella; brevis, brevior, brevissima, disertissima, dulcissima, elegantissima, extrema, falsa, grandis, gratissima, gravis, plena rerum, hodierna, inscripta patri suo, paulo gravior, inanis, innocens, tempestiva, interior, jucundior, levior, liberior, longior, longissima; maxima, minuscula, modestior, oburgatoria, optima, perhumana, pervetus, pervulgata, plena consilii summæque benevolentiae, plena festinationis et pulveris, plena jucunditatis, plena stomachi et querelarum, plenior, ponderosa, plena omnium non modo actorum, sed etiam opinionum, præclara, propior, proxima, pusilla, recens, recentior, recentissima, suavis et gravis, superior, tantula, verbosior, vetus. Epistolæ crebræ longæque, dignæ, primum iniquæ, deinde contrariæ, postremo in aliquem contumeliosæ, jucundæ, molestæ, multæ, odiosæ, plenæ omnium probrorum, quotidianæ, selectæ, cum sparsæ sale humanitatis, tum amoris notis insignes, suavissimæ, subtiles. USUS: 1. Epistolam scribere plenam festivitatis et leporis; exarare, elucubrare. Dicere, texere epistolam plenam stomachi et querelarum; epistolam bene longam, sparsam sale humanitatis et amoris notis insignem mittere, *écrire une lettre*. 2. Epistolam elicere, *obtenir une lettre*. 3. Lacessere epistola, obtundere, *sali-gner qqn par des lettres*. 4. Afferre; reddere epistolam, requirere, expectare, *rendre, attendre une lettre*. 5. Epistolam accipere, *recevoir une lettre*. 6. Epistolam complicare, obsequiare, *plier, cacheter une lettre*. 7. Epistolam resignare, solvere, aperire, vinculum epistolæ solvere, *décacheter une lettre*. 8. Epistolæ rescribere, respondere, *répondre à une lettre*. 9. Epistolam dilacerare, conscindere, *déchirer une lettre*. 10. Epistolam comprimere, suppressere, premere, *étouffer une lettre*. Cf. Litteræ, Scribo.

EPITAPHIUM, ii, n. *Építaphé, inscriptio tumulære*. SYN. Sepulcri inscriptio.

EPITOME, Æs, f. *Extrait, abrégé*. SYN. Compendiosa capita libri et summam complectens. USUS: Epitomen Bruti mihi mittas.

EPOTO, as, avi, atum, are, a. *Boire entièrement*. USUS: Veneno epoto concidit.

EPULÆ, arum, f. pl. *Banquet, festin*. SYN. Cibi præstantes, exquisiti. EPITH. Conquistissimæ, funestæ, horribiles, moderatæ, profusæ, pulcherrimæ, quotidianæ, solemnes. USUS: Epulis exquisitis mensas extruere. Apud vos nec libidinum, nec epularum modus est. Mens cogitationum epulis saturata. Cf. Convivium.

EPULÆRIS, e, gen. com. *De table, de festin*. USUS: Epularis accubatio amicorum.

EPULATIO, ònis, f. *Repas, festin*. USUS: Quæ ad mensam et epulationem attinent. Cf. Convivium.

EPULO ònis, m. *Épulon, prêtre qui présidait aux festins, faire sacrifices*. USUS: Epulones Jovis maximi. Præfeci epularum, qui epulas Dils instituendi potestatem habebant.

EPULOR, ari, atus sum, ari, d. *Assister à un festin, faire bonne chère*. SYN. Convivor; epulas do. ADV. Modice, opipare. USUS: Opipare, hilarem in modum cum sodalibus epulabamur. Cf. Convivium.

EPULUM, i, n. *Festin, banquet*. SYN. Convivium publicum. EPITH. Funebre, magnificum. USUS: Epulum dare populo. Sepulcrum alicujus cantibus, et epulis celebrare.

EQUA, æ, f. *Cavale*. USUS: Greges nobilissimarum equarum abacti.

EQUES, itis, m. *Chevalier romain; cavalier*. SYN. Qui equo meret, vir equestris ordinis. USUS: Equitum turma; equitum manus. Equites ordini senatorio proximi. Equites desultorii, dimachi, dragon, loricati, cuirassier.

EQUESTRIS, e, gen. com. *Des chevaliers, de l'ordre équestre; de cavalier*. SYN. Quod equitum est. EPITH. Dignus contumelia, honestus, cumprimis honestus, eruditissimus et Græcis litteris antiquitatisque nostræ, scriptorum veterumque litterate peritus. Amicissimus, locupletis, ornatissimus, spectatus, splendidus, graciosus, splendidissimus. Auxiliarii, boni et locupletes, conjunctissimi concordia, cupidi alicujus rei, graves, non obscuro, neque ignoti, illustres, non optimi, veteres, nudi, plurimi, lautissimi et honestissimi, proximi dignitate ordinis senatorii. USUS: Equestres pedestresque copiæ. Equestris splendor. Statua equestris. Cicero equestri loco natus. Equestris pugna. Equestris procella, charge de cavalieris.

EQUIDEM, Certes, certainement. SYN. Ego quidem, ego vero, et quidem, quidem.

USUS: Equidem doleo, quod male habeas. Vestræ equidem cœnæ jucundæ sunt.

EQUINUS, a, um, *De cheval, de jument*. USUS: Seta equina.

EQUITATUS, ùs, m. *Cavalerie*. SYN. Equitum turmæ; equitum munus, agmen equestre; alarii, equestres copiæ. USUS: Ita paratus ab equitatu et peditatu, ut, etc.

EQUITO, as, avi, atum, are, n. *Aller à cheval*. SYN. Equo vehor, vel vector, equo iter facio, in equo sedeo, vehor. USUS: Equitabat cum suis delectis equitibus. Cf. Equus.

1. **EQUULEUS**, ei, m. *Jeune cheval, poulain*. SYN. Equulus. USUS: Equuleorum vis effrenata fame debilitatur.

2. **EQUULEUS**, ei, m. *Chevalet*. USUS: Ex equuleo suspendi, equuleo torqueri, épronver les tourments du chevalet. Ponite vobis ante oculos vincula, verbera, equuleum, carnificem, tortorem.

EQUÛLUS, i, m. *Poulain*. SYN. Junior equus, equuleus. EPITH. Nobilis, argenteus.

EQUUS, i, m. *Cheval*. EPITH. Aeneus, alacer, ferocitate exsultans, fortis, victor, inanis, intraclatus et novus, melior, nobilis, pretiosus, publicus. PHRAS. 1. In equum ascendere, monter à cheval. In equum insilire; descendere, inscendere equum. 2. Equo imponi, être hissé sur un cheval. In equum sublati, illatus, impositus, subjectus est. 3. Equo insidere, être assis sur un cheval. Equo vehi, vectari, in equo sedere, vehi, equo sublimem ire. 4. Equo proficisci, partir à cheval. Equo expeditum provolare, flumen transmittere; equo se conferre aliquo; advahi equo; citato equo ferri. 5. Equum concitare, pousser un cheval, le faire courir. Admittere equum in hostem, equo calcaria subdere, adhibere, admovere. Citare equum; equum calcaribus incendere, incitare; equum in hostem agere, jumentum calefacere, cursum equi incitare; equum calcaribus concitare. 6. Equo celerrime provehi, courir au grand galop. Citato equo; equo calcaribus incenso; subditis calcaribus, effuso curbus ire, ruere, prorueri, provolare; laxatis habenis invehi; effusis habenis evehi; detractis frenis equum concitatum calcaribus permittere; effrenatum equum, equum effrenum in hostem immittere. 7. Ex equo descendere, descendre de cheval. Desilire in pedes; desilire, descendere ex equo. 8. Equites jussit ex equis descendere, il ordonna aux cavaliers de descendre de cheval. Equitem ad pedes deduxit. 9. Ex equo decidit, il tomba de cheval. Jam dudum ægre hærens in equo ad terram defluxit; ex equo cecidit, decidit; de equo lapsus est. 10. Ex equo præcipitatus est, son cheval le jeta à bas. Effusus in præceps est; equo dejectus est. Cf. Cado, Decido. 11. Circumagere frenis equum, tourner bride.

12. Frenos inhibere, *serrer le mors*. 13. Equo advehi, adequitare equo, advolare, *accourir à cheval*. 14. Equos jungere currum tracturos, *atteler des chevaux à un char*. 15. Equos abjungere, *dételer les chevaux*.

ERADICO, as, avi, atum, are, a. *Arracher*. SYN. Evellō. Cf. Destruo.

ERADO, is, rāsī, rāsum, ere, a. *Arracher, extirper*. SYN. Ex animo cupidinem eradere.

ERECTUS, a, um, *Élevé; fier, superbe; animé*. SYN. Stans, celsus. USUS : Is vagatur lætus, et erectus toto foro. Alacri animo, et erecto. Erectione hac oratione senatus. Cf. Alacris.

EREPTIO, onis, f. *Spoliation, vol.*

EREPTOR, oris, m. *Voleur*. SYN. Di-reptor. USUS : Iste bonorum possessor, ereptor, expulsor. Civitatis, libertatis ereptor.

ERGA, *Envers, pour*. SYN. Adversum, adversus. USUS : Tua voluntas erga me, mea-que erga te par et mutua. Habere benevolentiam erga aliquem. Sum na Pompeii merita erga me meamque salutem. Tuum erga meam dignitatem studium.

ERGASTULUM, i, n. *Prison d'esclaves*. SYN. Mancipiorum carcer. USUS : Compingere aliquem in ergastulum. Ergastula solvere, captivos liberare.

ERGO, *A cause de; donc*. SYN. Igitur, causa. USUS : Ergo nemo non miser est. Virtutis ergo premio donare, *récompenser la vertu, donner le prix de sagesse*. Funeris ergo ne plangent mulieres.

ERIGO, is, rexi, reſtum, ere, a. *Dresser, relever*. SYN. Tollo, extollo, excito. (Inclino, abjicio. ADV. Alte, paululum se. USUS : 1. Natura cum cæteris animantibus abjicit ad pæstum, solum hominem erexit, et ad cæli conspectum excitavit. 2. Excito, confirmo, consolor, invito, *relever de l'abattement, rendre le courage, ranimer*. Erigere animum demissum et depressum, et respirare a metu. Erigere et recreare afflictum. Ad audiendum aures erigere, et animum attendere. Quem fortuna erexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem. Erigere, rectum constituere, levare, attollere. Erigere se et in pedes excipere. Erigere se, et corpus in cubitum levare. Cf. Confirmo, Consolor.

ERIPIO, is, ūi, reptum, ere, a. *Emporter, enlever de force; délivrer*. SYN. Aufero, adimo, extorqueo. (Do, confero. ADV. Ad extremum e manibus, crudeliter, impune, plane, plane alacritatem animi, privatim, publice, indignissime civitati, nominatim, penitus, subito, undique PHRAS. Vide, ne tantum tibi bonum eripiat, *veilleux à ce que l'on ne vous ravisse un si grand bien*. E manibus extorqueatur; e manibus elabatur; tibi excutiat; ne tanto bono frauderis; ne

alius id bonum occupet, præcipiat. Cf. Amitto, Jactura, Perdo. USUS : 1. Eripere sibi tempus aliquod ex summis occupationibus. Facultatem simul ac voluntatem gerendæ rei mihi eripuit. Lucem alicui, vitam, conspectum rei optatissimæ eripere. 2. Libero. Aliquem e miseris; alicui timorem eripere. E morte tuus te pudor eripuit. Cf. Libero, Privo, Furor.

ERODO, is, rōsi, rōsum, ere, a. *Ronger*. SYN. Arrodo, derodo.

EROGATIO, onis, f. *Distribution*. SYN. Distributio. USUS : Erogatio pecuniæ.

EROGO, as, avi, atum, are, a. *Distribuer*. SYN. Distribuo. ADV. Privatim, publice. USUS : Erogasti pecunias ex ærario. Pecunia in classem erogata. Cf. Largior.

ERRABUNDUS, a, um, *Errant*. USUS : Errabundi domos pervagabuntur.

ERRATICUS, a, um, *Qui erre, vagabond*. USUS : Vitis erratico et multiplici lapsu serpens.

ERRATIO, onis, f. *Action d'errer, de s'égarer*. SYN. Error. USUS : In cælo nec fortuna, nec erratio, nec vanitas inest.

ERRATUM, i, n. *Erreur, faute (involutionnaire)*. SYN. Mendum, error. EPITH. Commune, fabrilis, intolerabile, minimum. USUS : Agnoscere erratum; errato veniam petere. Defendas velim tolerabile erratum. Non hoc meum erratum est, sed tuum. Cf. Error.

ERRO, as, avi, atum, are, n. *Errer, se tromper*. SYN. Labor, pecco, offendo, probare, per errorem labor, errore ducor, in errore versor, error mihi obiectus est, consilio labor, errore captus sum, in errorem rapior, in culpa sum; vagor, evagor. ADV. Diutius, latius, licenter, longe, multum, pariter, prope-modum, valde, vehementer. PHRAS. 1. Errare cujusvis hominis est, *tout homme peut se tromper*. Imprudentia labi; titubare aliquando et hallucinari; vulgi opinione in errorem rapi, omnium est. Nemo est, qui non offendat sæpius, et aliquo incurrat; qui nihil peccati admittat; qui semper consistat; qui ab officiis religionis interdum non declinet; qui nihil peccet; cujus nullum sit delictum, lapsio, titubatio; cui nullus usquam error obiciatur, offundatur; qui de via, de recto non aberret; quem nullus error implicet. Cf. Labor, Pecco. 2. Multum erras, *vous vous trompez beaucoup*. Tota erras via; toto cælo aberras; janua aberras; a via degredieris, deflectis, declinas, divertis. 3. In portu impingis, *vous bronzes dès le premier pas*. In limine offendis. USUS : Cujusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis, in errore perseverare. Errare malo cum Platone, quam cum his sapere. Cf. Error, Aberro.

ERROR, oris m. *Erreur, faute*. SYN. Peccatum, erratum, erratio, lapsio, prolapsio,

falsa opinio; culpa, flagitium. EPITH. Communis, diuturnus, humanus, longus, magnus, maximus, mediocris, obscurus, perniciosus, similis, summus, tantus, turpis; magni, maximi, multi, privati, turbulenti, varii. PHRAS. 1. In errorem conficere aliquem, *induire qqm en erreur*. In errorem inducere; errorem alicui obijcere; errorem gignere, creare; errorem alicui offundere; erroris complere aliquem; erroris implere. 2. In errore esse, *être dans l'erreur*. Errore capi; falsa opinione duci, imbuli, affici; errorem cum lacte sugere; in errore versari; error me tenet et veri ignoratio; error et caligo in animo effusa est; errores me implicant; erroribus cecari; in errorem labi, mente labi. 3. Errorem deprehendere, *saisir sa méprise*. Erratum agnoscere; caliginem discutere; e tenebris in lucem emergere. 4. Errorem alicui admovere, *ouvrir les yeux à qqm*. Errorem eripere, depellere, tollere, eximere, extorquere. Deducere aliquem ab errore, avertere. Errorem alterum exsolvere, levare. Errorem corrigere. 5. Errorem deponere, *revenir d'une erreur*. Redire rectam in semitem; veram in viam redire. 6. Errore carere, *être sans faute*. Cf. Peccatum, Flagitium.

ERUBESCO, is, rubui, escere, n. *Rougir*. SYN. Rubeo, pudet. PHRAS. Ad criminis suspicionem erubuit, *il rougit au seul soupçon de crime*. Suffusus illi rubor est; rubore suffusus fuit; rubor consecutus est; capite demisso terram inquitus est; in ruborem datus est. Cf. Pudet, Verecundus. USUS: Non erubuit ille ora vestra. Pudici etiam de pudicitia loqui erubescunt. Digna res est, in qua omnes erubescant.

ERUCTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Roter; vomir*. SYN. Rufo, jacto, crepo, erumpo. ADV. Turpissime. USUS: In convivio eructant cædem bonorum, *dans leurs festins, ils vomissent des menaces de mort contre les gens de bien*.

ERÜDIO, is, ivi vel ii, itum, ire, a. *Former, instruire*. SYN. Doceo, instituo, imbuo, instruo; ad humanitatem informo, expolio, operum initia trado. ADV. Egrege. USUS: Erudire juventutem laboribus; aliquem in iure civili. Erudire liberos ad pietatem, ad majorum instituta. Cf. Doceo.

ERÜDITIO, onis, f. *Savoir, science, instruction*. SYN. Doctrina, institutio. EPITH. Digna, liberalis, perfecta, præclara, summa. USUS: Vir præstans ingenio, præclara eruditione, doctrina perfecta. Cf. Litteræ, Eruditus.

ERÜDITE, *Savamment, en homme instruit*. USUS: Eruditus disputare.

ERÜDITUS, a, um, *Instruit; savant, habile*. SYN. Doctus, perpolitus, philologus. ADV. Leviter, liberaliter, maxime, perfecte,

plane. USUS: Eruditus, qui omnibus bonis artibus politus est. Doctrina et optimarum artium studiis eruditus. Socraticis disciplinis et institutionibus eruditus. Homo de schola et a magistro, et Græcis litteris eruditus; animus eruditus, qui semper aliquid ex se promat, quod delectet. Græci diutina servitute ad nimiam assentationem eruditi. Eruditus in Philosophia. Cf. Doctus, Perlitus, Discipulus, Ingeniosus.

ERUMPO, is, rupi, ruptum, ere, a. *Sortir avec impétuosité, s'élançer; éclater, se montrer*. SYN. Exeo, evado, eruptionem facio; exardeo, effervasco. ADV. Aliquando, undique fortiter. PHRAS. 1. Erumpet tandem hoc malum ad perniciem civitatis, *ce mal éclatera enfin pour le malheur de la cité*. Emerget, ebulliet, prorumpet latens malum; vincula claustraque omnia perfringet tecta eatenus et dissimulata perfringat; consilia illa nefaria, compressa ad hunc diem et restricta subito se profundum et ejiciunt. Fiet quædam velut vitiorum eruptio; effundet se ad urbis perniciem pestilens id malum. 2. Erumpunt ex capta urbe, *ils se précipitent hors de la ville prise d'assaut*. Effundunt se portis; ejiciunt se ex urbe; evolant ex urbe; projiciunt se ex urbe; erumpunt se portis foras; profundunt se portis; proripiunt se portis foras; eruptionem ex urbe faciunt; refractis portarum claustris ex urbe provolant, effunduntur. Cf. Impetus. USUS: Erupit tandem e latebris conceptus dudum furor. Vis improborum diu collecta et inveterata compresso odio erumpebat in actum; in fortunas civium. Venus, risus erupit; vitia erumpunt.

ERÜO, is, ui, utum, ere, a. *Extraire; découvrir; arracher, déraciner*. SYN. Eligo, eripio, extraho, protraho. USUS: Aliquid indagare, invenire; e tenebris, ex abdito eruere. Eruere obruta. Hoc nunquam mihi erues, *vous ne m'enlèverez jamais cette idée de l'esprit*. Cf. Extraho.

ERÜPTIO, onis, f. *Sortie; invasion, excursion*. EPITH. Præclara, salutaris. USUS: Fecere acron eruptionem obsessi, *les assiégés firent une sortie brillante*. Fortius obsidentes eruptionem sustinere, repulere, repressere.

ESCA, æ, f. *Nourriture*. SYN. Cibus. EPITH. Contemptissima, temperata. USUS: Voluptas esca malorum, qua capiuntur, ut hamo pisces. Fenuissimo victu, contemptissimis escis et potionibus vivere. Escam cuidam obijcere, spargere.

ESCULENTA, orum, n. pl. *Mets*. SYN. Escæ, cibi. USUS: Ea pars oris, qua esculentis et poculentis natura iter patefecit.

ESCULENTUS, a, um, *Nourrissant, succulent*. SYN. Escas redolens. USUS: Frusta esculenta. Eligere, quæ sunt esculenta.

ESSEDARIUS, II, m. *Soldat qui combat sur un char.* SYN. Auriga essedi.

ESSEDUM, I, n. *Char.* USUS: Vehabatur essedo tribunus. Vehiculi genus.

ESTO, *Soit.* Vox concedentis. USUS: Esto hoc imperite. Esto, concedatur hæc quoque acerbitas.

ESURIENS, si, f. *Faim, appétit.* SYN. Fames. USUS: Miserebare ejus esurie. Cf. Fames.

ESURIO, is, Ivi vel II, ire, n. et a. *Avoir faim.* SYN. Fame fatigor, conficior; famem tolero. USUS: Nostri milites esurire et algere consueverunt. Cf. Fames.

ET, *Et.* SYN. Que, etiam, jam vero etiam, item, itemque. USUS: Ille tamen et alacer venit. Agrum ei dedisti, et immunem.

ETENIM, *En effet, à la vérité.* SYN. Nam, enim, sed enim, quippe. USUS: Et enim rem totam breviter recognoscite.

ETESIAE, Arum, f. pl. *Vents étiens.* SYN. Venti statii, qui quotannis post Caniculæ exortum flant diebus quadraginta. USUS: Venti etesiae tempestivi, et salutare hominibus juxta ac pecudibus, quorum flatu nimii temperant calores, et maritimi cursus celesres et ceteri diriguntur.

Ethnolus, I, *Païen.* PHRAS. Qui nullam Christianæ Religionis disciplinam acceperunt; quos DEUS vera sui cognitione non afflavit; quorum animi densissimis errorum tenebris involuti ea, quæ nobis divinitus affulsit, veritatis luce carent; homines a vera DEI cognitione alieni; expertes doctrinæ divini; falsorum numinum cultores; antiquæ superstitionis sectatores; oppressi superstitionum tenebris, verique cultus divini expertes.

ETIAM, *Même, aussi, encore.* SYN. Et, item, vel. USUS: Nobis etiam illa cognitio, nihil hoc proderit, etiam nocebit gravissime. Voce, motu, forma etiam magnifica.

ETIAMNUNC, *Jusqu'à présent, encore maintenant.* SYN. Nunc etiam, etiamnum, adhuc etiam tum. USUS: Sed tota res etiamnunc fluctuat.

ETIAMSI, *Quand même, quoique.* SYN. Etiam ut, quamvis, licet, quantumvis, tametsi, ut, utut, etsi. USUS: Etiamsi periculum foret nullum. Etiam, ut periculi nihil sit. Ut res sit minime periculosa, tamen, etc.

ETIAM ATQUE ETIAM, *A plusieurs reprises, bien des fois, souvent; de plus en plus.* SYN. Magnopere; magis ac magis; magis magisque, majorem in modum.

ETSI, *Quoique, bien que.* SYN. Etiamsi, tametsi. USUS: Etsi non dubitabam, quin, etc.

ETYMŒLOGIA, æ, f. *Étymologie.* SYN. Notatio, etymon vocabuli. USUS: Verborum interpretationem et etymologiam inquirere.

ETÏMON, I, n. *Étymologie.* SYN. Etymologia.

Eucharistia, æ, *L'Eucharistie, le Saint Sacrement de l'Autel.* PHRAS. 1. Sacrosanctum Christi Corpus; celeste convivium; Epulum divinum; Hostia divina augustissimumque Christi corporis mysterium; Corporis ac sanguinis Christi divina mysteria; arcanum latentis sub panis specie Christi DEI mysterium. Cf. Communio S., Coena Domini, Consecro S. Hostiam. 2. Eucharistiam suscipere, recevoir la sainte Communion. Ad mensam divinam accedere; celesti excipi convivio; divinum convivium celebrare; percipere sacrosancta mysteria; ad sacram synaxin accedere; inire divinum convivium; a celesti convivatore celestibus et immortalibus epulis ad aram accipi; divino pane sese reficere. Cf. Communio sacra, Viaticum sacrum.

EUGE! *Courage!* Interjectio laudantis, gratulantis.

EUMENIDUS, um, f. pl. *Les Furies, les Euménides.* SYN. Furiae. USUS: Speculatrice et vindicis facinorum et sceleris Eumenides.

EUNUCHUS, I, m. *Eunuque.* SYN. Castatus.

EURIPUS, I, m. *Détroit.* USUS: Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas ac tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quot iste, etc.

EVADO, is, evasi, evasum, ere, n. *Sortir, s'échapper.* SYN. Effugio, elabor, emergo. exeo. PHRAS. Qui tandem ex hoc periculo evadam? Comment enfin pourrai-je échapper à ce danger? Qua tandem ratione e discimine emergam? ex ista flamma; ex hoc labyrintho elabor, evolabo? ex hoc judicio me eripiam? Quæ me salus hoc e periculo servabit? Qua vi, qua ope ex his laqueis me exuam? his vinculis me explicabo? has insidias, hæc tela effugiam? ex his angustiis enatabo? ex scopulis his enavigabo? Nullum exitum reperio, adeo res tota vacillat et claudicat. Ex hac nassa non exibo, nisi occulte surripiam me. Diverticulum nullum reperio. Non modo non effugiam, sed ne moram quidem mali assequar. Ni angusta sim, non elabor. Cf. Effugio. USUS: 1. Summus vir, orator incilitus, ex humili evasit. In dies asperior evasit. 2. Evenio, cado, parvenio à, aboutir à; s'accomplir. Videbo, quo hæc evasura sint; quorsum hæc evadant. Aliquando id quod somniamus, evadit. Id, sicut prædictum fuerat, evasit. 3. Erumpo, exeo, aufugio, evolo, passer, franchir, traverser. Ægrotus evasit ex morbo, navis e periculo, exercitus ex insidiis. Cum animus hic e corpore evaserit. Cf. Elabor.

EVĀGOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, courir ça et là, s'égarer*. SYN. Vagor, decedo via. ADV. Longius. USUS: Appetitus longius evagantur, finemque et modum transeunt. Cf. Vagor.

EVĀNESCO, is, anui, *escere*, n. *S'évanouir, se dissiper*. SYN. Vānesco, ad nihilum necire, in nihilum occido; exaresco, obsolesco; e conspectu me aufero, oculis subducitur. PHRAS. Evanuit vigor tuus pristinus, *votre vigueur première a disparu*. Consenuit tuus ille ardor; vix, ac ne vix quidem de veteri vigore tuo apparet, superest, reliquum est; diuturnitate, vetustate vigor ille tuus contabuit, obscuratus est, exolevit; abiit vis illa corporis, et defluxit; dilapsus est animi vigor, ut jam vix eundem agnoscamus. USUS: Spes nostra extenuatur, evanescit. Jam prope evanuerat Hortensius, *déjà Hortensius n'était plus que l'ombre de lui-même*. Omnis gloria ejus, et memoria evanuit.

EVANGĒLIA, orum, n. pl. *Présents accordés pour l'annonce d'une bonne nouvelle*. SYN. Præmia ob jucundum nuntium dari solita. USUS: Epistolis tuis evangelia quæ reddam, nescio. Evangelium prædicare, vox Ecclesie, *prêcher l'Évangile*. Evangelium promulgare; Evangelii lumen terris barbaris inferre; legem JESU CHRISTI promulgare; monumenta Christi, DEI res gestas institutionesque complexa populo exponere, explicare. Christianæ disciplinæ fontes ex Evangelii libris ostendere, detegere, aperire.

EVASTO, as, avi atum, are, a. *Ravager, dévaster entièrement*. SYN. Vasto. Cf. Vasto.

EVĒHO, is, vxi, vectum, ere, a. *Transporter, emporter*. SYN. Tollo, effero. USUS: Signa plaustris evecta et asportata.

EVĒLLO, is, velli vel vulsi, vulsum, ere, a. *Arracher, déraciner*. SYN. Exstirpo, convello.)(Infigo. ADV. Difficilis, penitus, radicitus, timide. USUS: Novas opiniones evellere. Hunc mihi ex animo scrupulum; has spinas e memoria non evelles. Omnia mala e republica funditus evellit. Cf. Adirno, Libero.

EVĒNIO, nis, vni, ventum, ire, n. *Sortir de; arriver, avoir lieu*. SYN. Evado, obvenio, cado, fio, obtingo, exitum habeo, accidit, usu venit, intercedo. ADV. Bene, casu, contra, facile, fauste, feliciter, male, nec opinato, optime, perraro, profuenter, prospere, rare ac insolenter, temere, vulgo. PHRAS. 1. Verebar ne res ita eveniat, *je craignais que la chose n'arrivât ainsi*. Ne ita cadat; ita contingat; eo evadat; ne ea, quæ prædixi, consequantur; ne ex illo consilio hæc emanent; ne id quod usu venturum opinione præceperam, incidat. 2. Res ea mihi feliciter evenit, *l'affaire a bien tourné*. Fauste, belle, prospere cecidit; ex sententia cessit; prospere

processit; lepide sub manus successit, exitum optabilem habuit. Cf. Cedo. 3. Id consilium male evenit, *nos desseins ont échoué*. Male cessit; secus cecidit, ac ominabamur; bona initia non similes exitus habuere; haud quam prospere, cum ad effectum operis ventum est, cæptis successit; secus omnia processere, nec quod intendebamus, effecimus; haudquamquam ad consilium eventus respondit. Cf. Cedo, Accidit, Fortuna, Successus. USUS: Nihil nobis adversi evenit. Multa improbis incommoda eveniunt. Recta consilia haud bene eveniant. Mihi omnia, quæ ago, lepide prospereque eveniunt.

EVENTUM, i, n. *Événement, résultat, effet*. SYN. Eventus, exitus, casus, res, fortuna. EPITH. Commune, dubium. USUS: Eventa magis quam causas queri oportet. Plerique consilia eventis ponderant. Causæ eventorum magis movent, quam eventa ipsa. Conscribere historiam eventorum meorum.

EVENTŪS, ūs, m. *Événement, issue, dénoûment, conclusion*. SYN. Exitus, casus, eventum. EPITH. Dubius, fatalis, humanus, incertus, adversus, secundus, prosper, varius. PHRAS. 1. In omnem eventum, pugnam committere, *livrer bataille à tout hasard*. Rem in casum pugnae ancipitis committere; rem in proelii casum dare; ad incertum casum et eventum acie configere; rem omnem in incerto pugnae eventu collocare; in pugnae casum demittere; ad casum obijcere; rem communi Marti relinquere. 2. In omnem eventum aliquid peculi reservare, *se réserver quelque argent pour n'importe quelle circonstance*. Ad incertum casum et eventum; ad subita rerum; ad incertos rerum exitus; ad omnes casus subsidia parare. Cf. Casus. USUS: Eventus est alicuius exitus negotii. Consilia primum, deinde acta, postremo eventus. In omnem eventum forti animo et paratum esse. Cf. Accidit, Successus.

EVERRICŪLUM, i, n. *Sorte de filet de pêche*. Ab everrendo dictum. USUS: Indiciu, everriculum malitiarum omnium, *jugement qui englobe toutes les malversations*.

EVERRO, is, i, rsum, ere, a. *Balayer, nettoyer; déponuiller*. USUS: Omnes domos everrit.

EVERSIO, onis, f. *Renversement, destruction, ruine*. SYN. Ruina, casus, perniciēs, excisio, excidium. USUS: Rerum publicarum eversiones. Omnis vitæ eversio.

EVERSOR, oris, m. *Destructeur*. USUS: Eversor civitatis, regnorum.

EVĒTRO, is, ti, sum, ere, a. *Détruire, ruiner*. SYN. Deturbo, destruo, eversionem infero.)(Statuo, constituo, confirmo. ADV. Funditus, penitus, plane, sigillatim. PHRAS. 1. Regnum evertit, *il ruine le royaume*. Delevit, sustulit; ejus viribus labefactus regni

status concidit, extinctus est, perit; ejus armis ac potentia fractae sunt regni opes; vires afflictæ; oppressa libertas; obtrita populi jura; urbes armorum vi percussæ atque prostrate. 2. Domum evertit, *il renversa la maison*. Edes diruit, dissolvit, demolitus est, disturbavit; tecta solo sequavit, adæquavit; ab imo subruit; ad solum diruit. Cf. Destruo. 3. Evertit consilia hominis, *il ruina les desseins de cet homme*. Consilia dissolvit, disturbavit; consilia fregit; consiliis intercessit, occurrit. USUS: Sua confirmare, adversarii evertere. Vi me decrevit, et impressione evertere. Aliquem fortunis omnibus evertere. Virtutis lumen exstinxit; virtutem penitus evertit. Cf. Destruo, Vasto, Ruina, Populo.

È VESTIGIO, *Sur le champ, à l'instant même*. SYN. Mox, repente. USUS: E vestigio eo sum profectus. Cf. Statim, Continuo.

ÈVIDENS, entis, omn. gen. *Visible, clair, manifeste*. SYN. Clarus, certus, perspicuus.)(Obscurus, occultus, dubius. USUS: Evidens est, de quo inter omnes convenitur. Narratio evidens. Res evidentes et perspicuæ. Argumentis agam evidentibus, et signis omni luce clarioribus. Cf. Perspicuus.

ÈVIDENTER, *Évidemment, clairement*. USUS: Harum rerum tam evidenter pœnituit.

ÈVIDENTIA, æ, f. *Clarté, évidence*. SYN. Perspicuitas. USUS: Græci energiam, nos evidentiam appellamus. Nulla oratio illustrior est evidentiâ.

ÈVIGILO, as, avi, atum, are, n. *Se réveiller*. SYN. Vigilo, elaboro, incumbō.)(Dormio. PHRAS. Hoc mane maturius evigilavi, *ce matin, je me suis éveillé plus tôt que de coutume*. Tempori exspectatus; ex somno excitatus; somno excitus; somno solutus sum; maturius me somnus reliquit. USUS: In tuo negotio curæ meæ omnes et cogitationes evigilant. Cf. Vigilo, Dormio, Somnus.

ÈVINCIO, is, inxi, inctum, ire, a. *Coindre (la tête)*. SYN. Vincio. USUS: Corona tempora evincire.

ÈVINCO, is, vici, victum, ere, a. *Vaincre complètement; obtenir*. SYN. Vinco, pervinco; multa importunitate impetro. USUS: Verres tot testibus evictus.

ÈVISCERO, as, atum, are, a. *Éventrer*. SYN. Viscera eximo, confodio, discerpo. USUS: Ut tu unquam saxi fixi asperis evisceratus lateres penderes.

ÈVITATIO, onis, f. *Action d'éviter, suite*. SYN. Declinatio. USUS: Evitatio incommodorum.

ÈVITO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, fuir, échapper à*. SYN. Vito, effugio.)(Expeto. USUS: 1. Dolores omnes evitari non possunt. 2. Vitam evito, vitam eripio, *ôter la vie*. Cf. Vito.

ÈVOCATIO, onis, f. *Levée, appel en masse*. USUS: Evocationes hominum.

ÈVOCATOR, oris, m. *Qui appelle aux armes*. USUS: Evocator servorum et civium perditorum.

ÈVOCATUS, a, um, *Enrôlé, levé*. SYN. Miles auxiliarius et externus, ex diversis locis coactus. USUS: 1. Evocatorum firma manus. 2. E patria evocatus, non expulsus, arcessitus, *appelé*.

ÈVOCO, as, avi, atum, are, a. *Attirer, inviter; causer, produire*. SYN. Elicio, invito, excito, exsuscito. ADV. Magnopere. USUS: Misericordiam oratione evocare. Mercede probitas evocatur. Nulla turpitudine, nullum damnum est, quod non eliciatur et evocetur voluptate. Cf. Voco, Provoco, Cileo.

ÈVŌLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler; s'échapper, s'enfuir*. SYN. Avolo, aufugio. ADV. Altius, impune. USUS: 1. E vinculis corporis tanquam ex carcere evolare. Evolavit jam e conspectu nostro; evolavit e iudicium severitate, ex illa iudicii flamma. Tantis cursu verborum fuit, et adeo evolavit oratio. 2. Ascendo, *s'élever*. Consultum non est, ut ille altius evolet. 3. Vito, effugio, *fuir, se soustraire à*. Poenam vix evolabit.

ÈVŌLŪTIO, onis, f. *Action de dérouler, lecture*. SYN. Lectio. USUS: Poetarum, librorum evolutio.

ÈVOLVO, is, volvi, vŏlŭtum, ere, a. *Déployer, dérouler; exposer, expliquer*. SYN. Explico, expono.)(Complico, ADV. Accuratus. USUS: 1. Hujus rei nec principium reperire, nec exitum evolvere possum. Involutum animi sui notionem evolvere; incubantes alienis thesauris ex præda clandestina evolvere. 2. Expendo animo, *pénétrer*. Evolvere naturam omnium rerum. Cf. Explico.

ÈVŌMO, is, ōi, itum, ere, a. *Vomir entièrement, rendre, rejeter*. SYN. Foras projicio, vomitu egero. ADV. Verius. USUS: Odium, virus acerbissimum suum in me vomuit. Evomet hanc pestem patria. Quas devorarat pecunias, luxu evomet. Cf. Vomo.

ÈVULGO, as, avi, atum, are, a. *Divulguer, publier*. SYN. Vulgo. PHRAS. Evulgare rumorem, *répandre un bruit*. Differre famam, rumorem; dissipare sermones, rumorem; efferre alterius ineptias. Cf. Differro, Vulgo, Divulgo. USUS: Civile jus evulgavit, *il vulgarisa le droit civil*. Cf. Edo, Spargo, Rumor.

ÈVULSIO, onis, f. *Action d'arracher*. USUS: Esculapius primus dentium evulsionem invenit.

EX, De. USUS: 1. Notat causam efficientem et occasionem, ex qua, a quo, quocirca, unde. Peperit e Pamphilo. Gaudium tibi ex me præstabo. Nunquam ex me

doluit. Ex te duplex me sollicitudo afficit. Ex lege, ex decreto, e formula, e testamento. 2. Materiam designat, *la matière, la composition, le mélange*. Poculum ex auro; e gemma. Simulacrum ex aere. 3. Parti jungitur, *la cause occasionnelle, le motif*. Laborat e renibus, ex oculis, capite. 4. Ad numerum, *sen multitudinem refertur, la subdivision*. Ex intimis unus. Unus ex plebe. Homo ex disertis. 5. Ab, de. Ex illo scivi; ex te totum negotium pendet. 6. Post, *après*. Diem ex die expectare. Ex intervallo regustare litteras. Ex qua etate, qui exerceri solent, laudantur. 7. Propter, *à cause*. Ex Cnei litteris te in amicitiam recipio. Ex doctrina clarus. 8. Secundum, *sui-vant, d'après*. Hic status maxime est e natura. Vita e Philosophiae praeceptis acta. E sua natura alios fingere. E communi hominum opinione hoc dixit. 9. Modum significat, *la manière*. Ex insidiis; ex improvviso; ex insperato hoc mihi gaudium oblatum est; ex occulto. 10. Ex animo, ex animi sententia, *avec cœur*. 11. Ex tempore capere consilium; effutire aliquid, *à temps*.

EXACERBO, as, avi, atum, are, a. *Aigrir, chagriner*. SYN. Irrito, ad iracundiam provo-co. USUS: Exacerbata superbia. Cf. Ira, Irrito.

EXACTIO, onis, f. *Levée d'impôts*. SYN. Vestigium, tributum, pensio, stipendium. EPITH. Acerbissima, extrema, perfecta, superior, publica. PHRAS. Exactiones facere, *lever les impôts*. Pecunias describere; pecunias imperare. USUS: 1. Exactio capitum et ostiorum acerbissima, *perception odieuse de la cote personnelle et de l'impôt des portes*. Exactio pecuniarum, *nominum*. 2. Expulsio, *expulsion, bannissement*. Cf. Vestigal.

EXACUO, is, ūi, acutum, ere, a. *Aiguiser*. SYN. Acuio, cohortor. (Deterreo. USUS: 1. Mucronem exacui in jugulum reipublicae. 2. Incito, *stimuler, exciter*. Industriam alicuius, mentem hortatibus, stimulis exacui. Cf. Stimulo.

EXADVERSUM, En face. SYN. E regione, ex adverso.

EXÆDIFICATIO, onis, f. *Construction*. SYN. Constructio, compositio.

EXÆDIFICO, as, avi, atum, are, a. *Àchever, mettre la dernière main*. SYN. Ædifico. USUS: Opus institutum exædifica. Templum, navim exædificare.

EXÆQUATIO, onis, f. *Niveau, égalité*. USUS: Hanc exæquationem dignitatis non ferebat ille.

EXÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaliser, mettre sur la même ligne*. SYN. Æquo, æqualem vel parem reddo, facio. USUS: Amici superiores se cum inferioribus exæquare debent. Pecunia omnem dignitatem exæquat.

Pauci pluribus exæquari non possunt. Cf. Æquo, Equiparo.

EXÆSTUO, as, avi, atum, are, n. *S'élèver en bouillonnant*. USUS: Mare exæstuat. Cf. Ira.

EXAGGERATIO, onis, f. *Élévation (d'âme)*. SYN. Elatio. EPITH. Altissima, maxima animi. USUS: Animi quam altissimi exaggeratio.

EXAGGERATUS, a, um, *Élevé, sublime*. SYN. Erectus, cumulus, amplius. USUS: Animus excelsus, auctus virtutibus, exaggeratus. Exaggerata oratio. Cf. Amplius.

EXAGGERO, as, avi, atum, are, a. *Accumuler, entasser; exalter*. SYN. Amplifico, augeo; verbis rem extollo, magnum facio. (Extenuo. USUS: Beneficium tuum completor, exorno, exaggero. Rem familiarem omni ratione exaggerare; augere, amplifier orationem. Cf. Amplifico.

EXAGITATOR, oris, m. *Qui poursuit, qui combat*. SYN. Vexator. USUS: Plato exagitor omnium Rhetorum.

EXAGITO, as, avi, atum, are, a. *Poursuivre; inquiéter, tourmenter*. SYN. Vexo, divexo, insector, jacto, exerceo. ADV. Scite, palam. USUS: 1. Exagitare alicquem. Exulceratus primum plebis sermonibus, dein palam a consiliis exagitur. 2. Tractio, commemo, disceptando excutio, *débattre, discuter*. Ea causa, ea dissensio diu fuit exagitata. Fraudes alicuius et fallacias exagitare. Errorem suum exagitare, commovendo augere. Cf. Vexo, Agito.

EXALBESCO, is, bŭi, ere, n. *Devenir blanc*. SYN. Expallesco, extimesco. USUS: Tremere metu et exalbescere. Exalbesco in principio dicendi; objecta re horribili.

EXAMEN, inia, n. *Essaim*. SYN. Apum congregatio. USUS: Examen apum in scenam venit.

Examen conscientie, Examen de conscience. SYN. Recognitio sui ac errorum suorum; arcana disquisitio factorum dictorumque; quotidiana perscrutatio intimorum animi recessuum. PHRAS. Examen conscientie facere, *faire son examen de conscience*. Excute conscientiam; in semetipsum diligenter inquire; mente omni alia cogitatione soluta recognoscere delicta sua; recolere errata sua non sine acri doloris morsu; discutere cogitationes, sermones et actiones suas; sua dicta factaque diligentissime recognoscere; seipsum excutere; explorare quotidie latebras conscientie, et diurna facta, ad Christianae legis pietatisque rationem exquirere; quotidiana perscrutatione intimos animorum recessus inspicere; totum diem secum scrutari et excutere; facta dictaque omnia noctu rememori; cognoscere de moribus suis; quid dixeris,

quid egeris, commemorare vesperi; excutere se, et accusatoris primum partibus fungi, deinde iudicis; in semetipsum descendere, suaeque vitae rationem a se repetere; dicta, facta, cogitata coram DEO quam diligentissime reputare; seipsum ad calculos vocare; quotidianarum actionum cognitionem exercere.

EXAMINO, as, avi, atum, are, a. *Appréhender, juger, examiner.* SYN. Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. PHRAS. 1. *Examinanda est diligentem hominis doctrina, il faut examiner avec soin la doctrine de cet homme.* Momentis suis ponderanda; cognoscenda accurate; cum rationis ac religionis legibus conferenda; revocanda ad rationis ac religionis leges; lente et fastidiose probanda; ad hujus doctrinae disquisitionem magnam adhiberi attentionem necesse est; omnia ad rationis leges dirigenda, et ad solidae disciplinae praecepta sunt aestimanda. 2. *Examinare sub finem anni studiosos, examiner les progrès des élèves à la fin de l'année.* Quem in litteris progressum fecerint, explorare, perscrutari; periclitari doctrinam; periculum doctrinae facere; quam studiose didicerint, inspicere, excutere. USUS: Rem suis ponderibus examinare. Rem non populari quadam trutina, sed artificis statera examinare. Cf. Inquiri, Tento.

EXAMUSSIM, *Régulièrement, parfaitement.* USUS: Hic examussim rem narrat.

EXANIMATIO, onis, f. *Éprouvant.* EPITH. Fracta. USUS: Exanimatio est metus subsequens, et quasi comes palloris. In perturbationes et exanimationes incidere.

EXANIMIS, e, vel **EXANIMUS**, a, um, * *Mort, inanimé.* USUS: Ictu exanimem equo praecipitat.

EXANIMATUS, a, um, *Saisi d'éprouvant.* SYN. Consternatus, metu conturbatus. USUS: Exanimatus sum tuis litteris. Exanimatus metu, abjectus, perterritus, mutus; vix vivus relinquebar.

EXANIMO, as, avi, atum, are, a. *Éprouver, consterner, faire mourir.* SYN. Perturbo, perterrefacio. USUS: Me quidem exanimant et interimunt hae voces. Tulliae meae morbus metu me exanimat. Cf. Terreo.

EXANTLO, as, avi, atum, are, a. *Épuiser, supporter.* SYN. Excipio, exhaurio, perfungor. USUS: Omnes labores exantlare. Cf. Perfero.

EXARDESCO, is, arsi, arsum, ere, n. *S'enflammer, s'allumer.* SYN. Inflammar. ADV. Acris, subito, graviter. USUS: 1. Materia facilis ad exardescendum. 2. TRANS. Amore, libidine, iracundia, libertatis desiderio, cupiditate exardescere. Mira in eum populi benevolentia exarsit. Ingenia multorum contra Stoicos exarsere.

EXARESCO, is, arui, ere, n. *Se sécher, s'épuiser.* SYN. Exsiccor, exhaurio. X. *Reviresco.* USUS: Exaruerunt omnes. 2. TRANS. Consumor, *disparatre.* Exaruit in me penitus illa dicendi facultas. Vetus illa urbanitas plane exaruit, et vereor, ut revirescat.

EXARO, as, avi, atum, are, a. *Labourer.* SYN. Aro. ADV. Omnino. USUS: Plus frumenti colligit, quam exararunt. 2. Scribo, *tracer sur des tablettes.* Hoc epistolum in senatu exaravi.

EXASPERO, as, avi, atum, are, a. *Hérir, aggraver, exaspérer.* SYN. Asperiorum facio; excerbo, exulcero, irrito, accendo, commoveo. USUS: Animo exasperatus. Comprimere ac sedare animos exasperatos.

EXAUCTORO, as, avi, atum, are, a. *Licencier.* USUS: Milites omnes exauctoravit. Cf. Dimitto.

EXAUDIO, is, ivi, vel ii, itum, ire, a. *Écouter, exaucer.* SYN. Audio. PHRAS. (DEUS preces nostras exaudiat, VULG.), *que DIEU exauce nos prières.* Latine: DEUS ne avertetur; ne respuat; ne contemnat, ne despiciat; DEUS admittat; aequis auribus accipiat, suscipiat, perficiat; ne avertis auribus audiat, preces nostras. DEUS nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat DEUS; pateant aures DEI observationibus nostris. DEUS nostris precibus aures det, praestet, praebet; DEUS votis nostris precibusque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris, relinquat locum; DEUS exorari se precibus nostris patiat. USUS: Dicam voce clarissima, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulum, subito exaudit hinnitus. (Exaudio, *exaucer*, vulgi est). Cf. Audio.

EXCAECO, as, atum, are, a. *Aveugler, rendre aveugle.* SYN. Sensu videndi orbo, privo; oculis orbo, privo, oculos alicui eripio, eruo, effodio, excludo, exculpo, exturbo. PHRAS. Palustris coeli vitio excacatus est, *l'air des marais le rendit aveugle.* Oculorum sensu destitutus est; oculis captus est; aspectum amisit; oculorum aciem amisit; caecitatem contraxit, conscivit; caecitate affectus, videndi sensu, luminibus orbatus est; extincta est illi oculorum acies; adempta, crepta videndi facultas; usu oculorum privatus est. Cf. Caecus.

EXCANDESCENTIA, ae, f. *Emportement, accès de colère.* SYN. Ira nascent, repentina.

EXCANDESCO, cis, dūi, descere, n. *Prendre feu, s'enflammer.* SYN. Exardesco. USUS: Excaudit, et me inimicitarum causam querere clamavit. Cf. Impetus, Erumpo.

EXCARNIFICO, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, torturer.* SYN. Discrucio,

lacro omnibus, quæ pati corpus ullum potest, supplicii. USUS: Democritus a Cyprio tyranno dire excarnificatus. Cf. Cruco, Torqueo, Crudelis.

EXCĀVO, *as, atum, are, a. Miner, creuser.* USUS: Trulla excavata cum manubrio aureo.

EXCĒDO, *is, cessi, cessum, ere, n. Excluder, dépasser.* SYN. Eminere, præsto, abeo, emigro. ADV. Celerius. USUS: 1. Ejus virtus modum virtutis humanæ excedit. Partium nulla extra excedit. 2. Ab eo, *se retirer, s'en aller, partir.* Cum animus e corpore excesserit. Cum primum e pueris, ex ephebis excessit. Qui e vita excessere. Id mihi nondum e memoria, nondum cura e pectore excessit. Cf. Exeo.

EXCELLENS, *entis, omn. gen. Qui surpasse, supérieur, distingut.* SYN. Præstans, præstabilis, præcellens, eximius, egregius, excellenti animo et virtute. (Vulgaris. USUS: Vir excellens omni genere laudis. Excellenti animo et virtute vir. Pulchritudine excellens formæ muliebris. In arte illa excellens. Cf. Egregius, Præclarus.

EXCELLENTER, *D'une manière supérieure, remarquable.* SYN. Magnifice, excellenti quadam ratione. USUS: Quæ magno animo, et fortiter, et excellenter facta sunt.

EXCELLENTIA, *tiæ, f. Supériorité, grandeur, élévation.* SYN. Præstantia. ADV. Magna. USUS: Animi excellentia et magnitudo. Personam nobis natura imposuit magna cum excellentia et præstantia reliquorum animalium. Cf. Præstantia, Virtus.

EXCELLO, *is, lûi, ere, n. Être élevé au-dessus, être supérieur.* SYN. Præsto, antecello, emineo, eniteo, princeps sum, præcello, antesto. (Inferior sum. ADV. Jam diu, longe, maxime, mirabiliter, quam maxime. PHRAS. Longe excellit inter æquales, *il est de beaucoup supérieur à tous ses égaux en âge.* Ingenio præstat; multum ad honorem antecellit; ingenio exsuperat; animi viribus antestat; eminet inter omnes; ingenio primus habetur. Nobilis inter æquales fertur, clariusque exsplendescit, quam condiscipuli ferre æquo animo possint. Quem longe ingeniosissimum ætas nostra tulit; qui ingenio priorem neminem patiatur, plerosque anteveniat. Haud dubie ingenii palmam possidet. USUS: In arte pictoria Zeuxis omnibus excellit. Excellere ingenio, doctrina, in aliquo genere virtutis.

EXCELSĒ, *Avec élévation, grandeur.* SYN. Magnifice. USUS: Excelsius dicere.

EXCELSITAS, *atis, f. Grandeur d'âme, sentiments élevés.* SYN. Celsitas, altitudo. USUS: Excelsitas animi, et magnitudo.

EXCELSUS, *a, um, Élevé, haut.* SYN. Altus, sublimis. (Humilis. USUS: Excelsi

colles. Vir magnus et excelsus, et humana despicens. Animi excelsi invictum robur. Excelso et illustri loco sita est laus tua. Cf. Altus, Egregius.

EXCEPTIO, *onis, f. Exception, restriction, réserve.* EPITH. Absurda, quæstiosa, vetus atque usitata, prætorica, tacita. USUS: Est inter nos rerum sine exceptione communitas. Quid attinet, hominibus luxuriosis exceptionem, privilegium dare? Non patiar, te cum exceptione laudari. Præcise, et sine exceptione id mihi, quod petebam, negavit. Quædam tacitis exceptionibus caventur.

EXCEPTO, *as, are, a. Prendre, recueillir.* SYN. Excipio, extraho.

EXCERPO, *is, cerpsi, cerptum, ere, a. Extraire; détacher, recueillir.* SYN. Decerpo, deligo. USUS: Non solum ex malis minima eligenda, sed ex his etiam excerpendum est, si quid boni inest. Cf. Colligo.

EXCESSÛS, *us, m. Action de sortir.* SYN. Abitus. USUS: Romulus post excessum suum, *après sa mort.* (Excessum facere in vino, *vulgare est*), *faire des excès de vin.* Latine: Intemperantius bibere, se ingurgitare vino, largius se invitare. Pro Excessu, *excès*: Immoderatio, immoderatus in re, aberratio a modo, a Latinis adhibetur.

EXCĒTRA, *æ, f. L'hydre de Lerne.* USUS: Maculare excetram.

EXCĪDIUM, *ii, n. Ruine.* SYN. Eversio. USUS: Excidio urbis magnum cæteris terrorem iniecit. Cf. Destruo.

1. **EXCĪDO**, *is, excidi, ere, n. Tomber; échapper.* SYN. Elabor, fluo, defluo. ADV. Fortuito, omnino, repente. USUS: 1. Gladius excidit, delapsus est de manibus. Nullum probum verbum ex ore hujus unquam excidit. Victoria excidit de manibus. 2. Obliviscor, *sortir de l'esprit, être oublié.* Ista mihi dudum exciderant. Ex animo, e memoria mihi ista exciderant. Cf. Obliviscor. 3. Spe plane omni excidi. Mens illi et oratio excidit, effluxit; non constat sibi, *il perd la mémoire.* Cf. Amittito, Perdo.

2. **EXCĪDO**, *is, cidi, cisum, ere, a. Couper, abatre.* SYN. Cædo, excindo; excisionem, excidium infero. ADV. Penitus. USUS: Locum, urbem, tectum excidere. Urbes excidit, expugnavit, incendit. Cf. Everto, Destruo.

EXCĪO, *is, civi, vel cili, cĭtum, cĭre, a. Appeler, exciter.* SYN. Evoco. USUS: Juventutem ad arma excire.

EXCĪPIO, *is, cōpi, ceptum, ere, a. Excepter; recevoir.* SYN. Excludo, secerno, accipio, suscipio, recipio. ADV. Extrinsecus, fortiter, humane, nominatim, nunquam, similime, plane. PHRAS. 1. Ille quocumque benigne excipit, *il les reçoit fort bien tous.*

Summa lætitia, benigno vultu, incredibili honore ac amore, ingenti favore, hospitaliter, perhumaniter accipit, complectitur, quicumque illum honoris causa adeunt, accedunt; omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis exprimi potest, quam ferri potest, humanissime; incredibili comitate, eo vultu, qui facile gratiam ineat; benevolentiam conciliat; hominum animos amore devinctat; hominum animos ad amandum allicit, excipit, recipit; dexteram porrigit; laute indulgenterque habet; laute prolixique; liberaliter indulgenterque colit. Cf. Tracto, Hospes, Accessus, Aditus. 2. Excepto Lælio omnes adfuere, *sous étaient présents, excepté Lélius*. Si Lælium removeris; si a Lælio discesseris; excepto Lælio; præter unum Lælium; Lælium si demas, excipias, omnes adfuerunt; nemo nisi Lælius, præter Lælium abfuit; omnes præsto erant, excepto quod Lælium morbus impediret. 3. Male verbis excepit hominem, *il reçut fort mal cet homme*. Asperius hominem appellavit; graviore verbo appellavit; acerbè invectus est; contumeliosius, vehementius invectus est in hominem; indignis modis hominem accepit. USUS: 1. Ille ita edixit, ut me et Lælium nominatim exciperet et secerneret. Præter Xenophontem excipio neminem. 2. Sustineo, *soutenir, empêcher de tomber*. Labentem aliquem excipere. Se a lapsu in poplites, in pedes poplitis excipere. 3. Suscipio, *supporter, endurer*. Amicorum causa magnos labores, molestias, luctus excipit. 4. Sequor, succedo, *succéder à, remplacer*. Una calamitas alteram excipit. 5. Intercepto, *surprendre*. Litteras hostium; aliquem in fuga excipere. 6. Recipio, capio, arripio, *recevoir, recueillir*. Hercules virtutem immortalitas excipit. Dicta mea omnia magna gratia accepit. Omnia magistri verba excipere et litteris mandare. Beatam patriam, quæ hunc virum exceperit! Rumores, ultimum filii spiritum excipere, *recevoir*. Omnia tela, omnem vim improborum meo corpore excepi. Aliquem e fuga excipere et confirmare.

EXCISIO, *onis, f.* Ruine, destruction. Excisio tectorum. Cf. Excidium.

EXCITO, *as, avi, atum, are, a.* Alluere, inflammer, exciter. SYN. Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo, stimulos admoveo, soporem discuto. ADV. Coram, omnino, sensim, valde, vehementius, aliquando, acriter, extrinsecus, maxime, facilius, improviso, latius, obscurius, populariter. PHRAS. 1. Epistola tua me ad litteras vehementer excitavit, *votre lettre a éveillé en mon âme un ardent amour des lettres*. Ignes mihi subiecit, admovit; miram in me litterarum cupiditatem inflammavit. Calefecerunt me tuæ litteræ; faces admovere; discendi studia in me vehementer commoverunt; me ad discendum

accenderunt; litterarum cupiditatem mihi moverunt, iniecerunt; ignis mihi stimulus erat ac labores studiorum omnes superandos; acure meam industriam; discendi ardorem, qui resederat, innovarunt; litteræ tuæ magno mihi incitamento fuere; animos meos arrexere; intendere ad litterarum studia ardentius persequenda; omnem mihi segnitiam et socordiam excussere; industriam mirifice auxere; ex torpente incensum me, et ex desidiioso acrem ac industrium fecere. 2. Præfectorum rapacitas seditionem excitavit, *l'avarice des gouverneurs a excité une sédition*. Ejus seditionis fax erat præfectorum rapacitas; rapacitas ignem ac materiam seditioni subdidit; hæc illa fax erat, quæ tam triste excitavit incendium; quæ tanquam flabello seditionis, furentis illa populi concio est ventilata; quæ armatas jam in cædem manus, ardentisque animos inflammavit. Irritatio animorum prima præfectorum rapacitas fuit; hanc tanquam furiam faciemque hujus tumultus principia habuere; his irritamentis evocata est plebis audacia; hæc acrioris ad ciendum tumultum faces subdidit. 3. Excitare mortuos, *ressusciter les morts*. Excitare ab inferis mortuos; a morte in vitam revocare; vitæ reddere, restituere mortuos; mortuis vitam reddere, restituere; revocare ab inferis; vitam donare mortuis; mortuos ad vitam revocare. USUS: 1. Dormientem excitare. Cunctantem et diffidentem laude, monitis, præmiis ad virtutem excitare. Memoriam alicujus ad recordationem priorum calamitatum excitare. 2. Confirmo, erigo, sublevo, consolor, relevo. Confirmare et excitare animos; afflictos, abjectos, jacentes excitare, et ad pristinam dignitatem revocare. 3. C. cello, occasionem præbeo, *exciter, faire naître*. Rixum ea res, clamorem, admirationem, excitavit. Incendium excitare. Sapientia, si videretur, magnos sui amores excitaret. Bellum, tempestatem, tragœdias excitare. Fletum, dolorem, iram excitare alicui. Cf. Hortor, Impello.

EXCLĀMATIO, *onis, f.* Éclats de voix, cris; exclamation. SYN. Acclamatio, clamor. USUS: Exclamatio vel admirationis est, vel conquestionis.

EXCLĀMO, *as, avi, atum, are, n.* Élever la voix, s'écrier. ADV. Majus, nominatim, temere. USUS: Non possum, quin exclamem.

EXCLŪDO, *is, clūsī, clūsū, ore, a.* Ne pas laisser entrer; repousser, chasser. SYN. Arceo, prohibeo, extendo, portas alicui claudo. X. Includo, recipio, admitto. ADV. Aperte, nominatim, undique. PHRAS. Exclussit, hostem moenibus, *il repoussa l'ennemi des murailles*. Aditu prohibuit, aditum præclussit hosti; submovit hostem, eliminavit, foras exegit. Cf. Arceo, Prohibeo. 2. Exclussit et schollis, *il le chassa de son école*. Ex

corum, qui ludum frequentant, numero ejecit, sustulit, sejunxit; numero scholasticæ juventutis exemit; e scholis exegit; ex albo litterariæ juventutis erasit, deleuit; e scholis exturbavit. 3. Sollicitus eram, ne excluderetur consulari, *je craignais que l'on ne vous exclût du consulat*. Ne civitatis gubernaculis excluderetur; ne spe honoris deiceretur, ne consulari a te abiret; ne honoris ille aditus tibi præcluderetur. USUS: 1. Aliquem mœnibus, a republica excludere. Supplicem a se absterre et excludere. Ratio vitia culpamque excludat. Aliquem præmiis, honoribus, hereditate excludere. 2. Excipio, *admettre*. Legati recepti, nec Pompeius exclusus. 3. Tempore excludor, quin, etc., *le temps m'empêche de....*

EXCŌGITATIO, onis, f. *Action d'imaginer, invention*. EPITH. Difficilis, diligens et considerata. USUS: Ea res non habet excoitationem difficilem.

EXCŌGITO, as, avi, atum, are, a. et n. *Imaginer, inventer*. SYN. Cogitando invenio, machinor, fingo, meditor, in eo viam, rationem; consilia struo. ADV. Callide, caute, diligenter, improbe, ingeniose, omnino, vere. PHRAS. Multa præclara excoigasti, *vous avez trouvé de remarquables inventions*. Præclara sunt inventa tua; rara multa pertinaci studio eruisti, meditatione reperisti; commentatus es. Cf. Meditor, Ingenio. USUS: Excoigat mira furandi genera. Igitur cogita, vel potius excoigat.

EXCŌLO, is, lūi, cultum, ere, a. *Cultiver; perfectionner*. SYN. Colo, exorno, expolio. ADV. Vehementer. USUS: 1. Animum doctrina excolere. 2. Diligo, *aimer, vénérer*. A propensis vehementer excolimur, et amamus.

Excommunīco, as, avi, atum, are, *Excommunier*. PHRAS. Proscribere, ac romanis sacris, societate, commercio, consuetudine, usu, communione, convictu piorum alicui interdicere; a piorum societate secludere, excludere, remove, arcere; ab Ecclesiæ communione repellere; extra Ecclesiæ septa ejicere, sacro fulmine percellere, jugulare; communione sacrorum depellere, scernere, semovere, spoliare, deicere; sacrorum communionem alicui interdicere; anathemate sacro persequi; anathema dicere; abdicare alicui; a corpore Ecclesiæ segregare; dirum, grave anathema in alicuius contorquere; a sacris amovere, submovere; execratione devincere; sacrificiis alicui interdicere; in numero impiorum, ac sceleratorum habere, quibus pii omnes decedant, quorum auditum sermonemque defugiant; cœtu, communione recte credentium alicui movere, arcere, ejicere; usu sacrorum prohibere; ex cœtu piorum et communitate exterminare, extrudere, exturbare; sacro fulmine ferire; sacrum

fulmen in alicuius vibrare; sacrorum usu, sacro civilique congressu alicui interdicere; a piorum cœtu communioneque sejungere, disjungere, arcere.

Excommunīcatō, onis, f. *Excommunication*. SYN. Sacrum Ecclesiæ fulmen, piorum cœtu alicuius movens. PHRAS. Ab excommunicatione absolvit, *il lui donna l'absolution de son excommunication*. Piorum communioni restituit; Ecclesiæ reconciliavit; pacem illi ecclesiasticam reddidit; diris et execrationibus solvit, exsolvit.

Excommunīcātus, a, um, *Excommunid*. PHRAS. Diro carmine nominatim in ejus caput composito, inferis devotus; communione piorum ejectus; sacer, sacra detestatione jugulatus; piorum communione exterminatus; diris devotus; Ecclesiæ castris horrendo execrationis carmine expulsus.

EXCŌQUO, is, coxi coctum, ere, a. *Mûrir; machiner*. USUS: Excoquere malum alicui.

EXCORS, cordis, omn. gen. *Dérailonné, fou, insensé*. SYN. Amens, vecors. ADV. Admodum. USUS: Quæ anus est tam excors? Qui hoc non videt, sentit, excors est. Cf. Amens.

EXCRĒO et **EXSCRĒO**, as, avi, atum, are, a. *Rendre en crachant, cracher*. SYN. Vi quadam, ac cum tussi expuo.

EXCRŪCIO, as, avi, atum, are, a. *Torturer, faire souffrir*. SYN. Crucio, conficio, exanimo, interimo. ADV. Mirabiliter. USUS: Non me meæ miseræ magis excruciant, quam tuæ. Cf. Crucio.

EXCŪBIÆ, arum, f. pl. *Garde, faction*. SYN. Diurnæ nocturnæque vigiliæ. EPITH. Miseræ. USUS: Excubias et custodias capitis mei cognovi, *j'ai reconnu avec quelle sollicitude il veillait sur ma vie*. Excubias agere.

EXCŪBITOR, oris, m. *Sentinelle*. USUS: Castra excubitoribus et firmis præsidiis tenebantur.

EXCŪBO, as, bûi, bŭtum, are, n. *Monter la garde, faire sentinelle*. SYN. Vigilo, vigilans sum, excubias ago. USUS: Animo hic semper excubandum est, ut nihil improvisum possit accidere. Ego excubo pro salute vestra, nec partem ullam quietis capio. Cf. Vigilo.

EXCŪDO, is, di, sum, ere, a. *Produire (par le travail), excuser, composer; forger*. SYN. Compono, elucubro. USUS: Excudam tibi aliquid commentarii de gloria.

EXCULTUS, a, um, *Orné, paré; cultivé*. SYN. Ornatus, decoratus, præditus, institutus. USUS: Ingenia disciplinis exculta. Græcorum litteris et inventis, legibus et institutis omnem vitam excultam constitutamque habemus.

EXCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir hors; faire une sortie; s'étendre.* ADV. Longius, pariter, immoderatus. USUS: Excursare ex Africa. Campus, in quo excurrere virtus et cognosci possit. Oratio producta et excurrens.

EXCURSIO, onis, f. *Excursion; invasion.* SYN. Decursio, incursio. EPITH. Moderata, nocturna. USUS: Tueri fines suos ab excursionibus hostium, et latrociniiis. Nocturnam excursionem facere, populabundi magis, quam iusti belli more. Latrocinii modo procurrare.

EXCURSOR, oris, m. *Émissaire, espion.* SYN. Emissarius.

EXCUSATIO, onis, f. *Justification, excuse, prétexte.* SYN. Purgatio, satisfactio, causa.)(*Accusatio.* EPITH. Facilis, justa, iusta et idonea, legitima, magna, misera quidem, sed tamen justa, sapiens et probabilis, similis, turpis. PHRAS. 1. Excusationem suam asserere, *apporter des excuses.* Excusatione justa et idonea uti; probabili excusatione rem defendere; excusationem asserere legitimam. Cf. Excuso, 2. Excusationem accipio, *je reçois vos excuses.* Probo excusationem tuam; admitto excusationem tuam; honesta oratio est; excusationem suo loco relinquo. Cf. Causa, Causor. USUS: Excusationem querere, parare. Excusationem audio, non accipio. Excusationem ut parum probabiliter refellere, rejicere. Ignosco illi, qui vel pietatis, vel ætatis, vel necessitatis excusationem affert. Pravorum consensio amicitiae excusatione tegenda non est. Officii prætermisi, vel cessationis culpa imprudentiae vel negligentiae excusatione defenditur. Stultitiae peccatum excusationem non habet.

EXCŪSO, as, avi, atum, are, a. *Excuser, justifier; alléguer, donner pour prétexte.* SYN. Pargo, excusatione utor, excusationem affero, satisfacio, crimen removeo, culpa libero, a culpa eximo, excusatione rei tego.)(*Accuso.* PHRAS. 1. Excusat absentiam suam per inaequalitatem, *il excuse son absence par une indisposition.* Excusat valetudinem, quin una veniat; causam in valetudinem confert; morbi excusatione absentiae crimen depellit; purgat ille se, et firmissimo propugnaculo utitur, quod valetudine retineatur; morbum suae absentiae prætextit, prætextit, in morbum noxam suam avertit; titulum morbi suae desidia præfert, prætextit, etiam sexcentas causas colligere possit, morbi excusatione se purgatum cupit; quominus presto sit, morbum causatur; morbi excusatione absentiae crimen amoliri, diluere cupit; culpam de se demoliri satagit; absentiae culpam morbi excusatione defendit; absentiae suae excusationem hanc dat, affert, quod morbo esset impeditus. Absentiae culpam ut levat,

absentiae noxam ut purget, morbi excusatione utitur; absentiam culpae ut eximat, ut eam a se culpam dimoveat, ut ea se culpa liberet, morbi speciosus titulus præfertur. 2. Res non facile excusari potest, *on ne peut facilement justifier cela.* Res excusationem non habet facilem; non est facile id expurgatum; atrocitatem facili non facile verbis lenias; purgare factum, facinus id levare, colore quodam diluere, honesta aliqua specie tegere, non tam pronum est, aut expeditum; haud in promptu est, quo rem tantam a culpa eximas; de ea re haud facile satisfacies; in re tam ancipiti non video, quid excusationi tibi esse possit; quo excusationem tuam iudici probare modo possis; culpam eam non facile præstabis; novam difficulter elues. 3. Non est, cur te excuses, *il n'y a point de quoi vous excuser.* Excusatione, satisfactio, expurgatione, purgatione minime opus est. Non opus est, ut excusatione apud me utaris; ut mihi te purges, ut excusationem proponas; expurgationem afferas; satisfactioem pares. Supervacanea est apud me tua excusatio; excusandi officium sine causa suscipis. Causam excusandi nullam habes; minime necessaria est excusatio tua; tuam excusationem non desidero, non requiro, non exigo, non exspecto. USUS: Atticæ ita me excuses, ut omnem culpam in te transferas. Quod te excusast, tuas causas nosco. Excusare tarditatem litterarum. Propinquitatem excusavit, antequam sententiam diceret.

EXCŪTO, is, cussi, cussum, ere, a. *Secouer, renverser; chasser.* SYN. Agito; exploro, examino; depello, rejicio. ADV. Radicitus. USUS: 1. Scrutari et excutere sigillatim omnes. 2. Examino, *examiner avec soin, rechercher.* Decemviri nostros magistratus excutiant. Non metuo, non excutio te. Explicare et excutere aliquod verbum, *scruter.* Cf. Discepto. 3. Rejicio, *repousser.* Excutiamus omnes eorum delicias, et ineptias. 4. Excito, *exciter, secouer.* Explica et excute intelligentiam tuam, ut videas. 5. Aufero, eripio, abigo depello, *chasser, délogner, arracher.* Excutiam hanc tibi opinionem, iactationem. Omnem tibi mœrorem ex animo, studia manibus excutiam. Cf. Eripio.

EXECRATIO, onis, f. *Imprécation, malediction.* SYN. Diræ, imprecatio. USUS: Pompeius omni cautione, federe, execratione me devinxerat. Exierunt malis omnibus, et execrationibus duo vulturi. Cf. Execror.

EXECROR, aris, atus, sum, ari, d. *Maudire, charger d'imprécations.* SYN. Impecor, male precor, abominor, detestor. PHRAS. Omnes illum execrati sunt, *tous l'ont chargé d'imprécations.* Omnes illi pestem optarunt; omnibus precibus detestati sunt, diris omnibus devoverunt; diras, exitium illi

imprecati sunt; infaustis vocibus illum persecuti sunt; infaustas voces in illum iactarunt. Cf. Abominor, Odlum. USUS: 1. Omnes te oderunt, tibi pestem optant, execrantur, tibi male precantur. 2. (Execro, execratio, *dépouiller du caractère sacré, vulgi sunt*), Latine: Exauguro, exauguratio. Exaugurare sacella statuit.

EXECUTIO, onis, f. *Poursuite judiciaire*. SYN. Persecutio. USUS: Quæritur, an actionem, petitionem ejus rei, et executionem habeat. Cf. Officio.

EXEDO, edis vel es, edit vel est, edi, esum, edere vel esse, a. *Manger, dévorer; ronger, miner*. SYN. Consumo, conficio, corrodo. USUS: Ægritudo lacerat, exedit animum, planeque conficit. Moerore animi exedunt, conficiuntque curis.

EXEDRA, æ, f. *Salle de réunion, de conversation*. SYN. Locus, ubi sedes multæ paratæ. USUS: Offendi eum sedentem in exedra. Tamen illa moveor exedra.

EXEMPLAR, ariæ, n. *Original, exemple, modèle*. SYN. Exemplum, imago, species ad imitandum proposita. USUS: Homo exemplar antiquæ religionis. Fabricator magni operis perfectissimum sibi exemplar proponat, in illud intueatur, ne ab illo deficiat; ut illud sequatur, exprimat, curet, si præclarum opus efficere velit. Cf. Exemplum.

EXEMPLUM, i, n. *Exemple, type, modèle*. SYN. Exemplar, imago, factum, documentum, specimen, clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas. EPITH. Acerbum, brevissimum, domesticum, facile ac pervulgatum, generatum, æternum, illustre, insigne, laudabile, præstans, novum, maximum, pessimum, perditum, perniciosum, perspicuum, præclarissimum, rarum, recens, superius, vetus. Aliena, antiqua, gloriosa, grandiora, gravissima, honesta, innumerabilia, majora, maxima, mirabilia, notiora, oratoria, optima, perpaucæ, perspicua, grandi vitio prædita, plena dignitatis et antiquitatis, plurima, præsentia atque viva, tot, tanta ac tam nova, vetera. PHRAS. 1. Cato exemplum innocentie, virtutis, etc., *Caton fut un modèle d'innocence, de vertu, etc.* Specimen, documentum fuit virtutis; quem sibi omnes documento sumant; imitatione expriment, in cuius vitam, ut in speculum, omnes intueantur. Cato viri præstantis simulacrum; specimen honestatis; documentum virtutis posteritati. 2. (Exemplum bonum dare, seu edificare alios, VULG.), *donner le bon exemple, édifier*. Documentum, in documentum, documento esse aliis; exemplum præbere, relinquere aliis antiquæ virtutis; exempla edere virtutem, in quæ posteritas omnis respiciat; exemplo esse ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem

præluere aliis; præclari exempli faciem præferre; disciplinæ esse aliis; documenta dare virtutis singulari. Exemplum esse salubre juventuti; exemplo ad virtutem præire cæteris; exempli esse reclusissimi; hominem esse, in quo multa adhuc antiquæ pietatis vestigia remanserint. Cf. Edificatio, Edifico.

3. Multa exempla exstant inconstantis fortunæ, *nous avons bien des preuves de l'inconstance de la fortune*. Documenta humanorum casuum proferri multa possunt; nobilia maxime sortis mortalium exempla spectantur plurima; nova identidem, inauditaque rebus humanis aperiuntur exempla; humanorum casuum exemplis abundamus; multi sunt, qui exemplo suo, ac exitu humanum genus doceant fortunæ inconstantiam. 4. Exemplum sumere, *prendre un exemple*. Exemplum capere, sumere; documentum capere; documento sibi habere; exempla sibi ab aliis petere; imitatione alterius se erudire; inspicere, tanquam in speculum, in mores aliorum; studio sibi habere, ad aliorum exemplum sese componere; mores ex moribus fingere; ante oculos sibi constituere aliquid, ejusque exemplum ad imitandum sibi proponere; imitatione exprimere. 5. Malo exemplo esse, *être un mauvais exemple*. Ætati maxime lubricæ et incertæ exempla nequitie præbere, offensionem præbere; periculosam exempli imitationem reliquis prodere, pessimo exemplo alios corrumpere, perniciem creare exemplo suo; exemplum perniciosum prodere; vitia sua in civitatem infundere; exemplo aliis nocere. Cf. Scandalum.

6. Exemplum statuere in improbis, *faire un exemple pour effrayer les méchants*. In posterum documentum statuere, ne quis, etc.; insigne documentum mortalibus dare vindicis acclerum justitiæ; exemplum edere, prodere, constituere in improbis. USUS: 1. Refertur ad supplicium, et animadversionem, *exemple, punition exemplaire*. Severitatis, exemplum edere, prodere, statuere. 2. Ad litteras, *copie, modèle*. Exemplum eodem duas epistolas scribere, dare, *écrire deux lettres d'après la même formule*, (eodem forma, VULG.). Epistolæ exemplum mittere, *envoyer une copie d'une lettre*, (VULG. Copiam epistolæ). 3. Sua peculiari significatione. Exemplum rem ornatiorem reddit. Exempla clara et illustria a summis viris petam, ut ego sim liberis meis nobilitatis initium, et virtutis exemplum. Vitiosi principes, quod non solum vitia concipiant ipsi, sed ea etiam infundant in civitatem, plus exemplo, quam peccato nocent. Exemplum capere, expetere ab antiquitate. Exemplum prodere. Exemplo non probabili factum est. Quod exemplo sit, jure sit. Res in exemplum ibit, *la chose servira d'exemple*. Cf. Imitor.

EXENTERO, as, avi, atum, are, a,

Ôter les intestins; vider la bourse, dévaliser.
 USUS: Seni marsupium exenteravit.

EXEO, is, ivi, *vel* ii, Itum, ire, n. *Sortir de, s'en aller de.* SYN. Egedior, prodeo, progredior, pedem effero; foras me do, procedo, excedo, emergo, erumpo, emano, mano, evolo, evado, orior, nascor. ADV. Commodius, similiter, tuto. PHRAS. Repente domo exiit, *il sortit tout à coup de la maison.* Se domo proripuit; pedem limine extulit; domo se eiecit; in publicum processit; e domesticis tenebris emersit; ex latebris erupit; portis egressus est; extra aedes, *vel* ex aedibus se dedit, movit; duxit, eduxit se foras; foras se proruit; ex aedibus se penetravit. Cf. Prodeo. USUS: Exire legatum in provinciam. Consideratum nihil ex tuo ore exit. Exire urbs, patria, de navi, ex patriciis. Exiit de potestate mentis, *il est devenu fou.*

EXEO, De là, de ce que. SYN. Inde, ideo, idcirco, ea re, quia. USUS: Si quid in me est, ex eo est, quia. Ex eo, quod multa committeret, saepe in iudicium vocabatur.

EXERCEO, es, c'ii, Itum, ere, a. *Exercer, pratiquer; travailler.* SYN. Colo, excolo, exercitatione utor, versor in aliqua arte, consuetudinem atque exercitationem capio, artem facio. ADV. Acerrime, familiariter, nimium, scienter, vehementer, vehementissime, latine, studiosè, studiosissima. PHRAS. i. Demosthenes se exercendo clarus orator evasit, *Démotène par l'exercice devint un brillant orateur.* Meditando, quasi ludica exercitatione prædiscendo inclaruit; dum industrius est ac diligens in exercitationibus, dum in quotidianis commentationibus multum operæ ponit, ad summam laudem pervenit; exercitatione usque discendi, consuetudine, agitatione mentis, litterarum tractatione assidua tantus orator evasit. 2. Munus suum egregie exerceat, *il s'acquitte parfaitement de son emploi.* Munus præclare gerit; munere suo magna cum laude fungitur; personam suam, partes suas egregie sustinet; eo in munere pro dignitate elaborat. Cf. Munus, Fungor. USUS: 1. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus. Quotidianis se commentationibus exercere. Armis exerceri. In arte se studiosè exercere. 2. Affligo, *tourmenter.* Fortuna variis illum casibus exercet. Me litteræ tuæ, me fatum reipublicæ valde exercent. 3. Affectibus malis tribuitur, *poursuivre, persécuter.* Iracundiam in victis, inimicitias cum civibus, crudelitatem suam cum aliquo exercere. 4. Ago, facio, facitlo, tracto, *exercer, pratiquer.* Exercere jus civile. Vestigalia exercere et exigere. Iudicium, quæstionem exercere. Exercere, facere piraticam, argentariam, medicinam.

EXERCITATIO, onis, f. *Action de s'exercer, s'exercice; usage, pratique.* SYN. Usus,

tractatio, actio, meditatio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, curriculum, studium. EPITH. Acerbior, bona, campestris, communis, domestica, egregia, elegans, facilis, forensis, honesta, laboriosa, ludica, magna, major, maxima, multa, non inutilis, parva, magna, perfecta, plurima, popularis, propria, pene puerilis, quotidiana. Accuratæ, crebræ atque magnæ, laboriosæ, maximæ, modicæ, oratoriæ, rhetoriæ, subitæ. USUS: Ingenii, corporis exercitatio. Consuetudo, exercitatio et intelligendi acuit prudentiam, et eloquendi incitat celeritatem. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidquam sine usu et exercitatione, magna laude dignum consequi possunt. Exercitatione scelerum assuefieri.

EXERCITATUS, a, um, *Exercit à, habile dans.* SYN. Versatus, exercitatione præditus.) (Rudis. USUS: Homo in Dialecticis, Arithmeticis, in rebus maximis gerendis probe exercitatus. In maritimis rebus exercitatus.

EXERCITIUM, ii, n. *Exercice militaire, manœuvre.* * PHRAS. 1. Exercitia spiritalia dare, *donner les exercices spirituels.* Sacris exercitationibus aliquem excolere, perpolire; sacris commentationibus instituire, munire; adversus pravas animi affectiones et vitia piis exercitationibus munire, piis commentationibus alicui tradere; sacris commentationibus aliquem exercere. 2. Exercitia spiritalia facere, *faire les exercices spirituels.* Sacras commentationes obire; a negotiis avocare sese, et ad divinarum rerum commentationem mentem traducere; rerum divinarum commentationi operam dare; sacris commentationibus excoli, perpoliri; in divinarum rerum contemplatione sese exercere, temporis aliquantum ponere.

EXERCITUS, us, m. *Armée.* SYN. Copia, manus. EPITH. Amplissimus, certus, clarus, consularis, cunctus, exiguus firmitate, fidelissimus et constantissimus, firmissimus, florentissimus, magnus, imbecillius, incolumis, infirmus, instructus, invictus, magnus et amplius, maximus et fortissimus, melior, novus, vetus, optimus, ornatissimus, parvus, periculosus, pessimus, pulcherrimus, robustus et victor, tiro et collectitius, veteranus, universus. Boni, sed rudes, clari et magni, contrarii, optimi, parati, paratiores et fortiores, permagni, proprii, regii, valentes, veterani. PHRAS. Exercitum parare, *mettre sur pied une armée.* Scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, confiare, facere, conficere exercitum. Contrahere copias, cogere, comparare; militarem manum facere, cogere, milites facere, scribere, conquire; ingentes peditum equitumque copias contrahere. 2. Exercitum complere, *compléter les*

cadres d'une armée. Exercitum reficere, recreare, confirmare, supplere, augere, multiplicare; exercitui supplementum scribere; legiones explere; legiones supplementis integrare, reficere. 3. Exercitum habemus egregium, nous avons des troupes superbes. Probe ornatum auxiliis; copias habemus, et genere, et numero et fidelitate præstantissimas; exercitum censem superbiissimo delectum, durissima conquisitione collectum, veteranum, robustum, valentem, victorem; magnam manum pedestrium, et equestrium copiarum. 4. Cæsar exercitum habebat genere potius, quam numero firmum, dans l'armée de César, les soldats étaient plus vaillants que nombreux. Frequentes admodum Cæsaris copiarum non erant, sed fortitudine præstant. Erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat; numero exiguus Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus erat. Non militum copia, frequentia, numero sed, eorum virtute, robore, fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar. 5. Ingentem quidem habet exercitum, sed temere collectum, à la vérité il a une grande armée, mais elle est composée de mauvais soldats. Peditum equitumque nubes; actat, et consternit maria suis classibus, sed exercitus est tиро, et collectitius; numerosam quidem trahit, sed naufragorum ejectam ac debilitatam manum. Asiam quidem in nos omnem effundit, sed rarus in tanto exercitu miles, pauci quibus arma, quibus belli disciplina, nullus. USUS: 1. Exercitum scribere, enrôler. 2. Exercitum lustrare, recensere, faire la revue. 3. Exercitum ductare, ducere, conduire. 4. Exercitum adducere, amener. 5. Exercitum deducere, abducere, deportare de provincia, faire sortir. 6. Exercitum castris continere, faire camper. 7. Exercitum distribuere in stativa, mettre en quartiers. 8. Exercitum collocare, exponere, instruire, disposer. 9. Exercitum trahere, faire passer. 10. Exercitum permutare, deponere, dimittere, renvoyer. 11. Exercitum dissipare, dilabi, licencier. 12. Exercitum reficere, recreare, supplere, supplementa exercitui scribere, rejaire, reconstituer. Cf. Bellum.

EXHĀLĀTIO, onta, f. *Exhalation*. SYN. Vapor, anhelitus terræ, afflatus ex terra, exspiratio, aspiratio. USUS: Cælum humidum et caliginosum propter exhalationes terræ cuius exspirationibus aer alitur. Vapores, qui a sole ex agris tepefactis, et ex aquis excitantur.

EXHĀLO, as, avi, are, a. *Exhaler, rendre (par le souffle)*. SYN. Spiro, exspiro, emitto. USUS: Capulam exhalare, cuver son vin. Flores exhalant odorem; afflantur e floribus odores.

EXHAURIO, is, hausi, haustum, ire, a. *Épuiser, enlever*. SYN. Aufero, minuo, exinanio, perfero, absumo.)(*Repleo*. ADV.

Facile. PHRAS. Provinciam totam exhaurit, il ruina la province. Quidquid potuit, sanguinis detraxit, et nudam, consumptam, enectam successoris tradidit provinciam; quantas prædas exsorbuit? quot fana spoliavit, domos exinanivit? quot tributis civium vires attenuavit, opes egressit? Cf. Vasto, Spolio. USUS: 1. Ex Africa quas opes, quas ex ærario exhaust. 2. Minuo, diminuer. Malim meas laudes omnes ad te transferre, quam de tuis minimum exhaurire. 3. Exequor, excocter. Mandata mea exhaurias. 4. Exinanio. spolio, vider, larir, épuiser. Dilapidat pecuniam, ærarium exhaurit, minuit vestigia. Sentinam exhaurire. Civitates omnibus rebus exhaustæ. 5. Profero, sustineo, épuiser (la fortune, les forces, etc.). Labores omnes, ærumnas, sollicitudines, trœdia, sumptus tua causa exhaui. 6. Voro, ingurgito, boire. Tantum vini exhausti, ut necesse esset vomere.

EXHĒRĒDO, as, avi, atum, are, a. *Deshériter*. SYN. Hereditate privo, abduco; submoveo ab hereditate, jure hereditatis privo; hereditate excludo. USUS: Pater filium exheredare cogitabat.

EXHĒRES, ædis, omni. gen. *Deshérité*. SYN. Hereditate exclusus, in nullam sortem bonorum natus. USUS: Egit lege in hereditatem paternam testamento exheres filius.

EXHIBĒO, es, ti, Itum, ere, a. *Montrer, faire voir, produire*. SYN. Profero, ostendo, gero, præbeo.)(*Occulto*. PHRAS. Semper me tibi exhibui amicissimum, je vous ai toujours montré une grande affection. Omnibus de rebus ita tractavi, ut intellexeris me tibi amicissimum; acquissimum me tibi semper præbui; eum me tibi præstiti, eo in te animo fui, quo solent amicissimi; talem me exhibui tuis in rebus, ut mihi pro intimo esses. Ita me tractavi, ita gessi, nemo ut, quin amicissimus tibi essem, dubitaret. Optime semper ostendi me. Cf. Præsto. USUS: 1. Exhibe, cedo tabulas, produire. 2. Facesso, causer, occasionner. Exhibere molestiam, curam alteri. 3. Gero me, ago, præbeo, montrer, présenter. Auctorem salutis; supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem egit, se gessi, se exhibuit. Affectum patris alicui exhibere. 4. Ostendo, faire voir. Artis specimen exhibere, artes edere.

EXHILĀRO, as, avi, atum, are, a. *Réjouir, égayer*. SYN. Hilario. PHRAS. Exhilarat me aspectus vester, votre présence me réjouit. Recreat me, reficique aspectus vester; mira me lætitia, suavitate, voluptate perfundit; in lætitia me injicit incredibilem; lætitia obijcit mihi nullis verbis exæquantem; lætitia me onerat aspectus vester; ad hilaritatem traducit; lætitia, hilaritate animi complet; liberalissima, et honestissima

voluptate cumulat; voluptati mihi est; voluptatem affert. Cf. Gaudium, Lætitia, Recreo.

EXHORRESCO, is, horrûi, ere, n. *Frissonner*. SYN. Horrore perfundor. PHRAS. Exhorruil ad hoc spectaculum, *ce spectacle me fit frémir d'horreur*. Animo percussus sum; horruit, cohorrui animus ad id spectaculum; pavore concussus sum; sensus mihi erepti sunt, vultus expalluit, lingua obtorpuit, corpus contremuit; subito pavore pectus mihi percussum est; commotus, exterritus, perterritus, consternatus sum. Cf. Terreo. USUS: Exhorrescere metu.

EXHORTATIO, onis, f. *Exhortation*. USUS: Tua exhortatione impulsus feci.

EXHORTOR, aris, atus, sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Hortor, adhortor, cohortor, auctor sum alicui, incito, impello, inflammo, sollicito, cohortationes utor. USUS: Exhortari aliquem ad virtutis studium. Cf. Hortor, Excito, Mono.

EXIGO, is, ègi, actum, ere, a. *Faire payer, réclamer, exiger*. SYN. Ad dissolutionem cogo, postulo, flagito, extorqueo, de pecunia appello. ADV. Acerbe, acerbius, amplius, facilius, plane, præclare. USUS: 1. Non urgeo, neque exigo, quæ polliceris. Tributa, vestigalia, pensionem, mercedem, beneficia, nomina acerbius exigere. 2. Profligo, pello, ejicio, *pousser dehors, renvoyer*. Reges civitate, uxorem toro exigere. 3. Absolvo, perficio, *endurer*. Opus, ærumnam exigere. 4. Trans adigo, *pousser, lancer*. Ferrum per medium corpus exegit. 5. Transigo, *passer*. Ævum, ætatem, annos, dies per desidiis exigere. 6. Dispono, dirigo, *placer, disposer*. Actiones suas ad normam rationis, columnas ad perpendicularum exigere.

EXIGUË, *Brièvement, faiblement*. SYN. Tenuiter, exiliter. USUS: Epistola, oratio exigue scripta. Exigue et exiliter ad calculos revocare amicitiam. Exigue tibi a principe tributum est.

EXIGUITAS, atis, f. *Petite quantité*. SYN. Exilitas. USUS: Exiguitas copiarum recessum magis, quam pugnam suadebat.

EXIGUUS, a, um, *Petit, court, restreint*. SYN. Exilis. (Ingens. ADV. Valde, sane. USUS: Exiguus finibus provincia. Tenui et exiguo sermone disputare. Exiguo et angusto tempore aliquid absolvere. Tenuis opes, facultates exigue, nullæ amicorum copiarum. Cf. Parvus, Paucus.

EXILIS, e, gen. com. *Petit, mince, faible*. SYN. Tenuis. (Plenus, nitidus. ADV. Sane. USUS: Solum exile et macrum. Genus orationis exile, aridum, concisum, minutum. Spinosa et exilis oratio. Cf. Parvus.

EXILITAS, atis, f. *Ténuité, faiblesse, sécheresse*. SYN. Tenuitas. ieiunitas. USUS:

Qui discernes horum copiam, et ubertatem ab illorum exilitate et penuria?

EXILITER, *Faiblement; avec sécheresse*. SYN. Tenuiter, jejune. USUS: Exiliter et jejune disputare.

EXILIUM, ii, n. *Bannissement, exil*. SYN. Patriæ, vel civitatis privatio, exterminatio, poena exilii, proscriptio. PHRAS. 1. In exilium mittere, *envoyer en exil*. In exilium ejicere, projicere, pellere, mittere; in exilium agere; patria extorem expellere; exilio multare; in exilium expellere; exilio afficere; projicere in exilium; amandare aliquem in ultimas terras; aqua et igni alicui interdicere; ex urbe ejicere, exterminare; urbe renouque expellere, pellere, exigere. Relegare aliquem. 2. In exilium proficisci, *partir pour l'exil*. Ire, abire, proficisci in exilium; exulatum abire; in exilium deportari, exportari; in ultimas maris terrarumque oras devehit; urbe cedere, excedere. Egredi, migrare; solum vertere, mutare; patriam relinquere exilii causa. Exilium sibi consciscere; exilio se multare, in voluntarium exilium secedere, *s'exiler volontairement*. 3. De exilio redire, *revenir de l'exil*. De exilio reduci; exilium patria sede mutare; in patriam revocari. 4. Cicero in exilium missus est, *Cicéron fut envoyé en exil*. Exilii causa solum vertere jussus est. Fluctibus reipublicæ expulsus, in terras alias exportatus exulavit. Extorris patria, expulsus, ejectus, finium interdictione multatus est; urbe, domo, penatibus, foro, luce, congressu æqualium prohibitus, relegatus est; damnatus exilio Thessalonicam habitatum concessit. Cf. Exul, Exulo. USUS: 1. In exilium mittere, pellere, ejicere. Exilio multare, *punir du bannissement*. 2. In exilium ire, proficisci, exportari, *aller en exil*. 3. In exilio esse, *être banni*. 4. Exilio reduci, *être rappelé de l'exil*.

EXIMIË, *Supérieurement; beaucoup*. SYN. Egregie. USUS: Eximie me dilexit, *il a eu pour moi une affection toute particulière*. Cf. Valde.

EXIMIUS, a, um, *Excellent, éminent, distingué*. SYN. Egregius, præstans. USUS: 1. Ea, quæ eximia aliis ac præclara videntur, parvi ducere. Pompeii singularis ac eximia virtus. Eximium ingenium. Eximia pulchritudo. 2. Exceptus, *exempté, privilégié*. Tu unus eximius es? Eximium facient neminem, (nemo exceptus est, neminem excipient), *ils n'y aura d'exception pour personne*. Cf. Egregius, Summus, Clarus.

EXIMO, is, èmi, emptum, ere, a. *Tirer de, enlever; délivrer de*. SYN. Excludo, excipio, libero, absolvo. PHRAS. 1. Hominem eo onere exemi, *il délivra cet homme de ses obligations*. Immunitatem homini dedit.

civilium munerum; vacationem a muneribus dedit; legibus eum solvit; legum vinculis exsolvit; gratiam legis homini fecit; exemptum eo onere fecit; eo onere levavit. 2. *Exemptus* erat muneribus publicis, *il était exempté des charges publiques*. Immunis erat muneribus; muneribus vacabat; immunitatem habebat; vacationem habebat, nactus erat munerum publicorum; vacabat a publicarum rerum curatione et administratione; solutus erat ac liber ab iis muneribus. Cf. Immunis, Privilegium. USUS: 1. Exime e rebus humanis amicitiam, urbs nulla stare poterit. 2. Libero, *délivrer de, soustraire à*. Aliquem e vinculis, e culpa, miseria, servitute eximere. Nomen alicujus de tabulis, ex reis, ex aerariis eximere. Curas alicui, suspicionem, opinionem, scrupulum, lassitudinem eximere. Rem miraculo exemit, *il enleva à cette chose son caractère prodigieux*. 3. Consumo, produco, protraho, *faire perdre*. Diem, horam, tempus dicendo exemit, ne ad negotii caput perveniri possit. Cf. Libero.

EXIN, *De là; des lors, ensuite*. SYN. Exinde.

EXINĀNĪO, is, ivi, itum, ire, a. *Épuiser, détruire*. SYN. Exhaustio. (Impleo, repleo. USUS: Agros, domos vastare et exinanire. Cf. Exhaustio, Nihilum.

EXINDE, *De là, ensuite, alors*. Exin, deinde.

EXISTIMĀTĪO, onis, f. *Opinion, jugement; estime, considération*. SYN. Auctoritas, fama, honestas, opinio, commendatio. EPITH. Bona, mala, cara, communis, faciliior, gravis, honesta, incertissima, integra, magna, optima, perpetua, popularis, præclara, sanctissima, summa, tacita, turpis. USUS: 1. Existimationem colligere, *recueillir la considération*. Bonis artibus in magnam existimationem venire, *acquérir l'estime*. In existimatione esse, *être estimé*. Mei labores ad hominum existimationem dimanant, *obtenir le renom*. Existimationi consulere, et dignitatem servare, *veiller à la réputation de qqn*. Omnium existimationi satisfacere, *donner satisfaction à l'attente générale*. Agitur existimatio ingenii, *il y va de ma réputation d'homme d'esprit*. In discrimen existimationis venire, *être en danger de perdre sa réputation*. 2. Alterius existimationem oppugnare, imminuere; venire, facere contra existimationem alterius, *attaquer, ternir, flétrir, déchirer la réputation de qqn*. Existimationem omnem amittere, perdere, *perdre sa réputation*. 3. Existimationem reconciliare, *recouvrer l'estime*. Existimationem conservare, *conservar sa réputation*. Suam existimationem alteri committere, *confier à qqn le soin de sa réputation*. Existimationi hominum se venditare, *rechercher l'estime des hommes*. Cf. Fama, Opinio, Honor.

EXISTIMĀTOR, oris, m. *Connaisseur, appréciateur, juge*. SYN. Judex, arbiter, opinator. EPITH. Accerrimus, doctus et intelligens. USUS: Existimator alicujus artificii; accerrimus, non stultus existimator.

EXISTĪMO, as, avi, atum, are, a. *Juger, apprécier*. SYN. Puto, reputo, sentio, aestimo, opinor, duco; judico, persuasum est animo. ADV. Bene, contra, falso, longe aliter, longe secus, male, melius, minus, optime, pejus, prorsus, recte, secus, valde, vere, usque eo, invidiose, privatim, vulgo, publice. PHRAS. Existimo potius errorem, quam culpam fuisse, *je pense que ce fut plutôt une erreur qu'une faute*. Magis adducor, ut errorem credam, quam culpam fuisse; in opinionem venio; in eam opinionem adducor; in opinione ea sum, id factum errori magis, quam culpæ tribuendum. Cf. Opinio, Judico, Puto. USUS: Rem male, de aliquo minus bene existimare, *avoir mauvaise opinion de qqn*. Quid existis malum, non facile existimare possum. Alios suis moribus existimare. Ex eventu de consilio existimare. In existimando prudens.

EXISTĪABĪLIS, e, gen. com. *Funebre, pernicieux*. USUS: Bellum exitiabile. Cf. Noxius.

EXISTĪĀLIS, e, gen. com. *Funebre, fatal*. SYN. Mortifer, calamitosus. USUS: Exitus exitiales.

EXISTĪŌSUS, a, um, *Funebre, pernicieux*. SYN. Perniciosus. USUS: Exitiosum consilium.

EXITĪUM, ii, n. *Ruine, perte*. SYN. Pernicies. EPITH. Crudelissimum, publicum, commune, summum, lucuosissimum. PHRAS. Ille multis exitio fuit, *cel homme causa la ruine d'un grand nombre de citoyens*. Multos in casum traxit; ejus ruina multi incidere; multorum ille salutem afflixit, perdidit; multos ejus ruina involvit, oppressit; in hanc omnium deterriam miserrimamque conditionem adduxit; multis exitium peperit; perniciem attulit; calamitatem ac pestem importavit. Cf. Ruina, Affligo, Destruo. USUS: Qui de huius urbis exitio, de nostro interitu, de reipublicæ perniciæ cogitant. Exitium alicui comparare, dare; exitio easse.

EXITŪS, ōs, m. *Terme, résultat, effet*. SYN. Eventus, casus, finis, terminus. (Initium. EPITH. Calamitosus, difficilis, dignus vita ac factis, dubius rerum, facilis, felix, perniciosus iudici, fortunatus, gloriosus, incertus, iracundus, lautus, maritimus, molestus, notabilis, optabilis, perspicuus, prudens, similis, simillimus principio. Adversus, secundi, boni, contrarii, difficiles, diversi, exitiales, extremi, exitiosi. Fatales, gravissimi, improvisi, incerti, innumerabiles, maritimi, meliores, mirabiles, plurimi, prosperi, recentes, similes, spissi et producti, tristes, necessarii, utiles. USUS:

1. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus; bonum exitum et felicem habuit hæc æstas. Fugam quærebamus, quæ tamen exitum non habebat. Belli exitus semper incerti. Consulatus tuus in exitu est. Exitum expectare debemus. 2. Finis, *fin*. Vitam turpem honesto exitu conclusit. Quæ pollicitus es, exitu præsta. Cf. Eventus, Finis.

EXLEX, legis, omn. gen. *Qui n'est pas soumis à la loi*. SYN. Qui lege aliqua non tenetur. USUS: Non quod Syllam exlegem putarent. Cf. Dissolutus.

EXOLESCO, is, avi, ætum, ere, n. *Se démaigrir en vieillissant, dépérir*. SYN. Quasi inveterasco. USUS: Ætas tua jam exolevit.

EXONERO, as, avi, atum, are, a. *Décharger*. SYN. Allevio, onus detraho. USUS: Exonerare aliquem. Cf. Levo.

EXOPTO, as, avi, atum, are, a. *Désirer vivement*. SYN. Opto. USUS: Ut ea res tibi laudi sit, exopto. Cf. Opto.

EXORABILIS, e, gen. com. *Qui se laisse fléchir*. SYN. Placabilis.) Inexorabilis. USUS: Exorabilis iracundia.

Exorcismus, i, m. *Exorcisme*. PHRAS. Dæmones exorcismi et corporibus pellere, chasser les démons du corps. Malos dæmones ex corporibus exturbare, exigere, profigare; correptos, vexatos a malo dæmone liberare; ex obsessis corporibus malum genium depellere; sacris carminibus malos genios ex miserorum corporibus ejicere, fugare. Cf. Diabolus.

EXORDIOR, iris, orsus sum, iri, d. *Commencer*. SYN. Ordior, exordium capio, principium capio, duco.) Parscio. ADV. Bene causam, gloriose, potissimum. USUS: Ab alio principio exorsus sum d.cere. Exordiri a re ipsa. Pertexe, quod exorsus es. Initium, lueho.

EXORDIUM, il, n. *Commencement; exorde*. SYN. Principium, exorsus, proœmium, dicens initium, vestibulum et aditus ad causam. EPITH. Commune, commutabile, difficillimum, exile, nugatorium, vulgare, facillimum, separatum, longum, translatum, vehemens, pugnans. PHRAS. Exordium longius petam, *je reprendrai la chose de plus haut*. Altius repetam rationem consiliorum meorum; longinquum repetam, ut apertius exponam consilia mea; longe repetam mei sermonis initium, quod pateant illustrius consilia mea. Longinquum exordium capiet hic sermo, quem de meis consiliis habiturus sum. USUS: Difficillimum est in omni conquisitione exordium. Exordium ab aliqua re capere, ducere. Longum et alte petitum proœmium.

EXORIOR, eris, ortus sum, oriri, d. *Naltre, se lever, éclater*. SYN. Orior, exsisto, erumpo.) Occido. ADV. Longius, paulum,

repente, plane, perraro. USUS: 1. Ante extinctum sidus, quam plane exortum, natumque esset. Repente exorta est Catilinæ nefaria libido. 2. Sumo animum, recreor, levo, *se relever*. Ego nunc paulo exorior e litteris Roma allatis. Qua gloria commotus Epicurus exoritur.

EXORNATIO, onis, f. *Ornement; amplification*. SYN. Ornamentum, ornatus, conformatio, lepor, concinnitas, festivitas. EPITH. Egregia. USUS: Sine exornatione aliquid simpliciter exponere.

EXORNATOR, oris, m. *Qui ornat, qui embellit (les faits)*. USUS: Cæteri non exornatores, sed tantummodo narratores fuere.

EXORNO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. SYN. Expolio, illumino, illustro.) Deformo. ADV. Ample, dilucide, magnifice, plane, privatim, publice. USUS: Exornare orationem. Pythagoras Italiam artibus exornavit. Exornare triclinium magnifice. Aliquem magistratu; urbem munimentis exornare. Cf. Orno.

EXORO, as, avi, atum, are, a. *Prier avec instance; fléchir par des prières*. SYN. Impero. ADV. Semel. USUS: Aiunt Stoici, viri non esse exorari, aut placari. Exoravit me frater, ut huc venirem. Cf. Preces, Deprecor.

EXORSUS, us, m. *Exorde*. SYN. Exordium.

EXOSUS, a, um, *Qui hait; qui est détesté*. Qui odio habet, aut habetur. USUS: Jupiter Trojanos exosus. Omnibus exosum esse. Cf. Odium.

EXOTICUS, a, um, *Étranger*. SYN. Peregrinus, peregrini moris homo, adventitius. Cf. Peregrinus.

EXPALLESCO, is, ūi, ere, n. et a. *Pâlir; redouter*. SYN. Exalbesco, pallorc suffundor. USUS: Expalluisse, erubuisse, titubasse. Cf. Pallesco.

EXPAVESCO, is, pavī, escere, n. et a. *Être épouvanté; redouter*. USUS: Ensem expavescit muliebriter. Cf. Metuo, Timor, Paveo.

EXPECTORO, as, are, a. *Chasser du cœur*. SYN. Peflore ejicio, expello. USUS: Pavor mihi omnem ex animo sapientiam expectoravit. Cf. Apertus.

EXPEDIO, is, ūi, vel il, itum, ire, a. *Dégager, délivrer*. SYN. Libero, explico, extrico.) Impedio, induo me in laqueos. ADV. Brevi, breviter, elegantissime, facile, perspicue, plane, vehementer, celeriter. PHRAS. Expediendum tibi sine cunctatione id negotium est, *il vous faut terminer promptement cette affaire*. Cunctandum non est in eo negotio; producenda, differenda, proferenda, proroganda, protrahenda, longius ducenda res non est; immorandum non est; facienda

mora non est; omnis in ea re abijcienda mora est; languor omnis abijciendus est; sine mora tentanda res est, sine cunctatione, sine ullo temporis intervallo, aggredienda res est; immorari, cunctari, lente agere, indormire huic negotio non oportet. USUS: 1. Se omni molestia, occupatione, cura, suspicione expedire. Animum metu, morore expedire, *delivrer*. 2. Absolvere, finire, terminare. Negotia, rei institutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. 3. Promptum facio, impedimenta abjicio, *démâler, débrouiller, expliquer*. Peto a te, ut eam expedias. Me aliud ex alio impedit, sed si me expediero, etc. Expedire se et evolvere negotiis. Cf. Explico.

EXPEDIT, imp. *Il est avantageux, utile*. SYN. Utile est, conducit. USUS: Cæsaris id consilium ad diuturnitatem dominationis non expedit. Dubitat, quid sibi expeditat. Cf. Emolumentum, Commodum, Utilis.

EXPEDITÈ, *Facilement, aisément; vite*. SYN. Plane, prompte. USUS: Expedite explicat questionem.

EXPEDITIO, ontis, f. *Développement, exposé*. SYN. Absolutio. USUS: 1. Habes hic breviter comprehensam multarum rerum expeditionem. 2. *Préparatifs de guerre, expédition*. Educere exercitum in expeditionem.

EXPEDITUS, a, um, *Tout prêt*. SYN. Promptus, paratus, facilis, nulla re implicatus. USUS: Aditus ad cælum bonis expeditissimus est. Expedito et prompto homine nobis opus est. A natura satis aptus et expeditus ad dicendum. Credebat ille viam sibi expeditorem ad honorem. Expedita oratio. Clodius obviam fit expeditus in equo. Provinciam quam expeditissimam tradere, *laisser une province dans le meilleur état possible*. Cf. Paratus, Promptus.

EXPELLO, is, ptili, pulsum, ere, a. *Pousser hors de, chasser*. SYN. Ejicio, exigo, detruo, exturbo, amoveo, submoveo, loco moveo. PHRAS. Parentem nefarium cum liberis improbis expulit, *il chassa ce père criminel avec sa race coupable*. Parentem nefarium cum scelerata stirpe omni executus est; evomit pestilentem eam a familiam e foro; sceleratam eam stirpem foro submovit; foro exesse jussit. Cf. Pello. USUS: Ejici, exterminari, expelli ab urbe, prædiis.

EXPENDO, is, pendi, pensum, ere, a. *Peser, examiner, considérer*. SYN. Perpendo, exquiro, examino. ADV. Diligenter. PHRAS. Expendum est sedulo, *il faut examiner avec soin*. Versanda res in animis; sermonibus agitando; ad calculos vocanda, reducenda; cum animo, in corde agitando est; calculus ponendus; subducendi sunt calculi; eus rei consilia animo probe circumspicienda sunt; pensanda sunt ista, ac mente agitando crebrius; res est animo vol-

venda, volutanda diligenter; res ejusmodi est, in qua animus se ad omnes cogitationes verset; quam animus secreta æstimatione penset. Cf. Examino, Cogito. USUS: 1. Omnia diligenter expendere, seligere, æstimare. 2. Do, pendo. Pœnas alicui expendere, *être puni par quelqu'un*. 3. Pondero, metior, *peser avec soin*. Aurum expendere.

EXPENSUS, a, um, *Compté, prêt, déboursé*. SYN. Datus.) Acceptus. USUS: Expensum terre; scribere, se alicui pecuniam dedisse, *porter une somme comptée, payée ou avancée à qqn*. Quis tibi mille nummum ferret expensum? Cur iis, quibus crederas, expensum non ferebas?

EXPERGĒFACIO, is, feci, factum, ere, a. *Éveiller*. SYN. Somno excito. USUS: Hic Italiam tumultus terrore subito expergefecit. Cf. Excito, Evigilo.

EXPERGISCOR, eris, perrectus sum, gisci, d. *S'éveiller*. SYN. A somno, de somno excitor, somno solvor.) Dormio. PHRAS. Ad gallorum cantum expergisceris *vous vous éveillez au chant du coq*. Gallorum cantus te suscitavit; tibi soporem discutit; somno te excire solet; somno te solvit. Cf. Evigilo.

EXPERIENS, entis, omn. gen. *Actif, entreprenant*. SYN. Expertus. USUS: Homo navus, experientissimus, ac diligentissimus.

EXPERIENTIA, æ, f. *Essai, tentative, expérience*. SYN. Periclitatio, usus, exemplum. PHRAS. (Est homo magnæ experientie, *VULG.*), *c'est un homme d'une grande expérience*. Vir quem longa vita usque rerum maximarum plurimum docuit; quem usus in plurimis rebus erudit; magna prudentia, magno usu est atque experientia præditus; quem usus reapse experiendo docuit; multum imbutus usu; ætate et usu doctus. Non promptus ingenio tantum, sed usu etiam exercitatus; magnæ solertiæ et usus; in rebus admodum versatus et experiens; magnum habens usum in rebus; longo usu edoctus; qui multa usu ac tractatione cognovit; magno rerum usu in rebus agendis exercitatus. Cf. Disco. USUS: Experientia patrimonii amplificanda. Cf. Usus, Peritus, Discipulus.

EXPERIMENTUM, i, n. *Preuve*. SYN. Argumentum. USUS: Sed hoc experimentum est maximum, quod etc. Cf. Experior.

EXPERIOR, iris, pertus sum, iri, d. *Essayer, éprouver*. SYN. Pericitor, periculum facio, usu tractando cognosco, tento. ADV. Maxime, paulisper. PHRAS. Omnia experiar, *je tenterai tout*. Omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volo, perveniri posse. Usu, tractando cognoscam; gustabo omnia; nihil non tentabo; nihil inexpertum et intentatum relinquam. Periclitabor omnia; periculum faciam; experimentum capiam

rerum omnium, quibus optata consequi possim; ultima experiar; nullum non movebo lapidem. Cf. *Tento*. USUS: Experiri noli, quod assequi te posse diffidas. Vim veneni in cane experiri. Par est cum multa experiri, qui res magnas animo volvit. Ultima experiri malo, quam, etc. Cf. *Experientia*.

EXPERTS, *ortis*, *omn. gen. Privé, dépourvu*. SYN. Non particeps, vacuus, immunis. X *Particeps*. USUS: Consilii, ingenii, eruditionis experts. Nulla pars vitæ summæ turpitudinis experts.

EXPERTUS, *a, um, Qui a essayé; passé; éprouvé, reconnu*. SYN. Qui habet usum multarum rerum, multarum rerum peritus, experiens. X *Rudis*. USUS: Hoc experti scimus. Nec hoc conjectura, sed expertus dico. In aliqua re expertus; virtus præsens, experta perspectaque.

EXPETO, *is, li vel ivi, Itum, ere, a. Désirer vivement*. SYN. Opto, cupio, peto, adscisco. X *Vito*. USUS: Expetere pœnas ab aliquo, *punir, tirer vengeance de qqm*. Vitam alicujus expetere, appetere. Probat Epicurus, voluptatem natura expeti. Cf. *Peto*, *Cupio*, *Desidero*.

EXPIABILIS, *e, gen. com. Que l'on peut expier*.

EXPIATIO, *onis, f. Expiation*. SYN. Procuratio. USUS: Diis violatis expiatio debetur. Scelerum et impietatis quæ tandem erit expiatio?

EXPIATIO, *onis, f. Pillage*. DIREPTIO. EPITH. Tanta. USUS: Expirationes et direptiones sociorum. Cf. *Furtum*.

EXPILO, *as, avi, atum, are, a. Voler, dépouiller*. SYN. Diripio, exinanio, exhaurio; ago ferocque res. USUS: Expilare socios, diripere provincias. Cf. *Fur*.

EXPINGO, *is, pinxi, pictum, ere, a. Peindre*. SYN. Pingo. USUS: Motus hominum et ferarum expingere. Cf. *Describo*.

EXPIO, *as, avi, atum, are, a. Expier, réparer*. SYN. Procuo. PHRAS. Sua scelera expiare, *expier ses crimes*. Debitam DEO expiationem facere; placamina cœlestis iræ, et picula conquerere; ipsum se cruciatibus offerre, piaculæ dare; abolere superioris vitæ maculas; piaculo diluere contractas in vita sordes. Cf. *Pœnitentia*. USUS: Expiare religiones; forum a vestigiis sceleris. Hoc scelus expiari, nisi supplicio tuo, nequit. Tua scelera Dii in nobis expiarunt. Expiare DEUM, seu placare, *apaiser la colère de DIEU*.

EXPISCOR, *aris, atus, sum ari, d. Chercher à tirer (un secret)*. SYN. Indago, inquirio. USUS: Omnia ab illo expiscatus sum.

EXPLANATE, *Dune manière claire, intelligible*. USUS: Definire aliquid explanatius et uberius.

EXPLANATIO, *onis, f. Explication*. SYN. Explicatio, enodatio, interpretatio. EPITH. Illustris. USUS: Dii nobis objiciunt, quorum neque scientiam, neque explanationem habemus. *Explanatio*, quæ reddit apertam, planamque orationem. Ad obscura et ambigua explanatio adhibetur.

EXPLANATOR, *oris, m. Interprète, commentateur*. SYN. Interpres, explicator. USUS: Grammatici Poetarum explanatores.

EXPLANO, *as, avi, atum, are, a. Expliquer*. SYN. Interpretor, interpretationem vel explanationem facio; interpretatione explico, illustro aut expono, planum et perspicuum facio, explico, aperio, patefacio. USUS: Diligentius, apertius aliquid explanare. Cf. *Explico*.

EXPLEO, *es, évi, étum, ere, a. Remplir*. SYN. Impleo, compleo, saturo, satio, absolvo. X *Exhaurio*, *Exinanio*. ADV. Aptius, nihilo, cumulate, insaturabiliter. USUS: Avaritiam suam pecunia, libidinem voluptatibus explere. Inimicitias, odium, diuturnam sitim satiare et explere. Mortalitatem, supremum diem explere. Legiones supplementis explere. Sic explevit, quod utrique defuit. Res perfecta expletæque omnibus numeris suis et partibus. Vita virtutibus expleta.

EXPLICABILIS, *e, gen. com. Explicable*. USUS: Difficilis res est, et vix explicabilis.

EXPLICATÈ, *Clairement, distinctement*. SYN. Enodate, explanate. X *Implicite*, abscondite. USUS: Explicate et distincte dicere.

EXPLICATIO, *onis, f. Explication*. EPITH. Brevis quædam et circumscripta, facilis, facilior, illustris perpolitæque, mira, suspiciosa. USUS: Explicatio illustris ac perpolitæ. Explicatio fabularum. Cf. *Explico*.

EXPLICATOR, *oris, m. Qui explique*. EPITH. Gravior, commodior. USUS: Prudens, severus, gravis explicator.

EXPLICATRIX, *icla, f. Celle qui explique*. USUS: Oratoria, explicatrix perpetua orationis.

EXPLICATUS, *ta, tum, Expliqué, éclairci, clair*. SYN. Apertus, definitus. USUS: Veterum rerum non satis explicata recordatio. Litteræ tuæ, quibus nihil explicatus, illustris. Explicata salutis ratio.

EXP ICATUS, *us, m. Explication*. USUS: Natura Deorum obscura est, et difficiles explicatus habet.

EXPLICO, *as, avi, atum, are, a. Expliquer, éclaircir, débrouiller*. SYN. Expono, explano, in medio pono, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, verbis rem complector, exitum reperio. ADV. Accurate, accuratius, acute, apertissime, brevi, breviter, commodius, copiose, diligenter, diligentissime, dilucide,

eleganter, enodatus, expedite, facete, facile, facilius, graviter, uberius, plane, planius, planissime, praeclare, ridicule, similiter, sigillatim, subtilius, valde, varie, vere, facile, omnino, prope, sane, non satis. PHRAS. 1. Ille locus difficulter explicatur, *l'interprétation de ce passage est difficile*. Difficilis explicationis locus est; res est obscura, et difficiles explicatus habet; locus est inenodabilis, vix explicabilis; verba desunt, quibus loci hujus explicatam notionem exsequar, evolvam, vix satis nucleate, aperte, ac plane exponi, exprimi potest, explanatione opus est subtili. Loci hujus non est satis explicata ratio. Cf. Obscurus. 2. Nondum me explicare et expedire ex his negotiis potui, *je n'ai pas encore pu me débarrasser de ces affaires*. Nondum mihi explicata et expedita est ejus negotii ratio; nondum evolvere me iis ex negotiis potui; nondum explicare id negotium. Haeret adhuc, pendet negotii imperfecti moles; affectum, non confectum id negotium est. Cf. Eximo. USUS: 1. Explicare se dicendo; mentem suam et cogitationem litteris. Factum, sententiam suam explicare. 2. Absolvo, libero, expedio, *dégagez, débarrassez*. Urbem hostibus cinctam explicavit. Negotia, quæso, mea explica. Explica te, ut ad nos quamprimum venias. Se laqueis, insidiis, periculis explicare. Provinciam alicui explicatam tradere. 3. Excutio, enarro, *raconter, exposer*. Vitam alterius totam explicare, et sub conspectum ponere. 4. Produco, *déployer, dérouler*. Adificium ad aliquem locum usque explicare. Aciem, ordines explicare.

EXPLŌDO, is, plōmī, plōsum, ere, a. *Pousser hors; mal accueillir*. SYN. Ejicio, exsibilo. ADV. Jam pridem. PHRAS. Explodunt hominem merito clamoribus ac manuum collisione, *c'est à bon droit que l'on rejette cet homme par des cris et des battements de mains*. Convitiis, sibilis, strepitu, fremitu consecantur; sibilis excipiunt, conscindunt; haud intactus a sibilu abibat; explodebatur non modo sibilis, sed etiam convitio; refrigeratur sibilis, convitiis exanimatus, communi explosione ejectus, expulsus, extrusus, exturbatus est. USUS: Crates comœdus non modo sibilis, sed etiam convitio et scena explodebatur. Tam explosam et ejectam sententiam sequeris.

EXPLŌRĀTE, En toute sûreté. SYN. Certe, plane. USUS: Explorate percepta res est et cognita. Explorate navigare.

EXPLŌRĀTOR, ōris, m. *Éclaireur*. USUS: Misit exploratores, qui observarent.

EXPLŌRĀTUS, a, um, *Examiné, reconnu*. SYN. Certus, explicatus. (Dubius. USUS: Exploratum, perspectum, cognitum habere aliquid. Cui exploratum est, se ad vesperum victurum? Explorata nobis est victoria. Magna spe, et prope explorata. Cum mihi erit

exploratum, scribam. Exploratus illi, et velut domi conditus videbatur consulatus.

EXPLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Observer, examiner*. SYN. Indago, exquiro, observo, omni cura investigo. ADV. Diligenter, maxime, plane. USUS: Explora rem totam. Africam exploravit. Cf. Observo, Indago.

EXPLŌSIŌ, ōnis, f. *Action de huer*. USUS: Ludorum explosiones.

EXPŌLIŌ, is, ūvi vel ūi, ūtum, ūre, a. *Polir, perfectionner; embellir*. SYN. Excolo, exorno, perpolio. USUS: Doctrinis omnibus vir expolitus. Nihil omni ex parte perfectum natura expolivit. Expolire partitiones, carmen, et castigare.

EXPŌLITIŌ, ōnis, f. *Ornement*. SYN. Exornatio, explicatio. EPITH. Artificiosa alicujus inventi, urbana. USUS: Argumentatio, et inventi artificiosa expolitio. Numerorum expolitio.

EXPŌNO, is, pōsmī, pōstum, ere, a. *Exposer; expliquer*. SYN. Edissero, exprimo. ADV. Absolute, aperte, breviter, apte, brevissime, diligenter, diligentissime, dilucide, humanissime, indiligenter, memoriter, ornate, perbrevis, planius, planissime, probabiliter, prudenter, simpliciter, summam, vere. PHRAS. Omnibus periculis se exposuit, *il s'est exposé à tous les dangers*. Ad omnes casus subitorum periculorum obicit; invidiæ malevolorum se dedit; pro republica se in plurimas dimicationes, ac profligatorum hominum quotidianos impetus obicit; vitam suam hostium telis obicit; periculis se omnibus opposuit, exposuit; nudus ac expositus ad omnes ictus stetit; caput imperterritus discrimini obtulit; in omnem casum se demisit; in omne discrimen se obtulit. Cf. Periculum, Fortis. USUS: 1. Rem ut gesta est, exponam. Artem Rhetoricam exponere. Eam sententiam Cato in suis originibus exponit. 2. Narro, *fais connaître, raconter*. Summam cognitionum suarum, mandata alicujus alteri exponere. Quod ut planius exponam, paulo altius repetam. Reddere et exponere rationem facti. 3. Propono, exhibeo, palam pono, in conspectu pono, *mettre en vue, exposer, étaler*. Frumentum, merces, vasa Samia exponere, in conspectu ponere, numerare, vendere. Copias in terram exponere. Infantem exponere, *exposer*. Cf. Explico, Exprimo.

EXPORRIGO, is, roxi, rectum, ere, a. *Étendre*. SYN. Extendo. USUS: Munitiones exporrigare, extendere. Frontem exporrigare, *dérider le front*.

EXPORTĀTIŌ, ōnis, f. *Exportation*. (Inveho. USUS: Earum rerum, quibus abundamus, exportatio, et quibus egemus, invection.

EXPORTO, as, avi, atum, are, a. *Exporter*. (Inveho. USUS: Frumentum in fame exportare ausus est.

EXPOSCO, *is, pōposci, ere, a. Demander instamment.* SYN. Posco, flagito. Cf. Peto.

EXPOSITIO, *ōnis, f. Exposé du sujet.* USUS: Perspicua et dilucida expositio sententiae.

EXPOSITUS, *a, um, Exposé, raconté.* SYN. Explicatus, declaratus. USUS: 1. Capita multa exposita, nec explicata. 2. Obnoxius, objectus, *exposé, en butte à.* Domus patens, et adeo cupiditatibus exposita.

EXPOSTULATIO, *ōnis, f. Réclamation, grief.* SYN. Criminatio, quædam accusatio. X Purgatio. USUS: Flagitum bonorum expostulatione. Cum esset expostulatio facta. Cf. Accusatio.

EXPOSTULO, *as, avi, atum, are, a. Demander; se plaindre.* SYN. Expostulationem facio, quoror, exposco. ADV. Iracundius, vehementius. USUS: De iniuriis expostulare iracunde et vehementer. Expostulare cum aliquo iniuriam. Auxilium expostulare. Cf. Quoror.

EXPRESSÈ, *Clairement.* SYN. Plane, aperte, diserte, dilucide, sine circutione. USUS: Expresse conscripta ponere licebat exempla.

EXPRESSUS, *a, um, Exprimé clairement.* SYN. Firmus, confirmatus, apertus. USUS: Expressa sceleris vestigia exstant. Expressa signa virtutis. Imago nostræ vitæ in alienis moribus expressa. Bellum Mithridaticum totum ab Archia expressum est.

EXPRIIMO, *is, pressi, pressum, ere, a. Exprimer, exposer.* SYN. Expono, eloquor, oratione complector, declaro, imitor, effingo. X Obscuro. ADV. Amplius, breviter, diligenter, late, necessario, subtiliter, planius, præclare, putidius, facilius. PHRAS. Expriimere non possum quæ sentio, *je ne puis exprimer ce que je ressens.* Mentis cogitata, animi sensa, sensus animi explicare; sermone depromere; oratione concipere, exsequi, efferre non possum. Expriimendis animi sensibus omnis impar est oratio; oratio non sufficit; verba desunt; non suppetunt; evolvere mentis cogitata non satis possum. Oratione mentem assequi, æquare, expriimere nequeo. Verbo satis digno, ut velim maxime, appellari ea res non potest. USUS: 1. Expriimere similitudinem, mores, vultum alicujus dictione. Aliquem imitando effingere et expriimere. Expressa et polita effigies. Expressum et illustre exemplum. Sonus nec expressus, nec oppressus. 2. Ausero, extorqueo, cum labore obtineo, *arracher, obtenir par force.* Nummulos aliquot, vide, ut ab illis exprimas. Risum alicui, *vel* gemitum expriimere. Vitam expriimere tormentia. Cf. Extorqueo, Ausero.

EXPROBRATIO, *ōnis, f. Reproche, blâme.* USUS: Hæc commemoratio quasi exprobatio est immemoris beneficii.

EXPROBRO, *as, avi, atum, are, a. Reprocher.* SYN. Objicio, probro; vitio, culpæ do, verito. PHRAS. Nihil tibi unquam exprobraxi, *je ne vous ai jamais rien reproché.* Nullum tibi probum objecavi, objeci; non in calamitate insultavi, nec adversam fortunam objeci. Nullum tibi probum intuli, impegi, inussi. Nunquam vecordiam tuam culpavi; vitio et culpæ dedi. Nullum in te exprobrationis telum ejeci; nihil in te criminis congessi. Non vecordiam probis increpui. Nihil in te criminis, nec mea in te merita commemoravi; nullum in te probum jeci. Cf. Objicio, Culpa. USUS: Exprobrare languorem alicui. Odiosum hominum genus officia exprobrantium.

EXPRŌMO, *is, prompsi, promptum, ere, a. Montrer, manifester.* SYN. Profero, expono. X Occulto. ADV. Audacius. USUS: Odium, crudelitatem suam expromere. Leges, sententiam suam expromere. Causa hæc est, in qua omnis vis eloquentiæ possit expromi. Cf. Profero.

EXPUGNATOR, *ōris, m. Celui qui a pris d'assaut.* USUS: Urbis expugnator. Pudicitiae expugnator.

EXPUGNATIO, *ōnis, f. Prise d'assaut.* EPITH. Luçtuosa fani alicujus et acerba, clara apud omnes, hostilis. USUS: Nocturnæ expugnationes.

EXPUGNO, *as, avi, atum, are, a. Prendre de vive force.* SYN. Vi capio. USUS: Sperabat, se ejus adolescentiam et fortunam expugnare posse. Sapientis animus nunquam vincitur, aut expugnatur. Cf. Urbem capio.

EXPULSIO, *ōnis, f. Expulsion.* USUS: Expulsiones vicinorum.

EXPULSOR, *ōris, m. Celui qui chasse.* USUS: Iste bonorum possessor, expulsor, director.

EXPULTRIX, *icis, f. Celle qui chasse.* USUS: Philosophia expultrix scelerum.

EXPUNGO, *is, xi, ctum, ere, a. Effacer.* USUS: Expungere nomen debitoris, *payer une dette.* Cf. Debitum.

EXPURGO, *as, avi, atum, are, a. Disculper, justifier.* SYN. Expio, quasi purgo. USUS: Expurgare suspicionem, dimovere crimen. Cf. Purgo, Excuso, Causor.

EXPŪTO, *as, are, a. Peser, examiner.* SYN. Excogito, reputo. USUS: Quid illi in mentem venerit, exputare non possum. Cf. Puto.

EXQUIRO, *is, quisivi, quisitum, ere, a. Chercher avec soin.* SYN. Quæro, inquiri, requiro, perquiri, investigo, perscrutor. ADV. Accuratus, diligenter, diligentissime, magnopere, quam diligentissime, studioso, undique. USUS: Omissis auctoritatibus, in ipsa re et ratione exquirere veritatem. Exquirere de aliquo causam facti. Cf. Inquiri.

EXQUISITE, *Avec grand soin*. SYN. Accurate, di genter. USUS: Accurate et exquisitè aliquòd facere. Rationes exquisitius colligere.

EXQUISITUS, a, um, *Choisi, recherché, distingué*. SYN. Accuratus, lectus, excellens. USUS: Tua exquisita et singularis doctrina. Verba exquisita. Dicendi genus exquisitum. Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum. Reconditæ et exquisitæ sententiæ. Muditia odiosa et exquisita nimis. Exquisite supplicia. Cf. Dilligens, Accuratus.

EXSANGUIS, e, gen. com. *Pâle; faible*. SYN. Pallidus, decolor. USUS: Alquis supremo spiritu exsanguis, enervatus, confectus. Aridum et exsangue genus dicendi.

EXSATIO, a, avi, atum, are, a. *Rassasier, assouvir*. SYN. Satio, exsaturatio. USUS: Ne morte quidem Scipionis exsatiatur. Cf. Satio.

EXSATURO, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, assouvir*. SYN. Exsatio. USUS: Pascere oculos, exsaturare animum cruciatu alicujus. Cf. Satio.

EXSCENDO, is, ere, n. *Débarquer*. SYN. Exscensionem facio. USUS: Navi in terram exscendo.

EXSCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Ruiner, anéantir*. SYN. Ad internectionem redigo, ad internectionem funditus deleo. USUS: Scipio Numantiam exscidit. Urbs exscindi se potius paratur, quam, etc. Cf. Everto, Vasto, Destruo.

EXSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, *Copier*. USUS: Tabulas exscripsit. Cf. Describo.

EXSECO, as, cûi, etum, are, a. *Couper*. SYN. Seco, reseco. USUS: Qui exsecant pestem aliquam tamquam strumam civitatis. Medicina vitiosas partes exsecat.

EXSECTIO, ois, f. *Amputation*. SYN. Excisio. USUS: Exsectio linguae.

EXSEQUIA, arum, f. pl. *Funérailles, obseques*. SYN. Funus, pompa, justa, justa funeris, supremi diei celebritas, parentatio. PHRAS. Exsequias facere, *faire les funérailles*. Funus facere; funeris exsequias celebrare; cohonestare exsequias; exsequias ducere, prosequi; parentare; justa funebria solvere; funus ducere. Cf. Funus. USUS: 1. Funeris exsequias celebrare. 2. Exsequiis privare, *priver des derniers honneurs*. Exsequiarum honore, laudatione, pompa spoliare, orbare aliquem. 3. Exsequiarum honore carere, *être privé des derniers honneurs*.

EXSEQUOR, vel **EXEQUOR**, eris, secutus sum, equi, d. *Suivre jusqu'au bout; achever, exécuter*. SYN. Sequor, observo, præsto, perficio. ADV. Usque ad extremum.

PHRAS. Exsecutus est imperium, *il exécuta l'ordre*. Defunctus est imperio; injunctum negotium transegit, perfecit, expedit, effectum reddidit, confecit, absolvit; mandatum exhausit; mandatum nec moræ, nec molestiæ sibi habuit, dum exauriret. Cf. Perficio, Efficax, Facio, Efficio. USUS: 1. Exsequi officia aut mandata. 2. Imitor, imiter. Cur non factum illius exsecuti sumus? 3. Perficio, *achever, exécuter*. Quod semel coepisti, quod ingressus es, exsequere. Fugam exsequi non omnes potuerunt. 4. Explico, expono, attingo, *exposer, développer*. Multa sunt præterea, quæ verbis exsequi non possum. Non exsequar peccata juventutis tuæ. 5. Jus sum exsequi, *soutenir son droit*. 6. Egestatem exsequi, *souffrir la pauvreté*.

EXSERO et **EXERO**, is, rûi, ertum, ere, a. * *Mettre à découvert*. SYN. Extraho. USUS: Humeros exere.

EXSIBILO, as, avi, atum, are, a. *Siffler, huer*. SYN. Explodo. USUS: Histrio infectus exploditur, exhibitur, ejicitur. Cf. Explodo, Irrideo.

EXSICCICO, as, avi, atum, are, a. *Vider*. ADV. Furtim. USUS: Lagenas furtim exsiccare. Exsiccatum genus dicendi.

EXSILIO (exilio), is, yi vel ti, ire, n. *Sauter hors, bondir, jaillir*. SYN. Prosilio, evado, me projicio, me proripio. USUS: Perlectis tuis litteris gaudio exsili. Exsiliit conscientia sceleris excitatus. Repente exsiliit et in publicum se proripit; in forum se projicit.

EXSISTO, is, stiti, stitum, ere, n. *S'élèver, naître, paraître*. SYN. Sum, appareo; prodeo, emergo. ADV. Parumper, repente, subito. USUS: 1. Tua in me summa beneficia exstiterunt. Metuo, ne in filium existam crudelior. Ex luxuria existit avaritia. E vultu animi magnitudo existit, elucet, *se montrer, briller*. 2. Prodeo, exeo, emergo, *sortir de*. Utinam ille ab inferis existat! E virtutibus beata vita solet existere. Anguis repente ex ara exstitit. E silice ignis existit. Lignum ex aqua exstitit.

EXSOLVO, is, vi, solvitur, ere, a. *Délivrer, délivrer*. SYN. Solvo, dissolvo, libero, absolvo. ADV. Plane. USUS: Nomina mea exsolvi, expedi, *payer ses dettes*. Aliquem religione, religionum nodis, metu, poena exsolvere. Se suspicione, pudore aliquem liberare et exsolvere; fidem votaue exsolvere, *accomplir un vœu, une promesse*. Cf. Solvo.

EXSORBEO, es, ui, ere, a. *Boire, s'abreuver*. SYN. Haurio, helluo. USUS: Civilem sanguinem exsorbuera. Quæ unquam Charybdis tantos gurgites haurire posset, quantas ille prædas exsorbit? Multas difficultates exsorbere.

EXSORS, oris, gen. omn. *Exempti,*

exclu, privd. SYN. Non particeps. USUS : Amicitiae, culpa exsors.

EXSPECTATIO, ōnis, f. *Attente; espérance.* SYN. Spes. EPITH. Acerba, adversaria, brevis, caeca, diuturna supplicii, firma, gravis, incredibilis, indigna homine libero, longa, magna, major, maxima, mirabilis, mirifica, non parva, quotidiana, sollicita, summa, suspensa, tacita, ultima, crebra. PHRAS. 1. Vereor, ne, quam tui exspectationem concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis, *je crains que vous ne répondiez pas aux espérances que vous avez fait concevoir.* Vereor, ut studia tua exspectationi hominum respondeant. Timeo, ne studiorum tuorum eventus ab exspectatione hominum dissentiat. Timeo, ne tuis studiis non is, qui exspectatur, sit exitus. Magna me dubitatio tenet, an eum, quem homines exspectant, studia tua fructum latura sint. Timeo, ne studia tua cum hominum opinione non consentiant; alium, atque exspectatur, exitum habeant; qui exspectatur, fructum non pariant; fallas hominum spes de te conceptas. Timeo, ne studiorum tuorum eventus alius, atque exspectatur, existat. 2. Exspectationem de te egregiam movisti, *vous donnez de grandes espérances.* Exspectationem apud omnes, omnibus de te magnam commovisti, concitasti, fecisti, dedisti, attulisti; magnam in exspectationem omnes adduxisti. 3. Magna de te exspectatio est, *on attend beaucoup de vous.* Scito, te in summa exspectatione esse; summam esse tui exspectationem; omnes exspectant a te, quæ a summa virtute, summoque ingenio exspectanda erant; nihil humile, nihil vulgare, nihil angustum a te exspectatur; magnum quiddam, et excellens; excelsa omnia, ampla, divina sibi de te pollicentur; civitas omnis exspectatione suspensa, in exspectationem erecta est. 4. Exspectationem de te concitatam egregie sustinulisti, *vous avez parfaitement rempli l'attente que vous aviez fait concevoir.* Exspectationem de te factam tuitus es præclare; explevisti, quin vicisti, superasti desiderii nostri exspectationem; conceptæ de te opinionis egregie respondisti. 5. Exspectationi non respondi, *vous n'avez pas répondu à notre attente.* Fefellisti, decepisti exspectationem nostram; id, quod a te præstitum, longe infra exspectationem est; non aequasti spem de te conceptam; longe absunt a præclara exspectatione studiorum tuorum fructus. Cf. Opinio, Spes.

EXSPECTO, as, avi, atum, are, a. *Attendre.* SYN. Præstolor, spero. ADV. Acriter, acerrime, admodum, amanter, amplius, avide, avidissime, commodissime, jam diu, maxime, melius, mirifice, omnino, privatim, prorsus, publice, quotidie, summe, valde, vehementer, recte, foris. PHRAS. 1. Diu te jam exspecto, *je vous attends depuis long-*

temps. Diu te operor; in diuturna exspectatione est adventus tuus; acerrime, valde suspensio animo te præstolor; magna tui est exspectatio; vix fero jam desiderium tui; animus jam præstolantem deficit; angor singularum horarum exspectatione. 2. Omnes exspectabant exitum rei, *tous attendaient l'issue de cette affaire.* Omnes erecti exspectatione stabant; in exspectatione civitas erat universa; civitas in rei exspectationem erecta erat; tot mortalium animi spe, metuque pendebant; exspectationes ea res non exiguas commovebat; angebantur, cruciabantur, torquebantur omnes exspectatione rei. Civitas omnis caeca exspectatione suspensa tenebatur; in eventum sortis intenta erat; multiplici exspectatione commota erat. 3. Cum omnes exspectarent, *comme tous attendaient.* In tanta exspectatione rerum; tot mortalium animis spe, metuque pendebant; intentis in rei eventum omnium animis oculisque. USUS : Reditum tuum spe exspecto, absentem memoria colo. Omnia, volo, a me postules et exspectes. Diem ex die exspectare. Carus omnibus et exspectatus venies. Exspectatus ad summam dignitatem. Cf. Exspectatio.

EXSPIRATIO (expiratio), ōnis, f. *Exhalation, vapeur.* SYN. Exhalatio. USUS : Terræ expirationibus aer alitur.

EXSPIRO (expiro), as, avi, atum, are, a. et n. *Exhaler; rendre le dernier soupir.* SYN. Spiritum emitto. USUS : Animam expirare. Inter primam curationem expiravit, *il mourut pendant le premier traitement.* Cf. Morior.

EXSPOLIO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller.* SYN. Exhaurio. PHRAS. Exspoliavit provinciam, *il a dépouillé une province.* Provinciam eam frumento, etc. exinanivit; prædas ex omnibus locis egit; prædæ loco eam provinciam habuit; quidquid ferri agique potuit averit. Cf. Spolio, Diripio. USUS : Exspoliare Pompeium exercitu et provinciam.

EXSPŪO, is, ūi, ūtum, are, a. *Rajeter, vomir.* SYN. Cum fastidio rejicio, expello.

EXTINCTIO, ōnis, f. *Mort, extinction.* SYN. Interitus. USUS : Supremus ille dies non extinctionem, sed loci commutationem affert.

EXTINCTOR, ōris, m. *Celui qui éteint.* USUS : Non extinctor, sed auctor incendii, belli, seditionis. Extinctor patriæ et proditor.

EXTINGUO, is, xi, nctum, ere, a. *Éteindre.* SYN. Restinguo, opprimo. (Incendo. ADV. Omnino, animum plane, maturus, simul, funditus, jam pridem. USUS : 1. Vir egregius mature extinctus. Belli reliquias extinguere. Memoria tanti sceleris non extincta quidem, sed repressa vetustate. 2. Deleo, interitum atero, *faire périr, détruire.* Exstin-

guere senatum, leges, rempublicam, imperium, judicia. Alicuius salutem extinguere, gloriam infringere. Furorē alicuius et audaciam opprimere, extinguere. Cf. Deleo.

EXSTIRPO, as, avi, atum, are, a. *Déraciner, arracher*. SYN. Extraho, evello; stirpem tollo, interficio, funditus deleo. USUS: TRANS. Nisi omnem humanitatem ex ejus animo exstirpatam credimus. Vitia funditus exstirpari non possunt.

EXSTO, as, tūti, tūtum, are, n. *Apparatre, se montrer*. SYN. Appareo, consto, sum. ADV. Aliunde, nusquam, repente, subito, divinitus. USUS: 1. Exstant multa fortitudinis exempla. Multa tua in me merita exstant. 2. Eminēo, dépasser, faire saillir. Navis ab aquis exstat. Quod est illuminatum magis, exstare et eminare videtur. Cf. Exsisto.

EXSTRUCTIO, ōnis, f. *Construction*. USUS: Extrusiones tectorum.

EXSTRŪO, is, uxi, uctum, ere, a. *Élever, dresser*. SYN. *Ædifico*. ADV. Accurate, vere. USUS: 1. Immortale monumentum extruere. Ad cælum extruxit villam. 2. Cogito, se représenter. Age, extrue animo altitudinem et excellentiam virtutis. 3. Onero, charger. Mensam exquisitis epulis extruere. Cf. *Ædifico*.

EXSŪDO, as, avi, atum, are, a. *Faire avec peine*. USUS: Laborem exsudare.

EXSŪGO, is, suxi, suctum, ere, a. *Sucer entièrement; épuiser*. USUS: Sanguinem, fortunasque omnium exsurgere.

EXSUPERANTĪA, as, f. *Superiorité*. USUS: Populus omnem exsuperantiam virtutis odit.

EXSŪPERO, as, avi, atum, are, a. *Surpasser*. SYN. Supero. USUS: Dum anima exsuperabo mea. Cf. Supero, Excello.

EXSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se lever*. SYN. Surgo, erigor. ADV. Honestissime, palisper. USUS: Exsurge et erige te. Recreatus morbo, ut exsurgere et erigere se posset. Cf. Surgo.

EXSUSCITATIO, ōnis, f. *Appel fait à l'attention (de l'auditeur)*. SYN. Commotio.

EXSUSCITO, as, avi, atum, are, a. *Éveiller; ébranler, exciter*. SYN. Expergefacio. USUS: Hæc cura animos exsuscitavit. Memoriam, se exsuscitavit.

EXTA, ōrum, n. pl. *Entrailles des victimes*. SYN. Præcordia. EPITH. Argutissima, bona, prima, secunda, tristissima. USUS: Præsentio per exta. Extæ pecudum interpretari.

EXTĀBESCO, is, tabui, escere, n. *Se sécher, devenir maigre*. SYN. Contabesco, lenta tabe conficior. USUS: Corpus macie, sententia illa diuturnitate extabuit. Cf. Tabes.

EXTEMPO, *Sur le champ*. SYN. Illico. Cf. Statim.

EXTEMPORĀLIS, e, gen. com. *Improvise*.

EXTENDO, is, tendi, tensum, ere, a. *Étendre*. SYN. Projicio. PHRAS. 1. Late se extendit tua industria ad alienas utilitates, vous vous occupez beaucoup des intérêts d'autrui. Late se porrigit et explicat, late patet, fuit, manat; urbem totam complectitur tua industria; ad externos etiam porrigis, proferas tuam industriam; non constringi, contineri se patitur tua industria; certis finibus includi, circumscribi se non sinit, egreditur extra fines, quos muneris tui ratio constitutos habet. 2. Peninsula late extenditur in mare, la péninsule se prolonge au loin dans la mer. Excurrit late in mare; porrecta est in mare multis passuum millibus, peninsula late in mare projecta. 3. Arbor ramos late extendit, l'arbre étend au loin ses branches. Diffunditur vastis ramis arbor; in omnes partes funditur; late ramos promittit; passis late ramis, projectis brachiis procerca arbor. USUS: Extensis brachiis aliquid de gestu addidit. Cf. Dilato, Explico.

EXTENUATIO, ōnis, f. *Attenuation* (Fig. reth.). EPITH. Concisa. USUS: Distincte concisa brevis extenuatioque.

EXTENUO, as, avi, atum, are, a. *Reduire mince, diminuer*. SYN. Minuo, attenuo, deprimō, elevo. X Augeo, exaggero, amplifico. ADV. Sigillatim voluptates. USUS: Amor omnes molestias extenuat. Munus suum et beneficium verbis extenuare. Extenuatur spes nostra et evanescit. Extenuare atrocitatem facti, levare, elevare. Extenuabant angustiae gradientium agmen. Extenuare suspicionem, offensionem, ignominiam et elevare. Cf. Minuo.

EXTĒREBRO, as, are, a. *Obtenir avec effort, arracher*. SYN. Perterebro, exterebrando extraho. USUS: Nummulos, aurum exterebrare ex aliquo.

EXTERGEO, es, vel **EXTERGO**, is, terai, tersum, ere, a. *Essuyer, nettoyer*. SYN. Tergendo purgo, ac mundum facio. Cf. Tergo.

EXTERMINATOR, ōris, m. *Celui qui chasse, qui bannit*. SYN. Expulsor.

EXTERMINO, as, avi, atum, are, a. *Expulser, bannir*. SYN. Expello, ejicio. ADV. Contra. USUS: Exterminare ab urbe. Reipublicæ auctoritatem. Rempublicam exterminare. Peregrinos urbibus exterminare. Cf. Pello, Ejicio.

EXTERNUS, a, um, *Étranger*. SYN. Extrarius, extraneus, exterus, alienigena, extrinsecus accedens, adventitius, peregrinus, advena. X Domesticus. USUS: Externa commoda, et ad corpus pertinentia. Canum amor in dominos, odium in externos. Animos externa et adventitia visione pulsare. Adjumenta externa et adventitia.

EXTĒRO, is, trivi, tritum, ere, a. *Brayer; digérer.* SYN. Comminuo, digero, conficio. USUS: Calor stomachi ad extendum cibum.

EXTERĒO, es, rŭi, Itum, ere, a. *Épouvanter.* SYN. Perterreo. ADV. Prætermodum. USUS: Admotis dolorum facibus exterratur plerique. Cf. Terreo.

EXTĒRUS, a, um, *Étranger.* SYN. Externus. (Domesticus. USUS: Exteræ nationes. Cf. Peregrinus.

EXTIMESCO, is, mŭi, escere, n. et a. *Être épouvanté; craindre, redouter.* SYN. Pertimesco. USUS: Unum extimescendum est, ne quid turpiter faciamus. Cf. Timeo.

EXTĪMUS, a, um, *Qui est à l'extrémité; le dernier.* SYN. Extremus. USUS: Orbis cœlestis extimus.

EXTISPEX, is, m. *Devin qui observait les entrailles des victimes.* SYN. Aruspex. USUS: Ars extispicum.

EXTOLLO, is, tŭli, ōlatum, ere, a. *Lever, relever; ranimer.* SYN. Effero, erigo, animos tollo, insolentem facio. (Deprimo. USUS: Aliquem laudibus in cœlum; rerum verbis in ma us extollere. Extollere jacentem et erigere. Libertas pressa tandem caput extollere, erigere, se recreare incipit. Opes illum admodum extollunt. Cave addas: Suos oculos, etc. Cf. Laudo, Illustro.

EXTORQUEO, es, torsi, tortum, ere, a. *Arracher, obtenir violemment.* SYN. Exprimo, aufero, eripio. ADV. Ingratiis, sero. PHRAS. Nummos aliquot extorsit, *il m'a extorqué quelques écus.* Vi pecuniam ex me expressit; invito, atque ingratiis nummos aliquot extorsit; peculii sibi aliquid expugnavit; nummorum aliquid a me exterebravit, exculsit; argento me emunxit. USUS: Vi ferrum, arma de manibus alicui extorquere. Sententiam alicui extorquere. Hic mihi error, dum vivo, non extorquebitur. Cf. Eripio.

EXTORRIS, e, gen. com. *Banni, proscrit.* SYN. Exul. Cf. Exul, Exillum.

EXTRA, Hors. SYN. Extrinsecus, foris. Vim exprimit remotioris loci. (Intra. USUS: 1. Extra urbem, ostium eminere foras. Ea, quæ extra sunt, contemplari. In corpore et extra, quædam bona sunt. 2. Præter, à part. Extra tumultum Gallicum multis armorum vacatio est. Sunt hæc extra modum absona. Extra culpam se ponere. Extra hanc causam, nemo arma ferat.

EXTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Extraire, tirer; prolonger.* SYN. Exstirpo, evello; produco, differo. ADV. Penitus, radicitus, stirpitis. PHRAS. Res variis modis extrahitur, *on prolonge l'affaire de toutes les façons.* Res trahitur; dies producit; res protrahitur, ducitur, differtur; mora rebus alia

et alia injicitur, intercedit; dies unus, alter, tertius agendæ rei eximitur. Cf. Differo. USUS: 1. Epicurus ex hominum animis radicitus extrahit religionem. Extrahere ex animo sententiam alteri. 2. Libero, eripio, *arracher, délivrer.* Extrahere se e negotio. Rempublicam periculis extrahere. 3. Produco, differo, *traher en longueur, prolonger.* Res variis calumniis extracla est. Diem, senatum, judicium extrahere. Certamen in noctem extrahere, *prolonger le combat jusqu'à la nuit.*

EXTRĀNEUS, a, um, *Extérieur, étranger.* SYN. Extrarius. USUS: Res, bona extranea. Cf. Externus, Peregrinus.

EXTRĀORDINĀRIUS, a, um, *Extraordinaire, inusité.* SYN. Extra ordinem. (Legitimus. USUS: Extraordinarios honores accipere. Pecunia extraordinaria. Cupiditatibus extraordinariis adeo non indulgeo, ut vix quotidianis satisfaciam.

EXTRĀRIUS, a, um, *Extérieur.* SYN. Externus. (Interior. USUS: Extraria defensionis.

EXTRĒMITAS, atis, f. *Extrémité, bout, fin.* SYN. Ora. USUS: Cœli nulla ora, nulla extremitas. Omnem infinitatem peragrabat, in nulla extremitate consistens.

EXTRĒMO, A la fin. SYN. Ad extremum, postremo.

EXTRĒMUM, Terme, fin. SYN. Ultimatum, finis. USUS: 1. Quod non habet extremum, infinitum est. 2. ADV. Tandem, cum ad, *pour la fin.* Non illi animus, non fides ad extremum defuit.

EXTRĒMUS, a, um, *Extrême, dernier.* SYN. Postremus, ultimus, novissimus. (Infimus, primus. PHRAS. Res ad extremum venit, *la chose est dans une situation désespérée.* Ad ultimum dimicationis ventum est. Ad ultimum laboris ac periculi ventum est. Res est in extremum deducta casum. Ad ultima propellimur; omnia extrema, ultima tentanda nunc sunt, et audenda. Cf. Finis, Periculum, Despero. USUS: Cœlum extremum atque ultimum mundi. Extremum discrimen; in extremo libro. Extrema in oratione. In extremis litteris erat.

EXTRĪCO, as, avi, atum, ere, a. *Débarrasser, débiter.* SYN. Explico, expedio, evolvo. USUS: De negotio tuo nihil adhuc extrico. Cf. Expedio, Explico.

EXTRINSECUS, Au dehors, à l'extérieur. SYN. Extra, foris. USUS: Pulmones adducunt spiritum extrinsecus. Extrinsecus inaurata columna. Re extrinsecus terribili objecta. Cf. Extra.

EXTRŪDO, is, trŭsi, trŭsum, ere, a. *Chasser, repousser, éloigner.* SYN. Ejicio, exturbo. (Retineo. ADV. Quamprimum. USUS: Domo aliquem, quin amicitia extrudere. Cf. Ejicio.

EXTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. **Crēder, produire; arracher*. USUS: Labor extundit artes, extundit fastidium. Cf. *Exprimo*.

EXTURBO, as, avi, atum, are, a. *Chasser par force, bannir*. SYN. Per vim ejicio, expello, dejicio, evertō. ADV. Nominativ. USUS: 1. Exturbati domo, fortunis, numero vivorum. 2. TRANSL. Aegritudinem ex animo, lassitudinem ex membris exturbare. Cf. *Pello*, *Ejicio*.

EXÜBERANTIA, æ, f. *Abondance*.

EXÜBĒRO, as, avi, are, n. *Regorger, abonder*. SYN. Abundo. USUS: Annus pomis exuberat. Cf. *Copia*.

EXUL, ūlis, m. *Exilé*. SYN. Extorris, ejectus, relegatus.) CIVIS. PHRAS. Multi egrogii viri exules facti sunt, un grand nombre d'hommes illustres furent exilés. Complures viri insignes inique relegati; e patria amandati, expulsi, ejecti, ablegati sunt; exulaverunt; exilio mulctati, damnati sunt; patrium solum vertere compulsi, coacti sunt; patriam exules reliquerunt; urbe, domo, penatibus, foro, congressu civium extorres fuerunt; patria cedere coacti sunt; in exilium projecti sunt; patriæ finibus prohibiti; in ultimas terras deportati; in ultimum pene rerum humanarum terminum relegati, amandati sunt. USUS: Vagus exul errabat undique. Reducere, restituere exules. Cf. *Exilium*, *Exulo*.

EXULCĒRO, as, avi, atum, are, a. *Ulcérer; irriter, aigrir*. SYN. Ulcus facio, corrumpo.) CONCILIO. ADV. Clam. USUS: Animus suspicionibus exulceratus. Non modo non exulcerasti ejus gratiam, sed conciliasti.

EXÜLO, as, avi, atum, are, n. *Être banni, proscrire, exilé*. SYN. Exul sum; exilii causa solum verto, vel muto; in exilio sum. PHRAS. 1. Sponte sua exultavit, il s'exila volontairement. Voluntarium concivit exilium; sponte urbe cēssit, migravit, excessit; exulatum iit, abiit; in exilium profectus est; patriam reliquit; solum vertit, mutavit; exilio

patriam sedem mutavit. 2. Tarquinii merito Roma exularunt, c'est justement que les Tarquins furent bannis de Rome. Merito urbe pulsus; Roma exacti, extrusi, ejecti, exterminati sunt. Roma abire, egredi, cedere, migrare, recedere, exire; in exilium ire; exulatum abire jussi sunt; Romam relinquere coacti sunt. Cf. *Exul*, *Exilium*.

EXULTATIO, ōnis, f. *Joie immodérée, transport*. USUS: Illa exultatio Athamantis.

EXULTO, as, avi, are, n. *Bondir de joie, d'orgueil, etc.* SYN. Efferor gaudio; gaudio triumpho; voluptate, vel lætitia nimia gestio.) LAMENTOR. ADV. Audacius, effuse, immoderate, inaniter, palam lætitia, palam luctu, juveniliter. USUS: Alacris exultat improbitas in victoria. Otio, rebus secundis, gaudio exultare, et triumphare. Exultaret et triumpharet oratio. Elatus gaudio, animi lætitia exultans. Temere gestiens, furens, et exultans. Furor exultans. Cf. *Gaudium*, *Lætor*.

EXÜO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Dépouiller*. SYN. Spolio corpus, corpus nudo, vestem detraho, ornatu denudo.) INDUO. USUS: 1. Omnem humanitatem, fidem, obsequium, jus fasque exuere. Arrogantiam exuere; hominem exuere, *dépouiller tout sentiment d'humanité*. 2. Extrico, se débarrasser de. Laqueis se exuere. 3. Vestem pono, depono, se *deshabiller*. Vestem, se veste exuere.

EXÜRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler, consumer, anéantir*. USUS: Mihi ex animo exuri non potest, esse DEUM. Cf. *Concremo*, *Ignis*.

EXUSTIO, ōnis, f. *Combustion*. USUS: Exustiones, eluviones terrarum, les inondations et les embrasements.

EXÜVLÆ, arum, f. pl. *Dépouilles*. SYN. Spolia. USUS: Locus exuviis nauticis, et classium spoliis ornatus. Exuviae leonis, asini, serpentis; bubulæ exuviae. Exuvias defuncti terræ demandare, *enterrer un mort*.

FABA, æ, f. *Fève*. SYN. Legumen maximum. *Faba* abstinere Pythagorici, quasi eorum cibo mens, non venter infletur. *Faba* inflationem magnam habet.

FABELLA, æ, f. *Récit, anecdote, historietta, conte*. SYN. *Fabula*. EPITH. Tota, vetus, anilis, commentitia. Latina. USUS: Vetus fabella narratur. Cf. *Fabula*.

FABER, ri, m. *Ouvrier, artisan*. SYN. *Opifex, artifex*. EPITH. *Lignarius* et optimus. PHRAS. *Faber* est admodum peritus, *il est fort habile ouvrier*. Inventor et machinator bellicorum operum; qui miri artificii machinationes summa celeritate promoveat; fabrilium operum magister excellens est. USUS: Adhibere non modo ut architectos, sed ut fabros ad ædificandam rempublicam.

FABRE, *Artistement, habilement*. SYN. *Artifex, artificiose, scite, miro opere, summo artificio*. USUS: Argentum fabre factum.

FABREFACIO, facis, feci, factum, ore, a. *Construire, façonner avec art*. SYN. *Artificiose compono, ædifico*. USUS: Astutiam fabrefacere. Vasa fabrefacta.

FABRICA, æ, f. *Atelier; confection, structure*. SYN. *Fabricatio, ars fabrilis*. EPITH. Admirabilis, crudelis, diligens, divina, incredibilis. USUS: Incredibilis illa naturæ fabrica. Quam solers subtilisque descriptio, quamque admirabilis fabrica membrorum. Vulcanus Lemni fabricæ præest.

FABRICATIO, òntis, f. *Travail, mise en œuvre, construction*. SYN. *Fabrica*. USUS: Si erit tota hominis fabricatio perspecta.

FABRICATOR, òris, m. *Constructeur, ouvrier*. SYN. *Architectus, artifex, ædicator*. USUS: Minutorum opusculorum fabricator. Ille fabricator tanti operis DEUS.

FABRICOR, aris, atus sum, aris, d. *Faire, façonner, fabriquer*. SYN. *Fabrico, architector*. ADV. *Incredibiliter*. USUS: Fabricemur verba, *forçons, créons des mots*. Vix esse aliquam cum prudentia et consilio, quæ fixerit, et fabricata sit hominem. Cf. *Ædifico*.

FABRILIS, e, gen. com. *D'ouvrier, d'artisan*. USUS: Erratum fabrilis.

FABŪLA, æ, f. *Récit, histoire; fab'e, conte*. SYN. *Res commentitia, apologus, scenæ argumentum*. EPITH. *Decantata, falsa, ficta, commentitia, incredibilis, nova, obscœrissima*. USUS: 1. *Lupus in fabula*. *Decantata fabula*. Num fabulis credam? 2. *Comœdia, Tragœdia, pièce de théâtre, poème*. Festive fabulam egisti. *Fabulam ætatis peregit*. *Fabulam dare, exigere, conficere*. 3. *Deridiculo sum, devenir la fable de tout le monde*. *Fabula sto*. Vulgi fabulam fieri.

FABŪLŌSUS, a, um, *Fabuleux; dont on raconte beaucoup de fables*. SYN. *Fabulis poeticiis decorus; de quo multa finguntur*. USUS: *Fabulosa antiquitas*.

FACESSO, is, cessi, vel cessivi, itum, ore, a. et n. *S'effoigner*. SYN. *Ab eo*. ADV. *Paulisper*. USUS: *Facessant homines importuni, loin de nous ces importuns*. 2. *Creo, exhibeo, créer, produire, causer, susciter*. *Periculum alicui, molestiam, negotium facessere, susciter des ennuis, des affaires à qqn*. Cf. *Ab eo*.

FACÈTE, *Plaisamment; élgamment*. SYN. *Concinne, venuste, ridicule, salse*. USUS: *Facete, venuste, brevier, acute dicere*.

FACETIÆ, arum, f. pl. *Traits d'esprit; plaisanteries*. SYN. *Jocus, sales, lepor, argutia, suavitates, urbanitas, festivitas; cavillatio, dicacitas*. EPITH. *Asperiores, multæ, perpetuæ, politissimæ*. PHRAS. *Facetis suis multos oblectat, il amuse tout le monde par ses plaisanteries fines, son enjouement*. Ita belle, scite, venuste; ita argute, ingeniose, festive, lepide jocular, ut audientes mira voluptate perfundat; facetiis ita valet, ut singulis pene verbis risum commoveat, excitet; ejus facetiis et jocationibus mire capiuntur multorum animi; multæ politissimæque sunt in eo facetiæ. Nihil illo est festivius, lepidius; lepore, festivitate, elegantia morum conferendus cum illo nemo est. Lepores tot habet, ac loquendi suavitates, multorum ut amorem sibi conciliet. Cf. *Jocus*. USUS: Libandus est ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepor. Sale conditus et facetiis Cæsar. Sale tuo et lepore et politissimis facetiis multos erexisti.

FACETUS, a, um, *Enjoué, fin, spirituel, divertissant*. SYN. *Festivus, argutus, concinnus, scitus, urbanus, venustus, elegans, salsus, acutus, dicax*.) *Insulsus*. PHRAS. *Homo est mire facetus, cet homme est très spirituel*. Quo nemo lepore et festivitate conditior; qui nusquam non urbanum et venustum sermonem inducat; qui persalse una et perhumane jocular; longe a scurrili dicacitate remotus; cujus joci nihil de gravitate decerpant. Homo est, jocosa dicta scite admodum in quoslibet jactare gnarus; ingenio nec rustico, nec absurdo; minime omnium severo

et tetrico; qui jocum movere, sermone uti vel molli, vel pervicaci queat; cui leporis plurimum inest; cuius facietas prorsus venustas; qui ridiculus omnino ac festivus, vultu adjuvante et voce, et ipso genere sermonis; homo sale conditus et facetiis. Homo dulcis, festivus sermonis, ac perfectus; in quo multus lepos, multaque facietas; qui dicendi sale, et acute faceteque dictis plurimum valet; ex quo rusticum nihil exeat, sed venusta multa, et perfaceta multa; natura dicax et festivitate conditus, ac ne inter seria quidem risu satis temperans. Cf. JOCOR. USUS: Ante facete dictum emissum hæere debet, quam cogitari potuisse videatur. Faceti narratores quidam, vultu adjuvante, et voce, et ipso genere sermonis. Cavillator facetus et ridiculus.

FACIES, *ai*, f. *Visage, figure, physionomie*. SYN. Species oris, vultus. EPITH. Clara, crebra, egregia, eximia, illustris, nova, pulchrior, formidolosa. USUS: 1. Quæ nobis fingere non possumus, facies, vultus, sonus. 2. Forma, status, species, conditio, *forme, figure, apparence, image*. Formam et tanquam faciem honesti vides. Faciem præsentis reipublicæ describere. Cf. Vultus.

FACILE, *Facilement*. SYN. Libenter, nullo negotio, nullo labore, cito. (Ægre, tristius, difficulter, vix. PHRAS. Sapiens facile fortunæ resistit, *le sage résiste aisément à la fortune*. Non difficulter, haud gravatim, non laboriose, parvo negotio, nullo negotio fortunæ resistit. Sapienti difficile non est, laboriosum non est, nihil negotii est impetum fortunæ sustinere. Difficultatis non est, laboris non est, si quis sapientia valet, tueri se ab injuriis fortunæ. Difficilis operæ non est, si quis mente ac consilio præstet, secundam æque, ac adversam fortunam ferre. USUS: Homo facile deterrimus; ordinis huius facile princeps. Qui sperant, facilius ad laudem nobilitatis perveniunt. Cf. Facilis.

FACILIS, *e*, gen. com. *Facile*. SYN. Proclivis, expeditus, explicatus, promptus. (Difficilis. PHRAS. 1. Facilis est causa et explicata, *la cause est facile et claire*. Quid negotii est hic vincere? Facillime, nullo negotio, nutu impelles iudices; ludus erit iudices flectere. Facilis est et pervulgata causa, non laborabis admodum; perlevi momento rem efficies; nutu, quod velis, consequere; omnia ludibundus, dormiens etiam; per ludum perficies; si vel digitis conpreperis, rem perficies; non posset esse facilius et solutior causæ ratio. Omnia tibi in hac causa æqua erunt et plana, proclivia, prona, in proclivi erunt omnia; omnia in expedito; non ægerrime, non maxima contentione rem perficies, ad exitum perducas. Causæ exitus in facili erit; in promptu erit; dormienti id beneficium deferetur, ut a te stent iudices; ex facili victoria tibi continget. 2. Facile tibi erit, res meas curare, *il*

vous sera facile de prendre soin de mes affaires. Negotium tibi res meæ aut nullum, aut minimum exhibebunt, facessent; labori, aut molestiæ haud quaquam erunt; res meas optime constitutas, satis aptas, explicatas, expeditas, nullis difficultatibus implicatas offendes; haud ægre res meas curabis; faciem et solutam deprehendes rerum mearum rationem. Cf. Facile. USUS: 1. Mihi in causa facili et explicata perdifficilis et lubrica defensionis ratio est. Facilis et expeditus ad dicendum. Materia facilis ad exardescendum. 2. Lenis, comis, indulgens, exorabilis, *traitable, bon, doux, bienveillant*. (Fastidiosus. Facilem se omnibus præbere. Comes, benigni, faciles homines. Facilis parens et indulgens.

FACILITAS, *atis*, f. *Douceur, bonté, indulgence*. SYN. Lenitas, humanitas, comitas, indulgentia. (Difficultas. EPITH. Admirabilis, nimia. USUS: Qui dignitate principibus antecellit, facilitate par infimis videtur. Exercentia est facilitas et altitudo animi. Quis congressum ejus, quis facilitatem sermonis et humanitatis desideravit?

FACINOROSUS, *a*, um, *Chargé de crimes*. SYN. Sceleratus, flagitiosus. USUS: Cum facinorosis, audacibus, injuriis hominibus versari. Cf. Malus, Sceleratus.

FACINUS, *oris*, n. *Action bonne ou mauvaise; crime, forfait*. SYN. Factum; scelus, flagitium, nefas. EPITH. Civile, commune, crudelissimum, terribilissimum, dignum, ferum ac immane, improbum, inauditum, indignissimum, indignum, magnum, malum, manifestum, maximum, miserum, nefarium, nobile, multis sæpe locis commemoratum, tetrum, turpissimum, voluntarium. PHRAS. Facinus atrocissimum admisit, *il a commis un crime épouvantable*. Indignum, nefarium facinus fecit, commisit; tetrum ac turpissimum facinus patravit, facinus in suos foedum ac immane conscivit. Facinus flagitii plenum ac dedecoris ab illo admissum est. Cf. Scelus, Flagitium. USUS: 1. Ad sceleratum ac nefarium facinus aliquem adducere, impellere, incendere, *pousser au crime*. 2. Egregium factum, *action d'éclat, trait mémorable*. Facinus præclarissimum, pulcherrimum, relictissimum suscipere, obire, conficere, efficere. Cf. Factum.

FACIO, *facis, feci, factum, ere, a. Faire, exécuter*. SYN. Ago, efficio, conficio, perficio, præsto, creo, transigo, conflo. ADV. Abjecte, absurde, accurate, ambitiose, amice mentionem alicujus, amplius, animose, aperte, arrogantius, aspere, astute, atrocius, audacter, belle, hercle, benigne, breviter, callide, caute, celeriter, clementer, commodo, communiter, considerate, constanter, consulto, copiose, coram, crebrius, cumulate, cupide, curiosus, decore, de integro, difficulter, diligenter, dissimulanter, diu quid, dolenter, effeminatè, egregie, eleganter, enucleate, etiam atque etiam,

faciliter, fallacius, familiarius, feliciter, fortiter, fraterne, furiose, furtim, grate, graviter, hostiliter, honeste, honorifice, humane, jam dudum, ignave, immoderate, impensius, imple, improbe, improbius, imprudenter, impune, incontinenter, incaute, indecore, indocte, inepte, indulgenter, inhumane, inimice, inique, injuste, inscianter, insidiose, intemperanter, iracunde, iustissime, libenter, prolixè, celeriter, liberaliter, libere, libidinose, rabiose, longè, magnifice, magnopere, male, malitiose, maturius, maxime, melius, modice, moderate, moleste, muliebriter, mutuo, necessario, omnino, optime, ornate, palam, parce, perbellè, perite, perpetuam, perpetuo, petulanter, plane, libenter, postremo, præclare, presse, pridem, probe, prolixè, prudenter, publice, pueriliter, pulcherrime, quam diligentissime, rabiose, rectè, ridicule, rustice, sapienter, sclerate, scite, sedulo, serviliter, similiter, simulate, scito, splendide, statim, studiose, stulte, subarroganter, tarde, temere, terrime, timide, turbulenter, turpiter, vafre, vehementer, vere, vitiose, vulgo, sero.

PHRAS. 1. *Fac diligenter quod imperatum est, faites promptement ce que l'on vous a commandé.* Rem age, pro virili parte confice; quas tibi imposui partes sustine; mandata nostra exhauri; noli committere, ut honoris nostri causa non libenter, et celeriter efficias; quod suscepisti onus officii, sustinendum est; postquam subiisti hanc conditionem, promissa tibi implenda sunt; standum pactis ac promissis. 2. *Hanc rem optime facies, vous ferez très-bien cette chose.* Rem optime tuo ductu geres; in negotii tractatione, gestione solertiam unus adhibebis maximam; prolixè, reor, cumulateque facies; rem pro dignitate administrabis, curabis, effectum dabis. A te res ista optime proficiscetur, et ad exitum perducetur. 3. *Omnia quæ vis faciam, je ferai tout ce que vous voudrez.* Omnia cupio, quæ tu imperas; obsequar voluntati tuæ; omnibus in rebus fore me in potestate tua scito; vincam meis officiis cogitationes tuas; mandata exhauriam; quæ vis, quæque imperas, prolixè, cumulateque faciam, perficiam, exsequar; postulata peragam; quod mandas, factum et curatum dabo. 4. *Rerum gestarum gloria odiosum me facit, mes actions glorieuses m'ont valu l'envie de bien des gens.* Invidiam mihi fecit, confecit, conflavit, peperit, concitavit, attulit; in invidiam me adduxit. Cf. Odium, Odiosus. 5. *Quis hoc fecit? Qui a fait cela? Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud conscit, patravit? Quis dux, princeps, caput scelesti consilii? Quæ fax nefarii hujus incendii, belli, seditiosis? Quo fonte profuxit, profectum est immane hoc facinus? Cf. Causa.* 6. *(Ille est fac totum, VULG.), c'est un factotum.* Omnium rerum auctor et administrator est; idem est, per quem, quæ volumus, omnia auferemus;

princeps est in amicitia et gratia Regis; heri sui dextera est. 7. *Omnia facit arbitratu suo, il fait tout à sa guise.* Suo utitur consilio; sibi uni obtemperat; præter se audit neminem; se unum adhibet in consilium; ad arbitrium libidinemque agit omnia; ut libido fert; ut quæque in mentem, aut libidinem venerint, ita exsequitur. **USUS:** 1. *Facere aliquid humaniter, turpiter, studiose, libenter, consulto, contra leges.* Sumptus, coenam, impetum, sui copiam, injuriam, poema, versus facere. 2. *Æstimo, judico, estimar, priser.* Parvi, magni aliquid facere. 3. *Fingo, induco, supponer, feindre.* Plato facit Socratem disputantem. 4. *Colligo, cogo, se procurer, amasser.* Pecuniam facere; manum facere, copias facere. 5. *Afferro, infero, apporther, causer, faire.* Convitium, plagam, cædem, favorem, honorem, timorem, vim facere. 6. *Exerceo, pratiquer, exercer.* Piraticam, argentariam, mercataram, præconium, quæstum facere, faire le métier de pirate, faire la banque, le commerce, l'usure, etc. 7. *Sacrifico, faire un sacrifice.* Junoni consules facere debent. Rem divinam ad aras facere. 8. *Patior, souffrir.* Detrimentum, naufragium, jacturam gloriæ, rei facere. 9. *Procuror, faire, rendre, exécuter.* Facere judicium, funus, justa. 10. *Fingo, simulo, feindre.* Facio me dormire. 11. *Convenio, partes alicujus sequor, être du parti de qqn.* Mecum facit; a me facit. 12. *Promiscue, locutiones diverses:* Compendium, conjecturam, conjunctionem, contumeliam, convitium, discessionem, executionem, fallaciam, fidem, fœdus, frugem, fugam, gratiam, indicium, metum, medicinam, operæ pretium, obnoxium sibi aliquid, pacificationem, pacem, periculum, verba, vim facere.

FACŦIO, ōnis, f. *Faction, parti, ligue.* **SYN.** Partes, secta. **EPITH.** Contraria. **PHRAS.** 1. *Civitas divisa est in duas factiones, la ville est divisée en deux factions.* In duas partes discessit, scissa est; dissociati civium animi sunt, aliis has, aliis illas partes foventibus. 2. *Factioni se adjunxit, il se joignit à ce parti.* Illarum partium est; partibus infectus est; partibus illis studet, favet; sectam illorum secutus est; illorum partes fovet; illorum partibus addictus, deditus est. **USUS:** Provinciam per vim et factionem obtinuit. Res publica coitionibus factionibusque oppressa est. Adversarius factionis duces. Cf. Pars.

FACTIÖSUS, a, um, *Intrigant, factieux.* **SYN.** Seditiosus. **USUS:** Si quis potens et factiosus. Cf. Seditiosus.

FACTITO, as, avi, atum, are, a. *Pratiquer, faire métier de.* **SYN.** Exerceo, usurpo. **ADV.** Vafre omnia. **USUS:** Accusationem, versus facitare, faire le métier d'accusateur, de poète.

FACTUM, i, n. *Action.* **SYN.** Facinus.

EPITH. Ambitiosum, avarum, audacius, commune, crudele, turbulentum, tranquillum, clementissimum, egregium, extremum, gloriosissimum, gratum, honestum, illustre, improbi-
 2. Multa exstant et egregia hominis facta, l'histoire nous a transmis sur cet homme beaucoup de faits glorieux. Vigent etiamnum multa strenue fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus, ex clarissimis et amplissimis rebus, ex maximis rebus gestis, ex ingen-
 3. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 4. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 5. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-

1. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 2. Multa exstant et egregia hominis facta, l'histoire nous a transmis sur cet homme beaucoup de faits glorieux. Vigent etiamnum multa strenue fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus, ex clarissimis et amplissimis rebus, ex maximis rebus gestis, ex ingen-
 3. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 4. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 5. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-

FACULTAS, atis, f. Faculté, pouvoir, possibilité, occasion. SYN. Commoditas, faci-
 1. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 2. Multa exstant et egregia hominis facta, l'histoire nous a transmis sur cet homme beaucoup de faits glorieux. Vigent etiamnum multa strenue fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus, ex clarissimis et amplissimis rebus, ex maximis rebus gestis, ex ingen-
 3. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 4. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-
 5. Factum sane egregium edidisti, vous avez fait une belle action. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patra-

FACUNDE, Éloquemment. SYN. Diserte.

USUS: Hostem sibi facunde eloquendo conciliare.

FACUNDIA, æ, f. Faculté d'élocution, éloquence. SYN. Facultas disserendi cum gratia. Cf. Eloquentia.

FACUNDUS, a, um, f. Éloquent, qui parle facilement. SYN. Disertus; qui ea, quæ mente conceperit, facile atque ornate profert. Cf. Eloquentes.

FALCARIUS, ii, m. Fabricant de faux; soldat armé de faux. SYN. Milites falcibus armati.

FALLACIA, æ, f. Tromperie, fourberie. SYN. Fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ, verbi laqueus. USUS: Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare videtur. Fallaciam intendere in aliquem. Fallacis circumvenire. Cf. Decipio, Fallo, Dolus.

FALLACITER, D'une manière trompeuse, avec perfidie. SYN. Dolose, malitiose, fîcte, insidieuse, simulate. USUS: Fallacissime se alicui venditare.

FALLAX, acis, omn. gen. Trompeur, faux, perfide. SYN. Dolosus, fraudulentus, simulator. (Verax. USUS: Viciniam cupio non fucatum, non fallacem, non eruditum artificio simulationis. Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Astrologi vani, fallaces. Spes falsa et fallax. Cf. Astutus, Decipio, Fraus.

FALLO, is, fœelli, falsum, ere, a., nonnunquam n. Tromper. SYN. Decipio, induco, fraudo. ADV. Dulciter homines, longe, opinione, multum opinionem, occulte, omnino, plane, vehementer. PHRAS. 1. Ubi falli se sentit, manus sibi afferre conatus est, dès qu'il s'aperçut qu'on le trompait, il essaya de se donner la mort. Ubi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude irretitum; circumventum, captum, deceptum; fictis verbis inductum; fallaciis a veritate abductum sensit, vidit, cognovit, intellexit, voluntariam sibi mortem afferre conatus est; ubi fraus illi patuit; ubi manifestæ fallaciæ fuerunt; ubi dolus illi patefactus est, voluntariam mortem sibi consciscere, voluntaria morte vitam abruptere conatus est. 2. Fallere non soleo, je n'ai pas l'habitude de tromper. Nihil in me odiosum ac fallax; absum ab omni dolo animique fraude; ne tendis fraudibus, parandis dolis, struendis insidiis assuetus non sum; alienus sum ab arte simulandi; non sum is qui fraudulentè agam, in fraudem impellam, fucum faciam, in fraudes illiciam, verba dem, dolis circumveniam. Cf. Decipio, Fraus, Expectatio. USUS: Tempus, curas litteris, lusu fallere. Spem de te meam, fidem fœellisti. Opinione falleris. Nisi me fallunt omnia. Roscius socios induxit, decepti, destituit, adversariis tradidit, omni fraude et fallacia fœellit. Fallit me amor suscepti operis. Fallunt me oculi ac frustrantur.

FALSITAS, *Atia, f. Faussett, mensonge.* SYN. Vanitas. (Veritas. USUS: Falsitas nihil virtum habet.

FALSO, *Faussement, injustement.* SYN. Fallaciter. USUS: Hoc falso memoria proditum est. Falso alicui assentiri.

FALSUS, *a, um, Faux, trompeur.* SYN. Adulterinus, vanus, inanis, mendax. (Verus. ADV. Aperte, perspicue. PHRAS. Vana, falsa, fallentia natura odimus, *naturellement nous abhorrons ce qui est feint, faux et trompeur.* Falsam, fucatam, adulterinam virtutem quis amet? Vana, supposita, supposititia virtutis species quem caperet? Quod procul a vero, quod a veritate remotum, quis aestimet? Cf. Vanus, Mendax. USUS: In quo nihil est, nisi falsum et imitatione simulatum, *choses artificielles.* Complexus falsæ benevolentiae existerunt in amore simulato. Falsus rumor. Spes falsa. Falsis et mendacibus visis homines conciliare. Quæ ratione vacant, et mentita et falsa et erroris plena sunt.

FALX, *falcis, f. Faux.* Ille arma misit, cornua, tubas, falces.

FAMA, *æ, f. Renommée.* SYN. Opinio, existimatio, nomen, sermo, prædicatio, commemoratio, nominis celebritas, sermonis celebritas, rumor, ventus quidam popularis. EPITH. Admirabilis, antiquior, bona, calamitosa, communis, constans, falsa, forensis, frequens, grata, gravis, illustris, incolumis, integra, perennis, popularis, temeraria atque inconsiderata, præclara, summa, tristic. PHRAS. 1. Fama est, *on dit, on raconte.* Emanat fama; in vulgus exit; emanat rumor; in omnium ore ac sermone est; rumoris aliquid ad nos affluit; serpit latius etsi perobscura fama; differtur, dissipatur, convalescit rumor; audimus sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuntio; multus est sermo. Res sermonibus celebrantur. 1. Fama de re vulgata est, *le bruit s'est répandu.* Constante fama, omniumque sermone celebratum est; multa pertulit ad nos rumor; fama ea, nescio unde nata, mox totum imperium pervasit, peragravit; fama de re percerebuit; communi fama atque sermone accepimus; fama erat; rumoris nescio quid nos afflavit; calent etiamnum ferventque crebri de re rumores, qui ad nos emanarunt; dissipatus late sermo, disseminatus, dispersus ea de re est; ea fama ante aliquando in urbem penetraverat; ad nos pervenerat, venerat, manaverat; incerta, multa vulgo iactabantur; nuntii varios sermones excitarunt; res ea dudum est agitata sermonibus dissipatus tota urbe rumor est; discurrit tota urbe rumor; fama ea diu tenuit; vulgatus late rumor est. Cf. Rumor. 2. Famam eam puto non fore diuturnam, *je pense que ce bruit ne durera pas longtemps.* Refragescet, opinor, brevi ea fama; evanescet; famam eam spero, propediem reprimendam,

sedandam, restinguendam; morituram brevi eam famam existimo, nec ævum laturam; exstinguetur, spero, rumor iste brevi, certe raucus fiet. II. Fama præexistimatione, *renom, réputation, estime, honneur, gloire.* 1. Famam captare, *chercher la gloire, l'ambitionner.* Famam aucupari; inanem aucupari rumorem, et umbras omnes, etiam falsæ gloriæ consecrari; nomen captare; famam expetere; colligere ventos omnes rumorum; avidum esse præter modum gloriæ; ferri incredibili cupiditate gloriæ. Cf. Ambio, Ambitio, Capto. 2. Famæ suæ curam gerere, *prendre soin de sa renommée.* Famæ ac dignitati servire; famæ suæ parcere, consulere; famam non abjicere; famam tueri, conservare, tenere; famæ rationem antiquissimam ducere. Cf. Curo. 3. Famam consecutus est nonnullam, *il a acquis quelque gloire.* Paucorum dierum studio consecutus est, ut aliquo apud homines loco esset; ut memoriæ ac nomini ejus honos haberetur; ut famam nomenque colligeret, sibi conficeret; ut aliquo numero esset; ut aliquid existimationis haberet apud homines; ut aliquem inter homines locum obtineret; ut aliquam sibi adscisceret existimationem; ne prorsus jaceret; ne prorsus ignobilis, vilis, abjectus, nullius honoris ac nominis esset; ne nullo plane loco esset; ne ejus esset inter homines obscura aut infima conditio. Parumpertum illum honestavit; aliquo in numero constituit; aliquem illi locum tribuit, comparavit, peperit paucorum dierum studium. 4. Fama honesta culvis exoptanda est, *tout homme doit désirer une bonne renommée.* Id est cuique optandum, ut bene audiat; ut honestam famam, ut egregium nomen, ut bonam apud homines opinionem consequatur; ut ejus nomen fama divulget, circumferat, circumgestet, per orbem terrarum dissipet; ad ultimas terras provchat; ut nominis ejus fama celebretur; sit in ore omnium; ad externas terras perveniat, pervadat. 5. Dux erat fama incellitus, *c'était un général illustre.* Terras ac mare fama nominis sui implebat; vagabatur nomen ejus longe lateque per omnes gentes; illustris erat et pervagata nominis ejus fama; in ore atque sermone omnium præclara ejus virtus versabatur; per omnes gentes fama virtutis ejus volitabat; in ingenti gloria apud omnes gentes erat. Cf. Celebris. 6. Si tuis scriptis ultimam manum impones, famam immortalem habebis, *si vous mettez la dernière main à vos écrits, vous aurez une gloire éternelle.* Si tua scripta ad exitum perduces, immortalis erit fama tua; perpetua, æterna erit; nunquam deficiet; nunquam consenescent, nunquam peribit; nunquam obscurabitur; nullo tempore exstinguetur; nulla temporis diuturnitate obscurabitur; nulla dies famam tuam terminabit; nullum temporis spatium circumscribet, nulla temporis vetustas corrumperet. Vigebit in

omnium temporum memoria nominis tui fama; omnis te posteritas agnoscat; tuas laudes excipiet ac tuebitur omnis posteritas; de te posteritas omnis audiet et loquetur; immortalitatis præmia consequeris; non simul cum corpore nomen tuum mors exstinguet, delebit, auferet; nomen tuum immortalitati commendabis; immortalitati donabis; ab interitu vindicabis, in hominum memoria retinebis; æterna laude illustrabis; nomen tuum nulla delebit oblivio; nulla ætas, nulla posteritas de tuis laudibus conticescet. Cf. Gloria. 7. Multum de boni viri fama anstiat, *il a perdu beaucoup de sa renommée d'homme de bien*. Hæret ad metas fama boni viri; non parum de fama illi est detractum; non defuere, qui famam ejus detererent, attererent, depecularentur, læderent; qui fama eum spoliarent; qui inconstantiam famam ei notamque inurerent; qui nomini ejus officerent; labem inferrent, aspergerent; dedecus inurerent; existimationem ejus deformarent. Cf. Detraho, Calumniatio. 8. Famam restituere, *rendre la gloire, réhabiliter*. Inustam famam maculam detergere; insontis famam vindicare; violatæ existimationi satisfacere; violatæ famæ injuriam sarcire, resarcire. USUS: Conficienda est fama bonorum, quæ vere sola gloria nominari potest. Hominis inconstantis famam subire. Fama illius agitur, *sa gloire est en jeu*. Omnis ingenii fama mihi abicienda est, *il me faut renoncer à ma réputation de talent*. Cf. Opinio, Existimatio.

FAMĒLICUS, a, um, *Affamé, famélique*. SYN. Qui edendi cupiditate agitur.

FAMES, is, f. *Faim, appétit, famine*. SYN. Appetitus cibi, esuries: item: annonæ caritas. EPITH. Integra, vetus. PHRAS. 1. Fames me vexat, *j'ai faim*. Fame premor, conficior, suffocor; lessus inedia sum; inedia vix jam fero; fames me urget; fame maceror; vacuus mihi venter crepitat; medullam ventris perperpsit fames; stomachus exinanitus turbas dat; præ fame vix spiritum traho; exinanitus ventrem, sed famem integerrimam affero, apporto; demensum suum venter flagitat; extremam sustento famem. 2. Fame mortui sunt, *ils moururent de faim*. E vita per inedia discessere; confecti fame necati sunt; enecti fame sunt, jugulati, suffocati; fame absumpti, consumpti periere; fame extincti sunt, extabuerunt. 3. Famem sedabilimus, *nous apaisons notre faim*. Famem lacte tolerabimus, depellemus; famem lacte propulsabimus, famem cibo explebimus, saturabimus; desideria naturæ explebimus. 4. Longa siccitas famem innoxit, *une longue sécheresse a causé la famine*. Arciorem civibus annonam fecit; coelestium aquarum inopia laboratum est annona. Per longam siccitatem frumenti erat cum summa caritate inopia. Longa siccitate factum est, ut laxior

annona necdum rediret; ut annona premente in urbe trepidatum sit. Cf. Annona. USUS: 1. Cibi condimentum fames. Obsonare famem, *exciter l'appétit*. 2. Caritas annonæ, *disette, famine*. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

FAMILIA, æ, f. *Famille, maison, race*. SYN. Agnatio, cognatio, stirps, domus. EPITH. Abjecta et obscura, acerrima, acerestris, severissima ad judicandum, ægra, amplissima, clarissima, consularis, diversa, florentissima, funesta, gladiatoria, speciosa, nobilis, gloriosa, honesta, magna, maxima, nobilissima, patricia, prætoriana, pura, summa, tanta, tota, vera, vetus, universa, urbana. USUS: 1. Unus homo familia non est. Familiz constans et gravis disciplina. In Lælios, seu Læliorum familiam insitit. Vetust, illustris, ampla familia. In familiam alicujus se conjicere; in familiam venire, adoptari, recipi, inseri, *être adopté, reçu dans une famille*. Nasci familia antiquissima. 2. Secta, *école de philosophie, secte*. Peripatetici in plures quasi familias divisi sunt. 3. Servorum numerus, *domestiques, serviteurs, esclaves*. Homines conjugum, liberorum et familiarum suarum causa frumentum condunt. Arbitr familiae. Familiam ducere, *être à la tête, tenir le premier rang*. Pater, mater, filius familias, *père de famille, etc.*

FAMILIARIS, e gen. com. *Familier, ami*. SYN. Familiaritate conjunctus, necessarius, intimus, domesticus, qui in intima alicujus familiaritate versatur, usu conjunctus. EPITH. Familiares domestici, intimi. ADV. Maxime, valde, omnino. PHRAS. Familiaris mihi est, *il est mon ami*. Multos annos utor eo familiariter, isque me vicissim. Valde familiariter eo utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. Nihil est nostra familiaritate conjunctius. Quotidiana mihi cum eo conjunctio est et consuetudo; artissima necessitudine, vinculis artissimæ familiaritatis conjuncti sumus; alter alteri familiares admodum sumus; mutua est inter nos, eaque summa familiaritas. Multos annos magna mihi cum eo familiaritas, summus mihi cum eo usus, summæ mihi cum eo familiaritatis consuetudo intercessit, multis abhinc annis amicitia nostra summam ad familiaritatem pervenit. Cf. Amiculus, Amicitia, Consuetudo, Usus, Intimus, Necessitudo. USUS: Homo familiarissimus, et mihi omnibus rebus conjunctus. Familiares cum altero conferre sermones. Res familiaris et domestica bene statuta. Fieri familiarem alicui.

FAMILIARITAS, atis, f. *Amitié, liaison, intimité*. SYN. Usus, consuetudo, necessitudo, conjunctio. EPITH. Egregia, eximia, intima, magna, alicujus cum aliquo, maxima, memorabilis, nimia, notissima, pervetus, summa, tanta. PHRAS. 1. (Familiaritatem cum illo feci, *VULG.*), *se lier avec qq.* Familiaritatem cum illo contraxi, conflagi; magna

familiaritate me cum illo conjunxi. Cf. Amicitiam contrahere. 2. In familiaritatem alicujus venire, *rechercher l'amitié de qqn.* In familiaritatem penitus intrare; ad alicujus familiaritatem se applicare, se dare, se insinuare, se immergere in consuetudinem. Cf. In amicitiam venire. 3. In familiaritate alicujus versari, *être l'intime de qqn.* Est mihi intima cum eo familiaritas; familiaritatem cum illo habeo; familiaritas mihi cum illo, cum officiis ejus multis, tum consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil sit hac nostra familiaritate conjunctius. Recepti hominem in familiaritatem; familiaritate devinxi. Familiaritate conjunctus sum illi; cum eo familiariter vivo; familiaritate implicitus sum tanta, ut revocare me non possim; intime illo utor; nec ab illo unquam recedam; nemo mihi carior; nemini magis studeo; eum omnibus in familiaritate antepono; dudum ab eo in amicitia familiaris jura adductus sum; dudum familiaris haberi, et in arcanos sermones trahi coepit sum. Cf. Amicitiam habere cum altero. USUS: Consuetudo familiaritatem inducit, constat, affert. Cf. Necessitudo, Usus, Conjunctio.

FAMILIARITER, *En ami, amicalement.* SYN. Libere, amice. USUS: Cum aliquo licentius, liberior, familiaris, amicissimus, solutior animo vivere.

FAMOSUS, a, um, *Diffamé, décrié.* SYN. Infamis. USUS: Mulier famosa, libelli famosi. Sparsa epigrammata, in aliquem vulgata, famosa, probrosa, contumeliosa. Cf. Infamia. Ad laudem perperam adhibetur.

FAMŪLA, æ, f. *Servante.* SYN. Ancilla. USUS: Virtus famula fortune.

FAMŪLARIS, e, gen. com. *D'esclave, de serviteur.* SYN. Servilis. USUS: Familiaris vestis.

FAMŪLĀTŪS, ūs, m. *Servitude, esclavage.* SYN. Servitus. USUS: In famulatu alicujus esse. Miser virtutis famulatus, servientis voluptati.

FAMŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Être en service, être domestique.* SYN. Servio. USUS: Qui præesse debent, famulantur. Cf. Servio.

FAMŪLUS, i, m. *Serviteur, esclave.* SYN. Pedisequus. USUS: Adhibeant heri servitiam in famulos, si aliter teneri non possunt. Cf. Servus.

FANĀTICUS, a, um, *Fanatique, superstitieux.* SYN. Delirus, furens. USUS: Homo superstitiosus et fanaticus. Cf. Insanus.

FANŪM, i, n. *Temple.* SYN. Templum, locus religiosus. EPITH. Antiquum antiquissimumque; religiosum. USUS: Pro fanis et delubris pugnare. Athenienses sanum contumeliæ et impudentiæ fecere. Cf. Templum.

FAR, farris, n. *Blé.* SYN. Quidquid frugum terra fert. USUS: Farris seges.

FARCĪO, is, farsī, fartum, cire, a. *Remplir, bourrer.* SYN. Impleo. USUS: Pulvillus rosis fartus. Cf. Impleo.

FĀRIS, fatur, fatus sum, fari, d. ab anom. for. *Parler.* SYN. Loquor. ADV. Probe. USUS: Aliunt ex oraculo ita fatam Pythiam. Tum ad Deos ita fatur.

FARTOR, ōris, m. *Celui qui engraisse des volailles.* SYN. Qui lucanicas facit et facit, sive qui aves fartit et saginat. USUS: Cellarii, lanii, coci, fartores. Fartor scelerum.

FAS, indecl. *Droit, justice.* SYN. Jus, quod licet. USUS: Jus et fas omne delere. Si hoc dictu fas est. Clodium nihil delebat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat. Quoad fas est, quoad licet. Per fas et nefas, jure seu injuria; per æqua, per iniqua. Cf. Honestum.

FASCIA, æ, f. *Bande, enveloppe pour les jambes, les pieds (servant de bas).* SYN. Fasciæ. USUS: Pedes vincire fasciis.

FASCICŪLUS, i, m. *Petit paquet.* USUS: Fasciculus litterarum, liasse de lettres. Aliquid in fasciculum addere. Fasciculus florum, *bouquet.*

FASCĪNO, as, avi, atum, are, a. *Charmer, fasciner.* USUS: Oculis, lingua fascinare aliquem.

FASCĪOLÆ, arum, f. pl. *Bande (pour les jambes).* SYN. Fasciæ, crurum integumenta. EPITH. Purpuratæ. USUS: Purpureæ fasciolæ, muliebres saleæ.

FASCIS, is, f. *Faisceau.* EPITH. Fasces cruenti, ordinarii, formidolosi, laureati. USUS: Fasces prætoribus præferebantur, *les prêteurs marchaient précédés des faisceaux.*

FASTI, ōrum, m. pl. *Fastes, calendrier des Romains.* SYN. Libri, in quibus diei cufusque et anni res gestæ continentur. (VULG. Calendaria, Diaria.) USUS: In fastis Bruti nomen adscribendum curavi. Gratiissima victoriæ memoria in fastis ut esset nota, feci. Consules non modo ex memoria, sed et fastis eximendi.

FASTĪDĪO, is, īi, vel īvi, itum, īre, n. et a. *Avoir du dégoût, de la répugnance; dédaigner, mépriser.* SYN. Fastidio afficior, fastidium ad rem habeo.) Delector. PHRAS. Fastidio assentatorum officia, *les flatteurs me remplissent de dégoût.* Molestiam capio, molestia afficior ex assentatorum officiis; molestiam mihi exhibent; satietatem pariunt, dant, faciunt, afferunt repetita assentatorum officia; oneri sunt ac tædio; fastidium, tædium pariunt, afferunt; stomachum, fastidium movent inania verborum officia; molestiam aspergunt, creant, faciunt tot assentatorum officia; tædium me capit tot inanium officiorum.

Cf. Tædium, Odiosus. USUS: Non solum improbitati irasci, sed et in recte factis fastidire. Cf. Satietas.

FASTIDIŌSĒ, *Avec dégoût, avec dédain.* SYN. Ambitiosus, lente.)(Cupide, libenter. USUS: Prudentius, vel invidius, vel etiam fastidiosus facere aliquid. Tum ego stomachans fastidiose. Diligenter, ac prope fastidiose iudicare aliquid.

FASTIDISŌUS, a, um, *Dégoûté; dédaigneux, superbe.* SYN. Difficilis.)(Appetens, cupidus. ADV. Sane. USUS: 1. Crassus in incipientibus causis fastidiosior. 2. Abhorrens, qui éprouve du dégoût pour, qui dédaigne. Homo litterarum fastidiosus. 3. Insolens, insolent. In æquos et pares fastidiosus. Cf. Arrogans.

FASTIDIUM, ii, n. *Dégoût, ennui.* RAD. ex Fastus et Tædium. SYN. Offensio, tædium.)(Appetentia, cupiditas. EPITH. Delicatissimum, ingenuum liberumque, insolens, minimum. USUS: Magna insolentia hominis, magnum fastidium. Magnum horum, si arrogantes essent, non possem ferre fastidium. Ab aliquo celeriter et satietate, et fastidio abalienari. Cibi satietas et fastidium. Depellere, seu levare fastidium. Cf. Fastidio, Tædium, Satietas.

FASTIGIUM, ii, n. *Falte, sommet.* SYN. Conus, culmen. PHRAS. Ad fastigium domus evasit, il s'enfuit au sommet de la maison. Fuga se abripuit ad summam ædes; addidit se in summam ædes; fuga se contulit in summam ædes; fuga evasit ad superiores ædium partes. USUS: 1. Capitoli fastigium. Tectum multorum fastigiorum. 2. Finis, fin. Imponere fastigium operi inchoato, mettre comme le couronnement, (terminer) un ouvrage.

FASTIGO, as, avi, atum, are, a. *Élever en pointe.* SYN. In fastigium erigo. USUS: Collis in modum metæ in acutum cacumen fastigatus.

FATĀLIS, e, gen. com. *Fatal, nécessaire, marqué par le destin.* SYN. Ex omni æternitate definitus et constitutus.)(Voluntarius. USUS: Causæ fatales, fatalis necessitas, vis, casus, eventus. Hic annus fatalis videtur ad interitum reipublicæ. Clodius fatale portentum reipublicæ. Cf. Necessitas.

FATĀLITER, *Fatalement.* SYN. Necessario. USUS: Omnia, quæ fiunt, ea ab omni æternitate definita fataliter existant.

FĀTEOR, eris, fassus sum, eri, d. *Avouer.* SYN. Confiteor.)(Nego, inflictor. ADV. Acute, satis aperte, plane. PHRAS. Tandem fassus est delictum, enfin il avoua son crime. Expressa tandem ex eo sceleris confessio; adductus est ad facti confessionem; fassus est de suo crimine; patefactum indicium, ipsiusque confessione crimen est; tandem sese ipse indicavit; patefactus est indicium et

confessionibus suis; illud jam non obscure præ se tulit, admissum a se facinus. USUS: Non solum fateri, sed profiteri aliquid, et præ se ferre.

FĀTIDICUS, a, um, *Devin, devineresse.* USUS: Anus fatidica. Fatidicorum et vatium effata incognita.

FĀTIGO, as, avi, atum, are, a. *Fatiguer.* SYN. Defatigo. PHRAS. Fatigatus oppido miles est, ce soldat est harassé de fatigue. Vires militem lassitudine defecerunt; fessum cursu corpus trahit miles; de via fessus procubuit; effluxere jam lassitudine vires; cursu exanimatus et lassitudine confectus; longa via lassum reddidit militem, longa defatigatione militi genua succidere, lassitudo militem tenet; militi longa lassitudine membra fluunt, arma labant; itineris longitudo militem in languorem dedit; miles in opere longinquo, et itinere sese trivit; miles viribus exhaustus est; quidquid virium erat militi, in longitudine itineris prostratum est; defatigatione continuati itineris miles graviter affectus est; itineris labore fractus est miles. USUS: Igne fatigatus.

FĀTISCO, is, ere, n. * *Souffrir; se fatiguer, s'épuiser, s'affaiblir.* SYN. Deficio, vitium facio, labem facio. USUS: Natura ætate facit. Murus fatiscit, labem facit, vitium facit, se crevasse. Cf. Fatigo.

FĀTUITAS, atis, f. *Sottise, impertinence.* SYN. Stultitia. USUS: Ostendit, non hanc imprudentiam, aut casum, sed inscitiam, negligentiam, fatuitatem nominari debere.

FĀTUM, i, n. *Destin, sort.* SYN. Vis fatalis, fortuna, fatalis necessitas; series causarum sempiterna; causæ æternæ rerum futurarum; causæ immutabiles et æternæ; causæ inclusæ in rerum natura. Fati vis inexsuperabilis, cuius lege immobilis rerum ordo seritur. Æterna constitutio.)(Consillium. EPITH. Extremum reip., grave, miserum, funestum, perniciosum, publicum, singulare, supremum, totum. USUS: 1. Fati necessitas, quod a DEO designatum et constitutum est, ut eveniat. Fato aiunt fieri omnia. Fati vis inexsuperabilis. Fuit hoc fatum meum. Hoc sum fato natus, je suis né pour ce destin. Illud fatis est, hoc consilii. Fatum illius fuit demergi. Dii omni ratione fata flexissent, mutassent. 2. Infortunium, accident, fatalité, malheur. Jam fatum reipublicæ extremum impendit. Meo fato omnes corruistis. 3. Vaticinium, prædiction, oracle. Fata Sibyllina. Cf. Necessitas.

FĀTŪS, a, um, *Sot, impertinent; fou.* SYN. Stultus. ADV. Diutius, cum periculo, plane. USUS: Non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens. Puer fatuus, et non gravis, nec continens. Cf. Stultus.

FAUCES, ium, f. *Gosier, gorge.* SYN. Angustæ gutturis. EPITH. Impurissimæ.

USUS: 1. Prædam lupo ex faucibus eripere. 2. Locus augustus, *passage droit, gorge, défilé*. Corinthus posita in angustiis atque in faucibus Græciæ. 3. Periculum, *danger*. Urbem ex hostium impetu, ac totius belli ore ac faucibus ereptam restituit. 4. Aditus, *ouverture*. Sedens in faucibus macelli. Patefactis orci, terræ faucibus. Cf. Angustias.

FAUSTE, *Heureusement, avec succès*. SYN. Fortunate. USUS: Fauste, feliciter, prospere.

FAUSTUS, a, um; *Heureux, fortuné, propice*. SYN. Fortunatus. USUS: O nox fausta orbi! "Quod bonum, felix, faustum fortunatumque sit," veteres præfabantur, *les anciens faisaient précéder leurs actions de cette formule, "que tout ici soit bon, heureux, favorable et fortuné."* Cf. Felix, Fortuna prospera.

FAUTOR, oris, m. *Fauteur, partisan*. SYN. Studiosus, patronus. EPITH. Improbissimus. USUS: Multi sunt cupidi tui, multi fautores laudis tuæ. Ei semper fautor et adiutor existit: Ego consiliorum tuorum auctor, dignitatis fautor et amplificator. Cf. Patronus, Benevolus.

FAUTRIX, icis, f. *Celle qui favorise, amie, protectrice*. USUS: Amicitiae faatrices fidelissimæ voluptatum.

FÆVO, es, favi, fautum, ere, n. *Favoriser*. SYN. Studeo, amo, complector; æquus sum alicui, æquum me præbeo. (Invideo, odi. ADV. Aperte, mirabiliter dignitati, mire, valdissime alicui, vere. PHRAS. 1. Favet tibi tota civitas, *toute la ville vous est favorable, vous approuve, vous aime*. Mirabilis te bonorum virorum benevolentia comitatur; ardent omnes studio tui et amore; tua causa volunt cupiuntque omnes; uteris populo plane tuo; existimationis tuæ cupidissimum studiosissimumque habes populum totum; honori tuo omnes velificantur; divino omnes studio, constanti benevolentia existunt; tui honoris fautores habes plurimos; honestissime tibi cupiunt; tuorum studia ardentia habes; gratiosus es omnibus; animo in te sunt singulari; benevolentia te summa complectuntur, inclinatione voluntatis in te propendunt; omnium animi ad dignitatem tuam sunt propensi; plebs omni te favore complectitur; tui sunt omnes, tibi gratificari cupiunt; in te civitas versa est tota; ita effusi sunt in te omnes, tanta et tam secunda in te voluntate, ut studia omnium in te unum inclinent, respiciant; firmissima hominum benevolentia munitus es; cives omnes unice tibi sunt dediti. 2. Plebs tibi favebit, *le peuple vous accueillera avec faveur*. Plebis gratiam unus maxime ferēs, civitas omnis in tua dignitate studia sua figet omnia, ejus studium honori tuo nullo loco deerit; omnem illa industriam, curam, operam, diligentiam ad honorem ac dignitatem tuam conferet; nullum in te ornando, honestando, colendo locum,

aut tempus; nullum studii, officii, observantiae genus prætermittet; præsens tibi ubique auctoritate, studio, gratia aderit. Cf. Gratiosus, Favor, Gratia, Acceptus. USUS: Saluti, dignitati, honori, laudi, industriae et gloriæ tuæ mirabiliter faveo. Favete linguis, *gardez un religieux silence*. Favere alicujus voluntati, et adiutorem esse.

FÆVILLA, æ, f. *Cendres chaudes; étincelle*. USUS: Confectus ignis e se favillam disecuit.

FÆVONIUS, ii, m. *Zéphyre*. SYN. Zephyrus, ventus ab occasu flans.

FÆVOR, oris, m. *Faveur, bienveillance, sympathie*. SYN. Gratia, studium, aura curusque popularis, prosper flatus fortunæ, benevolentia. (Invidia. PHRAS. 1. Est in maximo favore apud Principem, *il est fort avant dans les bonnes grâces du prince*. Summa apud Principem gratia valet; floret præ aliis gratia Principis; in amore et deliciis est Principi; primum in gratia Principis locum obtinet; in magna apud Principem caritate est. Cf. Gratosus. 2. (Ille hoc pro favore habet, *VULG.*), *il regarde cela comme une faveur*. In summi beneficii loco ponit; inter maxima beneficia refert, numerat; ea res apud illum non vulgaris gratiæ locum obtine; 3. Populi favorem captat, *il recherche la faveur populaire*. Aucupatur gratiam populi. ventum popularem querit, ubique colligit; captat auram popularem; in gratiam populi se ponere, vulgi gratiam inire, querere, benevolentiam colligere studet. Cf. Gratia, Fævo, Benevolentia. USUS: Eum amorem, et, ut hoc verbo utar, favorem ad consilia advocabo.

FÆVORABILIS, e, gen. com. *Bienveillant, bien disposé*. USUS: Auram favorabilis populi ex Dictatoris invidia petit.

FÆVUS, i, m. *Rayon de miel*. USUS: Apes favos fingunt.

FÆX, fæcis, f. *Torche*. SYN. Tæda, funale. USUS: Ardentes faces ad reipublicæ incendium furis Clodianis ministrabat, in vicinorum tecta jactabat. Malleolos ad incendendam urbem, facesque comparabat. Non sunt parvis in rebus adhibendæ hæ dicendi faces. Dolorum faces admovere. Ad libidinem facem præferre. Antonius omnium Clodii incendiurum fæx.

FÆBRICITO, as, avi, are, n. *Avoir la fièvre*. SYN. Febri corripior, vel tentor. USUS: Febricitavit aliquis, vel inhorruit. Cf. Febris.

FÆBRICŪLA, æ, f. *Petite fièvre*. SYN. Commotiuncula. EPITH. Assidua et satis molesta. USUS: In febriculam incidi satis molestam.

FÆBRIS, is, f. *Fièvre*. SYN. Febricula tertiana, quartana. PHRAS. Feбри laborat,

il a la fièvre. Febri jactatur, afficitur; in febriculam incidit, lentis febribus detinetur; febribus corripitur, tentatur; febrim habet; febrim nactus est; quartanam patitur. USUS: Incommoda valetudine emersit febris; in quartanam conversa est vis morbi, *la maladie s'est changée en fièvre quarte.* Cum febris domum rediit. In tertium diem febris incurrit, *la fièvre revient tous les trois jours.* Febris accedit, desinit, pares accessiones habet, levatur, continuat; per accessiones increcit, per discissiones mollitur, circuitum habere solita finitur. Febris assidue inhæret; se inclinat, et jam sine horrore est, *la fièvre diminue.* Febris decessit, *la fièvre l'a quitté.* Febris caruit. A febre relictus, liberatus est.

FEBRUARIUS, II, m. *Février, mois.* SYN. Mensis intercalaris. EPITH. Sterilis. USUS: Februarius mensis extremus anni olim apud Romanos.

FECIALES, Ium, m. pl. *Féciaux, prêtres chargés de la déclaration de la guerre et de la sanction des traités.* USUS: Fœderum, pacis, belli, iudicium feciales iudices sunt.

FECIALIS, e, gen. com. *Des féciaux, qui concerne les féciaux.* SYN. A feciali factum, constitutumque. USUS: Belli æquitas jure feciali sanctissime prescripta est.

FECUNDITAS, atis, f. *Fécundité, fertilité.* SYN. Ubertas, fertilitas. (Sterilitas. EPITH. Calamitosa. USUS: Cœli temperatio, fecunditas terrarum, agri uberrimi maximeque fertiles, in quibus multa propter fecunditatem fingi gignique possunt. O miseram mulieris fecunditatem! Cf. Fertilis.

FECUNDO, as, are, a. *Féconder, fertiliser.* SYN. Fructiferum facio, fecunditatem do. USUS: Nilus Ægyptum fecundat.

FEL, tollis, n. *Fiel.* SYN. Flava bilis.

FELICITAS, atis, f. *Bonheur, félicité.* SYN. Beatitudo, prosperitas, res secundæ. (Amicta fortuna. EPITH. Incredibilis, par, perpetua, summa. PHRAS. 1. Nemo perpetuam hie felicitatem habet, *ici-bas, personne ne jouit d'un bonheur sans mélange.* Nemo fortuna utitur perpetuo bona; nemo est, qui prospere omnia succedant, cui ad voluntatem fluant omnia; cui nihil contra voluntatem eveniat; qui nullum accidat infortunium; cui secunda sint omnia; cui optata omnia contingant. Quis est, qui nihil unquam mali in vita videat? qui nihil sustineat incommodi? qui nullam ferat calamitatem? cujus felicitas sit perpetua, et nullis interrupta malis? Cf. Fortuna. 2. Felicitate omnibus es superior, *vous avez plus de bonheur que personne.* Tuas fortunas nemo superat; ea uteris fortuna, quæ potest esse maxima; tam beatus es, quam qui maxime; ita beatus es, ut nemo magis; iis vel ornamentis, vel præsidiiis redundas, quibus majora nulla esse possunt.

Nihil ad felicitatem tibi deest; nemo te potior iis rebus, in quibus sita est felicitas; ita prospere tecum agitur, ut invidere possis nemini; felicitate tecum conferri possunt aliqui, præferri, anteferrî, præponi, anteponi tibi certe nemo potest. Æquas omnium fortunas; rebus omnibus affluis; non est, quod quidquam desideres; nihil non optabile consecutus es; ea possides, quæ, qui possidet, fortunam accusare nullo pacto possit, nullius fortunam sibi exoptare debeat; ea possides ac tenes, quæ vitam beatam efficiant; quæ sunt in vita expectanda. Optimus est rerum tuarum status; animi et fortunæ bona sic in te sunt, ut in nullo magis; tibi satis est vel ingenii, vel fortunæ ad bene beateque vivendum. Cf. Fortuna prospera, Eventus, Successus bonus, Felix.

FELICITER, *Heureusement, avec bonheur.* SYN. Prospere, fortunate, fauste; bonia avibus, secundis avibus, secundo omine; non invita Minerva; secunda fortuna, dextro Marte. PHRAS. Res feliciter successit, *l'affaire a eu un heureux succès.* Res secundissime processit; res plane ex sententia gesta est; res supra votum fluxit; rerum initia satis prospera fuere; non incipiti fortuna res gesta est; secunda omnia cadebant; secunda admodum fortuna rerum fuit. Cf. Cedo, Succedo, Evenio, Bene, Fortuna. USUS: Respublica bene et feliciter gesta.

FELIS, is, f. *Chat.* SYN. Domestica bestia, muribus infesta. USUS: Qui canem et fœlem ut deos colunt. Felis quo silentio, quam levibus vestigiis avibus obrepi?

FELIX, icis, omn. gen. *Heureux, content.* SYN. Beatus, fortunatus, florens, cui bene est. PHRAS. 1. Te amico felix sum et beatus, *avec votre amitié, je suis toujours heureux et content.* Digito cœlum attingo; in cœlo sum; secundum mihi vitæ sine ulla offensione cursum polliceor; tranquilla et pacata habeo omnia; fortunam ipsam anteibo fortunis meis; rebus utar secundissimis, rebus omnibus floreb; nemo hominum me vivet fortunatior. 2. Felix ad id tempus erat, *il était heureux jusqu'à ce jour.* Ad eam diem fortuna ei nihil non tribuit; fortuna indulgendo illi nunquam fatigata erat, fortunam in potestate habuit; secunda fortuna, magna felicitate usus erat; fortuna illi ubique præsto erat; nusquam illi aberat; perpetua felicitate florebat; ad eum diem felicitatis nihil illi defuit; prosperaungebatur fortuna; secundæ illi res erant; vitam vivebat omni felicitatis genere cumulata; ab omni molestia remotam, se iunctam; mersus erat felicitate; mersus secundis rebus; luxuriari felicitate atque indulgentia fortunæ videbatur; divorum vitam adeptus videbatur. Cf. Beatus. USUS: Felix ad casum fortunamque.

FĒMEN, (anom.) *Ynis*, n. *Cuisse (partie interne)*. SYN. Coxendicis pars interior. USUS: Redundas pedibus, feminibus, cruribus.

FĒMĪNA, æ, f. *Femme*. SYN. Mulier. EPITH. Bona, et locuples, sanctissima, optima, præstantissima, primaria, probatissima et summo loco nata. USUS: Prudentissima, diligentissima, eximia forma, et summo loco nata femina. Cf. Muller.

FĒMĪNEUS, a, um, *De femme*. USUS: Femineus plangor.

FĒMUR, ðris, n. *Cuisse (partie externe)*. SYN. Coxendicis pars exterior.

FĒNĒSTRA, æ, f. *Fenêtre*. SYN. Locus apertus ad lumen accipiendum, ad admittendum solem, diem. USUS: Fenestrarum angustias reprehendit. Latis luminibus fenestræ. Oculi quasi fenestræ animi.

FĒNĒBRIS, e, gen. com. *Qui concerne l'usure, usuraire*. SYN. Ad fenus pertinens.

FĒNĒRĀTĪO, ðnis, f. *Action de prêter à usure, usure*. SYN. Fenoris exercitatio, pecunie nundinatio. USUS: Non hoc beneficium habendum est, sed feneratio. Feneratio pecunie publicæ.

FĒNĒRĀTO, *Usurairement, avec usure à usure*. USUS: Pallam fenerato abstulit.

FĒNĒRĀTOR, ðris, m. *Usurier*. SYN. Qui fenus exercet. USUS: Feneratorum quæstus odia hominum incurrit.

FĒNĒROR, aris, atus sum, arl, d. *Prêter à usure*. SYN. Fenori do, fenori loco. USUS: Non feneramur beneficium, nous n'escomptons pas les bienfaits. Pecuniam centesimis fenerari.

FĒNUS (fœnus), ðris, n. *Intérêt de l'argent, usure*. SYN. Usura. EPITH. Grave, grande, iniquissimum, perpetuum, renovatum, tolerabile. USUS: Fenori dare, locare argentum, prêter à intérêt. Pecuniam gravissimo fenore sumere; fenori accipere, emprunter. Fenore iniquissimo trucidare cives, accabler les citoyens par un intérêt exorbitant. Cf. Usura.

FĒRA, æ, f. *Bête féroce*. SYN. Bestia. USUS: Feræ rationis et orationis expertes.

FĒRĀLIA, ðrum, n. pl. *Férialies, fêtes en l'honneur des mânes*. Dies erant illis manibus consecrati, quod ad tumulos epulas ferrent ibique cœnas agitarent. USUS: Feralibus præfecta est.

FĒRAX, acis, omn. gen. *Fertile*. SYN. Uber, secundus, fertilis, frugifer. USUS: Nihil feracius ingenilis. Cf. Fertillis.

FĒRCŪLUM, i, n. *Brancard sur lequel on portait dans les processions les dépouilles ou les objets sacrés; par ext. plat, services (à table)*. USUS: Pomparum ferculis similis, ita lento gressu ingreditur.

FĒRE, *Presque*. SYN. Ferme, propemodum, prope. PHRAS. 1. Similitudo fere me

tesellit, la ressemblance m'a presque trompé. Propius factum est nihil, ac ut alterum pro altero compellarem. Prope erat, non multum aberat, parum aberat, ut me similitudo vestra falleret; haud procul, minimum absuit, quin similitudine vestra fallerer; pene, proxime me similitudo vestra fessellisset. 2. Sed illo fere orta esset, la sédition allait commencer. Prope seditionem res erat; quid propius fuit, quam ut omnia discordiis miscerentur? res ad seditionem spectabat. Jam in eo res erat, ut seditionibus omnia arderent. 3. Quingenti quatuor fere saucili fuere, il y eut à peu près 504 blessés. Ad quatuor et quingenti saucili fuere. USUS: 1. Probabile est, quod fere fieri solet. Nihil ætate, aut fere nihil differunt. 2. Tantum, seulement. Hæc fere dicenda habui. 3. Profecto, certainement. Non fere quemquam invidia consecuta est. 4. Potissimum, maxime, de cette façon, surtout. Ad hunc fere modum; ad hunc maxime modum locutus est. Cf. Quasi.

FĒRIÆ, arum, f. pl. *Fêtes, jours de fêtes; vacances*. SYN. Dies festi cœlestium, dies quietis. EPITH. Forenses, novendiales, publicæ. USUS: Feriarum festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium et iurgiorum, in servis operum et laborum. Imperare ferias forenses. Feriæ quantum mihi temporis indulserint.

FĒRIĀTUS, a, um, *Qui est oisif*. SYN. Otiosus, vacans. USUS: Epicurei DEUM feriatum volunt otio torpere. Non putes me feriatum a studiis futurum. Cf. Otiosus.

FĒRĪNUS, a, um, *De bête sauvage*. SYN. Feris communis. USUS: Ferinus victus.

FĒRIO, is, ire, a. *Frapper, tuer*. SYN. Percutio. PHRAS. Securi feritur, on lui tranche la tête. Securi percutitur; securis in caput dejicitur; ferro caput demittitur; caput cervicibus abscinditur; jugulum ferro resolvitur; cervix abscinditur, præciditur, inciditur; caput a cervicibus avellitur, amputatur; caput ense aufertur; collum secatur, obruncatur. USUS: 1. Feriunt hæc aures hominum. Oculi spectris feriantur. Hostem ferire, battre l'ennemi. 2. Ferire fœdus cum aliquo, conclure un traité, (parce qu'en même temps on immolait une victime).

FĒRĪTAS, atis, f. *Barbarie, cruauté*. SYN. Immanitas.)(Mansuetudo animi. EPITH. Humana. USUS: Pars animi, in qua feritas sit, et agrestis immanitas. Ex feritate aliquem ad humanitatem et mansuetudinem transferre. Cf. Crudellitas.

FĒRMĒ, *Presque*. SYN. Fere. USUS: Mihi ferme acta est ætas. Cf. Fere.

FĒRMENTUM, i, n. *Levain*. SYN. Portio farinæ subactæ acida. USUS: Uxor tota in fermento jacet, vehementer irata est, ma femme est toute fâchée, tout en colère.

FERO, *fers, tūli, lātum, ferre, a. Porter.* SYN. Porto, gero. ADV. Abiectione, acerbe, acerbissime dissidium, ægre, acce adversam fortunam, aperte, apte, atrociter, clam, clementer, constanter, continenter, de integro, difficillius, diutius, egregie, facile, familiariter, fortiter, graviter humane, humaniter, jam dudum, immoderate, indigne, insolenter, læte, lente, levius, leviter, libenter, modicioriter, mirabiliter, moderate, modice, moleste, molliter, negligenter, nominatim, obscure, obviam sese, omnino, pariter, patienter, placate, placide, plane, pulcherrime, quam humanissime, quam lenissime, quiete, recte, remissius, sane, sapienter, sedate, stulte, submoleste, tacite, toleranter, tranquille, valde, graviter, vere, vitiose. PHRAS. Ferre non possum hanc injuriam, *je ne puis supporter cette injure*. Concoquere hanc injuriam non possum; grave est, hominis tot ineptias ac injurias devorare; acerbe me accipere hanc injuriam quid mirum? cujus indignitatem nullius nec oculi, nec aures ferebant. Cf. Patior, Sustineo. USUS: 1. Terra fert fruges. 2. Opino, coniecto, spero, *permettre, admettre*. Ut mea fert opinio; ut coniectura fert. 3. Constituo, nuntio, decerno, *proposer*. Ferre ad populum de re aliqua. Ferre legem. 4. Patior, tolero, perfero, *supporter, souffrir, subir*. Equo, vel iniquo animo; modeste, vel parum modeste; leviter, graviter; molliter, indigne; fortiter, sapienter, quieto animo; immoderate, adversos casus ferre. 5. Requiro, postulo, volo, jubeo, *demandar, exiger, vouloir*. Uti natura, consuetudo tulerit. Si tuum commodum ita fert. Ita credebam, reipublica tempora ferre. Ut amor tuus fert, prescribere. 6. Reporto, percipio, *obtenir, remporter, recueillir*. Palmam, primas, prædæ partem tulit; responsum tulit; fructum ex ea re maximum tulit. 7. Affero, do, *porter, apporter, procurer*. Opem, auxilia, præsidium suffragium ferre. Hæc ætas primum oratorem tulit. 8. Obtineo, consequor, *avoir, obtenir*. Quot suffragia tulisti? 9. Amo, *aimer*. In oculis aliquem ferro. 10. Celebro, laudo, *élever, porter*. In cœlum te omnes laudibus ferunt. 11. Dico, prædico, *dire; annoncer, prétendre*. Homo, ut ferunt, ut fertur, acerrimus. 12. Attribuo, adscribo, *porter au compte de*. Ferre alicui expensum.

FEROCIA, æ, f. *Orgueil, insolence; fierté.* SYN. Ferocitas. EPITH. Effrenata, intoleranda, tanta. USUS: Quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam, quam intolerandam arrogantiam fuisse putatis? Cf. Insolentia.

FEROCITAS, atis, f. *Orgueil.* SYN. Ferocia. USUS: Ferocitatem illius et audaciam frangere, reprimere.

FEROCITER, *Avec dureté, orgueil.* USUS: Maleficia in aliquem asperere, ferociter et libere dicta, *paroles hautaines, dures et hardies.*

FEROX, ocis, f. omn. gen. *Fier, orgueilleux, hautain; farouche, féroce.* SYN. Vehemens.)(Humanus. PHRAS. Homo viribus ferox, et effertatibus longa militibus animis, *homme fier de ses forces et rendu farouche par une longue habitude des camps*. Atrox ingenium, et accendi facile; homo truci ingenio; præferocis animi; irarum, et animorum plenus, indomitus, implacabilis; homo ingenio asper; vultu truci, voce accusatoria, stolidia audacia ferox; homo vehemens feroxque natura; ferox et indomitus ingenium; ingenio violentus et inexorabilis; torvus et minax, voce, vultu, oculis ardens. Cf. Audax, Insolens, Agrestis. USUS: Victoria reddidit hominem ferociorem ac impotentem.

FERRAMENTUM, i, n. *Instrument de fer.* SYN. Ferrea instrumenta. EPITH. Bonæ. USUS: Dicebat se bonorum ferramentorum studiosum. Quæ ferramenta, qui vestes?

FERRARIA, æ, f. *Mine de fer.* SYN. Montis caverna, ex qua ferrum extrahitur. USUS: Apud eos magnæ sunt ferrariæ.

FERRATUS, a, um, *Ferré, garni de fer.* SYN. Ferro devinctus. USUS: Hastæ ferratæ.

FERREUS, a, um, *De fer; dur, rigide, inflexible.* SYN. Durus. USUS: 1. O durum te, ferreum, ac inhumanum, qui ejus periculis non moveris! 2. Impudens, *impudent*. Os tuum ferreum.

FERRUM, i, n. *Fer. Metallum genus durissimum.* EPITH. Civile, impium. USUS: 1. E terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam. 2. Arma, gladius, *épée, javelot, arme en gen.* Patriæ igni ferroque minatur. Homines certis locis cum ferro collocati.

FERTILIS, e, gen. com. *Fertile, fécond.* SYN. Ferax, secundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. ADV. Maxime. PHRAS. Terra fertilis, *terre fertile*. Tam uber et pingue solum est, ut repelli a pastu pecora dicantur, ne satietas perimat; solum pinguisimum, et pabuli fertile, idemque crebris fontibus rigatum. Uberrimum gignendis uvis solum; copiosus ager et opimus, quique et ubertate et varietate frugum facile omnibus terris antecellat; ager frugum fertilis, quem cum obitu videas, annonæ caritatem non vereare; ager nobilissimæ fertilitatis; abundans omnium copia rerum regio. USUS: Agri opimi, maximeque fertiles. Asia tam fertilis est, ut ubertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine pastionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.

FERTILITAS, atis, f. *Fertilité, abondance.* SYN. Ubertas agrorum, rerumque abundantia omnium, bonitas agrorum et fecunditas.)(Sterilitas agrorum. EPITH. Barbara.

USUS: Quæ sit vel sterilitas agrorum, vel fertilitas. Cf. Ager.

FERUS, a, um, *Grossier; farouche, cruel*. SYN. Barbarus, immansuetus, immanis. (Mitia, mansuetus, cieur. USUS: Homo ferus et agrestis; ferus ac ferreus. Gentes feræ, et omni diritate atque immanitate terribilior. Mores feri, immanis natura Scytharum. Cf. Crudelis, Barbarus.

FERVENTER, *Avec ardeur*. SYN. Vehementer. USUS: De damnatione ferventer loqui cœptum, on commença à parler avec chaleur de sa condamnation.

FERVĒO, es, bŭi, ere, n. *Bouillir, bouillonner*. SYN. Ebullio, caleo. (Frigeo. USUS: Fervet æstu pelagus. Usque eo fervet, et fertur, et exæstuat avaritia. Lites fervent, calent judicia.

FERVIDĒ, *Avec chaleur*. SYN. Fervere.

FERVIDUS, a, um, *Ardent, bouillant*. SYN. Ardens. (Frigidus. PHRAS. Juvenis est natura fervidus, le jeune homme est naturellement plein de feu. Magnum ardorem vultu præ se ferens, animo ferventior; fervore quodam ætatis incitator; effervescens sæpius; in verba effervescencia facilis; animo ardenti; ardore quodam et impetu feror; præproperum et fervidum est ingenium. Cf. Præceps, Vehemens, Feror. USUS: Oratio seria, fervida. Fervida ingenia prudenti et moderato viro adjuncto temperanda sunt.

FERVOR, oris, m. *Ardeur, chaleur; fougue*. SYN. Ardor, calor. (Frigus. EPIPH. Purior, perucidior nobiliorque, multo ob eas causas aptior ad sensus commovendos. USUS: Iracundia est fervor mentis. Fervor ætatis, maris, pelagi. Cf. Impetus, Zelus.

FESSUS, a, um, *Fatiguel, épuisé, malade*. SYN. Defessus, languens, de via lassus, defatigatus. USUS: Fessus plorando, de via; fessus inedia. Cf. Fatigo.

FESTINANTER, *Avec précipitation, à la hâte*. SYN. Omni festinatione; equis velisque; equis et quadrigis. USUS: Nimium festinanter facere aliquid, proficisci, abire. Cf. Celeriter.

FESTINATIO, onis, f. *Grande hâte, précipitation*. SYN. Properatio. USUS: In festinationibus ne suscipiamus nimias celeritates. Habes epistolam plenam festinationis et pulveris.

FESTINO, as, avi, atum, are, n. *Se hâter*. SYN. Propere, maturo. (Moror, commoror. ADV. Valde. PHRAS. Festinandum est, il faut se hâter. Maturato opus est; res non recipit cunctationem; abjicienda omnis cunctatio est; summa celeritas adhibenda, suscipienda est; acriter instandum et urgendum; mora nulla interponenda est. Cf. Accelleror, Celeritas, Propere. USUS: Jam ad

reliqua festinat animus, oratio. Plura scripsissem, ni festinarent nuntii.

FESTINUS, a, um, *Qui se hâte, prompt, rapide*. SYN. Properans. USUS: Festino similimus decurro.

FESTIVĒ, *Gaiement, joyeusement*. SYN. Belle, apte. USUS: 1. At quam festive crimen contextitur! 2. Accurate, finement, avec esprit. Belle et festive dicere. Dialectica festive tradit elementa loquendi.

FESTIVITAS, atis, f. *Allégresse; plaisanterie spirituelle, délicatesse de style*. SYN. Lepor, jucunditas. USUS: Festivitas, splendor, concinnitudo, lepos hominis, orationis. USUS: Habet ea res festivitatem. Cf. Jucunditas, Lepor. (Pro Die festo, fste, vulg. est).

FESTIVUS, a, um, *Gai, joyeux, plaisant*. SYN. Lepidus, facetus, venustus, omni lepore et venustate affluens, omni urbanitate, lepore, suavitate conditus. USUS: 1. Festivus materculæ suæ filius. Puer festivus. 2. Egrogus, eximius, magnus, aimable, gracieux charmant. Habeo festivam librorum copiam, j'ai une délicieuse collection de livres. Festivum acroama, amusant, bouffon. Cf. Facetus, Lepidus. (Festivus concionator, VULG.), prédicateur de fste. Qui festis diebus pro concione dicit.

FESTUS, a, um, *De fste*. SYN. Sacer, religiosus, dies festus, feriæ. PHRAS. 1. (Festum est, VULG.), c'est jour de fste. Festus dies est; dies religiosus, et a laboribus feriatus. Dies festa, quæque summa religione ac cerimonia celebratur; dies sancti N. aut sanctæ N. memoria sacer; dies sanctorum NN. honoribus consecratus, dicatus. Feriæ Nates Servatoris nostri JESU CHRISTI, fste de Noël. Feriæ redivivi a morte Servatoris nostri memoria solemnes, fste de Pâques. Feriæ divini Spiritus adventu nobis celebres, fste de la Pentecôte. Dies Virginæ Matris ortu; in cœlum transitu nobis religiosus, fste de la Nativité, de l'Assomption de la B. V. MARIE. 2. Festum instituere, instituer une fste. Ferias imperare; diem festum instituere, constituere; solemne instituere; diem festum indicare, solemnem esse velle; festa religione ac cerimonia observandum præcipere; ferias indicare. 3. Festum celebrare, célébrer une fste. Ferias agere, celebrare; festum diem anniversarium agere, agitare, celebrare omni ceremoniarum genere diem esse populo; diem religioni consecrare. 4. Festum observare, observer les jours de fste. Feriatum ab opere, dies festos agere, peragere, celebrare; ferias agere; per otium, sacro in otio agitare; vacuum ab opere diem religioni consecrare; rebus divinis tribuere; stata religione, et solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. 5. Festum violare, ne pas sanctifier les fstes. Festæ diei sanctitatem violare; diem

festum Christiano ritu religiosum ac sanctum non habere; diei religione non impediri, quo minus servili in opere tempus omne exigatur; indictam ab opere vacationem pensi nihil habere. Manus ab opere solenni die non abstinere; diem servili opere ex sacro profanum facere; diem festum profestumque promiscuum habere.

FÊTURA, (foet.) æ, f. *Temps de la gestation*. USUS: Libertas lactis et feturæ.

FÊTUS, (foet.) a, um, *Rempli, second*. SYN. Gravidus. USUS: Terra feta frugibus.

FÊTUS, (foet.) us, m. *Enfantement, production*. SYN. Partus, proles, soboles, fructus. EPITH. Majores, multiplices, uberiores et grandiores. USUS: Fetum procreare, fundere, edere, *mettre bas, enfanter*. Nulla ætate poetarum uberior fetus est, *à aucune époque, on ne vit plus ample moisson de poètes*. Edit meliores fetus ager aratus, innovatus.

FEX, fœcis, vel **FÆX**, fœcis, f. *Lie; tourbe, rebut*. SYN. Subsidiens purgamentum. TRANSL. Sentina, sordes, eluvies, labes. USUS: Perditissima, infima fex populi. Sordes urbis et fex. Fex vulgi ac urbium purgamenta. Cf. *Villa*.

FIBER, bri, m. *Castor*. SYN. Castor. USUS: Fibri redimunt se ea corporis parte, propter quam maxime appetuntur.

FIBRA, æ, f. *Fibre*. Fibræ sunt veluti capilli, in extis animalium, radicibus stirpium et aliis rebus. USUS: Non ramos solum amputare, sed et radicem fibras evellere.

FIBULA, æ, f. *Agrafe, crochet*. Ornamentum cinguli ad vestem sublevandam. USUS: Prætor fibulis aureis donavit milites.

FICTE, *Avec feinte*. SYN. Simulate. (Vere. USUS: Fictæ, fallaciter conciliata gratia, *après un semblant de réconciliation*.

FICTILIS, e, gen. com. *De terre cuite, d'argile*. SYN. Quod ex terra, aut alia materia fictum est. USUS: Vasa fictilia. Urna fictilis.

FICTOR, oris, m. *Ouvrier, statuaire, sculpteur*. SYN. Qui ex ære, vel alia materia fabricat. USUS: Pictores, fiores ex cera.

FICTRIX, icis, f. *Celle qui façonne*. USUS: Divina providentia, fictrix et moderatrix naturæ.

FICTUS, a, um, *Feint, faux*. SYN. Commentitius, simulatus, adumbratus. PHRAS. Ficti homines non diu placent, *les fausses ne plaisent pas longtemps*. Homines fictæ et fallaciter virtutem professi; fictæ et adumbrate virtutes hominum non diu in pretio sunt; ficta illa virtutis species ut flosculus decedit; virtutis ille color facile desinit; virtutis illa simulacra, vana utique, et ostentationi parata, ætatem non ferunt; personatam illam

virtutis speciem dies delet; quorum in vita nihil nisi fictum, compositum, coloratum, eorum fama et gratia facile exstinguitur. USUS: Ficti et commentitii dii. Hæc causa a te per summam malitiam et fraudem ficta est. Res fictæ, et fabularum commenta. Cf. *Vanus, Simulatio*.

FICULNEUS, a, um, *De figuier*. USUS: Ficulneum lignum.

1. **FICUS**, i, f. *Figue*. SYN. Pomum fici.

2. **FICUS**, us, f. *Figuier*. SYN. Arbor fici. USUS: Suspendit se de ficu.

FIDE, *Avec fidélité*. USUS: Fidissime et amantissime te horum admonitum volui.

FIDELIA, æ, f. *Grand vase; jarre*. SYN. Vas Samium ad plurimos usus. USUS: Duos parietes de eadem fidelia dealbare, *faire d'une pierre deux coups* (PROV.).

FIDELIS, e, gen. com. *Fidèle*. SYN. Fidus, qui fidem suam præstat, fide præditus. ADV. Egregie, maxime. PHRAS. Famulus fidelis esse debet, *un serviteur doit être fidèle*. Fide officioque singulari esse debet; oportet, ut famulus non sit ambigua fide, non fluxa, non levi, sed nota et explorata, sed optima et præstantissima; ut fide colat; ut is sit, cui omnia credi possint. In famulo probo ac frugi fides potissimum requiritur; in famulo fidelitas præcipue spectatur; is sit famulus, in quo fidelitatem nemo desideret. Famulus ea fide sit, cui permittere se herus tuto possit; fidem colere vel cum periculo capitis famulum decet; famuli cavere debent, ne fluxam fidem gerant. Famulus frugi, studio ac fide erga dominum cedat nemini, oportet. Famulus in fide stet, oportet; fidem ad ultimum conservet; inviolatam fidem præstet; fide ad ultimum invicta sit; ultima pro fide experiatur. Famulus magna, eximia, præcipua in herum fide sit, oportet; famulus ejusmodi sit, in quo fides sita sit egregia. Cf. *Fidem servare*. USUS: 1. Firmus et fidelis amicus. 2. TRANSL. Ager, domus, doctrina, ars fidelis. (Pro: Christi legem ac disciplinam professo, *un fidèle, un chrétien, fidelle, vulg. est*).

FIDELITAS, atis, f. *Fidélité*. SYN. Fidei sanctior observatio. (Perfidia, infidelitas. EPITH. Perutilis, summa. USUS: Amicorum me fidelitas et benevolentia custodit. Nunquam iis fidelitas erga me defecit. Quantum studio ac fidelitate consequi possunt, nutui præsto sunt. Nunquam eorum operam et fidelitatem requisivi, desideravi. Cf. *Fides, Fidelis*.

FIDELITER, *D'une manière fidèle, sûre, loyalement*. SYN. Summa, constanti, integra, integerrima fide. USUS: Prædia tua fideliter curabuntur.

FIDENS, entis, omn. gen. *Confiant; audacieux, intrépide*. SYN. Audens. (Dubius,

timidus. USUS: Animus prudentia et consilio fidens. Fidenti animo ad mortem gradi. Dubitans magis de suis rebus, quam iis fidens.

FIDENTER, *Avec audace*. SYN. Audacter. (Timide, dubitanter. USUS: Fidenter respondere; fidenter agere, aggredi, colloqui.

FIDENTIA, *ae, f. Confiance, audace*. SYN. Securitas, fiducia, confisio. (Diffidentia. USUS: Fidentia est firma animi confisio. Fidentia est scientia quædam et opinio gravis non temere assentiens, per quam magnis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ certa cum spe reponit. Cf. Securitas.

1. **FIDēs**, *ei, f. Fidelté, foi*. SYN. Constantia, promissum. (Perfidia, fraudatio. EPITH. Alma, apta, bona, clara, communis, consularis, egregia, singularis, incredibilis, infirmior, insignis, iucunda auditu, magna, mala, melior, mira, optima et speratissima, præstans ac singularis, prompta, publica, sancta. PHRAS. 1. Fidem dedi nemini, *je n'ai engagé ma parole à personne*. Fidem nemini obstrinxi, obligavi; in eam pactionem fidem meam non interposui; nemini fidem dedi; vadem me nemo habuit. 2. Fidem, quam dedi, servabo, *je garderai la parole que j'ai donnée*. Fidem, quam dedi, præstabo; bona fide agam; stabo, perstabo in fide; tenebo, retinebo fidem; fidem meam liberabo, solvam; fidem, quam dedi, colam integerrime; salvam præstabo; fides, quam dedi, constabit mihi; fidem integre exsolvam, exonerabo; promissis stabo. 3. Qui fidem publicam violat, humanam societatem convellit, *celui qui viole la foi publique ruine les fondements de la société*. Qui fidem publicam frangit, prodit, violat, mutat, per scelus abruptit; is, per quem stat, ut fides civitatis concidat, labefactetur; fluxa ac vana sit, ut fides publica labet, fluctuet, fluitet, infirmetur, concutiat, angustior sit; commercium generis humani tollit, omnium commune præsidium oppugnat. 4. Fidem alicuius minuere, *diminuer le crédit de qqn*. Fidem infirmare, elevare; vanam facere alicuius fidem; alicui abrogare, imminuere, labefactare, derogare, concutere. 5. Fidem non habet, *on ne le croit pas*. Fundata leviter ejus fides est; fidem non facit; fides illi non habetur; fluxa fide est; testis est haud sane locuples, haud fide dignus; non is est, quo satis certo auctore stetur; fluxa et vana hominis fides est; angustior illi fides est, sublesta fide est. 6. In fidem alicuius se dare, *se mettre sous le patronage de qqn*. In alicuius se fidem conferre, tradere, permittere; alicuius se fidei mandare; in tutelam se tradere; tutelæ se commendare, se subijcere. Cf. Commendo, Ciliens. 7. Fidem Christianam negare, *renier sa foi, apostasier*. A Christo desciscere; religionem omnem ejurare;

Christo fidem cumque renuntiare. Cf. Apostata. USUS: 1. Fides, dictorum conventorumque constantia et veritas. Fidem dare, *donner sa parole*. Fidem servare, præstare, *garder sa parole, ses engagements*. Fidem violare, frangere, *manquer à la foi jurée, violer son serment*. 2. Auctoritas, firma opinio, persuasio, confirmatio, *garantie, authenticité, témoignage*. Fidem facere, *affirmer*. Fidem alicui habere, *croire qqn*. Fidem et auctoritatem afferre; fidem affirmare, *affirmer positivement*. Fidem infirmare, abrogare, *ne pas garantir, rétracter*. 3. Tutela, patrocinium, clientela, defensio, *protection, appui, assistance*. In alicujus fidem se tradere, *se mettre sous le patronage de qqn*. In fidem accipere, recipere, *prendre sous sa protection*. In fide et clientela alicujus esse, *être le client de qqn*. Cf. Fido, Fidelis.

2. **FIDēs**, *lym, f. pl. Instrument à cordes, lyre*. SYN. Lyra. EPITH. Contentæ, plurimæ. USUS: Dicere, canere fidibus, fidibus scire; fides pulsare.

FIDICEN, *Ins, m. Joueur de lyre*. SYN. Qui fidibus, lyra canit, lyricus. EPITH. Nobilissimus. USUS: Nobilissimus fidicen.

FIDICULA, *ae, f. Petite lyre*. SYN. Lyra parva. USUS: Fidiculæ numerosæ sonantes, et tibiz modulate canentes.

FIDO, *is, flus sum, ere, n. Se fier, avoir confiance, croire*. SYN. Credo, confido. PHRAS. Fortunæ ne nimium fidas, *ne vous fies pas trop à la fortune*. Spem certam in fortuna ne reponas; fortunæ ne nimium credas, confidas; fidem ne habeas; ne te fortunæ credas, committas; ne multum in fortuna ponas, a fortuna expectes; ut caute agas cum fortuna; minimum tibi de fortuna pollicearis; spem nullam in fortuna constituas, ne fidem, stabilem, firmam, constantem, certam fortunam ducas; auctor tibi sum, ut fortunæ instabilitatem, levitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem pertimescas, extimescas; fortunæ fidem ne habeas; salutem resque tuas non credas. Cf. Credo, Confido. USUS: Somniis, amicorum præsidii fidere. (Diffido, Dubito.

FIDUCIA, *ae, f. Confiance, assurance*. SYN. Spes certa. EPITH. Stabilis. PHRAS. In te fiduciam habeo, *j'ai confiance en vous*. Quidquid est fiduciæ, in te uno certa cum spe repono; spes mea, quantumcumque est, in te recumbit, in te sita est; fiduciam omnem in te locatam habeo; spem omnem in te collocatam habeo; præcipuam spem, ac propmodum unicam in te habeo. Cf. Spes. USUS: 1. Artis suæ fiducia inolescit. Hominis præpotentis fiducia; tua fiducia ita se effert. 2. Pactum cum conditione redimendi redhibendique, quod venditum est,

(*vulgo*: Obligatio), *venit simulde, contrahit, fidei, fidicommis*. Qui fiduciam accepit, debet præstare fidem. Commissam fiduciam tenere et possidere.

FIDUS, a, um, *Fiddle*. SYN. Fidelis. PHRAS. Fidissimus amicorum est, *c'est le plus fidèle de mes amis*. Rara inter paucissimos est fidelitate; is est, quem secundæ adversæque res mecum copularint; cuius fidelitas nunquam erga me defecit; qui datam fidem et colere norit, et tueri; cuius fidelis subnixus tutus mihi esse videar. Cf. Fidelis. USUS: Fidæ familiaritates amantur.

FIGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Enfoncer, assujettir*. SYN. Affigo. ADV. Omnimodo. USUS: Beneficium trabali clavo figere. 2. Pono, *appliquer*. Mentem totam, cogitationem omnem, operam, industriam, studia in conspectu tuo fixi et locavi. Garrulitati; cupiditati modum figere. 3. Configo, *percer, traverser*. Maledictis aliquem figere, vulnerare, perfodere.

FIGURA, æ, f. *Figure, aspect*. SYN. Forma, species. EPITH. Apta, conglobata, dissimilis, divina, habilis, humana, miranda, muliebris, mira, optima, pulchra, reliqua, tacita, torva, vastior. USUS: Delectabant illum figura et lineamenta hospitæ. Tacita corporis figura conjecturam affert. Conformatio quædam et figura totius oris ac corporis. Corporis partes, forma, statura, figura. In hominis figura bellæ feritas. Formæ figura.

FIGURŌ, as, avi, atum, are, a. *Faconner, former*. SYN. Formo, effingo. USUS: Terga boum non sunt ad onem ferendum figurata. Ita figuratum est hoc corpus, ut aliis excellat. DEUS mundum hac forma figuravit. Cf. Fingo.

FILIA, æ, f. *Fille*. EPITH. Carissima, grandis, nubilis, major, optima, singularis, vetula, multarum nuptiarum unica. USUS: Filiam suscipere. Filiam habere. Filiam spondere alicui, pacisci, collocare; viro dare, mandare, committere, *promettre en mariage, marier*.

FILICĀTUS, a, um, *Garni de fougère*. SYN. Quod filicis, herbæ, speciem refert. USUS: Paterre filicatæ, *coupes où sont sculptées des feuilles de fougère (ou dentelles comme la fougère)*.

FILIOLA, æ, f. *Petite fille, fille chérie*. EPITH. Amabilis, carissima, dulciior, nostra vita, parva, jucunda, tristicula.

FILIOLUS, i, m. *Tout petit enfant, fils chéri*.

FILIUS, ii, m. *Fils*. SYN. Stirps virilis, natus, gnatus; liberi, soboles virilis. EPITH. Assiduus, bellissimus, blandus et graciosus, carus, consularis, delicatior, dignus tanto patre, disertus, dissolutus, festivus, gnavus, prudens, probus, grandis, honestissimus, imago animi et corporis paterni, imbecillus, immanis;

impurus, innocens, avarus, non amans suorum, præditus patria virtute, probus, pupillus, rusticus, simillimus patris, studiosus, eruditus, modestus, suavissimus, venustissimus, unicus. USUS: Filius effigies probitatis paternæ, imago animi et corporis. Est is in me pietate filius, consiliis parens, amore frater. Filium gignere, suscipere, procreare, *enfanter un fils*. Filium adoptare, *adopter un fils*. Filium supponere, *supposer un enfant*. Filium exponere, *exposer son fils*. Filium efferre, *emporter un fils*. Filii caritate aliquem diligere, *aimer qqn comme un fils*.

FILUM, i, n. *Fil*. SYN. Linum. TRANSI. Orationis contextus. USUS: Munusculum levidense crasso filo. Argumentandi tenue filum orationis.

FIMBRIÆ, arum, f. pl. *Bord, franges (d'un vêtement)*. SYN. Vestium aut aliarum rerum extremitas. EPITH. Madentes. USUS: Cincinnorum fimbriæ, *extrémité bouclée des cheveux*.

FINDO, is, fidi, fissum, ere, a. *Fendre, ouvrir, diviser*. SYN. Diffindo, aperio, divido. USUS: Hoc quasi rostro finditur flumen. Paries finditur, et rimas agit.

FINGO, is, fingi, fectum, ere, a. *Faire, façonner*. SYN. Formo, informo, creo. ADV. Omnimodo, commode, extemplo, præclare. PHRAS. 1. Alium se fingit, *il se montre autre qu'il n'est*. Alium se, quam sit, ementitur, venditat; alium se gerit, alius est; novum sibi ingenium induit; nobilem se fert claro loco natum. Cf. Simulo. 2. Multa finxerunt, *ils ont imaginé, inventé beaucoup de choses*. Rem multis mendaciunculis aspersere; multa veris falsa affinxerunt; res magnam partem commentitiæ sunt; multa in his fabulis similia et composita videntur; fabulam dedere, qui ista commenti sunt. Cf. Flctus, Affingo. USUS: 1. E cera, e materia, e marmore suos avos fingere. Natura te ad honestatem finxit. Se totum ad nutum, arbitrium, voluntatem alicuius fingere. 2. Simulo, imitor, *contresfaire, déguiser*. Fingere sibi vultum et incommum. Fingere, dissimulare, obtegere. 3. Communiacore, *inventer*. Fingere crimen. 4. *Æstimo, juger*. Alios ex sua natura fingunt, *ils jugent des autres par eux-mêmes*. 5. Conciplio animo, *méditer, imaginer*. Fingere animo ac cogitatione aliquid.

FINIO, is, ii vel ivi, itum, ire, a. *Finir, terminer*. SYN. Perficio, conficio, absolvo, finem facio, claudio, concludo, termino, modum statuo, finem affero, compleo, fastigium impono, perfungor, extrema persequor, modum facio, modum vel finem constituo, ad exitum perduco. (Exordior, funda-enta jacio, PHRAS. 1. Bellum pace finit, *il termina la guerre par la paix*. Ad belli exitum pervenit; bello defunctus est; bellum delevit;

exitum bello imposuit; bellum restinxit; victoria ac pace terminavit; belli reliquias confecit, sustulit, deleuit; belli ne scintillam quidem reliquit; bellum pace conclusit; belli reliquias persecutus est ac confecit; a diurnis belli contentionibus conquevit. Cf. Absolvo, Bellum. 2. Negotium brevi finiam, je terminerai bientôt cette affaire. Negotio propediem supremam manum imponam; negotium propediem ad finem deducam; operi finem statuam; res propediem confecta erit; ad exitum perveniet, provehetur; negotio brevi finem afferam; negotium optato exitu concludam, terminabo. 3. Finitæ jam erant Induciae, l'armistice était terminé. Exierant, abierant jam inducie. Cf. Absolvo, Perficio, Finis. USUS: Omnia utilitate finire, desinire, desinir.

FINIS, 1a, m. *Fin, terme*. SYN. Modus, terminus, exitus, ultimum, extremum. (Initium, principium. EPITH. Similis, optimus, simplex, terrimus, vetus. PHRAS. 1. (Non multum deest ad finem, VULG.), je suis presque à la fin. Parum abest a fine; parum abest, quin ad exitum res perveniat; res ab exitu non longe abest, in exitu res est; summam manum exspectat; affecta, nondum perfecta, confecta, absoluta res est. Cf. Absolvo. 2. Sub autumnum finem, vers la fin de l'automne. Extremo jam autumnus; autumnus vertente, præcipitante, exeunte, prope exacto, circumfacto. Cum in exitu jam autumnus esset; in extrema parte, ac conclusione autumnus; autumnus jam senescente; desinente in hiemem autumnus; inclinante jam autumnus. 3. A principio usque ad finem, du commencement à la fin. A capite ad calcem; a carceribus ad metam. 4. A fine ad principium redire, revenir de la fin au commencement. A calce ad carceres revocari; a meta ad carceres revocari; redire ad fontem; iter remitteri ad caput rei. 5. Finis principio non respondet, la fin ne répond pas au commencement. Extrema primis non respondent; extrema primis non congruunt; res exitum habet principio dissimilem; abluat a principio exitus. USUS: 1. Non faciam finem rogandi. Illa victoria finem bello attulit, præscripsit. Finem statuere, constituere, reperire, habere. 2. Causa, cujus gratia, fin, but, dessein. Cur? quem ad finem? Finis causa aliquid facimus. Finis honorum, quo referuntur et referenda sunt omnia. 3. Locorum, provinciarum extrema, unde finitimi, contræ; frontieres. Lingua Latina finibus sane exiguus continetur. Imperii fines proferre, reculer les bornes de l'empire. Fines tueri, defendere ab incursionibus. Cf. Extremus.

FINITÆ, Dans certaines limites, modérément. SYN. Definite. USUS: Avarus erit, sed finite; adulter, sed habebit modum.

FINITIMUS, a, um, *Voisin, proche*. SYN.

Vicinus, propinquus, confinis, proximus. USUS: Finitimus oratori poeta est. Falsa veris, ægritudini finitimus est metus. Vitia propinqua inter se et finitima. Regnum, gens finitima, *peuples limitrophes*. Cf. Vicinus.

FINITOR, oris, m. *Arpenteur*. SYN. Decempedor, metator, qui agrorum terminos constituit. USUS: Delecta finitorum juventus.

FIO, flis, factus sum, fieri, p. verbi **FACIO**, *Être fait, se faire, se passer, arriver, devenir*. SYN. Evenio, accido, evado, confio, confior. ADV. Acriter, acrius, acerrime, amantissime, animose, apte, arrogantius, atrociter, bellissime, benigne, benevole, casu, caute, clarius, cogitato, commodè, considerate, constanter, consulto, crebro, cumulatius, cupide, difficile, diligenter, divinitus, diutius, dupliciter, faciliter, forte, fortuito, frequentius, honorifice, honeste, humane, improbe, improvise, inepte, inapte, insulse, iracunde, lepide, limatius, longius, mature, melius, modestissime, necessario, obscure, occultus, omnino, petulantissime, pie, privatim, publice, rite, sedulo, severius, simulate, suaviter, tardius, temere, turpiter, varie, vehementer, vere, viriliter, vitiose, utiliter. PHRAS. 1. Vide ne indeseo ditio fiat, prenez garde que de là ne sorte quelque sédition. Ne seditio existat, confietur; ne tumultus aliquid enascatur; contentiones gignantur, consequantur; ne in seditionem res vertatur; ne tumultus hic in seditionem evadat, degeneret, delabatur. Cf. Facio. 2. Si fieri potest, si cela peut se faire. Si fortuna daret; si res et locus permittit; si confieri res potest; si integrum tibi est; si facultatem causa dat, præbet; si res facultatem habitura tibi videtur; si videris id, quod peto, posse consequi; si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas; si eventum speras cum animo meo congruentem; non alienum, non abhorrentem a voluntate mea. 3. Tribunus factus est, il fut fait, il devint tribunus. Creatus, renuntiatus est tribunus; ordines ducere jussus est; tribunia dignitate auctus; tribunus adscriptus; in tribunorum ordinem adlectus est. USUS: Sæpe fit, ut, etc. Fato fiunt omnia. Si ita factum esset, ut senatus haberetur, nobis magno usui fuisset. Cf. Facio.

FIRMAMENTUM, i, n. *Support, soutien, appui*. SYN. Robur, vires, EPITH. Contrarium, gravissimum. USUS: Hic ordo est firmamentum cæterorum. Flos Italiæ, firmamentum imperii, ornamentum civitatis. Est hoc firmamentum disciplinæ. Firmamentum et robur accusationis.

FIRMÆ, Solidement, fortement. SYN. Firmiter. USUS: Habere aliquid bene cognitum et firme conceptum animo. Graviter, firmissime aliquid asseverare.

FIRMITAS, atis, f. *Fermété*. (Infirmitas. USUS: Constantia et firmitas animi.

FIRMITER, *Fermement*. SYN. Firme.

FIRMITUDO, *inis, f. Solidité; constance*. SYN. Firmitas. EPITH. Gladiatoria. USUS : Firmitudo gravitasque animi. Cf. Constantia.

FIRMO, *as, avi, atum, are, a. Affermir*. SYN. Stabilire, firmum facio. USUS : Firmare imperium et augere. Nondum pro firmato jus stetit, *le droit n'est pas encore bien établi*. Aliquid rationibus firmare. Corpora juvenum labore firmantur. Cf. Confirmitas.

FIRMUS, *a, um, Ferme, solide, stable*. SYN. Stabilis, ratus, fixus, constans, immortalis, quod multum firmitati et virum habet; quod nulla vi labefactari, nunquam dimoveri loco potest. ADV. Bene. PHRAS. Id quidem firmum teneo, *je tiens cela pour indubitable*. Mihi id confirmatissimum est; hoc penitus mihi persuasum, ut adeo animo insitum innatumque videatur, nec convelli possit. Ab illa opinione nulla unquam conditione discedam; nemo me deducere, amovere poterit. Firmo concepta est animo ea opinio, quam nulla dies evellet, convellat extrahet, excutiet. USUS : Firma, stabilis, perpetua amicitia. Senatus tua auctoritate firmior. Tenere aliquid firmum. Firmus ab equitatu. Civitas firma et valens. Jam sum paulo firmior. Firmiore corpore esse. Cf. Certus, Fixus.

FISCINA, *æ, f. Corbeille*. SYN. Canistrum.

FISCUS, *l, m. Corbeille, panier, cassette; fisc, trésor public*. SYN. Sacculus ad majoris pecunie summam capiendam, et pecuniam publicam. PHRAS. (Bona fisco addicta sunt, seu confiscata, *VULG.*), *ses biens furent confisqués*. Bona in publicum redacta sunt, publicata sunt; hæc, præconis voci subjecta sunt, pecunia in ærarium relata. USUS : Reperi fiscos complures cum pecunia Siliensi.

FISSIO, *onis, f. Action de briser*. Terræ subiguntur fissione glebarum.

FISSUM, *l, n. Fissure (dans le foie des victimes)*. SYN. Fissio. EPITH. Familiare et vitale. USUS : Fissum jecoris; quid fissum in extis, quid fibra valeat.

FISTŪCA, *æ, f. Mouton (pour enfoncer des pilotis)*. SYN. Machina, qua trabes in terram vel fluminis alveum panguntur.

FISTŪLA, *æ, f. Flûte*. Musicum instrumentum diversum a tibia; item: Tubus. EPITH. Eburnea, pastorica. USUS : Fistula canere, modulari, (fistulare, *VULG.*), *jouer de la flûte*.

FISTULĀTOR, *oris, m. Joueur de flûte*. USUS : Fistulatorem domi relinque.

FIXUS, *a, um, Fixé, immobile, arrêté*. SYN. Decretus, statutus, stabilis, firmus, ratus. USUS : Illud maneat ac fixum sit. Fixum in animo suo tenere. Cf. Firmus, Decretum.

FLABELLUM, *l, n. Éventail*. Instru-

mentum, quo æstate ventum excitamus refrigerandi causa. USUS : Cujus lingua quasi flabello seditionis est concio ventilata.

FLĀBILIS, *e, gen. com. Dair, adrien*. SYN. Spirabilis, aerius. USUS : Nihil est in animisabile, humidum, igneum.

FLACCESCO, *is, ere, n. Devenir mou, perdre son énergie*. SYN. Languidus fio. USUS : Cum eum motus omnis animi, tanquam ventus deficeret, flaccescebat oratio. Cf. Languere.

FLACCUS, *a, um, Qui a de longues oreilles*. SYN. Qui aures habent magnas et languidas. USUS : Sili, flacci, frontones, capitones.

FLĀGELLUM, *i, n. Fouet*. SYN. Lorum flagrum. PHRAS. 1. Flagellis hominem atrociter cædi jussit, *il ordonna de le battre cruellement de verges*. Flagellis conscindi, lacerari hominem jussit; depromi ad flagra hominem; lora in alterum expediti; flagris hominem excipi, mulctari, Molari jussit. Cf. Disciplina. 2. Si falsa dixeris, flagella senties, *si vous mentez, vous aurez le fouet*. Si me celaveris, ferventem te flagris faciam, loris te flagrisque depexum dabo, loris excruciare, dorsum liberaliter flagrorum vibicibus conscribetur, exarabitur, pro commerta noxa, flagris castigabere; loris vapulabis; verberatio te manet. USUS : Flagellis, loris aliquem cædere.

FLĀGITĀTOR, *oris, m. Qui demande d'une manière pressante*. SYN. Qui assidue flagitat. USUS : Video flagitatorem fore, non quidem molestum, sed assiduum et acrem.

FLĀGITIŌSĒ, *D'une manière déshonnête, infâme*. USUS : Flagitiose ac turpiter.

FLĀGITIŌSUS, *a, um, Débauché, dissolu, infâme*. SYN. Flagitiis contaminatus, foedus ac turpis. USUS : Homo flagitiosissimus, libidinosissimus, nequissimus. Cf. Turpis, Sceleratus, Sceleratus, Flagitium.

FLĀGITIŪM, *il, n. Crime, infamie*. SYN. Crimen cum dedecore ac turpitudine conjunctum. EPITH. Incestum, turpe, alienum, domesticum, fratrum, inauditum, manifestum, occultum. PHRAS. Multa flagitia commisit, *il est tout souillé d'infamies*. Flagitia multa fecit, admisit, commisit, suscepit; diu multumque in flagitiis versatus, volutus est; plurimis flagitiis contaminatus, inquinatus, coopertus est; flagitiis tantum nobilitatus est; multa in flagitia se ingurgitavit; nulla prope pars vitæ turpitudinis expertus est. Quæ libido ab oculis, quod facinus a manibus ejus, quod flagitium a toto corpore abfuit? Cf. Crimen, Scelus, Facinus, Sceleratus. USUS : Flagitium facere, suscipere, admittere, committere.

FLĀGITO, *as, avi, atum, are, a. Désirer vivement, demander avec instance*. SYN.

Ardenter peto. ADV. Admodum, privatim. **USUS:** Vide, quid acla vita, quid studia tua a te flagitent? Postulatur a te dudum, vel potius flagitatur historia. Postulo, non flagito. Cf. Peto.

FLAGRANTIA, æ, f. *Embrasement.* SYN. Ardor. **USUS:** Flagrancia oculorum, *feu, éclat des yeux.*

FLAGRO, as, avi, atum, are, n. *Brûler, être enflammé.* SYN. Conflagro, ardeo. **USUS:** Flagrare odio, amentia, infamia et odio, *être animé d'une haine ardente.* Flagrare studio dicendi, desiderio. Convivium stupris flagrans. Flagrant in illo libidines. Cf. Ardeo.

FLAGRUM, i, n. *Fouet, lanîères.* SYN. Flagellum. **USUS:** Vestalis flagro cæsa. Cf. Flagellum.

1. **FLÂMEN**, inis, m. *Flamine.* **USUS:** Flamen quirinalis. Flaminem prodere, creare, *créer un flamine.*

2. **FLÂMEN**, inis, n. *Souffle.* SYN. Flatus, spiritus. **USUS:** Ad flamen austri inclinatio, *tourné du côté du sud.*

FLAMMA, æ, f. *Flamme.* SYN. Mobilior et splendentior pars ignis. EPITH. Fœdissima, perniciosissima, pestifera, nefaria, recens, tanta, inveterata, tremula, vehemens. Flammæ innumerabiles. **USUS:** TRANSL. Sulpitius in eadem invidiæ flamma, *malveillance.* Cf. Ignis.

FLAMMÆUS, a, um, *De flamme.* **USUS:** Stellæ natura flammææ.

FLÂMMŪLA, æ, f. *Petite flamme.* **USUS:** Duæ e lucerna flammulæ visæ sunt.

FLÂTŪS, ūs, m. *Souffle.* SYN. Spiritus, flamen. EPITH. Prosper. **USUS:** Eo vela do, unde aliquis flatus ostenditur. Cum prospero flatu fortunæ utimur.

FLÂVEO, es, ere, n. *Être jaune.* SYN. Auri colorem refero, fulgeo.

FLÂVUS, a, um, *Jaune.* SYN. Color fulvo clarior et albius. **USUS:** Flavi capilli, *cheveux blonds.*

FLÊBILIS, e, gen. com. *Déplorable, regrettable.* **USUS:** O flebilem speciem et miseram.

FLÊBILITER, *En pleurant, tristement.* SYN. Miserabiliter. **USUS:** Flebilitet lamentatur. Cf. Lacrimæ.

FLECTO, is, xi, xum, ere, a. *Courber, plier.* SYN. Inflecto, torqueo, detorqueo, intorqueo. **USUS:** 1. Membra, quo vult, flectit, contorqueo, porrigit, contrahit. Genu, caput leviter flectere, inflectere. Versare suam naturam, et ad tempus regere, atque huc illuc torquere et flectere. Flectere aliquem oratione, precibus. Flectere animum a virtute ad vitium, in ambitionem; mentem suam ad alicujus dignitatem. Flectebat animo, et frangebat. 2. Vito, caveo, muto, *se détourner.* Iter,

consilium, sententiam flectere. Cf. Inclino, Moveo, Genu.

FLÊO, es, flêvi, flêtum, ere, n. et a. *Pleurer, gémir.* SYN. Lacrimor, lacrimas effundo, profundo; lacrimis me dedo, trado; in muliebres me fletus projicio. ADV. Uberius, misere. **USUS:** Omnes de morte filii flebant, lamentabantur. Cf. Lacrimor, Lugeo, Fletus.

FLÊTŪS, ūs, m. *Larmes, pleurs.* SYN. Ejulatus, ploratus, planctus, lacrimæ, lamentatio. PHRAS. 1. Ea res me ad fletum impulit, *cette chose m'a fait verser des larmes.* Fletum movit; lacrimas commovit; lacrimas mihi expressit, vultum lacrimis implevit. 2. Hæc inter fletus dixit, *il parla ainsi en pleurant.* Manantibus lacrimis; obortis, profusis lacrimis hæc profatus est. Hæc inter gemitus et ploratus dixit; loquenti ista os lacrimæ sinumque implevere; hæc dicenti gemitus et lacrimæ vocem includere. Cf. Luctus, Lacrimæ. **USUS:** Fletus tota urbe gemitusque fit. Non possum præ fletu scribere, loqui.

FLEXÂNIMUS, a, um, *Qui maîtrise les cours.* SYN. Suadens. **USUS:** Flexanima, atque omnium regina oratio.

FLEXIBILIS, e, gen. com. *Souple, flexible.* SYN. Tener, mobilis. **USUS:** Materia omnium rerum flexibilis, commutabilis. Tene-rum, flexibile, quod facile sequatur, quocumque ducas, quod tuo arbitrio fingas. Mollis, tenera, flexibilis oratio.

FLEXILOQUUS, a, um, *Ambigu, énigmatique.* **USUS:** Oracula flexiloqua, et ambigua.

FLEXIO, onis, f. *Action de courber; inflexion de la voix; détour.* SYN. Flexus, anfractus, conversio. EPITH. Virilis. **USUS:** Flexio vocis, laterum. Quos tu mæandros, dum omnes solitudines persequeris, qui diverticula flexionesque quæsiisti?

FLEXŪOSUS, a, um, *Tortueux, sinueux.* SYN. Tortuosus.)(Rectus. **USUS:** Flexuosus introitus aurium.

FLEXŪS, ūs, m. *Détour, sinuosité.* SYN. Anfractus. EPITH. Multus. **USUS:** In hoc quasi flexu ætatis, *sur le déclin de l'âge (le retour).* Flexus viæ, fluminis.

FLO, as, avi, atum, are, n. *Souffler.* ADV. Belle. **USUS:** Suavissimus Auster nobis ab Epiro flavit.

FLOCCIFACIO, is, fêci, factum, ere, a. *Ne faire aucun cas; mépriser.* SYN. Contemno, nihili facio.)(Magnifico. **USUS:** Neque tamen floccifacio.

FLÔRÊO, es, rûi, ere, n. *Fleurir, être en fleur.* SYN. Vigeo, floresco, eniteo, emineo, excellens sum. ADV. Honestissime. PHRAS. Arbores florent, *les arbres sont en fleurs.* Arbores frondent, frondes induunt; in florem

se induunt; folia, gemmas agunt; gemmant, fruticantur, luxuriant. USUS: 1. Hæc arbor floret. 2. TRANSL. Florere omni genere virtutis. Ingenii laude, acumine ingenii, lepore, honoribus, rerum gestarum gloria, existimatione innocentia, laudibus, amicitia, gratia, auctoritate. Tu beatum te, et florentem, et potentem existimas. Fortuna utor florentissima. Cf. Egregius, Vigor, Fama.

FLÔRESÇO, is, ere, n. *Commencer à fleurir*. SYN. Floreo. ADV. Quotidie magis, nus primum. USUS: Sulpitius ad summam gloriam eloquentia florens moritur, *Sulpitius meurt commençant à briller de tout l'éclat de l'éloquence*. Cf. Floreo.

FLÔREÛS, a, um, *De fleur*. USUS: Corona florea.

FLÔRIDÛS, a, um, *Fleur, brillant*. USUS: Floridior Cicerone, at minus gravis.

FLOS, floris, m. *Fleur*. SYN. TRANSL. Lux, decus, honor, ornamentum, *beauté, éclat, lustre, puissance*. EPITH. Flores lectissimi. USUS: 1. Flores carpere, *cueillir des fleurs*. Legere, decerpere. Florum omnium varietas. Suavitates odorum, quæ afflantur e floribus. 2. TRANSL. Gratia non virtutis specie, sed ætatis flore conciliata. Flos nobilitatis et juventutis. Flos equitum, senatus, Italiae.

FLOSCÛLUS, i, m. *Petite fleur*. USUS: Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt. Flosculos in oratione aucupari.

FLUCTÛATIO, ōnis, f. *Agitation, irrésolution*. USUS: Fluctuatio animorum.

FLUCTÛO, as, avi, atum, are, n. *Être agité, flotter*. SYN. Fluctibus jactor, vacillo, fuito. USUS: Tota res etiamnum fluctuat, *tout est encore incertain*. In decreto non decet fluctuare. Oratio fluctuans ac dissoluta, eo quod sine nervis et articulis fluctuet huc illuc.

FLUCTÛS, ūs, m. *Flot, vague*. SYN. Unda, procella. EPITH. Fluctus cani, magni, maximi, præsentis, sedati. USUS: Jactari, allui fluctibus. Fortunam tanquam fluctus a saxo frangi oportet. Sedatis reipublicæ fluctibus, et tempestate communita. Omnes tempestates et procellas in illo concionum fluctu subire. Motus, agitatio, fremitus fluctuum, et undarum sævientium fragor.

FLÛITO, as, avi, atum, are, n. *Couler, flotter; être flottant, irrésolu*. SYN. Flucluo. ADV. Immoderate. USUS: Reipublicæ navis ereptis senatui gubernaculis fluitans in alto, tempestatibusque seditionum.

FLÛMEN, inis, n. *Cours d'eau, fleuve, rivière*. SYN. Fluvius, amnis, profluens. EPITH. Aureum, frigidius, illustre, magnum, maximum, publicum, universum. PHRAS. 1. Flumen profundum est, *le fleuve est profond*. Fluvius est profundo alveo; agit undas magna vi ac mole; præalto alveo de-

fluit; vasta altitudine fluvius, ac navium patiens. 2. Flumen non profundum, *la rivière n'est pas profonde*. Vadosum. Flumen tenui fluens aqua; fluvius, qui vado nonnullis locis transit; qui pedibus transiri, transmitti potest; haud difficili transitu flumen. Tenuis flumen, nedum navium capax, aut ad comportanda, quæ necessaria sunt, opportunum. 3. Flumen rapax est, *le courant est rapide*. Citatum fertur flumen; violentus invehitur fluvius, et magna celeritate defluit. Undas agit magna vi et mole; rapide fluit, delabitur; cursu in mare profuit; vires suas concitat, rapido impetu decurrit. 4. Flumen in monte oritur, *le fleuve prend sa source dans la montagne*. Ex ipsis montis radicibus effunditur; ex monte decurrit, editur, devolvitur; præalto e monte defluit; fluvius oritur fonte ad radices montis conspicuo; visendis ad montis pedem fontibus profuit, crumpit; originem in monte habet; excurrit ex summo montis; fontes vastissimi fluminis in montis jugo sunt; mons ille flumen non uno ore emittit; flumini duobus fontibus iter aperit. 5. Flumen in mare fluit, *le fleuve coule dans la mer*. In mare præcipitat, mare miscetur, lapsu suo et cursu in mare profuit, infertur; multis capitibus in Oceanum influit, se exonerat, se evolvit, aquas in mare desert, mare præceps subit, in mare cadit, in mare decidit, mari excipitur, accipitur, mergitur; Oceano exsorbetur; non uno ostio in mare devolvitur. 6. Flumen agros præterfluit, *la rivière coule à travers les campagnes*. Propter agros fluit; agros secat, alluit; agros præfluit, subluit; agros dispecit; agros pervagatur, prælabitur, interfuit; circum eclos agros rigat; agros dividit, dirimit, distinguit, oberrat. 7. Flumen altissimas habet ripas, *le fleuve a des rives très élevées*. Fluvium præaltæ coercent ripæ; præruptis undique ripis clauditur, cingitur fluvius; inter præaltas utrinque ripas decurrit. 8. Flumen inundat, *le fleuve déborde*. Magnus commotus tempestatibus fluvius, ita magnus et vehemens factus est, nullis ut ripis coerceri posset; fluvius super ripas effusus, sine ullis cœlestibus aquis in altitudinem insolitam crevit; fluvius agros inundavit cum magna strage tectorum, pecorumque et hominum pernicie; annis late restagnavit; amnis continuus auctus imbribus, extra ripas diffluit, excurrit; alveum excessit; ripis se superfluit; ripis torrens aggeres subruit, armenta, tecta, arborum truncos impulit, et se super ruinas evehit atque extulit. 9. Flumen transire, *passer un fleuve*. Superare, trajicere, transire flumen; in adversam ripam transmittere; flumen transgredi; milites fluvium traducere. USUS: 1. Flumine secundo, *en descendant le courant*. Flumine adverso, *en remontant le courant*. Flumen gravissimas naves perferens. Propter altitudinem, rapiditatem, altitudinem fluminis hausti pene aquis. Per

tortuosi fluminis sinus flexusque devolvebantur. Urbem a castris flumen dirimit, *une rivière sépare la ville du camp*. Flumen urbem mediam interfuit, *le fleuve traverse la ville*.
2. TRANS. Flumen ingenii; flumen orationis.

FLŪO, is, fluxi, fluxum, ero, n. Couler. SYN. Labor, mano, excurro, defluo. ADV. Incitatus, libere, longe lateque, longius orationem, tardius numerum, aequaliter. USUS: 1. Quæ natura fluunt atque manant, ut aqua. 2. Diffuso, dilabor, s'écouler, échapper, s'évanouir. Fluit voluptas corporis. Fluunt omnia, nec diutius uno eodemque statu perdurant. Mollitia fluere. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus sunt vincienda. 3. Orior, sortir, émaner, venir de. Inde malum omne fluxit. Hæc ex eodem fonte fluunt. 4. Fracta quædam et fluens oratio. Cf. Flumen.

FLUVIATILIS, æ, gen. com. De fleuve. USUS: Bestiæ aquatiles, ut fluviatiles testudines.

FLŪVIUS, ii, m. Fleuve, rivière. SYN. Flumen, amnis, profluens. EPITH. Atratus, magnus, jucundus. USUS: Fluvius sanguine fluxisse dicitur. Cf. Flumen.

FLUXIO, ōnis, f. Écoulement. SYN. Curusus. USUS: Fluxiones aquarum.

FLUXUS, a, um, Qui coule, liquide; fragile; éphémère. SYN. Incertus, inconstans. USUS: Res nostræ, ut in secundis fluxu, ita in adversis bonæ.

FŌCŪLUS, i, m. Fourneau pour les sacrifices. USUS: Posito in rostris focolo.

FŌCUS, i, m. Foyer, feu. SYN. Locus, ubi ignis fovetur. EPITH. Foci adyti, penetrales, patril, privati, publici. USUS: Pro aris et focis pugnare. Ejicere aliquem domo nudum ac focis patrii, diisque penatibus, sedibus, aris exturbare. Cf. Ignis.

FŌDICO, as, avi, are, a. Tourmenter, chagriner. Res fodicantes, quas malas arbitramur, *ces choses qui inquiètent, que nous regardons comme mauvaises*.

FŌDIO, is, odi, fossum, ero, a. Creuser. SYN. Effodio, perfodio. PHRAS. Fodere terram, retourner la terre, bêcher. Humum moliri; humum alte egerere; vertere terram. USUS: Fodit, invenit auri aliquantum. Pungit dolor, inofodit. Expecta dum stimulis fodiam? Altius fodienti silex ferro impenetrabilis occurrat. Cf. Cuniculus.

FŌDERATUS, a, um, Allié. SYN. Fœdere et amicitia conjunctus; armorum socii, fœdere illigati. USUS: Fœderati populi, civitates. Cf. Socius, Fœdus.

FŌDISSIME, Indignement. SYN. Turpissime.

FŌDIFRAGES, a, um, Qui viole les traités, infidèle, perfide. SYN. Qui fœdus frangit. USUS: Pœni fœdifragi.

FŌDITAS, atis, f. Laid, difforme, souillure. SYN. Turpitude, macula. EPITH. Flagitiosa, intolerabilis. USUS: Depravatio et fœditas turpificati animi. Cf. Turpis.

FŌEDO, as, avi, atum, are, a. Défigurer, souiller, salir. SYN. Maculo. USUS: Romam fœdavit adventus tuus. Templum omni turpitudine, aliquem nefario scelere fœdare. Cf. Maculo, Commaculo.

FŌEDUS, a, um, Laid, difforme; honteux, infâme. SYN. Turpis, flagitiosus. (Purus. USUS: Luxuria omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. Cf. Turpis.

FŌEDUS, ōris, n. Traité d'alliance, pacte, convention. SYN. Pactio, fides, amicitia regum et populorum lege et religione sancita. PHRAS. 1. Fœdus cum aliquo facere, faire un pacte, conclure un traité avec qqn. Fœdus ferre, icere, percutere, peragere; societate ac fœdere se illigare; aliquem sibi adjungere; fœdus cum aliquo jungere; fœdus sancire, pacisci cum aliquo; fœderibus cum hoste devincire fidem; fœdus agere; fœdus confiare armorumque societatem cum altero; fœdus ac societatem inire; armorum societatem data atque accepta fide confirmare; fœdere conjungi. 2. Ad fœdus accedere, se lier avec qqn. Societatem cum aliquo coire; in fœdus transire; in amicitiam et societatem venire; societatem facere; fœdus pangere cum aliquo; accipi in jus æquum; inter socios amicosque pacto fœderis adscribi. 3. Fœdus servare, garder, observer un traité. Fœdere stare, in fide perstare; ultima pro fide experiri. Cf. Fideli, Fidem servo. 4. Fœdus frangere, fouler aux pieds, violer, rompre, déchirer un traité. Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere; contra fœdus facere; fidem prodere; conventiones pactionesque perturbare; pacta ac conventa convellere, rescindere, irrita ac vana facere; pactis, conventis non stare. 5. Fœdus renovare, renouer l'amitié, confirmer; publicas fœderum religiones instaurare. Cf. Amicitiam renovare. USUS: Adversus fœdus stare. Fœdus scribere, tabulis incidere. Cf. Societas.

FŌENEUS, a, um, De foen. USUS: Fœnea hominum simulacra.

FŌENUM, i, n. Foin. USUS: Fœnum secare, demetere; furcillis versare, colligere, construere, in striam coarctare, in manipulos colligere, in metas extruere, sub tectum congerere, in tabulata componere.

FŌETEO, es, era, n. Sentir mauvais. SYN. Male oleo. PHRAS. (Fœtet ex ore, VULG.), si a mauvaise haleine. Anima illi fœtet, fœtente est spiritu; ne quidem animam conservare puram potuit; ore fœtido terrimam nobis pestem inhalat; homo contaminato spiritu, qui omnes ab se odoribus gravitate ac fœditate

depellat, qui aliorum naribus maximam exhibeat molestiam; anima foetida senis. USUS: Anima illi foetet. Cf. Fœtor.

FÆTIDUS, a, um, *Qui sent mauvais, fétide, infect.* USUS: Os fœtidum.

FÆTOR, ōris, m. *Mauvaise odeur, infection.* SYN. Putidus et malus odor. USUS: Jacebat in suo fœtore et fimo.

FOLIUM, ii, n. *Feuille.* EPITH. Aridum. PHRAS. Folia decidunt, *les feuilles tombent.* Folia defluunt; arbor folia dimittit; foliis exuuntur, nudantur arbores. USUS: In arboribus truncus, rami, folia.

FOLLICŪLUS, i, m. *Petit sac.* Saccus, quo paricidarum caput involvebatur. EPITH. Lupinus. USUS: Os folliculo obvolutum.

FOLLIS, is, m. *Soufflet (pour le feu).* Instrumentum ad ignem excitandum. USUS: Id sine folibus et incudibus effici non potest. Ad motis folibus, flatu ignem accendere.

FŌMENTUM, i, n. *Topique, calmant, liniment.* SYN. Delinitio. USUS: Hæc sunt solatia, hæc fomenta humanorum malorum. Fortitudinis fomento mitigatur dolor. Cf. Remedium.

FONS, fontis, m. *Source, fontaine.* EPITH. Dulcis atque plenissimus piscium, perennis, sanctus augustusque, fontes recentes, reconditi. USUS: 1. Fons ex summo montis excurrit, et magno aquarum strepitu cadit; *prendre sa source.* Lucum fons perenni rigabat aqua, *arroser.* Fontis venas intercideret, venas avertere, *couper.* Fontem exhaurire, *tarir.* Fons aquæ dulcis. Fontium gelidæ perennitates. Summa loci salubritas et copia, pluribus circumjectis fontibus perennium aquarum. 2. Principium, origo, caput, *source, principe, origine, sujet.* E fontibus potius hauriant, quam rivulus doctrinæ consequentur. Philosophiæ fontes aperire. Consiliorum, calamitatum omnium fontes.

FŌRĀMEN, inis, n. *Trou.* PHRAS. Foramen in muro facere, *percer un trou dans un mur.* Parietem perfolere, perforare, perumpere; murum terebrare, transverberare, perturbare. USUS: Foramina illa, quæ patent ad animum a corpore. Cf. Sensus.

FŌRAS, *Dehors (avec mouv.)* SYN. Extra. USUS: Foras projicere, extrudere. Scripta foras dare. Accessio ædium foras projecta, foras eminus.

FORCEPS, Ipsi, m. et f. *Tenailles, pince.*

FŌRENSIS, e, gen. com. *De la place publique, du forum, judiciaire.* SYN. Judicialis, publicus. USUS: Oratio judicialis, forensis, concertatoria. Negotia forensia, et extranea.

FŌRES, ium, f. pl. *Porte.* SYN. Janua, ostium, aditus. USUS: 1. Fores aperire, claudere, efringere, pulsare. 2. Ingressus, initium, *ouverture, entrée, accès.* Amicitia et familiaritatis fores alicui aperire, patefacere.

FŌRI, ōrum, m. pl. *Tillac.* SYN. Tabulata navium a puppi ad proram per mediam navim. USUS: Alii malum scandunt, alii per foros currunt.

FŌRIS, *Dehors (sans mouv.)* SYN. Extra, extrinsecus, in luce atque oculis civium. (Domi), intus. USUS: Consilium domi, arma foris. Foris delatæ merces.

FORMA, æ, f. *Forme, beauté.* SYN. Figura, species. EPITH. Certa, magna, maxime sibi cognata, duplex, egregia, eximia, formosior, generosa, magnifica, globosa, humana, ignea, impolita, rudis, insita in mentibus nostris, muliebris, mutabilis, nova, perfecta, rotunda, similis, tota, virilis, ultima, una et consentiens philosophiæ. PHRAS. 1. Forma est non admodum venusta, *il n'est pas très beau.* Figura et lineamentis non est admodum pulchris; habitu formæque corporis non optima; corporis et lineamentorum conformatio, membrorum compositio in eo non est venustissima; aspectu ac specie paulum horridiore est; multum abest ab elegantia formæque dignitate; nihil in illo est ad aspectum venusti ac præclari; honesta magis, quam liberali atque egregia forma est; nulla in eo oris dignitas, ac ne honestas quidem. Cf. Deformis. 2. Forma est plena dignitatis ac majestatis, *sa beauté est pleine de grâce et de majesté.* Habitus formæque viri aliquantulum amplior augustiorque humana. Habitu corporis ea est, quæ facile indicaret, quantus animus lateret; mira in eo oris dignitas, ac forma plane regia. Vir est specie ac pulchritudine insignis; eximia homini corporis species est. Cf. Pulcher. USUS: 1. Omnium animantium formam vincit figura hominum. Imago, forma, nota, simulacrum. Liberali forma adolescens. 2. Character, notio, *idée, plan, modèle.* Exprimere formam reipublicæ horum temporum. Forma ædificii. Forma et figura dicendi; officii honesti forma.

FORMICA, æ, f. *Fourmi.* USUS: In formica non modo sensus, sed etiam mens, ratio, memoria videri possit.

FORMIDO, inis, f. *Crainte, frayeur.* SYN. Timor, pavor. EPITH. Horribilis, subita, improvisa, summa, tanta. USUS: Minas jacere, formidines, fugas, terrores. Formidinem injicere, imponere. Cf. Metus.

FORMIDO, as, avi, atum, are, n. et a. *Avoir peur, craindre, redouter.* SYN. Metuo, paveo. USUS: Formidare omnia. Unus ausus est, quod omnium fugisset formidassetque audacia. Cf. Timeo.

FORMIDŌLŌSĒ, *Avec timidité.* SYN. Timide. Cf. Timide.

FORMIDŌLŌSUS, a, um, *Effrayant, terrible.* SYN. Horribilis. USUS: Dubium et formidolosissimum bellum. Cf. Terribilis.

FORMO, as, avi, atum, are, a. *Donner une forme, façonner*. SYN. *Figuro, fingo, effingo*. (*Deformo*. ADV. *Decore*. USUS : *Formare orationem, eamque variare ac distinguere*. Nos verba, ut ceram fingimus et formamus. Ut temperatus est aer, ita pueri animantur et formantur. Juventutem præceptis; consuetudinem, mores formare, conformare. Se ad alterius mores fingere, formare. Cf. *Fingo*.

FORMOSITAS, atis, f. *Belles formes, beauté*. SYN. *Pulchritudo*, forma. USUS : *Decorum positum est in tribus rebus, formositate, ordine, ornatu ad actionem apto*. Cf. *Pulchritudo*, *Forma*.

FORMOSUS, a, um, *Beau*. SYN. *Pulcher*, qui eximia facie est, ad aspectum venustus. (*Deformis*. USUS : *Formosissimæ virgines*. Cf. *Pulcher*.

FORMŪLA, æ, f. *Règle, loi; formule de droit*. SYN. *Præscriptum, norma*. EPITH. *Augustissima, antiquissima, certa, plena, consentanea rationi*. USUS : 1. *Testamentorum, sponsonum, postulationum, iudiciorum, jurisconsultorum formulæ*. 2. *Norma, regula, règle, loi*. Formula quædam constituenda, quam sequentes, ab officio nunquam aberramus. Erit hæc formula Stoicorum disciplinæ maxime consentanea.

FORNAX, acis, f. *Four, fourneau*. USUS : *Ar dentes fornaces*.

FORNICATUS, a, um, *Fait en volute, cintré*. SYN. Qui fornicem habet. USUS : *Paries fornicatus, mur plein, en volute*. (*Fornicor, fornicatio, fornication, vulg. sunt*.) Cf. *Scortor*.

FORNIX, Icis, m. *Volute, cintré, arc*. SYN. *Testudo, camera, arcus*. USUS : *Fornix vitium fecit*.

FORS, fortis, f. *Hasard, fortune, sort*. SYN. *Fortuna*. USUS : *Fors domina campi. Ut fors tulerit, à l'aventure, au gré du hasard*.

FORSITAN, *Peut-être*. SYN. *Fortassis, fortasse*. USUS : *Forsitan queratis, quid sit?*

FORTASSE, *Peut-être*. SYN. *Forsitan*. USUS : *Puer fortasse fatuus*.

FORTASSIS, *Peut-être*. SYN. *Fortasse*.

FORTE, *Par hasard*. SYN. *Casu, fortuna, fortasse, forsan*. USUS : *Forte evenit, ut Puteolos venire*. Cf. *Casus*.

FORTIFICO, as, are, a. *Fortifier*. USUS : *Animum fortificare*.

FORTIS, e, gen. com. *Fort, courageux; solide*. SYN. *Magnanimus, acer, strenuus, constans, potens, robustus, valens, invictus, animosus, multum roboris habens, in quo multum est roboris et virtutis, maximi animi; qui omnia in se esse posita ducit, et humanos casus virtute inferiores putat*. (*Ignavus*. ADV. *Egregie, maxime, sane, vere*. PHRAS. 1. *Est vir fortis, cet homme est courageux*. Vir est

singulari animi magnitudine, qui humana omnia premat, casus contemnat humanos, omnia, quæ in hominem cadere possunt, subter se habeat, et despiciat. Est celsus et erectus, quique ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducat; est stabilis, firmo et magno animo; animo præditus firmo ac constanti. Vir altus et excellens, vere fortis, infra se omnia humana ducens; robusto animo, et invicta constantia; cui suppetunt animi ad invidiam sustinendam; quem nullus terror unquam dejiciat; cui magnitudo animi, ne fortuna quidem infracta; cui tantum roboris animo, tanta animi præsentia, nihil ut eum frangere, debilitare nihil possit. 2. *Fortis animo viribusque, homme au corps robuste et à l'âme intrépide*. Ingens animi virumque, prævalidus pari viribus animo; viribus ingens bellatorque primus; vigeat animo corporeque, vix ut robur ejus viresque sustinere vis ulla posset. Cf. *Animus, Robustus, Expositus*. USUS : *Viri fortes, quorum opera eximia in rebus gerendis existit. Vir fortis, acris animi magnique. Animi impetu fortissimo*. Cf. *Fortitudo, Assuesco malis*.

FORTITER, *Fortement, solidement; énergiquement, bravement; avec courage*. SYN. *Animose, viriliter, constanter, nervose, acriter, strenue, magno animo fortique; magno præsentique animo*. PHRAS. *Fortiter tulit injuriam, il supporta courageusement cette injure*. In atroci calumnia virtus ejus nihil contremuit; magno elatoque animo; nullo trepidationis signo; animostrenue ac impavido casum acerbissimum excepit. Cf. *Animus*.

FORTITUDO, Inis, f. *Force d'âme, courage, fermeté*. SYN. *Magnitudo animi, et robur; animi excelsi, atque invicti magnitudo; animi excellentia; elatio magnitudoque animi; animi excellentis præstantia; animi præsentia, robur, vis, excelsitas et magnitudo; acer animus et præsens, magna vi et incredibili animus*. (*Ignavia, inertia, timiditas*. EPITH. *Custos dignitatis, incredibilis, jucunda auditu, præsens, princeps, propria viri, rabiosa, robusta et stabilis*. PHRAS. *Ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, animi fortitudine me defendo, la vigueur de mon âme me protège contre les malheurs auxquels la vie de l'homme est exposée*. Ad humana omnia, quibus vita humana subjecta est, fortis sum; contra fortunam firmus, paratus, armatus, validus, firmissimis animi præsidis munitus sum; minimum laboro de humanis casibus; susque deque res humanas facio, contemno, negligo, despicio, asperno; humanis casibus animi præstantia, virtute, fortitudine resisto. Fortunæ conatibus obviam eo, occorro; obijcio me, oppono me fortiter atque acriter. Spero fortunam fretus conscientia. Adversa, infesta, infensa, iniqua mihi est fortuna, valet tamen; seipso nititur, sua in seipso præsidia ponit; a

se ipso praesidium omne petit animus meus adversus fortunæ viam, impetum, conatus, injuriam, tela omnia. Mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat, augeat viribus, validiorem reddit; mihi animos, virtutem, vires, fortitudinem, firmitatem addit. Acerbe me exagitat fortuna, tamen minimum res me humanæ commovent, afficiunt, perturbant. USUS: Fortitudo est considerata periculorum susceptio, laborum perpassio, dolorum laborumque contemptio. Fortitudinis proprium est nihil extimescere; omnia humana despiciere; nihil quod homini accidere potest, intolerandum putare. Fortitudo præcipue in mortis ac doloris contemptione spectatur. Fortitudo est scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patiendi, humanæ legi parens sine timore. Ejus comites magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia. Venientibus malis obstat. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, rerum humilium contemptio, laboris cum utilitatis ratione perpassio.

FORTUITO, Par hasard, fortuitement.

SYN. Fortuito, casu, temere, forte. (Consulto. USUS: Casu et fortuito factum est. Repentina aliqua voluntate, et fortuito incidere in aliquid agendum. Cf. Casus.

FORTUITU, * Par hasard, fortuitement.

SYN. Fortuito. USUS: Id tibi non excidit fortuito, sed scriptum, meditatam, cogitatum attulisti. Temere, ac fortuito, inconsiderate, negligenter aliquid facere. Casu et fortuito navis in portum delata est.

FORTUITUS, a, um, Accidentel, fortuit.

SYN. In fortuna positus, non provius. USUS: Fortuita bona. Fortuita atomorum concursio; fortuita et subita oratio, discours improvisé.

FORTUNA, æ, f. Fortune, sort, destin.

SYN. Sors, fors, casus, temeritas, eventus, mora, conditio. (Consilium, ratio. EPIRH. Adversa, aversa, afflicta, perdita, aliena, amplissima, anceps, cæca, communis, dispar, dissimilis, diuturna, domina rerum humanarum, dubia, dura, crudelis, egregia, excellens, exigua, eximia, externa, extrema, falsa et volucris, fatalis, florentissima, fluxa, fortunatior, fragilis, gravis acerbique, inclinata et prope jacens, incolumis, incredibilis, inferior, infesta, infima, insana, integra, levis, magna, mala, mortalis, multa, optabilis, optima, particeps, perdita, popularis, præcipua, præstans florensque, pristina, propitia, prospera, æqualis perpetuaque, singularis, spoliata, stabilis, summa, tanta, tuta tranquillaque, turpis, vaga volubilisque, vetus, volucris. PHRAS. 1. Fortunam suam sibi quisque ipse parat, chaque homme est l'artisan de sa propre fortune. Fortunæ quisque suæ faber est; mores cuique sui fortunam fingunt, conciliant; fortunam sibi quisque facit; sibi quisque, non fortunæ, incrementa sua debet. 2. Quæcumque

que fortuna fuerit, tentabo rem, quoi qu'il arrive, j'essayerai. Fortunæ periculum faciam; fortunam tentabo; fortunæ me committam; forti rem committam; in aleam quamvis dubiam ibo; rem in casum eventus, quamvis ancipitis, committam; fortunam, quæcumque oblata mihi fuerit, complectar; quæcumque cursum fortuna dederit; utrumque res cadet; quodcumque fors obtulerit; quæcumque fors casum tulerit; quocumque fortuna rem dederit; quicunque casus negotium gubernarit. 3. In hoc bello partes sequar, quibus fortuna faverit, dans cette guerre, je suivrai le parti que favorisera la fortune. Ad fortunam inclinabo; fortunæ mea consilia applicabo. Quo fortuna rem dederit, inclinari; quibus partibus se fors dederit, quibus affulserit fortuna; quibus aspirari; cum quibus ratio ac fortuna steterit, ad eas me aggregabo. 4. Fortuna in bello multum potest, le hasard est puissant à la guerre. Fortuna rerum quidem humanarum, sed maxime campi domina. Magna est vis fortunæ in utramque partem, seu ad res secundas, seu adversas. Bellicis in rebus sæpe fortuna plus, quam ratio potest. 5. Fortuna modo prospera, modo adversa utimur, nous sommes tantôt heureux, tantôt malheureux. Fere conjunctio est secundæ, dubiæque fortunæ. Ab excitata fortuna ad inclinatam fere desciscimus; jam florentissima utimur, jam duriore conflictamur. Varietate fortunæ jactamur, prosperis nunc rebus, nunc ambiguis. 6. Fortuna prospera moderate utitur, il est modeste dans la prospérité. In rebus secundis, et ad voluntatem fluentibus minime elatus est; in secundissimis rebus, etiam res maximas fortuna suffragante consecutus, minime insolescit; modum etiam secundis rebus novit imponere, nec nimis credere serenitati præsentis fortunæ. Prudens homo, et merito felix, qui cum præsto habeat ubique fortunam, eandem tamen veretur, qua aspirantes maximas gessit. Quamquam omnia illi a fortuna data, tributa sint, nunquam tamen superbum se præbet in tanta fortuna; fortunam etiam secundam pulcherrime ferre novit; ejus animum non magis prospera effert fortuna, quam adversa deicit. Virtute fortunam adæquat, nec secunda insolens, nec adversa dejectus. 7. Fortuna utor adversa, je suis malheureux, la chance m'est contraire. Fortuna mihi undique adversatur; nihil usquam secundi est; tempestates procellæque aliæ ex aliis mihi subeundæ sunt. Fortunæ fulminibus unus petor; undique me infestat, oppugnat, exagitat, vexat, premit; consilia mea everit, discutit, profigat adversa fortuna. Pertinax me fortuna urgere, se mihi objicere non desinit. Inimicam ubique experior fortunam, male mihi cum fortuna convenit, percussus fortunæ vi jaceo; jacent res meæ ac fortunæ; alius ex alio casus rerum mearum tranquillitatem perturbat; fortuna

utor infesta, infensa, iniqua, dura, acerba, aspera, difficilis; novis semper fortunæ telis ac ictibus expositus, subjectus sum; alius ex alio casus me affligit, pessusdat; novum identidem vulnus a fortuna accipio; fortuna afflicta opprimor; in novas semper difficultates, calamitates incurro; novis calamitatibus involvor, implicor; in maximas me difficultates fortuna conjicit; sempiterna nox fortunis meis offunditur; omnium, qui vivunt usquam, gentium sum miserrimus. Quis me homo est miserius? Omnes felicitates mihi adversantur; ærumnas omnes omnium supero ærumnis meis. Cf. Miser. 8. Vita humana multis est exposita fortunæ injuriis, *la vie de l'homme est exposée à tous les coups du sort*. Innumeris fortunæ telis patet hominum vita; innumera fortunæ tela impendunt, imminet vitæ nostræ; casus plurimi, eventus rerum varii singulis prope horis extimescendi. Quisquis vitam ingreditur, quisquis in hanc lucem prodit, quisquis spiritum e cœlo ducit, quisquis hujus lucis usura fruitur, eum casus innumerabiles manent; ei, et quæ velit, et quæ nolit, exspectanda multa sunt; ejus animus ex vario rerum eventu perpetuo fluctet, necesse est. Omnium rerum humanarum vicissitudo est, nulla nobis non timenda, non excitanda. Dum in terris sumus, degimus, ætatem exigimus; dum inter vivos agimus, est vicissitudo, est fortunæ inclementia, est fortunæ vis in utramque partem. Quam vaga volubilisque fortuna, tam varia commutabilisque vitæ nostræ ratio est; in casu atque fortuna bona corporis, et quæ extra corpus sita sunt et collocata. 9. Fortuna est inconstans, *la fortune est inconstante*. Varietas est propria fortunæ; volubilis ejus rota versatur semper; varii sunt incertique casus; usque variat fortuna; momento temporis vertitur, lubrica est et versatilis, nec invita teneri potest. Crebra fortunæ est varietas; jactamur invicem per ludibria fortunæ; nihil tam contrarium constantiæ, quam fortuna, fortuna amica varietati constantiam respuit; fortuna ab inconstantia seungi non potest; vaga est volubilisque fortuna; nunquam eodem diu vestigio stat fortuna. 10. Fortuna se vertit, *la chance tourne*. Fortuna retro volvitur; hic casus vententi nos præbet fortunæ, fortuna se inclinat, consiliis obstat et adversatur; a fortuna derelicti sumus; fortuna vertitur, variat nunc, dilabitur fortuna, fortuna nos destituit. USUS: 1. Fortuna prospera, æquabilis perpetuæque, *prosperité, bonne fortune*. Fortuna inclinata, et prope jacens, *malheur, fortune qui penche, qui déchoit*. Fortuna adversa, aversa, afflicta, perdit, acerba, *adversité, mauvaise fortune*. Fortuna varia, commutabilis, vaga, volubilis, fluxa, anceps, dubia, *fortune capricieuse, aveugle, hasard*. Fortuna utraque, *la bonne et la mauvaise fortune*. Fortunam belli tentare, periclitari, *tenter les hasards de la guerre*.

Ferre, subire pulcherrime secundam et adversam fortunam, *supporter parfaitement la bonne et la mauvaise fortune*. Fortunæ obsequi, cedere, *céder à la fortune*. Omnis spes, ratio et cogitatio illi ex fortuna pendet, *il abandonne tout au hasard*. Fortunæ consilia sua applicare, *rechercher la fortune, régler ses desseins d'après la fortune*. Cum virtute fortunam adæquare, *être aussi vertueux que fortuné*. 2. Conditio, *état, condition*. Homines infima fortuna, *hommes de la dernière classe*. Num versor tecum in eadem fortuna? Cf. Felix, Felicitas, Calamitas, Miser, Miseria.

FORTUNÆ, arum, f. pl. *Biens, richesses, revenus, fortune*. SYN. Bona, copię, opes, divitiæ, dona fortunæ, res, quas fortuna tribuit, bona, quæ alicui a fortuna data sunt, res familiaris. PHRAS. Fortunis aliquem privare, *priver qqn de ses biens*. Fortunas alicujus proderet; in fortunam invadere, fortunis aliquem exuere, orbare, spoliare, evertere; deturbare aliquem de fortunis. USUS: Aliquem fortunis augere, cumulare, *comblar de biens*. Alicujus fortunis imminere, *menacer la fortune de qqn*. Fortunas dissipare, *dissiper ses biens*. Fortunas amittere, *perdre sa fortune*. Fortunas cum morte dimittere, *abandonner*. Fortunas suas ac dignitatem obtinere. Fortunis frui. Per fortunam! (formula obtestantis). Cf. Divitiæ, Opes, Bona.

FORTUNĀTĒ, *D'une manière heureuse*. SYN. Feliciter. USUS: Fortunatè beateque vivere. Cf. Feliciter.

FORTUNĀTUS, a, um, *Fortuné, riche, opulent; heureux*. SYN. Felix, cui venti valde secundi, cui fortuna ubique præsto est; incredibili fortuna cumulat, cui ad felicitatem nihil deest; cui recte res omnes sub manus succedunt. Infelix, miser. ADV. USUS: Nobilis, fortunatus homo. Cf. Felix.

FORTŪNO, as, avi, atum, are, a. *Reudre heureux*. SYN. Servo, augeo. PHRAS. DEUS te fortunet, *quæ DIEU vous fasse réussir*. Tu quod agis, id velim DEUS approbet; DEUS inceptis tuis successus det prosperos; DEUS tibi optata ferat omnia; DEUS faxit, ut felicia fausta que sint, quæ suscipis; faveat aspietque consilio tuo; felix adsit inceptis tuis; bene vertat DEUS, quod agis; DEUS votis tuis optatisque cumulate respondeat; faveant Superi tuis conatibus; fortunet DEUS, quod tibi in manibus est; divi te omnes adjuvent, ut bonis avibus cepta res melioribus exeat; ut, quod Superis fortunantibus instituit, id propitio Numine absolvat; ut, quod aggressus, quod auspicatus es, id succedat optime, id fauste ac feliciter eveniat, cadat; prosperum eventum sortiatur; ad felicem exitum perducatur; DEUM tibi hæc consilia fortunare cupio. Cf. Precandi formulæ. USUS: Tibi patrimonium dii fortunet! Honorem tibi deos fortunare volo.

FÖRUM, i, n. *Forum, place publicus*. **EPITH.** Celeberrimum, commune, iniquum, maximum, medium, molestum, mutum, plenum, refertum militibus, totum, transversum, non modo vacuum a bonis, sed etiam a liberis inane. **USUS**: 1. Forum boarium, olitorium, piscarium. 2. Iudicia publica, *tribunal, barreau*. Forum egit in provincia. Postquam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenum dignitatis. Forum colere. Forum refrixit.

FOSSA, æ, f. *Fosse, fossé*. **EPITH.** Abundans gurgitibus, lata. **PHRAS.** 1. Fossam facere, *faire une fosse*. Fossam deprimerere; fossam obducere, ducere. 2. Fossa munire oppidum, *entourer la ville d'un fossé, d'un retranchement*. Oppidum fossa ac vallo circumdare, munire, circummunire, sepire. **USUS**: Fossæ pluribus locis objectæ iter abrupterant. Rheni fossa gurgitibus abundans.

FOSSIO, onis, f. *Action de creuser*. **EPITH.** Recens. **USUS**: Agri fossiones et repatinationes. Terra recenti fossione fumans.

FOSSOR, oris, *Cultivateur; fossoyeur*. **SYN.** Qui fodit.

FÖVEA, æ, f. *Trou, trappe, fosse; pidge*. **SYN.** Fossa, scrobs. **USUS**: In foveam incidit.

FÖVEO, es, fovi, fõtum, ere, a. *Soigner, entretenir, protéger, aimer*. **SYN.** Tego, alo, tueor, retineo. **USUS**: Inimicum meum ita fovebant, ita in manibus habebant, ita osculabantur. Fove amorem, et auge, quo in me ferebaris. Semper te foveo, et quibuscumque rebus potero, augebo. Omnibus me rebus semper fovit et ornavit. Hoc enimvero est alere vitium et fovere. Cf. Alo, Tueor, Faveo.

FRACTUS, a, um, *Brisé; abattu*. **SYN.** Infractus, debilitatus, afflictus. **USUS**: Qui me animo nimis fracto esse, atque afflicto, loquebantur.

FRÄGILIS, e, gen. com. *Fragile*. **SYN.** Caducus. (Firmus, stabilis. **USUS**: Corpus fragile, caducum, animus semperternus. Quis stabile futurum et firmum confidat, quod fragile et caducum sit? Cf. Infirmus, Humanus, Debilis.

FRÄGILITAS, atis, f. *Fragilité; faiblesse*. **USUS**: Fragilitatem naturæ communis etimbecillitatem, et casus humanos et incertos eventus valetudinis pertimesco.

FRAGMENTUM, i, n. *Fragment, morceau, débris*. **SYN.** Rei fractæ pars, frustum. **USUS**: Fragmenta lapidum, lignorum.

FRÄGOR, oris, m. *Bruit délatant, fracas*. **SYN.** Rei fractæ sonitus, strepitus.

FRÄGRO, as, are, n. *Exhaler une odeur forte*. **SYN.** Odorem reddo, odorem afflo.

FRANGO, is, fregi, fractum, ere, a. *Briser, détruire*. **SYN.** Infringo, confringo, perrumpo, comminuo, infirmo, contundo. **ADV.** Facile, vehementius. **PHRAS.** Frangere mu-

nimenta oppidi, *renverser les fortifications d'une ville*. Convellere, laxare, comminere muros; compages operum interscindere; mœnia lacerare, pinnas detergere; repagula, valvas demoliri; valla quassare, vellere; claustra infringere; decutere portas, excindere. **USUS**: 1. Fores frangere. Remos frangere et detergere. 2. Cohltheo, coerceo, *arrêter; réprimer, dompter*. Animos alicujus, spiritus, impetum, audaciam, furem, cupiditates, libidines frangere, contundere. Pertinaciam frangere et expugnare. 3. Debilito, infirmo, *affaiblir, épuiser*. Metu, dolore, morbo, animo frangi; malorum diuturnitate frangi, et dolori succumbere. 4. Violo, *violer*. Fidem, fœdus frangere. 5. Remitto, *diminuer*. Frangit se calor. Cf. Destruo.

FRÄTER, tris, m. *Frère*. **SYN.** Germanus. **EPITH.** Amantissimus, carissimus, impius, levis, major, minimus, miser, optatissimus, optimus, ornatissimus, præditus parietate et industria, *suavissimus*. Fratres amantissimi et conjunctissimi. **USUS**: Volo, mi frater, fraterculo tuo credas. Concordissimi fratres.

FRÄTERCŪLUS, i, m. *Petit frère*. **SYN.** Frater.

FRÄTERNE, *Fraternellement*. **SYN.** Germane. **USUS**: Epistolæ non fraterne scriptæ. Fraterne debes ignoscere.

FRÄTERNUS, a, um, *Fraternel*. **USUS**: Fraterna necessitudo. Fraternali amorem demonstrare in aliquem.

FRÄTRICIDA, æ, m. *Fratricide*. **USUS**: Parricida, fratricida.

FRÄUDÄTIO, onis, f. *Mauvaise foi*. **SYN.** (Fides. **USUS**: Inter bonos bene agere oportet, et sine fraudatione.

FRÄUDÄTOR, oris, m. *Fripon*. **SYN.** Inficiator. **USUS**: Fraudator creditorum, *banqueroutier*.

FRÄUDO, as, avi, atum, are, a. *Frauder, tromper, dépouiller*. **SYN.** Fraudem facio, fallo, destituo, ludifico. **ADV.** Improbissime, palam. **USUS**: Fraudare creditores. Qui socium pecunia fraudaverit. Cf. Decipio.

FRÄUDÖLENTUS, a, um, *Fourbe, trompeur*. **SYN.** Fallax, dolosus, mendax, malitiosus. **PHRAS.** Fraudulentus homo est, *c'est un fourbe*. Ad fraudem acutus; fallaciis totus constat; fallaciis ac fraudibus consutus est. Cf. Astutus, Fallax, Fallo.

FRÄUS, fraudis, f. *Mauvaise foi, ruse, fraude, perfidie*. **SYN.** Dolus, malitia, fallacia, machina, insidie, error, præstigia, circumscriptio. **EPITH.** Capitalis, familiaris, impia, minima, præsens, scelerata et nefaria, summa, valentior. **PHRAS.** 1. In fraudem homines impellere, *tromper les hommes*. In fraudem deducere, agere, conjicere; fucum, fallaciam

facere; ludificare homines; tenebras iis offundere; dolis eos circumvenire, circumducere. Cf. Decipio, Fallo. 2. In fraudem inductus est, *il a été pris au piège*. In fraudem delatus, delapsus est; in fraudem incidit; fraude irritus, captus, circumventus est. Cf. Fallo. USUS: 1. Filio pietas erga patrem fraudi esse non debet. Hoc mihi ne fraudi sit, aut noxae, *causer du tort, porter préjudice*. 2. Fraudem admitto, *commettre une mauvaise action*. Fraudem suscipere, concipere, facere. Fraudem capitale ausus. Fraudem creare alicui. Cf. Decipio.

FRÉMÉBUNDUS, a, um, *Frémissant d'indignation*. SYN. Furens, indignatione plenus.

FRÉMÏTUS, us, m. *Bruit, fracas; frémissement*. SYN. Strepitus horribilis. USUS: Fremitus armorum, *cliquets des armes*.

FRÉMO, is, ūi, Itum, ere, n. *Retentir, résonner; frémir, murmurer (de joie ou de colère)*. SYN. Perstrepo. USUS: Fremuit ereptum sibi consulatum. Fremunt gaudio erecti. Fremant omnes, dicam, quod sentio. Cf. Rabies.

FRENDO, is, fressum vel frēsum, ere, n. *Grincer des dents*. SYN. Fremo, sævio. USUS: Leo frendens.

FRĒNO, as, avi, atum, are, a. *Retenir, modérer*. SYN. Reprimo, domo, cohibeo. USUS: Furores alicujus frenare; voluptates frenare. Cf. Cohibeo, Coerceo, Comprimo, Domo.

FRĒNUM, i, n.; pl. frena, orum, n. vel frea, ōrum, m. *Frein, bride, mors*. SYN. Instrumentum, quo equum moderatur. EPITH. Novum. USUS: Alteri calcaria adhibenda, alteri freni; frenos furenti injicere. Frenum recipere, mordere, *ronger son frein*. Frena ubi equus receperit.

FRĒQUENS, entis, omn. gen. *Nombreux*. SYN. Multus.)(Infrequens, rarus. USUS: 1. Frequentes fuimus ad ducentos. 2. Numerosus, *peuple*. Frequens regio, municipium. Frequens senatus. Frequentissimum theatrum. 3. Crebro et crebro, *souvent*. Frequens in senatum venio. Cf. Copia, Sæpe.

FRĒQUENTĀTIO, ōnis, f. *Abondance*. SYN. Crebritas, multitudo, coacervatio. EPITH. Densa et continens, universa. USUS: Densa et continens verborum frequentatio.

FRĒQUENTER, *Souvent*. SYN. Frequens, crebro. USUS: Frequenter et assiduus. Cf. Sæpe.

FREQUENTIA, æ, f. *Concours, affluence; abondance*. SYN. Crebritas, multitudo.)(Paucitas, solitudo. EPITH. Gravis et plena rerum, incredibilis, magna, similis, solida, tanta, usitata. USUS: Maxima frequentia domum deducebar. Summa hominum, assidua amicorum frequentia me celebrat et ornat. Cf. Crebritas, Multi.

FRĒQUENTO, as, avi, atum, are, a. *Frequentier, être assidu auprès; célébrer*. SYN. Celebro, sæpe adeo.)(Desero. ADV. Acervatim, summe. PHRAS. 1. Maritima loca libenter frequento, *volontiers je vais sur le bord de la mer*. Utor frequenter, nec sine voluptate maritima regione; maritimæ regionis aspectu libenter ac frequenter pascor; frequens ad maritimas regiones venio, accedo, quod eorum locorum aspectus mirifice me capiat, teneat, oblectet; frequenter et jucunde versor in locis maritimis; ut nihil jucundius est oculis meis maritimæ regionis aspectu, ita nusquam frequentior sum, quam in locis maritimis. Frequens sum in ora maritima, quod ex ejus aspectu miram hauriam voluptatem. Cf. Adeo. 2. Jam in tertium annum frequentat scholam, *c'est la troisième année qu'il fréquente l'école*. Jam in tertium annum magistro operam dat; in scholam itat; scholam terit; ea in schola versatur; in ludum commutat; scholam obit; magistrum audit. USUS: Maritima loca cum voluptate frequento, *fréquenter*. Vocem aliquam frequentare, *répéter, redire souvent*, in ore habere. Regionem aliquam coloniis, populis frequentare, *peupler*.

FRĒTUM, i, n. *Détroit*. SYN. Locus angustus in mari, maris æstus. EPITH. Horrisomum, medium. USUS: Freto ad Messaniam transit. Quid de fretis, aut maritimis æstibus plura dicam?

FRĒTUS, a, um, *Appuyé sur, confiant en*. SYN. Confusus, nixus, fultus. USUS: Partim innocentia fretus, partim gratia potentum nixus, partim amicitia fultus.

FRICO, as, cūl, ctum, are, a. *Frotter*. Dentes fricare.

FRIGEŌ, es, ere, n. *Avoir froid*. SYN. Algeo, congelacio.)(Caleo. ADV. Plane, valde. USUS: Sine Baccho et Cerere Venus friget. Studia populi, judicia frigent. Cf. Frigus.

FRIGESCO, is, ere, n. *Se refroidir*. USUS: Nos hic frigore frigesimus.

FRIGIDUS, a, um, *Froid, glacé*. SYN. Gelidus, algidus. USUS: Acumen frigidum; jejunia et frigida calumnia; lentus in dicendo ac prope frigidus orator. Cf. Languidus.

FRIGUS, ōris, n. *Froid, froidure*. SYN. Vis frigorum.)(Calor. EPITH. Gelidum, intolerabile, maximum, tantum, tremulum. PHRAS. Ingens est regionis ejus frigus, *ce pays est très froid*. Regio est propinquitatem Alpium prægelida; infames frigoribus Alpes; incolarum corpora rigentia gelu torpent; torpentibus frigore nervi vix artus possunt flectere. Nunquam non humus illic gelu riget. Frigoris vis imbres concreto gelu adstringit; acrior ubique vis frigoris afflat et montibus; acrior ibi vis est frigoris; magnitudo frigorum tanta, ut corpora incolarum quamvis patientia algoris,

obrigescant; artus sæpe vi frigoris ambulantur. USUS: Frigus impendebat intolerabile. Vix in tectis ipsis frigus declinatur. Frigore obriguimus. Vis frigoris depellitur. Frigus se remittit.

FRIVOLUS, a, um, *Frivole, futile, léger*. SYN. Nugatorius. USUS: Frivolus sermo, et illiberalis. Cf. Ineptus.

FRONDES, Ium, f. pl. *Feuilles, feuillage*. SYN. Arborum folia. USUS: Via deserta, et frondibus et virgultis interclusa.

FRONDESCO, I, a, ere, n. *Se couvrir de feuilles*. SYN. Frondes emitto. USUS: Arbore verno tempore tepefactæ frondescunt.

FRONDOSUS, a, um, *Touffu, abondant en feuillage*. SYN. Frondibus abundans. USUS: Montes frondosi.

FRONS, frontis, f. *Front*. SYN. Pars illa vultus ab oculis ab capillos. EPITH. Bella, familiaris, pristina, verissima. USUS: Frons est animi janua. Frontis contractio gravitatis indicium. Tunc ausus es, ista fronte te ostendere? Fronte et oratione magis, quam ipso beneficio capiuntur homines. Frontem contrahere, *plisser, rider le front*. Frontem corrugare, caperare, obducere. Frontem ferire, *se frapper le front (en signe de dépit ou d'indignation)*. Frontem explicare, porrigere, exporrigere, *se dérider*. Cf. Vultus.

FRONTO, onis, m. *Qui a un large front*. SYN. Tumidamagnaue fronte præditus.

FRUCTUARIUS, a, um, *De fruit, à fruit*. USUS: Agri fructuarii, vestigales, *champs affermés (qui paient une taxe)*.

FRUCTUOSUS, a, um, *Qui rapporte, second, fertile*. SYN. Frugifer, utilis. USUS: Ager fertilis natura, cultu fructuosus. Res rustica bene culta et fructuosa. Beneficia iis, a quibus proficiuntur, fructuosa. Cf. Fertilis, Utilis.

FRUCTUS, us, m. *Fruit; produit, rapport*. SYN. Fruges, fetus, partus, utilitas, commodum; voluptas, delectatio. EPITH. Amplissimi, annui, desperati, extremi, integri, læti, uberes, mirifici, novi, presentes. PHRAS. Magnum inde fructum habui, *j'ai tiré de là un grand profit*. Lætos et uberes consilii, laboris, et vigiliarum mearum fructus cepi, percepit, messui; fructus mihi amplissimos id consilium tulit, reddidit, genuit. Hoc consilium maximo mihi fructui fuit; consilii fructus nec unus, nec vulgaris erat. Consilii ac laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli, qui longe omnium pulcherrimus. Usus ex consilio nihilo minor, quam ex labore capiebatur. Cf. Utilitas. USUS: Liberalitas pecunie fructus est pulcherrimus. Arbor fructus reddit annuus. Magnum gloriæ fructum e rebus gestis percepit. Honestissimæ voluptatis fructus in virtute inest.

FRUGALIS, e, gen. com. *Sobre, frugal*,

modéré. SYN. Frugi.)(Nequam. PHRAS. Frugalitas sum, *je suis sobre*. Ventrem aspero parabili victu contentum, exquisitas delicias non appetentem; inimicus sum luxuriosis epulis; vini cibique parcissimus; singulari sum frugalitate; cibo utor, victuque honesto magis, quam splendido. USUS: Optimus colonus, parcissimus, frugalissimus. Frugalitas homo et moderatus. Cf. Parcus, Abstinens.

FRUGALITAS, atis, f. *Frugalité, modération, sobriété*.)(Nequitia, Intemperantia. EPITH. Singularis et admiranda. USUS: Singulari vir, et admiranda frugalitate. Frugalitas, ut opinor, a fruge. Cf. Abstinencia.

FRUGALITER, *D'une manière frugale, sobrement*. SYN. Modeste, moderate.)(Nequitia.

FRUGES, frugum, f. pl. *Productions de la terre (blé, légumes, fruits, etc.)*. SYN. Fructus terræ. EPITH. Certæ, inimicissimæ, minutæ, uberiore. PHRAS. Magna fuit frugum ubertas, *les récoltes furent abondantes*. Expedita fuit res frumentaria; egregia frumentatio fuit. Ingentes frumenti acervos sustulerunt coloni. Demessis segetibus summa annonæ vilitas exstitit. Cf. Annona. USUS: 1. Terra feta frugibus. Frugum ubertas, copia, perceptio, conservatio. Fruges et alimenta custodienda sunt claustris. Terra fruges fundit; natura fruges ad spicam producit. 2. Mellior vitæ ratio, *vertu, honnêteté*. Ad bonam frugem se recipere, *rentrer dans la bonne voie*. Cf. Fructus.

FRUGI, indecl. *Économe, sobre, frugal; rangé, sage, chaste*. SYN. Moderatus, modestus, temperans, abstinens, innocens,)(Nequam. USUS: Frugi homo. Vita frugi, honesta, sobria, serena. Cf. Probus, Bonus.

FRUGIFER, a, um, *Qui porte des fruits productif, fertile*. USUS: Tota Philosophia frugifera et fructuosa est, *la philosophie est féconde en résultats*. Cf. Fertilis.

1. **FRUMENTARIUS**, ii, m. *Marchand de blé*. USUS: Mercatores frumentarii.

2. **FRUMENTARIUS**, a, um, *Qui concerne les blés, les vivres*. USUS: Lex frumentaria. Lucrum frumentarium. Res frumentaria, *approvisionnement*.

FRUMENTATIO, onis, f. *Action de fourrager*. SYN. Frumenti collectio. USUS: Omnes nostras pabulationes frumentationesque observabat.

FRUMENTATOR, oris, m. * *Fourrageur*. USUS: Improvisio impetu cum frumentariis est circumventus.

FRUMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Fourrager*. SYN. Frumentum colligo. USUS: Milites frumentatum missi.

FRUMENTUM, i, n. *Blé, vivres*. SYN. Triticum. EPITH. Copiosum, decumanum,

multum, privatum et publicum, unum et idem. USUS : 1. Frumentum serere, metere. Frumentum pulcherrime provenit, maturat. Frumentum supportare, importare, in loca tuta comportare, convehere, *importatione de blé*. Frumentum imperare deditiis, *imposer aux peuples vaincus un tribut de blé*. Frumentum condere, comprimere, *cacher le blé, l'enfermer sous terre dans les silos*. Frumentum corrumpere, hosti intercludere.

FRŪOR, ōris, frūctus sum, frūi, d. *Jouir*. SYN. Potior; fructum voluptatemque percipio. PHRAS. Fruere rebus meis, *jouir de ce qui m'appartient*. Utere rebus meis; quos ex me capere potes fructus, tibi patent; mea omnia utenda tibi et possidenda dedi. Rebus meis ut tuis lactare et perfrui. Qui fructus, quæque utilitates e rebus meis percipiuntur, tuas existima. Quem ex rebus meis usum habere potes fidenter decerpe. Patent tibi fontes mei, unde haurias pro arbitratu. USUS : Tuo beneficio, incredibili fruor lætitiæ voluptate. Summo bono, pace, gratia, opibus, libertate frui. Utatur suis bonis et fruatur oportet, qui beatus est. Cf. Utor, Possideo.

FRUSTRA, *En vain*. SYN. Sine causa, nequidquam. PHRAS. 1. Frustra tantos labores suscepisti, *c'est en vain que j'ai entrepris ces travaux si difficiles*. Tantam operam profundi plane ac perdidisti; omnia agendo, nihil demum egi, nihil profeci; oleum et opera perita est; quam navavi operam, plane periit; actum egi; nequidquam, incassum tantum tempus contrivi. Irritus vanusque est omnis labor meus; frustra operam contrivi; nugæ egi; operam lusi; omnis labor incassum occidit; opera abusus sum. Frustra operam insumpsi; inanem sumpsi operam; operam male posui, locavi; tanta cura ac labore momenti nequidquam factum est; tanto labore nulum operæ pretium factum est; actum et laboratum strenue, sed destituta expectatio est. 2. Frustra rogavi, *j'ai prié en vain*. Incassum misisse preces; surdas aures pulsavi; mortuo verba facta sunt? surdo fabulam cecini. In dolium pertusum dicta ingessimus; e pumice aquam postulavimus. 3. Vide ne frustra tantum gestas, *prends garde de trop vous réjouir*. Vide ne lætitia hæc luxuriat tibi ac vana evadat; ne spei tuam fructum abjectamque sero luceas; ne fortuna spes tam lætas destituat. Cf. Labor inanis, Irritus. USUS : Frustra et sine causa DEUS nihil agit.

FRUSTRATIO, ōnis, f. *Déception, désappointement*. SYN. Vanus conatus, labor inanis, error. USUS : Frustratio mihi majorem dolorem intulit.

FRUSTROR, aris, atus sum, ari, d. *Tromper, abuser, frustrer*. USUS : Provinciæ et honoris spes cum frustrata est. Amicus, vide

ne frustretur. Cf. Labor inanis, Irritus, Frustra.

FRUSTUM, i, n. *Morceau, bouchée*. SYN. Fragmentum. USUS : Frusta esculenta.

FRŪTICOR, aris, atus sum, ari, d. *Pousser des rejetons*. SYN. Surculus emitto, reviresco. USUS : Excisa est arbor, non evulsa, quam fruticari vides.

FŪCĀTUS, a, um, *Teint; faux, fardé*. SYN. Fallax, fucus, eruditus artificio simulationis.) (Naturalis. USUS : Naturalis nitor inerat, non fucatus. Cf. Fictus.

FŪCŌ, as, avi, atum, are, a. *Teindre, farder*. SYN. Coloro. USUS : Formare, fucare, colorare, animare non possunt.

FUCŌSUS, a, um, *Fardé*. SYN. Fucatus. USUS : Amicitia ambitiosa et fucosa, *amitiés fardées, feintes, fausses*. Merces fallaces, fucosa, *merchandises fausses*.

FŪCUS, i, m. *Fard, déguisement, dehors trompeur*. SYN. Pigmentum, ornatus peregrinus et accersitus; fallacia, fraus, simulatio. EPITH. Puerilis. USUS : In his inest quidam sine fūco veritatis color. Fucum facere alicui, fraudemque comparare. Sine pigmentis fūcoque puerili. Color sanguine diffusus, non fūco illitus. Vittæ corporis fūco occulere. Cf. Fallacia, Simulatio.

FŪGA, æ, f. *Fuite*. SYN. Aversio, omisio. EPITH. Acerbissima, communis, desperata, flagitiosa, calamitosa, nobis gloriosa, patriæ calamitosa, incerta et periculosa, misera, moesta, nefaria, miserabilis, miserima, molesta, nefaria, remotissima, repentina, scelerata, tota, turpissima. USUS : Fuga litterarum, laboris, doloris. Fugam parare, *se préparer à fuir*. Fugam adornare, ornare, querere, consciscere, moliri, comparare. In fugam se conferre, *s'enfuir*. In fugam se dare, se conicere; fugæ se mandare, dare, committere; fugam petere, capessere. Hostem in fugam dare, *mettre les ennemis en fuite*. In fugam vertere, fugam facere hostium. Fugam reprimere, *arrêter la déroute*. Suos a fuga revocare, reducere. Ex fuga aliquo se recipere, *chercher un refuge dans la fuite*. Ex fuga ad conflictum redire, *revenir au combat*. Fugam in impressionem acerrimam mutare; e fuga pugnam redintegrare, instaurare. Hostibus fugam intercludere, interciperi, excipere ex fuga hostem, *couper la retraite aux ennemis*. Cf. Fugio, Fugo.

FŪGAX, acis, omn. gen. *Fuyard*. SYN. Fluxus, ignavus, timidus, qui libenter fugit. USUS : Pedes fugaces. Bona brevia, fugacia, caduca, *biens passagers*. Cf. Timidus, Caducus.

FŪGIO, is, fūgi, fūgitum, ere, n. *Fuir, s'enfuir*. SYN. Vito, declino, abhorreo, aspernor.) (Sequor. ADV. Consulto multitudinem,

libentissime, magnopere conspectum, superbiam; dicacitatem perverse, valde urbem, maxime, vehementer. PHRAS. 1. Mala natura fugimus, *naturellement nous évitons ce qui nous nuit*. Temporum et fortunæ procillas summa cautione devitamus, declinamus. Naturalis nobis est declinatio et vitatio malorum. Natura defugimus res adversas. 2. Miles noster fœdo fugit, *nos soldats ont pris honteusement la fuite*. Miles noster terga vertit, effuse loca tuta petit; fugam capessivit, quæ sibi non poterat; militem fuga abstulit; quæ cuique proximum fuit, in fugam effundebantur milites nostri; velut apium agmina ad primum missilium crepitum avolare. Effuse ac sine respectu fugæ se dedere; fuga salutem petiere; in fuga sibi præsidium posuere. Metu præcipientes, quæ cuique via patebat, erupere; in pedes se coniecere; in fugam conversi sunt; in fugam se dederunt, conjecerunt; fugam arripere; fuga salutem petiere; fuga sibi consulere; fugæ se mandarunt, commiserunt. Fuga distracti, dispersi, disiecti, dissipati sunt; in fugam declinarunt, se contulerunt; fuga se eripere; terga hostibus dedere; clam se subduxere ex acie; a signis discescere; præsidium sibi fuga cepere; in fuga sibi subsidium posuere; in fuga spem salutis collocare; fugæ se commendare; terga hosti præbuere; fugam effusis habenis capessere; ne conspectum quidem hostis sustinere. 3. Hostes quacumque versus fugerunt, *les ennemis s'enfuirent de tous les côtés*. Distraxit hostes fuga, dissipavit, disiecit; diversi dissipatique in omnes partes fugerunt; perterriti huc illuc feruntur; dispersi ac dissipati discesserunt; spatium ingens fuga emensi sunt; dilapsi, quocumque aut error, aut fortuitus animi impetus tulit; per vias inviaque, quæ quemque aut consilium, aut terror tulit; quacumque via, ad fugam patebat, dissipato cursu erupere, se effudere, fuga se abripere; ubi fuga, aut turba fugientium acti ac ablati sunt; retrocedere in montes, petere rupes saltusque montium occultos, proxima quæque perfugia occupare consilium fuit. 4. Fugientes sistere, *arrêter les fuyards*. Fugam reprimere; recessum fugientibus non dare; cedentibus circumfundi; spem omnem fugæ tollere; fugam impedire, intercludere. 5. Fugientibus institit, *il poursuivit les fuyards*. Aversos institit; fugientes concidit; in tergis fugientium hæsit; imminere fugientium tergis; fugientes persecutus est; aversis institit; terga cecidit; quantum vires ad persequendum, dexteræque ad cædendum valere, tantum cædis fuit; fuis fugatisque nulla a victore requies fuit; fugientes periculum mutarunt, non evitarunt, victoria vestigia premente. Fuga explicari sine magna cæde non potuit. 6. Fugit clam ex urbe, *il s'enfuit secrètement de la ville*. Dilapsus per intermissa munimenta neglectasque custodias ex

urbe est; fugam ex urbe conscivit, comparavit; foras se eiecit; fugam ex urbe molitus est; clam se ex urbe eiecit, subdixit; ex urbe clam se proripuit; fuga ex urbe elapsus est. USUS: 1. Vitium longa animi provisione fugiendum est. Inertia vituperationem fugere. 2. Lateo, *échapper* d. Nulla res est, quæ huius viri scientiam fugiat. Non fugit Catonem. Nisi forte illa me fugiunt. 3. Vinum fugiens, *vin qui se gâte, éventé*. Cf. Vito, Declino, Fuga.

FUGITIVUS, a, um, *Fugitif*. SYN. Servus, qui a domino fugit. USUS: Athenio princeps fugitivorum.

FUGITO, as, avi, are, n. *Fuir, prendre la fuite; éviter, redouter*. USUS: Qui quæstionem fugitant.

FUGO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en fuite*. SYN. Fugam facio, pello, repello. PHRAS. Fugavit hostes, *il mit en fuite les ennemis*. Hostium fugam fecit; hostes in fugam vertit; hostibus fugam ac terrorem iniecit; in fugam hostes coniecit, dedit, avertit; in fugam compulsi; terrorem fugamque fecit hostium; in fugam hostes impulsi; in fugam egit; fudit hostes, profligavit, in fugam dedit. USUS: Armis, lapidibus et ferro fugare hostem. Fusi fugatique hostes, *ennemis en déroute*.

FULCIO, is, fulsi, fultum, ire, a. *Soutenir, protéger, fortifier*. SYN. Sustineo, sustento. ADV. Undique. USUS: Rempublicam consiliis; amicos litteris fulcire. Labentem et cadentem corrui non sinit, fulciti, sustinet re, fortuna, fide. Labefactam rempublicam, consulum ruinas humeris fulcio. Cf. Tuo, Sustineo, Faveo.

FULCRUM, i, n. *Support de lit*. USUS: Lecti fulcrum aureum.

FULGEO, es, fulsi, ere, n. *Éclairer, briller*. SYN. Splendeo, fulguro. ADV. Late. USUS: Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit de cælo. Jupiter tonans et fulgens. Tecta auro et ebore fulgentia.

FULGOR, oris, m. *Lueur, éclat*. SYN. Splendor. EPITH. Eximius, micans, prosper et salutaris generi hominum, rutilus horribilisque, dexter. USUS: Auri fulgore facile oculi perstringuntur.

FULGUR, ōris, n. *Éclair*. SYN. Fulgor. USUS: Fulgura interpretari.

FULGURĀLIS, e, gen. com. *Fulgural, de la foudre*. USUS: Etruscorum fulgurales libri.

FULGURĀTOR, oris, m. *Interprète de la foudre*. SYN. Fulgurum interpres.

FULGURĪTUS, a, um, * *Foudroyé*. SYN. Fulmine aut pestifero sidere icti.

FULGŪRO, as, are, n. et FULGURAT-imp. *Lancer des éclairs*. SYN. Corrusco.

PHRAS. Fulgurat, *il éclaire*. Cœlum discedit; fulgura ab omni parte emicant. **USUS** : Jove tonante et fulgurante.

FŪLIGO, *Inis*, f. *Suite*. **SYN.** Fumi nigra materies. **USUS** : Fuligine os alicui sublinere.

FŪLIX, *Yels*, f. *Foulque*. **AVIS** aquatilis.

FULMEN, *Inis*, n. *Foudre*. **SYN.** Aeris ardor, fulgur. **EPITH.** Igneum, sinistrum, terribile, crispulicans. **PHRAS.** 1. Fulmine perit, *il périt foudroyé*. Fulmine ictus concidit; tactus de cœlo est; afflatus fulmine est, nubium confictu expressus ardor hominem exanimavit; cœlesti igne exanimatus est; de cœlo percussus, ex cœlo ictus est; ictu fulminis deflagravit. 2. Fulmina aliquot ceciderunt, *la foudre est tombée plusieurs fois*. Domos aliquot fulminibus tempestas deformavit; ædes aliquot de cœlo tactæ sunt; fulmine ictæ, discussæ sunt; cœlesti igne deflagrarunt; fulmine ictæ conflagarunt. **USUS** : Ictu fulminis deflagrare. Jupiter fulmen jact, emittit; fulmine ict, percutit. Scipiones belli fulmina. Doloris et fortunæ fulmina continere.

FULMĪNO, as, are, n. et **FULMĪNAT**, imp. *Lancer la foudre*. **SYN.** Fulmen emitto, fulmine percuto, fulmine afflo.

FULVUS, a, um, *Fauve, roux, brun*. **SYN.** Aureus.

FŪMO, as, atum, are, *Fumer, jeter de la fumée*. **SYN.** Fumum emitto, ardeo. **USUS** : Ita domus fumabat, ut multa ejus sermonis indicia redolent, *la maison fumait (sentait les apprêts d'un festin)*.

FŪMŌSUS, a, um, *Enfumé*. **USUS** : Fumosæ imagines, *portraits noircis par le temps*.

FŪMUS, i, m. *Fumée*. **USUS** : Fumo aliquem excruciare. In illo granearum nidore et fumo. Fumus ingens velut quadam nube cœlum absconderat, *une fumée intense avait obscurci le ciel comme un nuage*.

FŪNĀLE, is, n. *Torche*. **SYN.** Fax.

FUNCTĪO, ōnis, f. *Travail, exercice*. **SYN.** Actio. **EPITH.** Jucundior. **USUS** : Labor est functio quædam vel animi, vel corporis. Gravioris operis et muneris functio.

FUNDA, æ, f. *Fronde*. **USUS** : Balearica funda.

FUNDĀMENTUM, i, n. *Fondement, fondation*. **SYN.** Solum, sedes, gradus, aditus. **X** Perfectio. **USUS** : Tantum abes a perfectione magnorum operum, ut ne fundamenta quidem jeceris. Sunt hæc fundamenta firmissima pacis et libertatis, quibus nititur res publica. Fundamenta et robur quæstionis, defensionis. Aream occupare fundamentis.

FUNDĪTOR, ōris, m. *Frondeur*. **USUS** : Expedita funditorum et sagittariorum manus.

FUNDĪTUS, *De fond en comble*. **SYN.**

Prorsus. **USUS** : Funditus evertere, perdere, tollere fidem, amicitiam, religionem. Cf. Penitus.

1. **FUNDO**, as, avi, atum, are, a. *Asseoir solidement, fonder, bâtir*. **SYN.** Stabillio, constituo; fundamentum jacio, pono, ago. **ADV.** Accurate, vere, præclare. **USUS** : Magis laboribus fundatum imperium, multa virtute stabilita libertas. Illud maxime vestrum fundavit imperium. Status reipublicæ fixus et fundatus. Fundatæ opes, atque optime constitutæ. Fundare ordinem, (*Fundatorem esse, VULG.*), *fonder un ordre religieux*. Latine: Condere familiam sacram; auctorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti. Cf. Servo, Conservo.

2. **FUNDO**, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre, verser; jeter, lancer*. **SYN.** Emitto, edo. **ADV.** Equaliter, late, incondite, latius, latissime, numerose, volubiler orationem. **USUS** : 1. Quæ te bellum, non hominem ex utero fudit? 2. Profero, cano, enuntio, *proferer, émettre*. Fundere verba, versus, vocem. 3. Gigno, *produire, mettre au jour*. Terra flores, fruges, baccas fundit. 4. Dissipio, dispergo, *mettre en suite*. Magnas hostium copias, exercitum fundere. 5. Diffundo, *se répandre*. Funditur malum latissime. Vitis funditur in omnes partes.

FUNDUS, i, *Fonds de terre, domaine, propriété*. **SYN.** Possessio, prædium. **EPITH.** Antiquus, communis, extremus, fructuosissimus, incertus, maritimus, melior, ornatissimus, paternus avitusque, privatus, proximus, publicus, pulcherrimus, suburbanus, venalis. Fundi alieni, nobilissimi, privati, optimi, fructuosissimi. **USUS** : Fundos suos, aut res rusticas obire vel fructus causa, vel delectationis. His fere rebus fundi fructus, et cultura continetur. Cf. Bona.

FŪNĒBRIS, e, gen. com. *Funèbre*. **SYN.** Lugubris. **USUS** : Laudatio ad funebrem concionem, *oraison funèbre*. Epulum, vestimentum funebre. Cf. Funus.

FŪNERO, as, avi, atum, are, a. * *Enterre avec pompe*. **SYN.** Sepelio. **USUS** : Ictu arboris funeratus, *enterri, tué*. Cf. Sepelio.

FŪNĒSTO, as, avi, atum, are, a. *Souiller par un meurtre*. **SYN.** Quasi funere inquino, fœdo. **USUS** : Humanis hostiis Deorum aras funestare, *profaner les autels des dieux*. Curiam inflammari, incendi, funestari.

FŪNESTUS, a, um, *Funeste, mortel*. **SYN.** Inquinatus, perniciosus. **USUS** : Pestifer et funestus magistratus. Funesta reipublicæ pestis. Dies non funesta.

FUNGOR, eris, functus sum, fungi, d. *S'acquitter de*. **SYN.** Presto, exerceo, facio, officio, colo. **USUS** : Funger officio, quo tu functus es in meo luctu. Munere, omni fortuna prospere fungi. Cf. Facio.

FUNGUS, 1, m. *Champignon*.

FÜNÍCŪLUS, 1, m. *Petite corde*. USUS: Funiculus e puppi religatus.

FŪNIS, 1s, f. *Corde, cordage*. USUS: Convellere, religare, incidere funes.

FŪNUS, 3s, n. *Funérailles, obsèques, enterrement*. SYN. Exsequiæ, supremæ diei celebritas, exsequiæ funeris. EPITH. Acerbissimum, amplum, aptum, familiare, funestum, justum et indictum, miserum atque acerbum, paternum, perluctuosum. Funera acerba, magna, sumptuosa et lamentabilia. PHRAS. 1. Funus ei satis amplum faciendum curavi, *j'ai pris soin de lui faire faire d'honnêtes funérailles*. Funere ut honestissime offerretur, curavi; iusta illi facta, persoluta sunt pompa maxima; parentatum est illi honestissime; supremo die quam amplissime ut offerretur, operam dedi. 2. Funus comitatu sunt plurimi, *bien des personnes assistaient à l'enterrement*. Exsequias funeris prosecuti sunt plurimi; exsequias ejus plurimi cohonestarunt; funus ejus ducebant, deducebant plurimi; funeri ejus operam dedere plurimi; supremum mortuo honorem persolvere; ad ejus funus curandum, offerendum, ad ejus exsequias celebrandas; ad iusta ei solvenda, facienda, peragenda convenere plurimi; in funus ejus venire plurimi, accedere; exsequias funeris, pompam duxere, ad tumulum prosecuti sunt plurimi. Cf. Efflor, Exsequiæ, Sepello. USUS: Funus curare, ducere, offerre; funus facere; funeri operam dare; in funus venire, accedere. Funere offerri. Funeris pompa privare, orbare, spoliare, *priver de sépulture*.

FŪR, fūris, m. *Voleur*. SYN. Homo furax. EPITH. Nocturnus. PHRAS. Fur est, *c'est un voleur*. Rapinis, furtis vivit; furari, rapere, compilare aliena solet; trium litterarum homo est, quem si semel ad capsas admiseris, multis custodibus opus sit; cui non plus auri, quam monedulæ committas; qui omnium domos furacissime scrutetur. Nullum hujusmodi tota provincia est everriculum. USUS: Fures earum rerum, quas ceperint, signa commutant.

FŪRÁCISIMĒ, sup. ab anom. Furaciter. *Comme les voleurs*. USUS: Domos scrutatur furacissime.

FŪRAX, 3s, omni. gen. *Enclin au vol*. SYN. Qui facile furatur; qui furtis faciendis animum applicat. Cf. Fur.

FURCA, 3s, f. *Fourche*. USUS: Hunc sub furca vinculum inter verbera et cruciatus videre potestis? Furcam ferens, *condamné à la peine de la fourche*.

FURCĪFER, 3s, m. *Pendard, coquin*. SYN. Scelestus. USUS: Id tu furcifer tibi sumes?

FŪRENS, entia, omni. gen. *Égaré, hors de soi, furieux*. SYN. Furibundus, maximo fu-

rore inflammatus, concitus, insanus, vesanus, effrenatus, præceps, mente motus, violentus, qui mentis compos non est; cui mens e sede sua et statione demota est; præcipite amentia homo, qui de potestate, de mente, de consilio exiit. USUS: Furens et violenti impetus. Furens audacia, scelus anhelans. Furentem et exultantem comprimere. Cf. Insanus, Mente motus.

FŪRENTER, *En furieux*. SYN. Furiose. USUS: Furenter irasci.

FŪRIA, 3s, f. *Furie; en gén. fureur, peste*. EPITH. Teterrima, assidue domesticæque. USUS: Illa furia et pestis patriæ, *ce fléau de la patrie*. Furie speculatrice, et vindices facinorum. Furie agitant et insectantur impio, non ardentibus tædis, sed angore conscientie, et fraudis cruciatu. Cf. Conscientia mala.

FŪRIÁLIS, 3s, gen. com. *Furieux, forcené, atroce*. SYN. Furens. USUS: Furialis illa vox, *cette voix de furie*.

FŪRĪBUNDUS, a, um, *Furieux, furibond*. SYN. Mens alicujus furibunda. Crudeles et furibundos impetus latronis retardavit. Cf. Furiosus.

FŪRĪŌSĒ, *Comme un furieux*. SYN. Furer.

FŪRĪŌSUS, a, um, *Furieux, en furie*. SYN. Furens, furibundus, vesanus, mente incitatus. PHRAS. Homo furiosus, *homme violent, furieux*. Furore captus, repentino iclus furore; amens agitantibus furis; cui furoris nescio quid obiectum; qui furis agitur, perterretur, vexatur, torquetur, rapitur, præceps fertur, incitatur. USUS: Furiosa vis cupiditatis quo te rapuit? Mulier non jam morbo, sed scelere furiosa. Fervidum, petulans, furiosum dictum. Cf. Insanus, Furens, Furo.

FŪRO, 1s, ere, n. *Être hors de soi, fou, en délire; être en colère, en fureur*. SYN. Insanio, bacchor, furore inflammor; abstrahor a sensu mentis; a me ipso discedo. ADV. Acerime. PHRAS. 1. Quid ita furis? *Pourquoi ces fureurs?* Quæ te tanta pravitas mentis tenet, quis furor? Homo amentissimus, et in omnibus consiliis præceps, et devie, quæ tibi res, quæ causa istam rabiem, nec enim audaciam appellare velim, accendit? Quis te furor, quæ mentis ad omnia cæcitas exagitat? Quo inflammato isto furore præceps raperis! Quo effrenatus ac prope amens furore ruis? Cujus feræ rabies occupavit animum tuum? Nul-lumne furori et effrenatæ violentiæ modum impones? 2. En! ut furit, *voyez, comme il est en colère*. En! ut, velut lymphatus, aut Bacchi sacris commotus, ardentibus oculis rabiem ostendat! ut incitata et vecorde mente, ut inusitata rabie in omnes invadat promiscue! ut agitantibus furis velut lymphatus et

attonitus, ira in rabiem versa, rabie accensus, fanatico furore percitus, in rabiem effertus omnia conturbat! En! ut acriter exardescit! ut furore ardet et scelere! ut eum agitant furiae, neque consistere usquam patiuntur! En! ut nefario furore instinctus, rapide omnia appetat, nec ruere demens, nec furere desinat! En! ut in rabiem furemque conversus, nec jam mentis potens discurrat improbus! Cf. *Furiosus*, *Furor*. USUS: Qui valetudinis vitio furunt, melancholici dicuntur. Luclu furere et dolore injuriæ.

1. *FŪROR*, oris, m. *Fureur, colère, rage; folie*. SYN. *Insania, rabies*.(*Sanitas*. EPITH. Comes sceleris et audaciæ, consceleratus, consularis, credibilis, divinus, effrenatus, exultans, incredibilis, inflammatus, infractus, libidinosus, magnus, maximus, mirus, nefarius, notissimus, perniciosus, præceps, similis, summus, tantus, totus, tributivus, vetus, vinolentus. PHRAS. Quia item perdidit, furere cœpit, pour avoir perdu son procès, il est devenu fou. Quia causa cecidit, ad insaniam, dementia, amentiam, furem redactus est; mente captus est; mentem amisit; mens eum defect, destituit; incidit in insaniam morbum, in furem prolapsus est; a mente, a seipso discessit; de potestate mentis exiit. Cf. *Furens*. USUS: Furem esse aiunt mentis ad omnia cæcitate. Furore occæcari. Furor hominem invadit. Furem improborum comprimere, sedare, mitigare, apaiser la colère des méchants. Furor consedit, remisit, detonuait, consenuit, sa fureur est calmée.

2. *FŪROR*, aris, furatus sum, arl, d. *Voler, dérober*. SYN. *Furtum facio, compilo, expilo, surripio, avertio, interverto, bonis alienis manus assero, aliena in rem meam converto, clam eripio*. PHRAS. 1. Nisi attende-
ris, furabitur, si vous n'y faites attention, il vous volera. Nisi attentus ad rem eris, furtum faciet; pecuniam avertet; domum compilabit; prædam faciet; quidlibet, nunc hoc, nunc illud subducat; furti se adstringet; furti se alligabit; viscatibus manibus quidquid obvium fuerit, leget; manus arario afferet; a rebus tuis manum haud abstinebit; qui manus steriles ad te attulerit, gravidas foras reportabit; pecuniam fraude subtrahet. 2. Ex illo libro multa furatus est, il a emprunté à ce livre bien des choses. Ab eo auctore multa furatus est, ex illo libro multa sumpsit; quos non ille rivos ex aliorum fluminibus, ex illo fonte in suum agellum deduxit, duxit, derivavit? Hos ille ingenii partus in suam rem convertit. USUS: Furatur aliquid, aut clam eripit, emisse se dicit. Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse dicerem.

FURTIM, En cachette, furtivement. SYN. *Clam*.(*Palam*, libere. USUS: Furtim facere aliquid.

FURTIVÈ, A la dérobée, secrètement. SYN. *Furtim*.

FURTIVUS, a, um, *Caché, secret, clandestin*. SYN. *Occultus*. USUS: Furtivum iter facere.

FURTUM, i, n. *Vol, larcin*. SYN. *Complatio, rei alienæ fraudulenta tractatio*. EPITH. *Apertum, improbissimum, impudens, impudentissimum, manifestum, maximum*. Furta minora, magis occulta, illustriora, mira, multa plura et majora, notissima sordidissima, tanta, tam aperta. USUS: Furtum facere. Furti se alligare; furti damnari. Cf. *Furor*.

FŪRUNCŪLUS, i, m. Dimin. ab *FUR*, *Petit larron*. USUS: Olim furunculus, nunc vero etiam rapax.

FUSCINA, æ, f. *Fourche (de fer), trident*. SYN. *Tridens*.

FUSCUS, a, um, *Brun*. USUS: *Purpura plebeia, et pene fusca, la pourpre plébéienne et presque brune (commune)*.

FŪSÈ, *Avec étendue*. SYN. *Diffuse, disperse*.(*Articulate, distincte*. USUS: Fusc lateque disputare et dicere.

FŪSIO, onis, f. *Fusion, fonte; diffusion*. EPITH. *Universa*. USUS: Fusiones autem deorum.

FUSTIS, is, m. *Bâton*. PHRAS. *Fustibus vapulavit, il a été fustigé*. Fuste male mulctatus, male acceptus, percussus est; impactus non levi manu ac repetitis ictibus illi fustis est; fustis vim pondusque sustinere, ferre, pati cogeatur; fustuario male acceptus, mulctatus est; fustibus male contusus est ac dedolatus; onustus fustibus pene exanimis concidit. USUS: Fustem alicui impingere; fustibus implere caput; fuste alicquem coercere.

FUSTŪARIUM, ii, n. *Bastonnade*. SYN. *Fustum castigatio, verberatio*. USUS: Fustuarium meritis.

FŪSUS, a, um, *Large, abondant*. SYN. *Dispersus*. USUS: Genus sermonis fustum ac profuens, discours abondant et plein d'harmonie. Aer fusus, air dilaté.

FŪTILIS, e, gen. com. *Futile, de peu d'importance*. SYN. *Vanus, levis*.(*Gravitas*. USUS: Quis non odit vanos, futes, sordidos, leves? Futilis lætitia. Cf. *Vanus, Levis, Ineptus*.

FŪTILITAS, atis, f. *Futilité*. SYN. *Vanitas*. USUS: Hæc sunt plena futilitatis et summæ levitatis. Cf. *Vanus, Levis, Ineptia*.

FŪTŪRUS, a, um, *Qui doit arriver*. SYN. *Consequens, posterior, reliquus, impendens, eventurus, venturus*. PHRAS. *Quid futurum sit, nemo scit, personne ne connaît l'avenir*. Futura qui divinet? Reliqui temporis eventus in incerto est; consequentis, posterioris temporis ratio incerta est; quid dies ferat, plane latet; quid vesper ferat, incertum est. USUS: *Prospicere, providere, quod futurum sit*.

GALĒA, æ, f. *Casque*. SYN. Capitis armatura. EPITH. *Ænea*. USUS : Loricæ galeæque ænæ. Alii galeas bucculasque tergere.

GALĒATUS, a, um, *Coiffé d'un casque*. USUS : Minerva galeata. Prologus galeatus, *prologue justificatif*.

GALLĪNA, æ, f. *Poule*. USUS : Anatum ova gallinis supponimus.

GALLĪNĀCEUS, a, um, *De poule*. USUS : Galli gallinacei, *cogs*.

GALLĪNĀRIUS, ii, m. *Poulailler, qui élève la volaille*. SYN. Qui gallinas curat.

GALLUS, i, m. *Cog*. EPITH. Gallinaceus. USUS : 1. Galli victi silere solent, canere victores. Tegallorum, illum buccinarum cantus excuscat. 2. Orundus e Gallia, *Gaulois*. Galli robore, Poeni calliditate, Græciartibus valent.

GĀNĒÆ, ærum, f. pl. *Taverne, lieu de débauche*. SYN. Loca libidini et helluationibus apta, lustra. USUS : Ganeaurum fumus et nidor.

GĀNĒO, ōnis, m. *Coureur de cabarets, mauvais sujet*. SYN. Helluo. EPITH. Facinorosissimus, egentissimus, cincinnatus. USUS : Quis ganeo, quis nepos. Cf. Nepos.

GANNIO, is, ire, n. *Grogner*. USUS : Quid ille gannit, quid vult? *Que marmotte-t-il, que veut-il?*

GARRIO, is, ivi et ii, itum, ire, n. *Barvarier*. SYN. Loquor sine delectu, garrulus, loquax sum. PHRAS. 1. Libenter garrit, *il aime à babiller*. Homo loquax est et odiosus : garrit, quidquid in buccam venit ; totis diebus tinnit ; linguæ immodicæ est et garrulus ; futili et importuna loquacitate omnibus obstreperit ; linguam gerit impense liberam et expeditam. 2. Inepte garrit, *il parle à tort et à travers*. Quidquid in buccam venit, debilaterat, effudit ; garrit, quo neque pes, neque caput compareat ; rimarum plenus est, hac, illuc perfuit. Cf. Loquor. USUS : Garrimus, quidquid in buccam venerit.

GARRŪLUS, a, um, *Babillard*. SYN. Loquax. USUS : Garrulus ventosæ et immodicæ loquacitatis. Cf. Garrio.

GAUDĒO, es, gāvissus sum, ere, n. *Se réjouir*. SYN. Lætor, exulto, triumpho ; lætitia, gaudio exulto ; gaudio triumpho ; lætitia afficio. PHRAS. 1. De prospero rerum

tuarum successu immortaliter gaudeo, *je me réjouis infiniment de l'heureux succès de vos affaires*. Lætitia exulto ; gaudio effor et exsilio. Res tuæ secundæ mihi summæ jucunditati sunt ; capio ex illis voluptatem non mediocrem ; res tuas eo esse loco cum intueor, summa lætitia profundor ; omnibus lætitiis incedo ; nimio gaudio pene desipio. Vix capio eam voluptatem, quæ ex rerum tuarum prospero successu enata mihi est. Ex florentissimo rerum tuarum statu lætitiam capio, voluptatem haurio incredibilem. Res tuas tam florentes cum aspicio, cumulor gaudio ingenti ; lætitia effor et triumpho. 2. Mire gāvissus sum, *je me suis grandement réjoui*. Tanta lætitia auctus sum, pene ut non constarem mihi ; incredibile gaudio sum elatus ; manum sustuli ego et amici, tuumque gaudium gaudebamus. Etsi turpis est effusio animi, et lætitia exultans, gestiens, immoderata, comprimere tamen vim gaudii non potui ; vix præ gaudio mei compos fui ; superfundenti se lætitia non temperavi ; lacrimæ mihi gaudio manarunt ; tanta mihi lætitia oborta est, ut in vultum erumperet, ut voce manibusque lætitiam animi significarem. Cf. Lætus, Lætor, Jucundus, Gaudium.

GAUDIUM, ii, n. *Joie*. SYN. Lætitia, voluptas. EPITH. Commune, exile, falsum ; incredibile, insatiabile, maximum, nimium, summum. Gaudia perpetua, plena, vera. PHRAS. Novus is honor magnum mihi gaudium attulit, *cette nouvelle dignité m'a comblé de joie*. Ingenti me gaudio complexit, implevit ; lætitia me extulit ; animum gaudio explevit ; in lætitiam insolitam me coniecit ; delibutum gaudio me reddidit ; lætitiam incredibilem mihi obiecit ; voluptate liquidissima me perfudit ; lætitiam mihi præbuit ; liberalissima me voluptate cumulavit ; suavissima mihi voluptati fuit. Cf. Delecto. USUS : Gaudio affici, compleri, perfundi, cumulari. Gaudio efferi, exsilire, exsultare, triumphare. Gaudium erupit. Infausto nuntio publica gaudia contaminare. Cf. Lætitia.

GĀZA, æ, f. *Trésor royal ; en gén. richesses*. Vox persica. SYN. *Ærarium*, pecunia, thesaurus, regie opes, bona fortunæque. EPITH. Maxima, regia, Gaze pacatissima atque opulentissima. USUS : Ab auro gazaque regia manus abstinuit. Omnium locupletum fortunæ, omnium provinciarum fructus, omnium regum bona, vestigalia, divitiæ, Persicam gazam non adequant. Cf. Divitiæ, Copia.

GELIDĒ, TRANSL. *Froidement ; mollement*. USUS : Res omnes gelidetimideque ministrare.

GELĪDUS, a, um, *Glacé*. SYN. Frigidus. USUS : Gelidæ fontium perennitates, *sources toujours fraîches et courantes*.

GELŪ, indecl. n., adhibetur fere tantum abl. sing. *Glacé*. SYN. Glacies. USUS : Hiems rura gelu claudit. Perpetuo gelu locus riget. Cf. Frigus, Hiems.

GEMINATIO, onis, f. *Redoublement. Figura, seu exornatio verborum.*

GEMINO, as, avi, atum, are, a. *Redoubler.* SYN. Duplico.

GEMINUS, a, um, *Double; semblable.* SYN. Similis. USUS: 1. Par est avaritia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia, *leur audace va de pair.* 2. Duplex, double. Vos geminæ voragines republicæ. Gemini fratres, *jumeaux.*

GEMITUS ūs, m. *Gémissement.* SYN. Suspirium, vox dolore expressa. EPITH. Lamentabilis, imbecillus, adfectus, flebilis, liber, magnus, maximus, tantus. Gemitus acerbi, miseri. USUS: Tota urbe gemitus factus et fletus; lamentatio, ejulatio toto foro.

GEMMA, æ, f. *Pierre précieuse.* SYN. Lapillus pretiosus. EPITH. Prægrandis; gemmæ clarissimæ, durissimæ, fulgentes, magnæ; multæ, plurimæ. PHRAS. Vestis ornata gemmis, *vêtement enrichi de pierres précieuses.* Vestis distincta gemmis; fulgentibus gemmis illuminata; quam internitentes gemmæ distinguunt; vestis inclusis auro gemmis ornata. USUS: 1. Poculum ex auro gemmis distinctum clarissimis. 2. Oculus in stirpibus, *bourgeon, ail (de la vigne).* Gemma in vitibus, ineunte vere.

GEMMO, as, avi, atum, are, n. *Bourgeonner.* USUS: Gemmare vites rustici dicunt, sicut agros, lætas esse segetes, luxuriam esse in herbis.

GEMO, is, ūi, Itum, ore, n. *Gémir.* SYN. Gemitum facio, ingemo, ingemisco. (Lætor. PHRAS. Turpe est viro forti gemere, *un homme courageux ne doit jamais se plaindre.* Malis suis ingemere; ejulationes, complorationes, voces indecoras edere; miserum se et infelicem lamentari, appellare. Turpe est miseros, crebros edere gemitus; lamentis et suspiriis se conficere. Cf. Lugeo, Luctus. USUS: Gemere tuam fortunam non desinam et lugere.

GENÆ, arum, f. pl. *Jones.* SYN. Malæ. EPITH. Exlangues, subjectæ, leviterque eminentes, pilosæ. USUS: Pilosæ genæ. Muliebres lacerationes genarum.

GENEALOGUS, i, m. *Genealogiste, auteur de généalogie.* SYN. Qui de originibus scribunt. Huo pertinent: 1. Arbor genealogica, *arbre généalogique.* Gentis in stirpes et capita descriptio, tributio. Cognationum singularum ab uno stipite ducta designatio. Cognationis universæ in singula familiæ capita facta partitio. 2. Genealogiam facere, *faire une généalogie.* Generis seriem describere, explicare; generis seriem a capite arcescere ac persequi. Generis stirpes et capita a primo stipite deducere, recensere, percensere. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, deducere, evolvere, explicare.

GENER, ōri, m. *Gendre.* SYN. Maritus filiæ.

GENERALIS, e, gen. com. *Général, universel.* SYN. Communis, universus, confusus, late manans, ad multa pertinens, late patens. PHRAS. 1. (Generalissimus, VULG.), *généralissime, commandant en chef de toute l'armée.* Exercitus imperator summus. Cui summa belli administrandi permissa est; penes quem in gerendo bello summa imperii est; bello gerendo cum summa potestate præfectus. Princeps ducum militarium; dux defectus apud bellum gerendum; cui summa imperii bellici delata, mandata est; ad quem summa imperii bellici rediit, translata est. 2. (Generalis Marescallus. VULG.), *maréchal de camp.* Supremus castrorum præfectus. 3. Generalis armorum præfectus, *grand maître de l'artillerie.* Rei tormentariæ cum imperio præfectus. 4. (Generalis vigiliarum magister, VULG.), *grand prévôt de l'armée.* Supremus vigiliarum præfectus; vigiliis cum summa potestate præfectus; aciei structor. 5. (Generalis Auditor, VULG.), *avocat général.* Prætor, iudex causarum militarium supremus. 6. (Generalatus, VULG.), *généralat.* Imperium armorum. Imperii summa bellicæ administrandi; aut: Præfectura suprema legionis. 7. (Generalitas, VULG.), *généralité.* Delecti ordinum militarium præfecti. Ordinum militarium duces, principes. 8. (Generalis ordinis, VULG.), *général, supérieur d'un ordre religieux.* Summus religiøsæ familiæ præfectus, moderator. Religiøsæ familiæ summo cum imperio præfectus. Penes quem religiosi imperii summa est. USUS: Generale quoddam decorum est, quod in omni honestate versatur.

GENERALITER, *Généralement.* SYN. Communiter, una comprehensione. USUS: Generaliter aliquid definire. (VULG. Universaliter).

GENERATIM, *En général, en masse.* SYN. Generaliter, universe. USUS: Non nominatim, sed generatim instituta præscriptio. Quid singillatim potius, quam generatim loquar? sed generatim quæritur, an?

GENERATOR, oris, m. *Celui qui engendre, père.* SYN. Genitor.

GENERO, as, avi, atum, are, a. *Engendrer, produire, faire, créer.* USUS: Gigno, creo, procreo. USUS: Hominem generavit et ornavit DEUS. An mundus nullo sit generatus. ortu. Unde sit generatus, ortus, concretus. Liberos generare, procreare, gignere.

GENEROSUS, a, um, *De bonne famille; magnanime, généreux.* SYN. Qui altiore animo est; magnanimus, præstans, magnificus, clarus. PHRAS. Qui generosa stirpe natus est, is magis bonis artibus ac virtutibus studere debet, *tout enfant de noble famille doit surtout se livrer à l'étude des belles-lettres et à l'acquisition de la vertu.* Quicumque loco honesto natus, ei major, quam cæteris colendi

præclara studia necessitas imponitur. Quicumque claro, non obscuro, summo loco natus est; quicumque claris parentibus natus est; qui ex nobili familia, clara stirpe ortus est; qui præcipuè inter cives conditionis est; qui egregia, nobili, illustri domo natus est, majori, quam quivis alius, urgetur virtutis exercendæ necessitate. Ad honestissimos quosque, ad honoratos, primarios in primis pertinent bonorum artium ac virtutis studia. Quem familiæ nobilitas, natalium splendor commendat, eum ad liberalium doctrinarum studia, ad studium summæ laudis, ad omnem laudem et decus eo studiosius incumbere; ad excellentem omnium rerum cupiditatem eo vehementius incitari oportet. Habet hoc nobilitas, familiæ splendor, ut vitæ laudabiliter et cum virtute traducendæ, non modo occasionem, verum etiam causam, neque causam tantum, sed etiam necessitatem afferat. Cf. Nobilitas. USUS: Civili et generosa stirpe profectus. Forma magnifica et generosa. Generosus equus umbra quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitatur. Cf. Animus magnus, Expositus, Fortis.

GENIALIS, e, gen. com. *De fête, de réjouissance*. SYN. Voluptarius, nuptialis. USUS: Læctus genialis.

GENICULATUS, a, um, *Nonex*. SYN. Geniculis distinctus. USUS: Culmus geniculatus.

GENITALIS, e, gen. com. *De naissance*. Genitalis dies, lux, *jour de naissance*. Genitalis terra, sedes, genitale solum, *sol natal, patrie*. SYN. Gentilitius.

GENITOR, oris, m. *Père*. SYN. Generator. EPITH. Optimus et præstantissimus. USUS: Imitari genitorem et effectorem suum.

GENITRIX, icis, f. *Mère*. SYN. Mater, procreatrix.

GENIUS, ii, m. *Génie; appétit, gourmandise, plaisir de la table*. USUS: Curare genium, indulgere genio, *faire bonne chère, se livrer au plaisir*. Defraudare genium, *faire maigre chère, vivre chichement*.

GENS, entis, f. *Race, nation*. SYN. Natio. EPITH. Acuta et controversa, barbara aut immanis, fallacissima, vera, fortis, humana, docta, mansueta, fera, sæva. Gentes antiquæ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ, omni copiarum genere abundantes, bellicosæ, efferae, extremæ atque ultimæ, armatæ, finitimæ immanissimæque inimicæ, infidæ, incognitæ, integræ, integerrimæ, pacatissimæ, majores, maximæ, minores, multæ, plurimæ, tantæ ultimæ, universæ. USUS: 1. Gentes, immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ. Cæteræ nationes et gentes. Propior est ejusdem gentis, nationis, linguae. Ubi gentium sumus? 2. Genus, familia,

famille. Gens Valeria, Cornelia, majorum vel minorum gentium patritii. Dii minorum gentium.

GENTILIS, e, gen. com. *Qui appartient à la race ou à la famille*. USUS: Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine ab ingenuis oriundi. Homines deorum quasi gentiles sunt. Degere in gentiliū et agnatorum potestate.

GENTILITAS, Atis, f. *Parenté en ligne collatérale, famille*. SYN. Gentiliū jus, conditio, ratio, habitudo, nexus. USUS: De toto gentilitatis jure disputandum fuit.

GENTILITIUS, a, um, *Propre à une famille*. SYN. Genti et generi communis. USUS: Gentilitia sacra, sacrifices hereditaires dans une famille.

GENU, n. indecl.; pl. *gēnua vel gēnuā* genuum, *Genou*. SYN. Nodus, in quo femora desinunt, cujus pars posterior poples. EPITH. Dexterum, flexum, sinistrum. PHRAS. 1. Ad *genua advolvi, se jeter ou se prosterner aux genoux de qqn*. Se ad pedes alicujus projicere; ad pedes accidere; in genibus alicuius advolvi; ad *genua alicuius jacere, volutari*; ad pedes alterius se provolvere, prosternere, abjicere; ad alicujus pedes procumbere; ad *genua se submittere*. 2. *Genua flectere, fléchir le genou, s'agenouiller*. In *genua subidere, procumbere*; *genua ponere, submittere*; in *genua provolvi*. Cf. *Flecto*. USUS: A genibus supplicem repellere. Genu flexo, positus in terra genibus, *à genoux*. Genu innixus.

GENUINUS, a, um, *Naturel; de la joue, de joue*. SYN. Proprius. USUS: Dentes genuini dicti, *dents molaires*.

GENUS, oris, n. *Race, famille*. SYN. Familia, stirps. PHRAS. 1. Utrique illustre genus est, *tous deux sont d'une naissance illustre*. Ambo summo loco nati, prosapia sunt illustri; genere inter suos clarissimo orti; ad illustrissimos majores genus suum et originem referunt; familiam suam a prima stirpe ad hanc ætatem ordine enumerare possunt; ambo sunt vetustæ prosapiæ et multarum imaginum; summo, honoratissimoque genere nati; claritudine generis præcellunt; claritate natalium sunt insigni. Cf. Nobilitas, Generosus. 2. *Genere humili et obscuro natus est, il est né de parents obscurs*. Ipse sui generis est initium; videtur ex se natus; est unus de multis terræ filius. Cf. Ignobilis. USUS: 1. Genus est notio ad plures differentias pertiens. Genus humanum. 2. Ratio, modus, discrimen, res, ordo, *espèce, nature, sorte, manière*. Tuum consilium de toto genere belli. Prudentia tua in omni genere singularis. Varia furandi genera. In omni genere et varietate artium excellere. 3. Familia, stirps, *souche*,

extraction. Genus ab aliquo ducere, eementiri. Nobili genere ortus, natus.

GEŌGRĀPHĪA, æ, f. *Geographie.*

GEŌMĒTRA vel **GEŌMĒTRES**, æ, m. *Geomētre.* USUS: Geometræ, Musici, Grammatici.

GEŌMĒTRĪA, æ, f. *Geomētrie.* USUS: In Geometria lineamenta, formæ, intervalla, magnitudines. Geometriam discere, tractare, in summo honore habere.

GEŌMĒTRĪCUS, a, um, *Geomētricus.* USUS: Geometricum quid explicare.

GERMĀNĒ, *Fraternellement.* SYN. Fraternæ.

GERMĀNITAS, atis, *Fraternitē.* SYN. Communio sanguinis. (VULG. Fraternitas.) USUS: Moveat te horum pietas, moveat germanitas.

GERMĀNUS, a, um, *De frère, fraternel.* SYN. Ex eadem stirpe et genere orti, præsertim fratres et sorores. USUS: 1. Hic cum mutilum nescio quid locutus est, germanum se Thucydidem arbitrabatur. Frater germanus, soror germana. 2. Verus, sincerus, *vrui, véritable.* Num hoc germanum esset? Veteres illi et germani Latini. Veræ et germanæ justitiæ effigies. 3. Similis, *semblable.* Homo Stoicis germanissimus, *un Stoicien tout pur.*

GERMEN, inis in. *Rejeton.* USUS: Alieno ex sanguine germen.

GERO, is, gessi, gestum, ere, a. *Faire, exécuter.* SYN. Facio, administro, servo. ADV. Abstinenterse, acerbè bellum, apte, auspicato, bene negotium, constanter se, excellentius, felicius, felicissime, fortiter, fortuito, graviter consulum, honeste, juste bellum, libenter negotium, libere se, magnificentissime consulatam, male negotium, malitiosius rem mandatam, modeste, se negligentius, omnino nihil jure. Optime rempublicam, otiose negotium suum, palam rem, perditè se, pie bellum, præclare negotium, privatim, publice, sanctissime se, severe consulum, submissius se, terribè se in provincia, truculentius se, turpissime se, tuto magistratum, valde bene, valde honeste. Geri bene, obscure quid, pulcherrime. PHRAS. 1. Bene se gerit, *il se conduit bien.* Eximia ejus in rebus gerendis opera existit. Ejus labor in reipublicæ negotiis caste integreque versatur. Egregia ejus in tota vitæ ratione virtus enitet; excellenter, sanctissime et prudenter se gerit. In rebus tractandis præcipua est ejus gloria, virtus eximia; operam dat, ne quis civium virtute præstet. Exemplo et spectaculo est omnibus. In eo munere ita se tractat, ut venire in contentione cum laudatissimis possit. 2. Male se gerit, *il se conduit mal.* Turpissime, flagitiosissime se gerit; res libidine gerit, non ratione; admodum degeneravit; veteres suas laudes imminuit; nihil

fortiter, nihil moderate gerit; ejus opera non sat caste in eo munere versatur; multa superbe, multa libidinosè facit. 3. Munus suum bene gerit, *il s'acquitte bien de son emploi.* Munus suum, provinciam cum laude sustinet; partes officii omnes egregie tuetur, colit; muneris suo satisfacit; nihil in eo officii ad exsequendum munus suum desideres, exspectes; nihil in muneris functione curæ aut diligentie prætermittit; muneris sui partes non languide aut indiligenter præstat. Pro rege se gerit, *il se conduit en roi.* Partes sibi regis sumit; personam regis in republica tuetur. USUS: 1. Susceptum negotium pro tua fide et diligentia ex voluntate Caesaris gerito. Bene sapienterque rempublicam gerere. Inimicitias, bellum, personam rem alicuius gerere. Ingenium muliebè, animum laude dignum gerere. 2. Vivo, me exhibeo, cum vocibus: me, te, se conduire, se comporter. Turpissime, male, prudenter se gerere. Gerere se pro cive, se comporter comme un citoyen. 3. Morem gerere, obtemperare, être complaisant pour qqn, descendre à ses desirs.

GESTO, is, ivi et ii, ire, n. *Tressaillir de joie.* SYN. Gestu corporis desiderium rei ostendo, prægestio; studio, lætitia efflor; tanta lætitia affectus sum, ut mihi vix constem.) (Mœreo, afflictus sum. ADV. Temere. PHRAS. Nimia voluptate gestio, je suis au comble du bonheur. Exsulto gaudio; onustum lætitia pectus apporto; vix apud me sum, ita gaudio animus collescit; gaudio pene desipio. Cf. Gaudere. USUS: Gestio scire omnia. Lætitia gestire.

GESTIO, onis, f. *Gestion, action de gérer.* SYN. Actio, tractatio. USUS: Gestio negotii.

GESTO, as, avi, atum, are, a. *Porter.* SYN. Fero, porto, sustineo. USUS: Male sustinenti arma scutum quoque, quod gestabat, excidit.

GESTUS, us, m. *Geste.* SYN. Actio, motus corporis. EPITH. Imminens, scenicus, venustus. USUS: Gestum agere; gestu decenti moveri; gestum elegantem habere. In gestu nimium esse. Nimio gestu uti. Histronum aliqui gestus ineptis non vacant.

GIGANTES, antum, m. *Les géants.* USUS: Gigantum more pugnare cum diis. Cf. Magnus.

GIGNO, is, gēnūi, gēntum, ere, a. *Engendrer.* SYN. Genero, creo, procreo, suscipio. TRANSL. Pario. ADV. Aliunde. USUS: Ad majora quædam nos natura genuit. Inde pax extraneis gignetur. Liberos genuit, sustulit.

GLĀCĪES, ei, f. *Glacé.* EPITH. Liquefacta, dilapsa. PHRAS. 1. Glacies fit, *il gèle.* Aquæ gelu durantur, constringuntur; aquilonibus durescit humor. Aquæ gelu clauduntur, adstringuntur. Aqua nivibus et pruina concrescit.

2. Per glaciem ingredi, *marcher sur la glace*. Per nudam glaciem fluentemque labem liquescentis nivis ingredi. 3. Lubrico vestigio per glaciem decurrere, sese agere, se invehere, *glisser*. Per glaciem labi; fluente vestigio ferri, deferri; glaciem fluente vestigio decurrere, emetiri. 4. In glacie prolabi, *tomber sur la glace*. Labi, prolabi in lubrico; fallente vestigio cadere; fallente pede prolabi. 5. In glacie pedem figere non possum, *je ne puis fixer le pied sur la glace*. Gradienti planta nusquam consistit, constat; fugiente, fluxu, instabili gressu inceditur; pedes insistere nusquam possunt; via lubrica pedes fluunt. USUS: Glacies calore liquefacta et dilapsa, diffunditur. Glaciesspefacta tabescit. Indurata glacies. Cf. Hiems, Frigus, Gelu.

GLADIATOR, oris, m. *Gladiateur*. SYN. Lanista, mirmillo. EPITH. Amens, bonus, rudis, bustuarius, certissimus, confectus, saucius, crudelissimus, difclatorius, furiosus, importunissimus, mediocris, nefarius, nequissimus, nobilis, sceleratus, sceleratissimus, timidus, vetus, vetulus. Gladiatores nobiles, nobilissimi, theatralis. USUS: Ex mirmillone dux, e gladiatore imperator. Plurimarum palmarum vetus et nobilis gladiator.

GLADIATORIUS, a, um, *Degladiateur*. USUS: Certamen gladiatorium. Gladiatoria corporis firmitas.

GLADIUS, il, m. *Glaive, épée*. SYN. Sica, pugio, ensis. EPITH. Cruentus, fulgens, plumbeus, reconditus in vagina, strictus, vacuus vagina. PHRAS. 1. Gladium evaginare, *tirer l'épée du fourreau*. Gladium nudare, stringere, distingere, e vagina educere; gladium educere. 2. Gladium in vaginam recondere, *remettre l'épée dans le fourreau*. Vaginæ reddere; gladium condere. USUS: Gladio plumbeo jugulare aliquem, levi futilique argumento oppugnare, *avec une épée de plomb (avec un sabre de bois), c.-à-d. sans peine*. (PROV.) Suo gladio se jugulat, *il se frappe de ses propres armes*. Suo dicto se capiendum præbet. Gladiis rem gerere, *se battre en duel*. In gladium incumbere, *se percer de son glaive*. Gladio confici, *être tué d'un coup d'épée*.

GLANDIFER, a, um, *Qui porte des glands*. USUS: Glandifera quercus.

GLANS, dis, f. *Gland, fruit du chêne*. SYN. Nux e quercu. USUS: Sues glande pascuntur.

GLAREA, æ, f. *Gravier*. SYN. Arena, vel lapides minutissimi cum arena.

GLEBA, æ, f. *Motte de terre, glbe*. USUS: Injecta gleba tumulis.

GLISCO, is, ere, n. *Crotte, se développer*. SYN. Cresco. USUS: Ad juvenilem libidinem copia voluptatum gliscit, ut ignis, oleo, *enflamme*.

GLÖBÖSUS, a, um, *Rond, sphérique*. SYN. Rotundus. USUS: Stellæ globosæ. Globosus mundus.

GLÖBUS, i, m. *Globe*. EPITH. Cœlestis, eminens, extimus, habitabilis, cultus, medius. USUS: Terræ globus, stellarum globi.

GLÖMERO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, grouper, accumuler*. USUS: Glomerare clades. Venæ inter se glomerantur.

GLÖRIA, æ, f. *Gloire*. SYN. Claritas, splendor, lux, amplitudo.) Turpitudine, probum. EPITH. Abjecta, admirabilis facti, æterna, non æterna sed ne diuturna quidem, aliena, amplissima, antiqua, antiquior, bellica, pura, comes mortis, comes recte factorum, communis cum aliquo, continuata, divina, dulcis, eximia atque immortalis, dulciore, falsa, ficta, frequens de aliquo, illustris et pervagata, illustrior, immensa, intemperans, non insolita adolescentibus, justa, merita, magna, major, maxima, militaris, minor, muliebris, navalis, necessaria, salutaris alicui, nota, nova, par, paterna, avita, popularis, præstantior omni patrimonio, virtutis præstantissima, pristina, propria ingenii, sempiterna, singularis, solida veraque, stabilis, summa, perfectæ, tanta bonorum, sibi necessaria, et salutaris, gravis, solida, verissima, universa. PHRAS. 1. Gloriæ appetens est admodum, *il désire beaucoup la gloire*. Fertur ille vir gloria; flagrat, volitat, ardet cupiditate laudis; summus ardor mentis ad gloriam eum rapit; in concupiscenda gloria modum non novit; gloriæ stimulis, æstu ingenti agitur. Mirum in modum dulcedine gloriæ tangitur, capitur, excitatur. 2. Gloriam etiam inanem cupide quærit, *il recherche même un vain renom*. Inanem etiam venatur, aucupatur gloriam; popularis auræ captator est; umbras etiam falsæ gloriæ consecratur; adumbratam etiam gloriæ imaginem consecratur; laborem nullum refugit, ut aliquod falsæ choragium gloriæ comparet. 3. Quam sis gloriæ cupidus, non ignoro, *je sais combien vous désirez la gloire*. Omnes tuos ad laudem impetus novi. Quam sis ad laudem propensus, inclinatus; quanti sit apud te laus; quantum labores de laude; quam vehementer in laudem incumbas; quam laudi servias, studeas; quo studio laudem sequare, quæ tua sit laudis cupiditas, præclare novi, habeo cognitum. 4. A puero gloriæ cupidus eras, *dès votre enfance, vous desiriez la gloire*. Jam inde a pueritia gloriæ studio atque amore flagrabas; inflammatus ad gloriam a puero fuisti. Spectasti gloriam ante omnes res a primis annis; ab ineunte ætate erat tibi gloria omnium rerum antiquissima; tibi gloria in animo erat; tibi gloria in oculis erat; in amoribus erat; in desideriis erat. A puero laudis cupiditate, studio gloriæ ferebare; gloria ducebaris; laudis studio trahebaris, ad gloriam ferebaris; laudis

amore tenebaris, capiebaris; ex laude pende-
bas; æstu gloriæ percitus eras; gloriæ stimu-
lis agitabar. 5. Ex laboribus tuis gloriam
immortalem consequeris, *vos travaux
vous procureront une gloire immortelle*. Quos
nunc suscipis labores, ii te apud posteros æ-
terna gloria donabunt, afficient, illustrabunt,
ornabunt, decorabunt; tuum nomen immorta-
litate commendabunt; ab hominum oblivione,
et interitu vindicabunt; tui nominis famam in
omnes temporum ætates dissipabunt; tuum
nomen posteritati tradent omnium sermoni-
bus et scriptis exornandum, extollendum,
celebrandum, honestandum, tuendum. Editis
tot immortalibus operibus id consecutus es,
ne dies tui nominis famam delere possis, ut
omnis de te posteritas loquatur, ut tuas lau-
des litteræ ac monumenta loquantur; nullæ
ut litteræ de tuis laudibus conticescant; nulla
erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata
fama, quæ non in cœlum susceptos labores
tuis debitis laudibus ferat. 6. Nihil aliud,
quam divinam gloriam intendo, *je n'ai
en vue que la gloire de DIEU*. Ad DEI gloriam
omnia refero; divinam unice gloriam in omni-
bus specto; nihil ago, quod non sit cum divi-
na gloria conjunctum. Prima mihi, præcipua,
antiquissima est divinæ gloriæ propagandæ
cura. Meorum consiliorum, actionum mearum
finis est major DEI gloria. Omnibus in rebus
divinus mihi honor propositus est. Ante omnia
mihi divinus honor est; summo apud me loco
divinus honor est; is primum apud me locum
obtinere; actionum mearum norma quædam,
et regula est; semper est ante oculos. Huc
mentem intendo; huc animum refero; huc
specto; ad hunc finem consilia, cogitationes,
mentis aciem intendo. Cf. Fama. USUS:
Gloria est frequens de aliquo fama cum laude;
illustris et pervagata multorum et magnorum
in suos, patriam, humanum genus fama me-
ritorum; consentiens laus bonorum, incorrupta
vox bene judicantium de eccellente virtute,
cujus gradibus videntur homines in cœlum
ascendere. Ex omnibus virtutibus, præmiis
amplissimum est gloria. 1. Gloriam appetere,
désirer la gloire. Quærere, aucupari, ve-
nari, captare, consecrari; gloriæ servire; ad
gloriam virtutis via grassari. 2. Gloriam ac-
quirere, *se couvrir de gloire*. Parere sibi
amplissimam gloriam, capere, consequi, adipisci;
in gloriam venire, gloriam sibi comparare. 3.
Gloriam augere, *augmenter sa gloire*. Ale-
re, multiplicare, duplicare, amplificare. 4. Glo-
riam minuire, *perdre son renom*. Immi-
nuere, infringere. 5. A gloriæ studio ali-
quem revocare, reſrenare, *détourner qqn
d'un désir immodéré de la gloire*. 6. Gloriam
abjicere, *mépriser la gloire*. 7. Gloria florere,
circumfluere, *être renommé*. 8. Gloriam in se
transmovere, *s'attribuer la gloire*. Cf. Fama,
Honor, Laus, Amplitudo, Estimatio,
Arrogans, Ambitiosus, Superbus.

GLÖRIÄTIO, önlis, f. *Action de se glori-
fier*. USUS: Gloriantia digna est beata vita,
la vie heureuse mérite qu'on s'en glorifie.

GLÖRIOLA, ö, f. *Faible gloire*. USUS:
Etiam hisce eum gloriolæ insignibus ornemus.

GLÖRIOR, aris, atus sum, aril, d. *Se
glorifier*. SYN. Prædico, gloria me et prædica-
tione effero. ADV. Honestè, bene, insolenter,
intolerantissime de divitiis, quadammodo,
recte. PHRAS. De sua nobilitate valde glo-
riatur, *il tire vanité de sa noblesse*. De majo-
ribus se jactat insolentius; venditat genus
suum; sublatius de se deque natalium splen-
dore ascendendæ laudis causa prædicat, dicit,
loquitur; est in hoc homine summa venditatio
generis atque ostentatio. Martem ipsum sui
generis conditorem fert immodicus sui æsti-
mator, præ se ignobiles omnes et plebeios
prædicat; laudat venditatio genus suum ho-
mo inepte gloriosus; jactatio generis ac vendi-
tatio confessa in hoc homine vitia sunt. Cf. Jactio, Ostentatio. USUS: De divitiis,
de rebus gestis insolenter gloriaris.

GLÖRIÖSË, Avec gloire, glorieusement.
SYN. Magnifice, elate. USUS: De seipso glo-
riosius prædicare.

GLÖRIÖSUS, a, um, *Glorieux, honora-
ble; fier, présomptueux*. SYN. Ostentator: cla-
rus, amplissimi nominis. PHRAS. Gloriosum
id ducabat, *il regardait comme honorable
de...* In gloria id ponebat; amplum, et ad me-
moriæ insigne id putabat; pulcherrimum id
sibi fore ratus; decus id suum arbitratum est.
USUS: 1. Militem gloriosum imitaris, *vous
imites le soldat fanfaron*. 2. Præclarus, qui
in maxima gloria est et gratia, *glorieux,
illustre, renommé*. Mihi exilium ad reipublicæ
rationes gloriosum fuit. Facta illustra et glo-
riosa. Magnifica et gloriosa ostentatio civita-
tis. Cf. Clarus, Gloria, Ostentator, Fama.

GLÜTINÄTOR, örlis, m. *Celui qui colle*.
USUS: Librorum glutinatores, *relieurs*.

GNÄRUS, a, um, *Qui suit, qui connaît*.
SYN. Peritus, sciens. USUS: Gnarus repu-
blicæ. Gnarus malorum impendentium. Gnari,
prudentes locorum. Cf. Peritus.

GNÄTUS, i, m. *Fils*. SYN. Filius.

GNÄVITER, Avec ardeur. SYN. Diligen-
ter. USUS: Gnaviter pugnare, agere.

GNÄVUS, a, um, *Ardent, habile*. SYN.
Strenuus, celer. Cf. Dilligens.

GRÄBÄTUS, i, m. *Lit, grabat*. SYN.
Lectulus.

GRÄCILIS, e, gen. com. *Mince, grêle*.
SYN. Tenuis corpore, macilentus. USUS:
Virgo gracilis.

GRÄCILITAS, atis, f. *Finesse, maigreur*.
SYN. Corporis habitu tenuior, subtilitas.
(Crassitudo. EPITH. Summa. USUS: Est
in illo summa gracilitas et infirmitas corporis.

GRĀDĀTIM, *Par degrés, graduellement.* SYN. Gradibus, per gradus. USUS: Ab humilibus ad superiora, ad honores gradatim ascendere. Minutatim et gradatim interrogare.

GRĀDĀTIO, *onis, f. Gradation.* Figura Rhetorica.

GRĀDIOR, *oris, gressus sum, gradi, d. Marcher.* Ambulo, eo, ingredior. (Serp.) USUS: Fidenti animo gradi ad mortem. Cf. Eo.

GRĀDŪS, *ūs, m. Degré.* SYN. TRANSL. Locus, dignitas, momentum, progressus, ordo, aditus. EPITH. Altus dignitatis, altior, altissimus amplissimusque dignitatis, facilis, inferior, facilior, infimus, plenus, primus, senatorius, stabilis, non expers dignitatis. Gradus beati, male hærentes, multi, novi, pares honorum, dispares gloriæ, plures, reliqui. PHRAS. 1. Ad eum, quem volebas, gradum evectus fuisti, *vous êtes arrivé à la place que vous ambitionniez.* Ad eum, quem volebas, gradum ascendisti, evolasti, pervenisti, pervasisti, elatus fuisti; eum gradum, ad quem aspirabas, attigisti, adeptus, assecutus es; in eo, ad quem tendebas, gradu positus, locatus, collocatus es; gradum eum obtines, quem optabas. USUS: 1. Sunt certi gradus officiorum, ut prima caritas diis, secunda parentibus, tertia patriæ debeatur. 2. Assequi gradum altissimum civitatis, *obtenir le premier rang dans la cité.* Consequi, ascendere, obtinere, pervenire ad summum honoris gradum; poni, locari, collocari in altissimo gradu. 3. De gradu deijci, dimoveri, *perdre sa place.* Cf. Promoveo.

GRÆCĒ, *A la grecque, en langue grecque.* USUS: M. Cicero senex dicebat, ut quisque optime græce sciret, ita esse nequissimum. Græce loqui, *parler grec.*

GRÆCIA, *æ, f. Grèce.* EPITH. Magna, princeps eloquentiæ, vera, integra, vetus. USUS: Interdum verborum inops Græcia.

GRÆCŪLUS, *ī, m. Grec (dans un sens de mépris).* USUS: Græculus assentator; græculi contentionis cupidiores, quam veritatis. Quid mihi tanquam græculo otioso et loquaci quæstionem ponis?

GRÆCUS, *a, um, Grec, grecque.* EPITH. Græci leves, immanes atque barbari, sacrilegi et jam pridem improbi. USUS: Homo levitate Græcus, crudelitate barbarus. Eruditissima Græcorum natio. Græcæ litteræ. Latina lingua tam copiosa est, quam Græca. Libri Græco sermone confecti.

GRĀMEN, *inis, n. Gazon.* SYN. Herba.

GRĀMINEUS, *a, um, De gazon.* USUS: Etiamne gramineas hastas eripuit (Verres)? *Verris a-t-il dit jusqu'à enlever aux statues leurs lances de roseau?*

GRAMMĀTICA, *æ, f. Grammaire.* SYN. Grammaticorum instituta.

GRAMMĀTICUS, *a, um, Grammatical.* USUS: Ars Grammatica.

GRAMMĀTICUS, *ī, m. Grammairien.* USUS: Grammatici est Poetarum tractatio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus.

GRĀNĀRIA, *orum, n. pl. Greniers.* USUS: Adstringere et laxare granaria.

GRANDÆVUS, *a, um, Vieux.* USUS: Grandis ævi, provecioris ætatis. Cf. Senex.

GRANDESCO, *is, ere, n. * Grandir, croître, se développer.* SYN. Cresco. Cf. Cresco.

GRANDILOQUUS, *a, um, Quia un style élevé, pompeux.* SYN. In oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplus. USUS: Nam et grandiloqui fuerunt ampla sententiarum gravitate, et majestate verborum. Cf. Thraso.

GRANDIS, *e, gen. com. Grand, gros.* SYN. Magnus, ingens, immanis. USUS: Jam grandis puer. Grandis eboragicus orator. Perspicuum et grande vitium. Ætate proventus, non tamen grandis natus.

GRANDITAS, *atis, f. Grandeur.* USUS: Id apparet ex genere et granditate verborum.

GRANDO, *inis, f. Grêle.* RAD. A granis; pluvia congelata in granorum forma decedens. EPITH. Minuta, subita præcipitans. PHRAS. Grando cecidit, *il a grêlé.* Concreta in nubibus aqua, magnam vim nivosæ grandinis egerit; grandinem venti glomerat in terras egerunt; procella cœli fragore ingenti effusa est; imber grandinem incutienstorrentis modo effusus est. Excussa et nubibus grandinis procella. USUS: Grando mista imbi cadit.

GRĀNUM, *ī, n. Grain.* USUS: Tritici grana.

GRĀPHICĒ, *Parfaitement.* SYN. Eleganter, scite. USUS: Graphice ornatus, graphice facetus.

GRASSĀTOR, *oris, m. Brigand.* SYN. Latro. Cf. Latro.

GRASSOR, *aris, atus sum, ari, d. Faire irruption, attaquer.* SYN. Sævio. USUS: Grassari in possessionem agri publici. Jure grassari, non vi. Grassari ad gloriam virtutis via.

GRĀTĒ, *Avec plaisir.* SYN. Animo grato. USUS: Quid pie, quid grate, quid humaniter ab illo factum unquam?

GRĀTES, *um, f. Action de grâces.* SYN. Gratia. USUS: Grates tibi ago. Cf. Gratia.

GRĀTIA, *æ, f. Grâce, bienfait, reconnaissance.* SYN. Grates, favor popularis, beneficium. EPITH. Æquabilis, bona, excellens, fidelissima, illustris, non invidiosa, justa et debita, magna, major, mala, maxima, merita Diis immortalibus, muliebris, mutua, nimia, par, permagna, popularis, præclara, præsens, reconciliata, subita, summa, tanta, vetus, equestris.

Gratiæ bonæ, multæ, excellentes, immortales, incredibiles, iustissimæ, magnæ, majores, maximæ, meritæ, miræ, mirificæ, plurimæ, reliquæ, singulares. PHRAS. 1. Gratiæ tibi ago, *je vous rends grâces*. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitamque gratiam refero, reddo, habeo, persolvo, tribuo; etsi tanta, quantam debeo, referri gratia non potest, habeo tamen, quantam maximam capere animus meus potest; pro tuo isto in me studio gratiam et habeo, et habiturus sum immortalem; gratias tibi ago maximas, quandoquidem pares referre non possum. 2. Gratiam alicujus quærere, *rechercher les bonnes grâces de qqn*. Gratiam alicujus aucupari; locum gratiæ quærere apud aliquem; gratiam sibi conciliare; benevolentiam alicujus capere; in gratiam et amicitiam sese insinuare; inire gratiam ab aliquo velle; admitti in gratiam alicujus cupere. 3. Est in gratia apud illum, *il est tout puissant près de cet homme*. Principem apud illum gratiæ locum tenet, obtinet; amplissimam sibi apud illum collegit, peperit gratiam; magna apud illum positus est in gratia; floret principis sui gratia; excellit, magnam inquit illum, ab illo gratiam. Cf. Favor. 4. Non tua, sed aliorum culpa cecidisti e populi gratia, *ce n'est pas par votre faute, mais par celle des autres que vous avez perdu la faveur populaire*. Non tua, sed aliorum culpa, vitio, injuriæ studium populi amisisti; populi gratiam et benevolentiam perdidisti; et studio et benevolentia excidisti; aliena culpa factum est, non tua, ut populus non amplius tibi faveat, suffragetur; ut populus nec tam bene in te animatus sit, nec tam tui honoris studiosus; ut, qua florebas hominum gratia, eam amitteres; ut ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres; ut amitteres hominum studia; ut ex animis atque favore hominum excideres; ut gratosus apud populum minime sis; ut carus populo non amplius sis; ut nullo populi studium teneas; nullam ut populi gratiam obtineas; ut populum tui studiosum, bene in te animatum, tibi amicum non habeas; ut favente, benigno, tibi æquo, amico populo non utaris; ut ex amore populi efflueris; ut perierit, quod habebas gratiæ. Studium populi, gratiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, affixit; non tua, sed aliorum culpa veterem gratiam exulceravit; benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa deleuit, tibi eripuit, abstulit, ademit. Non tuum aliquid factum gratiam apud populum extinxit, effudit, sed aliorum invidentia. 5. In gratiam cum adversario redi, *je me suis reconcilié avec mon ennemi*. Ego et adversarii meus voluntates rursus copulavimus; reconciliata inter nos ex inimicitia gratia est; similitatem humanissimè deposuimus; placatæ inter nos sunt iræ discordiæque nostræ; oblivione præteritorum discordias finivimus;

ad amicitiam consuetudinemque pristinam nos traduximus. Gravi odio et simulate, quæ diu conflictati sumus, deposita, complexi sumus inter nos, conjunctisque jam voluntatibus amicissime vivimus. Cf. Reconcillio. USUS: 1. Gratia, in qua amicitiarum et officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur. Maximam tibi gratiam habeo. Maximam tibi gratiam habere et agere debeo. Gratiam memori mente persolvere, gratiæ alicui apponere, *faire un mérite à qqn*. Gratiam repetere, *demandeur grâce*. 2. Favor, amicitia, amor, *faveur, amitié, crédit*. Gratiam alicujus sequi, aucupari, assequi, consequi. Aliquem in magna gratia apud alterum ponere. Gratiam inire ab aliquo, cum aliquo, apud aliquem. Aliquo facto veterem gratiam exulcerare; effundere collectam gratiam, *perdre l'amitié de qqn*. In gratiam redire. In gratiam adducere, recipere aliquem. Aliquem in gratiam reducere, restituere; gratiam componere inter aliquos et reconciliare. 3. Auctoritas, plausus, favor popularis, *autorité, crédit, faveur populaire*. Gratiam aucupari, quærere; gratiam colligere, acquirere, consequi; gratia florere. Gratiam debilitare, exstinguere. 4. Causa, *en considération de, pour*. Prolis, quæstus, oblectationis gratia aliquid facere.

GRATIFICATIO, onis, f. *Bienfait, faveur, service*. SYN. Gratia, beneficium. (Injuria. EPITH. Imprudens. USUS: Gratificationem et benevolentiam ponere. Cf. Favor.

GRATIFICOR, aris, atus sum, aris, d. *Être agréable à qqn, faire plaisir*. SYN. Beneficium, gratiam facio. ADV. Honesto. PHRAS. 1. Gratificare mihi in ea re, *rendre-moi ce service*. Obsequere voluntati meæ; studiis nostris servias velim; da hoc mihi, da amicitia nostræ; non est, cur non velificeris nobis; obsequere amico; in justam hanc meam cupiditatem incumbere, quæso; da hoc generi, da nomini nostro; pro tuo in me officio, pro meo in te studio, largire hoc voluntati meæ. 2. Volo tibi amicisque tuis gratificari, *je veux vous faire plaisir, à vous et à vos amis*. Volo non solum tua, verum etiam tuorum amicorum causa vestris commodis servire; cupio, studeo agere, quod tibi amicisque tuis gratum sit; quod tibi, tuisque gratum ac jucundum accidat; quod tibi tuisque placeat, lætitiæ ac voluptatem afferat; inire gratiam officiis meis non a te modo, verum etiam ab amicis tuis velim. Opto rem gratam tibi tuisque facere. Opto aliquid præstare, navare tua tuorumque causa. Ad id unum mea studia converto, ut aliquid efficiam, ex quo tu et amici tui voluptatem capiant. Servire non solum tibi sed etiam amicis tuis cupio. Servire voluptati et commodo non solum tuo, verum etiam amicorum tuorum volo; tuam amicorumque tuorum gratiam officiis meis quærere studeo. Cf. Faveo. USUS: Gratificari cuiquam aliquid,

quo ei obsit. Cur tibi de ea re non gratificer, nescio.

GRATIŌSUS, a, um, *Qui a du credit.*

SYN. Qui gratia multum potest apud alios. **PHRAS.** 1. Illi gratiosi nunc solum sunt, qui opibus valent, *les gens riches sont seuls aujourd'hui considérés.* Qui magis ab opibus firmi, parati sunt, qui magis instructi sunt copiis, illi gratia excellunt; gratia florent, gratiam ineunt apud populum; in eos sua studia liberalius homines conferunt; iis favent sufragantur, student, praeſto sunt. **Cf.** Gratia. 2. Assentatores gratiosi sunt apud illum, *les flatteurs sont en faveur près de lui.* Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratia valent, possuntque plurimum; hi summus quosque gratia adequant apud illum; hi pollent plurimum, hi largiter possunt apud illum; horum nomen apud illum est in gratia; in his omnia apud illum sunt ad gratiam. **USUS:** Homo potens, gratiosus, disertus. Homines in civitatibus suis apud omnes ordines gratiosi. **Cf.** Carus, Acceptor.

GRATIS, *Gratuitement, pour rien.* **SYN.** Gratuito, sine mercede, sine praeſmio, pecunia. **PHRAS.** Gratis omnibus servit, *il rend à tous des services désintéressés.* Sine ullo munere opem ac operam praestat omnibus; ejus officia minime sunt mercenaria; gratuita est ejus comitas, nec praeſmiorum mercedibus evocata; gratis, non pretio officiosus est; gratuito servit; non exigit gratiam, nec beneficium feneratur. **USUS:** Habitare gratis in alieno. Gratis mihi res constat.

GRATUITŌ, *Gratuitement.* **SYN.** Gratis.

GRATUITUS, a, um, *Gratuit.* **SYN.** Sine praeſmio et mercede. **(Mercenarius, conductus.** **USUS:** Innata est homini probitas gratuita, non praeſmiorum mercedibus evocata; liberalitas gratuita, non mercenaria.

GRATULATIO, ōnis, f. *Félicitation, compliment, sujet de joie.* **SYN.** Communis gaudii demonstratio, laetitia publica. **(Lamentatio.** **EPITH.** Celeberrima, exigua, exoptatissima, jucunda, maxima, multa civium, nova, praepostera, probatissima, recens, sera, summa. Gratulationes gratæ, maximæ, innumerales, tantæ. **USUS:** 1. Nos in hominum cœtibus gratiis agendis et gratulationibus habendis et omni sermone celebramus. Maxima illi gratulatio facta est Diana summa civium laetitia et gratulatione reducta. 2. Supplicatio ad fana, *actions de grâces (en l'honneur des dieux).* Decernere, facere alicui servatæ reipublicæ gratulationem, *félicitations.*

GRATULĀTOR, ōris, m. *Celui qui félicite.* **USUS:** Saepe gratulator laetior est, quam is, cui gratulatur.

GRATŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Féliciter.* **SYN.** Congratulari, gratulationem facio; gratulatione utor. **ADV.** Publice, serius,

tardius, valde, vehementer, vere, verecunde, nimis. **PHRAS.** Suum Ciceroni reditum omnes gratulabantur, *tous les Romains félicitaient Cicéron de son retour.* Ejus ad urbem accessus incredibili hominum multitudine et gratulatione florebat; omnibus optimis eundem omnes prosequabantur; Cicero non sine magnis gratulantium clamoribus Romam repetit; Ciceronem Romani ovantes ac gratulantes accipere, festis vocibus exceperunt. Non fere quisquam fuit, qui non complecteretur, exoscularetur, laudibus ejus reditum cumulare; Ciceroni in urbem reduci auditi omnes uno ore omnia bona dicere et laudare fortunam reipublicæ, quæ talem virum recepisset. **USUS:** Quod mihi de filia gratularis, agnosco humanitatem tuam. Gratulor reipublicæ recuperatam libertatem, et gaudeo. Alacres et læti inter se gratulantur.

GRĀTUS, a, um, *Reconnaissant, agréable.* **SYN.** Officii memor, non ingratus, qui meritam alicui gratiam memori mente persolvit, qui beneficii accepti meminit; *item:* Acceptor, jucundus, carus. **PHRAS.** 1. Gratum te esse decet erga patronum, *il convient que vous vous montriez reconnaissant envers votre patron.* Memorem te animum praeſtare decet; decet, ut speculata tua sit in referenda gratia pietas; ut perpetua tibi sit referenda gratiæ voluntas; ut viro optime de te merito referas, quod debes; ut meritam gratiam memori mente persolvas; ut gratus in te sit animus, et beneficii memor; ut grati animi fidelis memoria plurimum apud te valeat; ut parem et cumulatissimam gratiam referas patrono tuo. 2. Tuis beneficiis semper gratum me exhibebo, *je serai toujours reconnaissant de vos bienfaits.* Tua in me beneficia nunquam obliviscar; tua erga me merita, magnitudinem tuorum erga me meritum semper meminero; memoria tenebo; perpetua memoria tuebor, custodiam conservabo. Nulla dies, nulla temporis vetustas, non casus ullus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritum imminuet; ex animo delebit, tollet, auferet; oblivione delebit, obruet, obscurabit, exstinguet. Vigebit in me tuorum beneficiorum aeterna, perpetua, nunquam interitura memoria. Nunquam apud me tuum beneficium intermiturum existima. Tuam in me singularem benignitatem, tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo, semper in oculis habebo; perire apud me, evanescere non patiar. Hærebunt mihi in animo, mente, memoria tua beneficia. Fixa permanebunt, impressa in animo ac mente exstabant tua beneficia. Vite par et æqualis erit recordatio meritum tuorum. Dies nonnisi ille, qui vitam mihi adimet, tuorum officiorum memoriam terminabit; finis mihi ac terminus et vitæ et memorie benignitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est. Semper memoria tenebo; tuebor mente atque

animo; nunquam obliviscar, nunquam apud me delebit oblivio beneficia, officia, merita erga me tua; memorem me tibi, quæcumque se occasio dederit, obtulerit, probabo. Gratum me tibi memoremque præstabo; præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meritorum tuorum. Gratum me nullo non loco, nullo non tempore memorem, nunquam non gratiæ referendæ memorem et studiosum senties, experieris, cognosces. Grati animi laudem in me non requires, non desiderabis. Non committam, ut ingratum me appellare possis; ut in illo officio, quod bene merentibus debetur, jure me, ac merito quisquam reprehendat. Enitar, ut in ingrati animi vitium, crimen non incidam; ne quis mihi turpem ingrati animi potam possit inurere; ne quis mihi ingrati animi culpam obijcere possit. Enitar, ut ab ingrati animi vitio, crimine, culpa, turpi infamia longissime sejungar, discedam, absim; ut ea culpa vacem, vacuus sim, caream; ejus culpæ sim expertus, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt; qui de referenda gratia minimum laborant; enitar, et, ut spero, consequar, ut de me optime esse meritum læteris, ut officia erga me tua voluntati, ac lætitiæ tibi sint; ut ex tuis in me officiis voluptatem capias; ut officiorum tuorum fructum feras, percipias, colligas; ut gratiæ tuæ gratiam a me feras; ut parem tibi referam gratiam; ut par pari eram; ut officia tua omnibus officiis æquem, compensem, remunerem. Quam amanter me tractaveris, quam benigne mihi feceris, quam studiosè in omni re me commendaveris, quam humaniter ac benefice, quibus officiis amicitiam nostram colueris, persecutus sis, quibus me rebus auxeris, ornaveris, honestaveris, ipse mihi atque etiam aliis commemorabo; ita diu recordabor, ut vita me prius defectura sit, quam tuorum in me beneficiorum recordatio. Beneficia tua, dum vivam, grata memoria prosequar; quoad vixero, dabo operam diligenter, id agam omni studio, id curabo, contendam, in eam curam, in id studium incumbam, id mihi propositum erit in omni vita, eo spectabit animus, eo curæ cogitationesque meæ referentur; eo consilia mea referentur, dirigentur, ut me gratum tibi esse sentias.

3. Gratum me non verbis modo, sed rebus ipsis experiere, non solument *mes paroles*, mais *mes actes vous prouveront toujours ma reconnaissance*. Feneratur hoc beneficium tibi pulchre dices; efficiam, ut ad te non sine fenore redeat id beneficium; pro isto tuo in me officio omnia vicissim a me officia exspecta; in omni vitæ meæ cursu nihil mihi prius, nihil antiquius erit, quam ut officia tua paribus a me officiis compensentur, commoda vicissim tua meis quantiscumque occupationibus anteponom; meus animus vicissim erga te is erit, quem tu jure postulaveris; qui tibi ex me debentur fructus, eos uberimos capies, colliges, metes, feres; paribus

officiis tuis in me meritis cumulate satisfaciam; quibuscumque officiis potero, tuam erga me humanitatem exæquabo. Cf. Compensio.

4. Non possum tibi satis gratus esse pro beneficiis tuis, *je ne puis assez vous rendre grâces pour tant de bienfaits*. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Qui respondebo tuæ tam liberali in me voluntati? Utinam tua in me merita referenda gratia consequi aliquo modo possim! Vellem, officium istud officiis meis exæquare liceret: sed quis tandem est, qui non intelligat, tuis me muneribus in omne consequentis ævi spatium teneri obstrictum? Arciorem me tibi vinculo obstrinxisti, quam ut exsolvere beneficiorum tuorum partem ullam possim; vivendum mihi, ac moriendum erit ingrato. Studium tibi quidem meum vel agnoscendo, vel prædicando beneficio lubens declarabo, sed eo me nomine plus tibi debere sentio, quam ut solvendo unquam esse possim. Mea quidem in te omnia vel studii, vel observantiæ officia constabunt integra, sed tuorum in me promeritorum partem in referenda gratia nullam assequar. Incredibile tuum in me studium studio quidem colam sempiterno, sed tuorum in me meritorum tanta est magnitudo, exæquare ut nulla grati animi significatione possit. USUS: 1. Bene de me meritis gratum me præbeo reipsa atque animo gratissimum. Nomen alicujus et beneficia grata memoria prosequi. Erga salutis suæ auctores gratus. Gratus est, qui in referenda gratia non commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit. 2. Acceptus, jucundus, optatus, *agréable, charmant, délicieux*. Officium tuum, judicium, mihi pergratum fuit. Rebus grata, gratiora verbis facere. Officium mire gratum. Cf. Jucundus, Carus.

GRĀVĀTĒ, *Avec peine*. SYN. Difficulter, ægre. X Benigne, comiter. USUS: Benigne, non gravate.

GRĀVĒDINŌSUS, a, um, *Catarrhéux, sujet aux rhumes de cerveau*. SYN. Ad gravedinem proclivis. USUS: Gravedinosos quosdam dicimus, quosdam hernosios, non quia jam sint, sed quia sæpe hinc.

GRĀVĒDO, *inis, f. Rhume de cerveau, lourdeur de tête*. SYN. Destillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, siccam tussim movens. EPITH. Molesta. USUS: Gravedine tentari, laborare. Gravedini subvenire, occurrere, obsistere. Gravedinem remove, abigere, repellere.

GRĀVIDĪTAS, *atis, f. Grossesse*. USUS: Graviditates et partus affert luna a sole illuminata.

GRĀVIDŌ, *as, avi, atum, are, a. Rendre mère*. SYN. Gravidam facio. USUS: Terra seminibus gravidata, *secondée*.

GRĀVIDUS, a, um, *Chargé, plein*. SYN. Prægnans, fetus, plenus. PHRAS. Gravidata est,

elle est enceinte. Fert uterum, gestat uterum; fert ventrem, partum. USUS: Ūbera gravida vitali rore.

GRĀVIS, e, gen. com. *Lourd.* SYN. Ponderosus. (Levis. USUS: 1. Gravia omnia suo pondere in terram feruntur. 2. Arduus, difficilis, molestus, *difficile, pénible, funeste.* Vereor, ne tibi gravis sim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi, *je ne lui ai pas adressé le moindre reproche.* Tempus reipublicæ, anni gravisimum. 3. Magnæ auctoritatis, ponderis, dignitatis, *grave (en parl. d'un homme), sérieux, influent.* Vir prudens et auctoritate gravis. Nomen vestrum mihi grave et sanctum est. 4. Severus, *sévère, rigide.* Gravis sine arrogantia. Cato omnium gravissimus et severissimus. 5. Depressus, *grave.* Vox gravis. (Acuta.

GRĀVITAS, atis, f. *Pesanteur; dignité, noblesse.* SYN. Pondus; auctoritas. (Levitas. **EPITH.** Acrior verborum, admirabilia, ampla sententiarum, censoria, digna expectatione, divina orationis, plena antiquitatis, incredibilis et inaudita, major, naturalis ac necessaria, paterna, perpetua orationis, singularis ac pene divina, summa, tanta, vetus judiciorum. **PHRAS.** Cato vir erat maximæ gravitatis, *Caton était un citoyen plein de gravité.* Vir erat divina quadam gravitate, morum majestate incredibili; nihil unquam nisi severissime et gravissime fecit. Erat in illo gravitas condita comitate; in ejus non sententia solum, sed nutu residebat auctoritas; erat in eo viro summa auctoritas et amplitudo; Cato prisci moris vir, et sanctus, in quo nihil solum, leve, inconsideratum. Catoni incredibilem natura tribuit gravitatem; Cato admirabili vitæ gravitate præstabat; in Catonis vultu inerat prisca severitas, in verbis fides. Cf. **Auctoritas.** USUS: 1. In omnibus rebus adhibere, tenere, servare, tueri gravitatem. 2. Cæli gravitas tanta est, quantum vix sustinebo, (VULG. Non est bonus aer), *l'air est lourd, malsain.*

GRĀVITER, *Avec peine, difficilement.* SYN. Ægre, moleste. USUS: 1. Graviter aliquid ferre, accipere. Graviter queri, agrotare. 2. Severe, *sévèrement.* Graviter narrare, dicere, se gerere.

GRĀVOR, aris, atus sum, aris, d. *Souffrir avec peine.* SYN. Gravate aliquid facio, grave mihi duco, pigro. USUS: Non gravabor dicere, quod sentio. Non sum tam inhumanus, ut eo graver, quod vobis expedit.

GRĒGĀLIS, e, gen. com. *Compagnon.* SYN. Sodalis ex eodem grege. USUS: Gregales Catilinæ et consilarii, *la bande de Catilina, ses complices.*

GRĒGĀRIUS, a, um, *De la foule, du commun.* SYN. Collectivus, vulgaris. USUS: Gregarii milites, *simples soldats.*

GRĒGĀTIM, *En troupeaux, par troupes.*

SYN. Per greges. USUS: Gregatim in supplicium rapti cives.

GRĒMIUM, ii, n. *Giron, sein.* SYN. Sinus, complexus. USUS: E sinu gremioque patriæ abstractus Cicero. Filius in gremio matris educatus.

GRESSŪS, ūs, m. *Marche, pas.* SYN. Incessus, ingressus.

GREGX, grēgis, m. *Troupeau, troupe, bande.* SYN. Congregatio, coetus, turba. **EPITH.** Impurissimus prædonum, medius, totus, vetus. Greges flagitiosi hominum, magni amicorum, mercenarii, sordidissimi. USUS: Greges armentorum, equorum, amicorum, philosophorum. Unus e grege. Ingrege patronorum annumerer?

GRUNNĪTŪS, ūs, m. *Grognelement (du cochon).* SYN. Vox porcorum.

GRUS, grōlis, f. *Grue.* USUS: Grues in tergo prævolantium capitis reponunt.

GŪBERNĀCŪLUM, i, n. *Gouvernail.* SYN. Clavus. **TRANSL.** Administratio, procuratio, gubernatio. USUS: 1. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare; ad gubernacula admoveri, sedere. 2. A gubernaculis aliquem repellere, dejicere. Recedere a reipublicæ gubernaculis.

GŪBERNĀTĪO, ōnis, f. *Direction, gouvernement.* SYN. Administratio, procuratio. **EPITH.** Facilis, magna. USUS: Cupiditas consilii gubernatione regitur. Gubernationi præficitur. A gubernatione remove re quempiam. Cf. Potestas, Administratio.

GŪBERNĀTOR, ōris, m. *Qui dirige, gouverneur.* SYN. Rector. **EPITH.** Bonus, scientissimus. **PHRAS.** Est gubernator provinciae, *il est gouverneur de province.* Provinciae præesti, provinciae procuratorem gerit; ad provinciae clavum, gubernaculum sedet; provinciae procuratio, administratio penes illum est; provinciam obtinet cum imperio. Cf. **Gubernatio**, **Præsum.** USUS: Custos et gubernator reipublicæ. Probo navigio, gubernatore perito, summa tranquillitate navigare.

GŪBERNĀTRIX, icis, f. *Celle qui gouverne, régente.* **EPITH.** Præclara. USUS: Eloquentia gubernatrix civitatum, *l'éloquence gouvernante des cités.*

GŪBERNO, as, avi, atum, are, a. *Diriger, gouverner.* SYN. Administro, procuro, rego, gero, moderor, clavum teneo, gubernaculum teneo, ad clavum, ad gubernacula seдео. (Evertor. ADV. Bene, directius, pulcherrime. **PHRAS.** 1. Ad gubernandam rempublicam admotus est, *il a été chargé du gouvernement de la république.* Ad gubernacula reipublicæ admotus est, reipublicæ gubernacula prendere, tractare jussus est; delata ad illum rerum summa est; ejus fidei, potestati reipublicæ procuratio commissa,

commendata, demandata est; ad lucem reipubl. evocatus est; praeesse reipublicae cum imperio, cum potestate jussus est; ad capessendam reipublicam evocatus est; reipublicae operam dare, reipublicae gubernaculis manum admovere, reipubl. attingere, suscipere, ad reipubl. accedere, se conferre jussus est. 2. Reipublicam optime gubernavit, *il a parfaitement gouverné la république*. Reipublicam cum laude gessit; praclare rexit; vigilantiter ac sapienter administravit; magna virtute et innocentiae fama reipubl. praefuit; in administratione reipubl. virtus enituit; in gerenda provinciala laudes eorum aequavit, quorum nomina vivunt, vigentque rerum gestarum fama in animis hominum; quorum memoria viget multis testata expressaque recte factorum monumentis; quorum memoriam aeternitas alit ac intuetur. Cf. Imperium. 3. Gubernandi tempus annum absolvit, *il a terminé son année de gouvernement*. Annum munus decurrit, confecit, absolvit; annuo munere perfunctus est; annui imperii tempus explevit; annui imperii finem attigit; ad finem annuae administrationis pervenit; annum munus in exitu est; emeritae sunt illi annuae operae. Annum ipsum in republica versatus est. Cf. Abdicco, Honor, Magistratus, Imperium. USUS: Sed haec deus aliquis gubernabit. Fortunae motum, dolorem ratione gubernare. Rem totam ita gubernes, ut nemo queri possit. Cf. Rego, Moderor.

GULA, *a*, f. *Gostier, gorge; gourmandise*. SYN. Collum, guttur; *item*: edacitas. Vitium ventris et gutturis. EPITH. Immensa, insulsa, obtorta. PHRAS. 1. Non facile convalescant, qui gula indulgent, *ceux qui se livrent à la gourmandise se rétablissent difficilement*. Quibus nec quid comedant, nec quantum comedant, curae est; qui, quod comedunt, neque quantum, neque qualesit, animadvertunt; quibus omnem in cibis modum, omne iudicium, omnem prope rationem gula eripuit; quibus neque modus edendi, neque ulla deligendi cibi ratio est; qui et plus appetunt in mensa, quam satis sit et ex eo genere, quod obsit. 2. Multos gula occidit, *la gourmandise a tué un grand nombre d'hommes*. Multos perdidit immoderata victus ratio; multos conficit; immatura morte afficit cruditas, crapula, dissoluta victus ratio; multis gulae deditis immaturae mortis causam affert, quod largiore, uberiore cibo utantur, quam ut vitae conducant; quam ut stomachus digerere, ferre, sustinere possit. Cf. Vorax. USUS: 1. Gulam alicui elidere, stringere, frangere, *étrangler*. Obtorta gula aliquem in vincula rapere, *emener en prison la corde au cou*. 2. Gulam irritare, *provoquer l'appétit*. Gulae indulgere, deditum esse, *satisfaire sa gourmandise*.

GURGES, *itis*, m. *Gouffre*. RAD. quasi in gyrum agens. SYN. Vorago. EPITH. Hel-

luatus, immensus, profundissimus, rapidus. USUS: Gurgēs et vorago patrimonii et libidinum, *gouffre*. Immensa vitiorum vorago, turpitudinum omnium gurgēs. Gurgēs est natus abdomini suo. Cf. Gula.

GURGUSTIUM, *ii*, n. *Mauvaise auberge, gargole*. SYN. Locus seu taberna obscura et angusta. USUS: Nescio, e quo gurgustio prodiit.

GUSTĀTŪS, *ūs*, m. *Gôit, palais; action de goûter*. SYN. Gustus. EPITH. Jucundus. USUS: Gustatus est sensus ex omnibus maxime voluptarius, qui dulcedine praeter ceteros sensus commovetur. Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus et conspectus.

GUSTO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Goûter*. SYN. Degusto, gustatu exploro, libo, cibos attingo, delibo. ADV. Paulum, perpaululum, summatim causas et genera. USUS: Primoribus labris vix gustavit philosophiam. Aliquam partem voluptatis gustare.

GUSTŪS, *ūs*, m. *Gôit*. Gustatus. USUS: Uva gustui peracerba. Libidinosi verae gustum laudis non habent.

GUTTA, *ae*, f. *Goutte*. EPITH. Guttæ cadentes, cruentæ, liquatæ. USUS: Guttæ imbrum quasi cruentæ, *pluie de sang*.

GUTTUR, *ūris*, n. *Gosier*. SYN. Gula. EPITH. Tremulum. USUS: Vitium ventris et gutturis.

GYMNĀSIARCHUS, *i*, m. *Gymnasiarque, chef du gymnase*. SYN. Gymnasio praefectus.

GYMNĀSIUM, *ii*, n. *Gymnase, école de philosophie*. SYN. Locus ad exercendum, ut palaestra, schola. EPITH. Amplissimum, nobilissimum, suburbanum, superius totum. USUS: Seculis multis ante gymnasia, inventa sunt, quam in his Philosophi garrire cœperant, qui nunc omnia gymnasia tenent. Cf. Scholā.

GYMNICUS, *a*, um, *Gymnique, de lutte*. USUS: Ludi gymnici.

GYNÆCEUM, *i*, n. *Gynécée, appartement des femmes*. SYN. Locus aedium sepositus, ubi solae mulieres versantur.

GYPSĀTUS, *a*, um, *Plâtré*. SYN. Candidus, tenax, quale gypsum est. USUS: Medea manibus gypsatis, *Mède aux mains couvertes de plâtre (comme les avaient les acteurs dans les rôles de femme)*.

GYRUS, *i*, m. *Cercle*. SYN. Circulus, ambitus. EPITH. Exiguus. PHRAS. Equum in gyrum agere, *faire tourner, faire des voltes (en parlant d'un cheval)*. In gyrum ducere, in orbem agere, versare, circumagere, *flexere*. USUS: Homines secundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet, *il faut ramener aux lois de la raison les hommes qui se laissent emporter par leurs succès*.

HABĒNA, æ, f. *Bride, rênes*. SYN. Lora, quæ freno utrinque alligantur ad eum regendum. EPITH. Laxissimæ. USUS: Commodissimum est, quam laxissimas habenas habere amicitia, quas vel adducas, cum velis, vel remittas. Moderandi sui habenas ac postestatem alicui tradere.

HABĒO, es, ūi, Itum, ere, a. *Avoir, posséder*. SYN. Possideo, utor, est mihi, non deest, penes me est. X. Careo. ADV. Accurate orationem, acerrime defectum, amplius centum cives, angustius, belle, belle se, bene, commodius se, rem, copiose et diligenter constitutam disciplinam, diutius sollicitos, deterius se, diligenter rationem, diligentius prædam notatam, descriptam, diligentissime defectam, extrinsecus rationes suspensas vivendi, generatim honores, graviter se, jam pridem multa, aliquem in promptu, liberius mulierem, melius se, memoriter orationem, nauci, non necessario, omnino non locum, optime se, palam decretum in aliquem, plane inimicum, plane nihil, quod scribas, præcipue hoc juris, præclare se, publice honores, quam plurimum secum aliquem, quaquaversus pedes quinque, recte, satis superque tuto, libere senatum, vere quod narres, vitiose se, ultro citroque verba. Haberi commodissime, de integro questionem, quam liberalissime victu, prudentissimum sapientissimumque. PHRAS. 1. Amicos multos et opes habet, *il a beaucoup d'amis et de richesses*. Beatissimus est ab opibus; nummorum plurimum possidet; copiosus est ab opibus; summa rerum abundantia potitur; amicis et fortunis floret, præditus est; amicis utitur potentissimis; plurimorum amicitias tenet, obtinet; et opibus ornatus est et amicis; facultas nummorum ingens illi est, suppetit, nec amicitia pauciores. Cf. Dives, Amicus. 2. Habemus totam Italiam, *nous possédons toute l'Italie*. Tota Italiani potestate nostra est, Italia nostra est; omnes Italiae fines, oræ atque littora claustris imperii nostri continentur; Italiam tenemus totam, Italia potitur. Italiam totam obtinemus, Italia imperio nostro paret. 3. Habeo hominis chirographum, *j'ai en mains un autographe de cet homme*. Ad manum est, in manibus est hominis chirographum. 4. (Habebatur pro pigro, VULG.), *on le regardait comme un paresseux*. In ejus nomine insedit penitus atque

inveteravit pigritia macula; in desidum numero ducebatur; pigritia nota illi inurebatur alias; haud intactus erat a pigritia vitio; pigritia ejus nomini labem nonnullam asperserat. Cf. Infamia. USUS: 1. Habere animum magnum; habere aliquem vel aliquid in potestate sua; habere cum aliquo commercium, inimicitias. 2. Scio, possum, *avoir (à dire ou à répondre)*. Nihil habeo scribere; tantum habeo polliceri; sic habeto, quod. 3. Tracto, facio, *faire, prononcer*. Habere verba, sermonem. 4. Judico, *regarder, juger*. Aliquid in bonis, in perditis, in desperatis habere. Aliquid in beneficio, pro derelicto; aliquem in loco aliquo et numero habere. 5. Tracto arcte, duriter, *traiter qqn*. Parce aliquem, arcte contentique habere. Habere aliquem in deliciis. 6. Notat statum rei, *être, se trouver (dans tel et tel état)*. Præclare se res habet, (VULG. Res bene stat), *l'affaire va bien*. Ego me belle habeo. 7. Cum participiis passivis: Ita persuasum, perspectum, exploratum habeo, *avoir (comme en français l'auxiliaire)*. 8. Promiscue: Habere in votis, *désirer*. Religioni habere, *se faire scrupule*. Honorem alicui, gratias habere, *rendre grâces*. Rationem absentis habere, *tenir compte d'un absent*.

HABILIS, e, gen. com. *Habile, convenable*. SYN. Aptus, accommodatus. (Ineptus. USUS: Res habiles, accommodatæ ad naturam. Habilis ad pedes calceus. Cf. Aptus.

HABILITAS, atis, f. *Habilité*. SYN. Agilitas. USUS: Omitto habilitates, opportunitatesque reliqui corporis.

HABITABILIS, e, gen. com. *Habitable*. USUS: Regio habitabilis.

HABITATIO, onis, f. *Habitation*. SYN. Usus domicilii. USUS: De habitatione alicui accommodare. Cf. Domus.

HABITATOR, oris, m. *Habitant*. SYN. Incola.

HABITO, as, avi, atum, are, a. *Habiter*. SYN. Colo, domicilium habeo, incolo, habeo, sum. ADV. Frequentissime. PHRAS. Romæ habitare constituit, *il résolut de résider à Rome*. Domum Romæ conduxit, comparavit; sedem Romæ et domicilium comparavit, collocavit; sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Romæ collocavit; Romam incolere, colere statuit; Romæ sedem perpetuam statuere, figere decrevit. USUS: 1. Laxe et magnifice habitare. 2. Moror, assiduus sum, *ne pas quitter*. Habitare in foro, in libris. In vultu illius mei oculi habitant.

HABITUDO, inis, f. *Manière d'être, état*. SYN. Habitus. EPITH. Bona. USUS: Corporis habitudo.

HABITUS, ūs, m. *Habitude, disposition*. SYN. Affectio manens, consuetudo, exercitatio, confirmatio. EPITH. Consentaneus naturæ,

moderati æquabilesque opimi corporis, præclarus, solidus. **USUS** : 1. Habitus est animi aut corporis constans et absoluta in re aliqua perfectio, ut virtutis vel artis. Justitia est habitus animi. Quicumque sine doctrina, naturæ ipsius habitu prope divino moderati exstiteret et graves. 2. Forma, figura, habitudo, ratio corporis, *manière d'être (au physique), santé, état*. Metellus integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus corporis. Oris et vultus habitus. Orationis ejus habitus non erat inurbanus. 3. Pro habitu pravo, *mauvaise habitude*, rectius dicitur : Corroborata jam studio et consuetudine, vel usu ac vetustate malitia.

HACTENUS, *Jusqu'ici*. **SYN.** Hucusque, ad hunc locum. Servit loco rectius quam tempori. **PHRAS.** Hactenus nihil de his auditum est, *c'est la première fois que nous entendons parler de cela*. Ante hoc tempus, ad hunc diem, usque ad hoc tempus, ad id locorum; adhuc locorum inaudita hæc sunt et peregrina; adhuc ista nos fugerant. **USUS** : Hoc hactenus, redeo ad urbana. Hæc artem duntaxat hactenus requirit, ut certis dicendi luminibus ornentur. Cf. Eatonus.

HÆDUS, *1, m. Chevreau*. **SYN.** Capræ fetus.

HÆDINUS, *a, um, De bouc, de chevreau*. **USUS** : Hædinæ pelliculæ.

HÆRĒO, *es, hæsi, hæsum, ere, n. Être ou demeurer attaché, adhérent, fixé à...* **SYN.** Adhæreo, adhæresco, defixus sum, habito. **ADV.** Communiter, male. **PHRAS.** Hæret animo ea opinio, *cette opinion est profondément gravée dans l'esprit*. In animis omnium insecit; insitum est in natura et ingenitum, ut ita sentiamus; ingenerata est omnibus ea sententia; in ipsa natura posita est et infixa; omnibus innata est, et in animis quasi insculpta ea opinio. Cf. Adhæreo. **USUS** : 1. In medullis, in visceribus, in æterna memoria hærent beneficii mihi tua. Memoria tuorum factorum hærebant in omnium gentium sermonibus ac mentibus. 2. Dubito, *Être en suspens, hésiter*. Hære in aliqua re. Aqua illi hæret, hæret in salebris, *ne pouvoir aller plus loin, Être embourbé*. Cavendum est, ne implicatus hæream. Cf. Dubito.

HÆRĒSIS, *1s, f. Secte; opinion contraire à la foi, hérésie*. **SYN.** Secta, opinio a vera doctrina aberrans, prava de religionibus opinio; impium dogma. **PHRAS.** 1. Hæreses suas sparsit, *il a répandu ses erreurs*. Late in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit; Christianæ reipublicæ partes præcipuas pravæ religionis turbavit; hæresis venenum ad populorum perniciem evomuit; dissidentium opinionum procellis Ecclesiæ navem jactavit; hæresim pestem variam ac luem in populos diffundere; perniciosius erroribus ani-

mos hominum implicare cepit. 2. Hæresis in dies latius propagatur, *l'hérésie se propage de plus en plus*. Serpit in dies latius hæreticæ pravitatis lues; quotidie magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur; novæ sectæ scelere quotidie magis vera religio premitur et affligitur; impii errores latius in dies disseminantur, diffunduntur; errorum contagiones pestiferæ in dies latius serpunt, et jam sinceræ etiam Ecclesiæ partes inficiunt. 3. Magno animo hæresi resistit, *il résiste courageusement aux hérétiques*. Id agit strenue, ut quæ pestilentes hæresis magistri edocueret, dedocentur populi; ut hæresium errores ex animis evellantur; ut, quæ in populo hæresim contagione contracta sunt, summa ope amputentur; ut errores impii religionum, rudium populorum et mentibus exturbentur; ut excindantur deliræ religiones atque sacrilegæ; ut iis doctoribus resistatur, a quibus regno universo pestem et exitium comparatum videmus. Egregio est animo ad propulsandos religionis errores, ad excindendas pravæ religionis opiniones; ad expurgandas noxiis erroribus provincias; ad præciendas errorum omnium fibras; ad infelices errorum propagines amputandas, rescandas. 4. In hæresim prolapsus est, *il est devenu hérétique*. Ad pravæ in fide opiniones descivit, deflexit; sinceræ religionis castra deseruit; a veteri avitæque majorum religione ad sectam novitiam transfugit ac devolvit; novitiæ sectæ erroribus implicari se passus est; novarum opinionum fluctibus involutus, abreptus est; pravæ opinionum commentis in errorem ductus est; ab avita religione ad sectam novitiam infelix transfuga descivit; pestiferum pravæ opinionum virus hausit. 5. Hæresim palam ejuravit, *il a abjuré ouvertement ses erreurs*. In æde sacra, maximeque hominum frequentia hæresim abjuravit; impios religionum errores execratus, detestatus, cum Ecclesia in gratiam rediit; hæresim erroribus palam nuntium remisit; ejuratis hæresis erroribus piorum communioni se reddidit. Cf. Conversio hæretici. **USUS** : Cato est in ea hæresi, *Caton est de cet avis, de cette opinion*.

HÆRĒTICUS, *1, m. Hérétique*. **PHRAS.** 1. Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus; alienus a sincera religionis doctrina; depravata religionis erroribus imbutus. 2. Hæreticorum antesignanus, hæresiarcha, *hérésiarque*. Impii dogmatis architectus. Novæ fabricator hæresis, falsæ impiæque opinionis auctor ac propagator. Erroris impii procreator.

HÆSITANTIA, *æ, f. Embarras*. **SYN.** Hæsitatio, titubatio. **USUS** : Hæsitantia lingue.

HÆSITATIO, *onis, f. Hésitation, incertitude*. **SYN.** Dubitatio. **USUS** : Quæ hæsitatio, quæ dubitatio tractusque verborum? Cf. Dubitatio.

HÆSITO, as, avi, atum, are, n. *Être incertain, irrésolu, hésiter*. SYN. Dubito, titubare; timeo. PHRAS. Ad testis conspectum hæsilitavit, à la vue du témoin, il s'embarrassa. Ad testis conspectum consilia torpuere; titubatum est aliquantulum; titubanter locutus est; subita titubatione ac occasione impediri visus est. USUS: Dubitant, hæsitant, revocant se interdum. Cum hæsitarer, cum teneatur, quæsi, an...? Cf. Dubito, Fluctuo.

HĀLITŪS, ūs, m. *Souffle, soupir*. SYN. Spiritus, anima. EPITH. Extremus. USUS: Extremum halitum efflare.

HALLŪCINOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, extravaguer*. SYN. Aberro. USUS: Epistola hallucinatur, lettre extravagante. Cf. Aberro.

HĀMATUS, ta, tum, *Crochu*. SYN. Aduncus.

HĀMUS, i, m. *Hameçon*. USUS: Plato escam malorum voluptatē appellat, quod ea capiantur homines, ut hamo pisces.

HĀRA, æ, f. *Étable à porcs*. SYN. Stabulum porcorum. USUS: Epicurus ex hara productus, non schola.

HARMŌNIA, æ, f. *Harmonie*. SYN. Conventus. USUS: Harmoniam ex intervallis sonorum noscere.

HASTA, æ, f. *Javelot, trait, lance*. SYN. Telum, hastile. USUS: 1. Hastam torquere, jaculare; hastis ora hostium fodere. Hastam abicere, *quitter la partie* (PROV.). 2. Venditio, publicatio, *encan, vente publique* (annoncée par une pique). Hastam venditionis in foro posuit, fixit. Hastæ subicere bona alicujus.

HASTĀTUS, a, um, *Armé d'un javelot, d'une lance*. SYN. Hasta armatus.

HASTILE, is, n. *Bois d'une lance, hampe, lance*. USUS: Hastili niti.

HAUD, Non. SYN. Non. USUS: Quem haud scio, an recte compellarim.

HAUDQUAQUAM, Nullum. SYN. Nequaquam. USUS: Haudquaquam id est difficile.

HAURIO, is, hausi, haustum, ire, a. *Puier*. SYN. Traho. USUS: E re aliqua magnam voluptatem, dolorem, calamitatem haurire. E fontibus Stoicorum abditis et reconditis, quoquo modo videbitur, hauries potius, quam consecreris rivulos. Artes et scientias ab Græcis hausimus. Animi nostri et divinitate hausti, accepti, libati. Cf. Traho.

HAUSTŪS, ūs, *Action de humer, d'aspirer*. USUS: Purioris cœli haustus, respirer l'air pur.

HEBDŌMAS, ædis, f. *Semaine*. SYN. Septem dies. PHRAS. Hebdomas sancta, seu major, semaine sainte. Hebdomas Christi

patientis cruciatibus recolendis sacra; solemnes feriæ, quibus cœlestes iras in omne genus humanum olim intentas Christus suo potissimum capite excepit; sanctior anni hebdomas. USUS: Vide, ne in quartam hebdomadam incidas.

HĒBES, ætis, omn. gen. *Êmousé, stupide*. SYN. Tardus, pinguis, obtusus, stultus, natura tardior. (Acutus, acer. USUS: Hebes æque ac pecus. Sensus hebetes, tardi et pingues. Erat aliquis dolor, sed hebes. Ingenio est hebetiore. Cf. Stupor, Stupidus, In-doctus.

HĒBESCO, is, ere, n. *S'émousser*. SYN. Obtundor, retundor, hebetor. USUS: Hebecere et languere in otio. An patiemur hebecere aciem auctoritatis nostræ?

HĒBĒTO, as, avi, atum, are, a. *Êmousser, affaiblir*. SYN. Obtundo, retundo. PHRAS. Nimia luce hebetantur oculi, trop de lumière obscurcit la vue. Præstringit oculorum aciem lux nimia; aciem oculorum obtundit lux velo non castigata. USUS: Gladii hebetati. Hebetare et obtundere ferri aciem.

HELLŪĀTIO, ōnis, f. *Gloutonnerie*. USUS: In lustris et helluationibus vitam degere. Cf. Convivium, Vorax, Bibo, Comessor.

HELLŪO, ōnis, *Glouton*. SYN. Gurgēs, comessor, natus abdomini suo, ventri deditus, decoctor. EPITH. Concinnus; musicus, immanis, impurus, nequissimus, spurcissimus. USUS: Helluo patriæ, patrimonii. Helluo librorum Cato. Cf. Nepos, Vorax, Comessor.

HELLŪOR, aris, atus sum, ari, d. *Manger avidement, engloutir*. SYN. Comessor, pergræcor, epulis et potationibus inservio; crapulæ, gulæ, intempestivis conviviis confringo, devoro, absorbeo, abligurio. USUS: Ille gurgēs helluatus est simul tecum reipublicæ sanguinem. Cf. Consumo, Prodigio, Comessor.

HEM! Ah! oh! voyez donc! hein! Vox indignantis. USUS: Hem! nos homini indignamur!

HĒRA, æ, f. *Maitresse de maison*. SYN. Domina, materfamilias.

HERBA, æ, f. *Herbe*. USUS: Quarumdam herbarum utilitates longinqui temporis usu et periculatione percepimus. Herbas arescere et interfici videmus.

HERBESCO, is, ere, n. *Pousser de Pherbe*. USUS: Herbescens viriditas.

HERBĒUS, a, um, *De couleur d'herbe, vert*. USUS: Color herbeus.

HERCISCO, is, ere, n. *Procéder au partage d'une succession*. RAD. Herctum pro bono dicebant et clisco inchoat. a cleo. SYN. Partior, divido. USUS: Nescit, quibus verbis herctum cieri oporteat, ignorat dans quels

termes se rédige un acte de partage. Arbitrator familiarum heriscundæ, arbitre d'un partage.

HERCLE *Par Hercule!* **USUS**: Bene hercle faciunt. Mehercle.

HÉRCŪLE *Par Hercule!* **SYN.** Hercle. **USUS**: Nam hercule, inquit. Vox jurantis per Herculem.

HÉRĒDITĀRIUS, a, um, *Héritaire*. **USUS**: Controversia hereditaria. Jure hereditario.

HÉRĒDITAS, atis, *Héritage*. **SYN.** Bona hereditaria, patrimonium. **EPITH.** Communis, falsa, fraterna, magna, major, optima, paterna, permagna, molesta, reliqua, tanta; hereditates caducæ, non honestæ, privatæ. **PHRAS.** 1. Hereditatem obtinere, *hériter*. Hereditatem adire, cernere, capere, tenere; heredem in alicujus bona succedere; in rei possessionem per hereditatem venire; hereditatem obtinere, adipisci. 2. Hereditatem alicui adimere, *enlever un héritage à qqn.* Hereditatem alio avertere; detorquere; hereditatem eripere alicui; hereditate aliquem excludere; ab hereditate submovere; paternis bonis ex hereditate obvenientibus aliquem orbare, spoliare, evertere. 3. Hereditatem meam sedulo conservabo, *je conserverai soigneusement mon héritage.* Rem a parente traditam custodire, servare, tueri mihi curæ erit; de patrimonio nihil patiar mihi detrahi, minui, imminui; quæ ex paternorum bonorum hereditate ad me jure devenere, ea ut integra conservem, ea ut constent, ne qua pars inde detrahatur, minuat, providebo sedulo. Hereditatem a parente mihi relictam, sartam tectam tuebor semper, et conservabo. Cf. **HERES**, **EXHEREDO**. **USUS**: Hereditas est pecunia, aut res quælibet, quæ morte alicujus ad quempiam jure devenit. In partem hereditatis vocare aliquem, *faire participer à un héritage.* Hereditatis particulam homini aspersit, *il a laissé tomber sur cet homme une parcelle de son héritage.*

HĒRES, edis, m. *Héritier*. **SYN.** Bona dominus ab alicujus morte. **EPITH.** Extraordinarius, proximus, repentinus, secundus, verus. **PHRAS.** 1. Heredem fecit nepotem, *il a institué son petit-fils héritier de ses biens.* Heredem instituit, scripsit, reliquit nepotem. Hereditatem testamento nepoti tradidit; nepotem ad hereditatem vocavit; bonis suis heredem fecit; in bona avita ire jussit. 2. Cicero fuit plurimum amicorum heres, *Cicéron héritier de plusieurs de ses amis.* Multorum factus, relictus est heres; multorum bonorum successor ex testamento fuit; multorum bona ex hereditate adeptus est. Ciceroni contigerunt, venerunt, obvenierunt, obtigerunt multorum bona; Ciceroni testamento relictae sunt fortunæ multorum. Multorum res, hereditatem

adiit, cepit, tenuit, obtinuit Cicero; multorum bona ad Ciceronem hereditate venerunt, pervenerunt; multis amicis heres successit Cicero; multorum hereditate auctus est Cicero. Cf. **HÉRĒDITAS**. **USUS**: Aliquem heredem facere, scribere, instituire, *instituer qqn son héritier*. Heredem alicui esse, succedere. Heres ex asse, ex parte dimidia.

HĒRI, *Hier*. **SYN.** Hesterno die.

HĒRŌICUS, a, um, *Héroïque*. **SYN.** Herous. **USUS**: Heroicis temporibus, ætatibus, sæculis.

HĒROS, ols, m. *Héros*. **SYN.** Princeps. **USUS**: Ignari, quantum in illo heroe esset animi. Heroum veteres casus fictique.

HĒRŌUS, a, um, *Héroïque, épique*. **SYN.** Heroicus.

HĒRUS, i, m. *Maître de maison*. **SYN.** Dominus, paterfamilias.

HĒSTERNUS, a, um, *D'hier*. **USUS**: Hesternus dies.

HEU! *Ah! Hélas!* **SYN.** Eheu! **USUS**: Heu me!

HEUS! *Hé! Hold!* Vox vocantis seu attentionem postulantis. **USUS**: Heus tu! **HIĀTŪS**, ūs, m. *Ouverture*. **SYN.** Labes, eluvio. **PHRAS.** 1. Terræ hiatus ex pluvia factus est, *la pluie a creusé des crevasses.* Terra imbris discessit; in ingentem sinum, hiatum desedit; in immensam altitudinem collapsa est; in ingentem hiatum consedit; labes facta est multis locis, terraque ad infinitam altitudinem desedit. 2. Murus hiatum habet, *le mur a une fente.* Paries labem aut vitium fecit; labem duxit; rimas egit. Cf. **LABES**. **USUS**: Repentini terrarum hiatus. Cælum findi visum velut magno hiatu. Patentes murorum hiatus, qui expleri non possent. Cf. **DEHISCO**.

HĪBERNA, orum, n. pl. *Quartiers d'hiver*. **SYN.** Loca, in quibus milites hiemant. **USUS**: In hiberna ducere, dimittere; ex hibernis educere exercitum. In hiberna deducere; in hibernis collocare milites.

HĪBERNĀCŪLUM, i, n. *Quartiers d'hiver (pour les soldats)*. **USUS**: Communia hibernacula.

HĪBERNO, as, avi, atum, are, n. *Hiverner, être en quartiers d'hiver*. **SYN.** Hiemo.

HĪBERNUS, a, um, *D'hiver*. **SYN.** Hiemalis. **USUS**: Hierni menses.

HIC, **HÆC**, **HOC**, *Ce, cet, cette*. **USUS**: Hunc pacis hostem.

HIC, *Ici*. **USUS**: Hic tu moraris?

HIEMĀLIS, e, gen. com. *D'hiver*. **SYN.** Hiernus. **USUS**: Nudi hiemalem vim perferunt.

HIEMO, as, avi, atum, are, n. *Passer Phiver*. SYN. Hiberno. ADV. Jucunde. USUS: Ubi hiemabis?

HIEMS, œmis, f. *Hiver*. SYN. Hibernum tempus, hiemale tempus, durum anni tempus. (Æstas. EPITH. Extrema, maxima, summa, terrima. PHRAS. Aspera hoc anno hiems fuit, *l'hiver a été rude cette année*. Hiems hoc anno nive sæva, et omni tempestatum genere fuit insignis; erat hic annus hieme gelida et nivosa adeo, ut viæ clausæ, flumina innavigabilia fierent; tempus brumæ erat asperum, prægelidum, nivale; hiems erat terrima et foedissima. Hieme usi sumus injucunda, tristi et odiosa; hieme hujus anni nihil foedius erat; nihil horribilius, arbores quæ rigoribus obnoxie erant, deussit omnes; nivis altitudo inextricabiles montes fecit, vimque frigorum vix urbis tectis sustinere, defendere potuimus. Cf. Frigus. USUS: Hiems præcipitat, senescit, conficitur, abit, *l'hiver passe, le froid diminue*. Hiemem tolerare. Hanc vim frigorum hiememque vix urbis hujus tectis sustinemus. Propter hiemis magnitudinem navigare non potui.

HILARE, *Gaiement*. SYN. Hilariter.

HILÄRIS, e, gen. com. *Gai, content, heureux*. SYN. Hilarus, promptus. (Tristitia, mœstus. PHRAS. Hilaris est, *il est gai*. Hilaritas in eo multa est; plenus est hilaritatis; frontem hilariter explicat, porrigit, exporrigit; fronte est læta, hilari, experrecta; vultu oculisque animi alacritatem prodit; animo est erecto, pleno lætitiæ et alacritatis; omnium mœrorem ac tristitiam abstergere, condire hilaritate sua possit; mirifica semper hilaritate redundat. Cf. Jucundus, Lætus, Jocus. USUS: Vultu, animo hilari ad jocandum.

HILÄRITAS, atis, f. *Gaieté*. SYN. Festivitas, jucunditas. (Mœstitia, tristitia. EPITH. Multa, perpetua, profusa, summa. USUS: Hilaritate condiamus temporum tristitiam. Erepta est mihi omnis illa hilaritas et suavitas, quæ te adeo oblectabat. Est in illo multa hilaritas, lepor, gratia. Cf. Jucunditas, Festivitas.

HILÄRITER, *Gaiement*. SYN. Hilare.

HILÄRO, as, avi, atum, are, a. *Égayer, réjouir*. SYN. Exhilaro. USUS: Accessus solis lætificat terram, ut cum cœlo hilarata videatur. Cf. Recreo.

HILÄRUS, a, um, *Gai*. SYN. Hilaris. USUS: Vita larata.

HILUM, i, n. *Petit point noir au bout des feves; par ext. un peu, un rien*. SYN. Res minimi pretii.

HINC, *Dici*. SYN. Ex hoc loco. USUS: 1. Via, quæ hinc est in Indiam. Hinc in cœlum profectus. 2. TRANSL. Hinc odium, hinc offensio, hinc sicæ, hinc venena nascuntur.

3. Hinc et illinc exhibent mihi negotium, *des deux côtés, de part et d'autre*.

HINNIO, is, ire, n. *Hemir*.

HINNITÛS, ūs, m. *Hennissement*. SYN. Vox equi.

HIO, as, avi, atum, are, n. *Être ouvert, se fendre*. SYN. Apertum esse, disjunctum esse, male hæere, laxatis operum compagibus. USUS: Versus hiantes. Aspero vocalium consursu hians oratio.

HIRCUS, i, m. *Bouc*. SYN. Caper. USUS: Hircum olet.

HIRSÛTUS, a, um, *Hérissé*. SYN. Asper, horridus. (Glaber. USUS: Animalia spinis hirsuta.

HIRÛDO, ūtis, f. *Sangsue*. USUS: Hirudo ærarii, *sangsue du trésor public*. (VULG. Sângulsuga).

HIRUNDO, ūtis, f. *Hirondelle*. USUS: Hirundines æstivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt.

HISCO, is, ere, n. *Ouvrir la bouche*. USUS: Respondebisne ad hæc, aut hiscere audebis?

HISPIDUS, a, um, *Hérissé, velu*. SYN. Setosus, horridus.

HISTORIA, œ, f. *Histoire*. SYN. Rerum gestarum expositio, annales, memoria publica, memoria rerum veterum; monumenta temporum, locorum, hominum, rerum gestarum; omnium sæculorum memoria; monumenta rerum gestarum et vetustatis exempla; res veterum gestæ, et litteris consignatæ. Publica famæ monumenta litteris tradita, prodita; monumenta rerum, quæ in litteris exstant; antiquitatis memoria. EPITH. Finitima, mendacior, multa, plena exemplorum, testis temporis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia veritatis, perpetua, pura et illustris. PHRAS. 1. Historia diligenter legenda est, *il faut lire attentivement l'histoire*. Veterum monumenta volutanda sunt identidem; annales rerum gestarum versandi sunt continenti opera; adeunda sunt frequenter antiquitatis monumenta; evolenda identidem sunt publicæ famæ monumenta; tenenda est omnis antiquitas, et exemplorum vis. Res gestæ superiorum temporum legendæ identidem, et in memoriis revocandæ; animus crebro ad vetera est referendus; excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria; antiquitatis species ex prisca monumentis animo est representanda. Cf. Memoria. 2. Historiam scripsit, *il a écrit l'histoire, c'est un historien*. Res gestas ad memoriis perscripsit; monumentis consignavit; litteris complexus est; memoriæ ac litteris mandavit; litteris prosecutus est; historiam condidit; annalium monumentis res

gestas commendavit; res gestas litteris prodidit, memoriae prodidit. 3. In historia legitur, *on lit dans les annales*. Annales memorant, perhibent, loquuntur; memoriae proditum est; annalium monumentis celebratur; litteris consignatum novimus; ex annalium fide constat. USUS: Historiam scribere, tenere, legere; aliquid historiae mandare. Historia testis temporum, vita memoriae.

HISTORICUS, i, m. *Historien*. SYN. Rerum gestarum et memorabilium scriptor. Rerum Rom. florentissimus auctor.

HISTRIO, ōnis, m. *Histrion, comédien*. SYN. Actor scenicus, comædus, tragædus. EPITH. Exterior, pessimus, facetus; histriones exercitati, novissimi. USUS: Histrionum levis ars. Roscius et Æsopus histriones clari. Histrionum corporis amorem sibi ab omnibus conciliat, qui omnem personam in scenam tractat.

HIULCÆ, *Avec des hiatus*. USUS: Aspere, vaste, hiulce, rustice loqui, *parler en faisant des hiatus, durement*.

HIULCUS, a, um, *Fendu*. SYN. Hians.)(Conclinnus. USUS: Hiulcus et asper verborum concursus, *rencontre de mots dure, heurtée, qui forme des hiatus*.

HOC, *Pour cela; sequente quod vel quo: d'autant plus...* SYN. Eo. USUS: Consilio tuo utar hoc libentius, quod... Hoc scribe parcius, quo...

HODIE, *Aujourd'hui*. SYN. Hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

HODIERNUS, a, um, *D'aujourd'hui*. USUS: Disputatio hodierni et hesterni diei.

HOMICIDA, æ, m. *Homicide, meurtrier*. SYN. Sicarius.

HOMICIDIUM, ii, n. *Homicide, meurtre*. SYN. Cædes. USUS: Homicidii reus.

HOMO, inis, m. *Homme*. SYN. Mortalis, vir; caput. PHRAS. 1. Homines fugit, *il fuit les hommes*. Odit celebritatem, fugit homines, lucem aspicere vix potest; celebritas illi odio est, qui lucem ipsam, si possit, fugiat; nunquam ille inter homines est, nunquam cum homine colloquitur, nunquam in oppido consistit, sed solitudines captat et secessus. 2. Homo est raræ et insolitæ virtutis, *c'est un homme d'une éminente vertu*. Divina hominis virtus est, auctoritas, tanquam de cælo lapsus, delapsus homo est. 3. Homo villissimus, *homme de rien, vulgaire*. Ignotum ac vile caput; terræ filius; emptus de lapide: unus de multis; homulus ex argilla et luto factus. USUS: Homo, animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis et consilii, ad cæli, quasi domicilii sui conspectum excitatum. Homo ortus ad mundum contemplandum, ad imitandum DEUM. Homo Deorum immortalium quasi

gentilis, omnium animantium principatum tenens, ad intelligendum et agendum ortus.

HOMŪLUS, i, m. *Petit homme, avorton*. SYN. Homuncio.

HOMUNCIO, ōnis, m. *Être vil, faible mortel*. SYN. Homulus.

HOMUNCŪLUS, i, *Homme chétif*. SYN. Homuncio.

HONESTAS, atis, f. *Considération, vertu, probité*. SYN. Honestum, dignitas, decus, laus.)(Turpitudine. USUS: In officio colendo pulchrum atque decorum, atque adeo tota honestas vitæ sita est. Ubi dignitas, nisi ubi honestas? Virtus, honestas, pudor me in Pompeii partes traxere. Una honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ut hominem cum bellua copulare. Honestate omni privatus, spoliatus. Cf. Virtus, Pudor.

HONESTĒ, *D'une manière honorable, noblement*. SYN. Decore, laudate, recte, laudabiliter, graviter. PHRAS. *Honeste vivit, sa vie a été digne*. Vitam egit cum summa integritate et elegantia morum; vitam vixit integerrimam; vita illi cum laude acta est; vitam debebat cum virtute honestissimam; vitæ curriculum fama integerrima decurrit; nihil ejus vitæ, nihil moribus labis adhæsit. Cf. Probus. USUS: Honestè se gerere. Honestè acta vita.

HONESTO, as, avi, atum, are, a. *Honorer, orner*. SYN. Orno, decoro, honoro.)(Contamino. USUS: Laude, decretis honorificis aliquem honestare. Beneficium honestare, augere. Commendat faciem pudor, et honestat. Cf. Orno, Honoro.

HONESTUS, a, um, *Honoré, noble, considéré*. SYN. Decorus, honoratus.)(Inhonestus, turpis. USUS: 1. Cæsarem honestum, honoratum cupio. Ampla, honesta civitas. Is mihi dies honestissimus fuit. Nihil, nisi quod honestum decorumque sit, expetere. Homo honestus, ingenuus, liberaliterque educatus. 2. Modestus, moderatus, *honnête, vertueux*. Convivium, honestum ac moderatum. Cf. Honoratus, Probus, Moderatus.

HONESTUM, i, n. *L'honnête, l'honnêteté, le bien*. SYN. Decens, fas, æquum, rectum, decorum. ADV. Mirifice, vere. USUS: Nihil utile, nisi quod rectum honestumque. Tanta vis est honesti, ut utilitatis speciem obscuret. Honestum etiam detracta omni utilitate, sine ullis præmiis fructibus, per se potest laudari. Illud honestum, quod ex an. mo celso magnificoquerimus.

HONOR, ōris, et **HŌNOS**, ōris, m. *Gloire, estime*. SYN. Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas.)(Ignominia. EPITH. Ambitiosus, amplior, communis, contumeliosus, debitus, diuturnus, extraordinarius, falsus, honestissimus, incredibilis,

infimus, jucundus alicui, justus, magnus, paternus, popularis, pristinus, senatorius, singularis, summus, tantus, utilior, usitatus pervulgatusque. Honores amplissimi, divini immortalesque, eximii, leves, meriti et debiti, necessarii, tanti, viles, vulgares. PHRAS. 1. Majoribus honorem tribuere decet, *nous devons honorer les personnes de haut rang. Decet majores colere*; honore, observantia, studio prosequi; convenit, ut majores honore afficias, observantia colas; ut iis honorem habeas, praestes, exhibeas; ut observantiam iis ac studium praestes. Majores revereri, observare, honorare necesse est; oportet unumquemque erga majores esse reverentem; se gerere cum maioribus reverenter; reverenter cum iis agere. Debet quisque maioribus pie reverentiam, quam merentur, atque observantiam praestare, exhibere, deferre. Maioribus debetur honos, observantia, reverentia, veneratio; majores in honore sint, necesse est; aequum est, ut majores omni officii genere prosequamur; decet nos majores reverenter assurgere; maiorum rationem summam ducere; eos in parentum loco habere; praecipuo in honore habere; omni genere honoris pro merito prosequi, producere; multum deferendum est maioribus; summa erga maiores observantia esse te velim; majores summa observantia completi convenit; honorificos nos esse in majores decet. 2. Honorem amplissimum consequeris, *vous obtiendrez de grands honneurs*. Si cursum institutum tenebis, omnia, quae sunt in republica amplissima, consequeris; praemium feres tuae virtutis, eximios honores; ad summos honores viam tibi aperies, patefacies, strues, munies; honorem in republica nullum frustra petes, multi etiam non petenti deferentur; optima consequetur fama, hominum existimatio; ad ea, quae summa sunt in republica, tua te virtus effert; merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas; in magno apud omnes honore eris; summum dignitatis gradum tenebis, obtinebis; gloria circumflues; ad summum gloriae fastigium eveheris; ampla honorum accessione augeberis; locaberis, collocaberis in amplissimo dignitatis gradu; amplissimi honores in te conferentur, effundentur; honoribus procedes in dies amplioribus; honores omnes in te confluent; plus in dies honoris ad dignitatem tuam accedet; auctam dignitatem tuam amplificatamque intuebere; cumulaberis gloria, et ad altissimos honorum gradus provohere; omnes honorum gradus assequere, ad amplissimum honoris gradum ascendes, evolabis; summus honoris et amplitudinis culmen conscendes. Cf. Dignitas, Altus. 3. Honori tuo favebo, *je prendrai soin de votre gloire, je l'augmenterai*. Omnia in te ornamenta a me proficiscuntur; nullum in te orando, honestando, colendo locum, aut tempus praetermittam; favebo tuae dignitati, existimationi, ho-

nori nullo non loco, nullo non tempore, quibuscumque rebus potero; conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam omnia mea studia, officia; omnem meam industriam, curam, operam diligentiam configam in amplificanda dignitate tua; omnia mea studia in tua dignitate figam et locabo; augebitur meo studio dignitas tua, tuae dignitatis accessiones meo studio consequeris; meum studium tuo honori nullo loco deerit; serviam ubicumque res feret, dignitati et existimationi tuae; rationibus tuis, nominisque amplitudini pro virili parte consulam; omnia in te ornamenta congeram; ampliabo honorem, amplificabo auctoritatem tuam, quibuscumque rebus potero; si quid gratia, vel auctoritate possum, ut ad summam dignitatem pervenias, perducaris, satagam; nervos omnes ac vires contendam, dabo operam diligenter, enitar omni studio ac industria, ne quis in republ. honoris gradus sit, ad quem aditus tibi non pateat. 4. Haec laedunt honorem tuum, *tout cela nuit à votre réputation*. Haec honori tuo adversantur, dignitati tuae adversa sunt; haec tuis laudibus nocent, offiunt, labem inferunt, maculam aspergunt; haec splendori nominis tui tenebras offundunt, damno sunt, iacturam afferunt, notam inurunt; haec laedunt, imminuunt, turpi labe inficiunt, obscurant honorem tuum; tua dignitas haec non patitur. 5. Nihil potest nocere honori tuo, *rien ne peut nuire à la considération dont vous jouissez*. Nihil potest nominis splendori officere; nihil potest nominis tui splendorem perstringere; tui nominis lumini officere; nomen tuum obscurum reddere; tui nominis splendori tenebras obducere, offundere; tuo nomini lucem eripere; tuo nomini obscuritatem afferre. 6. Hoc unum cura, ne honori tuo ipse officias, *prenez bien garde de ruiner vous-même votre gloire*. Incumbe toto peccore, tuasque huc vires omnes confer, ne quid adversi tua dignitas patiatur; ne de tua dignitate detrahat; ne quod in tua dignitate damnum facias; ne quid in honore tuo feras detrimenti; ne iacturam facias dignitatis tuae; ne qua labe aspergatur, inficiatur; ne quam labem suscipias, contrahat honor tuus; ne splendor dignitatis tuae obscuretur; ne quid agas unquam, quod contra tuam existimationem esse queat. 7. Aggreditur honorem meum, *il attaque mon honneur, il me calomnie*. Existimationem oppugnat meam; impugnata dignitatem meam; venit contra existimationem meam; existimationem meam violat, imminuit. Cf. Detraho. 8. Honor meus periclitatur, *ma gloire s'obscurcit*. In discrimen existimationis venio; agitur existimatio mea; in eo fama atque existimatio mea vertitur; ad famam nominis mei hoc pertinet, ne, etc. Cf. Periclitor. 9. Pau-pertas aditum multis ad honores intercludit, *la pauvreté empêche bien des*

hommes de parvenir aux honneurs. Inopia sæpe in causa est, ut honoribus procedere non liceat; ut cursum tenere in honorum via, ut honores consequi, ut emergere atque ad altiore honoris gradum progredi, ascendere non possint. Prohibet, submovet, arcet ab honoribus rei familiaris inopia. Impedimento egestas est, quominus ad ea, quæ sunt in republ. amplissima liceat pervenire; aditum ad honores intercludit rei domesticæ difficultas. Euntibus ad honores magnas difficultates objicit, magna impedimenta opponit, viam obstruit inopia. Imparatis a re domestica honores obtinere non facile est, multi negotii, magni operis est. Repulsam ut plurimum pauperes ferunt, accipiunt in petitione honorum; non patent honores inopiæ. 10. Honoribus spoliatus est, *il a été dépourvu de ses dignités.* Honore dejectus, honoris insignibus, ornamentis, titulis spoliatus est; sublata eidem sunt omnia dignitatis ornamenta, vel certe minuta; honoribus privatus est, et in ordinem redactus. Cf. Dignitas, Depono, Abdo. USUS: 1. Honoris mei causa id feci. Honoris causa illum nominò. 2. Honores deferre, combler d'honneurs. Viris fortibus merito honores decernuntur, deferuntur, tribuuntur, mandantur. In viros fortes merito honores amplissimi conferuntur, effunduntur. 3. Honores petere, affectare, *rechercher les dignités.* 4. Honores consequi, *arriver aux honneurs.* Ad honores ascendere; ad honores obrepere, *se glisser aux honneurs par surprise.* Honorem consequi, recipere. 5. Honores administrare, *remplir les fonctions les plus importantes.* Honoribus fungi, uti, florere. 6. Honoribus augeri, abundare, procedere, *être comblé d'honneurs.* 7. Honores missos facere, *mépriser les honneurs.* 8. Honore deijci, *être dépourvu de ses dignités.* 9. Honorem alicujus imminuere, depeculari, honore privare, *priver qqn de sa charge.* 10. Honorem præfari, cum aliquid obsœni dicendum est, *démanier pardon d'une expression.* Cf. Dignitas, Magistratus, Ornamentum, Existimatio, Fama.

HONORABILIS, e, gen. com. *Honorable.* USUS: Hæc ipsa sunt honorabilia.

HONORARIUM, ii, n. *Somme versée au trésor public par ceux qui obtenaient une charge.* SYN. Munus honoris causa datum. USUS: Vi extortum non potest dici honorarium.

HONORARIUS, a, um, *Honoraire; par ext. officieux.* USUS: Honorarius arbiter. Honorarium operam alicui accommodare.

HONORATĒ, *Honorablement.* SYN. Honorifice. USUS: Honorate de aliquo loqui.

HONORATUS, a, um, *Honoré, honorable.* SYN. Qui in honore et pretio est.)(Inglorius. ADV. Valde. PHRAS. Vir honoratus, *un homme honorable.* Vir honestus et honoratus amplissima dignitate, semper in laude versatus,

insolens infamiæ, circumfluens gloria; omnibus præditiis ornatus, florens in urbe; cui omnes exhibeant levia quidem illa, sed honorabilia: salutare, appetere, assurgere, deducere, reducere, consulere; de quo omnes mirabiliter loquuntur et sentiunt. Vir communi omnium laude, magnificentissimis sæpe decretis honestatus. Vir in maximis muneribus spectatus, cui præcipuus honor habetur; qui magna cum dignitate vivit; qui splendore vitæ, ac dignitate plerosque superat; summis functus honoribus; cui nullus honor defuit; quem pauci honore antecedit. USUS: Clarus et honoratus vir. Cf. Clarus.

HONORIFICĒ, *Honorablement, avec distinction.* SYN. Honorate. PHRAS. Honorifice de te sum locutus, *j'ai parlé honorablement de vous.* Mea in te honorifica fuit oratio; verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum; laudavi, extuli, ornavi te; laudes haud parce in te contuli; iis verbis usus sum, quæ ad te honestandum valent plurimum; honorificis te verbis prosecutus sum absentem. Cf. Laudo. USUS: Liberaliter aliquem et honorifice tractare. Ornate et honorifice de aliquo prædicare.

HONORIFICUS, a, um, *Qui honore, gloriæ.* SYN. Decorus, dignus. USUS: Honorificus in aliquem. Oratio honorifica.

HONORO, as, avi, atum, are, a. *Honorer; récompenser.* SYN. Honorem habeo, adhiæo; honesto, honorificis verbis prosequor; honorem debitum præsto, honore augeo, orno. USUS: Nusquam non virtus honoratur. Cf. Honor.

HORA, æ, f. *Heure.* EPITH. Antecedens, consequens, calamitosior, vacua periculis. USUS: Horam consumere, terere. Hora abit. In horam vivere. Hora amplius ludunt. Suis horis uti. Horæ subsecivæ, et quod a negotiis necessariis subtrahitur tempus, *moments perdus, loisirs, (temps dérobé aux affaires).* Horæ dimidium, *demi-heure.* Horæ dodrans, *trois quarts d'heure.*

Horæ Canonicae, *Heures canoniques, bréviaire.* SYN. Preces horariae, horarium sacerdotis pensum, divini officii pensum certas in horas distributum, statæ certis horarum intervallis sacerdotum precatones ex Ecclesiæ rituprescriptæ. PHRAS. Orare ex Breviario horas Canonicas, *lire son bréviaire.* Ex libro precum horarium sacerdotale pensum persolvere; imperatum sacerdotibus precum diurnarum pensum conficere, absolvere; preces, quæ stato horarum intervallo distinguuntur, suadere, peragere; divini officii pensum exsolvere. Cf. Oro.

HORDEUM, i, n. *Orge.*

HORIZON, ontis, m. *Horizon.* SYN. Feniens. USUS: Illi orbes, qui cælum quasi

medium dividunt, et aspectum nostrum definiunt, quos Græci *ὀφθαλμοί* nominant, a nobis finientes recte nominari possunt.

HORNŌTINUS, a, um, *De l'année, produit de l'année*. SYN. Hujus anni, hornus. USUS: Frumentum, vinum hornotinum.

HORNUS, a, um, *De l'année*. SYN. Hornotinus, hujus anni. USUS: Vinum hornum.

HŌRŌLŌGIUM, il, n. *Horloge, cadran solaire*. SYN. Solarium.

HORRENDUS, a, um, *Horrible*. SYN. Horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, pertimescendus, res multæ trepidationis. Cf. Horribilis.

HORREO, es, ūi, ere, n. *Craindre, avoir horreur*. SYN. Metuo, cohorreo, formido, timeo. ADV. Imbecillius. PHRAS. 1. Naturaliter horremus et formidamus dolorem, naturellement la douleur ne nous inspire que crainte et répulsion. Horrore nos dolor perfundit; nomen ipsum doloris horrore est; abhorrent omnes, et ut immanem quamdam ac perniciosam bestiam pestemque refugiant dolorem; mortis instar putant dolorem; ut ab inimico hoste refugiant plerique a dolore. 2. Horruerunt omnes ad impli hominis conspectum, à la vue de cet impie, tous furent saisis d'horreur. Horror omnes perstrinxit ingens; jamque decedere ab eo, aditumque ac sermonem ejus defugere, ne quid ex ejus contagione incommodi acciperent, velle videbantur. 3. Horreo ad tam atrox spectaculum, je tremble à la vue de ce spectacle atroce. Horresco totus, tremo totus; totis artibus contremisco; capilli horrent; horror me perstringit; refugit animus ac reformidat. Cf. Timeo, Terreo. USUS: Horrere minas alicujus. Horreo, quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

HORRESCO, is, ere, n. *Avoir en horreur, trembler*. SYN. Perhorresco. USUS: Injuncto terrore mortis horrescunt. Cf. Horreo.

HORREUM, l, n. *Grenier*. SYN. Cella. USUS: Neque in segetibus, neque in arvis, neque in horreis.

HORRIBILIS, e, gen. com. *Horrible*. SYN. Horrendus, horrificus, formidabilis. USUS: Hanc tam tetram, tam horribilem, tam infestam ac pertimescendam reipublicæ pestem effugimus. Horribiles et miseri casus aliorum. Cf. Horreo.

HORRIDĒ, *Sévérement, durement*. SYN. Aspere, duriter. USUS: Inculte, horride dicere, vivere.

HORRIDŪLUS, a, um, *Un peu inculte, négligé, terrible*. SYN. Incultus, asper, durus. (Nitens, nitidus. ADV. Omnino, semper,

plane. PHRAS. Quam teter incedebat, quam truculentus, quam terribilis aspectu! *Quel aspect terrible!* Quam agrestis homo et inurbanus! Natura asper et iniquus omnibus, doctrina asperior et durior. Cf. Efferate, Agrestis. USUS: Cum eum incultum, horridum mæstumque vidissem. Horridioribus verbis uti.

HORRIFER, a, um, *Effrayant*. SYN. Horrificus. USUS: Horrifernum portentum.

HORRIFICUS, a, um, *Terrible, affreux*. USUS: Horrificum bellum. Cf. Horridus.

HORRISONUS, a, um, *Qui fait un bruit horrible, retentissant*. USUS: Horrissonum fretum.

HORROR, ōris, m. *Tremblement, agitation, frisson*. USUS: Qui me horror perdidit? Cf. Metus, Timor, Terror.

HORTATIO, ōnis, f. *Exhortation*. SYN. Cohortatio. EPITH. Grata, maxima, necessaria. USUS: Non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternalis ago. Cf. Monitio.

HORTATOR, ōris, m. *Celui qui exhorte*. SYN. Suasor, consuasor, auctor. EPITH. Assiduus. USUS: Auctor, adjutor, hortator ad agendum aliquid. Hortatore non eges, sponte enim exardescis ad litterarum studia. Cf. Auctor.

HORTATŪS, ūs, m. *Exhortation*. SYN. Hortatio. USUS: Id feci aliorum consilio, auctoritate, hortatu. Cf. Monitum.

HORTOR, aris, atus sum, arl, d. *Exhorter*. SYN. Adhortor, suadeo, auctor sum, cohortor, excito, impello, acuo. (Dehortor, deterreo. ADV. Aliquando, amice, etiam atque etiam, jam dudum, magnopere, separatim, vehementer. PHRAS. 1. Non opus est te hortari, vous n'avez pas besoin d'exhortations. Hortatione mea non indiges; currentem quid incitem? Hoc non eo dico, ut te oratio mea dormientem excitet, sed potius currentem incitet, atque ad majorem tuorum imitationem cohortetur; cum ad omnem laudem tua sponte properes, non impulsu meo, non est, quod te exhorter ad virtutis studium, quod adhortatione animum firmem, quod ad virtutem arrigam; frustra sim, si longa cohortatione utar, si cohortationem suscipiam, si acri cohortatione ad virtutis studium incitare te velim, si pluribus rationibus ad virtutis studium te impellam; hortatore non eget virtus tua. 2. Parentes filios hortari ad bonas artes debent, les parents doivent exciter leurs enfants à la pratique de la vertu. Impellere filios parentes debent ad eas artes, quarum est æterna possessio; debent incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes; ostendere filiis parentes debent bonarum artium fructum; debent hortatores esse filii, laudare eas artes; id consilii dare, ita consulere, ut eas artes complectantur; auctores

filiis parentes esse debent, ut ad eas artes, ut ad earum artium studia sese conferant, applicent *sæu* animum adiungant, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquat, quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio, qua impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitu tantum vite, nulla re præterea terminetur. Decet parentes illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facile, nullo negotio, arbitrato suo tum largitur, tum eripit fortuna, verum ad eas artes, quarum vite par usus et possessio est. Cf. *Excito*, *Moneo*, *Simulo*. 3. Formulæ hortantis, *formules d'exhortation*: Age, age vero, agetum; studia, amabo, prosequere. Macie virtute; persequere cepta, si vir es; sodis, si audas, age, si quid agis.

HORTULUS, 1, m. *Petit jardin*. EPITH. Juundior, hortuli propinqui. USUS: Democriti fontibus Demetrius hortulos suos irrigavit.

HORTUS, 1, m. *Jardin*. EPITH. Apricus; horti paterni, pretiosi, venales. USUS: Deliciarum causa et voluptatis quoddam in hortis suburbanis suis cum Mitrella sepe vilemus.

HOSPES, Itis, m. *Hôte, celui qui reçoit ou qui donne l'hospitalité*. SYN. Qui divertit, aut apud quem aliquis divertit. DIFF. *Hospes, hôte*, qui gratis et amicitiae causa alium domo recipit; *Caupo*, qui pretio aut lucri causa. EPITH. Antiquus, edax, minime edax, tam inimicus cœnæ et sumptuosus, gravis, nobilis, nobilissimus, sanctissimus et splendidissimus ornatissimusque vetus et amicus. PHRAS. 1. Hospitem me in ædibus suis habuit, *il m'a donné l'hospitalité dans sa maison*. Hospitii jus, et amicitiae officium præstitit; commodo hospitio, hospitali mensa blande et benigne me accepit; domus eus mihi sociisque hospitibus patuit; hospitem me admisit; suis me ædibus hospitem excepit; hospitio me humanissime excepit; hospitium lautissimum mihi præbuit; hospite usus sum perhumano. 2. *Hospes meus, cum Viennæ essem, affinis tuus fuit, quand j'étais à Vienne, j'avais pour hôte votre parent*. Hospite usus sum affini tuo; ad affinem tuum summa illius voluntate diverti; apud affinem tuum laute admodum diversatus sum; deductus sum ad affinem hospitem; apud affinem tuum collocatus sum; cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. Cf. *Excipio*. USUS: 1. Ad hospitem divertere. 2. Hospites admittere, accipere, recipere. 3. Orator nulla in re rudis aut tiro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeone tu hospes hac in urbe? *Etranger*.

HOSPITA, æ, f. *Hôtesse*. EPITH. Vetus. USUS: Ego ipsa sum, inquit, hospita.

HOSPITALIS, e, gen. com. *Hospitalier*. SYN. Qui libenter recipit. USUS: Domus omni-

bus apertissima, et hospitalis. (*Hospitale, hôpital, vulg. est*) rectius dicitur: Diversorium publicum peregrinorum, aut græco vocabulo: Xenodochium; aut, si ægrotis is locus destinatus sit: valetudinarium publicum, græce: Nosocomium, aut Nosodochium, *hôtel-Dieu*.

HOSPITALITAS, atis, f. *Hospitalité*. USUS: Valde a Theophraste laudatur hospitalitas. Cf. *Excipio*.

HOSPITALITER, *D'une manière hospitalière*. USUS: Invitari hospitaliter per domos.

HOSPITIUM, II, n. *Hospitalité, logement; lien qui unit les hôtes*. SYN. Diversorium, domus, quæ gratis amicis patet, sedes hospitalis; item: Familiaritas, amicitia. EPITH. Agreste, avitum, libérale, magnificentissimum, publicum, vetus, vetustum. USUS: Hospitium facere cum aliquo. Hospitio jungi. Hospitio accipere, recipere quempiam. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renuntiare. Cf. *Hospes*.

HOSTIA, æ, f. *Hostie, victime*. SYN. Victimæ. EPITH. Maxima, proxima; hostiæ balantes, decoræ gratæque, humanæ, majores. USUS: Diis hostias immolare; humanis hostiis Deum placare. Præbere hostias ad sacrificandum; hostias adducere, ducere, cadere. Cf. *Consecro*, *Eucharistia*.

HOSTICUS, a, um, *Dennemi, ennemi*. SYN. Hostilis. USUS: Vagi milites in hostico errabant, *sur le territoire ennemi*. Ensis hosticus.

HOSTILIS, e, gen. com. *Ennemi, de l'ennemi*. SYN. Inimicus, infestus, hosticus. USUS: Hostilem in modum vexare quempiam, *traiter qqn en ennemi*. Hostili in rempublicam animo.

HOSTILITER, *D'une manière ennemie*. SYN. Inimice, hostilem in modum, infeste, iniquo animo. PHRAS. Hostiliter agere, *se conduire en ennemi*. Hostiliter facere; hostilem in modum vexare; hostiles spiritus gerere, et nullum non genus calamitatis contumeliæque in aliquos edere.

HOSTIS, is, m. *Ennemi (général public ou de guerre)*. SYN. Inimicus, perduellis, qui contra rempublicam arma fert, qui patriæ bellum indicit; qui adversus, qui contra arma fert. EPITH. Acerbissimus, acerrimus atque infestissimus, amentissimus, profligatissimus, antiquus, antiquissimus, armatus, capitalis, certus, crudelis, domesticus, externus, ferus et immanis, foedissimus, importunissimus, impurus, impius, justus et legitimus, nefarius, perditus, perpetuus, potens, præsens, sceleratus, teter, teterimus, togatus. USUS: 1. Ad hostes deficere, *passer à l'ennemi*. Transire, se conferre, confugere, transfugere. 2. Hostem arce-re, *repousser l'ennemi*. Hostem submovere,

prohibere vim hostium bellumque defendere, hostes rejicere. 3. Hostes dissipare, *mettre les ennemis en fuite*. Fundere, obterere, prosternere, occidere, delere, *les détruire*. Cf. Inimicus, Adversarius, Infestus.

HUC *Ici (avec mouv.)*. SYN. Ad hoc, ad hanc rem. **USUS** : 1. Huc te paret, huc cogites. 2. Horsum, *ça et là, de tous côtés, en tous sens*. Huc hominem et illuc rapere. Rem huc adduxi.

HUI, *Oh! Ho!* Admirationis et optationis vox. **USUS** : Hui, quam hoc velim scire!

HŪJUSMŌDI, *De cette sorte, tel, semblable*. SYN. Id genus, hujus exempli.

HŪMĀNĒ, *Humanement*. SYN. Humaniter, benigne. **USUS** : Fecisti humane, quod.

HŪMĀNITAS, *atq.* f. *Humanité, douceur, bienveillance*. SYN. Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, suavitas morum, morum atque sermonum lepos, benignitas, placabilitas, mansuetudo; *item* : Eruditio, doctrina; *item* : Natura humana, indoles, ingenium humanum. **EPITH.** Communis, digna scientia, in aliquem excellentior, mira, multa, politior, singularis, summa, tanta. **PHRAS.** Cæsar rara erat erga omnes humanitate, *la bonté de César pour tout le monde était prodigieuse*. Cæsar præter multas virtutes, quibus floruit, ea fuit humanitate, ut nihil supra posset; ejus humanitatis fuit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus esset; ea præditus fuit humanitate, ut nemo par illi fuisse videatur. Humanitate Cæsar excelluit, omnibus antecelluit, præstitit; omnes vicit, superavit. Nihil Cæsare humanius. Humanitatem Cæsar ita coluit, ut nemo magis. Cæsare nemo fuit ad humanitatem propensior. Cæsar proprio quodam naturæ munere factus ad benignitatem videbatur. Singularem in comitate morum, ac præcipua quadam laude dignum jure Cæsarem duxeris. Laudem suavissimæ comitatis præter cæteros Cæsar tulit. Laus humanitatis et comitatis uni maxime Cæsari debetur. Qui sit Cæsari humanitate præferendus; qui plus habeat, ostendat humanitatis; in quo plus, quam in Cæsare humanitatis sit, residcat; Cæsare qui magis ad humanitatem propendeat; qui humanitatis laude sit Cæsare præstantior; qui præstaret, antecelleret humanitati Cæsaris, neminem reperiri posse puto, neminem adhuc novimus. Nemo Cæsarem humanitate vincere potuit. Nemo unquam Cæsare humanitate magis abundavit. Nemo fuit Cæsare humaniore sensu. Cf. Humanum mores. **USUS** : 1. Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis et morum suavitatem; humanitatem alicui tribuere, habere. Difficillima est illa societas gravitatis cum humanitate. 2. Natura humana, ingenium, indoles humana, *affections de l'homme, senti-*

ments humains, bonté. Humanitatem omnem exuere, abjicere, extirpare. Petere veniam errato ex humanitatis communis jure et misericordia. Omnem humanitatis sensum amittere. 3. Eruditio, doctrina, artes politiores, *instruction, éducation, politesse, urbanité*. Artes, quibus retas puerilis ad humanitatem erudiri solet. Homo humanitate politus, neque communium litterarum et politioris doctrinæ expers. Cf. Humaniores litteræ, *les humanités, classe de belles-lettres*. *Pro* : humanitatem assumere, *prendre la forme humaine*, *restituer* dices : humanam inducere naturam, hominum se natura formaque inducere. Cf. Humanus.

HŪMĀNITER, *Humanement*. SYN. Humane, benigne, vultu benigno, omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis exprimi potest, quam licet humanissime; eo vultu, qui facile gratiam ineat, benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat, ad amandum allicit. **USUS** : 1. Humaniter fecit, quod ad me venit, *il a bien fait de venir me voir*. 2. *Avec résignation* : Sin aliter acciderit, humaniter feremus, *si l'affaire tourne autrement que nous ne l'avions pensé, nous le supporterons avec résignation*.

HŪMĀNITUS, *Conformément à la nature humaine*. SYN. Humano more, ut solet, ut fere fit. **USUS** : Siquid humanitus acciderit.

HŪMĀNUS, a, um, *D'homme, humain*. SYN. Ad hominem pertinens. (In)humanus. Affabilis, benignus, comis, blandus, facilis, commodus, urbanus. **PHRAS.** 1. Humanæ res omnes fragiles caducæque sunt, *les choses humaines sont fragiles et caduques*. Humanarum rerum imbecillitatem fragilitatemque quis non extimescat? Summa est humanarum rerum infirmitas; incerta omnia et mobilia, et caduca. Casus humanos, et eventus incertos valetudinis, et naturæ communis fragilitatem quis non extimescat? Incerta sunt omnia, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Nihil humanis in rebus certi est. Vice fortunarum humanarum quis non commoveatur? humanæ sorti quis non illacrimetur? Humanæ res omnes fluxæ sunt ac mobiles; mortalia omnia fortuita sunt et peritura. 2. Mortibus est perhumanus, *cel homme est excellent*. Nihil illo amantius, suavius, comius, jucundius; in omni sermone est affabilis; benigno alloquio, comitate invitando, beneficiis, quos potest, conciliando, vultu ac sermone in omnes placato, omnium sibi amores colligit; summa omnes comitate complectitur; facillimum se præbet omnibus, eosque familiariter ac hilariter amplexatur; mira in eo suavitas, mira comitas, affabilitasque sermonis. Moribus est suavissimis, cultissimisque. Morum elegantia ac suavitate est mirabili; mira facilitate, ac venustate morum est præditus, conspicuus. Cf. Humanitas. 3. Hoc ex humanitate fecisti,

c'est par politesse que vous avez fait cela. Egisti hoc humanitate adductus, impulsus, incitatus; dedisti hoc humanitati tuæ; debet hoc humanitati tuæ referri; ad hoc te incitavit naturæ tuæ ad humanitatem propensio; agnosco in hoc humanitatem tuam; fructus hic est humanitatis tuæ. Mirifica in hoc elucescit urbanitas tuæ. 4. Humanioribus litteris a pueritia eruditus es, *vous avez été instruit dans les belles-lettres dès votre enfance.* A teneris annis humaniores disciplinas studiose amplexus es; a puero floruisti artibus iis, quæ ab humanitate nomen acceperunt; jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur; ab ætatis initio humanitatis studia complexus es. A teneris ad eas artes animum adunxisti, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet; quæ repetæ sunt, ut puerorum mentes ad humanitatem fingerentur; quæ ad humanitatem pertinent; a puero in doctrinarum ac humanitatis studio versatus, humanitate perpolitus es; communium litterarum et politioris doctrinæ studiis excultus es. Cf. Litteræ. USUS: 1. Aliquem a fera et agresti vita ad humanum cultum civilemque traducere. 2. Elegans moribus, comis, urbanus, *poli, courtois.* Vir humanissimus, et facillimus. Cf. Officium.

HŪMATIO, onis, f. *Inhumation.* SYN. Sepultura.

HŪMECTO, as, avi, atum, are, ā. *Humectare, mouiller, arroser.* SYN. Humidum facio, humore aspergo. USUS: Vultum lacrimis humeflare.

HŪMERUS, 1, m. *Épaule.* SYN. Suprema pars brachii. EPITH. Lævus, levis, sinister. USUS: Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium unus ille gubernat, et humeris suis sustinet; in humeros aliquem efferre.

HŪMESCO, is, ere, n. *Devenir humide, se mouiller.* SYN. Mado; madidus, humidus fio. ADV. Modice. USUS: Terra humescens.

HŪMIDUS, a, um, *Humide, mouillé.* SYN. Humorem habens. USUS: Ligna viridia et humida.

HŪMILIS, e, gen. com. *Humble.* SYN. Demissus, jacens, abjectus. (Altus, alacer, clarus, præstans. PHRAS. Homo est animo humilis et abjecto, *cet homme a l'âme basse et vile.* Summam in eo homine animi humilitatem; summam animi abjectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem deprehendas; summam animi angustias in eo expertus sum. Hominem esse video exigui admodum animi, nihil spectantem in laude positum, nullius laudis cupiditate flagrantem, adversum

ab omni gloriæ studio, in humiles, ac plane sordidas cogitationes dejectum, tanquam humi serpentem. Cf. Abjectus, Villis. USUS: 1. Ratione loci, *bas, petit.* Vites, et quæ humiliora sunt, se attollere a terra non possunt. 2. TRANS. Conditione, statu, fortuna demissus, morens, afflictus, *bas, abject, lâche, rampant.* Humilis, imbecillis, infirmus, minime generosus animus. Qui altiore animo sunt, nihil humile, nihil abjectum captant, cogitant. 3. Iudicio, voluntate, artificio, consilio abjectus, *humble.* Fracto atque humili animo supplicare. Mens angusta et humilis. Modestus homo, animi submissi. Cf. Demissus. PRO: (Humiliare se, VULG.), *s'humilier*, Latine: Submittere se, submisce se gerere, submittere animos. Cf. Demitto.

HŪMILITAS, atis, f. *Abaissement, bassesse, obscurité (de la naissance).* SYN. TRANS. Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. PHRAS. Humilitas ista nimia est et abjectio, *abaissement qui va jusqu'à l'abjection.* Animus nimium submittit; infractos animos gerit; fractos esse video spiritus tuos; ea humilitate dignitati tuæ haud consulis; præter modum te humilem præbes, et abjectum reddis. Cf. Demitto, Abjectus, Villis, Animus abjectus et imbecillis. USUS: 1. Ratione loci, *le peu d'élevation (d'une chose); petitesse de taille.* Sidera inter se altitudine et humilitate distantia. 2. Abjectio, ignobilitas, *abaissement, état humble.* Despicere humilitatem alicujus. Propter humilitatem et obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. 3. Humilitas, *humilité.* Modestia animi, submissio animi, demissio animi, sui desipientia, sui contemptio; moderatio animi modeste de se existimantis. Cf. Modestia.

HŪMILITER, *Basement.* SYN. Submisce, demisse, animo humili et imbecillo. Cum de virtute sermo est: *humblement.* Magna animi modestia, submissione, demissione.

HŪMO, as, avi, atum, are, a. *Enterrer.* SYN. Sepelio. USUS: Humare corpora. Cf. Sepelio, Funus, Effero.

HŪMOR, oris, m. *Liquide en général.* SYN. Aqua, liquor. EPITH. Non inutilis ad aliquid depellendum, mollis. USUS: Frigoribus durescit humor. Humor infusus in corpore.

HŪMUS, 1, f. *Terre.* SYN. Tellus, gleba, terra. USUS: Humus subacta.

HYDRA, æ, *Serpent.* SYN. Excetra, anguis.

HYDRIA, æ, f. *Urne.* SYN. Urna.

HYDROPS, opis, m. *Hydropisie.* SYN. Aqua intercus.

IAMBICUS, a, um, *Iambique*. USUS : Iambicus versus orationi simillimus.

IAMBUS, i, m. *Iambe*, *pied composé d'une brève et d'une longue*. Pes carminis. EPITH. Duplex, extremus, frequentissimus. USUS : Iambus in oratione vitiosus, si extremus ponatur.

IBI, *Là, dans ce lieu (sans mouv.)*. SYN. In eo loco, eo loci, inibi, in illis ædibus. USUS : 1. Nemo est, qui non ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit. 2. Ea occasione, *alors, en ce moment*. Ibi Cæcinna postulare cepit.

IBIDEM, *Là même, au même lieu (sans mouv.)*. SYN. In eodem loco. USUS : Ibidem, in quo læsi, solabor. Ibidem te operiar.

ICO, is, icti, ictum, ere, a. *Frapper*. SYN. Ferio, ictum do. USUS : In pactione fœdus icere.

ICTŪS, ūs, m. *Coup, blessure*. SYN. Percussio, petitio. EPITH. Contrarius, flammatus, levis, non tribunitius sed consularis, validus. PHRAS. Multis et gravibus ictibus concidit, *il est tombé percé de coups*. Pugnis calcibusque fœde concissus, multis plagis confectus interiit; inter dolorem crepitumque plagarum multis ictibus acceptis datisque corruit; acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis livido, semianimis procubuit. USUS : Ictu fulminis deflagavit. Ictu et confectione telorum cominus magnæ sæpe copię pulsæ sunt. Eodem tecum ictu concidi.

ID, *Cela*. SYN. Hoc, istud. USUS : Venit ad me et quidem id temporis. Id ætatis vir.

IDCIRCO, *C'est pour cela, c'est pourquoi*. SYN. Ideo, ob eam rem, ea re.

(**IDEA**, æ, VULG.), *Type, image, notion, idde*. SYN. Forma, species, species rerum, prima et inchoata intelligentia. PHRAS. Concepit animo eloquentiæ quamdam ideam, *il s'est formé un certain idéal de l'éloquence*. Insidebat in ejus mente species eloquentiæ: habebat comprehensam animo quamdam formam eloquentiæ; simulacrum quoddam et exemplar eloquentiæ apud se informarat. Cf. Imago. USUS: Has rerum formas Plato appellat ideas.

IDEM, eadem, idem, *Le même, la même*. SYN. Hic ipse, is ipse, unus, par, perpetuus, geminus. (Allus. PHRAS. 1. Idem fere di-

cebat, quod alter, *il parlait à peu près comme l'autre*. Rebus congruentes, nominibus differebant; nulla in re discrepabant; non abhorret, non abludivit ab ejus dictis hu'us sententia. Cf. Congruo, Convento, 2. Eadem utriusque est causa, *tous deux ont la même cause*. Hujus causa et illius seungi non potest; eodem revolvitur; eandem cum illo incudem tundit. Cf. Similis. USUS: Amicus tanquam alter idem. Hoc unum et idem videtur esse. Fuere, qui idem ornate, idem graviter dixere. Causæ inter se simillimæ, vel potius eadem. Vir bonus, idemque eruditus.

IDENTIDEM, *A diverses reprises, souvent*. USUS : Hoc identidem dicitis.

IDEO, *C'est pour cela, c'est pourquoi*. SYN. Idcirco, eo quod, ea re quod, digna causa cur, ob hasce res, ea gratia quod; ei rei, id quod; hoc quod, ea de causa, ejus rei gratia, ob id, eam ob causam. USUS: Hæc ideo diligentius pertracto. Cf. Ex eo.

IDYŌTA, æ, m. *Ignorant, sot, (idiot)*. SYN. Rudis, imperitus, illiteratus. USUS : Illi idiotæ, ut tu appellas. Cf. Rudis.

Idololatra, æ, m. *Idolâtre*. Cultor falsorum numinum; inanium deorum cultor; qui inanibus et commentitiis diis divinum cultum tribuit, divinos honores adhibet, imperit; qui cultum uni debitum DEO simulacris impiorum hominum, lapidibusque exhibet; inanes et commentitios deos adorât, religioso cultu veneratur; qui deorum inanium simulacra impio et sacri ego cultu veneratur; qui superstitionum deterrima caligine mersus, qui superstitionum tenebris altissimis obsessus et sepultus cultum uni DEO debitum in plures impia et sacrilega partitione distribuit. Huc spectât Idololatria, æ, f. *Idolâtrie*. Cultus falsorum numinum.

IDŌLUM, i, n. *Image*. SYN. Simulacrum, imago. USUS : Imagines, quæ idola nuncupantur, *les idoles*. Rectius appellatur: simulacrum ficti ac commentitii numinis.

IDŌNEE, *Convenablement*. SYN. Apte, commode. USUS : Exordio idonee comparatur auditor ad reliquam orationem.

IDŌNEUS, a, um, *Convenable*. SYN. Aptus, commodus, tempestivus, dignus. USUS : Non est idoneus auctor. In deligendis idoneis hominibus judicium et delectum adhibere. Idoneum tempus, locus opportunus. Idonea verba. Imagines ad monendum idoneæ. Cf. Accommodatus, Aptus.

IDUS, ūm, f. *Ides, une des divisions du mois chez les Romains*. SYN. Dies, qui singulis mensibus nonas sequuntur. USUS : Idibus martiis, *le 15 Mars*.

IGITUR, *Donc*. SYN. Ergo. USUS : Jejuna igitur aures affers.

IGNĀRUS, a, um, *Qui ne sait pas, qui ignore.* SYN. Imprudens, inscius, rudis, imperitus, indoctus, nec opinans, in re peregrinus et hospes; in re aliqua tiro. USUS: Quid agatur, ignarus sum. Ignarus rerum mearum. Facundæ orationis ignarus. Cf. Rudis, Ignorans.

IGNĀVIA, æ, f. *Inaction, nonchalance, lâcheté.* SYN. Inertia.) Fortitudo. EPITH. Moderata, summa. PHRAS. Causam huiusce rei in ignaviā conferebant, *ils attribuaient ce résultat à son indolence.* Ad ignaviā, inertiam, desidiā, languorem referebant; hoc ignavi esse hominis aiebant; in hoc omnibus negligentia nomine suspectus erat; hoc ignaviæ adscribebant, assignabant; hic vero ejus diligentia desiderabatur. Cf. Animus imbecillus, Negligentia. USUS: Fortitudini contraria est ignavia. Ignaviā suam, inertiam, desidiā parietum custodiri tegere. Ignaviæ se dedere. Ignavia oblanguere. Cf. Ignavus.

IGNĀVE, *Lâchement, faiblement.* SYN. Per summam inertiam, desidiā.) Contento. USUS: Vide, ne quid ignave, muliebriter, abjecte, serviliter facias. Cf. Negligenter.

IGNĀVITER, *Lâchement.* SYN. Ignave.

IGNĀVUS, a, um, *In lent, mou, lâche.* SYN. Iners.) Fortis, audax. PHRAS. Hic omnes ignavi sunt, *ici, tout le monde est paresseux.* Hic omnes pigritiæ morbo laborant, omnes languent; omnes torpent, omnes frigent; hic omnia jacent; hic veteris omnes occupat; hic ignavia oblangunt omnes; hic nemo est, in quo diligentiam non requiras, cui satis sit animorum. Cf. Piger, Negligens. USUS: Ignava, iners, somniculosa senectus.

IGNESCO, is, ero, n. *Prendre feu, s'embraser.* SYN. Ardeo, candeo, conflagro. USUS: Ad extremum omnis mundus ignescat.

IGNEUS, a, um, *De feu, enflammé, embrasé.* USUS: Ignea dixit sidera Cleanthes. Igneo motu arteriæ micant.

IGNICŪLUS, i, m. *Petite feu, étincelle.* SYN. Parvus ignis. TRANS. Facilitas ingenita. EPITH. Matutini igniculi, parvuli, viriles, USUS: Virtutum igniculi et semina. Igniculos viriles revere.

IGNIS, is, m. *Feu.* SYN. Flamma, incendium. EPITH. Æthereus, æternus, artificiosus, clarus, confector et consumptor omnium, exiguus, hibernus, novus, perpetuus et sempiternus, vitalis, salutaris. PHRAS. 1. Ignem excitare, *allumer.* Ignem lapidum conficere atque tritu elicere; ignem conficere lapidum excutere, elidere; flammam clere, suscitare; ignem e silice elicere. 2. Ignem injicere testis, *mettre le feu aux maisons.* Ignem accere; ignes testis inferre, admovere. USUS: Ignem extinguere; arefacta materia ignem concipere facile solet. Ignis omnibus rebus vitalem im-

pertit calorem. Hic noster ignis, quem usus vitæ requirit, confector est et consumptor omnium. Vicina domus nihil ab igne passa est.

IGNITUS, a, um, *Enflamé, ardent.* USUS: Inflammatus atque ignitus furor.

IGNOBILIS, e, gen. com. *Inconnu, obscur.* SYN. Humilis, ignobili loco natus, infimo loco natus, obscuris ortus parentibus, unus de multis, unus e populo, humili et obscuro loco natus, inferiore genere ortus, ex infimo genere et fortunæ gradu; homo tenuis, cujus vis, et fortunæ conditio infima est, cujus stirps et genus ignoratur, qui natus parentibus est humilibus; homo ignotus et sordidus, obscurus, abjecta et obscura familia; nulla commendatione majorem; homo per se cognitus; humilis sane et minime generosus; terræ filius, minorum gentium; homo tenui loco, obscuris majoribus ortus; nulla sanguinis claritate commendatus, honestatus, nobilitatus. PHRAS. Virtus multos etiam ignobiles evehit altius, *bien des hommes obscurs se sont élevés par leur vertu aux plus hautes dignités.* Multos infimæ conditionis extulit atque illustravit virtus; multos humillimæ sortis, obscuri loci, nulla parentum aut majorum laude commendatos, obscuro loco natos, ignobili, obscuro, infimo genere editos nobilitavit; multos generis humilitate jacentes virtus erexit; multi genere ignobiles et obscuri virtute honestantur, ac nobilitantur. Cf. Vilis, Humilis, Abjectus.) Nobilis, Clarus.

IGNOBILITAS, atis, f. *Naissance obscure, obscurité.* SYN. Humilitas generis, obscuritas; conditio atque fortuna hominum infimi generis.) Nobilitas. USUS: Adicit paupertas, ignobilitas, humilitas. Cf. Humilitas.

IGNOMINIA, æ, f. *Ignominie, affront, déshonneur.* SYN. Infamia, dedecus, contumelia, macula, nota, probum, labes. PHRAS. Ignominia me affectit, *il m'a fait un affront.* Ignominia me appetit, notavit, deformavit; ignominiam mihi inussit, imposuit; ignominiam ab eo gravem accepi. Cf. Docus, Contumelia, Probrum. USUS: Ignominia alicui afficere, *noter d'infamie.* Ignominiam accipere, *recevoir un affront.* Ignominiam graviter ferre, *supporter difficilement un affront.* Ignominiam alicui et flagitium demere, *réhabiliter qqn.*

IGNOMINIŌSUS, a, um, *Ignominieux, flétrissant.* USUS: Dominatio ignominiosa.

IGNORABILIS, e, gen. com. *Inconnu, ignoré.* SYN. Quod ignorari potest. USUS: Quod non ignorabile, non fortuitum.

IGNORANS, tis, omni. gen. *Ignorant.* SYN. Ignarus. PHRAS. Turpe est, in patris rebus esse ignorantem, *il est honteux de ne pas être au courant des affaires de son pays.* Turpe imprimis hospitem: esse in iis rebus,

quæ ad patriam pertinent; in patria peregrinari, dedecus est; ea non tenere, ea scientia non comprehendere, ea usu doctrinaque non percipere, in quibus res patriæ agitur; turpe imprimis est, in ea re rudem ac tironem, hospitem ac peregrinum esse; in ejus rei ignoratione versari; ejus rei inscitia laborare, quæ cum patriæ rebus est conjunctissima. Cf. Rudis, Imperitus. USUS: Ignorantem superbire flagitiosum est. Cf. Ignorantia.

IGNORANTIA, æ, f. *Ignorance*. SYN. Ignoratio, inscitia, inscientia. PHRAS. Non est mirum, errare eum, cujus tanta est ignorantia, *il n'est pas étonnant qu'un homme si ignorant se trompe*. Non est, cur miremur, si sæpe labitur is, qui est omnium imperitissimus; cujus ignorantia, inscitia summa est; qui omnes inscitia vincit; cui neminem inscitia parem invenias; quem omnia latent; qui nihil prorsus novit, qui nullam partem doctrinæ tenet; qui doctrinæ experts, in maxima rerum omnium ignoratione versatur. Cf. Ignorans. USUS: Ignorantia litterarum.

IGNORATIO, ōnis, f. *Ignorance, manque de savoir*. SYN. Ignorantia.) Scientia. USUS: Versari in summa rerum ignoratione. Nescio, quis nos teneat error et misera veri ignoratio.

IGNORO, as, avi, atum, are, a. *Ignorer*. SYN. Sum ignarus, sum nescius; nec usu, nec ratione cognitum habeo. ADV. Diutius, impune, omnino, ne quid, turpius aliquid, vehementer causam. PHRAS. Quid evenit sit, *ignoro, je ne sais ce qui arrivera*. Quo res casura sit, quid consequi possit, nescio; non discipio, quid allatura sit dies; explorata non habeo, latent me, quæ inde nasci possunt incommoda; quid futurum sit, me fugit, non assequor, conjectura assequi non possum; divinare non possum, quæ dies ipsa feret, patefaciet; mente percipere non possum, quo res, quem in locum res evasura sit; futuri casus mihi non patent, non aperti sunt. Cf. Nescio. USUS: Ignoro plane de filio.

IGNOSCO, is, nōvi, nōtum, ere, a. et n. *Pardonner*. SYN. Parco, veniam do, remitto. PHRAS. Ignosco tibi, *je vous pardonne*. Omnium, quæ alia super alia ausus es, veniam facio; voluntaria oblivione injuriarum contero; gratiam injuriarum omnium facio; condono præterita; condono amici precibus vitam tuam; dolorem meum amici voluntati ac precibus condono; iracundiam meam amicorum caritati dimitto, impunitatem injuriæ do, concedo; remitto culpam, ejusque memoriam abjicio. Cf. Parco, Venia, Condono. USUS: Sceleris pœnam prætermittere, ignoscere vocatur. Præteritis ignoscere. Hoc mihi, quæso, ignosce.

IGNOTUS, a, um, *Inconnu*. SYN. Obscurus, qui in hominum ignoratione versatur.

PHRAS. Homo est ignotus, *cet homme n'est pas connu*. Omnibus incognitus; quem nemo viderit unquam; nemo, qui mortalis esset, audiverit. Albus, atque homo sit, ignoramus, cujus omnis ætas propter humilitatem in hominum ignoratione versatur; cujus nomen, fama que in obscuro est; quem generis humilitas arbitantium judiciis subduxit. Cf. Nescio. USUS: Homo ignotus. Res in vulgus ignota.

ILIA, ōrum, n. pl. *Flanc, ventre*. SYN. Molles et cavæ ad latera partes, et ad lumbos. USUS: Inflata dolore ilia rumpere.

ILLĀBOR, ōris, lapsus sum, abl. d. *Tomber dans*. SYN. Influo. USUS: Sensim perniciis illapsa in civium animos, sensim avaritia immigravit. Voluptas ad sensus affluit et illabitur.

ILLĀCRIMOR, aris, atus sum, ari, d. *Pleurer*. USUS: Socratis mortu semper illacrimor. Cf. Lacrimor.

ILLĀQUEO, as, avi, atum, are, a. *Prendre au laçet; enlacer, prendre, séduire*. SYN. Irretio, implico, capio. USUS: Illaqueatus legum periculis. Cf. Implico.

ILLE, A, UD, *Celui-ci, celle-ci; ce, cet, celle*. USUS: Ipsum quidem illud. Ego ille ipse sum. Illa ista virtus. Homines minime mali illi quidem.

ILLECĒBRA, æ, f. *Attrait, charme*. SYN. Incitamentum, invitamentum, lenocinium, stimulus; blandimentum, blanditia, illicium. EPITH. Maxima, tanta. USUS: Vitiarum, corruptelarum et libidinum illecebris juvenum animos invitare, delinire, irretire, capere, excitare, trahere. Illecebris se dedere. Cf. Blanditiæ, Voluptas.

ILLEPIDE, *Sans grâce*. SYN. Injucunde, infacete. USUS: Crasse et illepide conquistum aliquid.

ILLEPIDUS, a, um, *Peu élégant, grossier; morose, difficile*. SYN. Infacetus, putidus.) Lepidus. USUS: Parens avarus, illepidus, in liberos difficilis. Cf. Ineptus.

ILLIBĀTUS, a, um, *Non souillé, sans tache*. SYN. Intactus, purus, integer, intaminatus, intemeratus, inviolatus, incorruptus. USUS: Flos illibatus populi. Veteres et illibatas majorum divitias profundere. Cf. Purus.

ILLIBĒRĀLIS, e, gen. com. *Peu noble, peu généreux, avare*. SYN. Ignobilis, sordidus, avarus.) Liberalis. PHRAS. Illiberaliorum hoc homine vidi neminem, *je ne connais pas d'homme moins généreux*. Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate, qui ita expertus esset humanitatis, vidi unquam. Humanitatem liberalitatemque ignorare videtur; ita nihil agit liberaliter, ut illiberalitatem esse virtutem existimare videatur. Ille, si quisquam alius, inofficiosus est maxime; de humanitate

minime laborat; officii tam negligens est, ut nemo magis. USUS : Genus jocandi illiberalis; questus illiberalis. Cf. Parcus, Sordidus, illiberalitas.

ILLIBERĀLITAS, atis, f. *Caractère peu généreux, avarice, insinergie*. SYN. Sordes, avaritia.) Liberalitas, humanitas. Cf. Agrestis, Inhumanus.

ILLIBERĀLITER, *Peu noblement; d'une manière sordide*. SYN. Sordide, avarice, ingrata. USUS : Neque indiligenter, neque illiberaliter.

ILLIC, Ici, là. USUS : Illic sum.

ILLICET vel **ILICET**, *Allez, vous pouvez vous retirer, (formule pour congédier)*. *Aussitôt, sur-le-champ*.

ILLICIO, is, lexi, lectum, ere, a. *Charmer, gagner, attirer, séduire*. SYN. Allicio, induco, allecto. USUS : Similitudo illicit ad amicitiam. Cf. Allicio.

ILLICITUS, a, um, *Défendu, illicite*. SYN. Nefas, non licitum.

ILLICIUM, ii, n. *Appât, charme*. SYN. Invitamentum, incitamentum. USUS : Profec-tionis meae frater illicium fuit. Cf. Illecebra.

ILLICO, *Sur-le-champ, aussitôt*. SYN. Continuo. USUS : Simul atque bellum cepit, artes nostrae illico contescunt. Cf. Statim.

ILLIDO, is, lisi, lissum, ere, a. *Frapper, briser, brayer contre*. SYN. Contundo, contringo. USUS : Serpens illisus et compressus morietur.

ILLIGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher, assujettir*. SYN. Implico, irretio. ADV. Scite, commodissime. USUS : In oratione aliqua omnes illigare dicendi lepores. Bello aliquem, sermoni illigare.

ILLINC, De là. SYN. Inde, loci et personarum ratione.) (Hinc. USUS : Omnem amorem eiecit illinc, atque in hanc transfudit.

ILLINO, is, lēvi, lītum, ere, a. *Oindre*. SYN. Induco, inungo, inficio. USUS : Color fucus illitus. Sordes illinere.

ILLITERĀTUS, a, um, *Illettré, ignorant*. SYN. Idiota, litterarum ac doctrinae expertus.) (Litteratus. USUS : Incident in sermone varia, nec illiterata, nec insulsa. Cf. Rudis, Imperitus.

ILLO, *Là, vers cet endroit-là (avec mouv.)*. USUS : Illo facile venies.

ILLŌTUS, a, um, *Qui n'est pas lavé, sale*. SYN. Sordidus. USUS : Sermone illoto uti et inhoneste, langage grossier.

ILLUC, *Là, vers ce lieu-là*. Huc atque illuc intueri, (VULG. hinc inde), *ça et là*.

ILLŪCEO, es, luxi, ere, n. *Adhibetur temp. praeter, Luire sur*. SYN. Eluceo, appereo.

ILLŪCESCO, is, luxi, ere, n. (Solis terribilis pers. et partic. praes. adhibetur).

Commencer à luire, luire, briller. SYN. Illuceo, exorior, appereo. ADV. Aliquando, repente. USUS : Hic laetus tibi dies illucescit. Tantae perturbationi repente vox et auctoritas consulum illuxit. Ut dies illuxit.

ILLŪDO, is, lūsi, lūsum, ere, n. et a. *Se moquer de, railler*. SYN. Ludo, ludifico. ADV. Diutius, vicissim, merito, plane, ultro. USUS : Carneades Rhetorum praepcepta et nimium acumen illudere solebat. Miseris alicujus, auctoritati senatus illudere. Dialecticam totam illudere. In aliquem illudere. Cf. Irrideo.

ILLŪMINĀTĒ, *Avec éclat*. SYN. Ornate.

ILLŪMINO, as, avi, atum, are, a. *Éclairer; faire briller*. SYN. Lucem vel lumen affero, lumen praefero, collustro, illustro, orno; colorum varietate distinguo.) (Obscuro. USUS : Quod tanquam stellis quibusdam notat et illuminat orationem. Cf. Orno, Illustro.

ILLŪSIO, ōnis, f. *Ironie, raillerie*. SYN. Irrisio.

ILLUSTRĀTIO, ōnis, f. *Éclat*. SYN. Fulgor, splendor. USUS : Solis illustratio.

ILLUSTRIS, e, gen. com. *Illustre, célèbre, distingué*. SYN. Nobilis, clarus.) (Obscurus. USUS : Homo illustris honore et nomine. Illustris ac nobilis domus. Testatum et gloriosum et illustre factum. Hoc erit tibi ad laudem illustre. Erunt haec tanto expressiora et illustriora. Cf. Clarus, Nobilis, Summus.

ILLUSTRO, as, avi, atum, are, a. *Éclairer, rendre célèbre, illustrer*. SYN. Illumino, collustro, orno.) (Obscuro. ADV. Bre-viter, maxime, valde. PHRAS. I. Illustrabit tuam amplitudinem inimicorum injuria, l'injustice de vos ennemis ne fera que relever votre dignité. Quo magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem inimici conabuntur, eo plus ad eam splendoris accedet; eo clarius elucebit, eo apparebit illustrius, eo fiet clarior et illustrior. 2. Oratoris est obscura illustrare, l'orateur doit éclairer tout ce qui est obscur. Obscuris dare lucem; lumen afferre; splendorem afferre; in bono lumine collocare obscura. USUS : Patefacere et illustrare veritatem, obscura. Illustrare laudibus aliquem.

ILLŪVIES, ēi, f. *Salété, malpropreté*. SYN. Sordes. USUS : Pectus illuvie scabrum. Cf. Sordes.

(Imaginer, aris, atus sum, ari, d. VULG.) *Simaginer, se figurer*. PHRAS. I. Vos ante oculos animosque vestros proponite; vultum ejus et incessum animis intuemini; id animo contemplantini, quod oculis non potestis; cogitatione vobis hominis hujus mores depingite, constituite; cogitatione, animo fingite, exstruite animo altitudinem praestantiamque virtutum quamlibet; sumatur vobis.

vir præstans, et ante oculos ponatur; concipite, comprehendite animo quantamlibet virtutis magnitudinem; reputate apud vos, atque animis repræsentate; obversetur ante oculos animosque divina vir virtute; speciem tantæ virtutis animo informate, adumbrate; virtutis tantæ imaginem, si potestis, animo fingite, comprehendite, describe; mente concipite. 2. (Imagino mihi facile, VULG.), *je m' imagine facilement*. Persuasum habeo; animo mihi repræsentato; facile animum induco, in animum induco; in eam opinionem facile adducor; in ea opinione sum; facile mente concipio. Cf. Opinio, Cogito.

IMAGO, *inis*, f. *Image*. SYN. Simulacrum, species, exemplar. **EPITH.** Larvata, expressa, multa. **PHRAS.** Juvat præstantiorum virorum imagines intueri, *on aime à regarder les portraits des grands hommes*. Simulacra magnorum virorum; monumenta formæ ac nominis; effigiem clarorum hominum identidem respicere; picturæ, tabulæ, imagines ex ære vel marmore præclare factæ ad virtutem adhortantur. Cf. Idea.

IMBECILLIS, e, gen. com. *vel* **IMBECILLUS**, a, um, *Faible*. SYN. Infirmus, debilis, enervatus, exsanguis; parum firmamenti ac virum habens, fracta et tenui valetudine. (Valens. USUS: Homo a valetudine et natura infirmior. Omnis superstitio animi imbecillis et anilis est. Imbecilla ad pugnam dum respublica. Cf. Infirmitas, Debilis.)

IMBECILLITAS, *atis*, f. *Faiblesse*. SYN. Infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas. **EPITH.** Humana, maxima. **USUS**: Nosti imbecillitatem hominis, luxum, molliitiam. Susceptum onus propter animi imbecillitatem deponere. Etatis et virum imbecillitas illum moratur. Cf. Debilitas, Infirmitas.

IMBECILLITER, *Faiblement* (au fig.). Nonnisi soli comparativo Imbecillius adhibetur. SYN. Languide.

IMBELLIS, e, gen. com. *Lâche, pusillanime*. SYN. Ignavus. **USUS**: Nunquam periculi fuga faciendum est, ut imbelles et ignavi videamur. Cf. Timidus.

IMBER, *bris*, m. *Pluie*. **EPITH.** Lapidus, sanguineus, maximus, assiduus, magnus. **USUS**: Magnos et assiduos imbres habuimus. Maximo imbri ad locum pervenimus. Ingenitibus procellis fusus imber. Cf. Tempestas, Pluvia.

IMBERBIS, e, gen. com. *Imberbe*. **USUS**: Imberbis adolescentulus.

IMBIBO, *is*, *bibi*, *bibitum*, ere, a. *Pomper, aspirer, concevoir*. SYN. Haurio, concipio. **USUS**: Malam animo opinionem de aliquo imbibere, *se former une mauvaise opinion de qqn*.

IMBEX, *icis*, *Taille saltière*. SYN. Tegula curta et obtorta, quæ testis applicari solet.

IMBŪO, *is*, *ūi*, *ūtum*, ere, a. *Imbiber, imprégner; instruire, façonner*. SYN. Inficio, tingo; instituo. **USUS**: Tela veneno, lanam colore imbuiere. Pueri animum bonis opinionibus, ingenium artibus, pectus pietate imbuiere. Bellum odio, gladium scelere imbuiere. Errorum pravitate imbui. Cf. Docere.

IMITABILIS, e, gen. com. *Imitable*. SYN. Quod imitatione aliquis assequi potest. **USUS**: Imitabilis orationis sublimitas.

IMITATIO, *onis*, f. *Imitation*. SYN. Æmulatio. **EPITH.** Depravata, fallax, nimia, periculosa. **USUS**: Excellentium hominum virtus est imitatione digna. Periculosam exempli imitationem posteris prodere. Imitatione consequi virtutem alicujus. Comœdia est imitatio vitæ.

IMITATOR, *oris*, m. *Imitateur*. Æmulator, æmulus. **EPITH.** Imitatores faceti, multi, permulti. **USUS**: Æmulus et imitator studiorum meorum. Majorum suorum, veterum facinorum imitator.

IMITATRIX, *icis*, f. *Imitatrice*. **EPITH.** Prava, temeraria et inconsiderata. **USUS**: Gloriæ imitatrix fama popularis.

IMITOR, *aris*, *atus* sum, *ari*, d. *Imiter*. SYN. Adumbro, exprimo, imitatione exprimo; exemplum ab aliquo transfero, sequor, exsequor. Simulo, fingo. **PHRAS.** 1. Decet te majores imitari, *il vous convient d'imiter vos ancêtres*. Majorum laudem cupidissime persequi; vitam avorum et consuetudinem exprimere; imitando consequi; e majoribus similitudinem ducere; majorum vestigia persequi, ad majorum facta te exercere; in majorum velut unici exempli, mores et instituta abire; pedem in majorum vestigiis ponere; per calcitram a majoribus semitam incedere; rationes tuas ad majorum rationes adjungere, ad æmulandum patrum decus accendi te convenit; majorum insistere, ingredi vestigia; facta eorum et consulta sectari, adumbrare. 2. Non deest ex majoribus tuis, quem imitere, *vous trouvez parmi vos ancêtres des modèles à imiter*. Non deest ex majoribus, unde tibi, quod imitere, capias; quam sequare; cujus teras vestigia; cujus vestigia sequaris; cujus vestigiis inhæreas, insistas; a quo tibi exemplum capias, sumas, habeas; quem tibi exemplar proponas; cujus exemplo vivas; cujus exemplum sequare; qui tibi exemplo sit; cujus ad imitationem vivas; cujus sis imitator, discipulus; quem auctorem habeas; cujus exempla intueare; a quo vivendi normam et exempla petas; in cujus vestigia incurras; cujus imaginem morum vitæque imitatione referas. Cf. Exemplum, Conformo, Sequor. **USUS**: Heroum veteres casus imitari et exprimere.

IMMANIS, e, gen. com. *Énorme, immense; cruel, féroce*. SYN. Ferus, importunus.

(*Mitis, mansuetus*. PHRAS. Homo immanis, *un homme barbare*. Homo, in quo nec hominis quidquam est præter figuram et speciem, neque Romani, præter habitum et sonum linguae, pestis ac bellua immanis; homo omni diritate et agresti immanitate terribimus. Cf. Barbarus. USUS : Immanis et fera natura, audacia; immane facinus. Cf. Crudelis.

IMMĀNITAS, atis, f. *Cruauté, inhumanté*. SYN. Feritas, diritas. EPITH. Silvestris, barbara, detestabilis, nefaria, nova, singularis, tanta, vetus. USUS : Omni diritate, et immanitate terribimus, efferatus. Cf. Barbaries.

IMMANSUETUS, a, um, *Sauvage, cruel*. SYN. Ferus, barbarus (Mansuetus. Cf. Atrox.

IMMĀTŪRITAS, atis, f. *Précipitation*. SYN. Nimia celeritas, acerbitas, importunitas. EPITH. Tanta. USUS : Quid hæc festinatio, hæc tanta immaturitas.

IMMĀTŪRUS, a, um, *Qui n'est pas mûr; prématuré*. SYN. Crudus, acerbus, acerbitate permistus, intempestivus, præposterus, qui a maturitate longe abest. (Maturus. USUS : Mors immatura, et alienissimo tempore nuptata.

IMMĒDICĀBILIS, e, gen. com. *Incurable*. USUS : Malum immedicabile. Cf. Despero.

IMMĒMOR, ōris, gen. com. *Qui ne se souvient pas*. SYN. Oblitus. USUS : Mandati immemor. Cf. Obliviscor.

IMMENSITAS, atis, f. *Immensité*. SYN. Infinitas. USUS : Immensitates camporum.

IMMENSUS, a, um, *Immense, infini*. SYN. Infinitus, profundus. (Finitus, dimensus. USUS : Ingens, immoderata, infinita, immensa cupiditas, vitiūm vorago.

IMMĒRENS, entis, gen. com. *Qui n'a pas mérité, innocent*. USUS : Innoctem et inmerentem premis.

IMMERGO, is, mersi, mersum, ere, a. *Plonger dans*. SYN. Ingurgito. ADV. Penitus. USUS : In alicujus se consuetudinem immergere, *s'insinuer fort avant dans l'amitié de qq.* Cf. Mergo.

IMMĒRITO, Injustement. SYN. Injuria, de nihilo. USUS : Immerito et de nihilo iraceris. Cf. Injuria.

IMMĒGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer dans, s'introduire*. SYN. Migro, commigro, solum coloniis occupo. USUS : Immigrare in aliam domum; in mores alienos. Avaritia et luxuria pedetentim in rempublicam immigrat. Cf. Migro.

IMMĒNEO, es, ere, n. *Menacer*. SYN. Impendo. PHRAS. i. Hostis nobis imminet, *l'ennemi nous menace*. Bellum non in

animis modo, sed prope in oculis est; bellum nos *vel* nobis manet, et jam impendit, et hostes in capite ac cervicibus nostris hærent; in tergis nostris hærent hostes; supra caput est hostis. 2. Infortunium nobis imminet, *un malheur nous menace*. Fatum nobis aliquid impendit, aut instat jam plane, aut certe appropinquat; eadem in nos fortuna ingruit, quæ alios afflixit; in propinquo est malum. Faba aliqua in nos cuditur; haud longe aberit infortunium. USUS : Carthago diu Romæ imminabat. Cupiditate imminere in alienam hereditatem, *convoyer*. Animis in spem propinquam, in occasionem hostis evertendi imminere. Cf. Insidiæ, Prope.

IMMĒNUO, is, i, ūtum, ere, a. *Diminuer*. SYN. Diminuo, attenuo. USUS : Imminuere de voluptate alicujus; opes accisæ et imminutæ. Cf. Minuo, Detraho.

IMMĒNŪTIO, ōnis, f. *Retranchement, diminution*. SYN. Diminutio. USUS : Sine imminutione dignitatis tuæ id fiet.

IMMĒSĒRICORS, ordis, omn. gen. *Qui est sans pitié, impitoyable*. SYN. Immansuetus, superbus, infestus. Cf. Durus, Superbus.

IMMISSIO, ōnis, f. *Action de laisser en liberté*. USUS : Sarmenorum aliorum amputatio, aliorum immisio, *couper des sarmets, en laisser d'autres se développer*.

IMMĒTIS, e, gen. com. *Sauvage, cruel*. SYN. Asper, sævus, crudelis, immansuetus. USUS : Princeps immitis ac sævus. Uva immitis, cruda ac immatura, *raisin vert, qui n'est pas mûr*. Cf. Asper, Crudelis.

IMMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer*. SYN. Mitto, facio, impello. (Emitto. USUS : Jacere et immittere injuriam in aliquem. Immittere se in armatos hostes, in voluptates.

IMMO *vel* IMO, Oui, *certain; bien plus*. SYN. Etiam atque etiam, jam vero etiam, citius dixerim; quin etiam; haud scio, an non etiam. USUS : Causa igitur non bona est? immo optima.

IMMŒBILIS, e, gen. com. *Immobile*. SYN. Torpens. USUS : Terra immobilis, manens, ima sede semper hærens.

IMMŒDĒRĀTĒ, *Sans mesure*. SYN. Immodice, immodeste, extra modum, non moderate. (Moderate. USUS : Adversas res ut secundas immoderate ferre, levitatis est.

IMMŒDĒRĀTIO, ōnis, f. *Défaut de mesure, excès*. SYN. Proccacitas, petulantia. USUS : Efferri immoderatione verborum, *se laisser aller à un flux de paroles*.

IMMŒDĒRĀTUS, a, um, *Immodéré, excessif*. SYN. Immodestus, intemperans, nimius, modum egressus. USUS : Alexander superbus, immoderatus, crudelis. Immensa,

infinita, immoderata cupiditas; lætitia immoderata et nimis luxuriosa. Cf. Immodestus.

IMMÔDESTË, *Avec excès, outre mesure.*
SYN. Immoderate.

IMMÔDESTÏA, æ, f. *Excès, dérèglement.*
SYN. Immoderatio, intemperantia. USUS: Incoquantia excors, immodestia summa.

IMMÔDESTUS, a, um, *Qui est sans retenue, immodéré, déréglé.* SYN. Immoderatus. (Modestus. PHRAS. Immodestus est, il est sans retenue. Parum modestus est; non satis modeste vivit; ratione non utitur; modestiam ignorat; longe abest a modestia; parum modestus est moribus; de modestia nihil laborat; nullum illi modestiæ studium est; expers est modestiæ, iudicii, prudentiæ, rationis; temere, imprudenter, sine ratione, sine modo agit; immoderate, immodice, inconsiderate, inconsulte agit; inconsultus est, imprudens, temerarius, inconsideratus, immoderatus.

IMMÔDICË, *Sans mesure, excessivement.*
SYN. Immoderate.

IMMÔDICUS, a, um, *Démouillé, excessif.*
SYN. Immoderatus. Cf. Immodestus.

IMMÔLÂTOR, oris, m. *Sacrificateur.*

IMMÔLO, as, avi, atum, are, a. *Immoler, sacrifier.* SYN. Sacrifico. ADV. Studiosius, crebrius. USUS: Hostias immolare. Cf. Sacrum, Sacra.

IMMÔRIOR, eris, mortuus sum, mori, d. *Mourir sur ou dans.* USUS: Studiis immortalis est, il s'est tué à travailler.

IMMORTÂLIS, e, gen. com. *Immortel.* SYN. Indissolubilis, sempiternus. (Mortalis. USUS: Quorum vivit immortalis gloria et fama. Immortalem fructum ex re aliqua capere.

IMMORTÂLITAS, atis, f. *Immortalité.* SYN. Immortalis memoria nominis; sempiterna, immortalis gloria; perpetuitas, immortalis vitæ conditio, memoria hominum sempiterna; æternitatis memoria. (Mortalis. PHRAS. et USUS: 1. Facta allocutus et famam immortalitati tradere, immortaliser les actions et la renommée d'un homme. Nominis memoria sempiternæ gloriæ ac immortalitati commendare; facta nomenque immortalitati mandare, donare; ad immortalitatem consecrare, immortalitatem alicui donare. 2. Ea res immortalitatem nominis tibi pariet, cette action rendra votre nom immortel. Te ad posteros sempiterna gloria donabit, afficiet, illustrabit; laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit; nomen tuum posteritati tradet, omnium scriptis et sermonibus exornandum, extollendum, celebrandum; nominis tui gloriam cum omni posteritate æquabit; ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit; memoriam tui reddet immortalem; ea re id consequeris, ne qua res tui nominis

famam delere possit; ut omnis de te posteritas loquatur; ut fama tua nunquam consenscat; nunquam obscuretur; nullo unquam tempore extinguatur; nullatemporis diuturnitate deleatur; ut nomen tuum vigeat memoria sæculorum omnium; ut de te posteritas omnis audiat et loquatur; ut memoriam tui excipiat, alat et tueatur æternitas. Cf. Fama, Posteritas.

IMMORTÂLITER, *A la manière des immortels.* SYN. Incredibiliter, maximopere. USUS: Immortaliter gaudere, ressentir une joie infinie.

IMMÔTUS, a, um, *Qui est sans mouvement, immobile.* USUS: Firmum immotumque animo sedet.

IMMUNDUS, a, um, *Sale, impur, malpropre.* SYN. Impurus, ilotus, sordidus, contaminatus. USUS: Humus immunda.

IMMÛNIS, e, gen. com. *Exempt d'impôts.* SYN. Vacuus a munere, qui munere vacat. PHRAS. Immunis est a tributis et publicis oneribus, il est exempt des impôts et des charges publiques. Virtute id consecutus est, nihil ut publice penderet; ut vestigialis non esset; ut ex eorum numero, qui publice aliquid pendunt, eximeretur; ut esset expers eorum onerum, quæ publice imponuntur; ut nullam pecuniam in commune conferret; ut publicis oneribus vacaret; tributarius ne esset; tributum ut nulum conferret. USUS: Agri, civitates immunes, terres, cités sans redevances. Cf. Privilegium.

IMMÛNITAS, atis, f. *Exemption (d'impôts, de service).* SYN. Vacatio, libertas. EPITH. Infinita. USUS: Dare alicui immunitatem munum.

IMMÛNÏTUS, a, um, *Non fortifié.* SYN. Apertus, non septus. (Munitus, septus.

IMMÛTÂBILIS, e, gen. com. *Qui ne change point, immuable.* SYN. Immobiles, perennis. (Mutabilis. USUS: Res stabilis et immutabilis. Æternum et immutabile fatum.

IMMÛTÂBILITAS, atis, f. *Immuetabilité.* SYN. Necessitas. (Mutabilitas.

IMMÛTÂTIO, onis, f. *Changement.* EPITH. Crebra, parva.

IMMÛTO, as, avi, atum, are, a. *Changer.* SYN. Muto. USUS: Ne quid move, et immuta. Quibusdam in rebus ne immutavi. Ille te mihi immutavit. Cave, ne quid de prioribus institutis immutes. Cf. Muto, Varlo.

IMPÂR, aris, omn. gen. *Impair.* SYN. Dispar. (Par. USUS: Ab hoc impari certamine, atque injusta contentione avocabat. Numerus par, impar.

IMPÂRÂTUS, a, um, *Non préparé, surpris.* SYN. Non paratus, incautus, immunitus. USUS: A militibus, et pecunia imparatus. Imparatus in paratos incidat. Inermem, et imparatum aggredi, adoriri.

IMPARTIO, *is, ivi, itum, ire, a. Faire part de, communiquer, donner.* SYN. Impertio, impertior, do, tribuo. USUS: Sua impartire civibus, communicare cum proximis. Cf. Largor, Participo.

IMPATIBILIS, *e, gen. com. Intolérable.* SYN. Quod ferri non potest. (Patibilis, tolerabilis. USUS: Dolor impatibilis malis, bonis tolerabilis.

IMPÄVIDE, *Sans crainte.* SYN. Audacter. USUS: Nullo trepidationis signo dato, impavide poculum hausit. Cf. Intrepide.

IMPÄVIDUS, *a, um, Inaccessible à la crainte, courageux.* SYN. Qui nihil timet, audax, intrepidus. Cf. Audax.

IMPÄDIMENTUM, *l, n. Empêchement.* SYN. Impeditio, mora. PHRAS. 1. Timeo ne tibi impedimento fuerim ad res tuas, *je crains de vous gêner dans vos affaires.* Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim, interturbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ, aliquid impedimenti attulerim; ne tibi rebusque tuis molestus fuerim; ne tibi molestiam exhibuerim; ne me tibi intempestive obtulerim. 2. Nolo tibi impedimento esse, *je ne veux pas vous embarrasser.* Nolo tuas occupationes interpellare; nolo jam tibi occupato molestus esse; molestiam adhibere; nolo obstrepere; nolo tuorum negotiorum cursum impedire; nolo avocare te a tuis negotiis, curis, occupationibus. Cf. Impedio. USUS: 1. Inferre moram alicui et impedimentum. 2. In re bellica, *les bagages*: Impedimenta abdere, in tuto collocare. Impedimenta diripere. Impedimentis hostem exuere; hostium impedimentis potiri.

IMPÄDIO, *is, ivi, itum, ire, a. Embarrasser.* SYN. Impedimento sum, impedimentum affero, infero; interpello, intercedo, obsto, excludo, me interpono. (Permitto. ADV. Foris, præclare. PHRAS. 1. Ego nolui hominem impedire, *je n'ai pas voulu gêner cet homme.* Rem prope explicatam perturbare, disturbare nolui; ego reprimendum hominem, cæpta ejus perimenda non putavi; ego cæpta pertexendi facultatem illi eripere, a cæptis eum prohibere, obstarè illi et officere, rationes ejus conturbare, ejus cæpta præcidere, disjicere nolui; ejus commoda labefacienda, aut jura opugnanda non censei; ejus consilia discutere, comprimere, retardare, ejus rebus obstrepere, intercedere nolui. 2. Crebræ amicorum salutationes me studiis impediunt, *mes amis en venant me saluer fréquemment m'empêchent de travailler.* Crebræ amicorum salutationes ita me interpellant, ut prorsus me a studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant; omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt; nullam mihi studiorum copiam, nullam ad colenda studia, ac tractandas litteras horam vacuum, nullum ad colendas artes nostras liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me,

ad me ventitantium, fit amicorum officio, ut spatii nihil habeam ad animum litteris excolendum, ad ingenium studiis exercendum. Ita sum occupatus, occupationes habeo tantum in excipiendis iis, qui ad me officii causa adeunt, ut otii nihil supersit ad studia litterarum tractanda; ut nullam diei partem arbitrato meo in studiis ponere, ad studia conferre liceat. 3. Ego progressus tuos non impedio, *je ne vous empêche pas d'avancer.* Ego luminibus tuis non obstruo, non officio; viam tibi ad honorem non præcludo; non remoror commodam tuam, et progressus; ego honorum cursus non moror; aditum tibi ad honores non includo; per me non stat, quominus expeditis tibi honorum cursus sit; quominus cursum tuum teneas, non intercedo; ad honores viam tibi non obstruo; iter tibi ad honores per me interseptum non erit; non est, quod viam tibi ad honores per me obseptam querare. 4. Casu impedita res est, *le hasard a apporté des obstacles à l'accomplissement de cette affaire.* Cæptis casus intervenit; turbatum est rei initium, nescio quo casu; ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit; casus rem interpellavit, disturbavit; res improvisa tempora rei gerendæ exemit; moram cæptis attulit; rei consilium casus conturbavit, discussit, compressit; casus, qui forte tum incidit, rebus moram invexit. 5. Prava hominis consilia amicus impedit, *son ami a détourné cet homme de ses mauvais desseins.* Pravis ejus consiliis amicus intercessit, se interposuit; ejus cupiditatibus amicus se objecit, opposuit; improba consilia et conatus amicus infregit; pravis consiliis amicus obviam iit, et facultatem una voluntatemque homini eripuit; intercessor rei malæ, amicus fuit; materiem furori amicus subtraxit; prava hominis consilia amicus discussit, depulit, repressit; ne inique cogitata perficeret, ne improba consilia ad exitum perduceret, ne pravo cupiditatum impetu longius auferretur, amicus præpedivit. USUS: Ea mentio mentem dolore impedit. Curis se et negotiis impedire. Me quotidie aliud ex alio impedit. Impedire se in plagas, *enlacer, embarrasser.* Cf. Impedimentum.

IMPÄDITIO, *onis, f. Obstacle, empêchement.* SYN. Occupatio. USUS: Animus ab omni impeditione curarum liber.

IMPELLO, *is, pŭlli, pulsus, ere, a. Pousser, exciter; provoquer.* SYN. Urgeo, adduco, induco, incito. (Revoco, retardo. ADV. Gravissime, leviter, minime. PHRAS. 1. Ad gloriæ studium te impellere non desinam, *je ne cesserai pas de vous faire aimer la gloire.* Incitare, incendere animum, ad gloriam sectandam sollicitare, instigare te non desistam; animum tuum gloriæ stimulis concitare atque admonere non desinam. 2. Muliebres blanditiæ virum ad id facinus impulerunt, *les caresses de sa femme l'ont*

poussé à commettre ce crime. Maxima illecebra ad audendum facinus muliebres erant blanditiæ; prima invitamenta ad audendum facinus in uxorio homine conjugis erant lacrimæ ac blanditiæ; stimulatix improbi facinoris uxor erat; conjugis lacrimæ ingens ad audendum incitamentum, non mediocre telum, haud parvum irritamentum ad rem tentandam muliebres lacrimæ erant ac preces; quod susceperat facinus, muliebris instinctus illecebris, ac furiis suscepit; muliebres illecebræ hominem ad id facinus egerunt, perpulerunt; uxor hominem ad id audendum suis illecebris compulit et perpulit; uxor virum implevit temeritatis suæ. Cf. *Excito*. USUS: In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me et auctoritas impulit, ut crederem. Impellere præcipitentem, perditum prosternere. Cf. *Allicio*, *Stimulo*, *Incolto*.

IMPENDEO, es, ere, n. *Être suspendu au dessus, approcher, menacer*. SYN. Immineo, jamjam adsum, appropinquo, insto, maneo. USUS: Magnæ reipublice formidines, procellæ, calamitates, terrores ab improbis civibus impendent. Cf. *Immineo*, *Prope*.

IMPENDIO, *Beaucoup*. SYN. Multo. USUS: Nunc impendio magis odit senatum.

IMPENDIUM, il, n. *Dépense*. SYN. Impensa. USUS: 1. Quæstus sibi instituit sine impendio. 2. *Usura, bénéfice, intérêt*. Fenus et impendium recusare.

IMPENDO, is, di, sum, ere, a. *Employer, se donner à*. SYN. Insumo; impensam ago, facio; pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. PHRAS. 1. Totum se eloquentiæ impendit, *il se donne tout entier à l'éloquence*. Totum se dat eloquentiæ; tempus dat omne eloquentiæ; plurimum studii in eloquentia comparanda consumit; nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit; animum, mentem, cogitationem, curas omnes in eloquentiæ studiis defigit; operam, industriam, mentemque denique omnem in paranda eloquentia figit, locat, collocat, ad eloquentiam curas omnes ac cogitationes refert; eloquentiæ tempus omne ac studium impertitur; huic uni operam, studiumque navat; in hoc uno curam omnem ac operam conterit et consumit. *Beneficium bene impensum est, ce bienfait a été bien placé*. Bene utiliterque locata est opera; bene collocatum beneficium est; operam hic locasse, fenerari beneficium fuit. USUS: Postquam aliquid impendit, mediocri quæstu contentus non erat. Laborem et sumptum impendere in rem aliquam. Cf. *Sumptus*.

IMPENETRABILIS, e, gen. com. *Impénétrable, inaccessible*. USUS: Stagnum impenetrabile.

IMPENSA, æ, f. *Dépense*. SYN. Sumptus. USUS: Ne molestiam tibi cum impensa exhibeam. Impensas facere, agere in rem aliquam. Cf. *Sumptus*.

IMPENSE, *Beaucoup, fort*. SYN. Vehementer, valde. USUS: Impense rogat. Id eo facio impensius. Eo impensius accendor. Cf. *Valde*.

IMPÉRATOR, oris, m. *Chef, général; général victorieux*. SYN. Dux, qui exercitui præpositus est; quem penes summa imperii est, princeps ducum; bello præfectus, omnibus copiis præfectus. EPITH. Acutus, ambitiosus, invidus, bonus, fortis, certus, clarissimus, dignus aliquo nomine, egregie fortis et bonus, gravis, ignavior, infelicissimus, invictissimus, liberalissimus, magnus, melior, nobilis, novus, optimus, præclarus, præposterus, rudis, severus, singularis, summus atque perfectus, vetus. USUS: Imperatorem exercitui præficere ducem veteranum, bello fortissimum. In summo imperatore quatuor has res inesse oportet: scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Imperatorem ac belli gerendi administratorem eum esse oportebat, qui patriæ consuleret, vitæ non parceret. Universi exercitus acclamatione imperator salutatur. Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus a bellis abduxit, advocavit imperator. Cf. *Imperium*, *Generalis*.

IMPÉRATORIUS, a, um, *De général*. USUS: Imperatoris ardor oculorum. Laus imperatoria.

IMPÉRATRIX, icis, f. *Celle qui commande, maîtresse, dominatrice*.

IMPERFECTUS, a, um, *Imparfait*. SYN. Inchoatus, pendens; non absolutus, præcisus; impolitus, adumbratus, affectus. PHRAS. Opus est imperfectum, *l'œuvre n'est point terminée*. Multum abest ab operis perfectione; operis fundamenta jacta sunt, sed a fastigio longe abest; res institutam quidem, sed necdum perpolitam habemus. Cf. *Absolvo*. USUS: Imperfectum et rude, nec absolutum.

IMPERIÖSUS, a, um, *Impérieux, haughty*. SYN. Superbus, imperii nimius. USUS: Cupiditas honoris, quam dura, quam impetiosa! imperiosi populi et illustres. Cf. *Superbus*, *Insolens*.

IMPERTË, *En ignorant*. SYN. Inscite, indocte, imprudenter.

IMPERTUS, a, um, *Ignorant*. SYN. Inscius, rudis, ignarus, indoctus. PHRAS. Imperitus. Homo omnium rerum imperitus rempublicam audent attingere, *comment cet homme neuf en toutes choses ose-t-il aspirer aux fonctions publiques?* Homo non ætate modo, sed et usu rerum tiro ad rempublicam veniat nudus et inermis? nulla cognitione rerum, nulla scientia ornatus? Rerum indoctus et ignarus; qui inscite faciat omnia, dicatque; omnis eruditionis expers, hebes, inexercitatus, impolitus; litterarum ac humanitatis expers; rabula indoctus, inurbanus; dicendi

arte rudis, moribus agrestis; in quo litterarum nihil; homo remotus a dialecticis, sine ulla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, sine litteris ad rempublicam se conferre audet? Cf. Rudis. USUS: Homo dicendi, juris. rem. rum omnium imperitus et rudis.

IMPERIUM, *il, n. Commandement, autorité*. SYN. Potestas, ditio; dignitas, magistratus, provincia, dominutio; mandatum. **EPITH.** Annuum, clarissimum, commune, consulare, cruentum atque funestum, diligens, moderatum, divinum, domesticum, extraordinarium, honorificum, illustre, infinitum, justum, legitimum, magnum, majus, maritimum, maximum, militare, molestum, necessarium, novum, popolare, praeclarum, praetorium, regium, severum, summum, vetus. **PHRAS.** 1. Imperium alicui decernere, *confier à qqn l'autorité*. Imperium alicui deferre; imperii summam tradere alicui et committere; imperium mandare; imperio praeficere; summam imperii ad aliquem transferre, deferre; summam rerum alicui dare; summam potestatem alicui permittere; imperatorem ac rectorem generis humani salutare aliquem. 2. Imperium capere, accipere, obtinere, *prendre le commandement*. 3. Imperium administrare, *exercer une charge*. Imperii summam in suos tenere, gerere, habere; cum imperio esse. 4. Pompeius imperium amplavit, *Pompey recula les bornes de la république*. Romanum imperium victoriis fundavit, dilatavit, propagavit; multa regna ad imperium adjuvit; fines imperii latissime protulit; Pompeio duce multi populi sub imperium et ditionem Romanae gentis venere. Cf. Amplifico. 5. Optabile est imperium in multos habere, *on aime à commander à beaucoup d'hommes*. Habere multos, qui pareant imperanti; quorum opera jure tuo, pro tuo jure, pro potestate, tuo arbitratu uti possis; multis dominari, multis praeesse; paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos. 6. Gessi maxima imperia, *j'ai exercé les plus grandes charges*. Summis rebus cum potestate praefui; summa mihi commissa credita, mandata, tradita sunt imperia; mea cura ac vigilantia maximis saepe in rebus imperii esse spectata. USUS: 1. Imperium alicui mandare. Imperium gerere. Ab imperio movere; imperium alicui abrogare, adimere. 2. Mandatum, jussum, *ordre*. Imperium observare, revereri, exsequi, persequi; imperio parere.

IMPERO, *as, avi, atum, are, n. et a. Commander*. SYN. Leges alicui impono, praescribo. (Pareo. **PHRAS.** Audio provinciae te imperare, *j'apprends que vous avez le gouvernement d'une province*. Audio, provinciam te summo cum imperio obtinere; tuam esse summam ea in provincia potestatem; tuam esse summam in administrandis provinciis rebus potestatem: praeesse te provin-

ciae eo jure, quod amplissimum esse potest; praeesse te provinciae ea potestate, quae potest esse maxima; regere te provinciam, sic ut summo utaris imperio. Cf. Rego, Potestas, Dominus. USUS: Cupiditatibus suis imperare. Imperare frumentum, stipendium.

IMPERTERRITUS, *a, um, Qui est sans effroi*. SYN. Qui nulla re terretur. Cf. Audax.

IMPERTIO, *is, ivi, itum, ire, a. Faire part de, communiquer, donner*. SYN. Impartio, impertior, do, tribuo. ADV. Gratuito. USUS: Studium suum, laborem suum hominum periculis sublevandis impertire; alicui suum dolorem, multam salutem, laudem et misericordiam impertire. Cf. Do, Largior, Communico, Particeps, Dono.

IMPERTIOR, *iris, itus sum, iri, d. Faire partager à*. SYN. Impertio.

IMPETO, *is, Itum, ere, a. Se jeter sur, attaquer*. SYN. Invado. Cf. Impetus, Invado.

IMPETRABILIS, *e, gen. com. Qu'on peut obtenir*. SYN. Quod facile impetrari et obtineri potest. USUS: Votum impetrabile. Omnia impetrabilia et tuta.

IMPETRATIO, *onis, Action d'obtenir*. USUS: Impetratioes nostrae nihil valent.

IMPETRO, *as, avi, atum, are, a. Obtenir*. SYN. Exoro, exigo, aufero, induco, ut fiat aliquid; invenio, fero, voti compos fio, voti damnor. ADV. Libenter. USUS: Impetrare vitam, salutem alicui. Omnia in hac gratia ac potentia tua me impetraturum confido. Nec fas esse arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare. Cf. Acquirro.

IMPETUS, *us, m. Impétuosité, choc, attaque*. SYN. Impressio, vis, violentia, incursio, incursus, ferocia, conatus. **EPITH.** Acerimus, caecus, crudelis, furibundus, fortissimus, hostilis, immanis, inconsideratus, justus, magnus, nocturnus, par, perceler, rectus, regius, repentinus, sceleratus, similis, singularis, subitus, tantus, totus, tributivus. **PHRAS.** 1. Impetum in ejus fortunas fecere hostes, *les ennemis firent une incursion sur ses domaines*. In fortunas ejus invaserunt; agros incursavere; opes ejus vexarunt; infestis prope signis in eum inferebantur; incursio atque impetus armatorum in eum factus est; in eum homines concitati irruere; eum impetu perculere; in ejus domum irrupere; impressionem gravem dedere; in eum ivere; in ejus fortunas impetum dedere; in ejus fortunas magna violentia incurrere; caeco impetu grassati sunt. 2. Impetum in hostes fecere, *ils s'élancèrent sur les ennemis*. Magnum in hostes impetum dedere; in hostem se concitare; illati primo impetu signa hostium turbare; adversus hostiles cuneos equestrem procellam effundere. Subito incursu fudere hostem, ferociter citato

agmine invecit, infestis hastis provolarunt; summa vi se in medios hostes intulere; omnibus repente copiis provolarunt; confertissimo agmine incurrere, incursum fecere. 3. Adversarii tui saepius impetum in te facient, souvent vos adversaires chercheront à vous attaquer. Multum studiū ad te oppugnandum conferent, evertent te ac tua commoda conabuntur; frequentius in te incurrunt, irruent, impressionem facient; mucrones in te exaercent; jugulum ferro vitamque petent. Cf. Adorior, Aggredior. 4. Impetus hostis aut frangere, aut retardare, ou briser, ou soutenir le choc des ennemis. Impetus hominis aut comprimere, cohibere, propulsare; aut impetum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinere; petitiones eius eludere, vitare, effugere, declinare. USUS: Impetus quidam et commotio animi. Multi multa faciunt temeritate quadam, sine iudicio vel modo; impetu quodam mentis et voluntatis. Impetu ferri in aliquem. Impetum dare, facere in hostes. Impetum perferre, reflectere. Impetum frangere, comprimere. Impetum capere. Impetum effundere.

IMPEXUS, a, um, *Non peigné, en désordre*. USUS: Barba impexa.

IMPIĒ, *D'une manière impie*. SYN. Barbare, nefarie, scelerate.

IMPIĒTAS, atis, f. *Impiété*. SYN. Impia fraus. USUS: Nihil tam miseros facit, quam impietas et fraus.

IMPIGER, ia, um, *Qui n'est pas paresseux, actif*. SYN. Diligens.) **Piger**. USUS: Impiger ad labores belli. Patientem et impigrum se præbere. Cf. Diligens.

IMPIGRE, *Activement*. SYN. Alacriter, diligenter.

IMPİGRITAS, atis, f. *Activité*. SYN. Diligentia.

IMPİNGO, is, pği, pactum, ere, a. *Pousser, jeter ou frapper contre*. SYN. Jacio, impello, objicio, allido, obtruo. PHRAS. Improvidi in multos scopulos impingunt, les gens imprévoyants vont donner contre beaucoup d'écueils. In multis periculis offendunt; in multa pericula incurrunt, inferuntur. Quis est ex imprudentum horum genere hominum, qui nihil offendat, nusquam incurrat? Cf. Labor, eris. USUS: Fustum alicui, culpam in aliquem impingere.

IMPIUS, a, um, *Impie*. SYN. A pietate remotus, alienus; consceleratus.) **Plus**. ADV. Admodum. PHRAS. Est homo impius, c'est un impie. Impurus homo est, religionumque omnium ac sacrarum hostis; in hoc homo nefaria est plus quam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus deum metus, nullum iusjurandum, nulla religio; homo est, qui unus omnium impurissime teterrimeque religio-

nem violet. Cf. Sceleratus, Malus, Nequam, Mores mali. USUS: Sunt suae impiis assidue furiae. In consceleratos et impios certae a Diis immortalibus poenae sunt constitutae.

IMPLACABILIS, e, gen. com. *Implacabile*. SYN. Inexorabilis. USUS: Durum se et implacabilem alicui præbere. Cf. Durus.

IMPLEO, es, avi, etum, ere, a. *Emplir, remplir*. SYN. Compleo, expleo, augeo.) **Exhaurio**. USUS: Demosthenes non semper implet aures meas, Démosthène ne satisfait pas toujours mon oreille. Proferi, quod non possis implere, imprudentiae est. Numeros omnes boni Principis, officia et munia consulatus implere. Aliquem spei, formidinis implere. Cf. Plenus.

IMPLICATIO, onis, f. *Entrelacement, enchaînement*. USUS: Nervorum implicatio in toto corpore.

IMPLICITĒ, *D'une manière embrouillée; obscur*. SYN. Abscondite.) **Explicite**.

IMPLICO, as, avi, etum, ere, a. *Emplir, remplir, enlancer, embarrasser*. SYN. Irretio, illaquo.) **Explico**. ADV. Penitus. PHRAS. Multis periculis implicatus tenetur, il est environné de dangers. In multos laqueos induit, quorum ex nullo se explicare possit; imprudens eo, quo minime vellet, revolvitur; nihil expedit; ita res contractas habet et inexplicabiles, tot controversias implicatas, ut exitum non videat; irretitus est multis periculis et litibus. USUS: Homo multis familiaritatibus, officiis, occupationibus implicatus. Aliquem responsis incertis, molestiis, religionibus implicare. Reipublicae procuratore implicari et adstringi. Maleficio aliquo, severitate iudiciorum, morbo implicari.

IMPLORATIO, onis, f. *Action d'implorer, invocation*. USUS: Si te illius acerba imploratio et vox miserabilis non inhibebat, ne civium quidem fletu commoveberis?

IMPLORO, as, avi, etum, ere, a. *Implorer, invoquer*. SYN. Invoco, exposco, flagito, posco, appello, obtestor, voce miserabili opem peto, ad aliquem conugio, ad aliquid opem confugio. ADV. Etiam atque etiam. USUS: Deum hominumque fidem, auxilium, iura civitatis implorare. Cf. Peto, Preces, Auxillum.

IMPLUMIS, e, gen. com. *Qui n'a pas encore de plumes*. USUS: Implumes pulli.

IMPLUVIUM, ii, n. *Bassin qui se trouvait dans l'intérieur des maisons de Rome; et où étaient recueillies les eaux pluviales*. SYN. Locus sine tecto in aedibus, quo descendere imber possit.

IMPOLITE, *Sans élégance*. SYN. Inornate, inculte.

IMPŌLĪTUS, a, um, *Inculte, grossier*. SYN. Rudis. ADV. Admodum. USUS: Genus hominum rude ac impolitum; forma dicendi impolita. Cf. Rudis, Agrestis.

IMPŌNO, is, pōsūi, pōsītum, ēre, a. *Placer sur*. SYN. Pono super aliquid. USUS: 1. Diadema alicui, victori coronam imponere. Leges alicui per vim imponere. 2. Injungo, *imposer, ordonner*. Magnum onus alicui, multos labores, negotia imponere, injungere. Has mihi partes, hanc personam, hanc necessitatem Cæsar imposuit. 3. Mando, *impero, ordonner*. Frumentum, pecuniam in remiges imponere. 4. Præficio, *présenter, mettre à la tête*. Villicum pecori, agro imponere. 5. Infero, *porter*. Vulnera alicui, plagam mortiferam reipublicæ, injurias et contumelias imponere. 6. Decipio, *en imposer, tromper*. Imponere alicui.

IMPORTO, as, avi, atum, are, a. *Apporter, causer, susciter*. SYN. Infero, afferro, præbeo, exhibeo. (Exporto. USUS: Ea res magnam nobis calamitatem, multa odia, suspensiones, pericula importavit. Cf. Afferro.

IMPORTŪNĒ, *Mal à propos, à contre temps*. SYN. Moleste, minus idoneo tempore.

IMPORTŪNĪTAS, atis, f. *Mauvais caractère; cruauté*. SYN. Immanitas, violentia. EPITH. Incredibilis, molesta, tanta. USUS: Quem propter audaciam et importunitatem animi nemo tecto vellet recipere. Animal ex omni scelerum importunitate concretum.

IMPORTŪNUS, a, um, *Funeste, cruel, pénible*. SYN. Immanis, infestus. (Opportunus. USUS: Immanis et importuna natura. Incommoda et importuna clades civitatis. Cf. Odiosus, Molestus.

IMPOS, ōtis, omn. gen. *Qui n'est pas maître de soi*. USUS: Adolescentes animi impos, animi parum sani.

IMPŌTENS, entis, omn. gen. *Qui ne se possède pas, emporté, violent*. SYN. Effrenatus, qui in sua potestate non est, qui dolori vel iracundiæ paret, obsequitur, qui iracundia, etc. effertur. USUS: 1. Victoria feroces reddit et impotentes. Effrenatio impotentis animi. Iratus fecit, et impotentis animo. Lætitia impotentis effertur. 2. Invalidus, infirmus, *faible, impuissant*. Valeant hæc ad salutem impotentium. Cf. Ferocia, Præceps, Immoderatus.

IMPŌTENTER, *Immodérément, violemment*. USUS: Impotenter se gerere. Impotentius regi.

IMPŌTENTĪA, æ, f. *Impuissance; violence, insolence*. SYN. Animi effrenatio. USUS: Dictorum atque factorum impotentia. Cf. Insolentia.

IMPRĒCOR, aris, atus sum, ari, d. *Souhaiter (du mal à qqn.)*. SYN. Precor. In

malam fere partem accipitur. Cf. Maledictum.

IMPRESSIO, ōnis, f. *Choc, attaque*. SYN. Efficientia, effectio, vis, violentia, incursio, impetus. EPITH. Explanata. USUS: Impressionem in hostes facere, dare; impressionem aciem hostilem fundere, evertere, *fondre sur, faire irruption sur, mettre en déroute les bataillons ennemis*. Cf. Impetus.

IMPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Imprimer, graver (au pr. et au fig.)*. SYN. Signo, inscribo; quasi informo in animo; vel in animum alte defigo. ADV. Similiter, subtiliter. USUS: In omnium animis deorum notitiam impressit natura. Aliquid alte in mente et animo imprimere. Dedecus reipublicæ, vestigia flagitiorum omnibus provinciis imprimere. Hæc eum viderem tot vestigiis impressa.

IMPRŌBĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on ne peut approuver, insoutenable*. SYN. Non probabilis. USUS: Nos alia improbabilia, alia probabilia dicimus.

IMPRŌBĀTIO, ōnis, f. *Désapprobation*. (Approbatio. USUS: Hæc ad improbationem testium pertinent.

IMPRŌBĒ, *Méchamment, injustement*. SYN. Injuste, inique, perverse, nequiter. USUS: Præda improbe parta.

IMPRŌBITAS, atis, f. *Méchanceté, malice*. SYN. Perversitas. EPITH. Alacris, aperta, insignis, mirifica, perspicua, robustior, similis, singularis, summa, varia. Cf. Malignitas.

IMPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Désapprouver, critiquer*. SYN. Vitupero, rejicio, damno. (Approbo. USUS: Ego ista studia non improbo. Cf. Dissentio.

IMPRŌBUS, a, um, *Méchant, pervers*. SYN. Impius, sceleratus. (Probus. PHRAS. 1. Est homo improbus, *cet homme est méchant*. Homo est perditis, profligatis, impuris, turpissimis moribus; scelere corruptus, et omni impuritatis genere contaminatissimus; homo est ingenio malo pravoque; omnibus vitiis et flagitiis coopertus. Cf. Malus, Nequam, Sceleratus. USUS: Homo post natos homines improbissimus. Cf. Impius, Gerere se male, Conscientia mala.

IMPRŌVIDĒ, *Inconsidérément*. SYN. Incaute. USUS: Non pro veteri prudentia se et rempubl. improvide in præceps dederat.

IMPRŌVIDUS, a, um, *Inconsidéré*. SYN. Incautus. (Providus, pendens. USUS: Improvidus et credulus senex. Ætas improvida. Cf. Improvidens.

IMPRŌVISŌ, *A l'improviste*. SYN. Ex improvise, ex inopinato, de improvise, repente, subito, repente, repentino, insperato. PHRAS. Improviso hoc mihi accidit, *cela m'est arrivé à l'improviste*. Præter opinionem,

insperanti mihi accidit; fuit hæc vis sane inexpectata, inopinata; inscio, ignaro, nec opinanti oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

IMPRŌVĪSUS, a, um, *Imprévu*. SYN. Inopinatus, novus, repentinus, nec opinatus, fortuitus, subito et improvise natus. (Provisus. USUS: Malum improvisum gravius. Fortuna efficit multa improvisa nobis.

IMPRŪDENS, entis, *Qui ignore; imprudent, inconsidéré*. SYN. Insciens, inscius, ignarus, errore lapsus, lapsus per imprudentiam. (Sciens. ADV. Bene, insigniter, naviter. PHRAS. Nihilum te imprudentem cognovi, je vous sais bien imprudent, bien inconsidéré. Nihilum te inconsideratum, expertem consilii, rationis; inopem consilii, rationis; a ratione aversum; præcipitis consilii; nimis in agendo præcipitem cognovi; scio, quam facile a ratione discedas, decedas, deducare; quam multa temere, imprudenter, inconsulte, sine ratione, sine consilio agas; scio, tibi deesse rationem ac consilium; consilium ac prudentiam dudum in te desidero; scio, quam longe absis a prudentiæ maturitate; quoties per imprudentiam incurras aliquo ac offendas; quanta iudicii inopia labores; quam infirma tibi sit a prudentia ætas; quam parum videas, dispicias ac intelligas. Cf. Temere. USUS: 1. Id imprudenti mihi ac invito excidit. Imprudens feci, quod maxime nolebam. 2. Ignarus, ignorant. Imprudentes legis vitulum immolarunt nautæ.

IMPRŪDENTER, *Par ignorance, imprudemment*. SYN. Per imprudentiam, per ignorantiam, inscients. (Scienter, Prudenter. Cf. Temere.

IMPRŪDENTĪA, æ, f. *Ignorance*. SYN. Inscitia, inscientia. (Scientia, prudentia. USUS: 1. Id non imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum. 2. Error, erreur, imprudence. Imprudentia in purgationem confertur, cuius partes sunt inscitia, casus, necessitas. Emissi teli imprudentia. Cf. Error, Temere, A berro.

IMPŪBES, is, et æris, m. *Qui n'a pas atteint l'âge de puberté*. SYN. Adolescentulus.

IMPŪDENS, entis, gen. com. *Effronté, impudent*. SYN. Inverecundus. (Pudens, PHRAS. 1. Homo est plane impudens, cet homme est sans pudeur. Homo est, qui audacter, impudenter dicat faciatque omnia; dudum os perfricuit; pudorem dimisit; homo est præmortui jam pudoris; perfricuit frontis; ingenio inverecundo, incredibili importunitate et audacia insigniter impudens; qui verecundiæ fines omnes transierit; os hominis insignemque impudentiam quis ignoret? Ore est durissimo ac plane ferreo; homo est, qui verecundiam dudum ab ecerit; pudorem exuerit; frontem perfricuerit; exhausti pudoris

homo est; homo est pudoris expertus ac modestiæ; qui verecundiæ repagula refrigerit omnia; qui omnem a se verecundiam removit, longissimeque projecit; qui pudorem omnem absterisit; qui pudorem omnem dediticit, proscriptis; qui verecundiæ septa finesque transilivit. 2. Impudens es in petendo, vous demandez avec impudence. Quæ, malum! ista tua est in petendo confidentia? quam inverecundum animi ingenium? Nihil te pudet, non vereris, non erubescis, res tantas toties a me petere? Petitiones tuæ omni rubore carent; oris impudentis es, atque aversi a pudore animi in petendo; tanta cum petas, pudore nullo suffunderis. USUS: Qui verecundiæ fines semel transierit, eum naviter oportet esse impudentem.

IMPUDENTER, *Impudemment*. SYN. Confidenter, audacter.

IMPUDENTĪA, æ, f. *Effronterie, impudence*. SYN. Confidentia, os impudens, durum, ferreum. (Verecundia. EPITH. Admirabilis, impudica, incredibilis, insignis, non minor, mira, perspicua, similis, singularis, summa, tanta, tam varia. USUS: Os hominis insignemque impudentiam agnoscite. Audacia fretus et impudentia in omnem licentiam effunditur. Cf. Impudens.

IMPŪDĪCĪTĪA, æ, f. *Impudicité*. USUS: Impudiciatæ se dedere. Cf. Luxuria.

IMPŪDĪCUS, a, um, *Impudique*. SYN. Lascivus, libidinosus, luxuriosus. (Pudicus. PHRAS. Homo impudicus, débauché. Homo petulans ac protervus, qui eo semper trahitur, quo libido rapit; plenus stupri, sceleris, flagitii, quem non modo nequitia nomen oblectat. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta vitæ est? Quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiae? Quæ libido oculis, quod facinus a manibus, quod flagitium a toto corpore ab'uit? Homo omnis turpitudinis exemplum, probrum juventutis, senectutis ludibrium. Homo perditæ nequitia, libidine, intemperentia; quem nec pudor ab infamia, nec generis macula a turpitudine invocare possit; qui omnia pudoris ac honestatis repagula perfrigerit. Cf. Luxuria, Libidinosus. USUS: Impudica loqui. Mulier impudica.

IMPUGNĀTĪO, entis, f. *Attaque, assaut*. SYN. Oppugnatio.

IMPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Attaquer*. SYN. Oppugno. Cf. Oppugno.

IMPULSĪO, entis, f. *Impulsion, sollicitation*. SYN. Impulsus, commotio. EPITH. Vehemens. USUS: Impulsio est, quæ sine cogitatione per quamdam affectionem animi facere aliquid hortatur, ut amor, iracundia.

IMPULSOR, oris, m. *Instigateur, conseiller*. SYN. Suasor, auctor. (Dehortator.

IMPULSUS, *as, m. Conseil.* SYN. Impulsio, inductus. **EPITH.** Alienus, externus, primus, similis, summus. **USUS** : 1. Non alieno impulsu, sed sua sponte moveri. 2. Impetus, *mouvement*. Sonus impulsu et motu efficitur.

IMPUNE, *Impunément.* SYN. Sine poena vel periculo, tuto, tranquille. **PHRAS.** Hoc factum impune non foret, *vous ne jouirez pas de l'impunité, ou cet outrage ne demeurera pas impuni*. Impune tibi non abit; non dimittam inultam impunitamque hanc injuriam; non tibi impune dilabatur atrox hæc inuria; nondum assecutus es sceleris hujus impunitatem. Cf. Impunitas, Impunitus.

IMPUNITAS, *atlas, f. Impunité.* SYN. Licentia, venia. **EPITH.** Diuturna, juvenilis, sempiterna, summa, tanta. **PHRAS.** Impunitatem consecutus est, *il ne fut pas puni*. Poenam effugit, elapsus est; impune fecit; evasit ex judicio; absolutus est; impunitas sceleris data est. Cf. Impune, Impunitus. **USUS** : Errorum suum deponentibus veniam et impunitatem dandam existimo. Juvenilis impunitas, et licentia dicendi. Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi. Garriendi tanta est impunitas.

IMPUNITUS, *a, um, Impuni.* SYN. Inultus. **PHRAS.** Noceat sæpe Impuniti manent, *souvent les coupables ne sont pas punis*. Supplicium de nocentibus sæpe nullum sumitur; sæpe non adimadvertitur in homines nocentes; sæpe homines improbi judicio liberantur iudicium sententiis; poena eximuntur; poenas vitant, evadunt ex iudicio; merita poena non coercentur; poenas non dant; poenas non luunt; poenas non pendunt; debitas poenas non persolvunt; debito supplicio non mulctantur; debita poena non afficiuntur; supplicio vindicantur; poenam effugunt; debita improbitati poena non plectuntur; poenas factis moribusque dignas non ferunt, non sustinent, non patiuntur, non sentiunt. Cf. Impune, Impunitas. **USUS** : Possumusne hanc injuriam inultam permittere? Num hæc tanta injuria impunita discedet? Num impunitam feremus, tam audaciam?

IMPURE, *Dans manière impure, honnête.* SYN. Spurce, foede, obscæne, turpiter. **USUS** : Impura flagitiose, intemperanter multa facere.

IMPURITAS, *atlas, f. Impureté.* SYN. Flagitia, turpitudines. **USUS** : Cum omnes impuritates tua in domo susciperes. Cf. Luxuria.

IMPURUS, *a, um, Impur.* SYN. Contaminatus, luteolentus, spurcus, improbus, sceleratus. **PHRAS.** Purus **USUS** : Omnium non modo bipedum, sed quadrupedum impurissimus. Cf. Luxuria, Impudicus.

IMUS, *a, um, Le plus bas, le plus profond.*

SYN. Infimus. **PHRAS.** **USUS** : A summo, a medio, ab imo. Ab imis unguibus ad summum verticem.

IN, præpos. **Dans, sur.** **USUS** : 1. Actio constituta in diem posterum; in annos multos solis defectiones prædicuntur. 2. In dies, *de jour en jour*. In singulos dies vitium crescit. In dies opinio magis invalescit. 3. In diem vivere barbari solent, *au jour le jour*. 4. In posterum, in perpetuum, *pour l'avenir, dans la suite, plus tard*. Aliquem a se in perpetuum alienare. 5. Distributioni servit, *par, (dans un sens distributif)*. Pretium in capita statuere; singulas in militem tunicas impare. 6. Ad pretium rei statuendum, *par, pour, (pour indiquer le prix)*. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. 7. In modum, *comme, à la manière de*. Ornatus peregrinum in modum; servilem in modum; miserandum in modum; mirandum, mirabilem in modum. 8. In hanc sententiam, *de la façon*. In eandem sententiam cum multa dixissent. 9. In speciem, *en apparence*. In speciem validus exercitus, res vera infirmus et inops. 10. In manibus esse, *aux mains de qqn*. Victoria est in manibus. 11. In manibus habere, *avoir dans ses mains, posséder*. Omissi ea, quæ in manibus habebam. 12. In orbem, *en cercle, tour à tour*. Senæ horæ in orbem operi attributæ, pro per vices. 13. Contra, *contre*. In aliquem peccare. 14. Secundum, *sous*. In hanc formulam omnia iudicia conclusa sunt. 15. Supra, *sur*. In humeros puerum extulit. 16. Ante, *sous, devant*. Cædes facta in oculis hominum. 17. Inter, *parmi*. In magnis viris non est habendum. 18. Pro, *pour, en faveur de*. Pecunia decreta in rem frumentariam. 19. Per, *dans, à travers*. Sanguis a corde in totum corpus effunditur. 20. Erga, *pour*. Amor in patriam, religio in DEUM. 21. In, ante diem XV Calendas vel Calendarum distuli, *j'ai remis l'affaire au 15e jour avant les Calendes*.

INACCESSUS, *a, um, Inaccessible.* SYN. Ex omni parte clausus, obstructus, præclusus; qui adiri non potest, qui aditus habet difficiles. **USUS** : Aditus inaccessi. Cf. Angustus.

INÆDIFICO, *as, avi, atum, are, a. Bâtit sur, construire dans.* **USUS** : In domo tua est inædificatum sacellum.

INÆQUABILIS, *a, gen. com. Inégal.* **USUS** : Inæquabilis varietas.

INÆQUALIS, *e, gen. com. Inégal.* **USUS** : Annus inæqualis.

INÆQUALITER, *Inégalement.* **USUS** : Inæqualiter eminentes rupes scandere.

INÆQUO, *as, are, a. Égaliser.* SYN. Compiano.

INÆSTIMABILIS, *e, gen. com. Inestimable.* **PHRAS.** **USUS** : **INÆSTIMABILIS**. Cf. Pretium.

INAMBULATIO, ōnis, f. *Action de se promener, promenade.* SYN. Ambulatio.

INAMBULO, as, are, n. *Se promener.* SYN. Deambulo. Cf. Ambulo.

INANIMATUS, a, um, *Inanimé.* SYN. Inanimis, expers vitæ.

INANIMUS, a, um, *Privé de la vie.* SYN. Inanimatus. USUS: Inanimum est omne, quod pulsu agitur exteriore.

INANIS, e, gen. com. *Vain, de peu de valeur.* SYN. Vacuus, supervacuum, levis, cassus, vanus, sine causa. (Plenus. PHRAS. Inania seclaria, vous poursuivez des jutilités. Levioribus rebus tuum studium dicas; amas, collis, sequeris ea, quæ non consistunt; quæ nihil habent firmitatis, nihil gravitatis, nihil ponderis; quæ levia, nullius ponderis, infirma, minime solida sunt. Cf. Levis, Vanus. USUS: Inanissimarum cupiditatum nullus modus. Consilium prudentiæ inanissimum. Inanis elocutio et pu. rilia.

INANITAS, atis, f. *Futilité.* SYN. Vanitas, inane. EPITH. Summa. USUS: In summa inanitate versamur. Cf. Levitas.

INANITER, *En vain, sans raison.* SYN. Falso, frustra, sine causa. USUS: Inaniter sæpe animus exsultat.

INAPPARATIO, ōnis, *Défaut de préparation, négligence.* SYN. Nullus apparatus.

INAUDIBILIS, e, gen. com. *Qu'on ne peut entendre.* SYN. Qui non est audiendus, qui audiri non meretur. USUS: Fidem inurmare alicui inaudibili.

INAUDIO, is, ivi, itum, ire, a. *Entendre dire, apprendre.* Audio, exaudio, de rebus fore occultis. USUS: Erupit tandem vox illa, de qua ego aliquid inaudieram. Cf. Auulo.

INAUDITUS, a, um, *Inouï.* SYN. Inusitatus. ADV. Omnino, ante hoc tempus. USUS: Nihil dicam inauditum, novum, insolens. Res in omni memoria inaudita. Cf. Novus, Nacua.

INAUGURO, as, avi, atum, are, n. *Consacrer, inaugurer.* SYN. Initiator, consecro, dedico. USUS: Templum inaugurare. Cf. Dedicō.

INAURIS, is, et rectius: **INAURES**, ium, f. pl. *Pendants, b. uces d'oreilles.* SYN. Ornamentum aurium, quo mulieres utuntur.

INAURO, as, avi, atum, are, a. *Dorer.* SYN. Auro tego, illino, obduco; aurum rei induco. ADV. Extrinsecus. USUS: Palla inaurata inductus. Malo consuli a Cæsare quam inaurari.

INAUSPICATIO, *Sans avoir pris les auspices.* SYN. Vitio, auspicio non capto, malis ominibus.

INCALESCO, is, calui, ere, n. *Devenir chaud, s'échauffer.* USUS: Vino incallescere.

INCALLIDĒ, *Sans adresse.* SYN. Incaute. USUS: Non incallide tergiversari.

INCALLIDUS, a, um, *Simple, franc, ouvert.* SYN. Simplex, incautus, antiquus, credulus. USUS: Servus non incallidus, sed frugi et integer. Cf. Simplex, Apertus.

INCANDESCO, is, dui, descere, n. *S'échauffer.* USUS: Æstu, ira, furore incandescere.

INCĀNESCO, is, ūi, escere, n. *Devenir blanc, blanchir.* SYN. Canus fio.

INCANTO, as, avi, atum, are, n. *Enchanter.* SYN. Carmine magico veneficium affero. Animum magicis illecebris pellicio, fascino; magicis sacris utor; nefaria mysteria nuncupo.

INCASSUM, *En vain.* Incassum tela jactantur. Cf. Frustra.

INCAUTE, *Sins précaution, imprudemment.* SYN. Incallide, imprudenter, temere. Cf. Temere.

INCAUTUS, a, um, *Imprudent.* SYN. Improvidus. Cf. Imprudens, Simplex.

INCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n., *nonnunquam a. Avancer, marcher.* SYN. Ingredior, ambulo. ADV. Sensim. PHRAS. Modesto incedendum est, il faut marcher modestement. Non utamur aut tarditibus in gressu mollioribus, ne pomparum ferculis similes videamur, nec in festinationibus nimias suscipiamus celeritates. Pleno modestoque gradu ingrediamur; alacriter, sed modeste se inferat, oportet, qui decorum amat. USUS: Quam teter incedebat! incessi repente omnibus lætitiis.

INCENDIUM, ii, n. *Incendie.* SYN. Ardor, flamma. EPITH. Acerrimum, commune, domesticum; fortissimum, impium, malum, præsens, tantum, universum. PHRAS. Ortum est ingens incendium, il s'est élevé un grand incendie. Incendium deflagrationem toti urbi minatur; exuruntur tecta, templa incendio fumant; latius usque funditur incendium; prope adest, ut urbs tota incendio hauriatur, deleatur. Non fortuito, sed oblato incendio tecta conflagent; urbs tota conjectis ignibus inflammata ardet; conceptio igne urbs tota continentis incendio collicet. Urbs tota ignibus ac ruinis miscetur. Cf. Ardeo, Comburo, Flamma. USUS: Incendium facere, excitare, allumer. Incendio conflagrare, brûler. Incendium ruinis extinguere, éteindre. Ab incendio eripere, liberare, sauver des flammes.

INCENDO, is, si, sum, ere, a. *Incendier.* SYN. Inflammo, incendium facio; ignem vel faces infero, admoveo, subijcio; concremo, uro, exuro; ignem injicio, conjicio. Cf. Accendo, Comburo. ADV. Vehementius. USUS: 1. Naves incendi jussit. 2. TRANSL. Hortor,

incito, exolto, exhorter, animer. Aliorum in se odia; cupiditatem, desideria alicujus incendere. Gloriæ studio incendi. Cf. **Excito, Impello.**

INCENSIO, onis, f. Incendie, embrasement. SYN. Incendium. USUS: Incensione urbem, internectione cives, vastitate Italiam liberavi.

INCENSUS, a, um, Enflammé. USUS: Mulier incensa odio. Imperator incensus ad republicam pene gerendam. Cf. **Fervidus.**

INCERTUS, a, um, Incertain. SYN. Obscurus, fallax, dubius, in dubia opinione, in casu positus, non constans. PHRAS. 1. *Incerta res est, la chose est incertaine.* Res est in incerto posita, in incerto relicta; in casu res est; res etiamnum fluctuat; quid nox diesque ferat, incertum est; ejus rei ratio explicata, explorata, expedita nondum est. 2. *Quid de me futurum sit, incertum est, je ne sais ce qui m'arrivera.* Suspensas habeo vivendi rationes; suspensus animo sum; metu, expectatione suspensus hæreo; fluctuat animus, pendet, jactatur; ancipiti cura distrahor. Cf. **Dubito, Dubius.** 3. *Quod vitæ genus amplectar, incertus sum, jignore encore quel genre de vie je dois suivre.* Nulli fortunæ adheret animus per omnia vitæ genera errans; jam dudum inquiri, si qua ad portum via fluctuantem ferat; nondum stat sententia, quam in partem suspensæ vitæ rationes inclinaturæ sint; consiliis distrahor magis, quam feror. USUS: Incerti animi hominum, et exitus proeliorum. Ætas puerilis maxime lubrica et incerta. Suspensus et incertus obscura spe pendeo; omnia in dubium incertumque revoco. Cf. **Dubius, Dubito, Inconstans.**

INCESSO, is, cessi, ere, a. Attaquer, assaillir. SYN. Invado, adior. USUS: Jaculis hostes incesse. Incessit omnes admiratio, cura, cupido, religio. Cf. **Invado, Impetus.**

INCESSUS, us, m. Démarche. SYN. Ingressus, gressus. EPITH. Equestris, gravis, acutus, rarus, nec ita longus. USUS: Fingere sibi vultum et incessum. Muliebri ornatus et incessus.

INCESTĒ, Criminellement. SYN. Fœde, nefarie, turpiter.

INCESTUM, i, n. et INGESTUS, us, m. Inceste. USUS: Facere incestum; incesto aliquid liberare.

INCHŌO, as, avi, atum, are, a. Commencer. SYN. Incipio, exordior, attingo, informo. (Pertexo, finio, perficio. PHRAS. Inchoatum potius quam perfectum opus est, l'ouvrage loin d'être achevé est à peine commencé. Tantum abest, ut opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium processeris; ut in ipsis pene principiis consistat, hæreat. Tantum abes a perfectione operis, ut

principia vix appareant, vix opus instituiti, vix operis initium fecisti; rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectam perpolutamque non habes. Operis ut quidem fundamenta jecisti, fastigium adhuc nullum habemus. Cf. **Incipio.** USUS: Si idem extrema persequitur, qui inchoavit, jam perfecta omnia videbimus. Inchoare, et informare oratorem perfectum. Natura hominem inchoat, sapientia perficit.

1. **INCIDO, is, cidi, ere, n. Tomber dans ou sur; arriver par hasard.** SYN. Accido, contingo, evenio, incurro. PHRAS. 1. *Incidit in hostes, il est tombé au milieu des ennemis.* In hostem imprudens præcipitavit; in manus hostium delatus est; in hostes incurrit; medios in hostes delapsus est. 2. *Incidit mihi ea cogitatio, il m'est venu à l'esprit.* Subiti animus ea cogitatio; occurrit animo; incidit in mentem illud; succurrit mihi; in mentem venit. USUS: 1. Si casus inciderit, nec mori recusabo. Tales casus sæpe fortissimis viris incidunt. Incidit ætas mea in illa tempora. Nihil mali incidit civitati. Quocumque mens et oculi inciderint. 2. *Incurro, tomber malade, devenir fou, etc.* In morbum, in febriculam, in insaniam, furorem, peccatum incidere. In manus hostium, in scopulos vitæ incidere. 3. *Venio, tomber, venir.* In æs alienum, in amorem, contentionem, in mentionem alicuius rei, in sermonem incidere, ac velut improvise venire. Homini sane præter opinionem incidi. Cf. **Accidit.**

2. **INCIDO is, cidi, cisum, ere, a. Entailler, couper.** SYN. Cædo, resco, præcido, amputo, securim injicio. ADV. Æqualiter, consulto, crudelissime, de improvise, de integro, divinitus, fœdissime, fortuito, improvise, plane, retro. USUS: Alicui nervos, pennas incidere. Deliberationem omnem ac spem incidere. Cf. **Abrumpo.**

INCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. et n. Commencer. SYN. Cœpi, instituo, ingredior, initium facio, duco, sumo, do, afferro, introduco; principium do, capio, duco, habeo; primordium, exordium capio; exordior, ordior, inchoo, informo; fundamenta jacio, rudimentum pono, tirocinium pono. PHRAS. 1. *Nunc demum spirare incipio, je commence enfin à respirer.* Nunc demum ingredior in spem; in spem inducor, nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget; nunc demum in spem venio. 2. *Unde dicere incipiam? Comment commencerai-je?* Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediari orationem? Unde proficiscetur oratio? Unde exordium ducam, capiam? Unde initium ducetur? 3. *Respublica bellum incipiet, la république commencera la guerre.* Initium bello e Republica dabitur; quod conceptum Respublica bellum parturit, propediem nascetur; respublica bellum suscipiet; nascentis belli primordia a

republica capientur; bellum grande propediem exsurget a republica commovendum. 4. Inceptum bellum brevi sopietur, la guerre commence s'apaisera bientôt. Vim nascentis, orientis, exsurgentis belli nostri facile consilio discutient, et compriment. Quamquam quoniam nolimus janua, ingressi sumus in bellum, facile tamen exitum reperiemus. Cf. Bellum. USUS: Bellum gerere nostri duces incipiunt. Cf. Inchoo.

INCISĒ et **INCISIM**, *Par incisēs*. SYN. Cēsīm. USUS: Incise membratimque dicere.

INCISIO, ōnis, f. *Incise, membre de phrase*. USUS: De membris et incisīs, vel incisio-nibus.

INCISUM, i, n. *Incise*. SYN. Incisio.

INCITA, æ, et **INCITÆ** arum f. pl. *Extrēmité*. SYN. Paupertas, indigentia. USUS: Ad incitas redactus, *réduit au désespoir, à la dernière extrēmité*. Cf. Paupertas.

INCITAMENTUM, i, n. *Aiguillon, stimulant*. SYN. Invitamentum, illecebra. EPITH. Summum. USUS: Hoc hominibus maximorum laborum et periculorum incitamentum est. Cf. Excito, Animus.

INCITATĒ, *Précipitamment*. SYN. Incitatus ferri.

INCITATIO, ōnis, f. *Mouvement rapide, véhémence*. EPITH. Acris; vehemens, divina. USUS: Acri et vehementi incitatione inflammare animum. Incitatio languentis, moderatio effrenati populi.

INCITATUS, a, um, *Poussé, lancé, mis en mouvement, rapide*. ADV. Plane, vehementius. USUS: Totius mundi incitatissima conversio.

INCITO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en mouvement*. Impello, exacio, excito, suscito, incendio, irrito, stimulos admoveo, cohortor. ADV. Effrenate, temere. PHRAS. Ad præclarum facinus incitare, *pousser à une action éclatante*. Ad audendum animos addere, augere; alacritatem addere, afferre; animos dare, erigere, excitare, afferre; spei ac fiduciæ implere; incitamento esse; desiderium rari decoris admoveo. Cf. Excito, Impello, Hortor, Animo. USUS: Incitare aliquem spe laudis ad aliquid agendum. Mentem alicuius incitare. Incitata odia, ira; studium ad investigandum incitatum. Incitat se vis aquæ. Naves se incitant.

INCLAMO, as, avi, atum, are, a. et n. *Crier*. SYN. Voco, altiore voce clamo. USUS: Expeditus, facito, ut sis, ut, cum inclamavero, advoles. Cf. Voco.

INCLĒMENS, entis, omn. gen. *Dur, rigoureux*. SYN. Asper. Cf. Durus.

INCLĒMENTER, *Durement*. USUS: Inclementer in aliquem dicere.

INCLĒMENTIA, æ, f. *Dureté, rigueur*. SYN. Duritas. Cf. Inhumanitas.

INCLINATIO, ōnis, f. *Action de pencher, inclinaison; inclination, penchant, propension*. SYN. Conversio, status, mutatio, conatus, flexio, inflexio. EPITH. Divina, magna, repentina, tanta, maxima, parva. USUS: Minimis momentis maximæ inclinationes temporum fiunt. Inclination quædam ad meliorem spem visa est fieri. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. Conversio status, inclinatio reipublicæ.

INCLINO, as, avi, atum, are, a. et n. *Faire pencher, se pencher*. SYN. Vergo, propendeo.) (Sto, erectus sum. PHRAS. Inclinat ad lenitatem, *il est porté à la douceur*. Ad lenitatem se dat; proclivior est ad lenitatem; ad lenitatem sua sponte propendet; summa propensione in leniora fertur; inclinatissimo est ad lenitatem animo. 2. Inclinat ex natura ad avaritiam, *il est naturellement avare*. Natura propensus est ad execrabile vitium avaritiæ; ad avaritiam natura propendet; ad avaritiam natura illum sua ducit; natura hortante, naturali quodam studio ad avaritiam fertur, rapitur; naturali quodam inductione animi avaritiam sequitur; suoapte ingenio, impetu quodam naturæ, naturali quodam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur. USUS: 1. Sententia senatus inclinat ad pacem. In vitium, in fugam inclinare. 2. Deficere, *manquer, faire défaut, être à son déclin*. Eloquentia, opes, forma reipublicæ inclinat. Inclinat acies, animi militum. 3. Flucto, *pencher pour ou vers*. Inclinat se ad Stoicos. Inclinare omnia ad suum commodum.

INCLITUS, a, um, *Illustre*. SYN. Clarus, nobilis, insignis. Cf. Clarus, Nobilis.

INCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Enfermer*. SYN. Claudio, comprehendo.) (Excludo. ADV. Apte, intus, argute, divinitus, diutius. PHRAS. Certis finibus orationem includam, *je renfermerai mon discours dans des bornes marquées*. Certis finibus circumscribam; cancellos, quibus me ipsum circumscripsi, non egrediar. Certos mihi fines terminosque constituam, extra quos egredi non possim, si maxime velim. Cf. Termino. USUS: Imaginem alicujus in clypeo aureo includere. Orationem in epistolam includi. Dolor mihi et admiratio vocem inclusit. Cf. Carcer, Claudio.

INCLŪSIO, ōnis, f. *Emprisonnement*. USUS: Inclosure contentus non eras, interficere volueras.

INCEPTIO, *rectius: INCEPTIO*, ōnis, f. *Action de commencer, entreprise*. SYN. Initium, principium.

INCOGNITUS, a, um, *Inconnu*. SYN. Ignotus.) (Notus. USUS: Condemnare aliquem causa incognita. Cf. Ignotus.

INCŌGITANS, tis, omn. gen. *Irréfléchi, inconsideré*. USUS : Incogitans, imprudentem oppressit.

INCŌGITANTIA, æ, f. *Irréflexion*. SYN. Imprudentia. Cf. Imprudentia.

INCŌLA, æ, m. *Habitant*. SYN. Habitor. USUS : Socrates totius mundi civis et incola.

INCŌLO, is, ūi, cultum, ere, n. et a. *Habiter*. SYN. Habito, incola sum. USUS : Qui earum civitatum fines incolunt. Cf. Habito, Domus.

INCŌLŪMIS, e, gen. com. *Sain et sauf, intact*. SYN. Salvus, integer. ADV. Aliquamdiu. PHRAS. Incolumes tibi sunt adhuc res tuæ, vos affaires sont encore en bon état. Salva sunt apud te omnia, nihilum perdidisti; status idem est, qui antea rerum tuarum. Eodem loco sunt, quo antea, fortunæ tuæ; nihil detractum est de fortunis tuis; nullam res aut fortunæ tuæ jacturam fecere; nullum res tuæ damnum tulere, detrimentum cepere, accipere, passæ sunt. Nihil adversi res tuæ subierunt; nihil tibi eripuit, abstulit, a lemit, detraxit, avertit fortuna; incolumitatem obtinuit res, rationes, fortunæ tuæ; nihil secus, nihil contra, quam velles, rebus tuis factum est. Nulla rerum tuarum facta est imminutio; sarta teclaque tua sunt omnia, et ab omni incommodo sincera integraque sunt conservata. Cf. Salvus, Sanus. USUS : Domum suam incolumem a calamitate servare non potuit. Cives integros et incolumes servavi.

INCŌLŪMITAS, atis, f. *Conservation, salut, sûreté*. SYN. Salus. EPITH. Explorata. PHRAS. Quamdiu reipublicæ sua constabat incolumitas, tant que la république se conserva dans un bon état. Dum reipublicæ salus erat integra; salvis rebus; rebus nondum perditis; ante reipublicæ inclinationem; stante, vigente, incolumi republica; cum reipublica suum jus obtineret, cum suo jure uteretur, cum salvus esset reipublicæ status; ante casum reipublicæ; antequam reipublica concideret, occideret, periret. Cf. Salus, Status bonus. USUS : incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio. Alicujus salutem et incolumitatem deserere.

INCŌMITĀTUS, a, um, *Non accompagn, seul*. SYN. Sine comite, solus. USUS : Ars indotata, incompta, incomitata. Cf. Solus.

INCOMMŌDĒ, *D'une façon peu convenable, fâcheuse*. SYN. Molestie. USUS : Cum illo acium optime, mecum autem incommode.

INCOMMŌDITAS, atis, *Désagrément, incommodité, dommage*. SYN. Incommodum. USUS : In hac incommoitate illud inest commodi, il y a cela de bon dans ce malheur. Cf. Incommodum.

INCOMMŌDO, as, avi, atum, are, n. *Caus. r du désagrément, nuire, incommoder*. SYN. Officio, incommodum affero. PHRAS. Incommodare tibi nolo, je ne veux pas vous causer du désagrément. Nolo incommodo tibi esse; incommodo te afficere; incommo- dum tibi afferre, parere, præbere; nolo tui molestiam exhibere; nolo commodis tuis officere, commoda tua oppugnare, labefactare; nolo tibi negotium facessere; nolo tibi gravis, molestus esse; nolo tibi importune obstrepere; nolo tibi per me incommodi quidquam accidat. Cf. Noceo, Molestia, Molestus. USUS : Qui alteri nihil scientes incommo- dant, nihii ipsis jure incommodi accidere potest.

INCOMMŌDUM, i, n. *Désagrément, dommage, inconvénient, malheur*. SYN. Damnum, detrimentum.) Commodum. EPITH. Alienum, commune, domesticum, insperatum, magnum, parvum, præcipuum. PHRAS. 1. Id ego concedam, mo lo sine tuo incommo- do fiat, j'accorderai facilement cette chose, pourvu que vous ne ressentiez aucun inconvé- nient. Facile id patiar, modo ne tibi inconvé- modes; modo ne contra tuum commodum sit; modo ne tuis commodis adversetur; modo ne commodis tuis officiat. Dabo id perlibenter, quod sine incommodo tuo facere possis; quod commoda, quod sine molestia tua fiat. 2. Multa patior incommoda, je suis accablé d'ennuis. Multa me incommoda circumveniunt; undique oppugnantur, labefactantur com- moda mea; incommoda non pauca capio, accipio; multis incommodis et difficultatibus angor, premor; quotidie novis incommodis afficior; quotidie nova mihi incommoda dan- tur, invehuntur, importantur; alia ex aliis accedunt incommoda; nova quotidie incommo- da mihi nascuntur. Cf. Damnum, Molestia. USUS : 1. Incommodum invehere, ferre, dare; afficere incommo- dis, porter pré- judice à qq. 2. Incommodum capere, accipere, éprouver un dommage, un échec. 3. Incommo- dum propulsare, rejicere, refutare, repousser. 4. Incommodum levare, diminuer, incommo- dis mederi, diminuer. 5. Incommodum sarcire, réparer. 6. Incommodum devitare, éviter. 7. Incommodi expers, ab incommodo integer, sincerus, qui ne souffre point de dommage. Illud etiam in incommo- dis est, illud quoque accessit incommo- dum, il faut ajouter à tout cela cet autre malheur. Cf. Detrimen- tum.

INCOMMŌDUS, a, um, *Inopportun, contraire, fâcheux*. SYN. Adversus, alienus, molestus, iniquus. USUS : Valetudine uti incommoda. Pater aliquoquin facilis, sed filio incommodus. In rebus incommo- dis sublevare aliquem. Cf. Alienus.

INCOMPERIUS, a, um, *Inconnu, obscur*. USUS : Res vetustate incomperta. Quid rei fuerit, incompertum est. Cf. Ignotus.

INCOMPOSITĒ, *Sans ordre*. USUS : In hostem negligenter et incomposite occurrunt.

INCOMPOSITUS, a, um, *Désordonné, sans ordre*. USUS : Agmen inpositum, troupe qui marche à la débâcle. Cf. Dis-solutus.

INCOMPRĒHENSUS, a, um, *Nonsaisi, insaisissable*. SYN. Non perceptus; incognitus.)(Comprehensus.

INCOMPTUS, a, um, *Négligé, grossier*. SYN. Inornatus, incultus.)(Concinnus. USUS : Oratio incompta et horridula.

INCONCINNUS, a, um, *Négligé, sans grâce, maladroît*. SYN. Molestus, inurbanus, præposterus, absurdus, ineptus. Cf. Ineptus.

INCONDITĒ, *Sans ordre, confusément*. SYN. Insulse. USUS : Nihil tam incondite, tam præposterè, tam monstruose dici potest, quod non possimus somnare.

INCONDITUS, a, um, *Confus, grossier, sans art*. SYN. Inconcinnus, insulsus, non compositus. USUS : Inconditum jus, orator, oratio. Cf. Odiosus.

INCONSIDERANS, tis, omn. gen. *Inconsidéré*. SYN. Inconsideratus.

INCONSIDERANTĪA, æ, f. *Inattention, défaut de réflexion*. SYN. Inconsulta ratio, temeritas. Cf. Temere.

INCONSIDERĀTE, *Inconsidérément, sans réflexion*. SYN. Inconsulte, temere, leviter, negligenter dicere aut facere aliquid.

INCONSIDERĀTUS, a, um, *Inconsidéré*. SYN. Inconsiderans, inconsultus, amen-tissimus, temerarius.)(Consideratus. USUS : Inconsideratissima et dementissima temeritas. Cf. Incautus, Imprudens.

INCONSTANS, tis, omn. gen. *Inconstant, changeant, léger*. SYN. Mobilis, levis, volaticus, qui a seipso desciscit, levissimus transfuga; qui sibi non constat, neque in hac, neque illa parte fidem habet.)(Constans. PHRAS. Inconstantes sunt hominum voluntates, la volonté de l'homme est inconstante. Homines mobili sunt in omnem partem animo et fluctuante; mobilia sunt hominum ingenia; pluma aut folio facilius moventur; vaga et mutabili ratione, summa levitate et inconstantia huc illuc feruntur; parum constanter in cœpto permanent. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quam hominum consilia. Cf. Levis, Mutabilis. USUS : Ridicule mihi visus es inconstans.

INCONSTANTER, *D'une manière inconséquente*. SYN. Leviter. USUS : Inconstanter, turbide jactari.

INCONSTANTĪA, æ, f. *Inconstance*. SYN. Levitas, mutabilitas, mobilitas, varietas.)(Constantia. EPITH. Maxima, tanta. PHRAS. 1. Non puto meam inconstantiam repre-

hendendam, je ne crois pas qu'on me puisse accuser de légèreté. Non puto mihi famam inconstantiae pertimescendam; non vereor, ne quis inconstantie, levitati tribuat, adscribat, assignet, si, etc.; ne quis in me inconstantia, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi vitium conferat; ne quis mihi notam inconstantiae inurat; inconstantie maculam aspergat nomini meo; ne inconstantie nomine male audiam, suspectus sim; ne quis me accuset, quasi discesserim a pristina consuetudine, a me ipso. 2. Tantam in te inconstantiam non exspectassem, j'en aurais pas cru que vous fussiez si capricieux. Tam mobili in me animo te esse non putabam; tanta levitate et inconstantia, tanta mutabilitate mentis te esse non putabam. Tam fluxa fide; tam mobili ingenio te esse quis putasset? USUS : Fortuna ab inconstantia et temeritate sejungi non potest. Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit.

INCONSULTĒ, *Imconsidérément, imprudemment*. SYN. Inconsiderate, impudenter ac imprudenter, temere dicere aliquid aut facere.

INCONSULTUS, a, um, *Inconsidéré, irréfléchi*. SAN. Inconsideratus, temerarius. Cf. Imprudens.

INCONTĀMINĀTUS, a, um, *Qui n'est pas souillé, pur*. USUS : Ne quid sinceri, ne quid incontaminati sit. Cf. Integer, Purus.

INCONTENTUS, a, um, *Qui n'est pas tendu, lâche*. SYN. Remissus.)(Contentus. USUS : Fides omnes æque incontentæ.

INCONTĪNENS, entis, omn. gen. *Intempérant, voluptueux*. SYN. Libidinosus.

INCONTĪNENTER, *Sans retenue, avec excès, intempérance*. SYN. Intemperanter, dissolute, libidinose.

INCONTĪNENTĪA, æ, f. *Excès, intempérance, dérèglement*. SYN. Intemperantia.)(Continentia. Cf. Luxuria.

INCONVENIENS, entis, omn. gen. *Inconvenant, méssant*.)(Conveniens. PHRAS. Nihil inconveniens egit, il n'a rien fait d'inconvenant. Nihil odiosum, aut a moribus suis alienum; quod a moribus ejus abhorret; quod non reliquæ ætati ejus responderet; quod absonum, quod indecorum suo generi admisit. Cf. Absurdus. USUS : Hæc nostra facta sunt nec subita, nec inconvenientia.

INCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Faire cuire, faire bouillir dans*. USUS : Radices vino incoquere.

INCORPŌREUS, a, um, *Incorporel, immatériel*. SYN. Quod corpore caret. USUS : Rerum incorporearum æstimatio.

INCORRUPTĒ, *Avec intégrité*. SYN. Caste.

INCORRUPTUS, a, um, *Non corruptu, bien conservé, pur, chaste.* SYN. Integer, purus, inviolatus, sanus, sincerus, castus, naturalis, non fucatus, religiosus.)(Vitiosus, corruptus, fucatus. USUS : Sanitas, latinitas, vestis incorrupta. Sanguis, testis incorruptus, Cf. Integer, Sanctus.

INCREBESCO, is, bui, ere, n. *S'augmenter, se répandre.* SYN. Percresco, pervagor. USUS : Hæc consuetudo dudum jam increbuit. Numerus oratorum; sermo, fama, rumor, increbescit.

INCREDIBILIS, e, gen. com. *Incroyable.* SYN. Inauditus, monstro vel portento similis, singularis, humanam fidem excedens, ultra fidem.)(Credibilia. ADV. Prorsus. PHRAS. Incredibile est, *c'est incroyable.* Non est, ut credi possit; non est ut habeatur fides; fidem superat; abhorret a fide; verisimile non est; ejusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit; mendacii speciem habet; mendacium præfert; veritatis imaginem nullam ostendit; fidem excedit; alienum est a ratione; vero, rationi consentaneum non est; supra, quam credi possit. USUS : Singularis et incredibilis virtus, audacia; agere alicui gratias incredibiles.

INCREDIBILITER, *D'une manière incroyable, étonnamment.* SYN. Immortaliter.)(Credibiliter. USUS : Incredibiliter gavisus sum.

INCREDULUS, a, um, *Incrédulte.*

INCRĒMENTUM, i, n. *Accroissement, développement.* SYN. Accessio. USUS : Incrementum afferre. Maximis incrementis augeatur hostium potentia. Cf. Accessio, Augeo.

INCRĒPO, as, ūi, Itum, are, n. *Faire du bruit, craquer; gronder, accuser.* SYN. Redarguo, accuso. USUS : Alicujus ignorantiam increpare. Quidquid increpuit, jam ille peritescit. Cf. Reprehendo.

INCRESCO, is, crēvi, ere, n. *S'accroître.* USUS : Increscit audacia; incrementum certamine. Cf. Cresco.

INCRŒENTUS, a, um, *Non ensanglanté.* USUS : Victoriam incruentam referre.

INCRUSTO, as, avi, atum, are, *Couvrir d'un enduit.* SYN. Crustam duco, crusta obduco, applico crustam.

INCŪBO, as, ūi, Itum, are, n. *Se coucher sur, couvrir.* SYN. TRANSL. Inhibeo. USUS : Spe atque animis thesauro incubare. Litteris incubare.

INCULCO, as, avi, atum, are, *Faire entrer de force, introduire, (famil. fourrer).* SYN. Ingero, infercio. USUS : Animis aliquid, auribus inculcare. Versus leviores inculcat identidem.

INCULTĒ, *D'une manière sauvage, sans élégance.* SYN. Inornate.)(Concinne, nitide. USUS : Horride, inculte dicere.

INCULTŪS, a, um, *Grossier, sauvage, qui n'a pas été cultivé.* SYN. Horridus, incomptus, squalidus, inornatus.)(Cultus. USUS : Inhabitabilis terræ regio, et inculta, et derelicta; inculta et silvestris vita; homo durus, horridus, incultus.

INCUMBO, is, cūbūi, cūbītum, ere, n., *nonnunquam a. Se coucher sur; s'appliquer à.* SYN. Inanitor; operam do, applico animum ad rem; curam, studium, conféro; studia, curas in re figo, loco, consumo; animum adjicio, adjungo ad aliquid; operam dico, navo; conféro operam ad rem; operam in re pono, figo, consumo; mente et animo totus in rem inisto. ADV. Acris, eo maxime, gravius. USUS : 1. Murus in lævam incumbit. 2. TRANSL. In perniciem alicujus; in salutem reipubl. incumbere. Toto pectore, omni studio, omni cogitatione curaque, toto animo ad litteras incumbere; voluntatum inclinatio in illum incubuit. Cf. Inclino, Impendo.

INCŪNĀBŪLA, orum, n. pl. *Berceau; commencement.* SYN. Cunabula, cunæ; rudimenta. USUS : Ab incunabulis nostræ veteris doctrinæ.

INCŪRIA, æ, f. *Négligence, incurie.* SYN. Negligentia. EPITH. Tanta.)(Cura. Cf. Negligentia.

INCURRO, is, curri, cursum, ere, n., *nonnunquam a. Courir, se jeter sur; tomber.* SYN. Incido. ADV. Necessario. USUS : In eadem vestigia incurris. In hastas incurrere, hastis se induere, *s'enferrer, s'embarasser dans des lances.* Incurrere in apertam perniciem, in odia hominum, morbos, difficultates, varias reprehensiones. Quis est, qui nihil offendat, nusquam incurrat? In oculos, aliorum et invidiam incurrere. Cf. Impingo.

INCURSIO, ōnis, f. *IncurSION, invasion.* SYN. Excursio, incursum. EPITH. Sempiterna. PHRAS. IncurSIONES facere, *faire des incurSIONS.* Incursare agros; vexare incurSIONIBUS, in agros hostiles impetum dare. Cf. Impetus. USUS : Incurcio atque impetus armorum; incurcio seditionis, vis multitudinis. In hostes incurSIONem facere; hostium incurSIONem sustinere.

INCURSO, as, avi, atum, are, n. et a. *Courir, se jeter sur; faire une incurSION.* SYN. Incurro, excuro, infesto, invado. USUS : Incursare in fortunas omnium. Incursabit in te dolor meus. Agrqs incurSare. Cf. Impetus.

INCURSŪS, ūs, m. *IncurSION.* SYN. IncurSio.

INCURVESCO, is, ere, *Se courber, plier.* USUS : Rami solent incurvescere.

INCURVO, as, avi, atum, are, a. *Courber, plier*. USUS: Bacillus de industria incurvatus.

INCURVUS, a, um, *Courbé*. SYN. Incurvatus.

INCUS, ūdis, f. *Enclume*. USUS: Eadem incudem noctu dique tundere. (PROV.).

INCŪSATIO, onis, f. *Accusation*. USUS: Loci communes incusationem habent, aut querelam.

INCŪSO, as, avi, atum, are, a. *Accuser*. SYN. Accuso, reprehendo, crimini do aliquid; aliquem in crimen voco; crimen in aliquem confero, conjicio; crimine accenso; crimen alicui infero. Cf. Accuso.

INCŪTIO, is, cussī, cussum, tere, a. *Susciter, faire naître, causer*. SYN. Defigo. injicio. USUS: Errorem, terrorem, metum, dolorem incutere alicui.

INDĀGATIO, onis, f. *Recherche soignée*. SYN. Investigatio, inquisitio.

INDĀGATRIX, icis, f. *Celle qui cherche*. USUS: Philosophia virtutis indagatrix, expultrix vitiūrum.

1. **INDĀGO**, as, avi, atum, are, a. *Rechercher*. SYN. Vestigo, investigo, inquirō. ADV. Acutissime. PHRAS. 1. Philosophia veritatem indagat, la philosophie recherche la vérité. Omnibus vestigiis, diligentissimis disquisitionibus verum perscrutat; perterritat, vestigat omnia, ut verum perspicat; omni contentione verum invenire, summa cura studioque veritatem exquirere, protrahere in lucem allaborat; rimatur omnia; velut odore verum, aut aliquo leviter presso vestigio persequitur; scrutatur omnia et excutit; odoratur omnia, et e tenebris eruere nititur. 2. *Hostem indagare, examiner les positions de l'ennemi*. E tuto hostem speculari; discurrere circa vias, et oculis perlustrare omnia; conquisitores emittere. USUS: Initia exitū indagavi. Agitata occultis conjurationibus consilia necdum vulgata indagavi, patefeci. Acutissime indagare, odorari omnia, e tenebris eruere. Cf. Inquirō, Quæro.

2. **INDĀGO**, Inis, f. *Action d'entourer, de cerner le gibier*. SYN. Investigatio, inquisitio. USUS: Saltum indagine cingere, entourer la forêt d'un cordon de chasseurs.

INDE, De iā. SYN. Illinc. USUS: Jam inde a principio, ab ortu hujus imperii. Inde has litteras dedi.

INDECENTER, D'une manière inconvenante. USUS: Indecenter obstrepunt.

INDECŌRE, D'une manière inconvenante. SYN. Præter decorum. USUS: Cave, ne quid indecore, aut effeminate facias.

INDECŌRUS, a, um, *Inconvenant, méssant, déplacé*. SYN. Turpis, inhonestus, pravus, quod non decet. USUS: Indecorum de rebus parvis amplissime dicere. Cf. Turpis.

INDĒFENSUS, a, um, *Qui est sans défense*. USUS: Indefensi, inulti peribitis?

INDEMNĀTUS, a, um, *Qui n'a pas été jugé (condamné juridiquement)*. SYN. Non damnatus, judicio elapsus. (Condemnatus. USUS: Indemnatum, innocentem civem occidere.

INDEX, icis, m. *Qui montre, signe, indique*. SYN. Qui aliquid indicat. EPITH. Neque obscurus, neque incertus, falsus, verus. USUS: Vox index stultitiæ. Animi indices oculi. Indices detulerunt, rei confessi sunt.

INDICIUM, ii, n. *Indication; trace, signe, marque*. SYN. Signum, argumentum, documentum, vestigium, nota, species, insigne. USUS: 1. Certissima indicia et argumenta sceleris ostendere, afferre, deferre, patefacere, prouver, faire voir. Indicium sceleris habere, accipere, avoir des indices. PHRAS. Cædis factæ indicia certa sunt, il y a des marques palpables du meurtre qu'on a commis. Locus ipse, impressa loco cruenta vestigia cædem loquuntur; peractæ cædis indicio sunt vestigia cruenta sabulo impressa; cædem factam hæc testantur, ostendunt, coarguunt; cædis peractæ fidem faciunt, index cædis ipse locus est, et impressa solo cruenta vestigia. Cf. Signum, Indico.

1. **INDICO**, as, avi, atum, are, a. *Faire connaître, découvrir*. SYN. Indicium facio, do, afferro, ostendo, defero; indicio sum, ostendo, monstro, coarguo, inno, signa patefacio, loquor. AD. Ridicule, aperte, aliquando, aliter. PHRAS. Puer omnia dominæ indicavit, l'esclave a tout révélé à sa maîtresse. Rem omnem ad dominam retulit, pertulit; heræ exposuit, proposuit; quid facere cogitates, demonstravit; rei indicium edidit; ad dominam rei indicium detulit; protulit omnia et detexit; enuntiavit, prodidit; dominam de re tota certior fecit; rem omnem dominæ aperuit, patefecit; indicium rei totius puer fecit; rem omnem ad dominam detulit, attulit. Cf. Prodo, Ostendo, Defero. USUS: Vultus indicat mores. Ut apertissimus est, indicavit, quæ alii celata volebant.

2. **INDICO**, is, dixi, dictum, ere, a. *Faire savoir, annoncer, publier; déclarer*. SYN. Denuntio, promulgo. ADV. Omnino. USUS: Bellum voluptatibus, justitiarum foro, funis reipublicæ indicere. Cœnam, tributum, lēgem, mortem indicere.

INDICTUS, a, um, *Non plaidé*. SYN. Non indicatus. USUS: Indicta causa civem condemnare, condamner un citoyen sans l'entendre.

INDIDEM, Du même lieu. SYN. Inde, ex eodem loco.

INDIFFĒRENS, entis, omn. gen. *Indifférent*. PHRAS. Plane indifferens sum, je

suis dans la plus complète indifférence. Neutram in partem moveor, inclino; suspensam teneo sententiam; neutris me partibus addico; neutram in partem propendo; nec in bonis, nec in malis rem pono; in utrumque paratus sum. USUS: Quod Græci ἀδιάφορον dicunt, id mihi occurrit, ut indifferens dicerem. Cf. Neuter.

INDIGĒNA, æ, m. *Indigène.* USUS: Maiores eorum non indigenæ, sed advenæ fuerunt.

INDIGĒNTĪA, æ, f. *Indigence, pauvreté.* SYN. Egestas. USUS: Indigentia est libido inexplebilis. Cf. Paupertas.

INDIGĒO, es, ūi, ere, n. *Manquer de; avoir besoin de.* SYN. Egeo, indigus sum.)(*Habeo*, abundo. ADV. Separatim. USUS: Tu mei ad illud negotium non indiges. Consolatione mea indiget. Cf. Egeo, Opus est.

INDIGNĀBUNDUS, a, um, *Rempli d'indignation.* SYN. Indignans, obiratus.

INDIGNĀTIO, ōnis, f. *Indignation.* SYN. Stomachus, ira. EPITH. Ma'a. PHRAS. Indignationem ex ea re concepi, *cette chose m'a indigné.* Stomachum movit ea res; stomachus mihi fecit; majori, quam credi potest, res ista mihi stomacho fuit; bilem mihi ea res concivit, commovit. Cf. Ira. USUS: In aliquem gravem offensionem et indignationem concitare, concipere.

INDIGNĒ, *Indignement.* SYN. Miserabiliter, inique; moleste. USUS: 1. Indignissime necari. 2. *Ægre, moleste, avec peine.* Indigne pati, *s'indigner de.*

INDIGNĪTAS, atis, f. *Indignité.* SYN. Turpitudō, atrocitas. EPITH. Summa. USUS: Neque verbis consequi indignitatem rei. Non satis severe pro indignitate rei decretum est.

INDIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *S'indigner, supporter avec peine.* SYN. Gravior sero, stomachor, mihi indignum videtur, pro indignissimo habeo. USUS: Eum periisse sane indignor. Cf. Irascor.

INDIGNUS, a, um, *Indigne.* SYN. Turpis, iniquus; non dignus, alienus.)(*Dignus.* ADV. Valde. PHRAS. 1. Res est plane indigna, *c'est une indignité.* Quæ, malum! ista est indignitas? Quod portentum? Quid hoc acerbius, quid iniquius proferri potest? Res enim vero ista indignitas plane est et intolerabilis; res est ejusmodi, quæ indigna atque nefaria, quæ indigna atque intoleranda videatur omnibus; ut nihil indignius ferendum videatur; res est acerba, indigna, luctuosa; pro indignissimo haberi id potest; quæ indignitates has diutius ferat? Facti atrocitate impensius rei indignitas crescit. 2. Indignus est amore ac benevolentia filius tuus, *vostra fils ne mérite ni amour ni bienveillance.* Indignus est, qui ametur; non est, qui ame-

tur; nulla re præditus est, quæ amorem conciliet; nihil enim eorum animi bonorum et ornamentorum in filio tuo desideratur, quæ ad colligendam, comparandam benevolentiam faciunt, valent, spectant, idonea sunt et appositæ; nihil est in filio tuo, quod homines ad se amandum alliciat; quod aliorum benevolentiam invitet; nulla re commendatur filius tuus, quæ inire gratiam ab hominibus queat; non ita natus ita, educatus est filius tuus, ut adjungere sibi homines aliqua benevolentia possit. 3. Indignus es eo beneficio, *vous n'êtes pas digne de ce bienfait.* Non is es, in quem tanta gratia conferatur; non ita meritis, non ea merita sunt tua, ut hoc affici beneficio debeas; ut ferre tantum beneficium debeas. Non is est animus tuus; qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo tua merita vincit; impar est tanto beneficio. USUS: Hoc te indignum est. Indignum est a pari vinci, indignus ab inferiore.

INDIGUS, a, um, *Qui manque, qui a besoin.* USUS: Opis indigus. Cf. Egeo, Pauper.

INDILIGENS, entis, omn. gen. *Négligent, paresseux.* USUS: Homo nimium indiligens. Cf. Piger.

INDILIGENTER, *Avec négligence.* SYN. Negligenter. USUS: Rem non indiligenter exposui.

INDILIGĒNTĪA, æ, f. *Négligence.* SYN. Negligentia.)(*Diligentia.*

INDISERTĒ, *Sans élégance.* SYN. Inornate.

INDISERTUS, a, um, *Peu éloquent.* SYN. Inornatus, parum eloquens, infans.)(*Disertus.*

INDISSÖLÜBĪLIS, e, gen. com. *Indissoluble.* SYN. Qui dissolvi non potest.)(*Dissolubilis.*

INDISSÖLÜTUS, a, um, *Non interrompu.* SYN. Non dissolutus.

INDIVĪDÜUS, a, um, *Indivisible.* SYN. Simplex.)(*Dividuus.* USUS: 1. Atomis, corpusculis scilicet individua. 2. Quod dirimi distrahi non potest, *qui ne peut se séparer.* Individua comes corporis umbra.

INDIVĪDÜUM, i, n. *Atome.* USUS: Species ex individuis innumerabilibus existens.

INDO, is, didi, ditum, ere, a. *Mettre sur.* SYN. Impono. USUS: Nomen, cognomen aliqui indere, *donner à qqn un nom, un prénom.* Cf. Impono.

INDÖCILIS, e, gen. com. *Qui ne peut être instruit; ignorant, grossier.* SYN. Tardus, hebes; crassi, stolidi, plumbei ingenii.

INDÖCTĒ, *En ignorant.* SYN. Imperite.

INDÖCTUS, a, um, *Ignorant.* SYN. Rudis, ineruditus, imperitus.)(*Doctus.* ADV.

Plane. PHRAS. Valde indoctus est, *c'est un parfait ignorant*. Expers eruditionis est; nullis bonis litteris excultus est; longe abest a doctrina; litteras vix attigit; vix primoribus labris degustavit; litteris aspersus potius, quam tinctus est; litteras vix a limine salutavit. Cf. Doctus, Imperitus, Rudis. USUS: Indoctus homo et agrestis; rudis et indocta oratio.

INDŌLENTĪA, æ, f. Absence de tout sentiment de douleur, insensibilité. SYN. Vacuitas doloris. EPITH. Major, maxima. (Dolor. USUS: Num voluptas idem est, quod indolentia?)

INDŌLĒO, es, ūi, ere, et INDŌLESCO, is, dōlūi, ere, n., nonnunquam a. Ressentir de la douleur, souffrir. SYN. Doleo. USUS: Quis non indoluit te tam sero cognitum? Cf. Doleo.

INDŌLES, is, f. Nature, caractère, talent. SYN. Indiciū animi, specimē futuræ virtutis, spes summæ virtutis. EPITH. Bona, egregia, magna, mirifica, præclara, summa. PHRAS. Præclaræ indolis puer, *enfant d'un talent remarquable*. Puer ad decus natus; alta mente præditus; puer præcipuo quodam munere naturæ ad summa quæque natus; ad laudem et decus a natura factus; optima indole præditus puer. Cf. Ingenium. USUS: Bona spes, magna indoles in adolescente. Summa ingenii indoles summaque virtus. Cf. Natura bona.

INDŌMĀBĪLIS, e, gen. com. Indomptable.

INDŌMĪFUS, a, um, Indompté. SYN. Qui imperium recusat, effrenatus, intraclatus, novus, ferocitate exsultans, insociabilis. (Domitus. Cf. Ferocia.

INDORMĪO, is, īi vel īvi, Itum, īre, ī. Dormir sur. USUS: Malis suis, negotio, legationi, causæ indormire, rem segnitè tractare, *négliger*. Cf. Negligo, Dormio.

INDŌTĀTUS, a, um, Non dotté. SYN. Sine dote, sine ornatu. (Dotatus.

INDŪCLĒ, arum, f. pl. Suspension d'armes, armistice. SYN. Eelli ad tempus cessatio. PHRAS. Hostis Inducias inlit, *l'ennemi a fait une trêve*. Hostis inducias fecit, pepigit, factus est; quies aliquantum ab armis fuit; aliquantum in induciis res erat; induciæ petite dierum aliquot, dateque hosti sunt; pari consilio in certas leges ad tempus ab armis discessum est; agitari dies aliquot induciæ sunt coeptæ; actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, et a belli injuriis temperatum. USUS: Inducias petere, dare, facere, pacisci.

INDŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. Pousser. SYN. Adigo, impello, adduco, introduco. ADV. Diligentius, paulisper animum, porro, recte, subtiliter. USUS: 1. Jacentem

amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hereditatis ad aliquid inducere. 2. Affero, Introduco, *introduire*. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere. 3. Obduco, *mettre sur, appliquer sur*. Parietes marmore; scuta pellibus inducere. 4. Deleo, *rayer, biffer, effacer*. Inducere nomina, imaginem, scripturam. 5. Applicco (VULG. me resolvo), *amener d.* Animum inducere non potui. Induxi animum divitiis contemnere. Nunquam in animum inducam. Cf. Persuadeo.

INDUCTIO, ōnis, f. Action d'amener. SYN. Derivatio. EPITH. Ficta. USUS: 1. Aquarum inductionibus terris fecunditatem damus, *par les irrigations, nous donnons à la terre la fécondité*. 2. Introductio. Personarum facta inductio, *prosopopée*. 3. Applicatio. Tantum firma animi inductio valet, *tant a de force la conviction de l'âme*.

INDUCTŪS, ūs, m. Instigation, conseil. USUS: Alieno inductu feci.

INDULGENTER, Avec bonté, bienveillance. SYN. Leniter, molliter, familiariter. USUS: Ne nimis indulgenter, sed potius cum gravitate aliqua loquar.

INDULGENTĪA, æ, f. Bonté, indulgence. SYN. Obsequium, patientia, lenitas (præsertim in filios). EPITH. Maxima, naturalis, nimia, patria, similis. USUS: Homines naturali quadam inter se indulgentia et benevolentia continentur. Animo a corporis obsequio indulgentiaque discedendum est. Multi filii patrum indulgentia depravantur. (Indulgentia plenaria, VULG.), *indulgence plénière*. Roctius appellatur: Plena noxarum pœnarumque condonatio; noxarum venia, expiatio.

INDULGĒO, es, dulsī, dultum, ere, n., nonnunquam a. Être indulgent pour. SYN. Obsequor, facilis sum in aliquem. PHRAS. 1. Nihilum indulget filio, *il est trop indulgent pour son fils*. Peccatis indulgens præcipitem filium ferri sinit; nimia ejus in filium indulgentia ad perspicendi pericula eum minus sagacem fecit; male consulti filio, qui solute et negligenter eum habet; qui laxiore imperio habet; qui solum lenitate utitur; omnibus in rebus connivet; illius libidini omnia malefacta condonat; ejus amoribus obsequitur; delicti cujusvis gratiam facit; animum explere sinit; inepta lenitate, prava facilitate ad vitia invitat. 2. Indulget genio suo, *il s'abandonne à ses passions*. Obsequitur animo suo; animo suo morem gerit; voluptatibus obsequitur; quæcumque animo libitum est, facit; animum explet suum; genium suum curat; genio indulget; nulla in re defraudat genium suum; molliter se et indulgenter habet. USUS: Genio, animo, lusui, amori, dolori, iræ indulgere. Indulgere se alicui ejusque voluntati et gratiæ deditum

esse. Indulgens in aliquem. Cf. Facilis, Lenis, Venia.

INDŪMENTUM, i, n. *Vêtement*. SYN. Vestimentum. Cf. Vestis.

INDŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Revêtir*. R. ab *induo*. SYN. Vestio, induco. (Exuo. PHRAS. 1. Hispanorum more indutus erat, *il était vêtu à l'espagnole*. Speciem Hispani vestitus referebat, præferebat; Hispaniensi ornatu visendus erat; cultu corporis utebatur, ornabatur, quo Hispani solent; ut Hispaniæ mos fert et consuetudo. 2. Pallium induit, *il met son manteau*. Pallium humeris injicit; humerum pallio onerat; pallio se tegit, amicit. 3. Calceos induit, *il se chausse*. Calceos pedibus induit; calceat sese. USUS: 1. Talaria sibi induit. 2. TRANSL. Assumo, *prendre*. Exuere amici personam, iudicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, philosophi personam, hostiles spiritus induere. 3. Implico, *s'embarasser*. Se in laqueos, magnas difficultates fraudes, negotia induere. Sua se confessione induit et jugulavit, *il s'est perdu par ses propres aveux*.

INDŪRO, as, avi, atum, are, a. *Durcir*. USUS: Indurata glacies.

INDUSTRIA, æ, f. *Activité, zèle*. SYN. Solertia, diligentia, sedulitas, labor. EPITH. Aliena, antelucana, aperta, forensis, illustris, incredibilis, major, multa, par, probabilis, singularis, summa, tanta. PHRAS. 1. De industria id fecit, *il l'a fait exprès, de propos délibéré*. Compacto rem gessit; consulto, composito, dedita opera. USUS: Ingenium alitur industria, industriam in re aliqua ponere. Illius industria late manat. Languescit ejus industria. De industria aliquid facere. Cf. Dilgentia, Cura, Labor.

INDUSTRIË, *Avec activité, soin, zèle*. SYN. Diligenter, artificiose.

INDUSTRIUS, a, um, *Actif, zélé, laborieux*. SYN. Ingeniosus, laboriosus, solers, navus, vigilans; in rebus gerendis acer, diligentissimus, experientissimus. Cf. Præcitus, Sedulus.

INËDIA, æ, f. *Abstinence, privation de nourriture, inanition*. SYN. Fames, esuries. USUS: E vita per inedium discedere; inedia necari, consumi. Cf. Fames.

INËLËGANS, tis, omn. gen. *Qui est sans élégance, grossier*. SYN. Impolitus, inconcinuus. (Elegans.

INËLËGANTER, *Sans élégance; sans goût*. SYN. Impolite, inconcinne. (Eleganter.

INËNŌDĀBĪLIS, e, gen. com. *Inextricable, inexplicable*. SYN. Inexplicabilis.

INËO, is, ii vel ivi, Itum, ire, n. et a. *Entrer dans; commencer*. SYN. Adeo, ingredior. (Exeo. USUS: 1. Convivia inire. 2. In-

ciplo, *engager*. Prælium, magistratum inire. 3. Invenio, *trouver*. Inire gratiam ab aliquo, *trouver grâce devant qqn*. 4. Susciplo, *aggreddior, adopter, exécuter, conclure*. Societatem cum aliquo, connubium, rationem facinoris, vitæ societatem, consilia inire. Ineunda est ratio et via.

INËPTË, *Maladroitement, sottement*. SYN. Insulse. (Bene, apte. USUS: Inepte, odiose, putide dicere.

INËPTIÆ, arum, f. p. *Sottises, niaiseries*. SYN. Nugæ. EPITH. Aniles, innumerales. PHRAS. 1. Quæ istæ sunt ineptiæ? *Que signifient toutes ces sottises?* Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quam frigida, jejuna, levitia, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt, quam puerilia, quæ effusis? O licentiam jocularem! quam plena futilitatis sunt summæque levitatis, quæ a te dicuntur stultissime? 2. Quis ineptias hominis tolet? *Qui pourra entendre toutes les sornettes de cet homme?* Hominis intemperiem, fastidium, insultatam quis ferat? Quis aniles ineptias ferat hominis portenta et miracula non disserentis, sed somniantis? Quis otio ita abutatur, operam ut det homini, qui puerilibus fabulis sermonem implet? Cf. Nugor. USUS: Summa ineptia de quacumque re, quocumque in loco argutissime disputare.

INËPTIO, is, ire, n. *Dire des sornettes, des sottises*. USUS: Non desines ineptire? Cf. Nugor.

INËPTUS, a, um, *Sot*. SYN. Stolidus, inconcinuus, insulsus; qui aut tempus quid postulet, non videt, aut plura loquitur, ut se ostendat, aut eorum, quibuscum est, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere vel inconcinuus, vel multus est. PHRAS. 1. Quem tu hominem hoc ineptiorem vidisti? *Avez-vous jamais vu un homme aussi insensé que celui-là?* Quem futiliorem, intolerabiliorem, stultiorem vidisti unquam, qui ita pueriliter faciat; tantas turbas, cum tam nugax esset, commoverit? Dii, quam ineptus, quam sui amans est sine rivali! Quem mihi dabis fatum, ridiculum, inconditum, insolentem, unum omnium loquacissimum, quem nugator iste stolidus, ac inscitus suis ineptiis non superet? 2. Oratio inepta, *discours ennuyeux*. Oratio nec caput, nec pedes habens; oratio diffuens, dissoluta, neque perfecta, neque conclusa; ab auribus vulgi abhorrens, et incondita; imperitissime elaborata. Cf. Oratio. USUS: Ineptus ad summam impudentiam. Interdum inepte stultus es. Cf. Inurbanus, Stolidus.

INËRMIS, e, gen. com. et **INËRMUS**, a, um, *Qui est sans armes, désarmé*. (Armatus. USUS: Perterritos, inermes, saucios, nudos, armis exutos duces persecuti non sunt.

INERS, ertis, omn. gen. *Oisif, timide*. SYN. Ignavus, piger, desidiosus, somniculosus, vécors, languidus. (Operosus, semper agens aliquid et molles. USUS: Artes, quibus qui carebant, inertes a maioribus dicebantur. Iners otium. Cf. Piger.

INERTIA, æ, f. *Oisiveté, lâcheté*. SYN. Ignavia, desidia, segnitia, negligentia, pigritia, fuga laboris. EPITH. Singularis, turpis. USUS: Condemnare aliquem inertiae. Cf. Pigritia.

INERUDITUS, a, um, *Ignorant, peu éclairé*. SYN. Indoctus, rudis. (Eruditus. Cf. Rudis, Imperitus.

INESCO, as, avi, atum, are, a. **Amorcer, allicher*. SYN. Illecebris quibusdam animos invito, irretio, traho; decipio. USUS: Eo successu inescata est consulis temeritas. Cf. Allicio.

INEXERCITATUS, a, um, *Non exercé, novice*. SYN. Rudis, tiro, qui usum non habet. USUS: Miles promptus, nec inexercitatus.

INEXHAUSTUS, a, um, **Non épuisé, inépuisable; insatiable*. USUS: Aviditas immensa, inexhausta.

INEXORABILIS, e, gen. com. *Inexorable*. SYN. Implacabilis, inexpugnabilis, inextremabilis. (Exorabilis, Placabilis. USUS: Vehemens, inexorabilis in alios. Cf. Durus.

INEXPERTUS, a, um, *Inexpérimenté*. USUS: Nihil inexpertum relinquere, non éprouvé. Miles inexpertus.

INEXPIABILIS, e, gen. com. *Inexpiable*. SYN. Quod expiari purgarique non potest. USUS: Fraus, scelus, bellum inextinguibile.

INEXPLEBILIS, e, gen. com. *Insatiable*. SYN. Insatiabilis, insaturabilis. USUS: Inextinguibilis cupiditas.

INEXPLICABILIS, e, gen. com. *Inextricable*. SYN. Inenodabilis, difficilis.

INEXPUGNABILIS, e, gen. com. *Inexpugnable*. SYN. Tutus, munitus, invictus.

INEXSPECTATUS, a, um, *Inattendu*. SYN. Insuperatus, repentinus. Cf. Improvisio.

INEXSUPERABILIS, e, gen. com. *Infranchissable, invincible*. USUS: Vis fati, Alpes inextuperabiles.

INFACETUS, a, um, (inficetus), *Grosier*. SYN. Inurbanus, inconcinuus. USUS: Mendacium infacetum.

INFACUNDUS, a, um, *Peu éloquent*. USUS: Vir acer, nec infacundus.

INFAMIA, æ, f. *Mauvaise renommée*. SYN. Dedecus, nota, macula, probrum, labe, ignominia, nota turpitudinis. EPITH. Communis, gravis, falsa, insignis, magna, sempiterna, summa, tanta, vera, vetus. PHRAS. 1. Infamiam alicui creare, *diffamer qqn*. Conflare infamiam alicui; infamia aliquem aspergere;

notam infamiae alicui inurere; labem inferre nomini; labem aspergere; maculam inurere; macula afficere; aspergere aliquem; turpitudine nomen alicujus foedare; ignominiae labem inurere; notam inurere ad ignominiam sempiternam; infamiae nomen subicere. Cf. La-bes, Macula, Fama, Detraho, Infamo. 2. Infamiam purgare, *se réhabiliter*. Effugere, levare, sarcire infamiam; labem eluere; turpitudinem delere. 3. Infamiam habere, *être déshonoré*. Laborare, flagrare infamia; in infamia esse; infamiam subire; venire in sermonem et vituperationem hominum; notam subire acturpitudinem; in turpitudinem venire; turpitudine notari; traduci per ora hominum; infamia aspergi. Cf. Infamis, Infamo, Dedecus. USUS: Infamiam conflare. Infamia aspergere, inurere. Infamiam magnam concipere.

INFAMIS, e, gen. com. *Malfamé, perdu d'honneur, déshonoré*. SYN. Turpis; omnium scelerum libidinumque maculis notissimus; sceleribus notatus, omni dedecore coopertus, tristi nota insignis; ignominia notatus; insignis omnibus notis turpitudinis; oppressus dedecore et infamia; infamia flagrans; omni dedecore infamis. USUS: Turpis adolescentia, vita infamis, omni dedecore cooperta. Cf. Dedecus.

INFAMO, as, avi, atum, are, a. *Décrier, diffamer, calomnier*. SYN. Noto; ignominiam, notam, maculam inuro; ignominia noto; existimationem offendo, deformat; famae detraho; infamiam afferro; maledictorum notis inuro. PHRAS. 1. Non leve crimen est alios infamare, *c'est un grand crime que de diffamer les autres*. Infamiam inferre; crimen in alicujus vitam moresque jacere, conicere; sempiternam alicui ignominiam imponere; in alienam famam involare; existimationem offendere; alicujus honori labem inferre. Cf. Infamiam creare, Detraho. 2. Infamatus est graviter, *il a été gravement déshonoré*. Infamiam magnam subit; inusta illi nota est ad ignominiam sempiternam; dedecore et infamia pressus, oppressus est; infamia, gravi ignominia notatus. Cf. Infamiam habere, Detraho, La-bes, Macula. 3. Illi magis, quam tu, infamabuntur, *ils seront plus déshonorés que vous*. Plus illi subibunt dedecoris, quam tu; plus illis afferet ea res infamiae, quam tibi; majori illi infamia, quam tu flagrabunt; gravior ad eos redundabit infamia, quam in te; hoc illis potius fraudi erit, quam tibi; plus illi ferent ignominiae quam tu. Cf. Infamia. USUS: Tua moderatio aliorum infamat injuriam.

INFANDUS, a, um, *Horrible, affreux*. SYN. Nefandus, execrandus.

1. **INFANS**, antis, m. f. *Enfant*. SYN. Vagiens puer. USUS: Nutrices omnia mansa pueris infantibus in os inferunt. Infantum incunabula. Non infantibus pepererunt.

2. INFANS, antis, omn. gen. *Sans éloquence, muet*. SYN. Indisertus.) *Eloquens, disertus*. USUS: 1. Dialectici infantissimi. Nihil illo accusatore infantius. Oratio neque nimis infans, neque perfectè diserta.

INFANTIA, æ, f. *Défaut d'éloquer*. SYN. Jejunitas orationis, orationis inopia.) *Eloquentia*. EPITH. Incredibilis, naturalis. USUS: 1. Infantia ejus et inscitia causam perdidit. 2. *Enfance*. Prima ab infantia.

INFATUO, as, avi, atum, are, a. *Rendre fou, infatuer*. SYN. Fatuum, stultum reddo. ADV. Magis. USUS: Aliquem mercede infatuare.

INFECTOR, oris, m. *Teinturier*. USUS: Infector me moratur.

INFECTUS, a, um, *Inachevé, incomplet*. USUS: 1. Habere aliquid factum pro infecto. Re infecta abire, irrita re abire, *s'en aller sans terminer l'affaire*. Irrita sunt infectaque, quæ augur nefasta dixerit et odiosa. 2. *Tinctus, impregné, teint*. Infectus purpura. 3. *Vitiat, souillé, corrompu*. Animi hominum infecti partibus.

INFECUNDUS, a, um, *Infécond, stérile*. SYN. Sterilis.

INFELICITAS, atis, f. *Malheur*. SYN. Adversa vel incommoda fortuna; res sinistrae, res incommoda, calamitas. USUS: Infelicitatem omnem in dolore ponunt. Sit hoc infelicitatis tuæ. Cf. *Miseria*, *Adversus*, *Fortuna*, *Infortunium*.

INFELIX, icis, omn. gen. *Malheureux*. SYN. Miser, calamitosus, defectus ad calamitatem, dura et crudeli fortuna usus, infortunatus, funestus, inauspicatus. PHRAS. *Infelix sum, je suis malheureux*. Omnes felicitates mihi adversæ sunt; homo sum duro fato, et in pœnam genitus; omnium, qui vivunt usquam gentium, sum miserrimus; quas in procillas fortuna me conjecit! Sempiterna nox meis fortunis offusa est; aliud ex alio vulnus a fortuna accipio; omnibus fortunæ telis sum expositus; quidquid usquam malorum est, in me incurrit; nihil ad voluntatem fluit; nihil ex sententia succedit; fortuna utor periniqua. Cf. *Miser*. USUS: Si quis reipublicæ est infelix, is felix esse non potest. Cf. *Fortuna adversa*.

INFENSE, *En ennemi*. USUS: Nemo mihi infensus est adversatus.

INFENSUS, a, um, *Ennemi*. SYN. Inimicus. ADV. Vehementer. USUS: In te conatati infensusque sunt. Esse infensum fortunis alicujus. Civibus suspectus, graviterque infensus. Cf. *Inimicus*, *Allenus*.

INFERCIO (infarcio), is, fersi, tum, tre, a. *Remplir, accumuler*. SYN. Infarcio, inculco. USUS: Ne inferciens verba, quasi rimas expleat.

INFERI, orum, m. pl. *Enfers*. SYN. Inferorum carcer; impiorum a morte sedes, locus pœnarum et cruciatuum æternorum, ubi impii seclusi a concilio cœlestium in perpetuis miseriis versabuntur; Dii Imanes. PHRAS. 1. *Ad Inferos detrusus est, il fut précipité dans les enfers*. Eum inferi exceperunt æternis exurendum ignibus; ad cruciatum nullo ævo finiendos, ad sempiternos ignes deturbatus est; ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda; ad inferos præceps actus, sceleratorum sedem ac regionem. 2. *Ad Inferos pœnas luit scelerum, il expie ses crimes en enfer*. Pœnas dat apud inferos; supplicia luit in omne ævum duratura; nullius ævi longinquitate finienda; æternis apud inferos supplicii maculatur. Cf. *Animæ damnatæ*. USUS: Ab inferis revocare, excitare, elicere testem veritatis. Apud inferos impiorum supplicia perferre. Ad inferos pœnas parricidii luere.

INFERIÆ, arum, f. pl. *Sacrifice offert aux mânes*. RAD. Ab inferis, quo mortui apud gentiles descendere credebantur. SYN. *Justa*, *feralia*, *mortuorum sacra*. USUS: Inferias alicui dare, afferre.

INFERIOR, oris, omn. gen. *Plus bas, inférieur*.) *Superior*. USUS: Prudentia et usu me non est inferior. Inferioris ordinis amici. In inferiores crudelis, in superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus. Superior ordine, inferior fortuna.

INFERNUS, a, um, *Infernal*. USUS: Inferna sedes.

INFERO, fers, tūll, illatum, *ferre*, a. *Porter dans*. SYN. Inveho, importo, induco, intrudo.) *Effero*. ADV. Mature, posterius, ultro. USUS: Terrorem, metum, cladem, calamitatem alicui inferre, *inspirer de l'effroi*. Inferre sermonem de re aliqua, *parler de quelque chose*. Vim alicui, manus, periculum capitis inferre, *faire violence à qqn, lui donner la mort*. Pedem inferre; inferre se in senatum, *entrer*. Inferre facinus in famam et fortunam alterius, *deshonorer qqn, lui enlever ses biens*.

INFÉRUS, a, um, *Qui est au-dessous, inférieur*. RAD. Ab infra. SYN. *Infernus*.) *Superus*.

INFESTÈ, *En ennemi*. SYN. Inimice, hostiliter, hostilem in modum.

INFESTUS, a, um, *Ennemi*. SYN. Infensus, inimicus, adversus, molestus.) *Propitius*. ADV. Maxime. USUS: 1. Fortuna mihi olim propitia, nunc infesta est. Omnia mihi summam per injuriam sunt infesta. Infestis omnium oculis conspicior. Fertur infestus in omnes. Iniquo infestoque animo intueri aliquem. 2. Plenus discriminis, *attaqué, infesté, peu sûr*. Viæ excursionibus infestæ. Saltus latrociniis infestus. Agrum Rom. hostes infestum reddidere. Cf. *Allenus*, *Inimicus*, *Vexo*.

INFICIATIO, ōnis, f. *Dénégation*. SYN. Negatio, depulsio. USUS : Crimina plerumque inficiatione defendimus.

INFICIATOR, oris, m. *Fripion, qui nie une dette, un débt*. USUS : Una eademque est fraudatoribus et inficiatoribus impudentia.

INFICIO, is, fēcl, factum, ere, a. *Mé-langer, imprégner*. SYN. Imbuo. ADV. Plane. USUS : 1. Teneros et rudes inficere et flectere. 2. Corrumpto, vitio, *gâter, corrompre, infecter, empoisonner*. Opiniorum pravitate, languore, otio, desidia infecimus et corruptimus. Cf. Corrumpto.

INFICIOR (infiltor), aris, atus sum, ari, d. *Nier*. SYN. Nego.) Confititor. ADV. Vere. USUS : Cum posset inficiari crimen, cum in alios derivare, confessus est. Cf. Nego.

INFIDELIS, e, gen. com. *Infidèle, inconstant*. SYN. Infidus.) Bonus, fidelis. PHRAS. Sunt infideles, *ils sont infidèles*. Improbi sunt et perfidiosi; est in iis perfidia plusquam Punica; omnia in iis insidiosa sunt et fallacia; nihil in iis veri, nihil sancti, nullus dēum metus, nullum jusjurandum, nulla religio; fidem non præstant; in fide non manent; fluxa iis est fides. USUS : Non do, non dedi cuiquam infideli fidem. Cf. Perfidus, Perjurus. Infidelis (VULG.), *les infidèles, ceux qui adorent les idoles*, rectius dicitur: Religionum nostrarum mysteriis non initiatus. Idololatra.

INFIDELITAS, atis, f. *Infidélité*. SYN. Perfidia. PHRAS. Suspectus eris de infidelitate, *vous serez suspect de trahison*. Erit cur de fide tua non bene homines existiment; venies in suspicionem infidelitatis, parum bonæ, parum rectæ fidei; fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur; causam afferes de tua fide secus existimandi. USUS : Quantæ infidelitates in amicis!

INFIDELITER, *D'une manière peu loyale*. SYN. Perfidiose.

INFIDUS, a, um, *Peu sûr, infidèle, changeant*. SYN. Infidelis.) Fidus. USUS : Nihil enim stabile, quod infidum est. Cf. Infidelis.

INFIGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Ficher dans, enfoncer; imprimer*. SYN. Impingo.) Evello. ADV. Fidenter. USUS : Hæc cura semper mihi erit animoque meo infixi. Infixo animo hæret dolor. Infixum in patriæ caritate animum gerit. Cf. Imprimio.

INFIMUS, a, um, *Le plus bas, le dernier, infime*.) Summus. USUS : Ex infimo genere et fortunæ gradu. Infima sex populi. Infimo cuique gratissima animadversio. Infima conditio servorum.

INFINITAS, atis, f. *Immensité*. SYN. Immensitas, infinitio, innumerabilitas. USUS : Infinitas locorum, rerum atque naturæ. Infinitatem omnem mente peragare.

INFINITĒ, *A Infini*. SYN. Sine modo et fine. USUS : Divitias infinite concupiscit. Materia infinite dividi et secari potest.

INFINITIO, ōnis, f. *Immensité*. SYN. Infinitas.

INFINITUS, a, um, *Infini*. SYN. Immensus, innumerabilis, inexhaustus, indeterminatus, cujus nulla est ora, nulla extremitas.) Definitus. USUS : Immensa, infinita, immoderata cupiditas. Infinitam potestatem alicui permittere. Infinita posteritas.

INFIRMATIO, ōnis, f. *Réfutation*. SYN. Debilitatio, confutatio, refutatio. EPITH. Conjecturalis, comparativa. USUS : Infirmitio rerum judicatarum.

INFIRMĒ, *Faiblement*. SYN. Parum. USUS : Videbam infirme animatos.

INFIRMITAS, atis, f. *Faiblesse*. SYN. Imbecillitas, debilitas. USUS : Me conficit sollicitudo, ex qua etiam infirmitas corporis. Infirmitatem corporis animi virtute superare. Infirmitas laterum, virium, animi, ætatis, valetudinis. Cf. Debilitas.

INFIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir*. SYN. Infirmum facio, debilito, frango.) Confirmo. USUS : Infirmare fidem alicujus et convellere. Pacta infirmare. Legem, senatum, veritatem infirmare. Infirmare objecta et diluere. Cf. Debilito, Frango.

INFIRMUS, a, um, *Faible, malade (d'esprit et de corps)*. SYN. Imbecillis, debilis, enervatus, fractus, carens viribus.) Firmus. ADV. Omnino. PHRAS. 1. Corpore est admodum infirmo, *il est d'une très faible complexion*. Corpore est effecto, fracto et debilitato; parum firmamenti, parum in eo virium est; qua imbecillitate, qua macie? Summa gracilitate atque infirmitate corporis. Cf. Debilis, Valetudo. 2. Animo adhuc est infirmo, *il n'a pas encore assez de prudence*. Animo est nondum consilio ac ratione firmato; pectoris ejus angustiae nondum capiunt tantam consilii firmitatem; non recipit levitas ista, non egestas animi; non infirmitas ingenii sustinet personam tam gravem, tam severam. Cf. Animus. USUS : Homo ætate affecta, infirmis viribus, afflictus, caducus.

INFLAMMATIO, ōnis, f. *Inflammation; enthousiasme*. SYN. Ardor. USUS : Inflammatio animi et quidam quasi afflatus furoris.

INFLAMMO, as, avi, atum, are, a. *Mettre le feu à, allumer, brûler*. SYN. Incendo, ignem infero, faces admoveo.) Restinguo, exstinguo. ADV. Necessario. USUS : 1. Tempa inflammare. 2. Hortor, incito, impello, excito, échauffer. Animos inflammare. Inflammare populum; inflammare motus animum, vel extinguere. Inflammatus ira. Cf. Impello, Excito. Inflammatur et exardescit indico.

Cf. Hortor, Excito, Impello; item: Ignis, Incendo, Accendo, Flamma.

INFLĀTĪO, ōnis, f. *Enflure*. SYN. Tumor. EPILH. Magna. USUS: Fabæ magnam inflationem habent.

1. **INFLĀTŪS**, a, um, *Enflé*. SYN. Tundus. ADV. Vehementius, gravior. USUS: 1. Serpens inflato collo. 2. Superbus, elatus, *enflé, enorgueilli*. Hostes spe animisque inflati. Lætitia inflatus et insolens. Errore, opinionibus inflati. Cf. Superbus, Arrogans.

2. **INFLĀTŪS**, ūs, m. *Insufflation, soufflé*. SYN. Afflatus. EPITH. Divinus, primus. USUS: Primo tibicinis inflatu, *au premier son de la flûte*. Instinctu inflatuque divino.

INFLECTO, is, flexi, flexum, ere, a. *Courber; fléchir, désarmer*. ADV. Leviter, oblique. USUS: Jus civile non gratia inflectitur, non potentia perfringitur. Ne injuria animi tui magnitudinem inflectat. Inflexa, mollis et tenera oratio.

INFLEXIO, ōnis, f. *Action de plier, courbure*. SYN. Flexio. EPITH. Fortis ac virilis. USUS: Inflexio laterum.

INFLIGO, is, flexi, flexum, ere, a. *Causar, infliger*. SYN. Infero. USUS: Mortiferam plagam reipublicæ infligere. Id tibi dedecus, turpitudinem sempiternam infliget. Cf. Implingo.

INFLO, as, avi, atum, are, a. *Enfler, enorgueillir*. SYN. Efflor, intumesco. PHRAS. 1. *Ex re tantilla inflaris? Quoi! vous vous enorgueillissez pour si peu de chose?* Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus? Ex re tantilla tollis animos? Res tantilla adeo effert animum? Ex re tantilla adeo te extollis? Cf. Superbus. USUS: Insolentia, timore, spe, lætitia inflari.

INFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, a. et n. *Couler dans*. SYN. Illabor. (Effluo. PHRAS. 1. *Savus in Danubium influit, la Save se jette dans le Danube*. Savus Danubio flumini miscetur; in Danubium præcipitat, se evolvit; in Danubium devolvitur; Istro flumine excipitur; leni aquarum tractu Istro se insinuat; Danubium auget. Cf. Flumen. USUS: In animos, in aures concionis blanditiis orationis influere. Ex illa lenitate ad hanc vim influat aliquid, oportet. Influant in urbem hostes.

INFŌDĪO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Enfouir, enterrer*. USUS: Corpus terræ infodere.

INFORMĀTĪO, ōnis, f. *Formation, forme*. SYN. Notio. EPITH. Antcepta, insita in animo. USUS: Antcepta quædam animo rei informatio. Habemus in animo insitam informationem quamdam DEI, *nous avons dans l'âme une notion innée de la Divinité*. In unius verbi imagine sæpe totius sententiæ informatio est.

INFORMIS, e, gen. com. *Informe*. USUS: Cum res muta et informis fit eloquens et formata.

INFORMO, as, avi, atum, are, a. *Façonner*. SYN. Adumbro, formo, instituo. USUS: 1. Consilium quoddam, cogitationem, iudicium informare, rudī modo adumbare. 2. Imbuo, *instruire*. Juventutem artibus informare. Cf. Doceo.

INFORTŪNĀTUS, a, um, *Malheureux*. SYN. Calamitosus, ærumnosus. Cf. Miser, Infelix.

INFORTŪNIŪM, īi, n. *Malheur, infortune*. SYN. Calamitas, ærumna, adversi casus. PHRAS. 1. *Invidia in hoc infortunium me coniecit, c'est l'envie qui m'a causé ce malheur*. In eum me casum demisit; hoc me malo, hoc infortunio maculavit; aliena me invidia, non culpa mea me perculit, afflixit; in eam me calamitatem traxit, hoc mihi vulnus infligit; hanc mihi plagam imposuit; hac me ruina involvit; tantum mihi malorum importavit; me in ruinam impulit. 2. *Duo infortunia mihi accidere, deux accidents me sont arrivés*. Duo fulmina per hos dies me perculere; calamitatem unam, quam casus infestus tulit, altera crudelius aggravavit fortuna; cum vix primus turbo immani fragore detonasset, secunda mox procella in me desævit; vix ex ea fortunæ sævitia emersi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbiteram casus haud paulo infestior cumulavit. Cf. Calamitas, Miseria, Adversa res. USUS: Magnum sibi infortunium invenit.

INFRA, *Au-dessous*. SYN. Sub. (Supra. USUS: Non modo ex numero vivorum, sed infra mortuos amandandus. Humanas res infra se ducere.

INFRACTĪO, ōnis, f. *Abattement*. SYN. Abjectio. USUS: InfRACTIO quædam animi et demissio.

INFRACTŪS, a, um, *Abattu*. SYN. Fractus, demissus. USUS: Non modo non infractus, sed etiam confirmato erat animo. Cf. Animus, Abjectus.

INFRĒNO as, are, a. * *Brider, mettre un frein*. SYN. Equis frenum impono.

INFRĒQUENS, entja, omn. gen. *Peu assidu; peu nombreux*. SYN. Parum frequens. USUS: Senatus infrequens, *le sénat qui n'est pas en nombre*. Et Romæ, et in prædiis sum infrequens. Cf. Rarus.

INFRĒQUENTĪA, æ, f. *Petit nombre, rareté*. SYN. Paucitas, solitudo.

INFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, anéantir, ruiner*. SYN. Frango, concido, debilito. USUS: Animos alieujus, speim, audaciam, vires, dignitatem, auctoritatem infringere. Elanguescit, debilitatur, infringitur

tua industria. Manus infringere, *faire claquer ses doigts*. Cf. Frango.

INFŪCĀTUS, a, um, *Farid.* SYN. Fucatus, coloratus. Cf. Sincerus.

INFŪGIO, is, fūgi, Itum, ere, *S'enfuir*. SYN. Confugio. USUS: Ne in tribunatus portum infugeret.

INFŪLA, æ, f. *Ruban, bandelette*. SYN. Mitra, diadema. USUS: Sacerdotes cum infulis et verbenis. Venditis imperii infulis, *fleurons*.

INFŪMĀTUS, a, um, *Séché à la fumée*. USUS: Carnes infumatae.

INFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Verser dans, répandre, faire pénétrer*. SYN. Fundo, instillo. (Effundo. USUS: Luxum, vitia in civitatem infundere; se in stirpem, genus alienum infundere; in memoriam ut in vas, ea, quæ discimus, infunduntur. Infusa in urbem barbaries, peregrinitas.

INFUSCO, as, avi, atum, arc, a. *Rendre brun; gâter, corrompre*. SYN. Inficio. USUS: Quos aliqua barbaries domestica infuscat. Vicinitas non infuscat malevolentia. Cf. Inficelo.

INGĒMĪNO, as, avi, atum, arc, a. *Redoubler*. SYN. Geminio.

INGĒMISCO, is, ere, n. *Gémir, se lamenter*. SYN. Gemo. USUS: Pueri Spartani non ingemiscunt verberum dolore laniati. Cf. Gemo.

INGĒNĒRO, as, avi, atum, arc, a. *Implanter, inculquer*. SYN. Ingigno. USUS: Natura amorem in filios parentibus ingenerat, la nature a gravé dans le cœur des parents l'amour de leurs enfants. Ei familiæ ingenerata frugalitas videtur.

INGĒNIŌSĒ, *D'une manière ingénieuse*. SYN. Solerter, acute, subtiliter,

INGĒNIŌSUS, a, um, *Ingénieux, habile*. SYN. Multum habens ingenii, acutus, solers; eximio, acerrimo ingenio. (Hebes, tardus. PHRAS. Vir ingeniosus est et peracutus, cet homme est plein d'esprit. Acer investigator rerum est, quæ a natura involute videntur; mira quædam, et nova excogitare solitus; vir est, quo nihil solertius; qui solertissime perspicat omnia; sagax, providus ad futura propicienda; mente acri et perspicaci, prudentia præditus; egregia est ingenii acie; in quo multa docilitas et memoria quæ fere ingenii nomine appellantur; animi motibus celebribus, ad inveniendum acutis, ad memoriam firmis, ad explicandum ornandumque expeditis, quem summum excellentem ingenium armavit ad omnia; vir summa indole, abundantia quadam ingenii præstans; incredibili ingenii magnitudine; singulari ac prope divina quadam vi ingenii; indoles in illo magna, ingeniumque versatile sic pariter ad omnia, ut na-

tum ad id unum diceret, quodcumque ageret; floret ingenii acumine; acri et perspicaci pollet ingenio; ea est homini ingenii acies, ea intelligendi acrimonia, is vigor, id acumen, ea mirifica vis ingenii, nihil ut non videat, nihil non scientia comprehendat; est in eo, non quale multis contingit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare ac prope divinum; dotibus ingenii instructus est eximiis. Cf. Ingenium. USUS: Aristoteles docet omnes ingeniosos melancholicos esse.

INGĒNIUM, ii, n. *Talent, intelligence, génie*. SYN. Vis ingenii, ingenii acies, acumen, perspicacitas mentis, solertia, ingenii celeritas, indoles. EPITH. Acre, acutum, bonum, dignum immortalitate, divinum, elegans, excellens, exiguum, eximium, fidum, hebes, humanum, illustre, immemor, inverecundum, lene, magnum, mediocre, mirum, miserum, muliebre, multiplex, optimum, oratorium, par, parvum, præclare, præstans, sane probabile, probum, singulare, splendidissimum, summum, tantum, tardum. PHRAS. 1. Ingenium sentio in te esse summum, *je m'aperçois que votre intelligence est supérieure*. Ingenium in te sentio esse eximium, non mediocre, non vulgare; non quale multis contingit, sed exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum et plane divinum; acutissimum esse aciem ingenii tui, egregio te a natura instructum esse ingenio, minimo te esse hebetem ad id, quod melius sit intelligendum iudico. Eam esse ingenii tui aciem iudico, nihil, ut non videas, assequaris, facile intelligas, mente comprehendas. Ingenii tantum in te esse duco, quantum potest esse plurimum; de ingenii tui præstantia, vi, acie ita statuo, neminem antefieri tibi, paucos admodum conferri posse; præstare, excellere, valere, florere te ingenio; ingenio te vel omnibus antecellere, vel certe nemini concedere iudico; ingenii tui præstantiæ tantum tribuo, ut paucos comparem, neminem tibi antepoñam; omnibus te ingenii laudibus efflorescere; extra omnem ingenii aleam esse positum iudico; mentem sagacem, ingenium acerrimum in te esse sentio. 2. Hoc ingenium meum superat, *cela surpasse la portée de mon esprit*. Non hoc ingenii est mei; non capiunt rem tantam ingenii mei angustia; vires ingenii hoc superat; hoc ingenii facultatem excedit; hæc illi disputent, quibus vires ingenii pares; modus ingenii contractior, haud adeo patent ingenii mei fines, ut ista comprehendant. 3. Totum ingenium ad causam cognoscendam impendere, *employer tout son talent à la connaissance d'une cause*. Nervos omnes ingenii contendere; ingenium exacuere; omnes ingenii vires ad causæ cognitionem conferre; toto pectore in causæ cognitionem incumbere; nihil ingenii, nihil industriæ prætermittere in causis cognoscendis. 4. Præstanti est indole atque

ingenio, *il a un naturel et un talent remarquable*. Rara hominis, summaque indoles; alta animi indoles, rectum ingenium, vis naturæ pulcherrima. Cf. *Indoles*. USUS: 1. Industria alit, suppetitat, acuit ingenium. Abundat, valet, floret ingenio. Effulget, elucet in rebus omnibus ejus ingenium. Ingenii opinio. 2. Natura, indoles, *caractère, nature*. Inverecundum animi ingenium; unus in bono constans, quam navum in malitia ingenium; ferox, mutabile, servile ingenium. Suo vivere ingenio. Ad ingenium redire, se recipere, *retourner à son naturel*. Cf. *Ingeniosus*, *Natura*.

INGENS, entis, omn. gen. *Grand, immense*. SYN. Immanis, grandis, immensus. USUS: Ingens, immanis præda, pecunia. Cf. *Magnus*.

INGENŪE, *En homme libre; ouvertement, franchement*. SYN. Candidè, libere, sincere. USUS: 1. Ingenue educatus. 2. Cupere me laudari, aperte et ingenue fateor.

INGENŪITAS, atis, f. *Sentiments nobles, honnêteté, réserve*. SYN. Liberalitas, honestas, probitas. USUS: Præ se ferre probitatem quamdam et ingenuitatem. Vitanda verborum turpitudine ingenuitatem suam et ruborem præstare. Cf. *Honestas*, *Decet*.

INGENŪUS, a, um, *Libre; honnête*. SYN. Liberalis, liber, honestus. ADV. Imprimis, maxime. USUS: Nihil in eo apparet mbdarum, pudens, pudicum, ingenium. Homo ingenus, liberaliter educatus. Vita, animus, artes ingenue et liberales. Cf. *Honestus*.

INGERO, is, gessi, gestum, ere, a. *Apporter, offrir, présenter; accumuler*. SYN. Infero, intrudo. USUS: Sed quid ego ingero præterita?

INGIGNO, is, gēnūi, gēnūtum, ere, a. *Adhibetur tantum præter. tempore ac supino. Inculquer dès la naissance*. SYN. Ingenero. USUS: Ingenita naturæ virtus. Veri inveniendi cupiditatem nobis natura ingenuit.

INGLŌRIŪS, a, um, *Qui vit sans gloire*. SYN. Inhonoratus. (Honoratus. USUS: Vita inhonorata, ignobilis, ingloria. Cf. *Contemptus*.

INGLŪVIES, ei, f. *Voracité, gourmandise*. SYN. Voracitas. Cf. *Gula*, *Vorax*.

INGRĀTĒ, *En ingrat*. SYN. Animo ingrato, illiberaliter. USUS: Ingrate nostra facilitate abutuntur.

INGRĀTĪS, abl. adverbii loco sumptus. *A regret, à contre-cœur, contre le gré de*. USUS: Tuis ingratiss abibo (te invito ac repugnante). Cf. *Invitus*.

INGRĀTIS, *Malgré qqn*. SYN. Invito, cum mala gratia. (Cum bona gratia. USUS: Extorquendum est invito et ingratis, quod debet.

INGRĀTUS, a, um, *Ingrat*. SYN. Immemor beneficii, gratiæ. (Gratus. ADV. Crudeliter, imple. PHRAS. 1. Ingratus es, *vous êtes un ingrat*. Ingratum te præbes; ingrata agis; gratiam non refers; gratiam non reddis; gratiam a te non fero; officium in te requiro, desidero; officium non præstas; meis in te meritis non respondes; mea in te officia non rependis; officia officiis non compensas; memorem beneficii animum non præstas; in vitium animi ingrati incidisti; turpem ingrati animi culpam sustines; de referenda gratia parum es sollicitus, parum laboras, parum cogitas; referendæ gratiæ haudquaquam studiosus es. 2. Nihil pejus odi, quam animi ingrati vitium (VULG. Ingratitudinem), *je ne hais rien tant que l'ingratitude*. Nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpa; nullum hominum genus acerbius odi, acerbior insector odio, quam qui gratiam bene meritis non referunt; qui de gratia referenda minimum cogitant, parum laborant; cum omne crimen, tum vero prætermisæ gratiæ, neglecti officii culpa gravis admodum, molesta et odiosa mihi est; odi immemorem beneficii animum, et ingrati animi crimen detestor. USUS: 1. Nihil cognovi ingratus, in quo vitio nihil non mali inest. Ingrati animi crimen horreo. Ingratus animus. 2. Molestus, odiosus, *désagréable*. Si ingrata tibi sunt officia mea, non committam, ut tibi insanire videar. Cf. *Odiosus*, *Molestus*.

INGRĀVESCO, is, ere, n. *Croître, s'accroître, augmenter*. SYN. Glisco, cresco, gravius fio. ADV. Vehementius. USUS: Ingravescit dies malum. Annona ingravescit. Corpora defatigatione ingravescent. Cf. *Augeo*.

INGRĒDIOR, is, gressus sum, grēdi, d. *Entrer; marcher sur ou vers*. SYN. Intro, introeo, me infero, in eo, pedem infero, pedem pono, adeo, accedo. ADV. Audacius, æqualiter, paulo secius, pedetentim, penitus, similiter, tarde, timide. USUS: 1. Iter, causam, vitam honestam ingredi. Hoc die primum in spem libertatis ad dicendum ingressus sum. Vestigiis majorum ingredi. 2. Aggredior, incipio, *commencer*. Id nunc facere ingredimur. De iis dicere ingressus sum. Consilium, rationem vivendi, bellum ingredi. 3. Gradior, eo, *aller, marcher*. Libere ingredi. Hanc viam vix sine casu aliquo, aut prolapsione ingredi. Cf. *Incedo*, *Aditus*.

INGRESSIO, onis, f. *Entrée dans; marche*. SYN. Introitus, aggressio, incessus. EPITH. Obscura, antiqua, moderata. USUS: Interdum orationis cursus est incitator, interdum in oratione moderator.

INGRESSŪS, ūs, m. *Commencement, début; marche*. SYN. Incessus. USUS: Vestigiis odorari ingressus cujuspiam. Orationis vestigia ingressumque non vidi.

INGRŪO, is, ūl, ere, n. *Menacer, être imminant*. SYN. Impendeo. USUS: Periculum, metus, morbus ingruit. Cf. Immineo.

INGURGITO, as, avi, atum, are, a. — se, *Se précipiter, se ruir sur*. SYN. Infero, immitto. USUS: Se in copias alicujus, in multa flagitia ingurgitare, *se ruir sur la fortune de qqn, se plonger dans tous les vices*. Cf. Immergo.

INHĀBILIS, e, gen. com. *Inhabile*. SYN. Ineptus.

INHĀBITĀBILIS, e, gen. com. *Inhabitable*. SYN. Vastus, incultus, desertus.)(*Habitabilis*.

INHĀBITO, as, avi, atum, are, n. et a. *Habiter dans*. SYN. Habito.

INHĀREO, es, hāsi, hāsum, ere, n. *Rester attaché à, adhérer*. SYN. Hæreo, insideo. ADV. Penitus. USUS: Animi corporibus inhærentes. Inhæret visceribus dolor. Inhæret id in mentibus omnium. Cf. Hæreo, Adhæreo.

INHĀLO, as, avi, atum, are, a. *Exhaler*. SYN. Exhalo, afflo. USUS: Tetterimam nobis popinam inhalabas.

INHIBEO, es, ūl, Itum, ere, a. *Retenir, arrêter*. SYN. Cohibeo, coerco. USUS: Inhibere remos, remiges. An te non inhibet vox miserorum? Cf. Cohibeo, Comprimo, Coerco.

INHIBITIO, ōnis, f. *Action de retenir*. USUS: Inhibitio remigum, *action de ramer en sens contraire*.

INHIO, as, avi, atum, are, n. *Désirer avec ardeur*. USUS: Uberibus puer inhians. Cf. Desidero, Aspiro, Capto, Aucupor.

INHONESTĒ, *Malhonnêtement*. SYN. Spurge.

INHONESTUS, a, um, *Malhonnête*. SYN. Turpis.)(*Honestus*. PHRAS. Patrem senio confectum deserere, inhonestum est, *abandonner un père accablé de vieillesse est un crime honteux*. Non decet, non convenit, haud æquum est; nefas est, iniquum est; flagitium est; minime honestum, minime rationi consentaneum est. Cf. Decet, Turpis. USUS: Quæ honeste nominari non possunt, inhonestissima sunt.

INHONORĀTUS, a, um, *Qui n'a pas reçu de récompense*. SYN. Inglorius.)(*Honoratus*. Cf. Vilis.

INHORRESCO, is, horrui, ere, n. *prop. Se hérissier, devenir effrayant (par l'obscurité)*. USUS: Inhorrescit mare, tenebræ conduplicantur, *la mer se couvre de ténèbres*. Cf. Horror.

INHOSPĪTĀLIS, e, gen. com. *Inhospitalier*. SYN. Desertus, incultus, asper.

INHOSPĪTĀLITAS, atis f. *Inhospitalité*. EPITH. Domestica, molesta, impudens,

crudelis, moderata. USUS: Inhospitalitas est opinio vehemens, fugiendum esse hospitem.

INHŪMĀNĒ, *Durement*. SYN. Inhumaniter.

INHŪMĀNITAS, tātis, f. *Dureté, cruauté*. SYN. Immanitas, crudelitas. USUS: Mansuetudinem in inhumanitatem convertere. Cf. Crudelitas.

INHŪMĀNITER, *Durement*. SYN. Inhumane.

INHŪMĀNUS, a, um, *Inhumain, cruel*. SYN. Crudelis, communi hominum sensu carens, asper, ferus, durus, difficilis, agrestis; morum insuavium, vitæ communis ignarus; humanitatis expers, immemor, nunquam particeps; inops humanitatis et inurbanus; ab humanitate derelictus. PHRAS. 1. Homo ferus et inhumanus est, *cet homme est barbare et inhumain*. Nihil tam ferum ac inhumanum, quam hominis hujus indoles asperima; humanitatem exuere videtur, ita difficilis aditus, gravis vultus, superba responsa, insolens est vita; summa morum acerbitate et immanitate natura omni humano generi insociabilis; ut feræ quædam nunquam mitescunt, sic immitis et implacabilis est ejus hominis animus et a cultu ac humanitate longissime remotus. Cf. Barbarus, Durus, Crudelis. 2. *Brasiliæ populi plane inhumani sunt, les peuples du Brésil sont tout à fait sauvages*. Brasiliæ gentes humanitatis immemores sunt; humanitatem omnem exuerunt, abjecerunt; omnem humanitatis sensum amisere, ab humanitate derelicti sunt; humanitatem a se omnem exstirparunt. USUS: In hoc animo nihil inhumanum, nihil agreste est. Cf. Agrestis.

INHŪMĀTUS, a, um, *Qui n'a pas reçu de sépulture*. SYN. Insepultus. USUS: Diogenes se inhumatum projici jussit.

INIBI, *Là (sans mouv.)*. SYN. Ibidem.

INIMICĒ, *En ennemi*. SYN. Infeste, inimico animo.)(*Amice*. USUS: Infestissime, inimicissime agere, contendere cum aliquo, insectari aliquem.

INIMICITIA, f. *Inimitié*. SYN. Simultas, alienatio, disjunctio. EPITH. Aperta, summa. PHRAS. 1. *Graves inimicitias inde habebis, vous vous ferez par là d'implacables ennemis*. Graves inimicitias suscipies, subibis, adibis; grandes tibi inimicitiae erunt, nascentur; ad inimicitias graves venies, descendes; intercedent tibi cum aliis graves inimicitiae; grave odium adversus te concitabis; odium subibis, incurres acerbissimum; habebis tibi infensos multos; gerendæ tibi erunt, exercendæ capitales inimicitiae; ab inimicitia tua eam ob rem deficient plurimi, et societatem dissolvent; in similitate non cum paucis eris; plurimos a te avertes; alii ex aliis se a conjunctione tua avellent; non pauci alieno in

te erunt animo, seseque a te disjurgent; infestis deinceps animis dissidebitur; inimicitias graves contrahas; alia ex aliis simulatas incidet, atrocioribus inimicitia certaminibus exercenda. Cf. Amicitiam dissolve, Odium. 2. Ponite tandem inimicitias, *réconciliez-vous enfin*. Inimicitias tandem candide et simpliciter ponite, deponite; exstinguite veteres similitudes; inimicitias diuturnas caritati patriæ condonate; discedite tandem ab inimicitis et odiis inveteratis, vosque ex inimicitia in gratiam revocate. Cf. Amicitiam redintegro, Concilio. USUS: 1. Inimicitias appetere, *concevoir, avoir de la haine*. Indicere, concipere, denuntiare; ad inimicitias vocare. 2. Inimicitias capere, *se faire des ennemis*. Suscipere, adire, subire, habere, exercere, gerere; ad inimicitias venire, descendere; inimicitia mihi tecum sunt, intercedunt. 3. Inimicitias deponere, *se réconcilier*. Poneré, patriæ concedere inimicitias; ab inimicitis discedere. Cf. Odium.

INIMICUS, a, um, *Ennemi*. Item:

INIMICUS, i, m. *Ennemi*. SYN. Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus, obtricator. EPITH. Acer, acerbus, communis, gravis, incolumis, innocens, magnus, odiosus, paternus, pecuniosus, potentissimus, valens, verecundus, voluntarius. ADV. Acrisius, aperte, crudeliter, graviter, valde, usque eo. PHRAS. Inimicus est perpetuus, *c'est un ennemi éternel*. Alienissimo est a me animo; inimicissimum se mihi reddidit; animum ostendit mihi crudeliter inimicum; immortales in me gerit, exercet iras; infestissimus est meis fortunis et laudibus; inimicitias jam diu susceptas et, ut videtur, posteris tradendas, pertinacissime persequitur; resident etiamnum in animo ejus graves atrocesque inimicitia; sunt mihi cum eo homine inimicitia et veteres et atrocibus celebratæ certaminibus; odio me insectatur capitali; adversario illo utor gravi sane et infenso, qui, quidquid virium habet et acerbatis, id totum in me confert ac effundit; qui adversatur mihi acerrime et gravissime; qui mihi pestem ac perniciem molitur, exitum machinatur; qui totus incumbit in meam perniciem; me ubique meaque commoda oppugnat; nullam adversus me injuriam prætermittit. Cf. Hostis, Odium, Injuria. USUS: Aspirare te non potest, adeo inimico in te est animo.

INIQUE, *Injustement*. SYN. Injuste. USUS: Ita iniquissime comparatum est; iniquissime expulsus. Inique, contra jus fasque agere.

INIQUITAS, atis, f. *Injustice*. SYN. Injuria. EPITH. Tanta.) *Æquitas*. USUS: Æquitas certat cum iniquitate. Habet ea res magnam iniquitatem. In tanta hominum perfidia et iniquitate vivimus. Cf. Injuria.

INIQUUS, a, um, *Injuste, méchant*. SYN. Injustus, injurius, inimicus, non habens æquitatem. ADV. Obscurius, valde.) *Æquus*. USUS: Quæ res iniquissima et acerbissima est, nec ferenda. Homo natura asper, et omnibus iniquus; iniquo infestoque animo intueri alicum; iniquo loco ad hostes subire, *attaquer les ennemis dans une position défavorable*. Cf. Injustus, Inhonestus.

INITIA, orum, n. pl. *Mystères de Cérès*. SYN. Sacra Cereris.

INITIO, as, avi, atum, are, a. Sæpius usurpat passiva voce. *Être initié*. SYN. Inauguror, consecror, devoveor, sacris imbuor. USUS: Initiari sacris. Sacra initiata, et devota.

INITIUM, ii, n. *Principe*. SYN. Principium, fundamentum, elementum. EPITH. Accommodatum nature, falsum. PHRAS. 1. Hæc erant initia doctrinæ nostræ, *tels étaient les fondements de notre doctrine*. Hæc erant incunabula doctrinæ nostræ; hæc primæ origines et elementa studiorum nostrorum; ab his profecta initis est doctrina nostra; hæc principia erant, et quædam quasi semina doctrinæ nostræ; hæc doctrinæ erant primordia; hæc rudimenta, hæc prima velut vestigia ac lineamenta erant doctrinæ nostræ. Hoc a fonte omnis nostra doctrina manavit. 2. Adhuc inter initia hæremus operum, *nous sommes encore au commencement de nos travaux*. Adhuc in operum primordio stamus; non in exitu, sed in limine operum nostrorum stamus; vestibulum magni operis ingressi sumus; longe absumus a metis, vix e carceribus digressi; informatam habemus operis totius molem, non perfectam. 3. Ab initio mundi, *depuis le commencement du monde*. Ab orbe condito; ab ultima mundi origine; post hominum memoriam; post natos homines. 4. Belli initium satis fortunatum fuit, *le début de la guerre fut assez heureux*. Lætissima erant armorum principia; initia belli res se dabant optimæ; primo belli progressu satis felices fuimus; belli primordium satis lætum erat; in limine, exordio, ingressu belli res nostræ habebant satis belle; principio belli res ex sententia gestæ; sub belli primordia optatis fortuna respondit. Cf. Successus. USUS: Belli initium ducere, capere, sumere a levibus præliis. Belli initium inde profectum est, quod; levi ex principio magnum bellum conflatum est, sed ut initia inchoavimus, ita persequenda sunt cœpta. Bonis initiis opus male finit. Ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. Ut se dant initia, *comme on commence*. Cf. Incipio, Inchoo, Exordium.

INJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter dans; faire naître, susciter*. SYN. Objicio, immitto. USUS: Dubitationem alicui et scrupulum injicere. Cogitationem alicui, ardorem,

spem, metum, religionem, cupiditatem injicere. Frenos furori alicui manus injicere. Cf. Impono.

INJŪCUNDITAS, atis, f. *Défaut d'agrément*. SYN. Asperitas.

INJŪCUNDĒ, *Désagréablement*.)(**Jucunde**.

INJŪCUNDUS, a, um, *Désagréable*. SYN. Insuavis, acerbus. USUS : Labor mihi minime injucundus. Cf. Odiosus, Molestus.

INJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Imposer; susciter*. SYN. Impono, affero, importo. USUS : Aliquid damni reipublicæ; servitutum alicui, onus, necessitatem injungere.

INJŪRĀTUS, a, um, *Qui n'a pas juré*. SYN. Qui non juravit, sine jurejurando. USUS : Tibi vel injurato credendum. Lingua juravi, mentem injuratam gero.

INJŪRIA, æ, f. *Injustice*. SYN. Iniquitas.)(**Jus**, beneficium. PHRAS. 1. Injuriam alicui facere, *causer à qqn du préjudice*. Injuriam alicui inferre, afferre, imponere, conflare; injuria alicui afficere, onerare, lacerare, lacerare, vexare, exagitare, insectari; injuriam jacere, mittere in alicui; injuriosius tractare alicui; patientiam alicuius tentare; ejus patientia abuti; injuriam alicui contendere; injuriis alicui maledictis proscindere, lacerare, configere; injuriis ac maledictis appetere alicui, incessere, jactare, violare, provocare. 2. Gravem a te passus sum injuriam, *j'ai souffert de votre part une grande injustice*. Injuriam a te accipi gravissimam; a te orta, nata est mihi illa injuria; gravi injuria a te afflicti sum; hæc mihi a te oblata, imposita est injuria; iniquius a te mecum est actum; injuriosus sane in me fuisti et iniquior; injuriose me tractasti; injurium, injuriosum, iniquum, gravem te sensi, expertus sum; gravem abs te pertuli injuriam; graviter læsus, offensus sum; gravem a te molestiam accepit animus meus; gravi a te injuria affectus, laceratus, provocatus sum; appetitus injuria sum nullo meo merito, nulla mea culpa, nihil tale meritis; injuriose, acerbe, inique, contra jus omne, contra, quam meritis sum, immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis culpæ expertem, ab omni vacuum culpa me tractasti. 3. Injuriam ulciscar, *je vengerai mes injures*. Persequar tot tuas in me injurias; parem brevi pro injuria gratiam referam; par pari referam; merita meritis compensabo; erit propediem, cum idem tibi reponam; cum pari te munere remunerabor; is sum, qui injuriam facile referre possim; feres a me, quod intulisti; impune tibi non erit, non abibit sic, quod injuria me affeceris; impunita non erit, inulta non relinquetur injuria tua. Memorem me injuriæ senties, experieris. Cf. Ulciscor, Impune. 4. Adversus injuriam se defendit, *il s'est défendu contre l'injustice*. Injuriam magno

animo propulsavit; ab injuria hominem deteruit; injuriis restitit animo præsentis; ea injuria ut se levaret, nihil non egit; eam ut a se injuriam prohiberet, depelleret, ab injuria hominem ut detraheret, ut illa is, injuria abstineret, presentia animi effecit. 5. Injuriam æquo animo pertulit, *il a supporté cette injustice avec courage*. Plagam illam eo animo accepit, par ut injuriæ videretur; injuriam eo animo tulit, passus, perpassus est, tanquam ad se nihil ea pertineret; Cf. Patior, Fero. 6. Injuriam omnium obliviscor, *j'oublie toutes les injustices*. Injurias omnes oblivione contero; omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo deleo; animus ultionem non spectat; ultionis consilium omne libenter abjicio, omitto, depono; ab ulciscendi consilio animum abduco; non persequar injurias meas; injuriæ eæ omnes in amicitia gremio sunt sepultæ. Cf. Obliviscor. USUS : 1. Injuria est, quæ aut pulsatione corpus, aut convitio aures, aut aliqua turpitudine vitam alicuius violat. Injuria duobus modis fit : vi et fraude. 2. Immerito, *à tort*. Non injuria suspectus es. Cf. Convitium, Contumelia, Ignominia.

INJŪRIOSĒ, *Injustement*. SYN. Per contumeliam, contumeliose.)(**Jure**. USUS : Temere atque injuriose de aliquo suspicari.

INJŪRIOSUS, a, um, *Injuste*. SYN. Injurius. USUS : Injuriosa et facinorosa vita. Cf. Injuria.

INJŪRIUS, a, um, *Injuste*. SYN. Iniquus.

INJUSSŪS, ūs, m. (adhibetur tantum abl.) *Sans l'ordre de*. SYN. Sine jussu, auctoritate, concessu.)(**Jussus**. USUS : Injussu populi hoc fecisti.

INJUSTĒ, *Injustement*. SYN. Inique, injuriose, contra fas. USUS : Injuste in quamquam impetum facere.

INJUSTITĪA, æ, f. *Injustice*. SYN. Iniquitas. EPITH. Capitalior, moderata.)(**Justitia**. USUS : Injustitiæ duo sunt genera, alterum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis, quibus inferunt, non propulsant injuriam.

INJUSTUS, a, um, *Injuste*. SYN. Iniquus, injurius, injuriosus, immeritus, non debitus.)(**Justus**. ADV. Dupliciter. USUS : Qui perniciosa et injusta populus jussa describit. Vir maleficus natara, et injustus. Ira non injusta, sed merita et debita. Injustum onus alicui imponere. Cf. Injuria.

INNASCŌR, ēris, natus sum, nasci, d. *Naitre dans*. SYN. Ingignor. USUS : Quibus recta ratio constansque innascitur.

INNĀTO, as, are, n. *Nager dans*. USUS : Pisciculi in concham innatant. Cf. Nato.

INNĀTUS, a, um, *Naturel, inné*. SYN. Insitus, ingenuus, ingeneratus.)(**Assumptus**,

adventitius. USUS : Innata est homini probitas, vel potius insita.

INNÄVIGÄBILIS, e, gen. com. *Qui n'est pas navigable.*

INNECTO, is, nexūi, nexum, ere, a. *Lier avec.* SYN. NECTO.

INNITOR, ōris, nixus vel nisus sum, niti, d. *S'appuyer sur.* SYN. Inclinator, reclinator. PHRAS. In te uno republica innititur, la république s'appuie sur vous seul, c-à-d., vous êtes le seul soutien de la république. Tuum est fulcire labefactatam rempublicam. In te uno nititur salus civitatis; in te uno, atque in spe consilii tui requiescit; fortunæ omnium nostrum tuæ fidei innituntur. USUS : Fortuna hostium uni viro innititur. Republica in tuis humeris innititur.

INNO, as, avi, are, n. et a. *Nager dans.* SYN. Innato.

INNOCENS, entis, omn. gen. *Innocent.* SYN. Qui nihil nocet, qui nulli injuriam facit, integer, culpa vacans, ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat; ab omni culpæ suspicionem remotissimus, nullius probi compertus, a culpa vacuus, crimine innoxius. PHRAS. 1. Innocens sum in ea causa, je suis innocent dans cette affaire. Longe remotus a culpa sum; procul absum ab ejus rei culpa; culpa careo; culpa vaco; culpam ejus rei non sustineo; expers culpæ sum; affinis culpæ non sum; purus a culpa sum; tam absum a culpa, quam qui maxime; culpæ ejus mihi non sum conscius; extra culpam sum; in culpa non sum; in me conferri culpa non potest; culpa ea in me conferenda, mihi assignanda, adscribenda, attribuenda non est; ejus rei culpa hære in me non potest; abest a me ea culpa longissime; abhorret ab ea culpa vitæ meæ institutique ratio; procul a me hæc culpa est; extra noxam sum; is sum, quem nulla ejus culpæ suspicio violaret. 2. Innocentem accusas, vous accusez un innocent. Insontem, immerentem, nullo meo merito, injuria, injuste, inique, contra jus et æquum in crimen vocas; nihil peccavi, nihil admisi, nullo me scelere adstricti, abs te tamen accusor; expertem, criminis innoxium me exagitas; vacuum a culpa in judicium vocas, reum facis, persequeris; tu me sine causa, immerito in culpam vocas, in infamiam adducis. Cf. Accuso. 3. Multi innocentes condemnantur, on condamne bien des innocents. Sæpe, qui culpam non admiserunt, judicio, judicium sententiis damnantur; multi falso scelere damnantur; multi oblati falso crimine insontes opprimuntur; multi nullius probi comperti, in quibus nullus inest peccati infamia, innoxii damnantur; multi immerita damnatione afficiuntur, iniquis judiciis circumveniuntur, opprimuntur, expertes culpæ criminis penas luunt. USUS : Innocens dicitur, non qui leviter nocet, sed

qui nihil nocet. Vir innocens, integer, religiosus. C. Integer.

INNOCENTER, *Honnêtement, d'une manière irréprochable.* USUS : Vita innocenter acta.

INNOCENTIA, æ, f. *Innocence, intégrité, vertu.* SYN. Integritas vitæ et morum. EPITH. Par, singularis, vetus, summa. USUS : Innocentia est talis affectio animi, quæ noceat nemini. Vir summa integritate et innocentia. Cf. Integer.

INNOCŪS, a, um, *Inoffensif, qui ne fait pas de mal.* SYN. Innocens.

INNOVO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler.* SYN. Renovo, novum facio.

INNOXIUS, a, um, *Innocent, vertueux; qui n'est prouvé pas de dommage, sain et sauf.* SYN. Innocens. Cf. Innocens.

INNOMERABILIS, e, gen. com. *Innombrable.* SYN. Innumerus, infinitus numero, quod omnem excedit numerum. USUS : Infinita vis innumerabilium atomorum. Cf. Multi.

INNOMERABILITAS, atis, f. *Nombre infini.* USUS : Innumerabilitas atomorum.

INNOMERUS, a, um, *Innombrable.* SYN. Innumerabilis.

INNŌ, is, ōi, ere, n. *Faire signe.* SYN. Nutu aliquid significo, nutu capitis loquor. USUS : Huic aditum modo patefacio et innuo.

INNUPTUS, a, um, *Qui n'est pas marié.* SYN. Non nuptus.) (Nuptus. USUS : Paris Helenam innuptis junxit nuptiis, Paris se lia à Hélène par un hymen infortuné et coupable.

INOBSŪRO, as, are, a. *Obscurcir.* SYN. Infusco.) (Declaro, illustro.

INOFFENSUS, a, um, *Qui ne heurte pas, qui ne rencontre pas d'obstacle.* USUS : Pedem inoffensum referre, revenir sans encombre.

INOFFICIŌSUS, a, um, *Qui manque d'égards.* SYN. Inhumanus, illiberalis. Cf. Illiberalis.

INŌPIA, æ, f. *Manque, disette.* SYN. Egestas, indigentia.) (Copia. EPITH. Magna, summa, tanta. PHRAS. Caesar Hispaniensi bello Pompeii copias ad summam inopiam redegit, César, dans la guerre d'Espagne, réduisit les troupes de Pompée à la dernière extrémité. In summas angustias compulsi; in maximas omnium rerum difficultates conjecit; copias eo redegit, ut omnium rerum penuria laborarent; ut inopia premerentur et conficerentur extrema; ut rerum omnium inopia pessime acciperentur; ut in maximis angustis ac difficultatibus versarentur; ut nullis non incommotis afficerentur; ut plurima incommoda sustinerent; ut summis cum incommotis conficari cogerentur. Cæsar Pompeii copias ad rerum omnium egestatem adduxit;

non solum ad summam rerum bellicarum indigentiam, sed ad extremas quotidiani victus angustias redegit. Cæsar Hispaniensi bello id egit maxime, ut Pompeii copiis arctiora in dies fierent omnia. Cf. Annona. 2. Inopiam sublevare, *soulager la misère*. Mederi inopiam; rebus mature occurrere; tutari inopiam; incommodum novis commodis sanare; inopia levare. USUS: Aliquem ad inopiam redigere. Inopia consilii laborare. Inopiam æquo animo ferre ac tolerare. Inopia oratoris et jejunitas. Cf. Egeo, Pauper.

INOPINANS, antis, omn. gen. *Pris au dépourvu, surpris*. USUS: Multos in agris inopinantes deprehendit.

INOPINÂTE, *Inopinément, à l'improviste*. USUS: Inopinate, præter spem accidit. Cf. Casu.

INOPINATUS, a, um, *Inattendu, imprévu*. SYN. Nec opatus, improvisus. USUS: Omnia repentina et inopinata graviora. Dictu inopinatum atque mirabile. Ex inopinato observare aliquem. Cf. Improvisio.

INOOPORTŪNUS, a, um, *Peu convenable, peu favorable*. SYN. Alienus, incommodus.) Opportunus. USUS: Sedes eo in loco non inopportuna sermoni nostro.

INOPS, opis, omn. gen. *Pauvre, dépourvu de*. SYN. Pauper, nudus, impotens.) Abundans. USUS: Inops rei alicujus, *vel a re aliqua*. Inops ærarium et exhaustum. Humanitatis inopset inurbanus homo. Cf. Pauper, Inopia.

INORDINATUS, a, um, *Mal ordonné, confus, en désordre*. SYN. Perturbatus, confusus.) Ordinatus. USUS: Ex inordinato in ordinem reducere.

INORNÂTE, *Sans ornement*. SYN. Incul-te, ineleganter.

INORNATUS, a, um, *Peu orné, grossier, sans art*. SYN. Inconditus, incomptus, agrestis, rudis, horridus, sine nitore et palæstra.) Ornatus. USUS: Inornata mulier, oratio. Nuda et inornata inventio. Cf. Incultus.

INPRIMIS, mel.: **IMPRIMIS**, *Avant tout, d'abord*. SYN. Cumprimis. USUS: Imprimis te amo. Argumentum imprimis firmum.

INQUAM, *Dis-je*. SYN. Dico, ut dixi, ut institui dicere. USUS: Hoc, inquam, dico.

INQUIES, etis, omn. gen. (*Très-rare aux cas obliques*). *Remuant, agité, inquiet*. SYN. Inquietus. USUS: Humanum genus inquietes et indomitum. Cf. Inquietus.

INQUIËTATIO, onis, f. *Mouvement, agitation*.

INQUIËTO, as, avi, atum, are, a. *Agiter, inquiéter*. SYN. Turbo. Cf. Inquietus.

INQUIËTUS, a, um, *Remuant, turbulent*. SYN. Turbulentus. PHRAS. 1. Homo est inquieto plane ingenio, *cet homme a*

l'esprit remuant. Sine furore ac amentia consistere ejus animus non potest; nec vigilans, nec in somnis mente consistit; acer, ad vim promptus, ad seditionem paratus, turbulenter et turbide facit omnia; vir moribus turbidus, et ingenio minime otium patiente; homo impiger, factiosus, novarum rerum avidus, cui solemne nihil, cujus ea una agendi ratio, nihil neque intactum, neque quietum pati, omnia agitare, qui moveri omnia, quam senescere malit. 2. Curæ hominem inquietum reddunt, *ses soucis l'inquiètent*. Inopia rerum et scelorum conscientia indies magis ejus animus agitur; agitant hominem imminentium rerum tristes imagines; nec somnum capere, nec pati quietem potest. Cf. Cura. USUS: Ingenio inquieto, et ad novas res avido.

INQUILINUS, i, m. *Locataire*. SYN. Qui in ædibus alienis habitat, præsertim conductus. USUS: Non inquilini solum sed et mures ex ædibus migrarunt. Philosophia inquilina.

INQUINÂTE, *Sans pureté*. SYN. Barbare, incompte, prave.

INQUINO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, salir*. SYN. Contamino, fædo. USUS: Vitiis se, flagitiis, omnibus scelerum sordibus, libidinibus inquinat. Famam alicujus criminibus, humanitatem civitatis sævitia inquinare. Voluptatibus inquinari. Cf. Maculo.

INQUIRO, is, quisivi, quisitum, ere, a. et n. *Rechercher soigneusement*. SYN. Perquiro, indago. USUS: In se, in civium mores, in reum inquirere. Inquirere in ea, quæ memoriæ sunt prodita. Cf. Indago.

INQUISITIO, onis, f. *Recherche attentive, investigation*. SYN. Disquisitio, investigatio veri. EPITH. Prænuntia, propria. USUS: Reus absens contra inquisitionem accusationis est defensus.

INQUISITOR, oris, m. *Juge instructeur*. SYN. Quæsitior. USUS: Reorum inquisitorem sapientem esse decet.

INSANABILIS, e, gen. com. *Incurable*. SYN. Desperatus; quod curationem, medicinam non admittit. USUS: Morbus, plaga, contumelia insanabilis. Cf. Desperatus.

INSANĒ, *A l'exès, à la folie*. SYN. Vehementer, cum impetu.

INSANIA, æ, f. *Folie*. SYN. Furor. EPITH. Non mediocri, molesta naturalis, præstans, ridicula, tolerabilis, utilis. PHRAS. 1. Vi doloris in eam insaniam incidit, ut mentem inde nunquam receperit, *qu'il n'a plus jamais recouvré l'intelligence*. Vi doloris ita a mente discessit, ita mentem perdidit, ita sibi excidit, insanie morbo ita affectus est, ita de potestate mentis exiit, ita mente

motus est, ita de mente deturbatus est, ita a mente desertus est, ut rationem in perpetuum amiserit; ut ad sanitatem inde nunquam redierit; ut furorem deinceps nunquam deposuerit; ut ad bonam mentem revocari nunquam potuerit; ut a furore et dementia nunquam se ad sanitatem retulerit; ut illum postea nemo ratione praeiudicium viderit; ut nunquam postea convalesceret. 2. *Lia amisit eum ad insaniam adegit, la perte de son procès l'a rendu fou.* Mentem illi exturbavit; de sanitate illum ac mente deturbavit; in rabiem hominem egit; ad insaniam impulit, adegit, redégit; mentem illi emovit omnem. **USUS:** Insania est mentis aegrotatio et morbus. In insaniam incidere. Aliquem ad insaniam adigere. Insania et dementia deflagrare. **Cf.** Furor, Deliro, Delirus, Amens.

INSANIO, *is, ivl vel il, itum, iré, n. Être fou.* **SYN.** Desipio, furo, mentem amitto, mente captus sum, sanus non sum, deliro. **ADV.** Apertissime. **USUS:** Inter omnes, qui insaniant, insanissimus. In alienos insanus insaniisti. **Cf.** Furor, Deliro.

INSANUS, *a, um, Fou, insensé.* **SYN.** Non sanus, amens, furens; fanaticus, vesanus, alienus a mente; a sanitate, a se ipso discedens; remotae mentis; mentis impos. **PHRAS.** Insanus est, *il est fou.* Praecepta amentia fertur; mente captus est; tragico Oreste et Athamante dementior, et vinculis constringendus; a mente desertus; lymphato similis; a ratione aversus; mens eum reliquit; mens a sua illi sede locoque dejecta est; in potestate mentis non est; de potestate mentis, de consilio, de ratione, de mente exiit; de sanitate, de statu mentis deturbatus est; a mente discessit; mens illi sua a sede dimota est. **Cf.** Furiosus, Delirus, Deliro, Insania. **USUS:** Homo fraternis flagitiis, sororis stupris insanus.

INSATIABILIS, *e, gen. com. Insatiable.* **SYN.** Insaturabilis. **USUS:** Insatiabili gaudio completur. Insatiabilis voluptas, cupiditas.

INSATÜRABILIS, *e, gen. com. Insatiable.* **SYN.** Insatiabilis. **USUS:** Insaturabile abdomen.

INSATÜRABILITER, *Sans pouvoir être rassasié.* **SYN.** Sine satietate.

INSCENDO, *is, di, sum, ere, n. et a. Monter sur.* **USUS:** Inscendere in arborem.

INSCIENS, *entis, omn. gen. Qui ne sait pas, qui ignore.* **SYN.** Imprudens. **USUS:** Insciens fecisti, an sciens? **Cf.** Imprudens.

INSCIENTER, *Avec ignorance.* **SYN.** Imprudenter.

INSCIENTIA, *ae, f. Ignorance.* **SYN.** Inscitia, ignorantia. **EPITH.** Multa. **USUS:** In maximis mihi erroris et inscientiae

tenebris lumen praetulisti. Inscientia multa versatur in vitio. **Cf.** Ignorantia.

INSCITĒ, *En ignorant, maladroitement.* **SYN.** Imperite. **USUS:** Inscite nugari.

INSCITIA, *ae, f. Ignorance, sottise.* **SYN.** Inscientia, imprudentia, stultitia. **EPITH.** Miserabilis, summa. **USUS:** Ineuntis aetatis inscitia senum prudentia est regenda. Magna est in illo inscitia.

INSCITUS, *a, um, Ignorant, sot.* **SYN.** Inelegans, male compositus et absurdus. **Cf.** Ineptus.

INSCIUS, *a, um, Ignorant, qui ne sait pas.* **SYN.** Insciens, rudis, imperitus; imprudens. **USUS:** Tu me ignaro, inscio, nec opinante hoc ausus es? Non sum inscius, magnam esse historiae utilitatem. **Cf.** Ignarus.

INSCRIBO, *is, scripsi, scriptum, ere, a. Écrire; orner d'une inscription.* **SYN.** Incido, imprimo, mando litteris, in codicem refero. **USUS:** Vestris monumentis, in vestris monumentis nomen suum inscripsit. Libellum meum Oratorem inscripsi. Epistola patri inscripta. Sibi aliquid in animo inscribere. **Cf.** Scribo.

INSCRIPTIO, *onis, f. Inscription.* **SYN.** Titulus. **EPITH.** Plenior, praecleara, falsa. **USUS:** Decernere alicui statuum cum inscriptione praecleara.

INSCULPO, *is, psi, ptum, ere, a. Graver sur ou dans.* **SYN.** Incido, imprimo, inscribo. **USUS:** Res animo insculptas habere. Omnibus insita est et insculpta Deorum notitia. Natura insculpsit in mentibus nostris. **Cf.** Scalpo.

INSECO, *as, cūl, ctum, are, a. Couper.* **SYN.** Incido, seco. **USUS:** Aliquem dentibus insecare, *déchirer qqm avec les dents, le mordre.*

INSECTATIO, *onis, f. Poursuite, attaque.* **USUS:** Abstinere aliorum insectatione.

INSECTOR, *aris, atus sum, ari, d. Poursuivre, attaquer.* **SYN.** Insector, insequor; peto, agito, exagito. **ADV.** Inimice, insolenter, petulantissime, vehementer. **USUS:** Clamore aliquem; contumeliis, minis, male dictis insectari. Insector ultro et insto accusatori et urgeo. Misericordiam fortunam insectari. **Cf.** Agito, Vexo, Inimicus.

INSEDATUS, *a, um, Soulevé.* **SYN.** Commotus. **USUS:** Insedatum genus hominum.

INSEPUTUS, *a, um, Non enseveli.* **SYN.** Inhumatus. **USUS:** Miseri et insepulti acervi civium.

INSEQUOR, *aris, secutus sum, sequi, d. Suivre, poursuivre.* **SYN.** Insector, sequor, persequor, subsequor, excipio. **ADV.** Acriter, longius, undique, necessario. **USUS:** Insequor fugientem. Insequi aliquem stricto gladio.

Quæ non insequens hora antecedente populo Romano illuxit Cf. Sequor.

1. **INSĒRO**, *is, sērūl, sērtum, ere, a.* *Mettre dans, insérer.* SYN. Impono, immitto. USUS: Pueris cibum in os inserere. Collum in laqueum, manum in peram inserere. 2. **IMMISECO**, *mēter.* Deos minimis rebus, alsa veris, se negotiis inserere.

2. **INSĒRO**, *is, sēvl, situm, ere, a.* *Semer, sinter.* USUS: Inserere oleam vitibus.

INSERVIO, *is, ivi vel ii, itum, ire, n.* *Donner ses soins, s'appliquer à.* SYN. Servio, operam do *vel* navo. ADV. Fideliter, studiose. USUS: A quo plurimum sperant, huic plurimum inserviunt. Inservire suis commodis, reipublicæ commodo, alterius honori, voluptati, auribus. Cf. Servio.

INSIDĒO, *est, sēdl, sēssum, ere, n. et a.* *Être assis ou silud sur, se fixer sur, occuper.* SYN. Hæreo, inhæreo. ADV. Penitus. USUS: Macula in republica insidet penitus et inveteravit. Ita tibi insidet suspicio, ut penitus evelli non possit. Insidet in animo dictum, opinio, dolor.

INSIDIÆ, *arum, f. pl.* *Emboscade, embûche.* SYN. Fraus. **EPITH.** Abstrusæ, clariores luce, crudeles, domesticæ, fictæ, manifestæ, mediæ, multæ, nefariæ, occultæ, præsentæ, quotidianæ, tantæ ac tam absconditæ, urbanae. **PHRAS.** 1. *Insidias illi struxit, il lui a dressé des embûches.* Insidias fortunis ejus tetendit, molitus, machinatus est; laqueos ejus fortunis non paucos tetendit; dolum ejus capiti alium ex alio nexuit; insidias in ejus caput ac fortunas non semel comparavit; caput ejus non semel clandestinis consiliis petiit, appetiit; aditum nefarius ad ejus direptionem consiliis præparavit; capiti ejus et fortunis imminuit. Cf. Insidior, Observeo. 2. *Ejus insidias vix effugit, il a eu de la peine à se dérober à ses embûches.* Prope aberat, quin in ejus insidias præcipitaret; ægre ejus tot petitiones ac laqueos declinavit; vix tot ejus ex insidiis elapsus est; vix periculum, quod capiti impendebat, depulit; vix occultas, quibus petebatur, insidias vitavit. USUS: 1. Insidias facere, *dresser une emboscade.* Insidias alicui tendere, ponere, instruere, parare, collocare. 2. In insidias incidere, venire, intrare, *tomber dans une emboscade.* 3. In insidiis considerare, subsidere, *se mettre en embuscade.* 4. In insidiis ponere, locare, collocare milites, *placer ses soldats en embuscade.* 5. Ex insidiis consurgere, *s'élever d'une embuscade.* 6. Insidias cavere, *éviter une embuscade.* Insidias antevenire, vitare, patefacere, detegere.

INSIDIATOR, *oris, m.* *Celui qui tend des pièges.* USUS: Insidiator bonorum.

INSIDIOR, *aris, atus sum, ari, d.* *Dresser des embûches.* SYN. Insidias facio, po-

no, tendo; periculum intendo; insidias adhibeo, molior, paro, comparo, instruo, machinor, loco, colloco, oppono, observo; vim *vel* arma intendo. **PHRAS.** Quibus plurimum fidebam, *il mihi insidiati sunt, mes amis les plus chers m'ont tendu des pièges.* Quorum ege fide nitebam plurimum, quorum esse minime dubiam et infirmam fidem existimabam, quorum in fide ponebam plurimum, *il mihi insidias fecerunt; il me insidiose tractarunt; insidiis me petiverunt, obsederunt, oppresserunt, prodiderunt; il mihi insidias collocarunt, compararunt; ex insidiis caput meum petiverunt; insidiis jugulum meum petiverunt; il mihi insidias, periculum, pestem, perniciem moliti sunt; il in perniciem meam incubuerunt; il vitam ferro atque insidiis appetivere; illi nefarios in caput meum homines subornarunt; multis me insidiis captivare; fraude ac insidiis de vita nefarie cogitarunt.* Cf. **Insidiæ.** USUS: Catilina insidiatus est.

INSIDIÖSE, *Perfidement.* SYN. Fraudulenter, ex insidiis. USUS: Insidiosissime et perfidissime tractare aliquem; insidiosere redire in gratiam.

INSIDIÖSUS, *a, um, Perfide.* SYN. Fraudulentus, dolosus, perfidiosus, simulator, fallax. USUS: Apertis inimicis resistere, insidiis amicis non credere. Cf. Insidior.

INSIGNE, *is, n.* *Insigne, ornement, parure.* SYN. Signum, indicium, nota, monumentum, ornamentum. **EPITH.** Clarissimum, obscurum, oppressum, regium, singulare. USUS: Fasces et securæ dignitatis insignia. Bulla ornamentum pueritiæ, insigne fortunæ. Omnia honoris, imperii insignia et ornamenta cecidere. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Toga pacis insigne et otii. Insignia et lumina orationis.

INSIGNIO, *is, ivi vel ii, itum, ire, a.* *Rendre remarquable, distinguer.* SYN. Signis noto, distinguo. USUS: Insignitæ notæ veritatis.

INSIGNIS, *e, Remarquable, illustre.* SYN. Manifestus, clarus; apertus; nobilis, nobilitatus, conspicendus, egregius, præstans; notatus. USUS: Vir genere insignis. Res ad laudem et gloriam insignis. Vir notis turpitudinis insignis. Insigne indicium mei in te amoris habes. Cf. Egregius.

INSIGNITE, *D'une manière remarquable.* SYN. Insigniter, aperte. USUS: Homo insignite improbus.

INSIGNITER, *Fortement, fort, beaucoup.* SYN. Insignite. USUS: Insigniter impudens. Insigniter aliquem diligere. Cf. Egregie.

INSILIO, *is, ūl, ire, n. et a.* *Sauter sur.* USUS: Insilire in equum.

INSIMULATIO, *onis, f.* *Accusation.* SYN. Accusatio.

INSIMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Accusar.* SYN. Accuso, criminor, arguo. ADV. Communitur, falso. USUS: Probris, flagitii insimulare alicui. Cf. Culpa, Culpō.

INSINUĀTIO, ōnis, f. *Action de s'insinuer; exorde insinuant.* USUS: Insinuatione ejusmodi esse debet, ut occulte per dissimulationem benevolam faciat auditorem.

INSINUŌ, as, avi, atum, are, a. *Faire entrer dans, introduire; s'insinuer.* SYN. In fluo, irrepo. ADV. Familiariter, penitus. USUS: Insinuare se et immergere in familiaritatem, consuetudinem aliorum. In sermonem, in causam se insinuare. Ut se insinuat improbus. Dolorem animis insinuare. Sol æstum per tecta insinuat.

INSIPIENS, entis, omn. gen. *Sot, déraisonnable.* SYN. Stultus, excors, vecors, sine corde et palato. USUS: Animus insipiens. Nihil insipiente fortunato intolerabilius. Cf. Stultus.

INSIPIENTER, *Follement, sottement d'une manière insensée.* SYN. Stulte.

INSIPIENTIA, æ, f. *Sottise.* SYN. Stultitia. USUS: Nullum insipientia majus malum est. Cf. Stultitia, Ineptiæ.

INSISTO, is, stitī, atum, sistere, n., *nonnunquam a. Sarriller.* SYN. Consisto. ADV. Importune. USUS: 1. Donec ad finem perveniat oratio, et insistat. Exercitus non refert pedem, sed insistet. Insistere singulis gradibus. 2. Urgeo, *appuyer sur, insister.* Curæ, rebus magnis, vestigiis majorum insistere. Munus suum, negotia, iter insistere. 3. Firmiter sto, *se tenir ferme.* Via lubrica, in qua insistere vix possis.

INSITIO, ōnis, f. *Action de greffer.* SYN. Consitio.

INSITIVUS, a, um, *Greffé; étranger, emprunté.* SYN. Insitus, non natus.

INSITUS, a, um, *Donné par la nature, naturel, inné.* SYN. Innatus, ingenuus, naturalis, ingeneratus; inhærens, inustus. (Assumptus, adventitius. USUS: 1. Quod est penitus insitum in moribus. Quod in animo penitus insitum est, et inñum. Huic populo libertas est insita. Insitæ et cognatæ in animo notiones. 2. Insertus, *incorporé, adopté.* In Læliorum gentem subito insitus. Cf. Hæreo.

INSOCIABILIS, e, gen. omn. *Insociable.* USUS: Homo omnibus insociabilis.

INSŌLENS, entis, omn. gen. *Fier, superbe, insolent; qui n'a pas l'habitude de.* SYN. Superbus, elatus, insolitus, imperitus. PHRAS. 1. Homo est ex honoribus admodum insolens, *ses dignités l'ont rendu fort arrogant.* Honores ei multam verborum jactationem excutunt; insolentia dominatus animos ei extulit; nemo hominem exultantem honoribus, sibi præfidentem, insultantem in omnes, insolenter se effrentem, satis contineat, aut

legum laqueis constringat. Quanta insolentia hominis, quantum fastidium? Qui ejus animi, quis impetus, quæ ferocia, quæ intemperies? Non privati insaniam sed regis insolentiam diceret; unius animos ac spiritus vix urbs capit, adeo jam diu per summam licentiam leges eludens magistratibus insultat. Ferocem honores faciunt, quoque impunitorem, eo effrenatorem. Nimius animis omnes spernit; ingenio ferox, et amicis fretus, secundis rebus immodestus et intolerabilis tantam sibi arrogantiam, tantos spiritus sumit, ut ferendus non videatur. Incedit per ora vulgi magnifice, seseque circumspicit. Animos mirum quantum tollit ex perpetuis honorum insignibus; insolentia est incredibili, insolentia effertur tanta, neminem ut præ se hominem putet; non jam civiliter nimis opibus ac continuatis magistratibus utitur; eo insolentiae progreditur, quam diuturna impunitate munivit, nullæ ut legum habentæ reprimere exultantem possint; ut alacer lætusque per medium forum volitet; quanta hominem ex secundis rebus insolentia cepit? USUS: 1. Honores insolentem te faciunt. 2. Insolitus, *nouveau, extraordinaire.* Nullum verbum insolens ponere audebat. 3. Imperitus, *insuetus, peu habile, ignorant.* Harum rerum plane sum insolens et ignarus. 4. Prodigus, *prodigue dissipateur.* Insolens in pecunia. 5. Molestus, *inmodéré.* In re pervulgata multum sum et insolens.

INSŌLENTER, *Fièrement, avec arrogance.* SYN. Immoderate, arroganter, superbe. USUS: Efferre se, gloriari insolenter.

INSŌLENTIA, æ, f. *Fierté, arrogance.* SYN. Intolerantia. EPITH. Singularis. USUS: Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Tanta insolentia, ut neminem liberum ducat. 2. Moveor loci insolentia, *la nouveauté du lieu me fait impression.* Cf. Arrogantia, Superbia.

INSŌLITUS, a, um, *Inaccoutumé.* SYN. Insolens, insuetus, novus, inusitatus, minime tritus, inexpertus. PHRAS. Insolito more, *contre la coutume.* Præter morem; non ex more; non ad exemplum aliorum; non ut mos erat; non ut mos fert. USUS: Insolitam lucem aspicere. Insolita gloria mihi advenit. Cf. Novus.

INSOMNIUM, ii, n. *Songe.* SYN. Somnium. USUS: Hæc metuo, ne insomnia sint.

INSPECTIO, ōnis, f. *Examen.* Nos nationem solum habemus, consules etiam inspectionem.

INSPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Examiner.* USUS: Me inspectante hoc fecisti.

INSPEŔANS, antis, omn. gen. *Qui n'espère pas.* USUS: Salutem insperantibus redidisti.

INSPEŔĀTUS, a, um, *Inattendu, inespéré.* USUS: Insperatum gaudium. Occasio insperata, nec opinata. Cf. Improvisus.

INSPERGO, is, ai, sum, ere, a. *Répandre, saupoudrer de.* SYN. Aspergo, respergo. USUS: Inspergere aliquem lingua. Molam ac vinum extis inspergere.

INSPICIO, is, pexi, pectum, ere, n. et a. *Visiter, inspecter.* SYN. Aspicio, conspicio, inspecto. USUS: Hortos, sedes, tabulam, agros inspicere. Quid discat puer, inspiciam sæpissime. Cf. Lustror.

INSPIRO, as, avi, atum, are, n. et a. * *Introduire.* USUS: Venenum inspirare, épancher son venin. Cf. Instinctus.

INSTABILIS, e, gen. com. *Inconstant.* SYN. Mutabilis. Cf. Inconstans.

INSTANS, antls, omn. gen. *Présent, actuel.* SYN. Præsens tempus, punctum temporis, vestigium temporis. USUS: 1. Fit ad punctum temporis, quod dicant, in instanti. 2. Imminens, imminet. Instans periculum.

INSTAR, A la ressemblance de, comme. SYN. Quasi. PHRAS. 1. Instar supplicis ad pedes et accedit, il se jeta à ses pieds en suppliant. Fortuna et specie supplicis; supplicis more ejus se pedibus advolvit; saluatio prima proxime formam supplicantis venerat. 2. Patruus illi instar parentis fuit, son oncle lui tint lieu de père. Patruus illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit; pro parente fuit. USUS: Navis instar urbis. Tu mihi es instar omnium. Latere est mortis instar. Cf. Quasi.

INSTAURATIO, onis, f. *Renouvellement.* SYN. Renovatio.

INSTAURATIVUS, a, um, *Renouvel.* USUS: Ludi instaurativi, jeux qui recommencent.

INSTAURO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler.* SYN. Renovo, redintegro, iteror. PHRAS. Ut animum instauravit, dès qu'il eut repris courage. Ut animum refecit, redintegavit; ut se collegit paululum; ut animum paulisper revocavit. USUS: Instaurare animum collapsum. Aciem, bellum, cædem instaurare.

INSTIGATIO, onis, f. *Action d'exciter.* SYN. Fervor, impulsio.

INSTIGO, as, avi, atum, are, a. *Pousser, exciter.* SYN. Sollicito, impello, incito, stimulo; stimulos animis subdo; stimulis concito; calcaria addo, admoveo; incendio; tanquam quibusdam verborum tædis ac facibus inflammo; lacesso Cf. Impello, Incito, Concito, Fucito.

1. **INSTINCTUS**, a, um, *Excité, animé.* SYN. Instigatus, plenus adhortantium vocibus. USUS: Homo nefario furore, ira, audacia instinctus.

2. **INSTINCTUS**, us, m. *Impulsion, excitation.* SYN. Instigatio, afflatus, impulsus. PHRAS. Id non sine celesti afflatu atque

instinctu divino factum est, cela fut fait sous l'inspiration et le souffle de la Divinité. Non sine celesti admonitu; non sine arcana celestis mentis incitatione; non sine Numinis certo afflatu factum est. Divino tactus spiritu; divino instinctu Numine; divino afflatus spiritu id consilium arripuit. DEUS illi eam mentem objecit; DEUS eum in eam mentem impulit; divini afflatus is spiritus fuit, qui ei hanc mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit. USUS: Instinctu divino afflatusque.

INSTITOR, oris, *Vendeur, marchand.* SYN. Negotiator. USUS: Institorum et opificum multitudo. Cf. Mercator.

INSTITUO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Établir, fonder, instituer.* SYN. Decerno, constituo, incipio, erudio. ADV. Occulte, sapienter, male, bene, liberaliter, non ita, optime, parum. USUS: 1. Portorium, poenam instituere. Institueram ad te scribere. Iniquam legem et conditionem institui. 2. Incipio, commencer. Picturam, sermonem instituere. Perge, ut instituisti. Adhibe diligentiam, quam instituisti. 3. Compono, ordino, dispono, régler, organiser, disposer. Actionem, rationem rei peragendæ, litem instituere; civitates, collegia opicum conflare et instituere. Officinam instituere. 4. Facio, faire, instituer. Instituere heredem, tutorem, testes, accusatores. 5. Erudio, instruire. Instituere filios ad majorem instituta. Vir litteris, omnibus disciplinis institutus. Vita instituta præceptis philosophorum. Cf. Incipio, Ordino, Doceo, Erudio, Propono.

INSTITUTIO, onis, f. *Instruction, éducation.* SYN. Institutum, disciplina, educatio. EPITH. Antiqua, firma, præclara, puerilis. USUS: Institutio doctioris ad cuiuscumque naturam accommodanda est. Iisdem præceptis, eadem institutione formatur. Ratio et institutio gubernandæ reipublicæ. Stoicorum sectam et institutionem persequi. Cf. Disciplina.

INSTITUTUM, i, n. *Règle de conduite, principes, habitudes.* SYN. Instituta ratio, mos, consuetudo. EPITH. Meretricium, nefandum atque inauditum, novum, nefarium, patrum, vetus. USUS: Civitatis leges, juris publici instituta, mores, consuetudinem nosse. Tenere idem institutum et servare. Non natura, sed instituto moderatus. Suo instituto uti. Ab instituto aliquem abducere. Ad institutum redire, reverti. Cf. Consuetudo, Mos.

INSTO, as, stiti, stitum, are, n., *nonnunquam a. Presser, demander avec instances.* SYN. Urgeo, pertinaciter tendo. ADV. Cupidius, plane, remissius, vehementius. USUS: 1. Victui ferociter instare. Operi, vestigiis majorum instare. Cupide instare alicui de re quapiam 2. Immineo, impendo, menacer. Fatum aliquod impendet aut instat jam plane.

Iter, bellum instat. Cf. Immineo, Insisto, Urgeo.

INSTRĒNŪS, a, um, *Nonchalant, paresseux*. SYN. Indiligens ad res gerendas, minime promptus. USUS: Est hoc signum animi prudentis et non instrenui. Cf. Timidus.

INSTRĒPO, is, ūi, ūtum, ere, n. *Faire du bruit*. USUS: Si quid terroris instrepat.

INSTRUCTIO, ōnis, f. *Ordre, disposition*. SYN. Apparatio, dispositio. USUS: Instructio militum, rei bellicae. (Instructio, *instruction, leçons, vulg. est*).

INSTRUCTOR, ōris, m. *Préparateur, ordonnanceur*. SYN. Structor, qui convivii et mensae instruenda: curam habet. USUS: Instructores et conditores convivii. Instructores legionum.

INSTRUCTŪS, ūs, m. *Appareil*. SYN. Apparatus. USUS: Eodem instructu ornatuque comitatus.

INSTRŪMENTUM, i, n. *Ameublement, mobilier*. SYN. Supellex, apparatus, subsidium ad aliquid agendum. EPITH. Forense, litigiosum, acre, fractum ex vulgi opinione, exiguum sane atque modicum, magnum, praclarum, tantum, vulgare. USUS: Homo multa instrumenta habet ad discendum. Æs et ferrum belli instrumenta. Arationes magna impensa magnoque instrumento tueri. Eloquentiam graviorum disciplinarum instrumento locupletare.

INSTRŪO, is, uxi, ctum, ere, a. *Construire, disposer, équiper*. SYN. Paro, apparo, molior, orno, adorno, comparo, armo, instituo, ord.no, compono. ADV. Diligenter, magnifice, scite, augustius, bene, mediocriter, separatim. USUS: Domum, hortos, convivium instruere et ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Actionem, calumniam alicui, bellum, consilia instruere et apparare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere et comparare. Accusator instructus et subornatus. Homo ab historia instructus. Provincia copiis et exercitu instructa. Exercitu ita ornatu atque instructo. Cf. Doceo.

INSUĀVIS, e, gen. com. *Désagréable*. SYN. Injucundus, insulsus. (Suavis. USUS: Insuavis sine litteris vita. Cf. Odiosus.

INSUĒFACTUS, a, um, *Dressé, habitué*. SYN. Assuefactus. Cf. Assuefacio.

INSUESCO, is, ēvi ētum, escere, n. *S'accoutumer à*. SYN. Assuesco. Cf. Assuesco.

INSUĒTUS, a, um, *Qui n'a pas l'habitude*. SYN. Insolens, imperitus. (Assuetus. USUS: Insuetus belli, armorum insolens. Cf. Imperitus.

INSŪLA, æ, f. *Île*. SYN. Terra ubique aquis cincta. EPITH. Extrema, inculta, magna, media, parva et referta divitiis, plena, atque

ornata, sacra, tenera, tota, venalis. Insulae fructuosissimae, multae. USUS: Fabulae ferunt, in beatorum insulis eos, qui caste ætatem egerint suam, immortale ævum degere.

INSULSĒ, *Sottlement*. USUS: Inepte, frigide, insulse loqui.

INSULSITAS, atis, f. *Sottise*. SYN. Stultitia, ineptia. USUS: Quis ejus insulsiatatem ferat? Cf. Ineptiæ.

INSULSUS, a, um, *Sot, niais*. SYN. Ineptus, frigidus, absurdus. USUS: Adolescens non insulsus. O gulam insulsam. Cf. Ineptus.

INSŪLTO, as, avi, atum, are, n., *non-nunquam a. Sauter, attaquer; se moquer, insulter*. SYN. Irrideo, illudo, irruo. ADV. Vehementius. USUS: In miseriis alicujus, in omnes, in rempublicam insultare. In calamitate insultare. Cf. Insolens.

INSUM, ines, esse, n. *Être dans, exister*. SYN. Sum, insideo. USUS: Nullum dedecus reperiri potest, quod in hoc non insit. Inest in oratore perfecto omnium scientiarum absolutio. In hac vita nihil inest, nisi miseria.

INSŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Dépenser, employer à*. SYN. Consumo, impendo. USUS: Insumere laborem aut sumptum in rem aliquam. Cf. Consumo, Impendo, Sumpsum.

INSŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Coudre dans*. SYN. Includo. USUS: Insui in culeum, *être cousu dans un sac*.

INSUPER, *De plus*. SYN. Præterea.

INSUPERABILIS, e, gen. com. *Insurmontable*. USUS: Insuperabilis Alpium transitus.

INSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, a. *S'élever sur, se dresser*. PHRAS. (VULG.) Insurgere in auctorem consilii, *s'élever contre, attaquer l'auteur d'un avis perfide*. Contra auctorem nefarii consilii ausi consistere; coorti in auctorem consilii; in auctorem consilii eorum subito ingenia exarscere; in eum hominem consurgere universi coepere. Cf. Adversor, Resisto. USUS: Insurgere altius, *s'élever plus haut*.

INSŪSURRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Murmurer à l'oreille*. SYN. In aurem loquor. ADV. Familiariter, simulate. PHRAS. Insusurrabo, si quod verbum memoriae non occurrerit, *je vous soufflerai, si la mémoire vous fait défaut*. Dissimulanter suggeram; in aurem dicam, subveniam depressa et submissa voce, ubi te memoria fugerit, ubi memoria vacillavit; suggerendo hærentem in salebris expdiam. USUS: In aurem ejus quædam insusurravit. Insusurrare eandem cantilenam.

INTĀBESCO, is, būi, escere, n. *Se dessécher, se consumer*. SYN. Extabesco. USUS: Diuturno morbo intabescere.

INTACTUS, a, um, *Pur, non souillé; libre, exempt*. SYN. Integer, inviolatus. USUS: Intactus a sibilo Hortensius pervenerat ad senectutem. Provincia bello intacta. Cf. *Integer*.

INTĀMINĀTUS, a, um, *Non souillé*. SYN. Incontaminatus, intactus, integer.

INTĒGER, ra, rum, *Pur; sain et sauf*. SYN. Incorruptus, inviolatus, intactus, castus; solidus, plenus, incolumis. X Contaminatus, vitiosus. ADV. Diutissime, plane. PHRAS. Tibi omnia eo bello manebunt integra, *vous ne subirez aucune perte dans cette guerre*. Salva ac integra tibi erunt omnia; sincera omnia sanctaque, integra inviolataque servabuntur; in vastatione omnium possessiones tuas sacrosanctas futuras tibi promitto; tuta tibi omnia sanctaque fore polliceor; incolumes manebunt fortunæ tuæ et illibatæ; intactæ a bello et, quod aiunt, sarta tecta restabit fortuna domus tuæ. Integræ florentesque, nusquam libatis opibus, erunt fortunæ tuæ. USUS: 1. Quo nemo integrior, nemo sanctior. Exemplum innocentiae, vitæque integerrimæ. Integerrimas gentes belloque intactas aggressus est. Dum valetudo, dum existimatio est integra. 2. Liber, libre. Omnem causam alicui integram reservare. Rem ad meum reditum integram esse jussi. Rem ad senatum integram referre. Recipe me rudem et integrum discipulum. 3. Quod licet, loisible, permis. Si mihi libera essent omnia ac integra. Mihi integrum est facere, vel non facere. Viderint, quibus integrum est. 4. In integro res est, *l'affaire n'a subi aucun dommage*. 5. De integro homini gratulare, *féliciter de nouveau*. 6. In integrum restituere, *remettre dans son premier état*. Cf. *Innocens, Totus*.

INTĒGRĒ, *Avec intégrité*. USUS: Vita integerrime acta. In amicorum periculis caste ac integre versari.

INTĒGRITAS, tīs, f. *Honnêteté, probité*. SYN. Innocentia. EPITH. Cautior, et diligenter, gratissima, incorrupta, par, provincialis, singularis, spectata, summa, tanta. USUS: 1. Integritas corporis, valetudinis, *bonne santé*. 2. Singularis integritas et continentia, fidesque magnis in rebus spectata. Integritas incorrupta Latini sermonis. Cf. *Innocentia, Virtus, Honestus, Probus*.

INTĒGRO, as, avi, atum, are, a. *Compléter, rétablir*. SYN. Reficio, recreo. USUS: Animus defessus audiendo, risu vel admiratione integratur.

INTĒGUMENTUM, ī, n. *Couverture, vêtement; masque*. SYN. Involucrum. USUS: Frontis integumento uti ad occultanda vitia. Aliquando evolutus est integumentis dissimulationis tuæ, *vous êtes enfin dépourvu des voiles de la dissimulation*. Per quædam involucra et integumenta perspicere aliquid.

INTELLECTIO, ōnis, f. *Synecdoque, (fig. de rhét.)*. USUS: Intellectio est, cum totum de parte vel contra intelligitur.

INTELLIGENS, entis, omn. gen. *Intelligent, éclairé*. USUS: Teretes aures habet, et intelligens iudicium. Existimatur doctus, et cujusvis generis intelligens.

INTELLIGENTER, *D'une manière intelligente*. (VULG. Intelligibiliter). USUS: Intelligenter auditur.

INTELLIGENTIA, æ, f. *Intelligence, connaissance, science*. SYN. Prudentia, scientia, notio, cognitio. EPITH. Animalis, communis, difficilis, magna, mediocris, popularis, præstans, propria, vitiosa, vulgaris. USUS: Homines principio rerum omnium adumbratas intelligentias animo ac mente concipiunt. Ratione aliquid ac intelligentia comprehendere. Honestum in nostram intelligentiam cadit. Intelligentiam suam intendere, infingere in aliquid. Intelligentia præstare, et aliis anteire. Pars animæ, intelligentiæ et rationis particeps. Commune iudicium et popularis intelligentia.

INTELLIGO, īs, lexī, lectum, ere, a, et n. *Comprendre*. SYN. Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio; mente complector, perspicio; cogitatione comprehendo, complector; animadverto, intelligentiam rei habeo; accipio, disco, animo percipio; intelligentia et ratione comprehendo. ADV. Acriter, diligenter, haud, sane, male, melius; non fere; non tam, optime, penitus, plane, præclare, prorsus, prudenter, pulchre, quamprimum, recte. PHRAS. 1. Omnia se intelligere arbitratur, *il pense tout savoir*. Præcipua se intelligentia esse, solertissime se perspicere omnia, nihil suæ intelligentiæ vim et notionem fugere, omnia se videre, intelligere et sapere plus, quam cæteros, arbitratur; omnia se comprehendere animo, omnia intelligentia complecti, unum se eruditos habere oculos, superbe existimat. 2. Quantum e litteris intelligere potui, *autant que l'étude a pu me l'apprendre*. Quantum conjectura consequi; quantum assequi, conicere, sentire; quantum ex litteris percipere, colligere, animadvertere potui; ut animo, mente, cogitatione comprehendere potui; quantum quidem e litteris interpretari potui. 3. Dialecticam præclare intelligit, *il sait fort bien la dialectique*. Dialecticam animo menteque comprehensam habet; disceptandi artem tenet, callet penitissime; acri mente cogitationeque complectitur; in dialecticis, etiam quæ a vulgari intelligentia remotiora sunt, solertissime perspicit. Cf. *Callio*. USUS: Cernere et intelligere aliquid animo. Intellexi ex epistolis tuis.

INTEMPĒRANS, antis, omn. gen. *Immodéré, intempérant*. SYN. Immoderatus, libidinosus, impurus, cupidus, in libidinem effusus.

(X) **Temperans.** ADV. Valde. USUS: Intemperans in rei alicujus cupiditate. Libidinosus, intemperans adoleſcentia. Cf. Immodestus.

INTEMPERANTER, D'une manière intempérante. SYN. Intemperate, insolenter, immoderate.

INTEMPERANTIA, æ, f. Intempérance. SYN. Imperies, incontinentia, insolentia. (X) **Temperantia.** EPITH. Immoderata, impudentior, impura, inimica, moderata, multa, tanta, turpior. PHRAS. Quæ ista hominis est intemperantia? *Combien grande est l'intempérance de cet homme?* Quæ est ista immoderate vitæ ratio? Quæ ista est vita, quam immoderate, intemperanter, luxuriose traducta? Quis iste luxus est, quam profusæ libidines, quam intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit, fortunis, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? modum cupiditatis nullum ponere, nihil non libidinosæ, nihil non incontinentem audere? Cf. Luxuria. USUS: Intemperantia est a tota mente et recta ratione defectio, omnium eadem perturbationem mater. Explere alicujus intemperantiam.

INTEMPERÂTE, Dans les excès. SYN. Intemperanter.

INTEMPERÂTUS, a, um, Immodéré. SYN. Intemperans, immoderatus. USUS: Intemperatissimæ perpotationes. Cf. Immodestus, Immoderatus.

INTEMPERÎÆ, arum, f. p. Emportement, fureur. USUS: Quæ te intemperîæ agitant? Cf. Furia.

INTEMPERÎES, ei, f. Incontinence, violence, caprices. SYN. Immoderate, procacitas. USUS: Intemperiem hominis ferre non possum. Cf. Immodestus.

INTEMPESTIVÈ, Mal à propos, à contre-temps. SYN. Præpostere.

INTEMPESTIVUS, a, um, Intempestif. SYN. Præposterus, perversus. USUS: Intempestivum convivium. Intempestiva loquacitas, epistola.

INTEMPESTUS, a, um, Intempestif. SYN. Concubius. USUS: Nocte intempesta adſuit, *il arriva au milieu de la nuit.*

INTENDO, is, di, tentum et tensum, ere, a, et n. Tendere, diriger vers. SYN. Porrigo, extendo, intento. (X) **Remitto.** ADV. Longius, malitiose, quam maxime. USUS: 1. Intendere oculos, mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. 2. Contendo, tendere, bander. Intendere arcum. Intendere et remittere vocem. 3. Cogito, enitor, tendere l'esprit, s'efforcer. Quid intendit, quid cogitat! Aliquo suam cupiditatem intendere. Curam rei alicui intendere. Animos intendere aliquo ac defigere. 4. Infero, paro, molior, *præparar, intenter.* Litem, crimen, actionem in ali-

quem intendere; se adversarium in magistratum alicujus intendere. 5. Constipo, *tendre sur, couvrir.* Intendunt se cælo nubes. Cf. Cogito, Conor.

INTENSE, comp. adhib. Avec ardeur. SYN. Ardent, vehementer, acriter, magno studio, magna cupiditate. USUS: Illud longe intensius concupiscimus, quod, etc.

INTENTIO, ònis, f. Effort; dessein, intention. SYN. Contentio, consilium, finis, scopus, animus. PHRAS. (Hoc ea intentione feci, VULG.), *je l'ai fait dans cette intention.* Id ea mente, cogitatione, eo consilio a me factum est; id tum contendeſbam, id volebam, spectabam, destinabam; eo consilia nostra spectabant; id animo disignabam; huc ferebatur cogitatione; propositum mihi id unum erat. Ea mens erat, id consilium eo in facto. Cf. Scopus, Finis, Propositum. USUS: 1. Mentem a cogitationum intentione ad tranquillitatem revocare. Animi intentio seu contentio. 2. Mens, consilium, scopus, animus, dessein, *volonté.* Facti vel intentionis adversarium cum scripto contentio.

INTENTO, as, avi, atum, are, a. Diriger vers, menacer. SYN. Minor. USUS: Arma, crimen, vim, facies, periculum capitis intentare alicui. Cf. Minor.

INTENTUS, us, m. Action de tendre, de présenter. SYN. Porrectio, projectio.

INTENTUS, a, um, Attentif. SYN. Attentus. PHRAS. 1. Intenti erant omnes ad id spectaculum, *tous étaient attentifs à ce spectacle.* Mentem omnes oculosque intentos defixosque habebant in id spectaculum; erecti suspensique in spectaculum animo intendebantur; deditæ eo mentes cum oculis erant; intenti in id unum toti se avertēbant; intentis oculis acerrime rem omnem contemplabantur; ea res omnium oculos mentesque in se avertēbat. Cf. Attentus. USUS: 1. Animus intentus ad faciendum. Dux intentus recipiendo exercitui. 2. Vehemens, *véhément.* Sermo paulo intentior. 3. Intentatus, *dirigé vers, lancé contre.* Tela jugulis civium in patriam intentata, *traits dirigés contre la patrie en la privant de ses citoyens.*

INTER, Entre. PHRAS. Inter doctos numerari potest, *on peut le considérer comme un homme instruit.* In numerum doctorum hominum referri, conferri; in doctis censer; in doctorem hominum numero reponi; ad doctos aggregari potest. Cf. Adnumerio. USUS: 1. Galba inter tot æquales unus excellens. Inter me et te multa sæpe disceptatio. 2. Vicissim, *Pun l'autre.* Homines inter se amant; loquuntur inter se. Mirum, quod vos inter vos risum tenere possitis.

INTERCĀLĀRIS, e, gen. com. Intercalair, intercalé. USUS: Annus intercalaris,

année bissextile. Mensis intercalaris, mois intercalaire. Februarius. Dies intercalaris, jour intercalaire.

INTERCĀLĀRIUS, a, um, *Intercalaire*, SYN. Intercalaris.

INTERCĀLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Intercaler*. SYN. Interpono, adjungo, prorogo. USUS: Num Romæ intercalatum sit ad me perscribe. Cura, ut simus annui, ne intercalatur, faites tous vos efforts, pour que l'année demeure ce qu'elle est, et qu'il n'y ait point d'intercalation.

INTERCĀPĒDO, inis, f. *Intervalle*. SYN. Intervallum, intermissio. USUS: Non pœnitet me, intercapedinem scribendi studentique fecisse, je ne me repens pas d'avoir interrompu ma correspondance et mes études.

INTERCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Venir entre*. SYN. Intervenio. PHRAS. Inter urbem colliculi aliquot intercedebant, quelques collines séparaient les divers quartiers de la ville. Intercurrebant colliculi; urbi interjecti erant colliculi; inter urbem flumenque colliculi intererant, interjacebant. USUS: 1. Gaudiis fere aegritudo, læta tristibus intercedunt. Inter nos vetus usus, consuetudo, amicitia, magna officia, et paria intercedunt. Inimicitie mihi cum illo intercedunt. Nox una intercesserat. 2. Obsto, adversor, refragor, s'opposer à, faire obstacle. Sententie, legi, auctoritati alicujus intercedere. Mæe rogationi remō tribunorum intercessit. 3. Rogando impetro, aut fidem meam interpono, interveni (comme répondant), cautionner. Intercessi pro eo magnam pecuniam. (Intercedo, interceder, vulg. est), pro quo dicendum: supplico, deprecor pro, etc.

INTERCEPTIO, ōnis, f. *Soustraction*, vol. USUS: Interceptio poculi, prædæ, manubiarum.

INTERCEPTOR, ōris, m. *Celui qui dérobe, qui intercepte*. USUS: Prædæ interceptor et fraudator.

INTERCESSIO, ōnis, f. *Intervention*; caution. EPITH. Pestifera. USUS: Intercessio stultitiam intercessoris arguebat. (Intercessio, intercession, vulg. est), pro quo dicendum: Deprecatio.

INTERCESSOR, ōris, m. *Garant*. EPITH. Gravissimus, iniquissimus. USUS: Nullo intercessore legem periculi. Intercessorem parare. (Intercessor, intercesseur, vulg. est), pro quo dicendum: Deprecator.

1. **INTERCĒDO**, is, cidi, cisum, ere, a. *Couper par le milieu*. SYN. Interscindo. USUS: Mæe rēdes intercisce. Cf. Cædo.

2. **INTERCĒDO**, is, cidi, ere, n. *Tomber, périr, disparaître*. SYN. Cado. USUS: Pereant amici, dum una intercidunt inimici. Cf. Cado.

INTERCIPIO, is, cepi, ceptum, ere, a.

Prendre, intercepter. SYN. In itinere capio, aufero. USUS: Litteras intercepte et aperire.

INTERCISĒ, *En coupant (les phrases), par incises*. USUS: Intercise dicere.

INTERCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. *Fermer, couper, arrêter*. SYN. Prohibeo, nego. USUS. Iter, fugam, commeatum, adversæ fortunæ perfrugium, libertatem alicui intercludere. Aditus ad aliquem omnes intercludere. Locum præsidii interclusum tenere. Legio a reliquo exercitu interclusa. Locus frondibus interclusus. Animam alicui intercludere. Cf. Impedio.

INTERCLŪSIO, ōnis, f. *Action de boucher*. SYN. Impedimentum, occupatio. USUS: Animæ interclusio, atque spiritus angustie, suffocation.

INTERCŪLUMNĪUM, il, n. *Entre-colonne*. SYN. Columnarum intervallum. USUS: Signa omnibus intercolumniis disposita.

INTERCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Survenir, s'interposer*. SYN. Intercedo, intervenio. USUS: Pugnantibus intercurrere civitatis principes. Cf. Intervenio.

INTERCURSŪS, ūs, m. *Intervention*. SYN. Interventus, intercessio. USUS: Consul intercurso rixa sedata est.

INTERCUS, ūtis, omn. gen. *Qui est sous la peau*. USUS: Aqua intercus est morbus, quem Græci hydropem vocant, *hydropisie*. Medicamentum dare ad aquam intercutem.

INTERDĒCO, is, dixi, dictum, ere, a. et n. *Interdire*. SYN. Prohibeo, veto, decretum interpono. USUS: Aqua et igni interdictus. Prætor de fossis minimisque rebus interdictit. Huic fune vox interdicatur. Cf. Prohibeo, Interdictum, Veto.

INTERDICTIO, ōnis, f. *Interdiction*. SYN. Interdictum.

INTERDICTUM, i, n. *Arrêt, sentence du préteur*. SYN. Prætoris edictum, vitandi formula. EPITH. Tyrannicum, quotidianum. PHRAS. Tota urbs sub interdicto est, (en lang. ecclési.) toute la ville est sous l'interdit. Urbs tota divinis interdicta est; cives omnes sacrorum aditu arcentur, prohibentur. Interdictum est Pontificia auctoritate, ne qua divina fierent in templis ejus urbis. Pontificum interdictum. Pontificia interdictio cives omnes ab officiis divinis arceat; civitas omnis Pontificio interdictio affecta, perculsa, mulctata est; Pontificia auctoritate divinorum usu privata, sacris interdicta est. Pontificio edicto triste silentium aris, templisque indictum est; sacris, sacrorum usu, templorum adytis cives omnes Pontificio edicto excluduntur. USUS: Cum aliquo interdicto contendere. Interdicta respuere.

INTERDIŪ, *Pendant le jour*. Noctu, an interdiu.

INTERDUCTŪS, ūs, m. *Ponctuation.* SYN. Distractio vel nota. USUS : Oratio non spiritu pronuntiantis, nec interductu librarii, sed numero coacta debet insistere.

INTERDUM, *Quelquesfois, parfois.* SYN. Est, cum, nonnunquam. USUS : Geminatio verborum interdum vim habet, alias leporem.

INTEREA, *Cependant, tandis que.* SYN. Interim, tantisper, mediis diebus, hoc interim spatio, inter hæc.) Postea. USUS : Hæc dum Romæ geruntur, Quintius interea, etc. Tu interea cessabis.

INTEREO, is, II vel Ivi, Itum, Ire, n. *Mourir.* SYN. Morior, pereō. ADV. Funditus. PHRAS. 1. Multi cives peste interiere, *bien des personnes sont mortes de la peste.* Magna civium interitio facta est; peste civium plurimi sunt confecti, deleti; peste velut incendio civitas deflagavit; res civitatis viresque pestilentia admodum sunt accisæ; peste, perinde ac si internecino bello certatum esset, exhausta est civitas. 2. Omnia interitura videntur, *tout semble devoir périr.* Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia; ad interitum ruunt omnia; pessumire videntur omnia; prope absunt ab exitio res urbis; omnia nobiscum peritura videntur; omnia labi, fluere, occidere videntur. Cf. Pereō. USUS : Sine dolore finire. Tabulæ illæ incendio interiere.

INTEREQUITO, as, are, n. *Parcourir à cheval.* Dux interequitans suos alloquebatur.

INTEREST, imp. *Il importe.* SYN. Refert. PHRAS. 1. Hoc tua minimum interest, *cela vous importe peu.* Hoc tua nullam in partem interest; hoc ad te nihil; tua res in hoc nulla agitur; hoc ad res tuas parum pertinet, hoc tua nihil refert, hoc ad res tuas momenti nihil habet, vim nullam habet. 2. Mea hoc multum interest, *cela m'intéresse beaucoup.* Mea hoc multum refert; res in hoc agitur mea; hoc ad me valde pertinet; hoc ad res meas valet in omnem partem, in omnes partes plurimum; ad res meas multum interest, refert; permagni ponderis, maximi momenti ad res meas est; momenti, ponderis habet plurimum. Inest in ea re momenti plurimum ad causam meam. USUS : 1. Tuarum rerum multum interest. Omnium interest. Plus, multum, permagni interest, quibus modis res fiant. 2. Differt, differentia est, discrimen est, *il y a une différence.* Inter doctum et rudem multum interest. Inter Zenonem et Aristotelem præter verborum novitatem nihil interest. Hoc inter dignitatis fortunæque gradus interest, interlucet.

INTERFÄRIS, atus sum, d. * *Interrompre, couper la parole.* USUS : Tum Appius interfatur.

INTERFECTOR, ōris, m. *Meurtrier, assassin.* SYN. Percussor. USUS : Hostes et interfectores reipublicæ.

INTERFICIO, is, feci, sectum, ere, a. *Tuer, massacrer.* SYN. Neco, eneco, occido, ferro vitam eripio, morte mulctō, interimo, mortem afferō. ADV. Impune, nefarie, apertissime, publice. PHRAS. 1. Multi sane interfecti sunt, *bien des gens ont été tués.* Cædes maxima est facta; internecio civium est consecuta; cives occisione deleti; mors allata, oblata multis; acerbissima morte affecti, numero viventium exturbati; jugulati, trucidati, de medio sublatis, interempti, preempti, luce privati plurimi; multi cervices jugulum ferro præbuere, ferrum corpore recipere; lux erepta multis; multi vita expulsi ferro concidere; obtruncati multi; magna cædes perpetrata; multi mortiferis vulneribus icti cecidere; multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi; securi percussi procubere; magna strages, magna cædes est edita; ingenti cæde prostrati sunt plurimi, internecioni dati; morti dediti, pecoris modo conscissi. 2. Ipse se interfecit, *il s'est suicidé.* Mortem sibi ipse conscivit; vim, manus sibi attulit; sua sibi manu vitam exhaustit; ipse sibi ferro pectus trajecit; suo sanguine manus ipse suas imbuat; liberum mortis arbitrium occupavit; voluntariam mortem occupavit, sibi conscivit; occupavit fati diem ipse adactio in pectus gladio, infelici dextera, suoque ictu mortem invenit; ferrum ipse sibi in pectus demisit; in ferrum pectore incubuit; sua manu cecidit; hausto veneno, intercisus venis, ætatis venis, misso per venas sanguine longæ ætatis cruciatus antevertit, effugit; infamem vitam turpissimo exitu cædavit; sibi mortis diem admovit; vitam sibi abruptit, extorsit; vitæ finem fecit; vim, manus sibi intulit. USUS : Per insidias eum interfecisti. Cf. Cædes, Interimo, Occido.

INTERIM, *Pendant ce temps, cependant.* SYN. Interea, tantisper, inter hæc. USUS : Interim Varus Uticam venit.

INTERIMO, is, ōmi, emptum, ere, a. *Tuer, détruire.* SYN. Interficio, interini afferō. PHRAS. A furioso homine interceptum est, *il fut tué par un homme en fureur.* Furiosi hominis manu percussus interit, sublatus est; lux, vita illi erepta est; furiosi hominis manu ictus occubuit, mortem oppetit; eum homo furiosus ab jugulo, ita ut per costas ferum cerneret, terræ affixit; stricto gladio pectus transegit; cultrum illi in corde defixit; gladium superne jugulo defixit; mortifero vulnere furiosi manu ictus præceps in vulnus obiit; prolapsus in vulnus cecidit exanimis; e. us latus homo furiosus gladio hausit; ejus pectus stricto gladio homo furiosus semel iterumque percussit. Cf. Interficio. USUS : Lucretia se ipsam interemit.

INTERIOR, ōris, com. gen. *Intérieur.*) Exterior. USUS : Nihil mente interius.

Interior aedium pars. Interiores litterae, et reconditae.

INTERITUS, ūs, m. *Mort, destruction.* SYN. Occasus, obitus. EPITH. Acerbus, crudelis, immaturus, justus, optatissimus, pater-nus, perceler, repentinus, similis, universus, voluntarius. USUS: Natura omnium rerum interitus atque obitus conficit. Nihil non aliquando ad interitum redigetur. Ea res interitum republicae afferet. Interitus et dissipatio. Cf. Ruina, Excidium.

INTERJACEO, es, jaciū, ere, n. *Être situé entre.* USUS: Interjacebat campus, colles imminabant.

INTERJECTIO, ōnis, f. *Insertion.* SYN. Interpositio. USUS: Interjectio verborum.

INTERJECTUS, ūs, m. *Interposition.* SYN. Interjectio. USUS: Luna terrae interposita interjectuque deficit, la lune s'éclipse quand la terre se place entre elle et le soleil.

INTERJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Mettre entre.* SYN. Interpono. USUS: Nasus quasi murus oculis interjicitur. Inter illorum aetates interjectus Cato. In voluptatibus nullo intervallo interjecto dies noctesque versari. Alii alii interjecti.

INTERLOQUOR, ōris, locutus sum, loqui, d. *Interrompre.* USUS: Siccine mihi interloqueris?

INTERLŪCĒO, es, ere, n. *Paraltre, briller entre; luire.* SYN. Eluceo, emineo. Inter dignitatis fortunaeque gradus hoc interlucet, hoc discrimen est, il y a cette différence.

INTERMEDIUS, a, um, *Interposé, intercalé.* SYN. Medius, interjectus, intermissus. USUS: Planities intermissa collibus, urbemque inter et flumen intermedia. Est quidam interjectus, intermedius, et quasi temperatus, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque potius expers. Cf. Medius.

INTERMINATUS, a, um, *Non limité, qui est sans fin.* SYN. Infinitus, immensus, aeternus.)(Terminatus.

INTERMINOR, aris, atusum, ari, d. *Menacer.* SYN. Minor. Cf. Minari.

INTERMISSIO, ōnis, f. *Interruption.* SYN. Intervallum, intercapedo, relaxatio. USUS: Nunc, propter intermissionem forensis operae, sine ulla intermissione temporis dies noctesque litteris vaco.

INTERMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Suspendre, interrompre.* SYN. Interdum conquiesco, intermissionem facio.)(Retineo. ADV. Jam diu. USUS: 1. In maximis occupationibus nonnunquam intermitto studia doctrinae, consuetudinem pristinae. 2. Planities intermissa collibus. Paucis diebus intermissis, après quelques jours d'intervalle.

INTERMORIOR, ōris, mortuus sum, mori, d. *Mourir dans l'intervalle, être oublié.* SYN. Pereo, morior. USUS: Nullum apud te officium intermoritur.

INTERMUNDIA, ōrum, pl. n. *Espaces entre les mondes.* SYN. Spatium inter mundos Epicuri interjectum. USUS: Tancquam modo ex Epicuri intermundiis descendisset.

INTERNECINUS, a, um, *Meurtrier.* SYN. Crudelis, inexpiabilis, ubi necesse sit omnes necari. USUS: Bellum internecinum, guerre d'extermination.

INTERNECIO, ōnis, f. *Tuerie, mort, carnage.* SYN. Exitium, interitus, exstinctio. EPITH. Magna. USUS: Internecionem facere. Internecione cives liberare. Cf. Caedes.

INTERNECO, as, cūl, ctum, are, a. *Tuer.* USUS: Hostibus interneclis. Cf. Interficio.

INTERNOSCO, is, novi, ere, a. *Distinguer.* SYN. Secerno, discerno. ADV. Difficiliter, perdifficiliter. USUS: Verum a falso, dignumque an indignum sit, internoscere. Cf. Discerno.

INTERNUNTIUS, ii, m. *Messenger, parlementaire.* SYN. Interpres. EPITH. Assiduus. USUS: Assiduus cum illo internuntiis egi.

INTERO, is, trivi, tritum, ere, a. *Brayer dans.* USUS: Tu intrivisti, tibi excedendum est (PROV.), le vin est tiré, il faut le boire.

INTERPELLATIO, ōnis, f. *Interruption.* SYN. Interventus. USUS: Interpellatione mei familiaris interrupta est mea epistola.

INTERPELLATOR, ōris, m. *Importun, fâcheux.* SYN. Interventor. EPITH. Minus molestus. USUS: In litteris sine interpellatoribus molestis versor.

INTERPELLO, as, avi, atum, are, a. *Interrompre.* SYN. Interrumpo, impedimento sum. ADV. Odiose, paulum. USUS: Tu vero ut me interpelles et appelles, ut obloquare et colloquare, velim. Ab aliquo interpellari. Cf. Impedito.

INTERPŌLO, as, avi, atum, are, a. *Modifier, réparer.* SYN. Renovo. USUS: Togam praetextam quotannis interpolare. Aedes interpolare. Demendo, mutando, curando, ne littera appareat, interpolando.

INTERPŌNO, is, pōsi, pōsitum, ere, a. *Mettre entre, insérer.* SYN. Interjicio, in medio colloco. ADV. Facete. PHRAS. 1. Mediae orationi leviora argumenta interponimus, au milieu du discours, nous plaçons des arguments plus faibles. Leviora argumenta mediae orationi inteximus, includimus, inserimus, interjicimus; in media orationem con-jicimus, conferimus; levioribus argumentis in media oratione locum damus. 2. His me causis non interponam, je ne me mêlerai pas à ces affaires. Inres tam ancipites et tumultuosas

me non immittam; non inferam, non intrudam, non offeram, non implicabo, non miscebo; curando aliena non me eo sciens prudensque demittam, unde exitum videam nullum. Cf. Implico. USUS: Sæpe etiam versus interponitur. Se, suam fidem in aliquam rem interponere. Auctoritatem suam ac operam, studium, laborem pro aliquo interponere. Non interpono meum iudicium. Audaciæ alicuius se, legem, religionem interponere.

INTERPŌSĪTIO, ōnis, f. *Interposition*. EPITH. Difficilior. USUS: Cum personarum certarum interpositione.

INTERPŌSĪTUS, ūs, m. *Interposition*. SYN. Interjectio. USUS: Interpositus terræ.

INTERPRES, ōtis, m. *Qui explique, interpreter*. SYN. Explanator, internuntius, conjector. EPITH. Præclarus, religiosus, vaserimus. Interpretes exercitissimī, fallaces, indiseriti, molles, prudentissimī, publici, veteres. USUS: Interpretes Poetarum Grammatici. Astrologus cæli interpres. Per interpretem agere, loqui. Per amicos, sequestres et interpretes iudicium corrumpere.

INTERPRĒTATIO, ōnis, f. *Interpretation, sens.* SYN. Notatio, etymologia. EPITH. Satis acuta, nimis callida, indigna, magna, malitiosa, mendax, non molesta. USUS: Juris, verbi, scripti vis et interpretatio. Somnia interpretatione explicare.

INTERPRĒTOR, aris, atus sum, ari, d. *Interpréter, expliquer*. SYN. Interpretationem facio, expono, interpretatione explico, expono; rem obscuram declaro. PHRAS. 1. Interpretari Græcos Platonis libros, *expliquer les livres de Platon*. Platonem de Græcis convertere; Græca prope iisdem verbis Latine versa dicere. Quæ Plato Græco sermone tractavit, Latinis litteris mandare. Græca Latine reddere; in Latinum convertere; de Græcis latine dicere, in Latinum transferre; Latino sermoni, Latine consuetudini tradere. 2. Eam rem varie interpretabantur homines, *les hommes interprétaient différemment cette action*. Eam rem alii alio trahebant; alii civile id rebantur, quidam ad sævitiam trahebant; ea res non uno modo ab omnibus accepta est, aliis in superbiam vertentibus, ac per ambitionem factam memorantibus, aliis benignius interpretantibus; res accepta aspera a plerisque omnia prave æstimantibus, in deterius referentibus, in deterius recta detorquebant, mollius contra ab aliis, ex indole mitiore, facta æstimantibus. Cf. Accipio in bonam vel malam partem. USUS: Legum, verborum vim interpretari. Interpretari voluntatem alicuius ex facto. Dicta male, vel mitiorem in partem interpretari. Neque recte, an perperam, interpretor, *est-ce bien, est-ce mal? je ne me prononce pas*.

INTERPUNCTIO, ōnis, *Signe de ponctuation*. SYN. Interpunctum, interductus. USUS: Res parvæ prope in singulis litteris, atque interpunctionibus verborum occupatæ.

INTERPUNCTUM, i, n. *Pause, signe de ponctuation*. SYN. Interpunctio, distinctio. USUS: Interpuncta verborum.

INTERPUNCTUS, a, um, *Ponctué*. SYN. Distinctus. USUS: Interpuncta alias et distincta intervalla orationis deficiunt.

INTERQUIESCO, is, quiesci, quiescitur, ere, n. *Se reposer de temps en temps*. SYN. Requiesco. ADV. Paulum.

INTERREGNUM, i, n. *Interrégne*. SYN. Tempus, quo rege vacat regnum, dum novus creetur. USUS: Res ad interregnum spectat, venit, deducta est.

INTERREX, régis, m. *Interroi*. SYN. Qui demortui regis locum tenet. USUS: Interregem facere, creare, eligere, prodere.

INTERRŌGATIO, ōnis, f. *Interrogation, question*. EPITH. Interrogationes captiosæ, fallaces, faciles, aptæ, paucissimæ, stultissimæ.

INTERRŌGATIUNCŪLA, æ, f. *Petite interrogation*. EPITH. Interrogatiunculæ angustæ, minutæ. USUS: Cato minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quod proposuit, effecit.

INTERRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Interroger*. SYN. Quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitor, rogitō. PHRAS. Multis eum interrogavi, *je l'ai longuement interrogé*. Interrogando ursi, quæsi vi de eo, quid egisset; requirebam ex eo, sciscitavi; captiosæ etiam interrogationis genere utebar; percontabar sollicitè, rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exculpere poteram. USUS: Interrogari ab aliquo de aliqua re.

INTERRUMPO, is, rupi, ruptum, ere, a. *Rompre par le milieu, briser; interrompre*. SYN. Interrumpo, dirimo. USUS: Pontem interrumpere. Amicitiam interruptam instaurare. Interruptis ac morientibus vocibus.

INTERRUPTĒ, *D'une manière coupée*. X) Continenter. SYN. Interrumpo, incisim.

INTERSCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Couper par le milieu, détruire*. USUS: Pontem ei a tergo interscindi iussit.

INTERSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Ecrire entre deux lignes*. USUS: In litteris tuis aliquid interscripsi.

INTERSECO, as, cidi, sectum, are, a. *Couper par le milieu*. SYN. Seco.

INTERSEPIO, is, sepi, septum, ire, a. *Fermer, enclore*. USUS: Urbem vallo intersepere.

INTERSEPTUS, a, um, *Bouché, interdit*. SYN. Interclusus, obstructus, vallatus, munitus. USUS: Iter ad gloriam nemini est interseptum.

INTERSPIRATIO, ōnis, f. *Respiration*. SYN. *Respiratio*. USUS: *Æqualibus interpirationibus uti*.

INTERSUM, es, sūl, esse, n. *Être présent*. SYN. *Adsum*. (Absum). USUS: 1. *Consiliis, in consiliis aliorum interesse*. Ipse interfui, præsens vidi. 2. *Intercedo, Être placé entre*. Inter eos Tiberis et pons interest. Cf. *Præsens*, *Coram*.

INTERTRIMENTUM, i, n. *Usure, dommage*. SYN. *Detrimentum*.

INTERTURBATIO, ōnis, f. *Trouble, émotion*. USUS: *Animi interturbatio*.

INTERTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, inquiéter*. SYN. *Valde turbo*.

INTERVALLUM, i, n. *Séparation, intervalle*. SYN. *Spatium, discrimen*. EPITH. *Infinutum, longum, majus, minimum, perlongum, latum, tantum; intervalla æqualia, certa, distincta, interpuncta, dupia et tripla, imparia, modica, multa, reliqua, sesquialtera*. USUS: 1. *Temporum locorumque intervallo longo disjuncti sumus*. Dolor si longus, est levior, dat enim intervalla et relaxat. Intervalla vocis, sonorum in loquendo. 2. *Temporis spatium, intervalla (de temps)*. Tanto intervallo ad te revisi. Longo intervallo te non vidi. Atticismus mihi ex intervallo regustandus est. Cf. *Spatium*.

INTERVENIO, is, vênî, ventum, ire, n. *nonnunquam a. Venir à l'improviste*. SYN. *De improvise venio, incurrô; intercedo, intersum*. USUS: *Vereor, ne molesti quidam loquentibus nobis interveniant*. Casu intervntum est.

INTERVENTOR, ōris, m. *Visiteur*. USUS: *Vacuo ac ab interventoribus libere die*.

INTERVENTUS, ūs, m. *Arrivée imprévue*. SYN. *Inopinatus adventus*. USUS: *Interventu ejus et interpellatione jurgium discussum est*.

INTERVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Soustraire, détourner; dépouiller, frustrer qq. de qqch.* SYN. *Præripio, intercipio*. USUS: *Dona, pecunias, ædilitatem intervertere alicui atque ad se transferre*.

INTERVISO, is, ere, a. *Aller voir, visiter, rendre visite*. SYN. *Inviso*. ADV. *Crebro*. Cf. *Viso*.

INTESTABILIS, e, gen. com. *Qui ne peut témoigner (en justice)*. SYN. *Qui nec testem agere, nec testimonium facere potest*. USUS: *Homo sacer, sceleratus et intestabilis*.

INTESTATO, *Intestat, qui n'a pas testé*. SYN. *Nullo facto testamento*. USUS: *Intestato mortuus est*.

INTESTATUS, a, um, *Qui n'a pas fait de testament*. SYN. *Intestato mortuus*.

INTESTINUM, i, sēpissime: **INTESTINA**, ōrum, n. pl. *Intestins, entrailles*. SYN. *Ilia, viscera*. EPITH. *Medium*. USUS: *Graviter ex intestinis laborabam*. Tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus.

INTESTINUS, a, um, *Intérieur, domestique*. SYN. *Domesticus, interior*. (Extraneus). USUS: *Occultum, intestinum bellum, guerre civile*. *Intestinum, inclusum malum*. *Intestinus timor, dolor*.

INTEXO, is, xūl, textum, ere, a. *Tisser dans ou sur*. SYN. *Contexo, interpono, implico*. ADV. *Prudenter*. USUS: *Aliquid in causa prudenter intexere, glisser prudemment qq. chose dans une cause*. *Vestis coloribus variis intexta*.

INTIMĒ, *Affectueusement*. SYN. *Enixe, ex animo*. USUS: *Intime aliquem commendare*.

INTIMUS, a, um, *Intérieur, caché*. SYN. *Reconditus, arcanus, familiaris*. PHRAS. *Intima sua mihi concedit, il m'a confié tous ses secrets*. Ad intima ejus consilia perveni; arcana omnia, abditosque sensus speculor; arcana omnia vel ipso prodente cognosco; arcana ejus omnia elicio. *Intimus sum ejus consiliis; nihil consiliorum ejus me latet*. Cf. *Arcanus*. USUS: 1. *Intimi sensus animi, consilia intima*. Ex intima arte et philosophia multa disputavi. 2. *Domesticus, familiaris, intimus*. *Antonium Clodio intimus*. Est in meis intimis. *Teclissimus ad alienos, intimis apertior sum*.

INTINGO, is, tinki, tintum, ere, a. *Tremper dans*. SYN. *Madefacio, humecto*.

INTOLERABILIS, e, gen. com. *Intolérable, insupportable*. SYN. *Non ferendus, intolerandus*. (Tolerabilis. ADV. *Admodum*. PHRAS. *Intolerabilis est ejus arrogantia, son orgueil est intolérable*. Res est indigna, acerba et omnibus intoleranda; immensa est ejus, nec ferenda insolentia. Quis hominem cum ea superbia et insolentia ferat? USUS: *Dolor, foeditas intolerabilis*.

INTOLERANDUS, a, um, *Intolérable*. SYN. *Intolerabilis*. USUS: *Intoleranda licentia*.

INTOLERANS, antis, omni. gen. *Qui ne peut supporter*. SYN. *Impatiens, impotens*. USUS: *Corpora laboris intolerantissima*. Cf. *Impatiens*.

INTOLERANTER, *D'une manière insupportable*. SYN. *Insolenter*. USUS: *Intoleranter dolere, se jactare*.

INTOLERANTIA, æ, f. *Insolence, tyrannie insupportable*. SYN. *Insolentia*. USUS: *Hæc non privati insania sed regis intolerantia est*.

INTONO, as, ūl, atum, are, a. *Tonner; crier avec force*. SYN. *Tono, sono*. USUS: *Hesternæ concione vox ejus intonuit*.

INTONSUS, a, um, *Qui n'est pas tondue*. (Tonsus. *Coma intonsa, longs cheveux*).

INTORQUĒO, es, torsi, tortum, ere, a. *Brandir, lancer contre.* Inmitto, jacio, jactor. USUS: Telum, calumniam intorquere in aliquem.

INTRA, *A l'intérieur, dans.* SYN. Inter, in interiore parte. USUS: 1. Intra muros. Hæc intra decem annos sunt gesta. 2. Minus quam necesse sit, *au-dessous de.* Intra modum loqui. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem.

INTRACTĀTUS, a, um, *Indompté.* USUS: Equus intractatus, indomitus.

INTREMO, is, ūl, ere, n. *Trembler.* SYN. Tremo.

INTREPĪDĒ, *Sans trembler.* SYN. Sine pavore, audacter, posito metu.

INTREPĪDUS, a, um, *Intrépide.* SYN. Impavidus, timore solutus. Cf. Audax.

INTRICO, as, avi, atum, are, a. *Embarrasser, embrouiller.* (Extrico. Cf. Implico.

INTRO, *A l'intérieur.* USUS: Ire, ferre intro.

INTRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Entrer.* SYN. Introeo, in eo, subeo, ingredior, accedo. (Exeo. ADV. Penitus. PHRAS. Tu meam domum intrare ausus es? *Quoi! vous osez entrer dans ma maison?* Tu meas aedes accedere; tu vestigium in aedes facere; tu intro te conjicere ausus es? Tu eo* pedem inferre; tu vestigium ibi ponere; eo te inferre; pedem ibi ponere ausus es? Cf. Ingreddior. USUS: Intrare limen, domum, regnum. In alicujus familiaritatem intrare. Cf. Ineo.

INTRŌDŪCO, is, duxi, ductum ere, a. *Introduire.* SYN. Induco, facio, adduco, fingo. USUS: Consuetudinem, ambitionem in urbem introducere. Illum reprehende, qui initium introduxit. Introducere aliquem loquentem.

INTRŌDUCTĪO, ōnis, f. *Introduction.* USUS: Adolescentum nobilium introductiones judicibus pro præmio fuere.

INTRŌEO, is, ūl vel ūl, ūtum, ire, n. *Entrer.* SYN. Intro. (Exeo. ADV. Honestè. USUS: In urbem, in vitam introire. Cf. Intro, Ingreddior.

INTRŌFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, v. anom. a. *Porter dans.* USUS: Lectica introferri solitus est in urbem.

INTRŌITŪS, ūs, m. *Entrée.* SYN. Aditus. EPITH. Apertus, clandestinus, desertus, nocturnus, primus. USUS: 1. Ad omnes portas et introitus armatos homines opponit. 2. Ingressio, initium, commencement. Hic sit introitus defensionis.

INTRŌMITTO, is, mīsi, mīssum, ere, a. *Introduire.* (Emitto. USUS: Limen patefactum est, ut intromissus me in lecto trucidaret.

INTRORSUM vel INTRORSUS, *Au dedans, à l'intérieur.* USUS: Introrsum turpis, *soncièrement vicieux.*

INTROSPICIO, is, spexi, spectum, ere, a. et n. *Regarder dans, examiner à fond.* SYN. Inspicio. ADV. Penitus. USUS: Agite, inferte oculos in curiam, introspicite omnes reipublicæ partes, perspicite omnium mentes. Cf. Considero.

INTRŌVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler au dedans, faire entrer.* SYN. Accerso, advoco. (Evoco.

INTRŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Pousser par force, — se, s'imposer.* USUS: Ipse se inferebat, intrudebat. Cf. Implico, Interpono.

INTŪĒOR, ōris, tūtus sum, eri, d. *Regarder.* SYN. Video, contueor, contemtor, aspicio. ADV. Acriter, bene, paulisper, studiosè. PHRAS. Hic mos est hominum, ut in repentinis adversis que casibus cœlum intueantur, *c'est la coutume des hommes, quand il leur arrive quelque malheur, de regarder le ciel.* Ut si quid præter opinionem et contra voluntatem accidit, cœlum suspiciant, aspiciant; ad cœlum spectent, oculos tollant, aciem oculorum intendant. 2. Immotis oculis me intueatur, *il me regarde fixement.* Aciem in me intendit, exacuit, exercet; oculos in me defigit; hæret in vultu meo; oculos a vultu non movet. Cf. Aspicio. USUS: Intuebamur, nec tuendi satietas nos capere poterat. Intueri aliquid oculis, animo complecti. Animo aliter infesto, iniquo, infenso intueri. Aliquid acriter intueri. Cf. Video.

INTŪMEO vel INTŪMESCO, is, tūmūl, ere, n. *Senfer.* SYN. Inflor, in tumorem convertor. Cf. Tumeo.

INTUS, *Au dedans.* (Foris. USUS: Intus inclusum periculum, intus equus Trojanus.

INULTUS, a, um, *Impuni.* SYN. Impunitus. USUS: Inultum aliquid pati, relinquere. Cf. Impunitus.

INUNDO, as, avi, atum, are, n. et a. *Inonder.* SYN. Alluo, obruo. PHRAS. 1. Aqua inundat late omnia, *l'eau inonde au loin la plaine.* Effert aqua se alveo; alveum exit; extra alveum effunditur; littora superat, transgreditur; diffunditur unda, camposque circumjectos rigat; fluctibus terram occupat; effusus super ripas amnis campos segetesque operit. USUS: Terram inundat aqua.

INURBĀNE, *Sans élégance, sans esprit.* SYN. Insulse, inconcinne.

INURBANUS, a, um, *Incivil, grossier.* SYN. Insultus, infacetus, inhumanus, inops humanitatis, ineptus, odiosus, putidus. (Urbanus. Cf. Ineptus.

INŪRO, is, uasi, ustum, ere, a. *Brûler sur, graver, imprimer; imprimer (une tache),*

appliquer, imposer. SYN. Infigo, imprimo. USUS: Aeternas alicujus nomini maculas, famam superbiae alicui, dolorem ossibus et et cineri alicujus inurere. Censoriae severitatis notam alicui inurere. Odium inustum penitus hominum mentibus.

INŪSITĀTĒ, *Contre l'usage.* SYN. Insolenter.

INŪSITĀTUS, a, um, *Inusit.* SYN. In solens, inauditus, praeter consuetudinem novus. (Usitatus. USUS: Inusitata sunt, prisca fere et vetusta, ac ab usu quotidiani sermonis intermissa. Ecquid in rebus inusitatis Graecorum more verbis etiam utamur inauditis. Cf. Insolitus, Novus.

INŪTĪLIS, e, gen. com. *Inutile.* SYN. Ad nullam rem utilis, ad nullam partem utilis, qui nulli usui est. (Utilis. ADV. Summe. USUS: Perniciosus et inutilis civis.

INŪTĪLITAS, atis, f. *Inutilité; danger.* SYN. Damnum.

INŪTĪLĪTER, *Inutilement, en vain.* SYN. Frustra. USUS: Frustra aliquid proferre et inutiliter. Cf. Frustra.

INVĀDO, is, vāsi, vāsum, ore, n. et a. *Attaquer, se jeter sur.* SYN. Adorior, impetum facio, involo, irruo, irumpo, peto, vim facio, incurro in aliquem, incurso, invehor. PHRAS. Invasit hominem terror, *la frayeur s'est emparée de cet homme.* Incidit terror animo hominis; incessit hominem terror; repentino terrore percussus est. Cf. Terror. USUS: Invadere aliquem, in alicujus nomen; in praedam. Mirus hominem furor, dolor, terror invasit. Cf. Aggredior, Impetus, Adorior.

INVĀLESCO, is, iūi, ere, n. *Se fortifier.* SYN. Novas vires sumo, corroboror, confirmor, firmior fio. USUS: Invaluit, potentius jam malum est quam ut sedari possit. Invaluit adeo ejus audacia, et vetustate corroborata est. Cf. Cresco.

INVĀLETŪDO, inis, f. *Indisposition, mauvaise santé.* SYN. Valetudo infirma. USUS: Invaletudine tua valde commoveor et conturbor.

INVĀLĪDUS, a, um, *Faible, malade.* SYN. Infirmus. USUS: Invalidi milites. Cf. Debilis, Infirmus.

INVECTIO, onis, f. *Importation.* (Exportatio. USUS: Rerum, quibus abundamus, exportatio, quibus egemus, investio.

INVEHO, is, vxi, vctum, ore, a. *Amener, importer.* SYN. Importo. ADV. Acerbius, aperte, asperius, contumeliosius, copiose, graviter, libenter, paratius, petulanter, rhetorice, vehementius. USUS: 1. Pecuniae in aerarium vectae. Quemcumque casum fortuna invexerit, feram. 2. Insurgo in aliquem, oburgo, *se jeter, s'emporter contre qqn.* Acerbe in aliquem invehi, maledicere, insectari.

Vehementius in illum nugatorem invehebat. Invehens in Catonem Caesar. Cf. Objurgo.

INVĒNIO, is, vni, ventum, ire, a. *Trouver.* SYN. Reperio, deprehendo, pervestigo, nanciscor, excogito. ADV. Acute, plane, sapientius, subdole, versute. PHRAS. Pleraque artes Graeci invenere, *les Grecs ont inventé presque tous les arts.* Graecia inventrix doctrinarum; primi artes peperere, protulere Graeci; artium plerarumque cognitionem Graecia aperuit; artium incunabula plurimarum in Graecia sunt. Cf. Excogito. USUS: Facinus, astutiam, crimen, remedium, rationem invenire et comminisci. Invenio te in culpa esse.

INVENTIO, onis, f. *Découverte.* Illa, quae investigat occulta, inventio et excogitatio dicitur.

INVENTOR, oris, m. *Auteur.* SYN. Auctor. USUS: Cicero princeps et auctor copiae verborum, inventor, compositor, architectus.

INVENTRIX, icis, *Celle qui découvre.* Inventrix et magistra legum Philosophia, *la Philosophie est la mère des lois.*

INVENTUM, i, n. *Découverte.* EPITH. Probabile, necessarium, antiquis divinum. USUS: Tot artes, tot scientiae, tot inventa. Eorum inventis et legibus omnem rempublicam constitutam habemus.

INVĒNOSTUS, a, um, *Qui est sans beauté, sans grâce.* USUS: Quod propositum, explicat expedite non invenustus auctor.

INVERECUNDUS, a, um, *Impudent.* SYN. Impudens, non verecundus. (Verecundus. USUS: Inverecundum animi ingenium possidet. Cf. Impudens.

INVERSIŌ, onis, f. *Ironie.* SYN. Ironia. USUS: Inversio verborum.

INVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Retourner, changer.* SYN. Immuto, verto, perverto. USUS: Pompeius totum nobis negotium invertit. Quam cito se invertit. Cf. Verto.

INVESTIGĀTIO, onis, f. *Recherche attentive.* SYN. Inquisitio, indagatio, conquisitio veri. EPITH. Facilior, propria.

INVESTIGĀTOR, oris, m. *Investigateur.* EPITH. Acer et diligens. USUS: Varro diligentissimus investigator antiquitatis.

INVESTIGO, as, avi, atum, are, a. *Rechercher attentivement.* SYN. Exquiro, indago, scrutor, perscrutor, perquiro, persequor, vestigiis odoror. ADV. Diligentius. USUS: Perquirere, patefacere, investigare conjunctionem. Cf. Indago, Quæro.

INVĒTERASCO, is, ere, n. et a. *Item:* **INVĒTERO**, as, avi, atum, are, a. *Vieillir, s'affaiblir avec le temps.* SYN. Connesco. USUS: Nihil inveterascere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus

beata vita consistit. Inveteravit jam ea opinio. Macula hæc insedit, et inveteravit in nomine populi Romani. Inveterata nostra amicitia.

INVETERATIO, onis, f. *Maladie invétérée*. USUS : Ut in corporibus inveteratio ægre pellitur, sic in animis perturbatio.

INVICEM, *Tour à tour, mutuellement*. SYN. Mutuo, vicissim. USUS : Totos dies eramus simul invicem.

INVICTUS, a, um, *Invincible*. SYN. Qui vinci non potest, inexpugnabilis, insuperabilis. (*Devictus*. USUS : Quibus viris respublica invicta stat? nomen invictissimi imperatoris consecutus. Animi excelsi atque invicti magnitudo. Cf. Fortis, Facta egregia.

INVIDENTIA, æ, f. *Sentiment de jalousie*. (*Misericordia*. USUS : Invidentia est ægritudo suscepta propter alterius res secundas, quæ nihil nocent invidenti. Cf. Invidia.

INVIDEO, es, idi, isum, ere, n. *nonnuncquam a. Porter envie*. SYN. Alienis bonis mœreo. (*Faveo*. ADV. Aperte, maxime, obscure, occulte, paululum, vehementer, valde, sane. PHRAS. Multi mihi invident, *bien des hommes me jalouseut*. Sunt, quos meus in hac republ. splendor offendat, lædat, pungat, angat, sollicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, gravior afficiat. Non desunt, quos mea dignitas, mea amplitudo male habeat; quibus dolori sit meus honor. Florere me dignitate, existimatione, honore; tantum honoris mihi haberi nonnulli moleste, graviter, acerbe, ægre, iniquo animo, non satis æquo animo ferunt. Angit animos quorundam hæc splendor meus; sollicitos habet quosdam hæc dignitas mea. Valde me multorum invidia exercet; multum est mihi cum invidis negotiis; novi multorum animos in me malevolentia suffusos; invident multi mihi, mordent clanculum. Cf. Invidus. USUS : Alterius honori, virtuti, fortunis præstantibus et florentibus invidere.

INVIDIA, æ, f. *Jalousie, envie; haine, malveillance*. SYN. Malevolentia, offensio. EPITH. Aliena, communis, detestanda, falsa, imbecilla, iniquissima, inveterata, iustissima, magna, par, popularis, recens, senatoria, singularis, summa, tribunitia, vehemens. PHRAS. 1. Invidiam alicui conflare, *rendre quelqu'un odieux*. Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare; in invidiam rapere, vocare, adducere; invidiam facti conferre in alterum; invidia gratiæ externæ onerare aliquem; lacerare invidia clarissimum quemque; invidiæ maculare. 2. Invidiam incurri, *on a excité contre moi l'envie*. In invidiam veni; invidiam subii; in invidiam adductus sum; invidiam contraxi. 3. In invidia sum apud omnes, *tout le monde me jalouse*. Invidiam omnem omnium habeo, sustineo; in invidia sum; ex invidia laboro; invidia pre-

mor, flagro, conflagro, ardeo aliena. Invidiam sum præcipua inter omnes. Cf. Odiosus, Invidiosus, Odium. 4. Modestia invidiam lenit, *la modération empêche l'envie*. Invidiam modestia sedat, comprimit, restinguit, exstinguit; modesta vivendi ratio multum de invidia opum deonerat; invidiam levat, liberat; efficit, ut invidia ponatur, deponatur, decedat; ut invidiæ quasi sanguis mittatur. USUS: Invidiam alicui conflare. Invidiam augere, inflammare, *exciter l'envie*. Invidiam a se transferre, *écarter de soi l'envie*. Aliena splendore invidia, *s'élever en calomniant les autres*. Disrumpi, restuare invidiam, *crever de dépit*.

INVIDIOLA, æ, f. *Petite jalousie*. USUS : Nescio, quid inter eos invidiolæ exortum est.

INVIDIOSË, *Par jalousie, par haine*. SYN. Odiose. USUS : Invidiose aliquem criminari.

INVIDIOSUS, a, um, *Qui excite l'envie*. SYN. Odiosus, invidus, invidiam habens. PHRAS. 1. Invidiosa est ea dignitas, *cette dignité excite l'envie*. Magnam habet ea dignitas invidiam; multorum luminibus officit; multorum luminibus obstruit ea fortunæ meæ amplitudo; invidiæ est; in invidia est ea dignitatis amplitudo; urit animos multorum dignitatis ista species. Cf. Invideo. 2. Invidiosus est multisque invidus, *il est haï de tous*. In summam plurimorum invidiam incidit; nulla fruitur hominum benevolentia; premittitur odio multorum; in odio, in invidia est apud multos; pauci sunt, qui illi faveant; qui bene sint in illum animati; qui bene de illo existiment. Cf. Odiosus, Invidus. USUS : Invidiosæ possessiones. Erit hoc tibi invidiosum. Aliquis invidiosus, ac multis offensus.

INVIDUS, a, um, *Envieux, jaloux*. SYN. Obtrectator, niger, malevolus, lividus, iniquus, maledicus, inimicus, alienis bonis mœrens. PHRAS. Multi sunt tibi invidi, *bien des gens sont jaloux de vous*. Multi sunt tuæ laudis inimici; multos habes obtrectatores malevolentissimos; multorum de te minus commodi sermones a malevolentia profecti volitant, lacerant te, famamque tuam invidi non pauci; magna invidiæ pestis tibi imminet, in te conflata est. 2. Nunquam desunt invidi, *jamais les envieux ne manquent*. Nunquam desunt pestes quædam hominum aliena laude dolentium, alienis bonis mœrentium; ubique incurras in homines malevolos, lividos, et ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia? qui invidiam non experitur? quem non mordet aliorum invidia? Cf. Invideo, Invidia.

INVIGILO, as, avi, atum, are, n. *Veiller à*. SYN. Cum cura et sollicitudine vigilo. PHRAS. Scito me quieti publicæ invigilare, *sachez que je veille au repos de la république*. Scito, me in speculis esse; in specula collocatum, constitutum; scito, mihi quietem

publicam curæ esse; meæ curæ ac vigilantiae esse demandatum excubare; me animo; curas meas omnes, consilia, cogitationes in tuenda quiete publica evigilare. Cf. Sollicitus.

INVOLÂTE, *Inviolablement*. SYN. Integre, incorrupte.

INVOLÂTŪS, a, um, *Inviolable; sacré, respect*. SYN. Integer, incorruptus.)(**Violatus**. USUS: Inviolata stabit vestra amicitia.

INVISO, is, i, um, ere, a. *Visiter*. SYN. Viso, visito. USUS: Sæpius dominam nostram invisas, rogo. Cf. Viso.

INVISUS, a, um, *Odieux, haï, détesté*. SYN. Odiosus, quem æquo animo videre, ferre, intueri non possumus; qui in odio est apud aliqueum. USUS: Quo quis callidor et versutior, hoc invisior et suspectior est. Cf. Odiosus.

INVITAMENTUM, i, n. *Attrait, charme*. SYN. Invitatio, incitamentum. EPITH. Multum. USUS: Multa habet invitamenta urbis et fori. Invitamentum afferre. Cf. Illecebra.

INVITATIO, ōnis, f. *Invitation*. EPITH. Crebra, liberalis. USUS: Invitationes, adventusque nostrorum hominum.

INVITÂTŪS, ūs, m. (*à Publ. sing.*). *Invitation*. SYN. Invitatio. USUS: Primo mea sponte, deinde invitatu tuo hoc egi.

INVITÉ, *Non volontiers, malgré soi*. SYN. Repugnante, invito.

INVITO, as, avi, atum, are, a. *Inviter*. SYN. Voco, allicio.)(**Deterreo**, dehortor. ADV. Aliquoties, benigne, honorificentissime, liberaliter, magnopere, passim, publice, studiose, valde, vulgo. PHRAS. Ad cœnam me invitavit, il m'a invité à dîner. Ad cœnam me devocavit; adhibuit ad convivium; convivam sibi esse me voluit; vocatu ejus cœnandum mihi erat apud illum; ad cœnam me vocavit; cœnam dedit; cœna me accepit. USUS: Tu invita mulieres, ego vires accivero. Quis est, qui eum tecto domoque non invitet? Invitare aliqueum, et allicere præmiis ad agendum aliquid. Gloria invitari ad magna audenda. Cf. Voco.

INVITUS, a, um, *Qui agit à contre-cœur, malgré soi*. SYN. Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus, contra voluntatem, repugnans, repugnante, coactus, dolens, perinvitus. PHRAS. 1. Invitus illum adii, c'est malgré moi que je suis allé le trouver. Cum magna mea molestia illum compellavi; adversante et repugnante natura; contra voluntatem meam; cunctabundus, diuque reluctans, ac tergiversatus; prope resistens ad eum pertractus fui; ingratis et coactus ad illum attrahendus fui. 2. Quanquam invitatus, munus tamen in republica suscepi, malgré moi, j'ai accepté une charge dans la république. Quanquam gravatus, accessi tamen ad rempublicam; quanquam abhorre- rem reipublicæ tractationem, quanquam mihi

nihil inimicus, nihil molestius forensi illo strepitu, tamē, ingratis licet meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli; non sine aliqua molestia et resistenti similis dignitatem eam admisi; commovebam equidem oblato eo honore, onusque impositum fremens incensensque accepi; extorquendum erat invito, atque ingratis, ut honorem eum admitterem; prope resistenti munus id injunctum est; ad honoris ejus insignia frontem cum adducerem, vultum averterem, jugum tamen ad extremum, quanquam invitatus, recepi. Cf. Abhorreo, Nolo. USUS: Invitus, per vim et imperium feci. Sapiens nihil facit invitatus, dolens, coactus. Eæ molestiæ, dudum enim circumrodo, invito devorandæ sunt.

INVIVUS, a, um, *Inaccessible, inabordable*.)(**Pervius**. USUS: Invii saltus.

INVOCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, invoquer*. SYN. Imploro. USUS: Lucinam in pariendo invocant. Sociorum subsidium invocare. Cf. Imploro.

INVOLÂTŪS, ūs, m. (*à Publ. sing.*). Vol. SYN. Volatus avium.

INVOLŌ, as, avi, atum, are, a. *Se jeter sur, attaquer qqn*. SYN. Invado. USUS: Involare in aliena. Cf. Impetus.

INVOLUCRUM, i, n. *Enveloppe*. SYN. Integumentum. EPITH. Involuta multa. USUS: Multis simulationum involucris tegitur, et quasi velis quibusdam obtenditur hominis natura. Clypei involucrum.

INVOLVŌ, is, vi, vŏlūtum, ere, a. *Envelopper*. SYN. Circumplico.)(**Evolvo**. USUS: Litteris me involvo. Virtute sua se involvere. Occulta, involuta, latentia aperire. Videham pacis nomine involutum fore bellum.

INVULNERÂTŪS, a, um, *Qui n'a reçu aucune blessure*. SYN. Integer, inviolatus.)(**Vulneratus**.

IPSE, a, um, *Même; ce, cet; lui-même*.)(**Alter**. USUS: Illo ipso tempore. Ille ipse Cæsar. Decem ipsos dies ibi fui. Istud ipsum miserrimum puto. Hoc quid sit, per se ipsum non video, sed ex sequentibus.

IRA, æ, f. *Colère*. SYN. Iracundia, indignatio, stomachus, excandescencia. EPITH. Acerbior, inveterata, naturalis, recens. PHRAS. 1. Atrox calumnia ad iram me concitavit, cette atroce calomnie m'a mis en colère. Bilem mihi movit, commovit, concivit; ad iracundiam me adduxit; stomachum mihi movit; stomachum mihi fecit; ad iram me impulit, induxit, incitavit; calumnia indignitas movit animum, iram mihi movit, animum vehementer sollicitavit, accendit; animum exasperavit, odium exacerbavit, irritavit; iram provocavit; animum indignatione accendit atrocis calumniæ injuria, ira me implevit; iram exacuit, stomacho fuit atrocis calumniæ indignitas. 2. Gravem iram concepi, je me

suis mis fort en colère. Iram imbibi vehementem et acerbam; ira animum cepit; ingentem molem irarum alto ex animo ciebam; exarsi graviter iracundia; exandui; stomachabar, commovebar vehementius; exarsi iracundia et stomacho; ingentes jam dudum iras in pectore volvebam; ira repente effervui. Cf. Irascor. 3. Iram suam in aliquem effundere, *accabler qqn du poids de sa colère.* Vertere iram in aliquem, facili simul dictisque odium explere; iracundia in aliquem indulgere; iracundiam exercere; iracundiae servire, obsequi, parere; iram odiumque profundere in aliquem; omne virus acerbatis in aliquem evomere, effundere; stomachum in aliquem erumpere, fremere, saevire, furere, nec irae modum reperire. 4. Ira jam defecit, *sa colère se calme.* Deservescit ira, remittit, decedit, abscedit; mollitur ira; deflagrat paulatim; animorum ille ardor residet; ira cadit. 5. Iram deposuit, *il n'est plus en colère.* Iracundiam omisit, demisit; iram repressit, sedavit, coercuit, continuit; iram expedit; missam fecit; ex animo ejecit. 6. Iram sedavit, *il a apaisé sa colère.* Leniter permulsi iram; iras lenivit; iracundiae faces extinxit; impetum animi delinivit; ardorem animi compressit. USUS: Ira est libido puniendi ejus, qui videatur laesisse injuria, cum qua nihil recte, aut considerate fieri potest. Facere aliquid per iram. Iram gerere, concire, evomere. Ira incendi, ardere. Orta est inter illos ira. Ira decessit.

IRACUNDĒ, *Avec colère.* SYN. Per iram, cum iracundia, cum stomacho. (Leniter, quoto. USUS: Vehementer ago, non iracunde. Iracunde et intemperanter facere.

IRACUNDIA, *se, f. Penchant à la colère, colère.* SYN. Ira, acerbitas quaedam naturae et rabies. (Lenitas. EPITH. Bellatrix, effervescens, gladiatoria, gravior, inimica, injusta, justa, praesens, vehemens, utilis. USUS: Aliquem ad iracundiam adducere, *mettre qqn en colère.* Iracundia et stomacho effervescere, efferi, inflammari, ardere, furere, *être enflammé par la colère.* Iracundiam exercere; iracundiae servire, obsequi, parere, *céder à la colère.* Iracundiae resistere, *résister à la colère.* Iracundiam continere, *contenir sa colère.* Iracundiam omittre, dimittere, *éviter la colère.* Iracundiam sedare, *se calmer.*

IRACUNDUS, a, um, *Qui se met facilement en colère, irascible.* SYN. Qui facile et cito irascitur, proclivis ad iram, irritabilis. PHRAS. 1. Natura iracundus est, *il est naturellement irascible.* Animi quodam impetu dolori fere et iracundiae pareat; summa est naturae acerbitate; nullum animo spatium dat, nec indignationem intra se premit, aut continet, sed ira ac cupiditate, pessimis consultoribus, grassatur; ingenio praecipis in iram est; aegritudinem animi non facile dissimulat;

praecipitis in iram animi est; irae potens non est; iram nec premere novit, nec tenere; iracundia illi praefervida; natura praecipis in iram; iram in promptu gerit; natura stomachosior est, et facile excandescit. Cf. Ira. 2. Natura non adeo iracundus sum, *je ne suis pas naturellement très irascible.* Non adeo pronus, propensus ad iram sum; irae non admodum deditus sum; juris in me parum habet ira; non admodum inclino, propendeo ad iram, ira mihi minime dominatur; alienus, remotus, intactus ab ira sum; animus is est meus, in quo nulla pars iracundiae locum habeat, residueat. USUS: Morosi, anxii, iracundi et difficiles senes sunt. Iracundus est factus.

IRASCOR, *aris, rātus sum, aaci, d. S'irriter, se fâcher.* SYN. Incendor; ira incendor, iratus fio; succenseo; animo incitor, excandesco, stomacho et iracundia excandesco vel effervesco. ADV. Admodum, facile, furente, justius, occulte, omnino, temere. PHRAS. 1. Non facile irascor amicis, *je ne me mets pas facilement en colère contre mes amis.* Non temere excandesco, commoveor, animo incitor, tametsi laesus ab amicis. Non facile indignatio oboritur, indignatione non facile accendor, non facile stomacho effervesco, iram gero in amicos; etiam in stomacho ridere soleo. 2. Irascor etiamnum, *je suis encore en colère.* Iracundias adhuc recentes habeo; ira etiamnum, et tacita indignatio animi stimulat; necdum ira resedit; nondum ira mihi cecidit; nondum deflagrarunt conceptae in hominem irae; frustra indignationem premo; frustra animi aegritudinem dissimulo; clausae etiamnum aures sunt obstrepente ira; nondum rabies consedit; suis adhuc ardet ignibus concepta indignatio. Ardet adhuc ira et dolore animus; erumpere adhuc ira gestit et in nefarium hominis caput effundi; non mediocri etiamnum incedo iratus iracundia; adhuc totus in fermento sum. 3. En, ut irascitur homo improbus! *Voyez, comme ce drôle se fâche!* En, ut ira implacabilis implicat animum; en, ut in rabiem ira degenerat; ut exardescit homo improbus iracundia! quam commotus, quam incensus est! ut ira inflammatus est, ut excandescit, ut furit, ut stomachatur! En, quis furor hominem invasit! qua ira, quo furore percitus, quam irato animo, quam percito agit omnia! En, quae hominem intemperies agitat! Vide, ut stomacho effervescat; ut iracundia effervatur, inflammetur, ardeat, excandescat! ut vultum adducat, supercilia contrahat, ut scintillet oculis, spumet ore, rabiem furemque toto pectore anhelet? En quas animo iras ingentes concipiat! ut ira ac dolore confusus, praecipis amentia feratur! ut bile turgeat ac intumescat! ut iram animo capere vix possit! USUS: Peripatetici virum negant esse, qui nesciat irasci.

IRĀTUS, a, um, *Irrité.* SYN. Incensus,

ira incensus; iracundia percitus, incitatus, inflammatus; in aliquem infestus, infensus; qui animo alieno et averso est ab aliquo (Propitius. ADV. Dissimulanter, merito. PHRAS. Illud iratus dixit, *il a parlé étant en colère*. Ira incensus; animo irato et percito; incensus odio; iracundiæ permittens dominatum animi; ira flagrans, occacatus, tumens; impotens iræ in eas contumelias erupit; irarum plenus; ira infensus; efferatus odio; ira motus, victus, percitus; ardens ira; furens, inflammatus ira; accensus ira tam inclementer locutus est; elatus iracundia sic stomachum erupit. USUS: Irati proprium est cupere, a quo læsus videatur, ei quam maximum dolorem inurere. Iratum proprie dicimus, exisse de potestate. Cf. Ira, Irascor.

IRONIA, æ, f. *Ironie*. SYN. Inversio, dissimulatio, dissimulantia. USUS: Licenter usus est dissimulatione, quam ironiam Greci vocant.

IRRAUCEO, es, ausi, ere, n. *S'enrouer*. SYN. Raucus fio. USUS: Æsopus, si paulum irrauserit, ridetur.

IRREPÄRÄBILIS, e, gen. com. *Irreparable*. USUS: Tempus irreparable.

IRRËPO, is, psl, ere, n. *Ramper vers; se glisser, s'insinuer*. SYN. Adrepro, obrepro, influo, illabor. USUS: In gratiam, familiaritatem, in sensus alterius, in testamento irrepere. Creclulitas in optimi cujusque mentem facile irrepit.

IRRËTIO, is, ivi vel ii, itum, ire, a. *Embarrasser; captiver*. SYN. Implico, illaqueo, impedio laqueis. USUS: His se erratis irretiit ætate improvida. Disputationum laqueis aliquem irretire. Irretitus odio bonorum omnium. Adolescentulos illecebris corruptelarum irretire. Cf. Implico.

IRRËTORTUS, a, um, *Qu'on ne détourne pas*. SYN. Rectus. USUS: Oculo irretorto aliquem spectare.

IRREVOCÄBILIS, e, gen. com. *Qu'on ne peut rappeler*. USUS: Ætas irrevocabilis.

IRRËDEO, es, risi, risum, ere, n. et a. *Se moquer*. SYN. Derideo, rideo. ADV. Facete, turpiter, maxime. PHRAS. 1. Hominem irrident omnes, *tous se moquent de cet homme*. Est ejusmodi, quem omnes per risum ac jocum contemnunt; cujus levitati ac imprudentiæ illudant omnes; quem pueri sectentur, et derideant; qui irrisionibus omnium sit subiectus; qui ludibrium sit ceterorum; qui ludibrio sit omnibus; quem omnes eludant, ludificentur; qui in ora hominum pro ludibrio abeat; quem omnes ludibrio habeant; qui risui sit omnibus; qui omnibus civibus spectaculo sit; per ora hominum tradatur; cui convitium facere, quem ludibrio lædere, in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impune quisque audeat; qui ostentui, deridiculo sit omnibus; quem pro ridiculo ac delectamento

habeant ceteri: omnes illum idoneum arbitrantur, quem ludos faciant; quem albis dentibus derideant; quem deridendum propinent; quem deridiculi gratia indignis modis ludificent. 2. Ille ipse præbet ansam irridendi sui, *il prête lui-même le flanc à la moquerie*. Sese ipse deridendum propinat; risui, ludibrio sibilisque aliorum os præbet, sese offert, objicit. USUS: Irridens insontes, olim vicissim irridebitur. Cf. Explodo.

IRRIGÄTIO, onis, f. *Irrigation*. USUS: Agrorum irrigationes.

IRRIGO, as, avi, atum, are, a. *Arroser*. SYN. Rigo. USUS: Ægyptum Nilus irrigat.

IRRIGÜUS, a, um, *Arrosé*. SYN. Quod facile irrigari potest. USUS: Hortus irriguus.

IRRISIO, onis, f. *Moquerie*. SYN. Lûdibrium. USUS: Cum irrisionis audientium imitari militem gloriosum.

IRRISOR, oris, *Moqueur*. USUS: Irrisores orationis.

IRRITÄBILIS, e, gen. com. *Irritable, susceptible*. SYN. Iracundus, qui facile irritatur, et accenditur.

IRRITÄMENTUM, i, n. *Stimulant, aiguillon*. USUS: Certaminum irritamentum.

IRRITÄTIO, onis, f. *Stimulant*. USUS: Animorum irritatio.

IRRËTO, as, avi, atum, are, a. *Irriter, aigrir; exciter*. USUS: Irritare et lacessere aliquem. Cf. Excito.

IRRËTUS, a, um, *Sans effet, inutile, vain, stérile*. SYN. Vanus, inanis. (Ratus. PHRAS. 1. Irritus fuit omnis labor meus, *tout mon travail a été inutile*. Quæ gesseram, concede omnia; ad nihilum recidere; ad irritum cedere; vana atque irrita evasere. Labor meus omnis in irritum redactus est. 2. Spes irrita fuit, *cette espérance a été vaine*. Incisa spes erat; spes erat in irritum redacta, ad irritum spes cecidit; spes ea luxuriaverat, et vana evaserat; vana atque irrita ea spes fuit. 3. Acta mea irrita declaravit senatus, *le sénat a annulé tous mes actes*. Acta mea senatus rescidit, irrita fecit, irrita esse jussit, sustulit, radicitus evellit, dissolvit, infirmavit, labefactavit, evertit, subvertit. Cf. Frustra, Labor inanis. USUS: Irritum et infectum facere aliquid. Testamentum irritum.

IRRÖGÄTIO, onis, f. *Condamnation*. USUS: Irrögatio multæ.

IRRÖGO, as, avi, atum, are, a. *Imposer, infliger, décréter*. SYN. Legem fero, constituo. USUS: Irrögare leges, penas, multam.

IRRUMPO, is, rüpi, ruptum, ere, n. et a. *Se précipiter sur, attaquer*. SYN. Irruo, invado. (Erumpro. ADV. Equabiliter, temere, cursim; repente, effrenatus, extrinsecus, improviso. PHRAS. Irrumpere in la-tus hostium, *attaquer l'ennemi en flanc*. In

cornua impressionem facere, irruptionem facere; impetum, vim facere; irrumpere cornua; permittere se in medios hostium cuneos; incursu petere; impetu oppugnare nuda peditatu cornua, incursionem in dextrum latus facere. Cf. Impetus. USUS: Hostis in castra irrumpit. Invidi in meas fortunas irrumpere. Cf. Impressio.

IRRŪO, is, ūl, ere, n., *nonnunquam a. Se jeter sur; attaquer.* SYN. Impetum in aliquem facio, invado, in aliquem me permitto, irrumpo. USUS: In alienas possessiones irrui. Cf. Impetus, Adorior, Invado.

IRRUPŢIO, ōnis, *Irruption.* SYN. Incursio. (Eruptio. USUS: Irruptionem facere. Cf. Irrumpo.

IS, ēa, id, *Ce, cet.* SYN. Ille, talis. USUS: Is tu vir es; neque enim is eras, qui, etc.

ISTE, a, ud, *Celui-ci, celle-ci.* USUS. Atque ego ex istis saepe audivi.

ISTHIC, Ici, là, (*sans mouv.*). USUS: Ubi malis esse, quam isthic?

ISTHINC, D'ici, de ce côté. USUS: Qui isthinc veniunt.

ISTŪSMŌDI, *De cette manière, de cette sorte.* USUS: Delectantur disputationibus istiusmodi.

ISTHUC, Là (*avec mouv.*). SYN. Istud. USUS: Idem isthuc dicunt, quod dictum a te est.

ITA, Ainsi. SYN. Sic, ita enimvero, praeclare, certe, sicut dicis, dici aliter non potest, vero quidem, admodum, ut maxime, nā, profecto. USUS: 1. Ita est; ita censeo. 2. Valde, fort, très. Simulacra quidem praeclara, sed non ita antiqua. 3. Adeo, tellement, ainsi. O Dave, itane contemnō abs te!

ITĀQUE, *C'est pourquoi.* SYN. Idcirco, quam ob rem. USUS: Itaque ex me quaerunt.

ITEM, *De même, pareillement.* SYN. Similiter, etiam, quoque, non minus. USUS: 1. Solis defectiones itemque lunae. 2. Ita, sic, comme. Fecisti item, ut praedones solent. Si e meo capite natus sis item, ut aiunt Minervam. 3. Vicissim, à mon tour. Tu meas epistolas conceperio, ego item tuas.

ITER, Itinēris, n. *Route, chemin.* EPITH. Alienum, devium, difficillimum, festivum, flexuosum, gloriosum, ineptum, longum, medium, molestum, necessarium, nefarium, reliquum, simplex, solemne, subitum, totum, tritum, tutum, verum. PHRAS. 1. Iter aliquo suscipere, faire route pour quelque endroit. Iter aliquo apparare, suscipere, petere, habere,

ingredi, facere, dirigere, convertere, maturare; itineri se committere; committere se viae; in viam se dare; iter aggredi. Cf. Proficiscor. 2. Iter prosequi, continuer son chemin. Peragere iter coeptum; iter insistere; cursum perseverare, seu exsequi; iter conficere. 3. Iter suum suspendere, s'arrêter. Iter suppressere; profectiois consilium abjicere, omittere, dimittere; itinere desistere. 4. Iter molestum habui, avoir une route ennuyeuse. Iter conficiebam aëstiosa et pulverulenta via; profectio ea fuit, in qua et luctandum mihi cum tenacissimo sabulo et vestigiis cedente, et cum via inepta, qua aëgre moluntur pedes. Iter parum commode explicui, iniquitate locorum viae errores ubique implicante. 5. Romam iter mihi faciendum est, il me faut aller à Rome. Roma mihi terrestri itinere petenda est; longum iter graveque instat. Italia percursanda, emetienda, peraganda. Romam terrestri itinere contendendum est. Romam iter suscipiendum, pedibusque conficiendum. Cf. Proficiscor. USUS: Iter gubernare, diriger un voyage. Iter equo, pedibus conficere, voyager à pied, à cheval. Iter alio flectere, se détourner de sa route. Iter impedire, intercludere, empêcher un voyage. Iter belle processit, le voyage fut heureux.

ITERĀTIO, ōnis, f. *Répétition.* SYN. Geminatio, repetitio, redintegratio.

ITERO, as, avi, atum, are, a. *Faire une seconde fois, répéter.* SYN. Geminio, repeto, duplico. USUS: Verbum iterare.

ITERUM, *De nouveau.* SYN. Rursum. PHRAS. Dicta iterum dicenda fuere, je dus répéter mes paroles. Locus ille de integro retractandus fuit; ad prius dicta redeundum mihi erat; eodem devolvi oratio debebat; ad priora reverti; priora recolere debebam; decurso jam spatio, tanquam a meta ad carceres revocanda erat oratio; novus mihi renascebatur labor; et novus erat de integro exsudandus labor, et quae dixeram, repetenda. Cf. Repeto. USUS: Iterum atque iterum te rogo. Iterum ac tertium consul.

ITĪDEM, *De la même manière, semblablement.* SYN. Similiter, pariter, item. USUS: Vincit itidem a Saturno filius. Cf. Item.

ITĪO, ōnis, f. *Action d'aller.* SYN. Iter, itus, incessus. USUS: De obviam itione faciam, ut suades. Illi domum itio concessa est ac data. Crebrae itiones, allées et venues.

ITO, as, are, n. *Adler souvent.* SYN. Frequenter eo. USUS: Ad caenas itare.

ITŪS, ūs, *Marche.* SYN. Itio. USUS: Quis noster itus, incessus, vultus?

JACĒO, es, cūl, ere, n. *Être couché*. SYN. Prostratus sum, procumbo.) (*Vigeo, floreo*. ADV. In perpetuum, longe, obscure, sæpe et diu stratum ad pedes, sigillatim, tam diu, turpiter, valde. PHRAS. Vix erat, ubi jacerent, *il y avait à peine de la place pour se coucher*. Vix erat, ubi sternerent corpora; quo se conjicerent cui incubarent, ubi acquiescerent; vix erat, ut fusi in herba recubarent. USUS: 1. Mater diu ad pedes misere strata jacuit; moriens jacebat in loco. 2. Negligor, *être négligé, délaissé*. Jacent litteræ, ingenia, religiones, leges, studia. Absens in tenebris, in oblivione diu jacuit, dum in lucem reipublicæ extraheretur. In sordibus et luctu jacere.

JACIO, is, jeci, jactum, ere, a. *Jeter, lancer*. SYN. Immitto, objicio, conjicio. PHRAS. Tela jacerere, *lancer des traits*. Emittere, conjicere in hostem; tela effundere, in-torquere, ingerere n subeunt; missilibus incessere hostem; quidquid sors in manus dedit, jaculari, mittere in hostem. USUS: Saxa, tela jacere; jacere contumeliam, probrum, injurias; terrores, minas, periculum in aliquem jacere, denuntiare, *faire entendre, proférer*. Is casus me in medium contentionem jecit. Jacere fundamenta, suspicionem, gradum, aditum ad gloriam. Cf. Conjicio.

JACTATIO, ōnis, f. *Jactance, faveur populaire*. SYN. Favor, aura popularis, ostentatio, concitatio. EPITH. Magna, inanis, modica, multa. USUS: 1. Non jactatione populari, sed dignitate et innocentia se tuetur. 2. Ostentatio, *ostentation, vanité*. Jactatione verborum et periculorum terrere aliquem. 3. Concitatio, *mouvement, agitation*. Jactatione maris fessus. Jactatio corporis exigua. Cf. Glorior, Ostentatio.

JACTO, as, avi, atum, are, a. *Publier, vanter; — se (exprimer ou s'en-entendu), se vanter, être fier de*. SYN. Magnifice loquor, glorior, verbis me magnum facio, gloria me et prædicatione effero, me ostento, de me prædico. ADV. Dupliciter se, gravissime, inconstanter, insolentius, intolerantius, leniter primas hastas, magnificentissime, non ita diu sumptuosius, turbide, valde, vehementius, vehementissime. Jaciari facietus, gravior, immoderate, petulantius, vulgo, inique. PHRAS. Solet se insolenter jactare, *il se vante sans mesure*. Insolenter gloriari de

rebus suis; res suas inflatus commemorare; de suis laudibus verbosius prædicare; plenas ostentationis voces mittere; facta sua prædicando extollere; sese verbis insolenter efferre; magnificis verbis de se suisque rebus loqui; agere suarum rerum ambitiosum ostentatorem; laudis suæ buccinatorem; sui suarumque rerum odiosum prædicatorem; agere ubique militem gloriosum, et insolentius de se prædicare; ostentare ac venditare res suas putide; nullum sui ostentandi finem facere; omnia naturæ ingenique instrumenta ad laudis jactationem convertere; gloriæ ac existimationi suæ falsa etiam laudis commemoratione servire. Cf. Glorior, Superbus. USUS: 1. Magnifice se et insolenter de re aliqua jactare. 2. Jacio, agito, commoveo, *remuer, secouer, agiter*. Oculos, caput, cerviculam jactare. 3. Injicio, infero, *dire, proférer, répandre*. Terrorem, minas, pericula jactare. 4. Exagito, *poursuivre*. Convitiis, clamore aliquem; æquitatem multis modis jactare. Æstu, febribus, labore forensi, tempestate populi jactari. 5. Huc illuc impelli, *être ballotté*. Turbato mari jactatur navis, ventoque rapitur.

JACTŪRA, æ, f. *Perte*. SYN. Damnum. EPITH. Immanis, magna, mediocris, minima, tanta, tolerabilis, turpis. USUS: Rei familiaris jacturam facere. Magna jactura pecuniæ, *vel* in pecunia est facta. Cf. Damnum, Detrimen-tum.

JACTŪS, ūs, m. *Action de jeter, de lancer*. SYN. Conjectus. USUS: Fulminum jactus, *action de foudroyer*.

JACŪLĀTOR, oris, m. *Qui jette, qui lance*. Qui jaculum emittit, telum mittit. USUS: Sæpe optimi jactuatores errant.

JACŪLOR, aris, atus sum, arl, d. *Brandir, lancer*. SYN. Torqueo, conjicio, jacio. PHRAS. Jaculari, *frapper, atteindre*. Jaculo petere, ferire; jacula in hostem ingerere; telorum ingentem vim effundere, hostibus injicere. USUS: Jaculari ad metam. Cf. Jacio.

JACŪLUM, i, n. *Trail, javelot*. SYN. Telum. USUS: Murum jaculo trajicere.

JAM, *Déjà, depuis*. USUS: Jam illo tempore, cum; jam a principio belli; jam inde ab adolescentia; jam a Socrate; jam usque ab heroicis temporibus; jam, jamque pluit; jam defelector. Jam vero.

JAMDĪU, *Depuis longtemps*. SYN. Jampridem, jam dudum, aliquot jam per annos, multorum jam dierum intervallo. USUS: Res jamdiu gestæ.

JAMPRĪDEM, *Depuis longtemps*. SYN. Jamdiu. USUS: Jam sum pridem tuus.

JĀNITOR, oris, m. *Portier*. SYN. Januæ custos seu præfectus.

JĀNŪA, æ, f. *Porte*. SYN. Ostium, aditus. EPITH. Consularis, effracta et evulsa. PHRAS.

1. Januam claudere, *fermer la porte*. Fores adducere, obserare, occludere; foribus pessulum obdere; fores firmare pessulis. 2. Januam effringere, *briser la porte*. Fores arietare; postes, limina securibus comminuere; moliri fores; foribus proterve injuriam facere; exitium ferre; impetum facere in januam; januum refringere. 3. Ad januam multi expectant, *bien des gens attendent à la porte*. Multi assistunt ad fores; obversantur vestibulo; ejus janua et vestibulum magna hominum frequentia celebratur.

1. JĀNŪĀRUS, a, um, *De janvier*. USUS: Calendae Januariæ.

2. JĀNŪĀRIUS, ii, m. *Janvier*. USUS: Mensis primus Januarius.

JĒCUR, cōris et jēcīnōris, n. *Foie*. SYN. Hepar. EPITH. Nitidum, plenum, horridum et exile, optimum. USUS: Cerebrum, cor, pulmones, jecur.

JĒCUSCŪLUM, i, n. *Petit foie*.

JĒJŪNĒ, *D'une manière sèche, pauvrement*. SYN. Tenuiter, exiliter. USUS: Jejeune dicere agere.

JĒJŪNITAS, atis, f. *Manque de; sèche-ressé (de style)*. SYN. Tenuitas. (Ubertas, copia. USUS: Cavenda oratori jejunitas, siccitas, inopia. Verborum jejunitatem ac famem, quam ubi: em nimiam malo.

JĒJŪNIUM, ii, n. *Privation de nourriture, jeûne*. SYN. Inedia; inducta, stata a certa ciborum usu abstinentia. PHRAS. 1. (Jejunium quadragesimale, VULG.), *Carême*. Feriæ esuriales; verni jejunii quadraginta dies; jejunium quadragenum dierum; hebdomades, oīæ rīnniversariam Christi morientis reviviscentis memoriam præcurrunt; solemnissimum quadragesima dies; jejunium maximum, quadragesimum. 2. Jejunium servare, *jeûner*. Abstinerere se certo ciborum usu, parcissime ac frugaliter vivere; esuriales series agere; quadragesima continenter dies vescendi voluptatem reprimere, coercere, cibis contentum inanitis; interposito quadragesima dierum jejunio corpus exhaurire; jejunium servare; inedia voluntaria se macerare; inedia, jejunio corpus affligere; gula ventriculi bellum indicere; jejunium sancte colere; adhibere inediam; certo ciborum usu sibi intercedere; parco inopique victu corpus domare, frangere; avidum ventrem jejunio domare, corpori cibos lautiores subtrahere; voluntariam inediam in plures dies tolerare, sustinere, proferre; corpus arctius contentiusque certorum obsoniorum abstinentia habere. Cf. Abstineo.

JĒJŪNUS, a, um, *Qui est à jeun; sec, maigre, décharné (en parl. du style)*. SYN. Qui nihil edit, aridus, siccus, tenuis. PHRAS. Biduo jejunus sum, *je n'ai pas mangé depuis deux jours*. Biduo nihil cibi cepi; jejunum, fessumque mihi corpus est bidui inedia;

biduum sine alimento traho; bidui abstinentia siccus et languens; biduo impransus, in-cenatus persto; esuriales ferias ago biduum. Cf. Jejunium, Tenuis.

JENTĀCŪLUM, i, n. *Déjeuner*. SYN. Cibus, qui ante prandium sumitur.

JŌCĀTĪO, ōnis, f. *Plaisanterie*. SYN. Jocus, urbanitas, cavillatio. Cf. Facetiæ, Jocus.

JŌCOR, aris, atus sum, arl, d. *Plaisanter, badiner*. SYN. Cavillor, ludo; joco aliquid dico *vel* facio. ADV. Familiaris, humanissime, libere. PHRAS. Jocatur interdum, *il plaisante de temps en temps*. Ludit interdum, ac familiariter per risum et jocum facite cavillatur; jocos interdum cum familiaribus miscet; jocose satis ludit interdum; jocularia interdum fundit; multa ridicula dicit; salibus utitur interdum; facetiarum et urbanitatis leporibus amicos exiliat; sales nonnunquam orationi aspergit. Cf. Nugor. USUS: Familiariter cum ipso cavillor et joco. Homo in jocando suavis.

JŌCŌSĒ, *En plaisantant*. SYN. Facete, urbane. USUS: Hominem lusi jocose satis.

JŌCŌSUS, a, um, *Enjoué, badin, gai*. SYN. Facetus, urbanus. (Serijs. Cf. Facetus, Jocus.

JŌCŪLĀRIS, e, gen. com. *Plaisant, risible*. SYN. Ridiculus, ludicrus. USUS: O licentiam jocularē! Cf. Ineptus.

JŌCŪLĀTOR, oris, m. *Rieur, plaisant, railleur*. SYN. Nugator, narrator facetus, ad jocandum aptus. Cf. Facetus.

JŌCŪLĀTORIUS, a, um, *Plaisant, badin*. SYN. Jocosus, festivus. USUS: Jocularia disputatio.

JŌCUS, i, m. *Plaisanterie*. SYN. Ludus, risus, facetiæ, lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavillatio. EPITH. Comis, dignus, familiaris, ingenuus, oratorius, scurrilis, suavis. PHRAS. 1. Ex joco fecit, *il Pa fait en riant*. Per jocum, per ludum et jocum, per risum ac jocum; animi causa, joci causa, joci gratia, joco; ridiculi causa hæc facta sunt. 2. Sine joco, *sans plaisanter, sérieusement*. Extra jocum; remoto joco; aufer nugas, et rem serio edisere. 3. (Jocum ex re facere, VULG.), *se moquer de qqch.* In jocum vertere, trahere, convertere; rem joco accipere; in risum vertere. 4. Nemo ad jocos faciendos illo est aptior, *personne ne badine mieux que lui*. Gratia hominem finxerit, lepores Attici educarint, necesse est, adeo prompto est ac extemporali ad jocationes ingenio; a Gratiis videtur fictus, adeo multus est in eo lepos, adeo venustæ sermonis facetiæ; sale facetiis omnis an-testat; oratio omnibus salibus facetisque abundat; nihil est illo homine festivius, facetius; sermonis festivitæ ingeniusque salibus

nemo cum illo est conferendus; ejus festive dictis ac facetiis mire capiuntur omnes; ita scite, ita venuste, lepide, argute sermonem condit, ut audientes mira voluptate perfundat; ita facetiis valet, ut verba prope singula audientium risus consequatur; comis in eo verborum urbanitas, jocique facetiarum pleni. 5. *Fuglendi obsceni verborum joci, il faut éviter les plaisanteries obscènes.* Omnis verborum obscenitas vitanda; abstinendum prae-textatis verbis; joci ne infra, soccum liberi sint ac soluti; genus jocandi illiberale ac petulans; Ateïlanæ fabulæ, versusque Fescennini nostro in sermone locum ne habeant. Omnis verborum lascivia procul a congressu nostro arceatur. **USUS:** Dicere aliquid per jocum, extra jocum. Non hilaritate, non lascivia, nec risu, nec joco, qui levitatis comes, beati sumus, nec enim ad ludum et jocum facti sumus.

JŪBA, æ, f. *Crinière.* **SYN.** Crines leonum aut equorum collo fluentes. **USUS:** Equus jubam quatiens.

JŪBĀTUS, a, um, *Qui a une crinière.* **SYN.** Juba ornatus. **USUS:** Jubatus draco, *serpent qui a une crête.*

JŪBĒO, es, jussi, jussum, ero, n. et a. *Ordonner, commander.* **SYN.** Impero, mando, præcipio, edico, in mandatis do, mandata do, negotium do. (*Veto.* **ADV.** Liberaliter, publice, valde, aperte. **PHRAS.** Rem impetras difficilem, *vous commandez une chose difficile.* Mandata das ardua, negotium das difficile; fieri, præstari a me vis, quæ vires meas exsuperant; magni negotii est, summæ difficultatis, operæ non exiguae est, quod mandas; rem in mandatis das, quam exsequi, efficere, præstare, sustinere vix possum; jubes, ut mandata tua digeram, exsequar, persequar, conficiam, ad exitum perducam, sed ea ejusmodi sunt, quæ vires meas exsuperent; quæ in mandatis a te habeo, non istarum sunt virium. **CF.** Impero, Mando, Præscribo, **USUS:** Jubeo te bene sperare, salvare. Populus hanc legem jussit. Senatus decrevit, populus jussit.

JŪCUNDĒ, *Agréablement.* **SYN.** Suaviter, dulciter. **USUS:** In convivio comiter et jucunde fuimus.

JŪCUNDITAS, atis, f. *Charme, agrément, plaisir, gaieté.* **SYN.** Festivitas, lepor, hilaritas, fructus suavissimæ jucunditatis. (*Molestia.* **EPITH.** Prima, major, multa, summa, tanta. **USUS:** Relaxare animum, et dare se jucunditati. Ex re aliqua jucunditatem fructumque percipere. Delectatio, tranquillitas jucunditasque animi. Hoc conducit ad vite commoditatem jucunditatemque. Urbani agri jucunditas. **CF.** Jocus.

JŪCUNDUS, a, um, *Agréable, gai.* **SYN.** Amœnus, dulcis, suavis, gratus. **ADV.** Magnopere, maxime, summe, vehementer. **PHRAS.**

Jucundus erit mihi redditus tuus, votre retour me sera agréable. Dulcissimus erit mihi redditus tuus; omnes amœnitates in te uno habeo; gratiæ omnes tecum remigrabunt; plurimum suavitatis habebit redditus tuus; optatissimus erit redditus tuus, hilariora mihi tecum erunt omnia; adventu tuo læta mihi erunt omnia et candida. 2. *Te præsentate convivium jucundius erit, si vous êtes présent le repas sera plus gai.* Te præsentate non magis epulis corpus, quam animus jucundissimæ consuetudinis tuæ voluptate explebitur; tu si conviva accesseris, epulæ ipsæ plus suavitatis accipient, habebunt; quadam hilaritate conspersa erunt omnia. Tali conviva, in quo tantum leporis est, luculente hunc habebimus diem. **USUS:** Est mihi jucunda et grata in malis meis voluntas tua. Comes alicui carus et jucundus. Ager, conspectus, odor jucundus. **CF.** Hilaris.

JŪDEX, icis, m. *Juge, arbitre.* **RAD.** a Jus dico. **SYN.** Arbitrator, disceptator, animadversor, recuperator, cognitor, existimator, aestimator, censor, quæstor. **EPITH.** Acer, æquus, attentus, benevolus, bonus, cupidus, durus, erectus, fortis, gratissimus, satis idoneus, immanis, iniquus, integer, iratus, juratus, misericors, nequam, obscurus, sapiens, severus, tristis, verissimus. **USUS:** Judicem sortiiri, legere, accipere, sibi sumere, *choisir qqn pour arbitre.* Judicem alicui decernere, dare, constituere, ponere, *donner un juge à qqn.* Is mihi obvenit judex. **CF.** Judico, Judicium.

JŪDICATIO, onis, f. *Action de juger, jugement.* **SYN.** Disceptatio, quæstio. **EPITH.** Comparativa, dubia, simplex. **USUS:** Quæstio in conjecturali eadem, quæ judicatio.

JŪDICĀTUM, i, n. *Action de juger.* **SYN.** Res judicata. **EPITH.** Difficilius, majus, solitarium, rarius. **USUS:** Judicatum est, de quo jam ante sententia constituta est. Judicatum facere, *rendre un arrêt.* Judicatio stare, *s'en tenir au jugement.* Judicatum solvere, rescindere, infirmare, irritum facere, negare, *casser un jugement.*

JŪDICĪĀLIS, e, gen. com. *Judiciaire.* **SYN.** Forensis, pertinens ad judicium. **USUS:** Judiciali jure, et consuetudine. Judiciales dicendi genus.

JŪDICĪĀRIUS, a, um, *Judiciaire.* **SYN.** Judicialis. **USUS:** Lex, quæstio, controversia judiciaria.

JUDICIUM, ii, n. *Jugement; discernement, goût.* **SYN.** Judicium deliberatio legitima, cognitio, controversia causarum; *item:* Sententia, opinio, existimatio. **EPITH.** Acerbum, acre, admirabile, æquum, alienum, amplum, certum, civile, commune, corruptum, damnatorium, divinum, domesticum, exquisitum, gratum, grave, honestum, incertum, inclitum,

infinum, iniquum, insolitum, integrum, invidiosum, leve, liberum, singulare, sociale, stabile, usitatum. PHRAS. 1. In iudicium vocare, *citer en justice*. In iudicium accedere, adducere, deducere; periculum iudicii alicui intendere; in jus adducere; diem alicui dicere; in jus rapere; oborto collo ad prætorum rapere; in jus adducere; legibus experiri; lege cum aliquo agere; jure experiri, ex jure agere cum aliquo. 2. In iudicium venire, *se présenter devant les juges*. Iudicio conficari; iudicio certare; jure, legibus experiri; in jus adire; vadimonium obire; descendere in ambiguum litem. 3. Iudicis iniquis vexari, *être persécuté d'arrests iniques*. Iudicis conficari, iudicii laqueis stringi, irreti; in majores identidem plagas incidere. 4. Iudicio iniquo opprimi, *être condamné injustement*. Iudicio iniquo jugulari, circumveniri; iniqui iudicii procella everti; iudicis iniquissimis exsorberi sanguinem; turpi iudicio vinci, condemnari; litem amittere; causam perdere, causa cadere; iniquis iudicis interire. 5. Iudicium corrumpere, *corrompre ses juges*. Iudicium contaminare, constuprare. 6. In iudicio absolvi, *être absous en justice*. Iudicio liberari, evadere, elabi. 7. Iudicia non exercentur, *on ne rend plus la justice*. Iudicia frigent, silent, congelant, conticescunt. 8. Iudicia exercebat, *il remplissait les fonctions de juge*. In ea causa iudex sedebat; iudicium exercebat; sella posita jus dicebat; cognitionem causæ per se solus exercebat, summa æquitate res constituebat; jus petenti reddebat; arbitria de summa ei agebat, de ea controversia constituebat; iudicia reddebat; jura in quoslibet distribuerebat; iudicium de reo legibus faciebat; sententiam ferebat. Cf. Iudicio. 9. Iudicio vir acerrimo, *homme d'un sens, d'un discernement éprouvé*. Iudicio valet, utitur optimo; iudicio præstat, excellit, abundat inter omnes unus maxime. Est in eo viro mira quædam iudicii præstantia, excellentia, vis, subtilitas. Multum videt vir ille iudicio, si quisquam alius, gravissimo; inest in eo homine mira ingenii perspicacia. Cf. Ingenium. USUS: 1. Iudicia domi conficere. Iudicia calent. Iudicia tollere, dissolvere, disturbare, *dissoudre le tribunal*. Iudicia extrahere, comperendinare, *renvoyer un jugement à trois jours*. Iudicia sistere. Iudicia rescindere. 2. Opinio, sententia, *opinion, avis*. Tui iudicii est, quid faciendum censeas. Alterius iudicium exquirere. Suum iudicium interponere, dicere, edere. Ferre iudicium. Mutare, flectere iudicium suum; alieno iudicio, quam suo stare præstat. Iudicio meo, *à mon avis, à mon sens*. Quantum quidem iudicio assequi meo possum. Cf. Opinio, Sententia, Iudico.

Iudicii extremi dies, *le jour du jugement dernier*. PHRAS. Extremus seculorum dies; dies ille formidolosus, quo universi mortales

in iudicium vocabuntur, totius vitæ rationem redditori; dies ille, quo hominum corpora e somno mortis ad lucem alterius vitæ excitabuntur; dies quo ad Christi severum iudicium omnes sistemur; quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius e cælo ad iudicium exerendum, sententiamque pronuntiandam descendet. Dies ab omni æternitate præstitutus quo in vitam genus humanum revocabitur, et pro se quisque apud divinum tribunal causam dicet. Dies ille novissimus, quo omnium seculorum mortui reviviscunt; dies ille de omnibus annis nostris, et transacta vita sententiam laturus. Extremus volventium seculorum dies, cum animæ vita functæ rursum corpora induerint; cum DEUS ipse iudex in celeberrimo superum inferumque conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis adveniet.

JUDICO, as, avi, atum, are, a. *Juger, rendre la justice*. SYN. Iudicium facio, cognosco, discepto; litem decerno, statuo, constituo; sententiam dico, fero; jus dico, dijudico. ADV. Aperte, acris, acutius, bene, corrupte, diligenter, dissolute, explore, fortiter, gratis, honeste, incorrupte, libere, longe, male, optime, perperam, publice, recte, religiose, ridicule, severe, temere, vere. PHRAS. 1. Vestrum est de hac controversia iudicare, *c'est à vous de juger dans cette dispute*. Vestrum est, qui in hac controversia iudices considetis, de hac causa iudicium pronuntiare, jus dicere, causam cognoscere, controversiam disceptare, de controversia constituere, iudicio decernere, jus administrare, forum agere, iudicium exercere. Cf. Iudicium. 2. Ex æquitate causæ iudicandum est, *il faut rendre un jugement d'après l'équité de la cause*. Rectum animi sensum in iudicio sequi nos oportet; illud demum rectum iudicium est, quod ratio dirigit ac moderatur; quod ratio præscribit ac probat. Iudicium cum ratione et æquitate congruat, necesse est; qui sententiam fert de causâ, in consilio habeat necesse est, legem, æquitatem, fidem; qui iudicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum, et quidquid eripere recte iudicandi facultatem potest, procul habeat. In sententia dicenda summa habenda est æquitatis ratio; una spectanda est causæ æquitas; de una iustitia laborandum est. In causis forensibus dijudicandis consilia omnia, actionesque ad iustitiam referenda sunt. Iustitiæ serviendum ne tantillum, ne latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. 3. Rem totam tibi iudicandam relinquo, *je vous laisse à juger le tout*. Id omne arbitrium ad te iustum æstimatorem defero; rem omnem ad arbitrium tuum confero; rem tuo ingenio, et conjecturæ committo; tu velim, de re tota existimes; tua erit de re tota æstimatio; ejus rei arbitrium ad te rejicio; ejus causæ cognitio penes te erit; tua æstima-

tione res metienda est; tu velin, causam hanc omnem arbitrare; propter infirmitatem mei consilii tuo iudicio stabo; malo tuæ prudentiæ confidere, quam meæ; e iudicio tuo iudicium pendebit meum; ad iudicium tuum sententiam aggregabo meam. USUS: Judicare de re inter aliquos ex vero et bono. Servendum est iis iudiciis, qui multis post seculis de nobis iudicabunt. Judica et perpende. Tu de re a certo sensu iudicas. Cf. Iudicium.

JŪGĀTUS, a, um, *Uni*. SYN. Jūctus. USUS: Omnes virtutes inter se jugatæ nexæque sunt.

JŪGERUM, i, n.; pl. **JŪGERA**, um, ibus, *Arpent, mesure agraire*. SYN. Agri modus, quantum uno boum iugo diu exarari potest. USUS: Ut aratores jugera sationum suarum profiterentur.

JŪGIS, e, gen. com. *Qui coule toujours*. SYN. Perennis. USUS: Juges putei; aqua jugis.

JŪGITER, *Sans interruption*. SYN. Semper, continenter.

JUGLANS, andis, f. *Noix, noyer*. SYN. Nux arbor et fructus.

JŪGO, as, avi, atum, are, a. *Unir*. USUS: Virtutes inter se jugatæ.

JŪGŪLĀTIO, ōnis, f. *Action d'égorgier, massacre*.

JŪGŪLO, as, avi, atum, are, a. *Égorger*. SYN. Jugulum ferio, neco. USUS: Se suam causam, suo gladio, suo argumento et concessione jugulare. Cf. Interficio.

JŪGŪLUM, i, n. et **JŪGŪLUS**, i, m. *Clavicule, gorge*. Pars colli anterior. USUS: Dare, ostentare jugulum hosti. A jugulo civitatis crudelitate hostis avertere. Jugulum alicujus petere, *viser à la gorge, prendre qqn à la gorge*.

JŪGUM, i, n. *Joug*. EPITH. Crudelissimum servitutis, commune, grave, nefarium, servile. USUS: 1. Boum cervicis natæ ad jugum. Multis jugis arare. 2. Dominatus, *esclavage, servitude*. Hostes sub jugum imponere. Jugum excutere, dejicere. 3. Montis vertex, *crête d'une montagne*. Constitit in summis jugis.

JŪMENTUM, i, n. *Bête de somme*. Ut: Equus, mulus, bos. USUS: Age jumentum, quo velis. Jumenta dorso onera portantia.

JUNCTIO, ōnis, f. *Union*. SYN. Conjunctio. USUS: Partes functione aliqua tenentur.

JUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Joindre, unir, lier*. SYN. Conjungo, coagmento.) (Disjungo. PHRAS. 1. Omnia membra apte inter se junguntur, *tous les membres du corps sont parfaitement unis entre eux*. Inter se implicata et connexa sunt; inter se cohærent, coalescunt; aptas commissuras habent; ipsa secum, et inter se ex commissuris

junguntur; alia ex aliis necuntur, arctique inter se continentur. 2. *Libenter me tibi jungam, je me joindrai volontiers à vous*. Libenter ad tuas rationes me adjungam; acclinabo me libenter ad tuas partes; tuis tuorumque necessitudinibus misceri me libenter feram; tecum me et voluntas congregat, et fortuna conjungit; res meas cum tuis libenter consociabo; ad te unum omnia mea conferam; societatem tecum et fœdus inibo; summa conjunctione tecum agam. Cf. Amicus, Conjungo. USUS: Prudentiam jungere cum eloquentia. Consuetudinem cum aliquo et amicitiam jungere. Puellam matrimonio jungere. Dies noctesque fletibus jungere, *pleurer jour et nuit*.

JŪNIOR, ōris, gen. om. *Plus jeune*. SYN. Adolescentior, natu minor, ætate posterior, aliquot annis minor.

JŪRE, *A bon droit, à juste titre*. SYN. Recte, non injuria, merito, superis hominibusque approbantibus; jure optimo; merito et optimo jure; haud secus ac par est; jure meritoque; jure ac merito meritissimo.) (Immerito. USUS: Jure optimo ridemus. Jure occidi potuit. Jure, an injuria; recte, an perperam.

JURGIUM, ii n. *Querelle, dispute*. SYN. Contentio, rixa. USUS: Existet ex ea ingens jurgium. Jurgio contendo. Jurgiis et litibus abstinere se. Cf. Lis, Contentio.

JŪRGO, as, avi, atum, are, n. *Être en procès, plaider*. SYN. Jurgio contendo, rixor. USUS: Vicini inter se jurgant, non litigant. Cf. Contendo.

JŪRIDICIĀLIS, e, gen. com. *Relatif à un point de droit*. USUS: Juridicialis constitutio vocetur, quamvis molestum hoc nomen sit, qu'on l'appelle question juridiciale, quoique ce mot me semble ridicule.

JŪRISCONSULTUS, i, m. *Jurisconsulte, légiste*. SYN. Jureconsultus, interpres legum, jurisperitus, legum peritus. PHRAS. Jurisconsultus præstans erat, *c'était un légiste célèbre*. Consultissimus ea ætate omnis divini atque humani juris erat; vir erat juris scientissimus; divini humanique juris auctor celeberrimus; legum jurisque Romani apprime doctus; in disciplina juris atque legibus interpretandis auctoritate illustri fuit; vir erat, qui simul ac toga forumque placere cœpit, oraculum civitatis habebatur. USUS: Jurisconsulti domus est oraculum civitatis. Jureconsultorum ingeniis pleraque corrupta sunt.

JŪRISDICTIONE, ōnis, f. *Action de rendre la justice, judicature*. SYN. Facultas et potestas juris dicendi. USUS: Jurisdictionem absolvere. Subigere gentem sub jus, jurisdictionem ac potestatem suam. Venalem jurisdictionem habere. Cf. Dicitio, Potestas.

JURISPĒRITUS, i, m. *Jurisconsulte*. SYN. Jurisconsultus, causidicus. USUS : Juris- peritorum eloquentissimus, eloquentium juris- peritissimus.

JŪRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Jurer, affirmer avec serment*. SYN. Jurejurando me devincio, juratus testor, adjuro, jusjurandum do. PHRAS. 1. Juravi rem esse meam, *j'ai juré que cela m'appartenait*. Sacramento contendi, rem esse meam; juratus testabor; jus- jurandum interposui; DEUM testem feci; DEUM obtestatus sum, i. e. testatus sum; conceptis verbis juravi; DEUM testem lau- davi, rem, uti dixeram, esse meam. 2. Juravit se in fide mansurum, *il a juré qu'il garde- rait sa promesse*. Jurejurando se suamque fidem obstrinxit; jurejurando fidem firmavit; sacramentum dixit de perpetua sua in rempu- blicam fide. Per genium, per nomen Cæsaris dejeravit, perstiturum se in fide. DEUM tes- tem esse voluit perpetuæ suæ in reipublicam voluntatis. Testem DEUM advocavit, appella- vit integerrimæ suæ in reipublicam fidei; execratione se, caput suum devinxit, si datam unquam violaret fidem. De constanti in rem- publicam fide jusjurandum dedit; fidem in reipublicam sacramento sanxit; sacramenti religione se adstrinxit ad præstandam reipu- blicæ fidem; jurejurando se alligavit, ad ser- vandam reipublicæ fidem. Cf. Jusjurandum. USUS : In certa verba, ex animi sententia, non lingua tantum jurare. Jurare conceptis verbis majorum more. Jurare jovem lapidem. Magna voce pulcherrimum jusjurandum juravi.

Jurandi Formulæ, formules de serment: Ita me DEUS amet! ita mihi propitius sit DEUS! ita mihi benefaciat, faveat, adsit DEUS! ita me DEUS adjuvet! ita propitium mihi DEUM velim! ita me DEUS respiciat, juvet, tueatur! ita mihi a DEO prospera contingant omnia! ita mihi optata contingant omnia! ita, quæ opto, feliciter eveniant! ita mihi bene sit! ita rebus meis feliciter eveniat! ita vivam! ita diu feliciterque vivam! ita ad volun- tatem cuncta fluant! ita diuturna lucis usura fruam! ita mihi cum diuturnus vitæ cursus, tum facilis contingat; ita meis optatis fortuna respondeat! ita sim incolumis, felix, beatus, ma- lorum expers, ignarus adversæ fortunæ! ita nihil adversi videam in vita! ita nunquam adversam fortunam experiar! ita fortuna utar perpetuo prospera! Contra: Ita male mihi faciat DEUS! ita perdat me DEUS! moriar, si; peream, si; ne vivam! ne sim salvus! dis- peream! sentiam iratum DEUM! male mihi sit! nihil mihi ex animi sententia succedat! adversa mihi sint omnia! cadat infelicitur, quidquid ago! infensa, iniqua, adversa omnia experiar, si sciens fallo!

JUS, juris, n. *Droit, justice*. SYN. Æquum, æquitas, justitia. (Injuria. EPITH. Accusa- torium, æquum, bellicum, callidum, civile,

consulare, equestre, faciale, firmum, heredita- rium, imperatorium, iniquum, patrium, ponti- ficale, prætorium, regium, tribunitium. USUS : Jus postulare, *demandar justice*. Jus dare, tri- buere, *rendre justice*. Jus dicere, *juger, rendre la justice*. In jus vocare, adducere, *appeler en justice*. In jus adire, *aller en justice*. Jus suum persequi, exsequi, *réclamer ses droits*. Jus suum obtinere, adipisci, tenere, retinere, *obtenir gain de cause*. Jure agere, decertare cum aliquo, jure experiri, *avoir recours aux lois*. De suo jure aliquid concedere, detrahi sinere, decedere, *concéder qqc. de son droit*. A jure abire, *s'écarter de la justice*. Id jus ratumque est. Meo jure hoc dico facioque. Jus et æquitas vincula sunt civitatis. Cf. Æ- quum, Jure.

JUSJŪRANDUM, jurisjūrandi, n. *Serment*. SYN. Sacramenti fides, sacramenti religio, jurisjurandi religio, fides. PHRAS. Jus- jurandum a militibus exegit, *il exigea le serment des soldats*. Milites ad jusjurandum adegit; milites sacramento rogavit; in sua verba adegit; jurejurando adstrinxit; sacra- mentum sibi dici a militibus jussit; sacramen- to teneri, religione constringi, adstringi milites voluit. Cf. Juro. USUS : Ad jusjurandum adi- gere, *obliger au serment*. Jusjurandum dare, *prêter serment*. Jusjurandum negligere, viola- re, *se parjurer*. Religio jurisjurandi est metus Deorum immortalium in testimonio dicendo. Jurejurando devincta auctoritas. Ali- quid jurejurando firmare, affirmare diis inter- positus. Jurejurando nullum vinculum ad stringendam fidem arctius esse voluerunt majores.

JUSSUM, i, n. *Ordre*. (Vellitum. EPITH. Ratum atque firmum. USUS : Injusta jussa populis describere. Jussa nostra comprobant populus.

JUSSŪS, ūs, m. (solo abl. sing.) *Ordre, commandement*. SYN. Imperium. USUS : Meo jussu. Cf. Imperium.

JUSTA, ōrum, n. pl. *Derniers devoirs, honneurs funèbres*. SYN. Inferiæ, exsequiæ. USUS : Paterno funeri justa solvere, peragere, facere.

JUSTĒ, *Justement; d'une manière conve- nable*. SYN. Jure, recte, legitime. USUS : Juste et legitime imperare.

JUSTITIA, æ, f. *Justice, équité*. SYN. Æquitas, jus, fas, justum. EPITH. Germana, jucunda, magna, necessaria, optabilis, summa, vera, utilis. PHRAS. Justitia virtutes omnes complectitur, *la justice embrasse toutes les vertus*. Virtutes omnes continet, comprehendit. Omnes insunt in una justitia virtutes; omnes virtutes ab una justitia pendent; in una justitia includuntur. Nulla virtus abesse justitia potest; conjunctæ sunt, colligatæ sunt cum justitia

virtutes omnes. USUS : Justitia, quæ suum cuique tribuit, societatem humanæ conjunctionis magnifice tuetur. Fundamentum justitiæ est fides. In laude justitiæ sunt fides et æqualitas.

JUSTITIUM, II, n. *Vacances, vacations des tribunaux*. SYN. Jurisdictionis intermissio. USUS : Justitium edici, jurisdictiones intermittere, claudi ærarium, judicia tolli oportet.

JUSTUS, a, um, *juste*. SYN. Æquus, verus, meritus, debitus, legitimus. (Iniquus. ADV. Vere. PHRAS. Justus est, *c'est un homme juste*. Justitiæ laude floret; vir est, qui juris civilis rationem ab æquitate nunquam sejunxit; in testimonio religiosus, in judicando severus; vir est, qui mortalem sibi famam æquitate, fide, miserorum defensione comparavit; qui licere sibi nihil putat, nisi quod cum æquitate conjunctum; qui in ferenda sententia legem, æquitatem, fidem unice in consilium adhibet; apud quem unum maxime justitiæ locus est. Cf. *Judico ex æquitate*. USUS : Justum id est debitumque. Justum et jus alere.

JUVENILIS, e, gen. com. *De jeune homme, de jeunesse*. USUS : Juvenilis libido, redundantia, licentia. Cf. *Levis*.

JUVENILITER, En, *comme un jeune homme*. SYN. More juvenum. USUS : Juveniliter exsultare.

JUVENIS, is, m. *Jeune homme*. SYN. Adolescens. EPITH. Mobilis. USUS : Infirmitas puerorum est ferocia juvenum.

JUVENTUS, ūtis, f. *Jeunesse*. SYN. Ætas florens, medium juventutis robor, ætas injuriæ opportuna; flos ætatis. EPITH. Delicata, formosa, libidinosa. PHRAS. Adhuc intra juventutis annos tua versatur ætas, *vous êtes encore jeune*. In ea es ætate, quæ valet viribus quidem, sed a prudentia infirma est;

ea es ætate, quæ viribus floret, sed a prudentiæ maturitate procul abest; juventutem nondum egressus es, quæ, cum ætatis quoddam veluti ver sit, caret usu rerum et experientia; a prudentia distat, vacua est consilio, inopia judicii laborat, expers est prudentiæ et gravitatis; ætate n agis, in qua prudentiæ illa maturitas locum nondum habet. Cf. *Adolescentia*. USUS : Omnem sobolem juventutis ad arma vocat.

JUVO, as, jūvi, jutum, are, a, et n. *Aider, favoriser*. SYN. Adjuvo, opem fero. PHRAS. 1. *Pauperes libenter juvat, volontiers il secourt les pauvres*. Afflictis fidem inanumque libenter porrigit; inopiam eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum subsidiis et liberalitate sustentat et recreat; egentibus libenter subsidio venit; opem porrigit, affert, præsidio est. Cf. *Auxillium*. 2. *Alter alterum juvat, ils s'aident l'un l'autre, ils se prêtent un mutuel appui*. Alter alteri operam commodat; mutua se opera juvant; mutuam sibi operam præstant; alter alteri præsidium est, ac dubiis in rebus lumen. 3. *Philosophia eloquentiam juvat, la philosophie sert à l'éloquence*. Philosophia eloquentiæ adjumento est; ad gravem illam moratamque eloquentiam adjumenta habet, affert, importat non pauca rerum naturalium cognitio. Cf. *Adjuvo, Conduco, Faveo*. USUS : 1. Juvare, ornare quempiam, quibuscumque rebus possis. 2. *Delectat, faire plaisir, réjouir*. Juvat, in parte operis præfari.

JUXTA, præp. *Après de, proche de*. SYN. Prope, propter. USUS : 1. *Sepultus juxta viam Appiam*. 2. *Non secus, tanquam, similiter, autant, également, comme si*. Juvit me, juxta ac si meus frater esset. 3. *Pariter, una, ensemble*. Juxta boni malique, armati ac imbelles obruncati sunt.

LABEFACIO, *is, fēci, factum, ero, a. Ébranler, renverser.* SYN. Labefacto, corrum-po, perfringo, dissolvo, conquasso, concutio, solvo, enervo, frango, debilito, infirmo. (Sustento, restituo. USUS: Virum fortem nulla unquam vis, nullæ minæ, nullæ invidiæ labefecerunt. Is pugnis mihi omnes dentes labefecit. Cf. Labefacto.

LABEFACTO, *as, avi, atum, are, a. Ébranler, détruire.* ADV. Mediocriter. USUS: 1. Homo improbus rempublicam; jura, leges, vitam hominum, probe ab aliis constituta, societatem et conspirationem bonorum, dignitatem, consulatum vehementer labefactavit. Ecquid commoda mea, ecquid oratores labefactas et oppugnas? 2. Commoveo, a proposito a-vertio, *ébranler la fidélité, séduire.* Firmus sum, non me labefactabis. Ne crede, te fidem meam pecunia, cogitationem, sententiam, amicitiam insidiis labefactare posse.

LABES, *is, f. Chute; fléau, maladie; tache, souillure.* SYN. Ruina, perniciēs; macula, dedecus, ignominia, infamia, vitium, nævus. EPITH. Domestica, nefaria et pernicioſa. USUS: 1. Multis locis labes agrorum facta, terræque desederunt, *dans bien des endroits, il y a eu des éboulements de terrain.* 2. Macula, *tache, souillure.* Labem ejus dignitati aspersit, intulit. Vide, ne qua labes integris, probum castis, infamia bonis inferatur. 3. Vitium, *mal, défaut.* Num tu hanc conscientiæ, animique labem, et vulnera perferre diutius potes? 4. Perniciēs, pestis, lues, *fléau.* Hunc hominem reipublicæ, provinciæ labem fore prævideo. Cf. Macula, Dedecus.

LABIUM, *ii, n. sapius LABIA, orum, n. pl. Lèvre.* SYN. Labellum.

LABO, *as, are, n. Être ébranlé, chanceler.* SYN. Ruō, repente concido, vacillo, nuto, in casum vergo; casum, ruinam minor; corruo, cado, ruinæ proximus sum. USUS: 1. Refice ædes labantes. 2. TRANS. Vides consilium tuum, animos militum labare atque deficere. Sana, confirma rempublicam, fortunam civitatis labantem magnopere et inclinantem.

1. **LABOR**, *ōris, lapsus sum, labi, d. Tomber; faillir, se tromper.* SYN. Prolabor, cado, ruo; *item:* dilabor, deficio; *item:* erro, fallor, decipior. ADV. Continenter, longius, proclivius, turpissime, tuto. PHRAS. Quis in

tam lubrica, tam difficili rerum humanarum via non labitur? *Qui ne chancelle parfois dans ce chemin de la vie si glissant et si difficile?* Quis non offendit? Quis vitat, effugit omnem offensionem? Quis est, qui nusquam incurrat imprudens; quis de se præstare offensionem omnem possit? USUS: 1. Labuntur omnia, fluunt, occidunt. Res cum semel labi cœperit, proclivis est in perniciem. 2. Deficio, *se laisser aller, être entraîné.* Mores civitatis in perniciem lapsi. Cave, ne ad illorum opiniones delabaris. 3. Erro, fallor, *se tromper.* Imprudentia, consilio, opinione mea lapsus sum. Ambitione labi. Si me audies, nunquam laberis.

2. **LABOR**, *ōris, m. Travail; peine.* SYN. Opera, opus, sudor, vigilie, assiduitas, contentio animi, studium, industria. EPITH. Alienus a nostra ætate et dignitate, assiduus et quotidianus, continuatus, certus, clarus et nobilitatus, gravior, medius, vitæ tolerabilis, domesticus, gloriosus, incredibilis, major, extremus, facilis, jucundus, maximus; forensis, summus, illiberalis, gravis, oratorius, tum infinitus, tum puerilis, injucundus, levis, magnus, parvus, superior industria, tantus, durus, justus, honestus, militaris, minor, multus, minime necessarius, plurimus, pristinus, utilis, sollicitus, insomnis. Labores nocturni, officiosi, patibiles, quotidiani, reliqui, tanti, veteres. PHRAS. 1. Magnos habeo labores, *je suis accablé de travaux.* Multis oneribus susceptarum rerum premor, assiduus laboribus et vigiliis conficior; multum mihi oneris imposui, injunxi; deprimat me laborum moles; quæ res operam exercet meam, immensi est operis multique certaminis; opera, quam sumpsi, suscepi, multi sudoris est, ac contentionis non mediocris; onus, quod in me recepi, suscepi, onus, quod sustuli, quod sustineo, grave sane est, ac multiplex; multis magnisque perfungor laboribus; magnæ mihi quotidie in iis, quos subeo, laboribus molestiæ sunt exsorbendæ. Cf. Laboro. 2. Frustra laboravi, *c'est en vain que j'ai travaillé.* Laborem inanem sumpsi, suscepi; spes meæ infirmis et labantibus fundamentis nitentur; spem secutus sum cæcæm et incertam; arido solo, campo infructuoso, arenæ semina mandavi, commisi; oleum ac operam peridi; operam inutiliter consumpsi; inani studio ductus operam lusi; tanto labore nihil egi, nihil profeci; irato genio in rem ingressus sum, nullus mei laboris fructus exstat; studium omne ac operam inutiliter locavi. USUS: Suscipere, ferre, sustinere, finire laborem. Multum laboris ac operæ in Latinitatem, in his studiis insumpsi, impendi, consumpsi, exantlavi.

LABORIŌSĒ, *Soigneusement.* SYN. Diligenter.

LABORO, *as, avi, atum, are, n. Travailler; souffrir.* SYN. Elaboro, contendo,

laborem suscipio, opus facio, labore me exerceo, laboribus me frango, operam do. ADV. Æque ut, graviter, magnopere, mediocriter, non ita valde, præcipue, vehementer, vehementius. PHRAS. 1. Improbe laborat, *il travaille énormément*. Infinitum laborem suscipit; naturam pene studio vincit; semper operis aliquid facit, ac improbo labore pene se conficit; laborem unum ex alio capit; noctes adeo totas operi dat; quotidiana opera pene se frangit. 2. Nunquam deerit quod labores, *vous aures toujours assez de travail*. Non deerit, in quo operam quotidianam edas; in quo operam præbeas aliis; in quo nervos omnes ætatis industrieque contendas; in quo omne vitæ tuæ curriculum conficias; in quo studium, atque opera elaborat tua; in quo operam utiliter ponas, consumas; in quo industriam, ac vigilandi laborem expromas tuum; in quo novus de integro exsudet labor. 3. Vides quantum laborem? *Voyez-vous comme je me fatigue?* Videsne, ut sudem? ut diligentia omni enitar? quantum certamen mihi exsudandum sit? quantum laboris sumam, subeam, exhauriam? quantum operæ his rebus tribuam? quot curis angar ac vigiliis? quantum laborem capiam, quantum molestiæ assumam? ut in iis studiis me conteram, ut laboribus frangam? 4. Diu jam in hoc laboro, *depuis longtemps déjà je travaille à cette affaire*. Satis diu hoc saxum volvo; diu jam in hoc pistrino hæreo; diu jam in his desudo atque elaboro; diu multumque jam labor is me exercet; magnus jam in hoc opere exantlavi labores et diuturnos. Cf. Labor. USUS: 1. Quid enim laboravi; quid egi? 2. Curo, sollicitus sum, *se mettre en peine de, s'inquiéter*. De republica magis, quam de tuis rebus laboras. Nihil de me, de fama mea laboro. Nunc in minimis habeo, de quibus antea maxime laborabam. 3. Afflictor, vexor, disructor: relatum ad morbos corporis, *souffrir, être malade*. Ex intestinis, renibus, pedibus, stomacho laborare. 4. Vexor: relatum ad morbos animi, *être accablé*. Inscitia, ambitio, animo, ex desiderio alicujus laborare. Ex invidia laborat, *il est en haine aux coups de l'envie*. 5. Affligor: relatum ad mala aliunde provenientia, *être fatigué, succomber*. Aliena injuria laboro, commoveor, afflictor. Domestica crudelitate, intestinis hostibus laborat. 6. Inopia premor, *manquer*. Re frumentaria laboramus. Cf. Conor.

LABORIOSUS, a, um, *Laborieux; fatigant, pénible, difficile*. SYN. Industriosus, sedulus, sollicitus, assiduus, operosus, studiosus; item: Molestus, difficilis. PHRAS. 1. Laboriosus homo est, *cet homme est laborieux*. Quid eo homine sollicitum magis ac exercitum fingi potest? Homo est multæ industriæ, et magni laboris. Operosus, et semper aliquid agens, aliquod moliens; homo, cui de communi qui-

dem otio otiosum esse liceat. 2. Laboriosa res est, *cette chose est fatigante*. Res est multi sudoris; non mediocri contentio; magni certaminis; magni laboris; multæ operæ; res est immensi operis. USUS: 1. Quid nobis laboriosius, quid magis sollicitum, magis exercitum fingi potest? 2. Laboriosa exercitatio, deambulatio. Cf. Diligens, Difficilis.

LABRUM, i, n. *Lèvre*. SYN. Labium, labellum. EPITH. Tremens. USUS: 1. Oris humani extrema labra sunt. Summis, primoribus labris gustavit philosophiam, leviter attigit, *toucher à qqch du bout des lèvres, effleurer; étudier ou connaître superficiellement*. Versatur mihi in primoribus labris, *je l'ai sur le bout des lèvres*. 2. Extrema ora fontis, etc. *bord d'une fontaine; d'un vase, etc.* Vasis genus ad lavandum aptum, *à l'égnoir, cuve*. Labrum si in balneo non est, fac, ut sit.

LAC, actis, n. *Lait*. EPITH. Lætum, dulce, pingue, primum. USUS: *Lacte fetum depellere*.

LACER, æra, ðrum, *Déchiré, mis en pièces*. Artus laceri.

LACERATIO, onis, f. *Action de déchirer*. SYN. Laniatio. USUS: Muliebres lacerationes genarum. Tui corporis laceratio mihi dolori fuit.

LACERNA, æ, f. *Vêtement d'homme*. Vestis virilis ac fere militum.

LACERO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Concerpo, conscindo, discindo, dilacero, dilanio, carpo, dirumpo. USUS: 1. Laceratum fæde corpus abicere. Virgis tergum lacerare. 2. TRANS. Graviter lædo, *blâmer, critiquer; ruiner, détruire*. Meus me moror, animum ægritudo, patriam improbi cives omni scelere ac injuria lacerant, exedunt, conficiunt. Verborum contumeliis, oratione virulenta laceravit illum et cruentavit. Num et vitæ, quæ superest, reliquias lacerabis et distrahes?

LACERTŌSUS, a, um, *Musculus, robuste*. SYN. Robustus, nervosus. USUS: Pugnaces et lacertosi centuriones. Cf. Robustus.

LACERTUS, i, m. *Force, muscles*. SYN. Vires, nervi, robur, torus. EPITH. Obesior, carnosus. USUS: Oratoriis lacertis viribusque argumenta torquere.

LACESSO, is, ivi vel II, itum, ere, a. *Provoquer, harceler, entreprendre*. SYN. Provoco, irrito, tento. (Respondeo. ADV. Ultro, mediocriter. USUS: Neque te ferro, nec maledictis, nec injuria, ne verbo quidem unquam laccessivi. Non sum ad laccessendum prociac.

LACRIMA, æ, f. *Larme, pleurs*. SYN. Fletus. EPITH. Diuturnæ, græ, invidiosæ, multæ et assiduæ, plures, plurimæ, populares, pueriles, quotidianæ. PHRAS. 1. Ad lacrimas me movit, *il m'a ému jusqu'aux larmes*. Lacrimas mihi commovit, excivit; lacrimas nolenti excussit ea commemoratio; fletum movit

ea commemoratio; lacrimas expressit, extorsit; in lacrimas me solvit. 2. *Eccur tot lacrimas fundis? Pourquoi répandre tant de larmes?* Ecquid te lacrimis adeo dedis, tradis? Lamentis te conficis? Ecquid tot lacrimas effundis, profundis? Quid istas tot eduxit lacrimas? Quid est, quod totus lacrimis diffuas? Quid ita vim tantam profundis lacrimarum? Quid ita totus abis in lacrimas? 3. Viri est comprimere lacrimas, *un homme doit retenir ses larmes*. Viri est, tenere lacrimas, cohibere, reprimere; imperare dolori, temperare lacrimis. 4. Præ lacrimis scribere non possum, *mes larmes m'empêchent de vous écrire*. Fletu impediatur, quominus pleniores dem ad te litteras; epistolam lacrimis prope deleo; defluentes ex oculis lacrimæ scribendi facultatem eripiunt; perfusus fletu vix pauculos hos versus exarare sine litura possum. Fletu reprimor, ne scribam reliqua; non quo reliqua scribere, tanta vis lacrimarum est. Cf. Fleo, Fletus. USUS: Lacrimis nihil citius arescit. Consumitur lacrima in alienis malis.

LACRIMABILIS, e, gen. com. *Digne d'être pleuré*. Lacrimabile bellum.

LACRIMABUNDUS, a, um, *Baigné de larmes*. Atque ille lacrimabundus: Gratum est, inquit, etc.

LACRIMO, as, are, n. et **LACRIMOR**, aris, atus sum, arl, d. *Pleurer*. SYN. Illacrimor, ploro, fleo, lugeo. PHRAS. 1. Cœpit lacrimari, *il se mit à pleurer*. Oborte repente lacrimæ, manare ab oculis lacrimæ, effusæ oculis lacrimæ os totum oppleri, fluere ex oculis lacrimæ, decurrentes ex oculis lacrimæ vultum omnem humectare cœpere. 2. Non cessat lacrimari, *il pleure toujours*. Modum lugendi nullum facit; in lacrimis jacet; totus in luctu versatur; luctu consumitur et contabescit; lacrimis usque indulget; lacrimis oculis terit, corrumpit; lacrimis debilitatur et conficitur; lacrimæ illi vocem pene et spiritum intercludunt; lacrimis totus diffuit. 3. Ad hoc spectaculum omnes lacrimabantur, *à cette vue, tous se mirent à pleurer*. Omnium in ore erant lacrimæ; ingens comploratio ab omni turba exorta erat; eum casum lamentabilis omnium comploratio exceptit; rei atrocissimæ species omnia misto puerorum ac mulierum ploratu complebat; hæc cum aspicerent, omnium ex oculis lacrimæ se subito profuderunt; omnibus lacrimæ cecidere, prosiliere, prorupere. USUS: Lacrimasse te in discessu meo, moleste ferebam. Ecquis erat omnium, quin lacrimaretur? Cf. Gemo, Fleo, Tristitia, Luctus.

LACRIMOSUS, a, um, *Lamentable*. Poetam lacrimosa.

LACTENS, entis, omn. gen. *Qui tette*. SYN. Lac sugens. USUS: Lactens puer.

LACTESCO, is, ere, n. *Se convertir en*

lait. SYN. In lac convertor, lacte impleor. USUS: In iis animantibus, quæ lacte utuntur, omnis fere cibis lactescere incipit.

LACTEUS, a, um, *De lait*. USUS: Orbis lacteus, circulus lacteus, *la voie lactée*.

LACTO, as, avi, atum, are, a. *Allaiter*. SYN. Lac prabeo, mamam submissam præbeo. (Lactē depello, *sevrer*. USUS: 1. Lactare fetum. 2. TRANS. Per blanditias circumducio, decipio, *séduire, tromper*. Lactasti nempe me, et falsa se produxisti.

LACŪNA, æ, f. *Fosse; creux, enfoncement*. SYN. Fossa; item: Vacuitas, hiatus. EPITH. Cæca. USUS: Vide, ut illam rei familiaris lacunam expleas, *damnum sarctas, faites en sorte de réparer la brèche faite à votre patri-moine*.

LACŪNAR, aris, n. *Plafond, lambris*. SYN. Lactare. USUS: Gladius a lacunari equina seta pendens.

LACŪS, ūs, m. *Luc*. RAD. a *λάω*.

LÆDO, is, si, sum, ere, a. *Heurter violemment; blesser, outrager*. SYN. Offendo, violo, injuriam facio, mali aliquid infero. ADV. Aperite, contumeliose, gravissime, imprudenter, injuste. PHRAS. 1. Tu te ipse læsisti, *vous vous êtes fait tort à vous-même*. Tuo, ut dicitur, gladiote jugulasti; in tuum ipse mucronem incurristi; si quid offensiois, incommodi oblatum est, a temetipso id accidit; causa tua a temetipso graviter vulnerata est. 2. Eo lapsu se læsisti, *il s'est blessé en tombant*. Ex illo lapsu crus vitiatum, perstrictum, afflictum est; vexatione non intactum fuit; crus foede multatum saxisque laceratum est, sauciatum, cruentatum. 3. Verba illa me graviter læserunt, *ces paroles m'ont fort offensé*. Hæc me oratio, si qua superest pars sensus, numquid laceret, et cruentet? vox ea me graviter violavit; verborum ea asperitate graviter vulneratus sum; confectus mihi ac cruciatus videbar ea verborum contumelia. 4. Ejus maledicta parum lædent honorem tuum, *ses calomnies nuiront peu à votre réputation*. Ejus maledicta nomini tuo non offcient, labem inferent, maculam injicient et aspergent; maledicta ea nominis existimationi jacturam non afferent, detrimento non erunt, non obscurabunt honorem tuum, splendorem nominis non perstringent, nomini tuo obscuritatem non afferent, tenebras non obducent, lucem non eripient; ejus ex maledictis nihil adversi patietur tua dignitas; nihil de tua dignitate detrahetur; dignitatis damnum non facies; dignitas tua nulla labe afficietur; nullam maculam tuus honor contrahet. Cf. Offendo, Detraho. USUS: Perjurio, dictis aut factis, ludibriis aliquem lædere.

LÆNA, æ, f. *Vêtement de dessus, manteau*. SYN. Amiculum.

LÆSIO, ōnis, f. *Attaque*. Cf. Offensio.

LÆTĀBĪLIS, e, gen. com. *Agrēdable*. SYN. Lætitiā dignus. Ut ea res lætabilis tibi sit et gloriōsa opto. Cf. Lætus.

LÆTĒ, *Joyeusement*. SYN. Jucunde, hilariter.

LÆTIFICO, as, avi, atum, are, a. *Réjouir*. SYN. Lætitiām assero, lætitiā afficio, hilaro, exhilaro, oblecto, recreo. USUS: Solis accessus terram, agros lætificat. Cf. Lætitiā.

LÆTICIA, æ, f. *Joie, allégresse*. SYN. Voluptas, hilaritas, gaudium. EPITH. Ingens, insolens, insolita. PHRAS. 1. Is nuntius magnam mihi fecit lætitiām, *cette nouvelle m'a comblé de joie*. Magnam mihi lætitiām attulit, dedit, objecit; insolitam in lætitiām me coniecit; magna lætitiā me affecit; magnæ voluptati fuit; animum mira voluptate perfudit. Cf. Gratus, jucundus. 2. Lætitiām inde percepti magnam, *j'ai reçu de là une grande joie*. Lætitiām cepi non mediocrem; actus sum inde lætitiā non mediocri et voluptate; omnibus lætitiis inaccessi accepto hoc nuntio; efferebar lætitiā; exsilii, exultavi lætitiā ad eum nuntium. Cf. Lætor, Gaudeo. 3. Hominis adventus lætitiām omnem ademit, *l'arrivée de cet homme a enlevé toute la joie*. Omnem lætitiām mihi detraxit, ademit, labefactavit. Cf. Gaudium.

LÆTOR, aris, atus sum, ari, d. *Se réjouir*. SYN. Exsulto, triumpho, lætitiā effloro, omnibus lætitiis incedo. ADV. Magnopere, mirabiliter, valde, vehementer, vehementissime. PHRAS. Tuis rebus valde lætor, *je me réjouis du succès de vos affaires*. Lætitiām sumo, haurio, suscipio ex rebus tuis; gaudium mihi res tuæ pariunt, præbent; gaudium me afficiunt res tuæ; magna mihi e rebus tuis voluptas, jucunditas, delectatio oritur; lætitiā me res tuæ secundæ complent, cumulant, perfundunt; magnam hilaritatem colligo ex secundis rebus tuis. Cf. Gaudeo. USUS: De tua fortuna lætor. Tuis præclaris operibus, in tuis progressionibus magnopere mihi lætandum est. Lætanti animo et erecto fortunam subiit.

LÆTUS, a, um, *Joyeux*. SYN. Alacer, hilaris, jucundus. USUS: Vultus lætus; lætissimi fructus. Cf. Hilaris, Jucundus, Gaudeo.

LÆVIGO, as, avi, atum, are, a. *Polir, rendre lisse*. USUS: Parietes tectorio lævigantur, *les murs sont recouverts d'un enduit bien poli*.

LÆVUS, a, um, *Gauche*. SYN. Sinister. USUS: Læva manus, auris. Lævus homo, seu ineptus. Lævum tonitru, fausti ominis.

LÆGĒNA, æ, f. *Bouteille*. Genus vasis.

LAMBO, is, bi, bĭtum, ere, a. *Lécher*. USUS: Bos lingua se lambit. Mel mihi lambere videor.

LĀMENTĀTIO, ōnis, f. *Lamentation, gémissement*. SYN. Querimonia, questus, les-

sus, plangor, gemitus, querela. EPITH. Mœrens, lugubris. USUS: Lamentatione forum complere. Fletus mulierum et lamentationes fieri solitæ. Cf. Gemitus, Luctus, Querela.

LĀMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Se lamenter*. SYN. Deploro, lamentationem facio. ADV. Flebiliter, modice, temere. PHRAS. *Misere lamentatus est, il s'est fort désolé*. Clamore et fletu omnia complevit; lamentis, querelis se totum dedit; lamentis omnia, lamentis cœlum complevit; in questus effundebatur totus. USUS: Lapidis ipsi cœcitatem tuam fleviscent, et lamentati essent. Cf. Gemo, Queror, Luctus.

LĀMENTUM, i, n. *Lamentation*. SYN. Lamentatio. USUS: In lacrimis, lamentis, sordibus jacuisti. Num lamentis querelisque te dedes? Cf. Luctus, Querela, Gemitus.

LĀMINA, æ, f. *Feuille, lame, plaque*. USUS: Titulus laminæ auræ inscriptus.

LAMPAS, adis, f. *Torche, flambeau*. SYN. Lucerna, lychnus. USUS: Templum multis lampadibus illustratum. Cœli lampades stellæ.

LĀNA, æ, f. *Laine*. EPITH. Candidior, alba, tenera. USUS: Lanam carpere; lanam facere; lanæ manus admove; lanæ deditum esse, *être occupé à filer*. Lana colorem ducit, *la laine peut se teindre*.

LĀNĒUS, a, um, *De laine*. USUS: Pallium lanæum iniecit.

LANGUEFACIO, is, feci, factum, ere, a. *Rendre faible, languissant*. SYN. Languorem assero.)(Incito. USUS: Incitare languentes, et languefacere excitatos.

LANGUEO, es, ere, n. et **LANGUESCO**, is, gĭi, ere, n. *Être faible; devenir faible*. SYN. Flaccesco, languidus sĭn, torpesco, torpesco, marcesco. ADV. Plane. PHRAS. *Languet juvenus nostra, notre jeunesse est sans énergie*. Ut pulcherrime calebat, ita ignaviter nunc facit omnia; indormit juvenus nostra restincto studiorum ardore; ita frigide agit, ut nolle existimetur; juventute utimur frigidissima; ardor omnis refixit penitus, et obruit; elanguescit fractis jam dudum animis, et noxia cessatio torpet; veteris quidam invasit, occupavit juventutem nostram, et tam leviter tam solute, tam oscitanter agit omnia; nisi faces admoveamus, nisi calefaciamus, frigore congelant eorum studia; otio senescere, hebescere videmus juventutem nostram; juvenus non gloria movetur, non utilitate; non jam eadem est juvenus nostra, ita tarde commovetur, ita raro incalescit; socordius aguntur omnia, sic ut incisos industrie nervos esse nemo non intelligat; industria elanguit, ardor animi restinctus est; dormit juvenus nostra, aut nescio quæ torpedo animos oppressit. Frigore frigescent plurimi, dici non potest,

quam jaceant omnia et torpescant; paucis ad studia litterarum animus, segniores plerique, qui ab honestis consiliis plurimum refugiant. USUS: Otio, senectute, corpore languescit. Ne patere industriam languere tuam. Languet tua oratio, et jacet.

LANGUIDĒ, *Languissamment, mollement, lentement.* SYN. Cunctanter, negligenter.

LANGUIDUS, a, um, *Languissant, débile, paresseux.* SYN. Languens, tardus, debilitatus, mollis, enervatus, remissus, solutus, frigidus.) Operosus, strenuus. USUS: Senectus, oratio, studia languida. Languidiores studio in causa fuistis. Nos etiam languidiores facti sumus, et pene frigidi. Cf. Languo, Debilis.

LANGUOR, oris, m. *Faiblesse, fatigue, paresse.* SYN. Torpor, desidia. EPITH. Gravis, segnis, lentus. USUS: Expectatio diutina, otium et solitudo magnam affert languorem. Languori se dare, permittere, dedere.

LANIATIO, onis, f. *Action de déchirer.* SYN. Laniatus.

LANIATUS, ūs, m. *Action de mettre en pièces.* USUS: Quid mihi ferarum laniatus jberit nihil sentienti.

LANIĒNA, æ, f. *État de boucher, bouche-rie.*

LANIO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces.* SYN. Dilanio, lacero.

LANISTA, æ, m. *Celui qui forme les gladiateurs.* SYN. Gladiatorum magister.

LANIUS, ii, m. *Boucher.* SYN. Carnarius.

LÂNŪGO, inis, f. *Poil follet, duvet.* Prima pilorum eruptio: ita dicta a lanæ similitudine, qualis in adolescentum genis, et pomis quibusdam. EPITH. Prima.

LANX, ancis, f. *Plat, écuelle, plateau, balance.* SYN. Patina, statera, libra. USUS: Lancibus et canistris esculenta inferre. Virtutis amplitudo, lanci imposita, terram mihi crede, et maria deprimat, places la vertu dans un des plateaux d'une balance: ce plateau, croyez-moi, emportera par son poids la terre et les mers.

LAPICIDINÆ, arum, f. pl. *Carrière à pierres.* SYN. Latomia. Alii Lapidicina scribunt, sed perperam.

LAPIDATIO, onis, f. *Action de lapider; pluie, grêle de pierres.* SYN. Lapidum jactus. USUS: Inde fit saxis magna lapidatio. Lapidatione et hominum concursu prohibitus est a nostris.

LAPIDATOR, oris, m. *Celui qui lance des pierres.* SYN. Percussor. De homine improbo et seditioso.

LAPIDEUS, a, um, *De pierre.* USUS: Murus lapideus.

LAPĪDO, as, avi, atum, are, a. *Lapider.* SYN. Lapidibus obruo, cooperio, operio. Cf. Lapis.

LAPĪDŌSUS, a, um, *Pierreux.* USUS: Terra, ager, loca lapidosa.

LĀPIS, idis, m. *Pierre.* PHRAS. Lapidēs in eum jacti sunt, on lui jeta des pierres, on le lapida. Lapidēs in eum missi, saxa coniecta sunt; lapidibus appetitus, ictus, percussus est; vis ingens lapidum grandinis modo in eum effusa est; non desuere, qui lapidēs eum incesserent, qui saxa in eum jacerent, lapidum coniectu arcerent, lapidum saxorumque nimbo operirent. USUS: Fracta domus coniectu lapidum. Homo de lapide emptus, e quo præco venalia mancipia prædica- bat; de capite quoque villissimo dicitur, homme vendu, soudoyé, méprisable. Ad tertium, quartum lapidem, a la troisième, à la quatrième pierre ou borne milliaire. Nam lapidibus per intervalla definitis millaria designabant veteres.

LAPSŪS, ūs, m. *Chute, faux pas, erreur.* SYN. Prolapsio, lapsio, casus. EPITH. Certus, multiplex, præceps, vetustus. Multi, populares varique. USUS: Lapsus fluminis et cursus. Continere temeritatem in lapsu arduum est. Cf. Error.

LAQUEAR, aris, n. * *Lambris.* SYN. Lacunar. USUS: Tecti laquearia.

LAQUEŪS, i, m. *Lacet; piège.* SYN. Vinculum, restis, funis; item: Dolus, et res quæcumque, qua irretiri aut capi possumus. USUS: Disputatum, legum, verborum laqueis irretire, tenere, constringere. Laqueos alteri tendere. In laqueum collum inseruit. Laqueo vitam finivit. Judicii laqueos solertia declinare, evitare.

LAQUEĀTUS, a, um, *Lambrisé.* USUS: Considerat templum, videt undique tectum pulcherrime laqueatum.

LĀRES, lārū et ārūm, m. pl. *Dieux lares, protecteurs du foyer; de là: Foyer, habitation, maison.* SYN. Penates, focus, ædes. EPITH. Familiaris. USUS: Relinquere, redire ad larem sum.

LARGĒ, *Largement.* SYN. Largiter, liberaliter, copiose, munifice, effuse. USUS: Large dare, large promittere, large parare convivium.

LARGĪOR, iris, itus sum, iri, d. *Donner libéralement, prodiguer.* SYN. Dono, gratificor, largitionem facio. ADV. Apertissime, inconsulto, liberalissime. USUS: Natura tua facultatem insignem, et copiam dicendi largitur. Largire hoc amoris nostro. Cf. Do, Dono.

LARGĪTAS, atis, f. *Largesse.* SYN. Liberalitas. USUS: Terra fruges maxima largitate fundit. Cf. Liberalitas.

LARGĪTĪO, onis, f. *Largesses, libéralité.* SYN. Effusio, corruptela. EPITH. Agraria,

frumentaria, infinita, maxima, modica, intolerabilis, necessaria, pernicioſa, popularis, regia, ſalutaris, ſingularis, turpis, maxima. USUS : 1. Largitione quemdam corrumpere, emere, animos conciliare. 2. Conſeſſio. In largitione civitatis haud difficiles fuere Romani, *les Romains accordaient facilement le droit de cité.* Cf. Corruptela.

LARGITOR, oris, m. *Celui qui fait des largesses, corrupteur.* SYN. Corruptor. EPITH. Factiosus, prodigus.

LARGUS, a, um, *Libéral.* SYN. Liberalis. USUS : Duo genera ſunt largorum, quorum alteri prodigi, alii liberales. Larga compenſatio. Cf. Beneficius, Liberalis.

LARVA, æ, f. *Spectre, fantôme.* USUS : 1. Num hunc hominem larvæ, intemperię, furię agitant? 2. Persona, *masque de théâtre.* Non illa larva opus eſt. Larvam deponere, *jeter le masque.*

LARVATUS, a, um, *Ensorcelé, furieux; masqué.* SYN. A larvis exterritus; furiosus; item : Personatus.

LASCIVIA, æ, f. *Libertinage, effronterie.* SYN. Petulantia, procacitas. Cf. Luxuria.

LASCIVIO, is, it, itum, ire, n. *S'abandonner à la licence, au désordre.* USUS : Petulante agere, laſcivire. Longo otio plebs laſcivire cœpit.

LASCIVUS, a, um, *Enjoué; licencieux.* SYN. Petulans, prociac. Cf. Petulans, Luxuriosus, Impudicus.

LAſſitudo, inis, f. *Lassitude, fatigue.* SYN. Defatigatio. USUS : Vino, interpoſita quiete, laſſitudinem abſtergere, membris eximere.

LASSUS, a, um, *Las, fatigué.* SYN. Labore tum animi, tum corporis fatigatus. PHRAS. *Lassus sum, je suis fatigué.* A viribus deficior; vires laſſitudine me deficiunt; labori succumbo; labore fractus ſum. Cf. Fatigo, Fessus.

LÂTĒ, *Au loin.* SYN. Laxe. PHRAS. *Malum late se extendit, le mal s'étend au loin.* Longe lateque diſperſum eſt, latius opinione diſſeminatum, late diſfuſum eſt malum, latius ſerpi, quam credatur, ad plures pertinet, latiffime fluxit, manavit. USUS : Vagabitur nomen tuum longe lateque. Fuſe lateque dicere.

LÂTEBRA, æ, f. *Cachette, refuge.* SYN. Recessus, locus in quo latere quis poſſit. EPITH. Malefica, parva, tanta. USUS : 1. Multæ ſunt animorum latebræ, multi recessus. Erupit e latebris tenebrisque conſpiratio. 2. TRANSL. Excusatio, declinatio rei obſeclæ, *excuse, prétexte.* Quære latebram tuo perjurio. Suſpicionum, obſcuritatis latebræ.

LÂTEBRŌSUS, a, um, *Secret, caché.* USUS : Via latebroſa.

LÂTENS, entis, omni. gen. *Caché, secret.* SYN. Obscurus, involutus.

LÂTENTER, *En secret.* SYN. Clam, occulte.

LÂTEŌ, es, ūi, ere, n. *Se cacher.* SYN. Deliteſco, clam ſum. ADV. Abdite, occulto, utiliter. PHRAS. 1. Latuit homo improbus, *ce brigand s'est caché.* Fefellit quæſitorum induſtriam; occultorum locorum latibulis delituit; latitavit in tenebris additus et retruſus; nequitiam ſuam tenebrarum ac parietum cuſtodiiſ texit, condidit, occultuit, occultavit. 2. Scelera latere diu non poſſunt, *les crimes ne peuvent demeurer longtemps cachés.* Nullum crimen diu eſſe poſteſt, quin indicio ſe prodat aliquo; quin in lucem prodeat; quin emanet; nullum ſcelus tegi, premi, tenebris involvi perpetuo poſteſt. 3. Latere optat, *il aime la retraite.* Abſtinet publico; latebris ſe involvit; latebris ſe commendat ſtudioſe; id agit ſtudioſe, ut ex hominum ſe conſpectu ſubducat. Cf. Abdo, Abſcondo. USUS : Non latebat me tuum flagitium. Sub nomine pacis bellum latet. Non id additum latebat in tenebris, ſed in oculis erat poſitum. Cf. Ignoro.

LÂTERNA, æ, f. *Lanterne.*

LÂTIBŪLUM, i, n. *Retraite, tanière.* USUS : Latibula quæreſe. Latibulis ſe tegere. Cf. Latebra.

LÂTINĒ, *En latin.* USUS : Plane ac Latine loqui. Græca Latine reddere. Latine ſcire; non peſſime Latine loqui.

LÂTINITAS, atis, f. *Latinité, la lan. ue latine dans sa pureté.* SYN. Sermonis Latini puritas. PHRAS. Latinitate utitur optima, *il se sert d'un latin très pur.* In corrupta utitur Latini ſermonis integritate; caſte pureque utitur Latina lingua; elucet in ejus ſermone mira Latine lingue elegancia; in ejus diſtione ineſt mirus Latini ſermonis candor; ſtilo dicendique genere utitur terſo et caſtigato; quod in Latina lingua cultiſſimum ac orna- tiſſimum, id totum in ejus ſermone ita deprehendas, ut per manus tradita, ac velut teſtamento legata illi Latinitas videatur; caſti incorruptique ſermonis laude floret; nemo illo purius ac emendatius Latino ſermone utitur; ineſt in ejus ſermone nativa et omnibus numeris abſoluta Latinitas; hunc tu cum audies, Muſas ipſas Latine loqui putabis. USUS : Latinitas eſt, quæ ſermone purum conſervat, et ab omni vitio remotum. Cæcilius non bonus auſtor Latinitatis. Epistolam Græcam Latinitate donare.

LÂTINUS, a, um, *Latin.* USUS : Latinus es; Latinas litteras præclare calles, tenes, exauſiſti.

LÂTIO, onis, f. *Action de porter.* USUS : Exſpecto legis lationem, *j'attends la proposition de la loi.*

LĀTĪTO, as, avi, atum, are, n. *Être caché*. USUS: Non latitabis diutius.

LĀTĪTŪDO, inis, f. *Êtendue, grandeur*.)(*Angustia*. USUS: Tuarum latitudinem possessionum tueri non poteris.

LĀTOR, oris, m. *Celui qui propose une loi*. USUS: Quis talis latorem legis perferret?

LĀTRĀTŪS, ōs, m. *Abolument*.

LĀTRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Aboyer, hurler*. USUS: Latrant hi oratores, non loquuntur. TRANSL. Vociferari.

LĀTRO, ōnis, m. *Rondit, voleur*. SYN. Grassator, prædo, excursor, sicarius. EPITH. Funestus, demens, paratissimus ad omnia, expeditus, perditus abiectusque, fortis, impurus, maleficus, sceleratus, agens, sceleratissimus, deterrimus; impune latrocinans, turpissimus. Latrones armati, conscelerati, foedissimi, fures, importunissimi, noti ac insignes, nefarii, perditissimi. PHRAS. Latronem agit, *il vit en brigand*. In cæde atque ex cæde vivit; maleficio et scelere pascitur; per latrocinia et rapinas vitam tolerat; latrocinii se alit; in latrocinium versus vias insidet et itinera, prædasque agit. Cf. Prædo.

LĀTRŌCĪNIUM, il, n. *Brigandage*. SYN. Excursio. EPITH. Apertum, castrense, civile, domesticum, forense, honestum, impium, intolerabile, intestinum, nefarium, nocturnum, novum ac singulare, sceleratissimum ac deterrimum. USUS: Hoc equidem latrocinium est, non iudicium. Tueri fines ab excursionibus et latrocinii. Per latrocinium hunc hominem despoliasti; latrocinio oppressisti innocentem.

LĀTRŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Voler à main armée*. SYN. Prædor, excurre, grassor. USUS: Duo millia latrocinari dicuntur.

LĀTŪMIÆ vel **LĀTŌMIÆ**, arum, f. pl. *Carrières servant de prison*. Item: Carcer Syracusanus.

1. **LĀTUS**, a, um, *Large, étendu*. SYN. Amplus, laxus.)(*Angustus*. USUS: 1. Satis lato a Sicilia mari. 2. Particip. a Fero. Nulla rogatio, nulla lex est lata, *porté*.

2. **LĀTUS**, ōris, n. *Flanc, côté*. SYN. Pars dextra vel sinistra corporis vel regionis. EPITH. Bonum, valens. USUS: 1. Latus ei condoluit. Lateris dolore consumptus est. Ad Cesaris latus assedit. Peralicujus latus petere, ferire alterum. Latera cingebant filii. 2. Provincia altero latere mari alluitur.

LAUDĀBĪLIS, e, gen. com. *Louable*. SYN. Laudandus, probabilis, prædicabilis, prædicandus, laude dignus. USUS: Honestum, etsi a nullo laudetur, laudabile est natura et prædicabile.

LAUDĀBĪLITER, *D'une manière louable*. SYN. Recte, laudate, honeste, cum laude.

LAUDĀTĪO, ōnis, f. *Louange*. SYN. Præconium, commendatio.)(*Vituperatio*.

EPITH. Gravis et honesta. USUS: Laudatio alicui data.

LAUDĀTOR, oris, m. *Celui qui loue, approuve; témoin à décharge*. SYN. Præco virtutis, testis innocentiae. USUS: Te mihi laudatorem mearum rerum, testem, auctorem cupio. Habebis in me tuæ virtutis præconem, laudatorem ac probatorem rerum tuarum.

LAUDĀTRIX, icis, f. *Celle qui loue*. USUS: Vitiorum laudatrix fama popularis.

LAUDĀTUS, a, um, *Loué*. SYN. Spectatus, probatus.)(*Obscurus*. PHRAS. Laudatissimum te omnes sciunt, *tout le monde sait que vous êtes très renommé*. Cumulatam te omni laude, omnibus laudibus abundantem, illustri laude florentem, celebratum omnes norunt; neminem fugit, quam excelso illustrique loco sita sit laus tua; quanta in te sit commendatio virtutis; quanta in laude sis apud omnes. Cf. Laudo. USUS: Homo omnium consensione laudatus.

LAUDO, as, avi, atum, are, a. *Louer, célébrer*. SYN. Commendo, celebro, laudem tribuo, impertio vel impertior; eximia laude orno, nomen orno; verbis amplissimis, maximis laudibus orno; laudibus effero, afficio; in cælum laudibus tollo, extollo, fero; nobilito, laudem alicujus celebro; in majus celebro; laudibus onero; gloria et prædicatione effero; in aliquem laudes confero; aliquid verbis probo, approbo. ADV. Aperte, commode, copiose, copiosissime, egregie, graviter, honorificentissime, merito, mirifice, nimis, valde, nominatim, ornatus, plane, privatim, publice, recte, valde, vehementer, vere, verissime, unice. PHRAS. 1. Vir dignus est qui ab omnibus laudetur, *cet homme mérite les louanges de tous*. Qui omnium vocibus scriptisque decoretur; qui omnium laudibus ornatur, cumuletur; cujus fama æternis laudibus floreat; quem semper omnes in ore animisque habeant. Vir est, cujus laudes nemo consequitur; cujus virtus satis extolli nequit; quem omnes laudibus ad cælum ferant; laudibus æternis prosequantur; qui fama et litteris celebretur; cujus mentionem cum honore inferant omnes posterī; de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum instituit; cujus nomen cum æternitate conjungatur; cujus virtutes et res gestas posteritas omnis æternis laudibus exornet, prosequatur; cujus virtutem omnium sermones monumentaque illustrent. 2. Laudatur in eo mira erga omnes caritas, *il est surtout recommandable par sa grande bonté*. Præcipua laude fertur, magnis in laudibus est, magnis in cælum laudibus effertur, in summa apud omnes laude est ejus caritas; egregia adversus omnes caritate magnam adeptus est gloriam; laudem præcipuam habet ejus caritas; præcipua in laude ponitur ejus caritas; præcipua laus ejus caritati

tribuitur; præcipua in eo est caritatis commendatio, æterna in laude versatur; caritas ejus ad summam laudem pervenit; fertur in primis ejus caritas omniumque sermonibus celebratur; pleno ore laudatur. Cf. Laus, Illustro. USUS: Hunc pro dignitate laudare nemo satis potest.

LAURĒA, æ, f. *Couronne de laurier*. SYN. Corona laurea, laureola. USUS: Quem curum, quam lauream cum laudatione tua conferam?

LAURĒATUS, a, um, *Couronné de laurier*. USUS: Licetores, fasces laureati; litteræ laureatæ, bulletin d'une victoire, lettre d'un général victorieux.

LAURĒOLA, æ, f. *Rameau de laurier*.

LAURUS, i, f. *Laurier; triomphe*. USUS: Sed incurrit hæc laurus nostra in oculos malevolorum. Lauri bacca.

LAUS, audis, f. *Éloge, renom, célébrité*. SYN. Præconium, commendatio, gloria, splendor, decus. EPITH. Summa, divina, domestica, publica, admirabilis, æqua, aliena, amplior, antiquior, bellica, communis, consimilis, immortalis, egregia, eximia, exigua, forensis, gratissima, honesta, satis idonea, illustris, imperatoria, inanis, infinita, jucunda, magna, digna, media, non mediocris, militaris, mira, modica, nova, oratoria, par, perennis, perfecta, popularis, præcipua, præclara, propria sempiterna, singularis, solida, summa, tenuis, sera, falsa, una, regia. (Dedecus, vitium. PHRAS. 1. Laudem querere, *rechercher la gloire*. Laudem petere; toto pectore, totis animis incumbere in laudem; duci laude, gloria; gloriæ studio atque amore flagrare; spectare laudem unam; nihil habere antiquius laude et gloria. Servire laudi atque gloriæ; nihil in vita magnopere expetere, nisi laudem ac honestatem, et in ea persequenda omnia pericula parvi ducere; laudis studio efferri; inflammato rapi ad laudem studio. 2. Laudi inhilare, *soupirer après la célébrité*. Laudes venari; aucupari opinionem; auram popularem captare; æstu gloriæ esse percitum; gloriæ stimulis agitari. Cf. Gloria. 3. Laudem sibi parare, *tirer honneur de qq chose*. Laudem sibi comparare, sibi adsciscere, nancisci, consequi; existimationem colligere; in existimationem venire. Cf. Gloria. 4. Laudem habere, *être honoré*. In laude esse, laudibus florere, abundare, procedere, cumulari; præcipua laude ferri. Cf. Laudo. 5. Laudem alteri tribuere, *comblér qqn d'éloges*. Laudes suas in alterum transfundere, transmovere; servire, subservire, suffragari, favere alterius laudibus; laudes cum altero communicare; in alterum omnia laudum ornamenta congerere, conferre, transferre. 6. Laudem alterius sibi vindicare, *s'attribuer la gloire d'un autre*. De alterius laudibus delibare; alienas laudes in se transmovere; offerre

se in societatem, communionem alienæ laudis; laudem alteri præripere; ex alienis laboribus suo nomini libare laudem. 7. De laude detrachere, *détruire la réputation*. Laudes alterius obterere, minuere, imminuere, obscurare. Cf. Detraho.

LAUTĒ, *Somplucusement*. USUS: Laute vivere, et curare se mollior.

LAUTIA, ōrum, n. pl. *Hospitalité, présents offerts aux ambassadeurs étrangers*. SYN. Munera, quæ legatis exteris per quæstores præbebantur a Romanis. Cf. Donum.

LAUTITIA, æ, f. *Magnificence, luxe*. SYN. Munditia, elegantia. EPITH. Nova.

LAUTUS, a, um, *Somptueux, riche*. SYN. Elegans, splendidus, dives, mollis, delicatus. USUS: Lautus victus et elegans. Villa lautius ædificata, in qua nihil non lautum, exquisitum, magnopere sumptuosum. Patrimonium sane lautum, copiosum, splendidum luxu dissipavit. Lautus homo et urbanus, *personnage riche et élégant*.

LAVATIO, ōnis, f. *Bain*. SYN. Balneum. USUS: Cura ut, cum venero, lavatio parata sit.

LAVO, as, lavi, lautum vel lotum, are, a. *Laver, baigner*. SYN. Abluo; item: Perfundor vivo lumine, perluor flumine. USUS: Ubi nos laverimus, tu, si voles, lavato.

LAXAMENTUM, i, n. *Action d'étendre; adoucissement, repos*. SYN. Dilatio. TRANS. Remissio, relaxatio. USUS: A curis paulum laxamenti nactus sum. Causæ tuæ nihil laxamenti datum est.

LAXITAS, atis, f. *Étendue, espace*. SYN. Amplitudo, dilatio. USUS: In ædibus adhibenda cura laxitatis.

LAXO, as, avi, atum, are, a. *Agrandir; relâcher*. SYN. Dilato, solvo, remitto. PHRAS. Disciplina laxatur, *la discipline se relâche*. Diffluit, dilabitur, remittit disciplinæ severitas, disceditur a pristina consuetudine et legum severitate; disciplinæ frena laxantur, remittuntur. USUS: 1. Quam te a libidinum vinculis laxatum vellem! Animi corpore laxati in cælum evolat. 2. Remitto, *soulagé, donner du relâche*. Curis et molestiis, animum a contentione laxa. Cf. Relaxo.

LAXUS, a, um, *Large, ample*. SYN. Amplus. (Adductus, angustus. USUS: 1. Laxe ædes. Amicitiae frena laxissima sint oportet, quæ ex usu adducas et remittas. 2. Longus, long. Diem tibi statuo satis laxum; tempus sat longum, *j'accorde un terme assez long*. Cf. Amplus.

LECTICA, æ, f. *Litière*. SYN. Lecticula, hexaphorus, octophorus. EPITH. Aperta, operata. USUS: Lecticula in curiam illatus, delatus est.

LECTICARIUS, ii, m. *Porteur de litière*. SYN. Qui lecticam fert.

LECTIO, ōnis, f. *Lecture; choix*. SYN. Legendi actus; item: Electio. USUS: Hac tali iudicium lectione grande reipublicæ inustum est dedecus.

LECTOR, ōris, m. *Lecteur*. SYN. Recitator, anagnostes.

1. **LECTUS**, i, m. *Lit*. SYN. Lectulus, cubile, torus, stratum, grabatus. EPITH. Ligneus, ceratus, genialis, cubicularis. USUS: 1. In lecto collocare; lecto se commendare, *se coucher*. 2. In lecto est; in lecto pellibus constrato jacet, *être couché*. Dolor eum in lectulo affixit. 3. Lectum sternere, ornare, componere, *faire, arranger un lit*.

2. **LECTUS**, a, um, *Choisi; de choix*. USUS: Adulescens lectissimus. Femina lectissima et ornatissimis moribus.

LĒGATIO, ōnis, f. *Ambassade, légation*. EPITH. Libera, quæ honoris causa, titulotenus deferabatur alioquin sua negotia agendi in provincia. Votiva, voti prætextu suscepta. USUS: Legationem accipere, suscipere, gerere, habere, obire, perficere, *remplir les fonctions d'ambassadeur*. In legatione esse. Legationem renuntiare, referre acta legationis. Legatio benigne audita.

LĒGATUS, i, m. *Ambassadeur*. SYN. Orator, nuntius pacis et belli. EPITH. Consularis, dignus imperatoribus, clarissimis exercitibus, ornatissimis provinciis, improbissimus, quæstorius, regius, temperatissimus. PHRAS. Est legatus apud Turcas, *il est ambassadeur près la Sublime Porte*. Est orator Cæsareus apud Turcas; in legatione turcica est; legati apud Turcas locum obtinet, legatione fungitur; legationem obit, gerit apud Turcas. USUS: Legatos adhibuit et deprecatores.

LĒGIO, ōnis, f. *Légion romaine*. RAD. a legendo milite dicta. Dividitur in 10 cohortes; cohors in 60 manipulos; manipulus in 10 milites, quibus adduntur equites 600, Centuriones 66. EPITH. Acris aut pugnax, avida, coelestis et divina, digna imperatore, hiberna, luculentissima, martia, veterana, universa, aliena, firma, fortis. Legiones frequentes, inimicissimæ, idoneæ, invictæ, honestæ, paratissimæ ad liberandam patriam. USUS: 1. Legiones scribere, conscribere, legere, conficere, *enrôler*. 2. Complere legiones, *compléter*. Supplementa legionibus scribere, legiones implere. 3. Legionibus præesse, legiones accipere, habere, *être à la tête d'une légion, la commander*. Cf. Exercitus.

LĒGIŌNĀRIUS, a, um, *De légion, légionnaire*. Miles aut res ad legionem pertinens.

LĒGISLĀTOR, ōris, m. *Législateur*. SYN. Lator legis, legis scriptor, auctor, conditor, qui legem dat, leges fert; jura statuit, præscribit

LĒGITĪMĒ, *Conformément aux lois*. SYN. Juste, jure, more majorum. USUS: Nihil legitime, nihil jure, nihil legibus actum.

LĒGITĪMUS, a, um, *Régulier, juste, légal*. SYN. Justus, verus, æquus, secundum legem. USUS: Justa et legitima potestas, conicio, quæstio. Dies habendis comitiis legitimus. Jus legitimum.

1. **LĒGO**, as, avi, atum, are, a. *Envoyer en ambassade*. SYN. Legatum mitto. USUS: 1. Siculi Andronem ad senatum legarunt. 2. Testamento aut codicillo aliquid alteri relinquo, *léguer*. Usumfructum omnium bonorum uxori legavit.

2. **LĒGO**, is, gi, ctum, ere, a. *Lire*. Recito, volvo, voluto, evolvo, verso. ADV. Attente, diligenter, diligentius, libentius, nihil, studiose, curiose atque contente, cursim, suavissime et peritissime, clare et intente, de plano. PHRAS. Ciceronem unum lego, *je ne lis que Cicéron*. Ciceronis libros unice legendo contero; in his acquiesco unice; hos inexhausta aviditate volvo; in his volutandis tempus omne pono, consumo; hos assidue lectione evolvo; Cicero mihi assidue in manibus est; est mihi voluptas plurima in ejus commentationibus identidem regustandis, accurate lectionandis, assidue tractandis; Ciceronis libros semper in sinu circumfero, circumgesto. Unius Ciceronis lectio animum meum pascit; unus Cicero mihi placet; me delectat, me tenet; in uno Cicerone studium omne colloco; uni Cicero studium meum omne dicavi; ad unum Ciceronem operam omnem confero; meas uni Cicero vigiliis do, dico, trado, addico; ab hoc avelli non possum. Ciceronis lectioni ita affixus sum totis animis, ut, etc. Unus sibi horas meas omnes vindicat, rapit Cicero. USUS. 1. Omnium bonarum artium auctores legendi sunt, et pervolutandi. 2. Collico, *cueillir, recueillir*. Flores, nuces, poma legere. 3. Soligo, *choisir*. Senatum, milites legere. Aliquem in demortui locum legere.

LĒGŪLĒIUS, a, um, *Procédurier, formaliste*. SYN. Formularum cantor, præco actionum. Formularum duntaxat forensium et albi gnarus. EPITH. Lautus et acutus.

LĒGŪMEN, inis, n. *Légumē*. Quod legitur e terra; ut pisa, fabæ, ciceres, lentes, phaseol, milium, panicum, sesama, lupinum, linum, etc.

LEMBUS, i, m. *Nacelle, barque*. SYN. Navicula brevis et velox.

LEMMA, ātis, n. * *Ce qui sert à démontrer; thèse*. SYN. Assumptum.

LĒNA, æ, f. *Seductrice*. SYN. TRANSL. Conciliatrix. USUS: Vide, ut blanda conciliatrix et veluti lena natura sit, *voyez combien la nature est attentive et habile à se rendre aimable*.

LĒNIO, is, ivi vel ii, itum, ire, a. *Adoucir, calmer.* SYN. Placo, mitigo, flecto, sedo.)(*Inflammo.* PHRAS. Furor populi apposita oratione lenitur, *on apaise la fureur du peuple en lui faisant un discours.* Placatur, sedatur, componitur; plebs permulcendo, sensimque alio trahendo mansuescit, ad mansuetudinem traducitur; seditio ac furoris populi tumultus apposita oratione comprimitur. 2. Iratum Principem tandem lenivit, *il a enfin calmé la colère du prince.* Permulsit tandem blanda oratione efferatum Principis animum et quas daturus erat, tempestates eloquentia discussit; tranquillum fecit ac placabilem Principis animum, placatum effecit; permulcendo traclandoque mansuefecit; iram sedavit, permulsit; animum molliovit; animi intemperiem omnem in tranquillum contulit; faces omnes irarum restinxit. 3. Lenita tandem est hominis ira, *la colère de cet homme a cessé.* Dedit se tandem ad lenitatem homo iracundia præcepit, remisit indomitos spiritus, compressit animum; ira relanguit; ætas, dies intemperiem illam mitigavit; vehementes illi impetus consenuere, omnisque iræ impetus, quasi ventus hominem defecit; sedata est ac restincta diuturna illa perturbatio animi; resedit, defebuit, refrixit æstus ille; impetus ille animi ardorque tandem remisit. 4. Temporis diuturnitas dolorem leniet, *le temps apaisera votre douleur.* Dies dolorem minuet vel exhauiet; temporis longiquitas multum de dolore detrahet; medicinam dolori dies affert; longa dies malorum memoriam ex animo delebit; dolori medebitur tempus; dolorem animo infixum tempus evellet atque ejiciet; vetustate inflicta a fortuna vulnera sanabuntur. USUS: Cæsar irritatos muneribus lenivit. Incommoda commodorum compensatione lenienda sunt. Desiderium tui litteris accipendis leniam. Cf. Lenio, Placo.

LĒNIS, e, gen. com. *Doux, calme, paisible.* SYN. Facilis, mitis, indulgens, clemens, placidus, mansuetus, comis, humanus, minime austerus.)(*Asper, severus, durus.* PHRAS. Leni homo est animo, *cet homme a un caractère doux.* Leni est animo natus; natura lenissimus; nonnullis ad lenitatem propensior; nonnullis ejus lenitas solutior est visa; est in eo summa lenitas, mollisque ad accipiendam et deponendam offensionem animus; omnibus se placabilem exorabilemque præbet; summa placabilitate, summa animi facilitate est; nihil illo lenius aut mitius. Cf. Mitis, Mansuetus. USUS: Romani in hostes lenissimi. Tracltus orationis lenis et æquabilis.

LĒNITAS, atis, f. *Douceur, bonté.* SYN. Lenitudo. EPITH. Æquabilis, grata, nova, perpetua, pristina, soluta. USUS: Lenitatem mollitia quadam animi imitatur. Nostrium est, mentes ad lenitatem et misericordiam revo-

care, traducere. Asperitate tua hominem de lenitate sua deduxisti. Profluens oratio æquabili lenitate. Cf. Mansuetudo.

LĒNITER, *Doucement, légèrement.* SYN. Molliter, suaviter, molli manu, molli brachio.)(*Aspere.* USUS: Leniter sentire et dicere. Leniter aridare alicui. Sensim ac leniter accendere animos. Remisse ac leniter dicere, procedere, minime festinanter.

LĒNITŪDO, inis, f. *Douceur du style; douceur du caractère.* SYN. Clementia, suavitas. EPITH. Nimia. USUS: Lenitudo orationis, mollitudo corporis.

LĒNO, ōnis, m. *Corrupteur.* SYN. Minister libidinis, minister improbiſſimæ cupiditatis. EPITH. Impudentissimus, improbiſſimus, perjurissimus, turpissimus, impurissimus.

LĒNOCINIUM, ii, n. *Trafic de Pentamelleur; caresses.* SYN. Delinimentum, allectamentum. EPITH. Domesticum. USUS: Nemppe lenocinio se sustentat. Lenocinium facit; cupiditatum lenociniis se dederunt.

LĒNOCINOR, aris, atus sum, ari, d. *Flutter bassement, caresser.* SYN. Blandior, allicio. USUS: Tibi serviet, tibi lenocinabitur. Cf. Assentor, Allicio.

LENS, entis, accus. lentim, f. *Lentille.*

LENTĒ, *Lentement.* SYN. Remisse. USUS: Lente aliquid ferre, lente respondere.

LENTITŪDO, inis, f. *Lenteur; insensibilité, indolence.* SYN. Tarditas. EPITH. Semper viridis. USUS: Quod nos lenitatem dicimus, illi vitioso lenitudinis vocabulo appellant, *ce que nous appelons douceur, ils l'appellent indolence, faisant ainsi d'une qualité un défaut.* Omnino non irasci est non solum gravitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis.

LENTUS, a, um, *Souple; lent; calme.* SYN. Tardus, frigidus, remissus, lentulus, flexibilis. USUS: Lentior fuit pugna; lentum negotium; lentus homo ac prope frigidus. Lenta salix; lentiora vincula. Cf. Tardus.

LĒO, ōnis, m. *Lion.* EPITH. Magnus. USUS: Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

LĒPIDĒ, *Joliment, élégamment.* SYN. Venuste, eleganter, festive. USUS: Lepide hoc tibi effectum dabo.

LĒPIDUS, a, um, *Charmant, agréable, spirituel.* SYN. Venustus, festivus, elegans. PHRAS. Nihil illo lepidius, *rien de plus aimable que cet homme.* Nemo illo est urbanitate, lepore, suavitate conditor; agnoscas in eo homine imaginem germanæ festivitatis; atticis et urbanis salibus, omni venustate et lepore mire affuit; summa est in ejus moribus festivitas, lepor, concinnitudo. Cf. Facetus.

LĒPOR, ōris, m. *Grâce, beauté, charme.* SYN. Festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas. EPITH. Admirabilis,

eximius, inusitatus, magnus, major, multus, oratorius, tantus, vetus. USUS : Sunt in oratione tua omnes verborum, omnes sententiarum lepores. Elucet in ea species humanitatis, suavitatis, leporis. Facetiarum oratorius non scurrilis lepor.

LĒPRA, æ, f. * *Lēpre*. USUS : Morbus elephantiacus.

LĒPUS, ōris, m. *Lièvre*. USUS : Lepus tute es, et lepores quæris, comment ! gibier que tu es, il te faut des lièvres.

LESSUS, acc. um, (adhib. tantum accus. sing.) *Gémissement, lamentation*. SYN. Lugubris cantus. USUS : Mulier genas ne carpit, ne lessum funeris ergo habeto.

LĒTĀLIS, e, gen. com. *Mortel*. SYN. Mortifer. USUS : Vulus letale.

LĒTHARGUS, i, m. * *Léthargie*. SYN. Vetus, torpor. USUS : Gravi lethargo oppressus.

LĒTUM, i, n. *Mort*. SYN. Mors. USUS : Vide, quam turpi leto pereamus.

LĒVĀMEN, inis, n. *Soulagement, adoucissement*. USUS : Si quod esset levamen, esset in te uno.

LĒVĀMENTUM, i, n. *Soulagement, consolation*. SYN. Allevamentum, levamen, allevatio, levatio, fomentum. USUS : Erit ea res tibi levamento. Cf. Foveo, Auxilium.

LĒVĀTIO, ōnis, f. *Adoucissement*. SYN. Levamentum, levamen. EPITH. Magna, summa. USUS : Id majorem, quam expectas, tibi levationem afferet. Reperies malis tuis, dolori, ægritudini levationem maximam. Cf. Auxilium.

1. **LĒVIS**, e, gen. com. *Lisse, poli*. SYN. Quod tactu asperum non est, lubricus, glaber. Cf. Lævis.

2. **LĒVIS**, e, gen. com. *Léger; inconsidéré*. SYN. Minime gravis, ponderosus ; *ilem* : Vanus, inanis, inutilis, parvi momenti. PHRAS. Homo est levissimus, *cel homme a un caractère très mobile*. Homo est ventosissimus ; ventosi est ingenii ; summa est mobilitate, vanitate, animi levitate ; de grege nugatorum est ; mire est leviculus ; vanus homo, et mobili ingenio ; nihil in eo gravitatis ; homo est, qui neque dicere, neque facere quidquam pensi habeat ; qui nunquam sibi constet ; quo vaniorem, inaniorem vidi neminem. Cf. Inanis, Vanus. USUS : 1. Democriti corpuscula levialia, alia rotunda. 2. Minime ponderosus, gravis, *léger, peu pesant*. Levis armaturæ milites. 3. Vanus, inutilis, insignifiant, *vain, inconsidéré*. Hoc minime grave iis videtur, qui ipsi leves sunt.

LĒVITAS, atis, f. *Légèreté*. SYN. Inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas. EPITH. Aliena, nimia, perpetua, popularis, propria, sublimis, sui similis, summa, amatoria, comica.

USUS : 1. In ipso actu est modus et molitudo inis et levitatis. 2. Vanitas, *caprice*. Amatoriis levitatibus deditus. Levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Quid levitate et inconstantia turpius ? Cf. Inanis, Vanus.

LĒVITER, *Légerement; facilement*. SYN. Tenuiter, leniter, moliter, levi manu et brachio.) (*Graviter*. USUS : Leviter ægrotare. Leviter eruditus, saucius. Mala mea levissime fero. Leviter pauca tangam. Leviter succensere. Ut levissime dicam, obiter, *pour me servir du terme le plus doux*.

LĒVO, as, avi, itum, are, a. *Alléger; ranimer; soutenir*. SYN. Allevio, relevo, sublevo, minuo, lenio, levationem faciō vel affero, laborem detraho, levationi sum.) (*Amigo, aggravo*. ADV. Magnopere, mitius, multum, valde, sensim, paulum. USUS : 1. Curas animi et angores, laborem, dolorem, calamitatem, sumptum mihi sermo tuus, tuæ litteræ, tua liberalitas levarunt. Ægritudine me sæpe levasti. Ut levavit me adventus tuus, ita afflixit discessus. Is sum, qui levavi non possum, consolationem non admitto. Caritatem annonæ, annonam suppeditato frumento levare. Animi levantur excedendo. 2. Elevo, minuo, *adoucir, diminuer*. Studuit levare suspicionem, atrocitatem rei. Auctoritatem ejus inconstantia levat, leviorum facit. Cf. Auxilium, Tueor, Minuo.

LEX, lēgis, f. *Loi*. SYN. Juris et æqui regula, quæ vel est privata et continetur pactis, conditionibus, jure ; vel est publica, qua res publica constituitur, rogatione, scito, senatusconsulto, privilegio, decreto, judicis sententia. EPITH. Acerbissima, acerrima, commodata alicui, accusatoria, æqua, agraria, alimentaria, annalis, apta, bona, mala, censoria, certa, civilis, publica, contraria, communis, curiata, consularis, sancta, diligentissima, divina, fecialis, frumentaria, grata populo, gravis, improba, multo impudentior, iniqua, invidiosa, justa, nefaria, naturalis, perfecta, popularis, princeps et ultima, recens, sancta, salva, non scripta sed nata, sempiterna, tributaria, viaria, utilis. Annales antiquæ, censoriæ, fatales, necessariae, honestæ, militares, perniciosæ, præclaræ, proximæ, rariores, sacratæ, salutare, tyrannicæ, usitatæ. PHRAS. 1. Legem dare, *édicter une loi*. Legem perferre, sancire, rogare, sciscere, condere, facere, scribere, edere ; legis auctorem fieri ; legem civitati dare, imponere, injungere, ponere, constituere, instituere, promulgare ; aliquid sub legis superbissimæ vincula conjicere ; tabulas figere ; jura dare, legem in æs incidere ; legibus munire urbem ; describere jussa populo ; legibus constringere, adstringere, devincire populum. 2. Legem accipere, *recevoir la loi*. Jurare in legem ; lege se obstringere ; legi se subjicere ; legibus se devincire. 3. Lex est de ea re, *il y a une défense*. Lege

tenemus; lege sanctum habemus; lege cautum est. 4. Legem servare, *observer la loi*. Legi cedere, parere; obtemperare legi; legem observare, servare, sequi; legi satisfacere; implere officii partes, quas lex jubet, poscit, imperat. 5. Legem violare, *violier une loi*. Fraudem legi facere; contra legem facere, jus, legem violare; leges perfringere, perumpere; a legibus discedere; legem conculcare; in *vel* contra leges committere; legi non parere. 6. Legem abrogare, *abroger une loi*. Legem infirmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delere, rescindere. 7. (Dispensare in lege, VULG.), *dispenser d'une loi*. Gratiam legis facere; lege aliquem solvere. Cf. Dispenso. USUS: Lege agere, jure constituto certare, *vel* iudicis sententiam exsequi, *agir conformément à la loi*. Legem promulgare.

LIBATIO, ōnis, f. *Libation*. SYN. Libamentum. USUS: Libationes epulæque ludorum. Sacrificiorum libamenta.

LIBELLA, æ, f. *As, petite monnaie d'argent*. SYN. As. USUS: 1. Quis illi vel libellam unam dedisset? 2. Norma, perpendiculum, *niveau*.

LIBELLUS, i, m. *Petit livre*. SYN. Commentarius, codex, parvus liber, commentariolus, codicillus, chirographum. EPITH. Parvus, exilis, non magnus, pusilli contemptique, Rhetorici. USUS: Libellum componere; in libellum memoriæ causa referre. Libellum tradere supplicem, *faire une supplique*.

LIBENS, entis, ōma, gen. *Volontiers*. SYN. Lubens. USUS: Libenti animo hæc tolerabo. Libentissimis omnibus hoc munus consequere. Cf. Libenter.

LIBENTER, *Volontiers, avec plaisir*. SYN. Libenti animo, magna voluntate, studiose, non repugnanter, non gravate, non modo non recusans, sed ultro etiam, et sponte offerens; non repugnans; sine excusatione, summo studio, summa voluntate, egregia animi alacritate. (Invitus. PHRAS. 1. Libenter tibi gratificabor, *je vous ferai volontiers plaisir*. Animo libenti prolixoque; non gravate, benigne, studiose, perlubenter, animo lubenti, æquo, inimo vero gaudenti; propense; pronis animis; effuso studio, utraque manu, alacritate summa; animo libentissimo; animo non invito dabo omnia. 2. Reducem te libenter videbo, *je verrai avec joie votre retour*. Delectabit me tuus reditus; cupide exspecto reditum tuum; lætabor, acquiescam tuo reditu; est in optatis, te coram amplecti; lætus te videbo; læte ac hilare te accipiam.

1. **LIBER**, era, erum, *Libre, indépendant*. SYN. Non impeditus, expeditus, solutus, nulla re impicatus; nullius dominationi parens, ingenuus; qui sui juris est et mancipi; qui in sua potestate est; suo jure libertateque

utitur; jus suum retinet; nemini mancipatus, addictus; vacuus, purus, integer. (Servus, impeditus, impicatus. PHRAS. 1. Liber sum, *je suis libre*. Nullius imperio contineor; libertate utor integerrima; omnia mihi integra sunt ac libera; in potestate mea sum; nullis neque imperiis, neque juris inclusus sum angustiis, quominus meo arbitratu vivam, in nullius jure aut ditione sum; non ea conditione natus sum, ut legibus quidquam debeam. 2. Liber est a publicis oneribus, *il est délié des charges publiques*. Rerum omnium vacatione commodissima utor, operum immunitatis agito; immunitatem rerum omnium habeo. Cf. Immunis, Vocatio. 3. Liberum legibus esse voluit, *il voulut être exempt de toute loi, de tout frein*. Nullis legibus alligatum, constrictum, impeditum esse voluit; legibus solutum; liberum exsolutumque legum vinculis; nullis adstrictum legibus; extra legem esse voluit; nullis legibus teneri; nullis legum angustiis inclusum esse voluit. USUS: 1. Integro, soluto expedito ac libero animo vivere, agere. Homo a cupiditatibus animi, ac perturbationibus liber ac solutus.

2. **LIBER**, bri, m. *Livre*. SYN. Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus. EPITH. Auguralis, extremus, gravissimus, improbus, magnus, notior, optimus, plenus, refertus sententiis, suavissimus, superior. PHRAS. Multos libros scripsit, *il a écrit beaucoup de livres*. Composuit, contexit, scriptos reliquit; grandia variarum commentationum, eademque utilissima monumenta reliquit, chartis ad posteros transmisit; copiosos in omni genere libros emisit, edidit, foras dedit, in lucem emisit; cogitationes suas litteris monumentisque explicuit, consignavit, mandavit, commendavit, vulgavit, divulgavit; publici juris fecit; eo auctore multi libri exivere. USUS: 1. Librum evolvere, percurrere, pervolvere, *feuilleter*. 2. Librum scribere, facere, absolvere, perpolire, *écrire, achever un ouvrage*. 3. Liber imprudenti excidit, in lucem prodiit, *publier*: Liber vetustate corruptus, situ exesus, blattas passus et tineas, a tineis corrosus, et fugientibus litteris male deformatus, *livre très ancien et très précieux*.

LIBERALIS, e, gen. com. *Libéral, généreux*. SYN. Largus, munificus, beneficus, prolixus. (Avarus, parvus, sordidus. PHRAS. Erga omnes æque liberalis es, *vous êtes généreux pour tout le monde*. Totum te in alios effundis, profundis; benigne facis omnibus; est in te benignitas incredibilis; prolixior fere voluntas est, quam res patitur; nemo non a te liberalissime tractatur; natura ad beneficentiam propensus es, nihil ut supra. Fructus liberalitatis tuæ uberrimi ad omnes pertinent, perveniunt. Nulli fides tua, nulli opera, nulli res familiaris deest; liberalitate uteris in omnes effusissima; liberalitate tibi omnes devincis;

intactus es ab avaritiæ sordibus, nemo est, qui non beneficiis ornatur tuis. Cf. Beneficium. USUS: 1. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. 2. Ingenuus, honestus, *libre, de condition libre, non esclave*. Artes, quæstus, artificia liberalia et ingenua. Cf. Litteræ, Ars.

LIBERĀLITAS, atis, f. *Générosité, noblesse; largesses, libéralités*. SYN. Benignitas, beneficentia, largitas, benefica voluntas, voluntas bene merendi de aliquo. EPITH. Cautior, dissolutior, moderata, divina, præstans, commemoranda.) (Avaritia. USUS: Liberalitate uti, liberalitate sibi alios devincire. Liberalitatem exercere, maximus est divitiarum fructus. Cf. Beneficentia, Largus, Dono.

LIBERĀLITER, *Richement, largement; noblement*. SYN. Large, munifice, benigne; ingenuæ. USUS: 1. Benigne liberaliterque dedit. 2. Homo liberaliter educatus.

LIBERĀTIŌ, onis, f. *Délivrance, absolution, acquittement*. SYN. Absolutio. USUS: Liberationem culpæ simul et errati veniam impetavi. Liberatio et vacuitas omnis molestiæ.

LIBERĀTOR, oris, m. *Celui qui affranchit, libérateur*. SYN. Vindex libertatis. USUS: Patriæ liberatores urbe carebunt, qui a cervicibus jugum servile deiecerant?

LIBERĒ, *Librement*. SYN. Solutè. PHRAS. Libere locutus sum, *j'ai parlé avec franchise*. Libertate animoque maximo erupit ex me vox, et sine cunctatione dixi, quod senseram; tum primum memorem libertatis vocem misi; incurri enimvero magna libertate verborum, fidenterque locutus sum; libero ore, et pro causa fidenter locutus sum. USUS: Licenter peccat, et libere. Constanter se gerit, et libere.

LIBĒRI, orum, m. pl. *Enfants*. SYN. Filii, proles, soboles, nati. EPITH. Suavissimi, carissimi. PHRAS. 1. Liberos gignere, *devenir père*. Liberos suscipere, tollere ex uxore; liberis operam dare; sobolem stirpis parare; liberis procreare; augeri liberis; liberis gignere. USUS: Liberos mater, generis præsidia, fortunarumque omnium socios peperit complures. Oro te, per quæcumque jura liberos parentibus jungunt, *je vous prie par les liens qui unissent les parents à leurs enfants*. Cf. Parlo.

LIBĒRO, as, avi, atum, are, a. *Affranchir, mettre en liberté, délivrer*. SYN. Vindico, libertatem do; in libertatem vindico, restituo; in integrum restituo; expedio, solvo, laxo, relaxo, levo. PHRAS. 1. Liberabo vos hostili vi et metu, *je vous débarrasserai de la violence et de la crainte des ennemis*. Ex cade et vinculis eripiam; jugum a vestris cervicibus depellam, removebo; ex improborum faucibus ac manibus eripiam; ab hostili terrore vindicabo; metum vobis omnem dejiciam; laqueos

servitutis abruptam; metum animi abstergam; faciam, ut ex illo metu reviviscat, ut cura omni relevetur, ut emergat; ut metu defungatur respublica; explicabo urbem periculo, et ex ærumna extraham. 2. Illo metu sensim liberor, *cette frayeur se dissipe peu à peu*. Metus mihi adimitur; metu me sensim exonero; metu me exsolvo; a longa formidine respiro; metum sensim amoveo; expedio me tandem cura et metu; curis solvitur animus. 3. Libera me, quæso, hoc metu, *délivre-moi de cette crainte*. Metu me longo exime; metum hunc mihi exime, deme, absterge; expedi hac me sollicitudine; exsolve meista sollicitudine; leva animum hac molestia; scrupulum mihi istum exime; istis me molestiis relaxa; exonera animum hoc metu. Cf. Libertas. USUS: Aliquem metu, sollicitudine, crimine, suspitione cupiditatis, molestiis animum liberare. Aliquem aere alieno liberare, *payer les dettes de qqn*.

LIBERTAS, atis, f. *Liberté*. SYN. Immunitas, licentia.) (Servitus. EPITH. Carissima, dulcissima, non infesta, acerbitate suppliciorum jucundior, licita, præclara, sancta, summa, otiosa, tranquilla, equestris. PHRAS. 1. In libertatem se vindicaverunt, *ils recouvrèrent la liberté*. In libertatem se assuerunt; expedire se e servitute; jugum exuere, excussere; servitutum exuere; in libertatem se restituere. USUS. 1. Libertatem dare, *donner la liberté, affranchir*. Largiri, concedere libertatem; libertatem vel libertate donare. 2. Libertatem habere, accipere, recipere, tenere, *être libre*. 3. Libertatem adimere, præcidere, occludere, *enlever la liberté, réduire en esclavage*. 4. Libertatem amittere, se libertate abdicare, *perdre la liberté*. 5. Libertatem recuperare, vindicare; se in libertatem restituere, *recouvrer la liberté*. 7. Licentia, *liberté, licence*. Libertate immoderata et concionum licentia Romana res concidit.

LIBERTINUS, i, m. *Affranchi, fils d'affranchi*. SYN. Liberti filius.) (Ingenuus. USUS: Patre libertino natus.

LIBERTUS, i, m. *Affranchi*. SYN. Justa servitute manumissus, manu assertus; ad pileum vocatus. EPITH. Gratosus, paternus et probatissimus, pequam, improbus.

LIBET, bñt et libitum, est, imp. *Il plait, il convient*. SYN. Placet, delectat, non displicet, volo, juvat. PHRAS. Si ita libet, *si cela vous plait*. Si collibitum est; si ita commodum tibi est; si cordi est, si ita fert libido. Cf. Placeo. (VULG. Pro libitu, *à sa guise, selon son caprice*). Cf. Libido.

LIBIDINŌSĒ, *Selon son caprice, avec licence*. SYN. Intemperanter, luxuriose. USUS: Cave, ne quid per libidinem, libidinoſe, nefarie dicas aut cogites.

LIBIDINŌSUS, a, um, *Voluptueux, licencieux, capricieux*. SYN. Intemperans, mulierosus, lascivus, impudicus, procax, salax, voluptarius. (Temperans, castus. PHRAS. Est homo libidinosus, *cet homme est dissolu*. Homo turpissima libidine incensus; qui parum honeste pudicitiam habeat; qui vitam intemperanter, dissolute, nequiter, luxuriose, traducat; voluptatibus deditus; mollicita et luxu diffuens; qui omnia ad libidinem et voluptatem referat; in voluptate omnia ponat; in quo flagrant libidinum vitia; qui cupiditate, libidine impeditus, luxu perditus, una libidine capiat; luxuria et lascivia diffusus; homo intemperantissimae libidinis; in Venerem effusus. Cf. Luxuriosus, Impudicus.

LIBIDO, inis, f. *Désir déréglé, passion*. SYN. Furor, impetus non reclus, effrenata cupiditas. EPITH. Effusa, nefaria, non medicis, profana, indomita. PHRAS. 1. Turpe est libidinem suam sequi, *il est honteux de s'abandonner à ses passions*. Turpe est, parere libidini et indulgere; abripi cupiditate; libidinem voluptatibus explere; volutari in voluptatibus et cœno libidinum; servire libidini; in Venerem se effundere; libidinum incendiis ita exæstuarè, ut non libido ab oculis, non facinus a manibus, non agilitum a toto corpore abesse videatur; turpe est, ferarum ritu vulgare concubitus; pecorum ritu promiscue in concubitus ruere. 2. Casti etiam animi libidine tentari possunt, *les âmes chastes elles-mêmes peuvent être tentées de sensualité*. Castæ etiam mentes libidine concitari, stimulis libidinum compungi, fervore libidinis inflammari possunt; castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus continens sæpe bellum gerendum est; flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easque depasci possunt; castas etiam mentes afflare pestilens est spiritus potest. 3. Libidinem comprimere nascentem, *réprimer les passions naissantes*. Coercere cupiditatem; gliscientem in animo cupiditatem restinguere; impuros igniculos, antequam mentem depascant, ex animo amovere. 4. Pro libidine agit omnia, (VULG. pro libitu), *il suit en tout son caprice*. Ad arbitrium libidinemque agit omnia; arbitrato suo agit omnia; quæ in mentem, aut libidinem venerint, exsequitur; ut animo lubet, collibitum est; ex libidine sua agit omnia; una illi agendi lex est sua cuiusque rei libido. Cf. Impudicus, Voluptas.

LIBO, as, avi, atum, are, a. *Toucher, effleurèr, enlever; sacrifier*. SYN. Delibo, degusto; carpo, decerpo. ADV. Publice. USUS: 1. Libanda sunt ex omnibus, quæ veritatis specie maxime moveant. Libavimus ex maximis ingeniis excellentissima quæque et excerpimus optima. 2. Sacrifico, *sacrifier*. Sacerdotes fruges libant. Cf. Gusto.

LIBRA, æ, f. *Balance*. SYN. Statera, trutina, lanx. EPITH. Anceps. USUS: In altera libræ lance ponere, *mettre dans un des plateaux de la balance*.

LIBRĀMENTUM, i, n. *Poids, masse*. USUS. Libramenta plumbi.

LIBRĀRIA, æ, f. *Librairie*. SYN. Taberna libraria, bibliotheca.

LIBRĀRIUS, ii, m. *Copiste*. EPITH. Librarii plurimi, accurati. SYN. Scriba qui exscribit, describit libros. USUS: Legem illam per plures librarios scribi feci.

LIBRO, as, avi, atum, are, a. *Peser; balancer; examiner*. SYN. Pondero, statera examino. USUS: Terra suis librata ponderibus.

LICENTER, *Librement, hardiment*. SYN. Immoderate, nimis libere, audacter, fidenter, confidenter. Cf. Libere.

LICENTĪA, æ, f. *Liberté, permission; licence*. SYN. Libertas immoderata, impunitas; intemperantia, protervitas, improbitas; item: Venia. EPITH. Infinita, intoleranda. USUS: 1. Licentiam dare, *donner une permission, permettre*. Magistratus improbus his sceleribus licentiam dat, permittit, largitur, concedit. 2. Licentiam habere, *avoir la permission*. Summam licentiam nancisci, adipisci; patere alicui licentiam omnem, quam sibi arrogat, quidlibet audendi. Cf. Audeo. 3. Licentiam morum committere, *réprimer la licence des mœurs*. Severis edictis tollere, prædicere, comprimere; populum a licentia arcerè. Cf. Impunitas, Audax.

LICĒO, es, cūl, cītum, cere, n. *Être en vente; évaluè, mis à prix*. SYN. Æstimor. USUS: Quanti licet is hortus? *Combien est évaluè ce jardin?*

LICĒOR, èris, cītus sum, ceri, d. *Enchérir*. SYN. Licitationem facio, pretium defero. USUS: Liceri contra aliquem. Heredes liceri cogitant.

1. **LICET**, cūl et cītum est, ere, imp. *Il est permis, licite, on peut, on doit*. SYN. Licetum est, jus est, integrum est, jus habeo, fas est, datur hæc venia; datur; legibus conceditur; copia est. USUS: Hoc tibi per leges non licet. Nefas est violare hospitem, neque Romano homini licet.

2. **LICET**, *Quoique*. SYN. Quanquam, quamvis, etsi, quantumvis.

LICITĀTIO, ōnis, f. *Vente aux enchères*. SYN. Auction. USUS: Licitationem facere.

LICITĀTOR, ōris, m. *Qui enchérit*. SYN. Qui rei sub hasta positæ pretium auget.

LICTOR, ōris, m. *Lictor*. SYN. Apparitor. Lictores duodecim virgas fascesque præferrebant Consul. USUS: 1. Lictor, colliga manus. Vetus formula.

LIEN, ōnis, m. *Rale*. SYN. Splen.

LIGNATIO, *onis*, f. *Action de faire du bois*. SYN. Lignorum sectio, deportatio. USUS: Lignationis causa Cæsaris milites egressi castris sunt.

LIGNATOR, *oris*, m. *Fourrageur*. Oppressus subito lignatoribus.

LIGNĒUS, a, um, *De bois, en bois*. SYN. Quod est ex ligno. USUS: Signum ligneum.

LIGNOR, *aris*, atus sum, *ari*, d. *Faire du bois, aller à la provision de bois*. SYN. Cædendæ materiæ causa silvas peto, ad ferenda ligna eo; lignationis causa exeo; ligna colligo; ligna, materiam cædo. USUS: Pars cohortum lignatum ac pabulatum missa est.

LIGNUM, *i*, n. *Bois*. SYN. Materia, lignea materia. EPITH. Infelicissima, humida, viridis. USUS: Struem lignorum ingentem faciunt.

1. **LIGO**, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Lier*. SYN. Vincio, constringo. (Dissolvo. USUS: Catenis ligo. Cf. Vincio, Vinculum.

2. **LIGO**, *onis*, m. *Hoyau*. Instrumentum rusticum ad culturam hortorum, agrorum, vinearum.

LIGŪRIO, *is*, *ii* vel *ivi*, *itum*, *ire*, a. *Lêcher; dévorer; convoiter*. SYN. Helliur. USUS: Non liguriunt pecuniam, sed devorant. Cf. Nepos, Abligurio.

LIGŪRITIO, *onis*, f. *Gourmandise*. SYN. Helliatio.

LIMĀTUS, a, um, *Limé, poli*. SYN. Perpolitus, elimatus, limatulus. USUS: TRANSL. *Correct, châté*. Judicium limatum. Vir urbanitate multa limatus. Limata oratio.

LIMBUS, *i*, m. *Bande, bordure*. SYN. Pars vestis extrema; vestis ora.

LIMEN, *inis*, n. *Seuil, porte*. SYN. Introitus, janua, ostium. EPITH. Sanctissimum. USUS: Limine aliquem, aditu et vestibulo prohibere. Pedem limine, extra limen efferre; pro limine adstare.

LIMES, *itis*, *Borne, frontière*. SYN. Fines, terminus. PHRAS. 1. Limes provinciae constituere, *tracer les frontières d'une province*. Definire regionibus limites; ponere limites, circumscribere; provinciam suis finibus describere, circumscribere; fines provinciae designare; certis spatiis terminis finire, terminare, circumscribere. 2. Limes sibi *figere, se fixer une limite*. Cancellis sibi circumdari; cancellis certis rem omnem circumscribere; fines sibi præscribere, statuere, constituere, adhibere. 3. Limes transgredi, *dépasser les bornes*. Modum transire; finem prætergredi; lineas transire; egredi præscriptum limitem, cancellos. USUS: Limes agro positus.

LIMO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Limer, polir*. SYN. Elimo, polio, expolio. USUS: Animi acumen arte limandum est. Limare se ad causas dicendas. Stilus omnia polit ac limat.

LĪMŌSUS, a, um, *Bourbeux, fangeux*. SYN. Limo plenus, cœnosus.

1. **LĪMUS**, a, um, *Oblique, louche*. SYN. Transversus, obliquus. USUS: Limis oculis aliquem intueri. Cf. Torve, Oblique.

2. **LĪMUS**, *i*, m. *Vase, boue*. SYN. Lutum.

LĪNEA, *æ*, f. *Fil; cordeau; ligne*. Filum quo fabri materialiter utuntur ad signandam materiam. EPITH. Recta. USUS: TRANSL. In dicendo, agendo lineam teneto, ne exerrato. Peccare, est tanquam lineas transire. (Vix lineam scribere potui, VULG.), *j'ai pu à peine écrire une ligne*. Latine dicendum: vix versum unum exarare potui.

LĪNEĀMENTUM, *i*, n. *Trait de plume, ligne, lineament, contour*. SYN. Linea, figura, ductus linearum. EPITH. Extremum, pulchrum. USUS: Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. Oris lineamenta. Numerus orationi velut extrema lineamenta afferret.

LINGO, *is*, *nxī*, *netum*, *ere*, a. *Lêcher, sucer*. USUS: Mel mihi lingere videbar.

LINGUA, *æ*, f. *Langue; langage*. RAD. a lingendo. SYN. Sermo. EPITH. Hæsitans. titubans, volubilis, celer, impigra, exercitata. USUS: 1. Linguam comprimere, adstringere. compescere, *garder le silence*. Lingua adhuc dum illi constitit, *il a perdu l'usage de la parole*. Lingua soluta est, *sa langue s'est déliée*. Lingua hæsitavit, *titubavit, il balbutia, bégaya*. Favete linguis, *silete*. 2. Sermo, *langue d'un peuple*. Lingua latina inops est, uberior græca. Cura, ut latinam linguam probe noris, luculenter calleas, teneas, scias. Huius commercio linguæ ad discendi aviditatem exciteris. Cf. Latinitas.

LINO, *is*, *livi*, *litum*, *ere*, a. *Oindre, frotter*. USUS: Sagittas veneno linere. Alias etiam LĪNIO, *is*, *ire*, reperitur.

LINTER, *tris*, f. *Barque, nacelle*. SYN. Navicula ex arbore cavata.

LINTĒĀTUS, a, um, *Vêtu de lin*. SYN. Linteus indutus. USUS: Ea legio linteata ab integumento concepti, quo sacra nobilitas erat, appellata est, *cette légion a été appelée linteata à cause de la toile de lin qui couvrait l'enceinte où les patriciens faisaient le serment d'initiation*.

LINTĒUM, *i*, f. *Lin, toile*. EPITH. Purum, tenuissimum. USUS: Linteis indutus.

LINTĒUS, a, um, *De lin*. USUS: Vestis linteata.

LIPPĪO, *is*, *ivi*, *itum*, *ire*, n. *Être chassieux, avoir mal aux yeux*. USUS: Cum leviter lippirem, has litteras dedi.

LIPPĪTŪDO, *inis*, f. *Chassie, ophthalmie*. EPITH. Diuturna, molesta, odiosa, perodiosa. USUS: Non occupatione, sed parvula lippitudine adductus sum, ut dicterem hanc epistolam.

LIQUEFACIO, is, fœci, factum, ere, a. *Rendre liquide, liquéfier.* SYN. Mollio. USUS: Cave, ne voluptates liquefaciant animum.

LIQUEFIO, is, factus sum, fieri, p. *Se liquéfier, se fondre.* SYN. Liquesco, fluo. USUS: Glacies liquefacta.

LIQUESCO, is, ere, n. *Se fondre, se dissoudre, se consumer.* USUS: Liquescere voluptate.

LIQUET, ere, imp. *Il est évident.* SYN. Constat. USUS: Dicebant iudices, non liquere, les juges disaient qu'ils n'avaient pas de preuves suffisantes (pour condamner).

LIQUIDÈ vel **LIQUIDO**, Clairement; d'une manière sûre, certaine. SYN. Certo, manifesto. USUS: Confirmare hoc possum liquido.

LIQUIDUS, a, um, *Liquide, fluide, coulant.*) Siccus, aridus. USUS: Liquida voluptas. Genus orationis liquidum, profluens, profusum.

LIQUO, as, avi, atum, are, a. *Liquéfier, fondre.* SYN. Liquefacio, liquidum facio. USUS: Guttæ solis ardore liquatæ.

LIQUOR, oris, m. *Fluidité; substance liquide.* SYN. Humor.) (Concretio. EPITH. Vivens, inamœnus, jucundus, purus. USUS: Liqueores annium. Causæ concretionis et liquoris, causes qui sont les principes du sec et de l'humide.

LIS, itis, f. *Dispute, procès.* SYN. Controversia, contentio, causa, disceptatio. EPITH. Intestata, insolita, nova, privata, tota. Lites private, reliquæ. PHRAS. 1. Litem intendit homo improbus, cet homme méchant m'intente un procès. Litem mihi infert; causa mihi nascitur cum homine improbo; jure experiri vult homo improbus; controversiam infert; dicam impingere audeat; in contentionem, disceptionem vocat; in controversiam vocat, adducit, deducit; controversiam mihi facit, intendit; controversia mihi oritur, existit cum illo; litibus implicor; lege agere, legibus experiri audeat homo improbus. Cf. Causa, Controversia. 2. Litem perdet, il perdra son procès. Litem amittet; causa cadet; causam amittet; causam adversarij tradet. 3. Lites semper novas excitare, renouveler sans cesse des différends. Lites ex litibus serere; movere rixas; litibus identidem lacessere; lites et contentiones excitare. 4. In litem se immittere, s'engager dans un procès. In causam descendere, ingredi, demittere se; in dimicationem descendere; dimicationem subire. 5. Litem componere, accorder, arranger un différend. Litem transigere, tollere, componere, dirimere; sedare controversiam. USUS: Litem contestari, rem in iudicium adducere, intenter un procès. Litem dare secundum tabulas, juger sur preuves. Litem æstimare; litis æstimationem facere. Expensarum in litem factarum totiusque damni rationem inire, estimer les frais d'un procès. Litem suam facere, tanquam suam suscipere, en parl. de l'avocat: plai-

der pour soi, se défendre soi-même; en parl. du juge: épouser une cause, se faire juge et partie. Litem in rem suam vertere. Cf. Judex, Iudicium.

LITANLÆ, arum, f. *Litanies.* Supplicationes religiosæ, quibus sanctorum suffragationes exposcimus.

LITATIO, onis, f. *Sacrifice agréable aux dieux.* USUS: Hostiæ sine litatione cæsæ, victimæ immolles sans résultat favorable.

LITATO, Avec l'agrément des dieux. SYN. Auspicato.

LITIGATOR, oris, m. *Celui qui dispute; plaideur.* USUS: Rusticus illiteratusque litigator.

LITIGIOSUS, a, um, *Qui aime les procès; qui donne lieu à des discussions.* SYN. Litium cupidus. USUS: Litigiosus homo. Litigiosum prædium.

LITIGIUM, ii, n. *Contestation.* SYN. Lis. USUS: Numquid ego litigij inter vos contrahere cupio? Cf. Lis.

LITIGO, as, avi, atum, are, a. *Disputer.* SYN. Discepto, contendo, altercor. USUS: Litigare cum aliquo et iudicio conflictari. Cf. Contendo.

LITO, as, avi, atum, are, n. *Faire un sacrifice avec d'heureux présages.* SYN. Sacrificio DEUM placare. USUS: Mola salsa litant, qui thura non habent, quand on n'a pas d'encens, on sacrifie tout simplement avec de la farine mêlée de sel. (PROV.) Qui fit ut litetur uni, alteri non litetur? D'où vient que le sacrifice apaise les uns, irrite les autres?

LITTERA, æ, f. *Caractère d'écriture, lettre.* SYN. Nota, scriptura, elementa litterarum. EPITH. Brevis, longa, forensis, insuavisissima, nulla, prima, salutaris, vastior, tristior. USUS: Una et viginti sunt formæ litterarum. Epistola vacillantibus litteris exarata. Litteras venuste pingere, formare. Figuras litterarum fœdæ et inscite effingere. Nomen grandibus litteris in marmore incisum. Litteræ compositissimæ.

LITTERÆ, arum, f. pl. *Littérature, belles-lettres; lettre, épiître.* SYN. 1. Eruditio, doctrina, bonæ artes et ingenuæ. 2. Memoria, monumenta. 3. Epistola. EPITH. Non vulgares, reconditæ, interiores, exquisitæ, disertæ. PHRAS. 1. Litteris humanioribus me impendam, je me livrerai à l'étude des belles-lettres. Ingenuas artes colam; in studiis humanitatis, tanquam in mercatura bonarum artium diligenter versabor; cum Musis me delectabo; cum omnibus Musis rationem habere cogito; totum me ad studia doctrinæ conferam; ad studium doctrinæ atque humanitatis, quo teneor, me applicabo; in humanioribus studiis omne curriculum meæ industriæ elaborabitur; mansuetiores artes, Musas totis animis persequar; in his bonarum artium studiis ætatem

omnem ponam, agam, exigam; in has politiores artes toto pectore incumbam. Cf. Humanus. 2. Litteras mittis amoris plenas, *vous envoyez des lettres pleines d'affection*. Litteras mittis multo officio refertas; litteræ tuæ insignes multis amoris notis; amor tuus ex omnibus sese partibus ostendit in tuis litteris. Cf. Epistola. USUS: 1. Bonæ artes, *sciences, belles-lettres, études*. Totum se ille ad litteras addit, litteris involvit. Sunt in eo multæ litteræ; litteris est egregie politus, eruditus. 2. Monumenta, *monuments écrits, littérature*. Mandare litteris, ac memoriæ posterorum cogitationes suas. Litteris artes omnes continentur. 3. Epistola, *lettre*. 1. Litteras scribere, *écrire une lettre*. Exarare, conficere, appellare aliquem; obstrere alicui litteris; per litteras colloqui. 2. Litteras mittere, *envoyer une lettre*. Dare alicui, latore; ad aliquem, cui scribimus; committere fido homini litteras. 3. Litteras perferre, *porter une lettre*. Afferre ad aliquem; dare alicui, reddere litteras. 4. Litteras accipere, *recevoir une lettre*. Commeant ad me celeriter, volarunt tuæ; crebra mihi ab amicis veniunt litteræ. 5. Litteras intermittere, *casser d'écrire*. Ecquid oblangui, conquieuit tuus ardor scribendi? 6. Litteras expectare, *attendre une lettre*. Diu tuas litteras requiro, desidero; multum jam temporis ab his litteris mutum esse doleo. 7. Litteras interceptare, *intercepter une lettre*. In alienas manus incidere litteræ. 8. Litteris rescribere, *répondre à une lettre*. Respondere; litteras persolvere; litterarum officium reddere. 9. Litteras aperire, *ouvrir une lettre*. Resignare litteras; solvere epistolam; vincula epistolæ laxare. 10. Litteras claudere, *fermer, cacheter une lettre*. Litteras obsignare, signare. 11. (Post-Scriptum litterarum, VULG.), *post-scriptum*. In extremis litterarum, in extrema parte epistolæ adjungere aliquid. Cf. Epistola.

LITTERATĒ, *Savamment, en homme instruit*. SYN. Scite, doctē, eleganter. USUS: Litteratus cæteris loquitur.

LITTERATŪRA, *ræ, f. Connaissance*. USUS: 1. Memoria litteraturæ velut germana soror est. 2. Varla eruditio, *instruction, science, littérature*. Erat in Cæsare ingenium, ratio, litteratura, cogitatio.

LITTERĀTUS, a, um, *Savant, lettré*. SYN. Liberaliter eruditus, doctus et sciens, omnibus artibus liberalium studiorum excultus; litteris instructus; in omni bonarum litterarum artiumque genere versatus; doctrina atque optimarum artium studiis perpolitus; ornatus iis artibus, quibus ingenia ad doctrinam excoluntur. USUS: Litteratum otium. Senectus litterata. Cf. Doctus, Applico.

LITTŌREUS, a, um, *De rivage*. USUS: Arbores, aves littoræ.

LITŌRA, *æ, f. Rature*. SYN. Linea inducā ad aliquid delendum. EPITH. Flagitiosa. USUS: Menda lituris corriguntur. Hoc nomen in litura est.

LITTUS, *ōris, n. Rivage*. SYN. Ora, ripa. EPITH. Delicatissimum, desertum. USUS: Delectat me orarum ac littorum amœnitias.

LITŪS, i, m. *Bâton augural courbé par le bout; trompette*. SYN. Bacillum leniter incurvum a litando dictum. EPITH. Auguralis, insignis, clarissimus. USUS: Lituus auguralis ab ejus litui, quo canitur, similitudine nomen accepit. Lituus auguratus insigne.

LIVĒO, es, vel **LIVESCO**, is, ero, n. *Être, devenir bleudtre*. USUS: 1. Digni live-sunt. 2. Invidus fio, *Être envieux, jaloux*. Livescere fas non est.

LIVĪDUS, a, um, *Livide; envieux, jaloux*. SYN. Invidus, malevolus.

LIXA, *æ, m. Vivandier*. USUS: Impedimenta subsequi jussit, et calones, lixasque, et invalidos senes.

LŌCĀTIO, *ōnis, f. Arrangement; location, loyer*. EPITH. Scelerata, falsa, inanis. USUS: Porticus, quæ ex locatione reficiebatur. Postularunt, ut induceretur locatio.

LŌCO, as, avi, atum, are, a. *Placer, établir*. ADV. Publice. SYN. Repono, colloco. USUS: 1. Locare aliquem in amplissimo dignitatis gradu. Civitatem in fide alicujus locare. Membra suo locata loco. 2. Eloco, curandum de mercede constituta, conductori trado, *donner à loyer, louer, faire une adjudication*. Fundum locavi. Statuam, opus, viam sternendam alicui locare. 2. In matrimonium colloco. Filiam suam alicui locare, *marier*.

LŌCŪPLES, *ōtis, omn. gen. Riche, opulent*. SYN. Dives, copiosus, abundans. (E)gens. ADV. Maxime, parum, quidem, certe, sane. USUS: Locuples domus, oratio locuples. Cicero locuples testis et auctor. Cf. Dives.

LŌCŪPLĒTO, as, avi, atum, are, a. *Enrichir*. SYN. Dito, divitiis augeo, orno, fortunis augeo, cumulo, fortunis amplifico. USUS: Orationem locupletasti graviorum artium instrumento. Villam pŏcluris, civitatem fortunis locupletasti. Cf. Dito, Dives, Divitiæ.

LŌCUS, i, m. *Lieu, place*. SYN. Status, conditio; pretium, æstimatio, amor, gratia, occasio, tempus, genus. EPITH. Opacus, frigidus, amœnus, remotus ab arbitris, opportunus, commodus, saluber. 1. USUS: 1. *Locus sacer, lieu sacré*. Locus vetusta religione inclitus, celeberrimus. 2. *Locus solitarius, lieu solitaire*. Locus ab omni turba interpellantium vacuus, abditus certe, et ab arbitris liber ac remotus. Loci secessus a strepitu, clamore, turba vacuus. 3. *Locus amœnus, lieu agréable*. Locus ædificiis frequens,

uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis. 4. Locus munitus, *place fortifiée*. Locus natura et arte munitus; natura et opere munitus; arcis in modum emunitus. 5. Locus horridus, *lieu sauvage*. Locus asper et incultus; latronum occultator et receptor locus; furiarum quoddam castrum; locus septus densis sentibus, virgultis obsitus, arduus, iniquus, in una parte præceps. Avius commeatibus locus; difficilis aditu; loca confragosa, implicata vallium flexibus, et difficilis exitus, tetra, inculta, formidolosa. Asperitas, squalor locorum. 6. Locus spatiosus, *endroit spacieux*. Locus in amplam camporum planitiem explicatus; locus, ubi se laxant montium sinus, et immensam planitiem aperiunt; loci amplitudo tanta ut subiectos campos terminare oculis haud facile posses. Ex superiore loco dicere, ex rostris. II. Status, conditio, *situation, état*. In eum locum res rediit, venit, adducta, reducta est, *l'affaire en est venue à ce point*. Quo loco res tuæ sunt? *Où en sont vos affaires?* Pessimo loco res nostræ ac fortunæ sunt. Optimo loco stat respublica, *la république est dans une excellente situation*. III. Pretium, gratia, *position, crédit*. Est magno loco; summum tenet, primum, principem apud Cæsarem locum, *il est en grand crédit près de César*. IV. Dignitas, *dignité*. Ascendit in summum civitatis locum. Summum locum tenet, obtinet. Loco motus, deturbatus, dejectus est. V. Occasio, tempus, *occasion, opportunité*. Lenitatis locus non est; nihil loci est dubitationi. Locus gratificandi nullus est. Priore loco dicere, posteriore loco causam dicere. VI. Genus, *condition, famille*. Homo honesto, equestri, summo, clarissimo; *aut contra*: ignobili, obscuro, infimo loco natus. VII. Loca Rhetorici, proprii, communes, sedes ac domicilia argumentorum, *lieux communs*. VIII. Locus auctoris vel libri, *endroit, passage*. Platonis hunc locum tangendum non putavi, integrum reliqui. Eum locum fuscè persequitur in suis libris Carneades.

LOCŌ, *A la place de, au lieu de, pour*. SYN. Vice. PHRAS. 1. Loco parentis te colo, *je vous respecte comme un père*. Parentis mihi numero es; duco, numero, habeo te in parentis loco; locum parentis caritateque tenes, obtines; pietatem filii tibi presto. 2. Tuo loco negotium agam, *je ferai l'affaire à votre place*. Tuis vicibus fungar; vicariam tibi operam præstabo. Tuis curis, tuo muneri quasi vicarius succedam; sollicitudinem tuam in negotio præstabo; tuam vicem supplebo; tuas partes sumam, suscipiam, agam; tuam vicem hoc in negotio præstabo, vicem implebo; operæ ego tuæ vicariam supponam fidem. 3. Loco parentis filius successit in consulatum, *le fils fut nommé consul à la place de son père*. Filius in parentis locum substitutus est; parenti a filio successum est; in de-

mortui parentis locum suffectus, sublectus, subrogatus est filius; parentis fortuna in filium transit. Cf. Succedo.

LŌCŪTIO, ōnis, f. *Langage, parole*. SYN. Sermo. EPITH. Emendata et Latina. USUS: Sermo este oratio remissa, et finitima quotidiana locutioni.

LŌGI, ōrum, m. pl. *Vaines paroles, sottises*. SYN. Dictum ridiculum, nugæ, fabulæ.

LŌGICA, æ, *Logique*. SYN. Dialectica. USUS: Logica, quam rationem disserendi voco.

LŌLIUM, i, n. *Jurais*. Herbæ genus segetibus inimicum.

LONGĒ, *Loin, à une grande distance*. SYN. Procul.)(Prope. PHRAS. 1. Longe distamus, *nous sommes fort éloignés*. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; locorum longinquitate nimia disjungimur; in iis locis sum, quo propter longinquitatem tarde omnia perferuntur; regiones amplæ, et maria inter nos intersunt, interjacent, interjecta sunt. 2. Longe remotus es, *vous êtes fort éloigné*. Dejectus es in ultimas marium terrarum quo oras; ablegatus eo, unde ad nos nec nomen, nec fama de te accedere possit; iis locis agis, eas regiones colis, quas natura locum submovit. USUS: 1. Longe, loci: Longe hinc Romam est. Longe a nobis, a domo abes. 2. Temporis: *Dieu, loin dans l'avenir, en parl. du temps*. Tempus muneris dandi longe abest. 3. Multum, *beaucoup, grandement*. Longe falleris opinione. Longe omnes superas. Longe prospicis; a vitio abes longissime. Cum superlativo. Longe optemus. 4. Longe rem petere; *rel seriem ab ultimis principiis repetero*. Cf. Procul.

LONGINQUITAS, Atis, f. *Longueur de temps, longue durée; grande distance, éloignement*. SYN. Diuturnitas; locorum intervallum, distantia.)(Propinquitas. PHRAS. Longinquitas temporis dolorem minuit, *la douleur s'adoucit à la longue*. Dolorem mollit, minuit dies; diuturnitas dolorem animi vetustate tollit; mora oblanguescit animi dolor. USUS: 1. Dolor corporis longinquitate productus vehementius torquet. Nihil est, quod longinquitas temporis non efficiat. 2. Loci. Nihil audio de te ob locorum longinquitatem.

LONGINQUUS, a, um, *Éloigné, distant; qui dure longtemps*. SYN. Longe remotus; longus, diuturnus.)(Propinquus. USUS: 1. Longinquus locus et reconditus. 2. Longinqui temporis usu multa discuntur. Rem deferre in longinquum.

LONGITŪDO, Inis, f. *Longueur, étendue en long*. SYN. Diuturnitas, longinquitas; proceritas. USUS: Longitudo orationis. Longitudo itineris me retardavit.

LONGUS, a, um, *Long, grand*. SYN.

Procerus, longinquus, diuturnus, temporis longinquitate productus. (Brevis. PHRAS. Longus homo, *homme de grande taille*. Est in eo proceritas corporis ingens; ut proceritatis eximia; corpore excelso est, ut ejus humeri aliorum vertices æquare facile possint; est staturæ præcipuæ, corporis magnitudine eximia; statura illi longior et productior, ut ad domus limen caput ei demittere necesse sit. USUS: Breve tempus ætatis satis est longum ad bene honesteque vivendum. Nihil mihi longius fuit, ac te videre. Nihil illi longius, ac argento illo potiri, *il lui tardait beaucoup de s'emparer de cet argent*.

LŒQUACITAS, atis, f. *Bavardage*. EPITH. Insolita, perennis et profluens, quotidiana, rudis et indiserta. USUS: Facit non loquacitas mea, sed benevolentia epistolas longiores.

LŒQUACITER, Verbeusement. USUS: Homo loquaciter litigiosus.

LŒQUAX, acis, omn. gen. *Bavard*. SYN. Multus in loquendo, garrulus. USUS: Malo indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem. Cf. Loquor.

LŒQUOR, Æris, cûsus sum, 1, d. *Parler*. SYN. Sermonem habeo, commemoro, dico, aio, verbum facio, vocem mitto, sermonem confero; mihi oratio est cum aliquo. ADV. Abundanter, accuratius, accusatorie, acute, amicissime, ample, aspere, asseveranter, belle, commode, confuse, copiose, desperanter, dilucide, gloriose, græce, graviter, hiulce, honorifice, humane, improbe, indulgenter, inquisite, imprudenter, Latine, eleganter, libere, liberalissime, magnifice, obscure, ornate, placide, plane, populariter, propediem, pulchre, splendide, sincere, suaviter, vere, verecunde, usitate, vulgo. PHRAS. 1. De te frequenter loquimur, *nous parlons souvent de vous*. De te frequenter sermocinamur; frequens nobis est de te sermocinatio; multum nobis sermonis dant res tuæ; sæpe in sermonem veniunt; de rebus tuis nunquam nos oratio deficit; in rebus tuis nec infacundi sumus, nec imprompti. Res tuæ nobis in ore sunt frequenter; res tuas frequenter in sermone habemus; res tuas laudesque crebris sermonibus usurpamus, agitamus; nullus nobis crebrior infertur sermo, ac de te; res tuæ crebris sermonibus feruntur; sæpe inter nos de tuis rebus verba facimus. Sermones, qui inter nos feruntur, fere de rebus tuis sunt. 2. Vix loqui poterat præ stupore, *la stupéfaction l'empêchait presque de parler*. Lingua non suppetebat animo; vocem prope admiratione incluserat; vocem adeo suppresserat stupor; hærebant homini lingua, vox, oratio; effari verbum nullum potuit; infantissimus erat; diu vocem mittere non poterat, vix hiscere poterat *vel* audebat; vix mutire ausus; intercepta homini vox est; vocem emittere nullam potuit. 3. Ni-

hil insolentius locutus est, *il n'a rien dit qui ait dépassé les bornes*. Nihil neque insolens, nec protervum ex ore ejus exiit; verbum nullum durius imprudenti excidit *vel* elapsum est; nihil durius disseruit; nihil linguæ intemperantia temere jactum; nihil temere; nihil inconsiderate, nihil contra, ac fas erat, dicere auditus est. 4. Ut insolenter locutus est! *comme il a parlé avec insolence*! Ut temere effutit multa! ut incondita multa ebullit! ut nihil pro sano homine locutus est! quanta efferebatur verborum immoderatione! quoties vox ejus stolidia, ac prope vecors audita est! quam insolenter vox ejus intonuit! quoties emissæ voces sunt stultitiæ indices, ac insolentissimæ temeritatis! 5. Loquere cum illis, *causes avec eux*. Da te in sermonem; infer te in circulos; aptos temporis sermones sere; socia sermonem; veni in sermonem illorum. Cf. Colloquor. 6. Omnes de tuis laudibus loquentur, *tout le monde redira votre gloire*. De te semper omnes gentes loquentur; nulla unquam vetustas obmutescet; nunquam de tuis rebus gratæ posteritatis sermo conticescet. Versaberis in ore hominum et sermonibus, tuæque illæ laudes per omnes temporum ætates cantabuntur. Cf. Laudo. 7. Tandem post longum silentium loqui coepit, *enfin il prit la parole après un long silence*. Obstinatum tantum silentium rupit; constrictam diu mœrore linguam resolvit, liberique hominis ore sermonem executus est. 8. Frustra loquimur de hac re, *c'est en vain que nous parlons de cela*. Frustra de re verba consumimus; frustra sermones cædimus, verba commutamus; sermones conferimus, sermonem miscemus. USUS: Inter nos locuti sumus. Tu quidem hæc ex ore alterius, tuo tamen sensu loqueris. Mulsa loqui, *dire de douces paroles*.

LŒRICA, æ, f. *Cuirasse*. SYN. Ferreum pectoris adversus tela munimentum. EPITH. Firmissima, ferrea, insignis; ænea. USUS: Cum lorica descendit in campum.

LŒRICATUS, a, um, *Revêtu d'une cuirasse*. USUS: Loricati milites, quos cataphractus vocant.

LŒRIPES, dis, omn. gen. *Qui a les jambes tortues, cagneux*. USUS: Distortis pedibus in modum loripedis.

LŒRUM, 1, n. *Courroie, lanière*. USUS: Loris aliquem cædere.

LŒBENS, entis, omn. gen. *Qui agit de bon gré, volontiers; content, satisfait*. SYN. Libens. USUS: Non me lubente hoc facies. Cf. Libenter.

LŒBENTER, Volontiers. SYN. Libenter.

LŒBET, Æit, imp. *Il plaît, il convient*. SYN. Libet. Cf. Libet.

LŒBIDO, Inis, f. *Caprice, fantaisie, passion*. SYN. Libido. Cf. Libido.

LŪBRICUS, a, um, *Glissant*. SYN. Præceps, periculosus, in proclive labens.) (*Stabilis, planus*. PHRAS. Solum lubricum, *sol glissant*. Solum non recipiens vestigium; solum, quod vestigia fallat facile; cui insisti sine prolapsione haud facile potest; ubi fallente vestigio proclivis in lapsum gradus; ubi gradum firmare nemo possit. USUS: Ætas puerilis maxime lubrica est, et incerta. Natura oculos fecit lubricos et mobiles. Viæ adolescentiæ lubricæ, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo aut prolapsione vix potest.

LŪCELLUM, i, n. *Petit gain, léger profit*. SYN. Lucrum exiguum.

LŪCĒO, es, xi, ere, n. *Luire, éclairer, briller*. SYN. Splendeo. ADV. Fere, jam nihilominus. USUS: Imperii nostri splendor illis gentibus lucet. Æquitas, virtus per se ipsa lucet. Ornamenta in virtute et industria posita lucent.

LŪCĒRNA, æ, f. *Lampe*. SYN. Lumen, lychnus. USUS: In sole lucernam adhibere.

LŪCESCIT, imp. *Il commence à faire jour*. SYN. Dilucescit, lucere incipit. Cf. Dies, Aurora.

LŪCET, imp. *Il fait jour*. USUS: Non-dum satis lucebat; exivi, antequam luceret.

LŪCIDĒ, *D'une manière lumineuse, claire*. USUS: Dilucide et breviter definire.

LŪCIFER, fœri, m. *Lucifer, étoile du matin*. SYN. Stella Veneris.

LŪCIFŪGUS, a, um, *Qui craint la lumière du jour*. USUS: Ecce autem alii minuti et angusti et omnia semper desperantes, alii malevoli, invidi, difficiles, lucifugi, maledici.

LŪCRIFŌCIO, is, fœci, fœctum, ere, a. *Gagner, avoir en gain, en bénéfice*. SYN. Lucror. Cf. Lucrum, Quæstus.

LŪCROR, aris, atus sum, ari, d. *Gagner, avoir en gain, en profit*. SYN. Lucrifacio, lucrum facio, quæstum facio, compendium facio. ADV. Impune.) (*Perdo*. PHRAS. Causidici multi fiunt, ut plurimum lucrentur, *bien des gens se font avocats pour gagner plus d'argent*. In forum se multi conferunt, ut lucri plurimum faciant; ut quæstus faciant maximos, lucri spe et cupiditate adducti, lucelli dulcedine illecti; lucrum dum spectant, dum sequuntur, in forum veniunt. Multos ad agendas causas lucri cupiditas impellit. Facit augendæ rei cupiditas, spes discedendi, ut multi vocem in quæstum conferant; multi agendis causis se dant, ut compendii ex iis faciant aliquid. Multi industriam suam in agendis causis exercent, ut lucri inde aliquid colligant, ut pecuniæ aliquid inde redigant. USUS: Auri pondo decem lucrari, *gagner dix livres pesant d'or*.

LŪCRUM, i, n. *Gain, profit, bénéfice*. SYN. Quæstus, compendium; feneratio. EPITH. Immensum atque infinitum, invitum, non ma-

gnum, præclarum, præsens. PHRAS. 1. Homo est uni lucro intentus, *cel homme ne songe qu'au lucre*. Omnia ad quæstum et nundinationem tradidit; ut lacunam rei familiaris expleat, audent agere omnia; rem quærunt omnibus modis, dum quæstum ex re faciat, omnia honesta atque inhonesta perinde habet; quovis luccello capitur, ducitur. Id unum spectat et sequitur, ut quæstum faciat maximus; nihil turpe putat modo cum quæstu conjunctum sit, rem ut faciat, lucrum ut consequatur; nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernatur. Tanti lucrum putat, ut expetendum sibi vel cum dedecore existimet; ea cupiditate ad lucrum incumbit, ut quærendum sibi vel cum infamia ducat. 2. Ex ea re nihil lucri habeo, *je ne retire aucun profit de cela*. Nihil ad me redit ex his; isthic mihi neque seritur, neque metitur; nihil inde pecuniæ redigitur; nihil inde lucri ad me derivatur; nihil lucri in me redundat. USUS: Plerique quæstu ducuntur et lucro. De lucro vivere. Omnia ad lucrum revocare. Hoc in lucro, in lucris ponendum. Cf. Quæstus.

LŪCTATIO, ōnis, f. *Lutte, action de luter*. SYN. Concertatio. EPITH. Incerta, magna. USUS: Sine adversario nulla est luctatio. Cf. Certatio.

LŪCTĀTOR, ōris, m. *Lutteur, athlète*.

LŪCTIFICUS, a, um, *Affligeant, triste, funeste*. USUS: Clades luctificæ.

LŪCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Luter*. SYN. Concerto, contendo. ADV. Amplius. USUS: Luctari cum aliquo. Cf. Contendo.

LŪCTŪŌSUS, a, um, *Douloureux, funeste*. SYN. Funestus, luctu plenus, quod habet luctum. USUS: Afflicta et prostrata virtus maxime luctuosa est. Dies populo acerbus et luctuosus. Cf. Tristis.

LŪCTŪS, ūs, m. *Deuil, affliction*. SYN. Mœstitia, mœror, squalor, sordes, lacrimæ, fletus. EPITH. Acerbissimus, continuatus, domesticus, gravissimus, impudens, magnus, publicus, summus, tantus, tristis. PHRAS. Civitas universa in luctu erat, *toute la cité était plongée dans le deuil et la consternation*. In squalore erat civitas; in sordibus, lamentis luctuque jacebant omnes; luctu occupati erant omnium animi; luctu conficiebantur; squalabat urbs tota, in luctu erat, versabatur; luctus non continebatur parietibus unius domus, sed totam urbem pervadebat; quem luctum hauserint, perceperint cives omnes, sordida scissaque veste alii, alii lacrimis ac querelis testabantur; concessum in omnem formam luctus est; jacebant alii in squalore et sordibus, alii lacrimis prope ac gemitibus contabescabant. Cf. Lugeo, Laceror, Gemo, Mœror, Tristitia. USUS: Luctus est ægritudo ex ejus, qui carus fuerat, acerbo interitu. Habet ea res luctum. Nolo

te in eundem luctum vocare. Incidere in maximos luctus. Luctum levare, sedare, tollere. Luctum deponere.

LŪCŪBRATIO, ōnis, f. *Veille; travail fait la nuit*. SYN. Vigiliæ nocturnæ, commentatio.

LŪCŪBRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Travailler la nuit*. SYN. Elaboro, elucubro. USUS: Accipe opusculum his contractionibus noctibus lucubratum, *reçois donc ce petit opuscule, fruit de mes veilles pendant ces nuits déjà plus courtes*. Cf. Compono.

LŪCŪLENTĒ, *Très bien, parfaitement*. SYN. Copiose, splendide. USUS: Luculente scribere, dicere.

LŪCŪLENTĒR, *D'une manière excellente, magnifique*. SYN. Luculente, egregie.

LŪCŪLENTUS, a, um, *Clair, brillant; excellent, remarquable; digne de foi*. SYN. Elegans, præstans, insignis, grandis. USUS: Luculentus scriptor. Luculentam plagam mihi inflixit. Homo luculentus.

LŪCUS, i, m. *Bois sacré*. SYN. Nemus sacrum. EPITH. Sanctus.

LŪDĪBRIUM, i, n. *Jeu; plaisanterie; outrage*. SYN. Irrisio. PHRAS. Ludibrio aliis esse nolo, *je ne veux pas être l'objet de la risée publique*. Ludibrio, irrui, despectu esse nolo; nolo ad contumeliam os præbere aliis; nolo spectaculo esse aliis et traduci per ora hominum, ludibrio haberi nolo; nolo vulgi ludibria experiri. USUS: Ludibria fortunæ expertus. Cf. Contemptus, Irrideo.

LŪDĪBUNDUS, a, um, *Qui plaisante, qui folâtre*. SYN. Alacer, per jocum et ludum. USUS: Omnia ludibunda perficies.

LŪDĪCRUS, alum, *Divertissent, récréatif*. SYN. Jocularis. USUS: Sermo ludicrus. Armorum exercitatio ludicra.

LŪDIFICATIO, ōnis, f. *Moquerie, plaisanterie*. USUS: Omni ludificatione senatum remoratur. Ludificatio in usum venerat.

LŪDIFICO, as, avi, atum, are, n. et a. *Se jouer, se moquer de*. SYN. Illudo, decipio. USUS: Si quis latere et ludificare diutius velit. Cf. Decipio.

LŪDIUS, ii, m. *Histrion*. SYN. Histrion.

LŪDO, is, lusi, lusum, ere, a. et n. *Jouer*. SYN. Ludo utor, animi causa exerceor. ADV. Jucose, satis, familiariter, lautissime, lepide, studioso, multum ac diu. PHRAS. Non libenter ludo, *je ne joue pas volontiers*. Ludo non delector, non capior; non soleo libenter ludo indulgere, ludis operam dare; non libenter me ludendo exerceo; non multum reperio in ludendo voluptatis; exiguum ex ludo voluptatem capio; magnam ex ludo non haurio voluptatem. USUS: 1. Pila ludere. 2. Deludo, *se jouer, se moquer*. Lusit in me, ut dolet. 3. Joco, *plaisanter*. Ludens id dixeram. 4. Ope-

ram in re ludere, *perdre, employer, consumer inutilement son temps et sa peine*.

LŪDUS, i, m. *Jeu*. SYN. Munus, spectaculum, ludicrum; *item*: Schola; jocus. EPITH. Campestris, compitalitius, gladiatorius, jucundus, novus, talarius. *Ædiles, amplissimi, antiquissimi, apparatissimi, magnificentissimi, casti, solemnes, castissimi, lætiores, magni, grati, maximi, mediocres, plebei, primi, publici, Romani, sanctissimi, scenici, summi, sumptuosi, votivi*. PHRAS. Ludi magnifice sunt curati, *les jeux publics se firent avec une grande magnificence*. Ludi dati sunt magnificentissimi; ludi more institutoque habiti, editi, commissi sunt apparatissimi. Maxima fuit ludorum celebritas, apparatus, splendor; maxima munus fuit magnificentia; speculaculo præbita sunt luculentia; ludi opulentius instructusque, quam antehac, sunt celebrati. USUS: 1. Ludos publicos apparare, curare, edere, committere, *commencer, engager les jeux*. Ludos instaurare, intermittere. Ludos spectare. 2. Exercitatio ludicra, *jeu, passe-temps, récréation*. Detur aliquis ludus illi attati; exercitatione ludoque campestri uti, *aller aux exercices du champ de Mars*. 3. Jocus, *plaisanterie*. Per jocum et ludum aliquem evertere. Ista perdiscere ludus est. 3. Schola, *école*. Ludum aperire. Ex eo ludo ac pueritiae disciplina multi clari viri profecti sunt. Ludus et officina discendi.

LŪES, is, f. *Peste, contagion*. SYN. Pestis. EPITH. Impura. TRANS. Morum contagio. Cf. Pestis, Contagio.

LŪGEO, es, luxi, ere, n. et a. *Pleurer, être triste*. SYN. In luctu sum, squalco, mœreo. (Lætor. PHRAS. Mortuum omnes lugebant, *c'est à bon droit que l'on pleurait la mort de cet homme*. Flebant de morte tanti viri; mortuum lugubri lamentatione et fletu prosequabantur; mœrebat senatus, tota civitas confecta senio, squalabant municipia, afflictabantur colonie, agri denique tam mansuetum, tam beneficium civem desiderabant. Propter unum hic totus civium squalor, hic luctus, hæ sordes susceptæ sunt. Eluxere eum gravius et diutius, quam ulla mater unicum filium. Tanti luctus gemitusque fiebant, ut acerbissimus tota urbe luctus versari videretur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Nemo unquam dolentius deploratus est; mœrebant boni omnes, et in luctu vivebant; accepto ejus mortis nuntio nemo erat, qui lacrimas teneret; qui lamentis non se dederet; qui in questus se febiles non profunderet; lacrimis justoque comploratu mortuum non prosequeretur; audita ejus morte lamentis, ploratuque urbs tota personabat, ubique comploratio et febiles voces exaudiebantur, coortæ ubique lacrimæ et voces doloris indices, nec deerant, qui muliebres in fletus se projicerent, qui lacrimis, querelis, sordida scissaque veste totam

urbem planctu lamentisque implorarent; concessum in omnem formam luctus, nec lamentis parcebat. Cf. *Luētus, Mœror*. USUS: Lugere mortem filii, fortunam reipublicæ.

LŪGŪBRIS, e, gen. com. *Relatif au deuil, lugubre*. SYN. *Funeris*. USUS: Fratris mei lacrimæ sordesque lugubres. Cf. *Tristis*.

LUMBUS, i, m. *Rein*. USUS: Lumborum tenuis.

LŪMEN, ōnis, n. *Lumière*. SYN. *Lux*.) *Tenebræ*. EPITH. *Æternum*, altum, autumnale, bonum, clarum, dilucidum, breve, probabile, illustre, suave, divinum, gravissimum, honestum, lætum, magnum, mediocre, obscurum, perpetuum, plenum, rutilum, summum, supremum, tenue, tenuissimum, varium, verum, certum, fervidum, vitale, volitans. USUS: 1. Lumen alicui in tenebris præferre. Tabulæ piæ in bono lumine collocatæ. Animi, consilii, ingenii lumen porrigere ac tendere. Luminibus alienis obstruere, *masquer la vue*. Luminibus officere, *idem*. 2. Fenestra, *fenêtre*. Credebat ab ædium venditore mutata lumina. 3. Oculus, *œil, vue*. Amisiss luminibus.

LŪMINAR, aris, n. *Lumière, flambeau*. SYN. *Lumen*. USUS: Incolumi senatu, nondum tot luminaribus reipublicæ extinctis.

LŪMINŌSUS, a, um, *Bien éclairé; brillant, distingué*. USUS: Partes maxime luminosæ et quasi actuosæ.

LŪNA, æ, f. *Lune*. EPITH. *Major*, nova. PHRAS. 1. Luna nova, *nouvelle lune*. Luna nascent; luna cum se curvat in cornua; cum cornua lunæ eminent. 2. Luna plena, *pleine lune*. Luna, cum totum orbem sidere impleat; cum orbem sidus impleverit; cum recessu, digressu longissimo a sole lumen accipit plenissimum. 3. Luna crescens, *lune dans son croissant*. Luna adolescens; luna se reficiens; luna cum flexu modico sinum facit. 4. Luna decrescens, *lune en décroissant*. Luna senescens; cum exiguo jam cornu fulget luna. Luna deficiens. 5. Eclipsis lunæ, *eclipse de lune*. Luna laborante; luna deficiens, cum primum nitorem sideris sui conderet; cum sanguinis colore suffuso lumen omne fœdaret. Lunæ defectio. Cf. *Eclipsis*. USUS: Luna summa humilitate fertur, prope contingens terram. Accessu suo et recessu solis lumen accipit. Solis annum lustrationem menstruo spatio consequitur. Ortus et obitus lunæ. Luna crescens et decrescens. Luna ortus nascentium moderatur; maritimum motum accessus et recessus motibus suis gubernat; accretione et diminutione luminis fastorum dies notat et significat.

LŪNĀRIS, e, gen. com. *Relatif à la lune, lunaire*. USUS: Lunarior et infimus cursus.

LŪO, is, lūi, ere, a. *Payer; expier, porter la peine; nettoyer, purifier*. SYN. *Persolvero*

pœnas, pœnas do; item: expio, abstergo. PHRAS. 1. Unus ille luet culpam pro omnibus, *seul, il sera puni pour tous les autres*. Ille pro omnibus pœnas pendet, persolvit; de unius tergo satis fiet populo; pro omnium peccato unus ille supplicium sufferet; omnes omnium pœnæ in eum expentur; unius pœna defungendum erit senatui; unus ille piaculum fiet pro cæteris. 2. Statim luit temeritatem suam, *aussitôt il porta la peine de sa témérité*. Non celerius, quam timeri poterat, fortuna deprehendit ejus temeritatem. Non effugit pœnam temeritatis; erroris sui mox pœnas dedit, pendit, solvit. Cf. *Pœna*, *Punio*.

LŪPINUS, a, um, *De loup, subst., lupin, légume*. USUS: Folliculus lupinus.

LŪPUS, i, m. *Loup*. USUS: Lupus in fabula, *c'est le loup de la fable, quand on parle du loup, on en voit la queue (quand on parle de qq. il arrive)*. (PROV.)

LURCO, ōnis, m. *Gourmand, mangeur*. USUS: Lurco tribunus plebis.

LŪRIDUS, a, um, *Pâle, blême, livide*. SYN. *Supra modum pallidus*. USUS: Corpus luridis maculis deforme.

LUSCUS, a, um, *Qui n'a qu'un œil, borgne*. SYN. *Uno captus oculo, cocles*.

LŪSIO, ōnis, f. *Jeu, récréation*. EPITH. *Laboriosæ*, multa. USUS: Pueri lusionibus laboriosis delectantur, senibus ex tot lusionibus tali demum relinquuntur.

LŪSOR, ōris, m. *Joueur; railleur*. SYN. *Qui ludit, aut decipit*. USUS: Lusorem suum deludere.

LŪSTRĀLIS, e, gen. com. *Qui sert à purifier, expiatoire*. USUS: Sacrificium lustrale.

LŪSTRĀTIO, ōnis, f. *Expiation; action de parcourir*. SYN. *Peragratio*. USUS: Peragratio, iterum lustratio municipiorum.

LŪSTRO, as, avi, atum are, a. *Purifier; passer en revue; parcourir*. SYN. *Inspicio; peragro*. PHRAS. *Exercitum lustrare, passer l'armée en revue*. Copias recognoscere; legiones recensere; numerum copiarum inire; delectum agere, habere militum. USUS: Lustrare oculis, animo totam terram. Lustrare exercitum, populum.

LŪSTRUM, i, n. *Lustre, espace de cinq ans*. SYN. *Quinquennale spatium*. Olympias. EPITH. *Infelix*, superius. USUS: 1. Lustrum condere. Superioris lustrum nomina extinguere. 2. *Ganea, popina, tanidre, repaire, bouge*. Emersus et tenebris lustrorum. In lustris ac popinis tempus ætatis omne consumpsit.

LŪTEUS, a, um, *De boue, vil, méprisable*. SYN. *Nullius pretii aut ponderis, levis, ineptus, homulus ex luto et argilla factus*. USUS: Luteum negotium est, nec dignum, in quo, etc. Homo luteus.

LŪTŪLENTUS, a, um, *Couvert de boue, fangeux*. SYN. Impurus, luto cœnoque oblitus, luto plenus. USUS : Lutulenta vitia. Humus lutulenta. Ut sus lutulenta in cœno volutatur.

LŪTUM, i, n. *Boue, fange*. SYN. Terra humore soluta et putris. USUS : O lutum! o sordes! Homulus ex luto et argilla factus.

LUX, lūcis, f. *Lumière*. SYN. Lumen.) *Tenebræ*. EPITH. Aliena, centesima, clara; communis, dulcis, forensis, illustris, insolita, larga, suavissima, supera, tenuis, varia, verissima. PHRAS. Lux iterum rediit serenior, *la lumière est revenue plus pure*. Lucem caliganti mundo reddidit dies, et spissas cœli tenebras serenitate discussit; liquidior lux apparuit. Reddita terris dies est. USUS : Communem lucem accipere. In lucem proferre. Luce privari. 2. Perspicuitas, *notorité, grand jour*. Auctoris sententiæ lucem desiderant. 3. Dignitas, honor, *gloire, honneur*. Lucem reipublicæ afferre. In clarissima luce versari. In Asiæ luce degit. Lucem fugere. 4. Dies, *jour*. Luce palam in foro saltare. Ad eum ante lucem veni. 5. Vita, *vie*. Lucis usu-ram alicui eripere.

LUXŪRIA, æ, et **LUXŪRIES**, ēi, f. *Exubérance; faste, luxure, débauche*. SYN. Luxus, libido. EPITH. Agrestis, nova et inaudita, privata, profusa, singularis, vitiosa. PHRAS. Turpe est luxuriæ se dedere, *il est honteux de se laisser entraîner à la débauche*. Turpe est luxuria diffuere, luxuria solvi, vitio ventris et corporis indulgere, mollior, luxuriose vivere, vitam mollem et confortam voluptatibus vivere, per luxum et lasciviam in Venereffundi; fortunæ indulgentia ad lasciviam abuti, marcere luxuria, vino scortis lustrisque confectum. Cf. Libido, Impudicitia. USUS : 1. In urbe luxuries creator, e luxuria avaritia, ex avaritia erumpat audacia necesse est. Per luxuriam sua bona profundere, consumere, effundere. Luxuria cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. 2. Inutilis sine fructu redundantia, *trop grande abon-*

dance, excès. Herbarum, frondium, stili luxuries.

LUXŪRIO, as, avi, atum, are, n. *Prendre ses ébats, se livrer à des excès*. SYN. Lascivio, abundo. USUS : Deposito periculorum metu luxuriaverant animi. Mersus secundis rebus luxuriaverat animus.

LUXŪRIŌSĒ, Sans retenue, avec excès.

LUXŪRIŌSUS, a, um, *Excessif, immodéré; débauché*. SYN. Intemperans. PHRAS. Est luxuriosus, *cet homme est voluptueux*. Effusus in vinum, et quæ ebrietatem sequuntur, mollitia et lascivia diffuit; pudoris profanandi nulla illi est verecundia; in castris veneris veteranus miles. Cf. Libidinosus, Impudicus.

LŪXŪS, ūs, m. *Intempérance, faste, excès, dissolution*. SYN. Intemperantia profusioque in victu et cultu corporis, cultus opulentia. Cf. Consumo, Nepos. USUS : Luxu fluentem et liberalius sibi indulgentem repente calamitas oppressit.

LŪCĒUM, i, n. *Lyceë, gymnase où Aristote donnait ses leçons; école*.

LYCHNICUS, i, m. *Porte-lampe*. SYN. Quod lucernam sustinet. USUS : Ad lychnicum ligneolum scripsi.

LYCHNUS, i, m. *Lampe*. SYN. Lucerna. USUS : Aliâ solis lux et lychni.

LYMPHATICUS, a, um, *Furieux*. SYN. Furiosus. USUS : Pavor lymphaticus.

LYMPHĀTUS, a, um, *Jeté dans le délire, troublé, fou*. SYN. Furens, insanus. USUS : Velut lymphati et attoniti munimentis se continebant. Cf. Furens.

LYNCĒUS, a, um, *Qui a la vue perçante, clairvoyant*. SYN. Perspicax. USUS : Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

LŪRA, æ, f. *Lyre*. SYN. Fides. USUS ; Lyra canere.

LŪRICUS, a, um, *Lyrique*. USUS : Poëta lyricus.

MÄCELLUM, i, n. *Marché*. SYN. Locus, in quo venduntur omnia, quæ in urbem vendendi causa afferuntur.

MÄCER, cra, crum, *Maigre*.) (Pinguis. PHRAS. Valde macer est, *il est très maigre*. Macie extenuatus, ac prope confectus est; macie exesus est; macie deformatus; umbra hominis videtur, fame ac illuvie enecti; facie lurida, refugientibus introrsum oculis habitum refert corporis pallore et macie precepti. Cf. Macies. USUS: Solum exile et macrum.

MÄCERIA, æ, f. *Mur de clôture qui entoure un jardin ou une vigne*. SYN. Murus in agro aut vinea.

MÄCERO, as, avi, atum, are, a. * *Amollir, attendrir, macérer*. SYN. Attenuo, contero. USUS: Aliquem sollicitudine, fame macerare. Curis, invidia confici et macerari. Nos fame macerant, *il nous épuisent par la faim*.

MÄCHINA, æ, f. *Instrument, machine*. SYN. Machinatio. USUS. 1. Hæc tota lex ad te evertendum quasi machina comparatur. 2. Astutia, dolus, ars, *ruse, artificie*. Adhibere, comparare, commoliri dolum, machinam, fallaciam, præstigias.

MÄCHINAMENTUM, i, n. *Machine*. SYN. Machina. USUS: Varia quatiendis muris machinamenta.

MÄCHINATIO, ðnis, f. *Machination, ruse*. SYN. Artificium. USUS: Judex velut machinatione quadam et solertia in rei partes est flecendus.

MÄCHINATOR, ðris, m. *Mécanicien, architecte*. SYN. Architectus, fabricator.

MÄCHINOR, aris, atus sum, arl, d. *Inventer; machiner, ourdir qqchse de mal*. SYN. TRANSL. Struo, molior, excogito. PHRAS. Machinatur dolum, *il médite quelque ruse*. Dolum comparat; fraudem molitur; monstri aliquid alit; flagitii aliquid conficit; fallaciam portat homini. Cf. Fraus, Dolus, Decipio. USUS: Sibi ipsi pestem, aliis necem vel calamitatem machinari. ADV. Jamdiu, scelestissime.

MÄCIES, ði, f. *Maigreur*. SYN. Corporis siccitas, gracilitas, tenuitas. EPITH. Grandis. USUS: Equi macie corrupti. Homo macie torridus. Corpus macie contabuit, extabit, consenuit. Macie tabescere et consenescere.

MÄCILENTUS, a, um, *Maigre*. SYN. Macer, macie extenuatus. Cf. Macer.

MÄCRÖCÖLUM, i, n. *Papier de grand format, papier royal*. SYN. Charta, membrana.

MACTE, *Courage! bien, bravo! Vox hortantis*. USUS: Macie virtute et hac pietate in patrem patriamque! macii virtute milites estote! macie animo.

MACTO, as, avi, atum, are, a. *Sacrifier, immoler; affliger de*. SYN. Neco, interficio. USUS: Æternis suppliciis maciabantur improbi. Quam lentulo victimam gratiorem maciabis? Majori aliquem malo maciare, afficere. Cf. Hostia.

MÄCÜLA, æ, f. *Tache*. SYN. Labes, probrum, dedecus, vitium.) (Splendor. EPITH. Insignis, magna, minuta; maculæ æternæ. PHRAS. 1. Macula afficere, *souiller d'une tache, imprimer une tache*. Maculam alicui et et notam inurere; maculamque vel maculam alicui aspergere; labem inferre, aspergere; labes afficere, fœdare. 2. Maculam delere, *effacer, laver une tache*. Maculam eluere et delere; abolere nova gloria flagitii memoriam; turpitudinem delere; sarcire infamiam; flagitium, incommodum expiare; maculam abstergere. 3. Maculam contrahere, *se tacher, se souiller*. Maculam ex re aliqua concipere, suscipere; labem contrahere. Cf. Dedecus, Ignominia.

MÄCÜLO, as, avi, atum, are, a. *Marquer; souiller, déshonorer, fêtrir*. SYN. Macula afficio, contamino, commaculo, inquino, polluo, fœdo, labem infero, maculis aspergo. USUS: Omni dedecore maculare splendorem alicujus. Cf. Macula, Commaculo.

MÄCÜLÖSUS, a, um, *Tacheté; souillé*. SYN. Maculis aspersus, respersus. USUS: Maculosa vestis. Maculosi senatores.

MÄDEFACIO, is, fœci, factum, ere, a; pass. Madeño, is, factus sum, fieri, *Rendre humide, humecter, mouiller, imbibere, etc; gorgier, enivrer*. SYN. Perfundor, respergo. Imbuti sanguine gladii vel madefacti potius, *glaiwes abreuvés ou plutôt enivrés de sang*. Vaticinatus est, madefactum iri minus triginta diebus Græcia sanguine, *qu'avant trente jours la Grèce serait inondée de sang*.

MÄDEO, es, ði, ere, n. *Être humide, dégoutter*. SYN. Madeho.

MÄDIDUS, a, um, *Humide, mouillé*. SYN. Perfusus. USUS: Fasciculus ille totus aqua madidus redditus est.

MÄGICUS, a, um, *Magique*. USUS: Carmen magicum.

MÄGIS, Plus. SYN. Plus, plusque, mage.) (Minus. USUS: Semper magis magisque suspicor. Annos natus magis quadraginta. Magis est, quod lugent, quam quod, etc.

MAGISTER, tri, m. *Maltre*. SYN. Præceptor, doctor, auctor.) (Discipulus. EPITH. Bonus et eruditus, familiaris, gratissimus, imbecillus, magnus et sapiens, molestus, novus, præstantissimus, perfectior, senior, summus, exquisitus, germanus, ineptus rhetoricus. USUS : Magistrum habere ; aliquo magistro uti. Apud magistrum pueri excercentur. Dux et magister ad faciendum aliquid. Plato auctor et magister intelligendi, virtutis, animi. Stilus perfectior dicendi et magister. Timor non diuturni magister officii. Sub haud poenitendo magistro litteras didicit. Cf. Doctor.

MAGISTERIUM, ii, n. *Fonction de chef, de surveillant, de gouverneur*. SYN. Magistri munus, officium, cura, dignitas. EPITH. Novum, nequissimum. USUS : Magisterium morum. Magisteria a maioribus instituta me delectant.

MAGISTRA, æ, f. *Maltresse, celle qui guide*. USUS : Legis æternæ vis, quasi dux et magistra vitæ et officiorum.

MAGISTRATUS, ōs, m. *Magistrature; magistrat*. SYN. Dignitas, honor, potestas, fasces, procuratio muneris publici ; qui cum potestate est ; qui potestatem gerit.) (Privatus. EPITH. Æquus, amplus, annuus, certus, furibundus, levissimus et divulgatus, mutus, lex loquens, patricius, provincialis, sanctissimus, summus. Amentes, annui, avariores, egregii, improbi et rapaces, inepti, liberi, infamii, ministri, minores. PHRAS. 1. Magistratus honorem, cu, vult, tribuit, il donne à qui il veut, les honneurs de la magistrature. Honores, quibus vult, mandat ; imperii summam, quibus vult, tradit, committit ; imperium, quibus vult, mandat, defert ; magistratum, quibus vult, dat, committit, mandat ; reipublicæ, quos vult, præficit ; summam rerum, quibus vult, permittit ; summum imperium potestatemque rerum omnium, quibus vult, committit ; summam rerum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert ; summam rerum dat ; reipublicæ principatum iis concedit ; principes in republica ponit ; in summo imperio locat, quos non merita, sed privata necessitudo commendat. 2. Multos magistratus gessit, il exerça de nombreuses charges. Multos honores gessit ; imperii summam sæpe tenuit ; imperium gessit sæpe ; sæpius cum imperio fuit ; in magistratu fuit sæpius ; summa rerum sæpe ad ejus arbitrium rediit ; sæpius summo magistratu reipublicæ præfuit ; non raro summa imperii ad hunc virum respexit ; principatum suæ civitatis sæpe obtinuit. 3. Ad summum magistratum pervenies, vous parviendrez au souverain pouvoir. Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis ; ea consequeris, quæ in republica sunt amplissima ; honestissimo loco, summo loco tua in civitate futurus es ; in magistratum venies ; in summo imperio locabere. 4. Quis in tanta

perturbatione temporum magistratum suscipere audeat ? *Qui au milieu de tant de révolutions oserait prendre possession de qqe charge ?* Quis magistratum capere, rempublicam capessere, quis attingere rempublicam, magistratum inire impendentibus tot periculis audeat, animum inducat ? USUS : Munus est magistratus, intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejusdem decus, et dignitatem sustinere, servare leges, jura describere, eaque fidei suæ commissa meminisse. Magistratum petere. Magistratum creare, ordinare, constituere. Magistratum alicui mandare. Magistratum assequi, adipisci, accipere. Magistratum gerere. Magistratum deponere ; magistratu abire. Cf. Dignitas, Honor, Officium, Imperium.

MAGNANIMITAS, atis, f. *Grandeur d'âme, magnanimité*. SYN. Magnitudo animi, animi celsitas, amplitudo, præstantia, altitudo ; magnus animus et excelsus. PHRAS. 1. Novi magnanimitatem tuam, je connais votre grandeur d'âme. Novi animi tui firmitatem, constantiam, vim, fortitudinem, excellentiam, sublimitatem ; novi, quam non humili et fracto sis animo ; quam ad omnem eventum, ad omnes casus ferendus, ad omnem fortunam, omnes temporum motus ac vicissitudines stabili ac parato sis animo ; quæ in te sit indeoles virtutis ; quæ amplitudo animi ac consilii. Novi, quod animi tibi robur sit ; nihil esse tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non alto quodam aggrediari animo, aut consilii presentia non perfringas. Cf. Animus fortis.

MAGNANIMUS, a, um, *Noble, généreux, magnanime*. SYN. Magni animi vir et excellentis. USUS : Vir fortis et magnanimus. Cf. Animus, Altus.

MAGNES, étis, m. *Aimant*. SYN. Lapis ferrum ad se alliciens.

MAGNIFICATIO, is, fœci, factum, ere, a. *Faire grand cas de, priser*. SYN. Magni æstimo. PHRAS. Tui libri passim magnifunt, vos livres sont fort estimés de tout le monde. Tui libri apud omnes in pretio et honore sunt ; egregia de tuis libris opinio, existimatio est ; præclare de tuis libris omnes existimant, sentiunt, judicant ; tui libri omnium judicio probantur, omnium laudibus ornantur, omnium in manibus versantur, omnibus manibus teruntur, omnium sinu foventur, circumferuntur, circumgestantur, assidue tractantur et læscitantur. Cf. Æstimo.

MAGNIFICÈ, D'une manière magnifique, noble. SYN. Splendide. USUS : Magnificè ac spendide convivium ornare, laudari ab aliquo. Ample, laxè, magnificè habitare. Magnificè loqui, se jactare.

MAGNIFICENTIA, æ, f. *Grandeur, magnificence, splendeur, somptuosité*. SYN. Splendor. EPITH. Laudanda, publica. USUS : Magnificentia, apparatus et sumptus epularum.

in omnibus rebus magnificentiam adhibere. Cf. Splendor.

MAGNIFICUS, a, um, *Magnifique, pompeux, splendide, somptueux*. SYN. Lautus, splendidus, amplius, gloriosus, summo splendore praeditus. USUS: Magnificus ornatus, munera, caena, oratio, animus. Cf. Splendidus.

MAGNILŌQUENTIA, æ, f. *Langage élevé, grandeur, élévation*. USUS: Homeri magniloquentia, la sublime éloquence, l'admirable langage d'Homère.

MAGNITŪDO, ōis, f. *Grandeur*. SYN. Amplitudo, granditas, moles. EPITH. Admirabilis, singularis, immensa, excellens, eximia, incredibilis, interminabilis, insignis, inusitata, mirabilis, multa, nova, par, paterna, praesens, subita, summa, tanta, tenuis, vera et sapiens. USUS: Magnitudinem animi tibi inflecti sinas. Amoris, odii, frigorum magnitudo. Cf. Magnus.

MAGNI, esse, facere, habere, etc. *Estimer beaucoup, être fort estimé*. USUS: Magni erunt mihi tuæ litteræ.

MAGNO, *Cher, à un prix élevé*. SYN. Magno pretio. (Parvo. USUS: Agros illos magno emit.

MAGNŌPERE, *Grandement, fortement*. SYN. Majorem in modum, vehementer, nimio opere. Summe, etiam atque etiam, vehementer, maxime, mire, valde, mirifice, incredibiliter, singulariter, insigniter, præcipue, unice, egregie, apprime, admodum, oppido, eximie, cumprimis, imprimis, majorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, non vulgariter, non mediocriter, non parum, non ad aliorum exemplum, non ex more exemploque aliorum; non, ut solet; non ut mos est; sic, ut nihil magis; sic, ut nihil supra; sic, ut conferri nihil possit, sic, ut par, æquale nihil. USUS: Magni hic te opere rogat. Magnopere tibi auctor sum. Cf. Valde.

MAGNUS, a, um, *Grand; étendu, élevé; large*. SYN. Amplus, grandis, non mediocris, non parvus, longe lateque patens, immanis, vastus. ADV. Æque, plene, plane, hercle, ita, mirifice, sane, valde. PHRAS. 1. Res magnas aggreditur, il entreprend de grandes choses. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit; nihil medium, nec spem, nec curam, sed immensa omnia volvit animo; res immensæ molis animo non minore suscipit; ad ea se servat, ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiunt, in inoliendis rebus vires animo metitur. 2. Magnus est corpore, cet homme est énorme. Corporis magni-

tudine est inusitata; eximia illi corporis species et magnitudo; ingens illi corpus; species corporis ampla et magnifica; egregia est corporis amplitudine et specie; vasta corporis mole, et humanæ magnitudinis formam propemodum excedente; multum inter omnes corporis specie eminet. Cf. Longus. 3. Magnus auctoritate inter homines, homme puissant, considérable. Vir summus, potentissimus, florentissimus; ornamentum ac lumen reipublicæ. Vir amplissimus et clarissimus. Omnium gentium, omnium sæculorum, omnis memoriæ facile princeps.

MAGUS, i, m. *Magie, savant; magicien*. PHRAS. Magus est, il est magicien. Est magicæ artis professione celebris; magicis carminibus, beneficiis et incantationibus utitur; inaudita et nefaria sacra exercet; diris carminibus inferorum umbras manesque elicit, puerorum extis deos manes placare solitus. USUS: In Persis magi augurantur et divinant. Magi genus sapientum et doctorum habebantur in Persis.

MĀIUS, i, m. *De mai, le mois de mai*. USUS: Mensis maius, Idus maiæ.

MĀJESTAS, atis, f. *Grandeur, élévation, puissance, majesté*. SYN. Summa amplitudo, dignitas, summa gravitas. USUS: Majestas est amplitudo et dignitas civitatis, quam qui solvit aut imminuit, capitis poena efficiendus est. Magnum nomen, magna dignitas, magnamajestas consulis. Majestatem conservare. Cf. Dignitas, Amplitudo, Magistratus.

MĀJOR, us; ōis, gen. com. *Plus grand*. USUS: Majora omnia re quam fama videbantur.

MĀJŌRES, um, m. pl. *Ancêtres, aînés*. SYN. Patres, avi. (Posteri. EPITH. Nostri, obscuri. USUS: Patres majoresque nostri optimi et probatissimi.

MĀLA, æ, f. *Malchoire*. SYN. Genæ, Maxilla.

MĀLĀCIA, æ, f. *Mollesse; calme de la mer, bonace*. SYN. Maris tranquillitas. USUS: Tanta repente malacia exstitit, ut se movere loco non possent.

MĀLE, *Mal*. SYN. Flagitiose, prave, nequiter, turpiter, improbe, incommode, duriter, aspere, perperam, perverse. PHRAS. 1. Male res nostræ habent, nos affaires vont mal. Male, pessime agitur mecum; claudicant res nostræ; res nostræ pessimo loco sunt; incommode mecum agitur; parum recte res nostræ sub manus succedunt. 2. Male ageres, vous feriez mal. Pessime publico facturus esses; neque recte, neque pro bono feceris; male tibi nobisque consuleres. 3. Male illos habuit, cela les a inquiétés. Acerbum indignumque visum id est omnibus; incommode id accidit omnibus; ea res offensionem

attulit; molestiam illi ea ex re cepere non exiguum; res accepta est non æquis animis; graviter id illi molesteque tulere. 4. Male me tractavit, *il m'a maltraité*. Graviter in me consuluit; aspere admodum ac duriter me accepit; arcte contentique habuit; indignis modis me accepit. 5. Male vertit ea res, *cette affaire a mal tourné*. Res in magnum malum evasit; minus prospere res processit; consiliis obstitit fortuna, resque in perniciem vertit. 6. Male precandi formulæ: Dii te eradicent! magnus te perdat Jupiter! Superi inferique malis te exemplis perdant, interficiant! quod tuo capiti male sit! ea res tibi male vertat! in perniciem vertat! abi in malam crucem! abi in malam rem! USUS: O factum male! male agere, audire, loqui.

MALÉDICE, *En médissant, par des médisances*. USUS: De absentibus maledice contumelioseque loqui.

MALÉDICO, is, xi, ctum, ere, n. *Parler mal, médire de; injurier, insulter*. SYN. Maledictus figo, carpo, rodio, vellico; petulanti lingua consector, maledictis onero, maledicta in aliquem confero, probris et maledictis vexo, lacerō, laccio; maledictorum notis inuro, convitium facio, convitiis consector, maledicta in aliquem congero; inclementer, injuste dico in aliquem; maledictis, convitiis aliquem prosequor, configo, proscindo, concido, maledicta in aliquem evomo, conjicio. ADV. Contumeliosissime, petulanter, turpissime. USUS: Si quis alteri maledicit, petulans videtur. Cf. Maledictum, Blasphemia.

MALÉDICTIO, ōnis, f. *Médisance, injure*. SYN. Maledictum.

MALÉDICTUM, i, n. *Injure, outrage; malediction*. SYN. Convitium, probrum, contumelia. EPITH. Pervulgatum, commune, volucre. PHRAS. 1. Maledictis se mutuo impetunt, *ils s'accablent mutuellement d'injures*. Certatur maledictis inter eos; gravissime sibi obtrebant; maledictis se mutuis appetunt, onerant, proscindunt, lacerant, vellicant; omne virus acerbissimum in se mutuo evomunt, erumpunt; liberrime mutuis in se convitiis invehuntur. Cf. Maledico, Detraho, Convitium, Blasphemia. 2. Maledictis aliquem devovere, *maudire qqn*. Diras alicui imprecari; diris devovere aliquem; diris precationibus defigere; diris execrationibus prosequi, devovere. USUS: Maledictum arripere de trivio. In maledicti loco obijcere. Maledictis appetere, obruere, opprimere. Maledicta in aliquem conjicere, conferre. Omne maledictum effugere, extinguere. Cf. Contumelia.

MALÉDICUS, a, um, *Qui parle mal, médisant; qui outrage*. SYN. Obtreclator, mordax, petulans. USUS: Convitator maledicus. Quis in maledicentissima civitate crimen omne effugiat? Cf. Maledictum.

MALÉFACIO, is, fēci, factum, ere, n.

Faire du mal, faire du tort, nuire à qqn. SYN. Male merere de aliquo.) Benefacio. PHRAS. 1. Nulli malefeci, *je n'ai fait de mal à personne*. Neminem oppugnavi; cum nullo hominum improbitate certavi; nulli unquam ad dicto protervo, aut facto nocui; ab omni semper injuria et maleficio manus abstinui, temperavi; nullum in eum exstat in quemquam maleficio; nulli molestiam attuli; nulli ægre feci. Cf. Molestia, Injuria. 2. Quid malefeci unquam? *Quel crime ai-je jamais commis?* Quodnam concepi tantum scelus? Quod in me facinus admisi? Quid unquam petulanter, superbe, flagitiose a me factum? Quid unquam turpiter aut nequiter a me factum? Quod tantum dedecus admisisse est? Quid ego peccavi unquam aut scelerate feci? Quod tantum facinus malo exemplo a me commissum? Quid factum improbe aut nefarie? Cf. Delictum, Pecco. USUS: Dii homini huic malefaciant!

MALÉFACTUM, i, n. *Mauvaise action, faute*.) Benefactum. USUS: Benefacta male locata, malefacta arbitror.

MALÉFICĒ, *Méchamment*. SYN. Maligne, nefarie.

MALÉFICIUM, i, n. *Mauvaise action; fraude, tromperie*. SYN. Malefactum, damnum. EPITH. Cogitatum, levius, majus, manifestum, minimum, præsens, recens, simile, tantum, tam atrox, tam singulare, vehementissimum, voluntarium, vulgare. USUS: Sine ullo maleficio iter per provinciam facere, *domage*. Committere, admittere, suscipere, facere maleficio. Contaminare se maleficio. A maleficio temperare. Prohibere maleficio.

MALÉFICUS, a, um, *Qui fait le mal, malfaisant, criminel; malfacteur*. SYN. Reus. USUS: In malefactorum sceleratorumque custodias hominem innocentem includere ausus es? Homo natura maleficus et injustus.

MALÉVOLENTIA, æ, f. *Mauvaise intention, malveillance*. SYN. Livor. EPITH. Abscondita, non infusata, non assueta, non fucata, non fallax, non erudita artificio simulationis. USUS: Malevolentia voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Novi animum tuum malevolentia suffusum, infuscatum. Cf. Invidia.

MALÉVOLUS, a, um, *Malveillant; jaloux, envieux*. SYN. Malevolentia suffusus, infusatus.) Benevolus. ADV. Turpiter. USUS: Sermones malevoli. Homo malevolus et cujus voluntas in me offensa est. Cf. Invidus, Æmulus.

MALIGNĒ, *Méchamment*. SYN. Perverse. USUS: Ager maligne divisus.

MALIGNITAS, atis, f. *Méchanteté, jalousie, envie*. SYN. Perversum et depravatam ingenium; ingens parcimonia, dandi difficultas, *parcimonie*. Cf. Malitia.

MALIGNUS, a, um, *Méchant; avare, chiche*. SYN. Invidus; difficilis, avarus, parcus. USUS: Mente maligna aliquid facere.

MALITIA, æ, f. *Mauvaise nature, méchanceté, malice*. SYN. Fraus, calliditas, nequitia. EPITH. Summa, vetus, usitata. USUS: Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Discedere a malitia.

MALITIÖSE, *Malicieusement, avec ruse*. SYN. Callide, subdole, versute, vafre, dolose, nequiter.

MALITIÖSUS, a, um, *Méchant, rusé*. SYN. Versutus, callidus, astutus, fallax, tecltus, obscurus, veterator, dolosus, vaser. USUS: Nimis callida et malitiosa juris interpretatio. Num malitiosum te negas et fraudulentum? Cf. Nequam, Malus, Improbis.

MALLEUS, i, m. *Marteau, maillet*. Instrumentum fabrilis.

MALLÖOLUS, i, m. *Petit marteau; petite branche: d'un arbre qu'on coupe pour l'enfoncer en terre*. Surculus utrinque capitatus, præsertim vitis. USUS: 1. Malleoli plantæ. 2. Manipulus sparteus pice confectus, *malleole, trait contenant des matières combustibles pour incendier les villes, les maisons*. Malleolorum plena omnia ad urbem incendendam.

MÄLO, mavis, löi, malle, *Aimer mieux, préférer*. SYN. Magis volo. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Malo solitudinem quam fori frequentiam, *je préfère la solitude à l'affluence du forum*. Solitudo mihi quavis populi frequentia est optatior, potior; solitudinem fori frequentia libenter antepono; animus inclinat potius in solitudinem quam fori strepitum; solitudinem præ omni frequentia et celebritate præopto; latere mihi satius est, quam in urbis luce versari. Forum libens cum solitudine commutavero; non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo; citius, æquius foro, quam solitudine caruero; nullo pretio solitudinem dimisero. USUS: Multis partibus id malo, quam, etc. Malo cum Pompeio vinci, quam vincere cum Cesare.

1. **MÄLUM**, i, n. *Pomme; en gén. fruit à pépin ou à noyau, opposé à nux*. SYN. Pomum.

2. **MÄLUM**, i, n. *Mal, malheur*. SYN. Damnum, incommodum, pestis, detrimentum. PHRAS. 1. Malum ingens minatur nobis, *un grand malheur nous menace*. Magnam mali molem meditatur; ad veteres nostras ruinas, quibus oppressi sumus, multum acerbicatis addet; malum ab homine improbo nobis ingens imminet; insanabilis perniciem ab hoc homine nobis impendet; nulla facies mali est, quæ ab huius importunitate hominis non sit pertimescenda; multis nos malis onerabit; multa nobis mala afferet; mali nobis multum dabit hominis improbitas; mali

nobis plurimum hoc auctore subeundum, exhaustiendum erit; crumpet ex huius importunitate furia ingens et in dies ingravescet. 2. Quis malum hoc a nobis avertet? *Qui éloignera de nous ce malheur?* Quis pestem hanc avertet? Quis pestem hanc et perniciem a cervicibus nostris depellet? Quis pestem hanc comprimet, reprimet, exacerbat, exstinguet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? Cf. Libero. USUS: Malum imminet, impendet, *menacer*. Erumpet malum ac late manabit, *sortir, se faire jour et s'étendre*. Serpit, crescit, ingravescit malum in dies, *croître*. Malum afferre, dare; malis aliquem onerare et urgere, *comblar*. Malum contrahere, *devenir malheureux*. Malum sustinere, subire, exhaustire, *supporter*. Esse, jacere in maximis malis, *être sous le coup d'un malheur*. Malum cavere, depellere, sanare, *guérir*. E malis emergere, liberari, *être délivré*.

3. **MÄLUM** i Fi! *quel malheur! quelle misère! Vox indignantis*. USUS: Quæ, malum! ista est dementia?

1. **MÄLUS**, a, um, *Mauvais; malheureux*. SYN. Improbis, perditus, perversus, facinorosus; item: Incommodus, molestus. PHRAS. Homo est insigniter malus, *cet homme est tout à fait méchant*. Insigniter improbus; portentum hominis perditissimi; labes ac flamma reipublicæ; homo est unus omnium nequissimus; hostis bonorum omnium; iam pridem ad penam et exitum præceptus. Homo est omnibus flagitiis coopertus, contaminatus; singulari cupiditate, audacia, scelere, cui nil divini, nihil humani sanctum; homo post hominum memoriam turpissimus; unus post natos homines deterrimus; impurus helluo, vita turpis, existimatione damnatus; homo perditia nequitia, effuse petulans; homo scelere amenatissimus; homo ex omnium scelerum importunitate concretus; pravæ mentis homo; nihil illo levius, nihil inquinatius; labes seculi et incommodum; caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum; funesta fax reipublicæ. Cf. Nequam, Improbis, Sceleratus. USUS: Philosophi non illi mali quidem, sed parum acuti. Malo dolo agere.

2. **MÄLUS**, i, m. *Mât de vaisseau*. EPITH. Celsi, alti. USUS: 1. Malum erigere, scandere, incidere. Malus vento quassatur. 2. Pomus, arbor pomifera, *pommier, arbre*.

MAMMA, æ, f. *Mamelles, sein*. SYN. Uber. USUS: Puer lactens, mammam appetens. Lupa submissas infantibus adeo mitis præbuit mammas.

MANCEPS, cypis, m. *Enchérisseur dans une vente publique; adjudicataire; entrepreneur*. KAD. Manu capiens, dum publicum aliquid emit. SYN. Qui conduit aut emit publicum aliquid. USUS: Mancipes a civitatibus pecunias pro frumento exegere.

MANCĪPI, contr. pro: mancipit. *Mancipation, forme de vente ou d'achat particulière au droit civil des romains, et qui consistait à porter la main en présence de cinq témoins sur l'objet cédé, comme symbole de la prise de possession.* USUS: Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri facta, aut in iure cessio.

MANCĪPIUM, il, n. *Ce que l'on possède comme propriété, esclave.* SYN. Res mancipi; servus. EPITH. Aliena, honestissima, pauca, plurima, pretiosissima, sordidata, frequentia. USUS: 1. Ager ille meus est mancipio et nexu, tuus autem usu et fructu, *ce champ est ma propriété, tandis que vous n'avez que l'usu-fruit du vôtre.* Sui jam juris, et mancipii est res publica. Mancipio aliquid alteri dare. Mancipio accipere. 2. Servus, captivus, esclave. Italia a mancipiis conculcatur. Cf. Servitus.

MANCĪPO, as, avi, atum, are, a. *Manciper, c. à d., livrer, transmettre en toute propriété.* SYN. Subjicio, in aliuscui potestatem trado. USUS: Senectus honesta est, si nemini mancipata. Venditum ac mancipatum tributatum plebi addixit.

MANCUS, a, um, *Privé d'un membre; défectueux, imparfait.* SYN. Cui ad summam aliquid deest, imperfectus, curtus, mutilus. USUS: Cognitio naturæ sine actione manca est. Mancus, et membris omnibus captus.

MANDĀTUM, i, n. *Charge, commission; ordre.* SYN. Res mandata, imperium, voluntas, jussum. PHRAS. 1. Mandatum dedit centurioni, ut milites plecteret, *il ordonna au centurion de punir les soldats.* Poenæ capiendæ ministerium centurioni imposuit; centurioni in mandatis dedit, ut poenam de militibus reposeret; mandatis oneravit centurionem; mandata dedit; mandata edidit; triste edidit imperium de supplicio militum a centurione sumendum. Cf. Impero, Jubeo. 2. Mandata fecit, *il a accompli les ordres donnés.* Mandata egit, curavit, confecit, exhausit, exsecutus est; mandatis satisfecit; imperata fecit. Cf. Paro, Obedio. USUS: Cum mandatis mittere, mandata dare, charger d'une commission. Mandata accipere, recipere, habere, recevoir une commission. Mandata aliuscui perferre ad aliquem, deferre, exponere, transmettre des instructions, des propositions. Mandata exsequi, persequi, digerere, exécuter un ordre.

1. **MANDO**, as, avi, atum, are, a. *Charger de, prescrire, ordonner.* SYN. Jubeo, impero, impono, præscribo, mandatum do, in mandatis do, præcipio. ADV. Accuratissime litteris, diligenter, nominatim, penitus, plane, privativam, probe, publice. USUS: 1. Mandavi filio, quæ fieri velim. 2. Commendo, committo, trado, consigno, confier. Honores aliuscui, magistratum, sacerdotium mandare. Vitam suam solitudini et tenebris, se fugæ, mortui cadaver

humo mandare. Res gestas scriptis, litteris, monumentis historiæ, versibus mandare. Rem posteris, annalibus mandare, consigner dans les annales. Cf. Impero, Jubeo, Mandatum.

2. **MANDO**, is, di, sum, ere, a. *Mâcher.* SYN. Dentibus conficio. USUS: Dentibus manditur, extenuatur, molliuitur cibus.

MĀNE, *Le matin.* SYN. Diluculo, primo diluculo; prima luce; cum prima luce; antelucano tempore; matutino tempore; cum luceret; simul atque luceret; cum nondum luceret; ad primam auroram; sub noctis extremum; luce appetente; ante ortum solis; sole oriente; orta luce; sub lucem; albente cœlo; sub diei ortum; ubi dies cœpit; cum ortu solis, dubia adhuc luce; dubio adhuc die; lucis principio; ubi illuxit; circa lucis ortum; aperiente se die; albescente cœlo; primo mane; illucescente die; multo mane; bene mane; cum ipsa luce; vergente ad lucem nocte; simul ac dies illuxerit. Cf. Aurora, Diluculum.

MĀNEO, es, mansi, mansum, ere, n. *Rester, demeurer.* SYN. Remaneo, cominoror, resto, sto, hæreo. (Abeo, discedo. ADV. Constant, diutius, firmius, in perpetuum, perpetuo, propemodum, recte, bene. PHRAS. 1. Domi libenter maneo, *je reste volontiers chez moi.* Domi me ut plurimum teneo; tectis et tenebris me contineo; domi assidue hæreo; parietum umbris me occulto; domo pedem non facile effero; parietum præsidio a fori strepitu me tueor; publico ut plurimum abstineo. 2. Manebo apud te, *je demeurerai près de vous.* Semper præsto tibi ero; adero ubique, assiduamque comitem me tibi præbebo, adjungam; hærebo lateri tuo; a latere nusquam discedam; nulla me res a te avellat, divellat, abjunct; nusquam abs te recedam, digrediar; affixus ero lateri tuo; nulla me dies a te disjungat. 3. Manet in sententia sua, *il persiste dans son opinion.* Stat in eadem sententia; perstat in sententia; propositum tenet; antiquum obtinet; deduci de sententia non potest; a sententia non discedit; flecti, depelli, dimoveri a sententia non potest; animum obfirmat in sententia; in dicenda sententia egregie sibi constat. Cf. Sententia. 4. Mansit idem color, *la couleur resta la même.* Ori color suus constitit; nihil mutavit oris color; perstitit idem in vultu color. 5. Mansit incolumis patrimonium mihi, *mon patrimoine m'est resté tout entier.* Stetit mihi tutorum præsidio patrimonium integrum; nihil de paterna hereditate libatum, imminutum est; paterna hereditas nihil detrimenti accepit. USUS: In vita, in voluntate, in officio, in conditione, in sententia manere. Id animo fixum manet. Manet mihi vetus cum illo contentio; illud maneat, fixumque sit, *qu'il reste bien entendu, qu'il demeure bien établi que.* Idem te fatum manet, le même sort vous est réservé.

MĀNES, ūm, m. pl. *Mānes, ombres*. SYN. Animæ vita defunctorum. USUS: Mortuorum manes re aliqua expiare. Dii manes.

MĀNICA, æ, f. *Manche lingue*. USUS: Antonius solet accipere manicas.

MĀNICĀTUS, a, um, *Pourvu de longues manches*. USUS: Manicæ et talares tunice.

MĀNIFESTO, *Manifestement, évidemment*. SYN. Manifeste; palam, aperte, perspicue, clare, non obscure. USUS: Aliquid manifesto deprehensum.

MĀNIFESTUS, a, um, *Manifeste, visible, évident*. SYN. Clarus, perspicuus, non obscurus, apertus, testatus, contestatus, de quo constat, de quo liquet, quod luce clarius, quod patet, quod notum est omnibus. PHRAS. Res manifesta est, *la chose est évidente*. Res est ante oculos, ante oculos posita, in medio posita; res non conjectura, sed oculis tenetur; res ipsa certa, maioribus quasi theatris proposita; in clara res luce est; comperta sunt omnia; omnis res palam est; in confesso res est; manu res tenetur; hoc quidem minime latet; tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis; tam ea aperta sunt, quasi ea, quæ oculis cernuntur; non obscura res est, neque abscondita; illustrata, patefacta, comperta sunt omnia; res ipsa loquitur; sole ipso clariora sunt et illustriora; manifesta, confessa res est; nonne vobis hæc oculis cernere videmini? Illustria sunt omnia et in aperto; patescit res tota, et in forum ac lucem prolata est; e tenebris in lucem extracta est. USUS: Scelus manifestum et deprehensum.

MĀNIPŪLĀRIS, e, gen. com. *De manipule, simple soldat*. SYN. Qui de manipulo seu parva militum manu est. USUS: Me una hæc res torquet, quod non Pompeium, tanquam unus manipularis, non secutus sim.

MĀNIPŪLĀTIM, *Par manipules, par compagnies*. PER manipulos. USUS: Acies manipulatim structa.

MĀNIPŪLUS, i, m. *Javelle, gerbe; compagnie de soldats*. SYN. Fasciculus, quem mentes manu comprehendunt; exigua manus militum, pars cohortis. USUS: Armatos manipulos ad signa convocat.

MĀNO, as, avi, atum, are, n. et a. *Couler, se répandre; pénétrer*. SYN. Fluio, redundo; fundor, disseminor, dispergor, latius dissipor, serpo, percrebro. ADV. Late, communiter, longe. USUS: Serpit malum, rumor, sermo, et manat latius. Non patiar eam rem ad urbis perniciem manare. Omnis honestas e quatuor fontibus manat. Hoc consilium e tuo capite manat. Rem a capite accersere, et videre, unde cætera manent. Manat in omnes partes virus, et per omne corpus funditur; manavit ea pestis latius, nec jam obscure serpens tones provincias occupat. Cf. Fluio.

MANSIO, onis, f. *Sejour, demeure*. (De-cessio. EPITH. Cautior. USUS: Mansio in vita.

MANSŪĒFACTUS, a, um, *Adouci, apprivoisé*. SYN. Domitus. USUS: Mansuefacti et exculati ad elegantiam defluximus. Cf. Mansuetus.

MANSŪĒFACIO, is, feci, factum, ere, a. *Adoucir, dompter*. SYN. Mansuetum reddere. USUS: Plebs mansuefacta et exculata. Cf. Mansuetus.

MANSŪĒTĒ, *Doucement, d'une manière calme*. USUS: Mansuete facere aliquid.

MANSŪĒTŪDO, inis, f. *Docceur, mansuetude*. SYN. Lenitas, facilitas. (Atrocitas. EPITH. Incredibilis. USUS: Omnia plena clementiæ, mansuetudinis, liberalitatis.

MANSŪĒTUS, a, um, *Doux; apprivoisé, dompté*. SYN. Mitis, lenis, facilis; homo mitis ingenii. (Ferus, immanis, atrox. PHRAS. 1. Equus mansuetus, *cheval dompté*. Animal ad mansuetudinem domitum, mansuefactum, condocerfactum, insuefactum; a ferocitate ad mansuetudinem ductum. 2. Jam mansuetiores sunt barbari illi, *déjà ces barbares sont un peu moins farouches*. A ferocitate ingenua ad humanum cultum deducti; ad humanitatem, mansuetudinem ducti sunt; ferocitatem exuerunt; resedit jam barbara illa ferocitas in illorum animis; cultum jam, et mores humanos induere; mitius ingenium induere. USUS: Mansuetus civis. Hominem te cognovi natura, consuetudine, disciplina lenissimum et mansuetissimum. Oratio placida, submissa, lenis, mansueta. Cf. Lenis.

MANTICA, æ, f. *Besace, valise*. SYN. Pera viatoria. USUS: Non videt, mantica quod a tergo est.

MANŪBIÆ, arum, f. pl. *Butin*. SYN. Præda, spolia ex hostibus capta. EPITH. Imperatorie; tantæ. USUS: Manubias Marti consecrare. Manubiis rostra ornare.

MANŪBRIUM, ii, n. *Manche, poignée*. SYN. Capulus. EPITH. Aureum.

MĀNŪMISSIO, onis, f. *Affranchissement d'un esclave*.

MĀNŪMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Affranchir un esclave, lui donner la liberté*. SYN. Libertatem do.

MĀNŪS, ūs, f. *Main*. SYN. Dextra. EPITH. Adversa, antiqua, apta, arguta, contrafacta, contaminata et cruenta, dextra, facinorosissima, firma, hostilis, impia, importuna, sancta, sinistra, tremebunda, victrix. USUS: 1. Sumere in manus aliquid; in manu tenere; de manibus extorquere; e manibus rem non dimittere, deponere. Disciplina per manus tradita (VULG. de manu in manum), *transmettre de main en main, par la tradition orale*. Per manus demitti. Cedomanum, *donner la main*. Deligatis,

vinctis post terga manibus. Manu abnuat. Litteræ tuæ, mea manu scriptæ, (VULG. propria manu). Manus porrigo. 2. Facultas, potestas, *puissance, pouvoir*. Est hoc in manu tua. Manibus victoria excidit. 3. In promptu est, *suppetit, avoir sous la main, à sa disposition*. Res est in manu. In manu tenemus, habemus victoriam. Præ manibus habere aliquid, *sous la main, tout près*. 4. Vis, arma, ferrum, *violence, combat*. Manus afferre alicui; manum abstinere, continere. Ad manus ventum est; manus conferre, conserere. 5. Copiæ, *corps de troupes*. Militarem manum cogere, facere, habere. 6. Cedere, *se rendre, se déclarer vaincu*. Manus do.

MÂPÂLE, is, n. *Hutte, cabane*. SYN. Casa agrestis.

MAPPA, æ, f. *Serviette de tabl.*

MARCËO, es, cûl, cere, *vel* Marcesco, is, ere, n. *Être sans, flétri; se fuser, se flétrir*. SYN. Torpesco, putresco. USUS: Luxuria vinoque marcere, *être épuisé par la débauche*. Desidia et otio marcescere, *s'ennuyer, languir dans le repos*.

MARE, is, abl. maris, n. *Mer*. SYN. Æquor, altum, pontus pelagus, salum. EPITH. Portuolum, scopulosum, infestum, inflatum, murmurans, purpureum, refertum, præclarum, tempestivum, tranquillum, tutum, vastissimum, universum. PHRAS. Mare erat turbatum, *la mer était agitée*. Horrescebat mare, crebrosque fluctus in littus evolvebat; exestuabat mare, quoque arctius intra faucium angustias claudabatur, eo acrius furebat; exterrebat nos fremitus murmurantis maris, vix ut in altum evehi auderemus; levabatur inhorrescens mare ventoque acriori concitatum fluctus ciebat, nautarumque ministeria turbabat. USUS: Turbatum agitatum mare. Mare cælo miscere, *remuer ciel et terre*. Mare ingredi, *aller sur mer, naviguer*. Terra marique conquirere aliquid, *chercher qqchose sur terre et sur mer, c. à d., partout*.

MARGARITA, æ, f. *Perle*. SYN. Unio. USUS: Nego ullam margaritam fuisse, quin abstulerit.

MARIA, æ, f. *MARIE, mère de DIEU*. PHRAS. Mater DEI; Virgo Mater; Cælitum Regina; mundi Domina; generis humani decus ac presidium; Parens Auctoris sui, æterni Regis Mater; Templum augustissimum Divinitatis; mortalium immortaliumque Regina.

MARINUS, a, um, *De mer, marin*. SYN. Maritimus. USUS: Æstus marini, *marée, flux et reflux*.

MARITIMUS, a, um, *Maritime*. USUS: In maritimis sum, *je suis sur les bords de la mer*.

MARITUS, i, m. *Mari, époux*. SYN. Vir. EPITH. Carior. USUS: Ut maritus sis quam optime mulieris, et hæc quam optimo viro nupta sit.

MÄRMOR, ðris, n. *Marbre*. USUS: Simulacrum, signum e marmore.

MARMORËUS, a, um, *De marbre*. USUS: Columnæ, signa marmorea.

MARS, artis, *Dieu de la guerre*. FIG. *Guerre, combat*. USUS: Quum omnis belli Mars communis et quum semper incerti exitus præliorum sint, *les chances de la guerre étant les mêmes pour tous, et l'issue des combats étant incertaine*. Suo rem Marte gerit, *il fait ses affaires sans secours étranger*. Cf. Bellum.

MARTYR, ris, gen. com. *Martyr, f. re*. PHRAS. 1. Purpuratus suo sanguine Fidei testis; invictus Christi athleta; laureatus Fidei pugil; qui sanguinis sui pignore Christum testatus, pro veritate Fidei supplicium mortis subit; propter Christum carnifici collum præbuit; mortem pro Christi nomine fortiter obiit; qui inter ultimos cruciatus ad extremum usque spiritum in veræ Fidei confessione permansit; qui pro Christo per summos cruciatus vitam cum sanguine profudit. 2. Sancti Martyres, *les saints martyrs*. Qui pro Christi confessione strenue dimicarunt, et summa alacritate vario leti genere animas liquerunt; qui vita et sanguine Fidei nostre sanctitatem commendarunt, confirmarunt; qui plantam suis sudoribus fidem, fuso etiam sanguine rigarunt; qui per vulnera et mortes Regi suo Christo præclarum testimonium dederunt; qui DEI causa quæcumque cruciamenta, ipsamque mortem, cujus imaginem oculis fugimus, mentionem auribus respuimus, quam animis aversamur, et sola recordatione perhorrescimus, constantissime oppetivere; qui tormentis inmanissimis excarnificati; qui dirissimos Christi causa cruciatus exhauserunt, seque in mortem acerbissimam obtulerunt; quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit; qui directis facultatibus in exilium eiectionibus ad mortem contusi, sagittis confixi, qui compressis laqueo faucibus elisi, gladio desectis cervicibus in mortem dati, de impiis superstitionibus, de barbara immanitate moriendo triumpharunt.

MAS, Aris, m. *Mâle, du sexe masculin*. USUS: Deos mares et feminas esse dicitis.

MASCŪLUS, a, um, *Masculin; mâle, viril*. SYN. Virilis, fortis. PHRAS. Prolem masculam habuit, *il ne laissa que des fils*. Virilis stirps e matrimonio fuit; virilem sexum reliquit.

MASSA, æ, f. *Pâte, masse, gâteau*. Auri, ferri, picis, farinæ massa.

MÄTER, tris, f. *Mère*. SYN. Parens, genitrix. EPITH. Cæca, conscelerata, egregia, gravis, præclara, infesta, libera, magna, misera lamentansque et abjecta, plena pietatis, victrix, optima. USUS: Sapientia mater omnium

bonarum artium. Matris terræ sinus et gremium.

MĀTERFĀMĪLIAS, matrisfamilias, f. *Mère de famille*. USUS: Matremfamilias secus, quam matronarum sanctitas postulat, nominamus.

MĀTERĪA, æ, et Materies, æ, f. *Matière dont une chose se compose; sujet*. SYN. Res, ex qua fit aliquid; apparatus, argumentum. PHRAS. 1. *Materia scribendi non deest, je ne manque pas de sujets de vous écrire*. Semper est aliquod epistolæ argumentum; copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res, ad scribendum potest; silva se mihi rerum ad scribendum objicit; materiem scribendi amplam dat, præbet dies quælibet. USUS: 1. Plato ex materia in se omnia recipientem esse mundum factum censet. 2. Lignorum, lapidum, etc. apparatus, *matériaux*. Materiam comportare milites jubet. Ex insula materiam, calcem advexere. 3. Id, de quo agunt artes, leges, etc., *matière d'un art, sujet, thème*. Materia artis est, in qua ars versatur. Quid illum odisset, segetem et materiem gloriæ suæ? Scribendi materies. Deformitas corporum apta ad jocandum materies. 4. Facultas, *ressources*. Opes libidini materiem dant, præbent. Moderatius subtrahit, adimit materiam furori. Cf. Occasio.

MĀTERĪĀRIUS, a, um, *Celui qui travaille le bois, charpentier*. SYN. Faber.

MĀTERĪĀTUS, a, um, *Qui a une charpente*. SYN. Quod ex materia constat. USUS: Domus male materiata, *maison qui pèche par la charpente*.

MĀTERĪOR, aris, aius sum, ari, d. *Aller couper des bois*. SYN. Lignor. USUS: Eodem tempore et materiari et frumentari necesse erat.

MĀTERNUS, a, um, *De mère, maternel*. USUS: Nomen maternum amantem et indulgentius.

MĀTERTERA, æ, f. *Sœur de la mère, tante maternelle*. SYN. Matris soror.

MĀTHĒMĀTICUS, a, um, *Relatif aux mathématiques, mathématique*. EPITH. Magnus, sapiens, sempiternus. USUS: Mathematicæ artes, scientiæ. Pulvis Mathematicorum eruditus, *poussière savante, sable sur lequel les mathématiciens traçent des figures à l'aide d'une baguette nommée radius*. Mathematici magna in obscuritate rerum, et recondita in arte, in arte multiplici subtilique versantur.

MĀTRICĪDA, æ, gen. com. *Meurtrier de sa mère*. SYN. Qui matrem occidit, parricida. EPITH. Certissimus, crudelissimus, impius.

MĀTRICĪDIUM, ii, n. *Meurtre d'une mère*. USUS: Matricidii accusatur Orestes.

MATRĪMŌNIUM, ii, n. *Mariage*. SYN.

Conjugium, connubium. EPITH. Dotale, stabile et certum. PHRAS. 1. *Matrimonium inire, contracter mariage (en parl. d'une femme)*. Contrahere, inire matrimonium; nuptias facere; nuptiis jungi; inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam, dissolvendam; ad rem uxoris animum adungere; tori consortem accipere; uxorem ducere; in sanctum connubii fœdus, et indissolubilem vitæ torique societatem convenire; in matrimonium ducere; matrimonio, conjugio se alicui devincire; matrimonio aliquam sibi conjungere; matrimonii fœdere, vinculis conjungi. 2. In matrimonio habere conjugem, *avoir pour femme*. Habere conjugem, matrimonii fœdere junctam; vinculis socialibus sibi junctam; vivere cum aliqua in matrimonio, conjugio; nuptiis junctam, conjunctam habere tori sociam et consortem. 3. *Ad secundum matrimonium transire, convoler à de secondes nocces*. Ad alteras nuptias procedere; ad secundos thalamos procedere. Conjugio secundo se devincire. 4. *Copulare matrimonium, faire, bénir un mariage* Nuptias solemnem precatione conjungere; matrimonio sponso conjungere, copulare; indissolubili fœdere sponso copulare; nuptiarum pompam sacris ceremoniis augustiorem reddere. USUS: Collocare aliquam in matrimonium. Aliquam in matrimonio habere. Cf. Loco, Nubo.

MĀTRĪMUS, a, um, *Qui a encore sa mère*. USUS: Puer matrimus.

MĀTRŌNA, æ, f. *Femme mariée, femme honorable*. SYN. Materfamilias, mulier, uxor. EPITH. Opulenta, optimates. USUS: Matronarum dignitas et sanctitas.

MĀTRŌNALIS, e, gen. com. *Qui convient à une femme mariée, à une mère de famille*. USUS: Matronalis gravitas, pudor, decus.

MĀTŪRĀTIO, ōnis, f. *Célérité, précipitation*. SYN. Festinatio, properatio.

MĀTŪRĒ, *De bonne heure, vite, à la hâte*. SYN. Cito, celeriter, temporis, sine mora, tempestive. USUS: Eo, quo intendit, mature pervenit.

MĀTŪRESCO, is, ere, n. *Devenir mûr, mûrir*. SYN. Perficior, absolvor. PHRAS. *Fruages mûrescunt, les moissons mûrissent*. Maturitatem assequuntur; arborum fructus jam mitescunt; maturitatem suam propediem habebunt; prope maturitatem sunt; ad maturitatem perveniunt.

MĀTŪRITAS, atis, f. *Maturité*. SYN. Tempestivitas, tempus maturum. EPITH. Prima dicendi, tanta. USUS: Hæc studia in adolescentia tanquam in herba significant, quæ virtutis maturitas, et quantæ fruges industriæ sint futuræ. Canescit jam tua eloquentia, et quamdam maturitatem est assecuta.

Ejus rei maturitas nondum venit. Videtur id jam perfectum, et maturitatem habere suam. Usus maturitatem dat, affert.

MĀTŪRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Mārir; accélérer, hâter*. SYN. Maturitatem affero; accelero, propero. USUS: Maturare mortem alicui. Quæso, matures venire.

MĀTŪRUS, a, um, *Māir*. SYN. Coctus, tempestivus, mitis.) *Præcox, immaturus*. USUS: Poma matura et cocta decidunt. *Ætas matura*. Maturus orator. Vitæ satiætas maturum affert mortis tempus.

MĀTŪTĪNUS, a, um, *Du matin, qui a lieu le matin*.) *Vespertinus*. USUS: Matutina tempora lectione consumo.

MAXILLA, æ, f. *Mâchoire*. SYN. Mala.

MAXIMĒ, *Au plus haut degré, le plus possible*. SYN. Summe, potissimum, magnopere. USUS: 1. Ut quisque maxime indigus, ita ope dignissimus. Tam sum amicus reipublice, quam qui maxime. Domus celebratur, ut cum maxime. 2. *Præsertim, cum primis, surtout, beaucoup*. Eos amo maxime, qui, etc. Eo maxime te amo, quod, etc.

MAXIMŌPERE, superl. a magnopere. SYN. Summopere, maxime, potissimum. USUS: A te maximopere peto, *je vous demande avec les plus vives instances*.

MAXIMUS, a, um, superl. a Magnus, *Très grand*. SYN. Amplissimus, summus, singularis, ingens, incredibilis, divinus, immortalis. PHRAS. Maximum habet luxum, *son luxe est extraordinaire*. Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse; nihil ut addi ad tantas opum effusiones posse videatur; ut eum ne tota quidem patrimonium capere, sustinere, aut explere possint.

MEĀTŪS, ūs, m. *Passage, marche, cours*. USUS: Solis cursus et meatus.

MĒCUM, *Avec moi*. USUS: Mecumsum; mecum vivo.

MĒDĒOR, eris, eri, d. n. *Guérir, apporter du remède*. SYN. Sano, curationem adhibeo, medicinam affero, facio, adhibeo; remedium affero, adhibeo. ADV. Facile. PHRAS. 1. Temporis longitudo malis medetur, *le temps guérit tous les maux*. Quæ nobis a fortuna infliguntur vulnera, levantur, sanantur vetustate; vis doloris temporis mora languescit; detrahit de dolore dies, aut etiam penitus tollit et extinguit. Quovis malo affectis, laborantibus medicinam dies affert. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi alte in animo insitum evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortune recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat. 2. Medendum est huic malo, *il faut remédier à ce mal*. Occurrendum est huic malo; remedium dandum est huic

malo; præsidia comparanda sunt ad istos casus; comparanda, querenda sunt remedia huic malo; faciendo medicina malo est; curatio diligens adhibenda. USUS: Afflicta reipublice, capiti, oculis mederi; mederi ægris.

MĒDIĀSTĪNUS, i, m. *Esclave du plus bas étage*. SYN. Mancipium villissimum.

MĒDICĀMEN, inis, n, *Médicament, médecine*. SYN. Medicamentum. EPITH. Violentum.

MĒDICĀMENTUM, i, n, *Médicament, remède*. SYN. Medicamen, medicina, remedium. EPITH. Multa, salutaria, violenta. USUS: Medicamentis delibutus. Medicamentis malum abigere. Fucata candoris medicamenta. Medicamentum dare ad aquam intercutem. Cf. Remedium.

MĒDICĪNA, æ, f. *Médecine, remède*. SYN. Medicamentum, remedium, ars medendi. EPITH. Consularis, animi grata et multis probata, pluribus suspecta et invisa, imbecillior, major, perpetua; tarda sed magna, tempestiva. PHRAS. (Medicina operatur, VULG.), *la remède produit son effet*. Medicina venis concipitur; in venas diffundit se medicamentum, sic, ut sensim toto corpore ejus salubritas percipiat. USUS: 1. Facere, afferre medicinam alicui. Accipere, sumere medicinam. Nulla tot incommodis medicina reperietur. 2. *Ars medendi, art de guérir*. Medicinam exercere, facere. Cf. Remedium.

MĒDICŌR, aris, atus sum, ari, d. *Trailer, guérir*. SYN. Medeor.

MĒDICUS, i, m. *Médecin*. SYN. Medicinæ peritus, medicinæ cognitione clarus; medicinam professor. EPITH. Callidus, jam incognitus et sæpe victor, diligens, ignobilis, index, nobilissimus, optimus, studiosior, suavis, summus. USUS: Ad morbos difficillimos nobilissimus medicus queritur. Medicum adhibere; medico uti. Medico honos habendus. Medico non solum morbus, sed consuetudo valentis et natura corporis cognoscenda. Medici ex quibusdam signis et advenientes, et crescentes morbos intelligunt.

MĒDIĒTAS, atis, f. *Le milieu*. SYN. Media pars, medium. USUS: Bina media, vix enim audeo dicere medietates.

MĒDIMNUM, i, n. *Miliumne, mesure grecque qui contenait 6 modii romani*. USUS: Quod jugera sunt sata, totidem medimna decumæ debentur.

MĒDIŌCRIS, e, gen. com. *Médiocre*. SYN. Nonnullus, modicus. USUS: Ingenio, prudentia est mediocri. Mediocris est in dicendo.

MĒDIŌCRITAS, atis, f. *Juste milieu, terme moyen, modération*. SYN. Modus, nec parum nec nimium. EPITH. Inhabilis. USUS: Virtutes omnes mediocritate quadam esse moderatas constat. Mediocris dicendi. Certus

est villarum modus, et ad mediocritatem revocandus.

MEDIOCRITER, *Métiocrement.* SYN. Modice. USUS: Injuriis mediocriter ferre. Possum mediocriter lacessitus leviter repungere. Mediocriter a natura instructus, angustius etiam a labore et disciplina.

MEDITERRÆNEUS, a, um, *Qui habite l'intérieur des terres, éloigné de la mer.* USUS: Mediterranei mare esse non credunt. Enna mediterranea est maxime.

MEDITATĒ, *De propos délibéré.* USUS: Rem perquam meditare tenes, vous connaissez la chose à merveille.

MEDITATIO, ōnis, f. *Action de méditer, de réfléchir, projeter.* SYN. Commentatio, exercitatio. EPITH. Multa, stulta, quotidiana, pia. USUS: Multi naturæ vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt.

MEDITOR, aris, atus sum, ari, d. *Méditer, réfléchir, examiner.* SYN. Attente cogito, commentor, contemplan. ADV. Maxime, multo ante. PHRAS. Semper cœlestia meditatur, il médite sans cesse les choses célestes. In perpetua rerum cœlestium meditatione versatur; animus in rerum cœlestium contemplatione defixum habet; semper aliquid de rebus cœlestibus cogitat, secum volvit; in res cœlestes fere semper animus intendit; tempus omne in acerrima atque attentissima rerum cœlestium meditatione ponit; cœlestium rerum spectator et contemplator est assiduus; consideratione ac contemplatione rerum cœlestium animus pascit, oblectat; mentem cogitationemque per omnes cœlestium rerum species circumducit. Cf. Cogito. USUS: Accusationem meditatur. Quæ in foro agenda sunt, exercitatione quasi ludicra perdisco et meditator. Nihil fecit non diu ante meditatam. Meditatus ad dicendum accesseram. Accurata et meditata commentatio. Meditatum scelus. Cf. Cogito, Cogitatio.

MEDIUS, a, um, *Qui est au milieu, intermédiaire.* SYN. Interjectus inter duos, dimidiatus, intermedius. PHRAS. Mediam viam amplecti in re quaplam, en toutes choses, suivre toujours une voie intermédiaire, c.-à-d., n'aller jamais aux extrêmes. Mediam consequi consilii viam; media via consilium capere; mediis consiliis stare; consilio neutri parti acerbo rem expedire. USUS: Oratio vel oriens, vel media, vel cadens. In medio jure civili versari. Qui se medium esse vult, in patria manet, qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte vindicat, celui qui veut demeurer neutre, etc. In mediam turbam se injectit. Interjectus inter duas ætates mediusque. Inter bellum et pacem nihil est medium. In mediam dimicationem se offerre. De medio tollere, removere, recedere. Res est in medio posita. Res de medio sumptæ, choses communes, vulgaires.

MEDIUSFIDIUS, (*pro me dius Fidius*, subauditur *juvet*). Jurandi formula apud veteres, *Certes (m. d. m. que le Dieu Fidius me soit en aide).*

MEDULLA, æ, f. *Molle.* SYN. TRANSL. Intimus animus. USUS: Venis et inedullis insidet malum. In medullis inhiit et visceribus hæret.

MEL, mellis, n. *Miel.* RAD. ab *μῆλ*. Villa abundat lacte, caseo, melle. Sermo melle dulcior.

MELANCHOLIA, æ, f. *Mélancolie, humeur noire.* SYN. Atra bilis. USUS: Quem nos furorem, Græci melancholiam vocant, quasi atra solum bile mens moveatur.

MELANCHOLICUS, a, um, *Mélancolique.* SYN. Natura tristi et recondita; ingenua affectus tristitia; indole, ingenio subtristi. USUS: Aristoteles ait, omnes ingeniosos melancholicos esse, ut ego me tardiorum esse, moleste non feram, *Aristote dit que la mélancolie est le partage des grands génies; c'est ce qui me console de ma lenteur.*

MELIOR, us, gen. com. compar. adj. Bonus, *Meilleur.* SYN. Potior, commodior, præstabiliior. (Deterior. PHRAS. Nemo doctus quemquam se meliorem arbitrat, tout savant pense qu'il n'a point de supérieur. Neminem se potiorum ducit; aliis se præfert omnibus; superiorem se cæteris, nemini inferiorem se existimat doctus. Doctus præcipuum putat suam esse doctrinam, nec communem ulli; doctrina se omnibus præcellere, præstare, antecellere, certissimum habet; doctrinam suam longe anteponeit cæterorum scientiis. Cf. Potior. USUS: Res meliori in loco est. Incipit res melius ire, quam putaram.

MELIUS, *Mieux.* SYN. Commodius, satius, potius, præstabilius. PHRAS. Melius habet civitas ejus opera, la ville s'est élevée par ses soins. Species est adeo reviviscentis reipublicæ; surrexit ejus opera ex intolerabili statu respublica; fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur; ad sanitatem revertitur civitas; auctoritate ejus et opera emergit tandem civitas, et in tolerabili statu consistit; lux quædam affulgere videtur civitatis rebus; melius jam res civitatis ire incipit; correxit urbem ejus industria, et affectis partibus medicinam attulit; rempublicam velut in sedes ac statum suum revocavit; in antiquum statum restituit; urbem consilio recreavit, perditamque ac afflictam erexit; reperta demum ejus opera est medicina tot incommodos civitatis; rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inque veterem dignitatem rempublicam vindicavit ejus industria; convalescere ac sanari, reviviscere ac recreari postliminio civitas ejus opera videtur. Cf. Emendo, Corrigo. USUS: Philosophia et ad melius vivendum, et ad commodius dissendendum vim habet maximam.

MĒLIUSCŪLĒ, *Un peu mieux*. SYN. Aliquanto melius. USUS: Cum meliuscule tibi erit, fac ad nos quamprimum redeas.

MELLĀRIUS, a, um, *De miel*. USUS: Mellaria cella.

MELLITUS, a, um, *De miel, doux comme le miel*. SYN. Suavis, jucundus. USUS: Mellitus puer.

MĒLOS, indecl. *Ton doux, agréable*. SYN. Cantus. USUS: Dulce melos.

MEMBRĀNA, æ, f. *Peau, enveloppe; parchemin*. EPITH. Tenuissima, pellucida. USUS: Natura oculos membranis tenuissimis sepsit.

MEMBRUM, i, n. *Membre*. Pars corporis. TRANS. Altarum quoque rerum. SYN. Artus. EPITH. Proximum, turbidum, turgidum, tumidum. Membra commutabilia, humana, imbecilla, minutiora, reliqua, tenuissima. USUS: Membrorum alia videntur a natura donata ad usum, alia ad ornatum. Partes et membra Philosophiæ.

MEMINI, isse, n. *Se souvenir*. SYN. Memoria teneo, memoria repeto, commemini, recordor, reminiscor, commemoro. (Obliviscor. ADV. Diligentissime, grate, jucunde, melius, omnino, probe, recte, suaviter. PHRAS. 1. Semper tui meminero, *je me souviendrai toujours de vous*. Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria mea penitus insedisti; semper in memoria hærebis; erit infixæ menti meæ tua imago; complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas grata semper memoria persequar; memoriam tui in me officii colam benevolentia sempiterna. Cf. Obliviscor, Memoria. 2. Memini eorum quæ dixeras, *je me souviens de ce que vous avez dit*. In memoria habeo; in memoria sunt; memoria teneo; memoriæ infixæ sunt; hærent, insident in memoria; memoria repeto, complector ea, quæ dixeras. USUS: Memini, nec obliviscar noctis illius. Memini mandata tua.

MĒMOR, ðris, omn. gen. *Qui se souvient*. SYN. (Qui non obliviscitur. USUS: Memore in bene meritis animum præstare. Cf. Memoria.

MĒMORĀBILIS, e, gen. com. *Digne de mémoire, mémorable, glorieux*. SYN. Memorandus, memoria dignus, commemorabilis, dignus memoratu, ad memoriam insignis. ADV. Maxime. PHRAS. Memorabile facinus, *action fameuse, remarquable*. Facinus, cuius memoriam posteritas alet; quod vivet in omnium pectoribus; cuius memoriam nulla dies obscurabit; cuius memoria apud posteros nunquam morietur; facinus ad memoriam posteritatis insigne, commendandum hominum memoriæ sempiternæ, celebrandum memoria seculorum omnium, prædicandum posteris, omnis posteritatis memoria dignissimum; facinus,

quo annalium memoria nullum conspectius. USUS: Memorabilis et divina virtus. Res a te gesta memorabilis, et pene celestis. Cf. Clarus.

MĒMŌRIA, æ, f. *Mémoire, souvenir*. SYN. Facultas animæ rerum perceptarum custos; recordatio, monumentum. EPITH. Acris, acerbæ, æqualis, æterna, altior, bona, brevis, clara, custos rerum, digna, divina, diuturna, excellens, fidelis, grata, germana, hebes, immortalis, infinita, non ingrata, insignis, mira, jucunda, naturalis, nimia, præsens, publica, recens, singularis, suavis, superior, tanta, thesaurus omnium, vetus, viva, ingratiissima, ultima pueritiæ. PHRAS. 1. Ab hominum memoria nemo illi similis erat, *jamais, de mémoire d'homme, on ne rencontre un homme semblable à lui*. Vir post hominum memoriam; post natos homines; post genus hominum natum rerum gestarum gloria maximus. 2. Memoriam sibi immortalem comparavit, *il s'est acquis un renom immortel*. Eo facto immortalitatem sibi donavit; nomen suum ad immortalitatem consecravit; ab oblivionis injuria nomen suum vindicavit; memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit; memoriam sui reliquit immortalem. Cf. Fama, Gloria. 3. Memoriam tanti viri litteris consignavit, *il consigna par écrit le souvenir d'un si grand homme*. Res tanti viri posteritatis memoriæ tradidit, prodidit, consecravit; res tanti viri ad memoriam posteritatis propagavit; litteris firmavit; immortalitati, scriptis ac monumentis mandavit, commendavit. 4. Est adhuc in memoria factum hominis improbum, *je me souviens encore de sa mauvaise action*. Memoriam facti improbissimi etiamnum servo, conservo, usurpo, teneo; hæret etiamnum in memoria factum improbum; memoria teneo, retineo facti improbitatem; memoriam improbissimi facti nondum deposui, abjeci; nondum abolevit, excidit facti improbissimi memoria; non delapsus est e memoria factum improbum. Cf. Obliviscor. 5. Juvat interdum tempora superiora in memoriam revocare, *il est parfois utile de se souvenir des siècles passés*. Juvat, superiorum temporum memoriam commemorando renovare; superiorum temporum res gestas recognoscere; memoria repetere; excitare antiquitatis memoriam, mentem ad antiqua revocare; animum ad vetera referre; antiquitatis speciem representare animis; superiorum temporum memoriam refricare, redintegrare; in memoriam reducere. 6. In memoriam sæpe venit ætatis primæ petulantia, *je me rappelle souvent les étourderies de ma jeunesse*. In mentem venit mihi petulantia adolescentiæ meæ; in memoriam redeo ætatis primæ petulantissimæ exactæ; in memoriam nunc demum regressior adolescentiæ per summam petulantiam exactæ. Versatur mihi in mente cum acerbæ recordatione ætatis primæ petulantia; subit

persæpe animum ætatis primæ memoria in jocum et petulantiam effusæ. 7 Memoria es bona, *vous avez une bonne mémoire*. Fidelis memoria, præsentis, non vulgari, singulari, incredibili, tenacissima; memoria mitum quantum vales; memoria præstas, excellis; eximia in te est vis memoriæ; memoria tenes, quæcumque legis vel audis; nihil e memoria effluit. 8. Memoria est imbecilla, *il a une mémoire ingrate*. Fallit hominem sæpe memoria; memoria vacillat; memoria illi haud satis constat; memoria homini segnissimè admodum est et lenta; memoria offendit sæpius; fluxa homini memoria est et infida; memoria labat interdum; facile e memoria, quæ dixerit vel audierit, homini excidunt, effluunt, elabuntur. Cf. Obliviosus. USUS: Bella nostra et patrum memoria gesta. Memoriæ studere, *cultiver, exercer la mémoire*. Memoriæ remittere, *négliger de cultiver la mémoire*. Memoria aliquid comprehendere, et complecti. In memoria habere aliquid. In memoria res est, hæret, insidet. Memoria aliquid repetere. In memoriæ redire. Memoriæ beneficii obscurare, abstergere, deleere. Memoria aliquid deponere. In memoriæ redire, revocare alteri. Fortium virorum memoriæ honore prosequi, amplissimis monumentis consecrare.

MÉMORITER, *De mémoire, par cœur*. SYN. E memoria, sine scripto. PHRAS. 1. Memoriter didicisti, *il a appris par cœur*. Memoriæ mandavit; edidicisti; memoria complexus est; memoria comprehendit; memoriter complexus est. 2. Memoriter dicere, *reciter de mémoire*. Ex memoriæ recitare, proferre, exponere, reddere, pronuntiare. USUS: Memoriter pronuntiavit.

MÉMORO, as, avi, atum, are, a. *Rapporter qq chose à qqn; raconter*. SYN. Commemorare, narro, refero. ADV. Nimis obscure. USUS: Clarorum virorum laudes memorare. Cf. Loquor, Mentio, Narro.

MENDACIUM, ii, n. *Mensonge, fiction*. Falsitas, orationis vanitas. EPITH. Magnum atque impudens, modestum et non infacetum, honestum ac misericors, crassum, perniciosum, officiosum, jocosum, turpissimum, infestum, splendidum, triumphale. USUS: Improbi hominis est mendacio fallere, mendacium dicere. Sermonem mendaciis aspergere. Cf. Mentior.

MENDAX, acis, omni. gen. *Menteur; mensonger*. SYN. Vanus, fraudulentus. (V. V. rax. PHRAS. Homo mendax est, *c'est un menteur*. Ex fraude et mendacio constare totus videtur; ex fraude et mendacio compositus, qui omnia mendacianculis aspergit; qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur; qui insignem orationis vanitatem adhibet; qui compositus ad fraudem mendaciis semper est instructus; qui mendacia struit alia ex aliis; qui mera fundit mendacia. USUS:

Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus.

MENDICITAS, atis, f. *Mendicité, pauvreté*. SYN. Paupertas, inopia. EPITH. Aviditati conjuncta, summa. USUS: Ad mendicitatem redigi. In summa mendicitate esse, vivere. Mendicitatem perpeti. E mendicitate emergere. Cf. Paupertas, Inopia.

MENDICO, as, avi, atum, are, a. *Mendier*. SYN. Vitæ alimenta ostiatim quero; stipem peto, colligo; precario victum conquire, corrogo.

MENDICULUS, i, m. *Mendiant*. USUS: Exercitus e mendiculis rusticis collectus.

MENDICUS, i, m. *Mendiant*. SYN. Pauper, qui pedem in suo ponere non potest. Cui res ad mantam rediit, qui manum ad stipem porrigit; qui in summa mendicitate est, vivit. EPITH. Beatus, dives, sapiens. USUS: 1. Si paupertas malum est, nemo mendicus beatus. 2. Adjective, *pauvre, mendicant*. Hoc genus forense exiguum est, et mendicum. Cf. Pauper.

MENDOSÈ, *D'une manière defectueuse, incorrecte*. USUS: Libri mendose et vitiose scripti.

MENDOSUS, a, um, *Plein de fautes, incorrect*. SYN. Vitiosus. USUS: Historia mendosa, in qua pars aliqua deest.

MENDUM, i, n. *Défaut, faute*. SYN. Vitium, erratum libri, etc. EPITH. Magnum. USUS: Mendum lituræ corrigere. Mendatollere.

MENS, entis, f. *Esprit, raison, intelligence*. SYN. Ratio, princeps animi pars, intelligentia. EPITH. Acrior, humilis, consecretata, constans, divina, domestica, civilis, effrenata, præcepta, firma, fons sensuum, humana, impia, imbecilla, incredibilis, infinita, integra, intenta, liberalis, provida, sagax, præstans, tranquilla, vegeta, demens, improvida, nefaria, singularis, sancta, tarda. PHRAS. 1. Mente motus, *privé de raison, insensé*. Mentis errore affectus est; a mente discessit; mente captus est; emota mente est; de mente dejectus; de stata mentis deturbatus; a mente desertus est; mentis inops est; mente non consistit. Cf. Insania. 2. DEUS tibi hanc mentem indidit, *c'est DIEU qui vous a donné cette pensée*. DEUS tibi hanc mentem dedit, injectit, indidit; in eam mentem te impulit; a DEO factum est, eam ut mentem susciperes; eo ut mentem appelleres; consilii hujus dux auctorque DEUS fuit. 3. Ab hoc consilio mentem nemo avertet, *personne ne pourra me détourner de ce projet*. Nemo me ab hac mente deducet, advocabit; nemo mentem meam flectet, mutabit; ab hac mente nullius suasu aut consilio defectum, desistem. Cf. Consilium. USUS: 1. Mente tota, omnique animi impetu in rem incumbere. 2. Consilium, sententia, propositum, intention, projet, dessein. Dii tibi illum mentem injecere. Ab hac

mente nihil me deducet. 3. *Mēmoria, souvenir.* Venit mihi in mentem illius temporis.

MENSA, æ, f. *Table.* EPITH. Argentea, exstructa, hospitalis, maxima, publica; sancta, sana, secunda, extrema, sollemnis. USUS: Mensam exquisitissimis epulis exstruere, ornare, construere, *couvrir, charger une table des mets les plus succulents.* Mensæ accumbere, accubare, *être couché à table.* Mensam tollere, remove. Secundam mensam apponere. Cibus mensæ inferre. Manum in mensam porrigere. De mensa aliquid alteri mittere. Mensarum assecia, *parasite.* Quæ ad mensam quotidianam atque epulationem pertinent. C. Convivium.

MENSÂRIUS, ii, n. *Banquier, changeur.* SYN. Argentarius, trapezita, qui argentariam facit. USUS: Mensarii a dispensatione pecuniæ appellantur, q. Rei nummariae publicæ curatores.

MENSIO, onis, f. *Action de mesurer, mesurage.* SYN. Dimensio.

MENSIS, is, m. *Mois.* USUS: Mensis, quando luna solem lustrati suo cursu consecuta est. Lunæ cursus, quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur.

MENSTRUUS, a, um, *Mensuel, qui revient tous les mois, ou qui dure un mois.* SYN. Quod mensem unum durat, et singulis mensibus fit. USUS: Menstrua cibaria. Menstruum spatium. Solis lustrationem luna menstruo spatio complet.

MENSURA, æ, f. *Mesure.* SYN. Modus. EPITH. Cumulator, evidens, major. USUS: Quæ acceperis utenda, majore, si possis, mensura reddito. Cumulatore mensura uti.

MENTHA, æ, f. *Menthe.* Herba.

MENTIO, onis, f. *Mention, action de mentionner, de rappeler.* SYN. Sermo, commemoratio. EPITH. Fatua, honorifica, indigna. PHRAS. Mentio de illa re nulla fuit, *on ne fit aucune mention de cela.* Intermissa rei mentio; mentio ejus rei in perpetuum finita videbatur; nemo mentionem ea de re fecit; altum ab omnibus ea de re silentium fuit; nemo verbum iniecit ea de re; mentionem ejus rei nemo intulit; nec memoria ejus rei cuiquam præstium fuit; in oblivione jacuit ea res; nec quisquam ea de re meminit; nulla de re ferebatur mentio; nulla tum agitata est ejus rei mentio. USUS: Mentionem facere Cæsar, de Cæsare. Mentio illata est; intermissa est. Casu incidi in eam mentionem.

MENTIOR, iris, itus sum, iri, d. *Mentir.* SYN. Ementior, mendacium dico, orationis vanitatem adhibeo, temporis causa fingo, vera falsis involvo, rumoribus affingo, mendacia stuo, mendacii religione me obstringo. PHRAS. Mentiris quidquid loqueris, *tout ce que vous dites est faux, toutes vos assertions sont*

des mensonges. Quidquid loqueris, a vero abest longissime; alienum a veritate est; abhorret a veritate. Quidquid loqueris, mendacii aspergis. Mera fundis mendacia; falsa est omnis oratio tua. Quidquid loqueris, falso loqueris. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nullum non modo verum, sed ne verisimile quidem dictum exstat in longissima oratione tua; omnia veritati adversantur. Cf. Mendax. USUS: Mentiri in aliqua re, de aliqua.

MENTUM, i, n. *Menton.* Pars subjecta ori. EPITH. Paulo attritius. USUS: Mentum in dicendo intorquere. Sinistra mentum sublevare.

MERÂCUS, a, u, n. *Pur, sans mélange.* SYN. Merus. USUS: Vinum meracius sumere.

MERCÂTOR, oris, m. *Marchand, commerçant.* SYN. Negotiator, qui mercaturam facit. EPITH. Callidus, peritus. USUS: Sordidi putandi sunt, qui mercantur a mercatoribus, ut statim vendant.

MERCÂTŪRA, æ, f. *Commerce de marchandises, négoce.* SYN. Negotatio, nundinatio. EPITH. Æqua, certa, iniqua, magna, parva, pauca, publica, fucosa, fallax. PHRAS. Mercaturam exercet ille *fait le négoce, le commerce.* Mercaturam facit; mercatus faciens rem querit; mercaturæ operam dat. USUS: Ad gymnasium tanquam ad mercaturam bonarum artium profectus.

MERCÂTŪS, ūs, m. *Commerce, marché.* SYN. Nundinæ, emporium. EPITH. Domesticus, tantus, turpissimus. USUS: Domi suæ turpissimo mercatu omnia habet venalia. Mercatum instituere, edicere.

MERCENÂRIUS, a, um, *Qui fait qq. ch. pour une récompense ou pour un salaire.* Subst. *Journalier, mercenaire.* SYN. Conducit cum mercede, operarius, qui manuum mercede inopiam tolerat. (Gratuitus. USUS: Liberalitas mercenaria non est. Illiberales et sordidi quæstus mercenariorum, quorum opera, non artes emuntur. Cf. Merces.

MERCES, edis, f. *Salaire, récompense, gain.* RAD. a Merco. SYN. Pensio, præmium, pretium, fructus. EPITH. Æqua, iniqua, magna, parva, pauca, publica. PHRAS. 1. Nihil agit sine mercede, *il ne fait rien sans argent.* Nonnisi mercedula adductus, evocatus, quidquam officii præstat; venalis illius opera est, non liberalis; mercede agit, quidquid agit; cessat opera ejus sine manupretio. 2. Magnam mercedem petit, *il demande une grande récompense.* Magnum suæ arti pretium statuit; magnum operæ suæ pretium petit, exigit; laboris præmium non exiguum petit. 3. Mercedem tuam accipies, *vous recevez votre récompense.* Laboris præmia feres, capies large, cumulateque; exstabit operæ tuæ merces sane cumulata; dabitur merces operæ,

persolvitur; pretium feres operæ tuæ; operæ pretium habebis; mercede donaberis promissa. **USUS**: Mercedem laborum constituere, promittere, proponere. Mercedem exigere, mercedem dare, tribuere, solvere, persolvere. Mercedem accipere, recipere. In loco mercedis numerare. Mercede docere.

MERCIMONIUM, *ii*, n. *Marchandise*. **SYN.** Merx.

MERCOR, aris, atus sum, aris, d. *Faire le commerce, trafiquer, acheter*. **SYN.** Nundinor, emo. **USUS**: Pretio aliquid mercari de aliquo. Cf. Emo.

MEREO, es, ūl, Itum, ere, a. et **MEREOR**, eris, Itussum, eri, d. *Mériter*. **SYN.** Commero, promereo. **ADV.** Male, melius. **PHRAS.** 1. Non mereor tantum, *je ne mérite pas autant*. Non id est meritum meum, ut, etc. Nullum exstat in te officii tanti meritum, ut, etc. Qui mererit tantum de te potui? Majus id est meritis in te meis. 2. Quid male de te merui? *De quelle faute me suis-je rendu coupable à votre égard?* Quid feci, quid commerui, quid peccavi? Quam in te culpam commerui? Quod crimen in te meum est? Cf. Delinquo, Pecco. **USUS**: 1. Diurna opera decem nummos meretur. Bene de aliquo, male, perniciosum merere. Pro eo, ac quisquis meretur, gratiam referre. 2. Milito, *servir à l'armée, être soldat*. Equo, pedibus merere, *servir dans la cavalerie, l'infanterie*. Bina stipendia in bello meruit, *il fit deux campagnes*. Cf. Meritum, Obligatus.

MERETRICIUS, a, um, *De courtisane*. **USUS**: Meretricia vita, quæstus, mores.

MERETRIX, icis, f. *Courtisane*. **SYN.** Scortum, lupa vulgato corpore, prostibulum, quæ corpore quæstum facit; quæ pudicitiam in propatulo habet; quæ venalem habet cum forma pudicitiam; quæ copiam sui corporis facit omnibus; mulier prostituti pudoris; promortui pudoris; prostituti corporis. **EPITH.** Publica. **PHRAS.** *Meretrices conversæ sunt, ces courtisanes se sont converties*. A meretricio quæstu sunt abductæ; e cœno libidinis extractæ; e cœno turpitudinis emeruerunt; ad vitæ honestatem sunt traductæ; ad amorem pudicitie sunt revocatæ; a flagitiosa consuetudine sunt abstractæ; vitam turpem cum honesta mutarunt. Multæ, quæ corpus vulgare ante, ad frugem redierunt; ad bonam mentem sunt reductæ; e vago concubitu se ejecerunt; a turpi quæstu deserta nequitia ad bonam frugem se receperunt. Cf. Convertio.

MERGO, ia, mersi, mersum, ere, a. *Plonger dans l'eau, submerger*. **SYN.** Demergo, submergo; haurio. *(Emergo. PHRAS. Mersus est aqua, il fut englouti dans l'eau. Voragibus submersus perit; in præruptum gurgitem haustus est; haustus est fluctibus; in profluentem mersus statim ad ima fereba-*

tur, ima petiit, ad ima delatus est; in aquam mersum, in mare excussum, præcipientem gurgites hauserunt; infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. USUS: Quæ se in mari mergunt et emergunt. Mergere in aquam. Mersa navis, et depressa omnes destituit.

MERIDIĀNUS, a, um, *De midi*. **SYN.** Tempus meridianum.

MERIDIĀTIO, ōnis, f. *Le repos de midi, la sieste*. **SYN.** Somnus meridianus. **USUS**: Nunc, valetudinis causa, quod non solebam, et lubricationes detraxi, et meridiationes addidi.

MERIDIES, ei, f. *Midi, le milieu du jour*. **SYN.** Tempus meridianum, diei tempus fervidissimum. **PHRAS.** Meridies erat, *il était midi*. Medium fere diei erat; prius sol meridie se inclinaverat; appetente jam meridie; prono, devexo jam in meridiem sole. Dies jam ad umbilicum erat. **USUS**: 1. Ante meridiem, post meridiem. Ambulatio antemeridiana, sessio pomeridiana. 2. *Australis mundi regio, le midi, le sud*. Sol ad meridiem devexus.

MÉRITO, *A bon droit*. **SYN.** Jure, optimo jure, non injuria, perinde ac debuit; haud secus, quam par erat; haud injuria; pro eo ac merebatur. *(Immerito. Cf. Jure.*

MÉRITORĪUS, a, um, *Qui produit un salaire, un gain; qui se loue*. **USUS**: Meritoria taberna, *garni, hôtel pour les gens de passage*. Meritorium vehiculum, *voiture de louage*.

MÉRITUM, i, n. *Mérite, bienfait*. **SYN.** Promeritum, beneficium. **EPITH.** Amplissimum, divinum, egregium, immortale, innumerable, magnum, perpetuum, præcipuum, singulare, summum, præstantissimum. **USUS**: Nullam tuorum meritorum partem non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tot tua exstant, constant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient. Nullis suffragantibus meritis consulatum est consecutus. Hoc meo merito peto. Ejus merito Pisonem amo.

MÉRITUS, a, um, *Mérite, juste*. **SYN.** Justus, debitus. **ADV.** Omnino, populariter, recte. **USUS**: Merita iracundia.

MÉRŪLA, æ, f. *Merle*. **USUS**: Merula fusca.

MÉRUS, a, um, *Pur, simple*. **SYN.** Purus, liquidus. **USUS**: Mera monstra nuntiat. Merum bellum loquitur, *il ne parle que guerre*. Mera nugæ. Merus veterator, purus sycophanta est.

MERX, mercis, f. *Marchandise*. **SYN.** Res venalis. **USUS**: In eam insulam omnes cum mercibus et oneribus commeant. Proba merx facile emptorem reperit.

MESSIS, ia, f. *Moisson*. **USUS**: Messis eo anno nulla fuit. Messem facere.

MESSOR, ōris, m. *Moissonneur*. **USUS**: Messores videris imitari.

MESSŌRIUS, a, um, *De moisson, de moissonneur*. USUS : Corbis, falx messoria.

MĒTA, æ, f. *Cône, pyramide; borne, fin, limite*. SYN. Conus, terminus. USUS : Umbra terræ, quæ est meta noctis. Fama ejus paulum ad metas hæsit.

MĒTALLUM, i, n. *Métal*. EPITH. Perfectum. USUS : Metallum gignitur, torretur, uitur. Metallum factum, infectum, *métal travaillé, brut*.

MĒTĀTOR, oris, m. *Celui qui mesure, qui trace une enceinte*. USUS : Castrorum ante metator, nunc urbis, quam decempeđa divisit.

MĒTHŌDUS, i, f. *Méthode*. SYN. Via, ars, ratio.

MĒTIOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Dimetior, permittior, definio. norma *me* regula describo; pondero. PHRAS. Metiebatur hominem ex eo, *il mesurait cet homme à sa propre taille, c. d. d., d'après lui-même*. Animum hominis ex suo spectabat; suo illum metiebatur pede; exquirebat hominis indolem non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos; e suis moribus, non ejus vita hominem spectabat, metiebatur. USUS : Sua omnia voluptate metiri. Pecuniæ fructum utilitate metiri; non brevitate orationis, sed rerum magnitudine orator metiendus est. E sua natura ceteros metiri.

MĒTO, is, messui, messum, ere, a. *Moissonner*. SYN. Demeto, frumentum succido, deseco segetem, messum facio. USUS : Ut sementem feceris, ita metes. Serito beneficium, ut metere possis fructum.

MĒTOR, aris, atus sum, ari, d. *Mesurer, limiter, délimiter*. USUS : Castra metari, *tracer le camp, dresser le camp, camper*. Uno loco metari.

MĒTŪO, is, ūi, ere, a. et n. *Craindre, redouter*. SYN. Timeo, vereor, in metu sum, metum habeo.) Spero. ADV. Diligentius, magnopere, plane, valde. USUS : Non tam de vita sua, quam republica metuit. Cf. Metus; Timeo.

MĒTŪS, ūs, m. *Crainte, frayeur*. SYN. Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. EPITH. Amplior, communis, consularis, diurnus ac nocturnus, falsus atque inanis, finitimus, instinctus furore, magnus, non medicinis, novus, parvus, permanens, præcipuus, præsens, quotidianus, reliquus, subsequens, summus, tantus, temerarius, inanis. PHRAS. 1. Magnam ea res mihi metum incussit, *cette affaire m'a causé de grandes craintes*. Metum attulit, obtulit, iniecit, objecit, incussit; magnum me in metum adduxit; metu me affecit ingenti; non parvam formidinem iniecit; metu me exanimavit; percussit animum graviter ea res, et perculit. Cf. Terreo. 2. In metu eram, *je craignais, j'étais effrayé*. Ingens me incesserat metus; metu suspensus eram; metu

frangi, debilitari, exanimari me sentiebam; cedere animi vultu ipso timorem ex conscientia facinoris significante. 3. Sermo tuus mihi metum omnem sustulit, *vos paroles ont dissipé toutes mes frayeurs*. Metu me levavit; metu animum exoneravit; metum dēpsit; metu me solvit, liberavit; metu mihi levavit, ademit, depulit, abstersit; ex metu me exemit; metum amovit. 4. Metum omnem posui, *je ne crains plus du tout*. Metum omnem deposui; formidinem posui; metum abjeci, a metu respiravi. USUS : Metus est mali expectatio. Metum habere, *craindre, éprouver de la crainte et qqf. en inspirer*. Metu vacuum esse, *être exempt de crainte*. In metu esse, *être effrayé*. Unum in metu est, *je ne crains qu'une chose*. In metu aliquid ponere, *faire de qq chose un objet d'effroi*. In metu habeo Quintilem, *je redoute le mois de juillet*. Cf. Timeo, Terror.

MĒUS, a, um, Mon, mien, le mien. USUS : Nihil addo de meo.

MICO, as, cūi, are, n. *Se mouvoir rapidement, trembler, briller*. SYN. Vibro. USUS : 1. Venæ et arteriæ micant, *les veines et les artères ne cessent de battre*. 2. Digitis jacitis ludo, *jouer à la mourre*. Dignus est, quicum in tenebris mices. Est, cui tuto possis fideri, *on peut sans crainte jouer à la mourre avec lui, même durant la nuit; on peut s'en rapporter à lui*. (PROV.)

MIGRĀTIO, ōnis, f. *Migration, passage d'un lieu dans un autre*. SYN. Loci mutatio, discessus. EPITH. Multæ in alienum solum. USUS : Mors est quasi migratio, commutatioque vitæ.

MIGRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Passer d'un lieu dans un autre, s'en aller*. SYN. Alio ad habitandum eo, solum muto, verto.) (Maneo. PHRAS. Ex urbe migrat, *il quitte la ville*. In alia loca demigrat; urbe emigrat; aliud domicilium, alias sedes petit; hujus civitatis solum mutatione vertit, domicilium, solum mutat; alias sedes quærit; alio se confert, recipit; sedem omnium rerum et fortunarum suarum alibi collocat. USUS : 1. Migrare de vita. In cælum migrare. Hospitium alicui renuntiare, et alio migrare. 2. Negligo, transgredior, *transgresser, enfreindre*. Qui jus conservat, justus, qui migrat, injustus est. Cf. Abeo, Discedo.

MILES, Itis, m. *Soldat*. SYN. Bellator. EPITH. Ignavus, timidus, inexercitatus, prudens, veteranus, non legionarius, ne auxiliarius quidem, fortissimus, gloriosus, horridus, nocturnus. Milites acres, boni, crudelissimi, sanctissimi, firmi ad tuendum aliquid, optimi, paratissimi, fame et egestate perditii, egentes, permulti, veteres. PHRAS. 1. Milites conducere, *enrôler des soldats*. Milites scribere, facere, conquerire, legere; copias cogere; legiones scribere, conscribere, conficere; exercitum scribere, conscribere, cogere, colligere,

parare, comparare, conflare, facere, conficere. Legiones explorare, legionibus supplementa scribere. Delectum instituere, conficere, habere; delectu acerbo juventutem agitare; conquisitionem per agros habere. 2. Milites fieri, *devenir soldats*. Nomina dare in militiam; inter milites nomina dare, edere, profiteri; ad nomina danda praesto esse. 3. Milites dimittere, *congédier des soldats*. Milites sacramento solvere, exauclorare; exercitum dimittere. 4. Milites praecleari, *vétérans*. Durum in armis genus, longa militia efferati; omni disciplina militari eruditi; usu belli praesantes; magnorum exercituum animos gerentes; bello armisque unice facti; bello florentes ac impigri; militari indole feroces; egregia bello manus, cujus virtuti committi nihil non posset; flos roburque exercitus. 5. Miles egregius, *soldat illustre*. Incredibili virtute atque excitatione in armis est; magnum in re militari usum habet; summam scientiam rei militaris habet; vir praestans animi magnitudine, et rei militaris scientia; vir bello spectatissimus; disciplina militari nobilitatus; qui in re militari floret; in armis multum studii consumpsit; vetus miles, manu strenuus et per tot annos omnes militiae artes edoctus. USUS: Miles tiro, veteranus, auxiliarius, legionarius. Milites imperare. Milites conscribere. Milites a signis dimittere. Milites dilabuntur.

MILITÄRIS, e, gen. com. *De soldat, de guerre*. SYN. Bellicus, castrensis. USUS: Militaris labor, ratio. Res militaris. Militaris aetas eorum, qui arma ferre possunt.

MILITÄRITER, *A la manière des soldats, militairement*. SYN. More militari. USUS: Oratio militarilyter gravis.

MILITIA, æ, f. *État de soldat, service militaire, guerre*. SYN. Res militaris, bellum. EPITH. Communis, muliebris, plena sollicitudinis, prima, vetus, urbana. PHRAS. Militiam aequi, *se faire soldat, s'engager*. In militiam nomen dare; proficisci in militiae disciplinam; rei militari se dare; ad militiam animum adungere. USUS: Obligare aliquem militiae sacramento. Militiam subterfugere, detestare, *se soustraire à l'obligation du service militaire*.

MILITO, as, avi, atum, ate, n. *Être soldat, faire la guerre*. SYN. Mereio sub signis alicujus, stipendia facio, stipendia mereo. USUS: In Catonis exercitu juvenis militarat.

MILLE, *Mille*. USUS: Quid illa fortissimum virorum millia.

MILLĒSIMUS, a, um, *Millième*. USUS: Millesima pars.

MILLIARE, is, et **MILLIÄRIUM**, ii, n. *Borne, pierre miliare*. SYN. Mille passus, millium. USUS: Ad quantum miliarium tibi occurram. A tertio miliario.

MILLIES, *Mille fois*. USUS: Mori millies praestat, quam haec pati.

MILLIUM, ii, n. *Mille romain*. SYN. Miliare. USUS: Quot millia tuus fundus abest ab urbe? Romani millia explicabant saepe per lapides, ut: ad tertium lapidem, *à la troisième borne*.

MILVĪNUS, a, um, *De milan*. USUS: Pullus milvinus.

MILVUS, i, m. *Milan*. Avis rapax et galinis infesta.

MĪMA, æ, f. *Mime, comédienne*. EPITH. Comis. USUS: Omnia mimæ condonavit.

MĪMICUS, a, um, *De comédien, plaisant*. USUS: Scurrilis jocus et mimicus.

MĪMUS, i, m. *Mime, comédien*. SYN. Qui dicta factaque aliorum gestu quodam cum lascivia et obscenitate imitatur. EPITH. Communes, ethologi. USUS: Alter mimos commentatur, tragoedias agit alter.

MĪNA, æ, f. *Mine, monnaie grecque d'argent ou d'or*. USUS: Aquæ sextarium mina emere.

MĪNÄCITER, *En menaçant, avec menaces*. SYN. Minis, aspere.

MĪNÆ, arum, f. pl. *Menace*. SYN. Minatio, comminatio, terror, terror verborum. (Blanditiæ. EPITH. Facetæ, inanes, magnæ. USUS: Minæ, quæ jaclantur, parum me tangunt. Alicujus minis et terrore commoveri. Clamore et minis insectari alicquem. Non ultra minas processum est. Cf. Minor.

MĪNÄTIO, onis, f. *Action de menacer*. SYN. Comminatio.

MĪNAX, acis, omn. gen. *Menaçant*. SYN. Horrificus. USUS: Minaces et acerbae litteræ. Homo minax et arrogans.

MĪNIÄTUS, a, um, *Faridæ avec du minium, coloré, peint en rouge*. SYN. Ruber, miniatulus.

MĪNĪMĒ, *Le moins possible, pas du tout*. SYN. Minimum, minime omnium, nequaquam, nullo pacto, nullis conditionibus, nulla ex parte.

MINIMUM, *Le moins du monde, très peu*. SYN. Perparum. PHRAS. Minimum res meas curas, *vous vous occupez le moins possible de mes intérêts*. In minimis res meas ponis; in extremis habes; nullo apud te numero res meæ sunt; nec digito quidem res meas attingis. USUS: Premia apud me minimum valent.

MĪNĪMUS, a, um, *Très petit, très faible*. SYN. Tenuissimus, tantulus. USUS: Omnia minima, maxima ad me scribas velim.

MINISTER, tri, m. *Serviteur; aide, agent, ministre, instrument*. SYN. Administer, administrator, qui a latere est. EPITH. Impurissimus, publicus. USUS: Minister ac satelles cupiditatum. Manus multarum artium ministræ. Magistratus legum ministri. Ministrum se præbere ad aliquid.

MİNISTRĀTOR, ōris, m. *Serviteur, domestique.* SYN. Minister.

MİNISTRĀTRIX, icls, f. *Servante.* SYN. Ministra.

MİNISTRO, as, avi, atum, are, a. *Servir; fournir, donner.* SYN. Servio. ADV. Diligenter, commodius. USUS: Ministrare alicui pocula. Formosi pueri ministrabant.

MİNITĀBUNDUS, a, um, *Menaçant.* SYN. Minax, minitans.

MİNITOR, aris, atus sum, ari, d. *Ménacer.* SYN. Minor. ADV. Atrociter. USUS: Horribilia nobis omnia ferro igneque minitatur.

MİNOR, aris, atus sum, ari, d. *Ménacer, faire des menaces.* SYN. Minitor, terreo; vim, periculum intendo; periculum, judicium denuntio.)(*Promitto benigne.* ADV. Acerime, crudeliter, gravius, mediocriter, vehementer, quotidie. PHRAS. Minari atrociter cœpit, *il commença à proférer d'horribles menaces.* Cœpit jam non per ambages minas jacere, minas jactare; terrores, et pericula denuntiari; clamore, et minis insequi; denuntiatione periculi terrere; periculum capitis ostendere; vim denuntiari; periculi metum inferre; errorem injicere; terrores jactare et opponere; terrorem inferre; minas admovere; minas, periculum intendere; minacibus verbis perstringere; periculum capitis ostentare; minaciter fremere; minis territare; formidines opponere; clamore et minis insectari. USUS: Hostis terribissimus omnibus bonis tormenta et cruces minatur.

MİNŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Rendre plus petit, diminuer, amoindrir.* SYN. Diminuo, detraho, derogo, delibo, exhaurio, extenuo, levo, elevo, debilito, frango. PHRAS. 1. Homo improbus gloriam meam opesque minuit, *ce scélérat a ruiné ma gloire et ma fortune.* Pennas mihi, facultatesque meas incidit; de laudibus æque, ac fortunis cumulum deruit; de opibus, ac amplitudine multum detraxit; de fortunis, et honorum præsedis multum depulit. 2. Minuere dignitatem meam sat agit, *il s'efforce d'affaiblir ma gloire.* Deformandi mei causa, detrahendæ spoliandæque dignitatis gratia multa molitur. Non modo ad salutem meam extinguendam, sed et gloriam infringendam contendit; invidia laudem virtutis meæ obterit, gloriam eludit; id spectat unice, ut meam eleve auctoritatem, gloriam dignitatemque infringat. 3. Res tua in dies minuitur, *vos ressources diminuent de jour en jour.* Res tua in dies deterius fit, deficit, consumitur, minor evadit, in deterius ruit, corroditur, dilabitur; non solum non augetur, verum etiam aliquid deperdit; fortunæ tue in dies aliquid detrimenti capiunt, comminuantur, diminuuntur; fortunarum in dies aliquid fit diminutio. 4. Oratio tua mirifice mihi do-

lorem minuit, *vos paroles ont considérablement apaisé ma douleur.* Dolorem leniit, levationem doloris attulit; magna de dolore diminutio facta est ex sermone tuo; decrevit dolor ac prope evanuit; sublata ac sepulta est omnis tristitia. Tuae orationis fomentis mitigatus dolor est, attenuatus, imminutus, doloris ille æstus deferbuit, subsedit, consenuit, in fractus est et debilitatus; levare dolorem, luctum oratio tua sic visa est, ut pene exhauriret. 5. Res meas et merita, quantum potest, minuit, *il affaiblit, autant qu'il peut, ma fortune et ma réputation.* Laudem meritum meorum verbis elevat, verbis extenuat, eludit; de meritum meorum laudibus cumulum deruit; de meritum meorum amplitudine multum detraxit, decerpit. Cf. Detraho. USUS: Minuere veltigalia, sumptus.

MİNUS, *Moins.*)(*Plus.* USUS: Præstitum patriæ non minus, quam debuimus. Quatuor mensibus, sex diebus minus navigavimus. Sæpe, quæ prædicta sunt, minus eveniunt.

MİNŪTĀTIM, *Par petits morceaux, en détail.* SYN. Gradatim, tenuiter, parce, exiliter, jejune. USUS: Minutatim interrogare, *interroger par petites questions de détail.*

MİNŪTĒ, *En petites parties; d'une manière commune, mesquine.* SYN. Exiliter, jejune, anguste, tenuiter. USUS: Grandia minute dicere, *dire des choses importantes dans un style mesquin.*

MİNŪTUS, a, um, *Petit; mesquin, pauvre.* SYN. Angustus, parvus.)(*Grandis.* ADV. Sane. USUS: Genus orationis minutum, exile, aridum, concisum, fractum. Animus minutus et angustus. Orator præstat minutis imperatoribus. Minuta diligentia utitur, et anxia. Minutissimis ictibus excarnificatus, *tul à coups d'épingles, qu'on a torturé à petit feu.*

MİRĀBĪLIS, e, gen. com. *Prodigieux; étonnant, admirable.* SYN. Admirabilis, mirus, mirificus, mirandus. USUS: Hæc non modo mirabilia sunt, sed prodigiis similima. Re et dictu inopinatum et mirabile. Mirabilis copia dicendi. Cf. Mirandus.

MİRĀBĪLITER, *D'une manière merveilleuse, admirable.* SYN. Admirabiliter, mirandum in modum, mire, mirifice. USUS: Omnes mirabiliter de te loquuntur et sentiunt.

MİRĀCŪLUM, i, n. *Prodige, merveille, miracle.* SYN. Prodigium, portentum. PHRAS. 1. Miracula patrat, *il fait des prodiges.* Res supra naturæ vim et ordinem multas efficit; miranda quedam opera, et humanis viribus majora efficit; miracula edit; majora naturæ viribus exsequitur; multa ejus exstant opera, non humana, sed divina virtute perpetrata. 2. Vir miraculis clarus, *(VULG. miraculosus), homme qui fait des miracles.* Vir, per quem divina virtus admiranda multa patravit;

operibus supra vim ordinemque naturæ patris; miraculorum gloria, multis supra naturæ vim editis operibus clarus. USUS: Miracula edere. Miraculo illud mihi erat.

MIRANDUS, a, um, *Étonnant, merveilleux*. SYN. Mirabilis, admirabilis, quod multum habet admirabilitatis. PHRAS. Miranda res visa est omnibus, *la chose parut à tous digne d'admiration, surprenante, merveilleuse*. Miraculo erat omnibus; nulli non admirationem movit rei insolentia; omnium in se oculos convertit; admirabilitatem magnam ea res habuit; res humana major visa est omnibus; res ea omnes stupore ac silentio defixit. Cf. Admiratio. USUS: Opus mirandam in altitudinem extructum.

MIRATIO, onis, f. *Admiration, étonnement*. SYN. Admiratio. USUS: Causarum ignoratio in re nova mirationem facit, *dans un fait nouveau l'ignorance de la cause fait naître l'étonnement*.

MIRÈ, *Étonnamment, beaucoup, fort*. SYN. Mirabiliter. USUS: Omnes tibi nire favent.

MIRIFICE, *D'une façon merveilleuse, surprenante*. SYN. Mire, admirabiliter. USUS: Mirifice me delectat hoc.

MIRIFICUS, a, um, *Qui produit l'étonnement, l'admiration; merveilleux*. SYN. Mirus, admirandus, admirabilis. USUS: Mirificam cepi voluptatem.

MIRMILLO, onis, m. *Gladiateur*. SYN. Gladiator.

MIROR, aris, atus sum, ari, d. *Admirer, s'étonner*. SYN. Admiror, demiror, obstupesco; mirum, mirandum, mirabile mihi videtur. ADV. Admodum, magnopere, vehementer, maxime. PHRAS. Miror de ea re vehementer, *cette chose m'étonne considérablement*. Magna me tenet admiratio huius rei; magna huius rei capior admiratione; magna me incessit eo de negotio admiratio; admirationi mihi ea res est; admiratione afficior, cum intelligo etc.; movet admirationem ea res. Cf. Admiror, Obstupesco, Stupor. USUS: Non dubito, quin mireris et stomacheris etiam. Miror, quid causæ sit, ea de re. Id vehementer miror. Cf. Mirandus.

MIRUS, a, um, *Étonnant, merveilleux*. SYN. Mirabilis, mirificus. PHRAS. Mira sunt quæ narras, *vous racontez des choses bien surprenantes*. Portento similia narras; mera monstra nuntias. Quid tam novum, tam præter consuetudinem, quid vero tam inauditum, tam inusitatum, tam singulare, tam incredibile, ac illud, quod memoras? Non hæc mirabilia modo, sed prodigiis similia sunt, quæ commemoras. USUS: Mirum, ni videas. Mirum me desiderium tenet. Sales in dicendo mirum quantum valent. Nec mirum, si, etc. Cf. Mirandus.

MISCO, es, cū, mistum et mixtum, ere, a. *Mêler, unir, confondre*. SYN. Permisco,

turbo, confundo, perturbo. PHRAS. Miscere se negotiis, *s'immiscer dans les affaires*. Immiscere se, se ingerere, se inserere negotiis; offerre se negotiorum tumultui; implicare se alienis negotiis. 2. Misceruntur omnia et turbabuntur, *tout sera bouleversé et confondu*. Ingens inde perturbatio rerum omnium, et confusio consequetur. Confuse omnia agentur; omnia in motu, conversione rerum, confusione et perturbatione versabuntur. Cf. Turbo. USUS: Miscere venenum, potionem. Rempulicam turbare et miscere.

MISELLUS, a, um, *Pauvre, malheureux*. SYN. Miser.

MISER, era, erum, *Misérable, malheureux, triste, mauvais*. SYN. Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflicus, prostratus, jacens.) (*Beatus*. PHRAS. Miser sum, *je suis malheureux*. In magna calamitate versor; in summa infelicitate versor; premor, circumventus sum, confictor, afficior maximis calamitatibus; jaceo in calamitate; vitam vivo, ago, duco, exigo calamitosam; miserissimum conditione; ea videor conditione natus, nihil ut boni videam in vita, nihil ut mali non sustineam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me est et infortunatior. Meas miseras nulla æquat infelicitas. Mea est miserrima conditio. Omnibus vexor, perturbor, exagitor infortunii casibus, calamitatibus, miseriis, malis. Omnes me premunt miserie. Infesta, infensa, adversa, iniqua mihi sunt omnia. Nulla est tam misera fortuna, quam mea fortuna non superet, quæ sit cum mea fortuna conferenda, quæ non infra meam fortunam sit. Miserrimum sum fato natus; nemo, qui in terris degunt mortalium, deteriore fato est, ac ego. Fatum hoc meum est, ut miserrima quæque subeam, sustineam. Hæc mihi nascendi dicta lex est; ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secunda fortuna uteretur; nunquam ut miser non essem; perpetuis ut angerer, cruciarer, torquerer, afficerer malis. Infausto nimium adversoque sidere natus sum. Mecum infelicitur agitur. Prorsus infelicitur ago. Suas in me vires fortuna nunquam non exercet. Nihil fingi potest mali, quo non urgeat. Omnibus me fortuna machinis, omni me telorum genere, suis me fortuna, quantascumque habet, opibus ac viribus oppugnat. Non adversa tantum, sed eversa penitus est mea fortuna. Sortem meam fortuna crudelius aggravat; eo redactus sum, ut melioris spei nullus mihi relictus locus sit; morte graviores vitam exigo. Cf. Actum est, affligo. USUS: Nihil tam miserabile, quam e beato miser, rien n'est si digne de pitié que celui qui d'heureux est devenu malheureux.

MISERABILIS, e, gen. com. *Digne de pitié; lamentable*. SYN. Miserandus. ADV. Mire. PHRAS. Miserabilis est, *il est digne de pitié*. Homo fractus ac prope dissipatus; gravissimo

fortunæ vulnere percussus; circumventus morbo et inopia; afflictus, debilitatus et omni spe salutis orbatus; afflictus atque eversus; mœrore ac miseriis perditus; fractus malis, debilitatus et abjectus metu; malis confectus; deformatus ærumnis; cooperatus miseriis; ad summam infelicitatem redactus. USUS: Casus fortunæ miserabilis. Cf. *Miser, Miseria*.

MISERABILITER, *D'une manière lamentable, misérablement*. SYN. Miserandum in modum. USUS: Miserabiliter emori. Epistola miserabiliter scripta, *lettre touchante, écrite dans des termes pathétiques*.

MISERANDUS, a, um, *Digne de pitié, à plaindre*. SYN. Miserabilis. USUS: Oratio tua omnibus miseranda est. *visa*. Cf. *Miser, Misericordia*.

MISERATIO, onis, f. *Compassion, pitié*. SYN. Commiseratio, misericordia. EPITH. Multa, flebilis. USUS: Misericordia nascitur, odia concitantur. Ad miserationem promovere iudices. Cf. *Misericordia*.

MISERÈ, *Misérablement, malheureusement*. USUS: An pace turpiter, an bello misere vivendum esset, nondum sciebamus.

MISERÈOR, oris, ertus sum, eri, d. *Avoir pitié, compassion de qqn*. SYN. Me miserer, miseror, misericordia me tenet alicujus; misericordia commoveor. PHRAS. *Miserere or egentium, j'ai compassion des pauvres*. Frangor sæpe misericordia egentium; egentium misericordia me cepit; miseror illorum fortunam; egentium subit me sæpe miseratione; moveor egestate hominum; eorum inopia et egestate ad misericordiam adducor; misericordiam in egentes verto. Cf. *Commiseror*. USUS: Supplicum tandem miserere.

MISERET, imp. *J'ai pitié de qqn ou de qqchose*. USUS: Miseret me tui. Cf. *Misericordia*.

MISERIA, æ, f. *Misère, détresse; peine, embarras; douleur*. SYN. Calamitas, ærumna. (Felicitas. EPITH. Diuturna, insignis, perennis, præsens, sempiterna, summa, summo dedecore conjuncta, voluntaria, afflicta, aliena, communis, maxima, tanta. PHRAS. 1. In summa miseriis versatur res publica, *la république est dans la plus grande détresse*. Res ubique asperæ sunt et turbidæ; durissima sunt reipublicæ tempora; in discrimen extremum venimus. Nihil est, unde nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. In fortuna miserrima et luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! quæ flammæ quassatæ reipublicæ! quæ pestes, quæ bonorum omnium naufragia! quot incommodis conficimur? in quas miseriis projecti sumus et præcipitati? quibus in angustiis res est? quibus difficultatibus premimur? quibus undique miseriis obidemur? Ita sunt debilitata omnia et prope

extincta; tanta malorum impendit Ilias; adeo nihil consilio, nihil ordine, nihil ratione agitur, ut nihil possit esse miserius, perditius, fœdus. 2. In tantis miseriis quæ potest esse consolatio reliqua? *Dans des grands malheurs, quelle consolation peut nous rester?* In tantis tenebris; tam turbidis in rebus; in hac flamma rerum, et perturbatione temporum; in his asperitatibus rerum, acerbitatibus temporum; in hac orbis terrarum perturbatione; in tanta rerum omnium amissione, et desperatione recuperandi; in fortuna adeo afflicta; in hac iniquissima vitæ conditione; in his, quibus jaclamur, fluctibus; in hac injustissima temporum calamitate; in tanta vi ac acerbitate; in hac temporum iniquitate; in ista caligine ac tenebris, quæ totam rempublicam occupant; in tanta difficultate, summisque angustiis rerum necessarium; tam dubiis in rebus, quibus æternam mihi impositam ærumnam arbitraretur; in tanto reipublicæ vulnere; in tam ægra, et prope deposita reipublicæ fortuna; in hac vexatione, in hoc squalore et lacrimis reipublicæ; cum patriæ eversione, exilia civium, liberorum orbitates prope in oculis sint, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius esse potest? cum tam multiplici clade fœdetur annus; cum amissio meorum, interitus patriæ, exilium, servitus impendeant, jaceo sine sermone, sine cogitatione, inque lacrimis et sordibus tabescendum mihi video. USUS: In maximam miseriam incidere, *tomber dans de grands malheurs*. In miseriis esse, versari. Miseriis premi, cooperiri, *être dans le malheur*. Miseriam levare, lenire, *soulager les maux*. E miseriis eripere, a miseria vindicare, *arracher au malheur*. Tantisper a miseria aberrare, *se distraire un peu*.

MISERICORDIA, diæ, f. *Compassion, commiseration, miséricorde*. SYN. Misericordia, clementia. EPITH. Aliena, grata et jucunda, magna, maxima, mira, pristina, similis, singularis. PHRAS. 1. Est misericordia dignus, *il est digne de commiseration*. Dignus est, qui perflugium in vestra misericordia habeat; cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur; is est, qui misericordiam moveat merito suo; qui facile alliciat ad misericordiam quemlibet; dignus est, cujus misericordia quemlibet teneat; cujus calamitas perspecta misericordiam concitet, commoveat; ad misericordiam quoslibet adducat; qui receptum ad vestram misericordiam habeat. 2. *Misericordiam tuam implorat, il implore votre pitié*. Misericordiam tuam exposcit, requirit, captat, implorat; ut ignoscas, ut miserearis sui, orat; ut ex ista se ærumna extrahas, rogat atque obsecrat; orat, obsecrat, ut misericordia sui te capiat; ut vicem ejus misertus misericordiam tribuas, impertiaris. USUS: Misericordiam alicujus implorare, *implorer*. Misericordiam movere, commovere, concitare, *exciter*.

Ad misericordiam allicere, vocare, revocare, adducere, *amener à la miséricorde*. Misericordiam capi, teneri, moveri, commoveri, *être touché de pitié*. Misericordiam tribuere, impertiri, adhibere, *accorder sa pitié à qqn, témoigner de la compassion*. Misericordiam magnam habere, *inspirer une profonde pitié*.

MISERICORS, dis, omni. gen. *Compatisant, miséricordieux*. SYN. Clemens, propensus ad misericordiam, cujus animus alieno incommodo facile commovetur.)(**SEVERUS**, crudelis. USUS: Misericordem se vir bonus mitemque praebeat. Cf. Misericordia.

MISEROR, aris, atus sum, ari, d. *Avoir compassion, avoir pitié*. SYN. Commiseror. USUS: Non quo satis communem omnium nostrum conditionem et huius fortunam miserari, *je ne puis trop déplorer notre condition commune et la mauvaise chance de cet homme*. Cf. Misereor.

MISSA, æ, f. *Messe, office divin*. SYN. Sacrificium divinum, res divina, res sacra. EPITH. Sacrosancta, celebrata pro defunctis. PHRAS. 1. **MISSAM** facere, *celebrer la messe*. Sacrificare; sacrificium, sacrum, rem divinam facere, conficere, peragere; sacris operari; rem sacram perpetrare; coelestem hostiam immolare; coelesti victima litare. 2. (*Missam solemnem celebrare*, VULG.), *chanter une messe solennelle*. Apparitissima pompa rem divinam facere; augustiori ritu, pompa, cerimonia sacris operari; divinam hostiam offerre; maximis ceremoniis inter symphoniacos vel musicos concentus rem divinam conficere. 2. Ad *missam* ministrare, *servir la messe*. Sacerdoti sacris operanti ministrare; sacrificanti, rem sacram peragenti inservire. 4. **MISSAM** audire, *entendre la messe*. Interesse divinis sacris, divino sacrificio. Rem divinam obire; divinis assistere; sacrificio adesse. 5. **PARARE** se ad sacrum **MISSAE** officium, *se préparer à la célébration du saint Sacrifice*. Ad rem divinam se comparare: se ornatu sacrificantis induere. 6. **MISSAM** pro defunctis legere, *lire la messe pour les morts*. Sacrum placulare facere; funebre sacrum facere; rem divinam in subsidium piorum manum facere; offerre coelestem hostiam in subsidium vita functorum. 7. Intra **MISSAM**, *pendant la messe*. Inter sacrificandum; inter rem divinam; sub sacrificio divino. 8. Post **MISSAM**, *après la messe*. Re divina peracta; perpetratis rebus divinis; secundum rem divinam; perpetratis sacris; peracto sacrificio; ab re sacra; a sacris.

MISSILIS, e, gen. com. *Ce qu'on jette, ce qu'on lance*; subst. e, is, n. *Trait, javelot*. USUS: Saxa; tela missilia.

MISSIO, onis, f. *Action d'envoyer, envoi*. USUS: 1. De litterarum rariore missione frustra accusor. 2. Dimissio, *congéd.* Missione militem donare. 2. (Sakra **MISSIO**, *mission*, VULG.), Latine: Expeditio sacra.

MISSUS, us, m. *Envoi; portée*. SYN. Missio. USUS: Balbus ad me venit, missu Caesaris. Missus telorum, lapidum.

MITESCO, is, ere, n. *Devenir doux, tendre; mûrir*. SYN. Mitior fio. USUS: Uvæ a sole mitescunt.

MITIGATIO, onis, f. *Adoucissement*. SYN. Delinitio, excusatio. USUS: Licentia, si nimium acrimonie habueris, multis mitigationibus lenietur.

MITIGO, as, avi, atum, are, a. *Rendre doux, adoucir, calmer, fléchir*. SYN. Mitiores facio, lenio, placo, sedo, flecto. ADV. Facile. USUS: Eum ordinem tibi reconcilies, multisque humanitatis condimentis mitiges. Dolor vetustate mitigatur. Aetas omnia, et dies mitigabit. Ex agresti vita ad humanitatem mitigatus. Cf. Lenio.

MITIS, e, gen. com. *Doux*. SYN. Moderatus, placatus, lenis, mansuetus.)(**ASPER**, durus, ferus, immanis. USUS: Homo mitissimus et lenissimus. Est illi mite ac tractabile ingenium. Cf. Lenis, Mansuetus.

MITRA, æ, f. *Mitre, coiffure orientale*. SYN. Redimiculum, muliebri capitis ornamentum in coronæ modum.

MITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer, députer*. SYN. Ablego.)(**ACCIPIO**. PHRAS. Hominem statim mitte, *envoyez aussitôt un homme*. Hominem, si nondum profectus est, quamprimum fac extrudas, dimittas, submittas, amandes in Græciam; ad illum alleges. USUS: 1. Mitto tibi, ad te litteras. Nullam pro republica vocem misit, *il n'a pas fait entendre sa voix pour la défense de la république*. 2. Omitto, *congédier, bannir, chasser*. Certamen, iram, lacrimas mitte. 3. Invado, *jeter, lancer, etc.* Mittere se in hostem. 4. Educo, *émettre, tirer*. Mittere sanguinem alicui, *saigner qqn*.

MIXTUR, a, um, *Mêlé*. SYN. Confusus, concretus. USUS: Voluptate et molestia mixtus amor.

MOBILIS, e, gen. com. *Mobile, changeant*. SYN. Volaticus, volubilis, instabilis, inconstans, fluxus, quod modo huc, modo illuc transfertur.)(**CONSTANS**, stabilis. USUS: 1. Oculus mobilis et lubricus. 2. Levis, caducus, mutabilis, fluxus, inconstans. Te tam mobili in me animo fore non putabam. Cf. Inconstans, Varius. (Mobilia, VULG.), *les biens meubles, le mobilier*. Latine: Res moventes, supellex, instrumentum domesticum, quæ moveri possunt. Præda, quæ rerum moventium sit.

MOBILITAS, atis, f. *Inconstance, légèreté*. SYN. Inconstantia.)(**CONSTANTIA**. EPITH. Celerrima. USUS: Quid inconstantia, mobilitate, levitate turpius? Cf. Inconstantia.

MOBILITER, *Rapidement, promptement*. USUS: Animus mobiliter agitatus.

MÔDÉRÂTĒ, *D'une manière modérée, avec mesure.* SYN. Modeste, modice, temperate, temperanter, parce, restricte, abstinenter. PHRAS. Dignitate moderate usus est, *il usa de son autorité avec modération.* Modice et scienter usus est; modice et modeste; modeste et abstinenter se in prætura gessit; parce et molliter potestate usus est; in iubendo parcus erat et verecundus; temperate magistratu suo usus est; parce ac restricte potestate sua usus est.

MÔDÉRÂTIO, onis, f. *Modération, mesure.* SYN. Modestia, modus, temperantia, mediocritas, temperatio, gravitas.) (*Superbia*, libido, incitatio. EPITH. Certa, continens, divina, facilis, magna, singularis, summa. USUS: Etiam in jocando adhibenda, tenenda, servanda est moderatio. Ad usum nostrum definita moderatio rei familiaris. Cf. Moderatus:

MÔDÉRÂTOR, oris, m. *Qui dirige, qui gouverne.* SYN. Reflor. gubernator. USUS: Tu eris moderator omnium consiliorum meorum. Divina providentia fœdrix et moderatrix matris.

MÔDÉRÂTUS, a, um, *Modéré, sage, tempérant.* SYN. Temperatus, æquabilis.) (*Asper, durus.* PHRAS. Vir est moderatissimus, *cet homme est très modéré.* Vir est summa æquitate, temperantia, et bonitate naturæ; qui rebus in omnibus mediocritatem sectatur; in quo summa verecundia et quidam quasi ornatus vitæ temperantia et modestia; quo justiore, temperantiorque habemus neminem; vir est moderationis expertæ; medii et moderati consilii; qui et temperare suos impetus, et severitatem comitate inmiscere pulchre norit. Vir est, qui et iram tenere, et in ordinem sese ipse norit cogere; qui in rebus omnibus consilium et modum adhibeat; in quo nihil materiæ neque ad cupiditatem, neque ad audaciam esse videtur; qui acerbior in neminem imperio, præterquam in se utatur. Cf. Modestus. USUS: Vir castus, moderatus, sanctus. Nihil in eo, nisi ingenuum, moderatum, pudens, pudicum. Convivium moderatum et modestum.

MÔDÉROR, aris, atus sum, ari, d. *Modérer; régler, disposer, gouverner.* SYN. Modum abhabeo, rego, tempero, guberno, moderationem adhibeo, metior. ADV. Diligenter, vehementer, magnopere. PHRAS. 1. Moderari sibi novit, *il a appris à se modérer.* Novit imperare animo, sibi, cupiditatibus; continere linguam, manus a præcipiti impetu; dare spatium iræ, continere dolorem, odium, etc.; cohibere iram, libidinem; modum figure effrenatæ cupiditati; effrenatos animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. Cf. Cohibeo, Coerceo, Frenum, Domo. 2. Vix moderari mihi possum, quin, etc. *je puis à peine m'empêcher de...* Vix me teneo, vix teneri possum, quin, etc.; vix tempero ma-

nibus; vix me retineo; temperatum ægre est. USUS: Te hortor, ut omnia gubernes et modereris prudentia tua. Sententiam suam non sua, sed reip. utilitate moderari. Auditorum aures moderantur oratori.

MÔDESTĒ, *Avec modération, mesure, modestie.* SYN. Moderate. USUS: Modeste, temperanter et graviter se gessit. Cf. Moderato.

MÔDESTIA, æ, f. *Modération, mesure, réserve, retenue, modestie.* SYN. Modus, moderatio, pudor. EPITH. Singularis, summa, virginalis. USUS: Modestia est in animo continens moderatio cupiditatum omnium, per quam pudor honestus claram et stabilem comparat auctoritatem. Cf. Modestus.

MÔDESTUS, a, um, *Modéré, modeste, réservé, sage.* SYN. Pudens, minime ambitiosus, commodus. PHRAS. 1. Homo est perquam modestus, *cet homme est on ne peut plus réservé.* Modestissimis est moribus; summo pudore ac temperantia; ad omnem modestiam compositus; ita compositis est moribus, ut nec manum, nec oculum sine causa moveat, et decorum in statu ac incessu teneat; motu omni, ac statu pudorem, ingenuitatemque præstat; modestæ speciem præ se fert pulcherrimam; commendat hominem verecundus pudor, index probitatis, virtutumque custos. 2. Homo est animo perquam modesto, *cet homme est très modéré.* Minime ambitiosus est; animo egregie imperare novit; is est, qui et fortunæ magnitudinem possit capere, nec insolentius se efferre; qui fortunam utramque modeste ferat; qui a cupiditate remotissimus; cuius ex ore nunquam neque insolens, neque gloriosum quidquam exire solet; qui a fastu omni, ac supercilio absit quam longissime. USUS: Modestus et frugi vir. Cf. Moderatus.

MÔDICĒ, *Dans la mesure convenable, discrètement; médiocrement.* SYN. Moderate, mediocriter, modeste. USUS: Modice et scienter honore usus est. Modice illum laudabo, aut etiam intra modum.

MÔDICUS, â, um, *Médiocre, modique.* SYN. Modicus, paucus. ADV. Valde. USUS: 1. Pecunia mea est ad vulgi opinionem modicis; ad meam modica. 2. Modicioris, temperatus, *moyen, tempéré.* Genus dicendum modicum. Esca modica uti. Cf. Paucus.

MÔDIFICÂTUS, a, um, *Mesuré, modifié.* SYN. Ad certum modum tractus. USUS: Verba ab oratore modificata et inflexa quodammodo, *mots dont le sens a été modifié et en qq sorte détourné par l'orateur.*

MÔDIUS, ii, m. *Mesure pour le bled; boisseau contenant 16 setiers ou la sixième partie d'un médimne grec.* SYN. Sexta pars medimni. EPITH. Multi, pleni.

MÔDO, *Récemment, tout à l'heure, naguère.* SYN. Paulo ante, memoria nostra, nunc,

solum. USUS: 1. Modo uno tempore tot viri clari interire. 2. Saltem, *au moins, du moins*. Qui hæc mediocriter modo considerarit. 3. Nunc, *maintenant*. A studiis ante solatium, modo salutem petimus. 4. Tantummodo, *seulement, exactement*. Hæc omnibus, si ea mediocriter modo considerentur, pertractata esse possunt.

MÔDULÂTE, *D'une manière mesurée, cadencée*. SYN. Concinne, numerose, composita. USUS: Fidibus modulate canere.

MÔDULOR, aris, atus sum, arl, d. *Mesurer, diriger, régler*. SYN. Metior, moderor. USUS: Hominum auribus vocem natura modulatur ipsa. Ipsa natura quasi modulatur hominum orationem. Cf. Cano.

MÔDULUS, l, m. *Petite mesure*. SYN. Parvus modus. USUS: Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est, *il est vrai que chacun se mesure à sa taille et se chausse à son pied* (PROV.).

MÔDUS, l, m. *Mesure; manière*. SYN. Mensura. EPITH. Amabilissimus, antiquus, aptus, austerus, bonus, certissimus, florentior, gravis, humanus, magnus, bonus, naturalis, novus, simplex, varius. Hostilis, incredibilis, major, mirandus, miserandus, salutaris, servilis; multi, pressi, flexiles, tardiores, toti. PHRAS. 1. Perge, quo cœpisti modo, *continues à agir de la même façon*. Quam eatenus viam, quam rationem rerum gerendarum secutus es, persequere; quam viam, quam rationem rerum tuarum inivisti, instituiti, ingressus es, tene; quo tenore res tuæ fluere cœpere, eodem ut decurrant, vide. Quæ tibi ratio viaque principio tentata est in rebus tuis, eadem procedant reliqua. Perge tenere viam, quam instituiti. 2. Nunc primum intelligo, quo modo ad honores sit contendendum, *je comprends maintenant comment on peut parvenir aux honneurs*. Qua ratione via munienda sit ad honores; qua via grassandum ad honores; quo artificio, quibus artibus aditus ad honores recludendus. Nunc tandem vias teneo, nosco, quibus ad honores pervenitur. 3. Modus omnibus in rebus servandus est, *en toutes choses, il faut garder la mesure convenable*. Omnibus in rebus tenendus, servandus modus est; modum unicuique rei statuere, constituere, finire, definire, terminare, necesse est; ordo in rebus omnibus adhibendus est, et modus. Omnibus in rebus modum retineas; lineam teneas, necesse est. 4. Cave modum excedas, *prenez garde de dépasser les bornes*. Cave, lineam transeas; fines transeas; modum transgrediaris; modum transeas, excedas; extra modum prodeas. Cf. Transeo. USUS: 1. Id more et modo fecit. Tristitiæ modum res ipsæ terminabunt. Magnum agri modum possidet. Extra, præter, supra modum sumptu prodire. Homo mirum in modum, mirandum, admirabilem in modum, servilem in modum

patiens. Modum finire. Modum transire. 2. Finis, *terme, bornes, fin*. Modum tandem orationis faciamus. Quare faciam modum lugendi. 3. Conditio, *condition, genre*. Homines cujusquemodi. Ejusdemmodi labor. Jus prætorum uniusmodi et simplex. 4. In musicis, *les modes en musique*. In musicis numeri et voces et modi.

MŒCHUS, l, m. *Adultère, débauché*. SYN. Adulter. Cf. Adulterium.

MŒNIA, ōrum, n. pl. *Murs de défense, remparts*. SYN. Muri urbis. EPITH. Extrema. USUS: Urbes mœnibus seipre, circumdare, cingere, vallare. Mœnia quætere.

MŒRĒO, es, ere, n. et a. *Être triste, affligé; déplorer*. SYN. Doleo, lugeo, gemo, in mœstia sum, in mœrore jaceo, voce et querelis dolorem indico, significo. USUS: Filii mortem, de filii morte graviter mœrebat. Cf. Lugeo, Mœror, Tristis, Gemo.

MŒROR, ōris, m. *Tristesse, deuil, gémissment*. SYN. Mœstia, tristitia, luctus, squalor, ægritudo. EPITH. Assiduus, communis, dignus, domesticus, incredibilis, infinitus, luctuosus, magnus, novus, major, patrius, quotidianus, summus, tantus. PHRAS. In magno mœrore sum, *je suis accablé de tristesse*. In maximo mœrore jaceo, versor; mœrore me dedi; mœrore laceror, urgeor, conficior, affligor; in mœstia sum; in squalore et luctu sum; sordibus et squalore obsitus sum. Cf. Luctus, Tristitia, Lacrimæ. USUS: Mœrorem suscipere, *ressentir du chagrin*. Mœrorem minuere, deponere, *mettre un terme à sa douleur*. A mœrore recreari, *être soulagé, ramené*.

MŒSTE, *Tristement*. SYN. Cum mœrore.

MŒSTITIA, æ, f. *Tristesse, chagrin, affliction*. SYN. Mœror, tristitia. (Hilaritas. EPITH. Præsens, tanta. Severitas et quasi mœstia orationis. Graves modi mœstiam inferunt. In mœstia esse. Mœstia resistere. Cf. Mœror.

MŒSTUS, a, um, *Triste, affligé*. SYN. Tristis, mœrens, sordidatus, incultus, horridus, capillatus, squalidus. (Hilaris. USUS: Vultu mœsto, conturbato. Mœstum seneni excitavi, in spem erexi. Cf. Tristis.

MŒLA, æ, f. *Farine sacrée, c.-à-d., grains de blé torréfié, mêlé de sel, qu'on répandait sur la tête des victimes*. SYN. Far tostum et sale respersum, libatio. USUS: 1. Exitis molam simul et vinum inspergunt. 2. Lapis quo frumentum frangitur, *meule, moulin*. Rhodi molis potius, quam Moloni operam dedit.

MŒLES, is, f. *Massa informis, grande, lourde*. EPITH. Tanta, major, insana, mirifica. USUS: Moles opposita fluctibus. Ad utrumque portus cornu moles fecimus. Molem injuriæ vix sustineo. Molem mali a cervicibus reipubl. depellere. Quas aras ille cæsis lucis,

substructionum insanis molibus oppresserat. Moles superba, magnifica.

MÔLESTĒ, *Avec peine, à regret.* SYN. Graviter. PHRAS. Molestē fero nonnullorum stultitiam, *je supporte difficilement la sottise de quelques personnes.* Ægre sustineo; haud satis æquo animo fero; adduci non possum, impetrare a me non possum, dementia nonnullorum ut animo non iniquo feram. Cf. Ægre. USUS: Rem moleste tulit.

MÔLESTĪA, æ, f. *Peine, ennui, chagrin.* SYN. Cura, sollicitudo, angor, ægritudo, negotium. EPITH. Consequens, honestissima, incredibilis, ingens, judicialis, magna, minor, par, propria, provincialis, vetus. Undique confusæ, diuturniores, maximæ, inultæ, magnæ, variæ, tantæ. PHRAS. 1. Nolo te molestia afficere, *je ne veux point vous causer de désagrément.* Nolo molestiam tibi afferre, exhibere, aspergere; molestiæ causam dare; molestia afficere; pluribus molestiis implicare; nolo tibi negotium facessere, exhibere; nolo tibi ægre facere; litteris aut querelis aures tuas obtundere; nolo importunis his querelis sæpius tibi obstrepere. 2. Magnam molestiam capio ex perfidia amicorum, *la perfidie de mes amis m'accable de chagrin.* Magnam molestiam traho, contraho, suscipio, habeo ex perfidia amicorum; in magna molestia sum; magnis molestiis conficior, vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia. Cf. Ango. 3. Epistola tua omnem mihi ademit molestiam, *vostra lettre m'a enlevé tout mon chagrin.* Omnem mihi delevit molestiam; omni me molestia expedit, liberavit; omnem molestiam laxavit, diluit, dimovit, depulit, dempsit, levavit; omni a molestia me vindicavit; animum ab omni molestia abduxit; omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. Cf. Levo, Adimo. 4. Molestia ista me tandem liberavi, *enfin je me suis débarrassé de ce souci.* Exposui tandem hanc animo molestiam; molestiam omnem deposui; a molestiis tandem aberrare cæpi; aberrationem a molestiis tandem reperi. USUS: Hoc molestiæ ea res aspersit. Molestias omnes devoravi; a molestiis absum; vacuus sum molestiis. Ea res mihi renovat, refricat, auget molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum. Cf. Molestus.

MÔLESTUS, a, um, *Qui est à charge, embarrassant, incommode, fâcheux.* SYN. Gravis, intempestivus, odiosus, laboriosus, negotiosus. ADV. Omnino, valde, magnopere, sane, diuturne. PHRAS. 1. Molestum mihi illud est, *cela m'est à charge.* Illud me pungit; mordet me illud; illud grave mihi est; oneri mihi illud est; odio mihi illud est, et fastidio; negotium illud facessit, conflatur, exhibet; urit me illud gravissime. 2. Non ero tibi molestus litterarum crebrius, *je ne vous ennuierais point par mes lettres fréquentes.* Non obtun-

dam sæpius aures tuas crebritate litterarum; non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas; litterarum frequentia multum molestiæ tibi non aspergam; non obstrepam multis epistolis; non obtundam te pluribus epistolis. 3. Non ero molestus pluribus querelis, *je ne vous incommoderai point en me plaignant davantage.* Non obturbabo, nec aures crebritate querelarum violabo; non offendam aures; non gravis ero auribus tuis; non onerabo aures tuas pluribus querelis; non pergam aures tundere querelis odiosis; non obtundam ea de re sæpius; non committam, ut importunitatem meam accusare possis. Cf. Interpello. USUS: Nihil negotiosius aut molestius hac provincia. Amicitia nunquam molesta est. Cf. Odiosus.

MÔLIMEN, inis, n. *Effort pour atteindre un but, grandeur, importance.* SYN. Molitio. USUS: Res suo ipsa molimine gravis.

MÔLIOR, Irls, itus sum, Irl, d. *Mettre qqchose en mouvement, préparer, disposer.* SYN. Ago, struo, conor, machinor, paro, comparo. ADV. Aliquando, amplius, maxime, nefarie, occulte, obscure, palam. PHRAS. Molitur magnum aliquid, *il entreprend qqchose de grand.* Nihil medium, sed immensa omnia volvit animo; rem suscipit, aggreditur, sibi sumit plenam periculi et laboris. Cf. Magnus. USUS: Moliri alicui calamitatem, bellum, periculum, insidias, pestem, corruptelam iudicii. Moliri semper aliquid et agere. Moliri e terra naves. Cf. Conor, Contendo.

MÔLITIŌ, ōnis, f. *Travail difficile, entreprise pénible; moyens d'action.* SYN. Machinatio, fabricatio. EPITH. Nova, tanta. USUS: *En parl. de la création du monde:* Quæ molitio, quæ ferramenta, qui vestes, quæ machinæ, qui ministri tanti muneris fuerunt? *Quels puissants moyens d'action, etc. (à dñ employer l'Architecte du monde).*

MÔLITOR, ōris, m. *Celui qui dispose, constructeur.* SYN. Machinator, fabricator, architectus. USUS: Effectormundi et molitor DEUS, *DIEU créateur et architecte de l'univers.*

MOLLO, is, ivi et li, itum, ire, a. *Rendre mou, amollir, assouplir.* SYN. Mitigo, mulceo.)(*Darum facto.* USUS: Poetæ molliunt animos et effeminant.

MOLLIS, e, gen. com. *Mou, flexible; effeminé.* SYN. Tener, tractabilis, flexibilis, effeminatus.)(*Durus.* ADV. Nimis. PHRAS. Homo est nimium mollis et effeminatus, *cel homme est trop mou, trop effeminé.* Homo est mollitia liquescens et fluens; unguentis oblitus; vino luxuræ languidus; coma calamistrata, quique omnia ad voluptatem corporis referat; qui unguentis niteat; cui capilli compti, madentes cincinnorum fimbriæ, fluentes, cerussatæque buccæ; cuius domus cantu et cymbalis semper personat; homo cogitationibus mollissimis effeminatus; enervato

animo ac muliebri; in mollis natura, cultu molli-
lissimo; cuius animus umbris, deliciis, otio,
langore, desidia dudum infectus. Cf. Vo-
luptas. USUS: Philosophus mollis, enervatus,
languidus. Infima auricula mollior. Oratio
mollior. Modestior et ad præcepta capienda
mollior adolescens.

MOLLITER, *Mollement*; de bonne grâce.
SYN. Cum luxu. (Duriter. USUS: 1. Molli-
ter ac delicate vivere. Molliter recubare.
2. Quod ferendum est mollior sapienti, *ce que
le sage doit supporter de bonne grâce.*

MOLLITIA, æ, et **MOLLITIÆ**, ei, f.
*Sensibilité, délicatesse, défaut d'énergie, molles-
se.* SYN. Mollitudo, teneritas. (Duritia.
USUS: Civitatis mores lapsi ad molliem. Quæ
ista animi est mollities. Ejicienda enim vero
hæc mollities animi. Liquesimus flumisque
mollitia. Cf. Mollis.

MOLLITUDO, inis, f. *Souplesse, flexibi-
lité.* EPITH. Spongæ similis. USUS: Mollitu-
do corporis, vocis, pulmonum.

MOMENTUM, i, n. *Moment; poids, im-
portance.* SYN. Punctum temporis, pondus, vis.
EPITH. Magnum, parvum, par, perleve. PHRAS.
1. Momento evanuit, *il disparut en un clin
d'œil.* Ad punctum temporis; momento tem-
poris; puncto temporis; e vestigio temporis
evanuit. 2. *Res est magni momenti, l'aff-
faire est très importante.* Res est, in qua exis-
timitio agitur; multum in ea re momenti est;
magnum habet ea res momentum; agitur sa-
lus multorum, aguntur vefligalia, etc., ea in re;
agitur, geritur negotium anceps et periculosæ
plenum alæ. Cf. Gravia, Magnus. USUS: 1.
Minimis momentis maximæ fiunt temporis
inclinationes, *les plus petites causes amènent
les plus grandes variations.* Observare omnia
temporis momenta. 2. Pondus, *valeur, prix,
cas, importance.* Res æstimare, suisque mo-
mentis ponderare. Si quid habet momenti com-
mendatio mea. Magno momento est ad beate
vivendum. Nihil in his est momenti. Rei alicui
momentum facere, *faire grand cas de qqch.*
Huius testimonium propter turpitudinem vitæ
nullius momenti putatur, *son témoignage est
considéré comme de nulle valeur, n'a aucune
autorité.*

MONACHUS, i, m. *Moine, solitaire.*
PHRAS. Monachus factus est, *il se fit moine.*
Rebus humanis et caducis, vitæ huius com-
modis ac voluptatibus nuntium remisit; omnia
vitæ huius blandimenta abiecit, deseruit, de-
spexit, conculcavit; rebus mortalibus valere
jussit, DEO se in sacra familia devovit; in sa-
cram ac religiosam se familiam dicavit; sa-
cræ familiæ instituta professus est; ad reli-
giosorum virorum ordinem animum appulit;
christianæ militiæ sub vexillo ac nomine San-
cti N. nomen dedit; religiosa castra secutus
est; in ordinem, sacram familiam S. N. ad-

scitus, adscriptus, cooptatus est. Religiosæ
familiæ se addixit, sacramento se obligavit,
auctoratus est. In familiam sacram, in cœno-
bium se contulit religionis causa; in Reli-
giosorum domicilium se inclusit; in cœno-
bium se conclusit: ad Christi vexilla confu-
git, convolvavit; religiosæ militiæ sacramen-
to se obligavit, Christo duce stipendia meri-
turus. In familiam se sacram abdidit; inter
sacri ordinis homines nomen professus est; in
familiam DEO dicatam aggregatus est.

MONÉDULA, æ, f. *Choucas, oiseau.* A vis
monetæ cupida, et sic dicta, quod aurum
furetur. USUS: Non plus aurum tibi, quam
monedulæ committebant.

MONĒO, es, ōi, Itum, ere, a. *Faire pen-
ser d'avertir; exhorter, engager; instruire.*
SYN. Admoneo, suadeo, hortor, præcipio,
prædico, auctor sum vel fio. ADV. Acris,
accuratissime, amice, diligenter, identidem,
magnopere, prudenter, recte, sapienter, sero,
temere, varie. PHRAS. 1. Monere non desis-
tam, *je ne cesserai de vous avertir.* Monitis,
consiliis perurgebo; officii te commoneo,
commonefacere non desistam; auctor horta-
torque tibi ubique adero; instabo monitis,
consiliis, hortatibus; non deero, monebo,
prædico, denuntiabo, testabor DEUM ac
homines. 2. Monuit me amicus de visendo
patruo, *mon ami m'a engagé à aller voir mon
oncle.* Amicus in eam mentem me impulit, eam
mentem dedit, mentem iniecit, ut patrum
inviserem; amicus auctor mihi fuit, ut patrum
salutarem. Amici admonitu et invitatu patrum
accessi. USUS: Accuratissime me de re mo-
nuit. Cf. Hortor, Impello, Incito, Excito.

MONĒTA, æ, f. *Surnom de Junon, dont
le temple à Rome était le lieu où on fabriquait
la monnaie; inde metaph. Hôtel des mon-
naies; monnaie.* USUS: Juno monetæ.

MONĒTĀLIS, e, gen. com. *Relatif à la
monnaie, monétaire.* SYN. Qui monetam cudit.
USUS: Triumviri monetales, triumvirs mon-
étaires, directeurs de la monnaie.

MONĒTĀLIS, is, f. *Religieuse.* PHRAS. Virgo
Christo consecrata; virgo DEO sacra vel di-
cata; quæ virginitalis sponsione DEO sese
obligavit; virginitalitatem suam in perpetuum
DEO consecravit; quæ se in sacrarum virgi-
num collegium abdidit; quæ se a profanarum
rerum strepitu, amore abstractam uni DEO
sacras inter virgines devovit; quæ virginitalitatem
suam uni DEO consecratam religiosos
inter parietes conclusit. Cf. Monachus.

MONĒLE, is, m. *Collier, ornement.* USUS:
Monile ex auro et gemmis.

MONIMENTUM et **MONŪMENTUM**, i, n. *Monument, souvenir, tout ce qui
rappelle le souvenir d'une personne ou d'une
chose.* SYN. Memoria, litteræ, commentarii,
moles, opus publicum, tropæum. EPITH.

Æternum, amplissimum, celeberrimum, clarum, gloriosum, gratum, illustrissimum, immortale, amplissimum, marmoreum, atticum, certum, gravissimum, perenne, ære perennius. **Pauca**, plena, præclara, publica, pulcherrima, religiosa, sempiterna, summa, tecta, vetera. **USUS**. 1. Cupio, res meas monumentis litterarum commendari, mandari. Amplissimis monumentis consecrare memoriam nominis. Monumentis proditum testatumque reperimus. Publicis monumentis rerum gestarum, annalium monumentis celebrare. Monumentum statuere, ponere, relinquere, præbere; in animis condere et collocare. Testimonium ac monumentum virtutis, honoris, gloriæ, rerum gestarum. 2. Sepulcrum, *tombeau*. Sepulcrorum monumenta et elogia. Aditus monumentorum suorum carminibus exornare.

MŌNĪTĪO, ōnis, f. *Avertissement, avis, exhortation*. **SYN.** Admonitio, monitum. **USUS**: Monitio acerbitate, objurgatio contumelia vacare debet.

MŌNĪTOR, ōris, m. *Celui qui avertit, qui fait souvenir*. **SYN.** Admonitor. **EPITH.** Fatuus. **USUS**: Cæsar auctor et monitor hujus sententiæ.

MŌNĪTUM, i, n. *Avis; conseil*. **SYN.** Præceptum, monitio. **PHRAS.** Monitis tuis parul, *j'ai obéi à vos conseils*. Meæ aures tuis monitis semper patuere; præcepta nequaquam surdis auribus cecinisti; tuis monitis ac præceptis ducendum me præbui; tuis monitis auscultavi. **Cf.** Obedio. **USUS**: Tuis monitis et consiliis nitari. **Cf.** Consilium.

MŌNĪTŪS, ūs, m. *Avertissement*. **SYN.** Monitio. **USUS**. Divino monitu.

MONS, tis, m. *Montagne*. **SYN.** Alpes. **EPITH.** Communis, altus, apricus, sacer; altissimi, impendentes, patrii, silvestres, vestiti. **PHRAS.** 1. Regio tota undique montes habet, *tout le pays est couvert de montagnes*. Perpetuis montibus continetur; perpetuo jugo montis asperi et prærupti includitur; regio cincta, circumvallata montibus; regio circumjectis montibus tanquam vallo septa. 2. Mons altus, *montagne élevée*. Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis; jugum montis cælo junctum; mons in ingentem altitudinem exurgens, surgens. 3. Mons in acutum cacumen desinens, *montagne finissant en une cime aiguë*. Mons in angustum dorsum cuneatus; mons, cujus jugum in acutum cacumen exurgit. 4. Mons rupibus horridus, *mont couvert de rochers*. Mons præruptus, saxisque et cotibus impeditus, mons vastus ab natura et humano cultu. **USUS**. Infimæ radices montis, *le pied d'une montagne*. Jugum montium cepit, quorum perpetuum jugum in Persidem excurrit. Editæ montium occupat. Qua se montium jugum paulatim demittit. Dorsum ejus montis æquum satis,

sed angustum. Danubius molli et clementer edito montis jugo effusus.

Mons Calvariae, Le Calvaire. **PHRAS. Mons morientis in cruce Servatoris nostri memoriæ consecratus. Mons obitu acerbissima Christi morte ad memoriam insignis.**

MONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, indiquer, désigner*. **SYN.** Demonstro, commonstro, ostendo, doceo, patefacio, digitum ad rem, in aliquem intendo. **ADV.** Benigne, comiter, non gravate. **USUS**: Viam erranti comiter monstrare. Monstrabis, quæ non intelligo. **Cf.** Ostendo.

MONSTRŌSĒ vel **MONSTRŌSĒS**, *Monstruusement, contre nature*. **USUS**: Nihil tam incondite, tam præpostere, tam monstruose cogitari potest, quod non possumus somnari.

MONSTRŌSUS vel **MONSTRŌSŪS**, a, um, *Prodigieux, monstrueux*. **SYN.** Portentosus. **USUS**: Monstruosus partus. Vita scriptisque monstruosus.

MONSTRUM, i, n. *Présage divin; prodige, monstre*. **SYN.** Portentum, ostentum, prodigium, errantis in alienos fetus naturæ partus. **USUS**: Fœdissimum monstrum, naturæque ludibrium.

MONTĀNUS, a, um, *De montagne*. **USUS**: Ligures montani, duri et agrestes, *les Ligures, peuple de montagnes*.

MONTŌSUS vel **MONTŪSŪS**, a, um, *Montueux, montagnoux*. **(Planus)**. **PHRAS.** Montosa regio, *région montagneuse*. Regio præaltis montibus intersecta, distincta, intersepta; impendentibus ubique montium jugis, interjectis montibus coarctata. **USUS**: Aspera et montuosa regio.

MŌRA, æ, *Délai, retard*. **SYN.** Cunctatio, dilatio, prolatio, procrastinatio, tergiversatio, retardatio, tarditas. **(Celeritas)**. **EPITH.** Justa, longa, minima, multa, parva, utilior, procabilis. **PHRAS.** 1. Moram non faciam, *je ne retarderai pas*. Neminem morabor, remorabor; moram non injiciam; moram non interponam; non retardabo, non extraham vestra consilia; cunctationem non injiciam; tempus longius non ducam; moram non producam; non distinebo longius; moram non afferam; non demorabor vos diutius. 2. Res moram non patitur, *l'affaire ne souffre point de retard*. Res dilationem non recipit; cunctationem non recipit; dilationem non patitur. 3. Moram res postulat, *la chose demande un délai*. Res ipsa locum tempusque dari sibi aptum postulat; res ipsa quodammodo manum injicit, et paulisper consistere cogit; res ipsa moram et cunctationem injicit; res ipsa ut aliquid esset moræ, interpellat; intervalli aliquid sibi dari postulat, moram consiliis creat. 4. Ego ipse non ero in mora, *pour moi, je ne serai pas en retard*. Mora in me nulla erit; moras non traham; nihil erit in me moræ; sine mora,

abjecta omni cunctatione adero; non cunctabor. USUS : Ista legatio moram bello afferet. Non modo non effugium, sed ne moram quidem mortis assequi potuit.

MORĀLIS, e, gen. com. *Moral.* USUS : Decet augmentem Latinam linguam, philosophiam moralem appellare, quæ de virtutibus et vitis, omninoque de bonis et malis quærit, *mais en enrichissant la langue latine d'un mot nouveau, il convient de l'appeler morale, cette philosophie qui, etc.*

MORĀTOR, ōris, m. *Celui qui retarde, qui empêche.* USUS : Adversus unum moratore publici commodi, *etc., contre un seul qui faisait obstacle au bien de l'État, etc.*

MORĀTUS, a, um, *Qui a telles ou telles mœurs; constitut., bien réglé.* SYN. Moribus præditus, perpolitus, constitutus, institutus. ADV. Bene, mirabiliter. USUS : Bene morata civitas. Institutus, ac bene moratus adolescens. Cf. Mores boni.

MORBĪDUS, a, um, *Malade, indisposé.* SYN. Morbosus. USUS : Morbidum corpus, pecus. Cf. Debilis, Morbosus.

MORBŌSUS, a, um, *Malade, maladif.* SYN. Morbis obnoxius. USUS : Majores nostri iracundos solos morbosos nominarunt.

MORBUS, i, m. *Maladie.* SYN. Invalentudo, malum corporis, ægrotatio. EPITH. Difficillimus, gravis, perniciosus, diuturnus, ingravescens, miser, mortifer, novus, perpetuus, relevatus, senescens, tantus, vetus. Alieni, insanabiles, odiosi, opinabiles, voluntarii. PHRAS. 1. In morbum incidit, *il est tombé malade.* In morbum cecidit, delapsus est; morbo oppressus, correptus; implicitus est; valetudinis quodam genere tentatus est; in morbum injectus est; eum ingens vis morbi adorta est; in morbum implicitus est; morbum nactus est; morbo infestari cepit. 2. Ex morbo decumbo, *la maladie m'oblige à garder le lit.* Morbo urgeor, impediō, implicor, teneor, afficior, affligor, opprimor; morbo intabesco; in morbo cubo; ex gravi diuturnoque morbo infirmus sum; graviter æger sum; morbo exerceo; incommoda mihi valetudo est; morbo conficior. 3. Morbus augetur, *le mal s'aggrave, empire.* Crescit morbus et ingravescit in dies; ad morbi vehementiam nova in dies fit accessio. 4. Morbus decrescit, *la maladie diminue.* Laxatur vis morbi; senescit vis morbi, et remittit; morbi fit inclinatio ad sanitatem. 5. Ex morbo nondum plene convalesco, *je ne suis pas encore complètement rétabli.* Etsi contra vim gravitatemque morbi contendam, redeunt tamen commotiuiculae aliquæ, ut malo me liberatum, aut omnino confirmatum dicere non possim; levare morbo me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari. 6. Ex morbo convalesco, *je suis guéri de ma maladie.* Morbo defunctus sum; mor-

bum medicamentis depuli, removi; e morbo evasi; recreor ex gravissimi morbi longiquitate. 7. Morbi latius serpunt, *la contagion gagne au loin.* Vulgantur contactu in homines morbi; cœlestis ira urbes morbis populatur; morbi in agrestes irruunt; ingruunt morbi, et vis mali latissime vagatur. USUS : Senescens morbi remissio profuit. Vi morbi consumptus est; morbo extinctus est, *il est mort de maladie.*

MORDAX, acis, omn. gen. *Qui mord facilement; piquant; amer.* SYN. Aculeatus, dentatus. USUS : Mordax sollicitudo; homo mordax.

MORDEO, es, mōmordi, morsum, ere, a. *Mordre; chagriner, tourmenter.* SYN. Morsu, dente peto, appeto; perstringo, carpo. USUS : TRANS. Valde me momordit epistola tua. Si ignominia pupugit, par pari referam, nec deerit, quod te mordeat.

MORDĪCUS, adv. 1. *En mordant.* 2. *À fig. tenir à, persister dans.* SYN. Arcte, tenaciter. USUS : Auriculam mordicus abstulit. Perspicuitas, quam mordicus tenere debemus, *la clarté, à laquelle nous devons nous attacher.*

MORĪBUNDUS, a, um, *Mourant, moribond.* SYN. In exigua spe trahens animam, moriens. USUS : Moribundum vidistis illum. Cf. Aastiso.

MORIGEROR, aris, atus sum, ari, d. *Condescendre à, être complaisant.* SYN. Morem gero, obsequor, satisfacio, obsecundo. USUS : Voluptati aurium morigerari debet oratio, *le style doit flatter l'oreille.* Cf. Obedio.

MŌRIOR, ōris, mortuus sum, mori, d. *Mourir.* SYN. Emorior, occido, intereo, decedo, animam ago, mortem oboeo, mortem oppeto, de vita decedo; e vita discedo, recedo, migro, emigro, demigro, excedo; vitam cum morte commuto; vitam amitto; extremum vitæ spiritum edo; vitam desero; ab hominibus demigro; ago supremum vitæ diem; extremum vitæ diem mortem conficio; morte occumbo; diem oboeo; de vita exeo; naturæ concedo, satisfacio; e corpore excedo, emigro; morte occumbo; finem vitæ facio; animam efflo; vitæ cursum, vitæ curriculum conficio; morte deleor; animam, vitam edo; vita fungor; naturæ cedo; e vita cedo; fato concedo; mortalitatem, supremum diem expleo; fato perfungor; ex conspectu hominum morte decedo; rebus humanis eripior; ad DEUM excedo; de medio excedo; vitam pono; mortem cum vita commuto; vitam reddo; spiritum reddo; e vita tanquam ex theatro exeo; e vita, e medio abeo; ex his tenebris ad sempiternam lucem excedo; morti occumbo; occido et exstinguor; istis corporis custodiis liberor; animas corporis se vinculis relaxat; vita me deserit; anima me relinquit; letum oppeto; morte defungor; naturæ debitum reddo; mors me occupat;

mors me auferet. PHRAS. 1. Ex morbo mortuus est, *il est mort de maladie*. Morbo absumptus est; vis morbi hominem consumpsit; vitam homini ademuit; vitam abstulit: vi morbi oppressus vitam amisit; morbo extinctus est; morbo naturæ debitum reddidit. 2. Ex vulnere mortuus est, *sa blessure l'a fait mourir*. Prolapsus in vulnus, moribundus cecidit; multis vulneribus confectum anima, ultimus spiritus defecit, recepto altius ferro expirans corruit; vitam in vulnere posuit; sauciato telo, spiritus pariter ac sanguis liquit; accepto vulnere animam deposuit; linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Vulnus vitæ finem attulit; sub oculis hostium vitam profudit; vitam finivit. 3. Mortuus est senex admodum, *il est mort dans un âge très avancé*. Naturæ modum explevit; naturæ cessit, concessit; naturæ satisfecit; naturæ debitum reddidit; natura ipsa hominem consumpsit; corpus senectus solverat; naturæ dissolutione extinctus est; diem suum non immatura morte obiit; mortalitatem explevit; vivendi curriculum a natura concessum confecit. 4. Ple sanctique mortuus est, *il est mort en bienheureux*. Plenus recte factorum gloria ad DEUM excessit; ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem excessit; de vitæ statione discessit; in cælum migravit; in vivis, inter vivos esse desiit; ad beatam immortalitatem demigravit; e custodia corporis evolavit; ereptus, exemptus rebus humanis in cælum abiit; amorem hujus lucis immortalium spe bonorum lætus projecit, et ad divinum illud animorum concilium plenus meritis migravit; diem supremum, omnibus morientium præsidii comparatus ad vitæ exitum, sacris mysteriis rite procuratus et expiatus, rite munitus et confirmatus, pie religioseque confecit. 5. Repente mortuus est, *il est mort tout à coup*. Mora hominem repente occupavit, abstulit, subita morte correptus est; supremum eum dies ante occupavit, quam instare crederet; morte repentina oppressus, creptus est; nihil cogitantem vita deseruit, anima reliquit; vis repentina mortis sustulit. 6. Si mori fors ante contingeret, *s'il m'arrivait de mourir auparavant*. Si quid me fieret; si quid humanitus accideret; si me fatum præperet. Si quid mihi accideret; si mors ante obperet. 7. Libenter pro patria moriar, *volontiers je donnerai ma vie pour mon pays*. Libenter pro patria vitam profundam, vitam reddam; spiritum, quem naturæ debeo, patriæ reddam; pro patria morti occumbam; libenter pro patria fatum excipiam; patriæ sanguinem meum largiar; impendam libenter meum patriæ spiritum; pro patria ingenti animo letum optetam. 8. Cupio mori, *je désire mourir*. Cupio e vinculis corporis elabi, evolare; cupio relictis rebus mortalibus ad exoptatam immortalitatem discedere; cupio ad vitæ metas pertingere, ex hoc carcere emitti; e vitæ

hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci; de vita exire; lucis hujus usuram reddere; ab hoc exilio ad illam bonis omnibus affluentem regionem transire. 9. Omnibus moriendum est, *tous les hommes doivent mourir*. Mors omnibus impendet; omnia hac lege creata sunt ut morte deleantur, extinguantur; mortem nemo effugiet; omnibus ad mortem irrevocabili decreto decurrendum est; suprema necessitas omnibus est subeunda. USUS: Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur.

MÖROR, aris, atus sum, arī, d., n. et a. *S'arrêter, séjourner; tarder*. SYN. Cunctor, in mora sum; maneo, commoror. ADV. Diutius, parum, valde. PHRAS. 1. Nescio, quamdiu Venetiis moraturus sim, *je ne sais combien de temps je resterai à Venise*. Nescio quantum temporis positurus sim, quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis facturus sim; quanto tempore Venetiis detinendus sim. 2. Alia ex aliis me morantur, *mille choses m'arrêtent, me retiennent*. Moram injiciunt; distinent me alia ex aliis; alia ex aliis me tenent, remorantur. Cf. Mora. USUS: 1. Brutus valde moratur, non tergiversans sed expectans. 2. Impedilo, retardo, moram affero. *arrêter, retarder*. Non morabor te quin mox conscendas. Cf. Differo.

MÖRÖSE, *Avec une humeur chagrine, morose*. SYN. Fastidiosa, importune. USUS: Piso iracundius respuebat ineptias hominum, sive morose, sive ingenuo liberoque fastidio.

MÖRÖSITAS, atis, f. *Humeur chagrine, difficile*. SYN. Difficultas. (Comitas, humanitas. EPITH. Inutilis, odiosa. USUS: Ne irascamur importune petentibus, ne in morositatem inutilem et odiosam incidamus, *ne témoignons pas notre mauvaise humeur contre les sollicitateurs importuns, de peur de nous faire des ennemis sans nécessité*.

MÖRÖSUS, a, um, *Capricieux, chagrin, fantasque*. SYN. Difficilis, inhumanus, importunus. (Facilis, comis. USUS: Senes anxii sunt, morosi, iracundi, difficiles. Mulier stomachosa et submorosa. Cf. Durus, Asper, Inhumanus.

MORS, mortis, f. *Mort*. SYN. Interitus, occasus, fatum, letum, exitus, discessus, supremum alicuius dies, excessus e vita, dissolutio naturæ. EPITH. Acerba, atrocior, beata, bellica, peregrina, bona, certa, communis, consentanea vitæ, crudelis, miserabilis, divini, dubia, extrema, fatalis, fæda, gloriosa, fortunata, fraterna, matura, honesta, indigna, immatura, levior, media, melior, misera, nefaria, paterna, pernicioiosa, propinqua, repentina, terribilis, stabilis, subita, turpis, voluntaria, vulgaris. USUS: Mortem alicui minitari, *menacer de mort*. Mortem alicui afferre, offerre, morte afficere, multare, *donner la mort*. Ad mortem mittere, dare aliquem, *envoyer à la*

mort. Mortem sibi accelerare, mortem sibi consciscere, *se suicider.* Mortem oppetere, obire, cum vita commutare, morte deleri, *mou- rir.* Cf. *Morior.*

MORSÛS, ūs, m. *Action de mordre, morsure.* EPITH. Acer, immanis, viperinus, ulceratus. USUS: Acer morsus. doloris.

(Mortale peccatum, VULG.) *Péché mortel.* Crimen mortiferum, letiferum, capitale; letalis noxa, letalis noxæ piaculum, pestifera animi macula. Cf. *Pecco.*

MORTĀLIS, e, gen. com. *Mortel, sujet à la mort.* SYN. Morti obnoxius, dissolubilis.)(*Immortalis.* USUS: Mens soluta et libera, segregata ab omni concretionem mortali. Pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consecuti. Sciebam me genuisse mortalem. Cf. *Homo.*

MORTĀLITAS, atia, f. *Mortalité.* SYN. Mortalis vitæ conditio, naturæ communis fragilitas. USUS: Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur. Multa illi supra mortalitatem sunt attributa.

MORTĀRIUM, II, n. *Mortier.* USUS: Contundere in mortario.

MORTĪFER, ěra, ěrum, *Mortel, qui cause la mort.* SYN. Pestifer, perniciosus, letalis, mortem afferens.)(*Salutaris.* USUS: Morbus, plaga, vulnus mortiferum.

Mortificatio, onis, f. Mortification. Corporis afflictio, asperitas vitæ voluntaria.

Mortifico, as, are, Mortifier. Corpori ægre facio, acriter mihi impero; arcte et contente me habeo; noxias frango cupiditates; driter ac inclementer me tracto; genium defraudo. Cf. *Domo, Edomo, Disciplina.*

MORTÛS, a, um, *Mort, décédé, défunt.* SYN. Morte deletus, consumptus; fato perfunctus; sensu ac vita carens. ADV. Brevi, intestato, omnino, proxime, repentino, acerbè. USUS: A mortuis excitare. Infra mortuos amandare.

MÔRES, rum, m. pl. *Mœurs, caractère.* PHRAS. 1. Est optimis moribus adolescens, *ce jeune homme a un caractère excellent, des mœurs irréprochables.* Moribus est gratissimis et humanissimis; natura sanctis et religiosis; modestis, et ad capiendâ præcepta mollioribus; summa facilitate et comitate; mira facilitate et iucunditate naturæ. Mitis ingenii juvenis est, moribus placidis, liberalibus, summa suavitate temperatis vel conditis; ingenii placidi et comiter faciliis multa documenta sunt; singulari est morum elegantia; cultissimis est moribus et omni humanitate perpolitus. 2. Moribus est malis, *il a des mœurs dépravées.* Pravis est moribus et protervis; barbaris et immanibus; corruptis et perditis; violento est ingenio, et indomito; summa est ingenii asperitate; homo est effuse petulans, nequam et improbus; protervus, petulans, ignavus; homo semissis, *homme sans*

valeur, qui ne vaut pas deux sous. 3. Ad mores suos cito rediit, *il est vite revenu à ses mauvaises habitudes.* Citoreddiit ad ingenium; recepit se ad ingenium suum; in eandem vitam revolutus est; ad pristinam vitæ consuetudinem revertit, se retulit, revocavit. 4. *Mores deficiunt, les bonnes mœurs s'en vont, la corruption s'accroît.* Desident mores, labuntur; ire cœperunt præcipientes; disciplina morum paulatim fluere ac inclinari cœpit. Cf. *Disciplina.* USUS: Aliquem in suos mores formare, *former quelqu'un à son image.*

MOS, mōris, m. *Conduite, usage, coutume.* SYN. Consuetudo, institutum, ritus, disciplina, usus, modus. EPITH. Accusatorius, antiquus, austerus, civilis, communis, conscius, perversus, usitatus, verus, novus, patrius, domesticus, regius, rhetoricus. Amabiles, boni, modesti, commodi, corrupti, dispares, extremi, faciles, feri, grati, immanes, improbi, imperiti, barbari, iusti, integri, religiosi, timidi, mali, molesti, perditii, rustici, suaves, severi, temperati, feri. PHRAS. 1. *Moris est, il est d'usage, c'est l'usage.* In more est; in more positum est; more comparatum, confirmatum est; consuetudo fert; consuetudinis hoc est; consuetudo est, mos est; mos obtinuit; mos fert; more receptum est; jam inde a majoribus consuetudo tenet, obtinet, ita fert; vetus hoc est, ut, etc. 2. *Morem suum servat, il garde ses habitudes.* Instituto suo utitur; institutum suum tenet, servat; solemne suum servat; morem suum obtinet, tenet, retinet; propositum suum tenet; institutum suum sequitur; antiquum obtinet. USUS: Hoc factum est more et modo. In more majorum id non fuit. Meo more agam. More barbarorum fungi, *agir en barbare.* Abhorret id a more nostro, *cela est contraire à nos usages.* Decedere de more et instituto, *abandonner les anciennes coutumes.* Revocare veterem morem, *ramener une vieille coutume.* Morem inducere, in morem aliquid inducere, transferre, perducere, *faire passer qqchose en coutume.* Morem cum posterii acceperunt, *leurs descendants ont adopté ces usages.* Tenues reliquæ pristini moris hærent, *il ne reste plus que des vestiges des anciennes coutumes.* Mos ille ac consuetudo inveteravit, *cette habitude s'est enracinée.* Non recedam a more et consuetudine, *je n'abandonnerai pas mes coutumes et mes habitudes.* Morem alicui gerere, *faire les volontés de qqn.* Cf. *Consuetudo.*

MÔTIO, onis, f. *Mouvement, impulsion.* SYN. Motus, commotio. EPITH. Continuata, perennis, transversa, dispar, suavis. USUS: 1. Orbium cœlestium motio. 2. *Affectus, motions animi, les mouvements, les passions de l'âme.*

MÔTÛS, ūs, m. *Mouvement, agitation.* SYN. Motio, agitatio, impulsus.)(*Status.* EPITH. Acerrimus, alienus, asper, celer, certus, neces-

sarius, constans, deformis, divinus, dulcis, exterius, igneus, inanis, incertus, incredibilis, interior, iucundus, magnificus, minimus, naturalis, novus, opinabilis, oratorius, pronus, obliquus, supinus, repentinus, sempiternus, solutus, temerarius, turbidus, venustus, voluntarius. Accommodati, admirabiles, aversi, uberes, acuti, constantes et rati, dispares, dissimiles, finiti, æquabiles, inimici, non temperantes, liberi, magni, odiosi, palæstrici, medicres, soluti, vagi, turbulenti, volucres. USUS: 1. DEUS motum dedit cælo. Animalia motu cientur interiori. In maximis motibus et mutationibus cæli. 2. Affectus, perturbatio, commotio, *mouvements de l'âme, pensée, idde, passion*. Magnos animorum motus efficere. Motus animi rationi obtemperantes. Motus cogitationis celeriter agitatus. Nunquam animus agitatione motuque vacuus est. 3. Concursum, turba, tumultus, *mouvement politique, émeute, révolution*. In quo motu temporum, quanta conversione rerum versamur! Catilinæ insanos motus cohibuit, compressit. Motum concitare, moliri. Motus Reipublice afferre. Magno res in motu est. (Motu proprio, VULG.), *de son propre mouvement*. Latine: sua sponte.

MŌVEO, es, mōvi, mōtum, ere, a. et n. *Mouvoir, mettre en mouvement; exciter, causer, produire; n. Se mouvoir*. SYN. Cico, agito, impello, pello, verso, ago; efficio, excito; allicio, pellicio, induco. ADV. Conjuncte, leviter, longius, magnopere, irambriliter, necessario, permultum, valde, vehementius, acute, constanter, dulciter, facile, fortuito, immoderate, inaniter, iucunde, libere, mediocriter, non ita placide, solute, peracute, tardius, vehementer, velociter, vere. PHRAS. 1. Movit oratione sua hominum animos, *son discours a remué les auditeurs*. Animos flexit; animos incendit, accendit; motum animis attulit; mentes hominum allexit, voluntates impulit, quo volebat. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, et quo vellet, ducendas; valebat ad motus inflammandos. Motus animorum ita miscuit, sensus mentesque hominum ita pertraxit, nemo ut resisteret; flexit mentes hominum fregitque ejus oratio; uno sermone animos omnium, quo vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio, et in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulos hominum animos aculeum habuit ejus oratio; ita percussit ac quatefecit hominum animos, tanquam in ejus manu omnium voluntates essent; ad sententiam suam populi animos deduxit; in suam sententiam omnium mentes oratione convertit. 2. Motus sum ejus precibus, *ses prières m'ont touché*. Adductus precibus, impulsus lacrimis, invitatus, inductus precibus cessi. USUS: 1. Ursero illi, ut nos loco moverent. 2. Abduco, *branler*. Movere aliquem de sententia. Senatu movere. 3. Muto, *changer qqch.*. Tot annorum pos-

siones movere intutum. 4. Discedo, *s'éligner, quitter*. Ne te Roma moveris. 5. Sollicito, *exciter*. Multa me movent in discessu. 6. Allicio, invito, hortor, *inviter*. Illa me causa movet. 7. Efficio, excito, *produire, causer*. Clamores, risus, lacrimas, hominum studia, suspicionem movere. Cf. Persuadeo.

MOX, *Bientôt*. SYN. Quam mox, ocius, statim. USUS: Mox revertor. Cf. Statim.

MŪCRO, onis, m. *Pointe aiguë; pointe de l'épée*. EPITH. Cruentus, tribunitius. USUS: Hic est mucro defensionis meæ. Censorii stili mucro. Mucrones jam in civium jugulis fixos rejecimus.

MŪGINOR, aris, atus sum, ari, d. *Perdre le temps, lambiner*. SYN. Cunctor, moror, dissimulo, verbum antiquum.

MŪGIO, is, ī vel īvi, itum, ire, n. *Mugir, beugler*. SYN. Boo.

MŪGITUS, ūs, m. *Mugissement, beuglement; bruit, grondement*. USUS: Terræ mugitus et fremitus. Mugitus ciere, edere. Mugitibus implere viciniam.

MŪLA, æ, f. *Mule*. USUS: Mulæ partus mirabilis, quia rarus.

MULCEO, es, mulsi, mulsum, ere, a. *Caresser; adoucir, apaiser*. SYN. Permulceo, lenio. USUS: Carmina mulcent mentes. Cervix mulcetur dextera. Cantu cervi mulcentur.

MULCTA et MULTA, æ, f. *Peine*. SYN. Poena. USUS: Mulctam alicui dicere, irrogare, ab aliquo petere, *infliger une amende*. Mulctam remittere, condonare, mulctā gratiam facere, *remettre une peine*. Cf. Poena.

MULCTATIO, onis, f. *Punition*. SYN. Dreptio. USUS: Misera mulctatio bonorum, exilium civium.

MULCTATICIUS, a, um, *D'amende*. USUS: Mulctatitia pecunia.

MULCTO et MULTO, as, avi, atum, are, a. *Punir par une amende, infliger une peine*. SYN. Mulctā afficio, punio, mulctam irrogo. ADV. Crudelissime, male. USUS: 1. Morde mulctare reos, exilio. 2. Male accipio, male tracto, *maltraiter*. Discessit ab oppugnatione male mulctatus. Mulctatus virgis, fustibus. Cf. Punio.

MULGEO, es, si, sum, ere, a. *Traire*. SYN. Lac e mammis exprimo. USUS: Mulgere oves. Mulgere hircos; de re palam absurda, *traire les boucs, c.-à-d., tenter une chose impossible* (PROV.).

MŪLIËBRIS, e, gen. com. *De femme; mou, efféminé*. SYN. Feminæus, mollis, effeminatus. USUS: Mundus muliebris. Forma muliebris. Sententia muliebris et enervata.

MŪLIËBRITER, *A la manière des femmes, comme une femme*. SYN. Effeminate. USUS: Lamentis se et lacrimis muliebriter dedere. Nequid muliebriter et serviliter faciamus.

MÜLIER, *öris*, f. *Femme*. SYN. *Femina*. *EPITH.* *Ægra*, *ærumnosa*, *aliena*, *amens*, *avara*, *audax*, *beata*, *nobilis*; *consularis*, *copiosa*, *locuplex*, *crudelis*, *importuna*, *deterriima*, *digna*, *dives*, *felix*, *furiosa*, *gravidia*, *ignota*, *immoderata*, *imperita*, *ingeniosa*, *insana*, *libera*, *libidinosa*, *misella*, *miseria*, *molesta*, *nefaria*, *nobilis*, *nota*, *optima*, *pecuniosa*, *propinqua*, *proterva*, *seditiosa*, *suavis*, *temeraria*, *procax*, *irata*, *timida* *Beatissima*, *castiores*, *miseræ*, *formosæ*, *inornatæ*. *PHRAS.* 1. *Muller importuna est, cette femme est insupportable*. *Mulier* abundat *audacia*, *consilio* et *ratione* deficitur; *mulier* est *proterva*, *seditiosa*, *parvis* rebus sæpe *mobilis*; *mulier* est ex earum numero, quæ *impotenti* naturæ *frenos* dato, nullumque *licentiæ* modum faciunt, quæ *indomitæ* et *animi* *impotes* feruntur. 2. *Mulier est præstans, cette femme est remarquable*. *Feminarum* *præstantissima*, *speciatissima*, *primaria*, *lectissima*; *virilis* *animi* *femina*; *matrona* *gravis* et *speciata*. *USUS*: *Mulierum* *famam* ut *multorum* *oculis* *lux* *clara* *custodiat*, *diligenter* *sanciendum* est. *Mulieres* *omnes* *propter* *infirmatatem* *consilii*, *maiores* *in* *tutorum* *potestate* *esse* *voluerunt*.

MÜLIERARIUS, a, um, *De femme*. *USUS*: *Manus* *mulieraria*, *troupe* *de femmes*.

MÜLIERCŪLA, æ, f. *Faible femme, femelle; femme du commun*. *EPITH.* *Impura*, *deterriima*, *publica*. *USUS*: *Bellum* *cum* *mulierculis* *gestum*. *Ista* *quidem* *pueris* *et* *mulierculis* *grata* *sunt*.

MÜLIO, *öris*, m. *Muletier*. SYN. *Qui* *mulos* *agit*, *agaso*. *USUS*: *Mulionem* *agere*.

MÜLIONIUS, a, um, *De muletier*. *USUS*: *Penula* *mulionia*.

MULLUS, i, m. *Rouget, mulet*. *Genus piscis*. *USUS*: *Nulli* *barbati* *in* *piscinis* *sunt*.

MULSUM, i, n. *Vin mêlé avec du miel*. SYN. *Potio* *e* *melle* *vinoque* *confecta*. *USUS*: *Calicem* *mulsi* *ei* *impingamus*, *ut* *plorare* *desinat*.

MULTIFARIAM, *Dans beaucoup d'endroits*. SYN. *Multis* *locis*. *USUS*: *Aurum* *multifariam* *defossum*, *or* *ensoui* *en* *différents* *endroits*.

MULTIFORMIS, e, gen. com. *Qui a plusieurs formes, varié*. SYN. *Varius*, *diversus*. *USUS*: *Principis* *qualitates* *sunt* *variæ*, *et* *quasi* *multiformes*.

MULTIJUGUS, a, um, et **MULTIJUGIS**, e, gen. com. *Attelé avec plusieurs, multiple, nombreux*. SYN. *Multus* *et* *varius*, *multiplex*. *USUS*: *Multijugas* *epistolæ* *simul* *accepi*, *j'ai* *reçu* *plusieurs* *lettres* *ensemble*.

MULTIMODIS, *De beaucoup de manières*. SYN. *Multis* *modis*. *USUS*: *Multimodis* *sunt* *circumventus*.

MULTIMODUS, a, um, *Varié, divers*. *USUS*: *Multimoda* *ars*.

MULTIPLEX, *icis*, om. gen. *Multiple, varié; nombreux; considérable*. SYN. *Multus*, *varius*, *copiosus*. *USUS*: *Varia* *multiplexque* *natura*. *Genus* *orationis* *vagum* *et* *multiplex*. *Anceps* *et* *multiplex* *verbi* *potestas*. *Multiplex* *et* *tortuosum* *ingenium*.

MULTIPLICABILIS, e, gen. com. *Multipliable, nombreux*. SYN. *Multiplex*.

MULTIPLICO, as, avi, atum, are, a. *Multiplier, augmenter*. SYN. *Augeo*. *USUS*: *Aucto* *exercitu* *multiplicatis* *auxiliis*, *multiplata* *cum* *gloria* *redii*.

MULTITÜDO, *inīs*, f. *Multitude, foule*. SYN. *Frequentia*, *celebritas*, *turba*, *cœtus*, *catterva*, *populus*, *vulgus*, *corona*, *manus*, *chorus*, *colluvies*. *EPITH.* *Armata*, *concitata*, *congregata*, *domestica*, *egens*, *imperita*, *incredibilis*, *indocta*, *infima*, *infinita*, *innumerabilis*, *magna*, *miranda*, *repentina*, *splendidior*, *tanta*, *turpis*, *urbana*, *universa*. *USUS*: *Hominum* *multitudinem* *congregare*, *cogere*. *Quanta* *multitudo*, *quanta* *vis* *hominum*! *Multitudo* *beneficiorum*. Cf. *Copia*, *Numerus*.

MULTO, *Bien, beaucoup, de beaucoup*. SYN. *Longe*, *multis* *vel* *omnibus* *partibus*, *non* *paulo*, *haud* *paulo*, *impendio*, *longo* *intervallo*. *USUS*: *Multo* *doctior*. *Meo* *judicio* *multo* *stare* *malo*, *quam* *aliorum*.

MULTUM, *Beaucoup, souvent, longtemps*. SYN. *Valde*, *sane*, *non* *parum*, *sane* *quam*; *nescio*, *quid*. (Parum. *USUS*: *Res* *diu* *multumque* *agitata*. *Multum* *ad* *salutem* *alicujus* *conferre*.

MULTUS, a, um, *Nombreux, en grand nombre*. SYN. *Multiplex*, *frequens*, *non* *pauci*. *ADV.* *Ita*, *ita*, *non* *ita*, *non* *parum*, *quam* *minime*, *nimis*, *fortasse*, *valde*, *ininus*. *PHRAS.* 1. *Multu* *astuere*, *ils* *vinrent* *en* *grand* *nombre*. *Frequentes*, *conferri* *aderant*; *magnus* *numerus* *erat* *eorum*, *qui* *præsentes* *interfuere*; *multitudo* *hominum* *forum* *inundaverat*, *impleverat*. 2. *Multa* *et* *varia* *erant* *consilia*, *les* *avis* *étaient* *nombreux* *et* *différents*. *Mille* *indies* *nova* *consilia*; *scenta* *erant* *de* *re* *consilia*. *Longum* *sit* *explicare* *quot* *in* *sententiis* *abierint* *senatores*; *plura*, *quam* *pro* *numero* *senatorum*, *erant* *consilia*; *quot* *capita*, *tot* *erant* *sententiæ*; *plura* *pene* *consilia*, *quam* *capita* *numerabantur*. *USUS*: 1. *Multæ* *et* *magnæ* *res*. 2. *Præclarus*, *grand*, *illustre*. *Tuum* *nomen* *multum* *est* *in* *his* *locis*. 3. *Prolixus*, *longus*, *nimius*, *long*, *diffus*. *Multus* *est* *in* *laudando*. *Multus* *sermo*, *ad* *multum* *diem* *extraclus*. *Ne* *in* *re* *tenui* *multus* *ac* *insolens* *sim*, *pour* *n'être* *pas* *trop* *long*.

MÜLUS, i, m. *Mulet*. *USUS*: *Mulus* *clitelarius*. *Mutum* *muli* *scabunt* (PROV.), *cesont* *deux* *mulets* *qui* *se* *grattent*, *en* *parl.* *de* *deux* *personnes* *qui* *se* *louchent* *mutuellement*.

MUNDANUS, a, um, *Inco, du monde, de l'univers*. SYN. *Mundi* *civis* *et* *indola*. *PHRAS.*

1. (Res mundanæ, *VULG.*), *choses de la terre*. Res caducæ, perituræ, fugaces, profanæ, inane, infimæ, mortales, humanæ, fluxæ res et fragiles. 2. (Homo mundanus, *VULG.*), *mondain*. Homo rerum fluxarum blandimentis implicatus; humanæ vitæ deliciis ac commodis impense deditus; illecebris vanarum oblectationum captus, et irretitus; qui res fugaces et caducas ardenti studio persequitur; omnibus humanæ vitæ voluptatibus obsequitur. *USUS*: Socrates rogatus, cujas esset mundanum se dixit, nempe mundi civem et incolam. Cf. *Mundus*.

MUNDITIYA, æ, f. *Propreté*. *SYN.* Elegancia, lautitia. *EPITH.* Non odiosa. *USUS*: Adhibenda est munditia, non odiosa, nec exquisita nimis, *il faut avoir une propreté, une élégance qui ne dégénère pas en insupportable recherche*.

1. **MUNDUS**, a, um, *Propre, élégant*. *SYN.* Elegans, lautus.) *Sordidus*. *USUS*: Vir mundus et elegans.

2. **MUNDUS**, i, m. *Monde, univers*. *SYN.* Orbis terrarum, orbis universus, rerum universitas; pulcherrimum naturæ regnum; orbis theatrum; universitas rerum, qua omnia continentur; natura universa; mundi moles; civitas communis mortalium atque immortalium. *EPITH.* Æternus, amens, sapiens, aptus, beatus, bonus, pulcher, salutaris, ornatus aspectu, constans, communis, disertus quidem, et mathematicus et musicus, omnium doctrinarum eruditus, postremo philosophus; expertus consilii, globosus, immensus, immundus, parum mundus, levis undique, æquabilis et a medio ad summum par, perfectus et absolutus, litteratus, melior, mortalis, sempiternus, præditus animo et sensibus, rotundus, ardens, pulcher, quietus, similis, singularis, unigenus, omnium rerum, quæ naturæ administrantur, seminator et parens et educator atque auctor, universus, stabilis, volubilis. *PHRAS.* 1. (Sic agit in mundo, *VULG.*), *ainsi on se conduit dans le monde*. Sic est vita hominum; sic vivitur; sic natura comparatum est; ita fert hominum consuetudo; sic sunt homines. 2. *Quamdiu mundus stetit, depuis la création du monde*. Post natos homines; post hominum memoriam; post natum hominum genus. 3. *Quamdiu mundus stabit, jusqu'à la fin du monde*. Dum genus hominum erit. 4. *Quidquid in mundo est, tout ce qu'il y a dans le monde, sous le soleil*. Quidquid cælum suo ambitu complectitur; quidquid in se continet orbis terrarum; quidquid in orbe terrarum est. 5. (Egregie se accommodare novit mundo, *VULG.*), *il sait se faire tout à tous*. Mores ex hominum moribus feliciter effingit; vitæ rationem ad communem vivendi modum belle exigit; vitam ex usu hominum agit; ex communi lege metitur, ad communem vivendi morem mores fingit suos. Cf. *Sæcu-*

lum. *USUS*: Naturam mundi, et pulchritudinem contemplari. Democritus ait innumera-biles esse mundos. Mundi ætates, partes.

MÜNĒRO, æ, avi, atum, are, a. *cf.*

MÜNĒROR, aris, atus sum, aris, d. *Donner en présent, gratifier de*. *SYN.* Largior. *ADV.* Opipare. *USUS*: Opipare me munera-tus est. Cf. *Remuneror*.

MŪNIA, orum, n. pl. *Affaires, devoirs, offices; charges publiques, magistrature*. *SYN.* Munera, onera. *USUS*: Suis cervicibus publica munia sustinere. Obire munia. Cf. *Officium, Munus, Magistratus*.

MŪNICEPS, i, pla, m. *Citoyen d'un municipe, d'une ville libre*. *SYN.* Civis, popularis, qui e municipio est. *EPITH.* Honestissimus, ornatissimus. *USUS*: Municipis sunt cives Romani suo jure et legibus suis utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes, a quo munere capessendo appellari videntur.

MŪNICIPĀLIS, e, gen. com. *De municipe, municipal*. *SYN.* Ex municipio. *USUS*: Homines municipales et rustici.

MŪNICIPIUM, ii, n. *Ville municipale, municipe*. *SYN.* Conventus, colonia. *EPITH.* Antiquissimum et fidelissimum, frequentissimum, frequens mœstumque, gratum, grave, firmum, honestum, illustre, immune, integerrimum, rusticatum, totum. Reliqua, rusticana, vetera. *USUS*: Scis cujus municipii sim.

MŪNIFICĒ, *Généreusement*. *SYN.* Liberaliter, large, prolixè. *USUS*: Munificè et large dare aliquid.

MŪNIFICUS, a, um, *Généreux, libéral*. *SYN.* Liberalis, largus. Cf. *Liberalis*.

MŪNIMEN, inis, et **MŪNIMEN**-**TUM**, ti, n. *Rempart, fortification*. *USUS*: Illa quoque fossa haud parvum urbis munimentum.

MŪNIO, is, ivi vel ii, itum, ire, a. *Entourer un lieu d'une muraille, fortifier*. *SYN.* Firmo, confirmo, obvallo, sepio, obsepio; paro, adorno. *ADV.* Præclare. *PHRAS.* 1. *Urbem munire, fortifier une ville*. Firmissimis præsidiiis munimentisque firmare; vallo fossaque cingere; quasi sepimento aliquo vallare; fossam et alia munimenta urbi circumjicere; aditus omnes fossis aggeribusque præsepere; novo munimenti genere impedire, sepire. 2. *Castra egregie munita habemus, notre camp est parfaitement fortifié*. Castra ita firmavimus, ut nihil tam clausum ad exitum, tam septum undique, tam tutum ad custodiam nec fieri, aut cogitari possit; castra ex omni parte præmunita, præsidiiis militum tecta, probe obvallata, munitionibus valida habemus; castra vallo, vallum congestis arboribus septum habemus, ne qua intrare in munimenta hostis possit. Cf. *Munitus*. *USUS*: 1. Munit com-

munem arcem bonorum, obstruite perfugia improborum. 2. *Sterno, facio, frayer le chemin.* Munire viam sibi ad honores. 3. *Reparo, reficio, défendre, protéger.* Munire alveum, ripam, aditum. 4. *TRANSL.* Viam et aditum ad aliquem sibi munire. Tueri et munire se adversus incumbencia discrimina; benevolentia multorum se munire, *se faire un rempart de l'affection publique.*

MUNITIO, ōnis, f. *Fortifications, ouvrages de défense, murs, remparts.* USUS: Operibus et munitionibus sepire urbem. Operis munitione, et concursu militum, et telorum repulsu submotus hostis.

MUNITOR, ōris, m. *Celui qui fortifie, ingénieur militaire.*

MUNITUS, a, um, *Muni, fortifié, défendu.* SYN. Septus, vallatus; armatus, stipatus. PHRAS. 1. *Locus natura munitus, lieu fortifié par la nature.* Oppidum positu munitum; locus ipso satis positu defensum; oppidum loci natura tutum a periculo; defendit se ipse locus; ipsa loci natura facile repellit periculum, in ipso loco satis est ad firmitatem presidii; oppidum ingenio situs, locique natura, firmum. 2. *Locus arte munitus, lieu fortifié par l'art.* Munitum manu oppidum. Munitus opere locus. Locus munitionibus obseptus; objectis aggeribus a periculo tutus. Cf. Munio. USUS: 1. Munitus firmissima hominum benevolentia. Urbs natura ac loco munita, succincta portibus, armata muris. Regulus virtutum presidio munitus. Munitus ad vitæ custodiam. 2. *TRANSL.* Sapientia munitum pectus gerere.

MUNUS, ōris, n. *Don, présent; service, office, devoirs, fonctions.* SYN. Donum, beneficium, largitio; officium, provincia. EPITH. Aedilitium, amplum, gratum, annuum, candidatorium, consulare, dignum, expletum, divinum, exiguum, extraordinarium, latum, magnificum, mediocre; perfectum, præclarum, provinciale, proprium, publicum, servile, sordidum, pristinum, senatorium, certum. PHRAS. 1. *Muneribus corrupti se sinit, il se laisse corrompre par les présents.* Muneribus facile delentur; pretio sollicitari atque etiam labefactari fides ejus solet; pretio addictam fidem gerit; est, quem pecunia non oppugnes modo, sed expugnes; venalem habet pretio fidem; quæstui omnia in illo sunt venalia, fides, iurandum, æquitas. 2. *Munus alicui imponere, imposer une charge à qqn.* Muneri aliquem præficere, præponere; munus alicui assignare; partes iudicis, quæstoris, etc. dare, imponere; imponere alicui personam iudicis, etc. Provinciam alicui decernere, dare, tradere; provinciam, procuratori præficere; procuracionem committere. 3. *Munus aliquod gerere, remplir une fonction.* Munus sustinere, obire, exsequi; muneri parere; munere fungì; provinciam habere, sustinere, obire, administrare; liberaliter dextereque munia

obire; procuracionem habere; personam iudicis, etc. sustinere, gerere, tenere, tueri; partes iudicis agere. 4. *Munus mihi oblitgit, on m'a confié une charge.* Munus mihi obvenit; mihi mandatum est; ad procuracionem ejus munus vocatus sum; provincia mihi obvenit; oblitgit; provinciam cepi, accepi. 5. *Munere hoc orbatu est, il a été privé de cette charge.* Munus illi ereptum est; a procuracione amotus; procuracione privatus; munere exutus est; ea provincia illi abrogata est; ejus muneris partes illi ereptæ sunt. 6. *Muneri suo satisfecit, il a satisfait aux devoirs de sa charge.* Munere egregie perfunctus est; munus pro sua et reipublicæ dignitate gessit; partes eas egregie sustinuit, egit, tuitus est; nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentie desiderari passus est; summam ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit, sibi peperit, comparavit; officium integre cumulateque præstitit. 7. *Hoc tui munus est, c'est votre office, cela vous regarde.* Hæ partes tuæ sunt; id tuum est; tui officii est; tuum id munus est, tuarum id partium est; ad te, ad tuum officium pertinet, tuæ curationis res ista est; tua ista curatio est. USUS: Munera dare, largiri, mittere, afferre. Munera sua apud aliquem bene collocare. Munus concinnare. Munus verbis ornare. Muneribus populum delinire. 2. *Officium, provincia, dignité, emploi public.* Ad munus aliquem instruere. Muneri præficere aliquem. Munus, partes, personam Consulibus suscipere. Muneri succedere. Munus defugere. Munerum immunitatem alicui dare. Cf. Donum, Officium, Magistratus.

MUNUSCŪLUM, i, n. *Petit présent, léger don.* SYN. Donum exiguum, tenue munus. EPITH. Tenue. USUS: Munuscula non ingrata misit.

MÜRĀLIS, e, gen. com. *De mur, mural.* USUS: Tormentum murale, machine de guerre pour ébranler les murailles, bélier. Muralis corona, couronne murale.

MŪRIA, æ, f. *Saumure, eau salée.* SYN. Aqua multo sale condita. USUS: Caro muria condita. Piscis murie incoctus.

MURMUR, ūris, n. *Murmure, bruit sourd; bruit, son.* SYN. Fremitus, mugitus, strepitus. USUS: Murmur ortum aliorum cum assensu, aliorum assentientes increpantium.

MURMŪRO, as, avi, atum, are, n. *Murmurer, faire entendre des murmures; gronder.* USUS: Fremitus murmurantis maris, frémissements de la mer qui murmure.

MŪRUS, i, m. *Mur; rempart, le plus souv. au pluriel.* SYN. Mœnia, paries. EPITH. Firmissimus. PHRAS. 1. *Muri pars tormentis dejecta est, les machines ont abattu une partie des murailles.* Pars muri tormentis labefacta est; murorum pinnae frequentibus tormentorum ictibus deterse sunt; pars mœ-

nium tormentis prostrata, diruta, deturbata, aditum hosti patefecit; verberata crebris tormentorum ictibus mœnia ruinam traxere; disiecta tormentis mœnia; pars una muri tormentis diruta continentibus ruinis urbem nudavit; murus cum ingenti fragore procidit; oppidum ruinis mœnium est patefactum; tormentorum tot ictibus secuta murorum strages; murorum hiatus; mœnium ruina; quassati muri labes; imposita muris plaga ruinam impulit. Quassata pars muri ruinam dedit, ruina collapsa est, ruinam fecit; crebris tormentorum ictus muri ruinam, stragem edidere. Convulsa tormentorum ictibus mœnia et disiecta sunt.

2. Muros tormentis ferire, ouvrir une brèche à coups de canon. Muros tormentis quatere, labefactare; munimentorum ruina aditum in urbem moliri; crebris tormentorum ictibus mœnia verberare; in muros impressionem facere. 3. Murorum hiatus reparare, réparer une brèche. Quassatam muri partem objectis saxis reficere; mœnium ruinam instaurare; muri labem obducta raptim lorica defendere; pinnas loricasque ex cratibus atterere; pluteos vallo addere; desidentem murorum labem pluteis cratibusque reficere, sarcire. 4. Hostes ex murorum ruina depellere, chasser les ennemis des murailles en ruines. Ad prostrati muri ruinas; ad ruinosam muri labem; ad quassatum muri hiatus; ad labefactam muri partem hostes irruptionem molientes arcere; hostem impressionem in munimentorum ruinas facientem depellere; ex ipsis mœnium ruinis hostem submovere. USUS: Leges propugnacula et muri sunt tranquillitatis et otii. Muro urbem sepere, cingere; circumdare. Muro ingentis altitudinis duximus. Facile subruit ex imo inurus quod cœmenta non calce durata sunt, sed interlita luto, structura antiquæ genere. Murus humilior, et scalis facile superabilis.

MUS, mûris, m. *Souris, rat.* USUS: Platonis Politiam nuper mures apud me corrose-runt. Clypei a muribus derosi.

MŪSĀ, æ, f. *Muse, chant.* MŪSÆ, ærum, f. pl. *Les muses; sciences, études.* EPITH. Agrestiores, mansuetiores, proximæ, pulchellæ, superiores. USUS: Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Quis tam aversus a Musis? *Qui est si ennemi des études?* Quis cum musis, id est, cum humanitate ac doctrina, non habet commercium? Cum musis commercium habet unice. Mansuetiores musæ. Cum musis se delectare. Cf. Litteræ.

MUSCĀ, æ, f. *Mouche.* USUS: Puer, abige muscas. Depellerem muscas. Ne musca quidem.

MUSCŌSUS, a, um, *Couvert de mousse.* USUS: Nihil alsius, nihil muscosius.

MUSCUS, i, m. *Mousse.* USUS: Saxum sæpius vultum non obducitur musco, pierre qui roule n'amasse pas mousse. (PROV.).

MUSICA, æ, et MUSICE, es, f. *Art musical, musique.* SYN. Cantus, symphonia. PHRAS. 1. Musica valde delector, j'aime beaucoup la musique. Musicæ studio teneor; studio sonorum capior; nervorum vocumque cantibus delector; fidibus, tibiis modulate canentibus; fidiculis numerose sonantibus, varietate sonorum; mollissimis et delicatissimis in cantu flexionibus mirifice delector; pulsus scienter fidium nervis, vocum gravitate ac varietate concitari animum vehementer sentio. 2. (Ille textum fecit, ego musicam, VULG.), il a fait les paroles et moi la musique. Ille materiam subiecit, ego modulate illam descripsi; ille verba, modos ego ac numeros adinveni; voces ille subiecit, ego modis musicis illigavi. 3. (Interea musica instrumentalis fuit, VULG.), pendant ce temps il y eut un concert instrumental. Interea tibiis fidibusque modulate canebatur; sub hæc cantus nervorum et tibiaturum personabat; cantatum interea tibiis fidibusque; interea symphonia, pulsus scienter fidium nervis canebat. USUS: Leges musicæ. Musicam Damon et Aristoxenus tractaverunt. Cf. Cano.

MŪSICUS, i, m. *Musicien.* SYN. Musicus eruditus, symphoniacus, qui voce, fidibus, etc. canit. USUS: Musici, qui erant quondam iidem Poetæ.

MUSTĀCEUM, i, n. *Sorte de gâteau où il entrain du vin doux et que l'on faisait cuire sur des feuilles de laurier.* Cibi genus. USUS: Laureolam in mustaceo quærere, chercher une couronne de laurier dans un gâteau au laurier, c-à-d., se faire valoir par des bagatelles (PROV.).

MUSTĒLA, æ, f. *Belle, foule.* USUS: Mustela catulos suos quotidie transfert.

MUSTUM, dulce. USUS: Nova ista quasi de musto et lacu fervida oratio.

MŪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Changeant, variable, inconstant.* SYN. Quod habet mutationem. PHRAS. (Valde mutabilis homo est, VULG.), cet homme est très inconstant. Animum ex levibus fortunæ momentis suspensum gerit; parum constat. Cf. Varius, Inconstans. USUS: Omne corpus mutabile. Mutabile vulgus. Polypo mutabilior. Sidera mutabili ratione labuntur. Cf. Varius, Inconstans.

MŪTĀBĪLITAS, atis, f. *Mobilité, mutabilité.* USUS: Inconstantia et mutabilitas mentis.

MŪTĀTĪO, onis, f. *Changement, variation.* SYN. Permutatio, motus, conversio, inclinatio. EPITH. Crebra, magna, manifesta, misera, suspiciosa, imbecillius, minuta, varia. USUS: Optimus est portus penitenti mutatio consilii. Coloris, morum, officiorum mutatio. Mutationes quatuor temporum. Mutationem moliri, facere, subire. Magnam voluntatis mutationem afferre.

MŪTĪLO, as, avi, atum, are, a. *Mutiler, couper, estroper.* SYN. Diminuo. USUS : Mutilatum exercitum in Galliam duxit. Naso, aurius, membrorum parte mutilati.

MŪTĪLUS, a, um, *Mutilé, tronqué.* SYN. Diminutus, mutilatus.)(Integer. USUS : Mutila quædam et hiantia loqui, prononcer des phrases tronquées, parler sans suite. Cornibus mutilus.

MŪTO, as, avi, atum, are, a. *Mouvoir, déplacer; changer, modifier.* SYN. Mutationem facio, permuto, inverte, converto, immuto, commuto, vario. ADV. Turpissime, leviter, paulatim, repente, valde. PHRAS. 1. Locum mutavit, non Ingenium, *il changea de lieu, non de conduite.* Nihil de suis institutis immutavit; mores antiquos non exiit, non correxit; novum ingenium non induit, nec in diversum animum mutavit; nihil de actionum suarum cursu deflexit; loci mutatione nihil a versus a prioribus institutis, nec ad alia se consilia contulit, in alios mores non abivit; commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. 2. *Fortuna mutata est, la fortune a tourné.* Fortuna jam verterat; fortuna jam variaverat; fortunæ inclinatio quædam facta erat; eam rem conversio rerum, et inclinatio temporum secuta est; fortunæ mutatio in contrarium facta est; paucis dicibus magna erat rerum facta commutatio, ac se fortuna inclinaverat. Res in contrarium vertebat. 3. Mutare consilium, *changer de résolution, de plan, de projet.* Calculum reducere; decedere de sententia; discedere a sententia. 4. Mutare ferociam, *changer son naturel sauvage.* De asperitate multum lenire atque submittere; in mores a veteri asperitate alienos verti; supercilium remittere, ponere. 5. Tempus concedere ad mutandam sententiam, *accorder du temps pour changer d'idée.* Tempus dare ad receptum pertinacis sententia. USUS : Pacliones, consilium, genus dicendi, moris, vestem, sententiam mutare. Civitatem, solum mutare. Nihil mutavit odor, nihil mutatus est.

MŪTŪĀTIO, onis, f. *Action d'emprunter, emprunt.* USUS : Multos minutis mutationibus defraudavit.

MŪTŪĒ, *Réciproquement, en retour.* SYN. Vicissim, mutuo. USUS : Officiis mutue respondere, répondre aux bons offices.

MŪTŪO, *Mutuellement, réciproquement.* SYN. Mutue. USUS : Fac, valeas meque mutuo diligas.

MŪTŪOR, aris, atus sum, arī, d. *Emprunter qqch à qqn.* SYN. Mutuam sumo pecuniam; utendum aliquid accipio. ADV. Aliunde. USUS : Orator subtilitatem e philosophia mutuatur, et vicissim reddit ubertatem orationis et ornamenta dicendi.

MŪTUS, a, um, *Muet.* SYN. Elinguis, tacitus.)(Loquens, eloquens. USUS : Civitas fracta malis, muta, debilitata metu. Curia elinguis, mutum forum. Tempus mutum a litteris. Cf. Obmutesco.

MŪTŪUM, ī, n. *Emprunt.* USUS : Pecuniam sumere mutuū.

MŪTŪUS, a, um, *Emprunté, prêt; mutuel, réciproque.* SYN. Par, æqualiter, respondens. USUS : Pecuniam dare mutuam, sumere mutuam. Mutuas operas tradere. Beneficentia mutua esse debet. Voluntas mutua. Mutua inter nos officia. In mutua benevolentia amici conquiescunt.

MŪŪPĀRO, onis, m. *Sorte de navire léger à l'usage des pirates.* SYN. Navis piratica, lembus piraticus. EPITH. Perennes, inopes, reliqui. Egregius, pulcherrimus.

MYSTĀGŌGUS, ī, m. *Celui qui conduit qqn dans les lieux consacrés aux mystères.* SYN. Rex sacrorum.

MYSTĒRIUM, ī, n. *Cérémonies secrètes; mystère.* SYN. Sacra res occulta. EPITH. Augustum, tantum. USUS : Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mystera aperire, enuntiare nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

NÆ, *Assurément*. SYN. Profecto, valde. USUS : Næ illi vehementer errant.

NÆNIA, æ, f. *Chant funèbre*. USUS : Næniæ nomine Græci lugubres cantus appellat.

NÆVUS, i, m. *Tache sur le corps*. SYN. Corporis macula. USUS : Farina decocta in aceto nævos tollit.

NAM, Car. SYN. Enim, namque, etenim, siquidem, quippe, nimirum, videlicet, sane.

NAMQUE, *En effet, à savoir*. SYN. Siquidem.

NANCISCOR, ðrls, nactus sum, nancisci, d. *Acquérir, obtenir, recevoir, trouver*. SYN. Invenio, adipiscor, consequor, assequor, mihi obvenit, offertur mihi. USUS : Si quid firmitatis, virium, laxamenti naclus fuero. Cf. Acquirro.

NĀRIS, is, f. *Narine; au pl. NĀRES*, ium, f. *Les narines, le nez*. SYN. Foramen nasi geminum. USUS : Nares semper patent. Fasciculum ad nares admovere.

NARRĀTIO, onis, f. *Narration, récit*. SYN. Rerum gestarum expositio. EPITH. Aperta, ficta, brevis, probabilis, dilucida, jucunda, longa, obscura, perspicua, suavis, verisimilis; breves, incredibiles, indoctæ, molestæ. USUS : Narrationes non historico modo, sed propequotidiano sermone exponere, explicare.

NARRĀTOR, ðrls, m. *Narrateur, conteur, historien*. USUS : Imitator et narrator facetus.

NARRO, as, avi, atum, are, a. *Raconter*. SYN. Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. Adv. Bene, hercule, breviter, diligenter, dilucide, enodate, graviter, sane et probe, jucunde, male, memoriter, multum, novissime, probabiliter, venuste, interrupte, ornate, palam, pervarie. PHRAS. 1. Narrator, on raconte, on rapporte, le bruit court. Triditum memoriæ est; tenet fama; incorruptis rerum gestarum monumentis traditur; fama est; variorum sermonibus jactatur; fama nascitur, surgit, manat, percrebescit, dissipatur, peragrat, pervadit urbem, venit, pervenit ad aures; fama exit de re; memoriæ proditum est. 2. Res dupliciter narratur, il y a deux récits différents. Duplex inde fama est; duplex inde de re prodita est memoria; variat fama.

3. Rem omnem ex ordine narrabo, je vous raconterai tout en détail. Dicam, eloquar, aperiam, significabo, exponam, explicabo rem omnem, ut gesta est. Scies, cognoscas, audies ex me, quæ facta sunt. 4. Rem eandem sæpissime narrat, il raconte toujours la même chose. Rei gestæ narratione aures complet, implet, obtundit; rem eandem sæpe auribus inculcat. USUS : Plurima de tuis narrantem multa voluptate audivi.

NARTHĒCIUM, ii, n. *Vase ou boîte à médicaments, à parfums*. SYN. Myrothecium. USUS : Medicamenta illa tanquam de narthecio promebat.

NASCOR, ðrls, nātus sum, nasci, d. *Naltre*. SYN. Orior, in vitam venio, introeo, ingredior; ortum habeo, in lucem edor, suscipior, primam lucem aspicio, lucem accipio, alicujus satu edor, procedo, vitæ lumen adeo, in lucem prodeco. (Morior. Adv. De integro, improviso, similiter. USUS : Suapte sponte nasci. Pestis homini ab homine nascitur. Cf. Orior.

NASSA, æ, f. *Nasse de pêcheur*. SYN. Vas vimineum ad capiendos pisces. USUS : Ex hac nassa exire cupio, non ad fugam sed in spem mortis mellioris, je veux sortir de cette nasse, de ce mauvais pas.

NASTURTĪUM, ii, n. *Cresson*. RAD. a nasi tormento, ex acri ejus odore. USUS : Persas negat Xenophon ad panem adhibere quidquam præter nasturtium.

NĀSUS, i, m. *Nex*. USUS : Nasus ita locatus, ut quasi murus oculis interjectus videatur. Naso suspendere aliquem, se moquer de qq. Illudere aliquem.

NĀSŪTŪLUS, a, um, *Moqueur, railleur*. USUS : Uxor didacula et nasutula.

NĀSŪTUS, a, um, *Qui a un grand nez; fin, spirituel, moqueur*. USUS : Homo nasutus, homine fin, avisé, railleur.

1. **NĀTĀLIS**, is, m. *Le jour de la naissance*. USUS : Agere diem natalem. Scripsi hæc natali meo.

2. **NĀTĀLIS**, e, gen. com. *De naissance, natal*. USUS : Natale solum, Patria. Natalis dies.

NĀTĀLITĪA, ðrum, n. pl. *Fête pour célébrer le jour de la naissance*. USUS : Natalitia dare, celebrare. Natalitia in hortis dedi.

NĀTĀLITIUS, a, um, *Relatif au jour de la naissance*. SYN. Ad natalem diem pertiens. USUS : Natalitia sidera omnia, tous les astres peuvent présider à la naissance.

NĀTĀTIO, onis, f. *Natation*.

NĀTIO, onis, f. *Nation, peuple*. SYN. Gens. EPITH. Eruditissima, levissima, magna, officiosissima, religiosa, tota; acerrimæ, bellicosissimæ, cæteræ, communes, deditæ scientiis.

exteræ, externæ, conquassatæ, immanes, inimicissimæ, miseræ, multæ, sociæ, ultimæ. USUS: 1. Cæsar natione Romanus. Erudita Græcorum natio. 2. Ordo, *race, gent.* Tota natio candidatorum. Natio optimatum.

Nativitas Domini, La Nativité de JÉSUS-CHRIST. PHRAS. Augustissimus et omnium, qui post homines natum illuxerunt orbi, faustissimus dies, quo rerum universarum opifex, DEUS, humanis indutus artibus, ex Matre Virgine natus est. Ortus natalis Christi Servatoris nostri.

NATIVUS, a, um, De naissance; naturel, natif. USUS: Hujus gentis domesticus et natus sensus est. Malum nativum. Verba nativa et simplicia, quasi sponte nata, *mots racines, radicaux.*

NATO, as, avi, atum, are, n. Nager. SYN. Trano. PHRAS. 1. Trans flumen natavit, *il passa le fleuve à la nage.* Flumen nando trajecit; in adversum litus natatione evasit; flumen transnavit; incubans cortici nando in litus evasit; secundo primum flumine delatus, brevi post trajectu, utribus innatis in tutum pervenit; inflati utres eum transverexere; subivit aquam et fluctus diverberando in litus enatavit; utribus incubans in adversum litus deferebatur. 2. Sub aqua natavit ad urbem, *il arriva à la ville en nageant sous l'eau.* Aquam subivit et occulto lapsu ad urbem usque penetravit. USUS: Natabant pavimenta vino.

NATRIX, icis, f. Hydre, serpent d'eau. Serpentis genus.

NATU, Par la naissance, l'âge, les années. SYN. Ætate. USUS: Grandis natu matrona. Natu major, minor. Natu maximus, minimus, stirpis maximus, etc.

NATŪRA, æ, f. Nature. SYN. Communis hominum parens, DEUS ipse; provida solersque mater rerum omnium; vis ingenita, causa intima in rebus universis; mundi moles, rerum universitas; *ilem:* Ingenium, indoles, conditio, status. EPITH. Paulo acrior, admirabilis, angusta, animalis, antiqua, apta, aspera, beata, mortalis, sempiterna, blanda, coelestis, communis, commutabilis, conservatrix, congrua, continuata, depravata, deterrima, eximia, expertis rationis, fera, immanis, fervida, generata, humida, idonea, ignea, ignota, imbecilla, importuna, impurissima, inanima, infensa, intelligens, sapiens, invicta, locupletior, quasi lena sui, mira, mitis, clemens, mortalis, multiplex, firmior, obscura, præstans, parens, patibilis, perfecta, perpetua, plenior, præpotens, prolixa, benefica, propria, provida, solers, pulcherrima, recta, simplex, singularis, socors, spirabilis, superior, tacita, terrena, tristis, recondita, vana, varia, vitiosa, universa. Dissimiles, divinæ, multæ, optimæ. PHRAS. 1. Natura parum in te benigna fuit, *la nature à été pour vous une marâtre.* Naturam expertus es pa-

rum liberalem; satis angusta natura te suis copiis instruxit; suis te bonis abundare natura noluit; natura sic tecum egit, ut noverca potius, quam mater fuisse videatur; non optime de te merita est natura; non multum naturæ debes. Non est, cur naturæ gratias agas. Possum in te quidvis potius, quam naturæ subsidia laudare. Naturæ bona, quibus abundant alii, in te desiderantur, requiruntur, non agnoscuntur. Inops es a naturæ bonis; desunt ea, quæ natura alioquin impertit, largitur præsidia. 2. (Nescio quam nunc naturam sibi assumat, VULG.), *je ne sais quel caractère nouveau il se forme.* Nescio, quod novum induat nunc ingenium; in quos mores abeat; in quos mores se formet; quæ instituta sequatur. Cf. Degenero. 3. Naturam natus est bonam, *il a un bon naturel.* Naturæ bonitas in eo eximia, præclara indoles, humanitas singularis; naturam natus est eximiam atque illustrem; naturam faultricem habuit in tribuendis animi virtutibus; naturæ habitus in eo singularis, ac prope divinus; animus illi e natura bene informatus; animi ingenium magnarum rerum capax et appetens; iis bonis, quæ natura data sunt, naturæ donis, naturæ muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi natura duce posse videatur. 4. Natura tetrica est, *il est naturellement triste.* Ea est asperitate naturæ; tam acerba indole ac intraçata, nihil ut fingi difficilius ac morosius possit; tristi est ingenio ac illepidio; asper moribus ac natura, quæ consuetudinem reddit difficilem. 5. (Natura mea talis est, VULG.), *tel est mon caractère, je suis ainsi.* Ita natura fert mea; in hos mores me natura finxit; ingenio hoc sum ac indole; ita natura factus sum; sic homo sum. USUS: 1. Ad majora nos genuit natura. Natura est, quæ mundum omnem continet ac tuetur. 2. Vis ingenua et potestas rerum, *nature.* Natura ipsa nos admonet. Ita natura comparatum. Naturæ speculator. 3. Rerum universitas, mundus, *le monde, l'univers, l'ensemble des êtres.* Naturæ fabrica incredibilis. In rerum natura querenda sunt, quæ materia, quæ forma. 4. (Essentia, VULG.), *essence, qualité naturelle.* Cujus rei ea vis est, ea natura. Vis et natura justificæ. 5. Ingenium, mores, *nature, naturel, caractère.* Victoria natura insolens. Natura in pueris, ut in spectaculis, cernitur. Homo optima, tristi, recondita natura. Naturæ asperitas. Ad naturam eximia quoque ars accedit. 6. Judicium, ratio naturalis, *raison naturelle.* Natura duce errari non potest. 7. Temperatio, habitudo, *habitude.* Corporis natura in agro cognoscenda est. 8. Ortus, origo, principium, *naissance.* (Ars, institutum. Non natura, sed instituto quodam id fit. Natura ita erat factus, ut, etc. Hæc vitia a natura habet. 9. Status, conditio, cursus, *cours naturel des choses.* Ea erat natura temporum, is cursus, etc.

NĀTŪRĀLIS, e, gen. com. *Naturel*. SYN. Nativus, innatus, insitus, a natura profectus vel ortus; secundum naturam, naturæ congruens, quod a natura est, quod homini naturaliter, insitum est.)(*Fucatus, artificiosus*. ADV. Maxime. USUS: Naturalis non fucatus nitor. Milvio naturale bellum est cum corvo. Quaestiones, res naturales, physicae.

NĀTŪRĀLITER, *Naturellement, conformément à la nature*. SYN. A natura, secundum naturam, natura, ipsius naturæ habitus. USUS: Quod homini naturaliter insitum est, eo uti decet.

1. **NĀTUS**, i, m. *Fils*. SYN. Filius.)(*Parrens, procreator*. USUS: Naturaliter a procreatoribus nati diliguntur. Vox alioquin Poetis frequentius in usu quam oratoribus.

2. **NĀTUS**, a, um, *Né, issu*. SYN. Ortus, editus, procreatus, progenitus, prognatus, aliquis satu vel partu editus, in lucem editus. ADV. Fortuito, necessarie, optime, ex improviso. USUS: Honesto, amplo, obscuro loco natus; patricio sanguine natus. Scipio ad excidium Carthagini natus, aptus, factus; aptus, natus ad omnem eloquentiam. Quidam ita habiles, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti videantur. Natus servituti, abdomini.

NAUCUS, i, m. *Chose sans aucune valeur, un rien, un zeste de noix*. SYN. Juglandis putamen, res nihili. USUS: Nauci facio, non nauci habeo, je ne fais aucun cas, je n'attache aucune valeur.

NAUFRĀGIUM, ii, n. *Naufrage*. SYN. Jaçtura, quæ fit nave fracta. EPITH. Æterna, maxima, missa, extrema. PHRAS. Naufragium passus est, il fit naufrage. Navem fregit, naufragium fecit; naufragio interiit; fractæ navis et fortunarum jaçturam fecit; naufragio periit; navis onere suo plane capta atque depressa est. Navis expulsa atque ejecta fluctu, fracta est, elisa est; navis hausta mari est; confracta illi navis est; navis procellis diu quassata, prostremo demersa est; navis jaçtata ventis, tempestatibus vexata, postremo fluctibus cessit. USUS: 1. Naufragium fecere, colligere. Naufragio projici, expelli. 2. TRANSL. Calamitas, malheur, désastre, ruine. In naufragio reipublicæ, fortunarum, rerum, rei familiaris, patrimonii. Hæc una et naufragio tabula mihi superest. Tot clarissimorum regum ducumque naufragia considera. Cf. Navis.

NAUFRĀGUS, a, um, *Qui fait ou qui a fait naufrage, naufragé*. SYN. Naufragio ejectus, mari haustus, qui naufragium facit. EPITH. Natans, sapiens. USUS: Corpora, saxa naufraga.

NAUSEA, æ, f. *Mal de mer, nausée*. SYN. Stomachi fastidium. USUS: Navigavimus sine

timore et nausea. Ne nauseæ molestiam susciperes æger.

NAUSEO, as, avi, atum, are, a. *Avoir des nausées, mal au cœur*. SYN. Stomachi fastidio laboro, abhorreo. PHRAS. Nauseo piscēs, je déteste les poissons. Fastidio sunt pisces; fastidium stomacho movent, generant pisces; nauseam movent, afferunt, generant pisces. USUS: Sudet, palleat, quidlibet, modo ne nauseet, faciat.

NAUTA, æ, vel **NĀVITA**, æ, m. *Navigateur, matelot, marin, pilote*. SYN. Naviculator, navicularius, remex. EPITH. Inviti, timidi. USUS: Nautarum alii malos scandunt, alii sentinam exhauriunt, gubernator clavum tenens ad puppim sedet quietus.

NAUTICUS, a, um, *De nautonnier, naval, nautique*. USUS: Nauticarum rerum scientia. Nautica impedire ministeria.

NĀVĀLE, is, n. *Chantiers de construction, lieu où l'on construisait et radoubaient les navires*. SYN. Armamentarium, locus in quo naves ac opera navalia fiunt et servantur. USUS: Muri, portus, navalia.

NĀVĀLIS, e, gen. com. *De vaisseau, naval*. USUS: Pugna, disciplina navalis, bellum navale.

NĀVARCHUS, i, m. *Capitaine, commandant de vaisseau*. SYN. Gubernator et magister navis, navicularius.

NĀVICŪLA, æ, f. *Petit bateau, barque*. SYN. Parva navis, lembus, navigiolum.

NĀVICŪLĀRIA, æ, f. *Métier d'armateur, commerce maritime*. SYN. Ars nautica. USUS: Naviculariam facere.

NĀVICŪLĀRIUS, ii, m. *Propriétaire de navires, armateur*. SYN. Naviculator, navarchus, navis gubernator.

NĀVICŪLĀTOR, oris, m. *Armateur*. SYN. Navicularius.

NĀVIGĀBILIS, e, gen. com. *Navigable, où l'on peut naviguer*. USUS: Flumen navigabile.

NĀVIGĀTIO, onis, f. *Navigation*. SYN. Navigationis cursus, cursus navalis. EPITH. Bona, hiberna, odiosa, longa, hiemalis, portuosa, perdifficilis, vehementer. USUS: Tandem e diutina navigatione in portum veni.

NĀVIGIUM, ii, n. *Toute espèce de navire, vaisseau, bâtiment, barque*. SYN. Navis. USUS: Proficisci probo navigio, bono gubernatore ac tranquillitate. Cf. Navis.

NĀVIGO, as, avi, atum, are, a. et n. *Naviguer, voguer*. SYN. Navi, in navi vehor, navem ago. ADV. Bellissime, bene, caute, commode, considerate, diligenter, expeditius, explore, feliciter, incommode, omnino, periculose, prospere, quam cauteissime, recte, strenue, tarde, tardius, temere, tuto, ultro citroque. PHRAS. 1. Tempus est navigandi, c'est la

saison de naviguer, de se mettre en mer. Non solum nauta significat, sed etiam favonius ipse insusurrat, navigandi tempus esse. Anni tempus navigabile jam præbet mare; nacti idoneum tempus et ventum, e portu exeamus. 2. *Vix navigavimus ex portu, à peine d'ions-nous sortis du port.* Vix navim solvimus; vix oras resolvimus, anchoras præcidimus, vellimus; vix conscendimus; vix anchoras præcidimus; vix e portu exivimus; vix e conspectu terræ ablatis sumus; vix malum ereximus, vela pandimus; vix navi profecti sumus; vix in altum vela dedimus; vix in altum profecta navis; vix anchoras sustulimus; a terra solvimus, vento nos dedimus. 3. *In Græciam navigat, il fait voile pour la Grèce.* In Græciam transmittit; in Græciam flectit; in Græciam cursum dirigit; in Græciam transportatur, cursum tenet, navibus proficiscitur, trajicit; in Græciam transvehitur, vela dat, vela facit. 4. *Ex Austria in Hungariam navigavit, il descendit d'Autriche en Hongrie.* Secundo Danubio descendit, defluxit in Hungariam; secundo flumine in Hungariam delatus est; secundo flumine bellissime in Hungariam decurrit. 5. *Cum prope Africæ littora navigarem, quand je côtoyais les rivages de l'Afrique.* Cum oram Africæ legerem; navi præterveherem; Africæ littus raderem; cum præter Africæ littus vela ferrer; cum Africæ littus præterveherer. 6. *Genuam navigavi, je suis allé par mer à Gènes.* Ad Genuam navibus accessi; in portum Genuensem descensionem feci, excensionem feci; navim adverti Genuensem in portum; navim appuli, navi appulsus sum Genuensem ad portum. Cf. Appello.

NĀVIS, is, f. *Vaisseau, navire.* SYN. Navigium. EPITH. Bona, constricta, magna, idonea, inanis, instructa, ornata, longa, maxima, oneraria, onusta, optima, parva, plena, postrema, pulcherrima, referta, recta, rostrata, salva, tuta ac fidelis. USUS: Navim ædificare, comparare, instruere, fabricare, ornare, construere, équiper un vaisseau. Navim conscendere; in navem ascendere, se collocare, monter dans un navire. Navem ex portu educere, faire sortir un vaisseau du port, lever l'ancre. Navem subducere, tirer un navire sur le rivage. Navim ad littus appellere, toucher terre, aborder. E navi egredi, desilire, se projicere, descendre de vaisseau. Navem frangere, in ipso portu evertere, ex maximis turbinibus ereptam in portu amittere, faire naufrage. Navis tormentis hostilibus depressa interit, le navire a péri sous les boulets ennemis. Navis in vadum illisa est, le vaisseau a été brisé sur un écueil. Naves in vadis afflictae, eliduntur, les navires font naufrage contre les récifs. Navim reficere laceratam, colligere de integro, et ornare, radouber un navire, le réparer. Naves firmare, et anchoris infrenare, mettre le navire à l'ancre. Naves in anchoris exspectant, commorantur, les navires sont à l'ancre.

NĀVITAS, atis, f. *Empressement, zèle, ardeur, activité.* SYN. Industria, opera.)(Ignavia. USUS: Navitas tua et animus in rempublicam est admirationi. Cf. Dilligentia.

NĀVITER, *Avec zèle, ardeur.* SYN. Strenue. USUS: Naviter dicere, pugnare. Cf. Dilligenter.

NĀVO, as, avi, atum, are, *Faire qqchose avec zèle; rendre un service à qqn.* SYN. Præsto, exhibeo. USUS: Operam alicui et studium navare. Suffragia alicui, benevolentiamque navare. Navare atque venditare suam operam alicui.

NĀVUS, a, um, *Empressé, soigneux, attentif.* SYN. Strenuus, impiger, industrius.)(Ignavus. Cf. Dilligens, applico.

NE, *Ne... pas, non.* SYN. Ut ne, quo ne, neque. USUS: 1. Quidvis age, dumne abieris. 2. Non, ne. Illud ne quis admiretur. 3. Neque, pas même. Ne istius quidem laudis sum cupidus. Nullas a te litteras habeo, ne famam quidem. 4. An, utrum, si. Humine, an sublimis putrescat, nihil interest.

NĒBŪLA, æ, f. *Brouillard, vapeur.* USUS: Quasi per nebulam aliquid videre. Depulsa nebula diem aperuit.

NĒBŪLO, onis, m. *Vaurien, polisson; charlatan; dissipateur.* SYN. Nugator, nequam, qui mendaciis et dolis nebulas offundit et tenebras. EPITH. Certior, magnus. USUS: Hærebat nebulo, quo se verteret, non habebat. Cf. Nequam, Malus.

NĒBŪLOSUS, a, um, *Plein de brouillards.* SYN. Caliginosus. PHRAS. Nebulosum erat, l'air était plein de brouillards. Humidi montes effundebant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ prospectum oculorum auferbat; quæ liberum oculorum prospectum prohibebat. Nebulosum erat cælum et caliginosum; nebula erat ad multum dici, densa adeo, ut lucis usum eriperet, non prospectu modo extra vallum adempto, sed propinquo etiam congregientium inter se conspectu; orta ex lacu nebula campo quam montibus densior sederat; prima luce densa nebula saltum omnem camposque circa intexit. USUS: Caliginosum, nebulosum cælum.

NEC, *Non, ne pas, ni.* SYN. Non, neque. USUS: Nec bona, nec mala.

NECDUM, *Et pas encore.* SYN. Nondum.

NECESSARIË vel **NECESSARIO**, *Nécessairement, forcément, par nécessité.* SYN. Necessitate, ex necessitate, necessariis et maximis de causis.

1. **NECESSĀRIUS**, ii, m. *Parent, par, nte, ami, amie.* SYN. Coniunctus, intimus, familiaris, necessitudine coniunctus, aliquem necessitudine attingens. EPITH. Cari, honesti, paterni; communis, coniunctus, inferior. USUS: Inter necessarios mihi coniunctissimus. Eos

necessarios habere oportet, quos ineunte ætate dileximus. *Necessarius* et propinquus meus. Cf. *Familiaris*.

2. NECESSARIUS, a, um, *Nécessaire, absolu, inévitable, forcé*. SYN. *Opus, fatalis*. (Voluntarius. ADV. *Æque, maxime, eo magis, vehementissime, summe*. USUS: *Necessarium est, quod imperatur: voluntarium, quod permittitur. Leges fatales et necessariæ. Necessaria consecutio*. Cf. *Necessitas*.

NECESSE, *Nécessaire, forcé, indispensable*. SYN. *Necessum, necessarium, opus*. ADV. *Plane, quodammodo, valde*. PHRAS. *Necesse erat id facere, il était nécessaire de faire cela*. Casus erat fatalis et necessarius; imposita mihi fuit necessitas id agendi; parendum erat necessitati; serviendum erat necessitati; necessitas me ad ea detrusit; ista experiri necessitas subigebat; coactus rerum necessitudine id suscepi; necessitudo, quæ timidos etiam fortes reddit, eo me adiegit; necessitate adductus, compulsus id egi. *Necessitas* ultimum ac maximum telum huc me adiegit; ultima necessitas, id ut facerem, admonuit, expressit; invitus hoc feci et necessitate pressus, adstrictus, coactus. Id factum, quod sic tempus et necessitas flagitaret, quod sic usus posceret, quod sic ratio postularet; consilium necessitas subiecit. Id facere necesse habui. USUS: *Comitas omnibus necesse est. Necesse non habui scribere. Necesse puto*. Cf. *Opus, Decet, Necessitas*.

NECESSITAS, atis, f. *Nécessité, besoin absolu*. SYN. *Necessitudo, fatum, vis*. EPITH. *Cruclis, divina, fatalis, honesta, magna, multa, nimia, nova, probabilis, summa, tanta*. USUS: 1. *Necessitatem alicui imponere, afferre. Necessitate pressus. Ea mihi necessitas obvenit. Necessitati parere, servire. Necessitatem effugere. In rationem versa necessitas, faire de nécessité vertu*. 2. *Vinculum conjunctionis amoris, parentis, amicitie, intimitatis*. *Necessitatem amicitiamque violare*. Cf. *Necesse*.

NECESSITUDO, inis, f. *Liens étroits, rapports intimes, parenté, amitié*. SYN. *Familiaritas, amicitia, intima consuetudo, conjunctio, necessitas*. EPITH. *Absoluta, certissima, communis, conjuncta, fraterna, justa, levissima, magna, paterna, privata, recens, sanctior, simplex, singularis, summa; tanta, vetus, magna, nova; simplices et absolutæ*. PHRAS. *Necessitudinem cum aliquo facere, lier amicitia avec qqn*. *Conjungere necessitudinem cum aliquo; ad suam necessitudinem adungere aliquem; cum aliquo necessitudinem constituere; aliquem in necessitudinem recipere*. Cf. *Amicitia*. USUS: 1. *Quos natura aut voluntas necessitudine aut benevolentia conjunxit. Vetis mihi cum illo necessitudo intercessit. Necessitudinem cum aliquo habere; colere, conservare necessitudinem. Necessitudine me*

attingit, *il est mon ami*. 2. *Necessitas, nécessité*. *Necessitudo est, cui vi nulla obsisti potest. In necessitudinem causam conferre, faire de qqch une nécessité*.

NEC NE, Ou non. SYN. *An non*. USUS: *Sit missum, nec ne, nescio*.

NĒCO, as, avi, atum, are, a. *Faire périr, tuer*. SYN. *Necem afferro, occido, interficio*. ADV. *Manifesto, recte, acerbè, crudelissime*. USUS: *Fame, verberibus aliquem necare*. Cf. *Interficio, Occido*.

NECTAR, aris, n. *Nectar, le breuvage des dieux*. SYN. *Deorum immortalium potus*.

NECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Nouer, attacher, unir, joindre*. SYN. *Connecto, colligo*. USUS: *Vileitis, quanta sit rerum series, ut alia ex aliis nectantur*.

NĒDUM, *Ce n'est pas pour que, bien loin de, à plus forte raison non*. SYN. *Non modo, ne dicam, ut ne addam*. USUS: *Optimis temporibus non potuere, nedum istis miseris*.

NĒFANDUS, a, um, *Impie, affreux*. SYN. *Nefarius, detestabilis*.

NĒFARIĒ, *D'une manière impie, abominable, criminelle*. SYN. *Turpiter, scelerate*. USUS: *Nefarie, libidine, crudeliter egit*.

NĒFARIUS, a, um, *Impie, maudit, scelerat, affreux*. SYN. *Sceleratus, consceleratus, scelestus, impius*. ADV. *Maxime*. USUS: *Scelus nefarium facere*. Cf. *Sceleratus*.

NĒFAS, *Tout ce qui est impie, illicite, injuste; sacrilège*. SYN. *Scelus detestandum, non fas*. (Licet. USUS: *Nefas dictu. Aiebat id sibi nefas esse. Tu nihil mihi nefas censes*.

NĒFASTUS, a, um, *Malheureux, funeste, impie*. SYN. *Nefarius, impius, infelix*. USUS: *Quæ augur injusta, nefasta, dura, vitiosa dixerit, irrita infectaque sunt*.

NĒGANTIĀ, æ, f. *Négation, proposition négative*. Vox technica. USUS: *Deinde addunt conjunctionem negantiam sic: non, si hoc est et illud; hoc autem non, igitur illud*.

NĒGATIO, onis, f. *Action de nier, dénégation*. SYN. *Infinitio*. USUS: *Negatio et infinitio facti*.

NĒGLECTIO, onis, f. *Négligence*. SYN. *Neglectus*. (Curatio.

NĒGLECTŪS, ūs, m. *Négligence*. SYN. *Neglectio*. USUS: *Rem neglectui habere*. Cf. *Negligo*.

NĒGLIGENS, entis, omn. gen. *Négligent, indifférent, insouciant*. SYN. *Socors, indormiens, dissolutus*. (Sedulus, diligens. PHRAS. *Negligens est in rebus suis, il néglige ses affaires*. *Rebus suis plane indormit; segnīs est ad imperata; dormitat in rebus suis; solute, indiligenter, oscitantur agit omnia; cum maxima illum negotia circumstent, sedet, et oscitatur; segniter, otiose, negligenter*

agit omnia. Negligentia, inertia, pigritia est incredibili. Cf. Negligo. USUS: Eum socors et negligens natura tardavit.

NEGLIGENTER, *Négligemment, sans soin*. SYN. Indiligenter, oscitanter, pro cætera socordia.

NEGLIGENTIA, æ, f. *Négligence, incurie, indifférence, etc.* SYN. Indiligentia, pigritia, socordia, inertia, incuria. (Diligentia. EPITH. Agrestis et inhumana, diligens, disert, non ingrata, mira, plena, summa, turpis. USUS: Negligentia corrumpit animum. Fugere agrestem et inhumanam negligentiam. Negligentia se dedere. Negligentia languere, obtopescere. Cf. Pigritia.

NEGILIGO, is, lexi, lectum, ere, a. *Ne pas faire attention à, ne pas s'occuper de, négliger*. SYN. Mitto, non curo, curare omitto, leviter fero, dissimulandum puto, contemno. (Curo. ADV. Omnino, maxime, necesse, plane, crudeliter. PHRAS. 1. Litteras olim diligenter cultas nunc plane negligit, il ne s'occupe plus des lettres qu'il cultivait autrefois avec ardeur. Litteras jam ad se nihil pertinere arbitratur; non laborat jam de paranda doctrinæ fama, nec progressus sui in litteris rationem ullam ducit; nulla illum de litteris cura jam tangit; obdruit plane ad litteras. Famam ingenii plane abiecit; soluto et quieto in tantis æmulantium studiis agit animo; animo ad litterarum studia est omisso; nihil de studiis litterarum sollicitus est. Litteras nil pensi habet. Jacet, repositus ille discendi labor. Oblivio litterarum eum cepit; summa apud eum rei maxime necessaria incuria. Motam jam dudum remisit industriam. 2. Negligit officium suum, il néglige son devoir. Cessat in officio; claudicat in officio; deest officio, occasione, sibi; causam suam ipse prodit; causam ipse suam damnat; abest illi cura, diligentia; remisso ac languido est animo in rebus suis; languidius versatur in opere. 3. Hæc omnia sunt ab his neglecta, ils négligent toutes ces choses. Nihil obedienter curatum; id totum pro cætera socordia actum; dimissa maximarum rerum opportunitas; res tanta ex omnium cura est omisa. 4. Negligant, per me licet, isti commoda publica, qu'ils se soucient peu, je le veux bien, des intérêts de la république. Neglectui, per me licet, sint istis commoda publica; pedibus, per me licet, ista trahantur; fiat jactura istorum omnium, et salutis communis oblivio capiat levissimorum hominum peccata. Dissolvantur instituta omnia, quibus saluti publicæ cavetur; obterantur et conculcentur. Jaceant leges, instituta majorum obsolescant, frigeant bonorum civium studia, langueant, senescant: ego ista nec moveo, nec curo. Vilia habeantur, susque deque habeantur publica commoda, ego ne manum quidem verterim. 5. Adeone negligis sinistram famam? Est-ce

ainsi que vous vous inquiétez peu d'une mauvaise renommée? Adeone parum abhorres sinistram de te famam? adeone parvi facis? adeone parum pensi tibi est? nihil igitur pensi habes, nihil laboras; nihil ad te pertinere arbitraris, quis hominum de te sermo sit? adeone famam abiecasti? adeo nec bonæ, nec sinistræ famæ cura cogitatioque te tangit ulla? USUS: Exempla majorum, leges, auctoritatem senatus, religiones, jura publica neglexisti. Cf. Piger.

NEGŌ, as, avi, atum, are, n. et a. *Nier; refuser, ne point accorder*. SYN. Inficior, abnuo, denego, recuso. (Affirmo, fateor, promitto. ADV. Ad extremum, belle, jucunde, liquido, omnino, molestius, palam, plane, præcise, prorsus, recte, valde, verius, usquam, vulgo. PHRAS. 1. Negat se a te quiddam accepisse, il affirme qu'il n'a rien reçu de vous. Pernegat, se quiddam a te accepisse, inficias it, præcise negat, plane sine ulla excusatione præcidit; pari animi vultusque constantia abnuat, tibi a se quiddam deberi. 2. Negat sibi omnes delicias, il se refuse toute satisfaction. Genium ubique defraudat; deliciis se fraudat omnibus; ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet. 3. Negat opem, il refuse son secours. Spe auxilii rogantem frustratur. Cf. Nolo.

NEGŌTIĀLIS, e, gen. com. *Relatif à une affaire*. USUS: Pars negotialis ea constitutione contenta.

NEGŌTIĀTIŌ, ōnis, f. *Commerce, négociation*. SYN. Mercatura. EPITH. Vetus.

NEGŌTIĀTOR, oris, m. *Marchand*. SYN. Mercator. EPITH. Germanus, obscurus, improbus. Cf. Mercator.

NEGŌTIŌLUM, i, n. *Petite affaire*. USUS: Erit aliquid negotioli.

NEGŌTIŌR, aris, atus sum, ari, d. *Faire le commerce*. SYN. Negotium gero; mercaturam facio, exerceo. Cf. Mercator.

NEGŌTIŌSUS, a, um, *Fort occupé, très affairé*. SYN. Plenus negotiorum. USUS: Provincia est molesta et negotiosa.

NEGŌTIŪM, ii, n. *Affaire, occupation, devoir, obligation*. SYN. Res, munus, cura, labor, provincia, molestia. EPITH. Audax, certum, jucundum, dignum, facetissimum, impudens, ineptum et græculum, fortunatum, lautum, lentum, luteum, odiosum, salubre et honestum, suspiciosissimum, turbulentum, vulgare et notum, molestum et operosum, invidiosum, plenum laboris et periculorum, assiduitate molestum, a dignitate alienum, expeditum, forense. PHRAS. 1. Multa habeo negotia, j'ai beaucoup d'affaires. Multa me circumstant negotia; res mihi multæ tractandæ sunt, et curandæ; maxima onera in republica sustineo. Multis distineor laboribus; negotiorum mole obruor; procuratio quedam multis

officiis implicatum me tenet et constrictum; pluribus nunc curis sum adstrictus; res suscepī plurimas et maximas; multis negotiis implicor; tument, ut cum maxime, negotia; occupatissimus sum; multae ad me quotidie maximarum rerum procuraciones deferuntur; multis quotidie urgeor, impediō negotiis. 2. An tibi negotium facesso? *Est-ce que je vous crde, vous suscite des embarras?* An molestiam tibi exhibeo? An molestia te afficio? An tibi mecum res est? An tibi negotium praebeo, exhibeo? An gravis auribus tuis, an fastidium sum? Num quae tibi aegritudo a me obiecta est? An negotii tibi aliquid a me seritur, confiat? An alieno tempore incommodus obversor? Num sermonis insolentia aures tuas offenduntur? Cf. Molestus. USUS: 1. Nullo negotio rem efficiam. Id non magni negotii est, *cela n'est pas difficile*. Negotium alicui mandare, imponere, dare, deferre; in negotium mittere; negotio alicui praeferre, praeponere, *proposer qqn à une affaire, l'en charger*. Negotium suscipere; negotium attingere, contrahere, *entreprendre une affaire, s'en charger*. Negotium administrare, curare, tractare, agere, obire, gerere, sustinere, *s'occuper d'une affaire*. Negotium expedire, explicare, conficere, transigere cum aliquo, *conclure une affaire avec qqn*. Multis negotiis implicari, impediri, detineri, obrui, distineri, *être embarrassé dans une multitude d'affaires*. E negotiis emergere, *sortir d'une affaire, s'en tirer*. Negotio praesse, *être à la tête d'une affaire*. In negotio versari, *être embarqué dans une affaire*. Negotia tueri, *prendre soin d'une affaire*. Negotia fugere, se a negotiis removere, negotia deponere, *fuir les affaires*. Negotium invertere, *changer les affaires*. Est mihi tecum aliquid negotii, *j'ai affaire avec vous*. 2. Molestia, *difficulté, embarras*. Negotium alicui facessere, praebere, exhibere, *créer, susciter des embarras*. Cf. Res, Occupo.

NEMO, Inis, m. *Personne, nul*. SYN. Nulus, nemo omnium, quis omnium? (Aliquis. ADV. Omnino. USUS: 1. Nemo de Senatoribus affuit. Te amo, ut neminem. Magis te idoneum scio neminem. 2. Ullus, *quelqu'un, une personne*. Contingit tibi, quod haud scio, an nemini.

NEMOROSUS, a, um, *Plein de bois, bien boisé*. USUS: Insula nemorosa.

NEMUS, Oris, n. *Bois, forêt*. USUS: Agros et nemora peragrarē.

NEMPE, Car, en effet, *c'est-à-dire, sans doute*. SYN. Scilicet, videlicet, nimirum, quippe, certe. USUS: Quibus autem hostibus? nempe, qui, etc. Nempe igitur ea restant.

NĒO, nes, nēvi, nētum, nere, a. *Filer*. SYN. Fila duco, deduco, torqueo, pensum carpo, manus lanæ admoveo, *tanam in fila attenuo*.

NĒPOS, Otis, m. *Petit-fils; prodigue,*

dissipateur. SYN. Qui ex filio vel filia natus; item: Prodigus. PHRAS. Est in patrimonio nepos, *il est prodigue de son patrimoine*. Gurgēs est atque helluo, natus abdomini suo. Patrimonium ejus profundae libidines devorant. In vino ac luxu, in suo fectore ac vino jacet; patria bona lacerat, abligurit; notos dies bibit, ludit, vomit. Totos dies in caupona delitescit, ad vespertum perpotat, pergracatur, voluptati obsequitur. Cf. Consumo, Luxurio.

NEPTIS, Is, f. *Petite-fille*. SYN. Ex filio vel filia nata.

NEPTŪNUS, I, m. *Neptune, dieu de la mer*. SYN. Maris Deus.

NĒQUAM, omni. gen. indecl. *Mauvais, méchant, vaurien*. SYN. Homo nihili, improbus, impurus. (Frugi. PHRAS. Homo nequam et improbus, *homme méchant et malhonnête*. Bipedum nequissimus, quo inertiōr nemo, nemo ignavioī proferri potest. Nemo est unquam inventus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modo honestate, sed etiam simulatione honestatis remotus, relictus. Quae nota domesticae turpitudinis non inusta est vitae ejus? Nequissimus omnium qui sunt, quique unquam fuerē, mortalium. Officina nequitiae, diversorium omnium flagitiorum. Cf. Malus, Nequitia, Improbus.

NĒQUAQAM, En aucune façon, pas du tout, nullement. SYN. Nullo pacto, nulla ex parte, minime, haudquaquam, neutiquam; minime gentium, minime vero; fabulæ. USUS: Illud nequaquam praeterire possum, quod, etc.

NĒQUE, Non, ne... pas. SYN. Nec. USUS: Neque tunc peccavi, neque modo.

NĒQUEO, Is, ivi, Itum, ire, n. *Ne pouvoir pas, n'être pas en état de*. SYN. Non queo, non possum, non habeo, quemadmodum et integrum mihi non est. USUS: Istud praeterire nequeo. Cf. Possum.

NĒQUIDQUAM, En vain, inutilement. SYN. Frustra. USUS: Ea res mihi nequidquam angorem attulit.

NĒQUITER, Tristement, injustement; honteusement. USUS: Ille prave, turpiter, nequiter egit.

NĒQUITIA, ō, f. *Mauvaise qualité; dissolution; honte, infamie*. SYN. Flagitium, malitia, inertia. (Frugalitas. EPITH. Insignis, perdita, singularis, summa, victrix. USUS: Homo singulari nequitia praeditus. Summa nequitia et libidinum infamia. Officina nequitiae. Cf. Malus, Nequam, Improbus.

NERVOSĒ, Fortement, vigoureusement, énergiquement. SYN. Enixe, fortiter, valide, firmiter. USUS: Nervose disserere.

NERVOSUS, a, um, *Nerveux, musculéux; fort, énergique*. SYN. Fortis, robustus. (Dis-solutus. USUS: Quis Aristotele nervosior?

NERVUS, i, m. *Nerf; force, vigueur, énergie.* SYN. Torus, vis, vires, robur. EPITH. Fortes, honesti. USUS. 1. Nervi in omne corpus ducuntur. Nervorum implicatio toto corpore pertinens. 2. Nervi musculi, *corde (d'instrument)*. Nervi fidium ita sonant, ut a digitis sunt pulsati. 3. Virtus, vis, robur. TRANSI. *nerf, force, vigueur.* Quantum in tuo animo roboris est, et nervorum! Contendere, intendere, adhibere nervos omnes in re aliqua, *employer tous ses efforts pour une chose.* Incidere nervos virtutis reipublicæ, *énerver le courage de la république.* Pecunia belli nervus. Pecunia nervus rerum, *l'argent est le nerf de tout.*

NESCIO, is, Ivi vel Itum, Ire, n. *Ne pas savoir, ignorer.* SYN. Ignoro, sum ignarus, inscius sum et rudis, id scientiam meam fugit, id latet me, juxta cum ignarissimis ignoro. PHRAS. 1. Quis vero id nescit? *Qui donc ne sait pas cela?* Quis in ea re adeo hospes? cujus aures ita peregrinantur? quis omnium tam est ignarus, tam rudis in Republica, tam nihil de se cogitans? quem præterit, tigit? quem id fallere potest? Quis in sua patria tam peregrinus est, et advena, ut rem adeo vulgatam ignoret? Quis in tanta ignorantia rerum omnium versatur? Quis tanta laborat inscientia, cui id incomptum esse possit? 2. Quid agam nescio? *Je ne sais ce que je ferai.* Hæret aqua; nondum habeo exploratam aut explicatam rationem consilii mei; res necdum est ad liquidum ratione perducta; sententia mihi necdum stare potuit; incertum mihi est, quid fieri conveniat. 3. Nesciente me factum est, *cela s'est fait à mon insu.* Me ignaro, nec opinante; me inscio, imprudente me, insciente me, me inconsulto factum est. Cf. Ignoro. USUS: Nemo in eo, quod nescit, disertus esse potest. Homo inscio quis. Nescio quid timere videtur.

NESCIOUS, a, um, *Qui ne sait pas, qui ignore.* SYN. Inscius. USUS: Non eram nescius quantum is, etc., *je n'ignorais pas combien celui-ci, etc.* Cf. Ignarus.

NEUTER, tra, trum, *Aucun des deux, ni l'un ni l'autre.* SYN. Indifferens, nullarum partium, qui in neutram partem movetur, medius, neutrius factionis, partis; qui medium quendam cursum tenet; qui accipitem se et medium gerit; qui nihil magnopere ad ullam partem inclinatur, qui ex accipiti temporum mutatione pendet, a studio partium alienus. Neutralis, VULG. (Alter, uterque. USUS: In neutram partem commoveri. Neuter vestrum mihi carior est. Neuter anguis, nec mas, nec femina.

NEUTIQUEAM, *En aucune façon, nullement.* SYN. Nequaquam.

NEUTRO, Ni d'un côté ni de l'autre. SYN. In neutram partem. USUS: Tempus teritur neutro inclinata spe.

NEX, nēcis, f. *Mort violente, meurtre.* Mors violenta. USUS: Necem sibi consciscere, *se donner la mort, se suicider.* Necem alteri afferre. Cf. Mors, Interficio, Occido.

NEXUS, ūs, m. vel **NEXUM**, i, n. *Prise de corps, contrainte par corps, emprisonnement pour dettes.* SYN. Obligatio quædam civilis. USUS: Nexorum et mancipiorum multa sunt jura. Nexu obligari alicui. Nexum inire, *se et corpore, et bonis devincire creditori, tomber sous la dépendance de son créancier, encourir la détention pour dettes, tomber en servitude.* Nexu solutus, post dis-solutum æs alienum, *rendu à la liberté après paiement des dettes.*

NI, Si ne... pas. SYN. Nisi. USUS: Mirum, ni domi est.

NIDOR, ōris, m. *Odeur, exhalaison d'une chose rôtie.* SYN. Odor rerum præsertim assatum. USUS: In illo nidore ganearam tuarum.

NIDUS, i, m. *Nid.* USUS. Aves cubilia nidosque fingunt, construunt, eosque quam possunt, molissime substernunt. Nidos ponere, texere.

NIGER, gra, grum, *Noir.* SYN. Ater, atratus, fuscus. (Albus. Quæ alba sunt, nigra dicere.

NIGROR, ōris, m. *Le noir, la couleur noire.* (Nigredo, VULG.) USUS: Noctis excæcat nigror.

NIHIL, Rien. Nihilum, nequidquam, non quidquam, nihil quidquam, nulla pars, ne pilus quidem. PHRAS. 1. Nihil penitus reliquit, *il ne laisse absolument rien.* Ne vestigium quidem rei est reliquum; tegulam in urbe nullam reliquit; ne minimam quidem rem fecit reliquam; nec argenti scrupulum, nec umbram quidem; non modo granum nullum, sed ne paleam quidem, non glebam ulli reliquit; ne imago quidem veteris opulentæ nobis relicta est; nihilo minus habemus ex tantis opibus. 2. Nihil de virtute habet, *il n'a aucune vertu.* Virtutem ne de facie quidem nescit; ne pilum quidem viri boni habet; ne umbram quidem honesti unquam vidit; pristina virtutis ne vestigium quidem ullum superest. USUS: Nihil potest fieri nec commodius, nec melius. Nihil tibi obligor. Illa nocte nihil aliud, præterquam vigilatum est, *cette nuit-là, on ne fit que veiller.* Nihil ad Persium Lælius, Lælius n'a rien à voir avec Persius. Hostes nihil aliud, quam abeunt. Hominem nihil amplius, quam urbe submovit. Tene ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, *n'avoir rien.*

NIHILDUM, *Rien encore.* SYN. Nihil adhuc, non adhuc, nondum quidquam.

NIHILOMINUS, *Pour le moins, pas moins.* SYN. Nihilo secius.

NIHILUM, i, n. *Rien.* RAD. ex ne et

hilum. PHRAS. Omnia in nihilum interibunt, *tout sera antanti*. Omnia in nihilum occident; recident; ad nihilum venient; in nihilum rediguntur. USUS: Ex nihilo orta sunt omnia; nihilo majori in discrimine es ac ego. Nihilo magis, quam tu, certus sum. Pro nihilo ducere hominem. Nihili facere, pendere. Homo nihili.

NIL, *Rien*. SYN. Nihil.

NIMBOSUS, a, um, *Plein d'orages, orageux; pluvieux*. USUS: Ventus, sidus nimbosum.

NIMBUS, i, m. *Averse, pluie; nuage*. SYN. Imber, pluvia. USUS: Nimbi, nives, grandines. Cf. Imber.

NIMIRUM, *Assurément, certainement*. SYN. Nempe, scilicet, videlicet. USUS. Hoc nimirum est illud, etc.

NIMIOPERE, *Trop*. SYN. Maximopere. USUS: Nimiopere ædificia me delectant.

NIMIO, *Trop, extrêmement, beaucoup*. USUS: Nimio plus te diligo.

NIMIS vel **NIMIUM**, *Trop*. SYN. Immoderate, extra modum, præter modum, ultra quam satis est, ultra justum, plus æquo, nimiopere, nimio plus.) (Parum. PHRAS. 1. Nimis in dicendo longus es, *vous êtes trop long dans vos discours*. Nimiū es in dicendo; præter modum profusus es in dicendo; nimis progrederis in dicendo; satietate enecas audientes; est quædam in te dicendi exuberantia; immoderatione verborum efferris; immoderata, immensa, infinita est tua oratio; modum excedis, egrederis in dicendo; profusum dicendi genus sequeris; abuteris patientia auditorum; stili luxuriam depascas, nimia reseces, oportet. 2. Potentia nimis magna, *puissance trop grande*. Magnitudine jam laborat sua; vires præpotentis populi sese ipsæ conficiunt. USUS: Magis offendit nimium, quam parum. Sed hæc nimis requiro. Ne quid nimis (PROV.). Nimis insidiarum. Nimis valde.

NIMIUS, a, um, *Excessif, démesuré; trop grand, trop nombreux*. SYN. Immoderatus, immodicus, intemperans, plus æquo, nimio plus, nimis magnus, etc.) (Modicus. USUS: Nullam ego in re tanta diligentiam nimiam puto. Nimiū animi, imperii. Nimiū plus mobilia ingenia. Nimiū in decernendis præmiis, et tanquam prodigus. Cf. Nimis.

NINGIT, ebat, ninxlt, imp. *Il neige*. USUS: Toto ningit æthere. Cf. Nix.

NISI, *Si... ne pas; si toutefois... ne pas; à moins que ne...* SYN. Nī, si non, nisi si, quod nisi; præter, præterquam. USUS: Veniam, nisi impeditus fuero. Nisi si se forte jactat. Quem civem senatus, nisi me commendavit? Cur id respui, nisi quod turpe est? Si nihili aliud fecerunt, nisi rem retulerunt, nonne satis fuit, illis gratias agi?

NISUS, ūs, m. *Effort*. SYN. Conatus, gressus. USUS: Pedetentim ire, et sedato nisu. Cf. Conor, Labor.

NITĒDŪLA, æ, f. *Mulot, petite souris des champs*. Muris genus agreste.

NITEO, ea, ere, n. *Luire, briller*. SYN. Splendo, nitesco, floreo.) (Squaleo, obsolesco. Adv. Valde. USUS: Nitet oratio. Unguentis nitet. Cf. Splendeo.

NITESCO, is, ere, n. *Devenir brillant*. SYN. Niteo. USUS: Cœlum nitescit.

NITIDĒ, *Dune manière brillante, magnifque*. SYN. Splendide, eleganter.

NITIDUS, a, um, *Luisant, brillant, poli, resplendissant*. SYN. Nitens, cultus.) (Incultus, horridus, agrestis. USUS: Verba, oratio nitida. Pexo capillo nitidus, *bien peigné*. Nitidi colles, campi. Cf. Cultus.

1. **NITOR**, ōris, m. *Éclat, splendeur*. SYN. Cultus, munditia.) (Squalor. EPITH. Naturalis, non fucatus, nimius, parilis. USUS: Inest in eo naturalis nitor, non fucatus. Ejus nitor urbis Italiam illustrat. Intuens ejus purpuram, et nitorem corporis.

2. **NITOR**, ōris, nixus et nisu sum, niti, d. *S'appuyer à ou sur qqch; reposer sur qqch; tendre vers*. SYN. Enitor, conitor, adnitor. PHRAS. Salus nostra in illo nititur, *notre salut repose en lui*. Salus publica unius hominis incolunitate continetur; ex unius vita, vita pendet omnium; unius consilio ac præsidio Respublica nititur. Ex unius viri consilio, auctoritate, gratia suspensæ sunt omnium nostrum rationes. Cf. Innitor. USUS: 1. Ad immortalitatem nominis niti. Consilio, studio, labore omni nitebar. 2. Innitor, sustentor, *s'appuyer, reposer sur*. Egone hujus pecudis consilio aut præsidio niterer? Divinatio conjectura nititur, *la divination repose sur la conjecture*. Sustentabimus nos ac omni spe nitetur. Cf. Conor, Laboro.

NIVĀLIS, e, gen. com. *De neige, neigex*. SYN. Nive plenus. USUS: Tumuli nivales, dies nivales.

NIVEUS, a, um, *De neige, blanc comme neige*. USUS: Candor niveus.

NIVŌSUS, a, um, *Plein de neige*. USUS: Nivosa grando.

NIX, nivis, f. *Neige*. PHRAS. Omnia erant plena nivibus, *tout était plein de neige*. Densam procella nivem effuderat; nives omnia oppleverant; iter perpetuis obsitum erat nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat; prata erant alta nive obruta; cumulata nive tecta laborabant. USUS: Risi nivem atram. Nix vento cumulata ingredientiæ fatigabat.

NIXŪS, ūs, m. *Action de s'appuyer, effort, peine*. SYN. Nisus. USUS: 1. Magno nixu

aggredi aliquem. 2. Partus, *accouchement*. Fetum acerbo nixu edere.

NO, as, avi, atum, are, n. *Nager*. SYN. Nato. USUS: Natura bestias nantes aquarum incolas esse voluit. Cf. Nato.

NŌBĪLIS, e, gen. com. *Célèbre, renommé; de noble origine*. SYN. Clarus, insignis, genere nobili natus; honesto, summo loco natus; bono loco natus; clarissimo patre satus *vel* natus, non ignobili, equestri loco, nobilissima familia, inclitis avis *seu* majoribus natus; stirpe antiquissima, in summa familia ortus; natus in antiquissima amplissimaque familia; bonis parentibus, ampla et honesta familia editus; generosa stirpe profectus; honestissimi et nobilissimi generis; generosus, non ignobilis, non obscurus, in veteri dignitate fortunaque natus; genere insignis, vir honestissimæ imaginis, veteris prosapiæ, multarum imaginum, de summo loco; prognatus genere summo, et summis divitiis, clarus genere; inclitus nobilitate; nobilitate florens, præcellens; regali sanguine creatus; regio semine ortus; vir honoratissimæ imaginis.)(Obscurus, Ignobilis. PHRAS. 1. Nobilis est, *il est noble*. Domestico summo genere est; inter populares nobilitas illi et opes eminent; nobilitatem generis summam habet; antiquo genere in spem magnæ fortunæ genitus est; antiquitate generis et gloria majorum foret; multas insignesque familias paterna nobilitate complexus est; multa claritudine generis, illustri sanguine est; majorum commendatione insignis est. 2. Materna stirpe non est nobilis, *sa mère n'est pas de race noble*. Materno genere impar est; paterno summo genere, materno humili atque obscuro. 3. (Nobilis novus, VULG.), *noble de fraîche date*. Homo novus; una imagine nobilis; per se cognitus nulla majorum commendatione; nullis imaginibus decorus; qui sibi omnia fortunæ incrementa *vel* ornamenta debet; qui nobilitatis insignia primus in familiam inexit; splendorem generi suo accersit; natales suos novo dignitatis splendore illustravit. 4. Nobilibus adscriptus est, *il fait partie de la noblesse*. In nobilium ordinem adscriptus, adscitus, adlectus, cooptatus est; inter nobiles lectus est; nobilitatis jure, ac prærogativa donatus, ornatus est; collata est illi dignitas equestris. USUS: Vir inter suos illustis, ac nobilis. Nequaquam tam genere insignes, quam vitii nobiles. Ex pietate nobilis et clarus. Cf. Familia, Genus, Generosus.

NŌBĪLITAS, atis, f. *Célébrité; noble naissance, noblesse*. SYN. Claritas, antiquitas, dignitas generis; vetustas familiæ, splendor, claritudo generis.)(Ignobilitas. EPITH. Excellens, clarissima, gloriosa, inimica, integra, innocens, major, notior, par, præclara, præstans, summa, tanta, vera, insignis, princeps, illustis, antiqua, nulli secunda, ingenua, obs-

curior. USUS: Nobilitate florere, præcellere. Ad memoriam laudum domesticarum et illustrandam nobilitatem tuam. Cf. Genus, Nobilis.

NŌBĪLITO, as, avi, atum, are, a. *Faire connaître, rendre célèbre*. SYN. Illustro, orno, celebros. USUS: Poetæ et opifices post mortem nobilitari volunt. Nobilitatus multitudine rerum gestarum. Spectata et nobilitata viri virtus. Cf. Illustro, Nobilis.

NŌCENS, entis, omni. gen. *Nuisible*. SYN. Noxius.)(Innocens. USUS: Reus nocens. Libido hominum pestiferorum et nocentissimorum. Cf. Reus.

NŌCĒO, es, cūi, ere, n. *Nuire*. SYN. Officio, obsto, fraudi sum, detrimentum affero, incommodo afficio, calamitatem importo, mali aliquid inveho. ADV. Inepte, leviter, mediocriter, quam minimum. USUS: Non licet, sui commodi causa nocere alteri. Nihil nocuerit, si cum Balbo fueris locus. Cf. Damnum, Detrimentum, Incommodum, Incommodo.

NOCTŪA, æ, f. *Hibou, chouette*. SYN. Noctuum Athenas mittere, *porter de l'eau à la rivière* (PROV.).

NOCTU, *Pendant la nuit*. SYN. Nocturno tempore, in tenebris, nocte. USUS: Noctu, an interdiu. Cf. Nox.

NOCTŪABUNDUS, a, um, *Qui a lieu, qui se fait la nuit*. SYN. De multa nocte ambulans.

NOCTURNUS, a, um, *De nuit, nocturne*.)(Diurnus. USUS: Nocturni diurnique labores. Fur nocturnus.

NŌDŌSUS, a, um, *Plein de nœuds, noueux*. SYN. Quod multos habet nodos.

NŌDUS, i, *Nœud, lien*. SYN. Colligatio, vinculum. EPITH. Æternus, difficilis, magnus, celestis. USUS: 1. Amabilissimus nodus amicitiae. Adstrictum pluribus nodis in semetipsos implicatis, et celantibus nexus. Solvere, explicare nodum, cuius nexus, unde inciperet quove se conderet, nec ratione, nec visu percipi poterat. 2. Difficilis ad explicandum locus, res, quæstio, *difficulté, embarras, obstacle*. Incideramus in nodum difficilem. Dum hic nodus expediatur. Inopia rei frumentariæ magnus in Republica nodus.

NŌLO, non vis, nŏlŏi, nolle, v. anom. *Ne pas vouloir*. SYN. Non volo, non libet, negligo. ADV. Minime, omnino, plane, prorsus, valde. PHRAS. 1. Nolo in hoc negotio ultra progredi, *je ne veux pas m'avancer davantage de cette affaire*. Totum simul consilium abjici; non committam, ut magis eo negotio implicer; studeo effugere, quod male ceptum est negotium; parcam longiori labori; animum posthac talibus curis vacuum et integrum servabo; ejusmodi negotiis ultra me non

dabo; aversatur plane animus, abnuat, detrectat illam procuracionem. Nego me progressurum, atque in hoc perstabo, neque restitutum quisquam ac tergiversantem ad aliud consilium traduxerit. Tædet me illorum laborum, ac poenitet. 2. Paçtiones tam inhonestas nolo, *je ne veux pas de compromis si honteux*. Non recipit paçtiones tam absonas honestas mea, aspernatur, repellit; ab his paçtionibus infamia me rejicit; sibi habeant, quibus istæ probantur, paçtiones, ego animum non inducam, ut ad eas condiciones descendam. Absum a tam turpi paçtione longissime, neque me unquam ad paciscendum dabo. USUS: Noli putare, cave existimes, *n'alles pas croire, ne penses pas*. Cf. Invitus.

NOMEN, Inls, n. *Nom, dénomination, appellation*. SYN. Vocabulum, appellatio; causa, titulus, debitum; fama, existimatio. EPITH. Aeternum, alienum, ambiguum, amantius, amplissimum, aureum, carum, certum, clarum, bonum, commune, consulare, contrarium, divinum, divulgatum, dulce, durius, falsum, fatale, finitimum, frumentarium, geminum, gratissimum, gravans, grave, honestum, hostile, illustre, inane, inauditum, incolumem, infimum, inimicum, invidiosum, invisum, leve, magnum, miserum, molle, molestum, nobile, notum, novum, obscurum, paternum, patrium, perditum, plenum, populare, pulchrum, recens, regale, regium, sanctum, splendidum, triste, tutum, vitiosum usutatum, vulgare. Aptiora, læta. PHRAS. 1. Nomen a viçta Africa habet Africanus, *Scipion reçut le nom d'Africain pour avoir dompté l'Afrique*. Africanus a sua victoria nomen traxit, invenit, reperit, adeptus est; cognomen ex victoria invenit, cepit; appellationem a viçta Africa traxit; Africano nomen a victoria inditum est; a viçta Africa sumpsit, consecutus est; cognomen Africani cum victoriæ insignibus ex Africæ spoliis induit; cognomen Africani ex Africa devicta adscitum est; Africani nomen a viçta Africa obtinuit, meruit; Africa devicta Scipioni nomen dedit, cognomen fecit, titulum Africani adscripsit, adjecit. 2. Hoc nomen habet, *cela s'appelle*. Hoc nomen est; hoc illi nomen est; hoc illi nomen inditum; hoc illi cognomen est, hoc nomine salutatur; nuncupatur, appellatur. Cf. Nominio. 3. Saluta illum meo nomine, *saluez-le en mon nom*. Verbis meis dic saluem homini; ex me saluta hominem; salvare illum verbis meis jube. 4. Nomen sine re habent, *ils ont le nom sans la chose*. Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia; in amplissimis honorum nominibus, non modo dignitas nulla est, sed et summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solido, quam specioso nomine Consules appellantur. USUS: 1. Nomina nova rebus novis ponenda, imponenda, danda. Res novæ nomine etiam novo appellandæ, signan-

dæ, notandæ. Hoc, puto, nomine est. Meo illum nomine roges velim. 2. Causa, titulus, *titre, cause, occasion*. Græci multis nominibus reprehendendi. Nominem reipublicæ, nullum laborem defugere. Voluptatis nomine omnia facere. Eo nomine nihil de fortuna queri possum. Justæ severitatis nomen barbaris tuis moribus præterdis. 3. Debitum, *titre de créance, obligation*. Nomina facere. Nomina exigere. Nomen solvere, expedire, explicare, expingere, de tabula tollere, *acquiescer une dette, déguer sa parole*. Decem millia in nominibus habeo, in numerato nihil, *j'ai dix mille francs en obligations, et pas un sou en numéraire*. 4. Fama, existimatio, auctoritas, *nom, renom, célébrité, réputation*. Clarum nomen captare, consequi adipisci, obtinere, habere. Viget, floret invictum ejus nomen. Ejus nomen nulla vetustas debet, exstinguet, obscurabit. 5. Ad rem bellicam, *nom (donner son nom, s'enrôler pour le service militaire)*. In militiam nomen dare. Nomina profiteri. Ad nomen respondere. Nomen alicui accipere, *inscrire le nom de qqn (s'enrôler)*. Cf. Debitum, Es, Fama, Detraho, Glória.

NOMENCLATIO, onis, f. *Désignation de qqn par son nom*. SYN. Appellatio, nominatio.

NOMENCLATOR, oris, m. *Nomenclateur, esclave qui indiquait à son maître le nom des clients et des personnes qu'ils rencontraient*. SYN. Servus monitor, qui civium nomina tenebat seu noverat.

NOMINATIM, Nominatim, *formellement*. X Generatim. USUS: Nominatim honore aliquo excludi. Nominatim appellare.

NOMINATIO, onis, f. *Appellation, désignation*. USUS: Facere nominationem alicujus, *faire l'appel de qqn*.

NOMINO, as, avi, atum, are, a. *Namer, appeler*. SYN. Appello, nuncupo, voco, nomen pono, impono; nomine appello, compello; verbo noto, certo nomine noto. ADV. Acerime, bene, brevi, imperite, iterum, melius, præclare, vere. PHRAS. 1. Filium suum Ascanium nominari voluit, *il voulait que son fils s'appelât Ascarne*. Parens Ascanio filio nomen dixit, edidit; Ascanio nomen dedit, indidit; Ascanii nomine filium prædicari et nominari voluit; Ascanium nuncupari voluit; Ascanio ut nomen esset filio *vel* Ascanius ut illi nomen esset; Ascanium salutari voluit; Ascanium filio nomen dixit, edidit. 2. Virgilius opus de agrorum cultu Georgica nominavit, *Virgile appela Georgiques son poème sur la culture des champs*. Georgica inscripsit, nuncupari voluit; Georgicorum titulum ferre, habere voluit; Georgicorum appellationem dedit, indidit libris suis; Georgicorum nomine insignivit; Georgicorum nomine prodire, circumferri, legi voluit. USUS: Rem suo certo, ac

proprio nomine nominare. Brutus, quem ego honoris causa nomino. Cf. *Nomen*.

NON, *Non, ne pas*. SYN. Haud, neutiquam, haudquaquam, minus. (Etiam. PHRAS. Non est opus tibi monitore, *vous n'avez pas besoin d'instructeur, de conseiller*. Nihil admonendus es; nihil est, quod te admoneam; nefas est, te monere; facies, etiamsi nullus moneam; quis est tam demens, quin sentiat, monitore tibi haud opus esse. USUS: Non enim, si mundus non erat, DEUS non erat. Non ita valde cupio.

NŌNÆ, arum, f. pl. *Les nones, le cinquième jour de tous les mois de l'année, excepté mars, mai, juillet et octobre, où les nones tombaient le septième jour*.

NŌNĀGĒSIMUS, a, um, *Le quatre-vingt-dixième*.

NŌNĀGIES, *Quatre-vingt-dix fois*.

NŌNĀGINTA, *Quatre-vingt-dix*.

NONDUM, *Pas encore*. SYN. Necdum, neque dum, neque etiam dum, nihildum, etiam nunc non, non adhuc. USUS: Nondum scit rem pater.

NOGENTI, æ, a, *Neuf cents*.

NONNE, *N'est-ce pas? est-ce que ne... pas?* SYN. An non? USUS: Nonne ita est? nonne oportuit præcisse me?

NONNIHIL, *Non rien, c. d. d., quelque chose*. SYN. Aliquantum. USUS: Nonnihil commoveor, *un peu*.

NONNULLUS, a, um, *Non aucun, c. d. d., quelq.* USUS: Nonnullus honor. Nonnulli dicunt.

NONNUNQUAM, *Non, ne... jamais, c. d. d., quelquefois*. SYN. Aliquando, interdum; est cum, etc.

NŌNUS, a, um, *Nevvième*.

NORMA, æ, f. *Equerre; règle, modèle, type, exemple*. SYN. Lex, regula, præscriptum. EPITH. Acerima, certa, naturalis. USUS: Non hæc sunt Philosophorum acerima regula, ac norma dirigenda. Natura est norma legis. Non est Epicurus ad istam normam sapiens. Plura homines iudicant odio aut amore, quam veritate aut præscripto, aut rationis norma aliqua. Cf. *Regula*.

NOSCO, is, novi, nōtum, ere, a. *Chercher à connaître, étudier; connaître, savoir*. SYN. Cognosco; cognitum, notum, perspectum habeo; notitiam rei habeo, perspicio, comprehendo. ADV. Bene, funditus, omnino, paululum, modo, plane, penitus, probe, pulchre, recte, satis. PHRAS. Nosco perbene adolescentem illum, *je connais très bien ce jeune homme*. Ita mihi notus est, ut sensum ejus et naturam plane perspexerim; pertractatas penitus perceptasque res illius habeo; percalleo res ejus omnes ac rationes; pulchre novi hominem; nihil ignoro rerum ejus; sensus ejus

omnes cognitos habeo, et perspectos; ingenium hominis et mores probe, optime teneo; animi ejus ignarus non sum. Cf. *Notus, Intellico*. USUS: Jubet nos Pythius Apollo noscere nos ipsos. Non leges civitatis, non jura novit. Si Cæsarem bene novi, is est, qui, etc.

NOSTER, ra, rum, *Notre, le nôtre*. USUS: Noster est. Noster socer, video, venit.

NOSTRAS, atis, omn. gen. *De notre pays, indigène, compatriote*. SYN. Noster, nostræ gentis, consuetudinis, artis, sectæ. USUS: Capior facietis maxime nostratibus. Nostratia verba.

NOTA, æ, f. *Signe, marque, indice, symbole; reproche, infamie, flétrissure*. SYN. Signum, insigne, vestigium; infamia, dedecus, ignominia. EPITH. Certa, falsa, insignis, justa, melior, quasi naturalis, propria, sempiterna, turpis; certæ, inscriptæ, infinitæ, optimæ, tenues, obscuræ, verisimiles, verissimæ. PHRAS. 1. Notam incurrit, *il a encouru un reproche*. In dedecus incurrit; nota inustus est; in reprehensionem hominum incurrit: reprehensionem non effugit. Cf. *Reprehensio*. USUS: 1. Nomina sunt tanquam rerum notæ. Ego illum de meliori nota commendavi. Optimæ notæ homo. 2. Infamia, ignominia, dedecus, opprobrium, honte, infamie. Quæ nota domesticæ turpitudinis non est inusta vitæ tuæ? quod dedecus hæret infamie? Notam inurere alicui. Censoriæ severitatis nota inustus. 3. (Signum, cifra, VULG.), *signe, marque*. Notam apponere ad malum verum. Epistolis notam apponam, quæ mihi tecum convenit, *j'apposerai à mes lettres le signe convenu entre nous*. Cf. *Signum*.

NOTABILIS, e, gen. com. *Notable, remarquable, insigne*. SYN. Insignis, conspicuus, conspiciendus. USUS: Si exitu notabili concluduntur.

NOTATIO, onis, f. *Observation*. SYN. Etymologia, interpretatio nominis, observatio. USUS: 1. Notatio naturæ peperit artem. Diligens notatio imaginum. 2. Castigatio, correction. Notatio censoria.

NOTIO, onis, f. *Idee, notion, connaissance*. SYN. Cognito, intelligentia, notitia, significatio. EPITH. Certa, complicata, naturalis atque insita. Communes, informatæ, consignatæ, USUS: Notiones rerum animis imprimuntur, e quibus non principia solum, sed latiores quædam ad rationem inveniendam viæ aperiuntur. Notionem rei capere, ac intelligentiam. Insitæ et quasi consignatæ in animis notiones. Informata, impressa est in animo DEI notio. Rerum omnium quasi adumbratas intelligentias seu notiones mente concipimus. Huic verbo Beatus subjecta est notio gravissima, *à ce mot de Bienheureux est attaché un sens très grave*.

NOTITIA, æ, f. *Connaissance, science, notion, idée*. SYN. Notio, cognitio, prudentia,

EPITH. Dura, nova. USUS : Nullum animal præter hominem DEI notitiam habet. Natura ingenuit nobis notitias rerum plurimarum. Notitia rerum definiendo aperienda est.

NŌTO, as, avi, atum, are, a. *Marquer, faire une marque; noter, observer, signaler.* SYN. Observo, animadverto, signo. ADV. Asperere, insigniter, maxime, scienter, turpiter, sero, separatim. PHRAS. Notanda sunt quæ in auctoribus leguntur, *il faut noter ce qu'on lit dans les auteurs.* In adversaria referenda sunt; notatis auctorum locis memoriæ consulendum est; exscribenda quædam ex auctoribus sunt, et in adversaria transferenda; excerpta quædam et in chartis consignanda. USUS : 1. Hæc vulgus ipse notat, *le vulgaire même remarque cela.* Notare locum, tempus. Multa diutius usus notavit. 2. Signo, indico, *désigner, signaler.* Notare res novis nominibus, *désigner les choses par des noms nouveaux.* Id præcipue notavi et descriptum tibi misi, *j'ai noté surtout cela, je l'ai transcrit et je le l'ai envoyé.* 3. Ignominia afficere, reprehendere, *marquer d'une mauvaise note, blâmer, censurer.* Aliquem dedecore, macula, ignominia notare. Eum censores furti nomine notantur, *les censeurs le flétrissent pour vol.*

NŌTUS, a, um, *Connu.* SYN. Cognitus, pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus, quod omnibus patet, quod tenetur, omnium sermone celebratur. (Ignotus. ADV. Maturius, penitus, sane. PHRAS. 1. Nihil nisi notum afferam, *je n'avancerai rien que de bien connu.* Quæ minime sunt obscura, quæ pervulgata ac toti populo testata, quæ planæ perspectæ, cognita, explorata habemus, afferam. Ea, quæ jam decantata, quæ in medio posita, de quibus inter omnes constat, commemorabo. Res, quæ in omnium sermone versantur, hoc loco afferam. 2. Res est nota, *la chose est connue.* Res est tam illustris et ante oculos posita, ut ne recensenda quidem videatur. Res in confesso est; pro explorato habetur; res est omnium sermone celebrata, et quasi majoribus theatris proposita; res est constante fama notissima; res est confessa et manifesta; decantata fabula est, et tota urbe celeberrima. In re versamur celebratissima sermone omnium. USUS : Clara res est et tota Sicilia notissima. Notus est tractatusque locus. Res nota est et apud omnes pervulgata. Cf. Nosco.

NŌVĀCŪLA, æ, f. *Rasoir.* SYN. Culter tonsorius. USUS : Versari in acie novaculæ, *in présentissimo discrimine, être sous le tranchant du rasoir, c-à-d., dans un péril imminent.*

NŌVĒ, *D'une manière nouvelle, inusitée.* USUS : Ne quid ambigue, ne quid nove dicamus, *pour éviter toute équivoque, tout néologisme.*

NŌVELLUS, a, um, *Nouveau, jeune.* (Vetulus. USUS : Arbores novellæ.

NŌVEM, *Neuf.*

NŌVENDIĀLIS, e, gen. com. *De neuf jours, qui dure neuf jours.* USUS : Sacrum novendiale. Feriæ novendiales.

NŌVERCA, æ, f. *Belle-mère, marraine.* USUS : Noverca filii.

NŌVISSIMĒ, *Récemment, naguère.* SYN. Nuperrime, postremo. USUS : Primum, deinde, novissime. Cf. Nuper.

NŌVISSIMUS, a, um, *Le dernier.* SYN. Postremus. (Primus. USUS : Novissimus ego in castra veni.

NŌVITAS, atis, f. *Nouveauté, chose nouvelle.* SYN. Novæ rei ratio, conditio. (Vetusitas. PHRAS. Novitatem amas, *vous aimez la nouveauté.* Novitatis amans, studiosus es; rerum novarum cupidus es; novitati studes; novis rebus studes; *delectat te status hic novus.* USUS : Magnam cupiditatem hominibus injicit novitas. Novitate ad causas inquirendas excitamur. Commovit me ea novitas.

NŌVITIUS, a, um, *Nouveau, récent.* SYN. Novus. PHRAS. (Novitius Sacri Ordinis, *novice d'un ordre religieux, VULG.*) Tiro religiosus; in tirocinium nuper cooptatus; qui nuper nomen dedit in religiosam militiam, in sacram familiam; nuper inter S. Ordinis tiroes adscriptus, adlectus. Cf. Tiro, Tirocinium. USUS : Syrus, nescio quis, de genere novitiorum factus consul.

NŌVO, as, avi, atum, are, a. *Rendre nouveau; renouveler, refaire.* SYN. Innovo. USUS : Verba novamus ipsi, *nous créons nous-mêmes des mots nouveaux.* Multa novare volebant. Cf. Reparo.

NŌVUS, a, um, *Nouveau, récent.* SYN. Recens, inauditus, inusitatus, per se cognitum, a se ortus, monstri similis, peregrinus, inopinatus, præter consuetudinem; nuperus. (Vetus. ADV. Plane, omnino. PHRAS. 1. (Bona nova afferro, *VULG.*) *j'apporte de bonnes nouvelles.* Læta apportio omnia; exoptatum nuntium afferro; læta narro ac prospera. 2. (Tristia nova affers, *VULG.*) *vous apportez de mauvaises nouvelles.* Tristes affers nuntios; malum apportas, narrando enecas. 3. (Sunt nova incerta, *VULG.*) *ces nouvelles sont incertaines.* Rumores sunt incerti; rumor sine auctore; rumores temere sine ullis auctoribus orti; nuntii non optimis auctoribus; rumores temere, incertis auctoribus, vulgati. 4. (Nova affers incredibilia, *VULG.*) *vous rapportez des choses incroyables.* Monstra narras; ficti sermones, confecti rumusculi sunt, quos tu nuntias; res narras fidem non habituras; monstri simile est, quod narras. Cf. Nuntius. USUS : Novum id et admirabile. Hoc mihi plane novum accidit, ac præter opinionem. Numquid processit ad forum hodie novi? Rebus novis studere, *être partisan des idées nouvelles, travailler à*

des changements politiques. (Nova, VULG.), *nouvelles, nouveautés.* Commentarii rerum novarum, commentarii rerum urbanarum vel publicarum. Ephemerides rerum novarum.

NOX, noctis, f. *Nuit.* SYN. Tenebrae. **EPITH.** Acerbissima, caeca, prope extrema, hiberna, obscura, atra, serena, fausta, funesta, lucuosa, intempesta, praecipua, longa, proxima, media, multa, sempiterna, socia, stellans. Noctes contractiores, *nuits plus courtes.* PHRAS. 1. De nocte ad me venit, *il vient chez moi de nuit.* Multa nocte, intempesta nocte, concubia nocte, media nocte, medio noctis silentio, prope nocte jam nocte, adulta jam nocte ad me venit; cum jam multum noctis processisset; noctis silentio, quod tempus mortales altissimo somno premit, ad me accessit; intempesta noctis silentio, profunda jam nocte ad me venit. 2. Nocte ingruente, *au soir, au commencement de la nuit.* Nocte appetente; nocte prima; sub primam faciem; intendentibus se primis tenebris; primoribus noctis tenebris; cum jam terras nox opacasset; primae noctis silentio. 3. Studere in seram noctem, *étudier fort avant dans la nuit.* Producere ad multam noctem litterarum studia; in serum noctis lucubrare aliquid operis; lucubrationes in multam noctem extrahere; bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios assumere; bonam noctis partem in litterarum studiis ponere, collocare. 4. Nox me obruit proficiscentem, *la nuit me surprend pendant mon voyage.* Proficiscentem nox oppressit; itineris pars magna in noctem coniecta est. 5. Tota nocte profectus est, *il voyagea toute la nuit.* Nullam partem noctis iter intermisit; ea nocte continenter profectus est; iter totam eam noctem tenuit. **USUS** : 1. Ipsa terrae umbra soli officens noctem efficit. Sermo in serum noctis extractus. Noctes atque dies. Nocte ad me venit. 2. **TRANSL.** Noctem rebus etiam claris offundere, *répondre sur des choses claires une certaine obscurité.*

NOXA, æ, f. *Tort, préjudice, dommage; faute, délit.* SYN. Culpa, noxia. **EPITH.** Minima. **USUS** : In noxa esse; extra noxam esse. Eximere noxam alicui. Noxam dedere alicui, *livrer le coupable à la justice.* Sine noxa esse. Cf. Culpa, Crimen.

NOXIA, æ, f. *Tort, dommage, méfait, crime.* SYN. Noxa, culpa, crimen. **USUS** : Castigare alicui ob meritam noxiam. Noxiæ poena par esto.

NOXIUS, a, um, *Nuisible, funeste; coupable.* SYN. Malus, perniciosus. **USUS** : Noxius civis coarceatur.

NUBECULA, æ, f. *Petit nuage, air sombre, front sévère.* **USUS** : Frontis tuæ nubeculam pertimesco.

NUBES, is, f. *Nue, nuage.* SYN. Concretus in aere vapor. **EPITH.** Opacæ, atræ, acres,

caecæ, densæ, caelestes, cæruleæ. PHRAS. Cœlum nubibus obducitur, *le ciel est couvert de nuages.* Intendunt se spissæ in cœlo nubes; concreti in aere vapores se in nubes induunt; cœlum nubibus obscuratur; obductæ cœlo nubes solem condunt, lucem eripiunt; aer in nubes cogitur. **USUS** : Aer concretus in nubem humoremque colligens terram auget imbris. Conflictu nubium ardor exprimitur. Cum illi anhelitus se in nubem induerent. In illis reipubl. tenebris, nubibus ac procellis. Objicere nubem fraudibus, *étendre un nuage, un voile sur des méfaits.*

NÜBILIS, e, gen. com. *Nubile, en âge d'être marié.* SYN. Apta viro, matura viro. **USUS** : Grandis et nubilis filia.

NÜBO, is, pœi vel nupta sum, nuptum, ere, n. *Se voiler (pour le fiancé), de là: épouser.* Feminis proprium. SYN. Locor, collocor in matrimonium. PHRAS. Filia nupsit viro nobili, *sa fille épousa un gentilhomme.* Collocata est in matrimonium, juncta matrimonio est viro nobili; cum viro nobili conjuncta est; in nobilem familiam nupsit; in manum convenit viro nobili; in matrimonium data, locata, mandata est viro nobili; filia domesticum fœdus junxit cum viro nobili; nuptum data, collocata, locata est viro nobili. Cf. Matrimonium. **USUS** : Venerem Adonidi nuptam tradunt. Nubere in amplam familiam. Cf. Nuptiæ.

NÜDIUS tertius, *Il y a aujourd'hui trois jours, c.-à.-d., avant-hier.* q. d. Nuno est dies tertius.

NÜDO, as, avi, atum, aro, a. *Mettre à nu, dépouiller.* SYN. Spolio.)(Vestio, lego. **USUS** : Aliquem omnibus præsidii nudare et exuere. Flagitii principium est nudare inter cives corpora. Cf. Privo.

NÜDUS, a, um, *Nu, dépouillé, privé, vide.* SYN. Nudatus, spoliatus, vacuus.)(Vestitus. **USUS** : Urbs nuda præsidio, ab omnibus rebus vacua. Decore nuda mulier. Nudus ab amicis.

NÜGÆ, arum, f. pl. *Bagatelles, plaisanteries.* SYN. Ineptiæ.)(Res graves, seriæ. **EPITH.** Mere, tantæ. PHRAS. Omittit nugæ, cesses de plaisanter. Nugas tandem relinque; mitte has ineptias; nugas aufer. Quid ad has ineptias abis? **USUS** : Nugas agit; næ illa magnas nugas dixerit. Delectari nugis. Cf. Facetiæ, Ineptiæ.

NÜGATOR, oris, m. *Disseur de riens, raconteur; menteur.* SYN. Nugax. Cf. Ineptus.

NÜGATORIÆ, *D'une manière frivole, légère.* SYN. Inaniter, inepte.

NÜGATORIUS, a, um, *Futile, léger, puéril.* SYN. Ineptus, levis, inutilis. **USUS** : Nugatoria argumentatio, argumentation futile, qui n'appartient pas à la cause.

NŪGAX, acis, omn. gen. *Vain, léger; sot.* SYN. Nugator.

NŪGOR, aris, atus sum, ari, d. *Dire des riens, plaisanter.* SYN. Jocer, ludo, nugas ago, nugas garrio, nugas dico, nugax sum, ad ineptias abeo, aures ineptiis obtundo. ADV. Inscite, omnino. USUS: Democritus non inscite nugatur. Cf. Ineptus.

NULLUS, a, um, *Nul, aucun, personne.* SYN. Non ullus, nemo, nec quisquam unus, ne ullus quidem, nemo unus, nemo quisquam. (Omnis, aliquis. ADV. Omnino. USUS: 1. Res, quæ nulli usui sit. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli res familiaris defuit. Nulla re una magis orator commendatur. 2. Lewis, irritus, qui nra auctore valetur, nul, sans importance. Homo nulla memoria. Argumentum hoc nullum est. 3. Non, ne... *pas.* Nullus dubito. Exinde vir ille suminus nullus est.

NUM? *Est-ce que?* SYN. An, ecquid, numquid, utrum. USUS. Num quod vestigium, num quæ trepidatio?

NŪMEN, Inis, n. *Signe de tête; volonté divine, volonté puissante, ordre des dieux.* SYN. Divina vis, potestas, providentia. EPITH. Divinum, grave, sanctum, ingens, lætum, magnum, summum, vetustum. USUS: Omnes naturæ divino Numini parent. Vos, qui apud me vim et numen deorum tenetis. Numen honore, precibus placare. Accidit id non sine numine. Numen senatus, auctoritas et potestas. Vis cœlestis numenque divinum. Cf. Deus.

NŪMÉRĀTUM, i, n. *Argent comptant.* USUS: Placet conditio, sed numerato malum, quam æstimatione, la condition me plaît; mais j'aime mieux traiter argent comptant que par échange.

NŪMERO, as, avi, atum, aro, a. *Compter.* SYN. Dinumero, annumero, numerum in eo, numerando percenseo, numero commetior. ADV. Recte, adstrictè, numerosius. USUS: 1. Numerare pecuniam de suo. 2. Censeo, judico, existimo, compter parmi, mettre au nombre de, regarder comme. Voluptatem nullo loco numerant. Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Prope alter Cicero numeratur. Hostem te numero, non amicum. Prodigii id simile numeratur. Cf. Computo.

NŪMERŌSĒ, *Avec mesure, harmonieusement.* USUS: Fundere orationem numerose, volubiler, apte, circumscripse. Numerose cadit sententia, la phrase finit avec nombre.

NŪMERŌSUS, a, um, *Nombrueux; qui a de la proportion, du rythme, de la cadence.* SYN. Aptus numeris, copiosus. USUS: Numerosum est in omnibus sonis ac vocibus, quod metiri possumus intervallis æqualibus. Oratio numerosa, style nombreux, harmonieux. Quæritur numerosior; exercitus numerosus.

NŪMĒRUS, i, m. *Nombre.* SYN. Multitudo, vis summa, copia. EPITH. Perfectus, accommodator, magniloquentior, adstrictus, solutus, æquus, aptus, certus, difficilis, exiguus, frequens, grandior, iambicus et dactylicus, impar, incolumis, ingens, innumerabilis, integer, legitimus, longior, mollis, musicus, oratorius, par, plenus, poeticus, procerior, propius, repentinus, simillimus, verus, vitiosus, tantus, magnus, novus, invidiosus. USUS: 1. Frumenti, mellis, vini maximus numerus, une grande quantité de... Classis mille numero navium. Aliquem in amicorum numerum adscribere, referre; in amicorum numero ponere, existimare, putare, habere, colere, mettre qqn au nombre de ses amis, le compter parmi ses amis. Is aliquo numero erit; nullo numero est; aliquem numerum obtinere, tenir un certain rang, jouir d'une certaine considération. Opus omnibus numeris absolutum, chose parfaite, accomplie, où rien ne manque; omnibus partibus et numeris expletum quod omnes numeros habet, complètement terminé; omnibus numeris absolutus adolescens, jeune homme accompli. Ex numero amicorum seungere, tollere, eximere, ejicere aliquem. 2. Musicæ ac oratoris modus ac mensura, mesure, cadence, rythme, nombre, harmonie. Numerus in cantu, in soluta oratione. Attici maxime numero serviunt. Oratio adstricta certa quadam numerorum ratione et pedum.

NŪMMĀRIUS, a, um, *Relatif à l'argent, d'argent.* SYN. Quod ad nummos pertinet. USUS: Esse in summa difficultate nummaria, gêne financière, embarras d'argent. Rem nummariam bene constituere.

NŪMMĀTUS, a, um, *Muni; pourvu d'argent, riche.* USUS: Homo bene nummatus.

NŪMMUS, i, m. *Pièce de monnaie, monnaie, argent.* SYN. Pecunia. USUS: Adventus noster ne nummo quidem sumptui fuit. Nummos cudere, battre monnaie. Ad nummos pervenire. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Subducere ad nummum. Nummos adu terinos pro veris dare. Nummos corrogare. Cf. Pecunia.

NŪMQŪAM (nunquam), *Jamais.* SYN. Nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria; post natos homines, ex omni memoria nihil unquam. USUS: Frigidum, ut nunquam antea. Nunquam pertinacius dimicatum, sic ut contra omnia vetustatis exempla nemo victor ex arena discesserit.

NŪMQUID? *Si en quelque chose?* SYN. Anne, num, ecquid. USUS: Numquid duas habetis patrias? Avez-vous deux patries?

NŪMQUIS, quæ, quod? *Est-ce que ce?* Numquis fundus venalis est? Cf. Numquis.

NUNC, *Maintenant.* SYN. Hoc tempore, in præsentia, hodie, per hæc tempora. (Tunc. USUS: Erat tunc excusatio, nunc nulla est.

Nunc autem; nunc vero ea vis est in nomine, ut, etc.

NUNCŪPO, as, avi, atum, are, a. *Appeler*. SYN. Appello, nomino. ADV. Plenius. Nuncupare aliquem suo nomine. Nuncupare vota pro imperio, *prononcer des vœux solennels, prononcer la formule solennelle des vœux (pour l'empereur, pour l'État, etc.)*.

NUNDINÆ, arum, f. pl. *Jour de marché*. SYN. Mercatus. EPITH. Domesticæ, flagitiosissimæ, mutæ. USUS : In hujus ædibus totius reipublicæ nundinæ, *marché*.

NUNDINATIO, onis, f. *Tenue d'un marché, foire; commerce, trafic*. EPITH. Plena, referta, nova. USUS : Nundinatio juris.

NUNDINOR, aris, atus sum, ari, d. *Être au marché, faire du commerce, trafiquer*. SYN. Mercor, emo, cauponor. USUS : Senatorium ordinem pretio nundinari.

NUNTIO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer, dire, déclarer*. SYN. Afferro, ab aliquo alicui nuntium perfero. ADV. Pertumultuose, quam primum, vere, longe, non dubie, obscure, vesperi. PHRAS. Nuntiatum est nobis, *on nous a annoncé*. Perlatum, allatum est ad nos; renuntiatum nobis est; nuntius citatis equis ad nos allatus, perlatus est; certis auctoribus accepimus; certos nuntios accepimus; nuntii ad nos venire, qui paulo certius aliquid in rebus attulere; fama ad nos, ad aures nostras pervenit; fama perlata est ad nos. USUS : Pompeio in hortos nuntiavit. Cf. Narro, Nuntius.

NUNTIUS, ii, m. *Message, courrier; nouvelle, message*. SYN. Tabellarius, cursor, internuntius, rumor. EPITH. Acerbus, certior, domesticus, verus, falsus, gravis, jucundus, malus, optatissimus, superior, volucer. Adversus, boni, fallaces, proximi, quotidiani, tristes, varii, universi. PHRAS. Tristem nuntium accepi, *j'ai reçu une triste nouvelle*. Adversus, tristes, parum commodi, minime læti, parum secundi venerant mihi nuntii; allatus est gravis ad me nuntius; gravior ad me fama pervenerat; duriores de re rumores erant, qui sædum nuntium incussere; graves nuntii ad nos delati, perlati sunt. Cf. Nuntio, Novus, Fama. USUS : 1. Per nuntium me certorem fecit. Nuntios in omnem partem dimittere. Epistolam hanc multi nuntii, et fama ipsa celeritate superabunt. 2. Rumor, res allata, narrata, *message, nouvelle*. Nuntios accepimus lætissimos. Nuntium apportio tibi lætum sane et exoptatum. 3. Divortii et repudiatione, *répudier sa femme, se séparer d'elle*. Nuntium uxori, nuntium virtuti, litteris remittere.

NUPER, *Récemment, naguère*. SYN. Paucis ante diebus, horis; paucis abhinc annis; nostra, patrum memoria; novissime. USUS : Nuper, quid dico nuper, imo vero modo.

NUPTIÆ, arum, f. pl. *Noce, mariage*. SYN. Matrimonium, nuptiarum dies. EPITH.

Diuturnæ, innuptæ, legitimæ, maritimæ, multæ, nefariæ, terrenæ. USUS : Nuptias apparare, adornare, conficere, facere, parare, *faire les apprêts d'une nocce*. Nuptias conjungere; nuptiis jungi, *se marier*. Nuptias conciliare, nuptiarum conciliatorem esse, *faire un mariage*. Nuptias disturbare, *rompre un mariage*. Nuptias fugere, effugere, *fuir le mariage*. Nuptiæ plenæ dignitatis et concordiæ, *mariage plein de dignité*. Nuptiæ non diuturnæ fuerunt, erant enim non matrimonii dignitate, sed sceleris societate conjunctæ, *cel hymen ne fut pas de longue durée, etc.* Cf. Matrimonium, Nubo.

NUPTIĀLIS, e, gen. com. *De nocce, de mariage, nuptial*. USUS : Faces nuptiales; dona nuptialia.

NŪRŪS, ūs, f. *Belle-fille, bru*. SYN. Filii uxor.

NUŠQUAM, *Nulle part*. SYN. Nullo in loco. (Usquam. USUS : 1. Sive scripta est usquam lex illa, sive nusquam. 2. Nulla in re, *pour aucune chose, pour rien*. Sumptus nusquam melius potest poni.

NŪTO, as, avi, atum, are, n. *Faire signe par un mouvement de tête; être incertain, flottant, indécis; chanceler*. SYN. Vacillo. USUS : Democritus nutare videtur in natura deorum, *Démocrite n'est pas fixé sur la nature des dieux*. Statua nutabat. Cf. Dubito.

NŪTRICIUS, ii, m. *Nourricier, qui nourrit*. USUS : Nutricius ejus pueri.

NŪTRICOR, aris, atus sum, ari, d. *Nourrir, alimenter, élever*. SYN. Nutrio. USUS : Mundus omnia nutritur et continet. Cf. Alo.

NŪTRICŪLA, æ, f. *Nourrice*. USUS : Gellius, nutricula seditiosorum, *ardent protecteur de tous les séditieux*.

NŪTRIMENTUM, i, n. *Nourriture, aliment*. SYN. Cibus, alimentum. USUS : Educata suis nutritis eloquentia. Cf. Cibus.

NŪTRIO, is, ivi et ii, itum, ire, a. *Allaiter, nourrir, élever*. SYN. Alo, educo. Cf. Alo.

NŪTRIX, icis, f. *Nourrice*. SYN. Alumna. USUS : Cum lacte nutricis errorem suscipe videtur, *il semble avoir sucé l'erreur avec le lait de sa nourrice*.

NŪTŪS, ūs, m. *Mouvement, signe de tête*. SYN. Vis, nisus, gravior significatio, voluntas. EPITH. Regius. PHRAS. Ad nutum paret, *il obéit au moindre signe*. Ad illius nutum se fingit et accommodat; ad ejus nutum ac voluntatem se convertit totum; ejus nutus observat, inueter omnes. USUS : 1. *Tendence, pesanteur*. Gravia suo nutu ac pondere deorsum feruntur. 2. *Voluntas, signe, ordre, désir*. Ejus nutu, ac arbitrio omnia fiunt, reguntur, gubernantur. Nutu aliquid ab aliquo consequi.

NUX, nŭcis, f. *Noix*. USUS : Nucem frangere; nuces legere.

..OI O, *oh! ah!* Interj. dolentis, gaudentis, vocantis. USUS : O post hominum memoriam fortissimi consules ! O rem odiosam ! O gratum adventum !

OB, *Pour, à cause de.* SYN. Propter, ante. USUS : 1. Ob eam causam, ob delictum poenas a te repetam. 2. Ante, *devant.* Mors mihi semper ob oculos versatur. Cf. Propter.

OBÆRATUS, a, um, *Endetté, obéré*; subst. *Débiteur insolvable.* SYN. Ære alieno obligatus, obstrictus, ære alieno demersus debitor. USUS : Ex omni colluvie exules obærati. Cf. Æs.

OBAMBULATIO, ònis, f. *Allées et venues autour, devant.* SYN. Inambulatio. Cf. Ambulatio.

OBDO, is, didi, ditum, ere, a. *Placer, mettre qqche devant qqche.* USUS : Obdere pessulum ostio, *mettre la traverse devant la porte (pour la fermer).*

OBDOREMIO, is, ivi, vel ii, itum, ire, n. *S'endormir.* SYN. Dormio, obdormisco, somno consopior, sopore opprimor. USUS : Endymion in Latmo obdormivit. Quid melius, ac in mediis vitæ laboribus obdormiscere, et ita conniventem somno consopiri sempiterno. Cf. Dormio.

OBDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire devant, mener, amener vers.* SYN. Obnubo, obtego, obstruo, oppono. (Delego. USUS : Rebus clarissimis tenebras obducere. Labor callum obduxit dolori, manibus. Consuetudo obduxit callum stomacho, *l'habitude émousse la sensibilité de l'estomac.* Obducta jam reipublice cicatrix. Aliquem alicui obducere, competitorem alicui opponere, *opposer un homme à un autre.* Cf. Tego.

OBDUCTIO, ònis, f. *Action d'amener sur, d'étendre sur.* USUS : Obductio capiti absit a cive Romano, *le citoyen romain ne doit pas avoir la tête couverte en allant au supplice.*

OBDŪRO, as, avi, atum, are, a. etn. *Endurcir, durcir; persister, tenir bon.* SYN. Constantem, æquo animo perfero, tolero, fero. ADV. Vehementer. USUS : Obduretur hoc triduum, *qu'on prenne donc patience trois jours encore.* Cf. Perfero.

OBŪRESCO, is, dūrūl, escere, n. *S'endurcir, devenir insensible.* SYN. Callum obdu-

co. USUS : Jam ad illa obduruimus et humanitatem omnem exuimus. Usus ac consuetudine obdruit ac percussit incredibilis nostra patientia. Desperatione animus ad dolorem, contra dolorem obdruit. Cf. Durus, Occalesco.

OBĒDIENTER, *Avec soumission, docilité, volontiers.* USUS : Spondent se sub imperio obdienter fideliterque futuros. Id obdienter est curatum.

OBĒDIENTIA, æ, f. *Obéissance, soumission.* SYN. Obtemperatio: USUS : Abjiciunt obdientiam, nec rationi parent, cui sunt subiecti lege naturæ. Servitus est obdientia animi arbitrio carentis suo.

OBĒDIO, is, ivi vel ii, itum, ire, n. *Obdir à qqn, exécuter ses volontés, lui être soumis.* RAD. ex Obet Audio. SYN. Pareo, audio, obtempero, obsecundo, assentio, dicto pareo, imperium non recuso, monita sequor, dicto audiens sum, mandata facio, exsequor, imperata facio; alienæ voluntati inorem gero, sequor; meam voluntatem ad alienam aggrego, cum aliena voluntatem meam conjungo. PHRAS. 1. Obediendum DEO est, *il faut obdir à DIEU.* Intenti ad DEO parendum simus, oportet; DEO nos obdientissimos esse decet; DEI imperia animo non invito exsequamur; morigeros nos DEO esse decet; aggreganda est voluntas nostra ad divinam voluntatem; DEUM auctoritatem sequamur, oportet; DEI imperia sequamur, persequamur, necesse est. 2. Negat se obediturum senatui, *il affirme qu'il n'obéira pas au sénat.* Negat se in auctoritate, in potestate senatus futurum, senatus imperio morem gesturum; imperata facturum; imperio pariturum; minatur se ab officio discessurum; obdientiam abjektivum; jugum excussurum; negat se porro legitima imperia pati posse; negat se senatus decretis staturum; imperium senatus abnuit. USUS : Ad verbum obdire alteri. Obdire temporis. Cf. Pareo.

OBĒO, is, ivi vel ii, itum, ire, n. *Aller ou venir devant, vers.* a. *S'approcher, atteindre; voyager, parcourir.* SYN. Perago, lusto, perago, tracto. ADV. Audacius, diligenter, flagitiose. USUS : 1. Urbem, regionem, provinciam pedibus obire. 2. Perago, ago, tracto, *s'appliquer à qqche, s'en occuper, faire.* Munus suum obire; facinus, rem privatam et publicam, sacra obire. Diem edicti, vadimonium obire neglexit. 3. Morior, *mourir.* Diem, mortem obire. Cf. Fungor, Administro, Facio.

OBĒQUITO, as, avi, atum, are, n. *Chevaucher devant ou autour, parcourir à cheval.* USUS : Castris vel castra obequitare.

OBEX, Icis, m. *Obstacle.* USUS : Moliri obices. Cf. Impedimentum.

OBFIRMO, as, avi, atum, are, n. *Rendre solide, affermir, assujettir, consolider.* USUS : Obfirmare animum.

OBFIRMĀTUS, a, um, *Firme, solide, opiniâtre, entêté.* USUS: Pertinax et obfirmatus in iracundia. Cf. Pertinax.

OBITER, * *En passant, d'une manière accessoire, par occasion.* SYN. Leviter, tenuiter, mediocriter. (Perfecte. PHRAS. 1. Scientias obiter didicit, il n'a étudié qu'en passant. Litteras primoribus duntaxat labris gustavit; extremis, ut aiunt, digitis attigit; litteras leviter attigit; litteras quasi præteriens, quasi per nebulam, quasi per transennam præteriens strictim aspexit; litteras vix primoribus labris attigit; de litteris vix cursim aliquid arripuit. 2. Hæc tantum obiter tractavi, je n'ai traité ce point qu'en passant, d'une manière accessoire. Leviter hæc tantum egi; levi brachio, molli brachio hæc acta sunt; indiligenter hic eram. Leviter hæc transii, attigi; his quasi præteriens satisfeci; strictim hæc tractavi et tanquam in transcurso. Cursim hæc transmissi.

OBÏTUS, ūs, m. *Destruction, mort; coucher des astres.* SYN. Occasus, mors. USUS: Siderum ortus et obitus. Obitus consulum vulgaris, la mort des consuls fulconne. Cf. Mors.

OBJACĒO, es, cūi, ere, n. *Être couché, étendu devant ou auprès.* USUS: Cumulus sarcinarum objacet.

OBJECTĀTIO, ōnis, f. *Reproche.* USUS: Exprobratio.

OBJECTO, as, avi, atum, are, a. *Opposer, objecter.* SYN. Obvicio. USUS: Objectare probum, falsum crimen alicui. Cf. Objicio.

OBJECTŪS, ūs, m. *Action de mettre devant, interposition.* USUS: Objectu lateris aliquem defendere.

OBJECTUS, a, um, *Placé, mis, situé devant.* SYN. Oppositus. USUS: Objecta species voluptatis. Objectus fortunæ. Ad omnes casus subitorum periculorum objectus et oppositus.

OBJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Mettre, placer devant, opposer; reprocher.* SYN. Oppono, objecto, exprobro; crimini do, jacio, conjicio; culpam impingo. ADV. Falso, vere, varie. USUS: Objeci caput meum in tot et tantas dimicationes, atque in tot impetus perditorum civium. Alicui religionem objicere, faire à qqn une obligation de conscience. Objicere spem, metum, sollicitudinem, moram, laborem, molestiam. Aliquid alteri in criminis loco objicere. Feris corpus objicere. Objici insidii. Objiciuntur sæpe formæ, souvent des images se présentent à notre esprit. (Ego omnium objectum, VULG.), je suis le jouet, le plastron de tous. Materiam omnium jocorum; idoneus videor, quem omnes merito ludo faciant, in quo omnes illudant.

OBJURGĀTIO, ōnis, f. *Reproche, réprimande, blâme.* SYN. Castigatio. EPITH. Longior, lenis, necessaria, plena, mediocris, utilis.

USUS: Objurgatio ne multum acerbitalis habeat. Objurgatio contumelia vacare debet. In objurgationibus interdum vocis contentione majori utendum. Cf. Reprehendo.

OBJURGĀTOR, ōris, m. *Qui réprimande, qui blâme.* SYN. Severus admonitor. EPITH. Benevolus. USUS: Non est ferendus objurgator, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipseprehenditur.

OBJURGO, as, avi, atum, are, a. *Blâmer, réprimander, faire des reproches.* SYN. Castigo, asperius appello, asperius admoneo. ADV. Vehementer, mediocriter. USUS: Cæsar meam in rogando verecundiam, de mea me verecundia objurgavit. Cf. Alloquor, Perstringo, Reprehendo.

OBLANGUESCO, is, langŭi, escere, n. *S'affaiblir.* USUS: Litterulæ meæ tui desiderio oblanguerunt. Cf. Langueo.

OBLĒCTĀMENTUM, i, n. *Amusement, divertissement, plaisir.* SYN. Oblectatio, delectatio. EPITH. Longius. USUS: Oblectamenta et solatia senectutis. Cf. Delectatio.

OBLĒCTĀTIO, ōnis, f. *Action d'amuser; divertir, plaisir.* SYN. Oblectamentum. EPITH. Honestata, libera, ingenua. USUS: Interdum oblectatio queritur animi requiesque curarum. Cf. Delectatio.

OBLĒCTO, as, avi, atum, are, a. *Divertir, amuser.* SYN. Delecto. USUS: In libris, in hortulis se oblectare. Cf. Delecto.

OBLĒCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Samuser, se divertir.* SYN. Delector, auctor, capior. ADV. Commode. USUS: Ludis oblectamur et ducimur. Cf. Delector.

OBLIGĀTIO, ōnis, f. *Obligation, engagement.* SYN. Auctoramentum. EPITH. Gravis et difficilis. USUS: Difficilis est animi ac sententiæ, quam pecuniæ obligatio. (Est mea obligatio, VULG.), c'est mon devoir. Est id officii mei; meæ hæc sunt partes. (Obligationem scriptam accepi, habeo, VULG.), j'ai une obligation écrite. Fiduciam accepi; fiduciam teneo. Obligationem de se dare, s'engager. Nomina facere.

OBLIGĀTUS, a, um, *Obligé, qui a des obligations.* SYN. Obstrictus, devinctus. PHRAS. Magnopere tibi obligatus sum, je vous suis bien obligé. Tantum tibi debeo, quantum persolvere difficile est; incredibilem tibi amorem quemdam et omnia in te summa ac singularia studia debeo. Vix, aut ne vix quidem solvendo sum, tanta sunt tua in me officia ac merita. Verbis non patitur res satisfieri, adeo me in perpetuum devinxisti. Maximis me beneficiis obstrictum tenes. Mancipio et nexu tuum me fecisti. Multis me beneficiis ac piñgoribus velut auctoratum habes. Agere mecum potes tanquam ex syngrapha, ita me tibi divinctum tenes. Maximis me beneficiorum

vinculis obstrinxisti. Cf. Obnoxius, Beneficium, Officium. USUS: Tenere aliquem beneficiis obligatum.

OBLIGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher; engager, obliger.* SYN. Obstringo, in perpetuum obligo, devincio, adstringo, religo, alligo. ADV. In perpetuum, nusquam, valde. PHRAS. 1. *Magnopere me tibi obligabis, vous m'obligerez singulièrement, vous me rendrez service.* Magnam a me inibis gratiam; hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo; me tibi in perpetuum devincies, obstringes. Cf. Obligatus. 2. *Obligome, je m'oblige, je m'engage.* Omni me execratione devincio; fidem meam do, interpono; obligo fidem meam et obstringo. 3. *Obligatur ex promisso, legibus, ses promesses, les lois l'obligent.* Tenetur promisso, legibus; legum, promissorum vinculis obstringitur. USUS: Obligare aliquem militiae sacramento, pactio-nibus. Sibi aliquem beneficio obligare. Domum alicujus religione, populum scelere obligare. Legum et judiciorum poenis obligatur. Obligare vulnus, *bänder une plaie.*

OBLIGŪRIO, is, ire, n. *Dissiper, manger, dévorer.* SYN. Ligurio, devoro. USUS: Fortunas suas obligurire; patrimonia profunderere. Cf. Consumo.

OBLIMĀTUS, a, um, *Couvert de limon.* SYN. Limo pinguis. USUS: Nilus oblimatus agros relinquit, *le Nil laisse les terres couvertes de limon (engraissées).*

OBLINO, is, lēvi, litum, nere, a. *Enduire, oindre, froter de; souiller.* USUS: Vita hominis libidine oblita. Unguentis, ceno oblitus. Eloquentia Asiæ moribus oblita, *l'éloquence altérée par les mœurs de l'Asie.*

OBLIQUE, *Obliquement, de travers.*)(*Recto.* USUS: *Recte, oblique ferri.*

OBLIQUUS, a, um, *Oblique, qui est ou qui va de travers, de côté.* SYN. Transversus. USUS: Motu corporis obliquo. In obliqua et transversa hostium latera invecsus.

OBLITESCO, is, litūi, escere, n. *Se cacher.* SYN. Delitescio. USUS: Stellæ a nostro aspectu interdum oblitescunt.

OBLITĒRO, as, avi, atum, are, a. *Esfacer.* USUS: Beneficii memoriam obliterare. Cf. Obliviscor, Oblivio.

OBLIVIO, onis, f. *Action d'oublier, oublier.* SYN. Memoriae lapsus. EPITH. Exigua, perpetua, sempiterna, voluntaria. PHRAS. 1. *Clades ea jam in oblivionem venit, on a déjà perdu le souvenir de ce désastre.* Clades ea jam oblivioni data est; oblitterata in animo est; memoria intercidit; in oblivionem venit; ejecta ex animo memoria ejus cladis est; recens dolor proximæ cladis transiit; cladis ejus memoria cessit; clades e memoria excessit, animo excidit, ex animo deleta est;

clades ea jam ex memoria deposita est; e memoria dilapsa, elapsa est; in oblivionem adducta est; clades ea jam animo effluit; excidit memoria ejus cladis; clades ea oblivione contrita, obruta, tecta est; cladis ejus acerbiter oblivio jam delevit. 2. *Tot summorum virorum nomina in oblivione sunt, les noms de tant d'hommes illustres sont tombés dans l'oubli.* Tot summorum virorum memoria cessit; abiit vetustate memoria; nomen vetustate abolevit, memoria abolevit; tot viri summi in oblivione jacent. 3. *Lætiores in dies nuntii oblivionem tandem inducunt tot malorum, les nouvelles de jour en jour plus heureuses nous font oublier tant de maux.* Lætiores nuntii expellunt memoriam tot malorum; oblivionem afferunt tot malorum; tristes superiorum temporum imagines ex memoria detergunt, evellunt; oblitterant in animo superiorum temporum clades; animus a conspectu tot malorum avertunt; tot malorum memoriam ex animo delent. USUS: Omnem memoriam injuriarum sempiterna oblivione delere, obruere, extinguere, contere. Tuas laudes nulla unquam obscurabit oblivio. Erunt semper, qui tuas laudes ab oblivione et silentio hominum vindicent. Cf. Obliviscor, Memoria imbecilla.

OBLIVŌSUS, a, um, *Oublieux, qui oublie aisément.* SYN. Immemor.)(*Memoria.*

OBLIVISCOR, ōris, blitus sum, visci, d. *Oublier, ne pas se souvenir.* SYN. Mihi excidit, ex animo meo excidit, effluit; oblivionem caput, ex memoria depono; alicujus rei memoriam depono, oblivione perpetua deleo; aliquid e memoria elabitur, dilabitur; rei memoria ex animo discedit. PHRAS. 1. *Nunquam tui obliviscar, je ne vous oublierai jamais.* Ita mihi imago tam cari capitis insecidit, ut excidere, effluere ex animo nunquam possit; memoria tua nulla temporis longinquitate abit; nulla ætas tui memoriam ex animo oblitterabit meo. Cf. Memor, Oblivio. 2. *Obliviscere tandem calamitatum tuarum, oubliez enfin vos malheurs.* Casus tuos tandem ex animo tuo, mente tua, memoria tua dele, evelle; omite temporum tuorum memoriam; depono et abjice calamitatum tuarum memoriam; malorum tuorum tristes imagines voluntaria oblivione depono, contere; deleat tandem, auferat calamitatis sensum sempiterna oblivio. USUS: Depone memoriam doloris tui et injurias vel injuriarum obliviscere.

OBLONGŪS, a, um, *Long, allongé.* USUS: Figura oblonga.

OBLŌQUOR, ōris, lōcūtus sum, loqui, d. *Parler contre qqn, interrompre, contredire.* SYN. Obstrepo. PHRAS. *Totus ei senatus oblocutus est, tout le sénat l'interrompt pour le contredire.* Reclamatum a toto senatu, nec sine convitio; fremitus universi senatus obortus est; obstrepebat senatus universus

carpebatque sententiam. USUS: Tu me appelles licet, et interpelles, et obloquaris.

OBLUCTOR, aris, atus sum, ari, d.
Lutter, combattre contre qqn, lui résister. SYN.
Obnitor, repugno. USUS : Hosti obluctari.
Cf. Repugno.

OBMÖLIOR, iris, molitus sum, iri, d.
Élever, construire devant; fermer, boucher par une construction. USUS: Omnes ad obmolienda, quæ ruinis strata erant, concurrerunt, tous coururent réparer les murailles qui étaient en ruines.

OBMŪTESCO, *la, mūtūi, escere, n.*
Devenir muet; se taire, garder le silence. SYN.
 Conticesco. ADV. Plane. PHRAS. PRÆ stu-
 pore obmutuit, *la stupeur le rendit muet.*
 Admiratio tam novæ rei ac subitæ homini
 incluserat vocem; rei insolentia animum pa-
 riter et silentium defixit, mutum et elinguem
 reddidit; insolitum rei spectaculum hominem
 ita defixit, ut neque animo, neque lingua con-
 staret; rei spectaculo defixus et attonitus si-
 lentium tenuit, stupenti lingua constitit. USUS:
 Nulla unquam vetustas de te obmutescet, *les*
siècles les plus reculés ne garderont pas le
silence sur votre personne. Homo disertus et
 loquacissimus repente obmutuit.

OBNITOR, ēris, nīsus et nīxussum, nīti, d. *Lutler, résister*. SYN. Obsisto, occuro; adversum rem, contra rem tendo. Cf. Repugno.

OBNOXIUS, a, um, *Exposit à; sujet, soumis, obéissant.* SYN. Subjectus. USUS: Vivat, qui obnoxius et subjectus vivere cupit. Supplex et obnoxius.

OBNŪBO, is, psl, ptum, ere, a. *Couvrir, voiler, envelopper.* SYN. Obtego.

OBNUNCIATIO, onis, f. *Annnonce d'un mauvais présage*. SYN. Auguris significatio de periculo imminente. USUS : Dirarum obnuntiatio neglecta, *imprécations négligées*.

OBNUNTIO, as, avi, atum, are, a.
Annouer un mauvais présage, un malheur.
 SYN. Nuntio, prænuntio. USUS: Legem tulit,
 ne obnuntiare comitiis liceret.

OBORIOR, ēris, ortussum, Irl, d. *Nat-
tre, paraître, se montrer*. SYN. Exorior. USUS:
Quanta mihi lux oboritur. Cf. Orlor.

OBREPĒ, is, repēs, reptum, ere, n. *Se glisser furtivement, s'insinuer.* SYN. Irrepo. ADV. Extrinsecus. USUS: Sensim tibi obrepit senectus. Obrepere ad honores, in animos hominum. In animos dormientium multæ imagines obrepunt.

OBRIGESCO, ls, gŭl, escere, n. *Se durcir.*
Usus : Nive et pruina obriguere. Cf. **Frigus**.

OBROGO, as, avi, atum, are, a. *Opposer une loi nouvelle à une loi ancienne.* SYN. Aliam legem rogo, qua prior ab alio lata infirmetur.

OBRUO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Couvrir, ensevelir; andantir, accabler.* SYN. Operio, sepelio. (Eruo. USUS: Magnitudine negotii tanquam fluctu obruor. Homo aere alieno obrutus, *homme écrasé de dettes.* Criminibus et testibus aliquem obruere.

OBSCÈNÈ, *D'une manière indécente, immorale.* SYN. Turpiter.

OBSCĒNITAS, atis, f. *Impureté, obscenité*. SYN. Turpitude. USUS: Verborum rerumque obscenitas vitanda.

OBSCĒNUS, a, um, *Impur, obscène*. SYN. Turpis. USUS: Genus jocandi illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. Cf. Turpis, Petulans, Libido, Impudicus.

OBSCŪRĀTIO, onis, f. *Obscuritē, eclipsē*.
SYN. Obscuritas. **EPITH.** Magna, tanta. **USUS:**
 Obscuratio solis. Inde mentis obscuratio con-
 sequitur.

OBSCŪRĒ, *D'une manière obscure; furtivement, en cachette.* SYN. *Per nebulam, per caliginem.*) **Aperte.** USUS : Non agam obscure. Malum serpit non obscure.

OBSCURITAS, atis, f. *Obscurité, défaut de clarté.* SYN. Obscuritate, tenebræ, caligo, ænigma. (*Lux.* EPIPH. Diuturna, maxima, involuta. USUS : Causa latet obscuritate naturæ involuta. Habet ea res magnam obscuritatem. Oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, sæpe obscuritatem et tenebras affert.

OBSCŪRO, as, avi, atum, are, a. *Rendre obscur, priver de la lumière.* SYN. Lucem eripio, noctem rebus *vel* tenebras obducō, obducō, luminibus officio, inobscuro, caliginem offundo, luminibus obstruo, tenebris involvo, tenebris circumfundo. ADV. Negligenter, sensim, plene. PHRAS. 1. Cœlum obscuratur, *le ciel s'obscurcit.* Spissæ intendunt se cœlo nubes, ut lucem condant; cœlum una et continenti nubes involvitur; aer totus in nubes cogitur; obductæ cœlo nubes solem diemque eripiunt, tenebris omnia involvunt, circumfundunt. USUS: Lumen lucernæ obscuratur, et offunditur luce solis. Obscurata et evanescens memoria.

OBSCURUS, a, um, *Obscur, sombre; inconnu, secret.* SYN. Habens obscuritatem, tenebricosus, spissus, cæcus, tortuosus, involutus, latens, opertus, a natura involutus. (A-pertus, illustris. PHRAS. 1. Homo obscurus et ignotus, *homme obscur, inconnu.* Homo re nulla nobilis; cuius fama in obscuro; ex cœno, nescio quo et tenebris extractus. Cf. Humilis, Ignobilis. 2. Liber est nimis obscurus, *ce livre est peu intelligible.* Multa sunt in hoc libro tenebris circumfusa; abstrusa multa, et crassis occultata tenebris; longissime ab imperitorum intelligentia sensuque disjuncta; materia, argumentum libri non satis puerili ingenio æqua; nihil ibi in medio positum, nihil non abstrusum et reconditum.

3. Obscurus orator est, *orateur obscur, que l'on ne comprend pas*. Orator qui ita loquitur, ut non intelligatur; cuius millesimam partem vix intelligas; qui in tenebris, quam luce causam suam versari malit; qui compressione rerum totam obsecrat orationem; cuius sermo oraculis similior, quam orationi; qui ænigmata loquitur; cuius orationi Cædipio conjectore opus sit. USUS: Multa erant obscura, ambigua, involuta; explanationes interpretum essent adhibendæ. Homo obscuris natalibus.

OBSECRATIO, ònis, f. *Prières instantes, supplications*. SYN. Preces, deprecatio, obtestatio. EPITH. Gravis, humilis, superba. USUS: Obsecratione uti. Obsecrationem repudiare.

OBSECREO, as, avi, atum, are, a. *Prier avec instances, supplier, conjurer*. SYN. Rogo, oro, obtestor. ADV. Amantissime, magnopere, vere. USUS: Ille pro salute mea populum obsecravit. Obsecro te per fratris mortui cinerem, per nomen propinquitatis. Cf. Rogo.

OBSECUNDO, as, avi, atum, are, n. *Se prêter à, se conformer à, obéir, seconder*. USUS: Cui cives assenserint, hostes obediunt, venti obsecundant. Cf. Obedio, Pareo.

OBSEPIO, is, sepsi, septum, ire, a. *Clorre d'une enceinte, fermer, intercepter le passage*. SYN. Sepio, intercludo. USUS: Vias ad honores alicui obsepire, *fermer à qqn l'accès aux dignités*. Cf. Munio.

OBSEQUIŌSUS, a, um, *Plein de complaisance, de déférence, obséquieux*. SYN. Qui facile obsequitur. Cf. Officiosus.

OBSEQUIUM, ii, n. *Complaisance, déférence, soumission, docilité*. SYN. Indulgentia, officium. EPITH. Molestum. USUS: Obsequio suo mitigare hominem. Multa in homines obsequia. Animus ab indulgentia et obsequio corporis discedat. Obsequium amicos, veritas odium parit. Cf. Officium.

OBSEQUOR, òris, sēcūtus sum, sequi, d. *Se conformer aux désirs de qqn, avoir pour lui de la déférence; céder à une chose, s'y laisser aller*. SYN. Morem gero, morigeror, gratificor, indulgeo.) Repugno. PHRAS. 1. Obsequi genio suo, *suivre ses penchants, s'abandonner au plaisir*. Morem gerere animo suo; servire cupiditatibus; curare genium; indulgere genio. 2. Homini improbo per omnia obsequitur, *il fait toutes les volontés de ce méchant homme*. Totum se dat homini; nutus ejus omnes observat, intuetur; ad nutum hominis improbissimi se convertit; nutu ejus regitur; ex ejus nutu et arbitrio suspensas habet omnes vitæ suæ rationes. USUS: Tempestati navigantes obsequuntur. De ea re tibi obsequor. Consuetudine libenter obsequor. Cf. Indulgeo, Gratificor.

1. OBSERO, as, avi, atum, are, a. *Fermer au verrou, verrouiller*. SYN. Sera imposita occludo. USUS: Aedes, aures obseratæ. Cf. Claudio.

2. OBSERO, is, sēvi, sītum, ere, a. *Semer, ensementer*. Sero, consero. USUS: Terra frugibus obserebatur. Loca virgultis, tenebris obsita, *lieux couverts de broussailles, remplis de ténèbres*.

OBSERVANS,antis, omn. gen. *Qui fait grand cas de*. SYN. Studiosus, cupidus. USUS: Homo mei observantissimus. Cf. Studiosus.

OBSERVANTIA, æ, f. *Considération, honneur, respect*. SYN. Veneratio, cultus, reverentia. EPITH. Diligens, perpetua, præsens, summa. USUS: Observantia est, per quam aut ætate aut dignitate antecedentes colimus et veneramur, *on entend par respect (observantia) les marques de déférence et de vénération que nous donnons à l'âge ou aux dignités*. Mea tibi observantia nunquam deficit. Amicos observantia retinere. Cf. Officium, Reveror.

OBSERVATIO, ònis, f. *Observation, attention*. SYN. Animadversio. EPITH. Diuturna, constans, longinqua, summa, supina. USUS: Observatio diuturna peperit artem.

OBSERVO, as, avi, atum, are, a. *Observer, remarquer; respecter, honorer*. SYN. Animadverto, noto; speculor, aucupor, ex insidiis capto, in specula sum; legibus obtempero, pareo; colo, veneror, amo. ADV. Æque, assidue, diligentius, peramanter, perfidiosè, sanctissime, stricte, valde, vehementer. PHRAS. Ubique observat me, *partout il m'écie*. Ejus oculi assidue in me intenti sunt; in me unum oculos conjicit; ex insidiis, clanculum sermones meos captat; velut e specula observat mores meos; aures et oculi ejus assidue speculantur me et custodiunt; omnia odoratur; subauscultat, aucupatur ex insidiis sermones omnes meque omni in loco infensus servat. USUS: 1. Motus stellarum observare. Observa, quæso, hominis consilia. 2. Colo, veneror, avoir des égards, de la déférence pour. Peramanter me observat. Observare et colere alicum ut alterum parentem. Cf. Colo, Veneror.

OBSES, Idis, m. *Olage*. EPITH. Præcipuus, incolumes, multi. USUS: Obsides victis imperare; obsides dare, habere, mittere, accipere.

OBSESSIO, ònis, f. *Siege, investissement, blocus*. SYN. Obsidio. USUS: Obsessio fori, occupatio templorum, oppressio curiæ.

OBSIDEŌ, es, sēdi, sessum, ere, a. *Assiéger*. SYN. Circumsideo, obsessum teneo, fossa et vallo septum teneo; oppugno. ADV. Omnino. PHRAS. 1. Romani Numantiam obsedere, *les Romains assiégèrent Numance*. Obsidione munitionibusque pressere; corona

circumdedere, cinxere; vallo, aggere, operibus oppugnare; Romani obsidionem intulere Numantiae; Numantiae mœnia ab omni parte aggressi sunt; Romani exercitum ad urbem Numantiam admove; corona militum cinxere; circumplexi sunt opere ac munitione; in obsidione tenere. 2. Obsessa urbs est et vehementer oppugnata, la ville est assiégée et fortement attaquée. Circumsessa urbs est et circumvallata, arx opere circumventa, circumjecta mœnibus peditum multitudo, peditum circumfusa; equestres turmae, quassata muralibus tormentis mœnia et summa ope oppugnata. Totius belli instrumentis et apparatu aërum, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. Urbs aggeribus oppugnata, tormentis verberata, nudata pars magna mœnium, pars muralibus machinis decussa; urbi externa vis ingruit, castra ad urbem posita sunt; urbs obsidione clausa est; viæ omnes aditusque inesset et admoto totius bellici apparatus instrumento quati, feriri, arietibus percuti urbs cœpta est. Cf. Oppugno. USUS : Obsidere urbem. Armis senatum obsidere.

OBSIDIŌ, ōnis, f. *Siege, blocus, investissement d'une place.* SYN. Obsessio. PHRAS. 1. Urbem obsidione liberavit, il délivra la ville assiégée. Ab obsidione vindicavit; obsidione exemit; ex obsidione eripuit; urbem hostilibus armis obseptam, hostium copiis septam, cinctam, oppressam in libertatem restituit, incolumem servavit, libertate, incolumitate donavit. Hostes urbem obsidione prementes, castris positos ad urbem sedentes, urbis libertati imminentes expulsi, eiecit, in fugam convertit, submovit, fugavit. 2. Obsidio sustinenda erit, il faudra soutenir un siège. De tectis mœnibusque dimicandum erit; mœnibus bellum propulsandum erit. USUS : In obsidione esse; in obsidione tenere; obsidionem continuare. Obsidionem solvere, omittre. Obsidione urbem liberare.

OBSIDIŌNĀLIS, e, gen. com. *De siège, obsidional.* USUS : Corona obsidionalis, couronne obsidionale, couronne d'herbe donnée à un général qui a délivré un autre général assiégé.

OBSIGNĀTOR, ōris, m. *Celui qui scelle, qui cachette.* USUS : Litterarum obsignatores et testes.

OBSIGNŌ, as, avi, atum, are, a. *Sceller, cacheter; contre-signer un testament.* SYN. Signo, consigno, signum appono, signum imprimō. USUS : Epistolam, decretum, tabulas obsignare. Judicium signis testamentum obsignatum est.

OBSISTO, is, stiti, stitum, ere, n. *S'arrêter ou se mettre devant; résister, faire face, tenir tête.* SYN. Resisto, repugno, occurro, conatum refuto, prohibeo, conatibus obviam eo;

conatum comprimo, frango; a conatu repello. ADV. Audacter, malitiose, perniciose, vehementer. USUS : Audacter alicui; dolori, viitiis obsistere. Multorum odiis nullæ opes obsistere possunt. Cf. Resistō.

OBSŌLESCO, is, sōlēvi, escere, n. *Passer, vieillir, s'user.* SYN. Inveterasco, tenebris vetustatis opprimor. (Splendeo. USUS : Vetustate ista vel propter vetustatem jam obsoleverant.

OBSŌLĒTĒ, A l'ancienne mode. USUS : Homo obsoletissime vestitus.

OBSŌLĒTUS, a, um, *Suranné, vieilli, usé.* SYN. Antiquus, inusitatus, insolens, sordidus. USUS : Obsoletus vestitus. Hæc vulgaria sunt, abjecta et obsoleta. Obsoletus Numitor.

OBSŌNIŪM, ūi, n. *Ce qui se mange avec le pain, mets, viande.* SYN. Quidquid cibi ad panem vinumque adjicitur. Cf. Cibus.

OBSŌNŌ, as, avi, atum, are, a. *Acheter des provisions, préparer ou festin.* SYN. Obsonium comparo. USUS : Famem ambulando obsonabat Socrates, appetentiam cibi exclatbat, Socrate faisait provision d'appétit en se promenant.

OBSŌNĀCŪLUM, i, n. *Obstacle, empêchement.* SYN. Impedimentum. USUS : Opposita obstacula perumpere. Cf. Impedimentum.

OBSŌTĒRIX, icis, f. *Sage-femme.* EPITH. Fida, peritissima, felix. SYN. Quæ opem fert parienti.

OBSŌTINĀTĒ, Résolument, opiniâtreté. USUS : Obstinate negavit omnia.

OBSŌTINĀTIO, ōnis, f. *Obstination, opiniâtreté.* USUS : Ille omnia obstinatione quadam sententiæ repudiavit. Cf. Pertinacia.

OBSŌTINĀTUS, a, um, *Décidé, opiniâtre, persévérant.* SYN. Pertinax, pugnax, durus. PHRAS. Nimis es obstinatus, vous êtes trop obstiné. Quod temere suscepisti, præfracte tueris; nimium tenax es sententiæ tuæ. Non animi judicio, sed pertinaciæ studio in sententia perstas. Ubi animum semel obstinaveris, depelli de suscepta voluntate non vi, non ratione ulla potes. Cf. Pertinax. USUS : Illius voluntas obstinatione est.

OBSŌ, as, stiti, stitum, are, n. *Être ou se tenir devant, barrer le passage; empêcher.* SYN. Obisto, officio, impedio. ADV. Vehementer. USUS : Quid obstat, quin facias? Officere et obstare commodis alterius, nuire aux intérêts de qqn et lui faire obstacle. Cf. Resistō, Impedio.

OBSŌTRĒPO, is, pūi, pītum, ere, n. *Faire du bruit, interrompre par un bruit; importuner, fatiguer.* SYN. Obloquor. USUS : Litteris tibi obstrepere ausus non sum, je n'ai osé vous importuner par mes lettres.

OBSŌRINGŌ, is, nxi, stricūm, ere, a. *Attacher autour; lier, obliger.* SYN. Vincio,

obligo.)(Solvo. ADV. In perpetuum. PHRAS. Obstrinxere se invicem, *ils s'engagèrent mutuellement*. In hæc data et accepta fides est; fidem obligavere suam; promissionem vim fœderis habere voluere; hæc fide sanxerunt; data ultro citroque fide promissa confirmarunt; fide interposita sanxerunt. USUS: Ære alieno obstrictus. Obstrictus voluptatibus tenetur. Maximis beneficiorum vinculis obstrictus. Religione civitatem obstrinxit. Cf. Obligo.

OBSTRUCTIO, ōnis, f. *Voile, dissimulation; déguisement*. SYN. Interclusio. EPITH. Diuturna. PHRAS. Hæc obstructio nec diuturna est, nec obducta ita, ut curiosis oculis perspicere non possit, *ce voile n'est ni assez permanent, ni assez tiré pour que, etc.* Obstructionibus ventris obnoxius, *sujet aux constipations*.

OBSTRŪO, is, xi, ctum, ere, a. *Fermer, boucher*. SYN. Obsero, obsepio, occludo, oppilo. PHRAS. Aditus omnes hostibus obstruximus, *nous avons fermé les avenues, l'entrée à l'ennemi*. Vias omnes deiectu arborum saxorumque ingentium clausas septasque habemus; arborum truncos saxaque, qua via ruinis patefacta est, admoliti sumus. USUS: Luminibus alicujus obstruere, *ôter le jour, masquer la vue d'une maison*. Vias omnes et perurgia obstruere.

OBSTŪPĒFĀCIO, is, faci, factum, ere, a. *Étourdir, frapper d'étonnement, rendre immobile, stupéfier*. SYN. Stupefacio. PHRAS. 1. Res inopinata obstupefecit omnes, *cette chose inattendue frappa tout le monde de stupeur*. Nulli non admirationem movit; omnibus pro miraculo fuit; stupor omnes admiratione rei tam insolite defixit; stupor ac silentium defixit omnes; ad conspectum rei silentio defixi stetit. 2. Malorum assuetudo sensus obstupefacit, *l'habitude du malheur rend insensible*. Sensus admittit; sentiendi vim, aufert; stuporem inducit, affert, injicit. Quorum animum malorum assuetudine occuluit; quorum animis callum obduxit malorum consuetudo; quorum animi malorum usu ac consuetudine obduerunt, percalluerunt, callum contraxerunt; non ita recentes ad infortunia; malorum non insolentes sunt, qui secundis rebus raro usi, res adversas minime sentiunt, malorum tandem sensum amittunt. Cf. Miror, Stupor, USUS: Obstupefactus ac perterritus mea diligentia.

OBSTŪPESCO, is, stūpūi, escere, n. *Perdre le sentiment; être frappé de stupeur, d'étonnement*. SYN. Stupeo, stupeco. USUS: Sic obstupuerant, sic terram intuebantur. Obstupescunt posteri rerum gestarum magnitudinem. Cf. Obstupefacio, Stupor, Admiratio.

OBSUM, es, obfūi, esse, n. *Nuire, faire*

du tort. SYN. Officio, noceo.)(Prosum. PHRAS. Obest sibi ipse, *il se nuit à lui-même*. Salutem affligit, deserit; suæ ipse salutis deest. USUS: Non modo non oberrat, sed sua commendatione plurimum proderat. Cf. Advorsor.

OBSURDESCO, is, dūi, escere, n. *Devenir sourd*. SYN. Sensus audiendi amitto. USUS: Hoc sonitu completæ aures obsurdescunt. Obsurdescimus, nec ea, quæ monemur, audimus, *nous devenons sourds et nous n'entendons plus les avertissements*. Cf. Surdus.

OBTEGO, is, xi, ctum, ere, a. *Couvrir, voiler, dissimuler*. SYN. Contego, obduco.)(Detego. USUS: Fingere, dissimulare, obtegere. Vitia multis postea virtutibus obtecta. Adolescentiæ turpitudine obscuritate et sordibus suis obtegatur. Cf. Tego.

OBTEMPERATIO, ōnis, f. *Obéissance, soumission*. USUS: Justitia est obtemperatio legibus.

OBTEMPERO, as, avi, atum, are, a. *Obéir, se soumettre*. SYN. Obedio, parco, obsequor. ADV. Diligenter, multum. USUS: Cupiditati alicujus obtemperare. Cf. Obedio, Pareo.

OBTENDO, is, tendi, tentum, ere, a. *Étendre devant; envelopper, entourer, cacher*. SYN. Obduco, prætendo. USUS: Uniuscujusque natura tegitur et quasi velis quibusdam obtenditur, *est comme enveloppée d'un voile*. Cf. Prætendo, Prætexo.

OBTERO, is, trivi, tritum, ere, a. *Écraser, brayer, briser, mettre en pièces, anéantir*. SYN. Contundo, contero. ADV. Aperte. USUS: Veteres majorum laudes obterere. Senescentem populi majestatem obtrivit, ac condidit. Prostrernere et obterere obtrectiones malevolorum.

OBTESTATIO, ōnis, f. *Engagement solennel contracté en prenant les dieux à témoin; prière instante, supplication*. SYN. Imploratio, obsecratio, deprecatio.

OBTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Attester, prendre à témoin; implorer*. SYN. Testor, appello, imploro. USUS: Deos omnes imploro et obtestor vos, Judices, ut misericordiam huic tribuatis. Flens flentem te obtestor, et salutem viri tibi commendo. Quæso, oro, obtestor, ne me perditum omnino velitis. Cf. Rogo.

OBTICEO, es, ero, n. *Se taire, garder le silence devant qqn.* * SYN. Conticeo. USUS: Turpiter obticuit chorus. Cf. Taceo.

OBTINEO, es, nui, tentum, ere, a. et n. *Tenir, obtenir, acquérir; retenir, conserver; se maintenir*. SYN. Impetro, consequor, adipiscor; teneo, vinco. ADV. Diutius, in perpetuum. PHRAS. 1. Obtinui tandem quæ volebam, *j'ai obtenu enfin ce que je voulais*.

Consecutus sum tandem, teneo, quæ cupiebam. Extudi tandem, quæ volebam; optata teneo; optati compos factus sum; instando perpuli, evici quæ volebam. Cf. Acquirro, Aasequor. USUS: 1. Obtinere provinciam cum imperio. Honoris gradum, jus suum, causam obtinere. 2. Retineo, conservo, custodio, *retenir, conserver*. Morem suum, veterem consuetudinem obtinere. 3. Habere, *avoir*. Parentis locum apud me obtinet. Quem apud me locum obtinuit?

OBTINGO, is, tigi, ere, n. *Échoir en partage; arriver, survenir*. SYN. Obvenio. USUS: Provincia mihi sorte obtingit. Quidquid obtigerit, æquo animo feram. Cf. Evenio.

OBTORPESCO, is, torpui, escere, n. *S'engourdir, devenir insensible*. SYN. Torpeo, obtuspesco. USUS: Miror, ei non linguam obmutuisse et manum obtorpuisse.

OBTORTUS, a, um, *Pris à la gorge, serré*. USUS: Obtorta gula in carcerem abripere quempiam.

OBTRECTATIO, ōnis, f. *Dénigrement, détraction, envie*. SYN. Calumnia, reprehensio, vituperatio. EPITH. Domestica, occulta, communis. USUS: Obtrectatio invidiæ solet lacere plerosque. Hæc res habet obtrectationem. Cf. Calumnia.

OBTRECTATOR, ōris, m. *Détracteur, envieux, jaloux*. SYN. Calumniator, maledicus, invidus, iniquus. USUS: Adversarius et obtrector laudum mearum. Quid sperem potentissimo inimico, infidelibus amicis, pluribus invidis, nullo socio et consorte laboris, omnibus obtrectoribus. Cf. Maledicus.

OBTRECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Dénigrer, rabaisser, nuire à qqn, faire du tort par jalousie*. Cum dat. vel acc. SYN. Maledico, vitupero, calumnior, dente maledico carpo. USUS: Obtreclare vitiosa æmulatione, quæ rivalitati similis est. Obtreclans angitur alieno bono, quod idem etiam alius habet. Cf. Detraho, Maledico, Vitupero, Calumnior.

OBTŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Pousser violemment; imposer, faire prendre de force*. PHRAS. Antonium dominum nobis obtrusit, *il nous a donné Antoine pour maître*. Antonium in cervicibus collocavit; cervicibus Antonium dominum imposuit. USUS: Ea, quia nemini obtrudi potest, itur ad me.

OBTRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Couper; décapiter*. PHRAS. Hominem obtruncari jussit, *il fit couper la tête à cet homme*. Securi percuti, ferri hominem jussit; caput homini abscindi; collum secari, abscindi; caput auferri; caput gladio demi jussit. Cf. Caput. USUS: Puerorum obtruncat membra, articulati dividit.

OBTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a.

Émousser, affaiblir. SYN. Retundo, perstringo, onero.) (Acuo, exacuo. USUS: Multa, quæ mentem abundant. Non obtundam aures tuas sermonibus, non epistolis longioribus. Homo ad omnia hebes et obtusus. Aures obtusæ. Cf. Molestus.

OBTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, rendre trouble*. USUS: Obturbare solitudinem alicujus. Cf. Impedio, Turbo.

OBTŪTŪS, ūs, m. *Action de regarder, regard, vue*. SYN. Aspectus, conjectus oculorum. USUS: Figere obtutum oculorum aliquo, *fixer ses regards sur un objet*. Cf. Aspectus.

OBUMBRO, as, avi, atum, are, *Ombreger; obscurcir*. USUS: Arbor vestibulum obumbrat.

OBVALLO, as, avi, atum, are, a. *Entourer d'un retranchement, retrancher, fortifier*. SYN. Circumvallo, munio, firmo. Cf. Munio.

OBVENIO, is, veni, ventum, ire, n. *Venir à; échoir à, survenir; arriver*. SYN. Obtingo. USUS: Hereditas ei opulenta obvenit. Cf. Evenio.

OBVERSOR, aris, atus sum, aris, d. *Se tenir, se trouver devant; s'offrir à la vue, se présenter aux regards*. SYN. Versor, occurro. USUS: Obversatur mihi ante oculos Reipublicæ dignitas, *à mes yeux se présente la majesté de la république*. Cf. Versor.

OBVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner vers, diriger vers*. USUS: Os alicui, navem aliquo obvertere. Cf. Verto.

OBVIAM, A la rencontre, au-devant de. PHRAS. 1. Obviam ivit parenti, *il alla au-devant de son père*. Obviam se tulit, obviam processit, prodiit, venit; obviam profectus est; obviam properavit; in complexum parentis venit. 2. Latro obviam factus est proficiscenti, *le voleur le rencontra au moment où il se mettait en route*. Obviam se dedit latro proficiscenti; obtulit se proficiscenti latro; obviam se obtulit; adversus me ivit; oculis meis se obtulit; obviam fuit proficiscenti; proficiscenti latronem casus obtulit, in conspectum dedit; incidit in latronem; latro in conspectum incurrit; occurrit mihi latro. USUS: 1. Obviam mittere, egredi; obviam effundi. 2. Contra, contre. Obviam ire conatibus improborum, *s'opposer aux efforts des méchants*.

OBVIUS, a, um, *Qui se trouve sur le chemin, sur le passage*. SYN. Occurrens. USUS: Fac, ut litteræ tuæ veniant obviam, *obviam mihi fiant, fais en sorte que les lettres me parviennent en route*. Classis hostibus in obvio est, *la flotte est en face des ennemis*.

OBVOLVO, is, volvi, vōlūtum, ere, a. *Envelopper, voiler*. SYN. Tego, obduco. USUS: Obvolutus et obligatus toro.

OCCÆCO, as, avi, atum, are, a. *Aveugler, priver de la vue; rendre obscur*. SYN.

Excæco, obscuro. USUS : Stultitia, cupiditate occæcatur.

OCALLESCO, is, callûi, *escere*, n. *Devenir calleux; devenir insensible, dur.* SYN. Percallesco, obduresco. ADV. Prorsus, non dubitanter, plane. USUS : Jam prorsus ad omnem dolorem occalui, *je suis devenu insensible à la douleur.*

OCÇASIO, onis, f. *Action de se produire, d'arriver, inde : occasion, moment favorable.* SYN. Locus, tempus, opportunitas, facultas; ansa, campus, causa, tempus oblatum. EPITH. Tanta, ampla, amissa, bona, mirifica, oblata; quantæ, præclaræ. PHRAS. 1. Occasionem egregiam habes rem bene gerendi, *vous avez une belle occasion de bien faire.* Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Locus tibi aperitur rei strenue agendæ. Munita tibi via est ad ingentem laudem; patefactus cursus virtutis; materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Non deest tibi materia crescendi. Ansa hoc loco tibi datur, materia præbetur, facultas offertur, præbetur, datur magnorum in Rempubl. meritorum. Nactus es egregiam opportunitatem, nactus es hac re aditum ad præclara in omnes merita. Locus hic est de Republ. optime merendi. 2. Occasionem ne negligas, *ne négliges pas l'occasion, le moment favorable.* Quem ad maxima quæque nactus es aditum, quam rei gerendæ facultatem habes, ne amitte. Loco ne desis et tempori. Quid dubitas uti hac temporis opportunitate? Tempus rei bene gerendæ ne prætermittas. Offerentibus se rebus, e manibus ne omittas, dimittas, quæ mox repeti non possunt. Ne pereat tibi hæc occasio; ne e manibus elapsa effluat, abeat, prætereat, fugiat, evelet, vide. 3. Utere occasione oblata, *saisissez l'occasion qui vous est offerte.* Oblata opportunitate, facultate, occasione utere. Occasionem, quæ se offert, non omittes, non amittes. Complectere, quam nactus es, occasionem; arripe, quam oblatam tenes, temporis opportunitatem; tene hanc horam, urge opportunitatem. Quin tu urges istam occasionem et facultatem? Noli, quod ultro offertur, fastidire. Hoc aditu januaque patefacta, noli tempus amittere; occasionem, quam casus aperuit, e manibus dimittere; facultates, quæ tibi multæ dantur, temporisque opportunitates corrumpere. Oblata facultate ne tibi ipse desis. 4. Nullam occasionem omittam tibi gratificandi, *je ne laisserai passer aucune occasion de vous être agréable.* Nullum locum prætermittam, relinquam tuis commodis serviendi; nullo loco tibi deero; inter meas tot curas, etiam de tecogitandi locus erit. 5. Si occasio erit, si l'occasion se présente. Ubi res et causa postulabit; ubi res feret; si occasio se offeret; ubi commodum erit; si occasio tulerit. 6. (Tua bona occasio, *VULG.*), à votre occasion. Oblata facultate; quod commodum tuo fiat, fieri

possit. 7. Ex occasione rei, à l'occasion. Pro re nata; e re nata. USUS : Tenco, quam captavi, occasionem. Ea res illi occasionem maxime laudis dedit, peperit, obtulit. Habeo, nactus sum occasionem ad agendum aliquid. Occasionem omittere, amittere. Occasione privari. In occasionem imminere. Si occasio tulerit. Cf. Opportunus, Materia, Facultas.

OCÇASÛS, ūs, m. *Chute, coucher (des astres); ruine, fin, mort.* SYN. Obitus, interitus. USUS : Sol abortu ad occasum commeanus. Senectus est quasi occasus vitæ. Reipublicæ interitus et occasus imminet, *le déclin et la ruine de l'état.*

OCÇATIO, onis, f. *Hersage.*

OCÇIDENS, entis, omn. gen. *Se couchant, descendant sur son déclin.* SYN. Occasus. (Orionis. USUS : In orientis autoccidentis solis partibus.

1. **OCÇIDO**, is, cidi, cisum, ere, a. *Abattere; tuer, massacrer; détruire.* SYN. Interficio, interimo, cædo, neco, mactō, jugulo, trucidō, perimo, vitam eripio, de medio tollo, luce communi privo, vitam aufero, necem affero, mortem affero, vita privo; morte mulctō, afficio; vitam adimo, vita expello, vitam violō, exhauro; victimam per me ad inferos mitto; alieno me sanguine respergo. Cf. Interficio. ADV. Vulgo, nefario, palam. PHRAS. 1. Multi occisi sunt, *bien des gens furent tués.* Multi homines morte deleti, e numero vivorum exturbati sunt; atrox facta, commissa, edita, perpetrata mortalium multorum cædes est; multorum civium sanguine cruentatæ manus; multorum sanguine aspersæ sunt; arma multorum cæde imbuta sunt; multi gladio icli, obruncati cecidere; barbara militum crudelitas vix multorum sanguine est expleta. Multi ferro consumpti sunt; multum civilis sanguinis fustum est. Militum manus multorum sanguine rubuere. Multis oblata, illata mors est; multi ad mortem missi, deducti sunt. 2. Occidendum se præbuit, *il se laissa mettre à mort sans résistance.* Jugulum hosti, inimico dedit; hauriendum sanguinem præbuit; ferro jugulum præbuit, cervicem gladio subject; in suam ipse perniciem incurrit. 3. (Sese ipse occidit, *VULG.*), *il se donna lui-même la mort, se suicida.* Rectius : Mortem sibi conscivit; in gladium incubuit; manus sibi attulit, intulit; vitæ usuram sibi eripuit; fati diem manu ipse sua occupavit; liberum mortis arbitrium occupavit; vitam sibi ipse voluntaria morte abruptit; latus gladio hausit mortisque diem anteverit. USUS : Hostium copias occidione occidit.

2. **OCÇIDO**, is, cidi, cāsūm, ere, n. *Tomber en avant; se coucher (des astres); mourir, périr, disparaître; être perdu, ruiné.* USUS : Vitæ occidenti opem ferre. In nihilum occidere. Nondum omnium dierum sol occidit. Memoria occidit. Cf. Pereo.

OCÇIDIO, onis, f. *Carnage, massacre.*

USUS : Occidione occidere, ad internecionem delere, tuer jusqu'au dernier, faire un massacre général. Occidione occumbere, périr, être massacré jusqu'au dernier.

OCCINO, is nūl, ere, n. Chanter. USUS : Si avis occinuerit, si, par ses chants, un oiseau a donné un mauvais présage.

OCCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. et n. Commencer, entreprendre. SYN. Incipio. Cf. Incipio.

OCCISIO, ōnis, f. Meurtre, carnage, assassinat. SYN. Cædes, occidio. USUS : Tu vim negabis esse factam, cum cædes et occisio facta sit? Cf. Cædes.

OCCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. Clore, fermer. SYN. Claudio. Cf. Claudio.

OCCO, as, avi, atum, are, a. Herser, briser les mottes de terre. SYN. Crate occulto, et deprimo facta in agrum semina.

OCCŪLO, is, cūlūl, cultum, ere, a. Couvrir; cacher, dissimuler. SYN. Occulto, abscondo. USUS : Parietum se umbris occultere. Cf. Occulto, Tego.

OCCULTATIO, ōnis, f. Action de se cacher. USUS : Aliæ feræ fuga, se aliæ morsu, aliæ occultatione tument, d'autres en se cachant. Turpis occultatio sui.

OCCULTATOR, ōris, m. Celui qui cache, recéleur. SYN. Receptor. USUS : Occultator, et exceptor latronum locus.

OCCULTĒ, En cachette, en secret, secrètement. SYN. Abditè, teclè, ex occulto, ex insidiis; per ambages, circutione. (Aperte. USUS : Quæ res aperte petebatur, ea nunc occulte cuniculis oppugnatur, ce qu'on demandait alors ouvertement, on cherche aujourd'hui à le prendre comme par surprise et par des voies souterraines. Cf. Clam.

OCCULTO, as, avi, atum, are, a. Cacher, faire disparaître. SYN. Tego, obtego, contego, celo, recondo, supprimo, involvo, tenebris obscuro, ab oculis removeo, dissimulo. USUS : Occultare sententiam suam, animi sensus. Quæ natura occultavit, eadem omnes ab oculis removeo. Cf. Abdo, Abscondo.

OCCULTUS, a, um, Caché, secret. SYN. Latens, abditus, absconditus, reconditus, involutus, abstrusus, tectus, obscurus, tacitus, clandestinus, furtivus, penétralis. (Apertus, manifestus. ADV. Consulto, mirabiliter. USUS : Occultum et intestinum malum. Cf. Lateo.

OCCUMBO, is, cūbūl, cūbūtum, ere, n. Tomber, se jeter; tomber mort; mourir. SYN. Obeo, oppeto, fato cado, vitam pono, acquiesco, naturæ concedo, vita excedo; e vita discedo. Cf. Morior. ADV. Honestè. USUS : Pro patria mortem non dubitavit occumbere. Ictus clava, fidem pastorum nequidum invocans, morte occubuit, frappé d'un

coup de massue, il succomba, implorant en vain la protection des bergers.

OCCŪPATIO, ōnis, f. Action de prendre, de s'emparer, envahissement; occupation, travail. SYN. Impedimentum, negotium. EPITH. Assidua, magna, summa, tanta, vetus, recondita, exquisita, molesta. PHRAS. Occupationes quædam morabantur iter meum, quelques travaux retardaient mon départ. Occupationes quædam, quibus assidue impellor, implicor, distineor, quibus vix me relaxare, minus evolvere, expedire, explicare poteram, iter morabantur. Quo minus in viam me darem, in causa erant negotia, quibus assidue implicor, impiedior, oneror, gravissima rerum susceptarum onera, quibus premo assidue et obruo, occupationes, quibus urgeor assidue et opprimor. Cf. Occupatus, Negotium. USUS : Vix mihi tempus erat, ad hanc epistolam scribendam, idque summis occupationibus ereptum. Occupationibus impediri, implicari, distineri. Occupationibus relaxare se et expedire.

OCCŪPATUS, a, um, Occupé. SYN. Distentus, districtus, impeditus, distractus, implicatus. ADV. Æque, honeste. PHRAS. I. Occupatus sum, je suis occupé. Multis gravibusque occupationibus sum implicatus; gravissimis rerum susceptarum oneribus premo; multarum rerum cura animum distinet; noctes et dies non uno in opere urgeor; animum habeo non uno in opere occupatum; occupatissimus sum, nunquam a laboribus districtior fui; privatis publicisque curis sum implicatus; multis occupationibus distineor, distringor. Cf. Negotium, Occupatio. 2. Occupatus jam non sum, je n'ai plus rien à faire maintenant. Otii habeo plusculum; vacui temporis aliquid habeo; vacuus nunc a labore sum; otii nunc aliquid nactus sum, expedi mihi molestis occupationibus, aut certe relaxavi; confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulum et acquiesco. Cf. Otium. USUS : Id me occupatum habet. Habere animum occupatum in opere. Animus occupatus. Quid dicam de occupatis meis temporibus. Tot occupati rebus, in ministeria sua discursu trepidant.

OCCŪPO, as, avi, atum, are, a. S'emparer d'un objet, d'un lieu, l'occuper; saisir, prendre. SYN. Obsideo, præsidii interclusum teneo, præsidii devincio; teneo, usurpo, possideo. PHRAS. I. Provinciam totam occupavit, il s'empara de toute la province. Provinciam totam suæ ditionis fecit; in ditionem suam redegit; sub ditionem subjunxit; ad imperium adjunxit; in potestatem, sub imperium redegit; provinciam confect; ad singula oppida arma circum tulit et Latinum nomen omne domuit. 2. Aliena bona vi occupavit, il a pris violemment le bien d'autrui. In rem suam vertit; in bona et possessiones alienas

invasit; aliquem de suis fortunis deturbavit; bonis fundisque patriis exturbavit; de sua possessione deiecit; se in alicujus copias ingurgitavit; in eorum fundos armatos immisit; armatos in possessionem fundi misit; patrimonium illorum circumplexus, quasi thesaurum draco, possessiones insedit; in fundis illorum violentus conseedit. USUS: Caesar praesidiis Italiam omnem obsidet atque occupat, *César occupe par ses garnisons toute l'Italie*. Regnum, tyrannidem occupare. Tanta religio eorum mentes occupaverat.

OCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Aller au-devant, rencontrer; se présenter, s'offrir aux regards ou à l'esprit*. SYN. Obviam eo, obviam fio; obsisto, repugno, resisto. ADV. Abundantius, angustius. PHRAS. 1. Nihil mihi tum occurrit, rien ne se présente alors à mon esprit. Diu cogitanti nihil succurrit; nihil in mentem venit; idonei consilii nihil suppetebat; nihil in mentem inciderat. 2. Id unum occurrit mihi, je ne pus trouver que cette réponse. Ea subit animi cogitatio unica; illud unum in animo versabatur; animo obversabatur; id unum succurrebat. Illud unum in buccam venerat; illud unum se obtulit, ostendit. USUS: 1. Malevolentiae hominum, consilii improborum occurrere et obsistere. 2. In mentem venit, s'offrir à l'esprit. Nihil te effugit, atque omne, quod erit in re, occurret et incidet. Inquirentibus nobis omnique acie ingenii contemplantibus ostendent se atque occurrent. Occurrunt mihi aliqua, sed ea coram. 3. Obviam fio, aller au-devant. Scripsi illi, ut mihi occurrat. Misericordia tua supplicibus occurrit, nullis precibus evocata. Cf. Obviam, Incidit.

OCURSATIO, onis, f. *Prévenances, soins empressés*. SYN. Studium salutandi et prensandi eos, a quibus honorum suffragia expectantur. EPITH. Facilis. USUS: Vestras occursationes, studia, blanditias populares secum ablata esse ait, vos prevenances amicales, votre empressement, vos félicitations.

OCÉANUS, 1, m. *Océan, la mer qui environne la terre*. SYN. Mare magnum. USUS: Oceanus, Atlanticus, Oceani freta. Terra circumfusa illo mari, quod magnum, quod Oceanum appellatis. Oceani fervor constantissimus. Oceano fines terminemus, qui orbem terrarum amplexu finit. Cf. Mare.

OCCELLUS, 1, m. *Petit œil*. SYN. Parvus oculus. USUS: 1. Ocelli radices. 2. TRANSL. Ocelle mi, mon petit œil, c.-à-d., mon petit bijou, mon petit cœur.

OCIUS, Plus promptement, plus tôt. SYN. Citius. (Tardius.

OCREĀ, o, f. * *Jambière, chaussure des soldats, chasseurs et paysans*. USUS: Sinistrum crus ocrea tectum.

OCREĀTUS, a, um, * *Qui porte des jambières, des guêtres*.

OCTO, Huit. OCTAVUS, a, um, huitième. OCTIES, huit fois. OCTINGENTI, æ, a, huit cents. OCTINGENTESIMUS, a, um, huit centième. (OCTODECIM, VULG.), Latine: Duodeviginti, dix-huit. OCTOGESIMUS, quatre-vingtième. OCTOGESIES, quatre-vingt fois. OCTOGINTA, quatre-vingts. OCTONI, æ, a, qui sont au nombre de huit. OCTUPUS, a, um, octuple, redoublé huit fois.

OCTOPHÖRON, 1, n. *Litière à huit porteurs*. SYN. Lēctica, quæ ab octo servis gestatur.

OCULĀTUS, a, um, *Qui a des yeux, clairvoyant*. USUS. Testis oculatus, témoin oculaire. Pluris est testis oculatus unus, quam auriti decem, un témoin oculaire vaut plus que dix témoins auriculaires.

OCŪLUS, 1, m. *Œil*. SYN. Lumen, acies qua cernimus. EPITH. Abstinentes, perspicaces, acres, acuti, aperti, integri, nimis arguti, cæci, cærulei, perversi, non solum curiosi, sed etiam errantes, licentiores, eminentes, lubrici, mobiles, venusti, tenebricosi, in cernendo subtilis, omissi, in aspectu micantes, variantes, testes et indices animi, humanitatis et benevolentiae plenissimi, ampli, protuberantes, tumidi, blandientes, lucidi, albicantes, læti et quasi gaudio toti, dolis circumsepti, parvi, concavi, subnigri, maculosi, sanguinei, truces, ignei, flavescents. USUS: Oculorum est in nobis sensus acerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum conjectu, tum hilaritate motus animorum significamus. Oculos attollere, lever les yeux. Oculos dejicere, baisser les yeux. Oculos in aliquem conijcere, jeter les yeux sur qqn, le regarder. Oculos in se omnium avertere, attirer sur soi les regards. Cupiditatis oculos ad aliquid adjicere; rei vel ad rem oculos adjicere, attacher ses regards sur qqch, la désirer, la convoiter. Scelus alicujus ante oculos ponere, statuere, placer sous les yeux, mettre en évidence. In oculis atque auribus omnium gentium aliquid proponere, constituer, proposer qqch, développer son opinion. Ea res oberrat oculis; versatur ante oculos, avoir sous les yeux. Ad rem investigandam oculos habere advocatos, faire attention à une chose, avoir les yeux ouverts sur qqch. Oculos ab aliquo nunquam dejicere, aciem nunquam abducere, fixer qqn. Rem palam est omnium oculis, la chose est évidente. Oculorum acies hebescit, præstringitur, perstringitur, splendore obruitur, la vue s'affaiblit. Oculos effodere, exsculpere, elidere, crever, arracher les yeux. Oculis capi, perdre la vue. In oculis aliquem gerere, ferre, aimer, chérir qqn, le porter dans ses yeux, l'avoir constamment présent à la mémoire. In oculis habitare, être aimé, chéri. Oculos rei conspectu pascere, repaître ses yeux de la vue d'un e

chore. Oculi perspicaces, acres, acuti, arguti, exploratores, *yeux vifs, clair-voyants.* Oculi humanitatis ac benevolentiae plenissimi, blandientes, læti et quasi gaudio toti circumsepti, testes et indices animi propensi, *regards favorables.*

ŌDEUM, 1, n. *Odion, édifice où avaient lieu les concours de musique et de poésie.* Locus musicis cantibus destinatus.

ŌDI, 1sti, 1sse, a. *Hair.* SYN. Odio habeo, odium rei habeo, odio in aliquem feror, animus habeo alienum. ADV. Acerbe, aperte, clari, impendio, magis, libenter, male, palam, pejus, penitus. USUS: Quem metuunt, oderrunt. Cf. Odium.

ŌDIŌSŪS, a, um, *Odieux, détesté, détestable.* SYN. Molestus, odio, dignus, invisus, invidiosus. PHRAS. Odiosa est consuetudo tua, *votre amitié est désagréable.* Nimum difficilis, durus, asper, acerbus es. Abest consuetudo tua ab omni suavitate. Non ea est consuetudo tua, quæ propter suavitatem expectatur; minime jucunda est consuetudo tua. Asperitatis tantum habent mores tui, quantum in consuetudine ferri vix potest. Usus tibi nullo cum homine diuturnus intercedit, ita difficilis, ac morosus es; iis moribus, eo ingenio præditus es. His tuis moribus, hac agendi ratione fit, ut nemo tibi valde cupiat; nemo te ferat. Quis istam ingenii tui morositatem in consuetudine ferat? Quis te uti velit hominem omnium difficillimo et asperissimo? Quis tuam consuetudinem expetere carentem omni solatio, omni suavitate, nulla re jucundam. Cf. Molestus, Morosus. USUS: Omnis arrogantia odiosa. In fragili corpore odiosa est omnis offensio. Cf. Odium, Invidiosus, Invidia.

ŌDIUM, 1i, n. *Haine.* SYN. Invidia, offensa, offensio. EPITH. Acerbum, acre, apertum, capitale, diuturnum, inveteratum, civile, grave, hostile, immane, incredibile, infestum, infinitum, injustum, insigne, penitus insitum, intimum, justum, leve, magnum, majus, mediocriter, mirificum, nefarium, obscurum, popolare, pristinum, privatum, proprium, publicum, singulare. Venenum amicitiae, totum, universum, vetus, utile. PHRAS. 1. Arrogantia tibi odium parit, *votre orgueil vous rend haïssable.* Tibi invidiæ est; offendit animos hominum; invisum te perisquis facit; multorum mentes sensusque vulnerat; odium tibi creat, gignit. Arrogantia debes, quod odio atque acerbitati sis plurimis; quod odium publicum sis populi; quod omnes te oderint, nemo videre velit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit; omnium voluntates a te alienat. 2. Ille ubique odium in te excitat, odiosum reddere satagit, *il cherche sans cesse à exciter contre vous la haine.* Odium in te concitat, struit, excitat; odium ac

invidiam tibi conflât; conciliat ubique grave tibi odium; in odium ac invidiam revocat; quærit ubique in te invidiam; invidiam in te commovet, concitat; in invidiam adducere ac odium laborat. In invidiam trahere, rapere nititur; magna tibi invidiæ tempestas ex illo imminet. 3. Magnum odium incurrit, *je suis fort haï.* Magnam subii, habui, sustineo invidiam; magna sum apud omnes in invidia; multorum premor odiis; odio laboro; multorum incurrit odia ac reprehensiones hominum; odio flagro publico; aliena invidia conflagro; invidia premor, flagro, ardeo; in odium veni, perveni multorum; odia subii multorum; in multorum odia offensionesque irruo et incurri; multorum odia in me converti; invidia opprimor; magnam mihi ex re collegi invidiam; in multorum odia ac invidiam perveni; multorum invidiæ ea me re obtuli. 4. Odia hominum sensim restinxi, *peu à peu j'ai apaisé la haine des hommes.* Invidiam lenivi; invidiæ sanguinem misi; de invidia multum deoneravi; invidiam magna ex parte restinxi, extinxi, compressi et levavi; mitigavi odia hominum, sedavi, placavi, restinxi; odia vetustate jam exoleta depuli, propulsavi. 5. Odium grave in me concepit, *il a conçu contre moi une haine violente.* Grave in me odium cepit, suscepit; gravi est in me odio; gravi odio a me dissidet; gravi in me odium habet, proficitur, expromit; gravi in me odio fertur; odio tenetur; grave ejus in me flagrat et ardet odium; grave illum tenet nominis mei odium; est illi mecum odium grave et diuturnum; odio sum illi; in odium sum apud illum. 6. Omnes boni te odio habent, *tous les gens de bien vous haïssent.* Omnes te boni oderunt; te inexpiabili odio detestantur et execrantur; quis te aditu, quis ullo honore, quis communi luce dignum putat; omnes conspectum, facta, nomen detestantur; omnes aditum, sermonem, aspectum tuum fugiunt ac horrent; publicum es populi odium; nomen tuum bonis omnibus odio est et acerbitati; omnes boni capitali a te odio dissident, te execrantur, tibi pestem ac perniciem precantur. 7. Odium remittere, abandonner, apaiser sa haine. Odium concoquere, sorbere, deponere; odium mittere et finire; offensionem deponere, obliterare. 8. Odium renovare, incendere, augere, inflammare, cumulare invidiam, renouveler, augmenter la haine. 9. Odium effundere, satisfaire, assouvir sa haine. Omne odium inclusum nefariis sensibus in aliquem profundere; explere odium ac saturare. Cf. Ira, Inimicitia, Invidia. USUS: Odium est ira inveterata, la haine est une colère invétérée. Odium alicui creare. Ad odium revocare judices. Odia suscipere. Odia subire. Odio esse. Odium precibus sublevare.

ŌDOR, 1ris, m. *Odeur.* SYN. Afflata sua-

vitas odoratu percepta. EPITH. Suavis, jucundus, terribilis, nonnullus. USUS : Suavitates odorum affluunt a floribus. Odores incendere. Odoribus capi. Odorem non ferre.

ODORĀTŪS, ūs, m. *Odeur; odorat.* SYN. Odoratio.

ODORĀTUS, a, um, *Odorant, parfumé.* USUS : Lauri nemus odoratum.

ODOROR, aris, atus sum, ari, d. *Flairer, suivre à la piste.* SYN. Olfacio. ADV. Coram, diligentius, festive; sagacius. USUS : 1. Canes venatici odorantur omnia et pervestigant, les chiens de chasse ont l'odorat subtil et suivent parfaitement une piste. 2. TRANSI. Animadverto, quæro, investigo, conjectura aliquid assequor, chercher, rechercher, explorer, pressentir. Diligenter, sagacissime odorabor quid sentiant iudices. Cf. Conjectura, Animadverto.

OECONOMĪA, æ, f. *Ordre, arrangement convenable.*

OECONOMICUS, a, um, *Économique, relatif à l'économie domestique.* USUS : Liber, qui œconomicus inscribitur, de tuenda re familiari.

OECONOMUS, i, m. *Économe, administrateur.* SYN. Administer rei familiaris, curator rei familiaris, qui rei familiari præest, qui rei familiaris curam gerit, qui rem familiarem, domesticam administrat.

ŒNOPHŌRUM, i, n. *Vase pour transporter le vin.* SYN. Vas vinarium.

OFFA, æ, f. *Boulette de pâte, masse de pâte; gâteau.* Cibi genus forma et figura orbiculata. USUS : In offam pulvis invadere.

OFFENDO, is, di, sum, ere, a. *Heurter contre; trouver; faillir, pêcher; choquer, offenser.* SYN. Offensionem afferro, injuriam facio, offensionem sum; incurro in rem; pecco; lædo. ADV. Graviter, vehementer, paululum, tantulum. PHRAS. 1. Non volui illum graviter offendere, je n'ai pas voulu gravement l'offenser. Nihil in illum paulo gravius cogitavi; commovere hominem leviter et calefacere volui, non acerbius ledere. Nolui hominem injuriosius lacessere, tractare; non volui hominem asperius accipere. 2. Non parum offendi apud illum, je l'ai blessé gravement. Non parvam in offensionem incurri apud hominem; non parvam offensam subii; offensioni non mediocri fui; non parvam cecidi in offensionem; non levem offensionem mihi concitavi. USUS : 1. Neminem unquam non re, non verbo, non vultu denique offendi. Graviter mihi videris offensus. Offendit aures insolentia sermonis. 2. Incurro, se heurter, donner contre, commettre une faute. Quis tam lynceus, ut in tantis tenebris nihil offendant, nusquam incurrat? (Vulgo impingo), quel est le lynx à vue assez perspicace pour ne pas se heurter au milieu de si

épaisses ténèbres? In arrogantiam incurrit. 3. Pecco, delinquo, faillir, pêcher. In quo ipse offendis, ne alium reprehenderis. 4. Invenio, rencontrer qqn ou qqch, trouver. Non offendes eundem. Offendes vastatas urbes, laceratam Italiam. 5. Lædo, blesser en heurtant, choquer, déplaire. Lapsus brachium offendi. Existinationem meam in dictum gravissime offendi. Cf. Lædo.

OFFENSA, æ, f. *Offense; colère, rancune; lésion, mal, malaise.* EPITH. Magna. USUS : Magna in offensa sum; magnam offensam subii apud Pompeium, je suis en grande défaveur auprès de Pompée, je suis très-mal avec lui.

OFFENSIO, onis, f. *Action de heurter contre qqch; action de choquer qqn, colère, haine; échec, revers, malheur.* SYN. Incommodum, detrimentum, damnum, molestia, calamitas, odium, simultas, dissidium, inimicitia. EPITH. Acerba, non dissimilis, gravis, magna, odiosa, periculosa, popularis, privata, vitiosa, contraria. USUS : 1. Graves solent esse offensiones et gravibus morbis, si qua culpa commissa est, dans les maladies graves, la moindre imprudence détermine souvent de graves rechutes. Corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Præstabo, nihil ex eo te offensionis habiturum. Non offensionibus belli, sed victoriis ad scientiam militarem eruditus, dont l'éducation militaire a été faite non par des échecs, mais par des victoires. 2. Odium, simultas, inimicitia, mécontentement, colère, rancune. Ea res illi magnam offensionem concitavit, fecit, attulit; offensioni fuit. Justa inde offensio nata est et exorta. In offensionem populi incurrit, cecidit. Offensionem sublevare, lenire, omittre; deponere ac obliterare pristinas offensiones omnes, déposer, oublier toutes les causes anciennes de mécontentement. Cf. Odium, Offendo.

OFFENSIUNCŪLA, æ, f. *Chagrin, contrariété, déplaisir.* SYN. Offensa.

OFFERO, fers, obtuli, oblātum, offerre, a. *Porter devant, offrir, montrer; donner.* SYN. Polliceor, profiteor, defero.)(**RECUSO**. USUS : 1. Ille pecunias pollicitus, et quod carius, se ipsum obtulit. Offerre se in discrimen pro salute patriæ. Quod sors obtulerit, hoc agam. Morti se, ad mortem pro patria offerre. Os importunum non ostendere modo, sed offerre. Ulro se offerre, se projicere, et potestatem sui facere hostibus, se livrer à l'ennemi. 2. Præbeo, afferro, apportor, fournir. Alicui spem, metum, luctum, mœrorem, gaudium, religionem, mendicitatem, incendium, injuriam offerre. 3. Expono, exposere. Periculis caput suum offerre; invidiæ se offerre. 4. Resisto, me oppono, s'opposer à. Sceleri Antonii et dementiae me obtuli.

OFFICĪNA, æ, f. *Atelier, fabrique, boutique.* SYN. Locus operis et quæstus quotidiani.

USUS: Officinas armorum instituere, instruere. Hæc domus officina nequitiae. Philosophi quasi ludum quemdam, atque officinam sapientiae instituere. Ludus et officina dicendi. Officina chirographorum, *bureau*. Officina ferraria, *manufacture d'armes*. Officina mercatorum, *boutique de marchand*; reclus: taberna institutorum. Officina libraria *alias* taberna libraria, *librairie*.

OFFICIO, *la, fæcl, ere, n. Faire obstacle, faire du tort, nuire à*. SYN. Noco, obsum, obsto, obsisto. USUS: Cur meis commodis officis? Nec mentis luminibus officit altitudo fortunæ. Umbra terræ soli non officit. Alii laude sua famæ nostræ obstant et nomini officiunt. Cf. Obsum, Lædo.

OFFICIÔSĒ, *Officieusement, d'une manière complaisante*. SYN. Amanter, amice.

OFFICIÔSUS, *a, um, Serviable, complaisant, bienveillant*. SYN. Plenus officii, in quo inest liberalis gratificandi voluntas, humanissimus, in officio diligens, qui cupit omnium inservire studiis. ADV. Summe. USUS: Homo summe in omnes officiosus.

Officia sua deferentis formulæ, *Formules pour offrir ses services*: Nihil non agam tua causa, *je serai tout pour vous*. Tua causa subibo omnia; nullum prote laborem, nullum onus aut officium recuso. Tuis in rebus toto pectore, cunctis viribus contendam. Nervos omnes, ubi res tuæ postulabant, intendam. Omnia mihi pro te suscepta nec difficilia, nec injucunda erunt. Ubique me tibi studia atque officia præsto erunt. Omnem operam, curam, studium, in tuis rebus ponam, consumam. Omne meum tempus tuis temporibus transmittam. Officium meum nunquam, nusquam requires. Mea studia nusquam desiderabis. Quibuscumque in rebus tibi commodare potero, nusquam deero. Res tuas omnes omni cura ac diligentia complectar. Quæ tibi intelligam esse commoda, omni studio persequar, diligenter præstabo. Quæ te velle quæque ad te pertinere arbitror, studiosè diligenterque curabo. Meum in te studium iis maxime rebus declarabo, quas te velle cognovero. Tuam mihi dignitatem esse clarissimam, studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ et amplificandæ, summum esse, omnes intelligent. Nihil tibi erit tam promptum aut paratum, quam in omnibus, quæ ad commodum vel amplitudinem tuam pertinent, opera, cura, diligentia uti mea; profiteor atque polliceor eximium et singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, ad decus, ad gloriam, ad rem tuam et commodum pertinet. Nulla tibi in re, neque studium, neque benevolentia deerit, præstare non erit. Qui antea fui, idem semper futurus sum in te amando et amplificando. Quæcumque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit, aut in ipsa re, aut in honore ver-

borum. Nunquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas deerit. Polliceor tibi studium meum ac operam sine exceptione ulla aut temporis, aut occupationis. Universum studium ac benevolentiam ad te defero. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Dabo operam, ut intelligas, me neminem esse officiorum studiosiorem, in officio diligentiores.

OFFICIUM, *II, n. Bon office, service volontaire, bienfait*. SYN. Humanitas, studium, benevolentiae significatio, munus, partes, munus officium. EPITH. Antiquum, civile, commune, consulare, debitum, diuturnum, domesticum, egregium, fictum, gratum, humanum, inchoatum, integrum, interruptum, iustum, pium, liberale, necessarium, magnum, maximum, mediocre, medium, melius, mirificum, multum, novum, obscurum, perpetuum, perfectum, pristinum, privatum, proprium, provinciale, publicum, quæstorium, quotidianum, recens, reclus, saluum, sanctum, simplex, singulare, summum. PHRAS. 1. Omnia tibi humanitatis officia debeo, *je vous dois tous les sorts de bons offices*. Præstare tua causa debeo, quidquid possum. Quantum viribus possum consequi, tantum conferre studii in te debeo. Tua in me beneficia meum omne studium, omne officium, omnes a me curas, omnem industriam a me non solum postulant, sed exigunt. Quid est, quod tua causa non debeam? Tuis inservire studiis, tuæ voluntati morem gerere omnibus in rebus debeo. Par est, ut omnia a me studia ac officia in te proficiantur. 2. Omnia amoris officia illi exhibui, *je lui ai rendu tous les devoirs de l'amitié*. Omnibus eum officiis prosecutus, amplexus, complexus sum; omnibus eum officiis mihi devinxit; omnia illi officia prestiti, tribui, in eum contuli; omnia a me officia in illum collata sunt, profecta sunt; amici officium integre explevi, egregie tuitus sum. Multa exstant, constant mea in illum officia. 3. Officium officio reddidi, *j'ai rendu bienfait pour bienfait*. Officium cumulate solvi, persolvi, reddidi; officiis cumulate respondi; vici studiis meis amici officia. 4. Officium nullum neglexi, *je n'ai négligé aucune fonction*. Tibi nullum a me amoris, studii, pietatis officium defuit; nullum officium prætermisi, intermisi. Officio amici nunquam defui; nunquam cessatum in officio est. USUS: 1. Non committam, ut meum officium desideres. Multa mihi tecum officia intercedunt. Officia sua aliis polliceri. 2. Partes, *devoir, obligation morale*. Officio fungi boni viri. In officio esse, manere, *s'acquitter de son devoir, vivre en honnête homme*. Ab officio boni viri discedere, recedere, abduci, *faillir à son devoir*. 3. Munus, *emploi, fonction, ministère*. Officio præesse; officium suscipere, exsequi. Alienum aliquid ab officii dignitate admittere. Cf. Munus, Magistratus, Honor, Dignitas.

OFFUNDO, is, fudi, fûsum, ere, a. *Répandre, verser; éteindre.* SYN. Objicio, offero. USUS: Tu majoribus tuis magnas offundisti tenebras. Errorem alicui offundere et noctem, induire qqn en erreur.

OLĒA, æ, f. *Olivier.* EPITH. Sempiterna. USUS: Agricola, cum florem oleæ videt, baccam quoque se videre putat.

OLĒARIUS, a, um, *Relatif à l'huile.* USUS: Cella olearia, cellier à l'huile.

OLĒASTER, tri, m. *Olivier sauvage.*

OLĒO, es, lûi, ere, n. et a. *Avoir ou répandre une odeur.* SYN. Redoleo; odorem spiro, spargo, fundo, afflo. ADV. Bene, male. USUS: Bene olent, qui nihil olent. Oratio peregrinum aliquid olet, ce discours trahit une origine étrangère.

OLĒUM, i, n. *Huile.* USUS: Ignis gliscit oleo. Aristeus inventor olei. Oleum et operam perdere, perdre son huile et ses soins, c.-à-d., son temps et sa peine (PROV.).

OLFACIO, is, fœci, factum, ere, a. *Flairer, sentir.* SYN. Oodor, odorem percipio. USUS: Olfacere aliquid.

OLIM, *Autrefois, jadis.* SYN. Quondam, patrum memoria, aliquando, jam dudum. (Nunc. Sic olim loquebantur.

OLITOR, oris, m. *Jardinier.* USUS: Olitorem pro horto conducere.

OLITORIUS, a, um, *De jardinier, de légumes.* USUS: Forum olitorium, marché aux légumes.

OLIVA, æ, f. *Olive, fruit de l'olivier.* SYN. Olea.

OLIVĒTUM, i, n. *Lieu planté d'oliviers, plant d'oliviers.* SYN. Collis olivis consitus.

OLLA, æ, f. *Pot, marmite.* SYN. Denarium implere ollam.

OLUS, oris, n. *Toute espèce de légume, chou, navet, etc.* SYN. Herba sativa, quæ est in usu cibario. USUS: Olera fastidire.

OLUSCŪLUM, i, n. *Petit légume, chou.* SYN. Olus minutum.

OMEN, inis, n. *Toute manifestation, tout signe, tout acte, considéré comme annonce, présage, indice de l'avenir.* DICTUM aut factum casu exceptum, quo rei cuiusplam eventus portendi posse videatur. EPITH. Claram, detestabile; prerogativum, paganum, bonum, faustum, funestum, triste, malum. USUS: Bonis vel tristibus omnibus abeuntem prosequi. Omen capio. Accipio omen. Quod dii omen avertant, obruant, prohibeant! Nullis auspiciis, funestis omnibus omnium, et execrationibus rem aggressus est. Territis omnibus, velut fœdo omine incipiendæ rei. Id a plerisque in magni terroris omen acceptum est. In omen vertere.

OMINATOR, oris, m. *Devin, celui qui présage l'avenir.* SYN. Qui capit omina.

OMINOR, aris, atus sum, ari, d. *Présager, augurer.* SYN. Auguror. Cf. Augurium.

OMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Renvoyer, lâcher; omettre.* SYN. Mitto, misum facio, prætermitto, relinquo, prætereo. ADV. Omnino, plane. PHRAS. 1. Negotium hoc melius omittes, vous ferez mieux d'abandonner cette affaire. Negotium id melius prætermittes; consultius erit supersedere toti huic negotio; negotium hoc, si sapiis, repudiabis; tutius coeptum negotium abruptum, misum facies, de manibus depones. 2. Omittite contumelias, cessez les injures. Aufer contumelias et probra; mitte cavillationes; missas fac contumelias. 3. Ut omittam cætera, pour ne pas parler du reste. Ut præteream, prætermittam, relinquam, ut mittam, ut missa faciam cætera; ut supersedeam pluribus. USUS: Omittite timorem, iram, sollicitudinem, spem inanem. Nihil omisi pietatis et humanitatis. Cf. Relinquo, Negligo, Prætermittito.

OMNINO, *Entièrement, complètement.* SYN. Plane, prorsus, funditus, usquequaque. PHRAS. 1. Malum id vix omnino tollitur, on aura de la peine à faire disparaître entièrement ce mal. Vix radicitus ab ipsa stirpe extrahitur; vix funditus extirpabitur; rami fortasse amputabuntur, radicem fibræ non item evellentur. Malum illud vix auferetur, removebitur ex integro. 2. Res est omnino necessaria, la chose est tout à fait nécessaire. Res est in omnes partes necessaria. Res est plane atque omnino necessaria; per omnia, sine dubio, omnibus modis, omnium rerum causa necessaria. USUS: Vix aut omnino non potest fieri.

OMNIPOTENS, tis, omn. gen. *Tout-puissant.* Verb. poetlc. Cf. Penitus.

OMNIS, e, gen. com. *Tout, chaque, chacun.* SYN. Cunctus, universus, quisque, quivis, quis non? summi, infimi, ad unum omnes, totus. (Nullus. ADV. Omnino. PHRAS. Omnes de victoria sibi gratulantur, tous se réjouissent de la victoire. Omnium generum, ætatum, ordinum homines, omnis fortunæ ac loci homines; omnes populi cunctæque gentes; quantum est hominum in orbe, singuli et universi de inaudita hac post hominum memoriam victoria lætantur. Omnes sibi viri, mulieres, cives ac peregrini, servi ac liberi de tam illustri victoria gratulantur. Cum a summis, mediis, infimis, tum denique ab universis victoria hæc ingenti lætitia celebratur. Omnes certatim, alius luculentius alio, hanc sibi victoriam gratulantur. USUS: Omnia minima, maxima per se agit. Nemo omnium. Ubi hæc omnia prima, postrema recitata sunt.

OMNIVAGUS, a, um, *Qui erre en tous lieux, errant, vagabond.* USUS: Diana omnivaga dicitur.

ONĀGER, grī, m. *Onagre, âne sauvage.*
 SYN. *Asinus silvester.*

ONĒRĀRIUS, a, um, *De charge, de transport.* USUS : *Navis oneraria, vaisseau de transport.*

ONĒRO, as, avi, atum, are, a. *Charger d'un fardeau; accabler, combler, etc.* USUS : *Aures alicujus onerare mendacio, prodiguer les mensonges à qqn, lui débiter mille mensonges.* Cf. *Onus.*

ONĒRŌSUS, a, um, *Lourd, pesant, accablant.* SYN. *Gravis, ponderosus.* Cf. *Gravis.*

ŌNUS, ōris, n. *Charge, fardeau, poids.* EPITH. *Commune, grave, leve, magnum, tantum.* PHRAS. 1. *Onus habeo gravissimum, je porte un très lourd fardeau.* *Onus mihi impositum est gravissimum; onus laboris maximum in me recepi, suscepī; onus sustuli, sustinere sane grave; onere premor ac pene opprimor gravissimo; onus mihi incumbit, onus cervicibus meis impositum est immensum; plura simul in me onera inclinata sunt. Non unum mihi injunctum est onus; non leve onus subii.* 2. *Sub onere fatiscere, succomber sous le fardeau.* *Oneri succumbere; onere opprimi, sub onere concidere.* USUS : *Onus alicui addere. Onere levare, onus allevare. Onus deponere, abjicere, propter infirmitatem animi detestare. Ōnus ferre, perferre.*

ŌNUSTUS, a, um, *Chargé.* USUS : *Aselus auro onustus, dūon chargé d'or.*

ŌPĀCO, as, avi, atum, are, a. *Ombreger, donner de l'ombre à.* SYN. *Obscuro.* USUS : *Terra nos opacat. Platanus patulis diffusa ramis ad opacandum locum aliquem.* Cf. *Obscuro.*

ŌPĀCUS, a, um, *Qui a de l'ombre, ombragé; ténébreux, noir.* SYN. *Obscurus, umbrosus.* (*Apricus.*) USUS : *Opaca nubes. Locus opacus et frigidus in silvis.*

ŌPĒRA, ō, f. *Peine, mal qu'on se donne, travail, application, soin.* SYN. *Studium, labor, cura, industria.* EPITH. *Egregia, forensis, fortis, fidelis, grator, insignis, non mediocris, melior, militaris, mirifica, multa, magis opportuna, par, patria, publica, singularis, summa, tenuis.* Annuae, gratissimae, mercenariae, pulcherrimae, subsecivae, urbanae. PHRAS. 1. *Græcis litteris multam operam impendi, je me suis appliqué avec beaucoup de zèle à l'étude des lettres grecques.* *Græcis litteris multum operæ dedi; multam curam operamque ad Græcas litteras contuli, vel in Græcas litteras; multum laboris et operæ in Græcis litteris posui, consumpsi; multum operæ tribui Græcarum artium magistris.* Cf. *Diligentia.* 2. *Omnia opera mea frustra fuit, tous mes soins ont été inutiles.* *In ea re opera abusus sum; operam omnem lusi, perdidī. Opera mihi omnis perit; oleum ac operam perdidī; operæ pretium nullum feci; spes et opera me frus-*

trata est; nequidquam omni opera ac diligentia, summa vi ac ope enisus sum. Nihil tanta contentione profectum est. Cf. *Frustra.* USUS : *Operam suam profiteri. Majorem operam suscepī, quam res posceret; operam dare, navare rei. Operam amicis locare, dicare. Opera illi mea diligenter untur. Operam dare rebus divinis, sapientiæ. Operæ non peperci, je n'ai pas épargné mes soins.* *De priore opera multum detraxi, je me suis beaucoup relâché de mon zèle d'autrefois.* *Operam a Græcis litteris removi, je ne m'occupe plus des lettres grecques.* *Data, dedita opera id fecit, il le fit à dessein.* *Vix erit operæ pretium, cela ne vaudra pas la peine de...*

ŌPĒRĒ, arum, f. pl. *Ouvrier à la journée, mercenaire, travailleur.* SYN. *Operarii, qui laborum ministerii et servili in opera habentur; homines ad operas conducti.* USUS : *Mercenariæ operæ, troupes mercenaires. Venditat se operis.*

1. **ŌPĒRĀRIUS**, a, um, *De travail.* USUS : *Operarius homo, travailleur, manœuvre.*

2. **ŌPĒRĀRIUS**, ii, m. *Travailleur, ouvrier, manœuvre.* SYN. *Operæ, bajulus.* USUS : *Operarii, qui in tabernis sunt, amantissimi sunt otii.* Cf. *Mercos, Mercenarius.*

ŌPĒRĀTIO, ōnis, f. *Action de travailler, travail, ouvrage.* SYN. *Opera.*

ŌPĒRCŪLUM, i, n. *Couvercle.* USUS : *Arteria tegitur quodam quasi operculo. Dignum patella operculum, ce sont deux personnes l'une digne de l'autre, les deux sont la paire.* (*PROV.*).

ŌPĒRIMENTUM, i, n. *Couverture.* SYN. *Integumentum, operculum.*

ŌPĒRIO, is, ūi, ertum, ire, a. *Couvrir, fermer.* SYN. *Tego, obvolvo.* USUS : *Capite est fere operto.* (*Aperto capite.*) *Operire ostium.*

ŌPĒROR, aris, atus sum, ari, d. *Travailler, se donner de la peine.* SYN. *In opere faciundo laboro.* USUS : *Operari rei divinæ, faire un acte religieux, célébrer l'office divin.* (*Medicina operatur, VULG.*), *la médecine opère.* Latine : *Venis concipitur, in venas se diffundit medicamentum.* Cf. *Laboro.*

ŌPĒRŌSĒ, *Avec peine, difficilement.* SYN. *Laboriose, multa cura et opera.* USUS : *Ne fiat operose.*

ŌPĒRŌSUS, a, um, *Actif, occupé, laborieux; qui exige beaucoup de travail, difficile, pénible.* SYN. *Laboriosus, actuosus.* (*Iners, languidus.*) PHRAS. *Res est operosa, la chose demande du travail.* *Res est ejusmodi, quæ curam ac diligentiam non mediocrem postulet; res est non molli brachio tractanda; in qua sudandum et multum operæ ponendum.* *Exsudandus hic non levis labor est.* Cf. *Laboriosus, Difficilis, Labor.* USUS : *Opus spissum*

et operosum. Senectus non modo languida et iners non est, verum operosa semperque aliquid agens. Molestus ac operosus labor.

OPES, um, f. pl. *Ressources, richesses, trésors; puissance, pouvoir.* SYN. Divitiæ, facultates, copiae; item: Potentia. EPITH. Alienæ, divinæ, exiguæ, firmiores, incredibiles, invidiosæ, magnæ, mediocres, nimia, novæ, præstantes, pristina, regiæ, tantæ, tenues, violentæ, urbana, utiles. USUS: Opibus affluere, abundare, præditum esse, être riche. Ope consecretari, augere rem, pecuniam facere, amasser des richesses. Ope evertere, frangere, détruire, ruiner le crédit. Omnibus opibus ac viribus repugnare, résister de toutes ses forces et par tous les moyens. Fundatæ ac bene constitutæ opes, richesses bien assises. Affecta re familiari accisisque opibus ac domesticis copiis, qui a perdu ses ressources. Pro habitu opum, pecuniarum, suivant l'état de leur fortune. Cf. Divitiæ, Copiæ, Fortunæ, Pecuniæ.

OPIFEX, icis, m. *Travailleur, ouvrier; artisan.* SYN. Artifex. USUS: Opifex et edificator mundi DEUS, DIEU, l'artisan et l'architecte de l'univers. Opifices ac tabernarios, ac fecem omnem civitatis concitare. Omne opificum instrumentum, omnis opera ac quæstus frequentia sustinetur, alitur otio.

OPIMUS, a, um, *Gras, plein; riche, opulent.* SYN. Pinguis, amplus. X. Tenulis, strigosus, sterilis. USUS: Spolia opima. Præda opima. Terra opima et fertilis. Opimum et adipale dicendi genus, style chargé et pour ainsî dire emphat.

OPINABILIS, e, gen. com. *Qui repose sur des conjectures, présumé, imaginé.* SYN. Quod in opinione positum est. USUS: Artes, quæ conjectura continentur et sunt opinabiles, les sciences qui reposent sur des conjectures, et qui résultent de l'opinion.

OPINATIO, onis, f. *Conjecture, opinion, idde.* SYN. Opinio.

OPINATOR, oris, m. *Qui n'affirme pas, sceptique.* USUS: Magnus opinator sum, non enim sum sapiens.

OPINIO, onis, f. *Opinion, manière de voir, avis, pensée, croyance.* SYN. Sententia, sensus, existimatio, conjectura. EPITH. Adversaria, æterna, bona, censoria, certa, communis, conciliatrix amicitiae, dubia, effrenata, errans, e-mentita, falsa, firma, gravis, stabilis, honesta, imbecilla, improba, incommoda, incorrupta, penitus insita, jucunda, longior, magna, mala, necessaria, obscura, pernicio, popularis, publica, recens, tacita, tanta, varia, vehemens, vera, vetus, vulgaris, vitiosa, brevis, depravata, gloriosa, humana, laudabilis. PHRAS. 1. Una est omnium opinio, il n'y a qu'un avis, qu'une opinion. Eodem concurrunt omnes sententiæ; idem omnes spectant, probant, sequuntur. Una est consentiensque vox omnium;

opinionum nulla est varietas; una eademque omnium est sententia; opiniones nihil variant; omnium firmata consensu opinio est; eadem est omnium sine varietate opinio. Eadem est omnium, nullo prorsus dissentiente, opinio.

2. Plerique sunt in ea opinione, presque tous sont de cet avis. Plurimorum hæc est opinio, fert opinio; in eam opinionem adducti, ea opinione imbuti sunt plerique; ea opinio plerosque tenet, pervasit; eam opinionem plerique imbibere, in plerorumque mentibus inveteravit hæc opinio. Cf. Sententia. 3. Nemo me ab ista opinione amovebit, personne ne pourra m'ôter de l'esprit cette pensée. Ab ista opinione deducet; istam opinionem ex animo mihi extrahet; nemo mihi opinionem eam evellat ex animo, excutiet; de sententia me dimovebit, depellet, abducat. USUS: 1. Ea opinio urbem implevit. Ea opinio edita in vulgus est. In eam opinionem plerique discessere. In eam opinionem veni. In ea opinione sunt cives. Eam de te opinionem acciperet. Multa erant, quæ eam opinionem confirmarent. Opinionem nemo deponet. Sed hæc sint in opinione, mais, quoique ce soit l'opinion générale.

2. Sententia, opinio, avis. Opiniones antiquas convellere, excutere; novas inserere, tradere. 3. Existimatio, fama, bonne ou haute opinion qu'on a, estime qu'on fait de qqch, espérance. Conceptæ de se opinionis respondere; opinionem de se præbitam superare, vincere; opinione meliorem se ostendere. Cf. Sententia, Existimatio.

OPINIÖSUS, a, um, *Plein d'opinion, sceptique.* SYN. Magnus opinator. USUS: Homo omnium opiniosissimus.

OPINOR, aris, atus sum, arî, d. *Pensar, présumer, juger.* Cum accus. vel prop. inf. vel de. SYN. Opinionem habeo, in opinione sum; opinio mea est; puto, existimo; animus in eam partem inclinat. ADV. Falso, temere. USUS: Homines multa in vita falso opinantur. Cf. Puto, Judico, Existimo.

OPIPARĒ, *Somptueusement, magnifique-ment.* SYN. Laute, apparate, splendide.

OPIPARUS, a, um, *Somptueux, magnifique.* SYN. Magnarum opum.

OPIS, is, f. *Aide, assistance, secours, ap-put, concours.* SYN. Auxilium. USUS: 1. Opis indigere. Opem petere, implorare, exspectare. Salutem indigentibus et opem ferre, afferre, porrigere, tendere. Quacumque ope potero, te juvabo. 2. Omni vi, de toutes ses forces. Summa ope connoti. Cf. Auxilium, Juvo, Opitulator.

OPITŪLOR, aris, atus sum, arî, d. n. *Porter secours, aider.* SYN. Opem fero; subvenio. PHRAS. 1. Laborantibus amicis opitulari, venir en aide à ses amis dans le besoin. Amicis præsto esse; auxilium, opem ferre; auxilio esse; subsidio esse, adesse; miseris

oppressos levare, erigere jacentes; eorum miseris occurrere, subvenire. Cf. Auxilium. 2. Patriæ ruenti optulare, *secours la patrie qui va périr*. Fer opem occidenti patriæ; cadentem patriam excipe; eripe ex his miseris laborantem gravissime patriam; patriæ tuæ deesse noli; noli committere, ut auxilium tuum patria in tam adversa fortuna, in tantis malis ac calamitatibus desideret. USUS: Homini oppresso jam et desperato optulatus sum. Ut quisque opis maxime indiget, ita optulari decet. Cf. Adjuvo, Auxilium, Succurro.

OPORTET, ōit, ere, imp. *Il faut, il est juste, nécessaire*. SYN. Convenit, decet, necesse est. ADV. Omnino, contra, jam pridem. USUS: Contra, ac oportet, egisti. Ex rerum cognitione efflorescat oratio, oportet. Cf. Necesse.

OPPERIOR, iris, iri, d. *Attendre qqn ou qqche*. SYN. Exspecto.

OPPESSULATUS, a, um, particip. v. anom. Oppessulo. *Verrouillé, fermé au verrou*. USUS: Fores oppessulatæ. Cf. Januæ.

OPPETO, is, ivi vel ii, itum, ere, a. *Aller au devant, affronter; mourir, succomber*. SYN. Morior, occumbo, obeo. ADV. Millies. USUS: Mortem pro Republica oppetere.

OPPIDANUS, a, um, *Qui est d'une ville (autre que Rome)*. USUS: Oppidanum dicendi genus, *éloquence provinciale*.

OPPIDO, *Beaucoup, fort, très, extrêmement*. SYN. Sane, valde. USUS: Homo oppido ridiculus.

OPPIDUM, i, n. *Ville, place*. SYN. Municipium, urbs modica. EPITH. Antiquum, celebre, clarum, frequens, nobile, ornatum, devium, lautissimum, locuples, honestum, munitum, non maximum, vetus, sanum, tenue, vacuum a bello, florentissimum, miserrimum, prostratum ac dirutum. USUS: Constituere oppidum, *fonder une ville*.

OPPIGNERO, as, avi, atum, are, a. *Engager, donner en gage*. SYN. Do pignori, relinquo pignori, pignori oppono.

OPPILO, as, avi, atum, are, a. *Boucher, obstruer*. SYN. Obstruo, claudio. Cf. Obstruo.

OPPLEO, es, evi, etum, ere, a. *Emplir, remplir*. SYN. Impleo.

OPPLORO, as, avi, atum, are, n. *Fatiguer de ses pleurs, de ses gémissements*. SYN. Ploro. USUS: Non desines plorare auribus meis?

OPPONO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Mettre devant, opposer*. SYN. Objicio, contra statuo. ADV. Falso, formidolose. USUS: Sed quid oppones tandem? Auctoritatem suam invidiæ opponere. Cf. Resisto.

OPPORTUNE, *A propos, à temps, justement*. SYN. In loco; in tempore; non incommode, loco, tempore.) *Alieno loco, tempore*. USUS: Opportune adest.

OPPORTUNITAS, atis, f. *Commodité, disposition, arrangement favorable*. EPITH. Divina, idonea major, maritima, melior, magna, maxima, plurima. USUS: 1. Opportunitas idoneorum ad agendum temporum. Tenendam hanc horam puto, urgendam opportunitatem. Loci opportunitatem credo, secutus est. 2. Usus, utilitas, *avantage, utilité, profit*. Magnæ sunt fluminum opportunitates. Natura provida utilitatum opportunitatumque omnium. Cf. Occasio.

OPPORTUNUS, a, um, *Commode, convenable, favorable*. SYN. Commodus.) *Importunus*. ADV. Maxime. PHRAS. Opportunus fuit adventus tuus, *vous êtes arrivé au moment favorable*. Commodum advenisti; tempestivis sane temporibus nobis advenisti. Ades plane in tempore; peropportune venisti; plane per tempus advenisti; optima opportunitate venisti. USUS: Opportunum actionis tempus. Nihil post hominum memoriam opportunius accidere vidi. Opportunum diversorium. Cf. Commodus, Aptus.

OPPPOSITIO, ōnis, f. *Opposition, contraste*. USUS: Oppositio negationis.

1. **OPPPOSITUS**, ūs, m. *Action de se mettre devant*. USUS: Non modo excubias sedi oppositus nostrorum corporum tibi pollicemur, *nous promettons non-seulement de veiller et de faire bonne garde, mais encore de te faire un rempart de nos corps*.

2. **OPPPOSITUS**, a, um, *Opposé, mis en face, placé devant, situé vis-à-vis*. SYN. Diversus, adversus, aversus, contrarius, e regione situs. USUS: Propugnaculum hostibus oppositum et obiectum. Moles oppositæ fluctibus, *dignes opposées aux flots*. In opposito, aversa urbis parte. Cf. Contrarius.

OPPRESSIO, ōnis, f. *Oppression, violence, occupation violente*. SYN. Obsessio, oppugnatio. EPITH. Tetra, detestabilis. USUS: Oppressio curiæ, legum, libertatis.

OPPRESSOR, ōris, m. *Oppresseur, destructeur*. USUS: Vindex et oppressor conjurationis.

OPPRIMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Presser, accabler, étouffer, cacher*. SYN. Obtruo, pondere affligo, subigo, servitute oppressum teneo. ADV. Maxime, misere, improviso, studiosius, funditus, indignissime, plane, jam pridem. USUS: Onere, dolore opprimi. Circumveniri te dicis et opprimi. Hostes imparatos opprimere. Sopitos lux oppressit, *le soleil les surprit encore endormis*. Proficiscentem nox oppressit. Contumeliis opertus et oppressus. Captus, obrutus, oppressus malis. Cf. Amigo.

OPPROBRIUM, ii, n. *Opprobre, honte, déshonneur, infamie*. SYN. Dedecus, ignominia. Cf. Ignominia.

OPPUGNATIO, ōnis, f. *Attaque, siège, assaut.* (Defensio. EPITH. Publica. USUS: Oppugnationem inferre, sustinere, donner, soutenir un assaut.

OPPUGNATOR, ōris, *Celui qui attaque, donne l'assaut, assiege.* SYN. Qui fert arma contra. (Defensor. USUS: Patriæ, salutis meæ oppugnator. Cf. Adversarius.

OPPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, attaquer, donner l'assaut, assiege.* SYN. Impugno, arma contra fero; oppugnationem infero. PHRAS. Urbem oppugnavit, il assiegea la ville. Admovit urbi exercitum; castra ad urbem posuit; urbem exercitu circumdedit; circa muros hiesit; vineas et aggeres muro injunxit; muros tormentis quassatos, omni instrumenti bellici apparatu labefactavit; cuniculis aliisque operibus oppugnavit. Cf. Obsideo. USUS: Oppugnare urbem et labefactare. Clandestinis insidiis, cuniculis caput alicujus oppugnare. Cf. Adversarius, Inimicus, Hostis, Murus.

OPTABILIS, e, gen. com. *Désirable, souhaitable.* SYN. Optandus, expetendus. USUS: Quæ vulgo optabilia et expetenda videntur.

OPTABILITER, *D'une manière désirable.* SYN. Optato.

OPTATIO, ōnis, f. *Souhait, vœu.* SYN. Optatum; optio. USUS: Cum ei tres optationes dedisset, optavit interitum, comme il lui avait donné trois choses à souhaiter, il souhaita la mort.

OPTATO, *Selon le désir, à souhait.* SYN. Optabiliter. USUS: Optato veneris.

OPTATUM, i, n. *Souhait, vœu, désir.* SYN. Desiderium, votum. USUS: Fortuna optatis respondit. Illud præter optatum accidit. Est mihi in optatis proficisci.

OPTIMAS, atis, gen. com.; in pl. *Optimates, um et ium, Le parti de l'aristocratie, les grands, les nobles.* SYN. Vir primarius, princeps, nobilis, homo optimarum partium, unus ex viris summis et principibus civitatis. EPITH. Gravissimi, nocentes. USUS: Contra voluntatem omnium optatum. Optimates matronæ. Cf. Princeps.

OPTIMÈ, *Très bien.* SYN. Præclare.

OPTIMUS, a, um, *Très bon, excellent; le premier.* Lectissimus, præstantissimus. PHRAS. Vir est omnium optimus, cet homme est le meilleur de tous. Flos Reipublicæ, Princeps senatus; ornamentum ac firmamentum Reipublicæ; in quo omnia summa; columen rerum nostrarum; omnis ætatis omnis memoriæ princeps; vir, quantum terra tegit hominum, optimus. USUS: In omnibus rebus difficilis est optimi perfectio et absolutio. (Est optimus in schola, VULG.), il est le premier de sa classe. Latine: unus inter omnes

eminet; primus inter condiscipulos et litterarum laude præcipuus. Cf. Perfectus.

OPTIO, ōnis, f. *Option, libre choix, faculté de choisir.* SYN. Potestas eligendi, electio. EPITH. Misera. USUS: Tua sit optio. Optionem eligendi alicui dare, deferre, facere.

OPTO, as, avi, atum, are, a. *Choisir; souhaiter, désirer.* SYN. Cupio, desidero, exopto, expeto, voto expeto, vota facio; specto; eligo. ADV. Valde, false, amice, maxime, suavissime. PHRAS. Opto tibi bonum successum rei, je désire pour vous le succès de cette entreprise. Hanc rem feliciter evenire cupio; velim tibi prospere evenire, que facta sunt; tu quod egeris, id velim DEUS approbet; id tibi DEUS fortunet, velim. USUS: Quod ut tibi proprium sit ac perpetuum, velle et optare debemus. Cf. Desidero, Cupio.

OPULENTIA, æ, *Richesse, opulence.* SYN. Opes. (Inopia. USUS: Opulentiam parasti ex sanguine civium.

OPULENTUS, a, um, *Riché, opulent.* SYN. Dives. (Inops. Opulentissima et beatissima civitas. Castra opulenta ac omnium rerum plena. Cf. Dives, Pecuniosus, Bona.

OPUS, ōris, n. *Ouvrage, œuvre, travail.* SYN. Opera, artificium. EPITH. Antiquum, artificiosum, bonum, censorium, declamatorium, egregium, grave, inchoatum, ingens, magnificum, arduum, difficile, menstruum, mirabile, multum, nimium, operosum, optimum, oratorium, perfectum, elegans, elaboratum, singulare, spissum, summum, supervacuum, totum, vitiosum, urbanum. Annua, divina, florentissima, grata, humana, inculta, rustica, sacra, tanta. USUS: 1. Magnum opus est, et forte de humanis maximum. Opus vel in hac urbis magnificentia conspiciendum. Opus magnum et arduum perfecisti, confecisti, concinnasti, absolvisti. 2. Munio, ouvrages de fortification, machines de siège. Arcem magnis operibus sepsit. 3. Artificium, ouvrage, travail d'artiste, façon. Vas antiquo, præclaro opere, summo artificio. Galeæ opere Corinthio cælatæ. Opera manufacta. (Bona Opera, VULG.), bonnes œuvres. Actiones sanctæ, virtutum officia, pietatis studia.

OPUSCULUM, i, n. *Petit ouvrage, petit travail.* EPITH. Lucubratum, parvum, minutum. USUS: Minutorum opusculorum fabricator. Opusculum his contractioribus noctibus lucubratum.

OPUS EST, imp. *Il est nécessaire, il faut, il est besoin.* SYN. Necesse est, convenit. ADV. Multum, plane, valde, vehementer. PHRAS. Si ita opus est, s'il est nécessaire d'agir ainsi. Si ita factio opus; si ita res feret; si quid causæ fuerit; si ita rationes tuæ postulabunt; si ita res coget. Si rerum ordo postulat; si res desideret; si ita cogit necessitas; si res tuæ ita flagitent; si res rationesque tuæ sic ferunt ac

postulant; si ita necesse fuerit; si satis causæ putaveris; si ita usus est; si qua res necessitatem imposuerit; si quid fuerit, cur, etc. Si operæ fuerit, referre, etc. USUS: Opus quidem est, minus tamen necessarium. Facto, properato, maturato opus est. Omnia mihi pollicitus est, quæ mihi opus forent. Acuto et expedito homine opus est. Cf. Oportet, Necessæ.

ORA, æ, f. *Extrémité d'une chose, bord, fin, limite; région, contrée, pays.* SYN. Regio, pars terrarum, extremitas. EPITH. Altissima, australis, externa, latior, maritima, prima. USUS: Æther extrema ora et determinatio mundi, *Pæther qui est l'extrémité et la limite du monde.* Ora maritima.

ORACULUM, i, n. *Réponse d'un dieu, oracle.* SYN. Dei responsio, vaticinium. EPITH. Celebre, gratum, proprium, verax, verum. USUS: Ab Apolline oraculum petebant. Oracula funduntur, dantur, eduntur. Discordia responsa velut ex accipiti oraculo dabantur. Oraculi sortem vel elusit vel implevit. Oracula instinctu divino affluatque funduntur.

ORATIO, ōnis, f. *Discours d'un orateur, harangue.* SYN. Sermo, concio. PHRAS. 1. Oratio laudata, *discours excellent.* Oratio scripta elegantissime sententiis et verbis; copiosissima et ornatissima; bonis artibus instituta, curis et vigiliis elaborata; diu, et multis lucubrationibus commentata; puris et electis verbis composita; sapientissimis sententiis et gravibus verbis ornata atque perpolitā; composita, ornata et artificio quodam ac expolitione distincta; fortis, lenis, placida, submissa; plena, teres, docta, erudita, admirabilis; conspersa verborum et sententiarum floribus; luminibus verborum et sententiarum conspersa; sententiis arguta; verbis sonans; incitata, vibrans, accurata; plena litteratæ senectutis; acris et contorta; coherens, æqualiter fluens; pugnax et incitata; oratio, in qua omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores; quæ mira verborum ac rerum copia efflorescit; quam multa verborum et sententiarum lumina distinguunt. 2. Oratio vitiosa, *discours plein de défauts.* Diffuens, dissoluta; turgens et inflata; jejuna, arida, spinosa, exilis, exsangui; priscis aut duriter translatis verbis composita; abhorrens ab auribus vulgi; tristis, horrida, aspera, inculta, rapida, angusta; neque perfectæ, neque conclusa. 3. Non opus est longa oratione, *il n'est pas besoin de plus de paroles.* Longiore orationem tua non expectat, non patitur humanitas. Respuit, recusat, renuit, rejicit, reformidat tua humanitas longiore orationem. Pluribus tecum agere non debeo, ne importunus videar, aut tuam nescire humanitatem. Cf. Breviter. USUS: Orationis flos, copia, lumen, facultas. Orationem habere, dicere, instituire. Oratio huc delabitur. Hic tandem consistit oratio. (Oratio, VULG.), *prédire, oraison.* Latine: Pre-

catio. (Oratio mentalis, VULG.), *oraison mentale, méditation.* Latine: Tacita, vel mente concepta precatio.

ORATIOCŪLA, æ, f. *Petit discours.* SYN. Oratio. EPITH. Aureola.

ORATOR, ōris, m. *Orateur; l'orateur, c.-à-d., celui qui a la parole dans une ambassade, ambassadeur député, parlementaire.* SYN. Orator; legatus. EPITH. Accommodatus ad probandum, mediocris, bonus, præstans, simplex, gravis, acer, acerbis, incensus, canorus, acutus, ornatus, amplus, copiosus, argutus, verbis dulcis, volubilis, vehemens, perfacetus, industrius, clarus, compositus, mollis, determinus, magnificus, suavis, exercitatus, politus, sapiens, intermedius, quasi temperatus, magnus, mirabilis, uber, secundus, aptus ad cipiendum, fortis, grandis, tragicus, ardens, subtilis, miserabilis, callidus, jejunus, illustris, modicus, pressus, levis, remissus, sanus, singularis, sermonis plenus, humilis, elegans, auidax, infacundus, verecundus in transferendis verbis, parvus, demissus, tardus, immemor, tenuis, non vulgaris, disertus, operarius, perfectus, inurbanus, inops urbanitatis, locuples oratione, dignus, odiosus, tolerabilis, vitiosus, concinnus, grandiloquus. PHRAS. Orator est imprimis elegans, *cet orateur est tout à fait remarquable.* Orator est, cui summam copiam facultatemque dicendi natura largita est; in dicendo copiosus; hominum disertissimus; si causa oranda est, eloquentissimus; qui eloquentia in notitiam primum populi, post in honorem pervenit; orator in quo plus curæ, an naturæ sit ad omnem eloquentiam, non facile dixerim; in quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ extorquet, impetrare eum credas; ut auditorem dissentire pudent, ut illeclus tanta suavitate auditor non rapi videatur, sed sequi. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus et candidus orator, et quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam. Orator, quem in numero veterum locare non timeas; quo non alius contra veteres oratores dignior nominaretur. USUS: Orator plenus atque perfectus is est, qui de omnibus rebus possit varie copioseque dicere.

ORATORIE, *D'une manière o.atoire.* SYN. Ornate, copiose, splendide.

ORATORIUS, a, um, *Relatif à l'orateur, d'orateur, oratoire.* USUS: Oratoria ars, vis, ornamenta.

ORATŪS, ūs, m. In abl. sing. et plur. tantum. *Prêtre.* USUS: Oratu tuo scripsi.

ORBICULATUS, a, um, *Orbiculaire, fait en rond, en cercle, arrondi.* USUS: Mala orbiculata, *pommes rondes (excellente espèce).*

ORBIS, is, m. *Cercle, rond; l'orbe du monde, l'univers.* SYN. Circulus, ambitus,

mundus. EPITH. Angustus, brevis, brumalis, coelestis, certus, conversus, expers, exterior, immobilis et constans, immutatus, rectus, inferior, insitus, latus, magnus, parvus, perpetuus, proximus, saltatorius, signifer, solstitialis, summus, tardior, superus, totus; dispare, finientes. USUS : Circuitus et quasi orbis verborum, *période, enchaînement de mots dans une sorte de cercle*. Citius quam putarem, conversus est orbis hic reipublicae, *cette évolution politique s'est opérée plus rapidement que je n'aurais cru*. Orbis terrar. Ab orbe condito. Orbem facere, in orbem consistere, in orbem se recipere, *faire un cercle, se mettre en rond*.

ORBITA, æ, f. *Trace d'une roue dans le sol, ornière*. SYN. Rotæ currentis vestigium.

ORBITAS, atis, f. *Perte d'une personne chère*. EPITH. Maxima, misera. USUS : Filiorum orbitati egregium tutorem instituit, *il donna à ses fils un excellent tuteur après sa mort*.

ORBO, as, avi, atum, are, a. *Priver qqn d'une personne chère, priver, dépouiller*. SYN. Privo, spolio, nudo. USUS : Omni spe, auxilio orbata respública. Hæc philosophia spoliatur nos iudicio, orbat sensibus. Cf. Privo.

ORBUS, a, um, *Privé de ses parents, de ses enfants; privé, dépouillé*. SYN. Privatus, desertus. USUS : Orba ab optimatibus civitas. Orbus rebus omnibus.

ORCHESTRA, æ, f. *Orchestre, place affectée aux sénateurs dans les théâtres romains*. SYN. Locus in theatro vel scena Senatoribus destinatus.

ORCUS, i, m. *L'enfer; le dieu des enfers*. SYN. Dis pater, Pluto. EPITH. Niger, formidabilis. USUS : Verres, ut alter Orcus venit Ennam.

ORDINĀTĒ, *Par ordre, avec ordre, régulièrement*. USUS : Ordinatim, ordine, ex ordine, composite, distincte, distribute. USUS : Ille passim, ego ordinate.

ORDINĀRIUS, a, um, *Conforme à l'ordre, ordinaire, habituel*. USUS : Ordinaria consilia.

ORDINĀTIM, *Par ordre, à son tour, à son rang*. SYN. Ordinate.

ORDĪNO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en ordre, ordonner, disposer*. SYN. Compono, constituo, in ordinem adduco vel redigo, digero, ratione dispono. PHRAS. 1. (Aciem ordinare, VULG.), *ranger une armée en bataille*. Aciem constituere, dirigere, componere, struere; aginem componere; in ordinem redigere; in certum ordinem milites cogere; in certas partes distribuere; in certos numeros distribuere, ac suorumque loco statuere; ordines instruere. 2. Rempubicam habemus optime ordinatam, *tout est parfaitement*

ment ordonné dans la république. Omnia suis ordinibus moderata sunt; ex inordinata, in ordinem adductam, pulcherrime digestam, suis momentis atque summo iudicio dispensatam, ac dispositam habemus rempublicam. 3. (Ordinatus est Sacerdos, VULG.), *il a été ordonné prêtre*. Sacris vel sacerdotio initatus, inauguratus est, sacerdos creatus est. USUS : Cum omnia ordinarentur, instruerentur, pararentur.

ORDIOR, Irls, orsus sum, Irl, d. *Tisser, ourdir; commencer, entreprendre*. SYN. Incipio.) Finio. USUS : Unde orsa est, inde terminetur oratio. Ordiri a facillimis. Cf. Inchoo, Incipio.

ORDO, Inls, m. *Ordre, disposition, arrangement convenable*. SYN. Ratio, dispositio, collocatio; classis hominum, natio. EPITH. Accomodatus, admirabilis, alienus, amplius, magnus, pergratus, singularis; florentes, directi. PHRAS. 1. Nihil ordine actum est, *rien n'a été fait avec ordre*. Confusius acta res est; perturbata et confusa erant omnia; gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbato ordine; perturbate, confuse agebantur omnia. 2. Milites sine ordine in hostem Ivere, *les soldats courent en désordre contre les ennemis*. Sparsi et inconditi; dispersi et inordinati, sine ducibus certis, sine imperio hostem invadunt; in composito agmine hostem aggrediuntur; effusi et contemptim, negligenter et in composito; acriori impetu, quam compositorum ordine pugnam inire; dispersi et palantes in hostes incurunt.

USUS : 1. Ordo est compositio rerum aptis et accommodatis locis. Præcepta suum habent ordinem, domestico ordine administrantur. In omnibus rebus ordinem adhibere, tenere, sequi, servare, conservare. Ad ordinem se referre. In ordinem adducere, redigere. Ordinem immutare, perturbare. Hoc recte atque ordine et e republica factum. Ex ordine rogare sententiam. Extra ordinem; præter ordinem. 2. Hominum classis, coetus, gradus, natio, *ordre, rang, condition, classe, division des citoyens*. Ordo senatorius, equester. Ordo pecuariorum, publicanorum. Omnium ordinum consensus. Ordines ducere præfectorum, militarium est, *commander une compagnie, être officier*. Altiorum ordinem assignare, adipisci. In ordinem cogere, redigere. Cf. Religio.

ORICHALCUM, i, n. *Laiton*. Aëris genus auri colore.

ORIENS, entis, omni. gen. *L'orient, le levant*. SYN. Ortus.) Occasus. USUS : Qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt.

ORIGO, Inls, f. *Origine, provenance*. SYN. Principium, initium, causa, ortus, stirps, semen, fons, caput, auctor. PHRAS. Hæc origo erat omnium malorum, *voilà quelle était la source de tous les maux*. Stirps, fons

omnium calamitatum; hæc erant malorum fibræ, hoc caput mali; inde natum omnium malorum principium; inde malum omne profuit, dimanat, oritur, se diffundit; inde ducta est illa malorum series et catena; inde ortum, exortum, enatum est, quidquid est mali; ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot mala nobis peperit, progeniit; inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundarunt, in nos profecta sunt; inde tot mala exsistere, manere. Cf. Causa. USUS: Originem rei querere, persequi, reperire. Verborum delectus est origo eloquentiæ. His vestigiis ad mali caput et originem pervenimus.

ORIOR, iris, ortus sum, oriri, d. fut. oriturus, *Se produire, paraître, se montrer, naître*. SYN. Nascor, exorior, proficiscor, maneo. (Occido. PHRAS. Ex asperitate vitæ oriatur castimonia necesse est, *pour être chaste, il faut nécessairement mener une vie austère*. Ex asperitate vitæ efflorescat, existat, proveniat, manet, enascatur necesse est. USUS: A se oritur illa herba, sua sponte nascitur. Hoc solum, in quo tu ortus et procreatus es. Statu nobili ortus. Cf. Origo.

ORIUNDUS, a, um, *Originnaire, issu, qui tire son origine de*. SYN. Ortus, ortum habens, originem trahens, ducens, deducens; auctorem generis ciens. USUS: Ab ingenuis oriundus, *né de parents libres*.

ORNAMENTUM, i, n. *Ornement, parure, costume, bijou; distinction, gloire, honneur, illustration*. SYN. Decus, insigne, honor, dignitas, lumen. USUS: In animis vestris ego omnes triumphos meos, ornamenta omnia honoris, monumenta gloriæ condi volo. Cato decus et ornamentum civitatis. Plurima in aliquem ornamenta conferre, congerere. Ornamentis aliquem afficere. Multa a me in illum ornamenta profecta sunt. Aliquem ornamentis spoliare. Tollere alicui vetera ornamenta et minuere. Recuperare dignitatis ornamenta. Cf. Honor, Dignitas.

ORNÂTĒ, *D'une manière ornée, soignée, avec élégance*. SYN. Eleganter, polite, splendide, composite, non inornate, non inculte.

ORNÂTŪS, ūs, m. *Ornement; ressources; grâce, élégance, ornements du style*. SYN. Ornamentum; lux verborum, flos orationis. EPITH. Acerbus et lugubris, admirabilis, amplus, aptus, non dignus, elegans, insignis, magnificus, magnus, militaris, mirabilis, muliebris, novus, oratorius, perpetuus. USUS: 1. Ornatus orationis tanquam vestis. Remove, negligere omnem ornatum. Hæc quasi lumina magnam afferunt ornatum orationi. 2. Vestitus, *vêtement*. Statua ornatu militari. Ornatus regalis.

ORNO, as, avi, atum, are, a. *Parer, orner, embellir; louer, vanter, célébrer*. SYN. Exorno, illustro, decoro, honesto, ornatum

affero, ornamenta congero, ornamentis afficio, ornatum sum; paro, adorno, instruo. ADV. Magnifice, mirabilis, rhetorice, tragice, splendide, vehementer, justissime, merito, copiose, leviter, probe, maxime, amplissime. PHRAS. 1. In te orando omnes conspirant, *tout le monde conspire à vous combler d'honneurs*. Omnia in te ornamenta honoris certatim conferunt, congerunt. In amplificanda dignitate tua, in cumulandis honorum insignibus certatim omnes elaborant. Nemo est, a quo non ornamenta quædam honoris in te profecta sint; qui tibi non mirifice cupiat; qui, quæ sunt in Republica amplissima, tibi deberi non fateatur. 2. Litteræ maxime hominem ornant, *les belles-lettres sont le plus bel ornement d'un homme*. Maximum homini accedit ex litteris ornamentum; litteræ homini maximum afferunt, conferunt ornamentum; maximum ornamento sunt; hominem exornant, illustant, honestant; honestum et ornatum reddunt, efficiunt. USUS: Classem, convivium ornare et apparare, *équiper une flotte, apprêter un festin*. Beneficiis, laudibus, honorum insignibus ornare. Locus ad dicendum ornatus. Domicilium, signis, tabulis, rebus omnibus necessariis ornatum. Auctoritate, præditiis, studiis aliquem ornare.

ORO, as, avi, atum, are, a. *Prier, demander, solliciter*. SYN. Rogo, obsecro, obtestor. ADV. Etiam atque etiam, melius, plane, vehementer. PHRAS. 1. (Orare, VULG.), *prier, faire une prière*. Latine: Precari, preces fundere; precibus sollicite, votis supplicibus fatigare DEUM; DEUM precibus quam religiosissime colere, venerari. DEUM per preces suppliciter consulere; ad preces, precibus se dare; in vota et preces, in ardentissimam precationem se effundere; ad DEUM confugere; divinum præsidium, auxilium, divinam opem implorare; DEO ardentem supplicare; dies noctesque in precando ponere. 2. (Devote orare, VULG.), *prier avec dévotion*. Iunctas manus ad cælum attollere et animum ad DEUM transferre; conjunctis manibus versisque in cælum oculis stas preces distincte, citra festinationem, cum ardentissima cogitatione et pietate pronuntiare. USUS: 1. Peto igitur a te, vel si pateris, oro. Multis et supplicibus verbis orat. DEUM orare et precibus placare, *prier DIEU*. 2. Orationem habeo, *prononcer un discours*. Nemo capitis causam melius oravit. (Oro, je te prie, de grâce, formule de politesse, sine casu verbi, VULG.).

ORTŪS, ūs, m. *Le lever des astres; naissance*. SYN. Exortus; oriens. (Occasus. EPITH. Gravior, verior, moderatus et constans, præclarus, similis et minime generosus; clari, nitidi. USUS: Multæ sectæ a Socrate ortum habent. Siderum ortus et obitus. Cato ortu Tusculanus, *Caton, né à Tusculum*. Ortus omnium artium rudis fuit et exilis, *toutes les*

sciences ont eu de faibles et pénibles commencements. Cf. Origo.

1. OS, oris, n. *Bouche*. EPITH. Alacre et promptum, aptissimum, ardens, coruscum, durissimum, ferreum, ferum, foetidum, importunissimum, impurissimum, incolume, infame, infestum, intimum, plenius, pulcherrimum, supinum, tacitum, pristinum. USUS : 1. Cibus alicui in ore ingerere. 2. Conspectus, vultus, praesentia, *visage, face, figure*. Tu, cuius os mihi ante oculos versari solet. In ore vulgi versatur. Frequens in foro, in ore, in oculis. 3. Sermo, *discours*. Id tibi frequens in ore est, *vous avez cela sans cesse à la bouche*. Brutus in ore et desiderio omnium est, *être l'objet de l'attention général*. 4. Introitus, aditus, *ouverture, entrée*. In ore portus. 5. Impudentia, *hardiesse, effronterie, impudence*. Nostis os hominis et audaciam, *vous connaissez l'impudence de l'homme*. Os tuum ferreum senatum convitio verberavit. Dudum os perficui. Ore pleno, in os laudare aliquem.

2. OS, ossis; plur. ossa, ossium, n. *Os, ossements*. USUS : Quid dicam de ossibus, quae subiecta corpori, mirabiles commissuras habent, et ad stabilitatem aptas, et ad omnem corporis actionem? *Parlerai-je des os qui sont la charpente du corps, et dont les jointures sont admirablement conçues, soit pour l'affermir, soit pour se prêter à tous ses mouvements?* Cineri et ossibus mortui illudere, maculam inurere.

OSCEIN, Inis, m. *Oiseau dont le chant servait de présage*. SYN. Avis ore vel cantu auspicium faciens. USUS : Aves et alites et oscines.

OSCITANS, antis, omn. gen. *Inactif, négligent, inattentif*. SYN. Negligens, ignavus, segnis. USUS : Illa oscitans et dormitans sapientia. Cf. Piger.

OSCITANTER, *Négligemment, par manière d'acquiesce*. SYN. Negligenter, indiligenter. USUS : Tam solute, tam leniter, tam oscitanter.

OSCITOR, aris, atus sum, ari, d. *Bailier, demeurer inactif*. SYN. Dormito, otior. USUS : In tanta calamitate oscitatis adhuc dum? Cf. Cesso, Otior.

OSCULATIO, onis, f. *Action de donner un baiser*.

OSCULOR, aris, atus sum, ari, d. *Donner un baiser*. SYN. Suavius, od, dissuavius, osculum do, osculum fero. PHRAS. Terram religione incultam osculatus est, *il baisa cette terre si vénérable par ses souvenirs religieux*. Pio osculo terram contigit; terram pio osculo appetivit; terrae osculum tulit, dedit; terram dissuavius est. Cf. Basium. USUS : Complexus filium osculatusque dimisit.

OSCULUM, i, n. *Baiser*. SYN. Osculum dare vel ferre matri.

OSTENDO, is, di, sum, ero, a. *Montrer, faire voir, exposer*. SYN. Demonstratio, indicio, planum facio, declaro, propono, doceo. ADV. Aperte, contra, insidiosae, neque, opinato, optime, palam, paulum, probabiliter, quam brevissime, ultro, vulgo. PHRAS. Rem clare ostendi, *j'ai expliqué clairement l'affaire*. Digitum in rem intendi; exposui, planum feci; rationes, demonstrationes, quae vim afferrent, quae ad id cogerent, concessi; ut se res haberet, clare exhibui, explicui, demonstravi. USUS : Os tuum non modo ostendis, sed offers. Bellum ostendere potius, quam inferre. Cf. Perspicuus.

OSTENTATIO, onis, f. *Action de montrer, orgueil, vanité, ostentation*. SYN. Venditatio, jactatio, simulatio, vanitas. EPITH. Gloriosa, inanis, insolens, magnifica, popularis, puerilis. USUS : Vitanda est ingenii ostentationisque suspicio, *il faut éviter de faire parade de son talent*. Qui simulatione et inani ostentatione stabilem se gloriam consequi posse arbitrantur, vehementer errant. Cf. Jactio, Glorior.

OSTENTATOR, oris, m. *Celui qui fait parade de, qui étale qqch.* SYN. Gloriosus. EPITH. Pecuniosus. Cf. Superbus.

OSTENTO, as, avi, atum, are, a. *Faire étalage, montrer, parade, se vanter de, etc.* SYN. Venditatio. ADV. Aperte. USUS : 1. Venditare ingenium, prudentiam ostentare. 2. Prae me fero, expono, *montrer qqch. avec menace, menacer de*. Bellum ex altera parte caedem ostentat, ex altera servitutem, *la guerre nous montre en perspective le massacre ou la servitude*. Aliud moliri, aliud specie simulationis ostentare. Cf. Glorior.

OSTENTUM, i, n. *Prodige, merveille, phénomène extraordinaire, miracle*. SYN. Portentum. EPITH. Grave, triste. USUS : Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Appius ostenta facit de signis et tabulis, *Appius fait des merveilles en statues et en tableaux*. Cf. Omen.

OSTENTUS, us, m. *Vanité, parade; signe, marque, preuve*. USUS : Egone Jugurtha ostentui essem? *Devais-je donc être la preuve des crimes de Jugurtha?*

OSTIATUM, De porte en porte. USUS : Ostiatim panem quaerere. Ostiatim agere crimen, *suivre les actes de brigandage de maison en maison, c-à-d., énumérer les maisons où Verrès a commis quelque brigandage*.

OSTIARIUM, ii, n. *Impôt mis sur les portes*. SYN. Tributum in singula domorum ostia imperatum. USUS : Frumentum, ostiaria, arma, vecluræ imperabantur.

OSTIUM, ii, n. *Porte*. SYN. Janua. USUS : Portus, ostium et aditus, *entrée du port*. Fluminis ostium, *embouchure d'un fleuve*.

OSTRĒA, æ, f. *Huitre*. USUS : Ostreis et conchyliis abstinere.

ŌTIOR, aris, atus sum, arī, d. *Avoir du loisir, ne rien faire*. SYN. Nihil ago, cesso, vaco, otio abutor. (Negotior. PHRAS. 1. Non otio labor, je ne me reposerai point. Non cessabo; non ero feriatuſ a nostris litteris; non ita complectar, sequar otium, ut desidiaſ me dedam; non committam, ut otio diffuam, tabescam, lingueam, hebecam; non committam, ut, quod solet, animus otio luxuriat, lasciviat aut senescat; etsi nihil est, quod agam, non tamen indormiam. 2. Turpe est otiaſ, la paresse est chose honteuse. Turpe est, compressis, quod aiunt, manibus sedere; otio, situ, desidiaſ marcescere, otio se tradere; otio, segnitie demittere animos; otium ac tempus contereſ, terere; cessatione torpescere. USUS : Otiandi, non negotiandi causa Syracusis abest, il a quitté Syracuse pour se reposer, non pour faire du négoce. Cf. Pigritia.

ŌTIŌSĒ, A loisir, à son aise, sans se presser, tranquillement. SYN. Per otium, vacuo animo et soluto.

ŌTIŌSUS, a, um, *Inactif, désœuvré, paresseux*. SYN. Cessans, nihil agens, feriatuſ, vacuus; laxatuſ curis; qui animo vacuo est ac soluto; qui cura vacat, et negotio; iners, languiduſ, vacuus ab opere, solutuſ ab opere; qui in otio est; in otio desidet. (Operosus, semper aliquid agens. ADV. Nimiū, nunquam. USUS : Cessatio libera, et otiosa. Nihil otiosa vita jucundius, si quoddam doctrine atque studiorum pabuluſ habeat. Alienæ calamitatis otiosus spectator. Nunquam minus otiosus sum, quam cum otiosus, je ne suis jamais moins désœuvré que quand je ne vaque point aux affaires publiques. Otium meum nunquam otiosum, mon loisir est toujours occupé. Cf. Piger.

ŌTIUM, ii, n. *Repos, loisir; oisiveté*. SYN. Tempus, spatium, vacuū tempus, laxamentum, cessatio libera atque otiosa, remissio, vacatio a labore, quies, vacatio ætatis, tranquillitas vitæ, facultas vacui et liberi temporis. EPITH. Commune, domesticum, forense, honestum, inertissimuſ et desidiosissimuſ, jucundum, litteratuſ, luxuriosuſ, majus, moderatuſ, multuſ, nimiū, nimis otiosuſ, præparatuſ, primum et summuſ, tantuſ, urbanuſ. PHRAS. Si quid otii nactuſ fuero,

litteras ad te dabo, dès que j'aurai un moment, je vous écrirai. Si otium erit; si vacabit; si per occupationes licebit; si quid habebō vacui temporis; si e negotiis emerſero, respiravero; si occupationibus vacui temporis aliquid eripere licebit; si liber a negotiis fuero; si me iis rebus, quibus nunc implicatuſ teneor, explicavero; si ab occupationibus me expedivero; si quid otii dabitur, præstabitur, tribuetur a negotiis; si occupationibus relaxatuſ fuero; si vinculuſ illud occupationum, quo et assidue adstringor et arctissime, non dicam exsolvetur, sed paululuſ modo, paulisper, aliquantuluſ, aliquantisper, nonnihil, aliqua ex parte laxabitur, litteras a me quam primum accipies. USUS : Raro otium nanciscor, et id, quod datur, fere in philosophia consumo. Otio affluere, abundare, avoir beaucoup de loisir. Per otium aliquid facere, faire qqch en prenant son temps. Si otium fuerit, ad scribenduſ me conferam. Referre se in vel ad otium et quietem. Otium et solitudo languorem afferunt hominibus. Inertissimo et desidiosissimo otio frui, perfrui. Otium perturbare, troubler le repos. In otii portuſ confugere. In otio considerare.

ŌVANS, antis, omn. gen. *Triomphant par ovation*. SYN. Prope triumphans. USUS : Ovantes urbem introibant. Ovanti urbem ingredi concessuſ est.

ŌVIS, is, f. *Brebis*. SYN. Pecus. USUS : Ovium villis contextis homines vestiuntur. O præclaruſ custodem ovium, ut aiunt, lupuſ ! Ovium usuſ nulluſ, ubi pastor deest. Ōvem lupo committere, confier au loup le soin d'une brebis (PROV.).

ŌVUM, i, n. *Œuf*. EPITH. Recens, hypenemiuſ, Zephyricuſ seu irrituſ, duruſ, molle, tremuluſ seu sorbile, geminuſ, frixuſ. USUS : Anatuſ ova gallinis supponimus. Pisces ova cum generent, etc. Ova parere, pondere. Ovis vel ova incubare, couver. Ex ovis pullos excludere, faire éclore les petits. Integram famem ad ovuſ afferre, apporter à l'œuf un appétit entier, c-a-d, se mettre à table avec un grand appétit : quoniam apud Romanos ova primum apponebantur. Ovum ovo tam simile vel similis non est, de rebus simillimis, se ressembler comme deux gouttes d'eau (PROV.).

PĀBŪLUM, i, n. *Nourriture, aliment; pâtre, fourrage*. SYN. Pastio. EPITH. Naturale, pingue. USUS: Consideratio naturæ pabulum animi, *l'étude de la nature est l'aliment de nos âmes*. Pabuli a terra procreati ubertas vel tenuitas. Magna est hoc anno pabuli copia. Frumenta in pabulum missa.

PĀBŪLATIO, ōnis, f. *Fourrage, action d'aller au fourrage, fourrager*. USUS: Hostes pabulatione prohibere.

PĀBŪLĀTOR, ōris, m. *Fourrageur*. USUS: Missi pabulatores.

PABŪLOR, aris, atus sum, arī, d. n. *Fourrager, aller au fourrage*. SYN. Pabulum quæro. USUS: Pabulandi causa, pabulatum missa cohors.

PĀCĀTUS, a, um, *Pacifié; calme, paisible, tranquille*. SYN. Quietus, tranquillus.

PĀCIFICATIO, ōnis, f. *Pacification, traité de paix; accommodement*. USUS: Ne te in hanc pacificationem interposueris, *ne vous interposez point dans cette réconciliation*. Cf. Conditio.

PĀCIFICĀTOR, ōris, m. *Pacificateur*. SYN. Qui pacem facit.

PĀCIFICĀTŌRIUS, a, um, *Qui doit rétablir, négocier la paix*. USUS: Legatio pacificatoria.

PĀCIFICUS, a, um, *Qui aime la paix, pacifique*. SYN. Quietus.

PĀCISCOR, ōris, pactus sum, clsci, d. n. et a. *Faire un traité, une convention avec qqn, s'arranger, convenir de*. SYN. Pango, depaciscor, pactum vel pactiōnem facio, pactiōnem cum aliquo conflo, pactiōnem vel fœdus facio, fœdus cum aliquo ferio. ADV. Inique. USUS: Pacisci sibi præmium, mercedem ab aliquo, *convenir avec qqn d'un salaire, d'une récompense*. Cf. Pactum, Pactio.

PĀCO, as, avi, atum, are, a. *Pacifier*. SYN. In tranquillum redigo, sedo, pacatum reddo. PHRAS. Nondum penitus pacati erant hi populi, *ces peuples n'étaient pas encore entièrement pacifiés*. Populorum istorum animi mentesque a superiore bello nondum resederant; nondum quiescebant, acquiescebant, quiescebant populorum istorum feroces animi; nondum penitus illorum turbæ, ac seditiones ocompressæ erant ac cohibitæ.

Cf. Tranquillus. USUS: Civitates pacatæ. Cf. Concilio, Conjungo, Amicitiam reintegrare.

PACTIO, ōnis, f. *Convention, accord, accommodement, traité*. SYN. Pactum, conventum, conditio, fœdus. EPITH. Nefariæ, bellicæ, hostiles, iniquæ, non modo publicæ verum etiam privatæ oratorum. USUS: Ad pactiōnem venire, adire, accedere, *en venir à un accommodement*. Pactiōnem conficere cum aliquo, facere, conficere, *faire une convention avec qqn*. Pactiōne aliquem sibi obstringere, obligare, *s'unir, s'attacher qqn par un traité*. In pactiōne manere, *être fidèle à sa parole*. A pactiōne recedere, *manquer aux traités, aux conventions*. Pactio verborum, *formule déterminée, terme d'une convention*.

PACTOR, ōris, m. *Négociateur, médiateur*. USUS: Societatis pactores.

PACTUM, i, n. *Traité, accord, pacte, contrat*. SYN. Pactio, conventum, conventio, decisio, conditio. PHRAS. Quæ e pacto tibi debeo, *fidèlement ce qui a été stipulé dans nos conventions*. De quibus inter nos convenit, qua pactiōne obstrictus teneor, qua conditione tecum pepigi, *decidi, integre et summa fide a me servabitur*. Stabo conventis, pactis; a pacto et constituto pretio non recedam; quod inter nos pactum, transactum, decisum est, præstabo. Cf. Pactio. USUS: Pacta conventa, stipulationes. Pacta et promissa nec vi, nec malo dolo facta, præstanda et servanda sunt. Pacto stare. In conditione atque pacto manere. Nescio, quo pacto fiat, *je ne sais comment il se fait...*

PĀDĀGŌGUS, i, m. *Gouverneur, précepteur, maître*. SYN. Pueri custos. PHRAS. Est pædagogus illius, *il est son gouverneur*. Ejus moribus regendis aut formandis præfectus est; pueritiam ejus format; hunc moderatorem pueritiæ suæ habet.

PĀĀNUS, a, um, *De village, de campagne; subst. Paysan, villageois*. USUS: Nullum est hac in urbe collegium, nulli pagani, nulli montani. (Paganus, *païen, gentil*. VULG.), Latine: Priscæ superstitionis sectator, falsorum numinum cultor.

PĀGELLA, æ, f. *Feuille de papier*. Sed quid ago? Non imitor λακωνισμός tuum, altera jam pagella procedit.

PĀGINA, æ, f. *Feuille écrite, page, feuillet; livre, lettre*. EPITH. Extrema, postrema, prior. USUS: Quasi in extrema pagina. Meam parcimoniam hujus paginæ contractio significat. Pagina tua me perturbavit, magnæ molestiæ fuit.

PĀGUS, i, m. *Village, bourg, bourgade*. SYN. Villa. USUS: Pagorum et vicinitatum omnium collegium. In Gallia non solum in

omnibus civitatibus atque in omnibus pagis partibusque, sed pæne etiam in singulis domibus factiones sunt.

PĀLA, æ, f. *Bêche; chaton de bague qui contient une pierre.* SYN. Annuli pars latior, cui gemma inseritur aut signum insculpitur. USUS: Quum palam ejus annuli ad palmam converterat, quand il avait tourné à l'intérieur de la main le chaton de cet anneau.

PĀLĒSTRA, æ, f. *Lieu public où l'on s'exerçait à la lutte; école d'éloquence, académie.* SYN. Gymnasium. USUS: Palæstræ dare operam. Isthuc palæstræ multum habet et olei. Numerus oratorius serius aliquanto notatus et cognitus, quasi quamdam palæstram et extrema lineamenta orationi attulit, le nombre oratoire signalé et connu un peu plus tard est venu donner à la parole comme le cachet de l'art et la fin des formes. Sine nitore ac palæstra, sans ornement, sans élégance. Cf. Scholia.

PĀLĒSTRICE, *En luitur, à la manière des luitteurs.* SYN. Palæstritarum more.

PĀLĒSTRITA, æ, m. *Maître de palæstre.*

PĀLAM, *Publiquement, en public, ouvertement.* SYN. Manifeste, aperte, in conspectu omnium; in oculis omnium; in ore atque oculis omnium; sub oculis; inspectantibus omnibus; luce et palam. (Clam, ex occulto et insidulis. USUS: Luce et palam, in foro. Nondum palam factum erat scelus. Cf. Conspectus, Præsens.

PĀLĀTIUM, ī, n. *Palais, demeure impériale ou royale.* USUS: Descendit de palatio.

PĀLĀTUM, ī, n. *Le palais, organe du goût.* SYN. Pars oris interior, in qua sensus est gustatus. EPITH. Extremum, infimum, varium. USUS: Voluptas, quæ palato percipitur. Non sequitur, ut cui cor sapit, ei non sapiat palatum, la délicatesse de l'âme n'empêche pas celle du palais.

PĀLEA, æ, f. *Paille.* USUS: Paleam aurumve portet navis, ad bene gubernandum nihil interest.

PĀLIMPSESTUS, ī, m. *Palimpseste, parchemin dont on a gratté la première écriture pour y écrire de nouveau.* USUS: Laudo, quod in palimpsesto scripseris, in chartula mallem.

PĀLINŌDIA, æ, f. *Palinodie.* SYN. Retractatio. PHRAS. Palinodiam cecinit, il a chanté la palinodie, il s'est rétracté. Retexit orationem suam; juravit, nolle esse dicta, quæ in me protulisset; non difficulter permotus est ad receptum pertinacis sententiæ; ea, quæ in me jecerat, ut indicta esse voluit; revocavit omnia, quæ intemperanti lingua in me effuderat. USUS: Palinodia subturpicula mihi esse videbatur.

PĀLLA, æ, f. *Palla, mantille de femme.* Vestis mullebris genus.

PĀLLĀDIUM, ī, n. *Le Palladium, statue de Pallas.* SYN. Signum Palladis. USUS: Libros ex medio incendio velut Palladium sustulit.

PĀLLĒO, es, ūi, ere, n. *Pâlis.* SYN. Ex-pallesco, exalbesco. PHRAS. Palluit ad conspectum militis, à la vue du soldat, il pâlit. Pallor homini suffusus est, et totum corpus vitalis color reliquit; expiranti similis fuit; oris exsanguis notas pallor confuderat; exsanguis ac pallore deformis constitit ad conspectum militis. USUS: Sudat, pallet, erubescit, titubabat.

PĀLLIĀTUS, a, um, *Vitu d'un pallium, d'un manteau à la grecque.* USUS: Græcus judex modo palliatus, modo togatus, tantôt en pallium, tantôt en toge.

PĀLLIDUS, a, um, *Pâle; moisi.* USUS: Pallido cortice arbor.

PĀLLIŌLUM, ī, n. *Petit manteau grec.* EPITH. Sordidum. USUS: Sæpe est sub pallioli sordido magna sapientia.

PĀLLIUM, ī, n. *Manteau grec.* SYN. Amiculum vestibus injici solitum, quod Græcorum proprium fuit, ut toga Romanorum. EPITH. Aptum ad omne tempus, laneum, purpureum. USUS: Pallium in collum conjicere; onerare humerum pallio, jeter le manteau sur les épaules. Pallium alicui detrahère. Pallio tegere. Iste cum pallio purpureo. Colligere pallium, retrousser le manteau.

PĀLLOR, ōris, m. *Pâleur; crainte, frayeur.* USUS: Terrorem pallor et dentium crepitus consequitur. Magno cum tremore et pallore aliquid dicere; pallorem traho, contraho, in pallorem verti; pallore infici. Cf. Palleo.

PĀLMA, æ, f. *La palme de la main, palme, victoire, etc.* SYN. Manus pars interior; victoria, principatus. PHRAS. Ille de omnibus palmam tulit, il a vaincu tout le monde. Palmam retulit; omnibus palmam eripuit. Cf. Supero, Vinco. USUS: 1. Dialectica pugno, Rhetorica palmæ similis est, la dialectique ressemble au poing et l'éloquence à la main ouverte. Aliquem palma concutere, souffleter qqm. 2. Arbor palma, palmier. EPITH. Lemniscata, procera et tenera, urbana. Palmæ agrestes, multæ, plurimæ. Palma nobilissima illa arbor, nulli cedit ponderi, sed contra assurgit, et reluciat. 3. TRANSL. Victoria, victoire, triumphe, palme. Eloquentiæ palmam alicui dare, deferre. Palmam alicui dubiam facere.

PĀLMĀRIS, e, gen. com. *Grand d'une palme; qui mérite la palme, le prix.* USUS: Statua palmaris, statue remarquable. Palmaris illa philosophorum sententia.

PĀLMĀRIUS, a, um, *De palmier; subst. Chef-d'œuvre.* USUS: Id est, quod palmarium puto: me reperisse, etc., mais, mon chef-d'œuvre, c'est de...

PALMUS, i, m. *Palme, mesure de longueur de douze pouces. Mensuræ genus.*

PĀLOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, se disperser.* SYN. Vagor, dispergor. USUS: Vagi per agros palantur milites. Exercitus per silvas fuga palatus. Cf. Vagor, Erro.

PALPĒBRÆ, arum, f. pl. *Paupières.* SYN. Tegumenta oculorum mollissima. EPITH. Resectæ.

PALPITO, as, avi, atum, are, n. *Trembler, remuer, palpiter.* SYN. Tremore concutior. USUS: Cor animantis evulsum ita mobiliter palpitabit. Cf. Trepido.

PALPO, as, avi, atum, are, a. et **PALPOR**, aris, atus sum, ari, d. *Palper, toucher, flatter, caresser avec la main.* SYN. Adulor, blandior, assentor. ADV. Plane. USUS: Palpari aliquem.

PALPUM, i, n. *Caresse, flatterie.* SYN. Blanditiæ. USUS: Palpum alicui obtrudere. Aliquem palpo percutere, amadouer qqn. Cf. Adulor.

PĀLŪDAMENTUM, i, n. *Manteau de guerre, manteau militaire.* SYN. Insigne et ornamentum militare, præcipue imperatorum.

PĀLŪDĀTUS, a, um, *Vêtu d'un manteau militaire.* SYN. Paludamento ornatus.

1. **PĀLUS**, i, m. *Pieu, poteau.* SYN. Lignum in terra infixum, depactum. USUS: Damnati producuntur, ad palum alligantur.

2. **PĀLUS**, ōdis; gen. pl. paludum, f. *Marais, marécage.* USUS: Paludes siccare. E paludibus emersit.

PĀLUSTRIS, e, gen. com. *Marécageux.* USUS: Locus palustris.

PAMPINUS, i, m. *Pampre, pousse et feuillage de la vigne.* SYN. Folium vitis. USUS: Uva vestita pampinis nimios solis defendit ardores.

PANCHRESTUS, a, um, *Bon à tout, entièrement bon.* USUS: Panchrestum medicamentum, punacæ, remède universel.

PANDICŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *S'élendre, s'allonger en bâillant.* USUS: Oscitant pandiculatur.

PANDO, is, pandi, passum, ere, a. *Étendre, déployer.* SYN. Aperio. ADV. Longe se, late se. USUS: Orationis vela pandere. Passis velis provehi. Cf. Aperio.

PĀNĒGYRICUS, i, m. *Panegyrique.* SYN. Laudatio sive oratio et concio in conventu habita.

PĀNĒGYRIS, is, f. *Assemblée générale du peuple pour une fête populaire.* SYN. Solemnis et publicus conventus seu celebritas. USUS: Erat illo ipso die nundinarum Panegyris.

PANGO, is, pangi et pēpigi, pactum, ere, a. *Enfoncer, établir; fixer, stipuler.* SYN. Figo, defigo; compono, condo, scribo. USUS: Carmen, societatem, pacem pangere, faire

un poëme, une alliance, la paix. Cf. Paciscor, Pactum.

PĀNIS, is, m. *Pain.* USUS: Pistor domi nullus, panis cibarius nullus, nulla cella.

PANNŌSUS, a, um, *Déguenillé, couvert de haillons.* SYN. Pannis obditus, male vestitus, sordidatus.

PANNUS, i, m. *Morceau d'étoffe; méchants vêtements.* USUS: Pannis annisque obditus, chargé d'années et de haillons.

PANTHĒRA, æ, f. *Panthère, animal.* Bestia maculosa.

PĀPĀVER, æris, n. *Pavot.*

PAR, paris, omni. gen. *Égal, pareil sous le rapport de certaines qualités.* SYN. Parilis, æqualis, similis; socius alicujus rei. (Dispar, impar. ADV. Plane, omnino, nequaquam, prope; pares absolute, æque inter se, perfecte. PHRAS. 1. Omnibus fere rebus pares sumus, nous sommes égaux presque en toutes choses. In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus, ejusdem fortunæ consortes; in communi fortuna sumus; maxima est inter nos æqualitas et similitudo; institutis animisque nihil inter nos dissidium; maxima est inter nos rerum omnium exæquatio. Omnia prope mihi paria sunt tecum; institutis animisque summe congruimus; æquas habemus partes; æqua fortuna utimur. 2. Par pari referam, je vous rendrai la pareille, je vous traiterai de la même façon. Scito, paratam tibi pestem, ut participes parem; ut merueris, habebis; par pari reddam. USUS: 1. Par nobile gladiatorum. Par est, quod inter omnes æquale est, il y a égalité quand tous ont le même droit. Neminem in dicendo habuit parem. Tot hostibus pares non sumus. Hoc mihi par tecum est. 2. Decet, æquum est, il est convenable, juste. Dubito, quid me facere par sit. Cf. Similis, Æqualis.

PARĀBILIS, e, gen. com. *Qu'on se procure aisément, à peu de frais.* SYN. Facilis inventu et paratu. USUS: Parabilis victus, convivium, divitiæ.

PARĀDOXA, orum, n. pl. *Proposition paradoxale, paradoxe, principe en apparence contraire à la raison.* USUS: Paradoxa Græci, nos admirabilia dicamus, et contra opinionem.

PARĀLYSIS, is, f. *Paralyse des nerfs.* * SYN. Resolutio nervorum.

Parasceve, es, f. *Le Vendredi Saint.* Dies quo se pro nobis Christus in cruce victimam obtulit. Dies redempti orbis memoria sacer; dies, quo cœlestes iras in omne genus hominum intentas suo olim capite exceperit. Consecrata, dicata, sacraata Christo morienti dies. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ parenti, auctori, vindicti sanguinis pretio stetit.

PĀRĀSITUS, 1, m. *Parasite, courreur de festins*. SYN. Mensarum assecia.

PĀRĀTĒ, *Avec préparation*. USUS : Sumpto spatio ad cogitandum paratē ornatēque dicere.

PĀRĀTUS, a, um, *Prêt, disposé; bien armé, équipé*. SYN. Promptus, expeditus, instructus, qui praeſto est.)(*Imparatus*. ADV. Bene, bene ad fortitudinem, jam pridem ad cædem, omnino est armatus contra fortunam præclare. PHRAS. 1. Probe paratus et instructus adero, *j'arriverai bien préparé et armé de toutes pièces*. Nemo me paratior, expeditior erit; exercitatus, erectus, armatus animis adero; ita dimicationi instructus intentusque, ita paratis compositisque rebus, ita alacri animo adero, ut nihil in me moræ sit, ut per me non stet, quin res tota extemplo conficiatur. Non est, ut currentem incites, ita ad omnia praeſto sum. 2. Parata erunt omnia, quæ ad usum sunt necessaria, *tout ce qui sera nécessaire à votre usage sera prêt*. Rerum omnium paratam expositamque copiam invenies; in promptu, ad manum erunt omnia. USUS : Paratus ab exercitu, e rebus necessariis. Ad omne facinus paratissimus, *homme décidé à tout, qui ne recule devant rien*. Paratus ac bene meditatus in forum venit. Omnibus naturæ et artis præſidiis ad dicendum paratus, *préparé à la parole par tous les dons de la nature et tous les secours de l'art*. Expedito nobis homine et parato opus est, *il nous faut un homme actif et décidé*. Cf. Expeditus.

PARCĒ, *Avec économie; modérément*. SYN. Restrictus, sobrie, parum, continenter.

PARCĪMŌNIA vel **PARSIMŌNIA**, æ, f. *Economia, épargne*. SYN. Frugalitas, moderatio, mediocritas sumptuum. EPITH. Rustica atque inculta, summa, apta. USUS : Parsimonia rem tuere; parsimonia et diligentia res familiaris conservatur et augetur, *un patrimoine se conserve par l'ordre et l'économie*. Cf. Parcus.

PARCO, is, pæperci, parctum et parsum, ere, n., *nonnunquam a. Epargner, ménager; n'être pas prodigue de*. SYN. Ignosco, remitto, condono, veniam do, impunitatem do, impunitum scelus fero; tempero.)(*Perdo*, spolio. ADV. Grátis alicui, omnino, non parum valetudini. PHRAS. 1. Dignus es ut tibi parcat, *vous méritez qu'on vous épargne*. Veniam, impunitatem mereris; dignus es venia, impunitate; dignus es, ut tibi condonetur, remittatur, ignoscatur, venia deſur, delicti gratia fiat, ut ad hanc culpam conniveatur, ut impune feras, ut id delictum impune abeat. 2. Templis tamen parcebat hostia, *cependant l'ennemi épargnait les temples*. Templis tamen temperatum; ira belli a templis abſtinuit; a templis tamen manum

hostis abſtinuit. 3. Nobis plane non parctur, *on ne nous épargne pas du tout*. Nihil aut laxamenti aut veniæ habemus; nihil laxamenti datur nobis; nulla nobis a labore vacatio datur, conceditur; otii nobis a labore nihil datur. USUS : Non parcam operæ, *je n'épargnerai pas ma peine*. Mihi, quæſo, parce, ac dignitati meæ. Hic nec suæ unquam, nec alienæ pudicitiae pepercit. Cf. Vontia, Impunitas, Indulgeo.

PARCUS, a, um, *Économe; avare, chiche*. SYN. Parvo contentus, frugalis, attentus ad rem.)(*Prodigus, luxuriosus*. PHRAS. Parcus es nimium, *vous êtes trop économe*. Nimum attentus ad rem es; durus, difficilis, tenax es; restrictior ad largiendum, ac prope rusticana quadam parcimonia es; attentior ad rem es, quam sat est; maximum vechgal in parcimonia reponis; parce nimum sumptum facis; parcimonia illa tua non longe abest a sordibus et malignitate; in faciendo sumptu parcus es et restrictus; sumptui parcis, sed restricte nimum ac pene sordide. Cf. Avarus, Sordidus. USUS : Parcus pater et tenax, *père avare et dur à la détente*.

PĀRENS, entis, omn. gen. *Le père, la mère; au pl. : Les parents, les auteurs de nos jours*. SYN. Pater aut mater, procreatores. EPITH. Antiquior, antiquissima, sanctissima, bonus et liberalis, communis omnium, grandis natu, iners, impurus atque improbus, justus, optime meritis, miserrimus, optimus, mitissimus. Parentes cari, carissimi, humiles, miseri, multi, perpetui. USUS : Parentes non alere, nefarium est. Parentes, propter quos suavissimam hanc lucem aspeximus, carissimos habere debemus. Me sicut alterum parentem diligit et observat. Horum ego opem parens et effector sum, *c'est moi qui suis le créateur, l'artisan de ces ouvrages*.

PĀRENTĀLIA, ium, n. pl. *Parentales, fêtes funèbres en l'honneur des morts de la famille*. SYN. Iusta et convivia funebria.

PĀRENTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Célébrer une cérémonie funèbre pour ses père et mère; offrir un sacrifice solennel en l'honneur d'un mort*. SYN. Iusta solvo, facio, perago, funus facio. USUS : Alicui parentare.

PĀREO, es, ſi, era, n. * *Obdir, être docile, suivre*. SYN. Obedio, obtempero, dicto audiens sum, morem gero.)(*Impero*. ADV. Diligentissime, moleste, occultissime, proxime legi. PHRAS. Parere tandem coactus est, *il fut enfin forcé d'obdir*. Jugum tandem accepit; frenum recepit; frenum accepit, in potestate, in auctoritate senatus futurum se recepit; imperata facturum, in officio futurum se recepit. Cf. Obedio. USUS : Dolori, iracundiae parere. Necessitati, tempori parere et servire. Alicujus consilii, cupiditati suæ parere, *céder à ses passions*.

PĀRIES, ōtis, m. *Mur, muraille; clôture.* SYN. Murus, maceria. USUS : Parietem ducere, vestire, dealbare. Parietem perfodere, disturbare. Nihil mihi intra parietes meos tutum, nihil insidiis vacuum video. Parietum praesidio a furore hominis me tutatus sum. Utrosque parietes linere, *ménager la chèvre et le chou, flatter les deux partis.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare, *blanchir deux murs avec l'enduit du même pot, c. à d., faire d'une pierre deux coups* (PROV.).

PĀRIETINÆ, ārum, f. pl. *Vieux murs délabrés, ruines, décombres.* SYN. Parietum rudera, reliquiae. Cf. Ruina.

PĀRILIS, e, gen. com. *Pareil, semblable, égal.* SYN. Par, similis. USUS : Parilis aetas, vox, honor.

PĀRIO, is, pēperi, partum, ere, a. *Enfanter; produire, créer, inventer.* SYN. Partum edo, partum enitor, partum facio, partum levor. TRANS. Gigno, profero, procreo. ADV. Aliquando. USUS : Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, aegritudinem ea res mihi maximam peperit. Fruges, quas terra parit et procreat. Cf. Causa.

PĀRITER, *Également; en même temps, ensemble.* SYN. Similiter, aequaliter, aequè simul, vicissim. USUS : Crescunt pariter et decrescunt cum luna conchylia, *les animaux à coquille croissent et décroissent en même temps que la lune.* Pariter cum vita sensus abit. Pariter aequaliterque inter se amare. Ille mecum pariter moleste fert.

PARMA, ō, f. *Petit bouclier rond à l'usage de l'infanterie légère.* * SYN. Breve scutum peditum.

PĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, apprêter, disposer, arranger, soigner, mettre en état.* SYN. Comparo, apparo, orno, adorno, instruo, instituo, molior, viam munio. ADV. Repente, sensim omnia, turpissime eloquentiam, utrobique hospitium. Accerrime bellum, diligenter, melius, publice convivia. PHRAS. Parat se ad iter, *il se prépare à un voyage.* Ad iter accingitur, itineri se accingit; itineris apparatu distinguitur; ad iter se comparat; iter adornat; in procinctu stat. Cf. Institutio, instruo, comparo. USUS : Instruere et parare convivium. Huc te para.

PARŌCHUS, i, m. *Fournisseur des officiers publics en voyage.* SYN. Publicus minister curatorque, qui peregrinis publico nomine necessaria procurat. EPITH. Publicus. Parochus, *curé.* Curio sacer. (Parochia, VULG.), *rectus; Paroecia, paroisse.*

PARRICIDA, ō, m. *Parricide, meurtrier de son père ou de sa mère; assassin en général.* SYN. Parentis interfecto. EPITH. Certissimus patriae, importunus, impius, impurissimus, terribus, audacissimus. USUS : Majores nostri parricidas insui voluerunt in culeum

vivos atque in flumen dejici, *nos pères ont voulu que les parricides fussent coulés vivants dans un sac et jetés dans la fleur.*

PARRICIDIUM, ii, n. *Parricide, meurtre d'un père ou d'une mère; crime de rébellion, de haute trahison.* EPITH. Fœdissimum, fratrum, manifestum, nefarium, familiare. USUS : Nefario se patriae parricidio obstrinxit.

PARS, artis, f. *Partie, portion; parti, cause, faction.* SYN. Portio, membrum; species, forma; factio, secta. EPITH. Absoluta et assumptiva, negotialis, alicujus vitae adversa, aequalis aut altero tanto major, dimidia, diversa et dissimilis, exigua, extrema, gravior, honestior, inchoata, inferior, interior, interna, vehemens, intima urbis, laeva.)(Dextra. Laudabilis orationis, lenissima animi, levissima, libera, magna honorum, urbis, noctis, maxime agra et prope deposita reipubl., maritima provinciae, necessaria, optima, princeps rationis et intelligentiae, turpis calamitosaque, vitae tenuissima, contraria. Partes certae, ceterae, communes, generales constitutionis, honestiores corporis, praecipuae, primae, posteriores, priores, similes principio, sui similes, singulae, sinistrae, superae, superiores, ultimae, utiles. PHRAS. 1. Pompeii partes contra Cæsarem secutus est, *il suivit le parti de Pompée contre César.* Pompeii partes fovit; in Pompeii partibus stetit; Pompeii partibus studebat, favebat; Pompeianorum partium erat; a Pompeio stetit; cum Pompeio stetit ac sensit; ad causam Pompeii se acclinabat; ad Pompeii rationes se adjunxit; suas cum Pompeii rationibus conjunctas habuit; Pompeii partibus infectus est. 2. Nulli partium est addictus, *il n'est attaché à aucun parti.* Integrum se servat; nullis partium studiis infectus est; nullarum partium est; inter utramque partem medium manet. Cf. Neuter. USUS : 1. Genus est, quod plures amplectitur partes. 2. Membrum, portio, *partie, portion.* In partem praedae vocare, venire. Patrimonii partem legare, dare; partem praedae exigere, condonare, remittere. 3. Regio, locus, *partie de la terre, région, contrée (au pluriel).* Ab orientis partibus advenit. Multas in his partibus copias censemus. 4. Officium, munus, rôle, fonction, mission, ministère. Videtur etiam hic aliquid meae partes. Personam aliquam et partes sibi deposcere. Alicui imponere, dare partes gerendae rei. Has ego partes volens suscepi, sumpsi; volens sustineo, ago, habeo, obtineo. 5. Factio, secta, *parti, cause, faction.* Cæsaris partes deserere, oppugnare. Partes senatus sequi. Nullius partes esse. 6. Magnam partem, *une grande partie.* Magnam partem tui consulatus abui. Majorem diei partem desideo. Magnam partem tuis rebus occupor. Noctis magnam partem vigilavi. 7. Primas, secundas, tertias partes

alicui dare, id est primum, etc. locum, gradum, laudem, *donner à qqn le premier, le second rang*. Primas alicui dare, cedere, tribuere, concedere (*scil.* partes). Hortensius facile primas tenebat, ferebat (*scil.* partes). 8. In utramque, in optimam partem, etc. Multa mihi in utramque partem occurrunt. Magna vis est fortunæ in utramque partem, *la fortune a une grande influence dans les deux sens*. Hæc accipias in optimam partem, *en bonne part*. In eam partem decretum factum est. In eam partem potius peccant, quæ cautior est. Pro virili parte, *selon les forces ou le devoir de chaque homme*. Pro illa tenui infirmæque parte rempublicam defendi. Ex magna parte, ex aliqua parte assentior, *en grande partie, en quelque partie*. In omnes partes intentus, *sous tous les rapports, dans tous les cas*. Ab omni parte beatus, *sous tous les rapports*. Ex omnibus partibus, *sous tous les rapports, à tous égards, de tout point*.

PARTICEPS, *ip̄is*, omn. gen. *Qui prend part, qui participe à*. SYN. Consors, socius, non expers. (Expers, carens. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Fac me participem tuarum laudum, *fais moi participer à ta gloire*. In societatem me tuarum laudum admittite, adscribe, venire patere; ne me expertem tuarum laudum sinas; partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove; in partem me tuorum decorum voca; consocia, participa mecum tuas laudes; socium me tuarum laudum adijunge, adscribe; patere, ut aliquid ex ista laude mihi decerpam; in societatem laudum tuarum me quoque accipe. 2. Participes sceleris, *pœnæ quoque participes sint, que les complices du crime participent aussi au châtiment*. Eodem scelere contacti, in parte quoque pœnæ sint; sceleris contagione violati in partem etiam pœnæ vocentur; qui se sceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam societas pœnæ sit; socii culpæ, socii etiam pœnæ sint. USUS : Homo mentis et rationis particeps. Hujus consilii ego et particeps et adiutor fui. Cf. Socius.

PARTICIPO, *as, avi, atum, are, a*, et n. *Participer et faire participer*. SYN. Impertior, communico, participem facio; item: Participes fio, partem capio, fructum capio, aliquid decerpo. PHRAS. Prædam mecum participa, *prends part avec moi au butin*. Partem prædæ mecum communica; effice, ut in parte prædæ sim; ut de tua præda vel prædam participem; ut prædæ partem capiam; ut in partem prædæ veniam. Cf. Particeps, Communico. USUS : Parem pestem participabit.

PARTICŪLA, *æ, f.* *Petite partie, parcelle, fragment*. SYN. Articulus, appendicula. EPITH. Parva urbis; breviores, longiores, imminutæ, impares, æquales, minimæ, similes inter se, tenuissimæ. USUS : Omne animal quasi mundi particula est. Particulam tuarum litterarum

legi. Hæc particula tantum est scelus tuorum, *ceci n'est qu'un faible échantillon de tes crimes*.

PARTICŪLATIM, *Par morceaux, en détail*. SYN. Articulatim, membratim, singulatim. USUS : Multum refert, summam autem articulatim hæc narrentur.

PARTIM, *En partie*. SYN. Ex parte quadam. USUS : Eorum partim in pompa, partim in acie illustres fuere. Ex quibus partim tecum sentiebant, partim adversabantur.

PARTIOR, *iris, itus sum, iri, d.* *Partager, diviser*. SYN. Divido, portionem facio, communico. ADV. Æqualiter, noviter, commode, paulo secus. USUS : Bona sua cum sociis partiri. Cf. Divido.

PARTITĒ, *En divisant, clairement, méthodiquement*. SYN. Distribute, distincte, ordinate.

PARTITIO, *onis, f.* *Partage, répartition, division, distribution, classification*. SYN. Divisio. EPITH. Æqualis, commodior, generalis, iniqua, utilis, utilior et aptior, ad bene beateque vivendum. USUS : Partitio bonorum, urbis, Italiæ, ærarii. Mihi pecunia et participatione debetur.

PARTITOR, *oris, m.* *Celui qui fait les parts, distributeur, répartiteur*. USUS : Non te custodem ad continendas, sed partitorem ad partiendas merces missum putato.

PARTŪRIO, *is, ī, ī vel īvi, ire, n.* *Être en travail, en couches*. SYN. Edolare partus laboro, enitor. ADV. Jamdiu. USUS : Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jam diu parturit! *Puisse la douleur du peuple romain donner une prompte explosion à la vengeance, dès longtemps amassée dans tous les cœurs!*

PARTŪS, *ūs, m.* *Accouchement; fruit, enfant*. USUS : 1. Luna sole illuminata graviditates et partus affert. Jam appropinquet, instat partus. Partu levare. 2. Fetus. Partum herbis et medicamentis abigere. Aureus matris suæ partus.

PĀRUM, *Pau, trop peu, pas assez*. SYN. Perparum, minimum, parce, maligne, modice, leviter, restricte. PHRAS. Parum diligens est, *il est peu diligent*. Parce, timide et molli-ter laborem aggreditur; tenui diligentia est et prope nulla; si punctum temporis laboret, emori se autumat. Cf. Piger. USUS : Sunt hæc parum firma. Parum absuit, quin, etc. Violare parum habuit, atrocissimis suppliciis affecit, *il ne se contenta pas de le maltraiter, il lui fit subir les plus cruels supplices*.

PĀRUMPER, *Un petit moment, quelque temps, un instant*. SYN. Paulisper, tantisper, aliquantum, ad breve tempus, ad punctum temporis, ad exigui brevitatem temporis,

paulum, tantulum, perpaulum. USUS: Abduco parumper animum a molestiis.

PARVITAS, atis, f. *Petitesse*.

PARVULUS, a, um, *Tout petit*. SYN. Pusillus, perparvulus.

PARVUS, a, um, *Petit, faible, peu important*. SYN. Pusillus, exiguus, modicus; brevis, angustus, tenuis, minutus, modica magnitudine. (Magnus. ADV. Admodum. PHRAS. Parvum est beneficium, le bienfait est peu important. Exile, tenue, leve et contemptum munus est; perexiguum, pertenu, minutum munus est; propter suam exiguitatem et parvitatem vix memoratu dignum. USUS: Parva exigui temporis usura. Parvo contentus esse possum.

PASCHA, tis, n. *La fête de Pâques; la Pâque*. PHRAS. Dies, qui Christo post devictam mortem gloriosissimus illuxit; quo memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur ac celebratur; princeps anni dies; quo victor ab inferis Christus ad vitam immortalem rediit. Augustissimum anni tempus sanctisque gaudiis refertissimum, quo Christi de morte inferis triumphantis memoria per orbem terrarum celebratur.

PASCO, is, pavi, pastum, ere, a. *Faire paître, mener paître*. ADV. Bene satis. USUS: Pascere equos, greges, sues. TRANSL. Oculos cruciati pascere; animum piciuris. Pasci, delectari, perfrui pacis fructibus.

PASCŪA, ōrum, n. pl. *Pâturage*. EPITH. Læta, herbosa. USUS: Utrum tandem hanc silvam in relictis possessionibus, an in censu pascuis invenisti?

PASSER, eris, m. *Moineau, passereau*. USUS: Ex passeribus augurari.

PASSIM, Cū et là, de côté et d'autre, partout; sans ordre, à la débandade. SYN. Undique, ubique, disperse, sine ordine. USUS: Passim per forum volitare. Aves huc illuc passim vagantes.

Passio Domini, La Passion de N. Seigneur JESUS-CHRIST. Historia Servatoris nostra causa cruciatus ac mortem passi. Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus mortemque pro genere humano obitam; funestissimam dolorum ac cruciatuum, quos Christus nostra causa pertulit, perpassionem grata recordatione recolere; in Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus ac morte cogitationem defigere. De Christi acerbis cruciatibus et excessu; de funestissima Servatoris nostri cæde ad populum verba facere, *prêcher la passion de J.-C.* Creaturæ etiam rationis expertes Passionem Domini luxerunt, toutes les créatures, même privées de raison, pleurèrent la mort du Seigneur. Mutæ quoque res, et sensibus orbatae mortem Christi luxerunt. Dies in noctem concessit; elementa turbata sunt, saxa, quasi doloris vim non ferentia crepuere,

tumulis apertis cadavera redeuntibus animis jam olim efflatis prodire. Rectore suo ac Domino sic agitato, concusso, raptato, tota tellus cohorruit atque contremuit, petrae dissiluerunt, tenebrae terris incubuerunt, sol caligine obteclus, velum templi disruptum est.

PASSŪS, ūs, m. *Enjambée, pas, marche*. SYN. Gradus, gressus. EPITH. Perpauculi. USUS: Disjunctissimas terras passibus peragere. Urbs aberat mille passus.

PASTIO, ōnis, f. *Action de faire paître, de nourrir les bestiaux; pâturage*. SYN. Pastus, pabulum. USUS: Alia regio fertilior est magnitudine pastionis.

PASTOR, ōris, m. *Pasteur, berger*. SYN. Pecoris magister, ut: bubulcus, subulcus, opilio.

PASTORĀLIS, e, gen. com. *De pasteur, pastoral*. SYN. Pastoritius.

PASTORITIUS, a, um, *De pasteur, pastoral*. USUS: Pastoritius cantus.

PASTŪS, ūs, m. *Nourriture, pâture des animaux*. SYN. Pastio, locus pascuus; cibis. EPITH. Aptus, ferus, immoderatus, præsens, suavissimus; diversi, novi oratorum, tetri, varii, abundantes, veteres oratorum. USUS: Pastum natura large animantibus comparavit. Animantia inquirunt pastum et latibula, *cherchent leur nourriture et leur retraite*. Partes corporis ad pastum capessendum et conficiendum. Oblectatio industriæ, suavissimus animorum pastus, *qui est le plus doux aliment des âmes*.

PÂTEFĀCIO, is, feci, factum, ere, a. *Ouvrir; découvrir, révéler, manifester*. SYN. In lucem profero, divulgo, aperio. USUS: Hostibus portam patefacere. Is et scelerum indicia ostendit, et periculorum signa indagavit, patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitiam, latam avaritiæ viam patefecit. Patefacere et illustrare veritatem. Iter hostium internectione patefacere. Cf. Prodo, Manifesto, Aperio.

PÂTEFĀCTIO, ōnis, f. *Action de découvrir, de dévoiler*. SYN. Evolutio et explicatio rerum operatarum.

PÂTELLA, æ, f. *Plat, assiette*. SYN. Vas fictile, sacrificiis faciendis aptum. EPITH. Argentea, grandis.

PÂTERENT, *Ouvrètement, clairement*. SYN. Aperte. (Abscondite.

PÂTEO, es, ūi, ere, n. *Être ouvert*. SYN. Apertussum; constat. (Clausussum. PHRAS. Patet manifesto ejus odium, *sa haine est visible, manifeste*. Cui non apparet ejus odium? Odium hominis tenetur; odium ejus pro inquisito et comperto est; satis exquisitum est mihi hominis odium. USUS: 1. Patet janua. Huc tibi aditus patere non potest. Patent hæc et

in promptu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. 2. Non *negor, être libre, accessible, abordable*. Velim, ut mihi libri tui, reditus in gratiam, omnia mihi tua pateant. 3. *Pertineo, me extendo, s'étendre, avoir de l'étendue*. Hæc ars latissime patet et ad plurimos pertinet, *cette science est très étendue et intéresse beaucoup de monde*. Ejus beneficia late patent. 4. Discussa est caligo, diluxit, patet, videmus omnia. Cf. *Aperlo, Constat, Manifestus*.

PATER, tris, m. *Père*. SYN. Parens, genitor, procreator, generator, sator, educator, altor. EPTH. *Ærunnosus, altitonans* (DEUS), amans, amicissimus, beatior, quam, etc., blandus, certus, clarissimus, consularis, doctus, dulcis, durus vehemensque, facilis et liberalis, felix, ferox et arrogans, infestus, fortissimus, grandis natu; honestus, humanissimus; carissimus, humilis, crudelis, importunus, improbus, innocentissimus, levis, mendax, avarus, amans suorum, miser, naturalis, negligens, dissolutus, nobilissimus, parcus ac tenax, paratus, severus, parum splendidus, turpissimus, fidelissimus. USUS: 1. Patre natus est sapiente, sancto, severo. Vehemens pater, durus, ferreus, qui sine causa oderit, quem procrearat. 2. Senator, majores, conservator, *sénateur, ancêtre, protecteur*. Patres conscripti. Patrum nostrorum ætate, memoria. Patrii pater.

PATERFAMILIAS, patrisfamilias, m. *Père de famille*. USUS: Rei familiari tantum operæ dabat, quantum attentus et non indiligens paterfamilias.

PATERA, æ, f. *Coupe employée dans les sacrifices*. Pocull genus latum ac patens. EPTH. Aurea, gravis, molesta. USUS: Excipere sanguinem patera.

PATERNUS, a, um, *De père, paternel*. SYN. Patrius. USUS: Paterna necessitudo.

PATESCO, is, *pâtûl, escere, n. S'ouvrir*. SYN. Pateo.

PATHÉTICUS, a, um, *Pathétique, touchant, émuvant*. SYN. Genus dicendi, quo perturbantur animi et commoventur.

PATIBILIS, e, gen. com. *Doul de sensibilité, sensible; tolérable, supportable*. USUS: Omne animal patibilem habet naturam. Dolor non patibilis me invasit.

PATIBULUM, i, n. *Fourche patibulaire, gibet*. SYN. Crux. USUS: Patibulo affigi.

PATIENS, entis, omni. gen. *Patient*. PHRAS. *Patiens est admodum, il est très patient*. Omnes perferit injurias et acerbitates; ultima omnia animo non solum æquo, sed magno fortique sustinet, fert; singularia sæpe edidit patientiæ exempla, qui hilari animo dura omnia devorat, concoquit; cujus in doloribus patientiam, in injuriis tranquillitatem, in

contumeliis moderationem omnes demirantur. USUS: Nimium patiens, lenis lentusque sum.

PATIENTER, *Patiemment, avec résignation*. SYN. Placide, sedate, moderate, tranquille, æquo animo, leniter ac leviter, non repugnanter, toleranter, fortiter, constanter. USUS: Placide patienterque dolorem ferre.

PATIENTIA, æ, f. *Patience, résignation*. SYN. Tolerantia. EPTH. *Expetenda, incredibilis, mira ac singularis, præclara famis ac frigoris*. USUS: Patientia honestatis causa; rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpessio. Ostendere suam patientiam famis, frigoris, inopie, rerum omnium. Patientia et obsequio mitigare aliquem. Nescio, quomodo usu obdurerit et percalluerit tua patientia. Tentare alicujus patientiam eaque abuti. Brutus usus est incredibili patientia. Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? *Combien de temps encore, Catilina, abuseras-tu de notre patience?* Levius fit patientia quidquid corrigere est nefas, *on rend plus léger par la résignation ce qu'on ne peut corriger*.

PATINA, æ, f. *Plat, poêle*. SYN. Lanx, qua dapes in mensam inferuntur. USUS: Animus in patinis est, *son esprit est aux casserroles, il y pense; c'est un gourmand*. (PROV.)

PATIOR, æris, passus sum, pati, d. a. *Souffrir, endurer, supporter*. SYN. Fero, perfero, suffero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, haurio, capio, permitto, sino, quiesco. ANV. *Ægre, demisse, difficile, diutius, graviter, iniquo animo, indigne, moleste, tolerabilis dolores, toleranter dolorem, turbulente humana*. PHRAS. 1. Quis porro ista patiatur? *Qui donc pourrait souffrir cela?* Quis ultra perpeti et sufferre possit? quis non stomachetur, acerbè ferat? quis in tanta perpessione dolorum tot plagas silentio ferat? tot molestias tacitus vel silens devoret, concoquat? quis animis ista æquis toleret? quis ad ista sileat? quis dissimulet? quis patientiam in tanta insolentia non abrumpat? quis animo sit tam obfirmato, ut ista fortiter, fronte et vultu nihil variato perferat? quis est animo aut tam remisso aut tam ferreo, ut tam atroci calumnia non moveatur. 2. Non est calamitas quam passus non esset, *il n'est point de malheur qu'il n'ait souffert*. Tentata omni-bus modis est ejus patientia; nulla est calamitas, in qua ejus patientiam vel illum fortuna non exercuisset; non est calamitas, quæ ejus aut corpori aut fortunis non esset importata; perfunctum una calamitate, alia rursus ac alia excepit. Cf. Fero. USUS: Non feram, non patiar, non sinam. Non modo facile patior, sed etiam gaudeo te abire. Quantum meus pudor et dignitas patiebat. Non patitur se illigari negotio.

PATRIA, æ, f. *Patrie*. SYN. Sedes natales, natale solum; terra parens, altrix; patriæ solum,

patrium solum. EPITH. Afflicta, cara, multo carior, communis, deformis, germana, ingrata. PHRAS. Patriam igitur relinquis? *Vous abandonnez donc votre patrie?* Domestica igitur hac sede, qua nihil jucundius, migrabis? terram hanc deseres, quæ te genuit et aluit, quam matrem appellas? cœlum hoc, sub quo natus es et educatus, patrium hoc solum relinques? nihil adeo te tenet solum patriæ et hæc terra, in qua genitus es, ut migrandum tibi inde putes? ergo ratum fixumque tibi est, hoc commune patriæ solum cum omnibus carum, tum vero tibi dulcissimum, nescio quibus exteris regionibus posthabere? USUS: Hæc germana mea patria est.

PÂTRIË, *Paternellement, en père.* SYN. Paterno jure, amore. USUS: Non inimice corripere, sed patrie monere.

PÂTRIMONIUM, *il, n. Héritage de famille, patrimoine.* SYN. Hereditas. EPITH. Satis amplum, lautum, copiosum, luculentum, magnum, ornatissimum, publicum, tantum, USUS: Patrimonium constituere, relinquere, *laisser.* Patrimonium per scelus et luxum comedere, devorare, conficere, consumere, effundere, dissipare, dilapidare, *dissiper, dévorer.* Alicui patrimonium eripere; patrimonio alicquem dejicere, spoliare et patrimonio expellere, *enlever, extorquer.* Filio meo satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei. Patrimonium obtinere. Cf. Hereditas.

PÂTRIMUS, *a, um, Dont le père vit encore, qui a encore son père.* SYN. Cujus pater adhuc in vivis est.

PÂTRITIUS, *a, um, Relatif aux patriens, de patricien, noble.* SYN. Ex Patrum ordine.) *Plebeus.* USUS: Tu ais, nisi qui patritius sit, neminem bono genere esse natum. Patritii minorum gentium.

PÂTRIUS, *a, um, Relatif au père, de père, paternel.* SYN. Paternus. USUS: 1. Patrius animus in litteras. Res patriæ et avitæ. 2. Patriæ proprius aut communis, *de la patrie, national.* Est hic mos patrius, *usage du pays.*

PÂTRO, *as, avi, atum, are, a. Achever, exécuter, effectuer.* SYN. Committo, perficio. USUS: Quæ non Verres in Asia patravit? *Bel-lo patrato, la guerre étant terminée.*

PÂTRŌCINIUM, *il, n. Protection, patronage.* SYN. Defensio, advocatio. EPITH. Nec opinatum, repentinum. USUS: Deserti alicujus patrociniū suscipere, arripere. Patrociniū repudiare, recusare. Itaque illud patrociniū criminis verius, quam hominis videri poterat, *n'était-ce pas là plutôt protéger le crime que défendre l'homme?* Cf. Defensio, Tueor.

PÂTRŌCINOR, *aris, atus sum, ari, d. n. Défendre, protéger, prendre sous sa pro-*

tection. SYN. Protego, tueor. Cf. Defendo, Tueor.

PÂTRŌNA, *æ, f. Celle qui protège.*

PÂTRŌNUS, *i, m. Patron, défenseur; avocat.* SYN. Defensor, custos, tutor, propugnator, in cujus fide et clientela aliquis est.) *Citens.* EPITH. Deterimus obscurissimusque; dignus, indignus consulu; minime diligens in causis cognoscendis exponendisque, diligentissimus, disertissimus; fervidior paulo toto genere atque commotior; diligentia tamen, virtute animi atque vitæ bonis auctior in senatu. Maxime incautus, luculentus, asper, maledicus, malus, mercenarius, optimus, quidam perillustis, tolerabilis, nec rudis in jure civili. Patroni æquales, consulares, amplissimi, antiquissimi, certissimi iidemque acerrimi, ingeniosi, multi, novi, pertinaces, principes, veteres. PHRAS. Cicero causarum patronus optimus fuit, *Cicéron fut un excellent avocat des causes qu'il plaïda.* Patronus Ciceroni conferri nemo potuit neque eloquentia, neque studio, neque fide. Ad causas, ad tribunalia tantum eloquentiæ, studii, fidei nemo attulit; in iudiciis, in foro, in forensibus causis, in forensi munere, in tractandis causis, in causarum patrociniis nemo par Ciceroni fuit. Cf. Advocatus. USUS: Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere. Patronum alicui dare et constituere.

PÂTRŪELIS, *o, gen. com. Qui descend du frère du père. Patruels, cousins germains, les fils des deux frères.* SYN. Fratrum duorum filii. USUS: Cognatione patruelis, amore germanus.

PÂTRŪUS, *ûl, Oncle paternel.* SYN. Mei patris frater. EPITH. Amplissimus, clarissimus, pertristis.

PÂTŪLUS, *a, um, Épais, touffu.* SYN. Patens. USUS: Patulis ramis diffusa platanus.

PAUCITAS, *atis, f. Petit nombre, petite quantité.* SYN. Exigua quantitas, parvus numerus, inopia. EPITH. Mira, summa, magna. USUS: Magna semper fuit præstantiorum oratorum paucitas, *il y eut toujours un nombre fort restreint d'orateurs illustres.*

PAUCUS, *a, um, (sæpius plur.) Peu nombreux, peu considérable.* SYN. Rarus, modicus, exiguus; perpauci, minus multi.) *Multus.* ADV. Admodum, oppido, valde, quam. PHRAS. Paucos nunc viros egregios numeratres publica, *la république compte maintenant peu d'hommes remarquables, éminents.* Magna est penuria, maxima orbitas virorum in Republica præstantium; minime multi; parum multi, perpauci, nequaquam satis multi præstantes viri sunt; paucis atque admodum paucis egregiis civibus instructa est civitas; quotusquisque est, qui emineat? summa est infrequentia, mira paucitas, exiguus numerus præstantium virorum; infrequentes, rari sunt et perpauci viri

egregii. Virorum præstantium minima copia est; haud quisquam fere est excellentium inrepublica virorum; ad paucos redactus est virorum præstantium numerus; virorum præstantium multo minor pars superest; præstantium virorum ærtior est, quam pro tanta multitudine civium, numerus. USUS: Paucis te volo. Paucis absolvo; ad pauca redigo; in pauca conféro, *en peu de mots*.

PAULĀTIM, *Insensiblement, peu à peu*. SYN. Sensim, leniter, pedetentim, gradatim.

PAULISPER, *Un peu de temps, un instant*. SYN. Aliquantum, paulum, ad breve tempus, ad punctum temporis. (In perpetuum. USUS: Abesse a domo paulisper. Expecta paulisper.

PAULO, *Un peu*. SYN. Haud multo. PHRAS. Paulo post, *peu après*. Post paulo; interjecto haud magno spatio; intermisso brevi tempore; haud multum interim temporis fuit; haud multum processit horæ, cum, etc. USUS: Paulo liberius, *un peu plus librement*. Paulo plus; paulo amplius. Paulo ante, *un peu avant*. Paulo post, *un peu après*. Paulo minus, paulo nimium, paulo secus. Si paulo rideas, extra decorum.

PAULŪLUM, *Un peu*. SYN. Paulum. USUS: Nihil fere aut admodum paululum. Sol paululum a meridie deflexus.

PAULUM, *Un peu, quelque peu*. USUS: Respice paulum. Ista me paulum recreant.

PAUPER, æris, omn. gen. *Pauvre*. SYN. Inops, egens, parvis copiis ac facultatibus præditus, cui parva est res familiaris, qui in paupertate est. PHRAS. Pauperrimus est, *il est très pauvre*. Summa egestate est, tenuissimis, ac fere nullis opibus est; nihil habet præter miseram animam. Summa conficitur inopia; omnia eum deficiunt; summa premitur inopia; circumventus est inopia; rerum omnium inopia laborat; in maximis rei domesticæ difficultatibus versatur; ab omnibus rebus inops; a fortunæ bonis imparatus; in summis rei familiaris angustiis versatur; inopia conficitur; nihil illo spoliatus, nihil egentius; gravi inopia vexatur; in mendicitate est. Cf. Paupertas, Egeo. USUS: Hic non modo non copiosus et dives, etiam inops et pauper est censendus.

PAUPERCŪLUS, a, um, * *Pauvre, nécessiteux*. SYN. Pauper, tenuis.

PAUPÉRIES, æl, f. * *La pauvreté*. SYN. Paupertas.

PAUPERTAS, ætis, f. *Pauvreté, indigence*. SYN. Tenuitas, angustia rei familiaris, inopia, penuria, egestas, mendicitas, domesticæ difficultas. EPIPH. Summa, tolerabilis. PHRAS. Vir bonus ad summam paupertatem est redactus, *cet homme de bien est réduit à la plus extrême pauvreté*. In eum

locum adductus est; in eas redactus est angustias; eo redactus sunt fortunæ ejus; eo est a fortuna dejectus, detrusus, deturbatus, ut unde viveret, non haberet; ut ei ad victum necessaria deessent, non suppetere; ut inopia premeretur earum rerum, sine quibus vix ac ne vix quidem hominum vita sustentatur. Eo redactus est inopie, ut iis rebus destitueretur, careret, ut earum rerum esset inops, ut ab iis rebus esset imparatus, sine quibus ægre vivitur vel potius nullo modo vivitur. Ita in angustum res ejus sunt coactæ, ut ad incitas redigi videatur. Tanta est hominis tenuitas, tanta implicatio rei familiaris; copiis familiaribus adeo est exiguis; domesticis malis ita est impeditus; tanta inopia vexatur, ut inter miserimos et desertissimos numerari possit; ut ad rastros, quod aiunt, illi res rediisse videatur. Cf. Inopia. USUS: Paupertas cujus onus disputando levamus, docentes, quam pauca sint, quæ natura desiderat. Si paupertas momordit, cogita, multos fortunæ injuria lapsos, sustentari tamen et rursus erigi. Cf. Papuer.

PAUXILLUM, * *Un peu, très peu*. SYN. Parum admodum.

PÆVO, es, vi, ere, n. *Avoir peur, trembler de peur, être saisi d'effroi, d'épouvante*. SYN. Timeo. PHRAS. Pavabant omnes, *tous tremblaient d'effroi*. Pavor occupaverat animos; pavore omnes invaserat; pavore concussi, subito pavore perterriti, voce per metum suppressa, exsangues attonitisque similes stabant; altius animum pavor intraverat, quam ut consilio locus esset. Cf. Timeo. USUS: Pavet animus ad memoriam rei. Cf. Timor.

PÆVIDĒ, *Avec effroi, avec terreur*. SYN. Timide.

PÆVIDUS, a, um, *Tremblant, effrayé, épouvanté*. USUS: Urbs formidine pavidæ. Cf. Timidus.

PÆVIMENTĀTUS, a, um, *Pavé*. USUS: Porticus pavimentata.

PÆVIMENTUM, i, n. *Pavage, dallage*. SYN. Solum arte factum, stratum aliqua materia. EPIPH. Marmoreum. USUS: Natabant pavimenta vino. Facere pavementum, *construire une aire*.

PÆVIO, is, ivi, itum, ire, a. *Frapper, battre*. SYN. Ferio, tundo. USUS: Pulli terram pavium, *les poulets frappent la terre*.

PÆVO, onis, m. *Paon*. USUS: Cauda pavoni a natura ad ornatum additur.

PÆVOR, oris, m. *Agitation, émotion, crainte, anxiété*. USUS: Pavor metus est mentem loco movens. Pavor me cepit. Cf. Timor.

PAX, pacis, f. *Paix, traité, concorde*. SYN. Concordia, otium, tranquillitas, compositio. (Bellum. EPIPH. Certa, civilis, communis, diuturna, explorata, externa, fraterna,

nondum satis firma, honesta, iniqua, injusta, magna, maritima, opinabilis, optatissima, periculosa, perpetua, pestifera, pia et aeterna, placidissima, praesens, sempiterna, stabilis, summa, turpis, tuta tranquillaque, vera, utilis. PHRAS. 1. *Pacem petere, demander la paix.* Pacem orare, exposcere, tentare; de pace agere; legatos de pace mittere; deprecatores, disceptatores de pace mittere. 2. *Pacem facere, faire la paix.* Conciliare, reconciliare pacem; pacem conficere, constituere; pacem jungere cum alio; fœdus icere; data dextera fidem amicitiae sancire; fœdus facere; ab armis discedere; bellum pace componere. 3. *Pacis conditiones non sunt acceptae, les conditions de paix n'ont pas été acceptées.* Pacis conditionem nullam accipere; ad pacis conditiones adduci non potuere; ad has conditiones ut descenderent, percelli non potuere; pacis conditiones, quascumque hostis tulerat, dimisere, respuere; in has leges pax coalescere non poterat; in has conditiones pax non convenerat; non convenere pacis conditiones; pax in has leges coagmentari non potuit. 4. *Pacem conciliare inter dissidentes fratres, reconcilier deux frères ennemis.* In gratiam reducere, ad pacem concordiamque revocare; pacem et concordiam inter dissidentes constituere; discordiam dirimere, sedare. Cf. Concordia. 5. In pacem et concordiam cum altero venire, *faire sa paix avec quelqu'un.* Redire cum aliquo in gratiam; simulatiles, inimicitias, odia depoenere, abjicere, dimittere; voluntaria oblivione contere; omnem injuriarum memoriam ex animo delere; depositis odiis in pristinam concordiam et gratiam redire. 6. *Id pace mea facere potes, vous pouvez faire cela avec ma permission.* Id quidem facere integra gratia mea potes; id tu si feceris, in bonam partem acceptum iri existima; non ingratis meis feceris; me non invito id egeris. 7. *Cum externis nobis pax fuit, nous eûmes la paix avec les nations étrangères.* Ab externis armis otium fuit, foris nihil turbatum est; diuturna ab armis quies fuit; firma satis pace adhuc usi sumus; ab externis bellis silentium erat. USUS: Pacem dare, pacem iactura aliqua redimere. Pacem impetrare, pace terra marique parta. Ad conditiones pacis adducere. Pacem accipere, servare, firmare, confirmare, habere. Pacem turbare, eripere, excludere; pacem irritam, infestam facere, *rompre la paix.* Pace Magistri dictum sit, *soit dit sans blesser le maître.*

PAXILLUS, 1, m. *Petit pieu, piquet.*

PECCĀTUM, 1, n. *Faute, action coupable, mauvaise action, péché, crime.* SYN. Delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficium, animi labe; erratum, error. (Recte factum. EPITH. Commune, levius, majus, manifestum, non mediocre, par. PHRAS. 1. (Peccatum mortale committis, VULG.), *vous commettez un*

péché mortel. Letali noxa te obstringis; maximo te scelere adstringis; nefarium scelus suscipis; mortiferum facinus in te admittis; grave piaculum contrahis, committis; nefas contrahis; scelerate agis; immane scelus perperas; capitali te crimine obstringis; grave delictum in te admittis; noxam letiferam incurris. 2. (Ventilla peccata iusti etiam persæpe committunt, VULG.), *les justes se rendent souvent coupables de péchés véniels.* Minora piacula, leviores noxas ne iusti quidem penitus effugiunt; errata leviora, quæ pauciores quasi numeros officii prætereunt, crebra magis sunt, nec iustis infrequentia; noxarum minimarum sordes aliquas vel iusti etiam contrahunt; iustorum pauci atque admodum pauci sunt, qui in vita nihil offendant, incurrant nusquam; qui se quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquunt, contaminant, levioris culpæ labe polluant; qui pie etiam vitæ labem nullam aspergant; nævos nullos contrahant; levi offensione non semel ac iterum ab officio discedant. 3. (Peccatum Originale, VULG.), *le péché originel.* Nativa animorum labe; insitum naturæ crimen; peccati inhærentis contagio; hereditarium hominis malum; primi hominis crimen in posteris omnes letali contagione transfusum. 4. *Nulum peccatum est, quod non commiserit, il n'y a pas de crime qu'il n'ait commis.* In omni scelerum flagitorumque genere volutus est; in omnem improbitatem incurrit; nullum culpæ genus est, quo non prolapsus est; omnia ille flagitia, omnes impuritates suscepit; in omnia se flagitia ingurgitavit; nullum facinus tam scelestum est, tam cum dedecore ac turpitudine conjunctum, quo se ille non contaminaverit. Cf. Improbus, Flagitiosus, Sceleratus. 5. *Hoc peccatum non admisi, je n'ai pas commis cette faute.* Integrum me ab hac culpa præstiti, abest a me hoc maleficium longissime; ab huius criminis labe intactus perstiti; hac sceleris labe nunquam infectus fui; hac culpa vaco. Cf. Innocens, Integer. 6. (Hoc peccatum in me sumo, VULG.), *je prends sur moi cette faute.* Hanc culpam ego præstabo; hanc ego labem in me recipio; hanc ego noxam in me transmoveo. Meum id esse volo, quodcumque id crimen est. USUS: Præter culpam et peccatum, nihil homini accidere potest pertimescendum. Multis nostris peccatis in has ærumnas incidimus. Peccato carere. Peccatum corrigere. Cf. Error, Crimen, Scelus, Vitium, Noxa.

PECCO, as, avi, atum, are, n. et a. *Commètre une faute, se rendre coupable, pécher.* SYN. Delinquo, aliquid admitto, committo, scelus admitto; scelere me adstringo, obstringo, devincio; rem nefarium committo; scelus facinus edo; flagitium committo; scelera facio; culpam suscipio, contraho, committo; vitium, scelus concipio.)(Recte facio.

ADV. Consulto, impune, vehementius. PHRAS. 1. Quid peccavi? *Quelle faute ai-je commise?* Quod ego concepi scelus? quod nefas contraxi? quod in me admisi scelus? quod in me crimen hæret? quam ego suscepi culpam? quam concepi maculam, quam: noxam, quod malefictum admisi? quod in me delictum admisi? quod ego facinus inexcipiabile admisi? quid adversus leges, rempublicam, magistratus factum? qua ego parte ab officio discessi? quid factum impie aut scelerate? 2. Si quid peccabis, perpetuum dedecus consequetur, si vous commettez une faute, vous serez déshonoré pour toujours. Si quid offendetis, errabis; si quam in culpam incideris; si lapsus fueris; si qua prolapsione offenderis; si quid culpe susceperis; si quod nefas contraxeris, infectum id fieri nunquam poterit; animi illa labe nec diuturnitate vanescere, nec ullis omnibus abluui poterit; luendam tibi sempiterna infamia scias offensionem quamlibet. Cf. Committo, Peccatum, Erro. USUS: Semper est turpe peccare. Si quid in te peccavi, ignosce. In hoc eodem in eandem partem tu quoque peccasti. Multa peccare solemus in dies. Peccare est tanquam transilire lineas, *pécher, c'est sortir des bornes.*

PECTEN, Inis, m. *Peigne pour les cheveux.*

PECTO, Is, xl, xum, ere, a. *Peigner.* USUS: Pexo capiti nitidus.

PECTUS, oris, n. *Poitrine de l'homme et des animaux; âme, cœur, esprit.* SYN. Anterior pars corporis a gula usque ad ventrem; item: Animus, nervi, vires. EPITH. Apertum, avidum, clarum, jucundum, latum, scabrum, sordidum, validum. USUS: Toto aliquid pectore amare; toto pectore in laudem incumbere; toto pectore de re aliqua cogitare. Onerare, complere pectus rerum plurimarum copia.

PĒCŪĀRIA, orum, n. pl. *Troupeaux, bestiaux.* SYN. Pecorum greges et armenta. USUS: Cui præsidio pecuaria nostra credemus.

1. PĒCŪĀRIUS, a, um, *De bétail.* SYN. Quod ad pecora pertinet. USUS: Pecuaria res ampla, res rustica satis culta, nombreux bétail, terre en bonne culture.

2. PĒCŪĀRIUS, II, m. *Éleveur de bétail.* SYN. Magister pecoris. USUS: Aratores, pecuarii, coloni.

PĒCŪLĀTOR, oris, m. *Concussionnaire, celui qui administre sans probité les deniers de l'État.* SYN. Depeculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

PĒCŪLĀTŪS, us, m. *Péculat, concussion, malversation.* SYN. Crimen ejus, qui publicam pecuniam avertit; pecuniæ publicæ furtum. EPITH. Certissimus. USUS: Peculatus (scilicet crimine) accusari, damnari.

PĒCŪLIĀRIS, e, gen. com. *Propre, particulier, spécial.* SYN. Singularis, præcipuus. USUS: Hoc illis peculiare est. Edictum peculiare.

PĒCŪLIĀTUS, a, um, *Enrichi, riche.* SYN. Nummatius, pecuniosus. ADV. Plane, bene. USUS: Balbus plane bene peculiat.

PĒCŪLIUM, II, n. *Pécule, épargne.* SYN. Lucrum proprium, præsertim servorum. USUS: Cupiditate peculii nullam servitutem recusant, ils ne refusent aucun service d'esclave par la passion d'augmenter leur pécule.

PĒCŪNIA; æ, f. *Avoir, biens, fortune, richesses; argent comptant, monnaie.* RAD. Pecus; olim enim signo bovis, ovis, etc. signabatur, et apud antiquos omnes in pecudibus sitæ erant divitiæ. SYN. Nummi, argentum; opes, divitiæ, fortunæ, copię. EPITH. Abundans, adventitia, aliena, amplissima, antiquior, suavior aliqua re, certa, cruenta, dux ad rem aliquam, effectrix multarum et magnarum voluptatum, expeditissima, extraordinaria, grandis, satis grandis et satis impudens, hereditaria, immanis, patula, honesta, sordida, munda, acerba, propria in causa et in iudicio collocata, inanis, incerta, infinita, ingens, innumerabilis, invidiosa, jucunda, acerba, levissima, magna, mediocris ad opinionem vulgi, tenuis, minor, modica ad opinionem alicujus, necessaria, parva, patria, pergrandis, permagna, tam plena, tam præclara, præsens, publica, privata, summa, tanta, vefctigalis, universa. Pecuniæ alienæ, desperatæ, funestæ, ingentes, innumerabiles, inopinatæ repentinæque, publicæ, residuæ, tantæ, tam infinitæ. PHRAS. 1. Pecuniæ multum sibi corrogat, il gagne beaucoup d'argent. Multum pecuniæ ex commercio facit; multum illi ex metallis redit; nunc hac, nunc illa hereditatis portiuncula aspergitur, quanquam sat amplas opes fortuna ex dote conjugis ad eum transtulerit. Multum illennumorum ex quæstu quotidiano conficit; ingentem pecuniam constat, cogit, congerit, construit, coacervat. Permagnum pecuniæ vim ex quæstu quotidiano redigit, capit, conciliat, parat sibi, domum avertit. 2. Multum habet pecuniæ, il est très riche. Argenti signati, argenti forma signati vis illi ingens est; ad magnam pecuniam venit; affluit, abundat pecunia; bene nummatius est; bene a pecunia paratus, instructus; re ampla, proluxa utitur; opibus floret, viget, pollet. Cf. Dives. 3. Omnes artes novit pecuniam cumulandi, il connaît tous les moyens de grossir son trésor. Omnia pecuniæ parandæ rationes perspectas habet et exploratas; vias omnes emungendi argento homines probe tenet; conficiendæ pecuniæ articulos novit omnes. 4. Pecuniæ publicæ valde parum est, le trésor public est dans un état déplorable. Incredibiles angustię sunt pecuniæ publicæ; summa est difficultas ærarii; vix

ullum in numerato argentum habemus. In arcto res est propter aerarii angustias. 5. Qui suas pecunias jam dissipavit, mox alienas adoriatur, *celui qui a dissipé sa fortune, essaiera bientôt de s'emparer de celle des autres*. Qui pecuniam suam per luxum effudit, dilapidavit, devoravit, comedit, adedit, exhausit, profudit; mox etiam publicam avertet, corripit, depeculabitur; mox in fortunas alienas invadit. 6. (Ex censu solvit pecuniam, ex capitali nihil dum accepit, VULG.), *il ne mange que ses intérêts, sans toucher à son capital*. De lucro, de sorde dat, nihil detrahit de vivo; nihil de vivo resecat; de capite nihil detrahit. USUS: Pecunia signata, proba, notæ legitimæ, *argent qui a sa valeur*. Pecunia, nummi adulterini, *monnaie faussée*. Pecunia præsens, numerata, *argent comptant*. Pecunia, nummi omnis notæ, *monnaies de toute valeur*. Pecuniam fenori dare, occupare, *prêter de l'argent à intérêts*. Pecuniam fenori sumere, accipere, *emprunter*. Pecuniam implicitam habeo et quæ cohæret cum aliorum pecuniis, *avoir de l'argent engagé dans une affaire*. Pecuniam representare, *payer argent comptant*. Pecuniam permutatione representare, *payer par un mandat*. Pecuniarum rationem conjunctim habere, *mettre de l'argent en commun*. Pecuniam suppressere, *détourner une somme d'argent*. Pecuniam civitatibus imperare, a civitatibus exigere, *lever, imposer des contributions*. Pecuniam solvere, dissolvere, *payer de l'argent à qqn, s'acquitter*. Pecuniam erogare, *donner de l'argent*. Pecuniam credere, *prêter*. Pecuniam numerare ab aliquo, *payer par l'entremise de qqn*. Pecuniam ex re aliqua redigere, *faire argent de qqch*. Effusio et dissipatio pecuniæ, *dissipation*. Pecuniam numeratam in præsentia non habeo; argentum in numerato non habeo, *je n'ai point d'argent comptant*. Cf. Divitiæ.

PECUNIARIUS, a, um, *D'argent, pé-
cuniaire*. USUS: Inopia rei pecuniariæ.

PECUNIÖSUS, a, um, *Riche en argent, riche, fortuné*. SYN. Bene nummatus, pecuniatus; qui multum habet in arca, qui in numerato multum habet. USUS: Vir copius rei familiaris locuples et pecuniosus. Cf. Dives.

PËCUS, ðris, n. *Le bétail dans le sens collectif, et PËCUS, ðdis, f. Pièce de bétail isolée, animal, bête*. SYN. Armentum. EPITH. Apta hominibus ad vescendum, impurissima et intemperantissima, languida et tarda. Pecora æqualia, aliena, magis crebra, prope quotidiana, innumerabilia, leviora, magna, minora, multa, parva, propria, reliqua, tolerabilia. Pecudes expertes rationis, mutæ, mutæ, reliquæ. USUS: Multitudo pecorum, partim ad vescendum, partim ad corpora vestienda. Agri depascuntur a pecoribus. Hæc impurissima et intemperantissima pecus, de homine

improbo, *personne grossière, sotté ou sale; animal, brute, bête*.

PËDÄLIS, e, gen. com. *Qui a un pied de long, de large, de tour, etc.* SYN. Pedis unius mensuram habens. USUS: Sol pedalis videtur, *le soleil nous semble avoir un pied de diamètre*.

PËDÄRIUS, a, um (subaud. senator), *Sénateur pédaire, c.-à-d., subalterne, qui n'avait encore exercé aucune charge curule et qui n'avait pas voix délibérative*. SYN. Qui sententiam in senatu ipsi non dicunt, sed in aliorum sententiam pedibus eunt. USUS: Pedarii in eam sententiam summa voluntate iverunt, *cuccurrerunt*.

PËDES, Itla, m. *Celui qui va à pied, pè-
ton*. PHRAS. Peditum agere, *être dans l'infanterie*. Peditus stipendia facere; pedestria stipendia facere; peditus merere. USUS: Peditum equitumque turmæ.

PËDESTER, tris, e, *A pied, pédestre*. USUS: Pedestres copiaz, *troupes d'infanterie*. Pugna, statua pedestris.

PËDETEMINT, Pas à pas, lentement; peu à peu, graduellement. SYN. Sensim, gradatim, sensim sine sensu, lento gradu. USUS: Sensim erit et pedetentim mutatio facienda.

PËDISSEQUA, æ, f. *Suivante, compa-
gne*. SYN. Famula, ancilla. USUS: Divitiæ virtutis pedissequæ.

PËDISSEQUUS, i, m. *Suivant, valet de pied*. SYN. Famulus.

PËDITÄTÖS, ðs, m. *Infanterie*. SYN. Pedestres copiaz. USUS: Equitatu, peditatu et pecunia instructus.

PËGMA, ätis, n. *Machine, échafaud; ma-
chine de théâtre*. SYN. Machinæ lignæ.

PËJËRO, as, avi, atum, are, a, et n. *Faire un faux serment, se parjurer*. SYN. Fidem et jurisjurandi religionem violo, negligo, relinquo; fidem jurejurando datam fallo; mendacii religione me obstringo. USUS: Conceptis verbis pejerare. Qui pejerat, ei credi postea, vel per plures deos juranti, non oportet. Cf. Juro.

PËJOR, ðris, omn. gen. *Plus mauvais*. SYN. Deterior. USUS: Turpitudine peior est quam dolor.

PËLÄGUS, i, n. *La mer*. SYN. Mare.

PËLLICIO, is, lexi, lectum, oro, a. *Séduire, enjôler, charmer*. SYN. Allicio, induco, invito, capio, delinno. USUS: Adolescentis animum pellexit omnibus irritamentis, quibus ætas illa capi ac deliniri solet, *il gagna ce jeune homme par tout ce qui peut séduire et charmer cet âge*. Cf. Allicio, Traho.

PËLLIS, is, f. *Peau, cuir*. EPITH. Caprina. USUS: Pellis arietis inaurata. Sub pellibus hiemare.

PELLĪTUS, a, um, *Couvert d'une peau, d'une fourrure.* USUS: Pelliti patres.

PELLO, is, pēpūli, pulsum, ere, a. *Faire sortir, chasser, éloigner.* SYN. Depello, arceo, fugo, moveo, submoveo. ADV. Acriter, vehementius, privativum. PHRAS. 1. Meretur urbe pelli, *il mérite d'être chassé de la ville.* Dignus est, quem urbe pellamus, exterminemus, ejiciamus; quem tanquam pestem civitas evomat ac foras projiciat; qui e civium numero tollatur; urbe vi expellatur, extrudatur; aras ac focos relinquere cogatur; de statione dimoveatur. Cf. Exillium. 2. Hostem pepulimus, *nous avons mis l'ennemi en fuite.* Hostes loco pulsī, statione dejecti; periculum audacia discussum est, ferro dejecti hostes et præcipites campo exacti. Vim oblatam vi fregitur et refutavimus; impetum ruentium retudimus, trepidos ex præsidio deturbavimus; hostem primum in ruinam muri expulimus, dein impeditum et trepidantem deturbavimus, postremo fuscum fugatumque in castra redegitur. USUS: Mæstitiam ex animo pellere. Species utilitatis ejus animum pepulit, *il fait impression sur lui.* Id aures hominum animosque pepulit. Nulla me insignis injuria pepulit.

PELLŪCENS, entis, omn. gen. *Transparent, diaphane.* SYN. Pellucidus.

PENĀRIUS, a, um, *De provisions, de vivres.* USUS: Cella penaria, cellier aux provisions de bouche.

PENĀTES, tum, m. pl. *Pénates, dieux tutélaires de la famille et de l'État.* SYN. Dii patrii, lares, foci. EPITH. Patrii familiaresque, penetrales, incurvi. USUS: Penates patrii ac familiares mei. Exterminare aliquem a diis suis penatibus.

PENDĒO, es, pēpendi, ere, n. *Pendre, être suspendu.* SYN. Suspendus sum; hæreo. ADV. Aliunde, diutius, vehementer, valde. PHRAS. 1. Ex hoc pendent omnia, *tout dépend de là.* Cardio rei in hoc volvitur, vertitur; hoc caput rei est; suspensæ sunt totius consilii rationes. USUS: 1. Qui ex imperitorum sermone pendet, in magnis viris non est habendus. Salus nostra ipsa exigua pendet. Ex unius vita pendet omnium. E Bruto pendet respublica. Ex alieno consilio, nutu, levitate, ex fortuna pendere. Suspendum incertumque obscura spe, et cæca expectatione pendere. Aptas habere a DEO suspensasque vitæ rationes, neque ex incertis hominum consiliis pendere. Quam laudem sapientie statuo esse maximam, non aliunde pendere nec extrinsecus aut bene aut male vivendi suspensas habere rationes, *cette gloire que donne la sagesse est la plus grande de toutes, elle est indépendante, etc.* 2. Hæreo, dubito, *être incertain, indécis, flottant.* Vehementer animi pendeo de te. Expectando et desiderando vehementer animis pendemus, cruciamur, angimur.

PENDO, is, di, sum, ere, a. *Peser; examiner.* SYN. Æstimo; solvo. USUS: 1. Rem vobis proponam, vos eam suis ponderibus penditote. 2. Solvo, do, *compter, payer.* Pendere alicui pecuniam, *vecligal, usuram.* 3. Luo, *payer, être puni.* Maximas poenas meæ temeritatis pendo.

PENDŪLUS, a, um, * *Pendant, suspendu.* SYN. Pensilis.

PÈNE, *Presque, à peu près, peu s'en faut.* SYN. Prope; nihil propius est factum quam ut, etc. Parum aberat quin, etc. USUS: In hoc oratori poeta pene par.

PÈNES, *En la possession, au pouvoir de.* SYN. In manu, in potestate. PHRAS. Penes te est, *cela est en votre pouvoir.* In tua positum est diligentia et auctoritate; tui est arbitrii; per te stat; in tua manu ac potestate est. USUS: Rerum omnium potestas penes Cæsarem est. Penes illum est laus summa eloquentiæ.

PENĒTRĀBILIS, e, gen. com. * *Qui peut être percé, pénétrable.* SYN. Quod facile penetrat. USUS: Penetrabile boreæ frigus, *le froid pénétrant du nord.*

PENĒTRĀLIS, e, gen. com. *Intérieur, retiré, secret.* SYN. Loca interiora domus vel templi. USUS: Abditi et penetrales foci.

PENĒTRO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. a. *Faire entrer, faire pénétrer.* 2. n. *Pénétrer, entrer, s'introduire.* SYN. Pervado, pertingo, permano, serpo. PHRAS. 1. Rerum tuarum gloria ad remotissimas gentes penetra-vit, *la renommée de vos belles actions a pénétré jusqu'aux nations les plus reculées.* Oras omnes pervasit; ad gentes orbis terrarum ultimas permanavit. Nulla est remotissimarum gentium, quæ rerum tuarum gloriæ fama non acceperit. Cf. Fama, Gloria. 2. Ea res alte in animum penetra-vit, *cette chose est entrée profondément dans l'esprit.* Ea res alte in animum descendit; percussit graviter animum ea cogitatio; effudit animum ea cogitatio. USUS: Ad urbes sedesque barbarorum penetra-vimus. Nulla est tanta ingenii acies, quæ in cælum penetret. Nulla res magis penetrat in animos. Per angustias faucium penetra-vit.

PENĪCILLUM, i, n. et **PENĪCILLUS**, i, m. *Pinceau.* USUS: Pingam rem coloribus et penicillo meo.

PENĪTUS, *Entièrement, complètement.* SYN. Prorsus, omnino, plane, ex omni parte, perfecte, usquequaque, funditus, ab imis unguibus usque ad verticem summum. USUS: 1. Me tibi totum penitus commendo et trado. Penitus rem intelligo. 2. Interiori, *intérieurement, à l'intérieur, à fond.* Aurum penitus abditum. Ea penitus animis vestris mandate. Periculum inclusum penitus in medullis et

visceribus reipublicæ. Penitus reconditum, defixum, defossum. Cf. Omnino.

PENNA, æ, f. *Plume; au pl. ailes*. SYN. Pinna. EPITH. Levissima; geminæ, tremebundæ. USUS: Aves pullos pennis fovēt.

PENNATUS, a, um, *Emplumé, ailé*.

PENSILIS, e, gen. com. *Pendant, suspendu*. SYN. Pendulus.

PENSIO, onis, f. *Action de peser, poids, charge; payement; impôt*. SYN. Merces, vectigal. EPITH. Exigua. USUS: Erat ea pecunia tribus pensionibus solvenda. Pensio prima est Calendis Januarii. Pensio exsoluta est ante diem. Pensionem debere, exigere.

PENSITO, as, avi, atum, are, a. *Peser avec soin; payer*. SYN. Pendo. USUS: Vectigalia nobis pensitant.

PENSO, as, avi, atum, are, a. *Peser, apprécier, juger*. USUS: Pensare officiis et operis id quod violatum est. Cf. Compensio.

PENSUM, i, n. *Tâche, devoir, fonction*. USUS: 1. Pensum exigere, conficere, absolvere. 2. Pensi nihil esse; pensi nihil habere, nihil curare, *n'attribuer aucune valeur à une chose, n'en faire aucun cas, ne s'en point soucier*.

Pentecoste, es, f. *Pentecôte*. Dies divini Spiritus adventu ad memoriam celebris ac festa. Dies a triumphali Christi in vitam reditu quinquagesima. Dies Divini Spiritus in terras delapsi memoria venerabilis. Dies quam Divini Spiritus, ignitarum linguarum specie delapsi, adventus augustam totoque orbe celebratissimam reddidit.

PENŪLA, æ, f. *Pénule, manteau de laine rond et fermé, qui couvrait tout le corps et dont on se servait dans les voyages par le mauvais temps*. SYN. Pallium pro itinere.

PENŪLATUS, a, um, *Vêtu d'une pénule, en manteau*. SYN. Penula indutus, amictus.

PENŪRIA, æ, f. *Manque, disette, pénurie*. (Copia. USUS: Penuria magna est doctorum virorum. Cf. Pauper, Paupertas.

PENŪS, ūs, et i, m. et f. *Provisions de bouche, vivres, comestibles*. USUS: Penates a peno ducto nomine. Est enim omne, quo vescuntur homines penus, *tout ce qui sert à nourrir l'homme s'appelle penus*.

PER, Par, à travers, par-dessus, etc. USUS: 1. Ratione modi, auxiliis: Per scelus, vim, metum, amicitiam, simulationem aliquid agere. Per malitiam, fraudem, impudentiam; per ludum et negligentiam; per risum et jocum. Per se, per amicos aliquid efficere. Per litteras colloqui, supplicare. 2. Ratione loci et spatii: Quasi per caliginem ea videbam. Per tuum latus me petebant. 3. Ratione concessionis: Hoc neque per leges, neque per naturam fas est, per me quidem licebit. 4. Culpa vel gratia: Si per valetudinem potes, navi-

ga. Per auspicia non licebit. Gratiam per hanc causam mihi conciliari; per gratiam contendere aliquid ab aliquo. Per beneficium concedere aliquid. 5. Prætextu: Per fidem fallere; per simulationem amicitiae prodere aliquid. 6. Jurandi modo: Per omnes deos; per fortunam populi Romani jurare. 7. Ratione temporis: Per idem tempus. Per hiemem iter facere. Per ætatem nondum satis firmus. 8. In compositis significationem sæpe augeat, en composition, per sert ordinairement à renforcer l'idée principale: Perabsurdus, très absurde. Peracer, très péntrant. Peracerbus, très aigre, très désagréable. Peracutus, très perçant. Peradolescens, tout jeune encore. Perangustus, très étroit. Perappositus, très convenable.

PER SE, Par soi-même, sans secours étranger. SYN. Ex se, suo nomine, suis viribus, sua sponte, sua natura, a natura propter se; suo Marte. USUS: Per se, nullo adjuvante rem conficit. Amicitia per se et propter se est expetenda.

PÉRACTIO, onis, f. *Achèvement, fin, terme*. SYN. Finis, extremum. USUS: Senectus peractio ætatis est, tanquam fabulæ.

PÉRAGO, is, ægi, actum, ere, a. *Mener à term., achever, terminer; traverser, percer*. SYN. Perficio, perpetuo. USUS: Consulatum, fabulam peragere. Peracto ac perpetrato sacrificio, proelio, conjugio. Cf. Perficio.

PÉRAGRATIO, onis, f. *Action de traverser, de parcourir*. SYN. Percursatio. USUS: Peragratio itinerum.

PÉRAGRO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir, traverser, explorer*. SYN. Pedibus obo, lustrum, concurso. USUS: Infinitas regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas, mente peragraré, *parcourir en esprit*. Peragraré orbem terrarum. Cf. Iter, Proficiscor.

PÉRAMBŪLO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir, traverser*. USUS: Rura perambulare.

PÉRĀMANS, antis, partic. v. amo. *Qui aime beaucoup*. USUS: Homo nostri peramans.

PÉRACCHOR, aris, atos sum, ari, d. a. *Faire des orgies*. SYN. Bacchor.

PÉRCALESCO, is, ūi, ere, n. et a. 1. n. *S'endurcir*. 2. a. *Apprendre, savoir à fond*. SYN. Obduresco. USUS: Sed jam usu obduerat et percalluerat civitatis incredibilis patientia, la patience des citoyens s'était endurcie, et l'habitude de souffrir avait produit l'insensibilité. Si usum rerum percallueris, nihil te effugiet, *pour peu que vous ayez de pratique et d'expérience, rien ne vous échappera*.

PERCĒLEBRO, as, avi, atum, are, a. *Répéter très souvent qqch.* SYN. Maxime divulgus. USUS: Audita et pervulgata et celebrata sermonibus res est. Cf. Celebro.

PERCELLO, is, cōll, culsum, ere, a. *Frapper, ébranler, épouvanter.* PHRAS. Is nuntius vehementer me percussit, *cette nouvelle m'a fortement frappé.* Ejus rei mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedit; accepto eo nuntio frangi animum, affligi, debilitari sentiebam; nec lingua nec mente consistere poteram; exanimatus dolore, alienatus metu luctuque, mutus fractusque malis ingemui. Cf. Terreo. USUS: Hæc te vox non percussit? non perturbavit? *Cette voix ne t'a pas épouvanlé, elle ne t'a pas glacé?* Quos repentina aliqua vis ac tempestas percussit, afflixit, avertit exsultantes. Percussus instare. Percussa jam diu et afflicta Græcia.

PERCENSEO, es, ūi, ere, a. *Passer en revue, compter.* SYN. Recenseo, percurro. USUS: Quistua merita numerando percenseat?

PERCEPTIO, ōnis, f. *Récolte; notion, connaissance.* SYN. Collectio, comprehensio. EPITH. Firma animi ad aliquid, inchoata. USUS: Fructuum perceptio.

PERCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Sentir, ressentir.* SYN. Capio. ADV. Bene, celeriter, diligenter, expedite, extrinsecus, plane, recte, summatim, tarde, penitus, assidue, necessario. USUS: 1. Luctum percipere. Omnia nomina percipere. Percipere et condere fructus. Disciplinas omnes percipere. 2. Assequor, intelligo, *comprendre, saisir.* Aliquid animo percipere, memoria custodire. Artis præcepta, consilium cognoscere atque percipere. Cf. Intelligo, Capio.

PERCITUS, a, um, *Éveillé, mis en mouvement, excité.* SYN. Concitatus, incitatus. USUS: Animo irato ac percito aliquid facere, *dans un transport de colère.*

PERCOMMÔDE, *Très commodément, très bien, fort à propos.* SYN. Valde commode, opportune. USUS: Sive casu accidit, sive consilio, percommode factum est.

PERCONTATIO, ōnis, f. (Percunctatio), *Question, information, interrogation.* SYN. Interrogatio. EPITH. Finitima alicui, servilis. USUS: Aliquid non percontatione quæsitum, sed dolore expressum.

PERCONTOR (percunctor), aris, atus sum, ari, d., a. et n. *S'enquérir, s'informer; questionner, interroger.* SYN. Quæro, sciscitor. USUS: Deinde ille me de republica percunctatus est. Cf. Quæro.

PERCREBESCO, is, crebūi, escere, n. *Devenir très fréquent, se multiplier; se répandre, se divulguer.* SYN. Increbesco, divulgor; in ore et sermone omnium esse incipio. ADV. Omnino. USUS: Ea opinio sermone omnium percrebuit. Fama de tua egregia in republicam voluntate percrebescit. Cf. Rumor, Fama.

PERCÜPIO, is, ere, a. *Désirer fort, avoir grande envie.* SYN. Valde cupio. Cf. Cupio.

PERCURRO, is, curri, cursum ere, a. et n. *Courir à travers, traverser en courant, parcourir.* SYN. Percenseo, oboeo, strictim attingo, breviter decurro. ADV. Brevi, valde, breviter. USUS: Oratione aliquid percurrere. Multa animo, plura legendo percurrit. Ad aliquid percurrere, *voler vers qqn.*

PERCURSATIO, ōnis, f. *Course, tournée dans.* SYN. Peragratio. EPITH. Præclara.

PERCURSIO, ōnis, f. *Revue rapide.* USUS: Propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem, *à cause de la facilité qu'a l'âme de parcourir en un instant une foule d'objets.*

PERCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Parcourir, traverser.* USUS: Latronum modo percursant totis finibus nostris.

PERCUSSIO, ōnis, f. *Action de frapper, coup.* USUS: Dignorum percussione heres fieri possum. Aptæ numerorum percussiones, *mesure (l. de musique).*

PERCUSSOR, oris, m. *Meurtrier, assassin.* SYN. Interfector. USUS: Percussorem immittere in aliquem.

PERCÜTIO, is, cussi, cussum, ere, a. *Frapper.* SYN. Ferio, cædo. USUS: 1. Aliquem lapide, gladio, securi percutere. Fulmine percussus interiit. 2. TRANSI. Percussit animum ea cogitatio. Percutere fœdus cum aliquo, *frapper, c-à-d., conclure une alliance, un traité, (parce qu'à cette occasion on immolait une victime).* Cf. Verbero, Ictus, Fustis.

PERDISCO, is, didici, ere, a. *Apprendre à fond.* ADV. Diligenter, necessario res controversas, omnino, nunquam. USUS: Hic locus totus est perdiscendus, *il faut étudier à fond tout ce passage.* Cf. Disco.

PERDITÊ, *En homme perdu, très mal.* SYN. Flagitiose, nequiter. USUS: Perdite se gerere.

PERDITOR, oris, m. *Destructeur; fléau, peste.* USUS: Perditor et vexator republicæ est, qui servator et custos esse debuerat.

PERDITUS, a, um, *Dépravé, perverti, pervers.* SYN. Profligatus. USUS: Nihil potest fieri miserius, perditius, fœdus. Homo profligatissimus, perditissimus, dissolutissimus. Obrutus, adversis, amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere et egestate perditus. Cf. Sceleratus, Nequam.

PERDÛ, *Pendant très longtemps.* SYN. Valde diu. USUS: Si in Epirum irem, perdiu nihil eram auditurus. Cf. Diuturnus.

PERDO, is, didi, dŭtum, ere, a. *Perdre, ruiner, détruire, dissiper.* SYN. Amitto, deperdo, jacturam rei facio, damnum facio, detrimentum facio *vel* accipio, damni aliquid contraho.)(Lucror, sustineo, recipio, recupero. PHRAS. 1. Omnia perdidit, *j'ai tout*

perdu. Naufragium feci rei familiaris; nihil mihi est reliquum; fortunæ omnes meæ afflictæ, eversæ, profligatæ sunt; omnes et industriæ et fortunæ fructus consumpti sunt; nihil ex omnibus commodis et ornamentis retineo; nihil jam fortuna opum mihi reliquum fecit; evertit me bonis omnibus fortuna; oppressæ jacent fortunæ iniquitate opes meæ omnes; libertas venit; pristinæ fortunæ status concidit; omnia ad perniciem profligata sunt, atque perdit. 2. Patriam ipso suam perdere ac evertere molitur, *il cherche à ruiner et à anéantir sa patrie.* Labes est ac perniciem civitatis pestisque importunissima; ad excisionem, inflammationem, eversionem patriæ sua consilia dirigit omnia; exitum patriæ comparat; ad disperditionem urbis se accingit; vastitat ista omnia jam dudum addixit; depopulationem ac vastitatem tectis nostris omnibus agrisque illaturus videtur. Hanc tam tetram, tam horribilem tamque infestam reipublicæ pestem urbs hæc præclarissima vix effugiet. Hunc tam infestum patriæ suæ civem per omnes reipublicæ partes, tanquam aliquam calamitosam tempestatem pestemque pervasurum video, qui statum civitatis funditus evertat, republicam profliget, bona fortunæque omnium nostrum dissipet ac disperdat. Cf. Amitto, Everto, Evanesco, Destruo. USUS: 1. Operam perdere, *perdre sa peine.* Filium, oculos, causam, tempus perdere. 2. Everto, disperdo, profligo, *détruire, ruiner, anéantir.* Jupiter urbes delevit, fruges perdidit. Patriam, cives suos perdere.

PERDŌCĒO, es, ūl, doctum, ere, a. *Instruire à fond, enseigner complètement.* SYN. Edoceo. Cf. Doco.

PERDŪCO, is, duxi, ctum, ere, a. *Conduire qqm ou qqce quelque part.* USUS: Vallum, murum in certam altitudinem perducere. Aliquem ad suam sententiam, ad conditiones certas perducere. Vitam ad centesimum annum perduxit. Hæc vitæ ratio facile ad honores perduxit. Ajacem contemptum ad furem et mortem perduxit. Cf. Duco.

PERDUCTOR, oris, m. *Conducteur, introducteur.* SYN. Qui vel invitum ducit.

PERDŪELLŌ onis, f. *Crime d'État, crime de haute trahison.* SYN. Crimen imminutæ Majestatis. USUS: Actionem, judicium perduellionis alicui intentare. Cf. Rebells, Seditiosus.

PERDŪELLIS, e, gen. com. *Ennemi de l'État, coupable de haute trahison.* SYN. Hostis patriæ, qui Majestatem minuit. Cf. Hostis.

PERDŪRO, as, avi, ctum, are, n. *Durer, persister.* SYN. Usque ad finem duro. Cf. Duro.

PERĒDO, is, ōdi, ēsum, ere, a. *Dévorer, ronger, miner.* USUS: Lacrimæ genas peredunt.

PĒRĒGRE, *En pays étranger, à l'étranger.* SYN. In peregrinatione, foris.

PĒRĒGRINĀBUNDUS, a, um, * *Qui court le monde, qui voyage dans tous les pays.* USUS: Nec peregrinabundum, neque circa amœnas terras vagantem ducem.

PĒRĒGRINĀTŌ, onis, f. *Voyage lointain, pérégrination.* USUS: Omne tempus in peregrinatione consumpsit, *il passa tout son temps en voyages, à voyager.*

PĒRĒGRINĀTOR, oris, m. *Grand voyageur, qui aime les voyages.* SYN. Peregrinabundus.

PĒRĒGRINITAS, atis, f. *Le goût étranger, le ton étranger, les manières, les mœurs étrangères.* USUS: Infusa in urbem morum, linguæ, vestium, verborum peregrinitas. Cf. Novitas.

PĒRĒGRINOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Voyager à l'étranger; aller en voyage.* SYN. Peregrinus sum, peregre ago. ADV. Delicate, inepte, late, longe. PHRAS. 1. Libenter peregrinatur, *il aime à voyager.* Volupe est homini terras alias lustrare, terra marique vagari, terras ultimas peragraré, cœlum crebris peregrinationibus mutare, urbem omnem crebris itineribus pererrare. 2. Lauretum peregrinatus est, *il fit un pèlerinage à Lorette.* Religionis causa Lauretum profectus est; sacram peregrinationem obiit; eadem DEI Parentis Virginis, quæ Laureti summa religione colitur, voti solvendi causa adiit. Cf. Locutus. USUS: Tu solus hospes in hac urbe versaris? an aures tuæ et oculi peregrinantur in hoc tam pervagato civitatis sermone? Longe lateque Asia tota peregrinari. Mihi videris Latine docere philosophiam, et ei quasi civitatem dare, quæ quidem adhuc peregrinari Romæ videatur, *on dirait que tu apprends à la philosophie à parler notre langue, et que tu lui donnes en qqce sorte le droit de cité parmi nous, à elle qui jusqu'ici paraissait étrangère dans Rome.* Cf. Iter, Profectus.

PĒRĒGRINUS, a, um, *Étranger.* SYN. Advena, hospes, externus, alienus. X Civilis, Incola. PHRAS. Peregrinos benigne excipere convenit, *il faut bien traiter les étrangers.* Advenas, exteros, hospites; eos qui absunt a patria, domo; qui procul ab amicis et affinis; qui non sunt ejusdem linguæ, gentis, nationis, comiter accipere et amplecti decet. USUS: Homo peregrinus ex ultimis terris deductus. Orator in nulla facultate rudis, tiro, peregrinus et hospes esse debet, *étranger, novice dans qqce.* Verba ista peregrinum aliquid olent, redolent, sonant.

PĒRENDIĒ, *Après demain.* SYN. Perendino die. USUS: Hodie, cras, perendie.

PĒRENDINUS, a, um, *Du surlendemain.* USUS: Statuere non possumus, utrum diem tertium, an perendinum dici oporteat.

PĒRENNIS, e, gen. com. *Durable, continuuel, perpétuel*. SYN. Perpetuus, continuus, jugis, continuatus. USUS : Idem pristinus ac perennis meus erga te est animus. Perennis ac profluens loquacitas. Sermo nullus unquam de ullo perennis fuit. Fons perennis. Cf. *Æternus*.

PĒRENNITAS, atis, f. *Durée continue, perpétuité*. SYN. Perpetuitas. USUS : Fontium gelidæ perennitates. Cf. *Æternitas*.

PĒRĒO, is, ii (ivl), Itum, ire, n. *Mourir, périr*. SYN. Intereo. ADV. Certe, crudelissime, fræde, funditus, necessario, plane, præclare, prorsus, tacite occulteque, turpiter. PHRAS. 1. Perimus omnes, *nous mourons tous*. Capti et deleti sumus; assumpti sumus; occidimus; conclamata salus est; conclamatum est de nobis. Cf. *Actum* est. 2. Pereant necesse est omnia, nisi succurras, *tout périra nécessairement, si vous n'y apportez remède*. Omnia ad exitum præcipitia sunt; omnia ad interitum ruant, necesse est, nisi succurras. Tabescendum nobis in ista calamitate est; ruere ac deflagrare omnia, necesse est, nisi opem feras. 3. Res mortales omnes cito pereunt, *les choses d'ici-bas périssent bien vite*. Fides artesque concidunt; voluptates corporis fluunt; forma corporis fluxa est atque fragilis; mores ipsi eunt præcipientes, defluunt, declinant. 4. Pereant opes, dum virtus salva sit, *que la fortune soit détruite, pourvu que la vertu demeure*. Res istæ pedibus trahantur, concidat auctoritas, cætera fortunæ præsidia fluant, occidant, dilabantur, dum virtus salvabit. 5. Rei gerendæ opportunitas perit, *le moment favorable pour faire cette chose est passé*. E manibus emissæ est, delapsa est; rei gerendæ occasio amissa, dimissa est. USUS : Tuo vitio peribis. Tanta pecunia; oleum ac opera nobis perit. Cf. Intereo, Perdo.

PĒRĒRRO, as, avi, atum, are, a. * *Errer à travers, parcourir, visiter*. USUS : Omnem locum pererrat.

PERFECTĒ, *D'une manière complète, parfaitement*. SYN. Absolute, plene, cumulate, ex toto. USUS : Oratio perfecte erudita et disertæ. Nihil nisi perfecte, nisi cum summa venustate agebat Roscius.

PERFECTIO, onis, f. *Perfection*. SYN. Absolutio.)(Inchoatio, adumbratio, suscepio. USUS : Tantum abes a perfectione magnorum operum, ut fundamenta nondum jeceris. Hanc ego absolutionem perfectionemque in oratore desidero. Virtus a susceptione prima, non a perfectione est judicanda. Perfectio atque absolutio optimi est difficilis in omnibus rebus, *la perfection est difficile en toutes choses*.

PERFECTOR, oris, m. *Celui qui perfectionne*. USUS : Stilus perfectior dicendi et magister.

PERFECTUS, a, um, *Parfait, achevé, accompli*. SYN. Absolutus, plenus, completus, expletus, cumulatús, elaboratus, expolitus, perpolitus, maturus, expletus omnibus partibus, quod habet omnes numeros, cui nihil deest, cui nihil addi possit; quod omnes numeros obtinet, continet; omnibus numeris absolutus, perfectus expletusque omnibus numeris. PHRAS. (Est vir perfectus, VULG.), *c'est un homme parfait, accompli*. Vir est perfectus cumulataque virtutis; cuius vita omnibus virtutibus expleta; vir est, in quo summa sunt omnia, in quo videas expletam formam virtutis ac honestatis; exemplum fidei, Religionis, pietatis, cuius virtus omnibus numeris partibusque perfecta et expleta est. USUS : Perfectus orator, cui nihil deest. Præclare inchoata multa, nondum perfecta et maturitatem adepta. Illud, cui addi nihil possit, summum et perfectissimum iudico, *ce que je regarde comme le plus haut point de la perfection*.

PERFĒRO, fers, tūli, latum, ferre, a. *Supporter, souffrir, endurer*. SYN. Perpetior, tolero. ADV. Diligentius, attentius, placidissime omnia. USUS : 1. Impetum et crudelitatem hostium, molestias amicorum perferre. 2. Legem aliquam perferre, *porter une loi*. 3. Litteras, jussa, nuntium, mandata alicujus ad aliquem perferre, *porter, apporter une nouvelle, annoncer*. Cf. Patior, Tolerare.

PERFICIO, is, feci, factum, ere, a. *Achever, accomplir, perfectionner*. SYN. Absolvere, conficere, transigere, perficere, perago, extrema persequor, absolutionem rei alicujus perficere, perpolio. Munus susceptum expleo.)(Attingo, inchoo. ADV. Callide, caste, nihil, perspicue, omnino, rite nihil, aliunde, commodius rem, plane. PHRAS. 1. Librum nondum perfecti, *je n'ai pas encore mis la dernière main à mon ouvrage*. Nondum operi ultima manus accessit; affectum habeo librum, nondum perfectum. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi rudem adhuc et informem ingenii partem. 2. Nondum perfecti quæ cogitaveram, *je n'ai pas encore réalisés mes projets*. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea; nondum exædificavi, quod institui; nondum pertexui, quod exorsus sum. Cf. Absolvere, Finio. USUS : Cogitata, instituta, inchoata, poema perficere.

PERFIDIA, æ, f. *Mauvaise foi, perfidie, trahison*. SYN. Fraus, destitutio. EPITH. Similis, summa, tanta. USUS : Illius perfidia deceptus, circumventus sum. Perfidie suspicionem fugere. Illud non ejus imprudentiæ, sed perfidie assignandum est. Cf. Infidelitas.

PERFIDIŌSĒ, *Sans foi, perfidement*. SYN. Fallaciter.

PERFIDIŌSUS, a, um, *Sans foi, déloyal, perfide*. SYN. Perfidus, insidiosus, fallax, improbus. ADV. Æque et nefarius.

PERFIDUS, a, um, *Perfide; qui viole sa foi, sa parole.* SYN. Perfidiosus, qui fidem et officium prodit. USUS : Si de fide societas colitur, perfidus est, qui socium prodit. Aliud agunt, aliud simulant, perfidi, improbi, maligni sunt, *tous ceux qui font une chose et enseignent une autre (qui mettent en contradiction le fait et l'apparence), sont faux, méchants, pervers.* Cf. Decipio, Infidelis.

PERFLABILIS, e, gen. com. *Aéré, exposé à l'air.* USUS : Locus vento perflabilis.

PERFLO, as, avi, atum, are, a. *Souffler à travers, traverser de son souffle.* SYN. Venti terras perflant.

PERFLŪO, is, xi, ere, n. *Couler à travers, couler, passer.* USUS : Charta perfluit, le papier boit. Plenus est rimarum, hac illac perfluit, *il est plein de fissures et il coule de toutes parts; il ne peut garder un secret.*

PERFODIO, is, fodi, fossum, ere, a. *Percer en creusant, percer, ouvrir.* SYN. Perforo, perfundo, perfringo. ADV. Impune. USUS : Parietes perfodere.

PERFORO, as, avi, atum, are, a. *Transpercer, percer de part en part.* SYN. Perfodio, patefacio. USUS : Navem, murum perforare.

PERFRICO, as, cūl, cātum et cūm, are, a. *Frotter, enduire.* USUS : Frontem perficere, pudorem ponere, se frotter le front, la face, pour en chasser la pueur, se faire un front d'airain. Perfricte frontis homo. Cf. Impudens.

PERFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser entièrement, rompre, casser.* SYN. Infringo, effringo, labefactio. PHRAS. Portas perfringere, enfoncer les portes. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere, refringere. Moliri portas; foribus exitum afferre. Cf. Janua. USUS : Leges devincere ac perfringere. Obstantes hostium cuneos vi ac virtute perfrigit. Perfringere ac labefactare bonorum conspirationem. Cf. Frango.

PERFRUOR, ēris, itus sum, frūi, d. *Jouir, goûter avec délices.* SYN. Fruor, utor, potior. ADV. Mirifice. USUS : Otio, lætitiā, sapientiæ laude perfrui, pasci, delectari. Cf. Fruor, Delector.

PERFUGA, æ, m. *Déserteur, transfuge.* SYN. Transfuga. Cf. Desertor.

PERFUGIO, is, fūgi, ere, n. *Se réfugier, chercher un refuge.* SYN. Transfugio ad hostes; confugio.

PERFUGIUM, ii, n. *Lieu de refuge, asile, refuge.* SYN. Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. EPITH. Commune, desperatissimum, honestum, melius, paratum, paratus, postremum, præsens, sanctum, tutum, oratorium, unum. USUS : Fortunæ alicuius factæ ac naufragæ perfugium præbere. Hoc unum nobis perfugium, hæc spes, hoc solatium omnium

laborum ac sollicitudinum nobis superest. Perfugio uti. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugio malos excludere. Cf. Præsidium, Confugio.

PERFUNCTIO, ōnis, f. *Exercice, accomplissement.* USUS : Laborum, honorum perfunctio, l'accomplissement des travaux, l'exercice des emplois publics.

PERFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Inonder, remplir de qqch, combler.* SYN. Respergo. USUS : Hæc res animum meum summa suavitate, voluptate, horrore, religione perfudit. Quis me horrore perfudit?

PERFUNGOR, eris, nctus sum, gi, d. *Accomplir, remplir, s'acquitter.* SYN. Exantlo, fungor, utor, defungor. USUS : Laboribus, bello, magistratu, muneribus, periculis perfungi. Cf. Fungor, Facio.

PERGO, is, perrexi, perrectum, ere, a. et n. 1. a. *Continuer qqch, poursuivre, achever.* 2. n. *Aller, venir, marcher.* SYN. Eo, iter facio, tendo, peto, contendo, sequor, continuo, insisto, cursum teneo. ADV. Cursim, longius, porro, protinus, recte. USUS : Perge, confice quod superest viæ. Pergam et insequar longius. Perge porro. Perge ad reliqua. Perrexit illi obviam.

PERGRÆCOR, aris, ari, d. *Vivre à la grecque, mener joyeuse vie.* SYN. Epulis et potationibus inservio.

PERHIBEO, es, ūi, itum, ere, a. *Dire, rapporter, déclarer.* SYN. Dico, aio, fero. ADV. Vulgo. USUS : Summa, ut vos quidem perhibetis, injuria affecti estis. Plato Socratis auditor fuisse perhibetur.

PERHORresco, is, rūi, ere, n. et a. 1. n. *Frémir d'horreur.* 2. a. *Frissonner, trembler devant qqn, le redouter fort.* SYN. Exhorresco, pertimesco. ADV. Valde. USUS : Nemo est, qui hos non oculis fugiat, auribus respuat, animo aspernetur, recollectione ipsa perhorrescat. Non solum animo commoveor, sed perhorresco. Fugam puerorum et vexationem virginum Vestalium perhorresco. Cf. Horreo.

PERICLITATIO, ōnis, f. *Essai, épreuve, expérience.* SYN. Experientia. USUS : Multarum herbarum utilitates longinqui temporis usu ac periclitatione percipimus. Cf. Experior.

PERICLITOR, aris, atus sum, ari, d. a. et n. *Essayer, mettre à l'épreuve; être en péril, menacer, exposer.* SYN. In discrimine, in periculo sum, periculum adeo, in discrimine versor; periculum facio, experior, tento. PHRAS. 1. Periclitariis graviter, *vous êtes dans un grand danger.* Grave tibi impendit, imminet periculum; res tua, salus tua hic agitur; fortunæ tuæ periclitantur; res tua periculum subit; in periculum adducitur, venit gravissimum; in discrimen venit salus tua; in discrimen adducitur. 2. Res tuæ non minus quam meæ

periclitantur, *vos affaires comme les miennes courent des risques*. Eodem loco res tuæ sunt ac meæ; in eadem fortuna versantur res utriusque nostrum; in eadem mecum naves; partem periculi sustines; eadem tuis quæ meis fortuna imminet, impendit; eadem utrumque nostrum fortuna manet, urget. Pari sumus condicione; par, similis, eadem, non dissimilis, non dispar utriusque nostrum est conditio; non minus de tua reagitur; haud melius tecum agitur; haud meliore res tuæ fortunæque loco sunt ac meæ. **USUS:** Non est in uno homine periclitanda salus reipublicæ. Periclitantur jura et vita omnium. 2. *Experior, essayer, éprouver, expérimenter*. Belli fortunam periclitari. Omnia circumspicere, vires suas periclitari. Cf. Periculum.

PÉRICULÔSE, *Dangereusement, avec danger, risque*. **SYN.** Cum periculo. **USUS:** Periculose ægrotare, navigare.

PÉRICULÔSUS, a, um, *Dangereux, périlleux, menaçant*. **SYN.** Lubricus, anceps, non procul a periculo, formidolosus. **USUS:** Periculosa, turbulenta ac temeraria consilia. Periculosa res, plena aleæ, anceps ac cum præsentissimo discrimine conjuncta. Cf. Periculum.

PÉRICŪLUM, i, n. *Danger, péril*. **SYN.** Discrimen, dimicatio; experimentum. **EPITH.** Alienum, certum, commune, incertum, domesticum, extremum, gravius, honestissimum, non legitimum, magnum, minimum, perspicuum, præsens, proprium, publicum, perpetuum, simile, sordidissimum, summum, tantum. Pericula asperima, dubia, vitæ gravissima, integerrima et maxima, levia, magna et imprudentia, minora, multa, plura, præcipua, propria, quotidiana, recentia, repentina, subita, summa, tanta tamque improvisa. **PHRAS.** 1. In summum periculum me coniecit, *il m'a jeté dans le plus grand danger*. In capitis periculum me vocavit, adduxit, arcessivit; periculum mihi comparavit, creavit, struxit, conflagavit, molitus est maximum; periculum ea res mihi ingens procreavit, injectit, attulit, intulit, intendit; ingens me in discrimen vocavit; ad casum extremum res meas adduxit; in summum periculum rem deduxit. 2. In summo periculo res nostræ sunt, *nos affaires sont en grand péril, réduites à un état désespéré*. Rebus nostris periculum est; res in discrimine est; prope exitum res venit; propius metum res nostra est; ad ultimam dimicationem res venit; omne discrimen adest; ultima vis paratur. Res in summum discrimen adducta est; in summo discrimine versatur; res nostræ in præcipiti stant et lubrico; in periculo hærent. 3. Undique pericula impendent nobis, *de tous côtés des dangers nous menacent*. Periculis undique cingimur, premimur, includimur; instant ab omni parte; impendent, imminet nova pericula; non unum

certamen, non una dimicatio adest; periculi plus satis contractum est, ut in singulas horas capite dimicandum sit nostro; inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum est. 4. Quid times objicere te periculo? *Que craignez-vous de vous exposer au danger?* Ecquid non semel rem fortunæ inclinandas? quid dubitas in incertam ire aleam? tendere in quemcumque casum? rem in casum ancipitis eventus committere? aleam jacere? ad casum res tuas fortunæque objicere? in casum demittere? in discrimen te offerre? periculum summæ rerum facere? tempestatem hanc, hanc dimicationem forti animo subire? periculo corpus offerre? caput periculis objicere? in periculum te conjicere; periculum adire? in media te pericula immittere, inferre? periculum fortunæ facere? casum subire; res fortunæque in casum dare? 5. Non est sapientis Ducis copias temere periculo exponere, *un sage général ne doit pas exposer témérairement ses soldats*. Discrimini bellorum universas vires offerre; sub unum fortunæ ictum omnia cadere non patitur sapiens imperator; non est sapientis ducis, sese fortunæque suas in dubium devocare; ruere cæcum in certamina periculo ingenti, fructu nullo. Sapiens imperator non debet temere copias in tam præcipitem locum committere, ut de vita salutem tot regnorum decernendum sit et summa rerum in periculum veniat. Sapientis imperatoris non est committere in aleam incerti casus universum exercitum. Non committendum sapienti duci, ut in aleam casus ancipitis se regnumque det. 6. In magnum periculum incidi, *j'ai couru un grand danger*. Ingens periculum, discrimen adii; incurri in magnam difficultatem; in ipsam flammam veni; in periculum veni, deveni, incidi; oblata mihi est tempestas formidolosissimi temporis. 7. Nondum es extra periculum, *vous n'êtes pas encore hors de danger*. Periculo nondum es defunctus; nondum abes a periculo; summum discrimen nondum effugisti; periculum nondum a capite propulsaisti, depulisti; nondum vacuus es a periculo; nondum expers es periculi; nondum in vado navis est; nondum in portu navigas; non desunt scopuli, ad quos offendas. 8. In periculis est intrepidus, *il est intrépide dans le danger*. Pericula adit non dubitans, in extremo discrimine et dimicatione fortunæ, in quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis, in locum quemvis præcipitem non dubitat se committere. De vita et ornamentis suis fortissime decernit; in quemcumque casum tendit alacer, omnem periculi procellam in se unum avertit. Non equidem cæcus ruit in certamina, nec rerum summam in periculum fructu nullo revocat, aut in incerti casus aleam committit, quidquid tamen urget periculi, minime exhorrescit. Cf. Periclitator, Discrimen. **USUS:**

1. Maximum ab universo naufragio periculum est. Periculum dudum denuntiatur. Negligere suum periculum. Periculum declinare, defugere, subterfugere. A periculo prohibere; e periculo eripere, extrahere, periculis liberare. Partem periculi sustinere. Meo, tuo, suo periculo sumptuque rem exsequi. Meo periculo respublica vivit. 2. Experimentum, *essai*, *expérience*, *tentative*. Facere periculum innocentiae alicujus.

PERIDONEUS, a, um, *Très habile, très propre à*. SYN. Valde commodus, opportunus. USUS: Locus castris peridoneus.

PERIMO, is, ōmi, emptum, ere, a. *Antantir, détruire, renverser*. SYN. Interimio, deleo. USUS: Si qua vis meum reditum, honorem peremisset. Alicujus consilium, curas perimere. Cf. Interficio.

PERINDE, *Parcillement, de même, également*. SYN. Similiter, juxta, eo loco. USUS: Perinde est, ut putas. Perinde ac si jam vicerint, triumphant, *de même que si, comme si*. Quod ego perinde rebar ac si vel quasi jam peractum. Atque hæc perinde loquor, quasi debuieris aut potueris, *je parle comme si tu avais dû ou pu*. Cf. Similiter.

PERIOCHA, ō, f. * *Sommaire*. SYN. Argumentum, brevis totius rei summa ac complexio.

PERIÖDUS, i, f. *Période, phrase où sont enclavées et coordonnées plusieurs propositions*. SYN. Ambitus, circuitus. USUS: Circuitus orationis, quem Græci *πρόλογος*, nos ambitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem dicimus.

PERIPATETICI, ōrum, m. pl. *Péripatéticiens, philosophes de l'école d'Aristote*. SYN. Lycæi studiosus.

PERIPETASMATA, um, n. pl. *Tapisserie, tapis, tenture*. SYN. Peristroma, stragulum, stragula vestis, aulæum.

PERISTRÖMA, Atis, n. *Couverture, tapis*. USUS: Peristromata conchyliata.

PERISTYLUM, ii, n. *Péristyle, espace entouré de colonnes*. SYN. Locus columnis undique clausus et ornatus. EPITH. Amplissimum.

PERITË, *Habilement, adroitemment, avec art*. SYN. Scienter, callide.

PERITUS, a, um, *Expérimenté, habile*. SYN. Sciens, gnarus, exercitatus, intelligens, in aliqua re artifex. } Imperitus. ADV. Bene juris, antiquitatis, litterarum, scriptorum veterum, sane, valde, litterate. PHRAS. Est rei militaris peritus, *il est habile dans l'art militaire*. In bellicis rebus summo studio et intelligentia; a natura usque callidus et acutus; magnam habet rei bellicæ prudentiam; militiæ scientissimus; cui in bello nihil novum, peregrinum, improvisum accidere possit; nihil, quod non usu diu ac multa periclitatione

didicisset; rei militaris prudentissimus. Quis hoc homine militaris rei scientior, qui e ludo atque pueritia disciplina bello maximo atque acerrimis hostibus in militiæ disciplinam profectus est; qui ab ineunte adolescentia miles fuit summi Imperatoris, cujus adolescentia ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperiis; non offensionibus belli, sed victoriis est traducta? Nulla res est in usu militari posita, quæ hujus viri scientiam fugere possit, quando genus nullum belli est; in quo illum non exerceat fortuna. USUS: Peritus ad usum et disciplinam belli, juris, legum, antiquitatis; belli gerendi peritissimus. Doctus et usu peritus. Cf. Doctus, Solo, Intelligo.

PERJÜRUM, ii, m. *Faux serment, parjure*. SYN. Perfidia. EPITH. Illustre atque insigne, manifestum, nimium. USUS: Perjurii poena divina exitium, humana dedecus contra le parjure, la peine des dieux est la mort, celle des hommes, le déshonneur. In perjurio fides, et jurandum negligitur. Cf. Juro.

PERJÜRUS, a, um, *Qui viole son serment, qui se parjure*. SYN. Qui fidem et jurandum violat, negligit; perfidus, qui Sacramenti religionem negligit. USUS: Quid interest inter perjurum et mendacem? Quelle différence y a-t-il entre le parjure et le menteur? Cf. Infidels.

PERLÄBOR, ōris, lapsus sum, labi, d. *Glisser, passer à travers, pénétrer*. USUS: Perlapsus est ad nos Hercules.

PERLËGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Lire entièrement, d'un bout à l'autre*. USUS: Perlegi tuum librum. Cf. Logo.

PERLÜCEO (pell.), es, xi, ore, n. *Être transparent, diaphane*. SYN. Eluceo.

PERLÜCIDUS (pell.), a, um, *Transparent, diaphane*. SYN. Pellucidus, illustris. ADV. Maxime. USUS: Membrana oculorum perlucida.

PERLUSTRO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir des yeux, examiner avec soin*. SYN. Diligenter et attente lustrō. USUS: Oculis, animo perlustrare omnia. Cf. Lustro.

PERMÄNEÖ, es, mansi, mansum, ere, n. *Demeurer jusqu'à la fin, rester, persister*. SYN. Consto, maneo. ADV. Constanter, parum in causa. USUS: In mea erga te voluntate, in mea sententia pristina stabilis et firmus permaneo. Opto ut tua fortuna semper florentissima permaneat. Cf. Maneo.

PERMÄNO, as, avi, atum, are, n. *Couler, pénétrer qqe part, y arriver*. SYN. Mano, pervenio, pnetro, permeo. ADV. Latentius in venam, usque eo in animum. USUS: Permanarunt hi sermones ad aures nostras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non permanant. Venenum potum permanat in venas. Cf. Mano, Penetro.

PERMANSIO, *onis*, f. *Constance, persévérance*. EPITH. Perpetua, stabilis. USUS : Permansio perpetua in eadem sententia.

PERMĒO, *as, avi, atum, are, a*. *Pénétrer*. SYN. Permano, penetro. USUS : Intelligentia per omnia permeat et transit.

PERMĒTIOR, *iris, mensus sum, iri, d. a.* *Mesurer d'un bout à l'autre*. SYN. Dimetior. USUS : Solis magnitudinem quasi decempera permensus est. Cf. Metior.

PERMISCEO, *es, scūl, stum et xtum, ere, a.* *Mêler, mélanger, confondre*. SYN. Commisceo, confundo aliud alio, in unum confundo. USUS : Ne tuas sordes cum clarissimorum virorum landibus permisceas, ne mêles les turpitudes avec la gloire des plus illustres citoyens. Non modo illa permiscuit, sed in his etiam turbavit. Implicata et mista oratio. Permisti tot populi in unum corpus coaluere, tant de peuples confondus. Cf. Misceo.

PERMISSIO, *onis*, f. *Permission*. SYN. Permissus, concessus. EPITH. Grata. USUS : Quod tibi mea permissio tuae mansionis grata sit, gaudeo, mon consentement à ce que ton éloignement se prolonge. Cf. Venia.

PERMISSUS, *ūs, m.* *Permission, autorisation*. SYN. Permissio. USUS : Meo permissu abiit.

PERMISTĒ (permixte), *Pêle-mêle, confusément*. SYN. Confuse.)(Separatim.

PERMISTIO (permixtio), *onis*, f. *Mélange, confusion*. SYN. Admixtio, confusio. EPITH. Superior.

PERMITTO, *is, misi, missum, ere, a.* *Permettre, accorder, autoriser à; pardonner*. SYN. Concedo, sino, patior, potestatem facio vel concedo, do.)(Veto. ADV. In posterum potestatem. PHRAS. Permissum homini ut in patriam rediret, on permit à cet homme de retourner dans sa patrie. Facultas oblata, concessa, data est homini in patriam redeundi; repetendae patriae facultas fuit; facultatem adeptus, consecutus, assecutus est, habuit patriae repetendae. Datum id homini, tributum, concessum, remissum ut patriam repeteret suam, id quoque homini largitus est Princeps; hanc illi facultatem largitus est ut suos in patria inviseret. Facta homini copia, potestas suos revisendi. Principis permissu, concessu, repetendae patriae copia fuit. Cf. Concedo, Facultas. USUS : Totum ei negotium permisi, neque in ejus potestate fore, dixi. Judicis potestati rem permisi. Permitto aliquid iracundiae tuae, do adulescentiae, cedo amicitia, tribuo parenti. Inimicitias tecum susceptas reipublicae permitto, je fais à la république le sacrifice de mes rancunes contre vous. Hostibus se, vitam rei iudicum sententias permittere. Cf. Concedo.

PERMOTIO, *onis*, f. *Vive émotion, trouble de l'âme*. SYN. Motus, perturbatio. EPITH.

Divina, intima. USUS : Permotio animi. Quae permotio mentis maxima sentimus. Cf. Perturbatio.

PERMŌVEO, *es, movi, motum, ere, a.* *Ébranler, ébranler, toucher*. SYN. Commoveo, perturbo, perello. ADV. Quam maxime mentes, vehementer. PHRAS. Ad hoc me humanitas tua permovit, votre bonté m'a poussé à cela. Ad hoc me non utilitatis spes aliqua, sed tua humanitas adduxit; adductus sum multis officiis tuis, nulla spe commodorum; hos mihi stimulos tua humanitas admovit; his me stimulis multa tua in me officia concitarunt; ago hoc non spe praemii impulsus, sed tua incitatus humanitate; debes hoc, quidquid est, humanitati tuae; debes hoc, quantumcumque est, acceptum referre totum humanitati tuae. USUS : Si quem haec calamitates permovent. Cf. Moveo, Persuadeo.

PERMULCEO, *es, si, ctum (sum), ere, a.* *Caresser, flatter*. SYN. Mulceo, delinio, mitigo. USUS : Animum voluptate, aures leni sono, senectutis tædia consolatione aliqua permulcere.

PERMULTUS, *a, um*, *Qui est en grand nombre, en grande quantité*. USUS : Permulti imitatores Principum. Cf. Multus.

PERMUNIO, *is, ivi vel ii, itum, ire, a.* ** Fortifier entièrement*. SYN. Munio.

PERMŪTATIO, *onis*, f. *Changement, modification*. SYN. Mutatio. EPITH. Magna, publica, quadrantaria. USUS : Virtus nec temporum, nec tempestatum permutatione permutatur. Cf. Mutatio.

PERMŪTO, *as, avi, atum, are, a.* *Changer, modifier complètement; échanger, faire le change*. SYN. Muto. USUS : Sententiam permutare. Permutatum solvere cum quaestu. Permutare pecuniam. Vereor, ne id quod tecum permutavi, versura solvendum mihi sit, je crains que pour te payer ce que tu m'as donné par échange, c.-à.-d., contre un titre émané de moi, contre ma signature, il ne me faille emprunter. Cf. Muto.

PERNA, *ae, f.* ** Cuisse; jambon*. EPITH. Fumosa.

PERNĒGO, *as, avi, atum, are, a.* *Nier obstinément, absolument*. SYN. Prorsus nego. Cf. Nego.

PERNICIES, *ei, Perle, ruine, malheur*. SYN. Exitium, labes, pestis, calamitas.)(Salus. EPITH. Aperta, communis, conjuncta cum magna calamitate reip., intestina, major. USUS : Reipublicae perniciem moliri, comparare, préparer des fléaux à la république. In perniciem alicuius incumbere, ne songer qu'à perdre qqn. In perniciem ipse suam incurrit, il court à sa perte. Communi perniciē oppressus est, il fut entraîné dans le malheur commun. Perniciem a capitibus omnium depellere, détourner les malheurs de la tête de tous. Cf. Ruina, Calamitas, Exitium.

PERNICIÖSE, *D'une manière funeste, nuisible*. SYN. Pestifere. USUS : Quam dissolute, quam turpiter et perniciöse.

PERNICIÖSUS, a, um, *Pernicieux, funeste, dangereux*. SYN. Exitiosus, pestifer, noxius. PHRAS. Perniciosus patriæ civilis, *citoyen dangereux pour sa patrie*. Qui semper stat adversus patriæ commoda, pernicië est civibus, nihil non confert ad perniciem civitatis ; qui perniciem patriæ non obscure comparat, molitur ; qui in patriæ perniciem ubique incumbit, qui pestem patriæ nefarie molitur. Cf. Noxius, Noceo. USUS : Consilium non modo inutile, sed etiam perniciosum reip.

PERNICITAS, atis, f. *Vitesse, rapidité, légèreté*. SYN. Magna celeritas, velocitas.

PERNIX, icis, omn. gen. *Prompt, léger, rapide*. USUS : Canis pernix. Cf. Celer.

PERNOCTO, as, avi, are, n. *Passer la nuit*. SYN. Noctem ago, traduco. USUS : Pernoctant venatores in nive. Amœniora studia pernoctant nobiscum et rusticantur, *elles (les lettres) veillent avec nous, etc.*

PERNOSCO, is, nôvi, nôtum, are, a. *Étudier à fond, approfondir*. USUS : Motus animorum sunt penitus oratori pernoscenti, *l'orateur doit connaître à fond les mouvements du cœur humain*. Cf. Nosco.

PERNOX, noctis, omn. gen. * *Qui dure toute la nuit*. SYN. Noctem totam vigilans. USUS : Pernox luna erat.

PERORO, as, avi, atum, are, a. *Développer entièrement, expliquer, clore, terminer*. SYN. Perorationem habeo ; concludo. ADV. Brevi, vehementius, graviter, ornatè. USUS : Odio estrepitu senatus coactus est aliquando perorare, *il fut obligé par la malveillance et le bruit du sénat de clore son discours*. Perorare causam. Totum hoc crimen decumanum perorabo.

PERÖSUS, a, um, *Odieux, détesté*. USUS : Plebs consulum nomen perosa, *le nom de consul était odieux au peuple*. Cf. Odium.

PERPELLO, is, pûli, pulsum, ere, a. *Pousser, ébranler, emouvoir, déterminer*. SYN. Impello, permovo. USUS : Vultus ejus oculique te perpulerunt. Cf. Impello.

PERPENDICÛLUM, i, n. *Niveau, fil à plomb*. USUS : Si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non regulis, non normis, *si nous croyions cela, nous n'aurions besoin ni de fils à plomb, ni de règles*. Columnas exigere ad perpendiculum. Ferri suo pondere deorsum ad lineam.

PERPENDO, is, pendi, pensum, ere, a. *Peser attentivement, considérer, juger*. SYN. Expendo, dirigo, cogito, examino. ADV. Diligentissime. PHRAS. Perpende, quæso, quam vana sint ista et inania, *considères, je vous en prie, la vanité et le néant de ces choses*.

Attende, quæso, intentoque animo intueri ; mente animoque considera ; animum tantisper adverte ; animo cogitationeque percurrere ista ac vide quam vana sint ista et inania. Curas tuas ac cogitationes, punctum temporis in hoc defige, ut, quam vana sint ista ac inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer ; animo cogitationeque depinge, istarum rerum vanitatem ; expende, quæso, suisque ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenda istarum rerum cogitatione pone, justisque rationum momentis expende, quam vana hæc sint et inania. Seriam paulisper cogitationem suscipe, et quam inania hæc sint, cum animo reputa. Cf. Considero. USUS : Hæc si ad utilitatem dirigas, recta sunt, si ad honestatem perpendas, pravissima, *cette conduite, envisagée d'après l'utilité, n'a rien de blâmable, mais elle est criminelle, si vous la jugez d'après l'honnêteté*. Amicitia veritate perpenditur.

PERPERAM, *De travers, mal, d'une manière vicieuse, fausse*. SYN. Male, prave, perverse, præpostere, nequiter, vitio. USUS : Seu recte, seu perperam agas. Perperam consules dicuntur, qui vitio creati sunt.

PERPESÛO, onis, f. *Résignation, fermeté, constance*. SYN. Perpressus. EPITH. Considerata laborum, facilius, indigna homine libero, voluntaria, diuturna. USUS : Dolorum, laborum perpressio. Dolor difficilis perpressu.

PERPËTOR, ôris, pessus sum, peti, d., n. et a. *Supporter, souffrir avec constance, se résigner à*. SYN. Suffero, patior, fero, tolero. USUS : Dolorem fortiter perpeti. Cf. Patior.

PERPËTRO, as, avi, atum, are, a. * *Exécuter, achever complètement*. SYN. Patro, perficio. USUS : Perpetrare cædem, committere un meurtre. Bello, pugna, sacrificio perpetrato. Cf. Perficio.

PERPËTÛITAS, atis, f. *Continuité, suite ; intégrité*. SYN. Perennitas, continuatio, diuturnitas. USUS : Amicitia ad perpetuitatem fidelis est et constans. Sibi ipsi in vite perpetuitate constare, *dans l'ensemble de la vie*. Perpetuitas sermonis, orationis, *suite du discours*.

PERPËTÛO, *Constamment, sans interruption ; éternellement*. SYN. In perpetuum. Cf. Semper.

PERPËTÛO, as, avi, atum, are, a. *Rendre continu, durable, faire durer*. SYN. Continuo.)(Mitigo. USUS : Magistratum potestas perpetuanda videtur, *il semble qu'il faille rendre les magistratures inamovibles*.

PERPËTÛUS, a, um, *Continu, sans interruption ; entier ; éternel*. SYN. Perennis, constans, æternus, sempiternus, universus, continens. USUS : Hilaritatem illam in perpetuum

amisi. Perpetuis et contextis voluptatibus fruitur. Oratio, historia, disputatio perpetua. Agnere perpetuum, nunquam interruptum.

PERPLACĒO, es, cere, n. *Plaire beaucoup*. USUS: Ea lex mihi perplacet. Cf. Placeo.

PERPLEXĒ, * *D'une manière obscure, embarrassée*. USUS: Perplexo agere, respondere.

PERPLEXUS, a, um, * *Tortueux, embrouillé, obscur*. SYN. Intricatus, implicatus, tortuosus. USUS: Responsum perplexum. Dubii, ambigui, perplexi sermones. Cf. Implico.

PERPLŪO, is, ere, n. et a. i. n. *Pleuvoir à travers, laisser passer la pluie*. 2. a. *Faire pleuvoir qqch. dans qqch.* USUS: Amor in pectus perluit meum.

PERPŌLĪO, is, ivi, itum, ire, a. *Polir, limer, corriger*. SYN. Expolio. USUS: Opus imperfectum perpolire et absolvere. Extremum perpoliendi operis laborem adhibere.

PERPŌLĪTĪO, onis, f. *Le fini, la dernière main*. SYN. Expolitio.

PERPŌTĀTĪO, onis, f. *Banquet, festin, orgie*. EPITH. Intemperantissima. USUS: Intemperantissimæ perpotationes. Cf. Bibo.

PERPŌTO, as, avi, are, a. *Boire tout le temps, c.-à-d., avec excès*. ADV. Similiter. USUS: Totos dies perpotare. Cf. Bibo.

PERPURGO, as, avi, atum, are, a. *Nettoyer entièrement; traiter, examiner à fond*. USUS: Nunc illud crimen mihi perpurandum est. Cf. Purgo.

PERQUAM, Trēs. SYN. Valde. USUS: Illud perquam puerile, ridiculum, ineptum. Cf. Valde.

PERQUIRO, is, sivi, situm, ere, a. *Approfondir, sonder*. SYN. Exquiro, inquiri. USUS: Res occultas perquirere ab aliquo. Cf. Quæro, Indago.

PERQUISITE, *Exactement, avec soin*. SYN. Exquisite, diligenter.

PERQUISITOR, oris, m. *Celui qui recherche, qui s'enquiert*. USUS: Malevoli actionum perquisitores.

PERRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Passer à travers en brisant; rompre, briser, forcer*. SYN. Disrumpo, perfringo, vi aperio, persequo. PHRAS. 1. *Ipsas Alpes perrupit Hannibal, Annibal se fraya une route à travers les Alpes elles-mêmes*. Cupiditate ac furore invadendæ Italiæ, omnia claustra Alpium prefigit; objectas montium altitudines vi ac virtute prefigit; cum tot tamque difficiles viæ elucundæ essent, per invias Alpes audacissime penetravit. Hannibale duce, corporibus armisque nixi Poeni cuneo viam ruperunt. 2. *Romanus milles hostium aciem perrupit, le soldat romain se fraya un pas-*

sage à travers les bataillons ennemis. Ferro atque audacia per confertos hostes sibi viam fecit; se inter tela volantia intulit infestamque aciem diremit; prefigit hostium cuneos et disiecit; per medios hostes audacissime perripuit; objectos hostium cuneos vi ac virtute prefigit. USUS: Insidias, legum poenam perfringere, violer les lois. Cf. Perfringo.

PERSÆPE, Trēs souvent. USUS: De hoc genere persæpe senatus consulta fiunt. Cf. Sæpe.

PERSĀLŪTĀTĪO, onis, f. *Salutations (à tout le monde), humble salutation*. SYN. Salutatio.

PERSĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Saluer successivement tout le monde*. SYN. Saluto. Cf. Saluto.

PERSCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Déchirer; ouvrir, briser*. USUS: Omnia perscindente vento.

PERSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Écrire complètement, en toutes lettres*. SYN. Scribo; in tabulas refero. ADV. Accurate omnia, aperte, caute, diligentissime, enucleate, infra, nominatim, parcius, plane, spurcissime, summam, vere, copiose, recte, separatim, divinitus; litterate, scite, sanctissime, honorificentius triumphum. USUS: Tu ad me explorata omnia perscribas. Falsum nomen perscribere, inscrire une fausse dette. Pecuniam ad ædem sacram reficiendam perscripsi, j'ai destiné cet argent à la restauration du temple. Cf. Scribo.

PERSCRĪPTĪO, onis, f. *Livre, registre, brouillon*. USUS: Suarum perscriptionum adversaria proferre, produire des brouillons. Controversia de tabulis et perscriptionibus, examen de la teneur d'un contrat, ou de simples écritures.

PERSCRĪPTOR, oris, m. *Celui qui met en écrit*. USUS: Perscriptor fenerationis.

PERSCRŪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Fouiller, visiter avec soin*. SYN. Exquiro, inquiri, indago, exploro. ADV. Penitus. USUS: Speculari, investigare, perscrutari omnia. Cf. Indago, Inquiri, Quæro.

PERSĒCO, as, cūl, sectum, are, a. *Couper entièrement*. USUS: Equid naturas rerum persecare, aperire, dividere possumus?

PERSĒCŪTĪO, onis, f. *Poursuite; souvent: Poursuite judiciaire*. SYN. Extraordinaria juris actio. USUS: Persecutionum cautionumque præceptio in Jure Civili. (Persecutio, Persecutor, persecutio, persecutor, vulg. sunt.) Latine rectius: Vexatio, vexator et hostis nominis Christiani.

PERSENTISCO, is, ere, a. *Sapercevoir de, remarquer*. USUS: Nisi essem lapis, hæc persentiscere debui. Cf. Sentio.

PERSEQUOR, æris, Æcūtus sum, sequi, d. a. *Poursuivre; prendre comme guide, comme modèle; excéder, faire, accomplir; expliquer.* SYN. Sequor, insequor, insecor; colo, imitor; prosequor, exsequor. ADV. Acriter, commodissime res aliquas, crudelissime, cupidissime, temere, deinceps reliqua, digne injuriam, diligenter mandata, diligentissime, gravissime verbis, nominatim, publice bello, sapienter extrema, severe, studiosissime, subtiliter, subtilissime, vehementissime injurias, usque eo ducem. PHRAS. 1. Hostem fugientem persequi, *poursuivre un ennemi qui fuit.* Insecari, in tergis fugientium hærere; fusos agere hostes; extremos agminis carpere et morari; novissimos carpere et premere, vestigiis cedentium insistere; hostibus instare, nec sui colligendi spatium dare; accerrimo impetu in fugientes hostes invehi. Cf. Fugo. 2. Non cessat me persequi, *il s'acharne à me poursuivre.* Vexandi, oppugnandi, exagitant omni me injuria lacessendi finem nullum facit. Infensum, gravem, infestum mihi adversarium etiamnum exterior; nusquam desinit mihi adversari, perniciem moliri, machinari exitum, ad perniciem nostram incumbere; nusquam me consistere patitur; incitandi me ac premendi, in me grassandi finem non facit, donec odium suum meo sanguine satiari, expleverit. Cf. Adversor, Odium, Inimicus. USUS: 1. Seclum Academicam, mores patris persequitur. Eo pervenisti, quo ego persequi ægre potero. Diverticula, solitudines, flexiones persequi. 2. Tueor, *poursuivre, revendiquer.* Persequi jus suum. Bona sua lite et judicio persequi, repetere. 3. Exsequor, *excéder, accomplir.* Tua mandata persequor diligenter. 4. Ulciscor, *venger, punir par vengeance.* Inimicitias suas, injurias persequi et ulcisci. Aliquem bello persequi. 5. Complector, comprehendo, *traiter, exposer, raconter.* Rem totam publicis jam litteris est persecutus. Pharsaliam verbis est persecutus Lucanus. Nec reliquorum ætates scrupulosius persequamur. Cf. Sequor.

PERSEVERANTER, * *Avec persévérance.* SYN. Constante.

PERSEVERANTIA, æ, f. *Persévérance, constance.* SYN. Assiduitas, constantia. EPITH. Grata alicui et jucunda, nimia, stabilis et perpetua. USUS: Retinenda igitur vobis est constantia, gravitas, perseverantia. Cf. Constantia.

PERSEVERO, as, avi, atum, are, n. et a. *Persister, persévérer dans, demeurer ferme, indébranlable.* SYN. Persto, persisto, permaneo, obfirmo animum in aliqua re. ADV. Fortissime, stulte et diu in parum cognito. USUS: 1. In sententia, in vitis perseverare. Cujusvis est errare, nonnisi insipientis perseverare in errore. 2. Absolvo, exsequor, *continuer, ne pas cesser.* Quod turpiter susceperas,

perseverare et transigere non debuisti, *continuer et achever ce que tu avais entrepris.* Cf. Maneo.

PERSISTO, is, stiti, ere, n. *Persister, persévérer dans qqch.* SYN. Persto, persevero, in eodem vestigio hæreo. USUS: In eo perstitisti. Cf. Persevero.

PERSOLVO, is, solvi, sölütum, ere, a. *Payer entièrement.* SYN. Solvo. ADV. Cumulate. USUS: 1. Persolvi quod debui. Promissa cumulate persolvere. 2. Præsto, *compter, donner, rendre.* Persolvere officium, gratiam, rationem officii sui. Persolvere pœnas judicio, *être puni.* Cf. Solvo.

PERSONA, æ, f. *Rôle, caractère, personnage; masque.* SYN. Partes, munus, officium; larva. EPITH. Aliena, apta, aptior, certa, communis; extrema, fœda, gravis, magnifica, præstans, tam gravis, tam severa, gravissima, idonea, improba, impurissima, levis, luculenta, muta, pacifica, quæstoria, stultissima, turpissima, vehemens et acris. Personæ antiquæ, difficillimæ, dissimillimæ, fœdæ, heroicæ, graves, innumerabiles, obscuræ, propriæ. USUS: 1. Personam Principis egregie sustinuit, gessit, tenuit, tuitus est, *il s'acquitta très bien de son rôle de chef d'Etat.* Magistratus gerit personam civitatis. Personam magistratus alicui imponere *vel* detrahere. Non capiunt angustia peccatoris tui personam Consulis tam gravem, tam severam. 2. Hominis conditio, *personne.* Cæsar Pompeium nunquam nisi honorificentissime appellat; at in ejus personam multa facit asperius. Musica a Principis persona abest. Ea age quæ digna sunt persona tua. 3. In Comœdiis et Tragicis, *le rôle, le caractère, le personnage que l'auteur représente.* Medea et Atreus heroicæ personæ. 4. Larva, facies fœta, histrionica, *masque que portaient les acteurs.* Ex persona mihi ardere oculi histrionis videbantur. Personam tragicam forte vulpes viderat. (*Vulg. tamen est: Quinque personæ in navi fuere, etc., il y avait cinq personnes dans le navire.*) Latine rectius dixeris: Homines quinque in navi erant. In Divinis Mysteriis sanctitas et necessitas hanc vocem approbat.

PERSONATUS, a, um, *Masqué, qui a un masque.* SYN. Qui gestum vultumque alium capit. USUS: Ne Roscium quidem personatum laudant senes nostri. Personatus cur ambulat? *Pourquoi porterais-tu un masque?* parumne fœda persona est ipsius senectutis?

PERSONO, as, nūl, Itum, are, n. et a. *Résonner, retentir.* ADV. Acerbissime. USUS: Totā vicinā cantibus personabat. Aures nostræ vocibus adhuc illis personant.

PERSPECTUS, a, um, *Examiné à fond, reconnu, éprouvé, manifeste.* SYN. Cognitus, exploratus, pertractatus, certus. USUS: Quorum vita perspecta est in magnis rebus. Homo

perspectae virtutis. Tua in me perspecta benevolentia. Cf. Notus.

PERSPERGO, is, ere, a. *Assaisonner*. USUS : Respergo, aspergo.

PERSPICACITAS, atis, f. *Perspicacité, pénétration, discernement*. SYN. Acumen, solertia. USUS : Qua es perspicacitate, facile hæc intelliges. Cf. Acies, Ingenium, Acumen, Perspicio.

PERSPICAX, acis, omn. gen. *Perspicace, clairvoyant, plein de pénétration*. SYN. Solers, acutus, ingeniosus. USUS : Homo natura perspicax et acutus. Cf. Ingeniosus, Sagax.

PERSPICIENTIA, æ, f. *Connaissance parfaite, exacte de qq. chose*. SYN. Consideratio, contemplatio, cognitio, intelligentia. USUS : Quod honestum est in perspicientia et solertia veri versatur.

PERSPICIO, is, spexi, spectum, ere, a. *Examiner avec soin, voir, apercevoir, distinguer*. SYN. Animadverto, animo comprehendo, mente comprehendo, mente consequor, cogitatione complector. ADV. Acutissime, altius, dilucide; etiam atque etiam, optime, plane, penitus, præclare, solertissime, studiose, maxime, facile, plane. USUS : Rem cum consilio et cura perspicere non potui. Perspicere quid in quaque re verum sit; perspicere rerum naturam. Cf. Adverto, Intelligo, Cognosco.

PERSPICUË, Clairement, nettement. SYN. Manifeste, aperte, dilucide. USUS : Res perspicue falsa, turpis, chose évidemment fausse, honteuse.

PERSPICUITAS, atis, f. *Evidence*. SYN. Evidentia.

PERSPICUUS, a, um, *Évident, clair, manifeste*. SYN. Clarus, evidens, apertus, manifestus, minime dubius. PHRAS. Doctrina hæc non satis est perspicua, cette doctrine n'est pas assez claire. Res istæ non ita sunt in medio positæ, sed a vulgi sensu intelligentiaque disjunctæ. Doctrina paulo magis est recondita et puerili ingenio non satis æqua; abhorrent ista ab adolescentum intelligentia neque satis sunt obvia. Cf. Obscurus. USUS : Hoc perspicuum est constatque inter omnes. Rem suspiciosam, perspicuum facere. Ivit ad perspicuum mortem. Cf. Evidens.

PERSTO, as, stitit, stitum, are, n. *Persévérer, persister, demeurer ferme*. SYN. Persisto, persevero. USUS : Perstat in sententia, in consilio. Cf. Duro.

PERSTRÉPO, is, pōli, Itum, ere, n. eta. * *Faire grand bruit, faire du vacarme*.

PERSTRINGO, is, strinxit, strictum, ere, a. *Lier, attacher; effleurer, toucher, saisir*. Vincio, percurro, leviter tango, strictim attingo, breviter strictimque dico, delibo, non longius persequor. ADV. Breviter, celeriter,

leviter, impune, perquam breviter. USUS : 1. In animo est, transire celeriter, breviter perstringere rem unamquamque. 2. Carpo, pungo, reprehendo, *piquer, blesser par un blâme, par des plaisanteries, reprendre*. Summa libertate, verbis asperioribus, nec sine contumelia aliquem perstringere. 3. Obææo, *éblouir*. Voluntas rationi inimica mentis oculis perstringit. Dignitas mea et splendor perstringit aciem oculorum tuorum. Oculos omnium auri splendore perstringit, *il éblouit tous les yeux par l'éclat de l'or (sunt jette de la poudre aux yeux)*. 4. Sulco, *sillonner, labourer*. Terram aratro perstringere. Cf. Reprehendo.

PERSUADĒO, es, si, sum, ere, a. *Persuader, convaincre, amener à croire; engager, déterminer à, conseiller de*. SYN. Fidem facio; probo, ad credendum duco. ADV. Penitus, prorsus, plane, temere quidquam. PHRAS. 1. Philosophiæ studium mihi persuasit, vous m'avez conseillé l'étude de la philosophie. Tuo suasu et instinctu, te auctore, duce et consuasore adductus, ad philosophiam me contuli; tuis consiliis ac hortatibus animum ad philosophiæ studium adjunxi, adjeci, applicui; tuæ vis orationis animum meum ab omni alia cogitatione ad philosophiæ studium traduxit; illa ex intimis animis illum philosophiæ horrorem evellit. In Academiam me totum compulisti. 2. Non possum mihi persuadere ut hominem alloquar, je ne puis me résigner à parler à cet homme. Inducere animum non possum; adduci non possum; in animum inducere non possum; imperare mihi non possum; impetrare a me non possum; inferre vim animo eam non possum, ut cum illo sermonem jungam; ut vultum ejus subeam sermonemque conferam, neque adduci mea sponte, neque ulla impelli, percelli ratione possum. 3. Suam sententiam nunquam mihi persuadebit, jamais il ne m'amènera à son sentiment. In suam sententiam nunquam me adducet, perducet; sibi ut assentiar, nunquam me adducet; hujus persuasus et inductu ad aliam sententiam nunquam deducar; in istam sententiam nunquam me trahet, flectet; de mea sententia nunquam me deducet. Cf. Moveo, Induco. USUS : Hoc persuasum sit omnibus. Persuasus est animus auditorum. De paupertate nunquam persuadebis.

PERSUASIO, onis, f. *Action de persuader, persuasion*. SYN. Persuasus. USUS : Dicere apposite ad persuasionem, parler de manière à opérer la persuasion, à persuader.

PERSUASŪS, ūs, m. *Persuasion, conseil, instigation*. SYN. Persuasio.

PERSULTO, as, avi, atum, are, a. et n. * *Sauter, bondir*. USUS : Memores quoties hostis ipsorum agrum persultasset, *avait fait incursion sur leur territoire*.

PERTÆDET, tæsum est, imp. et n. *Sennuyer fort; être dégoûté, fatigué.* USUS: Illud pertæsum est levitatis Græcorum.

PERTÆSUS, a, um, *Ennuylé, las.* USUS: Pertæsus sum sermonis vel sermone.

PERTENDO, is, di, sum, ere, n. et a. 1. a. *Terminer.* 2. n. *Tendre vers un but, s'efforcer d'arriver à.* SYN. Contendo. Cf. Contendo.

PERTENTO, as, avi, atum, are, a. *Essayer, éprouver.* SYN. Tento, exploro, attento. Cf. Tento, Periclitor.

PERTÈREBRO, as, avi, atum, are, a. *Percer, trouver, transpercer.* SYN. Exterebro, perforo.

PERTERRĒFACIO, is, fœci, factum, ere, a. *Épouvanter, terrifier.* SYN. Perterre. Cf. Terreo.

PERTERRĒO, es, ūi, itum, ere, a. *Épouvanter, frapper de terreur.* SYN. Terreo, contorreo, extorreo, perterrefacio, exanimo, metum affero, obstupefacio. ADV. Vehementius, subito. USUS: Vultu alicujus perterreri. Cf. Terreo.

PERTEXO, is, xūi, textum, ere, a. *Achever, terminer.* SYN. Perficio. ADV. Gravier, valde gravior. USUS: Pertex modo quod exorsus es, *achevé de dire ce que tu as commencé.*

PERTICA, æ, f. *Perche.*

PERTIMESCO, is, mūi, escere, n. *Craindre, redouter fol.* SYN. Perhorresco. ADV. Gravier, magnopere, non mediocriter, vehementius invidiam, incredibiliter. USUS: Pertimescere de honore et fama. Cf. Timeo.

PERTINACIA, æ, f. *Opiniâtreté, obstination; constance, fermeté.* SYN. Pervicacia, obstinatio. EPITH. Nefaria, perseverantiæ finitima. USUS: Nec pertinacia, nec cum iracundia disputari recte potest. Libertas non in pertinacia, sed moderatione sita est. Cf. Obstinatio.

PERTINACITER, *Avec opiniâtreté, constance, acharnement.* SYN. Cum pertinacia, parva animi contentione. USUS: Pertinaciter illi infensus est, *il est son mortel ennemi.*

PERTINAX, acis, omn. gen. *Obstiné, opiniâtre, entêté; ferme, constant.* SYN. Obstinatus, obfirmatus, pervicax. ADV. Valde. PHRAS. Pertinax est insententia, *il est obstiné dans son sentiment.* Ille, ut præceptis sortitus ingenium, pertinaciter adversus ista tendit; prava animi contentione provecus, negat sibi integrum de sententia decedere; obstinato unus animo resistit; contumax ille et ad repugnandum obstinatus perstat in sententia; pervicacis ad omnia, quæ agit, animi nimiumque sui juris ac sententiæ est; obstinatione quadam sententiæ cum aliis pugnaciter certat; a sententiâ deduci nullius persuasum ac

inductu potest. Cf. Obstinatus. USUS: Sermo lenis, non pertinax. Vicit tamen omnia pertinax virtus, *sa vertu persévérante triompha pourtant de tout.*

PERTINEO, es, ūi, ere, a. *S'étendre, se répandre, appartenir à; se rapporter à, aboutir à.* SYN. Perno, perneo, penetro. ADV. Magnopere ad dicendum, omnino nihil ad se, nunc certe, publice ad civitatem, valde ad rem, vehementer. USUS: Vis cœlestium corporum ad plantas pertinet. Vis per totum corpus pertinens. Nervi toto corpore pertinentes. DEUS pertinens per omnes naturas, per terras, per mare. Romani Imperii ditio ad Rhenum pertinet. Silva pertinet a flumine ad summam Alpes. Ad montes usque ea plantities pertinet, *s'étendre.* Vulgo pertingit.

PERTINET, ūit, ere, *Concerner, regarder; appartenir.* SYN. Atinet, spectat, attingit; partes meæ sunt, officium hoc præcipue meum est. PHRAS. Hoc ad me non pertinet, *cela ne me regarde pas.* Mea causa nihil eo facto contingit; ejus rei culpa aut infamia me non attingit. Nihil istud ad me; mea res hic non agitur; mihi isthic neque seritur neque metitur. USUS: Intelligere quo quidvis pertineat. Summa illuc pertinet ut sciatis. Ea opinio eodem pertinet, recidit, revolvitur, *cela revient au même.* Pertinet hoc non modo ad dignitatem, sed ad salutem, *cela concerne non seulement votre dignité, mais encore votre vie.* Hoc ad me pertinet, *cela m'appartient.* Cf. Atinet, Munus, Officium.

PERTRACTATIO, onis, f. *Action de s'occuper de qqch, gouvernement, administration.* SYN. Usus, evolutio. EPITH. Multarum publicarum. USUS: Multarum rerum pertractatione multa diu cimus. Diligens Poetarum pertractatio, *étude assidue des poètes.*

PERTRACTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher, palper; appliquer son esprit, observer, étudier.* SYN. Tracto, verso, pervolvo. ADV. Diligenter narrationem, mollius, penitus. USUS: Orator sensus mentesque hominum pertractare debet. Gesti negotii rationem diligenter et sæpe pertractare. Pertractare ea quæ rem continent, *s'occuper de ce qui se rapporte au sujet.* Cf. Tracto.

PERTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. *Percer, trouver, creuser.* USUS: Cave, ne quis crumenam pertundat, *prends garde que quelque filon ne coupe ta bourse.*

PERTURBĀTĒ, *Confusement, pêle-mêle, sans ordre.* SYN. Confuse.

PERTURBĀTIO, onis, f. *Trouble, désordre, confusion; passion, trouble de l'âme.* SYN. Motus animi turbidus, affectio animi, confusio, fluctuatio animorum.)(*Serentitas, consilium, iudicium.* EPITH. Brevis animi, diuturna, fœda, gravis ægritudinis, magna animi, opinabilis, tanta, vehementior, vitiosa,

universa, voluntaria. Perturbationes coelestes et maritimae et terrena; hilariores, magnae animi, moderatae, naturales, rationis expertes, novae, pestiferae, tabifica mentis, vitiosae, voluntariae. PHRAS. 1. Perturbationes animi compescendae sunt, *il faut réprimer ses passions*. Opera danda, ut mens turbido animi motu semper vacet; ne condolescat, concupiscat, extimescat, efferratur laetitia; ne voluptate, libidine, metu, aut quavis alia animi agrotatione jactetur; absint tabifica mentis perturbationes, motus turbulentum jactationesque animorum incitatae et impetu inconsiderato elatae, rationem omnem repellentes. Sit animus vacuus, liber, solutus a gravibus illis concitationibus, tam inter se dissentientibus atque distractis. Frangendi sunt ac comprimendi motus illi turbidi irae, cupiditatis, etc., contrarii inimicique rationis. Fervor ille concitatioque animi ac commotio, motus denique omnes rationi non obtemperantes coercendi ac reprimendi. Cf. Motus. 2. Magna est perturbatio temporum rerumque, *les temps sont agités, tout est en révolution*. Impeditissima sunt reipublicae tempora; omnia sunt tumultus, timoris, fugae plena; omnia divina humanaque jura permiscetur; magno in motu temporum, magna conversione rerum, magna confusione et perturbatione versamur. Quis est, qui non misceat in republica aliquid? qui has temporum inclinationes suis consiliis opportunas non ad patriae perniciem convertat? USUS: 1. Perturbationes sunt turbidi animorum motus, aversi a ratione, inimici mentis vitaeque tranquillae. Nulli perturbationi animi aut fortunae succumbere. Cavendum, ne in perturbationes examinationesque incidamus. In maxima perturbatione sum, versor, jaceo. Magna perturbatione commotus sum. Impetu quodam animi et perturbatione potius quam consilio regi, incitari, *obéir plutôt à un élan désordonné de l'âme qu'au jugement et à la raison*. Sapiens omni perturbatione vacat. 2. Confusio, trouble, révolution. Quid est tumultus, nisi perturbatio reipublicae? Cf. Turbidus.

PERTURBATRIX, traxis, f. *Celle qui trouble, perturbatrice.*

PERTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, bouleverser.* SYN. Turbo, perturbationem affero, concito; misceo, permisceo, confundo. ADV. Valde, vehementius. PHRAS. Perturbatus est animus, *il a le esprit bouleversé*. Confusus ex recenti morsu animi, nec lingua, nec mente consistit. Metu luctuque alienatus animus perturbatione succumbit; in maxima perturbatione est, versatur, jacet. Cf. Turbidus. USUS: Non me clamor tuus iste commovet aut perturbat. Civitas seditionibus perturbata. Perturbato ordine aetatum seu confuso, *l'ordre des temps étant confondu, interverti*. Cf. Turbo.

PÉRUNGO, is, nxi, notum, ere, a. *Enduire entièrement, froter.* SYN. Unco. USUS: Corpora oleo perunxerunt, *ils frottèrent d'huile tout le corps*.

PÉRŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler entièrement.* USUS: Hominem perustum gloria magis magisque incendere, *dévoré de l'amour de la gloire*.

PERVADO, is, si, sum, ere, n. *Arriver, venir; pénétrer, se répandre.* SYN. Pervenio, permanso. USUS: Ne quid in aures, quod noceat, possit pervadere. Rumor, fama, clamor urbem vel per urbem pervasit. Incendium per sata, tempestas per vineta pervasit. Ea opinio, is pavor omnium animos pervadit. Quaque iter faceret, calamitas quaedam pervadere videbatur.

PERVAGATUS, a, um, *Très répandu, très connu.* SYN. Divulgatus, pervulgatus, vulgaris. USUS: In re tam clara, tam testata, tam illustri et pervagata. Vulgare, quotidianum, pervagatum. Res est notissima et pervagata. Cf. Notus, Rumor.

PERVAGOR, aris, atus sum, ari, d. *Aller çà et là, errer; s'étendre, se répandre.* SYN. Erro. ADV. Similiter, longe et late. USUS: Laetitia, timores animos hominum pervagantur. Cf. Vagor.

PERVEHO, is, xi, ctum, ere, a. *Voiturer, transporter.* SYN. Perduco, eveho. Cf. Veho.

PERVELLO, is, velli, ere, a. *Molester, tourmenter.* SYN. Vello, vellico.

PERVENIO, is, veni, ventum, ire, n. *nonnunquam a. Arriver à, parvenir à; atteindre, gagner.* SYN. Devenio; pertineo, maneo, permanso, perducor, accedo. ADV. Conmodius ad exitum, gradatim, in parte, occulte ad, occlusus ad suum, penitus in disputationem, proclivius in laudem, spissè, tum, tardius ad fructum laborum, volubiliter ad extremum. USUS: Non potui, quo contendebam, pervenire. Jacta in ine convitia ad animum meum non pervenerunt. Sensus rei ad omnes non pervenit, pervenit. Ad paucos licentia, culpa, infamia, poena, pecunia pervenit. Virtus sine fortunae praesidiis, labore et constantia, quo vult, pervenit. In laudem, ad exitum, ad fructum laborum pervenit. Cf. Venio.

PERVERSĒ, *De travers; d'une manière vicieuse.* SYN. Praepostere, perperam. USUS: Perverse beneficio, re aliqua abuti.

PERVERSITAS, atis, f. *Renversement; dépravation, perversité, dérèglement.* SYN. Pravitas, improbitas. EPITH. Incredibilis hominum, magna, summa opinionum, tanta. USUS: Est incredibilis hominum perversitas, improbitas, amentia. Summa opinionum perversitas. Cf. Malitia.

PERVERSUS, a, um, *Pervers, dépravé,*

vicioux. SYN. Pravus, improbus, præposterus. USUS : Strabonum perversi oculi. Perversa sapientia. Ludi contaminati, perversi, deformati. Cf. Malus, Improbus, Pravus.

PERVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Renverser, bouleverser, détruire.* SYN. Inverto, subverto. USUS : Jura omnia divina et humana labefactare et pervertere. Omnia rapinis, incendiis, sacra inextinguibili scelere pervertere. Nunquam illo me opprimet consilio, nunquam artificio pervertet.

PERVESTIGATIO, onis, f. *Investigation, recherche minutieuse.* SYN. Inquisitio. EPITH. Diligentissima.

PERVESTIGO, as, avi, atum, are, a. *Chercher, épier, explorer.* SYN. Invenio, reperio. Cf. Quæro.

PERVICACIA, æ, f. *Opiniâtreté, entêtement.* SYN. Pertinacia.

PERVICAX, cæcis, omn. gen. *Ferme, obstiné; entêté.* SYN. Durus, contentiosus, nulli cedens, contumax. Cf. Pertinax, Obstinatus.

PERVIDEO, es, vidi, visum, ere, a. *Voir distinctement, voir tout.* SYN. Video. ADV. Penitus.

PERVIGILATIO, onis, f. *Veille religieuse.* SYN. Vigilia. EPITH. Nocturna.

PERVIGILO, as, avi, atum, are, n. *Veiller toute la nuit, passer la nuit blanche.* SYN. Pernoctio. Cf. Vigilo.

PERVINCIO, is, vici, victum, ere, n. eta. *Vaincre complètement.* SYN. Vinco.

PERVIUS, a, um, *Accessible, praticable, ouvert.* SYN. Apertus. USUS : Transitiones perviæ, passages ouverts.

PERVULO, as, avi, atum, are, n. *Traverser en volant, parcourir rapidement.* ADV. Velocius. USUS : Decem horis nocturnis sex et quinquaginta millia passuum cisiiis pervolavit, pendant la nuit, en dix heures, il a fait en voiture une course de cinquante six milles.

PERVOLVO, is, volvi, vólutum, ere, a. *Rouler, tourner; feuilleter, lire.* SYN. Verso. USUS : TRANSL. Deinde ut in iis locis pervolvatur animus, se familiariser avec ces lieux communs, les étudier. Cf. Lego.

PERVOLUTO, as, avi, atum, are, a. *Feuilleter, lire assiduellement des livres.* SYN. Pertracto, evolvo, voluto. Cf. Lego.

PERVULGATUS, a, um, *Très ordinaire, très commun, banal; connu.* SYN. Jactatus, pervagatus, vulgaris. USUS : Clarum, notum apud omnes, testatum, pervulgatum est. Cf. Notus.

PERVULGO, as, avi, atum, are, a. *Communiquer au public, répandre, publier.* SYN. Divulgo. USUS : Librum pervulgare, edere. In re tam clara, tam testata, tam abs te ipso pervulgata, à l'occasion d'un fait si clair, si attesté, si divulgué par vous-même.

PES, pëdis, m. *Pied.* EPITH. Dexter, sinister, extremus. Pedes contaminati, durissimi, extremi, heroici, liberiores, medi, minuti, rudés, posteriores, primi et postremi. USUS : Pedibus iter facere, conficere, ingredi, ire, reverti, venire, aller, marcher à pied. Pedibus merere, stipendia facere, servir dans l'infanterie. Ad pedes desilire, se dare, mettre pied à terre, en parl. de la cavalerie. Ad pedes alicujus supplicem accedere, jacere, volutari, se abicere, projicere, sterner, se jeter aux pieds de qqm. Pedibus flumen transmittre, passer une rivière à gué. Pedem conferre ac propius accedere, s'approcher. Pedem referre, reculer. Pedem in alieno solo ponere, se mêler de ce qui ne nous regarde pas. Trahantur per me pedibus ista, on peut bien, si l'on veut, traîner cela par les pieds, c.-à-d., qu'on bouleverse tout, je m'en soucie fort peu. Pede terram percutere, supplodere, frapper du pied la terre. Ex pedibus laborare, avoir la goutte. Pedum officio carere, être privé de l'usage des pieds. Pedem in Italia nullum video, qui non sit in illius potestate, il n'y a pas en Italie un pouce de terrain qui ne soit en son pouvoir. Pedem a te discessi nunquam, je ne vous ai jamais quitté. Hoc negotium, hæc oratio nec caput, nec pedes habet, cela n'a ni queue ni tête.

PESSOLUS, i, m. *Verron, barre.* USUS : Foribus odere pessulum.

PESSUMDO, as, dëdi, dätum, däre, a. *Ruiner, détruire, anéantir.* SYN. Protero, conculco. Cf. Perdo, Destruo, Evertio.

PESTIFER, æra, ñrum, *Pestilentiel.* SYN. Perniciosus.)(Salutaris. USUS : A pestiferis, nocentibus, funestis rebus refugere.

PESTIFERE, *D'une manière ruineuse, désastreuse.* SYN. Perniciosa.

PESTILENS, entis, omn. gen. *Empesté, insalubre, malsain.* SYN. Pestifer.)(Salubris. USUS : Locus pestilens cœloque calamitosus. Annus pestilentissimus.

PESTILENTIA, æ, f. *Peste, contagion, épidémie.*)(Salubritas. PHRAS. Pestilentia tum gravissime sæviebat, la peste sévissait alors d'une manière affreuse. Grave tempus, annusque pestilens erat urbi agrisque; pestilentia gravissime laboratum erat; annus erat gravissimus, ac pestilentissimus; annus erat fœdus intemperie cœli maximeque pestifer; sæviebat tum pestilentie vis maxime; gravis eo anno inciderat pestilentia; multiplici clade fœdatus erat annus, urbem agrosque urente pestilentia, exorta pestilentia fœda homini, fœda pecori; contagium vulgabat morbos, urbs assidue exhausta funèribus, multe et clare lugubres domus; urbs tota gravi pestilentia conflatabatur; flagrabat pestilentia urbs tota; annum illum pestilentia infamem mors multorum fecerat; vis pestilentie ingens urbem depasta, depopulata erat; multus eo anno mortales pes-

tilentia absumpsit, consumpsit. USUS : Abiit de loco pestilentia, sed me non attingit. Ager propter pestilentiam vastus atque desertus.

PESTIS, is, f. *Fleau, peste, ruine, malheur*. SYN. Pernicies. EPITH. Adulta, calamitosa, capitalis, communis, detestabilis, funesta reipublicae, immanis, importuna, magna, mala, miserima, nefaria, perniciose, praesens, tetra, horribilis et infesta. Pestes anxiae, naturales, nefariae, publicae sociorum, reliquae. USUS : Nulla tam detestabilis pestis est, quae non homini ab homine nascatur. Pestem alicui ac perniciem machinari, afferre, importare, *préparer la peste de qqn*. Pestem a republica depellere, avertere, *déloigner un fléau de la république*. Pestem eam civitatis comprimere, reprimere, exsecrare, extinguere, *arrêter, empêcher les fléaux qui menacent l'État*. Pests ac pernicies civitatis; funesta reipublicae pestis; illa furia ac pestis patriae; *furie, fléau de la patrie*. Pestes hominum laude aliena dolentium, *personnes fort dangereuses que le mérite d'autrui afflige*.

PETASĀTUS, a, um, *Coiffé d'un pétase*. SYN. Petaso testus.

PETĀSUS, i, m. *Pétase, chapeau à larges bords pour les voyages*. SYN. Latus pileus, capitis tegmen.

PETĪTIO, onis, f. *Demande, brigue, candidature*. SYN. Rogatio, rogatus, preces. EPITH. Aliena, angusta, apta, extraordinaria, integra, plena pompae, illustri, splendida, popularis, tota. USUS : 1. Petitionem consularum adornare. Petitionem alicuius oppugnare. 2. Percussio, ictus, coniectio telli, *attaque, assaut, coup*. Has petitiones ita coniectas, ut vitari non posse viderentur, parva corporis declinatione effugi, elusi, *ces coups, dirigés de telle sorte qu'il paraissait impossible de les éviter, je les ai esquivés par un léger mouvement*.

PETĪTOR, oris, m. *Candidatus; demandeur*. SYN. Aclor, ambiens. EPITH. Bonus. USUS : Personam petitoris suscipere, accusatoris deponere, *prendre le rôle de plaignant (au civil), et quitter celui d'accusateur (au criminel)*.

PĒTO, is, ivi vel ii, itum, ere, a. *Demandar, réclamer*. SYN. Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. ADV. Aequè, aliunde copiam dicendi, alte procerum, altius initium rei, amantissime, aperte exercitum, assidue, diligenter, audacter, blandius, breviter, contra, deinceps magistratum, diligentius quid, etiam atque etiam, majorem in modum peto et contendo. Jam pridem, imprudenter, magnopere, maximo opere, necessario, negligenter aeditatem, nominatim tribunatum, ordinatim honores, paulo quidem post, perspicue pacem, proxime consilium, prudentissime, similiter quid, summopere sapientiam, tandiu nihil, valde, vehementer. USUS : 1. Singularem studio, majorem in modum a me petebat. A

philosophia consolationem peto. Veniam, honorem petere. 2. Appeto, invado, *attaquer, assaillir*. Contumelias, lapidibus, fraude, insidiis petere. Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. 3. Quæro, *prendre, chercher*. Fugam petere. Fuga salutem petere. 4. Aliquo proficisci, *prendre, choisir, (partir pour quelque lieu)*. Romam petere. Loca calidiora petere. Cf. Rogo.

PĒTRA, æ, f. **Pierre, rocher*. SYN. Rupes.

PĒTŪLANS,antis, omni. gen. *Gai; impertinent, pétulant*. SYN. Protervus, audax. ADV. Effuse. PHRAS. Nihil illo juvenis petulantius, *ce jeune homme est rempli d'impudence*. Nihil immodestius aut minus ingenium; temerarii ac procacis adolescentis furor et protervitas frangi satis non potest. Effrenata juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest; non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur. USUS : Petulans et furiosus dicendi genus, *élaguence emportée, surabonde*. Jocus iliberalis; petulans, obscenus. Homo petulans et plane insanus. Cf. Audax.

PĒTŪLANTER, *Sans retenue, impudemment*. SYN. Licenter. USUS : Petulanter in aliquem invehi.

PĒTŪLANTIA, æ, f. *Audace, impudence*. SYN. Procacitas, protervitas.) Modestia, pudor. EPITH. Aperta, tolerabilis, inimicissima. USUS : Hinc pudor pugnat, inde petulantia et furor. In petulantiam incidere. Petulantiam alicujus frangere.

PĒTULCUS, a, um, *Effronté*. SYN. La-scivus.

PHĀLANX, gis, f. *Phalange (corps de troupes disposés en carré et qui combattent sur cinquante de front et seize de profondeur; en part. phalange macédonienne)*. SYN. Agmen militare Macedonicum.

PHĀLĒRÆ, arum, f. pl. *Ornement, colliers*. SYN. Equorum ornamenta. EPITH. Nobiles.

PHĀLĒRĀTUS, a, um, *Orné de phalères*. SYN. Phaleris ornatus.

PHANTĀSIA, æ, f. *Idée, pensée, conception*. USUS : Ex impulsione extrinsecus oblata, quam phantasiam vocamus.

PHĀRĒTRA, æ, f. **Cargois*.

PHARMĀCŌPŌLA, æ, m. *Pharmacien; charlatan*. SYN. Unguentarius. EPITH. Circumforaneus.

PHĀSĒLUS, i, m. et f. *Fasole*. TRANS. *Barque légère*. SYN. Myoparo.

PHĪLŌLŌGIA, æ, f. *Passion pour les recherches et les travaux d'érudition*. SYN. Studium vel amor sermonis.

PHĪLŌLŌGUS, i, m. *Érudite, savant, littérateur*. USUS : Homines nobiles, sed nullo modo philologi.

PHILOSOPHIA, æ, f. *La philosophie*. SYN. Studium *vel* amor sapientiæ. EPITH. Acutior, antiqua, antiquissima nobilissimaque ars vitæ, commentatio mortis, cultura animi, frugifera et fructuosa, intima, magna, media, medicina animi, molesta, orba, patria et avita, referta, quædam procreatrix et quasi parens laudatarum artium, præpotens et gloriosa, similis alicujus, tota, vera, et antiqua, verissima, elegans, vetus, universa. PHRAS. 1. *Velim philosophiæ studeas, je voudrais bien vous voir étudier la philosophie*. Velim ad philosophiam animum adjungas; studium tuum applices, te conferas, philosophiæ operam des; studium dices. Velim, rerum humanarum atque etiam divinarum cognitionem studiosè colas, toto pectore complectaris. Velim, te ad ejus studium scientiæ adjungas, unde nascitur atque alitur moderatio vitæ; unde omnis ordo ac tota recte vivendi ratio manat. Tu velim juris ac honestatis omnis parentem philosophiam, quanto poteris studio, complectare. Tu velim omnes animi vires ad sapientiæ studium conferas. 2. *Philosophia utilissima ad res humanas scientia, la philosophie est une science très utile aux choses humaines*. Philosophia omnium mater artium, donum et inventum deorum; laudandarum omnium artium parens et procreatrix; ars vitæ, mater omnium bene factorum ac dictorum; medicina animi, cultura animi, quæ vitia extrahit radicibus; officii et bene vivendi disciplina; commentatio mortis, miseriarum portus, quo bono nullum optabilius, neque præstantius datum est hominibus deorum munere et concessu. USUS: Triplex philosophia Platonis: Moralis, Physica, Dialectica. Studium sapientiæ, quæ philosophia dicitur.

PHILOSOPHICUS, a, um, *Philosophique*.

PHILOSOPHOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Philosopher, s'occuper de philosophie*. SYN. Philosophiam colo. ADV. Ad extremum, omnino. USUS: Admirabili quodam ad philosophandum studio concitatus. Quum minime videbamur, tum maxime philosophabamur.

PHILOSOPHUS, i, m. *Philosophe*. SYN. Naturæ interpres, philosophiæ sectator, sapientiæ studium professus. EPITH. Elegantissimus omnium et eruditissimus, gravissimus, non ignobilis, imperiosus, magnus, mollis et languidus, enervatus, nobilissimus et clarissimus, prudentissimus, optimus, politissimus et acutissimus omnium, præstantissimus, severus, gravis, summus. Philosophi absoluti et perfecti, antiqui auctores rerum, non fabularum; non contentissimi, sed clari et acuti; minime contemnendi, discrepantes, vulgo imperiti et similes imperitorum, non inepti, minime mali, innumerabiles, satis acuti, minuti, nobilissimi longe atque principes, perfecti, plebei, præstantissimi, superstitiosi et pene fanatici, ve-

teres, voluptuarii. USUS: Inventa philosophorum. Philosophus is est, qui omnium rerum divinarum et humanarum causam naturamque noscit, omnem bene vivendi rationem tenet ac persequitur, *le philosophe est l'homme qui s'applique à la connaissance des choses divines et humaines, qui raisonne et approfondit les secrets de la nature, qui étudie les principes de la morale et de la vertu*.

PHYSICA, æ, *vel* **PHYSICE**, es, f. *La physique, les sciences naturelles*. SYN. Explicatio naturæ; investigatio naturæ.

PHYSICA, orum, n. pl. *La physique, les sciences physiques*. SYN. Res naturales.

PHYSICÆ, En physicien, à la manière des physiciens. SYN. Acute, physicorum more.

PHYSICUS, i, m. *Physicien, naturaliste*. SYN. Speculator venatorque naturæ, qui se ad investigationem naturæ totum contulit. EPITH. Politior, obscurus.

PHYSIOGNOMON, i, m. *Celui qui juge du caractère de qqn d'après sa physionomie*. USUS: Physiognomon proficitur se hominum mores naturasque ex corpore, oculis, fronte, vultu pernoscere.

PHYSIOLÓGIA, æ, f. *Les sciences naturelles, la physique*. SYN. Naturæ ratio. EPITH. Tota.

PIACŪLĀRIS, e, gen. com. *Expíatoire*. SYN. Quod ad expiandum peccatum pertinet. USUS: Sacrificia piacularia. Egone ob tuam stultitiam piacularis fiam?

PIACŪLUM, i, n. *Sacrifice expíatoire, expiation*. USUS: Porco piaculum pati. Piaculum committere. Aliquem alienæ iræ piacula dedere, *sacrifier qqn à la colère d'autrui*.

PICTOR, oris, m. *Peintre*. EPITH. Summus, malus. USUS: Protergenes perfectus pictor. Cf. Pingo.

PICTURA, æ, f. *Tableau, peinture*. SYN. Tabula. EPITH. Antiquissima, non egregia, vetustate evanescens, nobilis, placidissima, textilis, vetus. Picturæ egregiæ, novæ, veteres. USUS: In picturis alios horrida, inculta, abdita, opaca; alios nitida, læta, collustrata delectant.

PIË, *Pieusement, religieusement, saintement*. SYN. Religiose, sancte.)(*Scelerate*. USUS: Memoriam mei pie inviolateque servato.

PIËTAS, atis, f. *Accomplissement des devoirs envers les dieux, les père et mère; pitié, affection, religion*. EPITH. Clara et in omnibus grata; commemorabilis, divina, eximia, immunis, incredibilis, insignis, jucunda, magna, mira, nimia, par, præsens, singularis, summa, tacita. USUS: Pietas est justitia erga DEUM et parentes, *la pitié, c'est la justice envers DIEU et les parents*. Pietas est, per quam sanguine conjunctis officium et diligens tribuitur

cultus. Pietas, sanctitas, religio. Vir summa pietate. Pietatem præstare alteri. Pietate pectora omnium imbuunt. Vultu sæpe leditur pietas, *souvent un regard suffit pour blesser la piété filiale*. Pietas fundamentum omnium virtutum, DEUM placatum efficit. Gravissimum pietatis nomen.

PIGER, ra, rum, *Paresseux, inactif, indolent*. SYN. Segnis ad aliquid agendum. PHRAS. *Pigerrimus est, il est très paresseux*. Nihil illo homine pigrius, nihil remissius; inertissimæ segnitæ homo. Somni plenus, cessator, natura socors et negligens; ventri deditus et somno; bonum otium socordia atque desidia conterit; mollitia diffuit ac inertia; otio hebescit et languet; cessator ignavissimus et qui metu laboris obtorpescat; languori deditus et desidiæ; in socordiam effusus; is est, in cuius vultu pigritia desperatione meliorum emineat, atque adeo anima ipsa esse oneri videatur; deses est ac ignavus, et qui operi ac negotio indormire facile soleat; desidem otio dimittit animum; ignaviæ se dedit; languori se totum dat, dedit; fugiens laboris, in otio consenescit; otio ac ignavia marcescit; pigritia tabescit. Cf. Otium. USUS: Ad litteras scribendas pigerrimus.

PIGET, güt, ere, imp. *Être fâché, éprouver du regret*. SYN. Tædet, pœnitet. USUS: Me non solum piget stultitiæ tuæ, sed etiam pudet, *voilà que je suis fâché et honte tout à la fois*. Inductus ad pignitiam, *excité au regret*. Cf. Tædet, Pœnitet.

PIGMENTARIUS, it, m. *Marchand de couleurs, de fard; parfumeur*.

PIGMENTUM, i, n. *Fard, couleur*. SYN. Fucus, color, ornatus. USUS: Sententiæ sine fuce et pigmento puerili, *pensées sans fard et sans vains ornements*. Pignitum aspergere. Cf. Fucus.

PIGNERATOR, oris, m. *Celui qui se fait donner des gages*.

PIGNEROR, aris, atus sum, aris, d. a. *S'approprier qqch, en faire sa propriété*. SYN. Pignus aufero, fiduciam accipio. USUS: Mars fortissimum quemque ex acie pignerari solet, *Mars prend ou choisit les plus braves comme gage, comme prix de ses faveurs*.

PIGNUS, oris, n. *Gage, nantissement; caution*. SYN. Fiducia, hypotheca; obse. EPITH. Magna et multa. PHRAS. 1. Librum pro pignore do, *je donne ce livre en gage*. Pignus do librum hunc; pro pignore trado; pignore do, pono, oppono, oppignero. 2. Pignus accipio, *je reçois le gage*. Pignus capio librum; pignus aufero, accipio; fiduciam capio; vadem prædemque habeo virtutem rerum quas gessistis; pigneror librum, etc. USUS: Pignora cedere. Pignorum coegere. Multis magnisque pignoribus me sibi obligatum tenet.

PIGRITIA, æ, f. *Répuissance, lenteur, paresse*. SYN. Ignavia, inertia, negligentia. USUS: Pigritia metus est consequentis laboris, *la paresse est la crainte d'un travail qui nous attend*. Pigritiæ se dedit. Pigritia tabescere. Cf. Ignavia, Otium, Piger, Negligentia.

PIGROR, aris, atus sum, aris, d. *Hésiter, tarder, être paresseux*. SYN. Gravo. USUS: Scibere ne pigeris, *ne négligez pas de m'écrire*.

PILA, æ, f. *Panne, balle à jouer*. USUS: Pila, tali, tesseræ. Pila ludere; pilam retorquere.

PILENTUM, i, n. * *Char suspendu, carrosse pour les dames romaines*. Vehiculū genus.

PILEUS, i, m. * *Bonnet de laine que l'on donnait aux esclaves en les affranchissant*. SYN. Tegmen capitis. USUS: Servi ad pileum, seu libertatem vocati.

PILÖSUS, a, um, *Couvert de poils, velu*.

PILUM, i, n. *Javelot*. Genus tell. USUS: Sparorum pilorumque multitudo.

PILUS, i, m. *Poil*. USUS: Vallo pilorum munitæ palpebræ.

PINGO, is, xxi, ctum, ere, a. *Peindre, broder*. SYN. Piclura expirimo. ADV. Bene, egregie, varie locum, præclare, pulcherrime. PHRAS. 1. Apelles Veneris caput elegantissime pinxit, *Apelles peignit une tête magnifique de Vénus*. Singulari expressit atque exornavit artificio, politissima arte perfecit; coloribus illustravit, effinxit, adumbravit. 2. Pingendi artifex erat egregius, *c'était un peintre distingué*. Piclor erat egregius; pingendi arte præstantissimus; penicillo nihil non imitabatur felicissime; naturam ipsam non modo adæquare, sed etiam superare pingendi artificii videbatur. In adumbranda cujuscumque rei speciet forma nemini secundus erat. 3. Hominem ad vivum depinxit, *il le peignit au vif*. Veri ac spirantis vultus speciem effinxit, expressit; ex vero vultum hominis reddidit; imaginem dedit ad nativi oris formam mirifice expressam; effigiem ad germanam.

PINGUIS, e, gen. com. *Gras, épais*. SYN. Opimus, crassus; rudis. PHRAS. Pinguis est, *il est gras*. Habitus corporis illi opimus est; is est, cui sagina felicitate cessent; vasta homini corporis obesi moles, parque abdomini inexploto. USUS: Thebis cras: um celum, itaque Thebani pingues et valeantes, à Thèbes l'air est épais, aussi les Thébains sont-ils gras et forts. Pingui Minerva aliquid facere, *faire qqch d'une manière simple, grossière, sans art*. (PROV.)

PINNA, æ, f. *Plume; crêneau*. SYN. Penna. EPITH. Patula.

PINNATUS, a, um, *Qui a des plumes, emplumé, ailé*. SYN. Pennatus, penniger.

PINSO, is, si *vel* sūi, pistum, pinsum et pīnslum, ere, a. * *Broyer, piler.*

PĪO, as, avi, atum, are, a. *Aidoucir, rendre propice par des sacrifices expiatoires.* SYN. Expio. USUS : Ostenta piare. Cf. Explo.

PĪRĀTA, æ, m. *Pirate, corsaire.* SYN. Prædo; latrociniiis maritimis infamis; qui piraticam facit, prædas maritimas agit, maritimis excursionibus littora populatur, piraticam exercet; gens navigiorum spoliis quæstiosa, piratæ. EPITH. Barbarus, consceleratus, nefarius, nobilissimus. USUS : Pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium.

PĪRĀTICA, æ, f. * *Piraterie.* USUS : Necessitate coactus piraticam fecit.

PĪRĀTICUS, a, um, *De pirate, de corsaire.*

PISCĀTOR, oris, m. *Pêcheur.* USUS : Piscatores ad se convocat.

PISCĀTŌRIUS, a, um, *De pêche, de pêcheur.* USUS : Navis piscatoria.

PISCĀTŪS, ūs, m. *Pêche.* USUS : Hic piscatus mihi lepide evenit.

PISCĪNA, æ, f. *Vivier; bassin pour se baigner, bain.* USUS : Piscina publica.

PISCĪNĀRIUS, ūi, m. *Celui qui a des viviers.* SYN. Qui piscinis delectatur.

PISCIS, is, m. *Poisson.* EPITH. Squamosi. USUS : Pisces hamo capiuntur. Quot genera, quam disparia piscium, partim submersorum, partim fluitantium, partim ad saxa nativis testis inhaerentium!

PISCOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Pêcher.* USUS : Piscatu me oblecto.

PISCŪLENTUS, a, um, *Poissonneux.*

PISTOR, oris, m. *Meunier; boulanger.* SYN. Qui panes conficit.

PISTRĪNUM, i, n. *Moulin.* SYN. Locus ubi frumentum tunditur mola versatili. USUS : Aliquem in pistrinum contrudere, compingere, dare, dedere tradere, envoyer au moulin, en parl. des esclaves paresseux et méchants qui devaient tourner la meule.

PĪTŪTA, æ, f. *Humeur au corps, pituite, coryza.* USUS : Cum pituita, aut bilis redundat in corpore, quand il y a abondance d'humeur pituitaire.

PĪTŪITŌSUS, a, um, *Pituiteux, plein d'humeurs.* (Exsiccatum, aridus. USUS : In aliis locis sunt homines pituitosi et quasi redundantes, in aliis aridi atque exsiccati.

PIŪS, a, um, *Pieux, religieux.* SYN. Qui pietatem colit, religiosus. PHRAS. Non satis pius es, vous n'êtes pas assez pieux. Sunt qui pietatem in te desiderant majorem; non eam pietatem, religionem, quæ DEO debetur, præstas; minus religiose, quam conveniat, sacris operam das; abest a te pietatis ille ardor,

quem divini cultus ratio a nobis postulat; parum pie in iis versaris, quæ ad religiosum Numinis cultum pertinent. Cf. Probus, Religiosus, Pietas. USUS : Ne pius quidem sine scelere esse potuit Orestes.

PIX, picis, f. * *Poix.* EPITH. Liquida.

PLĀCĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on apaise facilement.* SYN. Exorabilis. USUS : Placabilem se præbere et æquum.

PLĀCĀBĪLITAS, atis, f. *Clemence, indulgence.* SYN. Clementia, lenitas, mansuetudo. USUS : Nihil magno viro dignius placabilitate.

PLĀCĀTĒ, *Avec calme, tranquillement.* SYN. Sedate, placide, patienter, humaniter, remisse. USUS : Omnia placate et moderate feramus.

PLĀCĀTIO, onis, f. *Action d'apaiser, de fléchir.* SYN. Pax, tranquillitas. EPITH. Tanta deorum. USUS : Perturbatio animorum placatione abluatur. Placatione deorum pestis avertenda est.

PLĀCĀTUS, a, um, *Calme, apaisé, tranquille, doux.* SYN. Pacatus, tranquillus, quietus. (Iratus, turbulentus. USUS : Homo in aliquem mitis et placatus.

PLĀCĒO, es, cū vel cītus sum, cītum, ere, n. *Plaire, être agréable à qqn.* SYN. Non displiceo, satisfacio, arrideo; jucundum est, videtur, probatur, cordi est. (Displiteo. ADV. Admodum, constanter, egregie, perpetuo, plane, prorsus, recte, valde, vehementer. PHRAS. Placuere mihi multum quas ad me dedisti litteræ, vos lettres m'ont été fort agréables. Mihi per jucundæ fuere; maxime oblectarunt; maxime jucundæ acciderunt mihi; vehementer mihi probabantur; mihi ex litteris tuis voluptatem cepi; plane mei stomachi fuere; ut perfectæ epistolæ speciem adamavi tuas litteras; devorabam epistolam tuam, ita arrisit; tam grata fuit, quam quæ gratissima; multum te amo, quod ita scriperis; non parum voluptatis præbuere tuæ mihi litteræ. Cf. Gratus. USUS : Scribe quid tibi de ea re placeat. Senatui placuit Cæsarem proficisci. Nunquam mihi minus ac heri placui.

PLĀCET, cūit, cītum est, cere, imp. *Quelqu'un est d'avis, trouve bon, juge à propos ou convenable; ordonner, décider.* SYN. Scitum est. USUS : Non placet Stoicis. De Provinciis ita placitum est, ut Pompeius mitteretur, sur la question des provinces, on décida qu'on y enverrait Pompée.

PLĀCIDĒ, *Doucement, paisiblement.* SYN. Leniter, pacate. USUS : Placide ac sedate dolorem ferre.

PLĀCIDUS, a, um, *Doux, calme, paisible, tranquille.* SYN. Pacatus, tranquillus. USUS : Semper in animo sapientis placidissimam

esse pacem, etc. Oratione placida, submissa, leni. Ex irato placidum et mollem aliquem reddere. Cf. Tranquillus.

PLĀCO, as, avi, atum, are, a. *Apaizer, calmer, adoucir*. SYN. Lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, expio, procuro. (Ulciscor. ADV. Aliquando. PHRAS. 1. Placavi hominem facile, *j'ai apaisé facilement cet homme*. Iram hominis mollire, animum hominis permulcere perfacile fuit. Nullo negotio effectum est, ut ira homini deservesceret; iram hominis facile repressi; nihil laboris erat mollire hominis animum. Cf. Reconcilio. 2. Prima cura erat placare Deos, *le premier soin était de fléchir les dieux*. Pacem DEUM cesa hostia adorare; ea, quæ ad pacem DEUM pertinent, sacris perpetratis, rite peragere; Divinum Numen sceleribus violatum precibus placare. Cf. Lento, Gratia. USUS: Animos concordia placare. Odia improborum, iras iudicum placare.

1. **PLĀGA**, æ, f. *Coup, blessure*. SYN. Vulus. USUS: Plagam alicui imponere, infligere, infligere, facere. Plagam accipere.

2. **PLĀGA**, æ, f. (sæpius plur.) *Filets ou toile pour la chasse; filet, piège, panneau*. SYN. Rete, laquei. EPITH. Gravissimæ, majores. USUS: 1. Si ex his laqueis te explicueris, in illas plagas incidere. Tendere, texere plagas. Conjicere aliquem in suas plagas. 2. Regio, contræ, régión, espace. Cœli plagas scrutari, *explorer les espaces célestes*.

PLĀGIĀRIUS, ii, m. *Marchand ou voleur d'hommes, plagiaire*. SYN. Qui liberum hominem, aut etiam servum nesciente domino vendit, emit, avertit.

PLĀGIUM, ii, n. *Vol d'hommes, plagiat*.

PLĀNĒ, *Nettement, franchement; tout à fait, entièrement*. SYN. Clare, aperte, perspicue; omnino, prorsus. USUS: Perfecte planeque eruditus. Res penitus perspectæ planeque cognitæ. Cf. Omnino.

PLĀNĒTA, æ, f. *Astre errant, planète*. SYN. Stellæ errantes.

PLANGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Frapper, battre; se désoler, s'abandonner au désespoir*. SYN. Tundo, percutio; ploro, desleo. USUS: Littora procellæ plangunt. Cf. Lacerima.

PLANGOR, oris, m. *Transports de douleur, gémissements, lamentations*. SYN. Eulatus, ploratus. USUS: Plangore et lamentatione opplevare forum. Cf. Lamentatio.

PLĀNITIES, ei, f. *Plaine*. SYN. Campus, æquor. PHRAS. Planities ampla, *vastie plaine*. Campestris regio, in qua ne stirpes quidem operiant solum, et liber prospectus oculorum ad ea etiam, quæ procul recessere, permittitur; intermissa collibus planities; sub radicibus montium spatiosa planities pro-

cumbit; laxant se montium sinus, et majus spatium aperunt. In æqua ubi descenditur, velut vasti maris, sic immensa panditur planities, ut subjectos campos terminare oculis hæud facile queas. Montes inter vasta porrigitur planities. USUS: In summo est æquata agri planities.

PLANTA, æ, f. *Plant, rejeton, bouture*. SYN. Surculus, stirps. USUS: Malleoli, plantæ, sarmenta, vites, traduces, propagines.

PLĀNUS, a, um, *Plan, plat, égal*. SYN. Æquus, aquabilis. (Montosus, præceps. USUS: 1. Capua planissimo in loco explicata. Quid tam planum quam mare? 2. Apertus, intelligible, clair, évident. Id objicis, quod planum facere non possis. Oratio plana et evidens.

PLĀTĀNUS, i, f. *Platanus*. Arboris genus umbriferæ et patulis ramis diffusæ.

PLĀTĒA, æ, f. *Large rue, place publique*. EPITH. Ampla, frequens. USUS: In hac platea habitat.

PLAUDO, is, si, sum, ere, a. et n. *Batire des mains, applaudir; donner son approbation, être favorable à*. SYN. Approbo, assentior, plausum alicui do vel tribuo. ADV. Valde, effuse. USUS: Omnes ei effuse plausere.

PLAUSTRUM, i, n. *Chariot, charrette*. SYN. Currus.

PLAUSUS, ūs, m. *Applaudissement, battement des mains en signe d'approbation*. SYN. Applausus, admurmuratio; vox, clamor, index lætitiæ; iudicium, testimonium, studium populi aut spectatorum. (Plangor. EPITH. Æquabilis, facetus, incredibilis, intinitus, magnus, multiplex, perpetuus, popularis, similis. PHRAS. Cum plausu dixit, *il parla et fut applaudi*. Magno plausu accepta est ejus oratio; dicentem consecutus est strepitus et grata concionis admurmuratio; omnes orationem ejus plausu prosecuti sunt. USUS: Plausum querere, captare, *rechercher les applaudissements*. Plausum alicui dare, tribuere, impertiri, *applaudir*. Emoritur, refrigerat pristinus illi plausus.

PLĒBĒCŪLA, æ, f. *Le petit ou menu peuple, la plèbe, la populace*. SYN. Plebs, vulgus.

PLĒBĒIUS, a, um, *Relatif au peuple, aux plébiens, plébeien*. (Patritius. EPITH. Importunus. PHRAS. Plebei maxime ex pestilentia sunt mortui, *ce fut surtout chez les plébiens que la peste fit des ravages*. Per ignota capita evagata vis morbi est; sordidissimus quisque opportunior cladi fuit, quam pestilentia civibus intulit. Infimum genus hominum, turba obscurus certus a pestilentia periculum adiit. Cf. Ignobilis. USUS: Plebeio sermone uti. De plebeia luce sellulariorum. Cf. Plebs, Villa.

PLĒBĪCŌLA, æ, m. *Flatteur, courtisan du peuple, démagogue*. SYN. Qui plebem colit, qui plebi servit. USUS : Pro truci insectatore plebis, repente plebicola atque omnis auræ popularis captator evasit.

PLĒBISCĪTUM, i, n. *Plébiscite*. SYN. Populi scitum, tributaria, rogatio. USUS : Plebiscito vetare fieri aliquid. Hoc plebiscitum est? hæc lex? hæc rogatio?

PLEBS, plēbis, f. *Le bas peuple, la populace, la plèbe*. SYN. Plebes, vulgus, turba, infima multitudo, infima fæx populi, misera plebecula.) Optimates. EPITH. Aliena, infima, optima atque modestissima, orba tribunis, suspensa et incerta, urbana et perditia. USUS : Plebs suspensa et incerta, orba tribunis. Cf. Plebeius.

PLECTO, is, ere, a. *Punir, châtier*. SYN. Punio, in aliquem animadverto, poenas peto. USUS : In suo quisque vicio plectatur, vis capite, avaritia multa, honoris cupiditas ignominia sanciantur. Culpa plectatur sine invidia. Cf. Punio.

PLECTRUM, i, n. *Petite verge d'ivoire pour toucher les cordes de la lyre*. SYN. Instrumentum, quo citharædi chordas lyræ feriunt.

PLĒNĒ, *Pleinement, entièrement, richement*. SYN. Plane, perfecte, cumulate. USUS : Homo non plene sapiens et perfecte.

PLĒNĪTŪDO, inis, f. * *Plénitude*.

PLĒNUS, a, um, *Plein, rempli de qqch.* SYN. Refertus, confertus, completus, repletus, oppletus, cumulatus, redundans, affluens; frequens, frequentatus; integer, perfectus.) (Jejunus, imminutus, exilis. PHRAS. Militum plena sunt omnia, tout est plein de soldats. Urbes militibus complentur, onerantur; referta militibus omnia et inundata; nulla regionis pars a militibus vacua; nullum in provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus præsiidiis non obessa; omni in loco præsiidia sunt posita; deposita sunt per omnia urbis loca firma militum præsiidia; imposita ubique oppidis præsiidia; præsiidia in urbes collocata; oppida omnia præsiidiis militaribus sunt occupata, firmata; præsiidiis loca urbis omnia tenentur. USUS : Homo vini plenus. Plenum et confertum ornamentis dicendi genus. Ratio belli gerendi plena fidei et pietatis. Pleno ore laudare aliquem.

PLĒRIQUE, æque, aque, adj. *La plupart*. SYN. Major pars, plerique omnes, presque tous.

PLĒRUMQUE, *Le plus souvent, la plupart du temps*. SYN. Magna vel majori ex parte; majore parte; majorem partem; maximam vel magnam partem, persæpe, fere; multo maxima ex parte; ex parte magna, ex majori parte.) (Nonnunquam, raro. USUS :

Fortuita sunt, quæ plerumque, non semper eveniunt. Cf. Fere.

PLŌRĀTŪS, ūs, m. *Cris, plainte, pleurs, larmes*. SYN. Planctus, ejulatus. EPITH. Virginalis, turpissimus. USUS : Ploratum edere Cf. Gemo.

PLŌRO, as, avi, atum, are, i, n. *Se plaindre, se lamenter*. 2. a. *Pleurer, déplorer qqch.* SYN. Ploratum edo. USUS : Senatam plorare et supplicare prohibuerunt. Cf. Gemo, Lacrimor.

PLŪIT, ēbat, it, imp. *Pleuvoir*. SYN. Imber effluit, funditur. ADV. Sane. PHRAS. Vehementer pluit, il pleut à verse. Procelle largum imbrem excussere; imber torrentis modo effusus est maximus; denso operuit campum nimbo fœda tempestas; nubes sollicitata procella imbrem dedit, effudit; sollicitatis procella nubibus densus imbre in terram demittitur. Cf. Pluvia. USUS : Sanguinem pluisse senatus renuntiatum est, qu'il avait plu du sang.

PLŪMA, æ, f. *Plume, duvet*. EPITH. Rutila, viricolor. USUS : Pluma aut folio facilius movetur.

PLŪMĀTUS, a, um, *Emplumé*. SYN. Pinnaatus.

PLUMBĒUS, a, um, *De plomb*. USUS : Homo in physicis plane plumbeus, cet homme est d'une ignorance complète, crasse, en sciences naturelles. Illum plumbeo gladio jugulavit, avec une épée de plomb, (un sabre de bois).

PLUMBUM, i, n. * *Plomb, métal*. Metallum genus.

PLŪMĒUS, a, um, *De plume*. SYN. Plumis refertus. USUS : Collocemus in culcita plumea, lit de plume, couette.

PLŪRĪMUM, *Une grande quantité de, beaucoup de*. SYN. Multum.) (Minimum. USUS : Plurimum ingenio tribuo longeque plurimum industrie.

PLUS, plūris, n. *Plus, plus de, davantage*. SYN. Magis, amplius, ultra, præter. PHRAS. 1. Nolo tibi pluribus molestus esse, je ne veux pas vous être plus à charge. Non progrediar longius; non plus negotii facessam. Non exsequar rem uberius; non excedam modum; non fatigabo te supra quam velis. Nimio jam multo plus te detineo, alias de tota re agam abundantius. Cf. Breviter. 2. Plus etiam faciam quam exspectes, je ferai encore plus que vous n'attendez. Expectationem tuam me diligentia vincet. Plus quam pro virili parte oneris ac muneris suscipiam. Paulo etiam longius, quam officii fines postulent, progrediar. Plus quam pro virili parte adnitur. Amplius etiam, quam officii ratio postulet a me exspecta. Plus etiam, quam pars virilis postulat, oneris subibo; supra vires se extendet mea industria. USUS : Plus plusque te in dies diligo, je vous

aime de plus en plus. Nunquam Romæ plus triduo fuit. Tantumdem et plus etiam nunc vales gratia. Quæsonne plus sit annua provincia, *je vous en prie, que je ne garde pas ma province plus d'un an.* Annos sexaginta natus aut plus eo, *ou plus.* Plus hostium fuga, quam prælium absumpsit.

PLUSQUAM, Plusque. SYN. Supraquam; ultra quam; amplius.

PLŪTEUS, æ, f. * Mantelet, telt de défense, parapet. Machinæ bellicæ genus.

PLŪVIA, æ, f. Pluie. SYN. Imber, cœlestes aquæ. PHRAS. 1. Pluvia erat maxima, *la pluie était torrentielle.* Repente ingentibus procellis effusus est imber; ingenti fragore cœli procella effusa est; nimbus cum fragore cœli decidens repente obstrepebat; imber ingens grandine mistus omnia turbabat. Procella ingens imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit. Imber violentius quam alias fusus campos lubricos fecit. Tanta vis aquæ dejecta fuerat, tanta repente cœlo missa vis aquæ, ut itinera abrumperet. 2. Assiduæ erant pluviæ, *les pluies étaient continuelles.* Magnos et assiduos imbres habebamus. Imbres continui, campis omnibus inundantes, iter prope intercluserant. Aer concretus in nubes cogeatur humoremque colligens terram augebat imbribus. Tanta erat continuatio imbruium, ut campi nimbo obruti, cœlestibus aquis restagnarent. USUS: Equidem etiam pluvias metuo, si prognostica nostra vera sunt: ranæ enim *propetævent, pour moi je crains des pluies, si nos pronostics ne sont pas trompeurs, car les grenouilles périssent à leur façon (coussent).* Cf. Pluit.

PLŪVIALIS, e, gen. com. De pluie, pluvieux, qui amène la pluie. USUS: Venti pluviales.

PLŪVIUS, a, um, De pluie, pluvieux. USUS: Aqua pluvia arceatur.

PŒCULENTUS, a, um, Potable. SYN. Quod in potum sumi potest. USUS: Ea pars oris, qua esculentis et poculentis iter natura patefecit.

PŒCULUM, i, n. Vase à boire, coupe. SYN. Scyphus. EPITH. Exhaustum, mortiferum, aureum, frequens, immane, magnum, minutum, rorans, non pauca. USUS: Poculum magnitudine bibendoque cunctos Græci superant. Poscunt majoribus poculis (scil. bibere), *demandent à boire dans des coupes plus grandes.*

PŒDAGRA, æ, f. Goutte aux pieds. SYN. Dolor artuum, dolores pedum. PHRAS. Podagra laborat, *il a la goutte.* Podagræ doloribus ardet maximis; ex pedibus laborat; artuum doloribus habet maximos; podagræ doloribus cruciatur maximis; pedum doloribus afficitur maximis, qui nihil omnino remittunt. USUS: Cum podagræ doloribus arderet.

PŒMA, ætis, n. Poème, pièce de vers.

EPITH. Electum, recens. USUS: Poema facere, componere, condere.

PŒNA, æ, f. Peine, châtimet; souffrance, incommodité. SYN. Supplicium, animadversio, multa; damnum, incommodum.)(Præmium, beneficium, commodum. EPITH. Acerbissima, certa edicti, communis, crudelis, digna scelere alicujus, divina, humana, dulcior, gravis, iniqua, injusta, insignis, justa, legitima, maxima, levior, nimis magna, minor, nova, par, præsens, recens, sempiterna, singularis, tanta, tardior, tristis. Pœnæ certissimæ, dispares, justæ et graves, patriæ, præpetæ, seræ sed justæ tamen ac debitæ. PHRAS.

1. DEUS graves pœnas de perjuriis sumet, *DIEU punira cruellement les parjures.* Graves de perjuriis pœnas expetet, petet, repetet; perjuris graves pœnas irrogabit; gravibus pœnis perjuros afficiet, perjuros gravibus suppliciis addicet; perjurium gravi supplicio vindicabit; de perjuriis grave supplicium sumet; perjuros gravi pœna multabit. Cf. Punio, Supplicium. 2. Perjuri graves pœnas subibunt, *les parjures seront sévèrement châtiés.* Pœnas dabunt, luent, ferent, sustinebunt gravissimas; pœnas DEO solvent, pendunt, dependent gravissimas; gravissimas ad pœnas et supplicia trahentur, rapiuntur; pœnas dabunt, capient, suscipient gravissimas. 3. In transfugas gravis pœna constituta est, *on a édicté une grave châtimet contre les transfuges.* Pœna statuta, comparata est; supplicium grave constitutum, inventum, excogitatum, exquisitum est. 4. Non eris liber a pœna, *vous n'évitez pas la peine.* In pœna eris; in pœnis hærebis; pœnam non effugies; e pœna non elaberis; pœna non liberaberis; pœnam persolves integram; supplicium non condonabitur, non remittetur. Cf. Impunitus. USUS: Pœnas persequi judicio ab aliquo. Pœna teneri. Judiciorum pœnis obligari. Pœnas alicui expendere. Judicio et legibus dare pœnas. Maximas pœnas pendo temeritatis meæ, *je suis cruellement puni de ma témérité.* Repetere pœnas ab aliquo, *tirer vengeance de qqn.* Afficere aliquem pœna, *punir, châtier qqn.*

PŒNITENS, entis, omn. gen. Qui se repent, repentant. USUS: Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii, *le meilleur port pour celui qui se repent, c'est le changement de conduite.* Cf. Pœnitentia.

PŒNITENTIA, æ, f. * Repentir, regret. SYN. Dolor ob admissa peccata. PHRAS. 1. Pœnitentiam agit, *il fait pénitence.* Serio de admissis a se criminibus dolet; ex flagitiorum suorum recordatione dolore afficitur gravissimo; seria illum errorum pœnitentia subit; pœnitens consilii impii factioe serio respiscit; pœnitet nunc hominem impii consilii, stultitiæ piget pudetque; semet nunc ille acriter dolenterque incusat; magnum ex flagitiorum suorum recordatione dolorem capit,

suscipit; exscelerum suorum memoria dolorem habet acerbissimum. 2. (Poenitentiam facit de peccatis suis, VULG.), *il fait pénitence de ses péchés*. Voluntaria castigatione corporis propitiando numini dat operam; prae terite vitae labem piaculo aliquo diluit; prae terite vitae peccata quam accerrime vindicat; vitae licentius actae supplicia a semetipso exigit; voluntariis suppliciiis scelera sua expiat. Poenas nunc a semetipso repetit vitae liberius actae; dignas nunc peccatis suis poenas suscipit; voluntariis corporis afflictationibus susceptisque sponte cruciatibus DEO, quas debet, poenas pendit; corpus crebris et voluntariis afflictatum suppliciis et nocturnis ægrum pervigiliis poenas nunc sustinet vitae libere intemperanterque actae: durissimo vitae genere, inedia, nuditate, frigoris æstusque tolerantia semetipsum discruciat; omnia vitae incommoda, famem, sitim, æstum, frigus, vigilias laboresque admirabili patientia tolerat et ab omni se corporis voluptate abstinet. Cf. Mortificationo. 3. (Poenitentiam in confessione peregi, VULG.), *j'ai accompli la pénitence que mon confesseur m'avait imposée*. Illo, quod a Sacerdote mihi impositum est, piaculo peccata dilui; poenas a conscientiae arbitrio statutas persolvi; poenas in sacro tribunali mihi irrogatas pendendi; id quod in multæ irrogatione præscriptum est, exegi; proces poenae nomine, loco, causa indicatas, vel multæ, piaculi nomine indicatas persolvi. USUS : Sera poenitentia regem subit.

POENITET, ūt, ere, imp. *Se repentir de, regretter*. SYN. Tædet, piget me, dolore afficior. ADV. Vehementer intemperantia, vitæ valde. USUS : Suae quemque fortunæ poenitet. Sapientis est proprium, nihil, quod poenitere possit facere, *il appartient au sage de ne rien faire dont il puisse avoir à se repentir*. Si liceret, ut iis, qui in itinere decurrarunt, sic vitam deviam secutos, corrigere errorem: poenitendo, felicius esset emendatio temeritatis, *réparer une faute par le repentir*. Non me consilii mei poenitet. Cf. Poenitentia.

POËSIS, is, f. *La poésie; poème, poésie*. SYN. Poetica; poema. EPITH. Anatoria, tanta. USUS : Claris coloribus picta vel poesis est vel oratio.

POËTA, æ, m. *Poète*. SYN. Poeticæ peritus; auctor, conditor carminum; fabularum conditor. EPITH. Adstrictior versu orator, bonus, non inutilis, clarissimus, disertissimus, divinus, durissimus, egregius. Epicus, summus, facetissimus, familiaris, gravis et ingeniosus, iners, ineptus, liber, magnus, malus, obscurus, rudis, prudens, sapiens, suavis, tragicus. Poetæ veterimi, æquales, comici, frequentiores, liberiores in reliqua, nobiles, novi, sancti, veteres, veri. Finitimus oratori, numeris adstrictior paulo, verborum tamen licentia liberior. Multis generibus orandi socius, ac pene

par. USUS : Poetam aiunt neminem bonum esse posse, sine inflammatione animorum et sine quodam afflatu velut furoris, *nul ne saurait être bon poète sans enthousiasme et sans une sorte de fureur divine*. Poeta virtutes oratoris persequitur, cum sit numeris adstrictior, verborum autem licentia uberior. Poeta natura ipsa valet et mentis viribus excitatur et quasi divino quodam spiritu afflatur; quare sancti appellantur Ennio, quasi deorum aliquo dono et munere commendati nobis esse videantur. Plurimarum fabularum poetria, *femme poète*.

POËTICA, æ, f. *La poésie, l'art poétique*. SYN. Ars et ratio faciendorum carminum. USUS : Opereclaram emendatricem vitæ Poeticam!

POËTICË, A la manière des poètes, comme les poètes. SYN. Poetarum more vel modo.

POËTICUS, a, um, *Poétique, de poésie*. USUS : Numerus, verbum poeticum.

POLIPAR *Polux; en vérité! Vox* jurandi.

POLIO, is, it vel ivi, itum, ire, a. *Polir, perfectionner*. USUS : Polire, expolire orationem. Absolvere et perpolire aliquid imperfectum. Polire, lævigare gemmas, *polir des pierres précieuses*.

POLITE, D'une manière polie, délicate; avec art, perfection. SYN. Ornate, eleganter, splendide.

POLITICA, æ, f. *Organisation politique, gouvernement*. Institutum civile. USUS : In Platonis politia.

POLITICUS, a, um, *Relatif à la politique, politique*. USUS : Philosophi, libri politici, *ouvrages politiques*.

POLITUS, a, um, *Poli, cultivé; limé, châtié, élégant*. (Impolitus. USUS : Vir omni liberali doctrina politissimus. Homo ad persuadendum concinnus, perfectus, scitus, politus e schola, *personne douée du don de persuader, formée et perfectionnée dans l'école*. Politus, urbanus, elegans. Cf. Elegans.

POLLËO, es, ero, n. *Être fort puissant en qqch, pouvoir*. SYN. Possum, valeo. USUS : Finius plus pollet potiorque est patre. Pollere scientia et virtute. Eius iudicium et voluntas plurimum apud eum pollet. Cf. Valeo.

POLLEX, Icis, m. *Le pouce*.

POLLICEOR, eris, citus sum, eri, d. a. *Promettre*. SYN. Promitto, profiteor, desero, offero. ADV. Cumulatissime omnia, benigne, celeriter, gratis, liberaliter, liberalissime, prolixo, studioso, ultro. PHRAS. Polliceor tibi pro certo, *je vous promets et vous pouvez y compter*. Hoc promitto ac spondeo, nec constantia fidesque deerit promissis. Pro certo hoc tibi polliceor ac confirmo, me eam rem perfecturum. Promisso hoc teneri volo, et summam promissi mei complebo. Non frustra

te spe ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissa faciam. Promisso fides existet. Quae me obstrinxit sponse, quo me vinculo sponse obligavi, teneri me volo. Fidem tibi do, me tua causa omnia facturum. Non te pluribus promissis ac pollicitationibus onerabo, quam quae solvere sit animus. Cf. Promitto. USUS: Ego tibi profiteor ac polliceor singulare studium meum. Polliceor tibi hoc bona fide. Quae polliceris exspectabo ego, nec exigam, sed grata erunt, si solveris. Ultro, benigne, liberaliter pollicetur, imo recipit. Græcia dextram tendit Italiae eique suum praesidium pollicetur.

POLLICITATIO, ōnis, f. *Offre, promesse*. SYN. Promissio. EPITH. Finitæ. Cf. Promissum.

POLLICITOR, aris, atus sum, ari, d. a. * *Offrir, promettre*. USUS: Sollicitando et pollicitando eorum animos laetas.

POLLINCTOR, ōris, m. * *Préparateur de cadavres, ensevelisseur, croque-mort*. SYN. Unctōr cadaverum, funerum curator.

POLLINCTŪRA, æ, f. * *Soin des funérailles*. SYN. Curatio funeris.

POLLŪO, is, ūi, ātum, ere, a. *Souiller, profaner, déshonorer*. SYN. Macula afficio, inquinō, contamino, maculo, fædo, violō, pervertō, conturbo. USUS: Divina et humana jura inextinguibili scelere, omni flagitio polluit labes illa impura.

PŌLUS, i, m. *Pôle*. SYN. Vertex.

PŌMARIUM, ii, n. *Verger*. SYN. Hortus arboribus consitus.

PŌMERIDIĀNUS, a, um, *Qui a lieu après-midi, de l'après-midi*. SYN. Postmeridianus. USUS: Tempus, somnus, deambulatio pomeridiana.

PŌMŌERIUM, ii, n. *Espace vide en dedans et en dehors des murs de Rome, marqué par des bornes en pierre, et limitant les auspices urbains*. SYN. Locus circum mœnia vacuus. USUS: Jura pomœriorum.

POMPA, æ, f. *Procession publique où l'on portait les images des dieux, et qui se faisait dans les fêtes solennelles; pompe, cortège*. SYN. Spectaculum apparatusque solemnis cum ostentatione et magnificentia quadam, qualis fieri solet in publicis supplicationibus et triumphis. EPITH. Acerba, molesta, tota. USUS: In dicendo speciem et pompam adhibere. Cadaver exsequiis, pompa, laudatione spoliatum. Tota petitio illustri, splendida, pompæ plena, summam speciem ac dignitatem habuit.

PŌMUM, i, n. *Fruit de toute espèce*. EPITH. Crudum maturum et coctum. USUS: Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam et aspectus.

PONDĒRO, as, avi, ātum, are, a. *Peser; examiner, juger*. SYN. Pendo, appendo;

expendo, examino, aestimo. USUS: Causæ ratione, non vocibus ponderari debent. Quo animo fecerit, imprimis ponderandum est, *il faut d'abord examiner dans quelle intention il a agi*. Judicio certo aliquid ponderare. Fides ex fortuna non est ponderanda. Rem non suis ponderibus, sed populari quadam trutina examinare, non convenit judici, cuius est causas quaslibet suis momentis ponderare. Cf. Examino, Expendo.

PONDĒRŌSUS, a, um, *Pesant, lourd*. USUS: Ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actionum, sed etiam opinionum, *une lourde lettre, c.-à-d., très-longue, pleine de détails*.

PONDO, (abl. adverb. sumptus vel subst. indecl.), *Au poids, en pesant; une livre*. SYN. Libra. USUS: Auri pondo centum, *cent livres d'or*. Exercitus coronam auream Dictatori libram pondo decrevit, *une couronne d'or d'une livre pesant*.

PONDUS, ōris, n. *Poids, pesanteur d'un corps*. SYN. Gravitas, momentum. EPITH. Contrarium, dignum aestimatione, inæstimabile, grande, grave, infinitum, innumerable, magnum auri, majus argenti, permagnum argenti, naturale, par. USUS: 1. In terram omnia feruntur suo pondere. Suis rem ponderibus examinare. 2. Vis, auctoritas, gravitas, momentum, *poids, autorité, influence*. Tuae litteræ maximi sunt apud me ponderis, *les lettres sont le plus grand effet sur moi*. Verborum pondera, *autorité des mots*. Singula verba, singula pondera.

PŌNE, *Après, derrière*. SYN. Post. USUS: Ante, pone, ad dextram, ad laevam, sursum, deorsum.

PŌNO, is, pōsi, pōstum, ere, a. *Poser, proposer*. SYN. Propono. USUS: 1. Rem in medio conspectu ponere. Ponere aliqui questionem. 2. Depono, *poser déposer, quitter*. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. 3. Adhibeo, adjicio, *mettre, placer*. In aliqua re multum operæ, curæ; totum animum, curam, diligentiam ponere. 4. Consumo, *employer à, appliquer à*. Diem, multum temporis in aliquo negotio ponere. Ponere longam orationem in re aliqua. 5. Figo, statuo, repono, censeo, reputo, colloco, judico, puto, *mettre au rang, au nombre de, regarder comme; déposer, quitter*. Ponere mortem in malis; aliquid in laude, vitio ponere; in beneficii loco, in minimis, in lucro ponere. Multum in alio cuius fide ac prudentia ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. In una celebritate posita salus est. Salutem patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror. Ponere beneficium apud ingratum. Se extra culpam ponere, *montrer qu'on n'est pas coupable*. 6. Rem in medio ponere; ponere ante oculos, *mettre sous les yeux*. Ponere in loco testimonii

aliquid; loco sceleris aliquid ponere. In te positum est, *il dépend de vous*. Ponamus, satis in eo fuisse orationis et ingenii, *supposons que, etc.* Ninge, rem ita habere; fac, ita esse; puta, statim interrogari te.

PONS, pontis, m. *Pont. EPITH.* Angustus, aureus. PHRAS. 1. (Ex insula pontem ad urbem fecit, *VULG.*), *il fit un pont pour relier l'île et la ville*. Insulam ponte facto conjunxit urbi; pons lapideus lumini impositus jungit urbem. Urbs angusto ponte adjungitur et continetur. 2. Pontem facere, *faire, établir un pont*. Fluvium ponte jungere; ripas committere; pontem sternere; pontem inducere; pontem consternere; flumen ponte consternere; pontem in flumine facere; fluvio pontem imponere; fluminis aut fossæ transitum ponte conjungere. 3. Pontem rescindere, *couper, rompre un pont*. Pontem a tergo interscindere, rescindere, dissolvere, rumpere, interrompere, disturbare intercidere. **USUS**: Pontem facere, efficere. Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere, *démolir, renverser un pont*.

PONTIFEX, yels, m. *Grand-prêtre, pontife*. **SYN.** Antistes Sacrorum, Religionis; qui sacris præest et publicis sacerdotibus. **EPITH.** Magnus, maximus, peritissimus; veteres, minores. PHRAS. 1. Pontifex Romanus, *le souverain Pontife*. Summus DEI in terris Vicarius; Christianæ religionis summus Antistes *vel* Interpres; Christianæ reipublicæ Moderator et Reclor; supremus Christianæ rei Arbiter; summus Ecclesiæ Pastor; Christianæ reipublicæ Caput ac Princeps. 2. Pontificem creare, *élire un pape*. Summum alicui Pontificatum deferre; summum augustissimumque sacerdotium alicui conferre; ad summi Pontificatus fastigium aliquem evehere; vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere; Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre; ad Pontificii imperii principatum aliquem evocare, aliquem eligere, qui DEI vice in terris fungatur. 3. Pontifex nunc est Leo XIII, *Léon XIII est maintenant Pape*. Christianæ reipublicæ clavum tenet; gubernacula moderatur; vicariam Christi in terris potestatem obtinet; Christianæ reipublicæ præest, præsidet; Christianæ reipublicæ principatum tenet; Christi vices personamque in terris gerit, sustinet; pontificatum gerit Leo XIII. **USUS**: Metellus pontifex diu ei sacerdotio præfuit. Pontificis partes, munia gerere, agere, sustinere.

PONTIFICĀLIS, e, gen. com. *De pontife, pontifical*. **USUS**: Auctoritas, jus Pontificale.

PONTIFICĀTŪS, ūs, m. *Dignité, fonctions de pontife, pontifical*. PHRAS. Summi Pontificis dignitas; supremi pontificatus honores; Pontificia potestas nullis terrarum finibus circumscripta; sacerdotalis Imperii Majestas; Ecclesiæ universæ, Christianæ reipublicæ Prin-

cipatus. Vicaria Christi in terris potestas; summum augustissimumque sacerdotium. **USUS**: Statæ cerimonie Pontificatu continentur.

PONTIFICIŪS, a, um, *Du pontife, pontifical*. **SYN.** Pontificalis. **USUS**: Jus Pontificium.

PONTUS, i, m. *La mer*. **USUS**: Pontus Euxinus, *la mer Noire, le Pont-Euxin*.

PŌPĪNA, æ, f. *Restaurant, auberge, cabaret*. **SYN.** Ganea, culina. **EPITH.** Teterima, tenebrosa. **USUS**: In lustris, popinis, alea, vino, tempus ætatis omne consumere.

PŌPLES, Itis, m. *Jarret*. **SYN.** Pars genu posterior.

PŌPŪLĀBUNDUS, a, um, * *Ravageur, devastateur*. **USUS**: Populabundi magis in fines excurrerunt, quam justī belli more.

PŌPŪLĀRIS, e, gen. com. *Qui concerne le peuple, propre au peuple*. **SYN.** Vulgaris. **ADV.** Maxime, vere, fallaciter, fiste, sapienter, vehementer. **USUS**: 1. Verba popularia; ad popularem modum sensumque accommodata, *expressions populaires*. 2. Populi studiosus, *démagogue, démocrate*. A gravitate Patrum desciscere et popularem fieri. Qui ea faciunt dicuntque, quæ multitudini jucunda, populares dicuntur. Causa plausibilis et popularis. Rumusculos populares aucupari. Auræ popularis captator evasit 3. (Civis conterraneus, *VULG.*), *compatriote*. Socrates non popularis alicujus loci, sed civis mundi. Solon popularis meus.

PŌPŪLĀRĪTER, *D'une manière vulgaire, commune*. **USUS**: Populariter vivere, loqui.

PŌPŪLĀTIO, ōnis, f. * *Ravage, dévastation*. **USUS**: Illa gens populationibus incursionibusque melior est, quam justa pugna. Late populationem facere. Hostem populatione prohibere.

PŌPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Ravager, dévaster un pays*. **SYN.** Vasto, vastitatem infero. PHRAS. Hostis late populatus est omnia, *l'ennemi a ravagé au loin les environs de la ville*. Incursiones fecit in agrum Romanum; prædas egit; agrum depopulationibus et incendiis deformavit; populatione fines eos peragravit; cum agris vicisque urendo populandoque bella gessit, cum ferro ignique excursions fecit in agrum Romanum; agrum excursionibus depopulatus est; omnis ira belli ad populationem agri vertit; foedati agri, terror injectus oppidis; per expeditiones parvas nocturnis incursionibus vastitatem agris intulit; prædas ex villis vicisque egit ingentes, nulla incolumi relicta re, cui ferro aut igni noceri posset; vicos expugnavit, inflammavit tecta, hominum pecudumque prædas egit; vicos per devastationem deussit; incursavit in fines Romanos; populationem fecit; vastati agri ustique, nec solum

modo vastum Romanis relictum, sed vicis quoque illatus ignis est; populabundus in agrum Romæ incidit cumque ferret passim omnia atque ageret, cædes ac incendia faceret, nihil intactum bello reliquit; infesto exercitu populabundus ivit, multiplicemque prædam cepit; agrum populabundus inivit, neque latius unquam actæ prædæ sunt. Cf. Vasto. USUS: Noctu agros populabatur.

PŌPŪLUS, i, m. *Peuple*. SYN. Multitudo, civium multitudo, plebs, vulgus, plebecula urbana. EPITH. Absens, amicissimus, appetens omnium bonorum, desipiens, diversus, exorabilis, fidelis et illustris, fœderatus, fortis, frequens, gratus, ingratus, invictus, invitus, languens, effrenatus, liber, levissimus, orbis, peculiaris, sollicitus, terribilior; virtute, justitia carior, vacuus metuum, vanus, urbanus, universus, omnium gentium dominus atque rector. Populi procerissimi, boni firmique, externi, florentes atque integri, immensi, immunes, imperiosi, parati, opulenti, potentes, privati, non solum conscii libidinis, sed etiam injusti. USUS: Populus Romanus victor omnium gentium. Populus ex incertissimo sumit animos.

PORCUS, i, m. *Porc domestique*. SYN. Sus. EPITH. Femina. USUS: Villa abundat porco, hædo, agno. Porco anima pro sale data est, ne putresceret.

PORRECTIO, onia, f. *Extension, allongement*. EPITH. Facilis. USUS: Brachiorum, digitorum porrectio vel contractio.

1. PORRIGO; is, rexi, restum, ere, a. *Étendre, allonger*. SYN. Tendo, intendo, extendo, adinveo. (Contraho. ADV. Aliquando. USUS: Porrigere suam fidem, dextram supplici jacenti, afflicto. Manus in mensam porrigere. Urbs in longum porrecta.

2. PORRIGO, Inis, f. * *Teigne, maladie de la peau*. Genus morbi inter pillos. USUS: Impexa porrigine fœdum caput.

PORRO, *Donc, maintenant*. SYN. Sed, igitur. USUS: 1. Vide porro cætera. 2. Sane, et qui plus est, et bien plus. Restant plura, sed exigua porro et minima, restant plusieurs choses, mais peu importantes et même très peu importantes.

PORTA, æ, f. *Porte*. SYN. Janua. EPITH. Triumphalis. PHRAS. Portas perfringere, briser les portes. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere; seras claustraque refringere; portas excindere; portis vim afferre. USUS: Bibulus pedem porta non extulit. Porta catracta dejecta clausa erat; eam partem vœclibus levavit, partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut recti subire possent, la porte était fermée par une herse.

PORTENDO, is, di, tum, ere, a. *Prédire, prophétiser, pronostiquer*. SYN. Prænuntio, prædico, præmonstro. USUS: Significationes rerum futurarum, quæ tum vigilantibus,

tum dormientibus portenduntur. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Quod ostendunt, monstrant, prædicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. Cf. Omen.

PORTENTŌSUS, a, um, *Prodigieux, merveilleux*. SYN. Monstruosus, prodigiosus.

PORTENTUM, i, n. *Monstruosité, miracle, prodige*. SYN. Monstrum, prodigium. EPITH. Certissimum, maximum, fatale. USUS: Clodius fatale portentum reipublicæ. Cf. Prodigium.

PORTICŪS, ūs, f. *Galerie, colonnade, portique*. SYN. Ambulatio, xystus. EPITH. Excelsa, inferior, minus onerosa et multo quidem facilius. USUS: Pavimentata porticus, in qua inambulavimus. Porticu ædes cingere.

PORTIO, onia, f. *Division, partie, portion*. SYN. Pars. USUS: Omnes Asiæ civitates pro portione in provincias descripsit. Frumentum Mamertinis pro portione imperatum.

PORTITOR, ōris, m. *Plager, receveur du péage*. SYN. Publicanus, exhibendis portoriis præfectus. USUS: Portitorum quæstus in omnium odium incurrit.

PORTO, as, avi, atum, are, a. *Porter, transporter*. SYN. Fero, comperto, defero, deperto, conveho. ADV. Undique furta. USUS: Ad Antonium frumentum omne portatur, on porte tout le blé chez Antoine. Omnia mea mecum porto.

PORTŌRIUM, ii, n. *Droit d'entrée ou de sortie pour les marchandises, droit de douane*. SYN. Vœcligal, quod in portu exigitur pro mercibus, etc. EPITH. Certum. USUS: Portorium imponere; portorii nomine aliquid exigere; portorium dare; portorium locare alteri vel conducere. Omnia Italiæ portoria sublata sunt. Cf. Vœcligal.

PORTŌSUS, a, um, *Qui a beaucoup de ports*. USUS: Mare minime portuosum.

PORTŪS, ūs, m. *Port; refuge, asile, abri*. SYN. Locus in littore tutus appellendus navibus, portus claustra. EPITH. Celeberrimus, plenissimus navium, optimus, propior, tranquillus et tutus, clausus, ultimus. Manufacti, munitissimi. PHRAS. Portum contingere propter ventum non potuimus, le vent nous empêcha de pénétrer dans le port. Portum restante vento tenere non potuimus; rejecti sumus a portu restante vento; portum ventus eripuit; submovit nos a portu ventus; ne portum obtinere, ingredi, subire liceret, ventus effecit; portum restante vento inire, assequi non licuit; venti vis adversi portu nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit; portum subire conantes vis adversa venti repulit, reject. USUS: Ex portu prodire, progredi, quitter le port, sortir du port, mettre à la voile. In portum invehi, deferri, venire, se recipere;

portum capere, portum tenere, *arriver à bon port*. Naves in portum cogere, conjicere, compellere, *rassembler les vaisseaux dans le port*. In portu esse, in portu navigare, in tuto esse, extra periculum esse, *être dans le port, en sûreté*. Fugæ portus erat in tuis castris, et subsidium salutis. Portus ac perflugium supplicii, *c'est un refuge et un port, un abri contre le supplice*.

POSCO, is, pōposci, poscitur, ere, a. *Demander, solliciter qqch.* SYN. Peto, flagito, requiro. USUS: Non desinit a me litteras poscere. Cf. Peto.

POSITIO, ōnis, f. *Position d'un corps, situation d'un lieu*. USUS: Urbis positio pulcherrima.

POSSESSIO, ōnis, f. *Action de posséder, possession, jouissance, propriété*. SYN. Jus possidendi; bona, prædia, fundi. EPITH. Caduca, vacua, certa, stabilis, flagitiosa, incerta, infinita, libera et immanis, major, perpetua, privata, propria, pulcherrima, tota, vetus. Possessiones alienæ, diuturnæ, ineptæ, in casu positæ, innumerabiles, invidiosæ, paternæ atque avitæ, reliquæ, relictae, sacrosanctæ, variae et multæ, venales, proscriptæ, voluptuariæ, urbanæ, rusticæ. USUS: Dare possessionem secundum tabulas; in possessionem ex edicto mittere, *envoyer qqn en possession*. In possessionem alienam irruere; in possessionem quasi vacuum et caducum involare; pedem in possessionem ponere; possessionem occupare, *être en possession de biens, les posséder*. Possessionem habere, tenere; in possessione aliquid retinere; in possessione esse, consistere, manere, *rester en possession, jouir de ses biens*. Possessionem aliquem pellere, depellere, deturbare, exturbare, movere, dimovere, dejicere, *chasser qqn de ses propriétés*. Possessionem cedere, decedere, *renoncer à la propriété*. Possessionem recuperare, *recouvrer la possession de ses biens*. Possessionem restituere, *restituer les possessions*.

POSSESSOR, ōris, m. *Possesseur, propriétaire*. EPITH. Acerimus, turpissimus. USUS: Possessores suis ædibus pelluntur. Vir-tutum possessores num pauperes nominabimus?

POSSIDĒO, es, edi, essum, ere, a. *Posséder qqch, avoir en sa possession*. SYN. Teneo. ADV. Honestius, communiter, longe aliter, precario, proprie, vere, imprudentissime, publice, recte. USUS: Plus fidei quam artis in se possidet. Magnam vim et religionem possidet paternus sanguis, *le sang paternel a une grande force et des droits sacrés*. Forum armatis possidet, *il occupe le forum avec des bandes armées*.

POSSUM, pōtes, pōtūi, posse, n. *Pouvoir, être en état de, avoir les moyens, la fa-*

culté de. SYN. Licet, queo, valeo, polleo, potestas est, potestatem habeo, potestate valeo, facultas est, facultatem habeo, potis sum; facultas, potestas datur; mihi liberum est, optio est et potestas; facultas fert. ADV. Amplius nihil, amplius quid commodissime, fortasse, cumulatissime, facillime, melius, multum auctoritate, multum ingenio, nusquam, omnino, nihil, parum usu, perridicule, plane, plane non, nullo modo, plurimum apud aliquem, plurimum in dicendo, multum mari, opibus, pecunia, viribus, pulchre, non curate, recte, quam maxime, quoquo modo, supra nihil, tuto non. PHRAS. 1. Si possem, libenter onus hoc subirem, *si je le pouvais, si me charge-rais volontiers de ce fardeau*. Sitantam rem efficiendi facultatem haberem; si res mihi integra foret et libera; si liceret; si copia esset et facultas; si facultatem res tempusque concederet; si soluta mihi essent omnia; si in manu esset; si meorum esset nervorum, si ferendo essem, libenter hoc onus subirem. 2. Hoc tibi possum promittere, *je puis vous le promettre*. Tantum polliceri habeo; affirmare istud pro certo habeo, mihi nec animum, nec industriam defuturam; istud, quin promittam, nihil prohibet. 3. Non potui me ultra defendere, *je n'ai pu me défendre plus longtemps*. Non reperiebam, quemadmodum me defenderem; nihil erat, quo me tuerer; jam me omnis defensio defecerat; erepta mihi jam erat et adempta omnis potestas me tuendi; nequidquam mihi porro consulere, rerum mearum jam plane eram impotens; nec fugæ, nec pugnae satis jam potens eram deprehensus in medio; eo processeram, ut receptum ad tutiora consilia non haberem; ad ulteriorem defensionem, loci et virium infirmitas me impediabat; copia jam non erat, nec facultas ultra hosti obsistendi; non jam erat defendendi mei locus; præcisa mihi erat omnis porro defensio; effugere jam hostis manus non poteram. 4. Ego prodesse tuæ causæ non multum possum, *je ne puis vous être fort utile*. Minimum tibi in me momentum est ad causæ tuæ patrocinium; parum in me præsidii est ad causam tuam defendendam. 5. Loqui præ lacrimis non potuit, *ses larmes l'empêchèrent de parler*. Dicenti lacrimæ simul spiritum, simul vocem intercludere; nec jam natura ferebat, ut ceptum sermonem pertexeret lacrimis impeditus. 5. (Defendam te, quantum possum vel pro posse te defendam, VULG.), *je vous défendrai par tous les moyens en mon pouvoir*. Defendam te pro virili parte, quoad feret facultas; quoad ejus fieri poterit, quoad ejus facere potero, si quo pacto potero, strenue tuas partes agam. USUS: Ego usu parum, nec ingenio satis possum. Quod fieri poterit, non negligam. Quantum valeo quantumque possum. Non possum, quin exclamem, *je ne puis m'empêcher de.....* Cf. Valeo, Potestas.

POST, *Derrière, après, ensuite*. SYN. Postea, posthac, post id tempus, sub, secundum.)(Ante, a fronte, initio, primo. PHRAS. Paucis post illud proellum annis, *peu d'années après cette bataille*. Paucis annis, quam pugnatum erat; secundum atrocissimum illud proellum; paucis interjectis annis; paucis ab illo proelio annis. USUS: Aliquot post menses. Consul post urbem conditam felicissimus. Paucis post diebus. Paucos post annos.

POSTĒA, *Après cela, ensuite*. SYN. Post, posthac, posterius, præterea, deinceps, tum, inde, secundum ea, reliquo tempore. USUS: Cedo, quid postea? *Eh bien! après? et puis après?*

POSTĒAQUAM, *Après que*. USUS: Posteaquam ego veni. Postea vero quam ego veni.

POSTĒRI, ōrum, m. pl. *La postérité, les descendants*. SYN. Posteritas, qui inferioris sunt ætatis. USUS: Horum posteri degenerarunt. Ut esset ad posteros miraculi ejus monumentum. Maxima pars ejus gloriæ in posterorum memoriis promineat.

POSTĒRIOR, ōris, gen. com. *Qui vient après, le second*.)(Superior. USUS: 1. Posteriores cogitationes, ut aiunt, sapientiores esse solent, *les secondes pensées sont, dit-on, les meilleures*. Posterius ista videamus. 2. Minus carus, *inférieur, qui ne vient qu'en seconde ligne dans les affections, moins bon*. Suam salutem utilitati reipublicæ posteriorem ducere, *préférer à sa vie l'utilité de la république*. Omnia libertate posteriora ducere.

POSTĒRITAS, Atis, f. *Le temps futur, l'avenir, la postérité*. SYN. Poster. EPITH. Immemor, infinita. PHRAS. 1. Gloria tua ad posteritatem perveniet, *votre gloire passera à la postérité*. Ad seros nepotes usque propagabitur; ad eos, qui ex te nascentur, orientur; ad tuos successores; ad eos, qui abs te originem, genus ducent; qui abs te descendant, dimanabit; posteritas tuæ gloriæ particeps erit. 2. Posteritas omnis de te loquetur, *tous les siècles à venir parleront de vous*. Nulla de te posteritas conticescet; gloriam tuam posteritas alet; commemoratio nominis tui non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate aëquabitur. Eris in memoria sæculorum omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet. Cf. Fama, Gloria. USUS: Optimus quisque posteritati maxime servit.

POSTĒRUS, a, um, *Qui vient après, suivant, futur; avenir*. SYN. Consequens.)(Primus. USUS: Die postero. Illud vero posterum est et consequens. Ita præsentit in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur. Longe in posterum prospicere, providere.

POSTHABĒO, es, ūi, Itum, ere, a.

Faire passer après, sacrifier à. SYN. Postpono, negligo, posteriorem duco. USUS: Omnibus rebus posthabitis se philosophiæ dat totum, *négligeant toutes choses*. Privatum dolorem post communem causam habere.

POSTHAC, *Ensuite, après*. SYN. Deinde, deinceps.)(Antehac, hoc tempore. USUS: Nihil posthac mihi tecum erit.

POSTHÆC, *Ensuite*. SYN. Deinde.

POSTHŪMUS, mellus **POSTŪMUS**, a, um, *Le dernier né, le plus jeune, enfant né après la mort ou le testament du père*. SYN. Natus post humatum patrem.

POSTICA, æ, f. * *Porte de derrière*. USUS: Postica recedere dicitur, qui furtim abijt, aliis insciis se subducens.

POSTICUS, a, um, * *De derrière, postérieur*. USUS: Est etiam hic ostium aliud posticum nostrarum ædium, *porte de derrière*. Ego me per posticum ad amicos conferam.

POSTIS, is, f. *Poteau, jambage de porte*. SYN. Januæ tabula, latus portæ. USUS: Postem tenere in consecratione templi oportet, ibi enim postis est, ubi templi aditus et valvæ ambulationis, *avoir la main sur le jambage de la porte, en parl. de celui qui fait la dédicace d'un temple, comme chez nous: poser la première pierre*.

POSTLIMINIUM, ii, n. *Retour au logis, rentrée chez soi, d'où: Action de faire rentrer dans son droit, de rentrer dans son privilège*. USUS: Postliminio redire.

POSTMODO et **POSTMODUM**, * *Après, ensuite, dans la suite*. USUS: Postmodo gaudebis te iræ moderatum fuisse.

POSTPŌNO, is, pōsūi, pōsitum, ere, a. *Placer en seconde ligne, mettre au second rang*. SYN. Posthabeo, post aliquid habeo, posterius duco. USUS: Omnia postposui, dum patri obedirem, *j'ai tout négligé pour obéir à mon père*.

POSTQUAM, *Après que, quand, lorsque*. SYN. Ubi, simul, simul ac, simul ut, simul atque. USUS: Postquam mihi proposui.

POSTRĒMO, Enfin, *finalément*. SYN. Postremum, novissimum, ad ultimum. USUS: Quæro igitur primum, deinde, etc., postremo, *je demande donc d'abord... ensuite... enfin, etc.*

POSTRĒMUS, a, um, *Le dernier, qui vient en dernière ligne*. SYN. Ultimus, extremus, novissimus, qui agmen claudit vel cogit.)(Primus. USUS: 1. Alia prima ponet, alia postrema. 2. Pessimus, *le plus vil, le plus méprisable, le plus mauvais*. Homines postremi. Servitus est postremum malorum omnium.

POSTRIDIE, *Le jour suivant, le lendemain*. SYN. Postero die. USUS: Postridie ejus diei; postridie Bacchanalium.

POSTŪLĀTIO, ōnis, f. *Demande, prière*. SYN. Postulatum. EPITH. Æqua et honesta, brevis, impudens, turpis, valentior opinione. USUS: Concessit senatus postulationi meae. Si vobis æqua et justa postulatio videtur.

POSTŪLĀTUM, i, n. (*sapient. plur.*) *Demande, prétention*. SYN. Postulatio. EPITH. Commune, gravissimum in aliquem, intolerabile, novum, ridiculum. USUS: Reliquum est ut remittantur postulata per litteras. Postulata interponere, edere, ad aliquem deferre, accipere, *transmettre à qqn les demandes, les prétentions de qqn*. Postulata Geometrarum.

POSTŪLĀTŪS, ūs, m. * *Demande en justice, plainte*. USUS: Matris postulatu.

POSTŪLO, as, avi, atum, are, a. *Demander, prier, solliciter*. SYN. Peto, posco, desidero, requiro. (Recuso. ADV. Acrisius, amplius, arroganter, impudenter, nominatim, plane, præclare, vehementius, nimirum, stulte. USUS: 1. Omnia a me postulas et expectas. Ut temporis ratio, ut tua fides postulavit. Postularunt me de fœdere. Postulare fidem publicam. 2. Accuso, *poursuivre, accuser*. Ego Appium eadem lege de majestate postulavi. Cf. Peto, Desidero.

PŌTĀTIO, ōnis, f. *Action de boire; débauche, orgie*. SYN. Perpotatio. EPITH. Modica. USUS: Hesternā potatione oscitans.

PŌTĀTOR, ōris, m. * *Buveur; grand buveur, ivrogne*. SYN. Potor. PHRAS. Potator est magnus, *c'est un ivrogne*. Intemperantissimis perpotationibus deditus; diem mero frangere, obruere se vino, vino sepeliri solitus; temulentia nota infamis est; vini perniciēs, gurgēs et helluō vini est; qui se vino intemperantius ingurgitat; patrimonium suum, facultates suas potationibus intemperantissimis lacerat; potationibus insanum in modum indulget; natus ad pocula exsiccanda; qui, si vino incaluerit, poscere majoribus poculis et Græco more bibere solet; largiore vino uti solitus; non modo invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. Cf. Bibo, Ebrius.

PŌTENS, entis, omn. gen. *Puissant*. SYN. Qui in magna potentia est, qui magnas vires, magnas opes habet; summa potestate præditus, magnis copiis et opibus affluens; firmus opibus, armis opibusque præpotens. USUS: Ampla et potens civitas. Is potens ac florens per medium forum volitabat. Cf. Magnus, Potestas, Possum.

PŌTENTĪA, æ, f. *Puissance, force, faculté, pouvoir*. SYN. Opes, vis, potestas, nervi, vires. EPITH. Aliena, gratiosa, intolerabilis, invidiosa, inutilis, levis, inops, magna, nimia; nova, pernicioſa, senatoria, singularis, summa, periculosissima. USUS: Potentia est ad sua conservanda et alterius obtinenda idonearum rerum facultas, *la puissance est la posses-*

sion des moyens de conserver ses avantages et d'obtenir ceux des autres. Magnam potentiam consequi. Intolerabilis est ejus potentia. Cf. Potestas.

PŌTESTAS, atis, f. *Puissance, pouvoir, faculté*. SYN. Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio, vis potestatis, munus. EPITH. Incredibilis, infinita, integra, justa, legitima, libera, magna, nimia, par, patria, pestifera, prætoria, privata, regalis, regia, sempiterna, summa, tenuis, tota, tribunitia, amplissima, extraordinaria. PHRAS. 1. Virtutis maxima est potestas, *la puissance de la vertu est immense*. Omnia sunt in potestate ac ditione virtutis. Plane rerum omnium domina virtus est. Virtus late dominatur. Virtus una regnat ubique locorum; summum imperium habet in res omnes; vim habet infinitam; omnes superat difficultates; durissima quæque perumpit; nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimescit; omnia jure ac potestate complectitur; præest cunctis rebus humanis; imperium habet in omnia; virtuti cuncta parent, cedunt; virtuti subjecta sunt humana omnia. Quid est, quod assequi virtus non possit? 2. Cæsar habuit summam potestatem, *Cæsar eut une puissance souveraine*. Cæsaris infinita erat Romæ potestas, nec ullis legibus circumscripta; Cæsar sub jus suum ac potestatem terrarum orbem subjunxit; omnia suis armis obtinebat; orbem terrarum in sua potestate ac ditione tenuit; fortuna summam rerum ad Cæsarem delituit; penes Cæsarem potestas et dominatus erat rerum omnium; omnia in unius Cæsaris potestate vertebantur; Cæsar unus omnium maxime opibus, armis, potentia valebat. 3. Hoc in tua potestate est, *cela est en votre pouvoir*. Per te stat, quo minus, etc.; in tua voluntate id totum vertitur; tua in manu est; integrum tibi est; ejus rei arbitrium penes te est. Est hoc in tua potestate situm; ejus rei penes te potestas est; in tua potestate positum est; potestas ejus rei tota tua est. 4. Potestatem alicujus restringere, *diminuer les pouvoirs*. Habenas adducere; in ordinem cogere; alicujus potestatem arctioribus cancellis concludere, circumscribere, constringere. 5. Potestatem ampliare, *augmenter les pouvoirs*. Habenas remittere, ampliorum potestatem facere, dare, concedere, permittere, deferre. 6. Est sub potestate mea, *il est en mon pouvoir, sous ma domination*. In mea illum potestate habeo, teneo, contineo; in mea potestate ac ditione hominem teneo; meo imperio obnoxius est ac subjectus. USUS: Magistratum potestatem obsidere; redigere aliquem in suam potestatem ac ditionem; sub alterius se potestatem subjicere. Iram in potestate habere, *être maître de sa colère*. Judices cum sui potestatem non facerent, *n'accordaient plus d'audience*. Se in potestate senatus futurum dixit, *il dit qu'il serait aux ordres du sénat*.

De potestate exire, *sortir de charge*. Pro potestate aliquid imperare. Loquendi potestatem facere. Liberum spiritum ducendi nullam habeo potestatem. E sua potestate dimittere aliquid. Est mihi ejus rei amplissima potestas, *cette chose est tout entière sous ma dépendance*. Potestatem nocendi adimere; præcidere, eripere; potestate nocendi exuere, privare, ôter à qqn le pouvoir de nuire. Cf. Possum.

PŌTIO, onis, f. *Potion, breuvage, médecine*. SYN. Potus. EPITH. Dulcicula, medica, prima, modica, contentissima. USUS: Medicus prima potione mulierem sustulit.

1. **PŌTIOR**, oris, gen. com. *Préférable, meilleur*. SYN. Antiquior, carior, melior, prior. PHRAS. Cives potiores esse debent peregrinis, *il faut préférer les citoyens aux étrangers*. Civium in urbe partes sunt præcipuæ; cives anteferendi sunt exteris; potior habenda est ratio civium, quam advenarum. Primum officium civibus, alterum exteris ac peregrinis debetur. USUS: Mors mihi servitute semper erit potior. Nihil mihi mea fama potius, *rien n'est plus cher que ma renommée*. Nihil mihi potius fuit quam ut, *je n'eus rien de plus pressé, de plus à cœur que, etc.* Cf. Præfero.

2. **PŌTIOR**, iris, itus sum, iri, d. n. *S'emparer de, conquérir*. SYN. Impetro, tenco, possideo, fruor.) (Caréo. ADV. Abunde rebus. USUS: Rerum, civitatis, regni potiri. Pace potimur. Cf. Fruor, Habeo, Possideo.

PŌTISSIMUM, *De préférence, principalement, surtout*. SYN. Maxime, quam maxime, præcipue. USUS: Quærenti mihi, quid ad te potissimum scriberem.

PŌTIUS, *Plutôt*. SYN. Citius, prius, magis. USUS: Magnus homo vel potius summus.

PŌTO, as, avi, atum vel potum, are, n. *Boire*. SYN. Bibo, perpoto. Cf. Bibo, Potator.

PŌTOR, oris, m. ** Buveur*. USUS: Aquæ potores. Cf. Potator.

PŌTŪS, ūs, m. *Boisson, breuvage*. SYN. Potio. EPITH. Immoderatus. USUS: Immoderato potu pastuque obstupefactus animus, *par l'excès du boire et du manger*.

PRÆ, *A cause de*. SYN. Propter. USUS: 1. Non possum præ lacrimis scribere. 2. Comparando, *en comparaison de, au prix de, eu égard à*. Hominem præ se neminem putat. Præ nobis felix et beatus.

PRÆBĒO, es, ūi, Itum, ere, a. *Fournir, donner, présenter, offrir*. SYN. Impertio, do, præsto, exhibeo. ADV. Libenter se credulum, minutim, perexigie, publice victum, vicissim se auditorem præbere. USUS: Lenissimum se, diuorem alicui, æquum se judicem præbere. Os suum ad contumeliam præbere, *s'exposer aux affronts*.

PRÆBITOR, oris, m. *Fournisseur, pourvoyeur*. USUS: Macedones non te regem, sed

ministrum suum et præbitorem putant, *non leur roi, mais leur serviteur et leur pourvoyeur*.

PRÆCĀVĒO, es, cavi, cautum, ere, a. et n. *Prendre garde; se précautionner; éviter*. SYN. Declino, vito. ADV. Diligentissime peccata, difficillime. USUS: Peccata diligentissime præcavere. Cf. Caveo.

PRÆCĒDO, is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Marcher devant, précéder; surpasser*. SYN. Præeo, præcurro, prægredior, antecedo. USUS: Agmen præcedere, alicum auctoritate. Cf. Præeo, Antecedo, Excello.

PRÆCELLENS, entis, omn. gen. *Supérieur, éminent*. SYN. Excellens, præstans. USUS: Vir animo, virtute, rebus omnibus præcellentissimus. Cf. Egregius.

PRÆCENTIO, onis, f. *Prelude des instruments avant le sacrifice, avant la bataille*. SYN. Cantus, qui aliquid præcedit. EPITH. Firma animi, similis, propria, diversa, tributiva.

PRÆCEPS, cipitis, omni. gen. *Rapide, escarpé; bouillonnant, inconsidéré*. SYN. Inconsideratus, periculosus. ADV. Jam pridem ad poenam. PHRAS. 1. Locus præceps, *lieu escarpé*. Rupes a scissa undique et abrupta; collis ascensu, aditu minime molli ac clementi. 2. Homo præceps, *homme trop précipité dans ses entreprises*. Vitio ingenii vehemens et impotens; in omnibus consiliis præceps et devius; ferox rapidusque in consiliis, ac lingua immodicus; impotens iræ, animi; amentia cæcus et præceps; qui nullo consilio fertur; qui auferri se sinit impotentis animi vitio. Cf. Inconsideratus. USUS: Dignus, qui præceps ex urbe exturbetur. In præcipitem se locum ac lubricum committere. Hominem conscientie suæ præcipitem agunt poenæ, *il est poursuivi par les remords de sa conscience*. Cf. Inquietus.

PRÆCEPTIO, onis, f. *Prescription, recommandation, doctrine*. SYN. Præceptorum explicatio, doctrina. USUS: Propria ea est stolicorum præceptio.

PRÆCEPTOR, oris, m. *Celui qui enseigne, maître*. SYN. Doctōr, magister. EPITH. Fortis. USUS: Præceptorem alicum habere; præceptore uti alicui. Scribendi præceptores atque dicendi.

PRÆCEPTUM, i, n. *Prescription, ordre, commandement, recommandation*. SYN. Monita, admonitio, institutum, jussum, via, ratio, præceptio. EPITH. Acutum, breve, commune, dissimile, extremum, majus, necessarium, bonum, utile, vetus. Præcepta certa, contraria, communia, firma, stabilia, conjuncta naturæ, historica, magna, mortifera, salutaria, multa, oratoria, peracuta, pervulgata, plurima, præclara, propria, reliqua, summa, superiora, vetera. USUS: Præcepta de re militari alicui dare, tradere; præceptis alicum erudire. Hoc præceptum

diligenter noscendum, discendum, tenendum, servandum. His præceptis te obtemperare oportebit.

PRÆCERPO, is, psi, ptum, ere, a. *Cueillir avant le temps, prématurément.* SYN. Præcipio. USUS: Non præcerpo fructus officii tui.

PRÆCERTATIO, onis, f. *Lutte, discussion.*

PRÆCIDO, is, cidi, cisum, ere, a. *Couper, tailler, trancher.* SYN. Incido, seco, amputo, præcludo. ADV. Plane aliquid, plane sine ulla exceptione. USUS: Amicitiam magis sensim dissuere decet, quam repente præcidere, *il vaut mieux dénouer insensiblement l'amitié que la trancher brusquement.* Spem alicui omnem, sibi ipsi licentiam libertatemque præcidere. Sermonem præcidere et abscondere. Præcidere semel et statue quid velis, *coupe court à tes incertitudes et décide ce que tu veux.* Cf. Seco.

PRÆCINGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Ceindre.* SYN. Cingo.

PRÆCINO, is, ti, centum, ere, a. *Annoncer, prédire.* SYN. Prædico, prænuntio, antecapio. USUS: Ea re magnum aliquid dii præmonstrant et præcinnunt.

PRÆCIPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Prendre d'avance, anticiper, prévenir.* SYN. Prænosco, præsentio. ADV. Accuratus, amicissime, bene, commodissime, deinceps, leviter, pro auctoritate sua, male, recte, sapienter, communiter, præclare multa, separatim. USUS: 1. Cogitatione præcipere quæ futura sunt, *saisir l'avenir par la pensée, le prévoir.* Spem victoriæ tentato paulatim certamine præcipere. Præcipere gratiam publici beneficii. Gaudia animis præcipere. Pecuniam præcipere, id est, prius capere. 2. Mando, *prescrire, ordonner.* Item ille hortatur et præcipit. Cf. Jubeo, Mando, Impero.

PRÆCIPITO, as, avi, atum, are, a. et n. *Précipiter; se précipiter.* SYN. Præcipitem ago, dejicio, exturbo, deturbo; item: Ruo, descendo. (Sustineo, Jaceo. PHRAS. 1. E ponte in fluvium præcipitavit, *il se précipita dans le fleuve du haut du pont.* Præcipiti saltu se in profluentem immisit; præcipitem se jactavit e ponte, e ponte in præceps se dedit. 2. E montibus præcipitatus est, *il fut précipité du haut des remparts.* Ex præcipiti montium loco devolutus est; detrusus in proclive; de muro deturbatus, devolutus; in præceps datus est; e muro præceps actus est; in præceps delatus est. USUS: Hoc quidem præcipitatur est, non descendere. Sol, hiems præcipitatur. Præcipitantem rempublicam sustinere, retinere. Jacentem non erigere, inofficiosum est, præcipitantem impellere, inhumatum, *il est inhumain de pousser qqn qui tombe.* Ubi Nilis in mare præcipitatur, *où le Nil se jette dans la mer.*

PRÆCIPŪE, *Principalement, surtout.* SYN. Potissimum, maxime. (Communiter. USUS: Omnes Brutum præcipue observant.

PRÆCIPŪS, a, um, *Particulier, propre, spécial; extraordinaire, supérieur, principal.* SYN. Peculiaris, proprius. (Communis. Item: Primarius, singularis. PHRAS. 1. Præcipuus in aula est, *il est le premier à la cour.* Princeps est nobilitatis, aulicæ juventutis; flos est aulicæ juventutis, nobilitatis; primas partes habet apud Regem. Secundus a Rege est. 2. Præcipuus erat inter Latinos, *il était le premier, le plus distingué des Romains.* Longe tum princeps erat Latini nominis. Qui jam dudum venerat in dignationem principum, tum etiam inter omnes in omni genere laudis eminebat. Primus longe Latine juventutis habitus erat. Principem locum inter Latini nominis populos tenebat; Latinos omnes auctoritate ac potentia anteibat. 3. Præcipuum illud est inter omnia, *voilà ce qu'il y a de principal.* Caput est, illud in maximis rebus et maxime necessariis velim habere. Illud primum ac summum est; labor in hoc præcipue vester sit; nihil prius, quam de illo agendum; id caput et arx est totius controversiæ; opera vobis princeps ac prope omnis in hoc collocanda erit; antiquissimum illud est habendum. Cf. Excellens. USUS: 1. Quod mihi præter cæteros præcipuum fuit, nunc cum cæteris est commune. 2. Insignis, *extraordinaire, considérable.* Præcipuo quodam dolore angī; amorem in eum fertur singulari ac studio præcipuo.

PRÆCISĒ, *Brièvement, en peu de mots.* SYN. Breviter. (Plene, perfecte. USUS: Præcise alicui negare aliquid ac sine exceptione ulla præcidere.

PRÆCISIO, onis, f. *Suspension d'une pensée.* Figura Rhetorica.

PRÆCLARĒ, *D'une manière distinguée, excellente, très bien.* SYN. Recte, probe, optime. USUS: Præclare nobiscum actum iri, si populus Romanus, etc, *que nous devons nous estimer fort heureux, si, etc.* Tibi negotium datum esse a Cæsare, non iudicium præclare intelligi, *je comprends parfaitement que, etc.* Simulacrum præclare factum e marmore, *statue de marbre admirablement travaillée.* Præclare aliquid dicere, facere.

PRÆCLĀRUS, a, um, *Illustre, distingué, remarquable.* SYN. Eximius, egregius, commemorandus, rarus, præcipuus, insignis. (Vulgaris. PHRAS. 1. Vir præclarissimus, *homme très illustre.* Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir; omnibus rebus ornatus; in quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina; genere, honore, copiis, existimatione facile princeps; Reipublicæ columnæ ac sidus; sæculi sui decus egregium; vir exempli rectissimi domi militiæque; longe ante alios eminens; sanctus,

innocens ac divina quadam virtute præditus; vir cumprimis honestus, summo honore et pudore, et summo officio spectatissimus ordinis sui. Cf. Egregius. USUS: Multi in philosophia præclari ac nobiles. Egregia et præclara indoles. Cf. Præcipuus, Excello.

PRÆCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Fermer qqch pour qq; défendre, interdire.* SYN. Claudio, intercludo; præcido. (Aperio. ADV. In perpetuum sibi curiam, curiæ aditus præcluit. PHRAS. Spem veniæ sua sibi pertinacia præcluit, par son entêtement, il s'est interdit tout espoir de pardon. Miserationem omnem sua pertinacia exemit; de spe veniæ sua illum pertinacia depulit; spem omnem veniæ sua sibi pertinacia præcidit, incidit ipse; ut spes veniæ extenuaretur in dies, ut evanesceret, ut spes jam reliqua esset nulla, sua ipse pertinacia effecit. USUS: Omnem sibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclussit. Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. Cf. Tollo.

PRÆCO, onis, m. *Crieur public, héraut; pandgyriste.* SYN. Prædicator, buccinator, qui præconium facit. EPITH. Humanus, publicus, verecundus. USUS: Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Cartium. Præconis vocis bona alicujus subijcere. Per præconem sibi audientiam facere. O fortunata adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris, heureux jeune homme, qui avez trouvé Homère pour héraut de votre gloire, pour célébrer vos exploits!

PRÆCOGNOSCO, is, itum, ere, a. *Ap-préhendre d'avance.* SYN. Præsentio.

PRÆCONIUM, ii, n. *Publication, annonce, proclamation.* SYN. Præconis actio. EPITH. Acerbum, æternum suorum laborum, domesticum, miserum. USUS: 1. Præconium facere, alicui deferre. 2. Laudatio, éloge, louange. Non præconium mihi solum tributum, sed grave etiam clari hominis testimonium impertitum.

PRÆCORDIA, òrum, n. pl. *Diaphragme; estomac.* SYN. Pectus, intestina; animus. USUS: 1. Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit, a placé le siège de la colère dans le diaphragme, celui de la concupiscence au-dessous. Annulus in præcordiis piscis inventus est, l'anneau fut retrouvé dans l'estomac du poisson. 2. Animus, poitrine, cœur. Cum jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

PRÆCOX, ocis, omn. gen. *Mûr avant le temps, hâtif, précoce.* SYN. Præmaturus.

PRÆCURRO, is, cūcurri (curri), cursum, ere, n. et a. *Courir devant, devancer, prévenir.* SYN. Anteco, supero, excello. USUS: Appetitus rationem præcurrere ac prævertere non debet. Lingua præcurrit mentem. So-

cratis ætatem præcurrit. Aliquem ætate, virtute, moribus præcurrere. Cf. Excello.

PRÆCURSIO, onis, f. *Action de devancer, de précéder.* SYN. Antecessio, progressio. USUS: Confitentes non fieri assensiones sine præcursione visorum, que notre consentement n'a pas lieu sans être précédé de perceptions qui le déterminent.

PRÆCURSOR, oris, m. *Coureur, éclaireur, espion.* SYN. Prodromus, emissarius, ex-cursor.

PRÆDA, æ, f. *Proie, butin, profit, gain.* SYN. Rapina, spoliū, manubiæ. EPITH. Certissima, communis, frumentaria, ingens, immanis, integra, magna, mediocris, opima optima, præclara, parva, popularis, præsens, prætoraria, tanta, universa. Prædæ judiciales, novæ. PHRAS. Prædas maximas fecere milites nostri, nos soldats ont fait un immense butin. Prædas egere ingentes ex agris; omni clade belli pervastarunt agrum et diripuerunt; quidquid ferri agique potuit, id totum prædæ fuit militibus nostris; præda ingenti potiti, locupletati sunt ex hostium agro; prædæ tantum fuit, ut prædantium tot manus iis spoliis vix sufficerent; auri argenteque pondus ingens diripuerunt milites nostri; prædæ captum est plus quam credi possit. Cf. Populor, diriplo. USUS: Prædas facere, agere, agitare, faire, conquérir du butin. Prædæ fuere hostium castra. Prædam captam inter se dividere, condonare. Militem a præda cohibere, repellere. Prædæ pars major ira corrupta. Cf. Prædor.

PRÆDAMNO, as, avi, atum, are, a. *Condamner d'avance.* USUS: Prædamnata spe dimicant.

PRÆDĀTOR, oris, m. *Brigand, voleur, maraudeur.* SYN. Prædo, director.

PRÆDĀTORIUS, a, um, *Qui pille, qui vole.* USUS: Navis prædatoria, corsaire, navire armé en course.

PRÆDIĀTOR, oris, m. *Homme d'affaires, qui sait estimer au juste la valeur des terres.* SYN. Juris prædicatorii peritus.

PRÆDIĀTORIUS, a, um, *Relatif aux terres engagées, mises en vente.* SYN. Quod ad prædia possessionesque pertinet. USUS: Jus prædicatorium.

PRÆDICĀBĪLIS, e, gen. com. *Digné d'éloges, louable.* SYN. Prædicandus. USUS: In misera vita nihil est prædicabile aut gloriandum.

PRÆDICĀTIO, onis, f. *Eloge, louange, apologie.* SYN. Celebratio, commemoratio, laudatio. EPITH. Acerba et luctuosa, grata, non, grata potius quam arrogans beneficiorum; veteres, furibundæ. USUS: Grata hæc beneficiorum prædicatione laude alicujus. Philosophorum est prædicationem fugere. Cf. Laus.

PRÆDICĀTOR, oris, m. *Prôneur, pandgyriste.* SYN. Laudator, præco, buccinator.

USUS: Te ipso prædicatore et teste et auctore facti.

1. **PRÆDICO**, as, avi, atum, are, a. *Publier, vanter, exalter*. SYN. Celebro, commemoro, glorior, canto, decanto. ADV. Falso de aliquo, honorifice, gloriosius, graviter, ornate, optime. PHRAS. Ille ex hoc facto mire ubique prædicabatur, *on faisait partout son éloge à cause de cette action*. Ille ex eo facto, magnam gloriam apud omnes gentes consecutus est; ejus facti memoria in omnium ore sermoneque versata est; res ea fama celebratissima erat; ejus facti prædicatione aures omnium tum personabant. Cf. Laudo, Jacto. USUS: Mihi licet ista de me cum vera gloria prædicare. Multa de aliquo graviter et honorifice prædicare. Omnes de se prædicari volunt.

2. **PRÆDICO**, is, xi, ctum, ere, a. *Prédire, annoncer d'avance; fixer, déterminer*. SYN. Antedico, cano, præcino, prænuntio, denuntio, præsignifico, præmonstro; oraculum edo; moneo, testificor. ADV. Multo ante defectiones solis et lunæ, non obscure, temere, divine. USUS: Prædicare futura. Prædicere solis defectionem. Cf. Divino, Vates.

PRÆDICTIO, ōnis, f. *Prédiction, prophétie*. SYN. Prædictum, divinatio, vaticinatio, præsensio, significatio. EPITH. Divina. USUS: Prædictiones et præsensiones rerum futurarum debent habere fidem.

PRÆDICTUM, i, n. *Prédiction, prophétie*. SYN. Prædictio. EPITH. Divinum, natalium. USUS: Aliqui Chaldæorum, Astrologorum prædicta defendunt.

PRÆDIOLUM, i, n. *Petite métairie, petit domaine*. USUS: Prædiola nostra belle ædificata sunt.

PRÆDISCO, is, ere, a. *Apprendre à l'avance, se familiariser à l'avance avec qqch.* USUS: Prædiscere et meditari dicenda.

PRÆDITUS, a, um, (cum abl.), *Douté, pourvu de*. SYN. Ornatus, decoratus, instructus. ADV. Maxime virtute. USUS: 1. In laude: Adolescens optimis artibus, summa spe ingenii, auctoritate, virtute præditus. 2. In vitis: Homo singulari audacia, scelere, etc., præditus, *homme d'une audace, d'une scélératesse sans égale*.

PRÆDIUM, ii, n. *Pièce de terre, propriété, domaine*. EPITH. Deterius, par, parvum; præclarum, propinquum. Prædia aliena, colenda, continentia fundo, dotalia, immunia, libera, mediocria, nobilissima, paterna, plurima et pulcherrima, pretiosa, propria, propinqua, pulchra, fructuosa, rustica, urbana, vacua. USUS: Prædia colere.

PRÆDO, ōnis, m. *Brigand, voleur, pillard*. SYN. Prædator; pirata, uraceator. EPITH.

Amantissimus, barbarus, immanis, communis, felix, frumentarius, improbiissimus, maritimus, nefarius, domesticus, multi. USUS: Omnium templorum, tectorum, totius urbis prædo.

PRÆDOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Faire du butin, piller*. SYN. Prædam facio, prædas ago, raptō vivo, diripio, vasto, infesto regionem, regionem damnis afficio. ADV. Aperte palamque, improbe, imprudentissime, varie. USUS: Spes rapiendi et in omnibus rebus prædandi illorum animos excæcat, *l'espoir de la rapine et du pillage*. Cf. Prædo.

PRÆEŌ, is, ii vel ivi, Itum, ire, n. et a. *Aller ou marcher devant, précéder*. SYN. Anteco. USUS: Hoc natura præeunte ducimur, *sous la conduite de la nature elle-même, ayant la nature pour guide*. Præire sacramenti verba, *réciter le premier la formule du serment*.

PRÆFATIO, ōnis, f. *Préface, exorde, introduction*. SYN. Exordium.

PRÆFECTŪRA, æ, f. *Dignité de préfet, de gouverneur; préfecture, gouvernement*. USUS: Dare, deferre præfecturam alicui; petere præfecturam. Cf. Magistratus.

PRÆFECTUS, i, m. *Chef, préfet, commandant*. SYN. Præpositus negotio alicui; rei alicui præfectus. PHRAS. Classis præfectus est creatus, *il fut fait amiral*. Rei maritimæ Prætor renuntiatus est; cum imperio classi est præpositus; rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est; classi præfectus est; classi præesse jussus est; oræ maritimæ summum imperium illi datum est; imperium classis obtinet. USUS: Classis, urbis præfectus. Præfectus moribus.

PRÆFERO, fers, tōlli, lātum, ferre, a. *Porter devant, fournir; préférer; manifester*. SYN. Antefero; præ me fero. ADV. Aperte sensus. USUS: Cui non ad libidinem facem prætulisti; præferre salutem reipublicæ omnibus commodis suis. Eum sensum præfert. Cf. Antepono, Potior, Excello, Præpono.

Præ se ferre, Manifester, révéler, trahir, publier. SYN. Profiteor, confiteor, indico, vultu promptum habeo et lingua. USUS: Sapientiæ speciem; probitatem quamdam præ se ferre. Id me consecutum non profiteor, secutum esse præ me fero. Ego semper me didicisse præ me tuli, *je n'ai jamais fait mystère de mes études*.

PRÆFERRĀTUS, a, um, *Gurni de fer*. SYN. Ferro præfixus.

PRÆFICIO, is, fœci, fectum, ere, a. *Préposer, mettre à la tête de*. SYN. Præpono. ADV. Nominatim rei maximæ. USUS: Huic procuratori certum magistratum præfecerat. Aliquem curatorem, custodem exercitui, negotio, regioni præficere. Cf. Præfectus, Præsum.

PRÆFIDENS, entis, omn. gen. part. v. compos. a Fido. *Qui a trop de confiance en soi-même, présomptueux, téméraire*. SYN. Confido. USUS : Homines secundis rebus elatos sibi præsidentes legum habenis comprimere. Cf. Audax.

PRÆFIGO, is, xi, ctum, ere, a. * *Attacher, suspendre*. USUS : Lineas itineri præfigere. Jacula ferro præfixa, javelots garnis d'une pointe de fer.

PRÆFINIO, is, ii vel ivi, itum, ire, a. *Déterminer d'avance, régler, fixer*. SYN. Præstituo, præscribo. ADV. Restrictæ. USUS : Præstinere diem alicui. Cætera ego non tam strictè tibi præfinio.

PRÆFOR, aris, fatus sum, fari, n. et a. *Parler, dire auparavant; prononcer une prière avant de faire qqch.* USUS : Veteres omnibus rebus agendis, "quod bonum faustumque esset," præfabantur, les anciens n'entre-prenaient rien, sans avoir préalablement prononcé la formule de prière: quod bonum, etc. Honorem præfari, (cum quid turpicule est dicendum), demander excuse, pardon ou grâce, sauf votre respect, avec votre permission.

PRÆFRACTĒ, Opinidràment, obstinent. SYN. Pertinaciter, pugnacissime.

PRÆFRACTUS, a, um, Dur, rude; inflexible, opiniâtre. SYN. Pertinax, pugnax, ferreus. USUS : Thucydides præfractior nec satis rotundus. Cf. Pertinax, Obstinatus.

PRÆFULCIO, is, si, tum, ire, a. *Appuyer, soutenir*. SYN. Præmunio, sustento. Cf. Fulcio.

PRÆFULGĒO, es, si, ere, n. *Briller, étinceler*. SYN. Præter modum fulgeo.

PRÆGESTIO, is, ira, n. *Désirer vivement*. SYN. Valde cupio, gestio. USUS : Prægestit animus videre quamprimum.

PRÆGNANS, antlis, omn. gen. *Enceinte*. SYN. Gravida sum, ventrem fero; plena, gravida sum. USUS : Cum illum prægnans mater alvo contineret.

PRÆGRĀVO, as, avi, atum, are, a. * *Appesantir, alourdir, accabler*. USUS : Multitudine urbem prægravante.

PRÆGRĒDIOR, èris, essus sum, èdi, d. n. et a. *Marcher devant, précéder*. SYN. Præeo, antecedo.

PRÆGRESSIO, ontis, f. *Action de précéder, de devancer*. SYN. Præcursor. USUS : Ut nihil fieret sine prægressione causæ, que rien ne peut se faire sans une cause qui précède.

PRÆGUSTĀTOR, oris, m. *Celui qui déguste les mets et les boissons avant qu'on les serve sur la table du prince*. SYN. Qui cibos Principis prægustat. USUS : Clodius prægustator libidinum tuarum.

PRÆGUSTO, as, avi, atum, are, a.

Gôûter le premier, préalablement. USUS : Cibos prægustare.

PRÆJUDICĀTUS, a, um, *Décidé préalablement, préjugé*. USUS : Res semel iterumque præjudicata. Tantum opinio præjudicata potest, ut etiam sine ratione valeat auctoritas, opinion præconçue. Pro præjudicato aliquid ferre, regarder qqch comme décidé d'avance.

PRÆJUDICIUM, ii, n. *Jugement préalable, préjugé*. SYN. Exemplum iudicii facti in simili causa, iudicii conceptum specimen. EPITH. Proximum, grave in aliquem ordinem. USUS : Cur non ejus damnatione aliquid ad hoc iudicium præjudicii comparasti. Duobus jugulatus præjudiciis. Eos tot præjudiciis confossos prædamnatosque venire ad populi iudicium?

PRÆJUDICO, as, avi, atum, are, a. *Juger préalablement, en premier ressort; porter un jugement anticipé sur une question*. SYN. Præjudicium facio. ADV. Arroganter, semel atque iterum. SYN. Quod senatus nondum censuit, id arroganter non præjudico neque revoco ad arbitrium meum.

PRÆLĀBOR, èris, lapsus sum, bi, d. n. et a. *Prévenir, devancer*.

PRÆLIO, as, avi, atum, are, a. *Lier qqch avec qqch*. USUS : Os obvolutum folliculo et præligatum, tête enveloppée dans un sac de cuir et liée.

PRÆLOQUOR, èris, locutus sum, loqui, d. *Parler le premier*.

PRÆLŪCEO, es, xi, ere, n. *Luire, briller*. SYN. Lucem vel lumen præfero. ADV. In posterum. USUS : Majoribus meis virtute præluxi.

PRÆLŪDIUM, ii, n. *Prélude*. SYN. Præcentio.

PRÆMANDO, as, avi, atum, are, a. (cum ut), *Recommander d'avance, prescrire préalablement*.

PRÆMĀTŪRUS, a, um, *Prématuré, qui arrive avant le temps*. SYN. Præproperus, immaturus, intempestivus.

PRÆMEDITĀTIO, ontis, f. *Préméditation, prévision*. SYN. Meditatio; prævisio. EPITH. Diuturna. Cf. Meditatio.

PRÆMEDITOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Méditer d'avance, songer d.* SYN. Meditor, cogito, domo assero, paro, præparo. ADV. Optime, jam. USUS : Ex qua forma me fingere possim et præmeditari, quo animo accedam ad urbem, et songer d'avance à la manière dont je dois arriver à la ville. Sapientis est quidquid homini accidere possit, id præmeditari ferendum modice esse, si evenierit, il appartient un sage de songer que tout ce qui peut arriver de malheureux à l'homme doit être supporté avec modération, s'il arrive. Cf. Meditor.

PRÆMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer devant, d'avance.* USUS : Præmittere in locum aliquem.

PRÆMIUM, li, n. *Récompense; privilege, distinction.* SYN. Merces, fructus, beneficium. (Poena, supplælitum. EPITH. Alienum, amplissimum, eximium sceleris, invidiosum, satis magnum, mercenarium, meritum, novum, par, pervulgatum, erectum, summum. Præmia humana, junctæ et casta virtutis et officii, moderata, infinita, permagna, tanta. PHRAS. Bene merentibus præmia danda sunt, il faut donner des récompenses à ceux qui les méritent. Oportet, ut bene de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, capiant; ut præmiis donentur; exstare omnibus debent laborum suorum præmia; præmio afficiendi, honestandi sunt, qui laborem alterius gratia sustinuerunt; bene merentibus pretium præmiumque debetur; susceptus alterius causa labor præmio decorandus est; præmia tribuenda, deferenda, persolvenda sunt recte de alio merentibus. 2. Recte agentibus magna præmia constituta sunt, on a préparé de grandes récompenses pour ceux qui se conduisent bien. Summa recte agentes manent præmia; fructum certum, uberimum præstantissimumque ferent, capient, percipient, qui vitam cum virtute agunt; vitæ laudabiliter actæ præmium est earum rerum copia, quas qui possidet, optime cum illo agi existimatur. Præmiorum spe magna admodumque firma niti possunt ii, quorum vita cum virtute traducitur. Egregia præmia pro certo expectare; sine dubio sibi polliceri, plane sperare licet iis, qui virtutem colunt, qui vitam vivunt, ducunt, peragunt cum virtute. Mercedem actionum suarum, virtutis suæ, suæ probitatis, officii sui, optimorum consiliorum atque factorum expectare certissimam possunt, qui virtutem in vita non vulgari studio colunt, quibus in vita virtus erat in pretio. Præclaram honestamque vitam magna præmia manent, consequuntur. Cf. Remuneror, Merces. USUS : Duabus rebus continetur Respublica: præmio et poena. Præmiis invitare virtutem. Militibus præmia solvere, persolvere. Legibus et virtuti proposita sunt præmia, et peccatis supplicia, les lois proposent des récompenses aux vertus, et des peines aux vices. Nullum ego a vobis præmium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo præterquam hujus diei memoriam sempiternam.

PRÆMONEO, es, ūi, Itum, ere, a. *Avertir.* USUS : Me magnopere, ut caverem, præmonebat, il m'avertissait de prendre garde.

PRÆMONSTRĀTOR, oris, m. *Guide.* USUS : Hic adjutor meus et monitor et præmonstrator.

PRÆMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Guider, montrer à l'avance.* SYN. Prænuntio, monstro.

PRÆMŌRIOR, ōris, mortuus sum, mori, d. * *Mourir prématurément.* Antetempus morior.

PRÆMŪNIO, is, ivi, itum, ire, a. *Prémunir, fortifier par devant.* SYN. Præfulcio, præparo.

PRÆMŪNITIO, onis, f. *Précautions oratoires, préparation.* SYN. Præparatio. USUS : Sine præmunitione acerbe in aliquem invehi.

PRÆNŌMEN, inis, n. *Prénom.* EPITH. Vetus. USUS : Aliquis, cui prænomen sit Decio.

PRÆNOSCO, is, ere, a. *Étudier, chercher à comprendre, à deviner.*

PRÆNŌTIO, onis, f. *Notion anticipée, idée qu'on se fait d'une chose par avance.* SYN. Prima notio, ante capta animo rei informatio. USUS : Hanc habemus seu anticipationem seu prænotationem deorum, idæ innæ deiux.

PRÆNUNTIO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer d'avance, faire connaître, informer, instruire de.* SYN. Præmonstro, prædico. Cf. Nuntio.

PRÆNUNTIUS, a, um, *Précurseur, avant-coureur, messenger.* USUS : Stellæ magnarum calamitatum prænuntia, ces étoiles qui annoncent de grandes calamités.

PRÆOCŪPO, as, avi, atum, are, a. *S'emparer le premier, se rendre maître.* SYN. Occupo, anteoccupo, anteverto, anticipo. USUS : Quas partes mihi sumpseram, præoccupasti oratione, ton discours a déjà traité le sujet que je m'étais réservé.

PRÆOPTO, as, avi, atum, are, a. *Préférer, aimer mieux.* USUS : Mortem in certamine, quam vinci, præoptantes.

PRÆPARĀTIO, onis, f. *Préparation, préparatifs, apprêts.* SYN. Prævisio, præmeditatio. EPITH. Diligens. USUS : In omnibus negotiis, priusquam aggrediare, adhibenda est præparatio diligens, quoi que l'on entreprenne, il faut, avant de se mettre à l'œuvre, s'être préparé avec soin. Provisio animi et præparatio multum prodest ad minuendum dolorem.

PRÆPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, disposer d'avance.* SYN. Præparationem adhibeo, præmunio, paro, comparo. ADV. Diligenter. USUS : Ad vitam agendam præparare res necessarias. Præparato animo, aurius præparatis ad concionem accedere. Litteris ante excoli animos et ad concipiendam sapientiam imbui ac præparari decet. Cf. Paro, Paratus.

PRÆPĒDIO, is, li vel ivi, itum, ire, a. *Lier; empêcher, gêner.* SYN. Impedio, irretio. USUS : Morbo præpeditus, empêché, arrêté par une maladie. Cf. Impedio.

PRÆPES, ōtis, omni.gen. *Rapide dans son vol.* SYN. Celer, citus. USUS : Avis præpes. Cf. Celer.

PRÆPONDĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. n. *Avoir plus de poids*; 2. a. *Surpasser*. SYN. Ponderis plus habeo. USUS: Qui omnia metiuntur utilitate, neque eam honestate præponderari volunt, *être primé, surpassé par l'honnêteté*.

PRÆPŌNO, is, pōsūl, pōsitum, ere, a. *Mettre devant; préférer, donner la préférence*. SYN. Antepono, præfero, antefero; antiquior, potior mihi est. ADV. Recte, longe. PHRAS. Latina lingua omnibus alis est præponenda, *il faut préférer la langue latine à toutes les autres*. Latina Lingua principem inter alias locum tenet, primas tenet; principatum tenet, obtinet; in tanta linguarum varietate princeps est; primas fert; principatum fert. Latine linguae principatus dandus, defendendus, tribuendus est; nemo tam iniquus causæ iudex est, quin primas Latina. 1. æ deferrat, concedat. Prima in tot lingua habenda est Latina; cum Latina nulla aliarum linguarum venire in contentionem potest. Latina lingua una inter omnes eminens, longo intervallo reliquis post se relinquit. Cf. Potior. USUS: Præponere amicitiam patriæ. 2. Præficio, *mettre à la tête, donner le commandement*. Aliquem legioni præponere.

PRÆPŌSĪTIO, ōnis, f. *Præposition*. Pars Orationis.

PRÆPŌSĪTUS, a, um, *Præposé, chargé de*. SYN. Præfectus. EPITH. Turpissimus. USUS: Negotio, navibus præpositus.

PRÆPOSTĒRE, Dans un ordre interverti, de travers, à rebours. SYN. Perverse, perperam.)(Ordine. USUS: Ut præpostere tecum agam, mox ad ordinem me referam.

PRÆPOSTĒRUS, a, um, *Qui fait les choses de travers, maladroit; hors de raison, déplacé*. SYN. Perversus. USUS: Ut erat semper perversus et præposterus. Præposteris consiliis utimur, *conseils déplacés, intempestifs*.

PRÆPŌTENS, entis, Trēs puissanti, trēs influent. SYN. Valde potens. USUS: Clarus vir ac præpotens. Præpotentium virorum amicitiae infidæ. Cf. Potens.

PRÆPRŌPĒRUS, a, um, Trēs prompt, rapide, précipité. SYN. Præmaturus, nimis celer. USUS: Præpropere festinatio. Cf. Præceps.

PRÆRĪPIO, is, ūl, optum, ere, a. *Enlever, soustraire, dérober*. SYN. Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. USUS: Cui desponsam jam et destinam laudem præripere iniquum est. Non præcerpam fructum consilii tui, nec præripiam victoriam. Cf. Erpio, Præcerpo, Præoccupo.

PRÆRŌGĀTĪVA, æ, f. *Indice, marque, témoignage*. SYN. Dictum aut factum liberaliter ab eo, qui nobis benefactor est, ante præstitum beneficium; specimen et præjudicium

benevolentiae. USUS: Suae voluntatis prærogativam dare.

PRÆRŌGĀTĪVUS, a, um, *Consulté le premier, qui vote le premier*. USUS: Centuria prærogativa, quæ prima fert suffragium. Omen prærogativum, *le vote de la centurie prærogative considéré comme présage, présage tiré de ce vote*.

PRÆRŌGĀTUS, a, um, *Demandé à l'avance*. SYN. Primum rogatus.

PRÆRUPTUS, a, um, *Taillé à pic, escarpé, abrupt*. USUS: Prærupti montes, saxa.

PRÆS, prædis, m. *Répondant, garant, caution dans les affaires d'argent*. SYN. Sponsor, qui pro altero se obligat, in causa præsertim pecuniaria. EPITH. Bonus. USUS: Prædem dare, accipere; prædem pro aliquo esse. Prædibus et prædiis cavere.

PRÆSĀGIO, is, ivi, ire, a. *Pressentir, augurer, présager, deviner*. SYN. Præsentio. PHRAS. Dudum id futurum præsagiebam, *depuis longtemps je prévoyais que cela arriverait*. Divina quadam præsagitione id præsenferam; nescio quia permotus animi divinatione futurum prævidebam; animus meus, maximus ad hoc tempus vates, id mihi præsagiebat; præsagientis animi divinatione, id ita eventurum prævideram. Cf. Prævideo, Divino, Conjicio. USUS: Præsagiebat mihi animus.

PRÆSĀGĪTĪO, ōnis, f. *Pressentiment, divination, prévision, faculté de prévoir*. EPITH. Divina. USUS: Inest in animis præsagitio extrinsecus injecta, et inclusa divinitus.

PRÆSĀGUS, a, um, *Qui pressent, qui devine, qui prévoit*. USUS: Mens malorum, futuri præsaga.

PRÆSCĪO, is, scivi, scitum, scire, a. *Savoir d'avance, pressentir*. SYN. Ante scio. USUS: Nonne hoc præscisse oportuit. Cf. Præsagio.

PRÆSCĪUS, a, um, * *Qui sait d'avance, qui prévoit*. SYN. Præsagiente animo. USUS: Vates futuri præscius.

PRÆSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Prescrire, ordonner, déterminer, régler, fixer*. SYN. Definio, præfinito, præstituo, voce præco. ADV. Commode, diligenter, ante, nominatim alicui. PHRAS. Nihil tibi præscribo, *je ne vous prescris rien*. Leges tibi nullas impono; agendarum rerum modum tibi non præscribo; tuo arbitratu ages, nihil tibi certum præfinito; nihil præstituo, quid te agere velim; non ad meum præscriptum, sed tuum arbitrium vives; nihil imperabo, ages, ut voles. USUS: Natura homini præscriptis. Ita majorem mores legesque, ratio ac doctrina præscribunt. Jura civibus præscribere, *donner des lois à ses concitoyens*. Cf. Jubeo.

PRÆSCRIPTIO, onis, f. *Prescription*, *précépte*, *loi*. SYN. *Præscriptum*. USUS: Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio est naturæ. Præscriptio vitæ moderatioque tenenda. Intemperantia a præscriptione rationis aversa.

PRÆSCRIPTUM, i, n. *Prescription*, *règle*, *loi*, *recommandation*, *ordre*. SYN. *Præscriptio*, formula, norma, regula, certa quædam et definita lex. EPITH. Commune, certum. USUS: Ex communi præscriptio civitatis rem administrare. Plura homines affectu iudicant, quam veritate aut præscripto et juris norma.

PRÆSENS, entis, omn. gen. *Présent*; qui est là en personne; qui est devant les yeux. SYN. *Testis*, arbiter; instans.) *Absens*. ADV. In posterum. PHRAS. 1. Ipse præsens fuit, lui-même fut présent. Adfuit ipse, interfuit, præsto fuit; præsentem habuimus; illic in re præsentis fuit; coram fuit, adfuit. 2. Ea, quæ præsentia sunt, non curamus, nous ne nous inquiétons pas de ce qui est sous nos yeux. Quod ante oculos est; quod ante pedes est; quod in manibus est; quod præ manibus habemus; quod in oculis nostris hæret; quod sub oculis habemus; quod in oculis est omnium; quod in oculis habemus; quæ instant in præsentia; quod præsens tanquam in manu datur; quæ in oculis sita sunt; quæ ad manum sunt, ad ea animus advertit nemo; ea, quæ nostra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent. 3. Me præsentia hæc facta sunt, on fit ces choses en ma présence. Præsentem me et inspectante; sub oculis meis; ante oculos, ante pedes meos; me teste ac arbitro; in meo multorumque civium conspectu; cum ab oculis meis abfuisset nunquam; cum in oculis esset omnium nostrum; cum in ore omnium versaretur, hæc ab eo gesta sunt. 4. Præsentem videre cupio, je désire le voir en personne. Præsentem habere, cum præsentem agere cupio; mentem eius, sensus, os intueri libet; in aspectum adducatur, proferatur, velim; in conspectum veniat, os suum ferreum ac importunum ostendat nobis; audaciam suam in oculis nostris mentibusque defigat; in conspectum se nostrum det, committat velim. Cf. *Conspectus*. 5. Præ dolore vix mihi præsens sum, la douleur m'empêche d'être à moi, m'ôte toute possession de moi-même. Dolor me ipsum mihi adimit; vix mentis composum; dolor animi sensus prope omnes obstupefacit; vix animus mihi constat; mens penè excidit dolore alienata. 6. Importuni homines ubique nobis præsentem sunt, les gens importuns sont toujours sous nos yeux. Homines sordidi ac levissimi in capite ac cervicibus nostris, in oculis atque, si liceat, in faucibus hærent; consiliis omnibus vel in consilia intersunt; imminet rebus nostris omnibus ac consiliis. USUS: 1. Ipse interstit et præsens

vidit. Si facultas mihi tui præsentis esset. Hæc ad te in præsens, in præsentis scribenda habui. 2. Magnus, alacer, resolu, decidit. Animus alacer et præsens. Præsentem ad notandum vires habere. Præsentem DEO ac propositio. 2. In rem præsentem venire, nempè in locum vel fundum de quo lis est, se transporter sur les lieux, sur le terrain, examiner de ses yeux; se mettre en présence des faits. Placuit de amicorum sententia constituere, quod die in rem præsentem veniretur. Cf. *Coram*.

PRÆSENSIO, onis, f. *Præsentiment*. SYN. *Præsentio*. EPITH. Artificiosa, divina non fortuita, innumerabilis. USUS: Præsentiones et prædictiones rerum futurarum.

PRÆSENTIA, æ, f. *Présence*. SYN. *Conspectus*, aspectus. USUS: 1. Alicujus præsentiam et aspectum vitare. Præsentia tuæ desiderium meo labore minuam. 2. Vis, Virtus, présence d'esprit, courage. Præsentia animi et fortitudo.

PRÆSENTIO, is, sensi, sensum, ire, a. *Præsentir*, *prévoir*, *deviner*. SYN. *Præsentio*, prænosco, præcognosco. PHRAS. Præsentio rei eventum, je devine quelle sera l'issue de l'affaire. Rei eventum cogitatione præcipio; omen aliquod futurorum insidet animo; præcipio animo rei exitum ac providere; quantum divinandi disciplinam haud teneam, exploratum mihi tamen est, pro explorato habeo, quid futurum sit. Cf. *Præsentio*. USUS: Furor divino incitatus animus futura præsentit. Cf. *Prævideo*.

PRÆSÈPE, is, n. *Étable*, *écurie*.

PRÆSÈPIO, is, psi, ptum, ire, a. *Barriçader*, *palissader*, *boucher*. USUS: Maximis defixis trabibus aditus omnes præsepit.

PRÆSERTIM, Surtout. SYN. *Cumprimis*, maxime, præcipue. USUS: Admiror et te præsertim.

PRÆSES, Idis, m. *Gardien*, *protecteur*; *président*. SYN. *Custos*, *vindex*; *antistes*. USUS: *Custos*, *præses*, *propugnator* libertatis.

PRÆSIDÈO, es, sedi, ere, n. *Protéger*, *défendre*; *diriger*, *conduire*. SYN. *Custos*, *præses* sum, præsum, in custodia urbis, provinciae, tanquam in specula collocatus sum; ad gubernacula sedeo. USUS: Dii huic loco temploque præsident.

PRÆSIDIUM, ii, n. *Poste*, *position*; *secours*, *appui*, *soutien*. SYN. *Statio*; manus militum, auxilium, perfluum. EPITH. Bonum, certissimum, tutissimum, civile, commune, extraordinarium, firmum, fortissimum, gravissimum, honestum, improvisum, insperatum et repentinum, leve, maximum, necessarium et voluntarium, nocturnum, popolare, publicum, stativum, summum, tenue, terrestre. Præsidia aliena, contraria, firmissima, gratiora alicui, multa ac firma, necessaria, parva, publica,

regia, salutaria, tanta, urbana, utiliora alicui. USUS: 1. Armati in præsidiis collocantur. 2. Custodia, numerus militum, comitatus armatorum, *troupes armées, garnison, escorte*. Magna et firma præsidia parare, comparare; præsidia ponere, disponere, collocare. Præsidium urbi imponere; militem in præsidium mittere, in præsidio collocare; urbem præsidii obsidere, intercludere, interclusam tenere. Præsidiis firmare; regionem seipere, munire, confirmare. Præsidia dimittere, præsidii nudare provinciam. De provincia decedere, abire; præsidium relinquere. 3. Auxilium, spes, securitas, perfugium, *secours, aide, appui*. Alicui laboranti præsidium afferre, ferre; præsidio esse. Ego amicorum, virtutis bellicæ præsidio tectus, hostem repressi. Is magnum sibi præsidium et adiumentum ad beate videndum comparat, qui, etc.

PRÆSIGNIFICO, as, are, a. *Faire connaître à l'avance*. SYN. Prænuntio, cano, præcino, præmonstro, portendo.

PRÆSTABILIS, e, gen. com. *Préférable, supérieur, excellent, remarquable*. USUS: Nihil virtute homini præstabilius, nihil pulchrius.

PRÆSTANS, antis, omn. gen. *Supérieur, distingué, remarquable*. SYN. Excellens, præstabili, egregius, eximius, præclarus. USUS: Vir ingenio, virtute præstans. In Poetica præstans. Cf. Egregius, Præclarus, Optimus.

PRÆSTANTIÀ, æ, f. *Supériorité, excellence*. SYN. Excellentia. EPITH. Cœlestis et divina, excellens, major et divini; minima, singularis. USUS: Dii omnium rerum præstantia excellentes, *par leur supériorité en toutes choses*. Præstantiam aliquam doctrinæ et virtutis consequi, *acquérir quelque supériorité sous le rapport du talent, de la vertu*.

PRÆSTAT, imp. *Il vaut mieux*. SYN. Melius est. USUS: Emori præstat, quam servire. Cf. Expedi.

PRÆSTIGIÆ, arum, f. pl. *Prestiges, illusions, jongleries*. SYN. Incantamenta. USUS: Doli, machinæ, præstigiæ, fallaciæ, captiones, verborum præstigiæ, *éclat trompeur, faux brillant, clinquant, vains artifices du style*. Cf. Decipio.

PRÆSTIGIATOR, oris, m. *Jongleur, escamoteur, trompeur*.

PRÆSTINO, as, avi, atum, are, a. * *Acheter, acquérir*. USUS: Pisces in macello præstinare, *acheter des poissons au marché*.

PRÆSTITŪO, is, ūi, tūtum, ere, a. *Déterminer, fixer, établir*. SYN. Præfinio, præscribo, dico. USUS: Tempus alicui præstitui.

1. PRÆSTO, as, stitū, stitum et atum, stare, n. et a. i. a. *Surpasser qqn en qqch.* SYN. Excello, antecello, supero, præcuro.

ADV. Longe multumque, longe inter æquales suos, longe lepore, humanitate multum, gloria ceteris hominibus, nimirum omnibus ingenio, fortuna, plurimum æqualibus virtute. USUS: 1. Longe inter æquales humanitate præstat. Contemplatio rerum longe omnibus studiis præstat. Multum ingenio, plurimum virtute præstat æqualibus. Cf. Excello. 2. *Exsequor, perficio, præbeo, exhibeo, facio, servo, faire voir, montrer, témoigner, faire preuve de*. Fidem, officium, benevolentiam, memorem animum alicui præstare. Promissa præstare et persolvere. Præstare suum munus. Gratum se, sapientem, gravem præstare. 3. (Fidei iubeo, VULG.), *répondre, être caution, garantir*. Vitium venditæ rei, si scit venditor, præstare debet. Communes illos casus præstare nemo potest. Quis præstare poterit nullos fore prædones. Culpam ejus rei præstare quis velit? Horum dicta omnia ac facta nobis præstanda sunt, *nous devons répondre de leurs faits et gestes*.

2. PRÆSTO, *ici, là, sous la main*. SYN. Paratus, in promptu. USUS: De mea autem voluntate sci judices, me opera et consilio, studio quidem certe, rei, famæ, salutis tuæ præsto futurum, *que je ferai tout pour sauvegarder ta fortune, ta réputation, ton salut, etc.* Amicus ad præsidium præsto esse, *être prêt à secourir ses amis*.

PRÆSTOLOR, aris, atus sum, ari, d. n. et a. *Se tenir prêt pour qqn en qqch.* SYN. Exspecto. USUS: Ego tibi, spei illi, et expectationi diu præstolabor. Cf. Exspecto.

PRÆSTRINGO, is, inxi, lētum, ere, a. *Affaiblir, émausser, éblouir*. SYN. Hebeo, fallo. USUS: Horum utrumque præstringere aciem mentis solet.

PRÆSTRŪO, is, xi, ctum, ere, a. *Boucher, obstruer, fermer; préparer, ménager d'avance*. USUS: Sibi fidem præstruxit, *il commença par gagner la confiance*. Luminibus aliorum præstruere.

PRÆSULTO, as, are, n. *Sauter devant, s'élaner (hors des rangs) en avant*. USUS: Ferox hostium signis præsultans Gallus.

PRÆSULTOR, oris, m. *Chef des danseurs*. SYN. Princeps Saliorum.

PRÆSUM, as, sūi, esse, n. *Être à la tête, commander, présider à*. SYN. Præsideo; præpositus, præfectus sum. ADV. Crudelissime consiliis, omnino reipublicæ, ædificandæ navi, negotio, sacris. USUS: Quæstioni, negotio, provinciæ præesse. Cf. Præsideo, Administro, Magistratus.

PRÆSUMPTIO, onis, f. *Prolepse ou préoccupation, réponse anticipée à des objections possibles ou présuées*. USUS: Præsumptio quam Græci *πρόληψις* vocant. (Pro: Arrogantia, présomption, vulg. est).

PRÆTENDO, is, di, tum, ere, a. *Pré-
lexer, alléguer, prétendre*. SYN. Prætexo.
USUS : Hominis integerrimi speciem prætexi-
mis suis moribus prætere, *couvrir de l'appar-
enance d'un homme intégré des mœurs déles-
tables*. Cf. Contendo.

PRÆTENTO, as, avi, atum, are, a. *Explorer, sonder*. USUS : Tota causa præten-
tata et perspecta.

PRÆTER, *Outre, au-delà; contre*. SYN.
Supra, extra. PHRAS. Præter minas etiam
vim intulere, *ils le menacèrent et en vinrent
aux coups*. Præterquam quod minarentur,
etiam violenti erant; supra minas etiam facta
addidere. Super quam quod minas primo
jactarunt etiam manus attuler; super cæteras
minas etiam vis accessit. Cf. Excipio. USUS :
1. Hoc nemini præter me videtur. Id videris
præter ætatem facere. Id præter modum,
præter spem accidit. 2. Supra, *plus que, au-
dessus de*. Quæ me res præter cæteras impulit.
3. Ante, *devant*. Præter domini oculos hæc
omnia ferebant servi, *les esclaves passaient
sous les mets sous les yeux de leur maître*.
4. Præter oram maris Etrusci, *en longeant la
côte de la mer d'Etrurie*.

PRÆTEREÅ, *Outre cela, en sus, de plus*.
SYN. Tum etiam; ad hoc, insuper. PHRAS.
Præterea addendum, *il faut en outre ajou-
ter*. Accedit etiam, quod, etc.; huc accedit, quod,
etc., quin et illud accedit, quod, etc. Adde
eodem et illud; adde ad hoc; adde, quod, etc.;
illud insuper adde. Nam quid ego de illo
dicam? quid? quod etiam; quid multa? aliud
quid etiam? quid est præterea? quid aliud?
nihil nisi illud? quod reliquum est; videte jam
porro cætera; cæterum, deinceps et illud
dicendum; quid jam de illo? exinde et illud
non tacendum. Quid est præterea? nihil sane,
nisi illud. De reliquo. Accedit ad cumulum.
Jam vero nec illud omittendum. USUS : Ad-
debant præterea, rempublicam salvam fore.

PRÆTEREO, is, ivi sapius II, Itum,
ire, n. *Passer à côté, omettre*. SYN. Omitto,
missum facio, prætermitto, reticeo. ADV. Con-
sulto multa, omnino neminem, tacite, temere,
turpiter, pene auctoritatem. PHRAS. Vide ut
nihil præterea, *prenez bien garde de ne rien
omettre*. Ne quid transiliat oratio tua; ne quid
in præteritis relinquatur; ne quid nos fugiat
aut prætervolet; ne quid prætermittas; vide,
ne quid præterfluat, præterlabatur. USUS :
1. Ut reliqua tua scelera præteream, et missa
faciam, illud præterire non possum. 2. Negli-
go. Populus sæpe dignos præterire solet.
3. Fugit, *échapper*. Non me fugit, non præter-
rit, quam sit difficile. Cf. Prætermitto.

PRÆTEREQUITO, as, avi, atum, are,
n. *Passer à cheval devant qqn ou qqche*. SYN.
Equo prætervehor, equo prætervolo, equo
præterlatus sum.

PRÆTERITUS, a, um, *Passé, écoulé*.
SYN. Transactus, ante actus. PHRAS. Juvat
præteritorum meminisse, *on aime à se
souvenir du passé*. Juvat hic, quoad longissi-
me mens potest respicere, spatium præteriti
temporis repetere; vetera illa et jam pene
obliterata commeminisse placet; juvat hic
superioris ætatis memoriam; vetustatis imagi-
nem et reliquias repetere. USUS : Præterita
mutare non possumus. Præteritorum memoria,
providentia futurorum.

PRÆTERFLŪO, is, ere, n. et a. *Couler
au-delà, auprès, le long de*. SYN. Præterlabor,
elabor, prætergredior. USUS : Animus præsen-
tem voluptatem percipit, venientem prospicit,
nec præteritam præterfluere sinit, *et ne laisse
pas se perdre toute trace du plaisir passé*.

PRÆTERGRĒDIOR, èris, grossus
sum, grēdi, d. n. et a. *Porter ses pas devant,
passer devant*. SYN. Præterlabor.

PRÆTERLĀBOR, èris lapsus sum,
labi, d. n. et a. *Couler devant, le long de*. SYN.
Præterfluo, prætervolo.

PRÆTERMISSIO, onis, f. *Omission*.
USUS : Formæ, in quas genus dividitur sine
ullius prætermissione, les espèces sont les par-
ties dans lesquelles le genre se divise, sans en
omettre aucune.

PRÆTERMITTO, is, misi, missum,
ere, a. *Laisser passer, négliger*. SYN. Præter-
eo, relinquo, omitto, negligo. ADV. Necessa-
rio, omnino. PHRAS. Ut ista prætermittam,
pour ne point parler de ces choses. Ut silentio
id præteream; ut missum faciam; ut silentio
involvam; ut silentio premam illud; ut verbum
de hoc non faciam; ut silentio partem hanc
totam prætervehar; ut silentio percurram cæ-
tera; ut de re tota taceam, sileam; ut rem
omnem tacitam relinquam; ut de hoc nihil.
Cf. Prætereo. USUS : Nihil prætermisi.
Quantum eniti potui, nullum hominis amantis-
simi officium prætermisi. Diem nullum, quin
de te cogitarem, prætermisi. Cf. Omitto.

PRÆTERQUAM, *Outre, excepté, si ce
n'est*. SYN. Præter, extra, extra quam. USUS :
Hæc, præterquam tibi, omnibus fere jucunda.
Videris id mihi facere, præterquam res tua pos-
tulat. Campanos omnes liberos esse jussit, ex-
tra quam seu præterquam, qui hostes essent.
Extra unam mulierem præterque ejus prolem,
nulli præterquam tibi hostis pepercit. Præter-
quam, quod heri non potuit, ne fingi quidem
valebat.

PRÆTERVECTIO, onis, f. *Action de
passer à cheval, en voiture ou sur un bâti-
ment*. SYN. Vectio.

PRÆTERVEHOR, èris, vectus sum,
vèhi, p. *Passer outre*. USUS : Sirenes mor-
abantur eos qui prætervehebant, les Sîr-
ènes arrêtaient ceux qui passaient devant elles

(sur un navire). Insulam totam est præter-
vectus. Non est præterveclā aures vestras ora-
tio, sedāimis totis insecit, ce discours n'a pas
seulement fleuri vos oreilles, mais s'est gravé
profondément dans vos âmes.

PRÆTERVŌLO, as, are, n. et a. *Voler
au-delà, passer outre, ne faire qu'effleurer.* SYN.
Prætereo, præterfluo. USUS : Prætervolat ora-
tio. Id me fugit et prætervolavit. Non præter-
volabo ista, sed dilatabo.

PRÆTEXO, is, xūl, xtum, ere, a. *Pré-
texter, alléguer.* SYN. Præendo. PHRAS. Va-
letudinis causam inertiae prætextit, pour
excuser sa mollesse, il prétexta des raisons de
santé. Per causam curandae valetudinis iner-
tia suae patrocinator; valetudinem obtendit,
prætextit, causatur, sed inertiam esse, nemo
non intelligit; per simulationem, speciem, cau-
sam valetudinis curandae, inertiae se dat; cau-
sam interponit, interserit, valetudinem tentari;
obtentu, simulatione, specie, nomine valetudi-
nis inertiae suae servit. USUS : 1. Nemo exerci-
tūm petit, nisi triumphum cupiditatem prætextat,
sans avoir le désir du triomphe. 2. Omnia
quæ fiunt, natura lenioribus principiis præ-
textuit, la nature a préparé par des commence-
ments presque insensibles tout ce qui se fait.
Cf. Causor, Excuso.

PRÆTEXTA, æ, f. *Manteau bordé de
pourpre que portaient les premiers magistrats
et les enfants de naissance libre jusqu'à 17 ans.*
SYN. Toga prætexta. USUS : Pueri togam su-
mentes prætextam abijciunt.

PRÆTEXTATUS, a, um, *Revêtu de la
prétexte.* SYN. Adolescens, qui nondum virilem
togam sumpsit. EPITH. Grandis, magnus.
USUS : Scin, te prætextatum decoxisse? Sais-
tu qu'avant d'avoir quitté la prétexte, tu avais
abandonné ton bien à tes créanciers? Prætex-
tatus pupillus.

PRÆTOR, oris, m. *Préteur, magistrat
romain chargé de rendre la justice et de com-
mander les troupes étrangères.* SYN. Qui cum
imperio prætorio est. EPITH. Æquus et sa-
piens, cupidus bonæ existimationis, gravissimus,
improbis, infestus alicui, integerrimus,
honestissimus, fortissimus, laboriosus ac dili-
gens, mediocris, mercenarius, nequissimus,
inertissimus, palæstricus, proximus, pulcher
ac beatus, sapiens, severus, turpissimus, im-
probissimus, urbanus. Prætores amicissimi,
innocentes, justissimi, jurati. USUS : Prætores
iūs dicunt, exercent judicia, causas cognos-
cunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

PRÆTORIĀNUS, a, um, *Relatif au
préteur, du préteur.* USUS : Comitæ prætoriana,
comices pour l'élection des préteurs.

PRÆTORIUM, ii, n. *Prétoire, tente du
général, tribunal du gouverneur de province.*
SYN. Domus prætoria. EPITH. Certum.

PRÆTORIUS, a, um, *Prætorien, relatif
au préteur.* USUS : Cohors, Provincia, classis
prætoria.

PRÆTŪRA, æ, f. *Dignité et fonctions de
préteur, préture.* SYN. Prætoris munus, digni-
tas. EPITH. Acerba, multis indigna, misera, in-
nocentissima diligentissimaque.

PRÆŪRO, is, ustum, ere, a. * *Brûler
qqch par le bout.* USUS : Hastæ, sudēs præ-
ustæ, lances, pieux brûlés par le bout.

PRÆVĀRICĀTIO, onis, f. *Prævarica-
tion.* USUS : Prævaricatio et accusatoris cor-
ruptela ab reo. Cf. Falsus.

PRÆVĀRICĀTOR, oris, m. *Prævari-
cateur; avocat qui a de secrètes intelligences
avec la partie adverse.* SYN. Accusator pecunia
corruptus, item : Reus, corrupens pecunia ju-
diciū. USUS : 1. Prævaricatoris nomen signifi-
cavit eum, qui in contrariis causis quasi varie
esse positus, videatur, on appelle prævaricateur
un homme qui varie pour ainsi dire entre les
deux parties adverses. Prævaricator causæ pu-
blicæ. 2. Corruptor. Piso prævaricator Catil-
inæ, faux accusateur de Catilina.

PRÆVĀRICOR, aris, atus sum, ari,
d. *Être de connivence avec.* SYN. Colludo.
ADV. Turpissime. USUS : Non defendere, sed
prævaricari accusatione videbatur, il sembla
qu'au lieu de défendre l'accusé, il fut de conni-
vence avec l'accusateur.

PRÆVĒHOR, oris, ctus sum, hi, d. *
Passer, (voler, chevaucher) devant. USUS :
Equites per obliqua campi præveht fugienti-
bus se obtulere, les cavaliers lancés oblique-
ment à travers la plaine.

PRÆVĒNIO, is, vñi, ventum, ire,
n. et a. *Prévenir d'avance, précéder, empêcher.*
SYN. Prævento, anteverto; præripio. PHRAS.
Malum præveniri oportet, il faut prévenir
le mal. Occurendum malo est; malum vel
malo prævertere convenit; præoccupanda est
vis mali; occupanda malorum remedia; præ-
moliendum est aliquid, quo malum avertatur;
præcipere consilio prudentiaque debemus,
quæ arcendo malo opportuna erunt. USUS :
Fecisset, ni casus aliquis aut occupatio con-
silium prævenisset.

PRÆVERTO, is, ti, versum, ere, a.
Prévenir; préférer. SYN. Anteverto, prævenio.
USUS : Fuga supplicium prævertere. Pîa-
tem omnibus rebus præverti decet. Cf. Præ-
vento.

PRÆVĪDEO, es, vidi, visum, ere, a.
* *Voir à l'avance, prévoir.* SYN. Prospicio;
animo prospicio, cogitatione præcipio, præ-
sentio, præcaveo. ADV. Multo ante, maxime.
PHRAS. 1. Dudum hoc prævideram, de-
puis longtemps je l'avais prévu. Conjectura,
mente, cogitatione prospexeram; res tota mi-
hi prævisa et præcauta fuerat; dudum ista

præsenſeram; dudum cogitatione præceperam; animus mihi divinatione quadam iſta ſuggeſſerat; horum præmeditatione majorum dudum adverſus dolorem me præmuniveram; odorabar ego iſta dudum et mente augurabar. Cf. Præſagio. USUS: Qui ſemper animo excubat, multa prævideat necesse eſt.

PRÆVIUS, a, um, *Qui præcedit*. USUS: Stella auroræ prævia, *astre précurſeur de l'aurore*.

PRÆVŌLO, as, avi, are, n. *Voler de-ſcendre, en avant*. USUS: Grues in tergo prævolantium colla reponunt, *les grues qui ſont derrière appuient leur cou ſur celles qui précèdent*.

PRAGMATICUS, a, um, *Homme verſé dans les queſtions de droit, jurisconſulte*. SYN. Vir in agendis rebus verſatus, expertus. USUS: Pragmatici homines cavere jubent. Tu ſi quid pragmaticum habes, ſcribe. Cf. Actuoſus.

PRANDĒO, es, di, ſum, ore, n. et a. *Déjeuner*. USUS: Caninio conſule neminem aiunt prandiſſe, *on dit que ſous le conſulat de Caninius, perſonne ne déjeuner. (Nommé après midi, Caninius avait déposé, le matin ſuivant, ſes fonctions de conſul)*. Cf. Cœno.

PRANDIUM, ii, n. *Déjeuner qu'on prend ordinairement vers midi*. USUS: Aliquem ad prandium vocare, invitare, *inviter*. Alicui ad prandium codicere, *s'inviter à déjeuner chez qqn*. Prandium parare, præbere, dare, apparare, antepondere, *préparer*. Prandio aliquem accipere lauto et magnifico, *récevoir*.

PRANSOR, oris, m. * *Convive, invité*. USUS: Prandium antepondere pransoribus.

PRĀTUM, i, n. *Pré, prairie*. USUS: Pratorum viriditas. Prata herbis conveſtita.

PRĀVE, De travers, mal, *défectueux-ment*. USUS: Ille vero prave, male, nequit.

PRĀVITAS, atis, f. *Irrégularité, défaut, vice, méchanceté, dépravation*. SYN. Vitium, deformitas, perversitas. EPITH. Tanta, perſignis. USUS: Ne mala conſuetudine ad aliquam deformitatem pravitatemque veniamus. Alieni oris pravitatem et diſtortionem imitari, *contorsion de la bouche, grimaces*. Quæ te tanta pravitas mentis tenet? quo pravitatis errore imbutus eſ? quæ hominem de hac pravitate deducet? Malitia, Pravitas.

PRĀVUS, a, um, *Difforme; perversi, dépravé*. SYN. Perversus, diſtortus. (Rectus. USUS: Si quæ in membris prava, debilita a, imminuta ſunt. Recti pravique partes. Ut inter rectum ac pravum, ſic inter verum et falſum intereſt. Cf. Malus, Nequam.

PRĒCĀRIO, Par la prière, à titre de grâce, de ſouvenir. SYN. Prece vel precibus. USUS: Precario aliquid poſſidere.

PRĒCĀRIUS, a, um, *Précaire, paſſager*. USUS: Petere ſalutem precariam ab aliquo. Facere queſtum precarium.

PRĒCĀTIO, onis, f. *Prière*. EPITH. Externa, ſimilis, ſolemnis, ſumma. USUS: Illa ſolemnis comitorum precatio. Simili precatione Agamemnon uſus eſt. Precationem peragere. Cf. Preces, Precor.

PRĒCĀTOR, oris, m. * *Celui qui prie, interceſſeur*. USUS: Ne tibi precatorem aut aram paraveris.

PRĒCES, cum, f. pl. *Prière, instances, ſupplication*. SYN. Precatio, obſecratio, obteſtatio, rogatus, rogatio. EPITH. Diuturnæ, faciles, fraternæ, juſtæ, longæ, miſeræ atque luſtuoſæ, quotidianæ, ſclerate. USUS: Nec prece, nec gratia, *ni par prière, ni par faveur*. Sclerate præces et nefaria vota. Precibus agere cum populo. Precibus aliquid petere. Preces audire; precibus cedere. Preces ſuperbe repudiare.

PRĒCOR, aris, atus ſum, arī, d. n. et a. *Prier, ſupplier; ſouhaiter à qqn qqch*. SYN. Precibus peto, preces adhibeo, peto, imploro, deprecor, ſupplico, quaſo; precibus veneror, imploro. ADV. Male alicui. PHRAS. 1. DEUM præcemur, ut reſpublicam in hac perturbatione temporum ſit propitius, *prions le Seigneur, pour que, au milieu de tant de révolutions, il ait pitié de l'État*. Vota pro communi ſalute nuncupemus; vota faciamus ad DEUM; ad vota nōs veritatem, ſupplicatum eamus pacemque Superum expoſcamus; precibus a DEO petamus; obſecrationes in templis faciamus, manus ad cœlum tollentes præcemur; ſtrati ante aras veniam irarum coeleſtium finemque malorum expoſcamus; ad preces obteſtationesque convertamur, ſupplicationibus votisque DEUM fatigemus, ut exitium ab urbis teclis ac mœnibus avertat. Cf. Oro. 2. Non fruſtra DEUM precatus eſt, *il n'a pas prié DIEU en vain*. Non incāſſum miſſæ ad DEUM preces; non fruſtra vota pro ſalute ſuſcepta ſunt; non fruſtra ad DEUM vota vertit; non fruſtra rem tantam DEO precibus commendavit; annuit precationi DEUS vota que rata habuit. 3. Iter tibi bene veritat, præcor, *puisse votre voyage être heureux!* Iſtud tibi iter felicitate evenire volo; iter tibi DEUM fortunare volo; proficiſcere optimis omnibus; quod tibi bene veritat; quod bonum, felix fauſtumque ſit, iter ingredi. Superi approbent, quod agis quodque acturus eſ; bene ac felicitate eveniat, quod nunc ingrederis iter! proficiſcere bonis auſpiciis, Superique omnes omnia tibi optata afferant. 4. DEUS te dñb in ſeculum conſervet, præcor, *je prie DIEU qu'il vous conserve longtemps en bonne santé*. DEUS te longiſſimo tempore ſalvum ac ſoſpitem præſtet; præcor cœleſte Numen, ut te quam diutiſſime ſuperſtitem ac ſoſpitem eſſe jubeat; ut ætatem

quam longissime extendat; DEUM ego vehementer oro, ut incolumem te clementissime conservet; DEUM queso, ut vitæ meæ superstes sis; ut te sospitet ad ultimam usque senectutem; servet te DEUS; DEUM oro, ut incolumem te superstitemque diu habeamus. 5. Male precandi formulæ, *formules d'imprécations*: Quod tuo capiti male sit! Dii te perdant! Dii tibi male faciant; Dii tibi irati sint! Jupiter te tuosque pessimo leto afficiat, pessimis exemplis interficiat! Abi in malam rem! Quin abis in malam crucem, pestem, cruciatum? Iratis diis omnibus abito! Abi malis omnibus et execrationibus omnium! 6. Omnes tibi male precantur, *tout le monde vous souhaite du mal*. Tibi pestem omnes exoptant et execrantur; perire te malis modis omnes volunt; caput tuum diris devent. USUS: Quid precamur deos? Utinam eveniant quæ precaris. Omnes tibi cives salutem atque incolumitatem precantur. A DEO bona precari. Si unquam vobis mala precarer, etc. Cf. Rogo.

PRÆHENDO, is, dī, sum, ere, *vel per* Sync. PRENDO, is, dī, sum, ere, a. *Saisir, prendre, surprendre*. SYN. Capio, preno. USUS: Crassum manu prehendi.

PRÆMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Presser, serrer de près*. SYN. Urgeo. ADV. Mor-dicus caput, valde causam, vehementius, probe aliquem, leniter. USUS: 1. Quæ necessitas te premebat? Bello, inopia, ære alieno premi. Odio communi et invidia premi. 2. Occulto, *couvrir, cacher*. Odium, dolorem, iram premere.

PRENSATIO, onis, f. *Brigue*. SYN. Ambitio. EPITH. Aliena, præpropæra.

PRENSO *vel* PRÆHENSO, as, avi, atum, are, a. *Saisir fortement; solliciter, briguer*. SYN. Ambio. PHRAS. Nullum in prensando studium prætermittit, *il brigue les emplois avec un soin remarquable*. Tam prehensat diligenter, quam qui maxime; diligentissima ejus est prensatio; in prensandis hominibus nemo est te diligenter; imminet tantæ spei adeo ut nullum in prensando officium intermitat; in prensandis, rogandis, appellandis civibus studium ac diligentiam adhibet, quam licet, maximam; agit de ea re cum civibus diligenter et assidue. Cf. Ambio. USUS: Prensat sine fallaciis, sine fūco, more majorum.

PRESSÈ, *Brièvement, en peu de mots*. USUS: Presse, argute, breviter dicere; definire. Cf. Breviter.

PRESSUS, ūs, m. *Pression*. SYN. Compressio. USUS: Ipso pressu oris et sono.

PRÆTIOSÈ, *Richement, magnifiquement*. SYN. Magno pretio, eleganter, artificiose, opérose. USUS: Vasa magnifica, pretiose cœlata.

PRÆTIOSUS, a, um, *Précieux, d'un grand prix, d'une grande valeur*. SYN. Magni pretii, multorum sumptuum. PHRAS. 1. Pretiosam bibliothecam habeo, *j'ai une bibliothèque précieuse*. Magni pretii libris referatam bibliothecam habeo; caro constant, qui bibliothecam meam efficiunt libri; bibliotheca mihi est a rari operis libris et multo pretio commendata; caro emi, qui bibliothecam meam ornant libros. 2. Pretioso ornatu induta erat, *elle était parée de vêtements de grand prix*. Auro et purpura insignis, gemmis adornata incedebat; vestis illi erat auro gemmisque distincta; aureas armillas magni ponderis gemmatosque magna specie annulos habuit; nihil ei deerat eorum, quæ hominibus sancta caraque ac magni pretii esse solent, et prima ducuntur. USUS: Pretiosa vestis, horti, vasa.

PRÆTIUM, ī, n. *Prix, valeur*. SYN. Merces, præmium. EPITH. Certum, incertum, magnum, pactum, parvum, summum, tantum. USUS: Certum rei seu merci pretium statuere, constituere. Certum pretium pacisci. Habet ea res maximum pretium. Maximi est pretii. Mercari aliquid magno pretio. Pretio et mercede duci ad faciendum aliquid. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere, enumerare, pendere. Jacent agrorum pretia, tanta est anno-næ vilitas, *les terres se donnent pour rien*. Nullo pretio me induci sinam, *je ne me laisserai entraîner par aucun salaire*. Operæ pretium facere, *faire qqch qui en vaille la peine*. Cf. Æstimio.

PRÆDEM, Il y a déjà longtemps. SYN. Dudum.

PRIDIE, *Le jour d'avant, la veille*. SYN. Ante eum diem.) (Postridie. USUS: Pridie quam has litteras dedi, usque ad pridie calendæ Septembres. Ad pridie idus Maii. Pridie ejus diei venit.

PRIMARIUS, a, um, *Qui est un des premiers, des plus considérables*. SYN. Principum aliquis.) (Posterior. PHRAS. Primarius civis Romanus, *un des premiers citoyens de Rome*. Romani nominis longe principes; inter primores, optimates et capita civium, auctoritate atque opibus longe primus; lumen et ornamentum suæ civitatis; princeps senatus Romani; qui excellentem apud suos dignitatis gradum tenet; qui inter capita rerum erat Romæ. Cf. Princeps, Primus. USUS: Vir, senator, locus primarius.

PRIMIGENIUS, a, um, *Primif, primordial*.

PRIMIPILUS, ī, m. *Centurio de la première compagnie des triaires*. SYN. Primæ cohortis Centurio.

PRIMO, *D'abord, au commencement*. SYN. Primum, initio, principio.) (Post. USUS: A primo visum est.

PRIMORDIUM, *yl*, n. *sapius*: **PRIMORDIA**, *orum*, n. pl. *Commencement, origine*. SYN. Principium, causa præcurrens. EPITH. Majus, princeps. USUS: A diis capiendâ sunt agendi primordia.

PRIMORES, *um*, omni. gen. *Qui est en avant, au bout*. SYN. Summæ vel extremæ quæque res. USUS: Primoribus labris aliquid degustare, effleurer qqche du bout des lèvres. Cf. Optimates.

PRIMUM, *D'abord, premièrement*. SYN. Primo, a primo. USUS: Ut primum attigit forum. Cum primum veni. Ut modo primumque nascantia.

PRIMUS, *a, um, Premier*. SYN. Primarius, princeps.)(*Postremus*. ADV. Facile municipii, longe civitatis. PHRAS. 1. Primus florum (VULG. Primogenitus), *le premier né, l'aîné*. Maximus stirpis; maximo natu filius; liberorum natu maximus. 2. Primus ille sit qui reliquis senior est, *que le plus âgé soit le premier*. Priores partes, primas partes, primum locum habeat, teneat, obtineat; primas partes agat; agmen ducat, qui ætate potior; princeps ac signifer ille sit, qui natu major inter cæteros. USUS: Genere, nobilitate, opibus sui municipii facile primus. Primus in suam familiam consulatum intulit. Vir magnus in primis, cum primis locuples. Primas tibi sapientiæ defero. Primo quoque tempore te exspecto.

PRINCEPS, *cîpis*, m. *Le premier, le plus considérable; chef, auteur; prince, souverain*. SYN. Primus, primarius, dux, caput, auctor, inventor, qui principatum tenet, obtinet; qui primos ordines ducit, qui honestissimum dignitatis locum tenet. PHRAS. 1. Est Princeps hereditarius, *il est le prince héritier*. In spem imperii genitus; Regni heres; regie juventutis princeps. 2. Creatus est S. R. Imperii Princeps, *il a été élu empereur du Saint-Empire Romain*. In Principum dignationem pervenit; in amplissimum S. R. Imperii Principum Ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est; ad amplissimum Imperii Principum Ordinem aggregatus est; Principatus titulos in familiam suam intulit; auctus est honore S. R. I. Principum. USUS: 1. Rerum caput et orbis princeps Roma. Princeps philosophiæ. Cicero in eloquentia princeps. Principem locum tenere. Proferri se principem et auctorem senatui. 2. Primus ordine temporeque, *le premier, par rapport au rang et au temps*. Sicilia princeps se ad Romanos applicuit. Qualitatem aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ. Herodotus princeps hoc genus ornavit.

PRINCIPALIS, *e*, gen. com. *Premier, principal*. SYN. Principes. USUS: Cause principales aliæ, aliæ adjuvantes, *parmi les causes, les unes sont principales, les autres secondaires*.

PRINCIPĀTŪS, *ūs*, m. *Premier rang, primauté; domination, pouvoir*. SYN. Dominatus, primæ. EPITH. Divinus, præstans, regius. USUS: Principatum petere, concupiscere, appetere. Principatum eloquentiæ alicui deferre, dare, tribuere. Delere principatum et auferre. Cf. Potestas, Gubernio, Ditlo.

PRINCIPIO, *Au commencement, dans le principe; primitivement, d'abord*. SYN. Primo, initio, primum omnium. USUS: Principio omnibus animantibus est insitum, ut, etc.

PRINCIPIUM, *yl*, n. *Commencement, origine, principe*. SYN. Initium, primordium, origo.)(*Exitus*, *Finis*. EPITH. Accuratum, immortale, naturale, ultimum, acutum, breve et longum, optimum, parvum, non bene provisum et diligenter exploratum, solidum et expressum, suspiciosum, tardum, verecundum; non elatis intensum verbis, sed acutum sententiis. USUS: 1. Omnium rerum magnarum principia a diis sunt petenda, ducenda. Hujus rei ego nec principium invenire, nec evolvere exitum possum. Omnium rerum principia parva suis progressionibus augentur. A principio instituire aliquid idque perficere. Principium natum est a me. 2. Causa efficiens, auctor, source, *principe*. Principii nulla est origo, *un principe n'a pas de commencement*. Omnium causarum unum est naturale principium. 3. Rudimentum, elementum, seminarium, *éléments, principes*. Nunc juris principia videamus. Naturæ principia quibus parendum. Fuit hoc principium et velut seminarium urbis. Cf. Initium, Inchoo, Incipio, Origo.

PRIOR, *oris*, gen. com. *Qui est le premier, précédent, antérieur*.)(*Posterior*. SYN. Primus. USUS: 1. Ita priori posterius, posteriori superius non jungitur, *si vous acceptez le premier de ces principes, il faut abandonner le second; si vous posez le second, le premier tombe*. Priori loco causam dicere. 2. Superior, transactus, dernier, passé. Priori ætate, anno.

PRISCĒ, *A la manière antique, sévèrement, durement*. SYN. Antique, horride, aspere, prisco more. USUS: Severe, graviter, prisce agere cum aliquo.

PRISCUS, *a, um*. *Ancien, vieux, antique*. SYN. Antiquus. USUS: Verba prisca et obsoleta. Veteres et prisci viri. Cf. Antiquus.

PRISTINUS, *a, um*, *Précédent, premier, ancien*. SYN. Vetus, antiquus, prior. USUS: Ut pristinam tuam gloriam consequare.

PRIUS, *Avant*. SYN. Ante. USUS: Nihil prius mihi faciendum putavi.

PRIUSQUAM, *Avant que*. SYN. Antequam. USUS: Priusquam illa attingam. Id ego sensi, priusquam loqui cœpisti.

PRIVĀTIM, *En particulier*. SYN. Proptie, clam; seorsim a reliquis.)(*Publice*.

PHRAS. Privatim de re agemus, *nous causerons de cette affaire en particulier*. Inter parietes domesticos disceptor adero; privato consilio de re statuemus; privata seductaque a conscientia plurimum consilia miscemus; in secreto, inter parietes nos continebimus, nihil ut in publicum effluat. Cf. Clam. **USUS:** Beneficia singulis privatim dare. Privatim se tenuit. Cf. Privatus.

PRIVATIO, ōnis, f. *Privation, absence*. **USUS:** Dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio, *ce qui est contraire à la douleur est non pas le plaisir, mais l'absence de douleur*.

PRIVATUS, a, um, *Qui concerne un particulier, privé*. **SYN.** Domesticus, suus, proprius. (Publicus seu qui cum potestate et imperio est. **EPITH.** Furiosus, opulentus, potens, plurimus. **PHRAS.** Est privatus civis, *c'est un homme privé*. Aequo cum cæteris jure in civitate vivit; suarum rerum est; est unus inultorum vel de multis; in magistratu non est; omni curatione publicæ rei vacat. **USUS:** Res privata et publica. Bellum in privata curam, privata arma versum est.

PRIVIGNA, æ, f. *Belle-fille*.

PRIVIGNUS, i, m. *Beau-fils*. **USUS:** Mulier in privignorum funus nupsit.

PRIVILEGIUM, ii, n. *Loi exceptionnelle, qui concerne un particulier, décret; ordonnance en faveur d'un particulier*. **EPITH.** Tyrannicum, injustum, nefarium. **PHRAS.** (Privilegium habet ab oneribus publicis, **VULG.**), *un privilège le dispense de participer aux charges publiques*. Omnium rerum onerumque publicorum immunitatem habet; immunis est a publicis vectigalibus; immunitate nominatim affectus, donatus est; exsolutus legum earum vinculis, quæ vectigalia imperant; data est illi immunitas a publicis vectigalibus; legum earum omnium facta est illi venia, quæ de vectigalibus latæ sunt. Cf. Eximo, Dispensio. **USUS:** Leges privatas hominibus irrogare; in privatos leges ferre; id est enim privilegium. Privilegia irrogare. Privilegium tulit, ut si sacra Bonæ Deæ accessisses, exulares. Tyrannica privilegia. (Unde Privilegium pro: gratia legis facta, *privilege, vulg. est.*) **Pro:** Privilegiatus, **VULG.**, *privilegié*, latine dicere: Exsolutus legum vinculis; solutus legum verecundia.

PRIVO, as, avi, atum, are, a. *Priver, dépouiller de qqch.* **SYN.** Orbo, spolio, cauo, excludo, exspolio expertem facio. (Augeo, orno. **ADV.** Indignissime, in perpetuum, crudelissime, paulo amplius. **PHRAS.** i. Bonis omnibus privatus est, *il a été dépouillé de tous ses biens*. Ornamentis omnibus nudatus; præsidii omnibus exutus; bonis funditus everis, e patrimonio tanquam e naufragio nudus expulso est; inanis, egenus patris bonis detur-

batus, ejectus, abire, cedere coactus est. 2. Tot amicis me privati vehementer doleo, *je regrette beaucoup d'être privé de tant d'amis*. Tot amicorum jacturam graviter molesteque fero; tot amicis orbatum, spoliatum, destitutum me sine gravissimo dolore intueri non possum; fieri non potest, quin sim miserrimus, talibus amicis orbatum, quales nulli unquam erunt, et ut arbitror et confirmare possum, nulli certe fuerunt. Quis me tot ab amicis orbum, non miserrimum esse fateatur? Quæ mihi reliqua esse potest vitæ cupiditas, cum tot amicis caream; cum eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem; cum tot amicos uno tempore mihi ereptos esse videam. Cf. Eripio, Adimo. **USUS:** Aliquem civitate, suo jure privare.

PRO, *Pour*. **SYN.** Loco. **USUS:** 1. Hæc pro certis ad te scribo. Jam pro herede se gerit. Jam pro damnato habebatur. Unus mihi Cato pro millibus, *Caton à mes paux en vaut mille*. 2. Propter, *pour*, à cause de. Pœnam pro peccato metuit. Pro jure amicitiae id a te peto. Pro consulari auctoritate te moneo. Is a me pro summis suis virtutibus valde observatur. 3. Secundum, pro ratione, *suivant, en regard à*, en comparaison de. Hunc pro dignitate satis laudare non possum. Reliqua pro tua prudentia, pro tempore, pro re nata curabis, *selon les lumières, dans la sagesse*. Pro opibus, pro virili parte juvabo, *selon mes forces*. Id pro mea consuetudine, breviter. 4. Alicujus gratia, causa, *pour*, en faveur de. Hoc non pro me sed contra me est. Venditare aliquid pro suo. Pro aliquo decernere. Pro se quisque certabat, *chacun selon ses moyens, dans la mesure de ses forces; chacun pour soi*. 5. Ante, *devant*. Pro tribunali; pro æde Castoris sedens. Pro templis omnibus, *devant tous les temples*. 6. Cum comparativis, *en comparaison de*, en proportion de. Turba majorem, quam pro numero, speciem gerens. Sella, quam pro habitu corporis, excelsior.

PRŌAVUS, i, m. *Père du grand-père ou de la grand-mère, bisaïeul*. **SYN.** Avi paterni vel materni. **EPITH.** Privatus.

PRŌBĀBILIS, e, gen. com. *Croyable, admissible, probable*. **SYN.** Verisimilis, credibilis. (Incredibilis. **ADV.** Leviter, maxime, sane, omnino. **USUS:** 1. Probabile est, quod fere fieri solet aut in opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere, *motif plausible*. Causam alicujus reddere probabilem. 2. Laudandus, tolerabilis, *louable, bon*. Probabilis orator, *orateur estimable*. Probabile ingenium, discipulus probabilis, *excellent disciple*.

PRŌBĀBILITAS, atis, f. *Probabilité, vraisemblance*. **SYN.** Verisimilitudo. **EPITH.** Captiosa, magna. **USUS:** Multa sunt, quæ nos aliqua probabilitate fallunt.

PRŌBĀBILĪTER, *Probablement*. **SYN.**

Credibiliter. USUS: Ex quo potest probabiliter confici.

PRŌBĀTIO, ōnis, f. *Approbation, assentiment*. SYN. Approbatio.)(Improbatio. EPITH. Gratuita, locuples, grata. Non ob probationem datum est pretium, cum multa sint improbata.

PRŌBĀTOR, ōris, m. *Approbateur*. SYN. Approbator. USUS: Nihil interest inter suasorem facti et probatorem.

PRŌBĀTUS, a, um, *Éprouvé, bon, excellent*. SYN. Spectatus. USUS: Vita spectata et probata. Cf. Probus.

PRŌBĒ, *Bien, comme il faut*. SYN. Recte, præclare. USUS: Quod cum probe scirem, tenerem. De ea re probe curasti.

PRŌBITAS, atis, f. *Bonté, honnêteté, probité, droiture*. SYN. Bonitas, integritas, virtus. PHRAS. Probitatem qui habet, nihil præterea ad felicitatem requirit, *l'homme vertueux n'a rien qui manque à son bonheur*. U nam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Bene sentire recteque facere satis est ad bene beateque vivendum. Quicumque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla maximeque certa patet via. Boni mores et honestæ rationes felicitatem pariunt. Felicitas integritate comparatur; si quis in colenda probitate totus est, felicitat admodum ac beatissime cum illo agitur. USUS: Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

PRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Applaudir à, être satisfait de; approuver, accepter; prouver, démontrer*. SYN. Approbo, assentior; confirmo, fidem facio, argumentis tueor. ADV. Admodum, brevi, fastidiose, lente, maxime, mirifice, nimium, non perfacile, plane, plane non, prorsus, recte, vehementer, valde, vulgo, magis magisque, non sane, imprimis, multum. PHRAS. Probare crimen non potuit, *il ne put prouver le crime*. Convincere illum criminis, crimen planum facere, certis argumentis firmare non potuit; non satis docuit hæc ab eo commissæ; id quidem efficere, cum multa argueret, non potuit, ut de crimine constaret; ex ejus tot criminationibus liquere non potuit criminis reus esset; fidem facere ejus criminis suis argumentis non potuit. USUS: 1. Libros meos, ut spero, tibi valde probabo, *mes livres, je l'espère, seront de votre goût*. Quis est, qui non probet, non laudet, non in eadem voluntate ac opinione sit? *Qui n'approuve, qui ne loue?* 2. Satisfacio, oblenit ad successus. Qua in legatione ita se omnibus probavit. 3. Argumentis tueor, stabillio; confirmo, fidem facio, *prouver, démontrer la vérité de*. Quod tibi probare non poteris, alteri ne persuaseris. Id vel severissimis disceptatoribus probabo. Nullam rem defendit, quam non probaret

nullam oppugnat, quam non everteret. Cf. Approbo, Laudo, Assentior.

PRŌBRŌSUS, a, um, *Ignominieux, infâme, honteux*. SYN. Ignominiosus. USUS: Probrosus crimen, factum. Cf. Probrum.

PRŌBRUM, i, n. *Action honteuse, infamie*. SYN. Dedecus, convitium, maledictum. EPITH. Paternum, magnum, privatum. PHRAS. 1. Probrum alicui obicere, *accuser qqn d'infamie*. Obicere probrum; probri insimulare alicui; probra inferre, ingerere; probra in alicui jacere, maledictis probrisque vexare. Cf. Convitium, Calumnia. 2. Probro alicui vertere, *reprocher à qqn une action honteuse*. Probro alicui dare alteri; in probri loco ponere; criminare. Cf. Dedecus. 3. Probro sibi aliquid ducere, *regarder qqche comme honteux, déshonorerant*. Ignominia loco alicui ferre; in contumeliam accipere; in contumeliam vertere. USUS: Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. Cf. Ignominia, Dedecus.

PRŌBUS, a, um, *Bon, vertueux, honorable, honnête*. SYN. Bonus, moratus, bene institutus, spectatus, probatus, integer, frugi, religiosus, castus, antiquus, purus, sanctus, modestus.)(Improbis. PHRAS. Pauci sunt probi, *peu d'hommes sont honnêtes*. Paucis, qui probitatem colant, ament, sequantur; qui suum studium in probitate ponant, paucos invenies. Probati mores a paucis hodie coluntur; virorum recti exempli, et quibus vita cum virtute tradatur, quibus in pretio et amore sit morum integritas, quam exiguus est numerus? Abest a plerisque mortalium laudata illa morum probitas. Cf. Bonus. USUS: Probus et bene moratus filius. Probum navigium. Cf. Conscientia bona, Plus.

PRŌCĀCITAS, atis, f. *Audace, impudence, insolence*. SYN. Petulantia. USUS: Non enim procacitate linguæ vitæ sordes eluuntur. Cf. Petulantia.

PRŌCĀCITER, *Avec hardiesse; effrontément, insolemment*. USUS: Flagitatum stipendium procacis, quam ex more et modestia militari erat, et probra in tribunos jacta.

PRŌCAX, Acis, omn. gen. *Audacieux, effronté, impudent*. SYN. Petulans, temerarius. USUS: Scio te non esse procacem in lacescendo, *je sais que tu n'es point un agresseur insolent*. Cf. Petulans.

PRŌCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Aller en avant de qqche ou de qqn; s'avancer, marcher, partir; avancer, faire des progrès; aller bien ou mal, arriver*. SYN. Progredior, prodeco, exeo, gradum infero; proficiscor; evenio. ADV. Bene, longius in dando et credendo; minus, diutius, contrarie, multum, non ita multum, obviam, longissime, parum, paulum, prospere, temere, pulcherrime. USUS: 1. Ætate

multum processit. A primis ad ultima procedere. Longius processit et in ipsum Pompeium inveni cœpit. In medium procedere atque in concionem prodire. Procedere in publicum. Tota urbs illi obviam processit. 2. Proficilo, *faire des progrès*. Procedere in virtute et doctrina. Honoribus processit. Longe ad virtutem processit doctrina et natura. 3. Evenio, cado, *réussir bien ou mal, avoir telle ou telle issue*. Non satis e sententia res procedit. Quid agam, cui nihil procedit, eaque, quæ cogitata sunt diligentissime, deterimine cadunt. Omnia ei belle, pulcherrime procedunt. (Pro: durius procedere cum aliquo, VULG.), *user de mauvais procédés envers qqn*, latine: Graviter, crudeliter, male consulere in aliquem, de aliquo.

PRŌCELLA, æ, f. *Tempête, bourrasque*. SYN. Tempestas. EPITH. Horribilis. USUS: Imbres, nimbi, procellæ, turbines. Tu procella patriæ, turbo pacis. Vitare procellas temporum. Equestrem procellam excitare, *faire une charge de cavalerie*. Cf. Tempestas.

PRŌCELLŌSUS, a, um, *Orageux*. USUS: Venti procellosi.

PRŌCĒRES, um, m. pl. *Les chefs, les nobles, les princes*. SYN. Principes.

PRŌCĒRITAS, atis, f. *Forme allongée, taille élancée; élévation*. SYN. Longitudo.)(Brevitas. USUS: Proceritates arborum admirantur.

PRŌCĒRUS, a, um, *Haut, élevé, élancé*. SYN. Longus. USUS: Procerum et tenue colum, *cou long et mince*. Cf. Magnus, Longus.

PRŌCESSŪS, ūs, m. *Marche, progrès*. SYN. Progressus. EPITH. Longior, tardus. USUS: Gradus tuos et quasi processus dicendi velim cognoscere, *je voudrais savoir par quels degrés ce talent s'est formé et suivre chacun de vos pas dans la carrière de l'éloquence*. Tantus processus in dicendo faciebat, ut evolare, non excurrere videretur, *il faisait tant de progrès qu'il paraissait plutôt voler que courir*.

PRŌCĪDO, dis, cidi, ere, n. *Tomber*. SYN. Pronus cado, procumbo. USUS: Ad pedes aliqui procidere. Cf. Cado, Corruo.

PRŌCINCTŪS, ūs, m. *Action de se ceindre; état de troupes prêtes à combattre*. SYN. Sine ritu solemnī, ut in castris. USUS: Facere testamentum in procinctu sine tabulis, *faire son testament sur le champ de bataille ou quand on est sur le point de partir pour la guerre*. (Pro: In procinctu operis, *en train de faire qqch*), rectius dicitur: In ipso rei gerendæ articulo. Cf. Expedio.

PROCLĀMĀTOR, ōris, m. *Déclamateur, crieur, mauvais avocat*. SYN. Præco, cantor, rabula.

PROCLĀMO, as, avi, atum, are, a. *Crier fortement, pousser des cris*. SYN. Voci-

feror. USUS: Adsunt, proclamant, fidem huius implorant.

PROCLĪVIS, e, gen. com. *Enclin à, prêt à, disposé à*. SYN. Propensus, facilis; pronus.)(Laboriosus. USUS: Adolescentia proclivior est ad libidinem. Incitata semel in proclive labuntur. Dictu quidem proclive est, sed effectu arduum. Cf. Facilis.

PROCLĪVITAS, atis, f. *Pente; penchant, inclination*. SYN. Facilitas. USUS: Proclivitas ad varios mores, varia vitia.

PROCLĪVITER, *En pente; aisément, facilement*. USUS: Facilius et proclivius ad laudem nobilitatis perveniunt.

PRŌCONSUL, ūlis, m. *Proconsul, celui qui ayant été consul à Rome était envoyé comme gouverneur en province*. In provinciam missus cum potestate consulari.

PROCRĀSTINĀTĪO, ōnis, f. *Renvoi au lendemain, ajournement*. EPITH. Odiosa. USUS: In rebus gerendis tarditas et procrastinatio odiosa est.

PROCRĀSTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Renvoyer au lendemain, différer, ajourner*. SYN. Differo, tardo, rem longius duco. Cf. Differo, Moror.

PROCRĒĀTĪO, ōnis, f. *Procréation, génération*. SYN. Proles, progenies. EPITH. Carissima. USUS: Carissimam suam quisque procreationem habet.

PROCRĒĀTOR, ōris, m. *Celui qui crée, qui engendre*. SYN. Genitor. USUS: Ille procreator mundi DEUS, DIEU, créateur de l'univers.

PROCRĒO, as, avi, atum, are, a. *Procréer, engendrer, produire*. SYN. Creo, pario, gigno, vitam trado, liberos suscipio. USUS: Multiplices fetus procreant. Procreare alicui periculum. Cf. Creo.

PRŌCŪDO, is, di, sum, ere, a. *Former, façonner*. SYN. Exacuo.

PRŌCUL, *Au loin, loin, de loin*. SYN. Longe, longius. PHRAS. Procul a nobis abest, *il est loin de nous*. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; disjunctissimis terris habitamus; in ultimis terris habitamus; in ultimis terris, in extremis terræ finibus, apud homines in extremis terrarum finibus positos, nimia longinquitate locorum remotus degit; magnis intervallis distamus; longe ab domo excitus, in ultimas terrarum oras, devectus, quas natura longe submovit regiones, colit. Eo ablegatus est, unde nec nomen, nec fama ejus accedere ad nos possit; inter nos multa maria regionesque intersunt. Cf. Longinquitas. USUS: Cœlestia procul sunt a nostra cognitione. Procul remotus a vero. Procul ab omni metu. Procul videre, auscultare aliquid. Procul a patria. Cf. Remotus, Disto.

PRŌCUMBO, is, cūbūl, cūbūtum, ere, n. *Se pencher en avant, tomber.* USUS: Fessus via procubuit. Cf. Genu.

PRŌCŪRATIO, ōnis, f. *Action d'administrer, de régir, administration.* SYN. Curatio, administratio, gubernatio. EPITH. Frumentaria, magna, plena, questoria. USUS: 1. Aliquem ad civitatis, negotii procuracionem vocare, procuracioni præficere; procuracionem alicui committere, *confier à quelqu'un une administration.* Procuracionem multarum rerum habere, *avoir une vaste administration.* Aliquem a procuracione amovere; liberare aliquem procuracione, quæ illum multis officiis implicatum et constrictum tenebat, *délivrer qqn d'une administration qui l'enlaçait dans un réseau d'affaires et de devoirs.* 2. Expiatio, *crémone pour détourner une chose funeste, expiation.* Constituendæ, faciendæ nobis sunt procuraciones et observationes. Cf. Administratio.

PRŌCŪRATOR, oris, m. *Agent, intentant, directeur, procureur.* SYN. Qui aliena negotia procurat; alieno præpositus negotio; alieni juris vicarius; qui aliquid nostri negotii gerit; qui res domesticas dispensat; qui curationem ac dispensationem rerum habet, suscipit. EPITH. Æquus, diligens, familiaris, propinquus, necessarius, voluntarius, villicus. USUS: Cum villicos procuratores dedissem. Procuratores ludorum. Procuratoris negligentia factum est ut, etc.

PRŌCŪRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Soigner, avoir soin, s'occuper de.* SYN. Curo, administro, guberno, gero. PHRAS. Rem meam diligenter procura, *occupez-vous soigneusement de mon affaire.* In rerum mearum procuracione nihil diligentie prætermittas, velim; rei istius curatio, ut cordi tibi sit, etiam atque etiam a te peto; tu si me amas, omnia dispicias remque ut tuam, summa fide geres. Cf. Administro, Curo, Gero, Facio. USUS: 1. Hereditatem, negotia, rationes alicujus procurare, *être l'homme d'affaires de qqn.* 2. Expio, *détourner un mal par des expiations.* Vide ut ea prodigia procurantur et expiantur.

PRŌCŪRRO, is, curri, cursum, ere, n. *S'élancer en avant, avancer; faire des progrès.* SYN. Excurro. USUS: Sed ut productus studio ultra procurras, *tu ailles plus loin, tu fasses de nouveaux progrès.* Cum ab stationibus curreretur.

PRŌCŪRSATIO, ōnis, f. *Combat d'avant-garde, escarmouche.* USUS: A quibus per procuracionem commissa pugna.

PRŌCŪRSATOR, oris, m. *Soldats d'avant-garde.* SYN. Breve certamen cum procuratoribus fuit.

PRŌCURSO, as, are, n. *Courir en avant, escarmoucher.* USUS: Procurantibus a statione, qui lacerarent.

PRŌCURSŪS, ūs, m. *Marche en avant vive attaque.* USUS: Tumultuario prælio ac procursu magis militum quam ex præparato certatum.

PRŌDEO, is, īi, Itum, īre, n. *Aller en avant, s'avancer.* SYN. Exeo, in medium procedo. ADV. Obviam, necessario. PHRAS. 1. Hostes e latebris prodire, *les ennemis s'élancèrent de l'embuscade.* E latebris erupere, prosiluere; e latebris in apertum campum prævolantur; consurrectum est repente e latebris et in patenter ad conspectum undique campum prolata signa; hostes ab suis quisque latebris pariter exorti, repente exsistebant; cuniculus delectis militibus plenus armatos repente edidit; militum ingens manus repente ex dumosis tumulis exsistebat palamque armata volabat. 1. (Res tota prodit, VULG.), *tout est connu.* Patefacta omnia et in medium prolata; ut mora temporis interposita illustrantur omnia et erumpunt, ita detecta quoque fraus est. Res tota in lucem extracta, in lucem prolata est. Haud ita res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur; quin secretum omne brevi tempore effunderetur. Cf. Exeo, Vulgo, Manifesto. USUS: In publicum prodire, in concionem, in lucem, in aciem prodire. Prodire obviam alicui.

PRŌDIGĒ, Avec prodigialité, profusion. SYN. Effuse.

PRŌDIGIUM, īi, n. *Prodige, phénomène, merveille.* SYN. Monstrum, portentum, ostentum. EPITH. Fatale, exitiosum, importunum, recens, religiosum. USUS: Clodius fatale portentum prodigiumque reipublicæ, *Clodius, ce monstre et ce fléau de la république.* Hæc sunt prodigiis similia. Cf. Miraculum.

PRŌDIGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Disperser, prodiguer, dépenser.* SYN. Consumo, effundo, ultra modum erogo. Cf. Prodigus.

PRŌDIGUS, a, um, Qui prodigius, qui gaspille follement, prodigue; dépensier. SYN. Profusus, effusus, ninius; nepos luxuriosus, dissolutus, perditus, luxu profligatus. PHRAS. 1. Prodigus rerum suarum, si quisquam alius, *prodigue de ses biens, comme pas un, plus qu'une personne au monde.* Homo largitor et prodigus; alieni appetens, sui profusus; homo perditus nequitia et insolens in aliena re, in quo tamen, pecuniæ ad famæ minus parceret, non facile discernas. Quis in largitione effusior, qui post effusus cum probro ac dedecore immensos sumptus, pecuniæ sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis fortunisque afflueret? Quæ ista tam profusa luxuries, post fractas eversasque opes, post patriam rem comestam ac perditam? Vides hunc hominem? decoxit et partimonia omne profundo ventre circumfert. 2. Patrimonium suum omne prodigius absumpsit, *il a dévoré en prodigue tout son patrimoine.* Patrimonium omne per luxum effudit, comedit,

devoravit; patriam rem perdidit, confecit, dissipavit; reliquas a patre fortunas per luxum consumpsit, dilapidavit; rem familiarem pecuniamque omnem per luxuriam profudit, effudit, addedit, exhaustit; rem omnem paternam confregit; per luxum ac nequitiam laceravit. Cf. Nepos. USUS: In honoribus decernendis prodigus ac fere nimius.

PRŌDITIO, onis, f. *Dénunciation, trahison*. EPITH. Grata, scelerata. USUS: In proditiōnis crimen vocari. Proditiōnis consilia agitare. Cf. Prodo.

PRŌDITOR, oris, m. *Trahître*. SYN. Desertor, oppugnator patriæ, qui proditiōnis consilia agit. EPITH. Vetus, nefarius. USUS: Patriæ extinctor, imperii proditor.

PRŌDO, is, didi, dūtum, ēre, a. *Faire sortir, produire, émettre; trahir, livrer*. SYN. Trado, mando, commendo, edo, scribo, aperio, manifesto, manifestum facio, indicium facio; patriæ exitium molior. ADV. Inposterum, nefarie, false, temere. PHRAS. 1. Hostibus omnia prodidit, *il découvrit tout à l'ennemi*. Rem omnem ad hostes protulit, pertulit; rem omnem hostibus enuntiavit; arcana consilia ducum cum hostibus communicavit; eorum rerum indicium illo auctore ad hostes permansit. Nihil eorum omnium clam hostibus fuit, indice servo et civium dissensionis foras effere. 2. Diu se prodere noluerunt, *ils refusèrent longtemps de se faire connaître*. Diu cunctati animos nudari; diu tergiversati promere, quæ in animo laterent; multis agendum erat, palam ut facerent tandem, quæ sentirent; haud levis erat operæ, ut quæ staret ipsis sententia, aperirent, in aperto esset. USUS: 1. Prodere posteris memoriam alicujus facti. Quod est memoriæ litteris, litterarum monumentis proditum. Liberis perniciosum exemplum ad imitationem prodere. 2. Pronuntio, dico, creō, *nommer à un emploi, créer*. Consulem prodere. 3. Oppugno, vexo perfide, desero, fidem violo, ad adversarios trans eo, *trahir perfidement, faillir à; laisser sans défense, priver de tout secours*. Fidem suam, salutem alicujus, consocios, patriam prodere. Tu nos repente relinquis? deseras? ad adversarios transeas? prodas? oppugnes?

PRŌDRŌMUS, i, m. *Sorte de vent de nord-nord-est, qui souffle huit jours avant le lever de la canicule*. SYN. Præcursor.

PRŌDŪCO, is, xi, dūm, ēre, a. *Faire avancer, pousser; produire au dehors*. SYN. Duco, in longius duco, profero; educo, extraho, in publicum, in conspectum do. ADV. Longius ab homine, vitam mirabiliter, doctrinam, ultra quam satis est, coram, valde. USUS: 1. Convivium, sermonem longius, in multam noctem producere. Vitam, bellum producere, *traher en longueur*. Conditionibus aliquem, verbis, falsa spe producere, *amorcer, leurrer*

qqn et le bercer d'un faux espoir. 2. Educo, adduco, in conspectum do, in conspectu constituo, *conduire en avant, faire avancer*. Copias in aciem, testes ad iudices, aliquem in conspectum et concionem populi producere. 3. Gigno, creō, suscipio, procreo, progenero, prosemino, *produire, mettre au jour, engendrer*. Pater simillimum sibi filium produxit. Cf. Profero.

PRŌDUCTĒ, En *allongeant; en faisant la syllabe longue*.)(Breviter.

PRŌDUCTIO, onis, f. *Allongement*.)(Brevitas. USUS: Productio verbi, syllaba, temporis.

PRŌELIOR (PRÆ), aris, atus sum, aris, d. *Combattre, livrer bataille*. SYN. Prælio dimico, pugno, certo; prælium facio, committo, cieo; acie certo; dimicationem facio; manus confero; ad certamen descendo; prælium in eo. ADV. Acriter, vehementer. Cf. Certo, Pugna, Prælium.

PRŌELIUM (PRÆ), ii, n. *Combat, lutte, bataille*. SYN. Pugna, dimicatio, certamen. EPITH. Calamitosum, difficile, magnum, fatale, firmissimum, maximum, rectum, secundum. Prælia acerrima, multa, plurima, præclara. PHRAS. Prælium committere, *engager le combat*. Totis copiis cum hoste contendere; instructa acie confingere; arma conferre; acie vel armis contendere; manus conserere; signa, manus, pedem conferre; armis concurrere; armis, ferro, acie decernere; prælium conserere; prælium facere; prælio decertare, contendere, confingere. Cf. Pugna, Certamen, Pugno. USUS: Prælium in certum diem pronuntiare, *désigner le jour de la bataille*. Prælio hostem lacerare; ad prælium elicere hostem, prælium ciere, *combattre, exciter au combat*. Prælium inire, incipere, conferre; prælium inferre; in prælium ruere, *commencer le combat*. Prælium facere, edere, committere, pugnare; contendere, confingere, decertare prælio, *combattre*. Prælium conficere; prælio defungi, *faire son devoir dans une bataille*. Prælium sustinere, *supporter le choc des ennemis*. Prælium dirimere, *mettre fin au combat (séparer les combattants)*. Prælium intermittere; prælio abstinere, superedere, *s'abstenir de combattre*. Prælio excedere, *quitter le champ de bataille*. Elabi et prælio, *s'échapper du combat*. Prælium renovare, redintegrare, restituere, et rem proclinatam adjuvare, *recommencer l'action, regagner une bataille à peu près perdue*.

PRŌFĀNO, as, avi, atum, are, a. *Profaner, souiller*. SYN. Violo, polluo, profano ritu tracto. USUS: Profanare dies festos.

PRŌFĀNUS, a, um, *Non consacré, profane, commun*. SYN. Nihil habens religionis, a religione remotus.)(Consecratus, sacer, religiosus. USUS: Cum omnia illa ex sacris profana fecisset. Locus profanus.

PROFECTIO, ontis, f. *Départ*. SYN. Discessus, iter. (Reditus, reversio. EPITH. Misera, præceps, inutilis, periculosa, subita. USUS: Consilium perfectionis et reversionis meae accipe. Cf. Iter.

PROFECTO, *Certainement*. SYN. Certe, quidem.

PROFERO, fers, tūll, lātum, ferre, a. *Produire, publier, émettre, énoncer, dire*. SYN. Recenseo, dico, prodo, promo, adduco, commemoro. ADV. Absurde, foras, jam dudum, lātius diem, longius fines officiorum, immoderate. PHRAS. 1. Multa in medium protulit, *il fit connaître bien des choses*. Multa in lucem protulit, patefecit; in lucem extraxit, manifesta fecit; in aspectum lucemque protulit; ex occultis tenebris in lucem extraxit; occultissima quæque aperuit et exprompsit. 2. Tellus omnis generis herbas et fructus profert, *la terre produit des herbes et des fruits de tout genre*. Terra flores ac fruges fundit, profundit ager herbas; omnis generis fruges procreat; quotannis novis frugibus induit; seges ex agro quotannis lætissima provenit; gignendæ herbæ non alius aptior est locus; quidquid alluit vicinus amnis, floribus vestitur. USUS: 1. Aliquid in medium, in lucem proferre. Sua merita, leges, testes proferre (VULG. allegare). 2. Produco, prorogo, differo, longius rem duco, *étendre, prolonger*. Fines imperii, limites regni proferre. Judici diem proferre. Audaciam suam ultra proferre.

PROFESSIO, ontis, f. *Déclaration publique de la personne, du nom, etc.* SYN. Certa confessio et denuntiatio apud prætorem eorum quæ quis possideret. USUS: 1. Jugerum subscriptio ac professio. 2. Promissio, pollicitatio, *promesse*. Sciebam fructuosam mihi fore tuæ voluntatis professionem. 3. Facultas, *profession*. Vis oratoris ipsaque dicendi professio, *le nom de l'orateur et l'art de la parole dont ils font profession*. (Professionem in religione facere, VULG.), *faire profession dans un ordre religieux*. Latine: Solemni a perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare; vota solemniter nuncupare. Conceptis verbis publicaque sponsione se DEO in perpetuum consecrare, dedicare; conceptis ex sacri sodalitiis formula verbis sacramentum DEO dicere; sacramenti solemniter sponsione sacræ se familiæ adstringere.

PROFESTUS, a, um, *Non férié, ordinaire*. USUS: Dies profesti, *jours de travail*.

PROFICIO, is, fēci, fēctum, ere, n. et a. *Avancer, faire des progrès*. SYN. Procedo, progressum facio; valeo, possum, prosum. ADV. Aliquantum, multum, necessario multum, per multum; plurimum lepore, facetiis. PHRAS. Multum in philosophia profecti, *il a fait de grands progrès dans la philosophie*. Multum processit; magnos in philosophicis progres-

sus habuit; magnas progressionem fecit; doctior fit in dies et naturæ intelligentior; ad summum philosophi laudem profecti; magnos in philosophia progressus effecit. USUS: Nihil ea re ad summam profectum puto. Nulla res tantum ad virtutem proficit quam... *rien ne forme mieux à la vertu que...* Contentio tam diu sapiens est, quam diu proficit aliquid, *la discussion est sage, aussi longtemps qu'elle est utile*. Si modo in dicendo profici.

PROFICISCOR, āris, fectus sum, isci, d. n. *Partir, aller en voyage*. SYN. Discedo, iter facio. ADV. Celeriter, clam, communiter suspiciones ex negotio, copiose, cupide, festinanter, inde, unde, longe a sedibus suis, mature, non ita multo post, obviam, privatim quoquam, protinus a disciplina, publice, recte, separatim, tandem aliquando, tarde. PHRAS. Athenas in Græciam cogito proficisci, *je songe à me rendre à Athènes, en Grèce*. Athenas in Græciam iter facere, ire cogito; Athenas accedere, me recipere cogito. Iter Athenas in Græciam dirigo; Athenas in Græciam trajicere, excurrere Athenas in Græciam cogito; Athenas in Græciam transire est animus; Athenas concedere, iter inire; in Græciam tendere; Athenas petere, iter convertere in Græciam cogito. Cf. Iter. USUS: 1. Roma in Asiam profectus. 2. Ausor sum, *provenir, sortir de, tirer son origine de*. Multa a me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

PROFITEOR, eris, fessum sum, eri, d. *Déclarer publiquement, promettre, offrir*. SYN. Polliceor, præbeo. ADV. Amplius, apertissime, palam, vere. USUS: 1. Ad aliquid operam suam profiteri. Contra facere, quam quis professus aut pollicitus sit. Suscipere et profiteri magnum aliquid. Triduo me jurisconsultum profitebor. 2. Doceo, *enseigner, être professeur*. Qui proficitur philosophiam, gravem personam sustinet. 3. Præ me fero, jacto me, glorior, se vanier, se glorifier; *faire profession de*. Grammaticum se, sapientem, oratorem profiteri. Tantam facultatem consecutum me non profiteor. 4. Possessionum mearum modum magistratui denuntio, significo, *faire la déclaration officielle de, déclarer*. Quisque, quantum habeat prædæ, manubiarum, aratorum jugerum modum apud prætorem profiteantur, *que chacun déclare ce qu'il a tiré du butin, des dépouilles, etc.*

PROFLIGATUS, a, um, *Abattu, élané; corrompu, dépravé*. SYN. Homo omnium profligatissimus ac perditissimus. Cf. Perditus.

PROFLIGO, as, avi, atum, are, a. *Renverser, abattre, terrasser*. SYN. Affligo, prosterno, depello, exturbo campo copias. USUS: Hostium copias, rempublicam profligare ac perdere. Cf. Perdo.

PROFLUENS, entis, omn. gen. *Qui*

coule; cours d'eau, rivière, ruisseau. SYN. Fluvius, flumen, torrens. USUS: 1. Eum in profluentem abijci jussit. 2. Liquidus, expeditus. Expedita et profuens oratio. Adjec̃t.

PROFLUENTER, *Abondamment.* SYN. Abundanter, copiose.

PROFLUENTIA, æ, f. *Flux, abundance.* SYN. Affluentia, abundantia, copia. EPITH. Inanis. USUS: Oratoriam vim inanis quædam profuentia imitatur.

PROFLŪO, is, xl, xum, ere, n. *Couler, découler.* SYN. Mano, emano. USUS: Cujus ore melle dulcior profuebat oratio, *la parole coulait de ses lèvres plus douce que le miel.* Mosæ profuit ex monte Vogeso, *la Meuse prend sa source dans les Vosges.*

PROFUGIO, is, fūgi, ere, n. *Fuir, s'enfuir.* SYN. Perfugio, transfugio. ADV. Clam, plane. USUS: Filius domo ad me profugit. Exortem in exilium profugere. Cf. Fugio.

PROFUGIUM, il, n. *Asile, abri.* SYN. Perfugium, portus.

PROFUGUS, a, um, *Fugitif, exilé.* USUS: *Æneâ duce profugi sedibus incertis vagabantur, les Troyens, chassés de leur patrie, erraient, sous la conduite d'Énée, sans avoir de demeure fixe.* Cf. Fugitivus.

PROFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Verser, répandre; perdre, prodiguer.* SYN. Effundo. ADV. Sæpe et multum. USUS: Profundere patrimonium suum, *dissiper son patrimoine.* Laborem omnem, omnes ingenii vires profundere et perdere. Vitam, sanguinem, animum pro aliquo profundere. Magnam vim lacrimarum profundere. Profundere se in aliquem. Odium suum intus inclusum in aliquem profundere. Lacrimæ se profundunt. Voluptates prima ætate compressæ se nonnunquam subito profundunt, *les passions, enchaînées dans le premier âge, sont tout à coup explosion.* Cf. Effundo.

PROFUNDUS, a, um, *Profond, élevé.* SYN. Altus. PHRAS. Vallis profunda, *vallée profonde.* Vallis in immensam altitudinem depressa; vallis infinita altitudine; vallis inextensibilis altitudinis. USUS: Fossæ profundæ multos pedes altæ. Spelunca profunda et multos pedes humi depressa. Scrobes profundæ in altitudinem quinque pedum fodiebantur.

PROFŪSĒ, *Sans modération, en désordre.* USUS: Consul obstitit profuse tendentibus suis in castra, *le consul arrêta les siens qui entraient en désordre dans le camp, il s'opposa à ceux qui entraient en désordre.*

PROFŪSUS, a, um, *Excessif, immodéré, extrême.* SYN. Immoderatus, immodestus, prodigus, nimius. USUS: Quanti et quam profusi sumptus. Profusæ epulæ. Laritas profusa. Cf. Nepos, Prodīgus.

PRŌGĒNĒRO, as, are, a. * *Produire, engendrer.* USUS: Aquilæ columbam non progenerant. Cf. Genero.

PRŌGĒNĒS, ei, f. *Postérité, descendants, lignée.* SYN. Proles, genus. EPITH. Divina, optima, tanta. USUS: Veteres se progeniem deorum dicebant.

PRŌGIGNO, is, gēnūi, gēnītum, ere, a. *Produire, engendrer.* SYN. Procreo, gigno.

PRŌGNĀTUS, a, um, *Engendré, issu.* SYN. Natus. Cf. Fillus.

PRŌGNOSTICON, ostici, n. *Signe d'une chose qu'il doit arriver, pronostic.* SYN. Conjectura, signum, rei futuræ divination. Cf. Divinatio.

PRŌGRĒDIOR, éris, gressus sum, grēdi, d. *Marcher en avant, avancer, s'avancer.* SYN. Progressionem vel progressum facio, procedo; serpo.) *Regredior.* ADV. Impune, longius, sensim, pedetentim, nusquam, paululum. PHRAS. Longius quam voluisssem progressus sum, *je me suis avancé plus loin qu'il ne m'aurait voulu.* Eo accessi, unde receptum vix habeo; latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellis, quos mihi ipse circumdedi, egressus sum; lineas transii, transilii. Cf. Proficilo. USUS: Multorum dierum iter jam progressus. Quo pervenire potuit hominis furor, progressus est. Progredi in virtute, *faire des progrès dans la vertu.*

PRŌGRESSIO, onis, f. *Accroissement, augmentation, progrès.* SYN. Progressus. EPITH. Admirabilis. USUS: Progressionem ad virtutem aiunt fieri, non item levationem vitiorum.

PRŌGRESSŪS, ūs, *Progrès développement.* SYN. Progressio, processus. EPITH. Firmus, præceptus, constans. PHRAS. 1. Progressu temporis, *par la marche du temps.* Progrediente ætate; progressu ætatis; procedente tempore. 2. In tanto progressu rerum, *dans une si heureuse succession d'événements.* In tanto impetu cursu rerum; tam secundis omnibus; tam læta in re; rebus tam belle fluentibus; cum cursum res tenerent suum. Cf. Status, Successus. USUS: Qui rerum causas earumque progressus sciunt, *connaissent les causes des choses, le principe et la suite des événements.* Magnos in studiis progressus fecit. A progressu arcere.

PROH vel **PROI** *Oh! Ah!* USUS: Pro scelus!

PROHĒBĒO, es, ūi, ūtum, ere, a. *Retenir, empêcher; défendre, prohiber, interdire.* SYN. Inhibeo, veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obsto, non permitto. ADV. Acriter, diutius, omnino, nec semel, sed sæpius, maxime. PHRAS. Nihil hominem prohibebit quin insanire pergat, *rien n'empêchera cet homme de continuer à déraisonner.*

Non religio, quam nullam habet, non verecundia a furore arcebit; non magnitudo poenae a maleficio submovebit; nihil furentis impetum continebit. Cf. Coerceo, Cohibeo, Refreno. USUS: Aditu, provincia, sepultura aliquem prohibere. 2. Arceo, submoveo, repello, *garantir, préserver, défendre*. Vim hostium ab oppido, ignes a navibus, a tectis fures prohibere. 3. Tueor, *prohger qqn*. Aliquem injuria, periculo, convitiis, calamitate prohibere.

PROJECTIO, onis, f. *Action d'allonger*. SYN. Porrectio. USUS: Projectio brachiorum, *allongement, extension des bras*.

PROJECTUS, a, um, *Jeté en avant, étendu*. SYN. Abiectus, porrectus. USUS: 1. Brachium projectum. Cum esset projectus inhumatus. Urbs in altum projecta. Insula in portus ostium projecta. 2. Impudens, profligatus, contumax, *porté à, enclin; excessif*. Projectus ad audendum, *homme prêt à tout oser*. Projecta audacia, *audace effrénée*. Projecta et effrenata cupiditas. Cf. Audax.

PROJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter, repousser, chasser*. SYN. Rejicio, expello. ADV. Foras. USUS: 1. Quando tandem hanc pestem urbs evomet forasque projiciet? 2. Negligo, amitto, *abandonner, mépriser*. Se, libertatem ac vitam projicere. 3. Abjicere, se, se, *jeter aux pieds de qqn, tomber*. S: ad pedes alicujus projicere. 4. Proripio, *se précipiter avec impétuosité*. Quæ libido se non propiciat ac projiciat aut occultatione proposita aut impunitate? *Jusqu'où ne s'emportera pas le torrent des débâches honteuses, dès qu'on aura la garantie du succès ou de l'impunité?* Cf. Abjicio.

PROIN, **PROINDE**, De h, donc, par conséquent. SYN. Itaque. USUS: Proin aut exeant aut quiescant. Proinde bono animo sis. Proinde, ut se res habuerit. Proinde, quasi isti aliter sentiant.

PROLABOR, éris, psus sum, labi, d. n. *Tomber*. SYN. Delabor, corruo, ruo. ADV. Longius. USUS: 1. Timore prolabi. 2. Venio, accedo, *arriver, se laisser aller à*. Libenter ad eum sermonem delapsus sum. Cf. Labor.

PROLAPSIO, onis, f. *Chute, faux pas*. SYN. Lapsus, lapsio. USUS: Viam tam lubricam vix sine prolapsione conficies.

PROLATIO, onis, f. *Ajournement, délai, prorogation*. SYN. Dilatio. USUS: 1. Judicii prolationem impetravit. 2. Commemoratio, mentio, citation. Exemplorum prolatio fidem facit. Cf. Mora.

PROLATO, as, avi, atum, are, a. *Ajourner, différer*. SYN. Procrastino, differo, longius duco. USUS: Illud malum sustentando et prolatando vix opprimi potest, *on peut à peine étouffer ce mal à force de patience et de temps*. Cf. Differo.

PROLECTO, as, avi, atum, are, a. *Attirer, provoquer*. SYN. Allecto, allicio. Cf. Allicio.

PROLES, is, f. *Rejeton, enfant, postérité*. SYN. Progenies, soboles. EPITH. Ferrea.

PROLETARIUS, a, um, *Prolétaire, citoyen de la dernière classe*. SYN. Vilis, plebeus. USUS: Sermo proletarius, *langage des gens du peuple*. Cf. Tenuis, Ignobilis.

PROLIXE, *Largement, abondamment*. SYN. Large, liberaliter, cumulate. USUS: Id mihi prolixè pollicitus est et promissis prolixè celeriterque stetit.

PROLIXUS, a, um, *Large, libéral, bienveillant*. SYN. Liberalis, benignus. USUS: 1. Aninus, natura polixa, benefica. 2. Facilis, expeditus, *favorable, heureux, bon*. Cætera spero tibi omnia proluxa fore. Cf. Longus.

PROLOGUS, i, m. *Prologue*. SYN. Præfatio, exordium.

PROLOQUOR, éris, cûsus sum, qui, d. n. et a. *Exposer, raconter, dire*. SYN. Profiteor, loquor. Cf. Loquor.

PROLUDO, is, si, sum, ere, n. *Préluider, s'exercer*. SYN. Speciem exhibeo. Cf. Præludium.

PROLŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. * *Emporter, entraîner; laver, s'humecter*. USUS: Tempestas ex omnibus montibus nives proluuit, *entraîne les neiges de toutes les montagnes*. Vino se proluuit.

PROLŪSIO, onis, f. *Prélude, préambule*. SYN. Præludium, proœmium.

PROLŪVIES, ei, f. *Débordement, inondation*. SYN. Eluvies, eluvio. EPITH. Mira. USUS: Mira Romæ proluvia, magna vis aquæ.

PROMEREO, es, ūi, Itum, ere, et **PROMEREOR**, eris, Itus sum, eri, d. *Mériter*. SYN. Mereor. ADV. Optime. Cf. Mereor.

PROMERITUM, i, n. *Mérite*. SYN. Meritum, beneficium. EPITH. Universum majus. Cf. Meritum.

PROMINEO, es, ūi, ere, n. *Êtres saillant, prédominant, saillie*. SYN. Projicio, emineo. USUS: Tecti pars projecta, quæ prominet. A tota acie prominens. Id factum in memoriam ac posteritatem prominebit, *se prolongera, s'étendra jusqu'à la postérité la plus reculée*.

PROMISCŪE, En commun, indistinctement, *pêle-mêle*. SYN. Sine discrimine. PHRAS. Omnes promiscue cæsi, *tous furent massacrés sans distinction*. Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cædibus; promiscua omnis ætatis ordinis quædæ facta est; modum ira non habuit promiscue in omnes versa. Sævum in omnes nullo discrimine; ferrum effugere nemo

potuit; non ætas, non sexus quemquam victoris iræ subdlexerat; non ætatis, non sexus verecundia a belli injuria quemquam prohibuit; ne imbelli quidem ætati temperatum. **USUS** : Promiscue et communiter datum. Poterunt iis uti promiscue.

PROMISCŪS, a, um, * *Mêlé, confondu*. **SYN.** Mistus, confusus, incertus. **USUS** : Connubia, cædes promiscua. Divina atque humana promiscua habere, *mêler toutes les choses divines et humaines*.

PROMISSIO, ōnis, f. *Action de promettre, promesse*. **SYN.** Pollicitatio. **EPITH.** Perniciosa. **USUS** : Promissione auxilii aliquem solari. Cf. Promissum.

PROMISSUM, i, n. *Promesse, chose promise*. **SYN.** Fides, receptum. **EPITH.** Uberius, majus. Promissa cruenta, tetra, scelerata, diis hominibusque invida; nec diuturna, nec salutaria, honesta, integra, gloriosa, plena lætitiæ, plena pietatis, firma, certa, rata, inutilia, multa. **PHRAS.** 1. *Volo ut promissa servas, je veux que vous teniez vos promesses*. Volo ut stes promissis; fidem exsolvas; fidem tuam liberes; promissa solvas, exsolvas; promisso satisfacias; solvas quod promissisti; re præstes quæ pollicitus es; velim, ut cum tuis verbis facta consentiant; promissa tua exitu confirmet; persolvas, dependas quod promissisti. 2. *Dabo operam ut promissis faciam satis, je ferai en sorte de tenir ma promesse*. Dabo operam, ut præstem fidem meam; ut fidem tibi probem meam, fidem non deseram; fidei ne desim; ut exsequar, efficiam quod promisi; promissa præstem, promissa exitu confirmem; ut a meis verbis exitus non dissentiât; ut verba res confirmet; ut a promissis pactisque ne discedam. 3. *Turpe est promissa non servare, il est honteux de ne pas garder ses promesses*. Fidem, promissa fallere; frangere promissum, fidem; mutare fidem; a pactis promissisque discedere, recedere; fidem deserere; fidei deesse; inania, irrita promissa reddere; fraude liberare animum nolle. **USUS** : Cæsar multa multis promissa fecit. Promissis suis tenetur. Multi ab eo promissa repetunt, exigunt, flagitant, expetunt. Promissa servabo, solvam, exsolvam, persolvam; promissa efficiam; promisso satisfaciam.

PROMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Promettre qqch. à qqn, donner à espérer*. **SYN.** Polliceor, spondeo, recipio, promissum facio, fidem meam obligo; profiteor, paciscor, offero, defero, constituo. **ADV.** Affirmate, quasi DEO teste, bene, benignissime, exploratus, honeste, honorifice, large, liberalissime, prolixè alicui, separatim, prompte. **PHRAS.** 1. *Promisit mihi omnia, il m'a promis monts et merveilles*. Oneravit me ingentibus promissis; dextram fidemque dedit; auctor fuit, nihil mihi quod in rem meam sit, defuturum; aureos montes

mihi pollicitus est. 2. *Hoc tibi sanctè promittere possum, nulla in re me tibi defuturum, je vous promets sur mon honneur que je vous accorderai tout ce qui sera en mon pouvoir*. A me omnia in te studia atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præsto me tibi semper fore existimes, planeque tibi persuadeas velim. Hoc tibi confirmo ac re præstabo, nullum me studii aut officii genus, quod in rem tuam sit, vel quod ad laudem dignitatemque tuam pertinere videatur, ullo esse loco prætermisurum. Si quid valebo, valebo tibi. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod e re tua sit desiderari ne passurum. Cf. Polliceor. **USUS** : 1. Quod promitto, præstabo. Prolixè de sua voluntate polliceri. Alicui ad cœnam promittere. 2. *Allo, laissez croître*. Barbam promittere.

PROMO, is, prompsit, promptum, ere, a. *Tirer, retirer, faire sortir de*. **SYN.** Profero. **USUS** : Pecuniam ex ærario, vestem ex armario, libros e bibliotheca promere. Animus semper ex se aliquid promit, quod delectat.

PROMONTORIUM, ii, n. *Montagne qui s'avance dans la mer, cap, promontoire*. **SYN.** Mons in mare projectus; lingua in altum excurrens.

PROMOVEO, es, movi, motum, ere, a. *Faire avancer, pousser en avant*. **SYN.** Provehō, perduco. **PHRAS.** 1. *Multos promovit ad honores, il en a élevé, poussé beaucoup aux honneurs*. Ad dignitates perduxit; ad honores extulit, honoribus auxit, ornavit; ad maxima fastigia provexit; multis hunc fortuna dedit amplificatorem dignitatis suæ. Multi ejus opera crevere; in altiore locum ascendere; altiore dignitatis gradum ejus beneficio consecuti sunt; per eum in amplissimum locum pervenere; in altissimo gradu positi sunt; evolarunt ad summum gradum; ad honores ejus opera processere; in principum dignationem venerunt; ejus gratia ad id fastigii sunt extracti; ab humili ordine ad sublimem gradum promoti; ad magna et honorata ministeria, ejus suffragatione producti; in magnum fastigium emersere; eo magnitudinis processere. 2. *Ad summam dignitatem promotus est, il a été élevé à la plus haute dignité*. Honoribus longissime processit; ex infima fortuna ad summum fastigium proventus est; e tenebris extractus ac in lucem famamque proventus est; secundo cursu ad summum fastigium evectus est; in summo fastigio positus est; eo magnitudinis processit, quæ omnium temporum dignitatem ac gratiam antecederet; ex infima fortuna crescenti occasionem nactus, gradum ad summa quæque fecit. Cf. Gradus, Dignitas, Honor. **USUS** : Sedulo movens sese, nihil promovet. Ibi te videbo et promovebo, là je vous verrai et il faudra bien que vous me promettiez (de venir vous asseoir à ma table).

PROMPTĒ, *Sans hésitation, avec empressement.* SYN. Alacri animo, sine cunctatione.

PROMPTUS, a, um, *Apprêté, disposé; prêt, dispos, prompt* d. SYN. Paratus, expeditus, alacer, hilaris, ardens, erectus; expositus, propositus, in promptu. ADV. Æque. PHRAS. 1. Promptus sum ad te juvandum, *je suis prêt à vous aider.* Aderit opitulandi studium, quod in te semper habui; omnis cunctatio aberit, ubi studii in te locum mihi aliquem esse intellexero; ipsum nomen amicitiae mirabilem mihi alacritatem addet ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ mihi animi incitatio atque alacritas est innata, ea amicitiae studio incensa, prompta tibi est et expedita. 2. Res in promptu est, *la chose est sous la main.* Res ad manum est; sub manum est; in manu est. USUS: Prompta et parata in respondendo celeritas, ad jocandum hilaritas. Ore ac vultu alacri ac prompto intueri. Quod animo sentio, et vultu et lingua promptum habeo, *mon visage, mes paroles sont l'expression fidèle de ma pensée.* Promptissimus homo et experiens. Cf. Paratus, Expedito.

PROMULGATIO, onis, f. *Promulgation, publication.* EPITH. Nefaria, fatidica. USUS: Leges promulgatione latæ, antequam scriptæ.

PROMULGO, as, avi, atum, are, a. *Publier officiellement, faire connaître, promulguer.* SYN. Edo, prodo, publice propono. ADV. Nominatim, publice, separatim. USUS: Rogationem, legem promulgare, *porter une proposition de loi devant le peuple.* De salute alicujus vel honore, de constituendo imperatore promulgare.

PROMULSIS, Idis, f. *Entrée de table, plat d'entrée.* SYN. Potio mulsi condita.

PROMUS, i, m. *Cellierier, sommelier.* SYN. Cellarius, qui cellæ præest.

PRONĒPOS, otis, m. *Arrière petit-fils.*

PRONŌMINATIO, onis, f. *Antonomase.* fig. de Rhét.

PRONUNTIATIO, onis, f. *D'claration, publication.* SYN. Prolatio; propositio legis. EPITH. Dulcis, vera et falsa. USUS: 1. Nondum lege et prænuntiatione damnatus. 2. Oratorum munus moderandi vocem, *dedit oratoire, action.* Quis cantus moderatæ orationis pronuntiatione dulcor? 3. Dictum, enuntiatio, *proposition.* Omnis pronuntiatio aut vera aut falsa est. Cf. Pronuntio.

PRONUNTIATOR, oris, m. *Celui qui expose, qui raconte, narrateur.* EPITH. Grandis, sincerus. USUS: Thucydides pronuntiator sincerus.

PRONUNTIATUM, i, n. *Proposition, énoncé d'un jugement.* SYN. Effatum, axioma.

PRONUNTIO, as, avi, atum, are, n. et a. *Dire, annoncer, publier; réciter, déclamer.* SYN. Dico, edico; lingua nuncupo, litteras ap-

pello. ADV. Amplius, memoriter. PHRAS. Orator is egregie pronuntiat, *cel orateur déclame parfaitement.* Orator eximia est in dicendo pronuntiatione; sonus in illo dulcis, litteræ nec expressæ putidius, nec oppressæ. Non exprimit litteras putidius, nec obscurat negligentius. Verba non exiliter exanimata exiunt, non inflata et quasi anhelata gravius; sonus vocis et appellandarum suavis litterarum gratiam dicentis augent. Lenis appellatio litterarum et emendata, cum suavitate vocum explanatio quid leporis habeant, in nullo magis quam in illa cernitur. Sono vocis utitur ita recto et simplici, ut nihil ostentationis aut imitationis afferre videatur; verba dicentis sic expressa sunt, ut suis litteræ quæque sonis enuntientur. USUS: Memoriter multos versus pronuntiare. Pugnâ in posterum diem, victorum nomina, militibus certa præmia pronuntiare, *annoncer le combat pour le lendemain, promettre des récompenses aux soldats.*

PRŌNUS, a, um, *Incliné, penché en avant.* SYN. Flexus, inclinatus.) Supinus. USUS: Motus corporis pronus. Cf. Inclino.

PRŌEMIUM, ii, n. *Exorde; préface, introduction.* SYN. Exordium, principium orationis. EPITH. Novum, mercenarium. USUS: Longum et alte petium præcœm. Exordium habet præcœm et insinuationem.

PRŌPAGATIO, onis, f. *Propagation, agrandissement.* SYN. Procreatio, amplificatio. USUS: Propagatio imperii, vitæ, temporis, miseriarum.

PRŌPAGATOR, oris, m. *Propagateur.* SYN. Amplificator.

PRŌPĀGO, as, avi, atum, are, a. *Propager, multiplier; prolonger, perpétuer.* SYN. Profero, produco, amplifico, dilato. PHRAS. Malum latius propagatur, *le mal se répand de tous côtés.* Mali contagio latius in dies serpit; plures jam imperii provinciae mali contagione contaminatæ sunt; patet id mali genus latius, quam credi possit; ad plures reipublice partes pertinet, manat, vulgatur, disseminatur in dies latius et corroboratur; alpes ascendit, provincias non jam finitimas, sed remotissimas occupat ac involvit. Cf. Contagio. USUS: Vitam propagare victu ferino. Gloria ejus latissime propagata est. Ad memoriam propagandam et posteritati prodendam. Cf. Amplifico.

PRŌPĀGO, inis, f. *Provin, bouture de vigne.* SYN. Vitis ad sobolem suppressa. USUS: Ne propago lædatur alterius radicibus, *que le provin ne soit pas blessé par les racines d'une autre vigne.*

PRŌPĀLAM, *Ouvrtement, publiquement.* SYN. Palam, in aperto, in propatulo. Cf. Palam.

PRŌPĀTŪLUS, a, um, *Libre, ouvert, exposé à la vue de tout le monde.* SYN. Apertus.

USUS : In propatulo, more ferarum vivere, *en plein air*.

PROPE, *Près, dans le voisinage*. SYN. Propter, iuxta. (Longe, procul, remote. PHRAS. Hostis prope est, *l'ennemi n'est pas loin*. Haud procul abest; in ipsis prope portis est; in conspectu est; in foribus est; tergo imminet; vix teli iactum abest; modicis spatiis distat; cervicibus incumbit; supra caput est; in propinquo est. Cf. Vicinus. USUS : 1. Prope urbem, ripam. Propius a me abest. Propius urbem movere castra. 2. Pene, fere, prope modum, quasi, *presque, à peu près*. Prope centum annos natus. Ille, prope dicam, insanit. Cf. Prope modum.

PROPEDIEM, *Au premier jour, bientôt, très prochainement, sous peu*. SYN. Brevi. USUS : Propediem te videbo. Cf. Brevi.

PROPELLO, is, pūli, pulsūm, ere, a. *Pousser en avant, devant soi; chasser, mener*. SYN. Impello, propulso. ADV. Paulum remis. USUS : Hostium impetum; navem remis propellere. Cf. Pello.

PROPĒMODUM, *Presque, à peu près*. SYN. Prope, fere. PHRAS. Acies nostra propemodum in fugam versa est, *nos troupes furent presque mises en fuite*. Haud procul abfuit, quin terga verteret nostra acies; nihil propius factum est, quam ut in pedes se conjiceret acies tota; jam in eo res erat, ut in fuga sibi pretium poneret acies nostra; accisae res erant; inclinata res erat, vix ut sustineri jam posses, quin effusam in fugam converteretur miles noster; jam ad fugam spectabant omnia. USUS : Propemodum manere in instituto meo mihi videor. Cf. Pene.

PROPENDEO, es, di, sumi, ere, n. *Avoir la prépondérance; l'emporter; pencher, incliner; pencher pour*. SYN. Inclino, incubo, aliquo animum inclino. PHRAS. Omnes eo propendebant, *tous penchaient pour cet avis*. Sententiae omnium eo inclinabant; inclinabat animum, mente atque animo in eam partem trahabantur. Naturali quodam studio, naturae ductu eam partem sequebantur, in eam partem praecipites erant. Cf. Inclino. USUS : Summa voluntatis inclinatione ad nos propendit, *une forte inclination le fait pencher vers nous*. Quocumque incubuerint ac propenderint, impellam.

PROPENSĒ, *Avec bienveillance, de grand cœur*. SYN. Exanimo, libenter, sponte, summa voluntate.

PROPENSIO, ōnis, f. *Penchant, propension*. d. SYN. Inclinatione voluntatis, proclivitas. USUS : Summa in virtutem aut vitia propensio. Cf. Inclino.

PROPENSUS, a, um, *Porté, enclin*. d. SYN. Proclivis. USUS : Ad lenitatem, misericordiam natura propensus. Sua sponte ad dicendum propensus. Cf. Inclino, Propendeo.

PRŌPERANTIA, ae, f. * *Hâte, diligence, précipitation*. SYN. Properatio.

PRŌPERATIO, ōnis, f. *Hâte, diligence, précipitation*. SYN. Festinatio.

PRŌPERĒ, *En hâte, promptement, vite*. USUS : Propere se recepti.

PRŌPERO, as, avi, atum, are, n. *Se hâter, se dépêcher, faire diligence*. SYN. Festino, accelero, celeritate utor, maturo. ADV. Magnopere, necessario, protinus, vehementer. PHRAS. 1. Properandum est domum, *il faut se hâter de retourner chez soi*. Accelerandus gradus est; ventis remisque in patriam iter maturandum; omni festinatione domum properandum; quantum accelerari potest, iter maturandum est; cursu magis quam itineris modo domum contendendum est; precipitandum iter est; festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est; maturato opus est. 2. Hæc properans scripsi, *j'ai écrit ces choses à la hâte*. Præpropera festinatione hæc exaravi; approperato opere hæc in chartam conjeci; quod ad alia festinaret animum, ista deproperavi summa festinatione. 3. Non potui melius scribere, quia properandum erat, *je n'ai pu mieux écrire parce que je devais me hâter*. Festinatio curam exemit nitidius scribendi; festinantius scribendum erat, quam ut opera pingendis litteris dari posset. Otii tantum non erat; non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulae, aut minus compositae exirent. USUS : Remis et velis in patriam properare. Sive retardabis sive properabis. Cf. Festino.

PRŌPINO, as, avi, atum, are, a. *Offrir à boire à qqn; en gén. donner, offrir, livrer, abandonner*. SYN. Trado, effero.

PRŌPINQUITAS, atis, f. *Parenté*. SYN. Agnatio, conjunctio sanguinis, affinitatis necessitudo; vicinitas. (Longinquitas. EPITH. Maxima, pia. USUS : 1. Pietate propinquitatis colitur. Cum illo maximis vinculis cognationis et propinquitatis conjunctus. 2. Vicinitas, *proximité, voisinage*. Municipium propinquitate finitimum.

PRŌPINQUO, as, avi, atum, are, a. et n. *Approcher, s'approcher*. SYN. Accedo propius, propinquior fio. Cf. Prope.

PRŌPINQUUS, a, um, *Proche, rapproché, voisin; parent*. SYN. Vicinus, proximus, finitimus, citimus, cognatus, necessarius. (Longinquus. PHRAS. 1. Domus propinqua foro est, *la maison est tout près du forum*. Foro imminet; in conspectu fori est; haud longe abest a foro; a foro paucis vix passibus recedit. Cf. Vicinus, Prope. 2. Propinquus abundas, *vous avez beaucoup de parents*. Propinquus et affinis flores; a propinquis optime paratus, munus es; cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit; multos habes

conjunctione sanguinis devinctos; multi sunt cognationis, propinquitatis ac necessitudinis vinculis tecum conjuncti; quorum cognatione teneris, multi sane sunt et illustres; quos sanguine conjunctos habeo, populus sunt. Cf. Cognatus, Affinis. USUS: 1. Loco, intervallo, spatio vicinus, *au proche, proche*. Propinqui horti et finitimi. 2. Tempore, *qui est sur le point d'arriver, proche, prochain, non éloigné*. Propinquam mortem denuntiat. 3. Cognatione, amicitia, propinquitate conjunctus, *parent, proche*. Arctior colligatio est propinquorum. 4. Natura proximus, *qui se rapproche de, approchant, analogue*. Si qui motus propinqui his ac talibus animi perturbationibus.

PROPIOR, us, gen. com. *Plus près, plus intime, plus étroit, qui touche de plus près*. SYN. Arctior, junctior, interior. USUS: Omnibus sua pericula propiora videntur quam aliena. Causa fuit propior et exitu similior. Propior est ejusdem generis, nationis, linguae societas, arctior interiorque conjunctio eorum, qui ejusdem sunt civitatis, *il y a une société plus intime entre ceux qui, etc.*

PROPIŦIO, as, avi, atum, are, a. *Rendre propice, fléchir, apaiser*. SYN. Propitium reddo, placō. Cf. Placo.

PROPIŦIUS, us, um, *Propice, favorable, bienveillant*. SYN. Secundus, praesens. (Infestus, iratus. USUS: Ita mihi omnes deos propitios velim. Cf. Benevolus, Placatus.

PROPŦLA, ae, f. *Vendeur, revendeur, marchand*. SYN. Qui mercatur a mercatoribus, quod statim vendat.

PROPŦONO, is, pŦsŦi, pŦsŦum, ere, a. *Placer, mettre, poser devant; représenter, proposer, présenter*. SYN. Pono, ante oculos mihi constituo. ADV. Breviter, paulo post, vehementer, aliquando tandem, amantissime quid, fidsissime quid. PHRAS. 1. Nihil mihi praeter salutem et libertatem reipublicae proposui, *je ne me suis proposé que le salut et la liberté de la république*. Nihil mihi deliberatius est quam salutem reipublicae tueri; hoc unico intendo, hoc unum institui; me in hoc studium praecclare confirmavi; hoc unum destinatum habeo; hoc unum prosequi in animo est; certum mihi est et deliberatum; hoc totis animis imbibere; fixum hoc est in animo et destinatum, quem ad defendendam reipublicae libertatem impetum cepi, prosequar. Curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendi; ad libertatem reipublicae meas cogitationes omnes contuli. Nihil aliud a communi libertate quaesivi; nihil praeter communem libertatem curavi, spectavi, secutus sum; praeter libertatem reipublicae proposita mihi res nulla fuit; ad hoc animum retuli meum; hoc spectabat animus; ad hoc consilia, cogitationes totamque mentis aciem di-

rex. 2. *Propone tibi saepe plus imaginem patris tui, mettez-vous souvent devant les yeux l'image de votre père*. Pone tibi ob oculos; statue, constitue tibi ob oculos, ante oculos, imaginem patris tui; illam tibi in mente atque oculis defige; subijce tibi oculos, sub aspectum, imaginem patris tui; versetur saepe ob oculos imago clarissimi patris tui; obversetur oculis; ante oculos versetur. 3. *Proposui mihi firmiter, je suis fermement résolu*. Constitui mecum; in animum induxi; apud animum statui; animum induxi; in animo est; deliberatum habeo; id certum mihi obstinatumque est; fixum mihi destinatumque in animo est; obstinavi animo; ratum fixumque est, certum mihi est; sententia stat. Cf. Statuo, Constituo. 4. *Proponam rem omnem populo, je proposerai le tout au peuple*. Ad populum feram; cum populo communicabo; populum de re tota certorem faciam; populum de re tota edocebo. USUS: Ediscendum aliquid publice proponere. Ab eo quod tibi proposueris, minus aberrabis. Proponere tibi duas leges, idque contemplare animo, quod oculis non potes. Qui leges scribunt, utilitatem sibi reipublicae proponere debent. Rei alicujus imaginem et memoriam sibi proponere.

PROPORTIO, ōnis, f. *Proportion, rapport, similitude*. SYN. Comparatio. USUS: Quod aer aquae, hoc aqua terrae proportionem reddit. Habent hae lineae proportionem et comparationem, quam habent centum ad sexaginta. Peraequa proportio, quod omnes partes inter se cum quodam lepore consentiant. (Proportionaliter, *VULG.*, *proportionnellement*. Latine: pro rata parte.

PROPŦSITIO, ōnis, f. *Action de se mettre devant les yeux, de se figurer, de se représenter*. EPITH. Ampla et splendida, infirma, perspicua. USUS: Hujus vitae propositio cogitatioque, *l'idée, la perspective d'une telle vie*.

PROPŦSITUM, i, n. *Projet, plan, dessein, vue, intention*. SYN. Mens, consilium, scopus, proposita ratio; susceptum consilium, institutum. PHRAS. Propositum meum non mutabo, *je ne changerai pas mon projet*. Non mutabo institutum meum; perstabo in proposito; manebo, permanebo in suscepto consilio; tenebo, servabo institutum meum; a proposito nec latum unguem discedam; perferiam, quod animo intendi; destinata exsequar; nunquam ego me a suscepto consilio, a sententia depelli, dimoveri patiar; retinebo, quam proposui, firmitatem animi, nec latum unguem a proposito defeciam. Cf. Cogitationum scopus, Opinio, Sententia. USUS: A proposito declinare et deflectere sententiam; egredi, aberrare a proposito, *dévier de la ligne, s'éloigner de son sujet*. Permanere in proposito susceptoque consilio, *persister dans sa résolution*. Nulla re a proposito deterreor, *rien ne me fera*

changer d'idée. Ad propositum redire, reverti, revenir à son sujet. Cf. Propono, Consilium.

PROPOSITUS, a, um, *Proposé, projeté, posé comme but.* SYN. Destinatus; expositus, obiectus. USUS: Hoc mihi in omni vita propositum est. Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra, *notre vie est exposée à tous les traits de la fortune.*

PROPRÆTOR, oris, m. *Præteur, ancien præteur, envoyé comme gouverneur dans les provinces où il n'y avait pas d'armée.* SYN. Cum Prætoris potestate missus. Quæstor pro prætore, quæstor qui remplissait dans une province les fonctions du præteur absent.

PROPRIË, *En propre, à titre particulier.* SYN. Privatim. (Communiter, publice, promiscue. USUS: 1. Quod me amas, tibi commune est cum multis; quod ipse amandus es, proprie tuum est, *que tu m'aimes, cela t'est commun avec beaucoup d'autres; que tu sois aimable toi-même, c'est là ce qui n'appartient qu'à toi.* 2. Ad rem, legitime, vero, *proprement, à proprement parler.* O hominem nequam! nihil enim magis proprie dicere possum, *je ne puis trouver de terme mieux approprié.*

PROPRIËTAS, atis, f. *Propriété, qualité, force.* SYN. Naturæ vis, natura propria. USUS: Singularum rerum proprietates et naturæ.

PROPRIUS, a, um, *Qui appartient en propre à, propre, particulier.* SYN. Singularis, peculiaris; germanus, legitimus. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Laus ea tibi propria est, *cette gloire ne convient qu'à vous.* Hujus gloriæ socium habes neminem; id quantum est, totum tuum est; nihil sibi ex ea laude decerpere quisquam potest; nemo se in societatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre potest; hoc tibi præcipue a natura datum est; est ea laus singularis plane et domestica, quæ a te orta, te uno nititur. 2. Consulatus non tuum, sed familiæ proprium decus est, *le consulat est la gloire propre non de vous, mais de votre famille.* Consulatus honorem non tibi, sed familiæ debes. Ad familiam tuam, non ad te pertinet, quicquid id splendoris est ex consulatu; non hoc tu tibi, sed familia tibi tua præstitit. USUS: 1. Artis maxime proprium est, creare et gignere. 2. Legitimus, germanus, certus, *particulier, propre.* Certa et propria rei nota. Nomen, vocabulum rei proprium. 3. Constans, *permanent, durable.* Illud perpetuum ac proprium manebit. 4. Mancipatus, *en propre.* Domini proprius, non usu tantum et fructu, sed mancipio et nexu, *appartenant en propre à son maître, non seulement pour la jouissance et les fruits, mais encore pour le fonds et la nue propriété.*

PROPTER, *Pour.* SYN. Ob, pro. PHRAS. 1. Non propter quæstum id egi, *je n'ai pas agi en vue du gain.* Non quæstus causa, non lucri nomine ea feci. Ea in re non cupiditati

serviebam; non aucupabar utilitatem; non tam de mea re sollicitus, nec tam ad spem mercedis, quam ad fidem et officium attendebam. Non avaritia, nec studio alio id officium tibi præstiti; lucri ergo nunquam me huc demissurus eram; amicitia id dedecus, quicquid a me præstitum est. Ut ea præstarem, non quæstu ducebar, movebar. 2. Unus propter alterum flebat, *ils pleuraient l'un pour l'autre.* Alter de altero flebat; alter alterius vicem mœstus ac sollicitus in lacrimis jacebat; materia luctus alter alteri exstitit; lacrimas alter alteri impendit. 3. Propter acceptam injuriam alteri semper erat infensor, *il était toujours son ennemi à cause de l'injure qu'il en avait reçue.* Per causam acceptæ injuriæ, ab accepta injuria; ex injuriæ recentis sensu, per memoriam acceptæ injuriæ semper infensorem gerebat animus. USUS: 1. Propter reliquæ ætatis peccata pœnas persolvo. Legibus propter metum parere. Tironem propter humanitatem ejus amo. 2. Prope, juxta, *près, auprès de, à côté de.* Prope flumen ambulare.

PROPTEREA, *A cause de cela, pour cela, en conséquence.* SYN. Ideo, idcirco, ex eo, ea re. USUS: Atque hæc propterea dixi.

PROPTEREA QUOD, *A cause de cela, pour cela.* SYN. Ob eam rem, quod; ob eam causam, quod; eo nomine, quod. USUS: Etsi hæc consolatio sera est propterea quod, etc., *à cause de ce que, parce que.*

PROPUDIUM, ii, *Infamie; infamie.* SYN. Res pudenda. USUS: Propudium illud ac portentum. Cf. Probrum.

PROPUGNACULUM, i, n. *Retranchement, boulevard, fort.* SYN. Locus munitus. USUS: Leges propugnacula sunt, et muri, et presidia tranquillitatis publicæ, *les lois sont les boulevards de la tranquillité publique.* Propugnaculum opponere, objicere; dejicere; propugnaculis urbem defendere; adjutoria senectutis et propugnacula præparare.

PROPUGNATIO, onis, f. *Défense d'un lieu.* SYN. Defensio. EPITH. Perpetua.

PROPUGNATOR, oris, m. *Défenseur; champion, protecteur.* SYN. Defensor. EPITH. Acerrimus, communis libertatis, studiosissimus, levior, timidior. USUS: Communis libertatis propugnator acerrimus. Cf. Defensor.

PROPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, protéger, défendre.* SYN. Defendo, pugno. (Oppugno. ADV. Acerrime. PHRAS. Patriam fortiter propugnavit, *il défendit vaillamment sa patrie.* Acerrimus patriæ propugnator ac defensor fuit; acerrimum se patriæ libertatis defensorem præbuit, præstitit, ostendit. Hostibus patriæ sæpe suum corpus opposuit, objecit; pro patria pugnavit strenue et summa cum fortitudinis laude. Multa ille prælia pro patria sustinuit; vires omnes ad

salutem patriæ contulit; pro salute patriæ defendenda nullum laborem, nullum capitis discrimen defugit. USUS: Bestiæ pro partu suo acerrime propugnant. Pro salute alicujus propugnare.

PRŌPULSATIO, ōnis, f. *Action de repousser, d'écarter.* SYN. Depulsio.

PRŌPULSO, as, avi, atum, are, a. *Repousser, écarter, éloigner.* SYN. Repello, arceo, depello, propello. USUS: Injuriam a se, impetum inimicorum, frigus et famem propulsare. Cf. Pello, Arceo.

PRŌPYLÆUM, i, n. *Vestibule.* SYN. Vestibulum. EPITH. Præclarum.

PRŌQUESTOR, ōris, m. *Proquesteur, celui qui a exercé la questure.* SYN. Quæstoria potestate præditus.

PRŌRA, æ, f. *L'avant d'un vaisseau, proue.* SYN. Anterior pars navis. USUS: In navigio latera, carina, prora, puppis.

PRŌRĒPO, is, repsi, reptum, ere, n. *Sortir en rampant, paraître lentement.* SYN. Ultra repo.

PRŌRĪPIO, is, pūi, reptum, ere, a. *Tirer dehors, entraîner; se précipiter.* SYN. Repente me subduco. ADV. Repente se, undique se. USUS: E curia proripuit, ejecit. Cf. Prodeo, Fugio, Evado.

PRŌRŌGATIO, ōnis, f. *Délai, ajournement.* SYN. Prolatio. USUS: Utar unius diei prorogatione.

PRŌRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Pro longer qqch.* SYN. Produco, profero, extrahere, propago, differo. USUS: Imperium alicui, provinciam prorogare, confirmare, continuer qqn dans son gouvernement. Cf. Differo.

PRORSUS, *Entièrement, tout à fait; sans restriction.* SYN. Penitus, plane, omnino, omni ex parte, usquequaque, funditus, radicitus, sine ulla exceptione. (Nulla ex parte. USUS: Prorsus non est dubium. Cf. Plane, Omnino.

PRŌRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. et n. 1. a. *Faire sortir, pousser, lancer.* 2. n. *Se lancer, se précipiter, sortir avec impétuosité; éclater, se déchaîner.* SYN. Erumpo. USUS: Prorumpit hominum audacia. Cf. Impetus, Erumpo.

PRŌRŪO, is, rūi, rūtum, ere, a. *Renverser, abattre, culbuter.* USUS: Pars vallum vellere, pars aggeres prorueri, pars fossas explorare.

PRŌSĀPIA, æ, f. *Parenté, race, famille, lignée.* SYN. Genus, stirps. Cf. Genus.

PROSCĒNIUM, ii, n. *Devant de la scène, lieu où les acteurs jouaient.* SYN. Locus ante scenam.

PROSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Déchirer, ouvrir, fendre.* USUS: Terram aratro proscindere.

PROSCRIBO, is, psi, ptum, ere, a. *Faire connaître, publier, proclamer par affiche; proscrire.* SYN. Proscriptionem facio, publico. USUS: Familia Catonis tota proscripta est. Cf. Exilium.

PROSCRIPTIO, ōnis, f. *Vente à l'encan par suite de confiscation, proscription.* SYN. Damnatio, publicatio. EPITH. Acerbissima, infelicitata, mediocris, nova et multo crudelior, præclara, irrita. USUS: Ferre, facere, instaurare proscriptionem de capite et bonis civium. Cf. Exilium.

PROSCRIPTUS, a, um, *Proscrit.* SYN. Publicatus, neci addictus, in exilium actus. Cf. Exul.

PROSEMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Semer, propager, multiplier.* SYN. Procreo. USUS: Multæ familiæ Philosophorum a Socrate proseminatæ. Cf. Semino.

PROSEQUOR, ōris, sēcūtus sum, sequi, d. a. *Suivre, accompagner, poursuivre.* SYN. Sequor, insequor, subsequor, persequor. ADV. Longius. USUS: 1. Discidentem lacrimis, animo, corpore, copiis prosecutus est. Aliquem benevolentia prosequi. Bona existimatio eum usque ad rogum prosecuta est. 2. Orno, afflicto, honorer, gratifier, combler de. Plausu aliquem, officiis alicuius memoriam prosequi. Vehementioribus aliquem verbis prosequi, poursuivre, accabler. 2. Ago, tracto, exsequor, poursuivre, continuer (un discours, un récit), achever. Non id prosequor longius. Laudes clarorum virorum prosequi. Jus suum prosequi vel exsequi, réclamer. 4. Comitor, accompagner, suivre. Mirabilis eum civium benevolentia prosecuta est. Cf. Sequor.

PRŌSERPO, is, ere, n. *S'avancer en rampant.*

PRŌSILIO, is, ūi, ire, n. *S'élançer, sauter en avant.* SYN. Exsilio, prorumpo. Cf. Erumpo.

PROSPECTO, as, avi, atum, are, a. *Regarder en avant, autour de soi.* SYN. Prospectio, specto.

PROSPECTŪS, ūs, m. *Vue, perspective, point de vue.* SYN. Loca edita et apertus ad prospiciendum; specula. EPITH. Præclarus, pulcherrimus. PHRAS. 1. Prospectum impedire, empêcher la vue. Obstruere luminibus; prospectui officere; officere luminibus. 2. Pulcherrimus est prospectus, ce point de vue est magnifique. Loca unde liber prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, emetiri possit; unde omnis ora maris, late patente ex tam alto iugo prospecta, oculis subjicitur. USUS: Nescio an magis tumultis et prospectu, an ambulatione delecter. Prospectu in agrum capto.

PROSPĒCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. et a. *Examiner, explorer; observer, épier.*

SYN. Speculor. USUS: Ad locum castris capiendum prospectatum misit, *il envoya qq explorer le terrain pour choisir l'emplacement du camp.*

PROSPER et **sapius**: **PROSPĒRUS**, a, um, *Désiré, heureux, favorable, prospère.* SYN. Secundus, felix, ad voluntatem fluens. USUS: Cum prospero fortunæ flatu utaris. Prospera, æquabilis perpetuaque fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. Cf. Felix.

PROSPĒRĒ, *Heureusement, à souhait.* SYN. Feliciter. USUS: Omnia tibi prospere cedent, evenient, procedent.

PROSPĒRITAS, atis, f. *Prospérité, succès, bonheur.* SYN. Res secundæ, felicitas, secundus fortunæ status, prospera fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperissimus. (Adversæ res, fortuna sinistra. USUS: Improbiorum prosperitates et secundæ res. Cf. Felicitas, Fortuna, Bona.

PROSPICIŌ, is, spexi, spectum, ere, n. et a. 1. n. *Donner son attention, pourvoir à.* 2. a. *Voir de loin, découvrir, prévoir.* SYN. Prævideo, presentio; consulo, provideo. ADV. Equè, alte, ante, in posterum, longe, multo, recte, multum. PHRAS. Suis commodis prospexit, *il a songé à ses intérêts.* Commodis suis servit, consulit naviter; ex re consultavit sua, res suas meliusculas fecit; constabiliavit res suas naviter; auxilia suis rebus undique circumspectit. Cf. Consulo. USUS: 1. Animo, conjectura longe ante futuram reipublicæ tempestatem prospexi. 2. Consulo, *pourvoir, veiller à ce que.* Famæ, sociis, vectigalibus prospicite. Cf. Prævideo, Provideo, Consulo.

PROSTERNO, is, stravi, stratum, ere, a. *Renverser, terrasser, abattre.* SYN. Abjicio, affligo, ad casum do, perdo, obterō, perverto. PHRAS. Gigantem prostravit, *il a terrassé le géant.* In spatium ingens ruentem porrexit corporis molem; ad terram dedit; in terram statuit; ad terram affixit. Cf. Dejicio. USUS: Hostem prosternere. Perfringere ac prosternere omnia. Prosternere ac obterere malevolorum obtestationes. Abjicere et prosternere se ad pedes et supplicare alicui. Cf. Sterno.

PRŌSUM, des, fūi, desse, n. *Être utile, servir.* SYN. Proficio, utilitatem vel fructum afferre; præsidio sum; juvo. ADV. Admodum, multum facietis, necessario, posterius, vehementer. PHRAS. Multum mihi prodest, *il me sert beaucoup.* In rem meam est; e re mea est; in rem mihi est; multum affert, habet commodi. Cf. Utilis. USUS: Nec sibi nec aliis prodest.

PRŌTĒGO, is, xi, ctum, ere, a. *Protéger, défendre.* SYN. Tueor, defendo, tutor. PHRAS. Homo nequam a principe protegitur, *le prince protège ce méchant homme.*

Latet sub umbra magni principis, latet in præsidio et tutela; hominem nefarium magnus princeps tutum præstat; nequam homo in tutela est principis, qui ejus capitis custodiam nunquam dimittit; præsidio homini nequam est nomen viri principis. Cf. Tueor. USUS: Jacentem et spoliatum protegere.

PRŌTENDO, is, di, sum et tum, ere, *Tendre en avant, allonger.* SYN. Prorogo. USUS: Comitia in alterum mensem protendimus, *nous avons remis les comices au mois prochain.*

PRŌTĒRO, is, trivi, tritum, ere, a. *Fouler, écraser, brayer.* SYN. Conculco.

PRŌTĒRVĒ, *Effrontément, hardiment; fièrement.* SYN. Superbe, fidenter. USUS: Proturve loqui.

PRŌTĒRVITAS, atis, f. *Insolence, audace, effronterie.* SYN. Petulantia. Cf. Petulans.

PRŌTĒRVUS, a, um, *Impétueux, violent, pétulant.* SYN. Petulans, audax. Cf. Petulans.

PRŌTĪNUS, *Aussitôt.* SYN. Statim. USUS: Protinus Romam perge. Cf. Statim.

PRŌTRĀHO, is, xi, ctum, ere, a. *Différer, retarder, prolonger.* SYN. Traho. PHRAS. Prælium in noctem protrahere, *faire durer le combat jusqu'à la nuit.* Prælium in noctem conjicere; in noctem deducere; extrahere diem pugnando; prælium in noctem protendere. Cf. Mora.

PRŌTRŪDO, is, si, sum, ere, a. *Pousser violemment en avant.* SYN. Impello, propello.

PRŌTURBO, as, avi, atum, are, a. * *Chasser, pourchasser.* SYN. Repello. USUS: Hostem telis missilibusque proturbare, *repousser l'ennemi à coups de traits et de pierres.* Cf. Pello.

PRŌUT, *Selon que.* SYN. Ut; perinde ut. USUS: Prout res tulerit, agam. Pro re nata, prout res postulabit, consilium capiam.

PRŌVECTUS, a, um, *Avancé en âge.* SYN. Natu grandior. USUS: 1. Non admodum grandis natu, sed tamen ætate provectior. 2. Progressus, *étant avancé.* Longius, quam vultissem, provectus sum.

PRŌVĒHO, is, xi, ctum, ere, a. *Porter en avant; avancer; faire du progrès.* SYN. Produco, promoveo. ADV. Longius, paulo longius, multum, nec ita multum. USUS: Res nostræ ad optatum exitum provehuntur. Populari aura lætissime provehitur. Cf. Progredior.

PRŌVĒNĪO, is, vĕni, ventum, ire, n. *Résulter, se produire; avoir lieu, arriver.* SYN. Exorior, venio. USUS: Nec quid preventurum sit provident.

PRŌVENTŪS, ūs, m. *Production, fruit, récolte, moisson*. USUS: Calamitatum et miseriarum proventus. Superioris anni proventus. Fructus prædiorum ac proventus. Cf. *Reditus*.

PRŌVERBIUM, ūi, n. *Proverbe, dicton*. SYN. Adagium. EPITH. Contritum vetustate, sermone; verum et vetus, laudatum, vulgare, commune. PHRAS. Vetus est proverbium: Summum jus, summa injuria, *c'est un vieux dicton*, etc. Vetus verbum est; in proverbii consuetudinem venit; tritum sermone, decantatum, contritum vetustate proverbium est; jactatum vulgo proverbium est; proverbii locum obtinet; in proverbio est; in proverbium abiit; vulgo dici solet; vulgo dicitur; Summum jus, etc. ut aiunt, quemadmodum aiunt, quomodo aiunt, quod vulgo dici solet, ut in proverbii loco dicitur. USUS: Vetus laudatumque proverbium est; res est in communibus proverbii versata.

PRŌVIDENTIA, æ, f. *Providence divine; prudence, sollicitude; prévision*. SYN. Numen, divinum imperium, consilium, prudentia, cura, gubernatio, administratio. EPITH. Diligens et solers, divina, victrix et moderatrix. PHRAS. Divina providentia mundus regitur, *c'est la providence divine qui gouverne le monde*. Æternæ mentis numine atque consilio universa pariter et singula gubernantur. DEI nutu atque potestate summa pariter et ima administrantur. Res omnes cœlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cœleste numen. DEI immortalis nutu atque consilio omnia geruntur. DEO res humanæ curæ sunt. Commoda vitæque omnium tuetur æternæ mentis numen. Terras et maria contempletur DEUS, rerumque omnium curam agit. Idem rebus humanis consulit non modo universis, sed singulis. Cf. *DEUS*. USUS: Providentia est, per quam futurum videtur, antequam eveniat, *par la prévision, on voit une chose qui doit arriver, avant qu'elle n'arrive*. DEI providentia mundus, ut constitutus est, ita regitur et administratur. Cf. *Prudentia*.

PRŌVIDENTER, *Avec prévoyance, sagesse, prudence*. USUS: Ratio providentissime constituta.

PRŌVIDĒO, es, vidi, visum, ere, n. et a. 1. n. *Pourvoir à, veiller à, aviser à*. 2. a. *Prévoir, pressentir; se précautionner, pourvoir à*. SYN. Prospicio, consulo, medeor; prævideo, præsentio, præcaveo. ADV. Ante, diligenter, divinitus, in posterum, longissime, magnopere, multum, publice, sapienter, vehementer, bene, recte, fortuito, nihil. PHRAS. Ego inimicorum insidias satis provideo. *je prévois assez les embûches de mes ennemis*. Ego insidias inimicorum prope perspicio, odoror, cerno, intelligo, prævideo, cognosco,

sentio; non me latet, fugit, fallit, præterit, quid insidiarum mihi paretur; obscuræ mihi non sunt, clam mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant video, novi, didici, comperi, detexi. Quæ inimici mei moluntur adversum me, mihi ignota minime sunt, mihi patent, aperta sunt, liquent, me imprudente non fiunt; explorata mihi sunt ista, comperta, certa, nota, clara, manifesta, perspicua, apprime cognita. USUS: 1. Provideo salutem; incommodis mederi. 2. Provideo, præsentio, *prévoir, pressentir*. Rebus e sententia paratis, compositis, provis. In posterum providere. 3. *Præcaveo, se précautionner*. Ante animus occupatur iracundia, quam providere potuerit. Cf. *Prospicio*.

PRŌVIDUS, a, um, *Prévoyant, prudent, sage*. SYN. Providens, cautus, multum in posterum providens, sagax, prospiciens. PHRAS. Sapientes providi sunt, *les hommes sages sont prévoyants*. Sapientia præditi res futuras, ut præsentis, intuentur; tanquam oculis cernunt; longe in posterum prospiciunt; conjectura res futuras assequuntur; ea quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Sapientibus rerum omnium summa cautio est atque provisio. Cf. *Prudens*. USUS: Homo animal natura providum, sagax. Natura solers provida que utilitatem omnium. Cf. *Prudens*.

PRŌVINCIA, æ, f. *Province*. SYN. Regio bello occupata; munus, partes. EPITH. Aliena, annua, antiquissima, fidelissima, proxima, apta, explicata, aptissima, aquaria, ceterior, clarissima, corruptior, cuncta, egregia, expeditissima, fidelis et amica, fructuosissima et opportunissima, non tam gratiosa et illustis quam negotiosa et molesta, infesta alicui, legatoria, levis atque inops, libera a prædonibus, locuples, referta, vetus, longa, maxima, misera, perdita, nuda, officiosa, ornata, pacata per se et quieta, afflicta, plena laboris, periculi, detrimenti, propinqua, recens, salva, splendida, suburbana, plena optimorum sociorum, tributaria, triumphalis, uberrima, vectigalis, urbana. Provincie consulares, dignissimæ aliquo, finitimæ, frumentariæ, novæ, gravissimæ, prætoriaræ, totæ. USUS: 1. Provinciam obtinere consulari imperio. 2. *TRANSL.* Munus, partes, negotium, labor, opera, opus, *emploi, charge, fonction, administration, gouvernement*. Provinciam sibi deponere, *demandar à être chargé d'une chose*. Provinciam alicui aliquam decernere, dare, tribuere, conferre; provinciam alicui præficere, *donner à qqn une charge*. Provinciam capere, accipere, habere, sustinere, obtinere, gubernare, administrare, obire, *obtenir une charge*. Provinciam deponere; provincia se abdicare, *abdiquer un emploi*. Provinciam alicui abrogare, *enlever à qqn un emploi*. In provincia versari, *être en charge*. Provinciam finire, *terminer sa gestion*.

PRŌVINCIĀLIS, e, gen. com. *Relatif à la province, de province.* USUS: Viri, negotia, hospitia provincialia.

PRŌVISIO, ōnis, f. *Empêchement, mesures préventives.* SYN. Remedium, cautio. USUS: 1. Horum incommodorum summa cautio est atque provisio, ne nimis cito diligere incipiamus. 2. *Præsensio, prévision, prescience.* Multum potest provisio animi et præparatio ad minuendum dolorem.

PRŌVŌCĀTIO, ōnis, f. *Appel à un juge supérieur.* USUS: Provocatio patrona illa civitatis ac vindex libertatis. Ad populum provocatio esto, *qu'il y ait un appel au peuple.*

PRŌVŌCĀTOR, ōris, m. *Provocateur.*

PRŌVŌCO, as, avi, atum, are, a. et n. *Provocuer, défier; en appeler, faire appel.* SYN. Lacesso, voco, tento. (*Respondeo.* ADV. Vehementer. PHRAS. 1. Ad certamen provocavit, *il provoqua au combat.* Ad pugnam lacesivit; magna verborum contumelia ad pugnam evocavit, excivit; in certamen poposcit. 2. *Provoco ad tribunos, j'en appelle au tribunal des tribuns.* Tribunus appello; tribunis disceptatoribus uti volo. USUS: Aliquem ad pugnam provocare. Injuriis alquem provocare. Ad Catonem provoco.

PRŌVŌLO, as, avi, atum, are, n. *Voler, s'élançer, accourir.* USUS: Ingenii clamore in locum aliorum ante signa provolant.

PRŌVOLVO, is, volvi, vōlūtum, ere, a. *Rouler; — se, Se jeter aux genoux, aux pieds de qqn.* USUS: In medium viam aliquid provolvere. Ad genua, ad pedes alicujus se provolvere.

PROXIMĒ, *Dernièrement.* SYN. Nuperime, postremo, paulo ante, nuper admodum; in proximo. USUS: 1. Litteras, quas ad te proxime misi. 2. Valde, prope, *le plus près possible.* Quam proxime hostem castra ponit. Equites ad senatorem quam proxime accedunt.

PROXIMUS, a, um, *Le plus proche.* (*Maxime remotus.* USUS: 1. Ratione temporis, *le plus rapproché, le plus récent, le dernier.* Consul anno proximo. 2. Ratione loci, *le plus proche, le plus voisin.* Proximus Pompeio sedebam. 3. Ratione dignitatis, meritorum, etc., *qui se rapproche le plus.* Eques senatori dignitate proximus. Cf. Vicinus. In proximo aedes conducere. Proximus a postremo, (penultimus, VULG.), *avant-dernier.*

PRŪDENS, entis, omn. gen. *Prudent sage, habile, expérimenté.* RAD. contract. ex Providens. SYN. Prudentia præditus, sapiens, multarum rerum peritus; magni usus, magni consilii. ADV. Satis superque. PHRAS. 1. Vir prudens est, *cet homme est prudent.* Et animo et consilio paratus; sapientia præditus prope singulari: quao consideratiorem vix re-

perias; ad perspicienda incommoda ac pericula insigni prudentia; qui consilio plus quam fortunæ confidat; qui prudentia, tanquam divinatione quadam utatur; qui considerate faciat omnia; sagax et cordatus; in existimando solers admodum ac prudens; consideratus idem ac ab ingenii acumine judicique vi commendatus. 2. *Esne prudens? Êtes vous sage?* Mentisne te compotem esse dicam? mentene consistere, mente ego constare te credam? an ratione uteris? an sanum est consilium? an satis a temeritate remotum? consilione ac ratione satis firmatum est quod moliris? peccus tibi ego sapere existimem? USUS: Vir peracutus, gravis et ad consilia prudens. Cf. Provideo, Sapiens, Sapienter.

PRŪDENTER, *Avec sagesse, prudence, habileté.* SYN. Sapienter, provide. PHRAS. Prudenter agendum est, *il faut agir prudemment.* Consilio et ratione agendum, rationi hic dandus locus est; rationi parendum, obediendum; magna circumspectio hic utendum est. USUS: Multa prudenter prævisa. Cf. Sapienter.

PRŪDENTĪA, æ, f. *Prudence, sagesse; connaissance, habileté.* SYN. Sapientia, consilium, ratio; intelligentia, mentis acumen, vis eximia mentis. EPITH. Civilis, communis, domestica, dulcis alicui, eximia, fidelis, grata, valde grata, non indiserta, mediocris moderatrix eloquentiae, naturalis quedam, perspicua, præstans; non præstans sed prope vulgaris et communis, simillima rerum omnium, singularis, summa, tanta, vacua, vetus illa et excellens. USUS: Prudentia in defectu bonorum et malorum cernitur, *la prudence se voit dans le discernement qu'on sait faire du bien et du mal.* Prudentia in judicando et differendo. Hoc sentire prudentiæ est, facere fortitudinis. Cf. Consilium, Sapientia, Providentia.

PRŪĪNA, æ, f. *Gelée blanche, givre, frimas.* USUS: Aqua nive pruinaque conrescit. Obrigescere pruina.

PRŪRIO, is, ire, n. *Avoir un vif désir de faire qqq, griller, brûler de.* USUS: Animus mihi prurit.

PSALLO, is, i, ere, n. *Jouer d'un instrument à cordes.* SYN. Fidibus cano, lyram pulso. Hinc Psalteria.

PSEUDŌTHŪRYM, i, n. *Porte secrète ou dérobée, porte de derrière.* SYN. Posticum; janua in aversa parte domus. USUS: Voluptates non janua, sed pseudothyro intromissæ.

PŪBERTAS, atis, f. *Age de puberté, virilité.* SYN. Pili, qui primi puberibus efflorescunt.

PŪBES vel **PŪBER**, æris, omn. gen. *Pubère, adulte, fait, déjà grand.* SYN. Adolescens. USUS: Ad puberem ætatem. Nemo puber tum fuit qui arma non caperet.

PÛBES, is, f. *Jeunes gens en état de porter les armes, adultes.* USUS : Pube tenus. Omnis Italiæ pube.

PÛBESCO, is, ere, n. *Entrer dans l'adolescence, grandir, se développer.* Adolesco. USUS : Cum primum pubesceret Hercules, in solitudinem abiit.

PUBLICĀNUS, i, m. *Publicain, fermier d'un impôt public.* SYN. Qui vectigal exercet et exigit. EPITH. Paulo cupidior, fortissimus, maximus, novus, afflictus, amantissimus, alijus, non firmus, alicui amicissimus, levis in exigendis vectigalibus, miser, molestus. USUS : Ordo publicanorum.

PUBLICATIO, onis, f. *Vente à l'encan, confiscation.* SYN. Proscriptio bonorum.

PUBLICĒ, i. *Au nom de l'état, aux frais, dans l'intérêt de l'état.* USUS : Is prætor publice interfectus est, fut mis à mort par l'ordre du gouvernement. Frumentum publice polliciti sunt, au nom de l'état. Nemini meus adventus labori aut sumptui, neque publice neque privatim fuit. Filia Aristidis publice alebantur, aux frais de l'état. 2. *En public, publiquement.* SYN. Palam, vulgo.) Privatim. PHRAS. Res publice gesta, choses faites en public. Res in oculis omnium; ante oculos; in luce, in publico; palam populo; in propatulo; propalam gesta. USUS : Publice scripsit. Res tanta quæ publice gesta atque commissæ sit. Cf. Conspæctus.

PUBLICO, as, avi, atum, are, a. *Adjuger au trésor public, confisquer.* SYN. Proscribo, præconi subijcio. PHRAS. Publicare bona alicujus, confisquer les biens de quelqu'un. Addicere bona in publicum; hastam ponere; hastæ subijcere; præconi vel præconis voci bona subijcere; facere bonorum proscriptionem; venditionem indicere; sub corona vendere. USUS : Agros, domum publicare.

PUBLICUS, a, um, *Relatif au peuple, commun, public.* SYN. Communis. PHRAS. 1. *Prodire in publicum, paraître en public, sortir.* In concionem populi prodire; in publicum cœtum prodire; in solem ac pulverem procedere; in civium conspectu, in luce habitare; velut in theatro versari; in foro versari. 2. *In publicum consulere, s'occuper des affaires publiques.* Ferre, proferre, que in rem communem sint, in medium conferre; in medium consulere, quid optimum factu reipublicæ. 3. *Tune in publico comparere audes? Comment osez-tu te montrer? Tu lucem aspires audes? Tu in foro, tu in urbe, tu in civium conspectu obversari audes? Quæ ista est audacia, in publicum procurare, obvidere vias, occurrere in triviis, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oportet.* USUS : Propinere epistolam in publico, rendre une lettre publique. De publico stipendium statuere. De

publico est elatus, ses fondraillies ont été faites aux frais du trésor public.

PÛDENS, entis, gen. com. *Qui a de la pudeur, modeste, réservé, honnête.* SYN. Verecundus. USUS : Est in eo liberale ingenium, pudens, pudicum.

PÛDENTER, *Avec réserve, avec modération.* SYN. Verecunde. USUS : Pudenter vivere; pudenter appellare aliquem et rogare.

PÛDET, dūit dītum est, ere, imp. *Avoir honte, rougir.* SYN. Pudore afficior, erubesco. ADV. Sero et nequicquam. PHRAS. 1. *Pudebat eum plura proloqui, il avait honte d'en dire davantage.* Erubuit ora vestra; pudor eum pene subrusticus, ne plura diceret, deterruit, absteruit; ne pluribus ageret, verecundia impediabatur; pudore fractus, confectus, victus conticuit; plura dicendi verecundia fuit; verecundia motus, præpeditus, deteritus plura non addidit. Tot hominum conspectus ruborem ei incussit, loquendi verecundiam attulit; timentem jam et sui vix compositum pudor quidam obstupescit. 2. *Reputantem ista pudere cœpit, à ce souvenir il commença à rougir.* Reputantem ista verecundia cepit; animum verecundia subiit; reputanti ista jam dudum pudor versabat animum; reputantem ista pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere aut loqui jam sustinebat; facinoris recordatio verecundia fuit; plura meminisse rubori fuit; facti recordatio hominem in ruborem dedit. 3. *Nullius te rei pudet, vous avez perdu toute pudeur.* Os dudum perfricuit; perfriciæ frontis es; pudorem omnem abjecisti, exuisti, absterisisti; quidlibet audendi nulla tibi jam verecundia; quæ jam tanta est magistratum auctoritas, quæ verecundiam tibi imponat? quæ te res, quis pudor a licentia revocet? Pudor omnis jam dudum exulat; pudorem vivendi licentia excussit; pudorem omnem non tam dimisisti, quam ejecisti. Cf. Impudens, Impudentia. USUS : Sunt homines quos infamia suæ neque pudeat, neque tædeat, il y a des hommes qui ne sont ni honteux, ni fâchés de leur infamie. Quem non pudet, hunc pœna dignum censeo.

PÛDICIŒ, æ, f. *Pudicité, chasteté.* SYN. Pudor. EPITH. Aliena summa. USUS : Parcat juvenus pudicitia suæ, ne spoliât, expugnet, eripiat alienam. Hunc nec pudicitia a cupiditate revocavit. Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia. Cf. Verecundia.

PÛDICUS, a, um, *Pudique, chaste, vertueux, modeste.* SYN. Verecundus, castus; homo virginali verecundia, pudentissimus et optimus. USUS : Domus pudica. Cf. Verecundus.

PÛDOR, oris, m. *Pudeur, réserve, modestie; honneur.* SYN. Verecundia, rubor, ingenuitas, integritas, modestia.) Petulantia, protervitas. EPITH. Honestus, mirificus, moderator cupiditatis, periculosus, singularis,

subrusticus, summus. USUS: Pudor est moderator cupiditatis, ornamentum florentis ætatis. Si non famæ pudor, supplicii metus te absterreat. Pudorem dimittere. Cf. Modestia, Verecundia.

PŮELLA, æ, f. *Jeune fille*. SYN. Virgo, muliebris sexus liberi.

PŮER, Æri, *Jeune enfant, garçon; esclave, serviteur*. SYN. Puerulus, filius; infans; servus. EPITH. Acerbus; carus et jucundus, clarus et nobilis; conscius, egregius, fatuus et non gravis, non continens, festivus, formosus, non grandis, humanissimus, infans, insignis, miser, modestissimus, suavissimus, nobilis, optimus, parvulus, parvus, patrimus, matrimus, prætætatus, pulchellus, pulcherimus, sapientior, suavis, amans alicujus, supplex, teter et fœdus. Pueri delicati, festivi, formosi, ingenui, lepidi, regii, symphoniaci, venales. PHRAS. A puero, *dès l'enfance*. A teneris unguiculis, ab ineunte ætate; a primis temporibus ætatis nostræ; inde usque a toga pura; ab incunabulis; jam inde usque a pueritia; a parvo; a puero parvulo; ab adolescentulo; ab adolescentia; ab ineunte adolescentia; a prima adolescentia; a primo tempore ætatis; ab ineunte pueritia; a primo tempore adolescentiæ; a teneris; a pueris; a parvis; a primæ ætatis initio. USUS: His pueris nihil potest esse festivus. Infirma ætate puer imbecillaque vi mentis. Artes quibus a pueris dediti fuimus.

PŮERILIS, e, gen. com. *D'enfant, enfantin, pueril*. USUS: Ætas, exercitatio, delectatio, species puerilis.

PŮERILITER, *En enfant, comme les enfants, naïvement*. SYN. Stulte.

PŮERITIA, æ, f. *Enfance, bas âge*. SYN. Primum tempus ætatis, ætas puerilis, prima ætatula, ætatis tirocinium, pueriles anni. EPITH. Extrema, iners, petulans. USUS: A pueritia mihi cognitus es. Cf. Puer.

PŮERŪLUS, i, m. *Petit garçon*. SYN. Pusio.

PŮGIL, illis, m. *Athlète qui lutte avec les poings, au ceste, au pugilat*. SYN. Athleta. EPITH. Olympionices, cupidus olympiorum, inexercitatus.

PŮGILATIO, ōnis, f. *Pugilat*. SYN. Pugilum exercitatio. USUS: Pugilatio, luctatio.

PŮGIO, ōnis, m. *Poignard, stylet*. SYN. Gladus brevis, sica. EPITH. Cruentus, plumbeus, præsens, stillans.

PUGNA, æ, f. *Combat, lutte, rencontre, bataille*. RAD. a pugnis: veteres antearmorum usum pugnis certabant. SYN. Prælium, certamen. EPITH. Acerima, calamitosa, equestris, gladiatoria, incredibilis, mala, navalis. Pugnæ innumerabiles, maxime, præclarissimæ, mirificæ, pedestres. PHRAS. 1. Pugnam indicere in certum diem, *fixer le jour du combat*. Certum pugnæ diem consti-

tuere; pronuntiare prælium in certum diem. 2. Ad pugnam ellicere hostem, *provoquer l'ennemi au combat*. Ad pugnam evocare; ad prælium, pugnam ellicere; tumultuoso et minaci genere pugnam hostem excire; hostem prælio lacessere; pugnam, prælium ciere. 3. Pugnam tentare, *engager la bataille*. Prælio belli fortunam experiri; pugnae copiam et potestatem hostibus facere, ire in pugnam; certamen tentare, experiri; dimicationem subire; pugnam subire; aleam universi certaminis adire, subire; in certamen descendere; certamen inire; rem prælio committere. 4. Pugnam ordiri, *commencer le combat*. Pugnam capessere, manus conserere; certamen contrahere; armis congregari; prælium inire; incipere, conserere; in prælium ruere, ad certamen copias agere; signa conferre; arma conferre. 5. Pugnam facere, *combattre*. Acie decernere, dimicare acie; æquo campo collatisque signis certare; prælium facere, edere, committere; decertare prælio; prælio contendere; confligere; pugnam facere, committere; pugnam edere; ad manus venire; armis contendere, disceptare. 6. Pugnis minoribus præludere, *præluder par de petites actions*. Parva sed frequentia certamina serere, conserere, facere, miscere; parvis certaminibus in summam totius spei proludere; levia prælia facere; procurationes leviaque certamina inire; parvulus præliis, minutis præliis, pugna velitari; procurationibus cum hoste contendere, concurrere, discrimen universi belli experiri. 7. (Pugnam decretoriam facere, *VULG.*) *livrer une bataille décisive*. In discrimen summæ rerum pugnare; ad universæ rei dimicationem venire; ad ultima spei dimicare; in summam totius spei decertare; aleam universi certaminis jacere, subire; discrimen universi belli uno prælio facere. 8. Pugna jam incipit, *le combat commence*. Hæret jam acies collato pede; undique jam pugna se movet; certamen accenditur, contrahitur; exardescunt prælii initia. 9. Pugna adhuc anceps est, *l'issue du combat est encore incertaine*. Communis adhuc Mars est belli et fortuna necdum discrimen facit, qua datura sit vires; Marte adhuc incerto et dubia victoria pugnatur; pugna utrinque æquis adhuc stat viribus; æquo adhuc Marte nusquam inclinante victoria dimicatur; æquatum omnium periculum, æquata dimicatio; pari adhuc Marte certatur; æquo prælio concurritur, disceditur. 10. Pugna quæ jam paulo erat lentior, iterum ingravescebat, *le combat qui s'était ralenti recommençait de nouveau*. Pugna, quæ jam laxabatur, senescebat, iterum recrudit, exarsit; renovatum, redintegratum, restitutum est prælium. Cf. Certamen, Prælium. USUS: Pugnae locum quærere. Pugnam ciere. Ad pugnam procedere. In pugnam procurare. Pugnam pugnare, *combattre*. Pugna laxata est, remisit, inclinata est, senuit, *le combat s'est ralenti*. Pugnam extendere, extrahere; in noctem

conjicere; in noctem deducere, *prolonger le combat jusqu'à la nuit*. Pugnam detrectare; pugnam aliis delegare et eventum in virtute aliena ponere, *refuser le combat, le renvoyer à d'autres*. A pugna suos prohibere, continere, cohibere, *empêcher ses soldats de combattre*. Pugnamiterare, *recommencer la lutte*. Pugnam suum diremit, *la nuit mit fin au combat*. Pugna superior discedere, *être vainqueur*. Aequo Marte e pugna discedere, *balancer la victoire*. Pugna praelio inferiore discedere; adversum praelium facere, *être vaincu*. Denuo in pugnam succedere, *retourner de nouveau au combat*.

PUGNACITER, *Obstinément, opiniâtrément*. SYN. Pertinaciter. USUS: Pugnacissime defendere suam sententiam.

PUGNATOR, oris, m. *Combatlant, guerrier*. EPITH. Maximus, consideratus, lentus. USUS: Fortissimi quique pugnatore cecidere.

PUGNAX, acis, omn. gen. *Belliqueux, guerrier*. SYN. Bellicosus, pertinax. USUS: Centurio pugnax et lacertosus. Oratio pugnax et contentiosa. Perpugnax in disputando.

PUGNO, as, avi, atum, are, n. *Combattre, lutter; n'être pas d'accord*. SYN. Dimico, certo, depugno, congredior; contrarius sum. ADV. Acriter, apertissime, cominus in acie, contra; magnopere, mirabiliter, mirifice, periculose, simulate, vehementer, vere. PHRAS. Pugnatum est acerrime, *on combattit avec acharnement*. Tumultuosus et minaci pugnae genere exercitus hostis, cui potius in aciem descendere visum, quam inclusus de testis mœnibusque decertaret; manus consertæ cominus cum hoste, signa collata, tandem ad universæ rei dimicationem ventum est; pugnam capessivere duces, suisque ipsi corporibus miscuere certamina; jam ad manus, ad gladios, ubi Mars est atrocissimus, ventum; aliquoties æquo campo collatisque signis certatum; infestis semper cuspidibus, infestis animis concursum; anceps praelium multis utrinque et fortissimum denique absumpsit. Ubi ferro decernere visum, coorti omnes in pugnam, equestri inprimis praelio contendere; peditum ibi acies ingenti vi confligit, desideratis hostium quinque facile millibus, quos cruenta ex pugna sustulit. Procuraciones primum leveque certamina vario eventu inita; acie deinde decernere visum, sed inclinante in neutram partem victoria, cruenta pugna denique depugnatum est. Tumultuario praelio ac procursu magis militum, quam ex parato aut jussu imperatorum atrox dimicatio fuit; hostes denique ingenti cæde prostrati sunt. Cf. Pugna, Praelium, Certamen, Certo. USUS: 1. Pacem accipere malui, quam pugnare. Hæc inter se Stoicum Peripateticis pugnant. 2. Curo, contendo, *lâcher d'atteindre un but, s'efforcer d'arriver à, d'obtenir que...* Illud pugna et enitere. Hoc non magnopere pugno. 3. Oppugno, repugno,

contrarius sum, *se contredire*. In oratione tecum pugnas.

PUGNUS, i, m. *Le poing*. USUS: Pugnis et calcibus conscindere aliquem; verbis inter se et pugnis contendere. Pugnis, calcibus, morsu, unguibus certare. Pugnis cedere, pecere, contundere, percutere; pugnum in os impingere.

PULCHER, ra, rum, *Beau*. SYN. Formosus, decorus, egregia facie, eximia specie, formæ præstantia visendus. PHRAS. Adolenscens pulcher est, *cet adolescent est beau*. Adolenscens mira quadam suavitate et lepore, summa formæ dignitate, apta membrorum figura, mira coloris suavitate, insigni venustate et corporis pulchritudine, forma liberali, facie concinna et venusta. Scitus adolescens et longe festivissimus æqualium. Adolenscens erat mira specie; eximius pulchritudine; forma excellens, unus ante alios specie ac pulchritudine insignis; pulchritudine est eximia; est in eo egregia oris vultusque dignitas; forma præditus est præstanti. Summa est in eo suavitatis oris formæque dignitas; præcipuam laudem habet pulcherrima corporis forma in eo adolescente; inter multa alia decora, formæ commendationem habet præcipuam; omnium ætatis suæ multo formosissimus. Cf. Pulchritudo, Forma. USUS: Suum cuique pulchrum est. Hominem pulchre noram tam animo deformem, quam pulchrum corpore. Ne pulchrum te ac beatum putes.

PULCHRE, *Bien, joliment; très bien, à merveille*. SYN. Belle, decore. USUS: Mihi pulchre est. Pulchre hominem nosco. Pulcherrime ferre fortunam adversam.

PULCHRITUDO, inis, f. *Beauté; excellence*. SYN. Forma, species oris aut formæ dignitas, forma et species liberalis; venustas. EPITH. Excellens, formæ muliebris eximia, insatiabilis, mera, recens atque integra, tanta. PHRAS. Lucretia erat eximia pulchritudine, *Lucrèce était très belle*. Incredibili venustate, gratia, decore formæ dignitate; bellissima erat specie; efflorescebat in Lucretia mira coloris suavitas candoreque eximius; una erat longe ante alias specie ac pulchritudine insignis; eximia erat corporis specie ac decore; Lucretia forma notissima et castissima matrona; ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa; luculenta ac festiva femina et pulchritudinis omnis exemplar erat Lucretia. Cf. Forma. USUS: Pulchritudo corporis, apta compositione membrorum movet oculos et delectat. Virtus tantam habet pulchritudinem ac splendorem, ut nulla species excogitari possit ornatior.

PULLĂRUS, ii, m. *Celui qui donne à manger aux poulets sacrés et qui prédit l'avenir d'après la manière dont ils mangent*. USUS: Oblata est religio pullariorum admonitum.

1. PULLUS, a, um, *Foncé, brun, noirâtre*. SYN. Ater, atratus, niger. USUS: Vestis tota pulla.

2. PULLUS, i, m. *Petit d'un animal; part. poulet*. EPITH. Columbinus, milvinus, saturi. USUS: Attulit in cavea pullos.

PULMENTUM, i, n. *Mets*. SYN. Obsonium.

PULMO, onis, m. *Poumon*. USUS: In pulmonibus inest raritas quædam et similis spongiis mollitudo, ad hauriendum spiritum aptissima.

PULPAMENTUM, i, n. *Mets; princip. viande, ragôti*. SYN. Cibus lautior. USUS: Mihi pulpamentum fames est.

PULPITUM, i, n. *Estrade, tréteaux; chaire, tribune*. SYN. Locus ante scenam editor, suggestum.

PULS, pultis, f. *Bouillie de farine, de légume, purée*. USUS: Offa pultis.

PULSATIO, onis, f. *Action de frapper, coups*. SYN. Verberatio.

PULSO, as, avi, atum, are, a. *Pousser, frapper, ébranler*. SYN. Verbero, percutio. ADV. Vehementius, extrinsecus. USUS: Pueri tui modo me pulsabant. Januam pulsare.

PULSUS, us, m. *Choc, secousse, ébranlement*. SYN. Motus, impulsus, agitatio. EPITH. Adventitius, alienus, externus, extremus. USUS: Intermissio impetu pulsusque remorum. Inanimum est quod pulsu agitur externo.

PULVERULENTUS, a, um, *Poudreux, couvert de poussière*.

PULVINAR, aris, n. *Coussin garni de riches couvertures que l'on plaçait devant les statues et les autels des dieux*. SYN. Lectus in templo religionis ergo positus ad diis consecratus. EPITH. Sanctissimum. USUS: Ad omnia pulvinaria deorum supplicatio decreta est.

PULVINUS, i, m. *Coussin, oreiller*. USUS: Sella cum pulvino rosa Melitensi farto.

PULVIS, eris, m. *Poussière*. SYN. Trita aridaque terra. EPITH. Eruditus, multus. PHRAS. (Præ pulveribus videri nihil poterat, VULG.), *on ne pouvait rien voir à cause de la poussière*. Prospectum ademerat pulveris nubes; ortus ex distantibus locis pulvis, velut nube inducta, omnia opplevertat; pulveris nubes, quæ ad cœlum ferebatur, prospectum abstulit; discrimen omne sustulit obducta cœlo nubes pulveris, donec rursum consideret. USUS: 1. Multus in calceis pulvis. Altior sublatius pulvis hostis adventum indicabat. 2. Publicum, *carrière, arène*. Educere orationem ex umbratili exercitatione in pulverem, id est, in forum et curiam, *faire sortir un discours du cabinet dans l'arène, c.-à-d., le prononcer au forum, au sénat*. 3. Pulvis nitratus, *poudre*.

PÛMEX, icis, m. *Pierre ponce, employée pour polir les livres*. USUS: Pumice levi perpolitum. Aquam e pumice postulare, *vouloir tirer de l'eau d'une pierre ponce, c.-à-d., demander à qqn ce qu'il n'a pas* (PROV.).

PUNCTIM, En *piquant de la pointe, d'es-loc* (opp. Cæsim, avec le tranchant, la taille). USUS: Hispani punctum magis quam cæsim ferunt.

PUNCTUM, i, n. *Point; instant, moment*. SYN. Lineæ extremum, quod magnitudinem nullam habet; momentum; rationum vel questionum capita; suffragia. USUS: 1. Uno puncto temporis tot cades editæ. Minimis temporis punctis diligenter utere. Ne punctum quidem temporis oppugnationi respiravit. 2. Suffragia, *vote, suffrage, voix*. Quot in ea tribu puncta tulisti? Punctis singulis honorem colligere. Capita rationum, *courte proposition*. Minutis interrogatunculis quasi punctis conficit quod proposuit, *il arrive à son but par des interrogations concises et réduites, pour ainsi dire, en un point*.

PUNGO, is, pûpûgi, punctum, ere, a. *Piquer, percer*. SYN.ANGO, molestiam affero, perstringo, mordeo, stimulo, stimulum admoveo, stimulis fodio; aculeum relinquo in animo. ADV. Perleviter. USUS: Hunc mihi ex animo scrupulum eveille, qui me dies noctesque stimulat et pungit, *délivrez-moi de ce scrupule qui me tourmente nuit et jour*. Pupugit me tua epistola, *voire lettre m'a fort tourmenté*. Si paupertas momordit, si ignominia pupugit, spes te sustentet.

PUNIO, is, ivi vel ii, itum, ire, a. *Punir, châtier, infliger une punition*. RAD. a Pœna. SYN. Castigo, pleco, vindico, ulciscor, pœna vel supplicio afficio; supplicio constringo; animadverto, pœnam sumo; multam, pœnam, supplicium irrogo; exemplum in aliquem edo. ADV. Crudelius, levius. PHRAS. 1. *Æquum est ut iudices reos severe puniant, il convient que les juges punissent sévèrement les coupables*. Animadvertendum est in homines nocentes; severa sit in nocentes animadversio et castigatio; id agendum est iudicibus, ut pœnas a nocentibus severissimas exigant; improborum audaciam iudices severissimis pœnis comprimere debent; æquum est, ut iudices severa de nocentibus sumant supplicia; ut auctores facinoris ad piaculum noxæ obijciant; ut pœnas a nocentibus petant, expetant, repetant, quam gravissimis afficiant; ut manum admoveant nocentibus et pœnas ab iis quam severissimas iudicio persequantur. *Æquum est, ut iudices reos non tantum verbis castigent, sed multa, vinculis verberibusque coercent; severe in nocentes animadvertant; scelera acerrime vindicent; pœnas nocentibus irrogent; pœnas in fontes capiant*. 2. *Rei puniantur, que les coupables soient châtiés*. Rei scelerum pœnas pendant, dependant, persol-

vant; poenis legibusque iudiciorum teneantur; poenam habeant sceleribus parem; supplicium de se dent; in poena sint; poenas dent suorum scelerum; plectendi, castigandi, male multandi sunt; luan improbi dignas facinoribus poenas; supplicium persolvant; digna eorum factis animadversione afficiantur. 3. Nondum puniti sunt, *ils n'ont pas encore été punis*. Nondum ad supplicium dati sunt; nondum poenam suorum facinorum solverunt; nondum severe satis in illos vindicatum; nihil adhuc gravius in illos consultum; nondum expiata sunt eorum flagitia; nondum poenam habent noxia capita. 4. Satis punimur, *nous sommes assez punis*. Satis poenarum subimus, suscipimus, ferimus, sufferimus; satis poenarum damus, habemus; satis superque poenarum pendimus; satis supplicii innoxio praebemus sanguine; satis poenarum est, quod in nos constitutum est. Cf. Poena. USUS: Sontes, maleficium, peccata punire.

PŪNĪTOR, ōnis, m. *Celui qui punit, vengeur*. SYN. Ultor, vindex, exactor supplicii.

PŪPILLA, æ, f. *La pupille de l'œil*. USUS: Femine visu nocent, quæ duplicem pupillam habent.

PŪPILLUS, i, m.; a, æ, f. *Enfant, qui n'a plus ses parents, orphelin, orpheline, pupille*. SYN. Impuber, qui desiit esse in patris potestate. EPITH. Infans. USUS: Pupillum fraudare, cuius ætatem et solitudinem, etiam si tutores non essent, defendere prætor debuit.

PUPPIS, is, f. *L'arrière du vaisseau, la poupe*. SYN. Pars navis posterior. (Prora. USUS: Gubernator sedens in puppi. Convertere navem ad puppim.

PŪRĒ, *Purement, innocentement*. SYN. Caste simpliciter, candidè. USUS: Quietè, pure, eleganter acta ætas.

PURGĀTĪO, ōnis, f. *Justification; purgation*. SYN. Satisfactio, excusatio. USUS: Inedia, purgationibus, vi morbi consumptus. Purgatio est, cum factum conceditur, culpa removetur.

Purgatōrium, ii, n. *Purgatoire*. PHRAS. 1. Locus et regio apud inferos, in quo elapsi e corporibus humanis piorum animi, antequam in beatorum sedes transferantur, salutarium flammarum ignibus lustrantur et perpoliuntur. Locus explandis post mortem peccatis destinatus. Animorum vitæ noxas expiantium post mortem sedes. Locus ubi contracta piacula per ignem expiantur a morte. Piacularis animorum carcer. Piacularia demortuorum stativa. Piaculares, purgantes post mortem flammæ. Locus ubi contractæ per vitam animorum labes acerba sed salutari expiatione absteruntur. Poenæ piaculares, quas solutæ corporibus animæ luunt, persolvunt. 2. (Liberare animas ex purgatorio, VULG.), *délivrer les âmes du purgatoire* Expiatas lustrali igne

animas cruciatibus eximere; ex piacularibus ignibus animas ad æterna gaudia transferre; addictos piacularibus flammis animos ad cœlum evehere; animos e piaculari carcere ereptos in libertatem asserere; lustralibus flammis eripere animas, quæ admissas in hac vita noxas illo in igne expiant.

PURGO, as, avi, atum, are, a. *Rendre pur, purifier, purger, nettoyer*. SYN. Expurgo; excuso. ADV. Diligenter, præcipue. PHRAS. (Purgare, VULG.), *purger*. Humores noxios extrahere, medicamentis abigere, discutere, dissipare; purgatione alvi, alvi ductione uti; purgare alvum, laxare, solvere, mollire; alvum ciere, medicamentis citare, movere. USUS: 1. Alvum purgare. Educ tuos tecum, purga urbem. 2. Excuso, defendo, culpa libero, *laver d'une accusation; justifier, disculper*. Purgavit se mihi per litteras de negligentia scribendi. Cf. Excuso, Causor.

PURPŪRA, æ, f. *Pourpre*. EPITH. Demissa ad talos, plebeia ac pene fusca. USUS: Purpura fulget. Regali purpura ornatus.

PURPŪRASCŌ, is, ere, n. *Se colorer en pourpre, prendre une teinte pourprée*. SYN. Purpureum fieri.

PURPŪRĀTUS, a, um, *Vêtu de pourpre; haut dignitaire*. SYN. Conchyliatus, purpura ornatus. USUS: Illum regnantem, hunc illius purpuratum crederes.

PURPŪRĒUS, a, um, *De couleur pourpre, pourpré*. USUS: Vestis, pallium purpureum.

PŪRUS, a, um, *Pur, sans tache, sans souillure, innocent*. SYN. Mundus, castus, inviolatus, integer, nitidus. (Concretus, crassus. USUS: Castus animus et purus, omni admistione corporis liberatus, *l'âme pure et sans tache, libre de tout commerce avec la matière*. Mens pura et integra. Aer tenuis et purus. Nihil in historia dulcius pura et illustri veritate. Cf. Mundus, Castus.

PUS, pŭris, n. *Pus, humeur blanche et visqueuse*. SYN. Sanies.

PŪSILLUS, a, um, *Très petit, faible, insignifiant*. SYN. Parvus, brevis. ADV. Valde. USUS: Pusilla epistola, liber. Cf. Parvus.

PŪSĪO, ōnis, m. *Petit garçon*. Puerulus.

PUSTŪLA, æ, f. *Pustule, cloche*. SYN. Tuberculum in summo cutis nascens.

PŪTĀMEN, inis, n. *Coupure, rognure; écaille, coquilles de la noix*. SYN. Nucis durior cortex.

PŪTĀTĪO, ōnis, f. *Action de couper, d'élaguer, d'émonder les arbres*. USUS: Putatic vitium et arborum.

PŪTĒO, es, ere, n. *Puer, sentir mauvais*. SYN. Male oleo. Cf. Fœtor.

PŪTĒUS, i, m. *Puits*. USUS: Haurire aquam de puteo.

PÛTIDĒ, *Avec affectation, avec afféterie.* SYN. Fastidiose, moleste, inepte, odieuse dicere.

PÛTIDUS, a, um, *Puant, qui sent mauvais; incommode, insupportable; affecté, exagéré.* SYN. Odoris mali, male olens, insuavis, molestus, gravis, fastidiosus. USUS: Hæc molesta fortasse tibi et putida videntur. Cf. Odiosus.

PÛTO, as, avi, atum, are, a. *Penser, croire, juger, être d'avis; apprécier estimer.* SYN. Reor; sentio, censeo, iudico, existimo, æstimo, autumo, mihi persuadeo. ADV. Acute, ad extremum, etiam atque etiam, falso, plane ita, recte, non valde. PHRAS. 1. Certo putabam, *je croyais.* In animum induxi; in ea opinione eram; opinio mea ferebat; ea me opinio tenebat; pro certo habebam; in eam opinionem veni, incidi; in eam opinionem adductus sum; eam opinionem imbibi; ea opinione imbutus eram; opinio ea insedit animo. 2. Ut ego puto, *ainsi que je pense.* Ut mea fert opinio; quantum ego quidem assequi iudicio possum; ut ego equidem sentio; quomodo ego quidem existimo; ut est opinio mea;

ut ego quidem statuo; ut mihi videtur; quantum conjicio; quantum conjectura consequor. Cf. Opinio, Iudico. USUS: 1. Primum illud debes putare, nihil esse, quod, etc. Pro nihilo putare aliquem. Ego te unum plurimi puto. 2. Discepto, *débattre.* Rem ipsam putemus. 3. Ineo, conficio, *apurer un compte, le régler.* Putare rationes cum publicanis.

PÛTRĒFÁCIO, is, fêci, factum, ere, a. *Pourrir, gâter, corrompre.* SYN. Corrumpto, dissolvo.

PÛTRESKO, is, cere, n. *Se pourrir, tomber en pourriture.* USUS: Sui, ne putresceret, anima pro sale data est.

PÛTRIDUS, a, um, *Gâté, pourri.* SYN. Rancidus.

PÛTRIS, e, gen. com. *Gâté, pourri.* SYN. Putridus, corruptus.

PÛTUS, a, um, *Pur, net, sans mélange.* SYN. Purus, sincerus.

PYXIS, Idia, f. *Botte pour conserver les parfums, etc.* USUS: Veneni pyxidem tradere, tenere.

QUA, *Du côté que, par où; aussi bien.... que, tant... que, et... et.* SYN. Partim; qua parte vel ratione. USUS: Qua domini, qua servi, et les maîtres, et les serviteurs. Qua itineris, qua navigationis consilio. Licet mihi vagari, qua volo, il m'est permis d'aller où bon me semble.

QUÆCUMQUE, *Partout où, en quelque endroit que.* USUS: Quæcumque velis vagari.

QUADRAGĒNI, æ, a, *Qui sont quarante.* USUS: Quadrageña millia.

Quadragesima, æ, f. *Le Carême.* Quadrageña dierum solemne jejuniū; vernum jejuniū; quadrageña dies solemnis jejuni; feriæ quadrageña dierum jejuni nobis statæ ac solemnes; feriæ in quas jejuniū majus nobis constitutum est; hebdomades, quæ anniversarium Christi inorientis memoriam præcurrunt. Cf. Jejunium.

Quadrageña horarum preces, *Prêtres des quarante heures.* Quadrageña horarum precatio; preces publicæ coram augustissimo Christi Corpore in horas quadrageña indicæ, extractæ; quadrageña horarum supplicatio ad sanctissimum Christi Corpus in ara propositum.

QUADRANS, antls, m. *Petite monnaie qui valait la quatreième partie de l'as.* SYN. Quarta pars assis.

QUADRANTĀRIUS, a, um, *Qui coute le quart d'un as.* SYN. Qui quadrante nummi meret.

QUADRĀTUS, a, um, *Carré.* USUS: Quadrato agmine. Triangula illa Geometrica et quadrata.

QUADRIENNĪUM, il, n. *Espace de quatre ans.*

QUADRIFĀRIAM, *En quatre parts.* USUS: Quadrifariam diviso exercitu.

QUADRIGÆ, arum, f. pl. *Attelage de quatre animaux; quadriges.* SYN. Rheda quatuor equis tracta. EPITH. Poeticæ, pomeridianæ. USUS: Bruti adolescentia per medias laudes, quadrigis vecta.

QUADRIGĀRIUS, garls, m. *Cocher de quadriges.* SYN. Qui quadrigas agit.

QUADRIGŪS, a, um, *Attelé de quatre chevaux.* USUS: Curru quadrijugo raptari.

QUADRĪMUS, a, um, *Agé de quatre ans.* SYN. Quatuor annos habens.

QUADRĪNGENTI, æ, a, *Quatre cents.*

QUADRĪNGENTĒSIMUS, a, um, *Quatre centième.*

QUADRĪNGENTĪES, *Quatre cent fois.*

QUADRĪGĒNI, æ, a, *Qui sont quatre cents.*

QUADRĪPARTĪTUS, a, um, *Partagé en quatre, quadruple.*

QUADRĪRĒMIS, ls, f. *Quadrirème, galère à quatre rangs de rames.*

QUĀDRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Rendre carré; convenir, cadrer, être slant.* SYN. In quadrum redigo; convenio. ADV. Aperte. PHRAS. 1. Hæc optime in te quadrant, cela vous convient parfaitement. Hæc in te belle cadunt; ista nullum in hominem aptius, quam in te conveniunt, accidunt. 2. Calceus quadrat optime, ce soulier vous chausse admirablement. Calceus apte ad pedem vel optime convenit. USUS: Omnia turpia in hunc hominem quadrant. Hoc ad multa quadrat. Visum est hoc mihi quadrare ad multa, cela m'a paru convenir à beaucoup de choses, c.-à-d., j'y trouve mon compte de plus d'une manière. Cf. Aptus.

QUĀDRUM, i, n. *Carré, objet de forme carrée.* USUS: Redigere sententias in quadrum numerumque, donner de la proportion et du nombre à toutes les pensées. Arripere inconditam alicujus sententiam et dissipatam, eamque verborum commutato ordine in quadrum redige.

QUADRŪPES, ædis, omn. gen. *Qui a quatre pieds; quadrupède.* SYN. Bestia. EPITH. Vasta, multæ. USUS: Nihil inter te et quadrupedem interest, entre toi et une brute.

QUADRŪPLĀTOR, ōris, m. *Espèce de délateur qui recevait pour prix de sa délation le quart du bien de l'accusé.* SYN. Index et accusator publicorum criminum, cui pars quarta cedit bonorum ejus quem detulit. USUS: Homo omnium quadruplatorum teterrimus.

QUADRŪPLEX, icls, omn. gen. *Quadruple.*

QUADRŪPLUM, i, n. *Le quadruple.* USUS: Judicium in aliquem in quadruplum dare, condamner qqn à fournir quatre fois autant de la chose que la loi lui ordonnait de fournir. Quadrupli condemnari, être condamné à une amende du quadruple.

QUÆRO, is, sŭ vel sŭi, situm, ere, a. *Chercher.* SYN. Scrutor, vestigio, indago, exquiri, requiro, aucupor. (Respondéo. ADV. Aliunde, amplius, aperte, contumeliose, copiosius, curiose de aliquo, diligenter, extrinsecus, falso, foris, honeste, magnopere, multum diuque, otiose, non proprie, omnino, privatim, procul, recte, omnino, separatim, sigillatim, subtilius, usquequaque. Quæri commodius, comparate,

communitur, generatim; obscure, secreto, simpliciter vehementer, maxime. PHRAS. 1. Undique hominem quæsiui, *j'ai cherché partout un homme*. Hominem oculis quærebam, voce poscebam, scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, neque tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando; omnia circumcursavi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multum studii posui in perquirendo homine; quo non ivi, quo non accessi, ut hominem reperirem? perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem incidere. 2. Quærit ubique gloriam, *il cherche partout la gloire*. Omnes umbras falsæ etiam gloriæ consecratur; omnem occasionem consecranda gloriæ aucupatur; totus est in captanda populari aura. Cf. Gloria. USUS: 1. Rem mercatorem faciens honeste quærere. 2. Interrogo, percunctor, sciscitor. Multa ex eo quæsiui. 3. Quæstionem habeo, *faire un enquête judiciaire, une instruction*. More majorum de servis in dominum quærere non licet. Quærere de cæde, de repetundis. Cf. Indago, Aucupor, Inquiro.

QUÆSITOR, oris, m. *Celui qui cherche; celui qui instruit une affaire, juge instructeur*. SYN. Iudex, prætor, qui iudicium exercet, qui præest quæstioni rerum capitalium, cognitor causarum capitalium. EPITH. Aequus, gravis, firmus. USUS: Hunc quæsitorem et iudicem fugiebant.

QUÆSO, Je vous prie. SYN. Obsecro, amabo te, rogo, peto. ADV. Magnopere, maxime. USUS: Quæso, quid mihi faciendum? quid consilii das? quid agendum suades?

QUÆSTIO, onis, f. *Action de chercher; recherche, étude, information, question*. SYN. Controversia, dubitatio, disceptatio. EPITH. Absoluta, acerrima, communis, definita, constituta, diffusa, ficta, incorrupta, infinita, iniqua, integra, judicialis, legitima, magna; nova, obscura, periculosa, perdifficilis, perpetua, plena catenarum, publica, pulcherrima, necessaria, superior, tota. Quæstiones crudelissimæ, maximæ, minimæ, salutares, naturales, perpetuæ, remotæ, universæ, modice et paucae. PHRAS. 1. Non est quæstio de hoc, *il n'est pas question de cela*. Non id agitur, non id quæritur; non venit in questionem; non vocatur in controversiam istud. Hac de re non disceptatur, non quæritur, non contenditur; non est controversia; non versatur id in questione. 2. Hic occurrit difficilis quæstio, *ici arrive une question, un problème difficile*. Existit, oritur, nascitur hoc loco difficilis quæstio; acriter hoc loco disceptatur inter doctos; quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia; hic vero non parva contentio est inter doctos; incidit hoc loco res controversa et plena dissensionis inter doctos. USUS: 1. Aliquid in questionem ac disceptionem vocare. Id in

quæstione versatur. Quæstionem ponere, afferre, movere; quæstionem explicare, enodare, dissolvere. In quæstionem venit; in quæstione est. (Est quæstio de nomine, VULG.), *ce n'est qu'une question de mot*. Omnis contentio est in verbi controversia posita. 2. Forensis inquisitio criminis, *enquête publique, judiciaire; instruction criminelle*. Quæstionem de injuria a iudice postulare. Quæstionem decernere, constituere. Quæstionem habere, exercere de perduellione; in caput alicujus de furto quæstionem habere.

QUÆSTOR, oris, m. *Questeur, magistrat romain*. SYN. Æarii et pecuniæ publicæ præfectus. EPITH. Ædilitius, bonus, custos pecuniæ, dignus, infirmus et inops, levis, libidinosus, optatior, salax, sordidior, urbanus.

QUÆSTORIUM, ii, n. *Demeure du questeur*. SYN. Domus quæstoris.

QUÆSTORIUS, a, um, *De questeur, appartenant au questeur*. USUS: Vis, comitia quæstorica.

QUÆSTUOSUS, a, um, *Après au gain, intéressé; avantageux, utile*. SYN. Qui quæstum facit, et ex quo quæstus capitur. USUS: Homo quæstuosus; mercatura, prædia

QUÆSTURA, æ, f. *Dignité, fonction de questeur, questure*. SYN. Quæstoris munus. EPITH. Funesta, grata et clara, hereditaria, nefaria, tota.

QUÆSTUS, us, m. *Acquisition, gain, profit*. SYN. Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. EPITH. Domesticus, paternus, secundus, uber, totus, campestris, forensis, frumentarius, honestus, concessus, illiberalis, sordidus, immortalis, improbius, judicarius, magnus, maximus, mediocris, nocturnus, precarius, quotidianus, turpis et odiosus. Illiberales et sordidi, immanes, immensi et intolerabiles, improbiissimi, liberales, magni et uberes. PHRAS. Ubique quæstum suum spectat, *il cherche partout son avantage*. In re qualibet privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda sua spectat; suo privato compendio servit; quæstu suo, suis commodis omnia metitur; omnia refert ad utilitates et privata commoda; ex re qualibet, imo vel ex incommodo alieno occasionem petit; occasionem crescendo sibi datam censet; omnia quæstus ac compendii sui causa facit; res omnes quæstui habet. USUS: Republicam quæstui habet. Quibus fides, decus, pietas, postremo honesta atque inhonesta omnia quæstui sunt, *qui trafiquent de tout, bonne foi, honneur, etc.* Nullum in amicitia tua facio quæstum, *je ne gagne rien à votre amitié, je n'en retire aucun avantage*. Quæstui deditum esse, *n'avoir que le gain en vue*. In quæstu relinquere pecuniam, *laisser son argent à intérêt, le laisser travailler*. Cf. Lucrum, Commodum.

QUĀLIS, a, gen. com. *Quel, de quelle nature, de quelle sorte ou manière.* SYN. Cujusmodi, qui, quod genus. USUS: Qualis sit status rerum, inde cognosces. Quid hominis et cuiusmodi, qui vir sit qualisque, nescio.

QUĀLISCUMQUE, qualecumque, gen. com. *Quel qu'il soit, tel.....tel.* SYN. Qualis is cumque, cuiusmodicumque, cuiusmodi, cuius modi, cuiuscumodi, cuiusquemodi.

QUĀLITAS, atis, f. *Nature, qualité, propriété.* USUS: Qualitatum aliae sunt principes, aliae exiis ortae.

QUAM, *Que.* USUS: 1. Cum Ante, Post, etc. Duobus ante saeculis, quam Plato floureret. Tertio post die quam veneram. 2. Cum comparativo, *plus.... que.* Sed hoc majus est, quam ut a te postulem. Vehementior dolor, quam ut ferri possit. Suscipere plus, quam quantum præstare possis. 3. Cum Possum et Superlativo, *le plus.... que.* Dico ergo, quam possum, maxima voce. Nidos quam mollissimos struunt aves. 4. Contra, quam, *autrement que, non comme.* Supra, quam, *plus que.* Contra faciunt quam pollicentur, *ils agissent autrement qu'ils ne promettent.* Supra fere quam fieri possit, *plus qu'il n'est possible.* 5. Pro Valde, *beaucoup, fort, grandement.* Sunt vestrum quam multi. Sane quam gaudeo. Quam volueris, multa dicam. Oratio quam elucubrata.

QUAMDIU, *Aussi longtemps que, tant que; (avec interr.) combien de temps?* SYN. Dum, quantum, quoad, quousque, usque dum, quem ad finem? USUS: Quamdiu nos furor iste tuus eludet? Quamdiu potuit, tacuit, *tant qu'il l'a pu, il s'est tu.*

QUĀMÖBREM, *Pour quelle raison, par quel motif, pourquoi.* SYN. Quare, quid ita, cur, quo. USUS: Quamobrem ita statuas velim.

QUAMPRIMUM, *Au plus tôt, le plus tôt possible.* SYN. Primo quoque tempore, quam mox, nulla mora, quam maturissime, e vestigio, sine cunctatione, abjecta omni mora.

QUAMVIS, *Autant que tu voudras; quoique, bien que.* SYN. Quantumvis, quamquam, licet, etsi, tametsi.

QUANDO, *Quand, en quel temps, à quelle époque.* SYN. Cum, ubi; equando. USUS: 1. Quando tandem? 2. Cum, quia, quoniam, quandoquidem, postquam, *quand, lorsque, puisque, vu que.* Quando te video ita desiderare, obsequar voluntati tuae.

QUANDŌCUMQUE, *En quelque temps que, toutes les fois que, dès que.* SYN. Quocumque tempore.

QUANDŌQUE, *Quand, lorsque; un jour, quelque jour.* SYN. Aliquando.

QUANDOQUIDEM, *Puisque, vu que, comme.* SYN. Nam, quia. USUS: 1. Quandoquidem potes, fac promissa. Quandoquidem

honestum ipsa virtus est. Quandoquidem tu istos oratores tantopere laudas, *puisque tu exalles tant ces orateurs.* Quandoquidem apud te nec auctoritas senatus, nec ætas mea valet, *puisque rien n'a de pouvoir sur toi, ni l'autorité du Sénat, ni mon âge.*

QUANQUAM, *Quoique, bien que, encore que.* SYN. Tametsi, etsi, scilicet, quamvis. USUS: Quanquam ea verba satis sunt impropria.

QUANTOPERE, *Combien, à quel point.* (Tantopere. USUS: Non tantopere desiderabam, quantopere nunc delector.

QUANTŪLUSCUMQUE, quantulumcumque, quantulumcumque, *Quelque petit que, si petit que.* USUS: Quantum id cumque tibi est. De hac mea, quantulumcumque est, queritis, *sur mon talent, quelque faible qu'il soit.*

QUANTUM, *Combien; que.* SYN. Quam, ut maxime, quatenus. PHRAS. Enitar quantum possum, *je ferai tout mon possible.* Qua licebit; quoad fieri poterit; pro virili parte enitar; quam potero, studiosissime, quoad res patietur, contendam; operam dabo et quam dignum est amicitia nostra, elaborabo; laborabo, quantum maxime potero; quantum in me erit; quantum in me situm est, adnitur. USUS: Quantum ex illo cognovi. Quantum est in occasione, celeritate. Laborabo, quantum possum maxime.

QUANTUMVIS, *Autant qu'on voudra; quoique, bien que.* SYN. Licet, quamvis.

QUANTUS, a, um, *Que grand, combien grand.* USUS: Dixi tanta contentione, quantum forum est, *autant... que.* Ignoras quæ, qualis et quanta sit vis amicitiae. Quanti quanti, *à quelque prix que ce soit, coûte que coûte.* Sed quanti quanti, bene emitur quod necesse est.

QUANTO, *Plus.... d'autant plus que.* SYN. Quo. USUS: Quanto magis philosophari delectabit.

QUANTUSCUMQUE, quantulumcumque, quantulumcumque, *Quelque grand que, si grand que.* USUS: Totum hoc, quantulumcumque est, laum est.

QUAPROPTER, *C'est pourquoi.* SYN. Quare, quamobrem, quocirca. USUS: Quapropter vos oro iudices.

QUĀQUĀVERSUS, *De tous côtés.*

QUĀRE, *Pourquoi, pour quelle raison, par quel motif? c'est pourquoi.* SYN. Quamobrem, quapropter, ex quo. PHRAS. Quare id consilii cepisti? *Pourquoi avez-vous pris cette résolution?* Quem in finem? quid erat, quod ita statueres? Ut quid, quid ita, quam ob causam ita apud te constituisti; quid erat, quamobrem; quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causæ, cur ita potissimum velles? Quo tandem nomine ita

consulisti? Qua gratia, quid erat, quapropter ita statueres? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa, quibus de causis id consilium suscepisti? USUS: 1. Quare istud restat. 2. Cur? Quare hoc negasti? 3. ADV. *Pour que, afin que*. Permulta sunt, quæ dici possunt, quare intelligatur, etc., *il y a beaucoup de choses à dire pour faire comprendre, etc.*

QUARTANA, æ, f. *La fièvre quartæ*. USUS: In quartanam conversa est vis morbi.

QUASI, *Comme si*. SYN. Tanquam, quodammodo, perinde ac si. PHRAS. Negotium tuum, quasi rem meam procurabo, *je n'occuperai de vos affaires, comme si elles étaient les miennes*. Tanquam mea res esset; perinde quasi de me ageretur? velut meam causam tractabo. Negotium tuum, instar rerum mearum, mearum rerum modo curabo; non secus ac res meas curabo; mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram; sic tuam causam agam, ut si vel quasi si meam tuendam susciperem. USUS: Quasi desperatos eos relinquamus. Quasi in extrema pagina, *presque à la fin de la page*.

QUASSATUS, a, um, *Ébranlé, fracassé*. SYN. Fractus, debilitatus.

QUATEFACIO, is, fēci, factum, ere, a. *Ébranler, affaiblir*. SYN. Concutio. USUS: Nullo præsidio quatefecit Antonium.

QUATENUS, *Jusqu'où, jusqu'à quel point*. SYN. Quantum (finis, termini, mensuræ ratione). USUS: 1. In omni re videndum et statuendum est, quatenus. Id videamus, quatenus amor in amicitis progredi debeat. 2. Quod attinet, ex ea parte, quo, qua in parte, *dans quelle mesure*. Advertendum est, quatenus sermo delectat. Accipio excusationem ex ea parte, quatenus, etc.

QUATER, *Quatre*. Quaterdecies, *quarante fois*.

QUATERNI, æ, a, *Qui sont quatre à quatre*. USUS: Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit.

QUATIO, is, quassum, tere, a. *Secouer, agiter*. SYN. Quatefacio. USUS: Est in animis tenerum quiddam, quod ægritudine, quasi tempestate quatitur.

QUATRIDUUM, i, n. *Espace de quatre jours*. USUS: Quatridui abest. Quatriduo ante venit.

QUATUOR, *Quatre*. PHRAS. Quatuor anni tempora, *les quatre saisons de l'année*. Quadripartitæ temporum commutationes; annuæ commutationes temporum. 2. *Les quatre-temps*. Stati per quatuor anni tempestates jejuni dies; quadripartita per annum jejunia per leges instituta.

QUATUORDECIM, *Quatorze*.

QUATUORVIRI, orum, in pl. *Collège de 4 magistrats romains chargés de surveiller la voie publique*.

QUATUORVIRATUS, ūs, m. *Quatuorvirat, charge de quatuorvir*.

QUE, encl. *Et*. SYN. Ac, atque, et. USUS: Quique optime dicunt, quique faciunt.

QUEMADMÖDUM, *Comment, de quelle manière*. SYN. Ut, ita ut, perinde ut, sicut. USUS: 1. Interrog. Exquire, quemadmodum se nunc gerat. 2. Quomodo, qua ratione, qua via, relat. Semper providi, quemadmodum salvi esse possemus, *comment nous pouvions être sauvés*. Cf. Sicut.

QUËO, is, quī et quivī, quistum, quire, n. *Pouvoir*. SYN. Possum. USUS: Non queo ad te sine lacrimis scribere. Cf. Possum.

QUERCUS, ūs, f. *Chêne*. SYN. Arbor querna.

QUERËLA, æ, f. *Plainte, grief*. SYN. Querimonia, conquestio, lamentatio; questus. EPITH. Gravissima, iniquissima, inveterata, invidiosa, justa, magna, mira, misera, luctuosa, necessaria. Publicæ, assiduæ, inaudita, multæ, quotidianæ. USUS: Nunc venio ad querelam et suspicionem tuam. Querelis quotidianis nihil proficio. Epistola plena stomachi et querelarum, *lettre pleine de colère et de plaintes*. Cf. Queror, Lamentatio.

QUERIBUNDUS, a, um, *Qui se plaint, plaintif, gémissant*. SYN. Lamentabilis.

QUERIMONIA, æ, f. *Plaintes, regrets, douleur exprimée*. SYN. Querela lamentatio. EPITH. Communis, justa, magna, quotidiana, ficta, libera.

QUEROR, eris, questus sum, queri, d. *Se plaindre, exprimer sa douleur, se mécontenter*. SYN. Conqueror, expostulo, deploro, querelam vel querimoniam habeo. PHRAS. 1. Jure de te queror, *c'est à bon droit que je me plains de vous*. Æqua est mea de te expositulatio; æquitatem querelæ meæ cognoscere ipse potes; jure te accuso; quod in me commuisti, justam habet querelam; æquam de te querimoniam habeo. Locus hic est tecum expostulandi. 2. Omnes querebantur, *tous se plaignaient*. Plena erant omnia querelarum; lacrimantes questi sunt, dolorem suum nobis impertiverunt; fremebat urbs tota; querebantur cum luctu et gemitu; jactabantur tota urbe querimonie; querimonie de injuriis conventusque tota urbe habebantur; fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas; tempestas querelarum secuta est. Secuta est comploratio omnium; concursus plorantium magis magisque augebat. Primo secretæ multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem et publicam querimoniam res excessit. Cf. Lamentatio. USUS: Querere tecum atque expostularem, *je me plaindrais à toi ou auprès de toi*. Quid est, quod cum fortuna hoc nomine queri possis? Queri de injuriis aliorum. Multa de rege questus est.

QUESTŪS, ūs, m. *Plainte, gémissement.* SYN. Querela, lamentatio. **USUS**: Qui questus, qui moror inveniri in tanta calamitate potest? *Quelles plaintes, quelles gémissements pourront égarer une si grande infortune?* Cf. Querela.

QUI, QUÆ, QUOD, Qui, lequel, laquelle. **USUS**: 1. Qui Platonem superaret, nullus fuit. Misi, qui hoc tibi nuntiaret. Negat jus ei esse, qui miles non sit, cum hoste pugnare. 2. Quis, qui? *quel? quelle?* Qui erit rumor populi si id feceris? 3. Ut, *pour que.* Non sum tam demens, qui hoc credam. 4. Quia, quoniam, *parce que, attendu que.* Vatem te esse oportet, qui futura prædixeris. Vigilantem enimvero consulem, qui somnum toto consulationis suo non viderit. 5. Qualis, qui, quel. Eum te esse puto, qui esse debes. Qui vir ille fuerit, considera.

QUI? Comment, de quelle manière? SYN. Quomodo? **USUS**: Qui hoc esse poterit?

QUIA, Parce que. SYN. Quod. **USUS**: Nemo dolorem, quia dolor est, amat.

QUICUMQUE, quæcumque, quodcumque, Quel...que; quelque soit; quelque que. SYN. Quisquis, quivis, quisque.

QUID? Comment? pourquoi? **USUS**: 1. Quid est cur? Quid pecunia fiet? Quid ejus sit, video. Exponam vobis quid hominis, gaudii, consilii sit. Eloquere, quid venisti? *Parle, dans quel but es-tu venu?* 2. In quo, en quoi? Quid offendi? Quid ille indiget mei? 3. (Subaudito verbo), *quoi?* Quid multa? Quid multis? Quid plura? Quid pater? vivitne? 4. (Augendi causa), *qui dirai-je de ce que.* Quid? quod sapientissimus quisque animo æquissimo moritur.

QUIDAM, quædam, quoddam et subst. quiddam, *Un certain, un, quelqu'un; qqch de.* SYN. Aliquis, ullus, quisquam, certus, nonnullus, unus. **USUS**: Hoc majus est quiddam quam tu censeas. Quidam ex amicis.

QUIDEM, Même; à la vérité; il faut l'avouer; du moins, certes, sans doute. SYN. Etiam, profecto. **USUS**: Cupio quidem certe. Hoc quidem verum est profecto. Non satis prudenter ille quidem.

QUIDQUID, Tout ce qui. SYN. Quodcumque, quod velis.

QUIES, otis, f. Repos, vie calme, tranquillité. SYN. Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, cessatio, remissio, finis, respiratio. (Actio. EPITH. Diurna et nocturna, placidissima, sempiterna. PHRAS. Utimum summa quiete, nous jouissons d'un profond repos. Summa nobis pax, summa tranquillitas data; in summo otio vivimus; respiramus denique et acquiescimus; otiosam ætatem et quietam agimus. Loco vivimus quietis et tranquillitatis plenissimo; vitam tranquillam,

remotam a procellis invidiarum et judiciorum anfractu sequimur; in viam beatæ, placatæ, tranquillæ vitæ deducti sumus. Sine vi, sine metu, sine periculo ad otium nos totos referimus; tranquillibus rebus, tacitis et pacatis utimur; in utramque, ut aiunt, aurem dormimus. Animis vacuis, sine tumultu aut periculo jucundissime respiramus. Cf. Quiesco. **USUS**: 1. Excubabat animo, nec partem ullam quietis admittebat. Me non quies, non remissio delectabat, non labor ad quietem revocabat. Nunquam sibi quietem dabat aut otium. Quietem uti et suavitatibus nefas habebat. 2. Somnus, *sommeil.* Ad quietem eamus; quieti nos tradamus. Sumpta quiete. In quiete, secundum quietem sæpe nobis videre aliqua et audire videmur. Cf. Otium.

QUIESCO, is, ævi, etum, ere, Reposer, se reposer. SYN. Acquiesco, conquesco. (Laboro. ADV. Contra, ita. PHRAS. 1. Post tot molestias quiescas licet, après tant de traverses, il vous est permis de vous reposer. A tot molestiis quiescas, respices licet; post tot molestias quietem capias; quieti te tradas; quieto animo vivas; quietus sis; vitam traducas quietam et otiosam; vitam traducas quiete; vitam in quiete degas, licet; otium sequi et clementem vitam licet; solutis animis esse licet; in otio esse licet. 2. Paulum quiescevi, je me suis reposé, j'ai dormi un peu. Horam unam, duas quieti dedi; quietem sumpsi; quietem cepi; quieti me tradidi; lassitudinem brevi quiete sedavi. Cf. Quietus, Somnus, Dormio. **USUS**: Quiescamus denique et taceamus.

QUIETĒ, Tranquillement, en repos. SYN. Tranquille.

QUIĒTUS, a, um, Qui reste en repos, calme paisible. SYN. Tranquillus, compositus. (Agitatus, fluctuans. PHRAS. 1. Quietus esse licet a negotiis, il est permis de se reposer des affaires. Quies nunc est a negotiis; negotiorum nihil est; quiescent negotia; feriae sunt a negotiis; forum silet, a cæteris etiam est silentium; conticescit negotiorum tumultus; nihil nunc geritur negotiorum; tranquillum nunc pacem agere licet; liberale nunc contingit otium; cura domesticarum ac forensium rerum omnis defluxit; vacatio est a rebus gerendis; quietem a negotiis, vacationem a rebus gerendis ipsum tempus concedit. 2. Nunquam quieto esse licuit, jamais je n'ai pu être tranquille. Usque ad extremum spatium nullum tranquillum atque otiosum spiritum ducere mihi licuit; nunquam per negotia quietus fui; curæ publicarum rerum nullam mihi partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiunt; nunquam sinunt me respirare, nunquam acquiescere; nunquam licuit mihi animo consistere et ad otium referre; nunquam conquiescere et animo vivo esse mihi licuit. Cf. Tranquillus, Tranquillo, Peco.

USUS : Quieta mente consistere. Vitam quietam sine ullo labore et contentione traducere.

QUILIBET, quælibet, quodlibet et quidlibet. *Celui qu'on voudra, quelque'il soit, le premier venu.* SYN. Quivis, unusquisque, unusquis.

QUIN, *Que... ne; comment ne pas.* SYN. Ut non, cur non, qui non. USUS : Prorsus nihil abest quin sim miserrimus. Nemo est quin acutius, etc. Nemo est quin malit. Quin etiam, et même, bien plus, que dis-je. SYN. Quin imo, atque etiam, quin præterea. USUS : Id meum dolorem non levabat, quin etiam augebat. Credibile non est, quantum scribam die : quin etiam noctibus, nihil enim somni, on ne saurait croire combien j'écris le jour : et même les nuits, je ne dors pas.

QUINCUNX, uncls, m. Les 5, d'un tout; arbres plantés en formes de quinconce, c.-à-d., quincunx : les cinq points d'un dé. USUS : Proceritates arborum, et directi in quincuncem ordines.

QUINDECIM, Quinze. USUS : Dies circiter quindecim.

QUINDECIES, Quinze fois.

QUINGENI, æ, a, Qui sont cinq cents.

QUINGENTESIMUS, a, um, Cingcentième.

QUINQUAGENI, æ, a, Qui sont cinquante.

QUINQUAGESIMUS, a, um, Cinquantième.

QUINQUAGINTA, Cinquante.

QUINQUE, Cinq.

QUINQUENNĀLIS, e, gen. com. Qui a lieu tous les cinq ans, quinquennal.

QUINQUENNĪUM, ī, n. Espace de cinq ans, lustre.

QUINQUEVĪRI, ōrum, m. pl. Magistrats romains au nombre de cinq, chargés soit du partage des terres, soit des dettes et des constructions.

QUINQUIES, Cinq fois.

QUINTĪLIS (subaud. mensis), Le cinquième mois de l'année (en la comm. en Mars), juillet.

QUINTUS, a, um, Cinquième.

QUĪNUS, a, um, Cinquième.

QUIPPE, Oui, en vérité, assurément, en effet. SYN. Nam, etenim, nempe, nec mirum, utpote, videlicet. USUS : Tibi vero aliud videtur, quippe viro erudito.

QUIRĪTĀTĪO, ōnis, f. Cris de détresse, d'effroi. SYN. Lamentatio. USUS : Fuga comitum, ut quiratio facta est. Cf. Quærela.

QUIRĪTES, um et lum, m. pl. Les quirites, les Romains. SYN. Populus Romanus.

QUIRĪTO, as, avi, atum, are, n. et a. Demander l'appui des citoyens romains; dire

en criant. SYN. Fidemalicujusimploro. USUS : Quiritanti, civis Romanus sum, respondit ; abi nunc, populi Romani fidem implora, à ce malheureux, qui criait dans ses angoisses : je suis citoyen romain, etc.

QUIS, quæ, quod vel quid ? Qui ? lequel ? laquelle ? quoi ? USUS : Quis autem dubitet ?

QUISNAM, quidnam ? Qui donc ? quoi donc ? SYN. Quis ? equisnam ?

QUISPIAM, quæpiam, quodpiam et quidpiam, Quelque, quelqu'un, quelque chose. SYN. Aliquis, quisquam.

QUISQUAM, quæquam, quodquam, Quelque, quelqu'un, quelque chose. SYN. Aliquis, quispiam. USUS : Si quisquam est, qui Ciceronem legit. Nec quemquam omnium pluris facit, quam me. Nec quisquam unus credit deinceps. Non est alter hodie quisquam me felicior. Nec melior vir fuit Africano quisquam nec clarior. Virtus, sine qua nihil quicquam egregium.

QUISQUE, quæque, quodque et quidque, Qui que ce soit, chaque, chacun, tout. SYN. Unusquisque, quivis, quilibet. USUS : 1. Pro se quisque vim queritur. Cum Comparativo. Quo quisque est solertior, hoc docet laboriosius, plus on a de talent, plus on se donne de peine pour enseigner. Ut quisque optime natus est, ita honoris cupidissimus.

QUISQUILLÆ, arum, f. pl. Tout ce qui est mauvais, déchet, rebut. SYN. Sordes.

QUISQUIS, quæque, quodquod et quicquid, Quel qu'il soit, qui que ce soit, quiconque. USUS : Quisquis ille est, si modo est aliquis.

QUIVIS, quævis, quodvis et quidvis, qui vous voudrez, qui que ce soit, quiconque, quelconque. SYN. Quilibet, unusquisque.

QUO, Ōn ? A cause de quoi, par conséquent, afin que, pour que. USUS : Quo tibi tantum opus erat ? Quo tantum pecuniam ? Quo facilius, hoc turpius. Non quo dubitem. Quo se miser vertet ? Quo te agis ? Quo te pedes ? Quo magis cavendum est, ne quis introeat. Quo dition, eo liberalior. Quo minus ingenio potest, hoc curiosior est.

QUODAD, Tant que; jusqu'à quel point, jusqu'où; autant que. SYN. Donec, usque dum, ut. USUS : Quo ad ejus fieri poterit. Eatenus progredere, quoad licebit. Commoda te ei, quoad tua fides patietur. Quo ad fas erit, ut que facultas foret, juvabo.

QUOCIRCA, C'est pourquoi, en conséquence, donc. SYN. Unde, quare, quapropter, ex quo, quo, itaque, quamobrem. USUS : Quocirca bene majores nostri.

QUOCUMQUE, Partout où, en quel lieu que (avec movv.). SYN. Quocumque veneris, quancumque in partem te dederis. Quocumque res cadant, quoi qu'il arrive.

QUOD, *Parce que*. SYN. Quia. USUS : 1. Gratum est quod quieveris. Quod utinam minus cupidus vitæ fuissem. 2. Nam si, *que si*. Quodsi mihi permissis.

QUODDAMMODO, *Jusqu'à un certain point, en quelque façon*. SYN. Quasi.

QUOMODO, *De la manière que, comme, comment*. SYN. Quo pacto, qua ratione, quemadmodum, qua via, qui, ut, quibus prædiis et adjumentis. USUS : Quomodo nunc sum, miserimus certe sum. Quomodo exultat in victoria? Quomodo, si quis me roget, etc.

QUOMODOCUMQUE, *De quelque manière que*. SYN. Utut, utcumque, quo, quomodo, quocumque modo, quibus rebus possis, quoquo pacto, quoquo animo. PHRAS. Quomodocumque res sese habent, *de quelque manière que les choses se passent*. Utcumque erit; quocumque res cadant; quoquo pacto res se habebit; quocumque res evadat; quemicumque res exitum habebit. USUS : Quomodocumque se res habet, advola.

QUONDAM, *Autrefois, jadis*. SYN. Olim, alias, quodam tempore; fuit olim tempus cum, etc. USUS : Et alias sæpe et quondam in Hortensii villa.

QUONIAM, *Puisque, parce que; après que*. SYN. Quia, pro eo, quod, quando. USUS : Moriendum fuit, quoniam homo erat.

QUOQUAM, *Vers un lieu quelconque, quelque part*. SYN. Aliquo.

QUOQUO, *En quelque lieu que, partout ou (avec movv.)*. SYN. Quocumque.

QUOQUOMODO, *De quelque manière que*. SYN. Quomodocumque, quocumque modo, quacumque ratione, omni ratione. USUS : Quoquomodo sis meritis. Tu quoquomodo hominem investiges velim, *par tous les moyens possibles*.

QUORSUM, *Vers quel lieu, dans quelle direction, de quel côté; où, dans quel but, dans quel dessein?* SYN. Quo, ad quid, quem in locum, quem in finem? USUS : Quorsum hæc

oratio? Quorsum hæc spectant, pertinent? Quorsum hæc evadent, recident, erumpent?

QUOT, *Combien, en quel nombre*. USUS : Quot quantæque calamitates.

QUOTANNIS, *Tous les ans, chaque année*. SYN. Singulis annis.

QUOTCUMQUE, *En quel nombre que, autant que*.

QUOTËNI, æ, a, *En quel nombre*. USUS : Nescio quotenorum jugerum, *je ne sais combien d'arpents*.

QUOTIDIANUS, a, um, *Journalier, quotidien*. SYN. Vulgaris, communis. USUS : Sermo victus, cultus vulgaris et quotidianus.

QUOTIDIË, *Chaque jour*. SYN. Singulis diebus, in dies, in singulos dies, nulla non die, quovis die. USUS : Quotidie magis obdurescit. Quotidie vel potius in dies singulos litteras ad te mitto; quotidie enim te profectum suspicor.

QUOTIES, *Combien de fois? toutes les fois que*. USUS : Quoties et quot nominibus auferes? Quoties jam extorta est tibi sica de manibus? Illud soleo mirari, non me toties accipere litteras, quoties a Quinto mihi fratre afferuntur, *j'ai coutume de m'étonner de ce que je ne reçois pas de lettres de toi aussi souvent que de mon frère Quintus*.

QUOTIESCUMQUE, *Toutes les fois que*. Quocumque tempore, quandocumque.

QUOTQUOT, *Tous, tant que*. USUS : Duo vel quotquot fuerint, *deux ou tous ceux qu'il y aura*.

QUOTUS, a, um, *En quel nombre, le quantième, le combien*. USUS : Quotus quisque est qui, etc. Quotus est ille denarius?

QUOUSQUE, *Jusques à quant? SYN. Quamdiu, quem ad finem, quoad, quatenus*. USUS : Quousque, inquires? quoad erit integrum. Quousque ita dicis? *Jusques à quand tiendrez-vous ce langage?* Quousque tandem abutere patientia nostra.

QUUM, *Quand, lorsque, dès que*. SYN. Cum.

RĀBĪDĒ, *Avec fureur, avec rage ou violence.* SYN. Rabiose, furiose, furenter. USUS : Omnia rabide appetens cum inexplicabili cupiditate.

RĀBĪDUS, a, um, *Furieux, enragé.* SYN. Furens, rabiosus. USUS : Aspectu rabido. Cf. Furens.

RĀBĪES, ēi, f. *Rage, fureur.* SYN. Furor. EPITH. Inusitata. USUS : Hecubam propter animi acerbitatem et rabiem in canem versam putant, on pense qu'Hécube fut changée en chienne, sans doute à cause de la rage extrême que ses chagrins lui causèrent. Cf. Furor, Ira.

RĀBĪŌSĒ, *Avec fureur, rage.* SYN. Rabide, furiose. X) Leniter, quiete.

RĀBĪŌSUS, a, um, *Furieux, enragé.* SYN. Rabidus. Cf. Furens.

RĀBŪLA, æ, f. *Avocat brailleux, chicaneur, robin.* SYN. Causidicus rabiosus et inepus ; qui nimia verbositate aures obtundit. EPITH. Probabilis. USUS : Declamator de ludo, rabula de foro.

RĀDĪCĪTUS, *En arrachant la racine.* SYN. Stirpitus, funditus, omnino. USUS : Opiniones aliquas, religionem radicatus ex animis hominum extrahere, evellere, *déraciner des opinions de l'esprit, arracher la religion du cœur.* Cf. Omnino.

RĀDĪO, as, avi, atum, are, n. *Briller, rayonner.* SYN. Radios emitto, fulgeo.

RĀDĪŌSUS, a, um, *Rayonnant, radieux.* USUS : Sol radiatus.

RĀDĪUS, īi, m. *Rayon.* USUS : In radio solis cernuntur.

RĀDĪX, īcis, f. *Racine.* SYN. Stirpis. EPITH. Altissima. USUS : Radices agere ; radices mittere, *plonger ses racines.* Vera virtus altissimis est defixa radicibus ; firmissimis radicibus nititur, sic, ut nulla vi labefactari possit. Consuetudo altissimas habet radices. Non ramos solum amputare vitiorum, sed ipsas radicem fibras evellere necesse est, *ne pas seulement couper les branches de nos vices, mais extirper jusqu'aux fibres les plus déliées de leurs racines.*

RĀDO, īs, rāsī, rāsūm, ere, a. *Râcler, gratter, raser.* SYN. Supercilios rasis.

RĀMENTA, ōrum, n. pl. *Ce qui tombe*

quand on râcle, copeaux, paillettes. USUS : Argenti, auriamenta.

RĀMŌSUS, a, um, * *Qui a beaucoup de branches, rameux.*

RĀMUS, ī, m. *Branche, rameau.* USUS : Arboris ramum defringere.

RĀNA, æ, f. *Grenouille.*

RANCĪDUS, a, um, *Gâté, qui sent, rance.* USUS : Caro rancida.

RĀPĀCĪTAS, ātis, f. *Rapacité, penchant au vol.* Rapiendi cupiditas.

RĀPAX, ācis, omn. gen. *Rapace, ravisseur, enclin au vol.* SYN. Prædo. USUS : 1. Iste crudelis, olim furunculus, nunc etiam rapax. 2. Citus, velox, *qui entraîne tout.* Rapax fluvius. Cf. Prædo, Rapio.

RĀPĪDĒ, *Rapidement.* USUS : Velociter et rapide ferri.

RĀPĪDĪTAS, ātis, f. *Rapidité entraînant d'un cours d'eau.* USUS : Rapiditate fluminis ad transeundum impediuntur.

RĀPĪDUS, a, um, *Rapide, agile.* SYN. Velox.

RĀPĪNA, æ, f. (Adhibetur tantum plurali.) *Rapine, vol, pillage.* SYN. Furtum vi factum. USUS : Spes prædæ et rapinarum.

RĀPIO, īs, pūi, ptum, ere, a. *Prendre par force, emporter.* SYN. Abripio, aufero, eripio, prædator, furor ; impello, ago. PHRAS. Hostis omnia rapuit, *l'ennemi pillait tout.* Rem nostram furore suam fecit ; prædam omnem avertit ; loca omnia diripuit ; quidquid agi ferique poterat, avertit. Cf. Diripio, Prædo. USUS : 1. Detrahère aliquid alteri et sibi rapere. 2. Impello, ago, allicio, *emporter, entraîner en parl. d'une passion.* Voluptas omnes ad se rapit. Quo te effrenata tua cupiditas rapiet ? Cura omni ac studio ad philosophiam rapitur. Milites in aciem rapit. 3. Adduco, *emmener.* In invidiam, in odium aliquem rapere, *rendre qqn odieux.* Cf. Aufero.

RAPTĪM, *A la hâte, rapidement.* SYN. Cursim, subsecivis operis. PHRAS. Raptim in hostem ducere milites, *enlever ses troupes et les lancer contre l'ennemi.* Manipulos in aciem rapere ; raptare legiones ; agmen in hostem agere ; pleno gradu in hostem inducere, *quam proxime ad hostem ducere.* USUS : Raptim cum ageret ac turbulente. Hæc scripsi raptim, *j'ai écrit ces lignes à la hâte.*

RAPTO, as, avi, atum, are, a. (sæp. poet.) *Emmener, entraîner de force.* Quem vexastis, raptastis, *omni crudelitate lacerastis.*

RAPTOR, ōris, m. *Voleur, ravisseur.*

RAPTŪS, ūs, m. *Vol, rapt.* USUS : Raptus virginum. Cf. Abtractus, Alienatus.

RĀRĪTAS, ātis, f. *Le peu d'épaisseur, la légèreté ; faible quantité, rareté.* USUS : In pulmonibus inest quantitas quædam, *la substance des poumons est rare et molle.*

RĀRO, *Rarement, peu souvent.* SYN. Insolenter, rarerent, minime sæpe, non sæpe, minus sæpe.) *Frequenter.* USUS : Acipenser raro admodum capitur.

RĀRUS, a, um, *Peu serré, clairsemé; étendu, espacé; rare, qui arrive peu fréquemment.* SYN. Paucus, singularis, quotus?) Multus, frequens, confertus. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Rariores jam hostes erant in acie, *déjà les ennemis étaient moins nombreux dans la mêlée.* Vanior jam erat hostium acies; infrequens jam erat hostilis acies; nudata erat jam magna sui parte acies; dissipaverat aciem hostilem equestris procella; in acie summa infrequentia; rarus erat ad signa miles; ex hostili exercitu magna pars defluerat; ex acie dilapsa erat. 2. Rarum est, *cela est rare.* Raro, perraro accidit; ita rarum est, ut si quando auditum sit, portentis ac prodigii simile numeretur; infrequens illud ac omnino peregrinum; id si quando accideret, tanquam albam avem videre sibi homines videntur. USUS : In omni re optimum est rarissimum.

RĀTIO, ōnis, f. *Faculté de raisonner, intelligence, bon sens; méthode, règle.* SYN. Vis cogitandi; iudicium, mens, consilium; argumentum; modus. PHRAS. Hoc est contra rationem, *cela est contre la raison.* Hoc ne rationi quidem consentaneum est; id agere hominis est a tota mente et recta ratione deficientis; a præscriptione rationis aversi; id vero a sana ratione alienum est. Cf. Prudentia. USUS : 1. Mens, animus, *dme, intelligence.* Ratio præsit, appetitus obtemperet. 2. Iudicium, intelligentia, consilium, prudentia, *jugement, prudence.* Ratio, dux lumenque vitæ, domina omnium et regina. Rationis participem esse; ratione uti, *avoir la raison, être raisonnable.* Rationi ac consilio locum dare; rationi parere, obedire, *obéir à la raison.* De ratione deduci, abire, discedere; a mente et ratione deficere, *perdre la raison.* 3. Argumentum, *raisonnement, argumentation.* Rationibus solum pugnas; veritatem rationibus exquiris, *vous recherchez la vérité par le raisonnement.* Rationes suæ sententiæ colligere, afferre, exponere, explicare, *donner les raisons de son sentiment.* Rationem suæ sententiæ reddere, ostendere; rationibus disputare, *argumenter.* Adversariorum rationes refutare, rejicere, *réfuter les raisonnements de son adversaire.* Probare suam rationem alicui, *prouver son idée à qqn.* 4. Modus, via, consilium, institutum, genus, conditio, *méthode, procédé, manière, plan.* Belli gerendi modus et ratio hæc solet esse. Meæ vitæ rationes me inde avocant. Tua ratio postmodum est comutata. Nunc alia ratio est rerum omnium. 5. Res, negotium, *considération, souci, soin.* Meas rationes semper tuæ saluti posthabui. Incumbe toto animo in eam rationem, qua adhuc usus es. Adjungere se ad rationes alicui,

se joindre au parti de qqn. 6. Commertium, societas, *rapport, relation, commerce.* Aliquem in suam rationem et consuetudinem inducere; rationem contrahere cum aliquo, *lier des relations avec qqn.* Quibuscum mihi ratio fuit; quibuscum mihi ratio intercessit, *avec qui j'ai eu affaire.* 7. Cura, respectus, *état (que l'on fait) de, compte (qu'on tient) de.* Habere, ducere rationem absentis. Sui commodi rationem ducere; alienæ dignitatis rationem habere. Habenda erat Tarenti ratio, sed vicit respectus Capuæ, *il fallait tenir compte de Tarente, mais la considération de Capoue l'emporta.* 8. Ratio administrationis et rei pecuniariæ, *compte, calcul.* Rationem vitæ ab aliquo deponere; rationem vitæ suæ reddere, *rendre compte de sa vie.* Rationes cum aliquo putare, rationes subducere, inire, tractare, conficere; cum aliquo conferre, *rendre ses comptes à qqn.* Rationes alicui edere; ad ararium referre, *rendre ses comptes au trésor.* Rationes in tabulas transferre, *transcrire ses comptes sur des tablettes.* Pecuniam in rationem inducere, *faire entrer une somme en ligne de compte.* Ad calculos vocare amicitiam ut par sit ratio acceptorum et datorum, *faire de l'amitié un calcul et vouloir que la balance soit égale entre ce qu'on a reçu et ce qu'on a donné.*

RĀTIOCINĀTIO, ōnis, f. *Raisonnement, syllogisme.* EPITH. Diligens et considerata. USUS : Nullæ leges afferuntur e quibus ratiocinatio nascitur.

RĀTIOCINĀTIVUS, a, um, *T. de rhét., où l'on emploie le raisonnement syllogistique.* USUS : Ratiocinativum genus orationis.

RĀTIOCINĀTOR, ōris, m. *Calculateur; appréciateur.* SYN. Rationum subducendarum peritus, (VULG. Calculator). EPITH. Hilaris. USUS : Boni ratiocinatores vident quæ reliqui summa fiat.

RĀTIOCINOR, aris, atus sum, aris, d. *Calculer; raisonner.* SYN. Rationem in eo. ADV. Recte. USUS : Ratiocinari quid in similibus fieri solet. De pecunia ratiocinari sordidum est, *faire des calculs d'argent.* Cf. Arguo.

RĀTĪŌNĀLIS, e, gen. com. *Raisonné; où l'on emploie le raisonnement.* SYN. Quod in ratione versatur. USUS : In causa rationali primum quæretur, ecquid, etc.

RĀTIS, is, f. *Radeau.* SYN. Genus navigii planum et trabibus tantum inter se nexis aptisque vinculum.

RĀTUS, a, um, part. v. *Réor. Calculé, compté, d'où: Arrêté, déterminé, fixé, régulier, certain.* SYN. Firmus, fixus. USUS : Astrorum rati et immutabiles cursus. Acta Cæsaris omnia rata habebantur, *on ratifiait tous les actes de César.* Hoc fixum et in perpetuum ratum firmumque sit. Ratio tempore fieri aliquid debet. Pro rata parte, *dans la même proportion.* Cf. Firmus, Approbo.

RAUCUS, a, um, *Enroué; rauque, bruyant, criard*. SYN. Qui vocem obtundit dicendo, clamando fessus. USUS : Vox natura subrauca. Ipse rumor jam raucus est factus, déjà le tapage est devenu plus faible, est assoupi.

RAUDUSCŪLUM, i, n. *Petit morceau de métal employé comme monnaie*. SYN. Pecunia.

RAVIS, is, acc. ravim, f. *Enrouement*. USUS : Ad ravim clamore poscere, s'enrouer à demander qqch.

RĒ, *En réalité*. SYN. Exitu. USUS : Non tam verbo quam re et exitu præstare aliquid, accorder qqch non seulement en paroles, mais en fait et en réalité.

RĒAPSE, *Eneffet, en réalité*. SYN. Reipsa. USUS : Formæ reapse nullæ sunt, speciem tamen exhibent, en réalité ne sont rien, mais présentent une apparence.

RĒBELLĀTRIX, icis, f. *Celle qui se révolte*. USUS : Ingenio ferocem et rebellatricem provinciam conficere.

RĒBELLŌ, onis, f. *Révolte, rebellion*. SYN. Seditio, tumultus. Cf. Seditio.

RĒBELLŌ, as, avi, atum, are, n. *Sesoulever, s'insurger de nouveau*. USUS : Plures diversis locis rebellare cœperunt. Cf. Deficio, Descisco, Seditio.

RĒCALĪTRO, as, avi, atum, are, n. * *Régimber, ruer; empêcher d'approcher*. SYN. Calcitro.

RĒCĀLESCO, is, calūi, escere, n. *Se réchauffer, s'échauffer*. SYN. Concalesco, refervesco.

RĒCANTŌ, as, avi, atum, are, n. *Retirer, retracter, désavouer*. Jactin aliquem probra recantare. Cf. Revoco.

RĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Reculer en arrière, se retirer, rebrousser chemin*. SYN. Discedo, abeo, defluo, decedo. ADV. Longius, ne tantulum quidem, necessario, paululum. USUS : Ab armis, officio, causa, a veteri consuetudine recedere. Decedere de fide, defluere ex amicitia, ab officio recedere. Cf. Deficio, Discedo.

1. **RĒCENS**, *Il n'y a pas longtemps, récemment, naguère*. SYN. Nuper. USUS : Recens natus.

2. **RĒCENS**, entis, omn. gen. *Nouveau, jeune, récent*. SYN. Novus.) Antiquus, vetus. USUS : Non ex recenti hominum sermone, sed annalibus. Aliter inveterata, aliter recentia. Est res in recenti memoria. Homo e schola, ludo, provincia recens. Recens ab illorum ætate. Cf. Novus.

RĒCENSEŌ, es, sūi, sum et altum, vere, a. *Parcourir, recenser, reconnaître*. SYN. Percenseo, persequor, percurro. Cf. Numero.

RĒCENSĪŌ, onis, f. *Revue, dénombrement, recensement*. SYN. Census, recognitio.

RĒCEPTĀCŪLUM, i, n. *Lieu où Pon met qqch, magasin, dépôt; refuge, asile*. SYN. Locus receptor, perfugium. USUS : Templum illud fuit arx perditorum civium, receptaculum seditiosorum, castellum forensis latrocinii. Cf. Perfugium.

RĒCEPTOR, oris, m. *Qui sert de refuge*. USUS : Ille latronum occultator et receptor locus.

RĒCEPTRIX, icis, f. *Celle qui reçoit, qui recèle*. USUS : Messana furtorum receptrix.

RĒCEPTUM, i, n. *Engagement, promesse*. SYN. Promissum. USUS : Ille induxit ut peteret (consulatum) : promissum et receptum intervertit ad seque transtulit, il le poussa à brigner le consulat; après le lui avoir promis et fait accepter, il s'en revêtit lui-même.

RĒCEPTŪS, ūs, m. *Action de se retirer; retraite, recul; refuge, asile*. SYN. Perfugium, avocatio ex pugna. USUS : Receptui canere, signum dare. Nullum receptum nisi ad te et tuam opem habeo. Tempus jam non erat ad receptum pertinacis sententiæ, il n'était plus temps de revenir sur un avis obstiné.

RĒCESSŪS, ūs, m. *Action de se retirer, de s'éloigner*. SYN. Digressus.) Accessus. USUS : 1. Luna accessu et recessu suo maris accessum recessumque gubernat, la lune en s'approchant et en se retirant, produit le flux et le reflux de la mer. 2. Latebra, coin, cavité, retraite. Multi in hominum animis, latebræ, multi recessus.

1. **RĒCIDŌ**, is, cidi, cisum, ere, a. *Couper, retrancher*. SYN. Incido. USUS : Recidere ornamenta superflua.

2. **RĒCIDŌ**, is, cidi, casum, ere, n. *Retomber*. SYN. Convertero, cado, redundo, incido. PHRAS. In eadem acclera recidit, il est retombé dans les mêmes crimes. De integro in eadem flagitia revolvit, relabi, incidere; iterum in eadem improbitatem incurere; in eadem rursus flagitia se ingurgitare. Cf. Peccatum. USUS : Ex lætitia in luctum; in priorem fortunam recidere. Ea res ad hunc annum recidit. Mala consilia in auctorem recidunt. Huc tandem omnia recidere. Ad nihilum molitio tota recidit. Cf. Cado, Venio.

RĒCĪNO, is, ore, n. et a. *Résonner, retentir*. SYN. Resono.

RĒCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Retirer à soi, ramener, reprendre; reconquérir*. SYN. Accipio, recupero. ADV. Brevi, difficile, tardius. PHRAS. In gratiam receptus est, il fut gracié. Supplici apud eum gratiæ locus fuit; restitutus est in antiquum gratiæ locum; reconciliata inter eos est ex inimicitiiis gratia voluntatesque copulatæ. Cf. Gratia, Reconcillo. USUS : 1. Aliquem in fidem, gratiam, amicitiam recipere. Aliquem splendide,

hospitio, ad epulas recipere. 2. Ab eo, ex eo, redeo, proficiscor, se retirer, s'en aller, quitter. Domum se, in castra, in Italiam e provinciae recipere. Ad mores pristinos, ad ingenium suum, ad meliorem frugem se recipere. Recipit se hostis. 3. Colligo, se remettre, revenir à soi, reprendre ses sens. Se a timore; animum e magno metu recipere. 4. Polliceor, s'engager à qqch, prendre un engagement. Mandata effice quae recepisti. Scis quid tibi de me receperim. Recipere et confirmare aliquid alicui. Tibi spondeo in meque recipio, je promets et je garantis.

RĒCĪPRŌCO, as, avi, atum, are, a. et n. *Ramener en arrière ou faire aller et venir.* USUS: Quid Euripo in astu reciprocando constantius, qu'y a-t-il de plus régulier que le flux et le reflux de l'Euripe.

RĒCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Lecture à haute voix.* SYN. Lectio. USUS: Litterarum recitatio.

RĒCĪTĀTOR, ōris, m. *Lecteur.* SYN. Lector.

RĒCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Lire à haute voix un acte, etc., donner lecture de.* SYN. Percenseo, pronuntio, e memoria reddo. ADV. Clarius, denuo, identidem, palam. USUS: De tabulis publicis recitare. Epistolam, scriptum ex ordine recitare.

RĒCLĀMĀTĪO, ōnis, f. *Cris improbaturs.* SYN. Acclamatio. EPITH. Praeclara, lucculenta.

RĒCLĀMO, as, avi, atum, are, n. *Se récrier contre, protester, réclamer.* SYN. Repugno, adversor, contradico. ADV. Fortissime, vehementer. USUS: Tota theatra, omnes una voce reclamarunt, le théâtre entier protesta par ses cris. Cf. Adversor.

RĒCLĪNO, as, avi, atum, are, a. *Incliner, appuyer, coucher sur.* SYN. Reflecto, inclino.

RĒCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Ouvrir un objet fermé, découvrir.* SYN. Aperio.

RĒCŌGĪTO, as, avi, atum, are, n. *Réfléchir, examiner, repasser dans son esprit.* SYN. Meditor, tota mente repeto, recipio me ad cogitationem reliquam alicui rei; priorum ad-moneor; rei praeteritae cogitatio me subit. Cf. Memini, Cogito.

RĒCOGNĪTĪO, ōnis, f. *Examen, ressouvenir.* SYN. Recensio. USUS: Ejus animus nunc in recognitione scelerum versatur. (Re-cognitio, reconnaissance, vulg. est); latine: referendae gratiae studium.

RĒCOGNOSCŌ, is, gnōvi, gnŭtum, ere, a. *Reconnaître, se rappeler.* SYN. Cognosco, considero, recenseo, recolo. ADV. Penitus, solummodo recognoscetis. Recognosce mecum illam noctem. Reminiscendo recognosco aliquid. Cf. Considero.

RĒCOLLĪGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Rassembler, recueillir.* SYN. Colligo. PHRAS. Vix recollegi me, j'ai à peine repris mes sens. Vix animum recepi; vix animum paulisper laxavi; vix animum a mœore allevavi; ad spem et fiduciam torpentem animum erexi; vix animum languentem revocavi; vix animum sollicitudine exoneravi; vix vitalem calorem recepi; vix rediit animus et sui compos factus est. USUS: Animum recolligere. Cf. Colligo.

RĒCŌLO, is, cōlūt, cultum, ere, a. *Cultiver de nouveau; pratiquer, exercer de nouveau.* SYN. Recognosco; memoria repeto. USUS: Pristina sua studia recolere, reprendre ses anciennes études. Pueritiae nostrae artes inter nos recolimus.

RĒCONCILIĀTĪO, ōnis, f. *Rétablissement, réconciliation.* SYN. Reditus in gratiam. PHRAS. Reconciliatio gratiae ejus mihi curae erit, j'aurai soin de me reconcilier avec lui. Ut ejus mihi voluntas reconcilietur, operam dabo; ut mecum in gratiam redeat; ut in antiquum gratiae locum me restituat; ut mihi se restituat; ut si quid alienae opinionis aut parum amicae voluntatis adversus me suscepit, deponat, abjiciat, dimittat. Cf. Concilio. USUS: Cæsar agit de reconciliatione gratiae suae et Pompeii.

RĒCONCILIĀTOR, ōris, m. *Celui qui rétablit.*

RĒCONCĪLIO, as, avi, atum, are, a. *Ramener, rapprocher, réconcilier.* SYN. Placo, in gratiam reduco; in veterem gratiam restituo, distractos in pristinam concordiam reduco; pacem concilio; gratiam inter aliquos compono; gratiae reconciliationem efficio. PHRAS. Reconciliati sumus, nous sommes réconciliés. In gratiam redimus; odium amore commutavimus; depositis odiis mutuum benevolentiam suscepimus. Inimicitias, simultates, odia deposuimus, abjecimus, dimisimus; omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus; odia misimus ac finivimus; dexteram fidemque de integro dedimus. Pulso odio successit amor pristinus. Orta est inter nos, vetere extincto odio, mutua benevolentia. Animorum nostrorum mutua in amore consensio; animorum ac voluntatum similitudo diuturno tandem odio successit. Cf. Gratia, Amicitia, Concilio. USUS: Illic me meus animus cum Cæsare reducit, reconciliat, restituit in gratiam, c'est ce sentiment qui me ramène aujourd'hui vers César, qui me réunit à lui, et qui lui rend toutes les affections de mon âme. Inimici in gratiam reconciliabuntur.

RĒCONCINNO, as, are, a. *Rajuster, raccommoder.* SYN. Reficio.

RĒCONDĪTUS, a, um, *Mis à l'écart, éloigné, caché.* SYN. Occultus, abditus, abstrusus, reclusus. (In promptu. USUS: Sepositum

et reconditum habere aliquid. Interiores et reconditæ litteræ. Homo natura tristis et reconditus. Natura in specie reconditos mores effinxit.

RÊCONDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Réunir; éloigner, cacher.* SYN. Condo, sepono, abdo, abscondo. ADV. Nimium, penitus. USUS: Gladium in vaginam recondere. Mens visa arripit et recondit, inde memoria oritur. Cf. Abscondo.

RÊCÔQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Faire recuire.* USUS: Nemo me tanquam Pelian recoxit.

RÊCORDATIO, ōnis, f. *Souvenir, mémoire.* SYN. Memoria. EPITH. Acerba, apta, assidua, non satis explicata, grata, jucunda, sana, secura, suavis. USUS: Recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt. Repetere animo veteris memoriæ recordationem, *rappeler en son esprit le souvenir d'une circonstance passée.* Cf. Memoria.

RÊCORDOR, aris, atus sum, ari, d. *Se souvenir.* SYN. Reminiscor, memoriateneo. ADV. Diligentius, multum, vere. PHRAS. 1. Sæpe recordor præteriti temporis calamitatem, *je me rappelle souvent les calamités du temps passé.* Subit animum persæpe memoria temporis miserimi; sæpe in memoriā redit calamitas temporis; animum persæpe refero ad præteriti temporis calamitates; tenet me persæpe memoria temporis calamitosissimi; infixa est animo calamitas temporis superioris; versatur identidem in animo calamitas; ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio; tangit persæpe animum memoria funestissimi temporis. 2. Recordor adhuc dictorum, *je me souviens encore de vos paroles.* Memoria teneo, memoria custodio dicta tua; in memoria mihi sunt, versantur dicta tua; memoria retineo, quæ dixeris; memoriā eorum habeo, teneo, servo, conservo, quæ tu mecum; resedit in animo memoria dictorum; animo teneo ac memoria, quæ tu ad me; scripta sunt in animo meo quæ tu mecum olim; persæpe in mentem venit eorum, quæ tu olim mecum; sæpe redco in memoriā eorum quæ ex te audiui. Cf. Memoria. USUS: Recordor tua consilia, tuorum consiliorum, de tuis consiliis. Re ipsa admonitus recordor et reminiscor. Cf. Memoria.

RÊCRÊO, as, avi, atum, are, a. *Remettre en bon état, rétablir; p. se raviver.* SYN. Reficio, relaxo, relevo; restituo, colligo. ADV. Necessario, ociosus, paululum. PHRAS. 1. Libenter me a magnis curis recreo, *je me repose volontiers de mes travaux importants.* Tristitiam et severitatem ludo aliquo relaxo et mitigo; a contentione studiorum animos curasque laxo; ex diuturna perturbatione suavitatem amicorum me recreo; vires amissas revoco; curam animi quiete aliqua remitto; me confirmo, relevo;

requietem aliquam corpori et animo indulgeo; ad aliquam animi remissionem descendo; cum amicis me oblecto; varias a molestiis aberrationes ac velut diverticula quadam quæro; inter labores jam exhaustos et mox exhauriendos intervallum aliquod interjicio; ab assiduis contentionibus studiorum animum remitto. 2. Pratorum ac nemorum aspectus mirifice me recreat, *la vue des prairies et des bois me délassé merveilleusement.* Pratorum ac nemorum aspectus animum mirifice reficit; a molestiis abducit; mirifica voluptate animum perfundit; liquidissima voluptate animum complet; mirifice oculos animumque tenet, oblectat; pratorum aspectu suavissime aberrat animus a molestiis curisque; suavissimam animi voluptatem capio. 3. Recrea te parumper, *récréa-vous un peu.* A cæteris voluptatibus desertus, jucundo otio sustenta te paululum et recrea; da te jucunditati paululum; ad aliquam animi remissionem descende; habeat aberrationem quamdam a negotiis animus; animum liberali otio viresque revoca, ad ferendos novos de integro labores; relaxa animum et adhuc a contentione studiorum; da laxamenti aliquid contentioni studiorum; lassum pondere curarum animum ludo refice et instaura; excedant animo curæ paulisper, ut acriore deinceps impetu ad intermissa revertare. Cf. Delecto, Oblecto. USUS: Recreat me et reficit aspectus vester; afflictum erigere, perditum recreare. Litteris tuis sustentor et recreor. Cum animus se collegit et e mœnore se recreavit. E morbo recreari et convalescere. Cf. Relaxo.

RÊCRESCO, is, crevi, cretum, ere, n. *Refousser, croître de nouveau.* SYN. Rursum cresco.

RÊCRÛDESCO, is, crevi, escere, n. *Revenir saignant; aggraver, empirer.* USUS: Illa quæ consanuisse videbantur, recrudescunt.

RECTA, f. *En droite ligne, directement, tout droit.* SYN. Recta via, directio.)(Oblique, per anfractus. USUS: Mihi recta iter Romam est. Recta e navi ad me venit.

RECTÊ, f. *En ligne droite; bien, comme il faut.* SYN. Bene, probe, placare, jure, more, rite, ordine, ratione.)(Perperam, vitio, oblique, circutione et anfractu. USUS: Recte atque ordine et e republica factum est. Si recte homines novi. Recte an secus, nihil ad nos. Recte an contra fecerint. Recte, ordine, ratione, ex æquo et bono fecisti. Atque recte feruntur alique, *quelques atomes suivent la ligne droite.* Cf. Bene.

RECTIO, ōnis, f. *Direction, gouvernement.* SYN. Gubernatio, administratio. USUS: Non privatæ solum rei ratio, sed reipublicæ rectio.

RECTOR, oris, m. *Guide, directeur, chef.* SYN. Gubernator, præses. EPITH. Comior, justus, summus. USUS: Rector publici consilii,

gubernator urbis et conservator. Rector navis. DEUS, rector et architectus tanti operis.

RECTUS, a, um, *Qui est en ligne droite, droit; convenable; bon, vertueux*. SYN. Directus, bonus.) Prævus, obliquus. USUS: Rectam instas viam. A recta conscientia transversum unguem discedere non oportet. Recta intelligentia, rectis oculis aliquid intueri. Rectissima sunt, quæ maxime conducunt.

RECTUM, i, n. *Le bon, le bien, l'honnêteté, la vertu*.) Prævum. USUS: Rectum est quod cum virtute et officio fit. Rectum non solius laudis causa sequendum est. Te nihil scribere rectum vix est. Cf. Honestum.

RECUBO, as, cubūi, Itum, are, n. *Se coucher, être couché*. SYN. Recumbo, jaceo, quiesco. USUS: Molliter et delicate recubans.

RECUMBO, is, cubūi, Itum, ere, n. *S'apuyer, se coucher en arrière; être étendu, couché*. SYN. Cubo. USUS: In herba recumbo.

RECUPERATIO, ōnis, f. *Recouvrement*. USUS: Ita præclara est libertatis recuperatio.

RECUPERATOR, ōris, m. *(t. de droit). Le récupérateur, chargé à Rome de juger les procès et d'accommoder les différends entre citoyens*. SYN. Iudex in causis civilibus et privatis. EPITH. Improvidus. USUS: Recuperatorem dare alicui.

RECUPERATORIUS, a, um, *Relatif aux récupérateurs*. USUS: Iudicium recuperatorium.

RECUPERO, as, avi, atum, are, a. *Recouvrer*. SYN. Recipio, obluo, reparo. USUS: Erepta recuperare. Recuperare existimationem perditam et in antiquum statum restituui. Cf. Restituo.

RECURRO, is, curri, ere, n. *Courir en arrière, rebrousser chemin en hâte*. SYN. Redeo, revehor; perflugio, ad opem alicujus confugio. USUS: Velim quamprimum ad nos recurras.

RECUSATIO, ōnis, f. *Refus*. EPITH. Justa. USUS: Omnes sine mora, sine ulla recusatione, summo etiam studio et alacritate negotium susceperunt, sans hésitation.

RECUSO, as, avi, atum, are, a. *Repousser, écarter, refuser*. SYN. Abnuo, defugio, declino, aspernor, nolo, repudio, rejicio, aversor, tergiversor, abhorreo; a me amoveo, amolior, deprecor, ejuro. ADV. Diu, honeste, vehementer, valde. PHRAS. Si id crimen est, non recuso poenam, si cela est un crime, je ne refuse pas le châtiement. Nihil de poena recuso; poenam non refugio, non deprecor, causam non dico quin quod meritis sum feram; causæ nihil est quin; causæ nihil dico quin poenas, ut meritis sum, luam. USUS: Nihil quod homini accidere possit recusandum est. Cf. Nolo, Nego.

REDAMO, as, avi, atum, are, a. *Aimer*

reciproquement, rendre amour pour amour. SYN. Amori vel in amore respondeo.

REDARGUO, is, ūi, ere, a. *Accuser*. SYN. Coarguo, convinco.) Probo. USUS: 1. Inconstantiam alicujus redarguere. 2. Increpo, accuso, refuter, convaincre de faux, confondre. Redargue me, si mentior. Fallebat multos, quod nemo me non redargueret Cf. Arguo, Reprehendo.

REDDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Rendre*. SYN. Restituo, refero, remunero, persolvo. ADV. Celeriter, commode, cumulate, diligenter, juste, latine, opportune, probabiliter, studiose, tarde, vicissim, verbosius. USUS: 1. Suum cuique reddere. 2. Recito, rendre, dire, raconter. Quæ quisque didicerit, totidem verbis reddat. 3. Verto, traduire. Quæ græce legeram, latine reddebam. 4. Do, tribuo, rendre, remettre à qqn ce qui lui est dû. Sententiæ suæ rationem reddere. Reddere vitam pro republica. Litteras alicui; honorem cuique suum reddere. 5. Similis sum, rendre, reproduire, représenter. Filius matrem reddit. 6. Efficio, præsto, rendre tel ou tel, faire. Cupiditas reddit homines cæcos.

REDEMPTIO, ōnis, f. *Rachat; corruption, marché*. SYN. Conductio. USUS: Publicani temeritate redemptionis pene eversi.

REDEMPTOR, ōris, m. *Entrepreneur de travaux publics; fermier*. SYN. Operis faciendi vel vegetigalium conductor, qui et Manceps a Cicerone dicitur. USUS: 1. Redemptor ille, qui Torquato columnam conduxerat faciendam. 2. Redemptor noster, redempteur. SYN. Auctor parensque salutis nostræ. Vindex salutis humanæ; nostræ salutis restitutor. Redemptio nostra, Redemption. SYN. Nostræ salutis restitutio; salus hominum Christi cruciatibus mortisque parta.

REDEO, is, ūi, Itum, ire, n. *Retourner, revenir*. SYN. Revertor, revenio, me recipio. ADV. Gradatim, insidiosè, peregre, sero, verissime. PHRAS. Cupio quamprimum ad vos redire, j'ai desiré revenir vers vous le plus tôt possible. Ad vos me recipere cupio; in optatis mihi est, ut me aliquando vestri ac patriæ compotem fortuna faciat; ut in patriam me pedes referant; in domum meam remigrem, revertar; domum me referam; reditu aut potius reversione mea vos exilarem; ut ad vos recurrere, patriæ me reddere postliminio liceat; ut expeditum in patriam receptum habeam; urbem patriam repetam. 2. Domum redibo, je reviendrai chez moi. Domum me referam; domum repetam; domum me convertam, conferam; domum remigrabo, revertar; domum me recipiam. 3. Vix ad se rediit, il fut à peine revenu à lui, il eut à peine repris ses sens. Vix se, vix animum ex timore collegit; vix se, vix animum recepit a timore; vix recreatus est ex illo pavore; vix se recuperavit ex illa trepidatione;

vix redintegravit animum. Cf. Colligo, Recolligo. 4. Reddisti ad pristinam consuetudinem, *vous avez repris vos anciennes habitudes*. Ad tuam te intemperantiam innovasti; in eandem vitæ consuetudinem revolutus es; ad mores pristinos redisti; ad tuam te consuetudinem moresque te retulisti. 5. Sed ut redeam eo unde cœpi, *mais pour en revenir là d'où je suis parti*. Sed ut ad prima redeam; ut redeam ad id, unde exorsus sum; ad ea quæ constitueram; sed ut ad superiora illa redeat, revertatur oratio; ut ad præterita revertatur; ut ad eam partem, unde digressa est, revertatur oratio; verum ad iurgium illud, quo loco digressus sum, revertar; sed adhibeat oratio modum et redeat illuc unde deflexerat. Ut eo, unde digressa est, se referat oratio; sed ut eo revocetur, unde huc declinavit oratio; sed redeamus ad inceptum; sed redeat unde aberravit oratio. USUS: Ad quos dies redibis? In gratiam redire cum aliquo, *revenir en grâce auprès de qqn, se réconcilier avec lui*. Ad ingenium suum et mores rediit, *il a repris ses premiers sentiments, son caractère*. In pristinum statum res rediit, *la chose a repris son ancien état*. Parum ex agro illo rediit, *le revenu de ce champ est peu considérable*.

REDHIBEO, es, Itum, ere, a. *Rendre ce qu'on a reçu*. SYN. Reddo. USUS: Rem emptam, cuius vitium venditor non dixerit, vendenti redhibere. Cf. Reddo.

REDIGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Faire revenir, faire rentrer, ramener; réduire à*. SYN. Adduco, pertrahō, cogo, conficio, colligo. PHRAS. Ad nihilum redactæ sunt opes meæ, *mes richesses sont réduites à rien*. Ad nihilum omnia reciderunt; rediit mihi res ad restim, ad rastro. Cf. Perdo, Gero. USUS: 1. Bellicosas gentes in ditionem suam et potestatem; sub imperium et jurisdictionem redigere. Cf. Conficio. 2. Colligo, *faire rentrer une somme d'argent, percevoir, retirer*. Ex præda, e bonis venditis magnam vim pecuniæ redigere. 3. Revoco, reduco, *mettre dans tel ou tel état*. Inventa redigere in ordinem, *mettre en ordre les matériaux trouvés*. Aliquid in memoriam redigere, *disposer qqch dans sa mémoire*.

REDIMICULUM, l, n. *Collier, diadème, ceinture*.

REDIMIO, is, Itum, Ire, a. *Ceindre, couronner, orner*. SYN. Orno, coronō. USUS: Rosis, sertis, coronis redimire se.

REDIMO, is, ēmi, emptum, ere, a. *Racheter; délivrer; affermer*. SYN. Emo, recupero, conduco. ADV. Palam, publice, recte, male. PHRAS. Christus nos sua morte redemit, *JESUS-CHRIST nous a rachetés par sa mort*. Debitæ primi hominis culpæ poenas suis cruciatibus exsolvit; salutem mortalibus finemque diuturnæ servitutis morien-

do attulit; sua morte perditum genus hominum in possessionem cœlestis patriæ restituit; genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit et erexit; pro communi salutem suum caput in omnes cruciatus obulit, ut amissam nostrā primorumque parentum culpa cœlestem nobis patriam recuperaret. USUS: Re vilissima maximam redemi. Culpam redimere. Ego vitam omnium meo unius periculo redemi. Ista vel vita recte redimi possent.

REDINTÉGRATIO, onis, f. *Renouvellement, rétablissement*. SYN. Renovatio, iteratio. USUS. Vehementer movet auditorem ejusdem verbi redintegratio, *répétition du même mot*.

REDINTÉGRO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler, rétablir, réparer*. SYN. Renovo, instauro. USUS: Bellum, prælium, vires, animum redintegrare. Memoriam redintegrare. Cf. Renovo.

REDITIO, onis, f. *Retour*. USUS: Celestis reditio.

REDITUS, ūs, m. *Retour*. SYN. Reditio, reversio. EPITH. Acerbus, capitalis, pestifer, celer, crudelis, diffidilis, facilis, florens, gloriosus, gratuitus, illustris, constans, maturus. PHRAS. Valetudo reditum impediit, *sa mauvaise santé a empêché son retour*. Reditu prohibuit; regrediendi facultatem non dedit; valetudo obstitit quominus iter domum flecteret, retro concederet; ne in patriam esset reditus, valetudo in causa fuit. USUS: Patet tibi gratiæ reditus. Gratia reditum tibi aperiam, conficiam. Nemo te reditu prohibebit. (*Reditus pro fructibus annuis, vulg. est*). *revenu*.

REDIVIVUS, a, um, *Rafralchi, rajevni; qui revit*. SYN. Renovatus, in vitam revocatus.

REDÓLEO, es, ūi, ere, a. et n. *Être odorant, exhaler, sentir*. SYN. Oleo. USUS: Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem. Mihi ex illius orationibus redolere ipsæ Athenæ videntur, *je ne sais quel parfum d'atticisme s'exhale de ses discours*.

REDÜCO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire revenir, ramener*. SYN. Restituo, redigo, reporto. USUS: Distractus aliquos in concordiam reducere. Aliquid in memoriam reducere, *rappeler qqch*. Medicina ægrum reducere ad salutem. De exilio aliquem domum reducere, reportare.

REDUCTIO, onis, f. *Action de ramener*.

REDUCTOR, oris, m. *Celui qui ramène*. USUS: Plebis in urbem reductor. Litterarum senescentium reductor, *celui qui rétablit qui fait revivre*.

REDUNDANTIA, æ, f. *Le trop plein, la trop grande abondance*. SYN. Profluentia.

REDUNDO, as, avi, atum, are, n. *Déborder, être trop abondant, inonder*. SYN. Supero, superfluo, effluo. ADV. Aliquantum. USUS: Pituita aut bilis cum in corpore redundat.

Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum fere in posteros, amici laudes in amicis redundat. Nihil prætermittatur, nihil redundet. E tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit et redundat oratio. Is redundantes nos et juvenili licentia superfluentes repressit, *celui-ci réprima les écarts où nous entraînaient la fougue de la jeunesse*. Cf. Abundo.

REDŪVIA, æ, f. *Envie aux doigts*. SYN. Ulcus digitorum. USUS : Capiti mederi debbam, redūviam curavi, *je devais soigner la tête et je n'ai donné mes soins qu'à une envie aux doigts, c.-à-d., en m'occupant de vètilles, j'ai négligé l'important* (PROV.).

REDUX, dūcis, omn. gen. *Qui est de retour, revenu*. SYN. Ex periculo aut exilio revocatus. Cf. Redeo.

REFELLO, is, felli, ere, a. *Prouver la fausseté d'une chose, réfuter*. SYN. Redarguo, refuto.) Confirmo. ADV. Palam, studiosissime. PHRAS. Ejus argumenta facile refellam, *je renverserai facilement ses arguments*. Criminationem totam nullo negotio dissolvam; diluam, quæ obijcit; propugnaculum istud, quo contra impetus meos se usurum putat, facile dejiciam. Objecta facile infirmabo et convellam; eam illius opinionem ratio convellat, oratio labefaciabit; veritas denique extorquebit; argumenta ejus facile obruam, proteram, prosternam. Sententiam hominis facile frangam; tela ista haud difficulter repellam; saxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant, irrita reddantur. Cf. Refuto. USUS : Refellere et coarguere mendaciam alicujus. Ea exemplis magis quam argumentis refelles, *vous réfuterez cela plutôt par des exemples que par des arguments*. Moribus oratio refellitur, *il suit par sa conduite la critique de ses discours*.

REFERCĪO, is, fersi, fertum, cire, a. *Remplir, bourrer; entasser*. SYN. Repleo. ADV. Perangusto. USUS : Animos vulgi superstitionibus, sermonibusque aures referre, *rebattre, assourdir les oreilles par ses discours*.

REFĒRO, fers, tūli, lātum, erre, a. *Porter, placer; emporter; rapporter*. SYN. Re-vo, reporto, reduco. ADV. Aperte, callide, cumulatissime, identidem, magnopere, occulte, pariter, publice, recte, separatim, simpliciter, vere. USUS : 1. Pedes me referunt in Tusculanum. 2. Renuntio, *rapporter, relater*. Misit, qui nuntios exciperent et ad se referrent. 3. Revoco, *reproduire, faire revivre*. Veterum consuetudinem, laudem, legem referre. 4. Reddo, *rendre, payer*. Meritum debitumque gratiam referre. 5. Adscribo, describo, *transcrire, enregistrer*. Aliquid in commentarium, tabulas, volumen, codicem referre. Referre in deos, in deorum numerum. Rationes ad ærarium referre. 6. Ad deliberandum propono, *faire un rapport, proposer; s'en rappor-*

ter à. De re aliqua ad senatum; de rebus obscuris ad Apollinem; de religionibus ad sacerdotes referre. Ad alium, ad alterius arbitrium referre. 7. Respondeo, *répondre, répliquer*. Hoc ego non ad meam defensionem attuli, sed illorum defensioni retuli. 8. Dirigo, *rapporter*. Omnia sua consilia ad gloriam; ad voluptatem referre omnia. 9. Similis sum, *rapporter*. Vultu patrem refert, moribus avum. 10. Convento, reverto, *revenir*. Se ad intermissa studia litterarum referre. Animum, oculos in aliquem referre, *reporter ses regards et son attention sur qqn*.

REFERT, n. et imp. *Il est utile, il est bon, il importe*. SYN. Interest, ad rem pertinet. PHRAS. Mea quidem id parum refert, *cela m'importe peu*. Rebus tuis ista conjunctiora; ad rem meam nihil interest. In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista. Non est, cur ea de re me angam, discruciem. Mihi isthic neque seritur, neque metitur; utcumque fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. Cf. Interest. USUS : Tua id maxime refert. Parvi refert abs te dici.

REFERTUS, a, um, part. v. *Refercio*. *Plein, rempli, comble*. SYN. Confectus, plenus. USUS : Locuples et referta domus, bonis omnibus abundans et affluens.

REFERVEO, es, ere, et **REFERVESCO**, is, ere, n. *Être très chaud; bouillonner, rejaillir*. USUS : Jam quasi refervescit oratio. Sanguis refervet vel refervescit.

REFĪCIO, is, fēci, fectum, ere, a. *Refutro, rétablir, restaurer, améliorer*. SYN. Reconcinno, recreo, restituo. PHRAS. Corpus reficere, *remettre, ranimer le corps*. Corpora curare; corpus cibo potioneque firmare; famem sitimque cibo et potione depellere; firmare cibo vires, instaurare. Cf. Cibus. USUS : Nihil est jam quo nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. Cum animus se a forensi strepitu refecerit et recreaverit, Reficere ædes quæ vitium fecerant. Refecta spe, *ayant repris espoir*. Reficit me ac recreat tua epistola. Cf. Recreo.

REFĪGO, is, xi, xum, ere, a. *Détacher; enlever; abroger, annuler*. SYN. Rescindio, infringo, revello. USUS : Acta Antonii legesque refixistis. Num figantur rursus tabulæ quas vos decretis vestris refixistis.

REFLĀTŪS, ūs, m. *Souffle; vent contraire*. SYN. Contrarius, adversus, reflans ventus. USUS : Naves reflatu Uticam actæ. Fortunæ reflatus semper timendus.

REFLECTO, is, xi, xum, ere, a. *Ramenner, détourner, apaiser*. SYN. Revoco, sedo. USUS : Animum ad vindictam incitatum reflecto et revoco. Cf. Flecto, Recordor.

REFLO, as, avi, atum, ere, n. *Souffler en sens contraire, être contraire (en parl. du vent)*. SYN. Contra flo. USUS : Cum fortuna re-

flarit, affligimur. Ventis reflantibus, cum aquilo mihi adversum teneret, in litus rejecti sumus.

RÉFLŪO, is, ere, n. *Conuler en sens contraire*. * SYN. Retro fluo.

REFORMIDATIO, onis, f. *Vive crainte, forte appréhension*. SYN. Formido, metus. Cf. Metus.

REFORMIDO, as, atum, are, a. *Reculer de crainte, craindre, redouter*. SYN. Refugio, horreo. USUS: Dolorem imbelles horrent et reformidant. Cf. Timeo, Abhorreo.

Reformare Religionem, Réformer un ordre religieux. Ad disciplinam severiorem revocare; lapsam disciplinam ad vetera instituta revocare; instaurare disciplinam; e solutiore disciplina ad veterem sanctimoniam revocare; veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitio percussa atque prostrata, excitare; constituere leges, revocare instituta, abhorrentes a vitæ sanctimonia mores abusque comprimere ac abolere, omnia denique quæ dilapsa jam diffluxere, sevis legibus vincire; dissolutam familiæ sacræ disciplinam arctius adstringere ac in veterem dignitatem vindicare; lapsam, prolapsam disciplinam erigere; solutam disciplinam coercere, ad arctiorem disciplinam erudire; pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, excindere; a veteri sanctimonia declinantem, in semitam reducere.

RÉFRACTARIOLUS, i, m. *Un peu chicanier, qui aime la dispute*. SYN. Concertatorius, contentiosus.

RÉFRAGOR, aris, atus sum, arl, d. n. *Faire opposition à qqn*. SYN. Adversor. USUS: Sed nolui homini amicissimo refragari. Cf. Adversor.

REFRĒNO, as, avi, atum, are, a. *Retenir par le frein; arrêter, maîtriser, dompter*. SYN. Coerceo, reprimo, comprimo, cohibeo, circumscribo, retardo, restringo, contrahio, sedo, debilito, edomo, frango, moderor, tempero, restringuo. Vinculum v. g. cupiditati injicio. Cf. Cohibeo, Coerceo, Comprimo. USUS: Refrenet prius libidinem, iram teneat, coerceat avaritiam, qu'il réprime d'abord ses passions, etc.

RÉFRICO, as, ūi, atum, are, a. et n. *Frotter de nouveau, rouvrir*. SYN. Renovo, revoco, retracto. PHRAS. Noli mihi refricare memoriam casus acerbissimi, ne réveilles pas en moi le souvenir de ce cruel malheur. Noli mihi revocare in memoriam casum acerbissimum; noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi; noli renovare, reintegrare memoriam casus acerbissimi; noli obduciam vixdam cicatricem refricare. Cf. Memoria. USUS: 1. Dolorem, cicatricem, vulnus refricare. 2. Iterum vexo, se renouveler, revenir, réparer. Crebro refricat lip-pitudo.

RÉFRIGERATIO, onis, f. *Raffratchissement, fraîcheur*.

RÉFRIGERO, as, avi, atum, are, a. *Refroidir ou rafraîchir*.)(Calefacio. USUS: Stella Saturni refrigerat. Umbris et aquis refrigerari.

RÉFRIGESCO, is, frixi, escere, n. *Se refroidir*. SYN. Refrigeror, deservesco. ADV. Plane, sane quidem. USUS: Belli apparatus, impetus animorum refrigit. Interpellata bello studia refrigere. Causa illa omnino refrigit. Cf. Remitto.

RÉFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, ouvrir, enfoncer*. USUS: Claustra illa nobilitatis refrēgi.

RÉFŪGIO, is, fūgi, ere, n. et a. *Fuir en arrière, s'enfuir, s'échapper, s'éloigner*. SYN. Abhorreo, fugio, recedo, horreo, formido.)(Appeto. ADV. Prorsus, longe. USUS: Refugit animus ea commemorare. Ab impiorum consuetudine refugere. Refugit a dicendo animus. Cf. Abhorreo.

RÉFŪGIUM, ii, n. *Refuge, asile; lieu de de refuge*. SYN. Perfugium, portus, præsidium, arx. USUS: Nationum omnium portus et refugium senatus.

RÉFULGEO, es, si, ere, n. *Réluire, briller*. SYN. Reluceo.

RÉFUNDO, is, fūdī, fūsum, ere, a. *Verser de nouveau, répandre, vider*. SYN. Rursus fundo.

RÉFŪTATIO, onis, f. *Réfutation*. (t. de rhét.) SYN. Confutatio.

RÉFŪTO, as, avi, atum, are, a. *Répousser, rejeter; réfuter*. SYN. Aspernor, despicio, repello; confuto, refello.)(Complector, confirmo. ADV. Fortius, liberalius, gravius. PHRAS. Erroris magistrum refutavit egregie, il réfuta parfaitement ce docteur de mensonge. Quemadmodum erroris doctorem frerit, quam docte illius fidem infirmari, auctoritatem elevari, quis satis deprædicet? ut illum strenue refellerit, coarguerit, vicerit; ut firmissima quæque propugnacula ex ejus errorum defensione dejecerit, quis ignorat? Cf. Refello. USUS: 1. Refutare et aspernari externa, dédaigner et repousser les choses extérieures. Libidinem alicujus et conatus refutare. 2. Refello, réfuter, contredire, répondre à. Nostra confirmare argumentis, aliena refutare, confirmer notre dire par des arguments; réfuter celui de l'adversaire.

RÉGALIS, e, gen. com. *De roi, royal*. SYN. Regius. USUS: Potestas, nomen, ornatus, purpura regalis.

RÉGERO, is, gessi, gestum, ere, a. *Rejeter sur, renvoyer à*. SYN. Oppono, objicio. USUS: Convicia regere, répliquer par des injures.

RÉGIA, æ, f. *Palais d'un roi, cour.* SYN. Domus, aula regia. EPITH. Maxima.

RÉGIE, *Royalement, en roi.* SYN. More regio.

RÉGIFICÈ, *Avec un luxe royal, splendement.* SYN. Apparatu regio.

RÉGIMEN, Inis, n. *Conduite, direction, gouvernement.* SYN. Rectio. USUS: Regimen totius magistratus penes Appium erat. Cf. Magistratus, Potestas.

RÉGINA, æ, f. *Reine.* SYN. Regni socia, domina. USUS: Omnium virtutum regina iustitia.

RÉGIO, ònis, f. *Pays; limites, bornes; étendue.* SYN. Provincia, ora, plaga, tractus, fines, termini, spatium. PHRAS. 1. Regio fertilis, *pays, contrée fertile.* Regio tam ubere et pingui solo, ut a pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio omnium rerum soli fertilis. Regio uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingenii; regio fertilis imprimis et omnium copia rerum opulenta; regio fidelis et faultrix suorum. Cf. Fertillis. 2. E regione curiæ domus nostra est, *notre maison est située en face de la curie.* Domus nostra curiæ respondet; contra curiam domus nostra est; domus nostra curiæ est adversa et contraria. Ex adverso, e regione curiæ nostra domus est. USUS: 1. Immensa et interminata in omnes partes regionum magnitudo. Regio lunæ. 2. Spatium. *limites, bornes, frontières (ordin. au pluriel).* Vitæ spatium exiguis regionibus circumscriptum, *des limites peu étendues circonscrivent l'espace de la vie.* Officiis regionibus se continere, *rester dans les limites du devoir.* E regione tuæ villæ mea est sita.

RÉGIVS, a, um, *Royal.* SYN. Regalis.

REGNĀTOR, òris, m. *Souverain, monarque, roi.*

REGNO, as, avi, atum, are, n. *Exercer le pouvoir royal, être roi, gouverner.* SYN. Impero, dominor. PHRAS. Regnabat apud Persas, *il régnait sur les Perses.* Persidem tenebat; Persis imperitabat; summæ rerum apud Persas præerat; imperium Persarum tenebat; inter Persas regnum agebat; summa imperii apud Persas potiebat; imperium gerebat apud Persas; Persicum dominatum imperio tenebat, summam rerum omnem apud Persas administrabat; regium principatum apud Persas gerebat, tenebat, obtinebat, habebat; imperii clavum tenebat; rerum potiebat; regio jure ac potestate imperabat apud Persas. Cf. Impero, Rego. USUS: Hic vero regnat et triumphat oratio, *ici vraiment l'éloquence est souveraine.* Regnat in centuriis, *il domine sur les centurions.*

REGNUM, i, n. *Pouvoir royal, royaume; royaume.* SYN. Principatus, dominatus. USUS: Regnum non modo Romano, sed ne Persæ

quidem tolerabile. Regnum appetere. Regnum alicui dare, deferre. Regnum occupare, obtinere; regno potiri. Sub *vel* in regno alicujus esse, degere, vivere. Regnum in cervicibus accipere, *se soumettre à un roi.* Regno aliquem pellere, expellere, ejicere; regnum adimere, regno spoliare. In regnum restituere, reducere. Regnum recuperare; in regnum redire.

RÊGO, is, xi, etum, ere, a. *Diriger, conduire; gouverner, régir.* SYN. Gubernare, moderor. PHRAS. Totam rempublicam regit, *il gouverne toute la république.* Rempubliam unus gubernat, administrat omnem; unus nutum tota civitas intuetur; summæ rerum unus præest; omnia unus temperat, moderatur; ei populus sui velut habenas tradidit; ad ejus ductum se applicuit; reipublicæ regimen penes eum est; ad gubernacula reipublicæ sedet, summa rerum illi tradita est; ad ejus arbitrium judiciumque summa rerum rediit; reipublicæ tenet gubernacula; moderator est totius consilii publici; omnia moderatur, movet, regit; jura dat unus reipublicæ; summæ rei præest; rempublicam cum imperio et potestate obtinet; reipublicæ arbiter ac moderator præsidet. Cf. Impero, Regno. USUS: Animus regit corpus et moderatur. Versare suam naturam et regere ad tempus. Mundus regitur numine deorum. DEUS qui omnem hunc mundum regit, *DIEU qui gouverne tout cet univers.*

RÊGRĒDIOR, eris, gressus sum, gradi, d. n. *Rétrograder, revenir, retourner.* SYN. Pedem refero. USUS: Regredi quam progreddi malo, *j'aime mieux rétrograder qu'avancer.*

RÊGRESSIO, ònis, f. *Retour.* USUS: Exponam vobis consilium profectionis et regressionis meæ.

RÊGRESSÛS, ūs, m. *Retour, marche rétrograde.* USUS: Nihil errat quod in omni æternitate conservat progressus et regressus reliquosque motus constantes et ratos, *ce nom d'étrants ne saurait convenir à des astres qui de toute éternité s'avancent, rétrogradent, et font toutes leurs évolutions d'après des lois fixes et invariables.* SYN. Recessus.

RÊGÛLA, æ, f. *Èquerrre, règle; loi, règle.* SYN. Norma, lex, exemplum, formula, præscriptio. EPITH. Notissima, optima, praviissima. PHRAS. Regulas præscribere, *établir des lois.* Privatam publicamque disciplinam, quæque alia cœtibz hominum regendis usui esse solent, præscribere; leges ferre; privatam publicamque vivendi rationem legibus constituere. USUS: Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere et referre. Servare regulam de cœlo ad cognitionem omnium delapsam. Ab regula et præscriptione vitæ aberrare, *s'écarter de la règle, des prescriptions de la vie.* Studia sua naturæ regulam metiri. Non utendum praviissima consuetudinis regula, *il ne faut point se servir de la règle si fautive de l'usage.* Non

egemus perpendiculis, normis et regulis, *nous n'avons pas besoin de perpendiculaire, d'équerres, ni de règles*. Cf. Lex, Norma.

RÉGŪLUS, l, m. *Roi d'un petit pays; roi-let.*

RÉGUSTO, as, avi, atum, are, a. *Gôûter de nouveau*. SYN. Iterum gusto, degusto. USUS : Crebro regusto tuas litteras, *je relis fréquemment vos lettres, je les savoure*.

REJECTĀNEA, ōrum, n. pl. *Choses de rebut, rebut*. SYN. Rejecla.

REJECTIO, ōnis, *Rejet, dédain, mépris*. USUS : Rejectio iudicium facta est, *récusation (des juges)*.

RĒJICIO, is, jēci, jectum, ere, a. *Rejeter; repousser, éloigner, écartier*. SYN. Aspernor, repudio. ADV. Plane, feliciter. PHRAS. Ea sententia ab omnibus rejecta est, *cet avis fut rejeté de tout le monde*. Ea sententia irrita est ab omnibus; explosa et ejecta est; respuere hanc sententiam omnes et pro nihilo putavere; eam sententiam plerique omnes ineptam judicavere, improbavere, refutavere; fuit ea sententia plerisque sprete et damnata. Cf. Amoveo. USUS : Deligere bona et rejicere contraria. Causam ad senatum rejecta. Ab iis libris obscuritas me rejecta. Cf. Abjicio.

RĒLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. n. *Couler en arrière, refluxer*. USUS : Relabuntur, refuunt, revertuntur flumina unde fluxerunt.

RĒLANGŪESCO, is, gyl, ere, n. *S'affaiblir, tomber en faiblesse*. SYN. Oblanguo.

RĒLĀTIO, ōnis, f. *Rapport sur une affaire; question*. EPITH. Salutaris, diligens. USUS : Quis audivit aut actionem, aut relationem tuam. Pro : ex certa relatione, *par une relation, un récit certain*, rectius dicitur : certis auctoribus comperi.

RĒLĀTOR, ōris, m. *Celui qui fait des rapports, rapporteur*. USUS : Te auctore et relatore.

RĒLAXĀTIO, ōnis, f. *Relâche, récréation*. SYN. Remissio. USUS : Otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio, *repos de l'esprit*.

RĒLAXO, as, avi, atum, are, a. *Relâcher, distraire, reposer*. SYN. Remitto, dissolvo, solvo. PHRAS. Rus cogito ut animum relaxem, *je songe à aller à la campagne pour me reposer*. Animi causa; ut animum parumper a molestiis abducam; ut animum parumper acquiescat a curis; ut animum curis distractum varieque dissipatum recolligam; ut animum sine cura quiescat; ut animum ex curarum tædio recreetur; ut, quam mihi negotiorum et curarum odiosa consuetudo hilaritatem ademittit, abstulit, eripuit, in me extinxit, eam rerum jucundissimarum aspectu atque usu recuperem; ut aliquid vernæ amœnitatis degustem; ut verna jucunditate fruatur; ut am-

sam animi hilaritatem recipiam; ut ex laboris assiduitate me reficiam; ut aberrer a molestiis, aberrationem habeam. Cf. Remitto. USUS : Animum relaxare ac remittere. Kisus tristitiam mitigat et relaxat. Longior dolor intervalla dat et relaxat. Se ab occupationibus relaxare et jucunditati dare. Cum se animum corporis vinculis relaxarit ac liberarit. Alvus aliquando vel adstringitur vel relaxatur Cf. Recreo.

RĒLĒGĀTIO, ōnis, f. *Exil dans un lieu déterminé*. SYN. Amandatio. EPITH. Jejuna, rusticana.

1. **RĒLĒGO**, as, avi, atum, are, a. *Éloigner, écartier, reléguer qqe part*. SYN. Amando, exilio multo, expello, ejicio. (Reduco. USUS : Pater filium ab hominibus in prædia rustica relegarat, *le père reléguait son fils à la campagne loin du commerce des hommes*. Cf. Exillum, Ejicio.

2. **RĒLĒGO**, is, lēgi, lectum, ere, a. *Parcourir de nouveau, relire*. USUS : Crebro tuas litteras relego et regusto.

RĒLEVO, as, avi, atum, are, a. *Relèver, remettre sur pied, soulager*. SYN. Levo, consolor, minuo, levationem affero. USUS : Jam tandem relevata et recreata respública videtur. Communem casum relevare. Tu qui toties dolorem meum tuis sermonibus relevasti. Cf. Consolor, Recreo, Levo.

RĒLICTIO, ōnis, f. *Abandon, délaissement*. SYN. Derelictio, desperatio, proditio.

RĒLIGĀTIO, ōnis, f. *Action de lier, d'attacher*. SYN. Colligatio.

RĒLIGIO, ōnis, f. *Respect, crainte de DIEU, esprit religieux; culte extérieur*. SYN. Pietas, sanctitas, cultus divinus, res divina, sacra, religiones et cerimonie sacrae, cultus Divini Numinis. EPITH. Antiqua, communis, divina, domestica, externa, ficta, inexpressibilis, justa, magna, mira, nimia, perversa, pristina, privata, publica, pura, sancta, sempiterna, singularis, solemnissima, summa, tanta, utilis. PHRAS. 1. DEUM summa religione colebat, *il honorait DIEU très religieusement*. DEO supremum cultum et honorem tribuebat, præstabat, exhibebat; summa DEUM religione venerabatur; DEUM pura, integra, incorrupta mente venerabatur; sacris impense debebat animum DEUM que religione maxima colebat. Quæ divino cultu continentur ea ille caste integreque tractabat; in ejus animo Numinis assidua insidebat cura; existebat in eo mira religionum sanctitas cultusque divini adora. Cf. Religiosus. 2. (Religionem ingressus est, VULO.), *il est entré en religion*. DEO sese in religiosam servitutem dicavit; totum se DEO religiosissima mente consecravit; DEO dicatorem hominum instituta complexus, professus est; abdicatis rebus omnibus, in religiosorum hominum familiam nomen dedit; sacra militiæ se addidit,

nomen dedit; inter sacræ familiæ candidatos nomen professus est; a profanis stipendiis, ad Christi vexilla convolvit. 3. (Susceptus est ad religionem, VULG.), *il a été admis dans un ordre religieux*. In sacram familiam cooptatus est; ad sacri ordinis alumnos aggregatus, adscriptus est; sacram familiam auxit; in numerum dicatorum DEO hominum relatus est. USUS : 1. Religio Numinis pio cultu continetur. Religionem pie colere; religioni servire. Religiones omnes polluere. Ab omni religione declinare; a religione abducere. Novas religiones inducere, suscipere. Negligere religiones. 2. (Scrupulus conscientiae, VULG.), *délicatesse résultant des sentiments religieux, scrupule de conscience*. Religionem alicui afferre, injicere, inducere, *inspirer des scrupules à qqn*. Aliquid in religionem vertere, trahere, *faire un scrupule à qqn de qqch*. Religione quadam tangi, aliquid sibi religioni ducere, habere, *se faire un scrupule de*. Alicui religionem eximere, adimere, tollere, eripere, auferre; aliquem religionem solvere, exsolvere, liberare, *lever les scrupules de qqn*. Ea res in religionem venit populo, *le peuple se fit un scrupule de cette chose*. 3. Sacramentum, *loyauté, honneur, délicatesse; serment*. In re aliqua religionem interponere, adhibere. Religionem obstrictum, implicatum, impeditum esse; obligare se, aliquem alligare religionem.

RELIGIÖSE, *Religieusement; exactement*. SYN. Bona fide, sanctè, candidè.

RELIGIÖSUS, a, um, *Religieux, pieux*. SYN. Summa religione præditus, sanctus, sacris creditus, animus religione perfunctus. (Impius. PHRAS. 1. Religiosissimus vir est, *cet homme est très religieux*. Magna est et antiqua religione; maxima cum religione vitam traducit; pius sanctusque vir est; pietatem imprimis colit; exemplar est religionis, vitam sanctæ pieque exigit. Is est, in quo tanquam in speculo intueantur qui religionem colunt; insigni est pietate erga DEUM. Ab ineunte ætate ad vitæ sanctimoniam incumbit; pectus omni pietate imbuunt. 2. Vir religiosus optime sibi consulti, *le religieux pourroit parfaitement à ses propres intérêts*. Qui se DEO dicat, addicit, dedit, totum tradit; qui se ad unum DEUM confert; qui suas omnes cogitationes, omnia studia sua in uno DEO figit ac locat, qui ab uno DEO pendere vult; qui divina studia, præterea nihil colit; qui Christianam pietatem non communi vulgarique instituto, sed proprio quodam studio, propria quadam mentis inductione complectitur; qui præter DEUM nihil animo spectat; qui suum animum, suas cogitationes, sua consilia ad unum refert DEUM; qui omnibus in rebus duce DEO utitur; cuius est vita cum pietate conjuncta, qui nihil non pium, nihil non cum religione conjunctum cogitat, is omnium optime suis rationibus prospicit. Cf. Probus,

Pius, Professus. USUS : 1. Integer, innocens, religiosus, qui omnia, quæ ad cultum divinum pertinent, diligenter pertractat. Vir natura sanctus, in testimonio religiosus. 2. Scrupuli plenus, *ce dont on se fait un scrupule*. Religiosum erat lucum Marti sacrum excindere.

RELIGO, as, avi, atum, are, a. *Lier en arrière; attacher, nouer*. SYN. Vincio, colligo. ADV. Extrinsecus. USUS : Ad currum religatus Hector.

RELINO, is, evi, ere, a. *Décester, ouvrir*. USUS : Epistolam, dolium relinere.

RELINQUO, is, liqui, licitum, ere, a. *Laisser en arrière, abandonner*. SYN. Linquo, reliquum vel reliqui facio, missum facio; omitto, mitto; defero, dimitto. ADV. Admodum nihil, trepide, dissolute, feliciter, fortiter, in perpetuum, indigne, largiter, antequam, omnino, nihil scripti, omnino nullam memoriam, plane, prorsus nihil, sapienter, studiose, turpiter, intus, consulto. PHRAS. 1. Reliquit sua studia priora, *il a abandonné ses premières études*. Multam salutem bonis litteris dedit; deposuit cum libris litteras; discessit, descivit a pristino consilio; missa fecit studia sua; deflexit de curriculo suo; bona gratia dimisit doctrinarum studia; removet se ab honestis litteris; studia ab eo deserta observare; segregavit a se penitus Musas; abiecit bonas litteras; a litteris alio operam industriamque transtulit, traduxit; a Musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunct. 2. Amici omnes me reliquerunt, *tous mes amis m'ont abandonné*. Ab amicis ita destitutus sum, ut nemo afflictum erigat; causam meam omnes deserunt; desunt amico amici; proditum, inducunt, conjectum in fraudem jacere patiuntur. Ab amicis repudiatus, a propinquis nihil sublevatus in summa solitudine vivo; turpissima defectione deseruerunt et dereliquerunt me amici omnes. Cf. Desero, Descisco, Deficio. 3. Tuo hæc arbitrio relinquo, *je laisse cela à votre gré, à votre liberté*. Istam partem totam ad te defero; id omne ad arbitrium tuum libentissime confero; ejus rei æstimationem tibi remitto; hujusce rei arbitrium, disceptatorem ac judicem te volo, constituo; hujusce rei esto arbitrium; hanc rem omnem in tua fide ac æquitate depono. USUS : Nullum precibus meis locum; desiderium sui magnum reliquit. Aliquem non solum relinquere, sed etiam prodere.

RELIQUIÆ, ærum, f. pl. *Restes, restant, d'bris*. SYN. Residua. EPITH. Angustæ, egenæ, illustres, immortuæ, intermortuæ, magnæ, meliores, misera; pristina; seniles. USUS : In his miseriis fortunæ reliquiis. Reliquias hostium persequi. Cibi reliquiæ. Voluptatum reliquias colligere.

RELIGIÖSUS, a, um, *Ce qui reste, restant*. SYN. Residuus, reliquus, rejectus. PHRAS. Nihil mihi jam reliquum est, *il ne me reste*

plus rien. Nihil mihi ex tantis opibus fortuna reliquum fecit; ne reliquæ quidem ullæ veteris fortunæ restant; ne tenues quidem reliquæ pristinae felicitatis supersunt; nihil mihi e fortunis meis supererat; prætervitam, eamque miseram nihil mihi superest. Nihil est residui; nihil mihi reliqui ex tantis opibus fortuna fecit. USUS: Nullum mihi jam solatium est reliquum in omni vita. De reliquo quid dicam?

RELŪCĒO, es, luxi, cere, n. *Reluire, briller.* SYN. Refulgeo.

RELUCTOR, aris, atus sum, arl, d. *Lutter contre, combattre, résister.* SYN. Adversor. Cf. Adversor.

REMĀNEO, es, mansi, ere, n. *Rester, demeurer, séjourner.* SYN. Maneo, resto, residuo. USUS: Nemo omnium apud me remansit. Cf. Maneo.

REMANSIO, onis, f. *Action de rester quelque part, séjour.* USUS: Tuam remansionem non probo.

REMĒDIUM, ii, n. *Ce qui guérit, remède, médicament.* SYN. Medicina, medicamentum; cautio, provisio, fomentum. EPITH. Præclarum, præsens, præsentissimum. USUS: In adversis rebus sine remedio atque allevamento permanere. Quærere remedium ad rem aliquam. Suo malo, suis incommodis et vulneribus remedium comparare, invenire, afferre, adhibere. Acrioribus remediis huic malo occurrendum. Præsens remedium ægro adhibere. Cf. Medeor, Medicina.

REMĒO, as, avi, atum, are, n. *Retourner, revenir.* SYN. Redeo. USUS: Ex urbe remeare. Cf. Redeo.

REMĒTIOR, iris, mensus sum, iri, d. a. *Mesurer de nouveau; rendre en égale mesure.* USUS: Iter remetiri.

REMEX, igls, m. *Rameur.* SYN. Qui remos agit. EPITH. Vesanus. USUS: Remiges civitatis imperare.

REMIGATIO, onis, f. *Action de ramer, manœuvrer à la rame.* SYN. Impetus pulsusque remorum, remigium.

REMIGIUM, ii, n. *Action de ramer.* SYN. Remigatio; remigum multitudo.

REMIGO, as, avi, atum, are, n. *Ramer.* SYN. Remis navem propello, remis incito navigium, mare pertinacius remis everbero. ADV. Paululum. Cf. Navigo.

REMĠRO, as, avi, atum, are, n. *Revenir habiter, retourner, rentrer.* SYN. Redeo, remeo. USUS: Remigrare in domum suam.

REMĠNISCOR, eris, isol, d. n. et a. *Repasser dans sa mémoire, se souvenir.* SYN. Subit animum memoria rei. (Obliviscor. USUS: Præterita reminisci. Cf. Recordor, Memoria.

REMĠSĒ, *Avec douceur, avec indul-*

gence. SYN. Leniter, molliter, levi animo et remisso. USUS: Remisse, urbane, leniter dicere, agere.

REMĠSIO, onis, f. *Action de relâcher, de détendre; relâchement.* SYN. Languor, abjectio. EPITH. Humanissima, liberalissima. USUS: 1. Remissio animi et dissolutio, indulgence, faiblesse de caractère. 2. Quies, otium, solatium, repos. Ad omnem animi remissionem ludumque descendere, relâche, récréation, délassement d'esprit, divertissement. 3. Relatio, imminutio, adoucissement, affaiblissement. Senescentis morbi remissio, affaiblissement, déclin de la maladie qui touche à sa fin; contentiones et remissiones vocis, élévations et abaissements de la voix. 4. Intermissio, relâchement. Tales amicitiae remissione usus sunt eluendæ, de telles amitiés doivent être délaissées par le relâchement des rapports. Cf. Relaxatio.

REMĠSSUS, a, um, *Relâché, détendu, mou, lâche.* SYN. Lenis, contraflus, timidus. (Acer, contentus. USUS: Animo esse leni et remisso. Sermo quietus et remissus. In ulciscendo, in bello gerendo, in disputando remissus. Dolor castigatus et remissus. Ventus remissior, vent plus doux. Dubitabam utrum remissior essem an summo jure contenderem, si je devais user de douceur ou agir dans toute la rigueur du droit. Cf. Laxus.

REMĠTTO, is, misl, missum, ere, a. et n. *Renvoyer, laisser aller; relâcher; diminuer.* SYN. Retro mitto; relaxo; minuor. ADV. Aliquantum, dissolute, largiter, persciter, nequaquam. PHRAS. 1. Ventus remittit, le vent cesse. Ventus cadit, concidit; ventus, tempestas se frangit; ventus ponit; minuit ventus. 2. Ira jam remittit, déjà sa colère s'affaiblit. Languescit ira; defervescit, resedit, consedit, conquiescit ira; ira senescit, cadit, concidit; deflagrat ira. 3. Industria remittit, le travail se relâche. Languescit, senescit industria et remittit. Cf. Minuo. 3. Remittere culpam, remettre une faute, la pardonner. Condonare crimen; gratiam delicti facere; veniam et impunitatem dare. Cf. Ignosco. USUS: 1. Librum, nuntium remittere. 2. Dimitto, éloigner, écarter. Opinionem ante conceptam remittere. 3. Condono, pardonner. Poenam remittere. De meo tibi aliquid remitto. 4. Minuo, diminuo, detraho, relâcher, abandonner. De pristina severitate; de virtute remittere. Iracundiam remittere. Hiems, frigus, dolor remittit. 5. Relaxo, relâcher, détendre. Animum, vocem, arcum remittere. 6. Relaxo, Condono.

REMOLLESCO, is, ere, n. *Se ramollir.* USUS: Otio remollescunt homines.

REMORA, æ, f. *Retard, délai.* SYN. Retardatio. USUS: Multæ res obstant, remoramque faciunt rei privatæ et publicæ. Cf. Mora.

RĒMORDEŌ, es, morsum, ere, a. *Tourmenter, torturer.* SYN. Crucio, sollicito, uro, pingo. USUS: Multæ me curæ remordent. Cf. Crucio.

RĒMŌROR, aris, atus sum, arl, d. *Retarder, arrêter.* SYN. Retardo, retineo, distineo. USUS: Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardarunt, *ces choses qui arrêtaient les autres, n'ont pas été pour moi un obstacle.* Ne quid pacem distineat ac remoretur vobiscum meam. Num unum diem postea L. Saturninum tribunalum plebis, ac C. Servillum prætorem mors ac poena remorata est? *Le supplice s'est-il fait attendre un seul jour?* Cf. Moror.

RĒMŌTIO, ōnis, f. *Action d'éloigner, d'écart.* USUS: Remotio criminis est, cum facti intentio in alium derivatur, *la justification (l'action d'écartier une imputation) consiste à, etc.*

RĒMŌTĒ, Loin. USUS: Stellæ aliæ propius, aliæ remotius.

RĒMŌTUS, a, um, *Éloigné, écarté.* SYN. Alienus, abhorrens. PHRAS. Locus longissimè remotus est, *lieu très éloigné.* Locus a conspectu amotus longius; locus longius recedit ab urbe nostra; locus, quem natura longe submoverat, oculis subdlexerat; locus extra terminos solis, atque in extremis terrarum finibus positus. Cf. Procul. USUS: 1. Hoc a moribus, sapientia, natura hominis optimi remotissimum est. Ab omni cupiditate remotissimus. Hæc a vulgari intelligentia remotiora sunt. 2. *Distant, qui s'éloigne, qui s'écarte.* Res a memoria nostra remotæ. Locus remotus.

RĒMŌVĒŌ, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Ramener en arrière; retirer; écartier, repousser, diminuer.* SYN. Amoveo, dimoveo, submoveo, moveo, abduco, aufero, ejicio; deduco, abstraho, avoco, avertō; deterreo, deprecor. USUS: Removere se ab aliquo negotio, ad otium perferre. Ab amicitia alicujus se removere. Ex præsidii militem removere. Cf. Amoveo.

RĒMŌVĒŌ, is, ire, n. *Répondre par des mugissements, retentir, résonner.* SYN. Resono.

RĒMULCUM, i, n. *Cable pour remorquer.* USUS: Submersam navim remulco multisque funibus reduxerunt.

RĒMŪNERĀTIO, ōnis, f. *Rémunération, récompense.* SYN. Gratia, vicissitudo studiorum vel officiorum. EPITH. Expedita. PHRAS. Officiis tuis remuneratio nulla par erit, *rien ne pourra récompenser vos services.* Officia tua nunquam paribus officiis æquarum, nullam unquam meritorum tuorum partem assequar; nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia tua beneficia consequar. Nunquam, ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam. Nunquam omnino tibi solvam quantum

debeo, ac ne ulla quidem ex parte. Officia tua nunquam rependam, compensabo. Cf. Remuneror. USUS: Nihil remuneratione benevolentiae, vicissitudine officiorum jucundius.

RĒMŪNĒROR, aris, atus sum, arl, d. a. *Rendre service pour service, récompenser.* SYN. Retribuo, compenso, beneficium reddo; mutuum gratiam reddo, refero; parem gratiam repono, mercedem do. PHRAS. Remunerabor merita in me tua, *je récompenserai les services que vous m'avez rendus.* Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam; gratum ac memorem paribus officiis probabo; beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies aut majora; parem gratiam referam. Tuis beneficiis paribus officiis respondebo; quæ debeo, solvam, reddam beneficia. Qui tibi ex me fructus debentur, eos uberrimos colliges, capies, percipies, ex me feres. Eo quo premor, tuorum beneficiorum onere levabor; laxabo me vinculis quasi quibusdam, si plane solvere non potero, beneficiorum tuorum; in id incumbam, eo curæ cogitationesque intenduntur, ut par pari referam; efficiam profecto, ut in me gratum animum desiderare non possis; omni studio enitar, ut officia tua paribus a me beneficiis compensentur; id in omni vita mihi erit antiquissimum, ut cumulate reddam gratiam tantis tuis in me promeritis; nihil agetur a me studiosius, quam ut de me optime meritum esse læteris. USUS: Quibus officiis tua beneficia remunerabo? Quo te munere remunerer, nescio.

RĒMUS, i, m. *Rame.* USUS: Remis navem propellere. Detergere remos, frangere.

RĒNASCOR, eris, natus sum, ascl, n. *Renaitre, se reproduire, repousser.* SYN. Denuo nascor, exorior; renovor. USUS: Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

RĒNĀVIGO, as, avi, atum, are, a. et n. *Revenir par eau, retraverser.*

RĒNES, um, m. pl. *Les reins.* USUS: Ex renibus laborare.

RĒNIDĒŌ, es, ere, n. *Luire, briller, être riant, gai, se réjouir.* SYN. Resplendo, lætor, gaudeo.

RĒNITOR, eris, nisus sum, nlti, d. n. *Faire effort contre, s'opposer.* SYN. Contra vel adversum nitor. Cf. Adverso, Obsisto.

RĒNŌVĀTIO, ōnis, f. *Renouvellement, rénovation.* SYN. Redintegratio. USUS: Renovatio timoris magnam molestiam affert.

RĒNŌVO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler, rétablir, reproduire.* SYN. Instauo, redintegro, reficio, integro; refero, repræsentō. PHRAS. 1. Nolo renovare dolorem tuum, *je ne veux pas renouveler votre douleur.* Non faciam ut, quæ coaluere vulnera, recrudescant; ut, quæ cicatricem duxerunt, refricescant; nolo dolorem tuum retrahere,

revocare; dolorem tuum jam senescentem irritare non cupio, nec enim novis vulneribus rumpendæ sunt cicatrices veteres. Nolo reviviscat, a longo intervallo se referat, redintegratur, renascatur dolor. 2. Renovare bellum, recommencer la guerre. Comparare de integro bellum; redintegrare bellum; instaurare belli reliquias ac renovare. Cf. Bellum. 3. Conspectus filii renovavit dolorem, la vue de mon fils renouvela ma douleur. Conspetus filii redintegravit lacrimas; vulnus refricuit et dolorem; conspectus filii renovatio erat doloris; conspectus filii veteres dolendi causas retexit, retulit; obductam cicatricem, quæ consensuisse videbatur, refricuit; conspectus filii integravit luctum; veteres dolendi causas revocavit; conspectus filii redintegrata est memoria acceptæ foedissimæ cladis. USUS: Renovare memoriam, amicitiam, bellum. Viterem curam ac molestiam mihi tuæ litteræ renovarunt. Jacta discordiæ semina efferent se, et ad renovandum bellum revirescent. Hic renovabo illud quod initio dixi, je répléterai ici ce que j'ai dit en commençant. Cf. Iterum.

RĒNUNTIATIO, ōnis, f. Action d'annoncer, de faire savoir, publication, annonce. SYN. Nuntiatio. USUS: Suffragiorum renuntialio.

RĒNUNTIO, as, avi, atum, are, a. *Rapporter, annoncer, faire savoir, dire, exposer.* SYN. Significo, nuntio, expono; nuntium remitto. ADV. Auspicato. USUS: 1. Legati rem gestam renuntiarent. 2. Pronuntio, faire un rapport officiel, proclamer. Aliquem renuntiare consulem. 3. Remitto nuntium, congédier, abandonner, se dédire. Alicui hospitium, conductionem, refuser l'hospitalité, rejeter une adjudication. Societatem, pacificationem renuntiare. Cf. Nuntio.

RĒNŪO, is, ūi, ere, n. et a. *Refuser, ne pas consentir, ne pas admettre.* SYN. Aspernor, repudio, adversor. Cf. Nolo.

RĒOR, reris, rātus sum, rerī, d. a. *Avoir calculé, estimé, croire, penser.* SYN. Puto, arbitror, censeo. USUS: Quos quidem plures, quam rebar, esse cognovi. Nam, reor, non ullis, si vita longior daretur, posset esse jucundior.

RĒPĀGŪLA, ōrum, n. pl. *Verrou d'une porte; barrières, obstacles.* SYN. Vēctes, quibus januæ clauduntur. USUS: Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere, toutes les barrières de la pudeur et du droit.

RĒPANDUS, a, um, *Cambré, retroussé.* SYN. Incurvus, reflexus.

RĒPĀRATIO, ōnis, f. *Rétablissement.* USUS: Regni reparatio.

RĒPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Rétablir, réparer.* SYN. Recupero, iterum acquiro. Cf. Renovo.

RĒPASTINATIO, ōnis, f. *Seconde façon donnée à la terre, second labour, binage.* SYN. Secunda occatio.

RĒPĒDO, as, avi, atum, are, a. *Reculer, rétrograder.* USUS: Domum cum laude repedandum.

RĒPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Repousser, écarter, éloigner.* SYN. Pello, rejicio, submoveo, impetum retundo; reprimō. (Im)pello. USUS: Vim vi repellere; a se dolorem repellere. Homines a foro, templo repellere. Hostem rejicere ac repellere. Vim hostium reprimere ac repellere. Cf. Pello, Arceo.

RĒPENDO, is, di, sum, ere, a. *Contre-peser; payer au poids.* SYN. Reddo, repono, vicem reddo. USUS: Pro Gracchi capite aurum repensum, la tête de Gracchus fut payée au poids de l'or. Cf. Compensio.

RĒPENS, entis, omn. gen. *Soudain, subit, imprévu.* SYN. Repentinus.

RĒPENTE, *Tout à coup.* SYN. Derepente, statim, subito, repentino, ex tempore, extemplo. PHRAS. Repente iratus fui, soudain je me mis en colère. Repente exarsi; repens me ira incescit; præsentē iracundia exarsi; e vestigio, repentino, de improvviso ira succensus sum; vestigio temporis nec opinata et minime provisa ira me invasit. Cf. Subito. USUS: Repente amicitiam præcidere. Repente, præter spem agmen in conspectum venit, tout à coup et contre tout espoir.

RĒPENTINUS, a, um, *Soudain, inattendu.* SYN. Improvisus, insperatus, inexpectatus, repens, inopinatus. USUS: Omnia repentina et nec opinata graviora. Magna ex inopinato lætitia existit repente. Cf. Repente.

RĒPERCŪTIO, is, cussī, cussum, ere, a. *Répercuter, réfléchir.* USUS: Valles clamoribus repercussæ, vallées où le son va se répercuter.

RĒPERIO, is, pēri, pertum, ere, a. *Trouver, rencontrer.* SYN. Invenio. ADV. Difficillime, nusquam, peregre, recte, usquam. USUS: Exitum rei, finemque reperiemus. Ineunda est ratio et via repierienda. Si quæras, reperies. Cf. Invenio.

RĒPĒTITIO, ōnis, f. *Répétition.* EPITH. Crebra. USUS: Ejusdem verbi crebra repetitio.

RĒPĒTO, is, ivi vel ii, itum, ere, a. *Réclamer, revendiquer; rechercher; rappeller, répléter.* SYN. Exigo, peto, reposco; resumo, retracto. ADV. Alte et a capite, amplius, inde usque, longe, recte. PHRAS. 1. Res ab initio est repetenda, il faut reprendre la chose à son principe. Altius rei initium petendum; longius exordium rei petendum; ad ultima antiquitate, alte et a capite; a fonte repetenda, accensenda est; ab origine causisque primis res exponenda, repetenda est. 2. Humaniores litteras repetam, je reprendrai l'étude des belles-lettres. Humaniorum litterarum studia ex intervallo recolam; ad politiores litteras regustandas me referam, retractabo artes,

quas ab ineunte ætate condidici; in gratiam cum bonis Musis ex intervallo redibo; secundis curis bonas artes perpoliam; intermissa tantisper litterarum studia revocabo; me ad pristinas artes revocabo; Latinitatis auctores ad manus revocabo. 3. Semper idem repetit, *il redit toujours la même chose*. Aures identidem iisdem vocibus obtundit; eandem cramben recoquit; eandem cantilenam iterat, canit, insusurrat; eandem chorda oberrat; eandem tundit incudem; semper eodem revolvitur. USUS: 1. Jus suum, promissa; officii præmium et fructum, res ablatas ab aliquo repetere. Dignitatem repetere, *réclamer une distinction*. 2. Renovo, revoco, *rappeler à la mémoire, se rappeler, se souvenir*. Repetere memoriam superiorum temporum. Rem alte, a capite repetere. Sententiæ suæ gravitatem ab ipsa natura repetit. Repetere præcepta. Cogitanti mihi sæpenumero et memoria vetera repetenti, *et me rappelant, évoquant le souvenir du passé*. Mihi repetenda est veteris cuiusdam memoriæ non sane satis explicata recordatio, *il faut que je me rappelle un vieux souvenir confus*. Cf. Iterum.

RĒPĒTUNDÆ, arum, f. pl. *Argent à réclamer parce qu'il avait été extorqué ou perçu contre tout droit; concussion exercée par un gouverneur*. USUS: Lege pecuniarum repetundarum teneri, damnari, être condamné comme concussionnaire.

RĒPLĒO, es, avi, ètum, ere, a. *Remplir, compléter*. SYN. Impleo, refecio.

RĒPLICĀTIO, onis, f. *Action de feuilleter, d'ouvrir (un livre); révolution (du monde)*. SYN. Conversio. USUS: Ut replicatione quadam mundi motum regat atque tueatur, *qui règle et conserve le mouvement du monde par une sorte de révolution*.

RĒPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Courber, replier; dérouler, déplier*. SYN. Repeto. USUS: Si velis replicare annalium memoriam, invenies, *si vous voulez compulser les anciennes annales*. Memoriam temporum replicare, *feuilleter, parcourir l'histoire*.

RĒPO, is, repes, reptum, ere, n. * *Ramper, se glisser*.

RĒPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Placer, mettre; replacer*. SYN. Colloco. USUS: 1. In aliquo, in alicujus humanitate, opibus spem omnem et salutem reponere. 2. Annuero, recenseo, adscribo, reputo, *mettre au nombre de, compter, inscrire parmi*. Aliquem in numerum vel numero amicorum, proborum civium, in suis reponere. 3. Recondo, *mettre en réserve, serrer, garder*. Fructus, alimenta in hiesem reponere, *garder des provisions pour l'hiver*. 4. Rependo, *rétablir, restituer, rendre*. Næ, ego tibi reponam, cum veneris. Pro damno quid repones?

RĒPORTO, as, avi, atum, are, a. *Re-*

porter, rapporter, remporter, retirer. SYN. Refero, reduco, reveho; obtineo, consequor. USUS: 1. Exercitum a provincia reportare; laudem et benevolentiam omnium, victoriam de hoste reportavit.

RĒPOSCO, is, ere, a. *Redemander, réclamer*. SYN. Repeto. USUS: Bona sua reposcere ac persequi lite et iudicio. Rationem (rei) ab aliquo reposcere, *demandar compte de qqch à qqn*. Cf. Peto.

RĒPĒTĪA, ōrum, n. pl. *Nouveau festin, nouvelle orgie, (le lendemain d'une fête)*.

RĒPRÆSENTĀTIO, onis, f. *Paiement en argent comptant*. SYN. Solutio pecuniarum.

RĒPRÆSENTO, as, avi, atum, are, a. *Payer en argent comptant, solder de suite; représenter, reproduire; faire sans délai, effectuer tout de suite*. SYN. Præsentem pecuniam persolvo; præsentem alicui gratiam refero; personam gero; aliquid re præsentem exhibeo, præsto. PHRAS. 1. Repræsentavit in theatro ducem, *il fit au théâtre le rôle de général*. Personam ducis in theatro gessit, retulit, sustinuit, repræsentavit; personam ducis sibi imposuit, induit, suscepit. 2. Repræsentat tibi in animo veterem Romam, *représente-toi l'ancienne Rome*. Finge te cernere, intueri animo veterem Romam; propone tibi, pone tibi ob oculos; cogitatione depinge veteris Romæ majestatem. Versetur tibi ante oculos; obversetur animo Romanæ majestas urbis. Romanam illam majestatem menti tantisper objice. Cf. Imaginor. USUS: 1. Reliquam pecuniam, cum dies promissorum adveniret, repræsentabimus. 2. Refero, exhibeo, speciem exprimo, *rappeler, mettre devant les yeux*. Templum illud repræsentabat memoriam consulatus mei. Restituo, recuperō, *payer, acquitter, solder*. Ego corpus libenter in cruciatu obtulerim, si repræsentari morte mea libertas civitatis posset. 4. Antecapio, prævenio, *exécuteur sur le champ*. Non expectanda est temporis medicina quam ratione repræsentare possumus, *il ne faut pas attendre du temps le remède que nous pouvons obtenir immédiatement de la raison*.

RĒPRĒHENDO, is, di, sum, ere, a. *Retenir, arrêter; reprendre qqn, gourmander, blâmer*. SYN. Increpo, arguo, redarguo, accuso; verbis castigo, exagito, insector; aliquem asperius appello, objurgo, in crimen voco. ADV. Brevi, gravius, leviter, libere temeritatem, errorem male, magnopere, merito quid in aliquo, pergraverim, plane, recte, vere, commodè, ita, valde, subtiliter, vehementer, vulgo iudicium. PHRAS. 1. Cato vehementer reprehendit Pompeium, *Caton blâme fortement Pompée*. Gravier invecus est in Pompeium; magna vocis libertate Pompeium perstrinxit; verbis vehementer accepit Pompeium; gravioribus verbis insectatus est; gravioribus

verbis exagitavit? Cato Pompeii ambitionem verbis atrocibus castigavit; Cato Pompeium jurgio adortus, vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem; carpebat liberrime ambitionem Pompeii; increpitabat identidem Pompeium, magistratum plus æquo appetentem; Pompeius non effugit, vitare non potuit vituperationem Catonis. Pompeius non in paucas Catonis reprehensiones incurrit; Pompeius Catonis vituperationem subiit; in magnam vituperationem venit apud Catonem; Pompeii ambitio in vituperationem cadebat Catonis. Notavit Pompeium Cato persæpe, et gravi obijuratione conscidit, jurgiis laceravit; verbis increpuit, male verbis accepit. Cf. Alloquor, Objurgo, Vitupero. USUS : 1. Gravissimis verbis aliquem reprehendere et exagitare. Difficile est, in quo quis offenderit, alios reprehendere, il est difficile de reprendre les autres pour des fautes qu'on a soi-même commises. 2. Retraho, manu abduco, retenir, arrêter. Revocat virtus vel potius manu reprehendit, la vertu me rappelle ou plutôt elle m'arrête de la main. Cf. Reprobo.

RÉPRÉHENSIO, onis, f. Action de reprendre, réprimande, correction; blâme, critique. SYN. Vituperatio. EPIRH. Bella, difficilis et lubrica, familiaris, falsa, justa, levior, minima, nobilis. USUS : Culpæ reprehensio. Habet ea res justam reprehensionem. In varias reprehensiones incurrit. A reprehensione longe abesse. Caret ejus vita reprehensione. Omnem reprehensionem fugere.

RÉPRÉHENSOR, onis, m. Censeur critique. SYN. Exagitator, accusator.

RÉPRESSOR, onis, m. Celui qui réprime. SYN. Vindex.

RÉPRIMO, is, pressi, pressum, ere, a. Retenir, arrêter, réprimer. SYN. Contineo, comprimio, coerceo. ADV. Aliquantulum, valde, paulisper. PHRAS. Improbam ejus cupiditatem repressi, j'ai réprimé ses passions mauvaises. Cupiditatem retudi, fregi et abjeci; perfecti equidem, ut ne posset cupiditati suæ satisfacere, libidini obtemperare, inique cogitata perficere, improba consilia ad exitum perducere. Longius cupiditate processisset, nisi ego incurrissem, occurrisset, obviam ivissem, me obijcissem, obstitissem, restituissem, impedivissem, impedimento fuisset, impedimenta obijcissem. Rapiabat eum cupiditas, ego repressi; efferebat eum libidinis impetus, ego in modum statui; indomatum ejus cupiditatem domui; effrenatæ ejus libidini frenos injeci; cum ab effrenata cupiditate refrenavi. Cf. Coerceo, Cohibeo. USUS : Vim, conatum, audaciam reprimere. Se a supplicio sumendo, ab ira reprimere et continere. Me horum aspectus in ipso orationis cursu repressi, leur vue m'arrêta court au milieu de ma harangue.

RÉPRŌBO, as, avi, atum, are, a. Réprouver, rejeter, condamner. SYN. Improbo,

rejicio. PHRAS. Non video quid reprobare in vita ejus possint, je ne vois pas ce qu'ils peuvent condamner dans la vie de cet homme. Non video quæ pars vitæ ejus justam reprehensionem habere; quid incurrit in aliorum reprehensiones possit. Non video quid vitio illi dare, vertere; quid fraudi tribuere; quid culpæ in eum conferre; qua culpa eum condemnare; quid in eo carpere; quam culpæ notam ei inurere; quo crimine accusare; cujus culpæ insimulare eum possint. Vita ejus longissime abest a justa reprehensione; reprehensione caret. Non video quid sequius sit in ejus moribus, quod in justam reprehensionem cadat. Cf. Reprehendo. USUS : Reprobare alterius sententiam. Cf. Rejicio, Dissensio, Damno.

RÉPRŌMISSIO, onis, f. Promesse réciproque. SYN. Restipulatio. EPIRH. Recens.

RÉPRŌMITTO, is, misi, missum, ere, a. Promettre en retour, prendre un engagement réciproque. SYN. Restipulor, stipulanti promitto, spondeo. USUS : In referenda gratia hoc vobis repromitto. Non mehercule tibi repromittere istud ausim, je n'oserais en vérité vous donner une pareille garantie. Cf. Pollicor, Promitto.

RÉPUDIATIO, onis, f. Action de rejeter, refus, déclin. SYN. Rejctio. USUS : Repudiatio supplicum superbiam arguit.

RÉPŪDIO, as, avi, atum, are, a. Rejeter, repousser. SYN. Nuntium remitto, rejicio. ADV. Certe, constanter, contumaciter, fortiter, funditus, ingrate, impie, plane, sapienter, superbissime, valde. USUS : Consilium alicujus, vota, preces repudiare. Conditionem æquissimam repudiavit. Cf. Rejicio, Abjctio.

RÉPŪERASCO, is, ere, n. Redevenir enfant. SYN. Ad puerilem ætatem redeo. ADV. Incredibiliter. USUS : Utinam repuerascerem.

RÉPUGNANTER, De mauvaise grâce, à contre-cœur. SYN. Invite.

RÉPUGNANTIA, æ, f. Lutte, désaccord, opposition. SYN. Pugna, contentio. USUS : Tu tot rerum repugnantiam non vides?

RÉPUGNO, as, avi, atum, are, n. Lutter contre, résister, s'opposer. SYN. Adversor, obisto, reclamo. ADV. Acriter, apertissime, leniter, multum, plane, valde, vehementer. USUS : Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Age, quod lubet, nemo repugnat. Illud vehementer repugnat, eundem et beatum esse et multis malis oppressum, il y a contradiction à ce que la même personne soit à la fois heureuse et accablée de maux. Cf. Adversor.

RÉPULSA, æ, f. Refus qu'éprouve un candidat, échec d'une candidature, refus, échec, mécompte. SYN. Offensio; repudiatio a magistratu. USUS : Repulsam ferre, accipere. Repulsam ferre et suffragiis præteriri.

RÉPULSUS, ūs, m. *Répercussion du son, reflet de la lumière.* USUS : Scopulorum repulso, *par l'écho des rochers.*

RÉPUNGO, is, ere, a. *Signer à son tour, rendre piqure pour piqure.* SYN. Vicissim pungo. ADV. Leviter. USUS : Possem lacessitus repungere leviter illorum animos, *attaqué, je pourrais à mon tour leur effleurer légèrement l'épiderme.*

RÉPUTO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en ligne de compte, compter, imputer; examiner, peser, réfléchir.* SYN. Cogito, expendo, animo agito, apud animum meum cogito. USUS : 1. Hæc ego assidue mecum reputo, *je réfléchis souvent en moi-même à ces choses.* 2. Statuo, constituo, decerno, intelligo, perficio, decider; *proclamer.* Non est facile reputare, utrum recte an perperam factum sit, *il n'est pas facile de décider si cela a été bien ou mal fait.* Hoc etiam reputo in senectâ miserrimum. Cf. Cogito.

RÉQUIES, etis, f. (Acc. requietem et requiem; abl. requiete; deest dat. sing. et num. pl.). *Repos.* SYN. Quies. USUS : Animo defatigato otium querere et requiem ab occupatione. Parum habeo requietis. Oblationem animi requietemque curarum alicui afferre, *donner à qqn un peu de plaisir et une trêve à ses soucis (un peu de tranquillité d'esprit).* Quantum temporis conceditur ad requiem corporis et animi. Cf. Quies.

RÉQUIESCO, is, ēvi, etum, escere, n. et a. *Prendre du repos, se reposer.* SYN. Quiesco, conquiesco, acquiesco. ADV. Paululum, diu, satis. USUS : Curam animi remittere, in sermone alicujus requiescere. Sollicitudines amicorum consilio et sermone requiescunt. Cf. Quiesco.

RÉQUIRO, is, sivi vel sili, situm, rere, a. *Chercher, rechercher; demander.* SYN. Quæro, postulo, flagito, depono. ADV. Æque, nihil, diligenter, magnopere, multum, recte, valde, vehementer, ultra. USUS : Hominis in gerendo negotio fidem et prudentiam requiro. Verum quidem dicis, sed requiram diligentius. Qui beatus sit, *ce qu'il exige pour être plus heureux.* Cf. Quæro.

RES, rei, f. *Chose, objet, être.* USUS : 1. Negotium, *affaire.* Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscipit, naviter procurat, bene agit, gerit, obit. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii, *cette affaire demande beaucoup de loisir.* 2. Status rerum, conditio, état, condition. Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, confusio, varietas, gravitas, asperitas status. Res perturbatæ, *affaires en mauvais état, mauvaise situation.* Res turbulentæ, incommodæ, adversæ, dubiæ, periculosæ, deteriores, contrafactæ, calamito-

sæ, desperatæ, perditæ, eversæ. Rerum interitus, occasus. Res salvæ, *affaires en bon état.* Res integræ, bonæ, secundæ, florentes, amplissimæ. Ut tum res erant, *comme les choses étaient alors.* Pro re ac tempore consilia capere, *prendre conseil du temps et des circonstances.* Consilium ex re natum, *projet né des circonstances.* 3. Causa, *affaire, position.* Ad rem accedere. Petractare ea quæ rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est; in eum locum; in id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant, processerant. Re inclinata; extracta, procrastinata, dilata, rejecta. 4. Bona, opes, utilitas, *ce qu'on possède, bien, fortune.* Res familiaris, domestica, pecuniaria, frumentaria. Rei familiaris operam dare. Rem querere, augere, amplificare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere, in rem suam aliquid convertere. Erit id in rem tuam vel e re tua, *cela sera à votre avantage.* Res tua hic agitur, *c'est ton affaire, c'est loi que cela regarde.* Rem suam conficere, diminuer, dissipare, dilabi sinere; naufragium rei familiaris facere, *perdre tout son avoir.* 5. Imperium, *puissance, pouvoir.* Rerum potiri. 6. Contentio, *débat, contestation, procès.* Res mihi cum hujusmodi portento fuit. 7. Occasio, *opportunitas, occasion.* Colloquium pro re nata non incommodum. 8. Factum, *le fait, la réalité.* Re præstare aliquid. Res, non verba ad purgandum attulit. Non tam re quam spe laudatus. Ut res ipsa demonstrat. 9. Promiscue, *locutions diverses:* Revera, *en fait, au fond, en réalité.* Nihil ad rem, *cela ne fait rien à la chose, n'est d'aucune utilité.* Reipsa de maleficio confiteri, *s'avouer vraiment coupable, etc.* Re ac ratione; non re, sed opinione; re non verbis. Re omitta tantum nomen tenere.

RÉSALÛTO, as, avi, atum, are, a. *Reddre un salut.* USUS : Neminem resalutavit.

RÉSARCIO, is, sartum, clre, a. *Réparer, raccommoder.* SYN. Restituo, reficio. USUS : Vestem, damna resarcire. Cf. Restituo.

RÉSCINDO, is, scidi, scissum, ere, a. *Briser, abroger, annuler, anéantir.* SYN. Resco; dissolvere, infirmo, labefacto. USUS : Acta alicujus, leges, pactiones, instituta majorum rescindere. Cf. Valéo.

RÉSCISCO, is, scivi vel scii, itum, ere, n. *Venir à savoir, apprendre.* SYN. Intelligo, cognosco. Cf. Scio.

RÉSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Récrire, répondre par écrit.* SYN. Litteris respondeo. USUS : Non gravabor epistolæ tuæ rescribere. Antemeridianis tuis litteris heri statim rescripsi; nunc respondeo vespertinis, *j'ai répondu hier immédiatement à ta lettre du matin; je réponds à présent à celle du soir.*

RÊSÊCO, as, cûi, etum, are, a. *Couper, tailler, retrancher.* SYN. Excido, excindo,

exesco. USUS : Ad vivum rescare, *couper jusqu'au vif*. Libidinem rescare, *réfréner la licence*.

RĒSĒRO, as, avi, atum, are, a. Ouvrir. USUS : Reserare januam, *Italian hostibus*.

RĒSERVO, as, avi, atum, are, a. Conserver, garder, mettre en réserve. SYN. Servo, conservo. ADV. In posterum. USUS : Non te urbi, sed carceri reservavi. Ad extremum reservatus. Aliquid sermoni presentī reservare, *réserver le reste pour se le dire de vive voix*. Vitam ad meliora tempora reservare; reservare in diem pœnas presentis fraudis, *remettre ou renvoyer à un autre temps la punition de la faute présente*. Cf. Servo, Differo.

RĒSES, idls, omn. gen. Qui reste, immobile, oisif. SYN. Otiosus; ab opere, labore vacuus; cessator. USUS : Timebant patres residem in urbe plebem, *le peuple qui était resté dans la ville*. Cf. Piger.

RĒSIDĒO, es, sēdi, ere, n. et a. Rester assis; séjourner, rester, s'arrêter, demeurer. SYN. Consisto, maneo, remaneo, moror; supersum. USUS : 1. In villa, in oppido resideſce. 2. Perduro, permaneo, supersum, *rester, subsister encore*. Non patiar eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullæ reliquæ in eo resident. Si quis in morte sensus residet. Etiam nunc residet spes in virtute tua, *il me reste encore quelque espoir que je fonde sur ton courage*. 3. Insum, vigeo, reluceo, *résider, être placé, se trouver dans*. In eo tota republicæ auctoritas residet. Tota spes mea in te residet. 4. Hæreo, *retomber, demeurer*. Cuius culpa in re residet. Res gestæ, in quibus nulla potest residere inertæ suspicio.

RĒSIDO, is, sēdi, ere, n. S'asseoir, s'établir, s'arrêter quelque part, s'affaïsser. USUS : 1. Si montes resedissent, amnes exaruisſent, si les montagnes se fussent aplanies, les fleuves se seraient taris. 2. Sedor, placor, se calmer, s'apaiser, s'éteindre. Cum iræ, cum timor animo resedissent. Cum bella pace resedissent ac deferbuisſent. Cf. Remitto.

RĒSIDŪS, a, um, Qui est de reste, qui reste; subst. Reste, restes. SYN. Reliquus. USUS : Quid relatum, quid residuum sit. Cf. Reliquus.

RĒSIGNO, as, avi, atum, are, a. Rompre le cachet, ouvrir. SYN. Aperio, solvo, relino. (Ob)signo. USUS : Tabulas, litteras resignare. (Resigno officium, VULG.), *resigner une charge, un emploi*. Lat. Abdicō me munere. (Resignatus, VULG.), *résigné*. Lat. Animo paratus.

RĒSĪLIO, is, ūl, ire, n. Sauter en arrière; rebondir; se retirer. SYN. Refugio. Cf. Refugio, Abeo.

RĒSĪPISCO, is, (ūl, ivl et ll), ere, n. Reprendre ses sens, revenir à soi; rentrer en

soi-même SYN. Ad sanitatem, ad me redeo, me colligo, erroris me pœnitet. PHRAS. Tandem resipuit, *il vint enfin à résipiscence, il revint à la raison*. Tandem ad bonam, meliorem frugem se recepit; ad frugem rediit; ad sanitatem reversus est; ad officium rediit; ad mores et ingenium, quod a natura habuit, mite et tractabile se recepit; tandem se collegit. Cf. Converto, Conversio, Frugi.

RĒSISTO, is, stlti, stltum, ere, n. S'arrêter; s'opposer à qqn, résister. SYN. Repugno, obsisto. ADV. Acritus, acutius, acerrime, aperte, fortiter, impudenter, necessario, studiosus, vehementer. PHRAS. 1. Resistam hominis audaciæ, *je m'opposerai à l'audace de cet homme*. Obsistam pro viribus; omni non contentione modo, sed dimicatione repugnabo; objiciam me quoad possum et ejus conatus refutabo; sceleri et audaciæ me opponam; luctabor cum homine improbo; vel inermis contra armatum resistam; improbis ejus consiliis occurram; audaciam frangam et debilitabo. Si quod in me telum contorserit, legum et judiciorum arma arripiam; lateris mei oppositu obnitur; ibo in hominem; obliquantem contundam, ferociam exsultantis frangam. 2. Miles irruenti hosti diu restitit, *l'armée tint longtemps contre les attaques de l'ennemi*. Fortiter excepit impetum hostium; rem Rom. iniquo loco, animo atque audacia diu sustinuit; itum egregie obviam hostium ferocitati; hostium impetum tardavit; miles non consistere modo adversus hostem ausus, sed reprimere etiam et in castra rejicere. Cf. Obsisto, Adversor, Obsto, Arceo. USUS : 1. Libidini alicujus, dolori, hostibus resistere. 2. Persalato, insalato, *s'arrêter, tenir bon, se relever*. Sed ego in hoc resisto, *mais je m'arrête à cela*. Nihil est jam unde nos reficiamus aut ubi lapsi resistamus, *nous n'avons plus aucun moyen de réparer nos pertes et de nous relever de notre chute*.

RĒSOLVO, is, solvi, sōlūtum, ere, a. Détacher, ouvrir. SYN. Dissolvo, persolvo, numero. USUS : 1. Resolvere oras, litteras, *détacher les câbles attachés au rivage, ouvrir une lettre*. Senatus quæ est pollicitus summo studio resolvet, *payer, acquitter*.

RĒSONO, as, avi, are, n. et a. Retentir, résonner. SYN. Persono, percrepo. ADV. Urbanus. USUS : 1. In hac vocum concordia dulce quiddam et amicum resonat. 2. Respondeo. *répondre*. Gloria virtuti resonat tanquam imago, *la gloire est comme l'écho ou le reflet de la vertu*.

RESPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. Regarder derrière soi, regarder autour de soi avec attention. SYN. Respicio. USUS : Hæc ita prætereamus, ut tamen intuentes et respectantes relinquamus, *laissons cela, mais laissons le de manière à y jeter un coup d'œil en le quittant*.

RESPECTŪS, ūs, m. *Regard jeld en arriere; asile, refuge.* SYN. Aspectus aversus. EPITH. Mirabilis. USUS : 1. In suo quisque gradu obnixi, sine respiratione ac respectu pugnabant. Rex sine respectu effugit, *le roi s'enfuit sans retourner la tête.* Meus animus in aciem est, nec respectum ullum quaerit. Quum respectum ad senatum et ad bonos non haberet, eam sibi viam ipse patefecit, *n'ayant plus aucun recours auprès du sénat et des gens de bien, il se fraya lui-même cette voie.* 2. Ratio, *consideration, égard à, compte.* Sine respectu majestatis, *sans égard pour la dignité.* Cf. Ratio, Curo.

RESPERGO, is, si, sum, ere, a. *Couvrir de liquide, arroser, mouiller.* SYN. Aspergo, profundo, conspergo. USUS : Cum praetoris oculos praedonum remi respergerent, *comme les rames des pirates faisaient jaillir l'eau jusque sur les yeux du préteur.*

RESPERSIO, ōnis, f. *Action de mouiller de verser.* USUS : Sumptuosa respersio, *action de verser du vin sur un tombeau.*

RESPICIO, is, spexi, spectum, ere, n. et a. *Regarder par derrière, regarder autour de soi.* SYN. Retro ad aliquem aspicio; eo vultumque in aliquem converto; oculos ad aliquem refero, retorqueo; aspectum refero in aliquid; oculis redeuntem sequor. ADV. Jucundius, longe, retro, melius, morose. USUS : 1. E tenebris nunc aliquam respicere. Respexit et simul ad Consulem aspexit. Antiquam societatem respexit. Praeteriti temporis memoriam cogitatione respicere. 2. Rationem habeo, curo, *se préoccuper de, avoir soin ou souci de.* Respicite salutem, reipublicae comoda. 3. Adjuvo, *aider, protéger.* Nisi quis deus nos respiciat.

RESPIRATIO, ōnis, f. *Respiration, pause.* SYN. Interspiratio, interpunctio. USUS : 1. Alios intervalla, morae, respirationes delectant. 2. *Exhalatio, exhalation.* Aer oritur ex respiratione aquarum. 3. Spirandi assus, *action de respirer.* Sine respiratione animal intermoritur. Cf. Respiro.

RESPIRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Rendre un souffle, exhiler.* SYN. Spiro, spiritum duco; anhelio; animam reddo, quae ducta est spiritu; recreo, quiesco. ADV. Libere, paulum. PHRAS. Nunc aegro, nunc liberior respiro, *tantôt je respire avec difficulté, tantôt avec plus de facilité.* Spiritus nunc aegro, nunc liberius meat; nunc arcte meat interclusus spiritus, nunc commodius ducitur; difficultas spirandi nunc fauces strangulat, nunc relaxat. Nunc difficilior, nunc commodior spiritus redditur. Noxius humor nunc spiritum intercludit, nunc reciprocare animam sinit. Noxius humor nunc animam comprimit, nunc laxat. Tametsi anhelum nonnunquam recipiam, humor tamen, qui fauces oosidet, spiritum saepius elidit.

Vix aequabilem tantisper spiritum traho, cum interclusio animae et solitae spiritus angustiae mox sequuntur. USUS : 1. Pulmones ductam animam respirant et reddunt, *les poumons exhalent et rendent le souffle qu'amène l'inspiration.* 2. Recreor, quiesco, animum recipio, *respirer, se reposer, se remettre.* Erigere animum, paululum a metu respirare. Respirabo, si te videro, et in his miseriis requiescam. 3. Cesso, intermitto, *se ralentir, se calmer.* Oppugnatio ne punctum quidem temporis respiravit. Cf. Recreor, Instauro, Colligo.

RESPLENDEO, es, ere, n. *Reluire.* SYN. Refulgeo.

RESPONDEO, es, di, sum ere, a. *Répondre, répliquer.* SYN. Responsum do, refero, responsum reddo, rescribo. (Interrogo. ADV. Absurde, acute, aequaliter, amice, argute, aspere, audacter, bene, benigne, commodissime, considerate, constanter, copiose, cumulate, demisse, dolenter, dilucide, falso, flebiliter, ferociter, graviter, honeste, honorifice, humane, impudenter, inhumane, inscite, lente, liberaliter, litterate, luculenter, male, memoriter, perbenigne, probe, recte, separatim, suppliciter, tristius, vehementer, venustissime, verissime, confuse. PHRAS. Respondit ad haec alter, *un autre répliqua à ces choses.* Excepit sermonem alter, subiecit alter; ad haec responsum dedit, reddidit alter; ad ea alter paucis; ad ea placide alter et benigne verba fecit; unum non amplius verbum retulit, reddidit. Responsi ratio haec erat; reposuit alter ad haec. Cf. Responsum. USUS : 1. Ad interrogata responde, extra ea cave vocem mittas. Aspere verbis vultuque respondit. 2. Convenio, congruo, *correspondre, répondre à, être équivalent.* Extrema primis; virtus tua hominum opinioni, majorum laudibus respondet. Optatis meis fortuna respondit; inter eos mutuo officiis respondetur. Ut verba verbis quasi demensa et paria respondeant, *que les mots répondent aux mots, qu'il y ait entre eux correspondance, symétrie parfaite.*

RESPONSIO, ōnis, f. *Réponse.* SYN. Responsum. EPITH. Brevis, inimica. USUS : Indigna responsione quaestio.

RESPONSUM, i, n. *Réponse.* SYN. Responsio. EPITH. Liberale, praeclarum, homine docto dignum. USUS : Responsum dare, reddere, edere, *donner une réponse.* Responsum ferre (ab aliquo), *recevoir une réponse de qqn.* Responsa jurisconsultorum.

RESPUBLICA, reipublicae, f. *La chose publique, les affaires publiques, état, république.* SYN. Res communis, publici consilii societas. EPITH. Egrotata, afflicta, perdita, aliena, amantissima, clara, conjunctissima, florens, fortunata, germana, grata, imbecilla, infirma, ingrata, labens, libera, misera, municipalis perturbata, perdita, privata, quieta et prospera, sana, salva

summa, tenuis, tota, tranquilla, turbulenta, vetus, universa. PHRAS. 1. Rempubicam condere, *fonder une république*. Rempubicam constituere, *édificare, serere*; reipublicæ fundamenta jacere, ponere; statum civitatis et legibus et moribus de integro condere. 2. Ad rempublicam gerendam sero accessit, *il parvint très tard au gouvernement de la république*. Sero ad rempublicam se contulit; rempubl. capessivit, accepit, attigit; gerere, tractare, administrare cepit. 3. Rempubicam strenue administrat, *il gouverne parfaitement l'état*. Rempubicam pulcherrime gerit; legibus optimis temperat, sustinet, gubernat. Totus in rempublicam incumbit, ejusque formam pulcherrimam effingit. 4. Magna ars est rempublicam recte gerere, *c'est une grande science, que de bien gouverner un état*. Ad gubernacula reipubl. sedere; custodem gubernatoremq. reipublicæ agere; clavum imperii tenere; res communem utilitatem continentes administrare, gubernacula reipublicæ tractare. Cf. Rogo, Regno, Impero. 5. Poenas dabunt qui adversus rempublicam insurgunt, *ceux qui se révoltent contre le pouvoir public seront punis*. Qui rempublicam oppugnant, vexant, perturbant, labefaciunt, violant; qui rempublicam convellere, opprimere, delere, vastare nituntur; qui arma contra rempublicam ferunt; qui pestem patriæ moliuntur. Cf. Oppugno. 6. Respublica ruinæ est proxima, *la république est sur le penchant de la ruine*. Respublica inclinata præcipit in exitum; haud longe abest ab exitu, interitu; labat respublica, et perditis jam prope rebus, omnia ad exitum præcipitia sunt, omnia ad perniciem profugata atque perdita videntur. 7. Rempubicam conserva, *saute la république*. Rempubl. consiliis tuis excita, erige, fulci, contine, serva, restitue, ac si fieri possit ut resurgat ac reviviscat, effice atque elabora. USUS: Conversiones rerumpublicarum naturales esse, e philosophia didiceram, *la philosophie m'avait appris que les révolutions étaient l'état naturel des républiques*.

RESPŪO, is, ūi, ere, a. *Rejeter, rendre; déarter, repousser, mépriser*. SYN. Repudio, aspernor. ADV. Vehementer. USUS: Respuere aliquid ac pro nihilo putare. Respuere consolationem omnem ac consilium. Quod respuunt (aures) immutandum est, *ce que l'oreille rejette, n'admet pas, doit être changé*. Cf. Nolo, Recuso, Invitus.

RESTINCTIO, ōnis, f. *Action d'éteindre, blanchement (de la soif)*. SYN. Sedatio. USUS: Restinctio sitis.

RESTRINGUO, is, nxi, nctum, ere, a. *Éteindre; apaiser; détruire*. SYN. Sedo, comprimo. (Inflammo. USUS: Ardorem restringere. Eloquentia cupiditates restringit.

Ignem, sitim restringere. Cf. Comprimo, Coerceo.

RESTĪPŪLĀTIO, ōnis, f. *Stipulation réciproque*. SYN. Repromissio.

RESTĪPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Faire une stipulation réciproque ou nouvelle*. SYN. Repromitto. ADV. Diligenter, porro.

RESTIS, is, f. *Corde, cordage*. SYN. Funis.

RESTĪTŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Replacer, remettre en état; restituer*. SYN. Instauror, corrigo, repræsentor. ADV. Æque, dissolute, honorifice, perniciose, plane, turpiter, in integrum. USUS: 1. Pretium, veterem potestatem reipublicæ restituere. Pecuniam, libertatem restituere ac repræsentare. Restituere ac corrigere depravata. 2. Repono, *rétablir*. Aliquem in integrum, in antiquum gloriæ et honoris locum, in veterem possessionem gratiamque restituere. Vix sibi e gravi calamitate restitui cœperat. Quem auctoritate, studio, sententiis vestris restituitis, nunc manibus quoque vestris in suis sedibus collocat. 3. Veniam do, *réhabiliter un condamné, réintégrer un exilé dans sa patrie*. Condemnatum clementer restituit.

RESTĪTŪTIO, ōnis, f. *Rétablissement, réparation*. USUS: Restitutio damnatorum, *réhabilitation, rappel des condamnés*.

RESTĪTŪTOR, ōris, m. *Celui qui rétablit, restaurateur, sauveur*. USUS: Lentulus salutis nostræ restitutor.

RESTO, as, stiti, stitum, are, n. *S'arrêter*. SYN. Maneo, remaneo, resideo. ADV. Omnino. USUS: 1. Romæ restiti paulisper dum cœpta perficerem. 2. Relinquo, superum, superat, reliquum est, residuum est, *être de reste, subsister, survivre*. Nihil ei præter hortos restat. Hæc reliqua pars est, hic restat actus. Unicus mihi amicus restat. Cf. Relinquas.

RESTRICTE, *Stricte, rigoureusement; avec ménagement*. SYN. Anguste, stricte. USUS: Cur id tam restricte parceque faciat, ignoro, *je ne sais pourquoi il agit avec tant de réserve et du ménagement*.

RESTRICUS, a, um, Modéré, serré, avare. SYN. Tenax, parvus, avarus. USUS: Natura ad largiendum restrictior, *la nature est trop avare de ses dons*.

RĒSŪPINUS, a, um, *Renversé, couché sur le dos*. SYN. Supinus.

RĒSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se relever, se rétablir; ressusciter*. USUS: Resurgunt res Romanæ contra spem. Cf. Pascha, Christus.

RĒTARDĀTIO, ōnis, f. *Retard, délai*. SYN. Mora, impedimentum.

RĒTARDO, as, avi, atum, are, a. et n. *Retarder, ralentir; réprimer, arrêter*. SYN.

MOROR, moram affero, moram facio, moram et impedimentum infero. **USUS**: Celeritatem alicujus, hostium animos et impetum retardare, comprimere, frangere. Ne animum tuum a scribendo defatigatio ulla retardet, *qu'aucune fatigue ne vous empêche de m'écrire*. Cf. **DIT-TERO**, **MOROR**, **MORA**, **IMPEDO**.

RÊTE, **is**, n. *Filet, rets*. **SYN.** Plaga, laqueus.

RÊTEGO, **is**, **texi**, **textum**, **ere**, a. *Découvrir, dévoiler, montrer*. **SYN.** **APERIO**, **EVOLVO**. Cf. **APERIO**.

RÊTENTIO, **onis**, f. *Action d'arrêter, de suspendre*. **USUS**: Assensionis retentio, *action de suspendre son assentiment*.

RÊTEXO, **is**, **texi**, **textum**, **ere**, a. *Défaire un tissu; défaire, détruire*. **SYN.** **DISSOLVO**. **USUS**: Dialectica quasi Penelope telam retexens. Num, quod adolescentem praestiti, commutem et velut me ipse retexam? Retexo orationem meam, *je rétracte mon discours*, palliodiam cano.

RÊTICENTIA, **æ**, f. *Silence obstiné*. **SYN.** **TACITURNITAS**.

RÊTICEO, **es**, **cûi**, **ere**, n. et a. *Se taire, garder le silence; taire qqch.* **SYN.** **TACEO**, **CONTICEO**, **OBMUTESCO**. **ADV.** Astute, prorsus, nullo modo. **USUS**: Silentio utor, tacitum relinquo, silentio prætereo, silentio involvo, abs-tineo me ab hujus rei sermone. Cf. **TACEO**, **SILEO**.

RÊTICULUM, **i**, n. *Petit réseau, filet à petites mailles*.

RÊTINEO, **es**, **nûi**, **tentum**, **ere**, a. *Retenir, empêcher d'avancer*. **SYN.** **RETINEO**, **CURSUM INHIBEO**; **TENEO**. (**DIMITTO**. **ADV.** Diligenter, diutius, in perpetuum, mediocriter, melius, vehementer, vix. **USUS**: 1. Sui juris retinendi quisque cupidus. Retine hominem, ni profectus est. 2. Conservo, *conserver, soutenir, défendre*. Retinent tamen caritatem in pastores. 3. **DELESTO**, *tenir attentif, captiver*. Ipse historiarum ordo nos retinet. Cf. **DETINEO**, **MOROR**.

RÊTORQUEO, **es**, **torsi**, **tortum**, **ere**, a. *Diriger en arrière, tourner, retourner*. **SYN.** **REFLECTO**. **USUS**: Retorquet oculos in hanc urbem, *il retourne les yeux vers cette ville*.

RÊTRACTATIO, **onis**, f. *Refus, résistance, hésitation*. **SYN.** **REVOCATIO**, **RECOGNITIO**. **USUS**: Conficies igitur, idque sine dubitatione ulla et retractatione, *sans hésiter*. Sine retractatione ulla dicere libere audeo. Cf. **PALINODIA**.

RÊTRACTO, **as**, **avi**, **atum**, **are**, a. *Romanier, retoucher, revoir*. **SYN.** **REVOCO**. **USUS**: Locus ille a me retractabitur, *je retoucherai ce passage*. Retractando dolorem vulnuerum augemus, *nous augmentons notre douleur en y revenant*. Sive retractabis, sive properabis, pereundum est, *que tu le venilles ou que tu ne le venilles pas, il faut mourir*. Cf. **REVOCO**.

RÊTRAHO, **is**, **xi**, **ctum**, **ere**, a. *Retirer, reprendre, rappeler*. **SYN.** **ABTRAHO**; **REVOCO**. **ADV.** Non sine, facile proficiscentem. **USUS**: Retrahere aliquem a cepto. A turpi consilio, a scelere retrahere aliquem et revocare.

RÊTRIBUO, **is**, **ûi**, **utum**, **ere**, a. *Rendre, restituer*. **SYN.** **REPENDO**, **REFERO**. **USUS**: Retribue, quod debes. Cf. **REIDO**.

RÊTRO, *Par derrière, derrière*. **SYN.** **A** tergo, post tergum, ab tergo, post. **PHRAS.** Hostis retro cessit, *l'ennemi recula*. Hostis padem retulit; se recepit; receptu sibi consulit; retro abiit. **USUS**: Tam longe retro respicere non possum. Pergeret protinus; quid retro et a tergo fieret ne laboraret, *qu'il continuât d'aller en avant, sans s'inquiéter de ce qui se passait par derrière*.

RÊTRORSUM, *En sens inverse, réciproquement*. **USUS**: Retrorsum vicissim ex æthere aer oritur, *de nouveau et réciproquement l'air se forme du feu*.

RÊTRŪDO, **is**, **di**, **sum**, **ere**, a. *Pousser en arrière, faire reculer*. **USUS**: Deorum simulacra retrusa, *statues des dieux cachés*.

RÊTUNDO, **is**, **tûdi**, **tûsum**, **ere**, a. *Émousser; affaiblir, atténuer*. **SYN.** **OBTUNDO**. **ADV.** Belle. **USUS**: Sermones, improbitatem alicujus, districtis in rempublicam gladios retundere. Cf. **REPELLO**.

RÊUS, **i**, m. *Accusé, prévenu; coupable*. **SYN.** Is qui causam dicit; qui lege aliqua tenetur; qui aliqua culpa erroris tenetur humani; qui arguitur; de cuius re disceptatur; qui de capite, civitate, fortunis dimicatur; is unde petitur; so is, nocens. **EPITH.** Afflictus, humilis, improbus, innocens, invidiosus, locuples, moestus, nobilis, nocens, perditus, turpis. **PHRAS.** Certe reus est, *certainement il est coupable*. Culpa tenetur; in culpa est; est quædam in illo culpa; culpa nonnulla in eo hæret, residet; culpa ejus facinoris in illo consistit; incurrisse in id crimen hominem dubitat nemo; in ea noxa fuisse hominem pro comperto est; versari in ea culpa; eo facinore contaminatum esse; in reos referendum nemo dubitat; haud expertem criminis, culpa non vacare certum habeo. Crimen non quisquam certius subit; culpam sine dubitatione sustinet. **USUS**: Aliquem capitalis rei, de furto reum facere, agere, peragere. Inter reos referre. Criminis se reum pro aliquo supponere. Sontibus, reis optulari.

RÊVÊHO, **is**, **xi**, **ctum**, **ere**, a. *Ramenner, transporter*. **USUS**: Sed paulo longius ad superiorem ætatem revecti sumus, *nous sommes remontés à une époque un peu ancienne*.

RÊVÊLATIO, **onis**, f. *Révélation*. **SYN.** **DIVINUS ADMONITU**. **PHRAS.** Ista par revelationem intellexit, *il a compris ces choses par révélation*. Divino admonitu; celesti admonitu, **DEO** aperiente, divinitus cognovit;

ista DEO patefaciente, manifestante cognovit; ejus rei notitiam e caelo hausit, accepit.

RÉVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Détacher, arracher; effacer, faire disparaître.* USUS: De corpore saucii tela revellere. Clausura, januam revellere. Superiores injurias revellimus. Crucem, quæ ad portam fixa erat, revellistis, *cette croix, dressée à la porte de votre ville, vous l'avez arrachée.*

REVENIO, is, vëni, ventum, ire, n. *Revenir, retourner.* SYN. Redeo. USUS: Cum domum revenero. Cf. Redeo.

RÉVERA, En réalité, réellement. SYN. Reipsa, reapse. USUS: Cujus igitur hoc crimen est? revera nullius. Cf. Certo.

RÉVÉRENTIA, æ, f. *Crainte inspirée par le respect, respect, déférence, égard.* SYN. Honor, observantia. PHRAS. 1. Reverentiam parentibus liberi debent, *les enfants doivent le respect à leurs parents.* Par est, ut liberi parentum auctoritatem vereantur, judicium sequantur; cavendum, ne parentum reverentia liberorum animis excedat unquam; æquum est, ut liberi parentibus præcipuum honorem habeant; præcipua observantia colant; reverentiam adversus parentes adhibeant; omni cultu ac veneratione prosequantur; ut aspectabiles quosdam deos observent et vereantur; secundum deorum immortalium numen, primo in honore ac caritate habeant; ut parentum quamdam verecundiam ducantur; pudore regantur; parentum quamdam verecundiam habeant; præcipuum parentum rationem habeant. Cf. Honor. 2. Nullam erga majores reverentiam habet, (VULG. Irreverens est), *il n'a aucun égard pour les gens âgés.* Omnis excessit animo majorem reverentia; nulla majorum verecundia ducitur; majoribus nulla se verecundia obstrictum reputat; inofficiosus, illiberalis erga majores est; nulla illi majorem reverentia, verecundia nulla. Majorum nec auctoritatem veretur, nec vim pertimescit; nulla illi majorem verecundia a vitæ licentia arceat. Cf. Revereor. USUS: Adhibenda est quædam adversus homines reverentia, *il nous faut témoigner une certaine déférence pour nos semblables.* Cf. Revereor.

RÉVÉREOR, eris, Itussum, eri, d. a. *Respecter, révéler; avoir du respect, de la déférence, des égards, de l'estime pour.* SYN. Vereor, colo, observo, cultu quodam et honore dignor. PHRAS. Quos maxime debuit, eos minime reveritus est, *il n'eut aucun égard pour ceux qu'il devait le plus honorer.* Quorum maxime debuit, eorum nullam rationem duxit; quibus præcipuum debuit, illis nullum honorem habuit. Quorum judicium sequi, voluntati parere, auctoritatem vereri debuit, eos nullo loco habuit, nullo honore cultuque dignatus est; illis minimum tribuit, honorem nullum detulit; eos observantia nulla prosecutus est;

iis studium observantiamque nullam præstitit, exhibuit. USUS: Observantia est, per quam ætate aut honore antecedentes reveremur et colimus, *on entend par respect (observantia) les marques de déférence et de vénération que nous donnons à ceux qui nous sont supérieurs par l'âge ou les honneurs.* Cf. Honor, Reverentia, Observantia.

RÉVERSIO, onis, f. *Retour avant d'avoir achevé le voyage; retour, réapparition.* SYN. Reditus.) Profectio. USUS: Reversio et motus febrium. De reditu vel potius reversione mea lætantur, *il se réjouissent en voyant que je vais revenir ou plutôt rebrousser chemin.*

RÉVERTO, is, et **REVERTOR**, eris, versus sum, i, d. n. *Revenir, retourner sur ses pas, rebrousser chemin.* SYN. Revertor, venio, redeo, referome, remigro. ADV. Acriter, crebro, retro. USUS: Ad propositum revertor. Sed ad jus publicum revertor. Domum reverti. Ad superiorem consuetudinem revertit, *il revient à son ancienne habitude.* Cf. Redeo.

RÉVINCIO, is, vinxit, vinctum, ire, a. *Lier, enchaîner.* USUS: Revinctis post terga manibus.

RÉVINCO, is, vici, victum, ere, a. *Vaincre de nouveau; réfuter victorieusement.* SYN. Convinco. PHRAS. Manifeste eum revicli, *je l'ai réfuté victorieusement.* Manifestis indicibus hominem tenui; jugulaui testibus et elinguem reddidi. Cf. Convinco. USUS: Nunquam is argumentis revinci se patietur, *jamais il ne se laissera convaincre par les arguments.*

RÉVIRESCO, is, viridi, escere, n. *Revenir vert; rajeunir, revivre.* SYN. Fruticor, renovor, reforesco, revivisco. USUS: Reipublicæ vires senatorum virtute revirescunt, *les forces de la république renaîtront par la vertu des sénateurs.*

RÉVISO, is, ere, n. et a. *Regarder; revenir voir, visiter.* SYN. Iterum viso, inviso. USUS: Cum poteris, nos revises.

RÉVIVISCO, is, vixi, lacere, n. *Être rendu à la vie, renaître, ressusciter.* SYN. In vitam redeo, renascor; respiro, recreor ex metu, et fluctibus emergo. ADV. Necessario. USUS: Ut tua causa toties jugulata facilius reviviscat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit, *échappé aux terreurs de la mort, il se sentit renaître en commençant à respirer l'air pur de la liberté.*

RÉVOCATIO, onis, f. *Rappel.* EPITH. Contraria. USUS: Receptui signum, aut revocationem a bello nondum audivimus, *nous n'avons pas encore entendu sonner le rappel pour nous retirer du combat.*

RÉVOCO, as, avi, atum, are, a. *Rappeler; éloigner, détourner.* SYN. Removeo, avoco, abstraho.) Voco. ADV. Acris, arroganter, identidem. USUS: 1. Revocare mentem a

sensibus. Aliquem a scelere, ab incepto, ab instituto cursu, a cupiditate et furore revocare. 2. *Refero, rapporter à, appliquer, attribuer.* Revocare omnia ad scientiam, ad veritatem. 3. *Repeto, instauro, rappeler, reprendre.* Studia longo intervallo intermissa revocare. Vires amissas revocare. Revocare se ad pristinam industriam. 4. *Promiscue, locutions diverses.* Aliquid in dubium, in memoriam, in animum revocare. Cum fortuna ex adverso in meliorem statum revocatur. Ad incertum revocabuntur possessiones omnium, *seront remis en question.* Actor sæpius revocatus, *souvent rappelé sur la scène.*

RÉVOLO, as, are, n. *Revenir en volant.* SYN. Retro volo.

RÉVOLVO, is, vi, vólūtum, ere, a. *Faire rétrograder, faire remonter; pass: revenir, retourner, se reporter; revenir à.* SYN. Rapio, reduco. ADV. Necessario. USUS: Identidem eodem revolvor, *mon esprit se reporte de temps en temps en ce lieu.* Imprudens eo quo minime vult revolvitur. Cf. Iterum.

REX, régis, m. *Roi.* SYN. Princeps, dominus. EPITH. Afflicus, alienus, clarissimus, doctissimus, generosus, ignobilis, impius, impudens, nobilis, opulentus, potentissimus, præstans. PHRAS. Rex erit, *il sera roi.* Regis fortuna in eum transitura est. Reclorterrarum earum erit; summam imperii obtinebit; civium omnium dominus erit; regis insignibus conspicuus erit; regalem potestatem habebit; regali potestate præditus erit; regno præficietur; summæ imperii præerit; summa imperii potietur. Cf. Impero, Regno. USUS: Reges orbis terrarum domini.

RHEDA, æ, f. *Voiture de voyage à quatre roues.* SYN. Essedum, vehiculum. USUS: Rheda vehor; in rheda sedere. Cum duobus essedis et rheda equis juncta.

RHEDARIUS, ii, m. *Voiturier, cocher.* USUS: Rhedarius Milonis occisus est.

RHËTOR, òris, m. *Celui qui enseigne la rhétorique, rhéteur.* SYN. Orator, dicendi artifex, rhetoricæ disciplinæ doctus, qui dicendi præcepta tradit. EPITH. Antiquissimus, doctissimus, eloquens, magnus, nobilis. USUS: Vis et artificium rhetoris. Cf. Orator.

RHËTORICA, æ, f. *L'art oratoire, la rhétorique.* SYN. Ars rhetorica, rhetorum ars, disciplina dicendi; vis oratoria, oratoris facultas, ratio dicendi, copia dicendi. EPITH. Forensis, paulo hebetior, similis palmæ. USUS: Scripsit artem rhetoricam Cleanthes. Rhetoricam palmæ, dialecticam pugno similem Zeno voluit.

RHËTORICÆ, En orateur, en rhéteur. SYN. Rhetorum more, copiose, ornate, splendide. USUS: Rhetoricæ mavis, an dialecticæ disputem? *Préfères-tu que nous discussions en rhéteurs ou en dialecticiens?*

RHËTÔRICUS, a, um, *Derhôteur.* USUS: Exercitationes, libri, artes rhetoricæ.

RHYTHMUS, i, m. *Rapport, symétrie, nombre, cadence.* SYN. Poetæ lyrici, musici, numerorum, qui Græcis ῥυθμοι (rhythmi), studiosiores.

RICINIUM, ii, n. *Petit voile.* Vestimenti genus.

RICTÛS, ūs, m. *Bouche ouverte (surtout pour rire).* SYN. Os minax et hians.

RIDEO, es, risi, risum, ere, n. et a. *Rire; se moquer de.* SYN. Risum edo; derideo, irrideo. ADV. Familiariter, docte, vehementius, valde. PHRAS. i. Omnes ad hæc risere, *à ces paroles, tout le monde se mit à rire.* Maximus ad hæc omnium risus est consecutus; nemo tenebat risum; risus omnibus obortus est; cachinnos sustulere omnes; risu pene corrui; risu prope emortui sunt; risu excipere ista plerique; in risum effusi omnes. 2. Nos interea ridemur, *cependant on se moque de nous.* Interea fabula sumus; in ora hominum pro ludibrio abinus; deridiculo habemur. Cf. Irrideo. USUS: Risi imprudentiam hominis. Risi "nivematram" teque hilariesse animo et prompto ad jocandum gaudeo, *faisi de ta "neige noire", et je vois avec plaisir que tu es gai et disposé à plaisanter.*

RIDICULÈ, D'une manière plaisante; ridicule, risible. SYN. Facete, perridicule, joco. USUS: Quidam ridicule insanus.

RIDICULUM, i, n. *Plaisanterie, bouffonnerie, mot plaisant, spirituel.* SYN. Jocus, facetiæ, digna res quæ omnium irrisione ludatur. EPITH. Civile, frequens, impatiens, lentum, subobscurum. USUS: Vitabit ridicula quæ sita nec ex tempore ficta, sed domo allata, quæ plerumque sunt frigida.

RIDICULUS, a, um, *Qui fait rire; plaisant, risible, comique.* SYN. Jocularis. EPITH. Petulans. USUS: Facie magis, quam faciliis ridiculus, *homme dont la personne (la face) est plus amusante que les facilités.* Homo perridiculus.

RIGEO, es, ere, n. *Être roide, dur, engourdi par le froid.* SYN. Conglacio, congeo. USUS: Aut frigore rigent, aut calore uruntur. Vestes gelu rigent. Cf. Frigus.

RIGIDUS, a, um, *Roide, droit, tendu; gelé, glacé.* SYN. Durus, severus, austerus, ferreus, præfractus, acerbè severus. USUS: Aves rigidis cruribus, procerò rostro. Cf. Severus.

RIGO, as, avi, atum, are, a. *Arroser.* SYN. Respergo, irriro, aquarum inductione terræ fecunditatem do. USUS: Isti cum se fontes esse dicant, et omnia rigare debeant ingenia, *ceux-ci disent qu'ils sont les sources où doivent s'abreuver tous les esprits.* Nilus Ægyptum rigat.

RIMA, æ, f. *Fente, crevasse.* SYN. Hiatus. PHRAS. Paries rimas agit, *le mur se lézarde.*

Vitium facit; labem ducit. Cf. **Hiatus**. USUS: Ne inferciat verba orator, tanquam rimas expleat, *comme s'il bouclait des fentes*.

RĪMOR, aris, atus sum, arī, d. a. *Fouiller, sonder, rechercher, scruter*. SYN. Scrutor, inquiror. Cf. **Indago**, **Meditor**.

RINGOR, eris, rictus sum, ngī, d. n. *Grincer des dents*.

RĪPA, æ, f. *Rive d'un fleuve*. SYN. Littus, ora. **EPITH.** Aversa, contraria, viridis, opaca. USUS: Fluvium extra ripas redundantem coercere. In viridi et opaca ripa obambulare. Viridissimi riparum vestitus. Impetus aquæ ripas alluentis.

RĪSŪS, ūs, m. *Rire; moquerie*. SYN. Cachinnus. **EPITH.** Magnus, maximus, medioris. PHRAS. 1. *Risum commovit, il excita le rire*. Risum excitavit; cachinnum commovit; risum movit omnibus; risum fecit; risum omnibus excussit, elicit; solutissimum risum movit; in risum convertit. 2. *Risum comprimere non potui, je ne pus m'empêcher de rire*. Risum tenere, continere non potui; non potui, quin risum ederem, cachinnum tollerem; obstinatum silentium in risum transferrem; in effusio risus solveret; temperare mihi a risu non poteram. Cf. **Rideo**. USUS: Risum captare, querere. Risum edere. Risu corrui, emori.

RĪTE, De la bonne manière, avec raison, bien. SYN. Recte, modo ac ordine. USUS: Nilhī rite, nihil more institutoque perfectit. Cf. **Recte**.

RĪTŪS, ūs, m. *Coutumes religieuses, cérémonies, rites; usage, coutume, façon*. USUS: Mos, consuetudo rata et firma, præcipue sacra, institutum vetus. **EPITH.** Optimi, patrii. USUS: Ex ritu patrio deos colere. Ritu pecudum vivere, *vivre à la manière des brutes*. Variis ritibus fana dedicantur. Cf. **Cerimonia**.

RĪVĀLIS, is, m. *Rival*. SYN. Æmulus, competitor. Cf. **Æmulus**.

RĪVĀLITAS, atis, f. *Rivalité*. SYN. Æmulatio. Cf. **Æmulatio**.

RĪVUS, ī, m. *Petit cours d'eau, ruisseau*. SYN. Rivulus. USUS: Rivorum a fonte deductio. Rivulus arcessitus et ductus ab ipso capite.

RIXA, æ, f. *Dispute, querelle, différend*. SYN. Turba, jurgium, verbosa et plena jurgii contentio. **EPITH.** Nova, magna. PHRAS. *Rixam excitare, provoquer une dispute*. Rixam concire, concitare; certamina serere; in disputationem aliquos trahere. Cf. **Contentio**, **Jurgium**. USUS: Nostræ Academiæ cum veteri magna rixa est. In quorum rixam si quis incurrerit. Cf. **Certamen**.

RIXOR, aris, atus sum, arī, d. n. *Se quereller, contester*. SYN. Contendo, jurgor. USUS: De amicalia rixantur. Cf. **Contendo**.

RŌBORO, as, avi, atum, are, a. *Forti-*

fier, consolider, corroborer. SYN. Corroboro, confirmo. USUS: Ut hæc auctoritate sua roboraret. Cf. **Confirmo**.

RŌBUR, ōris, n. *Durété, solidité, force; chêne très dur, rouvre*. SYN. Vis, firmitas, virtus, nervi, firmamentum; quercus, lignum durissimum. **EPITH.** Firmissimum, incredibile animi. USUS: Quantum in animo cuiusvis roboris est et nervorum. Copiarum robor deletum est, *nos meilleurs soldats ont été détruits*. Milo incredibili animi robore septus. Animi invicti magnitudo et robor. Cf. **Vires**.

RŌBUSTUS, a, um, *Dur, fort, solide comme le chêne*. SYN. Fortis, valens, nervosus, lactosus, maximis corporis viribus. ADV. Bene. PHRAS. *Robustorem illo vidi neminem, je n'ai vu personne de plus robuste que lui*. In quo plus roboris, firmitatis, virium inesset; qui firmior esset a viribus; qui virium firmitate præstaret; qui corporis robore antiret; qui viribus magis valeret; in quo tam eximia virtus virium; cui tantum roboris et nervorum, cognovi neminem. Cf. **Fortis**. X **Confectus**. USUS: Robustioris jam impietatis est. Malum inveteratum fit robustius. Audax et robustus satelles. Cf. **Firmus**.

RŌDO, īs, rōsī, rōsum, ere, a. *Ronger*. SYN. Corrodo, arrodo, exedo. USUS: 1. Mures noctem et diem rodentes aliquid. 2. Carpo, mordere, déchirer, attaquer, désigner. Qui aliquem in convivio rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

RŌGĀTIO, ōnis, f. *Demande, prière, sollicitation*. SYN. Rogatus, obtestatio, preces. **EPITH.** Consularis, gratiosissima, justa, sceleratissima, similis, tributaria. USUS: 1. Ego Curtium rogatione tua diligo. 2. *Lex, loi proposée; proposition ou projet de loi*. Rogationem ferre, perferre, promulgare. Rogationi intercedere. Rogationem abrogare. 3. *Interrogatio, interrogation*. Chrysippus quadam rogatiuncula delectatur.

RŌGĀTOR, ōris, m. *Celui qui propose une loi, auteur d'un projet de loi; sollicitateur de suffrages*. SYN. Qui rogat, petit, quærit; qui cistas defert, colligendis per tribus suffragiis. **EPITH.** Justus. USUS: Vos rogatores, vos distributores, vos custodes fuistis tabularum.

RŌGĀTŪS, ūs, m. (abl. sing. tantum) *Demande, prière*. SYN. Rogatio, oratus. USUS: Meo rogatu rem impetravit.

RŌGO, as, avi, atum, are, a. *Demander en priant, solliciter, prier; interroger qqn au sujet de qqch.* SYN. Oro, precor, quæro, deprecor, obsecro, obtestor, interrogo, ex alioquo quæro. ADV. Acrius, arroganter, auspiciato, blande, breviter, diligenter, contumaciter, familiariter, etiam atque etiam, iterum et sæpius, magnopere, modeste, nominatim, penitus, precario, proprie, prorsus tacite, vehementer. PHRAS. 1. (Rogo te per omnia, VULG.),

je vous en supplie par ce que vous avez de plus cher. Hoc te vehementer rogo, imo obsecro; hoc maxima obstatione a te oro; hic ego imploro fidem tuam; hoc te summis precibus obsecro; ad pedes tuos stratus, jacensque supplico, supinas hic manus tendo infimisque a te precibus contendo; hic ego te flens obtestor, neque te unquam fatigare precibus desinam; rogo te, quam studiosè possum; id a te maxime pro summa nostra conjunctione peto quæsoque; id a te precibus etiam atque etiam exposco; valde hoc et ex animo a te contendo; hoc te infimis oro precibus. Hoc a te ita postulo, ut majore studio magisque ex animo petere non possim. Hoc ego per hanc te dexteram oro; per tuam te fidem oro atque obsecro. Hoc a te ita postulo ac contendo, ut nihil magis unquam; tanquam fortunæ meæ omnes in eo sitæ, positæ, repositæ, locatæ essent; tanquam id ejusmodi esset, ut rationes meæ ex eo unice pendeant; tanquam in eo mihi essent omnia. 2. Concede, quæso, quod te rogo, *accordez-moi, je vous prie, ce que je vous demande.* Sit, quæso, precibus meis apud te locus; facilem, oro te, precibus te meis præbe; ne me rogantem suppliciter a te rejice; sine me istud a te impetrare; da, largire hoc precibus meis. Sine te exorem, quodque a te singulari studio contendo, imperti. 3. Rogavit illum vehementer, *il le pria avec beaucoup d'instances.* Precibus cum illo egit quam diligentissimis; preces suppliciter admovit; magnis ab illo contendit precibus; ad ejus pedes supplicem se abiecit; in pedes abjectus supplicem vocem misit; passis manibus flens imploravit; infimis precibus obsecravat. Cf. Oro. USUS: Hoc beneficium ita te rogo, ut majore studio non possim. Sententiam ejus rogavi. Hæc ego de te rogo.

RÖGUS, i, m. *Bûcher funèbre.* EPITH. Ardens, exstinctus. USUS: Metellum filii in rogam posuere. Bona existimatio nos usque ad rogam comitetur.

RÖRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Tomber (en parl. de la rosée); arroser, mouiller.* USUS: Rorantia pocula, *coupes qui présentent le vin par gouttes.*

ROS, roris, m. *Rosée.* USUS: Nocturnum rorem excipiunt.

RÖSA, æ, f. *Rose.* USUS: Cum rosam videret, tunc incipere ver autumabat. Sertis redimiri et rosa, *se couronner de roses.*

ROSTRATUS, a, um, *Garni, armé d'un épéron.* USUS: Navis rostrata.

ROSTRUM, i, n. *Bouche, bec, gueule des animaux.* SYN. Os avium aut aliorum animalium. USUS: Avis corneo proceroque rostro. Aduncitas rostrorum. Sus rostro humi litteram impressit. Rostrium canis. Rostrium in camelis. Rostra navium. De rostris descendere, *suggestu oratorum Romæ, descendere des*

Rostres, tribune aux harangues, ainsi appelée à cause des épérons qu'on y avait fixés et qu'on avait détachés des navires capturés l'an de Rome 416.

RÖTA, æ, f. *Roue.* SYN. Orbis. EPITH. Fervida. USUS: Fortunæ rotam pertimescere.

RÖTUNDË, D'ne manière arrondie, *achevée; élégamment.* SYN. Concinne, explicite.

RÖTUNDO, as, avi, atum, are, a. *Arrondir.* SYN. Rotundum facio. USUS: Orbem rotundavit ad volubilitatem, *(DIEU) arrondit l'univers pour lui permettre de tourner.*

RÖTUNDUS, a, um, *Rond, arrondi.* SYN. Globosus. USUS: Stellarum rotundi ambitus, quarum motus in orbem circumferuntur. Forma urbis rotunda, quod eam flumen pene ut circino circumductum, ambiat. Forma rotunda ullam negat esse pulchriorem Plato. Rotundus orator Thucydides, *élégant.* Apta et quasi rotunda verborum constructio, *structure pour ainsi dire ronde, arrondie.*

RÖBENS, entis, omn. gen. *Qui est rouge; qui rougit de pudeur et de modestie.* SYN. Ruber.

RÖBEO, es, ere, n. *Être rouge; rougir de honte.* SYN. Erubescere, pudet. USUS: Rubeo, mihi crede. Sed jam scripseram: delere nolui, *j'en rougis, croyez-moi; mais ma lettre était finie, et je n'ai pas voulu effacer.*

RÖBER, bra, brum, *Rouge.* SYN. Rubens. USUS: Mare rubrum.

RÖBICUNDUS, a, um, *Rubicond, rouge.* SYN. Rubore plenus.

RÖBIGINÖSUS, a, um, *Rouillé.* SYN. Rubigine plenus.

RÖBIGO, intis, f. *Rouille.* SYN. Ærugo.

RÖBOR, öris, m. *Rougeur; pudeur, modestie.* USUS: Pudorem rubor consequitur. Fusus et candore mixtus rubor. Verborum obscenitate vitanda præstare ingenuitatem et ruborem suum, *faire preuve de décence et de délicatesse en évitant les expressions deshonnêtes.* Rubore suffundi, *être couvert de honte.*

RÖBRICA, æ, f. *Terre rouge.* SYN. Terra rubra. USUS: Rubrica delibutus.

RÖBUS, i, m. *Framboisier.*

RUCTO, as, avi, atum, are, a. *Roter de qqch, le vomir; exhaler en rotant l'odeur de qqch.* SYN. Cruditatem exhalo. USUS: Ructans et nauseans. Alicui in os ructare.

RUCTÖS, ūs, m. *Rapport, rot.* SYN. Cruditatis exhalatio. USUS: Stoici aiunt crepitus æque ac ructus liberos esse oportere. Cruditatis signa sunt crebri ructus.

RÖDENS, entis, m.; gen. pl. rudentium, *Câble, gros cordage.* SYN. Anchorarius funis, ora. USUS: Rudentis explicatio. Oras et rudentes solvere.

RŪDIMENTUM, i, n. *Apprentissage, début, rudiments*. USUS : Sunt hæc rudimenta et incunabula virtutis. Rudimentum aliquod ponere, *achever son noviciat, son apprentissage*.

1. **RŪDIS**, e, gen. com. *Qui n'est pas travaillé, brut; inculte, grossier; inexpérimenté*. SYN. Imperitus, indoctus, ignarus, inscius, tiro; hebes, tardus, stupidus, bardus, agrestis, impolitus.) *Exercitatus*. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Rudis es adhuc, *vous êtes encore novice*. Rudis es ac hospes in ea re; novus, plane peregrinus in rebus es; rerum insciens, ignarus es; in ea re adhuc tiro es; ab usu rerum imparatus; usu parum doctus; in tractandis rebus minime versatus es. Usum rerum nondum habes; ad hanc rem assuefactus, consuefactus non es. Nondum exercitatus in re; usu non bene firmatus, confirmatus; inexercitatus tantam rem aggredieris. Cf. Imperitus. USUS: Multitudo imperita et rudis. Rudis in jure civili. Rudis et ingenii expertus. Homo sine sensu, sine sapore, elinguis, rudis, tardus. Rudem me et integrum discipulum accipe et ea quæ requiro doce, *prends-moi comme un disciple tout neuf, qui n'est imbu de rien, et apprends-moi ce que je vous demande*. Cf. Stupidus, Discipulus.

2. **RŪDIS**, is, f. *Baguette*. SYN. Virga, qua donabantur emeriti gladiatores, et qui vacationem a munere aliquo accipiebant. USUS : Tam bonus gladiator, tam cito rudem accepisti? *Quoi, bon gladiateur comme tu l'es, tu as reçu si tôt la baguette (ton congé)?* Rude aliquem donare, *donner à qqn son congé*. Gladiatores ad rudem compellere.

RŪDO, is, ore, n. *Braire*. SYN. Asinorum vocem mitto.

RŪGA, æ, f. *Ride*. SYN. Cutis a senectute contracta. USUS : Hic rugis nos et supercilio decept.

RŪGŌSUS, a, um, *Rugueux, ridé*. USUS: Rugosi senes.

RŪINA, æ, f. *Chute, écroulement, ruine*. SYN. Casus, perniciēs, pestis, exitium. EPITH. Magna, nimia, propria alterius legibus. PHRAS. 1. (Fortunarum omnium ruinam passus sum, *VULG.*), *j'ai perdu tous mes biens*. Meorum omnium fortunarum jacturam feci; fortunarum omnium, rei familiaris naufragium feci; perierunt omnes fortunæ meæ; afflictæ, eversæ, extinctæ, perditæ, profligatæ sunt res omnes meæ; et industriæ et fortunæ fructus omnes perdidit; ex meis pristinis ornamentis ac commodis nihil reliquum est; actum est de fortunis meis; nihil mihi reliqui fortuna fecit; oppressæ jacent, eversæ fortunæ omnes. Res meæ eo loco sunt, ut eas servare nec salus ipsa possit; evertit me omnibus bonis meis fortuna. Eversus sum fortunis omnibus. Rerum mearum quid jam superest? Quid mihi

reliquum fortuna fecit? 2. (Respublica in ruina est, *VULG.*), *la république est ruinée*. Respublica perit, concidit, nulla est; formam respublica amisit; actum est penitus de republica. Formam, imaginem, simulacrum veteris reipublicæ nulum agnoscēs. Communis res ita dilapsa est, ut ne spes quidem ulla ejus restituendæ relinquatur. Rempublicam dudum jam habemus nullam. Deposita est reipublicæ salus. Non adversa tantum, verum etiam penitus eversa reipublicæ fortuna. Tractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, salus ipsa reipublicæ extincta. 3. Urbes etiam ruina involvat, *la ruine enveloppera aussi les cités*. Vi fortunæ aliquando percussæ et prostratæ jacebant urbes præstantissimæ. Fortunæ viribus percussæ concident; præclaras etiam urbes florentesque vis fortunæ aliquando perdet, opprimet, affliget, tollet, evertet, exstinguit, delebit. USUS : Ruina nobis impendit, inferetur. Ruinæ oppressus interit. Ingentes ruinas edet. Præmitto ruinas fortunarum mearum, *je ne parle pas du débâlement de ma fortune*. Non tuit hoc judicium, sed vis, sed ruina ac tempestas, *chute, ruine*.

RŪINŌSUS, a, um, *Ruinéux, qui menace ruine*. SYN. Quod ruinam minatur, quod vitium facit, rimas agit, labem ducit; casui, ruinæ proximus, caducus. USUS : Ædes male materiata et ruinosa.

RŪMINATIO, ōnis, f. *Action de ruminer, dessiner, projets qu'on médite*. SYN. Recedatio. EPITH. Quotidiana. USUS : Ruminatio quotidiana.

RŪMOR, ōris, m. *Bruit, rumeur publique, rumeur qui circule*. SYN. Fama. EPITH. Bonus, falsus, firmus, inanis, jucundus, magnus, nuntius, secundus, raucus, plenus timoris. PHRAS. 1. Rumor est quidem, sed is incertus, *il y des bruits qui courent, mais ils sont incertains*. Rumores sunt satis illi quidem constantes, sed sine auctore. Sermones exaudiuntur, prorsus tamen incerti, inanes, orti ex voluntate. Sermones dissipantur, sed quibus haberi certa fides non possit. Jactantur hæc sermonibus incertis, et rumore ipso nuntio. Manat in vulgus rumor, sed nullo satis firmo testimonio; sermones audiuntur, sed qui nihil certum sequantur, qui neque nuntiis, neque litteris comprobentur; de quibus incertum, an veritate nitantur; sed quibus dubia fere fides; qui fidem tamen non faciunt. 2. Magnus ubique erat rumor ea de re, *on faisait partout grand bruit de cette chose*. Res ea in ore erat omnium; in ore omnium versabatur; serpebat hic rumor in dies latius; latius opinione disseminatus erat; manavit ea fama non solum per Italiam, verum etiam ascendit Alpes, et obscure primum serpens, multas provincias occupavit. Sermo per totam civitatem datus erat; manavit ea fama longius, nec jam obscure. Cf. Fama. 3. Sunt

qui quemvis rumore temere credant, *il y a des gens qui ajoutent foi à n'importe quel rumeur*. Qui rumoribus incertis serviant; auditionem quamlibet pro re comperta habeant; rumores omnes colligant, excipiant, et res incertissimas pro visis renuntiant. Sunt qui, quidquid rumoris afflavit, quidquid rumor incertus attulit, pertulit, pro certo habeant. 4. Rumor nunc augeatur, nunc minuitur, *tantôt la rumeur augmente, tantôt elle diminue*. Rumor nunc calet, nunc refrigescit; late manaverat nuper fama, nunc perobscura est. 5. Rumores paulatim deficiunt, *les bruits s'apaisent peu à peu*. Refrigescit paulatim rumor, raucus fit, sedatur, exstinguitur, moritur. Ejus famæ vix tenues supersunt reliquæ. USUS: Rumores aucupari; rumorum ventos colligere, rumores excipere, ramasser, recueillir les nouvelles. Rumores spargere, dissiper, répandre des bruits. Rumor ortus est, *le bruit s'est répandu*. Rumor crescit, calet, *la nouvelle se confirme, se répand*. Rumor refrigescit, *le bruit tombe, disparaît*. Cf. Fama.

RUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. Rompe, briser, déchirer. SYN. Dissolvere, discindo. Fœdera rumpere. Testamentum rumpere, annuler, casser un testament. Dolore rumpi, mourir de douleur.

RŪMUSCŪLUS, i, m. Bruit, discours, bavardage. SYN. Rumor levis. USUS: Imperitorum hominum rumusculos aucupari.

RŪO, is, ūi, ūtum, ere, n. et a. Se précipiter, tomber, crouler, se renverser. SYN. Cado, præceps agor vel feror, præcipito; ruina edo. USUS: Ruere illa non possunt, nisi hæc eadem labefacta motu concidunt. Ad interitum voluntarium ruunt, *ils se précipitent à une mort volontaire*. In agendo ruere et sæpe peccare. Quæ cum accidunt, nemo est quin intelligat ruere illam rempublicam, *quand cela arrive, il n'est personne qui ne reconnaisse que c'est une cité perdue sans ressource*. Cf. Cado, Præceps.

RŪPES, is, f. Rocher, roche. USUS: Cum ex omni parte altissimas rupes haberet, una ea parte aditus patebat. Ex magnis rupibus nactus planitiem, *après ces immenses rochers ayant rencontré une plaine*.

RŪPTOR, oris, m. Celui qui rompt. USUS: Ruptor fœderis, celui qui viole un traité.

RURSUM vel RURSUS, De nouveau, derechef. SYN. Iterum, denuo, de integro. PHRAS. Rursus pugnare, combattre de nouveau. Redintegrare proelium, pugnare; retracare arma; instaurare certamen; proelium intermissum reparare; revocare ad signa, novo impetu signa inferre. Cf. Iterum.

RUS, rūris, n. Les champs, la campagne. SYN. Locus extra urbem, ubi agri sunt et villæ; villa. EPITH. Amœnum, suburbanum. PHRAS. Ruri libenter habito, j'habite vo-

lontiers la campagne. Libenter ruri, et procul a cœtu hominum ætatem ago; otium et quies rustica mirum in modum delectat, oblectat, capit, afficit; ruri esse, habitare per jucundum est. Otio illo, quod rustica præbet habitatio, libentissime fruor; voluptatem ex rusticatione capio maximam. Si ulla re, otio capior et quiete rustica. Rusticari summæ voluptatis est; rus colere, rusticam agere vitam in deliciis habeo. Cf. Rusticor. USUS: Animi causa in sua rura venire. Ruri esse, habitare. Rus amœnum et suburbanum.

RUSTICĀNUS, a, um, Rustique, campagneur, grossier. SYN. Rusticus. USUS: Homines rustici ex municipiis.

RUSTICĀTIO, ōnis, f. Séjour à la campagne, vie des champs. EPITH. Communis. USUS: Labores pacis et belli, id est, rusticationis et militarium stipendiorum. Cf. Rus.

RUSTICĒ, En paysan, d'une manière grossière, incivile. SYN. Inurbane, duriter, impertune. USUS: Rustice aliquid urgere.

RUSTICOR, aris, atus sum, arī, d. n. Demeurer ou vivre à la campagne. SYN. Ruri habito; ruri ætatem ago; autumni otium ruri fallo, exigo, rusticani recessus amenitate fruor, utor. USUS: Litteræ rusticantur nobiscum. Cf. Rus.

RUSTICUS, a, um, Champêtre, rustique; simple, naïf, grossier, impoli. SYN. Agrestis, rusticanus; inurbanus, insuavius morum, difficilis.) (Urbanus. EPITH. Mendiculus, non incautus. USUS: Vita rustica honestissima et suavissima. Homo morum imperitus, voce rustica. Rusticus vir moribus, vita inculta atque aspera. Homines urbis immemores, procul a foro et ambitione inter pecudes habitantes, operi rustico intenti. Vita agresti atque rustico cultu. Rustici Romani, les Romains campagnards, opp. Urbani.

1. RŪTA, æ, f. Rue, plante amère. Herba amaræ genus. Ad cujus rutam puleio mihi tui sermonis utendum est, *il faut que je tempère l'amertume de ses discours par la douceur des tiens* (PROV.).

2. RŪTA, ōrum, n. pl. (t. de droit), Tout ce qui, dans une propriété, est ou extrait du sol (ruta) ou coupé (cæsa) sans être travaillé, et que le propriétaire se réserve à la vente, substances brutes, matériaux, mobiliers, meubles. SYN. Omnis generis supellex mobilis, lapides etiam et ligna. USUS: Ne in rutis quidem et cæsis.

RŪTĪLO, ns, avi, atum, are, n. Briller, être éclatant. SYN. Splendore. USUS: Rutilantia arma.

RŪTĪLUS, a, um, Rouge. USUS: Fulgor rutilus horribilisque teris quem Martium dicitis, *cette étoile de couleur rouge*.

SABURRA, æ, f. *Lest de gravier pour les navires.* SYN. Arena, qua naves onerantur. USUS: Onerarias duxit multas saburragravatas.

SACCUS, i, m. *Sac.* USUS: Corin, saccos, cilicia imperavit, sacs à filtrer.

SÆCELLUM, i, n. *Petit sanctuaire, chapelle.* SYN. Ædicula, cella, templum. EPITH. Maximum, sanctissimum. USUS: Sunt loca publica urbis, sunt sacella.

SÆCER, cra, crum, *Consacré à une divinité, voué, sacré.* SYN. Religiosus, consecratus, habens religionem. (Profanus. USUS: 1. Sacra et religiosa signa. Rem sacram facere. Sarta tecta ædium sacrarum tueri. Infula Jovi sacra dicataque. 2. Exsecrandus, diris devotus, maudis, détestable, abominable. Homo sacer et intestabilis. Ejus caput Jovi sacrum est, sa tête fut vouée à Jupiter.

SÆCERDOS, otis, m. *Prêtre.* SYN. Minister publicus DEI, sanctissimo sacerdotio præditus; antistes cerimoniarum et sacrorum; qui rebus divinis, qui sacris præest; qui sacrificia publica et privata procurat; sacerdotii religionibus venerandus. Flamen, fani antistes, sacrificulus, flamine, *prêtre des faux dieux.* EPITH. Castissimus, expulsus et exspoliatus sacerdotio, religiosus, sibyllinus. USUS: Præsto mihi fuere sacerdotes cum infulis. In collegio sacerdotum est. In numerum sacerdotum accipere.

SÆCERDŌTĀLIS, e, gen. com. *De prêtre, sacerdotal.* SYN. Quod ad sacerdotem pertinet.

SÆCERDŌTIUM, ii, n. *Sacerdoce, ministère sacerdotal, dignité sacerdotale.* SYN. Sacerdotis munus. EPITH. Amplissimum, popolare, sanctissimum. USUS: Sacerdotium alicui mandare, dare, conferre, tribuere, (VULG. Beneficium,) *conférer la prêtrise.* Sacerdotium amplissimum consequi, inire, ad sacerdotium eligi, in sacerdotium venire, *être ordonné prêtre.* Sacerdotium habere, sacerdotio præesse, sacerdotio præditi esse, *être prêtre.* Sacerdotio inaugurari, *devenir prêtre.* Expelli et exspoliari sacerdotio, *être dépouillé d'un bénéfice ecclésiastique, être déposé de sa charge et de sa dignité, exaugurer.*

SÆCRA, orum, n. pl. *Service divin, cérémonie religieuse.* SYN. Religiones, sacrificia, res divina. PHRAS. Sacra peragere, *faire les*

fonctions saintes. Res divinas facere; DEUM anniversariis sacris rite colere; sacra anniversaria facere, conficere; res divinas rite perpetrare; sacra obire; solemnia et stata sacrificia facere; sacra rite curare; perpetrare, quæ ad pacem DEUM pertinent; sacrificia publica et privata procurare; sacrum suscipere; solemnia suscipere; sacris operari.

SÆCRAMENTUM, i, n. *Serment militaire; (l. de droit) action judiciaire, procès.* SYN. Solemne jusjurandum. EPITH. Justum, injustum. USUS: Obligare, adstringere aliquem militie sacramento. Sacramento teneri; solvere aliquem sacramento. Justo sacramento cum aliquo contendere, *intenter d'qqn un procès en forme.* Injustis sacramentis fundos alienos petere, *par des procès injustes.*

Sacramenta, orum, n. pl. *Saints mystères.* SYN. Sacra mysteria. PHRAS. Sacra mysteria obire, *s'acquitter des saints mystères.* Sacra mysteria participare; divinum mysterium usu animi procurare. Cf. Eucharistia.

SÆCRĀRIUM, ii, n. *Lieu où l'on serre les objets sacrés, sanctuaire, sacristie.* SYN. Locus, ubi res sacræ reponuntur aut asservantur. EPITH. Intimum, patrum, perantiquum. USUS: Sacrarium facere, constituere. Cf. Templum.

SÆCRĀTUS, a, um, *Consacré, sanctifié, sacré.* SYN. Consecratus, dedicatus, dicatus, sacer; inauguratus, cum religione tum lege involatus. USUS: Sacratæ leges. Cf. Sacro.

SÆCRIFICĀTIO, ōnis, f. *Sacrifice, cérémonie religieuse.* SYN. Sacrificium. EPITH. Extrema.

SÆCRIFICIUM, ii, n. *Sacrifice.* SYN. Sacrum, res divina, res sacra. USUS: Sacrificia statuere, facere, facilitare. Sacrificia violare, polluere. Ad sacrificium hostias præbere. Cf. Missa, Sacra.

SÆCRIFICŪS, as, avi, atum, are, n. et a. *Préparer ou offrir un sacrifice, sacrifier.* SYN. Sacris operor; sacra facio, conficio; facio absolute. USUS: Summo Jovi sacrificare. Cf. Sacra lito.

SÆCRIFICŪLUS, i, m. *Sacrificateur, prêtre.* SYN. Qui sacra facit.

SÆCRILEGIUM, ii, n. *Pillage d'un temple, vol dans un temple.* SYN. Furtum rei sacræ. USUS: Sacrilégio se obstringere. Cf. Sacrilégus.

SÆCRILEGUS, a, um, *Qui dérobe des objets sacrés dans un temple.* SYN. Impius, sacrorum omnium hostis ac prædo nefarius. PHRAS. Sacrilégus erat, *c'était un voleur d'objets sacrés.* Fana expilavit; simulacra sanctissima et delubris religiosissimis sustulit; per scelus et latrocinium signa sanctissima nefario

ausu sustulit; religiones maximas violavit; templa depopulatus est; sacella suffodit, incendit, oppressit; fana depulcatus est; templis antiquissimis impias et sacrilegas manus afferre conatus est; templo sanctissimis religionibus consecrato manus sacrilegas admovit, admolitus est. Templorum spoliator et expugnator; sacrorum omnium hostis, religionumque prædo erat.

(*Sacristia*, æ, f. *VULG.*), *Sacristie*, lieu où l'on serre les objets sacrés et les ornements sacerdotaux. *Latine*: Vestiarium templi; sacrarium in quo reponitur sacer ornatus et instrumentum; locus instrumenti sacri vel suppellectilis sacræ. (*Sacrista vel Sacristanus*, *VULG.*), *Sacristain*. *Latine*: Aedituus, custos ædis sacræ.

SACRO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer, sanctifier par la consécration*. *SYN.* Consecro, dedico, inauguro; religiosis caerimoniis augustinus aliquid facio.

SACROSANCTUS, a, um, *Déclaré inviolable, sacré*. *SYN.* Religione ac lege inviolatus. *USUS*: Sacrosanctum in republica esse nihil potest, nisi quod populus sanxisset, il ne peut y avoir de consacrées (inviolables) dans la république que les sanctions du peuple. Ut sacrosancti viderentur. Sacrosanctam vacationem habere.

SACRUM, i, n. *Sacrifice*. *SYN.* Sacrificium, res divina. *USUS*: Sacris initiari. Sacra poluere. Sacrum facere. Cf. *Missa*, *Sacra*.

SÆPE, *Souvent*. *SYN.* Frequenter, crebro, identidem, sæpenumero, frequens. *PHRAS.* Sæpe in foro est, il est souvent au forum. Multum in foro est; sæpenumero, totos dies, frequentissime in foro versatur; raro a foro abest; quam sæpissime in foro est; forum urget assiduus; frequens in foro est; forum frequentat assidue, aut ut rectius dicam, illic habitat. *USUS*: Sæpe et multum; semel et sæpius hoc mecum cogitavi. Semel atque iterum ac sæpius. Nimium sæpe id mihi venit in mentem.

SÆPENUMERO, *Souvent, plus d'une fois*. *SYN.* Sæpe.

SÆVIO, is, ii, itum, ire, a. *Sévir, exercer sa fureur contre qqm*. *SYN.* Sævitiā in aliquem adhibeo, exerceo; crudelitatem in aliquem exerceo, adhibeo; in humiliores libidinose crudeliterque consulo; sæde in captos exerceo victoriam.

SÆVITIĀ, æ, vel sævittēs, òl, f. *Fureur, cruauté, rigueur, dureté*. *SYN.* Crudelitas. (Clementia. *USUS*: Adhibere in famulos sævitiā. Cf. *Crudelitas*).

SÆVUS, a, um, *Cruel, inhumain*. *SYN.* Crudelis, ferus. *USUS*: Sævi turbines exstiterunt. Cf. *Crudelis*.

SĀGA, æ, f. *Prophétesse, magicienne*. *USUS*: Saga anus.

SĀGĀCITAS, atis, f. *Finesse, pénétration d'esprit, sagacité*. *SYN.* Calliditas, solertia. *EPITH.* Incredibilis, tanta. *USUS*: Incredibili ad investigandum sagacitate præditus. Cf. *Solertia*.

SĀGĀCITER, *Avec finesse, pénétration, subtilement*. *SYN.* Callide. *USUS*: Tu illud sagacissime præsensisti. Sagacius odorari.

SĀGĀTUS, a, um, *Vêtu d'un sayon*. *USUS*: Galli sagati et togati.

SAGAX, acis, omni. gen. *Qui a l'esprit pénétrant, sagace, habile*. *SYN.* Callidus, acutus, prudens. *USUS*: Sagax ad perspicenda pericula. Sagaces canes quod acute sentiant, chiens à l'odorat subtil. Homo, animal providum, sagax, multiplex. Mens acris et sagax. Cf. *Ingeniosus*, *Acies*, *Perspicax*.

SĀGINA, æ, f. *Action d'engraisser, nourriture, aliments*. *SYN.* Cibus, offa ad saginandum apta. *USUS*: Plebem non auctoritate, sed sagina sibi conciliat, il se concilie la multitude, non par l'autorité, mais par l'attrait des bons morceaux (plutôt par de bons repas que par de bonnes raisons).

SĀGINO, as, avi, atum, are, a. *Engraisser*. *USUS*: Sanguine saginatur.

SĀGITTA, æ, f. *Flèche*. *SYN.* Jaculum quod manu aut balista jactitur. *USUS*: Sagittas emittere. Ingentem vim sagittarum infundere ratibus. Ictus sagitta.

SĀGITTĀRIUS, ii, m. *Archer*. *SYN.* Bartari sagittarii.

SĀGŪLUM, i, n. *Petit manteau militaire*.

SĀGUM, i, n. *Manteau militaire*. *SYN.* Vestis militaris index belli, ut toga pacis. *USUS*: Saga sumere; ad saga ire, quod fiebat tumultus causa, revêtir le manteau de guerre, c.-à-d., prendre les armes, s'armer en guerre (c'est ce que faisaient, en signe de guerre, tous les Romains, même ceux qui ne parlaient pas, excepté les consulaires).

SAL, sallis, m. *Sel*. *USUS*: Multos modios salis simul edendos esse amicis aiunt. *Commercium salis*. Urbanitatis lepos, quo tanquam sale perspergatur oratio, grâce, finesse dont on, assaisonne le discours.

SĀLĀRIUS, a, um, *Relatif au sel*. *USUS*: Vectigal ex annona salaria statuerunt, du produit annuel de la vente du sel.

SĀLĒBRA, æ, f. *Terrain raboteux, mauvais chemin; en parl. du style, inégalité, rudesse, aspérité*. *SYN.* Locorum offensiones, loca aspera et inæqualia. *USUS*: Ejus oratio sine salebra, ut sedatus amnis decurrit, fluit. Hærere in salebra, demeurer embourbé. Incidere in salebram.

SĀLĒBRŌSUS, a, um, *Raboteux, rude, inégal*. *SYN.* Asper, multas salebras habens.

SĀLES, ium, m. pl. *Finesse, bons mots*,

railleries mordantes. SYN. Joci, facetiæ, urbanitas. EPITH. Barbari, salsiores, veteres, urbani. USUS: Specimen humanitatis, salis, leporis et suavitatis, *modèle de politesse, d'esprit enjoué, etc.* Urbani sales in dicendo plurimum valent. Cf. Facetiæ, Jocus.

SALICETUM, i, n. *Sausaie, lieu planté de saules.* SYN. Locus salibus consitus.

SALINÆ, arum, f. pl. *Salines, mine de sel.* SYN. Loca ubi sal conficitur.

SALINUM, i, n. *Salière.* SYN. Salillum, vas in quo sal reponitur.

SALIO, is, ōi, saltum, ire, n. *Sauter, bondir.* USUS: Salire de muro. Cor mihi salit, *mon cœur palpite.*

SALIVA, æ, f. *Salive.* SYN. Sputum.

SALIX, icis, f. *Saule.* Genus arboris.

SALSAMENTARIUS, ii, n. *Marchand de saison.* SYN. Qui salsamenta facit aut vendit.

SALSAMENTUM, i, n. *Poisson salé, salaison.* SYN. Quod sale conditum est in diuturnum usum et cibum.

SALSĒ, *Avec esprit.* SYN. Facete.

SALSUS, a, um, *Fin, spirituel, ingénieux, mordant.* SYN. Facetus. ADV. Omnino. USUS: Accedunt salsiores joci quam veterum Atticorum, *il faut ajouter ces saillies, ces traits d'esprit plus piquants que l'atticisme même.* Homo salsus, facetus. Cf. Facetus.

SALTATIO, ōnis, f. *Action de danser, danse.* USUS: Intempestivi convivii, multarum deliciarum extrema comes est saltatio.

SALTATOR, ōris, m. *Danseur, mime, pantomime.* EPITH. Calamistratus. USUS: Histrioni actio, saltatori motus est certus datus.

SALTATŌRIUS, a, um, *De danse.* USUS: Cum saltatorium illum versaret orbem, *ronde, danse en rond.*

SALTATŪS, ūs, m. *Danse religieuse.* SYN. Saltatio.

SALTEM, *Du moins, au moins.* SYN. At saltem, at certe, tamen, minimum. USUS: Fratres saltem exhibe.

SALTO, as, avi, atum, are, n. *Danser.* SYN. Moveo me ad numerum; motus do non indecoros; choros agito; tripudiis solemnique saltatu me exerceo; choreas duco. ADV. Palam. USUS: Nemo fere saltat sobrius. Aiunt saltare eam commodè et elegantius quam probam deceret.

SALTŪŌSUS, a, um, *Riche en forêts.* SYN. Saltibus plenus. USUS: In loca saltuosa recesit exercitus.

SALTŪS, ūs, m. *Endroit boisé servant de pâturage, bois, forêt.* SYN. Silva. USUS: De saltu agroque communi vi detruditur.

SALŪBRIS, e, omn. gen. *Salutaire, salubre, sain.* SYN. Salutaris, utilis, sanitatem

afferens, incorruptus.) (*Pestilens.* USUS: Salubris annus pestilens annus futurus sit, *si l'année sera saine ou malsaine.* Sententiam dixit saluberrimam et necessariam. Summa salubritate et amoenitate locus, sed aquis saluberrimus.

SALŪBRITAS, atis, f. *La qualité salubre, salubrité.* SYN. Affectio sanitatem afferens.) (*Pestilentia.* USUS: Hostiarum exta, quorum ex habitu et colore tum salubritatis, tum pestilentiae signa percipiuntur, *les entrailles des victimes, dont l'état et la couleur annoncent la nature salubre ou malsaine de l'air.*

SALŪBRITER, *D'une manière saine, salutaire.* USUS: Ubi refrigeraberis salubrius?

SALUM, i, n. *Mer.* USUS: Ærumnoso navigabam salo. In salum nave evectus, *ayant cinglé en pleine mer.*

SALUS, ūtis, f. *Conservation de la vie, bien-être, santé; prospérité, salut.* SYN. Incolumitas, sanitas, requies, bonum.) (*Exitum.* EPITH. Afflicta, bona, cara, communis, desperata, dubia, dulcis, prope fatalis, improvisa, infestior, integra, magna, multa, perpetua, perspicua, plurima, posterior, precaria, publica, summa, universa, utilis. PHRAS. Salutem tuam strenue defendi, *j'ai défendu votre vie avec courage.* Ut caput tuum incolume esset; ut capiti tuo famæque consuleretur; ut saluum te præstarem, quanta potui contentione, egi; salutem tuam pro virili parte tuieri allaboravi; salutis tuæ tuta atque integra conservatio semper mihi cordi fuit; salutis tuæ semper primam rationem duxi, habui; nunquam non tuæ saluti studiose consului, servivi; salutis tuæ nusquam defui. USUS: 1. Agebatur ea in re salus reipublicæ. Petebat a te salutem republ. Per te ejus salus afflicta est. Saluti ejus defuisti. Saluti consulere, servire, saluti esse, salutem dare, ferre, afferre. Salutem alicui reddere, restituere; ad salutem vocare, reducere. Salutem alicujus a principe deprecari. Salutem accipere, recuperare, retinere. 2. Salutandi ratio, *salut, salutations.* Tullio læ mæx salutem dices, nuntiabis, mittes, imperties, adscribes. Salute accepta redditaque, *après avoir échangé des compliments, après s'être mutuellement salués.* 3. (Relinquo, valedico, VULG.), *abandonner.* Ego vero multam salutem et foro dicam, et curiæ.

SALŪTĀRIS, e, gen. com. *Salutaire, utile, bon, efficace.* SYN. Salubris. USUS: Consilium, remedium salutare. Civis beneficus et salutaris. Salutaris severitas. Cf. Salubris.

SALŪTĀRITER, *Utilement, avantageusement.* SYN. Salubriter, utiliter.

SALŪTATIO, ōnis, f. *Salutation, salut.* SYN. Consalutatio, persalutatio. EPITH. Aprior, communis, grata, gratiosior. USUS:

Salutationibus multum temporis consumitur. Salutatio inter exercitus facta. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo, *dès que mes amis ont fini leurs salutations, je me plonge dans mes livres.*

SĀLŪTĀTOR, oris, m. *Celui qui vient saluer, client.* SYN. Deductorum magis officium est, quam saluatorum, *ceci est plutôt l'office de ceux qui accompagnent le candidat, que de ses clients.*

SĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Saluer.* SYN. Salutem dico, nuntio; consaluto, persaluto, salutationem facio, salute aliquem imperio. ADV. Benigne, liberius, maxime, negligenter, plane. PHRAS. (Saluta illum meo nomine, VULG.), *saluez-le en mon nom.* Salutem illi meis verbis annuntia, nuntia; salute illum verbis meis imperi; salutem ei a me velim dicas; salvere illum verbis meis iube; amico a me multam salutem. USUS: Domus te nostra tota salutatur. Salutare benigne, comiter appellare unumquemque.

SALVĒO, es, ere, n. (*Formule de salutation.*) *Bonjour, saluer.* USUS: Vale, salve. Dionysium velim salvere iubeas, *salve Denys pour moi.* Salvebis a meo Cicerone, *salut de la part de mon cher Cicéron.*

SALVO, as, avi, atum, are, a. *Sauver (latin des bas temps).* SYN. Cedo in tutum, in tutum me demigro; salutem do, fero, affero; salutem reddo, salvum praesto, saluti sum. PHRAS. 1. Salvavi patriam, *j'ai sauvé la patrie.* Patriam servavi; ab exitio vindicavi; patriae incendium exstinx; patriae salutem attuli, peperci, dedi. Opera mea stat patria. Cadentem, labentem patriam sustinui, confirmavi, excepi. Ego salus patriae fui; a me salutem accepi patriam; patriam ab exitio, a pernicie, ab interitu, a peste eripui, liberavi, tutatus sum. Sanavi patriae mala; incolumitatem patriae attuli; pestem abstuli; graviter laboranti patriae opem tuli; a patria perniciem depuli. 2. Salvavit se tamen, *il se sauva enfin, il échappa.* In tutum cessit; in tutum emigravit; discrimen effugit; e periculo elapsus est; in tutum evasit; discrimen evasit; receptum tamen in loca tutiora habuit; ex discrimine emerit; salutem expedit; in loca tutiora se recepit. 3. (Pauci salvantur, VULG.), *peu d'hommes se sauvent, font leur salut.* Pauci salutem aeternam consequuntur; caelo potiuntur; salute aeterna donantur; beatæ immortalitatis compotes fiunt; beatorum sedibus potiuntur. Cf. Coelum, Beatus. USUS: Iterum salvabo rempublicam, si cessero.

SALVUS, a, um, *Conservé, bien portant, sain et sauf.* SYN. Incolumis, integer, conservatus. PHRAS. Salvo honore, salva venia, *sauz votre respect, avec votre permission.* Honos sit auribus; quod pace vestra dictum sit; verbo sit venia; si fas est ita loqui; praefandus mihi

ei in re honos est. USUS: Salvis legibus, vestigalibus, sociis. Cæsar salvum te cupit. Status fortunarum salvus et incolumis mansit. Salva et integerrima sunt omnia ad exercitum, *tout à l'armée est dans un état excellent.*

SĀNĀBILIS, e, gen. com. *Guérissable.* SYN. Quod ad sanitatem reduci potest. USUS: Animus, morbus, malum sanabile.

SĀNĀTIO, onis, f. *Guérison.* SYN. Sanitas, salus. EPITH. Certa, propria. USUS: Eorum malorum in una virtute posita est sanatio. Cf. Remedium.

SANCIO, is, xi, nētum et sancitum, cire, a. *Rendre inviolable, sanctionner.* SYN. Fero, decerno, constituo, scisco, confirmo. ADV. Diligenter, in posterum, penitus. USUS: Solon capite sanxit, ne quis, etc. De servis acerbum supplicium sanxit Cæsar. Ut vestram in posterum auctoritatem sanciret. Edicto sanxit praetor. Id lege communi et jure gentium sancitum est. Cf. Decerno.

SANCĒ, Religieusement. SYN. Auguste. USUS: Pie sanctæque DEUM colere.

SANCTIMŌNIA, æ, f. *Sainteté, honneur, probité.* SYN. Sanctitas. EPITH. Summa. USUS: Quid mihi cum illa sanctimonia tua? Cf. Virtus.

SANCTIO, onis, f. *Sanction d'une loi.* USUS: Sanctiones foederum, pactorum.

SANCTITAS, atis, f. *Pureté de mœurs, piété, sainteté.* SYN. Sanctimonia, sanctitudo. EPITH. Patria, vetus. USUS: Deos placatos efficit sanctitas, pietas, religio. Sanctitas est scientia colendi Numinis. Exemplum veteris sanctitatis Cato. Cf. Probitas, Virtus.

SANCTITŪDO, inis, f. *Sainteté.* SYN. Sanctitas. USUS: Sanctitudo sepulture.

SANCTUS, a, um, *Honorable, respectable, pur, saint; loyal, vertueux.* SYN. Augustus, religiosus, castus, inviolatus; summa virtute, pietate, religione. PHRAS. Vir erat plane sanctus, *cet homme était très religieux.* Exemplum erat raræ innocentiae, spectataeque virtutis; quod nemo integrior sanctiorque in civitate; summa erat in DEUM pietate ac sanctimonia; excelebat in eo rara morum sanctitas; vitæ sanctimonia in paucis eminebat. Cf. Pius, Probus, Religio, Virtus. USUS: Qui sancti? qui casti? nisi qui meritum diis immortalibus gratiam justis honoribus et memori mente persolvunt, *quels sont les hommes pieux et religieux, sinon ceux qui témoignent leur gratitude aux dieux immortels par de justes hommages?* Nullum est officium tam sanctum, tam religiosum, tam solemne, quod non avaritia violet. Nulla sancta societas, nec fides regni est.

SANCTI, orum, m. pl. *Les Saints du ciel.* PHRAS. 1. Caelo jam recepti; coelestium agminibus inserti; quos in coelum merita extulerunt; quibus ruinæ coelestes instauratae, et

viduata magnam partem civibus suis urbs illa coelestis ac beata, quasi deductis coloniis item completa est; quibus præmia, quæ exprimi nullis verbis possunt, eaque sempiterna in cælo constituta sunt; quos ex infinita mortalium multitudine selegit DEUS, quo vitam puram et castam agentes in terris, postea beati ævo sempiterno fruenter in cælo; qui pro salute æterna decertantes, coelestibus et immortalibus coronis digni iudicati sunt; virgines quæ æstantem in corporibus flammam restinguere, et pudicitia suæ florem illibatam cælo intulerunt; purpurati suo sanguine victores qui per mortes et vulnera regi suo præclarum testimonium dederunt; innumerabiles alii, qui e demandis cupiditatibus afflicti, disque corporibus quotidie desudarunt. Cf. Beatus, Anima. 2. SANCTOS colere, *honorer les saints*. Præcipuo quodam cultu ac honore venerari; eximio cultu ac præcipua religione sanctis deservire; ad sanctorum opem, fidem, clientelam confugere; in eorum fidem ac patrocinium se conferre; præcipua erga sanctos religione ferri, teneri. Cf. Colo; Honos.

SANÈ, *Sans doute, en vérité, certainement; beaucoup, extraordinairement*. SYN. Oppido, sane quam, licet. USUS: Acutus sane homo et probatus. Sane quam illum pudit. Hæc sint falsa sane: invidiosa tamen non sunt.

SANGUINARIUS, a, um, *Sanguinaire, avide de sang*. SYN. Sitiens sanguinem, crudelis.

SANGUINEUS, a, um, *De sang, sanglant, ensanglanté*.

SANGUINOLENTUS, enta, entum, (poet.) *Sanglant, ensanglanté*. SYN. Sanguine atratus, respersus, fœdatus; sanguine lubricus; cruentus.

SANGUIS, inls, m. *Sang*. SYN. Vitalis in animante succus; cruor. EPITH. Ater, civilis, communis, decolor, domesticus, incorruptus, multus, paternus, plurimus, pristinus, quotidianus, timidus, tributivus, verus. USUS: 1. Sanguinem incisa vena mittere, detrudere; venam ferire, solvere, incidere et sanguinem e brachio mittere, *pratiquer une saignée*. Sanguinis detractio, *saignée*. Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere, *poser des ventouses*. Sanguinis ex naribus cursus, *saignement de nez*. Sanguis emittitur, sequitur, manat, *le sang coule*. Sanguinis multum exasperatis faucibus reddidit, rejecit, *il a vomé du sang*. Sanguis suppressus est, stetit, constitit, *arrêter, éteindre le sang*. Hauriendus aut dandus est sanguis. Resperere fando nefandoque sanguine aræ. Plus in fuga sanguinis factum quam in dimicatione. 2. Cognatio, *race, origine, descendance, liens de parenté*. Magnam vim habet maternum paternusque sanguis. Transalpini sanguinis cognatio. 3. TRANS. Iniquo iudicio sanguinem exsorbere, *enlever le sang, la fortune par un jugement inique*.

SANIES, æi, f. *Sang corrompu, humeur*. SYN. Putridus corruptusque sanguis aut humor. USUS: Saxa sanie taboque respergere.

SANITAS, atis, f. *La santé (du corps comme de l'esprit)*. SYN. Salus, valetudo bona, integra valetudo, integritas valetudinis, corporis bona habitudo, firma corporis constitutio, firma corporis affectio. USUS: 1. Corporis temperatio, cum ea congruunt inter se quibus constamus, sanitas est. Homo integerrima et incorrupta sanitate. 2. Ratio, consilium rectum, *raison, bon sens*. Suum quemque scelus de sanitate deturbat. Oratione ad sanitatem aliquem revocare. Ad sanitatem redire. Sanitas animorum posita est in tranquillitate quadam ac constantia. Cf. Sanus.

SANNIO, onis, m. *Bouffon, plaisant*. USUS: Quid tam ridiculum quam sannio? ore, vultu, imitandis moribus, voce, corpore denique ridetur ipso, *quoi de plus risible que le bouffon? c'est sa bouche, son visage, et sont ses imitations grotesques, sa voix, toute sa personne enfin qui provoquent le rire*.

SANO, as, avi, atum, are, a. *Guerir, rendre la santé*. SYN. Curo, medeor, sanum facio, ad sanitatem reduco, revoco; salutem do, reddo, restituo; morbum depello; morbo libero. ADV. Celeriter. PHRAS. 1. Ego te sanavi, *je vous ai guéri*. Ego te ad pristinam valetudinem revocavi; ego te jacentem, male affectum ad pristinam sanitatem perduxi; meo beneficio ad sanitatem versus es; pristinas vires recepti, recuperasti, confirmasti; ego sanitatem attuli; mea opera in pristinum valetudinis statum restitutus es. 2. Sanatus est tandem, *il est enfin guéri*. Cessit tandem morbus remediis; vis morbi levata est; morbo levatus est; concessit dolor medicamentis; recreatus a morbo est, convaleuit; sanitatem recepit, recuperavit; morbus depulsus est. Cf. Morbus, Convalesco, Confirmo. USUS: Rempublicam ægram curare, confirmare, sanare. Horum voluntates nefarias nullis remediis sanare potui.

SANUS, a, um, *Sain, en bon état, bien portant*. SYN. Firmus, valens, integris viribus, qui firmo est corpore, qui incorrupta est sanitate; salubris, salvus; sanæ mentis, sani consilii.)(Ægrotus, insanus, furiosus. ADV. Bene, male, vix satis. PHRAS. 1. Sanum te ac integrum quamprimum videre cupio, *je désire vous voir le plus tôt possible en bonne santé*. Firmum te ac valentem; viribus integris sensibusque; morbo defunctum videre quamprimum cupio; vires tibi et colorem redire vehementer cupio; nihil laboro nisi ut salvus sis; belle habeas, corpus tuum allevetur; ut morbo defunctus corpus habeas salubris; tanta prosperitate valetudinis utaris quæ medicamentis nullis indigeat; ne quæ diuturni morbi reliquiae redeant; confirmatum e morbo videre quamprimum cupio. 2. Vide ut

sanus permanens, *prenez soin de vous conserver bien portant*. Non solum salutis, sed virium etiam et coloris rationem habere te volo. Valetudini tuæ diligenter consule; deponere omnia, et corpori servi; indulge valetudini tuæ; cura ut firma sis corporis affectione; veterem imbecillitatem abijcias; ut quæ valetudini tuæ maxime conducunt, diligenter adhibeas; ut sanum te præstes et sospitem; ut bonam corporis habitudinem retineas; operam da ut etiam atque etiam valeas; valetudinem tuam cura diligenter; tu, velim, ut valetudinem tuam confirmes. Cf. Valetudo. USUS: Sanum aliquem facere. Sana ac salva respublica. Nihil in ejus oratione, nisi sanum et sincerum, *il n'y avait rien dans sa diction qui ne fût sobre et sain*. Homo sanæ mentis, sani consilii.

SAPIENS, entis, omn. gen. *Sage, raisonnable, intelligent*. SYN. Bene sanus, magni consilii, divina mente et consilio præditus; alta quadam mente et sapientia præditus; omnis divini humanique juris consultissimus.)(Stultus. ADV. Perfecte, plane, sero, valde. PHRAS. Sapientem, qualis tu es, decet veram laudem in una virtute collocare, *un homme sage, tel que vous, doit placer la véritable gloire dans la vertu seule*. Tuæ sapientie est; sapientis est, qualem te habemus, ad eam sapientiam spectat, pertinet, qua tu excellis; tuum est, qui sapientia præstas, in quo sapientie plurimum; pectus sapientia munitum decet pro certo habere, veram laudem ab una virtute nasci, fluere, existere, proficisci. USUS: Qui maxime perspicit quid in unaquaque re verissimum sit, quique et acutissime et celerrime potest videre et explicare rationem, is sapientissimus haberi solet, *celui qui découvre la vérité en toute chose, qui peut la saisir d'un regard perçant et prompt, et tout aussitôt la faire comprendre, passe pour un modèle de sagesse*. Sapientissimum esse dicunt eum cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proxime accidere ad illum, qui alterius bene inventis obtemperet. Homo ad conjecturam sapientissimus. In sapientem non cadit, alieno gaudere malo. Sapiens aciem in omnes partes tendit, ut quicumque casum fortuna invexerit, hunc apte et quiete ferat.

SAPIENTER, Prudemment, raisonnablement. SYN. Scite, persapienter, considerate.)(Temere. PHRAS. Ostendam sapienter a me factum, *je prouverai que j'ai agi sagement*. Factum meum rationibus tuebor; rationem probe reddam consilii mei argumentis; minime dubiis agam, tuebor, defendam, sustinebo, probabo causam meam; argumentis id agam, ut non casu, temere, inani quadam voluntate, repentino mentis impetu, nulla satis firma certaque causa impulsu, commotum, adductum id fecisse me homines intelligant. Quod feci, ostendam jure, consilio factum; optimis de causis, ratione suadente, ratione

duce, certo iudicio, recte et considerate factum; ita factum ut reprehendi non possit; factum meum ab omni reprehensione longissime abesse. Quod feci, ostendam ita factum ut temeritatem, imprudentiam, inopiam consilii reprehendere, obijcere mihi nemo possit; ut non modo dammare, incusare, vituperare, exagitare, vitio dare facti mei consilium, sed ne in controversiam quidem, in dubium vocare quisquam possit. USUS: Sapienter et fortiter casus humanos ferre. Considerate quam sint provisiva sapienter, *voyez comme il a été pourvu à tout avec sagesse*.

SAPIENTIA, æ, f. *Intelligence, raison, bon sens; sagesse*. SYN. Prudentia, rerum cognitio, philosophia; lumen animi, ingenii, consilii.)(Temeritas. EPITH. Admirabilis ac singularis, callida, antiqua, carior, comes naturæ et adiutrix hominis, custos et procuratrix hominis, digna opinione et cognomine alicujus, erudita, excellens perfectaque, gloriosa, incredibilis, pene divina, jucunda, copiose loquens, magna, mater omnium bonarum rerum, moderatrix omnium rerum, nova. USUS: Sapientia est rerum divinarum humanarumque cognitio, ars vivendi, hominis custos et procuratrix, comes naturæ et adiutrix, mater omnium bonorum, moderatrix rerum omnium, qua nihil præstabilis hominum vitæ datum est, *la sagesse est la connaissance des choses divines et humaines, etc.* Magnam sapientiam consequi. Sapientia munitum esse; sapientia præstare.

SAPIO, is, ut vel iyl vel li, ere, n. et a. *Être intelligent, sage, judicieux*. SYN. Intelligo, video, sapientia præditus sum. ADV. Sero, plane. PHRAS. Si saperes, hæc caveres, *si vous étiez sensé, vous prendriez garde à cela*. Si quid videres; si satis sanus esses ac sobrius; si via recta reputares tecum; si sana mente esses; si mentem gestares sanam ac sinceram; si mens tibi constaret; si sanamens esset; si quid non modo sapientia, sed vel sanitatis haberes; si quid sapientia posses consilioque; si pectus gereres sapientia munitum; si spiceres satis ac provideres in quæ mala te induas, missa faceres ista. USUS: Puer cum primum sapere cepit, plusquam cæteri sibi sapere videtur, *l'enfant dès qu'il commence à avoir de la raison, à être raisonnable*. Tibi semitam non sapias, et alteri viam monstras. Populus est moderator, quoad sentit et sapit tuerique vult per se constitutum rempublicam, *le peuple est assez modéré, tant qu'il conserve le sentiment et le bon sens, et qu'il veut maintenir la forme de gouvernement établie par lui-même*. Cf. Prudens.

SĀPOR, oris, m. *Saveur, goût*. SYN. Quod gustatu percipitur. USUS: 1. Voluptas, quæ sapore percipitur. Is non odore, non tactu, non sapore capitur. Cibis boni, grati, jucundi saporis (sapidus, VULG.). 2. Sal, urbanitas,

plaisanterie fine, raillerie de bon goût. Homo sine lingua, sine sapore, sine sensu, stupidus. Sapor vernaculus, manières élégantes, polies.

SARCINA, æ, f. *Bagage, fardeau.* USUS: Alicui sarcinam imponere.

SARCIO, is, sarsi, sartum, ire, a. *Raccommo-der, réparer, rétablir.* SYN. Reficio, compono; cursu tarditate, officiis cessationem corrigo. USUS: Damnum illatum, injuriam sarcire. Crebritate et magnitudine officiorum priorem cessationem sarciam. Cf. Compenso, Renovo.

SARCŪLUM, l, n. *Sarcoir.* SYN. Instrumentum quo segetes sarciantur, id est, a loliis purgantur.

SARISSA, æ, f. *Longue lance des Macédo-niens.* SYN. Hasta Macedonica.

SARMENTUM, l, n. (*sœplis in plu-rali*). *Sarment, bois que pousse le cep et que l'on coupe.* USUS: Sarmentorum amputatio. Vitis putanda est, ne sarmentis silvescat.

SARRĀCUM, l, n. *Chariot de transport.* Genus vehiculi.

SARTOR, oris, m. *Celui qui répare.* USUS: Sartor satorque scelerum.

SARTUS, a, um, *Amidiort, réparé.* (Jungitur semper adj. tectus). SYN. Incolumis, salvus, integer. USUS: Imperium, rempublicam sartam tectam servare. Amicum ab omni periculo ac detrimento sartum tectum præstare. Cf. Integer.

SĀTĀGO, is, ere, n. *Être dans l'embarras; donner tous ses soins à une chose.* SYN. Elaboro, enitor, operam do, magno studio aliquid ago; industriam in re pono; animum in rem vel ad rem adjicio; omne consilium, opem ac operam, curam, studium, diligentiam, laborem ad rem confero; summa ope nitor; omni ope ac opera annitor, enitor; nervos omnes contendo; omnem lapidem moveo; omnes machinas adhibeo; manibus pedibusque conor; cogitationem omnem in re figo, loco; totus sum in ea re; hoc unum speciat mea industria; versor in hoc studio totus, hac in re mens tota ac studium versatur; id unum laboro; ad hoc nervos omnes intendo; id unum nervis omnibus contendo. USUS: Multum rerum suarum satagit. Cf. Studeo, Sollicitus, Applico.

SĀTELLES, itis, m. *Garde du corps, satellite; fauteur de, complice.* SYN. Stipator, minister, apparitor, custos corporis, potestatis administer; assuetæ corporis custodiæ. EPITH. Diligentissimus. USUS: Manlius audaciæ administer et satellites. Scelerum satellites, administer cupiditatum.

SĀTIETAS, atis, f. *Satiété, dégoût, ennui.* SYN. Fastidium.) Cupiditas. USUS: Satieta-tem afferre, parere, facere, dare; satietate afficere, remplir de dégoût. Satietas rei me

cepit, tenet; satietate defatigatus, defessus sum, être accablé d'ennui, de dégoût. Satieta-ti occurrere; satietatem relevare, prévenir la satiété. Satieta-tem vitare, fugere, fuir l'en-nui. Satieta-tem depellere, vincere, superare, vaincre ses dégoûts. USUS: Studiorum omnium satietas vitæ facit satietatem, c'est la satiété de tous les goûts qui fait la satiété de la vie.

1. **SĀTIO**, as, avi, atum, are, a. *Rassas-ier, assouvir.* SYN. Saturor, expleo, satieta-tem afferro; satietate afficio; famem expleo, pasco.) Exhaurio. PHRAS. Legendo satiari non potuit, il ne put se rassasier de lire. Infinita, inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit; expleri mens ejus legendum non po-tuit; expleta a lectione recedere non potuit; a lectione depelli non potuit; satietatem nullam insaturabilis legendi cupiditas admisit; legendi nulla illum unquam satietas cepit, tenuit. USUS: Satiare odium, explere cupiditates. Auditor ne similitudinis fastidio satiatur. Satiari delecta-tione non possum, je ne puis me rassasier de les contempler (ces merveilles). Frugali cœna naturæ desideria satiare et explere, satisfaire son appétit naturel par un frugal repas.

2. **SĀTIO**, onis, f. *Action de semer, se-mailles.* SYN. Satum. EPITH. Æquabilis, per-petua. USUS: Jugera sationum suarum pro-feri.

SĀTIS, Assez. SYN. Sat; satis superque; sane. PHRAS. Sed jocosum satis est, mais assez de plaisanteries. Sed de joco satis est; affatim prorsus; jocosum satis superque; abun-de est; satietas nos tandem jocandi capiat. Saturum jocosum, sed hic finis sit jocandi. USUS: 1. Hæc subtilius, quam satis est, disputantur. Laudis, plusquam satis est, avidus. Satis superque hæc audivimus. Satis est cau-sæ, quare nolumus. 2. Satis accipio, satis do, recevoir, donner une caution. Quibus a prædi-bus satis accipiet, iisdem ipse, quod peto, satis det. Qui pro sociis transigit, satis dat neminem eorum postea petiturum.

SĀTISDĀTIO, onis, f. *Action de donner caution.* SYN. Vadimonium. USUS: Sunt ali-quot satisfactions secundum mancipium.

SĀTISFĀCIO, is, feci, factum, ere, n. *Satisfaire à, s'acquitter de.* SYN. Impleo, pla-ceo, morem gero; quod debeo, solvo; expleo odium vel cupiditatem; respondeo opinioni, expectationi, judicio. USUS: Satisfacere officio suo erga aliquem, naturæ, legibus. Amori erga te meo satisfaciam puto. Nunquam mihi pro tuis in me injuriis satisfacies. Cumulateque satisfactum est tibi. Vel ex supervacuo satisfacimus.

SĀTISFACTIO, onis, f. *Satisfaction don-née de une personne qu'on a blessée, réparation, excuse.* SYN. Purgatio. USUS: Satisfactionem meam non accipis?

SĀTIUS EST, Il vaut mieux. SYN. Præ-

stat, melius est. USUS : Mori satius est quam turpiter vivere. Cf. Potius.

SĀTOR, oris, m. *Sem-sur*. SYN. *Seminator*.

SĀTUR, ūra, ūrum, *Qui a pris suffisamment de nourriture, rassasié*. SYN. *Plenus, satiatus*.

SĀTŪRITAS, ātis, f. *Rassasiement, satisfaction des besoins physiques*. SYN. *Satietas*.

SĀTŪRO, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, nourrir*. SYN. *Expleo, satio*. USUS : Explevi animos invidorum, placavi odia imperitorum, saturavi perfidiam perditorum. Sanguine se saturavit civium, il s'est abreuvé du sang des citoyens. Cf. Satio.

SĀTŪS, ūs, m. *Semaines; production, paternité, race*. SYN. *Satio*. EPITH. *Humanus, primus*. USUS : Ex cœli satu terræque conceptu editus. Parentum optimorum satu editus adolescens. Philosophia extrahit vitia et præparat animum ad satus accipiendos, la philosophie déracine les vices et prépare les âmes à recevoir les semences (des vertus).

SAUCIATIO, ōnis, f. *Action de blesser, blessure*. SYN. *Vulneratio*.

SAUCIO, as, avi, atum, are, a. *Blesser*. SYN. *Vulnero, consaucio, vulneribus afficio*. ADV. *Graviter, leviter*. Cf. *Vulnerus*.

SAUCIUS, a, um, *Blessé*. SYN. *Vulneratus, vulneribus affectus, mortifero vulneris ictus*. USUS : Medea amore saucia. Saucios et confectos ex acie efferre.

SAXĒTUM, i, n. *Lieu pierreux*. SYN. *Locus saxis plenus*.

SAXĒUS, a, um, *De rocher, de pierre*. USUS : Moles saxea.

SAXŌSUS, a, um, *Rempli de pierres*. SYN. *Saxis impeditus*. USUS : Loca saxosa.

SAXUM, i, n. *Pierre, rocher*. SYN. *Silex, lapis, rupes, cautes*. EPITH. *Saxa aspera, prærupta*. PHRAS. *Saxa in eum coniecērunt, ils lui jetèrent des pierres*. *Saxis facta lapidatio; lapides in eum miserunt, jecerunt; lapidibus eum appetivere; lapidum ictu incessabant*. USUS : Saxorum asperitates. Ventum ad rupem ita rectis saxis, ut, etc. Ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt. Exesæ fluctibus rupes, saxa invia et præruptæ cautes.

SCĀBELLUM, i, n. *Petit banc, tabouret*. SYN. *Scamnum humile*.

SCĀBER, ra, rum, *Rude, raboteux; sale, malpropre*. SYN. *Asper*. USUS : Pectus illuvie scabrum.

SCĀBIES, ōi, f. *Gale, tēpre*. USUS : Scabies corpora invasit, et contagium mali etiam in alios vulgatum est.

SCĀBO, is, ere, a. *Gratter, se gratter*. USUS : Muli mutuum scabunt.

SCĀLÆ, arum, f. pl. *Escalier, échelle*. USUS : Sub scalas se conjecit.

SCALMUS, i, m. *Chevillon où se met la rame*. SYN. *Lignum, quo nituntur remi*.

SCALPO, is, psi, ptum, ere, a. *Tailler, couper, sculpter*. SYN. *Incido* (VULG. *sculpo*). USUS : Ad pingendum, fingendum, scalpendum. E saxo scalptus aut ebore dolatus.

SCALPELLUM, i, n. *Scalpel, lancette*. SYN. *Chirurgi ferrum*. USUS : Scalpellum sanæ parti adhibere.

SCALPRUM, i, n. *Instrument, outil tranchant*. *Instrumentum artificum*.

SCAMNUM, i, n. *Banc, escabeau*. SYN. *Sedes, scabellum*.

(*Scandālum*, i, VULG.), *Scandale*. SYN. *Offensio, pravum exemplum; res mali, pessimi exempli*. PHRAS. (*Cave ne des scandalum, VULG.*), *prenez garde de donner le scandale*. Cave, ne ætati maxime lubricæ atque incertæ vita tua nequitæ exempla præbeat; ne periculosam exempli imitationem filiis prodas; ne tua perversitate offensionem præbeas; ne quid malo exemplo facias aut dicas; ne contagione morum alios evertas; ne quid offendas exempli pravitate; ne barbaræ licentiæ exemplum in mores hominum transferas; ne mores tuos in alios transfundas. Cf. *Exemplum*.

SCANDO, is, di, sum, ere, a. *Monter à grimper d, escalader*. SYN. *Ascendo, conscendo*. PHRAS. *Montem scandere, graviter unum montem*. Superare montis verticem; in ardua evadere; superare iniquitatem loci; occupare montis jugum.

SCĀPHA, æ, f. *Esquis, barque, canot*. SYN. *Linter longis navibus subiens, navicula*. USUS : E navi in scapham se conjecit.

SCĀPHIUM, ii, n. *Coupe en forme de naxelle*. SYN. *Scyphus in scaphæ modum formatus*.

SCĀPŪLÆ, arum, f. pl. *Épaules de l'homme et des animaux*. SYN. *Humerus*.

SCĀTĒO, es, ere, n. *Sourdre, couler*. SYN. *Scaturio*. Cf. *Plenus*.

SCĀTŪRIO, is, ire, n. *Jaillir, couler abondamment*. SYN. *Emanatio, effluo, erumpo*. Cf. *Origo*.

SCĒLĒRĀTĒ, Criminellement. SYN. *Per summum scelus, nefario scelere*. USUS : Belum scelerate susceptum, sceleratissime gestum.

SCĒLĒRĀTUS, a, um, *Criminel, impie, infâme, scélérat*. SYN. *Consceleratus, sceleratus, nefarius, improbus, impius, scelere contaminatus, omni scelere coopertus*. PHRAS. *Homo sceleratissimus, un scélérat*. Homo post homines natos turpissimus, omni flagitio contaminatus; omnium scelerum flagitiorumque documentum; homo nefarius, ex omni scelerum colluvione natus; unus omnium latronum teterrimus; libidine et ira effrenatus; in omni genere flagitiorum volutatus. Homo

omnium, quos terra sustinet, consceleratissimus; omnibus divinis humanisque obrutus sceleribus, nec pro scelere, sed monstro habendus. Homo crudelitatis cæcus ac scelere, sacrilegus, perjuris assuetus; vitiorum ac proborum plenissimus; omnibus flagitiis nobilitatus; omnibus vitiis deformatus; affluens omni scelere; monstrum ex cæno et sanguine concretum. Homo summis sceleribus obstrictus; furens audacia, scelus anhelans, maximo furore inflammatus. Homo bipedum nequissimus; promptus ad vim, paratus ad seditionem, audax ad omne facinus, ad audendum projectus; ad omnem nequitiam educatus, eruditus, projectus; omnibus flagitiis cooperatus. Homo in quo nihil est, præter maxima peccata maximamque pecuniam; qui multa in DEUM hominesque, impie, nefarie commisit, plurimis se sceleribus obstrinxit; qui maxima in se scelera concepit; omnia repagula juris et honestatis, pudoris et officii perfregit; qui in omnia se flagitia ingurgitavit, omnia divina et humana jura nefario scelere polluit. Fingi flagitium nullum potest, quo se ille non contaminaverit; ejus vita omnibus flagitiis est inquinata. Homo summorum facinorum, omnium flagitiosorum postremus et in quo omnia sunt ad perniciem profligata; scelerum omnium artifex et architectus. Homo insignite nequam; quo in portento cum summa turpitudine summa impudentia est conjuncta. Homo immani natura, moribus feris ac omni vitiorum genere infamibus. USUS: Impurus homo ac sceleratus. Cf. Commaculo, Improbis.

SCĒLESTĒ, *Criminellement*. SYN. Scelerate.

SCĒLESTUS, a, um, *Criminel, scélerat*. SYN. Sceleratus. PHRAS. Scelostos homines urbe pellere, *chasser les méchants de la ville*. Scelerum sentinam ex urbe ejicere; vitiorum sentinam exhaurire. Homines furentes audacia, scelus anhelantes, pestem patriæ nefarie molientes ex urbe emittere, ejicere, depellere; monstris illis ac prodigiis scelerum, a quibus perniciēs certa comparata esset civitūs, ex urbe ejicere, rempublicam relevare ac recreare.

SCĒLUS, ōris, n. *Crime, forfait, attentat*. SYN. Flagitium, facinus, fraus capitalis, atrocitas sceleris. EPITH. Acerbissimum, alienum, apertum, clandestinum, consulare, detestabile, domesticum, immane, impium, importunum, inaudium, incredibile, indignum, inexplabile, insigne, intestinum, meditatum, nefandum, tantum, usitatum. PHRAS. 1. Scelus atrox admisit, *il a commis un crime éhorrifiant*. Nefarium ac sceleratum facinus ausus est; atrox, singulare maleficium admisit, contraxit, grande piaculum admisit, contraxit; capitale fraudem ausus est; inexplabile facinus admisit; cupiditas effrenata præcipitem animum ad ultimum nefas impulit; maximo se scelere adstrinxit, contaminavit, devinxit, alligavit; scelus ingens

admisit, suscepit, edidit; cum multa improbe, multa audacter ac perfectissime fecerit, gravissimum tamen scelus tum concepit, molitus est, fecit, perfecit, cum, etc. 2. (Sceleris complex est, VULG.), *il est complice du crime*. Sceleris societate conjunctus, culpæ socius, criminis conscius ac particeps; in eodem scelere versatus est; ejus facinoris satellites et administer fuit. 3. Non est simplex scelus hoc, *ce crime est multiple*. Nullum scelus abest ab eo scelere; in uno illo scelere insunt omnia scelera; multiplex in uno facinore crimen est; scelerum genus omne uno in facinore continetur. USUS: Scelerum architectus et machinator. Scelus atrox concipere, suscipere, committere. Scelus scelere cumulare, *se couvrir de crimes*. Omnium scelerum genere imbutus. In scelere volutari. Abesse a scelere longissime; scelere solutus, a scelere liberatus est. Cf. Conscientia mala, Crimen.

SCĒNA, æ, f. *Scène de théâtre, théâtre*. SYN. Cavea; fabula. EPITH. Argentea, magna, referta sceleribus. USUS: Ludorum elegantia, scenæ magnificentia. In scenam redire. Scenæ servire, temporis se accommodare, *s'accommoder aux circonstances*. De scena decedere.

SCĒNICUS, a, um, *Relatif au théâtre*; subst. *Acteur, comédien*. USUS: Scenæ personæ, ut mimi, histriones.

SCĒPTRUM, i, n. *Sceptre*. USUS: Rex cum purpura et sceptro et insignibus regis.

SCĒDA, æ, f. *Feuille, page, manuscrit*. SYN. Tabella; pagella.

SCĒMA, ōtis, n. *Figure de rhétorique*. USUS: Verborum ornamenta et sententiarum lumina quæ schemata Græci vocant.

SCHŌLA, æ, f. *Lieu où l'on enseigne, école*. SYN. Ludus litterarius, gymnasium. PHRAS. 1. Sunt ibi scholæ publicæ, *il y a ici des écoles publiques*. Patet ibi litterarum ludus, quo juvenis in disciplinam convenit; est ibi doctrinarum sedes nobilis, ad quam disciplinæ causa juvenis frequens concurrat; est ibi nobilium ingeniorum alitrix gymnasium; est optimarum artium domicilium; litterarum, divinæ humanæque scientiæ officina fama nobilis; habent ibi et bonæ artes suum sacrarium, et quoddam quasi Musarum templum; nec scholasticæ palæstræ copia deest. 2. Multi hic scholam frequentant, *ici bien des gens fréquentent l'école*. Frequens hic juvenis in disciplinam convenit; frequens hic juvenis disciplinæ causa ad præceptores concurrat; frequentes hic magistris operam dant; multi hic studiorum causa in ludum eunt, scholas obeunt, gymnasium terunt. Cf. Frequento. 3. Scholam amplius non frequentat, *il ne va plus à l'école*. Ludo multam salutem dixit; manum ferulæ subduxit; bonarum artium disciplinis nunquam remisit. USUS: Homo e

schola atque a magistro recens. Scholæ strepunt discentium vocibus. Schola soluta, dimissa, *à la fin de la classe*. Scholam explicare, in librum conferre, id est, quæstionem umbratillam, *traiter une question, faire un livre, un traité*.

SCIENTER, *Savamment, habilement*. SYN. Scite, intelligenti, apte. USUS : Scienter versari in re aliqua. Iis, quæ habes, scienter utere et modice.

SCIENTIA, æ, f. *Science, savoir, connaissance; art, habileté*. SYN. Doctrina disciplina, rerum cognitio, intelligentia, prudentia.)(*Insolitia, Ignoratio*. EPITH. Admirabilis et incredibilis, pene divina, certissima, civilis, excellens, eximia, finitima, litigiosa, necessaria, obscurior, par, peregrina, externa, perfecta, potior, præstabilis, quæstiosa, similis, summa, tanta, tenuis, vicina, utilis. PHRAS. 1. *Scientiæ in scholis cum virtute sunt conjungendæ, dans les écoles, il faut joindre la vertu à la science*. In gymnasiis progressionem, progressus non in bonis tantum artibus, sed in virtutibus etiam juvenus faciat, necesse est; in scholis non ingenuarum solum artium studia, sed virtus etiam divinusque cultus viget; juvenus in schola disciplinis simul et virtutibus imbuatur et erudiatur; qui scholas frequentant, non doctrinæ modo, sed virtutis quoque studiosi sint; scholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam tum doctrinam, tum virtutem adhibeant, necesse est. In scholis virtus a litteris abesse, segregari non debet; in societatem doctrinæ, virtutis studium se offert necesse est. 2. *Scientiam in geometricis non vulgare habet, il est fort habile dans la géométrie*. Geometricis litteris perfecte est eruditus; geometriam penitus cognovit, callet omnino; in geometria excellit, vincit omnes, nemini secundus est, parum habet neminem, superior est omnibus; geometricis disciplinis apprime excultus est; in geometricis litteris ita processit, ut ad summum pervenerit. USUS : Omnes trahimur ad scientiæ cupiditatem. Scientias facile percipere. Aliquid scientia comprehendere. Habere scientiam multarum artium. Scientias alicui tradere. Oratoris actio scientia non continetur, *le débit, l'action oratoire n'est pas une affaire de science*. Scientia rei militaris, oratoricæ, juris civilis.

SCILICET, *Cela s'entend, bien entendu, naturellement, sans doute*. SYN. Videlicet, nempe, nimirum, certo, profecto, nam, enim. USUS : Quis? tu ipse scilicet. Arma querenda sunt scilicet, ut novum dominum patiamur. Brutus terram osculo contigit: scilicet quod ea communis mater omnium mortalium esset, *Brutus baisa la terre, parce que la terre est la mère commune des mortels*.

SCINDO, is, scidī, scissum, ere, a. *Déshirer, diviser, séparer violemment*. SYN.

Conscindo, discindo, seco, reseco, amputo, cædo, findo, diffindo. USUS : Ipse dolore meum ne scindam, *pour ne pas rouvrir moi-même ma blessure*. Comam scindere.

SCINTILLA, æ, f. *Étincelle*. SYN. Igniculus. USUS : Neque scintilla deterimi belli relinquitur, *pour annoncer jusqu'à la dernière étincelle de cette guerre infâme*.

SCINTILLO, as, avi, are, n. *Étinceler, briller*. SYN. Splendeo, emico. USUS : En, ut oculi scintillant.

SCIO, scis, scīvi vel scī, scitum, scire, a. *Savoir, connaître; apprendre; pouvoir*. SYN. Habeo, teneo, cognosco, cognitum habeo, non ignoro, non sum nescius, scientiam meam non fugit; me non latet, præterit; scientia comprehendendo, scientiam habeo, perspectum mihi est, mihi conscius sum, mihi de re aliqua certum est; apertum mihi est, non obscurum, notum mihi est; patet mihi res, in promptu est, non est ignotum, liquet, exploratum perspectumque habeo.)(*Nescio*. ADV. Admodum, nihil, celeriter, certo, latine, græce, lente, luculenter, mature, mediocriter, melius, plane, probe. PHRAS. 1. *Scio res tuas omnes et consilia, je connais vos affaires et vos desseins*. Non sum rudis rerum tuarum; probe scio, non est occultum, exploratissimum mihi est; non me fallit non me fugit, quid agas, quid moliaris. Ad me quoque rerum tuarum conscientia pertinet, quando ipse me conscius voluisti. Patent res tuæ ac consilia, quando ipse me eorum participem fecisti. 2. *Scio quid agam, je sais ce que je dois faire*. Certum habeo, quid agam; exploratum et explicatum habeo rationem consilii, salutis meæ. Quem admodum expediam exitum hujus rei, reperi. Deliberatum cum animo habeo meo, quæ consilii ratio mihi sit tenenda, ineunda. 3. *Scio multos mihi esse perinfectos, je sais que j'ai beaucoup d'ennemis*. Haud me fallit; haud ignarus sum; non sum nescius; satis gnarus sum, multos animo in me esse perinfectos. Compertum habeo; exploratissimum habeo; pro certo, pro comperto, pro explorato habeo; certum, cognitum, perspectum, exploratum habeo, multos perinfectos esse in me animo. Cf. Cognosco. 4. *Nihil adhuc scio de re, je ne sais encore rien de cela*. Nihil comperti habeo; res etiamnum clam me est; fugit etiamnum, latet me res ea. Cf. Nescio, Ignoro. USUS : Latine luculenter scio. De iis nihil scire aut existimare queo. Sed non venerat, quod sciam, *mais il n'était pas venu, que je sache, à ma connaissance*. Prudens sciensque fecit, *il l'a fait sciemment, de propos délibéré*.

SCİPIO, onis, m. *Bâton*.

SCİSCİTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *S'enquérir, s'informer*. SYN. Scitor, quero, percontor. USUS : Ab vel ex aliquo sciscitari

sententiam. Sciscitari de aliqua re. Cf. Interrogo.

SCISCO, *is*, *scivi*, *scitum*, *ere*, *a*. *Chercher à savoir, s'enquérir*. SYN. Sancio, edico, scitum facio. ADV. Nominativ. USUS : Sciscere legem, sanctionner une loi.

SCITE, *Habilement, avec goût, élégance*. SYN. Scienter, non inscite. USUS : Statua scite et venuste facta, statue d'une beauté et d'un travail parfaits. Scite dicere aliquid, parler avec finesse.

SCITOR, *aris*, *atus sum*, *ari*, *d*. *S'informer de qqch.* SYN. Sciscitor.

SCITUM, *i*, *n*. *Décret*. SYN. Lex, jussum. USUS : Brutus scitum fecit, ne, etc.

SCITUS, *a*, *um*, *Fin, délicat*. SYN. Lepidus, elegans, festivus. USUS : Scito sermone et Attico loqui, dans un style savant et attique. Vetus illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se aiebat quod non rideret aruspex, aruspice quum vidisset, *ce mot si spirituel de Caton, qui s'étonnait, disait-il, qu'un aruspice pût en regarder un autre sans rire*. Cf. Venustus.

SCOPÆ, *arum*, *f*. *pl. Balai*. EPITH. Dissolutæ. USUS : Scopæ, ut est in proverbio, dissolutæ, *balai tout défilé, c.-à-d., homme bon à rien* (PROV.).

SCOPŪLŌSUS, *a*, *um*, *Plein de rochers, semé d'écueils*. USUS : Mare infestum et scopulosum. Intelligi quam scopuloso et difficili loco verser.

SCOPŪLUS, *i*, *m*. *Rocher, écueil*. SYN. Saxum. USUS : Navis ad scopulum afflicta. Ad scopulum offendere. Nunquam tuas rationes ad eos scopulos appulisses, *vous ne seriez point venu vous heurter contre ces écueils*. Syrtim patrimonii scopulum libentius dixerim, *je dirai plus volontiers l'écueil que la syrte d'un patrimoine*.

SCŌPUS, *i*, *m*. *But*. SYN. Quo spectamus, finis, propositum. PHRAS. Hic scopus erat meus, *tel était mon but*. Hoc spectavi; hoc secutus sum; id egi; huc retuli mea consilia; huc retuli cogitationes omnes; huc mentem direxi; huc consilia contuli; hoc spectabat animus meus; hic animo meo meisque consiliis scopus erat; hic erat finis, hic terminus quo intendebantur cogitationes meæ; hæc erat quasi meta, quo ut pervenirem, laboravi atque vigilavi; huc me voluntas, hoc iudicium et ratio ducebat, ut, etc.; hic animus, hæc mihi lex erat; hoc mihi propositum erat; hoc unum habebam propositum, ut, etc. Cf. Consilium, Cogitatio, Propono. USUS : Sed neutri scopus est iste, ut beati simus, quo alioquin omnia vivendi recteque faciendi consilia sunt referenda.

* **SCREĀTOR**, *oris*, *m*. *Celui qui crache*.

* **SCREĀTŪS**, *ūs*, *m*. *Crachement*.

SCRĪBA, *æ*, *m*. *Écrivain public, greffier, secrétaire*. SYN. Scriptor, librarius. EPITH. Ædilitius. USUS : Scriba, qui rationes ad æarium retulit. Scribæ, qui nobiscum in rationibus monumentisque publicis versantur.

SCRĪBO, *is*, *psi*, *ptum*, *ere*, *a*. *Écrire*. SYN. Litteras pingo, formo; litterarum elementa conformo; litterarum formas effingo; litterarum figuras formo, *écrire, former des lettres*. Litteras scribo, exaro, do, mitto, *écrire une lettre*. Litteris consigno, scriptis mando, litteris prodo, publicis monumentis consigno; memoriæ, posteritati prodo; monumentis mando, prodo; memoriæ, historiæ mando; memoriæ, posteritati propago; chartis prodo; litteris mando, consecro; in annales, fastos refero; hominum memoriæ sempiternæ trado; immortalitati trado, mando, commendo, *faire une histoire, écrire pour les siècles futurs*. Librum conficio, compono, efficio. PHRAS. 1. Elegante sane caractere scribis, *vous écrivez très-bien, votre écriture est élégante*. Elementa conformas venustissime, litterarum formas pingis tanquam typis æneis expressas; calamo ad venustissimam speciem typorum proxime accedis; litterarum elementa pingis, formas sane bellissimas; bella, venusta, exquisita, luculenta manus est, quæ ista scriptura persequitur. Nihil in tota scriptione non egregie concinnatum est, ductus bellissimi, litteræ tanta proportionem et tam compositæ mutuo respondentes, verbis præterea paribus intervallis a summa pagina ad imam usque diremptis et nulla omnino in parte vacillantibus, ut velut ad amussim directi, nusquam a recto tramite deficiant lectoremque liberali quadam voluptate demulceant. Non inæquales litteræ, non vacillantes; litterarum formæ non illepidæ aut invenustæ; elementa non tristia ac deformia; figuræ litterarum non fœdæ, inscite, indecore pictæ, sed velut pictura bellissime concinnata oculis blandiuntur. 2. Scribe ad me sæpius, *écrivez-moi plus souvent*; (de litteris seu epistolis.) Ne, quæso, litteris parco; crebris nos litteris appellato, libet enim tecum garrire, et tametsi pagella altera procedat, tertiam etiam completo; res omnes litteris persequere; quoties ad amicos, eodem etiam oleo ac opera aliquid ad me exarato. 3. Livius res Romanas egregie scripsit, *Tit-Live compose une magnifique histoire de Rome*; (de libris.) Livius de rebus Rom. egregia scripta reliquit; res Rom. divinitus perscripsit; res Rom. litteris mirifice illustravit; litteris mandavit, consignavit; Rom. nomen scriptis celebravit et illustravit; Romanorum bella pulcherrime contexit; rerum Romanarum commentarios confecit absolutissimos; res Romanas posteritati litteris prodidit. 4. Docte et eruditè scribit, *il écrit en savant et en érudit*; (de modo et stili genere.) Scribendi laude excellit; raram quamdam laudem in scribendo consecutus est; præclara sunt,

quæ ingenio studioque parit, quæ ejus industria elaborat; mirabiles minimeque vulgares sunt ingenii et industriæ ejus fructus; scribit aut pauci; quiddid ille ex se promit, delectat alios, ipsum vero laudibus illustrat; nihil scribit nisi perfectum ingenio, industria elaboratum; scripta ejus miro verborum cultu sunt perpolita, et omni elegantiarum genere ornatiissima, refertissima. USUS: Alii rem versibus luculenter scripsere. Scribere de aliquo asperius. Liber de rebus rusticis scriptus, *livre où l'on traite de l'agriculture*. Cf. Littera, Litteræ, Epistola.

SCRIPTIO, ōnis, f. *Composition écrite, écrit*. SYN. Stilus, scriptura. EPITH. Philosophica. USUS: Nihil ad dicendum magis proficit, quam scriptio, *rien ne forme tant à l'art de la parole que les exercices de style sur le papier*.

SCRIPTITO, as, avi, atum, are, a. *Ecrire des lettres, composer un écrit*. USUS: Te quidem, Antoni, multum scriptitasse non arbitror.

SCRIPTOR, oris, m. *Écrivain; auteur, historien*. EPITH. Astutus, sane bonus, doctus, ferreus, luculentus, peritus, politus, præstans, sanctus, egregie subtilis, vetustissimus. USUS: Ferreus scriptor, sed auctor bonus. Scriptor, ut temporibus illis luculentus.

SCRIPTUM, i, n. *Écrit, ouvrage, livre*. SYN. Scriptura, monumentum, litterarum monumentum. EPITH. Absurdum, inutile, indignum, ambiguum, antiquius, legitimum, necessarium, privatum, probabile. USUS: De scripto dicere, recitare, *lire sur un manuscrit, débiter le manuscrit à la main*. Plato scriptum vel in scriptis reliquit, *Platon a écrit*. Scriptis res suorum temporum mandare, celebrare, illustrare, *écrire l'histoire contemporaine*.

SCRIPTURA, æ, f. *Écriture*. SYN. Scriptum. EPITH. Assidua, contraria, diligens, superior. USUS: 1. Mendum scripturæ litura tollitur, *une faute d'écriture se corrige par une rature*. 2. Scriptio, composition écrite, écrit. Ea, quæ scriptura persecutus est, exscripta consignataque singulis attribueret. Genus scripturæ liberum ac incitatum, *ce genre d'écrit au style non seulement libre, etc.* 3. Ratio eorum qui portoria, pascua publica vel decumas redimebant, *impôt sur les pâturages, droit de pâture*. Per magistros scripturæ et portus et nostrarum diocesum. Neque ex portu, neque ex scriptura vectigal conservari potest, *texte de loi*. Pro: Scriptura sacra, *Écriture sainte*, Latine: Libri divini, divinæ litteræ; divina legum, divinorum scriptorum monumenta; sacræ litteræ, codex sacre.

SCRÖBIS, is, m. *Fosse*. USUS: Scrobem facere, subigere, invertere.

SCRÖPÜLOSUS, a, um, *Très exact, minutieux, consciencieux*. SYN. Asper, anxius, tristis, sollicitus, dubius, homo non intacti religionis animi; simplex ac religiosus; religione

attonitus; religione quadam obstrictus; qui in religionem trahit, vertitaliquid; æquo religiosior; qui religioni sibi ducit admittere quidquam, quod culpæ vel speciem præferat, *scrupuleux*. PHRAS. Scrupulosus est, *il est scrupuleux*. Assiduus ex recordatione vitæ prioris scrupulis pungitur, nullamque ægro saucioque animo quietem capit; animum gerit nescio quibus religionibus obstrictum; nimis exigue, exiliter religioseque omnia ad calculos revocantem; anxius animi curis et sollicitudinum aculeis male accipitur, afficitur, torquetur. Pungunt hominem, diesque ac noctes stimulant nescio qui scrupuli ex superioris vitæ memoria relictæ; torquent animum exeduntque nescio qui curarum sollicitudinumque stimuli ex latentis suspitione mali profecti; versant animum novæ identem suspitiones, pavores, metus, fluctus æstusque sollicitudinum, nescio cujus piaculi conscientia excitati. Cf. Scrupulus, Anxius. USUS: Tandem et scrupulosis his cautibus enavigavit oratio, *voilà enfin mon discours sorti de sa course périlleuse à travers les écueils*.

SCRÖPÜLUS, i, m. *Petite pierre pointue*. SYN. Exiguus lapillus calceo injectus. TRANS. Sollicitudo, dubitatio, suspicio, religio, *Inquietude, embarras, scrupule*. PHRAS. 1. Injectus est populo scrupulus, *on fit naître des scrupules dans l'esprit du peuple*. Offusa animis oculisque populi religio; moti sunt in religionem animi populi; ea res populo in religionem venit; religioni sibi populus duxit; oblata, injecta est populo religio; hic vero nescio quæ superstitio mentes omnium occupavit, hic vero populum cepit religio; hic vero non magna res religionem incusserat hominibus, multitudinem justæ religionis implevit; religione hic nova obstrictus est populus; hic vero res nova cumulavit religiones populi; nova hic populum incessit religio. 2. (Facerem mihi scrupulum, VULG.), *je me ferais un scrupule*. Religioni haberem, mihi ducerem; religio mihi esset; haud sane liber religione animus esset; religione impediri, conscientia impediri me putarem; religione quadam tangerer; haud sane intactus religione futurus esset mihi animus, si, etc. 3. Scrupulum habeo, *j'ai un scrupule*. Scrupuli aliquid in animo residet, quod me dies noctesque stimulat ac pungit; morsus tamen et contractiuncule quædam animi adhuc relictæ sunt; scrupulus restat unus qui me male habet; discruciat animum suspicio quædam latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; angit me, sollicitat, torquet pungens hæc animi cura; discrucior animo, quoties in mentem venit præteritæ vitæ ætatis. Cf. Scrupulosus, Religio. 4. Scrupulum istum facile tibi eximam, *je vous enlèverai facilement ce scrupule*. Scrupulum istum ex animo facile evellam; religionem hanc facile eximam; animum religione hac facile

exsolvam; animum religione hac facile levabo; religionem istam adimam, auferam, tollam, eripiam; ista te religione liberabo. USUS: Hunc mihi ex animo scrupulum eveille, qui me dies noctesque pungit ac stimulat, *arrachez-moi de l'esprit cette inquiétude qui me tourmente nuit et jour*. Quem mihi odiosum de filio scrupulum injectisti, adhuc in me residet. Domesticarum sollicitudinum aculeos et scrupulos occultare. Cf. *Anxietas*.

SCRŪTA, ōrum, n. pl. *Vieilles hardes, défraîches*. USUS: Vilia scruta vendere.

SCRŪTOR, aris, atus sum, arl, d. *Visiter avec soin, rechercher*. SYN. Inquiro, excutio. Adv. Furacissime. USUS: Libros reconditos scrutari. Cf. *Indago*, *Meditor*, *Cogito*.

SCULPTUS, a, um, *Gravé, ciselé, sculpté*. USUS: E saxo sculptus, *alias* sculptus.

SCURRA, æ, m. *Bouffon*. SYN. Sannio. USUS: Scurra facetus, omnibus modis risum captans. Scurra improbius, facie magis quam facetiis ridiculus, qui se tamen populi delicias vult existimari.

SCURRILIS, e, gen. com. *Plaisant, qui sent le bouffon*. SYN. Obscœnus. USUS: Risus, jocus, dicacitas scurrilis et mimica.

SCŪTĀTUS, a, um, *Armé d'un bouclier long*. USUS: Milites scutati, hastati.

SCŪTELLA, æ, f. *Petit plateau, soucoupe*. USUS: Demus scutellam dulciculæ potionis.

SCŪTICA, æ, f. *Étrivière, cravache*. SYN. Flagellum ex pelle. USUS: Dignus scutica.

SCŪTUM, i, n. *Bouclier*. SYN. Clypeus. USUS: Miles ignavus abjecto scuto fugit, quantum potest.

SCYPHUS, i, m. *Vase à boire, coupe*. SYN. Poculum.

SĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'en aller, s'éloigner, se retirer*. SYN. Decedo, recedo, ex turba me evolvo. USUS: Secedant improbi, secernant se a bonis.

SĒCERNO, is, crēvi, crētum, ore, a. *Séparer, mettre à part*. SYN. Separo, distingo, disjungo. USUS: Secerne te a pravis. Secernere et internoscere unum ab altero. Salutaria a pestiferis, vera a falsis, animum a corpore secernere. Secernitur blandus amicus a vero, *l'ami qui flatte se distingue de l'ami véritable*. Cf. *Separo*.

SĒCESSIO, ōnis, f. *Désunion, révolte, insurrection*. SYN. Dissessio, abscessio, seditio. USUS: Secessionem facere. Secessionem credebam, non bellum, *je croyais que c'était une scission, non une guerre*. Cf. *Seditio*.

SĒCESSŪS, ūs, m. *Retraite, solitude*.

SĒCTUS, Moins. SYN. Minus. USUS: Impedimento est quo secius lex feratur, *il empêche que la loi ne soit portée*.

SĒCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Séparer,*

éloigner, isoler. SYN. Secerno. USUS: Domus seclusa a strepitu populari.

SĒCO, as, cūl, secŭtum, are, a. *Couper*. SYN. Exseco, resecō. USUS: Corpus uri et secari patimur.

SĒCRĒTIO, ōnis, f. *Séparation, dissolution*. SYN. Disjunctio. USUS: Est enim interitus quasi discessus et secretio earum partium quæ ante interitum junctione aliqua tenebantur, *la mort n'est que la séparation de ces parties que quelque lien unissait pendant la vie*.

SĒCRĒTO, Sēpārdment, à part. SYN. Clam, remotis arbitris. USUS: Hæc inter paucos secreto narrantur. Cf. *Clam*.

SĒCRĒTUS, a, um, Sēpārd, éloigné, caché, secret. SYN. Separatus, sejunctus, seclusus, arcanus, a conspectu amotus, remotus. PHRAS. Quæ secreta esse voluisti, ex me nemo resciet, *personne ne saura de moi ce que vous avez voulu que je tienne caché*. Arcanorum fidem servabo, præstabo integram; premam fideli silentio, tacita relinquam, quæ tu in aures mihi; nemo arcana tua consilia ex me exsculpet, exprimet, eliciet; nemo consilia, quæ tu occulta esse voluisti, ex me expiscabitur, eblandietur. Cf. *Taceo*. USUS: Succus secretus a reliquo cibo. Stellarum sphæra ab ætherea conjunctione secreta et libera.

SECTA, æ, f. *Doctrine philosophique, école, secte*. SYN. Familia, schola, disciplina; partes, factio, ratio vitæ, ratio philosophanti; hæresis. EPITH. Difficilis atque ardua. USUS: Horum nos hominum sectam atque institutionem prosequimur. Antonii sectam secutus est. Philosophorum hæresis, secta, disciplina. Cf. *Hæresis*.

SECTĀTOR, ōris, m. *Partisan*. SYN. Consectator, amator, æmulus. USUS: Gabinii comes est vel sectator.

SECTIO, ōnis, f. *Partage, vente à l'encan*. SYN. Auction. USUS: Prædæ sectio venit. Pecuniam pro sectione debere.

SECTOR, aris, atus sum, arl, d. a. *Aller à la suite, accompagner*. SYN. Assector, comitor. USUS: Sectari aliquem per omnia fora. Ejusmodi est, ut pueri cum sectentur, *que les enfants le suivent dans la rue*. Cf. *Sequor*.

SECTOR, ōris, m. *Qui achète le butin ou les biens confisqués*. SYN. Qui proscripitorum bona in auctione emit. EPITH. Audacissimus. USUS: Antonius sector Pompeii.

SECTŪRA, æ, f. *Mines*. USUS: Secturæ ærariæ, ferrariæ, fodinæ.

SĒCŪLUM, i, n. *Siècle, temps, époque*. SYN. Æras, multorum annorum spatium. USUS: 1. Sempiternis seculorum ætatibus non mutari. Omnium seculorum posteritas. Est hujus seculi labes quædam et macula virtuti invadere. Hujus seculi insolentiam vituperabat. 2. (Seculum, le siècle, la vie mondaine, VULG.), Latine: Res fluxæ, caducæ, infimæ. 3. (Unde

et secularis, *séculier*, VULG.), Latine : Homo profanus.

SĒCUNDĀNI, ōrum, m. pl. *Les soldats de la seconde légion*. USUS : Milites secundani.

SĒCUNDĀRIUS, a, um, *Du second rang, secondaire*. SYN. Secundus, proximus. USUS : Primum illud, secundarium vero istud, *le point principal est ceci, et le point secondaire cela*.

SĒCUNDŌ, Ensuile, en second lieu. SYN. Iterum, deinde.

SĒCUNDO, as, avi, are, a. *Favoriser*. SYN. Prosperum reddo. USUS : Dii incepta secudent, *que les dieux favorisent notre entreprise*.

SĒCUNDUM, Après, immédiatement après. SYN. Post. USUS : 1. Secundum hunc diem adero. Maximum secundum deorum opes imperium. Secundum DEUM parentes honorandi. 2. Pro, juxta, ex, selon, suivant, d'après; en faveur de. Prætor secundum me tulit sententiam. Secundum tabulas litem dare. Secundum naturam vivere, *vivre d'après le vœu de la nature, selon la nature*. Secundum Platonem aliter disserendum est. 3. Non procul, prope, penes, propter, ad, *le long de*. Secundum litus ambulare.

SĒCUNDUS, a, um, *Suivant, second*. SYN. Alter. USUS : 1. Omnium judicio secundus. 2. Prosper, ad voluntatem nostram fluens, *propice, favorable, heureux*. Exercitus noster secundo prælio est usus. Secundis rebus; ventis secundis. Omnia secundissima nobis, illis adversissima accidere. Secunda concionis admurmuratione audiri. Cf. Felix.

SĒCŪRIS, is, f. *Hâche*. EPITH. Funesta, gravior. USUS : Aliquem securi ferire, percutere. Cervices securi subjicere. Securi infligere, injicere rebus alicujus, *graviter lacerare, porter un coup mortel*.

SĒCŪRITAS, atis, f. *Exemption de soucis, sécurité*. SYN. Reques curarum, tranquillitas, otium. EPITH. Blanda, maxima, mira, optata. USUS : Securitate civibus præstare. Securitatem appello vacuitatem ægritudinis. Cf. Securus.

SĒCŪRUS, a, um, *Qui est sans inquiétude, calme, tranquille*. SYN. Sine cura. PHRAS. 1. Miror, qui in tanto motu securus sis adeo, *me s'étonne de ce que vous soyez sans crainte au milieu de si grands troubles*. Qui fieri possit, ut his tempestatibus prope solus in portu sis; in alteram aurem dormias; non modo sine cura quiescas, sed sine metu spirare etiam possis; omnia tuta et insidiis vacua arbitris; aliorum naufragia velut ex terra intuearis; tempestatem adeo periculosam, insidiosam, infestam non formides; res tuas in tuto collocatas, te ipsum extra teli jactum positum existimes; nihil tot saxa, tot cautes timeas; ita sine metu ætatem agas; animo agas

otioso et tranquillo; velut in portu naviges; in utramque aurem otiose dormias, velut res in vado, in tuto, in tranquillo esset. 2. Securos esse jussit, *il leur rendit la paix*. Spem affirmavit sociis; periculum, noxam, damnum præstitit; omnem securitatem præstitit; securos reddidit; metum curamque iis ademit, exemit. USUS : De ea re securus sum. Securus te reddo. Securus te esse jubeo.

SĒCUS, *Autrement qu'il ne faudrait, c.-à-d., mal; le contraire*. SYN. Contra, aliter. USUS : Recte an secus, nihil ad nos, *est-ce à tort ou à raison, peu nous importe*. Non dixi secus ac sentiebam. Secus existimare de aliquo, *avoir mauvaise opinion de qqn*. Longe secus, *bien au contraire*. Ne quid fiat secus quam volumus quamque oportet, *que rien n'arrive contre notre désir et autrement qu'il ne faut*. Fit obviam Clodio hora fere undecima aut non multo secus, *vers la onzième heure ou à peu près*.

SĒD, Mais. SYN. At, ac quidem, certe, autem, verumtamen, porro, verum, vero; haud scio, an. USUS : Non de me dixi, sed de sapiente.

SĒDĀTĒ, Avec calme. SYN. Tranquille, leniter. USUS : Imperare animo suo et injuriam sedate ferre.

SĒDĀTIO, ōnis, f. *Apaisement, calme*. SYN. Tranquillitas, placatio. (Perturbatio. USUS : Temperantia, modestia, sedatio perturbacionum animi, ægritudinum, dolorum.

SĒDĒO, es, sēdi, sessum, ere, n. *S'asseoir*. SYN. Assideo. USUS : 1. Malo in tua illa sedecula sedere, quam illorum sella, *j'aime mieux être assis sur ton petit siège que dans leur chaise curule*. 2. Maneo, moror, *séjourner s'arrêter*. Totos dies in villa sedere.

SĒDES, is, f. *Lieu où l'on est établi; siège* hanc; *sejour, demeure, résidence*. SYN. Sella domicilium. EPITH. Alta, antiqua, celsa, domestica, certa, hospitalis, maxima, publica, stabilis. PHRAS. 1. Lignes ibi suas sedes habent, *les Ligures ont là leurs habitations*. Inter mare Alpesque incolunt; agrum, terras tenent inter mare Alpesque interjunctas. 2. Romæ sibi sedem posuit, *il s'est établi à Rome*. Romæ sedem sibi ac domicilium collocavit, domicilium fixit; Romæ sedem suarum fortunarum constituit. Cf. Habito. USUS : 1. Pulvinos poposcit, et in iis sedibus sub platano consedit. Sedem capere. 2. Locos, gradus, rang, place. Virtus sola ponatur in summi boni sede. 3. Domicillum, *siège, résidence, domicile*. Urbs hæc sedes omnium nostrum, domicilium imperii. Sedes alibi ac domicilium collocare. Roma ipsa prope suis sedibus convulsa. Sedem omnium fortunarum Romæ collocavit.

SĒDITIŌ, ōnis, f. *Révolte, sédition, émeute, insurrection*. SYN. Discordia, dissensio, secessio, vis, turba, motus populi vel militum, tumultus. EPITH. Commota, concitata, nocturna,

domestica, pernicioſa. PHRAS. 1. Seditiōnem molitus est, *il excita une ſédition*. Sollicitavit ad defectionem animos; civitates concitavit; locum ſeditioni quaſiſit; ſeditionem ciere ausus est; movit se ad ſolicitandum ſtatum civitatis; eo auctore ingens momento ſeditio concitata, excitata, facta, commota est. Motum molitus est, concitavit, attulit republicae ſane gravem ac periculolum; conſpata per eum ſeditio ingens et pernicioſa. 1. Videbatur inde ſeditio exſtitura, *on croyait que de là réſulterait une émeute*. Ad ſeditionem ſpectare res videbatur. Res ad ultimum ſeditionis eruptura videbatur; res ad vim ſpectare videbatur; prope ſeditionem rem eſſe facile apparebat; prope erat ut victo imperio ſuſtollerent animos; in ſeditionem et diſcordiam verti omnia videbantur; gliscere jam ſeditio videbatur. 3. Seditio erat in urbe, *la ſédition, le trouble était dans la ville*. Urbs repente ingenti ſeditione exarſit; magno tumultu arſit; urbanus repente motus et ſeſſio populi facta est; conſpata ingens eſt ſeditio, jamque ad manus prope ventum erat. 4. Omnia ſeditiōnibus plena ſunt, *tout est plein de trouble, de tumulte*. Omnia ſeditiōnibus ardent; omnia turbulentis, ſeditioſis concionibus fervent; crebrae ex concursu multitudinis concitationes ſunt. Vulgus ingenio mobili, rerum novarum cupidum, quieti et otio adverſum omnia diſcordiis miſcet. 5. Seditiōnem composuit, *il apaisa la ſédition*. Motus composuit; ſeditionem lenivit, ſedavit, compreſſit, exſtinxit. Motum rabiemque furentis plebeculae coercuit. Cf. Sedo, Turba, Tumultus. USUS: Seditio in caſtris orta, quamvis ſopita, recrudescere. Caſtra tota ſeditione ardent. Duces ſeditionem vix ſuſtinent.

SEDITIOSE, *Seditioſement, en excitant des troubles*. USUS: Seditioſissime dicere.

SEDITIOSUS, a, um, *Seditieux, factieux*. SYN. Turbulentus; turbæ ac tumultus concitator, fax ſeditionum, factioſus. PHRAS. Seditioſi homines, *des ſéditieux, des factieux*. Qui ſeditioſa coquunt conſilia; qui turbas movent, concitant; qui ſeditioſes commovent, conſpant, ſeditionum faces per omnes urbis angulos ſpargunt. USUS: Seditioſus civis et turbulentus.

SEDO, as, avi, atum, are, a. *Apaiser, calmer, arrêter*. SYN. Placo, mitigo, lenio, mollio, reſtinguo, ſedationem afferro.) (Incito. PHRAS. Sedata eſt ira populi, *la colère du peuple s'est apaisée*. Dies tempusque iras leniit; ſuppreſſa ira eſt; ira deſlagravit; mitescere diſcordia coepit; furor quo prius ardebant omnia, contuitur; ira conſedit, deferbuit, conquievit. USUS: Diſcordias, animorum motus, bellum ſine tumultu ſedare ac componere. Cf. Placo.

SĒDŪCO, is, xl, ctum, ere, a. *Conduire à l'écart, prendre à part, en particulier*. SYN.

Abduco, in aliam partem duco. PHRAS. (Cave ne ſeducaris, VULG.), *prenez garde de vous laisser séduire*. Latine: Cave, ne corruparis aliena pravitare; ne te auferant aliorum prava conſilia; ne de fide ac probitate deducant; de veteri pietatis laude deſiciant; ne animum tuum, nondum conſilio ac ratione firmatum iis rebus pelliciant, quibus capi illa ætas ac deliniri poteſt; ne in errorem inducaris; ne ab recto et honeſto transversum agaris. Cf. Corrumpto, Exemplo malo eſſe. USUS: Cum hæc diſſeruiſſem, ſeduxit me Brutus. Seduxit Crassum ad eumque retulit.

SĒDUCTIO, onis, f. *Action de tirer à l'écart, de prendre à part*. USUS: Seduciones teſtium, ſuccellio ſubſcriptorum.

SĒDŪLITAS, atis, f. *Activité, zèle; diligence, application*. SYN. Officium, diligentia. EPITH. Arguta, digna aliquo præmio, inſidioſa, ſimulata. USUS: Seditioſitas nimium arguta non placet. Corneliū operam, ſeditioſitatem laudo dignamque præmiocenſeo. Cf. Diligentia.

SĒDŪLO, *Avec zèle, avec soin*. SYN. Diligenter.

SĒDŪLUS, a, um, *Diligent, soigneux*. SYN. Diligens, officioſus, frequens in re quam. Cf. Diligens.

SĒGES, etis, f. *Champ, sol, terrain (qu'on exploite)*. SYN. Arva, ager. EPITH. Deterior, læta, ſecunda. USUS: 1. Seges ſpiciis uberibus et crebris. Seges matura meſſi. Seges fruges largiuntur, eademque effundunt herbas inimiciſſimas frugibus. 2. Ipsæ fruges, *moisson à couper*. Læta ſeges. 3. TRANSL. Quid Clodium odiſſet Milo, ſegetem ac materiam gloriæ ſuæ? *Pourquoi Milon eut-il hâi Clodius qui devait être pour lui un moyen et une source de gloire*.

SEGNIS, e, gen. com. *Nonchalant, indolent, paresseux*. SYN. Piger, languens. USUS: Ego ſi cui videor ſegnior, etc., *si j'ai paru trop lent à qqn*. Bonus ſegnior fit ubi negligas, l'homme de bien se relâche dès qu'on le néglige. Cf. Piger.

SEGNITER, *Mollement, sans énergie*. USUS: Segniter ac contumaciter omnia agere.

SEGNITIA, æ, et **SEGNITIUS**, ei, *Nonchalance, apathie, paresse*. SYN. Inertia. EPITH. Incertiſſima. USUS: Vir ſine ſegnitia verecundus, *modeste sans timidité*. Cf. Pigritia.

SĒGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Séparer, isoler*. SYN. Sejungo, ſeparo.) (Congregatio. USUS: Eloquentia nos a vita agreſti ſegregat. Scelus ſuum ipſum a republica ſegregavit, *son propre crime l'a retranché de la république*. Cf. Separo.

SĒJŪGĀTUS, a, um, (jugo), *Séparé, placé séparément*. SYN. Sejungo. USUS: Pars

animi, quæ sensum habet, non est ab actione corporis sejugata.

SĒJUNCTIO, ōnis, f. *Séparation*.

SĒJUNGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Désunir, disjoindre, séparer*. SYN. Segrego, separo, semoveo. ADV. Privativum. USUS : Fortunam nemo ab inconstantia sejungit, *personne ne saurait soustraire la fortune au reproche d'inconstance*. Cf. Separo.

SĒLECTIO, ōnis, f. *Choix*. SYN. Electio, secretio. USUS : Rerum selectione aliquem exoliare. Vitorum selectio.

SĒLIGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Choisir, rer*. SYN. Deligo.)(Rejlecto. USUS : Exempli pauca e multis seligere. Omnia expendere ac seligere, nec copia (communione locorum) imprudenter uti, *penser et choisir tout, et ne pas user de tout propos du lieu commun*. Cf. Eligo.

SĒLLA, æ, f. *Sidje, chaise*. SYN. Sedes. EPITH. Aurea, curulis, proxima, vacua. USUS : *sedebat in sella aurea*.

SĒLLŪLĀRIUS, ii, m. *Artisan qui travaille assis*. USUS : De plebeia fece sellulariorum.

SĒMEL, *Une fois ; dès qu'une fois*. USUS : *Astonius semel induxit in animum, omnia sibi licere, etc., du moment qu'Antoine s'est mis dans l'esprit que tout lui était permis, etc.*

SĒMEN, inis, n. *Semence, graine; germes*. SYN. Materia serendi. TRANS. Principia, rudimenta. EPITH. Perexiguum. PHRAS. *In-anta sunt virtutum nobis semina, nous avons en naissant les germes de toutes les vertus*. Virtutum quasi scintillas quasdam jam in pueris videmus. Ingeniis nostris congenita quædam sunt virtutum principia. In parvis etiam vis quædam elucet et rudimenta virtutum. USUS : 1. Semen spargere, jacere. Prodit, exit, grandescit semen. Seminum vis ad gignendum plurimum valet. Aliquid hominibus a stirpe generis et seminis ingeneratur, *race, souche, sang*. Cum terra gremio mollita et subacta seminis sparsum exceperit. 2. Principium, origo, materia, *origine, cause, principe*. Semen bellorum, malorum omnium.

SĒMENTIS, is, f. (acc. tim et tem), *Semilles, semence*. SYN. Satio. EPITH. Tanta malorum. USUS : Semente prohibita, messe amissa.

SĒMESTRIS, e, gen. com. *De six mois, semestriel*. SYN. Sex mensium.

SĒMIĀNIMIS, e, gen. com. et **SĒMIĀNIMUS**, a, um, *A demi mort*. SYN. Exanimatus, semivivus, sopitus vulnere ac nihil sentiens, exsanguis.

SĒMIĀSSUS, a, um, *A demi brûlé*. SYN. Semustus.

SĒMICIRCŪLUS, i, m. *Demi-cercle*.

SĒMIDŌCTUS, a, um, *Demi-savant, faux savant*.

SĒMIGRO, as, avi, are, n. *Quitter qqn, s'en séparer*. SYN. Secedo.

SĒMILĪBER, æ, f. *Demi-heure*.

SĒMILIBER, era, erum, *A demi livre*.

SĒMINĀRIUM, ii, n. *Pépinière*. SYN. Semen. USUS : Ex illo fonte et seminario triumphorum. Id erat principium urbis, seminarium reipublicæ.

SĒMINĀTOR, ōris, m. *Semur, père, auteur*. SYN. Sator. USUS : Omnium rerum seminator, altor, educator est mundus.

* **SĒMĪNO**, as, avi, atum, are, a. *Semer, ensemer*. SYN. Sero.

SĒMIPLĒNUS, a, um, *A demi plein, à moitié plein*.

SĒMISOMNUS, a, um, *A moitié endormi*.

SĒMISSIS, is, m. et **SĒMIS**, indecl. *Moitié d'un tout, la moitié, une demie*. SYN. Assis dimidium.

SĒMITA, æ, f. *Sentier étroit, ruelle*. SYN. Trames, via. USUS : Qua via modo exivit, eadem semita revertatur; eandem semitam te-neat.

SĒMIUSTUS, a, uni, *A demi brûlé, à moitié consumé*. USUS : Se populare incendium priore consulatu semistum effugisse, *qu'il n'avait échappé qu'à demi brûlé à l'incendie populaire*.

SĒMIIVIVUS, a, um, *A moitié mort*. USUS : Ibi hominem ingenuum fumo excruciatum, semivivum reliquit.

SĒMŌVEO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Séparer, mettre à l'écart*. SYN. Secerno, removeo. ADV. Fortissime, omnino, subtiliter.

SEMPER, *Toujours, sans cesse*. SYN. Omni tempore, in omni vita, dum genus hominum erit, in perpetuum, nunquam non, ab æternitate; omne tempus ætatis; memoria sæculorum omnium; dies omnes ac noctes; dies noctesque, totos dies, omnibus horis.)(Nunquam, paullisper. PHRAS. 1. *Semper celebrabitur id factum, toujours on gardera le souvenir de cette belle action*. Vigebit memoria sæculorum omnium; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum laudibus factum istud ferat; nulla ætas de ejus facinoris laudibus conticescet. Cf. Fama, Laudo. 2. *Semper tui memor ero, je me souviendrai toujours de vous*. Manebit mihi tui memoria, dum anima superabit; punctum temporis nullum tui memoria vacuum abibit, sine tui memoria præterire patiar; dum anima spirabit mea, tui memoria erit infixæ animo sempiterna. Cf. Synt. orn. USUS : Quod semper movetur, æternum est, *ce qui se meut continuellement est éternel*. Quibus studiis semper fueris tenemus, *nous savons quelle a toujours été votre ardeur pour l'étude*. Cf. Unquam.

SEMPITERNUS, a, um, *Qui dure toujours, éternel, immortel, perpétuel.* SYN. *Æternus.* USUS: Veræ amicitiae sempiternæ sunt. Consilia nostra sempiternum spectare debent.

SEMUNCIA, æ, f. *Une demi-once; la vingt-quatrième partie d'un tout.* USUS: Fecit me heredem ex deince et semuncia, il m'a institué son héritier pour once douzièmes et demi de la succession. Ne qua mulier plus semunciam auri haberet, qu'aucune femme ne possédât plus d'une once d'or, c.-à-d., le vingt-quatrième de la livre.

SENĀRIUS, a, um, *Vers composé de six pieds, vers iambique.* SYN. Versus iambicus sex pedum.

SENĀTOR, ōris, m. RAD. a Senex, quia prudentia senes in senatum olim legabantur. *Sénateur.* SYN. Pater conscriptus. USUS: Senator, qui consilio ac sapientia gubernat rempublicam, auctor publici consilii, et regendæ civitatis dux.

SENĀTŌRIUS, a, um, *De sénateur, sénatorial.* USUS: Ordo, gradus, subsellia senatoria.

SENĀTŪS, ūs, m. *Sénat.* SYN. Ordo amplissimus, summus ordo, consilium senatus, consilium publicum, amplissimum consilium, magistratus, collegium senatorum, ordo reipublicæ, custos, princeps, præses, propugnator. USUS: Senatum convocare, vocare, cogere, convoquer le sénat. Senatum habere, avoir une réunion du sénat. Senatum dimittere, mittere, congédier le sénat, lever la séance. Senatum dare, præbere legatis, permettre aux ambassadeurs l'entrée du sénat. In senatu legere, cooptare aliquem, choisir un sénateur. Senatu aliquem movere, ex senatu rejicere, excludere, expulser du sénat. In senatum venit. Senatus discessit. Homo seditiosus senatum sibi ante omnia extinguendum, delendum censuit.

SENĀTUSCONSULTUM, i, n. *Sénatus-consulte, décret du sénat.* SYN. Decretum senatus; lex, auctoritas senatus. EPITH. Honorificentissimum, magnificentissimum. USUS: Senatusconsultum factum fuit, existat.

SENECTUS, ūtis, f. *Grand Age, âge avancé, vieillesse.* SYN. Prope acta jam ætas decursaque; ultimum tempus ætatis, maturitas ætatis, ingravescentis ætis, exacta, extrema; ætas præcipitata jam et a diuturnis laboribus vexata ad otium; canities. EPITH. Animosa et fortis, calamitosa et præceps, gravis, honorata, jucunda, levis, severa. PHRAS. Senectus jam propinquat, déjà la vieillesse approche. Senectus obrepit; ætas ingravescit; quantum mihi vitæ spatium restat, superest, reliquum est, relinquatur; ætate progredior, procedo, provehor longius, et jam ad exitum vitæ naturæ pene ipsa me perducit; senectus in proximo est. Cf. Senex, Senesco, *Ætas.* USUS:

Senectus est occasus vitæ. Ad summam senectutem vivere. Homo senectute confectus. Magnam senectutem adeptus valetitudine optima.

SENECO, is, nūti, *escere, n. Devenir vieux, vieillir.* SYN. Consenesco, senex fio. ADV. Sensim. PHRAS. Ideone senui ut mihi senior essem? N'aurais-je vieilli que pour être plus malheureux? In hoc me longa infelixque senectus traxit? Ea causa tam longe ætate processi? In hos fines tam provecta ætas, tam longæ ætatis usus mihi contigit? An igitur istud erat, cur vitam agerem, viverem tam diuturnam? cur ætatem extenderem? cur inter homines tamdiu agerem, versarer? cur vitæ spatia tam longa decurrerem? cur vitam ducerem, traderem, transigerem tam diuturnam? cur lucis hujus usura tam diuturna fruerer? cur tantam senectutem adipiscerer? cur ad summam senectutem viverem, ut quidquid est in vita miseriarum, id in dies magis magisque persentiscerem?

SENECX, senis, m. *Vieux, âgé.* SYN. *Ætate confectus, confectus senio vel senectute, exacta ætate, gravioris ætatis homo, per ætatem ad munia publica inhabilis, grandis natu, magno jam natu, annis obsitus; ætate provectior, provectus; præcipient senectute; ætate gravis; annis provectus.* EPITH. Debilis, desertus, pene agrestis, formosus, firmatus, imbecillus, miser, orbis, pudentissimus, optimus, stultus, credulus, obliviosus. ADV. Admodum. PHRAS. 1. Senex admodum sum et decrepitus, je suis tout-à-fait vieux et décrépité. Grandis natu sum; summa senectute confectus; exacta ætate; vir exacte ætatis; ætate jam gravis et ad munera corporis invalidus; senectia jam ætate sum; nomen et umbram ex me relictum videtis; vires corporis affectæ, sensus oculorum atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus est. *Ætate fessum sum; ævo admodum processi; annis fractus, viribus defectus, exhaustus sum.* Cursus mihi vitæ jam pene confectus est; decursum mihi prope est vitæ spatium; decursa propemodum ætas est; ad metam vitæ propemodum, tanquam a carceribus perveni; extrema pars vitæ agitur, restat; ad exactæ prope ætatis terminos consisto. Cf. Senectus. 2. Quis scit an tam senex futurus sim, qui scit si je deviendrai si vieux. Vitam quis mihi præstat ad illud tempus? Explorata ad eum diem vita non est; vereor, ne id ætatis homo, vitæ prius quam votorum metam contingam. 3. Senior sum illo, je suis plus vieux que lui. *Ætate illum anteo; natu major sum; annis præcedo illum; provectioris ætatis sum.* USUS: Nemo est tam senex, qui se annum non putet posse vivere. Vetus laudatissime proverbium est quod monet, mature fieri senem, si diu velis esse senex. Ut de me aliquid more senum gloriatur.

SĒNI, æ, a, *Qui sont six, au nombre de six.*

SĒNILIS, e, gen. com. *De vieillard, qui a l'air vieux.* USUS: Specie puerili, sed senili prudentia, sous l'air d'un enfant, avoir une prudence de vieillard.

SĒNIUM, īl, n. *Vieillesse, caducité; affliction.* SYN. Senectus. USUS: Civitas ista senio confecta, cette ville est plongée dans l'affliction. Cf. Senectus.

SENSIM, *Insensiblement, peu à peu, graduellement.* SYN. Pedetentim, leniter. *(Repente.)* USUS: Omnis mutatio sensim est facienda. Sensim ille dicebat causæ propria, tu cursim aliena, il disait posément des choses utiles à la cause, toi tu dis en courant des choses qui y sont étrangères.

SENSUM, ī, n. *sapius* **SENSA**, ōrum, n. pl. *Sentiments, pensées, opinion.* SYN. Sententia, sensus animi, consilium. USUS: Sensus mentis et consilia verbis explicare, exprimer ses pensées par la parole.

SENSŪS, ūs, m. *Sentiment, sensation.* SYN. Facultas corporea et exterior animi intelligentis, intima cogitatio; sententia, iudicium. EPITH. Acerbissimus, æternus, carus, certus, communis, divinus, domesticus, extremus, gravis, humanus, intimus, liberior, moderatus, nimius, reclus, voluptuarius, vulgaris. PHRAS. 1. Mortui sensum non habent, les morts n'ont plus de sentiment. Sentiendi vis morte exstinguitur; morte sensus amittitur; mortui sensu carent; mortuis nullus sensus inest. USUS: 1. Sensus, interpretes ac nuntii rerum, in capite tanquam in arce mirifice ad usus necessarios collocati sunt. Sensus sunt velut viæ quædam ad oculos, nares, aures a sede animi perforatæ. Quod sensibus percipi non potest. Cum spiritu sensum iucunditatis amisit. Abstrahere a sensu mentis. Ab operis sensu aliquem avertere. 2. Sensus, sententia, animus, mens, cogitatio, *sentiment, disposition, manière de voir.* Quis est sensus tuus ea de re? quæ cogitatio? Vultus ostendit, quo sensu quidvis pronuntiatur. Ego de meo sensu iudico. 3. Existimatio, iudicium, captus, *sentiment, idée, bon sens.* Est hic communis omnium sensus. Longe hoc est ab imperitorum intelligentia sensuque.

SENTENTIĀ, æ, f. *Avis, opinion; sentiment, volonté, jugement.* SYN. Dictum et oratio brevis et præclara; consilium, mens, opinio, voluntas. EPITH. Accommodata, acuta, antiquissima, certa, communis, consularis, digna, dubia, firma, gravissima, illustris, libidinosa, ornatissima, perspicua, regalis, senatoria, virilis, utilis. PHRAS. 1. Omnium sententia eadem fuit, pacem bello præhabendam, tous furent de cet avis que la paix était préférable à la guerre. Pars major in hanc sententiam ivit, censuit, consensit, discessit, concessit, pedibus ivit. Stetere plerique omnes

in eadem sententia; in pacem inclinavere plerique; haud dispar erat animorum habitus; nullius sententia in diversum tendebat; omnium sententiæ eo decurrebant, ut pax, si posset, æquis: sin minus, tolerandis conditionibus peteretur. Omnes in idem consilium descendere; una erat consensiensque vox omnium pacem bello præferendam; pax præ bello probata est, placuit omnibus. 2. Non permanes in tua sententia, vous ne persistez pas dans votre opinion. Non perseveras in sententia; non tenes, non retines tuam sententiam; non manes in proposito, in sententia tua; mutas sententiam, consilium, opinionem; animi sensum mutas, deponis; e proposito declinas, aberras, egredieris; tibi non constas; a te dissentis; labas in sententia; a sententia discedis, desciscis; de sententia facile decedis; ad sententiam aliorum abis. 4. Improborum artibus a sententia sua abductus est, les artifices des méchants l'ont fait changer d'avis. Improborum artibus factum est, ut abjecta veteri sententia novam susciperet; in alia omnia abiret; sententiam suam repudiaret; de sua sententia desisteret, decederet; improborum malevolentissimis obtreclationibus, infensa iniquaque opera de sententia depulsus, dejectus, deductus, motus, dimotus, deterritus, detrusus, deturbatus est; improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit, institutæ cursum opinionis flexerit, mutarit, alio converterit; improborum artes frangere ejus sententiam; eum ad suam sententiam ducere, prœdudere, traduxere. Cf. Opinio, Consilium, Propositum. USUS: 1. Sententia utraque optimos habet auctores. 2. Consilium, mens, opinio, voluntas, propositum, suffragium, *sentiment, vue, disposition, volonté.* Nihil nisi de tua sententia, statuum. Ex animi sententia hoc tibi confirmo ac juro. Rem ex sententia gessi et confeci. Vicisti ea sententia. In Bruti sententiam senatus decrevit. 3. *(Cum verbis: dico, fero, pronuntio), avis exprimé officiellement, sentence, suffrage.* M. Cato sententiam rogatus, severam dixit, tulit, pronuntiavit. Ne plura prolocutus sententiam pergit. Reus omnibus sententiis damnatus, nullius absolutus est. 4. Argumenta, *sens, signification.* Epistolæ sententia hæc erat. 5. Phrasis, *phrase, période.* Eas litteras dum recito, dumque de singulis sententiis breviter disputo.

SENTENTIŌSĒ, *D'une manière profonde, sentencieuse.* SYN. Graviter, scite.

SENTENTIŌSUS, a, um, *Profond, sentencieux.* USUS: Asiaticæ dictionis duo sunt genera: unum sententiosum, argutum alterum, l'un sentencieux, l'autre subtil.

SENTĪNA, æ, f. *Sentine d'un navire; lie, rebut, ordures.* SYN. Fundus seu ima pars navis. EPITH. Magna et perniciosa. USUS: Ejicere perniciosam sentinam urbis et exhaurire.

SENTIO, *is, si, sum, tire, a. Percevoir, sentir, remarquer, voir.* SYN. Sensum accipio, sensibus percipio, sensum alicujus rei capio, sensum ex morore percipio; odore quodam suspicionis aliquid persentisco, sensu gusto, gustum alicujus rei habeo *vel* sensum; intelligo, audio; censeo, judico; agnosco.) (**Sensu** careo. ADV. Acerbissime, acute, amicissime, apertissime, constantissime, demisse, fortissime, humiliter, improbissime, admodum, peræque, sapienter, sero. PHRAS. 1. Dolores sentio gravissimos, *je ressens de violentes douleurs.* Sensum doloris capio acutissimum; doloris sensu afficior gravissimo; doloribus gravissimis discrucior, opprimor, conficior, exerceor. Cf. Dolor. 2. Nihil amplius sensi, *je n'ai plus rien senti, je suis privé de sentiment.* Alienato a sensibus animo eram; ab sensu doloris nescio quæ me cura nova avertit; jam dudum obdixi callum; percallui ad dolorem; obdixi animus; malis dudum obdixeram; sensus stupore doloris nihil percepi; a sensu sensus aberat; ejus rei sensus ad animum non pervenerat. 3. Omnes idem sentiunt, *tous sont du même avis.* Omnes idem volunt, idem defendunt; omnia consilia cum illius consilio conjuncta sunt; nulla varietas est opinionum, voluntatum; nulla in re dissentiunt; in unam omnes sententiam eunt, discedunt; summa est consensio ac societas consiliorum et voluntatum; omnium sensus congruunt; una mente omnes sentiunt. Cf. Consensio, Concordia. 4. Ego sic sentio, *pour moi, voilà mon sentiment.* Hic mihi de re sensus, hæc sententia est; ita de re statuo; hic mihi est animus; mihi sic videtur; mea sic est ratio. USUS: 1. Quidam sensus stupore quodam cibi suavitatem non sentiunt. 2. Judico, censeo, avoir un avis, penser, juger. Omnes idem sentiunt. Sentire cum aliquo. Quid sentiam habeo, quid dicam non reperio, *je sais ce que je pense, mais je ne trouve pas le mot pour exprimer ma pensée.* 3. Agnosco, intelligo, s'apercevoir, remarquer, reconnaître. Sentio quid velis.

SENTIS, *is, m. Épines, ronces.* SYN. Spina.

SEORSUM, *A part, séparément.* SYN. Separatim. USUS: Seorsum hoc ab illo tractandum est, *ces deux points veulent être traités séparément.*

SĒPARĀBĪLIS, *o, gen. com.* Sēparābile. USUS: Anima a corpore separabilis.

SĒPARĀTIM, *Séparément, à part, en particulier.* SYN. Seorsum, singillatim, præter cæteros.) (Communiter. USUS: Dii separatim ab universis singulos diligunt, *les dieux chérissent les particuliers, séparés de la totalité.* Separatim semel, iterum cum universis. In aliqua re separatim elaborare, *borner ses études à qqe partie isolée de la science.*

SĒPARO, *as, avi, atum, are, a. Séparer, désunir, diviser.* SYN. Sejungo, distingo,

secerno, sevoco, distraho, divello, distermينو, discludo.) (**Conjungo**. ADV. Diligenter, paululum. PHRAS. 1. Separandi sunt, *ne juncti noceant, il faut les isoler, pour qu'ils ne puissent nuire étant ensemble.* Dirimenda est eorum conjunctio; segregandi inter se, dividendi ac distrahendi sunt; diducenda ea manus est hominum improborum; dissociandi illorum animi; alienatio ac disjunctio aliqua serenda; alius ab alio diversus aggrediendus est; avellendi, abstrahendi ex eorum societate aliqui, segregatique a cæteris invadendi sunt; dissidium et animorum quoddam divortium inter eos est procurandum. 2. Arx ab urbe modico amne separata est, *la citadelle est séparée de la ville par un petit cours d'eau.* Annis modicus arcem ab urbe aquarum divortio dividit; arx ab urbe amne exiguo dirempta, disjuncta, discreta, secreta. USUS: Discrimine tenui separata maria.

SĒPELIO, *is, ivi vel ii, ultum, ire, a. Ensevelir, enterrer.* SYN. Humo, in sepulcro condo, corpus terræ reddo; humo injecta contego, tumulo contego, sepultura afficio, ad sepulturam do, in sepulcrum infero; terræ, tumulo mando; compono; supremo officio fungor, funus duco, funero, funus effero, justa persolvio; in rogum impono. PHRAS. 1. Non omnes sepulti sunt, *tous ne furent pas enterrés.* Aliqui ex his honore sepulturæ caruerunt; insepulti jacunt; nec sepulturæ honorem adepti sunt; inhumata cadavera aliquorum putrescunt. 2. Splendide sepultus est, *on lui fit des funérailles magnifiques.* Amplo funere elatus est; honesto funere humatus est; justa magnifice præstita, soluta sunt; nihil apparatus defuit, quo inferias illi quam magnificentissime darent; funus omni apparatu atque honore celebratum; suprema officia apparatissima pompa celebrata sunt; ossa tumulo contexta, sepultura donata sunt quam honorificentissima; curatum, ut funeris honore quam amplissimo honestaretur; propinqui funus ei apparatissimo faciendum curarunt. Cf. Funus, Exsequiæ. USUS: Qui vos in complexu liberorum trucidatos incendio patriæ sepelire est conatus, *s'est efforcé de vous ensevelir sous les ruines fumantes de la patrie.*

SĒPES, *is, f. Haie, enceinte, clôture.* SYN. Septum. USUS: Loca silvestribus sepibus densa.

SĒPIA, *æ, f. Sèche, poisson qui contient une liqueur noire.* Genus piscis.

SĒPIMENTUM, *l, n. Clôture.* SYN. Vallum. USUS: Atque hæc velut sepimento quodam vallabit eloquentia.

SĒPIO, *is, psi, ptum, ire, a. Entourer, enclore.* SYN. Munio, vallo, septa facio, septis contineo. ADV. Sedulo, undique, religiose. USUS: Domicilia mœnibus sepeperant. Ubi hæc omni cogitatione, memoria sepeperis,

déposer avec soin dans la mémoire. Oppidum castellis et operibus sepire. Armatus, septus, stipatus satellitibus. Cf. Munio.

SĒPŌNO, is, pōsul, pōstūm, ere, a. *Placer à part, mettre de côté.* SYN. Segrego, separo, reservo. USUS : Seponi ista et occultari possunt. Nullum mihi tempus ad ista negotia possum seponere. Aliqua prædæ pars seponi et in publicum secerni debet.

SEPTEM, Sept.

SEPTEMBER, ris, m. *Septembre.* USUS : Calendis septembribus.

SEPTEMVIRĀTŪS, ūs, m. *Dignité de septemvir.*

SEPTEMVIRI, ōrum, m. pl. *Le collège des septemvirs.*

SEPTĒNĀRIŪS, a, um, *Qui contient le nombre sept, septénaire.* USUS : Cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam, vers de sept pieds.

SEPTENDĒCIM, Dix-sept. USUS : Nos septendecim populis Siciliæ numeramur.

SEPTĒNI æ, a, *Qui sont sept.* USUS : Duo fascēs, candelis involuti, septenos habuere libros, deux paquets enveloppés de ficelles (enroulées de suif ou de cire) renfermaient chacun sept livres.

SEPTENTRIONĒS, um, m. pl. *Le septentrion, le Nord, les contrées du Nord.* USUS : Infectens sol cursus ad septentriones.

SEPTIES, Sept fois.

SĒPTĪMŪS, Pour la septième fois. USUS : Marius tam feliciter septimum consul.

SEPTĪMUS, a, um, *Septième.* USUS : Roma condita est secundo anno Olympiadis septimæ, Rome fut fondée la seconde année de la septième Olympiade. Septimus decimus, dix-septième. USUS : Ut ipsius Stajeni sententia decima septima accederet, la dix-septième.

SEPTINGENTĒSĪMUS, a um, *Le sept centième.*

SEPTINGENTI, æ, a, *Qui sont au nombre de sept cents.* USUS : Atticus noster annorum septingentorum memoriam uno libro colligavit.

SEPTŪĀGĒSĪMUS, a, um, *Le soixante-dixième.*

SEPTŪĀGINTA, Soixante-dix. USUS : De exercitu romano septuaginta et tres amissi, l'armée romaine perdit soixante-treize hommes.

SEPTUM, i, n. *Enclos, cloison, barrière, mur.* SYN. Munitio, sepimentum, sepes. USUS : Quibus septis tam immanes belluas continebimus ? Septa diruere, revellere. Omnes fori aditus ita septi, ut nisi septis revulsis introiri in forum nullo modo posset, toutes les avenues du forum étaient fermées, palissades de telle sorte que, etc.

SEPTUNX, uncis, m. *Les sept dous : mes d'un tout.* USUS : Suptunx auri, sept once d'or.

SĒPULCRUM, i, n. *Tombeau, sépulture.* SYN. Tumulus, bustum, monumentum. EPITH. Alienum, altum, disertissimum, nobile, operosius, ornatum, patrum, summum. USUS : Sepulcrum alicui decernere ; constituere, ponere. Aliquem in sepulcro condere ; in sepulcrum inferre. Sepulcri magnificentia et religio. Cf. Sepelio.

SĒPULTŪRA, æ, f. *Ensevelissement, sépulture, inhumation.* SYN. Humatio, bustum, sepulturæ honor. EPITH. Humilis, insepulta, optima. USUS : Sepultura aliquem afficere. Corpus ad sepulturam dare. Humili sepultura cremare. Honore sepulturæ carere. Cf. Sepelio, Funus, Exsequiæ.

SĒQUESTER, ris et ri, Tiers, entremetteur chargé de corrompre les juges. SYN. Apud quem pecunia corrumpendi iudicii causa deponebatur. USUS : Quo sequestre in illo iudicio corrumendo est usus. Quid opus est iudice sequestre ? Apud sequestrem deponere pecuniam.

SĒQUOR, ōris, sēcūtus sum, sequi, d. *Suivre, aller après, poursuivre.* SYN. Comitor, excipio, consequor, insequor, comes sum, prosequor ; agmen claudō, agmen cogo. (Antecedo, præeo. ADV. Acerrime, belle, confestim, eleganter, facile, necessario, studiose, temere, vehementer, vitiose. 1. Te præcipue sequendum mihi statui, j'ai résolu de vous suivre, de marcher sur vos traces, de vous imiter. Te audiam, tibi obtemperabo, meum consilium ad tuum potissimum accomodabo, tuam auctoritatem sequar ; tuis itineribus ibo ; humanitatis tuæ exempla imitabor ; tuarum vestigia virtutum persequar ; ad tuam auctoritatem me conferam ; tibi obsequar ; tuam sectam et instituta persequar ; iudicio tuo stare decrevi ; te assēclabor ; tibi in omnibus assentiar ; meam tuæ vel ad tuam sententiam adscribam ; tuo consilio utar ; te ducem sequar ; ad tuum me ductum applicabo. Cf. Imitor, Consilium. 2. Bellum secuta est pestilentia, après la guerre vint la peste. Bellum pestilens annus excepit ; bello confestim continuabatur pestilentia ; bellum pestilentia consecuta est ; bellum inter ac pestilentiam exiguum temporis intercessit ; funesti belli exitus principium cladis erat, quam pestilentia post paulo intulit. 3. Sequitur hinc, nihil esse, etc., il suit de là que, etc. Relinquitur jam, ut etc. ; quo fit, ut ; ex quo illud conficitur, nihil esse, etc. ; colligitur ex his, etc. ; ex quo illud efficitur, etc. USUS : Popularem viam sequi. Platonem in Philosophia sequor. Quæ pœna scelus illud sequetur, quelle peine punira ce crime.

* **SĒRĀ**, æ, f. *Barre, verrou.*

SERĒNITAS, atis, f. *Sérénité*. SYN. Serenum tempus, serena tempestas, cœlum serenum. Cf. Serenum.

SERĒNO, as; avi, atum, are, a. *Rendre seréin*. USUS: Tum ille serenata fronte, *front rayonnant*. Cf. Serenus.

SERĒNUS, a, um, *Serein, pur, sans nuages; calme*. SYN. Sudum. PHRAS. Repente serenum est factum, soudain le ciel rede-
vint pur. Ex turbido die serena et tranquilla lux reedit; discussa repente caligine, liquidior lux cœlo apparuit; nitidior lux immensum camporum æquor aperuit, detexit, ostendit; detersis, disiectis, dissipatis, fugatis nubibus, alia repente seniorque cœli facies reedit, senior lux affulsit; fœdam tempestatibus diem vesper senior excepit, consecutus est; post primam cœli perturbationem serenitate usi sumus stabili et constante; repente cœlo serenitas reddita est. USUS: Cœlum ibi tam serenum ut nullus unquam dies tam turbulenta tempestate sit, quin aliquo tempore ejus diei solem homines videant. Frons serena et tranquilla, *front calme et seréin*.

SÉRĪCUS, a, um, *De soie*. USUS: Vestis serica.

SÉRĪES, èi, f. *File, rangée, suite, enchaînement*. SYN. Contextus vel quedam continuatio rerum, ordo. USUS: Fatum est ordo seriesque causarum, l'ordre et l'enchaînement des causes. Mirabilis series conciliatioque rerum, utalia ex alia nexa et omnes inter se aptæ colligatæque videantur, admirable suite des choses, enchaînement qui fait que l'une conduit à l'autre et qu'elles paraissent toutes ensemble ne former qu'un même tissu.

* **SÉRĪO**, *Sérieusement*. PHRAS. 1. Serio rem agit, il fait sérieusement la chose. Minime ludibundus hic versatur; non per ludum aut negligentiam; non pro domestica et umbratili exercitatione, sed contentione magna, severe, acerrime, extra jocum res agitur. Vere severeque res tractatur; toto pectore in eam rem incumbit; in ea re tractanda severitatem adhibet omnem. 2. Nescio si cene an serio laudet, je ne sais s'il loue sérieusement ou pour plaisanter. Laudat rem, sed utrum fronte an mente, dubitatur; simulate an ex animo; vultu tantum an etiam animo, approbet, in incerto est; joco an serio laudet, ignoro. USUS: Serio rem dico.

SÉRĪUS, a, um, *Sérieux, grave, réel*. SYN. Gravis, severus.)(Jocosus. PHRAS. Res est seria admodum, la chose est très sérieuse. Gravis admodum res est; res ea multum habet ponderis et gravitatis; res est minime levis; inest in ea re gravitatis ponderis-que multum, non mediocri pondus. Res est ejusmodi quæ continet omnia; in qua sunt omnia, in qua sita, posita, collocata, constituta sunt omnia; ex qua pendent omnia; quæ

valet in omnes partes. Res est tanti ut omnia comprehendat; res est ejus ponderis ac momenti ut omnia complectatur. In hoc tota res agitur. Cf. Gravis. USUS: Si de rebus seriis loquatur, severitatem adhibeat, s'il parle de choses sérieuses, que son langage soit sévère. Sermo serius et jocus liberalis.

SERMO, onis, m. *Conversation, entretien, causerie*. SYN. Locutio, mentio, oratio. EPITH. Suavis, ludicrus, liberior, longus, multus, urbanus, commodus, præclarus, honorificus, vanus, obscurus, tectus, dubius, pervagatus, exploratus, quotidianus, malevolus, stultus, puerilis. PHRAS. 1. Incepit sermonem de tuis rebus, il commença à parler de vos affaires. Sermo intulit, iniecit, induxit de tuis rebus; sermonem de tuis rebus instituit; delapsus est in sermonem de rebus tuis; sermonem de tuis rebus arripuit; sermonem de rebus tuis habere cepit. 2. Sermo multus est de te, isque satis malevolus, on parle beaucoup de vous et d'une manière peu bienveillante. Multum das sermonis hominibus malevolis; multam sermonis materiam, ansam præbes; sæpe in hominum malevolorum sermonem venis; frequenter eorum sermonibus vapulas; in ore ac sermone multorum res tuæ sunt; sermonis multum excitant res ac mores tui. 3. Varii sermones instituebantur, on parlait de différentes choses. Serebantur, habebantur sermones varii temporique potissimum apti; in varios sermones delabebamur. Cf. Loquor. 4. Sermones tacite auscultabat, il écoutait en silence ce que l'on disait. Sermo-nes captavit nostros; sermonem ex insidiis aucupabatur; sermones nostros clam excepit. Cf. Ausculto, Auris. 5. Postquam ille ad colloquium accessit, sermo in multam noctem extractus est, dès qu'il fut arrivé, l'entretien se prolongea bien avant dans la nuit. Postquam ille ad sermonem accessit; se in sermonem istorum adjunxit, insinuavit; sermones cum illis contulit; sermonem cum illis copulare, consociare, miscere, sermones cædere, in colloquium venire cepit; sermo in multam noctem ductus, productus, tractus, perpetuus est; noctis pars magna inter colloquendum abiit, sermonibus consumpta est. 6. Sermo iste valde frequens est inter homines, on fait grand bruit de cette affaire, elle est l'objet de toutes les conversations. Is sermo in circulis, congressionibus omnium versatur; res est in ore ac sermone omnium; omnium sermonibus ea res usurpatur, celebratur; sermo is pervagatus est; sermo iste latissime dissipatur; pervulgatur, divulgatur ea res sermonibus omnium. Urbs iis sermonibus referitur; latissime manat, emanat, permanat. 7. Sermo iste aliquando desinet, ce bruit s'apaisera enfin. Pervagatus hic sermo reprimetur utique, sedabitur, exstinguetur, exhaurietur, retundetur, refrigerabitur, obmutescet, morietur.

Cf. Rumor, Fama. USUS: Sermonem cum aliquo communicare, *causer avec qqn.* Sermo- nem injicere, *jeter une parole, proférer.* Ser- mones hominum subire, *affronter les propos des hommes.* Sermones hominum ferre, *sustinere, supporter les mauvais bruits qui circulent.* Ab aliquo sermone se avertere, *fuir l'entretien de qqn.* Quis omnes hominum sermones vitet, *effugiat? Qui peut échapper aux mauvais propos?* Sermonem ordiri, in sermonem ingredi, *commencer un entretien.* Sermonem conficere, *achever un entretien.* Sermonem prædicere, incidere, abscindere, *rompre l'entretien.* Ser- monem alio transferre, *faire changer la con- versation.* Dare se sermonibus vulgi, *donner matière aux propos publics, suivre parler de soi.* Mitte hos sermones, *cessez ce discours.* Cf. Loquor, Colloquor, Oratio.

* SERMOCINATIO, onis, f. *Entretien, discussion, causerie.*

SERMOCINOR, aris, atus sum, ari, d. n. *S'entretenir, converser, causer.* SYN. Sermonem habeo, loquor. ADV. Diligenter. USUS: Diligenter cum eo sum sermocinatus.

1. SĒRŌ, Tard, trop tard. PHRAS. Sero admodum ad me venit, *il vint me trouver très tard.* Paulo antequam sol occideret; pri- me se intenditibus tenebris; post occasum solis; jam præceps in occasum sol erat; appe- tente jam nocte; jam serum diei erat, cum, etc.; sub solis occasum; sub primas tenebras; præ- cipite jam in noctem diei; ad multam noctem; multum jam noctis erat cum ille ad me, etc. USUS: Sero, acto jam negotio venisti.

2. SĒRO, is, sēvi, sātum, ere, a. *Semer, planter; répandre.* SYN. Sementem facio, se- men spargo, semino. USUS: Serere arbores quæ alteri seculo prosint, *planter des arbres qui ombrageront une autre génération.* Sere beneficium ut metere possis fructum. Ser- mones, discordias serere.

SERPENS, entis, m. *Serpent.* USUS: Re- pente te, tanquam serpens a latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus extulisti.

SERPO, is, psi, ptum, ere, n. *Glisser, s'avancer lentement, se répandre peu à peu.* SYN. Progredior. ADV. Longius, obscure, oc- culte, paulatim, sensim. USUS: Ea consue- tudo, rumor, malum latius serpit, manat, fun- ditur.

SERRA, æ, f. *Scie.* USUS: Ne stridorem quidem serræ audiunt.

SERRŪLA, æ, f. *Petite scie.* USUS: Ser- rula adunca ex omni parte dentium et tortuosa.

SERTA, orum, n. pl. *Couronne, guirlande de fleurs.* SYN. Corona. USUS: Sertis redi- miti.

SĒRUS, a, um, Tardif, attardé. USUS: Sera gratulatio reprehendi non solet, *une fé- licitation tardive ne peut être blâmée.*

SERVĀTOR, oris, m. *Conservateur, sau- veur, libérateur.* SYN. Conservator. (Perdi- tor. USUS: Urbis, capitis mei servator et custos.

SERVĪLIS, e, gen. com. *D'esclave, ser- vile.* SYN. Famularis. USUS: Metu servili de- bilitata respublica, *la terreur qu'inspirent les esclaves.* Manus, vestis, color servilis. Servi- lem in modum cruciari.

SERVĪLITER, En esclave, servilement. SYN. Abjecte, timide. USUS: Ne quid servi- lity aut muliebriter faciamus.

SERVĪO, is, ivi vel ii, itum, ire, n. *Être esclave, serviteur; être dépendant, obéir, venir en aide à.* SYN. Deservio, servitum servio, servitum patior; pareo, obsequor, morem gero, lenocinor; præsto sum, operam do, con- sulo. PHRAS. 1. Servit plebeio homini, *il est l'esclave d'un homme du peuple.* In famu- latu est; in servitute plebei hominis est; ope- ram præstat, præbet plebeio homini. 2. Novit servire tempori, *il sait s'accommoder aux circonstances.* Servire commodis; commodare rebus suis; omnia ad utilitatem referre suam; commodare sibi in rebus omnibus. 3. Hoc eo servit, *cela sert à.* Hoc eo valet; hoc oppor- tunum est ad illud; habet ea res opportunita- tem istam; illud ex hoc commodi est; est ea ratio peropportuna ad illud, etc. USUS: 1. Po- pulum Romanum servire fas non est. Tempori, corpori, auri, gloriæ, laudi, cupiditatibus, valetudini servire. 2. Gravor, obligor, *être assujéti à une servitude* (cum ad prædia rustica refertur). Aedes, prædia non ser- vient quæ servierunt, *les terres qui ont eu des servitudes n'en auront plus.*

SERVĪTIUM, ii, n. *Esclavage; servitude.* SYN. Servus; servitus. USUS: Servitia ad cæ- dem incitare. Abstrahere a servitio civitatem.

SERVĪTUS, ūtis, f. *Esclavage, servitude, captivité.* SYN. Famulus, servitum. (Liber- tas. PHRAS. 1. In servitum abrepti sunt multi, *bien des habitants furent enlevés comme esclaves.* In servitum dati, abstracti, tradi- ti sunt; in durissimum servitum venire; servitute oppressi sunt; servituti addicti sunt; sub jugum missi sunt; multis jugum servitutis impositum est; jugum subire compulsi sunt; jugum accipere permulti. Multi in servitum homini feroci adjuicati sunt; multi in servitum abstracti; ex his multi dura servitute premuntur; in servitute tenentur; in servitu- tem asserti sunt; multis æterna servitus in- juncta est. 2. Quis servitute nos liberabit? *Qui nous délivrera de cette servitude?* Quis a cervicibus nostris jugum servile deiciet? Ser- vitutis vincula quis rumpet? Servitum quis propulsabit? Quis tandem hoc servitutis jugum a nobis depellet, repellet, rejiciet, demet? Quis servitute qua oppressi jacemus nos liberabit? USUS: Servitum alicui afferre. In servitu-

tem venire. Servitutum servire. Servitutis jugum exuere.

SERVO, as, avi, atum, are, a. *Sauver, conserver, préserver, délivrer*. SYN. Conserveo, asservo, tueor, custodio, teneo; observo. ADV. Constanter, diligenter, diu, magnopere, optime, sancte. PHRAS. 1. Tu unus me servasti, vous seul m'avez sauvé. Tu unus parens, salus vitæ nostræ, fortunæ, nominis fuisti; tua unius opera salvus sum; tu unum sartum teclumque me, ut aiunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conservasti; servatorem te meum et liberatorem semper prædicabo; parentem te fortunæ meæ statuo agnoscamque semper. Cf. Salvo, Salus. 2. Servabo quod promisi, je garderai ma promesse. Constat fides promissis; promissio fides exstabit; servabo, liberabo, præstabo, solvam promissi fidem; fidem quam dedi colam integre. USUS: Servabo amicitiam, jus, leges summa fide. Servare se integrum et castum, se conserver chaste et pur.

SERVUS, i, m. *Esclave, serviteur*. SYN. Servitium, famulus, puer, mancipium, qui servit, qui libertatem perdidit, qui servi munere fungitur. USUS: Servi quorum vis et conditio infima. Servus a pedibus. Cupiditudo servus. Servulus percuriosus et minime mendax.

SESQUI, Une demie en plus. Sesquialter, sesquimodius, sesquioctavus, sesquipleus, sesquiterius, etc.

SESQUIPÉDĀLIS, e, gen. com. * Qui a un pied et demi de long. USUS: Tigna sesquipédalia.

SESSIO, ōnis, f. *Action de s'asseoir; séjour, halte; session, séance*. USUS: Status, incessus, sessio, accubatio, inclinatio, cursus.

SESTERTIUS, ii, m. (H-S), *Sesterce, petite monnaie d'argent, valant 2 as et demi (21 centimes)*. USUS: Dicit Dionem HS decies centena millia numerasse, un million de sestertius. Sestertium (subaud. mille), mille sesterties. Sestertium decies, centies (subaud. centena millia), un million de sesterties, dix millions de sesterties.

SĒTA, æ, f. *Poil épais et rude des animaux; soie, crin*. EPITH. Equina. USUS: Gladium e lacunari, seta equina aptum, jussit demitti, un glaive suspendu au plafond par un crin de cheval.

SĒTOSUS, a, um, *Herissé de poils, couvert de soies*. SYN. Quod setis abundat.

SEU, ōis, SYN. Sive.

SEVĒRĒ, *Strovement, rigoureusement*. SYN. Austere, stoice, gravior, durior, duris legibus, conditionibus. USUS: Ætas severissime acta.

SEVĒRITAS, atis, f. *Gravité, sévérité*. SYN. Gravitas, duritas, tristitia. Comitas. EPITH. Acerba, censoria, magistra pudoris et modestiæ, incredibilis, patria, prisca, salutaris,

singularis, non invidiosa, vetus. USUS: Summa severitas cum summa humanitate jungatur. Lenitate conditior severitas, et gravitati comitas et facilitas aspergatur, il faut que la sévérité soit tempérée par la douceur et la politesse et l'affabilité par la gravité. Oratione mitigare patris severitatem et humanitatis condimentis. Laxare iudicium animos atque a severitate ad hilaritatem traducere. Adhibere severitatem in aliquo. Senatum ad pristinam severitatem revocare. Mæstitia, severitas orationis.

SEVĒRUS, a, um, *Sévère*. SYN. Gravis, austerus, asper, durus, vehemens, acerbus; tristis. (Dissolutio, Indulgentia. ADV. Valde, PHRAS. Viret ad modum severus, cet homme est très sévère. In omnes se severum et vehementem præbet; tetrica ac tristi veterum disciplina imbutus; severissimi vir imperii; prisca et nimis dura severitas; severe ac graviter agit omnia, nihil remisit, leniter, urbane. Natura implicatus ad severitatem est, pertristis censor, magister et quidam velut patruus. In judiciis cum assidet, Lycurgeus totus est vel Cassianus ac quidam velut reorum scopulus. USUS: Qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus et severus in filium. Imperia sine acerbitate iracundiæ severa, commandements sévères sans aigreur ni colère.

SEVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler en particulier; détacher, séparer*. SYN. Separo, abduco, avoco. ADV. Haud mediocriter. USUS: Mentem ab oculis sevocare. Animum a negotiis, a societate corporis sevocare, ne consuler que son esprit, indépendamment des yeux.

SEX, Six. USUS: Equitum centuriæ cum sex suffragiis.

SEXĀGĒNI, æ, a, *Au nombre de soixante*. USUS: Hæc sexagena millia modium quæ Mamertinis remiseras, addidisti, ces soixante mille boisseaux.

SEXĀGĒSIMUS, a, um, *Le soixantième*

SEXĀGIES, *Soixante fois*. USUS: Sestertium sexagies.

SEXĀGINTA, *Soixante*. USUS: Minorem annis sexaginta de ponte deiecerit, âgé de moins de soixante ans.

SEXĒNI, æ, a, *Qui sont six cents*. USUS: Sexcentos nummos constituere.

SEXCENTI, æ, a, *Six cents; nombre indéterminé, infini*. USUS: Venio ad epistolas tuas quas ego sexcentas uno tempore accepi, j'arrive à tes lettres dont j'ai reçu tout un paquet à la fois.

SEXCENTIÆ, *Six cent fois*. USUS: HS sexcenties, soixante millions de sesterties.

SEXDECIM vel SĒDECIM, *Seize*.

SEXIES, *Six fois*.

SEXTANS, antis, m. *Le sixième de l'as*. USUS: Extulit eum (Menumium Agrippam)

plebs sextantibus collatis in capita, *le peuple pourvu aux frais de l'enterrement, en se cotisant à raison d'un sextant par tête.*

SEXTARIUS, *li*, m. *Setier, le sixième (d'une mesure, d'un poids).*

SEXTILIS, *is*, m. *Le sixième mois de l'année romaine (commencé en Mars), Août.* USUS : Sextilis calendis, idibus, nonis.

SEXTOLA, *æ*, f. *La sixième partie d'une once.* USUS : Facit hæredem ex duabus sextulis M. Falcinimum, *le trente-sixième de la succession.*

SEXTUM, *Pour la sixième fois.* USUS : Marius sextum consul.

SEXTUS, *a*, um, *Le sixième.* USUS : Sextus ab urbe lapis, *la sixième borne à partir de la ville.*

SEXUS, *ûs*, m. *Sexe (masculin ou féminin) des hommes ou des animaux.* USUS : Virilis sexus ac muliebris.

SI, *Quand, toutes les fois que.* SYN. Ut, cum, etiamsi. USUS : Si volo is esse, ero.

SIBILO, *as*, are, n. *Siffler.* SYN. Vagire, murmurare, mugire, sibilare.

SIBILUS, *i*, m. *Sifflement ; sifflet, hûle.* USUS : Non modo sibilis, sed et convitiis explodebatur. Sibilum metuis ? *Tu crains des sifflets ?* Nemote sibilis consecrabitur. Cf. Ludilrium, Explodo.

SIC, *Ainsi, comme cela, tellement, de telle sorte.* SYN. Eadem ratione, ita, item, in hunc modum, hoc modo, isto modo, perinde, similiter, æque. USUS : Locutus est Cæsar sic ut nullus æque. Aliis sic, aliis secus videtur. Sic vita hominum est. Sic vivitur Cf. Similiter, Æque.

SICA, *æ*, f. *Poignard.* SYN. Gladius. USUS : Sicam vibrare, dstringere. Sicam de manibus furentis extorquere.

SICARIUS, *ii*, m. *Meurtrier, assassin.* SYN. Gladiator, percussor, grassator. EPITH. Vetus, facinorosus, armatus. USUS : Non sicarium, sed crudelissimum carnificem in judicium adduximus.

SICCÈ, *Fortement, sainement.* USUS : Presse, subtiliter, sicce dicere.

SICCITAS, *atis*, f. *Sécheresse.* SYN. Aquæ vel pluviæ penuria. PHRAS. Magna fuit hoc anno siccitas, *il y eut cette année une grande sécheresse.* Siccitate hoc anno laboratum est, nec celestes modo aquæ defuerunt, sed terra quoque ingenito humore egens, vix ad perennes sufficit aquas. Sitiebat solo omnique humore ventis solibusque deterso, fruges segetesque exaruerunt. USUS : 1. Siccitate accrescentia rerum pretia. 2. Gracillitas, absence d'humours, santé ; absence d'ornements, sécheresse de style. Siccitas corporis sequitur continentiam in victu. Siccitas orationis et jejunitas.

SICCUS, *as*, avi, atum, are, a. *Sécher, dessécher.* SYN. Exhaurio.

SICCUS, *a*, um, *Sec ; sain, solide, nerveux.* SYN. Jejunus, sobrius, pressus.) (Vinolentus. USUS : Quædam terræ imbribus sicciore sunt. Attici oratores sani et sicci.

SICÛBI, *Si quelque part, si en quelque endroit.* SYN. Si quo in loco.

SICUNDE, *Si de quelque part, si de quelque côté.* SYN. Si aliunde, si quo ex loco. USUS : Sicunde poteris, erues.

SICUT et **SICÛTI**, *Comme, de même que.* SYN. Ut, æque ut, item ut, ita ut, perinde ut, similiter atque, tanquam, velut. PHRAS. Tesicut parentem amo, *je vous aime comme un père.* Parentis numero te colo ; filii ritu, caritate te colo ac complector ; perinde te amo ut parentem ; in modum parentis te amo, vice parentis mihi es. Parentis loco te habeo. USUS : Te ut parentem alterum amo.

SIDO, *is*, di, ere, n. *Se fixer, s'arrêter.* SYN. Subsido.

SIDUS, *ôris*, n. *Groupe d'étoiles, constellation ; sing. astre, étoile.* SYN. Stella, astrum ; sempiterni ignes qui ex nobilissima et purissima ætheris parte gignuntur. EPITH. Radians. USUS : Sidera innumerabilia cælo inæherentia. Forma cæli undique sideribus ornata.

SIGILLATIM vide **SINGILLATIM**.

SIGILLATUS, *a*, um, *Orné de figurines, de reliefs.* SYN. Signis et emblematis ornatus. USUS : Scyphi, simulacra sigillata.

SIGILLUM, *i*, n. (*Sæpius plurali numero adhibetur.*) *Petite figure, figurine ; cachet, sceau.* SYN. Parvum signum. USUS : Apposuit patellam in qua sigilla erant egregia. In cera centum sigilla impressero. Sigilla avellere.

SIGNIFER, *ôris*, m. *Porte-enseigne ; chef coryphée.* SYN. Qui signum aut vexillum præfert. USUS : 1. Torquatus, signifer juventutis. Causæ dux et signifer. 2. Zodiacus, le zodiaque. Signifer orbis.

SIGNIFICANTER, *D'une manière expressive, clairement.* SYN. Clare, aperte, acriter.

SIGNIFICATIO, *onis*, f. *Puissance, énergie, force d'expression.* SYN. Vis, notio, potestas, virtus, sententia. EPITH. Aperta, certa, clara, digna, exigua, magna, minima. USUS : 1. Digna est scriptoris prudentia significatio qua utitur. 2. Indicium, signum, argumentum, indice, signe, marque. Litteræ tuæ exiguum erga me voluntatis significationem habebant, dabant, præbebant. In hoc juvene magna significatio virtutis elucet, apparet. A diis profecta significatio et denuntiatio calamitatum. Observatis longo tempore significationibus futura prænuntiare. Morbi significationes.

SIGNIFICO, *as*, avi, atum, are, a. *Indiquer, manifester, faire voir, faire connaître ;*

signifier, avoir tel ou tel sens. SYN. Indico, ostendo, declaro, demonstro, designo, notq, significationem tribuo, facio, conficio; signum do, signum mitto; aliquid argumenti habeo, signum sum; vim vel sententiam habeo, sono. ADV. Apertius, apte, ingenue, breviter, recte, plurimum, leviter, planius. PHRAS. 1. Expende diligenter quid hæc vox significet, examinez avec soin quelle est la signification de ce mot. Quid sonet hæc vox; quæ res huic voci subijciatur; quæ sit vis hujus verbi; quid valeat vox ista; quæ sit illi subijcienda sententia; quæ sit hujus vocis potestas; quid sibi velit vox ista. 2. Crinita stella calamitates non significat, la comète ne pronostique aucune calamité. Cometæ contra quam veteres id opinabantur philosophi, calamitatum prænuntii non sunt; calamitates haud denuntiant, nuntiant; rerum conversionem minime portendunt, ostendunt; vanus est plebis timor somniantis. Cometæ multorum malorum significationem facere, dare, præbere, tribuere. 3. Victoriæ de hoste litteris significavit, il annonce par une lettre sa victoire sur l'ennemi. Certiorem eum de victoriâ fecit; victoriæ nuntium cum illo communicavit. Cf. Certus, Indico. USUS: Hoc non significandum solum sed declarandum arbitror. Idem verbum sæpe duas res pluresque significat. Inter se significare et colloqui cœpere. Ratio, potestas, mens, numen, sive quod est aliud verbum, quo planius significum quod volo. Dolorum meum non significarem?

SIGNO, as, avi, atum, are, a. Mettre une marque, une empreinte, un signe. SYN. Designo, consigno, imprimo. ADV. Publice. USUS: Objectum visum imprimit ac signat in animosam speciem, l'objet de la perception imprime et grave en quelque sorte son image dans notre âme. Signatur in animis nostris. Aurum, argentum signare, frapper l'or et l'argent.

SIGNUM, i, n. Signe, marque, empreinte. SYN. Indicium, nota, argumentum, vestigium, monumentum, insigne. EPITH. Æneum, marmoreum, eburneum, amplum, excelsum, brumale, certum, commune, grave, improvisum, perverts. PHRAS. 1. Elucet hoc in puero multa probæ indolis signa, il y a dans cet enfant de nombreuses marques d'un bon naturel. Multa virtutis specimina; multæ et luculente notæ ac indicia probitatis; vestigia apparent excellentis indolis; elucet igniculi quidam, præclaræ mentis indices; species ipsa pueri nonnisi probitatem olet vultuque toto clamat; produnt se non vulgaris virtutis semina in hoc puero; multa hic puer optimæ spei argumenta præbet. Cf. Indicium. USUS: 1. Puer iste magna ingenii signa dat. 2. Simulacrum, imago, statua, statue, figure en relief. Deorum signa fabricare, conficere, ponere, palam collocare. 3. Sidus cœleste, constellation, signe. Signum leonis oritur, occidit,

obit. Signorum ortus et obitus definitum quemdam ordinem servant. 4. Sigillum, sceau, cachet. Nec signum epistolæ tuæ, nec dies apposta est. Non utar meo chirographo nec signo. Litteræ alieno signo obsignatæ, consignatæ. Librum tuum sub signo habeo asservoque diligenter, je garde sous scellés. 5. Vexillum, enseigne militaire, drapeau, étendard. Multas legiones sub signis habuit; multi ejus signa sunt secuti; sub ejus signis militarunt. Signa movere, aliquo expedire; signa convertere, tourner les enseignes, faire un mouvement de conversion; collatis signis pugnare, combattre, en venir aux mains en bataille rangée. Palantes ad signa revocare. Dilapsus a signis militis tandem ad sua signa convenit. 6. Nota militaris, signal donné par le général au moyen d'une trompette. Dato, edito, pronuntiato, accepto signo; canentibus signis; signa ubi concurunt, in hostem itur. Signum receptui dare, concinere, donner le signal de la retraite.

SILENTIUM, ii, n. Silence; action de se taire, de ne point parler. SYN. Taciturnitas, reticentia. EPITH. Æternum, diuturnum, magnum, mirum, perpetuum, præsens, summum, tantum. USUS: Silentium fieri jussit. Consecutum est magnum silentium. Magno silentio est auditus. Gravissimos dolores silentio ferre. Ea de re vel ab ea re mirum nunc silentium est. Judicia diu jam in silentio jacent. Aliquid silentio transire, præterire, prætermittere, prætervehi, passer qqch sous silence. Facili memoriam a silentio vindicare, sauver de l'oubli, de l'obscurité.

SILEO, es, ūi, ere, n. Se taire, garder le silence. SYN. Taceo, reticeo, obmutesco, silentio prætereo, tacitum aliquid prætermittit, silentio utor, silentio aliquid tego vel premo, silentium habeo, aliquid celo summa fide, aliquid solerti consilio tego; silentio transeo, præterveho. USUS: Silent leges inter arma, au milieu des armes, les lois sont muettes, sont suspendues; silere de re aliqua. Cf. Taceo.

SILEX, icis, m. Rocher, caillou, silex. SYN. Lapis durus ex quo ignis excuti solet. USUS: Non enim e silice nati sumus, nous ne sommes point nés d'un caillou, nous n'avons pas un cœur de rocher.

SILUS, a, um, Camus, camard. SYN. Nāso bene exstante et repando. (Simius.

SILVA, æ, f. Forêt, bois. SYN. Nemus, saltus. EPITH. Densa et aspera, infinita, magna, media, nobilis, publica, vindicata. USUS: 1. Multos nemora et silvæ commoveant, les bois et les forêts. 2. Ubertas, copia, materia, amas, foule, abondance. Silvam rerum et sententiarum comparare, amasser un riche fonds de pensées et de connaissances.

SILVESCO, is, ere, n. En parl. de la vigne, pousser trop de bois. SYN. In silvam cresco. USUS: Vitis putanda est ne silvescat.

SILVESTRIS, re, gen. com. *Convert de forêts, boisé; sauvage.* USUS: Loca silvestria, montuosa. Vita inculta et silvestris.

SIMIA, æ, f. *Singe, guenon.* SYN. Simiolus, simius. USUS: Simia, bestia turpissima, quam similibus tamen nobis est!

SIMILIS, e, gen. com. *Semblable, pareil, ressemblant.* SYN. Consimilis, parilis, æqualis, geminus, par, germanus, ejusmodi, instar, cui similitudo est cum aliquo, qui similitudinem gerit speciemque alicujus; qui ad aliquid habet similitudinem, qui ex primitali quæm, qui habent similitudinem inter se.) (Dissimilis, dispar, diversus. PHRAS. 1. Alter alteri simillimus est, *ils sont tout à fait l'un à l'autre semblables.* Par probitas, eadem virtus ac religio, simillima utriusque et maxime gemina indoles; proxime ad alterum accedit; respondet unus alteri; alter pene alter; moribus et natura perfecte congruunt; alter alterius imago est; alter alterius imaginem moresque præ se fert, ingenii, virtutis, fidei exemplum expressam ad imaginem reddit. 2. Canis leonem similis est, *le chien ressemble au lion.* Ad similitudinem leonis accedit; ore leonem refert, reddit; faciem leonis exhibet; oris specie feroci leonem adæquat; oris specie leonem æquat, exprimit; oris specie a leone non abluet, abhorret; speciem leonis ore reddit; effigiem, faciem leonis habet, gerit; speciem leonis præbet, repræsentat; non dissimilis est, non discrepat a leone. 3. Similis simili gaudet, *qui se ressemble s'assemble.* Nulla etiam bellua est quæ non sui generis bellua maxime deleatetur; pares cum paribus, quod proverbio dicitur, facillime congregantur. Ea est jucundissima amicitia quam similitudo morum conjugavit. Similitudo celeriter amicos contrahit. Mater et conciliatrix amicitie æqualitas est. 4. Opifices et his similes, etc., *les artisans et les gens qui leur ressemblent.* Opifices et hujus loci atque ordinis homines; opifices et qui sunt generis ejusdem, ex eo genere, de genere hoc, de genere horum; opifices et id genus alii. USUS: Voluntate inter se similes et moribus et toto vitæ genere. Ingenium Romuli memor Tullo Hostilio erat et nequaquam Numæ simile. Cf. Par, Æqualis, Idem.

SIMILITER, *Semblablement, pareillement.* SYN. Simili ratione, item, itidem, æque, pariter, simili modo, eodem modo, uno et eodem modo, sic. PHRAS. Ego similiter me geram, *pour moi, j'agirai pareillement.* Eodem pacto, eodem tenore, eodem instituto rem agam; juxta tecum rem geram; idem institutum tenebo; de moribus tuis morem effingam meos. Simili ratione atque ipse egeris actuum me scito. Cf. Sicut. USUS: Similiter facit ut si roget, *il fait comme s'il me demandait.*

SIMILITUDO, inis, f. *Ressemblance, analogie.* SYN. Exemplar, forma, species, imago.) (Dissimilitudo. EPITH. Difficilis,

insignis, levis, maxima, tanta. PHRAS. Magna est inter res nostras similitudo, *il y a une grande similitude entre vos affaires et les miennes.* Congruunt res tuæ cum meis; simillima est rerum nostrarum ratio; qui tuas res intuetur, meas intueri se dicit; tuis in rebus res meas agnosco. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video; inter res nostras nihil interest; nihil est quo res tuæ a meis differant, discrepent. Cf. Similis, Discrimen, Differo, Convenio. USUS: Similitudinem quamdam gerunt speciemque sapientum, *ils ont une certaine ressemblance avec le sage véritable.* Ducere ex realiqua similitudinem. Conferre, comparare similitudines. Ad similitudinem historiarum, orationem dirigere. Est homini cum DEO similitudo, *l'homme est l'image de DIEU.*

SIMUS, ii, m. *Singe.* SYN. Simia. USUS: Simius, non semissis homo, contra me arma tulit.

SIMPLEX, IcIs, omni. gen. *Simple, candide, naïf, ouvert.* SYN. Uniusmodi; apertus, sincerus, credulus.) (Multiformis, compositus, callidus. PHRAS. 1. Homo est simplex, *cet homme est candide, ingénû.* Vir bonus et simpliciter veritatis amicus; homo est antiqui moris, qui nihil celat, nihil fingit; qui ex natura sua cæteros omnes fingit; homo minime malus, minime vafer; homo prisci moris; homo antiqua virtute, fide, moribus; homo apertus et simplex; fraudis imperitus, a quo nemo fraudatum se queratur; vir est antiquorum hominum, minime versutus; homo est antiquus, qui ex suo ingenio de quovis æstimat. Cf. Sincerus. 2. Simplicissimus homo et pene stupidus, *l'homme tout à fait simple et presque sot.* Homo non promptissimus; ingenio tardus; homo sine sensu, sine sapore; incallidus et elinguis. Cf. Stupidus. USUS: Quædam in rebus sunt simplicia, quædam copulata. Tuum hominis simplicis pectus vidimus. Simplex et absoluta necessitas. Cf. Apertus.

SIMPLICITER, *Simplement, sans façon, bonnement; ouvertement.* SYN. Aperte, candide, sincere; absolute, præcise.) (Dupliciter. PHRAS. 1. Id se facturum simpliciter negavit, *il refusa positivement de faire cela.* Id se facturum præcise negavit; aperte, disertè negavit. 2. Est homo simpliciter doctissimus, *l'homme tout à fait savant.* Est homo sine exceptione, sine dubio, sine dubitatione doctissimus; vir est, ut latine ac plane dicam, doctissimus; vir est, aperte ac sine fuculoquor, doctissimus. 3. Verita tem simpliciter proloqui, *dire la vérité sans détour.* Ad veritatem loqui; Latine, nullo apparatu, nude, plane, quod res est, dicere; sine fuculo, sine simulatione veritatem patefacere. USUS: Simpliciter dicam et breviter. Vivere simpliciter vitæque hominum amice. Cum homine simplici simpliciter agam.

SIMPLUM, i, n. *L'unilé.* USUS: Simplum aut duplum.

SIMPŪLUM, i, n. *Petite coupe pour les libations.* USUS : Excitare fluctus in simpulo, faire une tempête dans un verre d'eau, faire beaucoup de bruit pour rien. (PROV.) Vasis genus.

SIMUL, En même temps, ensemble. SYN. Una, pariter, communiter, cum, in unum. PHRAS. Simul omnia perdidit, j'ai tout perdu à la fois. Totum repente avolatit; singillatim ac diu collecta, omnia uno tempore effudi; unam feci rerum omnium jaculam; una omnia interiere. USUS : Res quas tecum simul didici. Id signum simul aspectum et probatum est. Simul et illud cogita. Abjice voluntatem simul cum spe discendi, la volonté de... avec l'espoir de... Multos modios salis simul edendos esse, ut amicitia munus expletum sit, il faut avoir mangé ensemble bien des boisseaux de sel, pour que, etc.

SIMŪL AC, Aussitôt que, dès que. USUS : Simul ac potero, veniam.

SIMŪLĀCRUM, i, n. *Ressemblance, image, portrait, statue.* SYN. Imago, forma, effigies, species, exemplar, idolum. EPITH. Æternum, mutum, perantiquum, religiosum, sanctissimum, summum. USUS : Nullum superest simulacrum ac vestigium civitatis. Statuæ ac imagines simulacra sunt corporum, non animorum. Cupidinis simulacrum. Cf. Imago.

SIMŪLĀTĒ, En apparence, avec feinte, d'une manière simulée. USUS : Sive fictæ et simulate, sive ex animo loquaris.

SIMŪLĀTIO, ōnis, f. *Artifice, mensonge, faux dehors, dissimulation.* SYN. Species simulationis, species quædam assimilate virtutis. EPITH. Aperta, bella, difficilis, diuturna, ficta, inveterata, periculosa, summa, verbosa, vitiosa. PHRAS. Virum bonum simulatio non decet, l'homme de bien ne doit pas user de dissimulation. Non cadit in virum bonum simulatio; vir bonus abest ab omni simulandi studio. Aliud sentire, aliud loqui non est ejus qui vir bonus haberi velit. Viri boni non est fingere; artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est, longe a bonorum consuetudine discedit. Cf. Astutia. USUS : Errant, qui simulatione, sermone vultuque ficto stabilem gloriam quærunt. Fronte ac vultu facillime simulatio sustinetur. Simulatio tollit iudicium veri illudque adulterat. Summam prudentiam stultitiæ simulatione tegere, cacher une profonde sagesse sous les dehors de la folie. Æquitatis simulatione fallere. Nullæ insidiæ periculosiores quam quæ latent in simulatione officii. Ex omni vita simulatio dissimulatione tollenda, il faut bannir de la vie la feinte et la dissimulation. Cf. Simulo, Fingo.

SIMŪLĀTOR, ōris, m. *Imitateur; dissimulé, hypocrite.* SYN. Adulator, assentator. EPITH. Studiosus. USUS : Dulcis, faceti, festivi sermonis homo et in omni oratione simu-

lator, qui feint toujours d'ignorer, qui joue l'ignorance.

SIMŪLĀTUS, a, um, *Feint, simulé, faux, apparent.* SYN. Assimilatus, fictus, imitatione simulatus, fucatus, adumbratus, fallax, ad fallendum instructus. (V) Verus, sincerus. USUS : Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt, nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. Amor solers et simulatus. Cf. Astutus, Fictus.

SIMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Imiter, copier; feindre, dissimuler.* SYN. Assimulo, specie simulationis ostento, fingo. ADV. Facile, perbellic, solertius. PHRAS. 1. Nihil in illo nisi simulatum, tout est simulé en lui. Aliud spe, aliud specie simulationis ostentat; ad speciem et usurpationem virtutis fictus est; adumbrata virtute fallit; nihil in illo nisi fallax; imitatio simulatioque virtutis in fronte, intus scelus tegitur; personatus ambulat; multis simulationum involucris tegitur et quibusdam quasi velis obtenditur; assimilata virtute laudem captat; longe alius est ingenio quam cujus simulationem inducit; alienam personam fert; ex industria factus ad simulationem virtutis et probitatis; probi hominis speciem præ se fert; specie quadam occultat sese et virum frugi assimilat; vultum fingit et imaginem quamdam probitatis, sed quæ cum moribus non convenit. 2. Simula quantum vis, me profecto non fallas, dissimule autant que tu veux, tu ne me tromperas pas. Indue quantum vis animo simulationem; frontem sermonemque ad fallendum instrue; præfer quam vis virtutis speciem; mentire fucata, adumbrata, adulterata virtutis specie, quantum vis ac potes; personam quam vis, composito in speciem probitatis vultu, ferre potes, fallere certe et iudicium veri tollere non potes. Cf. Fingo. USUS : Perbellic simulat. Multa et simulavi invitatus, et dissimulavi cum dolore. Furere se simulavit. Hannibal ægrum simulabat, Annibal feignait le malade.

SIMULTAS, atis, f. *Débats haïeux, vifs démêlés, inimitié.* SYN. Inimicitia. EPITH. Vetus. USUS : Cum aliquo simulatas nescio quas suscipere, habere, gerere, exercere, retinere. Simulatem bona fide deponere, se réconcilier, faire trêve à ses ressentiments. Cf. Inimicitia.

SIN, Mais si, si au contraire, si toutefois, sinon. SYN. Si; si non. USUS : Educ tecum omnes, sin minus quam plurimos. Ego ut constitui cras adero: sin utique postridie. Sin autem id non sit ejusmodi, tum vero, etc.

SINCERĒ, Sincèrement, loyalement, franchement. SYN. Candide, vere, ingenuè, sine fūco, sine fraude, sine assentatione, sine malo dolo, sincera fide, fraterne, genuine, ex animo, ex animi sententia, nihil alicui indulgens. USUS : Sincere tecum agam. Cf. Simpliciter.

SINCĒRUS, a, um, *Pur, sain, fidèle, sincère*. SYN. Purus, verus, integer, candidus, apertus. PHRAS. 1. Sincerus mihi animus est, *je suis sincère, je ne veux pas tromper*. Animus mihi est apertus, simplex, rectus, candidus; nulla simulatione tectus, purus ab omni fraude. Simulationem, simulandi artificium natura mea consuetudoque respuit. Abest a me simulandi perversum studium; simplicem, apertam veritatem amo; odi artes quibus veritas uti involucri quodam obtegatur; animo sum minime versuto. Cum ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum aut fallax deprehendes; cum ingenium meum usu cognitum ac perspectum habueris, abesse me ab omni dolo ac fraude; esse me sinceri animi, simplicis ingenii, apertæ voluntatis, rectæ mentis; alienum ab arte fallendi, artificio simulationis agnosces. Cf. Affectus, a, um. 2. Sincerus iudicium tulit, *il a porté un jugement droit*. Puram et a favore et odio et integrioris iudicii sententiam tulit; rectum animi sensum purumque a partium studiis in dicenda sententia secutus est; litem ex animi sententia diremit; non partium studio, non malevolentia impeditus, ut quarum causas procul haberet, sententiam pronuntiavit dignam viro antiqua virtute ac fide. Cf. Iudicium. USUS: Amicum mihi ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conserva, *faites en sorte que mon ami n'éprouve aucun tort, aucun dommage, aucune vexation*. Prudens et sincerum iudicium videt, quid in quaque re sanum sincerumque sit.

SINE, Sans. SYN. Absque, citra, extra.)(Cum. PHRAS. 1. Sine dubio ita est, *cela est ainsi sans aucun doute*. Sine controversia; sine ulla dubitatione res ita se habet; dubium mihi non est; nemo in dubium vocaverit, rem ita se habere. 2. Sine metu, *sans crainte*. Solutus omni timore; motus expers; remoto omni metu; propulso omni metu; metu vacuus; liber ab omni metu. 3. Sine præsidio, *sans secours*. Nudus amicorum præsidio; nullis amicorum præsidiis munitus; expers humanæ opis; inops auxilii; inops ab amicis; orbus amicorum præsidiis et inops relictus. USUS: Homo sine re, sine spe, sine sede, sine fortunis.

SINGILLĀTIM, *Isolément, en particulier, un à un, l'un après l'autre*. SYN. Singulatim.)(Generatim. USUS: Singillatim unamquamque rem attingere. Ad pedes omnium singillatim accidit.

SINGŪLĀRIS, e, gen. com. *Remarquable, extraordinaire, rare; particulier*. Maxime rarus, summus, inauditus, incredibilis, divinus; peculiaris, præcipuus.)(Vulgaris. ADV. Prope. PHRAS. Factum illud plane singulare est, *cette action est tout à fait remarquable*. Eximium illud consilii animique et nequitiam vulgatae laudis; factum elegans ad existimationem, ad memoriam singulare, ad memo-

riam præcipuum; facinus post homines natos, post hominum memoriam, ex omni memoria præstantissimum. USUS: 1. Vir summus et singularis. Singulari in teamore feror. 2. Proprius, peculiaris, *propre, particulier*. Sunt quædam in illo singularia quæ in nullum alium convenire possunt, *il a certaines qualités qui n'appartiennent qu'à lui*.

SINGŪLĀRITER, *Particulièrement, surtout*. SYN. Unice, simpliciter, singulari modo.)(Communiter. USUS. Hunc singulariter semper dilexi.

SINGŪLI, æ, a, *Chacun en particulier, chaque, chacun, un à un*. SYN. Quisque, unusquisque. USUS: Bini milites in singulas domos. Militibus viritim ac in singulos magnam pecuniam polliceri. Crescit in dies singulos malum. In re publica singulorum dominatus esse optimos, *pour les sociétés, l'empire d'un seul est de tous le meilleur*.

SINGULTŪS, ūs, m. *Sanglot, soupir*. SYN. Gemitus. USUS: Fletus cum singultu. Cf. Fleo.

SINISTER, tra, trum, *Gauche, à gauche*. USUS: A sinistra. Cornu sinistram, *l'aile gauche*.

1. **SINISTRA**, æ, f. *La main gauche*. SYN. Læva manus.

2. **SINISTRA**, *A gauche*. USUS: Supra, infra, dextra, sinistra.

SINISTRE, *Mal, de travers; en mauvaise part*. SYN. In malam partem, in pejorem partem. USUS: Sinistre cecidit.

SINISTRORSUS, *Étant tourné vers la gauche, du côté gauche, à gauche*. USUS: Sinistrorsus se flexere.

SINO, is, sivi, situm, ere, a. *Laisser libre, souffrir, permettre*. SYN. Permittere. USUS: locum do. USUS: Plebem senatui parere non sinunt. Istud ne dii siverint. Non patiar, non feram, non sinam, *je ne le souffrirai pas, je ne le supporterai pas, je ne le permettrai pas*. Cf. Patior.

SINŪS, ūs, m. *Courbure, sinuosité, pli, sein, poitrine*. SYN. Gremium, complexus; summa familiaritas; curvatum litus. USUS: 1. In sinu gaudere. In sinu alieuius se conferre, confugere. Aliquem in sinu gestare, *porter qqn dans le cœur, l'aimer beaucoup*, valde amare. Ex suo sinu homines submisit improbos. Aliquem ex suo sinu dimittere. Græcia in sinu ac gremio pacis posita. 2. Littoris flexus, *golfe, anse, baie*. Omnes maris sinus et portus.

SIPĀRIUM, ii, n. *Rideau couvrant le fond du théâtre*. SYN. Velum quo scena obtenditur.

SIQŪIDEM, *Si toutefois, si cependant*. SYN. Si tamen, quippe si. USUS: Fortunatum te, siquidem qui es permanseris.

SIRĒNES, um, f. pl. *Les Sirènes*. USUS: Multa Homerus de Sirenibus et earundem vocis suavitatem confixit.

SISTO, is, stitū, stātum, sistere, a. et n. a. *Placer, établir; arrêter, retenir*. n. *S'arrêter*. SYN. Exhibeo; cursum inhihero, ante pedes destituo. USUS: Siste te nobis quamprimum. Aliquem in iudicio sistere, *faire comparaître qqn devant le tribunal*. Vadimonium sistere.

SITĒLLA, æ, f. dimin. SITŭla, *Urne (de scrutin)*. SYN. Cista in qua colligebantur suffragia.

SITIĒENTER, *Avidement*. SYN. Avide.

SITIO, is, ivi vel ii, ire, n. et a. *Avoir soif, être altéré; désirer ardemment*. SYN. Sitis me urit, macerat, conficit; siti laboro; desiderium potionis accenditur; fauces siti arent; fauces siti ardent. ADV. Ardentius, gravius. USUS: Gloriæ, virtutis sitiens. Honores sitire, *avoir soif des honneurs*. Cf. Desidero.

SITIS, is, f. *Soif*. EPITH. Diuturna. USUS: Siti enectus Tantalus. Ardentibus siti faucibus. Cibo et potione famem sitimque depellere, expellere, sedare, restinguere. Levare sitim; eximere bibendi cupiditatem longa siti accensam. Cf. Desiderium.

SITUS, a, um, *Sitūl, placē*. SYN. Positus, locutus. PHRAS. 1. In hoc omnia sita sunt, *tout repose sur cela*. In hoc laus omnis consistit; spes omnis residet; in eo res tota vertitur; in hoc laus tota consistit. 2. *Arx sita est versus meridiem, la citadelle est située au midi*. Arx spectat ad meridiem; arx austrum accipit; arx contra septentriones est; arx ad meridiem vergit. USUS. In quo vitam beatam sitam putas? *Sur quoi faites-vous reposer le bonheur de la vie?* Hæc in nostra potestate sita sunt. Ante oculos situm est.

SITŪS, ūs, m. *Situation, position*. SYN. Positio, natura loci. PHRAS. 1. Urbs situ firma, *ville fortifiée par sa position naturelle*. Urbs valida muris ac situ ipso munita, sic ut fortunæ loci delegare spes suas dux tuto posset; urbs situ, mœnibus, natura adversus vim hostium egregie obsepta; urbs ingenio loci, mari undique et montibus vallata. USUS: 1. Urbs situ, mœnibus, descriptione ædificiorum præclara ad aspectum. 2. Illuvies, sordes, *corruption, malpropreté*. Situ ac pædore squalida.

SIVE, *Soit que.... soit que....* SYN. Seu. USUS: Sive discessu, sive potius fuga.

SÖBÖLES, is, f. *Rejeton, enfant, fils*. SYN. Propagatio, proles. USUS: Propagare sobolem.

SÖBRIE, *Sobriement, avec tempérance*. USUS. Parce, continenter sobrieque vivere.

SÖBRINI, ōrum, m. pl. *Cousins, cousins (issus de germains)*.

SÖBRIUS, a, um, *Sobre, tempérant*. SYN. Siccus, moderatus. X Vinolentus, obriusos.

PHRAS. Sobrius est. In cibo et potu, *il est tempérant dans le boire et le manger*. Homo frugi ac sobrius; temperans, siccus, ab ebrietate alienus; sumptuosus cœnis minime amicus; frugalitatem, victus moderatione, sapienti quadam in cibo potuque temperantia commendatus; parce, continenter sobrieque vivit; frugaliter, temperate naturæ desideria explet. Cf. Abstineo. USUS: Homines frugi ac sobrii; inter sobrios bacchari vinolentum.

SÖCCUS, i, m. *Chaussure*. Calceamentum Græcorum.

SÖCER, cœri, m. *Beau-père*.

SÖCIÄBILIS, e, gen. com. *Facile à unir, sociable*. USUS: Bini Sparte reges diu sociabilem consortionem inter se tenuere.

SÖCIÄLIS, e, gen. com. *Relatif à la société, social*. USUS: Bellum, jus, fœdus sociale.

SÖCIĒTAS, atis, f. *Compagnie, société, réunion*. SYN. Consociatio, conjunctio, communio, communitas, consortio, commercium, comitatus; fœdus, pactio. EPITH. Captiosa, civilis, communis, conjunctior, copiosa difficillima, divina, firma, grata, hereditaria, humana, infirma, infinita, jucundissima, nefaria, sancta. PHRAS. Non est cum improbis jungenda societas, *il faut fuir la compagnie des méchants*. Coire societatem; coire in societatem cum perditis hominibus minime decet. Dare se in societatem perditurum; conferre se, applicare se, adungere se ad homines perditos; conjungere se cum hominibus improbis; vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, utilitatis vel maxima spe proposita, non decet. Qui se socium ad perditos homines adjungit; qui cum perditis hominibus societatem init; qui se perditorum hominum societate implicat; qui ad perditorum hominum societatem accedit, turpiter facit. Cf. Corrumpto. USUS: Aliquos ad societatem secum ineundam, faciendam, conficiendam, coeundam, convocare, accessere, *rassembler des hommes pour former une société*. Implicare se improborum societate, conferre se ad societatem improborum; societatem iniire, coire, facere, pacisci, habere, *se mêler dans la compagnie des méchants*. Diu mihi cum illo vel inter nos intima est societas, multis pactio-nibus confirmata servataque, *vieille union*. Dudum ad illius societatem accessi; cum aliquo in societatem veni, *je suis depuis longtemps son compagnon*. Societatem nostram nullus casus dirimet, labefactabit, abrumpet; nullus nos casus a societate disjunget, *société inséparable*. Societatem renovare, in societatis veteris conjunctionis redire, *renouveler une société, une union avec qqn*.

SÖCIO, as, avi, atum, are, a. *Associer*. SYN. Conjungo. USUS: Sapientiam sociare cum eloquentia, *joindre la sagesse à l'éloquence*.

SÖCIUS, a, um, *Compagnon, camarade*;

co-intéressé; confédéré, allié. SYN. Comes, sodalis; particeps, consors, gregalis. PHRAS. 1. *Fidum te semper habui socium, je vous ai toujours regardé comme un compagnon fidèle.* Veterem asseclatorem et ex numero amicorum habui; te semper actionum, voluntatum rerumque omnium comitem, consiliorum auctorem, adiutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem et contubernalem optimum expertus sum; omnia semper inter nos conjunctissima fuere; in rebus lætis æque ac adversis socium te ac consortem nactus sum. Convivam, compransorem, compotorem, collusorem ubique affixum lateri me semper habui. 2. *Socii nostri sunt, ils sont nos alliés.* Communionem rerum nobiscum conjuncti sunt. Communitate juncti sunt nobiscum; est nobis vetus ac diuturna conjunctio. Cf. Amicitia, Amicus, Conjugo, Conjunctio. USUS: Me voluntatum, sententiarum rerumque omnium socium habebis, je m'engage à m'associer à vos actes, à vos démarches, à vos désirs. Socium me tibi adjunxisti, adscripsisti. Socium me tibi profiteor. Urbem adjutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam, complice.

SŌCŌRDIA, æ, f. Indolence; stupidité, sottise. SYN. Desidia, stupiditas. Cf. Pigritia.

SŌCŌRDĪTER, Aves négligence. USUS: Res ab Albanis sociordius acta.

SŌCORS, dis, omn. gen. *Négligent, lâche; sot, stupide.* SYN. Deses, stupidus. Cf. Piger.

SŌCRŪS, ūs, f. *Belle-mère.* SYN. Uxoris aut mariti mater.

SŌDĀLIS, e, gen. com. *Camarade, ami.* SYN. Socius.

SŌDĀLITAS, atis, f. *Société, réunion.* SYN. Collegium, societas. EPITH. Vera et plane pastoritia, honesta. USUS: Officia sodalitäts ab aliquo flagitare, réclamer les droits de la confraternité. Sodalitäts constituere. Cf. Societas.

SŌDĀLĪTIUM, ii, n. *Réunion, assemblée.* SYN. Sodalitas. USUS: Erat in ædibus sodaliitum ea die futurum.

SŌDES! *S'il vous plaît, je vous prie, de grâce.* RAD. Si audes, contract. USUS: Libenter verba copulando jungebant veteres, ut sodes pro si audes.

SOL, solis, m. *Soleil.* SYN. Moderator et dux temporum; dux et princeps et moderator luminum reliquorum; sidus quod astrorum tenet principatum. EPITH. Adversus, æstivus, calidus, clarus, geminatus, igneus, inusitatus, lætus, magnus, nitidus, summus, tantus. PHRAS. 1. *Sol oritur, le soleil se lève.* Exoritur, diem effert; lucem terris infert; terras collustrat; exactis, dispulsis, fugatis tenebris mundo diem reddidit; orbem suo fulgore illustrat; suæ lucis aspectu mortales recreat; sua luce perfundit et convestit omnia; sua luce lustrat et complet

omnia. Cf. Aurorā, Mane. 2. *Sol occidit, le soleil se couche.* Sol in occasum præcipitat; sol in occasum pronus est; in occasum festinat lucemque componit; sol obit, occumbit; sol in vespem declinat. Cf. Vesper. 3. *Sol nubibus obscuratur, le soleil est obscurci par les nuages.* Solis caput obscura ferrugine tegitur; lumen suum pene mundo negat; intentæ cœlo nubes lucem conduit. Cf. Nubes. USUS: Solis accessus et recessus, le lever et le coucher du soleil. Sol ab ortu ad occasum commeal. Sol a meridie deflexus. Sol oriens, obiens. Sol ingenti æstu torret corpora. In solem procedere. In sole ambulare; a sole abesse. A sole collucens omnia. Cedat stilus gladio, umbra soli, que la plume le cède à l'épée, l'ombre au soleil, c.-à-d., la jurisprudence à l'art militaire. Nondum omnium dierum sol occidit, ce n'est pas encore demain la fin du monde. (PROV.)

SŌLĀRIUM, ii, n. *Cadran solaire.* USUS: Solarium descriptum, quo horæ declarantur.

SŌLĀTIUM, ii, n. *Consolation, adoucissement.* SYN. Consolatio, fomentum. EPITH. Extremum, magnum, miserum, unicum. PHRAS. Alterum solatium est amicorum fida conjunctio, une autre consolation, c'est le dévouement constant de mes amis. Altera ratio quæ mihi solatium affert, præbet, parit, quæ mihi solatio est, ex qua solatium reporto, habeo; qua sustentor in tantis molestiis, amicorum fida manus. Alterum est quo sustentor ac recreor, in quo conquiesco, amicorum sincera fides. Accedit ad animum meum sustentandum amicorum fides. Illo præterea solatio utor ac fruor, quod amicorum constantia mihi præbet. Cf. Recreor, Consolor. USUS: Solatium alicui dare. Solatiis quibusdam et dolorum fomentis servitutis mala levare. Illo me solatio consolor.

SŌLĒÆ, ærum, f. pl. *Chaussures, sandales.* SYN. Crepidæ.

SŌLĒĀTUS, a, um, *Chaussé de sandales, signe de mollesse dans un homme.* USUS: Soleatus prætor cum pallio purpureo.

SŌLEMNIS (solennis), e, gen. com. *Religieux, solennel.* SYN. Quod cum quadam cerimonia est consecratum, celebre, festum. USUS: Solemnnes ac festi dies. Solemne, statum sacrificium. Prisca et solennia verba. Observo sollemne illud meum.

SŌLEMNĪTER (solenniter), *Solennellement, conformément au rite.* USUS: Omnibus sollemniter peractis.

SŌLĒO, es, Itus sum, ere, n. *Avoir coutume, être habitué.* SYN. Consuevi, est meæ consuetudinis; in more habeo, assuevi. USUS: Omnes reprehendere solet. Ratio consuetudinis meæ quā quondam solitus sum uti. Cf. Consuetudo, Mos.

SŌLERS, erilis, omn. gen. *Industrieux,*

habile, adroit, intelligent. SYN. Ingeniosus, perspicax, sagax. (Iners. USUS: Provida et solers natura. Cf. Ingeniosus, Diligens.

SOLERTER, *Intrusivement, adroitement, avec sagacité, finesse.* SYN. Sagaciter. USUS: Solertissime aliquid perspicere.

SOLERTIA, *as, f. Adresse, habileté, dextérité.* SYN. Sagacitas, perspicax prudentia, animi motus incredibilis et celeritas ingenii. EPITH. Divina, pestifera, tanta. PHRAS. 1. Ad solertiam incitare, *pousser à la finesse.* Solertiam mercede evocare, invitare, eblandiri, elicere. 2. Paucos vidi pari solertia, *j'ai vu peu d'hommes aussi adroits.* Non possum ex tanto hominum numero quibus usus, quibus cum consuevi, multos recensere in quibus eam qua tu polles, qua præditus es qua præstas, excellis, effulges, qua ornatus es solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim. USUS: Mundus sine divina solertia effici non potuit. Homines congregati adhibent agendi cogitandique solertiam, *les hommes réunis en société développent leur activité et leur intelligence.* Cf. Diligens.

SOLIDÈ, *Complètement.* SYN. Integre.

SOLIDITAS, *atis, f. Consistance, solidité.* SYN. Firmitas. EPITH. Terrena. USUS: Soliditas corporis.

SOLIDO, *as, avi, atum, are, a. Consolidare, affermir.* SYN. Roboro, firmo. Cf. Firmo.

SOLIDUS, *a, um, Ferme, solide.* SYN. Habens soliditatem; verus, eminens. USUS: 1. Solidum nihil quod terræ sit expers. Solida corpora. 2. Verus, constans, stabilis, certus, *solide, durable, vrai, réel.* Non tam solido, quam splendore nomine virtutis. Solida, gravis ac germana laus, non adumbrata et fucata. Solida bona, utilitas solida. Cf. Firmus.

SOLISTIMUM, *i, n. Augure favorable tiré de ce qui tombait à terre, quand les oiseaux sacrés mangeaient avec trop d'avidité. Vox auguralis.*

SOLITARIUS, *a, um, Isolé, seul, solitaire, retiré.* SYN. Solus, solivagus, remotus ab oculis hominum. (Conjunctus et sociatus cum altero. USUS: Solitarius homo et in agris vitam degens. Non solitarius, neque simplex, sed, etc., *être qui n'est pas un et simple, mais, etc.* Cf. Solus.

SOLITUDO, *inis, f. Solitude, désert.* SYN. Locus desertus, recessus, secus, regio inculta et deserta. (Frequentia, celebritas. PHRAS. 1. Abdere aliqua in solitudine me cuperem, *je désirerais m'ensevelir dans quelque lieu solitaire.* Vitam fugæ solitudinique mandare; discedere in aliquas solitudines; in asperas et densas silva s me abstrudere et ad saxa et scopulos mea mala deplorare cuperem. Vitæ genus inter feras solitarium et ab hominum societate disjunctum sectari animus

esset. In loca abdita, ab arbitris remota et libera, in loca ab interventoribus vacua me abdere cuperem. Loca ego omni solitudine vasta atque sine humani cultus vestigio pererrare mallem quam diutius inter homines agere. Cf. Locus solitarius. 2. Solitudini aptior est quam civillis vitæ consuetudini, *homme plus fait pour la solitude que pour la société.* Rectius in agro, aut ubi nullum culti soli occurrit vestigium, vitam agat quam inter homines. Nudæ mutæque solitudines, non civilis frequentia tam abhorrentes a civilis vitæ consuetudine mores deceant. Abhorrent nimium quantum asperi et agrestes ejus mores ab urbanæ vitæ elegantia; ita aliorum mores ut nemo illo, ille nemine uti possit; ut neque is ferre quemquam, neque quisquam illum perferre possit; ut neque is consuetudine cujusquam, neque quisquam ejus amicitia uti possit. Ingenio moribusque ab ingenio reliquorum tam alieno est, ut solitudini non urbium frequentia necesse videatur. Cf. Agrestis, Morosus. USUS: Audistis quæ solitudo in agris esset, quæ vastitas. Tibi solitudo erat pro frequentia.

SOLIUM, *ii, n. Sile, trône.* SYN. Sedes. EPITH. Fœderatum, paternum. USUS: Sedere in solio, ornato regio.

SOLIVAGUS, *a, um, Qui erre seul, sauvage.* SYN. Solitarius.

SOLLICITATIO, *onis, f. Sollicitation, sollicitation.* USUS: Illa Allobrogum sollicitatio.

SOLLICITO, *as, avi, atum, are, a. Agiter fortement, troubler, inquiéter, tourmenter.* SYN. Afficio, ango, sollicitum habeo; appello de pecunia *vel* flagitio aliquem. ADV. Summe, valde, vehementer. PHRAS. Hæc res me vehementer sollicitat, *cette affaire m'inquiète beaucoup.* Animum ea res versat assidue; anxii pectus curis implet; res ea gravem mihi curam affert, injicit; multas mihi curas dat; vehemens me ejus rei cura tangit; ingentem ea res curam mihi et sollicitudinem conficit; ingentem animo sollicitudinem incutit; intempestiva sollicitudine turbat animum; gravi me cura implicat, efficit, conficit; magnam sollicitudinem affert; in magnos me metus et sollicitudines adducit. Cf. Angor, Cura, Sollicitudo, Sollicitus. USUS: Ea cura me vehementer angit et sollicitat.

SOLLICITUDO, *inis, f. Inquietude, souci, tourment.* SYN. Angor, cura, metus, molestia, negotium. (Securitas. EPITH. Assidua, incredibilis, ingens, sempiterna, summa. PHRAS. Plenus sollicitudinum sum, *je suis rempli d'inquiétudes.* Sollicitudo cum cogitatione multa me circumstat; multa me sollicitum habent; tot curæ vitam mihi vix reliquam faciunt; sollicitudines meas quævis hora excutit. Cf. Angor, Cura. USUS: Ea cura mihi magnam sollicitudinem affert, conficit; in magnos me metus ac sollicitudines adducit; sollicitudo

dines mihi duplicat; magna me sollicitudine afficit; ingenti sollicitudini est, *accabler d'ennuis*. Tanta in me haeret sollicitudo; tantam de tuis rebus habeo, sustineo sollicitudinem; tot sollicitudinibus langueo, opprimor, misere exedor; in tanta sum sollicitudine, *être accablé d'ennuis*. Nihil est, quod sollicitudines allevet, demat; sollicitudini meae subveniat; a sollicitudine animum abstrahat, abducatur; sollicitudine me liberet, *rien ne vient dissiper mes ennuis*. Sollicitudines sibi struere, sibi arcescere, *se tourmenter soi-même, se forger à soi-même des sujets d'inquiétude*. Sollicitudinem omittre, *bannir les soucis, ne pas s'en inquiéter*.

SOLLICITUS, a, um, *Inquiet, soucieux, troublé, agité*. SYN. Anxius, suspensus, perturbatus, exercitus. (Securus, solutus cura. PHRAS. 1. Vehementer sum sollicitus, *je suis fortement inquiet*. Multa subvereor; rebus meis valde metuo; non discedo, non oculos unquam de rebus meis; totos dies de rebus meis cogito; metus ille nunquam mihi decedit; tacita cura suspensus animum gero. Cura illa exonerare animum nequeo meum; multi me angores impediunt animumque in diversa trahunt; multi aculei pectus mihi compungunt, exedunt; magna in cura sum, versor; nullum tempus sine sollicitudine intercedit; multum animo de re mea laboro; magna est rerum expectatio; multis quotidie curis urgeor, conficior; assidua occupor sollicitudine. Cf. Angor, Cura. 2. Sollicitus ero de rebus tuis, *je m'occuperai de vos affaires*. Curas omnes intendam ut rebus tuis quam optime consulatur; rerum tuarum rationem habeo praecipuam; curae mihi erunt res tuae; curae res habeo tuas, cura erit de rebus tuis. Interiore cura, suspensio animo res curabo tuas. Cum cura res tractabo tuas. USUS: Sollicita suspicione, suspensa metu civitas, *cité inquiète et défiante, irresolue, craintive*. Res tuae valde me sollicitum habent; de tuis rebus mirifice sum sollicitus. Sollicito animo et anxio sum.

SOLCECA, orum, n. pl. *Solécisme*. USUS: Multa in ejus scriptis solceca.

SOLCECISMUS, i, m. *Solécisme, faute de grammaire qui consiste à mal observer les règles de la syntaxe*. USUS: Solécismus est, cum in pluribus verbis consequens verbum superiori non accommodatur, *il y a solécisme, lorsque les rapports qui doivent unir les mots entre eux sont mal observés*.

SOLOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Consoler, rassurer*. SYN. Consolor, animum erigo, sustento, solatium adhibeo, do, praebéo, affero; lacrimas alicujus comprimo; timentes animos consolatione sano. Cf. Consolor.

SOLSTITIÁLIS, e, gen. com. *Relatif au solstice d'été*. USUS: Dies solstitialis, *le plus long jour de l'année*.

SOLSTITIUM, ii, n. *Le solstice d'été, le plus long jour de l'année*.

1. **SOLUM**, *Seulement, uniquement*. SYN. Tantum, modo. USUS: Non oratione solum sed et armis.

2. **SOLUM**, i, n. *Le sol, la terre*. SYN. Terra. EPITH. Carum, commune, exile, incultum. USUS: 1. Patriae solum omnibus carum. Exilii causa solum mutare. Quod solum tam exile et macrum. Sola terrarum ultimarum. 2. Pavimentum, area, *fondement, base, qualité fondamentale*. Solum et quasi fundamentum orationis est.

SOLUS, a, um, *Seul, unique*. SYN. Solitarius, unicus, unus solus, solus per se, unus ex omnibus. PHRAS. Solus fere degit, *il est presque toujours seul*. Secum, ut aiunt, vivit; praeter seipsum neminem habet secum; relictus et destitutus a ceteris, lucem conventumque vitat; in solitudinem, tanquam in portum se recepit; tempus prope omne in secreto, remotis arbitris terit; urbe et omni cunctu caret hominum; sine arbitris agit; rerum suarum neminem mortalium socium habet aut consocium. Cf. Solitudo. USUS: Abdimus nos et saepe soli sumus. In locis solis mestus errabat. Solus se in consilium vocat. Uno solo dissentiente.

SOLUTĒ, *Librement, d'une façon dégagée*. SYN. Expedite. USUS: 1. Solute et suaviter dicere. 2. Remissis, frigide, *d'une façon relâchée, nonchalante*. Tam solute egit, tam oscitanter, *avec tant de mollesse, d'abandon*.

SOLUTIO, onis, f. *Dissolutio; payement, solde*. SYN. Representatio pecuniae, dissolutio. EPITH. Necessaria. USUS: Difficillima solutionis tempora. Solutio rerum creditarum. Solutio linguae, *langue déliée, bien pendue, parole facile*.

SOLUTUS, a, um, *Délié, dégagé, libre*. SYN. Liber, dissolutus, promptus. (Alligatus. USUS: Animo esse libero et soluto. Homo solutus cura; somno solutus. A natura ad dicendum satis solutus et expeditus.

SOLVO, is, vi, solvūtum, ere, a. *Dissoudre, désunir, détacher, séparer, payer; mettre à la voile; résoudre une question*. SYN. Persolvere, dissolvere, pendere, dependere, numero, repaerere, pretium do, pecuniam do, satisfacio, reddo, confero, aere alieno exeo vel me libero; explico, enodo; libero. ADV. Omnino, recte, praclare. PHRAS. 1. Fideliter te solvam, *je vous payerai fidèlement*. Satisfaciam quamprimum et fidem liberabo; nomina dissolvam; quod spoendi, dependam; caveo ne solutione dilata mea apud te fides concidat. Arcae meae confidit; explicare vel repaerere (parata, praesente pecunia) me posse non dubito; ad diem cum fide solvam; pecuniam praesentem numerabo; expeditum est unde solvam. 2. Solvere non possum, *je ne puis*

payer. Solvendo non sum; unde solvam non habeo, non suppetit; impedita, nondum explicata est solutio, solvendi ratio; unde satisfactam non est; expedire nomen non possum sine versura, *sans emprunter*. 3. Quis solvet? *Qui payera*? Impensam quis prestabit? Pecuniam quis numerabit, repraesentabit? Pretium quis dabit, persolvat. Cf. *Æs*. USUS: 1. Misiimus qui æs alienum, qui pro vectura solveret. Ab aliquo (alicujus nomine) solvere. Solve quod patriæ debes. 2. Explico, enodo, *résoudre* (un problème), *expliquer*. Captiosa argumenta solvere. 3. Libero, *délivrer*, *dégager*, *affranchir*. Legibus aliquem solvere (Vulg. dispensare). Animum metu, curis solvere. Religione solvere civitatem. 4. In re nautica: *lever l'ancre*, *mettre à la voile*. Anchoras, oras solvere; portu solvere, *quitter le port*. 5. More, disciplinam solvere, *briser la tradition*. Cf. *Anxius*.

SOMNICULŌSĒ, *Nonchalamment, négligemment*. USUS: Somniculose et negligenter aliquid facere.

SOMNICULŌSUS, a, um, *Endormi, nonchalant*. SYN. *Somni plenus*. USUS: Iners, ignava et somniculosa senectus. Cf. *Piger*.

SOMNIO, as, avi, atum, are, a. *Rêver, avoir un songe*. SYN. Secundum quietem video, in quiete video, in somnis videre videor, in quiete mihi videtur; dormienti, secundum quietem mihi videtur; in somnis cerno. PHRAS. *Somniavi de fratre meo, j'ai rêvé de mon frère*. Species fratris mei per somnum, per quietem, in somno mihi oblata est; exagitabat me per somnum species fratris mei, quasi a latronibus circumventi. Nocturna fratris mei quasi a latronibus circumventi imagine confundebar. Per nocturnos visus oblata fratris interfecisti species admodum me terruit. USUS: Si ea dormientes agerent quæ somniarent, aligandi essent omnes qui cubitum ierent. Cf. *Dormio*.

SOMNIUM, ii, n. *Songe, rêve*. SYN. Nocturnum visum, insomnium, imago nocturna, somnii visum, species per somnum oblata. EPITH. Clarum, illustre, recens, verum. USUS: Id mihi somnium obiectum est. Somnio stimulatus. Somnia interpretari. Repente, tanquam somnio beatus. Ex earum rerum reliquiis inhærentibus quas vigilans gesserit ut cogitarit, mirabiles existant species somniorum, visa mendacia ac falsa, quibus tamen mens, cum languore corporis nec membris nec sensibus uti potest, vehementer concitatur. Animus in varia visa et somnia incidit.

SOMNUS, i, m. *Sommeil*. SYN. *Sopor*, quies. (Vigilia). USUS: Vehementer me somnus urget; somnum vix teneo, *ne pas tenir de sommeil*. Somno me dabo; somnum capiam, videbo, *prendre son repos*. Arcissimus me somnus complectitur, *dormir profondément*.

Somno opprimor, *je suis accablé de sommeil*. Curæ mihi somnum adimunt; somno me privant; e somno excitant, suscitant, *réveiller, empêcher de dormir*. Somnus est periculum omnium laborum ac sollicitudinum. Nihil morti tam simile quam somnus. Somnus est imago vel simulacrum mortis. Animus per somnum curis vacuus. Cf. *Dormio*.

SŌNIPES, ēdis, m. *Cheval*. Vox poet. SYN. *Equus*.

SŌNITŪS, ūs, m. *Son, bruit, fracas*. SYN. *Sonus*, cantus. USUS: Hoc sonitu completæ aures obsuiderunt. Verborum inani sonitu fertur ejus oratio, *un vain bruit de paroles*.

SŌNO, as, nŭl, nŭtum, are, n. *Kendre un son, résonner, retentir*. SYN. *Cano*, sonum refero; sonum, sonitum reddo, efficio. ADV. *Acute*, graviter, male, numerose, optime. USUS: Non intelligit quid sonet hæc vox voluptatis, *ce que signifie ce mot de volupté*. Antiquitatem, si ita sonet, sermo eorum retinere videtur. In qua oratione nihil sonare aut olere peregrinum potest. Arma sonant. Natura fert, ut extrema ex altera parte graviter, ex altera autem acute sonent, *la nature a voulu, qu'aux deux côtés de l'échelle d'harmonie, retentit d'un côté un son grave et de l'autre une note aiguë*.

SŌNS, sontis, omni. gen. *Coupable, criminel*. SYN. *Nocens*. USUS: Comprehendere sonetes. Cf. *Reus*.

SŌNUS, i, m. *Son, bruit*. SYN. *Vox*, vocis sonus, vocis cantus, strepitus. EPITH. Absurdus, acutus, agrestis, certus, discrepans, gravissimus, inanis, incredibilis, inflexus, miserabilis, rusticus, tristis. USUS: Varietas sonorum, intervalla, distinctio, et vocis genera diversa. Cursus vocis per omnes sonos. Aures sono complentur; sonum recipiunt. Sonus in aures ac animos suaviter influit. Nervorum sonum elicere. Inanem sonum fundere.

SŌPHISMA, ātis, n. *Sophisme*. USUS: Contorta quædam aculeata sophismata; sic enim appellantur fallaces conclusiuncule.

SŌPHISTES, æ, m. *Sophiste, rhéteur*. USUS: Qui ostentationis aut quæstus causa philosophatur.

SŌPIO, is, ii vel ivi, itum, ire, a. *Assoupir, engourdir*. SYN. *Soporem induco*.

SŌPOR, oris, m. *Profond sommeil, engourdissement*. SYN. *Somnus*. USUS: Sopore placcans artus languidos. Noli nobis languorem et soporem exprobrare.

SORBEŌ, es, ūl, ere, a. *Avaler; absorber; engloutir, dévorer*. USUS: Ista odio non sorbeo solum sed concoquo, *dévorer* (un affront).

SORDĒŌ, es, ere, n. *Paraitre sans valeur, méprisable*. USUS: Antonio sordebat Macedonica provincia. Cf. *Displiteo*.

SORDES, lum, f. pl. *Malpropreté; turpitude, bassesse; avarice, mesquinerie*. SYN. Lutum, fex; avaritia; squalor. EPITH. Alienæ, domesticæ, ingentes, lugubres, miserrimæ, summa, turpissimæ. USUS: 1. Populus non amat profusas epulas, sordes multo minus. 2. *Avaritia, avarice sordide*. Sordes hominis odi. 3. *Dedecus, macula, nota, culpæ flagitium, bassesse, honte, ignominie*. Virtus nullis unquam sordibus obsolescit. Sordes illæ elui non possunt. 4. *Lucius, i. æror, dolor, habita de deuil, deuil en gén.* Mater squalore filii et sordibus lætatur; filium in squalore et sordibus jacentem; fletum ejus sordesque lugubres parum respicit. 5. *Cœnum, fex, pro homine abjecto et villissimo, per contumeliam, populace, lie du peuple.* O lutum! o sordes! *ô être ignoble, créature méprisable.*

SORDIDATUS, a, um, *Vêtu négligemment, sale*. SYN. Insignis sordibus et facie reorum. USUS: Mæstus et sordidatus senex.

SORDIDE, *Sordidement*. SYN. Avare.

SORDIDUS, a, um, *Sale; bas, ignoble; avare*. SYN. Squalidus, turpis; avarus. PHRAS. *Est homo sordidus, cet homme est vil, repoussant.* Parum splendidus; apud quem nihil lautum, nihil elegans; in quo nihil non sordidum et humile; luteolentus homo est; immundus illuvie; sordibus squalidus; pannis obsitus, sordidatus, neglectus, moribus adhæc tam incultis ac corruptis, ut cruore et luto oblitus videatur. USUS: 1. Homo egens, sordidus. 2. *Avarus, cupidus, avare, sordide, crasseux.* Qui liberales habendi, qui sordidi. 3. *Turpis, sale, impur.* Sordidissima et levissima gens Parthorum.

SORITES, æ, m. *Sorite, argument.*

SOROR, oris, f. *Sœur*. USUS: Soror germana.

SORS, sortis, f. *Sort*. SYN. Fortuna, casus, fatum. PHRAS. *Sorti res committatur, qu'on en appelle au sort.* Sorti permittatur; ad sortem revocatur; sortes consulatur; in hydriam sortes conjiciantur; cuius nomen exiverit, cuius nomen sors eiderit, is primas ferat. Sortes educantur ut cuique sors ceciderit; ut cuiusque sors exciderit, ut cuique sors eveniret, ita honoribus augeatur. Sortium beneficio dignitatem quisque auferat; nominibus in urnam coniectis, dejectis, quod primum sorte exciderit, id citari jubeatur. Sortitio fiat; res sorti committatur; sors cernat cuius in conferendis magistratibus halenda sit prima ratio. Cf. Sortior. USUS: Ex sortibus, ex oraculis. Sortes ducunt. Sortes educatæ in rem apte cadere possunt divinitus. Mea prima sors fuit. Sortis religio. Ea provincia mihi sorte obvenit; eam provinciam mihi sors dedit, *cette province m'a été assignée par le sort.* Quod sors obtulerit, aclusus videtur.

SORTILÆGUS, i, m. *Devin, prophète*. SYN. Divinus, ariolus.

SORTIOR, iris, itus sum, iri, d., n. et a. *Tirer au sort; obtenir par le sort*. SYN. Sortito capio, sortes conjicio, sortitionem facio; sorti committo, permitto; fortunæ arbitrio, iudicio committo. USUS: Sortiri paucos e multis ad poenam. Sortiri bona cum aliquo. Provincias inter se sortiuntur.

SORTITIO, onis, f. *Tirage au sort*. SYN. Distributio, quæ sortito seu ductis fit sortibus. EPITH. Ædilitia, contentiosa, præclara, religiosa, vespertina. USUS: Sortitione in aliquos animadversum est. Sapienter a maioribus sortitio magistratuum constituta est.

SORTITO, *Au sort, par arrê du sort*. SYN. Sortitione, ductis sortibus. USUS: Sortito mittebantur in provincias.

SORTITUS, us, m. *Tirage au sort*. SYN. Sortitio. USUS: Si pluribus de rebus uno sortitu retulisti, *si dans un seul rapport, vous avez proposé au peuple plusieurs choses à la fois.*

SOSPES, itis, omn. gen. *Sain et sauf*. SYN. Salvus. USUS: Sospites omnes Romam pervenere. Cf. Salvus.

SOSPITO, as, are, a. *Sauver; protéger*. SYN. Incolumem servo, præsto. USUS: DEUM precibus exposcut ut propitius suam semper sospitet progeniem. Cf. Salvo, Salus, Servo.

SÔTER, eris, m. *Sauveur, protecteur, libérateur*. SYN. Servator, conservator.

SPARGO, is, sparsi, sparsum, ere, a. *Répandre, jeter ça et là*. SYN. Fundo. PHRAS. *Rumor late spargitur, le bruit se répand au loin.* Sermones dissipantur; rumor late diffunditur, disseminatur, in vulgus editur, offertur, sermonibus multorum divulgatur, differtur, circumfertur. Cf. Rumor Fama. USUS: Nummos populo spargere. Res gestas in memoriam sempiternam spargere. Semina doctrinæ in suis libris spargit.

SPATIO, aris, atus sum, arl, d. n. *Se promener, errer*. SYN. Ambulo, deambulo. Cf. Ambulo.

SPATIUM, ii, n. *Espace, étendue; promenade*. SYN. Loci intervallum, curriculum, cursus, regio. EPITH. Æquum, æternum, annuum, extremum, immensum, liberum, longinquum, medium, menstruum, simile. USUS: In ambulatione duo spatia aut tria facere, *faire deux ou trois tours d'allée en se promenant*. Ingens spatium conficere, decurrere. De spatio defletere. 2. *Temporis intervallum, espace de temps, délai, loisir, occasion.* Spatium ad deliberandum sumere; aliquid spatii sibi ad scribendum surripere. Meditanti spatium mihi non datur. Spatio aliquo interjecto redibo. Non habeo, non est mihi spatium scribendi.

SPECIATIM, *En particulier*. SYN. Nominatim.

SPECIES, *ei, f. Forme, figure, image; apparence.* SYN. Forma, figura, facies; imago. **EPITH.** Admirabilis, aeterna, beata, blanda; clara, consularis, divina, eximia, falsa, forensis, formosa, honesta, liberalis, pura, sancta, singularis. **PHRAS.** Vir est in speciem tantum bonus, *cet homme n'a que les dehors de la bonté.* Sub pietatis obtentu; per causam pietatis; per speciem pietatis multos fallit. Imaginem tantum probitatis et speciem fallacem prae se fert. Vir specie probus, re improbius. Cf. Simulator, Simulo. **USUS:** 1. Excellentis eloquentiae speciem et formam adumbrare. Observerent animo species honestae. 2. Imago, similitudo, *apparence, semblant, mine, prétexte.* Me species quaedam inanis commovet. Boni viri speciem gerere, prae se ferre, tueri. Aliud moliri, aliud specie et simulatione ostendere. Clementiae specie multos devinxit. Ea res speciem praebuit magni exercitus. 3. Forma, venustas, dignitas, *brillante apparence, éclat, beauté, ornement.* Pertinent haec ad liberalem speciem et dignitatem. Natura formam in qua esset species honesta, in promptu posuit. 4. Aspectus, *aspect, air, extérieur.* Vir liberali, honesta specie. Species, statura ad dignitatem appositae. 5. Pars generis, *espèce.* Virtutes specie dispare prudentia conjunguntur.

SPECILLUM, *i, n. Sonde, instrument de chirurgie.*

SPECIMEN, *inis, n. Marque, preuve, exemple, image.* SYN. Indicium, significatio; exemplum. **PHRAS.** Juvenis specimina dat multa virtutis, *ce jeune homme donne des preuves de vertu.* Optime se ostendit; documenta futuri iudicii dat maxima; multa in eo specimina virtutis cernuntur, elucet; experientia edit egregiae virtutis. **USUS:** 1. Specimen virtutis dare, capere. 2. Exemplum, *modèle, type, exemplaire.* Cato specimen temperantiae ac prudentiae.

SPECIOSÉ, *Magnifiquement, pompeusement.* **USUS:** Speciose cum ornatu ingredi.

SPECIOSUS, *a, um, Beau, brillant, magnifique.* SYN. Illustris, eximius. **USUS:** Reversionis has speciosas causas habeo, *j'ai de belles, d'excellentes raisons de mon retour.*

SPECTABILIS, *e, gen. com. Qu'on peut voir, visible; digne d'être vu.* SYN. Aspectabilis. **USUS:** Corpus caeli spectabile effectum est, animus autem oculorum effugit obtutum, *le monde est visible, l'âme fuit nos regards.*

SPECTACULUM, *i, n. Aspect, spectacle; représentation, jeux publics.* SYN. Res ad spectandum proposita, praesertim cum pompa et apparatu, ut sunt ludi et alla ejus generis. **EPITH.** Acerbum, egregium, jucundum, lucuosum, miserrimum, praclarum. **USUS:** Res coelestes quarum spectaculum ad hominem tantum pertinet. Spectaculum dare, praebere.

Magnus ex iis spectaculis plausus est excitatus. Cf. Ludus.

SPECTAT, *impers. Cella regarde.* SYN. Pertinet. **USUS:** Hoc ad singulos spectat, illud ad universos. Alio spectat vox Pythica. Cf. Attinet, Interest.

SPECTATIO, *onis, f. Aspect, spectacle.* SYN. Inspecio. **USUS:** Animus levatur speculatione, *l'âme peut se récréer par la vue.*

SPECTATOR, *oris, m. Spectateur, observateur.* SYN. Contemplator. **EPITH.** Diligens. **PHRAS.** Spectatores habebis plurimos, *vous aurez de nombreux spectateurs.* Theatrum magnum habebis; tu te quasi in aliquo theatro versari existima; res tuae quasi magno in theatro spectabuntur; res tuae quasi majoribus theatris erunt propositae. **USUS:** Spectatorem se otiosum praebere alienae calamitatis. Homo spectator rerum coelestium.

SPECTATUS, *a, um, Considéré, estimé.* SYN. Cognitus, probatus. **USUS:** Vir spectatae integritatis. Vir fortis et spectatus.

SPECTO, *as, avi, atum, are, a. Regarder, observer; juger, estimer.* SYN. Spectator sum, aestimo, cerno. **ADV.** Procul, alte, directe, ad extremum, foras, plane. **USUS:** Hominem non ex censu sed moribus spectare oportet. Alterius animum ex suo spectare, *juger des autres par soi.* Res ad arma, ad bellum spectat, *les choses tournent à la guerre.* Nil nisi gloriam laudemque spectat. Hoc spectant leges, ut, etc. Domus ad mare spectans. Cf. Propono.

SPECTRUM, *i, n. Vision, spectre, fantôme.* SYN. Idolum, visum. **USUS:** Quae illi idola, nos spectra appellamus.

SPECŪLA, *ae, f. Lieu d'observation, observatoire.* SYN. Vigilius, locus, vigilia. **USUS:** 1. Tanquam ex specula aliqua prospexi tempestatem futuram. Homines in speculis sunt, observant, ut vos geratis in retinenda religione, *être en observation, aux aguets.* Velut in specula collocatus, constitutus sum. 2. Parva spes, *faible espérance, léger espoir.* Hac specula me sustentabam unice.

SPECŪLATOR, *oris, m. Observateur, espion.* **USUS:** Speculator venatorque naturae, *savant qui épie et cherche à surprendre les secrets de la nature.*

SPECŪLATORĪUS, *a, um, D'espion, d'éclaireur.* **USUS:** Navigia speculatoria, *navires d'observation.*

SPECŪLOR, *aris, atus sum, ari, d. a. Observer, être en observation, faire le guet.* SYN. In specula sum, excubo, observo. **ADV.** Prope. **USUS:** Omnia ante speculabantur et scrutabantur. Multorum te oculi speculantur et aures. Cf. Praevideo, Observo.

SPECŪLUM, *i, n. Miroir.* **PHRAS.** Speculum aspicere, *regarder, consulter, un miroir.* Speculum consulere; speculum in con-

silium adhibere; semet in speculo contemplari; speculo uti; se in speculo intueri, spectare, videre; ad speculum explorare formam. USUS: Versus in quibus velut in speculo quisque se possit intueri. Comœdia est imitatio vite, speculum consuetudinis, imago veritatis.

SPĒCŪS, ūs, m. *Antre, caverne*. SYN. Spelunca.

SPĒLUNCA, æ, f. *Antre grotte*. SYN. Specus.

SPERNO, is, sprēvi, sprētum, ere, a. *Repousser mépriser, dédaigner*. SYN. Respuo, pro nihilo puto, contemno, dispicio, rejicio, repello, repudio, refuto. USUS: Spernit nos et pro nihilo putat. Cf. Contemno.

SPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Espérer*. SYN. Spem habeo, spes est, in spe sum, in spe aliquid habeo, spe ducor, inducor in opem, exspecto, confido, ad spem erigo, spem propositam habeo, mihi spes proposita est.) (Despero, timeo. ADV. Bene, insipienter, optime, plurimum, recte, saltem, temere. PHRAS. 1. *Bene de te spero, j'espère beaucoup de vous*. Tantum in te confido ut omnia in te collocem, omnes in te sitas ac collocatas rationes habeam; ut tuis præcipue viribus nitar, nihil aliunde exspectem; præsidia ad omnes casus omnia in te uno constituam; spes omnes in te repono, defigo. Cf. Spes, Exspectatio bona. 2. *Spero officia tibi mea grata fore, j'espère que mes bons offices vous seront agréables*. Spes me tenet, sustentat, alit, foveat officia tibi mea grata fore; in spem venio, in spem ingredior, in spem adducor, spes affulget, tua benevolentia spem mihi dat, spem facit, spem ostendit magnæ a te gratiæ incedit. 3. *Omnia sic constitui ut sperare nihil non possim, j'ai tellement combiné les affaires que je puis avoir toute confiance*. Facta sunt a me fundamenta rei sic ut certa propemodum in spe sint reliqua. Rem, ut opinor, ita constitui, in eo statu collocavi, in eum statum adduxi ut omnia secunda, ut qualia volumus, ut omnia ex animi sententia sperare possimus. Rem, ut opinor, ita composui nihil ut adversum timere possim, ut delegare spes meas fortunæ possim; eo rem perduxisse mihi videor ut eventum sperare quam secundissimum liceat; hoc mihi videor consecutus ut optima spe niti possim. 4. *Ego, ut spero, facile omnia impetrabo, pour moi, je l'espère, j'obtiendrai tout facilement*. Pro mea quidem spe, nisi me spes fallit, ut animus meus augurat, quemadmodum ipse mihi polliceor, nihil est quod a te non exspectem. Cf. Spes. USUS: 1. Spero et confido te jam valere. Jubeo te de me bene sperare et securo esse animo. 2. Timeo, vereor, craindre, redouter. Si a te, quod non spero, desecar.

SPES, ei, f. *Espérance*. SYN. Boni exspecta-

tio, fiducia, firmamentum, cupiditas.) (Timor. EPITH. Abiecta, bona, certa, explorata, exigua, fallax, firma, incerta, infinita, nova, perennis, pertenuis. PHRAS. 1. *Litteræ tuæ mihi spem magnam faciunt, votre lettre me donne beaucoup d'espoir*. Spem magnam afferunt, offerunt, faciunt, ostendunt, ostentant; ingentem mihi spem præbent, subministrant, dant, proponunt, injiciunt; in spem recuperandæ libertatis certissimam me vocant, inducunt; in spem meliorem me impellunt, ad spem me erigunt, rapiunt; spem mihi affirmant, inferunt; certioris me spei implem, quam quantam fides promissi, aut ratio ex fiducia rerum subjicere solet; tuæ litteræ augment, alunt, erigunt, confirmant spem meam; spei me bonæ plenum faciunt; spe ingenti me complent; fiduciam accendunt; securo me animo esse jubent. 2. *Spem novam concipio, je conçois de nouvelles espérances*. In spem ingredior; in spem venio; spes animum subit; spes animum cepit; in spem adducor; spes nova affulget; injecta mihi nova spes est; spem non ex incerto concipio. 3. *Spem magnam habeo rem ex sententia cessuram, j'ai bon espoir que l'affaire se terminera selon mes desirs*. Spes est; in magna spe sum; spe certa teneor; spes ea in me hæret, residet; spei plurimum habeo; plenus bonæ spei sum; animus spe ista calet; spes ampla despondetur; spes ea me tenet; spe et animo confido; spem habeo maximam, rem ex sententia cessuram. 4. *Hæc una mihi spes superest, il ne me reste plus que cet espoir*. Eam unam spem video; hæc una spe nitor; hæc una spes sustentat, alit, consolatur; ex una spe illa pendet animus; in ea re una omnis fortunæ pono subsidia; res una mihi magnæ fiduciæ est; in una re spem omnem pono, repono, colloco; spes omnes sitas in ea re habeo; in ea re una spes meas omnes defigo, constituo, quod alias nunquam gratiæ esse locum ullum videam. Hanc unam spem sequor; in ea re una spes omnes repositas habeo; una in re salutis auxilium pono, spemque propositam habeo secundissimi eventus. 5. *Parva res erat quæ hominem in spem tam insanam impulit, c'était un rien qui avait donné à cet homme cette folle espérance*. Parva dicta res erat quæ hominis inconsultam fiduciam accendit; quæ solita vanitate spem ejus inflabat; quæ homo inconsultus ad vanam fiduciam efferebatur; quæ illi tantum spei fecerat; parva dicta res erat et in qua nihil ad eam spem agnosceres, quæ ille inflatus hereditati spe et animo incubabat; levissima impulsus causa, spe tamen devorabat hereditatem totam; cum causæ nihil esset cur in partem hereditatis is veniret, spem tamen ejus veluti in manibus se habere existimabat. 6. *Sinister ille eventus spes omnium magnopere debilitat, cet accident a beaucoup amoindri l'espérance générale*. Remoratur, infringit, labefacit;

sinistro illo eventu spes omnium magnopere extenuatur, plane evanescit, magnopere concidit, pene inveterascit; spes prope omnis incisa, præcisa est; spes prope ad irritum cadit. 7. Homini importuni furor nobis spem omnem prope ademit, *les fureurs de cet homme cruel nous ont enlevé presque tout notre espoir*. Spem prope omnem nobis eripuit, abstulit, sustulit funditus; de spe optima nos dejecit, depulit, deturbavit; a spe animos omnium avertit; spem probe omnem incidit, abruptit. 8. Spem omnem perdidimus, *nous avons perdu tout espoir*. De spe decidimus; spem omnem abieciimus; spem omnem deposuimus. Spes tota nos deseruit, destituit, defecit; nobis discessit; spem omnem amisimus. 9. Spes nos fefellit, *nos espérances ont été déçues*. Fortuna spes nostras destituit; spe frustrati sumus; irritos spei abire nos necesse est; ingenti spe destitui; spe lapsi sumus; a spe dejecti, repulsi sumus; spes nos nostra fefellit, frustrata est, elusit. 10. Nulla spes superest, *il ne nous reste plus d'espoir*. Nullus jam spei locus est; spes nulla jam relinquitur; quæ porro spes reliqua esse potest? spe omni carendum est; spe prope omni orbi sumus; desperata spes est, incisa, abrupta. USUS: Certa se spes ostendit. Subito ad novam spem exarsit. In eam spem devolutus sum. Vana spe inflatur. Spem redintegrare. Spem omnium multum vicit, superavit. Neuro inclinata spe, *l'espérance n'étant perdue ni d'un côté ni de l'autre*.

SPHÆRA, æ, f. *Sphère, globe, boule*. SYN. Globus. USUS: Habent suam spem errantes stellæ, *les étoiles fixes ont leur sphère à part*. In sphæra maximi orbes medii inter se dividuntur, *dans une sphère les grands cercles se coupent par le milieu*.

SPICA, æ, f. *Épi, tige de blé, épi*. EPITH. Ubertes et crebræ. USUS: Seges spicis crebris et uberibus.

SPICILEGIUM, ii, n. *Glanage*. SYN. Collectio spicarum.

SPICULUM, i, n. *Dard, aiguillon; trait, fer*. SYN. Telum, sagitta. USUS: Crassus spiculis prope scrutatus est Alpes, *Crassus fouilla, pour ainsi dire, les Alpes avec des fers de lances*.

SPINA, æ, f. *Épine*. EPITH. Valida. USUS: 1. Spinæ vellere. 2. Subtilis ratio, quæstio acuta, ambages, subtilités, détours dans un discours. Spinæ dialecticæ.

SPINOSUS, a, um, *Épineux; difficile, plein de difficultés, capiteux*. SYN. Durus, asper. PHRAS. Aggredienda tibi est spinosa illa dialectica, *il vous faut affronter cette dialectique entortillée, hérissée de difficultés*. Tortuosum illud disputandi genus tibi omnino complectendum est; compelleris vel invitatus in angustias illas et dumeta dialectico-

rum; vellendæ tibi erunt dialecticæ disserenti spinæ. Illæ argumentorum contorsiones, breves illæ et acutæ conclusiunculæ negotium tibi nunc facessent. USUS: Spinosa et subtile disputandi genus. Spinosa et exilis oratio.

SPIRA, æ, f. *Spirale, nœuds, anneaux, replis*. USUS: Anguis se in spiram colligit.

SPIRABILIS, e, gen. com. *Qu'on peut respirer, respirable*. SYN. Flabilis, animalis. USUS: Hæc spirabilis animalisque natura cui nomen est aer, *cet élément respirable et vivant qu'on appelle l'air*.

SPIRATIO, onis, f. *Respiration*. USUS: Animalia spiratione aeris sustentantur.

SPIRITUS, us, m. *Souffle, haleine; vent*. SYN. Vapor purissimus sanguinis; spiratio, vita; aer. EPITH. Angustior, cœlestior, cœlestis, communis, contaminatus, divinus, extremus, infinitus, liber, minimus, tranquillus, regius, jucundus, vilis, vitalis, tributivus. USUS: 1. Spiritus per omnes arterias funditur. Vita corpore et spiritu continetur. 2. Respiratio, spiratio, anhelitus, *air aspiré, souffle, respiration*. Nullum unquam tranquillum et otiosum spiritum duxi, *je n'ai pas respiré une seule fois tranquillement*. Contaminatus spiritus. Animæ interclusio et angustia spiritus. Longissima est complexio verborum quæ volvi uno spiritu potest, *tout d'une haleine, tout d'un trait*. Aer spiritu ductus. Legiones uno spiritu diffiare. 3. Vita, *souffle vital, vie*. Patriæ spiritum reddere, spiritum alicui eripere et auferre. 4. Aer, *air (qui nous environne)*. Potestne tibi huius cœli spiritus esse jucundus? 5. TRANSL. Elatio animi, tumor, fastus, inflatio, *présomption, arrogance, fierté, orgueil*. Res gestæ nescio quos spiritus ei attulerunt. E rebus gestis magnos spiritus sumere. Gestientes et ferociter exultantes hominis spiritus comprimere, contundere, *rabattre la fierté, l'audace*. Cf. Fastus, Superbia.

Spiritus sanctus, *Le Saint Esprit*. PHRAS. Immensus ille ac sempiternus spiritus, cujus afflatu atque numine omnia sustinentur et conservantur; cujus numine humanæ mentes divinis sensibus afficiuntur; qui animis nostris cœlestis gratiæ rorem instillat; cœlestium munerum largitor Spiritus; interioris vitæ auctor ac parens atque, ut ita dicam, anima animæ; sanctitatis ornis fons et origo.

SPIRO, as, avi, atum, are, n. *Respirer, vivre*. SYN. Spiritum duco, animam duco, vivo, anhelitum duco. PHRAS. *Agre spirat, il respire facilement*. Interclusus spiritus arcte meat; animam ægre ducit; fatigatos anhelitus trahit; angustior illi est spiritus. Vis morbi animam comprimit; spirandi difficultate laborat. USUS: Mens Platonis adhuc in ejus scriptis spirare videtur. Non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possum.

SPISSÈ, *Lentement, à grand' peine.* SYN. *Ægre, difficulter, vix.*

SPISSUS, a, um, *Épais, compact; difficile.* SYN. *Densus, difficilis.* USUS: Spissum sane opus et operosum. Omnia adhuc tarda et spissa.

SPLENDEO, es, ùi, ere, n. *Briller, être brillant, distinguer.* SYN. *Luceo, fulgeo, mico.* USUS: Virtus splendet in tenebris per seque lucet, *la vertu brille même au sein des ténèbres.*

SPLENDIDE, *D'une manière brillante, avec éclat, magnificence.* SYN. *Ample, magnifice.* USUS: Splendide et amplo funere effere. Splendide accipere aliquem.

SPLENDIDUS, a, um, *Brillant, éclatant, magnifique, remarquable.* SYN. *Magnificus, elegans, ornatus.* USUS: Vir ornatissimus et splendidissimus. Nihil in Curii domo ornatum vel splendidum præter ipsum. Cf. *Magnificus, Splendor.*

SPLENDOR, oris, m. *L'éclat, le brillant; beauté, ornement, gloire, considération.* SYN. *Nitor; claritas, dignitas.* PHRAS. *Homines summo splendore præditi, hommes environnés d'une grande considération d'un grand luxe.* Quorum dignitas omnium oculis perstringit; sumptibus et publica magnificentia prope extra modum exeuntes; lectis cælati, laqueatis ædibus, omni luxu et opulentia instructis magnifici; ample et magnifice exornati. USUS: Imperii nostri splendor gentibus omnibus lucet. Omnia ad splendorem et gloriam revocare. Dignitatis suæ splendorem obtinere. Habet maximum splendorem virtus. Antiquæ virtutis splendor obsolevit moribus nostris deformatus. Splendore nominis ejus et virtutis capti cives.

SPOLIATIO, oris, f. *Pillage, spoliatio.* SYN. *Direptio, privatio.* USUS: In tanta spoliatio omnium rerum.

SPOLIATOR, oris, m. *Spoliatteur, pillard.* SYN. *Prædo, direptor.*

SPOLIIO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller qq; piller, voler.* SYN. *Exuo, nudo, orbo, despolio, privo; spolia detraho; eripio, detraho.* (Orno. PHRAS. *Spoliaberis, nisi auxilla circumspereris, si vous ne demandez du secours, vous serez pillé.* Prædæ eris hostibus; hostes in fortunas tuas invadent; fortunis te evertent; de fortunis te deturbabunt, sanguinem exsorbeunt tuum, nisi, etc. USUS: Apollonium omni argento spoliasti. Nihil illo spoliatus, nihil egentius. Cf. *Privo.*

SPOLIUM, ii, n. *Dépouille, butin.* SYN. *Exuviae, præda.* EPITH. *Cruentum, novum, pulcherrimum.* USUS: Cruenta alicui spolia detrahare. Magna spolia ex hoste capere. Aliorum spoliis suas opes augere. Cf. *Præda.*

SPONDA, æ, f. *Bois de lit.* SYN. *Lectilatus.*

SPONDEO, es, spondendi, sponsum,

ere, a. *Promettre solennellement, faire vœu de.* SYN. *Pronitto, sponsionem facio, sponsionem interpono.* ADV. *Vehementer.* USUS: Tibi dependendum est quod pro alio spondisti. Id spondeo inque me recipio. Honores et præmia spondere alicui. Cf. *Promitto.*

SPONGIA, æ, f. *Éponge.* USUS: Spongia extergere sanguinem.

SPONSA, æ, f. *Fiancée.* USUS: Sua cuique sponsa.

SPONSALIA, ium, n. pl. *Fiançailles.* SYN. *Sponsio et repromissionuptiarum.* USUS: Sponsalia alicui præbere; sponsalia facere. Sponsalia dissolvere.

SPONSIO, oris, f. *Promesse, engagement.* SYN. *Sponsum, omnis stipulatio et promissio.* USUS: Sponsionem facere. Sponsione aliquem lacessere, *faire un pari avec qq.* Sponsionem vincere, *gagner un pari.* Sponsione vinciri. Voti sponsio. In angustissimam sponsionis formulam aliquem includere.

SPONSOR, oris, m. *Caution, garant, répondant.* SYN. *Præs.* USUS: Pompeius idem mihi de voluntate Cæsaris sponsor et de mea testis. Tulliola prærium flagitat, me sponsorem appellat. Marcellus pro Mario sponsor est factus.

SPONSUM, i, n. *Promesse, engagement, contrat.* Cf. *Sponsio.*

SPONSUS, i, m. et *Sponsa*, æ, f. *Fiancé, fiancée.* Cf. *Nuptiæ.*

SPONTE, *Spontanément, librement, volontairement.* SYN. *Ultro, suapte natura, suapte, vi sua, sua voluntate, suo indicio.* PHRAS. 1. *Sponte venit, il est venu de son plein gré.* Sua sponte, nullius coacti, hortatu, invitatu, impulsu venit; ultro se mihi obtulit; voluntarius adfuit; sciens prudensque voluntate adfuit. 2. *Lapis sua sponte deorsum cadit, par sa propre vertu la pierre tombe sur la terre.* Suapte natura, vi sua, innata vi, suapte nutu ac pondere, nullius adminiculo in terram fertur. USUS: Sua sponte quo impellimus inclinatur. Si sponte ac voluntate nollet, vi extu-detur. Cf. *Libenter*

SPORTA, æ, f. *Corbeille.* SYN. *Fiscina, fiscella.*

SPŪMA, æ, f. *Écume.* USUS: Spumas agebat in ora. Spumis os circumfluit.

SPŪMŌSUS, a, um, *Plein d'écume, écumeux.* USUS: Spumosum litus.

SPŪMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Écumer; respirer, exhaler.* USUS: Spumans ex ore scelus, anhelans crudelitatem, *respirant le crime, suant le crime par tous les pores.*

SPŪO, is, ùi, utum, ere, n. *Cracher.* SYN. *Salivam emitto.*

SPŪTUM, i, n. *Crachat.*

SPURCÈ, *Salément, d'une manière dégoûtante.* SYN. *Obscène, fæde, turpiter, flagitiose.*

SPURCUS, a, um, *Sale, malpropre, immonde*. SYN. Lutulentus, impurus, obscenus, turpis. USUS : Tempestas spurcissima, *temps affreux (de pluie et de boue)*. Cf. Turpis.

SQUALEO, es, ūi, ere, n. *Être malpropre; être en deuil, porter des habits de deuil*. SYN. Sordeo; mæreo, afflictor. (Niteo. USUS : Squalebat civitas, erat in luctu senatus.

SQUALIDĒ, Sans ornements, d'une manière négligée.

SQUALIDUS, a, um, *Sale, malpropre, négligé*. SYN. Horridus, incultus, sordidus. PHRAS. Homosqualidus, *homme malpropre*. Obsitus squalore; obsita erat squalore vestis, fœdior corporis habitus pallore ac macie perempti : ad hæc promissa barba et capilli efferaverant oris speciem; homo veste obsoleta sordidatus, præferens in vultu habituque calamitatis suæ imaginem, corpus vero reliquum ingluvie veteranoque et sordibus squalidum. USUS : Domus, oratio squalidior et sine nitore. Cf. Sordidus.

SQUALOR, oris, m. *Malpropreté; deuil, affliction, douleur*. SYN. Sordes; mæror. USUS : In luctu et squalore jacere. Squalore obsitus reus. Spectaculum tanti squaloris, luctus, sordium. Cf. Sordes, Squalidus.

SQUAMMA, æ, f. *Écaille*.

SQUAMMŌSUS, a, um, *Couvert d'écailles*.

SQUILLA, æ, f. *Squille, sorte d'écrevisse marine*. USUS : Pinna cum squilla coit societatem comparandi cibi.

STABILIO, is, ivi, itum, ire, a. *Affermir, appuyer, rendre stable*. SYN. Firmo. USUS : Rempubliam, leges, libertatem stabilire. Pedem stabilire in suo. Cf. Firmo, Confirmo.

STABILIS, e, gen.com. *Ferme, consistant, solide, durable*. SYN. Firmus, constans, immutabilis, multum firmitudinis habens, fixus, fundatus, optime constitutus, certus, proprius, perpetuus, perennis, immortalis. (Lubricus, incertus. USUS : Nulla domus tam stabilis, nulla civitas tam firma est, tanta temporis diuturnitate confirmata, quæ non possit odiis dissidiisque everti. Maneat hæc stabilis et fixa sententia. Cf. Constans.

STABILITAS, atis, *Stabilité, consistance, fermeté*. SYN. Firmitas, constantia. USUS : Respublica quassata multa amisit præsidia stabilitatis suæ. Quis corporis firmitate aut fortunæ stabilitate confidat? *Qui pourra compter sur la stabilité de la santé ou sur la constance de la fortune?* Amicitiam non adolescentulorum more, ardore quodam et impetu amoris, sed stabilitate et constantia iudicemus. Cf. Constantia.

STABŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. (de animantibus solis dicitur.) *Habiter,*

sejourner, parquer. USUS : Pecus stabulatur melius ad hibernos exortus.

STABŪLUM, i, n. *Parc, étable*. USUS : Pastorum stabula.

STADIŪM, ii, n. *Stade, mesure itinéraire d'un étendu de 125 pas*. SYN. Spatium cxxv passuum; curriculum. USUS : 1. Islocus citra Romam est stadia triginta. Multa stadia confecit. 2. Curriculum, spatium, studium, *carrière, lice*. Qui stadium ingreditur, eniti maxime debet ut vincat. In stadium artis rhetoricæ prodire non audet.

STAGNO, as, avi atum, are, n. *Être stagnant, séjourner*. De aqua quæ nec effluit, nec sorbetur.

STAGNUM, i, n. *Eau stagnante, étang, lac, marais*.

STATĀRIUS, a, um, *Qui reste en place, immobile, fixe; calme, posé, qui gesticule peu*. SYN. Firmus, stabilis; item : Qui in dicendo agendoque, gestu motuque utitur moderato. USUS : Pugna stataria. Statarius et sermonis plenus orator.

STATĀRA, æ, f. *Balance, trebuchet*. SYN. Libra, trutina. USUS : Non aurificis statara, sed populari iudicio rem examinare.

STATIM, *Sur-le-champ, aussitôt*. SYN. Continuo, illico, mox, quam mox, protinus, jam jamque, quamprimum, confestim, actutum, e vestigio, repente, sine mora, nulla interposita mora, abjecta omni cunctatione, primo quoque tempore, extemplo, haud cunctanter, propere; sine excusatione, nulla interposita dubitatione. PHRAS. 1. Mandata tua statim exsequar, *j'accomplirai immédiatement vos ordres*. Omni mora abjecta; ne minimo temporis spatio interjecto; simul ac potero rem perficiam. Punctum temporis non morabor; sine mora mandata exauriam. 2. Statim concidit, *il tomba aussitôt*. E vestigio temporis, momento temporis concidit. USUS : Litteras scripsi statim ut tuas legerem.

STATIO, onis, f. *Poste, quartier, station navale, mouillage*. SYN. Mansio ac locus in quo naves aut milites tuto stare possint. USUS : Stationes disponere; cohortes in statione habere; in stationem educere; stationes ingruente hoste in castra subducere; stationes agere; submissis manipulis aliquot stationes firmare. Athenis nunc statio placet. Cf. Præsidium, Portus.

STATIVA, orum, n. pl. *Cantonnements, quartiers, garnisons*. SYN. Statio. USUS : Stativamiles noster habet optima. Militem in stativis habere.

STATIVUS, a, um, *En t. de guerre: De poste militaire*. USUS : Hæc mea custodia est, hoc præsidium stativum, *c'est mon poste militaire, c'est ma faction*.

STATOR, oris, m. *Esclave employé aux*

messages. SYN. Apparitor, nuntius, tabellarius. USUS: 1. Litteras stator tuus mihi attulit. 2. Ad Jovem refertur: Jupiter stator, *Jupiter qui fonde, qui consolide.*

STĀTŪA, æ, f. *Statue.* SYN. Signum, imago, simulacrum. EPITH. Equestris, pedestris, nuda, palmaris, persimilis, aliena, publica, tumalis, inaurata. USUS: 1. Senatus ei statuam auream decrevit, posuit, statuit, fixit, locavit, collocavit, consecravit. Statuam alicujus evertere, affigere, deturbare, dissipare.

STĀTŪO, is, ūi, ūtum, ere a. *Établir, arrêter, régler, décider.* SYN. Constituo, decerno, sancio, delibero. ADV. Certe, exploratus, facilius, honestius, omnino, prorsus, recte, regie. PHRAS. 1. Firmiter statutum est, *il est fermement arrêté.* Ratum ac firmum est; certum id mihi atque obstinatum est; stat sententia; certum est hoc agere; illud manet et fixum est; stat illud stabitque mihi; deliberatum cum animo habeo meo; statutum habeo; fixum et statum est; fixum id, ratum firmumque; stabile decretumque hoc consilium est; hic animus, hæc mihi lex est. 2. *Statui Romam proficisci, j'ai résolu d'aller à Rome.* Animus in eo erat ut Romam peterem; in animo erat in animo habebam; animum suscepi proficiscendi Romam. Deliberatum cum animo habebam; cum animo, apud animum statueram Romam petere; consilium erat Romam me conferre; animum induxi ad longinquam profectionem. USUS: 1. Rerum omnium jura statuere. De Caesaris actis ut statueretur, placuit. 2. Censeo, puto, judico, *se mettre dans l'esprit, s'imaginer, croire, estimer.* Ego quidem ita statuo, nihil esse. Ego te parentem statuo fortunarum mearum. 3. Pono, edo, colloco, *élever, dresser, ériger.* Statuit documentum ne quis, etc. Victori statuam, trophæum statuere et collocare. Cf. Constituo, Decerno.

STĀTŪRA, æ, f. *Statue, taille, grandeur.* SYN. Corporis habitus, figura. PHRAS. Statuam habet egregiam, *il a une taille magnifique.* Corporis habitu præstat; statura corporis illi est appositā ad dignitatem; corpus illi magnitudine eximium; proceritate corporis insignis est. Visu et specie æstimantibus vir magnus. USUS: Corporis figura, forma, statuara appositā ad dignitatem.

1. **STĀTUS**, a, um, *Fixe, solennel.* SYN. Solemnis, statutus, certus. USUS: Stati dies; statæ et solennes ceremoniæ.

2. **STĀTŪS**, ūs, m. *État, position, situation.* SYN. Conditio, fortunæ conditio, locus; casus, præsentis fortunæ habitus, articulus rerum. EPITH. Amplissimus, bonus, certus, moderatus et concors civitatis, tranquillius, tolerabilis, pristinus, quietus et placatus, erectus et celsus, reipublicæ deterior, perturbatus, medicus, incertus fortunæ. PHRAS. 1. Vide quis sit rerum nostrarum status, *voyez quel est*

l'état de nos affaires. Vide quanta rerum sit varietas; res nostræ ut habeant; quem in locum deducta res sit; qui cursus rerum, qui exitus sit futurus; quemadmodum se res nostræ habeant, quo loco res nostræ sint; quæ sit forma reipublicæ, quæ fortuna, quæ conditio; quissit præsentis fortunæ habitus; quanta rerum facta sit commutatio. Cf. Conditio. 2. Pessimus est rerum nostrarum status, *nos affaires sont dans un état déplorable.* Omnem non modo succum et sanguinem, sed etiam colorem et speciem dignitatis pristinae amisimus; tanquam si nox quædam effusa esset rebus nostris, ita in tenebris ruunt et miscentur omnia; quanta in rerum conversione ac perturbatione, quo temporum motu versemur, vides. Deterrimo statum sumus; in propinquo est servitus vel interitus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinat, aut eversis; in hoc incendioreipublicæ; rebus tam trepidis, arctis et dubiis; in tanta fortunæ iniquitate; in extremis rebus nostris; in extrema spe salutis; in tam atroci ac difficili reipublicæ tempore parum abest quin miserrimi simus. Non sane tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis pene submersi sumus. 3. Status civitatis pristinus restitutus est, *l'ancien état des choses a été rétabli dans la république.* E superiorum temporum caligine et tenebris lucem aliquam in reipublica respicere cœpimus; respublica in veterem dignitatem ac libertatem vindicari; respublica respirare, reflorescere videtur. Res nostræ suum rursus statum tenent, melius fluunt; æquabilis et constantius se habent. Respublica turbata in tranquillam redigitur, reviviscit, caput attollit. USUS: Scio quis rerum nostrarum status sit; nihil in suo statu semper manet. Reipublicæ statum fundare, collocare. Eundem vitæ statum usque ad senectutem tenere, retinere, tueri; in eo statu consistere, *rester dans le même état.* Vir sapiens de statu se suo deiecit, deduci, dimoveri non patitur. Virtutis statum mali mores labefaciunt, convellunt, convertunt. Nunquam de statu dignitatis meæ decedam, discedam, declinabo. Ex incertis et perditis rebus in meliorem statum respublica revocatur, restituitur, redit, pristinum statum recuperat, *être rétabli dans son premier état.*

STELLA, æ, f. *Étoile.* SYN. Sidus, astrum; flammæ cœlestes, lumen, lucidi stellarum globi. EPITH. Illustris, perlucida, micans, salutaris, præclara, infima terræque proxima, obscurior et caliginosa, parva; terris finitima. USUS: Stellæ immutabilibus spatiis ab ortu in occidentem commeant. Chaldaei studioso stellarum magnitudines, intervalla, sinus inquirebant.

STELLĀTUS, a, um, *Étoilé, constellé.*

STELLĪFER, ūra, ūrum, *Parsemé d'étoiles, étoilé.* USUS: Stelliferi cœli cursus.

STERCŌRO, as, avi, atum, are, a. *Fumer (une terre)*. SYN. Fimum agris adhibeo; fimum, stercus agris ingero, arvo fimum red-do; fimum, stercus per agros spargo.

STERCUS, ōris, n. *Fumier, excrément*. USUS: Nolo stercus curiae dici Glauciam.

STÉRILIS, e, gen. com. *Stérile*. SYN. Nil hil ferens. Cf. Sterilitas.

STÉRILITAS, atis, f. *Sterilité*. SYN. Frugum inopia. PHRAS. Magna hoc anno sterilitas fuit, *il y eut cette année une grande stérilité*. Adversus annus frugibus fuit; annus erat inopia frugum ac siccitate insignis; frumentum angustius provenerat; noxia hoc anno frugibus intemperies inciderat. USUS: Sterilitas agrorum et annonae caritas. Cf. Annona.

STERNO, is, stravi, stratum, ere, a. *Couvrir; terrasser, abattre*. SYN. Consterno; prosterno. USUS: Genialem lectum sternere.

STERNŪTAMENTUM, i, n. *Éternument*. USUS: Superstitiosi etiam sternuta-menta observant.

STERQUILINIUM, ii, n. *Fumier*. USUS: Heus tu leno, sterquilinium publicum!

STERTO, is, ūi, ere, n. *Rouler*. SYN. Arcte et graviter dormio. Cf. Dormio.

STIGMĀTIAS, æ, m. *Esclave stigmatisé*. SYN. Servus compunctus notis Threiciis.

STILLA, æ, f. *Goutte*. SYN. Gutta.

STILLICIDIUM, ii, n. *Eau de pluie; de toit ou de gouttière*. USUS: Jura stillicidiorum.

STILLO, as, avi, atum, are, n. *Tomber goutte à goutte, dégoutter*. USUS: Stillantem sanguine pugionem protulit.

STĪLUS (stylus), i, m. *Stile des Romains, poinçon pour écrire; travail du style, composition*. SYN. Instrumentum aut ratio inodus-que scriptio. EPITH. Censorius, exercitatus, impurus, effector ac magister optimus dicendi. USUS: Stilus optimus dicendi effector et magister; dicendi opifex et artifex, *la plume est le meilleur maître d'éloquence (c'est surtout en écrivant qu'on apprend à parler)*. Exercitatione et stilo limanda, formanda, ornanda est oratio. In summa ubertate inest luxuries quædam quæ stilo depascenda est. Oratio Attico stilo scripta.

STĪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Aiguillonner; stimuler, exciter*. SYN. Stimulum adhibeo vel admoveo; pungo, excito, incito, curam affero. PHRAS. Ille stimulare milites non desinit, *il ne cesse d'exciter les soldats*. Acere animos; animos militum ad æmulandum decus accendere, incendere; admove-re stimulos; stimulis concitare; animis militum calcar addere; fortitudinem inspirare; animos militibus addere; currentes incitare et admotis velut calcaribus urgere non desinit. Cf. Calcar, Incito, Excito, Impello. USUS: Evelle mihi hunc scrupulum qui me dies noctesque

pungit ac stimulat, *s'oulerage-moi de ce poids qui m'opprime et me fatigue le jour et la nuit*. Cessantem ad agendum stimulo. Cf. Excito, Animo.

STĪMŪLUS, i, m. *Aiguillon, excitation, encouragement*. SYN. Aculeus, incitamentum. USUS: Industriæ et laboris stimuli. Stimulos alicui adhibere, ignes admove-re. Stimulo fodere, concitare alicquem. Cf. Incitamentum.

STĪPĀTĪO, ōnis, f. *Entourage, cortège, escorte*. SYN. Comitatus.

STĪPĀTOR, ōris, m. *Garde du corps, satellite*. SYN. Apparitor, satelles. USUS: Armatis ac stipatoribus corpus circumsepit.

STĪPENDĀRIUS, a, um, *Tributaire*. SYN. Vectigalis. USUS: Vectigales et stipendarios populos multos habemus.

STĪPENDIUM, ii, n. *Tribut; solde, paie*. SYN. Tributum, vectigal; æs viritum in milites distribuendum. EPITH. Annuum, menstruum. PHRAS. 1. Stipendia militi rite solvuntur, *on paie exactement la solde des soldats*. Militaria æra rite procedunt; assignatus æris numerus recte dependitur, dividitur; miles stipendio afficitur; stipendia militi dantur, numerantur, persolvuntur; miles stipendia rite recipit. USUS: 1. *Tribut*. Civitatibus Galliarum stipendium imposuit Cæsar. Solvunt, pendunt, dependunt stipendia singulæ civitates. Multi stipendium remissum est. 2. *Ad rem militarem pertinet, service militaire*. Stipendia bello merere. Stipendio officere, remunerare militem. Bene meritis suo stipendio fraudare. Emeritis confectisque stipendiis. Pecunia in stipendium opus est.

STĪPES, Itis, m. *Tronc, souche, pieu*. SYN. Truncus. USUS: Homo sit an stipēs, dubites, *ou une bûche, un imbécil*. Teretes stipites ab summo præacuti et præusti, *pieux, palissades*.

STĪPO, as, avi, atum, are, a. *Presser, serrer, entourer*. SYN. Constipo, circumvallo. USUS: Antonius senatum armis stipavit. Amicorum, armorum gregibus stipatus.

STĪPS, stĪpis, f. *Faible don, aumône*. SYN. Pecunia quæ vel in ærarium reponitur, vel diis offertur, *vel mendicis erogatur*. USUS: Stipem colligere, cogere; stipem spargere.

STĪPŪLA, æ, f. *Chaume, paille du blé*. USUS: Stipula levior.

STĪPŪLĀTĪO, ōnis, f. *Promesse, engagement, stipulation*. SYN. Promissio in jure. USUS: Pacta, conventa, stipulationes. Pecunia ex stipulatione debetur.

STĪPŪLĀTOR, ōris, m. *Celui qui stipule*.

STĪPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Exiger, demander un engagement*. SYN. Postulo mihi aliquid promitti solemnī formula restipulandi. Cf. Polliceor.

STĪRPĪTUS, *Radicalement*. SYN. Radicitus. USUS: Stīrpitus aliquid extrahere.

STIRPS, *pis*, f. *Plante; souche, origine*. SYN. *Planta*; genus, familia. USUS: 1. In seminibus causa est arborum et stirpium. 2. Truncus, caudex, *trunc*. Quod e terra ortum, stirpibus nittitur suis. 3. Origo, caput, initium, *racine, origine, source*. Stirps ac semen malorum omnium. Stirps juris a natura petenda est. 4. Genus, familia, *race, famille*. Ex antiquissima stirpe ortus. Stirpe generosa proficisci. Ambo stirpis ejusdem sunt et familiae. Improbate sua stirpis suæ gloriam inquinant, contaminant. Stirps illa optima plurimum degenerat. Cf. Genus.

STIVA, *æ*, f. *Manche de charrue*. SYN. *Ara-tri* manubrium. USUS: Homines de stiva.

STO, *stas*, *stēti*, *stātum*, *stare*, n. *Être debout, se tenir debout*. SYN. Consisto, sum, gradum sisto. (Sedeo. ADV. Constantius, consulto, diutius, occulte, paulisper, plane, pulcherrime. USUS: 1. Contra aliquem stare. Stare ab aliquo, cum aliquo, ejusque partes tueri vel suscipere. 2. Permaneo, perduro, vigeo; servo, *rester ferme, inébranlable, durer*. Stamus animis. Utinam staret respublica quo steterat loco! Stare fide, promissis, conditionibus, conventis, jurejurando. 3. Consentio, contentus sum, *être du côté, partisan de qqn; s'en tenir à l'avis de qqn*. Stabo iudicio tuo, opinione, sententia. 4. Consto, *coûter*. Ea victoria Cæsari multo sanguine stetit. 4. Datur, conceditur, *être donné, concédé*. Modo nobis stet illud: nihil esse quod, etc. 6. Vario in usu, *sens divers*. Stat sententia, hominem deserere. Per me non stat quominus id fiat, *il ne tient pas à moi que cela se fasse*. Stabamus pulcherrime, *nous nous portions très bien*. Res nostræ optimo loco stabant, *nos affaires étaient en très bon état*.

STOÏCĒ, *A la manière des Stoïciens, stoïquement*. SYN. Severe, Stoicorum more, austere.

STOÏCUS, a, um, *Stoïcien, stoïque*. EPITH. Acutissimus, severus, perfectissimus.

STOLA, *æ*, f. *Long vêtement de dessus à l'usage des femmes, robe*. Vestis mullebris genus.

STOLIDĒ, *Sottelement, stupidement*. USUS: Homo stolidus ferus.

STOLIDUS, a, um, *Sot, insensé, stupide*. SYN. Stupidus, extremi ingenii homo. USUS: Stolidum quodammodo hominum genus. Cf. Stultus.

STOMĀCHOR, *aris*, *atus* sum, *ari*, d., n. et a. *S'indigner, se fâcher, s'irriter; dédaigner*. SYN. Indignor, indigne fero, moleste fero, irascor. USUS: Fastidiose stomachatur omnia. Cf. Indignor, Irascor, Ira.

STOMĀCHOSĒ, *Avec colère*. SYN. Iracunde.

STOMĀCHOSUS, a, um, *Irrité, emporté,*

furieux. SYN. Iracundus. USUS: Me quidem valde movet stomachosa et submorosa ridicula. Litteræ tuæ stomachosiores fuere. Acumen sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. Cf. Iracundus.

STOMĀCHUS, i, m. *Estomac*. SYN. Gula, gulæ extremum, quo cibus labitur ut concoquatur; bilis, ira. EPITH. Languens. USUS: 1. Stomachi calor etiam ostrea concoquit. Esse stomacho languente. Nosti stomachi mei fastidium. 2. Bilis, ira, *dégoût, humeur, mécontentement*. Querula epistola tua stomachum mihi movit, fecit. Cave ne stomachum in te erumpam, *prenes garde que je n'exhale ma bile contre vous*. Iracundia exarsi et stomacho. Stomachum omnem jam funditus perdidit. Risi in stomacho, *j'ai ri dans ma colère*. Cf. Ira.

STRĀBO, *ōnis*, m. *Louche*. SYN. Qui oculis est perversis.

STRĀGES, *is*, f. *Défaite*. SYN. Clades. EPITH. Horribilis, nocturna. PHRAS. Ingens strages facta est, *il se fit un grand carnage*. Ruinæ similis strages erat; vix ulla expers cladis exercitus pars erat; strages data, edita erat ingens; clades ingens accepta erat; omnia strage fugaque repleta erant; quacumque pervasit equestris procella stragem ruinæ similem dedit. USUS: Quas ille strages dedit, edidit, fecit. Per stragem lapidum et ruinas enisus in muros miles, *sur un amas, un monceau de pierres*. Cf. Cædes, Clades.

STRĀGŪLUM, i, n. *Couverture, tapis, matelas*. EPITH. Textile, pictum. USUS: Collocavit hominem in lectulo pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto.

STRĀGŪLUS, a, um, *Qu'on étend*. USUS: Stragula vestis, *couverture, tapis*.

STRĀMEN, *inis*, n. *Paille*.

STRĀMENTUM, i, n. *Paille, litière*. Cæsæ stramentis tectæ. Somnus quiesque in stramentis erat.

STRĀNGŪLO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, a. *Serrer la gorge, étrangler*. SYN. Faucibus premo, suffoco, ango, cervicem frango, oborta gula jugulo. USUS: Patrem strangulavit.

STRĀNGŪRIA, *æ*, f. *Rétention d'urine*. SYN. Disuria.

STRĀTĒGĒMA, *ātis*, n. *Ruse de guerre, stratagème*. SYN. Dolus militaris, inventum vel consilium callidum imperatoris.

STRĀTŪM, i, n. *Garniture de lit, couverture*. SYN. Peristroma. USUS: Strata pulcherrima.

STRĒNŪĒ, *Vivement, activement; bravement*. SYN. Naviter, fortiter. USUS: Aëdicat, agit strenue.

STRĒNŪS, a, um, *Actif, alerte, brave, vaillant*. SYN. Ad labores impiger, manu promptus; qui dignos nobilitate sua, dignos rebus gestis spiritus capiti; cui digna venere

gloria et majorum monumentis fortitudo inest; qui in armis rebusque gerendis magnam virtutem præstat. USUS: Vir erat strenuus et in periculis interitus. Cf. Generosus.

STREPITŪS, ūs, m. *Bruit, fracas*. SYN. Sonitus, stridor. EPITH. Forensis, ingens, reconditus. PHRAS. Ingens erat strepitus, *le vacarme était grand*. Cum horrendo fragore strepitus extitit, editus est; ingens armorum strepitus ad cælum ferebatur. Tumultuantium fremitus tantus erat, vox ut consulis obstrepentibus armis audiri non posset. USUS: Strepitu significare.

STRĒPO, is, ūl, ere, n. et a. *Murmurer, bourdonner, faire du tumulte*. SYN. Rixor, jurgor. USUS: Cum Achivi inter se cœpissent strepere, *les Grecs s'étaient mis à murmurer entre eux*.

STRICTĒ, *Étroitement, rigoureusement*. SYN. Arcle, restricte. (Laxe. USUS: Strictè observa ne plus reddas quam acceperis.

STRICTIM, *Sommairement, succinctement*. SYN. Compressus. USUS: Strictim alia et breviter, alia copiosissime dicere.

STRĪDEO, es, vel **STRĪDO**, is, dl, ere, n. *Rendre un son aigu, (grincer, siffler, frémir)*. USUS: Stridebant cardines.

STRĪDOR, oris, m. *Son aigu, sifflement, grincement*. SYN. Strepitus. EPITH. Densus, horriſer. USUS: Ne serræ quidem stridorem ferebat.

STRĪGĪLIS, is, f. *Sorte d'étrille pour nettoyer la peau des baigneurs*. Balnei instrumentum.

STRĪGŌSUS, a, um, *Maigre, mince, décharné*. SYN. Gracilis, tenuis, exhaustus. USUS: Oratio strigosior.

STRINGO, is, inxi, tētum, ere, a. *Resserver, tenir soumis; tirer, raser légèrement*. USUS: Nullum vinculum ad stringendam fidem iurejurando est sanctius. Stringere gladium, *tirer l'épée*.

STRIX, strigis, f. *Hibou*. Avis nocturna infausta.

STRUCTOR, oris, m. *Architecte, maçon; ordonnateur d'un festin*. SYN. Minister ad mensam cibosque struendus. USUS: In aream tuam veni: res agebatur multis structoribus.

STRUCTŪRA, æ, f. *Structure, organisation*. SYN. Compositio, constitutio, coagmentatio. USUS: Structura verborum.

STRŪES, is, f. *Tas, amas, monceau*.

STRŪMA, æ, f. *Gottre, scrofules, écouelles*. SYN. Tumor colli. USUS: Qui exsecant pestem aliquam, tanquam strumam civitatis, *comme les écouelles de l'État*.

STRŪO, is, xi, ctum, ere, *Élever; ourdir, tramer, méditer qqch de nuisible; ordonner, disposer*. SYN. Molior, construo. USUS:

Alicui pestem, insidias, calamitatem, perniciem struere. Aciem, domum struere. Verba struere et componere.

STŪDEO, es, ūl, ere, n. *Étudier, s'appliquer à*. SYN. Operam do, studium in aliqua re pono, colloco; faveo. ADV. Summe, vehementer, exquisitus litteris. PHRAS. 1. A puero hulo scientiæ studui, *j'ai étudié cette science depuis mon enfance*. Meam operam ad hæc litterarum studia jam inde a puero contuli; in hoc studiorum genere meam operam consumpsi, collocavi; meam operam his studiis dedi. Hanc doctrinam, hanc studiorum rationem ab ineunte ætate sum secutus, colui diligentissime. A puero hæc me scientia delectavit; illi a teneris ædeditus, devinctus fui; a teneris in hoc studiorum genus incubui. Hoc genus studiorum me unice cepit, tenuit, mihi placuit; huic uni meas vigilias dicavi, dedi, tradidi, addixi, dicatas volui; in his litteris ætatem duxi; his litteris tempus omne tribui. 2. Noctu studeo litteris, *la nuit je m'applique à l'étude des lettres*. Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad litterarum studia etiam noctis bonam partem assumo, decerpo, sepono; litterarum causa etiam noctem pervigilo, pervigilem ago; somni partem mihi detraho, eripio. 3. Litteris studes assidue, *vous étudiez assidûment les belles-lettres*. Litterarum studia nunquam intermittis; nunquam te a litterarum studio sejungis; totus es in litteris; totum te in litteras abdis; litteris te involvis; noctem cum die litterarum studiis coniungis; litteras colis, tractas, exerceas assidue. Nimis es in litteris; nimia litterarum cupiditate flagras, exæstuas. Immoderate, intemperanter litteris indulges; laboris, plusquam satis est, in litterarum studiis tractandis suscipis, sustines; sic in tuis his studiis elaboras, vigilas, ut vires imminuas, exhaustias, consumas, debiles, infirmes, affligas. Modum in studiis tuis non retines, tenes, servas; libros de manibus nunquam deponis; libros volvis, evolvis, tractas, legendo conteris assidue. Præter modum, supra, extra, ultra modum studiis vacas. USUS: 1. Laudi, gloriæ, virtuti, pecuniæ, voluptati, rebus novis studere. 2. Faveo, *s'intéresser à qq, le favoriser*. Pompeio Crasus studet. Omnes ei student, omnes adjuvant. 3. Opto, *désirer*. Studeo scire quid egeris. Ego illum ulcisci non studeo. Cf. Studium. Litteræ.

STŪDIŌSĒ, *Avec zèle, soin, ardeur*. SYN. Cupide, summo studio, summa ope, omni ope ac opera, diligenter, naviter. PHRAS. (Studiōse id fecit, VULG.), *il l'a fait exprès*. De industria; dedita opera; consulto; certo iudicio; sciens prudensque; ex composito; ex destinato; compacto, consilio certo egit; sedulo et consilio; ex industria id ab eo factum. Cf. Consulto. USUS: Studiose negotium curare. Cf. Scientia.

STŪDIŌSUS, a, um, *Plein de zèle, zélé, appliqué à, qui a du goût pour*. SYN. Cupidus, amans, observans; cui res aliqua in studio est, qui alicuius rei studio tenetur, flagrat. USUS: Homo est existimationis meae et laudis, mei studiosissimus, mei perstudiosus et fautor. Habet multos sui studiosos. Vir dicendi, doctrinae, eruditionis studiosus. (Studiŏsus, VULG.), *étudiant*. RECTIUS: Litterarum studiosus, addito Genit. Cf. Applico.

STŪDIUM, II, n. *Application, zèle, ardeur; action d'étudier, étude*. SYN. Opera, labor; voluntas, animus, cupiditas; litterae. EPITH. Acre, admirabile, ardens, commune, desidiosum, divinum, eximium et singulare, flagrans, incredibile, insigne, languidius, mediocre, obscurum, mirificum, par, popolare, pristinum, rectum, regale, stultum; tantum, totum. PHRAS. 1. Studium suum arti alicui impendere, *donner tous ses soins à un art*. Studium suum ac aperam arti alicui tradere, dicare, addicere; in arte aliqua suum studium locare, collocare, ponere, consumere. 2. Studium suum ac voluntatem alteri impendere, *émouguer à qq. son zèle, son attachement*. Navare alteri studium suum ac voluntatem; profiteri alteri, dicare, declarare suum studium; servire alterius laudi, honori, commodis; ad aliquem sua studia conferre; maxima voluntate et studio erga alterum esse, ferri. Cf. Benevolentia. 3. Studia (Intellige: litterarum, doctrinae, quae vocabula ad verba: studen, studiosus, studia, addenda fere sunt) summam habent utilitatem, *les études ont une très grande utilité*. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, gloriam pariunt. Studiorum utilitatem nulla dies imminuit; horum utilitas non terminatur spatio temporis, non definitur ulla die, sed sempiternum spectat. Studiis secundae res ornantur, adversae sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, detert, decerpit. 4. Studia litterarum intermittenda paulisper sunt, *il faut interrompre de temps en temps les études*. Animus a litteris avocandus, abducendus est; deponendum studiorum onus; labor studiorum parumper remittendus est; levandus est animus studiorum onere pressus; danda est aliqua vacatio a studiis; relaxandus est animus a studiendi contentione; feriato a studiis aliquando esse liceat; vacatio, cessatio, intermissio quaedam concedatur oportet. 5. Repetere intermissa paulum litterarum studia, *reprandre l'étude des lettres interrompue pendant quelque temps*. Ad artium bonarum disciplinas se referre, revocare; ad studia sua se referre, conferre; ad studiorum usum et consuetudinem redire; intermissas operas studiis reddere; revocare se ad industriam priorem; novum ardorem ad interpellata tantisper studia afferre; cum Musis in gratiam redire; ad Musas se

referre suas. Repetere, recolare, recognoscere; renovare superiora studia, artes pristinas. Cf. Repeto. 6. Studiorum ardorem nihil imminuet, *il ne diminuera rien de son goût pour l'étude*. Litterarum ardorem, quarum studio mire tenetur, flagrat, ardet, incenditur, inflammatur, ad quas totum se contulit, ad quas toto pectore incumbit; in quibus studium omne ponit, adhibet, in quibus tempus omne et aetatem consumit, conterit, exigit, nulla res frangit, nulla restinguit; nunquam in hoc homine doctrinarum studia obsolescent; nulla res illum suis a studiis abducat. 7. A litterarum studio cessare, *cesser d'étudier*. Doctrinae studia abjicere, omittere, deserere, deponere; bonis litteris multam, longam salutem dicere; bonis litteris nuntium remittere; industriam suam alio traducere, transferre. 8. Vix studia humaniora leviter percurrit, jam ad philosophica transit, *il touche à peine l'étude de la littérature et passe immédiatement à la philosophie*. Vix litteras humaniores attingit; vix leviter iis litteris tinctus et infectus est; in iis litteris versatus est; iis litteris operam dedit, quibus formari adolescentia solet; vix breve cum aetate Musis commercium habuit, jam ad rerum naturalium cognitionem animam adiungit, applicat; jam philosophiam animo complectitur; jam se vel animum suum iis artibus excolere cogitat, earum artium cognitionem consequi, eas artes memoria et scientia comprehendere, iis disciplinis erudiri in iis disciplinis elaborare, iis artibus erudiri quae a sapientissimis viris traditae omnem naturae cognitionem complectuntur. 9. (Studium honoris divini et salutis animarum ingens habet, VULG.), *il a un grand zèle pour l'honneur de Dieu et le salut des âmes*. Divini honoris studio mire incensus est; proferendi divini honoris studio mirifico tenetur, flagrat, ardet; ardore quodam sacro alienae salutis pene conflagrat; ardor ingens ac cupiditas amplificandae divinae gloriae ejus animum exedit; praestanti est erga mortales quoslibet ardentique plane caritate. In aliorum salute procuranda totus est; totum se in animorum procuracionem tradidit; alienae salutis totum se devovet; totum se ad juvandos mortaliu animos confert; totus in studium querendarum DEO animarum exardescit; unum illi votum est animorum quaestus quam maximos facere; unum studium animorum salutem acerrime procurandi. USUS: 1. In arte aliqua studium suum locare. 2. Voluntas, animus, ardor, amor, cupiditas, benevolentia, zèle, ardeur, goût, penchant, passion. Populi studia sibi multo artificio ac simulatione conciliat. Studia in te mea et officia facile perspicies, nec minora a te studia exspecto. Populi studia amittere, impedire; populi studiis obistere. Multum de veteri studio tuo detractum sentio. Praetermittis, deposuisti pristina tua erga me studia et officia. 3. Litterae, les études, appli-

cation à l'étude. Litterarum studiis mire tencur. Silent inter arma doctrinarum studia. Cf. *Litteræ, Benevolentia.*

STULTĒ, Stultem. SYN. Dementer, insipienter, incaute, non pro sano. USUS: Homo stulte arrogans; nihil pro sano fecit sed stulte omnia et improvide.

STULTITIA, æ, f. Stultice, stupidité; folie. SYN. Fatuitas, dementia, amentia. EPITH. Alta, incredibilis, loquax; media, misera, par, senilis, singularis, summa, superior, tanta. PHRAS. Quæ hæc tua stultitia est? *Que signifie cette sottise?* Qua stultitia obcecatus hæc actitas? in quam amentiam miseram et infelicem incidisti? quantæ hoc incitise est? o delirationem incredibilem! o dementiam et fatuitatem singularem, qua te constringendum, abripiendum, deridendum dedisti! a sanitate mentis quam alienum est! USUS: Non omnis error stultitia est dicendus, *toute erreur ne mérite pas le nom de sottise.* Stultitia est insanitia, id est, inconstantia sanitate vacans.

STULTUS, a, um, Sol, stupide, imbécile. SYN. Fatuus, delirus, mente captus, male sanus, demens, amens, nullius consilii. (Sapienter. PHRAS. Stultitorem hominem non vidi, *je n'ai jamais vu d'homme plus sot, plus déraisonnable.* Homo est sine mente, sine sensu; stolidus et stipes; hominum incitissimus, insulissimus; omnium qui sunt quique fuerunt, longe stultissimus; mortales omnes exquisita stultitia longe anteit; tam stulte omnia et incaute agentem, tam excordem fatuumque hominem non vidi; nihil hoc homine dementius qui nihil adeo pro sano faciat. 2. Hominem plane stultum reddetis, *vous rendrez cet homme tout à fait fou.* A sanitate mentis deturbabit; ad insaniam adigetis; mente movebitis; sanitate mentis spoliabit. USUS: Homo stultus et credulus. Malo indigentem prudentiam quam stultam loquacitatem.

STŪPA, æ, f. La partie brute du lin ou du chanvre, étoupe. SYN. Crassior pars lini.

STŪPĒFACTUS, a, um, Étonné, stupéfait. SYN. Attonitus.

STŪPĒO, es, ūi, ere, n. Être frappé d'étonnement, de stupeur. SYN. Obstupesco, attonitus hæreo, stupenti similis hæreo, stupore et silentio defigor. USUS: Stupere omnes. Cf. *Miror.*

STŪPIDITAS, atis, f. Stupidité, sottise. SYN. Stupor, tarditas.

STŪPIDUS, a, um, Étonné, stupéfait, stupide, sot. SYN. Stupens, tardus, stolidus. PHRAS. Nihil homine isthoc stupidius, *je ne connais rien de plus stupide que cet homme.* Nulla in re quidquam hominis habet; extremi ingenii homo est; sine sensu, sine sapore, elinguis, vecors; hominum vecordissimus; stupor hominis, seu pecudis potius; in-

credibilis hominem stupor opprimit; propter stuporem cordis hebes ac stolidus; plumbus, sane homo, mente vacans, tanquam truncus et stipes; non modo ad sapientiam cæcus, sed ad ea ipsa quæ cerni possunt, hebes, obtusus; non plus sapientiæ habet quam lapis aut silex; nihil videt, nihil audit; ipse quis sit, utrum sit nescit; rudi et incondito sensu homo est; obesæ naris homo est; lapidem, haud hominem esse putes; in facie vultuque vecordia eminet. USUS: Omnes stupidi timore obmutuerunt. Cf. *Stupor, Stolidus.*

STŪPOR, oris, m. Saisissement, stupeur, admiration, surprise; sottise. SYN. Stupiditas, admiratio. (Sensus. PHRAS. Stupor omnes oppressit, *tous demeurèrent frappés de stupeur.* Vox, spiritus torpebat; tam subitæ rei admiratio vocem omnibus interclusit; stupor omnium animos et velut torpor quidam insolitus membra tenebat, occupabat; repentina res cum stupore ac miraculo torpidos defixit, defixos tenuit; cuncta ac miraculo attoniti, neque animo, neque auribus aut lingua constabant; stupor omnes repentinus invasit, oppressit; exsangues attonitisque similes stabant, hærebant, respecantes inter se, per metum etiam voce suppressa; sine suo vultu, sine colore, sine voce consistebant. USUS: Immaniores in animo, stupor in corpore. Stupor debilitasque lingue, tarditas ingenii, *langue inhabile et lourde, esprit stupide.* Cf. *Administratio.*

STŪPRO, as, avi, atum, are, a. Souiller, déshonorer. SYN. Constupro, stuprum infero, affero alicui, vim affero, pudicitiam eripio, stupro aliquam maculo, corpus virginis violo, vi comprimo; pudicitiam alicuius expugno, vitium vel stuprum alicui offero, virginem vitio; rem habeo, stuprum facio cum aliqua; res mihi est cum aliqua. USUS: Stuprata per vim Lucretia.

STŪPRUM, i, n. Infamie, déshonneur. EPITH. Infestum, nefarium, turpe. USUS: Vir stupri plenus. Stuprum virgini offerre, inferre. Stupro maculare aliquam.

SUADĒO, es, as, asum, ere, n. et c. Conseiller; persuader. (Dissuadeo. SYN. Auclor sum, fio; suaso et auclor sum alicui rei; moneo, hortor. ADV. Amice, fideliter, prudenter, sapienter. PHRAS. 1. Is mihi suadet, *il me conseille.* Is mihi auclor est rei agendæ; isto auclore utor; hunc auclorem consilii habeo, sequor; huius ego aucloritatem sequor; aucloritati pareo; hic mihi consilii auclor, dux, moderator; adiutor et administrator est. Is mihi consilium dat; consilio me juvat; consilio mihi adest; consilio est; consilii mihi copiam facit; consilio me instruit. 2. Si suadentem me audisset, aliter omnia egisset, *s'il avait écouté mes conseils, il aurait agi autrement.* Si meis monitis paruisset; si

meam sententiam complexus esset; meis moris si stare voluisset; si sequi me auctorem, suasorem et impulsorem; si mihi morem gerere, si consilium a me exquirere voluisset, aliter omnia instituisset, consilium mutasset, vela alio vertisset. USUS: Non solum suavit, sed et rogavit. Cf. Auctor, Moneo, Consilium.

SUASO, ōnis, f. *Conseil donné*. SYN. Consilium, monitum, hortatio. (X) DISSUASIO.

SUASOR, oris, m. *Celui qui conseille, conseiller*. SYN. Consuasor, auctor, hortator. (X) DISSUASOR. USUS: Deditionis suasor, impulsor, auctor, probator fui. Quid interest inter suasorem facti et probatorem? *Quelle différence y a-t-il entre celui qui conseille et celui qui approuve une action?*

SUAVILOQUENTIA, æ, f. *Charme de la parole, doux langage*. USUS: Et oratorem appellat et suaviloquentiam tribuit.

SUAVIOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Donner un baiser, baiser*. SYN. Osculor, suavius do, figo. USUS: Cicerones nostros cupio suaviari.

SUAVIS, e, gen. com. *Agréable, aimable, doux*. SYN. Dulcis, eruditus, jucundus. USUS: Hic suavis haberi mavult quam gravis, et suavitatis ea quæ perfunderet animos, non quæ perfringeret. Cf. Jucundus.

SUAVITAS, atis, f. *Douceur, suavité*. SYN. Suavitus, dulcedo, jucunditas. USUS: Suavitates odorum efflantur e floribus. Suavitas sermonis, orationis, humanitatis. Conquirunt undique suavitates, *il cherche partout les douceurs, les jouissances*. Cf. Jucunditas.

SUAVITER, *Agréablement*. SYN. Jucunde, dulciter. USUS: Video quam suaviter voluptas sensibus blandiatur.

SUAVITUDO, ōnis, f. *Agrément, amabilité, charme*. SYN. Suavitas.

SUAVIUM, ū, n. *Baiser*. SYN. Osculum.

SUB, Sous. SYN. Subter, subtus. USUS: 1. Sub terra habitant. Sub scalas se abscondit. 2. Ante, devant, sous. Res sub aspectum, sub intelligentiam cadit. Simulacro sub oculis posito. 3. Circiter, vers, d. Sub dies festos, sub meridiem, sub noctem venit. 4. Post, après. Sub eas statim tuæ recitate sunt litteræ. 5. In, sous (subordination). Sub aliena persona latet, sub nomine pacis bellum latet. 6. Sub manu, sous la main, en son pouvoir. SYN. In promptu, in manu, in manibus; ad manum, præsto.

SUBACTIO, ōnis, f. *Culture, exercice*. SYN. Cultura, exercitatio. USUS: Subactio autem est usus, auditio, lectio.

SUBDITIUS, a, um, *Supposé, apocryphe*. SYN. Fictus, subditus, subornatus. USUS: Litteræ, proles subditiæ.

SUBDITUS, a, um, *Supposé, substitué*.

SYN. Subditus, substitutus. PHRAS. (Multos numerat subditos, VULG.), *il a beaucoup de sujets*. Sub ejus ditione, dominatu; in ejus ditione et potestate multi sunt; in multis dominatum habet, exercet; dominatu ejus multi tenentur; subjectos ditioni suæ et obnoxios multos numerat; sub ejus imperio multi obedientes et fideliter degunt, agunt; vivunt; jugum ejus qui acceperint, haud sane pauci sunt. USUS: Subditus in locum alterius infans. Aquæ subditis ignibus effervescunt.

SUBDO, is, didi, ditum, ere, a. *Substituer*. SYN. Substitutio. USUS: Quis in meum locum subdetur?

SUBDOLĒ, *Avec un peu de ruse*. SYN. Versute, callide.

SUBDOLUS, a, um, *Un peu rusé, fourbe, trompeur*. SYN. Callidus, versutus, valer. Cf. Astutus.

SUBDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Retirer de dessous, enlever*. SYN. Subtrahō, removeo. PHRAS. Clam se subduxit, *il s'esquiva sans qu'on l'aperçût*. Ex conspectu discessit, evolavit; ex conspectu repente amissus est; conspectum fugit, vitavit; conspectu sui eos qui præsentem erant, privavit; ex conspectu se clam deduxit. USUS: 1. De circulo se subduxit. Cibum alicui subducere. Pugna et periculo se subducere, *se soustraire au combat, au danger*. 2. Ad rationes refertur, calculer (par soustraction), *compter supputer*. Subducamus summam. Rationes et calculos subducamus.

SUBDUCTIO, ōnis, f. *Action de tirer les vaisseaux sur la plage*. SYN. Subtractio.

SUBĒO, es, ū, velivi, itum, ire, n. *Souffrir; arriver, paraître*. SYN. Patior, fero; adeo. USUS: 1. Aleam, fortunam, judicium multitudinis imperitæ, notam turpitudinis, odium publicum subire. 2. Incesso, *venir à la pensée, se présenter à l'esprit*. Subiit animum timor, pudor quidam et poenitentia factorum. Spes, verecundia, cogitatio nescio quæ mentem subiit. 3. Venio, *arriver, entrer*. Tectum paternum, vultum patris subire non audeat. 4. Succedo, *succéder, venir après un autre*. Una legio subiit alteri.

SUBIGO, is, egi, actum, ere, a. *Soumettre, assujettir, réduire*. SYN. In potestatem vel ditionem redigo, subjicio, subjungo. USUS: 1. Tertium subegit orbis partem Africanam. Cf. Subjicio. 2. Mollor, labourer, briser, pulvériser. Terram subigere fossione glebarum.

SUBINDE, *Immédiatement après, tout aussitôt*. SYN. Deinde, statim post.

SUBITO, *Subitement, soudain, tout-à-coup*. SYN. Repente, repentino, continuo; ecce tibi. (X) Sumptospatio. USUS: Tabellario prope-ranti, res enim cunctationem non receperat, subito litteras dedi. Subito præter opinionem omnium. Cf. Repente, Improvisio.

SŪBITUS, a, um, *Subit, inattendu, imprévu*. SYN. Repentinus. USUS: Subita defectio Pompeii.

SUBJECTIO, ōnis, f. *Action de mettre sous ou devant*. SYN. Rerum quasi gerantur, sub aspectum subjectio, *action de mettre les choses sous les yeux, comme si elles se passaient en la présence des spectateurs, vive représentation*.

SUBJECTOR, ōris, m. *Celui qui suppose, fabricant (d'une fausse pièce)*. SYN. Qui falsa testamenta supponit. USUS: Testamentorum subjector.

SUBICIO, is, jōci, jectum, ere, a. *Mettre, placer sous; soumettre*. SYN. Addo, subjungo, induco, adjungo, subigo. PHRAS. 1. Cæsar Galliam totam sibi subiecit, *César s'empara de toute la Gaule*. Galliam totam ad imperium populi Rom. adjunxit, in potestatem redegit; armis et legibus Galliam sempiternis vinculis adstrinxit; armis oppressit; in ditionem suam redegit; sub imperium populi Rom. ditionemque subjunxit; Gallia armis Cæsaris subacta, tota sub populi Romani imperium ditionemque cecidit; suæ ditionis totam Galliam Cæsar fecit; Galliam belli cladibus domitam sub jurisdictionem redegit; Gallorum opes fregit eorumque cervicibus servitutis jugum imposuit. 2. Provincia se victori subiecit, *la province se soumit au vainqueur*. Se suaque omnia alienæ potestatis fecit; victori se submitit, substravit; sub victoris nutum et arbitrium subiecit; jugum accepit; imperata fecit; se sub imperio victoris obediens ac fideliter futuram, in potestate futuram, sub victoris jure futuram recepit. USUS: 1. Rationem dictorum et exempla subiecit. 2. Subdo, être subordonné à, soumis à. Verborum inanitas sonitus, nulla subiecta sententia. Arti materiam subicere. Quæ sit vis subiecta huic voci, *quelle est la force de ce mot*. 3. Obnoxium reddo, soumettre. Subicere se imperio, sub potestatem alicujus. 4. Propono, présenter, fournir, mettre sous les yeux. Oculis aliquid et cogitationi; aliquid sub aspectum subicere. 5. Adultero, supposer, substituer. Subicere testamenta. Cf. Vinco.

SUBJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Assujettir, soumettre, subjuguier*. SYN. Subjicio, adjungo. USUS: Multas urbes sub Romanum imperium subjunxit.

SUBLĀTĒ, D'une manière élevée, pompeuse. SYN. Elate. USUS: Sublate et ample dicere.

SUBLATIO, ōnis, f. *Élévation*. SYN. Elatio. USUS: Sublatio animi sine ratione, exaltation, enrôlement, ivresse. Cf. Elatio.

SUBLEGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Prendre furtivement, soustraire*. SYN. Furto aliquid surripio. Cf. Furor.

SUBLEVO, as, avi, atum, are, a. *Rel-*

ver, soutenir, appuyer. SYN. Sustento. ADV. Lenissime. USUS: 1. Miseros, miserorum inopiam suis opibus sublevare. 2. Erigo, soulager, rassurer. Stratum et abjectum sublevare. 3. Compenso, relever. Nominis novitatem dicendi gloria sublevare, racheter par la gloire de l'éloquence, la bassesse de la naissance. Cf. Consolor, Juvo.

SUBLICA, æ, f. * *Pieu planté en terre, pilotis d'un pont de bois*. SYN. Palus ligneus qui rectus in aquam defigitur ad pontis constructionem. USUS: Non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed pronæ et fastigiatæ, ut secundum naturam fluminis procumberent.

SUBLICIUS, a, um, * *Composé de pilotis*. USUS: Pons sublicius, le pont de bois qu'Ancus Martinus fit jeter sur le Tibre.

SUBLIGĀCŪLUM, i, n. *Petit sablier pour couvrir la nudité*.

SUBLĪMIS, e, gen. com. *Haut, élevé, qu'est dans les airs*. SYN. Altus, excelsus.) Humilis. In sublime fertur: Sublime ferri. Cf. Altus.

SUBLĪNO, is, lōvi, litum, ere, a. *Enduire, crépir; recouvrir*. USUS: Os alicui sublinere, barbouiller la face à qqm, c.-à-d., se maquiller, se jouer de lui, rire à ses dépens, verba dare. Cf. Extollo.

SUBMERGO, is, mersi, sum, ere, a. *Submerger, engloutir*. SYN. Mergo. Cf. Mergo.

SUBMINISTRO, as, avi, atum, are, a. *Fournir, donner*. SYN. Do, suggero. USUS: Pecuniam alicui, ornamenta, adjumenta subministrare.

SUBMISSĒ, D'une manière douce, calme, basse, rampante. SYN. Demisse, remisse. USUS: Submisce se gerere, alicui supplicare.

SUBMISSIO, ōnis, f. *Bassesse, soumission*. SYN. Demissio, remissio.

SUBMISSUS, a, um, *Calmé, doux; faible, rampant*. SYN. Demissus; humilis, abjectus; remissus.) Elatus. USUS: Neque submissum, neque se efferentem vivere oportet. Cf. Humilis, Modestus.

SUBMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer, expédier; baisser, abaisser, fléchir, plier*. SYN. Clam mitto; demitto.) Extollo. ADV. Multum. USUS: 1. Exercitum aliquo submittere. 2. Demitto, inclino. Se alicui, fascis, animos submittere. Cf. Subjicio.

SUBMŌVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Écarter, éloigner*.

SUBNECTO, is, exum, ere, a. *Attacher par dessous, fixer*. SYN. Annecto, subjicio.

SUBNIXUS, a, um, part. v. anom. *subnitor, Soutenu, appuyé sur; fort de, confiant dans*.

SŪBŌLEO, es, ere, n. *Avoir vent de qqch, le sentir, le flairer*. SYN. Presentisio. USUS: Jam res patri subolet. Cf. Presentio.

SUBORNO, as, avi, atum, are, a. *Suborner qqn, gagner, corrompre; équiper, armer.* SYN. Substituto, instruo. USUS: Falsum testem subornare. Subornare aliquem ad facinus. Pulchre a natura subornatus in vitam venit, *il est venu à la vie bien paré des mains de la nature, c.-à-d., avec de brillantes facultés.*

SUBRĒPO, is, psi, ptum, ere, n. *Se glisser en rampant.* USUS: Sub tabulas subrepere.

SUBRĪDEO, es, risi, risum, ere, n. *Sourire.* SYN. Aliquantum, furtim rideo.

SUBRŪO, is, rūi, rūtum, ere, a. *Abatre, renverser, démolir, ruiner.* SYN. Subverto. USUS: Muros subruere. Subruta cuniculis mœnium pars procubuit. Cf. Vasto, Populor.

SUBSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Signer une plainte judiciaire, donner sa signature; consentir à, approuver qqch.* SYN. Subsigno, accusationem alicujus comprobare, sententiam meam adscribo; consentio. USUS: Exemplum litterarum subscripsi. Alterius sententiæ subscribere, *être du même avis qu'un autre.* Statuæ Scipionis subscriptum: Omnes. Inaliquem subscribere. Numerus aratorum quotannis subscribitur, describitur, enregistret. Cf. Consentio.

SUBSCRIPTIO, ōnis, f. *État, rôle, liste.* SYN. Adscriptio. EPITH. Censoria, venalis. USUS: Jugerum subscriptio ac professio.

SUBSCRIPTOR, ōris, m. *Avocat ou conseil (du poursuivant).* SYN. Adscriptor, causidicus. USUS: Descendit in iudicium sine subscriptore.

SUBSECŪVUS, a, um, *Qui est retranché, ce qui reste, le reste.* SYN. Ereptus ex summis occupatipnibus. USUS: Hæc ego subsecivis horis contexui. Subsecivas horas mihi perire, frustra elabi non patior, *moments perdus, heures de loisir.*

SUBSELLIUM, ii, n. *Sidje peu élevé, banquet.* SYN. Sedes iudicum et senatus. USUS: 1. Sallustius bis ad iudicium subsellium attractus, extrema fortuna stetit. 2. Iudicium, forensis exercitatio, le tribunal. Se a subselliis ad otium conferre. Alienus a subselliis. Optima fide versari in subselliis.

SUBSEQUOR, eris, secutus sum, sequi, d. *Suivre, venir après; se régler sur.* SYN. Sequor, insequor. USUS: Ipse suo sermone subsecutus est humanitatem litterarum tuarum, *lui-même a reproduit par son langage l'exquise politesse de ta correspondance.* Cf. Sequor.

SUBSERVIO, is, ire, a. *Être esclave, servir, obéir.* USUS: Subservire alicujus voluntatibus. Cf. Servio.

SUBSIDĒO, Cf. Subsido.

SUBSIDIARIUS, a, um, *Qui forme la réserve, de réserve.* USUS: Miles, copiae, cohortes subsidiariae. Cf. Auxiliarii.

SUBSIDĪUM, ii, n. *Secours, assistance; renfort de troupes.* SYN. Auxilium, perflugium. EPITH. Bellissimum, certum, firmum, miserum, opportunum. USUS: Subsidiium sibi parare, comparare. Id mihi subsidio senectutis servavi. Subsidiium alicujus invocare. Submittere, mittere subsidium. Subsidiio alicui venire, ire, proficisci, occurrere. Subsidiis firmare aciem. Cf. Auxillium.

SUBSĪDO, is, sēdi, sessum, ere, n. *S'abaisser, s'affaisser; s'arrêter.* SYN. Consido. USUS: Pars collis labe terræ in aliquantum latitudinis diruta subsedit. In ipsa via, in villa subsedimus paulisper.

SUBSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Souscrire, signer.* USUS: Subsignare tabulas.

SUBSISTO, is, stitī, ere, n. *S'arrêter, résister, tenir tête à qqn.* USUS: Ausi sunt subsistere hostes. Tanto sumptui vix subsisto.

SUBSORTIOR, iris, itus sum, iri, d. *Désigner par la voie du sort de nouveaux juges, en remplacement de ceux qui ont été réduits par les parties.* USUS: In ejus locum quem subsortiemur?

SUBSORTĪTIO, ōnis, f. *Second tirage de juges.*

SUBSTERNO, is, strāvi, stratum, ere, a. *Joncher, couvrir.* SYN. Consterno. USUS: 1. Aves nidos suos mollissime substernunt. 2. Subjuncto, *soumettre.* DEUS substernebat animo omne quod erat corporeum.

SUBSTITŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Substituer, mettre à la place de.* SYN. Constituo, sufficio, subrogo. USUS: In mei locum quem substituent?

SUBSTO, as, are, n. *Résister.* USUS: Meo ne substet hospes.

SUBSTRUCTIO, ōnis, f. *Bâtisse souterraine, fondation.* USUS: Insanæ substructio-nis moles.

SUBSTRŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Faire des fondations.* USUS: Capitolium lapide quadrata substructum, le Capitole repose sur des fondations en pierre de taille.

SUBSUM, sūbes, esse, n. *Être ou se trouver sous, être placé ou caché sous.* SYN. Lateo, insum. USUS: 1. Nullam video subesse causam. Etiamsi nulla culpa subest. Non temere fama nascitur, quin aliquid subest. 2. Insto, adsum, prope absum, *être proche.* Dies comitiorum subest, le jour des comices approche.

SUBTER, Sous. USUS: Virtus omnia subter se habet.

SUBTERFŪGIO, is, fūgi, ere, n. et a. *Fuir secrètement, s'échapper, fuir.* SYN. Devito, declino. ADV. Honestè. USUS: Ulysses amentiae simulatione militiam subterfugere voluit.

SUBTERRĀNEUS, a, um, *Qui est sous terre, souterrain*. SYN. Quod est sub terra.

SUBTEXO, is, xūi, xtum, ere, a. *Adapter sous; ajouter, exposer ensuite*. USUS: Subtexit deinde fabulæ huic narrationem aliam. Caelum fumo subtexite, le ciel se déroba sous un nuage de fumée.

SUBTILIS, e, gen. com. *Fin, subtil, mince, tenu; délicat, ingénieux*. SYN. Acutus, tenuis. ADV. Egregie. USUS: Acutissimum et subtilissimum dicendi genus. Subtili et pressa oratione utitur. Solers subtilisque descriptio partium. Cf. Ingeniosus.

SUBTILITAS, atis, f. *Finesse, délicatesse*. SYN. Tenuitas, gracilitas. EPITH. Dignissima, a causa remotissima, vix imitabilis, non imutabilis, incerta, minuta, physica. USUS: Subtilitas orationis, simplicité du discours. Cf. Ingenium.

SUBTILITER, *Finement, délicatement*. SYN. Acute, tenuiter. USUS: Versute et subtiliter dicere.

SUBTRĀHO, is, xi, ctum, ere, a. *Emporter, soustraire, dérober*. SYN. Subduco. USUS: Materiam subtrahere furori. De commodis alterius subtrahere. Subtrahere se de curia. Supplicio se subtrahere. Cf. Aufero, Tollo, Adimo.

SUBŪCŪLA, æ, f. *L'unique de dessous, chemise (d'homme)*. Genus vestis.

SUBURBĀNITAS, atis, f. *Les environs de Rome, les faubourgs, la banlieue; proximité (par rapport à la métropole)*. USUS: Populo Romano jucunda est suburbanitas provincie Sicilie.

SUBURBĀNUM, i, n. *Propriété, campagne près de Rome*. SYN. Prædium vel fundus prope urbem, fundus suburbanus. USUS: Voluptatis causa in hortis et suburbanis æstatem agere.

SUBURBĀNUS, a, um, *Situé aux environs de Rome, suburbain*. USUS: Fundus, ager, rus suburbanum.

SUBURBIUM, ii, n. *Faubourg*. USUS: In suburbium ire non sum ausus.

SUBVECTIO, onis, f. *Transport par eau*. USUS: Ne ab re frumentaria, duris subvectionibus, laboraret exercitus.

SUBVEHO, is, xi, ctum, ere, a. *Transporter, faire remonter un fleuve*. USUS: Commensus ex Apulia subvehabatur. Adverso flumine subvectus.

SUBVENIO, is, vñi, ventum, ire, n. *Aider, secourir*. SYN. Succurro, subsidio venio. ADV. Studiose. USUS: Circumvenio, nisi subvenitis. Morbo alicuius ac moreri subvenire. Cf. Juvo, Succurro.

SUBVŌLO, as, are, n. *S'élever en volant*. SYN. Evolo.

SUCCEDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Succéder, remplacer; s'avancer, arriver*. SYN. Alterius locum occupo, in alterius locum sufficior; procedo; cado, venio. PHRAS. 1. Ut res succedet, ita de te homines judicabunt, on jugera de vous d'après le succès de cette affaire. Ut res cadet, eveniet; ut se res dabunt, ita de te existimabunt; qualis rei exitus erit, talem de te opinionem suscipiet; ex eventu homines de te existimabunt. Rei exitum hominum judicia consequuntur. Congruent cum exitu rei, consentient in utramque partem de te hominum judicia. 2. Ut id succedat bene opto, je désire que cette affaire aille pour vous un plein succès. Actum feliciter esse velit DEUS; quod actum fuerit, id felix faustumque sit, prosperum habeat eventum; id DEUS probet, approbet, fortunet; id fortuna secundet. Succedat ex animi sententia precor; id ut præclare, feliciter cadat; optime procedat; optatum finem sortiatur; exitum habgat cum animo tuo congruentem; quem ipse vis eventur ferat opto. Acta DEUS confirmet; rata ess velit, jubeat. 3. Utinam omnia tibi felicite succedant! Puissiez-vous être toujours heureux! Utinam optata omnia contingant! contingant ea quæ cupis! omnia secunda fluant; nihil contra voluntatem eveniat! res omnes processus habeant optatos! USUS: 1. Succedam vicarius muneri tuo. Vicarius meæ diligentie succedat. 2. Evento, cado, procedo, réussit, avoir un bon résultat. Omnia ex sententia succedunt. 3. Subeo, venio, aller sous, entrer dans. Tectum imbris causa succedere. Cf. Successus.

SUCCENDO, is, di, sum, ere, a. *Allumer par dessous, mettre le feu à, brûler*. SYN. Inflammo, incendo. PHRAS. Vicini domum succendit, il mit le feu à la maison du voisin. Vicini domui ignes admovit, adhibuit; ignem intulit; ignem iniecit; faces, ignem jecit in vicini domum. Cf. Ignis, Incendo. USUS: Ira succensus, enflammé de colère.

SUCCENSEO, es, sūi, sum, ere, n. *Être enflammé de colère, être irrité, courroucé contre; s'irriter, se mettre en colère*. SYN. Irascor. ADV. Justius, leviter, plane, vehementer. USUS: Irasci et succensere solemus iis qui, etc. Cf. Irascor, Sentio.

SUCCESSIO, onis, f. *Succession, substitution*. Hereditas. USUS: Cædis merces, in cæsi locum successio petitur.

SUCCESSOR, oris, m. *Successor, remplaçant*. SYN. Qui sufficitur, subrogatur, submittitur; vicarius. EPITH. Conjunctissimus, amicissimus, perblandus. USUS: Successori provinciam tradere. Successores fere aliquid mutant de institutis priorum. Regnum per manus traditur successoribus filiis.

SUCCESSUS, ūs, m. *Heureux succès, réussite*. SYN. Eventus, exitus, processus. PHRAS.

1. *Res spero feliciter succedet, la chose aura, j'espère, un heureux succès.* Res ex animi sententia procedet. Eventus rei erit optimus. Successu res quo volumus concluditur; non aliter cadet ac volumus; sequetur id, quod optamus. Rem consequetur exitus, eventus, finis optatus. Exitum res habebit, mea quidem ut spes fert, optatum, felicem, qualem volumus, qualem optamus. Puto fore ut rem ex sententia geram, feliciter, prospere conficiam; ex animi sententia, ut animus fert expediam, conficiam; ad eum, quem volebam, exitum perducam; felici exitu concludam. Efficiam, opinor, ut res optime succedat; ne res contra quam volumus succedat; ne quid adversi contingat in rei; ne sit infaustus, adversus, alius a nostris voluntatibus rei exitus; ne sit alius quam volumus rei eventus; spero futurum ut in hac re meis optatis fortuna respondeat; ut cum animo meo fortuna consentiat; ut ab animo meo fortuna minime dissentiat; ut nihil adversi fortuna obijciat. Spero futurum ut nequaquam fortuna repugnet, resistat, obsistat, adversetur, sese opponat, suam vim obijciat, obviam eat. Futurum existimo, ut in hoc secunda, felici, prospera, propitia, perbenigna fortuna utar; ut res omnes sub manu succedant; omnia ad voluntatem fluant; belle procedant omnia ac prospere; ut fortuna consilia nostra comprobet. 2. Res non successit ut sperabam, *l'affaire n'a pas eu tout le succès que j'espérais.* Non cecidit ut optabam; præter meam sententiam evenit; præter voluntatem accidit; aliter ac sperabam; contra quam volebam contigit. Non ut volebam; secus atque opinabar; aliter atque spes erat cecidit. Exitum res habuit alienum a sententia, spe, voluntate; dissimilem voluntatis, minime cum animo congruentem minime, cum voluntate congruentem; ab animo discrepantem, abhorrentem, diversum; contra spem, adversum voluntati exitum res habuit. Optatum exitum consecuta res non est; optatum ad exitum non pervenit. Exitus rei voluntati non respondit. Res pro voluntate non succedit; ex animi sententia non processit. Spes mea non eum quem volebam exitum consecuta est; spes me frustrata est, sefellit, decepit, delusit. Speratum eventum, exitum sortita, nacla, adepta non est. Inanem fuisse spem meam, exitus rei declarat. Opinione sum deceptus. Falsa me spes aluit, lactavit; haud bene res evenit; haud bene vertit; fortuna belli inclinavit; inclinata res est; omnia obstructa reperi; negotium totum rexit.

SUCCIDIA, æ, f. *Quartier de porc, sèche de lard.* SYN. Tergum suillum.

SUCCIDO, is, cidī, cīsum, ere, a. *Couper.* USUS: Segetes succidere.

SUCCINGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Atacher, aggrafer, ceindre; entourer, environner.*

SYN. Munio, circumdo. USUS: Carthago portubus succincta. Gladio succinctus. Armis legionibusque succinctus.

SUCCLAMO, as, avi, atum, are, n. *Crier, acclamer.* SYN. Acclamo. ADV. Frequenter.

SUCCRESCO, is, ere, n. *Naitre ou venir après, succéder à.* SYN. Succedo. USUS: Orator ille vestrae succrescit ætati. Cf. Cresco.

SUCCUMBO, is, cūbūl, cūbtum, ere, a. *Tomber sous, succomber.* SYN. Inferior sum, vincor, cado, cedo, frangor, debilitor. USUS: Nulli neque homini nec perturbationi animi succumbere. Succumbere dolori, labori, senectuti, amoris, fortunæ. Cf. Cedo, Vincor, Subjicio.

SUCCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Accourir au secours de, porter secours à.* SYN. Subvenio, subsidio venio, opem fero; occurro, in mentem venit. ADV. Confestim. USUS: 1. Succurrere salutis fortunisque communibus. 2. Occurro, se présenter à l'esprit, venir à l'idée. Quidquid succurrerit, scribam. Cf. Auxillium, Adminiculum, Juvo, Levo.

SUCCUS, i, m. *Humiditas, sève, suc, lait.* SYN. Humor purus. EPITH. Diuturnus, humifer, incorruptus, pristinus. USUS: 1. Stirpes ex terra succum trahunt. 2. Vis quadam, robur, force, vigueur. Non retinemus veterum oratorum succum. Oratio succum suum et philosophia omnem ducit.

SUCCUSSUS, ūs, m. *Secousse.* SYN. Agitatio.

SÜDES, is, f. *Pieu, piquet, échalas.* USUS: Sudes sub aqua defixæ flumine tegebantur.

SÜDO, as, avi, atum, are, n. *Suer, être en sueur; travailler.* SYN. Sudore mano, difluo, mado, sudore perfundor, sudor ex omnibus artubus profunditur, sudorem emitto. USUS: Vides me sudare jam dudum laborantem, tu vois que depuis longtemps je me donne mille peines.

SÜDOR, oris, m. *Sueur; humidité, rosée.* EPITH. Multus, plurimus. USUS: Herculis signum multo sudore manavit. Medicamentum multus sudor consecutus est.

SÜDUM, i, n. *Le beau temps, temps clair, sérénité.* SYN. Cælum serenum. Cf. Serenum.

SUESCO, is, evi, etum, ere, n. *S'habituer, s'accoutumer à.* SYN. Assuesco, consuesco. Cf. Assuesco.

SUFFERO, fers, sustull, sublātum, ausferro, a. *Porter, supporter; souffrir, endurer.* SYN. Fero, patior, perpetior. ADV. In perpetuum, omnino, vicissim. USUS: Poenas sufferre. Cf. Fero, Patior.

SUFFICIO, is, feci, factum, ere, a. et n. *Suffire, être suffisant.* SYN. Satis sum, satis habeo. PHRAS. Non sufficiebat ad tantos sum-

ptus, tametsi amplum patrimonium. *son patrimoine, quoique grand, ne pouvait suffire à tant de dépenses.* In tot sumptus vix suppedabat amplum quantumvis patrimonium; in tot sumptus vix ampla satis erat tota hereditas; tot sumptus vix amplissimum patrimonium sustinebat. Cf. Satis. USUS: 1. Immensæ gulæ amplissima pecunia non sufficiebat. Nec scribæ sufficere, nec tabulæ nomina capere poterant. 2. Substituo, être en remplacement. Suffici in locum alterius.

SUFFIGO, is, xi, xum, ere, a. *Attacher, clouer.* SYN. Affigo. USUS: Cruci suffigi, être cloué à une croix.

SUFFIMENTUM, i, n. *Fumée d'une substance brûlée.* SYN. Odores incensi.

SUFFLO, as, avi, atum, are, a. etn. *Souffler.* SYN. Inflo. USUS: Sufflata dicendi figura, style bouffi, plein d'enflure.

SUFFOCO, as, avi, atum, are, a. *Étouffer, asphyxier, étrangler.* SYN. Strangulo, fauces premo, opprimo; animam intercludo, comprimo; animam reciprocare non sino; fauces ita premo ut anima interclusa exspiret; animam elido, spiritum elido; vocem includo; spiritu intercludo exstinguo. USUS: Urbem fame suffocare.

SUFFODIO, is, fodi, fossum, ere, a. *Creuser, percer, démolir.* USUS: Sacella suffossa.

SUFFRAGATIO, onis, f. *Vote, suffrage, recommandation.* SYN. Voluntatum et animorum declaratio quæ fit suffragiis. EPITH. Facilis pro salute alicujus, gratior et par, militaris, si minus potens, at probata tamen, justa, debita, urbana. USUS: Suffragationem consilatus perdidit.

SUFFRAGATOR, oris, m. *Qui vote pour, partisan.* EPITH. Communis, proprius, fucosus, firmus. USUS: Tua nobilitas suffragatoribus et populo est obscurior.

SUFFRAGATORIUS, a, um, *De recommandation.* USUS: Brevis et suffragatoria amicitia.

SUFFRAGIUM, ii, n. *Bulletin de vote; vote, suffrage, voix.* SYN. Punctum, tabella, vox, sententia. EPITH. Corruptum, vitiosum, gratuitum, liberum, occultum. USUS: Ferre suffragium; inire suffragium de honore alicujus. Facile per tabulam suffragia. Suffragiis rem permittere. Me universis suffragiis, una voce consulens populum declaravit. Tribus in suffragium vocare. Ite bonis diis in suffragium. Redire in suffragium.

SUFFRAGOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Donner sa voix, son vote, voter pour qqn; favoriser, approuver, louer.* SYN. Faveo, suffragium fero. (Adversor, refragor. ADV. Maxime. USUS: Suffragari pro aliquo, laudibus alicujus. Ei meorum temporum memoriam suffragari videbam. Cf. Assentio.

SUFFUGIO, is, fugi, ere, a. *Se réfugier, quelques part.* SYN. Clam aufugio.

SUFFULCIO, is, fulsi, fultum, cire, a. ** Soutenir, flayer.* USUS: Columnam mento suo suffulsit, il a placé une colonne sous son menton, il appose à son menton son bras pour appui. Cf. Fulcio.

SUFFUMIGO, as, are, a. ** Exposer à des fumigations.* SYN. Subtus fumum excito. USUS: Vulnus sulphure suffumigare.

SUFFUNDO, is, fudi, fûsum, ere, a. *Répandre par dessous, couvrir, remplir, baigner.* Respergo, perfundo. USUS: Animus nulla malevolentia suffusus, âme pure de toute surveillance. Sanguis cordi suffusus, sang répandu autour du cœur.

SUGGERO, is, gessi, gestum, ere, a. *Suggerer, conseiller, rappeler; fournir.* SYN. Suppedito, subijcio, commemoro. USUS: S. memoria defecerit, tu mihi suggere. Suae sententiae rationes suggerere. Quid tot rebus sumptus suggeret? Cf. Suppedito.

SUGGESTUM, i, n. et Suggestō, ōs, m. *Estrade, tribune.* SYN. Pulpitum, rostra, locus concionum. USUS: Suggestum ascendere. Cum in communibus suggestis consistere non auderet, ex alta turri concionari solebat.

SÜGO, is, xi, ctum, ere, a. *Sucer.* SYN. Haurio. USUS: Errorum cum lacte nutritis suximus.

SÜI, SÜBI, SE, *De soi, à soi, se, soi.* USUS: Nihil malo quam me mei similem esse et illos sui. Sui memoria delectatur.

SÜILLUS, a, um, *De porc.* USUS. Suilla caro.

SULCO, as, avi, atum, are, a. ** Sillonner, labourer.* SYN. Sulcos facio, sulcum imprimi; terram in sulcos proscindo.

SÜLCUS, i, m. *Sillon.* USUS: Sulcus al tuis impressus.

SUM, es, fûi, esse, n. *Être, exister, vivre; être là, avoir lieu, couler.* SYN. Ad pretium relata. Consto, valeo. USUS: 1. Frumentum tanti non est, quanti aestimasti. 2. Dego, ago, vivo, moror, versor, habito, être, se trouver, habiter. Totus dies cum illo est. Multum in publico, Athenis solet esse. 3. Intercedo, avoir des rapports, être en relation. Nihil mihi posthac tecum erit. Multum animo est cum corpore. 4. Attinet, spectat, oportet, regarder, concerner. Non est hoc nostri ingenii, vestri auxilii est. Boni viri, boni judicis est, c'est la propre d'un homme de bien, d'un juge équitable. Non erat hoc ejus curare, ce n'était pas à lui d'occuper de cela. 5. Cum Dativo varie, être un objet, une occasion, un motif de. Fuit ea res Scipioni vituperationi, invidia, macula, malo, dedecori, honori, laudi, gloriae. Tua epistola magnæ mihi molestiæ fuit. 6. Aestimor, ducor, flo, être d'un grand prix. Annibalis

pomen erat magna apud omnes gloria. Erat in magna gloria. 7. Habeo, avoir, être en possession de. Cum spe sum maxima, tum etiam majore animo. 8. Sto, être du parti de. Cicero erat a Pompeio, totus erat Pompeii, Cicéron était du parti de Pompée. 9. Cum ablativo laudis vel vituperii. Oraculum illud nunc minore gloria est. Esse mirifico in aliquem studio. 10. Varie. Est quod gaudeas, vous avez de quoi vous réjouir. Erit ubi te ulciscar, il y aura un moment où je me vengerai de toi. Melius est illi.

SUMMA, æ, f. Total, totalité, somme, montant. SYN. Caput, ratio præcipua rei pecuniariae. EPITH. Carior, communis, fatalis, grandis, maxima, vera. USUS: Addendo deducendoque videre quæ reliqua summa fiat. Subducamus summam. Aliquid de summa remittere. Magnam pecunie summam conficere. Certam summam præscribere, præfinire. De capite detrahendo, remittendo semper aliquid, summa non maxima fiet reliqua. 2. Ad alias res relata, la totalité, le résumé, l'ensemble. Summam causæ breviter exponere. Summa illuc pertinet ut sciatis. Omnia præcepta ad unam summam referre. In ea re tota iudicii summa consistit, le fond de l'affaire en litige. Summam reipublicæ administrare. Ad summam ista sic abire non possunt, en somme, en un mot. Cf. Summatim.

SUMMĀTĪM, Sommairement, superficiellement; en un mot, bref. SYN. Ad summam; in summa; breviter; uno verbo; ne plura; ne pluribus; ne multa; ne multis; quid multa? ne longus sim; ne longum sit; ne longum faciam. Cf. Breviter.

SUMMĒ, Au plus haut degré, extrêmement, souverainement. SYN. Maxime, summopere. USUS: Summe illud concupivi. Summe illud a te contendo.

SUMMOPĒRE, Avec le plus grand soin. SYN. Summe, maximopere, summa ope. Cf. Valde.

SUMMUS, a, um, Le plus haut, le plus élevé, extrême, qui est au sommet. SYN. Amplissimus, perfectus, singularis, incredibilis, in quo summa sunt omnia.) INFINUM. PHRAS. Tua gloria ad summam pervenit, votre gloire est arrivée à son plus haut degré. Nihil addi jam posse videtur ad tuam gloriam; evasisti in apicem gloriæ; non in secundis jam aut tertiis consistis, sed ad summam pervenisti; ab humili ducta est ad summum gloria tua. USUS: Summum est quod nihil superius. Summus vir et singularis. Summa hieme. In summo aquæ. Summum pectoris. Bacillus a summo inflexus. Ad summum cras, au plus tard demain. Cf. Perfectus, Egregius.

SŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. Prendre, saisir, recevoir, accepter. Assumo, arrogo, attribuo, tribuo; capio, accipio. ADV.

Aliquando, aliunde, crudelissime, nimium, quasi retro, communiter, gravissime, male. USUS: 1. Mihi tantum non sumo, ut te moveam, je n'ai point cette présomption de vouloir vous donner des conseils. Vide, quid mihi sumpserim. Hoc pro benevolentia nostra mihi sumpsi ut peterem, vulgo præsumo. 2. Assumo, poser en principe, admettre, établir. Pro certo, pro comperito sumere quod tamen controversum sit. Sumere res non concessas, et ex illis conficere quod velis. 3. Capio, eligo, prendre. Auctoritatem, magnam confidentiam, regis partes sumere. Tempus sibi ad negotium, locum sumere; nomen ex re sumere, trahere, ducere. Judicem aliquem sumere. Tempus ad deliberandum sumere. 4. Exigo, livrer au supplice, punir. Pœnas, supplicium de aliquo sumere. Cf. Accipio.

SUMPTIO, ōnis, f. Action de prendre; les deux prémisses d'un syllogisme. SYN. Assumptio. USUS: Demus tibi has sumptiones, quas Iammatæ Dialectici appellant.

SUMPTŌĀRIUS, a, um, Qui concerne la dépense, somptuaire. USUS: Leges, rationes sumptuariæ.

SUMPTŌŌSE, A grands frais, avec luxe, somptueusement. USUS: Sumptuosius se et insolentius jactant.

SUMPTŌŌSUS, a, um, De beaucoup de dépense; somptueux, riche, magnifique. SYN. Splendidus, magnificus, lautus. ADV. Magnopere. USUS: Cœna sumptuosa. Ludi magnifici et sumptuosi. Cf. Splendidus.

SUMPTŪS, ūs, m. Dépense, frais. SYN. Impensa, impendium. EPITH. Annuus, exiguus, infinitus, expers fructuum, legitimus, magnus, minimus, necessarius, publicus, certus, effusus, nimis magnus, perpetuus, liberalis, quotidianus, tantus tamque profusus. PHRAS. (Alicui sumptus facere, VULG.), faire des frais à quelqu'un. Sumptum alicui afferre, inferre, inducere; sumptui esse alicui. 2. Sumptus minuire, diminuer les dépenses. Sumptus circumcidere; sumptu alios levare; sumptum remittere, extenuare. 3. Magnos sumptus fecit, il a fait de grandes dépenses. Sumptus impendit, fecit, insumpsit; nullis sumptibus pepercit; multum pecuniæ in eam rem coniecit, effudit; magnas impensas fecit; multos sumptus expendit; prodigus pecuniæ insumptus fuit. 4. Quis ita dives est ut his sumptibus sufficiat? Qui est assez riche pour suffire à tant de dépenses? Quis ita fortune bonis affluit ut sustinere sumptum possit? quis ita firmus ab opibus est ut sufficere, respondere sumptui possit; ut sumptum ferre possit; ut facere tantum sumptum possit; cuius divitiæ sumptui pares esse possunt? ferendo sumptui quis erit; tantam impensam quis sustineat? ita gravis est impensa ut opprimere quemvis possit; quis sumptum tantum toleret? Non is

est sumptus, qui sustentari a quoquam possit. Sumptus supra modum, immoderatus, infinitus est. Cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, cui tantum de bonis suis fortuna impertivit, ut quantum res postulat, tantum erogare possit? ut respondere tanto sumptui possit? USUS: Sumptum afferre. Sumptui esse. Sumptum facere. Sumptum tolerare, ferre, sustentare. Sumptum dare, suggerere, suppeditare. Sumptum minuere. Sumptum levare.

SŪO, is, sūi, sūtum, ere, a. *Coudre, attacher, joindre*. USUS: Tegumenta corporum texta vel suta.

SŪPELLEX, eŷŷŷŷŷŷ, f. *Ustensiles de ménage, mobilier, meubles*. SYN. Instrumentum domesticum, ornamentum. EPITH. Elegantior, lauta, multa, magnifica, optima et pulcherrima, oratoria, reliqua, universa. USUS: Multa in mancipiis, argento, ebore, veste, pecore, tabulis pictis, vasis Corinthiis, hydriis argenteis, scyphis aureis, stragulis multa et lauta supplex.

SŪPER, Sur, en dessus de; touchant. SYN. Supra; de. USUS: Hac super re consulam. De ea re satis superque dictum est.

SŪPERABILIS, e, gen. com. *Qui peut être franchi*. USUS: Murus scalis facile superabilis.

SŪPERADDO, is, additum, ere, a. *Ajouter sur, mettre par dessus*. SYN. Addo. Cf. Addo.

SŪPERBĒ, *Superbement, orgueilleusement*. SYN. Arroganter, contumaciter. USUS: Superbe aliquem appellare. Cf. Arroganter.

SŪPERBIA, æ, f. *Fierté, orgueil, arrogance*. SYN. Arrogantia, spiritus, elatio; tumor, inflatio animi, fastidium animi, insolentia, intolerantia. EPITH. Inaudita, singularis. PHRAS. Odi superbiam hominum, je hais l'orgueil des hommes. Hominum insolentium spiritus; oris et oculorum illam contumaciam; supercilium, regios spiritus, protervitatem, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines qui ut victos nos intuentur; arrogant, contumaciter se efferunt; inhumanos, superbos, minaces et arrogantes; animis inflatos sublatosque; feroces aliorumque contemptores minime fero. Odi homines fastidio et contumacia elatos. Cf. Superbus. USUS: Secundæ res superbiam fere afferunt; humiles animos superbia inflat. Fugere, deponere superbiam. Cf. Arrogantia.

SŪPERBILŌQUENTĪA, æ, f. *Langage arrogant, fier, hautain*. SYN. Superbus et arrogans sermo.

SŪPERBIO, is, ire, n. *Être orgueilleux, s'enorgueillir*. SYN. Efferor, superbus sum. PHRAS. Superbiore cœpit, il commença à devenir arrogant, hautain. Luxuriari et evanescere nimia gloria; opinione inflari; spiritus

nescio quos sumere; efferre se insolentius; magnifice se circumspicere; offendere in arrogantiam; ad vanam fiduciam efferri; animum super honoris fastigium efferre; flectere animum in superbiam et ambitionem; superbia intumescere; efferri animo cœpit. Cf. Superbus, Superbia, Efferro.

SŪPERBUS, a, um, *Superbe, orgueilleux, fier*. SYN. Arrogans, insolens, imperiosus, elatus, inflatus, non ferendus; spe atque animis inflatus, asper, difficilis, gravis, qui fastidio et contumacia efferitur. PHRAS. 1. Opes te superbum reddunt, les richesses te rendent fier. Tuæ te divitiæ efferunt; insolentia tua, arrogantia tua ex opibus tuis, non ex animi præstantia manat. Istam insolentiam, istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritum conscientia. Res domestica æquo major animos tibi facit; animum inflat; istos spiritus subdunt opes, ad superbiam istam extollunt. 2. Superbus homo est, cet homme est orgueilleux. Inflatus regis animis et spiritu; nimius animi; animo inflato est et tument; ventosus et insolens homo; inest illi contemptor animus et superbia; contemptus hominum, superbiæ aures, contumeliosa dicta, aditus non alienis modo, sed civibus difficiles argumenta sunt hominis ex incertissimo animos sumentis. Cf. Arrogans, Ambitiosus, Superbia, Superbio. USUS: Superbiorem se præbet in hac fortuna.

SŪPERCILIUM, ii, n. *Sourcil*. SYN. Pars frontis ima; frontis nubecula, superbia. EPITH. Abrasum, rasum, sublatum, depressum. USUS: In superciliorum motu existunt animi motus, arrogantia, gravitatis, severitatis. Libidines fronte et supercilio tegere. Illa superciliorum contractio et remissio, mœstitia, hilaritas, risus.

SŪPERFICIES, ei, f. *Dessus, extérieur, superficie, surface*. SYN. Extrema et aperta pars corporum. USUS: Superficiem ædium æstimare. Terræ superficiem nondum æquabat moles.

SŪPERFLŪO, is, xi, xum, ere, n. et a. *Couler par dessus, inonder, déborder*. SYN. Redundo, affluo, effluo, abundo. USUS: Is redundantes nos et juvenili licentia superfluentes repressit. Cf. Abundo, Redundo.

SŪPERFLŪUS, a, um, *Superflu, inutile*. SYN. Supervacaneus aut quod usum non habet, quod affluit rebus nostris aut opibus.

SŪPERFUNDO, is, fudi, fūsum, ere, a. *Verser, répandre sur*. USUS: Tiberis agris superfus, Tibre débord. Superfundens se lætitia, joie qui déborde, qu'on ne peut contenir.

SŪPĒRI, ōrum, m. pl. *Les dieux, les divinités*. SYN. Cœlites.

SŪPERIMPŌNO, is, pōsitum, ere, a. *Mettre dessus, superposer, ajouter*. USUS: Stipendio etiam superimposito.

SUPERINCIDO, is, cldi, ere, n. *Tomber d'en haut sur.* USUS: Ruina superincidentium virorum oppressus.

SUPERIOR, oris, gen. com. *Plus haut, plus élevé.* SYN. Prior tempore, antérieur, précédent. ADV. Longe. USUS: 1. Quid proxima, quid superiore nocte? *La nuit dernière et celle qui l'a précédée.* Suscepta in superiore vita flagitia eluere. 2. Loco, supérieur, plus élevé. De loco superiore dicere. 3. Ordine, dignitate, supérieur, plus puissant, plus distingué. Fortuna fama que superior. Invidet paribus, inferioribus, superioribus. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. Contra hostem superiores fuimus.

SUPERIACIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter, placer par dessus.* USUS: Superjecere quidam augendo fidem, qui longe plures caelos dicerent, exaggerer, ajouter, renchérir (en racontant).

SUPERLATIO, onis, f. *Exagération, hyperbole.* USUS: Comparationes et superlationes.

SUPERO, as, avi, atum, are, n. et a. 1. n. *S'élever au-dessus; l'emporter, surpasser; être de reste, rester.* 2. a. *Passer, franchir; l'emporter sur.* SYN. Vinco, excello, præsto, superior sum, præpondero; superfluo; super-sum. ADV. Facile, longe, multum, præsertim, perfacile. USUS: 1. Arte, virtute, doctrina omnes longe superavit. 2. Transcendo, transverso, franchir. Fluvium, montem superare. 3. Super-sum, être très abondant, abonder. Quis ditior, cui deest an cui superat? *Lequel est le plus riche, celui qui manque ou celui qui a de trop?* Egentibus pauca superant, quibus aliis gratificantur. 4. Evado, échapper à, éviter. Mala, pericula superare, malis perfungi, defungi. Cf. Vinco, Excello, Subjicio.

SUPERSCANDO, is, ere, a. *Franchir, passer par-dessus.* SYN. Supero. USUS: Mulum superscandere.

SUPERSEDEO, es, sedi, sessum, ere, n. *Être assis, posé ou perché sur; être dispensé de qqch, se décharger.* SYN. Abstineo, tempero. ADV. Opportune. USUS: Hoc labore commodè supersedebis, vous vous élargirez facilement cette fatigue. Hæc causa non est supersedenda, relicta. Cf. Omitto.

SUPERSTES, itis, omn. gen. *Qui est présent; qui subsiste, sain et sauf.* SYN. Salvus, incolumis, qui mortuo superest, qui vita aliquem superat. PHRAS. Quamdiu superstes ero, autant de temps que je serai vivant. Dum anima exsuperabo mea; dum vita superabit, superstes erit; dum spiritum duxero; dum vita suppetet. Cf. Vivo. USUS: Utinam te non solum vitæ, sed et dignitatis meæ superstitem reliquissim. Si quos fortuna reliquos fecerit et nobis superstes.

SUPERSTITIO, onis, f. *Superstition, crainte superstitieuse.* RAD. a. superstite, quod quidam parentes, ut sibi sui liberi superstitēs essent, totos dies precabantur et immolabant, teste Cicerone. SYN. Nimia, vana et inanis religio. EPITH. Anilis, barbara, contaminata, muliebris, propinqua, tanta, maxima. USUS: Omnis superstitio imbecilli atque anilis animi est. Superstitio fusa per gentes oppressit omnium animos, hominum imbecillitatem occupavit. Anili superstitione imbuti, obligari, conflictari. Omnibus superstitionibus obnoxius vivit. Cf. Religio, Scrupulus.

SUPERSTITIOSE, Avec ou par superstition. SYN. Aniliter, sine ratione.

SUPERSTITIOSUS, a, um, *Superstitieux.* SYN. Superstitione imbutus. PHRAS. Plane erant superstitiosi, ils étaient tout à fait superstitieux. Dediti erant nescio quibus religionibus; nullus illis religionum modus erat; agitabat animos nescio quæ superstitione; invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima; omnibus superstitionibus obnoxii vivebant. Capti jam erant superstitione animi viciique; haud intactis religionē animis homines erant; obligata: omnium mentes miris et vanissimis superstitionibus. Oppresserat animos multiplex superstitione, imbecilles animos occuparat; non intacti erant superstitione mentis. Erant ita ad superstitionem humanarum mentium vitio facile revoluti. USUS: Stoici superstitionis sollicitudine omnia credunt. Cf. Religio, Scrupulosus.

SUPERSTO, as, are, n. et a. *Se tenir au-dessus de, être placé au-dessus.* USUS: Curribus superstant armatus hostis.

SUPERSUM, es, fûi, esse, n. *Rester, subsister, exister.* SYN. Resto, supero. ADV. Omnino, nihil. USUS: 1. E tanta cæde nemo fere superfuit. 2. Redundo, être très abondant, être superflu. Orator ita motu utetur ut nihil superis in gestu. 3. Excello, supero, l'emporter sur. Scientia majoribus suis nec defuit, nec superfuit. Cf. Reliquus.

SUPERUS, a, um, *Qui est en haut, au-dessus, supérieur.* (Inferus. USUS: Supera illa et cælestia. Mare superum et inferum, la mer supérieure, la mer Adriatique et la mer Ionienne, la mer Inférieure ou de Toscane.

SUPERVACŒUS, a, um, *Surabondant, inutile.* SYN. Supervacuus, usum non habens. USUS: Vereor ne litteras meas supervacaneas existimes.

SUPERVACUUS, a, um, *Surabondant, superflu, inutile.* SYN. Inanis, redundans, sine causa, sine usu, superfluous.

SUPERVADO, is, ere, a. *Franchir, escalader.* USUS: Supervadentem munimenta victorem fugarunt.

SÜPERVENIO, is, veni, ventum, ire, a. et n. *Venir au dessus, arriver, survenir.* SYN. Ex inopinato venio. USUS : Supervenire lætitiæ alicujus.

SÜPINUS, a, um, *Penché en arrière, couché sur le dos.* (Pronus. USUS : Motus corporis supinus, pronus, obliquus.

SUPPAR, aris, omn. gen. *A peu près semblable.* SYN. Fere par vel æqualis. USUS : Huic cæteri suppare. Cf. *Æqualis*.

SUPPEDITATIO, onis, f. *Abondance, riche provision.* SYN. Affluentia, subministratio. USUS : Suppeditatio bonorum nullo malorum interventu.

SUPPEDITO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. a. *Donner en abondance, fournir, procurer.* SYN. Subministro. ADV. Aperte, copiose, large. USUS : 1. Suppeditabit nobis de thesauris suis. Alicui rerum omnium quas natura desiderat, abundantiam et copiam suppeditare. Terra fruges fert et, ut mater, cibos suppeditat. Is locus miram varietatem et ubertatem dicendi suppeditat. 2. n. Suppeto, non desum, supersum, præsto sum, être en abondance, abonder, affluer. Si ei vita suppeditavisset, grandia moliebatur, s'il eût vécu assez longtemps. In hoc campo oratori omnis apparatus dicendi suppeditat. Cf. Do, Largior, Suggero.

SUPPETIÆ, arum, f. pl. *Secours, assistance, aide.* SYN. Auxilium, subsidium, præsidium. USUS : Laboranti exercitui suppetias mittere. Suppetias ire, proficisci, occurrere, venire, ferre. Cf. Auxilium.

SUPPETO, is, ivi vel it, itum, ere, n. *Se trouver sous la main, être à la disposition de, être présent.* SYN. Suppedito, sum, supersum, adsum, præsto sum. USUS : Verba mihi non suppetunt. Mihi præter voluntatem ad remunerandum nihil suppetit. Si vita suppetet. Cf. Habeo.

SUPPLANTO, as, avi, atum, are, a. *Renverser qqn par un croc en jambe.* SYN. Pede objecto vel subjecto, ad casum impello.

SUPPLÈMENTUM, i, n. *Moyen de compléter; recrutement des troupes; levées.* USUS : Legionum supplementa scribere; supplementis integrare, explere, reficere legiones.

SUPPLÈO, es, evi, ètum, ere, a. *Ajouter à ce qui manque, compléter, suppléer.* SYN. Præsto, alienam fungor vicem, expleo. USUS : Supplevit quod utrique defuit. Legionem supplere et reficere. Addere et supplere cætera ipse poteris.

SUPPLEX, icis, omn. gen. *Suppliant.* SYN. Abiectus, jacens, prostratus ad pedes. PHRAS. Supplex vobis manus tendit, il vous tend les mains en suppliant. Ad pedes se vestros projicit; supplex ad vos venit, ad pedes se abijcit, deprecatur; supplicem se ves-

tra: misericordiæ proficitur; vestram fidem obtestatur; fractio animo atque humili pro salute sua supplicat; maximo in squalore ad pedes vestros volutatur; plenus lacrimarum ad pedes vestros procumbit; genibus se vestris advolvit; nixus genibus, obsitus squalore et sordibus ad preces lacrimasque effusus orat, obsecrat, misericordiam vestram implorat. USUS : Tendit ad vos manus supplices. Senatum supplex adiit. Supplicem a genibus suis repellere. Cf. Supplicio, Preces, Rogo, Oro.

SUPPLICITER, En suppliant, d'une manière suppliante. SYN. Demisse. USUS : Blanditur et suppliciter se insinuat. Suppliciter ac demisse gratias agere.

SUPPLICATIO, onis, f. *Supplication, prières publiques, actions de grâces, cérémonies religieuses.* SYN. Honor diis immortalibus habitus pro victoria. Pompa sollemnis adducta ad exposcendam Superum pacem. EPITH. Consularis, crebra, vehemens, prærogativa, justissima. USUS : Supplicationem diis immortalibus pro singulari eorum merito decernere, facere, decerner des actions de grâces aux dieux immortels en reconnaissance de leur haute protection.

SUPPLICIUM, ii, n. *Peine, châtiment; supplice, torture, tourment; supplication.* SYN. Cruciatu, pœna. EPITH. Acerbissimum, commune, crudelissimum, æternum, dignum, divinum, extremum, summum, insigne, leve, majus, maturius, medium, præsens, singulare, supremum, acrius, exquisitum, inusitatum, justum, debitum, miserrimum. USUS : Alicui malefico supplicium constituere, condamner. Nova et exquisita supplicia excogitare, invenire, exquirere, rechercher, inventer. Aliquem ad supplicium trahere, rapere, traîner au supplice. Ultimo supplicio afficere reum; supplicii improbos coercere, constringere, vindicare. Supplicio addicere damnatum; ad supplicium dare; supplicium de reo sumere, punir qqn, lui faire subir un supplice. Constanter ferre, perferre, subire, supporter, supporter. Debitum supplicium remittere, condonare, pardonner. Omni supplicio excruciatum necare, faire périr dans les supplices. Cf. Pœna.

SUPPLICO, as, avi, atum, are, n. et a. *Prier humblement, supplier.* SYN. Suppliciter peto, supplex sum alicui, deprecor, ad pedes alicujus supplex me abijcio, manus alicui vel ad aliquem tendo, supplicatum eo, pacem Superum exposco, supplicii votisque DEUM fatio. ADV. Diligentius, libentissime, submisce, publice. PHRAS. Supplicavit mihi, il me supplia. Multis et supplicibus verbis me oravit; suppliciter mecum egit; rogavit me quam suppliciter potuit; preces suppliciter admovit; ad pedes meos se stravit; genu posuit, supplicem vocem misit; passis manibus a me petiit, me obtestatus est; precibus omnibus petiit;

supplex ad me confugit pedibus advolutus meis; infimis precibus a me contendit; precibus mecum egit quam diligentissimis; ad genua, pedes accidit mihi; aures oneravit meas precibus humillimis; fidem meam quanto potuit studio imploravit. Cf. Rogo, Preces. USUS: Quot pro innocentis huius salute vobis supplicat. Cf. Supplex.

SUPPLŌDO, is, plōsi, ere, a. et n. *Frappier du pied, trépiquer*. SYN. Pede terram percuto, plaudo.

SUPPLŌSIO, ōnis, f. *Action de frapper sur la terre*. EPITH. Crebra. USUS: Pedis rara suppositione.

SUPPŌNO, is, pōsūi, pōsītum, ere, a. *Mettre à la place d'un autre, substituer, supposer*. SYN. Subjungo, subicio. USUS: 1. In alterius locum suppositus et substitutus. 2. Subdo, mettre sous, placer sous. Ova anatū gallinis supponere, placer sous des poules des œufs de cane (pour les faire couver). Falsa testamenta supponere.

SUPPORTO, as, avi, atum, are, a. *Porter, apporter, transporter*. USUS: Frumentum navibus supportare. Cf. Fero.

SUPPŌSITIO, ōnis, f. *Substitution frauduleuse, supposition (d'un enfant)*. USUS: Pueri suppositione decepta mater.

SUPPRESSIO, ōnis, f. *Soustraction*. EPITH. Judicialis.

SUPPRIMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Arrêter, modérer, cacher*. SYN. Sedo, placo, occulto. (Per) vulgo. USUS: Dolorem sedare et suppressim. Retinuit pecuniam et suppressit, détourner une somme d'argent. Cf. Occulto, Premo.

SŪPRĀ, En haut. USUS: 1. Ratione loci, au-dessus, par-dessus. Supra terram, lunam. 2. Ordinis, précédemment, auparavant, plus haut. Illa quæ supra dixi. 3. Vietutis, ponderis, au-delà, plus que. Supra hominis fortunam; supra ætatem sapit. Potentia quæ supra leges est. Supra consuetudinem. Amor tantus ut nihil supra.

SŪPRĒMUS, a, um, *Le plus élevé, le plus haut; très haut, très élevé*. SYN. Summus, ultimus, extremus. USUS: Supremus vitæ dies; supremum supplicium. Cf. Summus.

SŪRA, æ, f. *Mollet*. SYN. Cruris pars aversa, posterior.

SURCŪLUS, i, m. *Jeune branche, rejeton, scion*. SYN. Planta. USUS: Da mihi ex ista arbore quos feram surculos.

SURDĀSTER, tra, trum, *Un peu sourd, dur d'oreille*. SYN. Cui hebetiores sunt aures; qui ægre audit.

SURDITAS, atis, f. *Surdité*. USUS: In surditate quidnam est mali?

SURDUS, a, um, *Sourd, qui n'entend pas ou qui entend mal*. SYN. Qui sensu au-

rium vel audiendi caret, auribus captus. Cf. Auris. USUS: Surdus varietates vocum aut modos noscere non potest.

SURGO, is, surrexi, surrectum, ere, a. et n. 1. a. *Lever, élever, dresser*. 2. n. *Se lever, se mettre debout*. RAD. q. Surgio vel sursum rego. SYN. De lecto exeo; me vel corpus et lecto corripio; somnum abrumpo; de sella exsilio. USUS: Ante lucem surrexit et lectulo. Cunctus senatus surrexit.

SURRIGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Dresser*. USUS: Aures surrigere.

SURRĪPIO, is, ripūi, reptum, ere, a. et n. *Prendre à la dérobée, ravir, voler*. SYN. Furor, sublego, clepo. ADV. Clam, occulte, impudenter. USUS: Surripere et bibliothecalibros. Cf. Aufero, Furor.

SURRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Faire élire qqn à la place d'un autre dans les comices*. SYN. Substitutio.

SURSUM, En haut, en montant. (Deorsum. PHRAS. Sursum tendat animus, que l'âme s'élève vers le ciel. In cœlum suspiciat; sublime feratur; a terra longissime se efferat; supera semper petat et cœlestia; ad cœlum feratur; humana omnia inferiora se ducat. USUS: Idem sursum versus retroque dicatur, en remontant, à rebours.

SUS, sūs, gen. com. *Porc, cochon*. SYN. Porcus. EPITH. Lutulentus. USUS: Ut suæ glande pascuntur.

SUSCEPTIO, ōnis, f. *Action de se charger de, entreprendre*. USUS: Laborum dolorumque susceptio.

SUSCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Pendre sur soi, entreprendre*. SYN. Sumo, capio, recipio. ADV. Accerrime, enixe, fortissime, frustra, gratis, palam, paulisper, proprie, publice, turpissime. USUS: 1. Suscipe quæso id negotium, curam, cogitationem te dignissimam; munus illud, legationis causam, labores multos, onus, republicam, molestias, protectionem; propugnationem reipublicæ suscipere. 2. Cogito, admitto, committo, patro, concipio, penser à, se charger de, faire, concevoir. Magnum scelus, facinus, spem suscipere. Mentem illam voluntatemque dudum suscepisti. 3. Patior, subeo, recevoir, recueillir. Luctum, squalorem, sordes, pœnam pro scelere suscipere. 4. Habeo, avoir (un enfant). Liberos et conjugem suscipere. 5. Obtineo, avoir force de loi. Suscepit consuetudo communis ut, etc. 6. Accipio, recipio, accueille, prendre sous sa protection. Suscipere alienum amicorum causa.

SUSCITO, as, avi, atum, are, a. *Lever, soulever; exciter, stimuler*. SYN. Excito, incito, exsuscito. USUS: Suscitare bellum civile. Cf. Excito, Expergefacio.

SUSPECTUS, a, um, *Suspect, soupçonné*. SYN. Suspicionem præbens, in quo subest

suspicio alicujus. ADV. Falso, vehementer. PHRAS. Suspectus erat de morte patris illata, *il était soupçonné d'avoir donné la mort à son père*. Mors parentis filium suspitione asperserat; opportunum parricidii crimini se fecit longo in patrem odio; suspitionem de se præbuit patris veneno sublato; in suspitionem venit de morte patris. Cf. Suspectio. USUS: Doleo me tibi negligentiae nomine suspectum esse.

SUSPENDIUM, II, n. *Action de se pendre, pendaison*. USUS: Malorum remedium suspendio ac morte querere.

SUSPENDO, I, dī, sum, ere, a. *Suspendre, pendre*. SYN. Cervices frango, in cruce ago; suspendio vitam finio, collum in laqueum inero, collum laqueo obstringo, in laqueum induo. USUS: 1. Caput obnubito, arbori infelici suspendito, *attache-le au poteau*. 2. Interrumpo, *retenuis, arrêter, suspendre*. Opus ita ædificatum ut suspendi non possit. Cf. Suspensus.

SUSPENSIO, ōnis, f. *Suspension, interruption*. USUS: Animi suspensio.

SUSPENSUS, a, um, *Qui est en suspens, indécis, fluttant; suspens*. SYN. Pendens, anceps, dubius, incertus, sollicitus. ADV. Diutius, graviter, valde. PHRAS. 1. Suspensus est, *il fut pendu*. In furcam actus, sublatus est; in cruce sublatus, actus est; suspendio necatus est; laqueo vitam finit; ex arbore infelici pendit. USUS: 1. Suspensus ex trabe. 2. Sollicitus, dubius, incertus, *incertain, inquiet*. Metu suspensa civitas, perturbata seditionibus. Suspensum me jam diu et sollicitum tenes. Rerum expectatione suspensi omnes et anxii. 3. Defixus, collocatus, *certain*. Suspensa aptasque a DEO habere vite rationes.

1. **SUSPICIO**, I, s, spexi, spectum, ere, a. *Regarder de bas en haut, lever les yeux, contempler*. SYN. Aspicio.) (Despicio. USUS: 1. Cælum, in cælum suspicere, oculos attollere. 2. Veneror, miro, *regarder avec respect, admiration, respecter*. Eloquientiam virtutemque alicujus suspicere.

2. **SUSPICIO**, ōnis, f. *Soupçon, suspicion*. SYN. Conjectura, opinio, metus. EPITH. Abscondita, adversaria, atrocissima, cæca, certa, falsa, ficta, satis firma, indigna, maxima, minima quædam, pertenuis, propria, repentina, ridicula, similis, sollicita, subita, tanta, turpissima, vacua, pura, domestica, honesta, odiosa. PHRAS. 1. Multorum de illo, sed falsa suspicio est, *bien des gens le soupçonnent, mais sans raison*. Odiosæ quædam de eo suspiciones multorum insedere animos; multi odore quodam suspitionis afflati male de illo opinantur; hominibus ad suspiciandum sagacissimis immerito suspectus est; multi sinistram falsamque de eo opinionem accipere;

magna in illum suspicio confertur; gravi suspitione perstringitur; in gravi suspitione ponitur; in suspitionem sceleris, sed immerito, adductus, vocatus est; innocens in suspitionem multorum venit, cecidit, incidit. 2. Ne suspicio quidem fuit de illo, *on ne le soupçonna même pas*. Nulla vel levissima suspitione violatus erat; tam atrocis facti nulla vel suspicio ad illum pertinebat; ei suspitioni nec affinis erat; nulli vel levissimæ suspitioni in eo locus erat; nulla vel levissima suspitione aspersus erat; aberat longe a tam atrocis facti suspitione; longe remotus erat ab ea suspitione. 3. Vide ne cui suspitionem avaritiæ præbeas, *prenez garde que qui que ce soit vous soupçonne d'avarice*. Ne avaritiæ suspitionem moveas, excites, des, præbeas; ne suspitioni huic locum vel materiam des; ne qua avaritiæ suspicio nascatur, exoriat; ne qua avaritiæ suspicio in te resideat, consistat; ne qua avaritiæ suspicio in te convenire possit. 4. Fuge vel suspitionem avaritiæ, *fuyez même le soupçon d'avarice*. Avaritiæ vel suspitionem vita, a te depelle, minue, extenua; id age ut vel suspitionem avaritiæ a te propules, dimoveas, removeas, tollas; a suspitione te liberes, vendices, exsolvas; delenda tibi vel suspicio avaritiæ, si qua in te residet. Cf. Conjectura. USUS: Suspicionem alicui facere, injicere, importare, *faire soupçonner qqm*. Suspicionem invalescunt, increbescunt; multa sunt, quæ eam suspitionem augeant vel confirmant; suspicio in plures manat, *le soupçon tombe sur plusieurs*. Suspicionem de aliquo habeo; suspicio mihi de aliquo incidit, insidet, *je soupçonne qqm*. Venire, cadere, incidere, involvi in suspitionem, *être enveloppé dans les soupçons*. Suspicionem aliquam trahere, ducere, *concevoir un soupçon*. Abhorret a suspitione tam atrocis facti ætas innocens, *on ne peut soupçonner d'un si grand crime cet âge innocent*. Cf. Suspectus.

SUSPICIOSÆ, De manière à éveiller les soupçons. SYN. Credibiliter, criminose.

SUSPICIOSUS, a, um, *Qui fait naître, qui éveille les soupçons, suspect; qui conçoit des soupçons, soupçonneux*. SYN. Suspicionem præbens et suspiciens. USUS: Durus et suspiciosus in suos. Te conscientia scelerum timidum facit ac suspiciosum. Quod adhuc est suspiciosum, res ipsa perspicuum faciet.

SUSPICOR, aris, atus sum, arī, d. a. *Soupçonner, suspecter*. SYN. Suspicionem habeo, ex re aliqua suspicionem duco, traho; suspitione attingo, assequor. ADV. Difficillime, injuriose, levissime, nihilum obscurius, plane, scelestè, temere, valde. USUS: De ejus scelere nihil suspicari poteramus. 2. Cogito, reputo, *conjecturer, penser, pressentir*. In DEO nec figuram, nec sensum suspicari licet. Cf. Suspectio.

SUSPIRIUM, II, n. *Soupir, gémissement*.

SYN. Gemitus, doloris indicium. USUS : Quem nemo sine suspirio aspicere possit.

SUSPIRO, as, avi, atum, are, n. *Soupirer, gémir*. ADV. Familiariter, occulte. USUS : Nemo est quicum libere joculari aut familiariter suspirare possim, *avec qui nous puissions ou plaisamment librement ou soupirer comme avec un ami*. Cf. Gemo.

SUSTENTATIO, onis, f. *Délai, retard, ajournement*. SYN. Dilatio. USUS : Num res moram aut sustentationem habeat vide.

SUSTENTO, as, avi, atum, are, a. *Soutenir, supporter, appuyer*. SYN. Sustineo, fulcio, nitor. ADV. Maxime, privatim, vix, misere. USUS : Patrimonio se suo, amicorum liberalitate egestatem suam sustentare. Alienam tenuitatem opibus, sumptibus, officiis suis sustentare. Ea me spes et consolatio sustentat. Mœrorem meum et dolorem illud unice sustentat. Litteris sustentor et recreor. Cf. Alo.

SUSTINEO, es, tñtūl, tentum, ere, a. *Soutenir, empêcher de tomber, maintenir; arrêter, contenir*. SYN. Sustento, tueor, corruiere non sino, fulcio, labentem excipio, contineo. ADV. Maxime, privatim, vix, misere, arroganter, diutius, regre, facile, facillime, firme, plane non, præcipue. USUS : 1. Rempubicam consiliis, humeris, cervicibus suis; causam alicujus sua auctoritate sustinere. Magnam invidiæ molem, vim hostium, multum malorum sustinere. Se a lapsu, currum, equos incitatos, gradum sustinere, detinere vel reprimere. 2. Occulto, tego, *supporter, cacher*. Fronte ac vultu simulatio facillime sustinetur. Cf. Patior, Fero.

SUSTOLLO, is, sustollī, sūblatum, tollere, a. *Lever en haut, élever*. USUS : Aliquem in equum sustollere.

SUSURRATIO, onis, f. *Chuchoteries*. SYN. Susurrus. USUS : De Cæsare crebri et non belli rumores, sed susurrations veniunt.

SUSURRO, as, are, n. *Murmurer, chuchoter*. SYN. Furtim et submissa voce loquor. USUS : Audio jam susurrari.

SUSURRUS, i, m. *Murmure, gazouillement*. USUS : Susurrus aquæ. Susurro et laude infimorum hominum delectari.

SŪTOR, oris, m. *Cordonnier*. USUS : Sutor ne ultra crepidam, *que le savetier ne s'élève pas au-dessus de sa chaussure, fasse ses souliers (et rien de plus); chacun son métier*. (PROV.)

SŪTORIUS, a, um, *De cordonnier*. USUS : Sutorium atramentum, *noir de cordonnier*.

SŪS, a, um, *Son, sa; sien, sienne*. USUS : Semper in disputando suus est. De suo addere, solvere, aliquid afferre.

SYLLABA, æ, f. *Syllabe*. EPITH. Brevis, longa, brevior, longior. USUS : Leguleius aucupis syllabarum, *éplucheur de mots, critique vétilleux*.

SYLLABĀTIM, *Par syllabes; textuellement, mot pour mot*. USUS : Dictare alicui syllabatim.

SYMPĀTHIA, æ, f. *Sympathie*. SYN. Convenientia et conjunctio naturæ, cognitio naturæ et quasi concentus atque consensus. Continuatio conjunctioque naturæ. USUS : Videa sympathiam.

SYMPHŌNIA, æ, f. *Concert, musique, symphonie*. SYN. Concentus, cithara. USUS : In conviviis symphonia canere.

SYMPHŌNIACUS, a, um, *De concert, de musique*. SYN. Citharædus, fidicen.

SYNGRĀPHA, æ, f. *Billet, obligation, écrit, reconnaissance*. SYN. Chirographum, cautio. EPITH. Firmata sigillis, inanis. USUS : Habeo a te syngrapham, quam fecisti, scripsisti. Tanquam ex syngrapha agere cum populo, *actionner le peuple comme en vertu d'une obligation écrite*. Ex syngrapha credere, jus dicere. Cum inanibus syngraphis redire.

TABELLA, æ, f. *Tablette; écrit, lettre; testament.* SYN. Litteræ; codicilli. EPITH. Grata, vindex. USUS: 1. Tabella cerata. Tabella judicialis. Tabellis obsignatis agere cum aliquo. 2. Voti tabulæ, *petit tableau, tableau votif.* Quot in eo fano tabellæ pictæ eorum qui votis vim tempestatum effugerint.

TABELLĀRIUS, II, m. *Messenger, courier, pîlton.* SYN. Nuntius, qui litteras fert. EPITH. Fidelis, ignotus, locupies, præposterus. PHRAS. Quoties tabellarium nactus ero scribam ad te, *je vous écrirai toutes les fois que je pourrai trouver un courrier.* Quoties mihi certorum hominum copia erit litteras a me accipies; quoties erit cum litteras recte dem, non committam ut desideres meas. Nul- lum ad tecum fidere audeam, tabellarium profici- sci pati, quin aliquid litterarum ad te dem. Quoties mihi sese tabellarius offeret, sine lit- teris non abit; nemo deinceps hinc discedet quin litteras ad te perferat. USUS: Tabellarios instituere, mittere, remittere expectare, sub- ministrare, præbere. Tabellarios deprehendere, retinere, scrutari, excutere. Cf. Nuntius.

TABERNA, æ, f. *Boutique de marchand, échoppe d'artisan, magasin.* SYN. Caupona, EPITH. Instrucla, ornata, libraria. USUS: In eandem tabernam divertimus, *dans la même auberge.* Tabernas, operis et quæstus quotidiani locum occludere. Taberna libraria, *boutique de libraire.*

TABERNACŪLUM, I, n. *Tente.* SYN. Castrense tectum. EPITH. Militare. USUS: Tabernacula carbasei intenta velis colloca- bat. In philosophia quasi tabernaculum vitæ suæ collocare. Tabernacula statuere. Taber- nacula defendere. Tabernaculum sacrum, *tabernacle.* *Ædificia sacra vel sanctuarium* asservando Sanctissimo Christi Corpori, rec- tulus dicitur.

TABERNĀRIUS, II, m. *Boutiquier.* SYN. Caupo.

TĀBES, is, f. *Consumption, langueur; peste, contagion, fléau.* SYN. Macies. USUS: Tabes, cruciatus, afflictio.

TĀBESCO, is, būi, escere, n. *Se fondre, se consumer, se liquéfier.* SYN. Liquefio. USUS: 1. Durescit frigore humor, calore tabescit. 2. Contabesco, languo, extabesco, *périr*

de consommation, se consumer de chagrin, crou- pir dans l'oisiveté. Desiderio, otio, dolore ta- bescere.

TĀBIFICUS, a, um, *Qui fait fondre, qui consume; pestilentiel, mortel.* SYN. Quod tabem inducit.

TĀBŪLA, æ, f. *Planche, ais.* SYN. Asser. EPITH. *Ænea, nova, præclara, religiosa.* USUS: 1. Tabulam de naufragio arripere. 2. Pictu- ra, *tableau.* Tabulas bene pictas in bono lu- mine collocare. 3. Liber rationum, scriptu- ra publica, monumentum litterarum, *tablette écrite, registre, affiche, table, archives de l'État.* Facere, conficere tabulas. In tabu- las referre. Tabulas accepti proferre. Digerere, obsignare tabulas. 4. Geographica descrip- tio, *cartes géographiques.* Tabulæ Dicæarchi.

TĀBŪLĀRIUM, II, n. *Les archives pu- bliques, le dépôt des archives.* SYN. Locur, in quo tabule publicæ civitatis servantur.

TĀBŪLĀTIO, ōnis, f. *Assemblage des planches, boiserie, lambris, étage.* SYN. Tabu- larum constructio. USUS: Centones iniecerunt, ne tela tabulationem perfringerent.

TĀBŪLĀTUM, I, n. *Plancher, étage.* USUS: Turrin quatuor tabularum constituit Cæsar.

TĀBUM, I, n. * *Sang corrompu, venin, pus, corruption.* SYN. Sanies.

TĀCĒO, es, cōi, ctum, ero, n. et a. 1. n. *Se taire, ne point parler.* 2. a. *Taire qqch.* SYN. Sileo, reticeo, conticeo, tacitum relinquo, si- lentio prætereo, supprimo. ADV. Arroganter, in perpetuum, insulse, nimium diu, pie, perpe- tuo, plane, recte, sapienter. PHRAS. 1. Ec- quid taces? *Pourquoi gardez-vous le silence?* Quid te elinguem reddidit? Ecquid lingua obmutuit? Quid sibi vult hæc taciturnitas tua? quid hæræs, quid dissimulas, quid tergi- versaris? cur silentio uteris tam diuturno? Cur animi sensus nemini impertiris? Quid diu- num adeo silentium tenes? Cur consilia tua silentio premis? Quid tegis, occultas consilia tua? Cur vocem nullam mittis? Cur lingua con- sistit? Quæ res vocem tibi clausit, interdixit? Quid ita ad silentium obstinatus es? Quid sibi vult pertinax quod tenes silentium? 2. *Tacebo de ea re, je me tairai sur cela.* Verbum hac de re non faciam; sermonem hac de re nullum habebō; abstinēbo me ab huius rei sermone, silebo, præteribo; tacitus prætermittam; taci- tus relinquam; silentio involvam, præteribo, percurram, prætermittam, prætervehar. Omit- tam ista; oratione mea non attingam; in ora- tione non ponentur. Cf. Sileo, Silentium. 3. *Tacete, silence.* Linguam comprime, com- pescite; vocem nullam mittite; verbum ne fa- cite; quiescite; loquacitatem continete; mutos vos volo et elingues; vox nulla vobis excidat. USUS: Diu de his rebūs tacuerat.

TĀCITĒ, *Tacitement, sans parler; en*

secret, sans bruit. SYN. Silentio, in sinu, suspensio gradu. USUS: Cum libere loqui non audeant, tacite rogant.

TACITURNITAS, atis, f. *Silence, discrétion.* SYN. Silentium. EPITH. Annua, perpetua. USUS: Taciturnitas imitatur confessionem, le silence ressemble à un aveu (qui ne dit mot, consent). Cf. Silentium.

TACITURNUS, a, um, *Silencieux, taciturne, discret.* SYN. Tacitus. Cf. Taceo.

TACITUS, a, um, p. *Ce qui est tû, ce qu'on tait, passé sous silence; a. Silencieux, discret.* SYN. Silens, obscurus, abditus, interior, prætermisus, compressus, non expressus. USUS: Nihil me mutum delectat, nihil tacitum. Tacito quodam sensu, sine arte aures judicant. Tacitum aliquid relinquere, præterire. Cf. Prætereo, Taceo.

TACTIO, ōnis, f. *Action de toucher, attouchement.* SYN. Tactus. USUS: Voluptas oculorum, tactionum, saporum, le plaisir de la vue, du toucher, du goût.

TACTŪS, ūs, m. *Action de toucher, attouchement.* EPITH. Interior, intimus. USUS: Tactus fusus est per totum corpus, omnesque istius nimiosque frigoris appulsus sentit, le toucher est également répandu par tout le corps. Ad tactum chordæ respondent, les cordes résonnent sous la main qui les touche. Quæ sub tactum vel aspectum cadunt.

TÆDA, æ, f. *Torche.* SYN. Fax. USUS: Agitari et terri ardentibus furiarum tædis, les torches ardentes des Furies.

TÆDET, dūit vel sum est, ere, imp. *Sennuyer, être ennuyé, fatigué, dégoûté.* SYN. Fastidio, fastidio est, tædium me capit. PHRAS. Tædet me ista toties audire, je suis fatigué d'entendre toujours cela. Fastidii delicatioris sum quam ut ista toties audire sustineam; fastidio quodam et satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio; rerum notissimarum mirum quam pertæsum est; odio rerum tristissimarum teneor, capior; propius fastidium, quam desiderium fabulæ sunt istæ; tædium mihi jam afferunt res toties repetitæ; tædium me capit rerum toties auditarum. USUS: Prorsus vitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. Cf. Piget, Tædium.

TÆDIUM, ii, n. *Dégoût, ennui, lassitude, aversion.* SYN. Molestia, fastidium, satietas. PHRAS. Cavendum ne tædium capiat audientes, il faut prendre garde d'ennuyer ses auditeurs. Occurrendum satietati aurium; fugienda aurium satietas; audiendi tædium varietate levandum est. Cavendum ne audiendi satietate expleantur audientes; ne oscitantem jam auditorem, loquentem cum altero, nonnunquam etiam circulantem, (caput circumferentem,) fastidio et satietate prorsus abalienemus. USUS: Ejus sermo inconti-

tus plurimum mihi tædium attulit. Magnum inde tædium cepi. Lectiois tædium varietate levare.

TĀLĀRIS, e, gen. com. *Relatif à la cheville du pied.* SYN. Ad talos usque demissus. USUS: Tunica talaris, tunique longue, flottante, qui descend jusqu'à la cheville du pied.

TĀLĀRIUS, a, um, *Relatif aux dés.* Ludus talarius, lieu où l'on joue aux dés.

TĀLENTUM, i, n. *Talent, somme d'argent.* Le talent attique valait 6000 drachmes, environ 5600 francs. SYN. Argenti summa quæ pretium efficit sexcentorum fere coronatorum, si de talento attico sermo sit. (Talentum pro naturæ aut ingenii dotibus, talent, capacité, vulg. est.)

TĀLIO, ōnis, f. *Talion, peine du talion, par ex.: Œil pour œil, dent pour dent.* USUS: Pœna talionis.

TĀLIS, e, gen. com. *Tel, telle; de telle et telle nature, pareil, semblable.* SYN. Hujusmodi, ejusmodi, ejusdemmodi, ejusdem generis, id genus, hujus exempli. USUS: Quales sumus, tales esse videamur.

TALPA, æ, f. *Taupa, animal.* USUS: Talpa cæcior.

TALUS, i, m. *Partie inférieure du pied, talon; de oblong, rond de deux côtés et n'ayant ainsi que quatre côtés margués.* SYN. Postremum cruris in quo os prope calcem eminet: inde os quatuor laterum, quo luditur. EPITH. Rectus. USUS: Purpura usque ad talos demissa. Talum jacere, talis ludere, jouer aux dés. Talus tibi recte cecidit.

TAM, *Autant, tellement, aussi, si.* SYN. Æque, adeo. USUS: Quid opus tam valde affirmare? Ego hæc tam esse quam audio non puto, je ne crois pas qu'elles le soient (outrageantes) autant que je l'entends dire. Tam tibi credo, sicut alteri nemini. Res tam maxime necessaria.

TAMDIU, *Aussi longtemps.* SYN. Usque eo, tanto tempore, tantisper. USUS: Feram tamdiu quam ferre potero. Tamdiu requiesco, quam diu ad te scribo.

TĀMEN, *Cependant.* SYN. Attamen, verumtamen, nihilominus, certe. USUS: Tamen nihilo minus putabam.

TĀMETSI, *Quoique, bien que, encore que.* SYN. Etsi, quanquam, licet.

TANDEM, *Enfin.* SYN. Demum, aliquando, ad extremum, denique, ad ultimum. USUS: Tandem legi tuas litteras.

TĀNGO, is, tātigi, tactum, ere, a. *Aborder, atteindre, parvenir, entrer.* SYN. Contingo, attingo. ADV. Leviter, modice. USUS: 1. In via quæ villam tangit. Simul ac tetigit provinciam. Genu terram tangere. 2. Indico, leviter tracto, leviter, perturbo, toucher, traiter, s'occuper de; émonvoir. Leviter unum-

quodque tangam. Cura me illa, religio, earum rerum memoria tetigit. Minæ tuæ me parum tangunt. 3. Lædo, vñlo, *toucher, frapper, pousser*. Aliquem in convivio tangere. 4. Contræcto, *toucher, manier*. Ulcus tangere. Rem acu-tangere, rem ipsam putare, *mettre le doigt sur la chose, c.-à-d., deviner juste*.

TANQUAM, *Comme si, de même que*. SYN. Quasi, quodammodo ac, juxta ac, ut. USUS: Istum, tanquam si consul esset, salutavi. Tanquam domi meæ. Tanquam si res mea agatur. Cf. Sicut.

TANTISPER, *Aussi longtemps, pendant ce temps-là*. USUS: Morare tantisper, dum defervescat hominis bilis.

TANTO, *Si longtemps*. USUS: Non tanto ante fugisset.

TANTOPÈRE, *Tant, tellement*. USUS: Non hæc tantopere desiderarem.

TANTŪLUM, *Tant soit peu*. SYN. Nec digitum, nec digitum latum vel transversum; nec transversum unguem. USUS: Si quis tantulum de via defeceret.

TANTŪLUS, a, um, *Si petit, si faible*. SYN. Tantillus. USUS: Vix huic tantulæ epistolæ tempus habui. Ex grano tantulo tanta arbor.

TANTUM, *Seulement*. SYN. Tantummodo, solum. USUS: 1. Non tantum parum commode, sed et turpiter. Tantum quod hominem non nominat. 2. Tam, ita, adeo, *tant, autant*. Id tantum abest ab officio, ut nihil sit officio magis contrarium. Tantum, quantum sat est.

TANTUMMODO, *Seulement*. SYN. Modo, duntaxat.

TANTUMDEM, *Autant*. USUS: Tantumdem populo dandum est, quantum.

TANTUS, a, um, *Aussi grand, aussi considérable*. SYN. Tam multus, tam magnus. USUS: Tantum studium posui. Tanta res tamque immensa. Alterum tantum, *une autre fois autant*.

TARDÈ, *Lentement, d'une manière tardive*. SYN. Sero. USUS: Litteræ ob longinquitatem tardissime ad nos perferuntur.

TARDITAS, atis, f. *Lenteur, marche lente*. SYN. Cunctatio, mora, stupor.)(Celeritas. EPITH. Abiecta, considerata, contraria, odiosa, mollior. USUS: Cursu corrigere tarditatem. Ista legatio moram et tarditatem bello afferet. Considerata tarditate uteris. Plerisque in rebus tarditas et procrastinatio odiosa est. Tarditas ingenii, debilitas, stupor, *esprit lent, facultés bornées*.

TARDO, as, avi, atum, are. 1. a. *Retarder, causer du retard, arrêter*. 2. n. *Tarder, être en retard*. SYN. Moram interpono, moror, moram et tarditatem afero, cunctor, indormio, differo, moram traho. USUS: 1. Venti perfectionem meam tardant. Ejus animum ne-

gligentia tardabat. Animos accusatorum tardare. 2. Moram traho, commoror, n. *tarder, être en retard*. Tardare et commorari te melius est. Cf. Moror, Mora.

TARDUS, a, um, *Lent à se mouvoir et à agir, tardif, paresseux*. SYN. Serus, cunctator.)(Citus, celer, expeditus, velox, incitatus. USUS: 1. Homo tardus et parum efficax. Consideratus et lentus potius quam tardus. 2. Hebes, remissus, obtusus, parum efficax, *lourd d'esprit, borné, bouché*. Quis tam indocilis, tam tardii ingenii? Cf. Segnis.

TAURUS, i, m. *Taureau, bœuf*. EPITH. Corniger, nobilis, optimus, truculentus. USUS: Taurus Phalaridis.

TECHNA, æ, f. *Ruse, fourberie, tromperie, artifice*. SYN. Ars, dolus, fraus artificiosa.

TECTÈ, *Secrètement, en cachette*. SYN. Obscure.

TECTŌRIUM, ii, n. *Stuc, enduit de stuc, crépi*. SYN. Calx seu crusta inducta parietii. EPITH. Bellum, concinnum, novum, tantum, vetus. USUS: Columna ex qua tectorium vetus deletum sit.

TECTŌRIUS, a, um, *Qui sert à revêtir les murs, le sol, etc.; de stuc, de crépi*. USUS: Exornare sepulcrum opere tectorio.

TECTUM, i, n. *Toit*. SYN. Pars summa domus, qua tegitur.)(Solum. EPITH. Absolutum, sartum integrumque; tecta cælata, firma, inaurata, magnifica, marmorea, ebore fulgentia, misera, silvestria. PHRAS. Domum tecto spoliare, *enlever le toit d'une maison*. Domum detegere; nudare tectum; detrahere culmen domui; tectum diruere, demoliri. USUS: Porticus ad tectum prope pervenerat. Tectum multorum fastigiorum. Multis locis ne tectum quidem accipio, sed in tabernaculo manendum est, *une demeure, un abri*. Vos in vestra tecta discedite, *rentrez dans vos foyers*.

TECTUS, a, um, *Couvert, secret, caché, dissimulé*. SYN. Obscurus, occultus, defensus.)(Apertus. PHRAS. 1. Nullum delictum tectum esse diu potest, *aucun crime ne peut être longtemps caché*. Nullum facinus celari, velari, suppressi, silentio involvi, latere diu potest. Nullum facinus esse potest quin emanet, pateat, in lucem prodeat, divulgatur aliquando. Cf. Occultus, Clam. USUS: 1. Bestiæ terra tectæ. Tectis verbis ad te scribo, *je vous écris à mots couverts*. 2. Taciturnus, dissimulè, discret. Quis illo considerator, tectior, prudentior? 3. Defensus, *protégé, défendu*. Majores nostri leges et jura clarissimum hominum auctoritate tecta esse voluerunt.

TEGMEN, inis, n. *Couverture, enveloppe*. SYN. Tegumentum. EPITH. Durum, latum.

TÈGO, is, xi, ctum, ere, a. *Courir, se couvrir, envelopper*. SYN. Obduco, obnuo, obtendo; contego, velo, operio, occulto, vestio,

convestio.) **Aperio**. ADV. Nimium, diu, perspicue, undique. PHRAS. 1. *Tegit ille scelera sua, il cache ses crimes*. Libidines suas tenebrosa fronte et supercilio contegit, circumvestit sedulo, in operto habet; frontis integumento ad occultanda vitia sua utitur; insignem nequitiam frontis ac dissimulationis integumento velat; multis simulationum involucris, et quasi velis quibusdam sua scelera obtendit, *il déguise ses crimes de mille manières, les couvre de mille voiles*. 2. Non decet nos ista tegere, *il ne convient pas que nous dissimulions ces choses*. Non decet nos ista tenebris involvere, velle ut in tenebris jaceant, ut in tenebris condantur, ut in obscuro sint. Cf. Abscondo, Celo, Occulto. USUS : 1. Suam prudentiam stultitiae nomine tegere; suam sententiam tegere. 2. Excuso, defendo, protéger, défendre. Meam salutem suo praesidio et benevolentia texit.

TĒGŪLA, æ, f. *Tuile; toiture, toit*. USUS : Promitto tibi, si valebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum, *pas même une tuile*. Quum tu tamen nocte socia per tegulas demittere, *quand... tu te laisses glisser par le toit*.

TĒGŪMENTUM, i, n. *Couverture, enveloppe*. USUS : Quærere flagitiorum tegumenta, *voile*. Corporis tegumentum.

TĒLA, æ, *Tissu, toile*. USUS : 1. Telam texere, retexere. 2. TRANS. Telam exordiri, rem aliquam incipere et aggredi, *commencer qqch, entreprendre une affaire*.

TELLUS, ūris, f. *Terre, globe terrestre*. EPITH. Infima, media. USUS : Tellus neque movetur, et infima est.

TĒLUM, i, n. *Arme pour combattre de loin, projectile, trait, javelot, flèche; arme offensive*. SYN. Jaculum, hasta, gladius, hostile ferrum. USUS : Telum in aliquem intendere, emittere, immittere, conjicere. Eo graviores habent emissiones tela, quo sunt contenta atque adducta magis. Erit id telum acerrimum ad omnes fortunæ impetus, *ce sera une arme très suffisante contre tous les assauts de la fortune*.

TEMĒRĀRIUS, a, um, *Inconsideré, imprudent, déraisonnable*. SYN. Inconsideratus, præceps, nullius consilii. USUS : Ea sunt turbulenta, temeraria et periculosa consilia. Cæca et temeraria cupiditas. Cf. Præceps, Temere.

TEMĒRĒ, *Sans réflexion, à la légère, avec témérité; de soi-même, spontanément*. SYN. Inconsulto, inconsiderate, imprudent, sine judicio et modo, temeritate quadam; nulla ratione, casu; fortuito, fortuito. PHRAS. 1. Nihil temere agit, *il ne fait rien de téméraire*. A reprehensione temeritatis longe abest; nunquam impetu aut temeritate, sed delectu et sapientia ducitur; non offert se ullis temeritatibus; minime præceps in consiliis aut devius

est; nihil per incogitantiam, stulte, aut incaute, aut sine consilio suscipit; nunquam in præcipitia agitur consilia; nihil fortunæ permittit, omnia consilio. 2. Temere in res incuit, *il se mêle sans réflexion à toutes sortes d'affaires*. Sine recti pravique discrimine res quasvis aggredditur; aura, non consilio fertur; impetu magis quam consilio incurrit; cæcus et præceps fertur in res; cæca cupiditate rapitur ad aliquid; cæcus atque amens furore; cæcus amentia, crudelitate ac scelere fertur in rem; temeritatis inconsideratissimæ, dementissimæ plenus est; temeraria utitur ratione; amentissimus atque omnibus consiliis præceps ac devius est, sine judicio, ratione; nullo adhibito consilio; pro summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. 3. Temere credit, *il croit facilement*. Auditionem levem pro re comperta habet; rem credit de qua nihil præter auditum habet; verba sibi dari facile patitur; credulum se præbet iis etiam quibus fidem et auctoritatem justa suspicio derogat. Cf. Crædo. USUS : Audacter hoc dico, non temere affirmo.

TEMĒRITAS, ātis, f. *Irréflexion, étourderie, témérité*. SYN. Inconsiderantia.) (Sapientia, judicium. EPITH. Admirabilis, furiosa, inconsideratissima ac dementissima, insignis, materna, summa, tribunitia, turbulenta, turpis, vitiosa. USUS : Genus inconsideratissimæ temeritatis. Errant qui temeritate et casu, non consilio agi, regi, administrari credunt omnia. Temeritas est florentis ætatis, prudentia senescentis, *la témérité est le propre du jeune âge*. Cf. Imprudentia, Temere.

TEMĒTUM, i, n. *Brewage capiteux, vin*. SYN. Vinum. USUS : Careant temeto mulieres.

TEMŌ, ōnis, m. *Timon, flèche d'un char*. **TEMPĒRĀMENTUM**, i, n. *Combinaison habile, juste mesure, juste proportion*. SYN. Temperatio, ratio. USUS : Inventum est temperamentum quo tenuiores ditioribus æquari se putarunt, *un tempérament fut trouvé par lequel les pauvres crurent devenir les égaux des plus riches*.

TEMPĒRANS, antls, omn. gen. *Qui garde la mesure, modéré, retenu, réservé, tempérant*. SYN. Contingens, moderatus, qui ab omni libidine se continet.) (Libidinosus. ADV. Late, juste. PHRAS. Homo est temperantissimus, *cet homme est très modéré*. Ab omni cupiditate longe remotus; ab omni cupiditate alienus; omnis cupiditatis expertus; vir est in quo rationis in libidinem aliosque non rectos animi impetus firma et moderata dominatio cernitur; qui rebus in omnibus certum habet vitæ modum; qui frugi hominis et temperantis fungitur officio; qui victu cultuque corporis parabili ad implenda naturæ desideria defungitur; vir est in quo cum modestia certat frugalitas; qui salubri victu cultuque

moderato temperantissime agit, qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet, moderationem adhibet. Vir frugi et in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii et religionis. USUS : An temperantem eum dices, qui in aliqua libidine se continuit, in aliqua se effuderit ? *Appelleres-vous tempérant celui qui, se modérant dans une passion, s'abandonnera sans réserve à une autre ? Cf. Modestus, Moderatus.*

TEMPERANTER, *Avec retenue, réserve.* USUS : Si temperantius egisset.

TEMPERANTIA, æ, f. *Mesure, modération, tempérance.* SYN. Modestia, moderatio, frugalitas, continentia. USUS : Temperantia moderatrix omnium commotionum, inimica libidinum, in præmittendis voluptatibus cernitur. Temperantia, cupiditatum moderatio rationi obediens, animi motus regit. Temperantia est sedatio perturbationum animi, et rerum modus. Novi ego temperantiam et moderationem naturæ tuæ, *je connais la mesure et la modération de ton caractère.* Cf. Modratio.

TEMPERATÈ, *Avec modération, retenue, réserve.* USUS : Temperate agere.

TEMPERATIO, onis, f. *Proportion régler, juste mesure, modération.* SYN. Temperamentum, moderatio. EPITH. Modica, sapiens, superior. USUS : Cœli, civitatis, juris temperatio, *température, climat, organisation politique.* Caloris temperatione semina oriuntur et augescunt. Sol, mens mundi et temperatio, *le soleil, l'âme et lien de l'univers.*

TEMPERATOR, oris, m. *Celui qui organise, qui dispose, qui règle.* USUS : Temperator ille ac moderator hujus varietatis.

TEMPERATUS, a, um, *Modéré, posé, calme, tempéré.* SYN. Temperans, moderatus, modicus. (Nimis incitatus. ADV. Utcumque. USUS : Temperati mores. Temperatis escis et potationibus uti. Oratio temperata numeris.

TEMPERO, as, avi, atum, are, a. et n. *Diriger, régler, organiser, se modérer, se contenir.* SYN. Moderor, rego, administro; temperationem facio, misceo. PHRAS. Vix mihi tempero, *je puis à peine résister au désir de...* Vix comprimor quin, etc.; vix me teneo; vix me contineo quin; vix possum animum vincere, vix me cohibeo. USUS : Lyciurgus rempublicam optimis institutis et legibus temperavit. Amara risu, victoriam clementia temperare, *tempérer l'amertume par la gaieté, la victoire par la clémence.* Ab injuria, a maleficio temperare. Vix sibi temperat quin. Cf. Moderor, Coerceo, Cohibeo.

TEMPESTAS, atis, f. *Époque, temps; orage, tempête.* SYN. Tempus, status cœli, aeris constitutio; turbo, procella. EPITH. Adversa, bona, calamitosa, civilis, horribilis, idonea, egregia; læta, sæva, serena, turbulenta, vio-

lenta, tetra, popularis, perfrigida. PHRAS.

1. *Tempestat magna exorta est, une violente tempête s'est élevée.* Coorta est tempestat maxima cum magno fragore tonitribusque; sæda tempestat cum grandine ac tonitribus cœlo dejecta est; tanta vis tempestatis, imbris ac turbinis ferebatur, ut nulla unquam dies turbulentior fuerit; sæda tempestat nimbo denso omnia operuit, mare exasperavit fluctibus, omnia permiscuit; ingens repente commota, concitata tempestat est; erumpebant venti, sævi exsistebant turbines, fluctus ejiciebantur maximi; multis imbribus et prope intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum prope intercludere, nec recipere animam sineret; tum vero ingenti sono cœlum strepere, et inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre creberrimaque grandine obruerentur omnia. Ab omni parte cœli emicabant fulgura, et nunc intermittebat luce, nunc condita, non oculos modo, sed etiam animos terrebant. Erat prope continuus cœli fragor, et passim cadentium fulminum species visebatur, dum repente imber grandinem incutens torrentis modo effunderetur. 2. In mari tempestat sæda exorta est, une tempête épouvantable régnait sur la mer. Spissæ se cœlo nubes intendebant, et quidquid lucis intermicabat, effusa caligine extinctum est; tum inhorrescens mare paulatim levare, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, et inter se navigia collidere, ut scissis repente tiremium vinculis ruere tabulata et cum ingenti fragore in profundum secum trahere quidquid erat vectorum, inciperent. Interea atro nubium globo effusa quando cum ingenti fragore cœli tonitribusque, ac fulminibus præstringentibus aciem oculorum, omne dehinc cœlum et mare in austrum cessit, qui immenso nubium tractu validus rapuit disjecitque naves. Vehemens primum ingruerat ventus, isque cum fulgetris et cœli fragore, tetraque ac minaci nubium vi, tum inhorrescens mare paulatim attolli majoresque in momenta ciere fluctus, qui violentis ab omni parte exasperati flatibus quasata jam navis in perniciem conspirabant. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestat intumuit, sed direptus subito aer ita miscuit maria, ut artem mox a principio, et spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cœlum, micare ignes, ruere noctem videbamus; præliabantur venti, surgebant undæ crebrisque fluctibus navem oppugnabant. Principio nigrescere ac condensari nubes, solis aspectus adimi; tenebris conduplicatis inhorreere omnia, ut cæca quadam nocte obsessi oppressique videremur; cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, concursu conflictuque nubium fulgura et fulgetra ingeminant, atque in illa opaca caligine funestam nobis lucem præbent; glomerabant horrendam grandinem venti, imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor

sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus ever-
suros putares; totum cœlum in mare descen-
dere omniaque inter se elementa permisceri
atque confundi crederes; volvebantur aqua-
rum montes, crescebatque magis semper ac
magis tempestas, et decumanis fluctibus, ter-
ribili procellæ fremitu navis latera feriebat.
Immutata repente maris fides est, nam præter
disturbatum procellis aerem et furentium ven-
torum violentiam, ex obliquo mare miscentem,
etiam nubes, æstivis caloribus incensæ, inter
se collidebantur, creberrimisque ruptæ tonitru,
fragoribus aures, tumultu pontum ac cœlum,
fulgurum jactu oculos animosque confunde-
bant; cumque procella nimbos impelleret,
nubes præcipiti ruina fractæ tam densis im-
bribus descendeant, ut torrentes ac nova quasi
maria effundere viderentur. USUS: 1. Qua
tempestate Græci floreant. 2. Turbo, pro-
cella, *orage, tempête, intempérie*. Imbres,
nimbi, turbines cæteræque tempestates. Tem-
pestate jactari, abripi, everti. 3. TRANSL. *Æ-*
tumnæ, calamitas, tempus miserum, trouble, désastre, tempête, calamité, malheur.
Tempestat in me coorta, commota, concitata
est. Impendentem reipublicæ tempestatem
quidam prospexi. Hac populi tempestate jacta-
mur. Turbulentissimæ huic tempestati ceden-
dum. Tempestate reipublicæ detineri, in por-
tum rejici. Mutata sedataque hac reipublicæ
tempestate. Tu procella patriæ, turbo ac tem-
pestas pacis. 4. Aeris ac temporis consti-
tutio, cœli status, *temps, température*. Tem-
pestatem idoneam nancisci, habere. Tempe-
state bona conscendere, solvere, navigare. Cf.
Serenus.

TEMPESTIVÈ, *A temps, à propos, au bon moment*. SYN. Opportune, in tempore, ma-
ture, in loco, commodum, opportuno tempore,
optima opportunitate.

TEMPESTIVITAS, *atlis, f. Temps pro-
pre, temps opportun ou favorable*. SYN. Op-
portunitas. USUS: Sua cuique parti ætatis
tempestivitas est data, *chaque âge a son carac-
tère particulier*.

TEMPESTIVUS, *a, um, Qui arrive à
propos, en son temps; prématuré, précoce*. SYN.
Opportunus. USUS: Mari ad navigandum
nondum tempestivo solvit. Tempestivi fructus.
Convivia tempesta. Cf. Opportunus.

TEMPLUM, *l, n. Temple, lieu consacré,
lieu saint*. SYN. *Ædes* sacra, locus sacer, do-
micilium divinum; fanum, delubrum; sacra-
rium. EPITH. Amplissimum, antiquum, sanc-
tum et religiosum, auguratum, augustissimum
clarissimum, egregium, pulcherrimum et ma-
gnificentissimum. Opere nobilissimum, religio-
ne sanctissimum. PHRAS. 1. Templum
ibi est valde celebre, *il y a ici un temple
très célèbre*. *Ædes* DEO sacra ibi est, magnis
populorum concursibus celebrata. Sedes ibi

DEO consecrata est advenarum frequentia
insignis; inclitum ibi divitiis et sanctitate tem-
plum est. Templum ibi visitur advenarum
concursu imprimis nobile ac celebratum. Tem-
plum ibi est opere nobilissimum, religione
sanctissimum. Antiquum augustissimumque
ibi templum est; augustissima Numini dicata
ibi domus est. 2. *Templa visitare, visiter
les églises*. Religionis causa celeberrima urbis
templa obire; loca sanctimonia inclita veteri
religione visere; loca sacra et cœlestibus pro-
digis illustrata, nobilitata, inclita venerari.
USUS: Templa publice vota et dedicata. Sancti-
ssimarum et antiquissimarum religionum
templum.

TEMPUS, *ôris, n. Temps, époque*. SYN.
Temporis status, forma, ratio, varietas, cur-
sus, inclinatio, perturbatio; tempestas, ævum;
sæculum. PHRAS. 1. Tempore minime op-
portuno reverteris, *vous revenez à un mo-
ment tout à fait défavorable*. Alieno tempore
reverteris; in alienum tempus cadit reditus
tuus; reditum tuum ratio temporis haud sane
probat; si rationem temporis spectasses, re-
deundi consilium non suscepisses, aut suscep-
tum abjecisses, ineptum, aversum a ratione
plane stultum judicasses; revertendi maturitas
nondum erat. 2. Nemini bene est tempore
tam misero, *dans ces temps malheureux
tout le monde a qqch de souffrir*. Nemo est
cui recte sit hoc miserum temporum statu;
in tanta temporum acerbitate, tristitia, cala-
mitate, atrocitate, iniquitate, injuria; in tam
iniqua, dura, adversa temporum ratione, in
tam infelici temporum conditione; in hac
temporum perturbatione, in his omni calami-
tate, omni scelere ac flagitio referitis tem-
poribus; in hac omnium rerum perturbatione;
in hac malorum colluvie; in hac non modo
virtutum, verum etiam doctrinarum pernicie;
his miseris temporibus; his tam miseris,
infaustis, iniquis, perditis temporibus; his tam
alienis ab omni virtute, a bonis artibus, ab
omni vivendi ratione ac ordine temporibus.
3. Tempore felici amicis abundamus, *dans le temps de la félicité, nous avons beaucoup
d'amis*. Prosperis temporibus; in prospera
fortuna; in secunda, læta, felici, optima fortuna;
rebus ad voluntatem fluentibus; cum rebus om-
nibus belle est; cum omnia facillimo cursu pro-
cedunt; optimis, lætissimis temporibus ami-
corum turba circumsepti sumus. 4. Tempus
breve admodum indulges, *vous accordez
un temps beaucoup trop court*. Tempus pere-
xiguum prefigis; exiguum temporis usuram
concedis; in horæ unius circulum me cogis;
spatium agendæ rei das perexiguum; angus-
tis terminis concludis. 5. Tempus non ha-
beo ad scribendum, *je n'ai pas le temps
d'écrire*. Tempore excludor ad scribendum;
multæ quæ me circumstant occupationes spa-
tium non dant, relinquunt scribendi; tempo-
ris angustia, temporibus excludor ad scribendo;

otium, spatium non est scribendi; temporis nihil est quod a reliquis negotiis possit subtrahi ad scribendum; quod eripi toti occupationibus possit; scribere per quotidianas confertasque occupationes non licet; temporis nihil vacat, nihil reliquum est ad scribendum; quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. 6. Tempori servire sapientis est, *le sage sait se plier aux circonstances*. Consulere temporibus, necessitati parere; rationem temporis habere; res ad tempus accommodare; servire, inservire, cedere, assentiri temporis; parere temporis; scenæ servire nec sapiens interdum refugit. 7. Tempus omne in litteris consumo, *je passe tout mon temps dans l'étude des lettres*. In bonis litteris tempus omne pono, traduco, tero, contero; tempus omne bonis litteris do, transcribo; otium quod nactus sum in bonis litteris tero; diem legendi scribendoque condo; vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. 8. (Cum tempore, VULG.), *avec le temps, à temps*. Tempore suo; dato tempore, annis venientibus; precedente tempore; olim. 9. Nondum tempus est, *il n'est pas encore temps*. Immatura res agitur; nondum habet maturitatem res suam. 10. Ubi tempus erit, factum, *je le ferai, dès qu'il sera temps*. Ubi res et ratio postulabit; ubi locus agendæ rei datus fuerit; ubi tempus agendæ rei stabit, faciam quæ cupit; quæ cupis, in loco, suo tempore perficiam. USUS: Tempus alicui ad colloquium dare, constituere, designare, *indiquer, assigner un moment*. Appropinquat, venit, accedit tempus rem exsequendi; tempus est ut rem exsequamur, *il est temps de faire cela*. In quæ reipublicæ tempora incidimus, incurrimus, *se trouver*. Adeundi aliquem tempus scite capere, arripere, observare, *saisir l'occasion, le moment*. Ad litteras scribendas vix mihi tempus sumo, habeo, nanciscor, *prendre, trouver à peine le temps*. Tempus in aliqua re pono, tero, contero, *passer le temps*. Frustra tempus perdere, *perdre son temps*. Nugis tempus eximere, *tuer le temps*. Tempus omittere, dimittere, prætermittre, *laisser échapper le moment*. Abiit, præterit tempus illud, *le temps est passé*. Nec revocari, nec recuperari amissum tempus potest, *racheter, retrouver le temps perdu*. Temporis causa facere aliquid, *faire qqch. à cause des circonstances*. Tempore, in tempore, ad tempus venire, *dans le temps convenable, en temps opportun; à temps, à propos*. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare cœperunt omnia, *à partir de cette époque*. Coluntur duntaxat ad tempus, *seulement pour un temps*. Dux ad tempus lectus, *général choisi temporairement*. Interjecto haud longo tempore, *peu de temps s'étant écoulé*. Multum temporis intercesserat, *beaucoup de temps s'était écoulé*.

TĒMŪLENTUS, a, um, *Ivre, en état d'ivresse*. RAD. TĒmetum. SYN. Ebrius, ebriosus. Cf. Ebrius, Vinolentus.

TĒNĀCITAS, atis, f. *Force avec laquelle on tient ou retient*. USUS: Aves quædam unguem tenacitate cibum capiunt. Cf. Avaritia.

TĒNAX, acis, omni. gen. *Économe, avarice; qui retient fortement, tenace, attaché à*. SYN. Parcus, retinens. PHRAS. Propositi tenax est, *il est tenace dans ses idées*. A susceptentia dimoveri, averti non potest; a sententia nec transversum unguem deflectit; in suscepto consilio perstat; consilium non mutat, sua in sententia constat. USUS: Parcus et tenax. Cf. Parcus.

TENDICŪLÆ, arum, f. pl. *Petit filet, petit pidge*. SYN. Laquei, retia. USUS: Accupia verborum et litterarum tendiculæ.

TENDO, is, tētēdi, tensum, ere, a. et n. *Tendre, se diriger vers, avoir tel ou tel but*. SYN. Aliquid cogito, ad aliquid aspiro. USUS: Ad consulum tendere. Hæc jam habebamus; ad illa nunc acri tendamus animo. 2. *Extendere, porrigere, tendere, présenter*. Græcia tendit dextram Italiæ, *la Grèce tend la main à l'Italie*. 3. *Mollor, ten re, préparer*. Insidias alicui tendere. Adversus aliquem pertinaciter tendere. 4. *Fundo, diffundo, répandre*. Animum autem per totum corpus tetendit. 5. *Eo, contendo, peto, diriger ses pas, sa course vers, voyager, aller*. Romam, aliquo suum cursum tetendit. Sententiæ in diversum tendebant. 6. *Tentoria fingo, dresser les tentes, camper*. Tendere, simpli.

TĒNĒBRÆ, arum, f. pl. *Obscurité, ténèbres*. SYN. Obscuritas, caligo, nox. (Lux. EPITH. Æternæ, crassæ, diurnæ, intimæ, magnæ, opacæ, tetræ et quasi perpetuæ. PHRAS. Tenebræ media die factæ sunt, *au milieu du jour, l'obscurité enveloppa la terre*. Umbra nocti similis premebat terram; nox cœlo obducta lucem condidit, suppressit; lux ipsa solis crassiss occultata et circumfusa tenebris latebat; quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est; spissæ repente tenebræ lucem supprimebant. USUS: Tanquam si reipublicæ offusa semperiterna nox esset, ita in tenebris jacebant misceranturque omnia. Ex caligine et tenebris in lucem respicere cœpit respublica. Obscuram familiam et tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras rei. In tenebras deprimi. In tenebris jacere. Philosophia ab animo caliginem et tenebras dispellit. Luce non tenebris rediit, *il revint de jour et non de nuit*.

TĒNĒBRICŌSUS, a, um, *Obscur, ténébreux, secret*. SYN. Obscurus. USUS: Sensus tenebricosus. Libidines tenebricosæ. Tempus reipublicæ tenebricosissimum. Cf. Obscurus.

TĒNĒO, es, ūi, tentum, ere, a. *Retenir, conserver*. SYN. Retineo. ADV. Acutissime, ægre, copiosissime, diligenter, diu, facile, firmius, maxime, mordicus, necessario, omnino, bene, plane, postremo, præclare, probe, summe, jam ante, aliquando, coram, manifesto,

undique. USUS: 1. Cursum suum tenere; dignitatem, morem, gravitatem, statum et instituta sua tenere. Locum urbis principem, gubernacula imperii, summam reipublicae, provinciam tenere. Gratiam alicujus, rei alicujus memoriam tenere. 2. Adstringo, obligo, *retenir, enchaîner, obliger*. Voto, promisso, religione, lege, iurejurando teneri. 3. Obtineo, *posséder, occuper*. Qui mare tenet, rerum potitur. Civitatem servitutem oppressam tenere. Dominatu unius omnia tenentur. Causam tenuit, obtinuit. 4. Agnosco, assequor, intelligo, *comprendre, posséder, connaître*. Probe rem teneo. Teneo voluntatem tuam. Aliquid animo tenere. 5. Habeo, *avoir*. Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere exercitum, fiduciam. 6. Deprehendo, circumvenio, *prendre, surprendre*. Tenetur in manifesto crimine. Manibus rem teneo; tenemur undique, non elabemur. 7. Cohibeo, *retenir, comprimer*. In tanto dolore lacrimas tamen tenui. Iram non tenui quin erumperem. Vix risum tenui. 8. Moveo, afficio, impello, *être poussé, animé*. Desiderio, spe, verecundia, studio rei alicujus, morbo, otio, ludis, etc. tenetur. 9. Conservo, *retenir, conserver*. Domum totam amicitia devinctam teneo. 10. Moror, detineo, *retenir*. Tempestas biduum me tenuit. Sermone hominem in multam noctem tenui. 11. Contineo, *se tenir*. Domi se, suis finibus se, aliquem in custodia tenuit. Vix teneor quin. Vix me teneo quin. (Tenet mecum, *vulg. est*), *il est avec moi, de mon parti*. Latine: Mecum stat, in meis partibus stat; stat a me; mecum facit; meis partibus studeat; mecum sentit.

TENER, *tra, drum, Tendre, mou, souple, délicat*. SYN. Mollis, tractabilis. (Durus. USUS: Nihil tam tenerum, neque tam flexibile, neque quod facilius sequatur quocumque torqueas, quocumque ducas. Oratio mollis et tenera. Animo mihi videris teneriore. Cf. Mollis.

TENERITAS, *atis, f. Délicatesse, mollesse*. SYN. Mollities.

TENERITUDO, *inis, f. Tendreté, qualité de ce qui se tendre*. USUS: Si siccitates sunt et terra teneritudinem habet, si la terre est molle.

TENOR, *oris, m. Cours non interrompu, continuité*. SYN. Aequabilis ratio, cursus. USUS: Is (stilus medius) uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit, *ce style tempéré coule uniformément*. (Litteras hujus tenoris scribere, *vulg. est*), *écrire une lettre à peu près en ces termes*. Latine: In hanc sententiam, rationem scribere litteras.

TENTABUNDUS, *a, um, Qui essaye, qui tente*. USUS: Ventum ad angustam rupem, ut aegre expeditus miles tentabundus, manibusque virgulta retinens se demitteret.

TENTATIO, *onis, f. Attaque, atteinte de maladie*. SYN. Commotio, tuncula. USUS: Valeitudinem tuam et a veteri morbo, et a novis

tentionibus confirmatam gaudeo. 2. *Essai, tentative*. Aegre Hortensius pati, tentationem eam credens esse perseverantiae suae. Cf. Consentio tentationi.

TENTATOR, *oris, m. Celui qui tente*.

TENTO, *as, avi, atum, are, a. Attaquer, assaillir; éprouver, essayer*. SYN. Attento, periclitor, conor, periculum facio. PHRAS. Omnia tentabo, *je tenterai tous les moyens*. Vias omnes persequar, quibus putabo ad id quod volo, posse perveniri; nihil erit in quo acquiescam; odorabor omnia, quam potero, sagacissime; animum versabo in omnes partes, agitato, omniumque animos tentabo; sensus omnium mentesque degustabo, explorabo; nihil ad summam diligentiam mihi faciam reliqui; ad omnia nitari; omnem lapidem movebo; ad vim etiam et armatas preces animum convertam. USUS: Tentare leviter aliquid, quo animo ferat aliquid. Proelio belli fortunam tentare, experiri. Aliquem donis, spe, metu, armis tentare. Morbo tentari. Manu, pede aquae frigus tentare. Cf. Experlor.

TENTORIUM, *ii, n. Tente*. SYN. Tabernaculum militum.

TENÜS, *e, gen. com. Mince, fin, délié, petit, chétif, mesquin; peu considérable; misérable*. SYN. Exilis, minimi momenti, subtilis; parum locuples. (Crassus, locuples. PHRAS. Homines tennes, *hommes du commun, de la basse classe*. Obscuro loco nati; animo et fortuna imbecilliores; ordinis tenuioris homines; infimo loco nati; humili fortuna orti, nullius nominis aut dignitatis; terrae filii; inferius genus hominum; qui in obscuro vitam agunt; obscuri inter populares generis. Cf. Villa, Humilis, Abiectus. USUS: 1. Tenuis cælum, *ciel limpide*. Auctoritas tenuis. In tenuissimis ac minutissimis rebus sepe labimur. Patrimonium tenue. Tenuis aqua vadum alibi aperiebat. 2. Pauper, vilis, obscurus, humilis, *pauvre, vil, obscur, misérable*. Cui tennes opes, nulla: facultates, exiguae amicorum copiae. Ordinis tenuioris homo. Tenuem victum anteferre copioso. 3. Gracilis, *maigre, grêle, fluet*. Corpusculum tenui.

TENÜITAS, *atis, f. Ténuité, finesse, délicatesse, petitesse*. SYN. Gracilitas. USUS: 1. Quosdam corporum tenuitas ipsa delectat. 2. Subtilitas, *subtilité*. Tanta est animi tenuitas, ut fugiat aciem, *l'âme est d'une nature tellement subtile, déliée, qu'elle échappe à la vue*. 3. Paupertas, *pauvreté, dénuement*. Ex meis angustis illius sustento tenuitatem. Cf. Vilitas.

TENÜITER, *Petitement; d'une manière fine, subtile*. SYN. Anguste, presse, philosophum more. (Copiose. USUS: Tenuius, subtilius et acutius tractare.

TENUS, *Jusque*. USUS: Aurium tenus. Verbo tenus, *en paroles seulement, nominale-ment*.

TĒPĒFĀCIO, is, fēci, factum, ere, a. *Faire tēdīr, échauffer*. SYN. Calefacio.

TĒPESCO, is, pūi, escere, n. *Devenir tiède*. PHRAS. Tepescere cōpit in spiritu, *il commença de perdre de son ardeur, de sa ferveur*. Spiritus fervor in illo, quasi frigida effusa aqua restinctus est; ardor primus virtutis exstinctus est; a religione officii declinavit; ardorem refrigerescere passus est. Ardor remissit, refrigit, deferbuit; oblauguit fervor ille ex diuturna meditatione conceptus et sensim evanescere cōpit. USUS: Maria agitata ventis tepescunt.

TĒPIDUS, a, um, *Tiède*. USUS: Tepidus vapor. Cf. Remissus.

TĒPOR, oris, m. *Tièdeur*. SYN. Moderatus calor. EPITH. Externus, modicus. USUS: Tepor excitatus. Modico tepore calet.

TER, *Trois fois*. Ter decies, *trente fois*.

TĒRĒBRA, æ, f. *Forêt, vrille, tarière*. SYN. Instrumentum, quo ligna perforantur.

TĒRĒBRO, as, avi, atum, are, a. *Perforer, forer, trouver*.

TĒRES, Ætis, com. gen. *Arrondi, fait au tour, poli; fin, délicat*. SYN. Rotundus; acer. USUS: Plena et teres oratio. Atticorum teretes aures.

TERGIVERSATIO, Ænis, f. *Tergiversation, subterfuge*. SYN. Recusatio. USUS: Quid ergo erat moræ et tergiversationis?

TERGIVĒRSOR, aris, atus sum, ari, d. *Tergiverser, user de détours, éluder*. SYN. Refugio. USUS: Invitum, æstuantem et tergiversantem ad dicendum coegi. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Non est locus ad tergiversandum. Cf. Nolo, Invitus, Moror.

TERGO, is, velō, es, si, sum, ere, a. *Essuyer, frotter, nettoyer*. SYN. Abtergo. USUS: Qui tergunt, qui ungunt, verrunt.

TERGUM, i, n. *Dos*. SYN. Aversa pars corporis tota. USUS: A tergo adorari aliquem. Terga vertere, in fugam abire, *tourner le dos, prendre la fuite*. Hostem a tergo interclusum relinquere. Insequitur nos a tergo senectus, nec opinantes assequitur. Abtergo se objicere.

TERMINATIO, Ænis, f. *Délimitation, définition*. SYN. Finis, mensura, modus. USUS: Versus inventus est terminatione aurium, *par la délimitation qu'assigne l'oreille à la mesure du vers*. Terminatio rerum expetendarum exposita, *après avoir exposé à quoi se réduisent les vœux de la nature*.

TERMINO, as, avi, atum, are, a. *Fixer, déterminer; finir, borner, délimiter*. SYN. Determino, concludo, laudo, definio; regionibus aliquibus circumscribo, definio. USUS: Imperium Rom. non terra, sed celi regionibus terminatur. Iisdem finibus vitam et gloriam terminare. Epicurus bona voluptate terminavit.

Verba melius terminantur ac cadunt in syllabas longiores. Cf. Finio.

TERMINUS, i, m. *Borne, limite, terme*. SYN. Finis, regio. EPITH. Certi, modici. USUS: Jus suum nullis terminis ac finibus circumscribere, definire. Termini quos Socrates pandit et constituit. Certos mihi fines, cancellos, terminos ipse constituam, extra quos non egrediar. Cf. Finis.

TERNI, æ, a, *Trois par trois; qui sont trois, au nombre de trois*. USUS: Terna, aut bina, aut singula etiam verba dicere.

TĒRO, is, trivi, tritum, ere, a. *User, consumer, employer, perdre*. SYN. Contero, consumo, mollio. USUS: Terere tempus, ætatem nugis. Verbum vulgari sermone tritum, *langage, terme commun, trivial*.

TERRA, æ, f. *La terre, le globe terrestre, le monde, l'univers*. SYN. Globus terræ, medius mundi locus, orbis terræ, humus, tellus, solum. EPITH. Altrix, beata, effetrix, fecunda, fœta, horrida, hostilis, immanis, immobilis, infirma, ingrata, lata, mater omnium, media, misera, parva, solida, globosa, tota, vestita floribus, universa, aliena, aspera, continens, disjuncta, mortifera. USUS: 1. Terra mater omnium, vestita floribus, herbis, arboribus. Conquirere aliquem terra marique. Romam terra petere, *aller à Rome par terre*. A terra solvere; navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere. Terram atrato proscindere, discindere, subigere. 2. Orbis, *la terre, le monde, l'univers*. Homini nihil in terris simile. 3. Regio, *terre, pays, contrée, région*. In terra hostili. Ex ultimis terris protectus. Nostra sunt maria et terræ.

TERRÆ MŌTŪS, ūs, m. *Tremblement de terre*. EPITH. Horribilis, magnus, usitatus. PHRAS. Magnus terræ motus in Sicilia fuit, *il y eut en Sicile un violent tremblement de terre*. Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, contremuit; in Sicilia terra per plures dies movit horrendum in modum; terra ingenti motu contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Sicilia magnis terræ motibus concussa est, adeo ut in agris testæ corruerent, multarum urbium magnæ partes prosternerentur, cursu rapido averterentur amnes, montes lapsu ingenti prouerentur, ventis per cava terræ citatis, rupti montes tumulique subsiderent. Terræ motus Siciliam maxime quatiebat; multa tum oppida corruere, multis locis labes facta, terræ desedere, flumina in contrarias partes fluxere; nutabat perpetuo solum, frequenter etiam subsultabat, tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendis sedibus putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin saxis terraque rementibus contremisceret. USUS: Animi terræ motibus ac pestilentie vastitate maxime terrentur. Terræ motus factus.

TERRĒNUS, a, um, *Formé de terre; terrestre*. SYN. Terrestrius. USUS : Humor maritimus et terrenus. Terrenis et concretis corporibus sunt intersepta. Corpora nostra tereno principiorum genere sunt confecta. Bestiarum terrenæ sunt aliæ, partim aquatiles, *parmi les animaux, les uns sont terrestres, vivent sur la terre, les autres sont aquatiques, vivent dans l'eau*. Cf. Mundanus.

TERRĒO, es, ūl, itum, ere, a. *Effrayer, épouvanter*. SYN. Terrorem affero, infero, injicio; metum affero, infero, facio. ADV. Minaciter, vehementius. PHRAS. 1. Res ea vehementer nos terruit, *cette chose nous a fortement effrayés*. Animos terruit, formidine oppressit; perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer; percussit nos vox ea, inque animis auribusque omnium adhuc versatur? magnum ea res metum incussit; multum trepidationis fecit; terrorem subita res præbuit, excivit et repentino pavore pene nos exanimavit; ea res subitum terrorem effudit; metu nos terravit; in timorem dedit; animos graviter percussit; ea res terrorem injectit; trepidationem injectit animis; terroris mutui nos implevit; metum, terrorem incussit omnibus; pavorem effudit mentibus; pavorem injectit; terrorem nobis ingentem obtulit; formidinis nos implevit; terrore animos fregit oppressitque; in metum nos adduxit; metum objecit, incussit; metu nos affecit; animos in terrorem conjecit; timore mentes omnium nostrum præpedit; religionem et formidinem incussit; periculi species animos hominum horrore perstrinxit, perfudit, pavore implevit, exanimavit. 2. Magnopere territi sumus, *nous fûmes tout à fait épouvantés*. Novo quodam terrore ac metu permoti, concitati, obstupefacti, perterriti, percussi fuimus. Lingua obtulit, manus obtorpuvit, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. Nemo fuit tanta confidentia quin timido sanguis refugeret et metu exalbesceret. Ultimo metu perfusi sumus tot terribus undique ostentatis. Perlatus est ad omnes terror. Circumfuso undique pavor ita obtorpuimus, ut nemo dicere quod in rem esset, nemo audire posset. Præsens timor adeo animos omnium occupaverat, ut prope alienata mente, obæcati metu et terrore nobis ipsis excideremus. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente, sic ut vox omnes ac sanguis deficeret. 3. Territi hostes in fugam se dant, *les ennemis épouvantés prennent la fuite*. Hostes pavore percussi; vano timore perfusi; metu subacti; multiplici terrore percussi, circumventi; tantis terribus vexati, accipite circumstante metu in fugam se conjiciunt; terror incussus hostes per tota castra trepidos agit. Cf. Timeo. USUS : Non me terrent ista. Suae quemque conscientie animi terrent.

TERRESTRIS, e, gen. com. *Qui vit sur*

la terre, terrestre. SYN. Terrenus. USUS : Terrestre præsidium.

TERRIBILIS, e, gen. com. *Terrible, effrayant*. SYN. Horribilis, horrendus. USUS : Vultus terribiles et ardore animi micantes. Pompeii virtus terribilior Romanis quam exteris gentibus, *la valeur de Pompée était plus redoutable pour les Romains que pour les nations étrangères*. Cf. Terror, Terreo.

TERRICŪLA, orum, n. pl. * *Épouvantail, fantôme*. SYN. Quod terrorem injicit.

TERRIFICUS, a, um, *Effrayant, terrible*. SYN. Quod terrorem incutit. Cf. Terribilis.

TERRITŌRIUM, ii, n. *Territoire*. SYN. Terra, ager. EPITH. Atriale. USUS : Florentis colonæ territorium minuitur.

TERROR, ōris, m. *Terreur, effroi, épouvante*. SYN. Minæ. EPITH. Barbarus, inanis verborum, immanis, implacabilis, militaris, nocturnus, novus, sempiternus, summus, tantus, tribunitius, mirus, mediocris. USUS : Terrores minasque jacere, spargere, jaculare, *épouvanter, répandre l'effroi*. Is nuntius magnum nobis terrorem obtulit, attulit, intulit, incussit, injectit, magno terrori fuit, *glacer d'effroi*. Terrorem addere, admove, *augmenter l'épouvante*. Si quid increpet terroris, *si quelque effroi se fait jour*. Anceps terror circumstabat, *une terreur secrète nous environnait*. Terrorem illatum reddere, *rendre l'effroi causé*. Firmare ex terrore hominem metuque liberare, *délivrer qqn de son épouvante, le rassurer*. Cf. Terreo.

TERTIĀNUS, a, um, *Relatif au troisième*. USUS : Febres tertianæ, *fièvre tierce, qui revient tous les trois jours*.

TERTIO, *Pour la troisième fois*. USUS : Iterum ac tertio.

TERTIUS, a, um, *Troisième*.

TĒRUNCĪUS, ii, m. *Quart de l'as*. SYN. Nummulus. USUS : Ne teruncii quidem sumptus mea causa factus est, *dépense d'un liard, d'un denier*.

TESSĒRA, æ, f. *Dé à jouer, marqué sur les 6 côtés; mot d'ordre; signe d'hospitalité*. SYN. Talus. USUS : Nobis senibus de lusionibus multis talos relinquunt, et tesseras. Quid enim est sors? idem propemodum, quod micare, quod talos facere, quod tesseras, *jouer à la mourre, aux dés, aux tessères*.

TESTA, æ, f. *Vase de terre cuite; coquille*. SYN. Concha, vas sicile. EPITH. Nativa.

1. **TESTĀMENTĀRIUS**, ii, m. *Rédacteur d'un testament*. SYN. Subjector testamentorum.

2. **TESTĀMENTĀRIUS**, a, um, *De testament, testamentaire*. USUS : Lex testamentaria.

TESTAMENTUM, i, n. *Testament*. SYN.

Suprema voluntas; voluntatis nostræ justa sententia de eo quod post mortem nostram fieri voluerimus. EPITH. Falsum, firmissimum, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, irritum, ruptum, ratum. USUS: Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare; testamento aliquid alicui relinquere. Testamentum falsum supponere; testamentum subijcere. Nefas est testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere et voluntates mortuorum evertre. Qui factionem testamenti non habuerit. Cf. Hereditas.

TESTATUS, a, um, *Attesté, certifié, démontré*. SYN. Exploratus, ratus, indubitatus. USUS: Nihil dixi nisi notum et testatum. Ut res multorum oculis fieret testator, *afin que la chose fut plus notoire*. Res certissimis monumentis testata.

TESTIFICATIO, ōnis, f. *Déposition, témoignage*. SYN. Testimonium, formula testimonii. EPITH. Summa, sempiterna. USUS: 1. Manebit hujus tui facti testificatio sempiterna. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. 2. Affirmatio privata, *déclaration, preuve*. Cum summa testificatione suorum erga me meritorum. Cf. Testimonium, Testes.

TESTIFICOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Déposer, témoigner, certifier, attester qqch comme témoin*. SYN. Testor, attestor, notum facio, testimonium dico, testibus firmo. USUS: Id feci testificandi amoris mei causa. Hæc in maxima hominum frequentia testificabatur.

TESTIMONIUM, ii, n. *Témoignage, déposition, attestation*. SYN. Testificatio, jurejurando devincta auctoritas. EPITH. Acerrimum, debitum, divinum, exploratum, extremum, falsum, firmum, gratum, grave, improbum, inimicum, majus, mutuuum, præclarum, proprium, publicum, sempiternum, totum, vehemens, divinum, tacitum. USUS: Testimonium secundum fidem et religionem gravissime dicere. Pro testimonio dicere; testimonium innocentiae alicui tribuere, impertiri. Sunt in eam rem multa testimonia. Refellere, refutare, elevare testimonia. Eodem is convertit aculeos testimonii sui. Causa ejus gravissimorum virorum testimoniis communita fuit.

TESTIS, is, m. *Témoin*. SYN. Laudator, auctor, obsignator; testimonium. PHRAS. Ejus rei multos testes habeo, *j'ai de nombreux témoins de cette chose*. Ejus rei testes citare, proferre, edere, producere possum plurimos, qui se non opinari sed scire, non audivisse, sed vidisse, non interfuisse, sed egisse dicent. Rem testibus planam facere per facile mihi est. Testem citabo totam domum; ejus rei auctores testesque optimos dare possum; res ea multorum testimonio communiri potest; in ea causa deesse non possunt, qui pro testimonio dicant; rem eam multis testibus firmare pos-

sum. USUS: Testes adhibere locupletes, idoneos, religiosos, integros, incorruptos, gravissimos; *aut contra falsos, diabolares*, ab religione remotos. Testis ac spectator vivus ac præsens. Testis est Italia. Clarissimæ victoriæ testes. Deos facere testes.

TESTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Être témoin, déclarer, attester comme témoin*. SYN. Doceo, significo, ostendo, demonstro, testificor; testes adhibeo, facio, voco, invoco. USUS: 1. Ejus artificium operis artificis peritiam testatur. 2. Testem invoco, implo, obtestor, *prendre qqn ou qqch à témoin, attester*. Deos testor, omnesque homines. 3. Testamento decerno, *faire son testament, tester*. Possint testari exul, quaeritur. Cf. Testis.

TESTUDO, inis, f. *Tortue, animal*. SYN. Animal crusta testum tardumque. EPITH. Fluvialilis. USUS: 1. Testudo capite brevis, cervice angusta, aspectu truci. 2. *Tortue, machine de guerre*. 3. *Voûte d'un bâtiment*. 4. *Tout formé par les soldats romains qui réunissaient sur leurs têtes leurs boucliers*.

TETER, tra, trum, *Qui affecte désagréablement les sens, affreux, hideux; abominable*. SYN. Fœdus, flagitiosus. USUS: Quo nihil tetrius, fœdus, truculentius, aspectu terribilius immanius reperiri potest. Bellua omni diritate atque immanitate terribilla. Cf. Horridus.

TÊTRE, D'une manière affreuse, honteusement. SYN. Fœdissime, impure.

TEXO, is, xûl, textum, ore, a. *Tisser*. SYN. Contexo. USUS: 1. Quid araneæ texerent. 2. *Nœtlo, ourdir, arranger, façonner*. Stoici ipsi sibi plagastexuere. Festive carmen aliquod texere.

TEXTILIS, e, gen. com. *Tissé, tissu*. SYN. Textus. USUS: Textile stragulum.

TEXTOR, oris, m. *Tisserand*.

TEXTRINA, æ, f. *Atelier de tisserand, de tissage*. SYN. Textoris officina.

TEXTUM, i, n. *Tissu; confection, assemblage*. USUS: Clypei textum.

THALAMUS, i, m. *Chambre à coucher, lit nuptial*. SYN. Conjugis utriusque cubiculum.

THEATRĀLIS, e, gen. com. *Théâtral, relatif au théâtre*. USUS: Theatrales consensuses.

THEĀTRUM, i, n. *Théâtre*. SYN. Cavea. EPITH. Bellum, commune, frequens, refertissimum celebritate, eruditissimum judicio, magnitudine; amplissimum, vacuum. USUS: Theatra tota reclamant. Id frequenti theatro, incredibili plausu et clamore comprobatur esse. Cæsaris virtutes majoribus theatris propositæ, *sur une plus grande scène, sur un plus grand théâtre*. Me quasi in quodam theatro orbis terrarum versari credebam. Cf. Ludî.

THËCA, æ, f. *Enveloppe, étui*. USUS: Theca nummaria. Thecæ vasorum.

Thēōlōgia, *ae, f. Théologie*. SYN. Divinarum rerum scientia. USUS: Theologia mystica, *théologie mystique*. Arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus hominum de DEO divinisque rebus scientia. Doctrina interior DEO magistro tradita. Divinarum rerum cognitio e cœlesti luce hausta. Theologia speculativa. Disceptrix ac iudex altissimarum de DEO divinisque rebus quæstionum disciplina. Scientia geminata fidei rationisque luce illustrata. Theologia moralia. Quæ quæstiones de christiani hominis officio complectitur; quæ arcas impeditasque conscientie rationes explicat *vel* expedit; quæ interioris fori causas quæstionesque tractat. Theologia polemica. Quæ controversas fidei ac religionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit; quæ in evertendis novarum opinionum commentis operam Christianæ rei locat; quæ religionis arcana in controversiam adducta, ratione ac auctoritate firmat ac tueritur. Theologia positiva. Sacrorum codicum interpretes Theologia, quæ Patrum, sacrorumque auctoritate Conciliorum, controversas religionis nostræ quæstiones dirimit.

THĒOLŌGUS, *i, m. Théologien, qui écrit sur DIEU et les choses divines*. SYN. Rerum divinarum peritus; sacrarum litterarum intelligentia nobilis, interpretes divinarum oraculorum; qui vita ac ratione religionis nostræ arcana explicat.

THĒORĒMA, *âtis, n. Théorème*. USUS: Percepta appello, quæ Græci theoremata (*Θεώρηματα*).

THĒSAURUS, *i, m. Trésor, richesses*. SYN. Opes, divitiæ. USUS: Thesaurum defodere, alicubi obruere; alicui de thesauris suis aliquid suppeditare. Thesaurus rerum omnium, memoria, la mémoire, ce trésor (ce dépôt) de toutes les connaissances. Cf. Opes.

THĒSIS, *is, f. Proposition, problème*. SYN. Propositum. EPITH. Perdifficilis, politica, acuta, tenuis.

THŪRĪBŪLUM, *i, n. Cassolette à encens, encensoir*. SYN. Acerra.

THUS, *ûris, n. Encens*. USUS: Thura et odores incendere.

TIĀRA, *ae, f. Tiare, coiffure des Orientaux*.

TĪBĪA, *ae, f. L'os antérieur de la jambe; flûte*. SYN. Os cruris; fistula. EPITH. Inflata, modulata, nuptialis, tardior. USUS: Tibia, ad tibiam canere. Tibiæ modulatae canentes. Tibiam inflare. Tibiarum cantu instincti pugnanti acris.

TĪBĪCEN, *inis, m. Joueur de flûte*. SYN. Qui tibiiscant. EPITH. Bellus, latinus, tardior.

TIGNĀRIUS, *a, um, * De solive, de charpente*. USUS: Faber tignarius, charpentier.

TIGNUM, *i, n. * Pice de bois de construction, solive, poutre*. SYN. Trabs. USUS: Tigna bina sesquipedalia in flumen defixerat

TĪMĒO, *es, mûi, ere, a et n. Craindre, redouter*. SYN. Metuo, horreo, extimesco, pertimesco, reformido, vereor, in metu sum, afficio timore, metus animo obijcitur, mente vix consto. PHRAS. 1. Valde timet, *il craint beaucoup*. Magno in timore est; magnum in timore pervenit; metu suspensus, fractus et debilitatus hæret; ictus metu gravioris mali et horrore perfusus, tuta omnia reformidat. Vix se præ formidine commovet. Metum cepit non mediocrem. Totus in metu est et trepidatione; magnus hominem metus agitat, commovet; magnum in metum adductus est; vacuus metu non est. Timor hominem incessit, occupavit ingens. Gravi metu sollicitatur. Pavor animum hominis intravit ingens; metum in se concepit; delirat miser timore et nescio quid pavitatur. 2. Multi adeo imbecilles animo sunt, ut omnia timeant, *il y a beaucoup de gens si faibles de cœur qu'ils redoutent tout*. Multos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus metu contremiscant; metu exanimentur; metu exalbescant, exhorrescant; timore commoveantur; metu perturbentur. Multos ob animi infirmitatem, imbecillitatem, quilibet casus terret, perterret, perterrefacit; metu afficit; in timorem conjecit; ad timorem impellit; multis, quod animi imbecillitate laborant, vel minimus casus metum, terrorem incutit. Cf. Terreo. 3. Timeo ne non optime consilia mea succedant, *je crains que mes projets ne réussissent point*. Timeo mei consilii quis sit exitus futurus. Utinam consilio meo respondeat exitus, vereor tamen ne aliorum cadat. Quam feliciter mihi eventurum sit ex consilio meo negotium, plane non video; equidem adversos metuo exitus. Metuo ne id consilii ceperim, quod explicare non facile possim. Meum consilium quo sit evasurum, nescio ac timeo. Consilium a me captum ut eum, quem volo, habeat exitum opto. magis quam spero. Exitum consilii mei extimesco. 4. Tam vicino periculo timeo sane vehementer, *c'est à bon droit que je redoute un péril si proche*. Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet spiritusque; metus percurrit meum omniumque pectora; animus timore obstupescit; subito horrore obrigit, metuque nunc adeo exsangui sum; formido incessit animum et pavor marceo. Cf. Timor, Terreo. USUS: Quemadmodum explicari hæc possint timeo. Timeo de consulatu, ab eo iudiciorum genere.

TĪMĪDĒ, *Timidement, avec crainte, avec appréhension*. SYN. Ignave, timido animo, dubitanter, diffidenter. (Fidenter, animose, fortiter. USUS: Timide ac verecunde dicere. Timide modiceque dicere.

TĪMĪDĪTAS, *âtis, f. Timidité, crainte, appréhension*. SYN. Angustus et parvus animus. (Confidentia, fortitudo. EPITH. Humilis,

fracla, ingenua, turpis, utilis. USUS : Cautio mea timiditasque in causis. Pudore quodam et timiditate ingenua refugisti. Timiditati et ignavia militum proposita supplicia. Cf. Timeo.

TIMIDUS, a, um, *Timide, craintif*. SYN. Ignavus, nullius animi, circumspectans omnia; quidquid increpuit pertimescens; diffidens, imbellis, vecors.)(**Animosus**. PHRAS. 1. *Pu- silli animi es et timidus, vous êtes timide et pusillanime*. Exigui, infirmi, imbecilli animi es nimiumque demissi. Infirmitas ab animo es; animo jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viget animus tuus. Animus tibi sine animo est; abest animus ab animo tuo. Facile concidis, commoveris animo; roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Umbra etiam times tremantibus labiis. Timorem prodis; nemo te meticulosior; animo es nimis ignavo ac demisso; magna quadam animi infractione, formidine, pavore timiditatem tuam ostendis; nescio quas formidines agitando animis, ipse tibi curas et metus auges. 2. *Exercitus erat timidus, l'armée avait peur*. Fuga trepidus, plenus vulnerum et pavoris exercitus; tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladio esse opus, et ambonibus propelli posse videretur; ut nec vultum, nec aciem oculorum ferre posset; miles abjectus metu, terrore exanimatus, animo debilitatus et qui umbram quocumque metueret suam. Occupabat militum animos pavor insolitus; terror militi inciderat; terror militi mentem eripuerat; omnium mentes animosque militum timor perturbabat. Cf. Timeo. USUS : Timidus et cautus. Quæ timido animo, humili fracloque fiunt.

TIMOR, oris, m. *Crainte, effroi, peur*. SYN. Metus, formido.)(*Spes, animus*. EPITH. Cæcus, domesticus, falsus, inanis, major, verus, novus, vetus. PHRAS. 1. *Hostis vicinus urbi maximum timorem incussit, la présence de l'ennemi avait rempli la ville d'épouvante*. Maximo timore affecit; ingentem timorem iniecit, incussit; pavore cuncta complevit; civium animos horrore perstrinxit; in maximum timorem cives dedit; maximo timori civibus fuit; maximum timorem hostibus objecit; maximo timore civitatem cumulavit. Cf. Terreo. 2. *In maximo timore est civitas, la ville est dans une mortelle frayeur*. Ingenti timore perculsa, occupata est civitas; animi omnium ad timorem traducti; in magnum timorem venire; in timorem versi sunt. Cf. Timeo. 3. *Timorem præ se tulit, il donna des signes de peur*. Opinionem timoris hostibus præbuit; signa timoris dedit; cum simulatione timoris egit; timoris opinionem apud hostes, quibuscumque potuit rebus, auxit; timoris suspicionem dedit hostibus; timoris sui signa multis rebus misit. 4. *Tandem timorem deposuit, enfin il cessa de craindre*. Timorem omnem abiecit, deposuit; animum

sollicitudine exoneravit; metum amisit; tandem timore vacuus animum recepit; solvit animum metu; timore se expedivit; metum abstersit, exuit; posito metu animum respexit; animum recepit, recuperavit, revocavit; ad pristinam se fortitudinem revocavit; ex timore se collegit; recreavit se a timore; animum, spem reintegravit; animum renovavit. 5. *Timorem tibi hunc adimam, je vous ôterai cette appréhension*. Isto te metu liberabo, levabo, a metu te isto abducam; metum tibi eximam, ejiciam, auferam, expellam; animum tuum confirmabo, constituam; animum afflicto excitabo, et ad spem et fortitudinem revocabo. Efficiam tandem, ne quis porro animum tuum metus perturbet, afficiat, commoveat, concutiat, exagitet; ut a metu vaces; ut animum, qui jacebat, erigatur, excitetur, exurgat, ut animum tuus sese colligat atque confirmet. Languet animus tuus: ego ut valeat et vigeat efficiam. Cf. Recreo. USUS : Timor misericordiam non recepit. Timorem in rei frumentariæ simulationem conferre. Magno timore sum, sed bene speramus, *je crains beaucoup, cependant j'espère*. Ades animo et omite timorem, *et cesse de craindre, bannis toute crainte*. Homini timor injectus est, *cet homme fut effrayé, eut peur*.

TINĒA, æ, f. *Teigne, ver qui ronge le bois, les vêtements, les livres*. SYN. Vermiculus vestes librosque erodens.

TINGO, is, nxi, ctum, ere, a. n. *Teindre, colorer*. SYN. Coloro, imbuo, inficio.

TINNIO, is, tvi vel ii, itum, ire, n. et a. *Tinter, sonner, carillonner*. USUS : Exspecto quid ille tinniat, *j'attends ce qu'il payera, complèra en espèces sonnantes*.

TINNITUS, us, m. *Tintement, sonnerie, son*. USUS : Tinnitum ciere.

TINTINNABŪLUM, i, n. *Sonnette, clochette, grelot*.

TIRO, onis, m. *Nouveau soldat, recrue; débutant, novice, apprenti*. SYN. Novus miles, rudis in re aliqua, inexpertus, inexercitatus, qui aliquam artem discit, tirocinium artis ponit. EPITH. Egentissimus. USUS : Usu et exercitatione tiro. Orator nulla in re tiro, rudis, hospes et peregrinus esse debet.

TIROCINIUM, ii, n. *Apprentissage de la guerre; début, noviciat*. SYN. Rudimentum. PHRAS. 1. *Religionis tirocinium subire, faire son noviciat de religieux*. Sacræ militiæ tirocinium auspicari; religiøsæ militiæ rudimenta ponere; religiøsæ militiæ disciplinam completi; in religiøsæ virtutis scholam se abdere; religiøsæ militiæ rudimenta instituendum se tradere. 2. *In tirocinio etiamnum est, il est encore au noviciat*. Tironem etiamnum agit; tiro est; rudis adhuc novusque in religiøsa virtute discipulus; in tirocinio adhuc exercetur; in palæstra religiøsæ vitæ adhuc

exercetur; in religiosæ disciplinæ studio novitius adhuc est et tiro; tirocinio, religiosa periculatione defunctus nondum est; tirocinium emensus nondum est; inter ipsa religiosæ virtutis incunabula et rudimentum hæret etiamnum, sanctioris vitæ præceptionibus informandus, imbuendus, excolendus. USUS: Lapsus ætatis tirocinio, postea se corripit, *il a corrigé, étant plus âgé, les égarements de sa jeunesse.*

TITILLATIO, ōnis, f. *Chatouillement*. SYN. Suavitas motus. USUS: Non est senibus tanta titillatio voluptatum.

TITILLO, as, avi, atum, are, a. *Chatouiller; flatter, caresser*. SYN. Moveo cum aliqua voluptate, suavitate. USUS: Voluptas cum suavitate quadam affluit et allabatur, sensusque titillat.

TITIO, ōnis, f. *Tison*. SYN. Lignum adustum quod ab igne extrahitur.

TITUBANTER, *En balançant, en hésitant*. SYN. Dubitanter, inconstanter.

TITUBATIO, ōnis, f. *Embarras, obstacle*. SYN. Hæsitatio. USUS: Ut ne parva quidem titubatione aut offensione impediatur.

TITUBO, as, avi, atum, are, n. *Chanceler, broncher; hésiter*. SYN. Hæsito; nec vox, nec lingua consistit. USUS: Erubuisse, expalluisse, titubasse. Si quid in bello titubatum sit. Cf. Dubito.

TITULUS, i, m. *Titre, titre d'honneur*. SYN. Index. EPITH. Indignissimus, insignis. USUS: Me sapientis titulus delectat. Titulum consulatus vix sustinet. Regis titulum sibi ascribere. Inscriptio libri; honoris vocabula et nomina, rectius et ustulatus quam libri vel honorum tituli, *titre d'un livre, titre de noblesse*. (Competentem titulum non dare, VULG.), *ne pas donner à qqn le titre qui lui convient*. Latine: Aures debita appellatione fraudare.

TŌGA, æ, f. *Toge, robe longue et ample d'une seule étoffe à l'usage des citoyens romains en temps de paix*. (Sagum. EPITH. Felix, parva, pulla, purpurea, texta, virilis, pura. USUS: Toga pacis est insignis et otii. Virilem togam sumere, assumere, induere.

TŌGATUS, a, um, *Vêtu de la toge, citoyen romain*. USUS: Quasi unus e togatis.

TŌLERABILIS, e, gen. com. *Qu'on peut supporter, supportable, tolérable*. SYN. Vendibilis, non contemnendus; patibilis. (Impatibilis. USUS: Vix singulis ætatibus singuli tolerabiles oratores, passabile. Tolerabili fenore solvere. Tolerabilis conditio.

TŌLERABILITER, *Patiemment*. Toleranter. USUS: Dolores tolerabiliter ferre.

TŌLERANTER, *Patiemment*. USUS: Toleranter dolorem pati.

TŌLERANTIA, æ, f. *Constance, patience dans la douleur*. USUS: Tolerantia rerum humanarum, contemptio fortunæ. Cf. Patiens.

TŌLERATIO, ōnis, f. *Constance à supporter*.

TŌLĒRO, as, avi, atum, are, a. *Supporter, en turer, souffrir, tolérer; soulager, apaiser*. SYN. Fero, patior, perfero, sustineo; concoquo. USUS: Forti animo militiam, hiemem, fortunam adversam tolerare. Latrocinii vitam; castantis famem tolerare. Verbera plagasque is toleret, qui verbum concoquere vix potest! Cf. Fero, Patior.

TOLLO, is, sustulī, sublītum, ere, a. *Élever, soulever, enlever; éloigner, écarter*. SYN. Aufero, removeo, eximo, detraho, deleo, exstinguo, attollo. ADV. Celeriter, funditus, obscure, omnino, perfacile, recte. USUS: 1. Memoriam alicujus rei tollere. Suspicionem mihi omnem sustulit. 2. In currum patris sublatus. Risum, cachinnum, clamorem maximum sustulit. 3. Laudo, lower. Tollere in cælum laudibus; augere et altius dicendo tollere. 4. Suscipio, recevoir, prendre. Tollere aliquid oneris. Cf. Aufero, Adimo.

TONDEO, es, tōndi, tonsum, ere, a. *Tondre, raser*. USUS: Dionysius ne tonsori collum submitteret, tondere filias docuit.

TŌNITRŌS, ōis, m. *vel ūm, il, n. Tonnerre*. SYN. Aeris sonitus, nubium fragor. USUS: Tonitrua, jactusque fulminum quis non extimescit? Cælum tonitribus contremittit. Cf. Tempestas.

TŌNO, as, ūi, are, n. *Tonner*. PHRAS. Tonat, *il tonne*. Ingenti sono cælum strepere et inter horrendos fragores micare ignes cœpere. Continuus cœli fragor est et passim cadentium fulminum species visitur. Cælum tonitribus dat mugitus ingentes, et concursu conflictuque fulgura ingeminat. Nubes æstivis incensæ caloribus inter se collisæ creberri-moque ruptæ tonitru fragoribus aures, fulgurum flammis oculis verberant. Cælum tumultu miscetur. Ruptæ cum fragore nubes omnia terrore tumultuque complent. USUS: Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit aliquid de cœlo.

TONSILLÆ, arum, f. pl. *Glandes de la gorge, amygdales*. SYN. Glandes ad radicem linguae.

TONSOR, ōris, m. *Barbier, perruquier*.

TONSORIUS, a, um, *Qui sert à tondre, à raser*. USUS: Cultri tonsorii, rasoirs.

TONSTRINA, æ, f. *Échoppe de barbier*. SYN. Locus in quo tonderi solet.

TŌPIĀRIA, æ, f. (sc. ars.) *Horticulture, art de tailler les arbres et de leur donner diverses formes*. USUS: Topiariam facere.

TŌPIĀRIUM, il, n. (sc. opus.) *Topiaire, art du jardinier fleuriste*. SYN. Opus ex arbore vel frutice factum, varie inflexis detortisque ramis, ad speciem decoremque hortorum.

TŌPICA, ōrum, n. pl. *Les Topiques, litre*

d'un ouvrage d'Aristote traduit par Cicéron.
USUS: Aristotelis topica.

TÔREUMA, *atie*, n. adhibetur plurall. *Cuvrage en demi-relief, ouvrage ciselé, vase d'or ou d'argent* SYN. Opus torno factum. EPITH. Nova, pretiosa. USUS: Pretiosa toreumata, artificis manu facta.

TÔRI, *orum*, m. pl. *Muscles*. SYN. Lacerti. USUS: O pectora! o terga! o lacertorum tori!

TORMENTUM, *i*, n. *Torture, question*. SYN. Cruciatu, supplicium, equuleus; machina bellica. EPITH. Acerrima, graviora, varia. USUS: 1. Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum præmittitur. Vi tormentorum adducti servi. 2. Machina bellica, *machine de guerre à lancer des projectiles*. Tormentis muros verberare, quætere, disturbare, labefacere, labefactare, *abattre les murailles à coups de machines*. Cf. Cruciatu, Torqueo, Oppugno.

TORMINA, *um*, n. pl. *Mal de ventre, coliques*. SYN. Intestinorum dolor. USUS: Fortem se in torminibus præbere. Cf. Pœna.

TORMINŌSUS, *a*, *um*, *Qui a des coliques*. USUS: Torminosi, gravedinosi.

TORNO, *as*, *avi*, *atum*, *are*, *a*. *Tourner, façonner au tour, arrondir*. SYN. Polio, quasi torno facio. USUS: DEUS mundum ita tornavit, ut nihil possit fieri rotundius.

TORPĒDO, *inis*, *f*. *Engourdissement, torpeur, paresse*.

TORPEO, *es*, *ere*, *n*. *Être engourdi, immobile, inactif*. SYN. Obtorpeo. USUS: Epicurei DEUM seriatum cessatione volunt torpere, *les Epicuriens veulent que DIEU croupisse dans un repos profond*. Cf. Langueo.

TORPOR, *oris*, *m*. *Torpeur*. SYN. Stupor.

TORQUATUS, *a*, *um*, *Qui porte un collier*. USUS: Torque hosti detracto, Torquati nomen invenit Manlius, *Manlius, pour avoir dépouillé un ennemi de son collier, reçut le nom de Torquatus*.

TORQUEO, *es*, *torsi*, *tortum*, *ero*, *a*. *Tourner, courber; torturer, tourmenter*. SYN. Flecto, intorqueo; excrucio. ADV. Acriter, diu, vehementer, mirifice. PHRAS. 1. Ni fateatur, torquebitur, *s'il n'avoue pas, il sera mis à la torture*. In cruciatum maximum dabitur; tormentis acerrimis ex eo quaeretur; omnibus intolerandis humanæ patientiæ cruciatibus lacerabitur; metu tormentorum admoto vera fatebitur; tormentis exprimetur veritas. Nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum abripitur, agitur; cruciatu in illum exempla dirissima edentur; omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur; gravissimis cruciatibus afficitur, conficitur; per tormenta veritas explorabitur; quaestionibus atrocissimis subjicietur; quaestiones adhibitis tormentis de illo agentur, habebuntur. Ni fateatur, tortores et

carnifices, dum verberibus ac tormentis fatigentur, crudelitatem explebunt, satiabunt suam; tortores, dum tormenta ipsa defessa erunt, crudelitatem exercebunt suam. USUS: 1. Terra se circa axem convertit et torquet, *la terre opère un mouvement de conversion et tourne autour de son axe*. Opinione vanitas torquet ac fleclit imbecillitatem animorum quocumque libuerit, *tourne à son gré la faiblesse des esprits*. Vultus mutantur, ora torquentur. 2. Vexo, *exagito, tourmenter, affliger, chagriner*. Torquent te libidines tuæ, laudes meæ. Torqueri equuleo. 3. Jaculor, *lancer, brandir un projectile*. Torqueri hastas amentatas. Cf. Flecto, Excrucio, Crudelis.

TORQUES, *is*, *m*. et *f*. *Collier*. SYN. Monile, colli ornamentum. USUS: Aliquem phaleris et torque donare.

TORRENS, *entis*, *m*. *Cours d'eau rapide, impétueux, violent*. SYN. Fluvius imbricrescens, qui e montibus lapsus rapide fertur. USUS: Cum fertur, quasi torrens, oratio.

TORREO, *es*, *ûi*, *tostum*, *ere*, *a*. *Sécher, dessécher, rôtir, brûler*. SYN. Exuro. USUS: Solis ardore succensis ignibus torreris.

TORRIDUS, *a*, *um*, *Sec, desséché*. SYN. Perustus, aridus. USUS: Homo macie torridus, *homme d'une maigreur extrême*.

TORTOR, *oris*, *m*. *Bourreau*. SYN. Carnifex.

TORTUŌSUS, *a*, *um*, *Tortueux, sinueux*. SYN. Flexuosus. USUS: 1. Sonus ex tortuosius locis et inclusis refertur amplius. 2. Difficilis, insuavis, arduus, *entortillé, embrouillé*. Multiplex et tortuosum ingenium. Multa obicit obscura et tortuosa.

TORVĒ, *De travers*.

TORVUS, *a*, *um*, *Dur, cruel, farouche*. SYN. Horribilis.

TOT, *Autant de, tant de*. (Quot. USUS: Tot homines, tanta scribo examina.

TŌTIDEM, *Autant de, tout autant de*. SYN. Par numerus. USUS: Hunc ego locum totidem verbis e Græco transtuli.

TŌTIES, *Aussi souvent, tant de fois*. X Quoties.

TŌTUS, *a*, *um*, *Tout entier, tout*. SYN. Omnis, cunctus, universus, omnes partes, plenus, integer, solidus. (Par. USUS: Tota respublica, omnis Italiæ fides, cunctus populus, universus senatus. Totus est mihi deditus, totum se mihi tradidit. Totus ex mendaciis et fraude factus. Ex toto id non intelligo. Totus in suis nugis est. Summa victoriæ totaque belli ratio in eo constat.

TRABĀLIS, *e*, *gen. ccm*. *De poutre*. SYN. Robustissimus. USUS: Beneficium trabalicavo figere decet, *il faut assujettir un bienfait avec un clou de poutre, c.-à-d., le fixer solidement*. (PROV.)

TRABĒA, æ, f. *Trabée, habit officiel des augures, des rois, des chevaliers.* USUS: Auguralis, regia trabea.

TRABĒĀTUS, a, um, *Vltu de la trablée.* SYN. Trabea indutus.

TRABS, ālis, f. *Solive, poutre.* USUS: Abiegnæ trabes.

TRACTĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on peut toucher, maniable, palpable.* SYN. Quod sub tactum cadit. USUS: 1. Corporeum et aspectabile, itemque tractabile omne necesse est, quod natum est. 2. Lenis, mollis, facilis, flexibilis, mitis ingenii, *flexible, souple, traillable.* Virtus in amicitia tenera est et tractabilis. Nihil illo tractabilius. Cf. Lenis.

TRACTĀTĪO, ōnis, f. *Action de manier, manierement, mise en œuvre, usage.* SYN. Usurpation, usus, tractatus, explicatio. EPITH. Digna, salutaris, varia. USUS: Qui in armorum tractatione versantur, *manierement des armes.* Tractatio litterarum mihi salutaris. In usu et tractatione dicendi, *usage et la pratique de la parole.* (Tractatio pro lauto convivio, *être bien traillé, faire un bon repas, vulg. est.*)

TRACTĀTŪS, ūs, m. *Culture, pratique.* SYN. Tractatio. USUS: Ipsarum artium tractatu delectari.

TRACTIM, *En traillant, peu à peu, lentement.* SYN. Longo tractu.

TRACTO, as, avi, atum, are, a. *Manier, toucher, trailler, cultiver; traiter de telle ou telle manière, accueillir.* SYN. Exerceo, differo, doceo, disputo, accipio aliquid honorifice aut aspere. ADV. Accurate, acute, aspere, comice, crudeliter, cupide, diligenter, diserte, divinitus, facile, gravius, hilare, honeste, honorifice, improbe, ingeniose, insidiosae, laute, leviter, leniter, liberaliter, minutim, modice, nefarie, praeclare, publice, remisse, scelerate, studiosae, subtiliter, temere, commode, cumulate, bene. PHRAS. 1. Commodum id argumentum tractabamus, *nous traitions facilement cette question.* In eo argumento versabamur; multis eam rem sermonibus tractabamus; commodum de ea re disputabamus; in manibus habebamus ejus argumenti tractationem, id argumentum versabamus. 2. Honestissime me tractavit, *il m'accueillit, me reçut avec beaucoup d'honneur.* Omni me officio ac comitate complexus est; leniter ac clementer me accepit; victu me ceterisque rebus liberalissime commodissimeque habuit; liberaliter indulgenterque me coluit; lepide nitideque, honeste, comiter me habuit; nemo unquam prolixius lautiusque me habuit. Ornate cumulateque me tractavit. 3. Male me tractavit, *il me traita mal, durement.* Subcontumeliose me tractavit; asperissime improbissimeque me habuit; crudeliter in me consuluit; servilem in modum laceravit me con-

vitiis; pessime me multavit; malis me modis ac miseris accepit; indigna in me exempla edidit; nec humaniter, nec amice me accepit; summa simulatione amoris insidiosissime me tractavit; omnes indignitates contumeliasque ab eo pertuli; maximum apud me infortunium inveni. USUS: 1. Tractare, et agere causas amicorum. Artem geometricam, historiam tractare. Pecuniam publicam tractare. 2. Accipio, excipio, cum aliquo ago, *trailler, accueillir, manier, diriger.* Liberaliter, insidiosae aliquem tractare. Animos tractare, et permovere voluntates eloquentia. 3. Tango, *toucher.* Manu tractare. 4. Gero, *se comporter, se conduire avec.* Ita me in republica tractabo.

TRACTŪS, ūs, m. *Contrée, région.* SYN. Regio, ora, pars terrarum, cœli plaga. EPITH. Celeberrimus, varius, levis, totus. USUS: 1. Tractus ille Venafranus. 2. Cursus, *marche, allure, enchainement du style.* Tractu orationis leni et æquali uti, *user d'une marche douce et égale du style.*

TRĀDĪTĪO, ōnis, f. *Action de donner, transmission.* USUS: Abalienatio est rei suæ traditio, *l'abalienation est la tradition (remise) d'une chose qui nous appartient en propre.* (Traditiones Apostolicæ, VULG.), *les traditions apostoliques.* Doctrina a Christo et apostolis ad nos derivata; dogmata religionis a Christo tradita et ab Apostolis ad nos transmissa. Religionis capita verbo tradita Patrumque sermonibus consignata. Doctrinæ Christianæ capita Apostolorum ore excepta et ad posterum transmissa. Christianæ legis sanctiones a Christo latæ, et Ecclesiae omnium ætatum testimonio, a religionis nostræ primordiis ad nos usque derivatæ et quodammodo per manus tradite.

TRĀDO, is, didi, d'tum, ere, a. *Transmettre, livrer, donner, remettre.* SYN. Do, exhibeo, dico, doceo, demonstro, prodo. ADV. Atrociter, bene, egregie, etiam, festive, gratis, græce, honeste, subtilius, penitus, expeditius, furtim, vere, latine. PHRAS. 1. Urbem victori hosti tradere, *livrer la ville à l'ennemi vainqueur.* In possessionem urbis victorem admittere; victoris imperio ac potestate urbem dedere; in fidem ac potestatem victoris urbem committere, hosti in manum tradere; divina humanaque omnia, urbem ac populum in ditionem atque arbitratum victori dedere; victori hosti urbem permittere; in fidem ac potestatem ultro venire. Cf. Dædo, Deditio. USUS: 1. Se suaque omnia alicui in fidem, in potestatem, in ditionem tradere. Se in disciplinam tradere. Quicquid, voluptati, libidinis se tradere. Bellum, provinciam successorum tradere. Tradit tibi hunc totum de manu, ut aiunt, in manum. Per manus tradam provinciam ei cui maxime vos vultis. 2. Doceo, refero, *enseigner, transmettre par l'enseignement.* Artem dicendi discipulis, res gestas litteris, memoriæ postero-

rum, monumentis litterarum tradere. Memorizae traditum est.

TRĀDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire au-delà, faire passer ailleurs.* SYN. *Trajicio.* ADV. Paulisper, alio, tranquille, eleganter. USUS : 1. Fluvius profundior erat quam ut copiae traduci possent. 2. Confero, flecto, converto, adduco, *faire passer qqn de l'autre côté, amener d.* Animum alicujus a metu ad spem, ab improbitate ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem traducere; traducere aliquem ad se. 3. Transigo, ago, duco, *en parl. du temps* : passer, mener, écouler. Vitam otio, zetetum ludo traducere. Traducere aliquem per ora hominum. Cf. Irrideo.

TRĀDUCTIO, ōnis, f. *Action de faire passer, de mener.* USUS : *Trāductio* furibundi hominis ad plebem, *admission d'un furieux dans l'ordre des plébéiens.* *Trāductio* temporis, *marche ou cours du temps.*

TRĀDUCTOR, ōris, m. *Qui fait passer d'un état dans un autre.* USUS : *Trāductor* ad plebem.

TRĀDUX, dūctus, m. *Sorte de vigne ou de sarment que l'on fait passer d'un arbre ou d'une vigne à l'autre.* SYN. *Stirps arboris vel vitis alio traducta.*

TRĀGICĒ, *D'une manière tragique.* SYN. *Sublate, ample.*

TRĀGICUS, a, um, *Tragique.* USUS : Poeta tragicus.

TRĀGĒDIA, æ, f. *Tragédie, genre tragique.* RAD. a τῆρῶς, hircus, et ἄβω, cano, quia in Bacchi honorem fabula canebatur, cujus victima hircus, qui victoribus in præmium dabatur. USUS : 1. Tragœdiam facere, scribere, agere, absolvere. 2. TRANS. *Langue élevée, sublime.* Quantas tragœdias effecit, excitavit? Tragœdias in nugis agere, avoir recours dans les bagatelles aux grands moyens de la tragédie.

TRĀGĒDUS, i, m. *Acteur tragique, tragédien.* USUS : Vox tragedorum.

TRĀGŪLA, æ, f. *Sorte de javelot.* Telligenus.

TRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Tirer, traîner, emporter.* SYN. Vi adduco, impello. ADV. Consulto, divinitus, amplius, extrinsecus, leviter. USUS : 1. Uno impulsu plures in calamitatem trahuntur. Trahere aliquem in invidiam. 2. Accipio, sortior, *tirer, recevoir.* Ex contumelia nomen trahit. Molestia ex re quapiam trahere. 3. Produco, extraho, *traîner en longueur, prolonger.* Bellum trahere; noctem vario sermone trahere. 4. Allicio, attraher, *séduire.* Trahimur omnes laudis studio. Cf. Moveo.

TRĀJECTIO, ōnis, f. *Action de traverser, passage, traversée.* USUS : Maris trājectio; verborum trājectio.

TRĀJECTŪS, ūs, m. *Passage, traversée.* USUS : In trājectu Albulae amnis submersus est.

TRĀJICIO, is, jeci, jectum, ere, a. *Traverser, franchir.* SYN. Transeo, traduco. ADV. Aperte, celeriter. PHRAS. 1. Fluvium trājicere, *traverser un fleuve.* Flumen naviibus transire; superare fluvium; fluvium transmittere; transgredi flumen. 2. Trājicere milites in adversum litus, *transporter les soldats sur la rive opposée.* Flumen copias traducere, trājicere; in adversam fluminis oram milites transportare. 3. Trājicere aliquem sclopo, *percer qqn d'une balle.* Glande plumbea sternere, conficere, exanimare, transverberare. USUS : 1. In Græciam trājicere. 2. Traduco, *franchir.* Alpes trājecit Antonius. Exercitum Rhodanum trājeci. 3. Longius jacio, *jeter au-delà, lancer au-delà.* Murum jaculo trājecit. Cf. Transeo.

TRĀMES, Itis, m. *Chemin de traverser, sentier.* SYN. Semita. USUS. Egressus est non viis, sed tramitibus.

TRĀNO, as, avi, atum, are, a. *Traverser à la nage.* SYN. Trajicio.

TRANQUILLĒ, *Tranquillement, paisiblement, sans bruit.* SYN. Placate, placide. USUS : Tranquille et placide vitam traducere.

TRANQUILLITAS, atis, f. *Tranquillité, repos, calme.* SYN. Quies, otium, securitas, tranquillitas animus; placata, tranquillitas, quietas vita. EPITH. Honestas, reliqua, summa, utilis, mirifica. PHRAS. 1. Res ea magnam tibi tranquillitatem pariet, *cette affaire vous apportera un grand repos.* Efficiet ut quiete tranquilleque agas; ut summa sit rerum tranquillitas, summa animi quies; ut vivere, agere, ducere vitam tranquillam possis; facilem ut habeas et expeditum rerum tuarum viteque cursum; ut omni molestia vaces; ut otio fruaris jucundissimo, uberrimo, suavissimo; ut otio tibi frui liceat. Ea res præstabit tibi otium vitamque ab omni metu curaque vacuum; vitam facilem, quietam, omnium expertem perturbationum; vitam ab omni molestia remotam, junctam, segregatam, disjunctam. 2. DEO sit gratia, magna nunc tranquillitate fruor, *grâces à DIEU, je jouis maintenant d'une grande tranquillité.* Quæ DEI est gratia, vacuum molestiis sum, sine cura, sine sollicitudine; DEI benignitate factum est ut nunc quidem omni molestia vacem, ut nullis angar curis, ut nulla vexer sollicitudine. Divino munere procul absum a molestiis; extra molestiam tranquille ago. DEI benignitate contigit ut nulla animum paulo molestior afficiat, vexet, exagitet, commoveat, perturbet cogitatio. DEI benignitate bene, tranquille, commode est animo meo; animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe juncto. DEI me benignitas ab omni molestia exemit, eripuit, liberavit, vindicavit. USUS : Vitam

otii, quietis, tranquillitatis plenissimam sectari. Cf. Qules.

TRANQUILLO, as, avi, are, a. *Calmer, apaiser*. SYN. Placo.)(Perturbo. USUS : Tranquillare animos perturbatos.

TRANQUILLUS, a, um, *Calme, tranquille, paisible*. SYN. Quietus, securus, sedatus, placatus, lenis, placidus, omnis perturbationis expertus.)(Turbulentus. PHRAS. Vix credas quam tranquillo sim animo, *vous vous douleriez à peine du calme dont je jouis*. Vix cogitatione assequatur securitatem, quietem, tranquillitatem, æquitatem animi mei; qua quiete fruar; quam ab omni cura vacuo sim animo; quam procul ab omni cura absit animus meus; quam tranquille agat ac se ipso fruatur; quam omni vacem perturbatione; quam parum animus cu a fluctuet, agitur; vix cogitatione possis consequi quæ sit animi mei tranquillitas. Cf. Tranquillitas. USUS : Tranquillo animo esse, consistere; tranquilla et serena frons. Cf. Quietus.

TRANS, *Au-delà de, par-delà*. USUS : Cogito trans Tiberim hortos parare. Trans mare fugi.

TRANSACTOR, oris, m. *Celui qui prépare une transaction, intermédiaire*. USUS : Rerum omnium transactor et administrator.

TRANSALPINUS, a, um, *Situé au-delà des Alpes, transalpin*. USUS : Nationes transalpinae.

TRANSCENDO, is, di, sum, ere, a. *Franchir en montant, traverser, passer*. SYN. Transeo. USUS : Hoc malum transcendit Alpes. Cf. Scando.

TRANSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Transcrire, copier, reproduire par écrit*. SYN. Exscribo, describo. USUS : Orationes totas sua manu transcripsit.

TRANSCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Courir au-delà, courir devant*. USUS : Dum Cyri, dum Alexandri similis esse voluit, qui suum cursum transcurrerant, *en voulant ressembler aux Cyrus et aux Alexandre, qui au lieu de fournir leur carrière, l'avaient franchie d'un bond*.

TRANSENNA, æ, f. *Fenêtre*. SYN. Fenesstra, cancelli. USUS : Eam copiam quasi per transennam prætereuntes, strictim aspeximus, *nous n'avons pu entrevoir ces richesses qu'en passant et comme à travers une gaze*.

TRANSEO, is, ii vel ivi, itum, ire, n. *Passer au-delà, passer à travers, traverser, franchir*. SYN. Trajicio, transmitto, transcendendo, transgredior, prætervehor, permeo, trano, delabor, defeſto, abeo, defluo. ADV. Auspicato, breviter, deinceps, facile, leviter, separatim, singillatim, tuto, quam brevissime. PHRAS. Cavene modestiæ terminos trans-eas, *prenez garde de dépasser les bornes de la modestie*. Ne longius progrediare quam

modestiae ratio patiat; ne quos modestia tibi terminos præscribit transilias, transgrediare, transcendas, prætergrediare; ne modestiae terminos vel cancellos egrediare, excedas; ne a præscriptis modestiae cancellis excedas. USUS : Flumen, mare transire. Ad alium sermonem transire; in sententiam aliquid, in alia omnia, ad partes alterius transire. Si quidem est peccare, transire lineas. Legem, modum transire. Aliquid silentio transire.

TRANSFERO, fers, tōlli, latum, ferre, a. *Porter au-delà, transporter, transférer*. SYN. Traduco, confero. ADV. Acute, astutius, apertius, audacius verba. Contumeliose, crebrius, tragice, commode, deinceps, separatim, indidem. PHRAS. 1. Invidiam omnem in me transtulit, *il fit retomber sur moi tout l'odieux*. Ad me transfudit; invidiam omnem deoneravit et in me trajecit; totam invidiam molem in me transmovit, derivavit, traduxit. Invidia tota, eo potissimum auctore, in me vertit. 2. (De verbo ad verbum in latinum transtulit, VULG.), *il traduisit en latin mot à mot*. Verbis totidem in latinum transtulit; verbum pro verbo reddidit; verbum de verbo expressit; ad verbum transtulit. USUS : Cum de curriculo studiorum tuorum deflexisses, animumque alio transtulisses, *et que tu te fus décidé à faire autre chose*. Amorem suum, curam, laborem, studium ad illud transtuli. Culpa transſerre in alium, *rejeter la faute sur d'autres*. Verba apertius transſerre. Cf. Verto.

TRANSFĪGO, is, xi, xum, ere, a. *Transpercer, percer d'outre en outre*. SYN. Configo, gladium lateri, jugulo defigo. USUS : Hasta transfixus.

TRANSFŌDĪO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Percer, transpercer*. SYN. Transfigo, transverbero, trajicio latus. USUS : Fugienti latus transfodit.

TRANSFORMO, as, avi, atum, are, a. *Transformer, métamorphoser*. SYN. In aliam formam muto; in aliam imaginem me convertio; aliam personam, speciem, imaginem induco, fero. Cf. Muto.

TRANSFŪGA, æ, m. *Transfuge, déserteur*. SYN. Perfuga. USUS : Scipio transfugas et fugitivos bestiis objecit.

TRANSFŪGIŌ, is, fūgi, ere, a. *Passer à l'ennemi, déserteur*. SYN. Perfugio, profugio. ADV. Levissime. USUS : Ab afflictâ amicitia ad florentem transfugere et devolare.

TRANSFŪGIUM, ii, n. *Action de passer à l'ennemi, désertion*. SYN. Defectio, profugium. USUS : Longius ab hoste abiit, ut levibus ingeniis impeditiora essent transfugia, *il s'éloigna de l'ennemi, afin que la désertion fut plus difficile pour tous ces esprits légers*.

TRANSFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Transvaser, verser, répandre*. SYN. Transſero. ADV. Libenter. USUS : Amorem omnem

abiecit atque in hunc transfudit. Omnes meas laudes libenter ad te transfuderim, je serais disposé à reporter sur toi, etc. Cf. Transféro.

TRANSGRĒDIOR, eris, essus sum, ēdī, d. *Passer outre, traverser*. SYN. Migro. ADV. Inaspicato. USUS : Alpes transgredi. Cf. Transeo.

TRANSGRESSIO, onis, f. *Action de franchir, de traverser*. SYN. Transitus. EPITH. Concinna. USUS : Vallum Alpium contra transgressionem Gallorum. Cf. Delictum.

TRANSIGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Terminer un différend, conclure, arranger*. SYN. Decido, pactationem facio, conficio, gero, ago, perficio. ADV. Commode. USUS : 1. Transigere et decidere cum aliquo de re aliqua. Modica pecunia transigere. 2. Rem perficio, absolvo, mener à bonne fin, achever, accomplir. Transigere multas res uno tempore. Susceptum negotium transigere. 3. Ago, passer, consumer, mener. Vitam otiosam transigere et ludo jocisque contere. Cf. Pactum, Paciscor.

TRANSILIO, is, ūi, ire, n. et a. *Traverser en sautant, sauter; dédaigner*. SYN. Prætereo, transeo, prætervehor. USUS : Transilire ante pedes posita, négliger ce qu'on a devant soi. Cf. Transeo.

TRANSITIO, onis, f. *Action de passer dans un autre parti; transition*. USUS : Transitiō ad plebem. Nullis transitionibus ejus utitur oratio.

TRANSITŪS, ūs, m, *Passage, traversée*. USUS : Fossæ transitum ponticulo junxit.

TRANSLATIO, onis, f. *Transport, translation; traduction dans une autre langue; métaphore*. USUS : Verecunda debet esse translatio. EPITH. Pervia, paulo durior, liberalis, multa, verecunda, continua, frequentissima, mollissima, puerilis.

TRANSLATITĪUS (tralatlītus), a, um, *Reçu par transmission ou par tradition, transmis, traditionnel*. USUS : Vetus hoc edictum translaticumque est, élit rendu par l'ancienne magistrature, tradition de jurisprudence. Nosti hæc translaticia.

TRANSLATĪVUS, a, um, *Relatif au changement, qui produit ou exige un changement*. USUS : Constitutio translatica, cause de récusation, exception déclinatoire.

TRANSLĀTOR, ōris, m. *Celui qui emporte ailleurs, qui détourne*. USUS : Translator quæsturæ.

TRANSMĀRINUS, a, um, *D'outre-mer*.

TRANSMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer d'un lieu dans un autre, émigrer*. USUS : Suadebat ut Veios transmigrarent, il leur conseilla de passer à Véies. Cf. Migro.

TRANSMISSIO, onis, f. *Trajet, traversée, passage*. SYN. Traiectio. EPITH. Superior.

USUS : Navigationem magnopere timebam, memor prioris tuæ transmissionis.

TRANSMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer d'un lieu dans un autre, transporter, faire passer*. SYN. Transeo, trajicio. USUS : 1. Cæsar in Africam transmisit secunda navigatione. 2. Trado, *livrer, abandonner*. Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. 3. Posthabeo, *consacrer*. Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi, j'ai cru devoir consacrer tout mon temps aux intérêts de mes amis. 4. Consumo, *en parl. du temps* : passer, mener, couler. Tempus inter libros transmittere. Cf. Mitto.

TRANSMONTĀNUS, a, um, *Situé au-delà des monts*. SYN. Qui ultra montes habitat.

TRANSNĀTO, as, avi, atum, are, n. *Traverser à la nage*. SYN. Trano, natando flumen transeo. Cf. Trano.

TRANSPORTO, as, avi, atum, are, a. *Transporter, passer ou faire passer au-delà*. SYN. Trajicio, transero. USUS : In Macedoniam tantum exercitum transportavit. Cf. Transféro.

TRANSTRUM, ī, n. *Banc de rameurs*.

TRANSVECTIO, onis, f. *Passage, traversée*. USUS : Num te terret transvectio Acherontis?

TRANSVEHO, is, vexi, ctum, ere, a. *Transporter au-delà, faire passer*. SYN. Trajicio, traduco. USUS : Mare transvehi, *traverser la mer*.

TRANSVERBERO, as, avi, atum, are, a. *Transpercer, percer en frappant*. SYN. Transfigo. USUS : Bestiam venabulo transverberare.

TRANSVERSUS, a, um, *Oblique, transversal*. SYN. Obliquus.)(Rectus. USUS : Multæ viæ transversæ. Ad hac lege mihi non licet transversum digitum, unguem discedere, il ne m'est pas permis de m'écarter d'une ligne de cette loi. Ecce tibi e transverso. Transversa ecce incurrit fortuna, vient se mettre en travers, vient à la traverse. Transversis itineribus Romam properat, par des chemins de traverse. Cf. Obliquus.

TRANSVŌLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Voler au-delà*. USUS : Oceanum transvolavit Romanæ urbis gloria, la gloire de la ville de Rome a traversé les mers.

TRĀPEZŌPHŌRON, ī, n. *Figure servant de support à une table, pied de table*. SYN. Statua sustinendæ mensæ f. cta.

TRĒCENTI, ō, a, *Trois cents*. USUS : Leonidas se in Thermopylis trecentosque eos, quos eduxerat Sparta, opposuit hostibus, Léonidas s'opposa aux ennemis dans les Thermopyles avec les trois cents soldats qu'il avait amenés de Sparte.

TRĒDECIM, Treize. USUS : Tredecim captis navibus, decem demersis.

TREMEBUNDUS, a, um, *Tremblant, qui tremble*. USUS : Vox, manus tremebunda.

TREMEFACIO, is, fœci, factum, ere, a. *Faire trembler, ébranler*. SYN. Concutio. Cf. Terreo.

TREMO, is, ūi, ere, n. *Trembler, être tremblant, craindre, redouter*. SYN. Contremisco. ADV. Omnino. USUS : Qui tremunt et exalbescent objecta reterribili. Cf. Timeo.

TREMOR, ōris, m. *Tremblement, agitation*. USUS : Terrorem tremor et pallor et dentium crepitus consequitur. Cf. Timor.

TREMULUS, a, um, *Tremblant, agité*. SYN. Tremens, tremebundus.

TREPIDATIO, ōnis, f. *Agitation, précipitation, désordre, trouble*. SYN. Metus, commotio, tumultus. Cf. Timor.

TREPIDE, *Ens agitant, en tremblant, avec crainte*. USUS : Stativa trepide deserta sunt.

TREPIDO, as, avi, atum, are, n. *Sagiter en désordre, se troubler, s'alarmer*. SYN. Timeo, metuo, pavore defixus sto. PHRAS. Trepidatum est, on commença à trembler. Lymphati trepidare cœperunt ; omnium pectora occultus metus percurrit, pervasit ; lymphati aguntur ferunturque ; metu obtorpescent ; pavore exanimantur. Cf. Timeo.

TREPIDUS, a, um, *Inquiet, agité, alarmé*. SYN. Pavidus, metuens, timens. USUS : Trepida res, dubia, et ob hoc timorem inducens.

TRIANGULUS, a, um, *A trois angles, triangulaire*. USUS : Ea triangula, alia quadrata nominant.

TRIBŪLIS, is, m. *Qui est de la même tribu*. SYN. Curialis. EPITH. Turbulentus, vicinus. USUS : Apud tribules suos plurimum gratia potest.

TRIBŪNAL, alis, n. *Espace élevé et demi-circulaire où siègent les magistrats, tribunal*. SYN. Sella judiciaria. EPITH. Certum, totum, continuatum, proximum. PHRAS. Pro tribunali sedere, *siéger sur son tribunal*. Judiciis præesse ; jura reddere ; cognitionem capitalium rerum exercere ; judicium exercere ; causas cognoscere. Cf. Judicium. USUS : Pro tribunali sedere, sententiam pronuntiare.

TRIBŪNATUS, ūs, m. *Dignité ou fonction de tribun, tribunal*. SYN. Magistratus tribunorum plebis. EPITH. Ardens, militaris, pestifer et funestus, præclarus, tacitus, totus, turbulentissimus. USUS : Tribunatum petere, suscipere, seditiose gerere.

TRIBŪNITIUS, a, um, *De tribun (du peuple ou des soldats)*. USUS : Furor, terrores tribunatii. Potestas tribunitia.

TRIBŪNUS, i, m. *Tribun du peuple, magistrat institué pour défendre les intérêts du peuple*. SYN. Populi defensor et custos. EPITH. Nimium acer, vehemens, acerbus, criminosus,

amentissimus, felix, fœdissimus, furiosus, horridus, improbus, inermis atque imparatus, iners, levis, non bonus, militaris, modestus, non modo non seditiosus, sed etiam seditiosis adversarius, officiosissimus, perniciosus, similis gladiatori, sordidissimus, vesanus, vetus ac fortis, vigilans et accuratus, valens, vetus. USUS : 1. Ut Lacedæmonie Ephori regibus, sic Romæ consilibus tribuni sunt oppositi. 2. Tribunus militum, qui ordines ducit, *tribuns des soldats*.

TRIBŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Distribuer, donner, accorder*. SYN. Do, præsto, impertio. ADV. Caste, exigue, infinite, libentissime, liberaliter, longe, plurimum, multum, nunquam, pure, recte. USUS : 1. Suum cuique, opem et misericordiam miseris, honorem magistratibus tribuere. 2. Honorem habeo, defero, confido, avoir des égards, de la condescendance, accorder par déférence. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribue hoc valetudini tuæ. Nimum tibi ipse tribuis. 3. Divido, distribuer, diviser, partager. Rem universam in partes tribuere. Cf. Do, Divido, Largior.

TRIBŪS, ūs, f. *Tribu, division du peuple romain*. SYN. Curia, corpus. EPITH. Certa, rustica, urbana. USUS : Populum in tribus dividere. Tribu certa esse. Tribu moveri. Sui corporis tribusque homines sibi obnoxios habuit.

TRIBŪTARIUS, a, um, *Tributaire*. SYN. Stipendiarius, vectigalis. Cf. Vectigalis.

TRIBŪTIM, *Par tribus*. SYN. Per tribus singulas.

TRIBŪTIO, ōnis, f. *Division, partage, répartition*. SYN. Distributio. USUS : Æqualis tributio.

TRIBŪTUM, i, n. *Tribut,impôt, contribution*. SYN. Quod a subjectis principi vel reipublicæ penditur. EPITH. Acerbissimum, intolerabile. PHRAS. Magna tributa dare cogimur, nous sommes obligés de payer de grands tributs. Magnitudine tributorum premimur ; gravi tributo et collatione iniqua frumenti opprimimur ; ex censu tributa conferenda sunt maxima ; vectigal in annos singulos magnum pendere ; tributa pendere intolerabilia ; stipendia ingentia dependere cogimur. USUS : Tributum ferre, pendere, solvere, conferre, payer, acquitter. In singula capita tributum imponere, imposer. Tributo, stipendio liberare, a tributis vindicare ; tributorum finem afferre, délivrer, dispenser. Cf. Vectigal.

TRICÆ, arum, f. pl. *Embarras, contrariétés*. SYN. Impedimenta. EPITH. Domesticæ. USUS : Biennium in his tricis moror. Cf. Nugæ.

TRICENI, æ, a, *Qui sont par trente*. USUS : Triceni milites ex singulis legionibus, trente soldats par légions.

TRICEPS, cēpitis, *A trois têtes*.

TRICĒSIMUS, a, um, *Le trentième*. USUS : Hujus a morte tertius hic et tricesimus est annus, il y a 33 ans qu'il est mort.

TRICIES, *Trente fois*. USUS : Aëris tricies potest habere, c.-à-d. trois millions de sesterces.

TRICLINIUM, ii, n. *Lit de table ; salle à manger*. SYN. Conclave, coenaculum tribus ad discumbendum lectis instructum. USUS : Tribus tricliniis accepti sumus valde copiose.

TRICOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Faire des difficultés, chercher des détours*. SYN. Nugor, nugas ago. USUS : Publius tecum tricatus est. Cf. Nugor.

TRIDŪM, i, n. *Espace de trois jours*. USUS : Quum tridui viam processisset, après trois jours de marche.

TRIENNIIUM, ii, n. *Espace de trois ans, trois ans*. USUS : Bidiuum aut triennium est quum virtuti nuntium remisisti.

TRIENS, entis, m. *La troisième partie d'un tout, le tiers*. USUS : Eum video testamentum cum duobus coheredibus esse in triente, le tiers dans une succession.

TRIETĒRIS, idis, f. *Fête qui se célèbre tous les trois ans : fête de Bacchus*.

TRIGĒSIMUS, a, um, Cf. Tricesimus.

TRIGINTA, *Trente*. USUS : Romulus quum septem et triginta regnavisset annos. Confectus in carcerem triginta jussu tyrannorum, par l'ordre des trente tyrans (à Athènes).

TRINI, æ, a, *Qui sont trois, qui vont par trois*. USUS : Ipse cum tribus legionibus circum Samarobriam trinis hibernis hiemare constituit. Milites trinis castris potiuntur, s'emparent des trois camps.

TRIPARTITO, *En trois parties ou trois parts*. USUS : Qui bona dividit tripartito, qui fait trois parts de ses biens.

TRIPARTITUS, a, um, *Divisé ou divisible en trois parts*. USUS : Qui e divisione tripartita duas partes absolverit, huic necesse est restare tertium.

TRIPLEX, icis, gen. com. *Triple*. USUS : Plato triplicem finxit animum, Platon fait l'âme triple.

TRIPLICITER, *De trois manières, d'une triple façon*. USUS : Commutabimur tripliciter : verbis, pronuntiando, tractando.

TRIPLUS, a, um, *Triple*. USUS : Pars tripla.

TRIPŪDIO, as, avi, atum, are, n. *Danser dans les solennités religieuses, trépigner, bondir*. USUS : Exsultans ac tripudians. Cf. Exulto.

TRIPŪDIUM, ii, n. *Danse religieuse ; augure favorable*. EPITH. Solistimum. USUS : Tripudium solistimum fit, cum ex offa aliquid in terram cadit, l'augure est favorable quand

il tombe qqch par terre (à cause de l'avidité des poulets sacrés).

TRĪPUS, ōdis, n. *Sigle à trois pieds, trépied*. USUS : Sacri tripodes.

TRĪQUĒTRUS, a, um, *Triangulaire, qui a trois angles*. SYN. Triangulus.

TRISTIS, e, gen. com. *Triste, affligé, chagrin*. SYN. Mœstus, mœrens, dirus. (Hilaris, jucundus. PHRAS. Quid ita tristis es ? Pourquoi êtes-vous si triste ? Quid angeris ? quid te excrucias ? cur mœrore conficeris ? quid tuæ miseræ ita discruciat ? quid te mœror quotidianus lacerat et excruciat ? cur animum ita mœrori das luctu afflicto et confectus ? quid ita in lacrimis et mœrore consenesco ? quid diffidens ac desperans de rebus tuis in sordibus, lamentis luctuque jaces ? quid tristis capite demisso terram intueris ? quid ita in domo tua omnia deserta, horrida, muta, plena luctus et mœroris ? quid ita frontem contrahis ? quid te in hunc mœrorem rapit, conjicit ? Cf. Tristitia. USUS : Tristis et conturbatus domum abiit. Tristis natura et recondita. Tristissimis reipublicæ temporibus.

TRISTITIÂ, æ, f. *Tristesse, affliction*. SYN. Mœror, severitas. EPITH. Simulata versutaque. PHRAS. 1. Immodica tristitia laborat, une tristesse immense l'accable. Eger animi est ; haud levis dolor mœstem opprimit ; fatigat hominem animi ægritudo ingens ; vultu ipso dolorem animi præfert ; doloris magnitudinem vix capiat ; tristitiæ immodicæ se dat, dedit ; ægritudini se dedit ; ægritudine ingenti opprimitur, conficitur ; ægritudinem suscipit immodicam ; pessime est animo ; afflictus mœrore languet animus ; tristissimis vexatur et conficitur curis ; mœrore et lacrimis propemodum contabescit ; assiduo in luctu est, versatur ; modum lugendi non facit ; magnam tristitiam subit ; lacrimis et tristitiæ se tradit. Cf. Tristis, Ægritudo, Mœror. 2. Res ea magnam mihi tristitiam peperit, cette affaire m'a causé une grande affliction. Magnam mihi ægritudinem attulit ; magna me ægritudine affectit ; animum mœrore cumulat, cruciat, opprimit, conficit ; ea res vehementer me mordet, pungit, sollicitat, angit, acerbè vexat, graviter commovet. Cf. Dolor, Mœror. 3. Deponamus tandem hanc tristitiam, débarrassons-nous enfin de cette tristesse. Mitigemus istam tristitiam et relaxemus ; tollatur omnis illa superior tristitia ; mentem tandem a tristitia hac abducamus ; ægritudinem exuamus, abjiciamus ; animum ægritudine levemus, deleatur ista ex animo tristitia ; ægritudinem, quam ea res nobis asperserat, ex animo deleamus, exturbemus, abstergamus. USUS : Aliquem ad tristitiam contorquere. Tristitiam et severitatem mitigare. Oratione aliquem a tristitia abducere. Cf. Ægre fero.

TRĪTICUM, i, n. *Froment, blé*. SYN. Frumentum.

TRITUS, a, um, *En parl. du langage: Commu, commun, ordinaire, rebattu, trivial.* SYN. Decantatus, contritus, pervagatus, contemptus. USUS: Tritum sermone, vetustate proverbium. Res trita, communis et pervulgata. Itinere trito incedere, *marcher dans un chemin battu.* Cf. Vulgaris.

TRITUS, ūs, m. (abl. sing. tantum.) *Action de froter, frotement.* USUS: Conflictu trituito lapidis ignem elicere.

TRIUMPHĀLIS, e, gen. com. *De triumphe, triumphal.* USUS: Porta, vehiculum, ornamenta triumphalia.

TRIUMPHO, as, avi, atum, are, n. *Triompher, obtenir les honneurs du triomphe.* SYN. Triumphum ago; Capitoliū curru invehor, in Capitoliū cum insigni laurea invehor. USUS: 1. Amplissimamque honestissimam triumphare. 2. TRANS. Exsultare lætitia, gaudio triumphare. Hic exsultat oratio et triumphat.

TRIUMPHUS, i, m. *Triomphe, entrée d'un général victorieux.* SYN. Imperatoris; ducis, victoris pompa, cum laurea togaque palmata in Capitoliū invecti. EPITH. Falsus, castellanus, justissimus, clarissimus, recens, amplissimus, certissimus et inanissimus, gratissimus, jucundissimus, magnus, verus, justus, navalis. USUS: Triumphum alicui decernere; triumphum habere, agere, deportare. Aliquem ad triumphum revocare laureamque illi insignem deferre. Disseres de triumpho: quid tandem habet iste currus? quid vincti ante curum duces? quid simulacra oppidorum? quid argentum? quid aurum? quid legati in equis et tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa? quid vehi per urbem?

TRIUMVIRĀTUS, ūs, m. *Dignité de triumvir, triumvirat.* SYN. Triumvirum magistratus.

TRIUMVIRI, ōrum, m. pl. *Triumvirs, commissaires chargés de différentes fonctions.* EPITH. Capitales. USUS: Triumviri capitales, magistratus chargés de surveiller les prisons et de veiller à l'exécution des sentences capitales.

TRIVIUM, ūi, n. *Endroit où aboutissent trois chemins, carrefour.* SYN. Ubiter viæ concurrunt. USUS: Maledictum de trivio arripere, ramasser une injure qui traîne dans les rues.

TROCHUS, i, m. *Trochus, cercle avec lequel jouent les enfants.* SYN. Turbo quo ludunt pueri.

TROPÆUM, i, n. *Monument de victoire, trophée.* SYN. Victoriæ monumentum. USUS: In Macedonia tropæa statuit, posuit, constituit, quæ bellicæ laudis victoriæque insignia ac monumenta sunt. Urbs tropæis ac triumphis ornata ac dicata.

TROPUS, i, m. *Trope, emploi métaphorique ou figuré d'un mot.* SYN. Verborum immutatio.

TRUCIDATIO, ōnis, f. *Action d'égorger massacre, carnage.* Cædes, clades. USUS: De Clodianis lapidationibus, insidiis, trucidationibus.

TRUCIDO, as, avi, atum, are, a. *Tuer, égorger.* SYN. Occido, interficio, multis vulneribus concido, conficio. Cf. Occido, Interficio.

TRUCULENTER, *D'une manière farouche, dure, cruelle.* USUS: Atrociter et truculenter se gerere.

TRUCULENTUS, a, um, *Farouche, dur; qui a l'air cruel, terrible.* SYN. Terribilis aspectu, trux, atrox. Cf. Crudelis.

TRÜDO, is, si, sum, dere, a. *Pousser avec force.* SYN. Impello. USUS: Ad mortem, ad supplicium se trudi videbat, trahere, mener.

TRULLA, æ, f. *Vase à puiser.* USUS: Trulla excavata cum manubrio aureo.

TRUNCUS, i, m. *Tronc d'arbre, tronc.* SYN. Stipes. EPITH. Tantus, tutor, totus. USUS: 1. In arboribus truncus, rami, folia. 2. TRANS. Truncus corporis, *en parl. du corps humain: le tronc, le buste.* 3. Stolidus, *homme stupide, bête, souche.* Hic truncus ac stipes consulatum sustineat.

TRUTINA, æ, f. *Balance, trébuchet.* Statera. USUS: Popularem trutinam rem examinare, juger les choses d'une sorte de balance populaire.

TRUX, trūcis, omni. gen. *Sauvage, farouche, cruel, féroce.* SYN. Truculentus, atrox. Cf. Crudelis.

TU, Tu, toi. USUS: Tu mihi etiam legis mentionem facies.

TŪBA, æ, f. *Trompette.* SYN. Buccina. USUS: Tubæ sonitum in bello non fert. Tuba, ad tubam canere; tubam inflare.

TŪBER, ōris, n. *Tumeur, bosse, excroissance.* SYN. Terræ collum, tumor.

TŪBUS, i, m. *Tube, canal; trompette.* SYN. Fistula. USUS: Ductus aquarum, quos illi tubos vocant.

TŪEOR, eris, itus sum, eri, d. a. *Veiller sur, protéger, défendre.* SYN. Tutor, servo, conservo, custodio, foveo, præsidio.) Dero-
linquo. ADV. Castissime, commodius, demisse, diligenter, facile, flagitiose, fortiter, honestissime, lautius, male, maxime, melius, mirifice, parum, perfacile, præclare, privatum, prudenter, publice, sanctissime, vigilantem, munifice, æque, admodum. PHRAS. Hunc tu, quæso, omnibus modis tuere, je vous en supplie, protégez cet homme de toutes les façons. Sartum, tectum, ut aiunt, ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conserves, in omnibus rebus tegas velim; eum in præsidio ac tutela auctoritatis tuæ latere patiaris; ejus salutem tua benevolentia, præsidio, custodia tueris; ejus capitis

custodiam nunquam dimittas; sine tua tuitione saluum esse non posse existimes. Cf. *Defendo, Foveo, Faveo*. USUS: Tueri munus suum, mediocritatem in omnibus rebus, societatem conjunctionis humane. Hunc Cæsar omnibus præsidis tueretur ac defendit. Rem familiarem, gratiam et auctoritatem suam tueri et conservare, *conservare ses biens, son crédit et son autorité*.

TÛGÛRIUM, II, n. *Hutte de paysan, cabane*. SYN. *Habitatio rustici*.

TÛITIŌ, ōnis, f. *Garde, conservation, défense, protection*. SYN. *Custodia*.

TUM, *Alors; tant... tant, et... et; tantôt... tantôt*. SYN. *Tunc*, illa tempestate; partim. USUS: Quid tum inde? Cum alia multa, tum hoc maxime. Tum Græce, tum Latine, *tant en grec qu'en latin, et en grec et en latin, en grec comme en latin*. Modo unum, tum autem plures vidi.

TÛMËŌ, es, ūi, ero, n. *Sensler, se gonfler, s'emporter*. SYN. *Turgeo, turgesco*, in tumore sum. ADV. *Penitus*. USUS: Sapientis animus nunquam turgescit, nunquam tumet, l'âme du sage ne s'emporte jamais, jamais elle n'est gonflée de colère. *Negotia tument, les affaires sont dans un état alarmant, couvent quelque désastre*.

TÛMIDUS, a, um, *Enflé, gonflé; irrité, courroucé*. SYN. *Turgidus*, inflatus, velut omnes dictaturas consulatusque gereret in voce viribusque suis. USUS: *Membrum vitiose tumidum, membre tuméfié*. *Serpens inflato collo, tumidis cervicibus, au cou gonflé*. Cf. *Superbus, Arrogans*.

TÛMOR, ōris, m. *État de ce qui est enflé; agitation, emportement*. SYN. *Inflatio*. EPITH. *Reptinus*, recens. USUS: *Reptinus oculorum tumor*. Erat in tumore animus, son âme était soulevée. *Recedit jam animi tumor*. Ne desererem hunc tumorem rerum, *cette fermentation, ces troubles sur le point d'éclater*. Cf. *Superbia*.

TÛMULTUĀRIUS, a, um, *Levé à la hâte; fait à la hâte, précipité, désordonné*. SYN. *Properatus, subitarius, reptinus*. USUS: *Dux, miles, exercitus tumultuarius*. *Sermo fortuitus et tumultuarius, discours improvisé*.

TÛMULTUĀTIO, ōnis, f. *Bruit, tumulte*.

TÛMULTÛOR, aris, atus sum, ari, d. *Être en désordre; s'agiter, se soulever*. SYN. *Turbas facio*, inquietus sum. USUS: *Quid tumultuarius soror? quid insanis? Pourquoi tout ce bruit, ma sœur? es-tu folle?* Cf. *Turba, Tumultus*.

TÛMULTÛŌSĒ, *D'une manière pleine de trouble, confuse, bruyante*. SYN. *Magno tumultu*. PHRAS. *Tumultuose agere, agir d'une manière désordonnée, faire une révolution*. *Mare coelo miscere; coelum ac terras*

miscere; tragædias, tumultum excitare; turbas facere, concire; tragædias efficere. Cf. *Turba, Tumultus*.

TÛMULTÛŌSUS, a, um, *Désordonné, confus, bruyant*. SYN. *Turbulentus*. USUS: *Tumultuosa et seditiosa vita, oratio*.

TÛMULTÛS, ūs, m. *Désordre, tumulte; trouble de l'esprit, crainte*. SYN. *Motus, turba, seditio*; *trepidatio*. EPITH. *Civilis, domesticus, finitimus, magnus, proximus, tantus, terribilis*. PHRAS. 1. *Periculum est aperti tumultus, on redoute des troubles publics*. *Res pro seditione est; res ad seditionem spectat; res a consilio ad vim abit; in metu sumus, nequa repentina vis in civitate existat; ne quid turbulenti consent; ne qua in civitate tempestas excitetur, cooriatur*. *Tempestas a seditiosis civibus urbi impendit certissima*. 2. *Ea res ingentem tumultum fecit, cette affaire excita un grand désordre*. *Ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, præbuit, commovit, conflavit, concivit; turbas ingentes fecit, concivit; ea re effectum est, ut omnia terrore et tumultu streperent; ut tumultu cuncta turbarentur*. Cf. *Turba, Turbo, Seditio*. USUS: *Quid hos tumultus ciemus? Conticescente tumultu. Tumultum, rixas, jurgia comprimere, sedare, componere, apaiser le bruit, le désordre*.

TÛMÛLUS, I, m. *Élévation de terrain, éminence, tertre*. SYN. *Locus ex terra leviter eminens*. EPITH. *Excellent*. USUS: 1. *Tumuli silvestres*. 2. *Sepulcrum, tombeau*. *Alexander cum ad Achillis tumulum in Sigeo adstisset*. Cf. *Collis, Sepulcrum*.

TUNC, *Alors*. SYN. *Tum*, illo tempore, illa tempestate, per id tempus, per id temporis.) (*Nunc*. USUS: *Sed erat tunc excusatio, nunc nulla est*.

TUNDO, is, tūtūdi, tunsum, ere, a. *Battre à coups redoublés, frapper*. SYN. *Cædo, pulso, verbero*. ADV. *Nihilominus, vehementissime*. USUS: *Bacillo oculos alicui tundere, pocher les yeux de qqn à coups de bâton*. Cf. *Pulso, Verbero*.

TÛNICA, ō, f. *Vêtement de dessous des Romains, tunique*. SYN. *Vestis brevior viro- rum*. EPITH. *Pulla, solivaga, talaris, manicata, trita*. USUS: *Cum tunica et pallio*. *Tunicam ponere*.

TÛNICĀTUS, a, um, *Vêtu d'une tunique, en tunique*. USUS: *Metus tunicatorum, frayeur du menu peuple, des gens de basse condition, vêtus seulement d'une tunique*.

TURBA, ō, f. *Foule en désordre, multitude, cohue; trouble, désordre, confusion*. SYN. *Multitudo*, conventus hominum, concio, multitudo in unum conglobata ac semetipsam turba impediens; *juvenum manus, juvenum globus, circumfusa in concionis modum turba confertissima; vulgus; seditio, vis, tumultus*.

EPITH. Magna, media, nocturna, nova, prætoria, similis, vana. USUS : 1. Ex hac turba et colluvie discedam. 2. Tumultus, seditio, *scène de désordre, tumulte*. Ingentes turbas concitare, moliri, facere, concire. 3. Perturbatio, *confusion*. Ecce nova turba et rixa. Quanta in turba et confusione rerum vivimus! *dans quel désordre et dans quelle confusion de toutes choses nous vivons!* E turbis se evolvere, exsolvere. Cf. Multi.

TURBĀTĒ, *En désordre*. USUS : Omnia raptim et turbate aguntur.

TURBĀTOR, oris, m. *Celui qui trouble, perturbateur*. USUS : Pacis turbator.

TURBĪDĒ, *Avec trouble, avec confusion*. SYN. Turbulenter, inconstanter.

TURBĪDUS, a, um, *Troublé, agité, confus*. SYN. Perturbatus, confusus. PHRAS. 1. Nunquam illum æque turbidum vidi, *je ne l'ai jamais vu aussi troublé*. Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum percussumque, nihil ut consilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore consisteret, nunquam vidi. Commotum sæpe perculsumque vidi antea, sed nunc adeo color ipse immutatus est, vultus, oratio, mens denique ipsa excidit et conscientia peccati mutum, exanimatum ac vix vivum reliquit. Confusus animo, nec auribus quidem et oculis satis constat; neque animo, neque lingua satis compos, vix apud se est, ita perturbato atque incerto præ ægritudine animo est. Hominem tam commotum nunquam vidi alias, sic ut nec animus illi suppetere nec constare mens sana videretur. Eo nuntio ita percussus est, ut animo adesse eum nemo existimaret. USUS : 1. Mens omni turbido motu semper vacans. 2. Impurus, sordidus, *trouble, fangeux*. Aqua turbida et cadaveribus inquinata, *eau trouble et souillée par le séjour des cadavres*. 3. Miser, calamitosus, funeste, *malheureux*. Turbidis rebus, temporibus adversis.

TURBO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en désordre, troubler, agiter, inquiéter*. SYN. Obturbo, perturbo, misceo, permisceo. PHRAS. Omnia in republica turbantur, *la république est pleine de troubles*. Nullum tam turbulentum reipublicæ tempus fuit; annus est domi forisque infestus; plurimum turbarum infinita hominum licentia concitum est; nusquam res quietæ; omnia divina humanaque jura miscentur; civilibus fluctibus tument omnia, maximæ ubique turbæ et tragediæ excitantur, efficiuntur. Tumultus non jam foro se continet, sed totam passim urbem pervadit. Ex agris in urbem tumultus penetrat, spemque omnem concordiæ exturbat. Tumultus repens ex agris in urbem illatus rempublicam in summum discrimen adducit. Perlatius ad cives tumultus omnem reipublicæ statum convellit, conturbat, inflamat. Urbes et cippida

implentur. 2. Is casus vehementer me turbavit, *cet événement m'a fortement troublé*. Mirifice me perculit; omnem animi statum inflammavit, incitavit, conturbavit; mentem promodum e sua sede et statu dimovit; mentem prope exturbavit meam, consilium eripuit. USUS : In Hispania turbatum est aliquid. Omnia turbavit et miscuit. Vide ne quid turbet. Turbare aliquid ac pacem sollicitare.

TURBO, Inis, m. *Tourbillon*. SYN. Ventus omnia turbans ac involvens. EPITH. Maximus, sævus. USUS : 1. Tanquam turbine aliquo et tempestate everti. Tu procella patriæ, turbo et tempestas pacis. 2. Coni figura inversa, *loupie, sabot*. Turbinem versare.

TURBULENTĒ, *D'une manière orageuse, avec trouble, confusion, désordre*. SYN. Turbide, temere.

TURBULENTUS, a, um, *Plein de confusion, de désordre*. Turbidus, nata in vanos tumultus ingenia.) Tranquillus. ADV. Necessario. USUS : Turbulenta, temeraria, cæca consilia. Tempora, tempestas reipublicæ turbulenta. Cf. Turbidus.

TURGĒO, es, et **TURGESCO**, is, ere, n. *Sensler, se gonfler; être enflé, gonflé*. SYN. Tumeo, inflatus sum. ADV. Penitus.

TURGĪDUS, a, um, *Enflé, gonflé*. SYN. Tumidus, inflatus.

TURMA, æ, f. *Escadron, troupe de cavalerie*. SYN. Equitum ordo, globus, manus.

TURMĀLIS, e, gen. com. *Relatif à un escadron, d'escadron*. USUS : Scipio ille major Corinthiis statuum pollicentibus eo loco, ubi essent aliorum imperatorum, turmas dixit displicere, *les Corinthiens promettaient à Scipion de lui ériger une statue à côté de celles de leurs généraux: Je n'aime pas les escadrons, dit-il, c.-à-d., la foule (à être confondu dans la foule)*.

TURMĀTIM, *Par compagnies, par escadrons*. SYN. Per turmas, agmine.

TURPICULUS, a, um, *Un peu laid, assez laid*. USUS : Jocus in turpiculis rebus ponitur, *la plaisanterie s'applique aux choses basses et laides*.

TURPIFICĀTUS, a, um, *Souillé, dégradé, défiguré*. USUS : Depravatio ac fœditas turpificatio animi.

TURPIS, e, gen. com. *Laid, difforme; honteux*. SYN. Inhonestus, deformis, fœdus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. ADV. Æque, omnino non. PHRAS. 1. Cave ne quid turpe admittas, *prends garde de faire qqch de honteux*. Ne quid dissolute ac turpiter agas; ne quid dedecoris admittas, aut quod fœdum sit et flagitiosum, quod crimini esse possit; vide ne quid indecore effeminateque facias; ne in turpem verborum obscenitatem delabare;

ne quid in tua vita moribusque maculae hæreat, resideat; ne probrum, labem ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas; ne priores tuas laudes vitæ turpitudine deformes. Cave ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas; ne in flagitiis, in dedecore voluteris; ne in flagitia te ingurgites. 2. Hoc apud illos turpe non est, *ches eux, cela n'a rien d'infamant*. Nullam ea res apud illos infamiam habet; in vitiis illud non ponitur; illud in rebus turpibus non habetur; illud turpe nemo putat, existimat; eorum moribus illud ab honestate remotum non est. Id nemini est turpitudini; illud eorum moribus nefas non habetur; illud eorum moribus flagitium non est. USUS: Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti est foedissima, la *débauche, honteuse à tout âge, est surtout dégradante pour la vieillesse*. Id non modo turpe est, sed sceleratum et nefarium. Turpis homo, vita infamis.

TURPITER, *D'une manière honteuse, infâme*. SYN. Turpe, obscene, nequiter, nefarie. USUS: Timeo ne quid turpiter faciam.

TURPITUDO, *Idia, f. Laideur morale, honte, turpitude, infamie*. SYN. Deformitas, obscenitas, infamia, macula, flagitium, dedecus, labe, deformatio, depravatio, fœditas. EPITH. Accusabilis, domestica, flagitiosa, insignis, major, maxima, nefaria, sempiterna, singularis, summa, tota, vera ficta, plurima. USUS: Nulla pars vitæ ejus summæ turpitudinis fuit expers. Omni turpitudine se foedavit, quam ille nunquam eluet aut delebit. Nihil non turpitudinis subiit; omni turpitudine notatus est. Ea causa turpitudinem habet. Omnia fugiendæ turpitudinis adipiscendæque honestatis causa facio, *je fais tout pour éviter le déshonneur et mériter la considération publique*. Cf. Dedecus, Turpis.

TURPO, *as, avi, atum, are, a. Rendre laid, défigurer, souiller*. SYN. Fœdo. USUS: Jovis aram sanguine turpat. Poet.

TURRIS, *is, f. Tour*. Celsa moles. EPITH. Alta, altissima. USUS: Ex alta turri situ et opere multum edita dejectus.

TURTUR, *üris, m. Tourterelle*.

TUSSIO, *is, ire, n. Tousser*. SYN. Tussi laboro, tussi urgeor.

TUSSIS, *is, f. Toux*. SYN. Screatus. USUS: Tussim pectore expellere.

1. **TÛTE**, *Toi-même*. SYN. Tu ipse. USUS: Ut tute mihi præcepisti.

2. **TÛTE**, *Sûrement, en sûreté*. SYN. Tuto, impune.

TÛTELÀ, *æ, f. Soins vigilants, garde, conservation, défense; tutelle*. SYN. Fides, defensio, patrocinium, clientela. EPITH. Legitima, præclara; turpis. USUS: Filios suos alicujus tutelæ commendare; in tutelam alicui tradere; tutelæ subicere. Pupillus cum pri-

mum in tutelam venerit; in tutela fuerit. Tutela se abdicare. Omnia hæc nostra latent in tutela et præsidio armorum. Cf. Præsidium.

1. **TÛTOR**, *aris, atusum, ari, d. a. Veiller à ou sur, garder, protéger, défendre*. SYN. Tueor, salvum, invictum præsto. ADV. Accuratissime, copiosius, facile. USUS: Provinciam, fines armis tutari. Cf. Tueor.

2. **TÛTOR**, *oris, m. Protecteur, défenseur; tuteur (l. de droit)*. SYN. Defensor, patronus. EPITH. Castus, fidelis, legitimus, verus, annuus. USUS: Tutorem alicui instituere. In tutorem potestate est pupillus. Respublica orba consulis fidem, tanquam legitimi tutoris implorat. Tutor religionis.

TÛTUS, *a, um, Qui est en sûreté, qui ne court aucun danger, qui n'a rien à craindre*. SYN. Metu vel periculo vacuus, tectus; sepius, munitus, securus, in tuto locatus; nihil insidiarum habens; sanctus, sacrosanctus. ADV. Maxime, plane, prorsus. PHRAS. Tutus jam est, maintenant il est en sûreté. In tuto est; in portu navigat; in portu est; in vado est; cautum illi est. Cf. Securus. USUS: Tutam et tranquillam vitam degere. Tutus ab inimicis. In tuto collocare; in tuto esse; mare tutum præstare.

TÛUS, *a, um, Ton, ta; le tien, la tienne*. USUS: Panætius ille tuus. Tuorum curam gere.

TÛPUS, *i, m. Figure, image*. SYN. Signum, forma. PHRAS. Librum typis edere, imprimer un livre. Typis mandare, commendare, committere; typis exprimere, edere, in lucem emittere; typis excudere, evulgare. USUS: Typos tibi mando.

TÛRANNICÈ, *Tyranniquement*. SYN. Superbe, crudeliter.

TÛRANNICUS, *a, um, Tyrannique, de tyran, cruel*. SYN. Leges, facta tyrannica.

TÛRANNOCTÛNUS, *i, m. Meurtrier d'un tyran, tyrannicide*. SYN. Tyranni interfector (VULG. tyrannicida).

TÛRANNIS, *idia, f. Autorité d'un tyran, tyrannie*. PPRAS. Tyrannidem occupare, s'emparer de la tyrannie. Imperium sibi arripere; regnum invadere; capiti fortunæ regis insignia per vim adicere; regium fastigium affectare et occupare. USUS: Tyrannidem occupare. Tyrannidem evertere, delere.

TÛRANNUS, *i, m. Tyran; monarche absolu, autocrate*. SYN. Ereptor libertatis, oppressor civitatis. EPITH. Crudelissimus, firmus opibus et voluntate, insanus, crudelis, inanis, gloriosus fama, gratus beneficio, importunus, amens, intolerandus, libidinosus, teter. USUS: Tyrannus quam qui unquam fuit ævissimus ac violentissimus in suos. Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio.

1. ÜBER, *örts*, n. *Sein*, mamelle. SYN. Mamma.

2. ÜBER, *örts*, omn. gen. *Riche*, *abondant*, *plein*; *fécond*, *fertile*. SYN. Fecundus, ferax, fertilis, abundans, copiosus. USUS: Agro bene cultio nihil est nec usu uberius, nec specie ornatus, *rien ne saurait être ni plus utile ni plus beau qu'un champ bien cultivé*. Plenior et uberior ad dicendum, *orateur plus plein, plus abondant*. Cf. Copiosus.

ÜBERTAS, *ätis*, f. *Richesse*, *abondance*; *fertilité*. SYN. Abundantia, copia, magnitudo. EPITH. Maxima, vetus, summa agrorum. USUS: Omnis ubertas et quasi silva dicendi. Summa ubertas et copia frugum. Cf. Copia.

ÜBI, *Öh*. SYN. Quo loco. USUS: 1. Nemo est quin ubiuis quam ibi ubi est esse malit. 2. Postquam, cumprimis, simul ut, *dès que*. Ubi galli cantum audit, mensam tolli jubet. 3. In quo, *où* (*sur quoi, avec quoi, dans lequel*). Porticus ubi ambulabam. In ea urbe ubi natus es. Ubi gentium est is homo?

ÜBICUMQUE, *En quelque lieu que, partout* *où*. SYN. Quocumque in loco, ubi ubi. USUS: Ubicumque gentium et terrarum fueris.

ÜBINAM? *Où?*

ÜBIQUE, *En quelque lieu que ce soit, partout*. USUS: Mortales qui ubique sunt.

ÜBIVIS, *En quelque lieu que ce soit, partout*. USUS: Ubivis esse malim, quam ibi.

ÜDUS, a, um, *Humide*, *mouillé*, *arrosé*. SYN. Udis oculis respicies, *vous regarderez avec des yeux baignés de larmes*.

ULCERĀTUS, a, um, *Ulcéré*. SYN. Ex-ulceratus.

ULCERŌSUS, a, um, *Couvert d'ulcères*. SYN. Plenus ulceribus.

ULCISCOR, *eris*, ultus sum, *cisci*, d. *Punir qqn d'une injustice commise, se venger de lui, ou venger l'injure elle-même*. SYN. Vindico, punio, persequor, poenam repeto, injurias persequor, male meritis refero quod debeo, poenas sumo, expeto. PHRAS. 1. Nihil laudabilius esse statuo quam injurias non ulcisci, *je ne connais rien de plus digne de louange que le pardon des injures*. Nihil ad laudem illustrius esse statuo, quam injurias contemnere, oblivisci; injurias ex animo de-

lere; minime persequi; ultione non persequi; de injuria persequenda, referenda nihil omnino cogitare; referenda injurie curam non suscipere; ultionem injuriarum non spectare, non curare; de referenda injuria minimum laborare. In contemnendis, obliviscendis, ex animo evellendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria contemnendis, eximiam sitam esse laudem mihi persuadeo.

2. Ulciscor istam calumniam, *je poursuivrai la vengeance de cette calomnie*. Calumniam hanc non inultam patiar; pro istis injuriis graviter ulciscar; injuriarum hanc certo persequar; gravem me ad calumnias istas vindicem servabo; ultor ero calumnie; punitor doloris mei; vindicabo quam acerrime maledicta illa; dolorem ex calumnia meum justa ultione explebo; poenas pro calumnia graves capiam; justus dolor ad repetendas calumnie hujus poenas me excitat, nec inultum id, quidquid est, a me auferes. USUS: Meas injurias nondum sum ultus. Ultus est Sylla hujus victorie crudelitatem. Ulcisci inimicum, *se venger de son ennemi*. TRANS. *Venger qqn*. Fratres occisos, patrem justa per arma ulcisci. Quid tam necessarium tenere arma quibus possis te ulcisci lacessitus, *ces armes dont on peut se servir, pour se défendre, quand on est attaqué*. Cf. Vindico.

ULCUS, *eris*, n. *Ulcère*, *plaie*. SYN. Plaga inveterata et sordida. USUS: Et tu tanquam unguis in hoc ulcere.

ULLUS, a, um, gen. *ius*, dat. i, *Un, quel-qu'un, une personne*. SYN. Aliquis, unus. USUS: Ullum nummum nemini debeo. Si ulla erit libertas. Sine ullo vel uno metu.

ULTIMUS, a, um, *Le plus éloigné, le plus reculé, extrême, le dernier*. SYN. Postremus, extremus, novissimus, summus. USUS: Ex ultimis terris arcessitis. Ab ultimo principio hujus urbis ad hoc tempus.

ULTIO, *eris*, f. *Vengeance*. SYN. Vindicta.)(Gratia. USUS: Ultionem parare. Cf. Ulciscor, Vindico.

ULTOR, *eris*, m. *Vengeur*. SYN. Vindex, punitor. USUS: Injuriarum nostrarum ultor.

ULTRA, *Au-delà, plus loin*. SYN. Supra.)(Citra. PHRAS. Ultra quam constitue-

ram, progressus sum dicendo, *j'ai été plus long dans mon discours que je ne m'étais proposé*. Longius vagata est oratio; cursus dictio- nis longius me extulit provexit; fines dicendi longius ac volueram protuli; orationem produxi longius; quantumcumque me retinui, longius tamen oratione lapsus sum; oratio inter præscriptos dicendi fines non consedit. USUS: Ultra quam satis sit angeris, *au-delà de la nécessité*. Oratio elegans, ut nihil possit ultra, *discours on ne peut plus élégant*.

ULTRIX, *icis*, f. *Celle qui venge, vengeresse* (poët.). SYN. Vindex.

ULTRŌ, *De ce côté-là; spontanément, librement.* SYN. Sponte, non quaesitus. USUS: 1. Omnia ei ultro pollicitus sum, *je lui ai tout promis de moi-même.* 2. Ultro citroque, *ça et là, de côté et d'autre.* SYN. Huc illuc, vicissim. USUS: Ultro citroque cursare, navigare, commerciare. Beneficia ultro citroque data.

ULULĀTŪS, ūs, m. *Hurllements; cris de douleur.* USUS: Victoriā conclamant et ululatum tollunt.

ULŪLO, as, avi, atum, are, n. *Hurler, pousser des hurlements, crier; caner, chanter avec force inflexions et sons aigus (propr. canum et luporum).* USUS: Inclinata et ululanti voce. Cf. Plango.

UMBILĪCUS, i, m. *Le milieu, le point central; nombril.* EPITH. Certus. USUS: Is locus qui in medio Siciliæ est, et umbilicus ejus insule nominatur, s'appelle le centre de cette île.

UMBO, ōnis, m. *Partie centrale et relevée en bosse d'un bouclier; le bouclier lui-même.* USUS: Umbonibus incussaque ala sternuntur hostes, *les ennemis sont défaits à coup de boucliers et par la seule force des bras.*

UMBRA, æ, f. *Ombre.* EPITH. Fatalis, infera, tenuis. USUS: Umbram equitis Romani videtis, simulacrum pristinæ dignitatis. Umbras falsæ gloriæ consecrari. Omnes umbras timet. Umbræ et eminentiæ in pictura, l'ombre et la lumière en peinture.

UMBRĀCŪLUM, i, n. *Tout objet qui donne de l'ombre, ombrage.* SYN. Locus frondibus tectus. TRANS. École. USUS: Ex umbraculis eruditorum otioque scholæ in solem et pulverem prodire, procedere, quitter les leçons des savants et la tranquillité de l'école pour braver les ardeurs du soleil et la poussière des combats.

UMBRĀTĪLIS, e, gen. com. *Qui reste de l'ombre, paresseux, désœuvré; formé dans une école.* SYN. Quod in umbra et otio versatur. USUS: E domestica et umbratili exercitatione medium in agmen, in pulverem, in clamorem, in castra, in aciem forensē prodire, et ex litteris aliquid in lucem aspectumque proferre, sortir du silence de la retraite et s'élancer dans l'arène, au milieu des cris et du tumulte du forum. Oratio mollis et umbratilis. Cf. Fucatus.

UMBRŌSUS, a, um, *Qui a beaucoup d'ombre, ombreux, ombragé.* SYN. Opacus, umbrifer. PHRAS. Locus umbrōsus, *lieu rempli d'ombre.* Locus ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contextus; multa arborum frondiumque amœnitate opacatus. Cf. Opacus.

ŪNĀ, Ensemble. SYN. Simul, pariter, communiter. USUS: Si in Italia fueris, erimus una. Cf. Simul.

ŪNĀNĪMIS, e, gen. com. *Qui est de*

même avis, qui est d'accord, unanime. USUS: Unanimes fratres, sodales. Cf. Concors.

ŪNĀNĪMITAS, atis, f. *Bon accord, bonne harmonie, bonne intelligence.* USUS: Nulla re magis, quam unanimitate regna continentur.

UNCĪA, æ, f. *Once.* SYN. Assis pars duodecima.

UNCINĀTUS, a, um, *Crochu.* SYN. Aduncus, hamatus.

UNCTĪO, ōnis, f. *Action d'oindre.* SYN. Unctura.

UNCTOR, oris, m. *Celui qui frotte qqn d'essence ou d'huile.* SYN. Aliptes. EPITH. Bonus.

UNCTŪRA, æ, f. *Action d'oindre.* SYN. Unctio. EPITH. Servilis.

UNCUS, i, m. *Croc, crochet.* USUS: Uncus fugitivo impactus est.

UNDA, æ, f. *Onde, flot, vague.* SYN. Fluctus. USUS: Undæ comitorum. Cf. Mare.

UNDE, D'où. SYN. Ex quo, a quo. Ratione causæ, originis a re, loco. USUS: Eloquentia, unde longe absum. Materia, unde orta sunt omnia. Querimus unde sit beata vita. Unde omnia manant.

UNDECIES, Onze fois.

UNDELĪBET, *De quelque part que ce soit.*

UNDĒQUINQUĀGĒSIMUS, a, um, *Le quarante-neuvième.*

UNDĒVICĒSIMUS vel *vigesimus*, a, um, *Le dix-neuvième.*

UNDĒVĪGINTI, Dix-neuf.

UNDĪQUE, *De tous côtés, de toutes parts.* SYN. Ex omni parte, ex omni genere. USUS: Undique ex omni regione terrarum concurritur. Aut undique religionem tolle, aut usquequaque conserva, *il faut ou faire disparaître la religion de partout ou la conserver partout.* Honestas undique perfecta, *honnêteté parfaite de tout point.* A tergo, a fronte, a lateribus, ex omnibus partibus undique tenetur.

UNGO, is, xi, ctum, ere, a. *Oindre, frotter d'un corps gras (parfum, onguent, huile).* SYN. Perungo, unguentis obliuo. USUS: Cæsar unctus occubuit. Cum is caput et os unguento perficaret et ungeret.

UNGUENTĀRIUS, ii, m. *Parfumeur marchand de parfums.* SYN. Qui unguenta conficit vel vendit.

UNGUENTUM, i, n. *Onguent, parfum, essence.* SYN. Odorum variorum permistio. EPITH. Conditum suavitate, moderatum. USUS: Unguentis oblitus. Unguentis effluens calamistrata coma.

UNGUICŪLUS, i, m. *Ongle du doigt.* USUS: A teneris unguiculis, *dès la plus tendre enfance.*

UNGUIS, is, m. *Ongle*. **EPITH.** Transversus, adversus, ferus. **USUS**: Ab imis unguibus ad summum verticem, depuis le bout des ongles jusqu'au sommet de la tête, des pieds à la tête. Unguibus cum discerpere. Ungues demperat illi tonsor, collegit. Unguis in ulcere exstitit. Unguis in faciem violare. Transversum unguem non oportet scedere, s'écarter d'une ligne.

UNGÜLA, æ, f. *Sabot, corne, griffe, serre*. **EPITH.** Vehemens. **USUS**: Ungula equi, jumentorum.

UNICÈ, *Uniquement, particulièrement, singulièrement*. **SYN.** Singulariter. **USUS**: Patriam unice diligit. Hunc tibi unice commendo.

UNICUS, a, um, *Unique, seul*. **SYN.** Unus, unigena, singularis. **USUS**: Erat hoc unicum solatium in malis.

UNIUSMODI, *De même espèce*. **SYN.** Non varius. **(Multiformis)**. **USUS**: Materia semper est uniusmodi, sui similis.

UNIVERSALIS, e, gen. com. *Universel, général*. **SYN.** Universus, absolutus. **USUS**: Causa universalis.

UNIVERSE, *En général*. **SYN.** Generatim, generaliter.

UNIVERSITAS, atis, f. *Universalité, totalité*. **SYN.** Universum, mundus. **USUS**: Universitas rerum qua omnia continentur. (*Universitas*, **VULG.**), *université*. **Latine**: Doctrinarum omnium sedes; artium ac disciplinarum omnium palæstra vel emporium. **Cf. Academia**.

UNIVERSUS, a, um, *Tout entier, tout*. **SYN.** Totus, omnis, infinitus, confusus. **USUS**: Quid potest esse extra universa? *Que peut-il y avoir en dehors du tout?* Rem universam in partes distribuere. **DEUS** separatim ab universis singulos diligit, **DIEU** aime chaque homme en particulier, *séparé de la totalité*.

UNQUAM, *Une fois par hasard, une fois quelconque, un jour, jamais*. **SYN.** Ab omni memoria, post homines natos, post hominum memoriam, ex omni memoria, post nostram patrumque memoriam. **(Nunquam)**. **USUS**: Omnes qui unquam fuisse superat. Nihil unquam post homines natos.

UNUS, a, um, gen. ius, dat. i, *Un, une; un seul, une seule*. **SYN.** Solus, singularis. **USUS**: Ut esset unus e nobis. Unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo. In unius anima positas omnes spes habemus. Ad unum omnes agunt. (*Unus post alterum*, **VULG.**), *l'un après l'autre*. **Latine**: Super alium alius; alia super alia; aliud ex alio. (*Unus est melior quam alter*, **VULG.**), *l'un est meilleur que l'autre*. **Latine**: Alius alio melior. Ad neminem unum imperii summa rediit, sed separatim suam quisque classem administrabat, *le*

pouvoir suprême ne fut rendu à personne individuellement, mais chacun gouvernait séparément sa flotte. In unum locum conducere, cogere, dans le même lieu, dans le même endroit. In unum corpus coalescere; in unum confundi; in unum congruunt res omnes.

UNUSQUISQUE, *Chacun*. **SYN.** Singuli, quisque. **(Nemo, nullus)**.

URBANE, *Gracieusement, poliment*. **USUS**: Urbane faceteque aliquem irridere, railler, finement, avec esprit.

URBANITAS, atis, f. *Urbanité, politesse; élégance, pureté du langage; raillerie de bon ton, de bon goût*. **SYN.** Sal, comitas, civilis vita. **EPITH.** Facetosa, pristina, summa. **USUS**: Vir nostrorum hominum urbanitate limatus. Urbanitatis externæ color nostris oratoribus deficit. Libandus est etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos. Omnis illa vetus urbanitas exaruit. Homo importunus urbanitatem omnem deposuit. Desideria urbis et urbanitatis deponere, le séjour de Rome, la vie de Rome. **Cf. Humanitas**.

URBANUS, a, um, *Poli, de bon ton; spirituel, fin*. **SYN.** Non inurbanus, facetus. **USUS**: Urbani sales. Homo cautus et urbanus. 2. Qui in urbe habitat vel quod urbs est, relatif à la ville, de ville, urbain. **(Rusticus)**. Manabat latius malum illud urbanum. Urbanarum rerum perturbatio. Urbanus Prætor. **Cf. Humanus**.

URBS, urbis, f. *Ville*. **SYN.** Civitas. **EPITH.** Amantissima, amplissima, antiqua, clarissima, nobis amicissima, copiosissima, firma, permagna, fortunatissima, hostilis et bellica, munitissima; non solum incolumis sed etiam ornata. Urbes inimicissimæ, locupletæ, infestissimæ alicui imperio, maritimæ, militares, maximæ, turpissimæ. **PHRAS.** 1. Urbs nobilis et præclara, ville noble et illustre. Urbs ætæternæ, et situ, descriptione ædificiorum et pulchritudine inprimis nobilis ac opulenta. Urbs vetus et copiosa, eruditissimis hominibus studiisque liberalissimis affluens. Urbs situ et opere munita, fossis ac mœnibus septa ac valida. Urbs amplissima et ornatissima, atque omnibus rebus aucta. Urbs florentissima potentissimaque, referta copiis, descriptione ædificiorum, una omnium pulcherrima. Urbs ad res gerendas opportuna, situ et natura munitissima, opulenta eadem et copiosa. 2. Urbs capta est, la ville a été prise. Hostibus præda facta est; in hostium manus venit; in hostium potestatem pervenit; in deditionem accepta est; urbe hostes potiti sunt; urbem ditionis sue fecere hostes. **USUS**: Urbem constituere, ædificare. Urbem capere, excindere, evertere. Urbem relinquere, deserere. Urbe excedere.

* **URCEUS**, i, m. *Vase en terre, cruche*. **USUS**: Urcei scilicet, aquarii.

ÛRÊDO, inis, f. *Nielle ou charbon, mala-*

die des plantes. SYN. Morbus stirpes adurens. USUS: Si uredo aut grandio segeti nocuit.

URGĒO, es, ursi, ere, a. *Pousser, presser, faire avancer.* SYN. Impello, incito, premo, insto. ADV. Angustius, diutius, graviter, rustice, sane, acriter, valde. PHRAS. Urgere te non desistam, je ne cesserai de vous presser vivement. Urscque te premam, instabo, insectabor, poscam ut enitaris, elabores, rem pericias. Annti, minari, etiam clamoribus et convitio impellere te non desistam, ut vel coactu meo rem suscipias; insistam, flagitabo, sollicitabo nec remittam; non desistam nec cessabo obtundere, dum perfecta videam quæ inchoasti. USUS: Urge summo studio, insta, eblandire. Interrogando urgere. Urgere hostem ac premere. Urgere atque ab omni parte instare. Cf. Impello.

ŪRĪNA, æ, f. *Urine.* USUS: Urinam redde, uriner; alias aquam petere, vesicam levare, exonerare. (VULG. Urinam mittere.)

ŪRĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Plonger sous l'eau.* SYN. Sub aqua nato et mergo.

URNA, æ, f. *Vase à puiser de l'eau, urne; urne du scrutin.* SYN. Hydria. USUS: Urnas delere et evertre subsellia. Senatorum urna non absolvit. Eduxit ex urna tres qui sorte iudicarent.

ŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler, faire brûler.* SYN. Aduro; igne perdo, corumpo, comburo. USUS: Corpus uri et secari patimur. Venatores uri se frigore patiuntur, les chasseurs se laissent transir par le froid. Cf. Comburo.

ŪSĪTĀTĒ, Conformément à l'usage. SYN. Vulgariter, populariter.

ŪSĪTĀTUS, a, um, *Usité, admis par l'usage; accoutumé.* SYN. Pervulgatus, usu receptus, solemnus.) Inusitatus. USUS: Usitato more, selon l'usage ordinaire. Id non solum usitatum, sed etiam quotidianum est. Honor pervulgatus et usitatus. Cf. Communis, Vulgaris.

USPIAM, En quelque lieu, en quelque endroit, quelque part. SYN. Alicubi.) Nusquam. USUS: Si Brutum uspiam videris.

USQUAM, Quelque part, en quelque lieu. SYN. Ulo loco; uspiam, alicubi. USUS: Nulius usquam consistendi locus.

USQUE, Toujours. SYN. Semper. USUS: 1. Mihi quidem usque curæ erit. 2. Usque ad in, jusqu'à. Usque ad eum finem, dum iudices rejecti fuerint. Usque a Janiculo ad ædem Vestæ, depuis le Janicule. Usque a toga pura, dès l'enfance. 3. Usque adeo, à ce point, à tel point. SYN. Adeo. USUS: Usque adeo scivit. 4. Usque dum, jusqu'à ce que. SYN. Donec. 5. Usque eo, à tel point. SYN. Adeo, tamdiu. USUS: 1. Usque eo morosi sumus, ut, etc. 2. Tamdiu, ad eum usque finem, jus-

qu'à ce que. Usque eo se tenuit quoad Pompeius adesset.

USQUEQUĀQUE, Partout, toujours. SYN. Ubique, omnino. USUS: Usquequaque sapere oportet, il faut être sage jusqu'au bout, toujours, en toute occasion.

1. **ŪSŪCĀPIO**, is, cēpi, captum, ere, a. *Acquérir par prescription (t. de droit).* SYN. Usu meum facio. Lex bustum usucapi vetat.

2. **ŪSŪCĀPIO**, ontis, f. *Propriété acquise par droit de prescription; prescription (t. de droit).* SYN. Jus possidendi quæsitum continuatione temporis lege definiti. USUS: Usucapionum et tutelarum jura.

ŪSŪRA, æ, f. *Usage, jouissance; intérêt; bénéfice.* SYN. Usus; fenus, generationis fructus. EPITH. Parva, diuturna, plena lacrimarum, menstrua. PHRAS. 1. Senatus populum usuris liberavit, le sénat fit remise au peuple des intérêts. Ingravescens fenore liberavit; fenebrem rem levare aggressi sunt senatores; multis fenebribus legibus constrinxerunt avaritiam; ne fenore trucidaretur populus senatus lege cavet. USUS: 1. Parvam exigui temporis usuram a te postulo. Usuram lucis alicui eripere. 2. Fenus, intérêt, usure. Usuris suis cavere. Usuram cum fide pendere. Usura alicum liberare. De capite deducere, quod usuris pernumeratum est, défalquer du capital ce qui a été payé en intérêt, les sommes payées pour l'intérêt. Cf. Fenus, Fenerator.

ŪSURPĀTIO, ontis, f. *Usage, emploi, jouissance.* SYN. Usus frequens, tractatio, mentio. USUS: Usurpatione et renovatione doctrinæ me consolator, action de revenir sur ses études passées, de s'y livrer de nouveau.

ŪSURPO, as, avi, atum, are, a. *Faire usage de qqch, user de, jouir de, employer.* SYN. Utor, in usum adhibeo. USUS: 1. Crebris sermonibus usurpo vetus illud. Aliquid ex alienis bonis usurpare. Oculis aliquid usurpo, voir qqch. In ea, quam usurpas, tranquillitate. Nomen tantum virtutis usurpas; quid ipsa valeat, ignoras, tu ne sais que prononcer le nom de la vertu: tu n'as aucune idée de la chose. 2. Dico, appello, voco, appeler. Lælius is qui sapiens usurpatur, Lélius, celui qui est surnommé le sage. Cf. Occupo.

ŪSŪS, usūs, m. *Action de se servir, emploi, usage.* SYN. Consuetudo. EPITH. Arrogans, intolerabilis, annuus, assiduus, uni rei deditus, communis, vulgaris, diuturnus, domesticus, forensis, publicus, frequens, magnus, familiaris, militaris, necessarius, oratorius, popularis, civilis, provincialis, quotidianus, rhetoricus. USUS: 1. Ita usus obtinuit. Dicendi ratio in communi quodam usu versatur. 2. Experientia, usage, pratique, expérience. Vir magnæ prudentiæ, usu et exercitatione doctus. Usus in re bellica magnum habet, il a une

grande expérience de l'art militaire. Docuit nos longa vita ususque rerum multarum. Cum ad summam prudentiam tantus usus accesserit. Omnia collocata sunt in usu quotidiano. Res longo usu comprobata. 3. *Exercitatio, exercice.* Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. Tractatio et usus vocis. Si rerum usum perculleris, habebis, magnis usibus frueris. Rei alicujus usum adimere sibi, alicui auferre. Si usus fuerit. 5. *Amicitia, familiaritas, consuetudo, commerce d'amitié, liaison, intimité.* Vetus mihi cum illo usus intercedit. Summus mihi cum parente ejus usus erat. Magno usu familiaritatis cum eo conjunctus sum. 6. *Opus est, l'occasion se présente.* De cæteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit. Mihi sic usus est, *c'est ce qu'il me faut, c'est ce dont j'ai besoin.*

ŪSUSFRUCTŪS, ūs, m. *Usufruit de la propriété d'autrui.* SYN. Jus utendi alienis rebus. **USUS** : Bonorum suorum usumfructum alicui legare, *léguer à qqn l'usufruit de tous ses biens.*

* **ŪSŪVENIO**, is, véné, ventum, ire, n. *Être nécessaire, falloir; venir en aide, arriver.* SYN. Usu venit, usu evenit, usu accedit. **USUS** : Nunc illud mihi usuvenit quod nuper tibi. Ille mihi usuvenit in optima causa. Ut, si usus veniat, suum quisque locum teneat, *si le besoin s'en présente, au besoin.* Cf. **Evenio**.

UT, *Afin que.* SYN. Quo. **USUS** : 1. Hæc dicis, ut me teneas. 2. Ut est, ut nunc est, *comme, de la manière que.* Si improbus fueris, ut es. Cælius, ut illis temporibus, ut inter barbaros, satis doctus. Ille, ut erat inter suos primus. Mihi factum est, ut in tali re, etiam fortuna probatur. 3. Postquam, ubi, *dès que, aussitôt que.* Ut ab urbe discessi, nullam intermisi diem. Simul ut me viderunt, alloquuntur. Primum ut me salutavit, abiit. 4. Quamvis, etsi, *quoique.* Ut summa habeam cætera, temporis satis non habui. Ut nihil aliud, hoc tamen perfecit. 5. Quam, quantum! (*admirantia*) *combien, que, comme!* Ut humilis, ut abjectus sermo est! 6. Ut quisque (cum superi.), ita (cum superi.): *plus... plus...* Ut quisque optimus, ita modestissimus. Ut quisque senior, ita prudentior. 7. Ut si, tanquam si, quasi, *comme si, tout comme si.* Tuam rem sic ago, ut si mea esset. 8. Quomodum, quomodo, *comme.* Ut olim fiebat; ut est consuetudo.

UTCUMQUE, *De quelque manière que.* SYN. Quomodocumque. **USUS** : Utcumque res ceciderit; utcumque erit, *quoiqu'il arrive.* (VULO. Taliter, qualiter.)

ŪTENSILIA, tum, n. pl. *Objets d'utilité, ustensiles, meubles.* **USUS** : Reliqua utensilia

1. **ŪTER**, ra, um, gen. utrūus, dat. utri, *Lequel des deux.* **USUS** : Utro bono frui velis, tua optio sit. Uter popularis est, tu an ego?

2. **ŪTER**, ris, m. *Ouvre,seau préparé pour contenir les liquides ou traverser les fleuves.*

ŪTERLIBET, alibet, umlibet, *N'importe lequel des deux, celui des deux qu'on voudra.* **USUS** : Utrumlibet elige.

ŪTERQUE, aque, umque, *Chacun des deux, l'un et l'autre, tous les deux.* SYN. Utervis, ambo, quisque.)(*Neuter, alteruter.* **USUS** : Utraque sententia doctos habet auctores.

ŪTERUS, i, m. *Sein ou ventre de la mère.* **USUS** : Quæ te bellum ex utero, non hominem fudit?

ŪTERVIS, utravls, utrumvis, *Celui des deux que l'on voudra, n'importe lequel des deux.* **USUS** : At minus habeo virium quam vestrum utervis, j'ai moins de forces qu'aucun de vous deux.

ŪTI, *Afin que.* SYN. Ut. **USUS** : Petit uti te placarem.

ŪTILIS, e, gen. com. *Qui sert, utile, bon, profitable, avantageux.* SYN. Fructuosus, commodus; frugifer, salutaris, opportunus, quod multas habet opportunitates, quod ex usu est, quod usui est, quod utilitatem habet. **ADV.** Paulo, vehementer, maxime, proxime, sane, valde. **PHRAS.** 1. Utile hoc consilium erit, *ce conseil sera utile.* Maximum ex hoc consilio fructum capies; magnum id tibi fructum feret; rationibus tuis mire conduceret; erit tibi admodum salutare; nihil hoc consilio commodis tuis aptius; valebit in omnes partes plurimum id consilium; nihil majori fructui gloriæque tibi esse possit eo consilio; magnus ad te fructus inde redundabit; multum ad beate vivendum conferet; multum inde boni in te derivabis; erit id consilium cum summa rerum tuarum utilitate conjunctum; serviet utilitati tuæ; mirabiles utilitates tibi præbebit; erit id ex usu tuo, e re tua; in rem tuam perquam opportunum. 2. Naves bellicæ valde utiles erant ad urbis obsidionem, *les navires de guerre étaient très utiles pour le siège de la place.* Magnam ad eam rem dabant facultatem; summa erat earum navium in obsidendo urbe facultas; in bello opera earum magni fuit; magno nobis erant usui; magnum ad eam rem usum habebant, afferebant; inagnam utilitatem habuere, peperere, attulere; magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus, percipiebamus; magna ex iis navibus commoda existebant, proficisciebantur. 3. Pergo ut cœpisti, si tibi id utile est, *continues comme vous avez commencé, si cela doit vous être utile.* Qua ire cœpisti via perge, si e re

tua est ; si e commodo, ex usu tuo est ; si utilitas tua ita feret ; si suadet utilitas ; si ratio rerum tuarum postulat ; si tibi conducit, expedit ; si bono, utilitati, commodo, usui, emolumento tibi est ; si est ut utilitatem capias ; si est ut fructum inde feras, colligas, consequare. Tene quem cepisti cursum, si in rem tuam est. 4. Ciceroni eloquentia sua valde utilis fuit, *l'éloquence fut très utile à Cicéron*. Ciceroni summo emolumento fuit ; emolumentum peperit ; fructum tulit, attulit maximum ; Ciceroni eloquentia multa commoda dedit ; magnum ex eloquentia fructum cepit, consecutus est Cicero. Cf. UTILITAS. USUS : Homo ad nullam partem, ad nullam rem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus.

UTILITAS, atis, f. *Utilité, avantage, profit, intérêt*. SYN. Emolumentum, fructus, commodum, opportunitas, usus, res, ratio, commoditas, lucrum, quæstus. EPITH. Communis, forensis, domestica, gravissima, magna, medicis, minor, mirabilis, necessaria, pergrata, præclara, solida, summa, tanta, aliena. PHRAS. 1. Utilitatem meam hucusque non quæsi, *jusqu'ici je ne me suis pas inquiété de mes propres intérêts*. Utilitatis meæ rationem nondum duxi, habui ullam ; rationibus meis operam nullam dedi ; de utilitate mea minime laboravi ; utilitatem meam spectavi minime ; quid esset ere mea, in rem meam, quid in meam rem faceret, quid rebus meis expediret, prodesset, conducere ; quid mihi emolumento esset haud curavi. Utilitati meæ minime servivi ; commodorum meorum causa nihil adhuc a me susceptum est. 2. Res est utilitate præcipua, *cette chose est très utile*. Nihil est uberius, conducibilius, ad utilitatem præstantius, unde plus manet utilitatis, plus emolumentum, commodi, plus emolumentum existat. Res ea tantum continet utilitatis, quantum fortasse nulla res præterea ; quantum haud scio an ulla res est ejusmodi, ex qua utilitas maxima consequetur ; in quo tibi maxime consulatur ; ex qua emolumentum, utilitatis, commodi plurimum capietur. 3. Utilitatem suam spectat unico, *il ne songe qu'à son utilité personnelle*. Ad suam utilitatem refert omnia ; utilitatem tantum sequitur, spectat suam ; utilitatem suam rebus omnibus antefert ; utilitatis suæ prima illi et antiquissima cura est ; utilitati servit suæ, reliquorum nullam ducit rationem. Cf. UTILIS. USUS : Utilitate nihil debet esse homini antiquius. Ex litteris plurimum utilitatis capies. Litteræ multas afferunt, pariunt utilitates. Multum habet ea res utilitatis. Ad utilitatem omnia referunt. Utilitates ex amicitia maximæ capiuntur, *les plus grands avantages seront recueillis de l'amitié*. Utilitatis tuis possum carere, *je puis me passer de les services, des avantages que tu me procures*. Cf. Commodum, Quæstus.

UTILITER, *Utilément, avantageusement*.

SYN. Commode, cum utilitate.) (Inutiliter. USUS : Iracundia utiliter a natura data est.

UTINAM ! *Plaise ou plutôt aux dieux que ! Fasse le ciel que !* SYN. Velim ita sit ; velim ita fortuna tulisset.

ÛTIQUE, *Tout à fait, entièrement*. SYN. Omnino. USUS : Quid faciendum censeas, utique scribito. Litteræ utique ad te perferuntur.

ÛTOR, eris, usus sum, uti, d. *Faire usage de, user de, se servir de, employer ; posséder, avoir*. SYN. Usurpo, frequenter adhibeo. ADV. Assidue, bene, benigne liberalitate alicujus, cominus gladii, commodius, communiter munere, contentius ornamenti, cursim, difficiliter litteris, diligenter, diutius cibo dulci, familiariter, horridius ornamenti, intemperantius, liberius paulo, male, multum, moderate, necessario, non ita multum, optime, plurimum, quam sæpissime, salutariter, sane, studiose, temere, vehementius. PHRAS. Fratre tuo ad omnia utar, *j'emploierai votre frère dans toutes mes affaires*. Fratri tuo committam, tradam, quicquid agendum erit ; utar opera fratris tui omni in re ; in fratrem tuum rejiciam, ad fratrem tuum conferam, fratris tui operam poscam, si quid agendum erit. In obeundis, gerendis, conficiendis, transigendis negotiis meis primas ut partes frater agat, sustineat, habeat, curæ mihi erit. In agendis et ad exitum perducendis rebus partes fratri imponam tuo. USUS : Facultatibus amplissimis, honoribus, valetudine commoda, prospero fortunæ flatu, ventis secundis uti. Cibo, litteris, integumento frontis uti. Patientia utitur incredibili. Aliquo multum et familiariter uti. Aliquo vehementer infenso uti. Utitur patre facili, amicis optimis. Si posset loqui provincia, hac voce uteretur, *si la province pouvait parler, elle s'exprimerait ainsi*.

ÛTPÔTE, *Comme, vu que, en tant que*. SYN. Quippe. USUS. Frater ejus, utpote peregre veniens, bene accipitur.

ÛTRINQUE, *Des deux côtés, de part et d'autre*. SYN. Ab utraque parte, in utramque partem, utraque in parte. USUS : Magnæ utrinque copiæ. Acriter utrinque usque ad vesperum pugnatum est, *des deux côtés, on combattit avec acharnement jusqu'au soir*.

ÛTRÔBIQUE, *Des deux côtés, des deux parts*. SYN. Utraque in parte, utroque in loco. USUS : Eadem veritas utrobique est, *des deux côtés (parmi les dieux et chez les hommes) règne la même vérité*. Utrobique Eumenes plus valebat, *par les troupes de terre et de mer*.

ÛTRÔQUE, *Vers les deux côtés, vers l'un et l'autre lieu*. SYN. Utrumque in locum.

ÛTRUM, Si. SYN. An, num, numquid, utrumne. USUS : Quæro ex te utrum tibi videatur.

ŪVA, æ, f. *Raisin* EPITH. Maxima, peracerba gustatu. USUS : Uvæ a sole mitescunt. Uvæ gustatu peracerbæ.

ŪVIDUS, a, um, *Humide, mouillé*. SYN. Humidus.

UXOR, oris, f. *Épouse, femme mariée, femme*. SYN. Conjux, quam in matrimonium quis habet. EPITH. Non modo avarissima, sed etiam crudelissima; fidelissima atque optima, lectissima, mima, summo loco nata, sanctissima, probatissima, superior. PHRAS. 1. Uxor ei peperit multos filios, *son épouse lui a donné beaucoup d'enfants*. Ita fecunda

uxore usus est, ut filiis auclus sit pluribus; ut abundaverit multitudine filiorum. Complures ei nati sunt ex uxore filii; multos ex ea filios genuit, suscepit, sustulit. 2. Uxorem duxit, *il s'est marié (en parl. de l'homme)*. Animum ad uxorem appulit; in matrimonium duxit virginem; matrimonio secum junxit, conjunxit; nuptiis sibi adjunxit. Cf. Matrimonium. USUS : Quintius a ducenda uxore ita abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse jucundius. Multos ex ea uxore liberos habet.

UXŌRIUS, a, um, *D'épouse, de femme mariée*. SYN. Quod ad uxorem pertinet.

VACATIO, onis, f. *Exemption, dispense, état d'une personne dispensée des charges publiques.* SYN. Feriæ, cessatio, immunitas. EPITH. Comoda. PHRAS. Proxime erunt vacationes, bientôt arriveront les vacances. Litterariæ feriæ; justitium litterarium; stata a litterariis munis vacatio; autumnî solemnnes feriæ in proximo sunt; litterario ludo suum erit justitium; scholis sua crunt alcedonia; a litterarum studiis vacabitur; respirandi a studiorum labore facultas dabitur; a studiorum labore quies erit; liberalius a studiis litterarum otium indulgebatur. USUS: Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponimus, dans l'exemption de toute charge. Militiæ vacatio senibus est, datur. Vacatione publicorum munerum donare aliquem. Nulla Ciceroni a causis vacatio dabatur unquam. Sublatis omnibus vacationibus delectum habere militum, lever des troupes après avoir supprimé toutes les dispenses. Cf. Immunitas.

VACCA, æ, f. *Vache.* SYN. Bos femina.

VACILLO, as, avi, atum, are, n. *Vaciller, branler, chanceler.* SYN. Nuto, labo, fluctuo, titubo, hæsito. USUS: Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota vacillat et claudicat. Memoria vacillare. Cf. Hæsito.

VACO, as, avi, atum, are, n. *Être libre, inoccupé, oisif.* SYN. Nihil ago, cesso, otium habeo, otium est, otiosus sum. (Cum occupatus. USUS: 1. Dii administratione rerum humanarum non vacant. A curis, negotiis, molestiis vacare. 2. Liberum est, vacuum est, être libre, exempt. Nullum mihi tempus a negotiis vacat. Culpa vacat is jocus. 3. Otium est, avoir le temps, le loisir. Si vacarit, adero. Nec consiliis vacabat id negotium agere, nec senatui rem urgere. Hannibali operæ non erat legationes audire, nec vacabat dissidentes componere. 4. Operam do, navo, s'occuper d'une chose, y vaquer. Philosophiæ vacare.

VACUITAS, atis, f. *Exemption, absence, défaut de.* SYN. Cessatio, quies. USUS: Vacuitas a doloribus, angoribus, molestiis. Vacuitas doloris, ægritudinis. Scis quam perturbationem obitus consulis, quam cupiditatem vacuitas (quod vulgus sede vacante dicit) injiciat.

VACUUS, a, ūm, cum abl. *vel ab et abl. vel gen. Vide, libre.* SYN. Inanis, exhaustus, nudus, jejunos. (Plenus, occupatus. USUS: 1. Vacuum bonis forum. Nullum tempus vacuum habes. Domus vacua. Solum ab humano cultu purum ac vacuum. 2. Minime occupatus, libre de travail, sans occupation. Aures vacuas præbere alicui. Animum vacuum ad litteras afferre. Cum vacuus fuero, scribam ad te. 3. Liber, experts, libre. Animus curis vacuus. Locus a turba, a periculo vacuus. Scelere vacuus et integer. Animus per somnum sensibus vacuus.

VADIMONIUM, ii, n. *En t. de droit: promesse, engagement pris, moyennant caution de paraître en justice à certain jour.* SYN. Sponsio sistendi se in judicio ad certum diem. USUS: Vadimonium Siculi Syracusas promittunt, faciunt, constituunt. Nemo erat qui vadimonium concipere posset. Vadimonium mihi cum illo nullum est. Venit Romanus, vadimonium sistit, obit. Vadimonium differre, ajourner le terme, remettre la cause, deserere, ne pas comparaitre, fuir défaut, missum facere, se désister.

VADO, is, ere, n. *Aller.* SYN. Eo, iter facio, ingredior. USUS: Vadebam ad eum postridie, le lendemain je me rendais chez lui. Cf. Eo.

VADOR, aris, atus sum, ari, d. *T. de jurisprudence, obliger qqn à comparaitre en justice, en lui faisant donner caution.* SYN. In jus voco. USUS: Si me vadari vis, promitto; in jus vocas, sequor; judicium postulas, non recuso. Hic hominem non vadatur, ita sine vadimonio disceditur, celui-ci ne forme point alors de demande d'assignation, ainsi l'on se sépare sans ajournement de part ni d'autre.

VADOSUS, a, um, *Qui a beaucoup de guts, gutable.* SYN. Vadum habens, qua transiri pedibus potest.

VADUM, i, n. *Gut, bas-fond.* USUS: 1. Vadum tentare equites jussit. 2. TRANS. Em sûreté, hors de danger. Res in vado est, in tuto. Emersit e vadis oratio scopulosque est prætervecta.

VÆ exclamatio doloris, *Malheur! hélas!* USUS: Væ misero mihi cum herus domum redierit!

VÆFER, fra, frum, *Fin, rusé, adroit, intelligent.* SYN. Callidus, astutus, veterator. Cf. Astutus.

VÆFRĒ, *Adroitement, finement.* SYN. Calide, malitiose.

VÆGE, *Au loin, de côté et d'autre.* SYN. Disperse. USUS: Res vage disjectæ et sparsæ.

VAGINA, æ, f. *Gaine, fourreau d'une épée.* SYN. Gladium theca. USUS: Gladium e vagina educere, tirer le glaive du fourreau. In vaginam recondere, remettre l'épée au fourreau.

VAGIO, is, li vel ivi, ſtum, ire, n. *Vagire, crier*. SYN. Ejulo, infantum more ploro. USUS : Ut ex hac ætate reperuſcam et in cunis vagiam, *de me reporter de la vieillesse aux jours de mon enfance et de crier dans un berceau*.

VAGOR, aris, atus sum, ari, d. *Aller ça et là, errer, mener une vie errante*. SYN. Evgor, passim volito, erro. ADV. Late, libere; longe, passim. PHRAS. Hinc et illinc vagatur, *il erre ça et là*. Urbe tota volitat; huc illuc oberrat; huc illuc multiplici et erratico passu circumfertur; perpetuis erroribus circumagitur; huc illuc incerto pede fertur; vitam vagam prosequitur. USUS : Homines fusi per agros ac dispersi bestiarum more vagabantur, *les hommes erraient dans les champs à la manière des bêtes*. Ne vagari et errare cogatur pinto in tam immenso campo. Animus errore vagatur. Ejus crudelitas per omnes ætates et ordinis; ejus nomen latissime vagatur. Cf. Erro.

VAGUS, a, um, *Errant, vagabond; flotant, agité, etc.* SYN. Errans, inconstans, incertus; dimpersus.)(Stabillis. USUS : Errans et vaga sententia. Vitam inopem vagamque prosequitur. Vagus et exul erat. Vaga ac volubilis fortuna, *la fortune inconstante et volage*.

VALDE, *Fortement, fort, beaucoup, grandement, excessivement*. SYN. Vehementer, admodum, majorem vel mirum in modum, egregie, non mediocriter, perquam, sane quam, impense, magnifice, graviter, inprimis, etiam atque etiam, mirifice, mirum quantum, supra vulgarem modum; sic ut nihil supra; sic ut nihil magis. PHRAS. 1. Valde doctus est, *il est très savant*. Sane quam eruditus; insigniter doctus est; incredibile quam doctus sit; doctus ita ut qui maxime; quantum nemo unquam; ut nemo magis; satis superque, bene, multum eruditus; admirandum in modum, opido, magnopere, impendio litteratus. 2. Valde te rogo, *je vous en supplie*. Summa contentione, sic ut majori cura petere non possim; summe, majorem in modum, vehementissime, quam possum maxime te oro atque obtestor. USUS : Aliquid valde affirmare. Valde vehementerque gaudeo. Suos valde amat, quam paucos habet. Cf. Enixe.

VALE, *Adieu, porte-toi bien*. SYN. Fac, operam da, cura ut valeas.

VALENS, entis, gen. omni. *Fort, vigoureux, robuste*. SYN. Robustus, fortis, firmus, validus, potens; sanus.)(Imbecillus. USUS : 1. Robustus, valens, audax satelles. Olim ita firma et valens hæc civitas. Valens dialecticus. 2. Sanus, *bien portant*. Malo te sero valentem, quam semper imbecillum videre. Cf. Robustus, Potens.

VALEO, es, ul, ſtum, ere, n. *Pouvoir, valoir, avoir de l'influence; être fort, vigou-*

reux. SYN. Possum, polleo, potens sum, momentum affero; vim, vires, auctoritatem, pondus, momentum habeo; aliquo loco vel numero sum apud aliquem; sanus sum, belle habeo. ADV. Augustius, belle, minus, bene, etiam atque etiam, in posterum, parum, maxime, melius, multum, non minimum, omnino, optime, deterius, plane, plurimum, perinde, proprie, recte. PHRAS. 1. Multum valet apud omnes, *il a une grande influence sur tout le monde*. Largiter apud omnes potest; nomen ejus apud omnes est amplissimum plurimumque potest; plurimum momenti habet ejus auctoritas; magna est ejus vis, gravissima auctoritas apud populum; magno apud omnes loco est; locum tenet, obtinet non vulgarem; quo loco, quo numero illum habeant omnes, haud facile dixerō. Cf. Gratia, Locus. 2. Parum vales in curia, *vous auriez à peu de poids dans le sénat*. Obsolevit tua auctoritas; vacillat, jacet, frigit, cecidit tua auctoritas; auctoritatem tuam æmuli infregerunt, exterminarunt; nullius est momenti, nullius ponderis, quod tibi videtur; nulla aut tenui est auctoritate, nullus es; vanum est auxilium tuum; nullo apud senatum loco es; nullo in numero haberi. USUS : 1. Opibus, armis, potentia, pecunia, gratia, auctoritate, ingenio permultum valet. Hoc ad beate vivendum permultum valet. Metus ad omnes valuit. Ignarus quid virtus valeret. Sulpicius plus quam ego apud te valere videtur. 2. Recte habeo, belle habeo, meliuscule mihi est, recte mihi est, rectissime sunt apud me omnia, *secunda valetudine utor, être bien portant, être en santé, en bonne santé*. Si vales, bene est; ego quidem valeo. 3. Salutantis supremum, *adieu, porte-toi bien*. Valet desideria mea, valet. Vale, mi Tiro, vale, vale et salve. 4. Respuentis aliquid, *loin de moi ! nargue de ! sois de !* Tribuni isti, si nulla patriæ caritate tenentur, valeant cum suis illis legibus. Si talis est DEUS ut nulla hominum caritate teneatur, valcat, si DIEU est tel qu'il n'ait aucune affection pour les hommes, je n'en veux point, je le renie. Cf. Possum.

VALETUDO, inis, f. *État de santé, santé bonne ou mauvaise*. SYN. Sanitas. PHRAS. 1. Studeamus sane virtuti, sed valetudinem ne negligamus, *sans doute, appliquons-nous à la vertu, mais ne négligeons pas notre santé*. Sequamur virtutem, sed valetudinem quoque non in postremis habeamus, ponamus; valetudinis cum virtute ducenda est ratio. Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur; spectanda virtus est, cum ea tamen valetudo ne abiciatur. Excubare virtuti in studio præclarum est, indormire tamen valetudini minime debemus. Excultur animus virtutibus, non nihil tamen corpori serviatur. Virtuti quidem inprimis, deinde etiam valetudini dare operam debemus. Vir-

tuti primum, tum valetudini nostrum quilibet serviat, consulat, pareat, aliquid indulgeat oportet. Virtutis primam, alteram valetudinis curandæ habeamus rationem oportet. 2. Valetudine sum bona, *j'ai une bonne santé*. Valeo recte, commode, belle valeo; valetudine utor bona. Bene, satis belle, satis commode, recte me habeo, recte mihi est; mihi est, ut volo; viribus uti bonis; roboris, virium, valetudinis habeo satis. Cf. Sanus, Incolumis. 3. Valetudine sum infirma, *j'ai une mauvaise santé*. Valetudine utor parum, minime, haud satis, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilla, non optima, satis affecta, incommoda, vitiosa. Minus belle valeo; viribus parum firmis sum; vires mihi sunt parum validæ; valetudinis, firmitudinis, virium, roboris minus est; virium imbecillitate laboro. Cf. Morbus. 4. Assidua litterarum tractatio valetudinem lædit, *une étude trop assidue nuit à la santé*. Assiduò studiorum labore valetudo atteritur, infirmatur; incommodum afficitur; damnum facit. Studiorum laborem continuare diutius sine valetudinis damno non licet. Valetudinis cum detrimento fit, quoties litterarum studium pertinacius urgetur. Tenuitas virium continentem studiorum laborem non fert, sustinere non potest. Succumbat necesse est valetudo assidue litterarum exercitationi. Ferenda non est continentis studiorum labori virium hæc imbecillitas. 5. Valetudinem paulatim recipio, *je recouvre peu à peu mes forces*. Amissam valetudinem paulatim recupero, confirmo; ex afflictâ valetudine paulatim emergo; languore et valetudine sensim levior; melius mihi est; meliuscule mihi est; melius mihi fit in dies; corpus vigorem recuperat; vires corporis recipio; vis morbi laxatur; salubritatem toto corpore percipio. Cf. Convalesco. USUS: Uti valetudine bona, commoda, tenui, infirma, imbecilla; gravi, ægra, perdita. Multum me impedit valetudinis perturbatio, gravitas, infirmitas, imbecillitas. Valetudine a negotiis impediatur. Valetudinem amittere, sustentare, confirmare. Cf. Vires.

VĀLIDĒ, Fortement, puissamment. SYN. Enixe, summpere. USUS: Validissime ei faveo.

VĀLIDUS, a, um, Fort, robuste, vigoureux; puissant, énergique. SYN. Valens. USUS: Cupio te quamprimum validum videre.

VALLĀRIS, e, gen. com. De remperts de retranchement. USUS: Muralibus vallibusque insignes coronis, couronne décernée à celui qui est entré le premier dans les retranchements ennemis.

VALLIS, is, f. Vallée. USUS: Perpetua vallis jacet. Perpetua valle submittitur regio.

VALLO, as, avi, atum, are, a. Entourer de retranchements, de remparts, fortifier; pré-

server, garantir, protéger. SYN. Stipo, munio. USUS: Portus et suis operibus, et natura regionis vallatus. Hæc omnia quasi sepimento quodam amicitia vallanda sunt. Legationis jus, hominum præsidio et divino jure vallatum.

VALLUM, i, n. Retrenchement, rempart. SYN. Propugnaculum, munitio castrorum. USUS: Hostibus vallum obducere, objicere. Castra vallo ac fossa munire, cingere, circumdare. Fossa et vallo septum tenere aliquem. Cf. Munio.

VALLUS, i, m. Pieu, palissade. SYN. Firmior palus.

VALVÆ, arum, f. pl. Battants d'une porte, porte double, à double battant. SYN. Januæ templorum. EPITH. Magnificiores, ex auro, ex ebore, multæ et graves, perfectiores. USUS: In templo Herculis valvæ clausæ repagulis, subito se ipsæ aperuerunt. Patent valvæ. Cf. Janua.

VĀNESCO, is, ere, n. Disparaître, s'évanouir. SYN. Evanesco. Cf. Evanesco.

VĀNITAS, atis, f. Futilité, légèreté, mensonge, fausseté. SYN. Inanitas, mendacium. EPITH. Blanda, incredibilis. USUS: Ut vanitati veritas cedat. Levitate, vanitate, malitia exclusa. Opinionum vanitas, la vanité, la mobilité des opinions.

VĀNUS, a, um, Vide, vain, futile, frivole; faux, menteur, fourbe; vain, vaniteux. SYN. Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. PHRAS. Vanus homo est, cet homme est frivole et vaniteux. Homo est longe ventosissimus; insigni futilitate et vecordia, in quo nihil grave, nihil cordatum, qui specie quavis capitur; pueriliter miratur omnia; inaniam puerorum delectamenta captat; cui studia ut plena vecordia, ita inaniam pleraque et fluxa sunt; qui pompis inanibus gaudet, animoque puerili spectat omnia et metitur. USUS: Vana ratio. Aruspices, vanum et futile genus hominum. Vana spe sibi illudere, se bercer de vaines espérances. Cf. Inanis, Mundanus, Levitas.

VĀPOR, oris, m. Vapeur, exhalaison. SYN. Humor terrenus aut marinus extenuatus; exspiratio, anhelitus terræ. USUS: Vapores ex aquis tepidatis et agris excitantur, les vapeurs s'exhalent de la terre et des eaux. Terra semen tepidatum vapore et compressu suo diffundit, la terre entrouvre la semence échauffée par la pression et la douce moiteur du sol.

VĀPŌRĀRIUM, ii, n. Tuyau qui, dans les bains des Romains, conduisait la chaleur (vapeur chaude) dans l'étuve.

VĀPŪLO, as, are, n. Être battu, frappé. SYN. Cædor, verberor. USUS: Omnium sermonibus vapulat, il est décrit partout. Cf. Verbero.

VĀRIĀTIŌ, onis, f. Variation, change-

ment. USUS: Plebs consules eosdem sine ulla variatione dixit, à l'unanimité des voix.

VARIĒ, *Différemment, diversement.* SYN. Dissimiliter, diverse. USUS: Ea vis varie movetur a sideribus. Varie disputare. Varie sum affectus tuis litteris, ta lettre m'a diversement affecté.

VARIETAS, atis, f. *Varidd, diversité.* SYN. Dissimilitudo, dispar ratio, mutatio, mobilitas. EPITH. Admirabilis, inæqualis, incredibilis, jucunda, magna sententiarum, multa, perfecta, perspicua, propria, simplex, suavis, subtilis, summa; annuæ, innumerabiles, non optabiles, multæ. USUS: Ut in corporibus magna dissimilitudo, sic animorum maximæ varietates, de même on remarque dans les esprits des différences, des diversités plus grandes encore. Varietas est propria fortunæ. Hoc sidus multas generat, præbet, facit, suppledit varietates. Auctores in magna varietate ac dissensione sunt constituti. Quid varietate, vicissitudine, commutatione aptius? Cf. Mutatio, Inconstans.

VARIO, as, avi, atum, are, a. *Nuancer, diversifier, varier.* SYN. Distinguo, varietate distinguo, varietatem facio; muto, commuto, verto. USUS: Orationem variare et distinguere verborum et sententiarum insignibus, *varier et nuancer son style.* Ut variari voluptas possit. Cf. Muto.

VARIUS, a, um, *Varie, nuancé, différent, mobile.* SYN. Dissimilis, dispar, diversus, multiplex, cujusque modi vel generis, varietate distinctus, multiformis, commutabilis. PHRAS. Homo est varius, commutabilis, multiplex, *cet homme est changeant et inconstant.* Moribus est variis; nunquam sibi constat; a se ipso dissidet; alios in horas vultus moresque induit, gerit; centies commutat quæ statuit seque ipse rexit; novum quotidie ingenium induit; animum in diversum facile mutat. Cf. Muto. USUS: Multiplices varique sermones; variæ et discrepantes voluntates. Varii mores, varia oratio, varium poema. Cf. Mutabilis, Inconstans.

VARIX, icis, f. *Varice.*

1. **VAS**, vâdis, n. *Caution en justice, répondant.* SYN. Qui pro aliquo spondet vel obligatur, præsertim in causa capitali; qui aliquis causam omnem suscipit et se pro illa supponit reum; qui præstat alterius culpam; qui se suamque fidem in rem interponit. USUS: Vadem te tyranno dabis pro amico? Me pro amico vadem accipies. Alter vas factus est ejus sistendi.

2. **VAS**, vâdis, pl. vasa, òrum, n. *Vase, vaisselle, ustensiles.* EPITH. Argenteum, aureum, grande, vinarium. Ficilia, magnifica, pretiose cæлата, plurima et pulcherrima, vitiosa. USUS: Exposuit vasa Samia, Corinthia, Delia, magnifica et pretiose cæлата. Corpus quasi vas est animi et receptaculum.

VĀSĀRIUM, ii, n. *Somme d'argent allouée aux magistrats nommés en province, pour frais d'établissement.* SYN. Supplex vasorum; vel pecunia magistratui in provinciam abeunti viatici nomine attributa.

VASCULĀRIUS, ii, m. *Fabricant de vases en métal, orfèvre.* SYN. Vasorum conficiendorum artifex. USUS: Cælatores vascularios convocat.

VASTĀTIO, onis, f. *Dévastation, ravage.* SYN. Vastitas, depopulatio. USUS: Italiam a vastatione defendit.

VASTĒ, *Grossièrement, sans art, sans grâce.* USUS: Aspere, vaste, rustice, hiulce, loqui.

VASTITAS, atis, f. *Vaste désert, solitude.* SYN. Vastatio, solitudo, ruina. EPITH. Deserta et inculta, miserrima. USUS: Quæ vastitas in agris, quæ solitudo! Quam deserta, inculta, relicta omnia! Vastitatem a templis, delubris, urbe depellebat. Bella effecere hanc vastitatem. Cf. Ruina.

VASTO, as, avi, atum, are, a. *Rendre désert, dépeupler; dévaster, ravager.* SYN. Vastitatem infero, depopulo. PHRAS. 1. *Vastatur regio omnis, toute la région est dévastée.* Hostes adeo effuse populationem faciunt, nihil ut bello intactum relinquatur. Uruntur nostra et ferro flammaque omnia pervastantur. Per omnem late agrum populabundus hostis incedit, grassatur. Nocturnis incursionibus summam vastitatem efficit. Vastas ex pulcherrima regione solitudines facit hostis; agri nudantur, excinduntur urbes, cædibus et incendiis horrent omnia. Fumant incensa passim tecta, cuncta bello sunt evastata. Vexantur urbes, ardent oppida, agri exinaniantur. 2. *Hoste in fugam acto, vastare agrum hostilem visum est, dès que l'ennemi eut été mis en fuite, on résolut de ravager le pays ennemi.* Vastatione affligere opes hostium; depopulationem, vastationem inferre; vocare ad exitum et vastitatem; depopulari fines; prædari, vexare, omnia longe lateque affligere; possessiones rapinis, ferro flammaque consumere libuit. Prædatum abire in hostes visum est, et immissa armata juventute, cum magna trepidatione agrestium villas diripere ac incendere, agros urere, vicos excindere, impetu ipso proculcare omnia ac hosti solitudinem facere. 3. *Vastata sunt omnia, tout est dévasté, en ruines.* Bellum in tecta urbis gestum est, muri cuniculo subruti aut ariete strati, effractæ portæ, urbs ipsa excidio ac ruinis data. Exusta passim oppida, crematæ villæ, omnia flammis ac ruinis sunt æquata. Abactæ prædæ hominum pecorumque, incendia passim facta, omnia bello exhausta sunt. Non incolæ suas urbes, non cultores habent terræ, omnia ferrum flammaque miscuit, cædeque ac incendio cuncta sunt completa; hostibus nisi nudum sterileque solum, relictum est nihil. Ur-

bes ad solum dirutæ, atque in ipsa tecta sævitum. Omnia strata et pedibus subjecta; quidquid usui esse posset, corruptum; adeo non avaritia, sed crudelitas capta in regione grassabatur. Regio tota omni clade vastata, nihil neque intactum, neque integrum relictum, ruinis demum et ignibus deleta omnia. Cf. Populor, Depopulor. USUS: Bello vastabitur Italia, tecta ardebunt, agri exinanientur. Cf. Destruo, Exhaurio.

VASTUS, a, um, *Dépeuplé, désert*. SYN. Desertus. USUS: 1. Ager propter sterilitatem incultus, propter pestilentiam vastus et desertus. 2. Immani magnitudine, prodigieusement grand ou gros, vaste, énorme. Bellua vasta et immanis; vastum mare transire. 3. Incompositus, insuavis, difficilis, durus, asper, inculte, grossier, désagréable. Quidam corporis motus vasti et agrestes. Vocalium concusiones vastam et hiantem efficiunt orationem, les concours de voyelles remplissent le style d'interminables hiatus.

VĀTES, is, m. et f. *Devain, prophète; devineresse, prophétesse*. SYN. Fatidicus, divinus, divino spiritu instinctus, spiritu divino tactus vir. EPITH. Verus, optimus. USUS: Utinam falsus sim vates! Vates, haruspices, fulguratores, interpretes ostentorum, augures, sortilegi, chaldæi, hariolatores, conjectores.

VĀTICINATIO, onis, f. *Prédiction, prophétie, oracle*. SYN. Oraculum, prædictio. EPITH. Falsa, vera. USUS: Sortes quæ vaticinatione funduntur. Auspicia, oracula, somnia, vaticinationes. Cf. Divinatio.

VĀTICINOR, aris, atus sum, arī, d. *Prédire l'avenir, prophétiser*. SYN. Divino, futura presentio. ADV. Impudenter. USUS: Vaticinantis in modum cecinit, excidium patriæ fatale prodens. Hæc ego conjectura prospiciens, vere vaticinari possum: magna nobis impendit malorum Ilias. Cf. Præsagio.

VĒ, Ou. USUS: Bis, terve litteras miserat.

VĒCORDIA, æ, f. *Folie, démence; in-chancel; sottise*. USUS: Color exsanguis, fœdi oculi, prorsus in facie vultuque vecordia inerat, sur tous ses traits on lisait une expression de fureur.

VĒCORS, ordis, omn. gen. *Insensé; furieux; sot*. USUS: Vecors repente sine suo vultu, sine dolore, sine voce constitit. Istius vecordissimi mentem cura metusque terrebant. Cf. Excors, Piger.

VECTIGAL, alis, n. *Impôt que l'on paie à l'État, contribution, tribut*. SYN. Portorium. EPITH. Certissimum, domesticum, grande, iniquum, grave, magnum, præclarum, prætorium, stipendiarium. Integra, magnifica populi, media, minora, publica, ridicula, salva, transmarina, urbana. PHRAS. Vectigalibus præest, il est chargé de la perception des impôts. Illi

maxime commissa, commendata, demandata est vectigalium cura. Vectigalia præcipuo, summo quodam jure tractat, exercet. Unus præcipue vectigalium curam gerit, sustinet; scripturæ præest; princeps publicanorum est. USUS: Vectigal grave provinciis imponere, irrogare, imposer, mettre un impôt. Vectigalia acerbè exigere, exercere, exiger les impôts. Vectigal pendere, pensitare, payer un impôt. Vectigalibus gravissimis liberare, levare populos, décharger ou exempter d'un impôt. Vectigal conducere, redimere. Bello affliguntur, pervertuntur, conquiescunt nostra vectigalia. Cf. Tributum.

VECTIGĀLIS, e, gen. com. *Relatif aux impôts*. SYN. Stipendiarius, tributarius, qui tributum pendere, solvere, conferre debent, qui publice aliquid pendunt. USUS: Is provinciam vectigalem nobis et stipendiariam fecit. Græcos nobis vectigales habemus. Non sunt immunes hi agri sed vectigales, soumis aux impôts. Cf. Obnoxius.

VECTIO, onis, f. *Action de traîner, de transporter*.

VECTIS, is, m. *Levier*. USUS: Demolir signum vectibus, renverser une statue avec des leviers.

VECTOR, oris, m. *Celui qui porte, qui transporte ou est transporté*. SYN. Navigans, qui vehit et vehitur. EPITH. Ingratus, timidus, perterritus. USUS: Vectores timidi adversa tempestate, passagers timides dans la tempête.

VECTŪRA, æ, f. *Transport par terre ou par eau, à cheval, etc.* SYN. Vectio. EPITH. Longa, difficilis. USUS: Pro vectura solvere. Est summa vecturæ difficultas.

VĒGĒTUS, a, um, *Vigoureux, fort, ardent*. SYN. Sanus, firmus, valens. USUS: Vegetum ingenium in vivo pectore vigeat. Siste te nobis vegetum in Græcia, arrive-nous en Grèce frais et dispos. Vegeta mens, sensusque integri, esprit vif, sens intacts.

VĒHĒMENS, entis, omn. gen. *Vif, impétueux, violent, ardent*. SYN. Acer, fortis, ferox, incensus, immoderatus, effrenatus, nimius, ardens. PHRAS. Vehemens natura est, il est naturellement plein d'ardeur. Ingenio est vehementiore; effervescens facile, incitatus et violentus; fervidiore vir animo; ingenii vitio impotentior et asperior; ingenio percito et feroci; impotens, immodicus, nimius animi; ferox natura; acri et vehementi quadam inflammatione incitatus; vehementis vir ingenii. USUS: Nimium est vehemens feroxque natura. Cf. Fervidus, Præceps.

VĒHĒMENTER, *Violentement, avec force, puissance; beaucoup*. SYN. Acriter, acerbè, asperè, impense, nimiope, etiam atque etiam, incredibiliter, mirum quantum, summa con-

tentione, summa ope, omnibus nervis, omnibus machinis, vehementissima contentione animi, ingenii, virium, animo acri, maioribus præsidiiis ac copiis, omni arte, industria, solertia, omni ope ac opera, majorem in modum. (Ramisso. PHRAS. Vehementer dixit, *il parla avec chaleur*. Omnes dicendi faces adhibuit; summa contentione animi, ingenii, virium dixit; vehementissime declamavit; acris in oratione spiritus erat; acriter et vehementer præliatus est, perpetuaque ac plenissima gravitatis oratione adversarium fregit. USUS: Illud mihi vehementer displicet. Cf. ENTISE.

VEHICŪLUM, i, n. Char, chariot, voiture. SYN. Rheda, essedum, carpentum. EPITH. Divinum et novum, triumphale. USUS: Ego vehiculo me ex horum latrocinio eripiam, si navis deerit.

VEHO, is, xl, ōtum, ere, a. Porter, conduire. n. Être porté sur un char. SYN. Porto, invehō, convehō, devehō, subvehō, deporto. ADV. Male. USUS: Curru, equo, navi, in navi; rheda perurbem vehi. Fruges ex agris vehere, jumentis deportare. Cf. CURRUS.

VEL, ō. SYN. Ve, seu, sive, aut. USUS: 1. Multorum vel periculo vel honori servire. 2. Præcipue, etiam, cumprimis, et mème, mème, et encore. Vel mori satius est quam servire, je préfère la mort à la servitude. Vel acerrimus oratorum.

VELAMENTUM, i, n. Enveloppe, couverture. USUS: Ramos oleæ ac velamenta alia supplicum porrigentes, rameaux d'oliviers, ou rameaux quelconques, entourés de bandelettes de laine et portés par des suppliants.

VÊLES, itis, m. Soldat armé à la légère, vélite, voltigeur. SYN. Levis armaturæ miles.

VELIFICATIO, ōnis, f. Action de déployer les voiles. USUS: Mutata velificatione id facilius assequaris, vous obtiendrez plus facilement cela en changeant de direction.

VELIFICOR, aris, atus sum, ari, d. Déployer les voiles; travailler ardemment à, favoriser. SYN. Vela facio. TRANSL. Faveo, gratificor, auram popularem capto. USUS: Honori suo aut cupiditati velificari, rechercher les honneurs, les satisfactions. Cf. ASSENTOR.

VELITĀRIS, e, gen. com. De vélite. USUS: Pugna, hasta, arma velitaria.

VELITATIO, ōnis f. Escarmouche. SYN. Pugna, digladiantium dimicatio. USUS: Velitationes facere, et in multa prælia parvique capere summam totius belli.

VELITOR, aris, atus sum, ari, d. Combattre à la manière des vélites, escarmoucher. SYN. Pugno, contendo, certo. USUS: Diuicem velitatus est, il se disputa longtemps avec moi.

VELLICO, as, avi, atum, are, a. Arra-

cher; agacer, persiffler. SYN. Pervello. USUS: In conviviis rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

VELLO, is, vellivel vulsi, vulsum, ere, a. Arracher, détacher, enlever. SYN. Evello, pervello. USUS: Illa quæ velleret ac patellis, in aureis poculis illigabat. Spinās vellere.

VELLUS, ōris, n. Laine arrachée, toison. SYN. Lana ex ovibus detonsa.

VÊLO, as, avi, atum, are, a. Couvrir d'un voile, envelopper; cacher, dissimuler. SYN. Tego, obduco. USUS: Pietatis nomine velare suam cupiditatem. Cf. Tego.

VÊLOCITAS, atis, f. Célérité, rapidité. SYN. Pernicitas. (Tarditas. USUS: Non enim viribus, non velocitatibus ad celeritate corporum res magnæ geruntur. Alii velocitate ad cursum valent.

VÊLOCITER, Rapidement. SYN. Ocius. (Tarde.

VÊLOX, ōcis, omn. gen. Rapide, agile, léger. SYN. Celer. Cf. Celer.

VÊLUM, i, n. Voile. SYN. Integumentum, involucrem. EPITH. Carbaseum, plenum. USUS: Multis simulationum velis natura cuiusque obtenditur. Res illa velis remisque fugienda. Ad id unde aliquis status ostenditur, vela dare, facere. Plenis velis navigare. Vela pandere, contrahere, dimittere, subducere. Remis velisque, à rames et à voiles, c.-à-d., de toutes ses forces. (PROV.)

VÊLUT, Comme, ainsi que. SYN. Veluti, sicut. USUS: Velut in hac questione. Cf. Sicut.

VÊNA, æ, f. Veine. SYN. Arteria. EPITH. Cava; abdita; ad usum aptæ, crebræ, multæ, reconditæ auri. PHRAS. Venam secare, ouvrir la veine, saigner. Venas incidere; e venis sanguinem mittere; detrahare aliquid sanguinis; e venis sanguinem elicere; venam ferire; incisa venâ sanguinem minuere; venas sanguine exonerare, levare. USUS: 1. Sanguis per venas in corpus omne funditur. Venæ et arteriæ micare non desinunt. Si cui venæ sic moventur, is habet febrim. Venam pertentare. 2. TRANSL. Pars interior, l'intérieur, le fond, le sein, le cœur d'une chose. Periculum in visceribus venisque reipublicæ inclusum, péril renfermé dans les veines et les entrailles de la république, c.-à-d., le cœur même de la république. Reconditæ auri argenteque venæ. Venas cuiusque generis, ætatis, ordinis teneat orator oportet.

VÊNĀBŪLUM, i, n. Épieu de chasseur. SYN. Hasta, telum, spiculum venaticum. USUS: Venabulo transverberare bestiam.

VÊNĀLIS, e, gen. com. Qui est à vendre, exposé en vente, vénal. SYN. Ad vendendum expositus, pretio additus, merce adstrictus. USUS: Propondere, habere fidem venalem, quæstui habere rempublicam. Domitæ turpis-

simo quæstu omnia erant venalia, virtus, pudor, iusjurandum, *vous trafiquez de tout, vertu pudeur, serment.*

VĒNĀLĪTIUS, II, m. *Marchand d'esclaves.* SYN. Venditor mancipiorum. USUS: Divitiis Africanos omnes multi venalitii mercatores superarunt.

VĒNĀTĪCUS, a, um, *Relatif à la chasse, de chasse.* USUS: Canes venatici.

VĒNĀTĪO, ōnis, f. *Chasse; espèce de spectacle donné au peuple, combat avec des animaux.* SYN. Venatus. USUS: Condiunt curas aucupium et venatio. Prodigii venationum apparatus. Cf. Venor.

VĒNĀTOR, ōris, m. *Chasseur.* USUS: Pernocant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur. Physicus, speculator venatorque naturæ, *physicien, c.-à-d., observateur et investigateur de la nature.*

VĒNĀTŪS, ūs, m. *Chasse.* SYN. Venatio. USUS: Labor in venatu, cursus sudor.

VĒNDĪBĪLIS, e, gen. com. *Facile à vendre, recherché, agréable.* SYN. Tolerabilis. USUS: Orator, oratio vendibilis, *orateur, discours recommandable.*

VĒNDĪCO, mellus **VĒNDĪCO**, as, avi, atum, are, a. *Réclamer, revendiquer.* ADV. Quodammodo. USUS: Quisque prædæ partem sibi vindicat. Homerum Chii suum vindicant. Cf. Attribuo.

VĒNDĪTĀTĪO, ōnis, f. *Étalage, ostentation.* SYN. Ostentatio. USUS: Laudatiora, quæ sine venditione et sine populo teste sunt, *sans ostentation et sans avoir le peuple pour témoin.* Cf. Ostento.

VĒNDĪTĪO, ōnis, f. *Vente.* SYN. Abalienatio. EPITH. Fraudulentæ, firmæ, raræ. USUS: Venditio bonorum.

VĒNDĪTO, as, avi, atum, are, a. *Offrir, exposer en vente; vanter, étaler.* SYN. Ostento. ADV. Fallacissime se, flagitiose eloquentiam, perditissime decreta seu imperia, palam commentaria. USUS: Venditare se alicui et operam polliceri, *vendre à qqn ses services.* Memoriam ostentare, venditare ingenium. Cf. Gloriori Ostento.

VĒNDĪTOR, ōris, m. *Vendeur.* SYN. Venalitiis. EPITH. Firmior, liberalis. USUS: Mercatores provinciarum, venditores libertatis.

VĒNDO, is, didi, ditum, ere, a. *Vendre.* RAD. Venumdo. SYN. Alieno, abalieno, venditionem facio, pretio addico, venale habeo.) EMO. ADV. Gravate, male, nominatim vectigalia, non ita commode, præclare, quam optime, recte, palam. USUS: Vendere aliquid alteri grandi pecunia. Parvo pretio, quam optime, sub corona, sub hasta vendere. Quam optime vendere, *vendre à très bon prix, faire le meilleur marché du monde.* Præsentis ære, nu-

merata pecunia vendere, *vendre argent comptant.* Bona sub hasta vendere, præconis voci subjicere, auctionem facere, *vendre par autorité de justice, à la criée.*

VĒNĒFICIUM, II, n. *Préparation de breuvages empoisonnés, crime d'empoisonnement.* SYN. Veneficii artificium, crimen, cantio. USUS: Id veneficiis et cantionibus factum dicebat. Veneficiis remedia invenire.

VĒNĒFĪCUS, a, um, *Qui empoisonne, empoisonneur, magicien, magicienne.* SYN. Qui venena spargit, qui cantionibus et malis artibus utitur, ad suam libidinem explendam. USUS: Venefici nomen delatum est.

VĒNĒNĀTŪS, a, um, *Empoisonné, infecté de poison. Vénimeux, en parl. des animaux; vénéneux, en parl. des plantes.* SYN. Venenum habens, veneno imbutus et infectus. USUS: Vipera venenata. Telo venenato iclus concidit.

VĒNĒNUM, I, n. *Vénin, poison.* SYN. Virus. EPITH. Improbabile, inusitatum, novum, malum, recens, suspiciosum, apertum, omnibus manifestum. PHRAS. 1. Venenum alicui porrigere, *empoisonner qqn.* Venenum alicui parare, præbere, infundere, dare; alicuique veneno interficere, tollere, necare, occidere; veneno grassari. 2. Venenum sumere, *prendre du poison.* Venenum haurire, sumere, bibere; veneno sibi mortem consciscere; poculum mortis exhaurire; veneno se examinare; veneno mortem præcipere. USUS: Venenum spargere. Veneno uti. Venenum diluit ferrumque promit.

VĒNĒO, is, II vel Ivi, ire, n. *Être exposé en vente, être vendu.* SYN. Vendor, sub præcone subjicere, pretio addico. USUS: Cur bona non veniere? Si venibunt horti, venibunt quam plurimo. Cf. Vendo.

VĒNĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Vénérable, respectable.* SYN. Cultu et veneratione dignus.

VĒNĒRĀBUNDUS, a, um, *Respectueux, plein de respect.* USUS: Perfusus honore ac venerabundus astitit.

VĒNĒRĀTĪO, ōnis, f. *Vénération, respect, estime.* SYN. Honor, reverentia. EPITH. Justa. USUS: Quidquid excellit, justam venerationem habet. Cf. Reverentia.

VĒNĒROR, aris, atus sum, ari, d. *Vénérer, honorer, adorer.* SYN. Colo. ADV. Sancte, auguste. PHRAS. Loca sacra venerari, *révérer les lieux sacrés.* Eximia religione colere; pie sancteque colere; sacris locis religiosum cultum adhibere; veneratione prosequi. USUS: Dii quos colere, precari, venerarique solemus. Aliquem ut deum vel pro deo venerari. Cf. Colo, Reveror, Observo.

VĒNĪA, æ, f. *Pardon, grâce; faveur, bienveillance.* SYN. Condonatio erroris, impunitas, potestas, copia, facultas. EPITH. Ac-

commodata, bona, molesta, tenuis. PHRAS. 1. *Delicti, veniam petiti, il demande le pardon de sa faute.* Ad clementiam vestram confugit, ut ignoscatis rogat; suis peccatis concedi ignoscique orat; veniam et immunitatem rogat; delicti gratia ut fiat; venia ut detur; noxa ut una hæc mittatur; præterita ut condonentur aut parentum promeritis remittantur, supplicat. USUS: 1. Iis qui errorem suum deposuerunt, et peccasse se fatentur, veniam petentibus, venia danda, concedenda, tribuenda est. Dabunt mihi veniam cives mei, vel potius gratiam habebunt. A diis immortalibus veniam et pacem exposcere. 2. Potestas, facultas, *permission.* Date mihi veniam exponendi. Quod pace vestra, quod bona vestra venia dictum sit, *soit dit avec votre permission, sauf le respect que je vous dois.*

VENIALIA peccata, *Péchés véniels.* Noxæ minores, errata leviora, peccata leviora et quotidiana, quæ crebra magis et pauciores quasi officii numeros prætereunt; divinæ legis offensiones crebras quidem sed leviores; culpæ minores, quæ piorum etiam animis frequenter obrepunt. Cf. Peccatum.

VENIO, is, veni, ventum, ire, n. *Venir, arriver.* SYN. Advenio. ADV. Ad vespertum, æqualiter, aliquando, audacter, belle, bene, brevi, celerius, clam, confestim, continuo, coram, crebro, diligentius, divinitus, falso, honeste, incommode, libere, longe, maturius, modeste, necessarie, nunc primum, obviam, occulte, opportune, optato, palam, paratius, perraro, postremo, precario, privatum, proxime, publice, quamprimum, serius, stulte, tardissime, tuto, vespere, ultro. PHRAS. 1. Veni quamprimum, *venez le plus tôt possible.* Contende ad nos, advola quamprimum, præsto sis; ad nos excurrere; conveni nos quamprimum; opportune te nobis ostende. 2. Cumprimum venit ad nos, *dis qu'il fut arrivé près de nous.* Simul ut ædes nostras tetigit; simul ut ad nos delatus est; simul ut pedem in ædibus nostris posuit; simul ut nos adivit, præsto fuit; simul ut domum nostram accessit; simul ut nos convenit; simul ut se nobis ostendit; simul ut ædes nostras attigit. 3. Libenter jam veniret, *il viendrait volontiers.* Jam aspirat in urbem nostram; appropinquare adventum suum cupit; diem cupide expectat, quo se urbs nostra accipiet; quo se ardore ad urbem raperet, si modo liceret. 4. Quomodo in eam mentem venisti? *Comment avez-vous eu cette idée?* Quomodo huc descendisti? ad istas ineptias abiisti? huc perductus, delapsus es? quomodo ad hæc inania defluxisti, te demisisti? 5. Eo ventum tandem est, *les choses en vinrent à ce point.* Eo res rediit; in eum locum adducta est; in eum locum rediit, deducta est; in eum locum res venit; eo res perducta est, prorupit; eo delapsa res est. 6. Inde veniunt hæc mala, *c'est de là que vient tout le mal.*

Inde hæc manant, fluunt, affluunt, nascuntur incommoda. Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseræ. Hic fons est, hæc origo omnium malorum. Cf. Causa, Origo. USUS: 1. In amicitiam alicujus, familiaritatem, complexum, conspectum, consuetudinem venire. Nescio, quomodo in certamen cum illo, ad inimicitias, in contentionem honoris venerim. In calamitatem ingentem venit. Res ad arma, ad pugnam, ad manus venit. Ea res in oblivionem, in consuetudinem, in sermonem et vituperationem, in odium publicum, in summam gloriam venit. Res quæ in controversiam, in disceptationem veniunt. In suspicionem, in spem, in possessionem, in numerum oratorum venire. In discrimen, in periculum venire. Venit mihi in mentem. Si usus venerit. 2. Obtingit, obvenit, *arriver.* Magna ei hereditas venit, multæ divitiæ, fama, honor ei venere. 3. Adversor, *aller contre, attaquer.* Venire contra rem, existimationem, gratiam alicujus. Venire alicui adversum.

VĒNOR, aris, atus sum, ari, d. *Chasser, faire la chasse.* SYN. Venatu me exerceo, venationi operam do, venatione me oblecto, feras consector, insector, aucupor. USUS: 1. Canum mira alacritas in venando. 2. TRANS. *Poursuivre, rechercher.* Modestæ laudem in re aliqua venari, *chercher à se donner en qqche le mérite de la modestie.* Cf. Capto.

VENTER, tris, m. *Ventre.* USUS: Vitium ventris et gutturis. (VULG. Gulositas.)

VENTILĀTOR, oris, m. *Celui qui vante le blé, vanner.* SYN. Qui frumentum ventilat.

VENTILO, as, avi, atum, are, a. *Remuer dans l'air, seconner; mettre en mouvement, animer.* USUS: Cujus lingua, quasi seditiois flabello, illa est concio ventilata, *dont la langue, comme un soufflet de sédition, allumait la fureur de l'assemblée.* Cf. Exsecutio.

VĒNTĪTO, as, are, n. *Venir fréquemment.* SYN. Crebro venio.

VENTŌSUS, a, um, *Plein de vent; léger, mobile, inconstant.* SYN. Levis, inanis, vanus. USUS: Homo ventosissimus, *homme d'une légèreté extrême.*

VĒNTRĪCŪLUS, i, m. *Ventricule du cœur.* USUS: Ventriculus cordis, cui similis est alter ventriculus in quæ sanguis ex jecore influit.

VENTUS, i, m. *Vent.* SYN. Aura, flamen. EPITH. Non adversus, gravis, molestus, popularis, servus, subtilis, vehemens, salutaris alicui, secundus, tempestivus. PHRAS. 1. *Ventus vehementior fit, le vent devient plus violent.* Increbescit ventus; ingravescit, violentior incumbit ventus; vehementius spirare incipit; majori se impetu effundit; furere, sævire, tumultuari majorem in modum incipit. Cf. Tempestas. 2. *Ventus lentior spirat, le vent souffle avec douceur.* Aura leniter, molliter, placide

spirat; levis Favonius insusurrat. 3. **Ventus** se ponit, *le vent s'apaise, se calme*. Ventus cadit, concidit, remittit; ventus ponit; venti vis omnis cadit; frangit se ventus, languescit; ventus jam est remissior. 4. Ventum habemus prosperum, *nous avons un vent favorable*. Secundo utimur vento; idoneum ventum nacli sumus; ventus fiat bellissime; venti nobis obsecundant; secunda vehimur, provehimur aura; flantibus ad puppim ventis propellimur. Jentis ferimur secundis. 5. Ventos habemus contrarios, *nous avons des vents contraires*. Reflant venti; venti adversi sunt; adversis ventis utimur; ventis reflantibus rejicimur. 6. **TRANSL.** *Le vent comme symbole de la fortune (favorable ou contraire), de la renommée, de la faveur, etc.* Ex ancipiti mutatione temporum pendere; se ad motum fortunæ movere; suspensas habere ex temporum inclinatione consiliorum rationes. **USUS:** 1. Mare ventorum vi turbatum et agitat. Cape flabellum et ventum mihi facito. Meliores ventos exspecto. Vento se et mari dare. Si mites lenesque fuerint venti, solvemur. 2. **TRANSL.** Rumorum ventos colligere. Popularem ventum querere, aucupari. Dux nobis et auctor opus, et horum quos proposui ventorum moderator quidam et gubernator, *il nous faut, au milieu de tous ces vents qui nous poussent, un pilote assez habile pour les gouverner*. Cæsar's nunc venti valde secundi sunt, *le souffle de la fortune seconde en ce moment César*.

VENUM, i, n. **Vente, trafic.** **USUS:** Ignorabant se venum dantes, *avoir dit mis en vente*. Ut ejus familia ad ædem Cereis venum iret, *que ses esclaves fussent vendus*.

VENUNDO et **VENUMDO**, as, dædi, dātum, are, a. *Mettre en vente, vendre (en parl. des prisonniers)*. **USUS:** Numidæ puberes interfecti, alii omnes venundati, *tous les autres furent vendus*. * **SYN.** Vendo.

VENUSTAS, atis, f. *Charmes extérieurs, attrait, grâce, beauté*. **SYN.** Pulchritudo proprie muliebris, lepos, gratia, suavitas. **EPITH.** Eximia, muliebris, prisca, prope scenica, summa. **USUS:** Agere cum dignitate et suavitate. Homo affluens omni lepore et venustate, *homme qui réunit tous les agréments*. Cf. Pulcher.

VENUSTĒ, *Agreablement, avec grâce, élégance*. **SYN.** Pulchre, belle, apte, eleganter, commode. **USUS:** Illud pervenuste cecidit.

VENUSTUS, a, um, *Charmant, gracieux, élégant*. **SYN.** Lepidus, festivus. **USUS:** Gestus et motus corporis venustus, *gestes et mouvements gracieux*. Cf. Pulcher, Elegans.

VĒPRES, is, æsp. Vepres, ium, m. pl. *Buisson épineux, épines, buissons*. **SYN.** Spinæ.

VER, æris, n. *Le printemps*. Pars anni ab æquinoctio ad solstitium in Canoro. **SYN.** Vernum tempus, tempus hiemi senescenti adjunctum, tempestas verna, dies verni,

pars anni floridior. **USUS:** Vere jam appetente. Veris initium a Favonio notatur. Ver tantquam adolescentiam significat, *le printemps est l'emblème de la jeunesse*.

VĒRAX, acis, omni. gen. *Qui dit la vérité, véridique, sincère*. **SYN.** Veridicus, minime fallax, veritatis cultor et amicus.

VERBER, æris, n. *Fouet, coups, bastonnade*. **SYN.** Virga, flagellum. **PHRAS.** Ventum est ad verbera, *on en vint aux coups*. Nec manibus temperatum; procacitas manibus coercenda videbatur; ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicitis satisfactum; verbera adhibebantur; verberibus male mulcatus, acceptus est. **USUS:** Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio excruciatum necare. Verberibus aliquem cedere, exanimare.

VERBERATIO, onis, f. *Action de battre, châtiement, correction*. **SYN.** Pulsatio. **USUS:** Mirificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti, *me voilà fustigé de main de maître pour mon silence*.

VERBERO, as, avi, atum, are, a. *Batte, frapper, fouetter*. **SYN.** Cædo, pulso, manus affero, vim et manus affero, infero. **ADV.** Vehementissime. **PHRAS.** Gravior eum verberavit, *il le battit très-fort*. Latera illi tutuduit; fustibus membra debilitavit, loris concidit, cecidit; verberum dolore laniavit; graviter hominem pulsavit; de ejus tergo sibi satisfecit; verberibus eum fœdum in modum accepit, affecit, laceravit; multis plagis multavit; ejus tergo dire consuluit; homo miser tergo pœnas pendit; dirum in modum ab eo vapulavit. Cf. Cædo, Fustis, Ictus. **USUS:** Verberare matrem. Aliquem tacito cogitationis convicio verberare, *maudire intérieurement qqm, lui dire tout bas mille injures*.

VERBOSĒ, *Verbeusement, longuement*. **SYN.** Loquaciter, copiose, multis verbis.

VERBŌSUS, a, um, *Verbeux, diffus, prolixe*. **SYN.** Multus in verbis, loquax. **USUS:** Habes epistolam justo verbosiorum, *vous avez une lettre peut-être un peu plus longue qu'il ne faudrait*. Cf. Inanis.

VERBUM, i, n. *Mot, terme, parole, expression; au pluriel: Discours, langage, opinion, etc.* **SYN.** Nomen, vox, vocabulum. **EPITH.** Ardens, consideratissimum, durum, insolens et humile, elegans, grave, immutatum, inflexum, inusitatum, novatum, translatum, nefarium, odiosum, plenum humanitatis, priscum, solemne, suspiciosum, usitatum ac tritum. Verba grandia, amplissima, gravia, sonantia, splendida, dura, aspera, insolentia, priscæ, inquinata, abjecta, odiosa, intolerabilia, inepta, rigida, obsoleta, non aperta, longe petita, scabra. **PHRAS.** 1. Multi verba studiosè curant, rem et sententiam non ita, *bien des gens choisissent avec un soin scrupuleux les mots qu'ils emploient, sans s'inquiéter autant*

cupio verborum, et litterarum tendiculis, rem et sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes et jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentia delectantur in magna sententiarum jejunitate. 2. Verborum pompa sine rerum pondere inanitas et ridicula est, *une expression pompeuse, mais vide de sens, est vaine et ridicule*. Verborum volubilitas sine rerum pondere inanis est et irridenda. Oratio, nisi subest res, inanem habet quamdam elocutionem et pene puerilem. Oratio, si res non subest, aut nulla sit necesse est, aut omnium irrisione ludatur. Composite et apte sine sententiis dicere, insaniam est. 3. Rerum copia verborum copiam gignit, *l'abondance des choses produit l'abondance des paroles*. Ipsæ res verba rapiunt; verba provisam rem non invita sequuntur; ex rerum magnitudine splendor quidam et copia in verbis existit. 4. (De verbo ad verbum transferre, *VULG.*), *traduire mot à mot*. Verbum e verbo exprimere; ad verbum de Græcis exprimere; verbum, de verbo exprimere; totidem verbis transferre; verbum pro verbo reddere; verbum verbo reddere; ad verbum transferre. (Ad meum verbum, *VULG.*), *sur ma parole, ma foi*. Fide mea; me auctore; interposita fide mea. 6. Uno verbo, *en un mot, bref*. Verbo, in summa, ad summam summa illa sit. *USUS*: Verbum ex eo elicere, exculpere non potui, *je n'ai pu lui arracher une parole*. Non multa verba faciam. Excidit mihi verbum priscum et obsoletum. Verba perpetuare difficile. Verbo alicquem lacerare, violare, *dire des injures à qqn*. Ad verborum contumelias descendere, *en venir aux injures*. Verba mihi dari non patior, *je ne souffre pas qu'on m'en impose*. In verba alicujus jurare. Ad verbum ediscere, *apprendre mot à mot, par cœur*. Verbi causa, verbi gratia. Verbo promittere, re negare. Uno verbo dicam. Verbo rem transigam. Verba facere in senatu, apud senatum. Idem sonat, valet hoc verbum. Subjecta verbi notio, *signification, sens d'un mot*. Verbum insolens, inusitatum, novatum, *mots nouveaux, néologismes*. Verba vulgata, trita, usitata, *mots en usage*. Verba prisca, desita, obsoleta, *mots anciens dont on ne se sert plus, archaïsmes*.

VÈRE, *Vraiment, justement*. *SYN.* Revera.) Falso, inaniter, *fiote*. *USUS*: Majo-
res nostri *fiote* et fallaciter, sed vere et sapienter populares fuere. Vere tecum agam et libere.

VÈRECUNDE, *Avec retenue, réserve, pudeur*. *SYN.* Pudenter, timide, dubitanter.) *Impudent*.

VÈRECUNDIA, *æ, f. Retenue, réserve, modestie*. *SYN.* Pudor, rubor, modestia, ingenuitas.) *Impudentia*. *EPITH.* Invisa, stulta, vaginalis. *USUS*: Maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam.

Verecundia custos virtutum et quidam quasi ornatus vitae. Solus homo pudoris ac vercundiae particeps. Virginali verecundia, *timidus, homme timide, d'une pudeur virginal*. Cf. Pudor.

VÈRECUNDOR, *aris, atus sum, ari, d. Avoir de la retenue, craindre, ne pas oser*. *SYN.* Pudore deterreo, absterreo, impedio, ingenuo rubore suffundor, erubescor. *USUS*: Cunctantem et quasi verecundantem incitare, *aiguillonner une réserve trop timide*.

VÈRECUNDUS, *a, um, Retenu, réservé, modeste*. *SYN.* Prudens. *PHRAS.* Juvenis est admodum verecundus, *ce jeune homme est très modeste*. Verborum et rerum obscenitate vitanda ruborem suum et ingenuitatem præstat; pudorem animi et pudicitiam corporis colit. Pudore septus, in loquendo mire verecundus; adolescentis modestissimi pudor ad omni obscenitate longe abhorret; incorruptis castissimisque moribus juvenis et virginali verecundia præditus. Cf. *Pudicus*. *USUS*: Verecundus est quem pudet impudica loqui. Oratio verecunda, *langage modeste*.

VÈREOR, *oris, Itus sum, eri, d. a. et n. Avoir une crainte respectueuse; craindre, redouter*. *SYN.* Extimesco, nonnihil commoveor. *USUS*: 1. Istam culpam quam vereris ego præstabo. Ab aliquo supplicium vereri. Vereor, ut tibi satisfaciam, *je crains de ne pouvoir vous satisfaire*. Veritus es ne operam perderes, *vous avez craint de perdre votre peine*. 2. Observe, *révérez, respectez*. Is patrem veretur ut Deum. Amici non solum se diligunt, sed etiam verebuntur Cf. *Timeo*.

VERGO, *is, ere, a. et n. 1. a. Tourner, incliner, pencher vers; 2. n. Incliner, être situé ou exposé*. *SYN.* Inclino, in exitu sum. *USUS*: Bruti auxilium ad Italiam vergere quam Asiam maluissent. Ad meridiem vergit Sicilia. Vergabat jam annus et in exitu erat.

VÈRIDICUS, *a, um, Qui dit la vérité, véridique*. *SYN.* Verax, apertus.

VÈRILŒQUIUM, *ii, n. Étymologie*.

VÈRISIMILIS, *e, gen. com. Vraisemblable, probable*. *SYN.* Credibilis, probabilis, rationi consentaneus; vero propius, ad veritatem propensius, quod maxime specie veritatis movet; quod propius fidem est; a vero non alienum, non abhorrens; vero simillimum, simile veri; quod ad veritatem maxime accedit, quod proxime accedit ad verum, quod a ratione non procul abest, non discrepat, non dissentit; quod veri similitudinem, speciem, formam, imaginem præ se fert, ostendit. *USUS*: In omni disputatione quid esset verisimillimum quærimus. Cf. *Probabilis*.

VÈRISIMILITUDO, *inis, f. Vraisemblance*. *SYN.* Probabilitas, similitudo veri.

VÈRITAS, *atis, f. La vérité, le vrai, la réalité*. *SYN.* Verum, vera ratio, res. *EPITH.*

Acerba, æterna, debilitata, in profundo demersa, jucunda, grata, molesta, perspicua, simplex, sempiterna. PHRAS. 1. Veritati plus quam amicitie tribuo, *je tiens compte de la vérité plus que de l'amitié*. Majorem habeo veritatis quam amicitie rationem. Locum apud me honestiorem veritas obtinet quam amicitia; cedat veritati amicitia necesse est; nihil amicitie elargior, nihil veritati nego. 2. Ut veritatem dicam, *pour dire vrai*. Ut dicam quod res est, ut vere dicam; ut ingenuè fatear; ut verum loquamur; ne mentiar; si verum querimus, si verum fateri volumus; ut ex animo ac vero dicam. USUS: Magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem et solertiam facile se per se ipsam defendit. Sunt alii simplices, aperti, veritatis cultores, fraudis inimici. Græci contentiones cupidiores quam veritatis. Veritatis ignorantia vulgi opiniones in maxima inconstantia versantur. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Animum a pictura ad veritatem traducere. Studia sua ad veritatem dirigere. Veritate adductus hæc testor. Ad veritatem loqui, dicere. Veritas nempe in profundo demersa in disputatione limatur, eruitur. Obtinere, retinere veritatem. Veritate patefacta atque omni errore sublato. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, defletere; resistere et repugnare contra veritatem non audet. Ad veritatem nihil loqui, *ne dire rien de vrai*. Ad veritatem quam maxime accedere, *s'approcher de plus en plus de la vérité*.

VERMICULATUS, a, um, *Varid, marqué*. USUS: Emblema vermiculatum, *moisique*.

VERNA, æ, m. *Esclave né dans la maison du maître, esclave de naissance*. SYN. Servus ex ancilla domi nostræ natus.

VERNACULUS, a, um, *Du pays, national*. SYN. Domesticus. USUS: Quotidianæ ac vernaculæ res. Imago antiquæ et vernaculæ festivitatis, *image de l'antique gaieté nationale*.

VERNUS, a, um, *Relatif au printemps, printanier*. USUS: Verni temporis suavitas.

VERO, *Mais*. SYN. Autem. USUS: 1. Numeris adstrictior poeta, verborum vero licentia liberior. 2. Certe quidem, *oui, assurément*. Esto vero ita. Est vero maximus ille Scipio. Fuisti sæpe, credo, in scholis philosophorum? — Vero, ac libenter quidem. *Tu as fréquenté assidemment, je crois, les écoles des philosophes?* — *Oui, et avec plaisir*.

VERRO, is, verri, versum, ere, a. *Bayler*. SYN. Scopis pulverem vel sordes aufero, ejicio.

VERRŪCA, æ, f. *Verrue, petite excroissance sur le corps humain*.

VERRŪCŌSUS, a, um, *Couvert de verrues*. SYN. Verrucis plenus.

VERSATILIS, e, gen. com. *Mobile; changeant, léger, inconstant*. USUS: Acies versatilis. Ingenium illi versatile fuit sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceret quodcumque ageret. Cf. Varius.

VERSICOLOR, oris, omn. gen. *Qui change de couleur; chatoyant, bigarré*. SYN. Dubio varioque colore.

VERSATUS, a, um, *Occupé de, appliqué à*. SYN. Exercitatus, subaclus. USUS: Homo tum in aliis causis exercitatus, tum in hac sæpe versatus.

VERSIPELLIS, e, gen. com. *Qui prend toutes les formes; rusé, adroit, souple*. SYN. Callidus, astutus, simulator. Cf. Astutus.

VERSO, as, avi, atum, are, a. *Tourner, scruver, retourner, remuer; rouler ou agiter dans son esprit*. SYN. Volvo, traçlo, converto, flecto. USUS: Æstuat dubitatione, versat se in utramque partem, huc, illuc. Versare suam naturam et flectere ad tempus. Animum ad doctos et fallacias versare cœpit.

VECTOR, aris, atus sum, aris, d. *Sar-réter, vivre, se mouvoir; occuper de, s'appliquer à*. SYN. Sum, incumbo, laboro, do operam, insudo; consuesco. ADV. Abstineret, acriter, acutissime, assidue, conjunctissime, callide, copiosius, diutius, honestius, impudentius, moderate, nimium, perite, perjurando, populariter; subtilius, temere, caste, non obscure. PHRAS. 1. Libenter cum illo vector, *volontiers je demeure avec lui* (VULG. conversor). Jucundissime conjunctissimeque cum illo vivo; assiduitate ejus delector; consuetudinem et amicitiam cum eo junctam amo; libenter cum illo ætatem ago; hæreo ad ejus latus non sine multa animi voluptate. 2. Diu jam vector in hoc labore, *depuis longtemps déjà, je suis occupé de ce travail*. Diu jam hoc saxum volvo; ætatem in hoc studio contrivi; diu jam hunc laborem tero; temporis partem non modicam in hoc studio posui. USUS: Diu in Sicilia versabatur. Nobiscum versari diutius non potes. In re oratoria versari. Res in ore vulgi, ante oculos versatur. In quo motu temporum versemur, vides. Juventus ejus tota in laudis cupiditate versabatur. Respublica in discrimine versatur. In negotiis vector maximis; nominis tui terror in auribus animisque hostium versatur.

VERSURA, æ, f. *Argent emprunté pour éteindre une dette*. SYN. Mutatio creditoris. USUS: Iniquissimo fenore versuram facere.

1. VERSUS, *Dans la direction de, du côté de, vers*. PHRAS. Locus jacet versus orientem, *ce lieu est situé à l'orient*. Orientem versus, ad orientem; ad orientem conversus; ad ortum vergit; ad orientem pertinet, spectat; orienti oppositus; orienti objectus est. USUS: Aretium versus castra movit.

2. VERSÛS, ōs, m. *Vers*. SYN. Carmen. EPITH. Malus, pervagatissimus, seminator malorum. Alterni, delicatissimi, elaborati, heroici, hexametri, obscenissimi, ornatissimi, optimi, veteres, usitati. USUS : 1. Historiam versibus scripsit. Multi in eum versus facti, confecti. Magna felicitate versus fundit, textit, componit. Hominum flagitia delicatissimis versibus expressit. 2. (Linea, VULG.), *ligne (d'écriture)*. Multos versus uno spiritu pronuntiare. Venio nunc ad transversum extremæ epistolæ tuæ versum, versiculum.

VERSÛTE, *Adroite, habilement; avec supercherie*. SYN. Callide, vafre, malitiose, subdole, subtiliter. Cf. Astute.

VERSÛTUS, a, um, *Qui sait se retourner; habile, adroit; rusé, fourbe*. SYN. Callidus, malitiosus, multiplex. USUS : Versutum appello, cujus mens celeriter versatur. Versutum et solers ingenium. Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Cf. Simulator, Astutus, Callidus.

VERTENS, tis, omn. gen. cum anno, *mensé, L'année, le mois qui court, le courant de l'année, du mois*. SYN. Circumactus, completus. USUS : Anno vertente; intra finem anni vertentis, *avant la fin de l'année courante*.

VERTEX, icis, m. *Le pôle céleste*. SYN. Polus. EPITH. Celsus, extremus, summus. USUS : 1. Duo quasi cinguli terræ, cœli verticibus subnixi. 2. Summa pars, *sommet, falte, cime*. Vertex montis. Ab imis unguibus ad summum verticem, *des pieds à la tête*.

VERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner, faire tourner, détourner*. SYN. Converto, vario, mutuo. USUS : 1. Vertere stilum in tabulis suis. Vertit se fortuna. Vertit hic rationem, fingit, quod probare non potest. 2. Converto, dirigo iter, *tourner, se tourner*. Terga vertere hostibus. Romam se vertit. 3. Transfero, *traduire*. Vertere Platonem Latine. 4. Commuto, *changer de patrie, s'exiler*. Solum vertere exilii causa. 5. Tribuo, *do, reprocher, faire un crime à qqn de*. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. 6. Recipio me, confugio, *se tourner, se réfugier*. Quo se verteret, non habebat. 7. Sum, *être (dans tel ou tel état), rouler, reposer*. In hoc res tota vertitur. In tua voluntate negotii summa vertitur. 8. Succedo, cedo, *avoir telle ou telle issue*. Id consilium ut tibi bene verterat, opto. Id in bonum uni, alteri in perniciem vertit. Res in contrarium vertit, *l'affaire a mal réussi*. 9. Perdo, pessumdo, *overto, tourner, changer (en mal)*. Cum multa fecisset egregie, ad extremum omnia vertit. 10. Traho, rapio, *détourner (à son profit)*. Ex illa pecunia maximam partem ad se vertit. 11. Vertor, *devenir*. Libertatem aliorum in suam vertisse servitutem conquirebantur, *il se plaiginaient que la liberté d'autrui fut devenue pour eux une cause de servitude*.

VÉRUM, *Mais*. SYN. Sed.

VÉRUMTAMEN, *Cependant*. SYN. Sed tamen. USUS : Optabam, verumtamen non audebam.

VÉRUS, a, um, *Vrai, véritable, réel*. SYN. Sincerus, certus, non fucatus, germanus; solidus, justus, expressus. (Falsus, fucatus, adumbratus, simulatus. USUS : Respicere quidquid in quaque re verum sit. Licet enim verum dicere, loqui. Si verum scire vis. Inter huncet illum, Numidicum verum ac germanum Metellum multum interest, *le vrai Métellus, Métellus en personne*. Justa, solida veraque gloria. Sed nos veri juris solidam expressamque imaginem nullam tenemus. Verissima illa et velut ex oraculo Delphico edita existima. Cf. Veritas.

VERVEX, ōcis, m. *Mouton*.

VĒSĀNIA, æ, f. *Folie, extravagance*. USUS : Quæ vos agitât vesania? Cf. Amantia.

VĒSĀNUS, a, um, *Qui est en délire, insensé, fou*. SYN. Vecors, insanus, furiosus. Cf. Amens, Furiosus.

VESCOR, ēris, vesci, d. n. *Se nourrir de, manger, goûter*. SYN. Edo, pascor, utor. USUS : Lacte, caseo, carne vescor. Dii nec escis, nec potionibus vescuntur. Cf. Comedo, Edo.

VĒSĪCA, æ, f. *Vessie*. SYN. Folliculus urinæ.

VESPA, æ, f. *Guppe*. USUS : Vespas aculeis uti videmus.

VESPER, ēris et ēri, m. *Le soir, le temps du soir*. SYN. Vespera, serum diei, vespertinum tempus. PHRAS. *Vespero vel vespere, vers le soir*. Occidente sole, præcipitante jam sole; vesperscente cœlo; cum advesperasceret; die præcipiti; sub occasum solis; cum jam serum esset diei; cum haud multum jam diei superesset; primis se indentibus tenebris; solis occasu; prima vespera; cum non multum ad solis occasum temporis superesset; inclinatio in vesperam die; cum exiguum superesset diei; inclinatio in vesperam die; cum esset extremum diei; præcipiti in occasum diei; præcipiti in noctem diei tempore; inclinatio se sole; procedente nocte; ad solis occasum; accensis jam luminibus; sub primas faces; primo vespere; sero, obscura jam luce; nocte appetente. Cf. Nox, Sero.

VESPĒRA, æ, f. *Le soir*. SYN. Extremum diei tempus. EPITH. Obscura. USUS : Ad vesperam. Prima vespera: Die inclinato in vesperam. (Vesperæ, VULG.), *les vèpres*. Latine: Vespertine in templo preces cantari solitæ.

VESPĒRASCIT, imp. *Il se fait nuit*. SYN. Ad solis occasum est. USUS : Vesperscente cœlo.

VESPĒRTĪNUS, a, um, *Qui se fait ou qui a lieu le soir*. USUS : Vespertino tempore.

VESTER, tra, trum, *Votre, le vôtre.*

VESTIBŪLUM, l, n. *Entrée, vestibule, seuil de qqche.* EPITH. Privatum, vacuum, honestum. USUS : Primo aditu vestibuloque prohibere aliquem.

* **VESTIGĀTOR**, ōris, m. *Chasseur; investigateur, espion.* SYN. Venator.

VESTĪGIUM, ii, n. *Trace du pied, pas, trace, empreinte, vestige, piste.* SYN. Reliquiæ, signum, nota, monumentum. EPITH. Adversa, manifesta, nefaria, parva, pressa, recentia. USUS : Cum pedem intulero et in possessionem vestigium fecero. Tu extra ædes tuas, ubi vestigium imprimas, figas, ponas, non habes. Persequi vestigia alicujus; consequi aliquem vestigiis; in vestigiis sequi, *courir sur les traces de qqn, le suivre pas à pas.* Stellæ cursus sui vestigium nunquam inflectunt. Num in ejus scriptis eloquentiæ ullum vestigium apparet? Reliqua sunt, exstant multa antiquitatis vestigia. Indicia et vestigia veneni. In temporis, loci vestigio, *dans le même lieu et au même instant.* Vestigia in multis partibus ferentia.

VESTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Suivre à la trace, à la piste, chercher.* SYN. Indago, vestigiis odoror. USUS : Causas rerum vestigare. Cf. Indago, Quæro.

VESTĪMENTUM, i, n. *Vêtement, habit.* SYN. Vestis, vestitus. USUS : Calceos et vestimenta mutavit.

VESTĪO, is, ii et ivi, itum, ire, a. *Couvrir d'un vêtement, habiller, vêtir.* SYN. Tego, obduco. ADV. Bene, extrinsecus, male, obsoletus. USUS : DEUS animum corpore vestivit extrinsecus, *DIEU a revêtu l'âme d'une enveloppe extérieure, qui est le corps.* Natura oculis membranis tenuissimis vestivit et sepsit, *la nature a recouvert et entouré les yeux de tuniques très légères.* Reconditas sententias elegantius oratione vestire ac ornare, *revêtir de formes élégantes des pensées profondes.* Cf. Vestis.

VESTIS, is, f. *Vêtement.* SYN. Vestitus, vestimentum. EPITH. Familiaris, muliebris, pretiosa, purpurea, stragula. PHRAS. 1. *Veste indutussplendida, revêtu d'un costume magnifique.* Veste auro illusa, gemmisque adornata, omnique peregrinæ opulentia cultu conspicuus; veste auro auro distincta gemmisque; veste auro intexta splendida. 2. *Vulgaris vestis, vêtement ordinaire.* Vulgaris habitus; cultus habitusque a privato vix abhorrens; levis et parabilis cultus corporis; vestitus humilis ac obsoletus. USUS : Vestem conficere, resarcire. Vestem induere, mutare, *changer de vêtement, c.-à-d., prendre des habits de deuil;* vestem alicui detrahere; vestem discindere.

VESTĪTŪS, ūs, m. *Vêtement, habillement, parure.* SYN. Vestimentum, ornatus, cultus

corporis. EPITH. Necessarius, obsoletior, pristinus, virginalis. USUS : Vestitus asper. Vestitus orationis, montium, riparum.

VESTRAS, atis, omn. gen. *De votre famille, de votre pays.*

VETĒRĀNUS, a, um, *Vieux, ancien; soldats qui ont fait leur temps, expérimentés.* SYN. Qui viginti annos militaverat.)(Tiro. USUS : Cæsar firmissimum exercitum invictissimo genere veteranorum militum comparavit.

VETĒRASCO, is, ere, n. *Devenir vieux, vieillir.* USUS : Veterascentem eorum gloriam quis non videt?

VETĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui a vieilli dans qqche, qui est habile ou versé dans; fin malotais.* EPITH. Magnus et per familiaris alicui. USUS : Homo callidus et veterator. Cf. Simulator, Astutus.

VETĒRĀTORĪUS, a, um, *Fin, rusé, retors.* SYN. Fallax, dolosus, malitiosus. USUS : Nihil ab eo nisi tectum et veteratorum expectes, *n'attendes de lui qu'artifices et charlatanisme.* Cf. Astutus.

VETĒRNŌSUS, a, um, *Somnolent, léthargique; endormi, apathique; faible, débile.* USUS : Veterinosus senex. Cf. Piger.

VETĒRNUS, i, m. *Assoupissement, apathie, langueur.* SYN. Lethargus. USUS : Veterinus civitatem occupavit. Cf. Somnus.

VĒTO, as, tōi, tūtum, are, a. *Défendre, interdire, prohiber.* SYN. Prohibeo, absterreo.)(Jubeo, cogo. ADV. Assentatorie, dilucide, fraterne, planissime. USUS : Hoc omnes leges vetant. Vetuit eum desperare. Cf. Prohibeo.

VĒTŪLUS, a, um, *Assez vieux, vieille.* SYN. Senex, antiquus.)(Novellus. USUS : Mulier vetula et multarum nuptiarum. Equus vetulus.

VĒTUS, ōris, omn. gen. *Ancien, antique.* SYN. Antiquus, priscus, quod vetustatem fert.)(Novus, recens. PHRAS. 1. *Vetus hic mos est, cette coutume est ancienne.* Vestustus, antiquus, longævus, priscus, jam diu institutus, remotissimus a nostra memoria mos est. 2. *Vetus hæc opinio est, c'est une vieille opinion.* Dudum animis hæc opinio insederat; inveteravit in hominum mentibus ea opinio; multi temporis, per vetus, diuturna, minime recens est opinio. USUS : Credendum est veteribus et priscis, ut aiunt, viris, *c'est s'en rapporter aux anciens, aux hommes d'autrefois, comme on dit.* Mos, amicitia vetus. Vina veterima, vins très vieux. Cf. Antiquus.

VĒTUSTAS, atis, f. *Antiquité; longue durée, vetusté.* EPITH. Excellens, infinita, plena exemplorum, prisca, scenica, tolerabilis. USUS : Vetustatis exempla oratori nota esse debent. Res aliæ vetustatem ferunt; aliæ vetustate senescunt, evanescent. Vetustatem omnem superat viri excellentis virtus.

VĒTUSTUS, a, um, *Vieux, antique.*
 SYN. Vetus, antiquus. Cf. Antiquus.

VEXATIO, onis, f. *Agitation violente; tourment, fatigue, souffrance, mauvais traitements.* SYN. Magna et infesta quædam jactatio et agitatio. EPITH. Acerbissima, impunita. USUS: Afflictio est ægritudo cum vexatione corporis, *accompagnée de douleurs physiques.* Vexatio est direptio sociorum, *outrages faits aux alliés et pillages de leurs biens.*

VEXATOR, oris, m. *Celui qui tourmente, qui maltraite, persécuteur, bourreau.* SYN. Exagitator. EPITH. Crudelis alicujus reipublicæ et sceleratus.

VEXILLARIUS, ii, m. *Porte-étendard.* Signifer. USUS: Ordo sexagenos milites, vexillarium unum habebat.

VEXILLUM, i, n. *Étendard, enseigne.* SYN. Signum. USUS: Vexillo opus est, convolabant. Nunquam perditis civibus vexillum deerit.

VEKO, as, avi, atum, are, a. *Secouer, balloter; faire souffrir, tourmenter, maltraiter.* SYN. Agito, exagito, vexator sum; diripio, populo; infestum reddo, male habeo. ADV. Contumaciter, contumeliosissime, urbane, crudelissime, fœdissime, vehementer, vigilantissime. PHRAS. Gravissime vexor, *je suis très tourmenté.* Multis sane molestiis conflictor; dies noctesque torqueor; circumventus ab inimicis quotidianis turbis agitor, exagitor; negotium exhibetur immerenti; tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut libere respirare mihi liceat; tanta est æmulatorum improbitas, ut æternum mihi cum iis bellum susceptum videatur; tot injuriis jactatur et exagitur æquitas, ut animus dolore exedi, dolore ac ægritudine conficor videatur. Fodicant me quotidianæ inimicorum injuriæ; puniunt, vellunt, lacerant, respirare non sinunt. Contumaciter, inurbane, quotidiane vexor ac premor; omni vexationis genere exagitor, contumaciter jactor, diuturnis molestiis conflictor, omni crudelitate laceror; ægre mihi faciendi nec finis, nec modus est. USUS: Omnia divina humanaque jura vexarunt, violarunt, perturbarunt, everterunt. Uxor mea, quam vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis. Verbis me, probis omnibus et maledictis vexavit, *il m'a accablé de reproches et de maledictions.* Bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida. Sollicitudo vexat impios, *les impies sont tourmentés par l'inquiétude.* Ita conscientia mentem excitam vexabat, *tant les remords tourmentaient son âme agitée!* Cf. AMIGO, Infestus, Crucio.

VIA, æ, f. *Voie, chemin, route, rue.* SYN. Iter; semita, callis. EPITH. Æstuosa, pulverulenta, aperta, simplex, directæ, brevior, certa neque longa, expeditio, illustris, lata, immunita, inculta, silvestris, militaris, occulta,

popularis, præceps et lubrica, proxima ad gloriam, quasi compendiaria, recta vivendi, sacra, vendibilis, vitiosa. Aspicites viæ, optabiles in experiendo, jucundæ in legendo, optimæ, tritæ. PHRAS. 1. Viæ erant difficiles, *les chemins étaient très mauvais.* Viæ erant æstuosæ, pulverulentæ, angustissimæ, lubricæ, immunitæ; itineribus devis proficiscendum erat; summa difficultas aditus; asperis, confragosis, arctis circum locis intrandæ erant angustiae; pleræque cavæ, simulque occultæ viæ nec unquam ante humano tritæ vestigio aperiendæ; asperitates viarum et angustiae inextricabiles erant et crebris saltibus inclusæ; obseptæ, interclusæ, impedita erant itinera, aut imbribus abrupta; magnæ erant ac difficiles locorum angustiae, et quæ vix singulis hominibus paterent; viarum difficultates erant pene inexplicabiles. Luctandum erat cum tenacissimo sabulo, quod præalium et vestigio cedens, ægre moliebantur pedes. Calles erant vix singulis pervii; itinera erant qualia ingredi expeditis quoque vix tolerabile. Subacta diuturnis imbribus humus tenaci luto morabatur pedes. 2. Viam sibi fecerunt, *ils s'ouvrirent un chemin.* Viam sibi aperuerunt; corporibus armisque rupere viam; per mediam turbam sibi fecere viam; viam sibi stravere, munivere. USUS: Viam facere, concinnare, obstruere, sternere, *faire une route.* Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam et multorum dierum viam se dare, committere. In via esse, progredi, procedere. Multorum dierum viam conficere. De via deflectere, divertere, declinare; e via excedere, deduci. In viam redire. Præcedentium vestigia me ad viam deducunt, ferunt. Cf. Iter, Proficiscor.

VIARIUS, a, um, *Relatif aux routes.* USUS: Lex viaria, *loi concernant la réparation des routes.*

VIATICUM, i, n. *Argent pour le voyage, provisions de voyage, frais de route.* SYN. Viæ impensa, itineris subsidium. EPITH. Largum et liberale, publicum. USUS: Quærendum et congerendum viaticum. Viatico aliquid instruere, prosequi; viaticum suppeditare, suggerere. Viaticum præcipere, eripere.

VIATOR, oris, m. *Voyageur.* SYN. Qui iter facit. EPITH. Præteritis, bene vestitus. USUS: Sepe et latronem occidit viator.

VIBRO, as, avi, atum, are, a et n. 1. a. *Imprimer un mouvement, secouer fortement, brandir; 2. n. Trembler, s'agiter, briller, étinceler.* SYN. Agito. USUS: 1. Hastas, sicas vibrare. 2. Mico. Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nisi numeris contorta ferrentur, *Démosthène, dont les foudres n'auraient pas cette impulsion puissante, si, etc.* Mare, quæ a sole collucet, albescit et vibrat, *la mer, à l'endroit où le soleil vient se réfléchir dans les flots, blanchit et étincelle.*

VICĀRIUS, ū, m. *Qui tient la place de; remplaçant, suppléant, lieutenant (vicaire).* SYN. Qui vicem alterius obtinet; *item*: qui in locum alterius succedit. PHRAS. Est vicarius Episcopi, *il est le vicaire de l'évêque.* Antistitis sacri partes, munus agit, sustinet; vicariam operam Antistiti præbet; absentis Antistitis personam gerit, sustinet; sacri Antistitis vicem fungitur. USUS: Vicarius alienæ dominationis, alieni juris. Succedam ego vicarius tuo muneri. Cf. Loco.

VICĀTIM, *De quartier en quartier, de bourg en bourg, de village en village.* SYN. Per singulos vicos. USUS: Vicatim servi omnes conscribebantur.

VICE, abl., vicis gen., vicem acc.; in plur. vices (nom. et acc.) et vicibus (dat. et abl.). *Alternative, succession, tour, vicissitude, réciprocité, changement.* SYN. Fortuna, sors, status, locus. USUS: In vicem, *alternativement, tour à tour.* Alicujus vice, *pour, au lieu de, à la place de qqn.* In ejus vicem, *à sa place.* Vicem tuam doleo, *je plains votre sort.* Mitiores vices expectare, *attendre des jours meilleurs.* Redde vicem meritis, *reconnais les services.* Tribunus vice me substituit. Poetæ vice nomina fingere, *comme, à la manière du poète.* Tuam vicem pertimesco, doleo, timeo, ulciscor, fungor.

VICĒNI, æ, a, *Au nombre de vingt.*

VICĒSIMUS, a, um, *Vingtième.*

VICIES, *Vingt fois.*

VICĪNIA, æ, f. *Voisinage, proximité.* SYN. Vicinitas. Cf. Vicinitas.

VICĪNITAS, æ, f. *Voisinage, proximité.* SYN. Vicinia, propinquitas. EPITH. Finitima, artium studiorumque, infelix, meretricia. USUS: In istam te vicinitatem constituisti. Mihi cum eo vicinitas et magnus usus est. Propter vicinitatem totos dies simul sumus, *à cause du voisinage, nous sommes ensemble des journées entières.* Tota vicinitas clamoribus personat.

VICĪNUS, a, um, *Voisin, proche, prochain.* SYN. Propinquus, finitimus, proxime accedens. PHRAS. 1. Est ille vicinus meus, *il est mon voisin.* Ejus ædibus meæ continentes sunt; meas aedes ejus domus attingit, tangit; ejus domus in meas aedes incurrit. Ejus aedes meis adjacent; domus ejus ædium mearum parietem tangit; prope a domo mea; in proxima vicinia habitat; huc viciniæ dudum commigravit. 2. Bellum vicinum est, *la guerre se fait près de nous.* In ipsis prope portis bellum habemus. Ante portas est bellum. Velut in cervicibus habemus hostem. Non longius hostis abest quam quo telum adici possit. USUS: Dialectica vicina rhetorice. Mulier gravida atque ad pariendum vicina. Cf. Propinquus.

VICISSIM, *Alternativement, tour à tour*

SYN. Mutuo, pariter, invicem. USUS: Æstate calescere, hieme vicissim algere. Mutuari ab aliquo aliquid, et ei vicissim reddere. Quod honestum, justum est, et vicissim.

VICISSITŪDO, ōnis, f. *Vicissitude, changement.* SYN. Vices, commutatio, varietas quædam. EPITH. Jucunda studiorum officiorumque; nocturna, diurna, optabilis. USUS: Temporum varietates, fortunæ vicissitudines. Laborum et quietis vicissitudine utendum. Nihil remuneratione benevolentiae, nihil vicissitudine studiorum officiorumque jucundius, *rien de plus agréable qu'une bienveillance réciproque, qu'un échange de zèle et de bons offices.* Cf. Varietas.

VICTĪMA, æ, f. *Victime.* SYN. Hostia. EPITH. Gratio. USUS: Se pro republica victimam præbere.

VICTOR, ōris, m. *Vainqueur.* SYN. In contentione superior, palmam ferens. EPITH. Beatus, invidus, ingratus, lætus; summus. USUS: Galli victores alacritate et quasi lætitia ad canendum excitantur.

VICTŌRIA, æ, f. *Victoire.* SYN. Palma, triumphus, tropæum, res bene gesta. (Offensio. EPITH. Acerbissima, bellica, civilis, crudelis, funesta, domestica, externa, gloriosa, gravis, turbulenta, horribilis, innocentissima, naturæ insolens, superba, molesta, navalis, præclara, recens. PHRAS. 1. Victoria penes nos est, *la victoire est à nous.* Victoria nobis cessit; de victoria ab hoste nobis concessum est; prælii exitus victoriam nobis dedit, detulit, tribuit; palmam dedit, detulit. 2. Nos victoriam obtinuimus, *nous avons remporté la victoire.* Gloriosam victoriam adepti sumus, habemus, reportavimus, consecuti sumus; palmam de hoste tulimus; victoria ad nos venit. 3. Victoria prope certa est, *la victoire est presque certaine.* Victoria pene explorata est, in manibus est victoria; victoriam in manibus habemus. 4. Repentinus casus victoriam nobis eripuit, *un hasard imprévu nous enleva la victoire.* Fortuitus casus palmam propemodum e manibus extorsit, eripuit; victoriam ad hostes transtulit, distulit certe et moratus est tantisper; palmam in manibus infregit; victoria prope e manibus excidit. Cf. Vinco. USUS: Multa victoriam portendebant. Ea res victoriam nobis peperit. Inde victoriæ initium factum, ortum, enatum fuit. Victoria bene uti novit Cæsar. Victoriam minime crudeliter exercuit. Victoria natura insolens ac superba.

VICTŪS, ūs, m. *Ce dont on vit, vivres, nourriture, aliments.* PHRAS. Victu tenui uti, *avoir une vie frugale.* Tenui victu vitam sustentare, propagare; famem, vitam tolerare; famem propulsare; lacte ac leguminibus vivere. USUS: Victus et amicus, *la nourriture et l'habillement.* Alicui victum liberaliter dare,

præbere. Necessaria ad victum suppeditare. Victum labore ac industria quærere, comparare. Tenui victu cultuque delectari. Cf. Alo.

VICUS, i, m. *Quartier d'une ville, rue ou village, bourg.* SYN. Pars urbis pluribus domibus constans. USUS : Omnibus vicis statuat collocatæ sunt.

VIDELICET, *Il est évident, il est clair que, bien entendu, naturellement.* SYN. Scilicet, nimirum, nam, enim. USUS : Tibi videlicet molestus esse nolui.

VIDEO, es, vidi, visum, ere, a. *Voir, apercevoir.* SYN. Cerno, conspicio, perspicio, provideo, aspectu sentio, percipio, ante oculos mihi versatur *vel* obversatur; oculis oberat imago rei; videndi sensum *vel* oculorum sensum habeo. ADV. Acrisius, acute, assidue, coram, diligenter, mature, palam, perspicue, recte, clam, physice, prudenter, strictim, paulo, plane, etiam atque etiam. PHRAS. 1. Videndum se præbuit, *il se montra.* In conspectum se dedit; in conspectum venit, prodit; copiam sui fecit. 2. Ubi rem totam vidi, *dé que j'eus examiné toute l'affaire.* Ubi rem penitus cognovi; oculis usurpavi; visu percepi; ubi rem oculis compertam habui; ubi res tota sub oculis erat; ubi rem totam oculis perlustravi; ubi rem oculis inspexi, percepi; ubi res tota oculis subjecta erat. 3. Res tantilla vix videri potest, *une chose si petite peut à peine se voir.* Vix sub aspectum cadit, venit; fugit aciem res tam exigua; vix in conspectum cadit; vix in cernendi sensum cadit; vix aspectabilis est; obtutum fugit res tantilla; sensum oculorum effugit; vix aspectu sentitur. 4. (Videre hominem non possum, VULO.), *je ne puis voir cet homme, c.-à-d., le supporter.* Oculi mihi dolent cum hominem aspicio; oculi ferre non possunt hominis importuni os impudens; videre sine dolore hominis frontem non possum. 5. Quodcumque vides meum est, *tout ce que vous voyez m'appartient.* Quidquid occurrit oculis; quidquid oculis subijcitur; quidquid in oculis est; contra quod longissime conspectum ferunt oculi; quidquid oculis terminatur, finitur, id in ditione mea est. 6. Videri deinceps in tanta distantia non potuit, *on ne put le voir plus longtemps à cause de la distance.* Subtractus est oculis hominum; locorum ingens intervalum oculorum usum abstulit; conspectum hominis ademit loci intervallum; in tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. 7. Omnes ad eum videndum procurrebant, *tous accouraient pour le voir.* Omnis se multitudo ad cognoscendum hominem effudit; certatim requirebant, et vultum cognoscere cupiebant. Omnium in se oculos avertebat; spectaculo erat omnibus. USUS : 1. Octavii statuum videmus in foro. Hæc mala et vos videre ac perspicere potestis, et mihi ante oculos versantur. 2. Agnosco, intelligo, observo

qqche avec soin, examiner, peser. Hæc ego tam prospicio animo, quam ea quæ oculis cernimus. Multum ille videt. Diligentius nobis est videndum. Quid agas, quid moliaris, quo progrediare tu videris, *songe bien à ce que tu fais, vois jusqu'où tu avances.* Sed hæc videre posterius. Cf. Intueor, Cerno.

VIDEOR, oris, sus sum, deri, p. *Paraître, sembler, être regardé comme, passer pour, être tenu pour.* SYN. Speciem afferro, præbeo; speciem habeo, præ me fero, appareo. ADV. Facillime, longe, secus, magnopere, valde, vere. PHRAS. Videbatur magis minari quam supplicare, *il paraissait plutôt menacer que supplier.* Minanti propior erat quam roganti; rogantis habitus speciem potius minarum quam precum fecerat, habuerat, præbuerat; apparebat facile a precibus ad minas descensurum; apparebat facile armatas esse preces. USUS : Quid tibi ea de re visum est? Hæc nocte visus sum videre in somnis Æsculapium. Consideratissimo verbo uti sunt iudices, ut ea non esse facta, sed videri pronuntiarent, *les juges se sont servis d'un mot très sage, en rendant leur arrêt en ces termes : telle chose paraît avoir été faite, et non telle chose a été faite.* Cf. Puto, Opinio, Existimo.

VIDUA, æ, f. *Veuve.* USUS : Orbarum et viduarum tributa.

VIDUITAS, Atis, f. *Privation, défaut; veuvage.* USUS : Ebutius jamdiu Cæsennæ viduitate ac solitudine alitur.

VIDUUS, a, um, *Vide de, privé de, qui manque de.* USUS : Ipse viduus, pestem hanc excipio.

VIETUS, a, um, *Fâché, desséché, fâché.* SYN. Imbecillus, languidus. USUS : Cor bovis exiguum, vietum et tanquam morbo contractum. Fructus vieti et caduci.

VIGEO, es, ūi, ere, n. *Être vigoureux; être en crédit, en vogue, en estime.* SYN. Vireo, viriditatem habeo, floreo, polleo, in gratia sum. (Jaceo. ADV. Vehementius, diu. USUS : In omni natura id vivit vigetque quod calet. Viget animus in somnis. Diu Cæsar viguit. Multis sæculis viguit ea disciplina. Interdum etiam oburgationes in amicis vigent. Cf. Floreo.

VIGESIMUS, a, um, *Vingtième.* SYN. Vicesimus.

VIGIL, illis, m. *Garde, gardien, sentinelle.* USUS : Clamor a vigilibus tollitur.

VIGILANS, antis, omni. gen. *Vigilant, attentif, soigneux.* SYN. Attentus, acer, sollicitus. USUS : Homo vigilans et acutus. Nemo post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad iudicium venit.

VIGILANTER, *Avec vigilance, avec soin.* USUS : Vigilanter et nervose agere.

VIGILANTIA, æ, f. *Soin vigilant, atten-*

tion, vigilance. SYN. Diligentia, cura, studium, providentia. EPITH. Horribilis, mirifica, singularis. USUS: Mea perfecti diligentia ut tuti essetis. Diligentia, celeritate, labore, vigilantia opus est.

VIGILIA, æ, f. *Action de veiller, veille; insomnie, privation de sommeil.* SYN. Lucubratio, abstinencia a somno. EPITH. Consularis ac senatoria, flebilis, nocturna. USUS: 1. Cui non auditæ Demosthenis vigiliæ? 2. Cura, diligentia, vigilance, attention. Idcirco in hac custodia, tanquam in specula collocati sumus, ut populum Romanum vacuum nostris vigiliis redderemus. Illam coloniam meis præsidii, vigiliis, custodiis, munivi, servavi. 3. Excubiæ, veille, une des quatre divisions de la nuit chez les Romains; gardes ou sentinelles de nuit, postes, garde. De tertia vigilia ad me venit, à la troisième veille (à minuit). Pro castris vigiliis suscipere, collocare. In vigiliis ire; vigiliis agere, exigere, conficere. Alteri suam vigiliam tradere, nec tamen sibi deesse. Munus vigiliarum per se obire. Vigiliæ per tres noctes tolerare.

VIGILO, as, avi, atum, are, n. et a. *Veiller, ne point dormir, être éveillé.* SYN. Excubo, vigiliis ago, in vigilia maneo. (Dormio. ADV. Acrisius, multum. PHRAS. 1. Ego diligenter vigilo, je veille avec le plus grand soin. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio; totas noctes pervigilo; perpetuas vigilas suscipio; in ea re curæ, consilia, cogitationes meæ omnes evigilant. Diuturnas vigilas tolero, nec invictum animum ita curæ obruent quin in hac custodia, tanquam in specula collocatum me meminerim. 2. Totas noctes studiorum causa vigilat, il veille toutes les nuits pour étudier. Nocturnas vigilas ad diurnum litterarum studium adjungit; diurno cum studio nocturnas vigilas conjungit. Ad litterarum studia noctium bonam partem assumit. Continenti litterarum studio dies noctesque jungit. USUS: Vigilare ad multam noctem, veiller jusqu'à une heure très avancée de la nuit. De multa nocte vigilat.

VIGINTI, Vingt. *Vigintiviratus, Vigintiviri, les vigintivirs, commission de vingt membres qui assistaient le préteur, présidaient aux rues, à la monnaie et aux exécutions capitales.*

VIGOR, oris, m. *Vigueur, énergie, force.* SYN. Firmitas, robor, integritas. USUS: Memoriorum, juventæ vigor.

VILIS, e, gen. com. *Qui est à vil prix, à bon marché; qui a peu de valeur, vil, bas, méprisé.* SYN. Vulgaris, contemptus, abjectus, humilis; plebeius, levis, communis, nullo pretio, nullo numero, sordidus. (Pretiosus. PHRAS. 1. Vile illud caput hoc audeat? Cet être méprisable ose faire cela? Illa labes et eluvies civitatis; illa e vepreto extracta nitedula; illæ plebis quisquiliæ; homo ex ergastulo

emptus, emersus e cœno, omnium facile omnibus rebus infimus; homulus ille de lapido emptus, ex argilla et luto factus, de plebe humillimus; sordidus et despiciatissimus, semilix, postremus servorum; Mysorum ultimus; Cappadox modo abreptus de grege venalium; caput hoc vilissimum; vile hoc ac infame corpus; infame hoc cadaver et ejectionum; ultimæ sortis homuncio idausit? 2. Miror te hominē tam villi et abjecto delectari, je m'étonne que vous ayez fait votre ami de cet homme vil et méprisable. Miror quod hominis sordidissimi ac despectissimi consuetudineu taris; quod ejus te hominis usus ac consuetudo delectet, cujus infima conditio; qui sit infimæ conditionis; qui sit despectus, abjectus, contemptus; nullius loci, nullius pretii, ordinis, dignitatis; qui sit unus de multis; qui sit terræ filius; inops ab omni existimatione, neque a se ipso, neque a majoribus commendatus; qui nulla majorum laude, nulla sua virtute honestatus, ornatus, nobilitatus; cujus omnis vita contempta et sordida, qui sine gratia, sine auctoritate unus de populo, imi vir subsellii, vita ingloria et inhonorata; qui sit infra omnes infimos homines; qui sit infimi generis conditio; qui ex cœno plebeio extractus, humilitatem adhuc sordidamque inopiam pudendæ artis quæstu proficitur. Cf. Abjectus, Humilis. USUS: Nihil tam vile, tam vulgare est, cujus, etc., il n'est rien de si vil, de si commun, dont, etc.

VILITAS, atis, f. *Bon marché, vil prix, mépris, dédain.* (Caritas. EPITH. Magna, communis, nec opinata. USUS: Summa annonæ vilitas. In nullo (animali) deprehendes vilitatem sui, ne negligentiam quidem. Cf. Humilitas.

VILLA, æ, f. *Maison de campagne, ferme; métairie.* SYN. Prædium, domus extra urbem rureque ædificata. EPITH. Aperta, ne rudis quidem, locuples, parva, maxima, publica, vetus, non magna. USUS: Antiquo more parva erat villa. Villa abundat porco, hædo, agno, gallina, caseo, lacte, melle. Abi ad villam. Cur villulas meas non vides?

VILLICUS, i, m. *Régisseur, intendant, fermier.* SYN. Custos villæ. EPITH. Bonus. USUS: Mercari villicum tanquam fabrum.

VILLOSUS, a, um, *Convert de poil, velu.* USUS: Veste villosa corpus contegere.

VILLUS, i, m. *Poil.* SYN. Pilus. USUS: Ovium villis vestimur.

VIMEN, inis, n. *Tout bois flexible dont on peut faire des liens, baguette, branche (de peuplier, osier, saule).* USUS: Simulacra viminibus contexta.

VIMINEUS, a, um, *Fait de bois flexible.* USUS: Crates, fascies viminei.

VINACEUS, i, m. *Pépin du raisin.* USUS: Acini vinaceus.

VINARIUS, a, um, *Relatif au vin, de vin*. Vas, cella vinaria, vase à mettre le vin, cellier.

VINCIŌ, is, vincti, vinctum, ire, a. *Attacher, garrotter, enchaîner*. SYN. Colligo, constringo. (Dissolvo. USUS: 1. Facinus est vincire civem Romanum. Tu liberos populos tyranno vinctos constrictosque tradidisti. 2. Connecto, *lier, unir, joindre*. Sententias quidem habet graves, sed eas nec vincire, nec explere novit. Loca occupare, vincire praesidiis, *s'emparer des positions, les entourer d'un cercle ou cordon de troupes*. Cf. Vinculum.

VINCO, is, vici, victum, ere, a. *Vaincre, remporter la victoire, triompher de, surpasser*. SYN. Devinco, expugno, victoriam reporto, frango, subigo, domo, feliciter decerto, proeliis frango, secundum proelium facio, copias hostium fundo, rem bene gero, superior sum, superior discedo, in ditionem meam redigo; litem, causam obtineo; supero, praecuro, presto, praependo. ADV. Facile, funditus, magnifice, vicissim, nimirum, etiam; turpissime. PHRAS. 1. Cæsar Pompeium vicit, *Cæsar vainquit Pompée*. Cæsar Pompeium, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, proelio tamen superavit, pugna fregit, acie fudit fugavitque; in pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat; victoria penes Cæsarem erat; Cæsar Pompeianos obtinuit, concidit, confecit; in fugam conjecit, convertit; superior proelio discessit; victoriam victoriarum insignia de Pompeio reportavit, tulit, consecutus est; victoriam obtinuit, adeptus est. Cf. Victoria. 2. Turcae a Cæsare victi sunt, *les Turcs furent vaincus par l'Empereur*. Turcae victi cessere, discessere; in proelio Turcae succubere; inclinata Turcarum acies fusaque est; impulsus Turcarum acies percussaque palmam victori Cæsari dedit, detulit; Turcae fusi fugatique, ac omni clade perdomiti sunt; Turcae acie victi ac protriti Cæsari de victoria concessere. 3. Alexander, ubi orientis populos viciisset, morte exstinctus est, *Alexandre mourut, après avoir vaincu les peuples de l'Orient*. Alexander, ubi bello subegit omnes orientis populos; ubi victoria omnis orientis provincias emensus est; ubi in ditionem et potestatem redegit orientem; ubi debellato oriente, pedibus substravisset et subiecisset omnia; ubi subactis bello populis, jugum orienti imposuisset; ubi subacta in ditionem Aegypti, occupata Perside, triumphum post hominum memoriam clarissimum deportasset; postquam devictus oriens jugum a victore totis cervicibus accepisset, naturæ concessit. 4. Eloquentia facile cæteros vicit omnes, *il a facilement surpassé par son éloquence tous les autres orateurs*. Longe cæteris antecelluit, praestitit; facundia ante cæteros aequalis fuit; vix ullam cæteris oratoribus laudem reliquit; eloquentia cæteris superior fuit; famam cæte-

rorum eloquentiae suae laudibus facile obruit; in eloquentiae certamine facile huic manus dedere cæteri et victi cessere. 5. Pauci se ipsos vincere norunt, *peu d'hommes ont appris à se vaincre, savent maîtriser leurs passions*. Pauci sunt qui suas cupiditates, qui seipsos frangant; qui suos ipsi animos contundant, ircondiam cohibeant; impetum temperent, iram comprimant, contra libidinem animi sui recte atque ordine omnia faciant. Cf. Domo, Edomo, Subjeto. USUS: Vincam opinionem tuam, expectationem omnium, *je surpasserai l'opinion que vous avez conçue de moi, l'attente générale*. Causam, sponsonem vincere, *gagner sa cause, son pari*. Sponsonem vincere et superiorem discedere. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

VINCŪLUM, i, n. *Lieu, chaîne, fers*. SYN. Nodus; compedes, catenæ. EPITH. Aptissimum, pulcherrimum, grave, non mediocre, publicum, arctissimum, domesticum, sempiternum. PHRAS. Vinculis constringere, *enchaîner qqn, le charger de chaînes*. Vincula alicui injicere; vinculis adstringere, colligare; in vincula abripere, conjicere; vinculis mandare; compedes alicui indere, impingere, inducere; vinculis devincire; catenas injicere; in catenas conjicere. USUS: Vincula injicere; in vinculis retinere; vinculis levare innocentem; e vinculis emittere; vincula rumpere, revelere; e vinculis corporis evolare, *se détacher des liens du corps*. Omnibus conjunctionis, amoris, amicitiae, necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

VINDĒMĪA, ae, f. *Vendange, récolte du raisin*. SYN. Vendemiola. USUS: Vendemiam ita fieri oportet. Omnes vendemias eo reservo, ut illud subsidium senectuti parem, *je réserve toutes mes petites récoltes, c.-à-d., mes économies, pour m'en faire une ressource pour la vieillesse*.

VINDEX, icis, m. *Vengeur*. SYN. Ultor. EPITH. Assiduus, gravior, optimus. USUS: 1. Vindex scelerum et temeritatis carcer. Furiae speculatrices ac vindices facinorum et scelerum, *les Furies sont des déesses qui observent et punissent le crime*. 2. Custos, protector, liberator, salvator. Brutus vindex libertatis. Vindex aeris alieni, *défenseur du droit des créanciers*.

VINDICATIO, onis, f. *Action de protéger, de défendre, protection, vengeance*. USUS: Vindicatio est, per quam contumeliam defendendo aut ulciscendo propulsamus a nobis.

VINDICIÆ, arum, f. pl. *Réclamation judiciaire d'un objet, revendication en justice*. EPITH. Injustæ. USUS: Injusti vindiciis ac sacramentis alienos fundos petere, *chercher à s'emparer du bien d'autrui par des réclama-*

tions et des actions injustes devant les tribunaux.

VINDICO, as, avi, atum, are, a. *Reclamer, revendiquer; venger, punir*. SYN. Vindictam sumo; tueor, affero, vindico. ADV. Accerrime, celeriter, graviter, vehementer, severe. PHRAS. 1. Injurias nostras in se ipso vindicavit, *il vengea sur lui-même nos propres injures*. Eundem et iniquum adversus nos, et iniquitatis atque injuriarum vin licem habuimus. Supplicium nobis de se ipse dedit. Quem hostem, eundem suimet ultorem habuimus. Nostram vicem ultus est in se ipse. USUS: Gracchi perditos conatus vindicavit. 2. Punio, *punir, châtier*. Facinus, maleficium, seditionem graviter vindicare. 3. Tueor, assero, libero, *affranchir, délivrer, sauver*. Rempubliam in libertatem vindicavit. Innocentia se a severitate iudicium vindicavit. Laudem nostræ gentis prope senescentem facili illustribus vindicavit. Cf. Ulciscor, Tueor.

VINDICTA, æ, f. *Baguette dont on touchait l'esclave qu'on voulait affranchir, baguette d'affranchissement; vengeance*. USUS: Neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est. Vindicta virgula erat, qua tactos Romani servos libertate donabant. Vindictæ cupidine exarsi, *je brûlai du désir de la vengeance*.

VINEA, æ, f. *Vigne, vignoble*. SYN. Vineum. USUS: 1. Vineam instituere. Vineas ordinare, conserrere, disponere, fodere; putare, tondere, incidere, palare. 2. Machina bellica, *tort de défense, mantelet, machine de guerre*. Aggere, vineis, turribus oppugnare oppidum.

VINETUM, i, n. *Lieu planté de vignes*. SYN. Locus vitibus consitus, vinea. USUS: Vineta et oliveta.

VINITOR, oris, m. *Vigneron*. SYN. Vitis cultor, vinearum cultor.

VINOLENTIA, æ, f. *Ivresse, ivrognerie*. SYN. Ebrietas. EPITH. Furiosa, utilis. USUS: In vinolentiam incidere.

VINOLENTUS, a, um, *Gorgé de vin, ivre*. SYN. Ebrius, temulentus, vino plenus. (Sobrius, siccus. PHRAS. 1. Homo est admodum vinolentus, *cel homme aime beaucoup le vin*. In dies se vino onerat; alienatis fere vino animis perpotat; vino incalescit in dies; invitationibus benignis et hilaritate juvenili facile in vinum trahitur; vinolentiam insitam ingenio intemperantia vini accendit; maxime in vinum et quæ ebrietatem sequuntur, effusus; haud tolerabilis in eo est vini cupiditas; epulantium comitate facile ad largius vinum provehitur. Cf. Ebrius, Potator. USUS: 1. Ne vinolenti quidem hæc faciunt. 2. Vino confectus. Vinolentia medicamina, *médicaments où il entre beaucoup de vin, fortement mélangés de vin*.

VINUM, i, n. *Vin*. USUS: Vinum dulce,

lene, molle, *vin doux*. Vinum leve, tenue, *vin léger, faible*. Vinum forte, vehemens, *vin fort, qui enivre facilement*. Vinum austerum, asperum, acidum, *vin dur, aigre*. Vinum fugiens, vetustate evanescens, vetustate coalescens, *vin affaibli par la vieillesse*. Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens, *vin vieux, qui se bonifie par les ans*. Vinum meracius sumere, alicui fundere, *boire, verser le vin pur*. Vino obrui, se ingurgitare. Hesternum vinum exhalare, edormire, *cruver son vin*.

VIOLA, æ, f. *Violette*. Floris genus.

VIOLATIO, onis, f. *Violation, profanation*. USUS: Ob violationem templi furore corripuntur.

VIOLATOR, oris, m. *Violateur, profanateur*. USUS: Ruptor fœderis, violatorque juris gentium, *violateur d'un traité, du droit des gens*.

VIOLENTER, *Violemment, avec impétuosité*. SYN. Per vim, injuriose.

VIOLENTIA, æ, f. *Emportement, violence, fougue*. SYN. Vis, impetus, injuria. EPITH. Effrenata. USUS: Si violentiæ impetu, si ejus furore opprimimur. Cf. Vis.

VIOLENTUS, a, um, *Violent, emporté; farouche, fier*. SYN. Qui vim affert. USUS: Ali-cujus furentes et violenti impetus. Homo vehemens et violentus. Cf. Vis.

VIOLIO, as, avi, atum, are, a. *Faire violence à, maltraiter; souiller, déshonorer*. SYN. Lædo, offendo; pollio, macula afficio, religionem imminuo; vim affero, manus affero, infero, injicio; infringo. ADV. Impurissime, indignus, tetterime. USUS: Loca religiosa, amicitiam, parentes, leges violare, auctoritatem, decreta infringere et violare; fidem violare ac solvere. Corpus tantum est violatum, animus insons. Cf. Lædo, Offendo.

VIPERA, æ, f. *Vipère*. SYN. Anguis. EPITH. Venenata, pestifera.

VIPERINUS, a, um, *De vipère, de serpent*. USUS: Morsu viperino perit.

VIR, viri, m. *Homme*. PHRAS. 1. Vir omni ex parte præclarus, *homme de tout point remarquable*. Vir omni laude insignis, excellens, præstans; omnibus, ut aiunt, numeris absolutus; in quo nihil ad summam virtutem, prudentiam, auctoritatem desideres; vir optimus, idem, et omni laudum genere insignis. 2. Vir in republica spectatissimus, *homme très considéré dans l'État*. Vir in republica maximis gravissimisque causis cognitus ac probatus; cujus est gravissima in republica auctoritas; in publica re versatissimus; multæ apud omnes existimationis; consilio rebusque gestis spectatissimus; qui omnes reipublice partes probe tenet; tractandæ, administrandæ reipublicæ, si quisquam alius, peritus; cui plurimum tribuitur; cujus sententia pondus habet

gravissimum 3. Vir bonus ac dives, *homme bon et riche*. Vir cum virtutibus, tum fortuna satis ampla ornatus; vir integerimus et ab opibus non imparatus; vir plenus officii, et opibus commode instructus; qui animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat; qui animi bona multa, nec pauca fortunæ possidet. USUS: Is vere vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna flatu suo efferet, nec adversa infringet, *il mérite vraiment le nom d'homme celui que la prospérité ne peut enfler, ni l'infortune abattre*. Vir optimus et homo doctissimus. Si pro patria mea ista virtus staret, virorum bonorum paucitatem non incusarem.

VIRĒO, es, ere, n. *Être vert ou verdoyant*. USUS: Alia semper virent, alia hieme nudata, verno tempore frondescent, *d'autres sont toujours verts*.

VIREs, Ium, f. pl. *Forces du corps ou de l'âme*. SYN. Vis, nervi, lacerti, robor. PHRAS. 1. Nondum satis virum habet, *il n'a pas encore assez de forces*. Nondum id est roboris ac nervorum; nondum ita firmus est corpus viribus; nondum id vigoris in corpore animoque est; nondum ita validus est; nondum ita convaluit, ita se confirmavit, ut par sit his conatibus. Adhuc sine nervis est; viribus adhuc necessariis caret; nondum ea facta est accessio virum quam res tanta postulat. 2. Omnes vires impendere, *employer toutes ses forces*. Nervos omnes contendere, intendere, adhibere; summa ope niti; nulli operæ parcere; toto pectore ad rem incumbere; operam omnem aliquo conferre. USUS: Nolim respublica tibi tantas vires dedisset. Experire ejus vires. Pro viribus agere, *selon ses forces, dans la mesure de ses forces*. Omnibus opibus viribusque repugnare. Nimia contentione frangitur, deficient te vires tuæ, quas si amiseris, non facile revocabis. Cf. Valetudo, Robur.

VIRESCO, is, ere, n. *Devenir vert*.

VIRGA, æ, f. *Verge, baguette pour battre*. SYN. Flagellum. USUS: Virgis ad necem cedere; acerrime concidere aliquem. Tergum virgis laceratum. Violata virgis corpora tributorum.

VIRGĒTUM, i, n. *Lieu planté d'osier*. SYN. Locus virgis consitus.

VIRGINEUS, a, um, *De jeune fille, virginal*. USUS: Pudor virgineus.

VIRGINĀLIS, e, gen. com. *De jeune fille, virginal*. USUS: Virginalis modestia, verecundia, modestie de jeune fille.

VIRGINITAS, atis, f. *Virginité*. SYN. Castitas, castimonia virginalis. USUS: Virginitatem suam violare parantem occidit. Cf. Virgo.

VIRGO, Inis, f. *Jeune fille, vierge*. EPITH. Casta ac verecunda, generosa, nobilis, incor-

rupta. Vestalis, digna propter quam aliquid fieret, nata summo loco. PHRAS. 1. Perpetua virgo mansit, *elle demeura toujours vierge*. Illibatum virginitatis florem ad extremum usque spiritum conservare; virginealem pudicitiae florem illibatum custodire; virginitatis decus illibatum retinere; virginalis integritatis laudem illibatum conservare, servare; inviolato pudore vitæ hujus illecebras transire voluit. 2. Virgo castimonia DEO vovit, *cette jeune fille a voué, consacré à DIEU sa virginité*. Virginitatem, florem virginitatis voluntaria sponsione DEO dicavit, addixit, consecravat; virginealem pudorem integrum ac intactum DEO solemnī sponsione obtulit; cœlesti se sponso perpetuæ virginitatis voto consecravat; perpetua voti sponsione DEO se virginitatemque suam obstrinxit, obligavit; virginitatis votum perpetuè nuncupavit; perpetua voti religione virginitatem suam DEO dicavit. USUS: Virginem per vim violare, comprimere, vitare.

VIRGULTUM, i, n. *Rejets, jeunes pousses, broussailles*. SYN. Virgæ et aliæ stirpes passim enascentes. USUS: Via deserta et inculta, et interclusa frondibus et virgultis.

VIRĪDIS, e, gen. com. *Vert, verdoyant*. SYN. Habens viriditatem.

VIRĪDITAS, atis, f. *Vert, couleur verte, verdure*. EPITH. Herbescentes. USUS: Pratorum viriditas. Laurea ista viriditatem suam nunquam amittet. Senectus aufert eam viriditatem in qua etiam nunc erat Scipio, *la vieillesse enlève cette verdure qu'avait encore Scipion*.

VIRĪLIS, e, gen. com. *D'homme viril*. SYN. Viri proprius. PHRAS. Ubi virilem ætatem attingis, *dès que vous aurez atteint l'âge viril*. Ubi maturior ætas te confirmavit; crescentibus, progredientibus annis; ubi ætas maturaverit; ubi maturior ætas virum te reddiderit; ubi virilem, puram togam indueris; ubi pubertatis anno egressus virilem togam sumpsisses. Cf. Ætas. USUS: Fortis et virilis oratio, style melle. Pro virili parte me obligo, *dans la mesure du devoir, selon mes moyens*. Nonnullos interdum jacit igniculos viriles.

VIRĪLITER, Viriliter, en homme, couragement. SYN. Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens; fortitudo, vis, robor, vires; ars, facultas, perfecta et absolutissima ratio. EPITH. Admirabilis, incredibilis, afflicta, prostrata, maxime lætuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloria, dura et quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non

VIRĪTIM, Par homme, par tête. SYN. In singula capita. USUS: Agrum viritim dividere.

VIRTUS, utis, f. *Vertu, efficacité, force, vigueur, courage*. SYN. Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens; fortitudo, vis, robor, vires; ars, facultas, perfecta et absolutissima ratio. EPITH. Admirabilis, incredibilis, afflicta, prostrata, maxime lætuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloria, dura et quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non

inhumana, neque immunis, neque superba. Laudabilis ipsa, memorabilis ac divina, mirifica, perennis, perfecta natura et ad summum perducta, præstabilis insignisque, præstantissima, socia vitæ, solitaria, tenera, tractabilis. Æquales et pares, dominæ omnium rerum, imperatoris et ministræ, sapientiæ comites, populares, regis, non voluntariæ: positæ in voluntate. PHRAS. 1. Homo eximie virtutis est, *homme d'une vertu remarquable*. Homo præstanti virtute atque integritate; egregia virtute præditus, ornatus; vir in quo præstabilis insignisque virtus, atque adeo ad summum perducta; omni virtutum genere illustris; eximio splendore virtutum clarus; omni virtutum laude cumulatissimus; virtute luculenter instructus, multis magnisque virtutum ornamentis instructissimus; spectatæ virtutis vir, exemplar antiquæ probitatis; viva virtutis imago. 2. Si tuorum majorum laudibus respondere vis, tui muneris est virtutem colere, *si vous voulez ne pas dégenrer de la gloire de vos ancêtres, vous devez pratiquer la vertu*. Si majores tuos referre, si te dignum iis præbere studes, tuarum partium est, tui officii est, non potes non virtuti operam dare; ut ad virtutem toto pectore incumbas; tuam operam studiumque conferas; ut omni studio ac cogitatione virtutem complectaris, necesse est. 3. Ista virtus magno tibi constitit, *l'acquisition de cette vertu vous a demandé beaucoup de travail*. Quod ista virtute sis, quod virtute floreas, polleas, valeas, excellas, emineas, non tu id otio, sed magis laboribus ac vigiliis consecutus es; labores et vigilie eam tibi virtutem pepererunt; virtutem laboribus tuis ac vigiliis referre debes acceptam; non hoc virtutis in te esset, nisi labores gravissimos suscepisses et pertulisses; a laboribus istam virtutem habes; virtus ista non otio ac desidia, sed magnis laboribus est comparata. 4. Vitam ex virtutis præscripto vivere (*vulgo* virtuose vivere), *vivre en homme vertueux*. Vitam ad omnem virtutis legem, normam, disciplinam exigere; recte ac cum virtute vitam degere, traducere; ex virtutis lege ac præscripto vitam agere, gubernare. 5. Perspecta virtus, *courage reconnu, éprouvé*. Perspicuis testata signis; præclaris factis declarata; multis et non dubiis egregie virtutis indiciiis, notis, significationibus testati mores; versata in omnium ore ac sermone virtus. USUS: Virtus est recta animi affectio, per se ipsa laudabilis, cujus laus in actione consistit. Virtus una altissimis defixa radicibus labefactari non potest. Magno virtutis amore teneor. Virtutem consequi, habere; virtutis compotem esse. Virtutem projicere. Virtutum laude crescere. Utinam pro patria mea staret ista virtus. Cf. Probitas, Probus, Mores, Honestus.

VIRUS, i, n. *Bave, venin, poison*. USUS: Omne acerbatis virus apud aliquem evome-

re, *le venin de sa médisance, la bave de son envie*. Cf. Venenum.

VIS, vis, vim, vi, f. *Force du corps ou de l'âme*. SYN. Vires, virtus, robur, impetus, nervi, efficacia, violentia, injuria, copia, numerus. EPITH. Æterna animi, aptior numeris et carminibus, calamitosa, conciliatrix humanæ societatis, confusa toto mundo, contraria, egregia, quasi dux vitæ et magistra officiorum, domina rerum præclara et divina, fatalis, fracta, debilitata, hiemalis, imbecillis metus, incredibilis quædam et prope singularis, divina ingenii, infinita lacrimarum, quædam innata, magna animi, magna eboris, magna naturæ, maxima auri et argenti, maxima ad rationem aliquam naturæ, princeps rationis atque ordinis, non modo senior sed æqualis, interdum levior, summa ac diligenti contemplatione dignissima, tribunitia, vetus judiciorum, universa, propria orationis vel oratoris. PHRAS. 1. Ea res vim magnam habet ad beate vivendum, *cette chose a une grande efficacité pour vivre en homme heureux*. In ea re momenta sunt maxima; id permagni momenti est et ponderis; res ea plurimum habet efficacitatis ad beate vivendum; res ea confert plurimum ad beate vivendum; multum interest, multum ad beate vivendum refert, ista si ratione utare. 2. Omnia per vim gesta sunt, *tout s'est fait de vive force*. Contra leges moresque majorum, temere, turbulente, per vim ac furorem acta sunt; vis et ferrum in foro versabatur; vim adhibere et manum placuit; omnia per vim metumque expressa, extorta sunt; ibi legum reverentia ac magistratum cessit; sua cuique in acie lex erat. 3. Vis jam parabatur, *déjà on se préparait à employer la violence*. Res jam ad vim spectare visa est; jam ad vim manusque ventum est; jam gladii rem transigere, ferro decernere parabant; in eo jam res erat, ut vi, manu, ferro, facibus, lapidibus nos adorirentur; concursu et lapidatione agi cœptum est; jam ad crudelem superbamque violentiam animos converterant; jam vi lacerare, et pro se quisque manus afferre cœperat; erant qui plebem ad vim vocabant; qui ad vim descenderent; qui vim intenter, denuntiare; qui afferre, inferre, facere, adhibere, vim contra nos suscipere; manum afferre, inferre, injicere audent. USUS: 1. Incredibilis quædam, singularis et prope divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis dedit, attulit singularem. Tanta vis est eloquentiæ. Vis illa divina et virtus oratoris, *le talent sublime et le divin ascendant de l'éloquence*. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Ex vi nominis argumentum elicere. Omni vi te retinebo. Est hæc vis et natura amicitie, *voilà la puissance et la nature de l'amitié*. 2. Violentia, injuria, force ennemie, violence, emploi de la force. Vi capere urbem. Vim afferre,

inferre. Ad vim descendere. 3. Copia, ubertas, multitudo, pondus, numerus, *foule, multitude, grand nombre, grande quantité*. Magna vis eboris, frumenti, auri. Magna vis lacrimarum Magna vis servorum, vasorum.

VISCĒRA, um, n. pl. *Viscères, intestins, entrailles*. SYN. Intestina, partes interiores et nobiliores corporis. USUS: Permanet in venas, hæret et insidet in visceribus malum. Alicujus crudelitatem a jugulo et visceribus civium avertit. Visceribus aerarii villas struere, *construire des villas avec les dépouilles du trésor public*.

VISCĒRATIO, onis, f. *Distribution de viande faite au peuple*. SYN. Crudæ carnis distributio, solemnī ritu fieri solita.

VISCŌSUS, a, um, *Gluant, visqueux*.

VISCUM, i, n. *Glu, pour prendre les oiseaux*. USUS: In visco inhaerescunt aves.

VISENDUS, a, um, *Qui mérite d'être vu, remarquable*. SYN. Spectandus, magnificus. USUS: Epulum visendo apparatus. Visendi operis signum. Visenda pietate spectaculo exemplo esse civibus.

VISIO, onis, f. *Idle, vision, apparition*. SYN. Visum, spectrum, species. EPITH. Communis veri et falsi, externa, adventitia, falsa, probabilis, fluens, inanis. PHRAS. VISIONEM habuit cœlestem, *il a eu une vision, une apparition céleste*. Oblata homini cœlestium quædam species. In quiete visa illi species viri, quam pro humano habitu augustioris. Obversata ejus animo per quietem cœlestis quædam species. Cœlestium præclara illi species oblata est; divina quædam species de cœlo effulsit. Nocturna quies cœlestem quamdam illi speciem objecit, ostentavit. USUS: 1. Animi externa et adventitia quadam visione turbati. Falsa ejus specie et visione vehementius commoventur homines. 2. Videndi actus, *action de voir, vision, vue*. Visio sine aere fieri non potest.

VISITO, as, avi, atum, are, a. *Aller voir, visiter qqm.* SYN. Viso, inviso. USUS: Podagraz doloribus ardentem visitavit. (Visito diocœsin, provincias, *vulg. est*), *visiter un diocèse, des provinces*. Latine: Inspicio, lustror, obeo, recognosco provinciam, etc. Cf. Viso.

VISO, ia, si, sum, ere, a. *Voir attentivement, examiner, contempler; visiter, rendre visite*. SYN. Inviso, visito, officii causa adeo, convenio, accedo, salutatum venio. USUS: Constitui ad te venire, et visere, et cœnare tecum. Visere aliquem longo intervallo. Cum laxati curis sumus, spectare aliquid volumus et visere. Nunc ad eum visam, *maintenant, j'irai le visiter*.

VISUM, i, n. *Objet vu, vision nocturne, songe, rêve*. SYN. Visio, somnium. EPITH. Falsum, probabile, verissimum. USUS: 1. Visa somniantium. Visit nescio quibus terreri.

Visa dormientium pro nihilo habenda sunt. Multa visa somniorum proficiuntur a Numine. 2. Probabile, apparen, objecta menti species, *image, représentation*. Cum visa in animos imprimantur, etc. Visis non omnibus adungebat fides.

VISUS, ūs, m. *Regard, faculté de voir, vue, yeux*. SYN. Videndi sensus, videndi vis, acies oculorum. EPITH. Humanus, insignis, illustris. PHRAS. Oculorum acies hebes et obtusa, *vue faible*. Caligantes oculi, oculi turbidi, videndi facultas turbida et confusa. Lumina oculorum amittere; videndi facultate destitui, *perdre la vue, être aveuglé*. USUS: Nocent visu feminae, quæ duplices pupillas habent. Cf. Oculus.

VITA, æ, f. *La vie, l'existence*. SYN. Spiritus, usura hujus lucis, vitæ curriculum, cursus hujus vitæ, curriculum vivendi, communis spiritus, spiritus cœli, anima, caput, victus. EPITH. Honesta, probata, suavis, jucunda, quæta, tranquilla, splendida, delicata, umbratilis, constans, aspera, insuavis, amara, horrida, fera, sordida, vitiosa, flagitiosa. USUS: 1. Vitam duram agit, *il mène une vie dure*. Vitam aridam, insuavem, vitam victu cultuque inprimis horridam et asperam agit; vitam vivit duram et insuavem; durius consulit vitæ suæ; gravius de vita sua statuit. 2. Vitam agit commodam, *il mène une vie commode, facile*. Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore et contentione traducit, agit, degit, exigit; tranquille placideque vitam traducit; vitæ cursum, vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. 3. In castris e vita decessit, *il est mort dans le camp*. E vita discessit, excessit, cessit, recessit, exivit, descivit, migravit, emigravit, demigravit; vitam hanc mortalem deseruit; vitam in castris posuit, profudit, naturæ reddidit; vitæ supremum spiritum edidit; vitæ supremum diem egit; extremum vitæ diem morte conficit; vitam amisit, dimisit; in castris vita eum defecit, ad vitæ exitum a DEO vocatus est. 4. Si mihi vita suppetet, *si je vis jusqu'à la fin, si DIEU me prête vie*. Si vita suppetabit; si vita producta, perduta, propagata ad id tempus fuerit; si superstes ero; si vita fruar; si in vita ero, mansero, commoratus fuero tamdiu; nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circumscriptis, vivendo prius confecerit; nisi vita me defecerit prius; nisi quis casus mihi vitam prius adimat, auferat, eripiat; nisi quis casus lucis usuram hanc prius eripiat. 5. Ergone omnem vitam in foro transigam? *Je passerai donc toute ma vie dans le forum?* Ergone ætatem omnem in foro teram, contemam consumam? ergo ætatem omnem in causis forensibus ducam, traducam, exigam? ergone totum mihi vitæ curriculum in foro et curia conficietur? ergone

omne curriculum industriæ meæ in iudiciis, forsque contentionibus elaborabitur? 6. Vitæ jam pene me tædet, j'ai presque la vie en dégoût. Vitam mihi acerbam puto; vita qua nihil prius, potius, carius, antiquius alioquin mortalibus, gravis mihi est et molesta; piget spiritum, quo mortalibus nihili dulcius, longius ducere; lucis usuram, qua fruor, graviter jam molesteque fero. Animam quam traho, spiritum quem duco acerbam mihi esse sentio. USUS: Vita nobis a DEO data, concessa, tradita est. Vitam a DEO habemus. In vitam edimus, introimus, venimus flentes, *venir à la vie, naître*. Vitam producere, perducere, propagare ad ultimam senectutem, *prolonger sa vie*. Vitam jucundam cum virtute degere, agere, vivere, traducere, transigere; vitam cum virtute colere, *vivre vertueux*. Tribus rebus vita hominum continetur, retinetur, sustentatur: cibo, potione, spiritu, *trois choses entretiennent la vie animale: le manger, le boire, la respiration*. Vitam ad omnem virtutem dirigere, instituere, *bien ordonner sa vie*. Vitam, rationem vitæ, certum vitæ genus, institutum sequi; certo genere cursuque vitæ implicari, *avoir tel ou tel genre de vie*. Vitam alicujus enarrare, narrare; imaginem vitæ alicujus exprimere; vitam alicujus, vitæ consuetudinem explicare, *raconter la vie de qqn*. Vitam alicujus appetere, vitam persequi, *attenter à la vie d'un autre*. Vitæ alicujus parcere; in vita servare et sustinere aliquid, *épargner la vie du prochain*. Vitam alicui auferre, eripere, exhaurire; vita aliquid expellere, orbare, privare, *ôter la vie à qqn*. E vita migrare, *mourir*. Vitam abjicere, *renoncer à la vie*. Vitam profundere, edere, *rendre le dernier soupir*. Vita cum sanguine effluxit, *mourir de mort violente*. Mortuos ad vitam revocare; mortuis vitam restituere, *ressusciter les morts*. Cf. VIVO. (MORIS, MORIOR.

VITALIS, e, gen. com, *Relatif à la vie, de vie, vital, qui fait vivre*. SYN. Quod vitam præstat, salutaris. USUS: Vis vitalis per omnem mundum pertinens. Vitalis calor, spiritus.

VITATIO, onis, f. *Action d'éviter, fuite*. SYN. Fuga. USUS: Vitatio periculi, lucis, urbis.

VITELLUS, i, m. *Jaune d'œuf*. SYN. Ovi pars interior.

VITIO, as, avi, atum, are, a. *Corrompre, gâter, altérer; déshonorer; entacher de vice, frapper de nullité*. SYN. Vitium affero virgini, violo, comprimo, vim affero, stuprum infero. USUS: Vitare alienam uxorem. Senatus consulta arbitrio consulum supprimebantur vitabanturque, *les consuls supprimaient et évitaient à leur gré les sénatus-consultes*. Cf. Stuprum.

VITIÖSE, *D'une manière defectueuse, mal*. SYN. Vitio. USUS: Vitiose loqui, concludere. Lex vitiose lata.

VITIÖSITAS, atis, f. *Disposition vicieuse, vice, défaut*. USUS: Malitia certi cujusdam vitii, vitiositas omnium.

VITIÖSUS, a, um, *Plein de défauts, vicieux, mauvais; pervers, corrompu*. SYN. Multis vitiis flagitiisque cooptus, convictus, depravatus, corruptus, quod vitiose se habet, quod in vitio est, in vitio ponitur. (Purus, incorruptus. PHRAS. 1. Vitiosus multis partibus plures sunt quam probi et integri, *les hommes pervers sont plus nombreux que les honnêtes gens*. Improborum, consceleratorum, pravorum, flagitiosorum, male moratorum, malis artibus prædiorum, malitia, scelere, vitiis, flagitiis insignium, qui suum animum ad malas artes adjunxerunt; eorum qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, a virtute abhorrentem, vitiis turpissime obrutam et cooptam traducunt, numerus semper major est quam bonorum. Cf. Improbus, Soelerratus 2. Vitiosus es admodum, *vous êtes tout à fait corrompu*. In vitium pronus es; nunquam a vitiis animum, mentem, cogitationem abducis; nunquam mens tua a malitia discedit, abducitur, avellitur; hærent in animo tuo studia vitiorum. Cf. Malus, Nequam. USUS: Consuetudo naturæ vitiosa et corrupta. Animi hoc est integri non vitiosi. Vitiosam naturam doctrina edomitam et compressam habuit Socrates, *Socrate dompté et réduit par la sagesse sa nature naturellement portée au mal*. Orator vitiosissimus, *détestable orateur*. Cf. Vitium.

VITIS, is, f. *Vigne*. USUS: Ars colonorum est quædam, quæ vites circumcidat, amputet, erigat, extollat, adminiculetur, ut quo natura fert, eo possint ire, ut ipsæ vites, si loqui possent, ita se tractandas, tuendasque esse fateantur. Vitem serere, et quæ sata est, diligenter colere. In vitibus putantur, resecantur ea quæ se nimium profuderant.

VITIUM, i, n. *Défaut, defectuosité, vice; imperfection; défaut physique*. SYN. Vitiositas, animi deformitas, morbus animi, turpis actio. (Virtus, Sanctas. EPITH. Commune, pervagatum, finitimum, insigne, intolerabile, mediocre, maximum, perspicuum, grande, proprium senectutis, singulare. Vitia domestica, fraterna, occulta, paterna, perditissima, hominis stulta, iniqua, contraria. PHRAS. Multis animi corporisque vitis laborat, *il est plein de défauts physiques et d'imperfections morales*. Nullum est in moribus naturæ quod vulnus; nulla pravitas, dedecus, turpitudine qua non laborat. Eximia est ingenii tarditate, stupore, debilitate linguæ, oculis perversissimis; vultu omnique motu corporis vastus et agrestis. Quæ præterea libido oculis, quod facinus a manibus, quod flagitium a toto abest corpore? USUS: 1. Homo vorago et gurgis vitiorum; omnibus vitiis inquinatus, cumulat, contaminatus, cooptus. In vitium dec-

labi. Affine illud vitio est. Facile se vitiis et erroribus admiscet hominum animi. Vitia declinare, vitare, effugere, ponere; a vitiis abstinere, abesse; vitio carere. 2. Culpa, *faute, crime*. Qui valetudinis vitio, qui fortuna vitio, non suo dedocere. 3. Dedecus, *honte, déshonneur*. Summam laudem alicui vitio dare, in vitio ponere. 4. In auguris, *vice dans les augures, augure contraire, mauvais présage*. Augures vitio creatum consulem, vitio magistratum capessivisse aiunt; vitium obnuntiant. 5. Labes, rima, *défaul*. Si aedes exesae corruerint vel vitium fecerint, si le bâtiment s'est lézardé, menace ruine. Cf. Scelus, Crimen, Flagitium, Sceleratus.

VITO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, fuir, se soustraire*. SYN. Devito, fugio, effugio, declino. (Inclp. ADV. Cautē, facile, honeste, magnopere, summpere, turpiter. PHRAS. Adulatores vita, *fuyez les flatteurs*. Refuge ab infida adulatores consuetudine; cave, effuge assentatorum istam perniciem; aufer te ab isto perniciosorum hominum grege; utere cautione certa, cautionem diligentem adhibe ne te fallat perniciose adulatores consuetudo. USUS: Periculum, vituperationem, culpam vitare.

VITRICUS, i, m. *Beau-père*.

VITRUM, i, n. *Verre*. USUS: Merces fallaces chartis, et linteis, et vitris delatae.

VITULINUS, a, um, De *veau*. SYN. Ex vitulo.

VITULUS, i, m. *Veau*.

VITUPERABILIS, e, gen. com. *Blâmable, répréhensible*. SYN. Vituperandus.

VITUPERATIO, onis, f. *Blâme, reproche, réprimande*. SYN. Reprehensio, ignominia. EPITH. Major, summa, tanta, vehemens, justa, maxima. PHRAS. Vituperationem effugere quis potest? *Qui peut échapper au blâme?* Quis est qui non labatur in tam difficili, tamque lubrica rerum humanarum via? quis est qui non offendet? quis est qui effugere ac vitare omnem offensionem possit? quis ab offensione praestare se immunem potest? USUS: Alicujus factum, aliquid in vituperationem adducere. In vituperationem cadere, venire, *être l'objet des reproches, devenir un objet de blâme*. Subeunda erit ea causa magna vituperatio. Mihi ita persuadeo, eam rem laudi tibi potius quam vituperationi fore, *que cela l'attribuera des éloges plutôt que le blâme, sera plutôt pour toi une occasion, un sujet d'éloges que de reproches*.

VITUPERATOR, oris, m. *Celui qui blâme, censeur, critique*. SYN. Reprehensor. EPITH. Invidus. USUS: Si in vituperatores incideris.

VITUPERO, as, avi, atum, are, a. *Blâmer, censurer, critiquer, réprimander*. SYN.

Reprehendo; crimini, culpae, vitio do, tribuo, culpo, deformat; de dignitate, de auctoritate alicujus detraho, in maledicti vel criminis loco pono vel objicio; maledictis alicujus gloriam dignitatemve violo, verbis castigo. ADV. Accerrime, asperius, gravius, admodum, valde. PHRAS. 1. Res palam vituperatur, *on blâme ouvertement la chose*. Res palam improbat, damnatur, accusatur, acerbè notatur; sermones ea de re minus commodi dissipantur. 2. Auctor operis vituperatur, *on fait le procès à l'auteur de cet ouvrage*. Auctor convictio exagitatur, jactatur, vexatur, male accipitur; convictiis urgetur; infamia notatur; in reprehensionem incurrit. Cf. Reprehendo, Criminor. USUS: Ego tuum consilium vituperare non audeo, *pour moi, je n'ose désapprouver votre projet*.

VIVAX, acis, omn. gen. *Qui vit long-temps*. USUS: Cervus vivax.

VIVIDUS, a, um, *Plein de vie; fort, énergique*. SYN. Plenus vigoris. USUS: Impetus, ingenium vividum, *caractère énergique, dme fortement trempée*. Cf. Alacer.

VIVO, is, ixi, victum, ere, n. *Vivre, être en vie, exister*. SYN. Spiro, sum in vita, sum, in vita commoror, inter vivos numeror, vitam ago, transigo, dego, aetatem ago, vitam vivo, vita fruor, vitam et spiritum duco, vita et communi spiritu fruor, vitam colo, vita manet, vita suppetit, suppeditat, lucem intueor, anima mea exsupero. ADV. Amantissime cum aliquo, amice, animose, audaciter, calamitose, comiter, concordissime cum aliquo, congruenter, naturae convenienter, familiariter, fideliter, honestissime, immoderate, improbe, impure, intemperanter, jucunde, laudabiliter, libere, licentius cum sua domina, luxuriose cum libidinis, magnifice, molliter, necessario, otiose, petulanter, prodigo. Quam diutissime, quiete, sanctissime, sapienter, satis superque, valde, familiariter. PHRAS. 1. Dum vivam, litteris studebo, *tant que je serai vivant, j'étudierai les lettres*. In litterarum studio vitam contere, degere omnem aetatem est animus; dum animus in hac custodia corporis retinebitur; quantumcumque aetas mihi contigerit longinqua; dum curriculum vivendi a natura datum confecero; dum salvus ero; dum spiritum duxero; dum vita et hoc communi spiritu frui-tus fuero; dum spiravero; dum lucem intuitus fuero, litteris studebo. Quibus regionibus vitae meae spatium circumscripserit fuerit, iisdem litterarum uno studio quasi tabernaculum vitae meae collocabo. 2. Misere vivit, *il vit misérablement*. Animam trahit, spiritum ducit inter multos animi corporisque cruciatus; paucos in vita dies videt, numerat non insigni aliqua calamitate notabiles; in luctu et sordibus jacet, obsolescit, consenescit; vitam exigit, vitam degit in multis miseriis; aetatem omnem iis in calamitatibus exigit, ut nec vitae hujus lux illi,

nec cœli hujus spiritus jucundus esse possit, quæ illi lucis usura datur, quæ illi exigui usura temporis ad vivendum conceditur, ea non tam beneficium est, quam novaseris dolorum.

3. Vivit ad genium suum suaviter et molliter, *il vit sans souci, dans les plaisirs, il jouit de la vie*. Vivit arbitrato suo; vivit ingenio suo; sibi, genio indulget liberaliter; animo obsequitur; curat se molliter; cuticulam curat molliter ac delicate.

4. Vivere sine fratre non potest, *il ne peut vivre sans son frère*. Desiderium absentis fratris ferre non potest; spiritus ejus ex fratre pendet; spiritus quem ducit ex fratris ore trahitur; vita ac salus ejus in unius fratris anima consistit; partem viscerum avelli fratris discessu autumat. USUS: Secum esse, secum vivere ac habitare, *ne songer qu'à soi, ne vivre que pour soi*. Conjunctissime cum aliquo vivere, *vivre dans l'intimité de quelqu'un*. De lucro vivo, *je vis de ce que je gagne*. Vivere de suo, *vivre du sien, de sa fortune*. In horam, in diem, barbarorum more vivere, *vivre au jour le jour, sans souci du lendemain*. In otio vivere, *vivre dans l'oisiveté*. Vivere ad alterius arbitratum, non ad suum, *vivre selon la volonté d'autrui, non selon ses desirs*. Naturæ satis vixi, *j'ai assez vécu*. Præcario vivere, *vivre d'une manière précaire*. Rapto vivere, *vivre de rapine*. Ita vivam, *sur ma vie, aussi vrai que je vis*. Quis hoc putaret præter me? Nam ita vivam, putavi, *car, aussi vrai que je vis, je l'ai pensé*. Ne vivam, *que je meure, si*. Quid poteris, inquires, pro iis dicere? Ne vivam, si scio, *que je meure, si je le sais*. Vive valeque, *vis et porte-toi bien*. Vivite silvæ, *adieu, forêts*.

VIVUS, a, um, Vivant, qui est in vie, animé. SYN. Spirans. USUS: Me vivo non triumphabit. E vivorum numero exturbare aliquem. Vivus et videns pereō. Ad vivum rescō. De vivo aliquid detrāho vel rescō.

VIX, A peine. SYN. Vix dum, vix jam ægre. PHRAS. Vix non totum perit, *il s'en est peu fallu que tout ne pérît*. Non multum abfuit quin; paulum abfuit quin totum periret; vix tenues supersunt reliquæ. USUS: Vix ac ne vix quidem evades. Vix est rectum te huc venire. Quid est, sine his cur vivere velimus? mihi vero cum his ipsis vix; his autem decraftis ne vix quidem, *sans l'étude quel attrait peut avoir pour moi la vie? avec elle, je la supporte à peine, sans elle, je ne la supporterais plus*. Ego vix teneor quin accurram, *j'ai bien de la peine à ne point accourir*.

VOCABŪLUM, i, n. Dénomination, mot, terme. SYN. Vox, nomen, verbum. EPITH. Certum, proprium, declarans, incognitum alicui, additum ad nomen, novum, priscum, ab oratore modificatum, inflexum quodammodo. USUS: Vocabulo ipso declaratur. Nomen est quo quæque res proprio et certo vocabulo appellatur, *le nom est le mot propre et distinc-*

tif assigné à chaque chose. Vocabulorum inanes epifices. Vocabulum ab oratore modificatum, et inflexum quodammodo.

VOCĀLIS, e, gen. com. Qui a une voix; sonore, retentissant; subat. f. Voyelle. USUS: Concursus vocalium certum.

VOCĀTUS, ūs, m. Convocation, appel. SYN. Arcessitus. USUS: Drusi vocatu venimus.

VOCĪFERĀTIO, ōnis, f. Grands cris, clameur, vocifération. SYN. Clamor, vox elata. USUS: Muliebris vociferatio me commovebat. Cf. Clamor.

VOCĪFEROR, aris, atus sum, arl, d. Pousser de grands cris, vociférer. SYN. Clamo, clamorem edo, clamorem tollo, exclamo, vocem contendo. USUS: Palam minitari et vociferari. Cf. Clamo.

VŌCO, as, avi, atum, are, a. Appeler, convoquer, mander. SYN. Advoco, inclamo, arcesso, accio, adesse jubeo, evoco, nomino. ADV. Exigui, fortuito, jam dudum, nominatim, parcius, paulo, recte, temere, ultro, falso, vulgo. PHRAS. Locus is Troja vocatur, *ce lieu s'appelle Troie*. Troja appellatur; loco Troja nomen est; loco dixere nomen Trojam. Trojæ loco nomen est. Cf. Nomen. USUS: 1. Aliquem in jus, ad cenam vocare. Senatui vocari jussit. 3. Invito, traho, impello, invito, provoquer, engager. Qua spe me ad laudem, ad studium virtutis vocas? Consules ad arma vocant plebem. In eundem me luctum, in longum sermonem me vocavit. Quod me a molestia vocas nihil proficies, *vous ne parviendrez pas à me tirer de mon chagrin*. 3. Adduco, amener à tel ou tel état, mettre dans telle ou telle situation. Aliquem in invidiam, in odium, in culpam, in suspicionem, in judicium; aliquid in dubium vocare. 4. Nomino, appeler d'un nom, nommer, désigner. Quamque rem suo nomine vocare, *appeler chaque chose par son nom*. Cf. Accerso.

VŌLĀTICUS, a, um, Qui vole, ailé; épithème, passager. SYN. Inconstans. USUS: Furentes et volatici impetus. Cf. Vanus, Inconstans, Leviss.

VŌLĀTILIS, e, gen. com. Qui vole, qui a des ailes, ailé. SYN. Volucer. USUS: Bestiæ aquatiles, volatiles.

VŌLĀTUS, ūs, m. Action de voler, vol. SYN. Lapsus volucrum. EPITH. Aerii. USUS: Aer volatus avium sustinet.

VŌLĪTO, as, avi, atum, are, n. Voler çà et là, voltiger; aller et venir, s'empreser. SYN. Vagor, discurro. USUS: Volito in foro; volitare per gentes et regna.

1. VŌLO, as, avi, atum, are, n. Voler. SYN: Volito, pennis me tollo. ADV. Late, insolentius, palam, vehementer. USUS: Volasse eum, non iter fecisse diceres. Volat ætas, *le temps vole, arrive rapidement*. Litteræ ad Pompeium volabant.

2. **VŌLO**, *vis, vōlūi, velle, a. Vouloir, souhaiter, désirer.* SYN. Voluntas est, voluntatem habeo, voluntas mea fert, sententia est, studeo.)(*Nolo.* ADV. Imprudenter, magnopere, maxime, nequicquam, perverse, plane, recte, non sane, valde, vehementer, etiam atque etiam. PHRAS. Hoc unum volebat, *il ne voulait que cela.* Hoc ferebat ejus voluntas; hoc significasse et annuisse videtur; hoc tota animi inductione deposcebat; hoc totis animisolvebat; hoc toto animi ardore cupiebat; hoc optabat; votum hoc erat unicum; hoc spectabat unum; hoc unum cordi erat; huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat; hancunam rationem rerum suarum ingressus erat, inierat; hoc unum in animo erat, in animo habebat. 2. Si ita vis, fiat, per me liceat, si vultis le vultis, soit, je le permets. Si id æquum censes; si animum induxisti; si tibi certum est, hoc agere; si ea stas sententia; si iis rebus agendis animum injectisti; si huc animum convertis; si tuæ id voluntatis est; si ita libet; si id consilium agitas, fiat quod lubet, nihil repugno. 3. Vult mercaturam facere, *il veut devenir marchand.* Ad mercaturam se applicat; ad mercaturam se confert; mentem ad mercaturam faciendam appulit; mercaturam facere in animum induxit; novam nunc vitæ ac studiorum rationem suscipit et ingreditur, totusque ad voluntatem mercaturæ faciendæ incumbit, qui mercatum nunquam attigit. Cf. Cuplo, Desidero, Statuo. USUS: 1. Volo omnes bene de me sperare. Quid sibi ista volunt? *Que signifie cela?* 2. Cuplo bene, *souhaiter à qqn toute sorte de bonheur.* Omnium causa quos commendo velle debeo, *je veux du bien à tous ceux que je recommande.* Valde ejus causa volo. Cf. Decerno, Statuo, Constituo.

VŌLŌNES, um, m. pl. *Esclaves qui, après la bataille de Cannes, s'enrôlèrent d'eux-mêmes; volontaires.* SYN. Milites voluntate sequentes.

VŌLŪBĪLIS, e, gen. com. *Qui tourne qui roule.* SYN. In orbem incitatus. USUS: 1. Cœlum volubile, *le ciel qui tourne sur nos têtes ou sur lui-même.* 2. Concitus, rapide, entrainant; inconstant changeant, variable. Volubili et præcipiti quadam dicendi celeritate. Vaga et volubilis et inconstans fortuna. Cf. Vagus, Varius.

VŌLŪBĪLITAS, atis, f. *Mouvement rapide, circulaire, rotation, tour; en parlant du langage: Rapidité, volubilité.* SYN. Volubilis motus, celeritas, incitatio. EPITH. Inanis, irridenta, magna. PHRAS. Magna in eo est linguæ volubilitas, *il parle avec une grande volubilité, rapidité, facilité.* Expedita et profuens est in dicendo celeritas; lingua incitatus fertur; oratione utitur volubili, celeri, concitata; oratio hominis rapida est et celeritate pene cæcata; fundit orationem mira linguæ verborumque volubilitate et concitatione. USUS: 1. DEUS cœlum ad volubilitatem rotundavit.

Verborum, linguæ volubilitas. 2. Celeritas, concitatio, inconstantia, *en parl. du sort: Inconstance, légèreté.* Fortunæ volubilitas. Cf. Inconstantia.

VŌLŪBĪLITER, *Rapidement, avec abondance.* USUS: Sæpe in amplificanda re, concensu omnium funditur numero et volubilitate oratio, *souvent dans l'amplification, un accord unanime autorise le discours à se déployer rapidement dans la rondeur des périodes.* SYN. Celeriter, incitate.

VŌLŪCER, cris, cre; gen. pl. tum, *Ail; prompt, léger, rapide; passager, éphémère.* SYN. Volatilis, præceps, incitatus. USUS: O nuntium volucrum! Nihil tam volucrum, quam maledictum, *rien ne fait plus rapidement son chemin qu'une médisance.* Genus dicendi volucrum. O spem volucrum!

VŌLŪCRIS, is, f. *Oiseau.* SYN. Ales, avis, volatilis. USUS: Volucres nidos fingunt ac construunt.

VŌLŪMEN, inis, n. *Rouleau de feuilles, manuscrit, livre, ouvrage.* SYN. Liber. EPITH. Cœlestis, maximum, plenum, novum. USUS: Evolvere volumen pistolatum tuarum. Epistolam in volumen referre, redigere. Aliquot jam volumina confecit, effecit. Omnia hæc paucis voluminibus continentur. Cf. Liber.

VŌLŪNTĀRIUS, a, um, *Volontaire.* SYN. Sponte, ultro, judicio susceptus, ad arbitrium, ad libidinem.)(*Inventus.* USUS: Voluntaria oblivio. Sunt quidam animi motus voluntarii. Voluntarium facinus. Hominem habuit voluntarium laudatorem. Cf. Libenter.

VŌLŪNTAS, atis, f. *Faculté de vouloir, volonté.* SYN. Mens, animus, sensus, arbitrium, consilium, propositum, sententia, institutum, EPITH. Abdita, retusa, aliena, offensa populi, alienior ab aliquo, conjuncta inter aliquos, constantissima, depravata, eximia quædam et singularis, fraterna, plena humanitatis et pietatis, grata alicui, minime nova, incredibilis, popularis, jucunda in malis, grata in dolore, liberalis, obstinator et in iracundia obfirmator, occulta, perpetua, præclara, omni laude digna. Conscelerata, nefaria, diversæ civium, justæ, inanes, ambitiosæ, multæ et perpetuæ, summæ omnium. PHRAS. 1. Voluntati tuæ parebo, *je ferai votre volonté.* Obsequar tuis voluntatibus; nihil nisi ex voluntate tua faciam; ero in potestate tuæ; decretis tuis parebo, morem geram; totum me tibi tradogubernandum; obtemperabo imperiis tuis; nihil nisi de sententia tua acturus sum; tuas ad leges volens veniam, descendam. 2. Idem mihi sensus est, eadem voluntas, *j'ai les mêmes sentiments, les mêmes desirs que vous.* In eadem tecum voluntate sum; voluntatem eandem suscepī, habeo; tuis voluntatibus plane assentior; in sententiam tuam pedibus eo. Cf. Consentio. USUS: 1. Nec mutabo unquam, nec

abjiciam quam cepi voluntatem. Ad voluntatem loqui. Ex voluntate aliquid facere. Aliquo ex voluntate uti. 2. Studium, benevolentia, bonae dispositionis, bienveillance, intérêt, faveur. Civium voluntates propensas sibi bonis artibus conciliare, se concilier les bonnes grâces des citoyens. Voluntates civium conglutinare, copulare, procurer l'union des volontés. Voluntatem suam civitas universa ad Pompeii partes conferebat, aggregabat; voluntatem suam Pompeio profitebatur, declarabat, re praestabat; omnium voluntates ad Pompeium accedere, toute la cité inclinait vers le parti de Pompée. Conserva, retine hanc tuam erga me voluntatem, conservez cette bonne volonté à mon égard. Quam facile mutantur, alienantur, offenduntur hominum voluntates ac studia, bonae dispositionis. De pristina voluntate levi momento remittere, cesser pour un instant de montrer à qqn autant d'amitié. Alienatae populi voluntates lente recuperantur, reconciliantur, difficilement on recouvre les bonnes grâces du peuple quand on les a perdues. Cf. Accommodo, Adjungo.

VOLŪPE, adj. et subst. n. Agréable, chose agréable, qui fait plaisir. SYN. Delectabile. PHRAS. Volupe est, cela est agréable. Voluptati est; voluptatem efficit, conciliat; voluptate afficit, perfundit. Cf. Voluptas. USUS: Salvum te venire, mihi volupe est.

VOLUPTARIUS, a, um, De plaisir de joie, voluptueux. SYN. Effeminatus, voluptati deditus, voluptati studens. PHRAS. Voluptarius homo est, c'est un homme de plaisir. Omnia ad voluptatem refert; voluptatem spectat unam; omnia voluptate metitur; molitia et luxu fluit; luxu et inertia diffuit; voluptatibus totum se dedit, tradit, dat; alienato ad libidinem animo est; effusus in venerem, et amoribus impeditus est; homo est natus abdomini; abdomini tantum operam dat, inservit; genio et abdomini indulget; suis se cupiditatibus mancipat; homo est praeterquam sibi, nemini commendatus; animo suo morem gerit; animo obsequitur quoquo fert libido. Cf. Molles. USUS: Epicurus homo voluptarius, cujus te mores delectant, Epicure, homme adonné aux plaisirs sensuels, dont les mœurs vous plaisent. Cf. Voluptas, Libido.

VOLUPTAS, atis, f. Plaisir, joie, satisfaction, jouissance (sensuelle ou intellectuelle), volupté. SYN. Jucunditas, fructus jucunditatis, laetitia, jucundus voluptatis sensus. EPITH. Amatoria, contraria honestati, non digna praestantia hominis, esca malorum, exquisita, illecebra turpitudinis, imitatrix boni, incredibilis laetitiae, pene divina, inimica virtutis, insatiabilis, magna et perpetua, mater malorum omnium, obscena, simplex, summa, sempiterna, turpis. Aeternae, confederatae, necessariae, delicatae, flexibiles, indignae homine docto, majores, non necessariae, plurimae, maximae.

PHRAS. 1. Res ea mihi magnam voluptatem praebuit, cette chose m'a causé une grande joie. Voluptati mihi fuit ingenti; maxima voluptate me perfudit; ea ex re summam voluptatem cepi, percepi; summa voluptate compleor. 2. Voluptatibus se totum permittit, il s'abandonne tout entier au plaisir. Veneri et Baccho tempus omne suum debere arbitrat; totum se vitiorum illecebris, et cupiditatum lenociniis tradit; libidinibus se suis constringendum praebet; voluptatibus ducitur seque vitiorum illecebris totum dedit; obstrictus voluptatibus suis tenetur. Quis in voluptatibus illo inquinatio? Vino languidus, confertus cibo, sertis redimitus paratissimis vescitur voluptatibus; voluptati frena, habenas laxat; voluptatis illecebris delinquit, unguentis oblitus id tantum agere videtur, ne quis sensus sit qui commotionem suam jucunditatis in corpore non persentisceret; cui voluptas suaviter non blandiretur; qui titillante quadam corporis dulcedine quasi perfusus non moveretur; ad quem voluptas cum suavitatem non afflueret et illaberetur; qui voluptatibus non afflueret; qui affluenti copia voluptatum et illecebris omnis amenitatis non colliscesceret. 3. Voluptas multos perdidit, la volupté a perdu bien des gens. Voluptas malorum esca, blandissima domina, inimica virtutis, illecebra turpitudinis, mater malorum omnium, multis exitio fuit. Voluptate, tanquam dulci veneno, pars magna hominum periit; multi illecebris voluptate, dulcedine, voluptatibus, blandimentis voluptatum capti, irriti, sopiti, in miseriis incurrunt, infortunata subeunt, calamitates adeunt, graviter offendunt; multi ducem sequentes voluptatem in exitium praecipitarunt. USUS: Verbo voluptatis omnes qui Latine sciunt duas res subjiciunt: laetitia in animo, et commotionem suam jucunditatis in corpore, tous ceux qui savent le latin joignent deux idées à ce mot de plaisir, une joie pour l'âme et une douce et agréable sensation pour le corps. Voluptate dominante virtus jaceat necesse est. Voluptas rationi inimica impedit consilium, mentis perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. Voluptas suaviter sensibus blanditur, sensus titillat et hilarat. Jucundam ac dulcem voluptatum consuetudinem tristic admodum et amarum consequitur eventus. Voluptatis exitus initium est doloris.

VOLŪTATIO, onis, f. Action de se rouler, de se vautrer dans. USUS: Scelera tua non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis et cubilibus persecuti sumus.

VOLŪTO, as, avi, atum, are, a. Rouler, faire rouler. SYN. Revolver, traîner. ADV. Libere, studiosae. USUS: 1. Volutare libros. In luto, in omni scelorum genere et libidinum, in omni dedecore volutari, se vautrer dans la

boue, dans le crime. 2. Proclido, accidio ad pedes, *se rouler aux pieds de qqn.* Volutari ad pedes alicujus.

VOLVO, is, volvi, vólütum, ere, a. SYN. Verto, verso, in orbem torqueo. USUS: Facile soluteque volvere sententias, *développer sa pensée avec une élocution facile.* Illi qui volvuntur stellarum cursus sempiterni, *cette éternelle révolution des astres.* Cælum admirabili celeritate volvi videmus.

VÖMER, öris, m. *Soc de la charrue.* SYN. Ferrum in extremo aratro. USUS: Vomere terram perstringere, scindere.

VÖMICA, æ, f. *Abcès, apostème.* SYN. Ulcus. USUS: Vomicam aperire.

VÖMITIO, önis, f. *Vomissement.*

VÖMITÜS, üs, m. *Action de vomir, vomissement.* USUS: Supprimere, inhibere, sistere vomitum. Vomitum invitare, facere, extrahere, repetere.

VÖMO, is, möi, mltum, ere, n. et a. *Vomir, rendre, rejeter.* (Chez les Romains on se faisait souvent vomir pour se donner de l'appétit et pour voir se remettre à table.) SYN. Ejicio, vomitione me purgo, vomitu egero. USUS: Convivium in quo nemo potest dicere utrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

VÖRÄGO, inis, f. *Gouffre, abîme.* SYN. Gurgis, charybdis. EPITH. Imma, immensa; geminæ. USUS: Vos geminæ voragine scopulique reipublicæ, *vous êtes les gouffres et les deux écueils, c.-à-d., les deux fléaux de l'État.* Immensa vorago et gurgis vitiorum. Habet secum fratrem, quem gurgitem, quam voraginem? quid eum non sorbere, quid non haurire cogitatione censetis? Cf. Helluo.

VÖRAX, acis, öm. gen. *Qui dévore, dévorant, vorace, glouton.* SYN. Gurgis, helluo, ganeo, qui crudus postridies eingurgitat; edax et inexplibilis, natus abdomini suo, qui de convivio auferri debet, qui cibo et potione se distendit. USUS: Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? *Y a-t-il charybde si dévorante?* Cf. Helluor, Compressor.

VÖRO, as, avi, atum, are, a. *Dévorer, manger avidement, engloutir.* USUS: Alia animalia vorant, alia mandunt. Nos hic cum Varrone voramus litteras, *nous nous livrons avec passion à l'étude.*

VÖTIVUS, a, um, *Voué, promis, consacré, dédié.* SYN. Quod voto fit aut suscipitur. USUS: Ludi votivi. Legatio votiva, *mission votive, mission dont on se chargeait pour aller, aux frais de l'État, accomplir un vœu en province.*

VÖTUM, i, n. *Vœu, promesse.* SYN. Voti sponsio qua obligamur DEO. EPITH. Nefarium. PHRAS. 1. Voto se obligavit, *il s'obligea par vœu.* Votum fecit, suscepit, nuncupavit; voti se religione obstrinxit, devinxit; voti sponsione se obligavit; votum vovit. USUS:

1. Votum DEO debemus. Voto tenemur. Voti rei sumus. Vota reddenda sunt Superis, solvenda, persolvenda. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare; suam DEO castitatem voto dedicare. 2. Optatum, *vœu, souhait, désir.* Voti compotem facere. Voti damnatur, *nous sommes liés par vœu.* (Votum pro suffragio, vote, vulgare est.)

VÖVĒO, es, vövī, vötum, ere, a. *Promettre qqch., faire un vœu, s'engager par un vœu.* SYN. Vota suscipio, facio, nuncupo. PHRAS. Vovere paupertatem, castitatem, obedientiam, *faire vœu de pauvreté, de chasteté et d'obéissance.* Bona corporis ac fortunæ per voluntariam inopiam DEO immolare; paupertatis votum nuncupare; arctissimo religionis sacramento ad abdicanda fortunæ bona se obstringere. Irrevocabili castitatis voto sese DEO obstringere, dicare; corporis ac animi pudorem, castimoniam, integritatem voto consecrare ac immolare. DEO, DEIQUE vicariis perpetuo obedientiæ nexu se obstringere, mancipare. Libertatem, et quæ pars animi est nobilissima, voluntatis arbitrium DEO immolare, sacrificare. USUS: Consul ludos Neptuno vovit. Nostri Imperatores prosalute patriæ capita voverunt se Dianæ vitulum immolaturus.

VOX, vocis, f. *Voix, son, cri, appel.* SYN. Sonus, verbum. EPITH. Acerba, inimica bonis, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva, medicris, levis, aspera, contracta, diffusa, intermissa, fracta, scissa, attenuata, inflata. Vox mollis, muliebris, effeminata, asbona, absurda, agrestis, rauca, inclinata, ululans, dura, fusa, dulcis, suavis, clara, grandior, plenior, canora, lenis. PHRAS. 1. (Vocem non amplius habui, VULG.), *je n'eus plus de voix.* Dolor vocem suppressit, inclusit; vocem mittere, emittere nullam jam potui; voce defeci; vocem egerere, proferre nullam potui; suppressa mihi vox est. 2. Voce submissa locutus est, *il parla à voix basse.* Voce demissa, infra, suppressa locutus est; quassa jam voce fractaque id unum dixit; sedata et depressa voce pauca locutus est. 3. Clarissima voce dixit, *il parla à haute voix.* Magna voce, maxima, clarissima voce; voce magna et peracuta; maxima vocis contentione, ut omnes exaudirent, dixit; ille majus exclamans ut vox in coronam turbamque effunderetur, dixit; intonuit vox ejus, recreata jam ac corroborata, sic ut ad omnes perferretur. USUS: Vox una eloquentiam maxime sustinet et commendat. Cursus vocis per omnes sonos. Vocem ex eo elicere nemo potuit. Intendere, contendere vocem. In profundanda voce omne corpus intenditur. Vocem ad sonum miserabilem flectere, submittere, *faire des inflexions de voix lamentables.* Theatrum totum vocibus percipat gratulantium. Missa cœlesti voce recreatus. Una consentiensque omnium vox erat.

Una vox pari consensu emissa. Una omnium voce laudatur. Hæc te vox non percutit?

VULGĀRIS, e, gen. com. *Qui concerne la foule, général, vulgaire, ordinaire, commun.* SYN. Quotidianus, contritus, communis, popularis, unus de populo, unus de multis. (Excellens. USUS: In communi vita et vulgari consuetudine maxime rudis. Res vulgaris et pervagata est ac pene obsoleta. Vulgaris opinio, *l'opinion commune, générale.* Cf. Communis.

VULGĀRITER, *Communément, d'une manière commune, vulgaire, banale.* SYN. Populariter, usitate. PHRAS. Vulgariter loqui, *parler d'une manière commune, sans distinction.* Plebeio sermone, verbis quotidianis, minime ambitiose, cum vulgo loqui. USUS: Non vulgariter, ut pro homine pernecessario scribere.

1. **VULGŌ**, *Généralement, en général.* SYN. Passim, populariter, plerumque, magna ex parte; magnam, maiorem, maximam partem. USUS: 1. Non sunt ista vulgo disputanda. 2. Aperte, palam, *ouvertement, publiquement, partout, en tout lieu.* Vulgo hæc fiunt, Vulgo hæc loquebantur. Cf. Communiter.

2. **VULGO**, as, avi, atum, are, a. *Répandre dans le public, communiquer, publier.* SYN. Pervulgo, divulgō. ADV. Valde, passim. PHRAS. Nescio quomodo liber is vulgatus sit, *je ne sais comment ce livre a été publié.* Quomodo excedit nescio, qua via in lucem prodierit, emanarit, tam studiose compressus; quomodo exierit atque in vulgus emanarit nescio. 2. Vulgata res est, *la chose est connue.* Ad ultimas terras pervagata, jactata sermonibus, sermonibus dissipata, trita atque celebrata res est. USUS: Vulgare morbos, *communiquer, propager les maladies.* Nonne voce vestra vulgatum est? Vulgati contactu in homines morbi. Cf. Effero, Edo, Divulgo.

VULGUS, i, n. *Le commun des hommes, la masse, la foule, le public, le vulgaire.* SYN. Turba, multitudo. EPITH. Incertum. USUS: In vulgus dividere tribuere pecuniam. In vulgus gratum aut ignotum esse. In vulgus id exire et emanare non volo. Valet ea res plurimum in vulgus, *cette chose a beaucoup de pouvoir sur le peuple, la populace.* In vulgus commendari. Populus ac vulgus imperitorum. Expertus quam vanum et levi aura mobile vulgus sit. Istius nequitia in ore vulgi est versata. Sapientis iudicium a iudicio vulgi discrepat, *le jugement du sage diffère de celui de la multitude.* Cf. Plebs.

VULNERĀTIO, onis, f. *Blessure.* SYN. Saucio.

VULNERŌ, as, avi, atum, are, a. *Blesser, faire mal à.* SYN. Saucio; plagam, vulnus impono, plagam facio, plagam injicio, vulnus

infigo, vulneribus conficio. PHRAS. 1. *Graviter hominem vulneravit, il blessa grièvement cet homme.* Plagam mortiferam homini imposuit; vulnus intulit, impegit luculentum; graviter vulnere affecit hominem. Plagis sauciavit; corpus hominis plaga imposita cruciavit; graviter caput gladio percussit; injecta vel inficula securi hominem protulit. 2. *Graviter vulneratus est, il fut grièvement blessé.* Sica, pugione percussus; telo ictus; multis vulneribus concisus; in adversum os telo sauciatus; æger vulneribus; vexatus vulneribus; trajectus telo, lancea transfixus; perfossus vulneribus; vulnere tardatus, retardatus; onustus vulneribus; vulnere afflicus; vulneribus exsanguis ægrum vix corpus trahit. USUS: Servi multi vulnerantur. Cf. Saucius, Vulnus.

VULNUS, ōris, n. *Blessure, plaie, coup.* SYN. Plaga. EPITH. Consulare, gravissimum, vehemens et mortiferum, voluntarium, domesticum, periculosum, recens. PHRAS. 1. *Non magnum vulnus fuit, la blessure ne fut pas grave.* Ferrum haud alte in corpus descendit; summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud alte penetravit; non intactum quidem ferro corpus, attamen leviter tantum saucium erat. 2. *Ex vulneribus obiit, il mourut de ses blessures.* Mortifero vulnere ictus cecidit; multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore et contructo se abiecit exanimatus; vulneribus confectus est; multis vulneribus confossus concidit; corpus multis vulneribus confectus prociubit; telo secundum tempora graviter ictus in vulnus abiit. 3. *Vix sanabitur hoc vulnus, cette plaie aura du mal à se guérir.* Vix recreabitur inficula plaga; vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet; alligari quidem et curari herbis vulnus poterit, vix tamen percurabitur. USUS: 1. Vulnus alicui inferre, impingere. Grave vulnus accipere. Vulnere adverso corpore excepta. Vulneribus confici. Vulnere divellere et retractare. Vulneribus defessus, confectus, *criblé de blessures.* 2. *Transl. Blessure, atteinte; douleur, affliction.* Alterius famæ grave vulnus imponere, inurere, infligere. Fortunæ gravissimo vulnere percussus, *être frappé par la fortune d'un coup très rude.* Antiqua reipublicæ vulnera sanare.

VULPĒCŪLA, æ, f. *Petit renard.* SYN. Vulpes parva. USUS: Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

VULPES, is, f. *Renard.* USUS: Jungere vulpes, *atteler des renards, c.-à-d., tenter qqch d'impossible.* Vulpes pilum mutat, non mores, *renard change de poil, mais non de caractère.* Tam facile, quam vulpes pirum comest, *c.-à-d., impossible.* (PROV.)

VULTŪRIUS, ii, m. *Vantour, oiseau de proie.* USUS: Vulturius ejus provincie quæstor, *questeur vantour, spoliateur de sa province.*

VULTUŌSUS, a, um, *Qui fait des grimaces, sombre, sévère.* SYN. Tristis, severus. USUS: Cave ne quid ineptum sit aut vultuosum (in oratione), que rien ne jure ou ne grimace dans le style.

VULTŌS, ūs, m. *Visage, physionomie.* SYN. Os, facies. EPITH. Bellissimus, hilaris, gravis, modestus, nefarius, consccleratus, perturbatus, plenus furoris, sapiens, severior, tristior, superbissimus; ficti, simulati. PHRAS. 1. Vultu tristilore est et severo, *il a un visage un peu triste et sévère.* Obscurior, suspensus et incertus ejus vultus est; vultus ejus indignitate rerum acrior est; desperatio in ejus vultu aut ira atrox eminet; ore confuso certas perturbationis notas aut ingens malum præfert; in facie vultuque nescio quid triste inest et asperum; frontem contrahit; frontem adducit; vultum demittit; oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus et indices oculi referre videantur. 2. Vultus ab animo dissentiit, *il a un visage menteur, qui ne rend pas les sentiments de son âme.* Vultus fallit, mentitur, decipit; in fraudem impellit, inducit; falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus; falsa ista vultus species intuentibus imponit, illudit; animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minime congruit. 3. Ex vultu agnosco quam alieno a me sit animo, *je reconnais à son air combien il me déteste.* Ex oculis ac fronte conjicio, conjecturam facio; vultus qui index est et imago animi, qui sermo quidam tacitus mentis est, de illo prædicat quo erga me sit animo. Vultus, oculi loquuntur ac clamant simulationem de ejus in me animo, vultus ipse significationem dat. Animi infensi notas in fronte lego; vultus ipse sensum animi indicat. USUS: Imago animi vultus est, indices oculi. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janua. Num ejus vultum subire audes? Num ejus vultum ferre potes? Fingere quidem et simulare vultum possumus. In tuis oculis, tuo ore, tuo vultu acquiesco, *vos yeux, votre figure, tout votre air me plaît.* Cf. Forma.

XYSTUS, i, m. *Xyste, colonnade d'arcade, galerie servant de promenade, de lieu de conversation, etc.* SYN. Porticus. USUS: Cum inambularem in xysto.

ZĒLŌTŪPIA, ō, f. *Jalousie, envie.* SYN. Obtrectatio. USUS: Offensio nostra, quæ magis ex zelotypia quam ab injuria nata est. Obtrectatio, quam intelligi zelotypiam volo, est ægritudo ex eo quod alter potiatur eo quod ille ipse concupierit. Cf. Æmulatio.

ZŌDIĀCUS, i, m. *Le zodiaque.* SYN. Signifer orbis, orbis signorum. USUS: Vjs quædam est signifero in orbe, qui Græce *zōndae* dicitur.

ZŌNA, ō, f. *Ceinture; une des zones terrestres qui entourent le zodiaque.*

